Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
1
20 -I
5
ROMA

HISTORIAE AVGVSTAE SCRIPTORES LATINI MINORES; QVI AVGVSTORVM, NEC-NON ET CÆSARVM TYRANNORVMQVE

in Romano Imperio vitas ad poſteritatem litterarum monumentis propagarunt:

Suetonius Tranquillus:
Ælius Spartianus:
Iulius Capitolinus:
Vulcatius Gallicanus:
Ælius Lampridius:
Trebellius Pollio:
Flauius Vopiſcus:
Ammianus Marcellinus.

Adiecti ſunt & recentiores hiſtoriæ continuatores;
Pomponius Lætus,
Ioann. Baptiſta Egnatius. Item
Auſonii Burdeg. Epigrammata in Cæſares Romanos:
Imperatorum catalogus:
Romanæ vrbis deſcriptio.

Additæ in eoſdem Adnotationes Ioannis Baptiſtæ Egnatii, & Eraſmi Roterodami; cum Henrici Glareani & Theodori Pulmani adnotationibus in Suetonium. Adhæc Græcorum, quæ allegantur, interpretatio noua: & rerum verborumque notatu digniorum INDEX ampliſſimus: opera Friderici Sylburgii.

Tomus alter.

FRANCOFVRDI
Apud Andreæ Wecheli heredes,
Claudium Marnium, & Ioann. Aubrium:
M D L X X X V I I I:
Cum S. Cæſareæ Maieſtatis priuilegio.

INDEX AVCTORVM QVI A SVETONIO CETERISQVE AVGVSTÆ HISTORIÆ SCRIPTORIBVS CITANTVR.

I

Monumenta publica.
Acta publica.
Acta ſenatus.
Acta ſenatus & populi.
Acta vrbis.
Acta Antii.
Acta Valeriani.
Annales viri conſularis.
Faſti.
Index publicus purpuratorũ.
Archiua.
Scrinia.
Regeſta ſcribarum.
Liber elephantinus.
Libri lintei.
Epigrammata.
Epiſtola.
Conciones.
Orationes.
Theologi veteres.

II

Acholius.
M. Actorius Naſo.
Ælius Cordus.
Ælius Maurus.
Ælius Sabinus.
Ælius Varro.
Æmilius Parthenianus.
T. Ampius.
Anaxagoras phil.
Anaximander phil.
Arabianus: idem fortaſſe qui Septimius Arabianus.
Aratus poeta.
Archimedes math.
Ariſtoteles.
Aſclepiodotus.
Aſinius Pollio.
Aſtyanax Maonius.
Aurelianus Feſtiuus.
Aurelius Philippus.
Aurelius Verus.
Aurelius Victor.
M. Brutus.
Caleſtinus.
Callicrates Tyrius.
Caſſius Seuerus.
M. Cicero.
Claudius Euſthenius.
Cornelius Balbus.
Cornelius Capitolinus.
Cornelius Nepos.
Cremutius Cordus.
M. Curio.
Curius Fortunatianus.
Demoſthenes or.
Dexippus.
C. Druſus.
Encolpius.
Eratoſthenes math.
Eudæmon aſtr.
Fabius Cerilianus.
Fabius Marcellinus.
Fuluius Aſprianus.
Gallus Antipater.
Gargilius Martialis.
Gellius Fuſcus.
Hecatæus.
Heraclitus phil.
Hermapio.
Herodianus.
Heſiodus poeta.
Hipparchus aſtr.
Homerus.
Iuba.
Iulius.
Iulius Aterianus.
Iunius Cordus.
Iunius Saturninus.
Cn. Lentulus Gatulicus.
Licinius Caluus.
Lollius Vrbicus.
Marius Maximus.
C. Memmius.
Menander comicus.
Meton aſtr.
Oneſimus.
C. Oppius.
Palfurius Sura.
Phlegon.
Plato phil.
Plinius Secundus.
Plotinus.
Proculus gramm.
Ptolemæus math.
Quadratus.
Salluſtius.
Seneca.
Septimius.
Simonides lyr.
Statius Valens.
Suetonius Optatianus.
Suetonius Tranquillus.
Tages.
Tanuſius Geminus.
Tatius Cyrillus.
Theoclius Cæſarorum temporum ſcriptor Græcus.
Theognis.
Thucydides.
Timagenes.
Trebellius Pollio.
Valerius Marcellus.
Valerius Meſſalla.
Virgilius.
Vulcatius Terentianus.

Quo autem quiſque loco citetur, docet Index.

SVMMA PRIVILEGII.

S. CÆSAREÆ Maieſtatis priuilegio cautum eſt Andreæ Wecheli heredibus, Claudio Marnio & Ioanni Aubrio, ne quis inſtitutum ab eis Romanæ hiſtoriæ ſyntagma, a Friderico Sylburgio recognitum, Notationibusque, Indicibus, & aliis acceſſionibus auctum, per decem annorum ſpatium, a prima editionis die computandum, intra fines ſacri Romani imperii, regnorumque & dominiorum Cæſareæ Maieſtati hereditariorum, eodem aut diuerſo charactere formave, recudere, aut alió recudendum dare, vel alibi expreſſum importare, vendere, diſtrahere, aperte vel occulte, abſque ſupradictorum Wecheli heredum voluntate ac conſenſu præſumat. Qui ſecus fecerit, is non ſolum libris impreſſis, ſed etiam decem auri puri marchis ſine vlla venia mulctabitur; vt latius declaratum eſt in diplomate Cæſareo, dato Pragæ Kal. Iulii, anno MDLXXXVIII.

Rudolphus.

Iacobus Curtius a Senftenau.

Ad mandatum S. Cæſ.
Maieſtatis proprium.

A. Benc.

ILLVSTR. AC GENER. DÑO,

MAVRICIO, HASSIAE

ADIVNCTORVMQVE COMITAtuum Principi, domino ac patrono ſuo clementiſſimo,

FRIDERICVS SYLBVRGIVS S. & F. P.

MIRE *Xenophontem laudant veteres,* MAVRICI *generoſiſſime, quod Muſas cum Marte cõiunxerit. ſed magis Alexandrum ſuſpiciunt; qui domi ac foris, præter philoſophos, Homeri quoq; poeſin perpetuo ſibi comitẽ adſciuerit; idq; tam arcta familiaritate, vt illam etiã noctu ceruicali cum pugione ſubiiceret. Omnium vero maxime admirantur Cæſarẽ, Auguſtũ, Adrianũ, M. Antoninum, Alexandrum Seuerum, Iulianum, & quosdã alios Rom. imperii principes; qui, licet totius orbis curam ſuſtinerent, ſucciſiuis tamen horis non modo lectioni, ſed etiam diſputationibus ac lucubrationibus operam impenderint. Merito igitur tuus quoq; parens illuſtriſſimus hac tempeſtate ſummæ omnibus & admirationi eſt & venerationi; quod prudentia, ſapientia, eximiaq; cum humanæ tum diuinæ philoſophiæ cognitione, ita inter excelſi ordinis principes eminet, vt vere in eum quadret Homericum illud de excellentib. ingeniis decantari ſolitum,* οἶος πέπνυται. *Sed hæc ei peculiaris ac ſempiterna laus eſt, quod, cum inſignes illi principes aut nullos aut degeneres poſt ſe filios reliquerint, ipſe hoc operam dedit, vt & ceterarum laudũ, & ſingularis eruditionis ſucceſſorem inſtitueret. Siquidem a teneris annis te ad excellentium principum ducumq; imitationem ſic adſuefecit, vt non tantum orationes eorum, aut narrationes rerum ab eis geſtarum, decenti pronuntiatione ac geſtu pene puer exprimeres, ſed etiam fortia facinora manu interdum, aduerſus eos quos tibi æmulos opponebat, repræſentares. In iuris vero ac legum cognitione ſic exercet, vt in theſibus ponendis ac defendẽdis palmã ſuperiorib. & æqualib. plerumq; adimas, inferiores autem ad æmulationem accendas. In ceteris diſciplinis ita exacuit, vt in primo pubertatis limine virilem maturitatem præſtes. Teſtantur id legati, qui ab exteris principib. in aulam veniunt: teſtantur principes & academiæ, quas inuiſis. meditatis enim orationibus compellatus, ex tempore tanta & prudentia & facundia reſpondere ſoles, vt etiam exercitatis viris cum ſtupore ruborem quendã incutias. Adhac venando, iaculãdo, aliisq; militaris rei præludiis, ſic te idem pater imbuit, vt cum animi politie, corporis quoq; agilitas ac dexteritas in te ſuccreſcat. Deniq; mirifica inſtitutionis ſollertia id effecit, vt quæ in conſtantis ætatis heroibus*

veteres tantopere prædicant, tu in adoleſcentia ſis conſecutus, nimirum γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα: & μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων. Quoniam autem humana philoſophia ſine diuina cæca eſt, in ſacris quoq; litteris ita te exercet, vt cum huius ætatis tum ſuperiorum quoque temporum controuerſiis perſpectis, inter errorum diuerticula, rectum veritatis tramitem ſequi diſcas. Hæc patris in te ad remp. informãdo diligentia atque induſtria, vt ſuperiora ſecula pene ſuperat, ita præſenti pariter & futuro æuo luculentiſsimũ exemplum præbet. Tibi ergo MAVRICI generoſiſsime hoc reſtat, vt, cum ſecundũ Deum optimi prudentiſsimique patris beneficio tantos in veræ virtutis ſtudio progreſſus feceris, reliquum eius curriculum pari, vel potius ardentiori tenore perſequaris, atque eo contẽdas, vt, quem in primæuo ætatis flore promittis, in adulta ætate ſolidé præſtes, pium, cordatum, ac fortem principem; auitamque ac paternam gloriam illuſtrib. virtutum ornamentis non tantum adæques, ſed etiam ſuperes. Quam ad rem etſi me longe peritiores habes cohortatores: tamen ego quoque, cum ortus nexu me ad iſtius officii partem aliquam obſtrictum eſſe conſiderarem, aliquid pro meæ tenuitatis modulo in medium proferre volui, meamque erga te obſeruantiam ac ſtudium euidenti aliquo documento declarare. Quia ergo magis ad vetera inſtauranda quam ad noua condenda me applicui, tale tibi volumen dicandum cenſui, quod exemplis iuxta & præceptis te adaugere poſſet. In quo genere licet multa exſtent vetuſtatis monumenta, vix tamen vllum magis eſt idoneum quam quod nunc illuſtri tuo nomini inſcriptũ in publicum emiſi. Vitas enim continet eius imperii principum, quo nec diuturnius nec auguſtius vllum nouimus, Rom. ſcilicet nominis; cui Deus ita fauit, vt & ſuperiora imperia omnia ei ſubiecerit, & filium ſuum ad humanæ ſalutis reparationem ſub eo naſci, diaboloq; ac morte triumphata glorioſam in cælos victoriam reportare voluerit. Huius inquam imperii principes volumen hoc cõplectitur; nec legitimos ſolummodo, Auguſtos & Cæſares, verum eos etiam qui vel priuata ambitione, vel factioſorum inſtigatione principatu affectato, Tyranni ſunt appellati. In eo ceu ſpeculo videbis, diuinam prouidentiam admirabili quadam viciſsitudine nunc ſubditos per principes, nunc principes per ſubditos, extuliſſe aut depreſsiſſe: atque eos quidem qui conſiderato ſtationis munere, ſe Dei in terris adminiſtros ac reip. patres exhibuerunt, multiplicib. virtutum præmiis remuneraſſe; contra, eos qui functionis ſuæ obliti, ad priuatam libidinem omnia retulerunt, etiam in hac vita meritis, & quidem contumelioſiſsimis interdum, ſupplicis affeciſſe: ac rurſum illis virtutum præcones, his autem probrorum decantatores, excitaſſe. Vbi ſi forte mireris abominandarũ turpitudinum memoriam non abolitam fuiſſe, ſed litterarum monumentis ad poſteros propagatam, atque adeo etiam ad maximi nominis principes perſcriptam: conſiderabis hoc quoque ſingulari Dei conſilio factum eſſe. Vt enim veterum nonnulli inſtinctu quodam numinis iuuentutem ad ganeas, popinas, ac proſtibulorum fornices nonnumquam deducebant, vt viſa turpitudinum fœditate, declinare illas incautæ mentes diſcerent: ita idem Deus in ſacris pariter ac profanis litteris, ſceleratorum nobis & probra & pœnas ob oculos ponit, vt fugere illa ſatagamus. Vt autem contagium minus inficiat, recte de quorumdam conſilio à lectione vitæ improbæ, velut ad antidotum quoddam, digredieris ad vitam probati principis; vt Auguſti, Veſpaſiani, Traiani,

iani, Antonini Pii, Antonini Philoſophi; item Claudii, Taciti, Probi. Quod ſi litteratos cognoſcere iuuat, exemplo eſt tota pene primorum Cæſarum familia: ſed præ ceteris excellunt Adrianus, Antoninus Philoſophus, Iulianus. Sin ætatis affinitas allicit, habes quæ in Germanico, Tito Veſpaſiano, Alexandro, Gordiano, ac Numeriano, cum voluptate pariter ac fructu lectites. Quin & malorum quidam inter initia laudabilis imperii ſpem aliquam præbuere; vt Tiberius, Caligula, Domitianus, Caracalla. & Nero ipſe primis annis ita ſe laudabilib. factis promiſit, vt etiam Traianus dictitarit paucos quinquennium Neronis attigiſſe. Gallienusque, perditus alioqui, vt doctrinæ, ita induſtriæ quoque ac fortitudinis, inſignia nonnumquam edidit ſpecimina. vt hic quoque inter vepres roſas quaſdam, quamquam raras, inuenire liceat. De ſacris rebus etſi parum ſincere plerisque in locis ſcribitur, velut a paganis: referũtur tamen de Chriſto, de epiſcopis, preſbyteris, ſacerdotibus, & aliis ad Chriſtianã religionẽ pertinentib. quædã ſcitu non indigna. vt diuini ſpiritus ſcintillas aliquas etiam in ſuperſtitionum tenebris emicuiſſe videas. Id porro opus vt tuis atque adeo omnium vſibus inſeruiret commodius, operam dedi vt prodiret quam emendatiſſimum. Quam ad rem cum a vetuſtis libris nihil eſſet auxilii, vulgatarum editionum optimis quibusque inter ſe collatis, lectionis quam rectiſſime conſtituendæ ſuppetias inde petii. Veteribus auctoribus duos e recentiorum numero addidi: vt eorum quæ deſiderantur, aliqua eſſet expletio & continuatio. In locos mendoſos, ſuſpectos, aut obſcuros, quæ a doctiſſimis viris adnotata ſunt, adieci. Quibus meas quoque notationes adiungere decreueram, cum iis quæ a præſtantiſſ. quibusdam viris ad operis expolitionem nuper ſunt communicata. Sed temporis breuitas ea in tertii tomi editionem coegit reiicere. Interea vt aliquis ſaltem operi comitatus a me accederet; Græca Latine reddidi; & in fine Indicem adieci locupletiſſimum; quo, quidquid aut rerum aut verborum ad antiquitatis cognitionem cõferre videbatur, copioſiſſime, quantum locus & tempus ferebat, expoſui. Denique, quidquid ad operis exornationem hoc ſemeſtri ſpatio adhibere licuit, pro mea virili in medium contuli. Tu MAVRICI *generoſiſſime operam eam ſerena fronte accipe. quæ etſi tanta non eſt quanta celſitudinem tuam decet: eſt tamen mei erga te ſtudii atque obſeruantiæ ſat clarum argumentum.* DEVS *opt. max. qui vnus omnium bonorum fons eſt, faxit vt vberrimos inde fructus capias, atq; in inſtituto vitæ curſu non modo Traiani bonitatem, Auguſtique felicitatem; (quæ olim principibus ſuis precabatur populus Romanus) ſed etiam ſacris litteris celebratas dotes, Salomonis ſapientiam, Dauidisque pietatem, conſtantiam, fortitudinem, pleniſſime conſequare. Francof. in Muſeo Wecheliano, Id. Sept. a.* MDLXXXVIII.

FRIDERICVS SYLBVRGIVS
LECTORI S.

IN HOC tomo quid a me ſit præſtitum, ſi requiris amice lector, paucis accipe. Suetonii recentiores editiones inter ſe contuli, Belgicam ſcilicet Theodori Pulmani, & Gallicam Henrici Stephani. quæ ſi quid mouerent ſcrupuli, adii vetuſtiores, Venetam Egnatii, & Baſileenſem Eraſmi. In Ælio Spartiano, Iúlio Capitolino, Vulcatio Gallicano, Ælio Lampridio, Trebellio Pollione, Flauio Vopiſco, præter Stephaneam, Eraſmianam, & Egnatianam editionem, conſului nonnumquam Venetam veterem, e qua Egnatiana videtur promanaſſe. In Ammiano Marcellino, etſi maxima ex parte ſecutus ſum editionem Sebaſtiani Gryphii & Henrici Stephani: tamen interdum etiam antiquiores inſpexi. Inter quas primas quidem merito ſibi vindicat Roberti Stephani editio: dedit tamen & Frobeniana vetus interdum haud pœnitendam emendationis materiam: quamquam pleriſque in locis deprauata, & fine quoq; trunca; vt quæ in XXVI libro deſinat. Sed omnium maxime in auctore iſto me adiuuerunt ea quæ clariſſimus atq; ampliſſimus vir, Erricus Memmius, per Ioannem Opſopœum ad nos miſit. Miſit idem etiã ad ſuperiorum auctorũ emendationem egregias ſuppetias: itidemq; cetera Galliæ ornamenta, Claudius Puteanus, Nicolaus Faber, Petrus & Franciſcus Pithœi; quin & Iuriſconſultorum decus Iacobus Cuiacius, per eundem Opſopœum contribuerunt quæ ad huius tomi expolitionem vel ex antiquis libris, vel ex ingenio habebant adnotata. Verum ea, cum paulo ſerius ad nos veniſſent, in præſenti, ob temporis anguſtiam, non potuerunt a nobis publicari: ideoque differenda fuerunt in tertium tomum; qui, vt confidimus, Deo iuuante, breui ſubſequetur. Interea, vt aliqua editionis conſtaret ratio, Egnatii, Eraſmi, Glareani & Pulmani adnotationes, ſuperiorum editionum exemplo, viſum eſt operi adiungere: quippe quarũ comitatus paſſim multum lucis affert; in non nullis vero locis etiam plane eſt neceſſarius. Quib. vt aliquid etiam de noſtro accederet, primum Græca, quæ ſine interpretatione plerumq; ſunt inſerta, Latine reddidi. Deinde Indicem adieci copioſiſſimum, non rerum modo, ſed etiam verborum & phraſeωn notatu digniorum; ex quo, quantæ ſint huius operis diuitiæ, luculenter cognoſcetur. Inuenient ibi non ſolum hiſtorici, verum etiam Iuriſconſulti, medici, mathematici, rhetores, grammatici; quin & theologi, atque adeo pene omnium diſciplinarum profeſſores, quod ipſorum vſibus inſeruire queat. In quo concinnando id quoq; paſſim eſt ſpectatum, vt locus locum nunc explicaret, nunc confirmaret, nonnumquam etiam corrigeret; nec quidquam omitteretur quod Antiquitatis cognitionem vel in rebus vel in verbis poſſet adiuuare. Spero autem futurum vt antedictas ſuppetias, e Galliis ad nos miſſas, acceſſione haud aſpernanda amplificem. Nam ex aliis etiam locis auxilia exſpecto: nominatim a Fuluio Vrſino, Vberto Gifanio, Theodoro Cantero. quin & Criticorum principem Lipſium aliquid præter ea quæ iam dudum publicauit, e theſauris ſuis ſubminiſtraturum confido. Cui contributioni ſi alii quoq; ſe addere velint ſocios, parem nobiſcum a republ. inibunt gratiam. Porro quod attinet ad notas in cõtextu ſubinde interſertas, aſteriſci ad Notationes ablegãt, vel noſtras, vel alienas: in Suetonio autem paſſim remittunt ad luculentiſſimos Torrentii commentarios, ſeorſum a Plantino editos. Vnci, ea quæ includunt, a quibuſdam editionibus abeſſe indicant: de quibus in Notarum libello dicetur ſuo loco. Numerales notæ exteriori margini appoſitæ, in Suetonio capitum ſeriem commonſtrant: in Ammiano autem indicant annos ab vrbe condita. conſulatuum enim ſeriem ſatis accurate notauit Ammianus. In ceteris autem, quia conſulatus & rarius exprimuntur, & minus diligenter, annorum iſta notatio a nobis eſt omiſſa. Quos noſſe quis requiret, apud Caſſiodorum nullo negotio inueniet. in eius enim margine primum ex Sigonio, deinde ex Panuinio annorum decadas vel eicadas adſcripſimus. Auctorum qui paſſim in hoc tomo citantur, catalogum ab initio poſui. e quo intelliges quot veterum ſcripta, cum Græca tum Latina, interierint. Errata, quæ partim exemplaris, partim operarum culpa ſunt commiſſa, in calce adnotaui: quæ quidem grauioris momenti eſſe videbantur. leuiuſcula per ſe quisq; cernere poterit.

Hæc fere ſunt de quibus monendus videbare, lector. Tu noſtram hanc operam boni conſule, ac vale.

ILLVST.

ILLVSTRISSIMIS SAXONIÆ DVCIBVS, FEDERICO SACRI IMPERII ELECTORI, EIVSQVE PATRVELI GEORGIO,

ERASMVS ROTERODAMVS S. D.

VT AB *his viris, quos fortunæ calculus mundi gubernaculis admouit,* FEDERICE ac GEORGI, *Ducum incorruptiſſimi, haud exegerim anxiam atq; exactam ſcholaſticarum diſciplinarum cognitionem: in quibus qui conſenuerint, eos fere ſenſu etiam communi carere videmus; tantum abeſt, vt tractandis rerum habenis ſint idonei: ita vehementer ab iſtis diſſentio, qui Reges prorſus ab omni librorum commercio, ceu re noxia, ablegant: perinde quaſi hoc demum vere regium ſit, Nihil omnino vel ſcire, vel agere, præter aleam, venatus, moriones, & his etiam ſordidiores voluptates. Cum quibus enim amicis libentius confabuletur cordatus & pius princeps, quam cum iis, qui & ſemper præſto ſunt, & ſapiunt plurimum, & nihil loquuntur ad gratiam? Verum nullis ex libris, mea ſententia, plus vtilitatis capi poſſit, quam ex eorum monumentis, qui res publice priuatimq; geſtas, bona fide poſteris prodiderunt; præſertim ſi regalis philoſophiæ decretis imbutus huc acceſſerit. Etenim qui in hoc munere, rerum gerendarum exemplum, quam geſtarum fidem ſpectare maluerunt, hactenus modo proſunt, quod boni principis ſimulacrum oculis ſubiiciunt; ſi qui tamen id ſcite vereq; effinxerunt. Ceterum ex bonæ fidei ſcriptoribus, ſuper alias innumeras, hæc præcipua capitur vtilitas, quod non alia res æque, vel bonorum Regum animos ad res cum laude gerendas accendit, vel tyrannorum cupiditates cohibet ac refrenat: dum vtrique cernunt, horum litteris ſuam vitam omnem, mox in totius orbis, immo ſæculorum omnium theatrum producendam; &, quidquid nunc vel in abdito patrant, vel adſcito fuco prætexunt, vel metu diſſimulari cogunt verius quam ignorari, paullo poſt clariſſima in luce ſub oculis omnium traducendum; cum iam metu pariter ac ſpe libera poſteritas, nec vllo corrupta ſtudio, magno conſenſu recte factis applaudet, parique libertate his diuerſa explodet, exſibilabitque. Nec enim arbitror, quemquam tyrannum, ſic penitus omnem hominis ſenſum exuiſſe, vt vitam ſibi iucundam ducat, ſi norit ſuum nomen apud poſteros omnium ætatum ac nationum tam inuiſum & exſecrabile fore, quam eſt Caligulæ, Neronis, Commodi, Heliogabali: ad quorum mentionem, ceu portentorum verius, quam principum, nemo iam non deſpuit, non abominatur, non deteſtatur. Nam Vitellius viuus etiã male geſti imperii pœnas dignas dedit: quas & Nero daturus erat, ni ſupplicii fœditate deterritus, ipſe ſui carnifex eſſe maluiſſet. Quod quidem exemplum vtinam in hæc vſque tempora duraret. Nunc enim nihil eſt impunitius, quam quod nulla ſatis grauis animaduerſio penſare queat, male obiti magiſtratus culpa. Iam in ceteris hiſtoriæ dotibus, quantum aliis quiſque tribuendum putet, ipſe viderit ſuo arbitratu. Illud opinor apud eruditos omnes in confeſſo eſſe, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi* Suetonio*: qui, vt quidam non infeſtiuiter dixit, prorſus ea libertate ſcripſit Cæſarum vitas, qua vixerunt ipſi. Propemodum æquarunt Suetonium hac ſane laude,* Ælius Spartianus, Iulius Capitolinus, Ælius Lampridius, Vulcatius Gallicanus, Trebellius Pollio, Flauius Vopiſcus: *licet eloquentiæ viribus ſermonisque politie multo inferiores. Proinde mihi quidem digni videbantur, vt eorum lucubrationes ſtudioſi ſumma fide ſeruarent: quorum fide factum eſt, vt tantarum rerum tam certa memoria duret in hanc vſque noſtram ætatem. Ac* Suetonium *quidem neſcio quo Deo propitio, & antehac non ita paſſim deprauatum, nunc eruditorum, meaque opera purum, ni fallor, & integrum habemus: ſuffragante mihi ad hoc negotii, peruetuſto quodam codice; quem e Bibliotheca monaſterii, apud Neruios olim, nunc Tornacenſes, vulgato cognomine D. Martini, nobis exhibuit nobiliſſimus ille Gulielmus Montioius; qui id temporis regias vices ea in vrbe gerebat. Reliquos, quoniam nullo huiuſmodi præſidio ſubleuabamur, quod vnum licuit, multo certe minus deprauatos dedimus. Eoſque omnes veſtri nominis lenocinio orbi commendare viſum eſt, vel veſtro in me ſtudio, vel erga bonas litteras animi propenſione, vt id auderem, prouocato; quo videlicet viri imaginibus & opibus clari, magis ac magis in his philoſophari conſueſcant, & velut ad ſpeculum vitam moreſque componere. Primum enim, dum videmus mutatum orbis Romani ſtatum, tanto ſanguinis humani impendio conſtitiſſe, ea res pium certe principem a temere nouandis rebus deterrebit. Deinde ſpectare eſt operæ pretium, quam æſtuariis vicibus, euripi cuiuſpiam ri-*

tu, res humanæ ſurſum ac deorſum voluantur, niſi ſolida principum ſapientia, & incorrupta virtus fluxum hunc ſiſtat inhibeatque. Quin & illud ſubit admirari, in tanto principum numero vix paucos exſtitiſſe tolerabiles, pauciſſimos probos, pleroſque non improbos modo, verum etiam oſtenta mera, meraſque peſtes humani generis; multos etiam mente captos. O nouam ſæculi calamitatem, cum vni furioſæ beſtiæ totus ſeruiret orbis, & ingemiſcens eamdem caneret cantionem, quam ſeruus Carion apud Ariſtophanem, ὡς ἀργαλέον! *Et tamen huiuſmodi portenta, parricidiis, ſacrilegiis, inceſtis, breuiter nullo non dedecorum genere impurata, templis, aris, ac diuinis honoribus donabat hominum adulatio, fortuna, vel magis ſceleribus tribuens quod virtuti dari conſueuit. Quis poſt hæc recte factis graſſetur ad nominis immortalitatem, ſi cælum datur iis, qui indigni erant vt terram contingerent? Nam quod Domitianus, & Commodus, vterq; ſceleratiſſimus, Dei vocabulum viui etiam vſurparunt, quis non videt manifeſtariæ cuiuſdam inſaniæ fuiſſe, verius quam impudentiæ? Porro quib. de cauſſis hoc acciderit, nondum mihi ſatis liquet: ſiue quod ipſa fortunæ magnitudo plurimas res ſecũ defert, quæ bene nata, recteque inſtituta ingenia queant corrumpere. Id quod facilius credet, qui perpenderit, Neronis adoleſcentiam laudatiſſimæ indolis fuiſſe, &, quo non alius adhuc fuit orbi peſtilentior, optimi tamen principis ſpem initio de ſe præbuiſſe. Tum ab hoc multo poſt, Baſſianum Getæ fratrem, dum priuatus ageret, virum integrum ac ſanctum, peſſimum egiſſe principem: ſiue quod, vt quædam nauigia, immodice magna vaſtaque, regi non queunt, ita totius orbis imperium maius eſt quam vt vnius hominis animo ſuſtineri poſſit; cum perdifficile ſit domum etiam vnam recte adminiſtrare. Itaque qui maxime cupit optima, tamen Maronis illud cogitur dicere;* Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. *Quod (opinor) intelligens Octauius Auguſtus, vir eruditus ac perſpicax, &, quod in Cæſaribus rarum comperies, perpetuo ſanus, non ſemel de deponenda Imperii mole cogitauit: & feciſſet, ſi nactus fuiſſet in cuius humeros citra publici ſtatus perniciem onus reclinare potuiſſet. Siue id iis rebus magis adſcribendum eſt, quas permultas quidem, at non omnes tamen in Aureliano recenſet Flauius Vopiſcus. Et tamen in tanta malorum principum turba, repertas licet dignas ſancto principe cogitationes; audias voces abſoluto principe dignas; comperias exempla in quibus nihil deſideres. Inter Ethnicos inuenies, qui Chriſtiano animo reſpub. gererent Imperium, non ſibi; qui tam laborioſæ adminiſtrationis non aliud ſpectarent præmium, quam vt de rebus humanis bene mererentur; qui publicam vtilitatem liberorum affectibus, immo ſuæ ſuorumque incolumitati præferrent. O nos felices, ſi Chriſtiani principes ſuæ quiſq; ditioni præſtarent animum, quem Traianus, quem Antonini duo, quem Aurelius Alexander, orbi terrarum præſtiterunt! Quin illud etiam mirandum, repertos qui ad Imperatorem de Imperatoribus non ſolum libere, verum etiam contumelioſe ſcribere auderent. Nam hodie id quidam exigunt, vt de ſceleratiſſimis quoque Regibus honorifice ſcribamus: id agentes, ne quando libertatis exemplum in ipſos recidat. Sed multo magis ad rem pertinet, in his contemplari nomen illud Imperii, quod & olim orbi ſacroſanctum auguſtumq; fuit, & nunc etiamnum multorum affectibus religioſum ac venerabile eſt; cum nihil fere ſuperſit, præter inanem magni nominis vmbram; quam fœdis initiis in mundum irrepſerit, primum in Iulio ſcelerate, mox in Octauio, Lepido & Antonio ſceleratius. Quid non poteſt Fortunæ libido in rebus humanis? Poteſtas ea quam poſtea Dis æquauit hominum conſenſus, impietate, cædibus, parricidiis, inceſtis, tyrannide, condita conſecrataque fuit. Hic felicibus auſpiciis cœpit illa Regibus adorata maieſtas: ac ſceleratius fere propagata fuit, quã nata. Fœda barbarorum militum colluuies non ſuffragiis, ſed inſanis tumultibus dominum orbi dabat; nec alia ſuccedendi lex, niſi mactato ſuperiore. His auibus auſpicabantur Imperium: quod nihilo ſecius tamen interim emendum erat, quanticumque inexplebili militum auaritiæ libuiſſet. Nec ſatis erat in vnum ſæuire caput. Ad liberos, ad affines, ad amicos omnes crudeliſſima laniena proferebatur: ac ſæpenumero reciprocantibus, vt fit, vindictæ vicibus, quos viros, quas matronas effera immanitas indigne laniabat! Sæpe pluribus hinc & hinc imperium ad ſe trahentibus, miſcebantur omnia. Ita ſemper ad nouum Imperii ſucceſſorem, totus terrarum orbis concutiebatur. Summa rerum in manibus erat non Senatus, non populi Romani, ſed mercenarii facinoroſique militis. Nec aliter imperare licuit, neque diutius imperare licuit, quam illis belluis collibuiſſet, qui nec bonos nec malos principes diu ferre poterant. Alius parcior erat, alius profuſior, alius eruditior quã vellent; alius matri obſequentior, alius militaris diſciplinæ tenacior, alius imbellis, alius immodice bellator, alius in Senatum propenſior; alii cognomẽ obſtabat militi parum gratioſum, alii affinitas. Quãlibet leuis cauſſa, ſatis erat iſtis ad iugulandum orbis principem. Denique, vt nihil eſſet cauſſæ, expediebat illis ſubinde mutare principem. Inſatiabilis habendi fames, ad res nouandas incitabat.*

Trucidabatur

Trucidabatur vt inutilis, quem iam exſuxerant: accerſebatur alius, qui exhauriretur, mox & ipſe trucidandus. Atq; hiſce reb. factum eſt, vt non nullorum Imperium paucis modo menſibus, non nullorum pauciſsimis etiam diebus finiretur. vt me quidē inter legendum crebro ſubeat admiratio, fuiſſe vllos qui vellent Imperii vices capeſſere, cum tot exemplis didiciſſent quib. legibus eſſet ſuſcipiendum. Et hoc honoris ſic venditum, immo locatum, Imperium vocabant. O miſerum ac deplorandum illorum temporum ſtatum! Oppreſſa Senatus auctoritate, oppreſsis legib. oppreſſa populi Romani libertate, ſic creato principi ſeruiebat orbis, princeps ipſe ſeruiebat iis qualem nemo vir probus domi vellet habere ſeruum. Imperatorem timebat Senatus: Imperator ſceleſtam illam militum turbam formidabat. Imperator leges dabat Regibus: at huic leges dabant conducticii milites. Summa rerum orbis, ab armata paucorum temeritate pendebat. O magnificam & exoptandam omnibus monarchiam! Et tamen neſcio quo pacto, velut ex compoſito, conueniebat inter Cæſares & milites Cæſarum dominos, quos legimus aliquoties ſe decimari paſſos ab iis quos mox erant ſuo arbitratu iugulaturi: quaſi vices alternas inter ſe pacti, dominandi ac ſeruiendi. Hæc cum ita habeant; neq; enim negari poteſt; illud oportet expēdere, num eiuſmodi ſit nobis optandum imperium, ſi iam olim obſoletum, votis liceat reſtituere. Quod ſi nemo ſanus optaturus ſit, quanto minus quod iam multis ſeculis maxima ex parte ſit antiquatum exſtinctumq;, magno rerum humanarum tumultu, ſummaq; Chriſtiani ſanguinis iactura, vindicandū ac reuocandum videtur? præſertim cum inter ethnicos etiam hoc animo repertus ſit Otho, vt potius duxerit ſpontanea morte vitam abrumpere, quam imperium tot hominū vita mercari: vir vel ob hoc ipſum dignus Imperio, ſi fortuna virtuti faueret. An parum eſt, ſuum quamq; regionem habere dominum, niſi ſingulæ rurſus alium haberent dominum, conduplicata populi ſeruitute? Nec hæc dixerim, quod negem optimū eſſe reipubl. ſtatū monarchiam; ſi modo is ad æterni Numinis exemplum, quantum potentia ceteris antecellit, tantumdem vincat & bonitate ſapientiaq;: ſed partim quod, vt ſunt hominum ingenia, haud ſcio an huiuſmodi quiſpiam poſsit contingere; partim quod, etiam ſi maxime contingat; non arbitror capacem eſſe tantæ dicionis vnius mortalis animum. Etenim qui vectigalibus exigendis tantúm agit Imperatorem, is quiduis eſt potius quam Imperator. Non deſiderabit orbis monarcham, ſi Chriſtianos principes inter ſe iunget cōcordia. Verus & vnicus orbis monarcha CHRISTVS *eſt: in cuius edicta ſi noſtri principes conſenſerint, ſub vno principe vere florebunt vniuerſa: ſin humanis cupiditatib. res gerētur, æterna rerum viciſsitudine ſemper fluctuabimus iactabimurq;. Et tamen maximam huius felicitatis partem ipſi nobis præſtare poſſumus, ſi concordibus ſtudiis ad id quod per ſe optimum eſt, cōtendamus. Atq; ego ſane ita demum arbitror felices fore reſpublicas, ſi principes ſancte Chriſtianeq; inſtituti, ſinguli ſingulas q; ſuſceperint regnum, pariter & animum regno dignū ſuſcipiant, publicis cōmodis metiātur conſilia omnia; ab omni tyrannidis ſpecie, velut a peſte, abhorreant; ac pro ſe quiſq; certet, quod ſortitus eſt regni, non amplius, ſed melius ſucceſſori tradere; omnes pariter adnitantur, ne bellū vllū ſit, potius quam vt bello vincāt; neq; vllis ſit opus copiis, magis quā vt his rebus ſint inſtructi, pacis artibus magni videri ſtudeant, quæ conſiliis animiq; viribus conſtant. Equidem ſi quid nouari poſsit abſq; rerum tumultu, iudicarim ad publicam orbis Chriſtiani tranquillitatem magnopere pertinere, ſi certis fœderibus ex vſu publico ſua cuiq; dicionis pomœria præſcriberentur, quæ ſemel conſtituta, nullis affinitatib. aut pactis, vel contrahi poſsint, vel proferri; prorſus antiquato veterum titulorum iure, quos quiſq; pro re nata, bello affectato, ſolet prætexere. Quod ſi quis forte clamitet, ius neſcio quod ſuum adimi principibus: is illud mihi ſecum reputet velim, num æquum cenſeat, ob huiuſmodi iura, quæ ſiue habet aliquis fortaſsis, ſiue fingit, orbem Chriſtianum impiis ac parricidalibus armis ſine fine collidi; tot innoxios aut interimi, aut perdi; tot immeritas fœminas affligi corrumpiq;; denique totam illam malorum tragœdiam, quæ bellum omne ſecum defert, in vitam hominum inuehi. Nam his fontibus omnia fere bella, quæ noſtra memoria vidimus, profecta eſſe conſtat. Verum hæc non tantum* [illegible] *videri poſsint, verum etiam impudentius ad vos ſcripta, Principes vt magnos, ita cum primis ſapientes; ad hæc, quod eſt in iſta fortuna rariſsimum, librorum etiam præſidiis cum primis inſtructos. Siquidem tuas eximias Federice dotes, cum ſint inſigniter inſignes, non mirum ſi famæ celebritas ad nos vſq; deuexit. Te vero, illuſtriſsime Georgi, patrueli laudatiſsimo per omnia ſimilem, ac vere Germanum, e propinquo cognoui, dum Phryſiam nobis finitimam adminiſtrares. Bene valete Principes vere felices, ſtemmatis quidem illuſtriſsimi, ſed ornamentis animi longe illuſtriores. Iſtos animos vobis ſeruet Chriſtus optimus maximus: vos orbi Chriſtiano, veſtriq; ſimiles, nobis complures velit exſiſtere. Antuerpiæ, Nonis Iuniis, Anno* M D X V I I.

)( )(

INDEX EORVM QVÆ AVGVSTÆ HISTORIÆ TOMO CONTINENTVR.

SVETONII TRANQVILLI C. Iulius Cæſar, 1, 1: Octauianus Auguſtus, 18, 10: Tiberius, 42, 10: Caius Caligula, 58, 30: Claudius, 72, 23: Nero, 84, 2: Galba, 98, 141 Otho, 103, 29: Vitellius, 106, 32: Veſpaſianus, 111, 2: Titus Veſp. 116, 44: Domitianus, 119, 30.

ÆLII SPARTIANI Adrianus 126, 2: Ælius Verus, 134, 35: Didius Iulianus, 167, 25: Seuerus Imp. 170, 14: Peſcennius Niger 177, 16: Antoninus Caracallus, 185, 18: Antoninus Geta, 188, 40:

IVLII CAPITOLINI Antoninus Pius, 137: 1: M. Antoninus Philoſophus, 140, 40: Verus Imp. 149, 39: Pertinax, 163, 2: Clodius Albinus, 181, 2: Opilius Macrinus, 190, 451 Maximini duo, 324, 11: Gordiani tres, 233, 2: Maximus & Balbinus 241, 46.

VVLCATII GALLICANI Auidius Caſſius, 153, 1.

ÆLII LAMPRIDII Commodus Antoninus, 157, 1: Antoninus Diadumenus, 195, 2: Antoninus Heliogabalus, 198, 2: Alexander Seuerus, 207, 17.

TREBELLII POLLIONIS Valerianus pater & filius, 247, 11 Gallieni duo, 248, 46: triginta Tyranni 255, 2: d. Claudius, 266, 35.

FLAVII VOPISCI d. Aurelianus, 271, 22: Tacitus, 283, 46: Florianus, 287, 14: Probus, 289, 2: Firmus, Saturninus, Proculus, Bonoſus, 295, 38: Carus, Numerianus, & Carinus, 299, 31.

AMMIANI MARCELLINI Conſtantius & Gallus, 304, 18. Conſtantius & Iulianus, 325, 33: Iulianus, 397, 21: Iouianus, ſeu Iuuianus, 439, 1: Valentinianus & Valens, 445, 38: Valens & Gratianus, 502, 5.

POMPONII LÆTI Auguſtæ hiſtoriæ compendium, ab interitu Gordiani iunioris vſque ad Iuſtinum tertium, 520, 1.

IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII de Romanis principibus libri tres, a Iulio Cęſare vſq; ad Maximilianum Auſtrium, 561, 11.

AVSONII Burdegalenſis Epigrammata in Cæſares Rom. 603, 12.

Imperatorum & Cæſarum Rom. ſeries, ad annos mundi, Romę, & Chriſti, accommodata, 605, 18.

P. VICTORIS libellus de Regionibus vrbis Romæ, 609, & 621.

THEODORI PVLMANI Adnotationes in Suetonium, 633, 1.

IVSTI LIPSII Notæ ad Suetonii tres libros priores, 690, 26.

HENRICI GLAREANI Adnotationes in Suetonium 695, 1.

IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII Adnotationes in Suetonium, 721, 1: in Ælium Spartianum & ceteros Cæſareæ hiſtoriæ ſcriptores, 738, 24.

ERASMI ROTERODAMI Annotata in Suetonium 771, 59: in Ælium Spartianum, & ceteros, 785, 35.

GRÆCORVM quæ abſque interpretamento ſunt inſerta, interpretatio 790, 1.

INDEX rerum & verborum locupletiſſimus, 793, 1.

INDEX PVRPVRATORVM A SVETONIO CETERISQVE AVCTORIBVS VETERIBVS DESCRIPTORVM,

Auguſtorum ſcilicet, Cæſarum, & Tyrannorum.

C. Iulius Cæſar 1, 1
Octauianus Auguſtus 18, 10
Tiberius Cæſar 42, 10
C. Caligula 58, 30
Claudius Cæſar 72, 24
Nero Claudius 84, 2
Ser. Galba 98, 15
Saluius Otho 103, 27
A. Vitellius 106, 32
Veſpaſianus 111, 2
Titus Veſpaſianus 116, 45
Domitianus 119, 31
Adrianus 126, 10
Ælius Verus 134, 35
Antoninus Pius 137, 2
M. Antoninus Philoſ. 140, 40
Verus Imperator 149, 39
Auidius Caſſius 153, 2
Commodus Antoninus 157, 2
Pertinax 163, 2
Didius Iulianus 167, 25
Seuerus Imp. 170, 4
Peſcennius Niger 177, 16
Clodius Albinus 181, 2
Antoninus Caracallus 185, 18
Antoninus Geta 188, 41
Opilius Macrinus 190, 45
Antoninus Diadumenus 195, 2
Antoninus Heliogabalus 198, 2
Alexander Seuerus 207, 17
Maximini duo 224, 11
Gordiani tres 233, 2.
Maximus & Balbinus 241, 48
Valeriani duo 247, 2
Gallieni duo 248. 47
Triginta tyranni, Cyriades, Poſthumus, Poſthumus iunior, Lollianus, Victorinus, Victorinus iunior, Marius, Ingenuus, Regillianus, Aureolus, Macrianus, Macrianus iunior, Quietus, Odenatus, Herodes, Maeonius, Baliſta, Valens, Valens ſuperior, Piſo, Æmilianus, Saturninus, Tetricus ſenior, Tetricus iunior, Trebellianus, Herennianus, Timolaus, Celſus, Titus, Cenſorinus item dua Tyranna ſeu Tyrannides, Zenobia & Victoria 255, 2
d. Claudius 266, 35
d. Aurelianus 271, 24
Tacitus 283, 46
Florianus 287, 14
Probus 289, 2
Firmus, Saturninus, Proculus, & Bonoſus 295, 38
Carus, *Numerianus, & Carinus* 299, 31
Conſtantius *& Gallus* 304, 23
Conſtantius *& Iulianus* 325, 33
Iulianus 397, 21
Iouianus ſeu Iuuianus 439, 13
Valentinianus & Valens 445, 38
Valens & Gratianus 502, 5

Qui vero a veteribus auctoribus deſcripti non ſunt, eorũ & nomina e Reuſneri catalogo peti poſſunt, 605, 18: & vitæ legi partim apud Egnatium 561, partim apud Lætum 520.

C. SVETO-

C. Svetonii Tranqvilli vita, a Philippo Beroaldo conſcripta.

Caivs Svetonivs Tranqvillvs, *patrem habuit Suetonium cognomento Lenem, tertiædecimæ legionis Tribunum, & anguſticlauium; qui interfuit bello Othoniano. A patre filius Tranquilli cognomen accepiſſe creditur. Nā cum ille* Lenis *ſit cognominatus, hic eodem ſignificato, non eodem verbo, dictus eſt* Tranqvillvs. *Floruit ſub Adriano; vtpote illius magiſter epiſtolarum. Verum fortuna, quæ lubrica eſt, refragante, ſucceſſor ei mox datus; quod apud Sabinam Imperatoris vxorem familiarius egiſſe ferebatur, quam reuerentia domus aulicæ poſtularet. Viſus eſt contubernio Plinii poſterioris: a quo in epiſtolis admonetur ad volumina edenda; quæ perfecta abſolutaque appellat. Cum eſſet vir doctrina compoſitiore, & elegantia floridiore præditus, ſcripſit libellum De Grammaticis & Rhetoribus: quem D. Hieronymus ſecutus eſt, texens Catalogum ſcriptorum eccleſiaſticorum. De genere veſtium, de ludicra hiſtoria, libros cōcinnaſſe memoratur: quorum teſtimonio vtuntur eruditi. Idem de Vitiis corporalibus, & de Prætoribus volumina condidit luculenta. In primis vero ad poſteros tranſmiſit duodecim Cæſarum vitas, valde quidem probandas, graphiceque conſcriptas. in quo ſtyli genere primas confeſſione eruditorum haud dubie occupauit. Opus eſt emunctum, refertumque eruditione haudquaquam triuiali, & compoſitiſſimo ordine diſtinctum. vnde emendatiſſimus & candidiſſimus ſcriptor meruit appellari. cui, vt ſcribit Flauius Vopiſcus, familiare fuit amare breuitatem. Auſonius in epiſtolio ad Paullinum, librorum meminit, quos numero treis Suetonius de Regibus ſcripſit. In hoc vero Cæſarum opere, quod eruditorum manibus continenter teritur, eſt opido quam terſus, & ſinceriſſima ſcriptione præcellens: adeo, vt de Suetonio dicere merito poſſimus, id quod Zeuxis pictor de ſeipſo prodidit: Inuiſurum aliquem facilius quam imitaturum.*

Svetonii scipta, ex Svida.

Τράγκυλλος, ὁ Σουητώνιος χρηματίσας, γραμματικὸς Ῥωμαῖος, ἔγραψε περὶ τῶν παρ' Ἕλλησι παιδιῶν βιβλίον α'· περὶ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις θεωρικῶν καὶ ἀγώνων βιβλία β'· περὶ τοῦ κατὰ Ῥωμαίους ἐνιαυτοῦ βιβλίον α'· περὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις σημείων, α'· περὶ τῆς Κικέρωνος πολιτείας, α'· ἀντιλέγει δὲ τῷ Διδύμῳ· περὶ ὀνομάτων κυρίων καὶ ἰδεῶν ἐσθημάτων καὶ ὑποδημάτων, καὶ τῶν ἄλλων οἷς τις ἀμφιέννυται· περὶ δυσφήμων λέξεων, ἤτοι βλασφημιῶν, καὶ πόθεν ἑκάστη· περὶ Ῥώμης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ νομίμων καὶ ἠθῶν, βιβλία β'· συγγενικὸν Καισάρων· περιέχει δὲ καὶ βίους καὶ διαδοχὰς αὐτῶν ἀπὸ Ἰουλίου ἕως Δομετιανοῦ· βιβλία η'· στέμμα Ῥωμαίων ἀνδρῶν ἐπισήμων. id eſt:

Tranquillus qui Suetonius eſt appellatus, grammaticus Romanus, ſcripſit de ludis Græcanicis lib. I: De ſpectaculis & certaminib. Romanis lib. II: De anno Romano lib. I: De ſignis quæ in libris vſurpantur, (ſeu De notis librariis) lib. I: De Ciceronis Republica lib. I; in quo aduerſus Didymum diſputat: De propriis nominib. ac ſpeciebus veſtium & calciamentorum, cæterorumq; quib. aliquis amicitur: De infamib. vocabulis ſeu probris, & vnde quodq; tractū ſit: De Roma Romanisq; inſtitutis ac moribus lib. II: De Cæſarum gente libros VIII: quib. & vitæ illorum continentur, & ſucceſſiones, a Iulio vſq; ad Domitianum: Stemma virorum apud Romanos inſignium.

Hæc Suidas: In quib. nota VIII tantum Cæſareæ hiſtoriæ libros nominari. Quæ diſtinctio ſi Suidæ eſt, videntur priores ſex libri dicati eſſe Cæſarum generi; Iulio ſcilicet, Auguſto, Tiberio, Caio, Claudio, Neroni: ſeptimus autem, Galbæ, Othoni, Vitellio; octauus, Veſpaſiano, & filiis eius, Tito ac Domitiano. In eodem Suidæ loco, a principio & θεωρικῶν retineri poteſt, & θεωρικὴν pro eo ſubſtitui. In fine autem, pro ſingulari στέμμα pluraliter legendum videtur στέμματα. niſi forte per *Stemma virorum apud Romanos inſignium*, intelligi Suidas voluit Coronam ſeu contextum virorum illuſtrium. nam Suetonium de viris illuſtrib. ſcripſiſſe, cum alii teſtantur, tum S. Hieronymus in catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum. Eodemque reſpexiſſe videtur Agellius lib. 15, c. 4, cum ait; Ventidium Baſſum Svetonivs Tranqvillvs præpoſitum eſſe a M. Antonio prouinciis Orientalibus, Parthosque in Syriam introrumpentes, tribus ab eo prœliis fuſos ſcribit: eumque primum omnium de Parthis triūphaſſe, & morte obita publico funere ſepultū eſſe. Ad libros περὶ παιδιῶν pertinet, quod idē Agellius lib. 9, cap. 7, refert his verbis; De fidibus rarius dictu & mirabilius eſt: quā rem & alii docti viri, & Svetonivs etiam Tranqvillvs in libro Ludicræ hiſtoriæ primo, ſatis compertā eſſe, ſatisq; ſuper ea re conſtare, affirmat, neruias in fidibus brumali die, alias digitis pelli, alias ſonare.

INDEX CAPITVM CÆSAREÆ

Hiſtoriæ a Suetonio conſcriptæ.

D. IVLIVS CÆSAR, I.

Prima Cæſaris militia, 2
Secunda militia, & ad vrbem reditus, 3
Accuſatio Dolabellæ, 4
Tribunatus militum, & alia per eum geſta, 5
Quæſtura & alia geſta, 6
Gemitus Cæſaris apud ſtatuam Magni Alexandri; & ſomnium de matris concubitu, 7
Geſta per eum in vrbe, 8
Suſpicio coniurationis [inita] cum Craſſo & Sulla, 9
Ædilitas, & geſta in ea, 10
Geſta per eum in vrbe, 11
De eiuſdem geſtis, 12
Pontificatus maximus, 13
Prætura, & geſta alia, 14
Geſta in officio Præturæ, 15
Priuatio a Prætura, & item reſtitutio, 16
Actio ob coniurationẽ Catilinæ, 17
Vlterior Hiſpania ei ſorte data poſt Præturam, 18
Conſulatus cum Bibulo, 19
Geſta per eum in Conſulatu, 20
Calpurniam ducit vxorem, & Iuliam ſuam Pompeio tradit, 21
Imperium Galliarum ei conceſſum poſt Conſulatum, 22
Accuſatio geſtorum Conſulatus eius, 23
De Domitio minante Cæſari, & geſtis per eum in Gallia, 24
Alia geſta per eum in Gallia, 25
Mors matris, filiæ & nepotis; & alia per eum geſta, 26
Affinitas cum Pompeio renouata, & alia geſta, 27
Amicitia regum & prouinciarũ allecta per eum, cum decreto Senatus cõtra eum facto, 28
Prouiſio contra decretum Senatus, 29
Cauſſa bellorum ciuilium, 30
Progreſſus a Rauenna in Rubiconem, 31
Oſtentum factum apud Rubiconem Cæſari dubitanti, 32
Tranſitus Rubiconis, & eius concio, 33
Aduentus in vrbẽ, et alia geſta, 34
Victoria contra Pompeium, Ptolemæum, & quoſdam alios, 35
Cæſaris, & legatorum ſuorum clades, 36
Triumphi, 37
De præmiis veteranis, & liberalitate populo per eũ exhibitis, 38
Varia ſpectacula per eũ edita, 39
Ordinatio anni & Faſtorum dierum per eum facta, 40
Senatus ac officiorum ſupplementum & ordinatio, 41
Sanctiones per eum editæ 42
Labor in iure dicendo, & leges per eum editæ, 43
Deſtinatio in ornanda vrbe, & Imperio ampliando, 44
Statura, & cultus corporis, 45
Habitatio, & ſtructura villarum Cæſaris, 46
Cupiditas circa gemmas, margaritas, & ſigna operis antiqui, 47
Conuiuia, & domeſtica diſciplina ſuorum, 48
Pudicitia Cæſaris apud Nicomedem regem proſtrata, 49
Luxuria, & libido, 50
Luxuria in prouinciales matronas, 51
Luxuria in varias reginas, 52
Parcimonia in cibo & potu, 53
Rapacitas, 54
Eloquentia & ars oratoria, 55
Libri, commentaria, & epiſtolæ per eum edita, 56
Peritia & labor in armis, 57
Cautela, & audacia in expeditionibus, 58
Deſpectus prodigiorum occurrentium, 59
Præliorũ aſſumptio, locis & temporibus inopinatis etiam apud ſuos, 60
De equo Cæſaris inſigni cum pedibus prope humanis, 61
Virtus in acie inclinata reparanda, 62
Conſtantia & ſeueritas contra Caſſium, 63
Mira euaſio Cæſaris nando, 64
Probatio & diſciplina in mil. 65
De eodem, 66
Coercitio & cultus militum Cæſaris, 67
Amor & fidelitas militum ad Cæſarem, 68
Labor contra ſeditionem militarem, 69
Facilis reconciliatio militum iratorum, 70
Fides & ſtudium erga clientes, 71
Cultus & dilectio amicorum, 72
Odiorum facilis remiſſio, 73
Lenitas & manſuetudo in vlciſcendo iniurias illatas, 74
Moderatio & clementia, 75
Abuſus dominationis & poteſtatis, 76
Abuſus, & arrogantia, 77
Inciuilitas & indignatio, 78
De eodẽ, & regni affectatione, 79
Conſpiratorũ in eũ coniuratio, 80
Prodigia mortem præcedentia, 81
Cædes & mors Cæſaris, 82
Teſtamentum recitatur, 83
Funereus rogus & pompa exſequiarum cum luctu publico, 84
Honores Cæſari mortuo per plebem collati, 85
Suſpicio quam ſuis Cæſar reliquit, 86
Genus illatæ mortis per eum optatum, 87
Ætas Cæſaris, ac ſtella comata; & locus ac dies mortis 88
Mors occiſorum Cæſaris, 89

OCTAVIVS, II.

Origo proſapia maiorũ Octauii, 2
De patre Octauii, 3
Mors patris, & de filiis eius, 4
Tempus & locus natiuitatis Octauii, 5
Locus vbi nutritus fuit, 6
Nomina & cognomina, cum cauſſis ipſorum, 7
Breuis totius vitæ & geſtorum deſcriptio, 8
Quinque bella ciuilia per eum geſta, 9
Bellũ Mutinenſe, & alia geſta, 10
De eodem, & morte Conſulum, 11
Secta optimatium per eum deſerta, 12
Bellum Philippenſe, & Imperium cum Antonio diuiſum, 13
Bellum Perufinum, 14
Pœna inflicta captiuis in bello Peruſino, 15
Bellum Siculum, & alia geſta, 16
Bellum Actiacum, & Alexandrinum; cum eius in Antoniũ & Cleopatram victoria, 17
Geſta per eum in Ægypto, 18
Coniurationes & conſpirationes contra eum, 19
Bella externa per eum geſta, 20
Prouinciæ per eum domitæ; & aliæ in amicitiam receptæ, 21
Ianus per eum clauſus; nec non triumphi, & ouationes, 22
Clades duæ in Germania ei illatæ 23
Diſciplina circa rem militarẽ, 24
Geſta circa rem militarem, 25
De Conſulatibus, & aliis per eum geſtis, 26
Geſta in officiis Triumuiratus & tribunitiæ poteſtatis, 27
Cogitatio reſignandi imperium, & ornatus vrbis, 28
Opera publica per eum & alios exſtructa, 29
De diuiſione vrbis, templiq., & viis per eum inſtauratis, & Tiberi ampliato, 30

Geſta

Geſta per eum in pontificatu maximo, 31
Correctio et reformatio abuſuum & exceſſuum, 32
Modus & mos in iure dicendo, 33
Leges per eum ſancitæ, & aliæ retractata, 34
Reformatio Senatus, & modus conueniendi eiuſdem 35
De eodem, 36
Officia per eum excogitata, 37
Bellica virtus per eũ honorata 38
Ratio vitæ exacta per eum ab vnoquoq; equite Romano, 39
Quædam ordinationes circa rempublicam, 40
Liberalitas, 41
Seueritas in reprimendis populi voluptatibus indiſcretis, 42
Spectacula varij generis per eum edita, 43
Ordo ſubſelliorũ in ſpectaculis, 44
Loca & tempus vnde ipſe ſpectacula cernebat, 45
Ordinatio Italiæ per eũ facta, 46
Ordinatio aliarũ prouinciarũ, 47
Ordinatio regnorum, 48
Ordinatio legionũ & militũ, 49
Sigilla & data, quibus in epiſtolis vtebatur, 50
Clementia & ciuilitas, 51
Honores ei collati, & ſpreti per eum, 52
De eodem, & geſtis ciuilibus, 53
Patientia in contradictores, 54
Libelli famoſi contra eum facti, 55
Moderatio et ciuilitas in agẽdo, 56
Dilectio Romanorũ ad eum, 57
Honor collatus per Senatum populumq; Romanum, 58
Honores collati per ſingulares ciues Romanos, 59
Honor collatus, 60
Interior & familiaris vita, 61
Sponſa & vxores, 62
De filia, & matrimoniis eius 63
De nepotibus ex Iulia, 64
Infortunium circa ſobolem deſcendentium, 65
Receptio & cultus amicitiarũ, 66
Seueritas & clementia erga libertos, 67
Infamia dedecorum prima iuuentutis, 68
Adulterium & libido, 69
De cœna eius, & diſcumbentibus in apparatu deorum, 70
Noto pretioſæ ſupellectilis; & aleæ luſus per eum dilectus, 71
Continentia, & habitationes, 72
De parcimonia, ſupellectilis, & veſtimentis, 73
Conuiuia & cœnæ, 74
Celebratio feſtorum & ſollennium dierum, 75
Cibi, & comedendi hora, 76
Parcimonia in potu, 77
Quid poſt cibum agebat, 78
Statura corporis & membrorũ, 79
Maculæ, & mẽbra inualida corporis, 80
Infirmitates, 81
Cultus corporis in via & itinere, 82
Exercitia, 83
Eloquentia, & ars oratoria, 84
Libri & opuſcula per eũ edita, 85
Stylus, & genus loquendi, 86
Vſurpatio quorundam ſermonum, 87
Orthographia, & modus ſcribendi, 88
Peritia & vſus Græcarum litterarum, cum benigna audientia aliorum, 89
Obſeruatio religionum, 90
Obſeruatio ſomniorum, 91
Obſeruatio auſpiciorum, 92
Obſeruatio peregrinarum cærimoniarum, 93
Septemdecim præſagia per quæ eius felicitas prænoſci potuit, 94
Prodigia quæ poſt necem Iulii ipſi Auguſto euenerunt, 95
Prodigia per quæ præſenſit euentũ bellorum ſuorum, 96
Oſtenta mortem prænuntiãtia, 97
Cauſſa infirmitatis, & geſta in eadem, 98
Mors, & geſta per eumdem, 99
Dies mortis, & ætas, & exſequiæ, 100
Teſtamentum, & ſuprema voluntas, 101

TIBERIVS, III.

Gens Claudiorum, & eorum geſta, 2
De qua ſtirpe Tiberius genus traxit, 3
De patre Tiberii, 4
Locus & tempus natiuitatis Tiberii, 5
Infantia & pueritia, 6
Adoleſcentia, & vxores, 7
Ciuilia officia, 8
Militia, & bella per eum geſta, & honores adminiſtrati, 9
Seceſſus ex vrbe, & cauſſa, 10
Mora apud Rhodũ, et geſta ibidẽ, 11
Item Geſta apud Rhodum, 12
De eodem; eiuſque in vrbem reditu, 13
Præſagia futuri principatus, 14
Adoptatio de eo facta ab Auguſto, 15
Illyricum per eum domitum, 16
Honores ei a Senatu decreti, 17
Geſta in Germania, 18
Diſciplina in rẽ militari, 19
Triũphus Illyricus et alia geſta, 20
Geſta eius, ac teſtimonia Auguſti, & principatus eiuſdem, 21
De Agrippa iuuene occiſo; & aliis geſtis eius, 22
Gemitus ad teſtamentum Auguſti in Senatu recitatum, 23
Acceptio principatus ad preces quaſi coacta, 24
Cauſſa propter quas principatum recuſauerat, & alia geſta, 25
Ciuilia geſta in initio principatus, 26
Adulationes per eum ſpreta, & prohibita, 27
Patientia aduerſus conuitia & maledicta, 28
Veneratio ad Senatum, 29
Priſtina auctoritas Senatus per eum ſeruata, 30
Patientia cõtra obtrectatores, 31
Ciuilia & vrbana geſta, 32
De eodem, & aliis geſtis, 33
Impenſa ludorum ac munerum taxata, & alia geſta, 34
Quædam per eum bene geſta, 35
Extera cærimonia & ritus per eũ prohibitis, 36
Quædam bene geſta per eum, tam Romæ, quam extra, 37
Mora in vrbe, & quod prouincias non viſitauerit, 38
Mors filiorum, & ſeceſſus ſuus in Campaniam, 39
Seceſſ⁹ Capreẽſis, & alia geſta, 40
Reip. cura per eum abiecta, 41
Vitia, potus, ac comiſſationes, 42
Luxuria ac libido, 43
Ineffabilis abuſus luxuriæ, 44
Illuſiones ad feminas, 45
Auaritia & tenacitas, 46
Opera publica per eum & ſpectacula non facta; & parcitas alimoniarum, 47
Auaritia & parcitas; & alia geſta, 48
Rapina & concuſſiones, 49
Odium contra conſanguineos & coniunctos, 50
Odiũ & crudelitas in matrem, 51
Crudelitas & odiũ cõtra filios, 52
Crudelitas & odium contra nurum, 53
Crudelitas & odium contra nepotes, 54
Crudelitas contra amicos, 55
Crudelitas & ſæuitia in grammaticos & magiſtros, 56
Crudelitas in iuuentute, 57
Crimen læſæ maieſtatis atrociter actum, 58
Atrociter geſta per eum ſub ſpecie grauitatis, 59
Pœnæ grauiſſimæ immeritis, propter modico commiſſa, irrogatæ, 60
Sæuitiæ, & omnia genera crudelitatis, 61
Crudelitas & ſæuitia aucta, 62

Suſpicio qua vixit inter facinora, 63
Suſpicio nurus & nepotũ damnatorum, 64
Diffidentia & ſuſpicio, 65
Conuitia & libelli cõtra eum editi, 66
Epiſtola & oratio ad Senatum factum ſuum pronuntiantis, 67
Statura, & membra, & valetudo, & inceſſus, 68
Obſeruatio religionum, 69
Artes & diſciplina, 70
Peritia ſermonis Græci; & abſtinentia pronuntiatus eius, 71
Infirmitas eius; & quod ad vrbem rediens retroceſſit, 72
Locus & tempus mortis, 73
Signa mortem præcedentia, 74
Lætitia Romanorũ in morte eius, & geſta per eum, 75
Teſtamentum, & vltima diſpoſitio, 76

CALIGVLA, IIII.

De Germanico patre Caligulæ; & geſtis eius, 1
Germanici mors, 2
Germanici virtutes tam corporis quam animi, 3
Omnium fauor ad eum, & dilectio, 4
Præſagia quæ diẽ mortis Germanici prænoſnerũt, & luctus barbaricus, 5
Mœſtitia & luctus in vrbe de morte Germanici, 6
Vxores & filii Germanici, 7
Locus & tempus natiuitatis C. Cæſaris, 8
Cognomẽ Caii; & vbi primo educatus fuerit, 9
Locus, & apud quos ſecundo fuerit educatus, 10
Signa ſententiæ imminentis, 11
Vxores eius; & ſuſpicio veneficii in Tiberium, 12
Imperium Caligulæ, 13
Geſta in initio principatus, 14
Alia & ciuilia geſta per eum in initio principatus, 15
Ciuilia geſta, & moderatio, 16
Conſulatus per eum geſti, & liberalitas ad populum, 17
Spectacula per eum edita, 18
Nouum genus ſpectaculi per eum editum, 19
Spectacula per eum peregre facta, 20
Opera publica per eum edita, & cœpta, 21
Vani gloria, & elatio, 22
Detractio & ſæuitia contra propinquos, 23
Libido cum omnibus ſororibus, 24
Matrimonia, & vxores, 25
Crudelitas contra propinquos & cæteros, 26
Sæuitia atque crudelitas, 27
Sæuitia contra ſuos exſules, & Senatorem, 28
Atrocia dicta, 29
Atrocia ac dira facta, 30
Querela contra ſuorũ temporum felicitatem, 31
Crudelitas in cœnis, ludis, ſpectaculis, & ſacrificiis, 32
Apelles per eum flagellatus, & alia geſta, 33
Malignitas & ſuperbia contra omnes, 34
Inuidia contra omnes, 35
Luxuria & libido, 36
Luxuria in cœnis, balneis, ædificiis, & aliis operibus, 37
Rapinæ & extorſiones, 38
Turpia lucra, 39
Noua vectigalia, & ſordidi quæſtus, 40
De eodem, 41
Dos pro nata filia, & ſtrena per eum petita, ac recepta, 42
Expeditio Germanica, 43
Geſta per eum in caſtris, 44
Silua per eum truncata, & milites præmiis donati, & alia geſta, 45
Apparatus exercitus cõtra Oceanum; & alia geſta, 46
Cura triumphi, & alia geſta, 47
Nefarium conſilium trucidandi legiones, 48
Reditus eius ad vrbem, malũ eius propoſitum, & venena reperta, 49
Statura corporis ac valetudo, 50
Valetudo mentis; & contemptus deorum; ac alia quo geſta, 51
Veſtis, cæterique habitus, 52
Eloquentia, & ars oratoria, 53
Cantandi ars, ſaltandi, atque aurigandi, 54
Studium & fauor ad plaudentes, & odium ad impedientes, 55
Coniuratio & conſpiratio contra eum facta, 56
Prodigia futuræ cædis, 57
Cædes & mors, 58
Funus Caii, & mors vxoris, & filiæ, 59
Geſta per Senatum poſt mortem, 60

CLAVDIVS, V.

De patre Claudii, & geſtis eius, 1
Natiuitas Claudii, & infantia, 2
Opera circa liberales diſciplinas, 3
Epiſtola Auguſti ad Liuiam de teſtimonio Claudii, 4
Honor Conſulatus eidem per Tiberiũ negatus; & ſeceſſio eius, 5
Gratia & fauor apud homines, 6
Conſulatus, & geſta per eum, 7
Contumelia eidem per ludum illata, 8
Diſcrimina, quæ paſſus eſt, 9
Initium imperii Claudii, 10
Geſta per eum in initio principatus, 11
Honores per eum ſpreti, & alia ciuilia geſta, 12
Inſidiæ & coniurationes contra eum factæ, 13
Conſulatus, & geſta in eis, 14
Varietas in cognoſcendo, 15
Officium Cenſuræ, & geſta per eum, 16
Expeditio Britannica, & triumphus, 17
Cura vrbis, & annona, 18
Vacationes per eum conceſſæ, 19
Opera publica per eum facta, 20
Spectacula per eum edita, 21
Inſtitutio, correctio, & ordinatio quorumdam morum & aliorũ, 22
Inſtituta & ſanctiones, 23
Indulgentia & liberalitas, 24
Quædam ciuilia geſta, & ordinationes, 25
Sponſæ & vxores, 26
Liberi & generi, 27
Liberti ab eo prædilecti, 28
Maleficia, operâ libertorum & vxorum, ab eo perpetrata, 29
Forma & ſtatura, 30
Valetudo, 31
Conuiuia, & alia geſta, 32
Cibus, potus, ſomnus, & luxuria, liber quoque de alea luſu, 33
Sæuitia & crudelitas, 34
Timiditas & diffidentia, 35
Timor inſidiarũ, & alia geſta, 36
Pœnæ ob leues ſuſpiciones innocentibus illata, 37
Iracundia, & ſtultitia, 38
Obliuio; & alia geſta, 39
Sermones, & orationes, 40
Libri & opuſcula per eũ edita, 41
Studium in litteris Græcis, 42
Pœnitentia de matrimonio Agrippinæ, & adoptione Neronis, 43
Teſtamentum & mors, 44
Mors celata, tempus mortis, & funus, 45
Præſagia de morte, 46

NERO, VI.

Cn. Domitius, Neronis atauus, 2
Cn. Domitius Neronis proauus, 3
Cn. Domitius Neronis auus, 4
De patre Neronis, 5
Ortus & infantia Neronis; & præſagia quædam, 6
Pueritia, & geſta in ea, 7
Imperium Neronis, 8

Geſta

Geſta per eum in initio principatus, 9
Ciuilia geſta, 10
Spectacula per eum edita; & liberalitas in populum, 11
Spectacula vnde ſpectauerit; & alia geſta, 12
Magnificentia in excipiendo Tiridate Armenio, 13
Ianum geminum claudit, 14
Mos in iure dicendo, 15
Afflictio Chriſtianorum, 16
Cautum in falſarios pro teſtamentis, 17
Imperium ſub Nerone non auctum, 18
Expeditiones Alexandrina & Achaica per eum ſuſcepta, 19
Studium in cantu & muſica, 20
Tragœdias cantat, 21
Studium aurigandi & citharizandi, 22
Certamina exercituum, ac timor in eo genere, 23
Obedientia in dictis certaminibus, 24
Reditus e Græcia, & triumphi, 25
Rapina, & alia ſcelera, 26
Comiſſationes & epulæ, 27
Matris nefarius concubitus, 28
Pudicitia paſſim proſtrata, 29
Prodigalitas, ac diuitiarum profuſio, 30
Opera publica per eum facta, 31
Rapinæ, extorſiones, & ſacrilegia, 32
Parricidium in Claudiũ & Britannicum, 33
Parricidium in matrem & amitam, 34
Parricidiũ in vxores, ac ſibi coniunctiſſimos, 35
Sæuitia in exteros, & cædes, illuſtrium virorum, 36
Cædes multorum paſſim facta, & alia geſta, 37
Vrbis incendium per eum factum, 38
Clades & probra in eum, 39
Defectio Galliarum in eum, 40
Reditus in vrbem; & contumelia in eum dicta, 41
Defectio Hiſpaniarum, & Galbæ, contra eum, 42
Malum propoſitum, Conſulum priuatio, & Conſulatus aſſumtio, 43
Apparatus expeditionis in Gallos, 44
Probra in eum ſcripta, 45
Portentis ſomniorum territus, 46
Deſeritur ab omnibus, 47
Fuga ab vrbe, 48
Mors, & geſta in ea, 49
Funus, 50
Statura, & cultus corporis, 51
Studium artium liberalium, 52
Studium pingendi ac fingendi, 53
Votum ſi vinceret, 54
Famæ & æternitatis cupido, 55
Religionum contemtor, 56
Ætas, & poſt obitum geſta, 57

GALBA, VII.

De progenie Cæſarum, quæ in Nerone defecit; & prodigiis hoc præcedentibus, 1
Proſapia & vetus origo Galbæ, 2
Progenies, & cognomina Galbæ; & vnde dicatur Galba, 3
Ortus Galbæ, & præſagia principatus, 4
Studium in liberalib. diſciplinis, iure; & vxoribus ac filiis, 5
Honores per eum geſti; & diſciplina in re militari, 6
Iuſtitia & æquitas, 7
Honores ei collati; & ſigna futuri imperii, 8
Varietas in prouincia regenda, 9
Initium principatus; & alia geſta, 10
Conſternatio propter mortẽ Vindicis, 11
Sæuitia, & auaritia, 12
Aduentus ad vrbem, 13
Geſta per eum in initio principatus, 14
Geſta, & liberalitas, 15
Inuidia, & rebellio exercitus Germanici in eum, 16
Adoptio Piſonis per eum facta, 17
Præſagia infelicem eius exitum præcedentia, 18
Cædes atq; mors, 19
Geſta per eum in morte, & de eius funere atq; cadauere, 20
Statura corporis & membrorum, 21
Cibus, potus, atq; luxuria, 22
Tempus imperii, & ætas, 23

OTHO, VIII.

De Othonis progenitoribus, 1
Othonis ortus, & adoleſcentia, 2
Amicitia cum Nerone, 3
Spes ad imperium, 4
Fruſtratur ſpe adoptionis a Galba, 5
Aſſumtio ad principatum, 6
Geſta in initio principatus, 7
Germanici exercitus coniuratio in Othonem, 8
Congreſſio Othonis cum Vitellianis ducibus, 9
Deteſtatio bellorum ciuilium, 10
Mors atque funus, 11
Statura, & cultus corporis, 12

VITELLIVS, IX.

Stirps & origo Vitelliorum, 1
Pater materque Vitellii; eiusque pueritia, 2
Adoleſcentia, 3
Probris contaminatur, 4
Honores per eum adminiſtrati, 5
Vxores & filii, 6
Germania ei decreta; paupertas ipſius, & comitas erga ſingulos, 7
Prodigalitas in omnes, 8
Principatum inuadit, 9
Geſta eius poſt mortem Othonis, & reditus in vrbem, 10
Geſta per eum in initio principatus, 11
Progreſſus in initio principatus, 12
Comiſſationes & epulæ, 13
Sæuitia & crudelitas, 14
Apparatus exercitus in Veſpaſianum, 15
Concordia per eum tentata cum Veſpaſiano, 16
Mors ignominioſiſſima, 17
Interpretatio oſtenti, 18

VESPASIANVS, X.

De gente Flauia, & Veſpaſiani progenitoribus, 1
Ortus Veſpaſiani, & educatio, 2
Vxor, & filii, 3
Expeditio Germanica & Iudaica, 4
Præſagia & ſigna imperium præcedentia, 5
Aſſumptio ad imperium, 6
Miracula quædam per eum facta in initio principatus, 7
Reſtitutio collapſæ reipublicæ, 8
Opera publica per eum facta, 9
Litigia per eum compendioſiſſime deciſa, 10
Decretum in feneratores, 11
Mediocritas originis non diſſimulata, 12
Patientia erga criminantes, 13
Obliuio inimicitiarum contra eũ, 14
Clementia in reos accuſatos, 15
Auaritia & cupiditas, 16
Liberalitas & magnificentia, 17
Cultus in omnes, & præcipue doctos, 18
Ludi per eũ editi, & conuiuia, 19
Statura corporis, & membrorum, & valetudo, 20
Vitæ ordo in principatu, 21
Ludi poſt cœnam; & quædam facetia eius dicta, 22
Verſus Græci per eum editi, 23
Infirmitas & mors, 24
Præſagium de filio ſucceſſuro, 25

TITVS, XI.

Amor omnium erga Titum, 1
Ortus & educatio Titi, 2
Virtus, & ſcientia, 3
Vxores, honores, atq; victoria, 4
Hieroſolyma expugnata, 5
Adminiſtratio imperii, 6

Mutatio in melius, 7
Natura beneuolentiſſimus, 8
Clementia & manſuetudo, 9
Geſta per eum in ſua morte, 10
Locus & tempus mortis, 11

DOMITIANVS, XII.

Domitiani ortus & adoleſcētia, 1
Geſta per eum ante principatū, 2
Geſta per eum in initio principatus, 3
Spectacula per eum edita; ac eius liberalitas, 4
Opera publica per eum facta, 5
Expeditiones per eum ſuſcepta, 6
Quadam inſtituta & ordinata per eum, 7
Diligentia & induſtria in iure dicendo, 8
Clementia & largitas in initio principatus, 9
Saeuitia & crudelitas in plurimos, 10
Item ſaeuitia & crudelitas, 11
Rapina & extorſiones, 12
Elatio, & vana gloria, 13
Coniuratio contra eum facta. & ſuſpicio mortis quā habebat, 14
Patruelis per eum occiſus; & prodigia mortis, 15
Signa mortis, 16
De inſidiis, & cade, 17
Statura & pulcritudo, 18
Peritia in ſagittando, & laborum impatientia, 19
Facundia, & ſtudium, 20
Vſus alea, & conuiuia, & alia per eum geſta, 21
Libido & luxuria, 22
Maſtitia militum, & laetitia Senatus in morte eius; ac ſigna mortem pracedentia, 13

IOANN. LVD. VIVES RVFFALDO SVO S.

SVETONIVM eſſe acephalum, vt Cortium, vt aliquot Orationes Ciceronis, vt nuper etiam Tacitum, duobus potiſſimum argumentis colligitur: tum quod non ſolet gentis ac familiæ originem prætermittere Cæſaris eius, cuius vitam exorditur; de Iulia nulla mentio; cum ſit maxime illuſtris, & memoratu digna. tum quod in vetuſtis exemplaribus hoc habetur initium; *Annum agens ſextumdecimum*; prætermiſſo Cæſaris nomine. vt appareat prius fuiſſe de illo locutum. Nos igitur, quandoquidem ſpes non eſt, quod deſideratur, fore vt aliquādo exſiſtat, ex veterum ſcriptorum lectione, quantum induſtria ac ſtudio conſequi potuimus, eum locum ſtudioſæ iuuentuti expleuimus. Si quando idipſum in lucem prodierit quod Suetonius ſcripſit, facilis erit tantuli mei laboris iactura. Suetonii phraſin æmulatus ſum, & obſeruationis diligentiam. Cui non ſatisfecero, næ is haud magnum acceperit damnum exiguæ chartulæ, & breuiſſimi temporis, quod perdiderit noſtris legendis. Si cui placuero, is ſatis hoc ipſo nobis præſtiterit: ſin diſplicuero, ab hoc veniam petimus audaciæ. Dicamus tibi Hieronyme Ruffalde, auditorum meorum probiſſimo, ac proinde cariſſimo. Vale. Louanii, MDXXI.

ADDITA SVETONIO IN VITA C. IVLII CÆSARIS, PER LVD. VIVEM.

De gente Iulia, 1.

GENTEM Iuliam pro indubitato creditur ab Iulo Æneæ filio manaſſe; qui Lauinio relicto, Albam Longam condidit, in qua & regnauit. Eo mortuo, cum ad Aſcanium Lauiniæ atque Æneæ filium Latinum rediſſet regnum, cura ſacrorum cærimoniarumque Latinæ ac Troianæ gentis, penes ſobolem Iuli manſit; ex qua ſunt Iulii. Hos cum aliis quibuſdam nobiliſſimis Latii familiis Tullus Hoſtilius Romanus rex, poſtquam Albam diruiſſet, Romam tranſtulit, ac in patres cooptauit. Sero ad magiſtratus emerſerunt; nempe inter Patricios maiorum gentium fere poſtremi, anno V. C. altero & trecenteſimo, C. Iulio Decemuiro legibus ſcribendis. priore iam ſcemagiſtratus lectione Omnis dehinc generis honores nacta, manſit in Patriciatu & ordine Senatorio, mediocrib. opibus, nullo inſigniter præſtanti viro factisque præclaris illuſtrior.

Cæſarum familia, 2.

IN Iulia gente familia fuit CAESARVM: qua ratione cognominis, haud liquet, nec cui primum contigerit. Nam ante Cæſarem Dictatorem, patremque eius, & auum, Iulii Cæſares fuerunt: vt ille qui Punico bello ſecundo, a Senatu ad Criſpinum conſulem de Dictatore dicendo miſſus eſt. Cæſares vero conſueuit Romanus ſermo cognominare eos, qui vel cæſo matris vtero, vel cum cæſarie naſcerentur, vel oculis eſſent cæſiis. Addunt quidam, de elephanto in Africa occiſo, quem indigenæ Cæſarem vocant: eamque ob cauſſam cognomen hoc primum avo Dictatoris contigiſſe. Sed qui hoc tradunt, infimæ ſunt auctoritatis: nempe, Spartianus & Seruius. Neque enim ſoli illius progenies ex Iuliis hoc cognomen habuit; ſed alii, & ante eum multo, & cum eo gentiles illius plerique. Conſules ante Dictatorem fuerunt, Sext. Iulius Cæſar, cum L. Marcio Philippo, initio belli ſocialis. Sequenti anno L. Cæſar cum Rutilio Lupo. nec ante hos clarus quiſquam fuit Cæſarū, aut ſummo magiſtratu Romæ functus. Multis poſt annis Conſulatum ex eadem familia adeptus eſt L. Cæſar Sexti filius, frater patruelis L. Iulii Cæſaris, qui Dictatorem progenuit. hic ad Præturam tantum peruenit: Piſis, dum mane calciaretur, extinctus, nullo manifeſto morbo.

Ortus Cæſaris, & educatio, 3.

Natus eſt Cæſar Romæ, C. Mario & L. Valerio Flacco COSS. ad IIII Idus Quinctiles; qui menſis poſt eius mortem lege Antonia Iulius eſt ea cauſſa dictus. educatus apud Aureliam matrem, C. Cottæ filiam; & Iuliam amitam, Marii coniugem. vnde illi patricio amor plebeiæ factionis, & odium Sullæ. Litteras Latinas Græcaſque, tum & præcepta dicendi, edoctus eſt a M. Antonio Gniphone, homine Gallo; qui magni ingenii vir, ac ſingulari memoria, præterea moribus comis, & natura facilis, primo in ædibus L. Cæſaris patris Græcam Latinamque grammaticam & rhetoricen docuit: hinc in ſuis ipſius, multa diſcentium liberalitate ceniſcatus, cum numquam paciſceretur de mercede. Fuit Cæſar admirabili docilitate, & ad dicendi facultatem appoſitus. ſermo eius Latinus, excultus eſt domeſtica conſuetudine ab Aurelia matre; quæ pure ac eleganter Romane loquebatur, vt Mucia, Lælia, Cornelia, & aliæ primariæ matronæ: in quarum familiis inſignes oratores extiterunt.

C. SVETO-

C. SVETONII TRANQVILLI XII CÆSARES.

D. IVLIVS CÆSAR, I.

ANNVM agens Cæſar XVI, patrem amiſit: ſequentibuſque COSS. flamen Dialis deſtinatus, dimiſſa Coſſutia, quæ familia equeſtri, ſed admodum diues Prætextato deſponſata fuerat, Corneliam Cinnæ *IIII cos. filiam duxit vxorem: ex qua illi mox Iulia nata eſt: neque vt repudiaret [illam;] compelli a Dictatore Sulla vllo modo potuit. Quare & ſacerdotio, & vxoris dote, & gẽtiliciis hereditatibus multatus, diuerſarum partium habebatur: vt etiam diſcedere e medio, &, quamquam morbo quartanæ aggrauante, prope per ſingulas noctes commutare latebras cogeretur, ſeq; ab inquiſitoribus pecunia redimere: donec per virgines Veſtales, perque Mamercum Æmilium, & Aurelium Cottam, propinquos & affines ſuos, veniam impetrauit. Satis conſtat Sullam, cum deprecantibus amiciſſimis & ornatiſſimis viris aliquamdiu denegaſſet, atq; illi pertinaciter contenderent, expugnatum tandem proclamaſſe, ſiue diuinitus, ſiue aliqua coniectura, Vincerent, ac ſibi haberent; dummodo ſcirent eum, quem incolumem tantopere cuperent, quandoque optimatium partibus, quas ſecum ſimul defendiſſent, exitio futurũ, nam Cæſari multos Marios ineſſe.

STIPENDIA prima in Aſia fecit, M. Thermi Prætoris contubernio: a quo ad accerſendam claſſem in Bithyniam miſſus, deſedit apud Nicomedem; non ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ: quem rumorem auxit, intra paucos *rurſus dies repetita Bithynia, per cauſſam exigendæ pecuniæ, quæ deberetur cuidam libertino clienti ſuo. Reliqua militia, ſecundiore fama fuit: & a Thermo in expugnatione Mitylenarum *ciuica donatus eſt. 675

MERVIT & ſub Seruilio Iſaurico in Cilicia; ſed breui tempore. Nam Sullæ morte comperta, ſimul ſpe nouæ diſſenſionis, quæ per M. Lepidum mouebatur, Romam propere rediit; & Lepidi quidem ſocietate, quamquam magnis conditionibus inuitaretur, abſtinuit: cum ingenio eius diffiſus, tum occaſione, quam minorem opinione offenderat.

CETERVM compoſita ſeditione ciuili, Cornelium Dolabellam, conſularem & triumphalem [virum] repetundarum poſtulauit: abſolutoque, Rhodum ſecedere ſtatuit, & ad declinandã inuidiam, & vt per otium ac requiem *Apollonio Moloni, clariſſimo tunc dicendi magiſtro, operam daret. Huc dum hibernis iam menſibus traiicit, circa *Pharmacuſam inſulam a prædonibus captus eſt, manſitque apud eos non ſine ſumma indignatione prope XL dies, cum vno *medico, & cubiculariis duobus. Nam comites ſeruoſq; ceteros in initio ſtatim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiſerat. Numeratis deinde L talentis, expoſitus in litore, non diſtulit quin e veſtigio claſſe deducta perſequeretur abeuntes; ac redactos in poteſtatem, ſupplicio, quod illis ſæpe minatus inter iocum fuerat, afficeret. Vaſtante regiones proximas Mithridate, ne deſidere in diſcrimine ſociorum videretur, ab Rhodo, quo pertenderat, tranſit in Aſiam: auxiliiſque contractis, & præfecto regis prouincia expulſo, nutanteis ac dubias ciuitates retinuit in fide.

*TRIBVNATV militum, qui primus Romam reuerſo per ſuffragia populi honor obtigit, *auctores reſtituendæ tribunitiæ poteſtatis, cuius vim Sulla diminuerat,

enixiſſime iuuit. Lucio etiam Cinnæ, vxoris fratri, & qui cum eo ciuili diſcordia Lepidum ſequuti, poſt necem cos. ad Sertorium confugerant, reditum in ciuitatem rogatione Plotia confecit; habuitque & ipſe ſuper ea re concionem.

QVÆSTOR Iuliam amitam, vxoremq; Corneliam, defunctas laudauit * e more pro roſtris. ſed in amitæ quidem laudatione, de eius ac patris ſui vtraq; origine ſic refert: *Amita mea Iulia maternum genus ab regibus ortum, paternum cum dijs immortalibus coniunctum eſt. Nam ab Anco Marcio ſunt Marcij * Reges, quo nomine fuit mater: a Venere, Iulij; cuius gentis familia eſt noſtra. Eſt ergo in genere & ſanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent; & cærimonia deorum, quorum ipſi in poteſtate ſunt reges.* In Corneliæ autem locum Pompeiam duxit, Qu. Pompeij filiam, L. Sullæ neptem: cum qua deinde diuortium fecit, adulteratam opinatus a P. Clodio: quem inter publicas cærimonias penetraſſe ad eam muliebri veſte, tam conſtans fama erat, vt Senatus quęſtionem de pollutis ſacris decreuerit.

QVÆSTORI vlterior Hiſpania obuenit. vbi cum mandato * Prætoris iure dicundo conuentus circumiret, Gadeiſque veniſſet, animaduerſa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuit: & quaſi pertæſus ignauiam ſuam, quod nihil dum a ſe memorabile actum eſſet in ætate qua iam Alexander orbem terrarum ſubegiſſet, miſſionem continuo efflagitauit, ad captandas quamprimum maiorum rerũ occaſiones * in vrbe. Etiam confuſum eum ſomnio proximæ noctis (nam viſus erat per quietem matri ſtuprum intuliſſe) coniectores ad ampliſſimam ſpem incitauerũt, arbitrium orbis terrarum portendi interpretantes: * quando mater, quam ſubiectam ſibi vidiſſet, non alia eſſet quam terra, quæ omnium parens haberetur.

DECEDENS ergo ante tempus, * colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adijt: & ad audendum aliquid concitaſſet, niſi COSS. conſcriptas in * Ciliciã legiones paulliſper ob id ipſum retinuiſſent. Nec eo ſecius maiora mox in vrbe molitus eſt.

SIQVIDEM ante paucos dies, quam Ædilitatem iniret, venit in ſuſpicionem cõſpiraſſe cum M. Craſſo conſulari, item P. Sulla, & * P. Autronio, poſt deſignationem conſulatus, ambitus condemnatis; vt principio anni Senatum adorirentur, & trucidatis quos placitum eſſet, Dictaturam Craſſus inuaderet, ipſe ab eo magiſter equitũ diceretur; conſtitutaque ad arbitrium republica Sullæ & Autronio conſulatus reſtitueretur. Meminerunt huius coniurationis Tanuſius Geminus in hiſtoria, M. Bibulus in edictis, C. Curio pater in Orationibus. De hac ſignificare videtur & Cicero in quadam ad * Axium epiſtola, referens Cæſarem in conſulatu confirmaſſe regnum, de quo Ædilis cogitarat. * Tanuſius adijcit, Craſſum pœnitentia vel metu diem cædi deſtinatum non * obijſſe; & idcirco ne Cæſarem quidem ſignum, quod ab eo dari conuenerat, dediſſe. Conueniſſe autem Curio ait, vt togam de humero deijceret. Idem Curio, ſed & M. * Actorius Naſo, auctores ſunt, conſpiraſſe eum etiam cũ Cn. Piſone adoleſcẽte: cui ob ſuſpicionẽ vrbanę coniurationis, prouincia Hiſpania vltro extra ordinẽ data ſit: pactũque, vt ſimul foris ille, ipſe Romæ ad res nouas cõſurgerẽt, per * Lambranos & Tranſpadanos: deſtitutum vtriuſque conſilium morte Piſonis.

ÆDILIS, præter comitium, ac forum, baſilicaſque, etiam Capitolium ornauit porticibus ad tempus exſtructis: in quibus, abundante rerum copia, pars apparatus exponeretur. Venationes autem ludoſque, & cum collega, & ſeparatim edidit. quo factum eſt vt communium quoque impenſarum ſolus gratiam caperet; nec diſſimularet collega eius M. Bibulus, eueniſſe ſibi quod Polluci. vt enim geminis fratribus ædes in foro conſtituta, tantum Caſtoris vocaretur: ita ſuam Cæſariſque munificentiã, vnius Cæſaris dici. Adiecit inſuper Cæſar etiam * gladiatorium munus: ſed aliquanto paucioribus, quam deſtinauerat, * paribus. Nam cum multiplici vndique familia comparata inimicos exterruiſſet, cautum eſt de numero gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere [Romæ] liceret.

CONCILIATO populi fauore, tentauit per partem tribunorum, vt ſibi Ægyptus prouincia plebiſcito daretur: nactus extraordinarij Imperij occaſionem, quod Alexãdrini regem ſuum, ſocium atque amicum a Senatu appellatum, expulerant, reſque vulgo improbabatur. nec obtinuit, aduerſante * optimatium factione. quorum auctoritatem vt quibus poſſet modis inuicem diminueret, tropæa C. Marij de Iugurtha,

deque

deque Cimbris atque Teutonis, olim a Sulla diſiecta, reſtituit: atque in exercenda de ſicariis quæſtione, eos quoque ſicariorum numero habuit, qui proſcriptione ob [relata] ciuium Romanorum capita, pecunias ex ærario acceperant; quamquam exceptos Corneliis legibus.

SVBORNAVIT etiam qui C. Rabirio perduellionis diem diceret: quo præcipuo 12 *adiutore, aliquot ante annos L. Saturnini ſeditioſum Tribunatum Senatus coërcuerat: ac ſorte iudex in reum ductus, tam cupide condemnauit, vt ad populum prouocanti nihil æque ac iudicis acerbitas profuerit.

DEPOSITA prouinciæ ſpe, Pontificatum maximum petiit, non ſine profuſiſſima 13 largitione. In qua reputans magnitudinem æris alieni, cum mane ad comitia deſcenderet, prædixiſſe matri oſculanti fertur, domum ſe niſi Pontificem non reuerſurum. atque ita potentiſſimos duos competitores, multumque [&] ætate ac dignitate antecedentes ſuperauit, vt plura ipſe in eorum tribubus ſuffragia, quam vterque in omnibus, tulerit.

PRÆTOR creatus, detecta coniuratione Catilinæ, Senatuque vniuerſo in ſocios 14 facinoris vltimam ſtatuente pœnam, ſolus municipatim diuidendos cuſtodiendoſq; publicatis bonis cenſuit. Quin & tantum metum iniecit aſperiora ſuadentibus, identidem oſtentans quanta eos in poſterum a plebe Romana maneret inuidia, vt D. *Silanum COS. deſignatum non piguerit ſententiam ſuam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire; velut grauius atque ipſe ſenſiſſet exceptam: obtinuiſſetque, adeo tranſductis ad ſe iam pluribus, & in his *Ciceronis Conſulis fratre, niſi labantem ordinem confirmaſſet M. Catonis oratio. Ac ne ſic quidem impedire rem deſtitit, quoadusque manus equitum Romanorum, quæ armata præſidij cauſſa circumſtabat, immoderatius perſeuerãti necem comminata eſt; etiam strictos gladios vſque eo intentans, vt ſedentem vnà proximi deſeruerint, vix pauci complexu togaque obiecta protexerint. Tunc plane deterritus non modo ceſſit, *ſed etiam in reliquum anni tẽpus curia abſtinuit.

PRIMO Præturæ die, Q. Catulum de refectione Capitolij ad diſquiſitionem po- 15 puli vocauit, rogatione promulgata, qua curationẽ eam in alium trãsferebat. Verum impar optimatiũ conſpirationi, quos, relicto ſtatim nouorũ Conſulũ officio, *frequẽtes obſtinatoſq; ad reſiſtendum concurriſſe cernebat, hanc quidẽ actionẽ depoſuit.

CETERVM Cæcilio Metello tribuno plebis, turbulentiſſimas leges aduerſus col 16 legarum interceſſionem ferenti, auctorem propugnatoremq; ſe pertinaciſſime præſtitit; donec ambo adminiſtratione reip. decreto patrum ſummouerentur. Ac nihilo minus permanere in magiſtratu, & ius dicere auſus, vt comperit paratos qui vi ac per arma prohiberent, dimiſſis lictoribus, abiectaque prętexta, domum clam refugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoque biduo poſt ſponte & vltro confluentem, operamq; ſibi in aſſerenda dignitate tumultuoſius pollicentẽ compeſcuit. Quod cum præter opinionem eueniſſet, Senatus ob eundem cœtum feſtinato coactus, gratias ei per primores viros egit: accitumque in Curiam, & ampliſſimis verbis collaudatum, in integrum reſtituit, inducto priore decreto.

RECIDIT ruſus in diſcrimẽ aliud, inter ſocios Catilinæ nominatus, & apud No- 17 uium Nigrum *Quæſtorem a L. *Vettio indice, & in Senatu a Q. Curio; cui, quod primus conſilia coniuratorum detexerat, conſtituta erant publice præmia. Curius e Catilina ſe cognouiſſe dicebat: Vettius etiam chirographum eius Catilinæ datũ pollicebatur. Id vero Cæſar nullo modo tolerandum exiſtimans, cum implorato Ciceronis teſtimonio, quædam ſe de coniuratione vltro ad eum detuliſſe docuiſſet, ne Curio præmia darentur, effecit: Vettium *pignoribus captis, & direpta ſupellectile male *mulctatum, ac pro roſtris in concione pæne diſcerptum, coniecit in carcerem. *Eôdẽ Nouium Quæſtorẽ; quod compellari apud ſe maiorem poteſtatem paſſus eſſet.

Ex Prætura vlteriorem ſortitus Hiſpaniam, retinentes creditores interuentu ſpõ- 18 ſorum remouit: ac neque more, neque iure, antequã *prouinciæ ordinarentur, profectus eſt. Incertum, metune iudicij, quod priuato parabatur; an quo maturius ſociis implorantibus ſubueniret. pacataque prouincia, pari feſtinatione, nõ exſpectato ſucceſſore, ad triumphum ſimul Conſulatumque deceſſit. Sed, cum *editis iam comitiis

ratio eius haberi nō poſſet, niſi priuatus introiſſet vrbē; & ambienti vt legibus ſolueretur, multi contradicerēt: coactus eſt triumphū, ne Cōſulatu excluderetur, dimittere.

19 E DVOBVS [Conſulatus] competitoribus, L. Lucceio, M. que Bibulo, Lucceium ſibi adiunxit; pactus vt is, quoniam inferior gratia eſſet, pecuniaque polleret, nūmos de ſuo communi nomine per centurias pronuntiaret. Qua cognita rę, optimates, quos metus ceperat, nihil non auſurum eum in ſummo Magiſtratu, concordi & cōſentiente collega, auctores Bibulo fuerunt tantumdem pollicendi: ac plerique pecunias contulerunt; ne Catone quidem abnuente eam largitionem e rep. fieri. Igitur cum Bibulo Conſul *creatus eſt: Eandem ob cauſſam opera *optimatibus data eſt, vt prouinciæ futuris COSS. minimi negotij, id eſt *ſiluæ calleſque decernerentur. Qua maxime iniuria inſtinctus, omnibus officiis Cnæum Pompeium aſſectatus eſt. *offenſum patribus, quod Mithridate rege victo, *cunctantius cōfirmarentur acta ſua: Pompeioque M. Craſſum reconciliauit, veterē inimicum ex Conſulatu, quem ſumma diſcordia ſimul geſſerant: ac ſocietatem cum vtroq; iniit, ne quid ageretur in rep. quod diſplicuiſſet vlli e tribus.

20 INITO honore, primus omnium inſtituit, vt tam Senatus quam populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, vt quo menſe faſces non haberet, accenſus ante eum iret, lictores ponè ſequerentur. Lege autem agraria promulgata, obnuntiantem collegam armis foro expulit. ac poſtero die in Senatu conqueſtum, nec quoquam reperto, qui ſuper tali conſternatione referre, aut cenſere aliquid auderet, qualia multa ſæpe in leuioribus turbis decreta erant, in eam coëgit deſperationem, vt, quoad poteſtate abiret, domo abditus nihil aliud quam per edicta obnuntiaret. Vnus ex eo tempore omnia in rep. & ad arbitrium adminiſtrauit. vt non nulli vrbanorum, cum quid per iocum *teſtandi gratia ſignarent, non Cæſare & Bibulo, ſed Iulio & Cæſare COSS. actum ſcriberent; *bis eundem præponentes, nomine, atque cognomine: vtque vulgò mox ferrentur hi verſus; *Non Bibulo *quidquam nuper, ſed Cæſare, factum eſt: Nam Bibulo fieri Conſule nil memini.* *Campum Stellatem, maioribus conſecratum, agrumque Campanum ad ſubſidia reip. vectigalem relictum, diuiſit extra ſortem, [ac] XX millibus ciuium, quibus terni pluresue liberi eſſent. Publicanos remiſſionem petentes, tertia mercedum parte releuauit: ac ne in locatione nouorum vectigalium immoderatius *licitarentur, propalam monuit. Cetera item quæ cuique libuiſſent, dilargitus eſt, contradicente nullo, ac, ſi conaretur quis, abſterrito. M. Catonem interpellantem extrahi Curia per lictorem, ducique in carcerem iuſſit. L. Lucullo liberius reſiſtenti, tantum calumniatum metum iniecit, vt ad genua vltro ſibi *accideret. Cicerone in iudicio quodam deplorante temporū ſtatum, P. Clodium inimicum eius, fruſtra iampridem a patribus ad plebem tranſire nitentem, eodem die, horaque nona *traduxit. Poſtremo in vniuerſos diuerſæ factionis *inductum præmiis, vt ſe de inferenda Pompeio nece ſollicitatum a quibuſdam profiteretur, productuſque pro Roſtris auctores ex compacto nominaret: *ſed vno atque altero fruſtra, nec ſine ſuſpicione fraudis nominatis, deſperans tam præcipitis conſilij euentum, intercepiſſe veneno *indicem creditur.

21 SVB idem tempus Calpurniam L. Piſonis filiam, ſucceſſuri ſibi in Conſulatu, duxit vxorem: ſuamque Iuliam, Cn. Pompeio collocauit, repudiato priore ſponſo Seruilio Cæpione, cuius vel præcipua opera paullo ante Bibulū impugnauerat. Ac poſt nouam affinitatem, Pompeium primúm rogare ſententiam cœpit; cum Craſſum ſoleret; eſſetque conſuetudo, vt quem ordinem interrogandi ſententias COS. Kalend. Ianuariis inſtituiſſet, eum toto anno conſeruaret.

22 SOCERO igitur generoque ſuffragantibus, ex omni prouinciarum copia Gallias potiſſimum elegit; cuius emolumēto & opportunitate idonea ſit materia triumphorum. & initio quidem Galliam Ciſalpinam, Illyrico adiecto, lege Vatinia accepit: mox per Senatum Comatam quoque: veritis patribus, ne ſi ipſi negaſſent, populus & hanc daret. Quo gaudio elatus, non temperauit quin paucos poſt dies frequenti Curia iactaret, inuitis & gementibus aduerſariis adeptum ſe quæ concupiſſet: proinde ex eo inſultaturum omnium capitibus: ac negante quodam per contumeliam, facile hoc vlli feminæ fore, reſponderit, quaſi alludens, in *Aſſyria quoque regnaſſe Semiramim, magnamque Aſiæ partem Amazonas tenuiſſe quondam.

FVNCTVS

FVNCTVS Conſulatu, C. Memmio L. que Domitio Prætoribus, de ſuperioris anni actis referentibus, cognitionem Senatui detulit: nec illo ſuſcipiente, triduoque per irritas altercationes abſumto, in prouinciam abiit: & ſtatim Quæſtor eius in præiudicium *aliquot criminibus arreptus eſt. Mox & ipſe a L. Antiſtio tribuno plebis poſtulatus, appellato demum collegio, obtinuit, cum reip. cauſſa abeſſet, reus ne fieret. Ad ſecuritatem ergo poſteri temporis, in magno negotio habuit, obligare ſemper annuos magiſtratus; & *e competitoribus non alios adiuuare, aut ad honorem pati peruenire, quam qui ſibi *pepigiſſent propugnaturos abſentiam ſuam. cuius pacti non dubitauit a quibuſdam iuſiurandum, atque etiam *ſyngrapham exigere.

SED cum L. Domitius Conſulatus candidatus, palam minaretur, COS. ſe effecturum quod Prætor nequiſſet, ademturumque ei exercitus: Craſſum Pompeiumque in vrbem prouinciæ ſuæ Lucam extractos compulit, vt detrudendi Domitij cauſſa Conſulatum alterum peterent, *& vt in quinquennium ſibi Imperium propagaretur. perfecitq; vtrumque. Qua fiducia ad legiones, quas a rep. acceperat, [alias publico,] alias priuato ſumtu addidit: vnam etiam ex Tranſalpinis cōſcriptam, vocabulo quoque Gallico (*alauda enim appellabatur) quam diſciplina cultuque Romano inſtitutam, & ornatam, poſtea vniuerſam ciuitate donauit. Nec deinde vlla belli occaſione, ne iniuſti quidem ac periculoſi, abſtinuit, tam fœderatis, quam infeſtis ac feris gētibus vltro laceſſitis: adeo vt Senatus quondam legatos ad explorandum ſtatum Galliarum mittendos decreuerit, ac non nulli dedendum eum hoſtibus cenſuerint. Sed proſpere decedentibus rebus, & ſæpius, & plurium quam quiſquam vmquam dierū, ſupplicationes impetrauit.

GESSIT autem IX annis, quibus in Imperio fuit, hæc fere. Omnem *Galliam*, quæ a *ſaltu Pyrenæo, Alpibuſque, & monte Gebenna, fluminibus Rheno & Rhodano continetur, patetque circumitu ad *bis & tricies centum millia paſſuum, præter ſocias ac bene meritas ciuitates, in prouinciæ formam redegit, eique CCCC LLS in ſingulos annos ſtipendij nomine impoſuit. *Germanos*, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggreſſus, maximis affecit cladibus. Aggreſſus [eſt] & *Britannos*, ignotos antea: ſuperatiſque pecunias & obſides imperauit. Per tot ſucceſſus ter, nec amplius, aduerſum caſum expertus: in Britannia, claſſe vi tempeſtatis prope abſumta: & in Gallia, ad Gergouiam legione fuſa: & in Germanorum finibus, Titurio & *Arunculeio legatis per inſidias cæſis.

Eodem temporis ſpatio matrem primo, deinde filiam; nec multo poſt, *neptem amiſit. *Interimque conſternata P. Clodij cæde rep. cum Senatus vnum cos. nominatimque Cn. Pompeium fieri cenſuiſſet, egit cum Tribunis plebis collegam ſe Pompeio deſtinantibus, id potius ad populum ferrent, vt abſenti ſibi, [&] quandocumque Imperij tempus expleri cœpiſſet, petitio ſecundi Conſulatus daretur: ne ea cauſſa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet. Quod vt adeptus eſt, altiora iam meditans, & ſpei plenus, nullum largitionis aut officiorum in quemquam genus publice priuatimque omiſit. Forum de manubiis inchoauit: cuius area ſuper *LLS millies cōſtitit. Munus populo epulumque pronuntiauit in filiæ memoriam: quod ante eum nemo [fecit.] Quorū vt quam maxima exſpectatio eſſet, ea quæ ad epulum pertinerent, quamuis macellariis oblocata, etiam domeſticatim apparabat. Gladiatores notos, ſicubi infeſtis ſpectatoribus dimicarent, vi rapiendos reſeruandoſque mandabat. Tirones neque in ludo, neque per laniſtas, ſed in domibus per equites Romanos, ac etiam per ſenatores armorum peritos erudiebat; precibus enitens, quod epiſtolis eius oſtenditur, vt diſciplinam ſingulorum ſuſciperent, ipſique dictata exercētibus darent. Legionibus ſtipendium in perpetuum duplicauit. Frumentum, quoties copia eſſet, etiam ſine modo menſuraque præbuit; ac ſingula interdum mancipia & prædia viritim dedit.

AD retinendam autem Pompeij neceſſitudinem ac voluntatem, Octauiam ſororis ſuæ neptem, quæ C. Marcello nupta erat, conditione ei detulit; ſibique filiam eius in matrimonium petiit, Fauſto Sullæ deſtinatam. *Omnibus vero circa eum, atque etiam parte magna Senatus, *gratuito, aut leui fenore obſtrictis, ex reliquo quoq; ordinum genere vel inuitatos, vel ſponte ad ſe commeantes, vberrimo congiario pro-

ſequebatur: libertos inſuper ſeruuloſque cuiuſque; prout domino patronoue gratus quis eſſet. Tum reorum aut obæratorum, aut prodigæ iuuentutis, ſubſidium vnicũ ac promtiſſimum erat: niſi quos grauior criminũ, vel inopiæ luxuriæue vis vrgeret, quam vt ſubueniri poſſet a ſe. His plane palam bello ciuili opus eſſe dicebat.

NEC minore ſtudio reges atque prouincias per terrarum orbem alliciebat: aliis captiuorum millia dono offerens, aliis citra Senatus populique auctoritatem quò vellent, & quoties vellent, *auxilia ſubmittens: ſuperque Italiæ, Galliarumque & Hiſpaniarum, Aſiæ quoque & Græciæ potentiſſimas vrbes præcipuis operibus exornans: donec attonitis iam omnibus, & quorſum illa tenderent reputantibus, M. Claudius Marcellus COS. edicto præfatus de ſumma ſe *rep. acturum, retulit ad Senatum, vt ei ſuccederetur ante tempus: quoniam bello confecto pax eſſet, ac dimitti deberet victor exercitus: & ne abſentis ratio comitiis haberetur, quando *ne plebiſcito, Pompeius poſtea abrogaſſet. Acciderat autem, vt is legem de iure Magiſtratuum ferens, eo capite quo a petitione honorum abſentes ſubmouebat, ne Cæſarem quidem exciperet per obliuionem: ac mox lege iam in æs inciſa, & in ærarium condita, corrigeret errorem. Nec contentus Marcellus prouincias Cæſari & priuilegium eripere, retulit etiam vt colonis, quos rogatione Vatinia Nouumcomum deduxiſſet, ciuitas adimeretur: quod per ambitionem, & vltra præſcriptum data eſſet.

COMMOTVS his Cæſar, ac iudicans, quod ſæpe ex eo auditum ferunt, difficilius ſe principem ciuitatis a primo ordine in ſecundum, quam ex ſecundo in nouiſſimum detrudi, ſumma ope reſtitit, partim per interceſſores Tribunos, partim per Seruium Sulpicium alterum Conſulem. Inſequenti quoque anno C. Marcello, qui fratri patrueli ſuo Marco in Conſulatu ſucceſſerat, eadem tentante, collegam eius Æmilium Paullum, C. que Curionem violentiſſimum Tribunorum, ingenti mercede defenſores parauit. Sed cum obſtinatius omnia agi videret, & deſignatos etiam COSS. e parte diuerſa, Senatum litteris deprecatus eſt, ne ſibi beneficium populi *adimeretur: aut vt ceteri quoque Imperatores ab exercitibus diſcederent: confiſus, vt putant, facilius ſe, ſimulatque libuiſſet, veteranos conuocaturum, quam Pompeium nouos milites. Cum aduerſariis autem pepigit, vt dimiſſis octo legionibus, Tranſalpinaque Gallia, duæ ſibi legiones, & Ciſalpina prouincia, vel etiam vna legio cum Illyrico concederetur, quoad COS. fieret.

VERVM neque Senatu interueniente, & aduerſariis negantibus vllam ſe de rep. facturos pactionem, tranſiit in citeriorem Galliam: *conuentibuſque peractis, Rauennæ ſubſtitit, bello vindicaturus, ſi quid de Tribunis plebis intercedentibus pro ſe, grauius a Senatu conſtitutum eſſet. Et prætextum quidem illi ciuilium armorum hoc fuit. Cauſſas autem alias fuiſſe opinantur. Cnæus Pompeius ita dictitabat, quod neque opera conſummmare quæ inſtituerat; neque populi exſpectationem, quam de aduentu ſuo fecerat, priuatis opibus explere poſſet; turbare omnia ac permiſcere voluiſſe. Alij timuiſſe dicunt, ne eorum quæ primo Cõſulatu aduerſus auſpicia legeſque & interceſſiones geſſiſſet, rationem reddere cogeretur: cum M. Cato identidem, nec ſine iureiurando denuntiaret, delaturum ſe nomen eius, ſimulac primúm exercitum dimiſiſſet; cumque vulgo fore prędicarent, vt ſi priuatus rediſſet, Milonis exemplo, circumpoſitis armatis, cauſſam apud iudices diceret. Quod probabilius facit *Aſinius Pollio, Pharſalica acie cæſos profligatoſque aduerſarios proſpicientem, hæc eum ad verbum dixiſſe referens; **Hæc voluerunt. tantis rebus geſtis, C. Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiſſem.* Quidam putant captum Imperij conſuetudine: *penſitatiſque ſuis & inimicorum viribus, vſum occaſione rapiendæ dominationis, quam ætate prima concupiſſet. Quod exiſtimaſſe videbatur & Cicero, ſcribens de Officiis tertio libro, ſemper Cæſarem in ore habuiſſe eos [in Phœniſſis; Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι Κάλλιστον ἀδικεῖν· τἄλλα δ᾽ εὐσεβεῖν χρεών.] Euripidis verſus. quos ſic ipſe conuertit; *Nam ſi violandum eſt ius, Imperij gratia Violandum eſt: aliis rebus pietatem colas.*

CVM ergo ſublatam Tribunorum interceſſionem, ipſoſq; vrbe ceſſiſſe nuntiatũ eſt, præmiſſis confeſtim clam cohortibus, ne qua ſuſpicio moueretur, & ſpectaculo publico per diſſimulationem interfuit: & *formam, qua ludum gladiatorium erat ædifica-

dificaturus, conſiderauit; & ex conſuetudine conuiuio ſe frequenti dedit. Dein poſt Solis occaſum, mulis e proximo piſtrino ad vehiculum iunctis, occultiſſimũ iter modico comitatu ingreſſus eſt. & *cum luminibus exſtinctis deceſſiſſet via, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per anguſtiſſimos tramites pedibus euaſit. conſecutuſq; cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouinciæ eius finis erat, paullum conſtitit: ac reputans quãtum moliretur, conuerſus ad proximos, *Etiam nunc*, inquit, *regredi poſſumus: quod ſi ponticulum tranſierimus, omnia armis agenda erunt.*

Cvnctanti oſtentũ tale factũ eſt. Quidam eximia magnitudine & forma, in proximo ſedens repente apparuit, arũdine canens. ad quem audiendũ, cum prꝫter paſtores, plurimi etiã ex ſtationibus milites cõcurriſſent, interq; eos & * æneatores, rapta ab vno tuba proſiluit ad flumen: & ingenti ſpiritu claſſicũ exorſus, pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæſar, *Eatur*, inquit, *quò deorum oſtẽta, & inimicorum iniquitas vocat.* **Iacta eſt alea*:* inquit.

Atqve ita traiecto exercitu, adhibitis Tribunis pl. *qui pulſi ſuperuenerãt, pro cõcione fidem militũ flens, ac veſte a pectore diſciſſa, inuocauit. Exiſtimatur etiã equeſtres cenſus pollicitus ſingulis: quod accidit opinione falſa. Nam cum in alloquendo exhortandoq; ſæpius digitũ læuæ manus oſtentans, affirmaret ſe ad ſatisfaciendũ omnib*, per quos dignitatẽ ſuam defẽſurus eſſet, anulũ quoq; æquo animo detracturũ ſibi: extrema cõcio, cui facili* erat videre cõcionantẽ, quã audire, pro dicto accepit quod viſu ſuſpicabatur: promiſſumque ius anulorum cum millibus *cccc, fama diſtulit.

Ordo & ſumma rerum, quas deinceps geſſit, ſic [ic] habent. Picenum, Vmbriã, Etruriam occupauit: & L. Domitio, qui per tumultum ſucceſſor ei nominatus, Corfinium præſidio tenebat, in deditionem redacto atque dimiſſo, ſecundum ſuperum mare * Brundiſium tetendit: quò coss. Pompeiuſque confugerant, quam primum transfretaturi. Hos fruſtra per omnes moras exitu prohibere conatus, Romam iter conuertit: appellatiſque de rep. patribus, validiſſimas Pompeij copias, quæ ſub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone in Hiſpania erãt, inuaſit: profeſſus ante inter ſuos, ire ſe ad exercitum ſine duce, & inde reuerſurũ ad ducẽ ſine exercitu. Et quamquam obſidione Maſſiliæ, quæ ſibi in itinere portas clauſerat, ſummaque frumentariæ rei penuria retardante, breui tamen omnia ſubegit.

Hinc vrbe repetita, in Macedoniam tranſgreſſus, Pompeium per quatuor pæne menſeis maximis obſeſſum operibus, ad extremum Pharſalico prœlio fudit: & fugiẽtem Alexandriam perſequutus, vt occiſum deprehendit, cum Ptolemæo rege, a quo ſibi quoque inſidias tendi videbat, bellum ſane difficillimum geſſit: neque loco neque tempore æquo, ſed hieme anni, & intra mœnia copioſiſſimi ac ſollertiſſimi hoſtis, inops ipſe rerum omnium, atque imparatus. Regnum Ægypti victor, Cleopatræ fratrique eius minori permiſit: veritus prouinciam facere, ne quandoq; violẽtiorem Præſidem nacta, nouarum rerum materia eſſet. Ab Alexandria in Syriam, & inde Pontum tranſiit, vrgentibus de Pharnace nuntiis: quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occaſione temporum bellantem, iamque multiplici ſucceſſu præferocem, intra quintum quam adfuerat diem, quatuor, quibus in conſpectum venit, horis, vna profligauit acie: crebro commemorans Pompeij felicitatem, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hoſtium contigiſſet. Dehinc Scipionem ac Iubã, reliquias partium in Africa refouenteis, deuicit; Pompeij liberos in Hiſpania.

Omnibvs ciuilibus bellis nullam cladem, niſi per legatos ſuos, paſſus eſt: quorũ C. Curio in Africa periit; C. Antonius in Illyrico in aduerſariorum deuenit poteſtatem: P. Dolabella claſſem in eodem Illyrico; Cn. Domitius Caluinus in Ponto exercitum amiſerunt. Ipſe proſperrime ſemper, ac ne ancipiti quidem vmquam fortuna, præterquam bis, dimicauit: ſemel ad Dyrrhachium; vbi pulſus, non inſtante Pompeio, negauit eum vincere ſcire: iterum in Hiſpania vltimo prœlio; cum deſperatis rebus, etiam de conſciſcenda nece cogitauit.

Confectis bellis, quinquies triumphauit: poſt deuictum Scipionem quater eodem menſe, ſed interiectis diebus: & rurſus ſemel, poſt ſuperatos Pompeij liberos. Primum & excellentiſſimum triumphum egit Gallicum; ſequentem, Alexandrinũ; deinde Ponticum: huic proximum Africanum; nouiſſimum Hiſpanienſem, diuerſo

quemque apparatu, & inſtrumento. Gallici triumphi die Velabrum *præteruchẽs, pæne curru excuſſus eſt, axe *defracto. Adſcenditque Capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque ſiniſtra *lychnuchos geſtantibus. Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum; VENI, VIDI, VICI: non acta belli ſignificantem, ſicut ceteris; ſed celeriter confecti notam.

VETERANIS legionibus prædæ nomine in pedites ſingulos ſuper bina LLS, quæ initio ciuilis tumultus numerauerat, [quaterna: in equites] vicena quaterna millia nummûm dedit. Aſſignauit & agros; ſed non continuos: ne quis poſſeſſorum expelleretur. Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, *trecenos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, viritim diuiſit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ vſque ad bina millia nummûm, in Italia non vltra quingenos ſeſterrios remiſit. Adiecit epulum ac viſcerationem; & poſt Hiſpanienſem victoriam duo prandia. Nam cum prius parce, neque pro liberalitate ſua præbitum iudicaret, quincto poſt die aliud largiſſimum præbuit.

EDIDIT ſpectacula varij generis; munus *gladiatorum; ludos etiam regionatim vrbe tota, & quidem per omnium linguarum hiſtriones. Item Circenſes, athletas, naumachiam. Munere *in foro depugnauit Furius Leprinus ſtirpe prætoria: & *A. Calpenus Senator quondam actorque cauſſarum. *Pyrrhicham ſaltauerunt Aſiæ Bithyniæque principum liberi. Ludis *Decimus Laberius eques Romanus mimum ſuum egit: *donatuſque eſt quingentis ſeſtertiis, & anulo aureo. ſeſſum in quatuordecim ſcena per orcheſtram tranſiit. Circenſibus, ſpatio Circi ab vtraq; parte producto, & in gyrum *Euripo addito, quadrigas, bigaſque, & equos deſultorios agitauerunt nobiliſſimi iuuenes. Troiam luſit turma duplex, maiorum minorumque puerorum. Venationes editæ per dies quinque: ac nouiſſime pugna diuiſa in duas acies, quingenis peditibus, elephãtis vicenis, tricenis equitibus hinc & inde cõmiſſis. Nam quo laxius dimicaretur, ſublatæ metæ, inque earum locũ bina caſtra ex aduerſo conſtituta erant. Athletæ, ſtadio ad tempus exſtructo, in regione Martij campi certauerunt per triduum. Nauali prœlio *in morem cochleæ defoſſo lacu, biremes ac triremes, quadriremeſque, Tyriæ & Ægyptiæ claſſes, magno pugnatorum numero cõflixerunt. Ad quæ omnia ſpectacula tantum vndique confluxit hominum, vt plerique aduenæ aut inter vicos, aut inter vias tabernaculis poſitis manerent. ac ſæpe præ turba eliſi exanimatique ſint plurimi, & in his duo Senatores.

CONVERSVS hinc ad ordinandum reip. ſtatum, faſtos correxit, iam pridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, vt neque meſſium feriæ *æſtate, neque vindemiarum autumno competerent. Annumq; ad curſum Solis accommodauit, vt CCCLXV dierum eſſet: & *intercalario menſe ſublato, vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in poſterum e Kalendis Ianuariis nobis temporum ratio congrueret, inter Nouembrem ac Decembrem menſem, interiecit duos alios: fuitque is annus, quo hæc conſtituebantur, XV menſium, cum intercalario, qui ex conſuetudine in eum annum inciderat.

SENATVM ſuppleuit, patricios allegit: Prætorum, Ædilium, Quæſtorum, minorum etiam magiſtratuum numerum ampliauit: nudatos opere cenſorio, aut ſententia iudicum de ambitu condemnatos reſtituit. Comitia cum populo partitus eſt; vt exceptis Conſulatus competitoribus, de cetero numero candidatorum, pro parte dimidia, quos populus vellet, *pronuntiarentur; pro parte altera, quos ipſe dediſſet. Et edebat per libellos *circum tribus miſſos ſcriptura breui; *Cæſar dictator illi tribui. Commendo vobis illum, & illum; vt veſtro ſuffragio ſuam dignitatẽ teneant.* Admiſit ad honores & proſcriptorum liberos. Iudicia ad duo genera iudicum redegit, equeſtris ordinis, ac Senatorij. Tribunos ærarios, quod erat tertium, ſuſtulit. Recenſum populi, nec more nec loco ſolito, ſed vicatim per dominos inſularum egit: atq; ex viginti trecentiſque millibus accipientium frumentum e publico, ad cẽtum quinquaginta retraxit. Ac ne qui noui cœtus recenſionis cauſſa moueri quandoque poſſent, inſtituit, quotannis in demortuorum locum ex his qui recenſiti non eſſent, ſubſortitio a Prætore fieret.

OCTOGINTA autem ciuium millibus in tranſmarinas colonias diſtributis, vt

exhauſtæ

exhauſtæ quoque *vrbis frequentia ſuppeteret, ſanxit: Ne quis ciuis maior annis viginti, *minorue decem, qui ſacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abeſſet: Neu quis *Senatoris filius, niſi contubernalis aut comes Magiſtratus peregre proficiſceretur: Neue hi qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingenuorum inter paſtores haberent. Omneſque medicinam Romæ profeſſos, & liberalium artium doctores, quo libentius & ipſi vrbem incolerent, & ceteri appeterent, ciuitate donauit. De pecuniis mutuis, *diſiecta nouarum tabularum exſpectatione, quæ crebro mouebatur, decreuit tandem, vt debitores creditoribus ſatisfacerent, per æſtimationem poſſeſſionum, quanti quaſque ante ciuile bellum comparaſſent, *deducto ſummæ æris alieni, ſi quid vſuræ nomine numeratum aut perſcriptum fuiſſet: qua conditione quarta pars fere crediti deperibat. Cuncta collegia, præter antiquitus conſtituta, *detraxit. Pœnas facinorum auxit: & cum locupletes eo facilius ſcelere ſe obligarent, quod integris patrimoniis exſulabant, patricidas, [vt Cicero ſcribit,] bonis omnibus, reliquos dimidia parte multauit.

Ivs laborioſiſſime ac ſeueriſſime dixit. Repetundarum conuictos etiam ordine 43
Senatorio mouit. Diremit nuptias Prætorij viri: qui digreſſam a marito poſt biduũ ſtatim duxerat, quamuis ſine probri ſuſpicione. Peregrinarum mercium portoria inſtituit. Lecticarum vſum item cõchyliatæ veſtis, & margaritarum, niſi certis perſonis & ætatibus, perque certos dies, ademit. Legem præcipue ſumtuariam exercuit, diſpoſitis circa macellum cuſtodibus, qui opſonia contra vetitum retinerent, deportarentq; ad ſe, ſubmiſſis non numquam lictoribus atque militibus: qui ſi quà cuſtodes fefelliſſent, iam appoſita e triclinio auferrent.

Nam de ornanda inſtruendaque vrbe, item de tuendo ampliandoque Imperio, 44
plura ac maiora in dies deſtinabat. In primis Martis templum, quantum nuſquam eſſet, exſtruere, repleto & complanato lacu, in quo naumachiæ ſpectaculum ediderat: Theatrumq; ſummæ magnitudinis Tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certum modum redigere, atq; ex immenſa diffuſaq; legum copia, optima quæque & neceſſaria in pauciſſimos cõferre libros. Bibliothecas *Græcas & Latinas, quas maximas poſſet, publicare; data M. Varroni cura comparandarum ac *dirigendarum. Siccare *Pontinas paludes; emittere Fucinum lacum: viam munire, a mari ſupero per Apẽnini dorſum ad Tiberim vſque: perfodere Iſthmum. Dacos, qui ſe in Pontũ & Thraciam effuderant, coërcere: mox Parthis inferre bellũ per Armeniã minorem; nec niſi ante expertos aggredi prœlio. Talia agentẽ atq; meditantẽ mors præuenit: de qua prius q̃ dicã, ea quæ ad formã & habitũ, & cultũ, & mores, nec minus quæ ad ciuilia & bellica eius ſtudia pertineant, non alienum erit ſummatim exponere.

Fvisse traditur excelſa ſtatura, colore cãdido, teretibus membris, ore paulo ple- 45
niore, nigris vegetiſq; oculis, valetudine proſpera: niſi quod tempore extremo repẽte animo linqui, atq; etiam per *ſomniũ exterreri ſolebat. Comitiali quoque morbo bis inter res *gerẽdas correptus eſt. Circa corporis curã moroſior: vt non ſolum tonderetur diligenter, ac raderetur, ſed velleretur etiã: vt quidam exprobrauerũt. Caluitij vero deformitatem iniquiſſime ferre, obtrectatorũ ſæpe iocis obnoxiam expertus: ideoq; & deficientem capillum reuocare a vertice aſſueuerat: & ex omnibus decretis ſibi a Senatu populoq; honoribus, nõ aliud aut recepit aut vſurpauit libẽtius, quam ius laureæ coronæ perpetuo geſtandæ. Etiam cultu notabilem ferunt. Vſum enim lato clauo ad manus fimbriato, nec vt vmquam aliter quam ſuper eum cingeretur, & quidem fluxiore cinctura. Vnde emanaſſe Sullæ dictum [conſtat] optimates ſæpius admonentis, vt male præcinctum puerum cauerent.

Habitavit primo in Sabura modicis ædibus: poſt autem Pontificatum ma- 46
ximum, in ſacra via domo publica. Munditiarum lautitiarumque ſtudioſiſſimum multi prodiderunt. Villam in Nemorẽſi a fundamentis inchoatam, magnoq; ſumtu abſolutam, quia nõ tota ad animum ei reſponderat, totam diruiſſe; quamquam tenuem adhuc & obæratum: in expeditionibus teſſellata & ſectilia pauimenta circumtuliſſe.

Britanniam petiſſe ſpe margaritarum: quarum amplitudinem conferentẽ, 47
interdum ſua manu exegiſſe pondus. Gemmas, toreumata, ſigna, tabulas operis

antiqui, ſemper animoſiſſime comparaſſe: ſeruitia recentiora politioraque immenſo pretio, & cuius ipſum etiam puderet; ſic vt rationibus [quoque] vetaret inferri.

48 CONVIVATVM aſſidue per prouincias duobus tricliniis: vno, quo *ſagati palliatiue; altero, quo togati cum illuſtrioribus prouinciarum diſcumberent. Domeſticam diſciplinam in paruis [ac maioribus] rebus diligenter adeo ſeuereque rexit, vt piſtorem, alium quam ſibi panem conuiuis ſubiicientem, compedibus vinxerit: libertum gratiſſimum, ob adulteratam equitis Romani vxorem, quamuis nullo *querente, capitali pœna affecerit.

49 PVDICITIÆ eius famam, nihil quidem pręter Nicomedis contubernium læſit: graui tamen & perenni opprobrio, & ad omnium conuitia expoſito. Omitto Calui Licinij notiſſimos verſus; **Bithynia quidquid Et pædicator Cæſaris vnquam habuit.* Prætereo actiones Dolabellæ, & Curionis patris: in quibus eum Dolabella *pellicem reginæ, ſpondam interiorem regiæ lecticæ*; ac Curio *ſtabulum Nicomedis*, & *Bithynicum fornicem* dicunt. Miſſa etiam facio edicta Bibuli, quibus proſcripſit collegam ſuum, *Bithynicam reginam*: eique regem antea fuiſſe cordi, nunc eſſe regnum. Quo tempore, vt M. Brutus refert, Octauius etiam quidam, valetudine mentis liberius dicax, conuentu maximo cum Pompeium regem appellaſſet, ipſum reginam ſalutauit. *Sed C. Memmius etiam ad cyathum & vinum Nicomedi ſtetiſſe obiecit, cum reliquis exoletis, pleno conuiuio accubãtibus non nullis vrbicis negotiatoribus: quorum refert nomina. Cicero vero, non contentus in quibuſdam epiſtolis ſcripſiſſe, a ſatellitibus eum in cubiculum regium *eductum, in aureo lecto, veſte purpurea decubuiſſe; floremque ætatis a Venere *orti, in Bithynia contaminatum: quondam etiam in Senatu defendenti *Nyſæ cauſſam filiæ Nicomedis, beneficiaque regis in ſe commemoranti; *Remoue*, inquit, *iſtæc oro: *quando notum eſt, & quid ille tibi, & quid illi * tu dederis.* Gallico denique triumpho milites eius, inter cetera carmina, qualia currum proſequentes ioculariter canunt, etiam vulgatiſſimum illud pronuntiauerunt: *Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem. Ecce Cæſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias: Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Cæſarem.*

50 PRONVM & ſumtuoſum in libidines fuiſſe, conſtans opinio eſt; plurimaſque & illuſtres feminas corrupiſſe; in quibus Poſtumiam Seruij Sulpicij, Lolliam Auli Gabinij, Tertullam M. Craſſi, etiam Cn. Pompeij Muciam. Nam certe Pompeio, & a Curionibus patre ac filio, & a multis exprobratum eſt, quod cuius cauſſa poſt tres liberos exegiſſet vxorem, & quem gemens Ægiſthum appellare cõſueſſet, eius poſtea filiam potentiæ cupiditate in matrimonium recepiſſet. Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Seruiliam: cui & *proximo ſuo Conſulatu ſexagies LLS. margaritam mercatus eſt: & bello ciuili ſuper alias donationes, ampliſſima prædia ex auctionibus haſtæ *minimo addixit. cum quidem pleriſque vilitatem mirantibus, facetiſſime Cicero, *Quo melius*, inquit, *emtum ſciatis, Tertia deducta eſt.* exiſtimabatur enim Seruilia, etiam filiam ſuam Tertiam Cæſari conciliare.

51 NE prouincialibus quidem matrimoniis abſtinuiſſe, vel hoc diſticho apparet, iactato æque a militibus per Gallicum triumphum; *Vrbani ſeruate vxores: mœchum caluum adducimus. *Auro in Gallia ſtuprum emiſti: heic ſumſiſti mutuum.*

52 DILEXIT & reginas: inter quas *Eunoën Mauram, Bogudis vxorem; cui, maritoque eius, plurima & immẽſa tribuit; vt *Naſo ſcripſit; ſed maxime Cleopatram; cum qua & conuiuia in primam lucem ſæpe protraxit, & eadem naue *thalamego pæne Æthiopia tenus Ægyptum penetrauit; niſi exercitus ſequi recuſaſſet. quam denique accitam in vrbem, non niſi maximis honoribus præmiiſque auctam remiſit, filiumque natum appellare nomine ſuo paſſus eſt. quem quidem non nulli Græcorum, ſimilem quoque *Cæſaris & forma & inceſſu tradiderunt: M. Antonius agnitũ etiam ab eo, Senatui affirmauit: *quæ ſcire C. Matiũ, & C. Oppiũ, reliquoſq; Cæſaris amicos: quorũ C. Oppius, quaſi plane defenſione ac patrocinio res egeret, librũ edidit, non eſſe Cæſaris filium, quem Cleopatra dicat. *Heluius Cinna Trib. pleb. pleriſq; confeſſus eſt, habuiſſe ſe ſcriptã paratamq; legẽ, quam Cæſar ferre iuſſiſſet, cum ipſe abeſſet, vti vxores liberorũ quærẽdorũ cauſſa, quas & quot ducere *vellẽt, liceret. Ac ne cui dubium omnino ſit, & impudicitiæ eum & adulteriorũ flagraſſe infamia,

Curio pater quadam eum oratione, omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem appellat.

VINI parciſſimum, ne inimici quidem negauerunt. *Verbum M. Catonis eſt; Vnum ex omnibus Cæſarem, ad euertendam temp. ſobrium acceſſiſſe. Nam circa victum C. Oppius adeo indifferentem docet, vt *quondam ab hoſpite conditum oleũ, pro viridi appoſitum, aſpernantibus ceteris, ſolum etiam largius dicat appetiſſe: ne hoſpitem aut negligentiæ aut ruſticitatis videretur arguere.

ABSTINENTIAM neque in Imperiis, neque in Magiſtratibus prçſtitit. Vt enim quidam monumentis ſuis teſtati ſunt, in Hiſpania a Proconſule & a ſociis pecunias accepit, emendicatas in auxilium æris alieni: & Luſitanorum quædam opida, quamquam nec imperata detrectarent, & aduenienti portas patefacerent, diripuit hoſtiliter. In Gallia fana templaque deûm donis referta expilauit, vrbes diruit, ſæpius ob prædam, quam ob delictum. vnde factum vt auro abundaret, terniſque millibus nũmûm in libras promercale, per Italiam prouinciaſque *diuenderet. In primo Conſulatu tria millia pondo auri furatus e Capitolio, tantundem Inaurati æris repoſuit. Societates ac regna pretio dedit: vt qui vni Ptolemæo prope ſex millia talentorum ſuo Pompeiiq; nomine abſtulerit. Poſtea vero euidentiſſimis rapinis, ac ſacrilegiis, & onera bellorum ciuilium, & triumphorum ac munerum ſuſtinuit impendia.

ELOQVENTIA *militari, qua re aut æquauit præſtantiſſimorum gloriam, aut exceſſit, poſt accuſationem Dolabellæ, haud dubie principibus patronis annumeratus eſt. Certe Cicero ad Brutum, oratores enumerans, negat ſe videre cui Cæſar debeat cedere: aitque eum elegantem, ſplendidam quoque, ac etiam magnificam ac generoſam quodam modo rationẽ dicendi tenere. & ad Cornelium Nepotem de eodem ita ſcripſit; *Quid?* *oratorum quem huic antepones eorum qui nihil aliud egerunt? Quis ſententiis aut acutior, aut crebrior? Quis verbis aut ornatior, aut elegantior?* Genus eloquentiæ dumtaxat adoleſcens adhuc Strabonis Cæſaris ſequutus videtur: cuius etiã ex oratione, quæ inſcribitur pro Sardis, ad verbum nonnulla tranſtulit in Diuinationem ſuam. Pronuntiaſſe autem dicitur voce acuta, ardenti motu, geſtuque non ſine venuſtate. *Orationes* aliquas reliquit: inter quas temere quædam feruntur. Pro Q. Metello; quam non immerito Auguſtus *exiſtimat magis ab actuariis exceptam, male ſubſequentibus verba dicentis, quam ab ipſo editam. Nam in quibuſdam exẽplaribus inuenio, ne inſcriptam quidem pro Metello, ſed *quam ſcripſit Metello: cum ex perſona Cæſaris ſermo ſit, Metellum, ſeque aduerſus communium obtrectatorũ criminationes purgantis. Apud milites quoque in Hiſpania, idem Auguſtus [orationem eſſe] vix ipſius putat: quæ tamen duplex fertur: vna, quaſi priore habita prœlio; altera, poſteriore; quo Aſinius Pollio ne tempus quidem concionandi habuiſſe eum dicit, ſubita hoſtium incurſione.

RELIQVIT & rerum ſuarum *commentarios*, Gallici ciuiliſq; belli Pompeiani. Nã Alexandrini, Africiq; & Hiſpanienſis, incertus auctor eſt. Alij [enim] Oppiũ putant, alij Hirtium: qui etiam Gallici belli nouiſſimum imperfectumq; librum ſuppleuerit. De Commentariis Cæſaris Cicero *in eodẽ libro ſic refert; *Cõmentarios ſcripſit valde quidem probandos: nudi ſunt, recti, & venuſti, omni ornatu orationis, tamquam veſte detracta: ſed dum voluit alios habere paratam vnde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam, ineptis gratum fortaſſe fecit, qui illa *volunt calamiſtris inurere; ſanos quidem homines a ſcribẽdo deterruit.* De iiſdem Commentariis Hirtius ita prædicat; *Adeo probantur omnium iudicio, vt prærepta, non præbita facultas ſcriptoribus videatur. Cuius tamen rei maior noſtra quam reliquorum eſt admiratio. Ceteri enim quam bene atque emendate, nos etiã quam facile atq; celeriter eos perſcripſerit, ſcimus.* Pollio Aſinius parum diligenter, parumque integra veritate compoſitos putat: cum Cæſar pleraque & quæ per alios erãt geſta, temere crediderit; & quæ per ſe, vel conſulto, vel etiam memoria lapſus, perperam ediderit: exiſtimatq; reſcripturũ & correcturũ fuiſſe. Reliquit & *de Analogia* libros duos, & *Anticatones* totidẽ; ac præterea poëma quod inſcribitur *Iter*. Quorũ librorũ primos in trãſitu Alpiũ, cum ex citeriore Gallia, cõuentib' peractis, ad exercitũ rediret; ſequẽtes, ſub tẽpus Mundẽſis prœlij fecit: nouiſſimũ, dum ab vrbe in Hiſpaniam vlteriorem IIII & XX die peruenit. *Epiſtolæ* quoque eius ad Senatum extant

quas primum videtur ad paginas & formam memorialis libelli conuertiſſe; cum antea coss. & duces nonniſi tranſuerſa charta ſcriptas mitterent. Extſtant & ad Ciceronem, item ad familiares domeſticis de rebus: in quibus ſi qua occultius perferēda erant, per notas ſcripſit; id eſt, ſic ſtructo litterarum ordine, vt nullum verbum effici poſſet: quæ ſi quis inueſtigare & perſequi vellet, quartam elementorum litteram, id eſt, d pro a, & perinde reliquas *commutet. *Ferūtur & a puero, & ab adoleſcentulo quædam ſcripta: vt *laudes Herculis, Tragœdia Oedipi*: item *\Dicta collectanea*. quos omnes libellos vetuit Auguſtus publicari [in] epiſtola, quam breuem admodum ac ſimplicem ad Pompeium *Macrum, cui ordinandas bibliothecas, delegauerat, miſit.

ARMORVM & equitandi peritiſſimus, laboris vltra fidem patiens erat: in agmine non numquam equo, ſæpius pedibus anteibat capite detecto, ſeu Sol, ſeu imber eſſet. Longiſſimas vias incredibili celeritate confecit; expeditus meritoria *rheda centena paſſuum millia in ſingulos dies; ſi flumina morarentur, nando traiiciens, vel innixus inflatis vtribus: vt perſæpe nuntios de ſe præuenerit.

IN obeundis expeditionibus, dubium cautior [ne,] an audentior. Exercitum neq; per inſidioſa itinera duxit vmquam, niſi perſpeculatus locorum ſitus: neque in Britanniam tranſuexit, niſi ante per ſe portus & nauigationem, & acceſſum ad inſulam exploraſſet. At idem, *obſeſſione caſtrorum in Germania nunciata, per ſtationes hoſtium Gallico habitu penetrauit ad ſuos. A Brundiſio *Dyrrhachium inter oppoſitas claſſes hieme tranſmiſit. Ceſſantibuſque copiis, quas ſubſequi iuſſerat, cum ad accerſendas [eas] fruſtra ſæpe miſiſſet, nouiſſime ipſe clam noctu paruulum nauigium ſolus obuoluto capite conſcendit: neque aut quis eſſet ante detexit, aut gubernatorem cedere aduerſæ tempeſtati paſſus eſt, quam pæne obrutus fluctibus.

NE religione quidem vlla a quoquam incepto abſterritus vmquam, vel retardatus eſt. Cum immolanti aufugiſſet hoſtia, profectionem aduerſus Scipionem & Iubam non diſtulit. Prolapſus etiam [in] egreſſu nauis, verſo ad melius omine, *Teneo te*, inquit, *Africa*. Ad eludendas autem vaticinationes, quibus felix & inuictum in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, deſpectiſſimum quendam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium vitæ *Saluitoni cognomen erat, ſecum in caſtris habuit.

PROELIA non *tantum deſtinatò, ſed ex occaſione ſumebat: ac ſæpe ab itinere ſtatim, interdum ſpurciſſimis tempeſtatibus, cum minime quis moturum *putaret: nec niſi tempore extremo, ad dimicandum *cunctantior factus eſt: quo ſæpius viciſ-
» ſet, hoc minus experiendos caſus opinans: nihilque ſe tantum acquiſiturum victoria,
» quantum auferre calamitas poſſet. Nullum vmquam hoſtem fudit, *quem non caſtris quoque exueret: ita nullum ſpatium perterritis dabat. Ancipiti prœlio equos diminebat, & in primis ſuum; quo maior permanendi neceſſitas imponeretur, auxilio fugæ erepto.

VTEBATVR autem equo inſigni, pedibus prope humanis, & in modum digitorum vngulis fiſſis: quem natum apud ſe, eum haruſpices Imperium orbis terræ ſignificare domino pronuntiaſſent, magna cura aluit: nec patientem ſeſſoris alterius, primus adſcendit: cuius etiam inſtar pro æde Veneris genitricis poſtea dedicauit.

INCLINATAM aciem ſolus ſæpe reſtituit, obſiſtens fugientibus, retinenſq; ſingulos, & contortis faucibus conuertens in hoſtem: & quidem adeo plerumque trepidos, vt *aquilifer moranti cuſpide ſit comminatus; alius in manu detinentis reliquerit ſignum.

NON minora illa conſtantiæ eius, [immo maiora etiam] indicia fuerunt. Poſt aciē Pharſalicam, cum præmiſſis in Aſiam copiis, per anguſtias Helleſponti *vectoria nauicula traiiceret, L. Caſſium partis aduerſæ, cum decem roſtratis nauibus obuium ſibi, neque refugit; & comminus tendens, vltro ad deditionem hortatus, ſupplicem ad ſe recepit.

ALEXANDRIÆ circa oppugnationem pontis, eruptione hoſtium *ſubita compulſus in ſcapham, pluribus eodem præcipitantibus, cum deſiliſſet in mare, nando per CC paſſus euaſit ad proximam nauem, elata læua, ne libelli, quos tenebat, madefierent: paludamentum mordicus trahens, ne ſpolio potiretur hoſtis.

MILI-

65 MILITEM neque a moribus, neque a *fortuna probabat, ſed tantum a viribus: tractabatque pari ſeueritate atque indulgentia. Non enim vbiq; *ac ſemper, ſed cum hoſtis in proximo eſſet, coërcebat: tum maxime exactor grauiſſimus diſciplinæ; vt neque itineris, neque prœlij tempus denuntiaret; ſed paratum, & intentum, momentis omnibus, quò vellet, ſubito educeret. Quod etiam ſine cauſſa pleruinq; faciebat; præcipue pluuiis & feſtis diebus. Ac ſubinde obſeruandum ſe admonens, repente interdiu vel nocte ſubtrahebat: augebatque iter, vt ſerius ſubſequentes defatigaret,

66 FAMA vero hoſtilium copiarum perterritos, non negando minuendoue, ſed inſuper amplificando *ementiendoque confirmabat. Itaque cum exſpectatio aduentus Iubæ terribilis eſſet, conuocatis ad concionem militibus, *Scitote*, inquit, *pauciſſimis his diebus regem affuturum cum* x *legionibus, equitum* xxx, *leuis armaturæ* c *millibus, elephãtis* ccc. *Proinde deſinant quidam quærere vltra, aut opinari; mihique, qui compertum habeo, credant: aut quidem vetuſtiſſima naue impoſitos, quocumque vento, in quaſcumque terras, *iubebo auehi.*

67 DELICTA neq; obſeruabat omnia, neque pro *modo exſequebatur: ſed deſertorum ac ſeditioſorum & inquiſitor & punitor acerrimus, conniuebat in ceteris. Ac non numquam poſt magnam pugnam atque victoriam remiſſo officiorum munere, licentiam omnem paſſim laſciuiendi permittebat: iactare ſolitus, milites ſuos etiã vnguentatos bene pugnare poſſe: nec milites eos pro concione, ſed blandiori nomine commilitones appellabat: habebatque tam cultos, vt argento & auro politis armis ornaret: ſimul & ad ſpeciem, & quo tenaciores eorum in prœlio eſſent, metu damni. Diligebat quoque vſque adeo, vt audita clade Tituriana, barbam capillumque ſummiſerit; nec ante demſerit quam vindicaſſet. Quibus rebus & deuotiſſimos ſibi, & fortiſſimos reddidit.

68 INGRESSO ciuile bellum, Centuriones cuiuſque legionis ſingulos equites e viatico ſuo obtulerunt; [&] vniuerſi milites gratuitam, & ſine frumento ſtipendioque operam, cum tenuiorum tutelam locupletiores in ſe contuliſſent. Neq; in tam diuturno ſpatio quiſquam omnino deſciuit: plerique capti conceſſam ſibi ſub conditione vitam, ſi militare aduerſus eum vellent, recuſarunt. Famem, & ceteras neceſſitates, cum non obſiderẽtur modo, ſed etiã ſi alios ipſi obſiderẽt, tantopere tolerabant, vt Dyrrhachina munitione Pompeius, viſo genere panis ex herba, quo ſuſtinebãtur, cum feris ſibi rem eſſe dixerit; amouerique ocius, nec cuiquam oſtẽdi iuſſerit; ne patientia & pertinacia hoſtis, animi ſuorum frangerentur. Quãta fortitudine dimicauerint, teſtimonio eſt, quod aduerſo ſemel apud Dyrrhachium prœlio, pœnam in ſe vltro depopoſcerunt: vt conſolandos eos magis Imperator, quam puniendos habuerit. Ceteris prœliis innumeras aduerſariorum copias, multis partibus ipſi pauciores, facile ſuperauerunt. Denique vna ſextæ legionis cohors, præpoſita caſtello, quatuor Pompeij legiones per aliquot horas ſuſtinuit, pæne omnis confixa multitudine *hoſtilium ſagittarum, quarum c ac xxx millia intra vallum reperta ſunt. Nec mirum, ſi quis ſingulorum facta reſpiciat, vel *Caſſij Scæuæ centurionis, vel C. Acilij militis; ne de pluribus referam. Scæua excuſſo oculo, transfixus femore & humero, c & xx ictibus ſcuto perforato, cuſtodiam portæ commiſſi caſtelli retinuit. Acilius, nauali ad Maſſiliam prœlio, iniecta in puppem hoſtiũ dextra, & abſciſſa, memorabile illud apud Græcos Cynegiri exemplũ imitatus, tranſiliuit in nauẽ *vmbone obuios agens.

69 SEDITIONEM per x annos Gallicis bellis nullam omnino mouerunt, ciuilibus aliquas; ſed vt celeriter ad officium redierint, nec tam indulgẽtia ducis, quam auctoritate. Non enim ceſſit vmquam tumultuantibus; atque etiam obuiam ſemper iit: & nonam quidem legionem apud Placentiam, quamquam *adhuc in armis Pompeius eſſet, totam cum ignominia miſſam fecit: ægreq; poſt multas & ſupplices preces, nec niſi exacta de ſontibus pœna, reſtituit.

70 DECVMANOS autem Romæ, cum ingẽtibus minis, ſummoque etiam vrbis periculo miſſionem & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neq; adire cunctatus eſt, quamquam deterrentibus amicis, neq; dimittere: ſed vna voce, qua *Quirites eos pro militibus appellarat, tam facile circumegit & flexit, vt ei milites eſſe cõfeſtim reſponderint, & quamuis recuſantem vltro in Africã ſint ſecuti: ac ſic quoque

ſeditioſiſſimum quemque & prædæ,& agri deſtinati tertia parte multauit.

71 STVDIVM & fides erga clientes, ne iuueni quidem defuerunt. Maſintham nobilem iuuenem, cum aduerſus Hiempſalem regem tam enixe defendiſſet, vt Iubæ regis filio in altercatione barbam inuaſerit, ſtipendiarium quoque *pronunriatum, & abſtrahennibus ſtatim eripuit, occultauitque apud ſe diu; & mox ex Prætura proficiſcens in Hiſpaniam, inter officia ſtatim proſequentium, faſceſque lictorum, lectica ſua auexit.

72 AMICOS tanta ſemper facilitate indulgentiaque tractauit, vt C. Oppio comitãti ſe per ſilueſtre iter, correptoque ſubita valetudine, & *in diuerſorio loco, quod vnum erat, ceſſerit; & ipſe humi ac ſub *diuo cubuerit. Iam autem rerum potens, quoſdam etiam infimi generis ad ampliſſimos honores prouexit. Cum ob id culparetur, profeſſus eſt palam; *ſi graſſatorum & ſicariorum ope in tuenda ſua dignitate vſus eſſet, talibus quoque ſe parem gratiam relaturum.

73 SIMVLTATES contra nullos tam graues* excepit vmquam, vt non occaſione oblata libens deponeret. C. Memmij, cuius aſperrimis orarionibus, nõ minore acerbitate reſcripſerat, etiam ſuffragator mox in petitione Cõſulatus fuit. C. Caluo, poſt famoſa epigrãmata de reconciliatione per amicos agenti, vltro ac prior ſcripſit. Valerium Catullum, a quo ſibi verſiculis de Mamurra perpetua ſtigmata impoſita non diſſimulauerat, ſatisfacientem, eadem die adhibuit cenæ: hoſpitioq; patris eius, ſicut conſueuerat, vti perſeuerauit.

74 SED & in vlciſcendo natura leniſſimus. piratas, a quibus captus eſt, cum in deditionem redegiſſet, quoniam ſuffixurum ſe cruci ante iurauerat, iugulari prius iuſſit, deinde ſuffigi. Cornelio Phagitæ, cuius quondam nocturnas inſidias æger ac latens, ne perduceretur ad Sullam, vix præmio dato euaſerat, numquam nocere *ſuſtinuit. Philemonem a manu *ſeruum, qui necem ſuam per venenum inimicis promiſerat, non grauius quam ſimplici morte, puniit. In P. Clodium, Pompeiæ vxoris ſuæ adulterum, atque eadem de cauſſa pollutarum cærimoniarum reum, teſtis citatus, negauit ſe quidquam comperiſſe: quamuis & mater Aurelia, & ſoror Iulia, apud eoſdem iudices, omnia ex fide retuliſſent. Interrogatuſque, cur igitur repudiaſſet vxorem: *Quoniam*, inquit, *meos tam ſuſpicione, quam crimine iudico carere oportere.*

75 MODERATIONEM vero clementiamque, tum in adminiſtratione, tum in victoria belli ciuilis, admirabilem exhibuit. Denuntiante Pompeio, pro hoſtibus ſe habiturum, qui reip. defuiſſent; ipſe medios, & neutrius partis, ſuorum ſibi numero futuros pronunriauit. Quibus autem ex commendatione Pompeij, ordines dederat, poteſtatem tranſeundi ad eum omnibus fecit. Motis apud Ilerdam dedirionis condirionibus, cum aſſiduo inter vtraſque partes vſu atque commercio, Afranius ac Petreius deprehenſos intra caſtra Iulianos ſubita pœnitentia interfeciſſent, admiſſam in ſe perfidiam non ſuſtinuit imitari. Acie Pharſalica proclamauit, vt ciuibus parceretur: deincepſque nemini non ſuorum, quem vellet, vnum partis aduerſæ ſeruare conceſſit. nec vlli periiſſe, niſi in prœlio reperiuntur: exceptis dumtaxat Afranio, & Fauſto, & L. Cæſare iuuene: ac ne hos quidem voluntate ipſius interemtos putant. *Quorum tamen & Afranius & Fauſtus, priores poſt impetratam veniam rebellauerunt; & *Cæſaris libertis, ſeruiſque eius ferro & igni crudelem in modum enectis, beſtias quoque ad munus *populi comparatas contrucidauerant. Denique tempore extremo, etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire permiſit, Magiſtratuſque & Imperia capere. Sed & ſtatuas L. Sullæ atque Pompeij, a plebe diſiectas, repoſuit. Ac ſi qua poſthac aut cogitarentur grauius aduerſus ſe, aut dicerentur, inhibere maluit quam vindicare. Itaq; & detectas coniurationes, conuentuſque nocturnos, non vltra arguit, quam vt edicto oſtenderet eſſe ſibi notas: & acerbe loquentibus ſatis habuit pro concione denuntiare, ne perſeuerarent. *Aulique Cæcinæ criminoſiſſimo libro, & *Pitholai carminibus maledicentiſſimis laceratam exiſtimationem ſuam ciuili animo tulit.

76 PRÆGRAVANT tamen cetera facta dictaque eius, vt & abuſus dominatione, & iure cæſus exiſtimetur. Non enim honores modo nimios recepit, [vt] continuum Conſulatum, perpetuam Dictaturam, Præfecturamque morum; inſuper prænomen Impe-

Imperatoris, cognomen Patris patriæ; ſtatuam inter reges, ſuggeſtum in orcheſtra: ſed & ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt; ſedem auream in Curia & pro Tribunali, *thenſam, & ferculum Circenſi pompa; templa, aras, ſimulacra, iuxta deos, puluinar, flaminem, *Lupercos, appellationem menſis e ſuo nomine, ac non nullos honores ad libidinem cepit, & dedit. Tertium & quartum Conſulatum titulo tenus geſſit, contentus Dictaturæ poteſtate decretæ cum *Conſulatibus ſimul: atque vtroque anno binos Conſules ſubſtituit ſibi in ternos nouiſſimos menſes: ita vt medio tempore comitia nulla habuerit, præter Tribunorum, & Ædilium plebis: Præfectoſque pro Prætoribus conſtituerit, qui præſente ſe res vrbanas adminiſtrarent. Pridie autem Kal. Ianuarias, repentina cos. morte ceſſantem honorem, in paucas horas petenti dedit. Eadem licentia, ſpreto patriæ more, Magiſtratus in plures annos ordinauit. Decem prætoriis viris Conſularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quoſdam e ſemibarbaris Gallorum, recepit in Curiam. Præterea monetæ, publiciſque vectigalibus, *peculiares ſeruos præpoſuit. Trium legionum, quas Alexandriæ relinquebat, curam & imperium *Rufini liberti ſui filio, ſuo exoleto, demandauit.

NEC minoris impotentiæ voces propalam edebat, vt *T. Ampius ſcribit; *Nihil 77
amplius remp. eſſe, appellationem modo, ſine corpore ac ſpecie: *Sullam neſciſſe litteras, qui Dictaturam depoſuerit: Debere homines conſideratius iam loqui ſecum, ac pro legibus habere quæ dicat. Eoque arrogantiæ progreſſus eſt, vt *haruſpice triſtia & ſine corde exſta ſacro quondam nunciante, futura diceret lætiora, cum vellet: nec pro oſtento ducendum ſi pecudi cor defuiſſet.

VERVM præcipuam & *inexpiabilẽ ſibi inuidiã hinc maxime mouit. Adeuntes 78
ſe cum *pluribus honorificentiſſimiſque decretis, vniuerſos P.C ſedens pro æde Veneris genitricis excepit. Quidam putant retentum a Cornelio Balbo, cum conaretur aſſurgere: alij, ne conatum quidem omnino, ſed etiam admonentem C. Trebatium vt aſſurgeret, minus familiari vultu reſpexiſſe. Idque factum eius tanto intolerabilius eſt viſum, quod ipſe triumphanti, & ſubſellia tribunicia prætervehenti ſibi, vnum e collegio Pontium Aquilam non aſſurrexiſſe, adeo indignatus ſit, vt proclamauerit, *Repete ergo a me Aquila remp. Tribunus*: & nec deſtiterit per continuos dies quidquam cuiquam, niſi ſub exceptione polliceri, *ſi tamen per Pontium Aquilã licuerit*.

ADIECIT ad tam inſignem deſpecti Senatus contumeliam, multo arrogantius 79
factum. Nam cum ſacrificio Latinarum reuertente eo, inter immodicas ac nouas populi acclamationes, quidam e turba ſtatuæ eius coronam lauream cãdida faſcia præligatam impoſuiſſet; & Trib. plebis Epidius Marullus, Cæſetiuſque Flauus coronæ faſciam detrahi, hominemque duci in vincula iuſſiſſent; dolens ſeu parum proſpere motam regni mẽtionem, ſiue (vt *ferebat) ereptam ſibi gloriam recuſandi, Tribunos grauiter increpitos poteſtate priuauit: neque ex eo infamiam affectati etiam regij nominis diſcutere *voluit: quamquam & *plebi regem ſe ſalutanti, Cæſarem ſe, non regem eſſe reſponderit: & Lupercalibus, pro Roſtris a cos. Antonio admotum ſæpius capiti ſuo diadema repulerit, atq; in Capitolium Ioui opt. max. miſerit. Quin etiam varia fama percrebuit, migraturum Alexandriam vel Ilium, translatis ſimul opibus Imperij, exhauſtaque Italia; delectibus & procuratione vrbis amicis permiſſa. Proximo autem Senatu [percrebuit fama,] L. Cottam XVvirûm ſententiam dicturũ, vt, quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos, niſi a rege, non poſſe vinci, Cæſar rex appellaretur.

QVÆ *cauſſa coniuratis maturandi fuit deſtinata negotia, ne aſſentiri neceſſe eſ- 80
ſet. Conſilia igitur diſperſim antea habita, & quæ ſæpe bini terniue ceperant, in vnũ omnes contulerunt: ne populo quidem iam præſenti ſtatu læto, ſed clam palamque detrectante dominationem, atque aſſertores flagitante. Peregrinis in Senatum allectis libellus propoſitus eſt; **Bonum factum, ne quis Senatori nouo Curiam monſtrare velit*. & illa vulgo canebantur; **Gallos Cæſar in triumphum ducit*: **idem in Curia Galli bracas depoſuerunt, latum clauum ſumſerunt*. Q. Maximo ſuffecto, *trimeſtrique cos. Theatrum introeunte, cum lictor animaduerti ex more iuſſiſſet, ab vniuerſis conclamatum eſt; non eſſe Conſulem eum *poſt remotos Cæſetium & Marullum Tribu-

nos. Repetta ſunt proximis comitiis complura ſuffragia, COSS. eos declarantium.
Subſcripſere quidam L. Bruti ſtatuæ, *Vtinam viueres.* item ipſius Cæſaris [ſtatuæ;]
Brutus, quia reges eiecit, COS. *primus factus eſt: Hic, quia* COSS. *eiecit, rex poſtremo factus eſt.*
Conſpiratum eſt in eum a LX amplius, C. Caſſio, M. que & *D. Bruto principibus
*conſpirationis. qui primum cunctati, vtrumne illum in campo per comitia tribus
ad ſuffragia vocantem, partibus diuiſis e ponte deiicerent, atque exceptum trucida-
rent; an in ſacra via, vel in aditu Theatri adorirentur: poſtquam Senatus Idibus Mar-
tiis in Pompeij curiam edictus eſt, facile tempus & locum prætulerunt.

81 SED Cæſari futura cædes euidentibus prodigiis denuntiata eſt. Paucos ante men-
ſes, cum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni, ad exſtruendas villas ſepulchra
vetuſtiſſima *diſiicerent; idque eo ſtudioſius facerent, quod aliquantum vaſculorum
operis antiqui ſcrutantes reperiebant: tabula ænea in monumento, in quo dicebatur
Capys conditor Capuæ ſepultus, inuenta eſt, conſcripta litteris verbiſque Græcis
hac ſententia: *Quando oſſa Capyis detecta eſſent, *fore vt Iulo prognatus manu cō-
ſanguineorum necaretur, magniſque mox Italiæ cladibus vindicaretur. Cuius rei, ne
quis fabuloſam aut commenticiam puter, auctor eſt Cornelius Balbus, familiariſſi-
mus Cæſaris. Proximis diebus equorum greges, quos in traiiciendo *Rubicone flu
mine conſecrarat, ac vagos [&] ſine cuſtode dimiſerat, *comperir pertinaciſſime pa-
bulo abſtinere, vbertimque flere. Et immolantem haruſpex *Spurina monuit, caue-
ret periculum quòd non vltra Martias Idus proſerretur. Pridie autem eaſdem Idus,
auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ Curiæ ſe inferentem, volucres
varij generis ex proximo nemore perſequutæ, ibidem diſcerpſerunt. Ea vero nocte
cui illuxit dies cædis, & ipſe ſibi viſus eſt per quietem interdum ſupra nubes volitare,
aliàs cum Ioue *dextras iungere. Et Calpurnia vxor imaginata eſt, collabi faſtigium
domus, maritumque in gremio ſuo confodi: ac ſubito cubiculi ſores ſponte patue-
runt. Ob hæc ſimul, & ob infirmam valetudinem, diu cunctatus an ſe contineret, &
quæ apud Senatum propoſuerat, agere differret: tandem D. Bruto adhortante, ne fre
quentes, ac iam dudum opperienteis deſtitueret, quincta ſere hora progreſſus eſt, li-
bellumque inſidiarum indicem, ab *obuio quodam porrectum, libellis ceteris, quos
*ſiniſtra manu tenebat, quaſi mox lecturus commiſcuit. Dein pluribus hoſtiis cæſis,
cum litare non poſſet, introiit Curiam, ſpreta religione, Spurinamque irridens, & vt
falſum arguens, quod ſine vlla noxa Idus Martiæ adeſſent: quamquam is veniſſe qui-
dem eas diceret, ſed non præteriiſſe.

82 ASSIDENTEM conſpirati, ſpecie officij circumſteterunt: illicoq; Cimber *Til-
lius, qui primas partes ſuſceperat, quaſi aliquid rogaturus, propius acceſſit: renuenti-
que, & geſtu in aliud tempus differenti, ab vtroque humero togam apprehendit: de-
inde clamantem, *Iſta quidem vis eſt,* *alter Caſſius aduerſum vulnerat, paullum infra
iugulum. *Cæſar Caſſij brachium *abreptum graphio traiecit: conatuſque proſili-
re, alio vulnere tardatus eſt. vtque animaduertit vndique ſe ſtrictis pugionibus peti,
toga caput obuoluit: ſimul ſiniſtra manu ſinum ad ima crura deduxit, quo honeſtius
caderet, etiam inſeriore corporis parte velata. Atq; ita III & XX plagis confoſſus eſt;
vno modo ad primū ictū gemitu ſine voce edito. Etſi tradiderūt quidā, M. Bruto ir-
ruenti dixiſſe, *καὶ σὺ τέκνον. Exanimis diffugientibus cunctis aliquamdiu iacuit, donec
lecticæ impoſitum, dependente brachio, tres ſeruuli domum retulerunt. Nec in tot
vulneribus, vt *Antiſtius medicus exiſtimabat, lethale vllum repertum eſt, niſi quod
ſecundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus coniuratis, corpus occiſi in Ti-
berim trahere, bona publicare, acta reſcindere: ſed metu M. Antonij conſulis, & Ma-
giſtri equitum Lepidi, deſtiterunt.

83 POSTVLANTE ergo L. Piſone ſocero, teſtamentum eius aperitur, recitaturque
in Antonij domo; quod Idibus Septembribus proximis in Lauicano ſuo fecerat, de-
mādaueratque virgini Veſtali *Maximæ. Q. Tubero tradit, heredem ab eo ſcribi ſo-
litum ex Conſulatu ipſius primo, vſque ad initium ciuilis belli Cn. Pompeiū: idq; mi-
litibus pro concione recitatū. Sed nouiſſimo teſtamento tres inſtituit heredes ſororū
nepotes, *C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium; & Q. Pedium ex quadrante:
reliquos in ima cera. C. Octauiū etiam in familiam nomēq; adoptauit: *pluresq; per-
cuſſorū in tutoribus filij, ſi quis ſibi naſceretur, nominauit. D. Brutū etiam in ſecundis
heredibus:

heredib'. Populo hortos circa Tiberim publice, & viritim trecenos ſeſtertios legauit.

FVNERE indicto, rogus exſtructus eſt in Martio campo iuxta Iuliæ tumulum: & 84
pro Roſtris aurata ædes ad ſimulacrum templi Veneris genitricis collocata: intraque
lectus eburneus, auro ac purpura ſtratus: & ad caput tropæum, cum veſte in qua fue-
rat occiſus. Præferentibus munera, quia ſuffecturus dies non videbatur, præceptum
eſt, vt omiſſo ordine, quibus quiſque vellet itineribus vrbis, portaret in campum. In-
ter ludos cantata ſunt quædam ad miſerationem, & inuidiam cædis eius, accommo-
data ex Pacuuij Armorum iudicio:* *Men' me ſeruaſſe, vt eſſent qui me perderent?* & ex
Electra *Attilij ad ſimilem ſententiam. Laudationis loco COS. Antonius per præco-
nem pronunriauit Sen. conſ. quo omnia ei diuina ſimul atque humana decreuerat:
item iuſiurandum, quo ſe cuncti pro ſalute vnius adſtrinxerant: quibus perpauca *a
ſe verba addidit. Lectum *pro Roſtris in forum Magiſtratus & honoribus functi
detulerunt. Quem cum pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij
deſtinaret, repente duo quidam gladiis ſuccincti, ac bina iacula geſtantes, ardentibus
cereis ſuccēderunt: confeſtimque circumſtantium turba virgulta arida, & cum ſub-
ſelliis tribunalia, quidquid præterea ad *manum aderat, congeſſit: deinde tibicines, &
ſcenici artifices, veſtem quam ex inſtrumento triumphorum ad præſentem vſum in-
duerant, detractam ſibi atque diſciſſam iniecere flammæ; & veteranorum militum
legionarij arma ſua, quibus exculti funus celebrabant: matronæ etiam pleræque or-
namenta ſua, quæ gerebant; & liberorum bullas atque prætextas. In ſummo publi-
co luctu, exterarum gentium multitudo circulatim ſuo quæque more lamentata eſt:
præcipueque Iudæi, qui etiam noctibus continuis buſtum frequentarunt.

PLEBS ſtatim a funere ad domū Bruti & Caſſij cum facibus tetendit: atque ægre 85
repulſa, obuium ſibi Heluium Cinnam, per errorem nominis, quaſi Cornelius eſſet
is quem grauiter pridie concionatum de Cæſare requirebat, occidit: caputque eius
præfixum haſtæ circumtulit. Poſtea ſolidam columnam prope XX pedum, lapidis
Numidici, in foro ſtatuit: ſcripſitque, PARENTI PATRIÆ. Apud *eam longo tēpo-
re ſacrificare, vota ſuſcipere, controuerſias quaſdam interpoſito per Cæſarem iure-
iurando diſtrahere perſeuerauit.

SVSPICIONEM Cæſar quibuſdam ſuorum reliquit, neque voluiſſe ſe diutius vi- 86
uere, neque curaſſe, quod valetudine minus proſpera vteretur: ideoque & quæ reli-
giones monerent, & quæ renuntiarent amici, neglexiſſe. Sunt qui putent confiſum
eum nouiſſimo illo Senat. conſ. ac iureiurando, etiam cuſtodias Hiſpanorū cum gla-
diis inſpectantium ſe remouiſſe. *Alij e diuerſo *opinantur, inſidias vndique immi-
nētes ſubire ſemel confeſſum ſatius eſſe, quam cauere ſemper. Alij ferunt dicere ſo-
litum, non tam ſua, quam Reip. intereſſe, vti ſaluus eſſet: ſe iampridem potentiæ glo-
riæque abunde adeptum; rempublicam, ſi quid ſibi eueniret, neque quietam fore, &
aliquanto deteriore conditione ciuilia bella ſubituram.

ILLVD plane inter omnes fere conſtitit, talem ei mortem pæne ex ſententia ob- 87
tigiſſe. Nam & quondam cum apud Xenophontem legiſſet, Cyrum vltima valetu-
dine, mandaſſe quædam de funere ſuo, aſpernatus tam lentum mortis genus, ſubitā
ſibi celeremq; optauerat. Et pridie quam occideretur, in ſermone nato ſuper cenam,
apud M. Lepidum, quiſnam eſſet finis vitæ commodiſſimus, repentinum inopina-
tumque *prætulerat.

PERIIT VI & L ætatis anno: atque in deorum numerum relatus eſt, non ore 88
modo decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Siquidem ludis, quos primo *conſe-
cratos ei heres Auguſtus edebat, ſtella crinita per ſeptem dies continuos fulſit, exo-
riens circa vndecimam horam. creditumque eſt, animam eſſe Cæſaris in cælum re-
cepti: & hac de cauſſa ſimulacro eius in vertice additur ſtella. Curiam in qua occi-
ſus eſt, obſtrui placuit; Iduſq; Martias parricidium nominari, ac ne vmquam eo die
Senatus ageretur.

PERCVSSORVM autem fere, neque triennio quiſquam amplius ſuperuixit, ne- 89
que ſua morte defunctus eſt. Damnati omnes; alius alio caſu periit; pars naufragio,
pars prœlio: non nulli ſemet eodem illo pugione, quo Cæſarem violauerant, intere-
merunt.

C. SVETONII TRANQVILLI
D. *OCTAVIVS CÆSAR
AVGVSTVS, II.

1 GENTEM Octauiam Velitris præcipuam olim fuiſſe, multa declarant. Nam & vicus celeberrima patte opidi, iampridem Octauius vocabatur: & oſtendebatur ara *Octauio conſecrata: qui bello dux finitimo, cum forte Marti rem diuinam faceret, nuntiata repente hoſtis incurſione, ſemicruda exſta rapta foco *proſecuit: atque ita prœlium ingreſſus, victor rediit. Decretum etiã publicum exſtabat, quo cauebatur, vt *quoque anno in poſterũ ſimili modo exſta Marti redderentur, reliquiæque ad Octauios referrentur.

2 EA gens a Tarquinio Priſco rege, inter *minores gentes allecta [in Senatum] mox a *Ser. Tullio in patricias tranſducta, procedente tempore ad plebem ſe contulit: ac rurſus *magna vi pet D. Iulium in patriciatum rediit. Primus ex hac magiſtratum populi ſuffragio cepit C. Rufus. Is quæſtorius Cn. & C. procreauit: a quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuerſa. Siquidem Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes, functi ſunt honoribus ſummis: at Caius, eiuſque poſteri, ſeu fortuna, ſeu voluntate, in equeſtri ordine conſtitere, vſque ad Auguſti patrem. Proauus Auguſti, ſecundo Punico bello ſtipendia in Sicilia Tribunus militum fecit, Æmilio *Papo Imperatore. Auus, municipalibus magiſteriis contentus, abundante patrimonio, tranquilliſſime ſenuit. Sed hæc alij. Ipſe Auguſtus, nihil amplius quam equeſtri familia ortum ſe ſcribit, vetere ac locuplete, & in qua primus Senator pater ſuus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat *reſtionem, ex pago Thurino: auum argentarium. Nec quidquam vltra de paternis Auguſti maioribus reperi.

3 *OCTAVIVS pater, a principio ætatis, & re & *æſtimatione magna fuit. vt equidẽ mirer, hunc quoque a non nullis argentarium, atque etiam inter *diuiſores operaſq; campeſtres proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus eſt facile, & egregie adminiſtrauit. Ex Prætura Macedoniam ſortitus, fugitiuos, reſiduam Spartaci & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes, in itinere deleuit, negotio ſibi in Senatu extra ordinem dato. Prouinciæ præfuit non minore iuſtitia quam fortitudine. Namque Beſſis ac Thracibus magno prœlio fuſis, ita ſocios tractauit, vt epiſtolæ M. Tullij Ciceronis exſtent, quibus *Q. fratrem eodem tempore parum ſecunda famà *Proconſulatum Aſiæ adminiſtrantem, hortatur & monet, imitetur in promerendis ſociis vicinum ſuum Octauium.

4 DECEDENS Macedonia, priuſquam confiteri ſe candidatum Conſulatûs poſſet, morte obiit repentina, ſuperſtitibus liberis, Octauia maiore, quam ex *Ancharia; & Octauia minore, item Auguſto, quos ex *Atia tulerat. Atia, M. Atio Balbo, & Iulia ſorore C. Cæſaris, genita eſt. Balbus, paterna ſtirpe Aricinus, multis in familia Senatoriis imaginibus, a matte Magnum Pompeium arctiſſimo contingebat gradu: functuſque honore Præturæ, inter XX viros agrum Campanum plebi Iulia lege diuiſit. Verum M. Antonius, deſpiciens etiam maternam Auguſti originem, proauum eius Afri generis fuiſſe, & modo vnguentariam tabernam, modo piſtrinum Ariciæ exercuiſſe obiicit. Caſſius quidem Parmenſis quadam epiſtola, non tantum vt piſtoris, ſed etiam vt nũmularij nepotẽ, ſic taxat Auguſtũ: *Materna tibi farina ſiquidẽ ex crudiſſimo Ariciæ piſtrino, hanc pinſit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis menſarius.*

NATVS

NATVS eſt Auguſtus, [M. Tullio] Cicerone & Antonio coss. IX Kal. Octobris, 5
paullo ante Solis exortum, regione Palatij, ad capita bubula, vbi nunc ſacrarium *habetur, aliquanto poſt, quam exceſſit, conſtitutum. Nam, vt Senatus actis continetur, cum C. *Lectorius adoleſcens patricij generis, in deprecanda grauiore adulterij pœna, præter ætatem atque natales, hoc quoque patribus cōſcriptis allegaret, ſe eſſe poſſeſſorem ac velut æditŭum ſoli, quod primum D. Auguſtus naſcens attigiſſet; peteretque donari, quaſi proprio ſuo ac peculiari deo: decretum eſt, vt ea pars domus cōſecraretur.

NVTRIMENTORVM eius oſtenditur adhuc locus in auito ſuburbano iuxta Ve- 6
litras permodicus, & cellæ penuariæ inſtar: tenetque vicinitatem opinio, tamquam & natus ibi ſit. Huc introire, niſi neceſſario & caſte, religio eſt: concepta opinione veteri, quaſi temere adeuntibus horror quidam & metus *obiiciatur: ſed & mox cōfirmata eſt. Nam cum poſſeſſor villæ nouus, ſeu forte, ſeu tentandi cauſſa, cubitum ſe eò contuliſſet; euenit vt poſt pauciſſimas noctis horas, exturbatus inde ſubita vi & incerta, pæne ſemianimis cum ſtrato ſimul ante fores inueniretur.

INFANTI cognomen THVRINO inditum eſt, in memoriam maiorum originis: 7
vel quod in regione Thurina, recens eo nato, pater Octauius aduerſus fugitiuos proſpere rem geſſerat. Thurinum cognominatum, ſatis certa probatione tradiderim, nactus puerilem *imagunculam eius æream veterem, *ferreis ac pæne iam exoleſcētibus litteris hoc nomine inſcriptam: quæ dono a me principi data, inter cubiculares colitur. Sed & a M. Antonio in epiſtolis per cōtumeliam ſæpe Thurinus appellatur: & ipſe nihil amplius quam mirari ſe reſcribit, pro opprobrio nomen prius ſibi obiici. Poſtea C. CÆSARIS, & deinde AVGVSTI cognomen aſſumſit: alterum, teſtamēto maioris auunculi; alterum, Munatij Planci ſententia; cum, quibuſdam cenſentibus, Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis, præualuiſſet vt Auguſtus potius vocaretur; non tantum nouo, ſed etiam ampliore cognomine; quod loca quoque religioſa, & in quibus augurato quid conſecratur, *auguſta* dicantur, ab auctu, vel ab auium geſtu guſtuue; ſicut etiam Ennius docet ſcribens; *Auguſto augurio poſtquā inclyta condita Roma eſt.*

QVADRIMVS, patrem amiſit: duodecimum annum agens, auiam Iuliam defū- 8
ctam pro concione laudauit. Quadriennio poſt, virili toga ſumpta, militaribus donis triumpho Cæſaris Africano donatus eſt; quamquam expers belli, propter ætatē. Profectum mox auunculum in Hiſpanias, aduerſus Cn. Pompeij liberos, vix tum firmus a graui valetudine, per infeſtas hoſtibus vias pauciſſimis comitibus, naufragio etiam facto, ſubſequutus, magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole ſuper itineris induſtriam. Cæſare poſt receptas Hiſpanias expeditionem *in Dacos, & inde in Parthos deſtinante, præmiſſus Apolloniam, ſtudiis vacauit. Vtque primum occiſum eum, heredemque ſe comperit, diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem conſilium, vt præceps immaturumque, omiſit: ceterum vrbe repetita, hereditatem adiit, dubitante matre; vitrico vero, Marcio Philippo conſulari, multum diſſuadente. Atque ab eo tempore exercitibus comparatis, primum cum M. Antonio, M. que Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim fere annos, nouiſſime per quatuor & XL ſolus remp. tenuit.

PROPOSITA vitæ eius velut ſumma, partes *ſigillatim, neque per tempora, ſed 9
per ſpecies exſequar: quo diſtinctius demonſtrari cognoſcique poſſint. Bella ciuilia quinque geſſit; Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum ac nouiſſimum aduerſus M. Antonium: ſecundum, aduerſum Brutum & Caſſium: tertium, aduerſum L. Antonium Triumuiri fratrem: quartum, aduerſus Sex. Pompeium, Cn. [Pompeij] filium. Omnium bellorum initium & cauſſam hinc ſumſit; nihil conuenientius ducens, quam necem auunculi vindicare, tuerique acta.

CONFESTIM vt Apollonia rediit, Brutum Caſſiumque, *etiam necopinantes, 10
& quia præulſum periculum ſubterfugerant, legibus aggredi, reoſque cædis abſentes deferre ſtatuit. Ludos autem victoriæ Cæſaris non audentibus facere quibus obtigerat id munus, ipſe edidit. Et quo conſtantius cetera quoque exſequeretur, in locū

Trib. plebis forte demortui, candidatum [petitorem] ſe oſtendit; quamquam Patricius, [nec dum Senator.] Sed aduerſante conatibus ſuis M. Antonio Conſule, quem vel præcipuum adiutorem ſperauerat; ac ne publicum quidem & translaticium [ius] vlla in re ſibi ſine pactione grauiſſimæ mercedis impertiente, ad optimates ſe contulit: quibus eum inuiſum ſentiebat, maxime quod D. Brutum obſeſſum Mutinæ, prouincia a Cæſare data, & per Senatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortantibus itaque non nullis, percuſſores ei ſubornauit. Hac fraude deprehenſa, periculum inuicem metuens, veteranos ſimul in ſuum ac reip. auxilium, quanta potuit largitione, contraxit. Iuſſuſque comparato exercitui pro prætore præeſſe, & cum Hirtio ac Panſa, qui Conſulatum *ſuſceperant, D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio menſe confecit duobus prœliis. Priore Antonius eum fugiſſe ſcribit; ac ſine paludamento equoque poſt biduum demum apparuiſſe. Sequenti ſatis conſtat nõ modo ducis, ſed etiam militis functum munere: atque in media dimicatione, aquilifero legionis ſuæ grauiter ſaucio, aquilam humeris ſubiiſſe, diuque portaſſe.

11 Hoc bello cum Hirtius in acie, Panſaque [paulo] poſt ex vulnere periſſent; rumor increbuit, ambos opera eius occiſos; vt Antonio fugato, rep. coss. orbata, ſolus victores exercitus occuparet. Panſæ quidem adeo ſuſpecta mors fuit, vt Glyco medicus cuſtoditus ſit, quaſi venenum vulneri indidiſſet. Adiicit his Aquillius Niger, alterum e coss. Hirtium in pugnæ tumultu ab ipſo interemtum.

12 Sed vt cognouit, Antonium poſt fugam a M. Lepido receptum, ceteroſq; duces & exercitus conſentire pro *patribus, cauſſam optimatium ſine cunctatione deſeruit; ad prætextum mutatæ voluntatis dicta factaque quorundam calumniatus: quaſi alij ſe puerum, alij ornandum tollendumque iactaſſent; *ne aut ſibi, aut veteranis par gratia referretur. Et quo magis pœnitentiam prioris ſectæ approbaret, Nurſinos grandi pecunia, & quam pendere nequirent, multatos, extorres egit opido: quod Mutinenſi acie interemtorum ciuium tumulo publice exſtructo adſcripſerant, pro libertate eos occubuiſſe.

13 Inita cum Antonio & Lepido ſocietate, Philippenſe quoque bellum, quamquã inualidus atq; æger duplici prœlio tranſegit. quorum priore caſtris exutus, vix ad Antonij cornu fuga euaſerat. Nec ſucceſſum victoriæ moderatus eſt: ſed capite Bruti Romam miſſo, vt ſtatuę Cæſaris ſummitteretur, in ſplendidiſſimum quemque captiuum non ſine *verborum contumelia *ſæuit. vt quidem vni ſimpliciter ſepulturam precanti reſpondiſſe dicatur, Iam iſtam in volucrum *poteſtatem fore: alios, patrem & filium, pro vita roganteis, ſortiri vel *micare iuſſiſſe, vt alterutri concederetur: ac ſpectaſſe vtrumque morientem, cum patre, qui ſe obtulerat, occiſo, filius quoque *voluntaria occubuiſſet nece. Quare ceteri, [&] in his M. Fauonius ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, Imperatore Antonio honorifice ſalutato, hunc fœdiſſimo conuitio coram proſciderunt. Partitis poſt victoriam officiis, cum Antonius Orientem ordinandum, ipſe veteranos in Italiam reducendos, & municipalibus agris *collocandos recepiſſet: neque veteranorum, neque *poſſeſſorũ gratiam tenuit; alteris pelli ſe, alteris non pro ſpe meritorum tractari querentibus.

14 Quo tempore L. Antonium, fiducia Conſulatus quem gerebat, ac fraternæ potentiæ, res nouas molientem, confugere Peruſiam coegit, & ad deditionẽ fame cõpulit: non tamen ſine magnis ſuis & ante bellum, & in bello diſcriminibus. Nam cum ſpectaculo ludorum, gregarium militem in XIIII *ordinibus ſedentem excitari per apparitorẽ iuſſiſſet; rumore ab obtrectatoribus dilato, quaſi eundem mox diſcruciatum necaſſet: minimum abfuit quin periret, concurſu & indignatione turbæ militatis. Saluti fuit, quod qui deſiderabatur, repente comparuit incolumis ac ſine iniuria. Circa Peruſinum autem murum ſacrificans, pæne interceptus eſt a manu gladiatorum, *quæ opido eruperat.

15 Perusia capta, in plurimos animaduertit; orare veniam, vel excuſare ſe conantibus vna voce occurrens, Moriendum eſſe. Scribunt quidam, *trecentos ex dediticiis electos vtrinſque ordinis, ad aram diuo Iulio exſtructam, Idibus Martiis hoſtiarum more mactatos. Exſtiterunt qui traderent, *conſulto eum ad arma iſſe, vt occulti aduerſarij, & quos metus magis quam voluntas contineret, facultate L. Antonij

ducis

ducis præbita, detegerentur; deuléctiſque his & confiſcatis, promiſſa veteranis præ-
mia ſoluerentur.

Bellvm Siculum Inchoauit in primis; ſed diu traxit, intermiſſum ſæpius; modo 16
reparandarum claſſium cauſſa, quas tempeſtatibus duplici naufragio, & quidem per
æſtatem amiſerat: modo pace facta, flagitante populo ob interclusos commeatus, fa-
memque ingraueſcentem: donec nauibus ex integro fabricatis, ac x x ſeruorum mil
libus manumiſſis, & *ad remum datis, portum Iulium apud Baias, immiſſo in Lucri-
num & Auernum lacum mari, effecit. In quo cum *hieme tota copias exercuiſſet,
Pompeium inter Mylas & Naulochum ſuperauit; ſub horam pugnæ tam arcto repē-
te ſomno *deuictus, vt ad dandum ſignum ab amicis excitaretur. vnde præbitam An
tonio materiam putem exprobrandi, ne rectis quidem oculis eum adſpicere potuiſſe
inſtructam aciem; verum *ſupinum cælum intuentem, ſtupidum cubuiſſe; nec prius
ſurrexiſſe, ac militibus in conſpectum veniſſe, quam a M. Agrippa fugatæ ſint hoſtiũ
naues. Alij dictum factumque eius criminantur; quaſi claſſibus tempeſtate perdi-
tis exclamauerit; etiam inuito Neptuno victoriam ſe adepturum. Ac die Circenſium
proximo, ſollenni pompæ, ſimulacrum dei detraxit: nec temere plura ac maiora pe-
ricula vllo alio bello adiit. Traiecto in Siciliam exercitu, cum partem reliquam cō-
piarum continenti repeteret, oppreſſus ex improuiſo a Demochare & Apollopha-
ne præfectis Pompeij, vno demum nauigio ægerrime effugit. *Item cum præter
Locros Rhegium pedibus iret, & proſpectis biremibus Pompeianis terram legenti-
bus, ſuas ratus, deſcendiſſet ad litus, pæne exceptus eſt. Tunc etiam per deuios trami-
tes refugientem, ſeruus Æmilij Paulli, comitis eius, dolens proſcriptum olim ab eo
patrē Paullum, & quaſi occaſione vltionis oblata, interficere conatus eſt. Poſt Pom-
peij fugam, collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium euocarat,
ſuperbientem xx legionum fiducia, ſummaſque ſibi partes terrore ac minis vindi-
cantem, ſpoliauit exercitu: ſupplicemque conceſſa vita, *Circeiis in perpetuum re-
legauit. M. Antonij ſocietatem, ſemper dubiam & incertam, reconciliationibuſque
variis male *focillatam, abrupit tandem. Et quo magis degeneraſſe eum a ciuili mo-
re approbaret, teſtamentum, quod is Romæ *etiam de Cleopatræ liberis inter here-
des nuncupatis reliquerat, apetiendum recitandumque pro concione curauit. Re-
miſit tamen hoſti iudicato neceſſitudines amicoſque omnes; atque inter alios C. So-
ſium, & *T. Domitium, tunc adhuc coss. Bononienſibus quoque publice, quod in
Antoniorum clientela antiquitus erant, *gratiam fecit coniurandi cum tota Italia pro
partibus *ſuis. Nec multo poſt nauali prœlio apud Actium vicit, in ſerum dimica-
tione protracta, vt in naui victor pernoctauerit.

Ab Actio cum Samum inſulam in hiberna ſe recepiſſet, turbatus nunciis de ſedi- 17
tione militum, præmia & miſſionem poſcentium, quos ex omni numero cōfecta vi-
ctoria Brundiſium præmiſerat, *repetit Italiam, tempeſtate in traiectu bis conflicta-
tus: primo, inter promontoria Peloponneſi atque Ætoliæ: rurſus, circa montes Ce-
raunios: vtrobique parte Liburnicarum demerſa: ſimulque eius in qua vehebatur,
fuſis armamentis, & gubernaculo *diffracto. Nec amplius quam ſeptem & xx dies,
donec deſideria militum ordinarentur, Brundiſij commoratus, Aſiæ Syriæque cir-
cuitu Ægyptum petit. Obſeſſaque Alexandria, quo Antonius cum Cleopatra con-
fugerat, breui potitus eſt. Et Antonium quidem ſeras conditiones pacis tentantem,
ad mortem adegit, *viditque mortuum: Cleopatræ, quam ſeruatam triumpho ma-
gnopere cupiebat, etiam Pſyllos admouit, qui venenum ac virus exſugerent: quod
periiſſe morſu aſpidis putabatur. Ambobus communem ſepulturæ honorem tribuit,
ac tumulum ab ipſis inchoatum perfici iuſſit. Antonium iuuenē, maiorem de duo-
bus Fuluia genitis, ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas & irritas preces confuge-
rat, abreptum interemit. Item Cæſarionem, quem ex Cæſare patre Cleopatra con-
cepiſſe prædicabat, retractum e fuga ſupplicio affecit. Reliquos Antonij reginæque
communes liberos, non ſecus ac neceſſitudine iunctos ſibi, & conſeruauit, & mox
pro conditione cuiuſque ſuſtinuit ac fouit.

Per idem tempus, conditorium & corpus Magni Alexandri, cum prolatum e 18
penetrali ſubiecíſſet oculis, corona aurea impoſita, ac floribus aſperſis veneratus

eſt: conſultuſque, num & Ptolemæum inſpicere vellet, regem ait ſe voluiſſe videre, non mortuos. Ægyptum in prouinciæ formam redactã, vt feraciorem habilioremque annonæ vrbicæ redderet, foſſas omnes, in quas Nilus exæſtuat, oblimatas longa vetuſtate, militari opere deterſit. Quoque Actiacæ victoriæ memoria celebratior in poſterum eſſet, vrbem Nicopolim apud Actium condidit: ludoſque illic Quinquennales cõſtituit: & ampliato vetere Apollinis templo, locum caſtrorum, quibus fuerat vſus, exornatum naualibus ſpoliis, Neptuno ac Marti conſecrauit.

19 TVMVLTVS poſt hæc, ac etiam rerum nouarum initia, coniurationeſque complures, prius quam inualeſcerent, indicio detectas compreſſit. & alias alio tempore: Lepidi iuuenis; deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cæpionis; mox *M. Genucij; exin Plautij Rufi, Luciique Paulli progeneri ſui; ac præter has L. *Audaſij ſalſarum tabularum rei, ac neque ætate neque corpore integri; *item Aſinij Epicadi ex gente Parthina hybridæ; ad extremum Telephi *mulieris ſerui nomenclatoris. nam ne vltimæ quidem ſortis hominum conſpiratione & periculo caruit. Audaſius atque Epicadus Iuliam filiam, & Agrippam nepotem, ex inſulis, quibus continebantur, rapere: ad extremum Telephus, quaſi debita ſibi fato dominatione, & ipſum, & Senatum aggredi deſtinauerant. Quinetiam quõdam iuxta cubiculum eius, lixa quidam ex Illyrico exercitu, ianitoribus deceptis, noctu deprehenſus eſt, cultro venatorio cinctus: impoſne mentis, an ſimulata dementia, incertum. nihil enim exprimi quæſtione potuit.

20 EXTERNA bella duo omnino per ſe geſſit: Dalmaticum, adoleſcens adhuc; & Antonio deuicto, Cantabricum. Dalmatico etiam vulnera *excepit. vna acie dextrũ genu lapide ictus; altera [autem] & crus, & vtrumq; brachium ruina pontis conſauciatus. Reliqua per legatos adminiſtrauit: vt tamen quibuſdam Pannonicis atque Germanicis aut interueniret, aut non longe abeſſet, Rauennam, vel Mediolanum, vel Aquileiam vſque ab vrbe progrediens.

21 DOMVIT autem partim ductu, partim auſpiciis ſuis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni: item Rhætiam, & Vindelicos, ac Salaſſos, gentes *inalpinas. Coërcuit & Dacorum incurſiones, tribus eorum ducibus cum magna copia cæſis: Germanoſq; vltra Albim *fluuium ſummouit: ex quibus Sueuos & Sicambros dedentes ſe, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit. Alias item nationes male quietas, ad obſequium redegit. Nec vlli genti ſine iuſtis & neceſſariis cauſſis bellum intulit. Tantumque abfuit a cupiditate quoquo modo Imperium vel bellicam gloriam augendi, vt quorundam barbarorum principes in æde Martis vltoris iurare coëgerit, manſuros ſe in fide, ac pace, quam peterent: a quibuſdam vero nouum genus obſidum feminas exigere tẽtauerit; quod negligere *marum pignora ſentiebat. & tamen poteſtatẽ ſemper omnibus fecit, quoties vellent, obſides recipiendi. Neque aut crebrius aut perfidioſius rebellantes, grauiore vmquam multatus eſt pœna, quam vt captiuos ſub lege venumdaret, ne in vicina regione ſeruirent, neue intra XXX annum liberarentur. Qua virtutis moderationiſque fama, Indos etiam ac Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiã ſuam populique Romani vltro per legatos petendam. Parthi quoque *& Armeniam vindicãti facile ceſſerũt; & ſigna militaria, quæ M. Craſſo & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt: obſideſque inſuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertantibus, non niſi ab ipſo electum comprobauerunt.

22 IANVM *Quirinum, ſemel atque iterum a condita Vrbe ante memoriam ſuam clauſum, *in multo breuiore temporis ſpatio, terra marique *pace parta, *tertio clauſit. Bis ouans ingreſſus eſt vrbem: poſt Philippenſe, & rurſus poſt Siculum bellum. Curules triumphos treis egit; Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum: continuo triduo omnes.

23 GRAVES ignominias cladeſque, duas omnino, nec alibi quam in Germania, accepit Lollianam, & Varianam: ſed Lollianam, maioris infamiæ quam detrimenti; Varianam, pæne exitiabilem, tribus legionibus cum duce, legatiſque, & auxiliis omnibus cæſis. Hac nunciata, excubias per vrbem indixit, ne quis tumultus exſiſteret: & Præſidibus prouinciarum prorogauit Imperium, vt *& a peritis, & aſſuetis ſocij *contineren-

tinerentur. Vouit & magnos ludos Ioui opt. max. ſi remp. in meliorem ſtatum ver-
tiſſet: quod factum Cimbrico Marſicoque bello erat. Adeo *namque conſternatum
ferunt, vt per continuos menſes barba capilloque ſummiſſo, caput interdum foribus
illideret, vociferans; *Quinctili Vare, legiones redde*: diemq; cladis quotannis mæſtum
habuerit ac lugubrem.

IN re militari & commutauit multa, & inſtituit: atque etiam ad antiquum morẽ 24
non nulla reuocauit. diſciplinam ſeueriſſime rexit. ne legatorum quidem cuiquam,
niſi grauate, *hibernisque demum menſibus, permiſit vxorem interuiſere. Equitẽ
Ro. quod duobus filiis adoleſcentibus, cauſſa detrectandi ſacramenti pollices ampu-
taſſet, ipſum, bonaque ſubiecit haſtæ: quem tamen, quod imminere emtioni publi-
canos videbat, liberto ſuo addixit, vt relegatum in agros pro libero eſſe fineret. Deci-
mam legionem, contumacius parentem, cum ignominia totam *dimiſit: item alias
immodeſte miſſionem poſtulantes, citra commoda emeritorum *præmiorum exau-
ctorauit. Cohortes, ſi quæ ceſſiſſent loco, decimatas hordeo pauit: Centuriones
ſtatione deſerta, itidem vt manipulares, capitali animaduerſione puniit. Pro cetero
delictorum genere, variis ignominiis affecit: vt ſtare per totũ diem iuberet ante Præ-
torium; interdum tunicatos, diſcinctoſque: nonnumquam cum decempedis; vel
etiam ceſpitem portantes.

NEQVE poſt bella ciuilia, aut in concione, aut per edictum, vllos militum *commi-* 25
litones appellabat, ſed *milites*. ac ne a filiis quidem aut priuignis ſuis Imperio præditis,
aliter appellari paſſus eſt: ambitioſius id exiſtimans, quam aut ratio militaris, aut tem-
porum quies, aut ſua domuſque ſuæ maieſtas poſtularet. Libertino milite, præter-
quam Romæ incendiorum cauſſa, etſi tumultus in grauiore annona metueretur, bis
vſus eſt: ſemel, ad præſidium coloniarum Illyricum contingentium: iterum, ad tute-
lam ripæ Rheni fluminis. eoſque ſeruos adhuc, viris feminiſque *periculoſioribus in-
dictos, ac ſine mora manumiſſos, ſub priore vexillo habuit, neque aut commiſtos cũ
ingenuis, aut eodem modo armatos. *Dona militaria aliquanto facilius, phaleras &
torques, quicquid auro argentoq; conſtaret, quam vallares ac murales coronas, quæ
honore præcellerent, dabat: has quam parciſſime, & ſine ambitione, ac ſæpe etiam
caligatis tribuit. M. Agrippam in *Cilicia poſt naualem victoriam cæruleo vexillo
donauit. Solos triumphales, quamquam & ſocios expeditionũ, & participes victo-
riarum ſuarum, numquam donis impertiendos putauit: quod ipſi quoq; ius habuiſ-
ſent tribuendi ea quibus vellent. Nihil autẽ minus in *perfecto duce, quam feſtina-
tionem temeritatemque cõuenire arbitrabatur. *Crebro itaque illa iactabat: Σπεῦδε
βραδέως· ἀσφαλὴς γάρ ἐστ᾽ ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης. Et *Sat celeriter fieri, quidquid fiat ſatis bene.*
Prœlium quidem aut bellum ſuſcipiendum omnino negabat, niſi cum maior emo-
lumenti ſpes, quam damni metus oſtenderetur. Nam minima commoda non mini-
mo ſectantes diſcrimine, ſimiles aiebat eſſe aureo hamo piſcantibus; cuius abrupti
damnum nulla captura penſari poſſet.

MAGISTRATVS atque honores, & ante tempus, & quoſdã noui generis, per- 26
petuoſque cepit. Conſulatum XX ætatis anno inuaſit, admotis hoſtiliter ad vrbem
legionibus, miſſiſque qui ſibi nomine exercitus depoſcerent. cum quidem cunctan-
te Senatu, Cornelius centurio princeps legationis, reiecto ſagulo oſtendens gladij ca-
pulum, non dubitaſſet in Curia dicere; *Hic faciet, ſi vos non feceritis.* Secundum Cõ-
ſulatum poſt IX annos, tertium anno interiecto geſſit: ſequentes vſque ad XI conti-
nuauit. Multiſque mox, cum deferrentur, recuſatis, duodecimum magno, [id eſt] ſe-
ptemdecim annorum interuallo, & rurſus tertiumdecimum biẽnio poſt vltro petiit:
vt Caium & Lucium filios, ampliſſimo *præditos magiſtratu, ſuo quemque tirocinio
deduceret in forum. Quinque medios conſulatus, a ſexto ad vndecimum, annuos
geſſit: ceteros autem *ſex, aut nouem, aut ſex, aut quatuor, aut tribus menſibus: ſecun-
dum vero, pauciſſimis horis. Nam die Kalendarum Ianuarij, cum mane pro æde Ca-
pitolini Iouis paullulum curuli ſella præſediſſet, honore abiit, ſuffecto alio in locum
ſuum. Nec omnes Romæ, ſed quartum *Conſulatum in Aſia, quinctum in inſula
Samo, octauum & nonum Tarracone iniit.

TRIVMVIRATVM reipublicæ conſtituendæ, per decem annos admi- 27

niſtrauit: in quo teſtitit quidem aliquamdiu collegis, ne qua fieret proſcriptio; ſed inceptam vtroque acerbius exercuit. Namque illis in multorum ſæpe perſonam per gratiã & preces exorabilibus, ſolus magnopere contendit ne cui parceretur: proſcripſitque etiam C. Toranium tutorem ſuum, eundemque collegam patris ſui Octauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit: Cum peracta proſcriptione, M. Lepidus in Senatu *excuſaſſet præterita, & ſpem clemẽtiæ in poſterum feciſſet; quoniam ſatis pœnarum exactum eſſet: hunc e diuerſo profeſſum, ita modum ſe proſcribendi ſtatuiſſe, vt omnia ſibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciæ pœnitentiã, poſtea T. Iunium Philopœmenem, quod patronum ſuum proſcriptum celaſſe olim diceretur, equeſtri dignitate *decorauit. In eadem hac poteſtate multiplici flagrauit inuidia. Nam & Pinarium equitẽ R. cùm concionante ſe, admiſſa turba paganorũ, apud milites ſubſcribere quædam animaduertiſſet, curioſum ac ſpeculatorẽ ratus, coram ſe confodi imperauit. Et Tedium Afrũ cos. deſignatum, quia factũ quoddã ſuum maligno ſermone carpſiſſet, tantis *perterruit minis, vt is ſe præcipitauerit. Et *Q. Gallum Prætorem, in officio ſalutationis, tabellas duplices veſte tectas tenentẽ, ſuſpicatus gladium occulere; nec quidquam ſtatim, ne aliud inueniretur, auſus inquirere; paullo poſt per Centuriones *militum raptum e Tribunali, ſeruilem in modum torſit: ac *fatentem nihil, iuſſit occidi, prius oculis eius ſua manu effoſſis: quem tamen ſcribit colloquio petito inſidiatum ſibi; coniectumque a ſe in cuſtodiam, deinde vrbe interdicta dimiſſum, naufragio vel latronum inſidiis periiſſe. Tribuniciam poteſtatem perpetuam recepit: in qua ſemel atque iterum per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Recepit & morum legumque regimen æque perpetuum. quo iure, quamquam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit: primum ac tertium cum collega, medium ſolus.

28 De reddenda rep. bis cogitauit: primo, poſt oppreſſum ſtatim Antoniũ; memor, obiectum ab eo ſibi ſæpius, quaſi per ipſum ſtaret ne redderetur: ac rurſus, tædio diuturnæ valetudinis; cum etiam Magiſtratibus *ac Senatu domum accitis *Rationarium Imperij tradidit. Sed reputans & ſe priuatum non ſine periculo fore, & illam plurium arbitrio [temere] committi, in retinenda perſeuerauit: dubium euentu meliore, an voluntate. *quam voluntatem cum præſidens identidẽ præ ſe ferret, quodã etiam edicto his verbis teſtatus eſt: *Ita mihi ſaluam ac ſoſpitem remp. ſiſtere in ſua ſede liceat, atque eius rei fructum percipere quem peto, vt optimi ſtatus auctor dicar; & moriens vt feram mecum ſpem, manſura in veſtigio ſuo fundamenta reip. quæ iecero.* Fecitque ipſe ſe compotem voti; niſus omni modo, ne quem noui ſtatus pœniteret. Vrbem *namque pro maieſtate Imperij ornatam, & inundationibus incendiiſque obnoxiam, excoluit adeo, vt iure ſit gloriatus, marmoream ſe relinquere, quam lateritiam accepiſſet. Tutam vero, quantum prouideri humana ratione potuit, etiam in poſterum præſtitit.

29 PVBLICA opera plurima exſtruxit: ex quibus vel præcipua, forum cum æde Martis vltoris, templum Apollinis in Palatio, ædem tonantis Iouis in Capitolio. Fori exſtruendi cauſſa fuit, hominum & iudiciorum multitudo, quæ videbatur, non ſufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque *feſtinantius, necdum perfecta Martis æde publicatum eſt, cautumque, vt ſeparatim in eo publica iudicia, & ſortitiones iudicum fierent. Ædem Marti bello Philippenſi pro vltione paterna ſuſcepto vouerat. Sanxit ergo, vt de bellis triumphiſque heic conſuleretur Senatus: prouincias cum Imperio petituri, hinc deducerentur: quique victores rediſſent, huc inſignia triumphorum inferrent. Templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitauit, quã fulmine ictam deſiderari a deo, haruſpices *pronuntiarent. Addita porticus cum bibliotheca Latina Græcaque: quo loco iam ſenior ſæpe etiam Senatum habuit, decuriaſque iudicum recognouit. Tonanti Ioui ædem conſecrauit, liberatus periculo, cum in expeditione Cantabrica, per nocturnũ iter lecticam eius fulgor *perſtrinxiſſet, ſeruumque prælucentem exanimaſſet. Quædam etiam opera ſub nomine alieno, nepotum ſcilicet & vxoris ſororiſque, fecit: vt porticum baſilicamque Lucij & Caij: item porticus Liuiæ & Octauiæ, Theatrumque Marcelli. Sed & ceteros principes viros ſæpe hortatus eſt, vt pro facultate quiſque monumentis vel nouis, vel refectis & excultis, vrbem adornarent. Multaq; a multis exſtructa ſunt: ſicut a Marcio

Philippo

Philippo ædes Herculis,& Muſarum : a L. Cornificio, ædes Dianæ : ab Aſinio Pollione,atrium libertatis: a Munatio Planco,ædes Saturni:a Cornelio Balbo,Theatrũ: a Statilio Tauro, Amphitheatrum: a M.vero Agrippa,complura & egregia.

30 SPATIVM vrbis in regiones vicoſque diuiſit: inſtituitque vt illas annui Magiſtratus ſortito tuerentur;hos,magiſtri e plebe cuiuſque viciniæ electi. Aduerſus incendia,excubias nocturnas vigileſque commentus eſt. Ad coërcendas inundationes, alueum Tiberis laxauit ac repurgauit,completum olim ruderibus,& ædificiorũ prolapſionibus coarctatum. Quo autem facilius vndique vrbs adiretur, deſumta ſibi Flaminia via Arimino tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia ſternendas diſtribuit. Ædes ſacras vetuſtate collapſas,aut incendio abſumtas,refecit:eaſque & ceteras opulentiſſimis donis adornauit: vtpote qui in cellam Capitolini Iouis XVI millia pondo auri, gemmaſq; ac margaritas quingenties LLS. vna donatione contulerit.

31 POSTQVAM vero Pontificatum maximum,quem numquam viuo Lepido auferre ſuſtinuerat,mortuo demum ſuſcepit:quidquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis,nullis vel parum idoneis auctoribus , vulgo ferebatur, ſupra duo millia contracta vndique cremauit: ac ſolos retinuit Sibyllinos : hos quoque delectu habito: condiditque duobus forulis auratis ſub Palatini Apollinis baſi. *Annum a D. Iulio ordinatum,ſed poſtea negligentia conturbatum atque confuſum,rurſus ad priſtinam rationem redegit: in cuius ordinationem,Sextilem menſem *e ſuo cognomine nuncupauit,magis quam Septembrem, quo erat natus : quia hoc ſibi & primus Conſulatus,& inſignes victoriæ obtigiſſent. Sacerdotum & numerum, & dignitatem,ſed & commoda auxit: præcipue Veſtalium virginum. Cumque in demortuæ locum aliam capi oporteret,ambirentque multi ne filias in ſortem darent: adiurauit, ſi cuiuſquam neptium ſuarum competeret ætas,oblaturum ſe fuiſſe eam. Non nulla etiam ex antiquis cærimoniis paullatim abolita reſtituit: vt Salutis augurium, Diale flaminium,ſacrum *Lupercale,ludos Sæculares & Compitalicios. Lupercalibus vetuit currere imberbes. Item, Sæcularibus ludis iuuenes vtriuſque ſexus prohibuit vllum nocturnũ ſpectaculũ frequentare; niſi cum aliquo maiore natu propinquorũ. Compitales Lares ornare bis anno inſtituit,vernis floribus,& æſtiuis. Proximum a dis immortalibus honorem memoriæ Ducum præſtitit,qui Imperium populi R. ex minimo maximum reddidiſſent. Itaque & opera cuiuſque,manentibus titulis, reſtituit: & ſtatuas omnium triumphali effigie in vtraque fori ſui porticu dedicauit. Profeſſus eſt edicto,commentum id ſe,vt illorum velut exemplar,& ipſe dum viueret,& inſequentium ætatum principes exigerentur a ciuibus. Pompeij quoque ſtatuam contra Theatri eius *regiam,marmoreo Iano *ſuppoſuit, translatam e Curia, in qua C.Cæſar fuerat occiſus.

32 PLERAQVE peſſimi exempli correxit,quæ in perniciem publicam, aut ex conſuetudine licentiaque bellorum ciuilium durauerant , aut per pacem etiam exſtiterant. Nam & graſſatorum plurimi palam ſe ferebant ſuccincti ferro, quaſi tuendi ſui cauſſa: & rapti per agros viatores ſine diſcrimine,liberi, ſeruique ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur; & plurimæ factiones, titulo collegij noui,ad nullius non facinoris ſocietatem coibant. Igitur graſſatores, diſpoſitis per opportuna loca ſtationibus,inhibuit: ergaſtula recognouit,collegia,præter antiqua [& legitima] diſſoluit: tabulas veterum *ærarij debitorum,* vel præcipuam calumniandi materiam, exuſſit: loca in vrbe publica iuris ambigui , poſſeſſoribus adiudicauit: diuturniorum reorum, & ex quorum ſordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quæreretur,nomina aboleuit, conditione propoſita,vt ſi quem quis *repetere vellet, par periculũ pœnæ ſubiret. Ne quod autem maleficium negotiumue,impunitate vel mora elaberetur,XXX *amplius dies,qui honorariis ludis occupabantur,*actui rerum accommodauit. Ad tres iudicum decurias,quartam *addixit ex inferiore cenſu;quæ **ducenariorum* vocaretur, iudicaretque de leuioribus ſummis. Iudices *a triceſimo ætatis anno allegit: id eſt,quinquennio maturius quam ſolebant. At pleriſque iudicandi munus detrectantibus,vix conceſſit vt ſingulis decuriis per vices annua vacatio eſſet; & vt ſolitæ agi Nouembri ac Decembri menſe res omitterentur.

33 IPSE ius dixit aſſidue, & in noctem non nunquam: ſi parum corpore valeret, lecticapro Tribunali collocata; vel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligẽtia modo ſumma, ſed & lenitate. Siquidem manifeſti parricidij reum, ne *culeo inſueretur; quòd non niſi confeſſi afficiebantur hac pœna; ita fertur interrogaſſe: *Certe *patrem tuum non occidiſti?* Et cum de falſo teſtamento ageretur, omneſque *ſignatores lege Cornelia tenerentur; non tantum duas tabellas, damnatoriam & abſolutoriam, ſimul cognoſcentibus dedit, ſed tertiam quoque, qua ignoſceretur iis quos fraude ad ſignandum, vel errore inductos conſtitiſſet. Appellationes quotannis, vrbanorum quidem litigatorum, Prætori *delegauit vrbano; at prouincialium, conſularibus viris, quos ſingulos cuiuſque prouinciæ negotiis præpoſuiſſet.

34 LEGES retractauit, & quaſdam ex integro ſanxit: vt ſumtuariam, [&] de adulteriis & de *pudicitia, de ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cum aliquãto quam ceteras ſeuerius emendaſſet, præ tumultu recuſantium perferre non potuit, niſi adẽta demum lenitaue parte pœnarum; & vacatione triennij data, auctiſq; præmiis. Sic quoque abolitionem eius, publico ſpectaculo pertinaciter poſtulante equite, accitos Germanici liberos, receptoſque partim ad ſe, partim in patris gremium oſtentauit: manu vultuque ſignificans, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. *Cumque etiam immaturitate ſponſarum, & matrimoniorum crebra mutatione, vim legis eludi ſentiret, tempus ſponſas habendi coarctauit: diuortiis modum impoſuit.

35 SENATORVM affluentem numerum deformi & incondita turba (erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmiũ allecti, quos **abortiuos* vulgus vocabat) ad modum priſtinum & ſplendorem redegit duabus lectionibus: prima, ipſorum arbitratu, quo vir virum legit. ſecunda, ſuo & Agrippæ: quo tempore æſtimatur lorica ſub veſte munitus, ferroque cinctus præſediſſe, decem valentiſſimis Senatorij ordinis amicis ſellam [ſuam] circumſtantibus. *Cordus Cremutius ſcribit, ne admiſſum quidem tunc quemquam Senatorum; niſi ſolum, & prætentato ſinu. Quoſdam ad excuſandi ſe verecundiam compulit, ſeruauitque etiam excuſantibus inſigne veſtis, & ſpectandi in orcheſtra, epulandique publice ius. Quo autem lecti probatique & religioſius, & minore moleſtia ſenatoria munera fungerentur, ſanxit, vt prius quam conſidêret quiſquam, thure ac mero ſupplicaret apud aram eius dei in cuius templo coiretur; &, ne plus quam bis in menſe legitimus Senatus ageretur, Kalendis ſcilicet & Idibus: neue Septembri Octobriue menſe vllos adeſſe alios neceſſe eſſet, quam ſorte ductos, per quorum numerum decreta confici poſſent: ſibique inſtituit conſilia ſortiri *ſemeſtria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatum referendis ante tractaret. Sententias de maiore negotio, non more *neque ordine, ſed prout libuiſſet, *prærogabat: vt perinde quiſque animum intenderet, ac ſi *cenſendum magis quam aſſentiendum eſſet.

36 AVCTOR & aliarum rerum fuit: in queis, ne acta Senatus publicarentur: ne Magiſtratus depoſito honore ſtatim in prouincias mitterentur: vt Proconſulibus ad mulos, & tabernacula, quæ publice locari ſolebant, certa pecunia conſtitueretur: vt cura ærarij a Quæſtoribus vrbanis ad Prætorios Prætoreſue tranſiret; vt centumuiralem haſtam, quam Quæſtura functi conſueuerant cogere, decemuiri cogerent.

37 QVOQVE plures partem adminiſtrandæ reipublicæ caperent, noua officia excogitauit: curam operum publicorum, *viarum, aquarum, aluei Tiberis; frumenti populo diuidendi, Præfecturam vrbis, Triumuiratum legendi Senatus; & alterum, recognoſcendi turmas equitum, quotieſcumque opus eſſet. Cenſores creari deſitos longo interuallo creauit: numerum Prætorum auxit. Exegit etiam, vt quoties Conſulatus ſibi daretur, binos pro ſingulis collegas haberet. nec obtinuit; reclamantibus cunctis, ſatis maieſtatem eius imminui, quod honorem eum non ſolus, ſed cum altero *gereret.

38 NEC parcior in bellica virtute honoranda, *ſuper XXX ducibus iuſtos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamẽta decernẽda curauit. Liberis Senatorũ, quo celerius reip. aſſueſcerent, protinus *virilem togã, latum clauum induere, & Curiæ intereſſe permiſit: militiamque auſpicantibus, non Tribunatum modo legionũ,

ſed

ſed & Præfecturas alarum dedit. Ac ne quis expers caſtrorum eſſet, binos plerumq; laticlauios præpoſuit ſingulis alis. Equitum turmas frequēter recognouit, poſt longam intercapedinem reducto more tranſuectionis. Sed neque detrahi quemquam in tranſuehendo ab accuſatore paſſus eſt: quod fieri ſolebat. Et ſenio, vel aliqua corporis labe inſignibus, permiſit, præmiſſo in ordine equo, ad reſpondendum, quoties citarentur, pedibus venire. mox reddendi equi gratiam fecit eis, qui maiores annorū quinque & *triginta, retinere eum nollent.

39 IMPETRATISQVE * a Senatoribus decem adiutoribus, vnumquemque equitum rationem vitæ reddere coēgit: atque ex improbatis alios pœna, alios ignominia notauit: plures admonitione, ſed varia. Leniſſimum genus admonitionis fuit, *traditio coram pugillarium, quos taciti, & ibidem ſtatim legerent. Notauitque aliquos, quod pecunias leuioribus vſuris mutuati, grauiore fenore collocaſſent.

40 COMITIIS Tribuniciis ſi deeſſent candidati, Senatores ex equitibus Romanis creauit: ita vt poteſtate transacta, in vtro vellent ordine, manerent. Cum autem plerique equitum, attrito bellis ciuilibus *matrimonio, ſpectare ludos e quatuordecim nō auderēt, metu pœnæ theatralis: pronuntiauit, non teneri ea, quibus ipſis, parētibuſue, equeſter cenſus vnquam fuiſſet. *Populi R. cenſum vicatim egit. Ac ne plebs frumentationum cauſſa frequentius a negotiis auocaretur, ter in annum * quaternūm menſium teſſeras dare deſtinauit: ſed deſideranti conſuetudinem veterem, conceſſit rurſus vt ſui *quiſque menſis acciperet. *Comitiorum quoque priſtinum ius reduxit: ac multiplici pœna coërcito ambitu, *Fabianis & Scaptienſibus tribulibus ſuis die comitiorum, ne quid a quoquam candidato *deſiderarent, ſingula millia nummûm * a ſe diuidebat. Magni præterea exiſtimans, ſincerum, [atque] ab omni colluuione peregrini ac ſeruilis ſanguinis incorruptum ſeruare populum; & *ciuitatem Romanam parciſſime dedit, & manumittendi modum terminauit. Tiberio, pro cliente Græco petenti, reſcripſit: non aliter ſe daturum, quam ſi præſens ſibi perſuaſiſſet, quam iuſtas petendi cauſſas haberet. Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit, immunitatem obtulit: affirmans, ſe facilius paſſurum fiſco detrahi aliquid, quam ciuitatis Romanæ vulgari honorem. Seruos non contentus multis *difficultatibus a libertate iuſta remouiſſe; cum & de numero, & de conditione ac differentia eorum, qui manumitterentur, curioſe cauiſſet, hoc quoque adiecit: ne vinctus vnquam, tortuſue quis, vllo libertatis genere ciuitatē adipiſceretur. Etiā habitum veſtitumque priſtinum reducere ſtuduit. Ac viſa quondam pro concione *pullatorum turba, indignabundus *& clamitans; *En, ait, Romanos rerum dominos, gentemque togatam.* Negotium Ædilibus dedit, ne quem poſthac paterētur in Foro Circoue, niſi poſitis lacernis, togatum conſiſtere.

41 LIBERALITATEM omnibus ordinibus per occaſiones frequenter exhibuit. Nam & inuecta vrbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nummariæ rei effecit, vt fenore diminuto, plurimum agrorum pretiis acceſſerit. Et poſtea quoties ex damnatorum bonis pecunia ſuperflueret, vſum eius gratuitum iis qui cauere in duplum poſſent, ad certum tempus indulſit. *Senatorum cenſum ampliauit: ac pro octingentorum millium ſumma, duodecies HS. taxauit, ſuppleuitque non habētibus. Congiaria populo frequēter dedit; ſed diuerſæ fere ſummæ: modo quadringenos, modo *tricenos: non numquam ducenos, quinquagenoſque nummos. ac ne minores quidem pueros præteriit; quamuis non niſi ab vndecimo ætatis anno accipere conſueſſent. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus ſæpe leuiſſimo, interdum nullo pretio viritim admenſus eſt; teſſeraſque nummarias duplicauit.

42 SED vt ſalubrem magis quam ambitioſum principem ſcires, querentem de inopia & caritate vini populum, ſeueriſſima coërcuit *voce: ſatis prouiſum a genero ſuo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines ſitirent. Eidem [populo,] promiſſum quidem congiarium repoſcenti, bonæ fidei ſe eſſe reſpondit: non promiſſum autem flagitanti, turpitudinem & impudentiam edicto exprobrauit: affirmauitque, nō daturum ſe, quamuis dare *deſtinarat. Nec minore grauitate atque conſtantia, cum propoſito congiario multos manumiſſos, inſertoſque ciuium numero comperiſſet, negauit accepturos quibus promiſſum non eſſet: ceteriſq; minus quam promiſerat,

dedit, vt deſtinata ſumma ſufficeret. Magna vero quondam ſterilitate, ac difficili remedio, cum *venalicias & laniſtarum familias, peregrinoſq; omnes, exceptis medicis & præceptoribus, partemq; ſeruitiorum, vrbe expuliſſet: vt tandem annona cōualuit, impetum ſe cepiſſe ſcribit, frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum *ceſſarat: neque tamen perſeueraſſe, quia certū haberet, poſſe per ambitionem quandoque reſtitui. Atque ita póſt hanc rem temperauit, vt nō minorem *aratorum ac negotiantium, quam populi rationē *deduceret.

43 SPECTACVLORVM & aſſiduitate & varietate, atque magnificentia, omnes anteceſſit. Feciſſe ludos ſe ait ſuo nomine quater: pro aliis Magiſtratibus, qui aut abeſſent, aut non ſufficerent, ter & vicies. Fecitque non numquam vicatim, ac pluribus ſcenis per omnium linguarum hiſtriones: non in foro modo, nec Amphitheatro, *ſed in Circo & in ſeptis. & aliquando nihil præter venationem *edidit. Athletas, exſtructis in campo Martio ſedilibus ligneis: item nauale prœlium circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt. quibus diebus cuſtodes in vrbe diſpoſuit, ne raritate remanentiū, graſſatoribus obnoxia eſſet. In Circo aurigas, curſoreſque, & confectores ferarum, *& non numquam ex nobiliſſima iuuentute produxit. Sed & Troiæ ludum edidit frequētiſſime, *maiorum minorumue puerorū delectu: priſci decorique moris exiſtimans, claræ ſtirpis indolem ſic *noteſcere. In hoc ludicro *C. Nonium Aſprenatem, lapſu debilitatum, aureo torque donauit: paſſuſque eſt ipſum poſteroſque *Torquati* ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi, Aſinio Pollione oratore grauiter inuidioſeque in Curia queſto Æſernini nepotis ſui caſum, qui & ipſe crus effregerat. Ad ſcenicas quoque & gladiatorias operas, etiam equitibus Romanis aliquando vſus eſt: verum prius quam Senatus cōſulto interdiceretur. Poſtea nihil ſane, præterquam adoleſcentulum *Lucium honeſte natum exhibuit: tantum vt oſtenderet, quod erat bipedali minor librarum ſeptemdecim, ac vocis immenſæ. Quodam autem muneris die, Parthorum obſides, tunc primum miſſos, per arenam mediam ad ſpectaculum induxit, *ſuperque ſe ſubſellio ſecundo collocauit. Solebat etiam citra ſpectaculorum dies, ſi quando quid inuſitatum dignumque cognitu aduectum eſſet, id extra ordinem quolibet loco publicare: vt rhinocerotem, apud ſepta: tigrim, in ſcena: anguem quinquaginta cubitorum, pro comitio. Accidit votiuis Circenſibus, vt correptus valetudine, lectica cubans, thenſas deduceret. Ruſus cōmiſſione ludorum, quibus Theatrum Marcelli dedicabat, euenit vt laxatis ſellæ curulis compagibus, caderet ſupinus. Nepotum quoque ſuorum munere, cum conſternatum ruinæ metu populum retinere & confirmare nullo modo poſſet, tranſiit e loco ſuo, atq; in ea parte conſedit, quæ ſuſpecta maxime erat. Spectandi confuſiſſimū ac ſolutiſſimum morem correxit, ordinauitque: motus iniuria Senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos conſeſſu frequenti nemo receperat.

44 FACTO igitur decreto patrum, vt *quoties quid ſpectandum vſquam publice ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret Senatoribus: Romæ legatos liberarum ſociarumque gentium vetuit in orcheſtra conſidere: cum quoſdam etiam libertini generis mitti deprehendiſſet. Militem ſecreuit a populo. Maritis e plebe proprios ordines aſſignauit: prætextatis cuneum ſuum, & proximum, pædagogis: ſanxitque, ne quis *pullatorum media cauea ſederet. Feminis ne gladiatores quidem, quos promiſcue ſpectari ſolenne olim erat, niſi ex ſuperiore loco ſpectare conceſſit. Solis Virginibus Veſtalibus locum in Theatro ſeparatim, & contra Prætoris Tribunal dedit. Athletarum vero ſpectacula *muliebrem ſexum omnem adeo ſubmouit, vt Pontificalibus ludis pugilum par poſtulatū, diſtulerit in ſequentis diei matutinū tempus: edixeritque mulieres ante horam quinctam venire in Theatrum, non placere.

45 IPSE Circenſes ex amicorum fere libertorumque cenaculis ſpectabat, interdum e puluinari. Et quidem cum coniuge ac liberis ſedens, ſpectaculo *plurimas horas, aliquando totos dies aderat, petita venia, commendatiſque qui *ſuam vicem præſidēdo fungerentur. Verum quoties adeſſet, nihil præterea agebat: ſeu vitandi rumoris cauſſa, quo patrem Cæſarem vulgo reprehenſum cōmemorabat, quod inter ſpectādū, epiſtolis libelliſq; legendis *ac reſcribēdis vacaret: ſeu ſtudio ſpectādi, ac voluptates, qua teneri ſe neq; diſſimulauit vmquā, & ſæpe ingenue ꝓfeſſus eſt. Itaq; corollaria

& præmia, alienis quoque muneribus ac ludis, & crebra & grandia de ſuo offerebat. Nullique Græco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quemque honorauerit. Spectauit autem ſtudioſiſſime pugiles, & maxime Latinos: non legitimos atque ordinarios modo, quos etiam committere cum Græcis ſolebat; ſed & cateruarios òpidanos inter anguſtias vicorum pugnantes temere, ac ſine arte. Vniuerſum denique genus operas aliquas publico ſpectaculo præbētium, etiam cura ſua dignatus eſt. Athletis & conſeruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores ſine miſſione edi prohibuit. *Coërcitionem in hiſtriones, Magiſtratibus [in] omni tempore & loco lege vetere permiſſam, ademit: præterquam *ludos & ſcenam: nec tamen eo minus aut xyſticorum certationes, aut gladiatorum pugnas ſeueriſſime ſemper exegit. Nam hiſtrionum licētiam adeo compeſcuit, vt Stephanionem *togatarium, *cui in puerilem habitum circumtonſam matronam miniſtraſſe compererat, per *trina Theatra virgis cæſum relegauerit: Hylam pantomimum, querente Prætore, in atrio domus ſuæ, nemine excluſo, flagellis verberauerit: & Pyladem vrbe atque Italia ſubmouerit, quod ſpectatorem, a quo exſibilabatur, demonſtraſſet digito, conſpicuumque feciſſet.

46 Ad hunc modum vrbe vrbaniſque rebus adminiſtratis, Italiam duodetriginta coloniarum numero, deductarum ab ſe, frequentauit: operibuſque ac vectigalibus publicis plurifariam inſtruxit: etiam iure ac dignatione vrbi quodam modo pro parte aliqua adæquauit: excogitato genere ſuffragiorum, quæ de Magiſtratibus vrbicis Decuriones *colonici, in ſua quiſque colonia ferrent, & ſub diem comitiorum obſignata Romam mitterent. Ac necubi aut honeſtorum deficeret copia, aut multitudinis ſoboles *equeſtrem militiam petentis, etiam ex commēdatione publica cuiuſque opidi ordinabat. At iis qui e plebe regiones ſibi reuiſenti filios filiaſue approbarent, ſingula nummorum millia *per ſingulos diuidebat.

47 Provincias validiores, & quas annuis Magiſtratuum imperiis regi nec facile nec tutum erat, ipſe ſuſcepit: ceteras Proconſulibus ſortito permiſit: & tamen *non nullas commutauit interdum: atque ex vtroque genere pleraſque ſæpius adiit. Vrbium quaſdam fœderatas, ſed ad exitium licentia præcipites, libertate priuauit: alias aut ære alieno laborantes leuauit, aut terræmotu ſubuerſas denuo condidit: aut merita erga populum R. allegantes, Latinitate vel ciuitate donauit. Non eſt, vt opinor, prouincia, excepta dumtaxat Africa & Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, traiicere ex Sicilia apparantem, cōtinuæ & immodicæ tempeſtates inhibuerunt: nec mox occaſio aut cauſſa traiiciendi fuit.

48 Regna quibus belli iure potitus eſt, præter pauca, aut iiſdem quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contribuit. *Reges, ſocios etiam, inter ſemetipſos neceſſitudinibus mutuis iunxit: promtiſſimus affinitatis cuiuſq; atque amicitiæ conciliator & *fautor: nec aliter vniuerſos quam membra parteſque imperij, curæ habuit. Rectorem quoque ſolitus eſt apponere ætate paruis, ac mente lapſis, donec adoleſcerent, aut reſipiſcerent: ac plurimorum liberos & educauit ſimul cum ſuis, & inſtituit.

49 Ex militaribus copiis legiones & auxilia prouinciatim diſtribuit: claſſem Miſeni, & alteram Rauennæ, ad tutelam ſuperi & inferi maris, collocauit. Certum numerum *partim in vrbis, partim in ſui cuſtodiam allegit: dimiſſa Calagurritanorum manu, quam vſque ad deuictum Antonium; item Germanorum, quam vſque ad cladē Varianam, inter armigeros circa ſe habuerat. Neque tamen vmquam plures quam tres cohortes in vrbe eſſe paſſus eſt: eaſque ſine caſtris. reliquas in hiberna & æſtiua circa finitima opida dimittere aſſuērat. Quidquid autem vbique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorumque formulam adſtrinxit: definitis pro gradu cuiuſque, & temporibus militiæ, * & commodis miſſionum: ne aut ætate, aut inopia poſt miſſionem ſollicitari ad res nouas poſſent. Vtque perpetuo, ac ſine difficultate, ſumtus ad tuendos eos proſequendoſque ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus nouis conſtituit. Et quo celerius ac *ſub manum annuntiari cognoſciq; poſſet, quid in prouincia quaque gereretur: iuuenes primo modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit. Commodius id viſum eſt; vt qui a loco eidem perferrent litteras, interrogari quoque, ſi quid res exigerent, poſſent.

50 In diplomatibus libellisq; & epiſtolis ſignandis, initio Sphinge vſus eſt: mox imagine Magni Alexandri; nouiſſimè ſua, * Dioſcoridis manu ſculpta: qua ſignare inſecuti quoque principes perſeuerauerũt. Ad epiſtolas omnes, horarum quoque momenta, nec diei modò, ſed & noctis, quibus datæ ſignificarentur, addebat.

51 Clementiæ ciuilitatisque eius multa & magna documenta ſunt. Ne enumerem, quot & quos diuerſarum partium, venia & incolumitate donatos, principẽ etiã in ciuitate locum tenere paſſus ſit: Iunium Nouatum, & Caſſium Patauinum, e plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exſilio punire ſatis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, aſperrimam * de ſe epiſtolam in vulgus edidiſſet; hic conuiuio pleno proclamaſſet, neque votum ſibi, neque animũ deeſſe cõfodiendi eum. Quadam vero cognitione, cum Æmilio Æliano Cordubenſi inter cetera crimina vel maxime obiiceretur, quod male opinari de Cæſare ſoleret: conuerſus ad accuſatorem, commotoque ſimilis; *Velim*, inquit, *hoc mihi probes, faciam, ſciat AElianus, & me linguã habere. plura enim de eo loquar.* Nec quidquam vltra, aut ſtatim, aut poſtea inquiſiuit. Tiberio quoque de eadem re ſedulo * violentius apud ſe per epiſtolam conquerenti, ita reſcripſit: *AEtati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari, quemquam eſſe qui de me male loquatur. Satis eſt enim, ſi hoc habemus, ne quis nobis male facere poſſit.*

52 Templa quamuis ſciret etiam Proconſulibus decerni [ſolere:] in nulla tamẽ prouincia, niſi communi ſuo Romæque nomine, recepit. Nam in vrbe quidem pertinaciſſime abſtinuit hoc honore, atque etiam argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas, conflauit omnes: ex * quibus aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit. Dictaturã magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus eſt.

53 Domini appellationẽ, vt maledictum & opprobrium, ſemper * exhorruit. Cum ſpectante eo ludos, pronuntiatum eſſet * a mimo; *O dominum æquum & bonum*: & vniuerſi quaſi de ipſo dictum exſultantes comprobaſſent: ſtatim manu vultuque indecoras adulationes repreſſit, & inſequenti die grauiſſime corripuit edicto: dominumque ſe poſthac appellari, ne a liberis quidem aut nepotibus ſuis, vel ſerio vel ioco paſſus eſt: atque huiuſmodi blanditias etiam inter ipſos prohibuit. Non temere vrbe opidoue vllo egreſſus, [aut quoquam ingreſſus eſt,] niſi * veſpere aut noctu: ne quem officij cauſſa * inquietaret. In Conſulatu pedibus fere, extra Conſulatum ſæpe * adoperta ſella per publicum inceſſit. Promiſcuis ſalutationibus admittebat & plebem, tanta comitate adeuntium deſideria excipiens, vt quẽdam ioco corripuerit, quod ſic ſibi libellum porrigere dubitaret, * quaſi elephanto ſtipem. Die Senatus numquam patres, niſi in Curia ſalutauit, & quidem ſedentes; ac nominatim ſingulos, nullo ſubmonente: & diſcedens, eo modo ſedẽtibus ſingulis vale dicebat. Officia cum multis mutuo exercuit: nec prius dies cuiuſque ſollennes frequentare deſiit, quam * grãdior iam natu, & in turba quondam ſponſaliorum die vexatus. Gallum Terrinium Senatorem, minus ſibi familiarem, ſed captum repente oculis, & ob id inedia mori deſtinantem, præſens conſolando reuocauit ad vitam.

54 In Senatu verba facienti dictum eſt, *Non intellexi*: & ab alio, *Contradicerem tibi, ſi locum haberem.* Interdum ob immodicas altercationes diſceptantium, e Curia per iram ſe proripienti, quidam ingeſſerunt; *Licere oportere Senatoribus de rep. loqui.* Antiſtius Labeo Senatus lectione, * cum triumuirum legeret, M. Lepidum, hoſtem olim eius, & tunc exſulantem, legit: interrogatuſque ab eo, an eſſent alij digniores, *Suum quemq. iudicium habere* reſpondit. Nec ideo libertas aut cõtumacia fraudi cuiquã fuit.

55 Etiam ſparſos de ſe in Curia famoſos libellos, * nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne requiſitis quidem auctoribus, id modo cenſuit, cognoſcẽdum poſthac de iis qui libellos aut carmina, ad infamiam cuiuſpiam, * ſub alieno nomine edant.

56 Iocis quoque quorundam inuidioſis aut petulantibus laceſſitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibenda * teſtamentorum licentia, ne Senatus quidquam cõſtitueret, interceſſit. Quoties Magiſtratuum comitiis intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circuibat: ſupplicabatque more ſollenni. Ferebat & ipſe ſuffragium * in tribu, vt vnus e populo. Teſtem ſe in iudiciis & interrogari, & refelli, æquiſſimo animo patiebatur.

tiebatur. Forum anguſtius fecit non auſus extorquere poſſeſſoribus proximas domos. Numquam filios ſuos populo commendauit, vt non adiiceret, *Si merebuntur.* Eiſdem prætextatis adhuc aſſurrectum ab vniuerſis in Theatro, & a ſtantibus plauſum, grauiſſime queſtus eſt. Amicos ita magnos & potentes in ciuitate eſſe voluit, vt tamen pari iure eſſent quo ceteri, legibuſque iudiciariis æque tenerentur. Cum Aſprenas Nonius arctius ei iunctus, cauſſam veneficij, accuſante Caſſio Seuero, diceret: conſuluit Senatum, quid officij ſui putaret. cunctari enim ſe, ne ſi *ſupereſſet, eriperet legibus reum: ſin deeſſet, deſtituere ac prædamnare amicum exiſtimaretur. Et conſentientibus vniuerſis, ſedit in ſubſelliis per aliquot horas; verum tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus: ſicut *ſcrutario cuidam, euocato quondam ſuo, qui poſtulabatur iniuriarum. Vnum omnino e reorum numero, ac ne eum quidem niſi precibus, eripuit, exorato coram iudicibus accuſatore; Caſtricium; per quem de coniuratione Murenæ cognouerat.

PRO quibus meritis quantopere dilectus ſit, facile eſt æſtimare. Omitto ſenatus 57
conſulta, quæ poſſunt videri vel neceſſitate expreſſa, vel verecundia. Equites Romani natalem eius ſponte atque conſenſu, biduo ſemper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro ſalute eius ſtipem iaciebant. item Kalendis Ianuariis ſtrenam in Capitolio etiam abſenti: ex qua ſumma, pretioſiſſima deorum ſimulacra mercatus, vicatim dedicabat: vt Apollinem *ſandaliarium, & Iouem tragœdum, aliaque *in reſtitutionem Palatinæ domus incendio abſumtæ. Veterani, decuriæ, tribus, atque etiam *ſigillatim e cetero genere hominum, libentes ac pro facultate quiſque pecunias contulerunt: delibante tantummodo eo ſummarum aceruos, neque ex quoquam plus denario auferente. Reuertentem ex prouincia, non ſolum fauſtis *ominibus, ſed & modulatis carminibus proſequebantur. Obſeruatum etiã eſt, ne, quoties introiret vrbem, ſupplicium de quoquam ſumeretur.

PATRIS patriæ cognomen vniuerſi repentino maximoque conſenſu detulerũt 58
ei: prima plebs, legatione Antium miſſa: dein, quia nõ recipiebat, ineunti Romæ ſpectacula, frequens & laureata: mox in Curia Senatus: neq; decreto, neque acclamatione, ſed per Valerium Meſſallam id mandantibus cunctis: *Quod bonum,* inquit, *fauſtumque ſit tibi, domuique tuæ, Cæſar Auguſte: (ſic enim nos perpetuam felicitatem reip. & læta huic precari exiſtimamus) Senatus te conſentiens cum populo R. conſalutat patriæ patrẽ.* Cui lacrymans reſpondit Auguſtus his verbis; (ipſa enim, ſicut *Meſſalla, poſui) *Compos factus votorum meorum, patres C. quid habeo aliud deos immortales precari, quam vt hunc conſenſum veſtrum ad vltimum vitæ finem mihi perferre liceat?*

MEDICO Antonio Muſæ, cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat, ſtatuam, 59
ære collato, iuxta ſignum Æſculapij ſtatuerunt. Non nulli patrum familiarum teſtamento cauerunt, vt ab heredibus ſuis *prælato victimæ titulo in Capitolium ducerentur, votumque pro ſe ſolueretur, *quod ſuperſtitem Auguſtum reliquiſſent. Quædam Italiæ ciuitates diem quo primum ad ſe veniſſet, initium anni fecerunt. Prouinciarum pleræque ſuper templa & aras, ludos quoque quinquennales pæne opidatim conſtituerunt.

REGES amici atque ſocij, & ſinguli in ſuo quiſque regno, *Cæſareas* vrbes condide- 60
runt: & cuncti ſimul ædem Iouis Olympici Athenis antiquitus inchoatam perficere communi ſumtu deſtinauerunt, Genioque eius dedicare: ac ſæpe regnis relictis, non Romæ modo, ſed prouincias peragranti, quotidiana officia togati, ac ſine regio inſigni, more clientium præſtiterunt.

QVONIAM qualis in Imperiis ac Magiſtratibus regendaque per terrarum orbẽ 61
pace belloque rep. fuerit, expoſui: referam nunc interiorem ac familiarem eius vitã: quibuſque moribus atque fortuna domi & inter ſuos egerit, a iuuenta vſque ad ſupremum vitæ diem. Matrem amiſit in primo Conſulatu: ſororem Octauiam L & IIII agens ætatis annum. Vtrique cum præcipua officia viuæ præſtitiſſet, etiam defunctæ honores maximos tribuit.

SPONSAM *habuerat adoleſcens P. Seruilij Iſaurici filiam: ſed reconciliatus poſt 62
primam diſcordiam Antonio, expoſtulantibus vtriuſque militibus, vt *ex neceſſitudine aliqua iungerentur, priuignam eius Claudiam, Fuluiæ ex P. Clodio filiam,

duxit vxorem, vix dum nubilem. At ſimultate cum Fuluia ſocru exorta, dimiſit intactam adhuc, & virginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus conſularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortium fecit; pertæſus, vt ſcribit, morum peruerſitatem eius: ac ſtatim Liuiam Druſillam matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantem abduxit, dilexitque, *ac probauit vnice ac perſeueranter.

63 Ex Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit, cum maxime cuperet. Infans, qui cōceptus erat, immaturus eſt editus. Iuliam primum Marcello, Octauiæ ſororis ſuæ filio, *tantumque pueritiam egreſſo: deinde, vt is obiit, M. Agrippæ *nuptui dedit; exorata ſorore vt ſibi genero cederet. nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, *multis, ac diu, etiam ex equeſtri ordine, circumſpectis conditionibus, Tiberium priuignum ſuum elegit: coēgitq; prægnantem vxorem, & ex qua iam pater erat, dimittere. M. Antonius ſcribit, primum eum Antonio filio ſuo deſpondiſſe Iuliam: dein Coſoni Getarum regi; quo tempore ſibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petiiſſet.

64 NEPOTES ex Agrippa & Iulia tres habuit, *Caium, Lucium, & Agrippā: neptes duas, Iuliam, & Agrippinam. Iuliam L. Paullo Cenſoris filio; Agrippinam, Germanico *ſororis ſuæ nepoti collocauit. Caium & Lucium adoptauit domi, per *aſſem & libram emtos a patre Agrippa: teneroſque adhuc ad curam reip. admouit: & Conſules deſignatos circum prouincias exercituſque dimiſit. Filiam & neptes ita inſtituit, vt etiam *lanificio aſſuefaceret; vetaretque loqui aut agere quidquam, niſi propalam, & quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeo prohibuit, vt L. *Tucinio, claro decoroque iuueni, ſcripſerit; Quondam parum modeſte feciſſe eum, *quod filiam ſuam Baias ſalutatum veniſſet. Nepotes & litteras, & natare, aliaque rudimenta per ſe plerumque docuit: ac nihil æque *laborauit, quam vt imitarentur chirographum ſuum. Neque cenauit *vnà niſi in imo lecto aſſiderent: neq; iter fecit, niſi vt vehiculo anteirent, aut circa adequitarent.

65 SED lætum eum atque fidētem & ſobole & diſciplina domus, fortuna deſtituit. Iulias [&] filiam & neptem, omnibus probris contaminatas, relegauit. Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos. Caio in Lycia, Lucio Maſſiliæ defunctis. Tertium nepotem Agrippam, ſimulque priuignum Tiberium, adoptauit in foro, lege Curiata. Ex quibus Agrippam breui, ob ingenium ſordidū ac ferox *abdicauit, ſepoſuitque Surrentum. Aliquanto autem patientius mortem quam dedecora ſuorum tulit. Nam Caij Luciique caſu non adeo fractus, de filia abſens, ac libello per Quæſtorem recitato, notum Senatui fecit: abſtinuitque congreſſu hominum diu, præ pudore: etiam de necanda deliberauit. Certe cum ſub idem tempus vna ex conſciis, liberta * Phœbe nomine, ſuſpendio vitam finiſſet: maluiſſe ſe ait, Phœbes patrem fuiſſe. Relegatæ vſum vini, omnemq; delicatiorem cultum ademit: neque adiri a quoquam libero ſeruoue, niſi ſe conſulto, permiſit: & ita vt certior fieret, qua is ætate, qua ſtatura, quo colore eſſet, etiam quibus corporis notis vel cicatricibus. Poſt quinquennium demum ex inſula in continētem, lenioribuſq; paullo conditionibus, tranſtulit eam. Nam vt omnino reuocaret, exorari nullo modo potuit. Deprecanti ſæpe populo R. & pertinacius inſtanti, tales filias taleſque coniuges pro concione imprecatus [eſt.] Ex nepte Iulia poſt damnationem editum infantem agnoſci aliq; vetuit. Agrippam nihilo tractabiliorem, immo in dies amētiorem, in inſulam tranſportauit, ſepſitque inſuper cuſtodia militum. Cauit etiam Senatuſconſulto, vt eodem loco in perpetuum contineretur. atque ad omnem & eius & Iuliarum mentionem ingemiſcens, proclamare etiam ſolebat, Αἴθ᾽ ὄφελον *ἄγαμός τ᾽ ἔμεναι, ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι: nec aliter *eas appellare, quam treis vomicas, * aut tria carcinomata ſua.

66 AMICITIAS neque facile admiſit, & conſtantiſſime retinuit: [&] non tantum virtutes ac merita cuiuſque digne proſequutus, ſed vitia quoque & delicta dumtaxat modica perpeſſus. Neq; enim temere, ex omni numero in amicitia eius afflicti *reperirentur, præter *Saluidenium Rufum, quem ad Conſulatum vſque: & Corneliū Gallum, quem ad Præfecturam Ægypti, ex infima vtrumque fortuna, prouexerat. Quorum alterum res nouas molientem, damnandum Senatui tradidit: alteri, ob ingratum

gratum & maleuolum animum, domo & prouinciis ſhis interdixit. Sed Gallo quoq; & accuſatorum denuntiationibus, & Senatusconſultis ad necem compulſo, laudauit quidem pietatem tantopere pro ſe indignantium: ceterum & illacrymauit, & vicem ſuam cõqueſtus eſt, quod ſibi ſoli non liceret amicis, quatenus vellet, iraſci. Reliqui, potentia atque opibus ad finem vitæ ſuæ cuiuſque ordinis principes floruerũt: quamquam & offenſis interuenientibus. Deſiderauit enim nõ numquam, ne de pluribus referam, & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris ſuſpicione, & quod Marcellus ſibi anteferretur, Mitylenas ſe, relictis omnibus contuliſſet: [&] hic ſecretum de comperta Murenæ coniuratione, vxori Terentiæ prodidiſſet. Exegit & ipſe [inuicem] ab amicis beneuolentiam mutuam, tam a defunctis, quam a viuis. Nam quamuis minime appeteret hereditates, vt qui numquam ex ignoti teſtamento capere quidquam ſuſtinuerit: amicorũ tamen ſupremo iudicio moroſiſſime penſitauit; neq; dolore diſſimulato, ſi parcius, aut citra honorẽ verborum; neque gaudio, ſi grate pieque quis ſe proſequutus fuiſſet. Legata, vel partes hereditatum, & a quibuſcumque parentibus *relicta ſibi, aut ſtatim liberis eorum concedere, aut ſi pupillari ætate eſſent, die virilis togæ vel nuptiarum, cum incremẽto reſtituere conſueuerat.

PATRONVS dominuſq; non minus ſeuerus, quam facilis & clemens, multos li- 67
bertorum in honore & vſu maximo habuit: vt *Licinium Enceladum, alioſq;. *Coſmum ſeruum grauiſſime de ſe opinantẽ, non vltra quam compedibus coërcuit. Diomedem diſpenſatorem, a quo ſimul ambulante, incurrenti *repẽtè fero apro per metum obiectus eſt, maluit timiditatis arguere, quam noxæ: remq; non minimi periculi, quia tamen fraus aberat, in iocum vertit. Idem *Proculum ex acceptiſſimis libertis, mori coëgit, compertum adulterare matronas. Thallo a manu, quod pro epiſtola prodita denarios ıↄ accepiſſet, crura effregit. Pædagogum miniſtroſq; Caij filij, per occaſionem valetudinis mortiſque eius, ſuperbe auareq; in prouincia graſſantes, *oneratos graui pondere ceruicibus, præcipitauit in flumen.

PRIMA iuuenta variorum dedecorum infamiam ſubiit, Sex. Pompeius [eum] vt 68
effeminatum inſectatus eſt. M. Antonius adoptionem auunculi ſtupro meritũ. Item Lucius Marci frater, quaſi pudicitiam delibatam a Cæſare, A. etiam Hirtio in Hiſpania CCC millibus nummûm ſubſtrauerit; ſolituſque ſit crura ſuburere nuce ardenti, quo mollior pilus ſurgeret. Sed & populus quondam vniuerſus, ludorum die & accepit in contumeliam eius, & aſſenſu maximo cõprobauit *verſum in ſcena pronuntiatum de Gallo matris Deûm tympanizante: *Videſne, cinædus orbem digito temperat?*

ADVLTERIA quidem exercuiſſe, ne amici quidem negant: excuſantes ſane 69
non libidine, ſed ratione commiſſa; quo facilius conſilia aduerſariorum per cuiuſque mulieres exquireret. M. Antonius ſuper feſtinatas Liuiæ nuptias obiecit, & feminã conſularem e triclinio *viri coram in cubiculum abductam, rurſus in conuiuium rubentibus auriculis, incomtiore capillo reductam: & dimiſſam Scriboniam, quia liberius doluiſſet nimiam potentiam pellicis: & *conditiones quæſitas per amicos, qui matres familiâs, & adultas ætate virgines denudarent atque perſpicerent, tamquam Thoranio mangone vendente. Scribit etiam ad ipſum hoc familiariter adhuc, nec dum *plene inimicus aut hoſtis: *Quid te mutauit? quod reginam ineo? vxor mea eſt. Nũc cœpi, an abhinc annos nouem? Tu deinde ſolam Druſillam inis? ita valeas, vti tu, hanc epiſtolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Ruſillam, aut Saluiam *Titiſceniã, aut omnes. Anne refert vbi, &* in quam arrigas?*

CENA quoque eius ſecretior, in fabulis fuit, quę vulgo δωδεκάθεος vocabatur. in qua, 70
deorum dearumq; habitu diſcubuiſſe conuiuas, & ipſum pro Apolline ornatum, nõ Antonij modo epiſtolæ, ſingulorum nomina amariſſime *annumerãtis, exprobrãt ſed & ſine auctore notiſſimi verſus; *Cum primum iſtorum conduxit menſa choragum, Sexque deos vidit Mallia, ſexque deas: Impia dum Phœbi Cæſar mendacia ludit, Dum noua diuorum cenat adulteria: Omnia ſe a terris tunc Numina declinarunt, Fugit & auratos Iupiter ipſe thronos.* Auxit cenæ rumorem ſumma tunc in ciuitate penuria ac fames. Acclamatum eſt poſtridie, frumentum omne deos comediſſe,

& Cæſarem plane eſſe *Apollinem: ſed & tortorem. quo cognomine is deus quadã in parte vrbis *colebatur.

71 NOTATVS *eſt vt pretioſæ ſupellectilis Corinthiorumque præcupidus, & aleæ indulgens. Nam & proſcriptionis tempore ad ſtatuam eius adſcriptum eſt: *Pater argentarius, ego Corinthiarius:* cum exiſtimaretur, quoſdam propter vaſa Corinthia inter proſcriptos curaſſe referendos. Et deinde bello Sicilienſi epigramma vulgatum eſt: *Poſtquam bis claſſe victus naues perdidit, Aliquando vt vincat, ludit aſſidue aleam.* Ex quibus ſiue criminibus, ſiue maledictis, infamiam impudicitiæ facillime refutauit, & præſentis & poſteræ vitæ caſtitate. Item lautitiarum inuidiam; cum & Alexandria capta, nihil ſibi præter vnum *myrrhinum calicem, ex inſtrumenro regio retinuerit; & mox vaſa aurea aſſiduiſſimi vſus conflauerit omnia. Circa libidines hæſit. Poſtea quoque, vt ferunt, ad vitiandas virgines promtior, quæ ſibi vndique etiam ab vxore conquirerentur. Aleæ rumorem nullo modo expauit: luſitque ſimpliciter & palam oblectamenti cauſſa etiam ſenex: ac, præterquam Decembri menſe, aliis quoque ſeſtis profeſtiſque diebus. Nec id dubium eſt: autographa quadam epiſtola, *Cenaui*, ait, *mi Tiberi *cum iiſdem. Acceſſerunt conuiuæ *Vinicius, & Silutus pater. Inter cenam luſimus γεροντικῶς, & heri & hodie.* Talis *enim iactatis, vt quiſque canem aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in medium conferebat: quos tollebat vniuerſos, qui Venerem iecerat. Et rurſus aliis litteris, **Nos, mi Tiberi, Quinquatrus ſatis iucũde egimus. Luſimus enim per omnes dies, forumque aleatorium calfecimus. Frater tuus magnis clamoribus rem geſſit. Ad ſummam tamen perdidit non multum; ſed ex magnis detrimentis præter ſpem paullatim retractus eſt. Ego perdidi* XX *millia nummûm, meo nomine: ſed cum effuſe in luſu liberalis fuiſſem, vt ſoleo plerũque. Nam ſi, quas manus remiſi cuique, exegiſſem, aut retinuiſſem quod cuique donaui, viciſſem vel L millia. Sed hoc malo.*
» BENIGNITAS *enim mea me ad cæleſtem gloriam efferet.* Scribit ad filiam: *Miſi tibi denarios* CCL: *quos ſingulis conuiuis dederam, ſi vellent [inter ſe] inter cenam vel talis, vel par impar ludere.*

72 IN ceteris partibus vitæ, continentiſſimum fuiſſe conſtat, ac ſine ſuſpicione vllius vitij. Habitauit primo iuxta [Romanum] forum ſupra ſcalas anularias, in domo quę Calui oratoris fuerat: poſtea in palatio; ſed nihilominus ædibus modicis Hortenſianis, & neque laxitate neque cultu conſpicuis: vt in quibus porticus breues eſſent Albanarum columnarum; & ſine marmore vllo, aut inſigni pauimento conclauia. Ac per annos amplius XL, eodem cubiculo hieme & æſtate manſit; quamuis parum ſalubrem valetudini ſuæ vrbem hieme experiretur, aſſidueque in vrbe hiemaret. Si quando quid ſecreto aut ſine interpellatione agere propoſuiſſet, erat illi locus in edito ſingularis, quem *Syracuſas & τεχνύφιον vocabat. Huc tranſibat, aut in alicuius *libertinorum ſuburbanum: æger autem, in domo Mæcenatis cubabat. Ex ſeceſſibus præcipue frequentauit maritima, inſulaſque Campaniæ, aut proxima vrbi opida, *Lanuuium, Præneſte, Tibur: vbi etiam in porticibus Herculis templi perſæpe ius dixit. Ampla & operoſa prætoria grauabatur: & neptis quidem ſuæ Iuliæ profuſe ab ea exſtructa, etiam diruit ad ſolum: ſua vero, quamuis modica, non tam ſtatuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xyſtis & nemoribus excoluit, rebuſque *vetuſtate ac raritate notabilibus: qualia ſunt Capreis immanium belluarum ferarumq; membra prægrandia, quæ dicuntur Gigantum oſſa, & arma Heroum.

73 INSTRVMENTI eius & ſupellectilis parcimonia apparet etiam nunc, reſiduis lectis atque menſis; *quorum pleraque vix priuatæ elegantiæ ſint. Ne toro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili, & modice inſtrato. *Veſte non temere alia quam domeſtica vſus eſt, ab vxore & ſorore, & filia, neptibuſque confecta: Togis neque reſtrictis, neque fuſis: Clauo nec lato, nec anguſto: calceamẽtis altiuſculis, vt procerior, quam erat, videretur. Et forenſia autem, & calceos numquam nõ intra cubiculum habuit ad ſubitos repentinoſque caſus parata.

74 CONVIVABATVR [&] aſſidue, nec vmquam niſi recta: non ſine magno ordinũ hominumque delectu. Valerius Meſſalla tradit, neminem vmquam libertinorum adhibitum ab eo cenæ; excepto Mena, ſed aſſerto in ingenuitatem, *poſt *proditam Sex. Pompeij claſſem. Ipſe ſcribit inuitaſſe ſe quendã, in cuius villa maneret, qui *ſpe-

culator

culator ſuus olim fuiſſet. Conuiuia non numquam & ſerius inibat, & maturius re-
linquebat, cum conuiuæ & cenare inciperent prius quam ille diſcumberet, & perma
nerent digreſſo eo. Cenam *ternis ferculis; aut, cum abundantiſſime, ſenis præbe-
bat; vt non nimio ſumtu, ita ſumma comitate. Nam & ad communionem ſermonis
tacentes, *vel ſubmiſſim fabulãtes prouocabat, & aut actoamata & hiſtriones, aut etiã
triuiales ex Circo *ludos interponebat, ac *frequentiſſime aretalogos.

Festos & ſollennes dies profuſiſſime, non numquam ilocalariter tantum cele- 75
brabat. Saturnalibus, & ſi quando aliâs libuiſſet, modo munera diuidebat, veſtem,
& aurum, & argentum; modo nummos omnis notæ, etiam veteres regios, ac peregri-
nos: interdum nihil præter cilicia & ſpongias, & rutabula, & *forpices, atque alia id
genus, titulis obſcuris & ambiguis. Solebat & *inæqualiſſimarum rerum ſortes, &
aduerſas tabularum picturas in conuiuio venditare; incertoque caſu ſpem mercan-
tium vel fruſtrari, vel explere: ita vt per ſingulos *lectos licitatio fieret, & ſeu iactura
ſeu lucrum communicaretur.

Cibi (nam ne hoc quidem omiſerim) minimi erat, atque vulgaris fere. Secun- 76
darium panem, & piſciculos minutos, & caſeum bubulum manu preſſum, & ficos vi-
rides biferas, maxime appetebat: veſcebaturque & ante cenam quocumq; tempore
& loco, quo ſtomachus deſideraſſet. Verba ipſius ex epiſtolis ſunt: *Nos in eſſedo pa-
nem & palmulas guſtauimus.* Et iterum; *Dum lectica ex regia domum redeo, panis vnciam
cum paucis acinis vuæ duracinæ comedi.* Et rurſus; *Ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligẽ-
ter ſabbatis ieiunium ſeruat, quam ego hodie ſeruaui: qui in *balneo demum poſt horam primã
noctis duas *bucceas manducaui, prius quam vngi inciperem.* Ex hac *obſeruantia non
numquam vel ante initium, vel poſt dimiſſum conuiuium ſolus cenitabat, cum ple-
no conuiuio nihil tangeret.

Vini quoque natura parciſſimus erat. Non amplius ter bibere eum ſolitum ſu- 77
per cenam in caſtris apud Mutinam, Cornelius Nepos tradit. Poſtea quoties largiſſi-
me ſe inuitaret, ſenos ſextantes non exceſſit: aut ſi exceſſiſſet, reiiciebat. Et maxime
delectatus eſt Rhætico. Neque temere interdiu bibit. Pro potione ſumebat perfu-
ſum aqua frigida panem, aut cucumeris fruſtum, vel lactuculæ thyrſum, aut recens
*acidumue pomum ſucci vinoſioris.

Post cibum meridianum, ita vt veſtitus calceatuſq; erat, *retectis pedibus paul- 78
liſper conquieſcebat, oppoſita ad oculos manu. A cena ſe in lecticulam lucubra-
toriam recipiebat. Ibi, donec reſidua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte cõ-
ficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde tranſgreſſus, non amplius,
cum plurimum, quam VII horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas, ſed vt in il-
lo temporis ſpatio ter aut quater expergiſceretur. Si interruptum ſomnum recupera-
re, vt euenit, non poſſet: lectoribus aut fabulatoribus accerſitis, reſumebat, produce-
batque vltra primam ſæpe lucem. Nec in tenebris vigilauit vmquam, niſi aſſidente a-
liquo. Matutina vigilia offendebatur: ac ſi vel officij vel ſacri cauſſa maturius vigi-
landum eſſet, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuſcumque domeſti-
corum cenaculo manebat. Sic quoque ſæpe indigens ſomni, & dum per vicos de-
portaretur, & depoſita lectica, inter aliquas moras condormiebat.

Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus venuſtiſſima: quamquam & o- 79
mnis lenocinij negligens; & in capite comendo tam incurioſus, vt raptim compluri-
bus ſimul tonſoribus operam daret, ac modo tonderet, modo raderet barbam: eoque
ipſo tempore aut legeret aliquid, aut etiam ſcriberet. Vultu erat vel in ſermone, vel
tacitus, adeo tranquillo ſerenoque, vt quidam e primoribus Galliarum confeſſus ſit
inter ſuos, eo ſe inhibitum ac *remollitum, quo minus, vt deſtinarat, in tranſitu Alpiũ,
per ſimulationem colloquij propius admiſſus, in præcipitium propelleret. Oculos
habuit claros ac nitidos: quibus etiam exiſtimari volebat ineſſe quiddam diuini vi-
goris: gaudebatque, ſi quis ſibi acrius cõtueri, quaſi ad fulgorem Solis, vultum ſub-
mitteret. Sed in ſenecta ſiniſtro minus vidit. Dentes raros & exiguos, & ſcabros: ca-
pillum leuiter inflexum, & ſufflauum; ſupercilia coniuncta; mediocres aures; naſum
& a ſummo eminentiorem, & ab imo deductiorem: colorem inter aquilum candi-
dumque: ſtaturam breuẽ: (quam tamen Iulius Marathus *libertus etiam in memoriã

eius quinque pedum & dodrantis fuiſſe tradit) ſed quæ commoditate & æquitate membrorum occuleretur: vt non niſi ex comparatione adſtantis alicuius procerioris intelligi poſſet.

80 Corpore traditur maculoſo, diſperſis per pectus atque aluum genitiuis notis, in modum & ordinem ac numerum ſtellarum cæleſtis Vrſæ: ſed & callis quibuſdam ex prurigine corporis, aſſiduoque & vehementi ſtrigilis vſu, plurifariam *contractis, ad impetiginis formam. Coxendice, & femore, & crure ſiniſtro, non perinde valebat; vt ſæpe etiam inde claudicaret: ſed remedio *arenarum atque arundinum confirmabatur. Dextræ quoque manus digitum ſalutarem, tam imbecillum interdum ſentiebat, vt torpentem contractumque frigore, vix cornei circuli ſupplemento ſcripturæ admoueret. Queſtus eſt & de veſica; cuius dolore, calculis demum per vrinã eiectis leuabatur.

81 Graves & periculoſas valetudines per omnem vitam aliquot expertus eſt: præcipue Cantabria domita; cum etiam diſtillationibus *iocinore vitiato, ad deſperanonem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi neceſſario ſubiit: quia calida fomenta nõ proderant, frigidis curari coactus; auctore Antonio Muſa. Quaſdam & anniuerſarias ac tempore certo recurrentes experiebatur. Nam ſub natalem ſuum plerumque languebat: & initio veris, præcordiorum inflatione tentabatur: auſtrinis autem tempeſtatibus, grauedine. Quare quaſſato corpore, neque frigora neq; æſtus facile tolerabat.

82 Hieme quaternis cum pingui toga tunicis, & ſubuculæ thorace laneo, & feminalibus & tibialibus muniebatur: Æſtate, apertis cubiculi foribus, ac ſæpe in *periſtylio ſaliente aqua, atque etiam ventilante aliquo, cubabat. Solis vero ne hiberni quidem patiens, domi quoque non niſi petaſatus ſub *dio ſpatiabatur. Itinera lectica, & noctibus fere, eaque lenta ac minuta faciebat; vt Præneſte vel Tibur biduo procederet. Ac ſi quo peruenire mari poſſet, potius nauigabat. Verum tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauandi raritate. Vngebatur etiam ſæpius, ſudabat ad flãmam: deinde perfundebatur egelida aqua, vel Sole multo *calefacta. At quoties neruorum cauſſa, marinis Albuliſque calidis vtendum eſſet, contentus hoc erat, vt inſidens ligneo ſolio, quod ipſe Hiſpanico verbo *duretam* vocabat, manus ad pedes alternis iactaret.

83 Exercitationes campeſtres equorum & armorum, ſtatim poſt ciuilia bella omiſit: & ad pilam primo folliculumque tranſiit; mox nihil aliud quam vectabatur, & deambulabat: ita vt in extremis ſpatiis ſubſultim decurreret, *ſeſtertio vel lodicula inuolutus. Animi laxandi cauſſa, modo piſcabatur hamo: modo talis, aut *ocellatis nucibuſque ludebat cum pueris minutis; quos *facie & garrulitate amabiles vndique conquirebat; præcipue Mauros, & Syros. Nam *pumilios atque diſtortos, & omnis generis eiuſdem, vt ludibria naturæ malique ominis, abhorrebat.

84 Eloqventiam ſtudiaque liberalia, ab ætate prima [&] cupide & laborioſiſſime exercuit. Mutinenſi bello, in tanta mole rerũ, & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe quotidie traditur. Nam deinceps neque in Senatu, neque apud populum, neque apud milites, loquutus eſt vmquam, niſi meditata & compoſita oratione: quamuis non deficeret ad ſubita extemporali facultate. Ac, ne periculum memoriæ adiret, aut [in] ediſcendo tempus abſumeret; inſtituit recitare omnia. Sermones quoq; cum ſingulis, atque etiam cum Liuia ſua grauiores, non niſi [in] ſcriptis, & e libello habebat; ne plus minuſue loqueretur ex tempore. Pronuntiabat dulci & proprio quodã oris ſono: dabatq; aſſidue phonaſco operam: ſed non numquam, infirmatis faucibus, præconis voce ad populum concionatus eſt.

85 Mvlta varij generis *proſa oratione compoſuit: ex quibus non nulla in cœtu familiarium, velut in auditorio, recitauit: ſicut reſcripta Bruto de Catone. Quæ volumina cum iam ſenior ex magna parte legiſſet, fatigatus, Tiberio tradidit perlegenda. Item hortationes ad philoſophiam: & aliqua de vita ſua; quam *xxx libris Cantabrico tenus bello, nec vltra expoſuit. Poëticam ſummatim attigit. Vnus liber exſtat ſcriptus ab eo hexametris verſibus; cuius & argumẽtum & titulus eſt Sicilia. Exſtat alter æque modicus epigrammatum, quæ fere tempore balnei meditabatur. Nã

tragœdiam magno impetu exorſus, non ſuccedente ſtylo aboleuit: quærentibuſque amicis quidnam Aiax ageret, reſpondit, Aiacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe.

86 GENVS eloquendi ſecutus eſt elegans, & temperatum: vitatis ſententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum, vt ipſe dicit, fœtoribus. Pręcipuamq; curam duxit, ſenſum animi quam apertiſſime exprimere. quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur: neque præpoſitiones verbis addere, neque coniunctiones ſæpius iterare dubitauit; quæ detractæ, afferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent. Cacozelos, & antiquarios, vt diuerſo genere vitioſos, pari faſtidio ſpreuit. * Exagitabat non numquam in primis Mæcenatem ſuum: cuius μυροβρεχεῖς, vt ait, cincinnos vſquequaque perſequitur, & imitando per iocum irridet. * Sed nec Tiberio parcit, & exoletas interdum, & reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonium, vt inſanum, increpat: quaſi ea ſcribentem, quæ mirentur potius homines, quam intelligant. Deinde, ludens malum & inconſtans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc: *Tuque dubitas Cimber ne* * *Annius, an* * *Verrius Flaccus imitandi ſint tibi? ita vt verbis, quæ* * *C. Salluſtius excerpſit ex Originibus Catonis, vtaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis, verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Et quadam epiſtola, Agrippinæ neptis ingenium collaudans; *Sed opus eſt*, inquit, *dare te operam, ne moleſte ſcribas aut loquaris.*

87 QVOTIDIANO ſermone quædam frequentius, & notabiliter vſurpaſſe eum, litterę ipſius autographæ oſtentant. in quibus identidem, cum aliquos numquam ſoluturos ſignificare vult, *Ad Kalendas Græcas* ſoluturos ait: & cum hortatur ferenda eſſe præſentia, qualiacumque ſint, * *Contenti ſimus hoc Catone:* & ad exprimendam feſtinatæ rei velocitatem, * *Velocius quam aſparagi coquantur.* Ponit aſſidue & pro ſtulto, * *baceolum:* & pro pullo, *pulleiaceum:* & pro * cerito, *vacerroſum:* & * *vapide ſeſe habere*, pro male: & *betizare*, pro languere: quod vulgo *lachanizare* dicitur. Item *ſimus*, pro ſumus: & *domos* genitiuo caſu ſingulari, pro domus. Nec vmquam aliter hæc duo; ne quis mendam magis quam conſuetudinem putet. Notaui & in chirographo eius illa præcipue: non diuidere verba: nec ab extrema parte verſuum abundantes litteras in alterum transfert; ſed ibidem ſtatim ſubiicit, circumducitque.

88 ORTHOGRAPHIAM, id eſt, formulam rationemque ſcribendi a grammaticis inſtitutam, non adeo cuſtodiit: ac videtur eorum ſequi potius opinionem, qui perinde ſcribendum ac * loquendum exiſtiment. Nam quod ſæpe non litteras modo, ſed ſyllabas aut permutat, aut præterit, communis hominum error eſt. Nec ego id notarem: niſi mihi mirum videretur, tradidiſſe aliquos, legato eum conſulari ſucceſſorem dediſſe, vt rudi & indocto, cuius manu * *ixi* pro *ipſi* ſcriptum animaduerterit. Quoties autem per * notam ſcribit, b pro a: c pro b, ac deinceps eadem ratione ſequentes litteras ponit: pro x autem, duplex a a.

89 NE Græcarum quidem diſciplinarum leuiore ſtudio tenebatur: in quibus & ipſis præſtabat largiter, magiſtro dicendi vſus Apollodoro Pergameno; quem iam grandem natu, Apolloniam quoque ſecum ab vrbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione varia repletus * Speratci philoſophi, filiorumque eius Dionyſii & Nicanoris, contubernium iniit: non tamen vt aut loqueretur expedite, aut componere aliquid auderet. Nam & ſi quid res exigeret, Latine formabat, vertendumque aliĩ dabat. Sed plane poematum quoque non imperitus, delectabatur etiam comœdia veteri; & ſæpe eam exhibuit publicis ſpectaculis. In euoluendis vtriuſque linguæ auctoribus, nihil æque * ſectabatur, quam præcepta & exempla publice vel priuatim ſalubria: eaque ad verbum * excerpta, aut ad domeſticos, aut ad * exercituum prouinciarumque rectores, aut ad vrbis Magiſtratus plerumq; mittebat: prout quique monitione indigerent. Etiam libros totos & Senatui recitauit, & populo notos per edictum ſæpe fecit: vt orationes Q. Metelli de prole augenda, & Rutilij de modo ædificiorum: quo magis perſuaderet, vtramque rem non a ſe primo animaduerſam, ſed antiquis iam tunc curæ fuiſſe. Ingenia ſæculi ſui omnibus modis fouit. Recitantes, & benigne, & patienter audiuit: nec tantum carmina & hiſto-

rias, ſed & orationes & dialogos. Componi tamen aliquid de ſe, niſi & ſerio, & a præſtantiſſimis, offendebatur: admonebatque Prætores, ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſieri.

90 CIRCA religiones talem accepimus. Tonitrua & fulgura paullo infirmius expaueſcebat: vt ſemper & vbique pellem vituli marini circumferret, pro remedio: atque ad omnem maioris tempeſtatis ſuſpicionem, in abditum & * concameratum locum ſe reciperet: conſternatus olim per nocturnum iter tranſcurſu fulguris; vt * ſupra diximus.

91 SOMNIA neque ſua, neque aliena de ſe negligebat. Philippenſi acie, quamuis ſtatuiſſet non egredi tabernaculum, propter valetudinem: egreſſus eſt tamen * medici ſomnio monitus: ceſſitq; res proſpere; quando captis caſtris, lectica eius, quaſi ibi cubans remanſiſſet, concurſu hoſtium confoſſa atque lacerata eſt. Ipſe per omne ver, plurima, & * formidoloſiſſima, & vana, & irrita videbat: reliquo tempore rariora, & minus vana. Cum dedicatam in Capitolio ædem Tonanti Ioui aſſidue frequentaret, ſomniauit queri Capitolinum Iouem, cultores ſibi abduci: ſeque reſpondiſſe, Tonantem pro ianitore ei appoſitum: ideoque mox tintinnabulis faſtigium ædis redimiuit, quod ea fere ianuis dependebant. Ex nocturno viſu etiam ſtipem quotannis die certo emendicabat a populo, cauam manum aſſes porrigentibus præbens.

92 AVSPICIA, & * omina quidem, pro certiſſimis obſeruabat. Si mane ſibi calceus perperam, ac ſiniſter pro dextero induceretur, vt dirum: ſi terra mariue ingrediente ſe longinquam profectionem, forte rorasset, vt lætum, maturiq; & proſperi reditus. Sed [&] oſtentis præcipue mouebatur. Enatam inter iuncturas lapidum ante domum ſuam palmam, in compluuium deorum Penatium tranſtulit: vtq; * cooleſceret, magnopere curauit. Apud inſulam Capreas, veterrimæ ilicis dimiſſos iam ad terram languenteſque ramos conualuiſſe aduentu ſuo, adeo lætatus eſt, vt eas cum republica Neapolitanorum permutauerit, Ænaria data. Obſeruabat & dies quoſdam, ne aut poſtridie * nundinas quoquam proficiſceretur; aut Nonis quidquam rei ſeriæ * inchoaret: nihil in hoc quidem aliud deuitans, vt ad Tiberium ſcribit, quam δυσφημίαν * ominis.

93 PEREGRINARVM cærimoniarum, ſicut veteres ac * præceptas reuerentiſſime coluit; ita ceteras contemtui habuit. Namque Athenis initiatus, cum poſtea Romæ pro Tribunali de priuilegio ſacerdotum Atticæ Cereris cognoſceret; & quædam ſecretiora proponerentur: dimiſſo concilio & corona circumſtantium, ſolus audiit diſceptantes. At contra non modo in peragranda Ægypto paullo deflectere ad viſendum Apin ſuperſedit: ſed & Caium nepotem, quod Iudæam præteruehens apud Hieroſolymam * non ſupplicaſſet, collaudauit.

94 ET quoniam ad hoc ventum eſt, non ab re fuerit ſubtexere quæ ei prius quam naſceretur, & ipſo natali die, ac deinceps euenerint: quibus futura magnitudo eius, & perpetua felicitas ſperari animaduertique poſſet. Velitris antiquitus tacta de cœlo parte muri, reſponſum eſt, eius opidi ciuem quandoque rerum potiturum: qua fiducia * Velitrini, & tunc ſtatim, & poſtea ſæpius, pœne ad exitium ſui, cum pop. R. belligerauerant: ſero tamdem documentis apparuit, oſtentum illud Auguſti potentiam portendiſſe. Auctor eſt Iulius * Marathus, ante paucos quam naſceretur menſes, prodigium Romæ factum publice, quo denuntiabatur regem pop. R. Naturam parturire: Senatum exterritum cenſuiſſe, ne quis illo anno genitus educaretur: eos qui grauidas vxores haberent, quo ad ſe quiſque ſpem traheret, curaſſe ne Senatus conſultum ad ærarium deferretur. In Aſclepiadis Mendetis θεολογουμένων libris lego, * Atiam, cum ad ſollenne Apollinis ſacrū media nocte veniſſet, poſita in templo lectica, [dum ceteræ matronæ dormirent,] obdormiſſe: * draconemq; repente irrepſiſſe ad eam; paulloque poſt egreſſum: illamque expergefactam, quaſi a concubitu mariti purificaſſe ſe: & ſtatim in corpore eius exſtitiſſe maculam, velut depicti draconis: nec potuiſſe vmquam * eximi: adeo vt mox publicis balneis perpetuo abſtinuerit: Auguſtum natum menſe decimo, & ob hoc Apollinis filium exiſtimatum. Eadem Atia, prius quam pareret, ſomniauit inteſtina ſua ferri ad ſidera, explicarique per omnem

terrarum

terrarum & cœli ambitum. Somniauit & pater Octauius, vtero Atiæ iubar Solis exortum. Quo natus eſt die, cum de Catilinæ coniuratione ageretur in Curia, & Octauius ob vxoris puerperium ſerius adſuiſſet, nota ac vulgata res eſt, P. Nigidium comperta moræ cauſſa, vt horam quoque partus acceperit, affirmaſſe, dominum terrarum orbi natum. * Octauio poſtea, cum per ſecreta Thraciæ exercitum duceret, in Liberi patris luco barbara cærimonia de filio conſulenti, idem affirmatum eſt a ſacerdotibus: quod infuſo ſuper altaria mero tantum flammæ emicuiſſet, vt ſupergreſſa faſtigium templi, ad cælum vſque ferretur; vnique olim omnino Magno Alexandro, apud eaſdem aras ſacrificanti, ſimile proueniſſet oſtentum. Atque etiam ſequenti nocte ſtatim videre viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem, cum fulmine & ſceptro, exuuiiſque Iouis opt. max. ac radiata corona ſuper * laureatum currum, bis ſenis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, vt ſcriptum apud C. Druſum exſtat, repoſitus veſpere in cunas a nutricula loco plano, poſtera luce non comparuit: * & diu quæſitus, tamdem in altiſſima turri repertus eſt, iacens contra Solis exortum. Cum primum fari cœpiſſet, in auito ſuburbano obſtrepentes forte ranas ſilere iuſſit: atque ex eo negantur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidem * Campanæ viæ, in nemore prandenti, ex improuiſo aquila panem ei e manu rapuit: & cum altiſſime * volaſſet, rurſus ex improuiſo leniter delapſa reddidit. Q. Catulus poſt dedicatum Capitolium, duabus continuis noctibus ſomniauit. prima, Iouem opt. max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, vnum ſecreuiſſe; atque in eius ſinum ſignum * reip. quod manu geſtaret, repoſuiſſe. atq; inſequenti animaduertiſſe ſe in gremio Capitolini Iouis eumdem puerum: quem cum detrahi iuſſiſſet, prohibitum monitu dei; tamquam is ad tutelam reip. educaretur. ac die proximo * obuium ſibi Auguſtum, cum incognitum alias haberet, non ſine admiratione contuitus, ſimillimum dixit puero de quo ſomniaſſet. Quidam prius ſomnium Catuli aliter exponunt; quaſi Iupiter compluribus prætextatis tutorem a ſe poſcentibus, vnum ex eis demonſtraſſet, ad quem omnia deſideria ſua referrent: ciuſque oſculum delibatum digitis ad os ſuum retuliſſet. * M. Cicero C. Cæſarem in Capitolium proſecutus, ſomnium priſtinæ noctis familiaribus forte narrabat: puerum facie liberali, demiſſum cælo catena aurea, ad fores Capitolii conſtitiſſe; eique Iouem flagellum tradidiſſe: deinde repente Auguſto viſo, quem ignotum adhuc pleriſque auunculus Cæſar ad ſacrificandum acciuerat, affirmauit ipſum eſſe cuius imago ſecundum quietem ſibi obuerſata ſit. Sumenti virilem togam, tunica laticlaui reſuta ex vtraque parte, ad pedes decidit. Fuerunt qui interpretarentur, non aliud ſignificare, quam vt is ordo, cuius inſigne id eſſet, quandoque ei ſubiiceretur. Apud Mundam D. Iulius caſtris locum capiens, cum ſiluam cæderet, arborem palmæ repertam conſeruari, vt omen victoriæ, iuſſit. Ex ea continuo enata ſoboles, adeo in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modo matricem, verum etiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & aſperam frondem maxime vitet. Illo & præcipue oſtento motum Cæſarem ferunt, ne quem alium ſibi ſuccedere, quam ſororis nepotem vellet. In ſeceſſu Apolloniæ Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa adſcenderat: cum Agrippæ, qui prior conſulebat, magna & pæne incredibilia prædicerentur, reticere ipſe genituram ſuam, nec velle edere, perſeuerabat, metu ac pudore, ne minor inueniretur. Qua tamen poſt multas adhortationes vix & cunctanter edita, * exſiliuit Theogenes, adorauitque eum. Tantam mox fiduciam fati Auguſtus habuit, vt * thema ſuum vulgauerit, nummumque argenteum nota ſideris Capricorni, quo natus eſt, percuſſerit.

Post necem Cæſaris, reuerſo ab Apollonia & ingrediente eo vrbem, [repente] 95 liquido ac puro ſereno, circulus, ad ſpeciem cæleſtis arcus orbem Solis ambiit: ac ſubinde Iuliæ Cæſaris filiæ monumentum fulmine ictum eſt. Primo autem Conſulatu ei augurium capienti, duodecim ſe vultures, vt Romulo, oſtenderunt: & immolanti omnium victimarum * iocinora replicata intrinſecus ab ima fibra * patuerunt, nemine peritorum aliter coniectante, quam læta per hæc & magna portendi.

96 QVIN & bellorum omnium euentus ante præſenſit. Contractis ad Bononiam Triumuirorum copiis, aquila tentorio eius ſuperſedens, duos coruos hinc & inde inſeſtantes afflixit, & ad terram dedit: notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas diſcordiam talem, qualis ſecuta eſt, * ac exitum præſagiente. In Philippis, Theſſalus quidam de futura victoria nuntiauit, auctore D. Cæſare, cuius ſibi ſpecies itinere auio occurriſſet. Circa Peruſiam, ſacrificio non * litante, cum augeri hoſtias imperaſſet; ac ſubita eruptione hoſtes omnem rei diuinæ apparatum abſtuliſſent: conſtitit inter haruſpices, quæ periculoſa & aduerſa ſacrificanti denuntiatã eſſent, cuncta in ipſos * receaſura, qui exſta haberent. Neque aliter euenit. Pridie quam Sicilienſem pugnam claſſe committeret, deambulanti in litore, piſcis e mari, exſiluit, & ad pedes iacuit. Apud Actium deſcendenti in aciem, aſellus cum aſinario occurrit: *Eutychus* homini, beſtiæ *Nicon* erat nomen. Vtriuſque ſimulacrum æneum victor poſuit in templo, in quod caſtrorum ſuorum locum vertit.

97 MORS quoque eius, de qua dehinc dicam, diuinitaſque poſt mortem, euidentiſſimis oſtentis præcognita eſt. Cum luſtrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum ſæpius circumuolauit: transgreſſaque in vicinam ædem, ſuper nomen Agrippæ, ad primam litteram ſedit: quo animaduerſo, vota, quæ in proximum luſtrum ſuſcipi mos eſt, collegam ſuum Tiberium nuncupare iuſſit. Nam ſe, quamquam conſcriptis paratiſque iam tabulis, negauit ſuſcepturum quę non eſſet ſoluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inſcriptione ſtatuæ eius prima nominis littera effluxit. reſponſum eſt, centum ſolos dies poſt hac victurum; quem numerum C littera notaret: futurumque vt inter deos referretur, quod *AEſar*, id eſt reliqua pars e Cæſaris nomine, Etruſca lingua Deus vocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimiſſurus, & Beneuentum vſque proſecututus, cum interpellatores aliis atque aliis cauſſis in iure dicendo detinerent, exclamauit, quod & ipſum mox inter omnia relatum eſt; Non, ſi omnia morarentur, amplius ſe poſt hac Romæ futurum. Atque itinere * inchoato, Aſturam perrexit: & inde, præter conſuetudinem, de nocte ad occaſionem auræ euectus eſt.

98 CAVSSAM valetudinis contraxit ex profluuio alui. Tunc Campaniæ ora, proximiſque Inſulis circuitis, Caprearum quoque ſeceſſui quatriduum impendit; remiſſiſſimo ad otium & ad omnem comitatem animo. Forte Puteolanum ſinum prætereuehenti, vectores nautæque de naui Alexandrina, quæ tunc * quidem appulerat, candidati coronatique, & thura libantes, fauſta * omnia & eximias laudes congeſſerant: Per illum ſe viuere, per illum nauigare, libertate atque fortunis per illum frui. Quare admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuiſit: iuſque iurandum, & cautionem exegit a ſingulis, non alio datam ſummam, quam in emtionem Alexandrinarum mercium abſumturos. Sed & ceteros continuos dies inter varia munuſcula, togas inſuper ac pallia diſtribuit; lege propoſita, vt Romani Græco, Græci Romano habitu & ſermone vterentur. Spectauit aſſidue [&] exercentes ephebos; quorum aliqua adhuc copia ex vetere inſtituto Capreis erat. Iiſdem etiam epulum in conſpectu ſuo præbuit, permiſſa, immo exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum & opſoniorum, rerumque * miſſilium. Nullo denique genere hilaritatis abſtinuit. Vicinam * Capreis inſulam, ἀπραγόπολιν appellabat, a deſidia ſecedentium illuc e comitatu ſuo. Sed ex dilectis vnum, Maſgabam nomine, quaſi conditorem inſulæ, κτίστην vocare conſueuerat. Huius Maſgabæ, ante annum defuncti, tumulum cum ex triclinio animaduertiſſet magna turba multiſque luminibus frequentari, verſum compoſitum ex tempore clare pronuntiauit; Κτίστου δὲ τύμβον εἰσορῶ πυρούμενον. conuerſuſque ad Thraſyllum Tiberii comitem contra accubantem, & ignarum rei, interrogauit cuiuſnam poetæ putaret eſſe. Quo hæſitante, ſubiecit alium; Ὁρᾷς φάεσσι Μασγάβαν τιμώμενον. De hoc quoque conſuluit. Cum ille nihil aliud reſponderet quam, cuiuſcumque eſſent, optimos eſſe: cachinnum * ſuſtulit, atque in iocos effuſus eſt. Mox Neapolim traiecit; quamquam & tum * infirmis inteſtinis morbo variante: tamen & quinquennale certamen gymnicum, honori ſuo inſtitutum, perſpectauit: & cum Tiberio ad deſtinatum locum contendit. Sed in

redeundo,

redeundo, aggrauata valetudine tamdem Nolæ ſuccubuit: reuocatumq; ex itinere Tiberium, diu ſecreto ſermone detinuit: neque poſt vlli maiori negotio animum accommodauit.

SVPREMO die idemtidem exquirens, an iam de ſe tumultus foris eſſet, petito ſpeculo, capillum ſibi comi, ac malas *labentes [ſibi] corrigi præcepit. Et amicos admiſſos percunctatus, ecquid his videretur mimum vitæ commode tranſegiſſe, adiecit & clauſulam: *δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. Omnibus deinde dimiſſis, dum aduenientes ab vrbe de Druſi filia ægra interrogabat, repente in oſculis Liuiæ, & in hac voce defecit: *Liuia noſtri coniugii memor viue, ac vale*: ſortitus exitum facilem, & qualem ſemper optauerat. Nam fere quoties audiſſet, cito ac nullo cruciatu defunctum quempiam, ſibi & ſuis εὐθανασίαν ſimilem (hoc enim & verbo vti ſolebat) precabatur. Vnum omnino ante efflatam animam ſignum alienatæ mentis oſtendit; quod ſubito pauefactus, a quadraginta ſe iuuenibus abripi queſtus eſt. Id quoque magis præſagium, quam mentis diminutio fuit: ſiquidem totidem milites Prætoriani extulerunt eum in publicum. 99

OBIIT in cubiculo eodem, quo pater Octauius: duobus Sextis, Pompeio & Appuleio, COSS. XIIII Kalend. Septembris, hora diei nona, LXX & VI ætatis anno, diebus V & XXX minus. Corpus Decuriones municipiorum & coloniarum a Nola Bouillas vſque deportarunt, noctibus, propter anni tempus, cum interdiu in baſilica cuiuſque opidi, vel in *æde ſacrarum maxima, reponeretur. A Bouillis equeſter ordo ſuſcepit, vrbique intulit; atque in veſtibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda, eo ſtudio certatim progreſſus eſt, vt inter alia complura cenſuerint quidam funus triumphali porta ducendum, *præcedente Victoria, quæ eſt in Curia, canentibus næniam principum liberis vtriuſque ſexus. Alii, exſequiarum die ponendos anulos aureos, *ferreoſque ſumendos: non nulli, legenda oſſa per *ſacerdotes ſummorum collegiorum. Fuit & qui ſuaderet appellationem menſis Auguſti in Septembrem *transferendam; quod hoc genitus Auguſtus, illo defunctus eſſet. Alius, vt omne tempus *a primo die natalis vſque ad exitum eius, *ſeculum Auguſtum* appellaretur, & ita in faſtos referretur. Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus eſt, pro æde D. Iulii a Tiberio; & pro Roſtris [ſub] veteribus, a Druſo Tiberii filio: ac Senatorum humeris delatus in campum, *crematuſque. Nec defuit vir prætorius; qui ſe effigiem cremati euntem in cælum vidiſſe *iuraſſet. Reliquias legerunt primores equeſtris ordinis, tunicati, & diſcincti, pedibuſque nudis: ac [in] Mauſoleo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam, ripamque Tiberis, ſexto ſuo conſulatu exſtruxerat: circumiectaſque ſiluas & ambulationes in vſum populi tunc iam publicarat. 100

TESTAMENTVM, L. Planco, C. Silio COSS. III Nonas Aprilis, ante annum & IIII menſes quam decederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim ipſius, partim libertorum *Polybii & Hilarionis manu ſcriptum, depoſitumque *apud ſex virgines Veſtales, cum tribus ſignatis æque voluminibus protulerunt. Quæ omnia in Senatu aperta atque recitata ſunt. Hæredes inſtituit primos, Tiberium ex parte dimidia, & ſextante; Liuiam, ex parte tertia; quos & ferre nomen ſuum iuſſit: ſecundos, Druſum Tiberii filium ex triente; & ex partibus reliquis Germanicum, liberoſque eius tres ſexus virilis: tertio gradu, propinquos, amicoſque complures. Legauit populo Romano quadringenties, *tribubus tricies quinquies HS. Prætorianis militibus ſingula millia *nummorum; Cohortibus vrbanis quingenos, Legionatiis trecenos nummos: quam ſummam repræſentari iuſſit. nam [&] confiſcatam ſemper, repoſitamque habuerat. Reliqua legata varie *dedit: produxitque quædam ad vicena ſeſtertia; quibus ſoluendis *annuum diem finiit, excuſata rei familiaris mediocritate: nec plus peruenturum ad heredes ſuos, quam *millies & quingenties profeſſus: quamuis XX proximis annis quaterdecies millies ex teſtamentis amicorum percepiſſet: quod pæne omne cum duobus paternis patrimoniis, ceteriſque hereditatibus, in remp. abſumſiſſet. Iulias, filiam neptemque, ſi quid his accidiſſet, vetuit ſepulcro ſuo inferri. [De] tribus voluminibus vno man- 101

data de funere ſuo complexus eſt: altero, indicem rerum a ſe geſtarum, quem vellet incidi in *æneis tabulis, quæ ante Mauſoleum ſtatuerentur: tertio, breuiarium totius Imperii, quantum militum ſub ſignis vbique * eſſent, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis, & vectigaliorum reſiduis. Adiecit & libertorum ſeruorumque nomina, a quibus ratio exigi poſſet.

C. SVETONII TRANQVILLI TIBERIVS CÆSAR, III.

1 PATRICIA gens CLAVDIA (fuit enim & alia plebeia, nec potentia minor, nec dignitate) orta eſt [ex] Regillis, opido Sabinorum. Inde Romam recens conditam, cum magna * clientum manu commigrauit, auctore Tito Tatio conſorte Romuli: vel, quod magis conſtat, * Atta Claudio gentis principe, poſt reges exactos * VI fere anno, a patribus in patricios cooptata. Agrum inſuper trans Anienem clientibus, * locumque ſibi ad ſepulturam ſub Capitolio publice accepit. Deinceps procedente tempore, duo de XXX Conſulatus, Dictaturas V, Cenſuras VII, triumphos * VI, duas ouationes adepta eſt. Cum prænominibus cognominibuſque variis diſtingueretur, Lucii prænomen cõſenſu repudiauit, poſtquam e duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinii, cædis alter conuictus eſt. Inter cognomina autem, & *Neronis* aſſumſit; quo ſignificatur lingua Sabina fortis ac ſtrenuus.

2 MVLTA multorum Claudiorum egregia merita, multa etiam * ſecus admiſſa in rempubl. exſtant. Sed vt præcipua commemorem, *Appius Cæcus* ſocietatem cum rege Pyrrho, vt parum ſalubrem, iniri diſſuaſit. *Claudius Caudex*, primus freto claſſe tranſiecto, Pœnos Sicilia expulit. * *Claudius Nero*, aduenientem ex Hiſpania cum ingentibus copiis Aſdrubalem, priusquam Hannibali fratri coniungeretur, oppreſſit. Contra * *Claudius Appius* Regillanus, decemuir legibus ſcribendis, virginem ingenuam per vim libidinis gratia, in ſeruitutem aſſerere conatus, * cauſſa fuit plebi ſecedendi rurſum a patribus. *Claudius Druſus*, ſtatua ſibi cum diademate ad Appii forum poſita, Italiam per clientelas occupare tentauit. *Claudius Pulcer*, apud Siciliam non paſcentibus in auſpicando pullis, ac per contemtum religionis mari * demerſis, vt biberent, quando eſſe nollent, prœlium nauale iniit: ſuperatuſque, cum Dictatorem dicere a Senatu iuberetur, velut iterum illudens * crimini publico, * Gliciam viatorem ſuum dixit. Exſtant & feminarum exempla diuerſa. Æque ſiquidem gentis eiuſdem vtraque *Claudia* fuit, & quæ nauem cum ſacris matris Deûm Idææ, * adhærentem Tiberino vado extraxit, precata propalam, vt ita demum ſe ſequeretur, ſi ſibi pudicitia conſtaret: & quæ nouo more iudicium maieſtatis apud populum mulier ſubiit; quod in conferta multitudine ægre procedente carpento, palam optauerit, vt frater ſuus Pulcer reuiuiſceret, atque iterum claſſem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Præterea * notiſſimum eſt, Claudios omnes; excepto dumtaxat P. Clodio, qui ob expellendum vrbe Ciceronem, plebeio homini, atque etiam natu minori, in adoptionem ſe dedit; optimates aſſertoresque vnicos dignitatis ac potentiæ patriciorum ſemper fuiſſe; atque aduerſus plebem adeo violentos ac contumaces, vt ne capitis quidem quisquam reus apud populum mutare veſtem, aut deprecari ſuſtinuerit; non nulli in altercatione & iurgio * Tribunos plebis pulſauerint. * Etiam virgo Veſtalis fratrem iniuſſu populi triumphantem, adſcenſo ſimul curru, vſque in Capitolium proſecuta eſt; ne vetare aut * interdicere fas cuiquam Tribunorum eſſet.

3 Ex hac ſtirpe Tiberius Cæſar genus trahit; & quidem vtrumque: paternum, a Tiberio Nerone; maternum, ab Appio Pulcro; qui ambo Appii Cæci filii fuerunt.

Inſer-

Inſertus eſt & *Liviorum* familiæ, adoptato in eam materno auo. Quæ familia, quamquam plebeia, tamen & ipſa admodum floruit, octo Conſulatibus, Cenſuris duabus, triumphis tribus; Dictatura etiam, ac Magiſterio equitum honorata: clara & inſignibus viris, ac maxime Salinatore * Druſiſque. *Salinator*, vniuerſas tribus in Cenſura notauit leuitatis nomine: quod, cum ſe poſt priorem Conſulatum multa irrogata condemnaſſent, COS. iterum Cenſoremque feciſſent. *Druſus*, hoſtium duce Drauſo comminus trucidato, ſibi poſterisque ſuis cognomen inuenit. Traditur etiam pro Prætore ex prouincia Gallia retuliſſe aurum, Senonibus olim in obſidione Capitolii datum: nec * vt fama, extortum a Camillo. Eius abnepos, ob eximiam aduerſus Gracchos operam, *Patronus Senatus* dictus, filium reliquit, quem in ſimili diſſenſione multa varie molientem, diuerſa factio per fraudem interemit.

PATER [vero] Tiberii, Quæſtor C. Cæſaris, Alexandrino bello claſſi præpoſitus, plurimum ad victoriam contulit. Quare & Pontifex in locum P. Scipionis ſubſtitutus, & ad deducendas in Galliam colonias, in queis * Narbona & Arelate erant, miſſus eſt. Tamen Cæſare occiſo, cunctis turbarum metu abolitionem * facti decernentibus, etiam de præmiis tyrannicidarum referendum cenſuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni diſcordia inter Triumuiros exorta eſſet, retentis vltra iuſtum tempus inſignibus, L. Antonium Conſulem, Triumuiri fratrem, ad Peruſiam ſecutus, deditione a ceteris facta, ſolus permanſit in partibus: ac primo Præneſte, inde Neapolim euaſit: ſeruis[que] ad pileum fruſtra vocatis, in Siciliam profugit. Sed indigne ferens, nec ſtatim ſe in conſpectum Sex. Pompeii admiſſum, & faſcium vſu prohibitum, ad M. Antonium traiecit in Achaiam. Cum quo, breui reconciliata inter omnes pace, Romam rediit: vxoremque Liuiam Druſillam, & tunc grauidam, & ante iam apud ſe * Tiberium enixam, petenti Auguſto conceſſit. Nec multo poſt diem obiit, vtroque liberorum ſuperſtite, Tiberio Druſoque Neronibus. 4

TIBERIVM quidam Fundis natum exiſtimauerunt; ſecuti leuem coniecturam, quod materna eius auia Fundana fuerit, & quod mox ſimulacrum * Felicitatis ex Senatus conſulto publicatum ibi ſit. Sed vt plures certioreſque tradunt, natus eſt Romæ in palatio, XVI Kalendas Decembr. M. Æmilio Lepido * iterum, & Munatio Planco COSS. * poſt bellum Philippenſe. Sic enim in faſtos actaque publica relatum eſt. Nec tamen deſunt, qui partim antecedente anno, Hirtii ac Panſæ; partim inſequente, Seruilii Iſaurici Antoniique Conſulatu genitum eum ſcribant. 5

INFANTIAM, pueritiamque habuit * luxurioſam & exercitatam. Comes vsquequaque parentum fugæ: quos quidem apud Neapolim ſub irruptionem hoſtis nauigium clam petentes, vagitu ſuo pæne bis prodidit: ſemel, cum a nutricis vbere; item, cum a ſinu matris raptim auferretur ab iis, qui pro neceſſitate temporis mulierculas leuare onere tentabant. Per Siciliam quoque & Achaiam circumductus, ac Lacedæmoniis publice, * qui in tutela Claudiorum erant, demandatus, digrediens inde itinere nocturno, diſcrimen vitæ adiit: flama repente e ſiluis vndique exorta, adeoque omnem comitatum circumplexa, vt Liuiæ pars veſtis, & capilli amburerentur. Munera, quibus a Pompeia Sexti Pompeii ſorore in Sicilia donatus eſt, chlamys & fibula, item bullæ aureæ, durant; oſtendunturque adhuc Baiis. Poſt reditum in vrbem a M. Gallio Senatore teſtamento adoptatus, hereditate adita, mox nomine abſtinuit: quod Gallius aduerſarum Auguſto partium fuerat. Nouem natus annos, defunctum patrem pro Roſtris laudauit. Dehinc pubeſcens, Actiaco triumpho currum Auguſti comitatus eſt, ſiniſteriore * funali equo, cum Marcellus Octauiæ filius dexteriore veheretur. Præſedit & * Actiacis ludis, & Troianis Circenſibus, ductor turmæ puerorum maiorum. 6

VIRILI toga ſumta, adoleſcentiam omnem, ſpatiaque inſequentis ætatis vſque ad principatus initia, per hæc fere tranſegit. Munus gladiatorium in memoriam patris; & alterum, in aui Druſi dedit, diuerſis temporibus ac locis: primum, in foro; ſecundum, in Amphitheatro, rudiariis quoque quibuſdam reuocatis, auctoramento * centum millium. Dedit & ludos; ſed abſens: cuncta magnifice, impenſa matris ac vitrici. Agrippinam, M. Agrippa genitam, neptem * Pomponii Attici 7

equitis Romani, ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, duxit vxorem: ſublatoque ex ea filio Druſo, quamquam bene conuenientem, rurſumque grauidam dimittere, ac Iuliam Augusti filiam confeſtim coactus eſt ducere; non ſine magno * angore animi; cum & Agrippinæ conſuetudine teneretur, & Iuliæ mores improbaret: vt quam ſenſiſſet, ſui quoque ſub priore marito appetentem; quod ſane vulgo etiam exiſtimabatur. Sed Agrippinam & abegiſſe poſt diuortium doluit: & ſemel omnino ex occurſu viſam, adeo contentis & * tumentibus oculis proſecutus eſt, vt cuſtoditum ſit, ne vmquam in conſpectum eius poſthac veniret. Cum Iulia primo concorditer, & amore mutuo vixit: mox diſſedit, & aliquanto grauius, vt etiam perpetuo ſecubaret, intercepto communis filii pignore, qui Aquileiæ natus, infans exſtinctus eſt. *Druſum* fratrem in Germania amiſit: cuius corpus, pedibus toto itinere prægrediens, Romam vſque peruexit.

8 Civilium officiorum rudimentis regem Archelaum, Trallianos & Theſſalos, varia quoſque de cauſſa, Auguſto cognoſcente defendit. Pro Laodicenis, Thyatirenis, Chiis terræmotu afflictis, opemque implorantibus, Senatum deprecatus eſt. Fannium Cæpionem, qui cum Varrone Murena in Auguſtum conſpirauerat, reum maieſtatis apud iudices fecit, & * condemnauit. Interque hæc duplicem curam adminiſtrauit: annonæ, quæ arctior inciderat: & repurgandorum tota Italia ergaſtulorum; quorum domini in inuidiam venerant, quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolum viatores, ſed & quos ſacramenti metus ad huiuſmodi latebras compuliſſet.

9 Stipendia prima, expeditione Cantabrica Tribunus militum fecit: deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro Tribunali diadema impoſuit. Recepit & ſigna, quæ M. Craſſo ademerant Parthi. Poſt hæc Comatam Galliam anno fere rexit, & barbarorum incurſionibus, & principum diſcordia inquietam. * Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum geſſit. Rhætico atque Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico, * Breucos & Dalmatas ſubegit. Germanico, XL millia dediticiorum traiecit in Galliam, iuxtaque ripam Rheni ſedibus aſſignatis collocauit. quas ob res, & ouans, & curru vrbem ingreſſus eſt, primus (vt quidam putant) triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magiſtratus & maturius inchoauit, & pæne iunctim * percucurrit, Quæſturam, Præturam, Conſulatum: interpoſitoque tempore, cos. iterum, etiam Tribuniciam poteſtatem in quinquennium accepit.

10 Tot proſperis confluentibus, * integra ætate, ac valetudine proſpera, ſtatuit repente ſecedere, ſeque e medio quam longiſſime amouere: dubium, vxoris ne tædio, quam neque criminari aut dimittere auderet, neque vltra * perferre poſſet: an vt vitato aſſiduitatis faſtidio, auctoritatem abſentia tueretur, atque etiam augeret, ſi quando indiguiſſet ſui Reſp. Quidam exiſtimant, adultis iam Auguſti liberis, loco & quaſi poſſeſſione vſurpati a ſe diu ſecundi gradus, ſponte ceſſiſſe; exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit: ne aut obſtare, aut obtrectare aliquid præſens videretur. Quam cauſſam * & ipſe, ſed poſtea, reddidit. Tunc autem honorum ſatietatem, ac requiem laborum prætendens, commeatum petiit. Neque aut matri ſuppliciter precanti, aut vitrico, deſeri ſe etiam in Senatu conquerenti, veniam dedit. Quin & pertinacius retinentibus, cibo per quatriduum abſtinuit. Facta tamdem abeundi poteſtate, relictis Romæ vxore & filio, confeſtim Oſtiam deſcendit; ne verbo quidem cuiquam proſequentium reddito, paucoſque admodum in digreſſu * oſculatus.

11 Ab Oſtia oram Campaniæ legens, imbecillitate Auguſti nunciata, paullum ſubſtitit. Sed [&] increbreſcente rumore, quaſi ad occaſionem maioris ſpei commoraretur, tantum non aduerſis tempeſtatibus Rhodum enauigauit; amœnitate & ſalubritate inſulæ iam inde captus, cum ad eam ab Armenia rediens appuliſſet. Heic modicis contentus ædibus, nec multo laxiore ſuburbano, genus vitæ ciuile admodum inſtituit; ſine lictore aut viatore, * gymnaſio interdum obambulans; mutuaque cum Græculis officia vſurpans, prope ex æquo. Forte * quodam in diſponendo

nendo die, mane prædixerat, quidquid * ægrorum in ciuitate eſſet, viſitare ſe velle. id a proximis aliter * exceptum eſt: iuſſiq; ſunt omnes ægri in publicam porticum deferri, ac per valetudinū genera diſponi. Perculſus ergo inopinata re, diu quid ageret incertus, * tamen ſingulos circuit: excuſans factum etiam tenuiſſimo cuique, & ignoto. Vnum hoc tantummodo, neque præterea quidquam notatum eſt, in quo exercuiſſe ius Tribuniciæ poteſtatis viſus ſit. Cum circa ſcholas & auditoria profeſſorum aſſiduus eſſet, moto inter antiſophiſtas grauiore iurgio, non defuit qui eum interuenientem, & quaſi ſtudioſiorem partis alterius, conuitio inceſſeret. Senſim itaque regreſſus domum, repente cum apparitoribus prodiit: citatumque pro Tribunali, voce Præconis, conuitiatorem rapi iuſſit in carcerem. Comperit deinde Iuliam vxorem ob libidines atque adulteria damnatam, repudiumque ei ſuo nomine, ex auctoritate Auguſti, remiſſum: & quamquam lætus nuntio, tamen officii duxit, quantum in ſe eſſet, exorare * filiæ partem frequentibus litteris, & vel vtcumque meritæ quidquid vmquam dono dediſſet, concedere. Tranſacto autem Tribuniciæ poteſtatis tempore, confeſſus tamdem nihil aliud receſſu deuitaſſe ſe, quam æmulationis cum Caio Lucioque ſuſpicionem: petiit vt ſibi ſecuro iam ab hac parte, corroboratis his, & ſecundum locum facile tutantibus, permitteretur reuiſere neceſſitudines, quarum deſiderio teneretur. Sed neque impetrauit; vltroque etiam admonitus eſt, * dimitteret omnem curam ſuorum, quos tam cupide reliquiſſet.

12 Remanſit ergo Rhodi contra voluntatem; vix per matrem conſecutus, vt ad velandam ignominiam, quaſi legatus * ab Auguſto abeſſet. Enimuero tunc non priuatum modo, ſed etiam obnoxium * & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitansque prænauigantium officia, quibus frequentabatur aſſidue, nemine cum imperio aut Magiſtratu tendente quoquam, quin diuerteret Rhodum. Et acceſſerunt maioris ſollicitudinis cauſſæ. Namque priuignum C·ium Orienti præpoſitum, cum viſendi gratia traieciſſet Samum, alieniorem ſibi ſe..it ex criminationibus M. Lollii, comitis & rectoris eius. Venit etiam in ſuſpicionem, per quoſdam * beneficii ſui Centuriones, * a commeatu caſtra repetentes, mandata ad complures dediſſe ambigua, & quæ tentare ſingulorum animos ad nouas res viderentur. De qua ſuſpicione certior ab Auguſto factus, non ceſſauit efflagitare aliquem cuiuslibet ordinis cuſtodem factis atque dictis ſuis.

13 Eqvi quoque & armorum ſolitas exercitationes omiſit: redegitque ſe, depoſito patrio habitu, ad pallium, & crepidas: atque in tali ſtatu biennio fere permanſit, contemtior in dies & inuiſior: adeo vt imagines eius & ſtatuas * Nemauſenſes ſubuerterint: ac familiari * quodam conuiuio mentione eius orta, exſtiterit qui Caio polliceretur, confeſtim ſe, ſi iuberet, Rhodum nauigaturum, caputque exſulis (ſic enim appellabatur) relaturum. Quo præcipue, non iam metu, ſed diſcrimine coactus eſt, tam ſuis quam matris impenſiſſimis precibus reditum expoſtulare: impetrauitque, adiutus aliquantum etiam caſu. Deſtinatum Auguſto erat, nihil ſuper ea re, niſi ex voluntate maioris filii, ſtatuere. Is forte tunc M. Lollio offenſior, facilis exorabilisque in vitricum fuit. Permittente ergo Caio, reuocatus eſt: verum ſub conditione, ne quam partem curamue reip. attingeret.

14 Rediit octauo poſt ſeceſſum anno, magna, nec incerta ſpe futurorum, quam & oſtentis & prædictionibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Liuia, cum, an marem editura eſſet, variis captaret ominibus, ouum incubanti gallinæ ſubductum, nunc ſua, nunc miniſtrarum manu per vices vſque eo fouit, quoad pullus inſigniter criſtatus excluſus eſt. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara ſpopondit; etiam regnaturum quandoque, ſed ſine regio inſigni; ignota ſcilicet tunc adhuc Cæſarum poteſtate. Et ingreſſo primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit vt apud Philippos ſacratæ olim victricium legionum aræ, ſponte * ſubitis collucerent ignibus: & mox cum Illyricum petens, iuxta Patauium adiſſet Geryonis oraculum, ſorte tracta, qua monebatur vt de cōſultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret, euenit vt ſummum numerum iacti ab eo oſtenderent: hodieque ſub aqua viſuntur hi tali. Ante paucos vero quam reuocaretur dies, aquila, numquam antea Rhodi conſpecta, in culmine domus

eius *aſſedit: & pridie quam de reditu certior fieret, veſtimenta mutanti tunica ardere viſa eſt. Thraſyllum quoque mathematicum, quem vt ſapientiæ profeſſorem contubernio admouerat, tunc maxime expertus eſt, affirmantem naue prouiſa gaudium afferri: cum quidem illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, vt falſum, & ſecretorum temere conſcium, eo ipſo momento dum ſpatiatur vna, præcipitare in mare deſtinaſſet.

15 ROMAM reuerſus, deducto in forum filio Druſo, ſtatim e Carinis ac Pompeiana domo, Eſquilias in hortos Mæcenatianos tranſmigrauit: totumque ſe ad quietem contulit, priuata modo officia obiens, ac publicorum munerum expers. Caio & Lucio intra *triennium defunctis, adoptatur ab Auguſto ſimul cum fratre eorum M. Agrippa: coactus prius ipſe Germanicum fratris ſui filium adoptare. Nec quidquam poſtea pro patrefamilias egit: aut ius quod *adoptione amiſerat, ex vlla parte retinuit. Nam neque donauit, neque manumiſit: nec hereditatem quidem aut legata percepit vlla aliter, quam vt peculio referret accepta. Nihil ex eo tempore prætermiſſum eſt ad maieſtatem eius augendam; ac multo magis poſtquam, Agrippa abdicato atque ſepoſito, certum erat, vni ſpem ſucceſſionis incumbere.

16 DATA rurſus poteſtas Tribunicia in quinquennium: delegatus pacandæ Germaniæ ſtatus: Parthorum legati, mandatis Auguſto Romæ redditis, eum quoque adire in prouinciam iuſſi. Sed nuntiata Illyrici defectione, tranſiit ad curam noui belli; quod grauiſſimum omnium externorum bellorum poſt Punica, per XV legiones, paremque auxiliorum copiam, triennio geſſit; in magnis omnium rerum difficultatibus, ſummaque frugum inopia. Et quamquam ſæpius reuocaretur, tamen perſeuerauit: metuens, ne vicinus & præualens hoſtis inſtaret vltro cedentibus. Ac perſeuerantiæ grande pretium tulit; toto Illyrico, quod *inter Italiam, regnumque Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interque Danubium flumen, & ſinum maris Adriatici patet, perdomito, & in *dicionem redacto.

17 CVI gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus acceſſit. Nam ſub id fere tempus Quinctilius Varus, cum tribus legionibus in Germania periit: nemine dubitante, quin victores Germani iuncturi ſe Pannoniis fuerint, niſi debellatum prius Illyricum eſſet. Quas ob res triumphus ei *decretus eſt, multique & magni honores. Cenſuerunt etiam quidam, vt *Pannonicus*, alij vt *Inuictus*, non nulli vt *Pius* cognominaretur. Sed de cognomine interceſſit Auguſtus; *eo contentum repromittens, quod ſe defuncto ſuſcepturus eſſet. Triumphum ipſe diſtulit, mæſta ciuitate clade Variana. Nihilo minus vrbem prætextatus & laurea coronatus intrauit: poſitumque in ſeptis Tribunal, Senatu adſtante, conſcendit: ac medius inter duos COSS. cum Auguſto ſimul ſedit: vnde, populo conſalutato, circum templa *deductus eſt.

18 PROXIMO anno repetita Germania, cum animaduerteret, Varianam cladem temeritate & negligentia ducis accidiſſe, nihil non de *conſilii ſententia egit: ſemper alias ſui arbitrii, contentusque ſe vno, tunc præter conſuetudinem cum pluribus de ratione belli communicauit. Curam quoque ſolito exactiorem præſtitit. Traiecturus Rhenum, commeatum omnem ad certam formulam adſtrictum, non ante transmiſit, quam conſiſtens apud ripam exploraſſet *vehiculorum onera: ne qua *deponerentur, niſi conceſſa aut neceſſaria. Trans Rhenum vero eum vitæ ordinem tenuit, vt ſedens in cæſpite nudo cibum caperet: ſæpe ſine tentorio pernoctaret: præcepta ſequentis diei omnia, & ſi quid ſubiti muneris iniungendum eſſet, per libellos daret: addita monitione, vt de quo quiſque dubitaret, ſe, nec alio interprete, quacumque vel noctis hora vteretur.

19 DISCIPLINAM acerrime exegit; animaduerſionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis; atque etiam legato legionis, quod paucos milites cum liberto ſuo trans ripam venatum miſiſſet, ignominia notato. Prœlia, quamuis minimum fortunæ caſibusq; permitteret, aliquanto conſtantius inibat, quoties lucubrante ſe ſubito, ac nullo propellente, decideret lumen, & exſtingueretur: confidens (vt aiebat) oſtento, ſibi ac maioribus ſuis in omni ducatu expertiſſimo. Sed re proſpere geſta, non multum abfuit quin ab *Rhuteno quodam occideretur: cui

inter

inter proximos verſanti, & trepidatione deтecto, tormentis expreſſa confeſſio eſt cogitati facinoris.

A Germania in vrbem poſt biennium regreſſus, triumphum, quem diſtulerat, egit: proſequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat. Ac priusquam in Capitolium flecteret, deſcendit e curru: ſeq; præſidenti patri ad genua ſubmiſit. *Batonem Pannonium ducem, ingentibus donatum præmiis, Rauennam tranſtulit: gratiam referens, quod ſe quondam eum exercitu iniquitate loci circumcluſum, *paſſus eſſet euadere. Prandium *dein populo mille menſis; & congiarium *trecenos nummos viritim dedit. Dedicauit & Concordiæ ædem, item Pollucis & Caſtoris, ſuo fratriſq; nomine, de manubiis. 20

Ac non multo poſt, lege per COSS. lata, vt prouincias cum Auguſto communiter adminiſtraret, ſimulq; cenſum ageret, condito luſtro in Illyricum profectus eſt. Et ſtatim ex itinere reuocatus, iam quidem affectum, ſed tamen ſpirantem adhuc Auguſtum reperit: fuitque vna ſecreto per totum diem. Scio vulgo perſuaſum, quaſi egreſſo poſt ſecretum ſermonem Tiberio, vox Auguſti per cubicularios excepta ſit: *miſerum populum Romanum, qui ſub tam lentis maxillis *erit.* Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidiſſe, Auguſtum palam nec diſſimulanter morum eius *diritatem adeo improbaſſe, vt non numquam remiſſiores hilarioreſque ſermones ſuperueniente eo abrumperet: ſed expugnatum precibus vxoris, adoptionem non abnuiſſe: vel etiam ambitione tractum, vt tali ſucceſſore deſiderabilior ipſe quandoque fieret. Adduci tamen nequeo, quin exiſtimem, circumſpectiſſimum & prudentiſſimum principem, in tanto præſertim negotio, nihil temere feciſſe; ſed vitiis virtutibuſque Tiberii perpenſis, potiores duxiſſe virtutes: præſertim cum & reipub. cauſſa adoptare ſe eum pro concione iurauerit; & epiſtolis aliquot, vt peritiſſimum rei militaris, vtque vnicum populi R. præſidium, proſequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc inde ſubieci: *Vale iucundiſſime Tiberi, & *rem gere feliciter, *ἐμοὶ καὶ ταῖς μούσαις στρατηγῶν. Iucundiſſime, &, ita ſim felix, vir fortiſſime, & dux *νομιμώτατε. Vale, & ordinem æſtiuorum tuorum. Ego vero, mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates, καὶ τοσαύτης ῥᾳθυμίας τῶν στρατευομένων, non potuiſſe quemquam prudentius gerere ſe, quam tu geſſeris, exiſtimo. Hi quoque qui tecum fuerunt omnes, confitentur verſum illum in te poſſe dici; V*nus homo nobis vigilando reſtituit rem. *Sine*, inquit, *quid incidit, de quo ſit cogitandum diligentius, ſiue quid ſtomachor valde, medius fidius, Tiberium meum deſidero: ſuccurretque verſus ille Homericus, *τούτου δ' ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι. Attenuatum te eſſe continuatione laborum, cum audio & lego, Di me perdant, niſi *cohorreſcit corpus meum: teque rogo vt parcas tibi: ne, ſi te languere audierimus, & ego & mater tua exſpiremus, & de ſumma imperii ſui populus R. periclitetur. Nihil intereſt, valeam ipſe, necne, ſi tu *non valebis: Deos obſecro, vt te nobis conſeruent, & valere nunc & ſemper patiantur: ſi non populum R. peroſi ſunt.* 21

EXCESSVM Auguſti non prius palam fecit, quam Agrippa iuuene interempto. *Hunc Tribunus militum, cuſtos appoſitus, occidit; lectis codicillis, quibus vt id faceret, iubebatur. quos codicillos dubium fuit, Auguſtus ne moriens reliquiſſet, quo materiam tumultus poſt ſe ſubduceret: an nomine Auguſti Liuia, & *ea conſcio Tiberio, an ignaro dictaſſet. Tiberius, renuntianti Tribuno factum eſſe quod imperaſſet, neque imperaſſe ſe, & redditurum eum Senatui rationem reſpondit; inuidiam ſcilicet in præſentia vitans. Nam mox ſilentio [rem] oblitterauit. 22

IVRE autem Tribuniciæ poteſtatis coacto Senatu, inchoataque allocutione *de republica, derepente, velut impar dolori, congemuit: vtque non ſolum vox, ſed [vt] & ſpiritus deficeret, optauit: ac perlegendum librum Druſo filio tradidit. Illatum deinde Auguſti teſtamentum, non admiſſis ſignatoribus niſi Senatorii ordinis, ceteris extra Curiam ſigna agnoſcentibus, *recitauit per libertum. Teſtamenti initium fuit: *Quoniam *ſiniſtra fortuna Caium & Lucium filios mihi eripuit; Tiberius Cæſar mihi ex parte dimidia & ſextante heres eſto.* Quo & ipſo aucta eſt ſuſpicio opinantium, ſucceſſorem adſcitum eum neceſſitate magis quam iudicio; quando ita præfari non abſtinuerit. 23

PRINCIPATVM, quamuis neque *occupare confeſtim, neque agere dubitaſ- 24

ſet, * & ſtatione militum, hoc eſt, vi & ſpecie dominationis aſſumta, diu tamen recuſauit: impudentiſſimo animo nunc adhortantes amicos increpans, vt ignaros quanta bellua eſſet Imperium; nunc precantem Senatum, & procumbentem ſibi ad genua, ambiguis reſponſis, & callida cunctatione ſuſpendens: vt quidam patientiam rumperent, atque vnus in tumultu proclamaret, *Aut agat, aut deſiſtat*: alter coram exprobraret, ceteros quod polliciti ſint, tarde præſtare; ſe ipſum quod præſtet, tarde polliceri. Tamdem quaſi coactus, & querens miſeram & oneroſam iniungi ſibi ſeruitutem, recepit Imperium: nec tamen aliter, quam vt depoſiturum ſe quandoque ſpem faceret. Ipſius verba ſunt * hæc; *Dum veniam ad id tempus, quo vobis æquum poßit videri, dare vos aliquãm ſenectuti meæ requiem.*

25 CVNCTANDI cauſſa erat, metus vndique imminentium diſcriminum: vt ſæpe lupum ſe auribus tenere diceret. Nam & ſeruus Agrippæ, Clemens nomine, non contemnendam manum in vltionem domini compararat: & L. Scribonius Libo, vir nobilis, res nouas clam moliebatur: & duplex ſeditio militum, in Illyrico & in Germania, exorta eſt. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem: ante omnia, vt æquarentur ſtipendio * prætoriani Germanicianis. Quidam etiam principem detrectabant non a ſe datum: ſummaque vi Germanicum, qui tum his præerat, ad capeſſendam remp. perurgebant; quamquam obfirmate reſiſtentem. Quem maxime caſum timens, partes ſibi, quas Senatui liberet, tuendas in rep. depopoſcit: quãdo vniuerſæ ſufficere * ſolus nemo poſſet; niſi cum altero, vel etiam cum pluribus. Simulauit & valetudinem; quo æquiore animo Germanicus celerem * ſucceſſorem, vel certe ſocietatem principatus, opperiretur. Compoſitis ſeditionibus, Clementem quoque fraude deceptum, redegit in poteſtatem: Libonem, ne quid in nouitate acerbius fieret, ſecundo demum anno in Senatu coarguit: medio temporis ſpatio tantum cauere contentus. Nam & inter Pontifices ſacrificanti ſimul, pro ſeceſpita plumbeum cultrum ſubiiciendum curauit: & ſecretũ petenti, non niſi adhibito Druſo filio, dedit: dextramque obambulantis, veluti incumbens, quoad perageretur ſermo, continuit.

26 VERVM liberatus metu, ciuilem [ſe] admodum inter initia, ac * paullo minus quam priuatum egit. Ex plurimis maximiſque honoribus, præter paucos & modicos, non recepit. Natalem ſuum plebeiis incurrentem Circenſibus, vix vnius bigę adiectione honorari paſſus eſt. Templa, flamines, ſacerdotes decerni ſibi prohibuit: etiam ſtatuas atq; imagines, niſi permittente ſe poni: permiſitq; ea ſola conditione, ne inter ſimulacra deorum, ſed inter ornamenta ædium ponerentur. Interceſſit & quo minus in acta ſua iuraretur: & ne menſis September Tiberius, October Liuius vocarentur. Prænomen quoque *Imperatoris*, cognomenq; *Patris patriæ*, & ciuicam in veſtibulo coronam recuſauit. Ac ne *Augusti* quidem nomen, quamquam hereditarium, vllis niſi ad reges ac dynaſtas epiſtolis addidit. Nec amplius quam * omnino tres Conſulatus, vnum paucis diebus, alterum tribus menſibus, tertium abſens vſque in Idus Maias geſſit.

27 ADVLATIONES adeo auerſatus eſt, vt neminem Senatorum, aut officii aut negotii cauſſa, ad lecticam ſuam admiſerit: Conſularem vero, ſatisfacientem ſibi, ac per genua orare conantem, ita ſuffugerit, vt caderet ſupinus: atq; etiam, ſi quid in ſermone, vel in continua oratione blandius de ſe diceretur, non dubitaret interpellare, ac reprehendere, & commutare continuo. *Dominus* appellatus a quodam, denuntiauit, ne ſe amplius contumeliæ cauſſa nominaret. Alium dicentem *ſacras eius occupationes*: & rurſus alium, *auctore eo* Senatum ſe adiiſſe, verba mutare: & pro auctore, ſuaſorem; pro ſacris, laborioſas dicere coëgit.

28 * SED aduerſus conuitia, malosq; rumores, & famoſa de ſe ac ſuis carmina, firmus ac patiens ſubinde iactabat: *In ciuitate libera, linguam mentemque liberas eſſe debere.* Et quondam Senatu cognitionem de eiuſmodi criminibus ac reis flagitante: *Non tantum*, inquit, *otij habemus, vt implicare nos pluribus negotiis debeamus.* * *Si hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis: omnium inimicitiæ hoc prætextu ad vos deferentur.* Extat & ſermo eius in Senatu perciuilis: * *Si quidem locutus aliter fuerit, dabo operam vt rationem factorum meorum dictorumque reddam: ſi perſeuerauerit, inuicem eum odero.*

ATQVE

ATQVE hæc eo notabiliora erant, quod ipſe in appellandis venerandisque [&] 29
ſingulis & vniuerſis, prope exceſſerat humanitatis modum. Diſſentiens in Curia a* Q. Haterio, *Ignoſcas*, inquit, *rogo, ſiquid aduerſus te liberius, ſicut Senator, dixero.* *Et inde omnes alloquens*, dixit; *Et nunc & ſæpe alias P. C. bonum & ſalutarem principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſeruire debere, & vniuerſis ciuibus. ſæpe & plerumque etiam ſingulis, neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos, & æquos, & fauentes vos habui dominos, & adhuc habeo.*

QVIN etiam ſpeciem libertatis quamdam induxit, conſeruatis Senatui ac Ma- 30
giſtratibus, & Maieſtate priſtina, & poteſtate. neque tam paruum quidquam, neque tam magnum publici priuatique negotij fuit, de quo non ad P. C. referretur: De vectigalibus ac monopoliis, de exſtruendis reficiendisue operibus, etiam de legendo vel exauctorando milite, ac legionum & auxiliorum deſcriptione: denique quibus Imperium prorogari, aut extraordinaria bella mandari; quid &* quam formam legum litteris reſcribi placeret. Præfectum alæ, de vi & rapinis reum, cauſſam in Senatu dicere coëgit. Numquam Curiam, niſi ſolus intrauit: lectica quondam introlatus æger, comites a ſe remouit.

QVÆDAM aduerſus ſententiam ſuam decerni, ne queſtus quidem eſt. Negan- 31
te eo, deſtinatos Magiſtratus abeſſe oportere, vt præſentes honori acquieſcerent, Prætor deſignatus, liberam legationem impetrauit. Iterum *cenſente, * vt Trebianis legatam in opus noui Theatri pecuniam, ad munitionem viæ transferre concederetur, obtinere non potuit quin rata voluntas legatoris eſſet. Cum Senatus conſultum per diſceſſionem forte fieret, tranſeuntem eum in alteram partem, in qua pauciores erant, ſecutus eſt nemo. Cetera quoque non niſi per Magiſtratus, & iure ordinario agebantur; tanta Coss. auctoritate, vt legati ex Africa adierint eos, querentes trahi ſe a Cæſare, ad quem miſſi forent. Nec mirum: cum palam eſſet, ipſum quoque eiſdem [&] aſſurgere, & decedere via.

CORRIPVIT Conſulares exercitibus præpoſitos, quod non de rebus geſtis Se- 32
natui ſcriberent; quodque de tribuendis quibuſdam militaribus donis ad ſe referrent: quaſi non omnium tribuendorum ipſi ius haberent. Prætorem collaudauit, quod honore inito, conſuetudinem antiquam retuliſſet de maioribus ſuis pro concione memorandi. Quorundam illuſtrium exſequias vſque ad rogum frequentauit. Parem moderationem minoribus quoque [&] perſonis & rebus exhibuit. Cum Rhodiorum Magiſtratus, quod litteras publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant, euocaſſet, ne verbo quidem inſectatus,* ac tantummodo iuſſos ſubſcribere remiſit. Diogenes grammaticus, diſputare ſabbatis Rhodi ſolitus, venientem, vt ſe extra ordinem audiret, non admiſerat; ac per ſeruulum ſuum in ſeptimum diem diſtulerat. Hunc Romæ ſalutandi ſui cauſſa pro foribus adſtantem, nihil amplius, quam vt poſt ſeptimum annum rediret, admonuit. Præſidibus onerandas tributo prouincias ſuadentibus, reſcripſit; * *Boni paſtoris eſſe, tondere pecus, non deglubere.*

*PAVLLATIM principem exercuit, præſtititq;: etſi varium diu, commodio- 33
rem tamen ſæpius, & ad vtilitates publicas proniorem. Ac primo eatenus interueniebat, ne quid perperam fieret. Itaque & conſtitutiones quaſdam Senatus reſcidit: & Magiſtratibus pro Tribunali cognoſcentibus, plerumq; ſe offerebat conſiliarium: aſſidebatque *miſtim, vel ex aduerſo in parte primori. Et ſi quem reorum elabi gratia rumor eſſet, ſubitus aderat: iudicesque aut e plano, aut e quæſitoris Tribunali, legum & religionis, & noxæ, de qua cognoſcerent, admonebat: atque etiam, ſi qua in publicis [moribus] deſidia aut mala conſuetudine* labarent, corrigenda ſuſcepit.

LVDORVM ac munerum impenſas corripuit, mercedibus ſcenicorum *reſciſ- 34
ſis, paribuſque gladiatorum ad certum numerum redactis. Corinthiorum vaſorum pretia in immenſum exarſiſſe, treſque* mulos XXX millibus nummûm veniſſe, grauiter conqueſtus, adhibendum ſupellectili modum cenſuit: annonamq; macelli, Senatus arbitratu, quotannis temperandam: *dato Ædilibus negotio, popinas ganeasque vſque eo inhibendi, vt ne opera quidem piſtoria proponi venalia ſinerent. Et vt parcimoniam publicam exemplo quoque iuuaret, ſollennibus ipſe ce-

nis pridiana ſæpe ac ſemeſa [opſonia] appoſuit, dimidiatumque aprum; affirmans, omnia eadem habere, quæ totum. Quotidiana oſcula prohibuit edicto: item ſtrenarum commercium, ne vltra Kalend. Ianuarias exerceretur. Conſueuerat quadruplam ſtrenam & de manu reddere: ſed offenſus interpellari ſe toto menſe ab iis qui poteſtatem ſui die feſto non habuiſſent, vltra non* reddidit.

35 MATRONAS proſtratæ pudicitiæ, quibus accuſator publicus deeſſet, vt propinqui* maiorum more de communi ſententia coercerent, auctor fuit. Equiti R. *iuriſiurandi gratiã fecit, vt vxorem in ſtupro generi compertam dimitteret, quam ſe numquam repudiaturum ante iurauerat. Feminæ famoſæ, vt ad euitandas legum pœnas iure ac dignitate matronali exſoluerentur, lenocinium profiteri cœperant: &* ex iuuentute vtriuſq; ordinis profligatiſſimus quiſque, quo minus in opera ſcenæ arenæque edenda Senatus conſulto tenerentur, famoſi iudicii notam ſponte ſubibant. Eos eaſque omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet, exſilio affecit. Senatori latum clauum ademit,* cum cognouiſſet ſub Kalend. Iulii demigraſſe in hortos, quo vilius poſt diem ædes in vrbe conduceret. Alium* & Quæſtura remouit, quod vxorem* pridie ſortitione ductam, poſtridie repudiaſſet.

36 EXTERNAS cærimonias, Ægyptios Iudaicosque ritus compeſcuit; coactis qui ſuperſtitione ea tenebantur, religioſas* veſtes cum inſtrumento omni comburere. Iudæorum iuuentutem, per ſpeciem ſacramenti, in prouincias grauioris cæli diſtribuit: reliquos gentis eiuſdem, vel ſimilia ſectantes, vrbe ſubmouit, ſub pœna perpetuæ ſeruitutis, niſi obtemperaſſent. Expulit & mathematicos: ſed deprecantibus, ac ſe artem* deſituros promittentibus, veniam dedit.

37 IN primis tuendæ pacis a graſſaturis ac latrociniis, ſeditionumq; licentia, curam habuit. Stationes militum per Italiam ſolito frequentiores diſpoſuit. Romę caſtra conſtituit, quib. Prætorianæ cohortes, vagæ ante id tempus, & per hoſpitia diſperſæ, cõtinerentur. Populares tumultus exortos grauiſſime coercuit: & ne orirentur, ſedulo cauit. Cæde in Theatro per diſcordiam admiſſa, capita factionũ & hiſtriones, propter quos diſſidebatur, relegauit: nec vt reuocaret, vmquam vllis populi precibus potuit euinci. Cum* Polentina plebs funus cuiuſdam Primipilaris non prius ex foro miſiſſet, quam extorta pecunia per vim heredibus ad gladiatorium munus: cohortẽ ab vrbe, & aliam a Cottii regno, diſſimulata itineris cauſſa, detectis repente armis, *concinentibusque ſignis, per diuerſas portas in opidum immiſit: ac partem maiorem plebis ac Decurionum in perpetua vincula coniecit. Aboleuit & ius moremq; aſylorum, quæ vſquam erant. Cyzicenis in ciues Romanos violentius quædam auſis, publice libertatem ademit, quam Mithridatico bello* meruerant. Hoſtiles motus, nulla poſtea expeditione ſuſcepta, per legatos compeſcuit; nec per eos quidem, niſi cunctanter & neceſſario. Reges infeſtos ſuſpectoſque, comminationibus magis & querelis, quam vi repreſſit. Quoſdam per blanditias atque promiſſa extractos ad ſe, non remiſit: vt* Maraboduum Germanum,* Thraſypolim Thracem, Archelaum Cappadocem; cuius etiam regnum in formam prouinciæ redegit.

38 BIENNIO continuo poſt adeptuñ Imperium, pedem porta non extulit: ſequenti tempore, præterquam in propinqua opida, & cum longiſſime, Antio tenus* nuſquam abfuit. idque perraro, & paucos dies: quamuis prouincias quoque & exercitus reuiſurum ſe ſæpe pronuntiaſſet: & prope quotannis profectionem præpararet, vehiculis comprehenſis, commeatibus per municipia & colonias diſpoſitis. Ad extremum vota pro itu & reditu ſuo ſuſcipi paſſus. vt vulgo iam per iocum* *Callippides* vocaretur: quem curſitare, ac ne cubiti quidem menſuram progredi, prouerbio Græco notatum eſt.

39 SED orbatus vtroque filio, quorum Germanicus in Syria, Druſus Romæ obierat, ſeceſſum Campaniæ petiit: conſtanti & opinione & ſermone pæne omnium, quaſi neque rediturus vmquam, & cito mortem etiam obiturus: quod paullo minus vtrumque euenit. Nam neque Romam amplius rediit: [ſed] & paucos poſt dies iuxta* Terracinam in Prætorio, cui *Spelunca* nomen erat,* incenante eo, complura & ingentia ſaxa* fortuito ſuperne delapſa ſunt: multiſque conuiuatum & miniſtrorum eliſis, præter ſpem euaſit.

PERA-

PERAGRATA Campania, cum Capuæ Capitolium, Nolæ templum Auguſti, 40
quam cauſſam profectionis prætenderat, dedicaſſet, Capreas ſe contulit: præcipue
delectatus inſula, quod vno paruoque litore aditetur, ſepta vndique præruptis im-
menſæ altitudinis rupibus, & profundo *maris. Statimque reuocante aſſidua obte-
ſtatione populo, propter cladem, qua apud Fidenas, ſupra XX hominum millia, gla-
diatorio munere, Amphitheatri ruina perierant, tranſiit in continentem; poteſta-
temque omnibus adeundi ſui fecit: tanto magis quod[ab]vrbe egrediens, ne quis ſe
interpellaret, edixerat, ac toto itinere adeuntes ſubmouerat.

REGRESSVS in inſulam, reipubl. quidem curam vſqueadeo abiecit, vt poſtea 41
non decurias equitum vmquam ſuppleuit; non Tribunos militum, Præfectoſque;
non prouinciarum Præſides vllos mutauerit: Hiſpaniam & Syriam per aliquot an-
nos ſine conſularibus legatis habuerit: Armeniam a Parthis occupari, Mœſiam a
Dacis Sarmatiſque; Gallias a Germanis vaſtari neglexerit: magno dedecore Im-
perii, nec minori diſcrimine.

CETERVM ſecreti licentiam nactus, & quaſi ciuitatis oculis remotus, cuncta 42
ſimul vitia male diu diſſimulata, tandem profudit: de quibus ſigillatim ab exordio
referam. In caſtris tiro etiam tum, propter nimiam vini auiditatem, pro Tiberio,
Biberius; pro Claudio, *Caldius*; pro Nerone, *Mero* vocabatur. Poſtea princeps in
ipſa publicorũ morum *correptione, cum *Pomponio Flacco & L. Piſone, noctem
continuumque biduum epulando potandoque conſumſit: quorum alteri Syriam
prouinciam, alteri Præfecturam vrbis confeſtim detulit; codicillis quoque iucun-
diſſimos & omnium horarum amicos profeſſus. *Sextio Claudio, libidinoſo ac
prodigo ſeni, olim ab Auguſto ignominia notato, & a ſe ante paucos dies apud Se-
natum increpito, cenam ea lege condixit; ne quid ex conſuetudine immutaret aut
demeret: vtque nudis puellis miniſtrantibus cenaretur. Ignotiſſimum Quæſturæ
candidatum nobiliſſimis antepoſuit, ob epotam in conuiuio, propinante ſe vini am-
phoram. *Aſellio Sabino ꟾꟾS. ducenta donauit, pro dialogo, in quo boleti, & fi-
cedulæ, & oſtreæ, & turdi certamen induxerat. Nouum denique officium inſti-
tuit a voluptatibus; præpoſito equite R. *& Cenſorio Priſco.

SECESSV vero Capreenſi, etiam *ſellariam excogitauit ſedem arcanarum libi- 43
dinum; in quam vndiq; conquiſiti puellarum & exoletorum greges, monſtroſique
concubitus repertores, quos *ſpintrias appellabat, triplici ſerie *connexi, inuicem in-
ceſtarent ſe coram ipſo; vt adſpectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plu-
rifariam diſpoſita tabellis ac ſigillis laſciuiſſimarum picturarum & figurarum ador-
nauit, libriſque Elephantidis inſtruxit: ne cui in opera edenda exemplar *imperatæ
ſcenæ deeſſet. In ſiluis quoque ac nemoribus paſſim Venereos locos commentus
eſt, proſtanteſque per antra & cauas rupes, ex vtriuſque ſexus pube, Paniſcorum &
Nympharum habitu; palamque iam & vulgato nomine inſulæ abutentes, **Capri-
neum* dictitabant.

MAIORE adhuc & turpiore infamia flagrauit: vix vt referri audiriue, nedum 44
credi fas ſit. quaſi pueros primæ teneritudinis, quos *piſciculos* vocabat, inſtitueret, vt
natanti ſibi inter femina verſarentur, ac luderent; lingua morſuque ſenſim appe-
tentes; atque etiam quaſi infantes firmiores, nec dum tamen lacte depulſos, ingui-
ni ceu papillæ admoueret; pronior ſane ad id genus libidinis & natura & ætate.
Quare Parrhaſii quoq; tabulam, in qua Meleagro Atalanta [ore] morigeratur, lega-
tam ſibi ſub conditione, vt ſi argumento offenderetur, decies pro ea ꟾꟾS. acciperet:
non modo prætulit, ſed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiam in ſacrificando quon-
dam captus facie *miniſtri, acerram præferentis, nequiſſe abſtinere, quin pæne vix
dum re diuina peracta, ibidem ſtatim ſeductum conſtupraret, ſimulq; fratrem eius ti-
bicinem: atq; vtrique mox, quod mutuo flagitium exprobrabant, crura fregiſſe.

FEMINARVM quoque, & quidem illuſtrium *capitibus quantopere ſolitus ſit 45
illudere, euidentiſſime apparuit, Malloniæ cuiuſdam exitu: *quam perductam, nec
quidquam amplius pati conſtantiſſime recuſantem, delatoribus obiecit: ac ne ream
quidem interpellare deſiit, *Ecquid pœniteret: donec ea, relicto iudicio, domum
ſe *arripuit, ferroque tranſegit; obſcœnitate oris hirſuto atque olido ſeni clare ex-

probrata. Vnde* nota in Atellanico exodio proximis ludis aſſenſu maximo excepta, percrebuit: *Hircum vetulum* capreis naturam ligurrire.*

46 PECVNIÆ parcus ac tenax, comites peregrinationum expeditionumque numquam ſalario, cibariis tantum ſuſtentauit, * vna modo liberalitate ex indulgentia vitrici proſecutus: cum tribus claſſibus factis, pro dignitate cuiuſque, primæ ſexcenta ſeſtertia, ſecundæ quadringenta diſtribuit, ducenta tertiæ: quam non amicorum, ſed * gratorum appellabat.

47 PRINCEPS, neque opera vlla magnifica fecit. Nam & quæ ſola* ſuſceperat, Auguſti templum, reſtitutionemque Pompeiani Theatri, imperfecta poſt tot annos reliquit: neque ſpectacula omnino edidit: & iis quæ ab aliquo ederentur, rariſſime interfuit, ne quid expoſceretur: vtique poſtquam comœdum * Actium coactus eſt manumittere. Paucorum Senatorum inopia ſuſtentata, ne pluribus opem ferret, negauit ſe aliis ſubuenturum: niſi Senatui iuſtas neceſſitatum cauſſas probaſſent. Quo * peracto, pleroſque modeſtia & pudore deterruit: in quibus Ortalum Q. Hortenſii oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore Auguſto, quatuor liberos tulerat.

48 PVBLICE munificentiam bis omnino exhibuit: propoſito * millies LLS. gratuito in triennii tempus: & rurſus quibuſdam dominis inſularum, quæ in monte Cœlio deflagrarant, pretio reſtituto. Quorum alterum magna difficultate nummaria, populo auxilium flagitante, coactus eſt facere: cum per Senatus conſultum ſanxiſſet, vt feneratores duas patrimonii partes in ſolo collocarent, debitores totidem æris alieni ſtatim ſoluerent, nec res expediretur: alterum, ad mitigandam temporum atrocitatem. Quod tamen beneficiũ tanti æſtimauit, vt montem Cœlium appellatione mutata vocari *Auguſtum* iuſſerit. Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtamento legata, nihil vmquam largitus eſt, præterquam ſingula millia denariorũ Prætorianis, quod Seiano ſe non accommodaſſent: & quædã munera Syriacis legionibus, quod ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent: atq; etiam miſſiones veteranorum rariſſimas fecit; ex ſenio mortem, ex morte compendiũ captans. Neq; prouincias quidẽ vlla liberalitate ſubleuauit: excepta Aſia, disiectis terræmotu ciuitatibus.

49 PROCEDENTE mox tempore etiam ad rapinas conuertit [animum.] * Sat conſtat Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu & angore ad faſtidiũ vitæ ab eo actum, & vt ne quo niſi ipſo herede moreretur. Condemnatam & generoſiſſimam feminam Lepidam, in gratiam Quirini conſularis prædiuitis & orbi, qui dimiſſam eam e matrimonio poſt vigeſimum annum veneni olim in ſe comparati arguebat: præterea Galliarum, & Hiſpaniarum, Syriæque, & Græciæ principes, confiſcatos ob tam leue ac tam impudens calumniarum genus, vt quibuſdam non aliud ſit obiectũ, quam quod partem rei ſamiliaris in pecunia haberent. Plurimis etiam ciuitatibus, & priuatis, veteres immunitates, & ius metallorũ ac vectigaliũ adempta. Sed & Vononem regem Parthorum; qui pulſus a ſuis, quaſi in fidem populi R. cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliatum perfidia, & occiſum.

50 ODIVM aduerſus neceſſitudines, in Druſo primum fratre detexit; prodita eius epiſtola, qua ſecum de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat: deinde & in reliquis. Iuliæ vxori tantum abfuit vt relegatæ, quod minimum eſt, officii aut humanitatis aliquid impertiret, vt ex conſtitutione patris vno opido clauſam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui vetuerit: ſed & peculio conceſſo a patre, præbitisque annuis fraudauit, per ſpeciem publici iuris, quod nihil de his Auguſtus teſtamento cauiſſet. Matrem * Liuiam grauatus, velut partes ſibi æquas potentiæ vindicantem, & congreſſum eius aſſiduum vitauit: & longiores ſecretioresque ſermones: ne eius conſiliis, quibus tamen * interdum, & ægre vti ſolebat, regi videretur. * Tulit etiam perindigne, actum a Senatu, vt titulis ſuis quaſi Auguſti, ita & Liuiæ filius adiiceretur. Quare non Parentem patriæ appellari, non vllum inſignem honorẽ recipere publice paſſus eſt. Sed & frequenter * admonuit, maioribus nec feminæ conuenientibus negotiis abſtineret: præcipue vt animaduertit incendio iuxta ædem Veſtæ, & ipſam interueniſſe; populumque & milites, quo enixius opem ferrent, adhortatam, ſicut ſub marito ſolita eſſet.

DEHINC

DEHINC ad ſimultatem vſque proceſſit; hac, vt ferunt, de cauſſa: Inſtanti ſæ- 51
pius, vt ciuitate donatum in decurias allegeret, negauit alia ſe cõditione allecturum, quam ſi pateretur adſcribi albo, extorium id ſibi a matre. At illa* commota, veteres quoſdã ad ſe Auguſti codicillos de acerbitate & intolerantia morum eius,* e ſacrario protulit, atq; recitauit. Hos & cuſtoditos tamdiu, & exprobratos tam* infeſte, adeo grauiter tulit, vt quidam putent inter cauſſas ſeceſſus hanc ei vel præcipuam fuiſſe. toto quidem triennio, quo viuente matre* adfuit, ſemel omnino eam, nec amplius quam vno* die, ac pauciſſimis vidit horis; ac mox, neq; ægre* abeſſe curauit; defunctamque, & dum aduentus ſui ſpem facit, complurium dierum mora, corrupto demum & tabido corpore funeratam, prohibuit conſecrari: quaſi id ipſa mandaſſet. *Teſtamentumque eius pro irrito habuit: omneſque amicitias & familiaritates, etiam quibus ea funeris [ſui] curam moriens demandarat, intra breue tempus afflixit; vno ex his equeſtris ordinis viro & in*antliam condemnato.

FILIORVM neq; naturalem Druſum, neque adoptiuũ Germanicum, patria ca- 52
ritate dilexit; [alterius virtutibus,] alterius vitiis infenſus. Nam Druſus,* animi fluxioris, remiſſioriſque vitæ erat. Itaque ne mortuo quidem perinde affectus eſt: ſed* tantum non ſtatim poſt, a funere ad negotiorum conſuetudinem rediit, iuſtitio longiore inhibito Quin & Ilienſium legatis, paullo ſerius conſolantibus, quaſi oblitterata iam doloris memoria, irridens; ſe quoq; reſpondit vicem eorum dolere, quod egregium ciuem Hectorem amiſiſſent. Germanico vſq; adeo obtrectauit, vt & præclara facta eius pro ſuperuacuis* eleuaret; & glorioſiſſimas victorias, ceu damnoſas reip. increparet. Quod vero Alexandriam, propter immenſam & repentinam famem, inconſulto ſe adiſſet, queſtus eſt in Senatu. Etiam cauſſa mortis fuiſſe ei per Cn. Piſonem legatum Syriæ creditur. quem mox huius criminis reum, putant quidam mandata prolaturum,* niſi ea ſecreta obſtarent, per quæ multifariam* increpitum, & per noctes* crebertime acclamatum eſt; *Redde Germanicum.* Quam ſuſpicionẽ confirmauit ipſe poſtea; coniuge etiam ac liberis Germanici crudelem in modum afflictis.

NVRVM Agrippinam, poſt mortem mariti, liberius quiddam queſtam, manu 53
apprehendit: Græcoque verſu, *Si non dominaris,* inquit, *filiola, iniuriam te accipere exiſtimas?* Nec vllo mox ſermone dignatus eſt. Quondam vero inter cenam, porrecta a ſe poma guſtare non auſam, etiam vocare deſiit; ſimulans, ſe veneni crimine *accerſitum: cum præſtructum vtrumque conſulto eſſet, vt & ipſe tentandi gratia offerret, & illa quaſi certiſſimum exitium caueret. Nouiſſime calumniatus, modo ad ſtatuam Auguſti, modo ad exercitus confugere velle, Pandatariam relegauit: conuitiantique oculum per Centurionem verberibus excuſſit. Rurſus mori inedia deſtinanti, per vim ore diducto, infulciri cibum iuſſit. Sed & perſeuerantem, atque ita abſumtam, crimino ſiſſime inſectatus eſt; cum diem quoque natalem eius inter nefaſtos referendum ſuaſiſſet. Imputauit etiam, quod non laqueo ſtrangulatam in gemonias abiecerit: proque tali clementia interponi decretum paſſus eſt, quo ſibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui donum ex auro ſacraretur.

CVM ex Germanico tres nepotes, Neronem, [&] Druſum, & Caium; ex Druſo 54
vnum Tiberium haberet, deſtitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filiis, Neronem & Druſum, P.C. commendauit: diemque vtriuſque tirocinii, congiario plebi dato, celebrauit. Sed vt comperit ineunte anno, pro eorum quoque ſalute publice vota ſuſcepta; egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, niſi expertis & ætate prouectis: atque ex eo, patefacta interiore animi ſui nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit: variaque fraude inductos, vt & concitarentur ad conuitia, & concitati perderentur, accuſauit per litteras, amariſſime* congeſtis etiam probris: & iudicatos hoſtes fame necauit, Neronem in inſula Pontia, Druſum in ima parte Palatii. Putant Neronem ad voluntariam mortem coactum; cum ei carnifex, quaſi ex Senatus auctoritate miſſus, laqueos & vncos oſtentaret: Druſo autem adeo alimenta ſubducta, vt tomentum e *culcita tentauerit mandere: amborum ſic *reliquiis diſperſis, vt vix quandoque colligi poſſent.

SVPER veteres amicos ac familiares, XX ſibi e numero principũ ciuitatis depo- 55
poſcerat; velut conſiliarios in negotiis publicis. Horum omnium vix duos aut tres in-

columes præſtitit: ceteros, alium alia de cauſſa perculit: inter quos cum plurimorum clade Ælium Seianum: quem ad ſummam potentiam, non tam beneuolentia prouexerat, quam vt eſſet cuius miniſterio ac fraudibus, liberos Germanici circumueniret; nepotemque ſuum ex Druſo filium naturalem, ad ſucceſſionem Imperii confirmaret.

56 NIHILO lenior in conuictores Græculos, quibus vel maxime acquieſcebat. Zenonem quemdam exquiſitius ſermocinantem, cum interrogaſſet, quænam illa tam moleſta dialectos eſſet; & ille reſpondiſſet, Doridem: relegauit* Cynariam: exiſtimans exprobratum ſibi veterem ſeceſſum, quod Dorice Rhodii loquantur. Item cum ſoleret ex lectione quotidiana quæſtiones ſuper cenam proponere; comperiſſetque Seleucum grammaticum a miniſtris ſuis perquirere, quos quoque tempore tractaret auctores, atque ita præparatum venire; primum a contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.

57 SÆVA ac* lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus* Gadareus rhetoricæ præceptor &* proſpexiſſe primus ſagaciter, & aſſimilaſſe aptiſſime viſus eſt; ſubinde in obiurgando appellans eum, πηλὸν αἵματι* πεφυραμένον. Sed aliquanto magis in principe eluxit etiam inter initia, cum adhuc* fauorem moderationis ſimulatione captaret. Scurram, qui prætereunte funere, clare mortuo mandarat, vt nuntiaret Auguſto, nondum reddi legata quæ plebi reliquiſſet; attractum ad ſe, recipere debitum, ducique ad ſupplicium imperauit, & patri ſuo verum referre. Nec multo poſt in Senatu Pompeio cuidam, equiti Romano, quiddam pernegantі, dum vincula minatur, affirmauit fore vt ex Pompeio Pompeianus fieret; acerba cauillatione ſimul hominis nomen inceſſens,* veteremque partium fortunam.

58 SVB idem tempus, conſulente Prætore, an iudicia maieſtatis cogi iuberet: exercendas eſſe leges reſpondit, & atrociſſime exercuit. Statuæ quidam Auguſti caput *demſerat, vt alterius imponeret. Acta res in Senatu: &, quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Damnato reo,* paullatim hoc genus calumniæ eo proceſſit, vt hæc quoque capitalia eſſent: circa Auguſti ſimulacrum ſeruum* cecidiſſe: veſtem mutaſſe: nummo vel anulo effigiem impreſſam, latrinæ aut lupunari intuliſſe; dictũ vllum factumue eius exiſtimatione aliqua læſiſſe. Periit deniq; & is, qui* honores in colonia ſua eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erant.

59 MVLTA præterea, ſpecie grauitatis ac morum corrigendorum, ſed & magis naturæ obtemperans, ita ſæue & atrociter factitauit; vt non nulli verſiculis quoque & præſentia exprobrarent, & futura denuntiarent mala; *Aſper & immitis: breuiter vis omnia dicam? Diſperеam, ſi te mater amare poteſt. Non es eques. quare? non ſunt tibi millia centum: Omnia ſi quæras, & Rhodos exſilium eſt. Aurea mutaſti Saturni ſæcula, Cæſar: Incolumi nam te, ferrea ſemper erunt. Faſtidit vinum, quia* iam ſitit iſte cruorem: Tam bibit hunc auide, quam bibit ante merum. Adſpice felicem ſibi, non tibi Romule Sullam: Et Marium, ſi vis, adſpice; ſed reducem. Nec non Antoni ciuilia bella mouentis, Nec ſemel infectas adſpice cæde manus. Et dic, Roma perit: regnabit ſanguine multo, Ad regnum quiſquis venit ab exſilio.* Quæ primo quaſi ab impatientibus *Romæ dominii, ac non tam ex animi ſententia, quam bile & ſtomacho fingerentur, volebat accipi: dicebatque identidem, *Oderint, dum probent*. Deinde vera plane certaque eſſe, ipſe fecit fidem.

60 IN paucis diebus quam Capreas attigit, piſcatori, qui ſibi ſecretum agenti grandem mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem piſce faciem iuſſit: territus, quod is a tergo inſulæ per aſpera & deuia erepſiſſet ad ſe. Gratulanti autem inter pœnam, quod non & locuſtam, quam prægrandem ceperat, obtuliſſet, locuſta quoque lacerari os imperauit. Militem prætorianum, ob ſurreptum e viridario pauonem, capite* puniit. In quodam itinere lectica, qua vehebatur, vepribus impedita, exploratorem viæ primarum* cohortium Centurionem, ſtratum humi pæne ad necem verberauit.

61 MOX in omne genus crudelitatis erupit, numquam deficiente materia: cum primo matris, deinde nepotum, & nurus; poſtremo Seiani familiares, atq; etiam notos perſequeretur. Poſt cuius interitum vel ſæuiſſimus exſtitit: quo maxime apparuit,

non tam ipſum a Seiano concitari ſolitum,* quam Seiano quærenti occaſiones ſubminiſtraſſe. etſi commentario,* quem de vita ſua ſummatim breuiterq; compoſuit, auſus eſt ſcribere, Seianum ſe puniſſe, quod comperiſſet furere aduerſus* Germanici liberos filii ſui: quorũ ipſe alterum ſuſpecto iam, alterũ oppreſſo demum Seiano interemit. Sigillatim crudeliter facta eius exſequi, longũ* eſt: generatim velut exemplaria ſæuitię enumerare ſat erit. Nullus a pœna hominum ceſſauit dies; ne religioſus quidem ac ſacer. Animaduerſum in quoſdam ineunte anno nouo: accuſati damnatiq; multi cum liberis, atq; etiam vxoribus ſuis. Interdictũ, ne capite damnatos propinqui lugerent: decreta accuſatoribus præcipua præmia, non numquã & teſtibus. Nemini delatorum fides abrogata. Omne crimen pro capitali* receptum, etiã paucorum ſimpliciumq; verborum. Obiectũ eſt poetæ, quod in tragœdia Agamemnonem [probris] laceſſiſſet: obiectũ & hiſtorico, quod Brutum Caſſiumq; vltimos Romanorũ dixiſſet: animaduerſum ſtatim in auctores, ſcriptaq; abolita; quamuis probarentur* aliquot ante annos, etiam Auguſto audiente recitata. Quibuſdã cuſtodię traditis, non modo* ſtudendi ſolatium ademtum, ſed etiam ſermonis & colloquii vſus. Citati ad cauſſam dicendã, partim ſe domi vulnerauerunt, certi damnationis, ſed ad vexationem ignominiamq; vitandam: partim in media Curia venenum hauſerunt; & tamen colligatis vulneribus, ac ſemianimes palpitantesque, in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in gemonias abiectus, vncoque tractus. *Viginti vno die abiecti; [tractique] inter eos pueri, & feminæ. Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet virgines ſtrangulari, vitiatæ prius a carnifice, dein ſtrangulatæ. Mori volentibus, vis adhibita viuendi. Nam mortem adeo leue ſupplicium putabat, vt cum audiſſet vnũ ex reis Carnulium nomine, anticipaſſe eam, exclamauerit; **Carnulius me euaſit.* Et in recognoſcendis cuſtodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatẽ, reſpondit; *Nondum tecum in gratiam redii.* Annalibus ſuis vir conſularis inſeruit, frequenti* quondam conuiuio, cui & ipſe affuerit, interrogatum eum ſubito & clare a quodam* nano adſtante menſæ inter Capreas, cur Paconius maieſtatis reus, tam diu viueret: ſtatim quidem petulantiam linguę obiurgaſſe, ceterum poſt paucos dies ſcripſiſſe Senatui, vt de pœna Paconii quam primum ſtatueret.

AVXIT intenditq; ſæuitiam, exacerbatus indicio de morte filii ſui Druſi: quem 62
cum morbo & intemperantia periiſſe exiſtimaret, vt tamdẽ veneno interemtũ fraude Liuillæ [vxoris] atq; Seiani cognouit, neque tormentis, neq; ſupplicio cuiuſquam pepercit: ſoli huic cognitioni adeo per totos dies deditus & intentus, vt Rhodienſem hoſpitem, quem familiaribus litteris Romam euocarat, adueniſſe ſibi nuntiatum, torqueri ſine mora iuſſerit, quaſi aliquis ex neceſſariis quæſtioni adeſſet: deinde errore detecto, & occidi, ne* diuulgaret iniuriã. Carnificinæ eius oſtenditur locus Capreis, vnde damnatos, poſt longa & exquiſita tormenta, præcipitari coram ſe in mare iubebat; excipiente claſſiariorum manu, & contis atque remis elidente cadauera; ne cui reſidui ſpiritus quidquam ineſſet. Excogitauerat autem inter genera cruciatus, etiam vt larga meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum ſimul vrinæq; tormento diſtenderet. Quod [&] niſi eum mors præueniſſet, & Thraſillus conſulto (vt aiunt) differre quædam, ſpe longioris vitæ, compuliſſet: plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parſurus creditur; cum & Caium ſuſpectum haberet, & Tiberium vt ex adulterio conceptum aſpernaretur. Nec abhorret a vero: namque idemtidem felicem Priamum vocabat, quod ſuperſtes omnium ſuorum exſtitiſſet.

QVAM vero inter hæc non modo inuiſus ac deteſtabilis, ſed prætrepidus quo- 63
que atque etiam contumeliis obnoxius vixerit, multa indicia ſunt. Haruſpices ſecreto ac ſine teſtibus conſuli vetuit. Vicina vero vrbi oracula etiam diſiicere conatus eſt: ſed maieſtate Prænestinarum ſortium territus, deſtitit; cum obſignatas deuectaſque Romam non reperiſſet in arca, niſi* relatas rurſus ad templum. Vnum & alterum conſulares oblatis prouinciis,* non auſus a ſe dimittere, vſqueadeo detinuit, donec ſucceſſores poſt aliquot annos præſentibus daret: cum interim manente officii titulo, etiam delegaret plurima; aſſidueque illi per legatos & adiutores ſuos exſequenda curarent.

64 NVRVM ac nepotes numquam aliter poſt damnationem, quam catenatos, *obſutaque lectica loco mouit: prohibitis per militem obuiis ac viatoribus reſpicere * vſquam vel conſiſtere.

65 SEIANVM res nouas molientem, quamuis iam & natalem eius publice celebrari, & imagines aureas coli paſſim videret: vix tamdē, & aſtu magis ac dolo, quam principali auctoritate ſubuertit. Nam primo, vt a ſe per ſpeciem honoris dimitteret, collegam ſibi aſſumſit in quincto Conſulatu, quem longo interuallo abſens ob id ipſum ſuſceperat. Deinde ſpe affinitatis ac Tribuniciæ poteſtatis deceptum, inopinantem criminatus eſt pudenda miſerandaque oratione: cum inter alia P.C. precaretur, mitterent alterum e Conſulibus, qui ſenem ſe, & ſolum, in conſpectum eorum cum aliquo [militari] præſidio perduceret. Sic quoque diffidens tumultumq; metuens, Druſum nepotem, quem vinculis adhuc Romæ continebat, ſolui, ſi res poſceret, ducemque conſtitui præceperat. Aptatis etiam nauibus, ad quaſcumq; legiones meditabatur fugam, *ſpeculabundus ex altiſſima rupe* identidem: ſignaque, ne nuntii morarentur, tolli procul, vt* quidque foret factum, mandauerat. Verum & oppreſſa coniuratione Seiani, nihilo ſecurior aut conſtantior, per IX proximos menſes non egreſſus eſt villa, quæ vocatur Iouis.

66 VREBANT inſuper anxiam mentem varia vndiq; conuitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram, vel per libellos in orcheſtra poſitos ingerente. Quibus quidem diuerſiſſime afficiebatur: modo, vt præ pudore ignota & celata cuncta cuperet: non numquam eadem contemneret, & proferret vltro atq; vulgaret. Quin & Artabani Parthorum regis laceratus eſt litteris, parricidia & cædes, & ignauiam & luxuriam obiicientis, monenuiſque vt voluntaria morte, maximo iuſtiſſimoque ciuium odio quamprimum ſatisfaceret. Poſtremo ſemet ipſe pertæſus, talis epiſtolæ principio, tantum non ſummam malorum ſuorum profeſſus eſt:

67 QVID *ſcribam vobis P. C. aut quo modo ſcribam, aut quid omnino non ſcribam, hoc tempore? Di me Deæque** *pænis perdant, quem quotidie perire ſentio; ſi ſcio.* Exiſtimant quidam, præſciſſe hæc eum peritia futurorum: ac multo ante, quanta ſe quandoque acerbitas & infamia maneret, proſpexiſſe. ideoque vt Imperium* iniret, & Patris patriæ appellationē, & ne in acta ſua iuraretur, obſtinatiſſime recuſaſſe: ne mox maiore dedecore impar tantis honoribus inueniretur. Quod ſane & ex oratione eius, quam de vtraque re habuit, colligi poteſt: vel cum ait; * Similem ſe ſemper ſui futurum: nec vmquam mutaturum mores ſuos, quamdiu mentis ſanæ fuiſſet: ſed exempli cauſſa cauendum, ne ſe Senatus in acta cuiuſquam obligaret, qui aliquo caſu mutari poſſet. Et rurſus; *Si quando autem,* * inquit, *de moribus meis, deuotoque vobis animo dubitaueritis: (quod prius quam eueniat, opto vt me ſupremus dies huic mutatæ veſtræ de me opinioni eripiat) nihil honoris** *adiiciet mihi patris appellatio; vobis autem** *exprobrabit, aut temeritatem delati mihi eius cognominis, aut inconſtantiam contrarii de me iudicii.*

68 CORPORE fuit amplo atque robuſto; ſtatura, quæ iuſtam excederet. Latus ab humeris & pectore: ceteris quoque membris vſque ad imos pedes æqualis, & congruens. ſiniſtra manu agiliore ac validiore; articulis ita firmis, vt recens & integrum malum digito terebraret; caput pueri, vel etiam adoleſcentis, talitro vulneraret. Colore erat candido: capillo pone occipitium ſubmiſſiore, vt ceruicem etiam obtegeret; quod gentile in illo videbatur. Facie honeſta: in qua tamen crebri & *ſubtiles tumores; cum prægrandibus oculis; & qui (quod mirum eſſet) noctu etiam & in tenebris viderent, ſed ad breue; & cum primum a ſomno patuiſſent, demum rurſum hebeſcebant. Incedebat ceruice rigida & obſtipa: adducto fere vultu: plerumque tacitus; nullo, aut rariſſimo etiam cum proximis ſermone, eoque tardiſſimo; nec ſine molli quadam digitorum geſticulatione. Quæ omnia ingrata, atque arrogantiæ plena, & animaduertit Auguſtus in eo, & excuſare tentauit ſæpe apud Senatum ac populum; profeſſus naturæ vitia eſſe, non animi. Valetudine proſperrima vſus eſt; tempore quidem principatus pæne toto prope illæſa: quamuis a trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adiumento conſiliove medicorum.

Circa deos ac religiones negligentior: quippe addictus mathematicæ,* per- 69
ſuaſioniſque plenus, cuncta fato agi. Tonitrua tamen præter modum expaueſcebat:
& turbatiore cœlo numquam non coronam lauream* ceruice geſtauit; quod ful-
mine afflari negetur id genus frondis.

Artes liberales vtriuſque generis ſtudioſiſſime coluit. In oratione Latina ſecu- 70
tus eſt Coruinum Meſſallam: quem ſenem adoleſcens obſeruauerat. Sed affectatio-
ne & moroſitate nimia obſcurabat ſtylum: vt aliquanto ex tempore, quam a cura,
præſtantior haberetur. Compoſuit & carmen lyricum; cuius eſt titulus, * *Conque-
ſtio de* * *L. Cæſaris morte.* Fecit & Græca poëmata; imitatus Euphorionem, &* Rhi-
anum, & Parthenium: quibus poetis admodum delectatus, ſcripta eorum, & imagi-
nes, publicis bibliothecis inter veteres & præcipuos auctores dedicauit: & ob hoc
plerique eruditorum certatim ad eum multa de his ediderunt. Maxime tamen cura-
uit notitiam hiſtoriæ fabularis, vſque ad ineptias atque deriſum. Nam & grammati-
cos, quod genus hominum præcipue, vt diximus, appetebat, eiuſmodi fere quæſtio-
nibus experiebatur: Quæ mater Hecubæ, Quod Achilli nomen inter virgines fuiſ-
ſet, Quid Sirenes cantare ſint ſolitæ.* Et quo primum die, poſt exceſſum Auguſti, Cu-
riam intrauit; quaſi pietati ſimul ac religioni ſatisfacturus, Minois exemplo, thure
quidem ac vino, verum ſine tibicine, ſupplicauit: vt ille olim in morte filii.

Sermone Græco quamquam* alias promptus & facilis, non tamen vſquequa- 71
que vſus eſt: abſtinuitque maxime in Senatu: adeo quidem, vt *monopolium* nomina-
turus, prius veniam* poſtularit, quod ſibi verbo peregrino vtendum eſſet: atque etiam
in quodam decreto patrum, cum *ἔμβλημα recitaretur, commutandā* cenſuerit vo-
cem, & pro peregrina noſtratem requirendam; aut, ſi non reperiretur, vel pluribus,
& per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque* Græce teſtimo-
nium interrogatum, niſi Latine reſpondere* vetuit.

Bis omnino toto ſeceſſus tempore, Romam redire conatus, ſemel triremi vſque 72
ad proximos naumachiæ hortos ſubuectus eſt; diſpoſita ſtatione per ripas Tiberis,
quæ obuiam prodeuntes ſubmoueret. iterum, Appia vſque ad ſeptimum lapidem; ſed
proſpectis modo, nec aditis vrbis mœnibus, rediit. Primo, incertum qua de cauſſa:
poſtea, oſtento territus. Erat ei in oblectamentis ſerpens draco: quē ex conſuetudine
manu ſua cibaturus, cum conſumtum a formicis inueniſſet; monitus eſt vt vim mul-
titudinis caueret. Rediens ergo* prope Campaniam Aſturæ, in languorem incidit.
Quo paullum leuatus, Circeios pertendit. Ac, ne quam ſuſpicionem infirmitatis da-
ret, caſtrenſibus ludis* non interfuit ſolum, ſed etiam miſſum in arenam aprū iaculis
deſuper petiit: ſtatimque latere conuulſo, &, vt exæſtuarat, afflatus aura, in grauiorem
recidit morbum. Suſtentauit autem aliquamdiu; quamuis Miſenum vſque deue-
ctus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne conuiuia quidem, ac ceteras vo-
luptates; partim intemperantia, partim diſſimulatione. Nam Chariclem medicum,
quod commeatu abſuturus, e conuiuio egrediens, manum ſibi oſculandi cauſſa ap-
prehendiſſet, exiſtimans tentatas ab eo venas, remanere ac recumbere hortatus eſt,
cenamque protraxit. Nec abſtinuit conſuetudine, quin tunc quoque:* inſtans in me-
dio triclinio, adſtante lictore, ſingulos valere dicentes appellaret.

Interim cum in actis Senatus legiſſet, dimiſſos ac ne auditos quidē quoſdam 73
reos, de quibus ſtrictim, & nihil aliud quam nominatos ab indice ſcripſerat: pro con-
temto ſe habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo deſtinauit; non temere
quidquam, niſi ex tuto auſurus. Sed & tempeſtatibus, & ingraueſcente vi morbi re-
tentus, paullo poſt obiit in villa* Luculliana, octauo & ſeptuageſimo ætatis anno, ter-
tio & vigeſimo Imperii, decimo ſeptimo Kalend. Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, C.
Pontio Nigro Coss. Sunt qui putent venenum ei a Caio datum lentum atque tabi-
ficum. Alii in remiſſione fortuitæ febris cibum deſideranti negatum: non nulli pul-
uinum iniectum, cum extractum ſibi deficienti anulum mox reſipiſcens requiſiſſet.
Seneca eum ſcribit, intellecta defectione, exemtum anulum, quaſi alicui traditu-
rum, parumper tenuiſſe: dein rurſus aptaſſe digito, & compreſſa ſiniſtra manu ia-
cuiſſe diu immobilem; ſubito [que] vocatis miniſtris, ac nemine reſpondente, con-
ſurrexiſſe; nec procul a lectulo deficientibus viribus concidiſſe.

mæ minus congruebat gracilitas crurum; ſed ea quoque paullatim repleta aſſidua equi* vectatione. Poſt cibum hoſtem cominus ſæpe percuſſit. Orauit cauſſis etiam triumphaleis: atque inter cetera ſtudiorum monumenta reliquit & comœdias Græcas. Domi foriſque ciuilis: libera ac fœderata opida ſine lictoribus adibat. Sicubi clarorum virorum ſepulcra cognoſceret, inferias Manibus dabat. Cæſorum clade Variana veteres ac diſperſas reliquias vno tumulo humaturus, colligere ſua manu, & comportare primus aggreſſus eſt. Obtrectatoribus etiam, qualeſcumq; & quantacumque de cauſa nactus eſſet, lenis adeo & innoxius, vt Piſoni decreta ſua reſcindenti, clientelas* diu vexanti, non prius ſuccenſere in animum induxerit, quam veneficiis quoque & deuotionibus impugnari ſe comperiſſet: ac ne tunc quidem vltra progreſſus, quam vt & amicitiam ei more maiorum renuntiaret, mandaretque domeſticis vltionem, ſi quid ſibi accideret.

QVARVM virtutum fructum vberrimum tulit, ſic probatus & dilectus a ſuis, 4
vt Auguſtus (omitto enim neceſſitudines reliquas) diu cunctatus an ſibi ſucceſſorē deſtinaret, adoptandum Tiberio dederit. Sic vulgo fauorabilis, vt plurimi tradant, quoties aliquo adueniret, vel ſicunde diſcederet, pręturba occurrentium proſequentiumue non numquā eum diſcrimen vitæ adiſſe: *e Germania vero, poſt compreſſam ſeditionem, reuertenti, prętorianas cohortes vniuerſas prodiſſe obuiam; quamuis pronuntiatum eſſet, vt duæ tantummodo exirent: *Populi autem Romani ſexum, ætatem, ordinem omnem, vſque ad vicesimum lapidem effudiſſe ſe.

TAMEN longe maiora & firmiora de eo iudicia in morte ac poſt mortem ex- 5
ſtitere. Quo defunctus eſt die, lapidata ſunt templa, ſubuerſæ deûm aræ, Lares a quibuſdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expoſiti. Quin & barbaros ferunt, quibus inteſtinum, quibuſque aduerſus nos bellum eſſet, velut in domeſtico communique mærore, conſenſiſſe ad indutias: Regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & vxorum capita raſiſſe; ad indicium maximi luctus: Regum etiam regem & exercitatione venandi, & conuictu megiſtanum abſtinuiſſe: quod apud Parthos iuſtitii inſtar eſt.

ROMÆ equidem, cum ad primam famam valetudinis attonita & mæſta ciui- 6
tas ſequentes nuntios opperiretur: & repente iam veſperi incertis auctoribus conualuiſſe tandem percrebuiſſet: paſſim cum luminibus & victimis in Capitolium concurſum eſt, ac pæne reuulſæ templi fores, ne quid geſtientes vota reddere* moraretur. Expergefactus e ſomno Tiberius eſt gratulantium vocibus, atque vndiq; concinentium, *Salua Roma, Salua patria; ſaluus eſt Germanicus.* Et vt demum fato functū palam factum eſt, non ſolatiis vllis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauitque etiam per feſtos Decembris menſis dies. Auxit gloriam deſideriumq; defuncti* etiam atrocitas inſequentium temporum; cunctis nec temere opinantibus, reuerentia eius ac metu repreſſam Tiberii ſæuitiam, quæ mox eruperit.

HABVIT in matrimonio Agrippinam, M. Agrippæ & Iuliæ filiam; & ex ea no- 7
uem liberos tulit: quorum duo infantes adhuc rapti; vnus iam puerascens, inſigni feſtiuitate; cuius effigiem habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris Liuia dedicauit; Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam, quotieſcumque introiret, exoſculabatur. Ceteri ſuperſtites patri fuerunt: tres, ſexus feminini, Agrippina, Druſilla, Liuilla, continuo triennio natæ; totidem mares, Nero, & Druſus, & C. Cæſar. Neronem & Druſum Senatus, Tiberio criminante, hoſtes iudicauit.

C. Cæſar natus eſt pridie Kal. Septemb patre ſuo, & C. Fonteio Capitone COSS. 8
Vbi natus ſit, incertū diuerſitas tradentiū facit. Cn. Lentulus Gætulicus, Tiburi genitum ſcribit: Plinius ſecundus in Treueris vico* Ambiatino ſupra Confluentes: addit etiā pro argumento* aras ibi oſtendi inſcriptas, OB AGRIPPINÆ PVERPERIVM. Verſiculi, imperante mox eo diuulgati, apud* hibernas legiones procreatum indicant: *In caſtris natus, patriis nutritus in armis: Iam deſignati principis omen erat.* Ego *in Actis Antii ipſum inuenio editum. Gætulicum refellit Plinius, quaſi mentitum per adulationē; vt ad laudes iuuenis, glorioſiq; principis, aliquid etiam ex vrbe Herculi ſacra ſumeret: abuſumq; audētius, mēdacio quod ante annu fere natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipſe C. Cæſar: de cuius amabili pueritia,

immaturoque obitu ſupra diximus. Plinium arguit ratio temporum. Nam qui res Auguſti memoriæ mandarunt, Germanicum exacto Conſulatu in Galliam miſſum conſentiunt, iam nato Caio. Nec Plinii opinionem inſcriptio aræ quidquam adiuuerit; cum Agrippina bis in ea regione filias enixa ſit; & qualiſcumque partus, ſine vllo ſexus diſcrimine, *puerperium* vocetur: quod antiqui etiam puellas *pueras*, ſicut & *pueros* puellos dictitarent. Exſtat & Auguſti epiſtola ante paucos, quam * obiret, menſes, ad Agrippinam neptem ita ſcripta * de Caio hoc; (neque enim quiſquam iam alius infans nomine pari tunc ſuperetat) *Puerum Caium* XV *Kal. Iunij, ſi Di volent, vt ducerent Talarius &* * *Aſellius, heri cum his conſtitui. Mitto praterea cum eo ex ſeruis meis medicum: quem ſcripſi Germanico, ſi vellet, vt retineret. Valebis mea Agrippina; & dabis operam vt valens peruenias ad Germanicum tuum.* Abunde arbitror * patere, non potuiſſe ibi naſci Caium, quo prope bimulus demum perductus ab vrbe ſit. Verſiculorum quoque fidem eadem hæc eleuant: & eo facilius, quod [hi] ſine auctore ſunt. Sequenda igitur eſt, quæ ſola Actorum reſtat, & publici inſtrumenti auctoritas: præſertim cum Caius Antium, omnibus ſemper locis atque ſeceſſibus prælatum, non aliter quam natale ſolum dilexerit; tradaturque etiam ſedem ac domicilium imperii, tædio vrbis, transferre eo deſtinaſſe.

9 CALIGVLÆ cognomen caſtrenſi * ioco traxit; quia manipulario habitu inter milites educabatur. apud quos quantum præterea per hanc nutrimentorum conſuetudinem amore & gratia valuerit, maxime cognitum eſt: cum poſt exceſſum Auguſti, tumultuantes, & in furorem vſque præcipites, ſolus haud dubie conſpectu ſuo flexit. Non enim prius deſtiterunt, quam * ablegari eum ob ſeditionis periculũ, & in proximam ciuitatem demandari animaduertiſſent. Tunc demum ad pœnitentiam verſi, * repreſſo ac retento vehiculo, inuidiam, quæ ſibi fieret, deprecati ſunt.

10 COMITATVS eſt patrem * & in Syriaca expeditione. Vnde reuerſus, primum in matris; deinde ea relegata, in Liuiæ Auguſtæ proauiæ ſuæ contubernio manſit: quam defunctam, prætextatus etiam tum, pro Roſtris laudauit. tranſiitque ad Antoniam auiam: & * inde viceſimo ætatis anno accitus Capreas a Tiberio, vno atque eodem die togam ſumſit, barbamque poſuit; ſine vllo honore, qualis contigerat tirocinio fratrum eius. Hic omnibus inſidiis tentatus elicientium cogentiumque ſe ad querelas, nullam vmquã occaſionem dedit; perinde oblitterato ſuorum caſu, ac ſi nihil cuiquam accidiſſet: quæ vero ipſe pateretur, incredibili diſſimulatione * tranſmittens. Tantique in auum, & * qui iuxta erant, obſequii, vt non immerito ſit dictum; Nec ſeruum meliorem vllum, nec deteriorem dominum fuiſſe.

11 NATVRAM tamen ſæuam atque probroſam, ne tunc quidem inhibere poterat; quin & animaduerſionibus, pœniſque ad ſupplicium datorum, cupidiſſime * intereſſet: & ganeas atque adulteria, * capillamento celatus, & veſte longa, noctibus ambiret: ac ſcenicas ſaltandi canendique artes ſtudioſiſſime appeteret: facile id ſane Tiberio patiente, ſi per has manſuefieri poſſet ferum eius ingenium. quod ſagaciſſimus ſenex ita prorſus perſpexerat, vt aliquoties prædicaret, exitio ſuo omniumque, Caium viuere: & ſe natricem (ſerpentis id genus) populo Romano, Phaëthontem orbi terrarum educare.

12 NON ita multo poſt Iuniam Claudillam, M. Silani nobiliſſimi viri filiam, duxit vxorem. Deinde * augur in locum fratris ſui Druſi deſtinatus, prius quam inauguraretur, ad Pontificatum traductus eſt; inſigni teſtimonio pietatis atque indolis: cum deſerta deſolataq; reliquis ſubſidiis aula, * Seiano vero tunc ſuſpecto, mox & oppreſſo, ad ſpem ſucceſſionis paullatim admoueretur. Quam quo magis confirmaret, amiſſa Iunia ex partu, * Enniam Næuiam Macronis vxorem, qui tum prætorianis cohortibus præerat, ſollicitauit ad ſtuprum; pollicitus & matrimonium ſuum, ſi potitus Imperio fuiſſet: deque ea re & iureiurando & chirographo cauit. Per hanc inſinuatus Macroni, veneno Tiberium aggreſſus eſt, vt quidam opinantur: ſpirantique adhuc, detrahi annulum; &, quoniam ſuſpicionem retinentis dabat, puluinum iuſſit inici: atque etiam fauces manu ſua * oppreſſit: liberto, qui ob atrocitatem facinoris exclamauerat, confeſtim in crucem acto. Nec abhorret a veritate; cum ſint quidam auctores, ipſum poſtea, etſi non de * perfecto, at certe de cogitato

quondam

quondam parricidio profeſſum. Gloriatum* enim eſſe aſſidue, in commemoranda ſua pietate, ad vlciſcendam necem matris & fratrum, introiſſe ſe cum pugione cubiculum Tiberii dormientis: & miſericordia correptum, abiecto ferro receſſiſſe: nec *illum, quamquam ſenſiſſet, aut inquirere quidquam aut exſequi auſum.

13 SIC Imperium adeptus, populum R. *vel, vt ita dicam, hominum genus, voti compotem fecit; exoptatiſſimus princeps* maximæ parti prouincialium, ac militum, *quod infantem plerique cognouerant: ſed & vniuerſæ plebi vrbanæ, ob memoriam Germanici patris, miſerationemque prope afflictæ domus. Itaque vt a Miſeno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tiberii proſequens: tamen inter altaria & victimas, ardenteiſque tædas, denſiſſimo & *lætiſſimo obuiorum agmine inceſſit, ſuper fauſta* nomina *ſidus*, & *pullum*, & *puppum*, & *alumnum* appellantium.

14 INGRESSO [QVE] vrbem, ſtatim conſenſu Senatus, & irrumpentis in Curiam turbæ, irrita Tiberii voluntate, qui teſtamento alterum nepotem ſuum, prętextatum adhuc, coheredem ei dederat, ius arbitriumque omnium rerum illi permiſſum eſt; tanta publica lætitia, vt tribus proximis menſibus, ac ne totis quidem, ſupra centum LX millia victimarum cæſa tradantur. Cum deinde paucos poſt dies in proximas Campaniæ inſulas traieciſſet, vota pro reditu ſuſcepta ſunt: ne minimam quidem occaſionem quoquam omittente in teſtificanda ſollicitudine & cura de incolumitate eius. Vt vero in aduerſam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa Palatium, non defuerunt qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quique capita ſua titulo propoſito vouerent. Acceſſit ad immenſum ciuium amorem notabilis etiam externorum fauor. Namque Artabanus Parthorum rex, odium ſemper contemtumq; Tiberii prę ſe ferens, amicitiam eius vltro petiit: venitque ad colloquium legati conſularis: & transgreſſus Euphratem, aquilas & ſigna Romana, Cæſarumque imagines adorauit.

15 INCENDEBAT & ipſe ſtudia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lacrymis pro concione laudato, funeratoque ampliſſime, confeſtim *Pandateriam, & Pontias, ad transferendos matris fratriſque cineres feſtinauit, tempeſtate turbida, quo magis pietas emineret: adiitque venerabundus, ac per ſemet in vrnas condidit. Nec minore *ſcena Oſtiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi ſubuectos, per ſplendidiſſimũ quemq; equeſtris ordinis, medio ac *frequenti die, duobus *ferculis Mauſoleo intulit. Inferiasque his annua religione publice inſtituit: & eo amplius matri Circenſes, carpentumque quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrem menſem *Germanicum* appellauit. Poſt hæc, Antoniæ auiæ, quidquid vmquam Liuia Auguſta honorum cepiſſet, vno Senatus conſ. congeſſit. Patruum Claudium equitem R. ad id tempus collegam ſibi in Conſulatu aſſumſit. Fratrem Tiberium die virilis togæ adoptauit; appellauitque principem iuuentutis. De ſororibus auctor fuit, *vt omnibus ſacramentis adiiceretur; *Neque me liberoſque meos cariores habeo, quam Caium & ſorores eius.* Item relationibus Conſulum; *Quod bonum felixque ſit C. Cæſari, ſororibusque eius.* Pari popularitate damnatos relegatoſque reſtituit: criminumque, ſi qua reſidua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Commentarios ad matris fratrumque ſuorum cauſſas pertinentes, ne cui poſtmodum delatori aut teſti maneret vllus metus* conuectos in forum, & ante clare obteſtatus Deos, neque legiſſe neque attigiſſe quidquam, concremauit. Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit: contendens nihil ſibi admiſſum, cur cuiquam inuiſus eſſet: negauit [que] ſe delatoribus aures habere.

16 *SPINTRIAS monſtruoſarum libidinum ægre, ne profundo mergeret, exoratus, vrbe ſubmouit. Titi Labieni, Cordi Cremutii, Caſſii Seueri ſcripta Senatusconſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus, lectitarique permiſit: quando maxime *ſua intereſſet, vt facta quæque poſteris tradantur. Rationes Imperii, ab Auguſto proponi ſolitas, ſed a Tiberio intermiſſas, publicauit. Magiſtratibus liberam iurisdictionem, & ſine ſui appellatione, conceſſit. Equites Romanos ſeuere curioſeque, nec ſine moderatione recognouit; palam ademto equo, quibus aut probri aliquid, aut ignominiæ* ineſſet, eorum qui minore culpa tenerentur, nominibus modo in reci-

tatione præteritis. Vt leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores, quinctam decuriam addidit. Tentauit & comitiorum more reuocato, *ſuffragia populo reddere. Legata ex teſtamento Tiberii, quamquam abolito; ſed & * Liuiæ Auguſtæ, quod Tiberius ſuppreſſerat, cum fide, ac ſine calumnia repræſentata perſoluit. *Ducenteſimam auctionum Italiæ remiſit. Multis incendiorum damna ſuppleuit: ac ſi quibus regna reſtituit, * adiecit & fructum omnem vectigaliorum & * redituum medii temporis, vt Antiocho Comageno * ꟾꟾS. millies confiſcatum. Quoque magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinæ * octingenta donauit; quod excruciata grauiſſimis tormentis, de ſcelere patroni reticuiſſet. Quas ob res inter reliquos honores decretus eſt ei clypeus aureus: quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent, Senatu proſequente, nobilibusque pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutum eius canentibus. Decretum autem vt dies, quo cepiſſet Imperium, * *Palilia* vocaretur, velut argumentum rurſus conditæ vrbis.

17 CONSVLATVS quatuor geſſit: primum, ex * Kalend. Ianuariis per duos menſes: ſecundum, ex Kalend. Ianuariis per triginta dies: tertium, vſque in Idus Ianuarii: quartum, vſque in VII Idus eaſdem. Ex omnibus duos nouiſſimos coniunxit: tertium autem Lugduni iniit ſolus: non (vt quidam opinantur) ſuperbia negligentiaue, ſed quod defunctum ſub Kalendarum diem collegam reſciſſe abſens non potuerat. Congiarium populo bis dedit trecenos ꟾꟾS. toties abundantiſſimum epulum Senatui, equeſtrique ordini, etiam coniugibus ac liberis vtrorumque. Poſteriore epulo, forenſia inſuper viris, pueris ac feminis faſcias purpuræ ac conchylii diſtribuit. Et vt lætitiam publicam in perpetuum quoque augeret, adiecit diem Saturnalibus, appellauitque *Iuuenalem*.

18 MVNERA gladiatoria partim in Amphitheatro [Tauri,] partim in ſeptis aliquot edidit: quibus inſeruit cateruas Afrorum Campanorumque pugilum, ex vtraq; regione electiſſimorum. Neque ſpectaculis ſemper ipſe præſedit: ſed interdum aut Magiſtratibus, aut amicis præſidendi munus iniunxit. Scenicos ludos & aſſidue, & varii generis, multifariam fecit: * quondam etiam & nocturnos, accenſis tota vrbe luminibus. Sparſit & miſſilia variarum rerum, & panaria cum opſonio viritim diuiſit. Qua epulatione, equiti R. contra ſe hilarius auidiusque veſcenti, partes ſuas miſit: ſed & Senatori ob eamdem cauſſam codicillos, quibus Prętorem eum extra ordinem deſignabat. Edidit & Circenſes plurimos a mane vſque ad veſperam; interiecta modo * Africanarum venatione, modo Troiæ decurſione: * quoſdam autem præcipuos, minio & chryſocolla conſtrato Circo; nec vllis niſi ex ſenatorio ordine aurigantibus. Commiſit & ſubitos; cum * e Gelotiana apparatum Circi proſpicientem pauci ex proximis Mænianis poſtulaſſent.

19 NOVVM præterea, atq; inauditum genus ſpectaculi [excogitauit.] Nam Baiarum medium interuallum, & * Puteolanas moles, trium millium & ſexcentorum fere paſſuum ponte coniunxit, contractis vndiq; onerariis nauibus, & ordine duplici ad ancoras * collocatis, ſuperiectoque [aggere] terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontē vltro citro commeauit, biduo continenti: primo die, phalerato equo, inſignisque quercica corona, & ſecuri, [& cetra,] & gladio, aureaque chlamyde: poſtridie, quadrigario habitu, curriculoque biiugi famoſorum equorum, præ ſe ferens * Darium puerum ex Parthorum obſidibus, comitante prætorianorum agmine, & in * eſſedis cohorte amicorum. Scio pleroſque exiſtimaſſe, talem a Caio pontem excogitatum æmulatione Xerxis; qui non ſine admiratione aliquanto anguſtiorem Helleſpontum contabulauerit: Alios, vt Germaniam & Britanniam, quibus imminebat, alicuius immenſi operis fama territaret. Sed auum meum narrantem puer audiebam, cauſſam operis ab interioribus aulicis proditam, quod Thraſillus mathematicus, anxio de ſucceſſore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmaſſet, nō magis Caium imperaturum, quam per Baianum ſinum equis diſcurſurum.

20 EDIDIT & peregre ſpectacula: in Sicilia Syracuſis * haſticos ludos, & in Gallia Lugduni miſcellos. Sed & certamen quoque Græcæ Latinæque facundiæ. quo certamine ferunt victoribus præmia victos cōtuliſſe, eorumdē & laudes componere

coactos:

coactos: eos autem qui maxime diſplicuiſſent, ſcripta ſua, ſpongia linguaue delere iuſſos; niſi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluiſſent.

OPERA ſub Tiberio ſemiperfecta, templum Auguſti, Theatrumque Pompeii 21 abſoluit. *Inchoauit autem aquæ ductum regione Tiburti, & Amphitheatrum iuxta ſepta: quorum operum a ſucceſſore eius Claudio, alterum peractum, omiſſum alterum eſt. Syracuſis collapſa vetuſtate mœnia, Deorumque ædes refectæ. Deſtinauerat & *Samii Polycratis regiam reſtituere, Mileti Didymeum peragere, in iugo Alpium vrbem condere: ſed ante omnia Iſthmum in Achaia perfodere: miſeratque iam ad dimetiendum opus *primipilarem.

HACTENVS quaſi de principe: reliqua vt de monſtro narranda ſunt. Com- 22 pluribus cognominibus aſſumtis, (nam & *Pius*, & *Caſtrorum filius*, & *Pater exercituum*, & *opt. max. Cæſar* vocabatur) cum audiret forte reges, qui officii cauſſa in vrbem aduenerant, concertantes apud ſe ſuper cenam de nobilitate generis, exclamauit; εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Nec multum abfuit quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemque principatus in regni formam conuerteret. Verum admonitus, & principum & regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatem aſſerere ſibi cœpit. Datoque negotio, vt ſimulacra Numinum, religione & arte præclara, inter quæ *Olympici Iouis, *apportarentur e Græcia; quibus capite demto ſuum *imponeretur: partem Palatii ad forum vſque promouit, atque æde Caſtoris & Pollucis in veſtibulum transfigurata, conſiſtens ſæpe inter fratres deos, *medium ſe adorandum adeuntibus exhibebat: & quidam eum *Latialem Iouem* conſalutauerunt. Templum etiam Numini ſuo proprium, & ſacerdotes, & excogitatiſſimas hoſtias inſtituit. In templo ſimulacrum ſtabat aureum *iconicum: amiciebaturq; quotidie veſte, quali ipſe vteretur. Magiſteria ſacerdotii ditiſſimus quiſque, & ambitione & licitatione maxima, vicibus comparabant. Hoſtiæ erant phœnicopteri, pauones, *tetraones, numidicæ, meleagrides, phaſianæ; quæ generatim per ſingulos dies immolarentur. Et noctibus quidem plenam fulgentemque Lunam inuitabat aſſidue in amplexus atque concubitum: interdiu vero, cum Capitolino Ioue ſecreto fabulabatur, modo inſuſurrans, ac præbens inuicem aures; modo clarius, nec ſine iurgiis. Nam vox comminantis audita eſt; *εἰς γαῖαν Δαναῶν περάω σε: donec exoratus, (vt referebat) & in contubernium vltro inuitatus, ſuper templum diui Auguſti ponte transmiſſo, Palatium Capitoliumque coniunxit. Mox, quo propior eſſet, in area Capitolina nouæ domus fundamenta iecit.

AGRIPPÆ ſe nepotem neque credi, neque dici, ob ignobilitatem eius, vole- 23 bat: ſuccenſebatque, ſi qui vel oratione, vel carmine, imaginibus eum Cæſarum inſererent. Prædicabat autem matrem ſuam ex inceſto, quod Auguſtus cum Iulia filia commiſiſſet, procreatam. Ac non contentus hac Auguſti inſectatione *Actiacas ſingulasque victorias, vt funeſtas populo R. & calamitoſas, vetuit ſollennibus feriis celebrari. Liuiam Auguſtam proauiam *Vlyſſem ſtolatum* identidem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad Senatum epiſtola arguere auſus eſt; quaſi materno auo Decurione Fundano ortam; cum publicis monumentis certum ſit, Aufidium *Lingonem Romæ honoribus functum. Auiæ Antoniæ ſecretum petenti denegauit, niſi vt interueniret Macro præfectus. Ac per iſtiusmodi indignitates & tædia, cauſſa exſtitit mortis; dato *tamen, vt quidam putant, & veneno. Nec defunctæ vllum honorem habuit: proſpexitque e triclinio ardentem rogum. Fratrem Tiberium inopinantem, repente immiſſo Tribuno militum, interemit. Silanum item ſocerum ad necem, ſecandasq; nouacula fauces, compulit: cauſſatus in vtroq;, quod hic ingreſſum ſe turbatius mare non eſſet *ſecutus; ac ſpe occupandi vrbem, ſi quid ſibi per tempeſtates accideret, remanſiſſet: ille, antidotum *oboluiſſet, quaſi ad præcauenda venena ſua ſumtū: cum & Silanus impatientiam nauſeæ vitaſſet, & moleſtiam nauigandi; & Tiberius propter aſſiduam & ingraueſcentē tuſſim medicamento vſus eſſet. Nam ſucceſſorem Imperii Claudium patruum, nō niſi in ludibrium reſeruauit.

CVM omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit: plenoque conuiuio 24 ſingulas *infra ſe viciſſim collocabat, vxore ſupra cubante. Ex his Druſillam vitiaſſe virginem, prætextatus adhuc, creditur: atque etiam in concubitu eius quondam

deprehenſus ab auia Antonia, apud quam ſimul educabantur. Mox * Lucio Caſ-
ſio Longino conſulari collocatam, abduxit, & in modum iuſtæ vxoris propalam
1 habuit. heredem quoque bonorum atque Imperii æger inſtituit. Eadem defun-
cta, iuſtitium indixit: in quo riſiſſe, lauiſſe, cenaſſe cum parentibus, aut coniuge, li-
berisue, capitale fuit. Ac mœroris impatiens, cum repente noctuque profugiſſet
ab vrbe, tranſcurriſſetque Campaniam, Syracuſas petiit. Rurſusque inde propere
rediit, barba capilloque promiſſo. Nec vmquam poſtea, quantiscumque de re-
bus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi per * nomen Druſillæ
deierauit. Reliquas ſorores, nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit; vt quas
2 ſæpe exoletis ſuis proſtrauerit. quo facilius eas in cauſſa * Æmilii Lepidi condemna-
uit; quaſi adulteras, & inſidiarum aduerſus ſe conſcias. nec ſolũ chirographa omnium
requiſita fraude ac ſtupro diuulgauit; ſed & tres gladios in necem ſuam præparatos,
Marti vltori, addito elogio, conſecrauit.

25 MATRIMONIA contraxerit turpius, an dimiſerit, an tenuerit, non eſt facile diſcernere. * Liuiam Oreſtillam C. Piſoni nubentem, cum ad officium & ipſe veniſſet, ad ſe deduci imperauit; intraque paucos dies repudiatam, biennio poſt relegauit: quod repetiſſe vſum prioris mariti tempore medio videbatur. Alii tradunt, adhibitum cenæ nuptiali, mandaſſe ad Piſonem contra accumbentem; *Noli vxorem meam premere:* ſtatimque e conuiuio * abduxiſſe eam ſecum; & proximo die edixiſſe, matrimonium ſibi repertum exemplo Romuli & Auguſti. Lolliam Paullinam, * C. Memmio conſulari, exercitus regenti nuptam, facta mentione auiæ eius, vt quondam pulcerrimæ, ſubito ex prouincia euocauit; ac perductam a marito, coniunxit ſibi; breuique miſſam fecit, interdicto cuiusquam in perpetuum coitu. Cæſoniam, neque facie inſigni, neque ætate integra, matremque iam ex alio viro trium filiarum; ſed luxuriæ ac laſciuiæ perditæ; & ardentius & conſtantius amauit: vt ſæpe chlamyde, peltaque, & galea * comatam, & iuxta adequitantem, militibus oſtenderit; * amicis vero etiam nudam. Quam enixam, vxorio nomine dignatus eſt; vno atque eodem die profeſſus, & maritum ſe eius, & patrem infantis ex ea natæ. Infantem autem, Iuliam Druſillam appellatam, per omnium dearum templa circumferens, Mineruæ gremio impoſuit, alendamque & inſtituendam commendauit. Nec vllo firmiore indicio ſui ſeminis eſſe credebat, quam * feritatis: quæ illi quoque tanta iam tunc erat, vt infeſtis digitis, ora & oculos ſimul ludentium infantium inceſſeret.

26 LEVE ac frigidum ſit his addere, quo propinquos amicosque pacto tractauerit, Ptolemæum regis Iubæ filium, conſobrinum ſuum; (erat enim & is M. Antonii ex * Selena filia nepos) & in primis ipſum Macronem, ipſam Enniam adiutores Imperii; quibus omnibus pro neceſſitudinis iure, proque meritorum gratia, cruenta mors perſoluta eſt. Nihilo reuerentior leniorue erga Senatum: quosdam ſummis honoribus functos, ad eſſedum ſibi * occurrere togatos per aliquot paſſuum millia; & cenanti, modo ad pluteum, modo ad pedes ſtare ſuccinctos linteo, paſſus eſt: alios cum clam interemiſſet, citare nihilo minus vt viuos perſeuerauit; paucos poſt dies voluntaria morte periiſſe mentitus. COSS. oblitis de natali ſuo edicere, abrogauit Magiſtratum, fuitque per triduum ſine ſumma poteſtate reſpubl. Quæſtorem ſuum, in coniuratione nominatum, flagellauit veſte detracta, ſubiectaque militum pedibus, quo firme verberaturi inſiſterent. Simili ſuperbia violentiaque ceteros tractauit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in Circo loca de media nocte occupantium, omnes fuſtibus abegit. Eliſi[que] per eum tumultum viginti amplius equites R. totidem matronæ ſuper innumeram turbam ceteram. Scenicis ludis, inter plebem & equitem cauſſam diſcordiarum ſerens, * decimas maturius dabat, vt equeſtria ab infimo quoque occuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantiſſimo Sole velis, * emitti quemquam vetabat: remotoque ordinario apparatu, * rabidis feris viliſſimos ſenio confectos, gladiatores quoque pegmares, patresfamiliarum notos, ſed inſignes debilitate aliqua corporis, ſubiiciebat. Ac non numquam horreis præcluſis, [populo] famem indixit.

SÆVITIAM

27 SÆVITIAM * ingenii per hæc maxime oſtendit. Cum ad ſaginam ferarum muneri præparatarum, carius pecudes compararentur, ex noxiis laniandos adnotauit: & cuſtodiarum ſeriem recognoſcens, nullius inſpecto * elogio, ſtans tantummodo intra porticum mediam, * a caluo ad caluum duci imperauit. Votum exegit ab eo qui pro ſalute ſua gladiatoriam operam promiſerat: ſpectauitque ferro dimicantem: nec dimiſit niſi victorem, & poſt multas preces. Alterum, qui ſe periturum ea de cauſſa vouerat, cunctantem, pueris tradidit * verbenatum infulatumque; qui votum repoſcentes, per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honeſti ordinis, deformatos prius ſtigmatum notis, ad metalla & munitiones viarum, aut ad beſtias condemnauit, aut beſtiarum more quadrupedes cauea coercuit, aut medios ſerra diſſecuit. Nec omnes grauibus ex cauſſis; verum male de munere ſuo opinatos, vel quod numquam per Genium ſuum deieraſſent. Parentes, ſupplicio filiorum intereſſe cogebat. Quorum vni valetudinem excuſanti, lecticā miſit: alium e ſpectaculo pœnæ, epulis ſtatim [adhibuit,] atque omni comitate ad hilaritatem & iocos prouocauit. Curatorem munerum ac venationum, per continuos dies in conſpectu ſuo * catenis verberatum, non prius occidit, quam offenſus putrefacti cerebri odore. Atellanæ poetam, ob ambigui ioci verſiculum, media Amphitheatri arena igni cremauit. Equitem R. obiectum feris, cum ſe innocentem proclamaſſet, reduxit: * abſciſſaque lingua, rurſus induxit.

28 REVOCATVM quemdam a vetere exſilio ſciſcitatus, quidnam ibi facere conſueſſet, reſpondente eo per adulationem; *Deos ſemper oraui, vt, quod euenit, periret Tiberius, & tu imperares*: opinans ſibi quoque exſules ſuos mortem imprecari, miſit circum inſulas qui vniuerſos * contrucidarent. Cum diſcerpi Senatorem concupiſſet, ſubornauit qui ingredientem Curiam, repente hoſtem publicum appellantes, inuaderent; graphiisque confoſſum, lacerandum ceteris traderent. Nec ante ſatiatus eſt, quā membra, & artus, & viſcera hominis tracta per vicos, atq; ante ſe cōgeſta vidiſſet.

29 IMMANISSIMA facta augebat atrocitate verborum. Nihil magis in natura ſua laudare ſe ac probare dicebat, quam (vt ipſius verbo vtar) * ἀδιατρεψίαν. Monenti Antoniæ auiæ, tamquam parum eſſet non obedire; *Memento*, ait, * *omnia mihi, & in omnes licere.* Trucidaturus fratrem, quem metu venenorum præmuniri medicamentis ſuſpicabatur; *Antidotum*, inquit, *aduerſus Cæſarem?* Relegatis ſororibus, non ſolum inſulas habere ſe, ſed etiam gladios minabatur. Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ, quam valetudinis cauſſa petierat, propagari ſibi commeatum ſæpius deſiderantem, cum mandaſſet interimi; adiecit, neceſſariam eſſe ſanguinis miſſionem, cui tam diu non * prodeſſet elleborum. Decimo quoque die, numerum puniendorum ex cuſtodia ſubſcribens, * rationem ſe purgare dicebat. Gallis Græciſque aliquot vno tempore condemnatis, gloriabatur Gallogræciam ſeſe ſubegiſſe.

30 NON temere in quemquam, niſi crebris & minutis ictibus animaduerti paſſus eſt; perpetuo notoque iam præcepto; * *Ita feri, vt ſe mori ſentiat.* Punito per errorem nominis alio, quam quem deſtinauerat, ipſum quoque paria meruiſſe dixit. Tragicum illud ſubinde iactabat; *Oderint, dum metuant.* Sæpe in cunctos pariter Senatores, vt Seiani clientes, aut matris ac fratrum ſuorum delatores, inuectus eſt; prolatis libellis quos crematos ſimulauerat, defenſaque Tiberii ſæuitia, quaſi neceſſaria, cum tot criminantibus credendum eſſet. Equeſtrem ordinem, vt ſcenæ arenæque deuotum, aſſidue proſcidit. Infenſus turbæ fauenti aduerſus ſtudium ſuum exclamauit; *Vtinam populus R. vnam ceruicem haberet.* * Cumque Tetrinius latro poſtularetur; & qui poſtularent, Tetrinios eſſe ait. Retiarii tunicati, quinque numero, gregatim dimicantes, ſine certamine vllo totidem ſecutoribus ſuccubuerant: cum occidi iuberentur, vnus reſumta fuſcina, omnes victores interemit. Hanc vt crudeliſſimam cædem & defleuit edicto; & eos qui ſpectare ſuſtinuiſſent, exſecratus eſt.

31 QVERI etiam palam de conditione temporum ſuorum ſolebat; quod nullis calamitatibus publicis inſignirentur. Auguſti * principatum, clade Variana; Tiberii, ruina * ſpectaculorum apud Fidenas, memorabilem factum; ſui obliuionem immi-

nere proſperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, peſtilentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat.

32 Animum quoque remittenti, ludoque & epulis dedito, eadem dictorum factorumque ſæuitia aderat. Sæpe in conſpectu prandentis vel comiſſantis, seriæ quæſtiones per tormenta habebantur. Miles decollandi artifex, quibuscumque e cuſtodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatum ab eo ſignificauimus, cum multos e litore inuitaſſet ad ſe, * repente omnes præcipitauit. Quosdam gubernacula apprehendenteis, contis remisque * detruſit in mare. Romæ publico epulo ſeruum, ob detractam lectis argenteam laminam, carnifici confeſtim tradidit: vt manibus * abſciſſis, atque ante pectus * a collo pendentibus, præcedente titulo, qui cauſſam pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumduceretur. * Myrmillonem e ludo * rudibus ſecum batuentem, & ſponte proſtratum, confodit ferrea ſica, ac more victorum cum palma diſcurrit. Admota altaribus victima, ſuccinctus * poparum habitu, elato alte malleo, cultrarium mactauit. Lautiore conuiuio effuſus ſubito in cachinnos, COSS. qui iuxta cubabant, quidnam rideret, blande quærentibus: *Quid*, inquit, *niſi vno meo nutu iugulari vtrumque veſtrum ſtatim poſſe?*

33 Inter varios iocos, cum aſſiſtens ſimulacro Iouis, Apellem tragœdum conſuluiſſet, vter illi maior videretur, cunctantem flagellis diſcidit: collaudans ſubinde vocem deprecantis, quaſi etiam in gemitu prædulcem. Quoties vxoris vel amiculę collum exoſcularetur, addebat: *Tam bona ceruix, ſimulac iuſſero, demetur.* Quin & ſubinde iactabat, exquiſiturum * ſe vel fidiculis de Cæſonia ſua, * cur eam tantopere diligeret.

34 Nec minore liuore ac malignitate, quam ſuperbia ſæuitiaque, pæne aduerſus * omnis æui homines graſſatus eſt. Statuas virorum illuſtrium, ab Auguſto ex Capitolina area propter anguſtias in Martium campum * collatas, ita ſubuertit atque diſiecit, vt reſtitui * saluis titulis non * valuerint. Vetuitque poſt hac, viuentium cuiquam vsquam ſtatuam, aut imaginem niſi * conſulto ſe & auctore, poni. Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur enim ſibi non licere, dicens, quod Platoni licuiſſet; qui eum e ciuitate, quam conſtituebat, eiecerit. Sed & Virgilii & Titi Liuii ſcripta & imagines, paulum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amouerit: quorum alterum, vt nullius ingenii, minimæque doctrinæ: alterum, vt verboſum in hiſtoria, negligentemque carpebat. De iuris quoque conſultis, quaſi ſcientiæ eorum omnem vſum aboliturus, ſæpe iactauit, * ſe, me hercle, effecturum ne quid reſpondere * poſſit præter * æquum.

35 Vetera familiarum inſignia nobiliſſimo cuique ademit: Torquato torquem; Cincinnato crinem; Cn. Pompeio ſtirpis antiquæ, Magni * cognomen. Ptolemæum, de quo retuli, & acceſſitum e regno, & exceptum honorifice, non alia de cauſſa repente percuſſit, quam quod edente ſe munus, ingreſſum ſpectacula, conuertiſſe hominum oculos fulgore purpureæ abollæ animaduertit. Pulcros, & comatos, quoties ſibi occurrerent, occipitio raſo deturpabat. Erat * Eſius Proculus patre primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem & ſpeciem *coloſſeros* dictus. Hunc e ſpectaculis detractum repente & in arenam deductum, * Thraci, & mox hoplomacho comparauit: bisque victorem, conſtringi ſine mora iuſſit: & pannis obſitum, vicatim circumduci, ac mulieribus oſtendi, deinde iugulari. Nullus denique tam abiectæ conditionis, tamque extremæ ſortis fuit, cuius non commodis obtrectaret. * Nemorenſi regi, quod multos iam annos potiretur ſacerdotio, validiorem aduerſarium ſubornauit. Cum quodam die muneris, eſſedario * Porio, ob proſperam pugnam ſeruum ſuum manumittenti, ſtudioſius plauſum eſſet, ita ſe proripuit e ſpectaculis, vt calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret indignabundus, & clamitans: dominum gentium populum ex re leuiſſima plus honoris gladiatori tribuentem, quam conſecratis principibus, aut præſenti ſibi.

36 Pudicitiæ neque ſuæ, neque alienæ pepercit. M. Lepidum, * Mneſterem pantomimum, quoſdam obſides dilexiſſe fertur, commercio mutui ſtupri. Valerius * Catulus, conſulari familia iuuenis, ſtupratum a ſe, ac latera ſibi contubernio eius defeſſa, etiam vociferatus eſt. Super ſororum inceſta, & notiſſimum proſti-

tutæ

tutæ Pyrallidis amorem, non temere vlla illuſtriore fœmina abſtinuit: quas plerumque cum maritis ad cenam vocatis, prætereque pedes ſuos tranſeuntes, diligenter ac lente, mercantium more conſiderabat; etiam faciem manu alleuans, ſi quæ pudore ſubmitterent. Quoties deinde libuiſſet, egreſſus triclinio, cum maxime placitam ſeuocaſſet, paullo poſt recentibus adhuc laſciuiæ notis, reuerſus vel laudabat palam, vel vituperabat; ſingula *numerans bona malaue corporis atque concubitus. Quibuſdam, abſentium maritorum nomine, repudium ipſe miſit, iuſſitque in acta referri.

*NEPOTINIS ſumtibus omnium prodigorum ingenia ſuperauit; commentus nouum balnearum vſum, portentoſiſſima genera ciborum atque cenarum: vt calidis frigidisque vnguentis lauaretur: pretioſiſſimas margaritas aceto liquefactas ſorberet: conuiuiis ex auro panes & opſonia apponeret: *Aut frugi hominem eſſe oportere* dictitans, *aut Cæſarem*. Quin & nummos non mediocris ſummæ, e faſtigio baſilicæ Iuliæ per aliquot dies ſparſit in plebem. Fabricauit & * δεκήρεις Liburnicas, gemmatis puppibus, verſicoloribus velis; magna thermarum, & porticuum, & tricliniorum laxitate; magnaque etiam vitium & pomiferarum arborum varietate: quibus diſcumbens * de die inter * choros ac ſymphonias, litora Campaniæ peragraret. In exſtructionibus prætoriorum atque villarum omni ratione poſthabita, nihil tam efficere concupiſcebat, quam quod poſſe effici negaretur. Et iactæ itaque moles infeſto ac profundo mari, exciſæ rupes duriſſimi ſilicis, & campi montibus aggere æquati, & complanata foſſuris montium iuga, incredibili quidem celeritate, cum moræ culpa capite lueretur. Ac ne ſingula enumerem, immenſas opes, totumque illud Tiberii Cæſaris, vicies ac ſepties millies L L S. non toto vertente anno abſumſit. 37

EXHAVSTVS igitur atque egens, ad rapinas conuertit animum, vario & exquiſitiſſimo calumniarum, & auctionum, & vectigalium genere. Negabat iure ciuitatem Romanam vſurpare eos, quorum maiores ſibi poſteriſque eam impetraſſent, niſi filii eſſent. Neque enim intelligi debere poſteros vltra hunc gradum. Prolataque diuorum Iulii & Augusti diplomata, vt vetera & obſoleta * deflebat. Arguebat & perperam editos * cenſus, quibus poſtea quacumque de cauſſa quidquam incrementi acceſſiſſet. * Teſtamenta Primipilarium, qui ab initio principatus Tiberii, neque illum neque ſe heredem reliquiſſent, vt ingrata reſcidit. Item ceterorum, vt irrita & vana, * quoſcumque quis diceret herede Cæſare mori deſtinaſſe. Quo metu iniecto, cum iam & ab ignotis inter familiares, & a parentibus inter liberos palam heres nuncuparetur, deriſores vocabat; quod poſt nuncupationem viuere perſeuerarent: & multis venenatas * macteas miſit. Cognoſcebat autem de talibus cauſſis, taxato prius modo ſummæ, ad * quem conficiendum conſideret: confecto demum excitabatur. Ac ne paullulum quidem moræ patiens, ſuper X L reos quondam ex diuerſis criminibus vna ſententia condemnauit: gloriatusque eſt * expergefactæ ſomno Cæſoniæ, quantum egiſſet dum ea meridiaret. Auctione propoſita, reliquias omnium ſpectaculorum ſubiecit, & venditauit; exquirens per ſe pretia, & vsque eo extendens, vt quidam immenſo coacti quædam emere, ac bonis exuti, venas ſibi inciderent. Nota res eſt, Aponio Saturnino inter ſubſellia dormitante, monitum a Caio præconem, ne prætorium virum, crebro capitis motu nutantem ſibi, præteriret: nec licendi finem factum, quoad XIII gladiatores L L S. nonagies ignoranti addicerentur. 38

IN Gallia quoque, cum damnatarum ſororum ornamenta, & ſupellectilem, & ſeruos, atque etiam liberos, immenſis pretiis vendidiſſet: inuitatus lucro, quidquid inſtrumenti veteris aulæ erat, ab vrbe repetiit: comprehenſis ad deportandum meritoriis quoque vehiculis, & piſtrinenſibus iumentis: adeo, vt & panis Romæ ſæpe deficeret, & litigatorum plerique, quod occurrere abſentes ad vadimonium non poſſent, cauſſa caderent. Cui inſtrumento diſtrahendo nihil non fraudis ac lenocinii adhibuit; modo auaritiæ ſingulos increpans, & quod nō puderet eos locupletiores eſſe, quam ſe: modo pœnitentiam ſimulans, quod principalium rerum priuatis copiam faceret. Comperterat prouincialem locupletem ducenta L L S. numeraſſe vocatoribus, vt per fallaciam cōuiuio interponeretur; nec tulerat moleſte tam magno æſtimari honorē cenę ſuę. Huic poſtero die ſedenti in auctione, miſit qui 39

neſcio quid friuoli ducentis millibus traderet; diceretque cenaturum apud Cæſarem, vocatu ipſius.

40 VECTIGALIA noua atque inaudita primum per publicanos, deinde, quia lucrum exuberabat, per Centuriones Tribunosque prætorianos exercuit; nullo rerum aut hominum genere omiſſo, cui non tributi aliquid imponeret. Pro eduliis, quæ tota vrbe venirent, certum * ſtatumque exigebatur. Pro litibus atque iudiciis vbicumque conceptis, quadrageſima ſummæ, de qua litigaretur: nec ſine pœna, ſi quis compoſuiſſe vel donaſſe negotium conuinceretur. Ex gerulorum diurnis quæſtibus pars octaua; ex capturis proſtitutarum, quantum quæque vno concubitu mereret. Additumque ad caput legis, vt tenerentur publico, & quæ meretricium, * quæue lenocinium feciſſent: nec non & matrimonia obnoxia eſſent.

41 * HVIVSMODI vectigalibus indictis, neque propoſitis, cum per ignorantiam ſcripturæ multa commiſſa fierent, tamdem flagitante * populo R. propoſuit quidem legem: ſed & minutiſſimis litteris, & anguſtiſſimo loco; vti ne cui deſcribere liceret. Ac ne quod non manubiarum genus experiretur, lupanar in Palatio conſtituit: * diſtinctisque & instructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus matronæ ingenuique ſtarent, miſit circum fora & baſilicas nomenclatores, ad inuitandos * in libidinem iuuenes ſeneſque: præbita aduenientibus * pecunia fenebris, appoſitique qui nomina palam ſubnotarent, quaſi adiuuantium Cæſaris reditus. Ac ne ex luſu quidem aleæ compendium ſpernens, plus mendacio, atque etiam periurio lucrabatur. Et quondam proximo colluſori demandata vice ſua, progreſſus in atrium domus, cum prætereuntes duos equites R. locupletes ſine mora corripi confiſcarique iuſſiſſet; exſultans rediit, glorianſque numquam ſe proſperiore alea vſum.

42 FILIA vero nata, paupertatem, * nec iam Imperatoria modo, ſed & patria conquerens onera, collationes in alimoniam atque dotem puellæ recepit. Edixit & ſtrenas ineunte anno ſe recepturum: ſtetitque in veſtibulo ædium * Kal. Ianuariis ad captandas ſtipes; quas plenis ante eum manibus ac ſinu, omnis generis turba fundebat. Nouiſſime contrectandæ pecuniæ cupidine incenſus, [ſæpe] ſuper immenſos aureorum aceruos patentiſſimo diffuſos loco, & nudis pedibus ſpatiatus, & toto corpore aliquamdiu volutatus eſt.

43 MILITIAM resque bellicas ſemel attigit, neque ex deſtinato, ſed cum ad viſendum nemus flumenque * Clitumni, Meuaniam proceſſiſſet: admonitus de ſupplendo numero Batauorum, quos circa ſe habebat, expeditionis Germanicæ * impetum cepit: neque diſtulit, ſed legionibus & auxiliis vndique excitis, * delectibus * vndique acerbiſſime actis, contracto & omnis generis commeatu, * quantum numquam ante, iter ingreſſus eſt: confecitque modo tam feſtinanter & rapide, vt prætorianæ cohortes contra morem ſigna iumentis imponere, & ita ſubſequi cogerentur: interdum adeo ſegniter & delicate, vt * octophoro veheretur, atque a propinquarum vrbium plebe verri ſibi vias & conſpergi propter puluerem exigeret.

44 POSTQVAM caſtra attigit, vt ſe acrem & ſeuerum ducem oſtenderet, legatos, qui auxilia ſerius ex diuerſis locis adduxerant, cum ignominia dimiſit. At in exercitu recenſendo, pleriſque Centurionum maturis iam, & non nullis ante pauciſſimos quam conſummaturi eſſent dies, primos pilos ademit; cauſſatus ſenium cuiuſque & imbecillitatem: ceterorum increpita cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad * ſexcentorum millium ſummam recîdit. Nihil autem amplius, quam * Adminio Cinobellini Britannorum regis filio, qui pulſus a patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quaſi vniuerſa tradita inſula, magnificas Romam litteras miſit; * monitis ſæpe latoribus, vt vehiculo ad forum vſque & Curiam pertenderent, nec niſi in æde Martis, ac frequente Senatu, COS S. traderent.

45 MOX deficiente belli materia paucos de cuſtodia Germanos traiici, occulique trans Rhenum iuſſit: ac ſibi poſt prandium, quam tumultuoſiſſime adeſſe hoſtem nuntiari. Quo facto, proripuit ſe cum amicis, & parte equitum prætorianorum, in proximam ſiluam: truncatisque * arboribus, & in modum tropæorum adornatis, * ad lumina reuerſus, eorum quidem qui ſecuti non eſſent, timiditatem & ignauiam corripuit: comites autem & participes victoriæ, nouo genere ac nomine coronarum

donauit;

donauit; quas, diſtinctas Solis ac Lunæ, ſiderumque ſpecie, exploratorias appellauit. Rurſus obſides quoſdam abductos e litterario ludo, clamque præmiſſos, deſerto repente conuiuio cum equitatu inſecutus, veluti profugos ac reprehenſos in catenis reduxit: in hoc quoq; * nimio præter modum intemperans. Repetita cena renuntiantes coactum agmen, ſicut erant, loricatos ad diſcumbendum adhortatus eſt. Monuit etiam notiſſimo Virgilii verſu, Durarent, ſecundisque ſe rebus ſeruarent. Atque inter hæc abſentem Senatum populumque grauiſſimo obiurgauit edicto, quod Cæſare prœliante, & tantis * diſcriminibus obiecto, * intempeſtiua conuiuia, Circum & Theatra, & amœnos ſeceſſus celebrarent.

46 POSTREMO, quaſi perpetraturus bellum, directa acie in litore Oceani, ac baliſtis machiniſque diſpoſitis, nemine gnaro * ac opinante quidnam cœpturus eſſet, repente vt conchas legerent, galeasque & ſinus replerent, imperauit; ſpolia Oceani vocans, Capitolio Palatioque debita. Et in indicium victoriæ altiſſimam turrem excitauit; ex qua, vt [ex] Pharo, noctibus ad regendos nauium curſus, ignes emicarent: pronuntiatoque militi donatiuo, centenis viritim denariis, quaſi omne exemplum liberalitatis ſupergreſſus: *Abite*, inquit, *læti*; *abite locupletes.*

47 CONVERSVS hinc ad curam triumphi, præter captiuos & transfugas barbaros, Galliarum quoq; proceriſſimum quemq;, & (vt ipſe dicebat) ἀξιοθριάμβευτον, ac non nullos ex principibus, legit ac ſepoſuit ad pompam: coegitq; non tantum rutilare & ſummittere comam, ſed & ſermonē Germanicum addiſcere, & nomina barbarica ferre. Præcepit etiam triremes, quibus introierat Oceanū, magna ex parte itinere terreſtri Romam deuehi. Scripſit & procuratoribus, triumphū appararent quā minima ſumma, ſed quantus numquā alius fuiſſet: quando in omniū hominū bona ius * haberent.

48 PRIVSQVAM prouincia decederet, conſilium inīt nefandæ atrocitatis, legiones, quæ poſt exceſſum Auguſti ſeditionem olim mouerant, contrucidandi; quod & patrem ſuum Germanicum ducem, & ſe infantem tunc obſediſſent. Vixque a tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo * potuit modo, quin decimare velle perſeueraret. Vocatos itaq; ad concionem inermes, atque etiam * gladiis diſpoſitis, equitatu armato * circumſedit. Sed cum videret, ſuſpecta re, pleroſq; dilabi ad reſumenda, ſi qua vis fieret, arma, * profugit concione: confeſtimque vrbem petiit, deflexa omni acerbitate in Senatum, cui * animaduertendos tantorum dedecorum rumores palam minabatur; querens inter cetera, fraudatum ſe iuſto triumpho; cum ipſe paullo ante, ne quid de honoribus ſuis ageretur, etiam ſub mortis pœna denūtiaſſet.

49 ADITVS ergo in itinere a legatis ampliſſimi ordinis, vt maturaret orantibus: quam maxima voce, *Veniam*, inquit, *veniam*; *& hic mecum*; capulum gladii crebro verberans, quo cinctus erat. Edixit & reuerti ſe, ſed iis tantum qui optarent, equeſtri ordini & populo. nam ſe neque ciuem, neque principem Senatui amplius fore. Vetuit etiam quemque Senatorum ſibi occurrere: atque * omiſſo vel dilato triumpho, ouans vrbem natali ſuo ingreſſus eſt. Intraque quartum menſem periit, ingentia facinora auſus, & aliquanto maiora moliens. Siquidem propoſuerat Antium, deinde * Alexandriam commigrare, interemto prius vtriusque ordinis electiſſimo quoque. Quod ne cui dubium videatur, in ſecretis eius reperti ſunt duo libelli diuerſo titulo: alteri GLADIVS, alteri PVGIO index erat. Ambo notas & nomina continebant morti deſtinatorum. Inuenta & arca ingens, variorum venenorum plena: quibus mox a Claudio demerſis, infecta maria traduntur non ſine piſcium exitio, quos * enectos æſtus in proxima litora eiecit.

50 STATVRA fuit eminenti, * pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima ceruicis & crurum, & oculis & temporibus concauis, fronte lata & torua; capillo raro, ac circa verticem nullo; hirſutus cetera. quare tranſeunte eo, proſpicere ex ſuperiore parte, aut omnino quacumque de cauſſa capram nominare, criminoſum & * exitiale habebatur. Vultum vero natura horridum ac tetrum, etiam ex induſtria * efferabat, componens ad ſpeculum in omnem terrorem ac formidinem. Valetudo ei * neque corporis, neque animi conſtitit. Puer comitiali morbo vexatus; in adoleſcentia ita patiens laborum erat, vt tamen nō numquam ſubita * defectione ingredi, ſtare, colligere ſemet ac ſufferre vix poſſet. Mentis valetudinē & ipſe ſenſerat

ac ſubinde de ſeceſſu, deque purgando cerebro cogitauit. Creditur potionatus a Cæſonia vxore, amatorio quidem medicamento, ſed quod in furorem verterit. Incitabatur * inſomnio maxime. neque enim plus quam tribus nocturnis horis quieſcebat: ac ne his quidem placida quiete, ſed pauida miris rerum imaginibus; vt qui inter ceteras, pelagi quondam ſpeciem colloquentem ſecum videre viſus ſit. Ideoque magna parte noctis, vigiliæ cubandique tædio, nunc toro reſidens, nunc per longiſſimas porticus vagus, inuocare identidem atque exſpectare lucem conſueuerat.

51 NON immerito mentis valetudini attribuerim diuerſiſſima in eodem vitia, ſummam confidentiam; & contra, nimium metum. Nam qui deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua & * fulgura conniuere, caput obuoluere: ad [vero] maiora, proripere ſe e ſtrato, ſub lectumque condere ſolebat. Peregrinatione quidem Sicilienſi, irriſis multorum locorum miraculis, repente a Meſſana noctu profugit, * Ætnæi verticis fumo ac murmure pauefactus. Aduerſus barbaros quoque minaciſſimus, cum trans Rhenum inter anguſtias denſumque agmen iter eſſedo faceret, dicente quodam, non mediocrem fore conſternationem, ſicunde hoſtis appareat, equum illico conſcendit: ac propere verſus ad pontes, vt eos calonibus & impedimentis ſtipatos reperit, impatiens moræ, per manus ac ſuper capita hominum translatus eſt. Mox etiam audita rebellione Germaniæ, fugam & ſubſidia fugæ, claſſes apparabat; vno ſolatio acquieſcens, * transmarinas * ſibi ſuperfuturas prouincias, ſi victores Alpium iuga, vt Cimbri; vel etiam vrbem, vt Senones quondam, occuparent. vnde credo percuſſoribus eius poſtea conſilium natum, apud tumultuantes [milites] ementiendi, ipſum ſibi manus intuliſſe, nuntio malæ pugnæ perterritum.

52 VESTITV, calceatuque, & cetero habitu, neque patrio, neque ciuili, ac ne virili quidem, ac denique [non] humano ſemper vſus eſt. Sæpe depictas gemmatasque indutus pænulas, manuleatus & armillatus in publicum proceſſit; aliquando ſericatus, & cycladatus: ac modo in crepidis vel cothurnis, modo in * ſpeculatoria caliga; non numquam ſocco muliebri; plerumq; vero * aurea barba, fulmen tenens, * ac fuſcinam, aut caduceum, deorum inſignia: atque etiam Veneris cultu conſpectus eſt. Triumphalem quidem ornatum etiam ante expeditionem aſſidue geſtauit: interdum & magni Alexandri thoracem, repetitum e conditorio eius.

53 * E diſciplinis liberalibus minimum eruditioni, eloquentiæ plurimum attendit, quamtumuis facundus & promtus: vtique ſi perorandum in aliquem eſſet, irato & verba & ſententiæ ſuppetebant: pronuntiatio quoque & vox; vt neque eodem loci præ ardore conſiſteret, & exaudiretur a procul ſtantibus. Peroraturus, ſtricturum ſe lucubrationis ſuæ telum minabatur: lenius comtiusque ſcribendi genus adeo contemnens, * vt Senecam tum maxime placentem, commiſſiones meras [componere.] & arenam eſſe ſine calce diceret. Solebat etiam proſperis oratorum actionibus reſcribere, & magnorum in Senatu reorum accuſationes defenſionesque meditari: ac, prout ſtylus ceſſerat, vel onerare ſententia ſua quemque, vel ſubleuare: equeſtri quoque ordine ad audiendum inuitato per edicta.

54 SED & aliorum generum artes ſtudioſiſſime, * & diuerſiſſimas exercuit. * Thrax & auriga, idem cantor atque ſaltator, batuebat * pugnatoriis armis. Aurigabat exſtructo plurifariam Circo. Canendi ac ſaltandi voluptate ita efferebatur, vt ne publicis quidem ſpectaculis temperaret, quo minus & tragœdo pronuntianti concineret; & geſtum hiſtrionis, quaſi laudans vel corrigens palam effingeret. Nec alia de cauſſa * videtur eo die quo periit, peruigilium indixiſſe, quam vt initium in ſcenam prodeundi licentia temporis auſpicaretur. Saltabat autem non numquam etiam noctu. Et quondam tres conſulares ſecunda vigilia in Palatium accitos, multaque & extrema metuentes, ſuper pulpitum collocauit: deinde repente magno tibiarum & * ſcabellorum crepitu, cum palla tunicaque talari proſiluit; ac deſaltato cantico, abiit. Atque hic tam docilis ad cetera, natare neſciit.

55 QVORVM vero ſtudio teneretur, omnibus ad inſaniam fauit. * Mneſterem pantomimum etiam inter ſpectacula oſculabatur: ac ſi quis ſaltante eo vel * leniter obſtreperet, detrahi iuſſum manu ſua flagellabat. Equiti Romano tumultuanti, per Centurionem denuntiauit, [vt] abiret ſine mora Oſtiam, perferretque ad Ptolemæum

maurum regem in Mauritaniam codicillos ſuos. quorum exemplum erat; *Ei quem iſtuc miſi, neque boni quidquam, neque mali feceris.* * Thraces quoſdam Germanis corporis cuſtodibus præpoſuit. Myrmillonum armaturas * reſcidit. Columbo victori, leuiter tamen ſaucio, venenum in plagam addidit: quod ex eo Columbinum appellauit. ſic certe inter alia venena ſcriptum ab eo repertum eſt. Praſinæ factioni ita addictus & deditus, vt cenaret in ſtabulo aſſidue, & maneret. Agitatori * Cythico comiſſatione quadam in apophoretis vicies LLS. contulit. * Incitato equo, cuius cauſſa pridie Circenſes, ne inquietaretur, viciniæ ſilentium per milites indicere ſolebat, præter equile marmoreum, & præſepe eburneum, præterque purpurea tegumenta, ac monile e gemmis, domum etiam, & familiam, & ſupellectilem dedit; quo lautius nomine eius inuitati, acciperentur: Cōſulatum quoq; traditur deſtinaſſe.

ITA bacchantem atque graſſantem, non defuit pleriſque * animus adoriri. Sed 56
* vna & altera conſpiratione detecta, aliis per inopiam occaſionis cunctantibus, duo conſilium communicauerunt, perfeceruntque; non ſine conſcientia potentiſſimorum libertorum præfectorumque prætorii; quod ipſi quoque, etſi falſo, in quadam coniuratione, quaſi participes nominati, ſuſpectos tamen ſe & inuiſos ſentiebant. Nam & ſtatim ſeductis magnam fecit inuidiam, diſtricto gladio affirmans ſponte ſe periturum, ſi & illis morte dignus videretur: nec ceſſauit ex eo criminari alterum alteri, atq; inter ſe omnes committere. * Cumque placuiſſet * Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi, primas ſibi partes Caſſius Chærea Tribunus cohortis prætoriæ, depopoſcit: quem Caius ſeniorem iam, vt mollem & effeminatum denotare omni probro conſuerat; & modo * ſignum petenti, Priapum aut Venerem dare; modo ex aliqua cauſſa agenti gratias, oſculandam manum offerre * formatam commotamque in obſcenum modum.

FVTVRÆ cædis multa prodigia exſtiterunt. Olympiæ ſimulacrum Iouis, 57
quod diſſolui transferrique Romam placuerat, tantum cachinnum repente edidit, vt machinis labefactis opifices diffugerint. Superuenitque illico quidam, * Caſſius quoque nomine iuſſum ſe ſomnio affirmans immolare taurum Ioui. Capitolium Capuæ Idibus Martiis de cælo tactum eſt: item Romæ cella * Palatini atrienſis. Nec defuerunt qui cōiectarent altero oſtento periculum a cuſtodibus domino portendi: altero, cædem rurſus inſignem, qualis eodem die facta quondam fuiſſet. Conſulenti quoque de genitura ſua, Sulla mathematicus certiſſimam necem appropinquare affirmauit. Monuerunt & * ſortes Antiatinæ, vt a Caſſio caueret. qua cauſſa ille Caſſium Longinum Aſiæ tum proconſulem, occidendum delegauerat; immemor Chæream Caſſium nominari. Pridie quam periret, ſomniauit conſiſtere ſe in cælo iuxta ſolium Iouis: impulſumque ab eo dextri pedis pollice, & in terras præcipitatum. Prodigiorum loco habita ſunt etiam quæ forte illo ipſo die paullo prius acciderant. Sacrificans reſperſus eſt phœnicopteri ſanguine. Et pantomimus * Mneſter tragœdiam ſaltauit, quam olim Neoptolemus tragœdus ludis quibus rex Macedonum Philippus occiſus eſt, egerat. Et cum in * Laureolo mimo, in quo actor * proripiens ſe ruina ſanguinem * vomuit, [vt] plures ſecundarum certatim experimentum artis darent, cruore ſcena abundauit. Parabatur & in noctem ſpectaculum, quo argumenta inferorum per Ægyptios & Æthiopes explicarentur.

NONO Kalendas Februarias, hora * quaſi ſeptima, cunctatus an ad prandium 58
ſurgeret, * marceſcente adhuc ſtomacho pridiani cibi onere, tandem ſuadentibus amicis egreſſus eſt. Cum in crypta, per quam tranſeundum erat, pueri nobiles ex Aſia ad edendas in ſcena operas euocati, præpararentur, vt eos inſpiceret hortareturque, reſtitit: ac, niſi princeps gregis algere ſe diceret, redire ac repræſentare ſpectaculum voluit. Duplex * dehinc fama eſt. alii tradunt alloquenti pueros a tergo Chęream ceruicem gladio cæſim grauiter percuſſiſſe, præmiſſa voce; *Hoc age*. dehinc Cornelium Sabinum, alterum e coniuratis Tribunum, ex aduerſo traieciſſe pectus. alii, Sabinum, ſubmota per conſcios Centuriones turba, ſignum more militiæ petiſſe; & Caio Iouem dante, Chæream exclamaſſe, *Accipe * ratum*: reſpicientique maxillam ictu diſcidiſſe. Iacentem, contractiſque membris clamitantem ſe viuere, ceteri

vulneribus xxx confecerunt. Nam ſignum erat * omnium, * *Repete.* Quidam etiam per obſcena ferrum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarii cum aſſeribus in auxilium accurrerunt: mox Germani, corporis cnſtodes: ac non nullos ex percuſſoribus, quoſdam etiam Senatores innoxios interemerunt.

59 VIXIT annis XXIX: imperauit triennio, & x menſibus, diebusque VIII. Cadauer eius clam in hortos Lamianos aſportatum; & tumultuario rogo ſemiambuſtum leui cæſpite obrutum eſt: poſtea per ſorores ab exſilio reuerſas erutum, * crematum, ſepultumque. Satis conſtat, prius quam id fieret, hortorum cuſtodes vmbris inquietatos: in ea quoque domo in qna occubuerit, nullam noctem ſine aliquo terrore tranſactam, donec ipſa domus incendio conſumta ſit. Periit vna & vxor Cæſonia, gladio a Centurione confoſſa, & filia parieti illiſa.

60 CONDITIONEM temporum illorum etiam per hæc æſtimare quiuis * poſſit. Nam neque cæde vulgara ſtatim creditum eſt: fuitqne ſuſpicio, ab ipſo Caio famam cædis ſimulatam & emiſſam; vt eo pacto erga ſe hominum mentes deprehenderet. Neque coniurati cuiquam Imperium deſtinauerunt. Et Senatus in aſſerenda libertate adeo conſenſit, vt COSS. primo non in Curiam, quia Iulia vocabatur, ſed in Capitolium conuocarent. Quidam vero ſententiæ loco abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuerunt. Obſeruatum autem notatumque eſt in primis, Cæſares omnes quibus Caii prænomen fuit, ferro periiſſe, iam inde ab eo qui Cinnanis temporibus ſit occiſus.

C. SVETONII TRANQVILLI D. CLAVDIVS CÆSAR, V.

1 PATREM Claudii Cæſaris Druſum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia, cum Auguſto grauida nupſiſſet, intra menſem tertium peperit: fuitqne ſuſpicio, ex vitrico per adulterii conſnetudinem procreatum. Statim certe vulgatus eſt verſus Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. Is Druſus in Quæſturæ Præturæq; honore, dux Rhætici, deinde Germanici belli, Oceanum ſeptemtrionalem primus Romanorum ducum nauiganit: trans [q;] Rhenum foſſas noui & immenſi operis effecit, quæ nunc adhuc * *Druſinæ* vocantur. Hoſtem etiam frequenter cæſum, ac penitus in intimas ſolitudines actum, non prius deſtitit inſequi, quam ſpecies barbaræ mulieris humana amplior, victorem tendere vltra ſermone Latino prohibuiſſet. Quas ob res ouandi ius, & triumphalia ornamenta percepit: ac poſt Præturam confeſtim inito Conſulatu, atque expeditione repetita, ſupremum diem morbo * obiit, in æſtiuis caſtris, quæ ex eo * *ſcelerata* ſunt appellata. Corpus eius per municipiorum coloniarumque primores, ſuſcipientibus obuiis ſcribarum decuriis, ad vrbem deuectum, ſepultumque eſt in Martio campo. Ceterum exercitus honorarium ei tumulum excitauit; circa quem deinceps * ſtato die quotannis miles decurreret, Galliarumque ciuitates publice ſupplicarent. Præterea Senatus inter alia complura, marmoreum arcũ cum tropæis via Appia decreuit, & *Germanici* cognomen ipſi poſterisque eius. Fuiſſe autem creditur non minus glorioſi, quam ciuilis animi. Nam ex hoſte ſuper victorias, opima quoque ſpolia captaſſe, ſummoque ſæpius diſcrimine duces Germanorum tota acie inſectatus; nec diſſimulaſſe vmquam, priſtinum ſe reipub. ſtatum, * quandocumque poſſet, reſtiturum. Vnde exiſtimo non nullos tradere auſos, ſuſpectum eum Auguſto, reuocatumque ex prouincia: &, quia cunctaretur, interceptum veneno. Quod equidem magis, ne prætermitterem, retuli, quam quia verum aut veriſimile putem: cum Auguſtus tantopere & viuum dilexerit, vt coheredem ſemper filiis inſtituerit, ſicut quondam in Senatu profeſſus eſt; & defunctum ita pro concione laudauerit, vt deos precatus ſit, ſimiles ei Cæſares ſuos facerent; ſibique tam honeſtum quandoque exitum darent, quam illi dediſſent.

diſſent. Nec contentus, elogium tumulo eius verſibus compoſitis a ſe * inſculpſiſſe, etiam vitæ memoriam * proſa oratione compoſuit. Ex Antonia minore complures quidem liberos tulit; verum tres omnino reliquit, Germanicum; Liuillam, Claudium.

CLAVDIVS natus eſt, * Iulo Antonio, Fabio * Africano COS. Kalend. * Auguſtis, Lugduni, eo ipſo die quo primùm ara ibi Auguſto dedicata eſt; appellatusque *Tiberius Claudius Druſus*. Mox fratre maiore in Iuliam familiam adoptato, *Germanici* cognomen aſſumſit. Infans autem relictus a patre, ac per omne fere pueritiæ atque adoleſcentiæ tempus, variis & tenacibus morbis conflictatus eſt: adeo vt animo ſimul & corpore hebetato, ne progreſſa quidem ætate, vlli publico priuatoque muneri habilis exiſtimaretur. Diu etiam atque * poſt tutelam receptam, alieni arbitrii, & ſub pædagogo fuit: quem barbarum, & olim ſuperiumentarium, ex induſtria ſibi appoſitum, vt ſe quibuscumque de cauſſis quam ſæuiſſime coerceret, ipſe quodam libello conqueritur. Ob hanc eamdem valetudinem, & gladiatorio munere, quod ſimul cum fratre memoriæ patris edebat, palliolatus * nouo more præſedit: & togæ virilis die, circa mediam noctem, ſine ſollenni officio lectica in Capitolium latus eſt. 2

DISCIPLINIS tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrem operam dedit, ac ſæpe experimenta eniusque etiam publicauit. Verum ne ſic quidem quidquam dignitatis aſſequi, aut ſpem de ſe commodiorem in poſterum facere potuit. Mater Antonia portentum eum hominis dictitabat, nec abſolutum a natura, ſed tantum inchoatum: ac ſi quem * ſocordiæ argueret, ſtultiorem aiebat filio ſuo Claudio. Auia Auguſta, pro deſpectiſſimo ſemper habuit: non affari, niſi rariſſime; non monere, niſi acerbo & breui ſcripto, aut per internuntios ſolita. Soror Liuilla, cum audiſſet quandoque imperaturum, tam iniquam & tam indignam ſortem * populo R. palam & clare deteſtata eſt. Nam [&] auunculus maior Auguſtus quid de eo in vtramque partem opinatus ſit, quo certius cognoſcatur, capita ex ipſius epiſtolis poſui. 3

COLLOCVTVS *ſum cum Tiberio, vt mandaſti mea Liuia, quid nepoti tuo Tiberio faciundum eſſet ludis Martialibus. Conſentit autem vterque noſtrum, ſemel eſſe nobis ſtatuendum, quod conſilium in illo ſequamur. Nam ſi eſt* ἄρτιος, *vt ita dicam,* ὁλόκληρος, *quid eſt quod dubitemus, quin per eoſdem articulos & gradus perducendus ſit, per quos frater eius * perductus ſuit? Sin autem* ἠλαττῶσθαι *ſentimus eum,* καὶ βεβλάφθαι καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος, καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, *prabenda materia deridendi & illum & nos non eſt hominibus,* τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτηρίζειν εἰωθόσιν. *Nam ſemper aſtuabimus, ſi de ſingulis articulis temporum deliberabimus,* μὴ * προϋποκειμένου ἡμῖν, *poſſe arbitremur eum gerere honores, nec ne. In præſentia tamen, quibus de rebus conſulis, curare eum ludis Martialibus triclinium ſacerdotum, non diſplicet nobis, ſi eſt paſſurus ſe ab * Silani filio, homine ſibi affini admoneri, ne quid faciat quod * conſpici & derideri poſſit. Spectare eum Circenſes ex puluinari, non placet nobis. expoſitus enim in prima fronte ſpectaculorum conſpicietur. In Albanum montem ire eum, non placet nobis, aut eſſe Romæ Latinarum diebus. Cur enim non præficitur vrbi, ſi poteſt fratrem ſuum ſequi in montem? Habes noſtras, mea Liuia, ſententias; quibus placet ſemel de tota re aliquid conſtitui: ne ſemper inter ſpem & metum fluctuemus. Licebit autem, ſi voles, Antoniæ quoque noſtræ des hanc partem epiſtolæ huius legendam.* 4 * Rurſus [alteris litteris:] *Tiberium adoleſcentem ego vero, dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cenam; ne ſolus cenet cum ſuo Sulpicio & Athenodoro: qui vellem diligentius & minus* μετεώρως *deligeret ſibi aliquem, cuius * motum, & habitum, & inceſſum imitaretur miſellus.* * Ἀτυχεῖ πάνυ ἐν τοῖς σπουδαίοις. *vbi non aberrauit eius animus, ſatis apparet* ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγένεια. Item [tertiis litteris:] *Tiberium nepotem tuum placere mihi declamantem potuiſſe, peream, niſi mea Liuia admiror. Nam qui tam* ἀσαφῶς *loquatur, qui poſſit, cum declamat,* σαφῶς *dicere quæ dicenda ſunt, non video.* Nec dubium eſt, * quin poſt hæc Auguſtus conſtituerit, & reliquerit eum nullo præter auguralis ſacerdotii honore impertitum: * ac ne heredem quidem, niſi inter tertios, ac pæne extraneos, * e parte ſexta nuncuparet; legato [que] non amplius quam octingentorum ſeſtertiorum proſecutus.

TIBERIVS patruus, petenti honores, conſularia ornamenta detulit. Sed inſtan- 5

tius legitimos flagitanti, id ſolum codicillis reſcripſit, quadraginta aureos in Saturnalia &* Sigillaria[ſe] miſiſſe ei. Tunc demum abiecta ſpe dignitatis, ad otium conceſſit; modo in hortis* & ſuburbano, modo in Campaniæ ſeceſſu deliteſcens: atque ex contubernio ſordidiſſimorum hominum, ſuper veterem ſegnitiæ notam, *ebrietatis & aleæ quoque infamiam ſubiit.

6 *CVM interim, quamquam hoc modo agenti, numquam aut officium hominum, aut reuerentia* publica defuit. Equeſter ordo bis patronum eum perferendæ pro ſe legationis elegit: ſemel, cum deportandum Romam corpus Auguſti humeris ſuis a COSS. expoſcerent: iterum, cum oppreſſum Seianum apud eosdem gratularentur. Quin & ſpectaculis aduenienti aſſurgere, & lacernas deponere ſolebant. Senatus quoque, vt ad numerum ſodalium Auguſtalium ſorte ductorum extra ordinem* adiiceretur, cenſuit: & mox, vt domus ei, quam incendio amiſerat, publica impenſa reſtitueretur, dicendæque inter conſulares ſententiæ ius eſſet. Quod decretum abolitum eſt, excuſante Tiberio imbecillitatem eius, ac damnum liberalitate ſua reſarturum pollicente. qui tamen moriens [&] in tertiis heredibus eum ex parte tertia nuncupatum, legato etiam circa* ſeſtertia vicies proſecutus, cõmendauit inſuper exercitibus, [ac] Senatui populoque R. inter ceteras neceſſitudines nominatim.

7 SVB Caio demum fratris filio, ſecundam exiſtimationem circa initia Imperii omnibus lenociniis colligente, honores auſpicatus, Conſulatum geſſit vna per duos menſes: euenitque vt primitus ingredienti cum faſcibus forum, præteruolans aquila dexteriore humero conſideret. Sortitus eſt & de altero Conſulatu in quartum annum: præſeditque non numquam ſpectaculis in Caii vicem, acclamante populo, *Feliciter, partim patruo Imperatoris, partim Germanici fratri.*

8 NEC eo minus contumeliis obnoxius vixit. Nam &, ſi paullo ſerius ad* prædictam cenæ horam occurriſſet, non niſi ægre, & circuito demum triclinio recipiebatur: & quoties poſt cibum* obdormiſceret, quod ei* fere accidebat, olearum ac palmularum oſſibus inceſſebatur: interdum ferula flagroue, velut per ludum, excitabatur a *tropæis. Solebant & manibus ſtertentis ſocci induci, vt repente expergefactus faciem ſibi confricaret.

9 SED ne diſcriminibus quidem caruit. primum, in ipſo Conſulatu, quod Neronis & Druſi fratrum Cæſaris ſtatuas ſegnius locandas ponendasque curaſſet, pæne honore ſubmotus eſt: deinde extraneo, vel etiam domeſticorum aliquo deferente, aſſidue varieque inquietatus. Cum vero detecta eſſet Lepidi & Gætulici coniuratio, miſſus in Germaniam inter legatos ad gratulandum, etiam vitæ periculum adiit; indignante ac fremente Caio, patruum potiſſimum ad ſe miſſum, quaſi ad puerum regendum: adeo vt non defuerint qui traderent, præcipitatum quoque in flumen, ſicut veſtitus aduenerat. Atque ex eo numquam non in Senatu nouiſſimus conſularium ſententiam dixit; ignominiæ cauſſa poſt omnes interrogatus. Etiam cognitio falſi teſtamenti recepta eſt, in quo & ipſe ſignauerat. Poſtremo etiam ſeſtertium octogies pro* introitu noui ſacerdotii coactus impendere, ad eas rei familiaris anguſtias decidit, vt *cum obligatam ærario fidem liberare non poſſet, in vacuum lege prædiatoria* venalis pependerit ſub edicto præfectorum.

10 PER hæc ac talia, maxima ætatis parte transacta, quinquageſimo anno Imperium cepit, quantumuis mirabili caſu. Excluſus inter ceteros ab inſidiatoribus Caii, cum quaſi ſecretum eo deſiderante turbam ſubmouerent, in diætam cui nomen eſt Hermeum, receſſerat. Neque multo poſt, rumore cædis exterritus, prorepſit ad ſolarium proximum: interque prætenta foribus vela ſe abdidit: latentem diſcurrens forte gregarius miles, animaduerſis pedibus, e ſtudio ſciſcitandi quisnam eſſet, agnouit: extractumque, & præ metu ad genua ſibi accidentem, Imperatorem ſalutauit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes, nec quidquam adhuc quam frementes, perduxit. Ab his lecticæ impoſitus, &, quia* ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt, triſtis ac trepidus, miſerante obuia turba, quaſi ad pœnam raperetur inſons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctauit, aliquanto minore ſpe quam fiducia. Nam Conſules cum Senatu & cohortibus vrbanis, forum Capitoliumq; *occuparunt, aſſerturi communem libertatem: accitusq; & ipſe

per

per Tribunum pleb. in Curiam ad ſuadenda quæ viderentur, vi ſe & neceſſitate teneri reſpondit. *Poſtero vero die, Senatu ſegniore in exſequendis conatibus per tædium ac diſſenſionem diuerſa cenſentium, & multitudine quæ circumſtabat, vnum rectorem iam & nominatim expoſcente, * armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt: promiſitque ſingulis * quinadena L L S. primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pigneratus.

11 IMPERIO ſtabilito, nihil antiquius duxit quam id biduum quo de mutando reipubl. ſtatu hæſitatum erat, memoriæ eximere. Omnium itaque factorum dictorumque in eo veniam & obliuionem in perpetuum ſanxit, ac præſtitit; Tribunis modo ac Centurionibus paucis e coniuratorum in Caium numero interemtis, exempli ſimul cauſſa, & quod ſuam quoque cædem depopoſciſſe cognouerat. Conuerſus hinc ad officia pietatis, iuſiurandum neque ſanctius ſibi, neque crebrius instituit, quam per Auguſtum. Auiæ Liuiæ diuinos honores, & Circenſi pompa currum elephantorum * Auguſteo ſimilem, decernendum curauit. Parentibus inferias publicas, & hoc amplius patri Circenſes annuos natali die, matri carpentum * quod per Circum duceretur, & cognomen Auguſtæ, * ab auia recuſatum. Ad fratris memoriam per omnem occaſionem celebratam, comœdiam quoque Græcam Neapolitano certamine * docuit, ac de ſententia iudicum coronauit. Ne Marcum quidem Antonium inhonoratum, ac ſine grata mentione transmiſit; teſtatus quondam per edictum tanto impenſius petere ſe vt natalem patris Druſi celebrarent, quod idem eſſet & aui ſui Antonii. Tiberio marmoreum arcum iuxta Pompeii Theatrum, decretum quidem olim a Senatu, verum omiſſum, peregit. Caii quoque etſi acta omnia reſcidit, diem tamen necis, quamuis exordium principatus ſui, vetuit inter * feſtos referri.

12 * AC in ſemet augendo parcus atque ciuilis, prænomine Imperatoris abſtinuit; nimios honores recuſauit, ſponſalia filiæ, natalemque geniti nepotis, ſilentio ac tantum domeſtica religione tranſegit. Neminem exſulum, niſi ex Senatus auctoritate, reſtituit. Vt ſibi in Curiam Præfectum Prætorii, Tribunoſque militum ſecum inducere liceret; vtque rata eſſent quæ procuratores ſui in iudicando ſtatuerent, precario exegit. Ius nundinarum in priuata prædia a Conſulibus petiit: cognitionibus Magiſtratuum, vt vnus e * conſiliariis, frequenter interfuit. Eoſdem ſpectacula edentes, ſurgens & ipſe cum cetera turba, voce ac manu veneratus eſt. Tribunis pleb. adeuntibus ſe pro Tribunali excuſauit, quod propter anguſtias non poſſet audire eos niſi ſtantes. Quare in breui ſpatio tantum amoris fauoriſque collegit, vt cum profectum eum Oſtiam periiſſe ex inſidiis nuntiatum eſſet, magna conſternatione populus & militem quaſi proditorem, & Senatum quaſi parricidam, diris * exſecrationibus inceſſere non ante deſtiterit, quam vnus atque alter, & mox plures a Magiſtratibus in Roſtra producti, ſaluum & appropinquare confirmarent.

13 NEC tamen expers inſidiarum vſquequaque permanſit; ſed & a ſingulis, & per factionem, & denique ciuili bello infeſtatus eſt. E plebe homo nocte media iuxta cubiculum eius cum pugione deprehenſus eſt: reperti & equeſtris ordinis duo in publico cum dolone ac venatorio cultro præſtolantes; alter, vt egreſſum Theatro; alter, vt ſacrificantem apud Martis ædem adoriretur. Conſpirauerant autem ad res nouas Gallus Aſinius, & * Statilius Coruinus, Pollionis ac Meſſallæ oratorum nepotes, aſſumtis compluribus libertis ipſius atque ſeruis. Bellum ciuile mouit Furius Camillus Scribonianus, Dalmatiæ legatus: verum intra * quinctum diem oppreſſus eſt, legionibus quæ ſacramentum mutauerant, in pœnitentiam religione conuerſis, poſtquam denuntiato ad nouum Imperatorem itinere, caſu quodam * ac diuinitus, neque * aquila ornari, neque ſigna conuelli mouerique potuerunt.

14 CONSVLATVS ſuper priſtinum quatuor geſſit: ex quibus duos primos iunctim; ſequentes per interuallum, quarto * quemque anno, * ſemeſtrem nouiſſimum, bimeſtres ceteros; tertium autem nouo circa principem exemplo, in locum demortui ſuffectus. Ius & Conſul, & extra honorem laborioſiſſime dixit, etiam ſuis ſuorumque diebus ſollennibus, non numquam feſtis quoque antiquitus, & religioſis. Nec ſemper * præſcriptam legum ſecutus duritiam, lenitatemue multa-

rum, ex bono & æquo perinde vt afficeretur, medoratus eſt. Nam & iis qui apud priuatos iudices plus petendo formula excidiſſent, reſtituit actiones, & in maiore fraude conuictos, legitimam pœnam ſupergreſſus, ad beſtias condemnauit.

15 IN cognoſcendo autem ac decernendo mira varietate animi fuit: modo circumſpectus & ſagax; * modo inconſultus ac præceps: non numquam friuolus, amentique ſimilis. Cum decurias rerum actu expungeret, eum qui diſſimulata vacatione, quam beneficio liberorum habebat, reſponderat, vt cupidum iudicandi dimiſit: alium interpellatum ab aduerſariis de propria lite, * negantemque cognitionis rem, ſed ordinarii iuris eſſe, agere cauſſam confeſtim apud ſe coegit, proprio negotio documentum * daturum, quam æquus iudex in alieno negotio futurus eſſet. Feminam non agnoſcentem filium ſuum, dubia vtrimque argumentorum fide, ad confeſſionem compulit, indicto matrimonio iuuenis. * Abſentibus ſecundum præſentes facillime dabat, * nullo delectu culpæ: niſi quis in aliqua neceſſitate ceſſaſſet. Proclamante quodam, præcidendas falſario manus, carnificem ſtatim acciri cum machæra menſaque laniona flagitauit. Peregrinitatis reum, orta inter aduocatos leui cõtentione, rogatumne an palliatum dicere cauſſam oporteret, quaſi æquitatem integram oſtentans, mutare habitum ſæpius, & prout accuſaretur defenderetur ve, iuſſit. De quodam etiam negotio, ita ex tabella pronuntiaſſe creditur, ſecundum eos ſe ſentire, qui vera propoſuiſſent. Propter quæ vſque eo euiluit, vt paſſim ac propalàm contemtui eſſet. * Excuſans quidam teſtem e prouincia ab eo vocatum, negauit præſto eſſe poſſe, diſſimulata diu cauſſa: ac poſt longas demum interrogationes, *mortuus eſt*, inquit, * *Puteolis*. Alius gratias agens, quod reum defendi pateretur, adiecit: *Et tamen fieri ſolet*. Illud quoque a maioribus natu audiebam, adeo cauſſidicos patientia eius ſolitos abuti, vt deſcendentem e Tribunali non ſolum voce reuocarent, ſed & lacinia togæ retenta, interdum pede apprehenſo * retinerent. Ac ne cui hæc mira ſint, litigatori Græculo vox in altercatione excidit, * καὶ σὺ γέρων εἶ, καὶ μωρός. Equitem quidem Romanum obſcenitatis in feminas reum, ſed falſo & ab * impotentibus inimicis confictо crimine, ſatis conſtat, cum ſcorta meritoria citari aduerſus ſe, & audiri pro teſtimonio videret, grauium & libellos, quos tenebat in manu, ita cum magna ſtultitiæ & ſæuitiæ exprobratione ieciſſe in faciem eius, vt genam non leuiter * perſtrinxerit.

16 GESSIT & Cenſuram intermiſſam diu poſt * Paullum Plancumque Cenſores: ſed hanc quoque inæqualiter, varioque & animo, & euentu. Recognitione equitum * iuuenem probri plenum, ſed quem pater probatiſſimum ſibi affirmabat, ſine ignominia dimiſit; habere dicens cenſorem ſuum. Alium corruptelis adulteriisque famoſum, nihil amplius quam monuit, vt aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certe cautius. addiditque, *Quare enim ego ſcio, quam amicam habeas?* Et cum orantibus familiaribus demſiſſet cuidam appoſitam notam, *Litura tamen*, inquit, * *exſtet*. * Splendidum virum, * Græciæque prouinciæ principem, verum Latini ſermonis ignarum, non modo albo iudicum eraſit, ſed etiam in peregrinitatem redegit. Nec quemquam niſi ſua voce, vtcumque quis poſſet, ac ſine patrono, rationem vitæ paſſus eſt reddere. Notauitque multos, & quoſdam inopinantes, & ex cauſſa noui generis, quod ſe inſcio, ac ſine commeatu Italia exceſſiſſent: quemdam vero & quod comes regis in prouincia fuiſſet; referens maiorum temporibus Rabirio Poſthumo, Ptolemæum Alexandriam, crediti ſeruandi cauſſa ſecuto, maieſtatis crimen apud iudices motum. Plures notare conatus, magna inquiſitorum negligentia, ſed ſuo maiore dedecore innoxios fere reperit: quibuscumq; cælibatum, aut orbitatem, aut egeſtatem obiiceret, maritos, patres, opulentos ſe probantibus; eo quidẽ qui * ſibimet vim ferro intuliſſe arguebatur, illæſum corpus veſte depoſita oſtentante. Fuerunt & illa in Cenſura eius notabilia, quod eſſedum argenteum ſumtuoſe fabricatum, ac venale, ad Sigillaria redimi concidiq; coram imperauit: quodq; vno die XX edicta propoſuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, vt vberi vinearũ prouẽtu bene dolia picarentur: altero, nihil ęque facere ad viperæ morſum, quam taxi arboris ſucũ.

17 EXPEDITIONEM vnam omnino ſuſcepit, * eamque modicam. cum decretis ſibi a Senatu ornamentis triumphalibus, * leuiorem maieſtati principali titulum arbitraretur,

bitraretur, velletque iuſti triumphi decus vnde acquireret, Britanniam potiſſimum elegit; neque * tentatam, vlli poſt * D. Iulium, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Huc cum ab Oſtia nauigaret, vehementi Circio bis pæne demerſus eſt, prope Liguriam, iuxtaque Stœchadas inſulas. Quare a Maſſilia * Geſſoriacum vsque pedeſtri itinere confecto, inde transmiſit: ac ſine vllo prœlio aut ſanguine * inter pauciſſimos dies parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto quam profectus erat menſe, Romam rediit; triumphauitque maximo apparatu. Ad cuius ſpectaculum commeare in vrbem non ſolum Præſidibus prouinciarum permiſit, verum etiam exſulibus quibuſdam: atque inter hoſtilia ſpolia, naualem coronam faſtigio Palatinæ domus iuxta ciuicam fixit, traiecti & quaſi domiti Oceani inſigne. Currum eius Meſſallina vxor carpento ſecuta eſt. Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti; ſed ceteri pedibus & in prætexta: Craſſus Frugi equo phalerato, & in veſte palmata, quod eum honorem iterauerat.

VRBIS annonæque curam ſollicitiſſime ſemper egit. Cum Æmiliana pertinacius arderent, 18 in * diribitorio duabus noctibus manſit: ac deficiente militum ac familiarum turba, auxilio plebem per * Magiſtratus ex omnibus vicis conuocauit: ac poſitis ante ſe cum pecunia fiſcis, ad ſubueniendum hortatus eſt, * repræſentaturus pro opera dignam cuique mercedem. Arctiore autem annona ob aſſiduas ſterilitates, detentus quondam medio foro a turba, conuitiiſque ac ſimul fragminibus panis ita * inſtratus, vt ægre nec niſi poſtico euadere in Palatium valuerit. Nihil non ex eo cogitauit ad inuehendos etiam * in tempore hiberno commeatus. Nam & negotiatoribus certa lucra propoſuit, ſuſcepto in ſe damno, ſi cui quid per tempeſtates accidiſſet; & naues mercaturæ cauſſa fabricantibus * magna commoda.

* CONSTITVIT pro conditione cuiuſque ciuis vacationem * legis Papiæ Poppææ, 19 Latinis ius Quiritium, feminis ius quatuor liberorum: quæ conſtituta hodieque ſeruantur.

OPERA magna potius, quam neceſſaria quam multa perfecit: ſed vel præcipua, 20 aquæductum a Caio inchoatum: item emiſſarium Fucini lacus, portumque Oſtienſem: quamquam ſciret ex his alterum ab Auguſto precantibus aſſidue Marſis negatum; alterum a D. Iulio ſæpius deſtinatum, ac propter difficultatem omiſſum. Claudiæ aquæ gelidos & vberes fontes; quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albudino nomen eſt: ſimulque riuum Anienis * noui lapideo opere in vrbem perduxit, diuiſitque in plurimos & ornatiſſimos lacus. Fucinum aggreſſus eſt, non minus compendii ſpe quam gloriæ, cum quidam priuato ſumtu emiſſuros ſe repromitterent, ſi ſibi ſiccati agri concederentur. Per tria autem paſſuum millia, partim 2 effoſſo monte, partim exciſo, canalem abſoluit ægre, & poſt vndecim annos; quamuis continuis XXX hominum millibus ſine intermiſſione operantibus. Portum Oſtiæ exſtruxit, circumducto dextra ſiniſtraque brachio, & ad introitum profundo iam ſolo mole obiecta. quam quo ſtabilius fundaret, nauem ante demerſit, qua magnus obeliſcus ex Ægypto fuerat aduectus: congeſtiſque pilis ſuperpoſuit altiſſimam turrim, in exemplum * Alexandrini Phari, vt ad nocturnos ignes curſum nauigia dirigerent. Congiaria populo ſæpius diſtribuit.

SPECTACVLA quoque complura magnificaque edidit, non vſitata modo, ac 21 ſolitis locis; ſed & commenticia, & ex antiquitate repetita, & vbi præterea nemo 2 ante eum. * Ludos dedicationis Theatri Pompeiani, quod ambuſtum reſtituerat, e Tribunali [poſito] in orcheſtra commiſit, cum prius apud ſuperiores ædes ſupplicaſſet, perque mediam caueam, ſedentibus ac ſilentibus cunctis, deſcendiſſet. Fecit & ſæculares; quaſi anticipatos ab Auguſto, * nec legitimo tempori reſeruatos; quamuis ipſe in hiſtoriis ſuis prodat intermiſſos eos; Auguſtum multo poſt, diligentiſſime annorum ratione ſubducta, in ordinem redegiſſe. Quare vox præconis irriſa eſt, inuitantis more ſollenni ad ludos, quos nec ſpectaſſet quiſquam, nec ſpectaturus eſſet; cum ſupereſſent adhuc qui ſpectauerant, & quidam hiſtrionum producti olim, tunc quoque producerentur. Circenſes frequenter etiam in Vaticano commiſit, non numquam interiecta per quinos miſſus venatione. Circo vero maximo marmoreis carceribus, auratiſque metis, quæ vtraque & tophina ac lignea

antea fuerant, exculto, * propria Senatoribus conſtituit loca, promiſcue ſpectare ſolitis. Ac ſuper quadrigarum certamina Troiæ luſum exhibuit; & Africanas, conficiente turma equitum prætorianorum, ducibus Tribunis, ipſoque Præfecto: præterea Theſſalos equites; qui feros tauros per ſpatia Circi agunt, inſiliuntque defeſſos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera plurifariam, ac multiplicia exhibuit. Anniuerſarium in caſtris prætorianis, ſine venatione apparatuque, iuſtum atque legitimum in ſeptis: * ibidem extraordinarium & breue, dierumque paucorum, quodque appellare cœpit *ſportulam*: * quia primum daturum ſe dixerat, velut ad ſubitam * condictamque cenulam inuitare ſe populum. Nec vllo ſpectaculi genere * communior aut remiſſior erat; adeo vt oblatos victoribus aureos, prolataque ſiniſtra [manu.] pariter cum vulgo voce digitisque numeraret; ac ſæpe hortando rogandoque ad hilaritatem homines prouocaret, dominos identidem appellans, immiſtis interdum frigidis & * accerſitis iocis: * qualis eſt, vt cum * Palumbum poſtulantibus, daturum ſe promiſit, ſi captus eſſet. Illud quoque plane quamtumuis ſalubriter & in tempore, cum * eſſedario, pro quo quatuor filii deprecabantur, magno omnium fauore * indulſiſſet rudem, tabulam illico miſit, admonens populum, quantopere liberos ſuſcipere deberet, quos videret & gladiatori præſidio, gratiæque eſſe. Edidit & in Martio campo expugnationem direptionemq; opidi ad imaginem bellicam, & dedirionem Britanniæ regum; præſeditq; paludatus. Quin & emiſſurus Fucinum lacum, naumachiam ante commiſit. Sed cum proclamantibus naumachiariis, *Aue Imperator; morituri te ſalutant*; reſpondiſſet, *Auete vos*: neq; poſt hanc vocem, quaſi venia data, quisquam dimicare vellet, diu cunctatus an * omnes igni ferroq; abſumeret, tamdem e ſede ſua proſiluit: ac per ambitum lacus, nõ ſine fœda vacillatione diſcurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc ſpectaculo claſſis Sicula & Rhodia cõcurrerunt, * duodenarum triremium ſingulæ, exciente buccina Tritone argẽteo, qui e medio lacu per machinam emerſerat.

22 QVÆDAM circa cærimonias, ciuilemque & militarem [morem;] item circa omnium ordinum ſtatum, domi forisque, aut correxit, aut exoleta reuocauit, aut etiam noua inſtituit. In cooptandis per collegia ſacerdotibus, neminem niſi iuratus nominauit: obſeruauitque ſedulo, vt quoties terra in vrbe mouiſſet, ferias aduocata concione Prætor indiceret: vtque ob * dira aut in vrbe, aut in Capitolio viſa, obſecratio haberetur; eamque ipſe iure * Max. Pont. commonito pro Roſtris populo, præiret. * Submotaque operariorum ſeruorumq; turba, rerum actum diuiſum antea in hibernos æſtiuosque menſes, coniunxit.

23 IVRISDICTIONEM de fidei commiſſis quotannis, & tantum in vrbe delegari Magiſtratibus ſolitam, in perpetuum, atque etiam per prouincias poteſtatibus demandauit. * Capiti Papiæ-Poppææ legis, a Tiberio Cæſare, quaſi ſexagenarii generare non poſſent, * edito, abrogauit. Sanxit vt pupillis extra ordinem tutores a COSS. darentur: vtque hi quibus a Magiſtratibus prouinciæ interdicerentur, vrbe quoque, & Italia ſubmouerentur. Ipſe quosdam nouo exemplo relegauit, vt vltra lapidem tertium vetaret egredi ab vrbe. De maiore negotio acturus, in Curia medius inter Conſulum ſellas, Tribunicio ſubſellio ſedebat. Commeatus a Senatu peti ſolitos, beneficii ſui fecit.

24 ORNAMENTA conſularia etiam * procuratoribus ducenariis indulſit. Senatoriam dignitatem recuſantibus, equeſtrem quoq; ademit. Latum clauum, quamuis initio affirmaſſet non lecturum [ſe] Senatorem niſi ciuis R. abnepotem, etiam libertini filio tribuit; ſed ſub conditione, ſi prius ab equite R. adoptatus eſſet. Ac ſic quoque reprehenſionem verens, etiam Ap. Cæcum * cenſorem, generis ſui * proauctorem, libertinorum filios in Senatum allegiſſe docuit: ignarus temporibus Appii, & deinceps aliquamdiu, *libertinos* dictos, non ipſos qui * manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos. Collegio Quæſtorum pro ſtratura viarum * gladiatorum munus iniunxit: detractaque Oſtienſi & * Gallica prouincia, curam ærarii Saturni reddidit: quam medio tempore Prætores, * aut vtique nunc Prætura functi, ſuſtinuerant. Triumphalia ornamenta Silano filiæ ſuæ ſponſo, nondum puberi dedit: maioribus vero natu, tam multis, tamq; facile, vt epiſtola communis legionum nomine

mine exſtiterit, petentium vt legatis conſularibus ſimul cum exercitu & triumphalia darentur, ne cauſſam belli quoquo modo quærerent. A. Plautio etiam ouationem decreuit: ingreſſoque vrbem obuiam progreſſus, & in Capitolium eunti, & inde rurſus reuertenti, latus texit. Gabinio Secundo, Caucis gente Germanica ſuperatis, * *Caucius* cognomen vſurpare conceſſit.

25 EQVESTRES militias ita ordinauit, vt poſt cohortem, alam; poſt alam, Tribunatum legionis daret: ſtipendiaq; inſtituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur * *Super numerum*; quo abſentes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos ſenatorias ſalutandi cauſſa ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui ſe pro equitibus Romanis agerent, publicauit. Ingratos, [&] de quibus patroni quererentur, reuocauit in ſeruitutem: aduocatisq; eorum negauit, ſe aduerſus libertos ipſorum ius dicturum. Cum quidam ægra & affecta mancipia in inſulam Æſculapii tædio medendi exponerent, [omnes qui exponerentur,] liberos eſſe ſanxit, nec redire in dicionem domini, ſi conualuiſſent: quod ſi quis necare mallet quem, quam exponere, cædis crimine teneri. Viatores, ne per Italiæ opida, niſi aut pedibus, aut ſella aut lectica tranſirent, monuit edicto. Puteolis & Oſtiæ ſingulas cohortes ad arcendos incendiorum caſus collocauit. Peregrinæ conditionis homines vetuit vſurpare Romana nomina, dumtaxat gentilicia. Ciuitatem Romanam vſurpantes, in campo Eſquilino ſecuri percuſſit. Prouincias Achaiam & Macedoniam quas Tiberius ad curam ſuam tranſtulerat, Senatui reddidit. Lyciis, ob exitiabiles inter ſe diſcordias, libertatem ademit; Rhodiis, ob pœnitentiam veterum delictorum, reddidit. Ilienſibus, quaſi Romanæ gentis auctoribus, tributa in perpetuum remiſit; recitata vetere epiſtola Græca Senatus populiq; R. Seleuco regi amicitiam & ſocietatem ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes ab omni onere immunes præſtitiſſet. Iudæos impulſore * Chteſto aſſidue tumultuantes Roma expulit. Germanorum legatis in orcheſtra ſedere permiſit; ſimplicitate eorum & fiducia motus, quod in popularia deducti, cum animaduertiſſent Parthos & Armenios ſedentes in * Senatu, ad eadem loca ſponte tranſierant; nihilo deteriorem virtutem aut conditionem ſuam prædicantes. Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis, & tantum ciuibus ſub Auguſto interdictā, penitus aboleuit. Contra; ſacra * Eleuſina etiam transferre ex Attica Romam conatus eſt. * Templum quoq; in Sicilia Veneris Erycinæ vetuſtate collapſum, vt ex ærario populi R. reficeretur, auctor fuit. Cum regibus fœdus in foro icit, porca cæſâ, ac vetere fetialium præfatione adhibita. Sed & hæc & cetera, totumq; adeo ex parte magna principatum, non tam ſuo quam vxorum libertorumque arbitrio adminiſtrauit: talis vbique plerumque, qualem eſſe eum aut expediret illis, aut liberet.

26 SPONSAS admodum adoleſcens duas habuit: Æmiliam Lepidam, Auguſti proneptem; item Liuiam Medullinam, cui cognomen & Camillæ erat, e genere antiquo Dictatoris Camilli. Priorem, quod parentes eius Auguſtum offenderant, virginem adhuc repudiauit: poſteriorem, ipſo die qui erat nuptiis deſtinatus, ex valetudine amiſit. Vxores deinde duxit Plautiam * Herculanillam, triumphali; & mox Æliam Pætinam, conſulari patre. Cum vtraque diuortium fecit: ſed cum Pætina, ex leuibus offenſis; cum Herculanilla, ob libidinum probra, & homicidii ſuſpicionem. Poſt has Valeriam Meſſallinam, [Barbati Meſſallæ] conſobrini ſui filiam, in matrimonium accepit. Quam cum compertiſſet ſuper cetera flagitia atque dedecora, C. Silio etiam nupſiſſe, dote inter * auſpices conſignata, ſupplicio affecit: confirmauitque pro concione apud prætorianos, * quatenus ſibi matrimonia male cederent, permanſurum ſe in cælibatu: ac niſi permanſiſſet, non recuſaturum confodi manibus ipſorum. Nec durare valuit, quin de conditionibus continuo tractaret, etiam de Pætinæ, quam olim exegerat; deque Lolliæ Paullinæ, quæ C. Cæſari nupta fuerat. Verum illecebris Agrippinæ, Germanici fratris ſui filiæ, per * ius oſculi, & blanditiarum occaſiones pellectus in amorem, ſubornauit proximo Senatu, qui cenſerent cogendum ſe ad ducendum eam vxorem; quaſi reip. maxime intereſſet: dandamq; ceteris veniam talium coniugiorum, quæ ad id tempus inceſta habebantur. Ac vix vno interpoſito die, confecit nuptias: non repertis qui ſequo-

rentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cuius * officium nuptiarum & ipſe cum Agrippina celebrauit.

27 LIBEROS ex tribus vxoribus tulit: ex Herculanilla Druſum & Claudiam: ex Pætina Antoniam: ex Meſſallina Octauiam, & quem primo Germanicum, mox Britannicum cognominauit. Druſum * Pompeium, puberem amiſit, pyro per luſum in ſublime iactato, & hiatu oris excepto ſtrangulatum; * cui & ante paucos dies filiam Seiani deſpondiſſet. Quo magis miror fuiſſe qui traderent, fraude a Seiano necatum. Claudiam ex liberto ſuo Botere conceptam, quamuis ante quinctum menſem diuortii natam, alique cœptam; exponi tamen ad matris ianuam, & nudam iuſſit abiici. Antoniam Cn. Pompeio Magno, deinde Fauſto Sullæ nobiliſſimis iuuenibus; Octauiam, Neroni priuigno ſuo collocauit, Silano ante deſponſatam. Britannicum vigeſimo Imperii die, inque ſecundo Conſulatu natum ſibi, paruulum etiam tum, & militibus pro concione, manibus ſuis geſtans; & plebi per ſpectacula, gremio aut ante ſe retinens, aſſidue commendabat: fauſtisq; * omnibus eum acclamantium turba proſequebatur. E generis Neronem adoptauit: Pompeium atque * Silanum non recuſauit modo, ſed & interemit.

28 LIBERTORVM præcipuæ ſuſpexit Poſidem ſpadonem, quem etiam Britannico triumpho inter militares viros haſta pura donauit. nec minus Felicem; quem cohortibus & alis, prouinciæque Iudææ præpoſuit, trium reginarum maritum. & Harpocram; cui lectica per vrbem vehendi, ſpectaculaque publice edendi ius tribuit. ac ſuper hos Polybium a ſtudiis; qui ſæpe inter duos COSS. ambulabat. Sed ante omnes Narciſſum ab epiſtolis, & Pallantem a rationibus: quos decreto quoque Senatus, non præmiis modo ingentibus, ſed & quæſtoriis prætoriisque ornamentis ornari libenter paſſus eſt: tantum præterea acquirere & rapere, vt querente eo quondam de fiſci exiguitate, non abſurde ſit dictum, Abundaturum, ſi a duobus libertis in conſortium reciperetur.

29 HIS, * vt dixi, vxoribusque addictus, non principem ſe, ſed miniſtrum egit. Compendio cuiusque horum, vel etiam ſtudio ac libidine, honores, exercitus, impunitates, ſupplicia largitus eſt: & quidem inſciens plerumque & ignarus. Ac, ne ſigillatim * minima quæque enumerem, reuocatas * liberalitates eius, iudicia * reſciſſa, ſuppoſitos aut etiam palam immutatos datorum officiorum codicillos; Ap. Silanum conſocerum ſuum, * Iuliasque, alteram Druſi, alteram Germanici filiam, crimine incerto, nec defenſione vlla data, occidit: item Cn. Pompeium, maioris filiæ virum; & L. Silanum, minoris ſponſum. ex quibus Pompeius, in concubitu dilecti adoleſcentuli confoſſus eſt: Silanus, abdicare ſe Prætura ante quartum Kalend. Ianuarias, morique initio anni * coactus, die ipſo Claudii & Agrippinæ nuptiarum. In quin-

35 que & triginta Senatores, trecentosque amplius equites R. tanta facilitate animaduertit, * vt de nece conſularis viri renuntiante Centurione, factum eſſe quod imperaſſet, negaret quidquam ſe imperaſſe, nihilo minus rem comprobaret; affirmantibus libertis, officio milites functos, quod ad vltionem Imperatoris vltro procurriſſent. Nam illud omnem fidem exceſſerit, quod nuptiis quas Meſſallina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis & ipſe conſignauerit; inductus, quaſi de induſtria ſimularentur, ad auertendum transferendumque periculum, quod imminere ipſi per quædam oſtenta portenderetur.

30 AVCTORITAS dignitasque formæ non defuit, vel ſtanti, vel ſedenti, ac præcipue quieſcenti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat: & ſpecie canitieque pulcra, opimis ceruicibus. Ceterum & ingredientem deſtituebant poplites minus firmi, & remiſſe quid vel ſerio agentem multa dehoneſtabant. Riſus indecens; ira turpior, ſpumante rictu, humentibus naribus: * præterea linguæ titubantia; caputque * tum ſemper, tum in quantulocumque actu vel maxime tremulum.

31 VALETVDINE ſicut olim graui, ita princeps * perproſpera vſus eſt: excepto ſtomachi dolore. quo ſe correptum, etiam de conſciſcenda morte cogitaſſe dixit.

32 CONVIVIA agitauit & ampla & aſſidua, ac fere patentiſſimis locis, vt plerumque * ſexceni ſimul diſcumberent. * Conuiuatus & ſuper emiſſarium Fucini lacus, ac pæne ſubmerſus, cum emiſſa impetu aqua redundaſſet. Adhibebat omni

cenæ

cenæ & liberos ſuos cum pueris puellisque nobilibus; qui more veteri ad fulcra le-
ctorum ſedentes veſcerentur. Conniuæ, qui pridie ſcyphum aureum ſurripuiſſe
exiſtimabatur, reuocato in diem poſterum calicem fictilem appoſuit. Dicitur et-
iam meditatus edictum, quo veniam daret * flatum crepitumque ventris in conui-
uio emittendi; cum periclitatum quemdam præ pudore ex continentia reperiſſet.

Cibi vinique, quocumque & tempore & loco, appetentiſſimus. Cognoſcens 33
quondam in Auguſti foro, * ictusque nidore prandii, quod in * proxima Martis æde
Saliis apparabatur, deſerto Tribunali, * adſcendit ad ſacerdotes, vnaque diſcubuit.
Nec temere vmquam * triclinio abſceſſit, niſi diſtentus ac * madens: & vt ſtatim ſu-
pino, ac per ſomnum hianti, * pinna in os inderetur, ad exonerandum ſtomachum.
Somni breuiſſimi erat. Nam ante mediam noctem plerumque vigilabat: vt tamen
interdiu non numquam in iure dicendo obdormiſceret, vixque ab aduocatis de in-
duſtria vocem augentibus excitaretur. Libidinis in feminas profuſiſſimæ, * ma-
rium omnino expers. * Alea ſtudioſiſſime luſit; de cuius arte librum quoque emiſit:
ſolitus etiã in * geſtatione ludere; ita eſſedo alueoq; adaptatis, ne luſus cõfunderetur.

Sævum & ſanguinarium natura fuiſſe, magnis minimisque apparuit rebus. Tor- 34
menta quæſtionum, pœnasque parricidarum repræſentabat exigebatque coram.
Cum ſpectare antiqui moris ſupplicium Tiburi concupiſſet, & deligatis ad palum
noxiis carnifex deeſſet, accitum ab vrbe veſperam vsque opperiri perſeuerauit.
Quocumque gladiatorio munere, vel ſuo vel alieno, etiam forte prolapſos iugula-
ri iubebat, maxime retiarios, vt exſpirantium faciem videret. Cum par quoddam
mutuis ictibus concidiſſet, cultellos ſibi paruulos ex vtroque ferro in vſum fieri ſine
mora iuſſit. Beſtiariis * meridianisque adeo delectabatur, * vt etiam prima luce
ad ſpectaculum deſcenderet; & meridie, dimiſſo ad prandium populo, * perſederet:
præterquã deſtinatos, etiam leui ſubitaq; de cauſſa, quosdam committeret, de fabro-
rum quoque ac miniſtrorum, atque id genus numero, * ſi αὐτόματον, vel pegma, vel quid
tale aliud parum ceſſiſſet. Induxit & vnũ ex nomẽclatoribus ſuis, ſicut erat togatus.

Sed nihil æque quam timidus ac diffidens fuit. Primis Imperii diebus, quam- 35
quam (vt diximus) iactator ciuilitatis, neque conuiuia inire auſus eſt, niſi * vt ſpicu-
latores cum lanceis circumſtarent, militesque vice miniſtrorum fungerentur: ne-
que ægrum quemquam viſitauit, niſi explorato prius cubiculo, culcitisque & ſtra-
gulis prætentatis & excuſſis: reliquo autem tempore ſalutatoribus ſcrutatores ſem-
per appoſuit; & quidem omnibus, & acerbiſſimos. Sero enim ac vix remiſit, ne
feminæ prætextatique pueri & puellæ contrectarentur, & ne cuius comiti aut libra-
rio calamariæ aut graphiariæ thecæ adimerentur. Motu ciuili, cum eum Camil-
lus non dubitans etiam citra bellum poſſe terreri, contumelioſa & minaci & contu-
maci epiſtola cedere imperio iuberet, vitamque otioſam in priuata re agere: dubita-
uit, adhibitis principibus viris, an obtemperaret.

Qvasdam inſidias temere * delatas adeo expauit, vt deponere Imperium ten- 36
tauerit. Quodam (vt ſupra retuli) cum ferro circa ſacrificantem ſe deprenſo, Sena-
tum per præcones propere conuocauit: lacrymisque & vociferatione miſeratus eſt
conditionem ſuam, cui nihil tuti vsquam eſſet: ac diu publico abſtinuit. Meſſalli-
næ quoque amorem flagrantiſſimum, non tam indignitate contumeliarum, quam
periculi metu abiecit, cum adultero Silio acquiri Imperium credidiſſet: quo tempo-
re fœdum in modum trepidus ad caſtra confugit, nihil tota via, quam eſſetne ſibi
ſaluum Imperium, requirens.

Nvlla adeo ſuſpicio, nullus auctor tam leuis exſtitit, a quo non, mediocri ſcru- 37
pulo iniecto, ad cauendum vlciſcendumq; compelleretur. Vnus ex litigatoribus, ſe-
ducto in ſalutatione affirmauit, ſe vidiſſe per quietem, occidi eum a quodam: deinde
paullo poſt, quaſi percuſſorem agnoſceret, libellũ tradentem aduerſarium ſuum de-
monſtrauit: confeſtimq; is pro deprehenſo ad pœnã raptus eſt. Pari modo oppreſ-
ſum ferunt Ap. Silanum: quem cum Meſſallina & Narciſſus conſpiraſſent perdere,
diuiſis partibus, alter ante lucem ſimilis attonito, patroni cubiculum irrupit, affirmãs
ſomniaſſe ſe, vim ei ab Appio illatam: altera, in admirationem * formata, ſibi quoq;
eamdẽ ſpeciem aliquot iam noctibus obuerſari retulit. Nec multo poſt ex cõpoſito

irrumpere Appius nuntiatus, cui pridie, ad id temporis vt adeſſet, præceptum erat, quaſi plane repræſentaretur ſomnii fides, * accerſi ſtatim, ac mori iuſſus eſt. Nec dubitauit poſtero die Claudius ordinem rei geſtæ perferre ad Senatum, ac liberto gratias agere, quod pro ſalute ſua etiam dormiens excubaret.

38 IRÆ atque iracundiæ conſcins ſibi, * vtrumque excuſauit edicto; diſtinxitque, pollicitus alteram quidem breuem & innoxiam, alteram non iniuſtam fore. Oſtienſibus, quia ſibi ſubeunti Tiberim ſcaphas obuiam non miſerint, grauiter correptis, eaque cum inuidia, vt in ordinem ſe * coactum conſcriberet, repente * tantum non ſatisſacientibus veniam modo dedit. Quoſdam in publico parum tempeſtiue adeuntes, manu ſua repulit. * Item ſcribam quæſtorium, itemque Prætura functum Senatorem, inauditos & innoxios relegauit: quod ille aduerſus priuatum ſe intemperantius affuiſſet; hic in Ædilitate inquilinos prædiorum ſuorum contra vetitum * cocta vendentes multaſſet, villicumque interuenientem flagellaſſet. Qua de cauſſa etiam * coertionem popinarum Ædilibus ademit. At ne ſtultitiam quidem ſuam reticuit; ſimulatamque a ſe ex induſtria ſub Caio, quod aliter euaſurus peruenturusque ad ſuſceptam ſtationem non fuerit, quibuſdam oratiunculis teſtatus eſt. nec ante perſuaſit, quam intra breue tempus liber editus ſit; cui index erat μωρῶν * ἐπανάστασις: argumentum autem, Stultitiam neminem fingere.

39 INTER cetera in eo mirati ſunt homines & obliuionem, & inconſiderantiam; vel (vt Græce dicam) μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν. Occiſa Meſſallina, paullo poſt, quam in triclinio decubuit, cur domina non veniret, requiſiuit. Multos ex iis quos capite damnauerat, poſtero ſtatim die & in * concilium, & ad aleæ luſum * admoneri iuſſit: & quaſi morarentur, vt ſomniculoſos per nuntium increpuit. Ducturus contra fas Agrippinam vxorem, non ceſſauit omni oratione filiam & alumnam, & in gremio ſuo natam atque educatam, prædicare. * Adſciturus in nomen familiæ Neronem, quaſi parum reprehenderetur quod adulto iam filio priuignum adoptaret, identidem diuulgauit, neminem vmquam per adoptionem familiæ Claudiæ inſertum.

40 SERMONIS vero rerumque tantam ſæpe negligentiam oſtendit, vt nec quis, nec inter quos, quoue tempore ac loco verba faceret, ſcire ac cogitare exiſtimaretur. Cum de laniis, aut vinariis ageretur, exclamauit in Curia; *Rogo vos, quis poteſt ſine offula viuere?* * Deſcripſit abundantiam veterum tabernarum, vnde ſolitus eſſet vinum olim & ipſe petere. De * Quæſtore quodam candidato inter cauſſas ſuffragationis ſuæ poſuit, quod pater eius frigidam ægro ſibi tempeſtiue dediſſet. Inducta teſte in Senatu, *Hæc*, inquit, *matris meæ liberta, & ornatrix fuit: ſed me patronum ſemper exiſtimauit. Hoc ideo dixi, quod quidam ſunt adhuc in domo mea, qui me patronum non putant.* Sed & pro Tribunali, Oſtienſibus quiddam publice orantibus, cum excanduiſſet, nihil habere [ſe] vociferatus eſt, quare eos demereatur: ſi quem alium, & ſe liberum eſſe. Nam illa eius quotidiana, & plane omnium horarum & momentorum erant: *Quid? ego tibi * Theogonius videor, &* μυλώνης? multaque talia, etiam priuatis deformia, nedum principi, neque infacundo, neque indoctos immo etiam pertinaciter liberalibus ſtudiis dedito.

41 HISTORIAM in adoleſcentia, hortante T. Liuio, Sulpicio vero Flauo etiam adiuuante, ſcribere * aggreſſus eſt. Et cum primum frequenti auditorio commiſiſſet, ægre perlegit, refrigeratus ſæpe a ſemetipſo. Nam cum initio recitationis defractis compluribus ſubſelliis, obeſitate cuiusdam, riſus exortus eſſet: ne ſedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex interuallo ſubinde facti reminiſceretur, cachinnosque reuocaret. In principatu quoque & ſcripſit plurimum, & aſſidue recitauit per lectorem. Initium autem ſumſit hiſtoriæ poſt cædem Cæſaris Dictatoris. Sed [&] tranſiit ad inferiora tempora, cæpitque a pace ciuili: cum ſentiret neque libere, neque vere ſibi de ſuperioribus tradendi poteſtatem relictam; correptus ſæpe & a matre, & ab auia. Prioris materiæ duo volumina; poſterioris, vnum & XL reliquit. Compoſuit & de vita ſua octo volumina; magis inepte, quam ineleganter. Item Ciceronis defenſionem aduerſus Aſinii Galli libros; ſatis eruditam. Nouas etiam commentus eſt * litteras tres, ac numero veterum quaſi maxime neceſſarias addidit.

addidit. De quarum ratione cum priuatus adhuc volumen edidiſſet, mox princeps non difficulter obtinuit, vt in vſu quoque promiſcuo eſſent. Exſtat talis ſcriptura in pleriſque libris, ac diurnis titulisque operum.

NEC minore cura Græca ſtudia ſecutus eſt, amorem præſtantiamque linguæ occaſione omni profeſſus. 42 Cuidam barbaro Græce & Latine diſſerenti, *Cum vtroque*, inquit, *ſermone noſtro ſis* * *peritus*. Et in commendanda patribus conſcriptis Achaia, gratam ſibi prouinciam ait, communium ſtudiorum commercio. Ac ſæpe in Senatu legatis perpetua oratione reſpondit. · Multum vero, pro Tribunali etiam, Homericis locutus eſt verſibus. Quoties quidem hoſtem vel inſidiatorem vltus eſſet, excubitori Tribuno ſignum de more poſcenti, non temere aliud dedit quam, Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. Denique & Græcas ſcripſit hiſtorias; *Tyrrhenicōn XX, Carchedoniacōn VIII. Quarum cauſſa veteri Alexandriæ muſeo *additum ex ipſius nomine, inſtitutumque vt quotannis in altero Tyrrhenicōn libri, altero Carchedonicōn diebus ſtatutis, velut in auditorio recitarentur toti a ſingulis per vices.

SVB exitu vitæ, ſigna quædam nec obſcura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, deque Neronis adoptione dederat. 43 Siquidem commemorantibus libertis, ac laudantibus cognitionem, qua pridie quamdam adulterii ream condemnauerat: ſibi quoque in fatis eſſe iactauit omnia impudica, ſed non impunita matrimonia. Et ſubinde obuium ſibi Britannicum arctius complexus, hortatus eſt vt creſceret, rationemque a ſe omnium factorum acciperet; Græca inſuper voce proſecutus, *ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. Cumque impubi teneroque adhuc, quando ſtatura permitteret, togam dare deſtinaſſet, adiecit; *Vt tandem pop. R. verum Cæſarem habeat.*

*NON multoque poſt, teſtamentum etiam conſcripſit, ac ſignis omnium Magiſtratuum obſignauit. 44 Prius igitur quam vltra progrederetur, præuentus eſt ab Agrippina; quam præter hæc conſcientia quoque, nec minus delatores multorum criminum, arguebant. Et veneno quidem occiſum conuenit: vbi autem, & per quem dato, diſcrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum ſacerdotibus, per Halotum ſpadonem prægustatorem: alii, domeſtico conuiuio, per ipſam Agrippinam, quæ boletum medicatum, auidiſſimo ciborum talium, obtulerat. Etiam de ſubſequentibus diuerſa fama eſt. Multi ſtatim hauſto veneno obmutuiſſe aiunt; excruciatumque doloribus nocte tota, defeciſſe prope lucem. Non nulli inter initia conſopitum; deinde cibo affluente euomuiſſe omnia: repetitumque toxico, incertum pultine addito, cum velut exhauſtum refici cibo oporteret, an immiſſo per clyſterem; vt quaſi abundantia laboranti etiam hoc genere egeſtionis ſubueniretur.

MORS eius celata eſt, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur. Itaque 45 & quaſi pro ægro adhuc vota ſuſcepta ſunt, & inducti per ſimulationem comœdi, qui velut * deſiderantem oblectarent. Exceſſit III Idus Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Auiola COSS. LXIIII ætatis, Imperii * XIIII anno. Funeratusque eſt ſolenni principum pompa, & in numerum deorum relatus. Quem honorem a Nerone deſtitutum abolitumque, recepit mox per Veſpaſianum.

PRÆSAGIA mortis eius præcipua fuerunt: exortus crinitæ ſtellæ, *quam co- 46 metem vocant, tactumque de cœlo monumentum Druſi patris; & quod eodem anno ex omnium Magiſtratuum genere plerique mortem obierant. Sed ipſe nec ignoraſſe, aut diſſimulaſſe vltima vitæ ſuæ tempora videtur, aliquot quidem argumentis. Nam & cum COSS. deſignaret, neminem vltra menſem quo obiit, deſignauit: & in Senatu, cui nouiſſime interfuit, multum ad concordiam liberos ſuos cohortatus, vtriusque ætatem ſuppliciter patribus commendauit. Et in vltima cognitione pro Tribunali, acceſſiſſe ſe ad finem mortalitatis, quamquam abominantibus qui audiebant, ſemel atq; iterum pronuntiauit.

C. SVETONII TRANQVILLI NERO CLAVDIVS CÆSAR, VI.

1 EX gente Domitia duę familię claruerunt, Caluinorum, & Aënobarborum. *Aenobarbi*, auctorem originis, itemque cognominis habent L. Dominium: cui rure quondam reuertenti, iuuenes gemini auguſtiore forma ex occurſu imperaſſe traduntur, nuntiaret Senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat: atque in fidem maieſtatis adeo permulſiſſe malas, vt e nigro rutilum, ærique aſſimilem capillum redderent. Quod inſigne manſit & in poſteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Functi autem Conſulatibus VII, * triumpho, cenſuraque duplici, & inter patricios allecti, perſeuerarunt omnes in eodem cognomine. Ac ne prænomina quidem vlla, præterquam Cnæi & Lucii, vſurparunt: eaque ipſa notabili varietate, modo continuantes vnumquodque per *ternas perſonas, modo alternantes per ſingulas. Nam primum ſecundumque ac tertium Aënobarborum, Lucios; rurſus ſequentes tres, ex ordine Cnæos accepimus: reliquos non niſi viciſſim, tum Lucios, tum Cnæos. Plures e familia cognoſci, referre arbitror: quo facilius appareat, ita degeneraſſe a ſuorum virtutibus Neronem, vt tamen vitia cuiusque, quaſi tradita & ingenita, retulerit.

2 VT igitur paullo altius repetam, atauus eius Cn. Dominius, in Tribunatu Pontificibus offenſior, quod alium quam ſe in patris ſui locum cooptaſſent, ius ſacerdotum ſubrogandorum a collegiis ad populum tranſtulit: ac in Conſulatu Allobrogibus Aruernisque ſuperatis elephanto per prouinciam inuectus eſt; turba militum, quaſi inter ſollennia triumphi, proſequente. In hunc dixit *Licinius Craſſus orator, non eſſe mirandum quod æneam barbam haberet, *cui eſſet os ferreum, cor plumbeum. Huius filius Prętor. [C.] Cęſarem abeuntē Conſulatu, quem aduerſus auſpicia legesque geſſiſſe exiſtimabatur, ad disquiſitionē Senatus vocauit: mox COS. Imperatorem ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit: ſucceſſorque ei per factionem nominatus, principio ciuilis belli ad Corfinium captus eſt. Vnde dimiſſus, Maſſilienſes obſidione laborantes, cum aduentu ſuo confirmaſſet, repente deſtituit. acieq; demum Pharſalica occubuit: vir neque ſatis conſtans, & ingenio truci. In deſperatione rerum, mortem timore appetitam ita expauit, vt hauſtum venenum pœnitentia *euomuerit; medicumque manumiſerit, qui idem ſibi prudens ac ſciens minus noxium temperaſſet. Conſultante autem Cn. Pompeio de* mediis ac neutram partem ſequentibus, ſolus cenſuit hoſtium numero habendos.

3 RELIQVIT filium omnibus gentis ſuæ proculdubio præferendum. Is inter conſcios Cæſarianæ necis, quamquam inſons, damnatus lege Pedia, cum ad Caſſium Brutumq; ſe propinqua ſibi cognatione coniunctos contuliſſet, poſt vtriuſq; interitū claſſem olim commiſſam retinuit: auxit etiam: nec niſi partibus vbiq; profligatis, M. Antonio ſponte, & ingentis meriti loco tradidit: ſolusq; omnium ex iis, qui pari lege damnati erant, reſtitutus in patriam, ampliſſimos honores *percucurrit: ac ſubinde redintegrata diſſenſione ciuili, eidē Antonio legatus, delatam ſibi ſummam Imperii ab iis quos Cleopatrę pudebat, neq; ſuſpicere, neq; recuſare fidenter propter ſubitā valetudinē, auſus, tranſiit ad Auguſtum: & in diebus paucis obiit, nō nulla & ipſe infamia adſperſus. Nam Antonius eum deſiderio amicę Seruilię Naidis transfugiſſe iactauit.

4 Ex hoc Domitius naſcitur; quem emtorem * familiæ pecuniæque in teſtamento Auguſti fuiſſe, mox vulgo notatum eſt: non minus aurigandi arte in adoleſcentia clarus, quam deinde ornamentis triumphalibus * ex Germanico bello. Verum arrogans, profuſus, immitis *CENS. E. Plancum via ſibi decedere Ædilis coegit. Præturæ Conſulatusque honore, equites R. matronasque ad agendum mimum produxit in ſcenam: venationesque & in Circo, & in omnibus vrbis regionibus dedit. Munus etiam gladiatorium: ſed tanta ſæuitia, vt neceſſe fuerit Auguſto, clam fruſtra monitum, edicto coercere.

Ex Antonia maiore patrem Neronis procreauit, omni parte vitæ deteſtabilem. 5
Siquidem comes ad orientem C. Cæſaris [iuuenis,] occiſo liberto ſuo, quod* potare quantum iubebatur, recuſarat, dimiſſus e cohorte amicorum, nihilo modeſtius vixit. Sed & in viæ Appiæ vico, repente puerum, citatis iumentis, haud ignarus obtriuit: & Romæ, medio foro cuidam equiti R. liberius iurganti oculum eruit: perfidiæ vero tantæ, vt non modo argentarios pretiis rerum coemtarum, ſed & in Prætura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. Notatus ob hæc & ſororis ioco, querentibus dominis factionum, repræſentanda præmia in poſterum ſanxit. Maieſtatis quoque & adulteriorum, inceſtique cum ſorore Lepida ſub exceſſu Tiberii reus, mutatione temporum euaſit: deceſſitque Pyrgis morbo aquæ intercutis, ſublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

Nero* natus eſt Antii poſt IX menſes quam Tiberius exceſſit, XVIII Kalend. 6
Ianuarias; * tantum quod exoriente Sole; pæne vt radiis prius, quam terra contingeretur: de genitura eius ſtatim multa & formidoloſa, multis coniectantibus. Præſagio fuit etiam Domitii patris vox, inter gratulationes amicorum negantis, quidquam ex ſe & Agrippina, niſi deteſtabile & malo publico naſci potuiſſe. Eiuſdem futuræ infelicitatis ſignum euidens die luſtrico exſtitit. Nam C. Cæſar, rogante ſorore, vt infanti [ei,] quod vellet, nomen daret, intuens Claudium patruum ſuum, a quo mox principe [Nero] adoptatus eſt, eius ſe dixit dare: neque [id] ipſe ſerio, ſed per iocum, & aſpernante Agrippina, quod tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Trimulus patrem amiſit: cuius ex parte tertia heres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per coheredem Caium vniuerſis bonis: & ſubinde matre etiam relegata, pæne inops atque egens apud amitam Lepidam nutritus eſt, ſub duobus pædagogis, ſaltatore atque tonſore. Verum Claudio Imperium adepto, non ſolum paternas opes recuperauit: ſed & Criſpi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt. Gratia quidem & potentia reuocatæ reſtitutæque matris vſque eo floruit, vt emanaret in vulgus, miſſus a Meſſallina vxore Claudii, qui eum meridiantem quaſi Britannici æmulum ſtrangularent. Additum * fabulæ eſt, eoſdem dracone e puluino ſe proferente conterritos refugiſſe. Quæ fabula exorta eſt, deprehenſis in lecto eius circum ceruicalia ſerpentis exuuiis: quas tamen aureæ armillæ ex voluntate matris incluſas dextro brachio geſtauit aliquamdiu; ac tædio tamdem maternæ memoriæ abiecit, rurſusque extremis ſuis rebus fruſtra requiſiuit.

Tener adhuc, nec dum matura pueritia, Circenſibus ludis Troiam conſtan- 7
tiſſime fauorabiliterque luſit. * Vndecimo ætatis anno, a Claudio adoptatus eſt, Annæoque Senecæ iam tunc Senatori in diſciplinam traditus. Ferunt Senecam proxima nocte viſum ſibi per quietem, C. Cæſari præcipere: & fidem ſomnio Nero breui fecit, prodita immanitate naturæ, quibus primum potuit experimentis. Namque Britannicum fratrem, quod ſe poſt adoptionem Aenobarbum ex conſuetudine ſalutaſſet, vt * ſubditicium apud patrem arguere conatus eſt. Amitam etiam Lepidam, ream teſtimonio coram afflixit; gratificans matri, a qua rea premebatur. Deductus in forum tiro, populo congiarium, militi donatiuum propoſuit: * indictaq; decurſione prætorianis, ſcutum ſua manu prætulit: exinde patri gratias in Senatu egit. * Apud eumdem Conſulem pro Bononienſibus Latine, & pro Rhodiis atque Ilienſibus Græce verba fecit. * Auſpicatus eſt & iuriſdictionem * Præfecti vrbis, ſacro Latinarum celeberrimis patronis, non tranſlaticias, vt aſſolet, & breues; ſed maximas plurimasque poſtulationes certatim ingerentibus: quamuis interdictum a Claudio eſſet. Nec multo poſt duxit vxorem Octauiam: ediditque pro Claudii ſalute Circenſes, & venationem.

Septemdecim natus annos, vt de Claudio palam factum eſt, inter horam 8
ſextam ſeptimamque proceſſit ad excubitores: cum ob totius diei diritatem non aliud auſpicandi tempus accommodatius videretur: proque Palatii gradibus Imperator conſalutatus, lectica in caſtra, & inde raptim appellatis militibus in Curiam delatus eſt. Diſceſſit iam veſperi ex immenſis, quibus cumulabatur, honoribus, tantum Patris patriæ nomine recuſato, propter ætatem.

Orsus hinc a pietatis oſtentatione, Claudium apparatiſſimo funere elatum 9

laudauit, conſecrauitque. Memoriæ Domitii patris honores maximos habuit. Matri ſummam omnium rerum publicarum priuatarumque permiſit. Primo etiam Imperii die ſignum excubanti Tribuno dedit, *Optimam matrem*: ac deinceps eiuſdem ſæpe lectica per publicum ſimul vectus eſt. Antium coloniam deduxir, adſcriptis veteranis e prætorio, additisq; per domicilii tranſlationem ditiſſimis primipilarium: vbi & portum operis ſumtuoſiſſimi fecit.

10 ATQVE, vt *certiorem adhuc indolem oſtenderet, ex Auguſti præſcripto imperaturum ſe profeſſus: neque liberalitatis, neque clementiæ, *nec comitatis quidem exhibendæ vllam occaſionem omiſit. Grauiora vectigalia aut aboleuit, aut minuit. Præmia delatorum *Papiæ legis, ad quartas redegit, diuiſis populo viritim *quadringenis nummis. Senatorum nobiliſſimo cuique, ſed a re familiari deſtituto, annua ſalaria, & quibuſdam quingena conſtituit: item prætorianis cohortibus frumentum menſtruum[que] gratuitum. Et cum de ſupplicio cuiuſdam capite damnati, vt ex more ſubſcriberet, admoneretur; *Quam vellem*, inquit, *neſcire litteras!* Omnes ordines ſubinde, ac memoriter ſalutauit. Agenti ſenatui gratias, reſpondit; *Cum meruero*. Ad campeſtres exercitationes ſuas admiſit & plebem; declamauitque ſæpius publice. Recitauit & carmina, non modo domi, ſed[&] in theatro; tanta vniuerſorum lætitia, vt ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, *atque pars carminum aureis litteris Ioui Capitolino dicata.

11 SPECTACVLORVM plurima & varia genera edidit: iuuenales, circenſes, ſcenicos ludos, gladiatorium munus. *Iuuenalibus ſenes quoq; conſulares, anusq; matronas recepit ad luſum. Circenſibus, loca equiti ſecreta a ceteris tribuit: commiſitque etiam camelorum quadrigas. Ludis quos pro æternitate imperii ſuſceptos appellari *maximos* voluit, ex vtroq; ordine & ſexu plerique ludicras partes ſuſtinuerunt. Notiſſimus eques R. elephanto ſuperſedens per *catadromũ decucurrit. Inducta eſt [&] Afranii togata, quæ *Incendiũ* inſcribitur: conceſſumq;, vt ſcenici ardentis domus ſupellectilem diriperent, ac ſibi haberent. Sparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies, ſingula quotidie millia: auium cuiuſq; generis multiplex penus, *teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam manſuetæ feræ: nouiſſime naues, inſulæ, agri.

12 Hos ludos ſpectauit e proſcenii faſtigio. Munere quod in Amphitheatro ligneo, [in] regione Martii campi intra anni ſpatium fabricato dedit, neminẽ occidit, ne *noxium quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiam *quadringentos Senatores, *ſexcentosq; equites R. & quoſdam fortunæ atq; exiſtimationis integræ *ex iiſdem ordinibus; confectoresq; ferarum, *& varia arenæ miniſteria. Exhibuit & naumachiã, marina aqua innantibus belluis: item Pyrrhichas quaſdam e numero epheborum; quibus poſt editã operam diplomata ciuitatis Romanæ ſingulis *obtulit. Inter Pyrrhicharum argumenta, taurus Paſiphaen [in] ligneo iuuencæ ſimulacro abditam iniit; vt multi ſpectantium crediderunt. Icarus primo ſtatim conatu iuxta cubiculum eius decidit, ipſumque cruore reſperſit. Nam perraro præſidere; ceterum accubans primum paruis foraminibus, deinde toto podio adaperto ſpectare conſueuerat. Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ, more Græco, triplex; muſicum, gymnicum, equeſtre; quod appellauit *Neronia*. *Dedicatisque thermis atque gymnaſio, Senatui quoque & equiti oleum præbuit. Magiſtros toti certamini præpoſuit conſulares ſorte, *ſede Prætorum: deinde in orcheſtram Senatumque deſcendit; & orationis quidem carminisque Latini coronam, de qua honeſtiſſimus quiſque contenderat, ipſorum conſenſu conceſſam ſibi recepit: Citharam autem a iudicibus ad ſe delatam adorauit, ferrique ad Auguſti ſtatuam iuſſit. Gymnico, quod in ſeptis edebat, inter *buthyſiæ apparatum, barbam primam poſuit; conditam[q;] in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam, *Capitolio conſecrauit. Ad athletarum ſpectaculum inuitauit & virgines Veſtales: quia Olympiæ quoque Cereris ſacerdotibus ſpectare conceditur.

13 NON immerito inter ſpectacula ab eo edita & *Tiridatis in vrbem introitum retulerim. Quem Armeniæ regem magnis pollicitationibus ſollicitatum, cum deſtinato per edictum die oſtenſurus populo propter nubilum diſtuliſſet, produxit *quo opportuniſſime

portuniſſime potuit; diſpoſitis circa fori templa armatis cohortibus, curuli reſidens apud Roſtra triumphantis habitu, inter ſigna militaria atque vexilla: & primo per deuexum pulpitum ſubeuntem admiſit ad genua; alleuatumque dextra exoſculatus eſt: dein precanti, tiara deducta, diadema impoſuit; verba ſupplicis interpretata prætorio viro multitudini pronuntiante. Perductum inde in Theatrum, ac rurſus ſupplicantem, iuxta ſe latere dextro collocauit. ob quæ Imperator conſalutatus, laurea in Capitolium lata.

IANVM geminum clauſit, *tam nullo quam reſiduo bello. Conſulatus quatuor 14
geſſit: primum bimeſtrem, ſecundum & nouiſſimum ſemeſtres, tertium quadrimeſtrem: medios duos continuauit, reliquos inter annua ſpatia variauit.

IN *iuriſdictione poſtulatoribus niſi ſequenti die, ac per libellos, non temere re- 15
ſpondit. *In cognoſcendo, morem eum tenuit, vt continuis actionibus [omiſſis] ſigillatim quæque per vices ageret. Quoties autem ad conſultandum* ſecederet, neque in commune quidquam, neque propalam deliberabat. Sed & conſcriptas ab vnoquoque ſententias tacitus ac ſecreto legens, *quid ipſi libuiſſet, perinde atque pluribus idem videretur, pronuntiabat. In Curiam libertinorum filios diu non admiſit: admiſſisq; a prioribus principibus honores denegauit. Candidatos, qui ſupra numerum eſſent, in ſolatium dilationis ac moræ, legionibus præpoſuit. Conſulatum in ſenos plerumq; menſes dedit. Defunctoq; *circa Kalend. Ianuarias altero e coss. neminem ſubſtituit: improbans exemplum vetus Caninii *Rebuli, vno die Conſulis. Triumphalia ornamenta, *etiam quæſtoriæ dignitatis non nullis ex equeſtri ordine tribuit: nec vtique de cauſſa militari. ſed & de quibuſdam rebus orationes ad Senatum miſſas, præterito Quæſtoris officio, per *COS. plerumque recitabat.

FORMAM ædificiorum vrbis nouam excogitauit: & vt ante inſulas ac domos 16
porticus eſſent, de quarum ſolariis incendia arcerentur: eaſque ſumtu ſuo exſtruxit. Deſtinarat etiam *Oſtia tenus mœnia promouere, atque inde foſſa mare veteri vrbi inducere. Multa ſub eo & animaduerſa ſeuere, & coercita, nec minus inſtituta: adhibitus ſumtibus modus: publicæ cenæ ad ſportulas redactæ: interdictum ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret; cum antea nullum non opſonii genus proponeretur: afflicti ſuppliciis Chriſtiani, genus hominum ſuperſtitionis nouæ ac maleficæ: vetiti quadrigariorum luſus; quibus inueterata licentia paſſim vagantibus, fallere ac furari per iocum ius erat: pantomimorum factiones cum ipſis ſimul relegatæ.

ADVERSVS falſarios tunc primum repertum, ne tabulæ niſi pertuſæ, ac ter lino 17
per foramina traiecto, obſignarentur. Cautum vt in teſtamentis primæ, duæ ceræ, teſtatorum modo nomine inſcripto, vacuæ ſignaturis oſtenderentur: ac ne quis alieni teſtamenti ſcriptor legatum ſibi adſcriberet: item vt litigatores pro patrociniis certam iuſtamque mercedem, pro ſubſelliis nullam omnino darent, præbente ærario gratuita: vtque rerum actu ab ærario cauſſæ ad forum ac *recuperatores transferrentur: & vt *omnes appellationes a iudicibus ad Senatum fierent.

AVGENDI propagandique Imperii neque voluntate vlla, neque ſpe motus vn- 18
quam, etiam ex Britannia deducere exercitum cogitauit: nec niſi verecundia, ne obtrectare parentis gloriæ videretur, deſtitit. Ponti modo regnum, concedente Polemone; item Alpium, defuncto *Cottio, in prouinciæ formam redegit.

PEREGRINATIONES duas omnino ſuſcepit, Alexandrinam, & Achaicam: 19
ſed *Alexandrina ipſo profectionis die deſtitit, turbatus ſimul religione, ac periculo. Nam cum circuitis templis in æde Veſtæ reſediſſet, conſurgenti ei primum lacinia obhæſit: deinde tanta caligo coorta eſt, vt *diſpicere non poſſet. In Achaia Iſthmum perfodere aggreſſus, prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus eſt: tubaque ſigno dato, primus raſtello humum effodit, & *corbulæ congeſtam humeris extulit. Parabat & ad Caſpias portas expeditionem, conſcripta ex Italicis ſenum pedum tironibus noua legione, quam Magni Alexandri phalangem appellabat. Hæc partim nulla reprehenſione, partim etiam non mediocri laude digna, in vnum contuli; vt ſecernerem a probris ac ſceleribus eius, de quibus dehinc dicam.

20 INTER ceteras diſciplinas pueritiæ *imbutus [tempore] & muſica, ſtatim vt Imperium adeptus eſt, *Terpnum citharœdum *vigentem tunc præter alios, accerſiit: diebusque continuis poſt cenam canenti in multam noctem aſſidens, paullatim & ipſe meditari exercerique cœpit; nec eorum quidquam omittere, quæ generis eius artifices, vel conſeruandæ vocis cauſſa, vel augendæ factitarent: ſed & plumbeam *chartam ſupinus pectore *ſuſtinere; & clyſtere vomituq; purgari; & abſtinere pomis, cibisq; *officientibus: donec blandiente profectu (quamquam exiguæ vocis, & *fuſcæ) prodire in ſcenam concupiuit: ſubinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, *occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum.* Et prodiit Neapoli primum: ac ne concuſſo quidem repente motu terræ Theatro, ante cantare deſtitit, quam inchoatum abſolueret *nomon. Ibidem ſæpius & per complures cantauit dies: ſumto etiam ad reficiendam vocem breui tempore, impatiens ſecreti, a balneis in Theatrũ tranſiit: mediaq; in orcheſtra frequente populo epulatus, ſi paullum ſubbibiſſet, aliquid ſe *ſufferti tinniturum Græco ſermone promiſit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo cõmeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neq; eo ſegnius *adoleſcentes equeſtris ordinis, & quinq; amplius millia e plebe robuſtiſſimæ iuuentutis vndiq; elegit, qui diuiſi in factiones, plauſuum genera condiſcerent, (*bombos*, & *imbrices*, & *teſtas* vocabant) operamque nauarent cantanti ſibi inſignes pinguiſſima coma, & excellentiſſimo cultu pueri, *nec ſine anulo læuis: quorum duces quadragena millia L L S. merebant.

21 CVM magni æſtimaret cantare, etiam Romæ *Neroneum agona* ante præſtitutam diem reuocauit. Flagitantibusque cunctis cæleſtem vocem, reſpondit quidem, in hortis ſe copiam volentibus facturum: ſed adiuuante vulgi preces etiam ſtatione militum, quæ tunc excubabat, repræſentaturũ ſe pollicitus eſt libens: ac ſine mora nomen ſuum in albo profitentium citharœdorum iuſſit adſcribi: ſorticulaque in vrnam cum ceteris demiſſa, intrauit ordine ſuo: ſimul [que] Præfecti prætorii, citharã ſuſtinentes; poſt Tribuni militum, iuxtaq; amicorum intimi. Vtque conſtitit, peracto principio, Nioben ſe cantaturum per *Cluuium Rufum conſularem pronuntiauit, & in horam fere decimam perſeuerauit: coronamq; eam, & reliquam certaminis partem, in annum ſequentem diſtulit, vt ſæpius canendi occaſio eſſet. Quod cum tardum videretur, non ceſſauit identidem ſe publicare. Non dubitauit etiam in priuatis ſpectaculis operam inter ſcenicos dare, quodam Prætorum L L S. decies offerente. Tragœdias quoque cantauit perſonatus; heroum deorumque, item heroidum ac dearum perſonis *effictis ad ſimilitudinẽ oris ſui, & feminæ, prout quamque diligeret. Inter cetera cantauit Canacen parturientem, Oreſtem matricidam, Oedipodem *excæcatum, Herculem inſanum. In qua fabula fama eſt tirunculum militem, poſitum ad cuſtodiam aditus, cum eum *ornari ac vinciri catenis, ſicut argumentum poſtulabat, videret, accurriſſe ferendæ opis gratia.

22 EQVORVM ſtudio vel præcipue ab ineunte ætate flagrauit: plurimusque illi ſermo, quamquam vetaretur, de Circenſibus erat: & *quondam tractum Praſinum agitatorem inter condiſcipulos querens, obiurgante magiſtro, de Hectore ſe loqui ementitus eſt. Sed cum inter initia Imperii, eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet, ad omnes etiam *minimos Circenſes ſeceſſu commeabat, primo clam, deinde propalam: vt nemini dubium eſſet, eo die vtique affuturum. Neque diſſimulabat, velle ſe palmarum numerum ampliare: quare ſpectaculum multiplicatis *miſſilibus in ſerum protrahebatur: ne dominis quidem iam factionum dignantibus, niſi ad totius diei curſum, greges ducere. Mox & ipſe aurigare, atque etiam ſpectari ſæpius voluit: poſitoque in hortis inter ſeruitia & ſordidam plebem rudimento, vniuerſorum ſe oculis in Circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappam, vnde Magiſtratus ſolent. Nec contentus harum artium experimenta Romæ dediſſe, Achaiam (vt diximus) petit; hinc maxime motus. Inſtituerant ciuitates, apud quas muſici agones edi ſolent, omnes citharœdorum coronas ad ipſum mittere. Eas adeo grate recipiebat, vt legatos, qui pertuliſſent, non modo primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus, vt cantaret ſuper cenam, exceptusque effuſius: ſolos ſcire audire Græcos; ſolosque ſe & ſtudiis

ſuis dignos ait. Nec profectione dilata, vt primum Caſſiopen traiecit, ſtatim ad aram
Iouis Caſſii cantare auſpicatus eſt.

CERTAMINA deinceps obiit omnia. Nam & quæ diuerſiſſimorum temporum 23
ſunt, cogi in vnum annum, quibuſdam etiam iteratis, iuſſit. Olympiæ quoque præ-
ter conſuetudinem muſicum agona commiſit. Ac, ne quid circa hæc occupatum
auocaret detineretue, cum præſentia eius vrbicas res egere a liberto Helio admone-
retur, reſcripſit his verbis: *Quamuis nunc tuum conſilium ſit & votum*, me celeriter re-
uerti: tamen ſuadere & optare potius debes, vt Nerone dignus reuertar.* Cantante eo, nec
neceſſaria quidem cauſſa excedere Theatro licitum erat. Itaque & enixæ quædam
in ſpectaculis dicuntur; & multi, tædio audiendi laudandique, *clauſis opidorum
portis, aut furtim deſiluiſſe de muro, aut morte ſimulata funere elati. Quam au-
tem trepide anxieque certauerit, quanta aduerſariorum æmulatione, quo metu iudi-
cum, vix credi poteſt. Aduerſarios, quaſi plane conditionis eiuſdem, obſeruare, ca-
ptare, infamare* ſecreto, non numquam ex occurſu maledictis inceſſere: ac ſi qui
arte præcellerent, corrumpere etiam ſolebat. Iudices autem, prius quam incipe-
ret, reuerentiſſime alloquebatur, omnia ſe facienda feciſſe; ſed euentum in manu
eſſe fortunæ: illos, vt ſapientes & doctos viros, fortuita debere excludere: atque vt
auderet, *hortantibus, æquiore animo recedebat: ac ne ſic quidem ſine ſollicitudi-
ne, taciturnitatem pudoremq; quorumdam pro triſtitia ac malignitate arguens, ſu-
ſpectosque ſibi dicens.

IN certando vero ita legi obediebat, vt numquam exſcreare auſus, ſudorem quo- 24
que frontis brachio detergeret: atq; etiam in quodã tragico actu, cum elapſum ba-
culum cito reſumſiſſet, pauidus & metuens, ne ob delictum certamine ſubmouere-
tur, non aliter confirmatus eſt, quam adiurante hypocrita, non animaduerſum id in-
ter exſultationes ſucclamationesq; populi. Victorem autem ſe ipſe pronuntiabat.
Qua de cauſſa & præconio vbique contendit. Ac ne cuius alterius hieronicarũ me-
moria aut veſtigium exſtaret vſquam, ſubuerti & vnco trahi, abiicique in latrinas o-
mnium ſtatuas & imagines imperauit. Aurigauit quoq; plurifariam; Olympiis ve-
ro etiam decemiugem: quamuis idipſum in rege Mithridate, carmine quodã ſuo re-
prehendiſſet. Sed excuſſus curru, ac rurſus repoſitus, cum perdurare non poſſet, de-
ſtitit ante decurſum: nec eo ſecius coronatus eſt. Decedens deinde, prouinciã vni-
uerſam libertate donauit: ſimulq; iudices ciuitate Romana, & pecunia grandi. Quæ
beneficia e medio ſtadio, Iſthmiorum die, ſua ipſe voce pronuntiauit.

REVERSVS e Græcia Neapolim, quod in ea primum artem protulerat, albis 25
equis introiit, diſiecta parte muri, vt mos hieronicarũ eſt. Simili modo Antium; inde
*Albanum; inde Romam. Sed & Romam eo curru quo Auguſtus olim triumphaue-
rat, & in* veſte purpurea, diſtinctaque ſtellis aureis chlamyde, coronamq; capite ge-
rens *Olympicam, dextra manu Pythiam; præeunte pompa* ceterarum cum titulis,
vbi, & quos, quo cantionum, quoue fabularum argumento viciſſet: ſequentibus cur-
rum ouantium ritu plauſoribus, *Auguſtianos, militesq; ſe triumphi eius** clamantibus.
Dehinc diruto Circi maximi arcu, per Velabrum forumque, *Palatium & Apolli-
nem petiit. Incedenti paſſim victimæ cæſæ, ſparſo per vias identidem croco, in-
geſtæque aues, ac lemniſci, & bellaria. Sacras coronas in cubili circum lectos po-
ſuit. Item ſtatuas ſuas citharœdico habitu: qua nota etiam nummum percuſſit. Ac
poſt hæc tantum abfuit a remittendo laxandoque ſtudio, vt conſeruandæ vocis gra-
tia, neque milites vmquam, niſi abſens, aut alio verba pronuntiante, appellarit: neq;
quidquam ſerio iocoue egerit, niſi adſtante phonaſco, qui moneret, parceret arteriis,
ac ſudarium ad os applicaret: multisque vel amicitiam ſuam obtulerit, vel ſimulta-
tem indixerit, prout quisque ſe magis parciusue laudaſſet.

PETVLANTIAM, libidinem, luxuriam, auariciam, crudelitatem, ſenſim qui- 26
dem primo & occulte, velut iuuenili errore, exercuit; ſed vt tunc quoque dubium
nemini foret, naturæ illa vitia, non ætatis eſſe. Poſt crepuſculum ſtatim, arrepto
pileo vel galero, popinas inibat: circumque vicos vagabatur ludibundus; nec ſine
pernicie tamen. Siquidem redeuntes a cena verberare, ac repugnantes vulnerare,
cloacisq; demergere aſſueuerat: tabernulas etiam effringere, & expilare; quincta-

na domi conſtituta, vbi partæ, & ad licitationem * diuidendæ prædæ pretium * aſſumeretur. Ac ſæpe in eiuſmodi rixis, oculorum & vitæ periculum adiit; a quodam * laticlauio, cuius vxorẽ attrectauerat, prope ad necem cæſus. Quare numquã poſtea ſe publico illud horæ ſine Tribunis commiſit, procul & occulte ſubſequentibus. Interdiu quoque clam geſtatoria ſella delatus in Theatrum, ſeditionibus pantomimorum ex parte proſcenii ſuperiori, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. Et cum ad manus ventum eſſet, lapidibusque & ſubſelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipſe iecit in populum, atque etiam Prætoris caput conſauciauit.

27 PAVLLATIM vero inualeſcentibus vitiis, iocularia & latebras omiſit: nullaque diſſimulandi cura, ad maiora palam erupit. Epulas e medio die ad mediam noctem protrahebat: refotus ſæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtiuo niuatis. Cenitabatque nonnumquam & in publico, naumachia præcluſa, vel Martio campo, vel Circo maximo, inter ſcortorum totius vrbis * ambubaiarumque miniſteria. Quoties Oſtiam Tiberi deflueret, * aut Baianum ſinum præternauigaret, diſpoſitæ per litora & ripas diuerſoriæ tabernæ parabantur, inſignes ganeæ & matronarum * inſtitorio copas imitantium, atque hinc inde orantium vt appelleret. Indicebat & familiaribus cenas; quorum vni * mellita quadragies LLS. conſtiterunt, alteri pluris aliquanto * ab Syrtio roſaria.

28 SVPER ingenuorum * pædagogia, & nuptarum concubinatus, Veſtali virgini Rubriæ vim intulit. * Acten libertam paullum abfuit quin iuſto matrimonio ſibi coniungeret; ſubmiſſis conſulatibus viris qui regio genere ortam peierarent. Puerum Sporum, exſectis teſtibus, etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus eſt: cum dote, & flameo, * per ſollenne nuptiarum celeberrimo officio deductum ad ſe, pro vxore habuit. Exſtatque cuiuſdam non inſcitus iocus, bene agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius pater talem habuiſſet vxorem. Hunc Sporum, Auguſtarum ornamentis excultum, lecticaque vectum, & circa conuentus mercatusque Græciæ, ac mox Romæ circa Sigillaria, comitatus eſt, identidem exoſculans. Nam matris concubitum appetiſſe; & ab obtrectatoribus eius, ne ferox atque impotens mulier & hoc genere gratiæ præualeret, deterritum nemo dubitauit: vtique poſtquam meretricem, quam fama erat Agrippinæ ſimillimam, inter concubinas recepit. Olim etiam quoties lectica cum matre veheretur, libidinatum inceſte, ac maculis veſtis proditum affirmant.

29 SVAM quidem pudicitiam vſque adeo * proſtituit, vt contaminatis pæne omnibus membris, nouiſſime quaſi genus luſus excogitaret: * quatenus feræ pelle contectus emitteretur e cauea, virorumque ac feminarũ ad ſtipitem deligatorum inguina inuaderet: & cum affatim deſæuiſſet, conficeretur a Doryphoro liberto; cui etiam, ſicut ipſi Sporus, ita ipſe denupſit; voces quoque & eiulatus vim patientium virginum imitatus. Ex non nullis comperi, perſuaſiſſimum habuiſſe eum, neminem hominem pudicum, aut vlla corporis parte purum eſſe: verum pleroſque diſſimulare vitium, & * calliditate obtegere: ideoque profeſſis apud ſe obſcenitatem, cetera quoque conceſſiſſe delicta.

30 DIVITIARVM & pecuniæ fructum non alium putabat, quam profuſionem: ſordidos ac deparcos eſſe, quibus ratio impenſarum conſtaret: prælautos, vereque magnificos, qui abuterentur ac perderent. Laudabat mirabaturque auunculum Caium, nullo magis nomine, quam quod ingentes a Tiberio relictas opes in breui ſpatio prodegiſſet. Quare nec largiendi, nec abſumendi modum tenuit. * In Tiridatem, quod vix credibile videatur, * octingenta nummûm millia diurna erogauit; abeuntique ſuper LLS. millies contulit. Menecratem citharœdum, & * Spicillum myrmillonem triumphalium virorum patrimoniis ædibusque donauit. * Cercopithecum Panerotem feneratorem, & vrbanis ruſticisque prædiis locupletatum, prope regio extulit funere. Nullam veſtem bis induit. * Quadringenis in punctum LLS. aleam luſit. Piſcatus eſt rete * aurato, purpura coccoque funibus nexis. Numquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur: ſoleis mularum argenteis, canuſinatis mulionibus, armillata & * phalerata cum mazacum turba, atque curſorum.

31 NON in alia re damnoſior quam in ædificando. Domum a Palatio Eſquilias vſq; fecit. Quam primo tranſitoriam; mox incendio abſumptam reſtitutamq;, auream nominauit. De cuius ſpatio atq; cultu ſuffecerit hoc retuliſſe. Veſtibulum eius fuit, in quo coloſſus CXX pedum * ſtaret ipſius effigie. Tanta laxitas, vt porticus triplices milliarias haberet. Item ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad vrbium ſpeciem. Rura inſuper aruis atq; vinetis & paſcuis ſiluisque varia, cum multitudine omnis generis pecudum ac ferarum. In ceteris partibus cuncta auro lita, diſtincta gemmis vnionumq; conchis erant. Cenationes laqueatæ tabulis eburneis * verſatilibus; vt flores ex fiſtulis & vnguenta deſuper ſpargerentur. Præcipua cenationum rotunda; quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi * circumageretur: * balineæ marinis & Albulis fluentes aquis. Eiuſmodi domum cum abſolutam dedicaret, hactenus comprobauit, vt [ſe] diceret quaſi hominem tamdẽ habitare cœpiſſe. Prçterea inchoabat piſcinam a Miſeno ad Auernum lacum, contectam, porticibus[q;] concluſam; quo, quidquid totis Baiis * calidarum eſſet, committeretur: Foſſam ab Auerno Oſtiam vſque; vt nauibus, nec tamen mari, iretur, longitudinis per CLX milliaria: latitudinis, qua contrariæ quinqueremes commearent. Quorum operum perficiendorum gratia, * quod vbique eſſet cuſtodiæ, in Italiam deportari: etiam ſcelere conuictos, non niſi ad opus damnari, præceperat. Ad hunc impendiorum furorem ſuper fiduciam Imperii, etiam ſpe quadam repentina immenſarum & reconditarum opum, impulſus eſt, ex indicio equitis R. pro comperto pollicentis theſauros antiquiſſimæ gazæ, quos Dido regina fugiens Tyro ſecum extuliſſet, eſſe in Africa vaſtiſſimis ſpecubus abditos, ac poſſe erui paruula molientium opera.

32 VERVM vt ſpes fefellit, deſtitutus, atque ita iam exhauſtus & egens, vt ſtipendia quoque militum, & commoda veteranorum protrahi ac differri neceſſe eſſet; calumniis rapinisque intendit animum. Ante omnia inſtituit, vt e libertorum defunctorum bonis pro ſemiſſe * dodrans cogeretur ei, qui ſine probabili cauſſa eo nomine * eſſent, quo fuiſſent illæ familiæ quas ipſe contingeret: deinde vt ingratorum * in principem teſtamenta ad fiſcum pertinerent: ac ne impune eſſet * ſtudioſis iuris, qui ſcripſiſſent vel dictaſſent ea: tum vt lege maieſtatis facta * dictaque omnia, quibus modo delator non deeſſet, tenerentur. Reuocauit & præmia coronarum, quæ vmquam ſibi in certaminibus ciuitates detuliſſent. Et cum interdixiſſet vſum amethyſtini ac Tyrii coloris; ſubmiſiſſetque qui nundinarum die pauculas vncias venderet: præcluſit cunctos negotiatores. Quinetiam inter canendum animaduerſam matronam e ſpectaculis, vetita purpura cultam, demonſtraſſe procuratoribus ſuis * creditur: detractamque illico, non veſte modo, ſed & bonis exuit. Nulli * delegauit officium, vt non adiiceret: *ſcis quid mihi opus ſit*: &, *Hoc agamus, ne quis quidquam habeat*. Vltimo, templis compluribus dona detraxit, ſimulacraque ex auro vel argento fabricata conflauit: in his Penatium Deorum; quæ mox Galba reſtituit.

33 PARRICIDIA & cædes a Claudio exorſus eſt: cuius necis, etſi non auctor, at conſcius fuit: neq; diſſimulanter: vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quaſi deorum cibum, poſthac prouerbio Græco collaudare ſit ſolitus. Certe omnibus rerum verborumque contumeliis mortuum inſectatus eſt, modo ſtultitiæ, modo ſæuitiæ arguens. Nam & morari eum inter homines deſiiſſe, producta prima ſyllaba iocabatur: multaque decreta & conſtituta, vt inſipientis atque deliri, pro irritis habuit. Denique buſtum eius conſepiri, niſi humili leuique materia neglexit. Britannicum non minus æmulatione vocis, quæ illi iucundior ſuppetebat, quam metu, ne * quando apud hominum gratiam paterna memoria præualeret, veneno aggreſſus eſt. quod acceptum a * quadam Locuſta venenariorum indice, cum opinione tardius cederet, ventre modo Britannici moto: accerſitam mulierem ſua manu verberauit; arguens pro veneno remedium dediſſe. Excuſantiq; minus datum, ad occultandam facinoris inuidiam; *Sane*, inquit, *legem Iuliam timeo*; coegitq; ſe coram in cubiculo quam poſſet velociſſimum ac præſentaneũ coquere. deinde in hędo expertus, poſtquã is quinque horas protraxit; iterum ac ſæpius recoctum, porcello obiecit. Quo ſtatim exanimato, inferri in triclinium, darique cenan-

ti ſecum Britannico imperauit. Et cum ille ad primum guſtum concidiſſet, comitiali morbo ex conſuetudine correptum apud conuiuas ementitus, poſtero die raptim inter maximos imbres tranſlaticio extulit funere. Locuſtæ pro nauata opera, *impunitatem prædiaque ampla, ſed & diſcipulos dedit.

34 MATREM, dicta factaque ſua exquirentem acerbius & corrigentem, hactenus primo grauabatur, vt inuidia identidem oneraret, quaſi ceſſurus Imperio, Rhodumque abiturus: mox & honore omni, & poteſtate priuauit: abductaque militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque ac Palatio expulit. Neque indiuexanda quidquam penſi habuit; ſubmiſſis & qui Romæ morantem litibus, & in ſeceſſu quieſcentem, per conuitia & iocos, terra marique præteruehentes, inquietarent. Verum minis eius ac violentia territus, perdere ſtatuit. Et cum veneno ter tentaſſet, ſentiretque antidotis præmunitam; lacunaria, quæ noctu ſuper dormientem *luxata machina deciderent, parauit. Hoc cõſilio per conſcios parum celato, ſolutilem nauem, cuius vel naufragio, vel cameræ ruina periret, commentus eſt. Atque ita reconciliatione ſimulata, iucundiſſimis litteris Baias euocauit ad ſollennia Quinquatrium ſimul celebranda: datoque negotio trierarchis, qui Liburnicam, qua aduecta erat, velut fortuito concurſu confringerent, protraxit conuiuium. Repetentique Baulos, in locum corrupti nauigii, machinoſum illud obtulit, hilare proſecutus: atque in digreſſu papillas quoque exoſculatus, reliquum temporis cum magna trepidatione vigilauit, opperiens cœptorum exitum. Sed vt diuerſa omnia, nandoque euaſiſſe eam comperit, inops conſilii, *L. Agerinum libertum eius, ſaluam & incolumem cum gaudio nuntiantem, *obiecto clam iuxta pugione, vt percuſſorem ſibi ſubornatum arripi conſtringiq; iuſſit, matremque occidi: quaſi deprehenſum crimen voluntaria morte vitaſſet. Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus: ad viſendum interfectæ cadauer accurriſſe, contrectaſſe membra, alia vituperaſſe, alia laudaſſe: ſitique interim oborta bibiſſe. Neque tamen ſceleris conſcientiam, quamquam & militum & Senatus populiq; gratulationibus confirmaretur, aut ſtatim aut vmquam poſtea ferre potuit: ſæpe confeſſus exagitari ſe materna ſpecie, verberibus Furiarum, ac tædis ardentibus. Quin & facto per Magos ſacro, euocare Manes & exorare tentauit. Peregrinatione quidem Græciæ, Eleuſiniis ſacris, quorum initiatione impii & ſcelerati voce præconis ſubmouerentur, intereſſe non auſus eſt. Iunxitque parricidio matris, amitæ necem. Quam cum ex duritia alui cubantem viſitaret; & illa tractans lanuginem eius, vt aſſolet, iam grandis natu, per blanditias forte dixiſſet, *Simul hanc excepero, mori volo*: conuerſus ad proximos, confeſtim ſe poſiturum, velut irridens, ait: præcepitque medicis, vt largius purgarent ægram. *Nam necdum defunctæ bona inuaſit, ſuppreſſo teſtamento, ne quid abſcederet.

35 VXORES præter Octauiam duas poſtea duxit: Poppæam Sabinam, quæſtorio patre natam, & equiti Romano ante nuptam: deinde Statiliam Meſſallinam, Tauri bis Conſulis ac triumphalis abneptem, qua vt potiretur, virum eius Atticum *Veſtinum COS. in honore ipſo trucidauit. Octauiæ conſuetudinem cito aſpernatus, corripientibus amicis, ſufficere illi debere reſpondit vxoria ornamẽta. Eamdẽ mox ſæpe fruſtra ſtrangulare meditatus, dimiſit vt ſterilem: ſed improbante diuortiũ populo, nec parcente conuitiis, etiam relegauit: deniq; occidit ſub crimine adulteriorum adeo impudenti falſoque, vt in quæſtione pernegantibus cunctis, Anicetũ pædagogum ſuum [indicem] ſubiecerit, qui dolo ſtupratam a ſe fateretur. Poppæam duodecimo die poſt diuortium Octauiæ in matrimonium acceptam, dilexit vnice. & tamen ipſam quoque ictu calcis occidit; quod ſe ex aurigatione ſero reuerſum, grauida & ægra conuitiis inceſſerat. Ex hac filiam tulit Claudiam Auguſtam, amiſitque admodum infantem. Nullum adeo neceſſitudinis genus eſt, quod non ſcelere perculerit. Antoniam Claudii filiam, recuſantem poſt Poppææ mortẽ nuptias ſuas, quaſi molitricem nouarum rerũ, interemit. *Similiter interemit ceteros, aut affinitate aliqua ſibi, aut propinquitate coniunctos. In quibus Aulum *Plautium iuuenem: quem cum ante mortem per vim *conſtupraſſet; *Eat nunc*, inquit, *mater [mea] & ſucceſſorem meum oſculetur*: iactans dilectum ab ea, & ad ſpem Imperii impulſum. Priuignum *Ruffinum Criſpinum Poppæa natum, impuberem adhuc, quia ferebatur

batur ducatus & imperia ludere, mergendum mari, dum piſcaretur, ſeruis ipſius demandauit. Tuſcum nutricis filium relegauit; quod in procuratione Aegypti *balneis in aduentum ſuum exſtructis, lauiſſet. *Senecam præceptorem ad necem compulit: quamuis ſæpe commeatum petenti, bonisque cedenti, *perſancte iuraſſet, ſuſpectum ſe fruſtra; periturumq; potius quam nociturum ei. Burro Præfecto remedium ad fauces pollicitus, toxicum miſit. Libertos diuites & ſenes, olim adoptionis, mox dominationis ſuæ fautores atq; rectores, veneno partim cibis, partim potionibus indito, intercepit.

Nec minore ſæuitia foris & in exteros graſſatus eſt. Stella crinita, quæ ſummis potestatibus exitium portendere vulgo putatur, per continuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, vt ex *Babilo aſtrologo didicit, ſolere reges talia oſtenta cæde aliqua illuſtri expiare, atque a ſemet in capita procerum depellere: nobiliſſimo cuique exitium deſtinauit. Enimuero multo magis & quaſi per iuſtam cauſſam duabus coniurationibus *promulgatis: quarum prior maiorque, Piſoniana, Romæ; poſterior, Viniciana, Beneuenti conflata *atque detecta eſt: coniurati e vinculis triplicium catenarum dixere cauſſam: cum quidam crimen vltro faterentur, non nulli etiam *imputarent, tamquam aliter illi non poſſent niſi morte ſuccurrere, dedecorato flagitiis omnibus. Damnatorum liberi vrbe pulſi, enectique veneno aut fame. Conſtat quosdam cum pædagogis & capſariis vno prandio pariter necatos, alios diurnum victum prohibitos quærere. 36

Nullus poſthac adhibitus delectus, aut modus interimendi qu ɔscumque libuiſſet, quacumque de cauſſa. Sed ne de pluribus referam, Saluidieno *Orfito obiectum eſt, quod tabernas tres de domo ſua circa forum ciuitatibus ad ſtationem locaſſet: Caſſio Longino iuriſconſulto, *ac luminibus orbato, quod in vetere gentili ſtemmate C. Caſſii percuſſoris Cæſaris, imagines *reſtituiſſet: Pæto Thraſeæ, triſtior & pædagogi vultus. Mori iuſſis, non amplius quam horarium ſpatium dabat. At ne quid moræ interueniret, medicos admouebat, qui cunctantes continuo curarent. Ita enim vocabat, venas mortis gratia incidere. Creditur etiam polyphago cuidam Ægyptii generis, crudam carnem, & quidquid daretur mandere aſſueto, concupiſſe viuos homines laniandos abſumendosque obiicere. Elatus inflatusq; tantis velut ſucceſſibus, negauit quemquam principum ſciſſe quid ſibi liceret. Multasque nec dubias ſignificationes ſæpe iecit, ne reliquis quidem ſe parſurum Senatoribus; eumque ordinem ſublaturum quandoque e republ. ac prouincias & exercitus equiti R. ac libertis permiſſurum. Certe neque aduëniens, neque proficiſcens, quemquam oſculo *impertiuit, ac ne reſalutatione quidem. Et in auſpicando opere Iſthmi, magna frequentia clare, vt ſibi ac populo R. bene res verteret, optauit; diſſimulata Senatus mentione. 37

Sed nec populo aut mœnibus patriæ pepercit. Dicente quodam in ſermone communi, ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί: *Immo*, inquit, *ἐμοῦ ζῶντος. Planeque ita fecit. Nam quaſi offenſus deformitate veterum ædificiorum, & anguſtiis flexurisq; vicorum, incendit vrbem ram palam, vt plerique conſulares *cubicularesque eius, cum ſtupa tædaque in prædiis ſuis deprehenſos non attigerint; & quædam horrea circa domum auream, quorum ſpatium maxime deſiderabat, *vi bellicis machinis labefactata, atq; inflammata ſint, quod ſaxeo muro constructa erant. Per ſex dies, ſeptemque noctes ea clade ſæuitum eſt, ad monumentorum buſtorumque diuerſoria plebe compulſa. Tunc præter immenſum numerum inſularum, domus priſcorum ducum arſerunt, hoſtilibus adhuc ſpoliis adornatæ, Deorumque ædes ab regibus, ac deinde Punicis & Gallicis bellis votæ dedicatæque; & quidquid viſendum atque memorabile ex antiquitate durauerat. Hoc incendium e turri *Mæcenatica proſpectans, lætusque flamæ (vt aiebat) pulcritudine, *ἅλωσιν Ilii decantauit in illo ſuo ſcenico habitu. Ac ne non hinc quoque quantum poſſet prædæ & manubiarum inuaderet, pollicitus cadauerum & ruderum gratuitam egeſtionem, nemini ad reliquias rerum ſuarum adire permiſit: *collationibus[que] non receptis modo, verum & efflagitatis, prouincias priuatorumque cenſus prope exhauſit. 38

39 Accesservnt tantis ex principe malis probriſque quædam & fortuita: peſtilentia vnius autumni, qua xxx funerum millia in rationẽ Libitinæ venerunt: clades Britannica, qua duo præcipua opida, magna* ciuium ſociorumque cæde, direpta ſunt: ignominia ad Orientem, legionibus in Armenia ſub iugum miſſis, ægreque Syria retenta. Mirum, & vel præcipue notabile inter* hæc fuit, nihil eum patientius quam maledicta & conuitia hominum tuliſſe; neque in vllos leniorem, quam qui ſe dictis aut carminibus laceſſiſſent, exſtitiſſe. Multa Græce Latineque* proſcripta aut vulgata ſunt, ſicut illa: Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, μητροκτόνοι. * Νεόψηφον Νέρων ἰδίαν μητέρα ἀπέκτεινε. *Quis negat Aeneæ magna de ſtirpe Neronem? Suſtulit hic matrem; ſuſtulit ille patrem. Dum tendit citharam noſter, dum cornua Parthus, Noſter erit pæan, ille ἑκατηβελέτης. Roma domus fiet: Veios migrate Quirites; Si non & Veios occupat iſta domus.* Sed neq; auctores requiſiuit; & quoſdam per indicem delatos ad Senatum, affici grauiore pœna prohibuit. Tranſeuntem eum Iſidorus Cynicus in publico clara voce corripuerat, quod* Naupli mala bene cantitaret, ſua bona male diſponeret: &* Datus Atellanarum hiſtrio, in cantico quodam, ὑγίαινε πάτερ, ὑγίαινε μῆτερ, ita demonſtrauerat, vt bibentem natantemque faceret;* exitum C. Claudii Agrippinæque ſignificans: & in nouiſſima* clauſula, *Orcus vobis ducit pedes*, Senatum geſtu notaret: hiſtrionem & philoſophum Nero nihil amplius quam vrbe Italiaque ſubmouit, vel contemtu omnis infamiæ, vel ne fatendo dolorem, iritaret ingenia.

40 Talem principem paullo minus per xiiii annos perpeſſus terrarum orbis, tandem deſtituit; initium facientibus Gallis, duce* Iulio Vindice, qui tum eam prouinciã pro Prætore obtinebat. Prædictũ a mathematicis Neroni olim erat, fore vt quandoque deſtitueretur: vnde illa vox eius celeberrima,* τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει: quo maiore venia meditaretur citharœdicam artem, principi ſibi gratam, priuato neceſſariam. *Spoponderunt tamẽ quidam* deſtituto ei ordinationẽ Orientis; nonnulli nominatim regnum Hieroſolymorum, plures omnis priſtinæ fortunæ reſtitutionem. Cui ſpei pronior, Britannia Armeniaque amiſſa, ac rurſus vtraque recepta, defunctum ſe fatalibus malis exiſtimabat. Vt vero cõſulto Delphis Apolline, ſeptuageſimum ac tertium annum cauendum ſibi audiuit, quaſi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de ætate Galbæ, tanta fiducia, non modo ſenectam, ſed etiam perpetuam ſingularemque concepit felicitatem, vt amiſſis naufragio pretioſiſſimis rebus, nõ dubitauerit inter ſuos dicere, piſces eas ſibi relaturos. Neapoli de motu Galliarum cognouit die ipſo, quo matrem occiderat: adeoque lente ac ſecure tulit, vt *gaudentis etiam *ſuſpicionem præberet, tamquam occaſione nata ſpoliandarum iure belli opulentiſſimarum prouinciarum. Statimque in gymnaſium progreſſus, certantes athletas effuſiſſimo ſtudio ſpectauit. Cenæ quoque tempore interpellatus tumultuoſioribus litteris, hactenus excanduit, vt malum iis qui * deſciſſent, minaretur. Denique per octo continuos dies non reſcribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus, rem ſilentio oblitterauit.

41 Edictis tamdem Vindicis [&] contumelioſis & frequentibus permotus, Senatum epiſtola in vltionem ſui reique publicæ adhortatus eſt; excuſato languore faucium, propter quem non adeſſet. Nihil autem æque doluit, quam vt* *citharœdum malum* ſe increpitum, ac pro Nerone* *Aënobarbum* appellatum. Et nomen quidem gentile, quod ſibi per contumeliam exprobraretur, reſumturum ſe profeſſus eſt, depoſito adoptiuo: cetera conuitia, vt falſa, non alio argumento refellebat, quam quod etiam* inſcitia tantopere laboratæ perfectæque a ſe artis obiiceretur; ſingulos ſubinde rogitans, noſſentne quemquam præſtantiorem. Sed vrgentibus aliis ſuper alios nuntiis, Romam prætrepidus rediit. leuiterq; modo in itinere friuolo auſpicio mente recreata, cum annotaſſet inſculptum monumento, militem Gallum ab equite R. oppreſſum trahi crinibus, ad eam ſpeciem exſiluit gaudio, cœlumque adorauit. Ac ne tunc quidem aut Senatu, aut populo coram* appellato, quoſdam e primoribus viris* demum euocauit; transactaque raptim conſultatione, reliquam diei partem per organa hydraulica noui & ignoti generis circumduxit:* oſtendensque ſingula, de ratione ac difficultate cuiusque diſſerens, *iamq; etiam prolaturum omnia in Theatrum affirmauit, ſi per Vindicem liceat.

42 POSTQVAM *etiam deinde Galbam & Hiſpanias deſciuiſſe cognouit, collapſus, animoq; male fracto, diu & ſine voce, & prope intermortuus iacuit. vtq; *reſipuit, veſte* deſciſſa, capite conuerberato, actum de ſe pronũtiauit. Conſolantiq; nutriculæ, & aliis quoque iam principibus ſimilia accidiſſe memoranti, ſe vero præter ceteros inaudita & incognita pati reſpondit, qui *ſuum Imperium viuus amitteret. Nec eo ſecius quidquam ex conſuetudine luxus atque deſidiæ* omiſit vel imminuit. quinimmo, cum proſperi quiddam ex prouinciis nuntiatum eſſet, ſuperabundantiſſimam cenam iocularia in defectionis duces carmina, * laſciueque modulata, quæ vulgo innotuerunt, etiam geſticulatus eſt: ac ſpectaculis Theatri clam illatus, cuidam ſcenico placenti nuntium miſit, abuti eum occupationibus ſuis.

43 INITIO ſtatim tumultus, multa & immania, verum non abhorrentia * a ſua natura, creditur deſtinaſſe: ſucceſſores percuſſoresque ſubmittere exercitus & prouincias regentibus, quaſi conſpiratis, idemque & vnum ſentientibus: quidquid vbique exſulum, quidquid in vrbe hominum Gallicanorum eſſet, contrucidare; illos, ne deſciſcentibus aggregarentur; hos, vt conſcios popularium ſuorum, atque fautores: Gallias exercitibus diripiendas permittere, Senatum vniuerſum veneno per conuiuia necare, vrbem incendere, feris in populum immiſſis, quo difficilius defenderetur. Sed abſterritus, non tam pœnitentia, quã* perficiendi deſperatione, credensque expeditionem neceſſariam, COSS. ante tempus priuauit honore: atque in vtriuſque locum ſolus iniit Conſulatum: quaſi fatale eſſet, non poſſe Gallias debellari* niſi a COS. ac ſuſceptis faſcibus. Cum poſt epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiarium, affirmauit, ſimul ac primum prouinciam attigiſſet, inermem ſe in conſpectum exercituum proditurum, nec quidquam aliud quam fleturum: reuocatisque ad pœnitentiam defectoribus, ſequenti die lætum inter lętos cantaturum epinicia, quæ iam nunc ſibi componi oporteret.

44 IN præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula, portandis ſcenicis organis, concubinasque, quas ſecum educeret, tondendi ad virilem modum, & ſecuribus peltisque Amazonicis inſtruendi. Mox tribus vrbanas ad ſacramentum citauit: ac nullo idoneo reſpondente, certum dominis ſeruorum numerum indixit: nec niſi ex tota cuiuſq; familia probatiſſimos, ne diſpenſatoribus quidẽ aut amanuenſibus exceptis, recepit. Partem etiam cenſus omnes ordines conferre iuſſit: & inſuper inquilinos priuatarum ædium atque inſularum, penſionem annuam repræſentare fiſco. Exegitque ingenti faſtidio & acerbitate * nummum aſperum, *argentum puſtulatum, *aurum ad obruſam: vt plerique omnem collationem palam recuſarent, conſenſu flagitantes, a delatoribus potius reuocanda præmia quęcumque *cepiſſent.

45 EX annonæ quoque caritate *luctantium accreuit inuidia. Nam & forte accidit vt in publica fame, Alexandrina nauis nuntiaretur puluerem luctatoribus aulicis aduexiſſe. Quare omnium in ſe odio concitato, nihil contumeliarum defuit quin ſubiret. Statuæ eius a vertice* cirrus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, Nunc demum agona eſſe; & *raderet tamdem. Alterius *collo & aſcopera deligata, ſimulq; titulus, *Ego* quid potui? ſed tu culeum meruiſti.* Adſcriptum & columnis, iam gallos * eum cantando excitaſſe. *iam noctibus iurgia cum ſeruis plerique ſimulantes, crebro * vindicem poſcebant.

46 TERREBATVR adhæc euidentibus portentis ſomniorum & auſpiciorum, & *omnium tum veteribus tum nouis; numquam antea ſomniare ſolitus. Occiſa demum matre, vidit per quietem, nauem ſibi regenti extortum gubernaculum: trahique ſe ab Octauia vxore in arctiſſimas tenebras: & modo pennatarum formicarum multitudine oppleri; modo a ſimulacris gentiũ ad Pompeii Theatrum dedicatarum *circuiri, arcerique progreſſu: Aſturconem, quo maxime lætabatur, poſteriore corporis parte in ſimiæ ſpeciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros. De Mauſoleo, ſponte foribus patefactis, exaudita vox eſt, nomine eum* cientis. *Kalend. Ianuarii exornati Lares, in ipſo ſacrificii apparatu conciderunt. Auſpicanti Sporus anulum muneri obtulit; cuius gemmæ ſculptura erat, Proſerpinæ raptus. Votorum nuncupatione, magna iam ordinum frequentia, vix re-

pertæ Capitolii claues. Cum ex oratione eius, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in Senatu, daturos pœnas ſceleratos, ac breui dignum * exitum facturos, conclamatum eſt ab vniuerſis; *Tu facies Auguſte.* Obſeruatum etiam fuerat, nouiſſimam fabulam cantaſſe eum publice Oedipodem exſulem, atque in hoc * decidiſſe verſu, Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ.

47 NVNTIATA etiam interim ceterorum exercituum defectione, litteras prandenti ſibi redditas concerpſit, menſam ſubuertit: duos ſcyphos gratiſſimi vſus, quos Homericos a celatura carminum Homeri vocabat, ſolo illiſit: ac ſumto a Locuſta veneno, & in auream pyxidem condito, tranſiit in hortos Seruilianos. Vbi præmiſſis libertorum fidiſſimis, Oſtiam, ad claſſem præparandam, Tribunos, Centurionesque prætorii de fugæ ſocietate tentauit. Sed partim tergiuerſantibus, partim aperte detrectantibus, vno vero etiam proclamante, *Vſque adeo ne mori miſerum eſt?* varia agitauit, Parthos ne an Galbam ſupplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proque roſtris * quanta poſſet maxima miſeratione veniam præteritorum precaretur: ac ni flexiſſet animos, vel Ægypti præfecturam concedi ſibi oraret. Inuentus eſt poſtea in ſcrinio eius hac de re ſermo formatus. Sed deterritum putant, ne prius quam in forum perueniret, diſcerperetur. Sic cogitatione in poſterum diem dilata, ad mediam fere noctem excitatus, vt comperit ſtationem militum receſſiſſe, proſiluit e lecto, miſitque circum amicos. & quia nihil a quoquam renuntiabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorum adiit. Verum clauſis omnium foribus, reſpondente nullo, in cubiculum rediit: vnde iam & cuſtodes diffugerant, direptis etiam ſtragulis, amota & pyxide veneni. Ac ſtatim * Spicillum myrmillonem, vel quemlibet alium percuſſorem, cuius manu periret, requiſiuit. & nemine reperto; *Ergo ego*, inquit, *nec amicum habeo, nec inimicum?* procurritque quaſi præcipitaturus ſe in Tiberim.

48 SED reuocato rurſus impetu, aliquid ſecretioris latebræ ad colligendum animum deſiderauit: & offerente Phaonte liberto ſuburbanum ſuum inter Salariam & Numentanam viam circa quartum milliarium: vt erat nudo pede atque tunicatus, pænulam obſoleti coloris ſuperinduit: adopertoque capite, & ante faciem * obtenſo ſudario, equum inſcendit, quatuor ſolis comitantibus; inter quos & Sporus erat. Statimque tremore terræ, & fulgure aduerſo pauefactus, audiit ex proximis caſtris clamorem militum, & ſibi aduerſa, & Galbæ proſpera ominantium: etiam ex obuiis viatoribus quemdã dicentem, *Hi Neronem perſequuntur*: alium ſciſcitantem, *Ecquid in vrbe noui de Nerone?* Equo autem odore abiecti in via cadaueris conſternato, detecta facie agnitus eſt a quodam Miſſicio prætoriano, & ſalutatus. Vt ad diuerticulum ventum eſt, dimiſſis equis inter fruticeta ac vepres per arundineti ſemitam ægre, nec niſi ſtrata ſub pedibus veſte, * ad aduerſum villæ parietem euaſit. Ibi hortante * eodem Phaonte, vt interim in ſpecum egeſtæ arenæ * concederet, negauit ſe viuum ſub terram iturum: ac parumper commoratus, dum clamdeſtinus ad villam introitus pararetur, aquam ex ſubiecta lacuna potaturus manu hauſit: *Et hæc eſt*, inquit, *Neronis decocta.* * Deinde diuulſa ſentibus pænula traiectos ſurculos raſit, atque ita quadrupes per anguſtias effoſſæ cauernæ receptus, in proximam cellam decubuit ſuper lectum * modicella culcita, * vetere pallio ſtrato inſtructum. Fameque & iterum ſiti interpellante, panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt, aquæ autem tepidæ aliquantulum bibit.

49 TVNC vnoquoque hinc inde inſtante, vt quamprimum ſe impendentibus contumeliis eriperet, ſcrobem coram fieri imperauit, dimenſus ad corporis ſui modulum; componique ſimul, ſi qua inuenirentur, fruſta marmoris; & aquam ſimul ac ligna conferri curando mox cadaueri; flens ad ſingula, atque identidem dictitans; *Qualis artifex pereo!* Inter moras, perlatos a curſore Phaontis codicillos præripuit, legitque ſe hoſtem a Senatu iudicatum, & quæri, vt puniatur more maiorum. Interrogauitque, quale eſſet id genus pœnæ: & cum comperiſſet, nudi hominis ceruicem inſeri furcæ, corpus virgis ad necem cædi: conterritus, duos pugiones, quos ſecum tulerat, arripuit: tentataque vtriuſque acie, rurſus condidit; cauſſatus nondum adeſſe fatalem horam. Ac modo Sporum hortabatur vt lamentari ac plangere inciperet: modo

ret: modo orabat vt ſe aliquis ad mortem capeſſendam exemplo iuuaret: interdum ſegnitiem ſuam his verbis increpabat; *Viuo deformiter* ac turpiter**: οὐ πρέπει Νέρωνι, οὐ πρέπει, νήφειν δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἄγε, ἔγειρε σεαυτόν. Iamque equites appropinquabant; quibus præceptum erat, vt viuum eum attraherent. Quod vt ſenſit, trepidanter effatus, ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει ferrum iugulo adegit, iuuante Epaphrodito a libellis. Semianimiſque adhuc, * interrumpenti Centurioni, & pænula ad vulnus appoſita, in auxilium ſe veniſſe ſimulanti, non aliud reſpondit, quam *Sero*, & *Hac eſt fides*. Atque in ea voce defecit, exſtantibus rigentibuſque oculis vſque ad horrorem formidinemque viſentium. Nihil prius ac magis a comitibus exegerat, quam ne poteſtas cuiquam capitis ſui fieret: ſed vt, quoquo modo, totus cremaretur. * Permiſit hoc Icelus Galbæ libertus, non multo ante vinculis exſolutus, in quæ primo tumultu coniectus fuerat.

FVNERATVS eſt impenſa ducentorum millium, ſtragulis albis auro intextis; 50 quibus vſus Kalend. Ianuarij fuerat. Reliquias* Ecloge & Alexandria nutrices cum * Acte concubina gentili Domitiorum monumēto condiderunt, quod proſpicitur e campo Martio impoſitum * colle hortorum. In eo monumento ſolium Porphyretici marmoris* ſuperſtanti Lunenſi ara circumſeptum eſt lapide Thaſio.

STATVRA fuit pæne iuſta: corpore maculoſo &*fœdo: ſufflauo capillo: vultu 51 pulcro magis quam venuſto: oculis cæſiis & hebetioribus: ceruice obeſa, ventre proiecto: gracillimis cruribus: valetudine proſpera. Nam qui luxuriæ immoderatiſſimæ eſſet, ter omnino per XIIII annos languit: atque ita, vt neque vino, neque conſuetudine reliqua abſtineret. Circa cultum habitumque adeo pudendus, vt comam ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſummiſerit; ac plerumque* ſyntheſin indutus, ligato circum collum ſudario prodierit in publicum, ſine cinctu, & diſcalceatus.

LIBERALES diſciplinas omnes fere puer attigit. Sed a philoſophia eum mater 52 auertit; monens, imperaturo contrariam eſſe: a cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quo diutius in admiratione ſui detineret. Itaque ad poeticam pronus, carmina libenter, ac ſine labore compoſuit: nec, vt quidam putant, aliena pro ſuis edidit. Venêre in manus meas pugillares libelliquę, cum quibuſdam notiſſimis verſibus ipſius chirographo* ſcriptis: vt facile appareret, non* tranſlatos, aut dictante aliquo exceptos: ſed plane quaſi a cogitante atque generante exaratos: ita multa * & deleta, & inducta, & ſuperſcripta inerant.

HABVIT & pingendi, fingendique maxime, non mediocre ſtudium. * Maxima 53 autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum vulgi mouerent. * Exiit poſt ſcenicas coronas opinio, proximo luſtro deſcenſurum eum ad* Olympia inter athletas. Nam luctabatur aſſidue: nec aliter certamina gymnica Græcia tota ſpectauerat, quam brabeutarum more in ſtadio humi aſſidens; ac ſi qua paria longius receſſiſſent, in medium manibus ſuis protrahens. Deſtinauerat etiam, qui Appollinem cantu, Solem aurigando* æquiparare æſtimaretur, imitari, & Herculis facta. Præparatumque leonem aiunt, quem vel claua vel brachiorum nexibus in Amphitheatri arena ſpectante populo nudus elideret.

SVB exitu quidem vitæ palam vouerat, ſi ſibi incolumis ſtatus permanſiſſet,* pro- 54 diturum ſe* partæ victoriæ ludis, etiam hydraulam, & choraulam, & vtricularium; ac nouiſſimo die hiſtrionem; ſaltaturumq; Virgilij Turnum. Et ſunt qui tradant Paridem hiſtrionem occiſum ab eo, quaſi grauem aduerſarium.

ERAT illi æternitatis perpetuæque famæ cupido, ſed inconſulta. Ideoque mul- 55 tis rebus ac locis vetere appellatione detracta, nouam* induxit ex ſuo nomine. Menſem quoque Aprilem *Neroneum* appellauit. Deſtinauerat & Romam *Neropolim* nuncupare.

RELIGIONVM vſquequaque contemtor, præter vnius Deæ Syriæ. Hanc mox 56 ita ſpreuit, vt vrina contaminaret: alia ſuperſtitione captus, in qua ſola pertinaciſſime hæſit. Siquidem* acunculam puellarem cum, quaſi remedium inſidiarum, a plebeio quodam & ignoto, muneri accepiſſet, detecta confeſtim coniuratione, pro ſummo Numine triniſque in die ſacrificiis colere perſeuerauit: volebatque credi

monitione eius futura prænoſcere. Ante paucos quam periret menſes, attendit & extiſpicio, nec vnquam litauit.

57 OBIIT* XXX & ſecundo ætatis anno, die quo quondam Octauiam interemerat. Tantumque gaudium publice præbuit, vt plebs pileata tota vrbe diſcurreret. Et tamen non defuerunt qui per longum tempus vernis æſtiuiſque floribus tumulum eius ornarent; ac modo imagines prætextatas in Roſtris proferrent, modo edicta quaſi viuentis, & breui magno inimicorum malo reuerſuri. Quin etiam* Vologeſus, Parthorum rex, miſſis ad Senatum legatis de inſtauranda ſocietate, hoc etiam magnopere orauit, vt Neronis memoria coleretur. Denique cum poſt XX annos adoleſcente me extitiſſet conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe iactaret, tam fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus & vix redditus ſit.

C. SVETONII TRANQVILLI *SER.
GALBA, VII.

1 PROGENIES Cæſarum in Nerone defecit: quod futurum compluribus quidem ſignis,* ſed euidentiſſimis duobus apparuit. Liuiæ olim poſt Auguſti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, præteruolans aquila gallinam albam, *ramum lauri roſtro tenentem, ita vt rapuerat, demiſit in gremium, cumq; nutriri alitem, pangi[q;] ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodie quoque ea villa *ad Gallinas* vocetur: tale vero lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent: fuitque mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere: & obſeruatum eſt, ſub cuiuſque obitum, arborem ab ipſo *inſtitutam, elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno, & ſilua omnis exaruit radicitus, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit: ac ſubinde tacta de cælo Cæſarum æde, capita *omnibus ſtatuis ſimul deciderunt: *Auguſtique ſceptrum e manibus excuſſum eſt.

2 NERONI Galba ſucceſſit, nullo gradu contingens Cæſarum domum: ſed haud dubie nobiliſſimus, magnaque & vetere proſapia: vt qui ſtatuarum titulis pronepotem ſe Q. Catuli Capitolini ſemper adſcripſerit: Imperator vero etiam ſtemma in atrio propoſuerit, quo paternam originem ad Iouem; maternam, ad* Paſiphaën Minois vxorem referret.

3 IMAGINES & elogia vniuerſi generis exſequi, longum eſt, familiæ breuiter attingam. Qui primus Sulpiciorum cognomen *Galba* tulit, cur, aut vnde traxerit, ambigitur. quidam putant, quod opidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum, illitis demum galbano facibus, ſuccenderit: alii, quod in diuturna valetudine* galbeo, id eſt remediis lana inuolutis, aſſidue vteretur: non nulli, quod præpinguis fuerit viſus: quem* galbam Galli vocant: vel contra, quod tam exilis, quam ſunt animalia quę in eſculis naſcuntur, appellanturque galbæ. Familiam illuſtrauit *Ser. Galba* conſularis, temporum ſuorum eloquentiſſimus: quem tradunt Hiſpaniam ex Prætura obtinentem, XXX Luſitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatini belli cauſſam extitiſſe. Eius nepos, ob repulſam Conſulatus infenſus Iulio Cæſari, cuius legatus in Gallia fuerat, conſpirauit cum Caſſio & Bruto, propter quod Pedia lege damnatus eſt. Ab hoc ſunt Imperatoris Galbæ auus & pater. Auus clarior ſtudiis, quam dignitate. Non enim egreſſus Præturæ gradum, multiplicem nec incurioſam hiſtoriam edidit. Pater Conſulatu functus, *quamquam breui corpore atq; etiam gibber, modicæque in dicendo facultatis cauſſas induſtrie actitauit. Vxores habuit *Mummiã Achaicam, neptem Catuli, proneptemque L. Mummii, qui Corinthum excidit: item Liuiam Ocellinam, ditem admodum, & pulcram. a qua tamen nobilitatis cauſſa appetitus vltro exiſtimatur, & aliquanto enixius, poſtquam ſubinde inſtanti vitium corporis ſecreto poſita veſte detexit, ne quaſi ignaram fallere videretur. Ex

Achaica

Achaica liberos Caium & Seruium procreauit. quorum maior Caius, attritis facultatibus vrbe ceſſit: prohibitusq; a Tiberio ſortiri anno ſuo Proconſulatum, voluntaria morte obiit.

4 SER. *Galba imperator*, M. Valerio Meſſalla, Cn. Lentulo COSS. natus eſt, IX Kalend. Ianuarii, in villa colli ſuppoſita, prope Terracinam ſiniſtrorſum Fundos petentibus: Adoptatus a nouerca ſua, Liuii nomē, & *Ocellare cognomen aſſumſit, mutato prænomine. Nam **Lucium* mox pro *Seruio* vſque ad tempus Imperii vſurpauit. *Conſtat Auguſtum puero adhuc, ſalutanti ſe inter æquales, apprehēſa *buccula dixiſſe, καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν *παρατρώξῃ. Sed & Tiberius, cum comperiſſet eum imperaturum, verum in ſenecta: *Viuat ſane*, ait; *quando id ad nos nihil pertinet*. Auo quoque eius fulgur procuranti, cum exſta de manibus aquila rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum, ſed ſerum Imperium portendi familiæ, reſponſum eſt. Et ille irridens; *Sane*, inquit, *cum mula pepererit*. Nihil æque poſtea Galbam tentantem res nouas confirmauit, quam mulæ partus: ceteriſque vt obſcenum oſtentum abhorrentibus, ſolus pro lætiſſimo accepit, memor ſacrificii dictique aui. Sumta virili toga, ſomniauit fortunam dicentem, ſtare ſe ante fores defeſſam; &, niſi ocius reciperetur, cuicumque obuio prædæ futuram. Vtque euigilauit, aperto atrio, ſimulacrum æneum Deæ cubitali maius iuxta limen inuenit: idque gremio ſuo Tuſculum, vbi æſtiuare conſueuerat, auexit: & in parte ædium conſecratum, menſtruis deinceps ſupplicationibus, & *peruigilio anniuerſario coluit. *Quamquam ætate nondum conſtanti, veterem ciuitatis exoletumque morem, ac tantum in domo ſua hærentem obſtinatiſſime retinuit; vt liberti ſeruique bis die frequentes adeſſent, ac mane ſaluere, veſperi valere ſibi ſinguli dicerent.

5 INTER liberales diſciplinas attendit iuri: dedit & matrimonio operam. verum amiſſa vxore Lepida, duobusque ex ea filiis, remanſit in cælibatu, neque ſollicitari vlla conditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem viduatæ morte Domitii; quæ maritum quoq; adhuc [nec dum cælibē] Galbam, adeo omnibus ſollicitauerat modis, vt *inter conuentum matronarum correpta iurgio, atq; etiam manu pulſata ſit a matre *Lepida. Obſeruauit [autem] ante omnes Liuiam Auguſtā: cuius & viuæ gratia plurimum valuit, & mortuæ teſtamento pæne ditatus eſt. *LLS namq; quingenties cum præcipuū inter legatarios habuiſſet, quia *notata, non *perſcripta erat ſumma, herede Tiberio legatum ad *quingenta reuocante, ne hæc quidem accepit.

6 HONORIBVS ante legitimum tempus initis, Prætor commiſſione ludorum Floralium, nouum ſpectaculi genus, elephantos funambulos edidit: exinde prouinciæ Aquitaniæ anno fere præfuit: mox Conſulatum per ſex menſes ordinarium geſſit. Euenitq; vt in eo ipſe *L. Domitio patri Neronis, ipſi *Saluius Otho pater Othonis ſuccederet, velut præſagium inſequentis caſus, quo medius inter vtriusque filios exſtitit Imperator. *A Caio Cæſare, Gætulico ſubſtitutus, poſtridie quam ad legiones venit, ſolenni forte ſpectaculo plaudentes inhibuit, data teſſera, vt manus pænulis continerent; *ſtatim per caſtra iactatum eſt; *Diſce miles militare: Galba eſt, non Gætulicus.* Pari ſeueritate interdixit commeatus peti. Veteranum ac tironem militem opere aſſiduo corroborauit: maturæque barbaris, qui iam in Galliam vſq; proruperant, coërcitis, præſenti quoque Caio talem & ſe & exercitum approbauit, vt inter innumeras *contractasque ex omnibus prouinciis copias, neque teſtimonium, neque præmia ampliora vlli perciperent. Ipſe maxime inſignis, quod campeſtrem decurſionem ſcuto moderatus, etiam ad eſſedum Imperatoris per viginti paſſuum millia cucurrit.

7 CÆDE Caii nuntiata, multis ad occaſionem ſtimulantibus, quietem prætulit. Per hoc gratiſſimus Claudio; receptusque in cohortem amicorum, tantæ dignationis eſt habitus, vt cum ſubita ei valetudo, nec adeo grauis incidiſſet, dilatus ſit, expeditionis Britannicæ dies. Africam *pro Conſule biennio obtinuit, extra ſortem electus ad ordinandam prouinciam, & inteſtina diſſenſione, & barbarorum tumultu inquietam. Ordinauitque magna ſeueritatis ac iuſtitiæ cura, etiam in paruulis rebus. *Militi, qui per expeditionem annona arctiſſima reſiduum cibariorum, tritici modium, centum denariis vendidiſſe arguebatur, vetuit, ſimulatque indigere cibo

cœpiſſet, a quoquam opem ferri: & is fame extabuit. At in iure dicendo, cum de proprietate iumenti quæreretur; leuibus vtrimq; argumentis & teſtibus; ideoque difficili coniectura veritatis, ita decreuit, vt ad lacum, vbi * adaquari ſolebat, duceretur capite inuoluto: atque ibidem reuelato, eius eſſet, ad quem ſponte ſe a potu recepiſſet.

8 Ob res, & tunc in Africa, & olim in Germania geſtas, ornamenta triumphalia accepit, & ſacerdotium triplex, inter XV viros, ſodaleſque Titios, item[q;] Auguſtales cooptatus: atque ex eo tempore prope* ad Neronis medium principatum, in ſeceſſu plurimum vixit, ne ad geſtandum quidem vmquam iter * egreſſus, quam vt ſecum* vehiculo proximo decies LLS. in auro efferret, donec in opido Fundis moranti Hiſpania Tarraconenſis oblata eſt. Acciditq; vt, cum prouinciam ingreſſus ſacrificaret intra ædem publicam, puero e miniſtris acerram tenenti, capillus repente toto capite canſceret. * Nec defuerunt qui interpretarentur, ſignificati rerum mutationem, ſucceſſurumque iuueni ſenem; hoc eſt, ipſum Neroni. Nec multo poſt in Cantabriæ* lacum fulmen decidit: repertæque ſunt duodecim ſecures, haud ambiguum ſummi Imperii ſignum.

9 Per octo annos varie & inæquabiliter prouinciam rexit. Primo acer & vehemens, & in coërcendis quidem delictis vel immodicus. Nam & nummulario non ex fide verſanti pecunias, manus amputauit, menſæque eius affixit. Et tutorem, quod pupillum, cui ſubſtitutus heres erat, veneno necaſſet, * cruce affecit: implorantique leges, & ciuem Romanum ſe teſtificanti, quaſi ſolatio & honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoque præter ceteras altiorem & dealbatam ſtatui crucem iuſſit. Paullatim in deſidiam ſegnitiemque conuerſus eſt, ne quid materiæ præberet Neroni: &, vt dicere ſolebat, quod nemo rationem otii ſui reddere cogeretur. Carthagine noua conuentum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitaniæ auxilia implorante, superuenerunt Vindicis litteræ, hortantis vt humano generi aſſertorem ducemq; ſe accommodaret. Nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim ſpe recepit. Nam & mandata Neronis de nece ſua ad procuratores clam miſſa deprehenderat: & confirmabatur cum ſecundiſſimis auſpiciis & ominibus, tum virginis honeſtæ vaticinatione, tanto magis, quod eadem illa carmina ſacerdos Iouis * Cluniæ ex penetrali ſomnio monitus eruerat, ante ducentos annos ſimiliter a fatidica puella pronuntiata. quorum carminum ſententia erat, Oriturum quandoque ex Hiſpania principem, dominumque rerum.

10 * Igitur cum quaſi manumiſſioni vacaturus conſcendiſſet Tribunal, propoſitis ante ſe damnatorum occiſorumque a Nerone quam plurimis imaginibus, & adſtanti nobili puero, quem exſulantem ex proxima Baleari inſula, ob id ipſum acciuerat, deplorauit temporum ſtatum; conſalutatusq; Imperator, legatum ſe Senatus ac populi R. profeſſus eſt. Deinde iuſtitio indicto, e plebe quidem prouinciæ legiones & auxilia conſcripſit, ſuper exercitum veterem legionis vnius, duarumque alarum, & cohortium trium. At e primoribus prudentia atque ætate præſtantibus, velut inſtar Senatus, ad quos de maiore re, quoties opus eſſet, referretur, inſtituit. Delegit & equeſtris ordinis iuuenes, qui manente anulorum aureorum vſu, *Euocati* appellarentur, excubiaſque circa cubiculum ſuum vice militum agerent. Etiam per prouincias edicta dimiſit, auctor ſingulis vniuerſiſque conſpirandi: ſimul & vt qua poſſet quiſque opera, communem cauſſam iuuarent. Per idem fere tempus in munitione opidi, quod ſedem bello delegerat, repertus eſt anulus opere antiquo, ſcalptura gemmæ victoriam cum tropæo exprimente. Ac ſubinde Alexandrina nauis * Dertoſam appulit armis onuſta, ſine gubernatore, ſine nauta, ac vectore vllo: vt nemini dubium eſſet, iuſtum piumque, & fauentibus Dis bellum ſuſcipi. cum repente ex inopinato prope cuncta turbata ſunt: alarum altera caſtris appropinquantem, pœnitentia mutati ſacramenti, deſtituere conata eſt, ægreque retenta in officio: & ſerui, quos a liberto Neronis ad fraudem præparatos muneri acceperat, per angiportum in balnea tranſeuntem pæne interemerunt: * niſi cohortantibus inuicem, ne occaſionem * omitterent, interrogatiſque de qua occaſione loquerentur, expreſſa cruciatu confeſſio eſſet.

ACCESSIT ad tanta diſcrimina mors Vindicis, qua maxime conſternatus, de- 11
ſtitutoque ſimilis, non multum abfuit, quin vitæ renuntiaret. Sed ſuperuenientibus ab vrbe nuntiis, vt occiſum Neronem, cunctoſque in verba ſua iuraſſe cognouit: depoſita legati, ſuſcepit *Cæſaris* appellationem. Iterque ingreſſus eſt paludatus, ac dependente a ceruicibus pugione ante pectus: nec prius vſum togæ recuperauit, quam oppreſſis, qui nouas res moliebantur præfecto Prætorii Nymphidio Sabino Romæ, in Germania Fonteio Capitone, in Africa Clodio Macro legatis.

PRÆCESSERAT de eo fama ſæuitiæ ſimul, atque auaritiæ: quod ciuitates Hi- 12
ſpaniarum Galliarumque, quæ cunctantius ſibi acceſſerant, grauioribus tributis, quaſdam etiam murorum deſtructione puniſſet; & præpoſitos procuratoreſque ſupplicio capitis affeciſſet cum coniugibus ac liberis: quodque oblatam a Tarraconenſibus e vetere templo Iouis coronam auream librarum XV conflaſſet, ac tres vncias quæ ponderi deerant, iuſſiſſet exigi. Ea fama & confirmata & aucta eſt, vt primum vrbem introiit. Nam cum claſſiarios, quos Nero ex remigibus iuſtos milites fecerat, redire ad priſtinum ſtatum cogeret: recuſantes, atque inſuper aquilam & ſigna pertinacius flagitantes, non modo immiſſo equite diſiecit, ſed decimauit etiam. Item Germanorum cohortem, a Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam, multiſque experimentis fideliſſimam, diſſoluit, ac ſine vllo commodo remiſit in patriam; quaſi Cn. Dolabellæ, iuxta cuius hortos tendebat, proniorem. Illa quoque, verene an falſo, per ludibrium iactabantur, appoſita lautiore cena ingemuiſſe eum: & ordinario quidem diſpenſatori breuiarium rationum offerenti, *paropſidem leguminis pro ſedulitate ac diligentia porrexiſſe: Cano autem choraulæ, mire placenti, denarios quinque donaſſe, prolatos manu ſua e peculiaribus loculis ſuis.

QVARE aduentus eius non perinde gratus fuit: idque proximo ſpectaculo ap- 13
paruit. Siquidem Atellanis notiſſimum canticum *exorſis, **Venit io ſimus a villa*: cuncti ſimul ſpectatores, conſentiente voce reliquam partem retulerunt, ac ſæpius verſu repetito egerunt.

MAIORE adeo & fauore & auctoritate adeptus eſt, quam geſſit, Imperium: 14
quamquam multa documenta egregii principis daret: ſed nequaquam tam grata erant, quam inuiſa, quæ *ſecus fierent. Regebatur trium arbitrio, quos vna & intra Palatium habitantes, nec vmquam non adhærentes, *pædagogos* vulgo vocabant. *Hi erant T. Iunius, legatus eius in Hiſpania, cupiditatis immenſæ: Cornelius Laco, ex aſſeſſore præfectus prætorii, arrogantia *ſocordiaque intolerabilis: libertus* Icelus, paullo ante anulis aureis, & Martiani cognomine ornatus, ac iam ſummæ equeſtris gradus candidatus. His diuerſo vitiorum genere graſſantibus, adeo ſe abutendum permiſit & tradidit, vt vix ſibi ipſi conſtaret: modo acerbior parciorque, modo remiſſior ac negligentior, quam conueniret principi electo, atque illius ætatis. Quoſdam claros ex vtroque ordine viros ſuſpicione minima, inauditos condemnauit. Ciuitatem Romanam raro dedit: Iura trium liberorum vix vni atque alteri; ac ne his quidem, niſi ad certum præfinitumque tempus. Iudicibus ſextam decuriam adiici precantibus, non modo negauit: ſed etiam conceſſum a Claudio beneficium, ne hieme initioque anni ad iudicandum euocarentur, eripuit.

EXISTIMABATVR etiam ſenatoria & equeſtria officia biennii ſpacio determi- 15
naturus, nec daturus niſi inuitis ac recuſantibus. Liberalitates Neronis, non plus decimis conceſſis, per quinquaginta equites R. ea conditione reuocandas curauit exigendaſque; vt & ſi quid ſcenici aut *xyſtici donatum olim *vendidiſſent, auferretur emtoribus, quando illi abſumto pretio ſoluere nequirent. At contra, nihil non per comites atque libertos pretio *addici, aut donari gratia paſſus eſt, vectigalia, immunitates, *pœnas innocentum, impunitatem noxiorum. Quin etiam pop. R. depoſcente ſupplicium Haloti & Tigillini, ſolos ex omnibus Neronis emiſſariis, vel maleficentiſſimos, incolumes præſtitit: atque inſuper Halotum procuratione ampliſſima ornauit: pro *Tigillino etiam *ſæuitiæ populum edicto increpuit.

PER hæc prope vniuerſis ordinibus *offenſis, vel præcipua *flagrauit inuidia apud 16
milites. Nam cum in verba eius abſentis iurantibus donatiuum grandius ſolito præpoſiti pronuntiaſſent: neque rem ratam habuit, & ſubinde iactauit, ſe legere mili-

tem, non emere conſueſſe. Atque eo quidem nomine omnes, qui vbique erant, exacerbauit: *ceterum prætorianos etiam metu & indignitate commouit, remouens ſubinde pleroſque *vt ſuſpectos, & Nymphidii ſocios. Sed maxime fremebat ſuperioris Germaniæ exercitus, fraudari ſe præmiis nauatæ aduerſus Gallos & Vindicem operæ. Ergo primi obſequium *rumpere auſi, Kalend. Ianuarii *adigi ſacramento, niſi in nomen Senatus, recuſarunt: ſtatimque legationem ad prætorianos cum mandatis deſtinauerunt, diſplicere Imperatorem in Hiſpania factum; eligerent ipſi quem cuncti exercitus comprobarent.

17 QVOD vt nuntiatum eſt, deſpectui eſſe non tam ſenectam ſuam quam orbitatem ratus, Piſonem Frugi Licinianum, nobilem egregiumque iuuenem, ac ſibi olim probatiſſimum, teſtamentoque *ſemper in bona & nomen adſcitum, repente e media ſalutantium turba apprehendit: filiumque appellans, perduxit in caſtra, ac pro concione adoptauit; ne tunc quidem donatiui vlla mentione facta. Quo faciliorem occaſionem M. *Saluio Othoni præbuit perficiendi conata, intra ſextum adoptionis diem.

18 MAGNA & aſſidua monſtra iam inde a principio exitum ei, qualis euenit, portenderant. Cum per omne iter dextra ſiniſtraque opidatim victimæ cæderentur, taurus ſecuris ictu conſternatus, rupto vinculo, eſſedum eius inuaſit: elatiſque pedibus totum cruore perfudit; ac deſcendentem *ſpiculator impulſu turbæ lancea prope vulnerauit. Vrbem quoque, & deinde Palatium ingreſſum, excepit *terra tremore, & aſſimilis quidam mugitui ſonus. Secuta ſunt aliquanto *maiora, & triſtiora. Monile margaritis gemmiſque conſertum ad ornandum Fortunam ſuam Tuſculanam, ex omni gaza ſecreuerat. id repente, quaſi auguſtiore dignius loco, Capitolinæ Veneri dedicauit: ac proxima nocte ſomniauit ſpeciem Fortunæ, querentis fraudatam ſe dono deſtinato, minantiſque erepturam & ipſam quæ dediſſet. Cumque exterritus luce prima, ad expiandum ſomnium, præmiſſis qui rem diuinam appararent, Tuſculum *excucurriſſet, nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam, atratumque iuxta ſenem in catino vitreo thus tenentem, & in calice fictili merum. Obſeruatum etiam eſt Kalend. Ianuariis, ſacrificanti coronam de capite excidiſſe: auſpicanti pullos euolaſſe: adoptionis die, neque milites allocuturo caſtrenſem ſellam de more poſitam pro Tribunali, oblitis miniſtris; & in Senatu curulem peruerſe collocatam.

19 PRIVS vero quam occideretur, ſacrificantē mane haruſpex identidem monuit, caueret periculum: non longe percuſſores abeſſe. Haud multo poſt cognoſcit teneri caſtra ab Othone: ac pleriique vt eodem quamprimum pergeret ſuadentibus, (poſſe enim auctoritate & præſentia præualere) nihil amplius quam continere ſe ſtatuit, & legionariorum firmare præſidiis, qui multifariam diuerſeq; tendebant. Loricam tamen induit linteam; quamquam haud diſſimulans parum aduerſus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falſis, quos conſpirati, vt eum in publicum elicerent, de induſtria *diſſiparant, paucis temere affirmantibus, tranſactum negotium, oppreſſos qui tumultuarentur, aduenire frequentes ceteros gratulabundos, & in omne obſequium paratos: his vt occurreret, prodiit tanta fiducia, vt militi cuidam occiſum a ſe Othonem glorianti, *quo auctore* reſponderit: atque in forum vſque proceſſit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat, cum *per publicum dimota paganorum turba equos adegiſſent, viſo procul eo, parumper reſtiterunt: deinde rurſum incitati, deſertum a ſuis, contrucidarunt.

20 SVNT qui tradant, ad primum tumultum proclamaſſe [eum,] *Quid agitis commilitones? Ego veſter ſum, & vos mei*: donatiuum etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtuliſſe vltro iugulum; & [vt] hoc agerent *ac ferirent, quando ita videretur, hortatum. Illud mirum admodum fuerit, neq; præſentium quemquam *opem Imperatori ferre conatum: & omnes qui *accerſerentur, ſpreuiſſe nuntium, excepta *Germaniciorum vexillatione. Hi ob recens meritum, quod ſe ægros & inualidos magnopere fouiſſet, in auxilium *aduolauere: ſed ſerius itinere deuio per ignorantiam locorum retardati. Iugulatus eſt ad lacum Curtii, ac relictus ita vti erat; donec gregarius miles a frumentatione rediens, abiecto onere, caput ei amputauit. &

quoniam

quoniam capillo præ * caluitio arripere non poterat, in gremiũ abdidit: mox inſerto per os pollice, ad Othonem detulit. ille lixis calonibuſque donauit: qui haſta ſuffixũ, non ſine ludibrio circum caſtra portarunt, acclamantes identidem, * *Galba Cupido fruaris ætate tua*: maxime iritati ad talem iocorum petulantiam, quod ante paucos dies exierat in vulgus, laudanti cuidam formam ſuam, vt adhuc floridam & vegetam, reſpondiſſe eum: ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν. Ab his * Patrobii Neroniani libertus, centum aureis redemtum, eo loco vbi iuſſu Galbæ animaduerſum in patronum fuerat, abiecit. Sero tamdem diſpenſator Argius, & hoc & ceterum truncum in priuatis eius hortis * Aureliæ viæ ſepulturæ * dedit.

21 * STATVRA iuſta fuit, capite * caluo, oculis cæruleis, adunco naſo, manibus pedibusque articulari morbo diſtortiſſimis: vt neque calceum perpeti, neque libellos euoluere, aut tenere omnino valeret. Excreuerat etiam in dexteriore latere eius * caro * propendebatque adeo, vt ægre faſcia ſubſtringeretur.

22 CIBI plurimi traditur: quem tempore hiberno etiam ante lucem capere conſueuerat: inter cenam vero, * vſque ad abundantem; vt congeſtas ſuper manus reliquias circumferri iuberet, ſpargique ad pedes ſtantibus. * Libidinis in mares pronior; & eos non niſi prædurus, exoletosque: * Ferebant in Hiſpania * Icelum e veteribus concubinis, de Neronis exitu nuntiantem, non modo arctiſſimis oſculis palam exceptum ab eo; ſed vt ſine mora velleretur oratum, atque ſeductum.

23 PERIIT tertio & ſeptuageſimo ætatis anno, Imperii menſe ſeptimo. Senatus, vt primum licitũ fuit, ſtatuam ei decreuerat * roſtratæ columnæ ſuperſtantem in parte fori, qua trucidatus eſt. Sed decretum Veſpaſianus aboleuit, percuſſores ſibi ex Hiſpania in Iudæam ſubmiſiſſe opinatus.

C. SVETONII TRANQVILLI * SALVIVS OTHO, VIII.

1 MAIORES Othonis ſunt orti opido Ferentino, familia vetere & honorata, atque ex principibus Etruriæ. Auus M. Saluius Otho, patre equite R. matre humili, incertum an ingenua per gratiam Liuiæ Auguſtæ, in cuius domo creuerat, Senator eſt factus, nec Præturæ gradum exceſſit. Pater L. Otho, materno genere præclaro, multarũ & magnarum propinquitatum, tam carus, tamque non abſimilis facie Tiberio principi fuit, vt plerique procreatum ex eo crederent. Vrbanos honores, Proconſulatum Africæ, & extraordinaria Imperia, ſeueriſſime adminiſtrauit. Auſus etiam eſt in Illyrico milites quoſdam, quod * motu Camilli ex pœnitentia præpoſitos ſuos, quaſi defectionis aduerſus Claudium auctores, occiderant, capite punire; & quidem ante principia ſe coram: quamuis ob id ipſum promotos in ampliorem gradum a Claudio ſciret. Quo facto, ſicut gloriam auxit, ita gratiam minuit: quam tamen mature recuperauit, detecta equitis R. fraude, quem prodentibus ſeruis necem Claudio parare compererat. Namque & Senatus honore rariſſimo, ſtatua in Palatio poſita, proſecutus eſt eum: & Claudius allectum inter patricios collaudans ampliſſimis verbis, * hæc quoque adiecit: *vir quo meliores liberos habere ne opto quidem*. Ex Albia Terentia * ſplendidiſſima femina duos tulit filios, L. * Titianum, & minorem Marcum * cognomine. Tulit & filiam; quam nondum nubilem Druſo Germanici filio deſpondit.

2 OTHO Imperator, IIII Kalend. Maii natus eſt, Camillo Arruntio, Domitio Aënobarbo COSS. A prima adoleſcentia prodigus, ac procax; adeo vt ſæpe flagris obiurgaretur a patre. Ferebatur & vagari noctibus ſolitus: atque inualidum quemque obuiorum vel potulentum corripere; ac diſtento ſago impoſitum, in ſublime iactare. Poſt patris deinde mortem libertinam aulicam gratioſam, quo efficatius coleret, etiam diligere ſimulauit: quamuis anum, ac pæne decrepitam. Per

hanc inſinuatus Neroni, facile ſummum inter amicos locum tenuit congruentia morum: vt vero quidam tradunt, & conſuetudine mutui ſtupri: ac tantum potentia valuit, vt damnatum repetundis conſularem virum, ingens præmium pactus, prius quam plane reſtitutionem ei impetraſſet, non dubitaret in Senatum ad agendas gratias introducere.

3 OMNIVM autem conſiliorum ſecretorumque particeps, die quem *Nero necandæ matri deſtinauerat, ad auertendas ſuſpiciones cenam vtrique exquiſitiſſimæ comitatis dedit. Item *Poppæam Sabinam, tunc adhuc amicam eius, abductam marito, demandatamque interim ſibi nuptiarum ſpecie recepit. Nec *corripuiſſe contentus, adeo dilexit, vt ne riualem quidem Neronem æquo tulerit animo. Creditur certe non modo miſſos ad *arceſſendam non recepiſſe, ſed ipſum etiam excluſiſſe quondam pro foribus adſtantem, miſcentemque fruſtra minas & preces, ac depoſitum repoſcentem. Quare *diducto matrimonio, ſepoſitus eſt per cauſſam legationis in Luſitaniam: & ſatis viſum, ne pœna acrior mimum omnem diuulgaret: qui tamen ſic quoque hoc diſticho *enotuit: *Cur Otho mentito ſit quæritis exul honore? Vxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.* Prouinciam adminiſtrauit quæſtorius per decem annos, moderatione atque abſtinentia ſingulari.

4 VT tamdem occaſio vltionis data eſt, conatibus Galbæ primus acceſſit: eodemque momento & ipſe ſpem Imperii cepit: magnam quidem *& ex conditione temporum, ſed aliquanto maiorem ex affirmatione Seleuci *mathematici. qui cum eum olim ſuperſtitem Neroni fore ſpopondiſſet, tunc [vltro] inopinatus aduenerat, imperaturum quoque breui repromittens. Nullo igitur officii aut ambitionis in quemquam genere omiſſo, quoties cena principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritim diuidebat: nec eo minus alium alia via militum demerebatur. Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti, adhibitus arbiter, totum agrum redemit, emancipauitque. vt iam vix vllus eſſet, qui non & ſentiret & prædicaret ſolum *ſucceſſionis Imperii dignum.

5 SPERAVERAT autem fore vt adoptaretur a Galba: idque in dies exſpectabat. Sed poſtquã, Piſone prælato, ſpe decidit, ad vim conuerſus eſt: inſtigante ſuper animi dolorem etiam magnitudine æris alieni. Neq; enim diſſimulabat, niſi principẽ, ſe ſtare non poſſe: nihilq; referre ab hoſte in acie, an in foro ſub creditoribus caderet. Ante paucos dies ſeruo Cæſaris pro impetrata diſpenſatione decies ſeſtertium expreſſerat. Hoc ſubſidium tanti cœpti fuit: ac primo quinque *ſpiculatoribus commiſſa eſt res, deinde decem aliis, quos ſinguli binos produxerant: omnibus dena ſeſtertia repræſentata, & quinquagena promiſſa. Per hos ſollicitati reliqui, nec adeo multi: haud dubia fiducia in ipſo negotio pluribus affuturis.

6 *TVLERAT animus, poſt adoptionem ſtatim caſtra occupare, cenantemque in Palatio Galbam aggredi: ſed obſtitit reſpectus cohortis, quæ tunc excubabat, ne oneraretur inuidia, quod eiuſdem ſtatione & Caius fuerat occiſus, & deſertus Nero. Medium quoque tempus religio & Seleucus exemit. Ergo deſtinata die, præmonitis conſciis, vt ſe in foro ſub æde Saturni ad *miliarium aureum opperirentur, mane Galbam ſalutauit; vtque conſueuerat, oſculo exceptus, etiam ſacrificanti interfuit, audiuitque prædicta haruſpicis. Deinde liberto adeſſe architectos nuntiante, quod ſignum conuenerat, quaſi venalem domum inſpecturus abſceſſit: proripuitq; ſe poſtica parte Palatii ad conſtitutum. Alii febrem ſimulaſſe aiunt: eamque excuſationem proximis mandaſſe, ſi quæreretur. Tunc abditus propere muliebri ſella, in caſtra contendit: ac deficientibus lecticariis; cum deſcendiſſet, curſumque cepiſſet, laxato calceo reſtitit; donec *omiſſa mora ſuccollatus, & a præſente comitatu Imperator conſalutatus, inter fauſtas acclamationes ſtrictosque gladios ad principia deuenit: obuio quoque, non aliter ac ſi conſcius & particeps foret, adhærente. Ibi miſſis qui Galbam & Piſonem trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militum animos nihil magis pro concione teſtatus eſt, quam id demum ſe habiturum, quod ſibi illi reliquiſſent.

7 *DEINDE vergente iam die ingreſſus Senatum, poſitaque breui *ratione, quaſi raptus de publico, & ſuſcipere Imperium vi coactus, geſturusque communi

omnium

omnium arbitrio, Palatium petit. Ac ſuper ceteras gratulantium adulantiumq; blanditias, ab infima plebe appellatus *Nero*, nullum indicium recuſantis dedit: immo vt quidam tradiderunt, etiam diplomatibus primisque epiſtolis ſuis ad quoſdam prouinciarum Præſides, Neronis cognomen adiecit. Certe & imagines ſtatuasque eius reponi paſſus eſt: & procuratores atque libertos ad eadem officia reuocauit. Nec quidquam prius pro poteſtate ſubſcripſit, quam * quingenties ſeſtertia ad peragendam auream domum. Dicitur ea nocte per quietem pauefactus gemitus maximos edidiſſe: repertusque a concurſantibus humi ante lectum iacens, per omnia piaculorum genera manes Galbæ, a quo deturbari expellique ſe viderat, propitiare tentaſſe. Poſtridie quoq; in augurando tempeſtate orta grauiter *prolapſum, identidem obmurmuraſſe: * τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς;

SVB idem vero tempus, * Germaniciani exercitus in Vitellii verba iurauerant. 8
Quod vt comperit, auctor Senatui fuit, mittendæ legationis, quæ doceret, electũ iam principem: quietem & concordiam ſuaderet. Et tamen per internuntios ac litteras, conſortem Imperii, generumq; ſe Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello, iam[q;] ducibus & copiis quas Vitellius præmiſerat, appropinquantibus, animum fidemque prætorianorum erga ſe pæne internecione ampliſſimi ordinis *expertus eſt: [&] placuerat per claſſiarios arma transferri, remittiq; nauibus. Ea cum in caſtris ſub noctẽ promerentur, inſidias quidam ſuſpicati, tumultum excitauerunt: ac repente omnes, nullo certo duce, in Palatium *cucurrerunt, cædem Senatus flagitantes: repulſisque Tribunorum qui inhibere tentabant, non nullis & occiſis, ſicut erant cruenti, vbinã Imperator eſſet requirentes; * perruperunt in triclinium vſque, nec niſi viſo deſtiterunt. Expeditionem autem impigre atq; etiam præpropere inchoauit: nulla ne religionum quidem cura, ſed & *motis nec dum cõditis ancilibus, quod antiquitus infauſtum haberetur: & die, quo cultores Deûm matris lamentari & plangere incipiunt: præterea aduerſiſſimis auſpiciis. Nam & *victimas Diti patri cæſas litauit: cum tali ſacrificio contraria exſta potiora ſint. Et primo egreſſu inundationibus Tiberis retardatus, ad XX etiam lapidem ruina ædificiorum præcluſam viam offendit.

SIMILI temeritate, quamuis dubium nemini eſſet, quin trahi bellum oporteret, 9
quando & fame & anguſtiis locorum vrgeretur hoſtis, quam primum tamen decertare ſtatuit: ſiue impatiens longioris ſollicitudinis, ſperansque ante Vitellii aduentum profligari plurimum poſſe, ſiue impar militum ardori, pugnam depoſcentium. Nec illi pugnæ affuit, ſubſtititque *Bryxelli. Et tribus quidem, verum mediocribus prœliis, apud Alpes, circaque Placentiam, & ad Caſtoris, quod loco nomen eſt, vicit: nouiſſimo, maximoque, apud * Bebriacum fraude ſuperatus eſt; cum ſpe colloquii facta, quaſi ad conditionem pacis militibus eductis, ex improuiſo, atque in ipſa * conſalutatione dimicandum fuiſſet: ac ſtatim moriendi impetum cepit: vt multi (nec fruſtra) opinantur, magis pudore, ne tanto rerum hominumque periculo dominationem ſibi aſſerere perſeueraret; quam deſperatione vlla, aut diffidentia copiarum: quippe reſiduis integrisque etiam nunc, quas ſecum ad ſecundos caſus detinuerat, & ſuperuenientibus aliis e Dalmatia, Pannoniaque, & Mœſia: ne victis quidem adeo afflictis, vt non in vltionem ignominiæ quiduis diſcriminis vltro, & vel ſolæ ſubirent.

INTERFVIT huic bello pater meus Suetonius * Lenis, tertiæ decimæ legionis 10
Tribunus, *anguſticlauius. Is mox referre crebro ſolebat, Othonem etiam priuatum vſq; adeo deteſtatum ciuilia bella, vt memorante quodã inter epulas de Caſſii Brutique exitu, *cohorruerit: nec concurſurũ cum Galba fuiſſe, niſi confideret ſine bello rem tranſigi poſſe. *Tunc ad deſpiciendã vitam exemplo manipularis militis concitatum; qui cum cladem exercitus nuntiaret, nec cuiquam fidem faceret, ac nunc mendacii, nunc timoris, quaſi fugiſſet ex acie, argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit: hoc viſo proclamaſſe eum aiebat, non amplius ſe in periculum tales tamq; benemeritos coniecturum. *Fratrem igitur, fratrisque filium, & ſingulos amicorũ cohortatus, vt ſibi quisque pro facultate conſuleret, ab amplexu & oſculo ſuo dimiſit omnes: ſecretoque captato, binos codicillos exarauit ad ſororem conſolatorios: *ſed & ad Meſſallinam Neronis, quam matrimonio deſtinauerat: commendans reli-

quias ſuas, & memoriam. Quidquid deinde epiſtolarum erat, ne cui periculo aut noxæ apud victorem forent, concremauit. Diuiſit & pecunias domeſticis ex copia præſenti.

11 Atque ita paratus, intentusque iam morti, tumultu inter moras exorto, vt eos qui diſcedere & abire *cœprabant, corripi quaſi deſertores detinerique ſenſit: *Addiciamus*, inquit, *vitæ & hanc * noctem*. Iis ipſis, totidemque verbis, vetuitque vim cuiquam fieri: & in ſerum vſque patente cubiculo, ſi quis adire vellet, poteſtatem ſui præbuit. Poſt hæc ſedata ſiti *gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones; & explorata vtriusque acie, cum alterum puluino ſubdidiſſet, foribus *adopertis arctiſſimo ſomno quieuit. Et circa lucem demum expergefactus, vno ſe traiecit ictu infra læuam *papillam. Irrumpentibusque ad primum gemitum, modo celans, modo detegens plagam, exanimatus eſt; * & celeriter * (ita præceperat) funeratus; *XXXVIII ætatis anno, & XCV Imperii die.

12 Tanto Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competiit. *Fuiſſe enim traditur & modicæ ſtaturæ, & male pedatus, *ſcambusque. Munditiarum vero pæne muliebrium: vulſo corpore, 'galeticulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, vt nemo dignoſceret. Quin & faciem quotidie raſitare, ac *pane madido linere conſuetum: idque inſtituiſſe a prima lanugine, ne barbatus vmquã eſſet. Sacra etiam Iſidis ſæpe in lintea religioſaque veſte propalam celebraſſe. Per quæ factum putem, vt mors eius minime congruens vitæ, maiori miraculo fuerit. Multi præſentium militum cum plurimo fletu manus ac pedes iacentis exoſculati, fortiſſimum virum, vnicum Imperatorem prædicantes, ibidem ſtatim nec procul a rogo, vim ſuæ vitæ attulerunt. Multi & abſentium, accepto nuntio, præ dolore armis inter ſe ad internecionem concurrerunt. Denique magna pars hominum, incolumem grauiſſime deteſtata, mortuum laudibus tulit: vt vulgo iactatum ſit, etiam Galbam ab eo non tam dominandi, quam reipubl. ac libertatis reſtituendæ cauſſa, interemtum.

C. SVETONII TRANQVILLI AVLVS VITELLIVS, IX.

1 Vitelliorvm originem alii aliam, & quidem diuerſiſſimam tradunt; partim veterem & nobilem; partim vero nouam & obſcuram, atq; etiam ſordidam. Quod ego per adulatores obtrectatoresque Imperaroris Vitellii eueniſſe opinarer, niſi *aliquãdo de familiæ conditione variatum eſſet. *Exſtatq; elogii ad Q. Vitellium diui Auguſti Quæſtorem, libellus, quo continetur, Vitellios Fauno Aboriginum rege, & *Vitellia, quæ multis locis pro Numine coleretur, ortos, toto Latio *imperaſſe. Horum reſiduam ſtirpem ex Sabinis tranſiſſe Romam, atque inter patricios allectam: indicia ſtirpis diu manſiſſe, *viam Vitelliam* ab Ianiculo ad mare vſque: item coloniam eiuſdem nominis, quam gentili copia aduerſus *Æquiculos tutandam olim depopoſciſſent: tempore deinde Samnitici belli, præſidio in Apuliam miſſo, quoſdam ex Vitelliis ſubſediſſe *Nuceriæ: eorumque progeniem longo poſt interuallo repetiſſe vrbem, atque ordinem Senatorium.

2 Contra plures auctorem generis libertinum prodiderunt. Caſſius Seuerus, nec minus alii, eumdem & ſutorem veteramentarium: cuius filius ſectionibus & *cognituris vberius compendium nactus, ex muliere *vulgari, Antiochi cuiuſdam furnariam exercentis filia, equitem R. genuerit. Sed quod diſcrepat, ſit in medio. Ceterum *P. Vitellius* domo Nuceria, ſiue ille ſtirpis antiquæ, ſiue pudẽdis parẽribus atq; auis, eques certe Romanus, & rerum Auguſti procurator, quatuor filios ampliſſimæ dignitatis cognomines, ac tantum prænominibus diſtinctos reliquit, Aulum,

Quinctum,

Quinctum, Publium & Lucium. *Aulus*, in Conſulatu obiit, quem cum Domitio
Neronis Cæſaris patre inierat; *prælautus alioqui, famoſusque cenarum magnifi-
centia. *Quinctus*, caruit ordine, cum auctore Tiberio ſecerni minus idoneos Senato-
res, remouerique placuiſſet. *Publius*, Germanici comes, Cn. Piſonem inimicū & inter-
fectorem eius accuſauit, condemnauitq; : ac poſt Præturæ honorē inter *Seiani con-
ſcios arreptus, & in cuſtodiā fratri datus, ſcalpro librario venas ſibi incidit: nec tam
mortis pœnitentia, quam ſuorum obteſtatione, obligari curariq; ſe paſſus, in eadem
cuſtodia morbo periit. *Lucius*, ex Conſulatu Syriæ præpoſitus, Artabanum Partho-
rum regem ſummis artibus, non modo ad colloquium ſuum, ſed etiam ad veneran-
da legionū ſigna, pellexit. Mox cum Claudio principe, duos inſuper ordinarios Con-
ſulatus, Cenſuramq; geſſit. Curam quoq; Imperii ſuſtinuit, abſente eo, expeditione
Britannica; vir innocens, & induſtrius; ſed amore libertinæ perinfamis; cuius etiam
ſaliuis melle commiſtis, nec clam quidem aut raro, ſed quotidie ac palam, arterias &
fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenii, primus C. Cæſarem
adorari vt Deum inſtituit: cum reuerſus ex Syria non aliter adire auſus eſſet, quam
capite velato, circumuertensq; ſe, deinde procumbens. Claudium, vxoribus liber-
tisque addictum, ne qua non arte demereretur, pro maximo munere a Meſſallina
petiit, vt ſibi pedes præberet excalceādos: detractumque *ſocculum dextrum, inter
togam tunicasque geſtauit aſſidue, non numquam oſculabundus. Narciſſi quoque
& Pallantis imagines aureas inter Lares coluit. Huius & illa vox eſt, *Sæpe facias*:
cum ſæculares ludos edenti Claudio gratularetur.

DECESSIT paralyſi altero die quam correptus eſt, duobus filiis ſuperſtitibus, 3
quos ex Sextilia probatiſſima nec ignobili femina editos, Conſules vidit; & quidem
eodem ambos totoq; anno, cum maiori minor in VI menſes ſucceſſiſſet. Defunctū
Senatus publico funere honorauit: item ſtatua pro Roſtris, cū hac inſcriptione, PIE-
TATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM. *Aulus Vitellius* L. filius IMP. natus eſt VIII
Kalend. Octobris, vel, vt quidam, VII Idus Septembris, Druſo Cæſare, Norbano
Flacco COSS. Genituram eius prædictam a mathematicis, ita parentes exhorru-
erunt, vt pater magnopere ſemper contenderit, ne qua ei prouincia viuo ſe commit-
teretur: mater, *& miſſum ad legiones, & appellatum Imperatorem pro afflicto ſta-
tim lamentata ſit. Pueritiam primamque adoleſcentiam Capreis egit inter Tibe-
riana ſcorta, & ipſe perpetuo *ſpintriæ* cognomine notatus: exiſtimatusque corporis
gratia initium & cauſſa incrementorum patri fuiſſe.

SEQVENTI quoque ætate omnibus probris contaminatus, præcipuum in aula 4
locum tenuit: Caio per aurigandi, Claudio per aleæ ſtudium familiaris. Sed aliquan-
to Neroni acceptior, cum propter eadem hæc, tum peculiari merito; quod præſi-
dens certamini Neroneo, cupientem inter citharœdos contendere, nec quamuis
flagitantibus cunctis promittere audentem, ideoque egreſſum Theatro reuocaue-
rat, quaſi perſeuerantis populi legatione ſuſcepta *exorandum præbuerit.

TRIVM itaque principum indulgentia, non ſolum honoribus, verum & ſacer- 5
dotiis ampliſſimis auctus, proconſulatum Africæ poſthæc, *curam quoque operum
publicorum adminiſtrauit; & voluntate diſpari, & exiſtimatione. In prouincia ſin-
gularem innocentiam præſtitit biennio continuato, cum ſuccedenti fratri legatus
*ſubſtitutus eſſet. At in vrbano officio, dona atque ornamenta templorum ſurripu-
iſſe, & commutaſſe quædam ferebatur: proque auro & argento, ſtannum & *auri-
chalcum ſuppoſuiſſe.

VXOREM habuit Petroniam *conſularis viri filiam, & ex ea filium *Petronium 6
captum altero oculo. Hunc heredem a matre *ſub conditione inſtitutum, ſi de pote-
ſtate patris exiſſet, manu emiſit: breuique, vt creditum eſt, interemit, inſimulatum
inſuper parricidii, & quaſi paratum ad ſcelus venenum ex conſcientia hauſiſſet. Du-
xit mox Galeriam Fundanam, prætorio patre. Ac de hac quoque liberos vtriusq; ſe-
xus tulit: ſed marem, titubantia oris, prope mutum & elinguem.

A Galba in inferiorem Germaniam contra opinionem miſſus eſt. Adiutum pu- 7
tant *T. Iunii ſuffragio, tunc potentiſſimi, & cui iampridem per communē factionis
*ſuæ fauorem conciliatus eſſet: niſi quod Galba præ ſe tulit, nullos minus metuen-

dos, quam qui de ſolo victu cogitarent: ac poſſe prouincialibus copiis profundam eius expleri gulam. vt cuiuis euidens ſit, contemtu magis quàm gratia electum. Satis conſtat, exituro viaticum defuiſſe, tanta egeſtate rei familiaris, vt vxore & liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cenaculo abditis, domum in reliquam partem anni * ablocaret: vtque ex aure matris detractum vnionem pignerauerit ad itineris impenſas. Creditorum quidem præſtolantium ac detinentium turbam, & in iis *Sinueſſanos Formianosque, quorum publica* vectigalia interuerterat, non niſi terrore calumniæ amouit: cum libertino cuidam acerbius debitum repoſcenti, iniuriarum formulam, quaſi calce ab eo percuſſus, intendiſſet, nec aliter quam extortis quinquaginta LLS, remiſiſſet. Aduenientem male animatus erga principem exercitus, pronusque ad res nouas, libens ac ſupinis manibus excepit, velut dono Deûm oblatum, *III COS. filium, ætate integra, facili ac prodigo animo. Quam veterem de ſe perſuaſionem Vitellius recentibus etiam [de ſe] experimentis auxerat, tota via caligatorum * quosque militum obuios exoſculans: perque ſtabula ac diuerſoria, mulionibus ac viatoribus præter modum comis: vt mane ſingulos iamne * ientaſſent ſciſcitaretur, ſeque feciſſe ructu quoque oſtenderet.

8 CASTRA vero ingreſſus, nihil cuiquam poſcenti negauit: atque etiam vltro ignominioſis notas, reis ſordes, damnatis ſupplicia demſit. Quare vix dum menſe tranſacto, neque diei, neque temporis habita ratione, ac iam veſpere, ſubito a militibus e cubiculo raptus, ita vt erat, in veſte domeſtica Imperator eſt cõſalutatus: circumlatusque per celebertimos vicos, ſtrictum diui Iulii gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi a quodam. nec ante in Prætorium rediit, quam flagrante triclinio ex *conceptu camini. Tum quidem conſternatis, & quaſi omine aduerſo anxiis omnibus, * inquit; *Bono animo eſtote: nobis * alluxit*: nullo ſermone alio apud milites vſus. Conſentiente deinde etiam [iam] ſuperioris prouinciæ exercitu, qui *prius a Galba ad Senatum defecerat, cognomen *Germanici* delatum ab vniuerſis, cupide recepit: *Auguſti*, diſtulit: *Cæſaris*, in perpetuum recuſauit.

9 AC ſubinde cæde Galbæ annuntiata, compoſitis Germanicis rebus, partitus eſt copias, quas aduerſus Othonem præmitteret, quasque ipſe perduceret. Præmiſſo agmini lætum euenit auſpicium: ſiquidem a parte dextra repente aquila aduolauit, luſtratisque ſignis, ingreſſos viam ſenſim anteceſſit. At contra ipſo mouente, ſtatuæ equeſtres cum plurifariam ei ponerẽtur, fractis repente cruribus pariter corruerunt: & laurea, quam religioſiſſime circumdederat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro Tribunali iura reddenti, gallinaceus ſupra humerum, ac deinde in capite adſtitit. Quibus oſtentis, par reſpondit exitus. nam confirmatum per legatos ſuos Imperium, per ſe retinere non potuit.

10 DE * Bebriacenſi victoria, & Othonis exitu, cum adhuc in Gallia eſſet, audiit: nihilque cunctatus, quidquid prætorianarum cohortium fuit, vt peſſimi exempli, vno exauctorauit edicto, * iuſſas Tribunis tradere arma. Centum autem atque viginti, quorum libellos Othoni datos inuenerat, expoſcentium præmia, ob editam in cæde Galbæ operam, conquiri, & ſupplicio affici imperauit: egregie prorſus, atque magnifice, & vt ſummi principis ſpem oſtenderet: niſi cetera magis ex natura, & priore vita ſua, quam ex Imperii maieſtate geſſiſſet. Namque itinere inchoato, per medias ciuitates ritu triumphantium vectus eſt: perque flumina delicatiſſimis nauigiis, & variarum coronarum genere redimitis, inter profuſiſſimos opſoniorum apparatus, nulla familiæ aut *militis diſciplina; rapinas ac petulantiam omnium in iocum vertens: qui non contenti epulo vbique publice præbito, quoſcumque libuiſſet, in libertatem aſſerebant, verbera & plagas, ſæpe vulnera, non numquam necem repræſentantes aduerſantibus. Vtque campos, in quibus pugnatum eſt, adiit, abhorrentes quoſdam cadauerum tabem, deteſtabili voce confirmare auſus eſt; *Optime olere occiſum hoſtem, & melius ciuem*. Nec eo ſecius ad leniendam grauitatem odoris, plurimum meri propalam hauſit, paſſimque diuiſit. Pari vanitate atque inſolentia lapidem memoriæ Othonis inſcriptum intuens, dignum eo Mauſoleo ait;

pugio-

pugionemque, * quo ſe is occiderat, in Agrippinenſem coloniam miſit, Marti dedicandum. In Apennini quidem iugis etiam peruigilium egit.

11 * Vrbem denique ad claſſicum introiit paludatus, ferroque ſuccinctus, inter ſigna atque vexilla, ſagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis omni diuino humanoque iure neglecto, * Allienſi die pontificatum maximum cepit: comitia in x annos ordinauit, ſeque perpetuum Conſulem. Et ne cui dubium foret, quod exemplar regendæ reip. eligeret, medio Martio campo, adhibita publicorum ſacerdotum frequentia, inferias Neroni dedit: ac ſollenni conuiuio citharœdum placentem palam admonuit, vt & aliquid de Domitio diceret: inchoantique Neroniana cantica, primus exſultans etiam plauſit.

12 Talibus principiis magnam Imperii partem, non niſi conſilio & arbitrio viliſſimi cuiuſque hiſtrionum & aurigarum, adminiſtrauit; & maxime Aſiatici liberti. Hunc adoleſcentulum mutua libidine conſtupratum, mox tædio profugum, cum Puteolis * poſcam vendentem * deprehendiſſet, coniecit in compedes; ſtatimque coluit, & rurſus in deliciis habuit: iterum deinde ob nimiam contumaciam & ferocitatem grauatus, circumforaneo laniſtæ vendidit: dilatumque ad finem muneris, repente ſurripuit; & prouincia demum accepta manumiſit: ac primo Imperii die aureis donauit anulis ſuper cenam, cum mane rogantibus pro eo cunctis, deteſtatus eſſet ſeueriſſime talem equeſtris ordinis maculam.

13 Sed vel præcipue luxuriæ ſæuitiæque deditus, epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat: in ientacula, & prandia, & cenas, * comiſſationesque: facile omnibus ſufficiens, vomitandi conſuetudine. Indicebat autem aliud alii eadem die: nec cuiquam minus ſinguli apparatus * quadringenis millibus nummûm conſtiterunt. Famoſiſſima ſuper ceteras fuit cena ei data aduenticia a fratre: in qua duo millia lectiſſimorum piſcium, ſeptem auium appoſita traduntur. Hanc quoque exſuperauit ipſe dedicatione * patinæ, quam ob immenſam magnitudinem *clypeum Mineruæ*, αἰγίδα * πολιούχου dictitabat. In hac * ſcarorum iocinora, phaſianorum & pauonum cerebella, linguas phœnicopterûm, murænarum lactes * a Carpathio vſque, fretoque Hiſpaniæ, per nauarchos ac triremes petitarum commiſcuit. Vt autem homo non profundæ modo, ſed intempeſtiuæ quoque ac ſordidæ gulæ, ne in ſacrificio quidem vmquam, aut itinere vllo, temperauit quin inter altaria ibidem ſtatim * viſcus & farra pæne rapta e foco manderet, circaque viarum popinas fumantia opſonia, vel pridiana, atque ſemeſa.

14 Pronus vero ad cuiusque, & quacumque de cauſſa, necem atque ſupplicium; nobiles viros, condiſcipulos, & æquales ſuos, omnibus blanditiis tantum non ad ſocietatem Imperii allicefactos, vario genere fraudis occidit: etiam vnum veneno manu ſua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre popoſcerat. Tum feneratorum & ſtipulatorum publicanorumque, qui vmquam ſe aut Romæ debitum, aut in via portorium flagitaſſent, vix vlli pepercit. Ex quibus quemdam in ipſa ſalutatione ſupplicio traditum, ſtatimque reuocatum, cunctis clementiam laudantibus, coram interfici iuſſit; velle ſe dicens paſcere oculos: alterius pœnæ duos filios adiecit, deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Romanum proclamantem, cum raperetur ad pœnam, *Heres meus es*, exhibere teſtamenti tabulas coegit: vtque legit coheredem ſibi libertum eius adſcriptum, iugulari cum liberto imperauit. Quosdam & de plebe ob id ipſum, quod Venetæ factioni clare maledixerant, interemit; contemtu ſui, & noua ſpe id auſos opinatus. Nullis tamen infenſior, quam * vernaculis & mathematicis: vt quisque deferretur, inauditum capite puniebat: exacerbatus, quod poſt edictum ſuum, quo iubebat intra Kalend. Octobris vrbe Italiaque mathematici excederent, ſtatim libellus eſt propoſitus, & Chaldæos * dicere, Bonum * factum, * ne Vitellius Germanicus intra eumdem Kalendarum diem vſquam eſſet. Suſpectus & in mortem matris fuit, quaſi ægræ præberi cibum prohibuiſſet: vaticinante * Catta muliere, cui velut oraculo acquieſcebat, ita demum firmiter ac diuitiſſime imperaturum, ſi ſuperſtes parenti exſtitiſſet. [Et] alii tradunt, ipſam tædio præſentium, & imminentium metu, venenum a filio impetraſſe; haud ſane difficulter.

15 OCTAVO Imperii menſe deſciuerunt ab eo exercitus Mœſiarum atque Pannoniæ: item ex transmarinis, Iudaicus & Syriacus: ac pars in abſentis, pars in præſentis Veſpaſiani verba iurarunt. Ad retinendum ergo ceterorum hominum ſtudium ac fauorem, nihil non publice priuatimque, nullo adhibito modo, largitus eſt. * Delectum quoque ea conditione in vrbe egit, vt voluntariis non modo miſſionem poſt victoriam, ſed etiam veteranorum iuſtæque militiæ commoda polliceretur. Vrgenti deinde terra marique hoſti, hinc fratrem cum claſſe, ac tironibus, & gladiatorum manu oppoſuit: hinc & * Bebriacenſes copias & duces. * Atque vbique aut ſuperatus, aut proditus, ſalutem ſibi & millies L L S. a Flauio Sabino Veſpaſiani fratre pepigit: ſtatimque pro gradibus Palatii apud frequentes milites cedere ſe Imperio, quod inuitus recepiſſet, profeſſus, cunctis reclamantibus rem diſtulit: ac nocte interpoſita, primo diluculo ſordidatus deſcendit ad Roſtra: multisque cum lacrymis eadem [illa] verba, verum e libello teſtatus eſt. Rurſus interpellante milite ac populo, & ne deficeret hortante, omnemque operam ſuam certatim pollicente, animum reſumſit. Sabinumque & reliquos Flauianos nihil iam * metuens, vi ſubita in Capitolium compulit: ſuccenſoque templo Iouis opt. max. oppreſſit; cum & prœlium & incendium e Tiberiana proſpiceret domo inter epulas. Non multo poſt pœnitens facti, & in alios culpam conferens, vocata concione iurauit, coegitque iurare [&] ceteros, nihil ſibi antiquius qniete publica fore. Tunc ſolutum a latere pugionem, Conſuli primum; deinde, illo recuſante, Magiſtratibus, ac mox Senatoribus ſingulis porrigens; nullo recipiente, quaſi in æde Concordiæ poſiturus, abſceſſit. Sed quibuſdam acclamantibus, ipſum eſſe Concordiam, rediit: nec ſolum retinere ſe ferrum affirmauit, verum etiam Concordiæ recipere cognomen.

16 SVASIT[QVE] * Senatui, vt legatos cum virginibus Veſtalibus mitterent, pacem, aut certe tempus ad conſultandum petituros. Poſtridie reſponſa opperienti, nuntiatum eſt per exploratorem, hoſtem appropinquare. Continuo igitur abſtruſus geſtatoria ſella, duobus ſolis comitibus, piſtore & coquo, Auentinum, & paternam domum clam petiit: vt inde in Campaniam fugeret. Mox, leui rumore & incerto, tamquam pax impetrata eſſet, referri ſe in Palatium paſſus eſt: vbi cum deſerta omnia * reperiſſet, dilabentibus etiam qui ſimul erant, zona ſe aureorum plena circumdedit: confugitque in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoque & culcita obiectis.

17 IRRVPERANT autem iam agminis anteceſſores: ac nemine obuio rimabantur, vt fit, ſingula. Ab iis extractus e latebra, ſciſcitantes quis nam eſſet (nam ignorabatur) * & vbi eſſe Vitellium ſciret, mendacio eluſit: deinde agnitus, rogare non deſtiuit, quaſi quædam de ſalute Veſpaſiani dicturus, vt cuſtodiretur interim vel in carcere: donec religatis poſt terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, veſte * diſciſſa, ſeminudus in forum tractus eſt, inter magna rerum verborumque ludibria, per totum viæ ſacræ ſpatium, * reducto coma capite, ceu noxii ſolent; atque etiam * mento mucrone gladii ſubiecto, vt viſendam præberet faciem, neue ſubmitteret; quibuſdam ſtercore & ceno inceſſentibus, aliis incendiarium & patinarium vociferantibus; parte vulgi etiam corporis vitia exprobrante. (erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerumque ex vinolentia, venter obeſus, alterum femur ſubdebile, impulſu olim quadrigæ, cum auriganti Caio miniſtratorem [ſe] exhiberet) tandem apud Gemonias minutiſſimis ictibus excarnificatus atque * confectus eſt, & inde vnco tractus in Tiberim.

18 PERIIT cum fratre, & filio, anno vitæ VII & quinquageſimo: nec fefellit coniecturam eorum qui augurio, quod factum [ei] Viennæ oſtendimus, non aliud portendi prædixerant, quam venturum in alicuius Gallicani hominis poteſtatem: ſiquidem ab Antonio Primo, aduerſarum parrinm duce, oppreſſus eſt: cui Toloſæ nato cognomen in pueritia * *Becco* fuerat. id valet, gallinacei roſtrum.

C. SVE-

C. SVETONII TRANQVILLI D. VESPASIANVS AVGVSTVS, X.

REBELLIONE trium principum & cæde incertum diu & quaſi 1
vagum Imperium ſuſcepit firmauitque tamdem gens Flauia: obſcura illa quidem, ac ſine vllis maiorum imaginibus: ſed tamen reip. nequaquam pœnitenda; conſtet licet Domitianum cupiditatis ac ſæuitię merito pœnas luiſſe. *Titus Flauius* *Petronius*, municeps Reatinus, bello ciuili Pompeianarũ partium centurio, incertum ſponte an euocatus, profugit ex Pharſalica acie, domumq; ſe cõtulit. Vbi deinde venia & miſſione impetrata, coactiones argentarias factitauit. Huius filius cognomine, *Sabinus*, expers militiæ, (etſi quidam eum primipilarem: non nulli, cum adhuc ordines duceret, ſacramento ſolutum per cauſſam valetudinis, tradunt) *publicum quadrageſimæ in Aſia egit. manebantque imagines a ciuitatibus ei poſitę ſub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι. Poſtea fenus apud *Heluetios exercuit: ibiq; diem obiit, ſuperſtitibus vxore Veſpaſia Polla, & duobus ex ea liberis: quorum maior *Sabinus*, ad Præfecturam vrbis; minor *Veſpaſianus*, ad principatum vſque proceſſit. Polla, Nurſiæ honeſto genere orta, patrem habuit Veſpaſium Pollionem, ter Tribunum militum, præfectumque caſtrorum, fratremque Senatorem prætoriæ dignitatis. Locus etiam nunc ad Sextum milliarium a Nurſia *Spoletum euntibus in monte ſummo appellatur *Veſpaſiæ*: vbi Veſpaſiorum complura monumenta exſtant, magnum indicium ſplendoris familiæ, & vetuſtatis. Non negauerim iactatum a quibuſdam, *Petronii patrem e regione Tranſpadana fuiſſe mancipem operarum, quæ ex Vmbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeare ſolerent: ſubſediſſe autem in opido Reatino, vxore ibidem *ducta. Ipſe ne veſtigium quidem de hoc, quamuis ſatis curioſe inquirerem, inueni.

VESPASIANVS natus eſt in *Sabinis vltra *Reate, vico modico, cui nomen 2
eſt Phalacrine, XV Kalend. Decembr. veſperi, Q. Sulpicio Camerino, *C. Poppæo Sabino COSS. quinquennio ante quam Auguſtus excederet: educatus ſub paterna auia Tertulla, in prædiis *Coſanis. Quare princeps quoque & locum incunabulorum aſſidue frequentauit: manente villa, qualis fuerat olim: ne quid ſcilicet oculorum conſuetudini deperiret. Et auiæ memoriam tantopere dilexit, vt ſollennibus ac feſtis diebus *poculo quoq; eius argenteo potare perſeuerauerit. Sumta toga virili, latum clauum, quamquam fratre adepto, diu auerſatus eſt: nec vt tamdem appeteret, compelli niſi a matre potuit. Ea demum *extudit, magis conuicio quam precibus vel auctoritate, dum eum identidem per contumeliam *anteambulonem fratris* appellat. *Tribunatum militum in Thracia meruit. Quæſtor Cretam & Cyrenas *prouinciam ſorte cepit: Ædilitatis, ac mox Præturæ candidatus, *etiam non ſine repulſa, ſextoque loco vix adeptus eſt. Ac prima ſtatim petitione, & in primis Prætor infenſus Senatui, Caium ne quo non genere demereretur, ludos extraordinarios, pro victoria eius Germanica depopoſcit; pœnæque coniuratorum addendum cenſuit, vt inſepulti proiicerentur. Egit & gratias ei apud ampliſſimum ordinem, quod ſe honore cenæ dignatus eſſet.

INTER hæc Flauiam *Domitillam duxit vxorem, Statilii Capellæ equitis R. *Sa- 3
bratenſis ex Africa *delicatam olim, Latinæque conditionis; ſed mox ingenuam & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronunciatam; patre aſſerente Flauio Liberali, *Ferentini genito, nec quidquam amplius quam quæſtorio ſcriba. Ex hac liberos tulit, Titum & Domitianum, & Domitillam. Vxori ac filiæ ſuperſtes fuit: atque vtramque adhuc priuatus amiſit. Poſt vxoris exceſſum, Cænidem Antoniæ libertam, *& a manu, dilectam quondam ſibi, reuocauit in contubernium: habuitque etiam Imperator pæne iuſtæ vxoris loco.

CLAVDIO principe, Narciſſi gratia, legatus legionis in Germaniam miſſus eſt: 4
inde in Britanniam translatus, tricies cum hoſte conflixit. Duas validiſſimas gentes

ſuperque XX opida,& inſulam * Vectem Britanniæ proximam,in deditionem redegit: partim Auli * Plautii conſularis legati,partim Claudii ipſius ductu. quare triumphalia ornamenta, & in breui ſpatio duplex ſacerdotium accepit. Præterea Conſulatum: quem geſſit per duos nouiſſimos anni menſes: medium tempus ad Proconſulatum vſque, in otio ſeceſſuque egit; Agrippinam timens, potentem adhuc apud filium,& defuncti quoque Narciſſi amicos peroſam. Exin ſortitus Africam, integerrime nec ſine magna dignatione adminiſtrauit: niſi quod Adrumeti ſeditione quadam, rapa in eum iacta ſunt. Rediit certe nihilo opulentior; vt qui prope labefactata iam fide, omnia prædia fratri * obligarit; neceſſarioque ad mangonicos quæſtus,ſuſtinendæ dignitatis cauſſa,deſcenderit: propter quod vulgo *Mulio* vocabatur. Conuictus quoque dicitur ducenta LLS expreſſiſſe iuueni, * cui latum clauum aduerſus patris voluntatem impetrarat; eoque nomine grauiter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cum cantante eo aut diſcederet ſæpius, aut præſens obdormiſceret,grauiſſimam contraxit offenſam: prohibitusq; non contubernio modo,ſed etiam publica ſalutatione, ſeceſſit in paruam ac deuiam ciuitatem; quoad latenti,etiamque extrema metuenti,prouincia cum exercitu oblata eſt. * Percrebuerat Oriente toto vetus & conſtans opinio, eſſe in fatis, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id, de Imperatore R. quantum euentu poſtea * prædictum patuit, Iudæi ad ſe trahentes,rebellarunt: cæſoque præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem, ſuppetias ferentem, rapta aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore,& non inſtrenuo duce,cui tamen tuto tantares committeretur opus eſſet,ipſe potiſſimum delectus eſt; * & vt induſtriæ expertæ,nec metuendus vllo modo ob humilitatem generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus,octo alis,cohortibus decem,atque inter legatos maiore filio aſſumto,vt primum prouinciam attigit, * proximas quoq; conuertit in ſe; correcta ſtatim caſtrorum diſciplina; vno quoque & altero prœlio tam conſtanter inito, vt in oppugnatione caſtelli lapidis ictum genu,ſcuto [que] ſagittas aliquot exceperit.

5 POST Neronem Galbamque, * Othone atque Vitellio de principatu certantibus,in ſpem Imperii venit,iam pridem ſibi per hæc oſtenta conceptam: In ſuburbano Flauiorum,quercus antiqua, [quæ erat] * Marti ſacrata,per tres Veſpaſiæ partus, ſingulos repente ramos a frutice dedit; haud dubia ſigna futuri cuiusque fati. Primum, exilem, & cito areſactum: ideoque puella nata non perannauit. Secundum, prævalidum ac prolixum, & qui magnam felicitatem portenderet. Tertium vero, inſtar arboris. quare patrem Sabinum ferunt haruſpicio inſuper confirmatum renuntiaſſe matri,nepotem ei Cæſarem genitũ: nec illam quidquam [aliud]quam cachinnaſſe, mirantem quod adhuc ſe mentis compote, deliraret iam filius ſuus. Mox cum Ædilem eum C. Cæſar * ſuccenſens, [propter] curam verrendis viis non adhibitam,luto iuſſiſſet oppleri,congeſto per milites in prætextæ ſinum; non defuerunt qui interpretarentur,quandoque proculcaram deſertamque remp. ciuili aliqua perturbatione, in tutelam eius, ac velut in gremium deuenturam. Prandente eo quondam,canis * extrarius triclinio manum humanam intulit, menſæque ſubiecit. Cenante rurſus,bos arator decuſſo iugo,triclinium irrupit: ac fugatis miniſtris,quaſi repente defeſſus,procidit * ad ipſos accumbentis pedes,ceruicemq; ſubmiſit. Arbor quoque cupreſſus in agro auito, ſine vlla vi tempeſtatis [euulſa radicitus, atque] proſtrata, inſequenti die viridior ac firmior reſurrexit. At in Achaia ſomniauit, initium ſibi ſuisque felicitatis futurum, ſimul ac dens Neroni exemtus eſſet: euenitque vt ſequenti die progreſſus in atrium, medicus dentem ei oſtenderet * tantum quod exemtum. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum conſulentem, ità confirmauere ſortes, vt quidquid cogitaret volueretque animo, * quantumlibet magnum, id eſſe prouenturum pollicerentur. Et vnus ex nobilibus captiuis Ioſephus, cum coniiceretur in vincula, conſtantiſſime aſſeuerauit fore vt ab eodem breui ſolueretur, verum iam Imperatore. Nuntiabantur & ex vrbe præſagia, Neronem diebus vltimis monitum per quietem, vt thenſam Iouis opt. max. e ſacrario in domum Veſpaſiani,& [inde]in Circũ deduceret. Ac non multo poſt, comitia ſecundi Cõſulatus ineunte Galba,ſtatua Diui Iulii ad Orientem ſponte conuerſa: acieque * Bebriacenſi,

prius quam committeretur, duas aquilas in conſpectu omnium conflixiſſe: victaque
altera, ſuperueniſſe tertiam * a Solis ortu, ac victricem abegiſſe.

Nec tamen quidquam ante tentauit, promtiſſimis atque etiam inſtantibus ſuis, 6
quam ſollicitatus quorumdam & ignotorum & abſentium fortuito fauore. Mœ-
ſiaci exercitus bina e tribus legionibus millia, miſſa auxilio Othoni, poſtquàm iter
ingreſſis nuntiatum eſt victum eum, ac vim vitæ ſuæ attuliſſe: nihilo ſecius Aqui-
leiam vſque perſeuerauerunt, quaſi rumori minus crederent. Ibi per occaſionem
ac licentiam, omni rapinarum genere graſſati, cum timerent ne ſibi reuerſis redden-
da ratio, ac ſubeunda pœna eſſet, conſilium inierunt eligendi * creandique Impera-
toris. Neque enim deteriores eſſe, aut Hiſpanienſi exercitu qui Galbam, aut præto-
riano qui Othonem, aut * Germaniciano * qui Vitellium feciſſent. Propoſitis ita-
que nominibus legatorum conſularium, quot vbique tunc erant, cum ceteros [alii]
alium alia de cauſſa improbarent; & quidam e legione tertia, quæ ſub exitu Neronis
tranſlata ex Syria in Mœſiam fuerat, Veſpaſianum laudibus ferrent: aſſenſere cun-
cti, nomenque eius vexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt. Et tunc quidem com-
preſſa res eſt, reuocatis ad officium * numeris parumper. Ceterum diuulgato facto,
Tiberius Alexander præfectus Ægypti, primus in verba Veſpaſiani legiones adegit
Kalend. Iulii: qui principatus dies in poſterum obſeruatus eſt. Iudaicus deinde exer-
citus, * v Idus Iulii apud ipſum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt: iactatum ex-
emplar epiſtolæ, veræ ſiue falſæ, defuncti Othonis ad Veſpaſianum, extrema obte-
ſtatione vltionem mandantis, & vt reip. ſubueniret, optantis: ſimul rumor diſſipa-
tus, deſtinaſſe * Vitellium victorem permutare hiberna legionum, & Germanicas
transferre in Orientem ad ſecuriorem mollioremque militiam: præterea ex præſi-
dibus prouinciarum Licinius * Mucianus, & e regibus * Vologeſus Parthus; ille, de-
poſita ſimultate, quam in id tempus ex æmulatione non obſcure gerebat, Syriacum
promiſit exercitum; hic, XL millia ſagittariorum.

Svscepto igitur ciuili bello, ac ducibus copiiſque in Italiam præmiſſis; interim 7
Alexandriam tranſiit, vt clauſtra Ægypti obtineret. Hic cum de firmitate Imperii ca-
pturus auſpicium, ædem Serapidis, ſubmotis omnibus, ſolus intraſſet: ac propitiato
multum Deo, tamdem ſe conuertiſſet, verbenas coronaſque, & * panificia, vt illic aſ-
ſolet, Baſilides libertus obtuliſſe ei viſus eſt: quem neque admiſſum a quoquam, &
iam pridem propter neruorum valetudinem vix ingredi longeque abeſſe conſtabat.
Ac ſtatim aduenere litteræ, fuſas apud Cremonam Vitellii copias, ipſum in vrbe in-
teremtum nuntiantes. Auctoritas & quaſi maieſtas quædam, vt * ſcilicet inopina-
to & adhuc nouo principi, deerat: hæc quoque acceſſit. E plebe quidam luminibus
orbatus, item alius * debili crure, ſedentem pro Tribunali pariter adierunt, orantes
opem valetudinis, demonſtratam a Serapide per quietem: reſtituturũ oculos, ſi in-
ſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cum vix fides eſſet
rem vllo modo ſucceſſuram, ideoque ne experiri quidem auderet; extremo hortan-
tibus amicis palam pro concione vtrumque tentauit; nec euentus defuit. Per idem
tempus Tegeæ in Arcadia, inſtinctu vaticinantium, effoſſa ſunt ſacrato loco vaſa o-
peris antiqui; atque in iis aſſimilis Veſpaſiano imago.

Talis, tantaque eum fama in vrbem reuerſus, acto de Iudæis triumpho, Con- 8
ſulatus octo veteri addidit. Suſcepit & Cenſuram: ac per totum Imperii tempus ni-
hil habuit antiquius, quam prope afflictam nutantemque remp. ſtabilire primo, de-
inde & ornare. Milites, pars victoriæ fiducia, pars ignominiæ dolore, ad omnem
licentiam audaciamque proceſſerant. Sed & prouinciæ, ciuitateſque liberæ, nec non
& regna quædam, tumultuoſius inter ſe agebant. Quare Vitellianorum quidem &
exauctorauit plurimos, & coercuit. Participibus autem victoriæ, adeo nihil extra
ordinem indulſit, vt etiam legitima præmia non niſi ſero perſoluerit. Ac ne quam
occaſionem corrigendi diſciplinam prætermitteret, adoleſcentulum fragrantem
vnguento, cum ſibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aſpernatus, voce
etiam grauiſſima increpuit, *Maluiſſem * halium oboluiſſes*: litteraſque reuocauit. Claſ-
ſiarios vero qui ab Oſtia & Puteolis Romam pedibus * per vicos commeant, peten-
tes conſtitui aliquid ſibi calcearii nomine: quaſi parum eſſet, ſine reſponſo abegiſſe,

iuſſit poſt hæc excalceatos curſitare: & ex eo ita curſitant. Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, libertate ademta; item *Thraciam, Ciliciam, & Comagenen dicionis regiæ vſq; ad id tempus, in prouinciarum formam redegit. Cappadociæ propter aſſiduos barbarorum incurſus legiones addidit: conſularemque rectorem impoſuit, pro equite R. Deformis vrbs veteribus incendiis ac ruinis erat: vacuas areas occupare, & ædificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cuicumq; permiſit. Ipſe reſtitutionem Capitolii aggreſſus, ruderibus purgandis manus primus admóuit, ac ſuo collo quædam extulit: *ærearumq; tabularum tria millia, quæ ſimul cõflagrauerant, reſtituenda *ſuſcepit: vndiq; inueſtigatis exemplaribus, inſtrumentum Imperii pulcerrimum ac vetuſtiſſimum confecit; quo cõtinebantur pæne ab exordio vrbis Senatusconſulta, *plebiſcita, de ſocietate & fœdere, ac priuilegio cuicumque conceſſis.

9 FECIT & noua opera; templum Pacis foro proximum: *Diuique Claudii in Cœlio monte, cœptum quidem ab Agrippina, ſed a Nerone prope funditus deſtructum. Item Amphitheatrum vrbe media, vt deſtinaſſe compererat Auguſtum. Ampliſſimos ordines, & exhauſtos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia, purgauit: ſuppleuitque recenſo Senatu, & equite: ſubmotis indigniſſimis, & honeſtiſſimo quoque Italicorum ac prouincialium allecto. Atque vti notum eſſet, vtrumque ordinem non tam libertate inter ſe, quam dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris equitisque R. ita pronuntiauit; *Non oportere maledici Senatoribus; remaledici, ciuile faſque eſſe.*

10 LITIVM ſeries vbique maiorem in modum excreuerant; manentibus antiquis, intercapedine iuriſdictionis; accedentibus nouis, ex conditione tumultuque temporum. Sorte elegit per quos rapta bello reſtituerentur; quique iudicia centumuiralia, quibus peragendis vix ſuffectura litigatorum ætas videbatur, extra ordinem diiudicarent, redigerentque ad breuiſſimum numerum.

11 LIBIDO atq; luxuria coercente nullo inualuerat. *Auctor Senatui fuit, decernendi vt quæ ſe alieno ſeruo iunxiſſet, ancilla haberetur: Neue filiorum familias feneratoribus exigendi crediti ius vmquam eſſet: hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem. Ceteris in rebus ſtatim ab initio principatus vſq; ad exitum, ciuilis & clemens.

12 MEDIOCRITATEM priſtinam neq; diſſimulauit vmquam, ac frequenter etiam præ ſe tulit. Quin & conantes quoſdam originem Flauii generis ad conditores Reatinos, comitemque Herculis, cuius monumẽtum exſtat via Salaria, referre, irriſit vltro. Adeoq; nihil ornamentorum extrinſecus cupide appetiuit, vt triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ, *nõ reticuerit; merito ſe plecti, qui triumphum, quaſi aut debitum maioribus ſuis, aut ſperatum vmquam ſibi, tam inepte ſenex concupiſſet. Ac ne Tribuniciam quidem poteſtatem, & Patris patriæ appellationem niſi ſero recepit. Nam conſuetudinem ſalutantes ſcrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiſerat.

13 AMICORVM libertatem, cauſſidicorum figuras, ac philoſophorum contumaciam, leniſſime tulit. Licinium Mucianum notæ impudicitiæ, ſed meritorum fiducia minus ſui reuerentem, numquam niſi clam, & hactenus retaxare ſuſtinuit, vt apud communem aliquem amicũ querens, adderet clauſulæ; *Ego tamen vir ſum.* Saluium Liberalem, in defenſione diuitis rei auſum dicere, *quid ad Cæſarem, ſi Hipparchus* LLS *millies habet?* & ipſe laudauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt *dominationem, ac neq; aſſurgere, neque ſalutare ſe dignantem, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit, canem appellare.

14 OFFENSARVM inimicitiarumque minime memor, exſecutorue: Vitellii *hoſtis ſui filiam ſplendidiſſime maritauit, dotauit[que] etiam & inſtruxit. Trepidum eum interdicta aula ſub Nerone, quærentemque quidnam ageret, aut quo abiret, quidam *ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire *Morboniam iuſſerat. In hunc poſtea deprecantem haud vltra verba excanduit, & quidem totidem fere atque eadem. Nam vt ſuſpicione aliqua vel metu ad perniciem cuiuſquam compelleretur tantum abfuit, vt monentibus amicis cauendum eſſe *Metium Pompoſianum, quod vulgo crederetur geneſim habere Imperatoriam, inſuper COS. fecerit; ſpondens quandoque beneficii memorem futurum.

NON temere quis punitus inſons reperitur: niſi abſente eo,& ignaro, aut certe in- 15
uito, atque decepto. Heluidio Priſco, qui reuerſum ex Syria ſolus priuato nomine
Veſpaſianum ſalutauerat,& in Prætura omnibus edictis ſine honore ac mentione vl-
la transmiſerat, non ante ſuccenſuit, quam altercationibus inſolentiſſimis pæne in
ordinem redactus. Hunc quoque, quamuis relegatum primo, * deinde & interfici
iuſſum, magni æſtimauit ſeruare quoquo modo, miſſis qui percuſſores reuocarent:
& ſeruaſſet, niſi * iam periiſſe falſo * nuntiatum eſſet. Ceterum neque cæde * cuius-
quam vmquam lætatus, iuſtis ſuppliciis illacrymauit etiam,& ingemuit.

SOLA eſt, in qua merito culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus omiſ- 16
ſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe; noua & grauia addidiſſe: & auxiſſe tributa prouin-
ciis, non nullis & duplicaſſe: negotiationes quoq; vel priuato pudendas propalã exer-
cuit, coemendo quædam tantũ vt pluris poſtea diſtraheret. Nec candidatis quidem
honores, reisue tam innoxiis, quam nocẽtibus, abſolutiones venditare cunctatus eſt.
Creditur etiam procuratorum rapaciſſimũ quemq; ad ampliora officia ex induſtria
ſolitus promouere; quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgo pro
ſpongiis dicebatur vti, quod quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes.
Quidam natura cupidiſſimum tradunt; idq; exprobratum ei a ſene bubulco: qui ne-
gata ſibi gratuita libertate, * quam Imperium adeptum ſuppliciter orabat, proclama-
uerit, *Vulpem pilum mutare, non mores.* Sunt contra qui opinentur ad manubiãs &
rapinas neceſſitate compulſum, ſumma ærarii fiſcique inopia: de qua teſtificatus ſit
initio ſtatim principatus: profeſſus quadringenties millies opus eſſe, vt reſp. ſtare poſ-
ſet. Quod & veriſimilius videtur; quando & male partis optime vſus eſt.

IN omne hominum genus liberaliſſimus, expleuit cenſum Senatorium: conſu- 17
lares inopes quingenis ſeſtertiis annuis ſuſtentauit: plurimas per totum orbem ciuita-
tes terræmotu aut incendio afflictas, reſtituit in melius.

INGENIA & artes vel maxime fouit: primus e fiſco Latinis Græcisque rheto- 18
ribus annua centena conſtituit. Præſtantes poetas, nec non & artifices coemit: item
coloſſi refectorem inſigni congiario, magnaque mercede donauit: mechanico quo-
que grandes columnas exigua impenſa perducturum in Capitolium pollicenti, præ-
mium pro commento non mediocre obtulit, operam remiſit; præfatus, ſineret ſe
plebeculam * paſcere.

LVDIS per quos ſcena Marcelliani Theatri reſtituta dedicabatur, vetera quo- 19
que acroamata reuocauerat. * Apollinari tragœdo quadringenta; * Terpno Diodo-
roque citharœdis ducena, non nullis centena: quibus minimum, quadragena ſeſter-
tia ſuper plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur aſſidue: ac ſæpius
* recte, ac dapſile; vt macellarios adiuuaret. * Sicut Saturnalibus dabat viris apo-
phoreta, ita & Kalend. Martii feminis: & tamen ne ſic quidem priſtinæ cupiditatis
infamia caruit. Alexandrini * Cybiotaten eum vocare perſeuerauerunt, cognomine
vnius e regibus ſuis turpiſſimarum ſordium. Sed & in funere * Fauor archimimus
perſonam eius ferens, imitansque (vt eſt mos) facta ac dicta * viui, interrogatis palam
procuratoribus quanti funus & pompa conſtaret; vt audiit * LLS centies, exclama-
uit, * Centum ſibi ſeſtertia darent, ac ſe vel in Tiberim proiicerent.

STATVRA fuit quadrata, compactis firmisque membris, vultu veluti nitentis. 20
Vnde quidam vrbanorum * non infacete. ſiquidem petenti, vt & in ſe aliquid dice-
ret: *dicam*, inquit, *cum ventrem exonerare deſieris.* Valetudinè proſperrima vſus eſt:
quamuis ad tuendam eam nihil amplius quam fauces, cęteraque membra ſibimet
ad numerum in ſphæriſterio defricaret, inediamque vnius diei per ſingulos menſes
interponeret.

ORDINEM vitæ fere hunc tenuit. In principatu maturius ſemper ac de nocte vi- 21
gilabat: deinde perlectis epiſtolis, officiorumq; omnium breuiariis, amicos admit-
tebat: ac dum ſalutabatur, & calceabat ipſe ſeſe, & amiciebat. Poſt deciſa quæ-
cumque obueniſſent negotia, geſtationi, & inde quieti vacabat; accubante aliqua
pallacarum, quas in defunctæ locum Cænidis plurimas conſtituerat: * ac ſecreto in
balneum tricliniumque tranſibat. Nec vllo tempore facilior aut indulgentior tradi-
tur: eaque momenta domeſtici ad aliquid petendum magnopere captabant.

22 Et ſuper cenam autem,& ſemper alias *comiſſimus,multa ioco transigebat.Erat enim dicacitatis plurimæ; & ſic ſcurrilis ac ſordidæ, vt ne * prætextatis quidem verbis abſtineret. Et tamen nonnulla eius facetiſſima extant: in quibus & hoc: *Meſtrium Florum conſularē,admonitus ab eo *plauſtra* potius quam *ploſtra* dicenda,die poſtero *Flaurum* ſalutauit. Expugnatus autem a quadā,quaſi *amore ſui deperiret, cum * productæ pro concubitu * ſeſtertia quadraginta donaſſet: admonente diſpenſatore quemadmodū ſummam rationibus vellet *referri, *Veſpaſiano*, inquit, *adamato*.

23 Vtebatvr & verſibus Græcis tempeſtiue ſatis; & de quodam proceræ ſtaturæ, improbiusque * nato; Μακρὰ βιβὰς,κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Et [maxime] de Cerylo liberto,qui diues admodum, * ob ſubterfugiendum quandoque ius fiſci,ingenuum ſe & Lachetem mutato nomine cœperat * efferre; ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις * ἐξ ὑπαρχῆς εἴσῃ * Κήρυλος. [Et] maxime tamen dicacitatem in deformibus lucris affectabat: vt inuidiam aliqua cauillatione dilueret,transferretque ad ſales. Quemdam e caris miniſtris, diſpenſationem cuidam quaſi fratri petentem, cum diſtuliſſet,ipſum candidatum ad ſe vocauit: exactaque pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat,ſine mora ordinauit. Interpellanti mox miniſtro; *Alium tibi*, ait, *quære fratrem: hic, quem tuum putas, meus eſt.* Mulionem in itinere quodam ſuſpicatus ad calceandas mulas deſiluiſſe, vt adeunti litigatori ſpatium moramque præberet: interrogauit quanti calceaſſet; pactus[que eſt] lucri partem. Reprehendenti filio Tito,quod etiam vrinæ vectigal commentus eſſet,pecuniam ex prima penſione admouit ad nares, ſciſcitans num odore offenderetur: & illo negante, *Atqui*, inquit, *e lotio eſt*. * Nuntiantibus legatis,decretam ei publice non mediocris ſummæ ſtatuam coloſſeam;iuſſit * vt continuo ponerent: cauam manum oſtentans, & paratam baſim dicens. Ac ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo,abſtinuit iocis. Nam cum inter cetera prodigia Mauſoleum [Cæſarum] derepente patuiſſet, & ſtella in cælo crinita apparuiſſet: alterum ad * Iuliam Caluinam e gente Auguſti pertinere dicebat: alterum,ad Parthorum regem, qui capillatus eſſet. Prima quoque morbi acceſſione, *Vt*,inquit,*puto, Deus fio.*

24 Consvlatv ſuo nono tentatus in Campania motiunculis leuibus,ac protinus vrbe repetita: *Cutylias,ac Reatina rura,vbi æſtiuare quotannis ſolebat,petiit. Heic, cum ſuper vrgentem valetudinem creberrimo frigidæ aquæ vſu & inteſtina vitiaſſet; nec eo minus muneribus Imperatoris ex conſuetudine fungeretur, vt etiam legationes audiret cubans: aluo repente vſque ad defectionem ſoluta, *Imperatorem* ait *ſtantem mori oportere*. Dumque conſurgit ac nititur,inter manus ſubleuantium extinctus eſt: v i i i Kalend.Iulii, annum gerens ætatis ſexageſimum ac nonum,ſuperque menſem,ac diem ſeptimum.

25 Convenit inter omnes, tam certum eum de ſua ſuorumque genitura ſemper fuiſſe; vt poſt aſſiduas in ſe coniurationes auſus ſit affirmare Senatui,aut filios ſibi ſucceſſuros,aut neminem. Dicitur etiam vidiſſe * quondam per quietem ſtateram [in] media parte veſtibuli Palatinæ domus poſitam examine æquo; cum [in] altera lance Claudius & Nero ſtarent,[in] altera ipſe ac filii. Nec res fefellit: quando totidem annis,parique temporis ſpatio vtrique imperauerunt.

C. SVETONII TRANQVILLI D. TITVS, XI.

1 Titvs cognomine paterno, *amor ac deliciæ generis humani*: (tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenii, vel artis, vel * fortunæ ſuperfuit; &, quod difficillimum eſt, in Imperio, quando priuatus, atque etiam ſub patre principe, ne odio quidem,nedum vituperatione publica caruit.)

2 Natvs eſt i i i Kalend. Ianuar. inſigni anno Caiana nece, prope Septizonium,ſordidis ædibus: cubiculo vero perparuo,& obſcuro: nam manet adhuc,& oſtenditur. Educatus in aula cum Britannico ſimul,ac paribus diſciplinis,

pliniſ,& apud eoſdem magiſtros inſtitutus. Quo quidem tempore aiunt metopoſcopum, a Narciſſo Claudii liberto adhibitum, vt Britannicum inſpiceret, conſtantiſſime affirmaſſe, illum quidem nullo modo, ceterum Titum, qui [tunc] prope adſtabat, vtique imperaturum. Erant autem adeo familiares, vt de potione, qua Britannicus hauſta periit, Titus quoque iuxta cubans guſtaſſe credatur, grauique morbo * afflictatus diu. Quorum omnium mox memor, ſtatuam ei auream in Palatio poſuit; & alteram ex ebore equeſtrem, quæ Circenſi pompa * hodieq; præfertur, dedicauit, proſecutusque eſt.

3 IN puero ſtatim corporis animique dotes exſplenduerunt: magis [que] ac magis deinceps per ætatis gradus: forma egregia, & cui non minus auctoritatis ineſſet quam gratiæ: præcipuum robur; quamquam neque ſtatura procera, & ventre paullo proiectiore: memoria ſingularis, docilitas ad omnes fere tum belli, tum pacis artes. Armorum & equitandi peritiſſimus, Latinæ Græcæque linguæ, vel in orando, vel in fingendis poematibus, promtus & facilis, ad extempoialitatem vſque. Sed ne muſicæ quidem rudis; vt qui cantaret & pſalleret iucunde ſcienterque. E pluribus comperi, notis quoque excipere velociſſime ſolitum, cum * amanuenſibus ſuis per ludum iocumque certantem imitari chirographa quæcumque vidiſſet: * ac profiteri, ſæpe ſe maximum falſarium eſſe potuiſſe.

4 TRIBVNVS militum & in Germania & in Britannia meruit * ſumma induſtria, nec minore modeſtia & fama: ſicut * apparet ex imaginum eius multitudine ac titulis per vtramque prouinciam. Poſt ſtipendia, foro operam dedit, honeſtam magis quam aſſiduam. Eodemque tempore * Arricidiam Tertullo patre equite R. ſed præfecto quondam prætorianarum cohortium, duxit vxorem: & in defunctæ locum Marciam * Furnillam ſplendidi generis: cum qua, ſublata filia, diuortium fecit. Ex quæſturæ deinde honore legioni præpoſitus, * Taricheam & Gamalam vrbes validiſſimas Iudææ, in poteſtatem redegit: equo quadam acie ſub feminibus amiſſo, alteroque inſcenſo, cuius rector contra ſe dimicans occubuerat.

5 GALBA mox tenente rempubl. miſſus ad gratulandum, quaqua iret, conuertit homines, quaſi adoptionis gratia * arceſſeretur. Sed vbi turbari rurſus cuncta ſenſit, rediit ex itinere: aditoque Paphiæ Veneris oraculo, dum de nauigatione * conſulit, etiam de Imperii ſpe confirmatus eſt. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, nouiſſima Hieroſolymorum oppugnatione, * VII propugnatores totidem ſagittarum confecit ictibus: cepitque eam natali filiæ ſuæ; tanto militum gaudio ac fauore, vt in gratulatione Imperatorem eum conſalutauerint, & ſubinde decedentem prouincia detinuerint; ſuppliciter nec non & minaciter efflagitantes * vt remaneret, aut ſecum omnes pariter abduceret. Vnde nata ſuſpicio eſt, quaſi * deſciſceret a patre, Orientisque regnum ſibi vindicare tentaſſet. Quam ſuſpicionem auxit, poſtquam Alexandriam petens, in conſecrando apud Memphim boue * Apide, diadema geſtauit: * de more ſiquidem rituque priſcæ religionis: ſed non deerant qui * ſecus interpretarentur. Quare feſtinans in Italiam, cum Rhegium, * dehinc Puteolos oneraria naue appuliſſet, Romam inde contendit expeditiſſimus: inopinantique patri velut arguens rumorum de ſe temeritatem, *Veni*, inquit, *pater*, *veni*.

6 NEQVE ex eo deſtitit participem, atque etiam tutorem Imperii agere. Triumphauit cum patre, Cenſuramque geſſit vna. Eidem collega & in tribunicia poteſtate, & in ſeptem Conſulatibus fuit. Receptaque ad ſe prope omnium officiorum cura, cum patris nomine & epiſtolas ipſe dictaret, & edicta conſcriberet, * orationesque in Senatu recitaret etiam Quæſtoris vice; Præfecturam quoque prætorii ſuſcepit, numquam ad id tempus niſi ab equite R. adminiſtratam. Egitque * aliquanto * inciuilius & violentius: ſiquidem ſuſpectiſſimum quemque ſibi, ſubmiſſis qui per Theatra & caſtra, quaſi conſenſu ad pœnam * depoſcerentur, haud cunctanter oppreſſit. In his * A. Cæcinam conſularem [virum,] vocatum ad cenam, ac vix dum triclinio egreſſum, confodi iuſſit: ſane vrgente diſcrimine, cum etiam chirographum eius præparatæ apud milites coniurationis deprehendiſſet. Quibus rebus ſicut in poſterum ſecuritati ſatis cauit, ita ad præſens plurimum contraxit inuidiæ: vt non

temere quis, * tam aduerſo rumore, magisque inuitis omnibus, transierit ad principatum.

7 PRÆTER ſæuitiam, ſuſpecta in eo etiam luxuria erat; quod ad mediam noctem comiſſationes cum profuſiſſimo quoque familiarium extenderet. Nec minus libido; propter exoletorum & ſpadonum greges, propterque inſignem reginæ Berenices amorem; cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suſpecta & rapacitas: quod conſtabat in concionibus * patriis nundinari præmiarique ſolitum. * Deinde propalam alium Neronem & opinabantur & prædicabant. At illi ea fama pro bono ceſſit, conuerſaque eſt in maximas laudes; * neque vllo vitio reperto, & contra virtutibus ſummis. Conuiuia inſtituit iucunda magis quam profuſa. Amicos elegit, quibus etiam poſt eum principes, vt & ſibi & reip. neceſſariis, acquieuerunt: præcipueque * ſumtam ſibi Berenicen, ſtatim ab vrbe dimiſit, inuitus inuitam. Quoſdam e * gratiſſimis delicatorum, quamquam tam artifices * ſaltationis, vt mox ſcenam tenuerint, non modo fouere * prolixius, ſed ſpectare in publico * omnino cœtu ſuperſedit. Nulli ciuium quidquam ademit: abſtinuit alieno, vt ſi quis vmquam: ac ne conceſſas quidem ac ſolitas collationes recepit. Et tamen nemine ante ſe munificentia minor. * Amphitheatro dedicato, thermisque iuxta * celeriter exſtructis, munus edidit apparatiſſimũ largiſſimumq;. Dedit & nauale prœlium in veteri naumachia: ibidem & gladiatores: atque vno die quinque millia omne genus ferarum.

8 NATVRA autem beneuolentiſſimus, cum ex inſtituto Tiberii omnes dehinc Cæſares beneficia a ſuperioribus conceſſa principibus, * aliter rata non haberent, quam ſi eadem iiſdem & ipſi dediſſent: primus præterita omnia vno confirmauit edicto; nec a ſe peti paſſus eſt. In ceteris vero deſideriis animum hominum obſtinatiſſime tenuit: ne quem ſine ſpe dimitteret. Quin & admonentibus domeſticis, quaſi plura polliceretur quam præſtare poſſet: *Non oportere*, ait, *quemquam a ſermone principis triſtem diſcedere*. Atque etiam recordatus quondam ſuper cenam, quod nihil cuiquam toto die præſtitiſſet, memorabilem illam, meritoq; * laudatam vocem edidit: *Amici, diem perdidi*. Populum in primis vniuerſum tanta per omnes occaſiones comitate tractauit, vt propoſito gladiatorio munere, non ad ſuum, ſed ad ſpectantium arbitrium, editurum ſe profeſſus ſit. Et plane ita fecit. Nam neque negauit quidquam petentibus; & vt quæ vellent, peterent, vltro adhortatus eſt. Quin & ſtudium armaturæ * Thracum præ ſe ferens, ſæpe cum populo & voce, & geſtu, * vt fautor, cauillatus eſt: verum maieſtate ſalua, nec minus æquitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, non numquam in thermis ſuis, admiſſa plebe, lauit. Quędam ſub eo fortuita ac triſtia acciderunt: vt conflagratio * Veſeui montis, in Campania: & incendium Romæ, per triduum, totidemque noctes: item peſtilentia quanta non temere alias. In his tot aduerſis, ac talibus, non modo principis ſollicitudinem, ſed & parentis affectum * vnicum præſtitit: nunc conſolando, per edicta; nunc opitulando, quatenus ſuppeteret facultas. Curatores reſtituendæ Campaniæ, e conſularium numero ſorte duxit. Bona oppreſſorum in Veſeuo, quorum heredes non exſtabant, reſtitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Vrbis incendio nihil niſi ſibi * publice periſſe teſtatus, cuncta prætoriorum ſuorum ornamenta operibus ac templis deſtinauit: præpoſuitque complures ex equeſtri ordine, quo quæque maturius peragerentur. Medendæ valetudini, leniendisque morbis, nullam diuinam humanamque opem non adhibuit, inquiſito * omnium ſacrificiorum remediorumque genere. Inter aduerſa temporum, & * delatores mandatoresque erant ex licentia veteri. Hos aſſidue in foro flagellis ac fuſtibus cæſos, ac nouiſſime traductos per Amphitheatri arenam, partim ſubiici in ſeruos, * ac venire imperauit; partim in * aſperrima inſularum auehi. Vtque etiam ſimilia quandoque auſuros perpetuo coerceret, vetuit inter cetera, de eadem re pluribus legibus agi, quæriue de cuiusquam defunctorum ſtatu, vltra certos annos.

9 PONTIFICATVM maximum ideo ſe profeſſus accipere, vt puras ſeruaret manus, fidem præſtitit; nec auctor poſthac cuiusquam necis, nec conſcius; quamuis interdum vlciſcendi cauſſa non deeſſet; ſed periturum ſe potius quam * perditurum adiurans. Duos patricii generis conuictos in affectatione Imperii, nihil amplius

quam

quam vt deſiſterent monuit, dicens *principatum fato dari*: ſi quid præterea deſidera-
rent promittens ſe tributurum: & confeſtim quidem ad alterius matrem, quæ pro-
cul aberat, curſores ſuos miſit, qui anxiæ filium ſaluum nuntiarent. *ceterum ipſos
non ſolum familiari cenæ adhibuit, ſed & inſequenti die gladiatorum ſpectaculo cir-
ca ſe ex induſtria collocatis, oblata ſibi *ornamenta pugnantium inſpicienda porre-
xit. Dicitur etiam cognita vtriusque genitura, imminere ambobus periculum affir-
maſſe, venturum *quandoque, & ab alio: ſicut euenit. Fratrem inſidiari ſibi non
deſinentem, ſed pæne ex profeſſo ſollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec
occidere, neque ſeponere, ac ne in minore quidem honore habere ſuſtinuit: ſed vt a
primo Imperii die, conſortem ſucceſſoremque teſtari perſeuerauit; non numquam
ſecreto lacrymis & precibus orans, vt tamdem mutuo erga ſe animo vellet eſſe.

INTER hæc morte præuentus eſt, maiore hominum damno quam ſuo. Specta- 10
culis abſolutis, in quorum fine, populo corã vbertim fleuerat, Sabinos petit aliquan-
to triſtior; quod ſacrificanti hoſtia aufugerat, quodq; tempeſtate ſerena tonuerat.
Deinde ad primam ſtatim manſionem febrim nactus, cum inde lectica transferre-
tur, ſuſpexiſſe dicitur dimotis *plagulis cælum; multumq; conqueſtus, eripi ſibi vi-
tam immerenti. Neque enim exſtare vllum ſuum factum pœnitendum; excepto
dumtaxat vno. id quale fuerit, neq; ipſe tunc prodidit, neq; cuiquam facile iuccurrit.
Quidam opinantur conſuetudinem recordatum, quam cum fratris vxore habuerit.
Sed nullam habuiſſe perſancte Domitia iurabat: haud negatura, ſi qua omnino fuiſ-
ſet: immo etiam gloriatura, quod illi promtiſſimum erat in omnibus probris.

EXCESSIT in eadem qua pater villa, Idibus Septembris, poſt biennium, ac 11
menſes duos, diesq; x x, quam ſucceſſerat patri, altero & quadrageſimo ætatis anno.
Quod vt palam factum eſt, non ſecus atque in domeſtico luctu mærentibus publi-
ce cunctis, Senatus, prius quam edicto conuocaretur, ad Curiam *cucurrit: obſera-
tisque adhuc foribus, deinde apertis, *tantas mortuo gratias egit laudesque, quantas
congeſſit ne viuo quidem vmquam, atque præſenti.

C. SVETONII TRANQVILLI FLAVIVS DOMITIANVS, XII.

DOMITIANVS natus eſt IX Kal. Nouembris, patre cos. deſigna- 1
to, inituroque menſe in ſequenti honorem; regione vrbis ſexta,
ad *Malum Punicum, domo quam poſtea in templum gentis
Flauiæ conuertit. Pubertatis ac primæ adoleſcentiæ *tempus,
tanta inopia, tantaq; infamia geſſiſſe fertur, vt nullum vas argen-
teum in vſu haberet. Satisq; conſtat, *Clodium Pollionem præ-
torium virũ, in quem eſt poema Neronis quod inſcribitur *Luſcio*,
chirographum eius conſeruaſſe, & non numquam protuliſſe, noctem ſibi *pollicen-
tis: nec defuerunt qui affirmarent corruptum Domitianum & a Nerua ſucceſſore
mox ſuo. Bello Vitelliano confugit in Capitolium, cum patruo Sabino, ac parte
præſentium copiarum: ſed irrumpentibus aduerſariis, & ardente templo, apud ædi-
tuum clam pernoctauit: ac mane Iſiaci celatus habitu, inter[que] ſacrificulos *vanæ
ſuperſtitionis, cum ſe trans Tiberim ad condiſcipuli ſui matrem comite vno cõtuliſ-
ſet, ita latuit, vt ſcrutantibus qui veſtigia ſubſecuti erant, deprehendi non potuerit.
Poſt victoriam demum progreſſus, & Cæſar cõſalutatus, honorem Præturæ vrbanæ
[cum] conſulari poteſtate ſuſcepit titulo tenus: quam iuriſdictionem ad collegam
proximum tranſtulit. Ceterum omnem vim dominationis tam licenter exercuit,
vt iam tum, qualis futurus eſſet, oſtenderet. Ne exſequar ſingula, contrectatis multo-
rum vxoribus, Domitiam Longinam Ælio Lamiæ nuptam, etiam in matrimonium
abduxit: atque vno die ſuper x x vrbana officia *atque peregrina diſtribuit; mirari ſe
Veſpaſiano dictitante, quod ſucceſſorem non & ſibi mitteret.

EXPEDITIONEM quoque in Galliam Germaniasque, neque neceſſariam 2
& diſſuadentibus paternis amicis, inchoauit; *tantum vt fratri ſe & operibus, & di-

gnatione adæquaret. *Ob hæc correptus, quo magis *ætatis & conditionis admoneretur, habitabat cum patre vna,* ſellamq; eius ac fratris, quoties prodirent, lectica ſequebatur: ac triumphum vtriusque Iudaicum, equo albo comitatus eſt. * In ſex Conſulatibus, non niſi vnum ordinarium geſſit: eumq; cedente & ſuffragante fratre. Simulauit & ipſe mire modeſtiam: in primisque poeticæ ſtudium, tam inſuetum antea ſibi, quam poſtea ſpretum & abiectum: recitauitque etiam publice. Nec tamen eo ſecius, cum Vologeſus Parthorum rex auxilia aduerſus Alanos, ducemq; alterum ex Veſpaſiani liberis depopoſciſſet, omni ope contendit vt ipſe potiſſimum mitteretur. Et quia diſcuſſa res[eſt,] alios Orientis reges, vt idem poſtularent, donis ac pollicitationibus ſollicitare tentauit. Patre defuncto, diu cunctatus an duplum donatiuum militi * donaret, numquam iactare dubitauit, relictum ſe *participem Imperii, ſed fraudem teſtamento adhibitam. Neq; ceſſauit ex eo inſidias ſtruere fratri clam palamque; quoad correptum graui valetudine, prius quam plane efflaret animam, pro mortuo deſeri iuſſit: defunctumque nullo, præterquam conſecrationis honore dignatus, ſæpe etiam carpſit obliquis orationibus & edictis.

3 INTER initia principatus, quotidie ſecretum ſibi *horarium ſumere ſolebat; nec quidquam amplius, quam muſcas captare, ac ſtylo præacuto configere: vt cuidam interroganti, eſſetne quis intus cum Cæſare, nõ abſurde reſponſum ſit a Vibio Criſpo: *ne muſca quidem*. Deinde vxorem ſuam Domitiam, ex qua in ſecundo ſuo Conſulatu filium tulerat, alteroque anno conſalutauerat vt Auguſtam, eamdem Paridis hiſtrionis amore deperditam, repudiauit: intraque breue tempus, impatiens diſſidii, quaſi efflagitante populo, reduxit. Circa adminiſtrationem Imperii aliquamdiu ſe varium præſtitit; miſtura quoque *inæquabili vitiorum atque virtutum; donec virtutes quoque in vitia deflexit: quantum coniectare licet, ſuper ingenii naturam, inopia rapax, metu ſæuus.

4 SPECTACVLA magnifica aſſidue, & ſumtuoſa edidit, nõ in Amphitheatro modo, verum & in Circo: vbi præter ſollennes bigarum quadrigarumq; curſus, prœlium duplex etiam equeſtre ac pedeſtre commiſit: atq; in Amphitheatro nauale quoque. nam *venationes gladiatoresque, & noctibus *ad lychnuchos: nec virorum modo pugnas, ſed & feminarum. Præterea quæſtoris muneribus, quæ olim omiſſa reuocauerat, ita ſemper interfuit, vt populo poteſtatem faceret, bina paria e ſuo ludo poſtulandi, quæ nouiſſima *aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorum ſpectaculum, ante pedes eius ſtabat puerulus coccinatus, *portentoſo paruoque capite; cum quo plurimum *fabulabatur, non numquam ſerio. Auditus eſt certe, dum ex eo quærit, *ecquid ſciret, cur ſibi viſum eſſet, ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum. Edidit nauales pugnas pæne iuſtarum claſſium, effoſſo & *circumducto iuxta Tiberim lacu: atque *inter maximos imbres proſpectauit. Fecit & ludos ſæculares: computata ratione temporum ab anno, nõ quo Claudius proxime, *ſed olim Auguſtus ediderat. In his *Circenſium die, quo facilius centum miſſus peragerentur, *ſingulos a ſeptenis ſpatiis ad quina corripuit. Inſtituit & quinquennale certamen: Capitolino Ioui triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum; & aliquanto plurium, quam nunc eſt, *coronatorum. Certabant etiam & *proſa oratione Græce Latineque: ac præter citharœdos chorocithariſtæ quoque, & *pſilocithariſtæ. In ſtadio vero curſu etiam *virginũ certamini præſedit crepidatus, purpureaq; amictus *toga Græcanica, capite geſtans coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis, Mineruæque; aſſidentibus Diali ſacerdote, & collegio Flauialium pari habitu: niſi quod illorum coronis inerat & ipſius imago. Celebrabat & in Albano quotannis Quinquatria Mineruæ, cui collegium inſtituerat: ex quo ſorte ducti magiſterio fungerentur, *redderentque eximias venationes, & ſcenicos ludos, ſuperque oratorum ac poetarum certamina. Congiarium populo nummorum *trecentorum ter dedit: atque inter ſpectacula muneris, largiſſimum epulum. * Septimontiali ſacrorum quidem die, Senatui equitique panariis, *plebei ſportellis cum opſonio diſtributis, initium veſcendi primus fecit: dieque proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit: & quia pars maior *intra popularia deciderat, quinquagenas teſſeras in ſingulos cuneos equeſtris ac ſenatorii ordinis pronuntiauit.

PLVRI-

5 Plvrima & ampliſſima opera incendio abſumta reſtituit: in queis & Capitolium, quod rurſus arſerat: ſed omnia ſub titulo tantum ſuo, ac ſine vlla priſtini auctoris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio Cuſtodi Ioui, & forum quod nunc Neruæ vocatur: item Flauię templum gentis, & ſtadium, & *odeum, & naumachiam: e cuius poſtea lapide maximus Circus, deuſtis vtrimque lateribus, exſtructus eſt.

6 Expeditiones *partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſario: ſponte, in Cattos; neceſſario, vnam in Sarmatas, legione cum legato ſimul cæſa. In Dacos duas: primam, Oppio Sabino conſulari oppreſſo: ſecundam, Cornelio Fuſco præfecto cohortium prætorianarum, cui belli ſummam commiſerat. De Cattis Dacisque, poſt varia prœlia, duplicem triumphum egit: de Sarmatis, lauream modo Capitolino Ioui retulit. Bellum ciuile, motum a L. Antonio ſuperioris Germaniæ præſide, confecit abſens, felicitate mira: cum ipſa dimicationis hora reſolutus repente Rhenus, tranſituras ad Antonium copias barbarorum inhibuiſſet. De qua victoria prius præſagiis quam nunciis comperit. Siquidem ipſo quo dimicatum eſt die, ſtatuam eius Romæ inſignis aquila circumplexa pennis, clangores lætiſſimos edidit: paulloque poſt occiſum Antonium adeo vulgatum eſt, vt caput eius quoque apportatum vidiſſe ſe pleríque contenderent.

7 Mvlta etiam in communi rerum vſu nouauit. *Sportulas publicas ſuſtulit, reuocata cenarum rectarum conſuetudine. Duas Circenſibus *gregum factiones, aurati purpureique panni, ad quatuor priſtinas addidit. Interdixit hiſtrionibus ſcenam, intra domum quidem exercendi artem iure conceſſo. Caſtrari mares vetuit: Spadonum, qui reſidui apud mangones erant, pretia moderatus eſt. Ad ſummam quondam vbertatem vini, frumenti vero inopiam, *exiſtimans nimio vinearum ſtudio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret: vtque in prouinciis vineta ſucciderentur: relicta, vbi plurimum, dimidia parte: nec exſequi rem perſeuerauit. Quædam ex maximis officiis, inter libertinos * militesque R. communicauit. Geminari legionum caſtra prohibuit: nec plus quam mille nummos a quoquam ad ſigna deponi: quod L. Antonius, apud duarum legionum hiberna res nouas moliens, fiduciam cepiſſe etiam ex depoſitorum ſumma videbatur. Addidit & quartum ſtipendium militi, *aureos ternos.

8 Ivs diligenter & induſtrie dixit. Plerumque & in foro pro Tribunali extra ordinem ambitioſas Centumuirorum ſententias reſcidit. *Recuperatores, *ne ſe [ſemper] perſuaſoriis aſſertionibus accommodarent, identidem admonuit. Nummarios iudices cum ſuo quemque conſilio notauit. Auctor* & Tribunis pleb. fuit, Ædilem ſordidum repetundarum accuſandi, iudicesque in eum a Senatu petendi. Magiſtratibus quoque * vrbicis, prouinciarumque Præſidibus coercendis tantum curæ adhibuit, vt neque modeſtiores vmquam, neque iuſtiores exſtiterint: e quibus pleroſque poſt illum reos omnium criminum vidimus. Suſcepta morum correctione, licentiam theatralem * promiſcue in equite ſpectandi inhibuit. Scripta famoſa, vulgoque edita, quibus primores viri ac feminæ notabantur, aboleuit, non ſine auctorum ignominia. Quæſtorium virum, quod geſticulandi ſaltandique ſtudio teneretur, mouit Senatu. Probroſis feminis lecticæ vſum ademit: iusque capiendi legata, hereditatesque. Equitem R. ob reductam in matrimonium vxorem, cui dimiſſæ adulterii crimen intenderat, eraſit indicum albo. Quosdam ex vtroque ordine lege *Scatinia condemnauit. Inceſta Veſtalium virginum, a patre ſuo quoque & fratre neglecta, varie ac ſeuere coercuit: priora capitali ſupplicio, poſteriora more veteri. Nam cum Ocellatis ſororibus, item Varonillæ liberum mortis permiſiſſet arbitrium, corruptoresque earum relegaſſet: mox *Corneliam virginem maximam, abſolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam atque conuictam, defodi imperauit. Stupratoresque virgis in comitio ad necem cædi, excepto prætorio viro: cui dubia *etiamnum cauſſa, & incertis quæſtionibus, atque tormentis de ſemet profeſſo, exſilium indulſit. Ac ne qua religio Deûm impune contaminaretur, monumentum quod libertus eiús e lapidibus templo Capitolini Iouis deſtinatis filio conſtruxerat, diruit per milites: oſſaque & reliquias, quæ inerant, mari merſit.

9 INTER initia vſque adeo ab omni cæde abhorrebat, vt abſente adhuc patre, recordatus Virgilii verſum, *Impia quam cæſis gens eſt epulata iuuencis* : edicere deſtinauerit, ne boues immolarentur. Cupiditatis quoque atque auaritiæ vix ſuſpicionem vllam, aut priuatus vmquam, aut princeps aliquamdiu dedit: immo e diuerſo magnæ ſæpe non abſtinentiæ modo, ſed etiam liberalitatis experimenta. * Omnes circa ſe, largiſſime proſecutus: nihil prius aut acrius monuit, quam ne quid ſordide facerent. Relictas ſibi hereditates ab iis quibus liberi erant, non recepit. Legatum etiam ex teſtamento * Ruſcii Cæpionis; qui cauerat, vt quotannis ingredientibus Curiam Senatoribus, certam ſummam viritim præſtaret heres ſuus, irritum fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum * apud ærarium pependiſſent, vniuerſos * diſcrimine liberauit: nec repeti, niſi intra annum, eaque conditione permiſit, vt accuſatori, qui cauſſam non teneret, exſilium pœna eſſet. Scribas quæſtorios negotiantes ex conſuetudine, ſed contra Clodiam legem, venia in præteritum donauit. * Subſeciua, quæ diuiſis per veteranos agris carptim ſuperfuerunt, veteribus poſſeſſoribus, vt vſucapta conceſſit. Fiſcales calumnias, magna calumniantium pœna repreſſit: ferebaturque vox eius; *Princeps qui delatores non caſtigat, irritat.*

10 SED neq; in clementiæ, neq; in abſtinentiæ tenore permanſit: & tamen aliquanto celerius ad ſæuitiam deſciuit, quam ad cupiditatem. Diſcipulum Paridis pantomimi, * puberem adhuc, etiam tum maxime ægrum, quod arte formaque non abſimilis magiſtro videbatur, occidit: item Hermogenem Tarſenſem, propter quaſdam in hiſtoria figuras; * librariis etiam qui eam deſcripſerant, crucifixis. Patremfamilias, quod * Thracem myrmilloni parem, munerario imparem dixerat, * detractum e ſpectaculis in arenam, canibus obiecit, cum hoc titulo; *Impie locutus * parmularius.* Complures Senatores, in his aliquot Conſulares, interemit: ex quibus * Ciuicam Cerealem in ipſo Aſiæ Proconſulatu, Saluidienum Orfitum, Acilium Glabrionem exſilio, quaſi molitores nouarum rerum: ceteros leuiſſima quemque de cauſſa: Ælium Lamiam, ob ſuſpicioſos quidem, verum & veteres, & innoxios iocos; quod poſt abductam vxorem laudanti vocem ſuam, *Heu taceo* dixerat: quodque Tito hortanti ſe ad alterum matrimonium, reſponderat, μὴ καὶ σὺ γαμῆσαι θέλεις; Saluium Cocceianũ, quod Othonis Imperatoris, patrui ſui, diem natalem celebrauerat: Metium Pompoſianum, quod habere Imperatoriam geneſim vulgo ferebatur: & quod depictum orbem terræ * in membranas, concioneſque regum ac ducum ex Tito Liuio circumferret; quodque ſeruis nomina Magonis & Annibalis indidiſſet. Salluſtium Lucullum Britanniæ legatum, quod lanceas nouæ formæ appellari Luculleas paſſus eſſet. * Iunium Ruſticum, quod Pæti Thraſeæ & Heluidii Priſci laudes edidiſſet, * appellaretque eos ſanctiſſimos viros: cuius criminis occaſione, philoſophos omnes vrbe Italiaque ſubmouit. Occidit & Heluidium filium; quod quaſi ſcenico * exodio, ſub perſona Paridis & OEnones, diuortium ſuum cum vxore tractaſſet. Flauium Sabinum alterum e patruelibus, quod eum comitiorum conſularium die deſtinatum, perperam præco non Conſulem, ad populum; ſed Imperatorem pronuntiaſſet. Verum aliquanto poſt ciuilis belli victoriam ſæuior, pleroſque partis aduerſæ, dudum etiam latentes [conſcios] inueſtigato nouo quæſtionis genere diſtorſit; immiſſo per obſcena igne. Nonnullis & manus amputauit. Satiſque conſtat duos ſolos e notioribus venia donatos, * Tribunum laticlauium, & Cẽturionem: qui ſe, quo facilius expertes culpæ oſtenderent, impudicos probauerant: & ob id neque apud ducem, nec apud milites vllius momenti eſſe potuiſſe.

11 ERAT autem non ſolum magnæ, ſed & callidæ inopinatæque ſæuitiæ. * Auctorem ſummarum pridie quam crucifigeret, in cubiculum vocauit: aſſidere in toro iuxta coegit, ſecurum hilaremq; dimiſit; partibus etiam de cena dignatus eſt. * Aretinum Clementem conſularem virum, e familiaribus & emiſſariis ſuis, capitis condemnaturus, in eadem, vel etiam in maiore gratia habuit, quo ad nouiſſime ſimul geſtanti conſpecto delatore eius, *Vis*; inquit, *hunc nequiſſimum ſeruum cras audiamus?* Et quo contemtius abuteretur patientia hominum, numquam triſtiorem ſententiam, ſine præfatione clementiæ, pronuntiauit: vt non aliud iam certius atrocis exitus ſignum eſſet, quam principii lenitas. Quoſdam maieſtatis reos in Curiam

induxerat:

induxerat: & cum prædixiſſet experturum ſe illa die, quam carus Senatui eſſet, facile perfecerat vt etiam more maiorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnę conterritus, ad leniendam inuidiam interceſſit, his verbis: (neq; enim ab re fuerit ipſa cognoſcere) *Permittite patres Conſcripti a pietate veſtra impetrari, quod ſcio me difficulter impetraturum, vt damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam & parcetis oculis veſtris, & intelligent me omnes Senatus interfuiſſe.*

Exhaustvs operum ac munerum impenſis, ſtipendioque quod adiecerat: 12 tentauit quidem, ad releuandos caſtrenſes ſumtus, militum numerum diminuere. ſed cum [&] obnoxium ſe barbaris per hoc animaduerteret; neque * ſecius eo in explicandis oneribus omnibus hæreret: nihil penſi habuit quin prædaretur * omni modo. Bona viuorum & mortuorum, vſquequaque, quolibet & accuſatore & crimine, corripiebantur. ſatis erat obiici qualecumque factum dictumque aduerſum maieſtatem principis. Confiſcabantur alieniſſimæ hereditates; vel exſiſtente vno qui diceret, audiſſe ſe ex defuncto, cum viueret, heredem ſibi Cæſarem eſſe. Præter ceteros Iudaicus fiſcus acerbiſſime * actus eſt: ad quem deferebantur, qui velut profeſſi, Iudaicam intra vrbem viuerēt vitam; vel diſſimulata origine, impoſita genti tributa non pependiſſent. Interfuiſſe me adoleſcentulum memini, cum a procuratore, frequentiſſimo[que] conſilio, inſpiceretur nonagenarius ſenex, an circumſectus eſſet. Ab iuuenta minime ciuilis animi, confidens etiam, & tum verbis tum rebus immodicus. Cænidi patris concubinæ ex Iſtria reuerſæ, oſculumque, vt aſſueuerat, offerenti, manum præbuit. Generum fratris indigne ferens, albatos & ipſum miniſtros habere, proclamauit: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.

Principatvm vero adeptus, neque in Senatu iactare dubitauit, & patri ſe, 13 & fratri Imperium dediſſe, illos ſibi reddidiſſe: neque in reducenda poſt diuortium vxore edicere, * vocatam eam in puluinar ſuum: acclamari etiam in Amphitheatro * epulari die libenter * audit; *Domino & Dominæ feliciter.* Sed & Capitolino certamine, cunctos ingenti conſenſu precantes vt * Palfurium Suram reſtitueret, pulſum olim Senatu, ac tunc de oratoribus coronatum: nullo reſponſo dignatus, tacere tantummodo iuſſit, voce præconis. Pari arrogantia, cum procuratorum ſuorū nomine * formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit: *Dominus & Deus noſter * ſic fieri iubet.* Vnde inſtitutū poſthac, vt ne ſcripto quidē ac ſermone cuiusquam appellaretur aliter. Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi. * Ianos, arcusque, cum quadrigis & inſignibus triumphorum, per regiones vrbis, tantos * ac tot exſtruxit, * vt cuidam Græce inſcriptum arcui ſit, aream & caluitium. Conſulatus XVII cepit: * quod ante eum nemo. Ex quibus ſeptem medios continuauit: omnes autem pæne titulo tenus geſſit: nec quemquam vltra Kalendas Maii: plures ad Idus vſque Ianuarias. Poſt autem duos triumphos, *Germanici* cognomine aſſumto, Septembrem menſem & Octobrem, ex appellationibus ſuis, *Germanicum Domitianumque* transnominauit: quod altero ſuſcepiſſet Imperium, altero natus eſſet.

Per hæc terribilis cunctis & inuiſus, tamdem oppreſſus eſt amicorum liberto- 14 rumque intimorum conſpiratione, ſimul & vxoris. Annum diemque vltimum [vitæ] iam pridem ſuſpectum habebat, horam etiam, nec non & genus mortis. Adoleſcentulo Chaldæi cuncta prædixerant. Pater quoque ſuper cenam * quandam fungis abſtinentem palam irriſerat, vt ignarum ſortis ſuæ, quod non ferrum potius timeret. Quare pauidus ſemper atque anxius, minimis etiam ſuſpicionibus præter modum commouebatur: vt edicti de excidendis vineis propoſiti, gratiam facere non alia magis re compulſus credatur, quam quod ſparſi libelli cū his verſibus erant: Κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω, ὅσσον ἐπισπεῖσαι Καίσαρι θυομένῳ. Eadem * formidine oblatum a Senatu * nouum & inexcogitatum honorem, quamquam omnium talium appetentiſſimus, recuſauit: quo decretum erat, vt quoties gereret Conſulatum, equites R. quibus ſors obtigiſſet, * trabeati, & cum haſtis militaribus, præcederent eum, inter lictores apparitoresque. Tempore quoq; ſuſpecti periculi appropinquante, ſollicitior in dies, porticuum, in quibus ſpatiari cōſueuerat, parietes phengite lapide diſtinxit; e cuius ſplendore per imagines quidquid a tergo fieret, proui-

deret. Et nec niſi ſecreto, atque ſolus pleraſque cuſtodias, receptis quidem in manus catenis, audiebat. Vtque domeſticis perſuaderet, ne bono quidem exemplo audendam eſſe patroni necem; Epaphroditum a libellis, capitali pœna condemnauit, quod poſt deſtitutionem, Nero in adipiſcenda morte, manu eius adiutus exiſtimabatur.

15 DENIQVE Flauium Clementem patruelem ſuum, contemtiſſimæ inertiæ, cuius filios * etiamnum paruulos ſucceſſores palam deſtinauerat; & abolito priore nomine, alterum Veſpaſianum appellari iuſſerat, alterum Domitianum: repente ex tenuiſſima ſuſpicione tantum non ipſo eius Conſulatu interemit. Quo maxime facto maturauit ſibi * exitum. Continuis octo menſibus tot fulgura facta nuntiataque ſunt, vt exclamauerit, *Feriat iam quem volet*. Tactum de cælo Capitolium, templumque Flauiæ gentis: item domus Palatina, & cubiculum ipſius: atque etiam e baſi ſtatuæ triumphalis titulus excuſſus vi procellæ, in monumentum proximum decidit. Arbor quæ priuato adhuc Veſpaſiano euerſa ſurrexerat, tunc rurſus repente corruit. Præneſtina Fortuna, toto Imperii ſpatio annum nouum commendanti, lætam eamdemque ſemper ſortem dare aſſueta, extremo triſtiſſimam reddidit: nec ſine ſanguinis * mentione. Mineruam, quam ſuperſtitioſe colebat, ſomniauit excedere ſacrario; negantem vltra ſe tueri eum poſſe, quod exarmata eſſet a Ioue. Nulla tamen re perinde commotus eſt, quam reſponſo, caſuq; Aſcletarionis mathematici. Hunc delatum, nec infitiantem iactaſſe ſe quæ prouidiſſet ex arte, ſciſcitatus eſt, quis ipſum maneret exitus; & affirmantem fore vt breui laceraretur a canibus, interfici quidem ſine mora, ſed ad coarguendam temeritatem artis, ſepeliri quoque accuratiſſime imperauit. Quod cum fieret, euenit vt repentina tempeſtate deiecto funere, ſemiuſtum cadauer diſcerperent canes: idque ei cenanti a mimo Latino, qui præteriens forte animaduerterat, inter ceteras diei fabulas * referretur.

16 PRIDIE quam periret, cum oblatos tuberes ſeruari iuſſiſſet in craſtinum; adiecit, *Si modo vti licuerit*. Et conuerſus ad proximos, affirmauit fore, vt ſequenti die, Luna ſe in Aquario cruentaret; factumque aliquod exſiſteret, de quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa mediam noctem ita eſt exterritus, vt ex ſtrato proſiliret. De hinc mane haruſpicem ex Germania miſſum, qui conſultus de fulgure mutationem rerum prædixerat, audiit condemnauitque. Ac dum exulceratam in fronte verrucam vehementius ſcalpit, profluente ſanguine, *Vtinam*, inquit, *hactenus*. Tunc horas * requirenti, pro quincta, quam metuebat, ſexta ex induſtria nuntiata eſt. His velut tranſacto iam periculo lætum, feſtinantemque ad corporis curam, Parthenius cubiculo præpoſitus conuertit: nuntians eſſe qui magnum neſcio quid afferret, nec differendum. Itaque ſummotis omnibus, in cubiculum ſe recepit; atque ibi occiſus eſt.

17 DE inſidiarum cædiſque genere, hæc fere diuulgata ſunt. Cunctantibus conſpiratis, quando & quomodo, id eſt, lauantemne an cenantem, aggrederentur; Stephanus Domitillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, conſilium operamque obtulit. Ac ſiniſteriore brachio velut ægro, lanis faſciiſque per aliquot dies ad auertendam ſuſpicionem obuoluto, ad ipſam horam, dolum interiecit: profeſſuſque conſpirationis indicium, & ob hoc admiſſus, legenti traditum a ſe libellum, & attonito ſuffodit inguina. Saucium ac repugnantem adorti * Clodianus cornicularius, & Maximus Parthenii libertus, & * Saturius decurio cubiculariorum, & quidam e gladiatorio ludo, vulneribus ſeptem contrucidauerunt. Puer, qui curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens, interfuit cædi, hoc amplius narrabat, ſe iuſſum a Domitiano ad primum ſtatim vulnus pugionem puluino ſubditum porrigere, ac miniſtros vocare: neque ad caput quidquam excepto capulo, & præterea * omnia clauſa reperiſſe: atque illum interim * correpto, deductoque ad terram Stephano, colluctatum * diu, modo ferrum extorquere, modo, quamquam laniatis digitis, oculos effodere conatum. Occiſus eſt XIIII Kal. Octobris, anno ætatis XLV, Imperii XV. Cadauer eius populari * ſandapila per * veſpillones exportatum, Phyllis nutrix in ſuburbano ſuo Latina via funerauit: ſed reliquias templo Flauiæ gentis clam intulit, cineribuſque Iuliæ filiæ Titi, quam & ipſa educauerat, commiſcuit.

STATVRA

Statvra fuit procera, vultu modeſto, ruborisque pleno, grandibus oculis, ve- 18
rum acie hebetiore: præterea pulcer ac decens, maxime in iuuenta; & quidem toto corpore; exceptis pedibus, quorum digitos reſtrictiores babebat: poſtea caluitio quoque deformis, & obeſitate ventris, & crurum * gracilitate: quæ tamen ei valetudine longa remacruerant. Commendari ſe verecundia oris adeo ſentiebat, vt apud Senatum ſic quondam iactauerit, *Vſque adhuc certe animum meum probaſtis, & vultum.* Caluitio ita offendebatur, vt in contumeliam ſuam traheret, ſi cui alii ioco vel iurgio obiectaretur: quamuis libello, quem de cura capillorum ad amicum edidit, * hoc etiam, illum ſimul ſeque conſolans, inſeruerit; * οὐχ ὁρᾷας οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε; * *Eadem me tamen manent capillorum fata, & forti animo fero comam in adoleſcentia ſeneſcentem. Scias nec gratius quidquam decore, nec breuius.*

Laboris impatiens, per vrbem pedibus non temere ambulauit: in expeditio- 19
ne & agmine, equo rarius, lectica aſſidue vectus eſt. Armorum nullo, ſagittarum vel præcipuo ſtudio tenebatur. Centenas varii generis feras ſæpe in Albano * ſucceſſu conficientem ſpectauere pleri que: atque etiam ex induſtria ita quarumdam capita figentem, vt duobus ictibus quaſi cornua * effingeret. Non numquam in pueri procul ſtantis, præbentisque * pro ſcopulo * diſpanſam dextræ manus palmam, ſagittas tanta arte direxit, vt omnes per interualla digitorum innocue euaderent.

Liberalia ſtudia in initio Imperii neglexit: quamquam bibliothecas in- 20
cendio abſumtas impenſiſſime reparare curaſſet, exemplaribus vndique petitis; miſſisq; Alexandriam qui deſcriberent emendarentque. Numquam tamen aut hiſtoriæ, carminibusue cognoſcendis operam vllam, aut ſtylo vel neceſſario dedit. Præter Commentarios & Acta Tiberii Cæſaris nihil lectitabat: epiſtolas, orationesque & edicta, alieno formabat ingenio. Sermonis tamen nec inelegantis: Dictorum interdum etiam notabilium: *Vellem*, inquit, *tam formoſus eſſe, quam Metius ſibi videtur:* Et cuiusdam caput varietate capilli ſubrutilum, & incanum, *perfuſam niuem mulſo* dixit.

Conditionem principum miſerrimam aiebat; quibus de coniuratione com- 21
perta non crederetur, niſi occiſis. Quoties otium eſſet, alea ſe oblectabat, etiam profeſtis diebus, matutinisque horis: ac lauabat de die: prandebatque ad ſatietatem: vt non temere ſuper cenam præter * Matianum malum, & modicam in ampulla potiunculam ſumeret. Conuiuabatur frequenter ac large; ſed pæne raptim: certe non vltra Solis occaſum, nec vt poſtea comiſſaretur. Nam ad horam ſomni nihil aliud, quam ſecreto ſolus deambulabat.

Libidinis nimiæ, aſſiduitatem concubitus, velut exercitationis genus, clinopa- 22
len vocabat. Eratque fama, quaſi concubinas ipſe * diuelleret, nataretque inter * vulgatiſſimas meretrices. Fratris filiam adhuc virginem, oblatam in matrimonium ſibi, cum * deuinctus Domitiæ nuptiis pertinaciſſime recuſaſſet, non multo poſt alii collocatam, vltro corrupit: & quidem viuo etiam tum Tito: mox patre ac viro orbatam, ardentiſſime palamque dilexit: vt etiam cauſſa mortis exſtiterit, coactæ conceptum a ſe abigere.

Occisvm eum, populus indifferenter, miles grauiſſime tulit, ſtatimque eum 23
Diuum appellare conatus; paratus & vlciſci, niſi duces defuiſſent. quod quidem paullo poſt fecit, expoſtulatis ad pœnam pertinaciſſime cædis auctoribus. Contra, Senatus adeo lætatus eſt; vt repleta certatim Curia non temperaret, quin mortuum contumelioſiſſimo atque acerbiſſimo acclamationum genere laceraret: ſcalas etiam inferri * clypeosque & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo * affligi iuberet: nouiſſime eradendos vbique titulos, abolendamque omnem memoriam decerneret. Ante paucos quam occideretur menſes, cornix in Capitolio elocuta eſt, ἔσται πάντα καλῶς. Nec defuit qui oſtentum ſic interpretaretur: *Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix*, EST BENE, *non potuit dicere: dixit* ERIT. Ipſum etiam Domitianum ferunt ſomniaſſe, gibbam ſibi pone ceruicem auream enatam: pro certoque babuiſſe, beatiorem poſt ſe, * lætioremque portendi reipublicæ ſtatum.

Sicut ſane breui euenit abſtinentia & moderatione inſequentium principum.

ÆLII SPARTIANI

ADRIANVS IMP.

AD DIOCLETIANVM AVG.

ORIGO Imperatoris Adriani vetuſtior, a Picentibus; poſterior, ab Hiſpanienſibus manat: ſiquidem Adria ortos maiores ſuos, apud *Italicam, Scipionum temporibus, reſediſſe, in libris vitæ ſuæ Adrianus ipſe commemorat. Adriano pater Ælius Adrianus cognomēto Afer fuit, conſobrinus Traiani Imperatoris: mater, Domitia Paulina Gadibus orta: ſoror, Paulina, nupta* Seruiano; vxor Sabina: *auus Marillinus, qui primus in ſua familia ſenator populi Romani fuit. Natus eſt Romæ IX Cal. Feb. Veſpaſiano *ſepties & Tito quinquies COSS. Ac decimo ætatis anno patre orbatus, Vlpium Traianum prætorium tunc, conſobrinum ſuum, qui poſtea imperium tenuit, & Cælium *Tatianum equitem Romanum, tutores habuit. Imbutusque impenſius Græcis ſtudiis, ingenio eius ſic ad eą declinante, vt a nonnullis Græculus diceretur: quintodecimo anno ad patriam rediit; ac ſtatim militiam iniit, venandi vsque ad reprehenſionem ſtudioſus. Quare a Traiano abductus a patria, & pro filio habitus: nec multo poſt *decemuir litibus iudicandis datus: atque inde tribunus ſecundæ *adiutricis legionis creatus: poſt hoc in inferiorem Mœſiam translatus, extremis iam Domitiani temporibus. Ibi a mathematico quodam de futuro imperio id dicitur comperiſſe, quod a patruo magno Ælio Adriano peritiam cæleſtium callente, prædictum eſſe competerat. Traiano a Nerua adoptato, ad gratulationēm exercitus miſſus, in Germaniam ſuperiorem translatus eſt: ex qua feſtinans ad Traianum, vt primus nuntiaret exceſſum Neruæ, a Seruiano ſororis viro (qui & ſumptibus & ære alieno eius prodito, Traiani odium in eum mouit) diu detentus, fractoque conſulte vehiculo tardatus, pedibus iter faciens, eiusdem *Seruiani beneficio ad Traianum ante venit: fuitque in amore Traiani: nec tamen ei per *pædagogos puerorum quos Traianus impenſius diligebat, Gallo fauente defuit. Quo quidem tempore quum *ſollicitus de Imperatoris erga ſe iudicio, Virgilianas ſortes conſuleret; *_Qui procul ille autem ramis inſignis oliuæ Sacra ferens? noſco crines incanaque menta Regis Romani, primam qui legibus vrbem Fundauit, Curibus paruis & paupere terra, Miſſus in imperium magnum, cui deinde ſubibit_: ſors excidit quam alii *ex Sibyllinis verſibus ei proueniſſe dixerunt. Habuit autem præſumptionem imperii mox futuri ex fano *quoque Nicephorii Iouis manante reſponſo, quod Apollonius Syrus Platonicus libris ſuis indidit. Denique ſtatim ſuffragante Sura, ad amicitiam Traiani pleniorem rediit, *nepte per ſororem Traiani vxore accepta, fauente Plotina, Traiano leuiter (vt Marius Maximus dicit) volente. Quæſturam geſſit *Traiano quater & *Arunculeio COSS. in qua quum orationem Imperatoris in Senatu agreſtius pronuntians riſus eſſet, vsque ad ſummam peritiam & facundiam Latinis operam dedit. Poſt quæſturam acta ſenatus curauit: atque ad bellum *Dacicum Traianum *familiarius proſequutus eſt: quando quidem [&] indulſiſſe vino ſe dicit, Traiani moribus obſequentem: atque ob hoc ſe a Traiano locupletiſſime muneratum. Tribunus plebis factus eſt Candido & Quadrato iterum COSS. in quo magiſtratu ad perpetuam tribunitiam poteſtatem omen ſibi factum aſſerit, quod pænulas amiſerit quibus vti tribuni plebis pluuiæ tempore ſolebant, Imperatores autem numquam. Vnde hodieque Imperatores ſine pænulis a togatis videntur. Secunda expeditione Dacica, Traianus eum primæ legioni Miner-

uiæ

uiæ præpoſuit, ſecumque duxit: quando quidem multa egregia eius facta claruerunt. Quare adamante gemma, quam Traianus a Nerua acceperat, donatus, ad ſpem ſucceſſionis erectus eſt. Prætor factus eſt * ſub Sura bis, Seruiano iterum COSS. quum ſeſteruûm vicies ad ludos edendos a Traiano accepit. Legatus poſtea pretorius in Pannoniam inferiorem miſſus, Sarmatas compreſſit, diſciplinam militarem tenuit, procuratores latius euagantes coercuit: ob hoc COS. eſt factus. In quo magiſtratu, vt a Sura comperit adoptandum ſe a Traiano eſſe, ab amicis Traiani contemni deſiit ac negligi. Et defuncto quidem Sura, Traiani ei familiaritas creuit, cauſſa præcipue orationum quas pro Imperatore dictauerat: vſus Plotinæ quoque fauore; cuius ſtudio etiam legatus, expeditionis Parthicæ tempore, deſtinatus eſt. Qua quidem tempeſtate vtebatur Adrianus amiciuia Soſii Papi & Pletorii Nepotis, ex ſenatorio ordine: ex equeſtri autem, * Tatiani tutoris quondam ſui, & Liuiani Turbonis. In adoptionis * ſponſionem venit Palma & Celſo, inimicis ſemper ſuis: & quos poſtea ipſe inſequutus eſt in ſuſpicionem affectatæ tyrannidis lapſos. Secundo COS. fauore Plotinæ factus, totam præſumptionem adoptionis emeruit. Corrupiſſe eum Traiani libertos, curaſſe * delicatos, eoſdemque * ſepeliſſe per ea tempora quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmauit. Quinto Iduum Auguſti die, legatus Syriæ, litteras adoptionis accepit: * quando & natalem adoptionis celebrari iuſſit. Tertio Iduum earumdem, quando & natalem imperii ſtatuit celebrandum, exceſſus ei Traiani nuntiatus eſt. Frequens ſane opinio fuit, Traiano id animi fuiſſe, vt Neratium Priſcum, non Adrianum ſucceſſorem relinqueret, multis amicis in hoc conſentientibus: vsque eo, vt Priſco aliquando dixerit; *Commendo tibi prouincias, ſiquid mihi fatale contigerit*. Et multi quidem dicunt, Traianum in animo id habuiſſe, vt exemplo Alexandri Macedonis, ſine certo ſucceſſore moreretur: multi, ad ſenatum eum * orationem voluiſſe mittere, petiturum vt ſiquid ei eueniſſet, principem Romanæ reipubl. ſenatus daret, additis dumtaxat nominibus, ex quibus optimum idem ſenatus eligeret. Nec deſunt qui factione Plotinæ, mortuo iam Traiano, Adrianum in adoptionem adſcitum eſſe prodiderint, ſuppoſito qui pro Traiano feſſa voce * loqueretur. Adeptus imperium, ad priſcum ſe ſtatim morem inſtituit, & tenendæ per orbem terrarum paci operam intendit. Nam deficientibus his nationibus quas Traianus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana dicione non poterant: Ægyptus ſeditionibus vrgebatur; Lycia denique ac Palæſtina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo (vt dicebat) Catonis, qui Macedonas liberos pronuntiauit, quia teneri non poterant. * Pſamatoſſirim, quem Traianus Parthis regem fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos videret, proximis gentibus regem dedit. Tantum autem ſtaim clementiæ ſtudium habuit, vt quum ſub primis imperii diebus ab * Tatiano per epiſtolas eſſet admonitus vt & Bæbius Macer præfectus vrbis, ſi reniteretur eius imperio, necaretur, & * Laberius Maximus qui ſuſpectus imperio in inſula exſulabat, & Frugi Craſſus; neminem læderet: quamuis Craſſum poſtea procurator egreſſum inſula, quaſi res nouas moliretur, iniuſſu eius occiderit. Militibus ob auſpicia imperii duplicem largitionem dedit. Luſium Quietum, ſublatis gentibus Mauris, quos regebat, quia ſuſpectus imperio fuerat, exarmauit, Marcio Turbone Iudæis compreſſis, ad deprimendum tumultum Mauritaniæ deſtinato. Poſt * hoc Antiochia digreſſus eſt ad inſpiciendas reliquias Traiani, quas * Tatianus, Plotina & Mattidia deferebant. Quibus exceptis & naui * Romam dimiſſis, ipſe Antiochiam regreſſus, præpoſitoque Syriæ Catilio Seuero, per Illyricum Romam venit. Traiano diuinos honores, datis ad ſenatum & quidem accuratiſſimis litteris, poſtulauit, & cunctis volentibus meruit ita, vt ſenatus multa quæ Adrianus non poſtulauerat, in honorem Traiani ſponte decerneret. Quum ad ſenatum ſcriberet, veniam petiit quod de imperio ſuo iudicium ſenatui non dediſſet; ſalutatus ſcilicet præpropere a militibus Imperator, quod eſſe reſpub. ſine Imperatore non poſſet. Quum triumphum ei ſenatus, qui Traiano debitus erat, detuliſſet, recuſauit ipſe, atque imaginem Traiani curru triumphali vexit; vt optimus Imperator ne poſt mortem quidem triumphi amitteret dignitatem. Pa-

tris patriæ nomen delatum ſibi ſtatim, & iterum poſtea, diſtulit: quod hoc nomen Auguſtus ſero metuiſſet. Aurum coronarium Italiæ remiſit, in prouinciis minuit; & quidem difficultatibus ærarii ambitioſe ac diligenter expoſitis. Audito dein tumultu Sarmatarum & * Alanorum, præmiſſis exercitibus Mœſiam petiit. Marcium Turbonem poſt Mauritaniæ præfecturam inſulis ornatum, Pannoniæ Daciæque ad tempus præfecit. Cum rege mox Alanorum, qui de imminutis ſtipendiis querebatur, cognito negotio pacem compoſuit. Nigrini inſidias, quas ille ſacrificanti Adriano, conſcio ſibi Luſio & multis aliis, parauerat, quum etiam ſucceſſorem Adrianus ſibimet deſtinaſſet, euaſit. Quare Palma * Terracinæ, Celſus Baiis, Nigrinus Fauentiæ, Luſius in itinere, ſenatu iubente, inuito Adriano (vt ipſe in vita ſua dicit) occiſi ſunt. Vnde ſtatim Adrianus ad refellendam triſtiſſimam de ſe opinionem, quod occidi paſſus eſſet vno tempore quatuor conſulares, Romam venit, Dacia Turboni credita, titulo Ægyptiacæ præfecturæ (quo plus auctoritatis haberet) ornato: & ad comprimendam de ſe famam congiariũ duplex præſens populo dedit, ternis iam per ſingulos aureis ſe abſente diuiſis. In ſenatu quoque excuſatis quæ facta erant, iurauit ſe numquam ſenatorem niſi ex ſenatus ſententia puniturum. Statim * Curſum fiſcalem inſtituit, ne magiſtratus hoc onere grauaretur. Ad colligendam autem gratiam nihil prætermittens, infinitam pecuniam quæ fiſco debebatur, priuatis debitoribus in vrbe atq; Italia: in prouinciis vero etiam ex reliquiis ingentes ſummas remiſit, ſyngraphis in foro * diui Traiani, quo magis ſecuritas omnibus roboraretur, incenſis. Damnatorum bona in fiſcum priuatum redigi vetuit, omni ſumma in ærario publico recepta. Pueris ac puellis, quibus etiam Traianus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit. Senatoribus qui non vitio ſuo decoxerant, patrimonium, pro liberorum modo, ſenatoriæ profeſſionis expleuit, ita vt pleriſque in diem vitæ ſuæ dimenſum ſine dilatione reſtituerit. Ad honores explendos non ſolum amicis, ſed etiam paſſim aliquantis multa largitus eſt. Fœminas nonnullas ad ſuſtentandam vitam ſumptibus iuuit. Gladiatorium munus per ſex dies continuos exhibuit, & mille feras natali ſuo edidit. Optimos quoſque de ſenatu in contubernium Imperatoriæ maieſtatis adſciuit. Ludos circenſes preter natalitios, decretos ſibi ſpreuit: & in concione & in ſenatu ſæpe dixit, *Ita ſe rempubl geſturum, vt ſciret populi rem eſſe, non propriam.* Tertio conſules, quum ipſe ter fuiſſet, plurimos fecit. Infinitos autem ſecundi conſulatus honore cumulauit. Ipſum autem tertium conſulatum, & quatuor menſibus tantum egit, & in eo ſæpe ius dixit. Senatui legitimo, quum in vrbe vel iuxta vrbem eſſet, ſemper interfuit. Senatus faſtigium in tantum extulit, difficile faciens ſenatores, vt quum * Tatianum ex præfecto prætorii, ornamentis conſularibus præditum, faceret ſenatorem, nihil ſe amplius habere quod in eum cõferri poſſet, oſtenderit. Equites Romanos, nec ſine ſe de ſenatoribus, nec ſecum iudicare permiſit. Erat enim tunc mos, vt quum princeps cauſſas cognoſceret, & ſenatores & equites Romanos in conſilium vocaret, ſententiam ex * omnium deliberatione proferret. Exſecratus eſt deniq; principes qui minus ſenatoribus detuliſſent. Seruiano ſororis viro, cui tãtum detulit vt ei venienti de cubiculo ſemper occurreret, tertium conſulatum, nec ſecum tamen, quum ille bis ante Adrianum [conſul] fuiſſet, ne eſſet * ſecundæ ſententiæ, non petenti ac ſine precatione conceſſit. Inter hæc tamen & multas prouincias a Traiano acquiſitas reliquit: & theatrum quod ille in campo Martio poſuerat, contra omnium vota deſtruxit. Et hæc quidem eo triſtiora videbantur, quod omnia quæ diſplicere vidiſſet Adrianus, mandata ſibi, vt faceret, decreto Traiani eſſe ſimulabat. Quum Tatiani, præfecti ſui & quondam tutoris, potentiam ferre nõ poſſet, niſus eſt eum obtruncare: ſed reuocatus eſt, quia iam quatuor conſularium occiſorum, quorum quidem necem in * Tatiani conſilia refundebat, premebatur inuidia. Cui quum ſucceſſorem dare non poſſet, quia non petebat, id egit vt peteret: atque vbi primum petiit, in Turbonem tranſtulit poteſtatem: quum quidem etiam * Simili alteri præfecto, Septicium Clarum ſucceſſorem dedit. Summotis his a præfectura quibus debebat imperium, Campaniam petit: eiuſque omnia oppida beneficiis & largitionibus ſubleuauit, optimum quemque amicitiis ſuis iungens. Romæ vero prætorum & conſulum officia frequentauit, conuiuiis amicorum inter-

interfuit. Ægros bis ac ter die, & nonnullos equites Romanos ac libertinos, viſitauit, ſolatiis refouit, conſiliis ſubleuauit, conuiuiis ſuis ſemper adhibuit: omnia denique ad priuati hominis modum fecit. Socrui ſuæ honores præcipuos impendit ludis gladiatoriis cæterisque officiis. Poſt hæc profectus in Gallias, omnes * cauſſariis liberalitatibus ſubleuauit. Inde in Germaniam tranſiit: pacisque magis quam belli cupidus, militem, quaſi bellum immineret, exercuit; tolerantiæ documentis * eum imbuens, ipſe quoq; inter manipulares vitam militarem magiſtrans; cibis etiam caſtrenſibus in propatulo libenter vtens, hoc eſt, larido, caſeo & poſca, exemplo Scipionis Æmiliani & Metelli, & auctoris ſui Traiani: multos præmiis, nonnullos honoribus donans, vt ferre poſſent ea quæ aſperius iubebat: ſiquidem ipſe poſt Cæſarem * Octauium, labantem diſciplinam incuria ſuperiorum principum, retinuit, ordinatis & officiis & impendiis; numquam paſſus aliquem a caſtris iniuſte abeſſe, quum tribunos nō fauor militum, ſed iuſtitia commendaret: exemplo etiam virtutis ſuæ ceteros adhortatus; quum etiam vicena milia pedibus armatus ambularet, triclinia de caſtris & porticus & cryptas & topia dirueret: veſtem humillimam frequenter acciperet, ſine auro balteum ſumeret, * ſine gemmis fibulas ſtringeret, capulo vix eburneo ſpatham clauderet; ægros milites in hoſpitiis ſuis * videret, locum caſtris caperet: nulli vitem, niſi robuſto & bonæ famæ, daret: nec tribunum niſi * plena barba faceret, aut eius ætatis quæ prudentia & annis tribunatus robur impleret: nec pateretur quidquam tribunum a milite accipere: delicata omnia vndiq; ſummoueret; arma poſtremo eorum ſupellectilemque corrigeret. De militum etiam ętatibus iudicabat, ne quis aut minor quam virtus poſceret, aut maior quam pateretur humanitas, in caſtris contra morem veterem verſaretur: agebatque vt ſibi ſemper noti eſſent, & eorum numerus ſciretur. Laborabat præterea vt * condicta militaria diligenter agnoſceret: reditus quoque prouinciales ſollerter explorans; vt ſi alicubi quidpiam deeſſet, expleret. Ante omnes tamen enitebatur ne quid otioſum vel emeret aliquando, vel paſceret. Ergo conuerſis * regio more militibus, Britanniam petiit: in qua multa correxit, murumq; per octoginta milia paſſuum primus duxit, qui barbaros Romanosq; diuideret. Septicio Claro præfecto prætorii, & Suetonio Tranquillo epiſtolarum magiſtro, multisque aliis quod apud Sabinam vxorē, iniuſſu eius, familiarius ſe tunc egerant quam reuerentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit: vxorem etiam vt moroſam & aſperam dimiſſurus (vt ipſe dicebat) ſi priuatus fuiſſet. Et erat curioſus non ſolum domus ſuæ, ſed etiam amicorum; ita vt per * frumentarios occulta omnia exploraret; nec aduerterent amici, ſciri ab Imperatore ſuam vitam priusquam ipſe hoc Imperator oſtenderet. Vnde nō iniucundum eſt rem inſerere, ex quo conſtet eum de amicis multa didiciſſe. Nam quum ad quemdam ſcripſiſſet vxor ſua, quod voluptatibus detentus & lauacris ad ſe redire nollet, atq; hoc Adrianus per frumentarios cognouiſſet, petente illo commeatum, Adrianus ei lauacra & voluptates exprobrauit. Cui ille, *Num & tibi vxor mea, quod & mihi, ſcripſit?* Et hoc quidam vitioſiſſimum putant, atque huic adiungunt quæ de * adultorum amore ac nuptarum adulteriis, quibus Adrianus laboraſſe dicitur, aſſerunt; iungētes quod ne amicis quidem ſeruauerit fidem. Compoſitis in Britannia rebus, tranſgreſſus in Galliam, Alexandrina ſeditione turbatus, quæ nata eſt ob * Apin: qui quum repertus eſſet poſt multos annos, turbas inter populos creauit, apud quem deberet locari, omnibus ſtudioſe certantibus. Per idem tempus in honorem Plotinę baſilicam apud Nemauſum opere mirabili exſtruxit. Poſt hæc Hiſpanias petit, & Tarracone hiemauit; vbi ſumptu ſuo ædem Auguſti reſtituit, omnibus Hiſpanis Tarraconem in conuentum vocatis: delectumque iculariter (vt verba ipſa ponit Marius Maximus) * detrectantibus Italicis, vehementiſſime, ceteris prudenter & caute cōſuluit. Quo quidem tempore, non ſine gloria grauiſſimum periculum adiit, apud Tarraconem ſpatians per hoſpitiua viridaria, ſeruo in ſe [hoſpitis] cum gladio furioſius irruente: quem retētum ille miniſtris accurrentibus tradidit: & vbi furioſum eſſe cōſtitit, medicis curandum dedit; in nullo omnino commotus. Per ea tempora & alias frequenter in plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus ſed limitibus diuiduntur, ſtipitibus magnis in modum * muralis ſepis funditus iactis atque connexis, barbaros ſeparauit:

Germanis regem conſtituit; motus Maurorum compreſſit; & a ſenatu ſupplicationes emeruit. Bellum Parthorum per idem tempus in motu tantum fuit; idque Adriani colloquio repreſſum eſt. Poſt * hoc per Aſiam & inſulas ad Achaiam nauigauit, & Eleuſinia ſacra exemplo Herculis Philippiq; ſuſcepit: multa in Athenienſes contulit, & pro agonotheta reſedit: & in Achaia quidem etiam illud obſeruatum ferunt, quod quum in ſacris multis cultros haberent, cum Adriano nullus armatus ingreſſus eſt. Poſt in Siciliam nauigauit: in qua Ætnam montem conſcendit, * vt ſolis ortum videret arcus ſpecie (vt dicitur) varium. Inde Romam venit; atque ex ea in Africam tranſiit, ac multum beneficiorum prouinciis Africanis attribuit. Nec quiſquam fere principum tantum terrarum tam celeriter peragrauit. Denique quum poſt Africam Romam rediſſet, ſtatim ad orientem profectus, per Athenas iter fecit; atque opera quæ apud Athenienſes cœperat, dedicauit: vt Iouis Olympii ædem, & aram ſibi. Eodemque modo per Aſiam iter faciens, templa ſui nominis conſecrauit. Deinde a Cappadocibus ſeruitia caſtris profutura ſuſcepit. * Toparchas & reges ad amicitiam inuitauit; inuitato etiam * Coſdroe rege Parthorum, remiſſaque illi filia quam Traianus ceperat, ac promiſſa ſella quæ itidem capta fuerat. Quumque ad eum quidam reges veniſſent, ita cum his egit, vt eos pœniteret qui venire noluerunt, cauſſa ſpeciatim Pharaſmanis, qui eius inuitationem ſuperbe neglexerit. Et circumiens quidem prouincias, procuratores & præſides pro factis ſupplicio affecit, ita ſeuere, vt accuſatores per ſe crederetur immittere. Antiochenſes inter hæc ita odio habuit, vt Syriam a Phœnice ſeparare voluerit, ne tot ciuitatum metropolis Antiochia diceretur. Mouerunt ea tempeſtate & Iudæi bellum, quod vetabantur mutilare genitalia. Sed in monte Caſſio, quum videndi ſolis ortus gratia nocte aſcendiſſet, imbre orto, fulmen decidens * hoſtiam & victimarium ſacrificanti afflauit. Peragrata Arabia, Peluſium venit, & Pompeii tumulum magnificētius exſtruxit. Antinoum ſuum, dum per Nilum nauigat, perdidit: quem muliebriter fleuit: de quo varia fama eſt, aliis eum deuotum pro Adriano aſſerentibus; aliis, quod & forma eius oſtentat, & nimia voluptas Adriani. & Græci quidem volente Adriano eum conſecrauerunt, oracula per eum dari aſſerentes: quæ Adrianus ipſe compoſuiſſe iactatur. Fuit enim poematum & litterarum omnium ſtudioſiſſimus; arithmeticæ, geometriæ, picturæ peritiſſimus. * Iam pſallendi & cantandi ſcientiam præ ſe ferebat: in voluptatibus nimius. Nam & de ſuis dilectis multa verſibus compoſuit; amatoria carmina ſcripſit. Idem armorum peritiſſimus, & rei militaris ſcientiſſimus; gladiatoria quoque arma tractauit. Idem ſeuerus, lætus; comis, grauis; laſciuus, cunctator; tenax, liberalis; ſimulator, ſæuus, clemens; & ſemper in omnibus varius. Amicos ditauit, & quidem non petentes; quum petentibus nihil negaret. Idem tamen facile de amicis, quidquid inſuſurrabatur, audiuit, atque ideo prope cunctos vel amiciſſimos, vel eos quos ſummis honoribus euexit, poſtea vt hoſtium loco habuit; vt Tatianum & Nepotem, & Septicium Clarum. Nam Eudæmonem prius conſcium imperii, ad egeſtatem perduxit: * Polyænum & Marcellum ad mortem voluntariam coegit. Heliodorum famoſiſſimis litteris laceſſiuit. Titianum, vt conſcium tyrannidis, & argui paſſus eſt, & proſcribi. * Numilium Quadratum, & Catilium Seuerum, & Turbonem, grauiter inſequutus eſt. Seruianum ſororis virum, nonageſimum iam annum agentem, ne ſibi ſuperuiueret, mori coegit. Libertos denique & nonnullos milites inſequutus eſt. Et quamuis eſſet oratione & verſu promptiſſimus, & in omnibus artibus peritiſſimus, tamen profeſſores omnium artium ſemper vt doctior riſit, contempſit, obtriuit. Cum his ipſis profeſſoribus & philoſophis, libris vel carminibus inuicem editis, ſæpe certauit. Et Fauorinus quidem, quum verbum eius quoddam ab Adriano reprehenſum eſſet, atque ille ceſſiſſet arguentibus amicis quod male cederet Adriano, de verbo quod idonei auctores vſurpaſſent, riſum iucundiſſimum mouit. Ait enim, *Non recte ſuadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Famæ celebris Adrianus tam cupidus fuit, vt libros vitæ ſuæ ſcriptos a ſe, libertis ſuis litteratis dederit, iubens vt eos ſuis nominibus publicarent: nam [&] *Phlegontis libri* Adriani eſſe dicuntur. * *Catacrianos libros* obſcuriſſimos, Antimachum imitando, ſcripſit.

Floro

Floro poetæ ſcribenti ad ſe, *Ego nolo Cæſar eſſe, Ambulare per Britannos, Scythicas pati pruinas*: reſcripſit, *Ego nolo Florus eſſe, Ambulare per tabernas, Latitare per popinas,* * *Culices pati rotundos.* Amauit præterea genus dicendi vetuſtum: Controuerſias declamauit: Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, Salluſtio Cæcilium prætulit. Eademq; iactatione de Homero ac Platone iudicauit. Matheſin ſic ſcire ſibi viſus eſt, vt ſero Calendis Ianuariis ſcripſerit quid ei toto anno poſſet euenire: ita vt eo anno quo periit, vſque ad illam horam qua eſt mortuus, ſcripſerit quid acturus eſſet. Sed quamuis eſſet in reprehendendis muſicis, tragicis, comicis, grammaticis, rhetoribus, oratoribus, facilis: tamen omnes profeſſores & honorauit, & diuites fecit, licet eos quæſtionibus ſemper agitauerit. Et quum ipſe auctor eſſet vt multi ab eo triſtes recederent, dicebat ſe grauiter ferre ſi quem triſtem videret. In ſumma familiaritate Epictetum & Heliodorũ philoſophos, & (ne nominatim de omnibus dicam) grammaticos, rhetores, muſicos, geometras, pictores, aſtrologos habuit: pręceteris (vt multi aſſerunt) eminente Fauotino. Doctores qui profeſſioni ſuæ inhabiles videbantur, ditatos honoratosque a profeſſione dimiſit. Quos in priuata vita inimicos habuit, Imperator tantum neglexit; ita vt vni quem capitalem habuerat, factus Imperator diceret, *Euaſiſti.* Iis quos ad militiam ipſe per ſe vocauit, equos, mulos, veſtes, ſumptus, & omnem ornatum ſemper exhibuit. * Saturnalitia & ſigillaritia frequenter amicis inopinantibus miſit: & ipſe ab his libenter accepit, & alia inuicem dedit. Ad deprehendendas obſonatorum fraudes, quum *plurimis ſumẽtibus paſceret, fercula de aliis menſis etiam vltimis quibusq; iuſſit apponi. Omnes reges muneribus ſuis vicit. Publice frequenter & cum omnibus lauit: ex quo ille iocus balnearis innotuit. Nam quum quodam tempore veteranum quemdam notum ſibi in militia, dorſum & ceteram partem corporis vidiſſet atterere, percontatus cur ſe marmoribus destringendum daret, vbi audiuit hoc idcirco fieri quod ſeruum non haberet, & ſeruis eum donauit & ſumptibus. Verum alia die, quum plures ſenes ad prouocandam liberalitatẽ principis pariter & ſe attererent, euocari eos iuſſit, & alium ab alio inuicem defricari. Fuit & plebis iactantiſſimus amator. Peregrinationis ita cupidus, vt omnia quæ legerat de locis orbis terrarum, præſens vellet addiſcere. Frigora & tempeſtates ita patienter tulit, vt numquam caput tegeret. Regibus multis plurimum detulit: a pleriſq; vero etiam pacem redemit: a non nullis contemptus eſt, multis ingentia dedit munera, ſed nulli maiora quam Hiberorum: cui & elephantum & quinquagenariam cohortem poſt magnifica dedit dona. Quum a *Pharaſmane ipſe quoque ingentia dona accepiſſet, atq; inter hæc auratas quoq; chlamydes, trecentos noxios cum auratis chlamydibus in harenam miſit, ad eius munera deridenda. Quum iudicaret, in conſilio habuit non amicos ſuos aut comites ſolum, ſed iurisconſultos, & præcipue Iulium Celſum, Saluium Iulianum, Neratium Priſcum, aliosque; quos tamen ſenatus omnis probaſſet. Conſtituit inter cetera, vt in nulla ciuitate domus aliquę, transferendæ ad aliam vrbem vllius materiæ cauſſa, diruerentur. Liberis proſcriptorum duodecimas bonorum conceſſit. Maieſtatis crimina non admiſit. Ignotorum hereditates repudiauit: nec notorũ accepit, ſi filios haberent. De theſauris ita cauit, vt ſiquis in ſuo reperiſſet, ipſe potiretur: ſiquis in alieno, dimidium domino daret: ſiquis in publico, cum fiſco æqualiter partiretur. Seruos a dominis occidi vetuit; eosque iuſſit damnari per iudices, ſi digni eſſent. Lenoni & laniſtæ ſeruum vel ancillam vendi vetuit cauſſa non præſtita. Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſuæ auctoritatis eſſent, * catamidiari in amphitheatro & dimitti iuſſit. Ergaſtula ſeruorum & * libertorũ tulit. Lauacra pro ſexibus ſeparauit. Si dominus in domo interemptus eſſet, non de omnibus ſeruis quæſtionem haberi, ſed de his qui per vicinitatem poterant ſentire, præcepit. In Etruria præturam Imperator egit. per Latina oppida Dictator & Ædilis & Duumuir fuit: * apud Neapolim Demarchus; in patria ſua Quinquennalis: & item Adriæ Quinquennalis, quaſi in alia patria; & Athenis Archon fuit. In omnibus pene vrbibus, & aliquid ædificauit, & luſus edidit. Athenis mille ferarum venationem in ſtadio exhibuit. Ab vrbe [Roma] numquam vllum venatorem aut ſcenicum auocauit. Romæ poſt ceteras immenſiſſimas voluptates, in honorem ſocrus ſuæ, aromatica populo donauit. In honorem Traiani balſama & crocum per

gradus theatri fluere iuſſit: fabulas omnis generis more antiquo in theatro dedit: hiſtriones aulicos publicauit. In Circo multas feras, & ſæpe* centum leones, interfecit. Militares pyrrhichas populo frequenter exhibuit: gladiatores frequenter ſpectauit. Quum opera vbique infinita feciſſet, numquam ipſe, niſi in Traiani patris templo, nomen ſuum ſcripſit. Romæ inſtaurauit pantheum, ſepta, baſilicam Neptuni, ſacras ædes plurimas, forum Auguſti, lauacrum Agrippæ: eaque omnia propriis & veterum nominibus conſecrauit. Fecit & ſui nominis pontem, & ſepulcrum iuxta Tiberim: & ædem Bonæ deæ tranſtulit: & coloſſum ſtantem atque ſuſpenſum per *Detrianum architectum de eo loco In quo nunc templum *Vrbis eſt ingenti *molimine; ita vt operi etiam elephantes XXIIII exhiberet. Et quum hoc ſimulacrum poſt Neronis vultum, cui antea dicatum fuerat, Soli conſecraſſet, aliud tale Apollodoro architecto auctore facere lunæ molitus eſt. In colloquiis etiam humillimorum ciuiliſſimus fuit; deteſtans eos qui ſibi hanc voluptatem humanitatis, quaſi *ſeruantes faſtigium principis, inuiderent. Apud Alexandriam in * muſio, multas quæſtiones profeſſoribus propoſuit: & propoſitas ipſe diſſoluit. Marius Maximus dicit eum natura crudelem fuiſſe: & idcirco multa pie feciſſe: quod timeret ne ſibi idem quod Domitiano accidit, eueniret. Et quum titulos in operibus non amaret, multas ciuitates *Adrianopolis* appellauit, vt ipſam Carthaginem, Athenarum partem. Aquarum ductus etiam infinitos hoc nomine nuncupauit. Fiſci aduotum primus inſtituit. Fuit memoriæ ingentis, facultatis immenſæ: nam ipſe orationes & dictauit, & ad omnia reſpondit. Ioca eius plurima exſtant. nam fuit etiam dicaculus. Vnde illud quoque innotuit, quod quum cuidam caneſcenti quiddam negaſſet, eidem iterum petenti, ſed infecto capite, reſpondit, *Iam hoc patri tuo negaui.* Nomina plurimis ſine nomenclatore reddidit, quæ ſemel & cōgeſta ſimul audiuerat: vt nomenclatores ſæpius errantes emendauerit. Dixit & veteranorum nomina quos aliquando dimiſerat. Libros ſtatim lectos & ignotos quidem plurimis, memoriter reddidit. Vno tempore ſcripſit, dictauit, audiuit, & cum amicis fabulatus eſt. Si poteſt credi, omnes publicas rationes ita complexus eſt, vt domum priuatam quiuis paterfamilias diligens non ſatis nouit. Equos & canes ſic amauit vt eis ſepulcra conſtitueret. Oppidum Adrianotheras in quodam loco, quod illic & feliciter eſſet venatus & vrſam occidiſſet, aliquando conſtituit. De iudicibus omnibus ſemper cuncta ſcrutando, tamdiu requiſiuit quamdiu verum inueniret. Libertos ſuos nec ſciri voluit in publico, nec aliquid apud ſe poſſe: dicto ſuo omnibus ſuperioribus principibus vitia imputans libertorum; damnatis omnibus libertis ſuis quicumque ſe de eo iactauerant. Vnde exſtat etiam illud ſeuere quidem, ſed prope ioculare de ſeruis. Nam quum quodam tempore ſeruum ſuum inter duos ſenatores ecōſpectu ambulare vidiſſet, miſit qui ei colaphum daret, & diceret, *Noli inter eos ambulare quorum eſſe adhuc potes ſeruus.* Inter cibos vnice amabat *tetrapharmacum; quod erat de faſiano, ſumine, perna, & cruſtulo. Fuerunt eius temporibus fames, peſtilentia, & terræmotus: quæ omnia, quantum potuit, procurauit: multiſque ciuitatibus vaſtatis per iſta, ſubuenit. * Fuit etiam Tiberis inundatio. *Latium multis ciuitatibus dedit; tributa multis remiſit. Expeditiones ſub eo graues nullæ fuerunt. Bella etiam ſilentio pene tranſacta. A militibus, propter curam exercitus nimiam, multum amatus eſt: ſimul quod in eos liberaliſſimus fuit. Parthos in amicitia ſemper habuit, quod inde regem retraxit quem Traianus impoſuerat. Armeniis regem habere permiſit, quum ſub Traiano legatum habuiſſent. A Meſopotamiis non exegit tributum quod Traianus impoſuit. Albanos & Hiberos amiciſſimos habuit; quod reges eorum largitionibus proſequutus eſt quum ad illum venire contempſiſſent. Reges Bactrianorum, legatos ad eum amicitiæ petendæ cauſſa ſupplices miſerunt. Tutores ſæpiſſime dedit. Diſciplinam ciuilem non aliter tenuit quam militarem. Senatores & equites Rom. ſemper in publico togatos eſſe iuſſit; niſi ſi a cœna reuerterentur. Ipſe quum in Italia eſſet, ſemper togatus proceſſit. Ad conuiuium venientes ſenatores, ſtans excepit: ſemperque aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa. *Iudicum ſumptus conſtituit, & ad antiquum modū redegit. Vehicula cum ingentibus ſarcinis vrbē ingredi prohibuit.

Sederi

Sederi *equos in ciuitatibus non ſiuit. ante octauam horam in publico neminem niſi ægrum lauari paſſus eſt. Ab epiſtolis & a libellis, primus equites Romanos habuit. Eos quos pauperes & innocentes vidit, ſponte ditauit: quos vero calliditate ditatos, etiam odio habuit. Sacra Romana diligentiſſime curauit: peregrina contempſit. Pontificis maximi officium peregit. Cauſas Romæ atque in prouinciis frequenter audiuit; adhibitis conſilio ſuo conſulibus atque prætoribus, & optimis ſenatoribus. Fucinum lacum emiſit. Quatuor conſulares per omnem Italiam iudices conſtituit. Quando in Africam venit, ad aduentum eius poſt quinquennium pluit: atq; ideo ab Africanis dilectus eſt. Peragratis ſane omnibus orbis partibus capite nudo, & in ſummis plerumque imbribus atque frigoribus, in morbum incidit * letalē. Factusque de ſucceſſore ſollicitus, primum de Seruiano cogitauit; quem poſtea, vt diximus, mori coegit. Fuſcum, quod imperium præſagiis & oſtentis agitatus ſperaret, in ſumma deteſtatione habuit: Pletorium Nepotem, quem tantopere ante dilexit, vt veniens ad eum ægrotantem Adrianus impune non admitteretur, ſuſpicionibus adductus: eodem modo & Terentium Gentianum: & hunc vehementius, quod a ſenatu diligi tunc videbat. Omnes poſtremo de quorum imperio cogitauit, quaſi futuros Imperatores, deteſtatus eſt: & omnem quidem vim crudelitatis ingenitæ vſque eo repreſſit, donec in villa Tiburtina profluuio ſanguinis pene ad exitum venit. Tunc libere Seruianum, quaſi affectatorem imperii, quod ſeruis regis * cœnam miſiſſet, quod in ſedili regio iuxta lectum poſito ſediſſet, quod erectus ad ſtationes militum ſenex nonagenarius proceſſiſſet, mori coegit: multis aliis interfectis vel aperte, vel per inſidias: quando quidem etiam Sabina vxor, non ſine fabula veneni dati ab Adriano, defuncta eſt. Tunc Ceionium Commodum, Nigrini generum inſidiatoris, quondam ſibi forma commendatum, adoptare conſtituit. Adoptauit ergo Ceionium Commodum Verum inuitis omnibus; eumq; Ælium Verum Cæſarem appellauit. Ob cuius adoptionem ludos circenſes dedit, & donatiuum populo ac militibus expendit: quem prætura honorauit, ac ſtatim Pannoniis impoſuit: decreto conſulatu, cum ſumptibus eumdem Commodum ſecundum conſulem deſignauit. Quem quum minus ſanum videret, ſæpiſſime dictitauit, *In caducum parietē nos inclinauimus, & perdidimus* quater millies* I. I. S. *quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus.* Commodus autem præ valetudine ne gratias quidem in ſenatu agere potuit Adriano de adoptione. Denique accepto largius antidoto, ingraueſcente valetudine, per ſomnum periit, ipſis calendis Ianuariis. Quare ab Adriano votorum cauſſa lugeri eſt vetitus. Et mortuo Ælio Vero Cæſare, Adrianus ingruente triſtiſſima valetudine, adoptauit Arrium Antoninum, qui poſtea Pius dictus eſt: ſed ea demum lege, vt ille ſibi duos adoptaret, Annium Verum, & Marcum Antoninum. Hi ſunt qui poſtea duo pariter Auguſti, primi rempubl. gubernauerūt. [Et] Antoninus quidē *Pius* idcirco appellatus dicitur, quod ſocerum feſſum ætate, manu ſubleuaret. quamuis alii cognomentum hoc ei dicant inditum; quod multos ſenatores Adriano iam ſæuienti *eripuiſſet: alii, quod ipſi Adriano magnos honores poſt mortem detuliſſet. Antonini adoptionem plurimi tunc factam eſſe doluerunt, ſpeciatim * Catilius Seuerus præfectus vrbis, qui ſibi præparabat imperium. Qua re prodita, ſucceſſore accepto, dignitate priuatus eſt. Adrianus autem, vltimo vitæ tædio iam affectus, gladio ſe transfigi a ſeruo iuſſit. Quod quum proditum eſſet, & in Antonini vſq. notitiam veniſſet, ingreſſis ad ſe præfectis & filio, rogantibusque vt æquo animo neceſſitatem morbi ferret, iratus illis, auctorem proditionis iuſſit occidi; qui tamen ab Antonino ſeruatus eſt. Statimque teſtamentum ſcripſit: nec tamen actus reipubl. prætermiſit; dicente Antonino, parricidam ſe futurum ſi Adrianum adoptatus ipſe pateretur occidi. Et poſt teſtamentum quidem iterum ſe conatus occidere, ſubtracto pugione, ſęuior factus eſt: petiit & venenum a medico; qui ſe ipſe, ne daret, occidit. Ea tempeſtate ſuperuenit quędam mulier, quæ diceret ſomnio ſe monitam, vt* inſinuaret Adriano ne ſe occideret, *quod eſſet bene valiturus: quod quum non feciſſet, eſſe cæcatam. Iuſſam tamen iterum, Adriano eadem diceret, atq; genua eius oſcularetur; receptura viſum ſi id feciſſet. Quod quum inſomnium impleſſet, oculos recepit, quum aqua quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluiſſet. Venit &

de Pannonia quidam natus cœcus ad febrientem Adrianum, eumq; contigit: quo facto, & ipſe oculos recepit, & Adrianum febris reliquit: quamuis Marius Maximus hæc per ſimulationẽ facta commemoret. Poſt* hoc Adrianus Baias petiit, Antonino Romæ ad imperandum relicto. Vbi quum nihil proficeret, accerſito Antonino, in conſpectu eius apud ipſas Baias periit, die ſexto Iduum Iuliarum. Inuiſusq; omnibus, ſepultus eſt in villa Ciceroniana Puteolis. Sub ipſo mortis tempore & Seruianum nonaginta annos agentem, vt ſupra dictum eſt, ne ſibi ſuperuiueret, atq; (vt putabat) imperaret, mori coegit: & ob leues offenſas plurimos iuſſit occidi, quos Antoninus reſeruauit. Et moriens quidẽ, hos verſus feciſſe dicitur: *Animula vagula, blandula, Hoſpes comesq; corporis, Quæ nunc abibis in loca Pallidula, rigida, nudula; Nec vt ſoles, dabis iocos.* Tales autẽ nec multo meliores fecit & Græcos. Vixit annis LXXII, menſibus V, diebus XVII, Imperauit annis XXI, menſibus XI. Statura fuit procerus, forma comptus, flexo ad pectinem capillo; promiſſa barba; vt vulnera quæ in facie naturalia erant, tegeret: habitudine robuſta. Equitauit ambulauitq; plurimum. Armisque & *pilo ſe ſemper exercuit. Venatu frequentiſſime leonem manu ſua occidit. venando autem iugulum & coſtam fregit. venationem ſemper cum amicis participauit. In conuiuio tragœdias, comœdias, Atellanas, ſambucas, lectores, poetas, pro re ſemper exhibuit. Tiburtinam villam miræ exædificauit; ita vt in ea & prouinciarum & locorum celebertima nomina inſcriberet: velut Lyceum, Academiam, Prytaneum, Canopum, Pœcilen, Tempe vocaret. Et vt nihil prætermitteret, etiam inferos finxit. Signa mortis hæc habuit: Natali ſuo vltimo, quum Antoninum commendaret, prætexta ſponte delapſa caput ei* operuit. Annulus in quo imago ipſius ſculpta erat, ſponte de digito delapſus eſt. Ante diem natalis eius,* neſcio quis ad ſenatum vlulans venit. contra quem Adrianus ita motus eſt, quaſi de ſua morte loqueretur, quum eius verba nullus agnoſceret. Idem quum vellet in ſenatu dicere, *Poſt filii mei mortem, Poſt mortem meam* dixit. Somniauit præterea ſe a patre potionem ſoporiferam impetraſſe. Item ſomniauit a leone ſe oppreſſum eſſe. In mortuum eum a multis multa ſunt dicta. Acta eius irrita fieri ſenatus volebat: nec appellatus eſſet diuus, niſi Antoninus rogaſſet. Templum denique ei pro ſepulcro apud Puteolos conſtituit, & quinquennale certamen, & *flamines & ſodales, & multa alia quæ ad honorem quaſi numinis pertinerent. Quare, vt ſupra dictum eſt, multi putant Antoninum Pium dictum.

ÆLII SPARTIANI

AELIVS VERVS,

AD DIOCLETIANVM AVG.

Diocletiano Aug. Aelius Spartianus ſuus Sal.

In animo mihi eſt, Diocletiane Auguſte, tot principum maxime, non ſolum* eorum qui principum locum in hac ſtatione quam temperas, retentarunt, vt vſq; ad diuum Adrianum feci, ſed* illorum etiam qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec Principes aut Auguſti fuerunt, vel quolibet alio genere aut in famam, aut in ſpem principatus venerunt, cognitionem *numinis tui ſternere: quorum præcipue de Ælio Vero dicendum eſt; qui primus tantum *Cæſaris* nomen accepit, adoptione Adriani familiæ principũ *adſcriptus. Et quoniam nimis pauca dicẽda ſunt, nec debet prologus enormior eſſe quã fabula, de ipſo iam loquar.

Ceionivs Commodvs, qui & Ælivs Vervs appellatus eſt, quem ſibi Adrianus æuo ingraueſcente morbis triſtioribus preſſus, peragrato iam orbe terrarum, adoptauit, nihil habet in ſua vita memorabile, niſi quod [primus] tantum *Cæſar* eſt appellatus. *non teſtamento, vt antea ſolebat, neque eo modo quo Traianus eſt adoptatus; ſed eo prope genere quo noſtris temporibus a veſtra clementia

Maximianus atque *Conſtantius *Caſares* dicti ſunt: quaſi quidam principum filii viri, & deſignati auguſtæ maieſtatis hæredes. Et quoniam de *Cæſarum nomine* in huius præcipue vita eſt aliquid diſputandum, qui hoc ſolum nomen adeptus eſt, Cæſarem vel ab elephanto (qui lingua Maurorum **caſa* dicitur) in prœlio cæſo, eum qui primus ſic appellatus eſt, doctiſſimi viri & eruditiſſimi putant dictum: vel quia mortua matre, [ſed] ventre cæſo ſit natus: vel [quod] cum magnis crinibus ſit vtero parentis effuſus: vel quod oculis cæſiis & vltra humanum morem viguerit. Certe, quęcunque illa, felix neceſſitas fuit, vnde tam clarum & duraturum [cum] æternitate mundi nomen effloruit. Hic ergo de quo ſermo eſt, primum *Lucius Aurelius Verus* eſt dictus, ſed ab Adriano adſcitus in Æliorum familiam, hoc eſt in Adriani tranſcriptus, & appellatus eſt Cæſar. Huic pater Ceionius Commodus fuit; quem alii Verum, alii Lucium Aurelium, multi Annium prodiderunt: maiores omnes nobiliſſimi; quorum origo pleraque ex Hetruria fuit, vel ex Fauentia. Er de huius quidem familia plenius in vita Lucii Aurelii Ceionii Commodi Veri Antonini, filii huiuſce, quem ſibi adoptare Antoninus iuſſus eſt, diſſeremus. Is enim liber debet omnia quæ ad ſtemma generis pertinent, continere, qui habet principem de quo plura dicenda ſunt. Adoptatus autem Ælius Verus ab Adriano eo tempore quo iam (vt ſuperius diximus) parum vigebat, & de ſucceſſore neceſſario cogitabat, ſtatimque prætor factus, & Pannoniis dux ac rector impoſitus, mox conſul creatus. Et quia erat deputatus imperio, iterum conſul deſignatus eſt. Datum etiam populo congiarium cauſſa eius adoptionis, collatumque militibus I I S ter millies; circenſes editi: neq; quidquam prętermiſſum quod poſſet lætitiam publicam frequentare. Tantumque apud Adrianum principem valuit, vt præter adoptionis affectum, quo ei videbatur adiunctus, ſolus omnia quæ cuperet, etiam per litteras impetraret. Nec prouinciæ quidem cui præpoſitus erat, defuit. Nam bene geſtis rebus, vel potius feliciter, etſi non ſummi, medii tamen obtinuit ducis famam. Hic tamen valetudinis adeo miſeræ fuit vt Adrianum ſtatim adoptionis pœnituerit, potueritque eum amouere a familia imperatoria, quum ſæpe de aliis cogitaret, ſi forte vixiſſet. Fertur deniq; ab his qui Adriani vitam diligentius in litteras retulerunt, Adrianum Veri ſciſſe genituram: & eum quem non multo ad remp. gerendam probarat, ob hoc tantum adoptaſſe, vt ſuæ ſatisfaceret voluptati, & (vt quidam dicunt) *iurando, quod interceſſiſſe inter ipſum ac Verum ſecretis conditionibus ferebatur. Fuiſſe enim Adrianum peritum matheſeos, Marius Maximus vſqueadeo demonſtrat, vt eum dicat cuncta de ſe ſciſſe, ſic, vt omnium dierum vſque ad horam mortis futuros actus ante præſcripſerit. Satis præterea conſtat eum de Vero ſæpe dixiſſe, *Oſtendent terris hunc tantum fata, neque vltra Eſſe ſinent*. Quos verſus quum aliquando in hortulo ſpatians cantitaret, atque adeſſet vnus ex litteratis quorum Adrianus ſpecioſa ſocietate gaudebat, velletque addere, *-- nimium vobis Romana propago Viſa potens ſuperi, propria hæc ſi dona fuiſſent*, Adrianus dixiſſe fertur, *Hos verſus vita non capit Veri*: illud addens, *-- manibus date lilia plenis: Purpureos ſpargam flores, animamque nepotis His ſaltem accumulem donis, & fungar inani Munere*. Quum quidem etiam illud dicitur cum irriſione dixiſſe, *Ego mihi diuum adoptaui, non filium*. *Eum tamen quum conſolaretur vnus de litteratis qui *aderant, ac diceret *Quid ſi non recte conſtellatio eius collecta eſt quem credimus eſſe victurum?* Adrianus dixiſſe fertur, *Facile iſta dicis tu, qui patrimonii tui, non reipubl. quaeris heredem*. Vnde apparet eum habuiſſe in animo alium deligere, atque hunc vltimo vitæ ſuæ tempore a republ. ſubmouere. Sed haud eius conſilia iuuit euentus. Nam quum de prouincia Ælius rediſſet, atque orationem pulcherrimam, quæ hodie [quoq;] legitur, ſiue per ſe, ſiue per ſcriniorum aut dicendi magiſtros paraſſet, qua Cal. Ianuariis Adriano patri gratias ageret, accepta potione qua ſe exiſtimaret iuuari, Calend. ipſis Ianuariis periit: iuſſusque ab Adriano, quia vota interueniebant, non lugeri. Fuit hic vitæ lætiſſimæ, eruditus in litteris, Adriano (vt * maleuoli loquuntur) acceptior forma quam moribus. In aula diu non fuit: in vita priuata, etſi minus probabilis, minus tamen reprehendendus: ac memor familiæ ſuæ: comptus, decorus, pulchritudinis regiæ, oris venerandi, eloquentiæ celſioris, verſu facilis, in republ. etiam non inutilis. Huius voluptates ab iis qui vitam eius ſcripſerunt, multæ feruntur; equidem non in-

fames,ſed aliquatenus diffluentes. Nam * tetrapharmacum ſeu potius pentapharmacum,quo poſtea ſemper Adrianus eſt vſus,ipſe dicitur reperiſſe; hoc eſt, ſumen, faſianum,pauonem, [pernam] cruſtulatam & aprugnam. De quo genere cibi aliter refert Marius Maximus, non pentapharmacum, ſed tetrapharmacum appellans; vt & nos ipſi in eius vita proſequuti ſumus. Fertur etiam aliud genus voluptatis quod Verus inuenerat. Nam lectũ eminentibus quatuor * anacliteriis fecerat, minuto reticulo vndique incluſum: eumque foliis roſæ, quibus demptum eſſet album, replebat: iacensque cum concubinis, velamine de liliis facto ſe tegebat, vnctus odoribus Perſicis. Iam illa frequentantur a nonnullis, quod & * accubationes ac menſas de roſis ac liliis fecerit,& quidem purgatis: quæ etſi non decora,non tamen ad perniciem publicam prompta ſunt. Atq; idem * Ouidii libros amorum in lecto ſemper habuiſſe; idem Martialem epigrammaticum poetam, Vergilium ſuum dixiſſe. Iam illa leuiora,quod curſoribus ſuis exemplo Cupidinum alas frequenter appoſuit, eoſque ventorum nominibus ſæpe vocitauit,Boream alium,alium Notum,& item Aquilonem aut Circium, ceterisque nominibus appellans, & indefeſſe atque inhumaniter faciens curſitare. Idem vxori conquerenti de extraneis voluptatibus dixiſſe fertur, *Patere me per alias exercere cupiditates meas: Vxor enim, dignitatis nomen eſt, non voluptatis.* Eius filius eſt Antoninus Verus,qui adoptatus eſt a Marco. Verus certe * cum Marco æquale geſſit imperium. Nam ipſi ſunt qui primi *duo Auguſti* appellati ſunt; & quorum faſtis conſularibus ſic nomina præſcribuntur, vt dicantur non [tantum] duo Antonini, ſed duo Auguſti: tantumque huius rei & nouitas & dignitas valuit, vt faſti conſulares nonnulli ab his ſumerent ordinem conſulum. Pro eius adoptione infinitam pecuniam populo & militibus Adrianus dedit. Sed quum eum videret homo paulo argutior miſerrimę valetudinis,ita vt ſcutum ſolidius iactare non poſſet, dixiſſe fertur, *Ter millies perdidimus,quod exercitui populoque dependimus: ſiquidem ſatis in caducum parietem * incubuimus; & qui non ipſam rempubl. ſed nos ipſos ſuſtentare vix poſſit.* Et hæc quidem Adrianus cum præfecto ſuo loquutus eſt. Quæ quum prodidiſſet præfectus,ac per hoc Ælius Cæſar indies magis magisque ſollicitudine, vtpote deſperati hominis,aggrauaretur,præfecto ſuo Adrianus qui rem prodiderat,ſucceſſorem dedit; volens videri quod verba triſtia temperaſſet. ſed nihil profuit. Nam,vt diximus, *Lucius Ceionius Commodus Verus Aelius Cæſar* (nam his omnibus nominibus appellatus eſt) periit; ſepultusque eſt imperatorio funere: neq; quidquam de regia, * niſi mortem,habuit dignitate. Doluit ergo illius mortem vt bonus pater,non vt bonus princeps. Nam quum amici ſolliciti quærerent qui adoptari poſſet, Adrianus dixiſſe fertur his, *Etiam viuente adhuc Vero decreueram:* ex quo oſtẽdit aut iudiciũ ſuum, aut ſcientiam futurorum. Poſt hunc denique Adrianus diu anceps quid faceret, Antoninum adoptauit, Pium cognomine appellatum: cui conditionem addidit, vt ipſe ſibi Marcum & * Verum Antoninos adoptaret, filiamque ſuam Vero,non Marco daret. Nec diutius vixit, grauatus languore ac diuerſo genere morborum; ſæpe dicens, *Sanum principem mori debere,non debilem.* Statuas ſane Ælio Vero per totum orbem * coloſſeas poni iuſſit,templa etiam in nonnullis vrbibus fieri. Denique illius merito,filium eius Verum,nepotẽ vtpote ſuum, qui pereunte Ælio in familia ipſius Adriani remanſerat,adoptandum Antonino Pio cum Marco, vt iam diximus, dedit: ſæpe dicens, *Habeat Reſpubl. quodcumque de Vero:* quod quidem contrarium his quæ de adoptionis pœnitentia per auctores plurimos intimata ſunt; quum Verus poſterior nihil dignum præter clementiam in moribus habuerit quod imperatoriæ familiæ lumen afferret. Hæc ſunt quæ de Vero Cæſare * mandata litteris fuerunt: de quo idcirco non tacui, quia mihi propoſitum fuit omnes qui poſt Cæſarem dictatorem,hoc eſt diuum Iulium, vel Cæſares vel Auguſti, vel principes appellati ſunt,quique in adoptionem * venerunt,vel Imperatorum filii aut parentes,Cæſarum nomine conſecrati ſunt, ſingulis libris exponere; meæ ſatisfaciens conſcientiæ; etiamſi multis nulla ſit neceſſitas talia requirendi.

IVLII CAPITOLINI,
ANTONINVS PIVS,
AD DIOCLETIANVM AVG.

TITO AVRELIO FVLVIO BOIONIO ANTONINO PIO, paternum genus e Gallia Tranſalpina, Nemauſenſe ſcilicet: auus Titus Aurelius *Fuluius; qui per honores diuerſos ad ſecundũ cõſulatum & præfecturam vrbis peruenit: pater Aurelius Fuluius; qui & ipſe fuit conſul, homo triſtis & *æger. Auia materna Bouinia Procilla; mater Arria *Fadilla. Auus maternus Arrius Antoninus, bis conſul, homo ſanctus, & qui Neruã miſeratus eſſet quod imperare cœpiſſet. ſoror vterina, Iulia Fadilla. vitricus Iulius Lupus, conſularis. ſocer Annius Verus. vxor Annia Fauſtina. filii mares duo, duæ fœminæ. gener per maiorẽ filiam, Lamia *Syllanus: per minorẽ, Marcus Antoninus fuere. Ipſe Antoninus Pius natus eſt tertiodecimo Cal. Octob. ſub Domitiano XII, & Cornelio Dolabella coſs. in villa *Lanuuina: educatus *Lauri in Aurelia: vbi poſtea palatiũ exſtruxit, cuius hodieq; reliquię manent. Pueritiã egit cum auo paterno, mox cũ materno; omnes ſuos religioſe colens: atq; adeo & conſobrinorũ & vitrici & multorũ affinium hereditate ditatus eſt. Fuit vir forma conſpicuus, ingenio clarus, moribus clemens, nobilis vultu, & placidus ingenio, ſingularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, præcipue ſobrius; diligens agri cultor; mitis, largus; alieni abſtinens; & omnia hæc cum menſura, & ſine iactãtia. In cunctis poſtremo laudabilis, & qui merito Numæ Pompilio *ex bonorum ſententia comparatur. *Pius* cognominatus eſt a ſenatu, vel quod *ſocerũ feſſa iam ætate, manu, præſente ſenatu, leuauerit: (quod quidẽ non ſatis magnæ pietatis eſt argumentum; quum impius ſit magis qui iſta non faciat, quam pius qui debitum reddat) vel quod eos quos Adrianus per malam valetudinem occidi iuſſerat, reſeruauit: vel quod Adriano contra omniũ ſtudia, poſt mortẽ infinitos atq; immenſos honores decreuit: vel quod, quum ſe Adrianus interimere vellet, ingenti cuſtodia & diligentia fecit ne id poſſet admittere: vel quod vere natura clementiſſimus, & nihil temporib. ſuis aſperum fecit. Idem fœnus trientariũ, hoc eſt minimis vſuris, exercuit; vt patrimonio ſuo plurimos adiuuaret. Fuit quęſtor liberalis, prætor ſplẽdidus, conſul cum Catilio Seuero. Hic in omni vita priuata in agris frequentiſſime vixit: ſed clarus in locis omnibus fuit. Ab Adriano inter quatuor conſulares, quibus Italia committebatur, electus eſt ad eam partẽ Italiæ regendam in qua plurimũ poſſidebat; vt Adrianus viri talis & honori cõſuleret & quieti. Huic, quũ Italiam regeret, imperii omen factum eſt. Nam quum tribunal aſcendiſſet, inter alias acclamationes dictũ eſt, *Auguſte, dii te ſeruent.* Proconſulatum Aſiæ ſic egit, vt ſolus auum vinceret. In proconſulatu etiam ſic imperii omen accepit. Nam quum ſacerdos fœmina Trallis ex more proconſules ſemper hoc nomine ſalutaret, non dixit, *Aue proconſul*, ſed *Aue Imperator.* *Cyzici etiam de ſimulacro dei ad ſtatuã eius corona tranſlata eſt. Et poſt conſulatũ in viridario taurus marmoreus, cornibus, ramis *arboris accreſcentibus, appenſus eſt. Et fulgur cælo ſereno ſine noxa in eius domum venit. Et in Etruria dolia quæ defoſſa fuerant, ſupra terram reperta ſunt. Et eius ſtatuas in omni Etruria examen apum repleuit. Et ſomnio ſæpe monitus, ſe penitus *eius Adriani ſimulacrũ inſerere. Proficiſcens ad proconſulatum, filiam maiorem amiſit. De huius vxore multa dicta ſunt ob nimiã libertatem & viuendi facilitatẽ, quæ iſte cum animi dolore cõpreſſit. Poſt proconſulatũ, in conſiliis Adriani Romæ frequens vixit de omnibus de quib. Adrianus conſulebat, mitiorẽ ſententiã ſemper oſtẽdens. Genus ſane adoptionis tale fertur: Mortuo Ælio Vero, quem ſibi Adrianus adoptauerat, & Cæſarem nuncupauerat, dies ſenatus habebatur. Eo Arrius Antoninus ſoceri veſtigia leuans venit: atq; idcirco ab Adriano dicitur adoptatus: quæ cauſſa ſola eſſe adoptionis nec potuit omnino, nec debuit, maxime quum & ſemper remp. bene egiſſet Antoninus, & in proconſulatu ſe ſanctum grauemq; præbuiſſet. Ergo quum eum Adrianus adoptare ſe velle publicaſſet, acceptũ eſt ſpatium deliberandi vtrum arrogari ab Adriano vellet.

Adoptionis lex huiuſmodi data eſt: vt quemadmodum Antoninus ab Adriano adoptabatur, ita ſibi ille adoptaret M. Antoninum fratris vxoris ſuę filium, & L. Verum, Ælii Veri qui ab Adriano adoptatus fuerat, filium; qui poſtea Verus Antoninus eſt dictus. Adoptatus eſt V Calen. Martias die, In ſenatu gratias agens quod de ſe ita ſenſiſſet Adrianus: factusq; eſt patri & in imperio proconſulari & in tribunitia poteſtate collega. Huius primum hoc fertur, quod quum ab vxore argueretur quaſi parũ neſcio quid ſuis largiens, dixerit, * *Stulta, poſteaquam ad imperium tranſiuimus, & illud quod habuimus ante, perdidimus.* Congiarium militibus ac populo de proprio dedit, & ea quæ pater promiſerat. Et ad opera Adriani plurimum contulit: & aurum coronarium, quod adoptionis ſuæ cauſſa oblatum fuerat, Italicis totum, mediũ prouincialibus reddidit. Et patri, quoad vixit, religioſiſſime paruit. Sed Adriano apud Baias mortuo, reliquias eius Romam peruexit ſancte ac reuerenter, atq; in hortis Domitiæ collocauit: etiam repugnantibus cunctis, inter diuos eum retulit. Vxorem Fauſtinam, *Auguſtam* appellari a ſenatu permiſit: *Pii* appellationem recepit. Patri & matri, atq; auis & fratribus iam mortuis, ſtatuas decretas libenter accepit. Circenſes natali ſuo dicatos non reſpuit, aliis honoribus refutatis. Clypeum Adriano magnificentiſſimũ poſuit, & ſacerdotes inſtituit. Factus Imperator, nulli eorum quos Adrianus prouexerat, ſucceſſorem dedit. Fuitq; ea conſtantia, vt ſeptenis & nouenis annis in prouinciis bonos præſides detineret. Per legatos ſuos plurima bella geſſit. Nam & Britannos per Lollium Vrbicum legatum vicit, alio muro ceſpititio ſubmotis barbaris ducto: & Mauros ad pacem poſtulandam coegit: & Germanos & Dacos, & multas gentes atq; Iudæos rebellantes contudit per præſides ac legatos. In Achaia etiã atq; Ægypto rebelliones repreſſit. Alanos molientes ſæpe refrenauit: procuratores ſuos modeſte ſuſcipere tributa iuſſit: excedentes modũ, rationem factorum ſuorum reddere præcepit: nec vnquam [vllo] lætatus eſt lucro quo prouincialis oppreſſus eſt. Contra procuratores ſuos conquerẽtes libenter audiuit. His quos Adrianus damnauerat, in ſenatu indulgentias petiit; dicens etiam ipſum Adrianum hoc fuiſſe facturum. Imperatorium faſtigium ad ſummam ciuilitatem deduxit. Vnde plus creuit recuſantibus aulicis miniſtris; qui illo nihil per internuntios agente, nec terrere poterant homines aliquando, nec ea quæ occulta non erant, vendere. Senatui tantum detulit Imperator, quantum quum priuatus eſſet, deferri ſibi ab alio principe optauit. Patris patriæ nomen delatum a ſenatu, quod primo diſtulerat, cum ingenti gratiarũ actione ſuſcepit. Tertio anno imperii ſui, Fauſtinam vxorẽ perdidit: quæ a ſenatu conſecrata eſt, delatis circenſibus atq; templo, & flaminicis, & ſtatuis aureis atq; argenteis: quum etiam ipſe hoc conceſſerit vt imago eius cunctis circenſibus poneretur. Statuam auream delatam a ſenatu, poſitam ſuſcepit. * M. Antoninum quæſtorem, conſulem petente ſenatu creauit. Annium Verum, qui poſtea dictus eſt Antoninus, ante tempus quæſtorem deſignauit: neque de prouinciis neq; de vllis actibus quidquam conſtituit niſi quod prius ad amicos retulit: atq; ex eorum ſententia * formas compoſuit. Viſus eſt ſane ab amicis, & cum priuatis veſtibus, & domeſtica quædam gerens. Tanta ſane diligentia ſubiectos ſibi populos rexit, vt omnia & omnes, quaſi ſua eſſent, curaret. Prouinciæ ſub eo cunctæ floruerunt. Quadruplatores exſtincti ſunt. Publicatio bonorum rarior quam vnquam fuit; ita vt vnus tantũ proſcriberetur affectatæ tyrannidis reus, hoc eſt Attilius Titianus, ſenatu puniẽte; a quo conſcios requiri vetuit, filio eius ad omnia ſemper adiuto. Periit & Priſcianus reus affectatæ tyrannidis, ſed morte voluntaria. De qua coniuratione quæri vetuit. Victus Antonini Pii talis fuit, vt eſſet opulentia ſine reprehenſione, parſimonia ſine ſordibus; & menſa eius per proprios ſeruos, proprios aucupes, piſcatores & venatores inſtrueretur. Balneum quo vſus fuiſſet, ſine mercede populo exhibuit: nec omnino quidquam de vitæ priuatæ qualitate mutauit. Salaria multis ſubtraxit, quos otioſos videbat accipere; dicens, *Nihil eſſe ſordidius, immo crudelius, quam ſi remp. ii arroderent qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* Vnde etiam Meſomedi lyrico ſalariũ imminuit. Rationes omnium prouinciarum apprime ſciuit, & vectigalium. Patrimonium priuatum in filiam contulit: ſed fructus reipubl. donauit. * Species imperatorias ſuperfluas & prædia vendidit: & in ſuis propriis fundis vixit varie ac pro temporibus: nec

vllas

vllas expeditiones obiit, niſi quod ad agros ſuos profectus eſt ad Campaniã; dicens, *grauem eſſe prouincialibus comitatum principis, etiam nimis parci*: & tamẽ ingenti auctoritate apud omnes gentes fuit: quũ in vrbe propterea ſederet, vt vndiq; nuntios medius, vtpote citius, poſſet accipere. Congiarium populo dedit, militibus *donatiuũ addidit. Puellas alimentarias, in honorem Fauſtinæ, Fauſtinianas conſtituit. Opera eius hæc exſtant Romæ, Templum Adriani, honori patris dicatum; *Græcoſtadium poſt incendium reſtitutum, inſtauratum amphitheatrum, ſepulcrum Adriani, templum Agrippæ, pons ſublicius, phari reſtitutio, Caietæ portus, Tarracinenſis portus reſtitutio, lauacrum Oſtienſe, *Antiatum aquæ ductus, templa *Lanuuiana. Multas etiam ciuitates adiuuit pecunia, vt opera vel noua facerent, vel vetera reſtituerent: ita vt & magiſtratus adiuuaret, & ſenatores vrbis ad functiones ſuas. Hereditates eorum qui filios habebant, repudiauit. Primus conſtituit ne pœnę cauſſa legatum relictum maneret. Succeſſorem viuenti bono *iudici nulli dedit, niſi Orphito præfecto vrbi; ſed petenti. Nam Gauius Maximus præfectus prætorii, vſque ad viceſimũ annum ſub eo peruenit, vir ſeueriſſimus; cui Tarius Maximus ſucceſſit. In cuius demortui locum duos præfectos ſubſtituit, Fabium Repentinum, & Cornelium Victorinum. Sed Repentinus famoſa voce percuſſus eſt, quod per concubinam principis ad præfecturam veniſſet. Vſqueadeo ſub eo nullus percuſſus eſt ſenator, vt etiã *parricida confeſſus in inſula deſerta poneretur; quia viuere illi naturæ legibus non licebat. Vini, olei, & tritici penuriã per ærarii ſui damna emendo & gratis populo dando, ſedauit. Aduerſa eius temporibus hæc prouenerunt: Fames, de qua diximus; circi ruina; terræ motus, quo Rhodiorũ & Aſiæ opida conciderunt: quæ omnia mirifice inſtaurauit. & Romæ incendium, quod trecentas quadraginta inſulas vel domos abſumpſit. & Narbonenſis ciuitas, & Antiochenſe opidum, & Carthaginenſe forum arſit. Fuit & inundatio Tiberis. Apparuit & ſtella crinita. Natus eſt & biceps puer; & vno partu mulieris quinque pueri editi ſunt. Viſus eſt in Arabia iubatus anguis, maior ſolitis, [&] qui ſe a cauda medium comedit. Lues etiam in Arabia fuit. Hordeum in Mœſia in culminibus arborũ natũ eſt. Quatuor præterea leones manſueti, ſponte ſe capiendos in Arabia præbuerunt. Pharaſmanes rex ad eum Romã venit, plusque illi quam Adriano detulit. Pacorum regem *Ladis dedit. Parthorum regem ab Armeniorũ expugnatione ſolis litteris repulit. Abagarum regem ex orientis partibus ſola auctoritate deduxit. Cauſſas regales terminauit. Sellam regiam Parthorum regi repetenti, quam Traianus ceperat, pernegauit. *Rimetalcen in regnum Boſphoranum, audito inter ipſum & curatorem negotio, remiſit. Olbiopolitis contra Tauroſcythas in Pontum auxilia miſit: & Tauroſcythas vſq; ad dãdos Olbiopolitis obſides vicit. Tantũ ſane auctoritatis apud exteras gentes nemo habuit; quum ſemper amauerit pacem, eouſq; vt Scipionis ſententiam frequentarit, qua ille dicebat, *Malle ſe vnum ciuem ſeruare quam mille hoſtes occidere*. Menſes Septembrem atq; Octobrem, Antoninum atque Fauſtinum appellandos decreuit ſenatus; ſed id Antoninus reſpuit. Nuptias filiæ ſuæ Fauſtinæ, quum Marco Antonino eam coniungeret, vſq; ad donatiuũ militum celeberrimas fecit. Verum Antoninum poſt quæſturam conſulem fecit. Quum Apollonium, quem [e] Chalcide acciuerat, ad *Tiberianam domum, in qua habitabat, vocaſſet, vt ei Marcum Antoninum traderet; atq; ille dixiſſet, *Non magiſter ad diſcipulũ debet venire ſed diſcipulus ad magiſtrum*; riſit eum, dicens, *Facilius fuit Apollonio a Chalcide Romam venire quam a domo ſua in palatium*: cuius auaritiam etiam mercedibus notauit. Inter argumenta pietatis eius & hoc habetur, quod quum Marcus mortuum educatorem ſuum fleret, *vocareturque ab aulicis miniſtris ab oſtentatione pietatis, ipſe dixerit; *Permittite* (inquit) *illi vt homo ſit: neque enim vel philoſophia vel imperium tollit affectus*. Præfectos ſuos & locupletauit, & ornamentis conſularibus donauit: ſi quos repetundarum damnauit, eorum liberis bona paterna reſtituit; ea tamen lege, vt illi prouincialibus redderent quod parentes acceperant. Ad indulgentias proniſſimus fuit. Edita munera in quibus elephantos, & *crocutas, & tigrides, & rhinocerotas, & crocodilos etiam atq; hippopotamos, & omnia ex toto orbe terrarũ cum tigridibus exhibuit. Centum etiam leones vna miſſione edidit. Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter vſus eſt quam priuatus:

quia & ipſi numquam de eo cum libertis ſuis per fumum aliquid vendiderunt: ſiquidem libertis ſuis ſeueriſſime vſus eſt. Amauit hiſtrionum artes: piſcando ſe & venando multũ oblectauit, & deambulatione cũ amicis atq; ſermone. Vindemias* priuati modo cum amicis agebat. Rhetoribus & philoſophis per omnes prouincias & honores & ſalaria detulit. Orationes pleriq; alienas eſſe dixerũt quæ ſub eius nomine feruntur: Marius Maximus eius proprias fuiſſe dicit. Conuiuia cum amicis & priuata cõmunicauit, & publica: nec vllum ſacrificium per vicarium fecit, niſi quum æger fuit. Quum ſibi & filiis honores peteret, omnia quaſi priuatus fecit. Frequentauit & ipſe amicorum ſuorũ conuiuia. Inter alia etiam hoc ciuilitatis eius præcipuum argumentum eſt, quod quum domum Omuli viſens, miransq; columnas* porphyreticas, requiſiſſet vnde eas haberet; atq; Omulus ei dixiſſet, *Quum in domum alienã veneris, & mutus & ſurdus eſto*; patienter tulit. cuius Omuli multa ioca ſemper patienter accepit. Multa de iure ſanxit; vſusq; eſt* iuriſperitis,* Vinidio Vero, Saluio Valente, Voluſio Metiano, Vlpio Marcello, & Iaboleno. Seditiones vbicumq; factas, non crudelitate, ſed modeſtia & grauitate compreſſit. Intra vrbes ſepeliri mortuos vetuit. Sumptum muneribus gladiatoriis inſtituit. Vehicularium curſum ſumma diligentia ſubleuauit. Omniũ quæ geſſit, & in ſenatu & per edicta rationem reddidit. Periit anno ſeptuageſimo: ſed quaſi adoleſcens deſideratus eſt. Mors autem eius talis fuiſſe narratur: Quum Alpinum caſeum in cœna ediſſet auidius, nocte reiectauit; atq; alia die febre commotus eſt. Tertia die, quum ſe grauari videret, M. Antonino remp. & filiam præſentibus præfectis commendauit: Fortunamq; auream quæ in cubiculo principum poni ſolebat, transferri ad eum iuſſit: ſignũ tribuno æquanimitatis dedit: atq; ita conuerſus quaſi dormiret, ſpiritum reddidit. Apud Lorium alienatus in febri, nihil aliud quam de republ. & de his regibus quib. iraſcebatur, loquutus eſt. Priuatum patrimonium filiæ reliquit. Teſtamento autem omnes ſuos legatis idoneis proſequutus eſt. Fuit ſtatura eleuata decorus. ſed quum eſſet longus & ſenex incuruareturq;,* tiliaceis tabulis in pectore poſitis faſciabatur, vt rectus incederet. Senex etiam, antequam ſalutatores venirent, panem ſiccum comedit ad ſuſtentandas vires. Fuit voce rauca & ſonora. Cum iucunditate a ſenatu Diuus eſt appellatus, cunctis certatim* adnitentibus: quum omnes eius pietatem, clementiam, ingenium, ſanctimoniã laudarent. Decreti etiam ſunt omnes honores qui optimis principibus ante delati ſunt. Meruit & circenſes & flaminem & templũ & ſodales Antoninianos: ſolusq; omnium prope principum prorſus ſine ciuili ſanguine & hoſtili, quantum ad ſeipſum pertinet, vixit: & qui rite comparetur Numæ, cuius felicitatem pietatemque & ſecuritatem cerimoniasque ſemper obtinuit.

IVLII CAPITOLINI
M. ANTONINVS PHILOS.
AD DIOCLETIANVM AVG.

MARCO ANTONINO, in omni vita philoſophanti viro, & qui ſanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, pater Annius Verus, qui in prætura deceſſit: auus Annius Verus, iterum conſul & præfectus vrbi, adſcitus in patricios a [principibus] Veſpaſiano & Tito cenſoribus: patruus Annius Libo conſul: amita Galeria Fauſtina Auguſta: mater Domitia Caluilla, Caluiſii Tulli bis conſulis filia: proauus paternus, Annius Verus prætorius, ex Succubitano municipio ex Hiſpania factus ſenator: proauus maternus, Catilius Seuerus, bis conſul & præfectus vrbi: auia paterna, Rupilia Fauſtina Rupilii Boni conſularis filia, fuere. Natus eſt Marcus Romæ ſexto Calen. Maias in monte Cælio in hortis, auo ſuo iterum & Augure coss. Cuius familia in originem recurrens, a Numa probatur ſanguinẽ trahere, vt Marius Maximus docet: itẽ a rege Salentino Malennio Daſummi filio, qui* Lupias condidit. Educatus eſt in eo loco in quo natus eſt, & in domo aui

sui Veri

ſui Veri iuxta ædes Laterani. Habuit & ſororem natu minorẽ Anniam Cornificiã: vxorem, Anniam Fauſtinam conſobrinã ſuam. M. Antoninus principio aui ſui nomen habuit, &* Catilii Seueri materni proaui. Poſt exceſſum vero patris ab Adriano *Annius Veriſſimus* vocatus eſt: poſt virilem autẽ togam, *Annius Verus*: patre mortuo, ab auo paterno adoptatus eſt & educatus. Fuit a prima infantia grauis. At vbi egreſſus eſt annos qui nutricũ fouentur auxilio, magnis præceptoribus traditus, ad philoſophiæ ſcita peruenit. Vſus eſt magiſtris ad prima elementa Euphorione literatore & Gemino comœdo, muſico Androne, eodemq; geometra: quibus omnibus, vt diſciplinarũ auctoribus, plurimũ detulit. Vſus præterea grammaticis, Græco, Alexandro: quotidianis Latinis, Troſio Apro, & *Pollione, & Eutychio Proculo Siccenſi. Oratoribus vſus eſt, *Græcis, Annio Macro, Caninio *Celere, & Herode Attico: Latino, Frontone Cornelio. Sed multum ex his Frontoni detulit; cui & ſtatuam in ſenatu petiit: Proculum vero vſque ad proconſulatum * prouexit. Honoribus in ſe receptis, philoſophiæ operam vehementer dedit; & quidem adhuc puer. Nam duodecimum annum ingreſſus, habitum philoſophi ſumpſit: & deinceps *tolerantiam; quum ſtuderet in pallio, & humi cubaret; vix autem matre agente, inſtrato pellibus lectulo accubaret. Vſus eſt etiam Commodo magiſtro: cuius ei affinitas fuerat deſtinata. Vſus eſt & Apollonio Chalcedonio, Stoico philoſopho. Tantum autem ſtudium in eo philoſophiæ fuit, vt adſcitus iam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domũ Apollonii diſcendi cauſa veniret. Audiuit & Sextum Chęronenſem Plutarchi nepotem: Iunium Ruſticum, Claudium Maximum, & Cinnam Catullum, Stoicos. Peripateticæ vero ſtudioſos audiuit Claudium Seuerũ, & præcipue Iunium Ruſticum: quem & reueritus eſt & ſectatus; qui domi militiæq; pollebat: Stoicæ diſciplinæ peritiſſimum: cum quo omnia communicauit publica priuataq; conſilia: cui etiam ante præfectos prætorio ſemper oſculum dedit: quem & conſulem iterum deſignauit: cui poſt obitum a ſenatu ſtatuas poſtulauit. Tantum autem honoris magiſtris ſuis detulit, vt imagines eorum aureas in * larario haberet, ac ſepulcra eorũ *aditu, hoſtiis, floribus, ſemper honoraret. Studuit & iuri, audiens L. Voluſium Metianum. Tantumq; operis & laboris ſtudiis impendit, vt corpus afficeret, atq; in hoc ſolo pueritia eius reprehenderetur. Frequentauit & declamatorum ſcholas publicas. Amauitq; ex condiſcipulis præcipuos ſenatorii ordinis Seium Fuſcianum, & Aufidium Victorinum: ex equeſtri, Bæbium Longum, & Calenũ, in quos maxime liberalis fuit: & ita quidem, vt quos non poſſet ob qualitatem vitæ reip. præponere, locupletatos teneret. Educatus eſt in Adriani gremio, qui illum (vt ſupra diximus) *Veriſſimum* nominabat: &* qui ei honorẽ etiam publice ſexenni detulit: octauo ætatis anno in ſaliorũ collegiũ retulit. In ſaliatu omen accepit imperii. * Coronas omnibus in puluinar ex more iacientibus, aliæ aliis locis hæſerunt; * huius velut manu, capiti Martis aptata eſt. Fuit in eo ſacerdotio & * præſul & vates & magiſter, & multos * inaugurauit atq; exaugurauit nemine præeunte; quod ipſe carmina cuncta didiciſſet. Virilem togam ſumpſit quintodecimo ætatis anno: ſtatimq; ei L. Ceionii Commodi filia deſponſata eſt ex Adriani voluntate. Nec multo poſt præfectus feriarũ Latinarum fuit. In quo honore præclariſſime ſe pro magiſtratibus agentẽ, & in conuiuiis Adriani principis oſtendit. Poſt hoc patrimonium paternũ ſorori totum conceſſit: quũ eum ad diuiſionẽ mater vocaret, reſpondit, aui bonis ſe eſſe contentũ; addens vt & mater, ſi vellet, in ſororẽ ſuum patrimoniũ cõferret, ne inferior eſſet ſoror marito. * Fuit autem ea vitæ indulgentia, vt cogeretur nonnumquã vel in venationes pergere, vel in theatrum deſcendere, vel ſpectaculis intereſſe. Operam præterea pingendo ſub magiſtro Diogneto dedit. Amauit *pugilatum, luctamina, & curſum, & aucupatus. & pila luſit apprime; & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionib. ſtudium eum philoſophiæ abduxit, ſeriumq; & grauẽ reddidit: non tamen prorſus abolita in eo comitate, quam præcipue ſuis mox amicis atque etiam minus notis exhibebat: quum frugi eſſet ſine contumacia, verecundus ſine ignauia, ſine triſtitia grauis. His ita ſe habentibus, quum poſt obitum L. Cæſaris Adrianus ſucceſſorem imperii quæreret, nec idoneus, vtpote decem & octo annos agens, Marcus haberetur, amitæ Marci virum Antoninum Pium Adrianus ea lege in adoptionem legit, vt ſibi Mar-

cum Pius adoptaret: ita tamen, vt & Marcus ſibi Lucium Commodum adoptaret. Sane ea die qua adoptatus eſt, Verus in ſomnis ſe humeros eburneos habere vidit: ſciſcitatusq; an apti eſſent oneri ferundo, ſolito reperit fortiores. Vbi autẽ comperit ſe ab Adriano adoptatum, magis eſt deterritus quam lætatus: iuſſusq; [in] Adriani priuatam domũ migrare, inuitus de maternis hortis receſſit. Quumq; ab eo domeſtici quærerent cur triſtis in adoptionẽ regiã tranſiret, diſputauit quæ mala in ſe contineret imperiũ. Tunc primum pro Annio *Aurelius* cœpit vocari, quod in Aureliam hoc eſt Antonini, * adoptionis iure tranſiſſet. Octauodecimo ergo ætatis anno adoptatus, in ſecundo conſulatu Antonini iam patris ſui, Adriano ferente, *gratia ætatis facta, quæſtor eſt deſignatus. Adoptatus[q;] in aulicam domũ, omnibus parentibus ſuis tantam reuerentiam quantã priuatus exhibuit. Eratq; haud ſecus rei ſuæ, quam in priuata domo, parcus ac diligens; pro inſtituto patris volẽs agere, dicere, cogitare. Adriano Baiis abſumpto, quum Pius ad vehendas eius reliquias eſſet profectus, relictus Romæ, auo iuſta impleuit: & gladiatorum, quaſi priuatus quæſtor, edidit munus. Poſt exceſſum Adriani ſtatim Pius per vxorem ſuam Marcum ſciſcitatus eſt: & quum diſſolutis ſponſalibus, quæ cum Lucii Ceionii Commodi filia deſponderi voluerat, *impar adhuc ætate eſſet, habita deliberatione cogitare velle ſe dixit. His ita geſtis, adhuc quæſtorem & conſulẽ ſecum Pius Marcum deſignauit, & Cæſaris appellatione donauit: & * ſeuirum turmis equitum Romanorum iam conſulem deſignatũ creauit; & edenti cum *collegis ludos ſeuirales adſedit: & in *Tiberianam domum transgredi iuſſit, & aulico faſtigio renitentem ornauit, & in collegia ſacerdotũ iubente ſenatu recepit; ſecundum etiam conſulem deſignauit, quum ipſe quartum pariter iniret. Per eadem tempora quum tantis honoribus occuparetur, & quum formandus ad regendũ * ſtatum reipubl. patris actibus intereſſet, ſtudia cupidiſſime frequentauit. Poſt hæc Fauſtinam duxit vxorem: & ſuſcepta filia, tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis: tantumque apud Pium valuit, vt numquam quemquam ſine eo facile promouerit. Erat autẽ in ſummis obſequiis patris Marcus; quamuis non deeſſent qui aliqua aduerſum eum inſuſurrarent, & prę cæteris Valerius *Omulus: qui quum Lucillam matrem Marci in viridario venerantem ſimulacrum Apollinis vidiſſet, inſuſurrauit, *Illa nunc rogat vt diem tuũ claudas, & filius imperet*. quod omnino apud Pium nihil valuit: tanta erat Marci probitas, & tanta in imperatorio principatu modeſtia. * Æſtimationis autem tantã curam habuit, vt & procuratores ſuos puer ſemper moneret ne quid arrogantius facerent, & hæreditates delatas, reddens proximis, aliquãdo reſpuerit: deniq; per viginti & tres annos in domo patris ita verſatus, vt eius quotidie amor creſceret: nec præter duas noctes per tot annos ab eo manſit diuerſis vicibus. Ob hoc Antoninus Pius, quum ſibi adeſſe finem vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, vt ſucceſſorem eum imperii, omnibus commendauit atq; firmauit: ſtatimq; * ſigno æquanimitatis tribuno dato, Fortunam aureã, quæ in cubiculo ſolebat eſſe, ad Marci cubiculum transire iuſſit. Bonorum maternorum partem *Mummio Quadrato ſororis filio (quia illa iam mortua erat) tradidit. Poſt exceſſum diui Pii, a ſenatu coactus regimen publicũ capere, fratrem ſibi participem in imperio deſignauit: quem *Lucium Aurelium Verum Commodum* appellauit, Cęſaremq; atq; Auguſtum dixit: atq; ex eo pariter cœperunt rempubl. regere. Tuncq; primum Romanum imperiũ duos Auguſtos habere cœpir . . lictum cum alio participaſſet. *Antonini mox ipſe nomen recepit. & quaſi pater L. Commodi eſſet, & Verum eum appellauit addito Antonini nomine: filiamq; ſuam Lucillam fratri deſpondit. Ob hanc coniunctionẽ pueros & puellas * nouorũ hominum frumentariæ perceptioni adſcribi præceperunt. Actis igitur quæ agenda fuerãt in ſenatu, pariter caſtra prętoria petiuerũt, & vicena milia nummûm ſingulis ob participatum imperiũ militibus promiſerunt, & cæteris pro *rata. Adriani autem ſepulcro corpus patris intulerunt magnifico exequiarum officio: mox iuſtitio ſequuto, publice quoque funeris expeditus eſt ordo. Et laudauere vterq; pro roſtris patrem, flaminemq; ei ex affinibus, & ſodales ex amiciſſimis Aurelianos creauere. Adepti imperium, ita ciuiliter ſe ambo egerunt, vt lenitatem Pii nemo deſideraret; quum eos Marullus ſui temporis mimographus cauillando

uiſſando impune perſtringeret. Funebre munus patri dederũt. Dabat ſe Marcus totum & philoſophiæ, amorẽ ciuium affectans. Sed interpellauit iſtã felicitatem ſecuritatemq; *Imperatoris prima Tiberis inundatio, quę ſub illis grauiſſima fuit: quę res & multa vrbis ædificia vexauit, & plurimũ animaliũ interemit, & famem grauiſſimã peperit. Quæ omnia mala Marcus & Verus ſua cura & præſentia temperarũt. Fuit eo tempore etiã Parthicum bellũ, quod Vologeſus *paratum ſub Pio, Marci & Veri tẽpore indixit, fugato Atidio Corneliano, qui Syriam tunc adminiſtrabat. Imminebat etiam Britannicũ bellũ: & *Catti in Germaniam ac Rhætiam irruperant. Et aduerſus Britannos quidẽ *Calpurnius Agricola miſſus eſt; contra Cattos Aufidius Victorinus. Ad Parthicum vero bellũ, ſenatu cõſentiente, Verus frater eius miſſus eſt: ipſe Romæ remanſit, quod res vrbanæ Imperatoris præſentiã poſtularent. Et Verum quidem Marcus Capuam vſq; proſequutus, amicis comitantibus e ſenatu ornauit, additis officiorũ omniũ principibus. Sed quum Romam rediſſet Marcus, cognouiſſetq; Verum apud Canuſiũ ægrotare, ad eum videndũ contendit, ſuſceptis in ſenatũ votis: quæ, poſteaquã Romam rediit, audita Veri transmiſſione, ſtatim reddidit. Et Verus quidẽ, poſteaquã in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiã & Dalphnen vixit, armiſq; ſe gladiatoriis & venatibus exercuit, quum per legatos bellũ Parthicũ gerens, Imperator appellatus eſſet: quum Marcus horis omnib. reip. actibus incubaret, patienterq; delicias fratris, & prope inuitus ac nolens, ferret. Deniq; omnia quæ ad bellũ erant neceſſaria, Romæ poſitus & diſpoſuit Marcus, & ordinauit. Geſtę ſunt res in Armenia proſpere per Statium Priſcũ Artaxatis captis: delatumq; *Armeniacũ* nomen vtriq; principum: quod Marcus per verecundiam primo recuſauit, poſtea tamen recepit. Profligato autem bello vterq; *Parthicus* appellatus eſt. ſed hoc quoq; Marcus delatũ nomen repudiauit; quod poſtea recepit. *Patris patriæ* autem nomen, delatum fratre abſente, in eiuſdẽ præſentiam diſtulit: medio belli tempore *& Ciuicam pattuum Veri, & filiam ſuam nupturã, commiſſam *ſorori ſuæ, eamdẽ locupletatam, Brunduſium vſq; deduxit, & ad eum miſit. Romam vero ſtatim rediit, reuocatus eorum ſermonibus qui dicebant Marcum velle finiti belli gloriã ſibimet vindicare, atq; idcirco in Syriam proficiſci. Ad proconſulẽ ſcribit, ne quis filiæ ſuæ iter facienti occurreret. Inter hæc liberales cauſſas ita muniuit, vt *primus iuberet apud præfectos ærarii Saturni vnumquemque ciuium natos liberos profiteri, intra *triceſimum diem nomine impoſito. Per prouincias tabulariorum publicorũ vſum inſtituit; apud quos idem de originibus fieret quod Romæ apud præfectos ærarii: vt ſi forte aliquis in prouincia natus cauſſam liberalem diceret, teſtationes inde ferret: atque hanc totam legem de aſſertionibus firmauit: aliasque de menſariis & auctionibus tulit. Senatum multis cognitionibus, & maxime ad ſe pertinentibus, iudicem dedit. De ſtatu etiam defunctorum intra quinquennium quæri iuſſit: neque quiſquam principum amplius ſenatui detulit. In ſenatus autem honorificentiam, multis & prætoriis & conſularibus priuatis decidenda negotia delegauit; quo magis eorum cum exercitio iuris autoritas creſceret. Multos ex amicis in ſenatum allegit cum ædilitiis aut prætoriis dignitatibus: multis *ſenatoribus vel pauperibus ſine crimine, dignitates tribunitias ædiliciaſque conceſſit: nec quemquam in ordinem legit niſi quem ipſe bene ſciſſet. Hoc quoque ſenatoribus detulit, vt quoties de eorum capite eſſet iudicandum, ſecreto pertractaret, atque ita in publicum prodiret: nec pateretur equites Romanos talibus intereſſe cauſſis. Semper autem, quum potuit, interfuit ſenatui, etiamſi nihil eſſet referendum, ſi Romæ fuit: ſi vero aliquid referre voluit, etiam de Campania ipſe venit. Comitiis prætereca etiam vſque ad noctem frequenter interfuit: neque vmquam receſſit de curia, niſi conſul dixiſſet, *Nihil vos moramur patres conſcripti*: ſin autem, appellationibus a conſule factis, iudicem dedit. Iudiciariæ rei ſingularem diligentiam adhibuit: faſtis dies iudiciarios addidit; ita vt ducentos triginta dies *annuos reb. agendis litibusq; diſceptandis conſtitueret. Prætorem tutelarẽ primus fecit, quum ante tutores a conſulibus poſcerentur; vt diligentius de tutorib. tractaretur. De curatoribus vero, quũ ante non niſi ex lege *Lætoria, vel propter laſciuiam, vel propter dementiam darentur, ita ſtatuit, vt omnes adulti curatores acciperent, non redditis cauſſis. Cauit & ſumptibus publicis, & ca-

lumniis quadruplatorum interceſſit, appoſita falſis delatoribus nota. Delationes quibus fiſcus augeretur,contempſit. De alimentis publicis multa prudenter inuenit. Curatores multis ciuitatibus, quo latius ſenatorias tenderet dignitates a ſenatu dedit. Italicis ciuitatibus famis tempore frumentum ex vrbe donauit: omnique frumentariæ rei conſuluit. Gladiatoria ſpectacula omnifariam temperauit. Temperauit etiam *ſcenicas donationes: iubens vt quinos aureos ſcenici acciperent: ita tamen vt nullus editor decem aureos egrederetur. Vias etiam vrbis atque *itinerum, diligentiſſime curauit. Rei frumentariæ grauiter prouidit. Datis iuridicis,Italiæ conſuluit ad id exemplum quo Adrianus conſulares viros reddere iura præceperat. Hiſpaniis exhauſtis Italica allectione,contra Traiani præcepta, verecunde conſuluit. Leges etiam addidit de viceſima hæreditatum,de tutelis liberorum,de bonis maternis,& item de filiorum ſucceſſionibus pro parte materna; vtque ſenatores peregrini quartam partem in Italia poſſiderent. Dedit præterea curatoribus regionum ac viarum poteſtatem,vt vel punirent, vel ad præfectum vrbi puniendos remitterent eos qui vltra vectigalia quidquam ab aliquo exegiſſent. Ius autem magis vetus reſtituit quam nouum fecit. Habuit ſecum præfectos, quorum & autoritate & periculo ſemper iura dictauit. Vſus autem eſt Scæuola præcipue iuris perito. Cum populo autem non aliter egit quam eſt actum ſub ciuitate libera. Fuitque per omnia moderatiſſimus in hominibus deterrendis a malo, inuitandis ad bona, remunerandis copia,indulgentia liberandis: fecitque ex malis bonos,ex bonis optimos: moderate etiam cauillationes nonnullorum ferens.Nam quum quemdam Veteraſinum famæ deteſtandæ,honorem petentem moneret vt ſe ab opinionibus populi vindicaret, & ille contra reſpondiſſet,multos qui ſecum in harena pugnaſſent, ſe prætores videre,patienter tulit. Ac ne in quemquam facile vindicaret,prætorem quoq;, dum peſſime *egerat,non abdicare ſe prætura iuſſit; ſed collegæ iuriſdictionem mandauit. Fiſco in cauſis compendii numquam iudicans fauit: ſane quamuis eſſet conſtans, erat etiam verecundus. Poſteaquam autem a Syria victor rediit frater, Patris patriæ nomē ambobus decretum eſt,quum ſe Marcus abſente Vero erga omnes ſenatores atque homines moderatiſſime geſſiſſet. Corona præterea ciuica oblata eſt ambobus: petiitque Lucius vt ſecum Marcus triumpharet. Petiit præterea Lucius vt filii Marci Cæſares appellarentur. Sed Marcus tanta fuit moderatione, vt quum ſimul triumphaſſet, tamen poſt mortem *Lucium tantum [Parthicum,]Germanicum ſe vocaret,quod ſibi bello proprio pepererat. In triumpho autem liberos Marci vtriuſque ſexus ſecum vexerunt; ita tamen vt & puellas virgines veherent. Ludos etiam ob triumphum decretos ſpectauerunt habitu triumphali. Inter cætera pietatis eius, hæc quoque moderatio prædicanda eſt: *Cunabulis poſt puerorum lapſum culcitras ſubiici iuſſit: vnde hodieque rete prætenditur. Dum Parthicum belluum geritur, natum eſt *Marcomanicum*; quod diu eorum qui aderant arte ſuſpenſum eſt, vt finito iam orientali bello, Marcomanicum agi poſſet. Et quum famis tempore populo inſinuaſſet de bello,fratre poſt quinquennium reuerſo,in ſenatu egit,ambos neceſſarios dicens bello Germanico Imperatores. Tantus autem timor belli Marcomanici fuit, vt vndiq; ſacerdotes Antoninus acciuerit, peregrinos ritus impleuerit, Romam omni genere luſtrauerit, *retardatuſque a bellica profectione ſit. Celebrauit & Romano ritu lectiſternia per ſeptem dies. *Tanta autem peſtilentia fuit, vt vehiculis cadauera ſint exportata *ſarraciſque. Tunc autem Antonini leges ſepeliendi ſepulcrorumque aſperrimas ſanxerunt: quando quidem cauerunt vt, ſiquis vellet, fabricaret ſepulcrum: quod hodieq; ſeruatur. Et multa quidem milia peſtilentia conſumpſit multoſque ex proceribus: quorum ampliſſimis Antoninus ſtatuas collocauit. Tantaque clementia fuit, vt & ſumptu publico vulgaria funera iuberet *efferri: & vano cuidam,qui diripiendæ vrbis occaſionem cum quibuſdam conſciis requirens, de caprifici arbore in campo Martio concionabundus ignem de cœlo lapſurum, finemque mundi affore diceret. ſi ipſe lapſus ex arbore in ciconiam verteretur: quum ſtatuto tempore decidiſſet, atque ex ſinu ciconiam emiſiſſet, perducto ad ſe atque confeſſo veniam daret. Profecti tamen ſunt paludati ambo Imperatores, *Parthis & Marcomanis cuncta turbantibus, aliis etiam

gentibus,

gentibus, quæ pulſæ a ſuperioribus barbaris fugerant, niſi reciperentur, bellum inferentibus. Nec parum profuit iſta profectio, quum Aquileiam vſque veniſſent. nam plerique reges, & cum populis ſuis ſe retraxerunt, & tumultus autores interemerunt. *Quadi* autem, amiſſo rege ſuo, non prius ſe confirmaturos eum qui erat creatus, dicebant, quam id noſtris placuiſſet Imperatoribus. Lucius tamen inuitus profectus eſt, quum pleriq; *ad legatos Imperatorum mitterent, defectionis veniam poſtulantes. Et Lucius quidem, quod amiſſus eſſet præfectus prætorio Furius Victorinus, atque pars exercitus interiſſet, redeundum eſſe cenſebat: Marcus autem, fingere barbaros exiſtimans & fugam & cætera quæ ſecuritatem bellicam oſtenderent, ob hoc ne tanti apparatus mole premerentur, inſtandum eſſe dicebat. Deniq; tranſcenſis Alpibus longius proceſſerunt, compoſueruntq; omnia quę ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant. Placuit autem, vrgente Lucio, vt præmiſſis ad ſenatum literis Lucius Romam rediret. * Vna quoque poſteaquam iter ingreſſi ſunt; ſedens cum fratre in vehiculo Lucius, apoplexi arreptus periit. Fuit autem conſuetudo Marco, vt in circenſium ſpectaculo legeret, audiretque ac ſubſcriberet: ex quo quidem ſæpe locis popularibus dicitur laceſſitus. Multum ſane potuerunt liberti ſub Marco & Vero, * Geminas & Agaclytus. Tantæ autem ſanctitatis fuit Marcus, vt Veri vitia & celauerit & defenderit, quum ei vehementiſſime diſplicerent, mortuumque eum Diuum appellauerit: amitaſque eius & ſorores honoribus & ſalariis decretis ſubleuauerit atque prouexerit, ſacriſque eum plurimis honorauerit: flaminem & Antoninianos ſodales, & omnes honores qui diuis habētur, eidem dedicauit. Nemo eſt principum quem non grauis fama perſtringat, vſqueadeo vt etiam Marcus in ſermonem venerit, quod Verum vel veneno ita ſuſtulerit, vt parte cultri veneno lita vuluam inciderit, venenatam partem fratri edendam propinans, & ſibi innoxiam reſeruans: vel certe per medicum Poſidippum, qui ei ſanguinem intempeſtiue dicitur emiſiſſe. Caſſius poſt mortem Veri a Marco deſciuit. Iam in ſuos tanta fuit benignitate Marcus, vt cum in omnes propinquos cuncta* honoris ornamenta contulerit; tum in filium Commodum (& quidem ſceleſtum atq; impurum) cito nomen Cæſaris, & mox ſacerdotium, ſtatimque nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & conſulatū. quo quidem tempore* ſine Imperatoris filio ad triumphalē currū in circo pedes cucurrit. Poſt Veri obitum, Marcus Antoninus ſolus remp. tenuit, multo melior & feracior ad virtutes: quippe qui nullis Veri iam impediretur aut ſimulatis callidę ſeueritatis (quo ille ingenito vitio laborabat) erroribus, aut his quib. præcipue diſplicebat Marco Antonino iam inde a primo ætatis ſuæ tēpore, vel inſtitutis mentis prauæ, vel moribus. Erat enim ipſe tantæ tranquillitatis, vt vultum numquam mutauerit mœrore vel gaudio; philoſophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quoſq; magiſtros acceperat, & vndiq; ipſe collegerat. Nam & Adrianus hunc eumdē ſucceſſorem parauerat, niſi ei ætas puerilis obſtitiſſet. Quod quidē apparet ex eo quod generum pio hunc eumdem delegit, vt ad eum, dignū vt pote virum, quandocumq; Romanum perueniret imperium. Ergo prouincias poſt hæc ingenti moderatione ac benignitate tractauit. Contra Germanos res feliciter geſſit. Speciale ipſe bellum Marcomanicum, ſed quantum nulla vmquam memoria fuit, *cum virtute, tum etiam felicitate transegit; & eo quidem tempore quo peſtilentia grauis multa milia & popularium & militum interemerat. Pannonias ergo, Marcomanis, Sarmatis, Vuandalis, ſimul etiam Quadis exſtinctis, ſeruitio liberauit: & Romæ cum Commodo, quē iam Cęſarem fecerat, filio (vt diximus) ſuo triumphauit. Quum autem ad hoc bellum omne ærarium exhauſiſſet ſuum, neq; in animū induceret vt extra ordinē prouincialibus aliquid imperaret, in foro diui Traiani auctionem ornamentorum imperialiū fecit, vendiditq; aurea pocula & cryſtallina & murrhina, vaſa etiam regia, & veſtem vxoriam ſericam & auratam, gemmaſq; etiā quas multas in *repoſtorio ſanctiore Adriani repererat: & per duos quidem menſes hæc venditio celebrata eſt: tantumq; auri redactum, vt reliquias belli Marcomanici ex ſententia perſequutus, poſtea dederit poteſtatem emptoribus, vt ſi quis vellet empta reddere atque aurum recipere, ſciret licere. Nec moleſtus vlli fuit qui vel non reddidit empta, vel reddidit. Tunc viris *claris permiſit vt eodem cultu quo & ipſe

vel* miniſteriis ſimilibus conuiuia exhiberent. In munere autem publico tam magnanimus fuit, vt centum leones vna miſſione ſimul exhiberet ſagittis interfectos. Quum igitur in amore omnium imperaſſet, atque ab aliis modo frater, modo pater, modo filius, vt cuiusque ætas ſinebat, & diceretur & amaretur, octauodecimo anno imperii ſui, ſexageſimo & primo vitæ, diem vltimum clauſit. Tantusque illius amor eo die regii funeris claruit, vt nemo illum plangendum cenſuerit; certis omnibus quod a diis commodatus, ad deos rediſſet. Denique priusquam funus conderetur, vt plerique dicunt, (quod numquam antea factum fuerat neque poſtea) ſenatus populusque, non diuiſis locis, ſed in vna ſede, propitium deum dixit. Hic ſane vir tantus & talis, ac diis vita & morte coniunctus, filium Commodum dereliquit: qui ſi felix fuiſſet, filium non reliquiſſet. Et parum ſane fuit quod illi honores diuinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit; niſi quod etiam ſacrilegus iudicatus eſt, qui eius imaginem in ſua domo non habuit, qui per fortunam vel potuit habere vel debuit. Denique hodieque in multis domibus M. Antonini ſtatuæ conſiſtunt inter deos penates. Nec deſuerunt homines qui ſomniis eum multa prædixiſſe, * augurantes futura & vera, concinuerunt. Vnde etiam templum ei * conſtitutum, dati ſacerdotes Antoniniani, & ſodales & flamines, & omnia quæ de ſacratis decreuit antiquitas. Aiunt quidam (quod veriſimile videtur) Commodum Antoninum, ſucceſſorem illius ac filiū, non eſſe de eo natum, ſed de adulterio: ac talem fabellam vulgari ſermone contexunt: Fauſtinam quondam Pii filiam, Marci vxorem, quum gladiatores tranſire vidiſſet, vnius ex his amore ſuccenſam, quum longa ægritudine laboraret, viro de amore confeſſam. Quod quum ad Chaldæos Marcus retuliſſet, illorum fuiſſe conſilium vt occiſo gladiatore, ſanguine illius ſeſe Fauſtina ſublauaret, atq; ita cum viro concumberet. Quod quum eſſet factum, ſolutum quidem amorem, natum vero Commodum gladiatorem eſſe, non principem: qui mille prope pugnas publice populo inſpectante gladiatorias Imperator exhibuit; vt in vita eius docebitur. Quod quidē veriſimile ex eo habetur, quod tam ſancti principis filius his moribus fuit quibus nullus laniſta, nullus ſcenicus, nullus harenarius, nullus poſtremo ex omnium dedecorum ac ſcelerum colluuione concretus. Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: ſiquidem Fauſtinam ſatis conſtat apud Caietam conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias elegiſſe: de* quo quū diceretur Antonino Marco, vt eam repudiaret, ſi non occideret, dixiſſe fertur, *Si vxorem dimittimus, reddamus & dotem.* Dos autem quid habebatur, niſi imperiū, quod ille ab ſocero volente Adriano adoptatus acceperat? Tantum ſane valet boni principis vita, ſanctitas, tranquillitas, pietas, vt eius famam nullius proximi decoloret inuidia. Denique Antonino, quum ſuos mores ſemper teneret, neque alicuius inſuſurratione mutaretur, non obfuit gladiator filius, vxor infamis: deus vſque etiam nunc habetur; vt* vobis ipſi ſacratiſſime Imperator Diocletiane, & ſemper viſum eſt, & videtur: qui eum inter numina veſtra, nou vt cæteros, ſed ſpecialiter veneramini; ac ſæpe dicins, vos vita & clementia tales eſſe cupere qualis fuit Marcus, etiamſi * philoſophia nec Plato eſſe poſſit, ſi reuertatur in vitam. *Et hæc quidem breuiter & congeſte ſub Marco Antonino ſunt geſta poſt fratrem. Primum corpus eius Romam deuectum eſt, & illatum maiorū ſepulcris: diuini honores decreti. * Deinde quum gratias ageret ſenatui quod fratrem conſecraſſet, occulte oſtendit, omnia bellica conſilia ſua fuiſſe quibus ſuperati ſunt Parthi. Addidit præterea quædam, quibus oſtendit nunc demum ſe quaſi a principio acturum eſſe remp. amoto eo qui remiſſior videbatur. Nec aliter ſenatus accepit quam Marcus dixerat? vt videretur gratias agere quod Verus exceſſiſſet vita. Omnibus deinde ſororibus & affinibus & libertis, iuris & honoris & pecuniæ plurimum detulit. Erat enim famæ ſuæ curioſiſſimus, & requirens ad verum quid quisque de ſe diceret, emendās quæ bene reprehenſa viderentur. Proficiſcens ad bellum Germanicum, filiam ſuam non decurſo luctus tempore, *grandæuo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit, genere Antiochenſi, nec ſatis nobili: quem poſtea bis Conſulem fecit, quum filia eius Auguſta eſſet & Auguſtæ filia. Sed has nuptias & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, inuitæ habuerunt. Quum Mauri Hiſpanias prope omnes vaſtarent, res per legatos bene geſtæ ſunt.

ſunt. Et quum per Ægyptum * Bucolici milites grauia multa feciſſent, per Auidium Caſſium retuſi ſunt; qui poſtea tyrannidem arripuit. Sub ipſis profectionis diebus in ſeceſſu Prænestino agens, filium nomine Verum Cæſarem exſecto ſub aure tubere ſeptennem amiſit: quem non plus quinque diebus luxit; * conſolatusque etiam medicos, actibus publicis ſe reddidit. Et quia ludi Iouis optimi maximi erant, interpellari eos publico luctu noluit: iuſſitque vt ſtatuæ tantummodo filio mortuo decernerentur, & imago aurea circenſibus per pompam ferenda, & vt ſaliari carmini nomen eius * inſereretur. Inſtante ſane adhuc peſtilentia, & deorum cultum diligentiſſime reſtituit; & ſeruos, quemadmodum bello Punico factum fuerat, ad militiam parauit; quos *Voluntarios* exemplo Volonum appellauit. Armauit etiam gladiatores, quos *Obſequentes* appellauit. Latrones etiam Dalmatiæ atque Dardaniæ, milites fecit. Armauit & * diocmitas. emit & Germanorum auxilia contra Germanos. Omni præterea diligentia parauit legiones ad Germanicum & Marcomanicum bellum: ac ne prouincialibus eſſet moleſtus, auctionẽ rerum aulicarum, vt diximus, fecit in foro diui Traiani; in qua præter veſtes & pocula & vaſa aurea, etiam ſigna cum tabulis magnorum artificum vendidit. Marcomanos in ipſo tranſitu Danubii deleuit, & prædam prouincialibus reddidit. Gentes omnes ab Illyrici limite vſq; [in] Galliam conſpirauerãt, vt Marcomani, Nariſci, Hermunduri; & Quadi, Sueui, Sarmatæ, Latringes, & Buri: hi aliiq; cum Victoualis, Soſibes, Sicobotes, Roxolani, Baſtarnæ, Alani, Peucini, Coſtoboci. Imminebat & Parthicum bellum & Britannicũ. Magno igitur labore etiam ſuo, gentes aſperrimas vicit, militibus ſeſe inuitantibus, ducentibus etiam exercitum legatis & præfectis prætorio: accepitque in deditionẽ Marcomanos, plurimis in Italiam traductis. Semper ſane cum optimatibus, non ſolum bellicas res, ſed etiam ciuiles, priusquam faceret aliquid, contulit. Denique ſententia illius præcipua ſemper hæc fuit; *Aequius eſt vt ego tot & talium amicorum conſilium ſequar, quam vt tot & tales amici meam vnius voluntatem ſequantur.* Sane quia durus videbatur ex philoſophiæ inſtitutione Marcus ad militiæ labores atque ad omnem vitam, grauiter carpebatur: ſed male loquentium dictis, vel litteris vel ſermone reſpondebat. Et multi nobiles bello Germanico ſiue Marcomanico, immo plurimarum gentiũ, interierunt: quibus omnibus ſtatuas in foro Vlpio collocauit. Quare amici frequenter ſuaſerunt vt a bellis diſcederet, Romam veniret: ſed ille contempſit ac perſtitit, nec prius receſſit quam omnia bella finiret. Prouincias ex proconſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares aut prætorias, pro belli neceſſitate fecit. Res etiam in Sequanis turbatas, cenſura & autoritate repreſſit. Compoſitę res in Hiſpania, quæ per Luſitaniam turbatæ erant. Filio Commodo accerſito ad limitem, togam virilem dedit: quare congiariũ populo diuiſit; & eum ante tempus * conſulem deſignauit. Si quis vmquam proſcriptus eſſet a præfecto vrbi, non libenter accepit. Ipſe in largitionibus pecuniæ publicæ parciſſimus fuit: quod laudi potius datur quam reprehenſioni: ſed tamen & bonis viris pecunias dedit, & oppidis labẽtibus auxilium tulit, & tributa vel vectigalia, vbi neceſſitas cogebat, remiſit. Abſens populi Romani voluptates curari vehementer præcepit per ditiſſimos editores. Fuit enim populo hic ſermo, quum ſuſtuliſſet ad bellum gladiatores, quod populum ſublatis voluptatibus vellet cogere ad philoſophiam. iuſſerat enim, ne * mercimonia impedirentur, tardius pantomimos exhiberi non votis diebus. De amatis pantomimis ab vxore fuit ſermo, vt ſuperius diximus: ſed hæc omnia per epiſtolas ſuas purgauit. Idem Marcus ſederi in ciuitatibus vetuit in equis ſiue vehiculis: lauacra mixta ſubmouit. Mores matronarum compoſuit * diffluentes. Et iuuenum nobilium ſacra Serapidis a vulgaritate Peluſiæ ſubmouit. Fama fuit ſane quod ſub philoſophorum ſpecie quidam remp. vexarent & priuatos: quod ille purgauit. Erat mos iſte Antonino, vt omnia crimina minore ſupplicio, quam legibus plecti ſolent, puniret: quamuis nonnumquam contra maniſeſtos & grauium criminum reos inexorabilis permaneret. Capitales cauſſas hominum honeſtorum ipſe cognouit, & quidem ſumma æquitate; ita vt prætorem reprehenderet qui cito reorum cauſſas audierat: iuberetq; illum iterum cognoſcere; dignitatis eorum intereſſe dicens, vt ab eo audirẽtur qui pro populo iudicaret. Æquitatem etiam circa captos hoſtes cuſtodiuit. Infini-

tos ex gentibus in Romano ſolo collocauit. *Fulmen de cœlo precibus ſuis contra hoſtium machinamentũ extorſit, ſuis pluuia impetrata quum ſiti laborarent. Voluit Marcomaniam, prouinciam, voluit etiã Sarmatiam facere: & feciſſet niſi Auidius Caſſius rebellaſſet ſub eodem in oriente, qui Imperatorem ſe appellauit (vt quidam dicunt) Fauſtina volente, quæ de mariti valetudine deſperaret. Alii dicunt, ementita morte Antonini, Caſſium Imperatorem ſe appellaſſe quum diuum Marcum appellaſſet. Et Antoninus quidem non eſt ſatis motus defectione Caſſii; nec [in] eius affectus ſæuiit; ſed per ſenatum hoſtis eſt iudicatus, bonaque eius proſcripta per ærarium publicum. Relicto ergo Sarmatico Marcomanicoque bello, contra Caſſium profectus eſt. Romæ turbæ etiam fuerunt, quaſi Caſſius abſente Antonino aduentaret: ſed Caſſius ſtatim interfectus eſt: caput eius allatum eſt ad Antoninũ. Marcus tamen non exſultauit interfectione Caſſii, caputque eius humari iuſſit. Mætianum etiam filium Caſſii, cui Alexandria erat commiſſa, exercitus occidit: nam & præfectum præt. ſibi fecerat: qui & ipſe occiſus eſt. In conſcios defectionis vetuit ſenatum grauiter vindicare: ſimul petiit ne quis ſenator tempore principatus ſui occideretur, ne eius pollueretur imperium: eos etiam qui deportati fuerant, reuocari iuſſit, quum pauciſſimi centuriones capite eſſent puniti. Ignouit & ciuitatibus quæ Caſſio conſenſerant: ignouit [&] Antiochenſibus qui multa in Marcum pro Caſſio dixerant: quibus & ſpectacula & conuentus publicos *tulerat, & omnium concionum genus; contra quos edictum grauiſſimum miſit. Seditioſos autem eos & oratĩo Marci indicat, indita a Mario Maximo, qua ille vſus eſt apud amicos. Deniq; noluit Antiochiam videre quum Syriam peteret: nam nec Cyprum voluit videre, ex qua erat Caſſius. Fuit Alexandriæ, clementer cum iis agens. poſtea tamen Antiochiam vidit. Multa egit cum regibus, & pacem confirmauit, ſibi occurrentibus cunctis regibus & legatis Perſarum: omnibus orientalibus prouinciis cariſſimus fuit: apud multas etiam philoſophiæ veſtigia reliquit. Apud Ægyptios ciuem ſe egit, & philoſophum in omnibus ſtudiis, templis, locis. Et quum multa Alexandrini in Caſſium dixiſſent fauſta, tamen omnib. ignouit, & filiam ſuam apud eos reliquit. Fauſtinam vxorem ſuam in radicibus montis Tauri, in vico Halale exanimatam *ſubito morbo amiſit. Petiit a ſenatu vt honores Fauſtinæ ædemq; decernerent, laudata eadem, quum tamen impudicitiæ fama grauiter laboraſſet: quæ Antoninus vel neſciuit vel diſſimulauit. Nouas puellas Fauſtinianas inſtituit in honorem vxoris mortuæ. Diuam etiam Fauſtinam a ſenatu appellatam gratulatus eſt: quam ſecum & in æſtiuis habuerat, vt Matrem caſtrorum appellaret. Fecit & coloniam vicum in quo obĩit Fauſtina; & ædem illi exſtruxit. ſed hæc poſtea ædes Heliogabalo dedicata eſt. Ipſum Caſſium pro clementia occidi paſſus eſt, non occidi iuſſit. Deportatus eſt Heliodorus filius Caſſii, & alii liberum exſilium acceperunt cum bonorum parte. Filii autem Caſſii & *amplius media parte acceperunt paterni patrimonii, & auro atque argento adiuti, mulieres autem etiam ornamentis; ita vt Alexandria filia Caſſii, & *Druncianus gener, liberam vagandi poteſtatem haberent, commendati amitæ marito. Doluit denique Caſſium exſtinctum, dicens voluiſſe ſe ſine ſenatorio ſanguine imperium tranſigere. Orientalibus rebus ordinatis, Athenis fuit, & *inter alia Ceteris templum adiit, vt ſe innocentem probaret; & ſacrarium ſolum ingreſſus eſt. Reuertens ad Italiam nauigio, tempeſtatem grauiſſimam paſſus eſt. Per Brundiſium veniens in Italiam, *togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe iuſſit: nec vnquã ſagati fuerunt ſub eo milites. Romam vt venit [cum Commodo filio ſuo, quem iam, vt diximus, Cæſarem fecerat] triumphauit. Exinde Lauiniũ profectus eſt. Commodum deinde ſibi collegam in tribunitiam poteſtatem iunxit: congiarium populo dedit, & ſpectacula mirifica: dein ciuilia multa correxit. Gladiatorii muneris *ſumptus modum fecit. Sententia Platonis ſemper in ore illius fuit, *Florere ciuitates, ſi aut philoſophi imperarent, aut imperatores philoſopharentur.* Filio ſuo *Brutii Præſentis filiam iunxit, nuptiis celebratis exemplo priuatorum. quare etiam congiarium dedit populo. Deinde ad conficiendum bellum conuerſus, in adminiſtratione eius belli obiit, labentibus iam filii moribus ab inſtituto ſuo. Triennio bellum poſtea cum Marcomanis, Hermunduris, Sarmatis, Quadis etiam egit: & ſi anno vno ſuperfuiſſet,

fuiſſet, prouinclas ex his feciſſet. Ante biduum quam exſpiraret, admiſſis amicis dicitur oſtendiſſe ſententiã de filio eamdem quam Philippus de Alexandro, quum de hoc male ſentiret; addens, minime ſe* ægre ferre, filium ſuperſtitem relinquens. nam iam Commodus turpem ſe & cruentum oſtentabat. Mors autem talis fuit: Quum ægrotare cœpiſſet, filium aduocauit, atq; ab eo primum petiit vt belli reliquias non contemneret, ne videretur remp. prodere: & quũ filius ei reſpondiſſet, cupere ſe primum ſanitatem, vt vellet permiſit; petens* tamen vt exſpectaret paucos dies, aut ſimul proficiſceretur. Deinde abſtinuit cibo potuque, mori cupiens, auxitque morbum. Sexta die vocatis amicis, & ridens res humanas, mortem autem contemnens, ad amicos dixit, *Quid me fletis, & non magis de peſtilentia & communi morte cogitatis?* Et quum illi vellent recedere, ingemiſcens ait, *Si iam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens.* Et quum ab eo quæreretur cui filium cõmendaret, ille reſpõdit; *Vobis; ſi dignus fuerit; & diis immortalibus.* Exercitus cognita mala valetudine, vehementiſſime dolebant, quia illum vnice amauerunt. Septimo die grauatus eſt, & ſolum filium admiſit: quem ſtatim dimiſit, ne in eum morbus transiret. Dimiſſo filio, caput operuit, quaſi volens dormire: ſed nocte animam efflauit. *Fertur filium mori voluiſſe, quum eum talem videret futurũ qualis exſtitit poſt eius mortem; ne, vt ipſe dicebat, ſimilis Neroni, Caligulæ & Domitiano eſſet. Crimini ei datũ eſt quod adulteros vxoris promouerit, Tertullum & * Vtilium & Orphitum & Moderatum, ad varios honores: quum Tertullum etiam prandentem cum vxore deprehenderit. de quo mimus in ſcena præſente Antonino dixit, quum ſtupidus nomen adulteri vxoris a ſeruo quæreret, & ille diceret *ter Tullus*, & adhuc ſtupidus quæreret, reſpondit ille, *iam tibi* dixi, Tertullus dicitur*. Et de hoc quidem multa populus, multa [etiam] alii dixerunt, patientiã Antonini incuſantes. Ante tempus ſane mortis, prius quam ad bellum Marcomanicum rediret, in Capitolio iurauit, nullũ ſenatorem ſe ſciente occiſum; quum etiam *rebelles dixerit ſe ſeruaturum fuiſſe, ſi ſciſſet. Nihil etiam magis & timuit & deprecatus eſt quam *auaritiæ famam: de qua ſe multis epiſtolis purgat. Dederunt ei vitio quod & fictus fuiſſet, nec tam ſimplex quam videretur, aut quam vel Pius vel Verus fuiſſet. Dederunt etiam crimini [quod liberti multum potuere ſub eo & Vero, maxime Geminas & Agaclytus; &] quod aulicam arrogantiam confirmauerit, ſubmouendo amicos a ſocietate communi & a conuiuiis. Parentibus conſecrationẽ decreuit. Amicos parentũ etiam mortuos ſtatuis ornauit. Suffragatoribus non cito credidit, ſed ſemper diu quæſiuit quod erat verum. Eniſa eſt Fabia vt Fauſtina mortua in eius matrimonium coiret. ſed ille concubinam ſibi aſciuit procuratoris vxoris ſuæ filiam, ne tot liberis *ſuperduceret nouercam.

IVLII CAPITOLINI,
VERVS IMPERATOR,
AD DIOCLETIANVM AVG.

SCio pleroſq; ita vitam Marci ac Veri, litteris atq; hiſtoriæ dedicaſſe, vt priorem Verum intimandum legentibus darent; non imperandi ſequutos ordinem, ſed viuendi. Ego vero quod prior Marcus imperare cœpit, deinde Verus, qui ſuperſtite petiit Marco; priorẽ Marcum, dehinc Verum credidi celebrandum. Igitur *L. Ceionius Aelius Commodus Verus Antoninus*, qui ex Adriani voluntate *Aelius* appellatus eſt, ex Antonini coniunctione *Verus* & *Antoninus*: neq; inter bonos neq; inter malos principes ponitur; quem conſtat non* inhorruiſſe vitiis, nec abundaſſe virtutibus: vixiſſe deinde non in* libero principatu, ſed ſub Marco in ſimili ac pari maieſtatis imperio. a cuius ſecta, laſciuia morum & vitæ licentioris nimietate diſſenſit. erat enim morum ſimpliciũ, & qui adumbrare nihil poſſet. Huic naturalis pater fuit L. Aelius Verus; qui ab Adriano adoptatus, primus *Cæſar* eſt dictus, & in eadem ſtatione conſtitutus periit. Aui ac proaui, & item maiores plurimi, conſulares. Natus eſt Lucius Romæ in prætura patris ſui, XVIII Calend. Ianuarias,

die quo & Nero qui rerum potitus eſt. Origo eius paterna, pleraq; ex Etruria fuit; materna, ex Fauentia. Hac proſapia genitus, patre ab Adriano adoptato, in familiam *Æliam deuenit: mortuoque patre Cæſare, in Adriani familia remanſit, a quo, Aurelio datus eſt adoptandus, quum ſibi ille Pium filium, Marcum nepotem eſſe voluiſſet; poſteritati ſatis prouidens; & ea quidem lege, vt filiam Pii Verus acciperet: quæ data eſt Marco idcirco, quia hic ad hoc impar videbatur ætate; vt in Marci vita expoſuimus. Duxit autem vxorem Marci filiam Lucillam: educatus eſt in domo Tiberiana. Audiuit Scaurum grammaticum Latinum, Scauri filium, qui grammaticus Adriani fuit: Græcos, Telephum, Hephæſtionem, Harpocrationem: rhetores, Apollonium, Celerem Caninium, Herodem Atticum: Latinum, Cornelium Frontonem: philoſophos, Apollonium & Sextum. Hos omnes amauit vnice, atque ab his inuicem dilectus eſt; nec tamen ingenioſus ad litteras. Amauit autem in pueritia verſus facere; poſt, orationes: & melior quidem orator fuiſſe dicitur quam poeta: imo (vt verius dicam) peior poeta quam rhetor. Nec deſunt qui dicant eum adiutum ingenio amicorum, atque ab aliis ei illa ipſa, qualiacumque ſunt, ſcripta. Siquidem multos diſertos & eruditos ſemper ſecum habuiſſe dicitur. Educatorem habuit Nicomedem. Fuit voluptarius & nimis lætus; & omnibus deliciis, ludis, iocis decenter aptiſſimus. Poſt ſeptimũ annum in familiam Aureliam traductus, Marci moribus & autoritate formatus eſt. Amauit venatus, palæſtras, & omnia exercitia iuuentutis. Fuitq; priuatus in domo imperatoria viginti & tribus annis. Qua die togam virilem Verus accepit, Antoninus Pius ea occaſione qua patris templũ dedicabat, populo liberalis fuit: mediusq; inter Pium & Marcum idem reſedit, quum quæſtor populo munus daret. Poſt quæſturã ſtatim conſul eſt factus cum* Sexulio Laterano: interiectis annis, cum Marco fratre iterum factus eſt conſul. Diu autem & priuatus fuit, & ea honorificẽtia caruit qua Marcus ornabatur. Namq; in ſenatu ante quæſturã non ſedit: neq; in itinere cum patre, ſed cum præfecto prætorii vectus eſt: nec aliud ei honorificentiæ ad nomen adiunctũ eſt quam quod Auguſti filius appellatus eſt. Fuit ſtudioſus etiam circenſiũ, haud aliter quam gladiatorii muneris. Hic quum tantis deliciarũ & luxuriæ quateretur erroribus, ab Antonino videtur ob hoc retentus, quod eum pater ita in adoptionẽ Pii transire iuſſerat vt nepotẽ appellaret: cui, quantum videtur, fidem exhibuit, non amorem. Amauit tamẽ Antoninus Pius ſimplicitatem ingenii, puritatemq; viuendi: hortatusq; eſt vt imitaretur & fratrem. Defuncto Pio, Marcus in eum omnia contulit, *participatu etiam imperatoriæ poteſtatis indulto; ſibiq; conſortem fecit, quum illi ſoli ſenatus detuliſſet imperiũ. Dato igitur imperio, & indulta tribunitia poteſtate, *proconſulatus etiam honore delato, *Verum* vocari præcepit, ſuum in eum transferens nomen, quũ ante *Commodus* vocaretur. Lucius quidẽ Marco vicem reddens, ſi ſuſciperet, obſequutus vt legatus proconſuli, vel præſes imperatori iam primũ quũ Marcus pro ambobus ad milites eſt loquutus; & *pro conſenſus imperio grauiter ſe & ad Marci mores egit. Vbi vero in Syriam profectus eſt, non ſolum licentia vitæ liberioris, ſed etiam adulteriis & iuuentutis amoribus infamatus eſt. Siquidem tantę luxurię fuiſſe dicitur, vt etiam poſteaquã de Syria rediit, popinam domi inſtituerit; ad quam poſt conuiuium Marci diuertebat, miniſtrantibus ſibi omni genere turpium perſonarũ. Fertur & nocte perpeti alea luſiſſe, quũ in Syria concepiſſet id vitium: atq; in tantum vitiorũ *Caianorum & Neronianorum ac Vitellianorum fuiſſe æmulũ, vt vagaretur nocte per tabernas ac lupanaria, obtecto capite cucullione vulgari viatorio, & commiſceretur cum triconibus, & committeret rixas, diſſimulans quis eſſet: ſæpeq; afflictũ liuida facie rediſſe, & in tabernis agnitum quum ſeſe abſconderet. Iaciebat & nummos in popinas maximos; quibus calices frangeret. Amauit & aurigas, praſino fauens. Gladiatorum etiam frequentius pugnas in conuiuio habuit, trahens cœnam in noctem; & in toro conuiuali condormiens, ita vt leuatus cum ſtromatibus in cubiculum perferretur. Somnii fuit permodici, digeſtionis facillimæ. Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens, diſſimulabat rem, pudore illo, ne reprehenderet fratrem. Et notiſſimum eius quidẽ fertur tale conuiuiũ, in quo *primum duodecim accubuiſſe dicitur; quum ſit notiſſimũ dictum de numero conuiuarum, *Septem, conuiuium; nouem vero conuitium.* donatos

autem

autem pueros decoros, qui miniſtrabant ſingulis: donatos etiã ſtructores & lances ſingulis quibusq;: donata & viua animalia, vel cicurũ vel ferarũ aulum vel quadrupedum quorũ cibi appoſiti erant. donatos etiam calices ſingulis per ſingulas potiones, murrhinos & cryſtallinos Alexandrinos, *ac quotiens bibitũ eſt. data etiam aurea atq; argentea pocula & gemmata. Coronas quinetiam datas, lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus. Data & vaſa aurea cum vnguentis ad ſpeciem alabaſtrorũ. data & vehicula cum mulabus ac mulionibus, cum iuncturis argenteis; vt ita de conuiuio redirent. Omne autem conuiuiũ æſtimatum dicitur ſexagies [centenis] milibus I. I. S. Hoc conuiuium poſteaquam Marcus audiuit, ingemuiſſe dicitur, & doluiſſe publicum fatum. Poſt conuiuium luſum eſt teſſeris vſq; ad lucem. Et hæc quidem poſt Parthicum bellum; ad quod eum miſiſſe dicitur Marcus, ne vel in vrbe ante oculos omniũ peccaret, vel vt parcimoniã peregrinatione addiſceret, vel vt timore bellico emendatior rediret, vel vt ſe Imperatorem eſſe cognoſceret. Sed quantũ profecerit, cum alia vita, rum hæc quam narrauimus cœna monſtrauit. Circenſium tantã curã habuit, vt frequenter prouincialibus litteras cauſſa circenſium & miſerit & acceperit. Deniq; etiã præſens & cum Marco ſedens, multas a Venetianis eſt paſſus iniurias, quod turpiſſime contra eos faueret. Nam & volucri equo praſino aureum ſimulacrũ fecerat, quod ſecum portabat. cui quidẽ paſſas vuas & nucleos in vicem hordei in præſepe ponebat; quem ſagis fuco tinctis coopertum, in Tiberianã ad ſe adduci iubebat. cui mortuo ſepulcrum in Vaticano fecit. In huius equi gratiam primum ceperunt *equi aurei vel *brauia poſtulari: In tanto autem equus ille honore fuit, vt ei a populo *praſinianorum ſæpe modius aureorum poſtularetur. Profectũ eum ad Parthicum bellum, Marcus Capuam proſequutus eſt. Quumq; inde per omnium villas ſe ingurgitaret, morbo implicitus, apud Canuſium ægrotabat: quo ad eum viſendum frater contendit. Multa in eius vita ignaua & ſordida, etiã belli tempore, deteguntur. Nam quum interfecto legato, cæſis legionibus, Syriis defectionem cogitantibus, oriens vaſtaretur, ille in Apulia venabatur: & apud Corinthũ & Athenas inter ſymphonias & cantica nauigabat: & per ſingulas maritimas ciuitates Aſiæ, Pamphyliæ, Ciliciæq; clariores, voluptatibus immorabatur. Antiochiã poſteaquã venit, ipſe quidem ſe luxuriæ *dedit: duces autem confecerunt Parthicum bellum Statius Priſcus, & Auidius Caſſius, & Marcius Verus per quadriennium: ita vt Babylonem & Mediam peruenirent, & Armeniam vindicarent: partumq; eſt ipſi nomen *Armenici, Parthici, Medici*; quod etiam Marco Romæ agenti delatum eſt. Egit autem per quadriennium Verus hiemem Laodiceæ, æſtatem apud Daphnen; reliquã partem Antiochiæ. Riſui fuit omnibus Syris, quorum multa ioca in theatro in eum dicta exſtãt. Vernas in tricliniũ Saturnalibus & diebus feſtis ſemper admiſit. Ad Euphratem tamen impulſu comitum ſuorum ſecundo profectus eſt. Epheſum etiã rediit, vt Lucillam vxorem miſſam a patre Marco ſuſciperet: & idcirco maxime, ne Marcus cum ea in Syriam veniret, ac flagitia eius agnoſceret. Nam ſenatui Marcus dixerat, ſe filiam in Syriam deducturum. Confecto ſane bello, regna regibus, prouincias vero comitibus ſuis regendas dedit. Romam inde ad triumphum inuitus, quod Syriam quaſi regnum ſuum relinqueret, rediit; & pariter cum fratre triumphauit, ſuſceptis a ſenatu nominibus quę in exercitu acceperat. Fertur præterea ad amicę vulgatis arbitrium in Syria poſuiſſe barbã. vnde in eum a Syris multa ſunt dicta. Fuit eius fati, vt in eas prouincias per quas rediit, Romam vſque, luem ſecum deferre videretur. Et nata fertur peſtilentia in Babylonia: vbi de templo Apollinis, ex arcula aurea quam miles forte inciderat, ſpiritus peſtilens euaſit: atq; inde Parthos orbemq; compleſſe. & hoc non Lucii Veri vitio, ſed Caſſii, a quo contra fidem Seleucia, quæ vt amicos milites noſtros receperat, expugnata eſt. quod quidem inter cæteros etiam Quadratus belli Parthici ſcriptor, incuſatis Seleucenis qui fidẽ primi ruperant, purgat. Habuit hãc reuerentiã Marci Verus, vt nomina quę ſibi delata fuerant, cum fratre communicaret die triumphi, quẽ pariter celebrarunt. Reuerſus a Parthico bello, minore circa fratrem cultu fuit Verus. Nam & libertis inhoneſtius indulſit, & multa ſine fratre diſpoſuit. His acceſſit quod, quaſi reges aliquos ad triumphũ adduceret, ſic hiſtriones eduxit e Syria: quorum præcipuus fuit *Maximinus, quem Paridis nomine

nuncupauit. Villam præterea exſtruxit in via Clodia famoſiſſimam, in qua permultos dies & ipſe ingenti luxuria debacchatus eſt cum libertis ſuis & amicis parib*; quorum præſentiæ nulla inerat reuerentia. Et Marcum rogauit: qui venit, vt fratri venerabilem morum ſuorum & imitandam oſtenderet ſanctitudinem: & quinq; diebus In eadem villa reſidens, cognitionibus continuis operam dedit, aut conuiuante fratre, aut conuiuia comparante. Habuit &* Agrippum hiſtrionem, cui cognomentum erat Memphi; quem & ipſum e Syria veluti tropæum Parthicum adduxerat; quem Apolauſtum nominauit. Adduxerat ſecũ & fidicinas & tibicines & hiſtriones, ſcurrasq; mimarios & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate: prorſus vt videretur bellum non Parthicum ſed hiſtrionicum confeciſſe. Et* hæc vitæ diuerſitas atq; alia multa, inter Marcum & Verum ſimultates feciſſe, non * aperta veritas indicabat, ſed occultus rumor * inſuſurrabat. Verum illud præcipuum, quod quum Libonem quemdã patruelem ſuum Marcus legatum in Syriam miſiſſet, atq; ille ſe inſolentius quam * verecundius ſenator efferret, dicens, ad * fratrem ſe ſcripturum eſſe ſiquid forte dubitaret, nec Verus præſens pati poſſet, ſubitoq; morbo notis prope veneni exiſtentibus interiſſet, viſum eſt nonnullis, non tamen* Marco, quod eius fraude putaretur occiſus. Quæ res ſimultatum auxit rumorem. Liberti multum potuerunt apud Verum, vt in vita Marci diximus, Geminas & Agaclytus; cui dedit inuito Marco Libonis vxorem. denīq; nuptiis * ab Vero celebratis, Marcus conuiuio[non]interfuit. Habuit & alios libertos Verus improbos, *Codem & Eclectum, ceteroſque: quos omnes Marcus poſt mortem Veri, ſpecie honoris abiecit, Eclecto retento, qui poſtea Commodũ filium eius occidit. Ad bellum Germanicum (quod Marcus nollet Lucium ſine ſe vel ad bellũ mittere, vel in vrbe dimittere cauſa luxuriæ) ſimul profecti ſunt, atq; Aquileiam venerunt: inuitoque Lucio Alpes transgreſſi; quum Verus apud Aquileiam tantum vectatus conuiuatusque eſſet, Marcus autem omnia proſpexiſſet. De quo bello quid per legatos barbarorũ pacem petentium, quid per duces noſtros geſtum ſit, in Marci vita pleniſſime diſputatum eſt. Compoſito autem bello in Pannonia, vrgente Lucio Aquileiam rediret, quod vrbanas deſiderabat Lucius voluptates, in vrbem deſtinatus eſt: ſed non longe ab Altino, ſubito in vehiculo morbo quem apoplexin vocant, correptus Lucius, depoſitus e vehiculo, detracto ſanguine Altinum perductus, quum triduo mutus vixiſſet, apud Altinum perit. Fuit ſermo quod & ſocrum Fauſtinam inceſtaſſet. Et dicitur Fauſtinæ ſocrus dolo, aſperſis oſtreis veneno, exſtinctus eſſe: idcirco quod conſuetudinem quam cum matre habuerat, filiæ prodidiſſet: quamuis & illa fabula quæ in Marci vita poſita eſt, abhorrens a talis viri vita, ſit exorta: quum multi etiam vxori eius, flagitium mortis aſſignent, idcirco quod Fabiæ nimium indulſerat Verus: cuius potentiã vxor Lucii vel Marci ferre non poſſet. Tanta ſane familiaritas inter Lucium & Fabiam ſororem fuit, vt hoc quoque vſurpauerit rumor, quod inierunt conſilium ad Marcum e vita tollendum. Idque quum eſſet per Agaclytum libertum proditum Marco, ante aduentum, Lucium Fauſtina nece præuenerat. Fuit decorus corpore, vultu gemmatus, barba prope barbarice demiſſa procerus, & fronte in ſupercilia adductiore venerabilis. Dicitur ſane tantã habuiſſe curam flauentium capillorum, vt capiti auri ramenta reſpergeret, quo magis coma illuminata flaneſceret. Lingua impedirior fuit; aleæ cupidiſſimus, vitæ ſemper luxurioſæ, atq; in pluribus Nero, præter crudelitatem & ludibria. Habuit inter alium luxuriæ apparatum calicem cryſtallinum nomine Volucrem, ex eius equi nomine quem dilexit, humanæ potionis modum ſupergreſſum. Vixit annis quadraginta duobus. Imperauit cum fratre annis vndecim. Illatumque eius corpus eſt Adriani ſepulcro; in quo & Cæſar pater eius naturalis ſepultus eſt. Nota eſt fabula quam Marci non capit vita, quod partem vuluæ veneno illitam, quum eam exſecuiſſet cultro vna parte venenato, Marcus Vero porrexit: ſed hoc nefas eſt de Marco putari, quamuis Veri & cogitata & facta mereantur: quod nos non in medio relinquimus, ſed* totam purgatam confutatamque reſpuimus; quum adhuc poſt Marcum, præter veſtram clementiam, Diocletiane Auguſte, Imperatorem talem nec adulatio videatur potuiſſe confingere.

VVLCATII GALLICANI V. C.

AVIDIVS CASSIVS,

AD DIOCLETIANVM AVG.

AVIDIVS CASSIVS, vt quidam volunt, ex familia Caſſiorum fuiſſe dicitur; per matrem tamen: *auo genitus Auidio Seuero; qui ordines duxerat, & poſt ad ſummas dignitates peruenerat. cuius Quadratus in hiſtoriis meminit: & quidem grauiter; quum illum ſummum virum & neceſſarium reipubl. aſſerit, & apud ipſum Marcum præualidum. nam iam eo imperante periſſe fatatali ſorte perhibetur. Hic ergo Caſſius, ex familia (vt diximus) Caſſiorum qui in C. Iulium conſpirauerant, oderat tacite principatum, nec ferre poterat imperatoriũ nomen: dicebatque eſſe grauius nomen imperii, quod non poſſet e repubI. tolli niſi per alterum imperatorem. Denique tentaſſe in pueritia dicitur extorquere etiam Pio principatum; ſed per patrem virum ſanctum & grauem, affectationem tyrannidis latuiſſe, habitum tamen ſemper ducibus ſuſpectum. Vero autem illum paraſſe inſidias, ipſius Veri epiſtola indicat quam inſerui. Ex epiſtola Veri: *Auidius Caſſius auidus eſt imperii; quantum & mihi videtur, & iam inde ſub auo meo patre tuo innotuit: quem velim obſeruari iubeas. Omnia ei noſtra diſplicent: opes non mediocres parat, litteras noſtras ridet. Te philoſopham aniculam, me luxurioſum morionem vocat. Vide quid agendum ſit: ego hominem non odi: ſed vide ne tibi & liberis tuis non bene conſulas, quum tales inter præcinctos habeas qualem milites libenter audiunt, libenter vident.* Reſcriptum Marci de Auidio Caſſio: *Epiſtolam tuam legi, & ſollicitam potius quam imperatoriam, & non noſtri temporis. Nam ſi ei diuinitus debetur imperium, non poterimus interficere, etiamſi velimus. Scis enim proaui tui dictum*, Succeſſorem ſuum nullus occidit. *ſin minus, ipſe ſponte ſine noſtra crudelitate fatales laqueos inciderit. Adde quod non poſſumus reum facere quem nullus accuſat, & (vt ipſe dicis) milites amant. Deinde in cauſſis maieſtatis hæc natura eſt, vt videantur vim pati etiam quibus probatur. Scis enim ipſe quid auus tuus Adrianus dixerit*, Miſera conditio imperatorum, quibus de affectata tyrannide niſi occiſis non poteſt credi. *Eius autem exemplum ponere quam Domitiani, qui hoc primus dixiſſe fertur, malui. Tyrannorum enim etiam bona dicta non habent tantum auctoritatis, quantum debent. Sibi ergo habeat ſuos mores; maxime quum bonus dux ſit & ſeuerus, & fortis, & reipubl. neceſſarius. Nam quod dicis, liberis meis cauendum eſſe morte illius, plane liberi mei pereant ſi magis amari merebitur Auidius quam illi. & ſi reipubl. expedit Caſſium viuere quam liberos Marci.* Hæc de Caſſio Verus, hæc Marcus. Sed nos hominis naturam & mores breuiter explicabimus. Neque enim plura de his ſciri poſſunt quorum vitam illuſtrare nullus audet, eorum cauſa a quibus oppreſſi fuerint. Addemus autem quemadmodum ad imperium venerit, & quemadmodum ſit occiſus, & vbi victus. Propoſui enim Diocletiane Auguſte, omnes qui *Imperatorum nomen ſiue iuſte ſiue iniuſte habuerunt, in litteras mittere; vt omnes purpuratos Auguſtos cognoſceres. Fuit his moribus vt nonnumquam trux & aſper videretur, aliquando mitis & lenis; ſæpe religioſus, alias contemptor ſacrorum; auidus vini, *interim abſtinens; cibi appetens, & inediæ patiens; veneris cupidus, & caſtitatis amator. Nec defuere qui illum *Catilinam* vocarent; quum & ipſe ſe ita gauderet appellari, addens futurum ſe Sergium, ſi dialogiſtam occidiſſet; Antoninum hoc nomine ſignificans: qui tantum enituit in philoſophia, vt iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nequid fatale proueniret, rogatus ſit non adulatione ſed ſerio, vt præcepta philoſophiæ ederet: nec ille timuit, ſed per ordinẽ paræneſeos, hoc eſt præceptionum, per triduum diſputauit. Fuit præterea diſciplinæ militaris Auidius Caſſius tenax, & qui ſe *Marium* dici vellet. Quoniam de ſeueritate illius dicere cœpimus, multa exſtãt crudelitatis potius quam ſeueritatis eius indicia. Nam primũ milites qui aliquid prouincialibus *tuliſſent per vim, in illis ipſis locis in quib. peccauerant, in crucem ſuſtulit. Primus etiam id ſupplicii genus inuenit, vt ſtipitem gran-

dem poneret pedum octoginta & centum, *id eſt materiã, & a ſummo vſq; ad imum damnatos ligaret; & ab imo focum apponeret, incenſiſque aliis alios fumi cruciatu, timore etiam alios necaret. Idem denos catenatos in profluentem mergi iubebat, vel in mare. Idem multis deſertoribus manus excidit, aliis crura incidit ac poplites; dicens maius exemplum eſſe viuentis miſerabiliter crimino ſi, quam occiſi. Quum exercitum duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria centurionibus ſuis auctoribus, tria milia Sarmatarum negligentius agentiũ in Danubii ripis occidiſſent, & cum præda ingenti ad eum rediſſent, ſperãtibus centurionibus præmium, quod perparua manu tantum hoſtiũ, ſegnius agentibus tribunis & ignorantibus, occidiſſent, rapi eos iuſſit & in crucem tolli, ſeruiliq; ſupplicio affici; quod exemplũ non exſtabat: dicens euenire potuiſſe vt eſſent inſidię, ac periret Romani imperii reuerentia. Et quum ingens ſeditio in exercitu exorta eſſet, proceſſit nudus, campeſtri ſolo tectus; & ait: *Percutite* (inquit) *me, ſi audetis; & corruptæ diſciplinæ facinus addite.* Tunc conquieſcentibus cunctis meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum diſciplinæ Romanis addidit, tantum terroris barbaris iniecit, vt pacem annorum centum ab Antonino abſente peterent: ſiquidem viderant damnatos Romani ducis iudicio etiam eos qui contra fas vicerant. De hoc multa grauia contra militum licentiam facta inueniuntur apud Æmilium Parthenianum; qui affectatores tyrannidis iam inde a veteribus hiſtoriæ tradidit. Nam & virgis * cæſos in foro & in mediis caſtris, ſecuri percuſſit, qui ita meruerunt; & manus multis amputauit. Et præter laridum ac * bucellatum atque acetum, militem in expeditione [quidquam] portare prohibuit: & ſi aliud quippiam reperit, luxuriem non leui ſupplicio affecit. Extat de hoc epiſtola diui Marci ad præfectum ſuum talis: *Auidio Caſſio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuria, & Daphnicis moribus agentes: quas totas excaldantes ſe reperiſſe Caſonius Vectilianus ſcripſit. & puto me non erraſſe; ſiquidem & tu notum habeas Caſſium, hominem Caſſianæ ſeueritatis & diſciplinæ. neque enim milites regi poſſunt niſi in vetere diſciplina. Scis enim verſum a bono poeta dictum & omnibus frequentatum*, Moribus antiquis res ſtat Romana virisque. *Tu tantum fac adſint legionibus abunde commeatus. quos (ſi bene Auidium noui) ſcio non perituros.* Præfecti ad Marcum: *Recte conſuluiſti, mi domine; quod Caſſium præfeciſti Syriacis legionibus. Nihil enim tam expedit quã homo ſeuerior Græcanicis militib. Ille ſane omnes excaldationes, omnes flores de capite, collo, & ſinu, militi excutiet. Annona militaris omnis parata eſt, neq; quidquã deeſt ſub bono duce: non enim multum aut quæritur aut impeditur. Nec fefellit de ſe iudicium habitum.* Nam ſtatim & ad ſigna edici iuſſit, & programma in parietibus fixit, vt ſiquis cinctus inueniretur apud Daphnen, diſcinctus rediret. Arma militum ſeptima die ſemper reſpexit, veſtimenta etiam & calciamenta & ocreas: delicias omnes de caſtris ſubmouit: iuſſitque eos hyemem ſub pellibus agere, niſi corrigerent ſuos mores: & egiſſent, niſi honeſtius vixiſſent. Exercitium ſeptimi diei fuit omnium militum, ita vt ſagittas mitterent & armis luderent. Dicebat enim, miſerum eſſe, quum exercerentur athletæ, venatores & gladiatores, non exerceri milites: quibus minor eſſet futurus labor, ſi conſuetus eſſet. Ergo correcta diſciplina, & in Armenia & in Arabia & in Ægypto res optime geſſit: amatusque eſt ab omnibus orientalibus, & ſpeciatim ab Antiochenſibus: qui etiam imperio eius conſenſerunt; vt docet Marius Maximus in vita diui Marci. Nam & quum Bucolici milites per Ægyptum grauia multa facerent, ab hoc retuſi ſunt; vt idem Marius Maximus refert in eo libro quem ſecundum de vita * Marci & Antonini edidit. Hic Imperatorem ſe in oriente appellauit, vt quidam dicunt, Fauſtina volente; quæ valetudini Marci iam diffidebat, & timebat ne infantes filios tueri ſola non poſſet, atque aliquis exſiſteret qui capta ſtatione regia infantes de medio tolleret. Alii autem dicunt hanc artem adhibuiſſe militibus & prouincialibus Caſſium contra Marci amorem, vt ſibi poſſet conſentiri; *quo diceret Marcum diem ſuum obiiſſe. Nam & Diuum eum appellaſſe dicitur; vt deſiderium illius leniret. Imperatorio * nomine quum proceſſiſſet, eum qui ſibi aptauerat ornamenta regia, ſtatim præfectum prætorii fecit; qui & ipſe occiſus eſt, Antonino inuito, ab exercitu: qui & Metianum, cui erat commiſſa Alexandria, quique conſenſerat ſpe participatus Caſſio, inuito atque ignorante Antonino, interemit.

Nec

Nec tamen Antoninus grauiter eſt iratus, rebellione cognita; nec in eius liberos aut affectus ſæuiit. Senatus illū hoſtē appellauit, bonaq; eius proſcripſit; quæ Antoninus in priuatum ærarium congeri noluit. quare ſenatu præcipiente in ærarium publicū ſunt relata. Nec Romæ terror defuit, quum quidā Auidium Caſſium dicerent, abſente Antonino, qui niſi a voluptariis vnice amabatur, Romam eſſe venturum, atq; vrbem tyrannice direpturum; maxime ſenatorum cauſa, qui eum hoſtem iudicauerant bonis proſcriptis. Et amor Antonini hoc maxime enituit, quod conſenſu omnium, præter Antiochenſes, Auidius interemptus eſt: quem quidē occidi non iuſſit, ſed paſſus eſt; quum apud cunctos clarum eſſet, ſi poteſtatis ſuæ fuiſſet, parſurū illi fuiſſe. Caput eius ad Antoninum quum delatum eſſet, ille non exſultauit, non elatus eſt: ſed etiam doluit ereptam ſibi eſſe occaſionem miſericordiæ, quum diceret, ſe viuum illum voluiſſe capere, vt illi exprobraret beneficia ſua, eumq; ſeruaret. Denique quum quidam diceret, reprehendendum Antoninum quod tam mitis eſſet in hoſtem ſuum, eiusque liberos & affectus, atq; omnes quos conſcios tyrannidis repeniſſet, addente illo qui reprehendebat, *Quid ſi ille feciſſet?* dixiſſe dicitur, *Non ſic deos coluimus, nec ſic viuimus, vt ille nos vinceret.* Enumerauit deinde, omnes principes qui occiſi eſſent, habuiſſe cauſſas quibus mererentur occidi; nec quemquā facile bonū vel victum a tyranno vel occiſum; dicens, meruiſſe Neronem, debuiſſe Caligulam; Othonem & Vitelliū nec imperare voluiſſe. Nam de *Pertinace & Galba patia ſentiebat, quum diceret, *In Imperatore auaritiam eſſe acerbiſſimum malum.* Denique non Auguſtum, non Traianum, non Adrianum, non patrem ſuum, a rebellibus potuiſſe ſuperari; quum & multi fuerint, & ipſis *vel inuitis vel inſciis exſtincti. Ipſe autē Antoninus a ſenatu petiit ne grauiter in conſcios defectionis animaduerteretur, eo ipſo tempore quo rogauit ne quis ſenator temporibus ſuis capitali ſupplicio afficeretur: quod illi maximum amorem conciliauit. Deniq; pauciſſimis centurionibus punitis, deportatos reuocari iuſſit. Antiochenſibus, qui Auidio Caſſio conſenſerant; ſed & aliis ciuitatibus quæ illum iuuerant, ignouit: quum primo Antiochenſibus grauiter iratus eſſet, hisq; ſpectacula ſuſtuliſſet & multa alia ciuitatis ornamenta; quæ poſtea reddidit. Filios Auidii Caſſii, Antoninus Marcus parte media paterni patrimonii donauit; ita vt filias eius auro, argento, & gemmis honeſtaret. Nam & Alexandriæ filiæ Caſſii & genero Druentiano, liberā euagandi vbi vellent poteſtatē dedit: vixeruntq; non quaſi tyranni pignora, ſed quaſi ſenatorii ordinis in ſumma ſecuritate: quum illis etiam in lite obiici fortunā propriæ vetuiſſet domus, damnatis aliquibus ob iniuriam * quod in eos petulantes fuiſſent; quos quidem amitæ ſuæ marito cōmendauit. Si quis autem omnem hanc hiſtoriam ſcire deſiderat, legat Marii Maximi ſecundū librum De vita Marci, in quo ille ea dicit quæ ſolum Marcus mortuo iam Vero egit. tunc enim Caſſius rebellauit; vt probat epiſtola miſſa ad Fauſtinā; cuius hoc exemplum eſt: *Verus mihi de Auidio verum ſcripſerat, quod cuperet imperare. Audiſſe enim te arbitror *quod aruſcatores de eo nuntiarent. Veni igitur in Albanum, vt tractemus omnia diis volentibus, nihil timens.* Hic autē apparet, Fauſtinam iſta neſciſſe; quū dicat Marius, infamari eam cupiens, quod ea conſcia Caſſius imperium ſumpſiſſet. Nam & ipſius epiſtola exſtat ad Verum, qua vrget Marcum vt in eum grauiter vindicet. Exemplum epiſtolæ Fauſtinæ ad Marcum: *Ipſa in Albanum cras, vt iubes, mox veniam: tamen iam hortor vt, ſi amas liberos tuos, iſtos *rebelliones acerrime proſequaris. Male enim aſſueuerunt & duces & milites: qui niſi opprimantur, opprimeent.* Item alia epiſtola eiuſdem Fauſtinæ ad Marcum: *Mater mea Fauſtina patrem tuum Pium eiuſdem in defectione Celſi ſic hortata eſt, vt pietatem primum circa ſuos ſeruaret, *ſic circa alienos.* Non enim pius eſt Imperator qui non cogitat vxorem & filios. *Commodus noſter vides in qua ætate ſit: Pompeianus gener, & ſenior eſt & peregrinus. Vide quid agas de Auidio Caſſio & de eius conſciis. Noli parcere hominibus qui tibi non pepercerunt; & nec mihi nec filiis noſtris parcerent, ſi viciſſent. Ipſa iter tuum mox conſequor: quia Fadilla noſtra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed ſi te Formiis inuenire non potero, aſſequar Capuam: quæ ciuitas & meam & filiorum noſtrorum ægritudinem poterit adiuuare. Soteridam medicum in Formianum vt dimittas rogo: ego autem *Piſitheo nihil credo, qui puellæ virgini curationem neſcit adhibere. Signatas mihi litteras Cal-*

purnius dedit: ad quas reſcribam, ſi tardauero, per Cæcilium ſenem ſpadonem, hominem (vt ſcis) fidelem: cui verbo mandabo quid vxor Auidii Caßii, & filii, & gener, de te iactare dicantur. Ex his litteris intelligitur Caſſio Fauſtinam conſciam non fuiſſe; quinetiam ſupplicium eius grauiter exegiſſe: ſiquidem Antoninum quieſcentem & clementiora cogitantem, ad vindictæ neceſſitatem impulit. Qui Antoninus quid reſcripſerit, ſubdita epiſtola perdocebit: *Tu quidem mea Fauſtina religioſe pro marito & pro noſtris liberis agis. Nam relegi epiſtolam tuam in Formiano, qua me hortaris vt in Auidii conſcios vindicem. Ego vero & eius liberis parcam, & genero & vxori; & ad ſenatum ſcribam ne aut proſcriptio grauior ſit, aut pœna crudelior.* Non enim quidquam eſt quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus quam clementia. *Hæc Cæſarem deum fecit, hæc Auguſtum conſecrauit, hæc patrem tuum in primis Pii nomine ornauit. Denique ſi ex mea ſententia de bello iudicatum eſſet, nec Auidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſecura: dii me tuentur, diis pietas mea cordi eſt. Pompeianum noſtrum in annum ſequentem conſulem dixi.* Hæc Antoninus ad coniugem. Ad ſenatum autem qualem orationem miſerit, intereſt ſcire ex oratione M. Antonini. *Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum conſulem, Pompeianum dico: cuius ætas olim* remuneranda fuerat conſulatu, niſi viri fortes interueniſſent, quibus reddi debuit quod a republ. debebatur. Nunc quod ad defectionem Caßianam pertinet, vos oro atque obſecro P. C. vt cenſura veſtra depoſita, meam pietatem clementiamq́ ſeruetis, imo veſtram: neque quemquam vllum ſenatus occidat. nemo ſenatorum puniatur, nullius fundatur viri nobilis ſanguis: deportati redeant; proſcripti bona recipiant. Vtinam poſſem multos etiam ab inferis excitare. Non enim vnquam placet in Imperatore vindicta ſui doloris: quæ etſi iuſtior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Auidii Caßii & genero & vxori veniam dabitis. Et quid dico veniam? quum illi nihil fecerint. Viuant igitur ſecuri, ſcientes ſub Marco ſe viuere. Viuant in patrimonio parentũ pro parte donato: auro, argento, veſtibus fruantur: ſint diuites, ſint ſecuri, ſint vagi & liberi, & per ora omnium vbique populorum circumferant mea, circumferant veſtra pietatis exemplum. Nec magna hæc eſt P. C. clementia, veniam proſcriptorum liberis & coniugibus dari. Ego vero a vobis peto, vt conſcios ſenatorii ordinis & equeſtris, a cæde, a proſcriptione, a timore, ab infamia, ab inuidia, & poſtremo ab omni vindicetis iniuria: detisque hoc meis temporibus, vt in cauſſa tyrannidis qui in tumultu cecidit, probetur occiſus.* Hanc eius clementiam ſenatus his acclamationibus proſequutus eſt; *Antonine pie, dii te ſeruent. Antonine clemens, dii te ſeruent. Antonine clemens, dii te ſeruent. Tu noluiſti quod licebat; nos fecimus quod decebat. Commodo imperium iuſtum rogamus; progeniem tuam robora. Fac ſecuri ſint liberi tui: bonũ imperiũ nulla vis lædit. Commodo Antonino tribunitiã poteſtatẽ rogamus: præſentiam tuã rogamus, philoſophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitatis tuæ, innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, hoſtes exſuperas: dii te tuentur.* & reliqua. Vixerunt igitur poſteri Auidii Caſſii ſecuri, & ad honores admiſſi ſunt. Sed eos Commodus Antoninus poſt exceſſum diui patris ſui, omnes viuos incendi iuſſit; quaſi in factione deprehenſos. Hæc ſunt quæ de Caſſio Auidio comperimus: cuius ipſius mores (vt ſupra diximus) varii ſemper fuerunt, ſed ad cenſuram crudelitatemque propenſiores: qui ſi obtinuiſſet imperium, fuiſſet non modo clemens, ſed bonus, ſed vtilis & optimus Imperator. Nam exſtat epiſtola eius ad generũ ſuum iam Imperatoris huiuſmodi: *Miſera reſpubl. quæ iſtos diuitiarũ cupidos & diuites patitur miſera. Marcus homo ſane optimus: qui dum clemens dici cupit, eos patitur viuere quorum ipſe non probat vitam. Vbi L. Caßius, cuius nos fruſtra tenet nomẽ? Vbi Marcus ille Cato Cenſorius? Vbi omnis diſciplina maiorũ? quæ olim quidẽ intercidit, nunc vero nec quæritur. Marcus Antoninus philoſophatur, & quærit de clemẽtia, & de animis, & de honeſto & iuſto; nec ſentit pro republ. Vides multis opus eſſe gladiis, multis elogiis, vt in antiquum ſtatum publica forma reddatur. Ego vero iſtis præſidibus prouinciarum. an ego proconſules, an ego præſides putem, qui ob hoc ſibi a ſenatu & ab Antonino prouincias datas eredũt, vt luxurientur, vt diuites fiant? Audiſti præf. prætorii noſtri philoſophi, ante triduum quam fieret, mendicum & pauperem; ſed ſubito diuitem factum. Vnde quæſo, niſi de viſceribus reipubl. prouincialiumque fortunis? Sint ſane diuites, ſint locupletes: ærarium publicum* referciant. tantum dii faueant bonis partibus. reddant Caßiani reipubl. principatum.* Hæc epiſtola eius indicat quam ſeuerus & quam triſtis futurus fuerit Imperator.

ÆLII LAMPRIDII
COMMODVS ANTONINVS,
AD DIOCLETIANVM AVG.

DE COMMODI ANTONINI parentibus, * in vita Marci Antonini ſatis eſt diſputatum. Ipſe autem natus eſt apud Lanuuium cum fratre Antonino * Gemino, pridie Cal. Septemb. patre patruoque COSS. vbi & auus maternus dicitur natus. Fauſtina quum eſſet Commodo cum fratre prægnans, viſa eſt in ſomnis ſerpentes parere: ſed ex his vnum ferociorem. Quum autē peperiſſet Commodum atq; Antoninum, Antoninus quadrimus eſt elatus; quem parem aſtrorum curſu Commodo mathematici promittebant. Mortuo igitur fratre, Commodum Marcus & ſuis pręceptis & etiam magnorum atque optimorum virorum erudire conatus eſt. Habuit litteratorem Græcum, * Oneſicritum: Latinum, Capellam Antiſtium: orator ei Atteus Sanctus fuit. Sed tot diſciplinarum magiſtri nihil ei profuerunt. *Tantum valet aut ingenii vis, aut eorum qui in aula inſtitutores habentur*. Nam a prima ſtatim pueritia, turpis, improbus, crudelis, libidinoſus; ore quoq; pollutus & conſtupratus fuit: iam in his artifex quæ * ſtationis Imperatoriæ non erant, vt calices fingeret, ſaltaret, cantaret, ſibilaret, ſcurram denique & gladiatorem ſe perfectum oſtenderet. Auſpicium crudelitatis apud Centumcellas dedit anno ætatis XII. Nam quum tepidius forte lotus eſſet, balneatorem in fornacem coniici iuſſit: quando a pædagogo, cui hoc iuſſum fuerat, veruecina pellis in fornace conſumpta eſt; vt fidem pœnę de fœtore nidoris impleret. Appellatus eſt autem Cæſar puer cum fratre [ſuo] Seuero: XIIII ætatis anno in collegium ſacerdotum adſcitus eſt. Cooptatus inter tres ſolos principes iuuentutis quum togam ſumpſit: adhuc in prætexta puerili congiarium dedit, atque ipſe in baſilica Traiani præſedit. Indutus autem toga eſt Nonarū Iuliarum die; quo in terris Romulus non apparuit, & eo tempore quo Caſſius a Marco deſciuit. Profectus eſt, cōmendatus militibus, cum patre in Syriam & AEgyptum; & cum eo Romam rediit. Poſt hæc, venia legis * annariæ impetrata COS. eſt factus: & cum patre Imperator eſt appellatus V. Cal. Decembr. die, Pollione & Apro COSS. & triumphauit cum patre: nam & hoc patres decreuerant. Profectus eſt cum patre & ad Germanicum bellū. Adhibitos cuſtodes vitæ ſuæ honeſtiores ferre non potuit; peſſimos quoſq; detinuit, & ſubmotos vſque ad ægritudinem deſiderauit. quibus per patris mollitiem reſtitutis, popinas & ganeas in palatinis ſemper ædibus fecit: neque vmquam pepercit vel pudori vel ſumptui. In domo aleam exercuit. Mulierculas formæ ſcitioris, vt proſtibula mancipia * lupanarium ad ludibrium pudicitiæ contraxit. Imitatus etiam propolas circumforaneos, equos curules ſibi comparauit. Aurigæ habitu currus rexit, gladiatoribus conuixit, aquam geſſit vt lenonum miniſter. vt probris natum magis quam ei loco crederes ad quem eum fortuna prouexit. Patris miniſteria ſeniora ſubmouit, amicos ſenes abiecit. Filium Saluii Iuliani, qui exercitibus præerat, ad impudicitiam fruſtra tentauit, atque exinde Iuliano tetendit inſidias. Honeſtiſſimos quoſque, aut per cōtumeliam, aut per honorem indigniſſimum, abiecit. Appellatus eſt a mimis quaſi obſtupratus: eoſdemque ita vt non apparerent, ſubito deportauit. Bellum etiam quod pater pene confecerat, regibus hoſtium addictus remiſit, ac Romam reuerſus eſt. Romam vt rediit, ſubactore ſuo * Antero poſt ſe in curru locato, ita triumphauit, vt eum * ſæpius ceruice reflexa publice oſcularetur: etiam in orcheſtra hoc idem fecit. Et quum potaret in lucem, * helluareturq; viribus Romani imperii, veſpera etiam per tabernas ac lupanaria volitauit. Miſit homines ad prouincias regendas, vel criminum ſocios, vel a criminoſis commendatos. In ſenatus odium ita venit, vt & ipſe crudeliter in tanti ordinis perniciem ſæuiret, fieretque contemptui. Crudelis vita Commodi Quadratum & Lucillam compulit ad eius interfectionem conſilia inire non ſine præf. præt. * Tarrutii Paterni conſilio.

Datum autem eſt negotium peragendæ necis Claudio Pompeiano propinquo. qui ingreſſus ad Commodum diſtricto gladio, quum faciendi poteſtatem habuiſſet, in hæc verba prorumpens, *Hunc tibi pugionem ſenatus mittit*: detexit facinus fatuus, nec impleuit; multis cum eo participantibus cauſſam. Poſt hæc interfecti ſunt * Pompeianus primo & Quadratus: dein * Naibana atque Norbanus & Paralius: & mater eius Lucilla in exſilium exacta. Quum præf. præt. vidiſſent Commodum in tantum odium incidiſſe, obtentu Anteri, cuius potentiam * præf. præt. ferre non poterant, vrbane Anterum eductum a palatio ſacrorum cauſa, & redeuntem in hortos ſuos, per * frumentarios occiderũt. Id vero grauius quam de ſe ipſo Commodo fuit. Paternum autem, & huius cædis auctorem, & (quantum videbatur) paratæ necis Commodi conſcium, & interuentorem ne coniuratio latius puniretur, inſtigante Tigidio, per * laticlaui honorem a præfecturæ adminiſtratione ſubmouit. Poſt paucos dies inſimulauit eum coniurationis: quum diceret ob hoc promiſſam Iuliani filio filiam Paterni, vt in Iulianum transferretur imperium. Quare & Paternum & Iulianum & Vitruuium Secundum Paterni familiariſſimum, qui epiſtolas imperatorias curabat, interfecit. Domus præterea Quinliliorum omnis exſtincta, quod Sextus * Cocidiani filius, ſpecie mortis ad defectionem diceretur euaſiſſe. Interfecta & Vitraſia Fauſtina, & Velius Rufus, & Egnatius Capito conſularis. In exſilium autem acti ſunt * AEmilius Iunctus & Attilius Seuerus COSS. & in multos alios varie ſæuitum. Poſt hæc Commodus numquam facile in publicum proceſſit: neque quidquam ſibi nuntiari paſſus, niſi quod Perennis ante tractaſſet. Perennis autem, Commodi animum perſciens, inuenit quemadmodum ipſe potens eſſet. Nam perſuaſit Commodo vt ipſe deliciis vacaret, idem vero Perennis curis incumberet: quod Commodus lætanter accepit. Hac igitur lege viuens ipſe cum trecentis concubinis, quas ex matronarum meretricumque delectu ad formæ ſpeciem conciliauerat, trecentiſque aliis puberibus exoletis, quos æque ex plebe ac nobilitate, * nuptuſque forma diſceptatrice collegerat, in palatio per conuiuia & balneas bacchabatur. Inter hæc habitu victimarii, victimas immolauit: in harena rudibus inter * cubicularios gladiatores pugnauit, lucentibus aliquando mucronibus. Tunc tamen Perennis cuncta ſibimet vindicauit: quos voluit interemit, ſpoliauit plurimos, omnia iura ſubuertit, prædam omnem in ſinum contulit. Ipſe autem Commodus Lucillam ſororem, quum eam * compreſſiſſet, occidit: ſororibus dein ſuis cæteris (vt dicitur) conſtupratis, conſobrina patris complexibus ſuis coniuncta, vni etiam ex concubinis matris nomen impoſuit & vxoris. quam deprehenſam in adulterio exegit, exactam relegauit, & poſtea occidit. Ipſas concubinas ſuas ſub oculis ſuis ſtuprari iubebat. Nec irruentium in ſe iuuenum carebat infamia; * omni parte corporis, atque ore, in ſexum vtrumque pollutus. Occiſus eſt eo tempore etiam Claudius, quaſi a latronibus; cuius filius cum pugione quondam ad Commodum ingreſſus eſt: multique alii ſenatores ſine * iudicio interempti, fœminæ quoque diuites. Et nonnulli per prouincias a Perenni ob diuitias inſimulati, ſpoliati ſunt, vel etiam interempti. His autem quibus deerat ficti criminis * appoſitio, obiiciebatur quod ſcribere * voluiſſent Commodum heredem. Eo tempore in Sarmatia res bene geſtas per alios duces, in filium ſuum Perennis referebat. Hic tamen Perennis, qui tantum potuit, ſubito, quod bello Britannico militibus equeſtris loci viros præfecerat, amotis ſenatoribus, prodita re per legatos, exercitus hoſtis appellatus, lacerandusque militibus eſt deductus. In cuius potentiæ locum Cleandrum ex cubiculariis ſubrogauit. Multa ſane poſt interfectum Perennem eiuſque filium, quaſi a ſe non geſta reſcidit, velut in integrum reſtituens. Et hanc quidem pœnitentiam ſcelerum vltra triginta dies tenere non potuit, grauiora per Cleandrum faciens quam fecerat per ſupra dictum Perennem. Et in potentia quidem Cleander Perenni ſucceſſerat: in præfectura vero Niger, qui ſex tantum horis præfectus prætorii fuiſſe perhibetur. Mutabantur enim præfecti prætorii per horas ac dies, Commodo peiora omnia quam fecerat ante, faciente. Fuit item * Marcius Quartus præfectus præt. diebus quinque. Horum ſucceſſores ad arbitrium Cleandri aut retenti ſunt, aut occiſi. Ad cuius nutum etiam libertini in ſenatum atque in patricios * lecti ſunt: tuncque primum vigintiquin-

gintiquinque cos s. in vnum annum, venditæque omnes prouinciæ. Omnia Cleander pecunia venditabat: reuocatos de exſilio dignitatibus ornabat: res iudicatas reſcindebat: qui tantum per ſtultitiam Commodi potuit, vt * Byrrum ſororis Commodi virum reprehendentem, nuntiantemque Commodo quæ fiebant, in ſuſpicionem regni affectati traheret & occideret, multis aliis qui Byrrum defendebant, pariter interemptis. Præfectus etiã Ebutianus inter hos eſt interemptus: in cuius locũ ipſe Cleander cum aliis duobus quos ipſe delegerat, præfectus eſt factus. Tuncque primum tres præf. prætor. fuere; inter quos libertinus qui a pugione appellatus eſt. Sed & Cleandro dignus tamdem vitæ finis impoſitus. Nam quum inſidiis illius Arrius Antoninus fictis criminibus in * Attali gratiam, quem in proconſulatu Aſiæ damnauerat, eſſet occiſus, nec eam tum inuidiam populo ſæuiente Commodus ferre potuiſſet, plebi ad pœnam donatus eſt: quum etiam Apolauſtus, aliique liberti aulici pariter interempti ſunt. Cleander inter cetera etiam concubinas eius conſtuprauit; de quibus filios ſuſcepit, qui poſt eius interitum cum matribus interempti ſunt. In cuius locum Iulianus & Regillus ſubrogati ſunt: quos & ipſos poſtea pœnis affecit. His occiſis, interemit * Seruilium & Dulium Silanos cum ſuis: mox Anitium Lupum, & Petronios Mamertinum & Suram, filiumque Mamertini Antoninum ex ſorore ſua genitum. Et poſt eos ſex ſimul ex conſularibus, * Allium Fuſcũ, Cælium Felicem, Luceium Torquatum, * Lartium Eurupianum, Valerium Baſſianum, Pactuleium Magnum cum ſuis: atque in Aſia Sulpicium Craſſum proconſulem, & Iulium Proculum cum ſuis, Claudiumque Lucanum conſularem, & conſobrinam patris ſui Fauſtinam Anniam in Achaia, & alios infinitos. Deſtinauerat & alios quatuordecim occidere, quum ſumptus eius iniuriis Romani imperii ſuſtineri non poſſent. Inter hæc Commodus, ſenatu ſemet tradente, quum adulterum matris conſulem deſignaſſet appellatus eſt *Pius*; quum occidiſſet Perennem, appellatus eſt *Felix*. Inter plurimas cædes multorum ciuium, quaſi quidam nouus Sylla, idem Commodus ille Pius, ille Felix, finxiſſe etiam quãdam contra ſe coniurationem dicitur, vt multos occideret. Nec alia vlla fuit defectio præter Alexandri, qui poſtea ſe & ſuos interemit & ſororis Lucillæ. Appellatus eſt Commodus etiam *Britannicus* ab adulatoribus; quum Britanni etiam Imperatorem contra eum deligere voluerint. Appellatus eſt etiã *Romanus Hercules*; quod feras Lanuuii in amphitheatro occidiſſet. Erat enim hæc illi conſuetudo, vt domi beſtias interficeret. Fuit præterea ea dementia, vt vrbem Romam, *coloniam Commodianam* vocari voluerit: * cui furor dicitur inter * delenimenta Marciæ iniectus. Voluit etiam in circo quadrigas agitare. Dalmaticatus in publico proceſſit; atque ita ſignum quadrigis emittendis dedit. Et eo quidem tempore quo ad ſenatum retulit de Commodiana facienda Roma, non ſolum ſenatus hoc libenter accepit per irriſionem, (quantum intelligitur) ſed etiam ſeipſum Commodianum vocauit; Commodum Herculem & Deum appellans. Simulauit ſe & in Africam iturum, vt ſumptum itinerarium exigeret: & exegit, eumque in conuiuia & aleam conuertit. * Motilenum præf. præt. per ficus veneno interemit. Accepit ſtatuas in Herculis habitu; eique immolatum eſt vt deo. Multos præterea parauerat interimere: quod per * paruulum quemdam proditum eſt, qui tabulam e cubiculo eiecit, in qua occidendorum erant nomina ſcripta. Sacra Iſidis coluit, vt & caput raderet, & Anubin portaret. Bellonæ ſeruientes vere * exſecare brachium præcepit, ſtudio crudelitatis. Iſiacos vero pineis vſque ad perniciem pectus tundere cogebat. Quum Anubin portaret, capita Iſiacorum grauiter obtundebat ore ſimulacri. Claua non ſolum leones in veſte muliebri & pelle leonina, ſed etiam multos homines afflixit. Debiles pedibus, & eos qui ambulare non poſſent, * in gigantum modum formauit; ita vt a genibus de pannis & linteis quaſi dracones digererentur: eoſdemque ſagittis confecit. Sacra Mithriaca homicidio vero polluit; quum illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat. Etiam puer, & guloſus & impudicus fuit. Adoleſcens omne genus infamauit hominum quod erat ſecum, & ab omnibus eſt infamatus. Irridentes ſe, feris obiiciebat. Eum etiam qui Tranquilli librum vitam Caligulæ continentem legerat, feris obiici iuſſit: quia eumdem diem natalis habuerat quem & Caligula. Siquis ſane ſe

mori velle prædixiſſet, hunc inuitum præcipitari iubebat. In iocis quoque pernicioſus. nam eum quem vidiſſet albeſcentes inter nigros capillos quaſi vermiculos habere, ſturno appoſito, qui ſe vermes ſectari crederet, capite ſuppuratum reddebat. *Obtonſi oneris pinguem hominem medio ventre diſſecuit: vt eius inteſtina ſubito funderentur. Monopodios & *luſcinios, eos quibus aut ſingulos *tuliſſet oculos aut ſingulos pedes fregiſſet, appellabat. Multos præterea paſſim exſtinxit: alios, quia barbarico habitu occurrerant: alios, quia nobiles & ſpecioſi erant. Habuit in deliciis homines appellatos nominibus verendorum vtriusque ſexus; quos libentius ſuis oculis applicabat. Habuit & hominem pene prominente vltra modum animalium; quem Onon appellabat; ſibi cariſſimum: quem & ditauit, & ſacerdotio Herculis ruſtici præpoſuit. Dicitur ſæpe pretioſiſſimis cibis humana ſtercora miſcuiſſe, nec abſtinuiſſe guſtu, aliis (vt putabat) irriſis. Duos gibbos retortos in lance argentea ſibi ſinapi perfuſos exhibuit; eoſdemque ſtatim promouit ac ditauit. Præf. præt. ſuum Iulianum togatum, præſente officio ſuo, in piſcinam detruſit: quem ſaltare etiam nudum ante concubinas ſuas iuſſit quatientem cymbala, deformato vultu. Genera leguminum coctorum ad conuiuium propter luxuriæ continuationem *raro vocauit. Lauabat per diem ſepties atque octies; & in ipſis balneis edebat. Deorum templa polluit ſtupris & humano ſanguine. Imitatus eſt & medicũ, vt ſanguinẽ hominibus emitteret ſcalpris feralibus. Menſes quoq; in honorẽ eius pro Auguſto *Commodũ*, pro Septemb. *Herculẽ*, pro Octobri *Inuictũ*, pro Nouembri *Exſuperatorium*, pro Decembri *Amazonium*, ex ſigno ipſius adulatores vocabant. *Amazonius* aũt vocatus eſt ex amore concubinæ ſuæ Marciæ, quã pictã in Amazone diligebat: propter quã & ipſe Amazonico habitu in arenã Romanã procedere voluit. Gladiatorum etiã certamen ſubiit, & nomina gladiatorũ recepit eo gaudio quaſi acciperet triumphalia. Ludum ſemper ingreſſus eſt: & quoties ingrederetur, publicis monumentis indi iuſſit. Pugnaſſe autem dicitur ſeptingenties tricies quinquies.

Nominatus inter Cæſares quarto Iduum Octobrium, quas Herculeas poſtea nominauit, Pudente & Pollione coss. Appellatus *Germanicus*, Idibus Herculeis, Maximo & Orphito coss. Aſſumptus eſt in omnia collegia ſacerdotalia ſacerdos, XIII Calendas Inuictas, Piſone & Iuliano coss. Profectus in Germaniam XIIII Calendas AElias, vt poſtea nominauit, iiſdem coss. Togam virilem accepit cum patre: appellatus Imperator V Calendas Exſuperatorias, Pollione iterum & Apro coss. Triumphauit X Calendas *Amazonias, iiſdem coss. Iterum profectus III Nonas Commodias, Orphito & Ruſo coss. Datus in perpetuum ab exercitu & ſenatu in domo palatina Commodiana conſeruandus, XI Calendas Romanas, Præſente iterum cos. Tertio meditans de profectione, a ſenatu & populo ſuo retentus eſt. Vota pro eo ſacta ſunt Nonis Piis, Fuſciano iterum cos. Inter hæc refertur in litteras, pugnaſſe illum ſub patre trecenties ſexagies quinquies: Item poſtea *tantum palmarum gladiatoriatum confeciſſe, vel victis retiariis vel occiſis, vt mille contingeret. Ferarum autem diuerſarum manu ſua occidit multa milia, ita vt elephantos occideret. Et hæc fecit ſæpe ſpectante populo Romano. Fuit autem validus ad hæc, alias debilis & infirmus, vitio etiam inter inguina prominenti; ita vt eius tumorem per ſericas veſtes populus Romanus agnoſceret. Verſus in eum multi ſcripti ſunt; de quibus etiam in opere ſuo Marius Maximus gloriatur. Virium ad conficiendas feras tantarũ fuit, vt elephantum conto transfigeret; & orygis cornu haſta transmiſerit; & ſingulis ictibus multa milia ferarum ingentium conficeret. Impudentiæ tantæ fuit, vt cum muliebri veſte in amphitheatro vel theatro ſedens, publice ſæpiſſime biberit. Victi ſunt ſub eo tamen, quum ille ſic viueret, per legatos, Mauri, victi Daci, Pannoniæ quoque compoſitæ: in Britannia, in Germania & in Dacia imperium eius recuſantibus prouincialibus. Quæ omnia iſta per duces ſedata ſunt. Ipſe Commodus in ſubſcribendo tardus & negligens, ita vt libellis vna forma multis ſubſcriberet: in epiſtolis autem plurimis, *Vale* tantum ſcriberet. Agebanturque omnia per alios, qui etiam condemnationes *in ſinum vertiſſe dicuntur. Per hanc autem negligentiam, quum & annonam vaſtarent ii qui tunc rempub. gerebant, etiam inopia ingens Romæ exorta eſt quum fruges non deeſſent:

& eos

& eos quidem qui omnia vaſtabant, poſtea Commodus occidit atque proſcripſit. Ipſe vero ſeculum aureum, *Commodianum* nomine aſſimulans, vilitatem propoſuit, ex qua maiorem penuriam fecit. Multi ſub eo & alienam pœnam & ſuam ſalutem pecunia redemerunt. Vendidit etiam ſuppliciorum diuerſitates, & ſepulturas, & immunitates malorum; & alios pro aliis occidit. Vendidit etiam prouincias & adminiſtrationes, quum hi per quos venderet, partem acciperent, partem vero Commodus. Vendidit nonnullis & inimicorum ſuorum cædes. Vendiderunt ſub eo etiam euentus litium liberti. Præfectos Paternum & Perennem non diu tulit; ita tamen vt etiam de his præfectis quos ipſe fecerat, triennium nullus impleret: quorum plurimos interfecit vel veneno vel gladio. Et præfectos vrbi eadem facilitate mutauit. Cubicularios ſuos libenter occidit; quum omnia ex nutu eorum ſemper feciſſet. Electus cubicularius, quum videret eum tam facile cubicularios occidere, præuenit eum, & factioni mortis eius interfuit. Spectator gladiatoria ſumpſit arma, panno purpureo nudos humeros aduelans. Habuit præterea morem vt omnia, quæ turpiter, quæ impure, quæ crudeliter, quæ gladiatorie, quæ lenonice faceret, Actis vrbis indi iuberet; vt Marii Maximi ſcripta teſtantur. *Commodianum* etiam * P R. dixit, quo ſæpiſſime præſente gladiator pugnauit. Sane quum illi ſæpe pugnanti, vt deo, populus fauiſſet, irriſum ſe credens, populum Romanum a militibus claſſiariis qui vela ducebant, in amphitheatro interimi præceperat. Vrbem incendi iuſſerat, vtpote coloniam ſuam. Quod factum eſſet niſi Lætus præf. præt. Commodum deterruiſſet. Appellatus eſt ſane inter cetera triumphalia nomina, etiam ſexcenties vicies *Paulus* * *primus ſequutorum*. Prodigia * eius imperio & publice & priuatim hæc facta ſunt: Crinita ſtella apparuit. Veſtigia deorum in foro viſa ſunt exeuntia. Et ante bellum deſertorum cælum arſit: & repentina caligo ac tenebræ in circo Calend. Ianuariis oborta: & ante lucem fuerant etiam incendiariæ aues ac diræ. De palatio ipſe ad Cælium montem in * Vectilianas ædes migrauit, negans ſe in palatio poſſe dormire. Ianus geminus ſua ſponte apertus eſt: & Anubis ſimulacrum marmoreum moueri viſum eſt: Herculis ſignum æneum ſudauit in * Minucia per plures dies. Bubo etiam ſupra cubiculum eius deprehenſus eſt tam Romæ quam Lanuuij. Ipſe autem prodigium non leue ſibi fecit. Nam quum in gladiatoris occiſi vulnus manum miſiſſet, ad caput ſibi deterſit: & contra conſuetudinem, pænulatos iuſſit ſpectatores, non togatos, ad munus conuenire; quod funeribus ſolebat; ipſe * in pullis veſtimentis præſidens. Galea eius bis per * portam libitinenſem elata eſt. Congiarium dedit populo, ſingulis denarios ſeptingenos vicenos quinos: circa alios omnes parciſſimus fuit; quod luxuriæ ſumptibus ærarium minuerat. Circenſes multos * addidit ex libidine potius quam religione, & vt dominos factionum ditaret. His incitati, licet nimis ſero, Quintus * AElius Lætus præfectus, & Marcia concubina eius, inierunt coniurationem ad occidendum eum. Primum ei venenum dederunt: quod quum minus operaretur, per athletam cum quo exerceri ſolebat, eum ſtrangulauerunt. Fuit forma quidem corporis iuſta, vultu * inſubido, vt ebrioſi ſolent, & ſermone incondito, capillo ſemper fucato & auri ramentis illuminato, adurens comam & barbam timore tonſoris. Corpus eius vt vnco traheretur, atque in Tiberim mitteretur, ſenatus & populus poſtulauit: ſed poſtea iuſſu Pertinacis in monumentum Adriani tranſlatum eſt. Opera eius, præter lauacrum, quod Cleander nomine ipſius fecerat, nulla exſtant: ſed nomen eius alienis operibus inciſum, ſenatus eraſit. nec patris autem ſui opera perfecit. Claſſem Africanam inſtituit: quæ ſubſidio eſſet ſi forte Alexandrina frumenta ceſſaſſent. Ridicule etiam Carthaginem, *Alexandriam Commodianam togatam* appellauit: quum claſſem quoque Africanam, *Commodianam Herculeam* appellaſſet. Ornamenta ſane quædam coloſſo addidit; quæ poſtea cuncta ſublata ſunt. Coloſſi autem caput dempſit, quod Neronis eſſet; ac ſuum impoſuit: & titulum more ſolito ſubſcripſit, ita vt illum gladiatorium effœminatum non prætermitteret. Hunc tamen Seuerus Imperator, amantiſſimus nominis ſui, odio (vt videtur) ſenatus, inter deos retulit, flamine addito quem ipſe viuus ſibi parauerat, Herculaneo Commodiano. Sorores tres ſuperſtites reliquit. Vt natalis eius celebraretur, Seuerus inſtituit. Acclamationes ſena-

tus poſt mortem Cõmodi graues fuerunt. Vt aũt ſciretur, quod iudiciũ ſenatus de Cõmodo fuerit, ipſas acclamationes de Mario Maximo indidi, & ſententiã ſenatusconſulti: *Hoſti patriæ honores detrahantur; parricidæ honores detrahantur; parricida trahatur. Hoſtis patriæ, parricida gladiator, in ſpoliario lanietur. Hoſtis deorũ, carnifex ſenatus: hoſtis deorum, parricida ſenatus: hoſtis deorum, hoſtis ſenatus. Gladiatorem in ſpoliario. Qui ſenatum occidit, in ſpoliario ponatur. Qui ſenatum occidit, vnco trahatur. Qui innocentes occidit, vnco trahatur: hoſtis, parricida, vere, ſeuere. Qui ſanguini ſuo non pepercit, vnco trahatur. Qui* te occiſurus fuit, vnco trahatur. Nobiſcum timuiſti, nobiſcum periclitatus es. Vt ſalui ſimus, Iupiter optime maxime, ſerua nobis Pertinacem. Fides prætorianorum feliciter: prætoriis cohortibus feliciter: exercitibus Romanis feliciter: pietati ſenatus feliciter. Parricida trahatur. Rogamus Auguſte, parricida trahatur: hoc rogamus, parricida trahatur. Exaudi Cæſar. Delatores ad leonem: exaudi Cæſar. Delatores ad leonem: exaudi Cæſar. Speratum ad leonem. Victoria populi Romani feliciter: fidei militum feliciter: fides prætorianorum feliciter: cohortibus prætoriis feliciter. Hoſtis ſtatuas vndique, parricidæ ſtatuas vndique, gladiatoris ſtatuas vndique: gladiatoris & parricidæ ſtatuæ detrahantur. Necator ciuium trahatur; parricida ciuium trahatur. Gladiatoris ſtatuæ detrahantur. Te ſaluo, ſalui & ſecuri ſumus, vere, vere: modo vere, modo digne, modo vere, modo libere. Nunc ſecuri ſumus: delatoribus metum. Vt ſecuri ſimus, delatoribus metum: * ſalui ſimus, delatores de ſenatu. Delatoribus fuſtem te ſaluo. delatores ad leonem te * imperante. delatoribus fuſtem. Parricidæ gladiatoris memoria aboleatur; parricidæ gladiatoris ſtatuæ detrahantur. Impuri gladiatoris memoria aboleatur: gladiatorem in ſpoliario. Exaudi Cæſar. Carnifex vnco trahatur: carnifex ſenatus, more maiorum, vnco trahatur. Sæuior Domitiano, impurior Nerone; * ſic fecit, ſic patiatur. Memoriæ innocentium ſeruentur: honores innocentium reſtituas. Rogamus, parricidæ cadauer vnco trahatur; gladiatoris cadauer vnco trahatur; gladiatoris cadauer in ſpoliario ponatur. Præroga, præroga: omnes cenſemus vnco trahendum. Qui omnes occidit, vnco trahatur. Qui omnem ætatem occidit, vnco trahatur. Qui vtrumque ſexum occidit, vnco trahatur. Qui ſanguini ſuo non pepercit, vnco trahatur. Qui templa ſpoliauit, vnco trahatur. Qui teſtamenta deleuit, vnco trahatur. Qui viuos ſpoliauit, vnco trahatur. Seruis ſeruiuimus. Qui pretia vitæ exegit, vnco trahatur. Qui pretia vitæ exegit, & fidem non ſeruauit, vnco trahatur. Qui ſenatum vendidit, vnco trahatur. Qui filiis abſtulit hereditatem, vnco trahatur. Indices de ſenatu; delatores de ſenatu: ſeruorum ſubornatores de ſenatu. Et * tu nobiſcum timuiſti; omnia ſcis, bonos & malos noſti: omnia ſcis, omnia emenda. Pro te timuimus. O nos felices te viro imperante. De parricida refer, refer, * perroga: præſentiam tuam rogamus. Innocentes ſepulti non ſunt: parricidæ cadauer trahatur. Parricida ſepultos eruit: parricidæ cadauer trahatur.* Et quum iuſſu Pertinacis Liuius Laurenſis procurator patrimonii, Fabio * Chiloni conſuli deſignato dediſſet, per noctem Commodi cadauer ſepultum eſt. Senatus acclamauit; *Quo auctore ſepelierunt? Parricida ſepultus eruatur, trahatur.* Cingius Seuerus dixit: *Iniuſte ſepultus eſt. Quia pontifex dico, hoc collegium pontificum dicit. Quoniam læta percenſui, nunc conuertar ad neceſſaria, cenſeoque (quod is qui nonniſi ad perniciem ciuium & ad dedecus ſuum vixit, ob honorem ſuum decerni coegit) abolendas ſtatuas; quæ vndique ſunt abolendæ; nomenque ex omnibus priuatis publicisque monumentis eradendum: menſesque his nominibus nuncupandos quibus nuncupabantur quum primum illud malum in rempubl. incubuit.*

IVLII

IVLII CAPITOLINI
PERTINAX IMPERATOR.

PVBLIO *Heluio Pertinaci, pater libertinus *Heluius Succeſſus fuit: qui filio *nomen ex continuatione lignariæ negotiationis, quod pertinaciter eam rem gereret, impoſuiſſe fertur. Natus eſt Pertinax in Apennino in villa Martis. Equus pullus ea hora qua natus eſt, in tegulas aſcendit; atque ibi breuiter commoratus decidit atque exſpirauit. Hac re motus pater, ad Chaldæum venit. Qui quum illi futura ingentia prædixiſſet, *ſtipem ſe perdidiſſe dixit. Puer litteris elementariis & calculo imbutus, datus etiam Græco grammatico; atque inde Sulpicio Apollinari: poſt quem idem Pertinax grammaticen profeſſus eſt. Sed quum in ea minus quæſtus proficeret, per Lollianum Auitum conſularem virum, patris patronum, ducendi ordinis dignitatem petiit. Dein præfectus cohortis in Syriam profectus, T. Aurelio imperatore, a præſide Syriæ, quod ſine diplomatibus curſum vſurpauerat, pedibus ab Antiochia ad *legationem ſuam iter facere coactus eſt. Bello Parthico induſtria ſua prometitus, in Britanniam tranſlatus eſt ac retentus. Poſt in Mœſia rexit alam: deinde alimentis diuidendis in via AEmilia procurauit. Inde claſſem Germanicam rexit. Mater eum vſque in Germaniam proſequuta eſt; ibique obiit. cuius etiam ſepulcrum ſtare nunc dicitur. Inde ad *ducentorum LLS ſtipendium tranſlatus in Daciam, ſuſpectusque Marco quorumdam relatu, a partibus remotus eſt: & poſtea per Claudium Pompeianum generum Marci, quaſi adiutor eius futurus, vexillis regendis adſcitus eſt. In quo munere approbatus, lectus eſt in ſenatum. Poſtea iterum re bene geſta, prodita eſt factio quæ illi concinnata fuerat: Marcusque Imperator, vt compenſaret iniuriam, prætorium eum fecit, & primæ legioni regendæ impoſuit: ſtatimque Rhætias & Noricum ab hoſtibus vindicauit. Ex quo, eminente induſtria, ſtudio Marci Imperatoris COS. eſt deſignatus. Exſtat oratio apud Marium Maximum, laudes eius continens, & omnia vel quæ fecit, vel quæ perpeſſus eſt. & præter illam orationem, quam longum fuerit connectere, ſæpiſſime Pertinax a Marco & in concione militari & in ſenatu laudatus eſt: doluitque palam Marcus quod quum ſenator eſſet, præf. præt. fieri a ſe non poſſet. Caſſiano motu compoſito, e Syria ad Danubii tutelam profectus eſt: atque inde Mœſiæ vtriuſque, mox Daciæ regimen accepit. Bene geſtis his prouinciis, Syriam meruit. Integre ſe vſque ad Syriæ regimen Pertinax tenuit; poſt exceſſum vero Marci, pecuniæ ſtuduit. quare etiam dictis popularibus laceſſitus, curiam Romanam poſt quatuor prouincias conſulares, quia conſulatum abſens geſſerat, iam diues ingreſſus eſt; quum eam ſenator antea non vidiſſet. Iuſſus eſt præterea ſtatim a Perenne in Liguriam ſecedere in villam paternam. Nam pater eius tabernam *coctiliciam in Liguria exercuerat. Sed poſteaquam in Liguriam venit, multis agris coemptis, tabernam paternam, manente forma priore, infinitis ædificiis circumdedit: fuitque illic pertriennium, & mercatus eſt per ſuos ſeruos. Occiſo ſane Perenni, Commodus Pertinaci ſatisfecit; eumque petiit per litteras vt ad Britanniam proficiſceretur: profectusque milites ab omni ſeditione deterruit, quũ illi quemcumque imperatorem vellent habere, & ipſum ſpecialiter Pertinacem. Tunc Pertinax maleuolentiæ notam ſubiit; quod dictus eſt inſimulaſſe apud Commodum affectati imperii Antiſtium Burrum, & Arrium Antoninum. Et ſeditiones quidem contra ipſe compeſcuit in Britannia: verum ingens periculum adiit ſeditione legionis pene occiſus, certe inter occiſos relictus. quam quidem rem idem Pertinax acerrime vindicauit. Denique poſtea veniam legationis petiit; dicens ſibi ob defenſam diſciplinam infeſtas eſſe legiones. Accepto ſucceſſore, alimentorum ei cura mandata eſt: deinde proconſul Africæ factus eſt. In quo proconſulatu multas ſeditiones perpeſſus dicitur, vaticinationibus earum quæ de templo *Cæleſtis emer-

gunt. Poſt hoc præſ. vrbi factus: in qua præfectura poſt Fuſcianum hominem ſeuerum, Pertinax mitiſſimus & humaniſſimus fuit, & ipſi Commodo plurimum placuit; quia ille eſſet iterum, quum Pertinax factus eſt. Tunc Pertinax interficiendi Commodi conſcientiam delatam ſibi ab aliis, non fugit. Commodo autem interempto, Lætus præf præt. & Electus cubicularius ad eum venerunt vt eum confirmarent, atque in caſtra duxerunt. Illic Pertinax milites alloquutus eſt. Donatiuum promiſit; ingeri ſibi imperium a Læto & Electo dixit. Fictum eſt autem quod morbo eſſet Commodus exſtinctus; quia & milites, ne tentarentur, pertimeſcebant. Denique a paucis primum eſt Pertinax Imperator appellatus. Factus eſt autem ſexagenario maior Imperator, prid. Calend. Ianuarias. De caſtris nocte quum ad ſenatum veniſſet, & cellam curiæ iuſſiſſet aperiri, neque inueniretur * aditus, in templo Concordiæ reſedit. Et quum ad eum Claudius Pompeianus * gener Marci veniſſet, caſumque Commodi lacrymaſſet, eum hortatus eſt Pertinax vt imperium ſumeret: ſed ille recuſauit, quia iam Imperatorem Pertinacem videbat. Statim ergo omnis magiſtratus eum conſule ad curiam venerunt: ingreſſumque Pertinacem nocte Imperatorem appellauerunt. Ipſe autem Pertinax, poſt laudes ſuas a conſulibus dictas, & poſt vituperationem Commodi acclamationibus ſenatus oſtenſam, egit gratias ſenatui, & præcipue Læto præfecto prætorii, quo auctore & Commodus interemptus & ipſe Imperator eſt factus. Sed quum Læto gratias egiſſet Pertinax, Falco conſul dixit: *Qualis Imperator es futurus, hinc intelligimus quod Latũ &* * *Marciam miniſtros ſcelerum Commodi poſt te videmus.* cui Pertinax reſpondit, *Iuuenis es conſul, nec parendi ſcis neceſsitatem. Paruerunt inuiti Commodo; ſed vbi habuerunt facultatem, quid ſemper voluerint, oſtenderunt.* Eadem die qua Auguſtus eſt appellatus, & * Flauia Titiana vxor eius Auguſta eſt appellata. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat, primus ſane omnium ea die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam Patris patriæ nomen recepit: necnon ſimul etiam imperium proconſulare, necnon ius quartæ relationis; quod ominis loco fuit Pertinaci. Ad palatium ergo Pertinax profectus, quod tunc vacuum erat*, quia Commodus in Vectilianis occiſus eſt, petenti ſignum prima die tribuno dedit, * *Militemus*; exprobrans vique ſegnitiem temporum ſuperiorum: quod quidem etiam ante in omnibus ducaribus dederat. Exprobrationem autem iſtam milites non tulerunt; ſtatimque de Imperatore mutando cogitarunt. Ea die etiam ad conuiuium magiſtratus & proceres ſenatus rogauit; quam conſuetudinem Commodus prætermiſerat. Sane quũ poſtero Calendarum die ſtatuæ Commodi deücerentur, gemuerunt milites: ſimul quia [iterum] ſignum idem dederat Imperator. Timebatur autem militia ſub ſene Imperatore. Denique * tertium nonarum diem votis ipſis milites Triarium Maternum * Laſciuium, ſenatorem nobilem, ducere in caſtra voluerunt, vt eum rebus Romanis imponerent: ſed ille nudus fugit, atque ad Pertinacem in palatium venit, & poſt ex vrbe deceſſit. Timore ſane Pertinax coactus, omnia quæ Commodus militibus & veteranis dederat, confirmauit. Suſcipere ſe etiam imperium a ſenatu dixit, quod iam ſponte inierat. Quæſtionem maieſtatis penitus tulit cum iureiurando. Reuocauit etiam eos qui deportati fuerant crimine maieſtatis, eorum memoria reſtituta qui occiſi fuerant. Filium eius Pertinacem ſenatus Cæſarem appellauit. Sed Pertinax nec vxoris auguſtæ appellationẽ recepit, & de filio dixit, *Quum meruerit*. Et quum Commodus allectionibus innumeris * prætorios miſcuiſſet, ſenatusconſultum Pertinax fecit, iuſſitque eos qui præturas non geſſiſſent, ſed * allectione accepiſſent, poſt eos eſſe qui vere prætores fuiſſent. Sed hinc quoque grande odium ſibi multorum commouit. Cenſus retractari iuſſit: delatores vinctos grauiter puniri iuſſit, & tamen mollius quam priores Imperatores vnicuique dignitati, ſi delationis crimen incurreret, pœnam ſtatuens. Legem ſane tulit vt teſtamenta priora non prius eſſent irrita quam alia perfecta eſſent; neue ob hoc fiſcus aliquando ſuccederet. Ipſeque profeſſus eſt nullius ſe aditurum hereditatem, quæ aut adulatione alicuius delata eſſet, aut lite perplexa, * vt legitimi heredes & neceſſarii priuarentur: addiditque ſenatusconſulto hæc verba; *Sanctius eſt P. C. inopem remp. obtinere, quam ad diuitiarum cumulum per diſcriminum atque dedecorum veſtigia peruenire.* Donatiua

&con-

& congiaria quæ Commodus promiſerat, ſoluit. Annonæ conſultiſſime prouidit. Et quum tantam pecuniam ærarii haberet, vt præter decies ІІ S non ſe inueniſſe fateretur, coactus eſt ea exigere quæ Commodus indixerat, contra quam profeſſus fuerat. Denique aggreſſus eum Lollianus * Gentianus conſularis, quod contra promiſſum faceret, neceſſitatis rationem accepit. Auctionem rerum Commodi habuit; ita vt & pueros & concubinas vendi iuberet, exceptis iis qui per vim palatio videbantur inſerti. Et de his quos vendi iuſſit, multi poſtea reducti ad miniſterium, oblectauerunt ſenem; qui per alios principes vſque ad ſenatoriam dignitatem peruenerunt. Scurras turpiſſimorum nominum dedecora * præferentes, proſcripſit ac vendidit. Cuius nundinationis pecuniam, quæ ingens fuit, militibus * donatiuo dedit. A libertis etiam ea exegit quibus Commodo vendente ditati fuerant. Auctio ſane rerum Commodi in his inſignior fuit: Veſtis ſubtegmine ſerico, aureis filis inſignior, per tunicas pænulaſque, lacernas & * chiridotas Dalmatarum & * cirratas militares, purpureaſque chlamydes Græcanicas atque caſtrenſes: & cuculli Bardaici. Et toga armaque gladiatoria gemmis auroque compoſita: & * machæras Herculaneas, & torques gladiatorias: vaſaque * eluto auro, ebore, argento, citroque compoſita; atque etiam * phallouitroboli ex materie eadem; & vaſa * Samnitica, calfactā dæ reſinæ ac pici * deuellendis hominibus ac leuigandis: necnon vehicula arte fabricæ noua, perplexis * diuerſiſque totarum orbibus & exquiſitis ſedilibus, nunc ad ſolem declinandum, nunc ad ſpiritus opportunitatem per vertiginem: & alia iter metientia horaſque monſtrantia, & cetera vitiis eius conuenientia. Reddidit præterea dominis eos qui ſe ex priuatis domibus in aulam contulerant. Conuiuium imperatorium ex immenſo ad certum reuocauit modum: ſumptus etiam omnes Commodi * reddidit. Exemplo autem Imperatoris quum ille parcius ſe ageret, ex omniū continentia vilitas nata eſt. Nam imperatorium ſumptum, pulſis non neceſſariis, ad ſoliti dimidium detraxit. Præmia militantibus poſuit. AEs alienum, quod primo imperii tempore contraxerat, ſoluit. AErarium in ſuum ſtatum reſtituit. Ad opera publica certum ſumptum conſtituit. Reformandis ſuis pecuniam contulit: ſtipendia plurimis retro debita exſoluit. Obeundis poſtremo cunctis muneribus fiſcum parem fecit. Alimentaria etiam compendia, quæ nouem annorum ex inſtituto Traiani debebantur, obdurata verecundia ſuſtulit. Auaritiæ ſuſpicione priuatus non caruit, quum apud vada Sabatia oppreſſis fœnore poſſeſſoribus, latius ſuos teneret fines. Denique ex verſu Luciliano *agrarius mergus* eſt appellatus. Multi autem eum etiam in prouinciis quas conſularis geſſit, ſordide ſe egiſſe in litteras retulere. Nam vacationes & legationes militares dicitur vendidiſſe. Denique quum parentum minimum eſſet patrimonium, & nulla hereditas obueniſſet, ſubito diues eſt factus. Omnibus ſane poſſeſſiones ſuas reddidit quibus Commodus ademerat; ſed non ſine pretio. Senatui legitimo ſemper interfuit, ac ſemper aliquid retulit. Ciuilem ſe ſalutantibus & interpellantibus ſemper exhibuit. Eos qui calumniis appetiti per ſeruos fuerant, damnatis ſeruis delatoribus liberauit, in crucem ſublatis talibus ſeruis; aliquos etiam mortuos vindicauit. Inſidias parauit ei Falco, volens imperare: de quo conqueſtus eſt in ſenatu: quod quidem ſenatus credidit. Dum ſibi quidam ſeruus, quaſi Fabiæ eſſet filius ex Ceionii Commodi familia, palatinam domum ridicule vindicaſſet, cognitus, iuſſus eſt flagellis cæſus domino reſtitui. In cuius vindicta hi qui oderant Pertinacem, occaſionem ſeditionis inueniſſe dicuntur. Falconi tamen pepercit, & a ſenatu impunitatem eius petiit. Denique Falco in rebus ſuis ſecurus vixit, & herede filio periit: quamuis multi Falconem neſciſſe dixerint imperium ſibi parari. Alii etiam a ſeruis qui rationes interuerterant, falſis teſtimoniis appetitum eum eſſe dixerunt. Sed Pertinaci factio præparata eſt per Lætum præf. prӕt. & eos quos Pertinacis ſanctimonia offenderat. Lætum enim pœnituerat quod Imperatorem fecerat Pertinacem, idcirco quia eum velut ſtultum intimatorem nonnullarum rerum reprehendebat. Graue præterea militibus viſum, quod in cauſa Falconis multos milites ad vnius ſerui teſtimonium occidi præceperat. Trecenti igitur de caſtris armati ad imperatorias ædes cuneo facto milites venere. Eadem * tamen die immolante Pertinace, negatur in hoſtia cor repertum:

& quum id vellet procurare, caput extorum non deprehendit. Et tunc quidem omnes milites in caſtris manebant. Qui quum de caſtris ad obſequium principis conueniſſent, & Pertinax eo die proceſſionem, quam ad Athenæum parauerat vt audiret poetam, ob ſacrificii præſagium diſtuliſſet, hi qui ad obſequium venerant, redire in caſtra cœperunt. Sed ſubito globus ille in palatium peruenit: neque aut arceri potuit, aut imperatori nuntiari. Enimuero tantum odium in Pertinacem omnium auſicorum fuit, vt ad facinus milites hortarentur. Superuenerunt autem Pertinaci, quum ille aulicum famulitium ordinaret; ingreſſique porticus palatii vſque ad locum qui appellatur *Sicilia* & *Iouis cœnatio*. Hoc cognito, Pertinax Lætum præf. præt. ad eos miſit. Sed ille declinatis militibus per porticus egreſſus, adoperto capite, domum ſe contulit. Verum quum ad interiora prorumperent, Pertinax ad eos proceſſit; eoſque longa & graui oratione placauit. Sed quum Tauſius quidam, vnus e Tungris, in iram & timorem milites loquendo adduxiſſet, haſtam in pectus Pertinacis obiecit. Tunc ille precatus Iouem vltorem, toga caput operuit, atque a cæteris confoſſus eſt: & Electus quidem, confoſſis duobus, cum eodem periit: reliqui autem cubicularii palatini (nam ſuos ſtatim vt Imperator factus eſt, filiis emancipatos dederat) diffugerunt. Multi ſane dicunt etiam cubiculum milites irrupiſſe, atque illic circa lectum fugientem Pertinacem occidiſſe. Fuit autem ſenex venerabilis, * immiſſa barba, reflexo capillo, habitudine corporis pinguiore, ventre prominulo, ſtatura imperatoria, eloquentia mediocri, & magis blandus quam benignus, nec vmquam creditus ſimplex. Et quum verbis eſſet affabilis, re erat illiberalis ac prope ſordidus, vt dimidiatas lactucas & carduos in priuata vita conuiuis apponeret: & niſi quod miſſum eſſet edulium, quotquot eſſent amici, nouem libras carnis per tres miſſus ponebat. ſi autem plus aliquid miſſum eſſet, etiam in alium diem differebat, quum ſemper ad conuiuium multos vocaret. Imperator etiam, ſi ſine conuiuis eſſet, eadem conſuetudine cœnitabat. Amicis ſi quando de prandio ſuo mittere voluit, miſit offulas binas, aut omaſi partem, aliquando lumbos gallinaceos. Faſianum numquam priuato conuiuio comedit, aut alicui miſit. Quum ſine amicis cœnaret, adhibebat vxorem ſuam & Valerianum; vt cum eodem qui docuerat, fabulas literatas haberet. Sane nullum ex iis quos Commodus rebus agendis impoſuerat, mutauit; exſpectans vrbis natalem, quod eum diem, rerum principium volebat eſſe: atque ideo etiam in balneis ei Commodiani miniſtri necem paraſſe dicuntur. Imperium & omnia imperialia ſic horruit, vt ſibi ſemper oſtenderet diſplicere. denique non alium ſe quam fuerat videri volebat. Fuit in curia honorificentiſſimus; ita vt ſenatum fauentem adoraret, & quaſi præfectus vrbi cum omnibus ſermonem participaret. Voluit etiam imperium deponere, atque ad priuatam vitam redire. Filios ſuos in palatio nutriri noluit. Tam parcus autem & tam lucri cupidus fuit, vt apud vada Sabatia mercaturas exercuerit Imperator per homines ſuos, non aliter quam priuatus ſolebat. Nec multum tamen amatus eſt. Siquidem omnes qui libere fabulas conferebant, male Pertinaci loquebantur; * chreſtologum eum appellantes, qui bene loqueretur, & male faceret. nam & ciues ſui, qui ad eum confluxerant iam imperatorem, & nihil de eo meruerant, ſic eum appellabant. Munera quoque lucri libidine libenter accepit. Reliquit filium & filiam ſuperſtites. Habuit vxorem Flauii Sulpiciani filiam, quam præf. vrbi loco ſuo fecerat. Circa vxoris pudicitiam minus curioſus fuit, quum palam citharœdum illa diligeret: ipſe præterea Cornificiam * infamiſſime dicitur dilexiſſe. Libertos aulicos [vehementiſſime] compreſſit: vnde grande quoque odium contraxit. Signa interitus hæc fuerunt: Ipſe ante triduum quam occideretur, in piſcina ſibi viſus eſt videre hominem cum gladio infeſtantem. Et ea die qua occiſus eſt, negabant in oculis * eius pupulas cum imaginibus, quas reddunt ſpectantibus, viſas. Et quum apud lares ſacrificaret, carbones viuaciſſimi exſtincti ſunt, quum inflammari ſoleant: & (vt ſupra dictum eſt) cor & caput in hoſtiis non eſt repertum. Stellæ etiam iuxta ſolem per diem viſæ ſunt clariſſimæ ante * dies quam obiret. Et ipſe omen de Iuliano ſucceſſore dediſſe dicitur. Nam quum ei Didius Iulianus fratris filium obtuliſſet, cui deſponderat filiam ſuam, adhortatus iuuenem ad patrui obſeruationem, ad-

iecit,

iecit, *Obſerua collegam & ſucceſſorem meum:* nam ante Iulianus ei & in conſulatu collega fuerat, & in proconſulatu ſucceſſerat. Milites eum & aulici odio habuerunt: populus mortem eius indigniſſime tulit, quia videbat omnia per eum antiquata poſſe reſtitui. Caput eius conto fixum, milites qui eum occiderant, per vrbem in caſtra pertulerunt. Reliquiæ eius recuperato capite, in ſepulcro aui vxoris locatæ ſunt. Et Iulianus ſucceſſor illius, corpus eius quanto potuit honore funeratus eſt, quũ id in palatio reperiſſet: qui numquam eius vllam mentionem vel apud populum vel apud ſenatum publice fecit: ſed quum ipſe quoque a militibus deſertus iam eſſet, per ſenatum & populum Pertinax in deos relatus eſt. Sub Seuero autem Imperatore, quum ſenatus ingens teſtimonium habuiſſet Pertinax, funus imaginarium ei & cenſorium ductum eſt, & ab ipſo Seuero funebri laudatione honoratus eſt. Ipſe autem Seuerus amore boni principis, a ſenatu Pertinacis nomen accepit. Filius Pertinacis, patri flamen eſt factus: Marciani ſodales, qui diui Marci ſacra curabant, Heluiani ſunt dicti propter Heluium Pertinacem. Circenſes, & imperii natalis additi, (qui a Seuero poſtea ſublati ſunt) & * Genitialũ, qui manent. Natus autem Cal. Auguſtis, Vero & Bibulo coss. [Interfectus eſt V Kal. April. Falcone & Claro coss.] Vixit annis LX, menſibus VII, diebus XXVI. Imperauit menſibus II, diebus XXV. Congiarium dedit populo denarios centenos. Prætorianis promiſit duodena milia nummûm: ſed dedit ſena. Quod exercitibus promiſſum eſt, datum nõ eſt: quia mors eum præuenit. Horruiſſe autem illum imperium, epiſtola docet quæ vitæ illius a Mario Maximo appoſita eſt: quam ego inſeri, ob nimiam longitudinem nolui.

ÆLII SPARTIANI
DIDIVS IVLIANVS,
AD DIOCLETIANVM AVG.

DIDIO Iuliano, qui poſt Pertinacem imperium adeptus eſt, proauus fuit * Saluius Iulianus, bis conſul, præfectus vrbi, & iuriſconſultus: * quod magis eum nobilem fecit. Mater Clara AEmilia: pater Petronius Didius Seuerus: fratres Didius Proculus, & Nummius Albinus: auunculus Saluius Iulianus: auus paternus, Inſubris Mediolanenſis; maternus, ex * Adrumentina colonia. Educatus eſt apud Domitiam Lucillam, matrem Marci Imperatoris. Inter viginti viros electus eſt ſuffragio matris Marci. Quæſtor * ante annũ quam legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt. AEdilitatem ſuffragio Marci conſequutus eſt. Prætor eiuſdem ſuffragio fuit. Poſt præturam legioni præfuit in Germania viceſimæ ſecundæ primigeniæ. Inde Belgicam ſancte ac diu rexit. Ibi Cauchis, Germaniæ populis qui Albim fluuium accolebant, erumpentibus reſtitit, tumultuariis auxiliis prouincialium: ob quæ conſulatum meruit, teſtimonio Imperatoris. Cattos etiam debellauit. Inde Dalmatiam regendam accepit, eamque a confinibus hoſtibus vindicauit. Poſt, Germaniam inferiorem rexit. Poſt hoc curam alimentorum in Italia meruit. Tunc factus eſt reus per quemdam Seuerum clariſſimum militem, cõiurationis cum * Saluio contra Commodum: ſed a Commodo, quia multos iam ſenatores occiderat, & quidem nobiles ac potentes in cauſſis maieſtatis, ne triſtius grauaretur, Didius liberatus eſt, accuſatore damnato. Abſolutus, iterum ad regendam prouinciam miſſus eſt. Bithyniam deinde rexit: ſed non ea fama qua ceteras. Fuit conſul cum Pertinace, & in proconſolatu Africæ eidem ſucceſſit, & ſemper ab eo collega eſt & ſucceſſor appellatus; maxime eo die quum filiam ſuam Iulianus deſpondẽs affini ſuo, ad Pertinacem veniſſet, idque intimaſſet. dixitque debita reuerentia, *quia collega & ſucceſſor meus eſt.* Statim enim mors Pertinacis ſequuta eſt. Quo interfecto, quum Sulpicianus Imperator in caſtris appellari vellet, & Iulianus cum genero ad ſenatum veniſſet quem indictum acceperat, quumque clauſas valuas inue-

inueniſſet, atque illic duos tribunos reperiſſet, P. Florianum & Vectium Aprum, cœperunt cohortari tribuni, vt locum arriperet: quibus quum diceret, iam alium Imperatorem appellatum, retinentes eum ad prætoria caſtra duxerunt. Sed poſteaquam in caſtra ventum eſt, quum Sulpiciano præfecto vrbi, ſocero Pertinacis, cõcionante ſibique imperium vindicante, Iulianum e muro ingentia pollicentem nullus admitteret, primum Iulianus monuit prætorianos ne eum facerent Imperatorem qui Pertinacem vindicaret: deinde ſcripſit in tabulis ſe Commodi memoriam reſtituturum: atque ita & admiſſus eſt & Imperator appellatus, rogantibus prætorianis ne Sulpiciano aliquid noceret quod Imperator eſſe voluiſſet. Tunc Iulianus Flauium Genialem & Tullium Criſpinum ſuffragio prætorianorum præfectos prætorii fecit: ſtipatusque eſt caterua imperatoria per * Maurentium, qui & ante ſe Sulpiciano coniunxerat. Sane quum vicena quina milia militibus promiſiſſet, tricena dedit. Inde habita concione militari, veſpera in ſenatum venit, totumque ſe ſenatui permiſit: factoque ſenatuſconſulto Imperator eſt appellatus, & tribunitiam poteſtatē, ius proconſulare, in patricias familias relatus, emeruit. Vxor etiam * Mallia Scantilla, & filia eius Didia Clara, Auguſtæ ſunt appellatæ. Inde ſe ad palatium recepit, vxore ac filia illuc vocatis, trepidis & inuitis eo tranſeuntibus; quaſi iam imminens exitium præſagirent. Præfectum vrbi Cornelium Repentinum, generum ſuum, fecit in locum Sulpiciani. Erat interea in odio populi Didius Iulianus, ob hoc quod creditum fuerat, emendationem temporum Commodi, Pertinacis auctoritate reparandam: habebaturque ita, quaſi Iuliani conſilio eſſet Pertinax interemptus. Etiam hi primum qui Iulianum odiſſe cœperant, diſſeminarunt, prima ſtatim die Pertinacis cœna deſpecta, luxurioſum paraſſe conuiuium oſtreis & altilibus & piſcibus adornatũ: quod falſum fuiſſe conſtat. Nam Iulianus tantæ parcimoniæ fuiſſe perhibetur, vt per triduum porcellum, per triduum leporem diuideret, ſiquis ei forte miſiſſet: ſæpe autem nulla exſiſtente religione, oleribus leguminibuſque contentus, ſine carne cœnauerit. Deinde neque cœnauit priuſquam ſepultus eſſet Pertinax, & triſtiſſimus cibum ob eius necem ſumpſit; & primam noctem vigiliis continuauit, de tanta neceſſitate ſollicitus. Vbi vero primũ illuxit, ſenatum & equeſtrem ordinem in palatium venientem admiſit: atque vnumquemque, vt erat ætas, vel patrem vel filium, vel parentem affatus blandiſſime eſt. Sed populus in roſtris atque ante curiam, ingentibus eũ conuitiis laceſſebat; ſperans deponi ab eo poſſe imperium quod milites dederant. Lapidationem quoque fecere: deſcendenti cum militibus & ſenatu in curiam diras imprecati ſunt: rem diuinam facienti ne litaret optarunt. Lapides etiam in eum iecerunt, quum Iulianus manu eos ſemper placare cuperet. Ingreſſus autem curiã, placide & prudenter verba fecit. Egit gratias quod eſſet adſcitus, quod [& ipſe] & vxor & filia eius Auguſtorum nomen * acceperunt. Patris patriæ quoque nomen recepit: argenteam ſtatuam reſpuit. * E ſenatu in Capitolium pergenti populus obſtitit: ſed ferro & vulneribus, & pollicitationibus aureorum, quos digitis oſtendebat ipſe Iulianus, (vt fidem faceret) ſummotus atque depulſus eſt: inde ad circenſe ſpectaculum itum eſt. Sed occupatis indifferenter omnium ſubſelliis, populus geminauit conuitia in Iulianum; Peſcennium Nigrum, qui iam imperare dicebatur, ad vrbis præſidium vocauit. Hæc omnia Iulianus placide tulit: totoque imperii ſui tempore mitiſſimus fuit: populus autem in milites vehementiſſime inuehebatur, qui ob pecuniam Pertinacem occidiſſent. Multa igitur quæ Commodus ſtatuerat, Pertinax tulerat, ad conciliandum fauorem populi, reſtituit. De ipſo Pertinace neq; male neque bene quidquam egit: quod grauiſſimum plurimis viſum eſt. Conſtitit propter metum militum de honore Pertinacis tacitum eſſe. Et Iulianus quidem neque Britannicos exercitus, neque Illyricos timebat: Nigrum vero, miſſo primipilario, occidi præceperat, timens præcipue Syriacos exercitus. Ergo Peſcennius Niger in Syria, Septimius Seuerus in * Illyrico cum exercitibus quibus præſidebãt, a Iuliano deſciuere. Sed quum ei nuntiatum eſſet Seuerum deſciuiſſe, quèm ſuſpectum non habuerat, perturbatus ad ſenatum venit: impetrauitque vt hoſtis Seuerus renuntiaretur: militibus etiam qui Seuerum ſequuti fuerant, dies præſtitutus, vltra quem ſi cum Seuero fuiſſent, hoſtium numero haberentur. Miſſi ſunt præterea legati a ſenatu

conſu-

conſulares ad milites, qui ſuaderent vt Seuerus repudiaretur, & is eſſet imperator quem ſenatus elegerat. Inter ceteros legatus eſt * Veſpronius Candidus, vetus conſularis, olim militibus inuiſus ob durum & ſordidum imperiũ. Miſſus eſt ſucceſſor Seuero Valerius Catulinus: quaſi poſſet ei ſuccedi qui militem iam ſibi tenebat. Miſſus præterea Aquilius centurio, notus cædibus ſenatoriis, qui Seuerum occideret. Ipſe autẽ Iulianus prætorianos in campum deduci iubet, muniri turres: ſed milites deſides & vrbana luxuria diſſolutos, inuitiſſimos ad exercitium militare * produxit, ita vt vicarios operis quod vnicuique præſcribebatur, mercede conducerent. Et Seuerus quidem ad vrbem infeſto agmine veniebat: ſed Didius Iulianus nihil cum exercitu prætoriano proficiebat: quem quotidie populus & magis oderat & ridebat. Et Iulianus * ſperans Lętum fautorem Seueri, quum per eum Commodi manus euaſiſſet, ingratus tanto beneficio, iuſſit eum occidi: iuſſit etiam * Marciam interfici. Sed dum hæc * egit Iulianus, Seuerus claſſem Rauennatem occupat: legati ſenatus qui Iuliano promiſerant operam ſuã, ad Seuerum transierunt. Tullius Criſpinus præfectus prætorio, contra Seuerum miſſus vt claſſem produceret, repulſus Romã rediit. Hæc quum Iulianus videret, ſenatum rogauit vt virgines Veſtales & ceteri ſacerdotes cũ ſenatu obuiam exercitui Seueri prodirent, & prætentis infulis rogarent: inane contra barbaros milites [præſidium] parans. Hæc tamen agenti Iuliano * Fauſtus Quintellus conſularis augur contradixit, aſſerens, non debere imperare eum qui armis aduerſario non poſſet reſiſtere. cui multi ſenatores conſenſerunt. Quare iratus Didius, milites e caſtris petiit qui ſenatum ad obſequium cogerent, aut obtruncarent. Sed id conſilium diſplicuit. Neque enim decebat * vt quum ſenatus hoſtem Seuerum Iuliani cauſſa iudicaſſet, eumdem Iulianum pateretur infeſtum. Quare meliore conſilio ad ſenatum venit, petiitque vt fieret ſenatusconſultum de participatione imperii. Quod ſtatim factum eſt. Tunc omen quod ſibi Iulianus quum imperium acciperet fecerat, omnibus venit in mentem. Nam quum conſul deſignatus, de eo ſententiam dicens, ita pronuntiaſſet, *Didium Iulianum Imperatorem appellandum eſſe cenſeo*, Iulianus ſuggeſſit, *Adde & Seuerum*: quod cognomentum aui & proaui ſibi Iulianus adſciuerat. Sunt tamen qui dicant nullum fuiſſe Iuliani conſilium de obtruncando ſenatu, quum tanta in eum ſenatus contuliſſet. Poſt ſenatusconſultum ſtatim Didius Iulianus vnum ex præfectis Tullium Criſpinum miſit. Ipſe autem tertium fecit præfectum Veturium Macrinum; ad quem Seuerus litteras miſerat vt eſſet præfectus. Sed pacem ſimulatam [eſſe] tentatamque cædem Seueri Tullio Criſpino præf. prætorii, & populus loquutus eſt, & Seuerus ſuſpicatus. Denique hoſtem ſe Iuliano Seuerus eſſe maluit quam participem, conſenſu militum. Seuerus autem ſtatim & ad plurimos Romam ſcripſit, & occulte miſit edicta quæ propoſita ſunt. Fuit præterea in Iuliano hæc amentia, vt per magos pleraque faceret quibus putaret vel odium populi deleniri, vel militum arma compeſci. Nam & quaſdam non conuenientes Romanis ſacris hoſtias immolauerunt, & carmina profana incantauerunt, & ea quæ ad * ſpeculum dicunt fieri, in quo pueri præligatis oculis incantato vertice reſpicere dicuntur, Iulianus fecit. tuncque puer vidiſſe dicitur & aduentum Seueri, & Iuliani deceſſionem. Et Criſpinus quidem quum occurriſſet præcurſoribus Seueri, Iulio * Læto auctore a Seuero interemptus eſt. Deiecta ſunt etiam [ea conſulta] e ſenatu. Iulianus conuocato ſenatu, quæſitisque ſententiis quid facto opus eſſet, certi nihil comperit a ſenatu: ſed poſtea ſponte ſua gladiatores Capuæ iuſſit armari per Lollianum Titianum; & Claudium Pompeianum * e Tarracinenſi ad participatum euocauit, quod & gener Imperatoris fuiſſet, & diu militibus præfuiſſet. Sed hoc ille recuſauit, ſenem ſe & debilem luminibus reſpondens. Transierant & ex Vmbria milites ad Seuerum: & præmiſerat quidem litteras Seuerus, quibus iubebat interfectores Pertinacis ſeruari. Breui autem deſertus eſt ab omnibus Iulianus, & remanſit in palatio cum vno de præfectis ſuis Geniali, & genero Repentino. Actũ eſt denique vt Iuliano ſenatus auctoritate abrogaretur imperium; & abrogatum eſt, appellatusque ſtatim Seuerus Imperator, quum fingeretur quod veneno ſe abſumpſiſſet Iulianus: miſſi tamen a ſenatu quorum cura per militem gregarium in palatio idem Iulianus occiſus eſt, fidem Cæſaris implorans, hoc eſt Seueri. Filiam ſuam

potitus imperio, dato patrimonio emancipanerat; quod ei cum Auguſtæ nomine ſtatim ſublatum eſt. Corpus eius a Seuero vxori Manliæ Scantillæ ac filiæ ad ſepulturam eſt redditum, & in proaui monumento translatum, miliario quinto, via Lauicana. Obiecta ſane ſunt Iuliano hæc, quod guloſus fuiſſet, quod aleator, quod armis gladiatoriis exercitus eſſet, eaque omnia ſenex fecerit, quum ante numquam adoleſcens his eſſet vitiis infamatus. Obiecta eſt etiam ſuperbia, quum ille etiam in imperio fuiſſet humillimus. Fuit autem contra humaniſſimus ad conuiuia, benigniſſimus ad ſubſcriptiones, moderatiſſimus ad libertatem. Vixit annis quinquaginta ſex, menſibus quatuor: imperauit menſibus duobus, diebus quinque. Reprehenſum in eo præcipue, quod eos quos regere auctoritate ſua debuerat, regendæ reipubl. [ſibi] præſules ipſe feciſſet.

ÆLII SPARTIANI

SEVERVS IMPERATOR

AD DIOCLETIANVM AVG.

INTERFECTO Didio Iuliano, Seuerus Africa oriundus imperium obtinuit: cui ciuitas * Lepris, pater Geta: maiores, equites Romani * ante ciuitatem omnibus datam: mater, Fuluia Pia: patrui, M. Agrippa & Seuerus conſulares: auus maternus, Macer: paternus, Fuluius Pius fuere. Ipſe natus eſt Erucio * Claro bis & Seuero coss. VI Idus Apriles. In prima pueritia, priusquam Latinis Græcisque litteris imbueretur, quibus eruditiſſimus fuit, nullum alium inter pueros ludum niſi ad iudices exercuit, quum ipſe prælatis faſcibus ac ſecuribus, ordine puerorum circumſtante, ſederet ac iudicaret. Octauodecimo anno publice declamauit. Poſtea ſtudiorum cauſa Romam venit, latum clauum a diuo Marco petiit, & accepit, fauente ſibi Septimio Seuero affine ſuo, bis iam conſulari. Quum Romam veniſſet, hoſpitem nactus qui Adriani vitam imperatoriam eadem hora legeret, * ſibi omen futuræ felicitatis arripuit. Habuit etiam aliud omen imperii: Quum rogatus ad cœnam imperatoriam palliatus veniſſet, qui togatus venire debuerat, togam præſidiariam ipſius Imperatoris accepit. Eadem nocte ſomniauit, lupæ ſe vberibus vt Remum inhærere vel Romulum: ſedit & in ſella imperatoria temere a miniſtro poſita; ignarus quod non liceret. Dormienti etiam in ſtabulo ſerpens caput cinxit, & ſine noxa expergefactis & acclamantibus familiaribus abiit. Iuuentam plenam furorum, nonnumquam & criminum, habuit. Adulterii cauſſam dixit, abſolutusque eſt a Iuliano proconſule: cui & in proconſulatu ſucceſſit, & in conſulatu collega fuit, & in imperio item ſucceſſit. Quæſturam diligenter egit: omnibus ſortibus in actu natus militari. Poſt quæſturam ſorte Bæticam accepit: atque inde Africam petiit, vt mortuo patre rem domeſticam componeret. Sed dum in Africa eſt, pro Bætica Sardinia ei attributa eſt, quod Bæticam Mauri populabantur. Acta igitur quæſtura Sardinienſi, legationem proconſulis Africæ accepit. In qua legatione quum eum quidam municipum ſuorum Leptitanus, præcedentibus faſcibus, vt antiquum contubernalem ipſe plebeius amplexus eſſet, fuſtibus eum ſub elogio eiuſdem præconis cecidit, * *Legatum P. R. homo plebeius temere amplecti noli.* Ex quo factum eſt vt in vehiculo etiam legati ſederent, qui ante pedibus ambulabant. Tunc in quadam ciuitate Africana quum ſollicitus mathematicum conſuluiſſet, poſitaque hora, ingentia vidiſſet aſtrologus, dixit ei, *Tuam, non alienam pone genituram.* cumque Seuerus iuraſſet ſuam eſſe, omnia ei dixit quæ poſtea facta ſunt. Tribunatum plebis Marco Imperatore decernente promeruit, eumque ſeueriſſime * exercitatiſſimeque egit. Vxorem tunc Marciam duxit, de qua * tacuit in hiſtoria vitæ priuatæ: cui poſtea in imperio ſtatuas collocauit. Prætor deſignatus a Marco eſt non in candida, ſed in competitorum grege, anno ætatis XXXII. Tunc ad Hiſpaniã miſſus ſomniauit primo, ſibi dici vt templũ Tarraconẽſe Auguſti, quod iã labebatur,

reſtitueret. deinde, ex altiſſimi montis vertice, orbem terrarum Romamque deſpexit, concinentibus prouinciis lyra, voce, vel tibia. Ludos abſens edidit. * Legioni IIII Scythicæ deinde præpoſitus eſt circa Maſſiliam. Poſt hoc Athenas petiit ſtudiorum ſacrorumque cauſa, & operum ac vetuſtatum. vbi quum inIurias quaſdam ab Athenienſibus pertuliſſet, inimicus his factus, minuendo eorum priuilegia iam Imperator ſe vltus eſt. Deinde Lugdunenſem prouinciam legatus accepit. Quum amiſſa vxore aliam vellet ducere, genituras ſponſarum requirebat, ipſe quoque matheſeos peritiſſimus: & quum audiſſet eſſe in Syria quandam quæ id genituræ haberet vt regi iungeretur, eamdem vxorem petiit, Iuliam ſcilicet: & accepit interuentu amicorum: ex qua ſtatim pater factus eſt. A Gallis ob ſeueritatem & honorificentiam & abſtinentiam, tantum quantum nemo dilectus eſt. Deinde Pannonias proconſulari imperio rexit. Poſt hoc Siciliam proconſularem ſorte meruit, ſuſcepitque Romæ alterum filium. In Sicilia, quaſi de imperio vel vates vel Chaldæos conſuluiſſet, reus factus, [apud] præfectos prætorio, quibus audiendus datus fuerat, iam Commodo in odium veniente abſolutus eſt, calumniatore in crucem acto. Conſulatum cum Apuleio Rufino primum egit, Commodo ſe inter plurimos deſignante. Poſt conſulatum anno ferme fuit otioſus: deinde Læto ſoffragante, exercitui * Germanico præponitur. Proficiſcens ad Germanicos exercitus, hortos ſpatioſos comparauit, quum antea ædes breuiſſimas Romæ habuiſſet, & vnum fundum. In his hortis quum humi iacens epularetur cum filiis parca cœna, pomaque appoſita maior filius, qui tunc quinquennis erat, * conluſoribus puerulis manu largiore diuideret, paterque illum reprehendens dixiſſet, *Parcius diuide: non enim regias opes poſsides*; quinquennis puer reſpondit, *Sed poſsidebo.* In Germaniam profectus, ita ſe in ea legatione egit, vt famam nobilitatemq; iam ante * cumularet. Et hactenus militarem priuatus egit. Dehinc a * Germanicis legionibus, vbi auditum eſt Commodum occiſum, Iulianum autem cum odio cunctorum imperare, multis hortantibus, repugnans Imperator eſt appellatus apud * Carnuntum idibus Auguſtis: qui etiam * ſeſtertia, quod nemo vmquam principum, militibus dedit. Deinde firmatis quas poſt tergum relinquebat prouinciis, Romam iter contendit, cedentibus ſibi cunctis quacumq; iter fecit, quum iam Illyriciani exercitus & Gallicani, cogentibus ducibus, in eius verba iuraſſent. excipiebatur enim ab omnibus quaſi vltor Pertinacis. Per idem tempus auctore Iuliano Septimius Seuerus a ſenatu hoſtis eſt appellatus, legatis ad exercitum ſenatus verbis miſſis, qui iuberent vt ab eo milites ſenatu præcipiente diſcederent. Et Seuerus quidem quum audiſſet ſenatus conſentientis anctoritate miſſos legatos, primo pertimuit: poſtea id egit, corruptis legatis, vt apud exercitum pro ſe loquerentur, tranſirentque in eius partes. His compertis, Iulianus ſenatusconſultum fecit fieri de participando imperio cum Seuero. Incertum vere id an dolo fecerit, quum iam ante miſiſſet * notos ducum interfectores quoſdam qui Seuerum occiderent, ita vt ad Peſcennium Nigrum interficiendum miſerat: qui & ipſe imperium contra eũ ſnſceperat, auctoribus Syriacis exercitibus. Verum Seuerus, euitatis eorum manibus quos ad ſe interficiendum Iuliauns miſerat, miſſis ad prætorianos litteris, ſignũ vel deſerendi vel occidendi Iuliani dedit: ſtatimque auditus eſt. Nam & Iulianus occiſus eſt in palatio, & Seuerus Romam inuitatus. [Ita,] quod nulli vmquam contigit, nutu tantum Seuerus victor eſt factus: armatusque Romam contendit.

Occiſo Iuliano, quum Seuerus in caſtris & tentoriis, quaſi per hoſticum veniens, adhuc maneret, centum ſenatores legatos ad eum ſenatus miſit ad gratulandum rogandumque: qui ei occurrerunt Interamne, armatumque circumſtantibus armatis ſalutarunt, excuſſi ne quid ferri haberent. Et poſtera die occurrente omni famulitio aulico, * ſeptuagenos vicenos aureos legatis dedit: eoſdem præmiſit, facta poteſtate ſiqui vellent remanere, ac ſecum Romam redire. Fecit etiam ſtatim præfectum præt. Flauium Iuuenalem: quem etiam Iulianus tertium præfect. præt. ſibi aſſumpſerat. Interim Romæ ingens trepidario militum ciuiumque, qnod armatus contra eos Seuerus veniret, * qui ſe hoſtem iudicaſſent. His acceſſit quod comperit Peſcennium Nigrum a Syriacis legionibus Imperatorem appellatum: cuius edicta & litteras ad populum vel ſenatum, intercepit per eos qui miſſi fuerant, ne vel propo

nerentur populo, vel legerentur in curia. Eodem tempore etiam de Clodio Albino ſibi ſubſtituendo cogitauit; cui Cæſarianum decretum aut Commodianum videbatur imperium. Sed eos ipſos* pertimeſcens de quibus recte iudicabat, Heraclitum ad obtinendas Britannias, Plautianum ad occupandos Nigri liberos miſit. Quum Romam Seuerus veniſſet, prætorianos cum ſubarmalibus inermes ſibi iuſſit occurrere: eosdem ſic ad tribunal vocauit, armatis vndique* circumdatis. Ingreſſus deinde Romam, armatus cum armatis militibus Capitolium aſcendit. Inde palatium eodem habitu perrexit, prælatis ſignis quæ prætorianis ademerat, ſupinis, non erectis. Tota deinde vrbe milites in templis, in porticibus, in ædibus palatinis quaſi in ſtabulis manſerunt: fuitque ingreſſus Seueri odioſus atque terribilis, quum milites* inempta diriperent, vaſtationem vrbi minantes. Alia die armatis ſtipatus non ſolum militibus ſed etiam amicis, in ſenatum venit. In curia reddidit rationem ſuſcepti imperii: cauſatusque eſt quod ad ſe occidendum Iulianus notos ducum cædibus miſiſſet. Fieri etiam ſenatusconſultum coegit, ne liceret imperatori inconſulto ſenatu occidere ſenatorem. Sed quum in ſenatu eſſet, milites per ſeditionem dena milia popoſcerunt a ſenatu, exemplo eorum qui Auguſtum Octauianum Romam deduxerant, tantumque acceperant. Et quum eos voluiſſet comprimere Seuerus, nec potuiſſet, *tamen mitigatos addita liberalitate dimiſit. Funus deinde cenſorium Pertinacis imagini duxit; eumque inter diuos ſacrauit, addito flamine & ſodalibus* Heluianis, qui Marciani fuerant. Se quoque *Pertinacem* vocari iuſſit: quamuis poſtea id nomen aboleri voluerit, querimonia amicorum. Dehinc æs alienum diſſoluit. Filias ſuas dotatas, maritis Probo & * Aetio dedit. Et quū Probo genero ſuo præfecturam vrbis obtuliſſet, ille recuſauit, dixitque, minus ſibi videri præfectum eſſe quam principis generum. Vtrumque autem generum ſtatim conſulem fecit, vtrumque ditauit. Alia die ad ſenatum venit, & amicos Iuliani incuſatos, proſcriptioni ac neci dedit. Cauſas plurimas audiuit. Accuſatos a prouincialibus iudices, probatis rebus grauiter puniuit. Rei frumentariæ, quam minimam repererat, ita conſuluit, vt excedens ipſe vita, ſeptem annorum canonem* P. R. relinqueret. Ad Orientis ſtatum confirmandum profectus eſt, nihil adhuc de Nigro palam dicens. Ad Africam tamen legiones miſit, ne per Libyam & AEgyptum Niger Africam occuparet, ac P. R. penuria rei frumentariæ perurgeret. Domitium Dextrū in locū Baſſi præf. vrbi reliquit; atque intra triginta dies quam Romā venerat, eſt profectus. Egreſſus ab vrbe, ad ſaxa rubra, ſeditionem ingentem ob locum caſtrorum metandorum, ab exercitu paſſus eſt. Occurrit ei ſtatim & Geta frater ſuus, quē prouinciam ſibi creditam regere pręcepit aliud ſperantem. Nigri liberos ad ſe adductos, in eo habuit honore quo ſuos. Miſerat ſane legionem quæ Græciam Thraciamque * præriperet, ne eas Peſcennius occuparet: ſed iam Byzantium Niger tenebat Perinthum etiam Niger volens occupare, plurimos de exercitu interfecit: atq; ideo hoſtis cum AEmiliano eſt appellatus: quumque Seuerum ad participatum vocaret, contemptus eſt. Promiſit ſane Nigro tutum exſilium, ſi vellet: AEmiliano autē non ignouit. AEmilianus dehinc victus in Helleſponto a Seueri ducibus, Cyzicum primum confugit, atque inde in aliam ciuitatem: in qua eorum iuſſu occiſus eſt. Fuſæ ſunt itē copiæ ab iiſdem ducibus, etiam Nigri. His auditis, ad ſenatū Seuerus Pertinax, quaſi confectis rebus, litteras miſit. deinde conflixit cum Nigro, eumque apud* Cyzicum interemit, caputque eius pilo circumtulit. Filios Nigri poſt hoc, quos ſuorum liberorum cultu habuerat, in exſilium cum matre miſit. Litteras ad ſenatum de victoria dedit. Neque quemquam ſenatorum qui Nigri partium fuerant, præter vnum, ſupplicio affecit. Antiochenſibus iratior fuit. quod & adminiſtrantem ſe in Oriente riſerant, & Nigrum etiam* victu iuuerant. denique multa his ademit. Neapolitanis * etiam Palæſtinenſibus ius ciuitatis* tulit, quod pro Nigro diu in armis fuerant. In multos animaduertit, præter ordinem ſenatorium, qui Nigrum fuerant ſequuti. Multas etiam ciuitates eiusdem partis, iniuriis affecit & damnis. Eos ſenatores occidit qui cum Nigro militauerant ducum vel tribunorum nomine. Deinde circa Arabiam plura geſſit, Parthis etiam in dicionem redactis, necnon etiam Adiabenis: qui quidem omnes cum Peſcennio ſenſerant. Atque ob hoc reuerſus triumpho

dela-

delato, appellatus eſt *Arabicus, Adiabenicus, Parthicus*. Sed triumphum reſpuit, ne videretur de ciuili triumphare victoria. recuſauit & Parthicum nomen, ne Parthos laceſſeret. Redeunti ſane Romam, poſt bellum ciuile Nigri, aliud bellũ ciuile Clodii Albini nunciatum eſt, qui rebellauit in Gallia: quare poſtea occiſi ſunt filii * Nigri cum matre. Albinum igitur ſtatim hoſtem iudicauit, & eos qui ad illum mollius vel ſcripſerunt vel reſcripſerunt. Et quũ iret contra Albinum, in itinere apud Viminatiũ filium ſuum maiorem *Baſſianum*, appoſito *Aurelii Antonini* nomine, Cæſarem appellauit: vt fratrem ſuum Getam ab ſpe imperii, quam ille conceperat, ſubmoueret. Et nomen quidem Antonini idcirco filio appoſuit, quod ſomniauerat, Antoninum ſibi ſucceſſurum. Vnde Getam etiam quidam Antoninum putant dictum, vt & ipſe ſuccederet in imperio. Aliqui putant idcirco illum Antoninum appellatum, quod Seuerus ipſe in Marci familiam tranſire voluerit. Et primo quidem ab Albinianis Seueri duces victi ſunt. Tunc ſollicitus quum conſuleret a Pannoniacis auguribus, comperit ſe victorem futurum, aduerſarium vero nec in poteſtatem venturum, nec euaſurum, ſed iuxta aquam eſſe periturum. Multi ſtatim amici Albinum deſerentes venere: multi duces capti ſunt, in quos Seuerus animaduertit. Multis interim varie geſtis in Gallia, primo apud * Tinurtium contra Albinum feliciſſime pugnauit Seuerus. quum quidem ingens periculum equi caſu adiit, ita vt mortuus ictu plumbeæ crederetur: ita vt alius iam pene Imperator ab exercitu deligeretur. Eo tempore lectis actis quæ de Clodio Celſino laudando, qui Adrumetinus & affinis Albini erat, facta ſunt, iratus ſenatui Seuerus, quaſi hoc Albino ſenatus præſtitiſſet, Commodum inter diuos referendum eſſe cenſuit, quaſi hoc genere ſe de ſenatu poſſet vlciſci: primusque inter milites diuum Commodum pronuntiauit: idque ad ſenatum ſcripſit addita oratione victoriæ. Senatorum deinde qui in bello erant interempti, cadauera diſſipari iuſſit. Deinde Albini corpore allato, pene ſeminecis caput abſcindi iuſſit, Romamque deferri: idque litteris proſequutus eſt. Victus eſt Albinus die XI Calendas Martii. Reliquum autem cadauer eius ante domum * propriam exponi ac diuidi iuſſit. Equum præterea, ipſe reſidens, ſupra cadauer Albini egit expaueſcentemq; admonuit vt effrenatus audacter protereret. Adduntalii quod idem cadauer in Rhodanum abiici præcepit, ſimul etiam vxoris liberorumque eius. Interfectis innumeris Albini partium viris, inter quos multi principes ciuitatis, multæ fœminæ illuſtres fuerunt, omniũ bona publicata ſunt, ærariumque auxerunt: tum Hiſpanorum & Gallorum proceres multi occiſi ſunt. Denique militibus tantum ſtipendiorum quantum nemo principum, dedit. Filiis etiam ſuis ex hac proſcriptione tantum reliquit quantum nullus Imperatorum, quum magnam partem auri per Gallias, per Hiſpanias, per Italiam Imperator iam feciſſet: tumque primum priuatarum rerum procuratio conſtituta eſt. Multi ſane poſt Albinum, fidem ei ſeruantes, bello a Seuero ſuperati ſunt. Eodem tempore etiam legio Arabica defeciſſe ad Albinum nuntiata eſt. Vltus igitur grauiter Albinianam defectionem, interfectis plurimis, genere quoque eius exſtincto, iratus populo & ſenatoribus Romam venit. Commodum in ſenatu & concione laudauit, deum appellauit, infamibus diſplicuiſſe dixit: vt appareret eum apertiſſime furere. Poſt hoc de ſua clementia diſſeruit, quum crudeliſſimus fuerit, & ſenatores infra ſcriptos occiderit. Occidit autem ſine cauſæ dictione hos nobiles, Mummium Secundinum, Aſellium Claudianum, Claudium Rufum, Vitalium Victorem, Papium Fauſtum, AElium Celſum, Iulium Rufum, Lollium Profeſſum, * Arunculeium Cornelianum, Antoninum Balbum, Poſthumium Seuerum, Sergium Luſtralem, Fabium Paulinum, Nonium * Gracchum, Muſtium Fabianum, Caſperium Agrippinum, Ceionium Albinum, Claudium Sulpicianum, Memmium Rufinum, Caſperium AEmilianum, Cocceium Verum, Erucium Clarum, L. Stilonem, Clodium Rufum, Egnatuleium Honoratum, Petronium Iuniorem; Peſcennios, Feſtum & * Neratianum, & Aurelianum & Materianum, & Iulianum & Albinum: Cerellios, Macrinum & Fauſtinianum & Iulianum: Herennium Nepotem, * Sulpicium Canum, Valerium Catulinum, Nouium Rufum, Claudium Arabianum, Marcum Aſellionem. Horum igitur tantorum ac tam illuſtrium virorum (nam multi in his con-

ſulares, multi prætorii, omnes certe ſummi viri ſuere) interfector, ab Afris vt deus habetur. Cincium Seuerum calumniatus eſt quod ſe veneno appetiſſet: atque ita interfecit. Narciſſum deinde Commodi ſtrangulatorem leonibus obiecit. Multos pręterea obſcuri loci homines interemit, præter eos quos ius prœlii abſumpſit. Poſt hæc quum ſe vellet commendare hominibus, vehicularium munus a priuatis ad fiſcum traduxit. Cæſarem deinde Baſſianum Antoninum a ſenatu appellari iuſſit, decretis imperatoriis inſignibus. Rumore deinde belli Parthici exſtincto, patri, matri, auo, & vxori priori, per ſe ſtatuas collocauit. Plautianum ex amiciſſimo, cognita eius vita, ita odio habuit vt & hoſtem publicum appellaret, & depoſitis ſtatuis eius per orbem terræ graui eum inſigniret iniuria, iratus præcipue quod inter propinquorum & affinium Seueri ſimulacra ſuam ſtatuam ille poſuiſſet. Palæſtinis pœnam remiſit quam ob cauſſam Nigri meruerant. Poſtea iterum cum Plautiano in gratiam rediit; & veluti ouans vrbem ingreſſus, Capitolium petiit: quamuis & ipſum procedenti tempore occiderit. Getæ minori filio togam virilem dedit: maiori, *Plautiani filiam vxorem iunxit. Hi qui hoſtem publicum Plautianum dixerant, deportati ſunt. ITA *omnium rerum ſemper quaſi naturali lege mutatio eſt.* Filios deinde conſules deſignauit. Getam fratrē exulit. Profectus dehinc ad bellum Parthicum eſt, edito gladiatorio munere, & cōgiario populo dato. Multos inter hæc cauſis vel veris vel ſimulatis occidit. Damnabantur aūt plerique cur iocati eſſent, alii cur tacuiſſent, alii cur pleraq; figurata dixiſſent, vt eſſet *imperator vere nominis ſui, vere Pertinax, vere Seuerus.* Erat ſane in ſermone vulgari, Parthicū bellum affectare Septimium Seuerum, gloriæ cupiditate, non aliqua neceſſitate deductum. Traiecto denique exercitu, a Brundiſio continuato itinere, venit in Syriam, Parthoſq; ſubmouit. Sed poſtea in Syriam rediit, ita vt ſe pararet ac bellum Parthis inferret. Inter hæc Peſcennianas reliquias Plautiano auctore perſequebatur, ita vt nonnullos etiam ex amicis ſuis quaſi vitæ ſuæ inſidiatores appeteret. Multos etiam, quaſi Chaldæos aut vates de ſua ſalute conſuluiſſent, interemit: præcipue ſuſpectos vnumquemque idoneum imperio, quum ipſe paruulos adhuc filios haberet; idque dici ab his vel crederet vel audiret qui ſibi augurabantur imperium. Denique quum occiſi eſſent nonnulli, Seuerus ſe excuſabat: & poſt eorum mortem negabat fieri ſe iuſſiſſe quod factum eſt: quod de Læto præcipue Marius Maximus dicit. Quum ſoror ſua Leptitana ad eum veniſſet vix Latine loquens, ac de illa multum Imperator erubeſceret, dato filio eius lato clauo, atque ipſi multis muneribus, redire mulierem in patriam præcepit: & quidem cum filio, qui* breui vita defunctus eſt. Æſtate igitur iam exeūte, Parthiam ingreſſus, Cteſiphontem pulſo rege peruenit, & cepit hiemali prope tempore. (quod in illis regionibus melius per hiemem bella tractantur) quum herbarum radicibus milites viuerent, atq; inde morbos ægritudineſque contraherent. quare quum obſiſtentibus Parthis, fluente quoque per inſuetudinem cibi aluo militum, longius ire non poſſet, tamen perſtitit, & oppidum cepit, & regem fugauit, & plurimos interemit, & Parthicum nomen meruit. Ob hoc etiam filium eius Baſſianum Antoninum, qui Cæſar appellatus iam fuerat, annum decimumtertium agentem, participem imperii dixerunt milites. Getam quoque minorem filium Cæſarem dixerunt: eumdem Antoninum, vt plerique in litteras tradunt, appellantes. Harum appellationum cauſſa donatiuum militibus largiſſimum dedit, conceſſa omni præda oppidi Parthici; quod milites quærebant. Inde in Syriam rediit victor; & Parthicum deferentibus ſibi patribus triumphum, idcirco recuſauit, quod conſiſtere in curru affectus articulari morbo non poſſet: filio ſane conceſſit vt triumpharet: cui ſenatus Iudaicum triumphum decreuerat, idcirco quod & in Syria res bene geſtæ fuerant a Seuero. Deinde quum Antiochiam tranſiſſet, data virili toga filio maiori, ſecum eum conſulem deſignauit, & ſtatim in Syria conſulatum inierunt. Poſt hoc dato ſtipendio cumulatiore militibus, Alexandriam petiit. In itinere Palæſtinis plurima iura fundauit. Iudæos fieri ſub graui pœna vetuit. Idem etiam de Chriſtianis ſanxit. Deinde *Alexandrinis ius buleutarum dedit; qui ſine publico conſilio, ita vt ſub regibus, ante viuebant vno iudice contenti quem Cæſar dediſſet. Multa præterea his iura mutauit. Iucundam ſibi peregrinationem hanc propter

*religio-

* religionem dei Serapidis, & propter nouitatem animalium * vel locorum fuiſſe, Seuerus ipſe poſtea ſemper oſtendit. Nam & * Mempbin & Memnonem, & pyramides, & labyrinthum, diligenter inſpexit. Et quoniam longum eſt minora perſequi, huius magnifica illa; Quod victo & occiſo Iuliano, prætorianas cohortes exauctorauit: Pertinacem contra voluntatem militum in deos retulit: Saluii Iuliani decreta iuſſit aboleri: quod non obtinuit. Denique cognomentum Pertinacis non tam ex ſua voluntate quam ex morum parcimonia videtur habuiſſe. Nam & infinita multorum cæde crudelior habitus; & quum quidam ex hoſtibus eidem ſe ſuppliciter obtuliſſet, dixiſſetque ille * quid facturus eſſet, non mollitus tam prudente dicto, interfici eum iuſſit. Fuit præterea delendarum cupidus factionum: prope a nullo congreſſu niſi * victor. Perſarum regem * Abagarum ſubegit. Arabas in * deditionem accepit. Adiabenos in tributarios coegit. Britanniam (quod maximum eius imperii decus eſt) muro per transuerſam inſulam ducto, vtrimque ad finem oceani muniuit: vnde etiam *Britannici* nomen accepit. Tripolim, vnde oriundus erat, contuſis bellicoſiſſimis gentibus, ſecuriſſimam reddidit: ac pacem diuturnam, oleum gratuitum, & fœcundiſſimum * agrum donauit. * Idem cum implacabilis delictis fuit, tum ad eligendos induſtrios quosque iudicũ ſingularis. Philoſophiæ ac dicendi ſtudiis ſatis deditus; doctrinæ quoque nimis cupidus. Latronum vbique hoſtis, vitam ſuam priuatam publicamque ipſe compoſuit ad fidem, ſolum tamen vitiũ crudelitatis excuſans. De hoc ſenatus ita iudicauit, * illum aut naſci nõ debuiſſe, aut [non] mori, quod & nimis crudelis, & nimis vtilis reip. videretur. Domi tamen minus cautus, qui vxorem Iuliam famoſam adulteriis tenuit, etiam coniurationis conſciam. Idem quum pedibus æger bellum moraretur, idque milites anxie ferrent, eiusque filium Baſſianum qui vna erat, Auguſtum feciſſent, tolli ſe atque in tribunal ferri iuſſit: adeſſe deinde omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, qnibus auctoribus id acciderat: ſiſti deinde filium qui Auguſti nomen acceperat. quumque animaduerti in omnes auctores facti, præter filium, iuberet, rogareturque omnibus ante tribunal proſtratis, caput manu contingens ait, *Tandem ſentitis caput imperare, non pedes.* Huius dictum eſt, quum eum ex humili per litterarum & militię officia ad imperium * plurimis gradibus fortuna duxiſſet, * *Omnia* (inquit) *fui, & nihil expedit.* Periit Eboraci in Britannia, ſubactis gentibus quæ Britanniæ videbantur infeſtæ, anno imperii decimooctauo, morbo grauiſſimo exſtinctus iam ſenex. Reliquit filios duos, Antoninum Baſſianum, & Getam; cui & ipſi in honorẽ Marci, Antonini nomen impoſuit. Illatus ſepulcro Marci Antonini; quem ex omnibus imperatoribus tantum coluit, vt & Commodum in diuos referret, & Antonini nomen omnibus deinceps quaſi Auguſti adſcribẽdum putaret. Ipſi a ſenatu, a gentilibus liberisque eius funus ampliſſimũ exhibitum fuit, atq; inter diuos eſt relatus. Opera publica præcipue eius exſtant, ſeptizonium & thermæ Seuerianæ. Eius deniq; etiam * ianuæ in Transtiberina regione ad portam nominis ſui; quarum * forma intercidens ſtatim vſum publicum inuidit. Iudicium de eo poſt mortem magnum omnium fuit, maxime quod diu nec a filiis eius boni aliquid reip. venit: & poſtea inuadentibus multis remp. res Romana prædonibus direptui fuit. Hic tam exiguis veſtibus vſus eſt, vt vix tunica eius aliquid purpurę haberet, [&] cum hirta chlamyde humeros velaret: cibi parciſſimus, leguminis patrii auidus; vini aliquando cupidus, carnis frequenter ignarus. Ipſe decorus, ipſe ingens, promiſſa barba, cano capite & criſpo, vultu reuerendus, canorus voce, ſed Afrum quiddam vſque ad ſenectutem ſonans: ac multum poſt mortem amatus, vel inuidia depoſita, vel crudelitatis metu. Legiſſe me apud Ælium Maurum * Phlegontis Tralliani libertũ memini, Septimiũ Seuerum * immoderatiſſime quum moreretur lætatum, quod duos Antoninos pari imperio reipubl. relinqueret, exemplo Pii, qui Verum & Marcum Antoninos per adoptionem filios reipubl. reliquit: hoc melius, quod ille filios per adoptionem, hic per ſe genitos, rectores Romanæ reipubl. daret, Antoninum ſcilicet Baſſianum, quem ex priore matrimonio ſuſceperat; & Getam, quem de Iulia genuerat. Sed illum multum ſpes fefellit. Nam vnum, parricidium; alterum, ſui mores reipubl. inuiderunt: ſanctumque illud nomen in nullo diu bene manſit. Et reputanti mihi,

Diocletiane Auguſte, neminem prope magnorum virorum optimum & vtilem filium reliquiſſe, ſatis claret. Denique aut ſine liberis viri interierunt, aut tales habuerunt pleriq; vt melius fuerit de rebus humanis ſine poſteritate diſcedere. Et vt ordiamur a Romulo, hic nihil liberorum reliquit, nihil Numa Pompilius, quod vtile poſſet eſſe reipubl. Quid Camillus? num ſui ſimiles liberos habuit? Quid Scipio? Quid Catones, qui magni fuerunt? Iam vero quid de Homero, Demoſthene, Virgilio, Criſpo, & Terentio, Plauto, ceteriſque aliis loquar? Quid de Cæſare? Quid de Tullio, cui ſoli melius fuerat liberos non habere? Quid de Auguſto, qui nec adoptiuum bonum filium habuit, quum illi eligendi poteſtas fuiſſet ex omnibus? Falſus eſt etiam ipſe Traianus in ſuo municipe ac nepote deligendo. Sed vt omittamus adoptiuos, ne nobis Antonini Pius & Marcus nomina reipublicæ occurrant, veniamus ad genitos. Quid Marco felicius fuiſſet, ſi Commodum non reliquiſſet heredem? Quid Seuero Septimio, ſi Baſſianum non genuiſſet? qui ſtatim inſimulatum fratrem inſidiarum contra ſe cogitatarum, parricidiali etiam figmento interemit: qui nouercam, matrem quinimmo, in cuius ſinu Getam filium eius occiderat, vxorem duxit: qui Papinianum iuris aſylum & doctrinæ legalis theſaurum, quod parricidium excuſare noluiſſet, occidit; & præfectum quidem ſuum, ne homini per ſe & per ſcientiam ſuam magno deeſſet & dignitas. Denique, vt alia omittam, ex huius moribus factum puto vt Seuerus triſtior vir ad omnia, immo etiam crudelior, pius & dignus deorum altaribus duceretur. qui quidem diuinam Salluſtii orationem qua Micipſa filios ad pacem hortatur, ingrauatus morbo, miſiſſe filio dicitur maiori. idque fruſtra, * & hominem tantum valetudine. Vixit denique in odio populi diu Antoninus, nomenque illud venerabile diu, minus amatum eſt: quamuis & veſtimenta populo dederit, (vnde *Caracallus* eſt dictus) & thermas magnificentiſſimas fecerit. Exſtat ſane Romæ Seueri porticus, geſta eius exprimens, a filio, quantum plurimi docent, ſtructa. Signa mortis eius hæc fuerunt: Ipſe ſomniauit quatuor aquilis & gemmato curru, præuolante neſcio qua ingenti humana ſpecie, ad cœlum ſe raptum; quumque raperetur, octoginta & nouem numeros explicuiſſe: (vltra quot annos ne vnum quidem annum vixit: nam ad imperium ſenex venit) quumque poſitus eſſet in circulo ingenti æreo, diu ſolus & deſtitutus ſtetit. quum vereretur autem ne præceps rueret, a Ioue ſe vocatum vidit, atque inter Antoninos locatum. Die circenſium, quum tres * victoriæ more ſolito eſſent locatæ gypſeæ cum palmis, media quæ ipſius nomine * adſcriptum orbem palmis tenebat, vento icta, de podio ſtans decidit, & humi conſtitit: eaque quæ Getæ nomine inſcripta erat, corruit, & omnis comminuta eſt: illa vero quæ Baſſiani titulum præferebat, amiſſa palma venti turbine vix conſtitit. Poſt * murum apud vallum miſſum in Britannia, quũ ad proximam manſionem rediret, non ſolum victor, ſed etiam in æternum pace fun data, voluens animo quid ominis ſibi occurreret, AEthiops quidam e numero militari, claræ inter ſcurras famæ, & celebratorum ſemper iocorum, cum corona e cupreſſu facta eidem occurrit. Quem quum ille iratus remoueri ab oculis præcepiſſet, & coloris eius tactus omine & coronæ, dixiſſe ille dicitur ioci cauſa, *Totum fuſti, totum viciſti; iam deus eſto victor*. Et in ciuitatem veniens, quum rem diuinam vellet facere, primum ad Bellonæ templum ductus eſt errore aruſpicis ruſtici; deinde hoſtiæ furuæ ſunt applicitæ. Quod quum eſſet aſpernatus, atque ad palatium ſe reciperet, negligentia miniſtrorum nigræ hoſtiæ vſque ad limen domus palatinæ Imperatorem ſequutæ ſunt. Sunt per plurimas ciuitates opera eius inſignia. Magnum vero illud in ciuitate eius, quod Romæ omnes ædes publicas, quæ vitio temporum labebantur, inſtaurauit, nuſquam prope ſuo nomine adſcripto, ſeruatis tamen vbique titulis conditorum. Moriens, ſeptem annorum canonem, ita vt quotidiana ſeptuagintaquinque milia modiorum expendi poſſent, reliquit: olei vero tantum, vt per quinquennium non ſolum vrbis vſibus, ſed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, ſufficeret. Vltima verba eius dicuntur hæc fuiſſe; *Turbatam Rempubl. vbique accepi; pacatam etiam Britannis relinquo; ſenex & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, ſi boni erunt; imbecillum, ſi mali.* Iuſſit deinde ſignum tribuno dari, *Laboremus*: quia Pertinax, quando in imperium adſcitus eſt, ſignum dederat, *Militemus*.

ſemus. Fortunam deinde regiam, quæ comitari principes & in cubiculis poni ſolebat, geminare ſtatuerat, vt ſacratiſſimum ſimulacrum vtrique relinqueret filiorum. Sed quum videret ſe perurgeri ſub horam mortis, iuſſiſſe fertur vt alternis diebus apud filios imperatores in cubiculis Fortuna poneretur. Quod Baſſianus prius contempſit quam faceret parricidium. Corpus eius a Britannia Romam vſque cum magna prouincialium reuerentia ſuſceptum eſt: quamuis aliqui vrnulam auream tantum fuiſſe dicant, Seueri reliquias continentem, eamdemque Antoninorum ſepulcro illatam, quum Septimius Seuerus Pertinax illic vbi vita functus eſt, eſſet incenſus. Quum * ſeptizonium faceret, nihil aliud cogitauit quam vt ex Africa venientibus ſuum opus occurreret: & niſi abſente eo per præfectum vrbis medium ſimulacrũ eius eſſet locatum, aditum palatinis ædibus, id eſt regium atrium, ab ea parte facere voluiſſe perhibetur: quod etiam poſt Alexander quum vellet facere, ab aruſpicibus dicitur eſſe prohibitus, quum hoc ſciſcitatus non litaſſet.

ÆLII SPARTIANI

PESCENNIVS NIGER,

AD DIOCLETIANVM AVG.

RARVM atque difficile eſt vt quos tyrannos aliorum victoria fecerit, bene mittantur in litteras: atque ideo vix omnia de his plene in monumentis atque annalibus habentur. Primum enim quæ magna ſunt, in eorum honorem ab ſcriptoribus deprauantur; deinde alia ſupprimuntur: poſtremo non magna diligentia * eorum generatio ac vita requiritur, quum ſatis ſit audaciam eorum & bellum in quo victi fuerint, ac pœnã, proferre. PESCENNIVS ergo NIGER, vt alii tradunt, modicis parentibus; vt alii, nobilibus fuiſſe dicitur; patre Annio Fuſco, matre Lampridia, auo curatore Aquini; ex qua familia originem ducebat: quod quidem dubium etiam nunc habetur. Hic eruditus mediocriter, moribus ferox, diuitiis immodicus, vita parcus, libidinis effrenatæ ad omne genus cupiditatum. Ordines diu duxit, multisque ducatibus peruenit vt exercitus Syriacos iuſſu Commodi regeret, ſuffragio maxime athletæ qui Commodum ſtrangulauit: vt omnia tunc fiebant. Is poſteaquam comperit occiſum Commodum, Iulianum Imperatorem appellatum, eumdemque iuſſu Seueri & ſenatus occiſum, Albinum etiam in Gallia ſumpſiſſe nomẽ Imperatoris, ab exercitibus Syriacis, quos regebat, appellatus eſt Imperator; vt quidam dicunt, magis in Iuliani odium quam in æmulationem Seueri. Huic, ob deteſtationem Iuliani, primis Imperii diebus ita Romæ fautum eſt a ſenatoribus dumtaxat, qui & Seuerum oderant, vt inter lapidationes exſecrationesque omnium, illi feliciter * optaretur, illum Principem * inſuper, & illum Auguſtum populus acclamaret. Iulianum autem oderant populares, quod Pertinacem milites occidiſſent, & illum Imperatorem aduerſa populi voluntate appellaſſent. Denique ingentes ob hoc ſeditiones fuerunt. Ad occidendum autem Nigrum, primipilarem Iulianus miſerat, ſtulte, ad eum qui haberet exercitus, & ſe tueri poſſet: * perinde quaſi qualislibet imperator a primipilario poſſet occidi. Eadem autem dementia etiam Seuero iam Principi Iulianus ſucceſſorem miſerat. Denique etiam Aquilium centurionem, notum cædibus ducem miſerat; quaſi imperator tantus a centurione poſſet occidi. Par denique inſania fuit quod cum Seuero ex interdicto de imperio egiſſe fertur, vt iure videretur ad principatum perueniſſe. Et de Peſcennio Nigro iudicium populi ex eo apparuit, quod quum ludos circenſes Iulianus Romæ daret, & indiſcrete ſubſellia circi maximi repleta eſſent, ingentiq; iniuria populus affectus eſſet, per omnes vno conſenſu Peſcennius Niger ad tutelam vrbis eſt expetitus, odio (vt diximus) Iuliani, & amore occiſi Pertinacis: * cui quidẽ Iulianus dixiſſe fertur, *Nec ſibi neq; Peſcennio longum imperiũ deberi, ſed Seuero, qui magis eſſet odio habẽdus a ſenatoribus, militibus, prouincialibus, popularibus*: q; probauit rei euentus.

euentus. Et Peſcennius quidē Seuero, eo tēpore quo Lugdunenſem prouinciā regebat, amiciſſimus fuit: nā ipſe miſſus erat ad cōprehendendos deſertores qui innumeri Gallias tunc vexabant. In quo officio quod ſe honeſte geſſit, iucundiſſimum fuit Seuero; ita vt de eo ad Commodum Septimius referret, aſſerens neceſſarium reip. virum. Et re vera in re militari vehemens fuit. Numquam ſub eo miles prouinciali lignum, oleum, operam extorſit. ipſe a milite nihil accepit: quum tribunatus ageret, nihil accipi paſſus eſt. Nam & Imperator tribunos duos quos conſtitit ſtellaturas accepiſſe, lapidibus obrui ab auxiliaribus iuſſit. Exſtat epiſtola Seueri * qua ſcribit ad Rogonium Celſum Gallias regentem: *Miſerum eſt vt imitari eius diſciplinam militarem non poſſimus, quem per bellum vicimus. Milites tui vagantur; tribuni medio die lauant, pro tricliniis popinas habent, pro cubiculis meritoria: ſaltant, bibunt, cantant; & * mēſuris conuiuiorum vacant, quum ſine menſura potent. Hæc, ſi vlla vena paterna diſciplinæ [in nobis] viueret, fierent? Emenda igitur primum tribunos, deinde militem: quem quamdiu timueris, tamdiu timeberis. Sed ſcias id de Nigro, militem timere non poſſe, niſi integri fuerint tribuni & duces militum.* Hæc de Peſcennio Seuerus Auguſtus, adhuc milite. Marcus Antoninus ad Cornelium Balbum; *Peſcennium mihi laudas: agnoſco. nam & deceſſor tuus eum manu ſtrenuum, vita grauem, & iam tum plusquam militem dixit. Itaque miſi litteras recitandas ad ſigna; quibus eum trecentis * Armeniis, & centum Sarmatis, & mille noſtris praeſſe iuſſi. Tuum eſt oſtendere hominem non ambitione (quod noſtris non conuenit moribus) ſed virtute veniſſe ad eum locum quem auus meus Adrianus, quem Traianus proauus, non niſi exploratiſſimis dabat.* De hoc eodem Commodus; *Peſcennium fortem virum noui, & ei tribunatus iam duos dedi: ducatum mox dabo, vbi per ſenectutem AElius Corduenus rempublicam recuſauerit.*. Hæc de eo iudicia omnium fuerūt. Sed & Seuerus ipſe ſæpe dixit, ignotutum ſe Peſcennio, niſi perſeueraret. A Commodo denique Peſcennius cos. declaratus, Seuero præpoſitus eſt: & quidem irato quod primipilaribus commendantibus, conſulatum Niger mereretur. In vita ſua Seuerus dicit, ſe, priusquam filii ſui id ætatis haberent vt imperare poſſent, ægrotantē id in animo habuiſſe vt, ſi quid forte ſibi accidiſſet, Niger Peſcennius eidem & Clodius Albinus ſuccederent; qui ambo Seuero grauiſſimi hoſtes exſtiterant. Vnde apparet quod etiam Seueri de Peſcennio iudicium fuerit. Si Seuero credimus, fuit gloriæ cupidus Niger, vita fictus, moribus turpis; ætatis prouectæ quum imperium inuaſit: ex quo cupiditates eius incuſat; * perinde quaſi Seuerus minor ad imperium venerit, qui annos ſuos contrahit, quum decem & octo annis imperarit, & octogeſimonono perierit. Sane Seuerus Heraclitum ad obtinendam Bithyniam miſit; Fuluium autem ad occupandos adultos Nigri filios: nec tamen in ſenatu quidquam de Nigro Seuerus dixit, quum iam audiſſet de eius imperio, ipſe autem proficiſceretur ad componendum Orientis ſtatum: tantum ſane illud fecit proficiſcens, vt legiones ad Africam mitteret, ne eam Peſcennius occuparet, & fame populum Romanum perurgeret. * Et videbatur id facere poſſe per Libyam AEgyptumque vicinas Africæ, difficili licet itinere ac nauigatione. Et Peſcennius quidem, veniente ad Orientem Seuero, Græciam, Thracias, Macedoniam, interfectis multis * illuſtribus viris, tenebat, ad participatum imperii Seuerum vocans: a quo, cauſa eorum quos occiderat, cum AEmiliano hoſtis eſt appellatus: deinde a ducibus Seueri per AEmilianum pugnans victus eſt. Et quum illi tutum exſilium promitteret ſi ab armis recederet, perſiſtens iterum pugnauit, & victus eſt, atque apud Cyzicum circa paludem fugiens ſauciatus; & ſic ad Seuerum adductus, atque ſtatim mortuus. Huius caput circumlatum pilo, Romam miſſum; filii occiſi, necata vxor, patrimonium publicatum, familia omnis exſtincta. Sed hæc omnia, poſteaquam de Albini rebellione cognitum eſt, facta ſunt: nam prius & filios Nigri & matrem in exſilium miſerat. Sed exarſit ſecundo ciuili bello, imo & iam tertio, & factus eſt durior. Tunc enim innumeros ſenatores interemit Seuerus; & ab aliis *Syllæ Punici*, ab aliis Marii nomen accepit. Fuit ſtatura Peſcennius prolixa, forma decorus, capillo in verticem ad gratiam reflexo; vocis canoræ, ita vt in campo loquens, per mille paſſus audiretur, niſi ventus aduerſaretur: oris verecundi & ſemper rubidi: ceruice adeo nigra, vt quemadmodum multi dicunt, ab ea *Nigri* nomen acceperit. Cetera corporis parte

candidus

candidus & magis pinguis: viniauidus, cibi parcus, rei venereæ niſi ad creandos liberos prorſus ignarus. Denique etiam ſacra quædam in Gallia quæ a caſtiſſimis decernuntur, conſenſu publico celebranda ſuſcepit. Hunc in Commodianis hortis, in porticu curua, pictum de muſiuo inter Commodi amiciſſimos videmus ſacra Iſidis ferentem: quibus Commodus adeo deditus fuit, vt & caput raderet, & Anubim portaret, & omnes partes expleret. Fuit ergo miles optimus, tribunus ſingularis, dux præcipuus, legatus ſeueriſſimus, conſul inſignis, vir domi foriſque conſpicuus, imperator infelix. vſui denique reipubl. ſub Seuero homine tetrico eſſe potuiſſet, ſi cum eo eſſe voluiſſet. Sed deceptus eſt conſiliis Seueri Aureliani; qui filias ſuas eius filiis deſpondens, perſiſtere eum fecit in imperio. Hic tantæ fuit auctoritatis, vt ad Marcum primum, deinde ad Commodum ſcriberet, quum videret prouincias facili adminiſtrationum mutatione ſubuerti: Primum, vt nulli ante quinquennium ſuccederetur prouinciæ præſidi, vel legato, vel procōſuli; quod prius deponerent poteſtatem quam ſcirent adminiſtrare: deinde, ne noui ad regendam remp. accederent, præter militares adminiſtrationes, intimauit vt aſſeſſores in quibus prouinciis aſſediſſent, in his adminiſtrarent: quod poſtea Seuerus, & deinceps multi tenuerunt; vt probant Pauli & Vlpiani præfecturæ, qui Papiniano in conſilio fuerunt: ac poſtea quum vnus ad memoriam, alter ad libellos paruiſſet, ſtatim præfecti facti ſunt. Huius etiam illud fuit, Vt nemo aſſideret in ſua prouincia, nemo adminiſtraret Romæ, niſi Romanus, hoc eſt oriundus vrbe. Addidit præterea conſiliariis ſalaria; ne eos grauarent quibus aſſidebant; dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. Hic erga milites tanta fuit cenſura, vt quum apud AEgyptum ab eo limitanei milites vinum peterent, reſponderit, *Nilum habetis, & vinum quæritis?* ſiquidem tanta illius fluminis dulcedo, vt accolæ vina non quærant. Idem tumultuantibus iis qui a Sarracenis victi fuerant, & dicentibus, *Vinum non accepimus, pugnare non poſſumus: Erubeſcite, inquit: illi qui vos vincunt, aquam bibunt.* Idem Palæſtinis rogantibus vt eorum cenſitio leuaretur idcirco quod eſſet grauata, reſpondit; *Vos terras veſtras leuari cenſitione vultis; ego vero etiam aerem veſtrum cenſere vellem.* Denique Delphici Apollinis vates in motu reip. maximo, quum nuntiaretur tres eſſe Imperatores, Seuerum Septimium, Peſcennium Nigrum, Clodium Albinum, conſultus quem expediret reip. imperare, verſum Græcum huiuſmodi fudiſſe dicitur; *Optimus eſt Fuſcus, bonus Afer, peſſimus Albus.* Ex quo intellectum, *Fuſcum,* Nigrum appellatum vaticinatione; Seuerum, *Afrum: Album* vero, Albinum dictum. Nec defuit alia curioſitas. * requiſitum eſt qui eſſet obtenturus rempubl. Ad quod ille reſpondit alium verſum talem; *Fundetur ſanguis Albi, Nigriq; * minantis: Imperiū mundi Pœna reget vrbe profectus.* Itē quum quæſitū eſſet quis illi ſucceſſurus eſſet, reſpondiſſe indem Græco verſu dicitur; *Cui dederint ſuperi, nomen habere Pij.* Quod omnino intellectū non eſt niſi quū Baſſianus Antonini, quod verū ſignum Pii fuit, nomen accepit. Itē quum quæreretur quamdiu imperaturus eſſet, reſpondiſſe Græce dicitur; *Bis denis Italum conſcendet nauibus æquor: Si tamen vna ratis tranſilibet pelagus.* Ex quo intellectum, Seuerum viginti annos expleturū. Hæc ſunt, Diocletiane maxime Auguſtorū, quæ de Peſcennio didicimus ex pluribus libris. Nō enim facile (vt in principio libri diximus) quiſquam vitas eorū mittit in libros, qui aut principes in rep. nō fuerunt, aut a ſenatu appellati non ſunt Imperatores; aut occiſi citius, ad famā venire nequiuerunt. Inde, quod latet Vindex, quod Piſo neſcitur; quod oēs illi qui aut tantum adoptati ſunt, aut a miliribus Imperatores appellati, vt ſub Domitiano Antonius; aut cito interempti, vitam cum imperii vſurpatione poſuerunt. Sequitur nunc vt de * CLODIO ALBINO dicā; qui quaſi ſocius huius habetur, quod & pariter contra Seuerum rebellauerūt, & ab eodem victi atque occiſi ſunt. De quo ipſo neque ſatis clara exſtant: quia eadem fortuna illius fuit quæ Peſcennii, etiamſi vita ſatis diſpar. Ac nequid ex iis quæ ad Peſcennium pertinent, præteriſſe videamur, (licet aliis libris cognoſci poſſint) de hoc, * Seuero Septimio vates dixerūt quod neq; viuus neque mortuus in poteſtatem Seueri venturus eſſet, ſed iuxta aquas illi pereundum eſſet: quod quidam dicunt ipſum Seuerum de matheſi quam callebat, dixiſſe. Nec abfuit reſponſis veritas, quū ille inuentus ſit iuxta paludē ſemiuiuus. Hic

tantæ fuit ſeueritatis, vt quum milites quoſdam in * caueo argenteo expeditionis tẽpore bibere vidiſſet, iuſſerit omne argentum ſubmoueri de vſu expeditionali; addito eo vt ligneis vaſis vterentur: quod quidem illi odium militare concitauit. Dicebat enim poſſe fieri vt ſarcinæ militares in poteſtatem hoſtium venirent; ne ſe barbaræ nationes argento noſtro glorioſiores facerent; quum alia minus apta hoſticam viderentur ad gloriam. Idem iuſſit vinum in expeditione neminem bibere; ſed aceto vniuerſos eſſe contentos. Idem piſtores ſequi expeditionem prohibuit; bucellato iubens milites & omnes contentos eſſe. Idem ob vnius gallinacei direptionem, decem commanipulones, qui raptum ab vno comederant, ſecuri percuti iuſſit: & feciſſet, niſi ab omni exercitu prope vſque ad metum ſeditionis eſſet rogatus: & quũ peperciſſet, iuſſit vt denorum gallinaceorum pretia prouinciali redderent decem qui ſimul furto conuixerant; addito eo vt tota in expeditione in commanipulatione nemo focum faceret, ne vmquam recens coctum cibum ſumerent, ſed pane ac frigidis veſcerentur, appoſitis ſpeculatoribus qui id curarent. Idem iuſſit ne * in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, ſed publice commendarent, recepturi poſt prœlia quod dederant; addens, liberis eorum & vxoribus [&] heredibus certe reddendum qui veniſſent: ne ad hoſtes aliquid prædæ perueniret, ſiquid forte aduerſi fortuna feciſſet. Sed hæc omnia, vt ſe habuerat Commodi temporum diſſolutio, aduerſa eidem fuere. Denique etſi nemo fuit qui ſuis temporibus dux ſeuerior videretur, ad perniciem illi magis iſta fuere quam mortuo. vbi & inuidia & odium depoſita erant; talia exempla valuerunt. Idem in omni expeditione ante omnes militarem cibum ſumpſit ante papilionem: nec ſibi vmquam vel contra ſolem, vel contra imbres quæſiuit tecti ſuffragium. ſimiles non habuit. Tantum denique belli tempore, ratione militibus demonſtrata, ſibi & ſeruis ſuis vel cõtubernalibus portauit, quantum a militibus ferebatur: quum ſeruos ſuos annona oneraret, ne illi ſecuri ambularent, [&] onuſti milites; idque ab exercitu cum ſuſpitio videretur. Idem in concione iurauit, ſe, quamdiu in expeditionibus fuiſſet eſſetque adhuc futurus, non aliter eſſe acturum ſe quam militem; Marium ante oculos habentem & duces tales. nec alias fabulas vmquam habuit niſi de Annibale, ceteriſque talibus. Denique quum Imperatori facto quidam panegyricum recitare vellet, dixit ei; *Scribe laudes Marii vel Annibalis, vel alicuius ducis optimi vita functi; & dic quid ille fecerit, vt eum nos imitemur. Nam viuentes laudare, irriſio eſt, maxime imperatores; a quibus ſperatur, qui timentur, qui præſtare publice poſſunt, qui poſſunt necare, qui proſcribere: ſe autem viuum placere velle, mortuum etiam laudari.* Amauit de principibus Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Traianum, Pium, Marcum; reliquos fœmineos vel venenatos vocans: maxime tamen in hiſtoriis Marium & Camillum & * Q. Marcium Coriolanum dilexit. Interrogatus autem quid de Scipionibus ſentiret, dixiſſe fertur, Felices illos fuiſſe magis quam fortes: idque probare domeſticam vitam & iuuentutem; quæ in vtroque * nimis ſpecioſa domi fuiſſe apud omnes conſtat. Quod ſi rerum potitus fuiſſet, omnia correcturus fuerat quæ Seuerus vel non potuit emendare, vel noluit; & quidem ſine crudelitate, imo etiam cum lenitate, ſed * militari, non remiſſa & inepta atque ridicula. Domus eius hodie Romæ viſitur in campo Iouis, quæ appellatur *Peſcenniana*: in qua ſimulacrum eius in trichoro conſtituit, ſtatim poſt annum ex Thebaico marmore; quod ille ad ſimilitudinem ſui factum a rege Thebæorum acceperat. Exſtat etiam epigramma Græcum, quod Latine hanc habet ſententiam: *Terror AEgyptiaci Niger aſtat militis ingens, Thebaidos ſocius, aurea ſecla volens. Hunc reges, hunc gentes amant, hunc aurea Roma: Hic Antoninus carus, & imperio. Nigrum nomen habet, Nigrum formauimus ipſi; Vt conſentirent * forma metalla tibi.* Quos quidem verſus Seuerus eradi noluit, quum hoc ei & præfecti ſuggererent, & officiorum magiſtri; addens, *Si talis fuit, ſciant omnes qualem vicerimus: ſi talis non fuit, putent omnes nos talem viciſſe: imo ſic ſit, quia fuit talis.*

IVLII CAPITOLINI
CLODIVS ALBINVS,
AD CONSTANTINVM AVG.

VNo eodemque tempore poſt Pertinacem, qui auctore Albino interemptus eſt, Iulianus a ſenatu Romæ, Septimius Seuerus ab exercitu in* Illyrico, Peſcennius Niger in Oriente, Clodius Albinus in Gallia, Imperatores appellati ſunt. Et Clodium quidem Herodianus dicit Seueri Cæſarem fuiſſe: ſed quum [alter] alterum indignaretur imperare, nec Galli ferre poſſent aut *Germani exercitus, (quod & ipſi ſuum ſpecialem principem haberent) vndique cuncta turbata ſunt. Fuit autem CLODIVS ALBINVS familia nobili; Adrumetinus tamen, ex Africa. Quare ſortem illam qua Seuerum laudatum in Peſcennii vita diximus, ad ſe trahebat, nolens intelligi * Peſſimus Albinus: quod eodem verſu continebatur quo & Seueri laus, & approbatio Nigri Peſcennii. Sed priuſquam vel de vita eius vel de morte dixero, etiam hoc dicendum eſt quod eum nobilem fecit. Nam ad hunc eumdem quondam Commodus, quum * eum ſucceſſorem Albino daret, litteras dederat, quibus iuſſerat vt Cæſar eſſet. Exemplum indidi. *Imperator Commodus Clodio Albino. Alias ad te publice de ſucceſſore atque honore tuo miſi: ſed hanc familiarem & domeſticam, omnem (vt vides) manu mea ſcriptam epiſtolam dirigo; qua tibi do facultatem vt, ſi neceſſitas fuerit, ad milites prodeas, & tibi Cæſareum nomen aſſumas. Audio enim & Septimium Seuerum & Nonium * Murcum male de me apud milites loqui; vt ſibi parent ſtationis auguſtæ procurationem. Habebis præterea, quum id feceris, dandi ſtipendii vſque ad tres aureos liberam poteſtatem. quin & ſuper hoc ad procuratores meos litteras miſi, quas ipſe ſignatas excipies ſigno Amazoniæ: & quum opus fuerit, rationalibus dabis, ne te non audiant quum de ærario volueris imperare. Sane vt tibi inſigne aliquod imperialis maieſtatis accedat, habebis vtendi coccinei pallii facultatem me præſente, & ad me, & quum mecum fueris; habiturus & * purpuram, ſed ſine auro: quia ita & proauus meus Verus, qui puer vita functus eſt, ab Adriano, qui eum adoptauit, accepit.* His litteris acceptis a Nonio, facere id quod iubebat, noluit; timens, odioſum Commodum propter mores ſuos, quibus rempubl. perdiderat & ſe dedecorauerat, quandocumque feriendum; ne ipſe pariter occideretur. Exſtat denique illius concio, quæ quum accepit imperium, & quidem Seueri (vt quidam) voluntate firmatum, huius rei memoriam facit. cuius hoc exemplum eſt: *Inuitum me commilitones ductum ad Imperium etiam illud probat, quod Commodum donantem me Cæſariano nomine, contempſi: ſed & veſtræ voluntati & Seueri Auguſti parendum eſt; quia credo ſub homine optimo & viro forti poſſe bene remp. regi: nec negari poteſt.* Marius Maximus dicit, hunc animum Seuero primum fuiſſe, vt ſi quid ei contingeret, Peſcennium Nigrum, & Clodium Albinum ſibi ſubſtitueret. Sed poſtea & filiis iam maiuſculis * ſtudens, & Albini amori inuidens, ſententiam mutaſſe, atque illos vtroſque bello oppreſſiſſe, maxime precibus vxoris adductum. Denique Seuerus eum COS. deſignauit: quod vtique niſi de optimo viro non feciſſet, homo in legendis magiſtratibus diligens. Sed vt ad eum redeam, fuit (vt dixi) Albinus * Adrumetinus oriundus; ſed nobilis apud ſuos, & originem a Romanis familiis trahens, Poſthumiorum ſcilicet & Albinorum Ceioniorum. quæ familia hodie quoque, Conſtantine maxime, nobiliſſima eſt, & per te aucta & augenda; quæ per Galienum & Gordianos plurimum creuit. Hic tamen natus lare modico, patrimonio pertenui, parentibus ſanctis, patre Ceionio Poſthumio, matre Aurelia Meſſalina, primus ſuis parentibus fuit: quum exceptus vtero, quod contra conſuetudinem puerorum qui naſcuntur, & ſolent rubere, eſſet candidiſſimus, *Albinus* eſt dictus. Quod verum eſſe, patris epiſtola ad Ælium Baſſianum tunc proconſulem Africæ data, deſignat, affinem (quantum videtur) eorum ipſorum. Epiſtola Ceionii Poſthumii ad Ælium Baſſianum. *Filius mihi natus eſt* VII *Cal. Decembr. ita candidus ſtatim toto corpore, vt*

linteamen quo exceptus eſt, vinceret. Quare ſuſceptum eum, Albinorum familia, quæ mihi tecum communis eſt, dedi, ALBINI *nomine impoſito. Fac vt remp. & te & nos, vt facis, diligas.* Hic ergo omnem pueritiam in Africa tranſegit, eruditus litteris Grçeis ac Latinis mediocriter, quod eſſet animi iam militaris & ſuperbi. Fertur in ſcholis ſæpiſſime cantaſſe inter puerulos; *Arma amens capio, nec ſat rationis in armis*; repetens, *Arma amens capio.* Huic multa imperii ſigna, quum eſſet natus, facta dicuntur. Nam & bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus eſt: quod mirandum fuit: quæ tamen cornua in templo Apollinis Baiani ab eodem poſita iam tribuno diu fuiſſe dicuntur, quod, quum ille ſortem de fato ſuo tolleret, his verſibus eidem dicitur eſſe reſponſum; *Hic rem Romanam magno turbante tumultu, Siſtet eques: ſternet Pœnos Gallumque rebellem.* Et in Gallia quidem eum multas gentes domuiſſe conſtat. Ipſe autem ſuſpicabatur de Seuero ſibi prædictum *Sternet Pœnos*, quod Septimius Afer eſſet. Fuit & aliud ſignum futuri imperii. Nam quum Cæſatiana familia hoc ſpeciale habuerit vt paruuli domus eius in teſtudineis alueis lauarentur, nato infantulo teſtudo ingens patri eius munere piſcatoris allata eſt: quod ille homo litteratus omen accipiens, & teſtudinem libenter accepit, & eam curari iuſſit, atq; infantulo ad excaldationes pueriles dicari; nobilitādum etiam hinc ſperans. Quum rarum eſſet aquilas in his locis videri in quibus natus eſt Albinus, ſeptima eius diei hora* cōuiuio quod celebritati pueri deputabatur, quum ei fierent nomina, ſeptem aquilæ paruulæ de nidis allatæ ſunt, & quaſi ad iocum circa cunas pueri cōſtitutæ. nec hoc omen pater abnuit, qui iuſſit aquilas ali, & diligēter curari. Acceſſit omen, quod quum pueri eius familiæ * ruſſulis faſciolis illigarentur, quod forte lotæ atq; vdæ eſſent ruſſulæ faſciolæ, quas mater prægnans parauerat, purpurea matris illigatus eſt faſcia: vnde illi ioco nutricis etiam *Porphyrii* nomen inditum eſt. Hæc atque alia ſigna imperii futuri fuere. quæ qui volet noſſe, Ælium Cordum legat, qui friuola ſuper huiuſmodi ominibus cuncta perſequitur. Adoleſcens igitur, ſtatim ſe ad militiam contulit, atque Antoninis per Lollium Serenum, & Bæbium Metianum, & Ceionium Poſthumianum ſuos affines, innotuit. Egit tribunus equites Dalmatas: egit & legionem quartanorum & primanorum: Bithynicos exercitus eo tempore quo Auidius rebellabat, fideliter tenuit. Deinde per Commodum ad Galliam tranſlatus: in qua fuſis* Friſiis Transrhenanis, celebre nomen ſuum & apud Romanos & apud barbaros fecit. Quibus rebus accenſus Commodus, Cæſarianum ei nomen obtulit, & dandi ſtipendii facultatem, & pallei coccini vtendi. Quibus omnibus ille prudenter abſtinuit, dicens, Commodum quærere qui aut cum eo perirent, aut quos cum cauſſa ipſe poſſet occidere. Quæſturæ gratia illi facta eſt: qua conceſſa, ædilis non amplius quam decem diebus fuit, quod ad exercitum feſtinātet mitteretur. Deinde præturam egit ſub Commodo famoſiſſimā. Nam eius dē ludis Cōmodus & in foro & in theatro pugnas exhibuiſſe perhibetur. COS. a Seuero declaratus eſt eo tempore quo Albinum ſibi cum Peſcennio parauerat ſubrogare. Ad imperium venit natu iam grandior, & maior Peſcennio Nigro; vt Seuerus ipſe in vita ſua teſtatur. Sed victo Peſcennio, quum & filiis ſuis imperium ſeruare * cuperet, & voluntatem ſenatus maiorem circa Clodium Albinum videret, quod eſſet vir antiquę familiæ, litteras ad eum per quoſdam ſummi honoris ac ſummæ affectionis miſit; quibus hortabatur, vt quoniam occiſus eſſet Peſcennius Niger, ipſe cum eo fideliter remp. regeret. Quarum exemplum hoc eſſe Cordus oſtendit: *Imperator Seuerus Auguſtus Clodio Albino Cæſari, fratri amantiſſimo & deſideratiſſimo ſalutem. Victo Peſcennio, litteras Romam dedimus, quas ſenatus tui amantiſſimus libenter accepit. Te quæſo, vt eo animo Remp. regas quo dilectus es frater animi mei, frater imperii. Baßianus & Geta te ſalutant. Iulia noſtra & te & ſororem ſalutat. Infantulo tuo Peſcennio Princo munera digna ſuo loco tuoque mittemus. Tu velim exercitus reſpub. ac nobis retentes mi vnanime, mi cariſſime, mi amantiſſime.* Et has quidem litteras miſſis ſtipatoribus fideliſſimis dedit; quibus præcepit vt epiſtolam publice darent, poſtea vero dicerent ſe velle pleraque occulte ſuggerere quæ ad res bellicas pertinerent, & ad ſecreta caſtrorum atque aulicam fidem: vbi vero in ſecretum veniſſent, quaſi mandata dicturi, quinque validiſſimi eum interimerent gladiolis intra veſtem latentibus. Nec illorum quidem fides defuit.

fuit. Nam quum ad Albinum veniſſent, & epiſtolam dediſſent; *qua lecta, quum dicerent quædam ſecretius ſuggerenda, & locum ſemotum ab omnibus arbitris poſtularent, & quum omnino neminem paterentur ad porticum longiſſimam cum Albino progredi, ea ſpecie ne mandata proderentur: Albinus intellexit inſidias. Denique indulgens ſuſpicionibus, eos tormentis dedit. qui diu primo pernegarunt; ſed poſtea victi neceſſitate, confeſſi ſunt ea, quæ Seuerus iiſdem præceperat. Tunc iam proditis rebus & apertis inſidiis, ea quæ ſuſpicabatur Albinus clara eſſe intelligens, exercitu ingenti collecto, contra Seuerum atque eius duces venit. Et primo quidem conflictu habito contra duces Seueri, potior fuit: poſt autem Seuerus ipſe quum id egiſſet apud ſenatum vt hoſtis iudicaretur Albinus, contra eum profectus, acerrime fortiſſimeque pugnauit in Gallia non ſine varietate fortunæ. Denique quum ſollicitus augures conſuleret, reſponſum illi eſt (vt dicit Marius Maximus) venturum quidem in poteſtatem eius Albinum, ſed non viuum nec mortuum: quod & factum eſt. Nam quum vltimum prœlium commiſſum eſſet, innumeris ſuorum cæſis, plurimis fugatis, multis etiam deditis, Albinus fugit: &, vt multi dicunt, ſe ipſe percuſſit: vt alii, a ſeruo ſuo percuſſus, ſemiuiuus ad Seuerum deductus eſt. vnde confirmatum eſt augurium quod fuerat ante prædictum. Multi præterea dicunt, a militibus; cuius nece a Seuero gratiam requirebant. Fuit Albino vnus (vt aliqui dicunt) filius: Maximus dicit *duos. quibus primum veniam *dedit, poſtea vero eos cum matre percuſſit, & in profluentem abiici iuſſit. Caput eius exciſum pilo circumtulit, Romamque miſit litteris ad ſenatum datis, quibus inſultabat quod Albinum tantopere dilexiſſent vt eius affines & fratrem præcipue ingenti honore *cumularent. Iacuiſſe ante prætorium Seueri, Albini corpus per dies plurimos dicitur vſque ad fœtorem, laniatumque a canibus in profluentem abiectum eſſe. De moribus eius varia dicuntur. Et Seuerus quidem ipſe hæc de eodem loquitur, vt eum dicat turpem, malitioſum, improbum, inhoneſtum, cupidum, luxurioſum. ſed hæc belli tempore vel poſt bellum; quando ei iam velut de hoſte credi nõ poterat; quum & ipſe ad eum quaſi ad amiciſſimum frequentes miſerit litteras, & multi de Albino bene ſenſerint, & Seuerus ipſe Cæſarem ſuum eumdem appellari voluerit; & quum de ſucceſſore cogitaret, hunc primum habuerit ante oculos. Exſtant præterea Marci epiſtolæ de hoc eodem, quæ teſtimonium & virtutum eius ferant, & morum: quarum vnam inſerere ad præfectos datam ſuper eius nomine, abſurdum non *fuit. *M. Aurelius Antoninus præfectis ſuis ſalutem. Albino ex familia Ceioniorum, Afro quidem homini, ſed non multa ex Afris habenti, *Plautilli genero, duas cohortes alares regendas dedi. Eſt homo exercitatus, vita triſtis, grauis moribus. puto eum rebus caſtrenſibus profuturum: certe obfuturum non eſſe, ſatis noui. Huic ſalarium duplex decreui, veſtem militarem ſimplicem; ſed loci ſui ſtipendium quadruplum. Hunc vos adhortamini vt ſe reipubl. oſtentet, habiturus præmium quod merebitur.* Eſt & alia epiſtola, qua idem Marcus Auidii Caſſii temporibus de hoc eodem ſcripſit: cuius exemplum hoc eſt: *Laudanda eſt Albini conſtantia, qui grauiter deficientes exercitus tenuit, quum ad Auidium Caßium confugerent. & niſi hic fuiſſet, omnes defeciſſent. Habemus igitur virum dignum conſulatu: quem ſufficiam in locum Caßii Papirii, qui mihi exanimis prope iam nuntiatus eſt. Quod interim a te publicari nolo, ne aut ad ipſum Papirium, aut ad eius affectus perueniat; noſque videamur in locum viuentis* COS *ſubrogaſſe.* Et iſtæ igitur epiſtolæ teſtantur, Albinum virum vtilem fuiſſe. Indicat & illud præcipue quod ad eas ciuitates inſtaurandas quas Niger attriuerat pecuniam miſit; quo facilius ſibi earum *accolas conciliaret. Guloſum eum Cordus, qui talia perſequitur in ſuis voluminibus, fuiſſe dicit: & ita quidem, vt pomorum tantum hauſerit quantum ratio humana non patitur. Nam & quingentas ficus paſſarias, quas Græci *calliſtruthias vocant, ieiunum comediſſe dicit, & centum perſica Campana, & melones Oſtienſes decem, & vuarum Lauicanarum pondo viginti, & ficedulas centum, & oſtrea quadringenta. Vini ſane parcum fuiſſe dicit: quod Seuerus negat, qui eum aſſerit ebrium etiam in bello fuiſſe. Cum ſuis etiam numquam cœnauit, vel propter vinolentiam, (vt dicit Seuerus) vel propter morum acrimoniam. Vxori odioſiſſimus fuit, ſeruis iniuſtus, atrox circa militem. Nam ſæpe & ordinarios centuriones, vbi cauſſæ qualitas non

poſtulabat, in crucem ſuſtulit. Verberauit eerte virgis ſæpiſſime: neque vmquam delictis pepercit. In veſtitu nitidiſſimus fuit, in conuluio ſordidiſſimus, & ſoli ſtudens copiæ: mulierarius inter primos amatores, auerſæ veneris ſemper ignarus, & talium perſequutor: agri colendi peritiſſimus; ita vt etiam Georgica cōſcripſerit. Mileſias nonnulli eiusdem eſſe dicunt; quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter ſcriptæ ſint. A ſenatu tantum amatus eſt quantum nemo principum, in odium ſpeciatim Seueri, quem vehementer ob crudelitatem oderant ſenatores. Deniq; victo eo plurimi ſenatores a Seuero interfecti ſunt, qui eius partium vel vere fuerant, vel eſſe videbantur. Deniq; quum apud Lugdunum eumdem interfeciſſet, ſtatim litteras inquiri iuſſit; ita vt inueniret vel ad quos ipſe ſcripſiſſet, vel qui ad eum reſcripſiſſent: omnesque illos quorum epiſtolas reperit, hoſtes iudicari a ſenatu fecit: nec his pepercit: ſed & ipſos interemit, & bona eorum propoſuit, atq; in ærarium publicum retulit. Exſtat epiſtola Seueri,* quæ oſtendit animū ſuum, miſſa ad ſenatum; cuius hoc exemplum eſt: *Nihil mihi gratius poteſt euenire* P. C. *quam vt veſtrum iudicium Albinus haberet potius quam Seuerus. Ego frumenta reipubl. detuli; ego multa bella pro republica geſſi; ego populo Romano tantum olei detuli quantum rerum natura vix habuit. ego interfecto Peſcennio Nigro, vos a malis tyrannicis liberaui. Magnam ſane mihi reddidiſtis vicem, magnam gratiam. Vnum ex Afris, & quidem Adrumetinis, fingentem quod de Ceioniorum ſtemmate ſanguinem duceret, vſqueadeo extuliſtis vt eum principem habere velitis, me principe, ſaluis liberis meis. Defuitne quæſo tanto ſenatui quem amare deberetis, qui vos amaret? Huius fratrem honoribus extuliſtis: ab hoc conſulatus, ab hoc præturas, ab hoc ſperatis cuiusuis magiſtratus inſignia. Non eam gratiam mihi redditis quam maiores veſtri contra Piſonianam factionem; quam item pro Traiano, quam nuper contra Auidium Caſſium præſtiterunt: fictum illum, & ad omnia mendaciorum genera paratum, qui nobilitatem quoq; mentitus eſt, mihi præpoſuiſtis. Quinetiam audiendus in ſenatu fuit Statilius Corfulenus, qui honores Albino & eius fratri decernendos ducebat: cui hoc* ſuperfuit vt de me ille decerneret homo nobilis ad triumphum. Maior fuit dolor quod illum pro litterato laudandum plerique duxiſtis, quum ille næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Meleſias Punicas Apuleii ſui, & ludicra litteraria conſeneſceret.* Hinc apparet quanta ſeueritate factionem vel Peſcennianam vel Clodianam vindicauerit. Quæ quidem omnia in vita eius poſita ſunt: quæ qui diligentius ſcire velit, legat Marium Maximum, de Latinis ſcriptoribus; de Græcis, Herodianum; qui ad fidem pleraque dixerunt. Fuit ſtatura procerus, capillo renodi & criſpo, fronte lata, candore mirabili: &, vt plerique putant, ex eo nomen accepit: voce muliebri, & probe ad eunuchorum ſonum: motu facili, iracundia graui,* furore triſtiſſimo: in luxuria varius: nam ſæpe appetens vini, frequenter abſtinens. Armorum ſtrenuus prorſus; vt non male *ſui temporis Catilina* diceretur. Non ab re eſſe credimus, cauſſas oſtendere quibus amorem ſenatus Clodius Albinus* meruit. Quum Britannicos exercitus regeret iuſſu Commodi, atque illum interemptum adhuc falſo comperiſſet, quum ſibi ab ipſo Commodo Cæſarianum nomen eſſet delatum, proceſſit ad milites, & hac concione vſus eſt: *Si ſenatus** P. R. *ſuum illud vetus haberet imperium, nec in vnius poteſtate res tanta conſiſteret, non ad Vitellios, neque ad Nerones, neque ad Domitianos publica fata veniſſent. in imperio conſulari noſtra ille gentes Ceioniorum, Albinorum, Poſthumiorum: de quibus patres veſtri, qui & ipſi ab auis ſuis audierant, multa didicerunt. & certe Africam Romano imperio ſenatus adiunxit: Galliam ſenatus ſubegit, & Hiſpanias: orientalibus populis ſenatus dedit leges. Parthos tentauit ſenatus: & ſubegiſſet, niſi tam auarum principem Romano exercitui fortuna reſpublica tunc dediſſet. Britannias Cæſar ſubegit, certe ſenator, nondum tamen dictator. Hic ipſe Commodus quanto melior fuiſſet, ſi timuiſſet ſenatum? Et vſque ad Neronem quidem ſenatus auctoritas valuit; qui ſordidum & impurum principem damnare non timuit, quum ſententia in eum dicta* ſunt qui vitæ necisque poteſtatem atque imperium tunc tenebat. Quare, commilitones, ego Cæſareum nomen, quod mihi Commodus detulit, nolo: dii faxint vt ne alii quidem velint. Senatus imperet, prouincias diuidat: ſenatus nos conſules faciat: & quid dico ſenatus?* vos ipſi, & patres veſtri. eritis enim ipſi ſenatores.* Hæc concio, viuo adhuc Commodo, Romam delata eſt: quæ Commodum in Albinum exaſperauit, ſtatimque ſucceſſorem miſit Iunium Seuerum, vnum ex

contu-

contubernalibus ſuis. Senatui autem tantum placuit, vt miris acclamationibus abſentem eum ornaret, & viuo Commodo & deinceps interempto; ita vt nonnulli etiam Pertinaci auctores fuerint vt eum ſibi ſocium adſciſceret, apud Iulianum de occidendo Pertinace ipſius plurimum auctoritas valuerit. Vt autem hoc verum intelligatur, epiſtolam Commodi ad præfectos præt. ſuos datam inſerui; qua de occidendo Albino ſignificauit ſuam mentem. *Aurelius Commodus Seuerus præfectis ſalutem. Audiſſe vos credo primum fictum eſſe quod ego meorum conſilio interfectus eſſem: deinde concionem Clodii Albini apud milites meos habitam, qui ſe multum ſenatui commendat; idque, quantum videmus, non fruſtra. Nam qui principem vnum in republica negat eſſe debere, quique aſſerit a ſenatu oportere totam rempublicam regi, is per ſenatum ſibi petit imperium. Cauete igitur diligentiſſime: iam enim hominem ſcitis, vobis, militibus, populoque vitandum.* Has litteras quum Pertinax inueniſſet, in Albini odium publicauit. Quare Albinus occidendi Pertinacis Iuliano auctor fuit.

ÆLII SPARTIANI

ANTONINVS *CARACALLVS.

EX duobus liberis quos Septimius Seuerus reliquit, Getam & Baſſianum, quorum vnum exercitus, alterum pater dixit; Geta hoſtis eſt iudicatus, Baſſianum autem obtinuiſſe imperium conſtat: de cuius maioribus fruſtra putamus iterandũ, quum omnia in Seueri vita ſatis dicta ſint. Huius igitur pueritia blanda, ingenioſa, parentibus affabilis, amicis parentum iucunda, populo accepta, grata Senatui; ipſi etiam ad amorem conciliandum ſalutaris fuit. Non ille in litteris tardus, non in beneuolentiis ſegnis, non tenax in largitate, non lentus in clementia, ſed * ſub parentibus, viſus. Deniq; , ſiquando feris obiectos damnatos vidit, fleuit aut oculos auertit: quod populo plusquam amabile fuit. Septennis puer, quum colluſorem ſuum puerũ, ob Iudaicam religionem grauius verberatum audiſſet, neq; patrem ſuum, neq; patrem pueri, vel auctores verberũ, diu reſpexit. Antiochenſibus & Bizantiis interuentu ſuo iura vetuſta reſtituit: quibus iratus fuit Seuerus quod Nigrum iuuerant. Plautiani odium crudelitatis cauſſa concepit. Quæ a parẽtibus gratia ſigillariorũ acceperat, ea vel clientibus vel magiſtris ſponte donauit. Sed hæc puer. Egreſſus vero pueritiam, ſeu patris moniris, ſeu calliditate ingenii, ſiue quod ſe Alexandro Magno Macedoni æquandum putabat, reſtrictior, grauior, vultu etiam truculentior factus eſt: prorſus vt eum quem puerum ſcirent, multi eſſe non crederent. Alexandrum Magnum eiusque geſta in ore ſemper habuit: Tiberium & Syllam in conuentu plerumque laudauit. Patre ſuperbior fuit: fratrem * magna eius humilitate deſpexit. Poſt patris mortem in caſtra prætoria pergens, apud milites conqueſtus eſt, circumueniri ſe fratris inſidiis: atque ita fratrem in palatio fecit occidi. eius corpus ſtatim cremari præcepit. Dixit præterea in caſtris, fratrem ſibi venenum paraſſe, matri eum irreuerentem fuiſſe: egitque publice iis gratias qui eum occiderunt. Addidit denique iis qui fideliores erga ſe * fuerant, ſtipendium. Pars militum apud Albam, Getam occiſum ægerrime accepit, dicentibus cunctis, duobus ſe fidem promiſiſſe liberis Seueri, duobus ſeruare debere. clauſisque portis diu Imperator non admiſſus, niſi delinitis animis, non ſolum querelis de Geta & criminationibus editis, ſed enormitate ſtipendii militibus (vt ſolet) placatis: atque inde Romam rediit. Tunc ſub veſte ſenatoria loricam habens, cum armatis militibus curiam ingreſſus eſt. Hos in medio inter ſubſellia duplici ordine collocauit; & ſic verba fecit. Queſtus eſt de fratris inſidiis inuolute & incondite, ad illius accuſationem, ſui vero excuſationem: quod quidem nec ſenatus libenter accepit, quum ille dixiſſet, fratri ſe omnia permiſiſſe, fratrem ab inſidiis liberaſſe: & illum tamen ſibi

grauiſſimas inſidias feciſſe, nec vicem amori reddidiſſe fraterno. Poſt hoc relegatis deportatiſque reditum in patriam reſtituit: inde ad prætorianos proceſſit, & in caſtris manſit. Altera die Capitolium petiit: & eos quos occidere parabat, affabiliter eſt alloquutus; innitenſque * Papiniano & Chiloni, ad palatium rediit. Quum flentem matrem Getæ vidiſſet, aliaſque mulieres, poſt necem fratris; mulieres occidere conatus eſt: ſed ob hoc retentus, ne augeretur fratris occiſi crudelitas. Lætum ad mortem coegit, miſſo a ſe veneno: ipſe enim inter ſuaſores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus eſt. Ipſe mortem eius ſæpiſſime fleuit: multos qui cædis eius conſcii fuerant, interemit; eumque & imaginem eius honorauit. Poſt hoc fratrem patruelem Afrum, cui pridie partes de cœna miſerat, iuſſit occidi. Qui quum ſe præcipitaſſet percuſſorum timore, & ad vxorem crure fracto erepſiſſet, * tamen per ludibrium a percuſſoribus deprehenſus eſt & occiſus. Occidit etiam Pompeianum Marci nepotem, ex filia natum & ex Pompeiano cui nupta fuerat Lucilla poſt mortem Veri Imperatoris: quem & conſulem bis fecerat, & omnibus bellis præpoſuerat quæ grauiſſima tunc fuerunt: & ita quidem, vt videretur a latronibus interemptus. Deinde in conſpectu eius Papinianus ſecuri percuſſus [a militibus occiſus] eſt: quo facto percuſſori dixit, *Gladio te exſequi oportuit meum iuſſum.* Occiſus eſt etiam eius iuſſu Petronius ante templum diui Pii, tractaque ſunt eorum per plateam cadauera ſine aliqua humanitatis reuerentia. Filium etiam Papiniani, qui ante triduum quæſtor opulentum munus ediderat, interemit. Iiſdem diebus occiſi ſunt innumeri, qui fratris eius partibus fauerant. Occiſi etiam liberti qui Getæ adminiſtrauerant. Cædes deinde in omnibus locis & in balneis factæ. Occiſique nonnulli etiam cœnantes: inter quos etiam Sammonicus Serenus, cuius libri plurimi ad doctrinam exſtant. In ſummum diſcrimen etiam Chilo iterum præfectus & conſul venit, ob hoc quod concordiam inter fratres ſuaſerat. Et quum idem Chilo ſublata veſte ſenatoria, nudis pedibus ab * vrbanicianis raptus eſſet, Antoninus ſeditionem compreſſit. Multas præterea poſtea cædes in vrbe fecit, paſſim raptis a militibus nonnullis hominibus & occiſis, quaſi ſeditionem vindicans. Heluium Pertinacem ſuffectum COS. ob hoc ſolum quod filius eſſet imperatoris, occidit. Neque ceſſauit vmquam ſub diuerſis occaſionibus eos interficere qui fratris amici fuiſſent. Sæpe in ſenatum, ſæpe in populum ſuperbe inuectus eſt, aut edictis propoſitis aut orationibus editis, Syllam ſe etiam oſtendens futurum. His geſtis Galliam petiit: atque vt primum in eam venit, Narbonenſem proconſulem occidit. Cunctis deinde turbatis qui in Gallia res * regebant, odium tyrannicum meruit, quamuis aliquando fingeret ſe benignum, quum eſſet natura truculentus. Et quum multa contra homines, & contra iura ciuitatum feciſſet, morbo implicitus grauiter laborauit. Circa eos qui eum curabant, crudeliſſimus fuit. Deinde ad Orientem profectionem parans, omiſſo itinere in Dacia reſedit. Circa Rhætiam non paucos barbaros interemit, militeſque ſuos quaſi Syllæ milites & cohortatus eſt & donauit. Deorum ſane ſe nominibus appellari vetuit; quod Commodus fecerat, quum illi eum, quod leonem aliaſque feras occidiſſet, Herculem dicerent. Et quum Germanos ſubegiſſet, * *Germanicum* ſe appellauit: vel ioco vel ſerio, vt erat ſtultus & demens, aſſerens, ſi Lucanos viciſſet, *Lucanicum* ſe appellandum. Damnati ſunt eo tempore qui vrinam in eo loco fecerant in quo ſtatuæ aut imagines erant principis: & qui coronas imaginibus eius detraxerant vt alias ponerent. Damnati ſunt & qui remedia quartanis tertianisq; collo annexa geſtarent. Per Thracias cum præf. præt. iter fecit. inde quum in Aſiam traiiceret, naufragii periculum adiit, antemna fracta, ita vt in ſcapham cum protectoribus deſcenderet. vnde in triremem a præfecto claſſis receptus, euaſit. Excepit apros frequenter, contra leonem etiam ſtetit: quo etiam miſſis ad amicos litteris gloriatus eſt: ſeque ad Herculis virtutem acceſſiſſe iactauit. Poſt hoc ad bellum Armeniacum Parthicumque conuerſus, ducem bellicum qui ſuis competebat moribus, fecit. Inde Alexandriam petiit: in gymnaſium populum conuocauit, eumque obiurgauit: legi etiam validos ad militiam præcepit. Eos autem quos legerat, occidit exemplo Ptolemæi Euergetis, qui octauus hoc nomine appellatus eſt. Dato præterea ſigno militibus vt hoſpites ſuos occiderent, magnam cædem Alexan-

driæ

driæ fecit. Dehinc per Caduſios & [fines] Babylonios ingreſſus, tumultuarie cum Parthorum ſatrapis manum contulit, feris etiam beſtiis in hoſtes immiſſis. Datis ad ſenatum [quaſi] poſt victoriam, litteris, *Parthicus* appellatus eſt: nam Germanici nomen patre viuo fuerat conſequutus. Deinde quum iterum vellet Parthis bellum inferre, atque hibernare Edeſſæ, atque inde Carras Luni dei gratia veniſſet, die natalis ſui, VIII Idus Aprilis, ipſis Megalenſibus, quum ad requiſita naturæ diſceſſiſſet, inſidiis a Macrino præfecto præt. poſitis, qui poſt eum inuaſit imperium, interemptus eſt. Conſcii cædis fuerunt Nemeſianus & frater eius Apollinaris *Retianusque qui præfect. legionis ſecundæ Parthicæ militabat, & qui equitibus extraordinariis præerat; non ignorantibus Martio Agrippa qui claſſi præerat, & præterea pleriſque officialium impulſu Martialis. Occiſus eſt autem in medio itinere inter Carras & Edeſſam, quum leuandæ veſicæ gratia ex equo deſcendiſſet, atque inter protectores ſuos, coniuratos cædis, ageret. Denique quum illum in equum ſtrator eius leuaret, pugione latus eius confodit: conclamatumque ab omnibus eſt id Martialem feciſſe. Et quoniam dei Luni fecimus mentionem, ſciendum doctiſſimis quibusque id memoriæ traditum, atque ita *nunc quoque a Carrenis præcipue haberi, vt qui Lunam fœmineo nomine ac ſexu putauerit nuncupandam, is addictus mulieribus ſemper inſeruiat: at vero qui marem deum eſſe crediderit, is dominetur vxori, neque vllas muliebres patiatur inſidias. Vnde quamuis Græci vel Ægyptii eo genere quo fœminam hominem, etiam Lunam deam dicant; myſtice tamen deum dicunt. Scio de Papiniani nece multos ita in litteras retuliſſe, vt cædis non adſciuerint cauſſam, aliis alia referentibus: ſed ego malui veritatem opinionum edere quam de tanti viri cæde reticere. Papinianum amiciſſimum fuiſſe Imperatori Seuero, & (vt aliqui loquuntur) affinem etiam per ſecundam vxorem, memoriæ traditur: & huic præcipue vtrumque filium a Seuero commendatum, eumq; cum Seuero profeſſum, ſub Scæuola & Seuero in aduocatione fiſci ſucceſſiſſe, atque *ad hoc concordiam fratrum Antoninorum fouiſſe: egiſſe quinetiam ne occideretur, quum iam de inſidiis eius Baſſianus quereretur: atque ideo vna cum iis qui fautores fuerant Getæ, a militibus, non ſolum permittente, verumetiam ſuadente Antonino, occiſum. Multi dicunt Baſſianum occiſo fratre illi mandaſſe, vt & in ſenatu per ſe & apud populum facinus dilueret: illum autem reſpondiſſe, *Non tam facile paricidium excuſari poſſe quam fieri.* Eſt etiam hæc fabella quod dictare noluerit orationem qua inuehendum erat in fratrem, vt cauſſa eius melior fieret qui occideret: illum autem negantem reſpondiſſe, *Aliud eſt paricidium,* *accuſare innocentem occiſum.* Sed hoc omnino non conuenit: nam neque præfectus poterat dictare orationem; & conſtat eum quaſi fautorem Getæ occiſum. Et fertur quidem, Papinianum, quum raptus a militibus ad palatium traheretur occidendus, prædiuinaſſe, dicentem, Stultiſſimum fore qui in ſuum ſubrogaretur locum, niſi appetitam crudeliter præfecturam vindicaret. Quod factum eſt: nam MACRINVS occidit; vt ſupra expoſuimus: qui cum filio factus in caſtris Imperator, filium ſuum qui DIADVMENVS *vocabatur, ANTONINVM vocauit, idcirco quod a prætorianis multum Antoninus deſideratus eſt. Baſſianus vixit annis XLIII: imperauit annis VI. Publico funere elatus eſt. Filium reliquit qui poſtea & ipſe M. ANTONINVS HELIOGABALVS eſt dictus: ita enim nomen Antoninorum inoleuerat, vt velli ex animis hominum non poſſet; quod omnium pectora velut Auguſti nomen obſederat. Fuit male moratus, & patre duro crudelior. Auidus cibi, vini etiam appetens. ſuis odioſus, & præter milites prætorianos omnibus caſtris exoſus: prorſus nihil inter fratres ſimile. Opera Romæ reliquit, thermas nominis ſui eximias: quarum cellam *ſolearem architecti negant poſſe vlla imitatione qua facta eſt, fieri. Nam & ex ære vel cupro cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur, quibus cameratio tota concredita eſt: & tantum eſt *ſpatium vt idipſum fieri negent potuiſſe docti *mechanici. Reliquit & porticum patris nomine, quæ geſta illius contineret, & triumphos & bella. [Ipſe] CARACALLI nomen accepit a veſtimento quod populo dederat, demiſſo vſque ad talos: (quod ante non fuerat) vnde hodieque *Antoninianæ* dicuntur Caracallæ huiusmodi, in vſu maxime Romanæ plebis frequentatæ. Idem viam nouam muniuit, quæ eſt ſub eius thermis,

Antoninianis ſcilicet; qua pulchrius inter Romanas plateas non facile quidquam inuenias. Sacra Iſidis Romam deportauit, & templa vbique * magnifica eidem deæ fecit. Sacra etiam maiore reuerentia celebrauit quam ante celebrabantur. In quo quidem mihi mirum videtur, quem ad modum ſacra Iſidis primum per hunc Romam veniſſe dicantur, quum Antoninus Commodus ita ea celebrauerit vt & Anubin portaret, & * Pauſa ſederet: niſi forte iſte addidit celebritati, non eam primus inuexit. Corpus eius Antoninorum ſepulcro illatum eſt; vt ea ſedes reliquias eius acciperet quæ nomen addiderat. Intereſt ſcire quemadmodum nouercam ſuam Iuliam vxorem duxiſſe dicatur. Quæ quum eſſet pulcherrima, & quaſi per negligentiam ſe maxima corporis parte nudaſſet, dixiſſetque Antoninus, *Vellem, ſi liceret*: reſpondiſſe fertur, *Si libet, licet. An neſcis te Imperatorem eſſe; & leges dare, non accipere?* Quo audito, furor inconditus ad effectum criminis roboratus eſt: nuptiasque eas celebrauit * quas, ſi ſciret ſe leges dare, vere ſolus prohibere debuiſſet. Matrem enim (non alio dicenda erat nomine) duxit vxorem: ad paricidium iunxit inceſtum: ſiquidem eam matrimonio ſociauit cuius filium nuper occiderat. Non ab re eſt etiam diaſyrticum * quoddam in eum dictum addere. Nam quum *Germanici* & *Parthici* & *Arabici* & *Alamanici* nomen adſcriberet, (nam Alamanorum gentem deuicerat) Heluius Pertinax filius Pertinacis dicitur ioco dixiſſe; *Adde, ſi placet, etiam* GETICVS MAXIMVS; quod Getam occiderat fratrem, & * Gotti *Getæ* dicerentur: quos ille, dum ad Orientem tranſiit, tumultuariis prœliis deuicerat. Occidendi Getæ multa prodigia exſtiterunt, vt in vita eius exponemus. Nam quamuis prior ille e vita exceſſerit, nos tamen ordinem ſequuti ſumus, vt, qui & prior natus eſt & prior imperare cœperat, prior ſcriberetur. Eo ſane tempore quo ab exercitu appellatus eſt Auguſtus viuo patre, quod ille pedibus æger gubernare non poſſe videretur imperium, confuſis animis militum & tribunorum, Seuerus dicitur animo volutaſſe, vt & hunc occideret, niſi repugnaſſent præfecti eius, graues viri. Aliqui cōtra dicunt, præfect. voluiſſe id fieri; ſed Septimium noluiſſe, ne & ſeueritas illius crudelitatis nomine inquinaretur: & quum auctores criminis milites fuerint, adoleſcēs ſtultæ temeritatis pœnas lueret tam grauis ſupplicii titulo vt a patre videretur occiſus. Hic tamen omnium duriſſimus, & (vt vno complectamur verbo) paricida & inceſtus, patris [&] matris [&] fratris inimicus, a Macrino qui eum occiderat, timore militum, ac maxime prætorianorum, inter deos relatus eſt. Habet templum, habet ſalios, habet ſodales Antoninianos, qui Fauſtinæ templum & diuale nomen eripuit; certe templum quod ei ſub Tauri radicibus fundauerat olim maritus [Antoninus;] in quo poſtea filius * Baſſiani Heliogabalus Antoninus ſibi, vel Ioui Syrio, vel Soli (* incertum id eſt) templum fecit.

ÆLII SPARTIANI
ANTONINVS GETA,
AD CONSTANTINVM AVG.

SCIO, Conſtantine Auguſte, & multos & clementiam tuam, quæſtionem mouere poſſe cur etiam GETA ANTONINVS a me tradatur. De cuius priusquam vel vita vel nece dicam, diſſeram cur & ipſi *Antonini* a Seuero patre ſit nomen appoſitum. Neque enim multa in eius vita dici poſſunt, qui prius rebus humanis exemptus eſt quam cum fratre teneret imperium. Septimius Seuerus quodam tempore quum conſuluiſſet ac petiiſſet vt ſibi indicaretur quo eſſet ſucceſſore moriturus, in ſomnis vidit Antoninum ſibi ſucceſſurum. Quare ſtatim ad milites proceſſit, & Baſſianum filium maiorem natu, *M. Aurelium Antoninum* appellauit. Quod quum feciſſet, paterna cogitatione, vel (vt quidam dicunt) a Iulia vxore commonitus, quæ gnara erat ſomnii, quod minori filio hoc

facto

facto ipſe interclusiſſet aditum Imperandi, etiam Getam minorem filium, *Antoninum* vocari iuſſit. Itaque ſemper ab eo in epiſtolis familiatibus dictus eſt Antoninus, quum ſi forte abeſſet, ſcriberet, *Salutate Antoninos filios & ſucceſſores meos.* Sed nihil valuit patris matriſue cautio. nam ſolus ille ſucceſſit qui primus Antonini nomen accepit. Et hæc de Antonini nomine. GETA autem dictus eſt, vel a patrui nomine, vel aui paterni: de cuius vita & moribus in vita Seueri Marius Maximus primo ſeptenario ſatis copioſe retulit. Fuit autem Antoninus Geta etiam ob hoc ita dictus, quod in animo habuit Seuerus vt omnes deinceps principes quemadmodum *Auguſti*, ita etiam *Antonini* dicerentur: * atque amore Marci, * quem fuiſſe vel fratrem ſuum dicebat, & cuius philoſophiam literarumque inſtitutionem ſemper imitatus eſt. Dicunt aliqui, non in Marci honorem tantum Antonini nomini delatum, quum id Marcus adoptiuus habuerit, ſed in eius qui Pius cognominatus, Adriani ſcilicet ſucceſſoris: & quidem ob hoc quod Seuerum ille ad fiſci aduocationem delegerat ex formula forenſi, quum ad tantos proceſſus ei patuiſſet dati ab Antonino primi gradus vel honoris auſpicium: ſimul quod nemo ei videretur felicior Imperator ad commodandum nomen, eo principe cuius proprium nomen iam per quatuor principes cucurriſſet. De hoc eodem Seuerus, gnarus genituræ illius, cuius, vt plerique Afrorum peritiſſimus fuit, dixiſſe fertur, *Mirum mihi videtur, Iuuenalis amantiſſime*, * *Geta noſter diuus futurus, cuius nihil imperiale in genitura video.* Erat enim Iuuenalis præf. eius præt. Nec eum fefellit. Nam Baſſianus, quum eum occidiſſet, ac vereretur tyrannicam ex paricidio notam, audiretque poſſe mitigari facinus ſi *diuum* fratrem appellaret, dixiſſe fertur, *Sit diuus dum non ſit viuus.* Denique eum inter diuos retulit; atque ideo vteumque rediit cum fama in gratiam paricida. Natus eſt Geta Seuero & Vitellio COSS. Mediolani, etſi aliter alii prodiderunt, VI Calend. Iunias, ex Iulia: quam idcirco Seuerus vxorem duxerat, quod eam in genitura habere compererat vt regis vxor eſſet; isque priuatus, ſed iam optimi in republ. loci. Statim vt natus eſt, nuntiatum eſt ouum gallinam in aula peperiſſe purpureum. Quod quum allatum Baſſianus frater eius accepiſſet, & quaſi paruulus aploſum ad terram fregiſſet, Iulia dixiſſe fertur ioco, *Maledicte paricida, fratrem tuum occidiſti.* Idque ioco dictum, Seuerus altius quam quisquam præſentium accepit: a circumſtantibus autem poſtea, velut diuinitus effuſum, approbatum eſt. Fuit etiam aliud omen. Nam quum in villa cuiusdam Antonini plebeii hominis, agnus natus eſſet qui vellus in fronte purpureum haberet, eadem die atque hora qua Geta natus eſt, audiſſetque ille ab aruſpice, poſt Seuerum Antoninum imperaturum, ac de ſe ille auguraretur, ſed tamen tale fati timeret indicium, ferro eum adegit: quod & ipſum ſigno fuit, Getam ab Antonino interimendum; vt poſtea ſatis claruit. Fuit etiam aliud omen ingens poſtea, vt exitus docuit, huius facinoris quod euenit. Nam quum infantis Getæ natalem Seuerus commendare vellet, hoſtiam popa nomine Antoninus percuſſit: quod tunc nec quæſitum nec animaduerſum, poſt vero intellectum eſt. Fuit * adoleſcens moribus aſperis, ſed non impiis, a natura decorus, tractator,guloſus, cupidus ciborum & vini varie conditi. Huius illud pueri fertur inſigne, quod quum vellet partium diuerſarum viros Seuerus occidere, & inter ſuos diceret, *Hoſtes vobis eripio*; conſentiretque adeo vſque Baſſianus vt eorum etiam liberos, ſi ſibi conſuleret, diceret occidendos, Geta interrogaſſe fertur, quantus eſſet interficiendorum numerus: quumque dixiſſet pater, ille interrogauit, *Iſti habent parentes, habent propinquos?* quum reſponſum eſſet, habere complures: *Plures ergo in ciuitate triſtes erunt quam læti quod vicimus.* Et obtinuiſſet eius ſententia, niſi Plautianus præfectus vel Iuuenalis inſtitiſſent ſpe proſcriptionum, ex quibus ditati ſunt. His accedebat Baſſiani fratris nimia crudelitas: qui quum contenderet & diceret * quaſi ioco quaſi ſerio, omnes cum liberis occidendos partium diuerſarum, Geta ei dixiſſe dicitur, *Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere.* Quod dictum eius tunc * nihil, poſt vero pro præſagio fuit. Fuit in litteris aſſequendis & tenax veterum ſcriptorum, paternarum etiam ſententiarum memor: fratri ſemper inuiſus, matri amabilior quam frater: ſubbalbe tamē canorus. Veſtitus nitidi cupidiſſimus, ita vt patri doleret: ſiquid accepit a

præſentibus,ad ſuum contulit cultum,neque quidquam cuipiam dedit. Poſt Parthicum bellum quum * ingenti glotia floreret, Baſſiano participe imperii appellato, Geta quoque Cæſaris & Antonini, vt quidam dicunt,nomen accepit. Familiare illi fuit has quæſtiones grammaticis proponere, vt dicerent, ſingula animalia quomodo vocem emitterent,velut, *Agni balant, porcelli grunniunt, palumbes minurriunt, vrſi ſæuiunt, leones rugiunt, leopardi rictant, elephanti barriunt, ranæ coaxant, equi hinniunt, aſini rudunt, tauri mugiunt*; easque de veteribus approbare. Sereni Samonici libtos familiariſſimos habuit, quos ille ad Antoninum ſcripſit. Habebat etiam iſtam conſuetudinem, vt conuiuia & maxime prandia per ſingulas litteras iuberet ſcientibus ſeruis; velut in quo erat anſer, * aprugna, anas: item pullus, perdix, pauus, porcellus, piſcis, perna, & quæ in eam litteram genera edulium caderent: & item faſianus, * farta, ficus, & talia. Quare comis etiam habebatur in adoleſcentia. Occiſo eo, pars militum quæ incorrupta erat, paricidium ægerrime accepit, dicentibus cunctis, duobus ſe liberis [Seueri] fidem promiſiſſe, duobus ſeruare debere: clauſisque portis diu non eſt Imperator admiſſus. Denique niſi querelis de Geta editis, & animis militum delinitis, enormibus etiam ſtipendiis datis, Romam Baſſianus redire non potuit. Poſt hæc denique & Papinianus, & multi alii interempti ſunt, qui vel concordiæ fauerant, vel qui partium Getæ fuerant: ita vt vtriusque ordinis viri & in balneo cœnantes, & in publico percuterentur: Papinianus ipſe ſecuri percuſſus ſit, improbante Baſſiano quod non gladio res peracta ſit. Ventum denique eſt vſque ad ſeditionem vrbanicianorum militum: quos quidem non leui auctoritate Baſſianus compreſſit, tribuno eorum, vt alii dicunt, interfecto; vt alii, relegato. Ipſe autem tantum timuit vt loricam * ſub lato habens clauo, etiam curiam ſit ingreſſus, atque ita rationem facti ſui & necis Geticæ reddiderit. Quo quidem tempore Heluius Pertinax, filius Pertinacis, qui poſtea eſt ab eodem Baſſiano interemptus, recitanti * Fauſtino prætori & dicenti, *Sarmaticus maximus & Parthicus maximus*, dixiſſe dicitur, *Adde &* GETICVS MAXIMVS; quaſi Gotticus: quod dictum altius in pectus Baſſiani deſcendit, vt poſtea nece Pertinacis eſt apptobatum: nec ſolum Pertinacis, ſed & aliorum, vt ſupra dictum eſt, paſſim & inique. Heluium autem etiam ſuſpectum habuit affectatæ tyrannidis, quod eſſet in amore omnium, & filius Pertinacis Imperatoris: quæ res nulli facile priuato ſatis tuta eſt. Funus Getæ accuratius fuiſſe dicitur quam eius qui a fratre videretur occiſus. Illatusque eſt maiorum ſepulcro, hoc eſt Seueri, quod eſt in Appia via euntibus ad portam dextrum, ſpecie ſeptizonii exſtructum, quod ſibi ille viuus ornauerat. Occidere voluit & matrem Getæ, nouercam ſuam, quod fratrem lugeret, & mulieres quas poſt reditum de curia flentes repetit. Fuit præterea eius immanitatis Antoninus, vt iis præcipue blandiretur quos ad necem deſtinabat: vt eius magis blandimentum timeretur quam iracundia. Mirum ſane omnibus videbatur quod mortem Getæ toties ipſe etiam fleret quoties nominis eius mentio fieret, quoties imago videretur aut ſtatua. Varietas autem tanta fuit Antonini Baſſiani, immo tanta ſitis cædis, vt modo fautores Getæ, modo inimicos occideret, quos fors obtuliſſet. quo facto magis Geta deſiderabatur.

IVLII CAPITOLINI,

OPILIVS MACRINVS,

AD DIOCLETIANVM AVG.

VITÆ illorum principum, ſeu tyrannorum, ſiue Cæſarum, qui non diu imperauerunt, in obſcuro latent, idcirco quod neque de priuata eorum vita digna ſunt quæ dicantur, quum omnino neſcirentur quidem, niſi aſpiraſſent ad imperium: & de imperio quod non diu tenuerunt, non multa dici poſſunt. Nos tamen ex diuerſis hi-

ſis hiſtoriis erutam lucem proferemus, & ea quidem quæ memoratu digna erunt. Non enim eſt quiſquam in vita qui non ad diem quodcumque fecerit: ſed eius qui vitas aliorum ſcribere orditur, officium eſt digna cognitione perſcribere. Et Iunio quidem Cordo ſtudium fuit eorum Imperatorum vitas edere quos obſcuriores videbat: qui non multum profecit. Nam & pauca reperit & indigna memoratu, aſſerens ſe minima quæque perſequuturum: quaſi vel de Traiano, aut Pio, aut Marco ſciendum ſit, quoties proceſſerit, quando cibos variauerit, & quando veſtem mutauerit, & quos quando promouerit: quæ ille omnia exſequendo, libros mythiſtoriis repleuit talia ſcribendo: quum omnino rerũ viliũ aut nulla ſcribenda ſint, aut nimis pauca; ſi tamen ex his mores poſſint animaduerti, qui reuera ſciendi ſunt: ſed ex parte [conſcribam,] vt ex ea cetera colligantur. Occiſo ergo Antonino Baſſiano, OPILIVS MACRINVS præfectus prætorio eius, qui antea *priuatas curabat, imperium arripuit; humili natus loco, & animi atque oris inuerecundi: ſeque nunc *Seuerum*, nunc *Antoninum*, quum in odio eſſet omnium & hominum & militum, nuncupauit. Statimq; ad bellum Parthicum profectus, & * vindicandi ſe de milinbus; & rumoribus, quibus premebatur, adoleſcendi poteſtatem dempſit: quamuis ſenatus eum Imperatorem odio Antonini Baſſiani libenter acceperit, quum in ſenatu omnibus vna vox eſſet, *quemuis magis quam paricidam, quemuis magis quam inceſtum, quemuis magis quam impurum, quemuis magis quam interfectorem & ſenatus & populi.* Et mirum omnibus fortaſſe videatur cur *Diadumenus* filius Macrini, *Antoninus* voluerit nuncupari; quum auctor necis Antoninianæ fuiſſe dicatur. De ipſo quæ in annales relata ſunt, proferam. Vates * Cæleſtis apud Carthaginem, quæ deo repleta ſolebat vera canere, ſub Antonino Pio, quum ſciſcitante proconſule de ſtatu, vt ſolebat, publico, & de ſuo imperio, futura prædiceret, vbi ad principes ventum eſt, clara voce numerari iuſſit, quoties diceret *Antoninum*. Tuncq; attentis omnibus, *Antonini* nomen *Augusti* octauo edidit. Sed credentibus cunctis quod VIII annis Antoninus Pius imperaturus eſſet, & ille * tranſcendit hunc annorum numerum, & conſtitit apud credentes vel tunc vel poſtea per vatem aliud deſignatum. Denique adnumeratis omnibus qui Antonini appellati ſunt, is Antoninorum numerus inuenitur. Enimuero Pius primus, Marcus ſecundus, Verus tertius, Commodus quartus, quintus Caracallus, ſextus Geta, ſeptimus Diadumenus, octauus Heliogabalus, Antonini fuere. Nec inter Antoninos referendi ſunt duo Gordiani: qui aut prænomen tantum Antoninorum habuerunt, aut etiam Antonii dicti ſunt, non Antonini. Inde eſt quod ſe & Seuerus Antoninum vocauit, & plurimi fuerunt, & Pertinax & Iulianus, & idem Macrinus. Et ab ipſis Antoninis, qui veri ſucceſſores Antonini fuerunt, hoc nomẽ magis quam proprium retentum eſt. Hæc alii. Sed alii idcirco Antoninum Diadumenum a Macrino patre appellatum ferunt, vt ſuſpicio a Macrino interfecti Antonini militibus tolleretur. Alii vero tantum deſiderium nominis huius fuiſſe dicunt, vt niſi populus & milites Antonini nomen audirent, imperatorium non putarent. Et de Macrino quidem in ſenatu a multis, quando nuntiatum eſt Varium Heliogabalum imperatorem, quum iam Cæſarem Alexandrũ ſenatus dixiſſet, ea dicta ſunt, vt appareat ignobilem, ſordidum, ſpurcum fuiſſe. Verba denique Aurelii Victoris, cui Primo cognomen erat, hæc fuerunt: *Macrinum libertinum hominem * proſtibulum, ſeruilibus officiis occupatum in domo imperatoria, venali fide, vita ſordida ſub Commodo, a Seuero remotum etiam a * miſerrimis officiis, relegatumq; in Africam: vbi vt infamiam damnationis tegeret, lectioni operam dediſſe, egiſſe cauſſulas, declamaſſe, ius poſtremo dixiſſe. Donatum autem anulis aureis, patrocinante * ſibi liberto ſuo Feſto, aduocatum fiſci factum ſub Vero Antonino.* Sed & hæc dubia ponuntur, & alia dicuntur ab aliis; quæ ipſa quoque non tacebimus. Nam plerique gladiatoriam pugnam eum exhibuiſſe dixerunt: & accepta rudi, ad Africam iſſe: venatorem primo, poſt etiam tabellionem fuiſſe; deinceps aduocatum fuiſſe fiſci: ex quo officio ad ampliſſima quæque peruenit. Deinde quum eſſet præf. præt. collega ablegato, Antoninum Caracallum Imperatorem ſuum interemit, tanta * fictione vt ab eo non videretur occiſus. Nam ſtratore eius redempto, & ſpe ingenti propoſita, id egit vt quaſi militaribus inſidiis, quod vel ob paricidium vel inceſtum diſpliceret, interemptus diceretur. Statim denique

arripuit Imperium, filio Diadumeno in participatum adſcito: quem continuo (vt diximus) Antoninum appellari a militibus iuſſit. Deinde corpus Antonini Romam remiſit ſepulcris maiorum inferendum. Mandauit collegæ dudum ſuo præfecto prætorii, vt munus ſuum curaret, ac præcipue Antoninum honorabiliter ſepeliret ducto funere regio; quod ſciebat ob veſtimenta populo & congiaria data multum Antoninum a plebe dilectum. Accedebat etiam illud quod militarem motum timebat, ne eo interueniente, ſuum impediretur Imperium quod raptum ierat, ſed quaſi inuitus acceperat; *vt ſunt homines qui ad ea ſe cogi dicunt quæ vel ſceleribus comparant.* Timuit autem etiam collegam, ne & ipſe imperare cuperet, ſperantibus cunctis quod ſi [vel] vnius numeri conſenſus accederet, neque ille recuſaret, [&] omnes cupidiſſime id facerent, odio Macrini, vel propter vitam improbam, vel propter ignobilitatem, quum omnes ſuperiores, nobiles fuiſſent Imperatores. *Inſulſit præterea nomen Seueri, quum illius nulla cognatione tangeretur: vnde iocus exſtitit, *Sic Macrinus eſt Seuerus, quomodo Diadumenus Antoninus.* Statim tamen ad delendum militum motum, ſtipendium & legionariis & prætorianis dedit ſolito vberius; vtpote qui extenuare cuperet Imperatoris occiſi crimen: *profuitque pecunia, vt ſolet, cui innocentia prodeſſe non poterat.* Retentus eſt enim aliquanto tempore in impetio homo vitiorum omnium. Ad ſenatum deinde litteras miſit de morte Antonini, Diuum illum appellans, excuſansq; ſe, & iurans quod de cæde illius neſcierit. Ita ſceleri ſuo, more hominum perditorum, iunxit periurium (a quo incipere decuit hominem improbum) quum ad ſenatum ſcriberet. Intereſt ſcire cuiusmodi oratio fuerit qua ſe excuſauit; vt & impudentia hominis noſcatur & ſacrilegium, a quo initium ſumpſit improbus Imperator. Capita ex oratione Macrini & Diadumeni Imperatorum. *Vellemus P. C. & incolumi Antonino noſtro, & reuecto cum triumpho, veſtram clementiam videre. Tunc demum enim florente rep. & omnes felices eſſemus, & ſub eo principe viueremus quem nobis Antoninorum loco dii dederant. Verum quia id euenire per tumultum militarem non potuit, nuntiamus primum quid de nobis exercitus fecerit: deinde honores diuinos (quod primum faciendum eſt) decernimus ei viro in cuius verba iurauimus, quum exercitus vltorem cædis Baſſiani neminem digniorem præfecto eius putauit; cui & ipſe vtique vindicandam factionem mandaſſet, ſi viuus deprendere potuiſſet.* Et infra: *Detulerunt ad me Imperium: cuius ego P. C. interim tutelam recepi, tenebo regimen, ſi & vobis placuerit quod militibus placuit: quibus & ſtipendium dedi, & omnia imperatorio more iuſſi.* Item infra: *Diadumenum filium meum vobis notum, & imperio miles donauit, & nomine, Antoninum videlicet appellans; vt cohoneſtaretur prius nomine, *ſic etiam regni honore. quod vos P. C. bono fauſtoque omine approbetis petimus; ne *vobis deſit Antoninorum nomen, quod maxime diligitis.* Item infra: *Antonino autem diuinos honores & miles decreuit, & nos decreuimus: & vos P. C. vt decernatis, quum poſſimus imperatorio iure præcipere, tamen rogamus; dicantes & duas ſtatuas equeſtres, pedeſtres duas habitu militari, ſedentes ciuili habitu duas: item diuo Seuero duas triumphales. Quæ omnia P. C. vos impleri iubebitis, nobis religioſe pro prioribus ambientibus.* Lectis igitur in ſenatu litteris, contra opinionem omnium, & mortem Antonini ſenatus gratanter accepit; & Opilium Macrinum libertatem publicam curaturum ſperans, primum in patricios allegit, nouum hominem, & qui paullo ante procurator priuatæ rei fuiſſet. Eumdem, quum ſcriba pontificum eſſet, (quos hodie *pontifices minores* vocant) Pontificem Max. appellauit, Pii nomine decreto. Diu tamen, lectis litteris, quum omnino nemo crederet de Antonini morte, ſilentium fuit. Sed poſteaquam conſtitit occiſum, ſenatus in eum velut in tyrannum inuectus eſt. Denique ſtatim Macrino & proconſulare imperium, & poteſtatem ttibunitiam detulerunt. Filium ſane ſuum, quum ipſe *Felicis* nomen recepiſſet, vt ſuſpicionem occiſi a ſe Antonini remoueret, *Antoninum* vocauit, *Diadumenum* antea dictum. quod quidem etiam Varius Heliogabalus, qui ſe Baſſiani filium diceret, homo ſordidiſſimus, & ex meretrice cōceptus, idem poſtea nomen accepit. Denique verſus exſtant cuiusdam poetæ, quibus oſtenditur, Antonini nomen cœpiſſe a Pio, & paulatim per Antoninos vſq; ad ſordes vltimas perueniſſe: ſiquidem Marcus nomen illud ſanctum vitę genere auxiſſe videtur; Verus autem degeneraſſe,

Commodus

Commodus vero etiam poſuiſſe ſacrati nominis reuerentiam. Iam quid de Caracallo Antonino, quidue de hoc poteſt dici? Poſtremo etiam quid de Heliogabalo, qui Antoninorum vltimus in ſumma impuritate vixiſſe memoratur? Appellatus igitur Imperator, ſuſcepto bello contra Parthos, profectus eſt magno apparatu, ſtudens ſordes generis & prioris vitæ infamiam victoriæ magnitudine abolere. Sed conflictu habito contra Parthos, defectu legionum quæ ad Varium Heliogabalum confugerant, interemptus eſt. Sed anno amplius imperauit. Sane quum eſſet inferior in eo bello quod Antoninus geſſerat, Artabane grauiter necem ſuorum ciuium vindicante, primo Macrinus repugnauit: poſtea vero miſſis legatis petiit pacem: quam libenti animo interfecto Antonino Parthus conceſſit. Inde quum ſe Antiochiam recepiſſet ac luxuriæ operam daret, iuſtam cauſſam interficiendi ſui præbuit exercitui, ac Baſſiani (vt putabatur) filium ſequendi, id eſt *Heliogabalum Baßianum Varium*, qui poſtea & *Baßianus* & *Antoninus* appellatus eſt. Fuit quædam mulier * Mœſa, ſiue Varia, ex Emiſſena vrbe, ſoror Iuliæ vxoris Seueri Pertinacis Afri; quæ poſt mortem Antonini Baſſiani ex aulica domo fuerat expulſa per Macrini ſuperbiam: cui quidem omnia conceſſit Macrinus quæ diu illa collegerat. Huic erant duæ filiæ, * Semiamira & Mammæa; quarum maiori filius erat Heliogabalus, qui & Baſſiani & Antonini nomen accepit. Nam Heliogabalum Phœnices vocant ſolem. Sed Heliogabalus pulchritudine ac ſtatura & ſacerdotio conſpicuus erat, ac notus omnibus hominibus qui ad templum veniebant, militibus præcipue. His Mœſa, ſiue Varia, dixit, Baſſianum filium eſſe Antonini, quod paulatim omnibus militibus innotuit. Erat præterea Mœſa ipſa ditiſſima; ex quo etiam Heliogabalus luxurioſiſſimus: qua promittente militibus, legiones abductæ ſunt a Macrino. Suſcepta enim illa noctu in opidum cum ſuis, nepos eius *Antoninus* eſt appellatus, Imperii delatis inſignibus. Hæc vbi ſunt Macrino apud Antiochiam poſito nunciata, miratus audaciam muliebrem, ſimul etiam contemnens, Iulianum præfectum ad obſidendos eos cum legionibus miſit. Quibus quum Antoninus oſtenderetur, miro amore in eum omnibus inclinatis, occiſo Iuliano præfecto, ad eum omnes tranſierunt. Deinde parte exercitus coniuncta, venit contra Macrinum Antoninus contra ſe feſtinantem: commiſſoque prœlio, Macrinus eſt victus proditione militum eius & amore Antonini. Fugiens ſane Macrinus cum paucis & filio, in vico quodam Bithyniæ occiſus eſt cum Diadumeno: ablatumque eius caput eſt, & ad Antoninum perlatum. Sciendum præterea quod Cæſar fuiſſe dicatur, non Auguſtus, Diadumenus puer; quem plerique pari fuiſſe cum patre imperio tradiderunt. Occiſus eſt etiam filius: cui hoc ſolum attulit Imperium, vt interficeretur a milite. Non enim aliquid dignum in eius vita erat quod dicatur, præter hoc quod Antoninorum nomini eſt velut nothus appoſitus. Fuit tamen in vita imperatoria paulo rigidior & auſterior, ſperans ſe anteacta omnia poſſe obliuioni dare; quum ipſa ſeueritas illius, occaſionem reprehendendi & lacerandi eius aperiret. Nam & *Seuerum* ſe & *Pertinacem* voluerat nuncupari: quæ duo illi aſperitatis nomina videbantur. Et quum illum ſenatus *Pium* & *Felicem* nuncupaſſet, Felicis nomen recepit, Pii habere noluit. Vnde in eum epigramma illatum Græci cuiusdam poetæ videtur exſtare, quod Latine hac ſententia continetur; *Hiſtrio iam ſenior turpis, grauis, aſper, iniquus, Impius; & felix ſic ſimul eſſet cupit, Vt nolit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus: Quod natura negat, nec recipit ratio. Nam Pius & Felix poterat dici atque videri: Cui Imperium infelix eſt, erit ille ſibi.* Hos verſus neſcio quis de Latinis, iuxta eos qui Græci erant propoſiti, in foro poſuit. quibus acceptis Macrinus his verſibus reſpondiſſe fertur; *Si talem Graium retuliſſent fata poetam, Qualis Latinus Gabalus iſte fuit, Nil populus noſſet, nil noſſet curia, magno Nullus ſcripſiſſet carmina tetra mihi.* His verſibus Macrinus longe peioribus quam illi Latini ſunt, reſpondiſſe ſe credidit: ſed non minus riſui eſt habitus quam poeta ille qui * de Græco Latine coactus eſt ſcribere. Fuit igitur ſuperbus & ſanguinarius & volens militariter imperare: incuſans quinetiam ſuperiorum temporum diſciplinam, ac ſolum Seuerum præ ceteris laudãs. Nam & in crucem milites tulit, & ſeruilibus ſuppliciis ſemper affecit: & quum ſeditiones militares pateretur, multos ſæpius decumauit, aliquando etiam centeſimauit: quod

verbum proprium ipſius eſt, quum ſe clementem diceret, quando eos centeſimaret qui digni eſſent decumatione atque viceſimatione. Longum eſt eius crudelitates omnes aperire: attamen vnam oſtendam, non magnam, vt ipſe credebat, ſed omnibus tyrannicis immanitatibus triſtiorem. Quum quidam milites ancillæ hoſpitis pudorem deprauaſſe ſuſpecti eſſent, atque per quemdam frumentarium ille didiciſſet, adduci eos iuſſit, interrogauitque vtrum eſſet factum: quod quum conſtitiſſet, duos boues miræ magnitudinis viuos ſubito aperiri iuſſit, atque his ſingulos milites inſeri, capitibus, vt ſecum colloqui poſſent, exſertis. Itaque pœna hos affecit quum ne adulteris quidem talia apud maiores ſui temporis eſſent conſtituta ſupplicia. Pugnauit tamen & contra Parthos & contra * Armenos, & contra Arabas quos Eudæmonas vocant, non minus fortiter quam feliciter. Tribunum qui excubias deſeri paſſus eſt, carpento rotali ſuperadnexum, per totum iter viuum atque exanimem traxit. Reddidit etiam Mezentii ſupplicium, * quod ille viuos mortuis illigabat, & ad mortem cogebat longa tabe confectos. Vnde etiam in circo, quum fauor publicus in Diadumenum ſemper fuiſſet, acclamatum; * *Egregius forma iuuenis; cui pater haud Mezentius eſſet.* Viuos etiam homines parietibus incluſit, & * ſtruxit. Adulterii reos ſemper viuos ſimul incendit, iunctis corporibus. Seruos qui a dominis fugiſſent, repertos, ad gladium ludi deputabat. Delatores, ſi non probarent, capite affecit: ſi probarent, delato pecuniæ præmio, infames dimiſit. Fuit in iure non incallidus; adeo vt ſtatuiſſet omnia reſcripta veterum principum tollere, vt iure, non reſcriptis ageretur; nefas eſſe dicens, leges videri Commodi & Caracalli & hominum imperitorum voluntates; quum Traianus numquam libellis reſponderit, ne ad alias cauſſas facta præferrentur, quæ ad gratiam compoſita viderentur. In annonis tribuendis largiſſimus fuit; in auro, parciſſimus. In * vernaculis vel aulicis tam impius, tam pertinax, tam aſper, vt ſerui illum ſui non Macrinum dicerent, ſed *macellinum*, quod macelli ſpecie domus eius cruentaretur ſanguine vernularum. Vini cibiq; auidiſſimus, nonnumquam vſque ad ebrietatem: ſed veſpertinis horis. Nam ſi prandiſſet, vel priuatim, parciſſimus; in cœna, effuſiſſimus. Adhibuit conuiuio litteratos; vt loquens de ſtudiis liberalibus, neceſſario abſtineret. Sed quum eius vilitatem homines antiquam cogitarent, crudelitatem nimiam viderent, hominem putidulum in Imperio ferre non poſſent, & maxime milites, qui multa eius meminerant funeſtiſſima: & aliquando turpiſſima, inita factione illum occiderunt cum puero ſuo Diadumeno, ſcilicet Antonino cognomine; de quo dictum eſt quod in ſomnis Antoninus fuiſſet. Vnde etiam verſus exſtant huiuſmodi; *Vidimus in ſomnis ciues (niſi fallor) & iſtud: Antoninorum nomen puer ille gerebat, Qui patre venali genitus, ſed matre pudica: Centum nam mœchos paſſa eſt, centumque rogauit. Ipſe etiam caluus mœchus fuit, inde maritus. En pius, en Marcus: Verus nam non fuit ille.* Et iſti verſus ex Græco tranſlati ſunt in Latinum. nam Græce ſunt diſertiſſimi. videntur autem mihi ab aliquo poeta vulgari tranſlati eſſe. Quod quum Macrinus audiſſet, fecit iambos qui non exſtant: iucundiſſimi autem fuiſſe dicuntur. qui quidem perierunt In eo tumultu in quo ipſe occiſus eſt; quando & omnia eius a militibus peruerſa ſunt. Genus mortis (vt diximus) tale fuit. Quum in Antoninum Heliogabalum exercitus inclinaſſet, ille fugit, belloque victus eſt & occiſus in ſuburbano Bithyniæ, ſuis partim deditis, partim occiſis, partim fugatis. Ita Heliogabalus clarus redditus eſt, quod videretur patris vindicaſſe mortem: atque inde in imperium venit; quod dedecorauit vitiis ingentibus, luxuria, turpitudine, abliguritione, ſuperbia, immanitate: qui & ipſe ſimilem exitum vitæ ſuæ ſortitus eſt. Hæc de Macrino nobis ſunt cognita, multis aliqua variantibus; vt ſe habet omnis hiſtoria. quæ de plurimis collecta, ſerenitati tuæ, Diocletiane Auguſte, detulimus; quia te cupidum veterum Imperatorum eſſe perſpeximus.

ÆLII LAMPRIDII

ANTONINVS DIADVMENVS.

ANTONINI DIADVMENI pueri, quem cum patre Opilio Macrino Imperatorem dixit exercitus, occiſo Baſſiano factione Macriniana, nihil habet vita memorabile, niſi quod Antoninus eſt dictus, & quod ei ſtupenda omina ſunt facta Imperii non diuturni: vt euenit. Nam quum primum innotuit per legiones, occiſum eſſe Baſſianum, ingens mœror obſedit omnium pectora quod Antoninum in repub. non haberent, exiſtimantium quod cum eo Romanum eſſet Imperium periturum. Id vbi Macrino iam Imperatori nuntiatum eſt, veritus ne in aliquem Antoninorum, qui multi ex affinibus Antonini Pii erant inter duces, exercitus inclinaret, ſtatim, concionem parari iuſſit, filiumque ſuum hunc puerum Antoninum appellauit. Concionis verba eiuſdem: *Videtis, commilitones, & me ætatis prouectæ, & Diadumenum puerum: quem diu principem, ſi dii faueant, habebitis. Intelligo præterea deſiderium ingens * Antonini nominis apud vos manere. quare quoniam mihi per conditionem fragilitatis humanæ, non multum ſupereſſe videtur ad vitam, hunc puerum Antoninum vobis auctoribus nuncupo, diu vobis Antoninum repræſentaturum.* Acclamatum, *Macrine Imperator, dii te ſeruent: Antonine Diadumene, dii te ſeruent. Antoninum diuum omnes rogamus: Iupiter optime maxime Macrino & Antonino vitam. Tu ſcis Iupiter, Macrinus vinci non poteſt: Tu ſcis Iupiter, Macrinus vinci non poteſt. Antoninum habemus; omnia habemus. Antoninum nobis dii dederunt patrem: Antoninus dignus imperio.* Macrinus Imperator dixit: *Habete igitur commilitones pro imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & ſolitas promotiones, ſed geminatas: Dii faciant vt hæc ſæpius fiant. Dabimus autem per cuncta quinquennia id quod hodie deputauimus.* Poſt hoc ipſe puerulus Diadumenus Antoninus Imperator dixit: *Gratias ago vobis, commilitones, quod me & imperio donaſtis & nomine: ſiquidem dignos & me & patrem meum duxiſtis quos Imperatores Romanos diceretis, & quibus committeretis rempubl. Et pater quidem meus curabit ne deſit imperio: ego autem elaborabo ne deſim nomini Antoninorum. Scio enim me Pii, me Marci, me Veri ſuſcepiſſe nomen, quibus ſatisfacere perdifficile eſt. Interim tamen cauſa Imperii, cauſſa nominis, id omne quod pater, & tantumdem promitto, honoribus, vt venerandus Macrinus pater præſens promiſit, duplicatis.* Herodianus Græcus ſcriptor hæc præteriens, * Diadumenum tantum Cæſarem dicit puerum a militibus nuncupatum, & cum patre occiſum. Hac habita concione, ſtatim apud Antiochiam moneta Antonini Diadumeni nomine percuſſa eſt: Macrini, vſque ad iuſſum ſenatus dilata eſt. Miſſæ etiam ad ſenatum litteræ quibus nomen Antonini indicatum eſt. Quare etiam ſenatus Imperium id libenter dicitur recepiſſe: quamuis alii Antonini Caracalli odio id factum putent. Parauerat ſane pænulas populo coloris roſei dare Macrinus Imperator in honorem Antonini filii ſui, quæ vocarentur Antoninianæ, vt Caracallæ Baſſiani dictæ ſunt: aſſerens filium ſuum *Pænuleum* vel *Pænularium* dicendum, quia *Caracallus* eſſet dictus Baſſianus. Congiarium etiam prædictum Antoninianum promiſit; vt ipſum edictum poterit indicare. Verba edicti: *Vellem, Quirites, iam præſentes eſſemus. Antoninus veſter vobis congiarium ſui nominis daret. Daret præterea & pueros Antoninianos, & puellas Antoninianas, quæ tam grati nominis gloriam propagarent*: & reliqua. His ita geſtis, ſigna in caſtris & vexilla fieri Antoniniana iuſſit. Fecitque Baſſiani ſimulacra ex auro atq; argento, atque dies ſeptem ſupplicatio pro Antonini nomine celebrata eſt. Puer fuit omnium ſpecioſiſſimus, ſtatura longiuſcula, crine flauo, nigris oculis, naſo deducto ad omnem decorem, mento compoſito, ore ad oſcula parato: fortis naturaliter, exercitio delicatior. Hic vbi primum indumenta * coccea & purpurea ceteraque caſtrenſia Imperii inſignia accepit, quaſi ſidereus & cæleſtis emicuit; vt amaretur ab omnibus gratia

venuſtatis. Hæc ſunt quæ de imperio pueri dicenda putaui. Nunc veniamus ad omina Imperii, quæ cum in aliis, tum in hoc præcipue ſunt ſtupenda. Die qua natus eſt, pater eius purpuras *tum forte procurator iam ærarii maioris inſpexit; & quas claras probauit, in id conclaue redigi præcepit, in quo poſt duas horas Diadumenus natus eſt. Solent deinde pueri pileo inſigniri naturali, quod obſtetrices rapiunt & aduocatis credulis vendunt: ſiquidem cauſſidici hoc iuuari dicuntur. at iſte puer pileum non habuit, ſed diadema tenue; ſed ita forte vt rumpi non potuerit, *venis intercedentibus ſpecie nerui ſagittarii. ferunt denique *Diadematum* puerum appellatum: ſed vbi adoleuit, aui ſui nomine materni *Diadumenum* vocatum; quamuis non multum abhorruerit ab illo ſigno Diadematis nomen Diadumeni. In agro patris eius oues purpureas XII ferunt natas, quarum vna tantum varia fuerit. Eadem die qua hic natus eſt, aquilam ei conſtat ſenſim palumbum regium paruulum attuliſſe, & poſuiſſe in cunis dormienti, ac receſſiſſe ſine noxa. Pantagathi in domo patris eius nidum poſuerunt. His diebus quibus ille natus eſt, mathematici accepta genitura eius exclamauerunt & ipſum filium Imperatoris eſſe, & ipſum Imperatorem: [quaſi] mater eius adulterata eſſet; quod fama retinebat. * Huic eidem aquila pileum in agro ambulanti tulit: & quum comitum infantis clamor eſſet factus, in monumento regio quod iuxta villam eſſet, in qua tunc pater agebat, ſupra ſtatuam regis poſuit, ita vt capiti eius aptaret: quod multi ominoſum putarunt & morti accommodum. clarum autem euentus oſtendit. Natus eſt præterea natali Antonini, & ea hora & ſignis prope continentibus quibus & Antoninus Pius. quare dixerunt mathematici, & Imperatoris illum filium futurum, & Imperatorem; ſed non diu. Die qua natus eſt, quod Antonini eſſet natalis, mulier quædam propinqua dicitur exclamaſſe, *Antoninus vocetur*: ſed Macrinum timuiſſe, quod nullus ex eius genere hoc nomine cenſeretur; abſtinuiſſeque nomine Imperatorio; ſimul quod iam rumor de vi geniture illius emanaſſet. Hæc atque alia omina fuiſſe multi in litteras retulerunt: ſed illud præcipue quod quum in cunis eſſet Diadumenus, & leo ruptis vinculis, & quidem ferus, effugiſſet atque ad incunabula eius veniſſet, puerum delinxit, & inuiolatum reliquit, quum nutrix ſe in leonem miſiſſet, atque eius morſu affecta periiſſet; quæ ſola forte in areola inuenta erat, in qua infans iacebat. Hæc ſunt quæ digna memoratu in Antonino Diadumeno eſſe videantur: cuius vitam iunxiſſem patris geſtis, niſi Antoninorum nomen me ad edendam puerilis ſpecialem expoſitionem vitæ coegiſſet. Et fuit quidem tam amabile illis temporibus nomen Antoninorum, vt qui eo nomine non niteretur, mereri non videretur Imperium. Vnde etiam quidam & Seuerum, & Pertinacem, & Iulianum, Antoninorum prænominibus honorandos putant: vnde poſtea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putent. Sed aliud eſt quum prænomen adſciſcitur; aliud, quum ipſum nomen imponitur. Nam Pius verum nomen, Antonini habuit, cognomen Pii: Marcus verum nomen Veriſſimi habuit; ſed hoc ſublato atque abolito, non prænomen Antonini, ſed nomen accepit. Verus autem, Commodi nomen habuit: quo abolito, Antonini non prænomen, ſed nomen accepit. Commodum autem Marcus Antoninum appellauit, atque ita in publicum edidit diem natalis ſui. Iam Caracallum Baſſianum ſatis conſtat vel ſomnii cauſſa, quod Seuerus viderat, quum ſibi Antoninum ſucceſſorem prædictum ſenſiſſet, anno demum XIII Antoninum dixiſſe; quando ei etiam Imperatoriam addidiſſe dicitur poteſtatem. Getam vero, quem multi Antoninum negant dictum, eadem ratione qua Baſſianum appellatum ſatis conſtat, vt patri Seuero ſuccederet: quod minime factum eſt. Poſt hoc ipſe Diadumenus vt commendaretur exercitui, ſenatui populoque Romano, eſſetque ingens deſiderium Baſſiani Caracallæ, Antoninum appellatum ſatis conſtat. Exſtat epiſtola Opilii Macrini patris Diadumeni, qua gloriatur non tam ſe ad Imperium perueniſſe, qui eſſet * ſecundus Imperii, quam quod Antoniniani nominis eſſet pater factus, quo clarius illis temporibus non fuerat vel deorum. Quam epiſtolam priuſquam * interſeram, libet verſus inſerere in Commodum dictos, qui ſe Herculem appellauerat: vt intelligant omnes, tam clarum fuiſſe Antoninorum nomen, vt illi nec deorum nomen commode videretur adiungi.

Verſus

Verſus in Commodum Antoninum dicti; *Commodus Herculeum nomen habere cupit; Antoninorum non putat eſſe bonum: Expers humani iuris & Imperii: Sperans quinetiam clarius eſſe deum, Quam ſi ſit princeps nominis egregii. Non erit iſte deus, nec tamen vllus homo.* Hi verſus a Græco neſcio quo compoſiti, a malo poeta in Latinum tranſlati ſunt: quos ego idcirco inſerendos putaui, vt ſcirent omnes, Antoninos pluris fuiſſe quam deos: ac trium principum * amorem, quo ſapientia, bonitas, pietas, conſecrata ſit: in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco ſapientia. Redeo nunc ad epiſtolam Macrini Opilii. *Opilius Macrinus Noniæ Celſæ coniugi. Quid boni adepti ſimus, mea vxor, caret æſtimationẽ; & fortaſſis de Imperio me putes dicerẽ. Non magnum iſtud, quod etiam indignis fortuna conceſſit. Antonini pater factus ſum: Antonini mater es facta. O nos beatos, ô fortunatam domum, præclaram laudem nunc demum felicis Imperii. Dii faxint & bona Iuno quam colis, vt & ille Antonini meritum effingat, & ego qui ſum pater Antonini, dignus omnibus videar.* Hæc epiſtola indicat, quantum gloriæ adeptus ſibi videretur quod vocatus eſt filius Antoninus. Hic tamen x·IIII menſe Imperii, ob inciuilem patris atque aſperum principatum, interfectus eſt cum patre, non ſuo nomine. Quamuis etiam iſtum vltra ætatem ſæuiſſe in pleroſque reperiam; vt docent litteræ ab hoc eodem ad patrem miſſæ. Nam quum quidam defectionis ſuſpicionem incurriſſent, & eos Macrinus ſæuiſſime puniſſet, filio forte abſente, atque hic audiſſet auctores quidem defectionis occiſos, quorum tamen vnus, dux Armeniæ erat; & item legatos Aſiæ atque Arabiæ ob antiquam familiaritatem dimiſſos, his litteris conueniſſe patrem dicitur, paribus miſſis etiam ad matrem: quarum exemplum hiſtoriæ cauſſa inſerendum putaui. *Patri Auguſto filius Auguſtus. Non ſatis mi pater videris in amore noſtro tenuiſſe tuos mores, qui tyrannidis affectatæ conſcios reſeruaſti, ſperans eos vel amiciores tibi futuros ſi iis parceres, vel ob antiquam familiaritatem dimittendos: quod nec debuit fieri, nec potuit. Nam primum omnium iam te exulceratis ſuſpicionibus amare non poſſunt. denique crudeliores inimici ſunt, qui obliti veteris familiaritatis, ſe inimiciſſimis tuis iunxerunt. Adde quod exercitus adhuc habent.* Si te nulla mouet tantarum gloria rerum, Aſcanium ſurgentem, & ſpes heredis Iuli Reſpice: cui regnum Italiæ Romanaque tellus, Debetur. *Feriendi ſunt iſti, ſi vis eſſe ſecurus. Nam vitio generis humani alii non * ſunt defuturi, quum iſti ſeruantur.* Hanc epiſtolam quidam ipſius, quidam magiſtri eius Cæliani ferunt, Afri quondam rhetoris. ex qua apparet, quam aſper futurus iuuenis, ſi vixiſſet. Exſtat alia epiſtola ad matrem ab eodem deſtinata, talis. *Dominus noſter & Auguſtus nec te amat, nec ipſum ſẽ, qui inimicos ſuos ſeruat. Age igitur vt Arabianus, & Tuſcus, & Gellius, ad palum deligentur: nẽ, ſi occaſio fuerit, nos interimant.* Et, quantum Lollius Vrbicus in hiſtoria ſui temporis dicit, iſtæ litteræ per notarium proditæ, illi puero multum apud milites obfuiſſe dicuntur. Nam, quum patrem occidiſſent, quidam hunc ſeruare voluerunt: ſed exſtitit cubicularius qui has epiſtolas concioni militum legit. Interfectis igitur ambobus, & capitibus pilo circumlatis, in Marcum Aurelium Antoninum, caritate nominis, inclinauit exercitus. Is filius Baſſiani * Caracallæ ferebatur. Erat autem templi Heliogabali ſacerdos, homo omnium impuriſſimus, & qui fato quodam Romanum deformauerit Imperium. De quo quidem, quia multa ſunt dicenda, loco ſuo differam.

ÆLII LAMPRIDII

ANTONINVS *HELIOGABALVS,

AD CONSTANTINVM AVG.

VITAM HELIOGABALI ANTONINI impuriſſimam, qui VARIVS etiam dictus eſt, numquam in litteras miſiſſem, nequis fuiſſe Romanorum principem ſciret; niſi ante Caligulas, & Nerones, & Vitellios, hoc idem habuiſſet Imperium. Sed quum eadem terra & venena ferat & frumentum, atque alia ſalutaria, alia contraria, eadem ſerpentes & ciconias: compenſationem ſibi lector diligens faciet, quum legerit Auguſtum, Veſpaſianũ, Titum, Traianum, Adrianum, Pium, Marcum, contra hos prodigioſos tyrannos: ſimul intelliget Romanorum iudicia, quod illi & diu imperarunt, & exitu naturali functi ſunt; hi vero interfecti, tracti, tyranni etiam appellati; quorum nec nomina libet dicere. Igitur occiſo Macrino, eiusq; filio Diadumeno, qui pari poteſtate imperii, Antonini etiam nomen acceperat, in Varium Heliogabalum imperium collatum eſt, idcirco quod Baſſiani filius diceretur. Fuit autem Heliogabali, vel Iouis, vel Solis ſacerdos; atq; Antonini ſibi nomen adſciuerat, vel in argumẽtum generis, vel quod id nomen vſqueadeo carum eſſe cognouerat gentibus, vt etiam paricida Baſſianus cauſſa nominis amaretur. Et hic quidem prius dictus eſt *Varius*; poſt *Heliogabalus*, a ſacerdotio dei Heliogabali; cui templum Romæ in eo loco conſtituit in quo prius ædes Horci fuit; quem e Syria ſecum adduxit. Poſtremo quum accepit imperium, *Antoninus* appellatus eſt: atque ipſe in Romano imperio vltimus Antoninorum fuit. Hic tantum *Semiamiræ matri deditus fuit, vt ſine illius voluntate nihil in rep. faceret, quum ipſa meretricio more viuens, in aula omnia turpia exerceret: Antonino autem Caracallo ſtupro cognita; ita vt hinc vel Varius vel Heliogabalus vulgo conceptus putaretur. Et aiunt quidam, *Varii* etiam nomen idcirco eidem inditum a condiſcipulis, quod vario ſemine, de meretrice vtpote, conceptus videretur. Hic fertur, occiſo Macrini factione patre (vt dicebatur) Antonino, in templum dei Heliogabali confugiſſe velut in aſylum, ne interficeretur a Macrino, qui ſæuiſſime cum filio luxurioſo & crudeli exercuit imperium. Sed de nomine hactenus; quamuis ſanctum illud Antoninorum nomen polluerit: quod tu Conſtantine ſacratiſſime ita veneraris, vt Marcum & Pium inter Cõſtantios Claudiosque, velut maiores tuos, aureos formaueris, adoptans virtutes veterum tuis moribus congruentes, & tibi amicas carasq;. Sed vt ad Antoninum Varium reuertamur, nactus imperium, Romã nuntios miſit: excitatisq; omnibus ordinibus, omni etiam populo ad nomen Antoninum, quod non ſolum titulo, vt in Diadumeno fuerat, ſed etiam in ſanguine redditum videbatur, quum ſe Antoninum Baſſiani filium ſcripſiſſet; ingens eius deſiderium factum eſt. Erat præterea etiam rumor qui *nouis poſt tyrannos ſolet donari principibus: qui niſi ex ſummis virtutibus non permanet, & quem multi mediocres principes amiſerunt. Denique vbi in ſenatu lectæ ſunt litteræ Heliogabali, ſtatim fauſta in Antoninum, & dira in Macrinum eiusq; filium dicta ſunt: appellatusque Antoninus princeps, volentibus cunctis, & ſtudioſe credentibus; vt ſeſe habent vota hominum ad credulitatem feſtinantium, quum quod optãt, verum eſſe deſiderant. Sed vbi primum ingreſſus eſt vrbem, omiſſis iis quæ in prouincia gerebantur, Heliogabalum in Palatino monte iuxta ædes imperatorias conſecrauit, eiq; templum fecit; ſtudens & *Matris typũ, & Veſtæ ignem, & Palladium, & ancilia, & omnia Romanis veneranda in illud transferre templum; & id agens nequis Romæ deus niſi Heliogabalus coleretur. Dicebat præterea, Iudæorum & Samaritanorum religiones, & Chriſtianam deuotionem illuc transferendam; vt omnium culturarum ſecretum Heliogabali ſacerdotium teneret. Deinde vbi primum diem ſenatus habuit, matrem ſuam *in ſenatum rogari iuſſit. Quæ quum veniſſet, vocata ad conſulum ſubſellia, ſcribendo affuit, id eſt, ſenatusconſulti conficiendi

ciendi

clendi teſtis: ſolusque omnium Imperatorum fuit, ſub quo mulier quaſi clariſſima, loco viri ſenatum ingreſſa eſt. Fecit & in colle Quirinali * ſenaculum, id eſt mulierum ſenatum; in quo ante fuerat conuentus matronalis, ſolennibus dumtaxat diebus, & ſi * vmquam aliqua matrona conſularis coniugii ornamentis eſſet donata: quod veteres Imperatores affinibus detulerunt, & his maxime quæ nobilitatos maritos non habuerant; ne innobilitatæ remanerent. Sed *Semiamirica facta ſunt ſenatuſcõſulta ridicula de legibus matronalibus; quæ quo veſtitu incederent, quæ cui *cederet, quæ ad cuius oſculum veniret: quæ pilento, quæ equo *ſagmario, quæ aſino veheretur, quæ carpento mulari, quæ boum; quæ ſella veheretur; & vtrum pellicea, an oſſea, an eborata, an argentata: & quæ aurum vel gemmas in calciamentis haberent. Ergo quum hibernaſſet Nicomediæ, atque omnia ſordide ageret, inireturque a viris & * ſubaret, ſtatim milites facti ſui pœnituit quod in Macrinum conſpirauerant vt hunc principem facerent: atque in conſobrinum eiusdem Heliogabali Alexandrum, quem Cæſarem ſenatus Macrino interempto appellauerat, inclinauere animos. *Quis enim ferre poſſet principem per cuncta caua corporis libidinem recipientem; quum ne belluam quidem talem quisquam ferat?* Romæ denique nihil egit aliud, niſi vt emiſſarios haberet qui ei bene * naſatos perquirerent, eosque ad aulam perducerent, vt eorum conditionibus frui poſſet. Agebat præterea domi fabulam Paridis, ipſe Veneris perſonam ſubiens, ita vt ſubito veſtes ad pedes defluerent; nudusque vna manu ad mammam, altera pudendis adhibita ingenicularet, poſterioribus eminentibus in ſubactorem reiectis & oppoſitis. Vultum præterea eodem quo Venus pingitur, ſchemate figurabat, corpore toto expolitus: eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans, ſi dignus atque aptus libidini plurimorum videretur. Vendidit & honores & dignitates & poteſtates, tam per ſe quam per omnes ſeruos ac libidinum miniſtros. In ſenatum legit ſine diſcrimine ætatis, cenſus, generis, pecuniæ merito; militaribus etiam præpoſituris & tribunatibus, & legationibus & ducatibus venditis, etiam procurationibus & palatinis officiis. Aurigas Protogenem & Gordium, primo in certamine curuli ſocios, poſt in omni vita & actu participes habuit. Multos quorum corpora placuerant, de ſcena & circo & harena in aulam traduxit. Herodem vero ſic amauit vt eidem inguina oſcularetur; quod dictu etiam verecundum eſt; Floralia ſacra ſe aſſerens celebrare. In virginem Veſtalem inceſtum admiſit. Sacra P. R. ſublatis penetralibus profanauit. Ignem perpetuum exſtinguere voluit. Nec Romanas tantum exſtinguere voluit religiones, ſed per orbem terræ vnum ſtudens vt Heliogabalus deus vnus vbique coleretur: & in penum Veſtæ, * quod ſolæ virgines ſolique pontifices adeunt, irrupit, pollutus ipſe omni contagione morum, cum iis qui ſe polluerant: & penetrale ſacrum eſt auferre conatus: quumque ſeriam quaſi veram rapuiſſet, quamuis virgo maxima falſam monſtrauerat, atque in ea nihil reperiſſet, applosam fregit: nec tamen quidquam religioni dempſit; quia plures ſimiles factæ dicuntur eſſe, ne quis veram vmquam poſſit auferre. Hæc quum ita eſſent, ſignum tamen quod Palladium eſſe credebat, abſtulit: & auro * vinctum, in ſui dei templo locauit. Matris etiam * deûm ſacra accepit; & adeo * debacchatus eſt vt typum eriperet & alia ſacra quæ penitus habentur condita. Iactauit autem caput inter præciſos phanaticos, & genitalia ſibi deuinxit, & omnia fecit quæ *Galli facere ſolent. ablatumque ſanctum *nomen in penetrale dei ſui tranſtulit. Salambonem etiam omni planctu & iactatione Syriaci cultus exhibuit; omen ſibi faciens imminentis exitii. Omnes ſane deos ſui dei miniſtros eſſe aiebat, quum alios eius cubicularios appellaret, alios ſeruos, alios diuerſarũ rerum miniſtros. * Lapides qui Diui dicuntur, ex proprio templo; Dianæ Laodiceæ [ſimulac ,] ex adyto ſuo, in quo id Oreſtes poſuerat, auferre voluit. Et Oreſtem quidem ferunt nõ vnum ſimulacrum Dianæ, nec vno in loco poſuiſſe, ſed multa in multis. poſteaquã ſe apud tria flumina circa Hebrum ex reſponſo purificauit, etiam Oreſtam condidit ciuitatẽ; quam ſæpe cruentari hominum ſanguine neceſſe eſt. Et Oreſtam quidem vrbem Adrianus ſuo * nomine vindicari iuſſit, eo tempore quo furore cœperat laborare, vt ex reſpõſo, quum ei dictum eſſet vt in furioſi alicuius domũ vel nomen irreperet. nam ex eo emollitam inſaniam ferunt, per quam multos ſenatores

occidi iuſſerat: quibus ſeruatis, Antoninus Pii nomen meruit; quod eos poſt ad ſenatum adduxit, quos omnes iuſſu principis interfectos credebant. * Cædit & humanas hoſtias lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam, patrimis & matrimis: credo vt maior eſſet vtrique parenti dolor. Omne denique magorum genus aderat illi, operabaturque quotidie, hortante illo & gratias diis agente quod amicos eorum inueniſſet quum inſpiceret exta puerilia, & * excuteret hoſtias ad ritum gentilem ſuum. Quum collatum * miſiſſet in populum, non nummos vel argenteos vel aureos, vel bellaria, vel minuta animalia, ſed boues opimos & camelos, & aſinos, & ſeruos populo diripiendos abiecit; imperatorium id eſſe dictitans. Inſectatus eſt famam Macrini crudeliter, ſed multo magis Diadumeni, quod Antoninus dictus eſt, Pſeudoantoninum & Pſeudophilippum eum appellans; ſimul quod quum luxurioſiſſimus extitiſſet, vir fortiſſimus, optimus, grauiſſimus, ſeueriſſimus diceretur. Coegit denique ſcriptores nonnullos nefanda, immo potius non ferenda eius dicta de luxuria diſputare; vt in vita * eius. Lauacrum publicum in ædibus aulicis fecit, ſimul & palam populo exhibuit; vt ex eo conditiones bene * naſatorum hominum * colligeret. idque diligenter curatum eſt vt ex tota penitus vrbe atque ex nauticis * monobelos quærerent: ſic eos appellabant qui viriliores videbantur. Quum Marcomanis bellum inferre vellet, quos Antoninus pulcherrime profligauerat, dictum eſt a quibusdam, per Chaldæos & magos Antoninum Marcum id egiſſe, vt Marcomani P. R. ſemper deuoti eſſent atque amici; idque factis carminibus & conſecratione. quum quæreret * quæ illa eſſent, vel vbi eſſent, ſuppreſſum eſt. Conſtabat enim illum ob hoc conſecrationem quærere, vt eam diſſiparet ſpe belli concitandi: & idcirco maxime quod audierat reſponſum fuiſſe, ab Antonino bellum Marcomanicum finiendum: quum hic Varius, & Heliogabalus, & ludibrium publicum diceretur; nomen autem Antonini pollueret in quod inuaſerat. Prodebatur autem per eos maxime qui dolebant ſibi homines ad exercendas libidines bene * naſatos & maioris peculii opponi. Vnde etiam de nece eius cogitari cœpit. Et hæc quidem domi. Sed milites * peſtem illam velari Imperatoris nomine, pati nequiuerunt: ac primum inter ſeſe, deinde per coronas iecere ſermones in Alexandrum omnes inclinantes, qui iam Cæſar erat a ſenatu dictus eo tempore quo Macrinus, [conſobrinus] huius Antonini. Nam Varia vna his erat auia; vnde Heliogabalus *Varius* dicebatur. Zoticus ſub eo tantum valuit vt ab omnibus officiorum principibus ſic haberetur quaſi domini maritus eſſet. Erat præterea * idem Zoticus, qui hoc familiaritatis * nomine abutens, omnia Heliogabali dicta & facta venderet fumis; quam maxime diuitias enormes ſperans; quum aliis minaretur, aliis polliceretur, omnes falleret: egrediensque ab illo, ſingulos adiret, dicens, *De te hoc loquutus ſum, de te hoc audiui, de te hoc futurum eſt*; vt ſunt homines huiusmodi, qui ſi admiſſi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non ſolum malorum, ſed & bonorum principum vendunt; & qui ſtultitia vel innocentia Imperatorum, qui hoc non perſpiciunt, infami rumigeratione paſcuntur. Nupſit & coït, vt & pronubum haberet, clamaretque, *Concide magire*. Et eo quidem tempore quo Zoticus ægrotabat, quærebat deinde a philoſophis & grauiſſimis viris, an & ipſi in adoleſcentia perpeſſi eſſent quæ ipſe pateretur, & quidem impudentiſſime. neque enim vmquam verbis pepercit infamibus, quum & digitis impudicitiam oſtentaret, nec vllus in conuentu & audiente populo eſſet pudor. Fecit libertos præſides, legatos, conſules, duces: omnesque dignitates polluit ignobilitate hominum perditorum. Quum ad * vindemias vocaſſet amicos nobiles, & ad corbes ſediſſet, grauiſſimum quemque percunctari cœpit an promptus eſſet in venerem: erubeſcentibusq; ſenibus exclamabat, *Erubuit, ſalua res eſt*; ſilentium ac ruborem pro conſenſu ducens. Addidit præterea ipſe quæ faceret, ſine vllius pudoris velamento. Poſteaquã ſenes vidit erubeſcere ac tacere, vel quia ętas vel quia dignitas talia refutabat, contulit ſe ad iuuenes, & ab his cœpit omnia exquirere. a quibus quum audiret ætati cõgrua, gaudere cœpit & dicere, vere * liberam vindemiam eſſe quam ſic * celebrarent. Ferunt multi ab ipſo primum repertum, vt in vindemiatum * feſtiuo multa in dominos iocularia, & audientibus dominis, dicerentur, quę ipſe cõpoſuerat, & Gręca maxime.

Horum

Horum pleraque Marius Maximus dicit in vita ipſius Heliogabali. Erant amici improbi,& ſenes quidam,& ſpecie philoſophi, qui caput reticulo componerent,qui improba quædam pati ſe dicerent, qui maritos ſe habere iactarent. Quos quidam finxiſſe dicunt, vt illi fierent vitiorum imitatione clariores. Ad præfecturam prætorii ſaltatorem qui hiſtrionicam Romæ fecerat, adſciuit: præfectum vigilum Gordium aurigam fecit; præfectum annonæ Claudium *cenſorem.ad honores reliquos promouit commendatos ſibi pudibilium enormitate membrorum. ad viceſimam hereditatum mulionem curare iuſſit.iuſſit & curſorem; iuſſit & cocum &*clauſtrarium artificem. Quum ingreſſus eſt vel caſtra vel curiam,auiam ſuam Variam nomine,de qua ſuperius dictum eſt, ſecum induxit; vt eius auctoritate honeſtior fieret, quia per ſe non poterat. nec ante eum (quod iam diximus) ſenatum mulier ingreſſa eſt ita, vt ad ſcribendum rogaretur & ſententiam diceret. In conuiuiis exoletos maxime iuxta ſe ponebat; eorumque *attrectatione & tactu præcipue gaudebat: nec quisquam ei magis poculum quum bibiſſet, dabat. Inter hæc mala vitæ impudiciſſimæ, Alexandrum, quem ſibi adoptauerat,a ſe amoueri iuſſit, dicens ſe pœnitere adoptionis; mandauitque ad ſenatum vt Cæſaris ei nomen abrogaretur. Sed in ſenatu hoc prodito ingens ſilentium fuit. ſiquidem erat optimus iuuenis Alexander, poſtea comprobatus genere Imperii eius; quum ideo diſpliceret patri quod impudicus non eſſet.Erat autem idem conſobrinus,& vt quidam dicunt,a militibus etiam amabatur, & ſenatui acceptus erat & equeſtri ordini. Nec defuit tamen furor vſque ad *exitium voti peſſimi. nam ei percuſſores immiſit. Et hoc quidem modo ipſe ſeceſſit ad hortos Spei veteris, quaſi contra nouum iuuenem vota concipiens, relicta in palatio matre & auia & conſobrino ſuo: iuſſitque vt trucidaretur iuuenis optimus & reip. neceſſarius. Miſit & ad milites litteras quibus iuſſit vt abrogaretur nomen Cæſaris Alexandro. Miſit qui & in caſtris ſtatuarum eius titulos luto tegerent; vt fieri ſolet de tyrannis. Miſit & ad nutritores eius quibus imperauit ſub præmiorum ſpe atque honorum, vt eum occiderent quo vellent modo, vel in balneis, vel veneno, vel ferro. *Sed nihil agunt improbi contra innocentes.* Nam nulla vi quis adduci potuit vt tantum facinus impleret, quum in ipſum magis conuerſa ſint tela quæ parabat aliis, ab iisque ſit interfectus quibus alios appetebat. Sed vbi primum lutati ſunt tituli ſtatuarum, milites omnes exarſerunt: & pars in palatium, pars in hortos in quibus erat Varius, ire tendunt vt Alexandrum vindicarent, hominemque impurum eumdemque* parricidialis animi tamdem a rep. depellerent. Et quum in palatium veniſſent, Alexandrum cum matre atque auia cuſtoditum diligentiſſime poſtea in caſtra duxerunt. Sequuta autem erat illos Semiamira mater Heliogabali pedibus, ſollicita filio. Inde itum eſt in hortos: vbi Varius inuenitur certamen aurigandi parans, exſpectans tamen intentiſſime quando eidem nuntiaretur conſobrinus occiſus. Qui ſubito militum ſtrepitu exterritus, in angulum ſe condidit: obiectuque veli cubicularis, quod in introitu erat cubiculi, ſe texit. Miſit ex præfectis alios ad compeſcendos milites in caſtra; alios vero ad eos placandos qui iam in hortos veniſſent. Antiochianus igitur ex præfectis vnus, milites qui in hortos venerant, & ſacramenti admonitione exorauit ne illum occiderent, quia nec multi venerant, & pleriq; cum vexillo quod Ariſtomachus tribunus retinuerat, remanſerant. hæc in hortis. In caſtris vero milites precanti præfecto dixerunt ſe paſſuros eſſe Heliogabalo, ſi & impuros homines & aurigas & hiſtriones a ſe dimoueret, atque ad bonam frugem rediret; his maxime ſubmotis qui cum omnium dolore apud eum plurimum poterant, & qui omnia eius vendebant, vel* vanitate vel fumis. Remoti ſunt denique ab eo Herodes, Gordius, & Muriſſimus, & duo improbi familiares qui eum ex ſtulto ſtultiorem faciebant. Mandatum præterea a militibus præfectis, ne paterentur illum ita diutius viuere: & vt Alexander cuſtodiretur, ne vel illi aliqua vis afferretur, ſimul ne Cæſar quempiam amicum Auguſti videret, ne vlla fieret imitatio turpitudinis. Sed Heliogabalus & ingenti prece Herodem repoſcebat impudiciſſimum hominem, & inſidias in dies *Cæſari propagabat. Deniq; Cal. Ianuariis, quum ſimul tum deſignati eſſent conſules, noluit cum conſobrino procedere. Ad extremum quum ei auia & mater dicerent, imminere milites ad eius exitium, niſi concordiam viderent inter

ſe conſobrinorum, ſumpta prætexta hora diei ſexta proceſſit ad ſenatum, auia ſua ad ſenatum vocata, & ad ſellam producta. Deinde in Capitolium ad vota concipienda, & perficienda ſolennia ire noluit: omnia per præfectum vrbanum facta ſunt, quaſi conſules illic non eſſent. Nec diſtulit cædem conſobrini, ſed timens ne ſenatus ad aliquem ſe inclinaret ſi ille conſobrinum occidiſſet, iuſſit ſubito ſenatum vrbe decedere: omneſque etiam quibus aut vehicula aut ſerui deerant, ſubito proficiſci iuſſi ſunt: quum alii per baiulos, alii per fortuita animalia & mercede conducta veherentur. Sabinum conſularem virum, ad quem libros * Vlpianus ſcripſit, quod in vrbe remanſiſſet, vocato centurione mollioribus verbis, iuſſit occidi. Sed cẽturio aure ſurdior imperari ſibi credidit vt vrbe pelleretur: itáque fecit. ſic vitium centurionis Sabino ſaluti fuit. Remouit & Vlpianum iuriſconſultum, vt bonum virum: & Siluinum rhetorem, quem magiſtrum Cæſaris fecerat. Et Siluinus quidem occiſus eſt, Vlpianus vero reſeruatus. Sed milites, & maxime prætoriani, vel ſcientes quæ mala in Heliogabalum pararent, vel quod ſibi viderent * inuidiam, facta conſpiratione ad liberandam remp. primum [in] conſcios vario genere mortis, quum alios * vitalibus exemptis necarent, alios ab ima parte perfoderent, vt mors eſſet vitæ conſentiens: poſt hoc in eum impetus factus eſt, atq; in latrina ad quam confugerat, occiſus. Tractus deinde per publicũ, additaq; iniuria cadaueri eſt, vt id in cloaculam milites mitterent. Sed quum non cepiſſet cloacula * fortuito, per pontem Æmilium, annexo pondere ne fluitaret, in Tiberim abiectum eſt, ne vmquam ſepeliri poſſet. Tractum eſt cadauer eius etiam per circi ſpatia, priuſquam in Tiberim præcipitaretur. Nomen eius, id eſt Antonini, eraſum eſt ſenatu iubente; remanſitq; Varii Heliogabali: ſiquidem illud * affectato retinuerat, quum vult videri filius Antonini. Appellatus eſt poſt mortem *Tiberinus*, & *Tractitius*, & *Impurus*, & * multa, ſiquando ea erant deſignanda quæ ſub eo facta videbantur: ſoluſque omnium principum & tractus eſt, & in cloacam miſſus, & in Tiberim præcipitatus. Quod odio communi omnium contigit, a quo ſpeciatim cauere debent Imperatores: ſiquidem nec ſepulcra mereantur qui amorem ſenatus, populi, ac militum non merentur. Opera publica ipſius, præter ædem Heliogabali dei, quem Solem alii, alii Iouem dicunt; & * ampbitheatri inſtauratio poſt exuſtionẽ, & lauacrum in vico Sulpicio, quod Antoninus Seueri filius cœperat, nulla exſtant. & lauacrum quod Antoninus Caracallus dedicauerat, & lauando & populum admittendo. Sed porticus defuerant; quæ poſtea ob hoc ſub Decio Antonino exſtructæ ſunt, & ab Alexandro perfectæ. Hic vltimus Antoninorum fuit; quamuis cognomine poſtea Gordianos multi Antoninos putent, qui Antonii dicti ſunt, non Antonini. Vita, moribus, improbitate ita odibilis, vt eius nomen ſenatus eraſerit. quem nec ego Antoninum vocaſſem, niſi cauſſa cognitionis: quæ cogit plerumq; dici ea etiam nomina quæ ſunt abolita. Occiſa eſt cum eo & mater Semiamira probroſiſſima mulier, & digna filio. Cautumque ante omnia poſt Antoninum Heliogabalum, ne vmquam mulier ſenatum ingrederetur, vtque inferis eius caput dicaretur deuoueretúrque per quem id eſſet factum. De huius vita multa in litteras miſſa ſunt obſcena: quæ quia digna memoratu non ſunt, ea ſolum prodenda cenſui quæ ad luxuriam pertinebant: quorum aliqua priuatus, aliqua iam Imperator feciſſe perhibetur: quum ipſe priuatus diceret, ſe Apicium, Imperator vero, Neronem, Othonem, & Vitellium imitari. Nam primus omnium priuatorum toros aureis toralibus texit; quia tunc ex Antonini Marci auctoritate id fieri licebat, qui omnem apparatum Imperatorium publice vendiderat. Deinde æſtiua conuiuia coloribus exhibuit; vt hodie praſinum vitreum, alia die venetum deinceps exhiberet, ſemper varie per dies omnes æſtiuos. Primus deinde menſas & capſas argenteas habuit; primus etiam cacabos. Vaſa deinde centenaria argentea ſculpta, & nonnulla ſchematibus libidinoſiſſimis inquinata. & maſticatum, & * puleiatum: & omnia hæc quæ nunc luxuria retinet, primus inuenit. Nam roſatum ab aliis acceptum, pinearum etiam attritione odoratius reddidit. Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur. Nec erat ei vlla vita niſi exquirere nouas voluptates. Primus fecit de piſcibus iſicia, primus de oſtreis, & * leioſtreis, & aliis huiuſmodi marinis conchis, & locuſtis, & cammaris, & ſcillis. Strauit & triclinia de roſa, &

lectos,

lectos, & porticus; ac ſic per ea deambulauit; idque omni florum genere, liliis, violis, hyacinthis & narciſſis. Hic non niſi vnguento nobili aut croco piſcinis infectis natauit. Nec cubuit in * accubitis facile, niſi iis quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum, * ſubalares ſæpe culcitras mutans. Senatum nonnumquam ita contempſit vt mancipia togata appellaret: populum vero Rom. vnius fundi cultorem: equeſtrem ordinem in nullo loco habens. Præfectum vrbicum ſæpe poſt cœnam ad potandum vocabat, adhibitis & præfectis prætorio: ita vt ſi recuſarent, magiſtri * horum eos cogerent. Voluit & per ſingulas * vrbes lenones præfectos vrbi facere, & vt eſſent in vrbe XIIII: & feciſſet, ſi vixiſſet; promoturus omnes turpiſſimos & vltimæ profeſſionis homines. Hic ſolido argento [factos] habuit lectos, & tricliniares & cubiculares. Comedit ſæpius ad imitationem Apicii calcanea camelorum, & criſtas viuis gallinaceis demptas; linguas pauonum & luſciniarum: quod qui ederet, ab epilepſia tutus diceretur. Exhibuit & palatinis ingentes dapes extis mullorum refertas, & cerebellis phœnicopterum, & perdicum ouis, & cerebellis turdorum, & capitibus pſittacorum & faſianorum & pauonum. Barbas ſane mullorum tantas iubebat exhiberi, vt pro naſturtiis, apiaſtris & faſelaribus, & fœnogræco exhiberet plenis fabatariis & diſcis: quod præcipue ſtupendum eſt. Canes * iecinoribus anſerum pauit. Habuit leones & leopardos exarmatos in deliciis: quos edoctos per manſuetarios ſubito ad ſecundam & tertiam menſam iubebat accumbere; ignorantibus cunctis quod exarmati eſſent; ad pauorem & ridiculum excitandum. Miſit & vuas Apamenas in præſepia equis ſuis: & pſittacis atque faſianis leones pauit & alia animalia. Exhibuit & ſumina * aprugna per dies decem, tricena quotidie cum ſuis * bulbis: piſum cum aureis, lentem cum ceraunüs, fabam cum electris, & orizam cum * albis exhibens. Albas præterea in vicem piperis piſcibus & tuberibus conſperſit. Oppreſſit in tricliniis verſatilibus paraſitos ſuos violis & floribus; ſic vt animam aliqui efflauerint, quum eripi ad ſummum non poſſent. Condito piſcinas & ſolia temperauit, & roſato atque * abſinthiato vulgus ad bibendum inuitauit: & ipſe cum populo tantum bibit, vt in piſcina eum bibiſſe intelligeretur, viſo quod vnus bibiſſet. Eunuchos pro * apophoretis dedit: dedit quadrigas, equos ſtratos, mulos * baſternas & rhedas: dedit & aureos millenos, & centena pondo argenti. Sortes ſane conuiuales ſcriptas in cochlearibus habuit tales, vt alius exhiberet decem camelos, alius decem muſcas; alius decem libras auri, alius decem plumbi; alius decem ſtruthiones, alius decem oua pullina; vt * veræ ſortes eſſent & fata tentarentur: quod quidem & ludis ſuis exhibuit, quum & vrſos decem, & decem gryllos; & decem lactucas, & decem auri libras in ſorte habuit. Primusque hunc morem ſortis inſtituit quem nunc videmus. Sed vere ad ſortem ſcenicos vocauit, quum & canes mortuos, & libram bubulæ carnis haberet in ſorte: & item centum aureos, & mille argenteos, & centum folles æris, & alia talia; quæ populus tam libenter accepit vt eum poſtea imperare gratularetur. Fertur in euripis vino plenis nauales circenſes exhibuiſſe, pallia * de œnanthio fudiſſe, & elephantorum quatuor quadrigas in Vaticano agitaſſe, dirutis ſepulcris quæ obſiſtebant: iunxiſſe etiam camelos quaternos ad currus in circo priuato ſpectaculo. Serpentes per Marſicæ gentis ſacerdotes collegiſſe fertur: eosque ſubito ante lucem, vt ſolet populus ad ludos celebres conuenire, effudiſſe; multosque afflictos morſu & fuga. Vſus eſt aurea omni tunica; vſus & purpurea: vſus & de gemmis Perſica; quum grauari ſe diceret onere voluptatis. Habuit & in calciamentis gemmas, & quidem ſculptas: quod riſum omnibus mouit, quaſi poſſent ſculpturæ nobilium artificum videri in gemmis quæ pedibus adhærebant. Voluit vti & diademate gemmato; quia pulchrior fieret, & magis ad fœminarum vultum aptus: quo & vſus eſt domi. Fertur & promiſiſſe phœnicem conniuis, vel pro ea libras auri mille, vt in prætorio eas dimitteret. Marinæ aquæ * colymbos exhibuit, in mediterraneis locis maxime eosdem & ſingulis amicis natantibus dimiſit, & iterum [cum] piſcibus impleuit. Montem niuium in viridario domus æſtate fecit aduectis niuibus. Ad mare piſcem numquam comedit: in longiſſimis a mari locis omnia marina ſemper

exhibuit. Murænarum lactibus & luporum in locis mediterraneis ruſticos pauit. Piſces ſemper quaſi in marina aqua cum colore ſuo coctos conditura veneta comedit: momentarias de roſato & roſis piſcinas exhibuit, & bibit cum omnibus ſuis caldaria de nardo exhibens. Idem in lucernis balſamum exhibuit. Idem mulieres numquam iterauit, præter vxorem. Lupanaria domi amicis, clientibus & ſeruis exhibuit. Idem numquam minus C L L S cœnauit, hoc eſt argenti libris triginta: aliquando autem tribus milibus L L S cœnauit,*omnibus ſupputatis quæ impendit. Cœnas vero & Vitellii & Apicii vicit. Piſces ex viuariis ſuis bubus traxit: per macellum transiens, mendicitatem publicam fleuit. Paraſitos ad *rotam aquariam ligabat, & cum vertigine ſub aquas mittebat, rurſusque in ſummum reuoluebat: eosque *Ixionios amicos* vocauit. Strauit & ſaxis Lacedæmoniis ac Porphyreticis plateas in palatio; quas *Antoninianas* vocauit: quæ ſaxa vſque ad noſtram memoriam manſerunt; ſed nuper eruta & exſecta ſunt. Conſtituerat & columnam vnam dare ingentem, ad quam aſcenderetur intrinſecus, ita vt in ſummo Heliogabalum deum collocaret: ſed tantum ſaxum non inuenit, quum id de Thebaide afferre cogitaret. Ebrios amicos plerumque claudebat, & ſubito nocte leones, & leopardos, & vrſos exarmatos immittebat; ita vt expergefacti in cubiculo eodem, leones, vrſos, pardos, cum luce vel (quod eſt grauius) nocte inuenirent: ex quo plerique exanimati ſunt. Multis vilioribus amicis folles pro accubitis ſternebat; eosque * reflabat prandentibus illis: ita vt plerumque ſubito ſub menſis inuenirentur prandentes. Primus denique inuenit ſigma in terra ſternere, non in lectulis; vt a pedibus vtres per pueros ad reflandum ſpiritum ſoluerentur. *Mimicis adulteriis ea quæ ſolent ſimulato fieri, effici ad verum iuſſit. Meretrices a lenonibus cunctis redemit ſæpe, & manumiſit. Quum inter fabulas priuatas ſermo eſſet ortus quanti hernioſi eſſe poſſent in vrbe Roma, iuſſit omnes notari, eosq; ad balneas ſuas exhibere; & cum iisdem lauit, nonnullis etiam honeſtis. Gladiatores ante conuiuium pugnantes ſibi frequenter exhibuit. Strauit ſibi triclinium in ſummo luſorio. Et dum pranderet noxios & venationes ſibi exhibuit. Paraſitis in ſecunda menſa ſæpe ceream cœnam, ſæpe ligneam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem; nonnumquam vel marmoream etiam vel lapideam exhibuit: ita vt omnia illis exhiberentur videnda de diuerſa materia, quæ ipſe cœnabat; quum tantum biberent per ſingula fercula, & manus, quaſi comediſſent, lauarent. Primus Romanorum holoſerica veſte vſus fertur, quum iam ſubſerica in vſu eſſent. Linteamen lotum numquam attigit, mendicos dicens qui linteis lotis vterentur. Dalmaticatus in publico poſt cœnam ſæpe viſus eſt; Gurgitem Fabium & Scipionem ſe appellans, quod cum ea veſte eſſet cum qua Fabius & Cornelius a parentibus ad corrigendos mores *adoleſcentes in publicum eſſent producti. Omnes de circo, de theatro, de ſtadio, & omnibus locis, & balneis meretrices collegit in ædes publicas; & apud eas concionem habuit quaſi militarem, dicens eas commilitones: diſputauitque de generibus ſchematum & voluptatum. Adhibuit in tali concione poſtea lenones, exoletos vndique collectos, & luxurioſiſſimos puerulos & iuuenes. Et quum ad meretrices muliebri ornatu proceſſiſſet, papilla * ciecta exoletos habitu puerorum qui proſtituuntur, poſt concionem pronuntiauit his quaſi militibus ternos aureos donatiuum. petiitque ab his vt a diis peterent vt alios haberet ipſis commendandos. Iocabatur ſane ita cum ſeruis, vt eos iuberet millena pondo ſibi aranearum deferre, propoſito præmio: collegiſſeque dicitur decem milia pondo aranearum: dicens & hinc intelligendum quam magna eſſet Roma. Mittebat paraſitis per cellarios ſalaria annua, vaſa cum ranis & ſcorpiis, & cum ſerpentibus, & huiusmodi monſtris. Claudebat in eiuſcemodi vaſis *infinitum muſcarum; *apes manſuetas* eas appellans. Quadrigas circenſium in tricliniis & in porticibus ſibi ſemper exhibuit pranſitans & cœnitans, conuiuas ſenes agitare cogens, nõnullos honoratos iam Imperatori. Iubebat ſibi & decem milia murium exhiberi; mille muſtellas, mille ſorices. Dulciarios & lactarios tales habuit, vt quæcumq; coqui de diuerſis edulibus exhibuiſſent, vel ſtructores vel pomarii, illi modo de dulciis, modo de lactariis exhiberent. *Exhibuit paraſitis cœnas & de vitreis, & nonnumquam tot picta mantilia in menſam mittebat his edulibus picta

quæ

quæ apponerentur, quot miſſus eſſet habiturus; ita vt de acu aut de textili pictura exhiberentur. Nonnumquam tamen & tabulæ illis pictæ exhibebantur: ita vt quaſi omnia illis exhiberentur, & tamen fame macerarentur. Miſcuit gemmas pomis ac floribus: iecit & per feneſtram cibos totidem quot exhibuit amicis. Iuſſerat & canonem P. R. vnius anni meretricibus, lenonibus, exoletis intramuranis dari; extramuranis alio promiſſo; quum eo tempore iuxta prouiſionem Seueri & Traiani, ſeptem annorum canon *frumentarius Romæ eſſet. Canes quaternos ingentes iunxit ad currum, & ſic eſt vectatus intra domum regiam: idque priuatus in agris ſuis fecit. Proceſſit in publicum & quatuor ceruis iunctis ingentibus. Iunxit ſibi & leones; Matrem magnam ſe appellans: iunxit & tigres; Liberum ſeſe vocans, eodemque habitu agens quo dii pinguntur quos imitabatur. Ægyptios dracunculos Romæ habuit, [quos illi *agathodæmonas* vocant.] Habuit & hippopotamos & crocodilum & rhinocerotem, & omnia Ægyptia quæ per naturam ſui exhiberi poterant. *Struthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties; dicens præceptum Iudæis, vt ederent. Illud ſane mirum videtur quod dicitur ab eo factum, vt de croco ſigma ſtrauerit, quum ſummos viros rogaſſet ad prandium; pro eorum dignitate ſe dicens fœnũ exhibere. Traiecit & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus; æſtimans hoc inter inſtrumenta luxuriæ; ita vt ſero de ſomno ſurgeret & ſalutari inciperet, mane autem dormire inceptaret. Amicis quotidie * nec quemquam facile indonatum relinquebat; niſi quem frugi quaſi perditum reperiſſet. Habuit gemmata vehicula & aurata, contemptis argentatis & eboratis & æratis. Iunxit & quaternas mulieres pulcherrimas & binas, ad papillam, vel ternas & amplius; & ſic vectatus eſt: ſed plerumque nudus, quum illum nudæ traherent. Habuit & hanc conſuetudinem vt octo caluos rogaret ad cœnam, item octo luſcos, & item octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues; quum capi non poſſent vno ſigmate; vt de his omnibus riſus citaret. Donauit & argentum omne conuiuis quod habuit in conuiuio, & omnem apparatum poculorum; idque ſæpius. Hydrogarum Romanorum ducum primus publice exhibuit; quum antea militaris menſa eſſet; quam poſtea ſtatim Alexander reddidit. Proponebat præterea *his quaſi themata, vt iura noua dapibus condiendis inuenirent: cuius placuiſſet commentum, ei dabat maximum præmium; ita vt & ſericeam veſtem donaret, quæ tunc & in raritate videbatur, & in honore. Si aliquis autẽ diſplicuiſſet, iubebat vt ſemper id comeſſet, quamdiu tamen melius inueniſſet. Semper ſane aut inter flores ſedit, aut inter odores pretioſos. Amabat ſibi pretia maiora dici earum rerum quæ menſe parabantur; orexin conuiuio hãc eſſe aſſerens. Pinxit ſe vt cupediarium, vt ſeplaſiarium, vt popinarium, vt tabernarium, vt leonem: idque totum domi ſemper exercuit. Sexcentorum ſtruthionum capita vna cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum; ſed per ſingula lauarent, & mulieribus vterentur & ipſe & amici, cum iureiurando quod efficerent voluptatem. Celebrauis item tale conuiuium, vt apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appararentur; & quum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter ſuper aggerem, alter in Cælio, alter trans Tiberim, & vt quiſque manſiſſet, tamen per ordinẽ in eorum domibus ſingula fercula ederentur, ireturq; ad omnium domos: ſic vnum conuiuiũ vix toto die finitũ eſt, quum & lauarent per ſingula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum miſſum ſemper *exhibuit ex oleo & garo: quẽ quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. Dicitur & balneas feciſſe multis locis, ac ſemel lauiſſe, atque ſtatim deſtruxiſſe, ne ex vſu balneas haberet. Hoc idem de domibus, de prætoriis, de *zetis feciſſe dicitur. Sed *& hæc nonnulla fidem transeuntia, credo eſſe ficta ab iis qui in gratiam Alexandri Heliogabalum deformare voluerunt. Fertur & meretricem notiſſimam & pulcherrimam redem·ſſe c LLS; eamque intactam, velut virginem coluiſſe. Huic eidem priuato quum quidam diceret, *Non times pauper fieri?* dixiſſe dicitur, *Quid melius quam vt ipſe mihi hæres ſim & vxori meæ?* Habuerat præterea facultates, a multis dimiſſas gratia patris. Idem filios ſe nolle dicebat; ne quis ei frugi contingeret. Odores Indicos ſine carbonibus ad vaporandas zetas iubebat incendi. Iter priuatus numquam minus ſexaginta vehicu-

lis fecit, auia ſua Varia reclamante, quod omnia perditurus eſſet. Imperator vero etiam ſexcenta vehicula dicitur duxiſſe; aſſerens decem milibus camelorum Perſarum regem iter facere, & Neronem quingentis carrucis iter iniiſſe. Cauſſa vehiculorum erat, lenonum, lenarum, meretricum, exoletorum, ſubactorum etiam bene *naſatorum multitudo. In balneis ſemper cum mulieribus fuit; ita vt eas ipſe pſilothro curaret: ipſe quoque barbam pſilothro accurans; quodque pudendum dictu eſt, eodem quo mulieres accurabantur, & eadem hora: raſit & virilia ſubactoribus ſuis nouacula manu ſua, qua poſtea barbam fecit. Scobe auri porticum ſtrauit & argenti; dolens quod non poſſet & electri: idq; frequenter quacumque fecit iter pedibus vſque ad equum vel carpentum; vt fit hodie de auroſa harena. Calciamentum numquam iterauit: annulos etiam negatur iteraſſe. Pretioſas veſtes ſæpe conſcidit: vel lanam cepit & appendit, atq; ad eius æſtimationē ponderis, piſces amicis exbibuit. Naues onuſtas merſit in portu; magnanimitatis hoc eſſe dicens. Onus ventris auro excepit: in murrhinis & onychinis minxit. Idem dixiſſe fertur, *Si habuero heredem, dabo illi tutorē qui illum hæc facere cogat quæ ipſe feci facturusq; ſum.* Habuit etiam iſtam conſuetudinē vt cœnas ſibi exhiberet tales: vna die *nonnisi de faſianis tantum ederet, omnesq; miſſus ſola faſianorū carne ſtrueret: item alia die de pullis; alia de piſce illo, & item illo; alia de porcis, alia de ſtruthionibus, alia de holeribus, alia de pomis, alia de dulciis, alia de opere lactario. *Sępe amicos ſuos cū Æthiopibus aniculis incluſit nocturnis manſionibus, & vſq; ad lucem detinuit; quum pulcherrimas his diceret apparatas. Fecit hoc idem etiam de pueris: & tunc, *vtpote ante Philippum, licebat. Ridebat autem ſic nonnumquā, vt publice in theatro ſolus audiretur: ipſe cantauit, ſaltauit, ad tibias dixit, tuba cecinit, pandurizauit, organo modulatus eſt. Fertur & vna die ad omnes circi & theatri & amphitheatri, & omnium vrbis locorum meretrices, tectus cucullione mulionico, ne agnoſceretur, ingreſſus; quum tamē omnibus meretricibus ſine effectu libidinis aureos donaret, addens, *Nemo ſciat, Antoninus hæc donat.* Libidinum genera quædam inuenit, vt ſpintrias veterum malorum vinceret: & omnes apparatus Tiberii & Caligulæ & Neronis norat. Et prædictum eidem erat a ſacerdotibus *Syris, biothanatum ſe futurum. Parauerat igitur funes blatta & ſerico & cocco intortos, quibus, ſi neceſſe eſſet, laqueo vitam finiret. Parauerat & gladios aureos, quibus ſe occideret ſi aliqua vis vrgeret. Parauerat & in cerauniis & hyacinthis & in ſmaragdis venena, quib. ſe interimeret ſi quid grauius immineret. Fecerat & altiſſimā turrim, ſubſtratis aureis gēmatisq; ante tabulis, ex qua ſe præcipitaret; dicens, etiam mortem ſuam pretioſam eſſe debere, & ad ſpeciē luxuriæ; vt diceretur nemo ſic periſſe. Sed nihil iſta valuerunt. Nam (vt diximus) & occiſus eſt per ſcurras, & per plateas tractus eſt ſordidiſſime; per cloacas ductus, & in Tiberim ſubmiſſus eſt. Hic finis Antoninorū nomini in rep. fuit, ſcientibus cunctis iſtum *Antoninū tam vita falſum fuiſſe quam nomine. Mirum fortaſſe cuipiam videatur, Conſtantine venerabilis, quod hæc clades quā retuli, loco principū fuerit, & quidem prope triennio; ita, vt nemo [vir] inuentus fuerit qui iſtum a gubernaculis Romanæ maieſtatis abduceret; quū Neroni, Vitellio, Caligulæ, ceterisq; huiusmodi, numquam tyrannicida defuerit. Sed primum omnium ipſe veniam peto, quod hæc quæ apud diuerſos reperi, litteris tradidi; quum multa improba reticuerim, & quæ ne dici quidem ſine maximo pudore poſſunt. Ea vero quę dixi, prætextu verborum adhibito, quantū potui, texi. Deinde illud quod clementia tua ſolet dicere, *credidiſſe reficiendum, *Imperatorem eſſe, fortunæ eſt.* Nam & minus boni reges fuerunt, & peſſimi. Agendum vero quod pietas tua ſolet dicere, *Vt ſint imperio digni quos ad regendi neceſſitatem vis fatalis adduxerit.* Et quoniā hic vltimus Antoninorum fuit, neq; poſtea hoc nomen in republ. loco principum frequentatum eſt, etiam illud addendum eſt, ne quis error oriatur, quum duos Gordianos narrare cœpero, patrē ac filium, qui ſe de Antoninorum genere dici volebant: non nomen in illis primū fuit, ſed prænomen. deinde, vt plerisq; in libris inuenio, Antonii dicti ſunt, non Antonini. Hæc ſunt de Heliogabalo: cuius vitam me inuitum & *reluctantem, ex Græcis Latinisq; collectam, ſcribere ac tibi afferre voluiſti, quum iam aliorum ante tuleriimus. Scribere autē ordiar qui poſt ſequentur: quorum Alexander optimus, & cum vera

dicendus

dicendus aſſertione, & annorum tredecim princeps: ſemeſtres alii, & vix annui & bimi. Aurelianus præcipuus; & horum omnium decus, auctor tui generis Claudius: de quo vereor ad clementiam tuam ſcribens vera dicere, ne maleuolis adulatus videar eſſe. Sed abſoluar contra liuorem improborum, quum apud alios clarum eſſe perſpexerim. His iungendi ſunt Diocletianus, aurei parens ſeculi, & Maximianus (vt vulgo dicitur) *ferrei, cetérique ad pietatem tuam. Te vero Auguſte venerabilis, multis paginis, iiſdemque diſertioribus, illi proſequentur quibus id felicior natura detulerit. His addendi ſunt Licinius,* Seuerus Alexander, atq; Maxentius: quorum omniũ ius in dicionem tuam deuenit: ſed ita vt nihil eorum virtuti derogetur. Non enim ego id faciam quod pleriq; ſcriptores ſolent, vt de his detraham qui victi ſunt; quum intelligam gloriæ tuæ accedere, ſi omnia de illis quæ bona in ſe habuerunt, vera prædicaro.

ÆLII LAMPRIDII
ALEXANDER SEVERVS,
AD CONSTANTINVM AVG.

INTERFECTO Vario Heliogabalo, (ſic enim maluimus dicere quam Antoninum: quia & nihil Antoninorum peſtis illa oſtendit, & hoc nomen ex annalibus ſenatus auctoritate eraſum eſt) ad remedium generis humani AVRELIVS ALEXANDER, vrbe* Arcena genitus, Varii filius, Variæ nepos, & conſobrinus ipſius Heliogabali, accepit imperiũ, quũ ante Cæſar a ſenatu eſſet appellatus, mortuo ſcilicet Macrino: auguſtumque nomen idem recepit; addito eo vt & patris patriæ nomen, & ius proconſulare, & tribunitiam poteſtatem, & ius quintæ relationis, deferente ſenatu, vno die aſſumeret. Et ne præceps iſta honorũ continuatio videatur, exponam cauſſas quibus id & ſenatus coactus eſt facere, & ille perpeti. Non enim aut grauitati ſenatus congruebat omnia ſimul deferre, aut bono principi raptum ire tot ſimul dignitates. Milites iam inſueuerant ſibi Imperatores & tumultuario iudicio facere, & item facile mutare; *afferentes nonumquam ad defenſionem, ſe idcirco feciſſe, quod neſciſſent ſenatum principem appellaſſe. nam & Peſcennium Nigrum, & Clodium Albinum, & Auidium Caſſium, & antea Lucium Vindicem, & L. Antonium, & ipſum Seuerum, quum ſenatus iam Iulianum dixiſſet principem, Imperatores fecerant: atque iſta res bella ciuilia ſeuerat: quibus neceſſe fuit militem contra hoſtem paratum paricidialiter perire. Hac igitur cauſſa feſtinatum eſt vt omnia ſimul Alexander, quaſi verus iam Imperator, acciperet. Huc acceſſit nimia & ſenatus & populi inclinatio poſt illam cladem quæ non ſolum Antoninorum nomen decolorauit, ſed etiam Romanum dehoneſtauit imperium. Certatim denique omnia decreta ſunt & nominum genera & poteſtatum. Primus denique omnium cuncta inſignia, & honorificentiæ genera ſimul recepit, ſuffragante ſibimet Cæſaris nomine, quod iam ante aliquot annos meruerat: & magis ſuffragante vita & moribus, quum illi magnum conciliaſſet fauorem quod eum Heliogabalus occidere conatus eſt, nec potuit, & militibus repugnantibus, & ſenatu refragante. Atque hæc parua, niſi quod dignum ſe exhibuit quem ſenatus ſeruaret, quem ſaluum milites cuperent, quem omnium bonorum ſententia principem diceret. Alexander igitur, cui Mammæa mater fuit, (nam & ita dicitur a pleriſq;) a prima pueritia artibus bonis imbutus, tam ciuilibus quam militaribus, ne vnum quidem diem ſponte ſua transire paſſus eſt, quo ſe* non & ad litteras & ad militiam exerceret. Nam in prima pueritia litteratores habuit Valerium Cordum & * L. Veturium, & Aurelium Philippum libertum patris: qui vitam eius poſtea in litteras miſit. Grammaticum in patria Græcum * Nebonem, rhetorem Serapionem, philoſophum Stilionem: Romæ grammaticos, Scaurinum Scaurini filium doctorem ce-

leberrimum: rhetores Iulium Frontinum, & Bæbium Macrinum, & Iulium Granianum; cuius hodieque orationes declamatæ feruntur. Sed in Latinis non multum profecit, vt ex eiuſdem orationibus apparet quas in ſenatu habuit, vel in concionibus, quas apud milites vel apud populum. nec valde amauit Latinam facundiam; ſed amauit litteratos homines, vehementer eos etiam reformidans, nequid de ſe aſperum ſcriberent. Denique eos dignos adeſſe iubebat: ſingula quæque quæ publice priuatimque agebat, ſe ipſo docente volebat addiſcere, ſi forte ipſi non affuiſſent: eaque petebat, vt, ſi vera eſſent, in litteras mitterent. Dominum ſe appellari vetuit. Epiſtolas ad ſe quaſi ad priuatum ſcribi iuſſit, ſeruato tantum nomine Imperatoris. Gemmas de calciamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Heliogabalus. Veſte (vt & pingitur) alba vſus eſt, nec aurata; pænulis togisq; cõmunibus. Cum amicis tam familiariter vixit, vt communis eſſet ei ſæpe conſeſſus, iret & ad conuiuia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos: ſalutaretur vero quaſi vnus de ſenatoribus, *patente velo, admiſſionalibus remotis; aut ſolis iis qui miniſtri ad fores fuerant: quum antea ſalutare principem non liceret, quod eos videre non poterat. Et erat corporis venuſtate decorus, vt hodie[q;] in picturis & ſtatuis videmus. Fuit *ei ſtatura militaris; robur militis, valetudo eius qui vim ſui corporis ſciret ac ſemper curaret. Erat præterea cunctis hominibus amabilis: & ab aliis pius appellabatur, ab omnibus certe ſanctus & vtilis reip. Huic ſors in templo *Prænestinæ [Veſtæ] talis exſtitit, quum illi Heliogabalus inſidiaretur, - *Si qua fata aſpera rumpas, Tu Marcellus eris.* ALEXANDRI nomen accepit, quod in templo dicato apud Arcenam vrbem Alexandro Magno, natus eſſet, quũ caſu illuc die feſto Alexandri pater cum vxore, patriæ ſolennitatis implendæ cauſſa, veniſſet. cui rei argumentum eſt; quod eadem die natalem habet hic Mammææ Alexander, qua ille Magnus exceſſit e vita. Delatum ſibi *Antonini* nomen a ſenatu recuſauit, quum hic magis affinitate Caracalli iungeretur, quam ille Heliogabalus ſubdititius. Siquidem (vt Marius Maximus dixit in vita Seueri) nobilem orientis mulierem Seuerus, cuius hãc genituram eſſe comperérat vt vxor Imperatoris eſſet, adhuc priuatus & non magni ſatis loci, duxit vxorem. ex qua affinitate hic Alexander fuit; cui vere per matrem ſuam cõſobrinus, Varius Heliogabalus fuit. Recuſauit & *Magni* nomen, quod ei quaſi Alexandro eſt oblatum ſenatus iudicio. Intereſt retexere orationem qua nomen Antonini & Magni delatum ſibi a ſenatu recuſauit: quam priusquam *referam, addam acclamationes ſenatus quibus id decretum eſt ex Actis vrbis ad pridie nonas Martias. Quum ſenatus frequens in curiam, hoc eſt in ædem concordiæ, templum inauguratum conueniſſet, rogatusque eſſet Aurelius Alexander Cæſar Auguſtus vt conueniret, ac primo recuſaſſet, quod ſciret de honoribus ſuis agendum, deinde poſtea veniſſet; acclamatum, *Auguſte innocens, dii te ſeruent: Alexander Imperator, dii te ſeruent; Dii te nobis dederunt: dii conſeruent: Dii te ex manibus impuri eripuerunt; dii te perpetuent. Impurum tyrannum & tu perpeſſus es: impurum & obſcœnum & tu *videre doluiſti. Dii illum eradicauerunt: dii te ſeruent. Infamis Imperator rite damnatus. Felices nos imperio tuo: felicem remp. Infamis vnco tractus eſt ad exemplum timoris: luxurioſus Imperator iure punitus eſt. Contaminator honorum, iure punitus eſt. Dii immortales Alexandro vitam: iudicia deorum hinc apparent.* Et quum egiſſet gratias Alexander, acclamatum eſt, *Antonine Alexander, dii te ſeruent: Antonine Aureli, dii te ſeruent. Antonine Pie, dii te ſeruent: Antonini nomen ſuſcipias rogamus. Præſta bonis Imperatoribus vt Antoninus dicaris. Nomen Antoninorũ tu purifica. Quod ille infamauit, tu purifica. Redde in integrum nomen Antoninorum: Sanguis Antoninorum ſe cognoſcat. Iniuriam Marci tu vindica: Iniuriam Veri tu vindica: Iniuriam Baſſiani tu vindica. Peior Commodo ſolus Heliogabalus, nec Imperator, nec Antoninus, nec ciuis, nec ſenator, nec nobilis, nec Romanus. In te ſalus, in te vita. vt viuere delectet: Antoninorum Alexandro vitam, vt viuere delectet; & Antoninus vocetur. Antoninorum templa Antoninus dedicet. Parthos & Perſas Antoninus vincat. Sacrum nomen ſacratus accipiat, ſacrum nomen caſtus accipiat. Antonini *nomen; vt agnoſcat Antoninorum honorem. Dii conſeruent in te omnia; per te omnia Antonine habeas.* Et poſt acclamationes Aurelius Alexander Cæſar Auguſtus: *Gratias vobis P. C. non nunc primum, ſed & de Cæſareo nomine, & de vita ſeruata, & Auguſti nomine addito,*

addito, & de pontificatu maximo, & de tribunitia poteſtate, & proconſulari imperio: quæ omnia nouo exemplo vno die in me contuliſtis. Et quum diceret, acclamatum, *Hæc ſuſcepiſti; Antonini nomen ſuſcipi mereatur, ſenatus Antonini mereatur. Antonine Auguſte dii te ſeruent; dii te Antoninum conſeruent: monetæ nomen Antonini reddatur. Templa Antoninorum Antoninus conſecret.* Aurelius Alexander Auguſtus; *Ne quæſo P. C. ne me ad hanc certaminis neceſſitatem vocetis; vt ego cogar tanto nomini ſatisfacere; quum etiam hoc ipſum nomen, licet peregrinum, tamen grauare videatur. Hæc enim nomina inſignia, onerοſa ſunt. Quis enim Ciceronem diceret mutum? quis indoctum Varronem? quis impium Metellum? Et (vt hoc dii auertant) quis non æquitatem nomina ferat digerentem in ſpem clariſſimam dignitatum?* Item acclamata quæ ſupra. Item Imperator dixit; *Antoninorum nomen, vel iam numen potius, quale fuerit, meminit veſtra clementia. ſi pietatem, quid Pio ſanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius? ſi innocentiam, quid Vero ſimplicius? ſi fortitudinem, quid Baſſiano fortius? Nam nunc Commodi meminiſſe nolo, qui hoc ipſo deterior fuit, quod cum illis moribus Antonini nomen obtinuit. Diadumenus autem nec tempus [habuit,] nec ætatem; & arte patris hoc nomen incurrit.* Item acclamatum vt ſupra. Item Imperator dixit; *Nuper certe P. meminiſtis, quum ille omnium non ſolum bipedum, ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus, Antonini nomen præferret, & in turpitudine atque luxuria Nerones, Vitellios, & Commodos vinceret, qui gemitus omnium fuerint, quum per populi & honeſtorum coronas vna vox eſſet, hunc non rite Antoninum dici, & per hanc peſtem tantum violari nomen.* Et quum diceret, acclamatum eſt, *Dii mala prohibeant. Hæc te imperante non timemus: de his te duce ſecuri ſumus. Viciſti vitia, viciſti crimina, viciſti dedecora. Antonini nomen ornauiſti. Certi ſumus, bene præſumimus: nos te & a pueritia probauimus, & nunc probamus.* Item Imperator; *Neque ego P. C. idcirco timeo iſtud venerabile omnibus nomen accipere, quod verear ne in hæc vitia delabatur vita, aut quod nominis pudeat; ſed primum diſplicet alienæ familiæ nomen aſſumere; deinde, quod grauari me credo.* Et quum hæc diceret, acclamatum eſt vt ſupra. Item dixit; *Si enim Antonini nomen accipio, poſſum & Traiani, poſſum & Titi, poſſum & Veſpaſiani.* Et quum diceret, acclamatum eſt, *Quomodo Auguſtus, ſic & Antoninus.* Tunc Imperator; *Video P. C. quid vos moueat ad hoc nobis addendum. Auguſtus primus, primus eſt [huius] auctor imperii, & in eius* nomen velut quadam adoptione, aut iure hereditario ſuccedimus: Antonini ipſi, Auguſti dicti ſunt. Antoninus idem Pius Marcum, & item Verum iure adoptionis vocauit. Commodo autem hereditarium fuit, ſuſceptum Diadumeno, affectatum in Baſſiano, ridiculum in Aurelio.* Et quum diceret, acclamatum eſt; *Alexander Auguſte, dii te ſeruent verecundiæ tuæ, prudentiæ tuæ, innocentiæ tuæ, caſtitati tuæ. Hinc intelligimus qualis futurus ſis: hinc probamus. Tu facies vt ſenatus bene principes eligat: tu facies optimum eſſe iudicium ſenatus. Alexander Auguſte, dii te ſeruent. Templa Antoninorum Alexander Auguſtus dedicet. Cæſar noſter,* Auguſtus noſter, Imperator noſter; dii te ſeruent. Vincas, valeas, multis annis imperes.* Alexander Imperator dixit; *Intelligo P. C. me obtinuiſſe quod volui, & * id acceptum refero; plurimas gratias & agens & habens, * eniſurus vt & hoc nomen quod in imperium detulimus, tale ſit vt ab aliis deſideretur, & bonis veſtræ pietatis iudiciis * offeratur.* Poſt hæc acclamatum eſt, *Magne Alexander, dii te ſeruent. Si Antonini nomen repudiaſti, Magni prænomen ſuſcipe. Magne Alexander, dii te ſeruent.* Et quum ſæpius dicerent, Alexander Auguſtus ait; *Facilius fuit P. C. vt Antoninorum nomen acciperem. aliquid enim vel affinitati deferrem, vel conſortio nominis imperialis.* MAGNI *vero nomen cur accipitur? quid enim iam magnum feci? quum id Alexander poſt magna geſta, Pompeius vero poſt magnos triumphos acceperit. Quieſcite igitur venerandi patres; & vos ipſi magnifici, vnum me de vobis eſſe cenſete potius quam Magni nomen ingerite.* Poſt hæc acclamatum eſt, *Aureli Alexander Auguſte, dii te ſeruent.* & reliqua ex more. Dimiſſo ſenatu, quum & alia multa eo die eſſent acta, quaſi triumphans domum ſe recepit. Multo clarior viſus eſt alienis nominibus non receptis quam ſi recepiſſet; atque ex eo conſtantiæ ac plenæ grauitatis famam obtinuit. Siquidem vni adoleſcenti ſenatus totus perſuadere non potuit. Sed quamuis ſenatu rogante non potuerit perſuaderi vt vel Antonini vel Magni nomina ſuſciperet, tamen ob ingentem vigorem animi, & mirandam ſingularemque conſtantiam contra militum inſolentiam, SEVERI nomen a militibus eidem indi-

tum eſt; quod illi ingentem in præſentia reuerentiam, magnam apud poſteros gloriam peperit, quum eo acceſſiſſet vt de animi virtute nomen acceperit: ſiquidem ſolus inuentus ſit, qui tumultuantes legiones exauctorauerit, vt ſuo loco oſtendetur: in milites autem grauiſſime *animaduerterit, qui forte incurrerunt aliquid quod videretur iniuſtum; vt & ipſum locis ſuis declarabimus. Omina imperii hæc habuit: Primum quod ea die natus eſt qua defunctus vita Magnus Alexander dicitur. deinde, quod in templo *eius mater enixa eſt: tertio, quod ipſius nomen accepit. tum præterea, quod ouum purpurei coloris, eadem die natum qua ille natus eſt, palumbinum, anicula quædam matri eius obtulit: ex quo quidem aruſpices dixerunt, Imperatorem quidem illum, ſed non diu futurum, & cito ad imperium peruenturũ. Tum præterea, quod tabula Traiani Imperatoris, quæ geniali lecto *patris imminebat, dum mater eum in templo pareret, in lectum eius decidit. His acceſſit quod nutrix ei Olympias data eſt; quo nomine mater Alexandri appellata eſt: nutritor Philippus prouenit caſu vnus ex ruſticis; quod nomen patri Alexandri Magni fuit. Fertur die prima natalis toto die apud *Arcam Cæſareã ſtella primæ magnitudinis viſa, & ſol circa domum patris eius fulgido ambitu coronatus. Quum eius natalem aruſpices commendarent, dixerunt eum ſummam rerum tenturum; idcirco quod hoſtiæ de ea villa quæ eſſet Seueri Imperatoris, adductæ eſſent, & quas in illius honorẽ coloni paraſſent. Nata in domo laurus iuxta perſici arborem, intra vnum annum perſici arborem vicit. Vnde etiam coniectores dixerunt, Perſas ab eo eſſe vincendos. Mater eius pridie quam pareret, ſomniauit ſe purpureum dracunculum parere. Pater eadem nocte in ſomniis vidit alis ſe Romanæ victoriæ, quæ *in ſenatu, ad cœlum vehi. Ipſe quum vatem conſuleret de futuris, hos accepiſſe dicitur verſus adhuc paruulus: & primis quidem ſortibus, *Te manet imperium cœli terræque mariſque*: intellectum eſt quod inter diuos etiam referretur. *Te manet imperium, quod tenet imperium*: ex quo intellectum eſt, Romani illum imperii principem futurum. Nam vbi eſt imperium niſi apud Romanos, quod tenet imperium? Et hæc quidem de Græcis verſibus ſunt prodita. Ipſe autem quum parentis hortatu animum a philoſophia & muſica ad alias artes traduceret, Virgilii ſortibus huiuſmodi illuſtratus eſt; *Excudent alii ſpirantia mollius æra; Credo equidem, viuos ducent de marmore vultus; Orabunt cauſſas melius, cælique meatus Deſcribent radio, & ſurgentia ſidera* *dicent: Tu regere imperio populos Romane memento; Hæ tibi erunt artes; pacique imponere morem, Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos.* Fuerunt multa alia ſigna quibus principem humani generis eſſe conſtaret. Nimius ardor oculorum & diutius intuentibus grauis, & diuinatio mentis frequẽtiſſima: rerum memoria ſingularis; quam nemo niſi Acholius ferebat *adiutam. Et quum puer ad imperium perueniſſet, fecit cuncta cum matre, vt & illa videretur pariter imperare, mulier ſancta; ſed auara, & auri atque argenti cupida. Vbi ergo auguſtum agere cœpit imperium, primum remouit iudices omnes a republ. & a miniſteriis atque muneribus quos impurus ille Heliogabalus ex genere hominum turpiſſimo prouexerat: deinde ſenatum & equeſtrem ordinem purgauit. Ipſas deinde tribus, & eos qui militaribus nituntur prærogatiuis, purgauit, & palatium ſuum comitatumque omnem, abiectis ex aulico miniſterio cunctis obſcœnis & infamibus: nec quemquam paſſus eſt eſſe in palatinis niſi neceſſarium hominem. Iureiurando deinde conſtrinxit ne quem aſcriptum, id eſt *vacantium, haberet, ne annonis rempublicam grauaret; dicens, malum pupillum eſſe Imperatorem qui ex viſceribus prouincialium homines non neceſſarios, nec reipublicæ vtiles paſceret. Fures *indicare iuſſit in ciuitatibus vllis numquam videri: & ſi eſſent [viſi] iuſſit deportari per rectores prouinciarum. Annonam militum diligenter inſpexit: tribunos qui per ſtellaturas militibus aliquid tuliſſent, capitali pœna affecit. Negotia & cauſſas prius a ſcriniorum principibus, & doctiſſimis iuriſperitis & ſibi fidelibus, quorum primus tunc Vlpianus fuit, tractari ordinarique, atque ita referri ad ſe præcepit. Leges *de iure populi & fiſci moderatas & infinitas ſanxit: neque vllam conſtitutionem ſacrauit ſine viginti iuriſperitis & doctiſſimis ac ſapientibus viris: iis denique diſertiſſimis non minus quinquaginta: vt non minus in conſilio eſſent ſententiæ quam ſenatusconſultum

tum *conficerent: & id quidem ita, vt iretur per ſententias ſingulorum, ac ſcriberetur quid quiſque dixiſſet; dato tamen ſpatio ad diſquirendum cogitandumque priuſquam dicerent: ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus. Fuit præterea illi conſuetudo, vt ſi de iure aut de negotiis tractaret, ſolos doctos & diſertos adhiberet: ſi vero de re militari, milites veteres, & ſenes [ac] benemeritos, & locorum peritos ac bellorum & caſtrorum; & omnes litteratos; & maxime eos qui hiſtoriam norant: requirens quid in talibus cauſis quales in diſceptatione verſabantur, veteres Imperatores vel Romani vel exterarum gentium feciſſent. Referebat Encolpius, quo ille familiariſſimo vſus eſt, illum, ſi vmquam furem iudicem vidiſſet, paratum habuiſſe digitum vt illi oculum erueret: tantum odium eum tenebat eorum de quibus apud ſe probatum eſſet quod fures fuiſſent. Addit Septimius, qui vitam eius non mediocriter exſequutus eſt, tanti ſtomachi fuiſſe Alexandrum in eos iudices qui furtorum fama laboraſſent, etiamſi damnati non eſſent, vt ſi eos caſu aliquo videret, commotione animi ſtomachi choleram euomeret, toto vultu inardeſcente, ita vt nihil poſſet loqui. Nam quum quidam Septimius Arabinus, famoſus crimine furtorum, & ſub Heliogabalo iam liberatus, inter ſenatores principem ſalutatum veniſſet, exclamauit, *O numina, o Iupiter, o dii immortales: Arabinus non ſolum viuit, verumetiam in ſenatum venit: fortaßis etiam de me ſperat; tam fatuum tam ſtultum eſſe me iudicat.* Salutabatur autem *nomine, hoc eſt, *Aue Alexander*. Si quis caput flexiſſet, aut blandius aliquid dixiſſet, [vti adulator] vel abiiciebatur, ſi loci eius qualitas pateretur; vel ridebatur ingenti cachinno, ſi eius dignitas grauiori ſubiacere non poſſet iniuriæ. Salutatus conſeſſum obtulit omnibus ſenatoribus: atque adeo niſi honeſtos & bonæ famæ homines ad ſalutationem non admiſit. Iuſſitque, *quemadmodum in *Eleuſiniis ſacris dicitur, **vt nemo ingrediatur, niſi qui ſe innocentem nouit.* Per præconem edixit vt nemo ſalutaret principem qui ſe furem eſſe noſſet; ne aliquando detectus, capitali ſupplicio ſubderetur. Ipſe adorari ſe vetuit, quum iam cœpiſſet Heliogabalus adorari regum more Perſarum. Erat præterea hæc illius ſententia; *Solos fures de paupertate conqueri, dum volunt ſcelera vitæ ſuæ tegere.* Idem addebat ſententiam de furibus notam, & Græce quidem; quæ Latine hoc ſignificat; *Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit*: quæ Græce talis eſt, ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται. Præfect. prætor. ſibi ex ſenatus auctoritate conſtituit: præfect. vrbis a ſenatu accepit; alterum præfect. prætor. fecit: qui ne fieret, etiam fugerat, dicens; *Inuitos, non ambientes, in rempubl. collocandos.* Senatorem numquam ſine omnium ſenatorum qui aderant conſilio fecit; ita vt per ſententias omnium crearetur, teſtimonia dicerent ſummi viri: ac ſi fefelliſſent vel teſtes vel ii qui ſententias dicebant, poſtea in vltimum reiicerentur locum, ciuium condemnatione adhibita, quaſi *falſi rei approbari ſine vllius indulgentiæ propoſito. Idem ſenatores nonniſi ad ſummorum in palatio virorum ſuffragium fecit; dicens, magnum virum eſſe oportere qui faceret ſenatorem. Idem libertinos numquam in equeſtrem locum redegit; aſſerens ſeminarium ſenatorum equeſtrem locum eſſe. Moderationis tantæ fuit, vt nemo vmquam ab eius latere ſubmoueretur, vt omnibus ſe blandum affabilemque præberet: vt amicos non ſolum primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferiores ægrotantes viſeret: vt ſibi ab omnibus libere quæ ſentiebant, dici cuperet: & quum dictum eſſet, audiret: & quum audiſſet, ita vt res poſcebat emendaret atque corrigeret: ſi minus bene factum eſſet aliquid, etiam ipſe conuinceret; idq; ſine faſtu & ſine amaritudine *animi; conſenſum omnibus ſemper offerret, præter eos quos furtorum denſior fama perſtrinxerat; de abſentibus ſemper requirens. Denique quum ei obiicerent nimiam ciuilitatem & Mammæa mater, & vxor Memmia Sulpicii conſularis viri filia, Catuli neptis, & ſæpe dicerent, *Molliorem tibi poteſtatem & contemptibiliorem imperii feciſti*: ille reſpondit: *Sed ſecuriorem atque diuturniorem.* Dies denique numquam tranſiit quin aliquid manſuetum, ciuile, pium faceret: ſed ita vt ærarium non euerteret. Condemnationes & raras eſſe iuſſit: & quæ factæ fuerant,

non Indulſit. Vectigalia ciuitatibus ad proprias fabricas deputauit. Fœnus publicum trientarium exercuit; ita vt pauperibus plerisque ſine vſuris pecunias dederit ad agros emendos, reddendas de fructibus. Præfect. præt. ſuis ſenatoriam addidit dignitatem, vt viri clariſſimi & eſſent & dicerentur: quod antea vel raro fuerat, vel omnino non fuerat: eo vſque vt ſiquis Imperatorum ſucceſſorem præfect. præt. dare vellet, laticlauiam eidem per libertum ſubmitteret; vt in multorum vita Marius Maximus dixit. Alexander autem idcirco ſenatores eſſe voluit præfect. præt. nequis non ſenator de Romano ſenatore iudicaret. Milites ſuos ſic vbique ſciuit, vt in cubiculo haberet breues & numerum & tempora militantium, ſemperq; quum ſolus eſſet, & rationes eorũ, & numerum, & dignitates, & ſtipendia recenſeret; vt eſſet ad omnia inſtructiſſimus. Denique quum inter militares aliquid ageretur, multorum dicebat & nomina. De promouendis etiam ſibi annotabat: & perlegebat cuncta *pittacia. & ſic faciebat diebus etiam pariter annotatis, & quis, & qualis eſſet, & quo inſinuante promotus. Commeatum populi Romani ſic adiuuit, vt quum frumenta Heliogabalus euertiſſet, vicem de propria pecunia loco ſuo reponeret. Negotiatoribus, vt Romam volẽtes concurrerent, maximam immunitatem dedit. Oleum quod Seuerus populo dederat, quodque Heliogabalus imminuerat, turpiſſimis hominibus præfecturam annonæ tribuendo, integrum reſtituit. Ius conferendi rationes, quod impurus ille ſuſtulerat, hic omnibus reddidit. Mechanica opera Romæ plurima inſtituit. Iudæis priuilegia reſeruauit. Chriſtianos eſſe paſſus eſt. Pontificibus tantum detulit & quindecim viris atque auguribus, vt quasdam cauſſas ſacrorum a ſe finitas, iterari & aliter diſtingui pateretur. Præſides prouinciarum, quos vere non factionibus laudari comperit, & in itineribus ſecum ſemper in vehiculo habuit, & muneribus adiuuit; dicens, & fures a republ. pellendos ac pauperandos, & integros eſſe redimendos atque ditandos. Quum edulitatem P. R. ab eo peteret, interrogauit per curionem, quam ſpeciem caram putarent. Illi continuo exclamauerunt, carnem bubulam atque porcinam. Tunc ille non quidem edulitatem propoſuit; ſed iuſſit nequis ſuminatam occideret, nequis lactantem; nequis vaccam, nequis *damalionem: tantumque intra biennium vel prope annum porcinæ carnis fuit & bubulæ, vt quum fuiſſet octominutalis libra, ad duos vnumque vtriusque carnis libra redigeretur. Cauſſas militum contra tribunos ſic audiuit, vt ſi aliquem reperiſſet tribunorum in crimine, pro facti qualitate ſine indulgentiæ propoſito puniret. De omnibus hominibus per fideles homines ſuos ſemper quæſiuit, & per eos quos nemo noſſet hoc agere; quum diceret omnes præda corrumpi poſſe. Seruos ſuos ſemper cum ſeruili veſte habuit; liberos, cum ingenuorum. Eunuchos de miniſterio ſuo abiecit, & vxori vt ſeruos ſeruire iuſſit. Et quum Heliogabalus mancipium eunuchorũ fuiſſet, ad certũ numerum eos redegit; nec quidquam in palatio curare voluit niſi balneas fœminarum. quum plerosq; eunuchos rationib. & procurationibus præpoſuiſſet Heliogabalus; hic illis & veteres ſuſtulit dignitates. Idem tertium genus hominum eunuchos eſſe dicebat; nec videndũ nec in vſu habendum a viris, ſed vix a fœminis nobilibus. Qui de eo fumum vendiderat, & a quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iuſſit per eam viam qua eſſet ſeruis ſuis ad ſuburbana imperatoria iter frequentiſſimum. Prouincias prætorias, præſidiales plurimas fecit: procõſulares ex ſenatus voluntate ordinauit. Balnea mixta Romæ exhiberi prohibuit: quod quidem iam ante prohibitum, Heliogabalus fieri permiſerat. Lenonum vectigal & meretricum & exoletorũ, in ſacrum ærarium inferri vetuit: ſed ſumptibus publicis ad inſtauationẽ theatri, circi, amphitheatri, & ærarii deputauit. Habuit in animo vt *exoletos vetaret: quod poſtea Philippus fecit: ſed veritus eſt, ne prohibens, publicũ dedecus in priuatas cupiditates conuerteret; quũ homines illicita magis poſcant, prohibitaq; furore perſequãtur. *Braccariorum, linteonum, vitreariorum, pellionum, plauſtrariorum, argentariorum, aurificum, & ceterarum artium veſtigal pulcherrimum inſtituit: ex eoq; iuſſit thermas, & quas ipſe fundauerat, & ſuperiores, populi vſibus exhiberi: ſyluas etiam thermis publicis depu auit. Addidit & *oleum luminibus thermarum; quum antea non ante auroram paterent, & ante ſolis occaſum clauderentur. Huius imperium

perium incruentum quidam litteris tradiderunt: quod contra eſt. Nam & *Seuerus* eſt appellatus a militibus ob auſteritatem, & in animaduerſionibus aſper in quibuſdã fuit. Opera veterum principum inſtaurauit: ipſe noua multa conſtituit: in his thermas nominis ſui iuxta eas quæ Neronianæ fuerunt, aqua inducta, quæ *Alexandrina* nunc dicitur. Nemus thermis ſuis de priuatis ædibus ſuis quas emerat, diruptis ædificiis, fecit. *Oceani ſolium* primus inter principes appellauit; quum Traianus id non feciſſet, ſed diebus ſolia deputaſſet. Antonini Caracalli thermas additis ſortionibus perfecit & ornauit. *Alexandrinum opus* marmoris de duobus marmoribus, hoc eſt Porphyretico & Lacedæmonio, primus inſtituit, *palatio exornato hoc genere marmorandi. Statuas coloſſas in vrbe multas locauit, artificibus vndiq; conquiſitis. Alexandri habitu nummos plurimos figurauit: & quidem electreos aliquantos; ſed plurimos tamen aureos. A mulieribus famoſis matrem & vxorem ſuam ſalutari vetuit. Conciones in vrbe multas habuit more veterũ tribunorum & conſulum. Congiarium populo ter dedit; donatiuum militibus ter: carnem populo addidit. Vſuras fœneratorum contraxit ad trientes penſiones, etiam pauperibus conſulens. Senatores ſi fœnerarentur, vſuras accipere primo vetuit, niſi aliquid muneris cauſſa acciperent: poſtea tamen iuſſit * in ſemiſſes acciperent donum, munus tamen ſuſtulit. Statuas ſummorum virorum in foro Traiani collocauit vndiq; translatas. Paulum & Vlpianum in magno honore habuit: quos præfectos ab Heliogabalo alii dicunt factos, alii ab ipſo. Nam & conſiliarius Alexandri, & magiſter ſcrinii Vlpianus fuiſſe perhibetur: qui tamen ambo aſſeſſores Papiniani fuiſſe dicuntur. Baſilicam Alexandrinam inſtituerat inter campum Martium & ſepta Agrippiana, in latum pedum centum, in longum pedum mille, ita vt tota columnis penderet: quam efficere non potuit morte præuentus. * Iſium & Serapium decenter ornauit, additis ſignis & deliacis & omnibus myſticis. In matrem Mammæam vnice pius fuit; ita vt Romæ in palatio faceret diætas nominis Mammææ; quas imperitũ vulgus hodie *ad Mammam* vocant. Et in Baiano palatium cum ſtagno, quod Mammææ nomine hodieq; cenſetur. Fecit & alia in Baiano opera magnifica in honorem affinium ſuorum, & ſtagna ſtupenda admiſſo mari. Pontes quos Traianus fecerat, inſtaurauit pene in omnibus locis: aliquos etiam nouos fecit, ſed inſtauratis nomen Traiani reſeruauit. In animo habuit omnibus officiis genus veſtium proprium dare, & omnibus dignitatibus; vt a veſtitu dignoſcerentur: & omnibus ſeruis, vt in populo poſſent agnoſci, nequis ſeditioſus eſſet, ſimul ne ſerui ingenuis miſcerentur. Sed hoc Vlpiano Pauloque diſplicuit, dicentibus, plurimum rixarum fore ſi faciles eſſent homines ad iniurias. Tum ſatis eſſe conſtituit vt equites Romani a ſenatoribus claui qualitate diſcernerentur. Pænulis intra vrbem frigoris cauſſa vt * ſenes vterentur permiſit; quum id veſtimenti genus ſemper itinerarium fuiſſet, aut pluuiæ. Matronas tamen intra vrbẽ pænulis vti vetuit, in itinere permiſit. Facundiæ fuit Græcæ magis quam Latinæ; nec verſu inuenuſtus. Et ad muſicam pronus, matheſeos peritus: & ita quidem vt ex eius iuſſu mathematici publice propoſuerint Romæ, ac ſint profeſſi vt docerent. Aruſpicinæ quoq; peritiſſimus fuit. ὀρνεοσκόπος magnus; vt & Vaſcones & Hiſpanorum & Pannoniorum augures vicerit. Geometriam fecit, pinxit mire, cantauit nobiliter: ſed numquam alio conſcio, niſi pueris ſuis teſtibus. Vitas principum bonorum verſibus ſcripſit. Lyra, tibia, organo cecinit: tuba etiam: quod quidem Imperator numquam oſtendit. Palæſtes primus fuit, in armis magnus; adeo vt multa bella & glorioſe geſſerit. Conſulatum ter iniit tantum ordinarium: ac primo nundinio ſibi alios ſemper ſuffecit. Seueriſſimus iudex contra fures; appellans eoſdem quotidianorum ſcelerum reos, & damnans acerrime, ac ſolos hoſtes inimicosque reipubl. vocans. Eum notarium qui falſum cauſſæ breuem in conſilio imperatorio retuliſſet, inciſis digitorum neruis, ita vt numquam poſſet ſcribere, deportauit. Quum quidam ex honoratis, vitæ ſordidæ & aliquando furtorũ reus, per ambitionẽ nimiam ad militiam aſpiraſſet, idcirco quod per reges amicos ambierat, admiſſus ſtatim in furto præſentibus patronis detectus eſt: iuſſusque a regibus audiri, damnatus eſt re probata. Et quum quæreretur a regibus, quid apud eos paterentur fures, illi reſponderunt, Crucem. Ad eorum reſponſum in crucem ſublatus eſt. Ita &

partonis auctoribus damnatus ambitor eſt; & Alexandri, quam præcipue tuebatur, ſeruata clementia eſt. Statuas coloſſas, vel pedeſtres nudas, vel equeſtres, diuis Imperatoribus in foro diui Neruæ, quod *tranſitorium* dicitur, locauit omnibus cum titulis, & columnis æreis, quæ geſtorũ ordinẽ continerent, exemplo Auguſti, qui ſummorum virorum ſtatuas in foro ſuo e marmore collocauit, additis geſtis. Volebat videri originẽ de Romanorũ gente trahere, quia eum pudebat Syrum dici: maxime quod *quodã tempore feſto, vt ſolent, Antiochenſes, Ægyptii, Alexandrini, laceſſiuerant eum conuitiolis, *Syrum archiſynagogum* eum vocantes & *archierea*. Antequã de bellis eius & expeditionibus & victoriis loquar, de vita quotidiana & domeſtica pauca diſſeram. Vſus viuendi eidẽ hic fuit. Primum, ſi facultas eſſet, id eſt ſi non cum vxore cubuiſſet, matutinis horis in larario ſuo (in quo & diuos principes, ſed optimos electos; & animas ſanctiores, in queis & Apollonium, & quantũ ſcriptor ſuorũ temporum dicit, Chriſtum, Abrahã, & Orpheum, & huiuſcemodi deos habebat, ac maiorum effigies) rem diuinã faciebat. Si id non poterat, pro loci qualitate vel vectabatur, vel piſcabatur, vel deambulabat, vel venabatur. Dehinc ſi hora permitteret, actibus publicis poſt multam operam dabat: idcirco quod & res bellicæ & res ciuiles (vt ſuperius dictũ eſt) per amicos tractabantur, ſed ſanctos & fideles, & numquã venales: & tractatæ firmabantur; niſi quid noui etiam ipſi placeret. Sane ſi neceſſitas cogeret, ante lucem actibus operam dabat, & in longã *horam producebat: neq; vmquam tædiauit, aut moroſus aut iratus reſedit, fronte ſemper pari & lætus ad omnia. Erat enim ingentis prudentiæ; & cui nemo poſſet imponere: & quem ſi aliquis vrbane tentare voluit, intellectus, tulit pœnas. Poſt actus publicos ſeu bellicos ſeu ciuiles, lectioni Græcæ operam maiorẽ dabat, De rep. libros Platonis legens. Latina quũ legeret, non alia magis legebat quam De officiis Ciceronis & De rep. Nonnumquã & oratores & poetas; in queis Serenũ Sammonicũ, quẽ ipſe nouerat & dilexerat, & Horatium. Legit & vitã Alexandri, quã præcipue imitatus eſt: etſi in eo condemnabat ebrietatẽ & crudelitatẽ in amicos; quamuis vtrumq; defendatur a bonis ſcriptoribus, quibus ſæpius ille credebat. Poſt lectionem operam palæſtræ, aut ſphæriſterio, aut curſui, aut luctaminibus mollioribus dabat. Atq; inde vnctus lauabatur, ita vt caldariis vel numquã vel raro, *piſcina ſemper vteretur, in eaq; vna hora prope maneret: biberet etiã frigidã Claudiam ieiunus ad vnum prope ſextariũ. Egreſſus balneas multũ lactis & panis ſumebat, oua, deinde mulſum: atq; his refectus, aliquãdo prandium inibat, aliquando cibum vſq; ad cœnã differebat; prandit tamen ſæpius. Vſusq; eſt Adriani tetrapharmaco frequenter; de quo in libris ſuis Marius Maximus loquitur, quum Adriani diſſerit vitam. Poſt meridianas horas ſubſcriptioni & lectioni epiſtolarum ſemper dedit operam; ita vt ab epiſtolis & libellis & a memoria ſemper aſſiſterent; nonnumquam etiam, ſi ſtare per valetudinem non poſſent, ſederẽt, relegentibus cuncta librariis & iis qui *ſcrinium gerebant; ita vt Alexander ſua manu adderet ſiquid eſſet addendum: ſed ex eius ſentẽtia qui diſertior habebatur. Poſt epiſtolas, omnes amicos ſimul admiſit, cum omnibus pariter eſt loquutus: neq; vmquã ſolum quemquam, niſi præfectum ſuum, vidit, & quidẽ Vlpianum, ex aſſeſſore ſemper ſuo, cauſſa iuſtitiæ ſingularis. Quum autẽ alterum adhibuit, & Vlpianum rogari iuſſit. Virgilium autem, *Platonem poetarũ* vocabat, eiusq; imaginem cum Ciceronis ſimulacro, in ſecũdo larario habuit; vbi & Achillis & magnorũ virorũ. Alexandrum vero Magnum inter diuos & optimos in larario maiore conſecrauit. Iniuriam nulli vmquam amicorum comitumue fecit, nec magiſtris quidẽ aut principibus officiorum. Præfectis autem ſemper detulit, aſſerens eum qui mereatur iniuriam pati, ab Imperatore damnandum eſſe, non dimittendum. Si vmquã alicui præſentium ſucceſſorem dedit, ſemper illud addidit, *Gratias tibi agit reſpubl.* cumque muneratus eſt, ita vt priuatus pro loco ſuo poſſet honeſte viuere: his quidem muneribus, agris, bobus, equis, frumento, ferro, impendiis ad faciendam domum, marmoribus ad ornandum, & operis, quas ratio fabricæ requirebat. Aurum & argentum raro cuiquam, niſi militi diuiſit; nefas eſſe dicens, vt diſpenſator publicus in delectationes ſuas & ſuorum conuerteret id quod prouinciales dediſſent. Aurum negotiatorium & coronarium Romæ remiſit. Fecit Romæ curatores vrbis quatuordecim;

decim; ſed*ex conſularibus viris: quos audire negotia vrbana cum præfecto vrbis iuſſit, ita vt omnes aut magna pars adeſſent, quum acta fierent. Corpora omnium conſtituit, vinariorum, *lupinariorum, caligariorum, & omnino omnium artium: hisq; ex ſeſe defenſores dedit, & iuſſit quid ad quos iudices pertineret. Scenicis nūquam aurum, numquā argentum, vix pecuniam donauit: pretioſas veſtes quas Heliogabalus dederat, etiam ſuſtulit. Milites quos *oſtenſionales* vocant, non pretioſis, ſed ſpecioſis clariſq; veſtibus ornabat; nec multum in ſignibus, aut ad apparatum regium auri & ſerici deputabat; dicens, *Imperium in virtute eſſe, non in decore.* Chlamydes hirtas Seueri, & tunicas aſemas vel macrocheras ex purpura non magna, ad vſum reuocauit ſuum. In conuiuio aurum neſciit: pocula mediocria, ſed nitida ſemper habuit. Ducentarum librarū argenti pondus miniſteriū eius numquam tranſiit. Nanos & nanas, & moriones & vocales exoletos, & omnia acroamata, & pantomimos, populo donauit: qui autem vſui non erant, ſingulis ciuitatibus putauit alendos ſingulos, ne grauarentur ſpecie mendicorum. Eunuchos quos Heliogabalus & in conſiliis turpibus habebat & promouebat, donauit amicis; addito elogio, vt ſi non rediiſſent ad bonos mores, eoſdē liceret occidi ſine auctoritate iudicii. Mulieres infames, quarum infinitū numerum deprehenderat, publicari iuſſit, exoletis omnibus deportatis, aliquibus etiā naufragio merſis, cum quibus illa clades conſuetudinē habuerat funeſtiſſimam. Auratam veſtem miniſtrorum vel in publico conuiuio nullus habuit. Quum inter ſuos conuiuaretur, aut Vlpianum aut doctos homines adhibebat, vt haberet fabulas litteratas; quibus ſe recreari dicebat & paſci. Habebat, quum priuatim conuiuaretur, & librum in menſa, & legebat; ſed Græca magis. Latinos autē poetas lectitabat. Publico cōuiuio ea ſimplicitate egit qua priuato; niſi quum numerus accubantium creſcebat & multitudo conuiuarum, qua ille offendebatur; dicens ſe in theatro & circo manducare. Oratores & poetas non ſibi panegyricos dicentes, (quod exemplo Nigri Peſcennii ſtultum dicebat) ſed aut orationes recitantes, aut facta veterum quos ante retuli, libenter audiuit: libentius tamē, ſi quis ei recitauit Alexandri Magni laudes, aut meliorum retro principum, aut magnorū vrbis Romæ virorum. Ad Athenæum, audiendorum & Græcorum & Latinorum rhetorum vel poetarum cauſſa, frequenter proceſſit. Audiuit autem etiam forenſes oratores cauſſas recitantes, quas vel apud ipſum, vel apud præfectos vrbis egerant. Agoni præſedit, & maxime Herculeo in honorē Magni Alexandri. Solus poſt meridiem, vel matutinis horis, idcirco numquā aliquos videbat, quod emētitos de ſe multa cognouerat: ſpeciatim Vetronium Thurinum: quem quū familiarē habuiſſet, ille omnia vel fingendo ſic vendiderat, vt Alexandri, quaſi ſtulti hominis & quem ille in poteſtate haberet & cui multa perſuaderet, infamaret imperiū: ſicq; omnibus perſuaſerat quod ad nutum ſuum omnia faceret. Deniq; hac illum arte deprehendit, vt quemdam immitteret qui a ſe quiddā publice peteret, ab illo autem occulte quaſi præſidiū poſtularet, vt pro eo Alexandro ſecreto ſuggereret. Quod quum factū eſſet, & Thurinus ſuffragium promiſiſſet, dixiſſetq; ſe quædā Imperatori dixiſſe quum nihil dixiſſet, ſed in eo pēdere vt adhuc impetraret, euentū vendens: quumq; iterum iuſſiſſet Alexander interpellari, & Thurinus quaſi agens aliud nutibus annuiſſet, neque tamen interim quidquam dixiſſet, impetratū autem eſſet quod petebatur, Thurinuſq; ab illo qui meruerat, fumi venditor, ingentia præmia percepiſſet: accuſari eum Alexander iuſſit; probatiſque per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & quibus audientibus quid promiſiſſet, in foro tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit; & fumo appoſito, *quem ex ſtipulis atque humidis lignis fieri iuſſerat, necauit, præcone dicente: *Fumo punitur, qui vendidit fumum.* Ac ne in vna tantum cauſſa videretur crudelior fuiſſe, quæſiuit diligētiſſime antequam eum damnaret: & inuenit Thurinū ſæpe & in *cauſſis ab vtraq; parte accepiſſe, quū euētus vēderet, & ab omnibus qui aut præpoſituras aut prouincias acceperāt. Spectacula frequētauit cū ſumma donandi parcimonia: dicens, & ſcenicos & venatores & aurigas ſic alēdos, quaſi ſeruos noſtros, aut venatores, aut muliones, aut voluptarios. Conuiuium neq; opimum, neq; nimis parcū, ſed nitoris ſummi fuit: ita tamen vt pura mantilia mitterentur; ſæpius cocco clauata, aurata vero numquam; quum hæc Heliogabalus iam re-

cepiſſet, & ante (vt quidam prædicant) Adrianus habuiſſet. Vſus conuiuii diurnus hic fuit. Vini ad totum diem ſextarii x x x, panis mundi pondo x x x, panis ſequentis ad donandum pondo L. Nam ſemper de manu ſua miniſtris conuiuii & panem & partes aut olerum aut carnis aut leguminum dabat; ſenili prorſus maturitate patremfamilias agens. Erant decreta & carnis diuerſæ pondo x x x, erant & gallinæ oua; adhibebatur & anſer diebus feſtis: Calendis autem Ianuariis, & hilariis matris deûm, & ludis Apollinaribus, & Iouis epulo, & Saturnalibus, & huiusmodi feſtis diebus, faſianus: ita vt aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus. Leporem quotidie habuit, venationem frequentem; ſed eam cum amicis diuidebat, & his maxime quos ſciebat per ſe non habere. Nec diuitibus quidquam talium munerum miſit, ſed ab his ſemper accepit. Habuit quotidie* milii ſine pipere ſextarios quatuor; cum pipere duo: &, ne ſit longum omnia inſerere quæ Gargilius Martialis eius temporibus ſcriptor ſingulatim perſequutus eſt, omnia illi admodum & rationem ſunt præbita. Pomis vehementer indulſit, ita vt ſecunda menſa illi ſæpius poneretur: vnde etiam iocus exſtitit, *Non ſecundam menſam Alexandrum habere, ſed ſecundum.* Ipſe cibo plurimo reficiebatur: vino neque parce, neque copioſe, affatim tamen. Frigida ſemper pura vſus, [&] æſtate vino cum roſa condito: quod quidem ſolum ex diuerſo genere Heliogabali tenuerat. Et quoniam de lepuſculis facta eſt mentio, quod ille leporem quotidie haberet, iocus poeticus emerſit, idcirco quod multi ſeptem diebus pulchros eſſe dicunt eos qui leporem comederint; vt Martialis coci epigramma ſignificat, quod contra quamdam Gelliam ſcripſit huiusmodi; *Quum leporem mittis, ſemper mihi Gellia mandas, Septem formoſus Marce diebus eris. Si verum dicis, ſi verum Gellia mandas, Ediſti numquam Gellia tu leporem.* Sed hos verſus Martialis in eam quæ deformis eſſet, compoſuit: poeta vero temporum Alexandri, hæc in eum dixit; *Pulchrum quod vides eſſe noſtrum regem, Quem Syrum ſua detulit propago, Venatus facit, & lepus comeſus; Ex quo continuum capit leporem.* Hos verſus quum ad eum quidam ex amicis detuliſſet, reſpondiſſe ille dicitur Græcis verſibus in hanc ſententiã; *Pulchrum quod putas eſſe veſtrum regem, Vulgari miſerande de fabella: Si verum putas eſſe, non iraſcor. Tantum tu comedas velim lepuſclos, Vt fias, animis malis repulſis, Pulcher, ne inuideas liuore mentis.* Quum amicos militares habuiſſet, vt vſum Traiani, quem ille poſt ſecundam menſam potandi vſque ad pocula inſtituerat, reſeruaret, vnum tantum poculum amicis exhibebat, in honorem Alexandri Magni: id autem breuius; niſi ſiquis, quod licebat, maius habere poſtulaſſet. Vſus Veneris in eo moderatus fuit, exoletorum ita expers, vt (quemadmodum ſupra diximus) legem de his auferendis ferre voluerit. Horrea in omnibus regionibus publica fecit; ad quæ conferrent bona ii qui priuatas cuſtodias non haberent. Balnea omnibus regionibus addidit quæ forte non habebant. Nam hodieque multa dicuntur Alexandri. Fecit & domos pulcherrimas; eaſdemq; amicis ſuis maxime integris viris donauit. Vectigalia publica in id contraxit, vt qui x aureos ſub Heliogabalu præſtiterant, tertiam partem auri præſtarent, hoc eſt triceſimam partem. Tuncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt: tunc etiam, quum ad tertiam partem auri vectigal decidiſſet, *tremiſſes; dicente Alexandro etiam quartarios futuros; quod minus non poſſet. Quos quidem iam formatos in moneta detinuit, exſpectans vt ſi vectigal contrahere potuiſſet, & eoſdem ederet. Sed quum non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos iuſſit, & tremiſſes tantum ſolidoſque formari. Formas binarias, ternarias, & quaternarias, & denarias etiam, atque amplius vſque ad bilibres quoque & centenarias, quas Heliogabalus inuenerat, reſolui præcepit, neque in vſu cuiusquam verſari; atque ex eo his materiæ nomen inditum eſt; quum diceret plus largiendi hanc eſſe Imperatori cauſſam, ſi, quum multos ſolidos minores dare poſſit, dans decem vel amplius vna forma, triginta & quinquaginta & centum dare cogeretur. Veſtes ſericas ipſe *raras habuit: holoſericas numquam induit, ſubſericam numquam donauit. Diuitiis nullius inuidit; pauperes iuuit: honoratos, quos pauperes vere non per luxuriam aut ſimulationem vidit, ſemper multis commodis auxit, agris, ſeruis, animalibus, gregibus, ferramentis ruſticis. In theſauris veſtem numquam niſi* annum eſſe paſſus eſt; eamque ſtatim expendi iuſſit. Omnem veſtem

ſtem quam donauit,ipſe perſpexit: omne aurum, omne argentum; idque frequenter appendit. Donauit & ocreas, & braccas, & calceamenta inter veſtimenta militaria. Purpuræ clariſſimæ non ad vſum ſuum,ſed ad matronarum,ſi quæ aut poſſent aut vellent, certe ad vendendum grauiſſimus exactor fuit: ita vt *Alexandrina purpura* hodieque dicatur,quæ vulgo *Probiana* dicitur,idcirco quod Aurelius Probus *baphiis præpoſitus id genus muricis reperiſſet. Vſus eſt ipſe chlamyde coccina ſæpe. in vrbe tamen ſemper togatus fuit,& in Italiæ vrbibus. Prætextam & pictam togam numquam niſi cos. accepit: & eam quidem quam de Iouis templo ſumptam alii quoque accipiebant, aut præt. aut coss. Accepit prætextam etiam quum ſacra faceret,ſed loco Pont. max. non Imperatoris. Boni linteaminis appetitor fuit, & quidem puri; dicens, *Si lintei idcirco ſunt vt nihil aſperum habeant, quid opus eſt purpura?* In linea autem aurum mitti,etiam dementiam iudicabat,quum aſperitati adderetur rigor. * Faſceis ſemper vſus eſt. Braccas albas habuit, non *coccineas vt prius ſolebant. Gemmarum quod fuit, vendidit, & aurum in ærarium contulit; dicens gemmas viris vſui non eſſe: matronas autem regias contentas eſſe debere vno reticulo, atque inauribus,& baccato monili,& corona cum qua ſacrificium facerent,& vnico pallio auro ſparſo, & cyclade quæ ſex vinciis auri plus non haberet. Prorſus cenſuram ſuis temporibus de propriis moribus geſſit. Imitati ſunt eum magni viri,& vxorem eius matronæ pernobiles. Aulicum miniſterium in id contraxit, vt eſſent tot homines in ſingulis officiis quot neceſſitas poſtularet: ita vt annonas, non dignitatem, acciperent fullones & veſtitores,& pictores & pincernæ,omnes *caſtrenſes miniſtri; quemadmodum peſtis illa inſtituerat: ſed annonas ſingulas, vix binas. Et quum argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet, nec plures miniſtros, argentum & miniſtros ante quando poſcebat, accipiebat ab amicis: quod hodieque fit, ſi præſtatur a præfectis abſente Imperatore. Voluptates ſcenicas in conuiuio numquam habuit; ſed ſumma illa oblectatio fuit, vt catuli cum *porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, aut aues paruulæ ſurſum & deorſum volitarent. Habuit ſane in palatio vnum genus voluptatis, quo maxime delectatus eſt, & quo ſollicitudines publicas ſubleuaret. Nam auiaria inſtituerat pauonum, faſianorum, gallinaceorum, anatum, perdicum etiam: hisque vehementer oblectabatur, maxime palumborum, quos habuiſſe ad viginti milia dicitur: &, ne eorum paſtus grauaret annonam, ſeruos habuit vectigales, qui eos ex ouis ac *pullicinis ac pipionibus alerent. Thermis & ſuis & veterum frequenter cum populo vſus eſt, & æſtate maxime, balneari veſte ad palatium reuertens; hoc ſolum imperatorium habens quod lacernam coccineam accipiebat. Curſorem numquam niſi ſeruum ſuum; dicens ingenuum currere, niſi in ſacro certamine, non debere. Cocos, piſcatores, fullones & balneatores, nonniſi ſeruos ſuos habuit: ita vt ſi quis deeſſet, emeret. Medicus ſub eo vnus palatinus ſalarium accepit: ceteri omnes, qui vſque ad ſex fuerunt, annonas binas aut ternas accipiebant, ita vt mundas ſingulas conſequeretur alias alter. Iudices quum promoueret exemplo veterũ, vt & Cicero docet, & argento & neceſſariis inſtruebat; ita vt præſides prouinciarum acciperent argenti pondo vicena, phialas ſenas, *mulos binos, equos binos, veſtes forenſes binas, domeſticas ſingulas, balneares ſingulas, aureos centenos, cocos ſingulos; &, ſi vxores non haberent, ſingulas concubinas; (quod ſine his eſſe non poſſent) reddituri depoſita adminiſtratione, mulas, mulos, equos, muliones, & cocos: cetera ſibi habituri, ſi bene egiſſent; in quadruplum reddituri, ſi male. Præter condemnationem aut peculatus aut repetundarum, leges innumeras ſanxit. Carrucas Romæ & rhedas ſenatoribus omnibus vt argentatas haberent, permiſit: intereſſe Romanæ dignitatis putans, vt his tantæ vrbis ſenatores vterentur. Conſules quoscumque vel ordinarios vel ſuffectos creauit, ex ſenatus ſententia nominauit, ſumptum eorum contrahens. & nundina vetera *ex ordine inſtituit, [vel dies vel tempora.] Quæſtores candidatos, ex ſua pecunia iuſſit munera populo dare; ſed vt poſt quæſturam præturas acciperent, & inde prouincias regerent: ærarios vero inſtituit qui de *ære fiſci ederent munera, eademque parciora. Habuit in animo vt munera per totum annum diſpergeret, vt per xxx dies munus populo daretur; ſed cur id non fecerit, in occulto habetur. Ca-

pitolium ſeptimo die, quũ in vrbe eſſet, aſcendit; templa frequentauit. Chriſto templum facere voluit, eumque inter deos recipete. quod & Adrianus cogitaſſe fertur, qui templa in omnibus ciuitaribus ſine ſimulacris iuſſerat fieri: quæ hodie idcirco quia non habent numina, dicuntur *Adriani*; quæ ille ad hoc paraſſe dicebatur: ſed prohibitus eſt ab iis qui conſulentes ſacra, repererant omnes Chriſtianos futuros ſi id optato eueniſſet, & templa reliqua deſerenda. In iocis Alexander dulciſſimus fuit, in fabulis amabilis, in conuiuiis comis; ita vt quisque poſceret quod vellet. Ad aurum colligendum attentus, ad ſeruandum cautus; ad inueniendum ſollicitus, ſed ſine cuiusquã excidio. Syrum ſe dici *noluit, ſed a maioribus Romanum. Et ſtemma generis depinxerat, quo oſtendebatur genus eius a Metellis deſcendere. Rhetoribus, grãmaticis, medicis, aruſpicibus, mathematicis, mechanicis, architectis ſalaria inſtituit, & auditoria decreuit; & diſcipulos cum annonis pauperum filios, modo ingenuos, dari iuſſit. Etiam in prouinciis oratoribus forenſibus multum detulit; pleriſque etiam annonas dedit, quos conſtitiſſet gratis agere. Leges in annos firmauit; easq; etiam ipſe diligentiſſime ſeruauit. Theatralia ſpectacula ſæpe obiit. Theatrum Marcelli reficere voluit. Multis ciuitatibus, quæ poſt terræ motus deformes erant, [ſumptus] ad inſtaurationem operum & publicorũ & priuatorũ, pecuniã ex vectigalibus dedit. In templis ſane numquã præter quatuor aut quinq; argenti libras, auri ne guttulam quidem aut bracteolam poſuit; ſuſurrans verſum Perſii, *in ſanctis quid facit aurum?* Expeditiones bellicas habuit; de quibus ordine ſuo ediſſerã. Primum tamen eius conſuetudinem dicam de rebus vel tacendis vel prodendis. Tacebantur ſecreta bellorũ: itinerum autem dies publice proponebantur; ita vt edictum penderet ante menſes duos in quo ſcriptũ eſſet, *Illa die, illa hora ab vrbe ſum exiturus, & ſi dii voluerint, in prima manſione manſurus:* deinde per ordinem manſiones, deinde ſtatiuæ; deinde vbi annona eſſet accipienda: & id quidem eousque quamdiu ad fines barbaricos veniretur. iam enim inde tacebatur, & omnes ambulabant, ita ne diſpoſitionem Romanam barbari ſcirent. Certum eſt autem eum numquam id quod propoſuerat, feſelliſſe; quum diceret, *Nolle ab aulicis ſuas vendi diſpoſitiones*; quod factum fuerat ſub Heliogabalo, quũ ab eunuchis omnia venderentur. quod genus hominum idcirco ſecreta omnia in aula *noſſe cupiunt, vt ſoli aliquid ſcire videantur, & habeant vnde vel gratiam vel pecuniam requirant. Et quia de publicandis diſpoſitionibus mentio contigit, vbi aliquos voluiſſet vel rectores prouinciis dare, vel præpoſitos facere, vel procuratores (id eſt rationales) ordinare, nomina eorũ proponebat hortans populum vt ſiquis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus: ſi non probaſſet, ſubiret pœnam capitis: dicebatque, graue eſſe, quum id Chriſtiani & Iudæi facerent in prædicandis ſacerdotibus qui ordinandi ſunt, non fieri in prouinciarũ rectoribus, quib. & fortunæ hominũ committerẽtur & capita. Aſſeſſoribus ſalaria inſtituit: quamuis ſæpe dixerit eos eſſe promouẽdos qui per ſe rempubl. gerere poſſent, non per aſſeſſores; addens, militares habere ſuas adminiſtrationes, habere litteratos: & ideo *vnumquemq; hoc agere debere quod noſſet.* Theſauros repertos, iis qui repererant, donauit: &, ſi multi eſſent, addidit his eos quos in ſuis habebat officiis. Cogitabat ſecum & deſcriptum habebat, cui quid præſtitiſſet: & ſiquos ſciret vel nihil petiiſſe, vel non multũ, vnde ſumptus ſuos augerent, vocabat eos, & dicebat, *Quid eſt cur nihil petis? an me tibi vis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris.* Dabat autem hæc in beneficiis, quæ famam eius non læderent; Bona punitorum, ſed numquam cum auro, argento, vel gemmis (nam id omne in ærarium reponebat) dabat præpoſituras locorũ ciuiliũ, non militum: dabat eas adminiſtrationes quæ ad procurationes pertinerent. Rationales cito mutabat, ita vt nemo niſi annum compleret; eoſq;, ſi boni eſſent, oderat; malum neceſſariũ vocans. Præſides vero, proconſules, & legatos, numquam fecit ad beneficium, ſed ad iudicium vel ſuum vel ſenatus. Milites expeditionis tempore ſic diſpoſuit, vt in manſionibus annonas acciperent, nec portarent cibaria decem & ſeptẽ (vt ſolent) dierum, niſi in barbarico: quamuis & illic mulis eoſdem atq; camelis adiuuerit; dicens, *milites ſe magis ſeruare, quã ſeipſum, quod ſalus publica in his eſſet.* *Ægrotantes ipſe viſitauit per tentoria milites, etiam vltimos, & carpentis vexit, & omnibus neceſſariis adiuuit. & ſi forte grauius laboraſſent, per

ciuitates

ciuitates & agros patribusfamilias hominibus, & ſanctioribus matronis eos diſtribuebat; reddens impendia quæ feciſſent, ſiue conualuiſſent illi, ſeu periſſent. Quũ quidam *Ouinius Camillus*, ſenator antiquæ familiæ delicatiſſimus, rebellare voluiſſet, tyrannidem affectans; eique nuntiatũ eſſet, ac ſtatim probatum; ad palatium eum rogauit: eique gratias egit quod curam reipubl. quæ recuſantibus bonis imponeretur, ſponte reciperet: deinde ad ſenatum proceſſit, & timentem ac tantæ conſcientiæ tabe confectum, participem imperii appellauit, in palatium recepit, conuiuio adhibuit; ornamentis imperialibus & melioribus quam ipſe vtebatur, affecit. Et quum expeditio barbarica eſſet nuntiata, vel ipſum, ſi vellet, ire, vel vt ſecum proficiſceretur, hortatus eſt. Et quum ipſe pedes iter faceret, illum inuitauit ad laborem: quem poſt quinque milia cunctantem, equo ſedere iuſſit: quumq; poſt duas manſiones equo etiam fatigatus eſſet, carpento impoſuit. Hoc quoque ſeu timore ſeu vere reſpuentem, abdicantem quinetiam imperium, & mori paratum, dimiſit; commendatumque militibus, a quibus Alexander vnice amabatur, tutum ad villas ſuas ire præcepit; in quibus diu vixit, ſed poſt iuſſu Imperatoris occiſus eſt, quod ille militaris eſſet & a militibus amatus. Scio vulgum hanc rem quam contexui, Traiani putare: ſed neque in vita eius id Marius Maximus ita expoſuit, neque Fabius Marcellinus, neq Aurelius Verus, neque Statius Valens, qui omnem eius vitam in litteras miſerunt. Contra autem & Septimius & Acholius, & Encolpius vitæ ſcriptores, ceterique de hoc talia prædicauerunt: quod ideo addidi, ne quis vulgi magis famam ſequeretur, quam hiſtoriam quæ rumore vtique vulgi verior reperitur. Honores *iuris gladii, numquam vendi paſſus eſt; dicens, *Neceſſe eſt vt qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores poteſtatum: quos ſi patiar, damnare non poſſim. Erubeſco enim punire illum hominem qui emit & vendit.* Pontificatus & quindecimuiratus, & auguratus, * codicillares fecit; ita vt in ſenatu allegerentur. Dexippus dixit vxorem eum cuiuſdam Marciani filiam duxiſſe; eundemque ab eo Cæſarem nuncupatum. verum quum vellet inſidiis occidere Alexandrum Marcianus, detecta factione, & ipſum interemptum, & vxorem abiectam. Idem dicit, fuiſſe patruum Antoninum Heliogabalum Alexandri, non vxoris ſororis eiuſdem filium. Quum Chriſtiani quemdam locum qui publicus fuerat, occupaſſent; contra popinarii dicerent, ſibi eum deberi; reſcripſit, melius eſſe vt quomodocumq; illic Deus colatur, quam popinariis dedatur. Quum igitur tantus ac talis Imperator domi ac foris eſſet, iniit Parthicam expeditionem: quam tanta diſciplina, tanta reuerentia ſui egit, vt non milites, ſed ſenatores transire dicerentur. Quacumq; iter legiones faciebant, tribuni accincti, centuriones verecũdi, milites amabiles erant: ipſum vero ob hæc tot & tanta bona, prouinciales vt deum * ſuſcipiebant. Iam vero ipſi milites iuuenẽ Imperatorem ſic amabant vt fratrem, vt filium, vt parentẽ: veſtiti honeſte, calciati etiam ad decorẽ, armati nobiliter, equis etiã inſtructi, & ephippiis ac frenis decentibus: prorſus vt Romanã remp. intelligeret quicumq; Alexandri vidiſſet exercitum. Elaborabat deniq; vt dignus illo nomine videretur, immo vt Macedonem illum vinceret: dicebatq; inter Romanum Alexandrum & Macedonem multum intereſſe debere. Fecerat deniq; ſibi *argyraſpidas & chryſaſpidas: fecerat & phalangem triginta miliũ hominũ, quos *phalangarios* vocari iuſſerat, & cum quibus multum *fecit in Perſide: quæ quidẽ erat ex ſex legionibus ſimilium armorum, ſtipendiorum vero poſt Perſicum bellum maiorum. Dona regia in templis poſuit: gemmas ſibi oblatas vendidit; muliebre eſſe exiſtimans gemmas poſſidere, quæ neq; militi dari poſſint, neq; a viro haberi. Quum quidam legatus vniones duos vxori eius per ipſum obtuliſſet magni ponderis & inuſitatæ menſuræ, vendi eos iuſſit: [qui] quum pretium non inuenirent, ne exemplum malum a regina naſceretur, ſi eo vteretur quod emi non poſſet, in auribus Veneris eos dicauit. Vlpianum pro tutore habuit, primum repugnante matre, deinde gratias agente: quem ſæpe a militum ira obiectu purpuræ * ſummæ defendit: atque ideo ſummus Imperator fuit, quod eius conſiliis præcipue rempubl. rexit. In procinctu atque in expeditionibus, apertis papilionibus prandit atque cœnauit; quum militarem cibum cunctis videntibus atque gaudentibus ſumeret, circumiret prope tota tentoria, a ſignis abeſſe neminem pateretur. Siquis de via in alicuius poſſeſſio-

nem deflexiſſet, pro qualitate loci, aut fuſtibus ſubiiciebatur in conſpectu eius, aut virgis, aut condemnationi: aut ſi hæc omnia transiret dignitas hominis, grauiſſimis contumeliis; quum diceret, *Viſne hoc in agro tuo fieri, quod alteri facis?* Clamabatque ſæpius quod a quibuſdam ſiue Iudæis ſiue Chriſtianis audierat, & tenebat: idque per præconem, quum aliquem emendaret, dici iubebat; QVOD TIBI NON VIS, ALTERI NE FECERIS. Quā ſententiam vſque adeo dilexit, vt & in palatio & in publicis operibus *præſcribi iuberet. Idem quum quamdam aniculam affectam iniuriis a milite audiſſet, exauctoratū eum militia, ſeruum ei dedit, quod artifex carpentarius eſſet, vt eam paſceret. Et quum dolerent hoc milites factum, perſuaſit omnibus vt modeſte ferrent, & eos terruit. *Ἀναίματον imperium eius, quum fuerit durus & tetricus, idcirco vocatum eſt, quod ſenatorem nullum occiderit: vt Herodianus Græcus ſcriptor refert in libris temporum ſuorum. Seueritatis autem tantæ fuit in milites, vt ſæpe legiones integras exauctorauerit ex militibus, Quirites appellans: nec exercitium vmquam timuerit, idcirco quod in vitam ſuam dici nihil poſſet quod vmquam tribuni vel duces de ſtipendiis militum quidquam accepiſſent; dicens, *Miles non timet niſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zonula:* idcirco quod mendicitas militaris ad omnem deſperationē vocaret armatum. Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt: tribunis aut ducibus, niſi milites anteire voluit: iuſſitque vt ante tribunum quatuor milites ambularent; ante ducem, ſex; ante legatum, decem: hique ad domos ſuas reciperentur. Et vt ſeueritas eius agnoſci poſſet, vnam concionem militarem indendam putaui, quæ illius in rem militarem mores oſtenderet. Nam quum Antiochiam veniſſet, ac milites lauacris muliebribus & deliciis vacarent, eique nuntiatum eſſet, omnes eos comprehendi iuſſit, & in vincula coniici. Quod vbi compertum eſt, mota ſeditio eſt a legione cuius ſocii erant in vincula coniecti. Tum ille tribunal aſcendit; vinctiſque omnibus ad tribunal adductis, circumſtantibus etiam militibus, & quidem armatis, ita cœpit; *Commilitones, ſi tamen iſta vobis quæ a veſtris facta ſunt, diſplicent, diſciplina maiorum rempub. tenet; quæ ſi *dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus. Neque enim ſub nobis iſta facienda ſunt quæ ſub impura illa beſtia nuper facta ſunt. Milites Romani, veſtri ſocii, mei contubernales & commilitones amant, potant, lauant, Græcorum more etiam quidam ſe inſtituunt; hoc ego diutius feram? & non eos capitali dedam ſupplicio?* Tumultus poſt hoc ortus eſt. Atque iterum: *Qui in concione eſtis, vocem in bello contra hoſtem, non contra Imperatorem veſtrum neceſſariam emittite: certe campiductores veſtri hanc vos docuerunt contra Sarmatas & Germanos ac Perſas emittere; non contra eum qui acceptam a prouincialibus annonam, qui veſtem, qui ſtipendia vobis attribuit. Continete igitur vocem truculentam, campo ac bellis neceſſariam; ne vos hodie omnes vno ore atque vna voce, Quirites, dimittam: & incertum an Quirites. Non enim digni eſtis qui vel Romanæ plebis ſitis, ſi ius Romanū non agnoſcitis.* Et quum vehementius fremerent, ac ferro quoque minarentur; *Deponite*, inquit, *dextras contra hoſtem erigendas, ſi fortes eſtis: : me enim iſta non terrent. Si enim vnum hominem occideritis, non nobis deerit reſpubl. non ſenatus, non P. R. qui de vobis vindicet.* Quum nihilominus poſt iſta fremerent, exclamauit, *Quirites diſcedite, atque arma deponite.* Mirando exemplo depoſitis armis, depoſitis etiam ſagulis militaribus, omnes non ad caſtra ſed ad diuerſoria varia receſſerunt. Tuncque primum intellectum eſt quantum eius ſeueritas poſſet. Denique etiam ſigna ſtipatores & ii qui Imperatorem circumdederant, in caſtra retulerunt, arma collecta populus ad palatium tulit. eam tamen legionem quam exauctorauit, rogatus per dies XXX, priusquam ad expeditionem Perſicam proficiſceretur, loco ſuo reſtituit, eaque pugnante maxime vicit: quum tamen tribunos eius capitali affecerit ſupplicio, quod per negligentiam illorum milites apud Daphnen luxuriati eſſent, vel per conniuentiam ſeditionem feciſſent exercitus. Magno igitur apparatu inde in Perſas profectus, Artaxerxem regem potentiſſimum vicit, quum ipſe Alexander cornua adiret, milites admoneret, ſub ictu teli verſaretur, manu plurimum faceret, ſingulos quoſque milites ad laudem verbis adduceret. Fuſo denique fugatoque tanto rege, qui cum ſeptingentis elephantis, falcatiſque mille & octingentis curribus ad bellum venerat, equitum multis milibus, ſtatim Antiochiam redit, & de præda

quam

quam Perſis * diripuit, ſuum ditauit exercitum: quum & tribunos ea quæ per vicos diripuerant, & duces & ipſos milites habere iuſſiſſet. Tumque primum Perſæ ſerui apud Romanos fuerunt: quos quidem, quia indigne ſerunt Perſarum reges quempiam ſuorum alicubi ſeruire, acceptis pretiis reddidit: pretiumque vel iis qui manu ceperant ſeruos, dedit, vel in ærarium contulit. Poſt hoc Romam venit, triumphoque pulcherrimo acto, apud ſenatum primum hæc verba habuit. Ex actis ſenatus die ſeptimo cal. Octobr. *Perſas P. C. vicimus. Longa eloquentia opus non eſt: tantum ſcire debetis quæ illorum arma fuerint, qui apparatus. Iam primum elephanti ſeptingenti iidemque turriti cum ſagittariis & onere ſagittarum. Ex his trecentos cepimus, ducenti interfecti iacent, decem & octo perduximus. Falcati currus mille: * ſed adducere interfectorum animalium currus ducentos potuimus. ſed id quia & fingi poterat, facere superſedimus. Centum & viginti milia equitum fudimus: cataphractarios, quos illi* clibanarios *vocant, decem milia in bello interemimus: eorum armis noſtros armauimus. Multos Perſarum cepimus, eoſdemque vendidimus. Terras Interamnanas, Meſopotamiæ ſcilicet, neglectas ab impura illa bellua recepimus. Artaxerxem potentiſſimum regem tam re quam nomine, fuſum fugauimus, ita vt eum terra Perſarum fugientem videret; & qua ducta fuerant quondam ſigna noſtrorum, ea rex ipſe ſignis effugerit relictis. Hæc ſunt P. C. geſta. Eloquentia opus non eſt: milites diuites redeunt, laborem in victoria nemo ſentit. Veſtrum eſt ſupplicationem decernere, ne diis videamur ingrati.* Acclamatio ſenatus: *Alexander Auguſte, dii te ſeruẽt: Perſice maxime, dii te ſeruent. Vere Parthicus, vere Perſicus. Tropæa tua & nos videmus; victorias & nos videmus. Iuueni Imperatori, Patri patriæ, Pontifici maximo: per te victoriam vndique præſumimus. Ille vincit qui milites regit. diues ſenatus, diues miles, diues P. R.* Dimiſſo ſenatu Capitolium aſcendit: atque inde re diuina facta, & tunicis Perſicis in templo locatis, concionem huiuſmodi habuit: *Quirites, vicimus Perſas, milites diuites reduximus: vobis congiariũ pollicemur, cras ludos circenſes Perſicos dabimus.* Hæc nos & in annalibus, & apud multos reperimus. Sed quidam dicunt, a ſeruo ſuo eum proditum, non viciſſe regem; ſed ne vinceretur, fugiſſe. Quod contra multorũ opinionem dici, non dubium eſt iis qui plurimos legerint. Nam & amiſiſſe illum exercitum dicunt fame, frigore ac morbo; vt Herodianus auctor eſt contra multorum opinionem. Poſt hoc cum ingenti gloria, comitante ſenatu, equeſtri ordine, atq; omni populo, circumfuſisq; vndiq; mulieribus & infantibus, maxime militum coniugibus, pedes palatiũ conſcendit, quum retro currus triumphalis a quatuor elephantis traheretur. Leuabatur manibus omniũ Alexander, vixq; illi per horas quatuor ambulare permiſſum eſt, vndiq; omnibus clamantibus, *Salua Roma, quia ſaluus eſt Alexander.* Alia die actis circenſibus, & item ludis ſcenicis, deinceps congiarium populo Romano dedit. Puellas & pueros, quemadmodum Antoninus * Fauſtinianas inſtituerat, Mammæanas & Mammæanos inſtituit. Actæ ſunt res feliciter & in Mauritania Tingitana per Furium Celſum, & in Illyrico per Varium Macrinum affinẽ eius, & in Armenia per Iunium Palmatum: atq; ex omnibus locis ei tabellæ laureatæ ſunt delatæ: quibus in ſenatu & apud populum lectis, omnibus nominibus eſt adornatus. His vero qui rempubl. bene geſſerant, conſularia ornamenta decreta ſunt, additis etiam ſacerdotiis & agrorum poſſeſſionibus iis qui erant pauperes & æuo iam graues. Captiuos diuerſarum nationum amicis donauit, ſi ætas puerilis aut iuuenilis permiſit. Siqui tamen regii aut nobiliores * fuerint, eos militiæ, non tamen magnæ, deputauit. Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donauit, ita vt eorum [ita] eſſent, ſi heredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent; dicens, attentius eos militaturos ſi etiam ſua rura defenderent. Addidit ſane his & animalia & ſeruos, vt poſſent colere quod acceperant; ne per inopiam hominum, vel per ſenectutem poſſidentium, desererentur rura vicina barbariæ: quod turpiſſimum ille ducebat. Poſt hæc quum ingenti amore apud populum & ſenatum viueret, & ſperantibus victoriam cunctis, & inuitis eum dimittentibus, ad Germanicum bellum profectus eſt, deducentibus cunctis per centum & quinquaginta milia. Erat autem grauiſſimum reip. atque ipſi, quod Germanorum vaſtationibus Gallia diripiebatur: pudoremq; augebat quod victis iam Parthis, ea natio imminebat reip. ceruicibus, quæ ſemper etiam minuſculis Imperatoribus ſubiecta videbatur.

Magnis igitur itineribus, lætis militibus, contendit. Sed quum ibi quoque ſeditioſas legiones comperiſſet, abiici eas præcepit. Verum Gallicanæ mentes; vt ſeſe habent, duræ ac retrogradæ & ſæpe Imperatoribus graues, ſeueritatem hominis nimiam & longe maiorem poſt Heliogabalum, non tulerũt. Deniq; agentẽ eum cum paucis in Britannia; vt alii volunt, in Gallia, in vico cui *Sicila nomen eſt, non ex omnium ſententia, ſed latrocinantiũ modo quidam milites, & hi præcipue qui Heliogabali præmiis effloruerant, quum * ſeuerum principem pati non poſſent, occiderunt. Multi dicunt, a Maximino immiſſos tyrones, qui ei ad exercendum dati fuerant, eum occidiſſe: multi aliter: a militibus tamen *conſtat, quum iniurioſe quaſi in puerum eundem, & matrem eius auaram & cupidam, multa dixiſſent. Imperauit annis XIII, diebus IX. Vixit annis XXIX, menſibus III, diebus VII. Egit omnia ex cõſilio matris; cum qua occiſus eſt. Omina mortis hæc fuerunt: Quum natalem diem commendaret, hoſtia cruenta effugit, &, vt ſe ciuiliter gerebat, ac permixtus populo erat, albam eius veſtem cum qua conſtiterat, cruentauit. Laurus in palatio cuiuſdam ciuitatis, a qua proficiſcebatur ad bellũ, ingens & antiqua, tota ſubito decidit. Arbores fici tres, quæ ficus eas ferrent quibus Alexandrinarum nomẽ eſt, ſubito ante illius tentorium deciderunt, quum tentoria imperatoria his adnexa eſſent. Mulier * Druias eunti exclamauit Gallico ſermone, *Vadas, nec victoriã ſperes, nec militi tuo credas.* Tribunal *aſcẽdit vt concionaretur, & fauſtum aliquid diceret: ita cœpit, *Occiſo Imperatore Heliogabalo.* hoc tamen omini fuit, quod iturus ad bellum, milites alloqui minus fauſta oratione cœptauerat. Sed hæc omnia vehementiſſime contempſit: profectusque ad bellum, in loco ſupra dicto ita occiſus eſt. Pranderat forte publico (vt ſolebat) conuiuio, id eſt apertis papilionibus, cibo militari accepto: neq; enim aliud a diſcumbentibus militibus in tentoriis eſt repertum. Et quum dormiret poſt conuiuium hora diei fere ſeptima, vnus ex Germanis, qui ſcurrarum officium ſuſtinebat, ingreſſus dormientibus cunctis, ſolo tamen Imperatore interuigilante viſus eſt: cui Alexander, *Quid eſt hic*, inquit, *contubernalis? Num aliquid de hoſtibus nuntias?* At ille metu perterritus, & ſperans non poſſe euadere quod in tentorium principis irruiſſet, ad contubernales ſuos venit, eosq; ad durum principem interimendum exhortatus eſt: qui ſubito plures armatiq; ingreſſi, inermes & obſiſtentes contruncauerunt, ipſumque pluribus ictibus confoderunt. Aliqui dicunt, omnino nihil dictum, ſed tantum a militibus clamatum, *Exi, recede*: atq; ita obtruncatum iuuenem optimum. Sed omnis apparatus militaris, qui poſtea eſt ductus in Germaniam a Maximino, Alexandri fuit, & potentiſſimus quidẽ per Armenios & Oſdroenos & Parthos, & omnis generis * hominum. Contempſiſſe Alexandrum mortem, cum ferocitas mentis, qua militem ſemper attriuit, tum etiam illa declarant. Thraſybulus mathematicus illi amiciſſimus fuit: qui quum ei dixiſſet, neceſſitatem eſſe vt gladio barbarico periret, primo lætatus eſt quod ſibi mortem bellicam & imperatoriam crederet imminere: deinde diſputauit oſtenditq;, optimos quosq; violenta morte conſumptos; quum diceret ipſum Alexandrum, cuius nomen teneret, Pompeium, Cæſarem, Demoſthenem, Tullium, & ceteros inſignes viros, non quieta morte oppetiſſe. Tantumq; animi habuit vt putaret ſe diis comparandum ſi in bello periret: ſed res eum fefellit. Nam & gladio barbarico, & ſcurræ barbari manu, verum non in bello, ſed belli tempore periit. Mortem eius milites, & qui exauctorati ab eo quondam fuerant, grauiſſime tulerunt, atque auctores cædis trucidarunt. Populus vero Romanus, ſenatusque omnis, cum prouincialibus cunctis, neq; triſtius vmquam neque aſperius acceperunt; ſimul quod ſucceſſoris aſperitas atque ruſticitas Maximini, vtpote hominis militaris, cui cum filio poſt eum imperium delatum eſt, grauiorem fati neceſſitatem videbatur oſtendere. Senatus eum in deos retulit. Cenotaphium in Gallia, Romæ ſepulcrum ampliſſimum meruit. Dati ſunt & ſodales, qui *Alexandrini* appellati ſunt: addita & feſtiuitas matris nomine, atque ipſius, quæ hodieque Romæ religioſiſſime celebratur natali eius die. Cauſſa occidendi eius ab aliis hæc fuiſſe perhibetur, quod mater eius relicto bello Germanico, orientem ad iactantiam ſui vellet redire, atque ob hoc eſſet iratus exercitus. Sed hæc ab amatoribus Maximini ficta ſunt, qui videri noluerunt Imperatorem optimum ab amico ſuo interfectum contra

iura

iura humana atque diuina. Hactenus imperium P. R. eum principem habuit qui diutius imperaret; poſt eum certatim irruentibus, & aliis ſemeſtribus, aliis annuis, plerisq; per biennium, ad ſummum per triennium imperantibus, vſq; ad eos principes qui latius imperium tetenderũt, Aurelianum dico, & deinceps. de quibus ſi vita ſuppeditauerit, ea quæ comperta fuerint, publicabimus. Reprehenſa ſunt in Alexandro hæc; Quod Syrus eſſe nolebat; quod aurum amabat; quod ſuſpicioſiſſimus erat; quod vectigalia multa inueniebat; quod ſe Magnum Alexandrum videri volebat; quod nimis ſeuerus in milites erat; quod curas priuatas agebat: quæ omnia in republ. inſtituerat. Scio ſane pleroſque negare hunc a ſenatu Cæſarem appellatum eſſe, ſed a militibus: qui verum prorſus ignorant: dicere præterea, non hunc fuiſſe conſobrinum Heliogabali: qui, vt nos ſequantur, hiſtoricos eius temporis legant, & maxime Acholium, qui & itinera huius principis ſcripſit. Soles quærere Conſtantine maxime, quid ſit quod hominem Syrum & alienigenã talem principem fecerit; quum tot Romani generis, tot aliarum prouinciarum reperiantur improbi, impuri, crudeles, abiecti, iniuſti, libidinoſi. Iam primum poſſum de bonorum virorum reſpondere ſententia, potuiſſe natura, quæ vbique vna mater eſt, bonum principem naſci: deinde timore, quod peſſimus eſſet occiſus, hunc optimũ factum: ſed quia verum eſt ſuggerendum, clementiæ ac pietati tuæ lecta referabo. Notum eſt illud pietati tuæ quod in Mario Maximo legiſti, meliorem eſſe remp. & prope tutiorẽ, in qua princeps malus eſt, ea in qua ſunt amici principis mali: ſiquidẽ vnus malus poteſt a plurimis bonis corrigi, multi autẽ mali, nõ poſſunt ab vno, quãuis bono, vlla ratione ſuperari. Et id quidẽ ab homulo ipſi Traiano dictũ eſt, quum ille diceret Domitianum peſſimũ fuiſſe, amicos autem bonos habuiſſe; atq; *adeo illum magis odio fuiſſe, qui remp. peioris vitæ hominibus cõmendauerat; quia melius eſt vnum malum pati quam multos. Et vt ad rem redeam, Alexander quidem & ipſe optimus fuit: nam hoc nemo vult niſi bonus: & optimæ matris conſiliis vſus eſt: ac tamen amicos ſanctos & venerabiles habuit, non malitioſos, non furaces, non factioſos, non callidos, non ad malum conſentientes, non bonorum inimicos, non libidinoſos, non crudeles, non circumuentores ſui, non irriſores, nõ qui illum quaſi fatuum circumducerent: ſed ſanctos, venerabiles, * continentes, religioſos, amantes principis ſui, & qui de illo nec ipſi riderent, nec riſui eſſe vellent: qui nihil venderent, nihil mentirentur, nihil fingerent; numquam deciperent exiſtimationem principis ſui, ſed amarent. *Huc accedit quod eunuchos nec in conſiliis nec in miniſteriis habuit, qui ſoli principes perdunt, dum eos more gentium aut regum Perſarum volunt viuere; qui a populo etiam amiciſſimum principem ſemouent; qui internuntii ſunt, aliud quam reſpondetur ſæpe referentes, claudentes principem ſuum, & agentes ante omnia, ne quid ſciat. Qui quum empti ſint & praui fuerint, quid tandẽ poſſunt boni ſapere? Erat denique eius ipſius ſententia; *Ego de præfectorum & conſulum & ſenatorum capitibus mancipia ære empta iudicare non patiar.* Scio, Imperator Conſtantine, quo periculo iſta dicantur apud Imperatorem qui talibus ſeruit; ſed ſalua republ. poſteaquam intellexiſti quid mali clades iſtæ habeant, & quemadmodum principes circumueniant: & tu eos eo loci habes, vt nec chlamyde vti iuſſeris, ſed neceſſitatibus domeſticis delegaris. Iam illud inſigne, quod ſolum intra palatium, præter præfectum, & Vlpianum quidem, neminem vidit: nec dedit alicui facultatẽ vel fumorum vendendorum de ſe, vel ſibi de aliis male loquendi; maxime occiſo Thurino, qui illum quaſi fatuum & vecordem ſæpe vendiderat. His acceſſit, quod amicos & parentes Alexander, ſi malos reperit, aut puniuit, aut, ſi vetus vel amicitia vel neceſſitudo non ſiuit puniri, dimiſit a ſe; dicens, *His carior eſt mihi tota reſpubl.* Et vt ſcias qui viri in eius conſilio fuerint, Fabius Sabinus, Sabini inſignis viri filius, Cato temporis ſui Domitius Vlpianus iuris peritiſſimus, Ælius Gordianus Gordiani Imperatoris pater, & ipſe re vera vir inſignis: Iulius Paulus iuris peritiſſimus, Claudius Venatus orator ampliſſimus: Pomponius legũ peritiſſimus, Alphenus, Aphricanus, Florentinus, Marcianus, Calliſtratus, Hermogenes, Venuleius, Tryphonius, Metianus, Celſus, Proculus, Modeſtinus: hi omnes iuris profeſſores, diſcipuli fuere ſplendidiſſimi Papiniani, & Alexandri Imperatoris familiares & ſocii, vt ſcribit A-

cholius & Marius Maximus; Catillus Seuerus cognatus eius, vir omnium doctiſſimus; Ælius Serenianus omnium vir ſanctiſſimus; * Quintilius Marcellus, quo meliorem ne hiſtoriæ quidem continent. His tot atque aliis talibus viris, quid mali potuit cogitari vel fieri, quum ad bonum conſentirent? Et eos quidem malorum cohors depulerat, qui circumuenerant Alexandrum primis diebus: ſed prudentia iuuenis his malis occiſis atque depulſis, amicitia iſta ſancta conualuit. Hi ſunt qui bonum principem ſuum fecerunt: & item amici mali, qui Romanos peſſimos etiam poſteris tradiderunt ſuis vitiis laborantes.

IVLII CAPITOLINI, MAXIMINI DVO, AD CONSTANTINVM AVG.

NE faſtidioſum eſſet clementiæ tuæ, Conſtantine maxime, ſingulos quoſque principes, vel principum liberos, per libros ſingulos legere, adhibui moderationem qua in vnum volumen duos Maximinos, patrem filiumque, congererem. Seruaui deinceps ordinē quem pietas tua etiam a Tatio Cyrillo clariſſimo viro, qui Græca in Latinum vertit, ſeruari voluit: quod quidem non in vno tantum libro, ſed etiam in plurimis deinceps reſeruabo; exceptis magnis Imperatoribus; quorum res geſtæ plures atque clariores, longiorem deſiderant textum. MAXIMINVS ſenior, ſub Alexandro Imperatore enituit: militare autem ſub Seuero cœpit. Hic de vico * Thraciæ vicino, barbaro etiam patre & matre genitus, quorum alter e Gotthia, alter ex Alanis, genitus eſſe perhibetur. Et patri quidem nomen * Micca, matri Ababa fuiſſe dicitur. Sed hæc nomina Maximinus primis temporibus ipſe prodidit; poſtea vero vbi ad imperium venit, occuli præcepit; ne vtroq; parente barbaro genitus Imperator eſſe videretur. Et in prima quidem pueritia fuit paſtor, nonnumquam procer, qui latronibus inſidiaretur, & ſuos ab incurſionibus vindicaret. Prima ſtipendia, equeſtria huic fuere. Erat enim magnitudine corporis conſpicuus, virtute inter omnes milites clarus, forma virili decorus: ferus moribus, aſper, ſuperbus, contemptor: ſæpe tamen iuſtus. Innoteſcendi ſub Seuero Imperatore prima hæc fuit cauſſa. Natali Getæ filii minoris, Seuerus militares dabat ludos, propoſitis præmiis argenteis, id eſt armillis, torquibus & baltheolis. Hic adoleſcens & ſemibarbarus, & vix adhuc Latina lingua, prope * Threciſca, Imperatorem publice petiit vt ſibi daret licentiam contendendi eum iis qui iam non mediocri loco militarent. Magnitudinem corporis Seuerus miratus, primum eum cum lixis compoſuit, ſed fortiſſimis quibuſque; ne diſciplinam militarem corrumperet. Tunc Maximinus XVI lixas vno ſudore deuicit, XVI acceptis præmiis minuſculis, non militaribus; iuſſuſque militare. Tertia forte die quum proceſſiſſet Seuerus ad campum, in turba exſultantem more barbarico Maximinum vidit; iuſſitque ſtatim tribuno vt eum coerceret, ac Romana diſciplina imbueret. Tunc ille, vbi de ſe intellexit Imperatorem loquutum, ſuſpicatus barbarus & notum ſe eſſe principi, & inter multos conſpicuum, ad pedes Imperatoris equitantis acceſſit. Tum volens Seuerus explorare quantus in currendo eſſet, equum admiſit multis circuitionibus: & quum Imperator laboraſſet, neque ille accurrendo pér multa ſpatia deſiſſet, ait ei, *Quid vis Threciſce? numquid delectat luctari poſt curſum?* Tum, *Quantum libet*, inquit, *Imperator.* Poſt hoc ex equo Seuerus deſcendit, & recentiſſimos quoſq; ac fortiſſimos milites ei comparari iuſſit. Tum ille more ſolito VII fortiſſimos vno ſudore vicit; ſolusq; omnium a Seuero poſt argentea præmia torque aureo donatus eſt, iuſſuſq; inter ſtipatores corporis ſui ſemper in aula conſiſtere. Hinc igitur factus conſpicuus, inter milites clarus, amari a tribunis, a commilitonibus ſuſpici, impetrare ab Imperatore quod vellet; locis etiam militiæ a Seuero adiutus quum eſſet adoleſcens, longitudine autem corporis & vaſtitate, & forma, atque oculorum magnitudine

& candore

& candore[inter]omnes excelleret. Bibiſſe autem illum ſæpe in die vini Capitolinam amphoram conſtat: comediſſe & XL libras carnis; vt autem Cordus dicit, etiam LX. Quod ſatis conſtat, oleribus ſemper abſtinuit, a frigidis prope ſemper; niſi quum illi potandi neceſſitas eſſet. Sudores ſępe ſuos excipiebat, & in calices vel in vaſculum mittebat; ita vt duos vel tres ſextarios ſui ſudoris oſtenderet. Hic diu ſub Antonino Caracallo ordines duxit; centuriatus & ceteras militares dignitates ſæpe tractauit. Sub Macrino (quod eum qui Imperatoris ſui filium occiderat, vehementer odiſſet) a militia deſiit; & in Thracia in vico vbi genitus fuerat, poſſeſſiones comparauit; ac ſemper cum Gotthis commercia exercuit. Amatus eſt autem vnice a Getis, quaſi eorum ciuis. Alani, quicumq; ad ripam venerunt, amicum * eum donis viciſſim recurrentibus approbabant. Sed occiſo Macrino cum filio ſuo, vbi Heliogabalũ quaſi Antonini filium Imperatorem comperit, iam maturæ ætatis ad eum venit; petiitq; vt quod auus eius Seuerus iudicii circa ſe habuerat, & ipſe haberet. Sed apud impurum hominem valere nihil potuit. Nam dicitur cum eo iocatus eſſe Heliogabalus turpiſſime; dicens, *Maximine*, XVI & XX & XXX *milites diceris aliquando laſſaſſe; potes tricies cum muliere perficere?* Tum ille vbi vidit infamem principem ſic exorſum, a militia diſceſſit; & tamen retentus eſt per amicos Heliogabali; ne hoc quoq; illius famæ accederet quod virum temporis ſui fortiſſimum, & quem alii *Herculem*, alii *Achillem*, alii *Aiacem* vocabant, a ſuo exercitu dimoueret. Fuit igitur Maximinus ſub homine impuriſſimo tantum honore præditus tribunatus: ſed numquam ad manũ eius acceſſit, numquã illum ſalutauit: per totum triennium huc atq; illuc diſcurrens, modo agris, modo otio, modo fictis languoribus occupatus eſt. Occiſo Heliogabalo, vbi Maximinus comperit Alexandrũ principem nominatum, Romam contẽdit. quem Alexander miro cum gaudio, mira cum gratulatione ſuſcepit, vt in ſenatu verba faceret talia: *Maximinus P.C. tribunus, cui ego latum clauũ addidi, ad me cõfugit; qui ſub impura illa bellua militare non potuit; qui apud diuum parentem meum Seuerum tantus fuit quantum illum fama * comperitis.* Statim denique illum tribunum legionis quartæ ex tironibus, quam ipſe compoſuerat, dedit, & eum in hæc verba prouexit; *Veteres milites tibi Maximine mi cariſſime atque amantiſſime, idcirco non credidi, quod veritus ſum ne vitia eorũ ſub aliis inoleſcentia emẽdare non poſſes. Habes tirones ad tuos mores, ad tuã virtutẽ, ad tuum laborẽ: eos fac militiã addiſcere; vt mihi multos Maximinos reip. optabiles ſolus efficias.* Accepta igitur legione, ſtatim eam exercere cœpit. Quinta quaquedie iubebat milites decurrere [in ſe] ſimulacra bellorum agere: gladios, loricas, galeas, ſcuta, tunicas, & omnia arma illorum quotidie circumſpicere: calciamenta quinetiam ipſa proſpiciebat: prorſus vt ſe parem militibus præberet. Sed quum eum quidam tribuni reprehenderent, dicentes, *Quid tantum laboras, quum eius loci iam ſis, vt ducatum poßis accipere?* dixiſſe fertur, *Ego vero quo maior fuero, tanto plus laborabo.* Exercebat cum militibus ipſe * luctam, quinos, ſenos, & ſeptenos iam grandæuus ad terram proſternens. Denique inuidentibus cunctis, quum quidam tribunus ſuperbior, magni corporis, virtutis notæ, atque ideo ferocior ei dixiſſet, *Non magnam rem facis ſi tribunus tuos milites vincis*: ille ait, *Viſne congrediamur?* quumque aduerſarius annuiſſet, venientem contra ſe palma in pectus percuſſum, ſupinum reiecit; & continuo dixit, *Date alium, ſed tribunum.* Erat præterea (vt refert Cordus) magnitudine tanta, vt octo pedes digito videretur egreſſus: pollice ita vaſto vt vxoris * dextrochetio vteretur pro annulo. Iam illa prope in vulgi ore ſunt poſita, quod hamaxas manibus attraheret, rhedam onuſtam ſolus moueret: equo ſi pugnum dediſſet, dentes ſolueret; ſi calcem, crura frangeret: lapides tophicios friaret, arbores teneriores ſcinderet. Alii denique eum *Crotoniatem Milonem*, alii *Herculem*, *Antæum* alii vocant. His rebus conſpicuum virum Alexander, magnorum meritorum iudex, in ſuam perniciem omni exercitui præfecit gaudentibus cunctis vbique tribunis, ducibus, & militibus. Denique totum eius exercitum, qui ſub Heliogabalo magna ex parte torpuerat, ad ſuam militarem diſciplinam retraxit. Quod Alexandro, vt diximus, optimo quidem Imperatori, ſed tamen cuius ætas ab initio contemni potuerit, grauiſſimum fuit. Nam quum in Gallia eſſet, & non longe ab vrbe quadam caſtra poſuiſſet, ſubito immiſſis militibus,

vt quidam dicunt, ab ipſo; vt alii, a tribunis barbaris, Alexander ad matrem fugiens interemptus eſt, Maximino iam Imperatore appellato. Et cauſſam quidem Alexandri interimendi alii aliam fuiſſe dicunt. Quidam enim Mammæam dicunt auctorem fuiſſe vt filius deſerto bello Germanico, orientem peteret; atq; ideo milites in ſeditionem prorupiſſe: quidã, quod ille nimis ſeuerus eſſet, & voluiſſet ita in Gallia legiones exauctorare, vt exauctorauerat in oriẽte. Sed occiſo Alexandro, Maximinus *primum e corpore militari, & nondum ſenator, ſine decreto ſenatus, Auguſtus ab exercitu appellatus eſt, filio ſibimet in participatum dato: de quo pauca, quæ nobis ſunt cognita, mox dicemus. Maximinus autem ea fuit ſemper aſtutia, vt milites non ſolum virtute regeret, ſed etiam præmiis & lucris ſui amantiſſimos redderet. Numquam annonam cuiuſpiam tulit: numquam fuit * qui in exercitu faber, aut alterius rei (vt plerique ſunt) artifex eſſet: ſolis venationibus legiones frequenter *exercebat. Sed inter has virtutes tam crudelis fuit vt illum alii *Cyclopem*, alii *Buſiridem*, alii* *Scironem*, nonnulli *Phalarim*, multi *Typhonem*, vel *Gygem* vocarent. Senatus eum tantum timuit, vt vota in templis publice priuatimq; mulieres etiam cum ſuis liberis facerẽt, ne ille vmquam vrbem Romam videret. Audiebat enim alios in crucem ſublatos, alios animalibus nuper occiſis incluſos, alios feris obiectos, alios fuſtibus eliſos; atq; omnia hæc ſine delectu dignitatis, quum videretur diſciplinam velle regere militarem, cuius exemplo ciuilia etiam corrigere voluit: quod non conuenit principi qui velit diligi. Erat enim ei perſuaſum, *niſi crudelitate imperium non teneri.* Simul & verebatur ne propter humilitatẽ generis barbarica nouitate contemneretur. Meminerat præterea ſe Romæ etiam a ſeruis nobilium contemptum eſſe: ita vt ne a procuratoribus quidem eorum videretur. Et vt ſe habent ſtultæ opiniones, tales eos contra ſperabat futuros, quum iam imperator eſſet. *Tantum valet conſcientia degeneris animi.* Nam ignobilitatis tegendæ cauſſa, omnes conſcios generis ſui interemit; nonnullos etiam amicos, qui ei ſæpe miſericordiæ ac pietatis cauſſa pleraq; donauerant. Neque enim fuit crudelius animal in terris; omnia ſic in viribus ſuis ponens quaſi non poſſet occidi. Denique quum immortalem ſe prope crederet ob magnitudinem corporis ſui virtutisque, *mimus quidam in theatro præſente illo dicitur verſus Græcos dixiſſe, quorum hæc erat Latina ſententia; *Et qui ab vno non poteſt occidi, a multis occiditur. Elephas grandis eſt, & occiditur: Leo fortis eſt, & occiditur: Tigris fortis eſt, & occiditur: Caue multos, ſi ſingulos non times.* Et hæc Imperatore ipſo præſente iam dicta ſunt. Sed quum Maximinus interrogaret amicos quid mimus [ſcurra] dixiſſet, dictum eſt ei quod antiquos verſus cantaret contra homines aſperos ſcriptos; & ille, vt erat Thrax & barbarus, credidit. Nobilem circa ſe neminem paſſus eſt: prorſus vt Spartaci aut Athenionis exemplo imperaret. Præterea omnes Alexandri miniſtros variis modis interemit. Diſpoſitionibus eius inuidit. Et dum ſuſpectos habet amicos ac miniſtros eius, crudelior factus eſt. Quum eſſet ita moratus, vt ferarum more viueret, triſtior & immanior factus eſt factione Magni cuiusdam conſularis viri contra ſe parata: qui cum multis militibus & centurionibus ad eum confodiendũ conſilium inierat, quum in ſe imperium transferre cuperet. Et genus factionis fuit tale. Quũ ponte iuncto in Germanos transire Maximinus vellet, placuerat, vt *contrarii cum eo transirent, pons poſtea ſolueretur, ille in barbarico ſolo circumuentus occideretur, imperiũ Magnus arriperet. Nam omnia cœperat agere, & quidẽ fortiſſime, ſtatim vt factus Imperator; peritus vtpote rei militaris; volens exiſtimationem de ſe habitam tenere, & ante omnes Alexandri gloriam quẽ ipſe occiderat, vincere. Quare Imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat. Eratq; in armis ipſe magnus exercitio, & corpore multa ſemper oſtendens. Et iſtam quidem factionem Maximinus ipſe finxiſſe perhibetur; vt materiã crudelitatis augeret. Deniq; ſine iudicio, ſine accuſatione, ſine delatore, ſine defenſione omnes interemit, omniũ bona ſuſtulit: & plus IIII milibus hominum occiſis, ſe ſatiare non potuit. Fuit etiam ſub eodem factio, deſciſcentibus ſagittariis *Oſdroenis ab eodem ob amorem Alexandri & deſideriũ; quem a Maximino apud eos occiſum eſſe conſtabat, nec aliud perſuaderi potuerat. Denique etiam ipſi *Titum [vnum] ex ſuis ſibi ducem atque Imperatorem fecerunt, quem Maximinus priuatum iam dimiſerat: quem quidem & pur-

pura

purpurà circumdederunt, regioque apparatu ornarunt, & quaſi ſui milites obſeſſerunt; & inuitum quidem. Sed hic Titus, dormiens domi ſuæ, ab vno ex amicis ſuis interfectus eſt, qui ſibi doluit illum eſſe præpoſitum, Macedonio nomine: qui eum Maximino prodidit, quique caput eius ad Imperatorem detulit. Sed Maximinus primo ei gratias egit: poſtea tamen vt proditorem odio habuit, & occidit. His rebus in dies immanior fiebat, ferarum more quæ vulneratæ magis exulcerantur. Poſt hæc tranſiit in Germaniam cum omni exercitu, & Mauris, & Oſdroenis, & Parthis, & omnibus quos ſecum Alexander ducebat ad bellum. Et ob hoc maxime orientalia ſecum trahebat auxilia, quod nulli magis contra Germanos quam expediti ſagittarii valent. Mirandum autem apparatum belli Alexander habuit; cui Maximinus multa dicitur addidiſſe. Ingreſſus igitur Germaniam Tranſrhenanam, per ccc vel cccc milia barbarici ſoli vicos incendit, greges abegit, prædas ſuſtulit: barbarorum plurimos interemit, militẽ diuitẽ reduxit: cepit innumeros. & niſi Germani per amnes & paludes & ſyluas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam dicionem redegiſſet. Ipſe præterea manu ſua multa faciebat; quum etiam paludẽ ingreſſus, circumuentus * eſſet a Germanis, niſi eum equo inhærentem ſui liberaſſent. Habuit enim hoc barbaricæ temeritatis, vt putaret Imperatorem manu etiam ſua ſemper vti debere. Denique quaſi nauale quoddam prœlium in palude fecit, plurimosque illic interemit. Victa igitur Germania, litteras Romam ad ſenatum & ad populum miſit, ſe dictante conſcriptas: quarum ſententia hęc fuit: *Non poſſumus tantum P.C. loqui quantũ fecimus. Per cccc milia Germanorũ vicos incendimus, greges abduximus, captiuos abſtraximus, armatos occidimus, in palude pugnauimus. Perueniſſemus ad ſyluas, niſi altitudo paludũ nos tranſire non permiſiſſet.* Ælius Cordus dicit, hanc omnino ipſius orationẽ fuiſſe: quod credibile eſt. Quid n. in hac eſt quod non poſſet barbarus miles? qui pari ſententia, & ad populũ ſcripſit; ſed maiori reuerentia, idcirco ꝙ ſenatũ oderat, a quo ſe contemni multũ credebat. Iuſſit præterea tabulas pingi ita vt erat bellũ ipſum geſtum, & ante curiã proponi; vt facta eius pictura loqueretur: quas quidẽ tabulas poſt mortem eius ſenatus & deponi iuſſit & exuri. Fuerũt & alia ſub eo bella plurima, ex quibus ſemper primus victor reuertit, & cum ingentibus ſpoliis atque captiuis. Extat oratio eiuſdẽ miſſa ad ſenatum; cuius hoc exemplum eſt: *Breui tempore P.C. tot bella geſſi quot nemo veterum: tantum prædæ in Romanum ſolum attuli, quantum ſperari non potuit: tantum captiuorum adduxi, vt vix ſola Romana ſufficiant.* Reliqua orationis verba non ſunt ad rem neceſſaria. * Pacata Germania Sirmium venit, Sarmatis inferre bellum parans, atque animo habens [&] concupiens vſque ad oceanum ſeptemtrionales partes in Romanam dicionem redigere: quod feciſſet ſi vixiſſet; vt Herodianus dicit Græcus ſcriptor, qui ei (quantum videmus) in odium Alexandri plurimum fauit. Sed quum Romani eius crudelitatem ferre non poſſent, quod delatores euocaret, accuſatorem immitteret, crimina fingeret, innocentes occideret, damnaret omnes quicumque in iudicium veniſſent, ex ditiſſimis hominibus pauperrimos faceret, nec aliunde niſi malo alieno pecuniam quæreret; deinde ſine * delicto conſulares viros & duces multos interimeret, alios * Scythicis vehiculis exhiberet, alios in cuſtodia detineret, nihil denique prætermitteret quod ad crudelitatem videretur operari: contra eum defectionem pararunt. nec ſolum Romani; ſed, quia & in milites ſæuiebat, exercitus qui in Africa erat, ſubita & ingenti ſeditione Gordianum ſenem, virum grauiſſimum, qui erat proconſul, Imperatorem fecerunt: cuius factionis hic ordo fuit. Erat fiſci procurator in Libya, qui omnes Maximini ſtudio ſpoliauerat. hic per ruſticanam plebem, deinde & quoſdam milites, interemptus eſt per eos qui rationalẽ in honorem Maximini defendebant. Sed quum viderent auctores cædis eius acrioribus remediis ſibi ſubueniendum eſſe, Gordianum proconſulem, virum (vt diximus) venerabilem, natu grandiorem, omni virtutũ genere florentem, ab Alexandro ex ſenatusconſulto in Africam miſſum, reclamantẽ & ſe terræ affligentem, opertum purpura imperare coegerunt, inſtantes cum gladiis & cum omni genere telorum. Et primo quidẽ inuitus Gordianus purpurã ſumpſerat: poſtea vero quum vidit neque filio, neque familiæ ſuæ tutum id eſſe, volens ſuſcepit imperiũ, & appellatus ab omnibus Afris Auguſtus cum filio apud opidum

Tiſdrum: inde Carthaginem venit cum pompa regali, & protectoribus & faſcibus laureatis. vnde Romam ad ſenatum litteras miſit; quæ occiſo Valeriano duce militum prætorianorum, in odium Maximini gratanter acceptæ ſunt. Appellati etiam Gordianus ſenex & Gordianus iuuenis a ſenatu Auguſti. Interfecti deinde omnes delatores, omnes accuſatores; omnes amici Maximini occiſi ſunt. Interfectus eſt Sabinus præfectus vrbis, percuſſus in populo. Vbi hæc geſta ſunt, ſenatus magis timens Maximinum, aperte ac libere hoſtes appellat Maximinum & eius filium. Litteras deinde mittit ad omnes prouincias, vt communi ſaluti libertatiq; ſubueniant: quæ auditæ ſunt ab omnibus. Denique vbique amici, & adminiſtratores, & duces, tribuni, & milites Maximini, interfecti ſunt. Paucæ ciuitates fidem hoſti publico ſeruauerunt: quæ proditis iis qui miſſi ad eos fuerant, ad Maximinum cito per indices detulerunt. Litterarum ſenatus exemplum hoc fuit: *Senatus populusque Romanus, per Gordianos principes ab illa triſtiſſima bellua liberari cœptus, proconſulibus, præſidibus, legatis, ducibus, tribunis, magiſtratibus, ac ſingulis ciuitatibus, & municipiis, & oppidis, & vicis, & caſtellis ſalutem, quam nunc primum recipere cœpit, dicit. Diis fauentibus Gordianum proconſulem, virum ſanctiſſimum & grauiſſimum ſenatorem, principem meruimus; Auguſtum appellauimus. nec ſolum illum, ſed etiam in ſubſidium reip. filium eius Gordianum nobilem iuuenem. Veſtrum eſt conſentire ad ſalutem reipubl. obtinendam, & ad ſcelera* defendenda, & ad illam belluam Maximinum atq; illius amicos, vbicumque fuerint, perſequendos. A nobis etiam Maximinus cum filio ſuo hoſtis eſt iudicatus.* Senatusconſulti autẽ hoc fuit exemplum. Quum ventum eſſet in ædem * Caſtorum, VI Cal. Iunias, acceptas litteras * Iunius Silanus conſul ex Africa, Gordiani imperatoris patris patriæ proconſulis, recitauit; *Inuitum me P. C. iuuenes, quibus Africa tuenda commiſſa eſt, ad imperium vocarunt. Sed intuitu veſtri, neceſſitatem libens ſuſtineo. Veſtrum eſt æſtimare quid velitis. Nam ego vſque ad ſenatus iudicium incertus & varius fluctuabo.* Lectis litteris, ſtatim ſenatus acclamauit, *Gordiane Auguſte, dii te ſeruent. Felix imperes; tu nos liberaſti: Saluus imperes; tu nos liberaſti. per te ſalua reſpubl. omnes tibi gratias agimus.* Item COS. retulit; *P. C. De maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *Hoſtes, hoſtes. Qui eos occiderit, præmium merebitur.* Item conſul dixit; *De amicis Maximini quid videtur?* acclamatum eſt, *Hoſtes, hoſtes. Qui eos occiderit, præmium merebitur.* * Ita acclamatum eſt, *Inimicus ſenatus in crucem tollatur: Hoſtis ſenatus vbicumque feriatur: Inimici ſenatus viui exurantur. Gordiani Auguſti, dii vos ſeruent. Ambo feliciter agatis; ambo feliciter imperetis. Nepoti Gordiani præturam decernimus; nepoti Gordiani conſulatum ſpondemus. nepos Gordiani Cæſar appelletur: tertius Gordianus præturam accipiat.* Vbi hoc ſenatusconſultum Maximinus accepit, homo natura ferus, ſic exarſit vt non hominem ſed belluam putares. Iaciebat ſe in parietes, nonnumquam terræ ſe proſternebat. Exclamabat incondite; arripiebat gladium, quaſi ſenatum poſſet occidere; conſcindebat veſtem regiam, alios verberibus afficiebat; &, niſi de medio receſſiſſet, (vt quidam ſunt auctores) oculos filio adoleſcentulo ſuſtuliſſet. Cauſſa autem iracundiæ contra filium hæc fuit, quod eum Romam ire iuſſerat quum primum imperator factus eſt, & ille patris nimio amore neglexerat: putabat autem quod ſi ille Romæ fuiſſet, nihil auſurus eſſet ſenatus. Ardentem igitur Maximinum iracundia, amici intra cubiculum receperunt. Sed quum furorem ſuum tenere non poſſet, vt obliuionem cogitationis acciperet, vino ſe primo die obruiſſe dicitur eouſque vt quid geſtum eſſet ignoraret. Alia die admiſſis amicis, qui eum * audire non poterant, ſed tacebant, & qui factum ſenatus tacite laudabant, conſilium habuit quid facto opus eſſet: * e concilio ad concionem proceſſit; in qua concione multa in Afros, multa in Gordianũ, plura in ſenatum dixit, cohortatusque milites ad communes iniurias vindicandas. Concio denique omnis militaris fuit; cuius hoc exemplum eſt; *Commilitones, rem notam vobis proferimus. Afri fidem fregerunt. quid dicam fregerunt? nam quando tenuerunt? Gordianus ſenex debilis & morti vicinus, ſumpſit imperium. Sanctiſſimi autem P. C. illi, qui & Romulum & Cæſarem occiderunt, me hoſtem iudicauerunt, quum pro his pugnarem & ipſis vincerem; nec ſolum me, ſed etiam vos & omnes qui mecum ſunt; quos & ſenatui acceptiſſimos, & * ſibi aduerſiſſimos eſſe credebant. Quare factum eſt (vt diximus) vt Gordianum adoleſcentulum principem peterent; qui ſtatim factus eſt. Nec prius permiſſi*

ſunt

ſunt ad palatium ſtipati armatis ire, quam nepotem Gordiani Cæſaris nomine nuncuparent, & Gordianos patrem ac filium auguſtos vocarent. Ergo ſi viri eſtis, ſi vires habetis, eamus cõtra ſenatum & Afros: quorum omnium bona vos habebitis. Dato igitur ſtipendio, & quidem ingenti, Romam verſus cum exercitu proficiſci cœpit. Sed Gordianus in Africa primum a Capeliano quodam agitari cœpit, cui Mauros regenti ſucceſſorem dederat. Contra quem filium iuuenem quum miſiſſet, acerrima pugna interfecto filio, ipſe laqueo vitam finiuit; ſciens & in Maximino multum eſſe roboris, & Afris nihil virium, multum quinimo perfidiæ. Tunc Capelianus victor, pro Maximino omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit atque proſcripſit: nec cuiquam pepercit; prorſus vt ex animo Maximini videretur hæc facere. Ciuitates denique ſubuertit, fana diripuit, donaria militibus diuiſit, plebem & principes ciuitatum concidit. Ipſe præterea militum animos ſibi conciliabat, *proludens ad imperium ſi Maximinus periſſet. Hæc vbi Romam nuntiata ſunt, ſenatus Maximini & naturalem & iam neceſſariam crudelitatem timens, mortuis duobus Gordianis, Maximum Pupienum ex *præfecto vrbi, & qui plurimas dignitates præcipue geſſiſſet, ignobilem genere, ſed virtutibus clarum, & *Clodium Balbinum, moribus delicatiorem, Imperatores creauit. Quibus a populo Auguſtis appellatis, per milites & eumdem populum etiam paruulus nepos Gordiani Cæſar eſt dictus. Tribus igitur Imperatoribus contra Maximinum fulta reſp. eſt. Horum tamen Maximus vita ſeuerior, prudentia grauior, virtute conſtantior: denique ipſi contra Maximinũ, & ſenatus & Balbinus bellum *tradiderunt. Profecto igitur ad bellum Maximo contra Maximinum, Balbinus Romæ bellis inteſtinis & domeſticis ſeditionibus vrgebatur, occiſis præcipue per populum Gallicano & Mæcenate: qui quidem populus a prætorianis laniatus eſt, quum Balbinus reſiſtere ſeditionibus non ſatis poſſet. Denique magna pars vrbis incenſa eſt. Et recreatus quidem Imperator fuerat Maximinus, audita morte Gordiani atque eius filii, Capeliani victoria: verum vbi & aliud ſenatusconſultum accepit, quo Maximus & Balbinus & Gordianus Imperatores appellati ſunt, intellexit ſenatus odia eſſe perpetua, & ſe vere hoſtem omnium iudicio haberi. Acrior denique Italiam ingreſſus eſt. Vbi quum comperiſſet Maximum contra ſe miſſum, vehementius ſæuiens, quadrato agmine *Hemonam venit. Sed prouincialium omnium conſilium hoc fuit vt ſublatis omnibus quæ victum præbere poſſent, intra ciuitates ſe reciperent, vt Maximinus cum exercitu fame vrgeretur. denique vbi primum caſtra in campo poſuit, neque quidquam commeatus reperiret, incenſus contra eum exercitus ſuus, quod fame in Italia laboraſſet, in qua poſt Alpes recreari ſe poſſe credebat, murmurare primũ cœpit, deinde etiam aliqua libere dicere. Hæc quum vellet vindicare, multum exarſit exercitus, & odium tacitum in tempus diſtulit; quod loco ſuo ſtatim prodidit. Plerique ſane dicunt, ipſam Hemonam vacuam & deſertam inuentã eſſe a Maximino, ſtulte lætante quod quaſi ciuitas tota ceſſiſſet. Poſt hoc Aquileiam venit; quæ contra eum armatis circa muros diſpoſitis, portas clauſit; nec oppugnatio defuit; *Menophilo & Criſpino conſularibus viris auctoribus. Quum igitur fruſtra obſideret Aquileiam Maximinus, legatos in eamdem vrbem miſit. Quibus populus pene conſenſerat; niſi Menophilus cum collega reſtitiſſet, dicens, etiam deum *Bellenum per aruſpices ſpopondiſſe Maximinum eſſe vincendum. Vnde etiam poſtea Maximini milites iactaſſe dicuntur, Apollinẽ contra ſe pugnaſſe, nec illam *Maximi Pupieni aut ſenatus, ſed deorum fuiſſe victoriã. Quod quidem idcirco ab his fictũ eſſe dicunt, quod erubeſcebãt armatos ſe pene ab inermibus victos. Ponte itaque cuppis facto, Maximinus fluuium tranſiuit, & de proximo Aquileiam obſidere cœpit. Ingens autem oppugnatio & diſcrimen tunc fuit, quum ſe ciues ſulfure & flammis, cæteriſque huiuſmodi propugnaculis, a militibus defenderent: quorũ alii nudabantur armis, aliorum veſtes incendebantur, aliorũ oculi exſtinguebantur, diruebantur etiam machinamenta. Inter hæc Maximinus cum filio ſuo adoleſcente, quem Cæſarem appellauerat, circumire muros quantũ a teli iactu ſatis tutus eſſe poſſet; nunc ſuis verbis milites, nunc opidanos rogare. verum nihil profecit. Nam multa & in eum crudelitatis cauſſa, & in filium qui ſpecioſiſſimus erat, probrã congeſta ſunt. Quare Maximinus ſperans ſuorum

ignauia bellum trahi, duces ſuos interemit, eo tempore quo minime oportebat: vnde ſibi milites etiam iratiores reddidit. Huc accedebat quod * deficiebant commeatus, quia ſenatus, ad omnes prouincias & portuum cuſtodes litteras dederat, ne aliquid commeatuum in Maximini poteſtatem veniret. Miſerat præterea per omnes ciuitates prætorios & quæſtorios viros, qui vbique cuſtodias agerent, & omnia contra Maximinum defenderent. Effectum denique eſt vt obſeſſi anguſtias, obſidens ipſe, pateretur. Nuntiabatur inter hæc orbem terrarum conſenſiſſe in odium Maximini. Quare timentes milites, quorum affectus in Albano monte erant, medio forte die, quum a prœlio quieſceretur, & Maximinum & filium eius quieſcentes, in tentorio poſitos occiderunt, eorumque capita præfixa contis Aquileienſibus demõſtrauerunt. In oppido igitur vicino ſtatim Maximini ſtatuæ atque imagines depoſitæ ſunt, & eius præfectus præt. occiſus eſt cum amicis * clarioribus. Miſſa etiam Romam capita ſunt eorum. Hic finis Maximinorum fuit, dignus crudelitate patris, indignus bonitate filii. Quibus mortuis, ingens lætitia prouincialium, dolor grauiſſimus barbarorum. Sed milites interfectis publicis hoſtibus recepti ſunt ab oppidanis, rogantes: & primum ita vt ante imagines Maximi & Balbini & Gordiani adorarent, quum omnes dicerent priores Gordianos in deos relatos. Poſt hoc ingens ex Aquileia commeatus in caſtra quæ laborabant fame, traductus eſt; feſſisque militibus alia die in concionem ventum eſt, & omnes in Maximi & Balbini verba iurarũt, Gordianos priores diuos appellantes. Dici vix poteſt quanta lætitia fuerit, quum Romam per Italiam caput Maximini ferretur, occurentibus cunctis ad gaudium publicum Et Maximus quidem, quem multi Pupienum putant, apud Rauennam bellum parabat per Germanorum auxilia: qui vbi comperit conſenſiſſe exercitum ſibi & collegis ſuis, occiſos autem eſſe Maximinos, ſtatim dimiſſis Germanorum auxiliis, quæ ſibi contra hoſtem parauerat, Romam laureatas litteras miſit; quæ in vrbe ingentem lætitiam fecerunt, ita vt omnes per aras, & templa, & ſacella, & loca religioſa, gratias agerent. Balbinus autem homo timidior natura, & qui quum Maximini nomen audiret, etiam tremeret, hecatomben fecit, iuſſitque per omnes ciuitates pari ſupplicari ſacrificio. Deinde Maximus Romam venit; ſenatumque ingreſſus, actis ſibi gratiis, concionem habuit: atque inde in Palatium cum Balbino & Gordiano victores ſe receperunt. Intereſt ſcire quale ſenatusconſultum fuerit, vel qui dies vrbis, quum eſt nuntiatus interemptus Maximinus. Iam primum is nuntius qui ex Aquileiẽſi vrbe Romam miſſus fuerat, tanto impetu, mutatis animalibus, cucurrit, vt quarta die Romam veniret, quum apud Rauennam Maximum reliquiſſet: & forte dies ludorum erat, quum ſubito ſedente Balbino & Gordiano theatrum nuntius ingreſſus eſt: atque antequam aliquid indicaretur, omnis populus exclamauit, *Maximinus occiſus eſt.* * ita & nuntius præuentus, & Imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & conſenſu indicauerunt. Soluto igitur ſpectaculo, omnes ſtatim ad ſuas religiones conuolarunt: atque inde ſenatus ad principem, populus ad concionem cucurrerunt. Senatusconſultum hoc fuit. Recitatis in ſenatu per Balbinum Auguſtum litteris acclamauit ſenatus; *Hoſtes populi Romani dii perſequuntur. Iupiter optime tibi gratias. Apollo venerabilis tibi gratias. Maxime Auguſte tibi gratias: Balbine Auguſte tibi gratias: Tibi gratias Gordiane Auguſte: Diuis Gordianis templa decernimus. Maximini nomen olim eraſum, nunc animis eradendum. Hoſtis publici caput in profluentem abiiciatur, corpus eius nemo ſepeliat. Qui ſenatui mortem minatus eſt, qui ſenatui vincula minatus eſt, vt debebat, interemptus. Sanctiſſimi Imperatores gratias vobis agimus. Maxime, Balbine, Gordiane, dii vos ſeruent. Victores hoſtiũ omnes deſideramus: præſentiam Maximi oẽs deſideramus. Balbine Auguſte, dii te ſeruent. Præſentem annum* COSS. *vos ornetis: in locum Maximini Gordianus ſufficiatur.* Poſt rogatus ſententiã Cuſpidius Celerinus hæc verba habuit; *P.C. eraſo nomine Maximinorum, appellatisque diuis Gordianis, victoriæ cauſſa principibus noſtris Maximo, Balbino, & Gordiano, ſtatuas cum elephantis decernimus, currus triumphales decernimus, ſtatuas equeſtres decernimus, tropæa decernimus.* Poſt hæc miſſo ſenatu ſupplicationes per totam vrbem decretæ. victores principes in palatium ſe receperunt; de quorum vita in alio libro deinceps dicemus.

MAXIMINVS IVNIOR.

MAXIMINVS iunior, de cuius genere ſuperius dictum eſt, tantæ pulchritudinis fuit, vt paſſim amatus ſit a procacioribus fœminis. Nonnullæ etiam optauerunt de eo concipere. Proceritatis videbatur poſſe illius eſſe vt ad ſtaturam paternã perueniret. Siquidem anno viceſimo & primo periit, in ipſo flore iuuentutis; (vt aliqui autem dicunt, octauodecimo) litteris & Græcis & Latinis imbutus ad primam diſciplinam. Nam vſus eſt magiſtro Græco litteratore Fabilio; cuius epigrammata Græca multa exſtant, maxime in imaginibus ipſius pueri: qui verſus Græcos fecit ex illis Latinis Virgelii, quum ipſum puerum deſcriberet; *Qualis vbi oceani profuſus lucifer vnda Extulit os ſacrum cœlo, tenebrasque reſoluit; Talis erat iuuenis primo ſub nomine clarus.* Grammatico Latino vſus eſt Philemone, iuriſperito Modeſtino, oratore * Tatiano filio Tatiani ſenioris, qui prouinciarum libros pulcherrimos ſcripſit, & qui dictus eſt *ſimia temporis ſui*, quod cuncta imitatus eſſet. Habuit & Græcum rhetorem Eugamium, ſui temporis clarum. Deſponſata illi erat Iunia Fadilla, proneptis Antonini: quam poſtea accepit. * Toxotius eiuſdem familiæ ſenator, qui periit poſt præturam; cuius etiam poemata exſtant. Manſerunt autem apud eam * arræ regiæ, quæ tales fuerunt; vt Iunius Cordus loquitur, ex iis qui harum rerum perſcrutatores fuiſſe dicuntur: * monoliũ de albis nouem, reticulum de praſinis vndecim, dextrocheriũ cum coſtula de hyacinthis quatuor; præter veſtes auratas, & omnes regias, cæteraq; inſignia ſponſaliorum. Adoleſcens aũt ipſe Maximinus ſuperbiæ fuit inſolentiſſimæ; ita vt etiã quum pater ſuus homo crudeliſſimus pleriſque honoratis aſſurgeret, ille reſideret. Vitæ lætioris, vini parciſſimus, cibi auidus, maxime ſilueſtris; ita vt nonniſi * aprugnã, anates, grues, & omnia captiua ederet. Infamabant eum ob nimiam pulchritudinẽ amici Maximi, & Balbini, & Gordiani, & maxime ſenatores, qui ſpeciem illam vel diuinitus lapſam incorruptam eſſe * noluerunt. Deniq; illo tempore quo circum Aquileiã muros * circumiens cum patre deditionem vrbis petebat, nihil aliud ei quam ſpurcities obiecta eſt; quæ longe ab illius fuit vita. Veſtibus tam accuratus fuit, vt nulla mulier nitidior eſſet in * mundo: amicis paternis immane quantum obſequutus eſt, ſed vt donaret ac largiretur. Nã in ſalutationibus ſuperbiſſimus erat, & manum porrigebat, genua ſibi oſculari patiebatur, & nonnumquã etiam pedes: quod numquã paſſius eſt ſenior Maximinus, qui dicebat, *Dii prohibeant vt quiſquam ingenuorum pedibus meis oſculũ figat.* Et quoniam ad Maximinos reuertimur, res iucundæ prætereundæ non ſunt. Nam quũ eſſet Maximinus pedũ, vt diximus, octo & prope ſemis, calciamentum eius, id eſt * campagum regium, quidam in luco qui eſt inter Aquileiam & * Arziam poſuerunt; quod conſtat pede maius fuiſſe hominis veſtigio atque menſura: vnde etiã vulgo tractum eſt, quũ de longis & ineptis hominibus diceretur, *Caliga Maximini*. Quod idcirco indidi, ne, qui Cordũ legeret, me prætermiſiſſe crederet aliquid quod ad rem pertineret. Sed redeam ad filiũ. De hoc adoleſcente Alexander Aurelius ad matrem ſuam ſcribit Mammæam, cupiens ei ſororem ſuam Theocliam dare; in hæc verba: * *Mi mater, ſi Maximinus ſenior, dux noſter, & quidem optimus, non aliquid in ſe barbarum contineret, iam ego Maximino iuniori Theocliam tuam dediſſem. Sed timeo ne ſoror mea Græcis munditiis erudita, barbarum ſocerum ferre non poſſit: quamuis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur. Hæc quidem cogito; ſed te tamen conſulo, Maximinum Maximini filium generum velis, an Meſſallam ex familia nobili, oratorem potentiſſimum, eundemque doctiſſimum, & (niſi fallor) in rebus bellicis, ſi applicetur, fortem futurum.* Hæc Alexander de Maximino: de quo nos nihil amplius habemus quod diceremus. Sane ne quid prætermiſſum eſſe videatur, etiã epiſtolam indidi patris Maximini imperatoris iam facti, qui dicit idcirco ſe etiam filium ſuũ appellaſſe Imperatorem, vt videret vel in pictura, vel in veritate; qualis eſſet iunior Maximinus in purpura. Fuit autem talis epiſtola: *Ego cum propter affectum, quem pater filio debet, Maximinum meum, Imperatorẽ appellari permiſi; tũ etiam vt pop. Rom. & ſenatus ille antiquus iuraret ſe numquã pulchriorem Imperatorem habuiſſe.* Vſus eſt autem idem adoleſcens & aurea lorica, exemplo Ptolemæorum: vſus eſt argentea: vſus & clypeo gemmato inaurato, & haſta

inaurata. Fecit & ſpathas argenteas, fecit etiam aureas; & omnino quidquid eius pulchritudinem poſſet iuuare. Fecit & galeas gemmatas; fecit & * bucculas. Hæc ſunt quæ de puero ſciri & dici decuit. Reliqua qui volet noſſe de rebus veneriis & amatoriis, quibus eum Cordus aſpergit, eumdem legat. Nos enim hoc loco finem libri faciemus, ad alia, vt iubetur velut publico iure, properantes. Omina ſane imperii hæc fuerunt. Serpens dormienti caput circumdedit. Poſita ab eodem vitis intra annum ingentes vuas purpureas attulit; & miræ magnitudinis facta eſt. Scutum eius ſub ſole arſit: Lanceola ſic fiſſa eſt fulmine, vt tota etiam per ferrum ſcinderetur, & duas partes faceret: vnde dixerunt aruſpices, duos Imperatores non diuturnos ex vna domo, iiſdem nominibus futuros. Lorica patris eius non (vt ſolet) ferrugine, ſed tota purpureo colore infecta a plurimis viſa eſt. Filio autem hæc fuerunt. Quum grammatico daretur, * quædam parens ſua libros Homericos omnes purpureos dedit, aureis litteris ſcriptos. Ipſe puerulus quum ad cœnam ab Alexandro eſſet rogatus in patris honorem, quod ei deeſſet veſtis * cœnatoria, ipſius Alexandri accepit. Quum infans eſſet, ſubito per publicũ veniente vehiculo Antonini Caracalli, quod vacuum erat, conſcendit & ſedit; & vix ægreque a mulionibus carrucariis deturbatus eſt. Nec defuerunt qui cauendum infantem dicerent Caracallo. Tum ille dixit, *Longe eſt vt mihi ſuccedat iſte*. Erat enim illo tempore inter ignobiles, & nimis paruus. Mortis omina hæc fuerunt: Venienti contra Maximum & Balbinum Maximino cum filio, mulier quædam paſſis crinibus occurrit lugubri habitu, & exclamauit, *Maximini, Maximini, Maximini*: neque quidquam amplius dixit: & mortua eſt, videbatur enim dicere voluiſſe, *Succurrite*. Canes circum tentorium eius in ſecunda manſione vltra duodecim vlularunt, & animam quaſi flendo poſuerunt; ac prima luce mortui ſunt deprehenſi. Lupi vrbem quingenti ſimul ingreſſi ſunt in quam ſe Maximinus contulerat: plerique dicunt Hemonam, alii Archimeam; certe quæ deſerta a ciuibus venienti Maximino patuit. Longum eſt omnia perſequi: quæ qui ſcire deſiderat, is velim (vt ſæpe dixi) legat Cordum; qui hæc omnia vſque ad fabellam ſcripſit. Sepulcra eorum nulla exſtant: in profluentem enim cadauera eorũ miſſa ſunt, & capita eorum in campo Martio inſultante populo exuſta. Scribit AElius Sabinus, (quod prætermittendum non fuit) tantam pulchritudinem oris fuiſſe in filio, vt etiam caput eius mortui iam nigrum, iam ſordens, iam maceratum, defluente tabo, velut vmbra pulcherrima videretur. Denique quum caput Maximini pilo circumferretur, & ex hoc ingens gaudium eſſet, prope par mœror erat quod & filii caput pariter portaretur. Addit Dexippus, tantum odium fuiſſe Maximini, vt interfectis Gordianis, viginti viros ſenatus creauerit, quos opponeret Maximino: e quibus fuerunt Balbinus & Maximus, quos contra eum principes fecerunt. Idem addidit, in conſpectu Maximini iam deſerti a militibus, * Anolinum præfectum prætorio ipſius & filium eius occiſum. Nec deſunt hiſtorici qui dicant, ipſum Maximinũ, vbi deſertus eſt, & vbi filium interemptum ante oculos ſuos vidit, manu ſua ſe interfeciſſe, ne quid ei muliebre contingeret. Prætereundum ne illud quidem eſt, quod tanta fide Aquileienſes contra Maximinum pro ſenatu fuerunt, vt funes de capillis mulierum facerent quũ deeſſent nerui ad ſagittas emittendas: quod aliquando Romæ dicitur factum. vnde in honorem matronarum templum *Veneri caluæ* ſenatus dicauit. Sane quod nullo in loco tacendum eſt, quum & Dexippus & Arrianus & multi alii Græci ſcripſerunt, Maximum & Balbinum Imperatores contra Maximinum factos; Maximum autem cum exercitu miſſum, & apud Rauennam bellum paraſſe, Aquileiam autem niſi victorem non vidiſſet: Latini ſcriptores non Maximum, ſed Pupienum contra Maximinum apud Aquileiam pugnaſſe dixerunt, eumdemque viciſſe. qui error vnde natus ſit, ſcire non poſſum: * niſi forte idem eſt Pupienus qui & Maximus. Quod ideo teſtatum * poſui, ne quis me hoc neſciſſe crederet quod reuera magnum ſtuporem ac miraculum creat.

IVLII

IVLII CAPITOLINI
GORDIANI TRES
AD CONSTANTINVM AVGVSTVM.

EVERAT quidem conſiliũ, venerabilis Auguſte, vt ſingulos quoſque Imperatores exemplo multorum, libris ſingulis ad tuam clementiam deſtinarem. nam id multos feciſſe vel ipſe videram, vel lectione conceperam. ſed improbũ viſum eſt, vel pietatem tuam multitudine diſtinere librorũ, vel meum laborem plurimis voluminibus occupare. Quare tres Gordianos hoc libro contexui; cõſulens & meo labori, & lectioni tuæ; ne cogereris plurimos codices voluendo, vnam tamen pene hiſtoriam lectitare. Sed ne ego qui longitudinem librorum fugi, multitudinemq; verborum, in eam incurriſſe videar, quã me vrbane declinare confingo, iam rem aggrediar. GORDIANI non, vt quidam imperiti ſcriptores loquuntur, duo, ſed tres fuerunt. idque docente Arriano ſcriptore Græcæ hiſtoriæ, docente itẽ Dexippo Græco auctore, potuerũt addiſcere. qui etiã ſi breuiter, ad fidẽ tamẽ omnia perſequuti ſunt. Horũ *Gordianus ſenior*, id eſt primus, natus ex patre Metio Marullo, matre* Vlpia Gordiana, originem paternam ex Gracchorũ genere habuit, maternam ex Traiani Imperatoris: patre, auo, proauo, coſs. ſocero, proſocero, & itẽ alio proſocero, & duobus abſoceris coſs. ipſe coſ. ditiſſimus ac potentiſſimus, Romæ Pompeianam domum poſſidens, in prouinciis tantum terrarum habens quantum nemo priuatus. Ipſe ex conſulatu, quem egerat cum Alexandro, ad proconſularũ Africæ miſſus eſt ex ſenatuſconſulto. Sed priusquam de imperio eius loquar, dicam pauca de moribus. Adoleſcens quum eſſet Gordianus, de quo ſermo eſt, poemata ſcripſit, quæ omnia exſtant, & cuncta illa quæ Cicero* ex Demetrio & Arato, & Alcyonas, & vxorium, & Nilum: quæ quidem ad hoc ſcripſit, vt Ciceronis poemata nimis antiqua viderentur. Scripſit præterea quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados: ita etiam ille Antoniniados: hoc eſt Antoninum Pium, & Antoninũ Marcum; verſibus diſertiſſimiis, libris xxx, vitam illorũ, & bella, & publice priuatimque geſta perſcribens. Et hæc quidẽ puerulus. Poſtea vero vbi adoleuit, in Athenæo controuerſiis declamauit, audientibus etiam Imperatoribus ſuis. Quæſturam magnificentiſſime geſſit ædilitatis ſuæ tempore. XII populo Rom. munera id eſt per ſingulos menſes ſingula, de ſuo exhibuit, ita vt gladiatorum nonnumquam* quingena paria exhiberet, numquam minus centenis quinquagenis. Feras Libycas vna die centum exhibuit, vrſos vna die mille. Exſtat ſilua eius memorabilis, quæ picta eſt in domo roſtrata Cn. Pompeii, quæ ipſius & patris eius & proaui fuit; quam Philippi temporibus veſter fiſcus inuaſit. In qua pictura etiam nunc continentur cerui palmari ducenti mixtis Britannis: equi feri xxx, oues feræ c, alces x, tauri* Cypriaci c, ſtruthiones Mauri miniati ccc, onagri xxx, apri cl, ibices cc, damæ cc. Hæc autem omnia populo rapienda conceſſit die muneris quod ſextum edebat. Præturam nobilem geſſit: poſt iuriſdictionem conſulatum primum iniit cum Antonino Caracallo; ſecundum, cum Alexandro. Filios duos habuit; vnum, conſularem, qui cum ipſo Auguſtus appellatus eſt; qui iuxta Carthaginem in Africa bello abſumptus eſt: & filiam Meriam Fauſtinam; quæ nupta eſt Iũnio Balbo conſulari viro. In* conſulatibus clarior fuit ſui temporis conſulibus; ita vt ei Antoninus inuideret, modo prætextas eius, modo latum clauum, modo circenſes vltra imperatorium mirans modum. Palmatam tunicam, & togam pictam, primus Romanorũ priuatus ſuam propriã habuit; quũ ante Imperatores etiã de Capitolio acciperent vel de palatio. Equos Siculos c, Cappadoces c, permittentibus Imperatoribus, factionibus diuiſit. Et per hæc populo ſatis carus, qui ſemper talibus commouetur. Cordus dicit, in omnibus ciuitatibus Campaniæ, Etruriæ, Vmbriæ, Flaminiæ, Piceni, de proprio illum per quatriduum ludos ſcenicos & iuuenalia edidiſſe. Scripſit & laudes ſoluta oratione omniũ Antoninorũ qui ante eũ fuerunt. Tan

tum autem Antoninos dilexit, vt ſibi quoq;, vt multi dicunt, *Antonini*, vt pleriq; autē aſſerunt *Antonii* nomen adſcripſerit. Iam illud ſatis conſtat quod filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtrauit, quū apud præfectū ærarii more Romano profeſſus filium, publicis actis eius nomen inſereret. Poſt conſulatum proconſul Africæ factus eſt, adnitentibus cunctis qui Alexandri imperiū etiam in Africa clarū per proconſulis dignitatē haberi atq; eſſe voluerunt. Exſtat epiſtola ipſius Alexandri, qua ſenatui gratias agit quod Gordianū ad Africam procōſulem deſtinauerit; cuius hoc exemplum eſt: *Neque gratius mihi quidquā P. C. neque dulcius potuiſtis efficere, quam vt Antoninū Gordianum proconſulem ad Africam mitteretis; virum nobilē & magnanimum, diſertū, iuſtū, continentē, bonū*: & reliqua. Ex quo apparet quantus vir eo tempore Gordianus fuerit. Amatus eſt ab Afris ita vt nemo antea proconſulum: ita vt eum alii Scipionem, Catonem alii; multi Mucium, ac Rutilium, aut Lælium dicerent. Exſtat eorum acclamatio, quæ a Iunio in litteras relata eſt. Nam quum quadā die factum imperatorium *legeret, atque a proconſulibus Scipionibus cœpiſſet, acclamatum eſt; *Nouo Scipioni, vero Scipioni, Gordiano proconſuli*. Hæc & alia frequenter audiuit. Et erat quidem longitudine Romana, canitie decora, & pompali vultu, ruber magis quam cādidus, facie bene lata; oculis, ore, fronte, verendus: corporis qualitate ſubcraſſulus. Moribus ita moderatus, vt nihil poſſis dicere quod ille aut cupide, aut immodeſte, aut nimie fecerit. Affectus ſuos vnice dilexit: filium & nepotem vltra morem, filiam & neptem religioſe. Socero ſuo Annio Seuero tantum detulit, vt * in familia eius quaſi filium migraſſe ſe crederet, vt numquam cum eo * lauerit, numquā illo præſente ſederit. Ante præturam cos. quum eſſet, aut in domo eius ſemper manſit; aut ſi in Pompeiana domo, ad illum vel mane vel ſero proceſſit. Vini parcus, cibi parciſſimus, veſtitu nitidus, lauandi cupidus; ita vt & quater & quinquies in die lauaret æſtate, in hieme * bis. Somni plurimi; ita vt in tricliniis, ſi forte apud amicos ederet, etiam ſine pudore dormiret: quod videbatur facere per naturam, non per ebrietatem atque luxuriā. Sed boni mores nihil ei profuerunt. Hic enim vita venerabilis, cum Platone ſemper, cum Ariſtotele, cum Tullio, cum Virgilio, ceteriſque veteribus agens, alium quam merebatur exitum paſſus eſt. Nam quum temporibus Maximini hominis ſæui atque truculenti, proconſul Africam regeret; eique legatus filius eſſet a ſenatu datus, quumque quidam rationalis acrius contra plurimos Afrorum ſæuiret quā Maximinus ipſe pateretur, proſcribens plurimos, interficiens multos, & ſibi vltra procurationē omnia vindicans; retunſus deinde a procōſule atque legato, quum nobilibus & conſularibus viris ipſe minaretur, quumque Afri tam inſolentes iniurias ferre nequirent, primum ipſum rationalem adiunctis ſibi plerisque militibus occiderunt. occiſo deinde eo, quū iam orbis terrarum odio contra Maximinum arderet, cœperunt cogitare quemadmodum inter Maximinos & ruſticos vel Afros ortæ inimicitiæ placarentur. Tunc quidā Mauricius nomine, potens apud Afros decurio, iuxta Tysdrum nobiliſſima poſt hæc oratione apud plebem in agro ſuo velut concionabundus eſt loquutus; *Gratias habeo diis immortalibus, ciues, quod occaſionem dederunt, & quidem neceſſariam, prouidendi nobis contra hominē furioſiſſimum Maximinū. Nos enim qui procuratorem eius moribus & vita conſimilē occidimus, niſi facto Imperatore ſalui eſſe non poſſumus. Quocirca, ſi placet, quoniam non longe eſt nobiliſſimus vir proconſul cum filio conſulari legato, quorum vtrique mortem peſtis illa eſt minata, ſublata de vexillis purpura, Imperatores eos dicemus; adhibitisq; inſignibus, Romano iure firmabimus.* Tunc acclamatum eſt; *AEquum eſt, iuſtum eſt: Gordiane Auguſte, dii te ſeruent feliciter. Imperator es: cum filio imperes.* His actis, propere ventum eſt ad opidum Tyſdrum; inuentusque ſenex venerabilis poſt iurisdictionem iacens in * lecto: qui circumfuſus purpura, humi ſe abiecit; ac retractans, eleuatus eſt. Et quum aliud facere nihil poſſet, euitandi periculi gratia, quod a Maximini furoribus haud dubie imminebat, Imperatorem ſe appellari paſſus eſt. Erat autem iam octogenarius, & plurimis prouinciis (vt diximus) ante præfuerat: populo Rom. ita commendatus ſuis actibus erat, vt toto dignus videretur imperio. Alii quidem, occiſo iuuene Gordiano, filio ſuo. quod Gordianus ante neſcierat: ſed vbi rem comperit, iam morti vicinus, & filio magis timens, maluit honeſtas cauſas habere moriendi, quam dedi vinculis & carce-

carceri Maximini. Appellato igitur Gordiano Imperatore, iuuenes qui auctores huius facinoris erant, ſtatuas Maximini deiecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt: ipſum etiam Gordianum *Africanum* appellauerunt. Addunt quidam, Africani cognomentum Gordiano idcirco inditum, non quod in Africa imperare cœpiſſet, ſed quod de Scipionum familia originem traheret. In plurimis autem libris inuenio & hunc Gordianum, & filium eius, pariter Imperatores appellatos, & *Antoninos* cognominatos: alii vero *Antonios*. Poſt hoc Carthaginem ventum cum pompa regali & faſcibus laureatis: filiusque legatus patris, exemplo Scipionum, (vt Dexippus Græcæ hiſtoriæ auctor eſt) * gladii poteſtate ſuccinctus eſt. Miſſa deinceps legatio Romam eſt cum litteris Gordianorum, hæc quæ geſta fuerant in Africa, indicans: quæ per Valerianum principem ſenatus, qui poſtea imperauit, gratanter accepta eſt. Miſſæ ſunt & ad amicos nobiles litteræ, vt homines potentes & rem probarent, & amiciores fierent ex amicis. Sed tanta gratulatione factos contra Maximinum imperatores ſenatus accepit, vt non ſolum geſta hæc probarent, ſed etiam xx viros eligerent, inter quos erat Maximus ſiue Pupienus, & Clodius Balbinus: qui ambo Imperatores ſunt creati, poſteaquam Gordiani duo in Africa interempti ſunt. Illos ſane xx, ſenatus ad hoc creauerat, vt diuideret his Italicas regiones contra Maximinum pro Gordianis tuendas. Tunc legationes a Maximino Romam venerunt, abolitionem præteritorum ſpondentes. Sed vicit Gordianorum legatio, quæ bona omnia pollicebatur, ita vt eidem crederetur: & ingens militibus ſtipendium, populo agri atque congiaria promiſſa. Vſqueadeo autem magis Gordianis quam Maximinis eſt creditum, vt Vitalianus quidam, qui prætorianis militibus præerat, per audaciſſimos quæſtorem & milites iuſſu ſenatus occideretur: quod ſe antea crudeliter egerat, & tunc eius magis immanitas timebatur, amica & familiaris moribus Maximini. de cuius morte hæc fabella fertur. Fictæ ſunt litteræ Maximini, ſignatæ quaſi eiusdem annulo, & miſſi cum quæſtore milites qui eas ferrent; addentes, quædam præter litteras ſecreto eſſe dicenda. Longam igitur porticum petierunt: & quum ille ea quæ ſibi erant ſecreto dicenda, perquireret, hortantibus vt prius ſignum inſpiceret epiſtolæ, dum conſiderat, interemptus eſt. Perſuaſum deinde eſt militibus, iuſſu Maximini Vitalianum interemptum: peractisque rebus, in caſtris Gordianorum & litteræ & vultus ſunt propoſiti. Intereſt vt ſenatusconſultum, quo Gordiani Imperatores appellati ſunt, & Maximinus hoſtis, litteris propagetur. Non legitimo ſed indicto ſenatus die, cos. iam domi conuentus, cum prætoribus, ædilibus, & tribunis plebis, venit in curiam. Præfectus vrbis, cui neſcio quid redoluerat, & qui publicas litteras non acceperat, a conuentu ſe abſtinuit. Sed profuit. nam cos. ante ſolitas acclamationes, priusquam aliquid in Maximinum feliciter diceretur, ait; *P.C. Gordiani duo, pater & filius, ambo * ex coss. vnus veſter proconſul, alter veſter legatus, magno Afrorum conſilio Imperatores ſunt appellati. Gratias igitur agamus Tyſdritanæ iuuentuti, gratias Carthaginenſi populo ſemper deuoto: qui ab immani nos bellua, ab illa fera vindicauerũt. Quid timide auditis? quid circumſpicitis? quid cunctamini? hoc eſt quod ſemper optaſtis. Hoſtis eſt Maximinus: dii faciant vt eſſe iam deſinat, & Gordiani ſenis felicitatem atque prudentiam, iuuenis virtutem atque cõſtantiam læti experiamur.* Poſt hæc litteras legit Gordianorũ, ad ſenatũ & ad ſe miſſas. Tunc clamauit ſenatus; *Dii vobis gratias. Liberati ab hoſtibus ſumus, ſi penitus liberemur. Maximinũ hoſtem omnes iudicamus: Maximinũ cum filio diis inferis deuouemus. Gordianos Auguſtos appellamus: Gordianos principes agnoſcimus. Imperatores de ſenatu dii conſeruent: imperatores nobiles victores videamus: Imperatores noſtros Roma videat. Hoſtes publicos qui occiderit, præmium merebitur.* Dicit Iunius Cordus iſtud ſenatusconſultum fuiſſe tacitum: quod quale ſit, aut quare ſic appellatum, breui exponam. Omnino exemplum ſenatusconſulti taciti non aliud eſt hodie, quam quod veſtra clementia, conuocatis ad interiora maioribus, ea diſponit quæ non ſunt omnibus publicanda: de quibus adiurare etiam ſoletis, ne quis ante rem completam quidquam vel audiat vel intelligat. Hunc autem [morem] apud veteres neceſſitates publicæ repererunt, vt ſi forte aliq[illegible] hoſtib. immineret, quæ vel cogeret humilia captare cõſilia, vel aliqua cõſtituere [illegible] nũ prius oporteret dici quã effici, vel ſi nollẽt ad amicos aliqua p-

manare ſenatusconſultum tacitum fieret: ita vt non ſcribæ, non * ſerui publici, non cenſuales, illis actibus intereſſent; ſenatores exciperent, ſenatores omnium officia cenſualium ſcribarumq; complerent; nequid forte proderetur. Factum eſt ergo ſenatusconſultum tacitum, ne res ad Maximinum perueniret. Sed ſtatim * ille (vt ſe habent hominum mentes, eorum dumtaxat qui erubeſcunt per ſe ea non agnoſci quæ ſciunt, & qui humiles ſe putant ſi commiſſa non prodant) omnia comperit Maximinus, ita vt exemplum ſenatusconſulti taciti acciperet; quod numquã ante fuerat factitatũ. Exſtat denique eius epiſtola ad præf. vrbis talis; *Senatusconſultum tacitũ * veſtrorum illorum principum legi; quod præfectus vrbis factũ eſſe fortaſſe non noſti: nã nec interfuiſti. cuius exemplũ ad te miſi, vt ſcires quomodo Romanã remp. regeres.* Enarrari aũt non poteſt quæ commotio fuerit Maximini quũ audiuit contra ſe Africam deſciuiſſe. Nam ſenatus auctoritate percepta, incurrere in parietes, veſtem ſcindere, gladiũ arripere, quaſi oẽs poſſet occidere; prorſus furere videbatur. Præfectus vrbis acceptis litteris acrioribus, populũ & milites alloquutus eſt, dicẽs, Maximinũ iã occiſum. Ex quo maius fuit gaudiũ; ſtatimq; deiectæ ſunt ſtatuæ atq; imagines eius qui hoſtis fuerat iudicatus. Vſus eſt ſane ſenatus pendẽte bello poteſtate qua debuit. Nã delatores, calumniatores, procuratores, & oẽm illam * facẽ Maximinianæ tyrannidis, occidi ſenatus iuſſit. Atq; parum fuit quod ſenatus iudicauerat: illud populi iudiciũ fuit quod occiſi tracti ſunt, & in cloacam miſſi. Tunc & præfectus vrbi Sabinus, conſularis vir, fuſte percuſſus, occiſus, & in publico derelictus eſt. Hæc vbi cõperit Maximinus, ſtatim cohortatus eſt milites hoc genere concionis; *Sacrati cõmilitones, immo etiã mei * conſecranei, & quorum mecũ plerique vere militatis, dũ nos in Germania Romanam defendimus maieſtatẽ, dum nos Illyricum a barbaris vindicamus, Afri fidẽ Punicã præſtiterunt. Nã duos nobis Gordianos, quorũ alter ſenio ita affectus eſt vt non poſſit aſſurgere; alter ita luxurie perditus, vt debilitatẽ habeat pro ſenectute; Imperatores fecerunt. Et nec hoc parum eſt; ſed factũ Afrorũ nobilis ille ſenatus agnouit; & pro quorũ liberis arma portamus, hi contra nos xx viros ſtatuerunt, & oẽs velut contra hoſtes ſententias protulerunt. Quinimmo agite vt viros decet. Properandũ eſt ad vrbem. Nã & xx viri cõſulares contra nos lecti ſunt: quibus reſiſtendum eſt, nobis fortiter agentibus, vobis feliciter dimicantibus.* Lentas militum mentes, & ſuorum minus alacres animos, hac concione Maximinus ſæpe cognouit. Deniq; ſtatim ad filiũ ſcripſit, qui longe poſt ſequebatur, vt acceleraret; nequid contra eum ſe abſente milites cogitarent. Litterarum exemplũ tale Iunius Cordus dicit: *Referet ad te ſtipator meus Tycannius, quæ geſta cognoui vel in Africa vel Romæ: referet quæ ſint militum mentes. Quæſo quantum potes, properes: nequid, vt ſolet, militaris turba plus faciat. Quid verear ex eo audies quem ad te miſi.* Dum hæc aguntur, in Africa contra duos Gordianos Capelianus quidam, Gordiano & in priuata vita ſemper aduerſus, & ab ipſo Imperatore iã, quũ Mauros Maximini iuſſu regeret, veteranus dimiſſus, cũ lectis Mauris & tumultuaria manu, accepto [a] Gordiano ſucceſſore, Carthaginẽ petiit, atq; oẽs fide Punica Carthaginenſium populos inclinauit. Gordianus tamen, fortunã belli experiri cupiens, filium ſuum iam natu grandiorem, XL & VI annos agentem, quẽ tunc legati loco (vt diximus) habuerat, contra Capelianũ & Maximinianos miſit; virũ de cuius moribus ſuo loco dicemus. Sed quũ in re militari & Capelianus eſſet audacior, & Gordianus iunior non tam expertus; quippe qui nobilitatis deliciis tardabatur; pugna cõmiſſa vincitur, & in eodẽ bello interficitur. Fertur aũt tanta multitudo Gordiani partiũ in bello cecidiſſe, vt quũ diu quæſitũ ſit corpus Gordiani iunioris, non potuerit inueniri. Fuit præterea ingens, quæ raro in Africa eſt, tempeſtas; quæ Gordiani exercitũ ante bellũ ita diſſipauit, vt minus idonei milites prœlio fierent, atq; ita facilis eſſet Capeliani victoria. Hæc vbi comperit ſenior Gordianus, modicas vires ſuas, Maximini magnas, inſtantem Capelianũ, ratamq; Punicam fidẽ cõſiderans, & acri dolore percitus, vt vincula etiã hoſtiũ euitaret, laqueo vitã finiuit, & vitam cũ imperio reliquit. Hic exitus duorũ Gordianorũ fuit: quos ambo ſenatus Auguſtos appellauit, & poſtea inter diuos retulit. Imperauerũt anno vno, menſib. ſex.

GORDIANVS IVNIOR.

GORDIANVS IVNIOR hic, Gordiani ſenis proconſulis Africæ [illegible] qui cum patre & ab Afris & a ſenatu Auguſtus appellatus eſt, litteris & moribus clarus fuit pręterno-

ter nobilitatem: quam, vt nonnulli, ab Antoninis; vt plurimi, ab Antoniis duxit. Siquidem argumento ad probandam generis qualitatem, alii hoc eſſe dixerunt, quod *Africanus* Gordianus ſenior appellatus eſt, cognomine Scipionum; quod domum Pompeianam in vrbe habuit, quod Antoninorum cognomine ſemper eſt nuncupatus, quod *Antoninum* filium ſuum ipſe ſignificari voluit in ſenatu: quæ ſingula videntur familias deſignare. Sed ego Iunium Cordum ſequor; qui dicit ex omnibus his familiis Gordianorum coaluiſſe nobilitatem. Idem igitur natus patri primus ex Fabia Oreſtilla * Antonii pronepte: vnde Cæſarum quoque familiam contingere videbatur. Et primis diebus ſui natalis *Antoninus* eſt appellatus: mox in ſenatu Antonini nomen eſt editum: vulgo deinde Gordianus haberi cœptus. In ſtudiis grauiſſimæ opinionis fuit: forma conſpicuus, memoriæ ſingularis, bonitatis inſignis; adeo vt ſemper in ſcholis, ſi quis puerorum verberaretur, ille lacrymas non teneret. Sereno Sammonico, qui patri eius amiciſſimus, ſibi autem præceptor fuit, nimis acceptus, & carus vſqueadeo, vt omnes libros Sereni Sammonici patris ſui, qui cenſebantur ad LX & duo milia, Gordiano minori moriens ille relinqueret: quod eum ad cælum tulit. Siquidem tantæ bibliothecæ copia & ſplendore donatus, in famam hominum * litteratorũ decore peruenit. Quæſturã Heliogabalo auctore promeruit, idcirco quod luxurioſo Imperatori laſciuia iuuenis, non tamen luxurioſa neque infamis, prædicata eſt. Præturam Alexandro auctore vrbanam tenuit: in qua * tantus iurisdictionis gratia fuit, vt ſtatim conſulatum quem pater ſero acceperat, mereretur. Maximini, ſeu eiuſdem Alexandri, temporibus, ad proconſulatum patris miſſus legatus, eſt obſequutus: atque illic ea quæ ſuperius dicta ſunt, contigerunt. Fuit vini cupidior, ſemper tamen vndecumq; conditi, nunc roſa, nunc maſtiche, nunc abſinthio, ceteriſque rebus quibus gula maxime * delectaretur. Cibi parcus; ita vt intra punctum temporis vel prandium, ſi pranderet; vel cœnam finiret. Mulierũ cupidiſſimus: habuiſſe enim decretas ſibi concubinas XX & II fertur. Ex quibus omnibus ternos & quaternos filios reliquit. Appellatusq; eſt *ſui temporis Priamus*; quem vulgo iocantes, quod eſſet naturæ propenſioris, *Priapum* non Priamum ſæpe vocitarunt. Vixit in deliciis, in hortis, in balneis, in amœniſſimis nemoribus. Nec pater aſpernatus eſt; ſæpiſſime dicens, illum quandoque in ſumma claritate cito eſſe moriturum. Nec tamen in vita ſua fortunæ bonis vmquã degenerauit; ſemperq; inter illuſtriſſimos fuit; nec ciuibus nec reip. ad conſultationem defuit. Denique etiam ſenatus libentiſſime illũ Auguſtum appellauit, atq; in eo ſpem publicam poſuit. Veſtitu cultiſſimus, ſeruis & omnibus ſuis carus. Cordus dixit vxorẽ eum numquã habere voluiſſe. Contra Dexippus putat eius filiũ eſſe GORDIANVM TERTIVM; qui poſt hoc cũ Balbino & Pupieno, ſiue Maximo, puerulus adeptus eſt imperiũ. Quum ſenior Gordianus mathematicum aliquando conſuleret de genitura huius, reſpondiſſe ille dicitur, hunc & filium Imperatoris, & ipſum imperatorem futurum. Et quum ſenior Gordianus rideret, oſtendiſſe conſtellationem mathematicum ferunt, & de libris veteribus * dictaſſe; ita vt probaret ſe vera dixiſſe, qui quidem & ſeni & iuueni, & diem & genus mortis, & loca quibus eſſent perituri, obſtinata conſtantiæ veritate prædixit. Quæ omnia poſtea Gordianus ſenior in Africa iam Imperator, & quando nihil timebat, narraſſe perhibetur: de morte quin etiam ſua filiique, & de genere mortis dixiſſe. Cantabat præterea verſus ſenex, quũ Gordianum filiũ vidiſſet, hos ſæpiſſime: *Oſtendent terris hunc tantũ fata, neque vltra Eſſe ſinent. nimiũ vobis Romana propago Viſa potens ſuperi, propria hæc ſi dona fuiſſent.* Exſtant dicta & ſoluta oratione & verſibus Gordiani iunioris, quæ hodie ab eius affinibus frequentantur, non magna, non minima; ſed media, & quæ appareant eſſe hominis ingenioſi, ſed luxuriantis & ſuũ * deſerentis ingeniũ. Pomorũ & olerũ auidiſſimus fuit; in reliquo ciborum genere parciſſimus: adeo vt ſemper pomorũ aliquid recentiũ deuoraret: frigidorũ percupidus. Nec facile per æſtatem niſi frigida, & quamplurimũ, bibit. Et erat corporis vaſti: quare magis ad frigida vrgebatur. Hæc de Gordiano iuniore digna memoratu comperimus. non enim nos talia dicere voluimus quæ Iunius Cordus ridicule ac ſtulte compoſuit de voluptatibus domeſticis ceteriſque infimis rebus. quæ qui velit ſcire, ipſum legat Cordum; qui dicit & quos ſeruos habuerit vnuſquiſque

principum, & quos amicos, & quot pænulas quorue chlamydes: quorũ etiam ſciẽtia nulli prodeſt. *Siquidem ea debent in hiſtoria poni ab hiſtoriographis, quæ aut fugienda ſint, aut ſequenda.* Sane quidem quod apud Vulcatiũ Terentianum, qui ſui temporis ſcripſit hiſtoriã, videtur mirabile, inſerendũ cenſui. Dicit enim Gordianũ ſeniorem Auguſti vultum ſic repræſentaſſe, vt & vocẽ & morem & ſtaturã eiuſdem oſtentare videretur: filiũ vero, Pompeio ſimillimũ viſum. quamuis Pompeius obeſi corporis fuiſſe denegatur: nepotem aũt, cuius etiã nunc videmus imagines, Scipionis Aſiatici [faciem] retuliſſe. quod pro ſui admiratione tacendum eſſe non credidi.

GORDIANVS TERTIVS.

POST mortem duorum Gordianorum, ſenatus trepidus & Maximinum vehementius timens, ex viginti viris quos ad temp. tuendam delegerat, Pupienũ ſiue Maximum, & * Clodiũ Balbinum Auguſtos appellauit, ambos ex conſulibus. Tunc populus & milites Gordianum paruulũ annos agentẽ, vt pleriq; aſſerunt, vndecim; vt nonnulli, tredecim; vt Iunius Cordus dicit, ſexdecim, (nam vigeſimo & ſecundo anno eum periſſe aſſerit) petiuerunt vt Cæſar appellaretur: raptusq; ad ſenatum, atque inde in concione poſitus, indumento imperatorio tectus, Cæſar eſt appellatus. Hic natus eſt, vt plures aſſerunt, ex filia Gordiani; vt vnus aut duo, (nam amplius inuenire non potui) ex filio qui in Africa periit. Cæſar factus, apud matrem educatus eſt. Et quum exſtinctis Maximinis, Maximus etiam & Balbinus militari ſeditione interempti eſſent, qui biennio imperauerant, Gordianus adoleſcens, qui Cæſar eatenus fuerat, a militibus & populo & ſenatu & omnibus gentibus, ingenti amore, ingẽti ſtudio & gratia, Auguſtus eſt appellatus. Amabatur autem merito aũi & auunculi, ſiue patris: qui ambo pro ſenatu & pro populo Rom. contra Maximinum arma ſumpſerunt, & militari vel morte vel neceſſitate perierunt. Poſt hæc veterani ad curiam venerunt, vt diſcerent quid actum eſſet. Ex quibus duo ingreſſi Capitolium, quum illic ſenatus ageretur, ante ipſam aram, a Gallicano ex conſulibus, & Mæcenate ex ducibus, interempti ſunt: atq; bellum inteſtinum ortum eſt, quum eſſent armati etiam ſenatores; ignorantibus veteranis quod Gordianus adoleſcens ſolus teneret imperium. Dexippus quidem aſſeuerat, ex filio Gordiani tertiũ Gordianum eſſe natum: & poſteaquã conſtitit apud veteranos quoq;, ſolum Gordianum imperare, inter populũ & milites ac veteranos pax roborata eſt: & hic finis belli inteſtini fuit, quũ eſſet delatus Gordiano puero conſulatus. Sed indicium non diu imperaturi Gordiani hoc fuit, quod eclipſis ſolis facta eſt, vt nox crederetur, neque ſine luminibus accenſis quidquã agi poſſet. Poſt hæc tamen voluptatibus & deliciis populus Rom. vacauit: vt ea quæ fuerant aſpere geſta, mitigaret. Venuſto & Sabino coſs. inita eſt factio in Africa contra Gordianum tertium, duce Sabiniano: quem Gordianus per præſidem Mauritaniæ obſeſſum a coniuratis, ita oppreſſit vt ad eum tradendũ Carthaginem omnes venirent, & crimina cõfitentes, & veniam ſceleribus poſtulantes. Finita igitur ſollicitudine in Africa, Gordiano iam iterum & Papiniano coſs. bellum Perſicum natum eſt. Quare adoleſcens Gordianus, priuſquam ad bellum proficiſceretur, duxit vxorem filiam * Miſithei, doctiſſimi viri; quem cauſſa eloquentiæ dignum parentela ſua putauit, & præfectum ſtatim fecit. poſt quod, non puerile iam & contemptibile videbatur imperium: ſiquidem & optimi ſoceri conſiliis adiuuaretur, & ipſe pro pietate aliquantulum ſaperet, nec per ſpadones ac miniſtros aulicos matris, vel ignorantiæ conniuentia venderetur. Exſtat denique & ſoceri eius ad eum epiſtola, & ipſius Gordiani ad ſocerum; qua intelligitur eius ſeculum emendatius ac diligentius ſocero adiuuante perfectum. quarum exemplum hoc eſt; *Domino filio & Auguſto, Miſitheus ſocer & præfectus. Euaſiſſe nos grauem temporum maculam, qua per ſpadones & per illos qui amici tibi videbantur,* (erant autem vehementes inimici) *omnia vendebantur; voluptati nobis eſt, & eo magis quo tibi gratior emendatio eſt: vt ſiqua vitia fuerunt, tua non fuiſſe ſatis conſtet, mi fili venerabilis. neque enim quiſquam ferre potuit datas eunuchis ſuffragantibus militum præpoſituras, negatum laboribus præmium, aut interemptos aut liberatos pro libidine atque mercede quos non decebat: vacuatum ærarium per*

per eos qui quotidie inſidioſiſſime frequentabant: initas factiones, vt tu deciperëris, quum inter ſe de bonis peſſimi quique haberent conſilia tibimet ſuggerenda; bonos pellerent, deteſtandos inſinuarent; oẽs poſtremo tuas fabulas venderẽt. Diis igitur gratias quod volente te ipſo emẽdata reſpub. eſt. Delectat ſane boni eſſe principis ſocerũ, & eius qui omnia requirat & omnia velit ſcire, & qui pepulerit homines per quos antea velut in auctione poſitus nundinatus eſt. Item Gordiani ad ipſum: *Imperator Gordianus Auguſtus Miſitheo patri & præfecto. Niſi dii omnipotentes Romanum tuerentur imperium, etiam nunc per emptos ſpadones velut in haſta poſiti venderemur. Denique nunc demum intelligo neque Felicem prætorianis cohortibus præponi debuiſſe, neque* * *Serapammoni quartã legionem credendam fuiſſe: & ne omnia dinumerẽ, multa non eſſe facienda quæ feci. Sed diis gratias, quod te inſinuante, qui nihil vendis, didici ea quæ incluſus ſcire non poteram. Quid enim facerẽ quod nos Maurus venderet, & conſilio cum Gaudiano & Reuerendo & Montano habito vel laudaret aliquos, vel vituperaret: & illorum conſenſu quaſi teſtium, quod dixerat approbarem? Mi pater, verum audias velim:* Miſer eſt Imperator apud quem vera reticentur: *qui quum ipſe publice ambulare non poßit, neceſſe eſt vt audiat, & vel audita, vel a plurimis roborata confirmet.* His epiſtolis intellectum eſt, adoleſcentem ſoceri conſiliis emendatum atque correctum. Et Miſithei quidem epiſtolam Græcam quidam fuiſſe dicunt; ſed in hanc ſententiam. Tantum autem valuit eius grauitas & ſanctimonia, vt ex obſcuriſſimo præter nobilitatem, geſtis etiam Gordianum clarum principem fecerit. Fuit terræ motus eouſque grauis imperante Gordiano, vt ciuitates etiam terræ hiatu cum populis deperirent: ob quæ, ſacrificia per totam vrbem totumque orbem terrarum ingentia celebrata ſunt. Et Cordus quidem dicit, inſpectis libris Sibyllinis, celebratiſque omnibus quæ illic iuſſa videbantur, mundanum malum eſſe ſedatum. Sedato terræmotu, Prætextato & Attico coss. Gordianus aperto Iano gemino (quod ſignum erat indicti belli) profectus eſt contra Perſas cum exercitu ingenti, & tanto auro, vt vel auxiliis vel militibus facile Perſas vincere poſſet. Fecit iter in Mœſiam; atque in ipſo procinctu, quidquid hoſtium in Thraciis fuit, deleuit, fugauit, expulit, atque ſubmouit. Inde per Syriam in Antiochiam venit, quæ a Perſis iam tenebatur. Illic frequentibus prœliis pugnauit & vicit, Sapore Perſarum rege ſubmoto. Et poſt Artaxerxem Antiochiam recepit, Carras, & Niſibin: quæ omnia ſub Perſarum imperio erant. Rex ſane Perſarum tantum Gordianum principem timuit, vt quum inſtructus eſſet & ſuis copiis & noſtris, tamen ciuitatibus ipſe præſidia ſponte deduceret, eaſque integras ſuis ciuibus redderet; ita vt nihil quod ad eorum fortunas pertineret, attaminaret. Sed hæc omnia per Miſitheum ſocerum Gordiani, eumdemque præfectum, geſta ſunt. Effectum denique eſt vt Perſæ, qui iam in Italia timebantur, in regnum ſuum pugnante Gordiano redirent, totumque orientem Romana reſpubl. detineret. Exſtat oratio Gordiani ad ſenatum, qua de rebus geſtis ſcribens, Miſitheo præfecto ſuo & ſocero ingentes gratias agit: cuius partem indidi, vt ex eo vera cognoſceres. *Poſt hæc P. C. quæ dum iter agimus, geſta ſunt, quæ vbique ſingulis digna ſunt actitata; etiam Perſas, vt breui multa connectam, ab Antiochenſium ceruicibus, quas iam nexas Perſico ferro gerebant, & reges Perſarum, & leges amouimus. Carras deinde ceteraſque vrbes imperio Roman. reddidimus. Niſibin vſque peruenimus: &, ſi dii fauerint, Cteſiphonta vſque veniemus.* * *Valeat tantum Miſitheus præfectus, parens noſter; cuius ductu & diſpoſitione & hæc tranſegimus, & reliqua tranſigemus. Veſtrum eſt igitur ſupplicationes decernere, nos diis commendare, Miſitheo gratias agere.* His in ſenatu lectis, quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ ſunt, vtpote qui Perſas viciſſet, vt triumpho Perſico triumpharet: Miſitheo autem quadriga equorum, & triumphalis currus, & titulus huiuſmodi: MISITHEO EMINENTI VIRO, PARENTI PRINCIPVM, PRAETORII PRAEFECTO ET TOTIVS VRBIS, TVTORI REIP. S. P. Q. R. VICEM REDDIDIT. Sed iſta felicitas longior eſſe non potuit. Nam Miſitheus, quantum plerique dicunt, artibus Philippi, qui poſt eũ præfectus prætorii eſt factus; vt alii, morbo exſtinctus eſt, herede Rom. rep. vt quidquid eius fuerat, vectigalib. vrbis accederet. Cuius viri tanta in rep. diſpoſitio fuit, vt nulla eſſet vnquã * ciuitas limitanea potior, quæ non poſſet exercitum populi Rom. ac principem ferre, quę totius anni in aceto,

frumento, & larido, atque hordeo & paleis, condita non haberet: minores vero vrbes, aliæ xxx dierum, aliæ xl, nonnullæ duorum menſium: quę minimum, xv dierũ. Idẽ quum eſſet præfectus, arma militum ſemper inſpexit. Nullum ſenẽ militare paſſus eſt; nullum puerũ annonas accipere. Caſtra omnia * foſſato circuibat, noctibus etiam plerũque vigilias frequentabat. Amabaturq; ab omnibus, quod ſic & remp. amaret, & principem. Tribuni eum & duces vſque adeo timuerunt & amauerunt, vt neque vellent peccare, neq; vlla ex parte peccarent. Philippus eum propter pleraque vehementer timuiſſe fertur, atque ob hoc per medicos inſidias eius vitæ paraſſe, & quidem hoc genere: Quũ effuſione alui Miſitheus laboraret, atque a medicis ſiſtendi ventris gratia poculum iuberetur accipere, mutatis quę fuerant, id fertur datũ quo magis ſolueretur: atque ita exanimatus eſt. Quo mortuo, * Apriano & Papo coss. in eius locum præfectus prætorii factus eſt Philippus Arabs, humili genere natus, ſed ſuperbus: qui ſe in nouitate atque enormitate fortunæ non tenuit: ita vt ſtatim Gordiano, qui eum in locum parentis aſciuerat, inſidias per milites faceret: quæ tales fuerunt. Miſitheus tantum quantum diximus, habuerat conditorum, vt vacillare diſpoſitio Romana non poſſet. Verum artibus Philippi primum naues frumentariæ ſunt auerſæ: deinde in ea loca deducti ſunt milites, in quibus annona haberi non poſſet. Hinc Gurdiano infeſtos milites ſtatim reddidit, non intelligentes artibus Philippi iuuenem eſſe deceptum. Sed Philippus etiam addidit, vt rumorem per milites ſpargeret, adoleſcentem eſſe Gordianum, imperium non poſſe regere: melius eſſe illum imperare qui militem * gubernaret, qui rempublicam ſciret. Corrupit præterea etiam principes, effectumque vt palam Philippus ad imperium poſceretur. Amici Gordiani primum vehementiſſime reſiſtebant. Sed quum milites fame vincerentur, imperium Philippo mandatum eſt, iuſſumque a militibus vt quaſi tutor eius Philippus cum eodem Gordiano pariter imperaret. Suſcepto igitur imperio, quum & Philippus ſe contra Gordianum ſuperbiſſime ageret, & ille ſe Imperatorem atque Imperatorum prolem & virum nobiliſſimæ familiæ recognoſceret, nec ferre poſſet improbitatem hominis ignobilis, apud duces & milites, aſtante præfecto Metio Gordiano, affine ſuo, in * tribunali proceſſit; ſperans poſſe imperium Philippo abrogari. Sed hac conqueſtione nihil egit, quum illum incuſaſſet quod immemor beneficiorum eius, ſibi minus gratus exſiſteret. Et quum milites rogaſſet, quum aperte duces ambiſſet, factione Philippi minor apud omnes fuit. Denique quum ſe videret minorem haberi, petiit vt æquale ſaltem inter eos eſſet imperium; nec impetrauit. Dehinc petiit vt loco Cæſaris haberetur; nec id obtinuit. Petiit etiam vt præfecti loco eſſet Philippo: quod & ipſum negatum eſt. Vltimæ preces fuerunt, vt eum Philippus pro duce haberet, & pateretur viuere. Ad quod quidem pene conſenſerat Philippus, ipſe tacitus, ſed omnia per amicos agens nutibus atque conſiliis. Verum quum ſecum ipſe cogitaret amorem populi Romani & ſenatus circa Gordianum, & totius Africæ ac Syriæ, totiusque orbis Romani, quũ & nobilis eſſet, & nepos ac filius Imperatorum, & bellis grauibus totam rempublicam liberaſſet: poſſe fieri vt factione quandoque militum Gordiano redderetur imperium, quum recentes in Gordianum iræ militum famis cauſſa vehementes eſſent; clamantem ante conſpectum duci iuſſit, ac ſpoliari & occidi. quod quum primum dilatum eſſet, poſt, vt iuſſit, impletum eſt. Ita Philippus impie, non iure obtinuit imperium. Imperauit Gordianus annis ſex. Et dum hæc agerentur, Argunthis, Scytharum rex, finitimorum regna vaſtabat, maxime quod compererat Miſitheum periiſſe, cuius conſilio reſpubl. fuerat gubernata. Philippus autem, ne a crudelitate nanciſci videretur imperium, Romam litteras miſit, quibus ſcripſit Gordianum morbo periſſe, ſeque a cunctis militibus electum. Nec defuit vt ſenatus de his rebus quas non nouerat, falleretur. Appellato igitur principe Philippo, & Auguſto nuncupato, Gordianum adoleſcentem inter deos retulit. Fuit iuuenis lætus, pulcher, amabilis, gratus omnibus, in vita iucundus, in litteris nobilis: prorſus vt nihil præter ætatem deeſſet imperio. Amatus eſt a populo, & ſenatu; & militibus ante Philippi factionem, ita vt nemo principum. Cordus dicit, omnes milites eum filium appellaſſe, ab omni ſenatu filium dictum, omnẽ populum delicias ſuas Gordianum dixiſſe. Deniq; Philippus, quũ eum inter-

ſnterfeciſſet, neque imagines eius tolleret, neque ſtatuas deponeret, neque nomen abraderet; ſed diuum ſemper appellans etiam apud ipſos milites, cum quibus factionem fecerat, ſerio animo & peregrina calliditate veneratus eſt. Domus Gordianorum etiam nunc exſtat, quam iſte Gordianus pulcerrime exornauit; & villa eorũ via Præneſtina, ducentas columnas vno periſtylo habens; * quarum L Caryſteæ Claudianæ, L Synnades, L Numidicæ, pari menſura ſunt. in qua baſilicæ centenariæ tres: cetera huic operi conuenientia; & thermæ quales præter vrbem, vt tunc, nuſquam in orbe terrarum. Familiæ Gordiani hoc ſenatus decreuit, vt * a tutelis atque legationibus & a publicis neceſſitatibus, niſi ſi vellent, poſteri eius ſemper vacarent. Opera Gordiani Romæ nulla exſtant, præter quædam nymphæa & balneas. Sed balneæ * priuati hominis fuerunt, & ab eo in vſum priuatum exornatæ ſunt. Inſtituerat porticum in campo Martio ſub colle, pedum mille; ita vt ab altera parte æque mille pedûm porticus fieret, atque inter eas * pateret ſpatium pedum quingentorum: cuius ſpatii hinc atque inde viridaria eſſent, lauro, myrto & buxo frequentata: medium vero lithoſtrotum breuibus columnis altrinſecus poſitis, & ſigillis per pedes mille: quod eſſet deambulatorium: ita vt in capite baſilica eſſet pedum quingentorũ. Cogitauerat præterea cum Miſitheo, vt poſt baſilicam, thermas æſtiuas ſui nominis faceret; ita vt hiemales in principio * porticus poneret, & ſuo vſui eſſent vel viridaria vel porticus. Sed hæc omnia nunc priuatorum & poſſeſſionibus & hortis & ædificiis occupata ſunt. Fuerunt ſub Gordiano Romæ elephanti XX & II: (quorum ipſe XII miſerat, Alexander X) alces X, tigres X, leones manſueti LX, leopardi manſueti XXX, * belbi (id eſt hyænæ) X; gladiatorum fiſcalium paria mille: hippopotamus & rhinoceros vnus: * archoleontes X, camelopardali X, onagri XX, equi feri XL: & cetera huiuſmodi animalia, innumera & diuerſa: quæ omnia Philippus ludis ſecularibus vel dedit vel occidit. Has autem omnes feras manſuetas, & præterea efferas, parabat ad triumphum Perſicum. Sed votum publicum nihil valuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit ſecularibus ludis & muneribus atque circenſibus, quum milleſimum ab vrbe condita annum in conſulatu ſuo & filii ſui celebrauit. Quod de Cæſare memoriæ traditum eſt, hoc etiam de Gordiano Cordus euenisse perſcribit. Nam omnes quicumque illum gladio appetiuerunt, (qui nouẽ fuiſſe dicuntur) poſtea * interemptis Philippis, ſua manu ſuiſq; gladiis, & iiſdem quibus illum percuſſerant, interiſſe dicuntur. Trium igitur Gordianorum hæc fuit vita, qui omnes Auguſti appellati ſunt; duobus in Africa interemptis, in Perſidis finibus tertio. Gordiano ſepulcrum milites apud * Circcium caſtrum fecerunt in finibus Perſidis, titulum huiuſmodi addentes, & Græcis & Latinis, & Perſicis, & Iudaicis, & AEgyptiacis litteris, vt ab omnibus legeretur: DIVO GORDIANO VICTORI PERSARVM, VICTORI GOTTHORVM, VICTORI SARMATARVM, DEPVLSORI ROMANARVM SEDITIONVM, VICTORI GERMANORVM: SED NON VICTORI PHILIPPORVM. quod ideo videbatur additum, quia in campis Philippis ab Alanis tumultuario prœlio victus abſceſſerat: ſimul etiam quod a Philippis videbatur occiſus. Quem titulum euertiſſe Licinius dicitur eo tempore quo eſt nactus imperium, quũ ſe vellet videri a Philippis originem trahere. Quæ omnia, Conſtantine maxime, idcirco ſum perſequutus, ne quid tuæ cogitationi deeſſet quod dignum ſcientia videretur.

IVLII CAPITOLINI
MAXIMVS ET BALBINVS.

INTEREMPTIS in Africa Gordiano ſeniore cum filio, quum Maximinus, ad vrbem furens veniret, vt, quod Gordiani Auguſti appellati fuerant, vindicaret, ſenatus pertrepidus in ædem Concordiæ VII Calend. Iunii concurrit, ludis Apollinaribus, remedium contra furorem hominis improbiſſimi requirens. Quum igitur duo cõſulares, & eminentes quidem viri, Maximus & Balbinus,

quorum Maximus a pleriſque in hiſtoria reticetur, & loco eius Pupieni nomẽ infertur: quũ & Dexippus & Arabianus Maximum & Balbinũ dicant electos contra Maximinũ poſt Gordianos; quorũ alter bonitate, virtute alter ac ſeueritate, clari habebantur) ingreſſi eſſent curiam, ac * præ ſe timorẽ Maximini aduentu ferrent oſtenderentque, referẽte cos. de aliis rebus, qui primam ſententiã erat dicturus, ſic orſus eſt; *Minora nos ſollicitant, & prope aniles res feruentiſſimo tẽpore tractamus in curia. Quid enim opus eſt de reſtitutione templorum, de baſilica ornatu, de thermis Titianis, de exædificatione amphitheatri agere: quũ immineat Maximinus, quem hoſtem mecũ ante dixiſtis: Gordiani duo, in quib. præſidium fuerat, interempti ſint, neque in præſenti vllum ſit auxiliũ quo reſpirare poſſimus? Agite igitur P. C. principes dicite. quid moramini? ne, dũ ſingulatim pertimeſcitis, in timore potius quam in virtute opprimamini.* Poſt hæc tacentibus cunctis, quum Maximus, qui & natu grandior erat & meritis, & virtute ac ſeueritate clarior, dicere ſententiam cœpiſſet, qua oſtenderet duos principes eſſe faciendos, Vectius Sabinus ex familia Vlpiorum, rogato conſule vt ſibi dicere atque interfari liceret, ſic orſus eſt; *Scio P. C. hanc rebus nouis ineſſe oportere conſtantiam, vt rapienda ſint conſilia, non quærenda: verbis quinetiam plurimis abſtinendum ſit atque ſententiis, vbi res perurgẽt. Ceruices ſuas quiſque reſpiciat, vxorem ac liberos cogitet, auitas patriaſque fortunas: quibus omnibus imminet Maximinus, natura furioſus, truculentus, immanis; cauſa vero (vt ſibi videtur) ſatis iuſta, truculẽtior. Ille quadrato agmine, caſtris vbique poſitis, ad vrbẽ tendit: vos ſedendo & conſultãdo diem teritis. Longa oratione opus nõ eſt: faciendus eſt imperator; immo faciendi ſunt principes: vnus, qui res domeſticas; alter, qui bellicas curet: vnus, qui in vrbe reſideat; alter, qui obuiam cum exercitu latronibus pergat. Ego principes dico, vos firmate, ſi placet: ſin minus, meliores oſtendite. Maximũ igitur atque Balbinum. quorũ vnus in re militari tantus eſt, vt nobilitatẽ generis ſplendore virtutis allexerit: alter, ita clarus nobilitate eſt, vt & morũ lenitate reip. ſit neceſſarius, & vitæ ſanctimonia, quam a prima ætate in ſtudiis ſemper ac litteris tenuit. Habetis ſententiam P. C. mihi fortaſſe perículoſiorẽ quã vobis: ſed nec vobis ſatis tutam, ſi non aut alios aut hos principes feceritis.* Poſt hæc acclamatum eſt vno conſenſu, *Æquũ eſt, iuſtum eſt. ſententiæ Sabini oẽs conſentimus. Maxime & Balbine Auguſti, dii vos ſeruent: dii vos principes fecerunt, dii vos conſeruent. Vos ſenatum a latronib. vindicate; vobis bellum contra latrones mandamus. Hoſtis publicus Maximinus cum filio pereat, hoſtem publicum vos perſequimini. Felices vos iudicio ſenatus: felicem remp. veſtro imperio. Quod vobis ſenatus detulit, fortiter agite: quod vobis ſenatus detulit, libenter accipite.* His atque aliis acclamationibus Imperatores facti ſunt Maximus atque Balbinus. Egreſſi igitur a ſenatu, primum Capitolium aſcenderunt, ac rem diuinam fecerunt. Sed dum in Capitolio rem diuinam faciunt, populus Rom. imperio Maximi contradixit. timebant enim ſeueritatem eius homines vulgares. Quare factum eſt vt Gordianum adoleſcentulum principem peterent: qui ſtatim factus eſt: nec prius permiſſi ſunt ad palatium ſtipati armis ire quam nepotem Gordiani, Cæſaris nomine nuncuparent. Deinde ad roſtra populum conuocarunt. Vbi quum orationem de ſenatus ſententia & de ſua electione habuiſſent, populus Roman. cum militibus qui forte conuenerant, acclamauit; *Gordianum Cæſarem omnes rogamus.* Hic nepos erat Gordiani ex filia, vt quidam; vel, vt alii, ex filio qui eſt in Africa occiſus; annum agens ætatis XIIII, vt plerique dicunt: qui ſtatim raptus eſt; & nouo genere ſenatusconſulti, quũ eadem die ſenatuſcont. factum eſſet, inductus in curiam, Cæſar eſt appellatus. Prima igitur relatio principum fuit, vt duo Gordiani diui appellarentur. Aliqui autem vnum putant appellatum, ſeniorem videlicet: ſed ego libris quos Iunius Cordus affatim ſcripſit, legiſſe memini, ambos in deos relatos. ſiquidem ſenior laqueo vitam finiuit: iunior autem, in bello conſumptus eſt; qui vtique maiorem meretur reuerentiam, quod eum bella rapuere. Poſt has igitur relationes præfectura vrbis in Sabinum collata eſt, virum grauem, & Maximi moribus congruentem: prætoriana, in Pinarium Valentem. Sed prius quam de actibus eorum loquar, placet aliqua dicere de moribus atque genere; non eo modo quo Iunius Cordus eſt proſequutus omnia, ſed illo quo Suetonius Tranquillus & Valerius Marcellus: quamuis Curius * Fortunatianus, qui omnem hanc hiſtoriam perſcripſit, plura * congerit: Cordus vero tam multa vt etiam pleraque & minus honeſta perſcripſerit.

pſerit. MAXIMO pater fuit Maximus, vnus e plebe: vt nonnulli dicunt, faber ferrarius: vt alii, rhedarius vehicularius fabricator. Hunc ſuſcepit ex vxore Prima nomine. cui fratres quatuor viri fuerunt, & quatuor puellæ: qui omnes in pubertate interierunt. Nato Maximo, carnem bubulam, & quidem multam, aquila in cellam eorum proieciſſe fertur, quæ anguſto patebat impluuio: eam denique quum iaceret, nec quiſquam attingere auderet religionis timore, iterum ſuſtuliſſe, & in proximum ſacellum quod erat Iouis Præſtitis, detuliſſe. Id eo tempore nihil viſum eſt ominis habere: ſed non ſine cauſa factum, probauit imperium. Pueritiam omnem in domo patrui Pinarii fecit: quem ſtatim ad præfecturam prætorii ſubuexit vbi factus eſt Imperator. Operam grammatico, rhetori non multam dedit. ſiquidem ſemper virtuti & militari ſeueritati ſtuduit. Attamen militaris tribunus fuit, & multos egit numeros; & poſtea præturam, ſumptu * Peſcenninæ Marcellinæ, quæ illum loco filii ſuſceperat & aluerat. Inde proconſulatum Bithyniæ egit, & deinceps Græciæ, ac tertio Narbonæ. Miſſus præterea legatus, Sarmatas in Illyrico contudit: atque inde translatus ad Rhenum, rem contra Germanos ſatis feliciter geſſit. Poſt hæc præfectus vrbis prudentiſſimus, ac ingenioſiſſimus, & ſeueriſſimus approbatus eſt. Quare veluti ſenatus ei homini, quod non licebat, nouæ familiæ, imperium tamen detulit, confeſſis omnibus eo tempore in ſenatu aptiorem non eſſe qui deberet principis nomen accipere. Et quoniam etiam minora plerique deſiderant, fuit cibi auidus, vini parciſſimus, ad rem veneream nimis rarus, domi foriſque ſemper ſeuerus; ita vt & *Triſtis* cognomen acciperet. Vultu grauiſſimus, & verecundus, ſtatura procerus, corporis qualitate ſaniſſimus, moribus aſpernabilis, attamen iuſtus; neque vmquam vſque ad exitum negotiorum vel inhumanus vel inclemens. Rogatus ſemper ignouit; nec iratus eſt niſi vbi eum iraſci decuit. Factionibus ſe numquam præbuit; iudicii tenax fuit, neque aliis potius quã ſibi credidit. Quare & a ſenatu multũ dilectus eſt, & a populo timori habitus: ſiquidem ſciebat populus eius cenſoriam præfecturã, quã videbat poſſe in imperio vehementius conualeſcere. BALBINVS, nobiliſſimus, & iterum cos. rector prouinciarũ infinitarum. Nam & Aſiam, & Africam, & Bithyniam, & Galatiam, & Pontum, & Thracias, & Gallias, ciuilibus adminiſtrationibus rexerat, ducto nonnumquam exercitu: ſed rebus bellicis minor fuerat quam ciuilibus; attamen bonitate, nimia ſanctitate ac verecundia ingentem ſibi amorem concilianerat. Familiæ vetuſtiſſimæ, vt ipſe dicebat, a Balbo Cornelio Theophane originem ducens; qui per Cn. Pompeiũ ciuitatem meruerat, quum eſſet ſuæ patriæ nobiliſſimus, idemque hiſtoriæ ſcriptor. Statura æque procerus, corporis qualitate conſpicuus, in voluptatibus nimius; * quẽ quidem adiuuabat diuitiarum abundantia. nam erat a maioribus diues, & multa hereditatibus per ſe ipſe collegerat. Eloquentia clarus, poemata inter ſui temporis poetas plurima fecit, præcipiti vſu. Vini, cibi, rei veneriæ auidus, veſtitu cultus: nec quidquam defuit quod illum populo non commendabilem redderet. Amabilis etiam ſenatui fuit. Hæc de vtriuſque vita comperimus. Denique nonnulli, quemadmodum Catonem & Cæſarem Salluſtius comparat, ita hunc quoque comparandum putant, vt alterum ſeuerum, clementem alterum; bonum illum, iſtum conſtantem: illum nihil largientem, hunc affluentem copiis omnibus dicerent. Hæc de moribus atque genere. Decretis ergo omnibus imperatoriis honoribus atque inſignibus, percepta tribunitia poteſtate, iure proconſulari, pontificatu maximo, patris etiam patriæ nomine, meruerunt imperium. His geſtis, celebratiſque ſacris, datis ludis ſcenicis ludiſque circenſibus, gladiatorio etiam munere, Maximus ſuſceptis votis in Capitolio, ad bellum contra Maximinum miſſus eſt cum exercitu ingenti, prætorianis Romæ manentibus. Vnde autem mos tractus ſit vt proficiſcentes ad bellum Imperatores, munus gladiatorium & venatus darent, breuiter dicendum eſt. Multi dicunt, apud veteres hanc deuotionem contra hoſtes factam, vt ciuium ſanguine litato ſpecie pugnarum, ſe Nemeſis, id eſt vis quædam fortunæ, ſatiaret. Alii hoc litteris tradunt, (quod veriſimilius credo) ituros ad bellum Romanos debuiſſe pugnas videre, & vulnera, & ferrum, & * nudas inter ſe cohortes; ne dimicantes in bello armatos hoſtes timerent, aut [vulnera] & ſanguinem perhor-

reſcerent. Et Maximo quidem ad bellum profecto, Romæ prætoriani remanſerunt. Inter quos & populum tanta ſediuo fuit vt ad bellum inteſtinum veniretur, vrbis Romæ pars maxima incenderetur, templa fœdarentur, omnes plateæ eruore polluerentur; quum Balbinus homo ſenior ſeditionem ſedare non poſſet. Nam & in publicum proceſſit, manus ſingulis quibusque tenuit, & pene ictum lapidis paſſus eſt. Alii dicunt etiam fuſte percuſſum eſſe, neque ſedaſſe tumultum, niſi infantem Gordianum purpuratum ad populum, longiſſimi hominis collo ſuperpoſitum, produxiſſet. Quo viſo, populus & milites vſqueadeo placati ſunt, vt amore illius in concordiam redirent. Neque vmqnam quisquam in illa ætate ſic amatus eſt, merito aui & auunculi, ſeu patris, vt quidam dicunt, qui pro populo Romano contra Maximinum in Africa vitam finierant. Tantum apud Romanos memoria bonarum rerum valet. Maximo igitur ad bellum profecto, ſenatus per omnes regiones, conſulares, prætorios, quæſtorios, ædilitios, tribuniтios etiam viros miſit: ita vt vnaquæque ciuitas frumentum, arma, & propugnacula & muros pararet; vt per ſingulas vrbes Maximinus fatigaretur. Iuſſum tunc tamen vt omnia ex agris in ciuitates colligerentur; nequid hoſtis publicus inueniret. Scriptum eſt præterea ad omnes prouincias miſſis frumentariis; iuſſumque vt quicumque Maximinum iuuiſſet, in hoſtium numero duceretur. Inter hæc Romæ iterum ſeditiones inter populum & milites ortæ ſunt. Et quum mille edicta Balbinus proponeret nec audiretur, veterani ſe in caſtra prætoria contulerunt cum ipſis prætorianis: quos cœpit populus obſidere: nec vmquam ad amicitiam eſſent redacti, niſi fiſtulas aquarias populus incidiſſet. In vrbe autem priusquam dictum eſſet milites pacatos venire, & tegulæ de tectis iactæ ſunt; & omnia quæ domibus erant vaſa, proiecta. atque ideo maior pars ciuitatis periit, & multorum diuitiæ. nam latrones ſe militibus miſcuerunt ad vaſtanda ea quæ norant vbi reperirent. Quum hæc Romæ geruntur, Maximus ſiue Pupienus apud Rauennam bellum parabat ingenti apparatu, timens vehementiſſime Maximinum: de quo ſæpiſſime dicebat, ſe non contra hominem, ſed contra Cyclopem bellum gerere. Et Maximinus quidem apud Aquileiam ita victus eſt, vt a ſuis occideretur: caputque eius & filii perlatum eſt Rauennam; quod a Maximo Romam transmiſſum eſt. Non tacenda hoc loco deuotio eſt Aquileienſium pro Romanis; qui etiam crines mulierum pro neruis ad ſagittas emittendas totondiſſe dicũtur. Tãtum ſane lætitiæ fuit in Balbino, qui plus timebat, vt hecatomben faceret, ſtatim vt Maximini caput allatum eſt. * *Hecatombe* autem tale ſacrificium eſt: centum aræ vno in loco ceſpititiæ exſtruuntur, & ad eas centum ſues, centum oues mactantur. Nam ſi imperatorium ſacrificium ſit, centum leones, centum aquilæ, & cetera huiusmodi animalia centena feriuntur. Quod quidem etiam Græci quondam feciſſe dicuntur, quum peſtilentia laborarent. & a multis Imperatoribus id celebratum conſtat. His igitur peractis, Balbinus cum ſumma gratulatione Maximum redeuntem e Rauenna cum exercitu integro & copiis exſpectabat. ſiquidẽ Maximinus ab oppidanis Aquileienſibus, & paucis qui illic erant militibus, ac Criſpino & * Menophilo conſularibus, qui a ſenatu miſſi fuerant, victus eſt. Ipſe autem Maximus Aquileiam idcirco acceſſerat, vt omnia tuta & integra vſque ad Alpes relinqueret; ac ſi quæ eſſent barbarorum qui Maximino * fauerant reliquiæ, compeſceret. Miſſi ſunt denique ad eum legati ſenatores XX; quorum nomina ſunt apud Cordum; (in his conſulares IIII, prætorii VIII, quæſtorii VIII) cum coronis * & ſenatusconſulto, in quo ei ſtatuæ auratæ equeſtres decernebantur. Ex quo quidem Balbinus ſubiratus eſt; dicens, Maximum minus quam eum laboraſſe; quum ipſe domi tanta bella compreſſiſſet, ille autem otioſus apud Rauennam reſediſſet. Sed tantum valuit bellum Maximo, * quia profectus eſt contra Maximinum, vt etiam victoria decerneretur; quam impletam ille neſciuit. Exercitu igitur ſuſcepto Maximini, ad vrbem cum ingenti pompa & multitudine Maximus venit; mœrentibus militibus, quod eum Imperatorem quem ipſi delegerant, perdiderant, & eos habebant quos ſenatus legerat. Nec diſſimulari poterat mœror; quia apparebat in frontibus ſingulorum; & iam quidem nec verbis abſtinebatur: quamuis Maximus & apud milites ſæpe dixiſſet, obliuionem præte-

præteritorum eſſe debere, & ſtipendia magna donaſſet, & auxilia in ea loca quæ delegerant, dimiſiſſet. *Sed animi militum ſemel imbuti odio, refrenari nequeunt.* Denique quum audiſſent ſenatus acclamationes quæ milites tangerent, acriores contra Maximum & Balbinum exſtiterunt, ſecum quotidie cogitantes quos Imperatores facere deberent. Senatusconſulti autẽ, quo moti ſunt, hæc forma eſt. Quum ingredienti vrbem Maximo Balbinus & Gordianus & ſenatus & populus Rom. obuiã proceſſiſſent, acclamationes primum publicæ fuerunt quæ milites contingerent: inde in ſenatum itum eſt: vbi poſt illa quæ communia ſolent eſſe ſeſta, dictum eſt; *Sapienter electi principes, ſic agunt; per imperitos electi principes, ſic pereunt*: quũ conſtaret a militibus factum eſſe Maximinũ, Balbinum autẽ & Maximum a ſenatoribus. His auditis, milites grauius ſæuire cœperunt in ſenatum, præcipue qui ſibi triumphare de militibus videbatur. Et Balbinus quidẽ cum Maximo vrbem cum magna moderatione, gaudente ſenatu & pnpulo Rom. regebant; ſenatui plurimũ deferebant, leges optimas condebant, moderate cauſſas audiebant, res bellicas pulcherrime disponebant. Et quum iam paratũ eſſet vt contra Parthos Maximus proficiſceretur, Balbinus cõtra Germanos, puer aũt Gordianus Romæ remaneret, milites occaſionẽ quærentes occidendorũ principũ, quũ primo inuenire vix poſſent, quia Germani ſtipabant Maximum atque Balbinum, quotidie ingraueſcebant. Et erant quidem diſcordiæ inter Balbinum & Maximum, ſed tacitæ, & quæ intelligerentur potius quam viderentur: quũ Balbinus Maximũ quaſi ignobilem contẽneret, Maximus Balbinum quaſi debilem calcaret. Quare occaſio militibus data eſt, intelligentibus *facile diſcordes Imperatores poſſe interfici.* Ludis denique ſcenicis quum multi & milites & aulici occupati eſſent, & in Palatio ſoli cum Germanis principes remãſiſſent, impetum in eos fecerũt. Turbantibus igitur militibus, quũ primum nuntiatum eſſet Maximo, turbã illã tempeſtatemq; vix euadi poſſe niſi ad Germanos mitteretur, & forte in alia parte Palatii Germani cum Balbino eſſent, mittit ad Balbinum Maximus, petens vt ei præſidium mitteret. Sed ille ſuſpicatus quod contra ſe eos peteret, quem putabat monarchiam velle: primum fruſtratus eſt, deinde vſque ad litem peruentum eſt. In hac* tamen ſeditione illis contendentibus milites ſuperuenerunt, atque ambos eos nudatos veſtibus regalibus, de Palatio cum iniuriis produxerunt, & per mediam ciuitatem ad caſtra raptare voluerunt, magna ex parte laniatos. Sed vbi compererunt Germanos ad defenſionem illorum ſuperuenire, ambos occiderunt, & in itinere medio reliquerunt. Inter hæc Gordianus Cæſar* ſublatus a militibus, Imperator eſt appellatus, id eſt Auguſtus; quia non erat alius in præſenti; inſultantibus militibus ſenatui & populo, qui ſe ſtatim in caſtra receperunt. Germani ſane, ne ſine cauſa pugnarent, occiſis iam Imperatoribus ſuis, extra vrbem vbi ſuos habebant, ſe contulerunt. Hunc finem habuerunt boni Imperatores, indignum vita & moribus ſuis. Nam neque Maximo ſiue Pupieno fortius, neque Balbino benignius fuit quidquam: quod re ipſa intelligi poteſt. Neque enim, quum eſſet poteſtas, malos ſenatus eligeret. Huc accedit quod multis honoribus ac poteſtatibus explorati ſunt; quum alter bis cos. & præfectus; alter, cos. & præfectus, ad imperium longæui perueniſſent, amabiles ſenatui, & populo etiam; quia Maximinum* iam leuiter pertimeſcebant. Hæc ſunt quæ de Maximo ex Herodiano Græco ſcriptore magna ex parte collegimus. Sed multi non Maximo, verum a Pupieno Imperatore apud Aquileiam Maximinum eſſe victum dixerunt; & ipſum cũ Balbino eſſe occiſum: ita vt Maximi nomen præterirent. Tanta eſt aũt hiſtoricorum inter ſe errantiũ imperitia, vel vſurpatio, vt multi eumdem Maximũ quem Pupienum velint dici; quũ Herodianus vitæ ſuæ temporũ ſcriptor Maximũ dicat, non Pupienum: quum & Dexippus Græcorum ſcriptor, Maximũ & Balbinũ Imperatores dicat factos cõtra Maximinũ poſt Gordianos duos, & a Maximo victũ Maximinum, non a Pupieno. His accedit alia ſcriptorum imperitia, qui præfectum prætorii fuiſſe Gordianum paruulum dicũt; ignorantibus multis collo ſæpe vectum vt militibus oſtenderetur. Imperarunt autem Maximus & Balbinus anño vno; quum Maximinus imperaſſet cum filio, vt quidam dicunt, per triennium; vt alii, per biennium. Nec reticendum eſt quod Maximus, quum & ſibi & Balbino deferretur iudicio ſenatus imperium, Balbino dixiſſe fertur,

(vt Herodianus dicit) *Quid tu Balbine, & ego merebimur, quum hanc tam immanem belluam exitio dederimus?* Quumque Balbinus dixiſſet, *Senatus populique Romani feruentiſſimum amorem & orbis terrarum*; dixiſſe fertur Maximus, *Vereor ne militum odium ſentiamus, & mortem.* Domus Balbini etiam nunc Romæ oſtenditur in Carinis, magna & potens, & ab eius familia hucuſque poſſeſſa. Maximus quem Pupienum plerique putant, ſummæ tenuitatis, ſed virtutis ampliſſimæ fuit. Sub his pugnatum a Carpis contra Mœſos fuit; & Scythici belli principium, & Hiſtriæ excidium eo tempore: vt autem Dexippus dicit, Hiſtricæ ciuitatis. Dexippus Balbinum ſatis laudat, & dicit forti animo militibus occurriſſe, atque interfectum: vt mortem nõ timeret, quem in omnibus diſciplinis inſtructum fuiſſe dicit. Maximum vero negat eius modi virum fuiſſe qualem Græci plerique dixerunt. Addidit præterea, contra Maximinum Aquileienſium odium fuiſſe, vt de crinibus mulierum ſuarum arcubus neruos facerent, atque ita ſagittas emitterent. Dexippus & Herodianus, qui horum principum hiſtoriam perſequuti ſunt, Maximum & Balbinum fuiſſe principes dicunt, delectos a ſenatu contra Maximinum poſt interitum duorum Gordianorum in Africa, cum quibus etiam puer, tertius Gordianus, electus eſt. Sed apud Latinos ſcriptores pleroſque Maximi nomen non inuenio, & cum Balbino Pupienum Imperatorem reperio: vſqueadeo vt idem Pupienus cum Maximino apud Aquileiam pugnaſſe dicatur; quum, memoratis hiſtoricis aſſerentibus, ne Maximus quidem contra Maximinum pugnaſſe doceatur, ſed reſediſſe apud Rauennam, atque illic patratam audiſſe victoriam, vt mihi videatur idem eſſe Pupienus, qui Maximus dicitur. Quare etiã gratulatoriam epiſtolam ſubdidi, quæ ſcripta eſt a cos. ſui tẽporis de Pupieno & Balbino, in qua lætatur redditam ab his poſt latrones improbos eſſe rempubl. *Pupieno & Balbino Auguſtis* Claudius Iulianus. Quum primum Iouis opt. max. & deorum immortaliũ ſenatusque iudicio, & conſenſu generis humani, ſuſcepiſſe vos remp. a nefarii latronis ſcelere ſeruandam reddendamque Romanis legibus, domini ſanctiſſimi & inuictiſſimi Auguſti, quãquam nondum ex veſtris litteris, ſed tamen ex ſcripto quod [ad me] V. C. Celſus Aelianus collega tranſmiſerat, comperiſſem: gratulatus ſum vrbi Romæ, cuius ad ſalutem eſtis electi: gratulatus ſenatui, cuius pro iudicio quod in vos habuit, reddidiſtis priſtinam dignitatem: gratulatus Italiæ, quam cũ maxima ab hoſtibus vaſtatione defendiſtis: gratulatus prouinciis, quas inexplebili auaritia tyrannorum laceratas ad ſpem ſalutis reduxiſtis: denique legionibus [illegible]s & auxiliis, quæ vbique terrarum iam vultus veſtros adorant; qui depoſito dedecore priſtino, nunc in veſtro nomine dignam Romani principatus ſpeciem receperunt. Quocirca nulla vox fortis, nulla oratio felix, nullum ingenium tam fœcundum vmquam fuerit, quod poſſit publicam felicitatem digne exprimere. Quæ quanta & cuiuſmodi ſint, iam in ipſo exordio principatus veſtri cognoſcere potuimus: qui leges Romanas, æquitatemque abolitam, & clementiam quæ iam nulla erat, & vitam, & mores, & libertatem & ſpem ſucceſſionum atque heredum reduxiſtis. Hæc enumerare difficile eſt, nedum proſequi conſentanea dicendi dignitate. Nam quod nobis vita per vos reddita eſt, quum dimiſſis paſſim per prouincias carnificibus, ſic elatus latro* ſurrexit vt ſe ordini profiteretur iratum, quomodo dicam aut proſequar? præſertim quum mediocritas mea non modo publicam felicitatem, ſed ne peculiare quidem gaudium animi mei poſſit exprimere, quum eos Auguſtos & Principes generis humani videam, quorum antehac perpetuo cultu mores & modeſtiam* meam tamquam veteribus cenſoribus meis cuperem probatam: & * etiamſi confidam in priorum principum teſtimoniis, veſtris tamen vt grauioribus iudiciis glorior. Dii præſtent præſtabuntque hanc vrbs Romana felicitatem. Nam quum ad vos reſpicio, aliud nihil optare poſſum quã quod apud deos dicitur victor Carthaginis precatus, vt ſcilicet in eo ſtatu remp. ſeruarent in quo tunc eſſet, quod nullus melior inueniretur. Ita ego precor, vt in eo ſtatu* nobis remp. ſeruent, in quo eam vos adhuc nutantem collocauiſtis. Hæc epiſtola probat Pupienum eumdem eſſe qui a pleriſque Maximus dicitur nomine paterno: ſiquidem per hæc tempora apud Græcos non facile Pupienus, apud Latinos non facile Maximus inueniatur; & ea quæ ſunt geſta contra Maximinum, modo a Pupieno, modo a Maximo acta dicantur. Sed Fortunatiano credamus,* qui dicit Pupienum dictum nomine ſuo, cognomine vero paterno Maximum: vt omnium ſtupore legentibus aboliti videantur.

*TREBELLII POLLIONIS

VALERIANVS PATER ET FILIVS.

VALERIANVS Imperator, nobilis genere, patre Valerio, cenſor antea, & per dignitatum omnes gradus ſuis temporibus ad maximū in terris culmen aſcendens: cuius per annos LXX, vita laudabilis in eam conſcenderat gloriam, vt per omnes honores & magiſtratus inſigniter geſtos, Imperator fieret; non (vt ſolet) tumultuario populi concurſu, non militum ſtrepitu, ſed iure meritorum, & quaſi ex totius orbis vna ſententia. Denique ſi data eſſet omnibus poteſtas promendi arbitrii quem imperatorem vellent, alter non eſſet electus. Et vt ſciatur quanta vis in Valeriano meritorum fuerit publicorum, ponam ſenatusconſulta: quibus animaduertant omnes quid de illo ſemper ampliſſimus ordo iudicauerit. Duobus Deciis coss. VI Calend. Nouemb. die, quum ob imperatorias litteras in ęde *Caſtorum ſenatus haberetur, ireturque per ſententias ſingulorum cui deberet cenſura deferri, (nam id Decii poſuerant in ſenatus ampliſſimi poteſtate) vbi primū prætor edixit, *Quid vobis videtur P.C. de cenſore deligendo? atque eum qui erat princeps, quum ſenatus ſententiam rogaſſet, abſente Valeriano, (nam ille in procinctu ſuo cum Decio tunc agebat) omnes vna voce dixerunt, interrupto more dicendæ ſententiæ,* Valeriani vita cenſura eſt: *Ille de omnibus iudicet, qui eſt omnibus melior. Ille de ſenatu iudicet, qui nullum habet crimen: Ille de vita noſtra ſententiam ferat, cui nihil poteſt obiici. Valerianus a prima pueritia cenſor fuit: Valerianus in tota vita ſua fuit cenſor. Prudens ſenator, modeſtus ſenator, grauis ſenator: Amicus bonorum, inimicus tyrannorum; hoſtis criminum, hoſtis vitiorū. Hunc cenſorem omnes accipimus: hunc imitari omnes volumus. Primus genere, nobilis ſanguine, emendatus vita, doctrina clarus, moribus ſingularis, exemplum antiquitatis.* Quæ quū eſſent ſæpius dicta, *addiderunt, OMNES, atque ita diſceſſum eſt. Hoc ſenatusconſultum vbi Decius accepit, omnes aulicos conuocauit, ipſum etiam Valerianum præcepit rogari: atque in conuentu ſummorum virorum, *recitato ſenatusconſulto, *Felicem te,* inquit, *Valeriane ſenatus ſententia, immo animis atque pectoribus: totius orbis humani ſuſcipe cenſuram, quam tibi detulit [Romana] reſp. quam ſolus mereris, iudicaturus de moribus noſtris. Tu æſtimabis qui manere in curia debeant: tu equeſtrem ordinem in antiquum ſtatum rediges: tu cenſibus modum pones: tu vectigalia firmabis, diuides ſtatum, reſpublicas recenſebis: tibi legum ſcribendarum auctoritas dabitur: tibi de ordinibus militum iudicandū eſt: tu arma reſpicies: tu de noſtro palatio, tu de iudicibus, tu de præfectis eminentiſſimis iudicabis. Excepto denique præfecto vrbis Romæ, exceptis* COSS. *ordinariis, & ſacrorū rege, ac maxima virgine Veſtalium, (ſi tamen incorrupta permanebit) de omnibus ſententias feres. Laborabunt autem etiam illi vt tibi placeant, de quibus non potes iudicare.* Hæc Decius. Sed Valeriano ſententia huiusmodi fuit; *Quæſo ſanctiſſime Imperator, ne ad hanc me neceſſitatem alliges, vt ego iudicem de populo, de militibus, de ſenatu; de omni penitus orbe, iudicibus, [&] tribunis, ac ducibus. Hæc ſunt propter quæ Auguſtum nomen tenetis: apud vos cenſura deſedit: non poteſt hoc implere priuatus. Veniam igitur eius honoris peto, cui vita impar eſt *confidentia; cui tempora ſic repugnant vt cenſurā hominum natura non quærat.* Poteram multa & alia ſenatusconſulta, & iudicia principum de Valeriano proferre; niſi ea vobis plerisque nota eſſent: vt puderet alnius virum extollere, qui fatali quadā neceſſitate ſuperatus eſt. Victus eſt enim a Sapore rege Perſarum, dum ductu cuiusdam ſui ducis, cui ſummam omnium bellicarum rerum agendarum commiſerat, ſeu fraude, ſeu aduerſa fortuna, in ea eſſet loca deductus, vbi nec vigor nec diſciplina militaris, quin caperetur, quidquam valere potuit. Captus igitur, in dicionem Saporis peruenit. quem quum glorioſæ victoriæ ſucceſſu minus honorifice quam deceret, ſuperbo & elato animo detineret, atque cum Romanorum rege, vt vili & abiecto mancipio loqueretur, litteras ab amicis regibus, qui & ei contra Valerianum fauerant, pleraſque miſſas accepit: quarum ſeriem Iulius refert. *Sapori*

rex regum Belſolus. Si ſcirem poſſe aliquando Romanos penitus vinci, gauderem tibi de victoria quam præfers. Sed quia vel fato vel virtute gens illa plurimum poteſt, vide ne, quod ſenem Imperatorem cepiſti, & id quidem fraude, male tibi cedat, poſteriſque tuis. Cogita quãtas gentes Romani ex hoſtibus ſuas fecerint, a quibus ſæpe victi ſunt. Audiuimus certe quod Galli eos vicerint, & ingentem illam ciuitatem incenderint. Certe Galli Romanis ſeruiunt. Quid Afri? eos nonne vicerunt? Certe ſeruiunt Romanis. De longioribus exemplis, & forsitan * *ignotioribus, nihil dico. Mithridates Ponticus totam Aſiam tenuit: certe victus eſt; certe Aſia Romanorum eſt. Si meum conſilium requiris, vtere occaſione pacis, & Valerianum ſuis redde. ego gratulor felicitati tuæ; ſi tamen illa vti tu ſcias.* * Balerus rex Caduſiorum ſic ſcripſit; *Remiſſa mihi auxilia integra & incolumia gratanter accepi. ſed captum Valerianum principem principum, non ſatis gratulor: magis gratularer ſi redderetur. Romani enim grauiores tunc ſunt quando vincuntur.* Age igitur vt prudentem decet: nec fortuna te * inflet, quæ multos decepit. *Valerianus & filium Imperatorem habet, & nepotem Cæſarem: & quid? Habet & omnem orbem illum Romanum, qui contra te totus inſurget. Redde igitur Valerianum, & fac cum Romanis pacem, nobis etiam ob gentes Ponticas profuturam.* Artabasdes rex Armeniorum, talem ad Saporem epiſtolam miſit; *In partem gloriæ venio: ſed vereor ne non tam viceris quam bella ſeueris. Valerianum & filius repetet, & nepos, & duces Romani, & omnis Gallia, & omnis Africa, & omnis Hiſpania, & omnis Italia, & omnes gentes quæ ſunt in Illyrico, atque in Oriente & in Ponto, quæ cum Romanis conſentiunt, aut Romanorum ſunt. Vnum ergo ſenem cepiſti, & omnes gentes orbis terrarum infeſtiſſimas tibi feciſti; fortaſſis & nobis, qui auxilia miſimus, qui vicini ſumus, qui ſemper vobis inter vos pugnantibus laboramus.* Bactriani, & Hiberi, & Albani, & Tauroſcythæ, Saporis litteras non receperunt, ſed ad Romanos duces ſcripſerunt, auxilia pollicentes ad Valerianum de captiuitate liberandum. Sed Valeriano apud Perſas conſeneſcente, *Odenatus Palmyrenus*, collecto exercitu; rem Romanam prope in priſtinum ſtatum reddidit. Cepit regis theſauros, cepit etiam, quas theſauris cariores habent reges Parthici, concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor, timore Baliſtæ atque Odenati, in regnum ſuum ocius ſe recepit. Atque hic interim finis belli fuit Perſici. Hæc ſunt digna cognitu de Valeriano, nunc ad Valerianum minorem reuertar.

VALERIANVS IVNIOR, alia quam Gallienus matre genitus, forma conſpicuus, verecundia probabilis, eruditione pro ætate clarus, moribus periucundus, atque a fratris diſſolutione ſeiunctus, a patre abſente Cæſar eſt appellatus, a fratre (vt Cæleſtinus dicit) Auguſtus. nihil habet prædicabile in vita, niſi quod eſt nobiliter natus, educatus optime, & miſerabiliter interemptus. Et quoniam ſcio errare pleroſq;, qui Valeriani Imperatoris titulum in ſepulcro legentes, illius Valeriani redditum putant corpus, qui a Perſis eſt captus: ne vllus error obrepat, mittendum in litteras cenſui, hunc Valerianum circa Mediolanum ſepultum, addito titulo, Claudii iuſſu, VALERIANVS IMPERATOR. Non puto plus aliquid vel de maiore Valeriano, vel de iuniore requirendum. Et quoniam vereor ne modum voluminis tranſeam, ſi Gallienum Valeriani filium, de quo iam nobis multus ſermo fuit; vel * Saloninum filium etiam Gallieni, qui & Gallienus dictus eſt, huic libro adiungam, ad aliud volumen tranſeam. Semper enim me vobis dedidi, & famæ, cui negare nihil debeo neq; poſſum.

TREBELLII POLLIONIS
GALLIENI DVO.

CAPTO Valeriano (enimuero vnde incipienda eſt Gallieni vita, niſi ab eo præcipue [malo] quo eius vita depreſſa eſt?) nutante republ. quum Odenatus iam orientis cepiſſet imperium, & Gallienus comperta patris captiuitate gauderet; vagabantur exercitus, murmurabant duces, erat ingens * omnibus mœror, quod Imperator Romanus in Perſide ſeruiliter teneretur. Gallieno igitur & Voluſiano coss. Macrianus & Baliſta in vnum coeunt, exercitus

reliquias

reliquias conuocant: & quum Romanum in oriente nutaret imperium, quem facerent Imperatorem requirunt, Gallieno tam negligenter ſe agente, vt eius ne mentio quidem apud exercitum fieret. Denique quum pluries eius rei cauſſa conueniſſent, placuit vt Macrianum cum filiis ſuis Imperatores dicerent, ac rempublicam defenſandam capeſſerent. Sic igitur imperium delatum eſt *Macriano*. Et cauſſæ * Macriano imperandi cum filiis hæ fuerunt. Primum, quod nemo eo tempore ſapientior ducum habebatur, nemo ad res gerendas aptior: deinde ditiſſimus, & qui priuatis poſſet fortunis publica explere diſpendia. Huc accedebat quod liberi eius fortiſſimi iuuenes, tota mente in bellũ ruebant, vt eſſent legionibus exemplo ad omnia militaria. Macrianus ergo vndique collectis exercitibus, orientis partes petiit: atque vt poſſet late ſibi delatum defendere & tueri imperium, bellum ſic inſtruxit, atque copias ſic parauit, vt eſſet omnium circumſpectus quæ contra eum poterant cogitari. Idem Macrianus Piſonem, vnum ex nobilibus principibus ſenatus, ad Achaiam deſtinauit, ob hoc vt *Valentem* qui illic proconſulari imperio rempublicam gubernabat, opprimeret. Sed Valens, comperto quod Piſo contra ſe veniret, ſumpſit Imperium. Piſo igitur in Theſſaliam ſe recepit. vbi, miſſis a Valente militibus cõpluribus, interfectus eſt: ipſe quoque Imperator appellatus cognomento *Theſſalicus*. Sed Macrianus, retento in oriente vno ex filiis, pacatis tamen rebus, Aſiam primum venit; deinde Illyricum petiit: in Illyrico cum *Aureolo* Imperatore, qui contra Gallienum imperium ſumpſerat, duce Domitiano nomine, manum conſeruit, vnum ex filiis ſecum habens, & xxx milia militum ducens. Sed victus eſt Macrianus cum filio Macriano nomine, deditusque omnis exercitus Aureolo Imperatori. Turbata interim republ. totoque penitus orbe terrarum, vbi *Odenatus* comperit Macrianum cum filio interemptum, regnare Aureolum, Gallienum remiſſius agere, feſtinauit ad alterũ filium Macriani; quum exercitus hoc daret fortuna capiendum. Sed ii qui erant cum filio Macriani, Quieto nomine, conſentientes Odenato, auctore præfecto Macriani *Baliſta*, iuuenem occiderunt; miſſoque per murum corpore, Odenato ſe omnes affatim dediderunt. Totius prope igitur orientis factus eſt Odenatus Imperator, quum Illyricum teneret Aureolus, Romam Gallienus. Idem Baliſta multos Emiſſenos, ad quos confugerant Macriani milites, cum Quieto & theſaurorum cuſtode interfecit; ita vt ciuitas pene deleretur. Odenatus inter hæc, quaſi Gallieni partes ageret, cuncta eidem nũtiari ex veritate faciebat. Sed Gallienus, cognito quod Macrianus cum ſuis liberis eſſet occiſus, quaſi ſecurus rerum ac patre iam recepto, libidini ac voluptati ſe dedidit: ludos circenſes, ludosque ſcenicos, ludos gymnicos, *ludicram etiam venationem, & ludos gladiatorios dedit: populumque, quaſi victorialibus diebus, ad feſtiuitatem ac plauſum vocauit. Et quum plerique patris eius captiuitatem mœrerent, ille ſpecie decoris, quod pater eius virtutis ſtudio deceptus videretur, ſupramodum lætatus eſt. Conſtabat autem cenſuram parentis eum ferre non potuiſſe, votiuumque illi fuiſſe, quod imminentem ceruicibus ſuis grauitatem paternam non haberet. Per idem tempus *AEmilianus* apud AEgyptum ſumpſit imperium; occupatis horreis, multa oppida malo famis preſſit. Sed hunc dux Gallieni Theodotus conflictu habito cepit, atque Imperarori Gallieno viuum transmiſit. AEgyptus enim data AEmiliano per Transthebaitanos milites . . . ſæuitum eſt . . . ribus, quum Gallienus in luxuria & improbitate perſiſteret. Quumque * ludibriis & helluationi vacaret, neque aliter rempublicam regeret quam quum pueri fingunt per ludibria poteſtates, Galli, quibus inſitum eſt eſſe leues ac degenerantes a ciuitate Romana, & luxurioſos principes ferre non poſſe, *Poſthumum* ad imperium vocarunt: * exercitibusque conſentientibus, qui occupatum Imperatorem libidinibus querebantur. Contra hunc Theodotus exercitum duxit. Quumque vrbem in qua erat Poſthumus, obſidere cœpiſſet, decernentibus Gallis, Gallienus muros circumiens, ſagitta ictus eſt. Nam & per annos VII Poſthumus imperauit, & Gallias ab omnibus circumfluentibus barbaris validiſſime vindicauit. His coactus malis, Gallienus pacem cum Aureolo facit oppugnandi Poſthumi ſtudio: longoque bello tracto per diuerſas obſidiones ac prœlia, rem modo feliciter modo infeliciter gerit. Acceſſerat præterea his malis

quod Scythæ Bithyniam inuaſerant, ciuitatesque deleuerant. Denique * Aſtacum, quæ poſtea Nicomedia dicta eſt, incenſam grauiter vaſtauerunt. Denique, quaſi coniuratione totius mundi, concuſſis orbis partibus, etiam in Sicilia quaſi quoddam ſeruile bellum exſtitit, latronibus euagantibus; qui vix oppreſſi ſunt. Et hæc omnia Gallieni contemptu fiebant. *Neque enim quidquam eſt ad audaciam malis, ad ſpem bonorum bonis promptius, quam quum vel malus timetur, vel diſſolutus contemnitur Imperator.* Gallieno & Fauſtino coss. inter tot bellicas clades etiam terræmotus fuit, & tenebræ per multos dies. Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Ioue tonante. Quo motu multæ fabricæ deuoratæ ſunt cum habitatoribus: multi terrore mortui. quod quidem malum triſtius in Aſiæ vrbibus fuit. Mota eſt & Roma, mota & Libya: hiatus terræ plurimis in locis fuerunt, quum aqua ſalſa in foſſis appareret. Maria etiam * multa vrbes occuparunt. Pax igitur deûm quęſita, inſpectis Sibyllæ libris; factumque Ioui ſalutari, vt præceptum fuerat, ſacrificium. Nam & peſtilentia tanta exſtiterat vel Romæ vel in Achaicis vrbibus, vt vno die quinque millia hominum pari morbo perirent. Sæuiente fortuna, quum hinc terræmotus, inde hiatu ſoli ex diuerſis partibus peſtilentia orbem Romanum vaſtaret, capto Valeriano, Gallis parte maxima obſeſſis, quum bellum Odenatus inferret, quum Aureolus perurgeret Illyricum, quum AEmilianus AEgyptum occupaſſet: *Gotthi & Cledius*, de quo dictum eſt ſuperius, occupatis Thraciis Macedoniam vaſtarunt, Theſſalonicam obſederunt; neque vſquam quies mediocriter ſalutem oſtentare viſa eſt. Quæ omnia contemptu (vt ſæpius diximus) Gallieni fiebant, hominis luxurioſiſſimi, &, ſi eſſet ſecurus, ad omne dedecus paratiſſimi. Pugnatum eſt in Achaia Macriano duce contra eosdem Gotthos. Vnde victi per Achæos, receſſerunt. Scythæ autem, hoc eſt pars Gotthorum, Aſiam vaſtabant. Tunc etiam templum Dianæ Epheſiæ diſpoliatum & incenſum eſt: cuius * opes fama in populos ſatis notæ. Pudet numerare inter hæc tempora quũ iſta gererentur, quæ ſæpe Gallienus malo generis humani quaſi per iocum dixerit. Nam quum ei nunciatum eſſet, AEgyptum deſciuiſſe, dixiſſe fertur, *Quid? ſine lino AEgyptio eſſe non poſſumus?* Quum autem vaſtatam Aſiã, & * elementorum concurſionibus & Scytharum incurſionibus comperiſſet, *Quid*, inquit, *ſine aphronitris eſſe non poſſumus?* Perdita Gallia arriſiſſe ac dixiſſe perhibetur, *Non ſine trabeatis ſagis tuta reſp. eſt?* Sic denique de omnibus partibus mundi, quũ eas amitteret, quaſi detrimẽtis vilium miniſteriorum videretur affici, iocabatur. Ac nequid mali deeſſet Gallieni temporibus, Byzantiorum ciuitas, clara naualibus bellis, clauſtrum Ponticum, per eiusdem Gallieni milites ita omnis vaſtata eſt vt prorſus nemo ſupereſſet. Denique nulla vetus familia apud Byzantios inuenitur, niſi ſiquis peregrinatione vel militia occupatus euaſit, qui antiquitatem generis nobilitatemq; repræſentet. Contra Poſthumũ igitur Gallienus cum Aureolo & Claudio duce, qui poſtea imperium obtinuit, principe generis Conſtantini Cæſaris noſtri, bellum incepit: [&] quum multis auxiliis Poſthumus iuuaretur * Celticis ac Francicis, in bellum cũ Victorino proceſſit, cum quo imperium participauerat. Victrix Gallieni pars fuit, pluribus prœliis euentuum ratione decurſis. Erat enim in Gallieno ſubitæ virtutis audacia: nam aliquando iniuriis grauiter mouebatur. Denique ad vindictam Byzantiorum proceſſit: & quum non putaret recipi ſe poſſe muris, receptus alio die, omnes milites inermes, armatorum corona circumdatos, interemit, fracto fœdere quod promiſerat. Per eadem tempora etiam Scythæ, in Aſia Romanorum ducum virtute ac ductu vaſtati, ad propria receſſerunt. Interfectis ſane militibus apud Byzantium, Gallienus, quaſi magnum aliquid geſſiſſet, Romam curſu rapido conuolauit: conuocatisq; patribus, * decennia celebrauit nouo genere ludorum, noua ſpecie pomparum, exquiſito genere voluptatum. Iam primum inter togatos patres, & equeſtrem ordinem, albatos milites, & omni populi præeunte, ſeruis etiam prope omnium, & mulieribus cum cereis facibus & lampadibus præcedentibus, Capitolium petiit. Proceſſerunt etiam altrinſecus centeni albi boues, cornibus auro iugatis, & dorſualibus ſericis diſcoloribus præfulgentes. Agnæ candentes ab vtraque parte cc præceſſerunt, & x elephanti, qui tunc erant Romæ; mille cc gladiatores * pompaliter ornati. Cum auratis veſtibus matronarum manſuetæ feræ

diuerſi

dinerſi generis, cc, ornatu quam maximo affectæ. Carpenta cum mimis & omni genere hiſtrionũ: pugiles * ſacculis, non veritate pugilantes. Cyclopea etiam luſerunt omnes * apenarii; ita vt miranda quędam & ſtupenda monſtraret. Omnes viæ ludis ſtrepituque & plauſibus perſonabant: ipſe medius cum picta toga & tunica palmata inter patres (vt diximus) omnibus ſacerdotibus prætextatis Capitolium petiit. Haſtæ auratæ altrinſecus quingenæ, vexilla centena; & præter ea quæ collegiorum erant, dracones, & ſigna templorum omniumque legionúm ibant. Ibant præterea gentes ſimulatæ, vt Gotthi, Sarmatæ, Franci, Perſæ: ita vt non minus quam duceni ſingulis globis ducerentur. Hac pompa homo ineptus eludere ſe credidit populum Romanum: ſed (vt ſunt Romanorum facetiæ) alius Poſthumo fauebat, alius Regilliano, alius Aureolo aut AEmiliano, alius Saturnino. nam & ipſe iam imperare dicebatur. Inter hæc ingens querela de patre; quem inultum filius relinqueret, & quem externi vtcumque vindicauerant. Nec tamen Gallienus ad talia mouebatur, obſtupefacto voluptatibus corde: ſed ab iis qui circum eum erant, requirebat, *Et quid habemus in prandio? & quæ voluptates paratæ ſunt? & qualis cras erit cœna? quales circenſes?* Sic confecto itinere, celebratisque hecatombis, ad domum regiã rediit: conuiuiisque & epulis depulſis, alios dies voluptatib. publicis deputabat. Pretereundũ non eſt haud ignobile facetiarum genus. Nã quũ rex Perſarum, quaſi captiuorũ, per pompãm (rẽ ridiculam) duceretur, quidã ſcurræ miſcuerũt ſe Perſis, diligentiſſime ſcrutantes omnia, atque vniuscuiusque vultũ mira inhiatione mirantes. A quibus quũ quærere tur quidnam agerent illa ſolertia, illi reſponderunt, *Patrem principis quærimus.* Quod quũ ad Gallienum perueniſſet, non pudore, non mœrore, non pietate cõmotus eſt; ſcurrasque iuſſit viuos exuri. Quod populus factum triſtius quã quisquam æſtimat, tulit: milites vero ita doluerunt, vt non multo poſt vicem redderent. Gallieno & Saturnino coss. Odenatus rex Palmyrenorum obtinuit totius oriẽtis imperium: idcirco præcipue, quod ſe fortibus factis dignum tantæ maieſtatis infulis declarauit: Gallieno aut nullas, aut luxurioſas, aut ineptas & ridiculas res agente. Denique ſtatim bellum Perſis in vindictam Valeriani, quam eius filius negligebat, indixit. Niſibin & Carras ſtatim occupat, tradentibus ſeſe Niſibenis atque Carrenis, & increpãtibus Gallienum. Nec defuit tamen reuerentia Odenati circa Gallienũ Nam captos ſatrapas, inſultandi prope gratia & oſtentandi ſui, ad eum miſit. Qui quũ Romam deducti eſſent, vincente Odenato triumphauit Gallienus, nulla mentione patris facta: quem nec inter deos quidem niſi coactus retulit, quum mortuum audiſſet, ſed adhuc viuentem: nam de illius morte falſo competerat. Odenatus autẽ ad Cteſiphontem Parthorum multitudinem obſedit: vaſtatisque circum omnibus locis, innumeros homines interemit. Sed quum ſatrapæ omnes ex omnibus regionibus illuc defenſionis communis gratia conuolaſſent, fuerunt longa & varia prœlia, longior tamen Romana victoria. Et quum nihil aliud ageret niſi vt Valerianum Odenatus liberaret, inſtabat quotidie, ac locorum difficultatibus in alieno ſolo Imperator optimus laborabat. Dum hæc apud Perſas geruntur, *Scythæ* in Cappadociam peruaſerunt: illic captis ciuitatibus, bello etiam vario, diu acies ad Bithyniam contulerunt. Quare milites iterum de nouo Imperatore faciendo cogitauerunt: quos omnes Gallienus more ſuo, quum placare atque in gratiam ſuam reducere non poſſet, occidit. Quum tamen ſibi milites dignum principem quærerent, Gallienus apud Athenas ἄρχων erat, id eſt ſummus magiſtratus; vanitate illa qua & ciuis adſcribi deſiderabat, & ſacris omnibus intereſſe: quod neque Adrianus in ſumma felicitate, neque Antoninus in adulta fecerat * pace; quum tanto ſtudio Græcarum docti fuerint litterarum, vt raro aliquibus doctiſſimis magnorum arbitrio ceſſerint virorum. Areopagitarum præterea cupiebat ingeri numero, contempta prope republ. Fuit enim Gallienus (quod negari non poteſt) oratione, poemate, atque omnibus artibus clarus. Huius eſt illud epithalamium quod inter centum poetas præcipuum fuit. Nam quum fratrum ſuorum filios iungeret, omnes poetæ Græci Latinique epithalamia dixiſſent, idque per dies plurimos; quum ille manus ſponſorum teneret, vt quidam dicunt, ſeptus, ita dixiſſe fertur; *Ite, ait, o pueri; pariter ſudate medullis Omnibus inter vos: non murmura veſtra columbæ, Brachia non hederæ, non vincant oſcula*

concha. Longum eſt eius verſus orationesq; connectere, quibus ſuo tempore tam * in poetas quã in rhetores emicuit. Sed aliud in Imperatore quęritur, aliud in oratore vel poeta flagitatur. Laudatur ſane eius optimũ factum. Nam * conſulto Valeriani fratris ſui & Lucillii propinqui, vbi comperit ab Odenato Perſas vaſtatos, redactam Niſibin & Carras in poteſtatem Rom. omnẽ Meſopotamiam noſtram, denique Cteſiphontem eſſe peruentum, fugiſſe regem, captos ſatrapas, plurimos Perſarũ occiſos: Odenatũ, participato imperio, Auguſtum vocauit, eiusq; monetã qua Perſas captos traheret, cudi iuſſit. quod & ſenatus & vrbs, & omnis ætas gratanter accepit. Fuit præterea idem ingenioſiſſimus; cuius oſtendentia acumẽ, pauca libet ponere. Nam quum taurũ ingẽtem in arenã miſiſſet, exiſſetq; ad eũ feriendum venator, neq; * perductũ decies potuiſſet occidere, coronã venatori miſit; muſſantibusq; cunctis quid rei eſſet quod homo ineptiſſimus coronaretur, ille * per curionẽ diei iuſſit, *Taurũ toties non ferire difficile eſt.* Idẽ quum quidã gemmas vitreas pro veris vendidiſſet eius vxori, atq; illa, re prodita, vindicari vellet; * ſurripi quaſi ad leonem venditorẽ iuſſit. Deinde cauea caponem emittit: mirantibusque cunctis rem tam ridiculam, per curionem diei iuſſit, *Impoſturam fecit, & paſſus eſt.* deinde negotiatorem dimiſit. Occupato tamen Odenato bello Perſico, & Gallieno rebus ineptiſſimis (vt ſolebat) incumbentẽ, Scythæ nauibus factis Heracleam peruenerunt; atq; inde cum præda in ſolũ proprium reuerterunt: quamuis multi naufragio perierunt, nauali bello ſuperati. Per idem tempus Odenatus inſidiis conſobrini ſui interemptus eſt cum filio Herode; quem & ipſum imperatorẽ appellauerat. Tũ Zenobia vxor eius, quod paruuli eſſent filii eius qui ſupererant, Herennius & Timolaus, ipſa ſuſcepit imperium; diuque rexit non muliebriter, neq; more fœmineo: ſed non ſolum Gallieno virago melius imperare potuiſſet, verumetiã multis imperatoribus fortius atq; ſolertius. Gallieno ſane vbi nuntiatũ Odenatũ interemptum, bellum Perſis ad ſeram nimis vindictam patris parauit; collectisq; per Heraclianũ ducẽ militibus, * ſollertis principis rẽ gerebat. Qui tamen Heraclianus quũ contra Perſas profectus eſſet, a Palmyrenis victus, omnes quos parauerat milites perdidit, Zenobia Palmyrenis & orientalib. plerisque viriliter imperante. Inter hæc Scythæ per Euxinum nauigantes, Iſtrum ingreſſi, multa grauia in ſolo Rom. fecerunt. Quibus compertis, Gallienus Cleodamũ & Athenæum Byzantios inſtaurandis vrbibus muniendisq; præfecit. Pugnatũ [que] eſt circa Pontum, & a Byzantiis ducibus victi ſunt barbari. Veneriano item duce, nauali bello *Gotthi* ſuperati ſunt; tum ipſe Venerianus militari periit morte. Atque inde Cyzicum & Aſiam, deinceps Achaiam omnem vaſtauerunt; & ab Athenienſib. duce Dexippo, ſcriptore horum temporum, victi ſunt. Vnde pulſi, per Epirum, * Acarnaniam, Bœotiam, peruagati ſunt. Gallienus interea vix excitatus publicis malis, Gotthis vagantibus per Illyricum occurrit, & fortuito plurimos interemit. Quo cõperto, Scythæ facta * carragine per montem Geſſacem fugere ſunt conati. Omnes inde Scythas Marcianus varia bellorum fortuna agitauit: quæ oẽs Scythas ad rebellionem * excitaret. Et hæc quidem Heracliani ducis erga rempublicam deuotio fuit. Verum quũ Gallieni tantã improbitatem ferre non poſſent, conſilium inierunt Marcianus & Heraclianus, vt alter eorum imperiũ caperet: & Claudius quidem (vt ſuo dicemus loco) vir omniũ optimus, electus eſt, qui cõſilio non adfuerat, * eſſetq; apud cunctos in reuerentia, vt dignus videretur imperio; quemadmodũ poſtea comprobatum eſt. Is enim [eſt] CLAVDIVS a quo Conſtantinus vigilantiſſimus Cæſar originem ducit. Fuit iiſdem ſocius in appetendo imperio quidam Ceronius ſiue Cecropius, dux Dalmatarum; qui eos & vrbaniſſime & prudentiſſime adiuuit. Sed quum imperium capere viuo Gallieno non poſſent, huiusmodi eum inſidiis appetendum eſſe duxerunt, vt labem improbiſſimam, malis feſſa republica, a gubernaculis humani generis dimouerent, ne diutius theatro & circo addicta republica per voluptatum deperiret illecebras. Inſidiarum genus fuit tale: Gallienus ab Aureolo qui principatum inuaſerat, diſſidebat, ſperans quotidie grauem & intolerabilem tumultuarii Imperatoris aduentum. Hoc ſcientes Marcianus & Cecropius, ſubito Gallieno iuſſerant nuntiari Aureolum iam venire. Ille igitur militibus congregatis: quaſi certum proceſſit ad prœlium: atque ita miſſis percuſſoribus, interemptus eſt.

Et quidem Cecropii Dalmatarum ducis [gladio] Gallienus dicitur eſſe percuſſus, vt quidam ferunt, circa Mediolanum: vbi continuo & frater eius VALERIANVS eſt interemptus, quem multi Auguſtum, multi Cæſarem, multi neutrum fuiſſe dicunt: quod veriſimile non eſt: ſiquidem capto iam Valeriano, ſcriptum inuenimus in Faſtis, VALERIANO IMPERATORE COS. Quis igitur alius potuit eſſe Valerianus, niſi Gallieni frater? Conſtat de genere: non ſatis tamen conſtat de dignitate, vel (vt cœperunt alii loqui) de maieſtate. Occiſo igitur Gallieno, ſeditio ingens militũ fuit: quum ſpe prædæ ac publicæ vaſtationis, Imperatorem ſibi vtilem, neceſſarium, fortem, efficacem, ad inuidiam faciendam, dicerent raptum. Quare conſilium principum fuit, vt milites eius, quo ſolent placari genere, ſedarentur. Promiſſis itaque per Marcianum aureis vicenis, & acceptis, (nam præſto erat theſaurorum copia) Gallienum tyrannum militari iudicio in faſtos publicos retulerunt. Sic militibus ſedatis Claudius, vir ſanctus ac iure venerabilis, & bonis omnibus carus, amicus patriæ, amicus legibus, acceptus ſenatui, populo bene cognitus, accepit imperium. Hæc vita Gallieni fuit, breuiter a me litteris intimata: qui natus abdomini & voluptatibus, dies ac noctes vino & ſtupris perdidit orbem terrarum. Triginta prope tyrannos paſſus eſt, Romanum dehoneſtantes imperium: ita vt etiam mulieres eo melius imperarẽt. Ac ne eius prætereatur miſeranda ſollertia, veris tempore cubicula de roſis fecit: de pomis caſtella compoſuit: vuas triennio ſeruauit. hieme ſumma melones exhibuit: muſtum quemadmodum toto anno haberetur, docuit. Ficos virides, & poma ex arboribus recentia ſemper alienis menſibus præbuit. Mantilibus aureis ſemper ſtrauit. Gemmata vaſa fecit, eademque aurea. Crinibus ſuis auri ſcobem aſperſit: radiatus ſæpe proceſſit. cum chlamyde purpurea gemmatisque fibulis & aureis, Romæ viſus eſt, vbi ſemper togati principes videbantur: purpuream tunicam auratamque virilem, eamdemque manicatam habuit. Gemmato balheo vſus eſt: caligas gemmatas annexuit, quum * campagos reticulos appellaret. Conuiuatus in publico eſt: congiariis populum molliuit: ſenatui ſportulam ſedens erogauit. Matronas ad conſulatum ſuum rogauit: iisdemque manum ſibi oſculantibus, quaternos aureos ſui nominis dedit. Vbi de Valeriano patre comperit quod captus eſſet, id quod philoſophorum optimus de filio amiſſo dixiſſe fertur, *Sciebam me genuiſſe mortalem*, dixit ille, *Sciebam patrem meum eſſe mortalem.* Nec defuit Annius Cornicula, qui eum quaſi conſtantem principem, falſo ſua voce laudaret. peior tamen ille qui credidit. Sæpe ad tibicinem proceſſit, ad organum ſe recepit, quum proceſſui & receſſui cani iuberet. Lauit die ſeptimo æſtate, vel ſexto: hieme ſecundo vel tertio. Bibit in aureis ſemper poculis, aſpernatus vitrum, dicens nil eo eſſe communius. Semper vina variauit. Neque vmquam in vno conuiuio ex vno vino duo pocula bibit. Concubinæ in eius tricliniis ſæpe accubuerunt. Menſam ſecundam ſcurrarum & mimorum ſemper prope habuit. Quum iret ad hortos nominis ſui, omnia palatina officia ſequebantur. Ibant & præfecti: & magiſtri officiorum omnium adhibebantur [&] conuiuiis & cœnationibus. lauabant etiam ſimul cum principe. Admittebantur ſæpe etiam mulieres, cum ipſo pulchræ puellæ, cum illis anus deformes: & iocari ſe dicebat quum orbem terrarum vndique perdidiſſet. Fuit tamen nimiæ crudelitatis in milites: nam & terna milia & quaterna militum ſingulis diebus occidit. Statuam ſibi maiorem coloſſo fieri præcepit ſolis habitu: ſed ea imperfecta periit. tam magna denique cœperat fieri, vt duplex ad coloſſum videretur. Poni autem illam voluerat in ſummo * Eſquiliarum mõte, ita vt haſtam teneret, per cuius caput infans ad ſummum poſſet aſcendere. Sed & Claudio & Aureliano deinceps ſtulta res viſa eſt: ſiquidem etiam equos & currum fieri iuſſerat pro qualitate ſtatuæ, atque in acutiſſima baſe poni. Porticum Flaminiam vſque ad pontem Miluium & ipſe parauerat ducere, ita vt * tetraſtiche fieret: vt autem alii dicunt, pentaſtiche: ita vt primus ordo pilas haberet, & ante ſe columnas cum ſtatuis; ſecundus & tertius, & deinceps, διὰ τεσσάρων columnas. Longum eſt cuncta in litteras mittere: quæ qui volet ſcire, legat Palfurium Suram, qui Ephemeridas eius vitæ compoſuit. Nos ad Saloninum reuertamur.

SALONINVS GALLIENVS.

HIc Gallieni filius fuit, nepos Valeriani: de quo quippe nihil eſt quod dignum in litteras mittatur, niſi quod nobiliter natus, educatus regie, occiſus deinde non ſua, ſed patris cauſſa. De hnius nomine magna eſt ambiguitas. Nam multi eum GALLIENVM, mulri SALONINVM hiſtoriæ prodiderunt. Et qni Saloninum, idcirco quod apud Salonas natus eſſet, cognominatum ferunt: qui autem Gallienum, patris nomine cognominatum, & aui Gallieni, ſummi quondam in republ. viri. Fuit denique hactenus ſtatua in pede montis Romulei, hoc eſt ante ſacram viam, intra templum Fauſtinæ aduecta ad arcum Fabianum, quæ haberet inſcriptum, GALLIENO MINORI, SALONINO additum: ex quo eius nomen intelligi poterit. Tranſiſſe decennium imperii Gallienum, ſatis clarum eſt: quod idcirco addidi, quia multi eum imperii ſui primo anno periiſſe dixerunt. Fuiſſe autem & alias rebelliones ſub eodem; de quibus proprio dicemus loco. Siquidem placuit triginta tyrannos vno volumine includere, idcirco quod nec multa de his dici poſſunt, & in Gallieni vita pleraque iam dicta ſunt. Et hæc quidem de Gallieno hoc interim libro dixiſſe ſufficiat. Nam & multa iam in Valeriani vita: in libro qui DE TRIGINTA TYRANNIS inſcribendus eſt, iam loquemur quæ iterari ac ſæpius dici minus vtile videbatur. Huc accedit quod quædam etiam ſtudioſe prætermiſi; ne eius poſteri multis rebus editis læderentur. Scis enim ipſe quales homines cum iis qui aliqua de maioribus eorum ſcripſerint, quantum gerant bellum: nec ignota eſſe arbitror quæ dixit M. Tullius in Hortenſio, quem ad exemplum Protreptici ſcripſit. Vnum ponam tamen quod iucunditatem quamdam, ſed vulgarem habuit; morem tamen nouum fecit. Nam quum cingula ſua plerique militantium qui ad conuiuium venerant, ponerent hora conuiuii, Saloninus puer, ſiue Gallienus, his auratos conſtellatosque baltheos rapuiſſe perhibetur: & quum eſſet difficile in aula palatina requirere quod periſſet, ac * taciti militares viri detrimenta pertuliſſent, poſtea rogati ad conuiuium cincti accubuerunt. quumque ab his quæreretur cur non ſoluerent cingulum, reſpondiſſe dicuntur, Salonino deferimus. Atque hinc tractum morem vt deinceps cum Imperatore cincti diſcumberent Negare non poſſum, alium [&] plerisque videri huius rei ortum eſſe morem. Dicunt enim militare prandium (quod dictum eſt *prandium* ab eo quod ad bellum milites paret) a cinctis initum. cui rei argumentum eſt quod a diſcinctis etiam cum Imperatore cœnatur. Quæ idcirco poſui, quia digna & memoratu videbantur, & cognitu. Nunc tranſeamus ad triginta tyrannos, qui Gallieni temporibus contemptu mali principis exſtiterunt. De quibus breuiter & pauca dicenda ſunt. Neque enim digni ſunt eorum plerique vt volumen talium hominum ſaltem nominibus occupetur: quamuis eorum aliqui non parum in ſe virtutis habuiſſe videantur, multum etiam reipublicæ profuiſſe. Tam variæ item opiniones ſunt de *Salonini* nomine, vt, qui ſe verius putant dicere, a matre ſua Salonina appellatum eſſe dicant, quam is perdite dilexerit, * *Piparam* nomine, barbaram, regis filiam. Gallienus cum ſuis ſemper flauum crinem condidit. De annis autem Gallieni & Valeriani ad imperium pertinentibus, adeo incerta traduntur, vt quum * XV annos eoſdem imperaſſe conſtet, id eſt Gallienum vſque ad quintumdecimum perueniſſe, Valerianus vero ſexto ſit captus; alii IX annis, alii his decem annis, alii etiam Gallienum imperaſſe in litteras mittant: quum conſtet & decennalia Romæ ab eodem celebrata, & poſt decennalia Gotthos ab eo victos, cum Odenato pacem factam, cum Aureolo initam eſſe concordiam; pugnatum contra Poſthumum, contra Lollianum; multa etiam ab eo geſta quæ ad virtutem, plura tamen quæ ad dedecus pertinebant. Nam & ſemper noctibus popinas dicitur frequentaſſe, & cum lenonibus, mimis ſcurrisque vixiſſe.

TREBELLII POLLIONIS

TRIGINTA TYRANNI.

SCRIPTIS iam pluribus libris, non hiſtorico nec diſerto, ſed pedeſtri eloquio, ad eam temporum veniemus ſeriem, in qua per annos quibus Gallienus & Valerianus rempubl. tenuerunt, triginta tyranni, occupato Valeriano magnis belli Perſici neceſſitatibus, exſtiterunt, quum Gallienum nõ ſolum viri, ſed etiam mulieres contemptui haberent: vt ſuis locis probabitur. Sed quoniam tanta obſcuritas eorum hominum fuit qui ex diuerſis orbis partibus ad imperium conuolabant, vt non multa de his vel dici poſſint a doctioribus, vel requiri: deinde ab omnibus hiſtoricis qui Græce ac Latine ſcripſerunt, ita nonnulli prætereantur, vt eorum [nec] nomina frequententur: poſtremo quum tam varie a pleriſque ſuper his nonnulla ſint prodita: in vnum eos libellum contuli, & quidem breuem; maxime quum vel in Valeriani, vel in Gallieni vita, pleraque de his dicta, nec repetenda tamen ſatis conſtet.

CYRIADES, I.

HIc patrem Cyriadem fugiens, diues & nobilis, quum luxuria ſua & moribus perditis ſanctum ſenem grauaret, direpta magna parte auri, argenti etiam infinito pondere, Perſas petiit: atque inde Sapori regi coniunctus atque ſociatus, quum hortator belli Romanis inferendi fuiſſet, Odenatum primum, deinde Saporem ad Romanum ſolum traxit: Antiochia etiam capta & Cæſarea, Cæſarianum nomen accepit. Atque inde vocatus Auguſtus, quum omnem orientem vel virium audacia vel terrore quateret, patrem vero interemiſſet (quod alii hiſtorici negant factum) ipſe per inſidias ſuorum, quum Valerianus iam ad bellum Perſicum veniret, occiſus eſt. Neque plus de hoc hiſtoriæ quidquam mandatum eſt quod dignum memoria eſſe videatur: quem clarum, perfugium & paricidium, & aſpera tyrannis, & ſumma luxuries litteris dederunt.

POSTHVMVS, II.

HIc vir in bello fortiſſimus, in pace conſtantiſſimus, in omni vita grauis; vſqueadeo vt Saloninum filium ſuum eidem Gallienus in Gallia poſitum crederet, quaſi cuſtodi vitæ, & morum & actuum imperialium inſtitutori. Sed, quantum plerique aſſerunt, (quod eius non conuenit moribus) poſtea fidem fregit; & occiſo Salonino ſumpſit imperium. vt autem verius plerique tradiderunt, quum Galli vehementiſſime Gallienum odiſſent, puerum autem apud ſe imperare ferre non poſſent, eum qui commiſſum regebat imperium, Imperatorem appellarunt; miſſiſque militibus adoleſcentem interfecerunt. Quo interfecto, ab omni exercitu & ab omnibus Gallis Poſthumus gratanter acceptus, talem ſe præbuit per annos ſeptem, vt Gallias inſtaurauerit, quum Gallienus luxurię & popinis vacaret, & amore barbaræ mulieris conſeneſceret. Geſtum eſt tamen a Gallieno contra hunc bellũ, tunc quum ſagitta Gallienus eſt vulneratus. ſiquidem nimius amor erga Poſthumum omnium erat in * Gallica gente populorum, quod ſubmotis omnibus Germanicis gentibus, Romanum in priſtinam ſecuritatem reuocaſſet imperium. Sed quum ſegrauiſſime regeret, more illo quo Galli nouarum rerum ſemper ſunt cupidi, Lolliano agente, interemptus eſt. Siquis ſane Poſthumi meritum requirit, iudicium de eo Valeriani ex hac epiſtola, quam ille ad Gallos miſit, intelliget: *Transrhenani limitis ducem, & Galliæ præſidem Poſthumum fecimus, virum digniſſimum ſeueritate Gallorum. præſente quo, non miles in caſtris, non iura in foro, non in tribunalibus lites, non in curia dignitas pereat: qui vnicuique proprium & ſuum ſeruet. virum quem ego præ ceteris ſtupeo, & qui locum principis mereatur iure. de quo ſpero quod mihi gratias agetis. Quod ſi me fefellerit opinio quam de illo habeo,* ſciatis nuſquam gentium reperiri qui poſſit penitus approbari. *Huius filio Poſthumo nomine, tribunatum Vocontiorum dedi adoleſcenti: qui ſe dignum patris moribus reddet.*

POSTHVMVS IVNIOR, III.

DE hoc prope nihil eſt quod dicatur, niſi quod a patre appellatus Cæſar, ac deinceps in eius honore Auguſtus cum patte dicitur interemptus, quum Lollianus in locum Poſthumi ſubtogatus, delatum ſibi a Gallis ſumpſiſſet imperium. Fuit autem (quod ſolum memoratu dignum eſt) ita in declamationibus diſertus, vt eius controuerſiæ Quintiliano dicantur inſertæ; quem declamatorem Romani generis acutiſſimum, vnius capitis lectio prima ſtatim fronte demonſtrat.

LOLLIANVS, IIII.

HVIVS rebellione in Gallia Poſthumus, vir omnium fortiſſimus, interemptus eſt, quum iam * nutante Gallieni luxuria, in veterem ſtatum Romanum reformaſſet imperium. Fuit quidem etiam furtiſſimus: ſed rebellionis intuitu, minorem apud Gallos auctoritatem de ſuis viribus tenuit. Interemptus autem eſt a Victorino, Victorinæ vel Victoriæ filio, quæ poſtea *mater caſtrorum* appellata eſt, & Auguſtæ nomine affecta; quum ipſa per ſe fugiens tanti pōderis molem, primum in Marium, deinde in Tetricum atque eius filium contuliſſet imperia. Et Lollianus quidem nonnihilum reip. profuit. Nam plerasque Galliæ ciuitates, nōnulla etiam caſtra, Poſthumus per ſeptem annos in ſolo barbarico ædificauerat: quæ interfecto Poſthumo ſubita irruptione Germanorum & direpta fuerant & incenſa: [ea in] ſtatum veterem reformauit: deinde a ſuis militibus, quod in labore nimius eſſet, occiſus eſt. Ita Gallieno perdente rempubl. in Gallia primum Poſthumus, deinde Lollianus, Victorinus deinceps, poſtremo Tetricus, (nam de Mario nihil dicimus) affectatores Romani nominis exſtiterunt: quos omnes datos diuinitus credo, ne, quum illa peſtis inaudita luxuria impediretur, * malis poſſidendi Romanum ſolum Germanis daretur facultas: qui ſi eo genere tunc euaſiſſent quo Gothi & Perſæ, conſentientibus in Romano ſolo gentibus, venerabile hoc Romani nominis finitum eſſet imperium. Lolliani autem vita in multis obſcura eſt, vt & ipſius Poſthumi: ſed priuata virtute clari, non nobilitatis pondere vixerunt.

VICTORINVS, V.

POSTHVMVS ſenior, quum videret multis ſe Gallieni viribus peti, atque auxilium non ſolum militum, verumetiam alterius principis neceſſarium, Victorinum militaris induſtriæ virum in participatum vocauit imperii, & cum eodem contra Gallienum conflixit. Quumque adhibitis ingentibus Germanorum auxiliis, diu bella traxiſſent, victi ſunt. Tunc interfecto etiam Lolliano, ſolus Victorinus in imperio remanſit: qui & ipſe, quod matrimoniis militum & militarium corrumpendis operam daret, a quodam actuario, cuius vxurem ſtuprauerat, compoſita factione Agrippinæ percuſſus, Victorino filio Cæſare a matre Victurina, ſiue Victoria, quæ *mater caſtrorum* dicta eſt, appellato: qui & ipſe puerulus ſtatim eſt interemptus, quum apud Agrippinam pater eius eſſet occiſus. De hoc quod fortiſſimus fuerit, & præter libidinem optimus Imperatot, a multis multa ſunt dicta. Sed ſatis credimus Iulii Ateriani partem libri cuiusdam ponere, in quo de Victorino ſic loquitur; *Victorino, qui Gallias poſt Iunium Poſthumum rexit, neminem exiſtimo præferendum: non in virtute Traianum, non Antoninum in clementia, non in grauitate Neruam, non in gubernando ærario Veſpaſianum, non in cenſura totius vitæ ac ſeueritate militari Pertinacem vel Seuerum. Sed omnia hæc, libido & cupiditas mulieraria voluptatis ſic perdidit, vt nemo audeat virtutes eius in litteras mittere; quem conſtat omnium iudicio meruiſſe puniri.* Ergo quum id iudiciū de Victorino ſcriptores habuerint, ſatis mihi videor de eius dixiſſe moribus.

VICTORINVS IVNIOR, VI.

DE hoc nihil amplius in litteras eſt relatum, quam quod nepos Victoriæ, Victorini filius fuit, & a patre & ab auia ſub eadem hora qua Victorinus interemptus, Cæſar nuncupatus eſt, ac ſtatim a militibus ita occiſus. Exſtant denique ſepulcra circa Agrippinam breui marmore impreſſa humilia, in quibus * vnus eſt inſcriptus, HIC DVO VICTORINI TYRANNI SITI SVNT.

MARIVS,

MARIVS, VII.

VICTORINO, Lolliano, & Poſthumo interemptis, Marius ex fabro (vt dicitur) ferrario triduo tantum imperauit. De hoc quid amplius requiratur ignoro, niſi quod eum inſigniorem breuiſſimum fecit imperium. Nam vt conſul, qui ſex *pomeridianis horis conſulatum ſuffectum tenuit, a M. Tullio tali aſperſus eſt ioco; *Conſulem habuimus tam ſeuerum tamque cenſorium, vt in eius magiſtratu nemo pranderit, nemo cœnauerit, nemo dormierit*: de hoc etiam dici poſſe videtur, qui vna die factus eſt Imperator, alia die viſus eſt imperare, tertia interemptus eſt. Et vir quidem ſtrenuus, ac militaribus vſque ad imperium gradibus euectus eſt: quem pleriq; *Mamurium*, nonnulli *Vecturium*, opificem vtpote ferrarium, nuncuparũt. Sed de hoc nimis multa: de quo illud addidiſſe ſatis eſt, nullius manus vel ad feriendum, vel ad impellendum fortiores fuiſſe; quum in digitis neruos videretur habuiſſe, non venas. Nam & carra venientia digito ſalutari repuliſſe dicitur; & fortiſſimos quosque vno digito ſic afflixiſſe, vt quaſi ligni vel ferri obtuſioris ictu percuſſi dolerent. Multa duorum digitorum alliſione contriuit. Occiſus eſt a quodam milite; qui quum eius quondam operarius in fabrili officina fuiſſet, contemptus eſt ab eodẽ, vel quum duxiſſet, vel quum imperium cepiſſet. addidiſſe hæc verba dicitur interemptor, *Hic eſt gladius quem ipſe feciſti.* Huius concio prima talis fuiſſe dicitur; *Scio, commilitones, poſſe mihi obiici artem priſtinam; cuius mihi omnes teſtes eſtis. Sed dicat quisque quod vult, vtinam ſemper ferrum exerceam. Non vino, non floribus, non mulierculis, non popinis, vt facit Gallienus, indignus patre ſuo & ſui generis nobilitate, depeream. Ars mihi obiiciatur ferraria; dum me & exteræ gentes ferrum attrectaſſe ſuis cladibus recognoſcant in Italia: denique vt omnis Alemania omnisque Germania, cum ceteris quæ adiacent gentibus, Romanum populum ferratam putent gentem, vt ſpecialiter in nobis ferrum timeant. Vos tamen cogitetis velim feciſſe vos principem qui numquam quidquam ſcierit tractare, niſi ferrum. Quod idcirco dico, quia ſcio mihi a luxurioſiſſima illa peſte nihil opponi poſſe, niſi hoc quod gladiorum armorumque artifex fuerim.*

INGENVVS, VIII.

FVSCO & Baſſo coss. quum Gallienus vino & popinis vacaret, quumque ſe lenonibus, mimis, & meretricibus dederet, ac bona naturæ luxuriæ continuatione deperderet, Ingenuus, qui Pannonias tunc regebat, a Mœſiacis legionibus Imperator eſt dictus, ceteris Pannoniarum volentibus: neq; in quoquam melius conſultum reip. a militibus videbatur, quam quod inſtantibus Sarmatis creatus eſt Imperator, qui feſſis rebus mederi ſua virtute potuiſſet. Cauſſa autem ipſi arripiendi tunc imperii fuit, ne ſuſpectus eſſet Imperatoribus, quod erat fortiſſimus ac reip. neceſſarius, & militibus (quod imperantes vehementer mouet) acceptiſſimus. Sed Gallienus, vt erat nequam & perditus, ita etiam, vbi neceſſitas coegiſſet, velox, fortis, vehemens, crudelis: denique Ingenuum conflictu habito vicit; eoque occiſo, in omnes Mœſiacos tam milites quam ciues aſperrime ſæuiit: nec quemquam ſuæ crudelitatis exſortem reliquit: vſque adeo aſper & truculentus, vt plerasque ciuitates vacuas a virili ſexu relinqueret. Fertur ſane idem Ingenuus ciuitate capta intraſſe domum, in qua ſe pugione transfodit: atque ita vitam finiſſe, ne in tyranni crudelis poteſtatem veniret. Exſtat ſane epiſtola Gallieni, quam ad Celerem Verianum ſcripſit, qua eius nimietas crudelitatis oſtenditur: quam ego idcirco interpoſui, vt omnes intelligerent, hominum luxurioſum crudeliſſimum eſſe, ſi neceſſitas poſtulet. *Gallienus Veriano. Non mihi ſatisfacies, ſi tantum armatos occideris; quos & fors belli interimere potuiſſet.* *Perimendus eſt omnis ſexus virilis; ſi & ſenes atque impuberes ſine reprehenſione noſtra occidi poſſent. Occidendus eſt quicumque male voluit: occidendus eſt quicumque male dixit contra me, contra Valeriani filium, contra tot principum patrem & fratrem. Ingenuus factus eſt Imperator. Lacera, occide, concide: animum meum intelligere potes: mea mente iraſcere, qui hæc manu mea ſcripſi.*

REGILLIANVS, IX.

FATI publici fuit vt Gallieni tempore quicumque potuit, ad imperium proſiliret. Regillianus denique in Illyrico ducatum gerens, Imperator eſt factus, auctoribus

imperii Mœſiis, qui cum Ingenuo fuerant ante ſuperati: in quorum parentes grauiter Gallienus ſæuierat. Hic tamen multa fortiter contra Sarmatas geſſit: ſed auctoribus Roxolanis, conſentientibusq; militibus, & timore prouincialium ne iterum Gallienus grauiora faceret, interemptus eſt. Mirabile fortaſſe videatur, ſi, quæ origo imperii eius fuerit, declaretur. *Militari enim ioco regna promeruit. Nam quum milites cum eo quidã cœnarent, aſtitit Valerianus tribunus qui diceret, *Regilliani nomen vnde credimus dictum?* Alius continuo, *Credimus quod a regno.* Tum is qui aderat ſcholaſticus, cœpit quaſi grammaticaliter declinare, & dicere, *Rex, regis, regi: Regillianus.* Milites, vt eſt hominum genus pronum ad ea quæ cogitant, dixerunt, *Ergo poteſt rex eſſe?* item alius, *Ergo poteſt nos regere?* item alius, *Deus * tibi regis nomẽ impoſuit.* Quid multa? His dictis, quum alia die mane proceſſiſſet, a principibus Imperator eſt ſalutatus. Ita quod aliis vel audacia vel iudicium detulit, huic iocularis aſtutia. Fuit, quod negari non poteſt, vir in militari re ſemper probatus, & Gallieno iam ante ſuſpectus, quod dignus videretur imperio: gentis Daciç Decibali ipſius (vt fertur) affinis. Exſtat epiſtola diui Claudii adhuc priuati, qua Regilliano Illyrici duci gratias agit ob redditum Illyricum, quum omnia Gallieni ſegnitia deperirent: quam ego repertam in * archiuis, inſerẽdam putaui. fuit enim publica. *Claudius Regilliano multam ſalutem. Felicem remp. quæ te talem virum habere rei caſtrenſis bellis his meruit felicem Gallienum; etiamſi ei vera nemo nec de bonis, nec de malis nuntiat. Pertulerunt ad me Bonitus & Celſus ſtipatores principis noſtri qualis apud Scupos in pugnando fueris, quot vno die prœlia & qua celeritate conſeceris Dignus eras triumpho, ſi antiqua tempora exſtarent. Sed quid multa? Memor cuiuſdam * ominis cautius velim vincas. Arcus Sarmaticos & duo ſaga ad me velim mittas, ſed fibulatoria; quum ipſe miſerim de noſtris.* Hac epiſtola oſtenditur, quid de Regilliano ſenſerit Claudius: cuius grauiſſimum iudicium ſuis temporibus fuiſſe, non dubium eſt. Nec a Gallieno quidem vir iſte promotus eſt, ſed a patre eius Valeriano, vt & Claudius, & Macrianus, & Ingenuus, & Poſthumus, & Aureolus; qui omnes in imperio interempti ſunt, quum mererentur imperium. Mirabile autem hoc fuit in Valeriano principe, quod omnes quoscumq; duces fecit, poſtea militum teſtimonio ad imperium peruenerunt. vt appareat, ſenem Imperatorem in deligendis reip. ducibus talem fuiſſe qualem Romana felicitas, ſi continuari fataliter potuiſſet, ſub bono principe requirebat. Et vtinam vel illi qui arripuerant imperia, regnare potuiſſent: vel eius filius Gallienus in imperio diutius non fuiſſet: vt libere ſe in ſuo ſtatu reſp. noſtra tenuiſſet. Sed nimis ſibi fortuna indulgendum putauit, quæ cum Valeriano & bonos principes * tulit, & Gallienum diutius quam oportebat, reip. reſeruauit.

AVREOLVS, X.

HIc quoq; * Illyricanos exercitus regens in cõtemptu Gallieni, vt omnes eo tempore, coactus a militibus ſumpſit imperium. Et quum Macrianus cum filio ſuo Macriano contra Gallienum veniret, cum plurimis exercitus eius cepit: aliquos corruptos fidei ſuæ addixit. & quum factus eſſet inualidus Imperator, quumq; Gallienus expugnare virũ fortem fruſtra tentaſſet, pacem cum eo contra Poſthumum pugnaturus fecit: quorum pleraq; & dicta ſunt & dicenda. Hunc eumdem Aureolũ Claudius interfecto iam Gallieno conflictu habito, apud eum pontem interemit, qui nunc *pons Aureoli* nuncupatur, atq; illic, vt tyrannum, ſepulcro humiliore donauit. Exſtat etiam epigramma Græcum in hanc formam; *Dona ſepulcrorum victor poſt multa tyranni Prœlia, iam felix Claudius Aureolum Munere proſequitur mortali, & iure ſuperſtes Viuere quem vellet, ſi pateretur amor Militis egregii, vitam qui iure negauit Omnibus indignis, & magis Aureolo. Ille tamen clemens, qui corporis vltima ſeruans, Et pontem Aureoli dedicat & tumulum.* Hos ego verſus a quodam grammatico translatos ita poſui vt fidem ſeruarem: non quo melius non potuerint transferri, ſed vt fidelitas hiſtorica ſeruaretur: quam ego præ ceteris cuſtodiendam putaui, qui id quod ad eloquentiam pertinet, nihil curo. Rem enim vobis propoſui deferre, non verba; maxime tanta rerum copia, vt triginta tyrannorum ſimul vitas ſcribendas acceſſerim.

MACRIANVS, XI.

CApto Valeriano, diu clariſſimo principe ciuitatis, fortiſſimo deinde Imperatore,

adpo-

ad poſtremum omnium infeliciſſimo, vel quod ſenex apud Perſas conſenuit, vel quod indignos ſe poſteros dereliquit; quum Gallienum cõtemnendum Baliſta præfectus Valeriani & Macrianus primus intelligerent, quærentibus etiam militibus principem, vnum in locum conceſſerunt, quærentes quid faciendum eſſet. Tuncq; conſtitit, Gallieno longe poſito, Aureolo vſurpante imperium, debere aliquem principem fieri, & quidem optimum, ne quiſpiam tyrannus exiſteret. Verba igitur Baliſtæ (quantum Mæonius Aſtyanax, qui conſilio interfuit, aſſerit) hæc; *Mea ætas & profeſſio & voluntas, longe ab imperio abſunt: & ego, quod negare non poſſum, bonum principem quæro. Sed quis tandem eſt, qui Valeriani locum poſſit implere? niſi talis, qualis tu es ô Macriane, fortis, conſtans, integer, probatus in rep. & (quod maxime ad imperium pertinet) diues. Arripe igitur locum meritis tuis debitum: me profecto, quamdiu voles, vteris tu cum rep. Tantum bene agas: vt te Romanus orbis factum principem gaudeat.* Ad hæc Macrianus; *Fateor Baliſta, imperium prudenti non fruſtra eſt. Volo enim reip. ſubuenire, atque illam peſtem a legum gubernaculis dimouere; ſed non hoc in me ætatis eſt. Senex ſum; ad exemplum equitare non poſſum. Lauandum eſt mihi frequentius, edendum delicatius: diuitiæ me iamdudum ab vſu militiæ retraxerunt. Iuuenes aliqui ſunt quærendi, nec vnus; ſed duo vel tres fortiſſimi, qui ex diuerſis partibus orbis Rom. rempublicam reſtituant, quam Valerianus fato, Gallienus vitæ ſuæ genere perdiderunt.* Poſt hæc intellexit eum Baliſta ſic agere, vt de filiis ſuis videretur cogitare: atque adeo ſic aggreſſus eſt: *Prudentiæ tuæ rempublicam tradimus. Da igitur liberos tuos Macrianum & Quietum fortiſſimos iuuenes, olim tribunos a Valeriano factos: qui Gallieno imperante, quod boni ſunt, ſalui eſſe nõ poſſunt.* Tunc ille, vbi *intellectum ſe eſſe comperit, *Do*, inquit, *manus, de meo ſtipendium militi duplex daturus: tu tantum præfecti mihi ſtudium, & annonam in neceſſariis locis præbe. Iam ego faxim vt Gallienus ſordidiſſimus fœminarum omnium, duces ſui parentis intelligat.* Factus eſt igitur cum Macriano & Quieto duobus filiis, cunctis militibus volentibus, Imperator. Ac ſtatim contra Gallienum venire cœpit, vtcumque rebus in oriente derelictis. Sed quum XLV millia militum ſecum duceret, in Illyrico vel in Thraciarum extremis congreſſus cum Aureolo, victus & cum filio interemptus eſt. Triginta deniq; milia militum in Aureoli poteſtatem conceſſere. Domitianus autem eumdem vicit, dux Aureoli fortiſſimus & vehementiſſimus, qui ſe originem diceret a Domitiano Imperatore trahere atque a Domitilla. De Macriano autem nefas mihi videtur iudicium Valeriani præterire, quod ille in oratione ſua quam ad ſenatum e Perſidis finibus miſerat, poſuit. Inter cetera ex oratione diui Valeriani: *Ego P. C. bellum Perſicum gerens, Macriano totam remp. credidi, quod a parte militari ille vobis fidelis, ille mihi deuotus; illum & amat & timet miles. Vtcumque res exegerit, cum exercitibus agit, nec P. C. noua vel* *inopinata nobis ſunt, pueri eius virtus in Italia, adoleſcentis in Gallia, iuuenis in Thracia, in Africa iam prouecti, ſeneſcentis denique in Illyrico & Dalmatia comprobata eſt, quum in diuerſis prœliis ad exemplum fortiter faceret. Huc accedit quod habet iuuenes filios, Romano dignos collegio, noſtra dignos amicitia.* & reliqua.

MACRIANVS IVNIOR, XII.

MVLTA de hoc in patris imperio prælibata ſunt: qui numquam Imperator factus eſſet niſi prudentiæ patris eius creditum videretur. De hoc plane multa miranda dicuntur, quæ ad fortitudinem pertineant iuuenilis ætatis. Sed ad facta, aut quantum in bellis, *minus valet fortitudo. Hic enim vehemens cum prudentiſſimo patre, cuius merito imperare cœperat, a Domitiano victus, triginta (vt ſuperius dixi) milibus militum ſpoliatus eſt: matre nobili, patre tantum forti & ad bellum parato, atque ab vltima militia in ſummum perueniente ducatum, & ſplendore ſublimi.

QVIETVS, XIII.

HIc, vt diximus, Macriani filius fuit: cum patre & fratre, Baliſtæ iudicio, Imperator eſt factus. Sed vbi comperit Odenatus, qui olim iam orientem tenebat, ab Aureolo Macrianum patrem, Quietum, & eius fratrem Macrianum victos, milites in eius poteſtatem conceſſiſſe; quaſi Gallieni partes vindicaret, adoleſcentem cum Baliſta præfecto dudum interemit. Idem quoque adoleſcens * digniſſimus

Rom. imperio fuit, vt vere Macriani filius, & Macrianus *etiam frater: qui duo afflictis rebus potuerunt remp. gerere. Videtur non mihi prætereundum de Macrianorum familia, quæ hodieque floret, id dicere quod ſpeciale ſemper habuerunt. Alexandrum Magnum Macedonem viri in auro & argento, mulieres [&] in reticulis & dextrocheriis, & in annulis, & in omni ornamentorum genere, exſculptum ſemper habuerunt: eouſque vt tunicæ & limbi & pænulæ matronales in familia eius hodieque ſint, quæ Alexandri effigiem *de liciis variantibus monſtrent. Vidimus proxime Cornelium Macrum in eadem familia virum, quum cœnam in templo Herculis daret, pateram electrinam, quæ in medio vultum Alexandri haberet, & in circuitu omnem hiſtoriam contineret ſignis breuibus & minutulis, põtifici propinare: quam quidem circumferri ad omnes tanti illius viri cupidiſſimos iuſſit. Quod idcirco poſui, quia dicuntur iuuari in omni actu ſuo, qui Alexandrum expreſſum vel auro geſtitant vel argento.

ODENATVS, XIIII.

NISI Odenatus princeps Palmyrenorum, capto Valeriano, feſſis Rom. reipubl. viribus ſumpſiſſet imperium, in oriente res perditæ eſſent. Quare aſſumpto nomine primum regali, cum vxore Zenobia, & filio maiore, cui erat nomen Herodes, minoribus Herenniano & Timolao, collecto exercitu contra Perſas profectus eſt. Niſibin primum & orientis pleraque cum omni Meſopotamia in poteſtatem recepit: deinde ipſum regem victum fugere coegit: poſtremo Cteſiphonta vſque, Saporem & eius liberos perſequutus, captis concubinis, capta etiam magna præda, ad orientem vertit, ſperãs quod Macrianum, qui imperare contra Gallienum cœperat, poſſet opprimere. ſed illo iam profecto contra Aureolum & contra Gallienum, eo interempto, filium Quietum interfecit, Baliſta (vt plerique aſſerunt) regnum vſurpante, ne & ipſe poſſet occidi. Compoſito igitur magna eſt parte orientis ſtatu, a conſobrino ſuo Mæonio, qui & ipſe imperium ſumpſerat, interemptus eſt cum filio ſuo Herode; qui & ipſe poſt reditum de Perſide cum patre Imperator eſt appellatus. Iratum fuiſſe reipub. deum credo, qui interfecto Valeriano noluit Odenatum reſeruare. Ille plane cum vxore Zenobia, non ſolum orientem, quem iam in priſtinum reformauerat ſtatum, ſed omnes omnino totius orbis partes reformaſſet; vir acer in bellis, & q̃uantum plerique ſcriptores loquuntur, venatu memorabili ſemper inclytus, qui a prima ætate capiendis leonibus & pardis, vrſis, ceteriſque ſilueſtribus animalibus, ſudorem officii virilis impendit; quique ſemper in ſiluis ac montibus vixit, perferens calorem, pluuias, & omnia mala quæ in ſe continent venatoriæ voluptates: quibus duratus, ſolem ac puluerem bellis Perſicis tulit: non aliter etiam coniuge aſſueta, quę multorum ſententia fortior marito fuiſſe perhibetur: mulierum omnium nobiliſſima orientalium fœminarum, & (vt Cornelius Capitolinus aſſerit) ſpecioſiſſima.

HERODES, XV.

NON Zenobia matre, ſed priore vxore genitus, Herodes cum patre accepit imperium; homo omnium delicatiſſimus, & prorſus orientalis & Græcæ luxuriæ; cui erant ſigillata tentoria, & aurati papiliones, & omnia Perſica. Denique ingenio eius vſus Odenatus, quidquid concubinarum regalium, quidquid diuitiarum gemmarumque cepit, eidem tradidit, paternæ indulgentiæ affectione permotus. Et erat circa illum Zenobia nouercali animo: quare commendabiliorem patri eum fecerat: neque plura ſunt quæ de Herode dicantur.

MÆONIVS, XVI.

HIC conſobrinus Odenati fuit: nec vlla re alia ductus niſi damnabili inuidia, Imperatorem optimum interemit, quum ei nihil aliud *obiiceretur præter filii Herodis delicias. Dicitur autem primum cum Zenobia conſenſiſſe; quæ ferre non poterat vt priuignus eius Herodes priore loco quam filii eius Herennianus & Timolaus, principes dicerentur. Sed hic quoque ſpurciſſimus fuit. quare Imperator appellatus per errorem, breui a militibus pro ſuæ luxuriæ meritis interemptus eſt.

BALISTA, XVII.

DE hoc, vtrum imperauerit, ſcriptores inter ſe ambigunt. Multi enim dicunt, Quieto per Odenatum occiſo, Baliſtæ veniam datam: tamen eum imperaſſe, quod nec Gallieno, nec Aureolo, nec Odenato ſe crederet. Alii aſſerũt, priuatũ eum in agro ſuo, quem apud *Daphnen ſibi compararat, interemptum. Multi & ſumpſiſſe illum purpuram, & more Romano imperaſſe, exercitum duxiſſe, & de ſe plura promiſiſſe dixerunt: occiſum aũt per hos quos Aureolus miſerat ad comprehẽdendum Quietum Macriani filium: quem prædam ſuam eſſe dicebat. Fuit vir inſignis, eruditus ad gerendam rempubl. in conſiliis vehemens, in expeditionibus clarus, in prouiſione annonaria ſingularis. Valeriano ſic acceptus, vt eum quibusdam litteris hoc teſtimoniõ proſequutus ſit: *Valerianus Ragonio Claro præfecto Illyrici & Galliarum. Si quid in te bona frugis eſt, quam eſſe ſcio parens Clare, diſpoſitionem Baliſtæ* proſequère. Hac in forma remp. vides, vt nec ille prouinciales grauet, vt illic equos contineat vbi ſunt pabula, illic annonas militum mandet vbi ſunt frumenta: non prouincialem, non poſſeſſorem cogat illic frumenta, vbi non habet, dare; illic equum, vbi non poteſt, paſcere: nec eſt vlla alia prouiſio melior quàm vt in locis ſuis erogentur quæ naſcuntur; ne aut vehiculis aut ſumptibus rempublicam grauent. Galatia frumentis abundat, referta eſt Thracia, plenũ eſt Illyricum: illic pedites collocentur. quamquam in Thracia etiam equites ſine noxa prouincialium hiemare poſſint. Multum enim ex campis fœni colligitur. Iam vbi laridum, iam ceteræ ſpecies, in his danda ſunt locis in quibus affatim redundant. Quæ omnia ſunt Baliſtæ conſilia: qui ex quaque prouincia vnam tantum ſpeciem præberi iuſſit, quod ea redundaret, atque ab ea milites ſubmoneri: id quod publicitus eſt decretum.* Eſt & alia eius epiſtola qua gratias Baliſtæ agit: in qua docet ſibi præcepta gubernandæ reip. ab eodem data: gaudens quod eius conſilio nullum *adſcriptitium, id eſt vacantem, haberet, & tribunum nullum ſtiparorem, qui non vere pugnaret. Hic igitur vir in tentorio ſuo cubans, a quodam gregario milite Odenati, in Gallieni gratiam dicitur interemptus. De quo ipſe vera non ſatis comperi, idcirco quod ſcriptores temporum de huius præfectura multa, de imperio pauca dixerunt.

VALENS, XVIII.

HIc vir militaris, ſimul etiam ciuilium virtutum gloria pollens, proconſulatum Achaiæ dato a Gallieno tunc honore gubernabat: quem Macrianus vehementer reformidans, ſimul quod in omni genere vitæ ſatis clarum norat, ſimul quod inimicum ſibi eſſe inuidia virtutum ſciebat, miſſo Piſone nobiliſſimæ tunc & conſularis familiæ viro, interfici præcepit. Valens diligentiſſime cauens & prouidens, neque aliter ſibi poſſe ſubueniri exiſtimans, ſumpſit imperium: & breui a militibus interemptus eſt.

VALENS SVPERIOR, XIX.

FVIT & VALENS SVPERIOR: & bene venit in mentem: & quum de hoc Valente loquimur, etiam de illo Valente qui ſuperiorum principum temporibus interemptus eſt, aliquid dicemus. Nam huius Valentis qui ſub Gallieno imperauit, auunculus magnus fuiſſe perhibetur. alii tantum auunculum dicunt. Sed par in ambobus fuit fortuna. Nam & ille, quum paucis diebus Illyrico imperaſſet, occiſus eſt.

PISO, XX.

HIc a Macriano ad interficiendum Valentem miſſus, vbi eum prouidum futurorum imperare cognouit, Theſſaliam conceſſit: atque illic paucis ſibi conſentientibus ſumpſit imperium, *Theſſalicusque* appellatus, interemptus eſt: vir ſummæ ſanctitatis, & temporibus ſuis *Frugi* dictus, & qui ex illa Piſonum familia ducere originem diceretur, cui ſe Cicero nobilitandi cauſſa ſociauerat. Hic omnibus principibus accepiiſſimus fuit. Ipſe denique Valens, qui ad eum percuſſores miſiſſe perhibetur, dixiſſe dicitur, non ſibi apud deos inferos conſtare rationem, quod, quamuis hoſtem ſuum, Piſonem tamen iuſſiſſet occidi, virum cui ſimilem Romana reſpublica non haberet. Senatusconſultum de Piſone factum, ad noſcendam eius maieſtatem, libenter inſerui. Die ſeptimo Calend. Iulias, quum eſſet nuntiatum Piſonem a Valente interemptum, ipſum Valentem a ſuis occiſum, Aurelius Fuſcus

conſularis primæ ſententiæ, qui in locum Valeriani ſucceſſerat, ait, *Conſul conſule*. Quumque conſultus eſſet, *Diuinos*, inquit, *honores Piſoni decerno P.C. Gallienum, & Valerianum, & Saloninum, Imperatores noſtros eſſe confido. Neque enim melior vir quiſquam fuit, neque conſtantior.* Poſt quem ceteri conſulti, ſtatuam inter triumphales, & currus quadriiugos Piſoni decreuerunt. Sed ſtatua eius videtur: quadrigæ autem quæ decretæ fuerant, quaſi transferendæ ad alium, poſitæ ſunt, nec adhuc redditæ. Nam in his locis fuerunt poſitæ in quibus thermæ Diocletianæ ſunt exædificatæ, tam æterni nominis quam ſacrati.

ÆMILIANVS, XXI.

ET hoc familiare eſt populo Ægyptiorum, vt vel furioſi ac dementes, de leuibus quibusque ad ſummæ reipubl. pericula perducantur. Sæpe illi ob neglectas ſalutationes, locum in balneis non conceſſum, carnem & olera ſequeſtrata, calciamenta ſeruilia, & cetera talia, vſque ad ſummum reip. periculum ſeditionis, ita vt armarentur contra eos exercitus, peruenerunt. Familiari ergo ſibi furore, quum *quodam die cuiusdam ſeruus curatoris qui Alexandriam tunc regebat,* militari ob hoc cęſus eſſet quod crepidas ſuas meliores eſſe quam militis diceret, collecta multitudo ad domum Æmiliani ducis anceps venit, atque eum omni ſeditionum inſtrumento & furore perſequuta eſt. ictus eſt lapidibus, petitus eſt ferro: nec deſiit vllum ſeditionis telum. Qua re coactus Æmilianus ſumpſit imperium, quum ſciret ſibi vndecumque pereundũ. Conſenſerunt ei Ægyptiacus exercitus, maxime in Gallieni odium: nec eius ad regendam rempublicam vigor deſuit. Nam Thebaidem totamq; Ægyptum peragrauit; &, quatenus potuit, barbarorum gentes forti auctoritate ſubmouit. Denique *Alexander* vel *Alexandrinus* (nam incertum id quoque habetur) virtutum merito vocatus eſt. Et quum contra Indos pararet expeditionem, miſſo Theodoto duce, Gallieno iubente, dedit pœnas: ſiquidem ſtrangulatus in carcere captiuorum *veterum more perhibetur. Tacendum eſſe non credo, quod quum de Ægypto loquor, vetus ſuggeſſit hiſtoria, ſimul etiam Gallieni factũ: qui quum Theodoto vellet imperium proconſulare decernere, a ſacerdotibus eſt prohibitus, qui dixerunt faſces conſulares ingredi Alexandriam non licere. Cuius rei etiam Ciceronem, quum contra Gabinium loquitur, meminiſſe ſatis nouimus. denique non exſtat memoria rel frequentatę. Quare ſcire oportet, Herennium Celſum veſtrum parentem, dum conſulatum cupit, hoc quod deſiderat, non licere. Fertur enim apud Memphim in aurea columna Ægyptiis eſſe litteris ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam fore, quum in eam veniſſent Romani faſces, & prætexta Romanorum: quod apud * Proculum grammaticum doctiſſimum ſui temporis virum, quum de peregrinis regionibus loquitur, inuenitur.

SATVRNINVS, XXII.

OPTIMVS ducum Gallieni tempore, * ſed a Valeriano dilectus Saturninus fuit. Hic quoq; quum diſſolutionem Gallieni pernoctantis in publico ferre nõ poſſet, & milites non exemplo Imperatoris ſui, ſed ſuo regeret, ab exercitibus ſumpſit imperium: vir prudentiæ ſingularis, grauitatis inſignis, vitæ amabilis, victoriarũ barbararum etiam vbiq; notarum. Hic ea die qua eſt amictus a militibus peplo imperatorio, cõcione adhibita dixiſſe fertur, *Commilitones bonum ducem perdidiſtis, & malum principem feciſtis.* Deniq; quum multa ſtrenue in imperio feciſſet, quod eſſet ſeuerior & grauior militibus, ab iisdem ipſis a quibus factus fuerat, interemptus eſt. Huius inſigne eſt, quod conuiuio diſcumbere milites, ne inferiora nudarentur, cum ſagis iuſſit hieme grauibus, æſtate perlucidis.

TETRICVS SENIOR, XXIII.

INTERFECTO Victorino & eius filio, mater eius Victoria ſiue Victorina, Tetricũ ſenatorem pop. Rom. præſidatum in Gallia regentem, ad imperium hortata, quod eius erat (vt pleriq; loquuntur) affinis, Auguſtum appellari fecit, filiumq; eius Cæſarem nuncupauit. Et quum multa Tetricus feliciter egiſſet, diuque imperaſſet, ab Aureliano victus, quum militum ſuorum impudentiam & procacitatem ferre non poſſet, vo-

ſet, volens ſe grauiſſimo principi & ſeueriſſimo dedit. Verſus denique illius fertur, quem ſtatim ad Aurelianum ſcripſerat: *Eripe me his inuicte malis.* Quare quum Aurelianus nihil ſimplex neque mite aut tranquillum facile cogitaret, ſenatorem pop. Rom. eumdemque conſularem, qui iure * præſidali omnes Gallias rexerat, per triumphum duxit eodem tempore quo & Zenobiam Odenati vxorem cum filiis minoribus Odenati, Herenniano & Timolao. Pudore tamen victus vir nimium ſeuerus, eum quem triumphauerat, correctorem totius Italiæ fecit, id eſt Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Etruriæ, atque Vmbriæ, Piceni, & Flaminię, omniſque annonariæ regionis: ac Tetricum non ſolum viuere, ſed etiam in ſumma dignitate manere paſſus eſt; quum illum ſæpe collegam, nonnumquam commilitonem, aliquando etiam imperatorem appellaret.

TETRICVS IVNIOR, XXIIII.

HIc puerulus a Victoria Cæſar eſt appellatus, quum illa *mater caſtrorum* ab exercitu nuncupata eſſet. qui & ipſe cum patre per triumphum ductus, poſtea omnibus ſenatoriis honoribus functus eſt, illibato patrimonio; quod quidem ad ſuos poſteros miſit, vt Gellius Fuſcus dicit; ſemper inſignis. Narrabat auus meus, hunc ſibi familiarem fuiſſe, neq; quemquam illi ab Aureliano, aut poſtea ab aliis principibus, eſſe prælatum. Tetricorum domus hodieque exſtat in monte Cælio inter duos lucos contra Iſium Metellinum, pulcherrima, in qua Aurelianus pictus eſt, vtrique prætextam tribuens [&] ſenatoriam dignitatem, accipiens ab his ſceptrum, coronam ciuicam picturatam de * muſeo. Quam quum dedicaſſet, Aurelianum ipſum dicuntur duo Tetrici adhibuiſſe conuiuio.

TREBELLIANVS, XXV.

PVDET iam perſequi quanti ſub Gallieno fuerunt tyranni, vitio peſtis illius: ſiquidem erat in eo ea luxuria, vt rebelles plurimos mereretur; & ea crudelitas, vt iure timeretur. Quare & in Trebellianum factum in Iſauria principē, ipſis Iſauris ſibi ducem quærentibus: quem quum alii archipiratam vocaſſent, ipſe ſe Imperatorem appellauit. Monetamq; etiam cudi iuſſit; palatium in arce Iſauriæ conſtituit: qui quidem quum ſe in intima Iſaurorum loca, munitus difficultatibus locorum & montibus, cōtuliſſet, aliquamdiu apud Cilicas imperauit. Sed per Gallieni ducem Cauſiſoleum natione Ægyptium, fratrem Theodoti, qui Æmilianum ceperat, ad campum deductus, eſt victus & occiſus. Neq; tamen poſtea Iſauri, timore ne in eos Gallienus ſæuiret, ad æqualitatem perduci quauis principum humanitate potuerūt. Denique poſt Trebellianum pro barbaris habentur; & quum in medio Rom. nominis ſolo regio eorum ſit, nouo genere cuſtodiarum quaſi limes includitur, locis defenſa non hominibus. Nam non ſunt ſtatura decori, non virtute graues, non inſtructi armis, non cōſiliis prudentes; ſed hoc ſolo ſecuri, quod in edius poſiti adiri nequeunt: quos quidem diuus Claudius pene ad hoc perduxerat, vt a ſuis ſemotos locis in Cilicia collocaret, daturus vni ex amiciſſimis omnem Iſaurorum poſſeſſionem, nequid ex ea poſtea rebellionis oriretur.

HERENNIANVS, XXVI.

ODENATVS moriens duos paruulos reliquit, Herennianum, & fratrem eius Timolaum: quorum nomine Zenobia, vſurpato ſibi imperio diutius quam fœminam decuit, temp. obtinuit, paruulos Rom. Imperatoris habitu proferens purpuratos, eoſdemque adhibens concionibus: quas illa viriliter frequentauit: Didonem, & Semiramidem, & Cleopatram ſui generis principem, inter cetera prædicans. Sed de eorum exitu incertum eſt. Multi enim dicunt eos ab Aureliano interemptos, multi morte ſua eſſe conſumptos: ſiquidem Zenobiæ poſteri etiam nunc Romæ inter nobiles manent.

TIMOLAVS, XXVII.

DE hoc ea putamus digna notatione, quæ de fratre ſunt digna. Vnum tamen eſt quod eum a fratre ſeparat, quod tanti fuit ardoris ad ſtudia Romana, vt breui conſequutus, quæ inſinuauerat grammaticus, eſſe dicatur: potuiſſe quinetiam ſummum Latinorum rhetorem facere.

CELSVS, XXVIII

OCcvpatis partibus Gallicanis, orientalibus, quinetiam Ponti, Thraciarum, & Illyrici, dum Gallienus popinatur, & balneis ac lenonibus* deputat vitam, Afri quoque, auctore Vibio Paſſieno, proconſule Africæ, & Fabio Pomponiano duce limitis Libyci, Celſum Imperatorem appellauerunt, peplo deæ Cæleſtis ornatum. Hic priuatus ex tribunis in Africa poſitus, in agris ſuis viuebat: ſed ea iuſtitia, & corporis magnitudine, vt dignus videretur imperio. Quare creatus per quandam mulierem, Gallienam nomine, conſobrinam Gallieni, ſeptimo die interemptus eſt, atque *adeo etiam inter obſcuros principes vix relatus eſt. Corpus eius a canibus cõſumptum eſt, *Siccenſibus qui Gallieno fidem ſeruauerant, perurgentibus: & nouo iniuriæ genere imago in crucem ſublata, perſultante vulgo, quaſi patibulo ipſe Celſus videretur affixus.

ZENOBIA, [XXIX.]

OMnis conſumptus eſt pudor: ſiquidem fatigata republ. euſque peruentum eſt vt Gallieno nequiſſime agente, optime etiam mulieres imperarent. Et quidem peregrina, nomine Zenobia, de qua iam multa dicta ſunt, quæ ſe de Cleopatrarum Ptolemæorumque gente iactaret, poſt Odenatum maritum, imperiali ſagulo perfuſo per humeros habitu, donis ornata, diademate etiam accepto, nomine filiorum Herenniani & Timolai, diutius quam fœmineus ſexus patiebatur, imperauit. Siquidem Gallieno adhuc regente remp. regale mulier ſuperba munus obtinuit: & Claudio bellis Gotthicis occupato, vix denique ab Aureliano victa & triumphata, conceſſit in iura Rom. Exſtat epiſtola Aureliani, quæ captiuæ mulieri teſtimonium fert. Nam quum a quibusdam reprehenderetur quod mulierem, veluti ducem aliquem, vir fortiſſimus triumphaſſet, miſſis ad ſenatum populumq; Rom. litteris, hac ſe atteſtatione defendit; *Audio p. c. mihi obiici quod non virile munus impleuerim, Zenobiam triumphando. Na, illi qui me reprehendunt, ſatis laudarent, ſi ſcirent qualis illa eſt mulier, quam prudens in conſiliis, quam conſtans in diſpoſitionibus, quam erga milites grauis, quam larga quum neceſſitas poſtulet, quam triſtis quum ſeueritas poſcat. Poſſum dicere, illius eſſe quod Odenatus Perſas vicit, ac fugato Sapore Cteſiphontem vſque peruenit. Poſſum aſſerere, tanto apud orientales & AEgyptiorum populos timori mulierem fuiſſe, vt ſe non Arabes, non Sarraceni, non Armenii commouerent. Nec ego illi vitam conſeruaſſem, niſi eam ſciſſem multum Rom. reip. profuiſſe, quum ſibi vel liberis ſuis orientis ſeruaret imperium. Sibi ergo habeant propriarum venena linguarum hi quibus nihil placet. Nam ſi viciſſe ac triumphaſſe fœminam non eſt decorum, quid de Gallieno loquuntur, in cuius contemptum hæc bene rexit imperium? quid de diuo Claudio, ſancto ac venerabili duce, qui eam, quod ipſe Gotthicis eſſet expeditionibus occupatus, paſſus eſſe dicitur imperare; idque occulte ac prudenter, vt illa ſeruante orientalis fines imperii, ipſe ſecurius quæ inſtituerat perpetraret?* Hæc oratio indicat quid iudicii Aurelianus habuerit de Zenobia: cuius ea caſtitas fuiſſe dicitur, vt ne virum ſuum quidem ſciret, niſi tentatis conceptionibus. Nam quum ſemel concubuiſſet, exſpectatis menſtruis continebat ſe, ſi prægnans eſſet: ſin minus, iterum poteſtatem quærendis liberis dabat. Vixit regali pompa, more magis, Perſico. Adorata eſt more regum Perſarum. Conuiuata eſt imperatorum more Rom. Ad conciones galeata proceſſit cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per vltimam fimbriam, media etiam *cyclade veluti fibula muliebri aſtricta, brachio ſæpe nudo. Fuit vultu ſubaquilo, fuſci coloris, oculis ſupra modum vigentibus, nigris; ſpiritus diuini, venuſtatis incredibilis: tantus candor in dentibus, vt margaritas eam plerique putarent habere, non dentes. Vox clara & virilis: ſeueritas, vbi neceſſitas poſtulabat, tyrannorum: bonorum principum clementia, vbi pietas requirebat. Larga prudenter, conſeruatrix theſaurorum vltra fœmineum modum. Vſa vehiculo carpentario, raro pilento, equo ſæpius. Fertur autem vel tria vel quatuor milia frequenter eum peditibus ambulaſſe. Nata eſt Hiſpanorum cupiditate: bibit ſæpe cum ducibus; quum eſſet alias ſobria: bibit etiam cum Perſis atque Armeniis, vt eos vinceret. Vſa eſt vaſis aureis gemmatis ad conuiuia; quibus & Cleopatra vſa eſt. In miniſterio eunuchos grauioris ætatis habuit, puellas nimis raras. Filios Latine loqui iuſſerat, ad-

rat, adeo vt Græce vel difficile vel rato loquerentur. Ipſa Latini ſermonis non vſquequaque ignara; ſed vt loqueretur, pudore cohibita: loquebatur & Ægyptiace ad perfectum modum. Hiſtoriæ Alexandrinæ atque orientalis ita perita, vt eam epitomaſſe dicatur: Latinam autem Græce legerat. Quum illam Aurelianus cepiſſet, atque in conſpectum ſuum ductam ſic appellaſſet, *Quid ô Zenobia auſa es inſultare Romanis Imperatoribus?* illa dixiſſe fertur, *Imperatorem te eſſe cognoſco qui vincis; Gallienum & Aureolum, & ceteros, principes non putaui. Victoriam mei ſimilem credens, in conſortium regni venire, ſi facultas locorum pateretur, optaui.* Ducta eſt igitur per triumphum ea ſpecie, vt nihil pompabilius populo Rom. videretur. iam primum ornata gemmis ingentibus, ita vt ornamentorum onere laboraret. fertur enim mulier fortiſſima ſæpiſſime reſtitiſſe, quum diceret ſe gemmarum onera ferre non poſſe. Vincti erant præterea pedes auro, manus etiam catenis aureis: nec collo aureum vinculum deerat; quod ſcurra Perſicus præferebat. Huic ab Aureliano viuere conceſſum eſt. Ferturque vixiſſe cum liberis, matronæ iam more Romanæ, data ſibi poſſeſſione in Tiburti; quæ hodieque Zenobia dicitur, non lunge ab Adriani palatio, atque ab eo loco cui nomen eſt Conche.

VICTORIA, [XXX.]

NON tam digna res erat vt etiam Victorina, ſiue Victoria, in litteras mitteretur, niſi Gallieni mores hoc facerent, vt memoria dignæ etiam mulieres cenſerentur. Victoria enim, vbi filium ac nepotem a militibus vidit occiſos, Poſthumum, deinde Lollianum, Marium etiam, quem Principem milites nuncuparunt, interemptos, Tetricum (de quo ſuperius dictum eſt) ad imperium hortata eſt, vt virile ſemper facinus auderet. Inſignita eſt præterea hoc titulo, vt *Caſtrorum* ſe diceret *matrem*. Cuſi ſunt eius nummi ærei, aurei, & argentei; quorum hodieque forma exſtat apud Treuiros. quæ quidem non diutius vixit. Nam Tetrico imperante, vt plerique loquuntur, occiſa; vt alii aſſerunt, fatali neceſſitate conſumpta.

HÆC ſunt quæ de triginta tyrannis dicenda videbantur: quos ego in vnum volumen idcirco contuli, ne, ſi de ſingulis ſingula quæque narrarem, naſcerentur indigna faſtidia, & ea quæ ferre lector non poſſet. Nunc ad Claudium principem redeo: de quo ſpeciale mihi volumen, quamuis breue, merito vitæ illius videtur edendum, addito fratre ſingulari viro: ita vt de familia tam ſancta & tam nobili ſaltem pauca referantur. Studioſe in medio fœminas poſui ad ludibrium Gallieni; quo nihil prodigioſius paſſa eſt reſpubl. Rom. duos etiam nunc tyrannos, quaſi extra numerum (quod * alieni eſſent temporis) additurus: vnum, qui fuit Maximini temporibus; alterum, qui Claudii: vt tyrannorum triginta viri hoc volumine tenerentur. Quæſo qui expletum iam librum acceperas, boni conſulas, atque hos volumini tuo volens addas: quos ego, quemadmodum Valentem ſuperiorem huic volumini, ſic poſt Claudium & Aurelianum his qui inter Tacitum & Diocletianum fuerunt, addere deſtinaueram. Sed errorem meum * maior hiſtoriæ diligentia tuæ erudirionis auertit. Habeo igitur gratiam quod titulum meum prudentiæ tuæ benignitas impleuit. Nemo in templo Pacis dicturus eſt me fœminas inter tyrannos, cum riſu & ioco, tyrannas videlicet & tyrannides, vt ipſi de me ſolent iactare, poſuiſſe. Habent integrum numerum ex arcanis hiſtoriæ in meas litteras datum. Titus enim & Cenſorinus, quorum vnus, vt dixi ſub Maximino, alter ſub Claudio fuit, ambo ab iiſdem militibus, a quibus purpura velati fuerant, interempti ſunt.

* TITVS, XXIX.

DOCET Dexippus, nec Herodianus tacet, omneſque qui talia legenda poſteris tradiderunt, Titum tribunum Maurorum, qui a Maximino inter priuatos relictus fuerat, timore violentæ mortis, vt alii dicunt; inuitum vero, & a militibus coactum, vt plerique aſſerunt, imperaſſe. Atque hunc intra paucos dies poſt vindicatam defectionem, quam conſularis vir Magnus Maximino parauerat, a ſuis militibus interemptum. Imperaſſe autem menſibus ſex. Fuit hic vir de primis erga rempubl. domi foriſque laudabilis: ſed imperio parum felix. Alii dicunt, ab Arme-

niis ſagittariis, quos Maximinus vt Alexandrinos & oderat & offenderat, principem factum. Nec mireris tantam eſſe varietatem de homine, cuius vix nomen agnoſcitur. Huius vxor Calphurnia, fuit ſancta & venerabilis fœmina, de genere Cenſorinorum, id eſt Piſonum; quam maiores noſtri * vniuiriam ſacerdotem inter ſacratiſſimas fœminas adorarunt: cuius ſtatuam in templo Veneris adhuc * videmus Argolicam, ſed * auratam. Hæc vniones Cleopatranas habuiſſe perhibetur: hæc lancem centum librarum argenti, cuius plerique poetæ meminerunt; in qua maiorum eius expreſſa oſtenditur hiſtoria. Longius mihi videor proceſſiſſe quam res poſtulabat: ſed quid faciam? [omnis] ſcientia naturæ facilitate verboſa eſt. Quare ad Cenſorinum reuertar, hominem nobilem; ſed qui non tam bono quam malo reip. ſeptem diebus dicitur imperaſſe.

CENSORINVS, XXX.

CENSORINVS, vir plane militaris, & antiquæ in curia dignitatis, * bis conſul, bis præfectus prætorii, ter præfectus vrbi, quarto proconſul, tertio conſularis, legatus prætorius, ſecundo, quarto ædilitius, tertio quæſtorius; extra ordinem quoque legatione Perſica functus, etiam Sarmatica. Poſt omnes tamen honores, quum in agro ſuo degeret ſenex, atque vno pede claudicans vulnere quod bello Perſico Valeriani temporibus acceperat, factus eſt Imperator, & ſcurratũ ioco CLAVDIVS appellatus eſt. Quumque ſe grauiſſime gereret, neque a militibus ob diſciplinam cenſoriam ferri poſſet, ab his ipſis a quibus factus fuerat, interemptus eſt. Exſtat eius ſepulcrum, in quo grandibus litteris circa Bononiam inciſi ſunt omnes eius honores; vltimo tamen verſu adſcripto, FELIX AD OMNIA, INFELICISSIMVS IMPERATOR. Exſtat eius familia, Cenſorinorum nomine frequentata: cuius pars Thracias odio rerum Romanarum, pars Bithyniam petiit. Exſtat etiam domus pulcherrima adiuncta genubus Flauiis, quæ quondam Titi principis fuiſſe perhibetur.

HABES integrum numerum triginta tyrannorum, qui cum * male nobis quidem, ſed bono animo cauſſabaris. Da nunc cui vis libellum, non tam diſerte quam fideliter ſcriptum. Neque ego eloquentiam videor pollicitus eſſe, ſed rem: qui hos libellos quos de vita principum edidi, non ſcribo, ſed dicto: & dicto cum ea feſtinatione quam, ſi quid vel ipſe promiſero, vel tu petieris, ſic perurges vt reſpirandi non habeam facultatem.

TREBELLII POLLIONIS
DIVVS CLAVDIVS.

FELICITER ventum eſt ad principem Claudium, qui nobis intuitu Conſtantii Cæſaris cum cura in litteris digerendus eſt. De quo ego idcirco recuſare non potui, quod alios, tumultuarios videlicet Imperatores ac regulos, ſcripſeram eo libro quem De triginta tyrannis edidi; qui Cleopatranam etiam ſtirpem, & Victorianam, & quæ nunc eſt, detinet. Siquidem eo res proceſſit, vt mulierum etiam vitas ſcribi Gallieni comparatio effecerit. Neque enim fas erat eum tacere principem qui tantam generis prolem, qui bellum Gotthicum ſua virtute confecit, qui manum publicis cladibus victor impoſuit, qui Gallienũ prodigioſum Imperatorem, etiamſi non auctor conſilii fuit, tamen ipſe imperaturus, bono generis humani, a gubernaculis publicis depulit: qui ſi diutius in hac eſſet commoratus republica, Scipiones bonos & Camillos, omnesq; illos veteres, ſuis virtutibus, ſuis conſiliis, ſua prouidẽtia reddidiſſet. Breue illius in imperio fuit tempus: ſed breue fuiſſet etiam ſi, quantũ hominum vita ſuppetit, tantum vir talis imperare potuiſſet. Quid enim in illo non mirabile? quid non conſpicuum? quid non triumphalibus vetuſtiſſimis præferendũ? In quo Traiani virtus, Antonini pietas, Auguſti moderatio, & magnorum principum bona ſic fuerunt, vt non ab aliis exemplum caperet, ſed etiam ſi illi nõ fuiſſent, hic ceteris reliquiſſet exemplum. Doctiſſimi mathematicorum centũ & viginti

annos

annos homini ad viuendum datos iudicant, neque amplius cuiquam iactitant eſſe conceſſum; etiam illud addentes, Moſem ſolum, Dei (vt Iudæorum libri loquuntur) familiarem, CXXV annos vixiſſe: qui quum quereretur quod iuuenis interiret, reſponſum ei ab incerto ferunt numine, neminem plus eſſe victurum. Quare etiam ſi C & XXV annos Claudius vixiſſet, neceſſariam quidem mortem eius exſpectandam fuiſſe, vt* Tullius de Scipione loquitur pro Milone, ſtupenda & mirabilis docet vita. Quid enim magnum vir ille domi foriſque non habuit? Amauit parentes. Quid mirum? Amauit & fratres: *iam poteſt dignum eſſe miraculo. Amauit propinquos: res noſtris temporibus comparanda miraculo. Inuidit nulli, malos perſequutus eſt. Fures iudices palam aperteque damnauit. Stultis, quaſi* negligeret, indulſit. Leges optimas dedit. Talis in rep. fuit, vt eius ſtirpem ad imperium ſummi principes eligerent, emendatior ſenatus optaret. In gratiam me quiſpiam puter Conſtantii Cęſaris loqui: ſed teſtis eſt & tua conſcientia, & vita mea, nihil vnquã cogitaſſe, dixiſſe, feciſſe gratioſum. Claudium principem loquor; cuius vita, probitas, & omnia quæ in republica geſſit, tantam poſteris famam dedere, vt ſenatus populuſque Rom. nouis eum honoribus poſt mortem affecerit. Illi clypeus aureus, vel (vt grammatici loquuntur) clypeum aureum, ſenatus totius iudicio in Romana curia collocatũ eſt, vt etiam nunc videtur. Expreſſa thorace* vultus eius imago. Illi (quod nulli antea) populus Rom. ſumptu ſuo in Capitolio ante Iouis optimi maximi templum, ſtatuam auream decem pedum collocauit. * Illi totius orbis iudicio in roſtris poſita eſt columna, [cum] palmata ſtatua ſuperfixa, librarũm argenti mille quingentarum. Ille, velut futurorum memor, gentes Flauias, quæ Veſpaſiani & Titi, nolo autem dicere Domitiani, fuerant, * propagauit. Ille bellum Gotthicum breui tempore impleuit. Adulator igitur ſenatus, adulator populus Rom. adulatrices exteræ gentes, adulatrices prouinciæ: ſiquidem omnes ordines, omnis ætas, omnis ciuitas, ſtatuis, vexillis, coronis, fanis, arcubus bonum principem, aris ac templis honorauerunt. Intereſt eorum qui bonos imitantur principes, & totius orbis humani intereſt, cognoſcere quæ de illo viro ſenatuſconſulta ſint condita; vt omnes iudicium publicæ mentis agnoſcant. Nam quum eſſet nuntiatum nono Calend. Aprileis ipſo in ſacrario Matris *ſanguinis die Claudium Imperatorem factum, neque cogi ſenatus ſacrorum celebrandorum cauſſa poſſet; ſumptis togis itum eſt ad Apollinis templum, ac lectis litteris Claudii principis, hæc in Claudium dicta ſunt; *Auguſte Claudi, dii te nobis præſtent*: (dictum ſexagies) *Claudi Auguſte, principem te, aut qualis tu es, ſemper optauimus*: (dictum quadragies) *Claudi Auguſte, te reſp. requirebat*: (dictum quadragies) *Claudi Auguſte, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus* senator, tu vere princeps*: (dictum * octuagies) *Claudi Auguſte, tu nos ab Aureolo vindica*: (dictum quinquies) *Claudi Auguſte, tu nos a Palmyrenis vindica*: (dictum quinquies) *Claudi Auguſte, tu nos a Zenobia & a Victoria libera*: (dictum ſepties) *Claudi Auguſte, Tetricus nihil fuit*. dictum ſepties. Qui primum vt factus eſt Imperator, Aureolum, qui grauior reipublicæ fuerat, quod multum Gallieno placebat, conflictu habito, a reipubl. gubernaculis depulit, tyrannumque miſſis ad populum edictis, datis etiam ad ſenatum orationibus, iudicauit. His accedit, quod arrogantem Aureolum, & fœdus petentem, Imperator grauis & ſeuerus non audiuit, reſponſo tali repudiatum; *Hæc a Gallieno petenda fuerant, qui conſentire moribus poterat & timere*. Denique iudicio militum apud Mediolanum Aureolus dignum exitum* vitæ ac moribus ſuis habuit: & hunc tamen quidam hiſtorici laudare conati ſunt, & ridicule quidẽ. Nam *Gallus Antipater, ancillariorum & hiſtoricorum dehoneſtamentum, principium de Aureolo [ſic] habuit; *Venimus ad Imperatorem nominis ſui*, **Magna eius videlicet virtus, ab auro nomen accipere*. At ego ſcio, ſæpius inter gladiatores bonis pugnatoribus hoc nomen appoſitum. Habuit proxime tuus libellus munerarius hoc nomen in indice ludorum. Sed redeamus ad Claudium. Nam, vt ſuperius diximus, illi Gotthi qui euaſerant eo tempore quo illos Macrianus eſt perſequutus, quoſque Claudius emitti non ſiuerat, ne quid fieret quod effectum eſt, omnes gentes ſuorum ad Romanas incitauerunt prædas. Denique Scytharum diuerſi populi, *Peucini, Trutungi, Auſtrogotthi, Virtingui, *Sigipedes, Celtæ etiam & Heruli, prædæ

cupiditate in Romanum ſolum & rempubl. venerunt, atque illic pleraque vaſtarunt, dum aliis occupatus eſt Claudius, dumque ſe ad id bellum quod confecit, Imperatorie inſtruit. vt videantur fata Romana boni principis occupatione lentata: ſed credo, vt Claudii gloria accreſceret, eiusque fieret glorioſior toto penitus orbe victoria. Armatarum denique gentium trecenta viginti milia tunc fuere. Dicat nunc qui nos adulationis accuſat, Claudium * minus eſſe amabilem. Armatorum trecenta viginti milia. Quis tamdem Xerxes hoc habuit? quæ fabella iſtum numerum effinxit? quis poeta compoſuit? Trecenta viginti milia armatorum fuerunt. Adde ſeruos, adde familias; adde carraginem & epota flumina conſumptasque ſiluas. Laboraſſe denique terram ipſam, quæ tantum barbarici * tumoris excepit; terram puto. Exſtat ipſius epiſtola miſſa ad ſenatum, legenda ad populum, qua indicat de numero barbarorum: quæ talis eſt: *Senatui P. Q. Rom. Claudius princeps* (hanc autem ipſe dictaſſe perhibetur: ego verba magiſtri memoriæ non requiro) *P. C. militantes audite quod verum eſt:* CCCXX *milia barbarorum in Romanum ſolum armati venerunt: hæc ſi vicero, vos vicem reddite meritis: ſi non vicero, ſcitote me poſt Gallienum velle pugnare. Fatigata eſt tota reſp. Pugnabimus poſt Valerianum, poſt Ingenuum, poſt Regillianum, poſt Lollianum, poſt Poſthumum, poſt Celſum; poſt mille alios qui contemptu Gallieni principis a rep. defecerunt. Non ſcuta, non ſpathæ, non pila iam ſuperſunt. Gallias & Hiſpanias, vires reipublicæ, Tetricus tenet; & omnes ſagittarios (quod pudet dicere) Zenobia poßidet. Quidquid fecerimus, ſatis grande eſt.* Hos igitur Claudius ingenita illa virtute ſuperauit: hos breui tempore attriuit. De his vix aliquos ad patrium ſolum redire permiſit. Rogo quantum pretium eſt clypeus in curia tantæ victoriæ; quantum vna aurea ſtatua. Dicit Ennius de Scipione. *Quantam ſtatuam faciet populus Romanus, quãtam columnam, quæ res tuas geſtas loquatur?* Poſſumus dicere, Flauium Claudium, vnicũm in terris principem, non columnis, non ſtatuis, ſed famæ viribus adiuuari. Habuerunt præterea duo milia nauium, * duplicem ſcilicet numerum quam illum quo tota pariter Græcia, omnisque Theſſalia, vrbes etiam Aſiæ quondam expugnare conata eſt. Sed illud poeticus ſtilus fingit, hoc vera cõtinet hiſtoria. Claudio igitur ſcriptores adulamur, qui duo milia nauium barbararum, & trecenta viginti milia armatorum deleuit, oppreſſit, attriuit: qui carraginem tantam quantam numerus hic armatorum ſibimet aptare potuit & parare, nunc * incendia fecit, nunc cum omnibus familiis Romano ſeruitio deputauit; vt docet eiusdem epiſtola quam ad Iunium Brocchum ſcripſit, Illyricum tuentem. *Claudius Broccho. Deleuimus* CCCXX *milia Gotthorum;* II *milia nauium merſimus. Tecta ſunt flumina ſcutis, ſpathis & lanceolis omnia litora operiuntur. Campi oßibus latent tecti; nullum iter purum eſt; ingens carrago deſerta eſt. Tantum mulierum cepimus, vt binas & ternas mulieres victor ſibi miles poßit adiungere.* Et vtinam Gallienum non eſſet paſſa reſpubl. vtinam ſexcentos tyrannos non pertuliſſet. Saluis militibus quos prœlia ſuſtulerunt; ſaluis legionibus quas Gallienus male victor occidit, quantum eſſet additum reip. Siquidem nunc verba naufragii publici colligit noſtra diligentia ad Rom. reip. decus. Pugnatum eſt enim apud Mœſios, & multa prœlia fuerunt apud * Marcianopolin, multi naufragio perierunt, plerique capti reges, captæ diuerſarum gentium nobiles fœminæ: impletæ barbaris ſeruis, ſenibusque cultoribus Romanæ prouinciæ. Factus miles barbarus & colonus ex Gottho. Nec vlla fuit regio quæ Gotthum ſeruum triumphali quodam ſeruitio non haberet. Quid boum barbarorum noſtri videre maiores? quid ouium? quid equarum quas fama nobilitat Celticarum? Hoc totum ad Claudii gloriam pertinet. Claudius & ſecuritate remp. & opluentiæ nimietate donauit. Pugnatum præterea eſt apud Byzantios, ipſis qui ſuperfuerant Byzantiis fortiter facientibus. Pugnatum apud Theſſalonicenſes, quos Claudio abſente obſederant barbari. Pugnatum in diuerſis regionibus: & vbique auſpiciis Claudianis victi ſunt Gotthi: prorſus vt iam tunc Conſtantio Cæſari nepoti futuro * videretur Claudius ſecuram parare rempubl. Et * bene venit in mentem: exprimenda eſt ſors quæ Claudio data eſſe perhibetur; eo magis, vt intelligant omnes genus Claudii ad felicitatem reip. diuinitus conſtitutũ. Nam quum conſuleret factus Imperator, quamdiu imperaturus eſſet, ſors talis emerſit; *Tu qui nunc patrias gubernas oras, Et mundum regis, arbiter deorum:*

* In

* *In veteres tuis nouellis. Regnabunt etenim tui minores, Et reges facient ſuos minores.* Item quum in Apennino de ſe conſuleret, reſponſum huiuſmodi accepit: *Tertia dum Latio regnantem viderit aeſtas.* Item quum de poſteris ſuis: *His ego nec metas rerum nec tempora pono.* Item quum de fratre *Quintillo, quem conſortem habere volebat imperii, reſponſum eſt; * *Oſtendent terris hunc tantum fata.* Quæ idcirco poſui, vt ſit omnibus clarum, Conſtantium diuini generis virum, ſanctiſſimum [decerni] Cæſarem, & Auguſtæ ipſum familiæ eſſe, & Auguſtos multos de ſe daturum, ſaluis Diocletiano & Maximiano Auguſtis, & eius fratre Galerio. Sed dum hæc a diuo Claudio aguntur, Palmyreni, ducibus * Sabba & Timogene, contra Ægyptios bellum ſumunt; atque ab his Ægyptia peruicacia & indefeſſa pugnandi continuatione vincuntur. Dux tamen Ægyptiorum Probatus, Timogenis inſidiis interemptus eſt. Ægyptii vero omnes ſe Rom. Imperatori dediderunt, in abſentis Claudii verba iurantes. * Atticiano & Orphito COSS. auſpicia Claudiana fauor diuinus adiuuit. Nam quum ſe in Hæmi montem multitudo barbararum gentium quæ ſuperfuerant, contuliſſet, illic ita fame ac peſtilentia * laborarunt, vt iam Claudius dedignaretur & vincere. Denique finitum eſt aſperrimum bellum, terroresque Romani nominis ſunt depulſi. Vera dici fides cogit; ſimul vt ſciant hi qui adulatores nos exiſtimari cupiunt, id quod hiſtoria dici poſtulat, non * tacere. Eo tempore quo parta eſt plena victoria, plerique milites Claudii ſecundis rebus elati, quæ ſapientium quoque animos fatigant, ita in prædam verſi ſunt, vt non cogitarent a pauciſſimis ſe poſſe fatigari, dum occupati animo atque corporibus, auertendis prædis inſeruiunt. Denique in ipſa victoria prope duo milia militum a paucis barbaris, & iis qui fugerant, interempti ſunt. Sed vbi hoc comperit Claudius, omnes qui rebelles animos extulerant, conducto exercitu rapit, atque in vincula Romam etiam mittit ludo publico deputandos. ita id quod vel fortuna vel miles egerat, virtute boni principis æquatum eſt. Nec ſola de hoſte victoria, ſed etiam vindicta præſumpta eſt. In quo bello quod geſtum eſt, equitum Dalmatarum ingens extitit virtus, quod originem ex ea prouincia Claudius videbatur oſtendere; quamuis alii Dardanum, & ab Ilio Troianorum atque ipſo Dardano ſanguinem dicerent trahere. Fuerunt per ea tempora & apud Cretam Scythæ, & Cyprum vaſtare tentarunt: ſed vbique morbo exercitu laborante, ſuperati ſunt. Finito ſane bello Gotthico, grauiſſimus morbus increbuit; tunc quum etiam Claudius affectus morbo, mortales reliquit, & familiare virtutibus ſuis petiit cælum. Quo ad deos atque ad ſidera demigrante, * QVINTILLVS frater eiuſdem, vir ſanctus, & ſui fratris (vt vere dixerim) frater, delatum ſibi omnium iudicio ſuſcepit imperium, non hereditarium, ſed merito virtutum: qui factus eſſet Imperator, etiamſi frater Claudii principis nō fuiſſet. Sub hoc barbari qui ſuperfuerant, Anchialo vaſtata, conati ſunt Nicopolim etiam obtinere. Sed illi prouincialium virtute obtriti ſunt. Quintillus autem, ob breuitatem temporis, nihil dignū imperio gerere potuit. Nam ſeptimadecima die, quod ſe grauem & ſerium contra milites oſtenderat, ac verum principem pollicebatur, eo genere quo Galba, quo Pertinax, interemptus eſt. Et Dexippus quidem Claudium non dicit occiſum, ſed tātum mortuum: nec tamen addidit morbo. vt dubium ſentire videatur. Quoniam res bellicas diximus, de Claudii genere & familia ſaltem pauca dicēda ſunt, ne ea quæ ſcienda ſunt, præteriſſe videamur. Claudius, Quintillus, & Criſpus, fratres fuerunt. Criſpi filia, Claudia: ex ea & Eutropio, nobiliſſimo gentis Dardanæ viro, Conſtantius Cæſar eſt genitus. Fuerunt etiam ſorores; quarum vna, Cōſtantina nomine, nupta tribuno Aſſyriorum, in primis annis defecit. De auis nobis parum cognitum. varia enim plerique prodiderunt. Ipſe Claudius inſignis morum grauitate, inſignis vita ſingulari & vnica caſtimonia; vini parcus, ad cibum promptus; ſtatura procerus, oculis ardentibus, lato & pleno vultu; digitis vſqueadeo fortibus, vt ſæpe equis & mulis ictu pugni dentes excuſſerit. Fecerat hoc etiam adoleſcens in militia, quum ludicro Martiali in campo luctamen inter fortiſſimos quoſque monſtraret. Nam iratus ei qui non balteum ſed genitalia ſibi contorſerat, omnes dentes vno pugno excuſſit. Quæ res indulgentiam meruit pudore vindictæ: ſiquidem tunc Decius Imperator, quo præſente fuerat perpetratum, & vir-

tutem & verecundiam Claudii publice prædicauit. donatumque armillis & torquibus, a militum congreſſu * faceſſere præcepit, nequid atrocius quam luctameni exigit faceret. Ipſi Claudio liberi nulli fuerunt: Quintillus duos reliquit: Criſpus, (vt diximus) filiam. Nunc ad iudicia principum veniamus, quæ de illo a diuerſis edita ſunt: & eatenus quidem, vt appareret * quandoque Claudium Imperatorem futurum. * Epiſtola Valeriani ad Zoſimionem procuratorem Syriæ. *Claudium Illyricianæ gentis virum, tribunum Martiæ quintæ legioni fortiſſimæ dedimus, virum deuotiſſimis quibusque ac fortiſſimis veterum præferendum. Huic ſalarium de noſtro priuato ærario dabis, annuos frumenti modios tria milia, hordei ſex milia, laridi libras duo milia, vini veteris ſextarios tria milia quingentos, olei boni ſextarios centum quinquaginta, olei ſecundi ſextarios ſexcentos, ſalis modios viginti, ceræ pondo centum quinquaginta; fœni, paleæ, aceti, oleris, herbarum, quantum ſatis eſt: pellium tentoriarum decurias triginta: mulos annuos ſex, equos annuos tres, camelos annuas decem, mulas annuas nouem: argenti in opere * annua pondo quinquaginta; Philippeos noſtri vultus annuos centum quinquaginta, & in ſtrenis quadraginta ſeptem, & trientes centum ſexaginta. Item in * caucos & ſcyphos pondo vndecim: item in caucos & ſcyphos & zuma pondo vndecim. * Tunicas ruſſas militares annuas, ſagochlamydes annuas duas; fibulas argenteas inauratas duas, fibulam auream * cumacum Cypream vnam: balteum argenteum inauratum vnum, annulum bigemmeum vncialem, brachialem vnum vnciarum ſeptem: torquem libralem vnum: caſſidem inauratam vnam, ſcuta chryſographata duo, loricam vnam, quam refundat: lanceas Herculianas duas, * aclides duas, falces duas, falces fœnarias quatuor. Cocum quem refundat, vnum: mulionem, quem refundat, vnum: mulieres ſpecioſas ex captiuis duas. Albam ſubſericam vnam cum purpura * ſuccubitana: ſubarmale vnum cum purpura Maura. * Notarium, quem refundat, vnum: ſtructorem, quem refundat, vnum. Accubitalium Cypriorum paria duo: interulas puras: togam, quam refundat, vnam: latum clauum, quem refundat, vnum. Venatores qui obſequantur, duos: carpentarium vnum; * curam prætorii vnum; aquarium vnum; piſcatorem vnum: dulciarium vnum. Ligni quotidiani pondo mille, ſi eſt copia: ſin minus, quantum fuerit, & vbi fuerit: coctilium quotidiana batilla quatuor. Balneatorem vnum, & ad balneas ligna: ſin minus, * lauetur in publico. Iam cetera quæ propter minutias ſuas ſcribi nequeunt, pro moderatione præſtabis; ſed ita vt nihil * adderetur. Et ſi alicubi aliquid defuerit, non pretium, nec in minimo exigatur. Hæc autem omnia idcirco ſpecialiter non quaſi tribuno, ſed quaſi duci detuli; quia vir talis eſt vt ei plura etiam deferenda ſint.* Item ex epiſtola eiuſdem alia inter cetera ad * Ablauium Murænam præfectum prætorii: *Deſine autem conqueri quod adhuc Claudius eſt tribunus, nec exercitus ducem loco accipit: vnde etiam ſenatum & populum conqueri iactabas. dux factus eſt, & dux totius Illyrici. habet in poteſtatem * Thracias, Mæſos, Dalmatas, Pannonios, Dacos exercitus: vir ille ſummus noſtro quoque iudicio ſperet conſulatum, ſi eius animo accommodum eſt: quando voluerit, * accipiat prætorianam, accipiat præfecturam. Sane ſcias tantum ei a nobis decretum ſalarii, quantum habet Ægypti præfectura; tantum veſtium quantum proconſulatui Africano detulimus; tantum argenti quantum accipit curator Illyrici * Metatus; tantum miniſteriorum quantum nos ipſi nobis per ſingulas quasque decernimus ciuitates: vt intelligant omnes quæ ſit noſtra de viro tali ſententia.* Item epiſtola Decii de eodem Claudio: *Decius Meſſalæ præſidi Achaiæ ſalutem.* inter cetera: *Tribunum vero Claudium, optimum iuuenem fortiſſimum militem, conſtantiſſimum ciuem, caſtris, ſenatus & reipubl neceſſarium, in Thermopylas ire præcepimus; mandata eidem cura Peloponnenſium; ſcientes neminem melius omnia quæ iniungimus, eſſe curaturum. Huic ex regione Dardania dabis milites ducentos, ex cataphractariis centum, ex equitibus c & ſexaginta, ex ſagittariis Creticis ſexaginta, ex tironibus bene armatos mille. Nam bene illi noui creduntur exercitus. Neque enim illo quisquam deuotior, fortior, grauior inuenitur.* Item epiſtola Gallieni, quum nuntiatum eſſet per frumentarios Claudium iraſci quod ille mollius viueret: * *Nihil me grauius accepit quam quod * notoria tua intimaſti, Claudium parentem amicumque noſtrum, inſinuatis ſibi falſis plerisque, grauiter iraſci. Quæſo igitur mi Venuſte, ſi mihi fidem exhibes, vt eum facias a Grato & Herenniano placari, neſcientibus hoc militibus * Daciſcianis, qui iam ſæuiunt, ne grauiter ferant. Ipſe ad eum dona miſi: quæ vt libenter accipiat, tu facias. Curandum præterea eſt ne me hoc ſcire intelligas, ac ſibi ſuccenſere iudicet, & pro ne-*

ceſsitate

ceſſitate vltimum conſilium capiat. Miſi autem ad eum pateras gemmatas trilibres duas: ſcyphos aureos gemmatos trilibres duos: diſcum corymbiatum argenteum librarum viginti:* lancem argenteam pampinatam librarum triginta: patinam argenteam hederatam librarum* XX *&* III.* *boletare halieuticum argenteum librarum* XX: *vrceos duos auro incluſos argenteos librarum ſex, & in vaſis minoribus argenti libras* XXV: *calices AEgyptios, operiſque diuerſi, decem. Chlamydes* veri luminis limbatas duas: veſtes diuerſas* XVI: *albam ſubſericam* paragaudem triuncem vnam;* Zanchas de noſtris* Parthicis paria tria: ſingiliones Dalmatenſes* X: *chlamydem Dardanicam mantuelem vnam: penulam Illyricianam vnam: bardocucullum vnum: * cucutia villoſa duo: oraria* Sarabadena quatuor: aureos Valerianos* CL: *trientes Saloninianos* CCC. Habuit & ſenatus iudicia, priuſquam ad imperium perueniret, ingentia. Nam quum eſſet nuntiatum illum cum Macriano fortiter contra gentes in Illyrico dimicaſſe, acclamauit ſenatus; *Claudi dux fortiſſime, habeas virtutibus tuis, deuotioni tuæ. Claudio ſtatuam omnes dicamus: Claudium conſulem omnes cupimus. Qui amat rempublicam, ſic agit: qui amat principes, ſic agit: antiqui milites ſic egerunt. Felicem te Claudi iudicio principum; felicem te virtutibus tuis; conſulem te, te præfectum. Viuas Valerie, amaris a principe.* Longum eſt tam multa quam meruit vir ille, perſcribere: vnum tamen tacere non debeo, quod illum & ſenatus & populus, ante imperium, & in imperio, & poſt imperium, ſic dilexit, vt ſatis conſtet, neque Traianum, neque Antoninos, neq; quemquam alium principem ſic amatum.

FLAVII VOPISCI SYRACVSII

DIVVS AVRELIANVS.

HILARIBVS, quibus omnia feſta & fieri debere ſcimus & dici, impletis ſolennibus, vehiculo ſuo me & *iudiciali carpento præf. vrbis vir illuſtris ac præfata reuerentia nominandus, Iunius Tiberianus accepit. Ibi quum animus a cauſſis atque a negotiis publicis ſolutus ac liber vacaret, ſermonem multum a palatio vſque ad hortos* Valerianos inſtituit: & in ipſo præcipue de vita principum. Quumq; ad templum Solis veniſſemus, ab Aureliano principe conſecratum, quod ipſe non nihilum ex eius origine ſanguinem duceret, quæſiuit a me quis vitam eius in litteras retuliſſet. Cui ego quum reſpondiſſem, neminem a me Latinorum, Græcorum aliquos lectitatos, dolorem gemitus ſui vir ſanctus per hæc verba profudit; *Ergo Therſitem, Sinonem, ceteraque illa prodigia vetuſtatis, & nos bene ſcimus, & poſteri frequentabunt: diuum Aurelianum, clariſſimum principem, ſeueriſſimum imperatorem, per quem totus Romano nomini orbis eſt reſtitutus, poſteri neſcient? Deus auertat hanc amentiam. Et tamen, ſi bene noui, ephemeridas illius viri ſcriptas habemus, etiam bella charactere hiſtorico digeſta: quæ velim accipias, & per ordinem ſcribas, additis quæ ad vitam pertinent. quæ omnia ex libris linteis, in quibus ipſe quotidiana ſua ſcribi præceperat, pro tua ſedulitate condiſces. Curabo autem vt tibi ex Vlpia bibliotheca & libri lintei proferantur. Tu velim Aurelianum, ita vt eſt, quatenus potes, in litteras mittas.* Parui ipſe quidem præceptis: accepi libros Græcos, & omnia mihi neceſſaria in manum ſumpſi: ex quibus & quæ digna erant memoratu, in vnum libellum contuli. Tu velim meum munus boni conſulas: &, ſi hoc contentus non fueris, lectites Græcos, linteos etiam libros requiras, quos Vlpia tibi bibliotheca, quum volueris, miniſtrabit. Et quoniam ſermo nobis de Trebellio Pollione, qui a duobus Philippis vſque ad diuum Claudium, & eius fratrem * Quintillum; Imperatores tam claros quam obſcuros memoriæ prodidit, in eodem vehiculo fuit, aſſerente Tiberiano quod Pollio multa incurioſe, multa breuiter prodidiſſet: me contra dicente, neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum; prodente quin etiam in quo Liuius, in quo Saluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifeſtis teſtibus conuincerentur: pedibus in ſententiam tranſitum faciens, ac manum porrigens iucundam, * Præterea, *Scribe,* inquit, *vt libet: ſecurus, quod velis, dicas:*

habiturus mendaciorum comites, quos hiſtorica eloquentia miramur auctores. Ac ne multa & ſriuola prooemiis odioſis intexam, diuus Aurelianus, ortus, vt plures loquuntur, Sirmii, familia obſcuriore: vt non nulli, Dacia ripenſi. Ego autem legiſſe me memini auctorem qui eum Mœſia genitum prædicaret. Et euenit quidem vt de eorum virorum genitali ſolo neſciatur qui humiliori loco* nati plerique ſolum genitale confingunt, vt dent poſteritati de locorum ſplendore fulgorem. *Nec tamen magnorum principum virtutibus ſumma ſciendi eſt, vbi quiſque ſit genitus, ſed qualis in repubt. fuerit.* An Platonem magis commendat quod Athenienſis fuerit, quam quod vnicum ſapientiæ munus illuxerit? An eo minores inueniuntur Ariſtoteles Stagirita, Eleateſq; Zenon, aut Anacharſis Scytha quod in minimis nati ſunt viculis, quum illos ad cælum omnis philoſophiæ virtus extulerit? Atque vt ad ordinem redeam: Aurelianus modicis ortus parentibus, a prima ætate ingenio viuaciſſimus, viribus clarus, nullum vmquam diem prætermiſit, quamuis feſtum, quamuis vacãtem, quo non ſe pilo & ſagittis ceteriſque armorum exerceret officiis. Matrem quidem eius Callicrates Tyrius, Græcorum longe doctiſſimus ſcriptor, ſacerdotem templi Solis, in eo vico in quo habitabant parentes, fuiſſe dicit. Habuiſſe quinetiam nonnihilum diuinationis; adeo vt aliquando marito ſuo iurgans ingeſſerit, quum eius & ſtultitiam increparet & vilitatem, *En Imperatoris patrem.* ex quo conſtat illam mulierem ſciſſe fatalia. Idem dicit, auſpicia imperii Aureliano hæc fuiſſe: Primum, pueri eius * peluem ſerpentem plerumque cinxiſſe, neque vmquam occidi potuiſſe: poſtremo ipſam matrem, quæ hoc viderat, ſerpentem quaſi familiarem occidere noluiſſe. His accedit quod ex palliolo purpureo, quod Soli ſuĩ temporis Imperator obtulerat, ſacerdos mulier crepundia filio feciſſe perhibetur. Addit etiam illud, quod vinctum faſciola Aurelianũ aquila innoxie de cunis leuauerit, & in aram poſuerit, quæ iuxta ſacellum forte ſine ignibus erat. Idem auctor eſt, vitulum matri eius natum miræ magnitudinis, candidum; ſed purpurantibus maculis; ita vt haberet in latere vno * auem, in alio coronam. Multa ſuperflua in eodem legiſſe memini: quippe qui aſſeuerat etiam roſas in eiusdem mulieris * cohorte, nato Aureliano, exiſſe purpureas, odoris roſei, floris aurei. Fuerunt & poſtea multa omina iam militanti futuri (vt res monſtrauit) imperii. Nam ingrediente eo Antiochiam in vehiculo, quod præ vulnere tunc equo ſedere non poſſet, ita pallium purpureum, quod in honorem eius expanſum fuerat, decidit, vt humeros eius tegeret. Et quum in equũ tranſire vellet, quia inuidioſum tunc erat vehiculis in ciuitate vti, equus eſt ei Imperatoris applicitus: cui per feſtinationem inſedit: ſed vbi comperit, ſemet ad ſuum tranſtulit. Data eſt ei præterea, quum legatus ad Perſas iſſet, patera qualis ſolet Imperatoribus dari a rege Perſatũ; in qua inſculptus erat Sol eo habitu quo colebatur in eo templo in quo mater eius fuerat ſacerdos. Donatus eidem etiam elephantus præcipuus, quem ille Imperatori obtulit: ſolusque omnium priuatus Aurelianus elephanti dominus fuit. Sed vt hæc & talia omittamus, fuit decorus, & gratia viriliter ſpecioſus: ſtatura procerior, neruis validiſſimis, vini & cibi paullo cupidior; libidinis raræ, ſeueritatis immenſæ, diſciplinæ ſingularis, gladii exercendi cupidus. Nam quum eſſent in exercitu duo Aureliani tribuni, hic, & alius qui cum Valeriano captus eſt, huic ſignum exercitus appoſuerat *manu ad ferrum*; vt ſi forte quæreretur quis Aurelianus aliquid vel feciſſet vel geſſiſſet, ſuggereretur, *Aurelianus manu ad ferrum*, atque * cognoſceretur. Priuati huius multa exſtant egregia facinora. Nam erumpentes Sarmatas in Illyrico cum trecentis præſidiariis ſolus attriuit. Refert Theoclius Cæſareorum temporum ſcriptor, Aurelianum manu ſua bello Sarmatico * vno die quadraginta & octo interfeciſſe: plurimis autem & diuerſis diebus, vltra nongentos quinquaginta: adeo vt etiam * balliſtea pueri & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feſtis militariter ſaltitarent; *Mille, mille, mille, mille, mille, mille decollauimus; Vnus homo mille, mille, mille, mille * decollauimus. Mille, mille, mille viuat, qui mille mille occidit. Tantum vini habet nemo, quantum fudit ſanguinis.* Hæc video eſſe perfriuola: ſed quia ſupra ſcriptus auctor ita eadem vt ſunt Latine, ſuis ſcriptis inſeruit, tacenda eſſe non credidi. Idem apud * Maguntiacum tribunus legionis ſextæ Gallicanæ, Francos irruentes, quum vagarentur per totam Galliam, ſic adflixit, vt

xit, vt trecentos ex his captos, ſeptingentis interemptis, ſub corona vendiderit. Vnde iterum de eo facta eſt cantilena; *Mille Francos, mille Sarmatas ſemel occidimus: Mille, mille, mille, mille, mille Perſas quærimus.* Hic autem, vt ſupra diximus, militibus ita timori fuit, vt ſub eo, poſteaquam ſemel cum ingenti ſeueritate caſtrenſia peccata correxit, nemo peccauerit. Solus denique omnium, militem qui adulterium cum hoſpitis vxore commiſerat, ita puniuit, vt duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligaret, eaſdemque ſubito dimitteret; vt ſciſſus ille vtrimque penderet. quæ res ingentem timorem omnibus fecit. Huius epiſtola militaris eſt ad * vicarium ſuum data huiuſmodi: *Si vis tribunus eſſe, immo ſi vis viuere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat; ouem nemo contingat. Vuam nullus auferat; ſegetem nemo deterat: oleum, ſal, lignũ, nemo exigat: annona ſua contentus ſit: de præda hoſtis, nõ de lacrymis prouincialium, habeat. Arma terſa ſint: ferramenta * ſamiata, calciamenta fortia. Veſtis noua veſtem veterem excludat. Stipendium in balteo, non in popina habeat. Torquem brachialem & annulum apponat: equum * ſaginarium ſuum defricet, captum animal non vendat; * mulum centuriatum comiter curet. Alter alteri quaſi ſeruus obſequatur: a medicis gratis curentur, aruſpicibus nihil dent: in hoſpitiis caſte ſe agant. qui litem fecerit, vapulet.* Inueni nuper in Vlpia bibliotheca inter linteos libros epiſtolam diui Valeriani de Aureliano principe ſcriptam: quam ad verbum, vt decebat, inſerui. *Valerianus Auguſtus * Antonino Gallo conſuli. Culpas me familiaribus litteris quod Poſthumo filium meum Gallienum magis quam Aureliano commiſerim: quum vtique ſeueriori & puer credendus fuerit & exercitus: nec tu id diutius iudicabis, ſi bene ſcieris quantæ ſit Aurelianus ſeueritatis. Nimius eſt, multus eſt, grauis eſt, & ad noſtra iam non facit tempora. Teſtor autem omnes deos, me etiam timuiſſe ne quid etiam erga filium meum ſeuerius, ſi quid ille feciſſet, vt eſt natura pronus ad ludicra, * ſeuius cogitaret.* Hæc epiſtola indicat quantæ fuerit ſeueritatis: vt illum Valerianus etiam timuiſſe ſe dicat. Eiuſdem Valeriani alia eſt epiſtola quæ laudes illius continet: quam ego ex ſcriniis præfecturæ vrbanæ protuli. Nam illi Romam venienti * ſalaria ſui ordinis ſunt decreta. Exemplum epiſtolæ: *Valerianus Auguſtus Ceionio Albino præfecto vrbi. Vellemus quidem ſingulis quibuſque deuotiſſimis reipubl. viris multo maiora deferre compendia quam eorum dignitas poſtulat; maxime vbi honorem vita commendat. Debet enim quid præter dignitatem pretium eſſe meritorum. Sed facit rigor publicus, vt accipere de prouinciarum oblationibus vltra ordinis ſui gradum nemo plus poſſit. Aurelianum fortiſſimum virum ad inſpicienda & ordinanda caſtra omnia deſtinauimus: cui tantum a nobis atque ab omni republica, communi totius exercitus confeſſione, debetur, vt digna illo vix aliqua vel nimis magna ſint munera. Quid enim in illo non clarum? quid non Coruinis & Scipionibus conferendum? Ille liberator Illyrici, ille Galliarum reſtitutor, ille dux magni totius exempli. Et tamen nihil præterea poſſum addere tanto viro ad muneris gratiam quam patitur ſobria & bene gerenda reſpubl. Quare ſinceritas tua, mi parens cariſſime, ſupradicto viro efficiet, quamdiu Romæ fuerit, panes militares mundos ſexdecim, panes militares caſtrenſes quadraginta, vini menſalis ſextarios quadraginta, porcellum dimidium, gallinaceos duos, porcinæ pondo triginta, bubulæ pondo quadraginta, olei ſextarium vnum, & item olei [ſecundi] ſextarium vnum, liquaminis ſextarium vnum, ſalis ſextarium vnum: herbarum, olerum quantum ſatis eſt. Sane quoniam ei aliquid præcipue decernendum eſt, quamdiu Romæ fuerit, * pabula extra ordinem decernes: ipſi autem ad ſumptus, aureos Antoninianos diurnos binos, argenteos Philippeos minutulos quinquagenos, æris denarios centum: reliqua per præfectos ærarii præbebuntur.* Friuola hæc fortaſſis cuipiam & nimis leuia eſſe videantur: ſed curioſitas nihil recuſat. Habuit ergo multos ducatus, plurimos tribunatus, * vicarias ducum & tribunorum diuerſis temporibus prope quadraginta; vſque adeo vt etiam Vlpii Criniti, qui ſe de Traiani genere referebat, & fortiſſimi re vera viri & Traiani ſimilimi, qui pictus eſt cum eodẽ Aureliano in templo Solis, quem Valerianus Cęſaris loco habere inſtituerat, vicem ſumeret, exercitum duceret, limitem reſtitueret, prędam militibus daret: Thracias bobus, equis, mancipiis, captiuis locupletaret: manubias in Palatio collocaret: quingentos ſeruos, duo milia vaccarum, equas mille, ouium decem milia, caprarum quindecim, in pri-

uatam villam Valeriani congereret. Tunc enim Vlpius Crinitus publice apud Byzantium ſedenti Valeriano in thermis egit gratias; dicens, magnum de ſe iudicium habitum quod eidem vicarium Aurelianum dediſſet: quare eum ſtatuit arrogare. Intereſt epiſtolas noſſe Aureliano ſcriptas, & ipſam arrogationem. *Epiſtola Valeriani ad Aurelianum:* *Si eſſet alius, Aureliane iucundiſſime, qui Vlpii Criniti vicem poſſet implere, tecum de eius virtute ac ſedulitate conferrem: nunc tecum requirere potuiſſem. Suſcipe bellum a parte Nicopolis, ne nobis ægritudo Criniti obſit. Fac quidquid potes. Multa non dico: in tua erit poteſtate militiæ magiſterium. Habes ſagittarios Ityræos trecentos, Armenios ſexcentos, Arabas centum quinquaginta, Saracenos ducentos, Meſopotamios auxiliares quadringentos: habet legionem tertiam Felicem, & equites cataphractarios octingentos. Tecum erit * Hartomundus, Haldegaſtes, Hildemundus, Cariouiſcus. Commeatus a præfectis neceſſarius in omnibus caſtris eſt conſtitutus. Tuum eſt, pro virtutibus tuis atque ſollertia, illic hiemalia & æſtiua diſponere, vbi tibi nihil deerit: quærere præterea vbi * carrago ſit hoſtium, & vere ſcire quanti qualesque ſint: vt non vinum aut annona conſumatur, aut tela iaceantur in quibus * res bellica conſtituta eſt. Ego de te tantum, Deo fauente, ſpero quantum de Traiano, ſi viueret, poſſet ſperare reſpubl. Neque enim minor eſt, in cuius locum fidemque te legi. Conſulatum cum eodem Vlpio Crinito, in annum ſequentem, a die vndecimo Calend. Iuniarum, in locum Gallieni & Valeriani, ſperare te conuenit ſumptu publico. Leuanda eſt enim paupertas eorum hominum qui diu reipublicæ viuentes, pauperes ſunt; & nullorum magis.* His quoque litteris indicatur quantus fuerit Aurelianus: & re vera. neque enim quiſquam aliquando ad ſummam rerum peruenit, qui non a prima ætate gradibus virtutis aſcenderit. *Litteræ de conſulatu. Valerianus Auguſtus AElio Xiſidio præfecto ærarii: Aureliano, cui conſulatum detulimus ob paupertatem, qua ille magnus eſt, ceteris maior; dabis ad editionem circenſium aureos Antoninianos trecentos, argenteos Philippeos minutulos tria milia, in ære L L S quinquagies: tunicas * multicias viriles decem, lineas AEgyptias viginti, mantelia Cypria paria duo, tapetia Afra decem, ſtragula Maura decem: porcos centum, oues centum: conuiuium autem publicum edi iubebis ſenatoribus, equitibus Romanis: hoſtias maiores duas, minores quatuor.* Et quoniam etiam de arrogatione aliqua me dixeram poſiturum quæ ad tantum principem pertinerent, quæſo ne odioſior verboſiorue ea re videar: quam fidei cauſſa inſerendam credidi ex libris Acholii, qui magiſter admiſſionum Valeriani principis fuit; libro Actorum eius nono. Quum conſediſſet Valerianus Auguſtus in thermis apud Byzantium, præſente exercitu, præſente etiam officio palatino, aſſidentibus Memmio Fuſco conſule ordinario, Bæbio Macro præfecto prætorii, Quinto * Ancario præſide orientis: aſſidentibus etiam a parte læua * Auulnio Saturnino Scythici limitis duce, Murentio ad Ægyptum deſtinato, Iulio Tryphone orientalis limitis duce, & Meceo Brunduſino præfecto annonæ orientis, & Vlpio Crinito duce Illyriciani limitis & Thracii, & Fuluio Boio duce Rhætici limitis: Valerianus Auguſtus dixit: *Gratias tibi agit Aureliane reſp. quod eam Gotthorum poteſtate liberaſti. Abundamus per te præda, abundamus gloria, & his omnibus quibus Romana felicitas creſcit. Cape igitur tibi pro rebus geſtis tuis coronas murales quatuor, coronas vallares quinque, coronas nauales duas, coronas ciuicas duas; haſtas puras decem, vexilla * bicolora quatuor, tunicas ducales ruſſas quatuor, pallia proconſularia duo, togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, ſubarmalem profundum, ſellam eboratam. Nam te conſulem hodie deſigno; ſcripturus ad ſenatum vt tibi deputet ſcipionem, deputet etiam faſces. Hæc enim Imperator non ſolet dare, ſed a ſenatu, quando fit conſul, accipere.* Poſt hæc Valeriani dicta Aurelianus ſurrexit, atque * ad manus acceſſit, agens gratias militaribus verbis; quæ propria & ipſa apponenda decreui. Aurelianus dixit: *Et ego Domine Valeriane Imperator Auguſte, ideo cuncta feci, ideo vulnera patienter excepi, ideo & equos & * cantherios meos laſſaui, vt mihi gratias ageret reſpubl. & conſcientia mea. At tu plus feciſti: ago ergo gratias bonitati tuæ; & accipio conſulatum quem das. Dii faciant & * deus certus Sol, vt & ſenatus de me ſic iudicet.* Agentibus igitur gratias omnibus circumſtantibus, Vlpius Crinitus ſurrexit, atque hac oratione vſus eſt; *Apud maiores noſtros, Valeriane Auguſte, quod & familiæ meæ amicum ac proprium fuit, ab optimis quibusque in filiorum locum fortiſſimi viri ſemper electi ſunt; vt vel ſeneſcentes familias, vel fœtus matrimo-*

trimo-

trimoniis iam caducos, ſubſtitutæ fœcunditas prolis ornaret. Hoc igitur quod Cocceius Nerua in Traiano adoptando, quod Vlpius Traianus in Adriano, quod Adrianus in Antonino, & ceteri deinceps propoſita ſuggeſtione fecerunt; iam in arrogando Aureliano, quem mihi vicarium iudicii tui auctoritate feciſti, cenſui eſſe referendum. Iube igitur vt lege agatur, ſitque Aurelianus * *heres ſacrorum, nominis, & bonorum, totiusque iuris, Vlpio Crinito iam conſulari viro, ipſe ac tu Crinite* * *index conſularis.* Longum eſt cuncta pertexere. Nam & actæ ſunt Crinito a Valeriano gratiæ; & adoptio, vt ſolebat, impleta. Memini me in quodam libro Græco legiſſe (quod tacendum eſſe non credidi) mandatum eſſe Critino a Valeriano vt Aurelianus adoptaretur; idcirco præcipue quod pauper eſſet: ſed hoc in medio relinquendum puto. Et quoniam ſuperius epiſtolam poſui qua ſumptus Aureliano ad conſulatum delatus eſt, quare poſuerim, rem quaſi friuolam, eloquendum putaui. Vidimus proxime conſulatum Furii * Placidi tanto ambitu in circo editum, vt non præmia dari aurigis, ſed patrimonia viderentur, quum darentur tunicæ ſubſericæ lineæ paragaudæ, darentur etiam equi, ingemiſcentibus frugi hominibus. Factum eſt enim vt iam diuitiarum ſit, non hominum conſulatus: quia vtique ſi virtutibus defertur, editorem ſpoliare non debent. Perierunt caſta illa tempora; & magis ambitione populari peritura ſunt. Sed nos (vt ſolemus) hanc quoque rem in medio relinquimus. His igitur tot ac talibus præiudiciis muneribusque fultus, Claudianis temporibus tantus enituit, vt poſt eum Quintillo quoque fratre eius interempto, ſolus teneret imperium, Aureolo interfecto, cum quo Gallienus fecerat pacem. Hoc loco tanta eſt diuerſitas hiſtoricorum, & quidem Græcorum, vt alii dicant, inuito Claudio ab Aureliano Aureolum interfectum; alii, mandante ac volente; alii ab Imperatore iam Aureliano eumdem occiſum, alii vero adhuc priuato. Sed hæc quoque * media relinquemus, ab ipſis petenda per quos in litteras miſſa ſunt. Illud tamen conſtat, omne contra * Mæotidas bellum diuum Claudium nulli magis quam Aureliano crediſſe. Exſtat epiſtola, quam ego (vt ſoleo) fidei cauſſa, immo vt alios annalium ſcriptores feciſſe video, inſerendam putaui. *Flauius Claudius Valerio Aureliano ſuo ſalutem. Expetit a te munus ſolitum noſtra reſpubl. Aggredere, quid moraris? Tuo magiſterio milites vti volo, tuo ductu tribunos. Gotthi oppugnandi ſunt: Gotthi a Thraciis amouendi. Eorum enim plerique Hæmi montem Europamque vexant, qui te pugnante fugerunt. Omnes exercitus Thracios, omnes Illyricianos totumque limitem in tua poteſtate conſtituo, ſolitam nobis ede virtutem. Tecum erit etiam frater* * *Quintillus quum occurrerit. Ego aliis rebus occupatus, ſummam belli illius virtutibus tuis credo. Miſi ſane equos decem, loricas duas, & cetera, quibus munire ad bellum euntem neceſſitas cogit.* Secundis igitur prœliis vſus auſpiciis Claudianis, rempublicam in integrum reddidit: atque ipſe ſtatim (vt ſupra diximus) conſenſu omnium legionum factus eſt Imperator. Equites ſane omnes ante imperium ſub Claudio Aurelianus gubernauit, quum offenſam magiſtri eorum incurriſſent, quod temere Claudio non iubente pugnaſſent. Item Aurelianus contra Sueuos & Sarmatas iiſdem temporibus vehementiſſime dimicauit, ac florentiſſimam victoriam retulit. Accepta eſt ſane clades ſub Aureliano a Marcomanis per errorem. Nam dum is a fronte non curat occurrere, ſubito hoſtes erupere: dumque illos a dorſo perſequi parat, omnia circa Mediolanum grauiter euaſtata ſunt. Poſtea tamen ipſi quoque Marcomani ſuperati ſunt. In illo autem timore, quo Marcomani cuncta vaſtabant, ingentes Romæ ſeditiones motæ ſunt, pauentibus cunctis ne eadem quæ ſub Gallieno fuerant, prouenirent. quare etiam libri Sibyllini, noti beneficiis publicis, inſpecti ſunt: inuentumque vt in certis locis ſacrificia fierent quæ barbari tranſire non poſſent. Facta denique ſunt ea quæ præcepta fuerant in diuerſo ceremoniarum genere: atque ita barbari reſtiterunt: quos omnes Aurelianus carptim vagantes occidit. Libet ipſius ſenatusconſulti formam exponere, quo libros inſpici clariſſimorum iuſſit auctoritas. Die tertio Idus Ianuar. Fuluius Sabinus prætor vrbanus dixit: *Referimus ad vos P. C. Pontificum ſuggeſtionem, & Aureliani principis litteras, quibus iubetur vt inſpiciantur fatales libri quibus ſpes belli terminandi ſacrato deorum imperio continetur. Scitis enim ipſi, quotiescumque grauior aliquis*

exſtitit motus, eos ſemper inſpectos: neque prius mala publica eſſe finita, quam ex iis ſacrificiorum proceſſit auctoritas. Tunc ſurrexit primæ ſententiæ Vlpius * Syllanus, atque ita loquutus eſt; *Sero nimis P.C. de reip. ſalute conſulimus, ſero ad fatalia iuſſa reſpicimus, more languentium, qui ad ſummos medicos niſi in ſumma deſperatione non mittunt;* proinde quaſi peritioribus viris maior facienda ſit cura; quum omnibus morbis occurri ſit melius. Meminiſtis enim P.C. me in hoc ordine ſæpe dixiſſe iam tum quum primum nuntiatum eſt Marcomanos erupiſſe, conſulenda Sibyllæ decreta, vtendum Apollinis beneficiis: recuſaſſe vero quoſdam, & cum ingenti calumnia recuſaſſe, quum adulando dicerent, tantam principis eſſe virtutem vt opus non ſit deos conſuli; * proinde quaſi & ipſe vir magnus non deos colat, non de diis immortalibus ſperet. Quid plura? audiuimus litteras quibus rogauit opem deorum, quæ numquam cuiquam turpis eſt vt vir fortiſſimus adiuuetur. Agite igitur pontifices, * quà puri, quà mundi, quà ſancti, quà veſtitu animiſque ſacris commodi, templum aſcendite, ſubſellia laureata conſtituite, veteranis manibus libros euoluite; fata reipubl. quæ ſunt æterna, perquirite: patrimis matrimiſque pueris carmen * indicite: nos ſumptum ſacris, nos apparatum ſacrificiis, nos aris ambarualia indicemus.* Poſt hæc interrogati plerique ſenatores ſententias dixerunt: quas longum eſt innectere. Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in ſententias euntibus, pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt S.C. Itum deinde ad templum, inſpecti libri, proditi verſus, luſtrata vrbs, cantata carmina, *amburbium celebratum, ambarualia * promiſſa: atque ita ſolennitas quæ iubebatur, expleta eſt. Eſt epiſtola Aureliani de libris Sibyllinis: nam ipſam quoque indidi ad fidem rerum. *Miror vos, patres ſancti, tamdiu de aperiendis Sibyllinis dubitaſſe libris; * perinde quaſi in Chriſtianorum eccleſia, non in templo deorum omnium, tractaretis. Agite igitur, & caſtimonia pontificum, ceremoniiſque ſolennibus iuuate principem neceſſitate publica laborantē. Inſpiciantur libri: quæ facienda fuerint, celebrentur: quemlibet ſumptum, cuiuslibet gentis captiuos, qualibet animalia regia non abnuo, ſed libens offero: neque enim indecorum eſt diis iuuantibus vincere: ſic apud maiores noſtros multa finita ſunt bella, ſic cœpta. Siquid eſt ſumptuum, datis ad præfectum ærarii litteris decerni iuſſi. eſt præterea veſtra auctoritatis arca publica; quam magis refertam eſſe reperio quam cupio.* Quum autem Aurelianus vellet omnibus ſimul facta exercitus ſui conſtipatione concurrere, tanta apud Placentiam clades accepta eſt, vt Romanum pene ſolueretur imperium. Et cauſſa quidem huius periculi, perfidia & calliditas barbarici fuit motus. Nam quum congredi aperto marte non poſſent, in ſiluas ſe denſiſſimas contulerunt, atq; ita noſtros veſpera incumbente turbarunt. Denique niſi diuina ope poſt inſpectionem librorum ſacrificiorumque curas, monſtris quibuſdam ſpeciebuſque diuinis impliciti eſſent barbari, Romana victoria non fuiſſet. Finito prœlio Marcomanico, Aurelianus, vt erat natura ferocior, plenus irarum Romam petit, vindictæ cupidus, quam ſeditionum aſperitas ſuggerebat: inciuilius denique vſus imperio, vir alias optimus, ſeditionum auctoribus interemptis, cruentius ea quæ mollius fuerant curanda, compeſcuit. Interfecti ſunt enim nonnulli etiam nobiles ſenatores, quum his leue quiddam & quod contemni a mitiore principe potuiſſet, vel vnus, vel leuis, vel vilis teſtis obiiceret. Quid multa? Magnum illud, & quod iam fuerat, & quod non fruſtra ſperatum eſt, infamiæ triſtioris ictu contaminauit imperium. timeri cœpit princeps optimus, non amari; quum alii dicerent, perfodiendum talem principem, non optandum: alii bonum quidem medicum, ſed mala ratione curantem. His actis, quum videret poſſe fieri vt aliquid tale iterum quale ſub Gallieno euenerat, proueniret, adhibito conſilio ſenatus, muros vrbis Romæ dilatauit. Nec tamen pomœrio addidit eo tempore, ſed poſtea. Pomœrio autem nemini principum licet addere, niſi ei qui agri barbarici aliqua parte Romanam remp. locupletauerit. Addidit autem Auguſtus, addidit Traianus, addidit Nero; ſub quo Pontus Polemoniacus & Alpes Cottiæ Romano nomini tributæ. Transactis igitur quæ ad ſectiones, atq; vrbis ſtatum & ciuilia pertinebant, contra Palmyrenos, id eſt contra Zenobiam, quæ filiorum nomine orientale tenebat imperium, iter flexit. Multa in itinere ac magna bellorum genera confecit. Nam in Thraciis & in Illyrico occurrens barbaros vicit: Gotthorum quin etiam ducem Cannabam, ſiue Cannabaudem, cum quinque milibus hominum trans Danubium interemit. Atque inde per Byzantium

in Bithy-

in Bithyniam tranſitum fecit; eamque nullo certamine obtinuit. Multa eius tam præclara facta quam dicta ſunt: ſed omnia libro innectere nec poſſumus faſtidii euitatione, nec volumus: ſed ad intelligendòs mores atque virtutem pauca libanda ſunt. Nam quum Tyanam veniſſet, eamque occluſam reperiſſet, iratus dixiſſe fertur, *Canem in hoc opido non relinquam.* Tunc & militibus acrius incumbentibus ſpe prædæ, & Heraclammone quodam, timore ne inter ceteros occideretur, patriam ſuam prodente, ciuitas capta eſt. Sed Aurelianus duo ſtatim præcipua, * quod vnum ſeueritatem oſtenderet, alterum lenitatem, ex imperatoria mente monſtrauit. Nam & Heraclammonem proditorem patriæ ſuæ, ſapiens victor occidit: & quum milites iuxta illud dictum quo canem ſe relicturum apud Tyaneos negaret, euerſionem vrbis expoſcerent, reſpondit iis, *Canem*, inquit, *negaui in hac vrbe me relicturum; canes omnes occidite.* Grande principis dictum, grandius militum votum: nam dictum principis quo præda negabatur, ciuiras ſeruabatur, totus exercitus ita quaſi ditaretur, accepit. Epiſtola de Heraclammone. *Aurelianus Auguſtus Mallio Chiloni. Occidi paſſus ſum cuius quaſi beneficio Tyanam recepi. Ego vero proditorem amare non potui; & libenter tuli quod eum milites occiderunt:* neque enim mihi fidem ſeruare potuiſſet qui patriæ non pepercit. * *Solum denique ex omnibus qui oppugnabantur, campus accepit. Diuitem hominem negare non poſſum; ſed cuius bona eius liberis reddidi: nequis me cauſſa pecuniæ locupletem hominem occidi paſſum eſſe criminaretur.* Capta autem ciuitas eſt miro modo. Nam quum Heraclammon locum oſtendiſſet aggeris naturali ſpecie tumentem, qua poſſet Aurelianus occultus aſcendere, ille conſcendit; atque elata purpurea chlamyde, intus ciuibus, foris militibus ſe oſtendit; & ita ciuitas capta eſt, quaſi totus in muris Aureliani fuiſſet exercitus. Taceri non debet res quæ ad famam venerabilis viri pertinet. Fertur enim Aurelianum de Tyanæ ciuitatis euerſione vera dixiſſe, vera cogitaſſe. verum Apollonium Tyaneum, celeberrimæ famæ auctoritatiſque ſapientem, veterem philoſophum, amicum verum deorum, ipſum etiam pro numine frequentandum, recipienti ſe in tentorium, ea forma qua videtur, ſubito aſtitiſſe, atque hæc Latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixiſſe; *Aureliane, ſi vis vincere, nihil eſt quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, ſi vis imperare, a cruore innocentium abſtine. Aureliane, clementer te age, ſi vis vincere.* Norat vultum philoſophi venerabilis Aurelianus, atque in multis eius imaginem viderat templis. Denique ſtatim attonitus, & imaginem & ſtatuas & templum eidem promiſit, atque in meliorem rediit mentem. Hæc ego a grauibus viris comperi, & in Vlpiæ bibliothecæ libris relegi, & pro maieſtate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro ſanctius, venerabilius, antiquius, diuiniuſque inter homines fuit? Ille mortuis reddidit vitam. Ille multa vltra homines & fecit & dixit: quæ qui velit noſſe, Græcos legat libros qui de eius vita conſcripti ſunt. Ipſe autem, ſi vita ſuppetat, atque ipſius viri fauori vſquequaq; placuerit, breuiter ſaltem tanti viri facta in litteras mittam: non quo illius viri geſta munere mei ſermonis indigeant, ſed vt ea quæ miranda ſunt, omnium voce prædicentur. Recepta Tyana, Antiochiam, propoſita omnibus impunitate, breui apud Daphnen certamine obtinuit: atque inde præceptis (quantum probatur) venerabilis viri Apollonii parens, humanior atque clementior fuit. Pugnatum eſt poſt hæc de ſumma rerum contra Zenobiam & Zabam eius ſociam apud Emeſſam magno certamine. Quumque Aureliani equites fatigati iam pene diſcederent, ac terga darent, ſubito vi numinis, quod poſtea proditum, hortante quadam diuina forma, per pedites etiam equites reſtituti ſunt. Fugata eſt Zenobia cum Zaba, & pleniſſime parta victora. Recepto igitur orientis ſtatu, Emeſſam victor Aurelianus ingreſſus eſt, ac ſtatim ad templum Heliogabali tetendit; quaſi communi officio vota ſoluturus. Verum illic eam formam numinis reperit quam in bello ſibi fauentem vidit. Quare & illic templa fundauit, donariis ingentibus poſitis; & Romæ Soli templum poſuit maiore honorificentia conſecratũ, vt ſuo dicemus loco. Poſt hæc Palmyram iter flexit; vt ea oppugnata, laborum terminus fieret. Sed in itinere a latronibus Syris male accepto frequenter exercitu, multa perpeſſus eſt, & in obſidione vſque ad ictum ſagittæ periclitatus eſt. Epiſtola ipſius exſtat ad Mucaporem miſſa, in qua de eius belli difficultate vltra pudorem

imperialem fatetur: *Romani me modo dicunt bellum contra fœminam gerere; quaſi ſola mecum Zenobia & ſuis viribus pugnet, ac non hoſtium quantum ſi vir a me oppugnandus eſſet, in conſcientia & timore longe deteriore. Dici non poteſt quantum hic ſagittarum, qui belli apparatus, quantum telorum, quantum lapidum: nulla pars muri eſt quæ non binis & ternis baliſtis occupata ſit: ignes etiam tormentis iaciuntur. Quid plura? non quaſi fœmina pugnat, quaſi pœnam timens: ſed credo adiuturos Rom. remp. deos, qui numquam noſtris conatibus defuerunt:* Denique fatigatus ac pro malis feſſus, litteras ad Zenobiam miſit, deditionem illius petens, vitam promittens; quarum exemplum indidi. *Aurelianus Imperator Rom. orbis, & receptor orientis, Zenobiæ ceteriſque quos ſocietas tenet bellica. Sponte facere debuiſtis id quod meis litteris nunc iubetur: deditionem præcipio impunitate vitæ propoſita, ita vt illic Zenobia cum tuis agas vitam, vbi te ex ſenatus ampliſſimi ſententia collocauero. Gemmas, argentum, aurum, ſericum, equos, camelos, in ærarium Rom. conferas. Palmyrenis ius ſuum ſeruabitur.* Hac epiſtola accepta, Zenobia ſuperbius inſolentiusque reſcripſit quam eius fortuna poſcebat. credo ad terrorem: nam eius quoque epiſtolæ exemplum indidi. *Zenobia regina orientis, Aureliano Auguſto. Nemo adhuc præter te, quod poſcis, litteris petiit. Virtute faciendum eſt quidquid in rebus bellicis eſt gerendum. Deditionem meam petis: quaſi neſcias Cleopatram reginam perire maluiſſe quam in qualibet viuere dignitate. Nobis Perſarum auxilia non deſunt, quæ iam ſperamus: pro nobis ſunt Saraceni, pro nobis Armenii. Latrones Syri exercitum tuum Aureliane vicerunt. * quid igitur ſi illa venerit manus quæ vndique ſperatur? pones profecto ſupercilium, quo nunc mihi deditionem, quaſi omnifariam victor, imperas.* Hanc epiſtolam Nicomachus ſe tranſtuliſſe in Græcum ex lingua Syrorum dicit, ab ipſa Zenobia dictatam. nam illa ſuperior Aureliani, Græca miſſa eſt. His acceptis litteris, Aurelianus non erubuit, ſed iratus eſt: ſtatimque collecto exercitu ac ducibus ſuis, vndique Palmyram obſedit: neque quidquam vir fortis reliquit quod aut imperfectum videretur, aut incuratum. Nam & auxilia quæ a Perſis miſſa fuerant, intercepit: & alas Saracenas Armeniasque corrupit, atque ad ſe modo ferociter modo ſubtiliter tranſtulit: denique poſt multa mulierem potentiſſimam vicit. Victa igitur Zenobia quum fugeret camelis* quas dromadas vocitant, atque ad Perſas iter tenderet, equitibus miſſis eſt capta, atque in Aureliani poteſtatem deducta. Victor itaq; Aurelianus, totiusquē iam orientis poſſeſſor, quum in vinculis Zenobiam teneret cum Perſis, Armeniis, Saracenis, ſuperbior atque inſolentior, egit ea quæ ratio temporis poſtulabat. Tunc illæ veſtes quas in templo Solis videmus, conſertæ gemmis; tum Perſici dracones, & tiaræ; tum genus purpuræ quod poſtea nec vlla gens detulit, nec Romanus orbis vidit: de qua pauca ſaltem libet dicere. Meminiſtis enim fuiſſe in templo Iouis optimi maximi Capitolini, pallium breue purpureum laneſtre: ad quod quū matronæ atq; ipſe Aurelianus iungerent purpuras ſuas, cineris ſpecie decolorari videbantur ceteræ diuini comparatione fulgoris. Hoc munus rex Perſarum ab Indis interioribus ſumptum, Aureliano dediſſe perhibetur, ſcribens; *Sume purpuram qualis apud nos eſt.* Sed hoc falſum fuit. Nam poſtea diligentiſſime & Aurelianus & Probus & proxime Diocletianus, miſſis diligentiſſimis confectoribus, requiſiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim * ſandix Indica talem purpuram facere, ſi curetur. Sed ad incepta redeamus. Ingens * tamen ſtrepitus militum fuit omnium, Zenobiam ad pœnam poſcentium. Sed Aurelianus indignum exiſtimans mulierem interimi, occiſis plerisque quibus auctoribus illa bellum mouerat, parauerat, geſſerat, triumpho mulierem reſeruauit; vt populi Romani oculis eſſet oſtentui. Graue inter eos qui cæſi ſunt, de Longino philoſopho fuiſſe perhibetur; quo illa magiſtro vſa eſſe ad Græcas litteras dicitur. quem quidem Aurelianus idcirco dicitur occidiſſe, quod ſuperbior illa epiſtola ipſius diceretur dictata conſilio, quamuis Syro eſſet ſermone contexta. Pacato igitur oriente, in Europam Aurelianus rediit victor, atque illic Carporum copias afflixit: & quum illum *Carpicum* ſenatus abſentem vocaſſet, mandaſſe ilico fertur, *Super eſt P. C. vt me etiam Carpiſculum vocetis. Carpiſculum* enim genus calciamenti eſſe, ſatis notum eſt: quod cognomen deforme videbatur; quum & *Gotthicus*, & *Sarmaticus*, & *Armeniacus*, & *Parthicus*, & *Adiabenicus* diceretur. Rarum eſt vt Syri fidem

dem ſeruent, immo difficile. Nam Palmyreni, qui iam victi atque contuſi fuerant, Aureliano rebus Europenſibus occupato, non mediocriter rebellarunt. Sandarionē enim, quem in præſidio illic Aurelianus poſuerat, cum ſexcentis ſagittariis occiderunt, Achilleo cuidam parenti Zenobiæ parantes imperium. Verum adeo Aurelianus, vt erat paratus, ex Europa reuertit: atq; vrbem, quia ita merebatur, euertit. Crudelitas denique Aureliani, vel (vt quidam dicunt) ſeueritas, eatenus exſtitit, vt epiſtola eius feratur, confeſſionem immaniſſimi furoris oſtentans: cuius hoc exemplū eſt. *Aurelianus Auguſtus Ceionio Baſſo. Non oportet vlterius progredi militū gladios. iam ſatis Palmyrenorum cæſum atque occiſum eſt. Mulieribus non pepercimus, infantes occidimus, ſenes iugulauimus, ruſticos interemimus: cui terras, cui vrbem deinceps relinquemus? Parcendum eſt iis qui remanſerunt. Credimus enim paucos tam multorum ſuppliciis eſſe correctos. Templum ſane Solis, quod apud Palmyram aquilifer legionis tertiæ cum vexilliferis & draconario, cornicinibus atq; liticinibus diripuerunt, ad eam formam volo quæ fuit, reddi. Habes trecentas auri libras Zenobiæ capſulis: habes argenti mille octingenta pondo. De Palmyrenorum bonis habes gemmas regias. Ex his omnibus fac cohoneſtari templum: mihi & diis immortalibus gratiſſimum feceris. Ego ad ſenatum ſcribam, petens, vt mittat pontificem qui dedicet templum.* Hæ litteræ, vt videmus, indicant ſatiatam eſſe immanitatem principis duri. Securior denique iterum in Europam rediit: atque illic omnes qui vagabantur, hoſtes nota illa ſua virtute contudit. Interim, res per Thracias Europamq; omnem Aureliano ingentes agente, FIRMVS quidam exſtitit, qui ſibi Ægyptum ſine inſignibus imperii, quaſi vt eſſet ciuitas libera, vindicauit. Ad quem continuo Aurelianus reuertit: nec illi defuit felicitas ſolita. Nam Ægyptum ſtatim recepit: atque, vt erat ferox animi, cogitatione multus, vehementer iraſcens quod adhuc TETRICVS Gallias obtineret, occidentem petiit: atque ipſo Tetrico exercitum ſuum prodente, quod eius ſcelera ferre non poſſet, deditas ſibi legiones obtinuit. Princeps igitur totius orbis Aurelianus, pacatis per occidentem Gallis atq; vndique terris, Romam iter flexit, vt de Zenobia & Tetrico, hoc eſt de oriente & occidente, triumphum Romanis * oculis exhiberet. Non ab re eſt cognoſcere, qui fuerit Aureliani triumphus. Fuit enim ſpecioſiſſimus. Currus regii tres fuerunt. In his vnus Odenati, argento, auro, gemmis operoſus atque diſtinctus: alter, quem rex Perſarum Aureliano dono dedit, ipſe quoq; pari opere fabricatus: tertius, quem ſibi Zenobia compoſuerat, ſperans ſe vrbem Romanam cum eo viſuram: quod illam non fefellit. nam cum eo vrbem ingreſſa eſt victa & triumphata. Fuit alius currus quatuor ceruis iunctus, qui fuiſſe dicitur regis Gotthorum: quo, vt multi memoriæ tradiderunt, Capitolium Aurelianus inuectus eſt, vt illic cæderet ceruos quos cum eodem curru captos vouiſſe Ioui optimo maximo ferebatur. Præceſſerunt elephanti viginti, feræ manſuetæ Libycæ Palæſtinæ diuerſæ ducentæ: quas ſtatim Aurelianus priuatis donauit, ne fiſcum annonis grauaret. tigrides quatuor; camelopardali, alces, cetera talia, per ordinem ducta: gladiatorum paria octingenta: præter captiuos gentium barbararum, Blemyes, *Axomitæ, Arabes, Eudæmones, Indi, Bactriani, Hiberi, Saraceni, Perſæ, cum ſuis quique muneribus: Gotthi, Alani, Roxolani, Sarmatæ, Franci, Sueui, Vandali, Germani, religatis manibus captiui præceſſerunt. Inter hos etiam Palmyreni, qui ſuperfuerant principes ciuitatis, & Ægyptii ob rebellionem. Ductæ ſunt & decem mulieres, quas virili habitu pugnantes inter Gotthos ceperat; quum multæ eſſent interemptæ: quas de Amazonum genere titulus indicabat. Prælati ſunt tituli, gentium nomina continentes. Inter hæc fuit Tetricus chlamyde coccinea, tunica galbyna, braccis Gallicis ornatus, adiuncto ſibi filio quem Imperatorem in Gallia nuncupauerat. Incedebat etiam Zenobia, ornata gemmis, catenis aureis; quas alii ſuſtentabant. Præferebantur coronæ omnium ciuitatum aureæ, titulis eminentibus proditæ. Iam populus ipſe Romanus, iam vexilla collegiorum atque caſtrorum, & cataphractarii milites, & opes regiæ, & omnis exercitus, & ſenatus, (etſi aliquanto triſtior, quod ſenatores triumphari videbat) multum pompæ addiderant. Denique vix nona hora in Capitolium peruenit, ſero autem ad palatium. Sequentibus diebus datæ ſunt populo voluptates ludorum ſcenicorum, ludorum circenſium, venationum, gladiatorum, naumachię.

Non prætermittendum videtur, quod & populus memoria tenet, & fides hiſtorica frequentauit; Aurelianum eo tempore quo proficiſcebatur ad orientem, bilibres coronas populo promiſiſſe, ſi victor rediret: & quum aureas populus ſperaret, neq; Aurelianus aut poſſet aut vellet, coronas eum feciſſe de panibus qui nunc ſiliginei vocantur, & ſingulis quibusque donaſſe: ita vt ſiligineum ſuum quotidie toto æuo ſuo, & vnusquisque reciperet, & poſteris ſuis dimitteret. Nam idem Aurelianus & porcinam carnem populo Romano diſtribuit, quæ hodieque diuiditur. Leges plurimas ſanxit, & quidem ſalutares; ſacerdotia compoſuit, templum Solis fundauit, & pontifices roborauit. Decreuit etiam emolumenta architectis & miniſtris. His geſtis, ad Gallias profectus, Vindelicos obſidione barbarica liberauit: deinde ad Illyricum rediit; paratoque magno potius quam ingenti exercitu, Perſis, quos eo quoque tempore quo Zenobiam ſuperauit, glorioſiſſime iam vicerat, bellum indixit. Sed quum iter faceret, apud * Cænophrutium, manſionem quæ eſt inter Heracliam & Byzantium, malitia notarii ſui, & manu Mucaporis interemptus eſt. Et cauſſa occidendi eius quæ fuerit, & quemadmodum ſit occiſus, ne res tanta lateat, breui ediſſeram. Aurelianus, quod negari non poteſt, ſeuerus, truculentus, ſanguinarius fuit princeps. Hic quum vſque eo ſeueritatem tetendiſſet, vt & filiam ſororis occideret, non [in] magna neque ſatis idonea cauſſa, iam primum in odium ſuorum venit. Incidit autem (vt ſe res fataliter agunt) vt Mneſtheum quemdam, quem pro notario ſecretorum habuerat, libertum (vt quidam dicunt) ſuum, infenſiorem ſibi minando redderet, quod neſcio quid de quodam ſuſpicatus eſſet. Mneſtheus, qui ſciret Aurelianum neque fruſtra minari ſolere, neque, ſi minaretur, ignoſcere, breue nominum conſcripſit, mixtis iis quibus Aurelianus vere iraſcebatur, cum iis de quibus nihil aſperum cogitabat, addito etiam ſuo nomine, quo magis fidem faceret ingeſtæ ſollicitudinis: ac breue legit ſingulis quorum nomina continebat; addens, diſpoſuiſſe Aurelianum eos omnes occidere; illos vero debere ſuæ vitæ, ſi viri ſunt, ſubuenire. * Hi quum exarſiſſent timore qui merebantur offenſam, dolorem miſcentes beneficiis atque officiis quibus Aurelianus videbatur ingratus, in ſupradicto loco iter facientem principem ſubito adorti, interemerunt. Hic finis Aureliano fuit, principi neceſſario magis quam bono. Quo interfecto quum eſſet res prodita, & ſepulcrum ingens, & templum illi detulerunt ii a quibus interemptus eſt. Sane Mneſtheus poſtea * ſurrectus ad ſtipitem beſtiis obiectus eſt: quod ſtatuę marmoreæ poſitæ in eodem loco vtrimque ſignificant; vbi & in columnis diuo Aureliano ſtatuæ conſtitutæ ſunt. Senatus mortem eius grauiter tulit, grauius tamen populus Romanus, qui vulgo dicebat, *Aurelianum pædagogum eſſe ſenatorum.* Imperauit annis ſex, minus paucis diebus: ac rebus magnis geſtis inter diuos relatus eſt. Quia pertinet ad Aurelianum id quod in hiſtoria relatum eſt, tacere non debui. Nam multi ferunt Quintillum fratrem Claudii, quum in præſidio Italico eſſet, audita morte Claudii ſumpſiſſe imperium. verum poſtea vbi Aurelianum comperit imperare, a toto exercitu derelictum: quumque contra eum concionaretur, nec a militibus audiretur, inciſis ſibimet venis die vigeſimo imperii ſui periiſſe. Quidquid ſane ſcelerum fuit, quidquid malæ conſcientiæ, vel * artium funeſtarum, quidquid denique factionum, Aurelianus toto penitus orbe purgauit. Hoc quoque ad rem pertinere arbitror, * Balbati filii nomine Zenobiam, non Timolai & Herenniani, imperium tenuiſſe quod tenuit. Fuit ſub Aureliano etiam * Monetariorum bellum, Feliciſſimo rationali auctore: quod acerrime ſeueriſſimeque compeſcuit, ſeptem tamen milibus ſuorum militum interemptis: vt epiſtola docet miſſa ad Vlpium Crinitum ter conſulem, qui eum ante adoptauerat. *Aurelianus Auguſtus Vlpio patri. Quaſi fatale quiddam inceſſit, vt omnia quæcumque geſſero, omnes motus ingraueſcant. Ita enim ſeditio intramurana bellum mihi grauiſſimum peperit. Monetarii, auctore Feliciſſimo vltimo ſeruorum, cui procurationem fiſci mandaueram, rebelles ſpiritus extulerunt. Hi compreſſi ſunt, ſeptem milibus Hiberorum Riparienſium & Caſtrianorum & Daciſcorum interemptis. Vnde apparet nullam mihi a diis immortalibus datam ſine difficultate victoriam.* Tetricum triumphatum, correctorem Lucaniæ fecit, filio eius in ſenatu manente. Templum Solis magnificentiſſimum conſtituit;

muros

muros vrbis Romæ ſic ampliauit, vt quinquaginta prope milia murorum eius ambitus teneant. Item quadruplatores ac delatores ingenti ſeueritate perſequutus eſt: tabulas publicas ad priuatorum ſecuritatem exuri in foro Traiani ſemel iuſſit. Amneſtia etiam ſub eo delictorum publicorum decreta eſt de exemplo Athenienſium: cuius rei etiam Tullius in Philippicis meminit. Fures prouinciales repetundarum ac peculatus reos, vltra militarem modum eſt perſequutus, vt eos ingentibus ſupplicijs cruciatibusque puniret. In templo Solis multum auri gemmarumque conſtituit. Quum vaſtatum Illyricum ac Mœſiam deperditam videret, prouinciam trans Danubium Daciam a Traiano conſtitutam ſublato exercitu & prouincialibus reliquit; deſperans eam poſſe retineri: abductosque ex ea populos, in Mœſiam collocauit, appellauitque ſuam Daciam, quæ nunc duas Mœſias diuidit. Dicitur præterea huius fuiſſe crudelitatis, vt pleriſque ſenatoribus ſimulatam ingereret factionem coniurationis ac tyrannidis, quo facilius eos poſſet occidere. Addunt nonnulli, filium ſororis; non filiam, ab eodem interfectum: plerique autem etiam filiam ſororis. Quam difficile ſit Imperatorem in locum boni principis legere, & ſenatus ſanctioris grauitas probat, & exercitus prudentis auctoritas. Occiſo namque ſeueriſſimo principe, de Imperatore deligendo exercitus retulit ad ſenatum, idcirco quod nullum de his faciendum putabat qui tam bonum principem occiderant. Verum ſenatus hanc eamdem delectionem in exercitum refudit; ſciens, non libenter iam milites accipere Imperatores eos quos ſenatus *elegerit. Denique id tertio factum eſt: ita vt per ſex menſes Imperatorem Romanus orbis non habuerit, omnesque *iudices ii permanerent quos aut ſenatus aut Aurelianus elegerat; niſi quod proconſulem Aſiæ Falconium Probum in locū Aurelii Fuſci delegit. Non iniucundum eſt ipſas inſerere litteras quas ad ſenatū exercitus miſit. *Felices ac fortes exercitus ſenatui populoque Romano. Aurelianus Imperator noſter per fraudem vnius hominis, & per errorem bonorum ac malorum, interemptus eſt. Hunc inter deos referte ſancti* * *& domini* P. C. *&* * *de vobis aliquem,* [*ſed*] *dignum veſtro iudicio, principem mittite. Nos enim de iis qui vel errauerunt, vel male fecerunt, imperare nobis neminem patimur.* Reſcriptum eſt ſenatusconſulto. Quum die tertio nonas Febr. ſenatus ampliſſimus in curiam Pompilianam conueniſſet, Aurelius Gordianus conſul dixit, *Referimus ad vos* P. C. *litteras exercitus feliciſſimi.* Quibus recitatis, * Aurelianus Tacitus primæ ſententiæ ſenator, ita loquutus eſt; (hic autem eſt qui poſt Aurelianum ſententia omnium Imperator eſt appellatus) *Recto ordine conſuluiſſent dii immortales,* P. C. *ſi boni principes ferro inuiolabiles exſtitiſſent, vt longiorem ducerent vitam; neque contra eos aliqua eſſet poteſtas iis qui neces infandas triſtiſſima mente concipiunt. Viueret enim princeps noſter Aurelianus; quo neque vtilior fuit quiſquam. Reſpirare certe poſt infelicitatem Valeriani, poſt Gallieni mala, imperante Claudio cœperat noſtra reſpublica: at eadem reddita fuerat Aureliano toto penitus orbe vincente. Ille nobis Gallias dedit: ille Italiam liberauit: ille Vindelicis iugum barbaricæ ſeruitutis amouit. Illo viuente Illyricum reſtitutum eſt, reddita Romanis legibus Thracia. Ille (proh pudor) orientem fœmineo preſſum iugo in noſtra iura reſtituit: ille Perſas inſultantes adhuc Valeriani nece, fudit, fugauit, oppreſſit. Illum Saraceni, Blemyes,* * *Axomitæ, Bactriani, Seres, Hiberi, Albani, Armenii, populi etiam Indorum, veluti præſentem pene venerati ſunt deum. Illius donis quæ a barbaris gentibus meruit, refertum eſt Capitolium: quindecim milia librarum auri ex eius liberalitate vnum tenet templum: omnia in vrbe fana eius micant donis. Quare* P. C. *vel deos ipſos iure conueneo, qui talem principem interire paſſi ſunt; niſi forte ſecum eum eſſe maluerunt. Decerno igitur diuinos honores: id quod vos omnes exiſtimo eſſe facturos. Nam de Imperatore deligendo ad eumdem exercitum cenſeo eſſe referendum. Etenim in tali genere ſententia, niſi fiat quod dicitur, & electi periculum erit, & eligentis inuidia.* Probata eſt ſententia Taciti: attamen quum iterum atque iterum mitterent, ex S. C. quod in Taciti vita dicemus, Tacitus factus eſt Imperator. Aurelianus filiam ſolam reliquit; cuius poſteri etiam nunc Romæ ſunt. Aurelianus namque proconſul Ciliciæ, ſenator optimus, ſui vere iuris vitæque venerabilis, qui nunc in Sicilia vitam agit, eius eſt nepos. Quid hoc eſſe dicam, tam paucos bonos exſtitiſſe principes, quum iam tot Cæſares fuerint? Nam ab Auguſto in Diocletianum Maximianumque principes, quæ ſeries purpu-

ratorum ſit, index publicus tenet. Sed in his optimi, ipſe Auguſtus, Flauius Veſpaſianus, Titus, Cocceius Nerua, diuus Traianus, diuus Adrianus, Pius & Marcus Antonini, Seuerus Afer, Alexander Mammææ, diuus Claudius, & diuus Aurelianus. Valerianus enim, quum optimus fuerit, ab omnibus infelix apparuit. Vides (quæſo) quam pauci ſint principes boni. vt bene dictum ſit a quodam mimico ſcurra Claudii, huius temporibus, *In vno anulo bonos principes poſſe perſcribi atque depingi.* At contra, quæ ſeries malorum? vt enim omittamus Vitellios, Caligulas, & Nerones, quis ferat Maximinos & Philippos, atque illam inconditæ multitudinis fæcem? Tametſi Decios excerpere debeam; quorum & vita & mors veteribus comparanda eſt. Et *quæritur quidem *quæ res malos principes faciat.* Iam primum nimia licentia, deinde rerum copia: amici præterea improbi, ſatellites deteſtandi, eunuchi auariſſimi, aulici vel ſtulti vel deteſtabiles, & (quod negari non poteſt) rerum publicarum ignorantia. Sed ego a patre meo audiui, Diocletianum principem, iam priuatum, dixiſſe, *nihil eſſe difficilius quam bene imperare.* Colligunt ſe quatuor vel quinq;, atque vnum conſilium ad decipiendum Imperatorem capiunt: dicunt quid probandum ſit. Imperator, qui domi clauſus eſt, vera non nouit: cogitur hoc tantum ſcire quod illi loquuntur: facit iudices quos fieri non oportet, amouet a republica quos *debeat obtinere. Quid multa? vt Diocletianus ipſe dicebat, *Bonus, cautus, optimus venditur Imperator.* Hæc Diocletiani verba ſunt. quæ idcirco inſerui, vt prudētia tua ſciret nihil eſſe difficilius bono principe. Aurelianum quidē multi neq; inter bonos, neq; inter malos principes ponunt; idcirco quod ei clemētia, Imperatorum dos prima, defuerit. Verconius Herennianus præf. præt. Diocletiani, teſte Aſclepiodoto, ſæpe dicebat, Diocletianum frequenter dixiſſe, quum Maximiani aſperitatē reprehēderet, Aurelianum magis ducem eſſe debuiſſe quam principem. Nam eius nimia ferocitas eidem diſplicebat. Mirabile fortaſſe videtur, quod compertum Diocletiano Aſclepiodotus Celſino conſiliario ſuo dixiſſe *perhibet. ſed de hoc poſteri iudicabunt. Dicebat enim, quodam tempore Aurelianum Gallicanas conſuluiſſe Druidas, ſciſcitantem vtrum apud eius poſteros imperium permaneret: tum illas reſpondiſſe dixit, Nullius clarius in republica nomen quam Claudii poſterorum futurum. Et eſt quidem iam Conſtantius Imperator eiusdem vir ſanguinis; cuius puto poſteros ad eam gloriam quæ a Druidibus prænuntiata ſit, peruenire. Quod idcirco ego in Aureliani vita conſtitui, quia hæc ipſi Aureliano conſulenti reſponſa ſunt. Vectigal ex Ægypto vrbi Romæ Aurelianus *vitri, chartæ, lini, ſtuppæ, atque *anabolicas ſpecies æternas conſtituit. Thermas [in] Transtiberina regione Aurelianus facere parauit hie males, quod aquæ *frigidioris copia illic deeſſet. Forum nominis ſui in Hoſtienſi ad mare fundare cœpit: in quo poſtea prætorium publicū conſtitutum eſt. Amicos ſuos honeſte ditauit & modice, vt miſerias paupertatis effugerent, & diuitiarum inuidiam patrimonii moderatione vitarent. Veſtem holoſericam neque ipſe in veſtiario ſuo habuit, neque alteri vtendam dedit. Et quum ab eo vxor ſua peteret, vt vnico pallio blatteo ſerico vteretur, ille reſpondit, *Abſit vt auro fila penſentur.* libra enim auri tunc libra ſerici fuit. Habuit in animo vt *aurum neque in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur; dicens plus auri eſſe in rerum natura quam argenti; ſed aurum per varios bractearum, *filorum & liquationum vſus perire, argentum autem in ſuo vſu manere. Idem dederat facultatem vt aureis qui vellent & vaſis vterentur & poculis. Dedit præterea poteſtatem vt argentatas priuati carrucas haberent; quum antea ærata & eborata vehicula fuiſſent. Idem conceſſit vt *blatteas matronæ tunicas haberent, & ceteras veſtes; quum antea *coloreas habuiſſent, [& vt multum oxypæderotinas.] Et vt fibulas aureas gregarii milites haberent, idem primus conceſſit; quum antea argenteas habuiſſent. *Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit; quum ante nonniſi rectas purpureas accepiſſent: & quidem aliis *monolores, aliis dilores, trilores aliis, & vſque ad pentalores; quales hodie lineæ ſunt. Panibus vrbis Romæ vnciam de Ægyptio vectigali auxit; vt quadam epiſtola data ad præfectum annonæ vrbis, etiam ipſe gloriatur.

Aurelianus Auguſtus Flauio Arabiano præfecto annonæ. Inter cetera quibus diis fauentibus Romanam rempubl. iuuimus, nihil mihi eſt magnificentius quam quod additamento vnciæ

omne annonarũ vrbicarum genus iuui: quod vt eſſet perpetuum, nauicularios Niliacos apud Aegyptum nouos, & Romæ amnicos poſui. Tiberinas exſtruxi ripas: vadum aluei tumentis effodi: diis & perennitati vota conſtitui, almam Cererem conſecraui. Nunc tuum eſt officiũ Arabiane iucundiſſime, elaborare ne meæ diſpoſitiones in irritum veniant. Neq; enim populo Rom. ſaturo quidquam poteſt eſſe lætius. Statuerat & vinum gratuitum populo Romano dare, vt, quemadmodum oleum & panis & porcina gratuita præberentur, ſic etiam vinum daretur: quod perpetuum hac diſpoſitione conceperat. Etruriæ per Aureliam vſque ad Alpes maritimas, ingentes agri ſunt, iique fertiles ac ſiluoſi. Statuerat igitur dominis locorum incultorum, qui tamen vellent, * ptetia dare, atque illic familias captiuas conſtituere, vitibus montes conſerere, atque ex eo opere vinum dare; vt nihil redituum fiſcus acciperet, ſed totum populo Rom. concederet. Facta erat ratio* dochæ cuparum, nauium, & operum. Sed multi dicunt, Aurelianum, ne id faceret, præuentum; alii a præfecto præt. ſui prohibitum; qui dixiſſe fertur, *Si & vinum populo Rom. damus, ſupereſt vt & pullos & anſeres demus.* Argumento eſt id vere Aurelianum cogitaſſe, immo etiam facere diſpoſuiſſe, vel ex aliqua parte feciſſe, quod in porticibus templi Solis fiſcalia vina ponuntur, non gratuita populo eroganda, ſed pretio. Sciendum tamen, congiaria illum ter dediſſe, donaſſe etiam populo Rom. tunicas albas manicatas ex diuerſis prouinciis, & lineas Afras atque Ægyptias puras: ipſumque primum donaſſe oraria pop. Rom. quibus vteretur populus ad fauorem. Diſplicebat ei, quum eſſet Romæ, habitare in palatio; ac magis placebat in hortis Salluſtii vel in Domitiæ viuere. Miliatenſem denique porticum in hortis Salluſtii ornauit; in qua quotidie & equos & ſe fatigabat; quamuis eſſet non bonæ valetudinis. Seruos & miniſtros peccantes coram ſe cædi iubebat; vt plerique dicunt, cauſſa tenendæ ſeueritatis: vt alii, ſtudio crudelitatis. Ancillam ſuam, quæ adulterium cum ſeruo ſuo fecerat, capite puniuit. Multos ſeruos e familia propria qui peccauerant, legibus audiendos iudiciis publicis dedit. Senatum, ſiue * ſenaculum, matronis reddi voluerat: ita vt primæ illic * quæ ſacerdotia ſenatu auctore meruiſſent. Calceos mulleos, & cereos, & * albos, & hederacios, viris omnibus tulit, mulieribus reliquit. Curſores eo habitu quo ipſe habebat, ſenatoribus conceſſit. Concubinas ingenuas haberi vetuit. Eunuchorum modum pro ſenatoriis profeſſionibus ſtatuit; idcirco quod ad ingentia pretia perueniſſent. Vas argenti eius numquam triginta libras tranſiit. Conuiuium de aſſaturis maxime fuit. Vino * rufo maxime delectatus eſt. Medicum ad ſe, quum ægrotaret, numquam vocauit; ſed ipſe ſe inedia præcipue curabat. Vxori & filiæ anulum ſigillaricium quaſi priuatus inſtituit. Seruis ſuis veſtes eaſdem Imperator quas & priuatus dedit; præter duos ſenes, quibus quaſi libertis plurimum detulit; Antiſtium & Gillonem; qui poſt eum ex ſenatus ſententia manumiſſi ſunt. Erat quidem rarus in voluptatibus, ſed miro modo mimis delectabatur: vehementiſſime autem delectatus eſt Phagone; qui vſque eo multum comedit, vt vno die ante menſam eius aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum comederet: biberet autem infundibulo appoſito plus orca. Habuit tempus, præter ſeditiones quaſdam domeſticas, fortunatiſſimum. Populus autem Romanus eum amauit; ſenatus timuit.

FLAVII VOPISCI SYRACVSII,

TACITVS IMP.

QVOD poſt exceſſum Romuli, nouello adhuc Romanæ vrbis imperio factum pontifices, penes quos * ſcribendæ hiſtoriæ poteſtas fuit, in litteras retulerunt, vt interregnum, dum poſt bonum principem bonus alius quæritur, iniretur, hoc poſt Aurelianum, habito inter ſenatum exercitumq; Rom. non inuido, non triſti, ſed grato religioſoque certamine, ſex totis menſibus factum eſt. Multis tamen modis hæc ab illo negotio cauſſa ſeparata eſt. Iam primũ enim quum

interregnum initum eſt poſt Romulum, interreges tamen facti ſunt: totusque ille annus per * quinos & quaternos dies ſiue ternos, centum ſenatoribus deputatus eſt; ita vt qui valerent, interreges eſſent, ſinguli duntaxat. Quare factum eſt vt & plures annos interregnum iniretur, ne aliquis ſub æquali dignitate Romani expers remaneret imperii. Huc accedit quod etiam ſub conſulibus tribunisque militaribus præditis imperio conſulari, ſiquando interregnum initum eſt, interreges fuerunt. Nec vmquam ita vacua fuit hoc nomine Romana reſpublica, vt nullus intertex biduo ſaltem triduoue crearetur. Video mihi poſſe obiici, curules magiſtratus apud maiores noſtros * quadriennium in republica non fuiſſe: ſed erant tribuni plebis cum tribunitia poteſtate; quæ pars maxima regalis imperii eſt: tamen non eſt proditum, interreges eo tempore non fuiſſe. Quinetiam veriotibus hiſtoricis referentibus declaratum eſt, * conſules ab interregibus prius creatos, qui haberent reliquorum comitia magiſtratuum. Ergo, quod rarum & difficile fuit, S. P. Q. R. perpeſſus eſt vt Imperatorem per ſex menſes, dum bonus quæritur, reſpublica non haberet. Quæ illa concordia militum? quanta populo quies? quam grauis ſenatus auctoritas fuerit? Nullus vſquam tyrannus emerſit: ſub iudicio ſenatus & militum populique Romani totus orbis eſt temperatus: non illi principem quemquam, vt recte facerent, non tribuniriam poteſtatem formidabant; ſed (quod eſt in vita optimum) ſe timebant. Dicenda eſt tamen cauſſa tam felicium morarum, & ſpeciatim monumentis publicis * inſerenda ea in poſtetos humani generis ſtupenda moderatio: vt diſcant qui regna capiunt, non raptum ire impetia, ſed mereri. Interfecto ſane fraude Aureliano, vt ſuperiore libro ſcriptum eſt, calliditate ſerui nequiſſimi, errore militarium; (vt apud quoslibet commenta plurimum valent; dummodo irati audiant, plerumque temulenti, certe conſiliorum prope ſemper expertes) teuerſis ad bonam mentem omnibus, eisdemque ab exercitu grauiter confutatis: cœptum eſt quæri, * & quis fieri deberet ex omnibus princeps. Tunc odio præſentium, exetcitus qui creare Imperatorem raptim ſolebat, ad ſenatum litteras miſit, de quibus priore libro iam dictum eſt; petens vt ex ordine ſuo principem legerent. Verum ſenatus, ſciens lectos a ſe principes militibus non placere, rem ad milites retulit. Dumque id ſæpius fit, ſextus peractus eſt menſis. Intereſt tamen vt ſciatur quemadmodum Tacitus Imperator ſit creatus. Die ſeptimo calend. Octob. quum in curiam Pompilianam ordo ampliſſimus * conſediſſet, Velius Cornificius Gordianus COS. dixit; *Referimus ad vos P.C. quod ſæpe retulimus. Imperator eſt deligendus: exercitus ſine principe recte diutius ſtare non poteſt; ſimul quia cogit neceſſitas. Nam limitem trans Rhenum Germani rupiſſe dicuntur, occupaſſe vrbes validas, nobiles, diuites, & potentes. Iam ſi nihil de Perſicis motibus nuntiatur, cogitate tam leues eſſe mentes Syrorum, vt regnare vel fæminas cupiant potius quam noſtram perpeti ſanctimoniam. Quid Africam? quid Illyricum? quid Aegyptum, earumque omnium partium exercitum; quousque ſine principe credimus poſſe conſiſtere? Quare agite P.C. & principem dicite. aut accipiet eum exercitus quem elegeritis: aut ſi refutauerit, alterum faciet.* Poſt hæc quum Tacitus, qui erat primæ ſententiæ conſularis, ſententiam incertum quam vellet dicete, omnis ſenatus acclamauit; *Tacite Auguſte, dii te ſeruent: te deligimus, te principem facimus: tibi curam reipublicæ orbisque mandamus. Suſcipe imperium ex ſenatus auctoritate: tui loci, tua vita, tua mentis eſt quod mereris. Princeps ſenatus recte Auguſtus creatur: primæ ſententiæ vir, recte Imperator creatur. * Et quis melius quam grauis imperat? & quis melius quam litteratus imperat? Quod bonum, fauſtum, ſalutareque ſit; diu priuatus fuiſti: ſcis quemadmodum debeas imperare, qui alios principes pertuliſti: ſcis quemadmodum debeas imperare, qui de aliis principibus iudicaſti.* At ille; *Miror P.C. vos in locum Aureliani fortiſſimi Imperatoris, ſenem velle principem facere. En membra quæ iaculari valeant, quæ haſtile torquere, quæ clypeis intonare, quæ ad exemplum docendi * milites frequenter equitare. Vix munia ſenatus implemus: vix ſententias, ad quas nos locus arctat, edicimus. Videte diligentius quam ætatem de cubiculo atque vmbra in pruinas æſtusque mittatis. An probaturos ſenem Imperatorem milites creditis? Videte ne reipubl. non eum quem velitis principem detis: & mihi hoc ſolum obeſſe incipiat quod me vnanimiter delegiſtis.* Poſt hæc acclamationes

mationes ſenatus hæ fuerunt: *Et Traianus ad imperium ſenex venit*: (dixerunt decies) *Et Adrianus ad imperium ſenex venit*: (dixerunt decies) *Et Antoninus ad imperium ſenex venit*: (dixerunt decies) *Et tu legiſti; incaniaque menta Regis Romani.* (dixerunt decies) *Et quis melius quam ſenex imperat?* (dixerunt decies) *Imperatorem te, non militem, facimus*: (dixerunt vicies) *Tu iube, milites pugnent.* (dixerunt tricies) *Habes prudentiam, & bonum fratrem.* (dixerunt decies) *Seuerus dixit, Caput imperare, non pedes.* (dixerunt tricies) *Animum tuum, non corpus elegimus.* (dixerunt vicies) *Tacite Auguſte, dii te ſeruent.* *Deinde omnes interrogati: præterea qui poſt Tacitum ſedebat ſenator conſularis Metius Falconius Nicomachus, in hæc verba diſſeruit; *Semper quidem P. C. recte atque prudenter reipublica magnificus hic ordo conſuluit, neque a quoquam orbis terræ populo ſolidior vmquam exſpectata ſapientia eſt: attamen nulla vmquam neque grauior, neque prudentior in hoc ſacrario dicta ſententia eſt. Seniorem principem fecimus, & virum qui omnibus quaſi pater conſulat. Nihil ab hoc immaturum, nihil properum, nihil aſperum formidandum eſt. Omnia ſeria, cuncta grauia, & quaſi ipſa reſpublica iubeat, auguranda ſunt. Scit enim qualem ſibi principem ſemper optauerit: nec poteſt aliud nobis exhibere quam quod ipſe deſiderauit & voluit. Enimuero ſi recolere velitis vetuſta illa prodigia, Nerones dico & Heliogabalos, & Commodos, ſeu potius ſemper Incommodos; certe non hominum magis vitia illa quam ætatum fuerunt. Dii auertant principes pueros, & Patres patriæ dici impuberes: & quibus ad ſubſcribendum magiſtri litterarii manus teneant: quos ad conſulatus dandos dulcia & circuli, & quæcumque voluptas puerilis inuitet. Quæ, malum, ratio eſt, habere Imperatorem qui famam curare non nouerit: qui quid ſit reſpublica neſciat, nutritorem timeat, reſpiciat ad nutricem, *manuum magiſtralium ictibus terrorique ſubiaceat; faciat eos conſules, duces, iudices, quorum vitas, merita, ætates, familias, geſta non norit? Sed quid diutius P. C. protrahor? magis gratulemur quod habemus principem ſenem, quam illa iteremus quæ pluſquam lacrymanda tolerantibus exſtiterunt. Gratias igitur diis immortalibus ago atque habeo; & quidem pro vniuerſa republica, teque Tacite Auguſte, conuenio; petens, obſecrans, libere pro communis patriæ legibus depoſcens, ne paruulos tuos, ſi te citius fata præuenerint, facias Romani heredes imperii; ne ſic rempublicam, patresque conſcriptos populumque Romanum, vt villulam tuam, vt colonos tuos, vt ſeruos tuos, relinquas. Quare circumſpice, imitare Neruas, Traianos, Adrianos. Ingens eſt gloria morientis principis, rempublicam magis amare quam filios.* Hac oratione & Tacitus ipſe vehementer eſt motus, & totus ſenatorius ordo concuſſus: ſtatimque acclamatum eſt, *Omnes, Omnes.* *Inde itum ad campum Martium: ibi *comitiale tribunal aſcendit: ibi præfect. vrbis Ælius Cæſetianus ſic loquutus eſt, *Vos ſanctiſſimi milites, & ſacratiſſimi vos Quirites; habetis principem quem de ſententia omnium exercituum ſenatus elegit: Tacitum dico, auguſtiſſimum virum: vt qui hactenus ſententiis ſuis rempubl. iuuit, nunc iuuet iuſſis atq. conſultis.* Acclamatum eſt a populo, *Feliciſſime Tacite Auguſte; dii te ſeruent*, & reliqua quæ ſolent dici. Hoc loco tacendum non eſt, pleroſq; in litteras retuliſſe, Tacitum abſentem & in Campania poſitum, principem nuncupatum: quod verum eſt, nec diſſimulare poſſum. Nam quum rumor emerſiſſet illum Imperatorē eſſe faciendum, diſceſſit, atque in Baiano duobus menſibus fuit. Sed inde deductus; huic ſenatusconſulto interfuit. quaſi vere priuatus, & qui vere recuſaret imperium; Ac nequis me Græcorum alicui vel Latinorum exiſtimet temere credidiſſe, habet bibliotheca Vlpia in armario ſexto librum elephantinum, in quo hoc S. C. perſcriptum eſt: cui Tacitus ipſe manu ſua ſubſcripſit. Nam diu hæc S. C. quæ ad principes pertinebant, in libris *elephantinis ſcribebantur. Inde ad exercitus profectus. ibi quoq; quum primum tribunal aſcendit, Meſius Gallicanus præfect. præt. in hæc verba diſſeruit; *Dedit ſanctiſſimi commilitones, ſenatus principem quem petiiſtis: paruit præceptis & voluntati caſtrenſium ordo ille nobiliſſimus. Plura mihi apud vos præſente Imperatore non licet loqui. Ipſum igitur qui tueri nos debet, loquentem dignanter audite.* Poſt hoc Tacitus Auguſtus dixit; *Et Traianus ad imperiū ſenex venit: ſed ille ab vno deductus eſt; at me, ſanctiſſimi commilitones, primum vos, qui ſcitis principes approbare, deinde ampliſſimus ſenatus dignum hoc nomine iudicauit. curabo, enitar, efficiam ne vobis deſint, ſi non fortia facta, at ſaltem vobis atque Imperatore digna conſilia.* Poſt hæc ſtipendium

& donatiuum ex more promiſit: & primam orationem ad ſenatum talem dedit: *Ita mihi liceat P. C. ſic imperium regere, vt à vobis me conſtet electum; vt ego cuncta ex veſtra facere ſententia & poteſtate decreui. Veſtrum eſt igitur ea iubere atque ſancire, quæ digna vobis, digna modeſto exercitu, digna populo Romano eſſe videantur.* In eadem oratione Aureliano ſtatuam auream ponendam in Capitolio decreuit: item ſtatuam argenteam in curia, item in templo Solis, item in foro diui Traiani. ſed aurea non eſt poſita: dedicatæ autem ſunt ſolæ argenteæ. In eadem oratione cauit vt ſiquis argento publice priuatimue æs miſcuiſſet, ſiquis auro argentum, ſi quis æri plumbum, capitale eſſet cum bonorum proſcriptione. In eadem oratione cauit vt ſerui in dominorum capita non interrogarentur, ne in cauſſa maieſtatis quidem. addidit, vt Aurelianum omnes pictum haberent. Diuorum templum fieri iuſſit, in quo eſſent ſtatuæ principum bonorum; ita vt iiſdem natalibus ſuis, & parilibus, & calend. Ianuariis, * & votis, libamina ponerentur. In eadem oratione fratri ſuo Floriano conſulatum petiit, & non impetrauit, idcirco quod iam ſenatus omnia * nundina ſuffectorum conſulum clauſerat. Dicitur autem multum lætatus ſenatus libertate, quod ei negatus eſt conſulatus quem fratri petierat. Fertur denique dixiſſe, *Scit ſenatus quem principem fecerit.* Patrimonium ſuum publicauit, quod habuit in * reditibus, LLS bis millies octingenties. Pecuniam quam domi collegerat, in ſtipendium militum vertit. Togis & tunicis iiſdem eſt vſus quibus priuatus. Meritoria intra vrbem ſtare vetuit: quod quidem diu tenere non potuit. Thermas omnes ante lucernam claudi iuſſit; ne quid per noctem ſeditionis oriretur. *Cornelium Tacitum*, ſcriptorem hiſtoriæ Auguſtæ, quod parentem ſuum eumdem diceret, in omnibus bibliothecis collocari iuſſit: & ne lectorum incuria deperiret, librum per annos ſingulos decies ſcribi publicitus in * euicis archiis iuſſit, & in bibliothecis poni. Holoſericam veſtem viris omnibus interdixit. Domum ſuam deſtrui præcepit, atque in eo loco thermas publicas fieri priuato ſumptu iuſſit: columnas centum. Numidicas pedum vicenûm ternûm Hoſtienſibus donauit. De proprio poſſeſſiones quas in Mauritiana habuit, ſartis tectis Capitolii deputauit. Argentum menſale quod priuatus habuerat, miniſteriis conuiuiorum, quæ in templis fierent, dedicauit. Seruos vrbanos omnes manumiſit vtriuſque ſexus; intra centum tamen; ne * Caniniam tranſire videretur. Ipſe fuit vitæ parciſſimæ; ita vt ſextarium vini tota die numquam potauerit, ſæpe intra heminam. Conuiuium vero vnius gallinacei; ita vt ſinciput adderet & oua. Præ omnibus oleribus affatim miniſtratis, lactucis impatienter indulſit. ſomnum enim ſe mercari illa ſumptus effuſione dicebat. Amariores cibos appetiuit. Balneis raro vſus eſt; atq; validior fuit in ſenectute. Vitreorum diuerſitate atq; operoſitate vehementer eſt delectatus. Panem niſi ſiccum numquã comedit: eumdemq; ſale atq; aliis rebus conditum. Fabricarum peritiſſimus fuit, marmorum cupidus: nitoris ſenatorii, venationum, ſtudioſus. Menſam deniq; ſuam numquã niſi agreſtibus opimauit. Faſianam auem, niſi ſuo & ſuorum natali & diebus feſtiſſimis, non poſuit. Hoſtias ſuas ſemper domum reuocauit, iiſdemq; ſuos veſci iuſſit. Vxorem gemmis vti non eſt paſſus. Auroclauatis veſtibus idem interdixit. Nam & ipſe auctor Aureliano fuiſſe perhibetur vt aurum a veſtibus & cameris & pellibus ſubmoueret. Multa huius feruntur: ſed longum eſt ea in litteras mittere. Quod ſiquis omnia de hoc viro cupit ſcire, legat Suetonium Optatianum, qui eius vitam affatim ſcripſit. Legit ſane ſenex minutulas litteras ad ſtuporem: nec vmquã noctem intermiſit qua non aliquid vel ſcriberet vel legeret; præter poſterum calendarum diem. Nec tacendum eſt, & frequenter * imitandum, tantam ſenatus lætitiam fuiſſe quod eligendi principis cura ad ordinem ampliſſimum reuertiſſet, vt & ſupplicationes decernerentur, & hecatombe promitteretur [a] ſingulis; deniq; ſenatores ad ſuos ſcriberẽt, nec ad ſuos tantum, ſed etiam ad externos: mitterentur præterea litteræ ad prouincias; vt ſcirent omnes ſocii omneſque nationes, in antiquum ſtatum rediſſe rempubl. ac ſenatum principes legere, immo ipſum ſenatum principem factũ: leges a ſenatu petendas, reges barbaros ſenatui ſupplicaturos: pacem ac bella ſenatu auctore tractanda. Nequid denique deeſſet cognitioni, pleraſque huiuſmodi epiſtolas in fine libri poſui, & cum cupiditate & ſine faſtidio, vt

exiſtimo

exiſtimo, perlegendas. Et prima quidem illi cura Imperatoris facti hæc fuit, vt omnes qui Aurelianum occiderant, interimeret, bonos malosue: quum iam ille vindicatus eſſet. Et quoniam a Mæotide multi barbari eruperant, hos eosdem conſilio atque viribus, vt eo redirent, compulit. *Ipſi autem Mæotidæ ita congregabantur, quaſi accitu Aureliani ad bellum Perſicum conueniſſent, auxilium daturi noſtris, ſi neceſſitas poſtularet. Quum Tullius dicat, magnificentius eſſe dicere quemadmodum ceperit conſulatum [Marcus:] at in iſto viro magnificum fuit quod tanta gloria cępit imperium. Geſſit autem propter breuitatem temporum nihil magnum. Interemptus eſt enim inſidiis militaribus, vt alii dicunt, ſexto menſe: vt alii, morbo interiit. Tamen conſtat, factionibus eum oppreſſum, mente atque animo defeciſſe. Hic idem menſem Septembrem *Tacitum* appellari iuſſit, idcirco quod eo [in] menſe & natus & factus eſt Imperator. Huic frater FLORIANVS imperio ſucceſſit: de quo pauca ponenda ſunt.*

FLORIANVS.

HIc frater Taciti germanus fuit: qui poſt fratrem arripuit imperium, non ſenatus auctoritate, ſed ſuo motu; quaſi hereditarium eſſet imperium: quum ſciret adiuratum eſſe in ſenatu Tacitum, vt quum mori cœpiſſet, non liberos ſuos, ſed optimum aliquem principem faceret. Denique vix duobus menſibus imperium tenuit, & occiſus eſt Tarſi a militibus, qui Probum audierant imperare, quem omnis exercitus legerat. Tantus autem Probus fuit in re militari, vt illum ſenatus optaret, miles eligeret, ipſe populus Rom. acclamationibus peteret. Fuit etiam Florianus morum fratris imitator; nec tamen vſquequaq;. Nam effuſionem in eo frater frugi reprehendebat: & hæc ipſa imperandi cupiditas aliis eum moribus oſtendit fuiſſe quam fratrem. Duo igitur principes vna exſtiterunt domo: quorum alter ſex menſibus, alter vix duobus imperauerunt, quaſi quidam interreges inter Aurelianum & Probum, poſt interregnum principes nuncupati. Horum ſtatuæ fuerunt Interamnę duæ pedum tricenûm ex marmore; quod illic eorum cenotaphia conſtituta ſunt in ſolo proprio: ſed deiectæ fulmine, ita contritæ ſunt, vt membrarim iaceant diſſipatæ: quo tempore reſponſum eſt ab aruſpicibus, quandoq; ex eorum familia Imperatorem Romanum futurum, ſeu per fœminam, ſeu per virum, qui det iudices Parthis ac Perſis; qui Francos & Alamanos ſub Romanis legibus habeat; qui per omnē Africam barbatum non relinquat; qui Taprobanis præſidem imponat; qui ad Romanam inſulam proconſulem mittat; qui Sarmatis omnibus iudicet; qui terram omnem quam Oceanus ambit, captis omnibus gentibus, ſuam faciat: poſtea tamē ſenatui reddat imperium, & antiquis legibus viuat, ipſe victurus annis CXX, & ſine herede moriturus. Futurum autem eum dixerunt a die *fulmine præcipitatis ſtatuisque confractis poſt annos mille. Non magna hæc vrbanitas aruſpicum fuit, qui principem talem poſt mille annos futurum eſſe dixerunt? quia ſi poſt centū annos *prædicerent fore, poſſent eorū deprehēdi mendacia: quum vix remanere talis poſſit hiſtoria. Ego tamen idcirco hæc inſerenda volumini credidi, ne quis me legens legiſſe non crederet. Tacitus congiarium populo Rom. intra ſex menſes vix dedit. Imago eius poſita eſt in Quintiliorum in vna tabula *quintuplex, in qua ſemel togatus, ſemel chlamydatus, ſemel armatus, ſemel palliatus, ſemel venatorio habitu. De qua quidā epigrammatarius ita luſit, vt diceret; *Non agnoſco ſenem armatū, non chlamydatū inter cetera; ſed agnoſco togatum*: Et Floriani [liberi] & Taciti multi exſtiterunt: quorū ſunt poſteri credo milleſimū annum exſpectantes. in quos multa epigrammata ſcripta: quo iocati ſunt aruſpices imperiū pollicentes. Hæc ſunt quæ de vita Taciti atq; Floriani digna memoratu comperiſſe memini. Nunc nobis aggrediēdus eſt PROBVS, vir domi foriſq; cōſpicuus; vir Aureliano, Traiano, Adriano, Antoninis, Alexandro, Claudioq; præferēdus: niſi quia in illis varia, in hoc omnia præcipua tunc fuere: qui poſt Tacitum omnium iudicio bonorum Imperator eſt factus, orbemque terrarum pacatiſſimum gubernauit, deletis barbaris gentibus, deletis etiam plurimis tyrannorum, qui eius temporibus exſtiterunt: de quo dictum eſt vt Probus diceretur, etiamſi Probus nomine non fuiſſet. quem quidem multi ferunt Sibyllinis libris

fore promiſſum: qui ſi diutius fuiſſet, orbis terræ barbaros non haberet. Hæc ego in aliorum vita de Probo idcirco indidi, ne dies, hora, momentum aliquid ſibi vindicaret, ne fatali neceſſitate abſumptus, * probo indicto deperirem. * Nunc claudam volumen, ſatisfactum arbitrans ſtudio & cupiditati meæ. Omina imperii Tacito hæc fuerunt: Fanaticus quidam in templo Syluani tenſis membris exclamauit; *Tacita purpura, tacita purpura*: idque ſeptimo. quod quidem poſtea omini deputatum eſt. Vinum quo libaturus Tacitus fuerat in templo Herculis Fundani, ſubito purpureum factum eſt. Vitis quæ vuas Aminæas albas ferebat, eo anno quo ille imperium meruit, purpuraſcere plurima purpura cœpit. Mortis omina hæc fuerunt: Patris ſepulcrum disruptis ianuis ſe aperuit, matris vmbra ſe per diem & Tacito & Floriano velut viuentis obtulit: nam diuerſis patribus nati ferebantur. in larario dii omnes ſeu terræ motu, ſeu caſu aliquo conciderunt. Imago Apollinis quæ ab his colebatur, ex ſummo faſtigio in lectulo poſita ſine [hominis] cuiuſpiam manu deprehenſa eſt. Sed hæc ſunt quæ a plerisque dicuntur: nos ad Probum & ad Probi geſta inſignia reuertemur. Et quoniam me promiſi aliquas epiſtolas eſſe poſiturum quæ creato Tacito principe gaudia ſenatus oſtenderent, his additis, finem ſcribendi faciam. Epiſtolæ publicæ. *Senatus ampliſſimus curiæ Carthaginenſi S. D. Quod bonum, fauſtum, felix, ſalutareque ſit reipubl. orbique Rom. dandi ius imperii, appellandi principis, nuncupandi Auguſti, ad nos reuertit. Ad nos igitur referte quæ magna ſunt.* * *Omnis prouocatio præfecti vrbis erit: quæ tamen a proconſulibus & ab ordinariis iudicibus emerſerit. in quo quidem etiam veſtram in antiquum ſtatum rediſſe credimus dignitatem: ſiquidem primus hic ordo eſt qui recipiendo vim ſuam, ius ſuum ceteris ſeruat.* Alia epiſtola. *Senatus ampliſſimus curiæ Treuirorum. Vt eſtis liberi & ſemper fuiſtis, lætari vos credimus. Creandi principis iudicium ad ſenatum rediit; ſimul etiam præfecturæ vrbanæ appellatio vniuerſa decreta eſt.* Eodem modo ſcriptum eſt * Antiochenſibus, Aquileienſibus, Mediolanenſibus, Alexandrinis, Theſſalonicenſibus, Corinthiis & Athenienſibus. Priuatæ autem epiſtolæ hæ fuerunt. *Autronio * iuſto patri, Autronius Tiberianus ſalutem. nunc te pater ſancte intereſſe decuit ſenatui ampliſſimo, nunc ſententiam dicere; quum tantum auctoritatis ampliſſimo ordini creuerit, vt reuertat in antiquum ſtatum reſpubl. & nos principes demus, nos faciamus Imperatores, nos denique nuncupemus Auguſtos. Fac igitur vt conualeſcas, curiæ interfuturus antiquæ. Nos recepimus ius proconſulare; redierunt ad præfectum vrbis appellationes omnium poteſtatum & omnium dignitatum.* Item alia. *Claudius * Capellianus Cereio Metiano patruo S. Obtinuimus pater ſancte quod ſemper optauimus: in antiquum ſtatum ſenatus reuertit. Nos principes facimus; noſtri ordinis ſunt poteſtates. Gratias exercitui Romano & vere Romano: reddidit nobis quam ſemper habuimus poteſtatem.* * *Abiice Baianos Puteolanosque ſeceſſus: da te vrbi, da te curiæ. Floret Roma, floret tota reſpublica Imperatores damus, principes facimus: poſſumus & prohibere, qui cœpimus facere. Dictum ſapienti ſat eſt.* Longum eſt omnes epiſtolas connectere, quas reperi, quas legi. Tantum illud dico, ſenatores omnes ea eſſe lætitia elatos, vt domibus ſuis omnes albas hoſtias cæderent, imagines frequenter aperirent, * albati ſederent, conuiuia ſumptuoſiora præuenirent, antiquitatem ſibi redditam crederent.

FLAVII VOPISCI SYRACVSII,

PROBVS.

CERTVM eſt quod Salluſtius Criſpus, quodque M. Cato & Gellius hiſtoricæ ſententiæ modo in litteras retulerunt, *omnes omniũ virtutes tantas eſſe quantas videri eas voluerint eorum ingenia qui vniuscuiusq; facta deſcripſerint*. Inde eſſe quod Alexander Magnus Macedo, quum ad Achillis ſepulcrum veniſſet, grauiter ingemiſcens, *Felicem te*, inquit, *iuuenis, qui talem præconem tuarum virtutum reperiſti*: Homerum intelligi volens, qui Achillem tantum in virtutum ſtudio finxit quantum ipſe valebat ingenio. Quorſum hæc pertineant, mi Celſe, ne fortaſſis requiras. Probum principem, cuius imperio oriens, occidens, meridies, ſeptemtrio, omnesque orbis partes in totam ſecuritatem redactæ ſunt, ſcriptorum inopia iam pene neſcimus. Occidit (pro pudor) tanti viri & talis hiſtoria qualem non habent bella Punica, non terror Gallicus, non motus Pontici, non Hiſpanienſis aſtutia. Sed non patiar ego ille, a quo dudum ſolus Aurelianus eſt expetitus: cuius vitam quantum potui perſequutus, Tacito Florianoque iam ſcripris, non me ad Probi facta* conſcendere: ſi vita ſuppetet, omnes qui ſuperſunt vſq; ad Maximianum Diocletianumque dicturus. Neque ego nunc facultatem eloquentiamque polliceor, ſed res geſtas, quas perire non patior. Vſus autem ſum (ne in aliquo fallam cariſſimam mihi familiaritatem tuam) præcipue libris ex bibliotheca Vlpia ætate mea thermis Diocletianis, item ex domo Tiberiana: vſus etiam ex* regeſtis ſcribarum porticus Porphyreticæ, Actis etiam ſenatus ac populi. Et quoniam me ad colligenda talis viri geſta ephemeris Turduli Gallicani plurimum iuuit, viri honeſtiſſimi ac ſinceriſſimi, beneficium amici ſenis tacere non debui: Cn. Pompeium tribus fulgentem triumphis, belli* piratici, belli Sertoriani, belli Mithridatici, multarumque rerum geſtarum maieſtate ſublimem, quis tamdem noſſet, niſi cum M. Tullius & T. Liuius in litteras retuliſſent? P. Scipionem Africanum, immo Scipiones omnes, ſeu *Lucios ſeu Naſicas nonne tenebræ poſſiderent ac tegerent, niſi commendatores eorum hiſtorici nobiles atque ignobiles exſtitiſſent? Longum eſt omnia perſequi quæ ad exemplum huiuscemodi etiam nobis tacentibus vſurpanda ſunt. Illud tantum conteſtatum volo, me & rem ſcripſiſſe; quam ſiquis voluerit honeſtius, eloquio celſiore demonſtret. Et mihi quidem id animi fuit, non vt Salluſtios, Liuios, Tacitos, Trogos, atq; omnes diſertiſſimos imitarer viros in vita principum & temporibus diſſerendis; ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, *Gargillium Martialem, Iulium Capitolinum, Ælium Lampridium, ceterosque qui hæc & talia non tam diſerte quam vere memoriæ tradiderunt. Sum enim vnus ex curioſis, quod infinita ſcire non poſſum, incendentibus vobis; qui quum multa ſciatis, ſcire multo plura cupitis. Et ne diutius ea quæ ad meum conſilium pertinent loquar, magnum & præclarum principem, & qualem hiſtoria noſtra non nouit, arripiam. PROBVS oriundus e Pannonia, ciuitate Sirmienſi, nobiliore matre quam patre, patrimonio moderato, affinitate non magna, tam priuatus quam Imperator, nobiliſſimis virtutibus claruit. Probo, vt quidam in litteras retulerunt, pater nomine Maximus fuit: qui quum ordines honeſtiſſime duxiſſet, tribunatum adeptus, apud Ægyptum vita functus eſt, vxore ac filio & filia derelictis. Multi dicunt Probum Claudii propinquum fuiſſe, optimi & ſanctiſſimi principis. quod quia per vnum tantum Græcorum relatum eſt, nos in medio relinquemus. Vnum tamen dico quod in ephemeride legiſſe me memini, a Claudia ſorore Probum ſepultum. Adoleſcens Probus, corporis moribus tam clarus eſt factus, vt Valeriani iudicio tribunatum prope imberbis acciperet. Exſtat epiſtola Valeriani ad Gallienum, qua Probum laudat adhuc adoleſcentem, & imitationi omnium proponit. Ex quo apparet, *neminem vmquam perueniſſe ad virtutum ſummam iam maturum, niſi qui puer ſeminario virtutum generoſiore concretus, aliquid inclytum deſignaſſet*. Epiſtola Valeriani. *Valerianus pater Gallieno filio, Auguſtus Auguſto. Et meum ſequutus iudi-*

eium, quod ſemper de Probo adoleſcente primo habui, & omnium bonorum qui eumdem ſui nominis virum dicunt, tribunatum in eum contuli, datis ſex cohortibus Saracenis, creditis etiam auxiliaribus Gallis, cum ea Perſarum manu quam nobis Artabaſſes Syrus mancipauit. Te quæſo fili cariſſime, vt eum iuuenem quem imitari pueris omnibus volo, in tanto habeas honore quantum virtutes eius & merita pro debito mentis ſplendore deſiderant.* Alia epiſtola de eodem ad præf. præt. cum ſalario. *Valerianus Auguſtus Muluio Gallicano præf. præt. Miraris fortaßis, quod ego imberbem tribunum fecerim contra conſtitutum* diui Adriani. Sed non multum miraberis, ſi Probum cogitas, adoleſcentem vere probum. Numquam enim aliud mihi, quum eum cogito, nomen occurrit. Quod niſi nomen haberet, potuit habere cognomen. Huic igitur dari iubebis (quoniam mediocris fortunæ eſt) vt eius dignitas incrementis iuuetur, tunicas rufulas duas, pallia Gallica duo fibulata, interulas* paragaudias duas, patinam argenteam librarum decem ſpecillatam, aureos Antoninianos centum, argenteos Aurelianos mille, æreos Philippeos decem millia. Item in ſalario diurno, bubulæ* pondo, porcinæ pondo ſex, caprinæ pondo decem, gallinaceum per biduum; olei per biduum ſextarium vnum, vini veteris diurnos ſextarios decem, cum larido bubalino: ſalis, olerum, lignorum, quantum ſatis eſt. Hoſpitia præterea eidem vt tribunis legionum præberi iubebis.* Et hæc quidem epiſtolæ declarant. Nunc quantū ex ephemeride colligi potuit, quum bello Sarmatico iam tribunus, transmiſſo Danubio, multa fortiter feciſſet, publice in concione donatus eſt haſtis puris quatuor, coronis vallaribus duabus, corona ciuica vna, vexillis puris quatuor, armillis aureis duabus, torque aureo vno, patera ſacrificali quinquelibri vna. Quo quidem tempore Valerium Flaccum, adoleſcentem nobilem, parentem Valeriani, e Quadorum liberauit manu: vnde illi Valerianus coronam ciuicam detulit. Verba Valeriani pro concione habita; *Suſcipe Probe præmia pro rep. ſuſcipe coronam ciuicam pro parente.* Quo quidem tempore legionem tertiam eidem addidit ſub teſtimonio eiuſmodi. Epiſtola de legione tertia. *Res geſtæ tuæ, Probe cariſſime, faciunt vt et ſerius tibi tradere maiores exercitus videar, & cito tamē tradā. Recipe in fidem tuam legionem tertiam felicem; quam ego adhuc nulli niſi prouecto iam credidi: mihi autem eo tempore credita eſt quo & me canoſum, qui credebat, cum gratulatione vidit. Sed ego in te non exſpecto ætatem; quum & virtutibus fulgeas, & moribus polleas. Veſtes tibi triplices dari iuſſi, ſalarium duplex feci, vexillarium deputaui.* Longum eſt, ſi per res geſtas tanti percurrā viri, quæ ille ſub Valeriano, quæ ſub Gallieno, quæ ſub Aureliano & Claudio priuatus fecerit, quoties murum conſcenderit, vallum diripuerit, hoſtem comminus interemerit, dona principum emeruerit, remp. in antiquum ſtatum ſua virtute reddiderit. Docet Gallieni epiſtola ad tribunos data, qui fuerit Probus. *Gallienus Auguſtus tribunis exercituum Illyricianorum. Etiamſi patrem meum fatalis belli Perſici neceßitas tenuit, habeo tamen parentem Aurelium Probum; quo laborante, poſſim eſſe ſecurus. qui ſi affuiſſet, numquam ille ne nominandus quidem tyrannus, ſibi vſurpaſſet imperium. Quare omnes vos conſiliis eius cupio parere, qui & patris iudicio probatus eſt, & ſenatus.* Non magnum fortaſſis iudicium Gallieni eſſe videatur, principis mollioris: ſed, quod negari non poteſt, ne diſſolutus quidem quiſpiam ſe, niſi in eius fidem tradit, cuius ſibi virtutes exiſtimat profuturas. Sed eſto, Gallieni epiſtola ſequeſtretur. Quid Aureliani iudicium? qui Probo decimanos, fortiſſimos exercitus ſui, & cum quibus ipſe ingentia geſſerat, tradidit ſub huiuſmodi teſtimonio: *Aurelianus Auguſtus Probo S. D. Vt ſcias quanti te faciam, decimanos meos ſume, quos Claudius mihi credidit. Iſti enim ſunt qui quadam felicitatis prærogatiua, præſules niſi futuros principes habere non norunt.* Ex quo intellectum eſt, Aurelianum in animo hic habuiſſe, vt ſi quid ſibi ſcienti prudentique eueniret, Probum principem faceret. Iam Claudii, iam Taciti iudicia de Probo longum eſt innectere: quamuis feratur in ſenatu Tacitus dixiſſe, quum eidem offerretur imperium, debere Probum principem fieri. Sed ego S. C. ipſum inueni. Ipſe autem Tacitus Imperator primam talem ad Probum epiſtolam dedit: *Tacitus Auguſtus Probo. Me quidem ſenatus principem fecit de prudentis exercitus voluntate: attamen ſciendū tibi eſt, tuis nunc humeris magis incubuiſſe remp. Qui & quantus ſis, omnes nouimus, ſcit ſenatus. Adeſto igitur noſtris neceßitatibus: tuæ familiæ aſſere, vt ſoles, remp. Nos tibi decreto totius orientis ducatu, ſalarium quintuplex fecimus, ornamenta militaria geminauimus, conſulatum in annum proximum nobiſcum decreuimus: te enim*

manet

manet pro virtutibus tuis capitolina palmata. Ferunt quidam Probo id pro imperii omine fuiſſe quod Tacitus ſcripſit, *Te manet capitolina palmata.* Sed in hanc ſententiam omnibus ſemper COSS. ſcribebatur. Amor militum erga Probum ingens ſemper fuit. Neque enim vmquam ille paſſus eſt peccare militem. Ille quinetiam Aurelianum ſæpe a graui crudelitate deduxit. Ille ſingulos manipulos adiit, veſtes & calciamenta perſpexit: ſiquid prædæ fuit, ita diuiſit, vt ſibi nihil præter tela & arma ſeruaret. Quinetiam quum de prædato (* ſiue ex Alanis ſiue ex aliqua alia gente incertum eſt) repertus eſſet equus non decorus, neque ingens, qui, quantum captiui loquebantur, centum ad diem miliaria currere diceretur, ita vt per dies octo vel decem continuaret, & omnes crederent Probum tale animal ſibimet ſeruaturum, iam primum dixit; *Fugitiuo militi potius quam forti hic equus conuenit.* Deinde in vrnam militares iuſſit nomen ſuum mittere, vt aliquis eum forte ductus acciperet. Et quum eſſent in exercitu quidam nomine Probi alii quatuor milites, caſu euenit vt primum emergeret cui Probo nomen exſiſteret, quum ipſius Probi ducis nomẽ miſſum non eſſet. Sed quum quatuor illi milites inter ſe contẽderent, ac ſortem ſibi quisq; defenderet, iuſſit iterum agitari vrnam: ſed & iterum Probi nomen emerſit: quumque tertio & quarto feciſſet, quarto Probi nomen effuſum eſt. Tunc omnis exercitus equum illum Probo duci dicauit, ipſis etiam militibus quorum nomina exierant, id volentibus. Pugnauit & contra Marmaridas in Africa fortiſſime, eos deniq; vicit: atque ex Libya Carthaginem tranſiit, eamdemque a rebellionibus vindicauit. Pugnauit & ſingulari certamine cõtra quemdam Aradionem in Africa, eumdemq; proſtrauit: & quia fortiſſimum ac pertinaciſſimum virum viderat, ſepulcro ingenti honorauit; quod adhuc exſtat tumulo vſque ad ducentos pedes terræ lato, per milites, quos otioſos eſſe numquam eſt paſſus. Exſtant apud Ægyptum eius opera, quæ per milites ſtruxit in plurimis ciuitatibus. In Nilo autem tam multa fecit, vt vectigal frumentarium ſolus adiuuerit: pontes, templa, porticus, baſilicas labore militũ ſtruxit: ora fluminum multa patefecit, paludes pleraſque ſiccauit, atque in his ſegetes agroſque conſtituit. Pugnauit etiam contra Palmyrenos pro Odenati & Cleopatræ partibus Ægyptum defendentes; primo feliciter, poſtea temere, vt pene caperetur: ſed poſtea refectis viribus, Ægyptum & orientis maximam partem in Aureliani poteſtatem redegit. Quum his igitur tot & tantis virtutibus eniteret, Tacito abſumpto fataliter, ac Floriano imperium arripiente, omnes orientales exercitus eumdem Imperatorem fecerunt. Non inepta neque inelegans fabula eſt, ſcire quemadmodum imperium Probus ſumpſerit. Quum ad exercitus nuntius veniſſet, tum primum animus militibus fuit præuenire Italicos exercitus, ne iterum ſenatus principem daret. ſed quum inter milites ſermo eſſet quis fieri deberet, & manipulatim in campo tribuni eos alloquerentur, dicentes requirendum eſſe principem aliquem fortem, ſanctum, verecundum, clementem, probum; idque pẽr multos circulos, vt fieri aſſolet, diceretur; quaſi diuino nutu vndique ab omnibus acclamatum eſt, *Probe Auguſte, dii te ſeruent.* deinde concurſus, & cæſpititium tribunal: appellatusq; Imperator, ornatus etiam pallio purpureo, quod de ſtatua templi oblatum eſt: atque inde ad palatium reductus, inuitus & * retrectans, & ſæpe dicens; *Non enim vobis expedit milites: non mecum bene agitis. Ego enim vobis blandiri non poſſum.* Prima eius epiſtola data ad Capitonem præfectum præt. talis fuit: *Imperium numquam optaui, & inuitus accepi. Deponere mihi rem inuidioſiſſimam non licet. Agenda eſt perſona quam mihi miles impoſuit. Te quæſo Capito, ita mecum ſalua republ. perfruaris. Annonam & commeatus, & quidquid neceſſarium eſt, vbique militi pares: ego, quantum in me eſt, ſi recte omnia gubernaueris, præfectum alterum non habebo.* Itaque milites, cognito quod imperaret Probus, Florianum, qui quaſi hereditarium imperium arripuerat, interemerunt; ſcientes neminem dignius imperare quam Probum. Ita ei ſine vlla moleſtia totius orbis imperium & militum & ſenatus iudicio delatum eſt. Et quoniam mentionem ſenatus fecimus, ſciendum eſt quid ipſe ad ſenatum ſcripſerit, quid item ad eum ampliſſimus ordo reſcripſerit. Oratio Probi prima ad ſenatum. *Recte atque ordine P. C. proximo ſuperiore anno factum eſt vt veſtra clementia orbi terrarum principem daret: & quidem de vobis, qui & eſtis mundi principes, & ſemper fuiſtis, & in veſtris poſteris eritis. atque*

vtinam id Florianus exſpectare voluiſſet, nec velut hereditarium ſibi vindicaſſet imperium: vel illum vel alium quempiam maieſtas veſtra feciſſet. Nunc quoniam ille imperium arripuit, nobis a militibus delatum eſt nomen auguſtum, vindicatum quinetiam in illum a prudentioribus militibus, quod fuerat vſurpatum. Quæſo vt de meis meritis faciatis quidquid iuſſerit veſtra clementia. Item S. C. Die tertio nonas Februarias in æde Concordiæ inter cetera * Ælius Scorpianus COS. dixit; *Audiſtis P. C. litteras Aurelii Valerii Probi: de his quid videtur?* Tunc acclamatum eſt, *Probe Auguſte, dii te ſeruent. Olim dignus, & fortis, & iuſtus; bonus ductor, bonus imperator: exemplum militiæ, exemplum imperii: dii te ſeruent. Aſſertor reipublic. felix imperes: magiſter militiæ, felix imperes: te cum tuis dii cuſtodiant. Et ſenatus antea te delegit. Aetate Tacito poſterior, ceteris prior. Quod imperium ſuſcepiſti, gratias agimus. Tuere nos, tuere rempublicam. Bene tibi committimus quos ante ſeruaſti. Tu Francicus, tu Gotthicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus, tu omnia: & prius fuiſti ſemper dignus imperio, dignus triumphis: felix agas, feliciter imperes.* Poſt hæc Manlius Statianus, qui primæ ſententiæ tunc erat, ita loquutus eſt; *Diis immortalibus gratias, & præ ceteris P. C. Ioui optimo; qui nobis principem talem qualem ſemper optabamus, dederunt. Si recte cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Traianus, * non Claudius requirendi ſunt: omnia in vno principe conſtituta ſunt, rei militaris ſcientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipublicæ, atque omnium prærogatiua virtutum. Enimuero quæ mundi pars eſt quam ille non vincendo didicerit? Teſtes ſunt Marmaridæ in Africæ ſolo victi; teſtes Franci inuiis ſtrati paludibus; teſtes Germani & Alemani longe a Rheni ſubmoti litoribus. Iam vero quid Sarmatas loquar, quid Gotthos, quid Parthos, ac Perſas, atque omnem Ponticum tractum? vbique vigent Probi virtutis inſignia. Longum eſt dicere quod reges magnarum gentium fugauerit, quod duces manu ſua occiderit, quantum armorum ſit quæ ipſe cepit priuatus. Superiores principes, quas illi gratias egerint, teſtes ſunt litteræ publicis inſertæ monumentis. Dii boni quoties ille donis militaribus eſt donatus? quas militum laudes emeruit? Adoleſcens tribunatum; non longe poſt adoleſcentiam, regendas legiones accepit. Iupiter optime maxime, Iuno regina, tuque virtutum præſul Minerua, tu orbis Concordia, & tu Romana Victoria, date hoc ſenatui P. Q. R. date militibus, date ſociis, atque exteris nationibus. Imperet quemadmodum militauit. Decerno igitur P. C. votis omnium concinentibus nomen Cæſareum, nomen Auguſtum: addo proconſulare imperium, patris patriæ reuerentiam, pontificatum maximum, ius tertiæ relationis, tribunitiam poteſtatem.* Poſt hæc acclamatum eſt, *Omnes, Omnes.* Accepto igitur hoc S. C. ſecundum orationem permiſit patribus vt ex magnorum iudicum appellationibus ipſi cognoſcerent, proconſules crearent, legatos conſulibus darent, ius prætorium præſidibus darent: leges quas Probus ederet, ſenatusconſultis propriis conſecrarent. Statim deinde, ſi qui de interfectoribus Aureliani ſuperfuerant, vario genere vindicauit: mollius tamen moderatiusque quam prius exercitus & poſtea Tacitus vindicauerant. Deinde animaduertit etiam in eos qui Tacito inſidias fecerant. Floriani ſociis pepercit, quod non tyrannum aliquem videbantur ſequuti, ſed ſui principis fratrem. Recepit deinde omnes Europenſes exercitus, qui Florianum & Imperatorem fecerant & occiderant. His geſtis cum ingenti exercitu Gallias petit. quæ omnes occiſo Poſthumo, turbatæ fuerant; interfecto Aureliano, a Germanis poſſeſſæ. Tanta autem illic prœlia feliciter geſſit, vt a barbaris ſexaginta per Gallias nobiliſſimas reciperet ciuitates: prædam deinde * omnem, qua illi præter diuitias etiam efferebantur ad gloriam. Et quum iam in noſtra ripa, immo per omnes Gallias ſecuri vagarentur, cæſis prope quadringentis millibus qui Romanum occupauerant ſolum, reliquias vltra * Nicrum fluuium & Albam remouit: tantum his prædæ barbaricæ tulit, quantum ipſi Romanis abſtulerant: contra vrbes Romanas & caſtra in ſolo barbarico poſuit, atque illic milites collocauit. Agros, & horrea, & domos, & annonam Transrhenanis omnibus fecit, iis videlicet quos in excubiis collocauit: nec ceſſatum eſt vmquam pugnari, quum quotidie ad eum barbarorum capita deferrentur, iam ad ſingulos aureos ſingula; quamdiu reguli nouem ex diuerſis gentibus venirent, atque ad pedes Probi iacerent: quibus ille primum obſides imperauit; qui ſtatim dati ſunt: deinde frumentum, poſtremo etiam vaccas atque oues.

Dicitur

Dicitur iuſſiſſe his acrius, vt gladiis non vterentur, Romanam exſpectaturi defenſionem, ſi eſſent ab aliquibus vindicandi. Sed viſum eſt id non poſſe fieri, niſi ſi limes Romanus extenderetur, & fieret Germania tota prouincia. Maxime tamen, ipſis regibus conſentientibus, in eos vindicatum eſt qui prædam fideliter non reddiderunt. Accepit præterea ſedecim milia tyronum; quos omnes per diuerſas prouincias ſparſit, ita vt * numeris, vel limitaneis militibus quinquagenos & ſexagenos interſereret; dicens, ſentiendum eſſe, non videndum, quum auxiliaribus barbaris Romanus iuuatur. Compoſitis igitur rebus in Gallia, tales ad ſenatum litteras dedit; *Ago diis immortalibus gratias* P. C. *quia veſtra in me iudicia comprobarunt. Subacta eſt omnis quæ tenditur late Germania: nouem reges gentium diuerſarum, ad meos pedes, immo ad veſtros, ſupplices ſtratique iacuerunt. Omnes iam barbari vobis arant, vobis iam * ſerunt, & contra interiores gentes militant. Supplicationes igitur veſtro more decernite. Nam & quadringenta milia hoſtium cæſa ſunt, & ſedecim milia armatorum nobis oblata, & ſeptuaginta vrbes nobiliſſimæ captiuitate hoſtium vindicatæ, & omnes penitus Galliæ liberatæ. Coronas quas mihi obtulerunt omnes Galliæ ciuitates aureas, veſtra* P. C. *clementiæ dedicaui. Et has Ioui optimo maximo, ceteriſque diis deabuſque immortalibus, veſtris manibus conſecrate. Præda omnis recepta eſt, capta etiam alia, & quidem maior quam fuerat ante direpta. Arantur Gallicana rura barbaris bobus, & iuga Germanica captiua præbent noſtris colla cultoribus: paſcuntur ad noſtram alimoniam gentium pecora diuerſarum: equinum pecus noſtro iam fœcundatur equitatu: frumento barbarico plena ſunt horrea. Quid plura? illis ſola relinquimus * ſola; nos eorum omnia poſſidemus. Volueramus* P. C. *Germaniæ nouum præſidem facere: ſed hoc ad pleniora vota diſtulimus. Quod quidem eredimus cõferre; quum diuina prouidentia noſtros vberius fœcundarit exercitus.* Poſthæc Illyricum petiit: & prius quam veniret, Rhætias ſic pacatas reliquit vt illic ne ſuſpicionem quidem vllius terroris relinqueret. In Illyrico Sarmatas ceteraſque gentes ita * contudit, vt prope ſine bello cuncta reciperet quæ illi diripuerant. Tetendit deinde iter per Thracias; atque omnes Geticos populos fama rerum territos, & antiqui nominis potentia preſſos, aut in deditionem aut in amicitiam recepit.

Hiſgeſtis, orientem petiit: atque in itinere potentiſſimo quodam latrone Palfurio capto & interfecto, omnem Iſauriam liberauit; populis atque vrbibus Romanis legibus reſtitutis. Barbarorum qui apud Iſauros ſunt, vel per terrorem vel per * voluntatem, loca ingreſſus eſt: quæ quum peragraſſet, hoc dixit, *Facilius eſt ab iſtis locis latrones arceri quam tolli.* veteranis omnia illa quæ anguſte adeuntur loca, priuata donauit; addens, vt eorum filii ab anno octauodecimo, mares dumtaxat, ad militiam mitterentur, ne ante latrocinari quam militare diſcerent. Pacatis denique omnibus Pamphyliæ partibus, ceterarumque prouinciarum quæ ſunt Iſauriæ vicinæ, ad orientem iter flexit. Blemyas etiam ſubegit; quorum captiuos Romam tranſmiſit; qui mirabilem ſui viſum, ſtupente populo Romano præbuerunt. * Copton præterea & Ptolemaidem vrbes, ereptas barbarico ſeruitio, Romano addidit iuri. Ex quo tantum profecit vt Parthi legatos ad eum mitterent, confitentes timorem pacemque poſcentes: quos ille ſuperbius acceptos, magis timentes domum remiſit. Fertur etiam epiſtola illius, repudiatis donis quæ rex Parthorum miſerat, ad Narſeum talis fuiſſe; *Miror te de omnibus quæ noſtra futura ſunt, tam pauca miſiſſe. Habeto interim omnia illa quibus gaudes: quæ ſi nos habere cupiamus, ſcimus quemadmodum poſſidere debeamus.* His acceptis litteris Narſeus maxime territus, & eo præcipue quod Copton & Ptolemaidem comperit a Blemyis qui eas tenuerant vindicatas, cæſoſque ad internecionem eos qui gentibus fuerant ante terrori. Facta igitur pace cum Perſis, ad Thracias rediit, & centum milia Baſtarnarum in ſolo Romano conſtituit: qui omnes fidem ſeruauerunt. Sed quum & ex aliis gentibus pleroſque pariter tranſtuliſſet, id eſt, ex Gepidis, * Gautunnis, & Vandilis, illi omnes fidem fregerunt; & occupato bellis tyrannicis Probo, per totum pene orbem pedibus & nauigando vagati ſunt, nec parum moleſtiæ Rom. gloriæ intulerunt. quos quidem ille diuerſis vicibus, variiſque victoriis oppreſſit, paucis cum gloria domum redeuntibus, quod Probi euaſiſſent manus. Hæc Probus cum barbaris geſſit. Sed habuit etiam non leues tyrannicos motus. Nam & *Saturninum*, qui orientis im-

perium arripuerat, variis prœliorum generibus & nota virtute ſuperauit. Quo victo, tanta in oriente quies fuit, vt (quemadmodum vulgo loquebantur) mures rebelles nullus audiret. Deinde quum *Proculus* & *Bonoſus* apud Agrippinam imperium arripuiſſent, omneſq; ſibi Britannias, Hiſpanias, & braccatæ Galliæ prouincias vindicarent, barbaris ſemet iuuantibus, vicit. Ac ne requiras plura vel de Saturnino, vel de Proculo, vel de Bonoſo, ſuo eoſdem inſeram libro, pauca de iiſdem, vt decet, immo vt poſcit neceſſitas, loquuturus. Vnum ſane ſciendū eſt quod Germani omnes, quum ad auxiliū eſſent rogati a Proculo, Probo potius perſeruire maluerunt quam cum Bonoſo & Proculo eſſe. Gallis omnibus & Hiſpanis ac Britannis hinc permiſit vt vites haberent, vinumq; conficerent. Ipſe* Almam montem in Illyrico circa Sirmium militari manu foſſum, lecta vite conſeuit. Dedit Rom. etiam voluptates, & quidem inſignes; delatis etiam congiariis. Triumphauit de Germanis & Blemyis: omnium gentium* drungos, vſq; ad quinquagenos homines, ante triumphū duxit. Venationem in circo ampliſſimam dedit, ita vt populus cuncta diriperet. Genus autem ſpectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulſæ, connexis late longeq; trabibus affixæ ſunt; terra deinde ſuperiecta; totusque circus ad ſyluæ conſitus ſpeciem, *gratia noui viroris effronduit. Immiſſi deinde per omnes aditus ſtruthiones mille, mille cerui, mille apri, mille damæ, *ibices, oues feræ, & cetera herbatica animalia, quanta vel ali potuerunt vel inueniri. Immiſſi deinde populares: rapuit quiſq; quod voluit. Addidit alia die in amphitheatro vna miſſione centum iubatos leones, qui rugitibus ſuis tonitrua excitabant: qui omnes* contificiis interempti ſunt, non magnum præbentes ſpectaculum quum occidebantur. Neque enim erat beſtiarum impetus ille qui eſſe ab eis egredientibus ſolet. Occiſi ſunt præterea multi, qui* diripere volebant, ſagittis. Editi deinde centum leopardi Libyci, centum deinde Syriaci; centum leænæ, & vrſi ſimul trecenti: quarum omnium ferarum magnum magis conſtat ſpectaculum fuiſſe quam gratum. Edita præterea gladiatorum paria *trecenta, Blemyis pleriſque pugnantibus, qui per triumphum erant ducti, pleriſq; Germanis & Sarmatis, nonnullis etiam latronibus Iſauris. Quibus peractis, bellum Perſicum parans, quum per Illyricum iter faceret, a militibus ſuis per inſidias interemptus eſt. Cauſſæ occidendi eius hæ fuere: Primum, quod numquam militē otioſum eſſe perpeſſus eſt. ſiquidem multa opera militari manu perfecit; dicens *annonā gratuitam militem comedere non debere*. His* addidit dictum eius graue; ſi vmquam eueniat ſalutare reip. breui milites neceſſarios non futuros. Quid ille conceperat animo qui hoc dicebat? nonne omnes barbaras nationes ſubiecerat pedibus? Quia totum mundum fecerat iam Romanum; *Breui*, inquit, *milites neceſſarios non habebimus*. Quid eſt aliud dicere? Romanus iam miles erit nullus; vbiq; regnabit: omnia poſſidebimus: ſecura reſp. orbis terrarum non arma fabricabit: non annonam præbebit: vobis habebuntur aratra, equus naſcetur ad pacem: nulla erunt bella, nulla captiuitas. vbique pax, vbique Romanæ leges, vbique iudices noſtri. Longius amore Imperatoris optimi progredior quam pedeſtris ſermo deſiderat. Quare addam illud quod præcipue tanto viro fatalem properauit neceſſitatem. Nam quum Sirmium veniſſet, ac ſolum patrium effœcundari cuperet & dilatari, ad ſiccandam quamdam paludem, multa ſimul milia militum poſuit, ingentem parans foſſam, qua, deiectis in altum nauibus, loca Sirmienſibus profutura ſiccaret. permoti milites, confugientem eum in turrem ferratam, quam ipſe ſpeculæ cauſſa* editiſſimam exædificauerat, interemerunt anno imperii ſui quinto. Poſtea tamen ingens ei ſepulcrum elatis aggeribus, omnes pariter milites fecerunt, cum titulo huiusmodi, inciſo marmori; HIC PROBVS IMPERATOR, ET VERE PROBVS SITVS EST; VICTOR OMNIVM GENTIVM BARBARARVM, VICTOR ETIAM TYRANNORVM. Conferens ego cum aliis Imperatoribus principem Probum, omnibus prope Romanis ducibus, qui fortes, qui clementes, qui prudentes, qui mirabiles extiterūt, intelligo hunc virum parem fuiſſe; aut, ſi non repugnat inuidia furioſa, meliorem. Quinquennio enim imperii ſui, per totum orbem terrarum tot bella geſſit, & quidem per ſe, vt mirabile ſit, quemadmodum omnibus occurrerit prœliis. Multa manu ſua fecit, duces præclariſſimos inſtituit. Nam & eius diſciplina Carus, Diocletianus, Conſtantius,

*Aſclepio-

*Aſcleplodotus, Annibalianus, Leonides, Cecropius, Piſonianus, Herennianus, Gaudioſus, Vrſinianus,*Herculius Maximianus, & ceteri, quos patres noſtri mirati ſunt,& de quibus nonnulli boni principes exſtiterunt,inſtituti ſunt. Conferat nunc cui placet, viginti Traiani Adrianiq; annos: conferat prope totidem Antoninorum. Nam quid de Auguſto loquar? cuius imperii anni vix poſſunt credi. Malos autem principes taceo: ipſa vox Probi clariſſima,indicat quid ſe facere potuiſſe ſperaret,qui dixit, Breui neceſſarios milites non futuros. Ille vero conſcius ſui, non barbaros timuit,non tyrannos. Quæ deinde felicitas emicuiſſet, ſi ſub illo principe milites non fuiſſent? Annonam prouincialibus daret nullus; ſtipendia de largitionibus nulla erogarentur; æternos theſauros haberet Romana reſpublica, nihil expenderetur a principe, nihil a poſſeſſore redderetur. aureum profecto ſeculum promittebat. nulla futura erant caſtra, nuſquam lituus audiendus, arma non erant fabricanda: populus iſte militantium,qui nunc bellis ciuilibus rempublicam vexat,* pacis ſtudiis incumberet, erudiretur artibus, nauigaret. adde quod nullus occideretur in bello. Dii boni, quid tantum vos offendit Rom. reſp. cui talem principem ſuſtuliſtis? Eant nunc,qui ad ciuilia bella milites parant, in*Germanorum necem; arment dexteras fratrum, hortentur in patrum vulnera liberos: & dignitatẽ Probo derogent,quam Imperatores noſtri prudentet & conſecrandam*vultibus, & ornandã templis,& celebrandam ludis circenſibus iudicarunt. Poſteri Probi, vel odio inuidiæ,vel timore,*Romanam rem fugerunt: & in Italia circa Veronam ac Benacũ & Larium,atq; in his regionibus, larem locauerunt. Sane, quod præterire non potui, quum imago Probi in Veronenſi [ſitu] ita fulminei icta eſſet vt eius prætexta colores mutaret,aruſpices reſponderunt,huius familiæ poſteros tantæ in ſenatu claritudinis fore, vt omnes ſummis honoribus fungerentur. Sed adhuc neminem vidimus. poſteri autem videntur æternitatem habere. Senatus mortem Probi grauiſſime accepit. æque populus. Et quum eſſet nunciatum, Carum imperare, virum bonũ quidem,ſed longe a moribus probi; cauſſa filii eius Carini, qui ſemper peſſime vixerat, tam ſenatus quam populus inhorruit. Metuebant enim vnuſquiſq; triſtiorem principem; ſed magis improbum metuebant heredem. Hæc ſunt quæ de Probo cognouimus,vel quæ digna memoratu exiſtimauimus. Nunc in alio libro,& quidem breui, de Firmo & Saturnino, & Bonoſo, & Proculo dicemus. Non enim dignum fuit vt quadrigæ tyrannorum bono principi miſcerentur. Poſt deinde,ſi vita ſuppetit, Carum incipiemus propagare cum liberis.

FLAVII VOPISCI SYRACVSII,
FIRMVS, SATVRNINVS,
PROCVLVS, ET BONOSVS.

MINVSCVLOS tyrãnos ſcio pleroſq; tacuiſſe,aut breuiter præteriſſe. Nam & Suetonius Tranquillus, emendatiſſimus & candidiſſimus ſcriptor,* Antonium & Vindicem tacuit; contentus eo quod eos curſim perſtrinxerat: & Marius Maximus,qui Auidiũ Marci temporibus, Albinum & Nigrum* Seueri, non ſuis propriis libris, ſed alienis innexuit. Et de Suetonio non miramur: cui familiare fuit amare breuitatem. Quid Marius Maximus,homo omnium verboſiſſimus, qui & mythiſtoricis ſe voluminibus implicauit, non ad iſtam deſcriptionem curamque deſcendit? At contra Trebellius Pollio,ea fuit diligentia, eaque cura in edendis bonis maliſque principibus, vt etiam triginta tyrannos vno breuiter libro concluderet, qui Valeriani & Gallieni, nec multo ſuperiorum aut inferiorũ fuere principum temporibus. Quare nobis*etiam non minima fuit cura, vt dictis Aureliano,Tacito & Floriano; Probo etiam magno ac ſingulari principe, quum dicendi eſſent Carus, Carinus, & Numerian*,de Saturnino,Bonoſo,Proculo,& Firmo,qui ſub Aureliano

fuerant, non taceremus. Scis enim, mi Baſſe, quanta nobis contentio proxime fuerit cum amatore hiſtoriarum M. Fonteio, quum ille diceret FIRMVM, qui Aureliani temporibus Ægyptum occupauerat, latrunculum fuiſſe, non principem: contra ego, mecumque Rufus Celſus, & Ceionius Iulianus, & Fabius Soſianus contenderent, dicentes illum & porpura vſum, & percuſſa moneta Auguſtum eſſe vocitatum. quinetiam nummos eius Seuerus Archontius protulit: de Græcis autem Ægyptiisque libris coouicit, illum αὐτοκράτορα in edictis ſuis eſſe vocitatum. Et illi quidem aduerſum oos cootendenti hæc ſola ratio fuit, quod dicebat Aurelianum in edicto ſuo non ſcripſiſſe quod tyrannum occidiſſet, ſed quod latrunculum quemdam a republ. remouiſſet: periode quaſi *digne tanti princeps oominis debuerit tyrannum appellare hominem tenebratium, aut non ſemper *latrones* vocitauerint magni principes eos quos inuadentes purpuras necaueruot. Ipſe ego in Aureliani vita prius quam de Firmo cuncta cognoſcerem, Firmum noo inter purpuratos habui, ſed quaſi quemdam latronem: quod idcirco dixi, nequis me oblitum exiſtimaret mei. Sed ne volumini, quod breuiſſimum promiſi, multa cōoectam, veniamus ad Firmum. FIRMO patria Seleucia fuit: tametſi pleriq; Græcorum alteram traduot; ignari eo tempore ipſo tres fuiſſe Firmos; quorū vnus, præf. Ægypti; alter, dux limitis Africani, idemq; proconſul; tertius, iſte Zenobiæ amicus ac ſocius: qui Alexandriam Ægyptiorum incitatus furore peruaſit, & quem Aurelianus ſolita virtutum ſuarum felicitate contriuit. De huius diuitiis multa dicuntur. Nam & vitreis quadraturis bitumine aliisque medicamentis inſertis, domum induxiſſe perhibetur: & tantum habuiſſe de chartis, vt publice ſæpe diceret, exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino. Idem & cum Blemyis ſocietatem maximam tenuit; & cum Saracenis naues quoq; ad Indos * negotiatorias ſæpe miſit. ipſe quoque dicitur habuiſſe duos dentes elephanti, pedum denum: e quibus Aurelianus ipſe ſellam cōſtituerat facere, additis aliis duobus; in qua Iupiter aureus & gemmatus ſederet, cum prætexta, ponendus in templo Solis, Apenniois ſortibus additis: quem appellari voluerat *Iouem conſulem* vel *conſulentem*. Sed eosdem dentes poſtea Carinus mulieri cuidam dono dedit, quæ lectum ex iis feciſſe oarratur. Et quia nunc ſcitur, & ſciri apud poſteros nihil proderit, taceo. Ita dooum Indicum Ioui opt. max. conſecratum, per deterrimum principem, & miniſteriū libidinis factū videtur, & pretium. Fuit tameo Firmus ſtatura ingeoti, oculis foris eminentibus, capillo criſpo, fronte vulnerata, vultu nigriore; reliqua parte corporis candidus, ſed piloſus atq; hiſpidus; ita vt eum plerique *Cyclopem* vocarent. Carne multa veſcebatur: ſtruthionem ad diem comediſſe fertur. Vini non multum bibit, aquæ plurimum: mente firmiſſimus, neruis robuſtiſſimus, ita vt Triarium vinceret, cuius Varro Ælius meminit. Nam & incudem ſuperpoſitam pectori cōſtanter aliis tundentibus pertulit, quum ipſe recliuus ac reſupinus & curuatus in manus, peoderet potius quam iaceret. Fuit tamen ei contentio cum Aureliani ducibus ad bibeodum, ſiquando eum tentare voluiſſent. Nam quidam Burburus oomine, de numero vexillariorum ootiſſimus potator, quum ad bibendum eumdem prouocaſſet, ſitulas duas plenas mero duxit: & toto poſtea conuiuio ſobrius fuit. Et quum ei Burburus diceret, *Quare non faces bibiſti?* reſpondit ille, *Stulte, terra non bibitur.* Leuia perſequimur, quum maiora dicenda ſint. Hic ergo contra Aurelianum ſumpſit imperium, ad defendendas partes quæ ſupererant Zenobiæ. Sed Aureliaoo de Carris redeunte ſuperatus eſt. Multi dicunt laqueo vitam * eius finiſſe. aliud edictis ſuis oſtendit. oamque quum eum viciſſet, tale edictum Romæ propooi iuſſit: *Amantiſſimo ſui populo Romano Aurelianus Auguſtus S. D. Pacato vndique gentium toto qua patet orbe terrarum, Firmum etiam latronem Aegyptium, barbaricis * motibus æſtuantem, & fæminei propudii reliquias colligentem, ne plurimum loquar, fugauimus, obſedimus, cruciauimus & occidimus. Nihil eſt, Romulei Quirites, quod timere poſſitis. Canon Aegypti, qui ſuſpenſus per latronem improbum fuerat, integer veniret, ſi vobis eſſet cum ſenatu concordia, cum equeſtri ordine amicitia, cum prætorianis affectio. Ego efficiam ne ſit aliqua ſollicitudo Romana. Vacate ludis, vacate circenſibus. Nos publicæ neceſſitates teneant: vos occupent voluptates. Quare ſanctiſſimi Quirites.* & reliqua. Hæc nos de Firmo cognouiſſe ſcire debuiſti, ſed digna memoratu. Nam ea quæ de illo

Aurelianus Feſtiuus, libertus Aureliani, ſigillatim retulit, ſi vis cognoſcere; eumdem oportet legas; maxime quum dicat Firmum eumdem intèr crocodilos vnctum, crocodilorũ adipibus nataſſe, & elephantum rexiſſe, & hippopotamos ediſſe, & ſedentem ingentibus ſtruthionibus vectum eſſe, & quaſi volitaſſe. Sed hæc ſcire quid prodeſt? quum &* Liuius & Salluſtius taceant res leues de iis quorum vitas ſcribendas arripuerint. non enim ſcimus quales mulos Clodius habuerit, aut mulas T. Annius Milo; aut vtrum Tuſco equo ſederit Catilina, an Sardo; vel quaſi chlamyde Pompeius vſus fuerit, an purpura. Quare finem de Firmo faciemus, venientes ad Saturninum; qui contra Probum imperium ſibimet in orientis partibus vindicauit.

SATVRNINVS.

SAturninus, oriundus fuit Gallis, ex gente hominum inquietiſſima, & auida ſemper vel faciendi principis, vel imperii. Huic inter ceteros duces, qui verè ſummus videretur, Aurelianus limitis orientalis ducatum dedit; ſapienter præcipiens ne vmquam Ægyptum videret. Cogitabat enim, quantum videmus, vir prudentiſſimus, Gallorum naturam, & verebatur ne, ſi perturbidam ciuitatem vidiſſet, quo eum natura ducebat, ſocietate quoque hominum duceretur. Sunt enim Ægyptii (vt ſatis noſti) viri ventoſi, furibundi, iactantes, iniurioſi; atque adeo * vani, liberi, nouarum rerum vſque ad cantilenas publicas cupientes, verſificatores, epigrammatarii, mathematici, aruſpices, medici. nam & Chriſtiani, Samaritæ, & quibus præſentia ſemper tempora cum enormi libertate diſpliceant. Ac, nequis mihi Ægyptiorum iraſcatur, & meum eſſe credat quod in litteras retuli, Adriani epiſtolam, ex libris Phlegontis liberti eius proditam, ex qua penitus Ægyptiorum vita detegitur, indidi. *Adrianus Auguſtus. Seruiano* COS. *S. Aegyptum quam mihi laudabas, Seruiane cariſſime, totam didici; leuem, pendulam, & ad omnia famæ momenta volitantem. Illi qui Serapin colunt, Chriſtiani ſunt: & deuoti ſunt Serapi, qui ſe Chriſti epiſcopos dicunt. Nemo illic archiſynagogus Iudæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum presbyter, non mathematicus, non aruſpex, non aliptes. Ipſe ille patriarcha quum Aegyptum veneris, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Chriſtum. Genus hominum ſeditioſiſſimum, vaniſſimum, iniurioſiſſimum: ciuitas opulenta, diues, fæcunda; in qua nemo viuat otioſus. Alii vitrum conflant, ab aliis charta conficitur: omnes certe* lymphiones cuiuſcumque artis & videntur & habentur. Podagroſi quod agant habent; cæci quod agant habent, cæci quod faciant: ne chiragrici quidem apud eos otioſi viuunt. Vnus illis deus eſt. hunc Chriſtiani, hunc Iudæi, hunc omnes venerantur & gentes. Et vtinam melius eſſet morata ciuitas, digna profecto ſui profunditate, quæ pro ſui magnitudine totius Aegypti teneat principatum. Huic egò cuncta conceſſi, vetera priuilegia reddidi, noua ſic addidi vt præſenti gratias agerent. Denique vt primum inde diſceſſi, & in filium meum Verum multa dixerunt, & de Antonino quæ dixerunt, comperiſſe te credo. Nihil illis opto niſi vt ſuis pullis alantur: quos quemadmodum fæcundent, pudet dicere. Calices tibi* allaſſontes verſicolores transmiſi, quos mihi ſacerdos templi obtulit, tibi & ſorori meæ ſpecialiter dedicatos; quos tu velim feſtis diebus conuiuiis adhibeas. Caueas tamen ne his Africanus noſter indulgenter vtatur.* Hæc ergo cogitans de Ægyptiis Aurelianus, iuſſerat ne Saturninus Ægyptum videret: & mente quidem diuina. Nam vt primum Ægyptii magnam poteſtatem ad ſe veniſſe viderunt, ſtatim clamauerunt, *Saturnine Auguſte, dii te ſeruent:* & ille quidem, (quod negari non poteſt) vir ſapiens, de Alexandrina ciuitate mox fugit, atque ad Palæſtinam rediit. Ibi tamen quum cogitare cœpiſſet, tutum ſibi non eſſe ſi priuatus viueret, depoſita purpura ex ſimulacro Veneris, *cyclade vxoria militibus circumſtantibus amictus, & adoratus eſt. Auum meum ſæpe dicentem audiui ſe interfuiſſe quum ille adoraretur. Flebat (inquit) & dicebat; *Neceſſarium (ſi non arroganter dicam) reſpubl. virum perdidit. Ego certe inſtauraui Gallias; ego a Mauris poſſeſſam Africã reddidi. Ego Hiſpanias pacaui. Sed quid prodeſt? omnia hæc affectato ſemel honore perierunt.* Et quum eum animarent, vel ad vitam, vel ad imperiũ, qui induerunt purpurã, in hęc verba diſſeruit; *Neſcitis amici, quid mali ſit imperare. Gladii et tela noſtris ceruicibus*

impendent; imminent haſtæ vndique, vndique ſpicula: ipſi cuſtodes timentur, ipſi comites formidantur: non cibus pro voluptate, non iter pro auctoritate, non bella pro iudicio, non arma pro ſtudio. Adde quod omnis ætas in imperio reprehenditur. Senex eſt quiſpiam; inhabilis videtur: ſin minus, ineſt furor. nam quod Imperatorem me cupitis, in neceſſitatem mortis me trahitis. Sed habeo ſolatium mortis; ſolus perire non potero. M. Saluidienus hanc ipſius orationem vere fuiſſe dicit: & fuit re vera non parum litteratus. Nam & in Africa rhetoricæ operam dederat, Romæ frequentauerat pergulas magiſtrales. Et ne longius progrediar, dicendum eſt quod præcipue ad hunc pertinet. Errare quoſdam ſcio, & putare hunc eſſe Saturninum qui Gallieni temporibus imperium occupauit: quum hic longe alius fuerit, etiam Probo pene nolente ſit occiſus. Fertur autem Probus & clementes ad eum litteras ſępe miſiſſe, & veniam eſſe pollicitus: ſed milites qui cum eo fuerant, non credidiſſe. Obſeſſum denique in caſtro quodam ab iis quos Probus miſerat, inuito Probo eſſe iugulatum. Longum eſt friuola quæque connectere, & odioſum dicere quali ſtatura fuerit, quo corpore, quo decore; quid biberit, quid comederit: ab aliis iſta dicantur, quæ prope ad exemplum nihil profutit. Nos ad ea quæ ſunt dicenda, redeamus.

PROCVLVS.

PRoculo patria Albingauni fuere, poſiti in Alpibus maritimis. Domi nobilis, ſed maioribus latrocinantibus; atque adeo pecore ac ſeruis, & iis rebus quas abduxerat, ſatis diues. Fertur denique eo tempore quo ſumpſit imperium, duo millia ſeruorum ſuorum armaſſe. Huic vxor virago; quæ illum in hanc præcipitauit dementiam; nomine Sampſo, quod ei poſtea inditum eſt: nam ante Viturgia nominata eſt. Filius Herennianus: quem & ipſum, quinquennium ſi impleſſet, (ita enim loquebatur) dicaſſet imperio. Homo (quod negari non poteſt) optimus, idemque fortiſſimus: ipſe quoque latrociniis aſſuetus; qui tamen armatã ſemper egerit vitam. Nam & multis legionibus tribunus præfuit, & fortia edidit facta. Et quoniam minima quæque iucunda ſunt, atque habent aliquid gratiæ quum leguntur, tacendum non eſt quod & ipſe gloriatur in quadam ſua epiſtola; quam ipſam melius eſt ponere quam de ea plurimum dicere. *Proculus Metiano affini S. D. Centum ex Sarmatia virgines cepi. Ex his vna nocte decem iniui: omnes tamen, quod in me erat, mulieres intra dies* xv *reddidi.* Gloriatur (vt vides) rem ineptam, & ſatis libidinoſam: atque inter fortes ſe haberi credit, ſi criminum denſitate *coaleſcat. Hic tamen, quum etiam poſt honores militares ſe improbe & libidinoſe, tamen fortiter ageret, hortantibus Lugdunenſibus, qui & ab Aureliano grauiter contuſi videbantur, & Probum vehementiſſime pertimeſcebant, in imperium vocitatus eſt ludo pene & ioco, vt Oneſimus dicit: quod quidem apud nullum alium reperiſſe me ſcio. Nam quum in quodam conuiuio ad latrunculos luderetur, atque ipſe decies Imperator exiſſet, quidam non ignobilis ſcurra, *Aue*, inquit, *Auguſte.* allataque lana purpurea, humeris eius iunxit, eumque adorauit. timor inde conſciorum; atque inde iam exercitus tentatio & imperii. Non nihilum tamen Gallis profuit. Nam Alamanos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloriæ ſplendore contriuit, numquam aliter quam latrocinandi pugnans modo. Hunc tamen Probus fugatum vſque ad vltimas terras, & cupientem in Francorum auxilium venire, (a quibus originem ſe trahere ipſe dicebat) ipſis prodentibus Francis, quibus familiare eſt ridendo fidem frangere, vicit & interemit. Poſteri eius etiam nunc apud Albingaunos agunt; qui ioco ſolent dicere, ſibi non placere eſſe vel principes vel latrones. Hæc digna memoratu de Proculo didiciſſe memini. Veniamus ad Bonoſum; de quo multo minora condidi.

BONOSVS.

BOnoſus, *homo Hiſpanienſis fuit, origine Britannus; Galla tamen matre: vt ipſe dicebat, rhetoris filius; vt ab aliis comperi, pædagogi litterarii. Paruulus patrem amiſit; atq; a matre fortiſſima educatus, litterarum nihil didicit. Militauit primũ inter *ordinarios, deinde inter equites: duxit ordines, tribunatus egit; dux *limi

tis Rhætici fuit: bibit quantum hominum nemo. De hoc Aurelianus ſæpe dicebat; *Non vt viuat natus eſt, ſed vt bibat.* quem quidẽ diu in honore habuit cauſſa militiæ. Nam ſiquando legati barbarorum vndecumque gentium veniſſent, ipſis propinabat; vt eos inebriaret, atque ab his per vinum cuncta cognoſceret. Ipſe quantumlibet bibiſſet, ſemper ſecurus & ſobrius: &, vt Oneſimus dicit ſcriptor vitæ Probi, adhuc in vino prudentior. Habuit prætereа rem mirabilem, vt quantum bibiſſet, tantum mingeret: neque vmquam aut eius pectus, aut venter, aut veſica grauaretur. Hic idem, quum quodam tempore in Rheno Romanas* luxurias Germani incendiſſent, timore ne pœnas daret, ſumpſit imperium: idque diutius tenuit quam rebatur. Nam longo grauique certamine a Probo ſuperatus, laqueo vitam finiuit. Tunc quidem iocus exſtitit, *Amphoram pendere, non hominem.* Filios duos reliquit; quibus ambobus Probus pepercit, vxore quoque eius in honore habita, & vſq; ad mortem ſalario præſtito. Fuiſſe enim dicitur (vt & auus meus dicebat) fœmina ſingularis exempli & familiæ nobilis gentis Gotthicæ: quam illi Aurelianus vxorem idcirco dederat, vt per eum a Gotthis cuncta cognoſceret. Erat enim illa virgo regalis. Exſtant litteræ ad* legatum Thraciarum ſcriptæ, de iis nuptiis & donis quæ Aurelianus Bonoſo dari nuptiarum cauſſa iuſſit; quas ego inſerui: *Aurelianus Auguſtus Gallonio Auito ſalutem. Superioribus litteris ſcripſeram, vt optimates Gotthicas apud Perinthum collocares, decretis ſalariis non vt ſingulæ acciperent, ſed vt ſeptem ſimul vnum conuiuium haberent. Quum enim diuiſa accipiunt, & illæ parum ſumunt, & reſp. plurimum perdit. Nunc tamen quoniam placuit Bonoſo Hunilam dari, dabis ei iuxta breue infraſcriptũ omnia quæ præcipimus: ſumptu etiam publico nuptias celebrabis. Breuis numerus fuit: Tunicas paſcolatas hyacinthinas ſubſericas: tunicam auroclauatam ſubſericam* libralem vnam, intérulas dilores duas, & reliqua quæ matronæ conueniunt. Ipſi dabis aureos Philippeos centum, argenteos Antoninianos mille, æris* I.I.S *decies.* Hæc me legiſſe teneo de Bonoſo: & potui quidem horum vitam præterire, quos nemo quærebat: attamen, ne quid fidei deeſſet, etiam de iis quæ didiceram, intimanda curaui. Superſunt mihi Carus, Carinus, & Numerianus: Nam Diocletianus & qui ſequuntur, maiore ſtylo dicendi ſunt.

FLAVII VOPISCI SYRACVSII,

CARVS, NVMERIANVS, ET CARINVS,

FATO remp. regi, eamque nunc ad ſummum euehi nunc ad minima retrahi, Probi mors ſatis prodidit. Nam quum ducta per tempora, variis vel erecta moribus vel afflicta, nunc tempeſtate aliqua nunc felicitate variata, omnia prope paſſa eſſet quæ patitur in homine vno mortalitas, videbatur poſt diuerſitatem malorum iam ſecura continuata felicitatis menſura, poſt Aurelianum vehementem principem Probo ex ſententia ſenatus & populi, leges & gubernacula temperante. Sed ruina ingens, vel naufragii modo vel incendii, accenſis fataliter militibus, ſublato e medio tali principe, in eam deſperationem votum publicum redegit, vt timerent omnes Domitianos, Vitellios, & Nerones. *Plus enim timetur de incertis moribus principis*, maxime in ea republica quæ recentibus confoſſa vulneribus, Valeriani captiuitatem, Gallieni luxuriam, XXX etiam prope tyrannorum, cæſa ciuilium membra ſibimet vindicantium, perpeſſa mœruerit. Nam ſi volumus ab ortu vrbis repetere quas varietates ſit paſſa Rom. reſp. inueniemus nullam magis vel bonis floruiſſe, vel malis laboraſſe. Et vt a Romulo incipiam, vero* patre ac parente reipublicæ; quæ illius felicitas: qui fundauit, conſtituit, roborauitque remp. atque vnus omnium conditorum perfectam vrbem reliquit? Quid deinde Numam loquar: qui frequentem bellis & grauidam triumphis ciuitatem religione muniuit? Venit igitur vſque ad Tarquinii Superbi tempora noſtra reſpubl. ſed paſſa tempeſtatem de moribus regiis, non ſine graui exitio ſemel vlta eſt. Adole-

uit deinde vſque ad tempora Gallicani belli: ſed quaſi quodam merſa naufragio, capta præter arcem vrbe, plus pene mali ſenſit quam tunc boni habuerat. Reddidit ſe deinde in integrum: ſed eouſque grauata eſt Punicis bellis ac terrore Pyrrhi, vt mortalitatis mala præcordiorum timore ſentiret. Creuit deinde victa Carthagine, trans maria miſſis imperiis: ſed ſocialibus affecta diſcordiis, extenuato felicitatis ſenſu, vſque ad Auguſtum bellis ciuilibus confecta conſenuit: per Auguſtum deinde reparata: ſi reparata dici poteſt, libertate depoſita. Tamen vtcumque, etiamſi domi triſtis fuit, apud exteras gentes effloruit. Paſſa deinceps tot Nerones, per Veſpaſianum caput extulit. Nec omni Titi felicitate læiata, Domitiani vulnerata immanitate, per Neruam atque Traianum vſque ad Marcum ſolito melior, Commodi vecordia & crudelitare lacerara eſt: nullum poſt hæc, præter Seueri diligentiam, vſq; ad Alexandrum Mammææ ſeoſir bonum. Longum eſt, quæ ſequuntur, vniuerſa connectere. Vti enim principe Valeriano non potuit; & Gallienum per quindecim annos paſſa eſt. . Inuidit Claudio longinquitatem imperii, * amans varietatum prope & ſemper inimica fortuna iuſtitiæ. Sic enim Aurelianus occiſus eſt, & ſic Tacitus abſumptus, ſic Probus cæſus; vt appareat *nihil tam gratum eſſe fortunæ, quam vt ea quæ ſunt in publicis actibus, euentuum varietate mutentur.* Sed quorſum talibus querelis & temporum caſibus diſtinemur? veniamus ad CARVM, medium (vt ita dixerim) virum, inter bonos magis quam inter malos principes collocandum; & longe meliorem, ſi Carinum non reliquiſſet heredem. Cari patria ſic ambigue a pleriſque proditur, vt præſumpte veritatem dicere nequeam quæ illa vera ſit. Oneſimus enim, qui diligentiſſime vitam Probi ſcripſit, dicit Romę illum & natum & litteris eruditum: ſed Illyricianis parentibus fuiſſe contendit. Sed Fabius Cerilianus, qui tempora Cari, Carini, & Numeriani ſollertiſſime perſequutus eſt, neq; Romæ, ſed in Illyrico genitum; neque Pannoniis, ſed Pœnis parentibus aſſerit natum. In ephemeride quadam legiſſe memini, Carum Mediolanenſem fuiſſe; ſed * auum iuri Aquileienſis ciuitatis inſertum. Ipſe, quod negari non poteſt, vt epiſtola eius indicat quam proconſul ad legatum ſcripſit, quum eum ad bona hortaretur officia, *Romanus vult videri. Epiſtola Cari. *Carus Manlius Aurelianus proconſul Ciliciæ, Iunio legato ſuo. Maiores noſtri, Romani illi principes, in legatis creandis hac vſi ſunt conſuetudine, vt morum ſuorum ſpecimen per eos oſtenderent quibus rempubl. delegabant. Ego vero, ſi ita non eſſet, aliter non feciſſem: feci aliter, ſi te iuuante non fallar. Fac igitur vt maioribus noſtris, id eſt Romanis non diſcrepemus viris.* Vides quod tota epiſtola maiores ſuos Romanos vult intelligi. Iodicat & oratio eius ad ſenatum data, iſtam generis prærogatiuam. Nam quum primum Imperator eſſet creatus, ſic ad ſenatorium ordinem ſcripſit inter cetera: *Gaudendum eſt itaque P. C. quod vnus ex veſtro ordine, veſtri etiam generis, Imperator eſt factus. Quare * adnitemini ne meliores peregrini quam veſtri eſſe videantur.* Hoc quoque loco ſatis clarum eſt illum voluiſſe intelligi ſe eſſe Romanum, id eſt Roma oriundum. Hic igitur per ciuiles [&] militares gradus, vt tituli ſtatuarum eius indicant, * præf. præt. a Probo factus, tantum ſibi apud milites amoris locauit, vt interfecto Probo tanto principe, ſolus digniſſimus videretur imperio. Non me præterit, ſuſpicatos eſſe pleroſque, & eos in faſtos retuliſſe, Cari factione interemptum Probum. ſed neque meritum Probi erga Carum, neque Cari mores id credi patiuntur: ſimul quia Probi mortem & acerrime & conſtantiſſime vindicauit. Quid autem de eo Probus ſenſerit, indicant litteræ de eius honoribus ad ſenatum datæ. *Probus Auguſtus amantiſſimo ſenatui ſuo ſalutem dicit.* Inter cætera: *Felix eſſet noſtra reſpubl. ſi qualis Carus eſt, aut pleriſque veſtrum, plures haberem in actibus collocatos. Quare equeſtrem ſtatuam viro morum veterum, ſi vobis placet, decernendam cenſeo: addito eo, vt publico ſumptu, vel eidem exædificetur domus, marmoribus a me delatis. Decet enim nos talis integritatem remunerari viri:* & reliqua. Ac ne minima quæq; connectam, & ea quæ *apud alios poterunt inueniri; vbi primum accepit imperium, conſenſu omnium militum bellum Perſicum, quod Probus parabat, aggreſſus eſt, liberis Cæſaribus nuncupatis: & ita quidem, vt Carinum ad Gallias tuendas cum viris lectiſſimis deſtinaret; ſecum vero Numerianum, adoleſcentem cum lectiſſimum, tum etiam diſertiſſimum, duceret. Et dicitur quidem ſæpe dixiſſe ſe miſerum,

quod

quod Carinum ad Gallias principem mitteret, neque illa ætas eſſet Numeriani vt illi Gallicanum, quod maxime conſtantem principem quærit, crederetur imperiũ. Sed hæc alias. Nam exſtant iam litteræ Cari, quibus apud præf. ſuum de Carini moribus queritur. vt appareat verum eſſe quod Oneſimus dicit, habuiſſe in animo Carum vt Carino cæſareum abrogaret imperium. Sed hæc (vt diximus) alias in vita Carini dicenda ſunt. Nunc ad ordinem reuertamur. Ingenti apparatu, & totis viribus Probi profligato magna ex parte bello Sarmatico, quod gerebat; contra Perſas profectus, nullo ſibi occurrente, Meſopotamiam Carus cepit, & Cteſiphontem vſque peruenit. Occupatisque Perſis domeſtica ſeditione, Imperatoris Perſici nomen meruit. Verum quum auidus gloriæ, præfecto ſuo maxime iurgante, qui & ipſius & filii eius quærebat exitium, cupiens imperare; longius progreſſus eſſet; vt alii dicunt, morbo; vt plures, fulmine interemptus eſt. Negari non poteſt, eo tempore quo periit, tantum fuiſſe ſubito tonitruum, vt multi terrore ipſo exanimati eſſe dicantur. Quum igitur ægrotaret atque in tentorio iaceret, ingenti exorta tempeſtate, immani coruſcatione, immaniori (vt diximus) tonitru, exanimatus eſt. Iunius Calphurnius qui ad memoriam [dictabat,] talem ad præfect. vrbis ſuper morte Cari epiſtolam dedit. Inter cetera; *Quum*, inquit, *Carus princeps noſter vere carus ægrotaret, tanti turbinis ſubito exorta tempeſtas eſt vt caligarent omnia, neque alter alterum* noſceret: coruſcationum deinde ac tonitruum in modum fulgurũ igniti ſideris continuata vibratio, omnibus nobis veritatis ſcientiam ſuſtulit. Subito enim conclamatum eſt imperatorem mortuum, & poſt illud præcipue tonitruum quod cuncta terruerat. His acceſſit quod cubicularii, dolentes principis mortem, incenderunt tentorium. Vnde fama emerſit, fulmine interemptum eum: quem, quantum ſcire poſſumus, ægritudine conſtat abſumptum.* Hanc ego epiſtolam idcirco indidi, quod plerique dicunt vim fati quamdam eſſe vt Rom. princeps Cteſiphontem tranſire non poſſit: ideoque Carum fulmine abſumptum, quod eos fines transgredi cuperet qui fataliter conſtituti ſunt. *Sed ſibi habeat artes ſuas timiditas calcanda virtutibus.* Licet plane ac licebit per ſacratiſſimum Cæſarem Maximianum Perſas vincere, atque vltra eos progredi: & futurum reor, ſi a noſtris non deſeratur promiſſus numium fauor. Bonum principem Carum fuiſſe, cum multa indicant, tum illud etiam quod ſtatim adeptus imperium, Sarmatas adeo morte Probi feroces vt inuaſuros ſe non ſolum Illyricum, ſed Thracias quoque Italiamque minarentur, ita inter bella patiendo contudit, vt pauciſſimis diebus Pannonias ſecuritate donauerit, occiſis Sarmatarum ſedecim millibus, captis diuerſi ſexus viginti millibus. Hæc de Caro ſatis eſſe credo. Veniamus ad Numerianum; cuius & vicinior patri, & admirabilior per ſocerum ſuum facta videtur hiſtoria. Et quamuis Carinus maior ætate fuerit, prior etiam Cæſar ſit nuncupatus, tamen neceſſe eſt vt prius de Numeriano loquamur, qui patris ſequutus eſt mortem: poſt de Carino, quem vir reipubl. neceſſarius, auguſtus Diocletianus, habitis conflictibus interemit.

NVMERIANVS.

NVMERIANVS Cari filius, moratus egregie & vere dignus imperio; eloquentia etiam præpollens, adeo vt publice declamauerit, feranturque illius ſcripta nobilia, declamationi tamen quam Tulliano accommodatiora ſtylo. Verſu autem talis fuiſſe prædicatur, vt omnes poetas ſui temporis vicerit. Nam & cũ Olympio Nemeſiano contẽdit, qui ἁλιευτικὰ, κυνηγετικὰ, & ναυτικὰ ſcripſit, quique omnibus coloniis illuſtratus emicuit: & Aurelium Apollinarem * amborum ſcriptorem, qui patris eius geſta in litteras retulit, iisdem quæ recitauerat editis, veluti radio ſolis obtexit. Huius oratio fertur ad ſenatum miſſa tantum habuiſſe eloquentiæ, vt illi ſtatua non quaſi Cæſari, ſed quaſi rhetori decerneretur ponenda in bibliotheca * Vlpia, cui ſubſcriptum eſt; NVMERIANO CAESARI, ORATORI TEMPORIBVS SVIS POTENTISSIMO. Hic patri comes fuit bello Perſico: quo mortuo quum nimio fletu oculos dolere cœpiſſet, quod illud ægritudinis genus nimia (vtpote familiariſſima) confectus anguſtia incurriſſet: dum lectica portaretur, factione Arrii Apri ſoceri ſui, qui inuadere conabatur imperium, occiſus eſt. Sed quum per pluri-

mos dies de Imperatoris ſalute quæreretur a milite, concionareturque Aper, idcirco illum videri non poſſe quod oculos inualidos a vento ac ſole ſubtraheret, fœtore tamen cadaueris res eſſet prodita, omnes inuaſerunt Aprum; cuius factiu latere non potuit: eumq; ante ſigna & principia protraxere. Tunc habita eſt ingens concio, factum etiam tribunal. Et quum quæreretur quis vindex Numeriani iuſtiſſimus fieret, quis daretur reip. bonus princeps, DIOCLETIANVM omnes diuino conſenſu, cui multa iam ſigna facta dicebantur imperii, Auguſtum appellauerunt, domeſticos tunc regentem, virum inſignem, callidum, amantem reipubl. amantem ſuorum, & ad omnia quæ tempus quæſierat, paratum: conſilii ſemper alti, nonnumquam tamen effrontis, ſed prudentis; nimia peruicacia motus inquieti pectoris comprimentis. Hic quum tribunal conſcendiſſet, atque Auguſtus eſſet appellatus, & quæreretur quemadmodum Numerianus eſſet occiſus, educto gladio Aprum præfect. præt. oſtentans percuſſit, addens verbis ſuis; *Hic eſt auctor necis Numeriani.* Sic Aper ſeipſum fœdauit; & deformibus conſiliis agens, dignum moribus ſuis exitum dedit. Auus meus retulit ſe interfuiſſe concioni quum Diocletiani manu eſſet Aper occiſus: percuſſiſſe autem dicebat Diocletianum, & dixiſſe; *Gloriare Aper; magni Æneæ dextera cadis.* *Quid ego miror de homine militari; quamuis ſciam plurimos plus quam militares vel Græce vel Latine, vel comicorum vſurpare dicta, vel talium poetarum. Ipſi denique comici plerumque ſic milites inducunt, vt eos faciant vetera dicta vſurpare. Nam &, *Lepus tute es, & pulpamentum quæris*, Liuii Andronici dictum eſt: multaque alia quæ Plautus Cæciliusque poſuerunt. Curioſum non puto, neque ſatis vulgare, fabellam de Diocletiano Auguſto ponere hoc cõuenientem loco, quæ illi data eſt ad omen imperii. Auus meus mihi retulit ab ipſo Diocletiano compertum. Quum (inquit) Diocletianus apud Tungros in Gallia quadam in caupona moraretur, in minoribus adhuc locis militans, & cum Druide quadam muliere rationem conuictus ſui quotidiani faceret; atque illa diceret, *Diocletiane nimium auarus, nimium parcus es*; ioco non ſerio, Diocletianus reſpondiſſe fertur, *Tunc ero largus quum Imperator fuero.* Poſt quod verbum *Druias dixiſſe fertur, *Diocletiane iocari noli: nam Imperator eris quum Aprum occideris.* Semper exinde Diocletianus in animo habuit imperii cupiditatem; idque Maximiano conſcio, atque auo meo,* cuius hoc dictum a Druide ipſe retulerat. Deniq;, vt erat altus, riſit & tacuit. Apros tamen in venationibus, vbi fuit facultas, manu ſua ſemper occidit. Deniq; quũ Aurelianus imperium accepiſſet, quũ Tacitus, quũ Probus, quũ ipſe Carus; Diocletianus dixit, *Ego ſemper apros occido, ſed alter ſemper vtitur pulpamento.* Iam illud notum eſt atque vulgatũ, quod quũ occidiſſet Aprum præfect. prætorio, dixiſſe fertur, *Tandem Aprum fatalem occidi.* Ipſum Diocletianũ idem auus meus dixiſſe dicebat, nullam aliã fuiſſe ſibi cauſſam occidendi manu ſua Aprũ, niſi vt impleret Druidis dictũ, & ſuum firmaret imperiũ. Non enim tã crudelem ſe innoteſcere cuperet, primis maxime diebus imperii; niſi illũ neceſſitas ad hanc atrocitatem occiſionis attraheret. Dictum eſt de Caro, dictum etiam de Numeriano: ſupereſt nobis *Carinus.

CARINVS.

CARINVS homo omnium contaminatiſſimus, adulter, frequens corruptor iuuẽtutis, (pudet dicere quod in litteras Oneſimus retulit) ipſe quoque male vſus genio ſexus ſui. Hic, quum Cæſar decretis ſibi Galliis atque Italia, Illyrico, Hiſpaniis ac Britanniis & Africa, relictus a patre Cæſarianum teneret imperium, ſed ea lege vt omnia faceret quæ Auguſti faciunt; enormibus ſe vitiis & ingenti fœditate maculauit. Amicos optimos quoſque relegauit: peſſimum quemque elegit aut tenuit: præf. vrbi vnum ex *cancellariis ſuis fecit: quo fœdius nec cogitari potuit *aliquando, nec dici. Præfectum præt. quem habebat, occidit: in eius locum Matronianum, veterem *conciliatorem, fecit: vnum ex his *notarium quem ſtuprorum & libidinum conſcium ſemper atque adiutorem habuerat, inuito patre *conſulem fecit. Superbas ad ſenatum litteras dedit. Vulgo vrbis Romæ, quaſi populo Romano, bona ſenatus promiſit. Vxores ducendo ac reiiciendo nouem duxit, pulſis pleriſque prægnantibus. Mimis, meretricibus, pantomimis, cantoribus atque lenonibus,

ſonibus, palatium impleuit. Faſtidium ſubſcribēdi tantum habuit, vt impurum quēdam, cum quo ſemper meridie iocabatur, ad ſubſcribendum poneret: quem obiurgabat plerumque quod bene ſuam imitaretur manum. Habuit gemmas in calceis: niſi gemmata fibula vſus non eſt. Balteum etiam ſæpe gemmatum. vt regem deniq; illum Illyrici plerique vocitarent. Præfectus numquam coſs. obuiam proceſſit. Hominibus improbis plurimum detulit; eoſque ad conuiuium ſemper vocauit. Centum libras auium, centum piſcium, mille diuerſæ carnis, in conuiuio ſuo frequenter exhibuit. Vini plurimum effudit. Inter poma & melones natauit. Roſis Mediolanenſibus & triclinia & cubicula ſtrauit. Balneis ita frigidis vſus eſt, vt ſolent eſſe cellæ * ſuppoſitoriæ, frigidariis ſemper niualibus. Quum hiemis tempore ad quemdam locum veniſſet in quo fons erat aqua periepida, (vt ſolet per hiemem naturaliter) eaque [in] piſcina vſus eſſet, dixiſſe balneatoribus fertur, *Aquam mihi muliebrem præparatis*: atque hoc eius clariſſimum dictum effertur. Audiebat pater eius quæ ille faceret, & clamabat, *Non eſt meus*. Statuerat denique Conſtantium (qui poſtea Cæſar eſt factus, tunc autem præſidatum Dalmatiæ adminiſtrabat) in locum eius ſubrogare, quod nemo tunc vir melior videbatur; illum vero (vt Oneſimus dicit) occidere. Longum eſt ſi de eius luxuria plura velim dicere. Quicumque oſtiarim cupit noſcere, legat etiam Fuluium Aſprianum, vſque ad tædium geſtorum eius vniuerſa dicentem. Hic vbi patrem fulmine abſumptum, fratrem a ſocero interemptum, Diocletianum Auguſtum appellatum comperit, maiora vitia & ſcelera edidit; quaſi iam liber a frenis, domeſticæ pietatis ſuorum moribus abſolutus. Nec ei tamen defuit ad vindicandum ſibimet imperium vigor mentis. Nam contra Diocletianum multis prœliis conflixit. Sed vltima pugna apud * Murtium commiſſa, victus occubuit. Hic triū principū finis fuit, Cari, Numeriani, & Carini: poſt quos DIOCLETIANVM & MAXIMIANVM principes dii dederūt, iungētes talibus viris GALERIVM atque CONSTANTIVM: quorū alter natus eſt qui acceptā ignominiam Valeriani captiuitate, deleret; alter, qui Gallias Romanis legibus redderet. Quatuor ſane principes mundi fortes, ſapientes, benigni, & admodum liberales, vnum in republica ſentientes: præterea * ſenatus Rom. moderati, populo amici, poteſtate graues, religioſi, & quales principes ſemper orauimus: quorum vitam ſingulis libris Claudius * Euſthenius, qui Diocletiano ab epiſtolis fuit, ſcripſit: quod idcirco dixi, nequis a me tantā rem quæreret; maxime quum vel viuorum principum vita non ſine reprehenſione dicatur. Memorabile maxime & Carini & Numeriani hoc habuit imperiū, quod ludos Romanos nouis ornatos ſpectaculis dederunt, quos in palatio circa porticum ſtabuli pictos vidimus. Nam & * Neurobaten, qui velut in * ventis cothurnatus ferretur, exhibuit: & Tichobaten, qui per parietem vrſo eluſo cucurrit: & vrſos * mimum agentes: & item centum ſalpiſtas vno crepitu concinentes: & centum * camptaulas, choraulas centum, etiam * pithaulas centum, pantomimos & gymnicos mille: * pegma præterea, cuius flammis ſcena conflagrauit: quam Diocletianus poſtea magnificentiorem reddidit. Mimos præterea vndique aduocauit. Exhibuit & ludū Sarmaticum, quo dulcius nihil eſt. Exhibuit Cyclopem adornatum. & Græcis artificibus & gymnicis, & hiſtrionibus, & muſicis, aurum & argentum donata, & veſtis ſerica. Sed hæc omnia neſcio quantum ad populum gratiæ habeant: nullius certe ſunt momenti apud principes bonos. Diocletiani denique dictum fertur, quum ei quidā * largitionalis ſuus editionem Cari laudaret, dicens multum placuiſſe principes illos cauſſa ludorum theatralium ludorumque circenſium, *Ergo*, inquit, *bene riſus eſt imperio ſuo Carus*. Deniq; quū omnibus gentibus aduocatis Diocletianus daret ludos, parciſſime vſus liberalitate, dicens, *caſtiores eſſe oportere ludos ſpectante cenſore*. Legat hunc locum Iunius Meſſala, quem ego libere culpare audeo. Ille enim patrimoniū ſuum ſcenicis dedit, heredibus abnegauit: matris tunicam dedit mimæ, lacernam patris mimo: & * recte ſi auiæ pallio aurato atque purpurato, pro ſytmate tragœdus vteretur. Inſcriptum eſt adhuc in choraulæ pallio * tyrianthino, quo ille velut ſpolio nobilitatis exſultat, Meſſalæ nomen & vxoris. Iam quid * lineas petitas AEgypto loquar? quid Tyro & Sidone tenuitate perlucidas, micantes purpura, * plumandi difficultate pernobiles? Donati ſunt ab Atrebaticis birri petiti, donati birri Canuſini, A-

fricanæ opes in ſcena non prius viſæ. Et hęc quidem idcirco ego in litteras retuli, quo fututos editores pudor tangeret, ne patrimonia ſua, proſcriptis legitimis heredibus, mimis & * balatronibus deputarent. Habe mi amice meum munus; quod ego (vt ſæpe dixi) non eloquentiæ cauſſa, ſed curioſitatis, in lumen edidi: id præcipue agens, vt ſi quis eloquens vellet facta principum reſerare, materiam non requireret, habiturus meos libellos miniſtros eloquii. Te quæſo ſis contentus; nosque ſic voluiſſe ſcribere, * meliusque potuiſſe, contendas.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER DECIMVSQVARTVS.

POST emenſos inſuperabilis expeditionis euentus, languentibus partiũ animis, quas periculorum varietas fregerat & laborum, nondũ tubarum ceſſante clangore, vel milite locato per * ſtationũ hiberna, fortunæ ſęuientis procellæ tempeſtates alias rebus infudere communibus, per multa illa & dira facinora Cæſaris Galli; qui ex ſqualore nimio miſeriarum, [in] ætatis adultæ primitiis, ad principale culmen inſperato cultu prouectus, vltra terminos poteſtatis delatæ procurrens, aſperitate nimia cuncta fœdabat. Propinquitate enim regiæ ſtirpis, gentilitateque etiamnum Conſtantini nominis, efferebatur in faſtus; ſi plus valuiſſet, auſurus hoſtilia in auctorẽ ſuæ felicitatis, vt videbatur. cuius acerbitati vxor graue acceſſerat incentiuum, germanitate Auguſti turgida ſupra modum; quam Annibaliano regi fratris filio antehac Conſtantinus iunxerat pater: Megæra quædam mortalis, inflammatrix ſæuientis adſidue, humani cruoris auida nihil mitius quam maritus: qui paulatim eruditiores facti proceſſu temporis ad nocendum, per clandeſtinos verſutosque rumigerulos, compertis leuiter addere quædam male ſuetos, falſa & placentia ſibi * diſcentes, affectati regni vel artium nefandarum calumnias inſontibus adfingebant. Eminuit autem inter humilia, ſupergreſſa iam potentia fines mediocrium delictorum, nefanda Clematii cuiusdam Alexandrini nobilis mors repentina: cuius ſocrus commiſceri ſibi generum flagrans, eius amore non impetrato, vt ferebatur, per palatii pſeudothyrum introducta, oblato pretioſo reginæ monili, id aſſequuta eſt vt ad Honoratum, tum comitem orientis, formula miſſa, letali odio, ſcelere nullo contactus idẽ Clematius, nec hiſcere nec loqui permiſſus, occideretur. Poſt hoc impie perpetratum, quod in aliis quoq; iã timebatur, tamquã *licentia crudelitati indulta*, per ſuſpicionum nebulas æſtimati quidam noxii damnabantur: quorũ pars necari, alii puniti bonorum multatione, actiq; laribus ſuis extorres, nullo ſibi relicto præter querelas & lacrymas, ſtipe collatitia victitabant: & ciuili iuſtoq; imperio ad voluntatem conuerſo cruentã, claudebantur opulentæ domus & claræ. Nec vox accuſatoris vlla, licet ſubditi, in his malorũ quærebatur aceruis, vt * ſaltẽ ſpecie tenus crimina præſcriptis legũ cõmitterentur, q̃ aliquoties fecere principes ſæui. ſed quidq̃d Cęſaris implacabilitati ſediſſet, id velut fas iusq; perpẽſum, cõfeſtim vrgebatur impleri.

pleri. Excogitatum eſt ſuper his, vt homines quidam ignoti, vilitate ipſa parum cauendi, ad colligendos rumores per Antiochiæ latera cuncta deſtinarentur, relaturi quæ audirent. Hi peragranter & diſſimulanter honoratorum circulis adſiſtendo, peruadendoque diuites domos egentium habitu, * quidquid noſcere poterant vel audire, latenter intromiſſi per poſticas in regiam nuntiabant: id obſeruantes *conſpiratione concordi, vt fingerent quædam, & cognita duplicarent in peius: laudes vero ſupprimerent Cæſaris, quas inuitis compluribus formido malorum impendentium exprimebat. Et interdum acciderat vt ſiquid in penetrali ſecreto, nullo citeriore eius vitæ miniſtro præſente, paterfamilias vxori ſuſurraſſet in aurem, velut Amphiarao referente aut * Martio, quondam vatibus inclytis, poſtridie diſceret Imperator. Ideoque etiam parietes, arcanorum ſoli conſcii, timebantur. Adoleſcebat autem obſtinatum propoſitum erga hæc & ſimilia multa * ſcrutandi, ſtimulos admouente regina, quæ abrupta e mariti fortuna ſtridebat in exitium præceps: quum eum potius *lenitate fœminea ad veritatis humanitatisque viam reducere vtilia ſuadendo* deberet; vt in Gordianorũ actibus factitaſſe Maximini truculẽti illius Imperatoris retulimus coniugẽ. Nouo deniq; pernicioſoq; exemplo idem Gallus auſus eſt inire flagitiũ graue, quod Romæ cum vltimo dedecore tentaſſe aliquando dicitur Gallienus: & adbibitis paucis clam ferro ſuccinctis, veſperi per tabernas palabatur & compita, quæritando Græco ſermone, cuius erat impendio gnarus, quid de Cæſare quisque ſentiret. & hæc cõfidenter agebat in vrbe, vbi pernoctantium luminum claritudo dierum ſolet imitari fulgorem. Poſtremo agnitus ſæpe, iamque ſi prodiſſet, conſpicuum fore ſe contemplans, non niſi * luce palam egrediens ad agenda quæ putabat ſeria, cernebatur. Et hæc quidem, medullitus multis gementibus, agebantur. Thalaſſius vero ea tempeſtate præfectus prætorio, * præſens ipſe quoq; arrogantis ingenii, conſiderans incitationem eius ad multorũ augeri diſcrimina, non maturitate vel conſiliis mitigabat, vt aliquoties *celſæ poteſtates iras principum molliuerunt*; ſed aduerſando iurgandoque, quum parum congrueret, ad rabiẽ eum [potius] euibrabat, Auguſtum, actus eius exaggerando, creberrime docens, idq; (incertũ qua mente) ne lateret affectans. Quib. mox Cæſar acrius efferatus, velut contumaciæ quoddã vexillum altius erigens, ſine reſpectu ſalutis alienæ vel ſuæ, ad verrenda ſuppoſita, inſtat rapidi fluminis, irreuocabili impetu ferebatur. Nec ſane hæc pernicies ſola orientem diuerſis cladibus affligebat. Namq; & Iſauri, quibus vſitatum eſt ſæpe * palari, ſæpeq; inopinis excurſibus cuncta miſcere, ex latrociniis occultis & raris, *alente impunitate adoleſcentem in peius audaciam*, ad bella grauia proruperunt: diu quidẽ perduelles ſpiritus irrequietis motibus erigentes; hac tamen indignitate perciti vehementer, vt iactabant, quod eorum quidam capti conſortes, apud Iconium Piſidiæ oppidum, in amphitheatrali ſpectaculo feris prædatricibus obiecti ſunt, præter morem. Atque, vt Tullius ait, vt *etiam fera monita plerumque ad eum locum vbi aliquando paſta ſunt, reuertuntur*: ita omnes inſtar turbinis digreſſi montibus impeditis & arduis, loca petiuere mari confinia. Per quæ * in latebroſis ſeſe conuallib. occultantes, quũ appeteret nox, luna etiam tum cornuta, ideoq; nondum ſolido ſplendore fulgente, nauticos obſeruabant. quos quum in ſomnum ſentirent effuſos, per ancoralia * quadrupedo gradu repentes ſeſeq; ſuſpenſis paſſibus iniectantes in ſcaphas, eisdem nihil opinantibus adſiſtebant: & incendẽte auiditate ſæuitiam, ne cedentium quidẽ vlli parcendo, obtruncatis omnibus, merces opimas vel vtiles nullis repugnantibus auertebant: hæcq; non diu ſunt perpetrata. Cognitis enim * viatorum cæſorum funeribus, nemo deinde ad has ſtationes appulit nauem: ſed vt Scironis prærupta letalia declinantes, litoribus Cypriis contigui nauigabant, qua Iſauriæ ſcopulis ſunt controuerſa. Procedente igitur mox tempore, quum aduectitium nihil inueniretur, relicta ora maritima, in Lycaoniam adnexã Iſauriæ, ſe contulerunt: ibique denſis inter obſidentium itinera prætenturis, prouincialium & viatorum opibus paſcebantur. Excitauit hic ardor milites, per municipia plurima, quæ iisdem conterminant, diſpoſitos & caſtella: & quisque ſerpentes latius pro viribus repellere moliens, nunc globis conſertos, aliquoties & diſperſos, multitudine ſuperabatur ingenti: quæ nata & educata inter editos recuruosque ambitus montium, eos vt loca plana perſultat & mollia, miſſilibus obuios eminus laceſſens,

& vlulatu truci perterrens. Coactique aliquoties noſtri pedites ad eos perſequendos ſcandere cliuos ſublimes; etiamſi lapſantibus plantis* fructecta prenſando vel dumos, ad vertices venerint ſummos; inter arcta tamẽ & inuia nullas acies explicare permiſſi, nec firmare niſu valido greſſus, hoſte diſcurſatore rupium abſciſa voluente ſuperne, periculoſe per prona diſcedunt: aut ex neceſſitate vltima fortiter dimicantes, ruinis ponderum immanium conſternuntur. Quamobrem circumſpecta cautela obſeruatum eſt deinceps, & quum edita montium petere cœperint graſſatores, loci iniquitate milites cedũt: vbi autem in planicie potuerint reperiri, quod contingit adſidue, nec exſertare lacertos, nec criſpare permiſſi tela, quæ * vehunt bina vel terna, pecudum ritu inertium trucidantur. Metuentes igitur iidem latrones Lycaoniam magna parte campeſtrem, quum ſe impares noſtris fore congreſſione ſtataria documentis frequentibus ſcirent, tramitibus deuiis petiuere Pamphyliam, diu quidem intactam, ſed timore populationum & cædium, milite per omnia diffuſo propinqua, magnis vndique præſidiis communitam. Raptim igitur properantes, vt motus ſui rumorem celeritate nimia præuenirent, vigore corporum ac leuitate confiſi, per flexuoſas ſemitas ad ſummitates collium tardius euadebant. Et quum ſuperatis difficultatibus arduis, ad ſupercilia veniſſent fluuii Melanis alti & verticoſi, qui pro muro tuetur accolas* circumfuſos, vrgente nocte adulta temporeque, quieuere paulisper, lucem opperientes. Arbitrabantur enim, nullo impediente transgreſſi, inopino accurſu oppoſita quæque vaſtare. Sed incaſſum labores pertulere grauiſſimos. Nam ſole orto, magnitudine anguſti gurgitis & profundi a tranſitu arcebantur: & dum piſcatorios quærunt* lenunculos, vel innare temere contexis ratibus parant, effuſæ legiones, quæ hiemabant tunc apud Sideniſtam, impetu occurrere veloci: & ſignis prope ripam locatis ad manus comminus conſerendas, denſas ſcutorum compages ſcientiſſime præſtruebant: auſos quoque aliquos fiducia nandi vel cauatis arborum truncis amnem permeare latenter, facillime trucidarunt. Vnde tentatis ad diſcrimen vltimum artibus multum, quum nihil impetraretur, pauore vique repellente extruſi, & quo tenderent ambigentes, venere prope oppidum Laranda. ibi victu recreati & quiete, pôſtquam abierat timor, vicos opulentos adorti, equeſtrium adiumento cohortium, quæ caſu propinquabant, nec reſiſtere planicie porrecta conati, digreſſi ſunt: retroque concedentes, omne iuuentutis robur relictum in ſedibus acciuerunt. Et quoniam inedia graui adflictabantur, locum petiuere Paleas nomine, vergentem in mare, valido muro firmatum: vbi conduntur nunc vſq; commeatus, diſtribui militibus omne latus Iſauriæ defendentibus adſueti. Circumſtetere igitur hoc munimentum per triduum & trinoctium: & quum neque accliuitas ipſa ſine diſcrimine adiri letali, nec cuniculis quidquam geri poſſet, nec procedebat vllum obſidionale commentum, mœſti excedunt; * poſtremo ira ſubeunte maiora viribus aggreſſuri. Proinde concepta rabie ſæuiore, quam deſperatio incendebat & fames, amplificatis viribus, ardore incohibili in excidium * vrbium matris Seleuciæ efferebantur; quam Comes tuebatur Caſtritius, treſque legiones bellicis ſudoribus induratæ. Horum aduentum prædocti ſpeculationibus fidis rectores militum, teſſera data ſolenni, armatos omnes celeri eduxere procurſu: & agiliter prætereito Calycadni fluminis ponte, cuius vndarum magnitudo murorum alluit turres, in ſpeciem locauere pugnandi. Neque tamen exſiliuit quiſquam, nec permiſſus eſt congredi. Formidabatur enim flagrans veſania manus, & ſuperior numero, & ruitura ſine reſpectu ſalutis in ferrum. Viſo itaque exercitu procul, auditoque liticinum cantu, repreſſo gradu parumper ſtetere prædones: exſertanteſque minaces gladios, poſtea lentius incedebant. quibus occurrere bene pertinax miles explicatis ordinibus parans, haſtiſque feriens ſcuta, (qui habitus iram pugnantium concitat & dolorem) proximo iam geſtu terrebat. Sed eum in certamen alacriter conſurgentem reuocauere ductores; rati intempeſtiuum, anceps ſubire certamen, quum haud longe muri diſtarent, quorum tutela ſecuritas poterat in ſolido locari cunctorum. Hac icti perſuaſione, reducti intra mœnia bellatores, obſeratis vndique portarum aditibus, propugnaculis inſiſtebant & pinnis, congeſta vndique ſaxa telaque habentes in promptu: vt ſi quis ſeſe proripuiſſet vlterius, multitudine miſſilium ſterneretur

tur & lapidum Illud tamen clauſos vehementer angebat, quod captis nauigiis, quæ frumenta vehebant per flumen, Iſauri quidem alimentorum copiis adfluebant; ipſi vero ſolitarum rerum cibos iam conſumendo, inediæ propinquantis ærumnas exitiales horrebant. Hæc vbi latius fama vulgaſſet, miſſæque relationes adſiduæ Gallum Cæſarem permouiſſent, quoniam magiſter equitum longius ea tempeſtate diſtinebatur, iuſſus Comes orientis Nebridius, contractis vndique militaribus copiis, ad eximendam periculo ciuitatem amplam & opportunam, ſtudio properabat ingenti. quo cognito abſceſſere latrones, nulla re amplius memorabili geſta: diſperſique (vt ſolent) auia montium petiere celſorum. Eo adducta re per Iſauriam, rege Perſarum bellis finitimis illigato, repellenteque a conſiminiis ſuis ferociſſimas gentes, quæ mente quadam verſabili hoſtiliter eum ſæpe inceſſunt, & in nos arma mouentem aliquoties iuuant; Nohodares quidam nomine, e numero optimatum, incurſare Meſopotamiam, quoties copia dederit, ordinatus, explorabat noſtra ſollicite; ſi repperiſſet vſquam locum, vi ſubita perrupturus. Et quia Meſopotamiæ tractus omnes crebro inquietari ſueti, * prætenturis & ſtationibus ſeruabãtur agrariis, læuorſum flexo itinere, * Oſdruenæ ſubſederat *extimas partes; nouum parumque aliquando tentatum commentum adgreſſus: quod ſi impetraſſet, fulminis modo cuncta vaſtaret. Erat autem quod agitabat, huiuſmodi: Batne, municipium in Anthemuſia conditum Macedonum manu priſcorum, ab Euphrate flumine breui ſpatio diſparatur, refertum mercatoribus opulentis: vbi annua ſollennitate, prope Septembris [menſis] initium, ad nundinas magna * promiſcuæ fortunæ conuenit multitudo ad commercanda quæ Indi mittunt & Seres, aliaque plurima vehi terra marique conſueta. Hanc regionem præſtitutis celebritati diebus inuadere parans dux ante dictus, per ſolitudines Aboræque amnis herbidas ripas, ſuorum indicio proditus, qui admiſſi flagitii metu exagitati, ad præſidia diſcurrere Romana, abſque vllo egreſſus effectu, deinde tabeſcebat immobilis. Saraceni tamen, nec amici nobis vmquam, nec hoſtes optandi, vltro citroque diſcurſantes, quidquid inueniri poterat, momento temporis parui vaſtabãt, miluorum rapaci vitæ ſimiles: qui ſi prædam diſpexerint celſius, volatu rapiunt celeri; aut, ſi impetrarint, non immorantur. Super quorũ moribus licet in actibus principis Marci & poſtea aliquoties meminerim retuliſſe, tamẽ nunc quoque pauca de iiſdem expediam carptim. Apud has gentes, quarum exordiens initium ab Aſſyriis ad Nili cataractas porrigitur & confinia Blemyarum, oẽs pari ſorte ſunt bellatores, ſeminudi, coloratis ſagulis pube tenus amicti; equorum adiumento pernicium, graciliumque camelorum, per diuerſa reptantes in tranquillis vel turbidis rebus: nec eorum quiſquam aliquando ſtiuam apprehendit, vel arborem colit, aut arua ſubigendo quæritant victum: ſed errant ſemper per ſpatia longe lateque diſtenta, ſine lare, ſine ſedibus fixis aut legibus: nec idem perferũt diutius cælum, aut tractus vnius ſoli illis vmquam placet: vita eſt illis ſemper in fuga, vxoresq; mercenariæ conductæ ad tẽpus ex pacto: atq; vt ſit ſpecies matrimonii, dotis nomine futura coniux haſtam & tabernaculum offert marito, poſt ſtatum diem, ſi id elegerit, diſceſſura: & incredibile eſt quo ardore apud eos in venerem vterque ſoluitur ſexus. Ita autem, quoad vixerint, late palantur, vt alibi mulier nubat, in loco pariat alio, liberoſque procul deducat, nulla copia quieſcendi permiſſa. Victus vniuerſis caro ferina eſt, lactisq; abundans copia, qua ſuſtentantur; & herbæ multiplices, & ſiquæ alites capi per aucupium poſſint: & pleroſque nos vidimus frumenti vſum & vini penitus ignorantes. Hactenus de natione pernicioſa: nunc ad textum propoſitum reuertamur. Dum hæc in oriente aguntur, Arelate hiemem agens Conſtantius, poſt theatrales ludos atque circenſes ambitioſo editos apparatu, * ad diem ſextũ idus Octobr. qui imperii eius annum triceſimum terminabat, inſolentia pondera grauius librans, ſiquid dubium deferebatur aut falſum, pro liquido accipiens & comperto, inter alia excarnificatum Gerontium Magnentianæ comitem partis, exſulari mœrore multauit. Vtque *ægrum corpus quaſſari etiam leuibus ſolet offenſis*; ita animus eius anguſtus & tener, quidquid increpuiſſet, ad ſalutis ſuæ diſpendium exiſtimans factũ aut cogitatũ, inſontium cædibus fecit victoriam luctuoſam. Siquis enim militarium vel honoratorũ, aut nobilis inter ſuos, rumore tenus eſſet inſimu-

latus fouiſſet partes hoſtiles, iniecto onere catenarũ, in modũ beluæ trahebatur: & inimico vrgente vel nullo, quaſi ſufficiente hoc ſolo quod nominatus eſſet aut delatus aut poſtulatus, capite vel multatione bonorum, aut inſulari ſolitudine, damnabatur. Accendebant eius aſperitatem iactata vulgo crimina, quibus imminui amplitudo imperii dicebatur; & iracundiæ ſuſpicionem proximorum cruentæ blanditiæ, exaggerantium incidentia, & dolere impendio ſimulantium, ſi principis perditur vita; a cuius ſalute velut filo pendere ſtatum orbis terrarum fictis vocibus exclamabant. Ideoque fertur, neminem aliquando ob hæc vel ſimilia pœnæ addictum, oblato de more elogio reuocari iuſſiſſe: quod inexorabiles quoque principes factitarunt: & exitiale hoc vitium, quod in aliis nonnumquam intepeſcit, in illo ætatis progreſſu efferueſcebat, obſtinatum eius propoſitum accendente adulatorum cohorte. Inter quos Paulus eminebat notarius, ortus in Hiſpania, * glabro quidem ſub vultu latens, odorandi vias periculorum occultas perquam ſagax. is in Britanniam miſſus vt militares quoſdam perduceret auſos conſpiraſſe Magnentio, quum reniti non poſſent, his licentius ſupergreſſus, fluminis modo fortunis complurium ſeſe repentinus infudit. & ferebatur per ſtrages multiplices ac ruinas, vinculis membra ingenuorum adfligens, & quoſdam obterens manicis, crimina ſcilicet multa conſarcinando a veritate longe diſcreta. Vnde admiſſum eſt facinus impium, quod Conſtantii temporibus notam inuſſerat ſempiternam. Martinus regens illas prouincias * pro præfecto, ærumnas innocentium grauiter gemens, ſæpeque obſecrans vt ab omni culpa immunibus parceretur, quum nõ impetraret, minabatur ſe diſceſſurum: vt ſaltem id metuens perquiſitor maleuolus, tamdem deſineret quieti coalitos homines in aperta pericula prolectare. Per hoc minui ſtudium ſuum exiſtimans Paulus, vt erat in complicandis negotiis artifex dirus, (vnde & *Catena* inditum eſt cognomentum) vicarium ipſum eos quibus * parſerat adhuc defenſantem, ad ſortem periculorum communium traxit. & inſtabat vt eum quoque cum tribunis & aliis pluribus ad comitatum Imperatoris vinctum perduceret. quo percitus ille, exitio vrgente, abrepto ferro eumdem adoritur Paulum. & quia languente dextera letaliter ferire non potuit, iam diſtrictum mucronem in proprium latus impegit: hocque deformi genere mortis exceſſit e vita iuſtiſſimus, remora auſus miſerabiles caſus leuare multorum. Quibus ita ſceleſte patratis, Paulus cruore perfuſus, reuerſus eſt ad principis caſtra, multos coopertos pene catenis adducens, in ſqualorem deiectos atque mœſtitiam: quorum aduentu * intendebantur eculei, vncosque parabat carnifex & tormenta. & ex iis proſcripti ſunt plures, actique in exſilium alii; nonnullos gladii conſumpſere pœnales. Nec enim quiſquam facile meminit ſub Conſtantio, vbi * ſuſurro tenuis hæc mouebantur, quemquam abſolutum. Inter hæc Orphitus præfecti poteſtate regebat vrbem æternam, vltra modum delatæ dignitatis ſeſe efferens inſolenter: vir quidẽ prudens & forenſium negotiorum oppido gnarus, ſed ſplẽdore liberalium doctrinarũ minus quam nobilem decuerat, inſtitutus: quo adminiſtrante, ſeditiones ſunt concitatæ graues ob inopiam vini. Huius auidis vſibus vulgus intentum, ad motus aſperos excitatur & crebros. Et quoniam mirari poſſe quoſdam peregrinos exiſtimo, hæc lecturos forſitan ſi contigerit: quamobrem, quum oratio ad ea monſtranda deflexerit quæ Romæ gererentur, nihil præter ſeditiones narretur, & tabernas & vilitates harũ ſimiles alias, ſummatim cauſſas * præſtringam, nuſquam a veritate ſponte propria digreſſurus. Tempore quo primis auſpiciis in mundanum fulgorem ſurgeret victura dum erunt homines Roma, vt augeretur ſublimibus incrementis fœdere pacis æternæ, * Virtus conuenit atque Fortuna, plerumque diſſidentes: quarũ ſi altera defuiſſet, ad perfectam non venerat ſummitatem. Eius populus ab incunabulis primis aduſque pueritiæ tempus extremum, quod annis circumcluditur fere trecẽtis, circummurana pertulit bella: deinde ætatem ingreſſus adultam, poſt multiplices bellorũ ærumnas, Alpes * tranſcendit & fretum: in iuuenẽ erectus & virum, ex omni plaga quam orbis ambit immenſus, reportauit laureæ triumphos. Iamque vergens in ſenium, & nomine ſolo aliquoties vincens, ad tranquilliora vitæ diſceſſit. Ideo vrbs venerabilis, poſt ſuperbas efferatarum gentiũ ceruices oppreſſas, lataſq; leges, fundamenta libertatis & retinacula ſempiterna, velut frugi pa

rens

rens, & prudens & diues, Cæſaribus, tamquã liberis ſuis regenda patrimonii iura permiſit & olim, licet otioſæ ſint tribus, pacatæque centuriæ, & nulla ſuffragiorum certamina, ſed Pompiliani redierit ſecuritas temporis: per omnes tamen quotquot ſunt partes terrarum, vt domina ſuſpicitur & regina, & vbiq; Patrum reuerenda cum auctoritate canicies, populique Romani nomen circumſpectum & * verendum. Sed læditur hic cœtuum magnificus ſplendor leuitate paucorum incondita, vbi nati ſint non reputantium, ſed, tamquam indulta licentia vitiis, ad errores lapſorum & laſciuiam. Vt enim Simonides lyricus docet, *Beate perfecta ratione victuro, ante alia patriam eſſe conuenit glorioſam.* Ex his quidam æternitati ſe commendari poſſe per ſtatuas æſtimantes, eas ardenter adſectant; quaſi plus præmii ex figmentis æreis ſenſibus carentibus adepturi, quam ex conſcientia honeſte recteque factorum: easque auro curant imbracteari: quod Acilio Glabrioni delatum eſt primo, quum conſiliis armisq; regem ſuperaſſet Antiochum. Quam autem ſit pulchrum, exigua hæc ſpernentem & minima, ad aſcenſus veræ gloriæ tendere longos & arduos, vt memorat vates * Aſcræus; Cenſorius Cato monſtrauit; qui interrogatus quamobrem inter multos nobiles ſtatuam non haberet, *Malo*, inquit, *ambigere bonos quamobrem id non meruerim, quam (quod eſt grauius) cur impetrauerim, muſſitare.* Alii ſummum decus in carrucis ſolito altioribus, & ambitioſo veſtium cultu ponentes, ſudant ſub ponderib. lacernarum, quas in colli exſerta * fibulis ipſis adnectant, nimia ſubtegminum tenuitate peruia, filis exſtantes crebris a locis omnibus, maximeque ſiniſtra: vt longioris fimbriæ tunicæ perſpicua luceant varietate liciorum, effigiatæ in ſpecies animalium multiformes. Alii nullo quærente, vultus ſeueritate adſimulata, patrimonia ſua in immenſum extollunt, cultorum (vt putant) feracium multiplicantes annuos fructus; quæ a primo ad vltimum ſolem ſe abunde iactitant poſſidere: ignorantes profecto maiores ſuos, per quos iſta magnitudo Romana porrigitur, non diuitiis eluxiſſe, ſed per bella ſæuiſſima: nec opibus, nec victu, nec indumentorum vilitate a gregariis militibus diſcrepantes, oppoſita cuncta ſuperaſſe virtute. Hinc ex collatitia ſtipe Valerius humatur ille Publicola: & ſubſidiis amicorum mariti inops cum liberis vxor alitur Reguli: dotatur ex ærario filia Scipionis, quum nobilitas florem adultę virginis, diuturnam abſentiam pauperis erubeſceret patris. At nunc ſi ad aliquem bene nummatum tumentemque loculis honeſtus aduena ſalutatum introiueris, primitus tamquam exoptatus * ſuſciperis: & interrogatus multa, coactusq; mentiri, miraris, numquam antea viſus, ſummatem virum tenuem te ſic enixius obſeruantem: vt pœniteat hæc bona tamquam præcipua non vidiſſe ante decennium: Romanaque affabilitate confiſus, quum eadem poſtridie feceris vt incognitus * heres & repentinus, hortatore illo, heſterna die mirando, qui ſis vel vnde venias diutius ambigente. Agnitus vero tamdem, & adſcitus in amicitiã, ſi te ſalutandi adſiduitate dederis triennio indiſcretus, & per totidem * defueris, reuerteris ad paria perferenda: nec vbi eſſes interrogatus, & num e medio diſceſſeris, ætatem omnem fruſtra in ſtipite cõteres ſubmittendo. Quum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia cœperint apparari, vel diſtributio ſolẽnium ſportularum, anxia deliberatione tractatur, an exceptis his quibus viciſſitudo debetur, peregrinum inuitari conueniet: &, ſi digeſto plene conſilio id placuerit geri, is adhibetur qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profitetur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos & ſobrios, vt infauſtos & inutiles, vitant quoque: [eo] accedente quod & nomenclatores adſueti hæc & talia venditare mercede accepta, * cœnis quoſdã & prandiis inſerunt ſubdititios, ignobiles, & obſcuros. Menſarum enim voragines, & varias voluptatum illecebras, ne longius progrediar, prætermitto: illuc tranſiturus quod quidam per ampla ſpatia vrbis ſubuerſasque ſilices, ſine periculi metu properanter equos velut publicos ſignatis (quod dicitur) calceis agitant, familiarium agmina tamquam prædatorios globos poſt terga trahentes, ne Sannione quidem (vt ait comicus) domi relicto. quo comitatu matronæ complures, opertis capitibus & * baſternis, per latera ciuitatis cuncta diſcurrunt; vtque prœliorum periti rectores, primo cateruas denſas opponunt & fortes, deinde leues armaturas, poſt iaculatores, vltimasque ſubſidiales acies, ſi fors adegerit, in-

uaſuras. ita præpoſitis vrbanæ familiæ ſuſpenſæ digerentibus ſollicite, quos inſignes faciunt virgæ dextris aptatæ, velut teſſera data caſtrenſi, iuxta vehiculi frontē omne textrinum incedit. huic atratum coquinæ adiungitur miniſterium; deinde totum promiſcue ſeruitium, cum * otioſis plebeiis de vicinitate coniunctis. poſtrema multitudo ſpadonum, a ſenibus in pueros deſinens, * coloris obluridi, diſtortaque liniamentorum compage deformis: vt, quaqua inceſſerit quisquam, cernens mutilorum hominū agmina, deteſtetur memoriam Semiramidis reginæ illius veteris, quæ teneros mares caſtrauit omnium prima, velut vim iniectans naturæ, eamdemq; inſtituto curſu retorquens; quæ inter ipſa oriundi crepundia, per primigenios ſeminis fontes, tacita quodammodo lege vias propagandæ poſteritatis oſtendit. Quod quū ita ſit, paucæ domus ſtudiorum ſeriis cultibus antea celebratæ, nunc ludibriis ignauiæ torrentes exundant, * perflabili ſono vocali tinnitu fidium reſultantes. Denique pro philoſopho cantor, & in locum oratoris doctor artium ludicrarum accitur: & bibliothecis ſepulcrorum ritu in perpetuum clauſis, organa fabricantur hydraulica, & lyræ ad ſpeciem carpentorum ingentes, tibiæque & hiſtrionici geſtus inſtrumenta non leuia. Poſtremo ad id iudignitatis eſt ventum, vt quum peregrini, ob formidatam haud ita dudum alimentorum inopiam, pellerentur ab vrbe præcipites, ſectatoribus diſciplinarum liberalium impendio paucis ſine reſpiratione vlla extruſis, tenerentur mimarum aſſeclæ veri, quiue id ſimularunt ad tempus: & tria milia ſaltatricum, ne interpellata quidem, cum choris totidemque remanerent magiſtris. Et licet, quocumque oculos flexeris, fœminas adfatim multas ſpectare cirratas, quibus, ſi nupſiſſent, per ætatem ter iam nixus poterat ſuppetere liberorum; * aduſque tædium pedibus pauimenta * terentes, iactari volubilibus gyris, dum exprimunt innumera ſimulacra quæ finxere fabulæ theatrales. Illud autem non dubitatur, quod quum eſſet aliquando virtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas plerique nobilium (vt * Homerici baccarum ſuauitate lotophagi) humanitatis multiformibus officiis retentabant. Nunc vero inanes flatus quorumdam, vile eſſe quidquid extra vrbis pomœrium naſcitur æſtimant; præter orbos & cælibes. nec credi poteſt qua obſequiorum diuerſitate coluntur homines ſine liberis Romæ. Et quoniam apud eos, vt in capite mundi, morborum acerbitates celſius dominantur, ad quos vel ſedandos omnis profeſſio medendi torpeſcit, excogitatum eſt adminiculum ſoſpitale, ne quis amicum perferentem ſimilia videat. additumque eſt cautionibus paucis, remedium aliud ſatis validum: vt famulos percontatum miſſos, quemadmodum valeant noti hac ægritudine colligati, non ante recipiant domum quam lauacro purgauerint corpus. Ita etiam alienis oculis viſa metuitur labes. Sed tamen hæc quum ita tutius obſeruentur, quidam vigore artuum imminuto rogati ad nuptias, vbi aurū dexteris manib. cauatis offertur, impigre vel vſq; Spoletiū pergunt. Hæc nobiliū inſtituta. Ex turba vero imæ ſortis & paupertinæ, in tabernis aliqui pernoctāt vinariis: nonnulli velabris vmbraculorum theatralium latent; quæ Campanam imitatus laſciuiam, Catulus in ædilitate ſua ſuſpendit omnium primus: aut pugnaciter aleis certant, turpi ſono fragoſis naribus introrſum reducto ſpiritu cōcrepantes: aut (quod eſt ſtudiorum omnium maximum) ab ortu ad veſperam ſole fatiſcunt vel pluuiis, præmia aurigarū equorumq; præcipua, vel delicta, ſcrutantes. Et eſt admodum mirum videre plebē innumeram mentibus ardore quodā infuſo, cum dimicationū curuliū euentu pendentē. Hæc ſimiliaq;, memorabile nihil vel ſeriū agi Romæ permittunt. Ergo redeūdum ad textum. Latius iam diſſimulata licētia oneroſus bonis omnibus Cæſar, nullum poſt hæc adhibēs modū, orientis latera cuncta vexabat, nec honoratis parcens, nec vrbium primatibus, nec plebeiis. Deniq; Antiochiæ ordinis verendi duces ſub vno elogio iuſſit occidi; ideo efferatus, quod ei celebrari vilitatē intempeſtiuam vrgēti. quum impenderet inopia, grauius rationabili reſponderunt. & periſſent ad vnū, ni Comes orientis tunc Honoratus fixa conſtantia reſtitiſſet. Erat aūt * diritatis eius hoc quoq; indicium, nec obſcurum nec latens, quod ludicris cruentis delectabatur, & in circo ſex vel ſeptē aliquoties * vetitis certaminibus pugilum viciſſim ſe concidentiū, perfuſorumq; ſanguine ſpecie, vt lucratus ingentia, lætabatur. Accēdebat ſuper his incitatū propoſitū ad nocendum aliqua mulier vilis; quæ ad pa

latium

latium vt popoſcerat intromiſſa, inſidias * ei latenter obtēdi prodiderat ab militibus obſcuriſſimis: quam Conſtantina exſultans, vt in tuto iam locata mariti ſalute, muneratam vehiculoque impoſitam, per regiæ ianuas emiſit in publicum; vt iis illecebris alios quoque ad indicanda proliceret paria vel maiora. Poſt hæc Gallus Hierapolim profecturus eſt, vt expeditioni ſpecie tenus adeſſet, Antiochenſi plebi ſuppliciter obſecranti vt inediæ diſpelleret metum, quæ per multas difficileſque cauſſas affore iam ſperabatur, non (*vt mos eſt principibus quorum diffuſa poteſtas localibus ſubinde medetur ærumnis*) diſponi quidquam ſtatuit, vel ex prouinciis alimenta transferri conterminis; ſed * conſularem Syriæ Theophilum prope adſtantem, vltima metuenti multitudini dedit, adſidue replicando, quod inuito rectore nullus egere poterit victu. Auxerunt hęc vulgi ſordidioris audaciam. Et quum ingraueſceret penuria commeatuum, fames & furor, impulſu Eubuli cuiuſdam inter ſuos clari, domum ambitioſam ignibus ſubditis inflammauit: rectoremque, vt ſibi iudicio imperiali addictum, calcibus inceſſens & pugnis conculcans, ſeminecem laniatu miſerando diſcerpſit. Poſt cuius lacrymoſum interitum *in vnius exitio quiſque imaginem periculi ſui conſiderans*, documento recenti ſimilia formidabat. Eodem tēpore Serenianus * ex duce, cuius ignauia populatam in Phœnice Cœlen ante retulimus, pulſatæ maieſtatis imperii reus iure poſtulatus a lege, incertum qua potuit ſuffragatione abſolui, aperte conuictus, familiarem ſuum cum pileo quo caput operiebat, incantato vetitis artibus, ad templum miſiſſe fatidicum, quæritatū expreſſe an ei firmū portēderetur imperium vt cupiebat. & iunctū duplexq; iiſdē diebus acciderat malū, quod & Theophilū inſontē atrox intercepit caſus, & Serenianus dignus exſecratione cunctorum, innoxius modo non reclamante publico vigore diſceſſit. Hæc ſubinde Conſtantius audiens, & quædā referente Thalaſſio doctus, * quem mouiſſe iā cōpererat lege cōmuni, ſcribens ad Cæſarē blandius, adiumenta paulatim illi ſubtraxit, ſollicitari ſe ſimulans, ne quod *militare otiū fere tumultuoſum* in eius perniciē conſpiraret; ſoliſq; ſcholis iuſſit eſſe contētum Palatinis, & protectorū cum ſcutariis & gentilibus: & mandabat Domitiano ex Comite largitionū * præfecto, vt quū in Syriam venerit, Gallū, quem crebro acceperat ad Italiā properare, blande hortaretur & verecunde. Qui quū veniſſet ob hæc feſtinatis itineribus Antiochiam, præſtrictis palatii ianuis, cōtempto Cæſare, quem videri decuerat, ad prætorium cum pompa ſolenni perrexit: morboſque diu cauſſatus, nec regiam introiit, nec proceſſit in publicum: ſed abditus, multa in eius moliebatur exitium, addens quædam relationibus ſuperuacua, quæ ſubinde dimittebat ad principem. Rogatus ad vltimum, admiſſuſque in conſiſtorium, ambage nulla prægreſſa, inconſiderate & leuiter, *Proficiſcere*, inquit, *vt præceptum eſt Cæſar; ſciens quod ſi ceſſaueris, & tuas & palatii tui auferre iubeo propediem annonas.* Hocque ſolo contumaciter dicto, ſubiratus abſceſſit, nec in conſpectum eius poſtea venit ſæpius accerſitus. Hinc ille commotus, vt iniuſta perferēs & indigna, præfecti cuſtodiam protectoribus mandauerat fidis. Quo comperto, Mōtius tunc quæſtor, * aſper quidem, ſed ad lenitatem propenſior, conſulens in cōmune, aduocatos Palatinarum primo ſcholarū alloquutus eſt mollius, dicens nec decere hæc fieri, nec prodeſſe: addensque voces obiurgatorio ſono, quod ſi id placeret, poſt ſtatuas Conſtantini deiectas, ſuper adimenda vita præfecto conueniet ſecurius cogitari. His cognitis, Gallus vt ſerpens appetitus telo vel ſaxo, iamque ſpes extremas opperiens, & ſuccurrens ſaluti ſuæ, quauis ratione colligi omnes iuſſit armatos: & quum ſtarent attoniti, diſtricta dentium acie ſtridens, *Adeſte*, inquit, *viri fortes mihi periclitanti vobiſcum. Montius nos tumore inuſitato quodam & nouo, vt rebelles & Maieſtati recalcitrantes auguſtæ, per hæc quæ ſtrepit incuſat: iratus nimirum quod contumacem præfectum, quid rerum ordo poſtulat ignorare diſſimulantem, formidine tenus iuſſerim cuſtodiri.* Nihil morati poſt hæc militares, auidi ſæpe turbarum, adorti ſunt Montium primum, qui diuertebat in proximo, leui corpore ſenem, atque morboſum: & hirſutis reſticulis cruribus eius innexis, diuaricatum ſine ſpiramento vllo aduſque prætorium traxere præfecti. Et eodem impetu Domitianum præcipitem per ſcalas itidem funibus conſtrinxerunt: eoſque coniunctos per ampla ſpatia ciuitatis acri raptauere diſcurſu. iamq; artuum & membrorum diuulſa compage,

ſuperſcandentes corpora mortuorum, ad vltimam truncata deformitatem, velut exſaturati, mox abiecerunt in flumen. Incenderat autem audaces vſque ad inſaniã homines ad hæc quæ nefariis egere conatibus, Luſcus quidam curator vrbis ſubito viſus: cumque eo * Sthenelaus baiulorum præcentor, ad expediendum quod orſi ſunt incitans vocibus crebris; qui haud longe poſtea ideo viuus exuſtus eſt. Et quia Montius inter dilaniantium manus ſpiritum efflaturus, Epigonum & Euſebium, nec profeſſionem nec dignitatem oſtendens, aliquoties increpabat: qui ſint hi, magna quærebatur induſtria. & ne quid intepeſceret, Epigonus e Lycia philoſophus ducitur, & Euſebius e Myſia * pietatis cognomento concitatus orator: quum quæſtor non hos, ſed tribunos fabricarũ inſimulaſſet, promittentes armorum ſi nouæ res agitari cœpiſſent.

Iiſdem diebus Apollinaris Domitiani gener, paulo ante agens palatii Cæſaris curam, ad Meſopotamiã miſſus a ſocero, per militares numeros immodice ſcrutabatur an quædam altiora meditantis iam Galli ſecreta ſuſceperint ſcripta. Qui compertis Antiochiæ geſtis, per minorem Armeniam lapſus, Conſtantinopolin petiit: exindeque per protectores retractus, arctiſſime tenebatur. Quæ dum ita ſtruuntur, indicatum eſt apud Tyrum indumentum regale textum occulte; incertum quo locante, vel cuius vſibus apparatum. Ideo rector prouinciæ tunc pater Apollinaris, eiusdẽ nominis, vt conſcius ductus eſt: aliique congregati ſunt ex diuerſis ciuitatibus multi, qui atrocium criminum ponderibus vrgebantur. Iamque lituis * cladum concrepãtibus internarum, non celate (vt antea) turbidum ſæuiebat ingenium a veri conſideratione detortum: & nullo impoſitorum vel compoſitorum fidem ſolenniter inquirente, nec * diſcernente a ſocietate noxiorum inſontes, velut exturbatum e iudiciis fas omne diſceſſit: & cauſſarum legitima ſilente defenſione, carnifex rapinarum ſequeſter, & obductio capitum, & bonorum vbique multatio verſabatur per orientales prouincias: quas recenſere puto nunc opportunum, abſque Meſopotamia, digeſta quum bella Parthica dicerentur; & AEgypto, quam neceſſario aliud reiecí ad tempus. Superatis Tauri montis verticibus, qui ad ſolis ortum ſublimius attolluntur, Cilicia ſpatiis porrigitur late diſtentis, diues bonis omnibus terra: eiusque lateri dextro adnexa Iſauria, pari ſorte vberi palmite viret & frugibus multis; quam mediam nauigabile flumen Calycadnus interſcindit. Et hanc quidem præter oppida multa, duæ ciuitates exornant, Seleucia opus Seleuci regis, & Claudiopolis, quã deduxit coloniam Claudius Cæſar: Iſauria enim antehac mœniũ potens, olim ſubuerſa vt rebellatrix * interneciua, ægre veſtigia claritudinis priſtinæ monſtrat admodũ pauca: Ciliciã vero, quæ Cydno amne exſultat, Tarſus nobilitat, vrbs perſpicabilis: (hanc condidiſſe Perſeus memoratur, Iouis filius & Danaes; vel certe ex AEthiopia profectus Sandan quidam nomine, vir opulentus & nobilis) & Anazarbus, auctoris vocabulũ referens: & [Mopſuheſtia, vatis] illius domicilium Mopſi, quem a cõmilitio Argonautarum cũ aureo vellere direpto reducẽ & errore abſtractum, delarũ ad Africæ litus mors repentina conſumpſit: & ex eo cæſpite Punico tecti manes eius heroici, dolorum varietati medentur plerumque ſoſpitales. Hæ duæ prouinciæ bello quondam piratico cateruis mixtæ prædonum, a Seruilio proconſule miſſæ ſub iugũ, factæ ſunt vectigales. Et hæ quidem regiones, velut in prominenti terrarum lingua poſitæ, ab orbe eo monte Amano diſparantur. Orientis vero limes in longum protẽtus & rectum, ab Euphratis fluminis ripis aduſque ſupercilia porrigitur Nili, læua Saracenis conterminans gentibus, dextra pelagi fragoribus patens: quam plagã * Nicator Seleucus occupatam auxit magnum in modum, quum poſt Alexandri Macedonis obitum ſucceſſorio iure teneret regna Perſidis; efficaciæ * impetrabilis rex, vt indicat cognomentum. Abuſus enim multitudine hominum, quã tranquillis in rebus diutius rexit, ex agreſtibus habitaculis vrbes conſtruxit multis opibus firmas & viribus: quarũ ad præſens pleræq; licet Græcis nominibus appellentur, quæ iiſdem ad arbitrium impoſita ſunt conditoris, primigenia tamen nomina non amittunt, quæ eis Aſſyria lingua inſtitutores veteres indiderunt. Et prima poſt Osdroenam, quam (vt dictum eſt) ab hac deſcriptione diſcreuimus, Comagena nunc Euphratenſis clementer adſurgit, Hierapoli, vetere Nino & Samoſata ciuitatibus amplis illuſtris. Dein Syria per ſpatioſam interpatet diffuſa planiciẽ. hãc nobilitat Antiochia, mundo cognita ciui-

ta ciui-

ta ciuitas, cui non certauerit alia aduectitiis ita adfluere copiis & internis: & Laodicea, & Apamia, itidemque Seleucia, inde a primis auſpiciis florentiſſimæ. Poſt hãc accliuis Libano monti Phœnice, regio plena gratiarum & venuſtatis, vrbibus decorata magnis & pulchris: in quibus amœnitate celebritateque nominum Tyrus excellit, Sidon, & Berytus; iiſdemque pares, Emiſſa & Damaſcus, ſeculis conditæ priſcis. Has autem prouincias quas Orontes ambiens amnis, imosque pedes Caſſii mõtis illius celſi prætermeans, funditur in Parthenium mare, Cn. Pompeius ſuperato Tigrane, regnis Armeniorum abſtractas dicioni Romanæ coniunxit. Vltima Syriarum eſt Palæſtina, per interualla magna protenta, cultis abundans terris & nitidis, & ciuitates habens quaſdam egregias, nullam nulli cedentem, ſed ſibi viciſſim velut ad perpendiculum æmulas: Cæſaream, quam ad honorem Octauiani principis exædificauit Herodes; & Eleutheropolim, & Neapolim, itidemque Aſcalonem, Gazam & Iuliam, æuo ſuperiore exſtructas. In his tractibus nauigerum nuſquam viſitur flumen, & in locis plurimis aquæ ſuapte natura calentes emergunt, ad vſus aptæ multiplicium medelarum. Verum has quoque regiones pari ſorte Pompeius Iudæis domitis & Hieroſolymis captis, in prouinciarum ſpeciem rectori delata iurisdictione formauit. Huic Arabia eſt conſerta, ex alio latere Nabatæis contigua, opima varietate commerciorum, caſtrisque oppleta validis & caſtellis; quæ ad repellendos gentium vicinarum excurſus, ſollicitudo peruigil veterũ per opportunos ſaltus erexit & cautos. Hæc quoq; ciuitates habet inter opida quædam ingentes, Boſtram & Geraſam atque Philadelphiam, murorum firmitate cautiſſimas. Hanc, prouinciæ impoſito nomine, rectoreq; attributo, obtemperare legibus noſtris Traianus compulit Imperator, incolarum tumore ſæpe contuſo, quum glorioſo marte Mediam vrgeret & Parthos. Cyprum itidem inſulam procul a continenti diſcretam & portuoſam, inter municipia crebra vrbes duæ faciunt claram, Salamis & Paphus: altera Iouis delubris, altera Veneris templo inſignis. tanta autem tamque multiplici fertilitate abũdat rerum omnium eadem Cyprus, vt nullius externi indigens adminiculi, indigenis viribus, * a fundamento ipſo carinæ ad ſupremos vſq; carbaſos, ædificet onerariam nauẽ, omnibusq; armamentis inſtructam mari cõmittat. nec piget dicere, auide magis hanc inſulam populum Romanum inuaſiſſe quã iuſte. Ptolemæo enim rege fœderato nobis & ſocio, ob ærarii noſtri anguſtias iuſſo ſine vlla culpa proſcribi, ideoq; hauſto veneno voluntaria morte deleto, & tributaria facta eſt; & velut hoſtiles eius exuuiæ claſſi impoſitæ, in vrbem aduectæ ſunt per Catonem. Nunc repetetur ordo geſtorum. Inter has ruinarum varietates, a Niſibi quam tuebatur, accitus, cui nos obſequuturos iunxerat imperiale præceptum, diſpicere litis exitialis ſemina cogebatur, abnuens & reclamans adulatorum oblatrantibus turmis; bellicoſus ſane, milesque ſemper & militum ductor, ſed forenſibus iurgiis longe diſcretus: qui metu ſui diſcriminis anxius, quum accuſatores quæſitoresq; * ſubdititios ſibi conſociatos ex iiſdẽ foueis cerneret emergentes, quæ clam palamue agitabantur, occultis Conſtantiũ litteris edocebat, implorans ſubſidia, quorum metu tumor nouiſſimus Cæſaris exhalaret. Sed cautela nimia in peiores hæſerat plagas, vt narrabimus poſtea, æmulis conſarcinantibus inſidias graues apud Conſtantium, cetera medium principem; ſed ſi quid auribus eius huiusmodi quiuis infudiſſet ignotus, acerbum & implacabilem, & in hoc cauſſarum titulo diſſimilem ſui. Proinde die funeſtis interrogationib. præſtituto, imaginarius iudex equitum reſedit magiſter, adhibitis aliis iam quæ eſſent agenda prædoctis: & adſiſtebant hinc inde notarii, quid quæſitum eſſet quidue reſponſum, curſim ad Cæſarem perferentes. cuius imperio trucis tum a ſtimulis reginæ, exſertantis aurem ſubinde per aulæum, nec diluere obiecta permiſſi, nec defenſi periere complures. Primi igitur omnium ſtatuuntur Epigonus & Euſebius, ob nominum gentilitatem oppreſſi. Prædiximus enim Montium ſub ipſo viuendi termino, his vocabulis appellatos fabricarum culpaſſe tribunos, vt adminicula futuræ vltioni pollicitos. & Epigonus quidem amictu tenus philoſophus, vt apparuit, prece fruſtra tentata, ſulcatis lateribus mortisque metu admoto, turpi confeſſione cogitatorum ſocium, quæ nulla erant, fuiſſe firmauit; quum nec vidiſſet quidquam nec audiſſet, penitus expers forenſium rerum: Euſebius vero, obiecta fiden-

tius negans, ſuſpenſus in eodem gradu cunctatus eſt, lattocinium illud eſſe, non iudicium, clamans. Quumque pertinacius, vt legum gnarus, accuſatorem flagitaret atque ſolennia, doctus id Cæſar, libertatemque ſuperbiam ratus, tamquam obtrectatorem audacem excarnificari præcepit. qui ita euiſceratus vt cruciatib. membra deeſſent, implorans cælo iuſtitiam, toruum renidens, fundato pectore manſit immobilis, nec ſe incuſare nec quemquam alium paſſus: & tamdem nec confeſſus nec confutatus, cum abiecto conſorte pœnali eſt morte multatus. & ducebatur intrepidus temporum iniquitati inſultans, imitatus Zenonem illum veterem Stoicum, qui vt mentiretur quædam, laceratus diutius, auulſam ſedibus linguam ſuam cum cruento ſputamine in oculos interrogantis Cyprii regis impegit. Poſt hæc indumentum regale quærebatur: & miniſtris fucandæ purpuræ tortis confeſſiſque pectoralem tuniculam ſine manicis textam, Maras quidam nomine inductus eſt, (vt appellant Chriſtiani) diaconus: cuius prolatæ litteræ ſcriptæ Græco ſermone ad Tyrii textrini præpoſitum: celerari ſpeciem perurgebat; quam autem, non indicabat. deniq; etiam idem vſque ad diſcrimen vitæ vexatus, nihil fateri compulſus eſt. Quæſtione igitur per multiplices dilatata fortunas, quum ambigerentur quædam, nonnulla leuius actitata cōſtaret, poſt multorum clades Apollinares ambo, pater & filius, in exſilium acti, quū ad locum Crateras nomine perueniſſent, villam ſcilicet ſuam, quæ ab Antiochia viceſimo & quarto disiungitur lapide, vt mandatum eſt, fractis cruribus occiduntur. Poſt quorum necem nihilo lenius ferociens Gallus, vt leo cadaueribus paſtus, multa huiuſmodi ſcrutabatur: quæ ſingula narrare non refert, ne profeſſionis modum (quod euitandum eſt) excedamus. Hæc dum oriens diu perferret, cæli reſerato tepòre, Conſtantius conſulatu ſuo ſepties, & Cæſaris iterum, egreſſus Arelate Valentiam petit, in * Gundomadum & Vadomarium fratres Alemannorum reges arma moturus: quorum crebris excurſibus vaſtabantur confines limitibus terræ Gallorum. Dumque ibi diu moratur, commeatus opperiens, quorum translationē ex Aquitania verni imbres ſolito crebriores prohibebant, auctique tórrentes, * Herculanus aduenit protector domeſticus, Hermogenis ex magiſtro equitum filius, apud Conſtantinopolim (vt ſupra retulimus) populari quōdam turbella diſcerpti: quo veriſſime referente quæ Gallus egerat, damnis ſuper præteritis mœrens, & futurorum timore ſuſpenſus, angorem animi quamdiu potuit emendabat. Miles tamen interea omnis apud * Cabillona collectus, morarum impatiens ſæuiebat, hoc irritatior quod nec ſubſidia viuendi ſuppeterent, alimentis nondum ex vſu translatis. Vnde Rufinus ea tempeſtate præfectus prætorio, ad diſcrimen truſus eſt vltimum. Ire enim ipſe compellebatur ad militem quem exagitabat inopia ſimul & feritas, & alioquin coalito more in ordinarias dignitates aſperum ſemper & ſæuum; vt ſatisfaceret, atq; monſtraret quā ob cauſſam annonæ conuectio ſit impedita. quod opera cōſulta cogitabatur aſtute, vt hoc inſidiarū genere * Galli periret auunculus, ne eum vt præpotens acueret ad fiduciam exitioſa cœptantem. Verū nauata eſt opera diligens. Euſebius præpoſitus cubiculi, miſſus eſt * Cabillona aurū ſecum perferens: quo per turbulentos ſeditionum * concitores occultius diſtributo, & tumor cōſenuit militū, & ſalus eſt in tuto locata præfecti. Deinde cibo abunde perlato, caſtra die prædicto ſunt mota. Emenſis itaque difficultatibus multis, & niue obrutis callibus pluribus, vbi prope Rauracum ventum eſt ad ſupercilia fluminis Rheni, reſiſtente multitudine Alemanna, pontem ſuſpendere nauium compage Romani vi nimia vetabantur, ritu grandinis vndique conuolantibus telis: & quum id impoſſibile videretur, Imperator cogitationibus magnis attonitus, quid capeſſeret ambigebat. Ecce autē ex improuiſo index quidam regionum gnarus aduenit; & mercede accepta, vadoſum locum nocte monſtrauit, vnde ſuperari potuit flumen. & potuiſſet, aliorſum intentis hoſtibus, ni pauci ex eadem gente, quibus erat honoratioris militiæ cura commiſſa, populares ſuos hæc per nuntios docuiſſent occultos: vt quidam exiſtimabant. Infamabat autem hæc ſuſpicio Latinum domeſticorum comitem, & Agilonem tribunum ſtabuli, atque Scudilonem ſcutariorum rectorem: qui tunc vt dextris ſuis geſtantes remp. colebantur. At barbari, ſuſcepto pro inſtantium rerum ratione conſilio, dirimentibus forte * auſpiciis, vel congredi prohibentibus,

auctori-

auctoritate ſacrorum mollito rigore, quo fidentius reſiſtebant, optimates miſere delictorum veniam petituros & pacem. Tentis igitur regis vtriusque legatis, & negotio * rectius diu penſato, quum pacem oporteret tribui, quæ iuſtis conditionibus petebatur, eamque ex re tum fore ſententiarum via concinens adprobaſſet, aduocato in concionem exercitu, Imperator pro tempore pauca dicturus, tribunali adſiſtens, circumdatus poteſtatum cœtu celſarum, ad hunc diſſeruit modum: *Nemo quæſo miretur, ſi poſt exſudatos labores itinerum longos, congeſtosque adfatim commeatus, fiducia veſtri ductante, barbaricos pagos aduentans, velut mutato repente conſilio ad placidiora diuerti. Pro ſuo enim loco & animo quisque veſtrum reputans, id inueniet verum quod* MILES *vbique, licet membris vigentibus firmus, ſe ſolum vitamque propriam circumſpicit & defendit:* IMPERATOR *vero officiorum, dum æquus omnibus aliena cuſtos ſalutis, nihil non ad ſui ſpectare tutelam rationes populorum cognoſcit, & remedia cuncta quæ ſtatus negotiorum admittit, arripere debet alacriter ſecunda numinis voluntate delata. Vt in breue igitur conferam, & oſtendam qua ex cauſa omnes vos ſimul adeſſe volui, commilitones mei fidiſſimi, accipite æquis auribus quæ ſuccinctius explicabo;* VERITATIS *enim ſermo eſt ſimplex. Arduos veſtræ gloriæ gradus, quos fama per plagarum quoque accolas extremarum diffundit, excellenter accreſcens, Alemannorum reges & populi formidantes, per oratores quos videtis, ſummiſſis ceruicibus conceſſionem præteritorũ poſcunt & pacem: quam vt cunctator & cautus vtiliumque monitor, ſi veſtra voluntas adeſt, tribui debere cenſeo; multa contemplans. Primo, vt martis ambigua declinentur: dein, vt auxiliatores pro aduerſariis adſciſcamus; quod pollicentur: tum autem, vt incruenti mitigemus ferociæ flatus pernicioſos ſæpe prouinciis: poſtremo, id reputantes quod non ille hoſtis vincitur ſolus qui cadit in acie pondere armorum oppreſſus & virium: ſed multo tutius etiam tuba tacente, ſub iugo mittitur voluntarius, qui ſentit expertus, nec fortitudinem in rebelles, nec lenitatem in ſupplices animos deeſſe. In ſumma, tamquam arbitros vos quid ſuadetis opperior, vt princeps tranquillus temperanter adhibere modũ allapſa felicitate decernens. Non enim inertiæ, ſed modeſtiæ humanitatique (mihi credite) hoc quod recte conſultum eſt adſignabitur.* Mox vt dicta finierat, multitudo omnis ad quæ Imperator voluit promptior, laudato conſilio, conſenſit in pacem; ea ratione maxime percita, quod norat expeditionibus crebris, fortunam eius in malis tantum ciuilibus vigilaſſe: quũ autem bella mouerentur externa, accidiſſe plerunique luctuoſa. Icto poſt hæc fœdere gentium ritu, perfectaque ſolennitate, Imperator Mediolanum ad hiberna diſceſſit. vbi curarum abiectis ponderibus aliis, tamquam nodum & odium difficillimum, Cæſarem conuellere niſu valido cogitabat: eique deliberanti cum proximis clandeſtinis colloquiis & nocturnis, qua vi quibusue commentis id fieret, antequam effundendis rebus pertinacius incumberet confidentia, acciti molliorib. ſcriptis per ſimulationem tractatus publici, minis abiectis, eumdem placuerat Gallum; vt auxilio deſtitutus, ſine vllo interiret obſtaculo. Huic ſentẽtiæ verſabilium adulatorum refragantibus globis, inter quos erat Arbetio ad inſidiandum acer & flagrans; & Euſebius tunc præpoſitus cubiculi, effuſior ad nocendũ: id occurrebat, Cæſare diſcedente Vrſicinum in oriente pernicioſe relinquendum, ſi nullus eſſet qui prohiberet altiora meditaturum. Iisdemq; reſidui regii acceſſere ſpadones; quorum ea tempeſtate plus habendi cupiditas vltra mortalem modum adoleſcebat, inter miniſteria vitæ ſecretioris per arcanos ſuſurros nutrimenta fictis criminib. ſubſerentes: qui ponderibus inuidiæ grauioris virum fortiſſimum opprimebant, ſuboleſcere imperio adultos eius filios muſſitantes, decore corporum fauorabiles & ætate, per multiplicem armaturæ ſcientiam agilitatemque membrorum inter quotidiana * proludia exercitos, * conſulto conſilio cognitos: Gallum ſuopte ingenio trucem, per ſuppoſitos quosdam ad ſæua facinora ideo animatum, vt eo digna omnium ordinum deteſtatione exoſo, ad magiſtri equitum liberos principatus inſignia transferantur. Quũ hæc taliaque ſollicitas eius aures euerberarent, expoſitas ſemper huiusmodi rumoribus & patentes, vario animo tumeſcente, conſilio tandem dato optimum factu elegit: & Vrſicinum primum ad ſe venire ſummo cum honore mandauit, ea ſpecie vt pro rerum tunc vrgentium captu disponeretur concordi conſilio, quibus virium incrementis Parthicarum gentium arma minantium impetus fran-

gerentur. Et ne quid ſuſpicaretur aduerſi venturus, vicarius eius, dum redit, Proſper miſſus eſt Comes: acceptisque litteris, & copia rei vehiculariæ data, Mediolanum itineribus properauit magnis. Reſtabat vt Cæſar poſt hæc properaret accitus: & abſtergendæ cauſſa ſuſpicionis ſororem ſuam, eius vxorem, Conſtantius ad ſe tamdem deſideratam venire multis fictisq; blanditiis hortabatur. Quæ licet ambigeret, metuens ſæpe cruentum; ſpe tamen, quod eum lenire poterat vt germanum, profecta, quum Bithyniam introiſſet, in ſtatione quæ * Cænos Gallicanos appellatur, abſumpta eſt vi febrium repentina. Cuius poſt obitum maritus contemplans cecidiſſe fiduciam qua ſe fultum exiſtimabat, anxia cogitatione quid moliretur hęrebat. Inter res enim impeditas & turbidas, ad hoc vnum mentem ſollicitam dirigebat, quod Conſtantius cuncta ad ſuam ſententiam conferens, nec ſatisfactionem ſuſcipiet aliquam, nec erratis ignoſcet: ſed, (vt erat in propinquitatis perniciem inclinatior) laqueos ei latenter obtendens, ſi cepiſſet incautum, morte multaret. Eo neceſſitatis adductus, vltimaque, ni vigilaſſet, operiēs, principem locum, ſi qua patuiſſet copia, affectabat: ſed perfidia ptoximorum, ratione bifaria deſerebatur, quod eum vt truculentum horrebant & leuem, quodque altiorem Conſtantii fortunam in diſcordiis ciuilibus formidabāt. Inter has curarum moles immenſas, Imperatoris ſcripta ſuſcipiebat aſſidua, monentis orantisque vt ad ſe veniret, & mente monſtrantis obliqua, remp. nec poſſe diuidi nec debere, ſed pro viribus quemque ei ferre ſuppetias fluctuanti, nimirum Galliarum indicans vaſtitatem: quibus ſubſerebat non adeo vetus exemplum, qnod Diocletiano & eius collegæ, vt apparitores, Cæſares non * reſides, ſed vltro citroque diſcurrentes obtemperabant: & in Syria Auguſti vehiculum iraſcentis, per ſpatium mille paſſuum fere, pedes antegreſſus eſt Galerius purpuratus. Aduenit poſt multos Scudilo ſcutariorum tribunus, velamento ſubagreſtis ingenii perſuaſionis opifex callidus. qui eum adulabili ſermone ſeriis admixto, ſolus omniū proficiſci pellexit, vultu adſimulato, ſæpius replicando quod flagrantibus votis eum videre frater cuperet patruelis; quod per imprudētiam geſtum eſt, remiſſurus vt mitis & clemens: participemque eum ſuæ maieſtatis adſcitum, vt futurum laborum quoque ſocium, quos Arctoæ prouinciæ diu feſſæ poſcebant. Vtque *ſolent manum iniectantibus fatis hebetari ſenſus hominum & obtundi*; his illecebris ad meliorum exſpectationem erectus, egreſſusque Antiochia numine læuo ductante, prorſus *ire tendebat de fumo* (vt prouerbium loquitur vetus) *ad flammam*: & ingreſſus Conſtantinopolim, tamquam in rebus proſperis & ſecuris, editis equeſtribus ludis, capiti * Coracis aurigæ impoſuit coronā, vt victoris. Quo cognito, Conſtantius vltra mortalem modum exarſit: ac ne quo caſu idē Gallus de futuris incertus, agitare quædam conducentia ſaluti ſuæ per itinera conaretur, remoti ſunt oēs de induſtria milites agētes in ciuitatibus peruiis. Eoq; tempore Taurus quæſtor ad Armeniā miſſus, confidenter nec appellato eo nec viſo tranſiuit. Venere tamen aliqui iuſſu Imperatoris, adminiſtrationum ſpecie diuerſarum, eumdē, ne cōmouere ſe poſſet, neue tētaret aliquid occulte, cuſtodituri. inter quos Leontius erat, poſtea vrbi præfectus vt quæſtor; & Lucillianus quaſi domeſticorū comes, & ſcutariorum tribunus nomine Bainobaudes. Emenſis itaq; longis interuallis & planis, quum Hadrianopolim introiſſet vrbē Hæmimontanam, * Vſcudumā antehac appellatam; feſſasq; labore diebus duodecim recreans vires, comperit Thebæas legiones in vicinis opidis hiemantes, conſortes ſuos miſiſſe quoſdam, eum vt remaneret promiſſis fidis hortaturos & firmis: fiducia ſui abunde per ſtationes locat confines: ſed obſeruante cura peruigili proximorum, nullam dicendi vel audiendi quæ ferebant, furari potuit ſacultatem. Inde aliis ſuper alias vrgentibus litteris exire, & decem vehiculis publicis, vt præceprum eſt, vſus, relicto palatio omni præter paucos tori miniſtros & menſæ, quos * adiunxerat ſecum, ſqualore concretus, celerare gradum compellebatur, adigentibus multis; temeritati ſuæ ſubinde flebiliter imprecatus, quæ eum iam deſpectū & vilem arbitrio ſubdiderat infirmorum. Inter hæc tamen per inducias naturæ conquieſcentis, ſauciabātur eius ſenſus circūſtridentium terrore laruarū: interfectorumq; cateruę, Domitiano & Montio præuiis, correptū eū, vt exiſtimabat in ſomnis, vncis furialib. obiectabāt. *Solutis enim corporeis nexibus, animus ſemper vigēs motib. indefeſſis,* * *& cogitationib.*

ſubiectus

ſubiectus & curis, quæ mortalium ſollicitant mentes, colligit viſa nocturna, quas phantaſias nos appellamus. Pandente itaque viam fatorum ſorte triſtiſſima, qua præſtitutum erat eum vita & imperio ſpoliari, itineribus interiectis per mutationem iumentorum emenſis, venit * Petobionem opidum Noricorum: vbi reſeratæ ſunt inſidiarum latebræ oẽs, & Barbatio repẽte apparuit comes, qui ſub eo domeſticis præfuit, cum Apodemio agente in rebus; milites ducens quos beneficiis ſuis oppigneratos elegerat Imperator, certus nec præmiis nec miſeratione vlla poſſe deflecti. Iamque non adũbratis fallaciis res agebatur: ſed qua palatium eſt extra muros, armatis omne circumſedit. Ingreſſusque obſcuro iam die, ablatis regiis indumentis, Cæſarem tunica texit & paludamento communi, eum poſt hæc nihil paſſurum, velut mandato principis, iurandi crebritate confirmans: *& ſtatim*, inquit, *exſurge.* & inopinum carpento priuato impoſitum, ad Iſtriam duxit prope opidum Polam; vbi quondam peremptum Conſtantini filium accepimus Criſpum. Et quum ibi ſeruaretur arctiſſime, terrore propinquantis exitus iam præſepultus, accurrit Euſebius cubili tunc præpoſitus, Pentadiusque notarius, & * Mellobaudes armaturarum tribunus, iuſſu Imperatoris compulſuri eum ſingillatim docere quam ob cauſſam quemque apud Antiochiam necatorum iuſſerat trucidari. Ad quæ Adraſteo pallore perfuſus, hactenus voluit loqui, quod pleroſque incitante coniuge iugulauerit Conſtantina; ignorans profecto Alexandrum Magnum vrgenti matri vt occideret quemdam inſontem, & dictitanti ſpe impetrandi poſtea quæ vellet, eum ſe per nouem menſes vtero portaſſe prægnantem, ita reſpondiſſe prudenter; *Aliam parens optima poſce mercedem: Hominis enim ſalus beneficio nullo penſatur.* Quo comperto, irreuocabili ira princeps percitus & dolore, fiduciam omnem fundandæ ſecuritatis in eodem poſuit abolendo. Et miſſo Sereniano, quem in crimen maieſtatis vocatum præſtigiis quibusdam abſolutum eſſe monſtrauimus; Pentadio quinetiam notario, & Apodemio agente in rebus, eum capitali ſupplicio deſtinauit: & ita colligatis manibus, in modum noxii cuiusdam latronis ceruice abſciſſa, ereptaque vultus & capitis dignitate, cadauer eſt relictum informe, paulo ante vrbibus & prouinciis formidatum. Sed *vigilauit vtrobique ſuperni numinis æquitas.* Nam & Gallum obitu oppreſſit crudeli, & non diu poſtea ambo cruciabili morte abſumpti ſunt, qui eum, licet nocentem, blandius palpantes, periuriis aduſque plagas perduxere letales: quorum Scudilo diſtillatione iecoris pulmones vomitans interiit: Barbatio, qui in eum diu falſa compoſuerat crimina, quum ex magiſterio peditum altius niti quorumdam ſuſurris incuſaretur, damnatus, exſtincti per fallacias Cæſaris manibus anima in ludibrioſo obitu patentauit.

Hæc & huiusmodi quædam innumerabilia, vltrix facinorum impiorum, bonorumque præmiatrix, aliquoties operatur ADRASTIA; atque vtinam ſemper; quã vocabulo duplici etiam NEMESIN appellamus: Ius quoddam ſublime numinis efficacis, humanarum mentium opinione lunari circulo ſuperpoſitum; vel (vt definiunt alii) ſubſtantialis tutela, generali potentia partilibus præſidens fatis: quam theologi veteres fingentes Iuſtitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradunt omnia deſpectare terrena. Hæc vt regina cauſſarum, & arbitra rerum; hæc diſceptatrix, vrnã ſortium temperat, accidentium vices alternans: voluntatumque noſtrarum exorſa interdum alio quam quo contendebant exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eademque neceſſitatis inſolubili retinaculo mortalitatis vinciens faſtus tumentes incaſſum, & incrementorum detrimentorumque momenta verſans, vt nouit; nunc erectas mentium ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo ſuſcitãs, ad bene viuendum extollit. Pinnas autem ideo illi fabuloſa vetuſtas aptauit, vt adeſſe velocitate volucri cunctis exiſtimetur: & prætendere gubernaculum dedit, eique ſubdidit rotam; vt vniuerſitatem regere per elementa diſcurrens omnia non ignoretur.

Hoc immaturo interitu, ipſe quoque ſui pertæſus, exceſſit e vita, ætatis nono anno atque vigeſimo, quum quadriennio imperaſſet, natus apud Tuſcos * in Maſſa Veternenſi, patre Conſtantio, Conſtantini fratre Imperatoris; matreque Galla ſorore Ruffini & Cerealis, quos trabeæ conſulares nobilitarunt, & præfecturæ prouinciarum: forma conſpicuus bona, decente filo corporis, membrorumque recta compage; flauo capillo & molli barba, licet recens emergente

lanugine teneras per genas; ita tamen vt maturius auctoritas emineret: tantum a temperatis moribus Iuliani differens fratris, quantum inter Veſpaſiani filios fuit Domitianum & Titum. Aſſumptus autem in ampliſſimum fortunæ faſtigium, verſabiles eius motus expertus eſt, qui ludunt mortalitatem; nunc euehentes quosdam in ſidera, nunc ad Cocyti profunda mergentes. cuius rei quum innumera ſint exempla, pauca tactu ſummo tranſcurram. Hæc fortuna mutabilis & inconſtans fecit Agathoclem Siculum ex figulo regem; & Dionyſium, gentium quondam terrorem, Corinthi literario ludo præfecit. Hæc Adramyttenum Andriſcum in * fullonia natum, ob Pſeudophilippi nomen euexit: & Perſei legitimum filium artem ferrariam ob quærendum docuit victum. Eadem Mancinum * poſt imperium Numantinis ſumma atrocitate, Veturium & Claudium Corſis ſubſtrauit, feritati Carthaginis Regulum: iſtius iniquitate Pompeius, poſt quæſitum Magni ex rerum geſtarum amplitudine cognomentum, ad ſpadonum libidinem in AEgypto trucidatur. & Eunus quidam ergaſtularius ſeruus, ductauit in Sicilia fugitiuos. Quam ſplendido loco multi nati, eadem rerum domina conniuente, Viriati genua ſunt amplexi vel Spartaci? quot capita quæ horruere gentes, funeſti carnifices abſciderunt? Alter in vincula ducitur, alter inſperatæ præficitur poteſtati; alius a ſummo culmine dignitatis excutitur. Quæ omnia ſi ſcire quisquam velit quam varia ſint & adſidua, arenarum numerum idem iam deſipiens, & montium pondera ſcrutari * poterit.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER DECIMVSQVINTVS.

* VT CVMQVE potuimus veritatem ſcrutari, quæque videre nõ licuit per ætatem, vel perplexe interrogando verſatos in medio ſcire, narrauimus, ordine caſuum expoſito diuerſorum: reſidua quæ ſequuturus aperiet textus, pro virium captu limatius abſoluemus; nihil obtrectatores longi (vt putant) operis formidantes. Tũc enim laudanda eſt breuitas quum moras rumpens intempeſtiuas, nihil ſubtrahit cognitioni iuſtorum. Nondum apud Noricũ exuto penitus Gallo, Apodemius, quoad vixerat igneus turbarum incentor, raptos eius * calceos vehens equorũ permutatione veloci, vt nimietate cogendi quosdã exſtingueret, præcurſorius index Mediolanum aduenit: ingreſſusq; regiam, ante pedes proiecit Conſtantii, velut ſpolia regis occiſi Parthorum. & perlato nuntio repentino, docente rem inſperatam & arduam, ad ſententiam totam facilitate completam, hi qui ſummam aulam tenebant, omni placendi ſtudio in adulationem ex more collato, virtutem felicitatemque Imperatoris extollebant in cælum: cuius nutu in modum gregariorum militum, licet diuerſis temporibus, duo exauctorati ſunt principes, Veteranio nimirum & Gallus. Quo ille ſtudio blanditiarum exquiſito ſublatus, immunemque ſe deinde fore ab omni mortalitatis incommodo fidenter exiſtimans, confeſtim a iuſtitia declinauit ita intemperanter, vt æternitatem eam aliquoties aſſereret, & ipſe dictãdo ſcribendoq; propria manu Orbis totius ſe dominũ appellaret; quod dicentibus aliis, indignanter admodum ferre deberet is qui ad æmulationem ciuiliũ principũ vitã formare moresq; ſuos, vt prædicabat, diligentia laborabat enixa. Namque etiamſi mundorum infinitates Democriti regeret, quos Anaxarcho incitante magnus ſomniabat Alexander; id reputaſſet legens vel audiens, quod (vt docent mathematici concinentes) ambitus terræ totius, quæ nobis videtur immenſa, ad magnitudinem vniuerſitatis, inſtar breuis obtinet puncti. Iamque poſt * horrendam deleti Cęſaris cladem, ſonante periculorum iudicialium turba, in crimen læſæ maieſtatis arceſſebatur Vrſicinus, adoleſcente magis magisque contra eius ſalutem liuore omnibus bonis infeſto. Hac enim ſuperabatur difficultate, quod ad ſuſcipiendas defenſiones æquas & probabiles Impera-

toris aures occluſæ, patebant ſuſurris inſidiantium clandeſtinis: qui Conſtantii nomine pro orientis tractus omnes abolito, antedictum ducem domi foriſque deſiderari, vt formidoloſum Perſicæ genti, fingebant. Sed contra accidentia vir magnanimus ſtabat immobilis, ne ſe proüceret abiectius cauens, *parum tuto loco innocentiam ſtare* medullitus gemens, hocque vno triſtior quod amici ante hæc frequentes, ad potiores deſciuerant; vt ad ſucceſſores officiorum more poſcente ſolent transire lictores. Impugnabat autem eum per fictæ benignitatis illecebras collega, & virum fortem propalam ſæpe appellans Arbetio: ad innectendas letales inſidias vitæ ſimplici perquam callens, & ea tempeſtate nimium potens. Vt enim ſubterraneus ſerpens foramen ſubſidens occultum, adſultu ſubito ſingulos transitores obſeruans inceſſit: ita ille addens etiam poteſtati lędendi militiæ munus, nec læſus aliquando nec laceſſitus, inexplebili quodam lædendi propoſito conſcientiam polluebat. Cogitur, paucis arcanorum præfectis conſciis, latenter cum Imperatore ſententiam retegere. [id] ſederat, vt nocte ventura procul a conſpectu militarium raptus Vrſicinus, indemnatus occideretur, vt quondam Domitius Corbulo dicitur cæſus in colluuione illa Neroniani ſeculi, prouinciarum fidus defenſor & cautus. Quibus ita compoſitis, quum ad hoc deſtinati prædictum tempus opperirentur, conſilio in lenitudinem flexo, facinus impium ad deliberationem ſecundam differri præceptum eſt. Indeque ad Iulianum recens perductum calumniarum vertitur machina, memorabilem poſtea principem, gemino crimine (vt iniquitas æſtimabat) implicitum; quod a *Marcelli fundo in Cappadocia poſito, ad Aſiam demigrarat liberaliũ deſiderio doctrinarum, & per Conſtantinopolim transeuntem viderat fratrem. Qui quum obiecta dilueret, oſtenderetque neutrum ſine iuſſu feciſſe, nefando adſentatorum cœtu vigente periſſet, ni aſpiratione ſuperni numinis, Euſebia ſuffragante regina, ductus ad Comum opidum, Mediolano vicinum; ibique pauliſper moratus, * pro colendi ingenii cauſſa, vt cupidine flagrauit, ad Græciam ire permiſſus eſſet. Nec defuere deinceps ex his emergentia caſibus, quæ diſpliceret ſecundis auibus contigiſſe, dum punirentur ex iure, vel tamquam irrita diffluebant & vana. Sed accidebat nonnumquam vt opulenti pulſantes præſidia potiorum, iiſdemque tamquam ederæ celſis arboribus adhærentes, abſolutionẽ pretiis mercarentur immenſis: tenues vero, quibus exiguæ res erant ad tuendam ſalutem aut nullæ, damnabantur abrupte. Ideoq; & veritas mendaciis velabatur, & valuere pro veris aliquoties falſa. Perductus eſt iiſdem diebus & Gorgonius, cui erat thalami Cæſariani cura commiſſa: quumque eum auſorum fuiſſe participem concitoremque interdum ex confeſſo pateret, conſpiratione ſpadonum, iuſtitia concinnatis mendaciis obumbrata, periculo euolutus abſceſſit. Hæc dum Mediolani aguntur, militarium cateruæ ab oriente perductæ ſunt Aquileiam, cum aulicis pluribus, membris inter catenas fluentibus, ſpiritũ trahentes exiguum, viuendique moras per ærumnas deteſtati multiplices. Arceſſebantur enim miniſtri fuiſſe Galli ferocientis; perque eos Domitianus diſcerptus credebatur, & Montius & alii poſt eos acti in exitium præceps. ad quos * audiendos Arbora miſſus eſt, & Euſebius cubiculi tunc præpoſitus: ambo incõſideratæ iactantiæ, iniuſti pariter & cruenti: qui nulla perſpicacitate, ſine innocentium ſontiumque differentia, alios verberibus vel tormentis afflictos exſulari pœna damnarunt; quoſdam ad infimam truſere militiam, reſiduos capitalibus addixere ſuppliciis. Impletiſque funerum buſtis, reuerſi velut ouantes geſta retulerunt ad principem, erga hęc & ſimilia palam obſtinatum & grauem. Vehementius hinc & deinde Conſtantius, quaſi præſcriptum fatorum ordinem conuulſurus, recluſo pectore patebat inſidiantibus multis. vnde rumorum aucupes ſubito exſtitere complures, honorum vertices ipſos ferinis morſibus adpetentes: poſteaque pauperes & diuites indiſcrete, non, vt * Cibyratæ illi Verrini, tribunal vnius legati lambentes, ſed reipubl. membra totius per incidentia mala vexantes. Inter quos facile Paulus & Mercurius eminebant: hic, origine Perſa; ille, natus in Dacia: notarius * hic, ille miniſter triclinii rationalis. Et Paulo quidem (vt relatum eſt ſupra) *Catena* inditum eſt cognomentum, eo quod in complicandis calumniarum nexibus erat indiſſolubilis, tetra venena ſerens, varieque diſperdens, vt in colluctationibus calce tenere quidam ſolent

artifices paleſtritæ. Mercurius ſolẽniorum appellatus comes, quod vt clam mordax canis interno vitio ſummiſſus, agitans caudam, epulis cœtibusque ſe crebris inſerẽs, ſi per quietem quisquam, vbi fuſius natura vagatur, vidiſſe aliquid amico narraſſet, id venenatis artibus coloratum in peius, patulis Imperatoris auribus infundebat: & ob hoc homo tamquam inexplicabili obnoxius culpæ, graui mole criminis pulſabatur. Hæc augente vulgatius fama, tantum aberat vt proderet quisquam viſa nocturna, vt ægre homines dormiſſe ſeſe præſentibus faterentur externis: mœrebantque docti quidam quod apud Atlanteos nati non eſſent, vbi memorantur ſomnia non videri: quod vnde eueniat, rerum ſcientiſſimis relinquamus. Inter has quæſtionum ſuppliciorumque ſpecies diras, in Illyrico exoritur alia clades, ad multorum pericula ex verborum inanitate progreſſa. In prouincia Africani Pannoniæ ſecundæ rectoris, apud Sirmium poculis amplioribus madefacti quidam, arbitrum adeſſe nullum exiſtimantes, licenter imperium præſens vt moleſtiſſimum incuſabant: e quibus alii optatam permutationem temporum aduentare veluti e præſagiis affirmabant: nonnulli maiorum auguria ſibi portendi incogitabili dementia promittebant. E quorum numero Gaudentius magnis in rebus mente præcipiti ſtolidus, rem vt ſeriam detulerat ad Rufinum apparitionis præfecturæ prætorianæ tunc principem, vltimorum ſemper auidum hominem, & coalita prauitate famoſum. qui cõfeſtim, quaſi pinnis * alatus, ad comitatum principis aduolauit: cumque, ad ſuſpiciones huiusmodi mollem & penetrabilem, ita acriter inflammauit, vt ſine deliberatione vila Africanus, & omnes letalis menſæ participes, iuberentur ſublimes tolli. Quo facto delator funeſtus, vetita ex more humano validius cupiens, bienno id quod agebat, vt poſtularat, continuare præceptus eſt. Miſſus igitur ad eos corripiendos Teutomeres protector domeſticus cum collega, onuſtos omnes catenis, vt mandatum eſt, perducebat. Sed vbi ventum eſt Aquileiam, Marinus ex campiductore eo tempore vacans, auctor pernicioſi ſermonis, & alloquin natura feruentis, in taberna relictus, dum parantur itineri neceſſaria, lateri cultrum caſu repertum impegit: ſtatimque extractis vitalibus interiit. Reſidui ducti Mediolanũ, excruciatique tormentis, & confeſſi vi quæſtionis, inter epulas petulanter ſe quædam loquutos, iuſſi ſunt retineri pœnalibus clauſtris ſub abſolutionis aliqua ſpe, licet incerta. Protectores vero, pronuntiati vertere ſolum exſilio, vt Marino iisdem conſciis mori permiſſo, veniam Arbetione meruere precante. Re hoc modo finita, paulo poſt & Lentienſibus Alemannicis pagis indictum eſt bellum, collimitia ſæpe Romana latius irrumpentibus. Ad quem procinctum Imperator egreſſus, in Rhætias camposque venit * Caninos: & digeſtis diu conſiliis, id viſum eſt honeſtum & vtile omnibus, vt eo cum militis parte Arbetio magiſter equitum, cum validiore exercitus manu relegens margines lacus Brigantiæ pergeret, protinus barbaris * congreſſuris: cuius loci figuram breuiter, quantum ratio patitur, deſignabo. Inter montiũ celſorum anfractus impulſu immani Rhenus diſcurrens extenditur per Lepontios, perque deciduas cataractas inclinatione pernici funditur vt Nilus, torrente ab ortu protinus primogenio copiis aquarum propriis irruenti curſu ſimplici. iamque adiutus niuibus liquatis ac ſolutis, altaque diuortia riparum adradens, lacum inuadit rotundum & vaſtum, quem Brigantiam accola * Rhætus appellat, perque quadringenta & ſexaginta ſtadia longum, parique pene ſpatio late diffuſum, horrore ſiluarum ſqualentium inacceſſum, (niſi qua vetus illa Romana virtus & ſobria iter compoſuit * latum) barbaris & natura locorum & cæli inclementia refragante. Hanc ergo paludem ſpumoſis ſtrependo verticibus amnis irrumpens, & vndarum quietem permeans pigram, mediam velut finali interſecat libramento: & tamquam elementum perenni diſcordia ſeparatum, nec aucto nec imminuto agmine quod intulit, vocabulo & viribus abſoluitur integris; nec contagia deinde vlla perpetiens, oceani gurgitibus intimatur. quodque eſt impendio mirum, nec ſtagnum aquarum rapido tranſcurſu mouetur, nec limoſa ſubluuie tardatur properans flumen, & confuſum miſceri non poteſt corpus: quod ni ita agi ipſe doceret aſpectus, nulla vi credebatur poſſe diſcerni. Sic Alpheus oriens in Arcadia, cupidine fontis Arethuſæ captus, ſcindens Ionium mare, vt fabulæ ferunt, aduſque amatæ confinia progreditur.

greditur. Arbetio, qui aduentus barbarorum nuntiarent non exſpectans dum adeſ-
ſent, licet ſciret aſpera orſa bellorum, In occultas delatus inſidias, veluti immobilis
malo repentino perculſus eſt. Interea viſi e latebris hoſtes exſiliunt, & ſine aliqua in-
termiſſione, quidquid offendi poterat, telorum genere multiplici configebant. Nec
enim reſiſtere noſtrorum quisquam potuit, nec aliud vitæ ſubſidiũ, niſi diſceſſu ſpe-
rare veloci. Quocirca vulneribus declinandis intenti, incompoſito agmine milites
huc & illuc diſpalantes terga ferienda dederunt. Plerique tamen per anguſtas ſemi-
tas ſparſi, periculoque præſidio tenebroſæ noctis extracti, reuoluta iam luce redinte-
gratis viribus, agmini quisque proprio ſeſe conſociauit. In quo caſu ita triſti & inopi-
no abundans numerus armatorum, & tribuni deſiderati ſunt decem. ob quæ Ale-
manni ſublatis animis, ferocius incidentes quotidie prope munimenta Romana, ad-
imente matutina nebula lucem, ſtrictis mucronibus diſcurrebant, frendendo minas
tumidas intentantes. Egreſſique repente ſcutarii, quum obiectu turmarum hoſtiliũ
repercuſſi ſtetiſſent, omnes ſuos conſpirantibus animis ciebant ad pugnam. Verum
quum plerosque recentis ærumnæ documenta terrerent, & in tuto fore reliqua cre-
dens hęreret Arbetio, tres ſimul exſiluere tribuni; Arintheus, agens vicem armatura
rum rectoris; * & Seniauchus, qui equeſtrem turmam comitum tuebatur; & Bap-
po, ducens promotos, cum commiſſis ſibi a principe. Vrgebat cauſſa communis, vel
ut propria, vim cunctis arcentibus veterum exemplo accolarum fluminis: hoſtibus
que ſuperfuſi, non iuſto prœlio, ſed diſcurſionibus prædatoriis, vniuerſos in fugam
coegere fœdiſſimam. qui diſperſi laxatis ordinibus, dumque elabi properant, impe-
diti, corpora nudantes intecta, gladiorum haſtarumque denſis ictibus truncaban-
tur. multique cum equis interfecti, iacentes etiam tum eorum dorſis videbantur in-
nixi. quo viſo omnes e caſtris effuſi, qui prodire in prœlium cum ſociis ambigebant,
cauendi immemores, proterebant barbaram plebem, niſi quos fuga exemerat mor
ti; calcantes cadauerum ſtrues, perfuſi ſanie peremptorum. Hocque exitu prœlio
terminato, Imperator Mediolanum ad hiberna ouans reuertit & lætus. Exori-
tur iam hinc rebus afflictis, haud diſpari prouinciarum malo, calamitatum turbo no
uarum, deſtructurus omnia ſimul, ni fortuna moderatrix humanorum caſuum,
motum euentu celeri conſummaſſet impendio formidatum. Quum diuturna incu
ria Galliæ cædes acerbas rapinasque & incendia, barbaris licenter graſſanribus, nul-
lo iuuante perferrent, Siluanus pedeſtris militiæ rector iratus, & efficax ad hæc cor-
rigenda, primum * ipſis ſuperuenit, Arbetione id maturari modis quibus poterat
adigente, vt abſenti æmulo, quem quietum ſupereſſe adhuc grauabatur, periculo-
ſæ molis onus impingeret. * Actuarius ſarcinalium principis iumentorum, commẽ-
datitias ab eo petierat ad amicos; vt quaſi familiaris eiusdem eſſet notiſſimus. Hoc
impetrato, quum ille nihil ſuſpicans ſimpliciter præſtitiſſet, ſeruabat epiſtolas, vt per
nicioſum aliquid in tempore moliretur. Memorato Itaque duce Gallias ex republ.
* diſcurſante barbarosque propellẽte, iam ſibi diffidentes & trepidantes; idem Dy-
namius inquietius agens, vt verſutus & in fallendo exercitatus, fraudem cõminiſci-
tur impiam, ſubornatore & conſcio (vt lactauere rumores incerti) Lampadio præfe
cto, & Euſebio ex comite rei priuatæ, cui cognomentum erat inditum Mattiocopæ;
atque AEdeſio ex magiſtro memoriæ; quos ad conſulatum, vt amicos iunctiſſimos;
idem curarat ſubrogari præfectus: & peniculo ſerie litterarum absterſa, ſola incolu-
mi relicta * ſubſcriptione, alter multum a vero illo diſſonans ſuperſcribitur textus:
velut Siluano rogante verbis obliquis, hortanteque amicos agentes intra palatium,
vel priuatos, inter quos & Tuſcus erat Albinus, aliique plures, vt ſe altiora cœptan-
tem, & propediem ſolium principis aditurum, iuuarent. Hunc faſcem ad arbitrium
figmenti cõmiſit, vitã pulſaturus inſontis. Dynamius præfectus eſt, vt hæc pro Impe-
ratore ſcrutaretur. Hæc & ſimilia quum aſtu texeret, conſiſtoriũ ſolus ingreſſus inti-
mũ; captato tẽpore vincire ſperans peruigilẽ ſaluris imperatoriæ cuſtodẽ. Lectaq; in
conſiſtorio aſtu callido conſarcinata materia, tribuni iuſſi ſunt cuſtodiri, & de pro-
uinciis duci priuati, quorũ epiſtolę nomina deſignabãt. Cõfeſtimq; iniquitate rei per
citus Malarichus gentiliũ rector, collegis adhibitis ſtrepebat immaniter, circũueni-
ri homines dicatos imperio p factiones & dolos minime debere proclamãs, petebat

que vt ipſe, relictis obſidum loco neceſſitudinibus ſuis, * Mallobaude armaturarum tribuno ſpondente quod remearet velocius, iuberetur ire ducturus Siluanum, aggredi nihil tale conatum quale inſidiatores acerrimi concitarunt: vel contra, ſe pa-ria promittente, Mallobaudem orabat properare permitti, hæc quæ ipſe pollicitus eſt impleturum. Teſtabatur enim id ſe proculdubio ſcire, quod ſi quis mitteretur externus, ſuopte ingenio Siluanus, etiam nulla re perterrente timidior, compoſita forte turbaret. Et quamqnam vtilia moneret & neceſſaria, ventis tamen loquebatur incaſſum. Namque Arbetione auctore, Apodemius ad eum vocandum cum litteris mittitur, inimicus bonorum omnium diuturnus & grauis: qui * incidens principi in Galliis, diſſidens a mandatis conuentis quæ proficiſcenti ſunt data, nec viſo Siluano, nec oblatis ſcriptis vt veniret admonito, remanſit: adſcitoq; rationali quaſi proſcripti iamq; necandi magiſtri peditum, clientes & ſeruos hoſtili tumore vexabat.

Inter hæc tamen dum præſentia Siluani ſperatur, & Apodemius quieta perturbat, Dynamius vt argumento validiore impie ſtructorum aſſereret fidem, compoſitas litteras, his concinentes quas obtulerat principi per præfectum, ad tribunum miſerat fabricæ Cremonenſis nomine Siluani & Malarichi, a quibus, vt arcanorum conſcius, monebatur parare propere cuncta. Qui quũ hæc legiſſet, herens & ambigens diu quidnã id eſſet, (nec enim meminerat ſecum aliquando ſuper negotio vllo interiore, hos quorũ litteras acceperat, colloquutos) epiſtolas ipſas per baiulum qui portarat, iũcto milite ad Malarichum miſit, obſecrans vt doceret aperte quæ vellet, nõ ita perplexe: nec enim intellexiſſe firmabat, vt ſubagreſtem & ſimplicẽ, quid ſignificatum eſſet obſcurius. Hæc Malarichus ſubito nactus, etiam tunc ſqualens & mœſtus, ſuamque & popularis Siluani vicem grauiter ingemiſcens, adhibitis Francis, quorũ ea tempeſtate in palatio multitudo florebat, erectius iam loquebatur tumultuabaturque, * factis inſidiis, retectaque iam fallacia, per quã ex confeſſo ſalus eorũ appetebatur. Hisq; cognitis ſtatuit Imperator, diſpicientibus * conſiſtorianis & militaribus vniuerſis in negotiũ * præterinquiri. Quumq; iudices faſtidiſſent, Florentius Nigriani filius, agens tunc pro magiſtro officiorum, contemplans diligentius ſcripta, apicumque priſtinorum reliquias quasdã reperiens, animaduertit, tum factum ex priore textu * interpolato longe alium quam dictarat Siluanus ex libidine conſarcinatæ falſitatis adſcriptum. Proinde fallaciarũ nube diſcuſſa, Imperator doctus geſta relatione fideli, abrogata poteſtate, præfectum ſtatui ſub quæſtione præcipit: ſed abſolutus eſt enixa cõſpiratione multorũ: ſuſpenſus autẽ Euſebius ex comite priuatarũ, ſe conſcio hæc dixerat concitata. A Edeſius enim, * neſciſſe quid actum ſit pertinaci infitiatione contẽdens, abiit innoxius. & ita finito negotio, omnes ſunt abſoluti, quos exhiberi delatio compulit criminis. Dynamius vero, vt præclaris artibus illuſtratus, cum correctoris * dignitate abiit: nec non corrigere iuſſus eſt Tuſcus reliquam principis creduli militiam.

Agens inter hæc apud Agrippinam Siluanus aſſiduisque ſuorum compertis nuntiis, quæ Apodemius in labem ſuarum ageret fortunarum, & ſciens animum tenerum verſabilis principis in dicta cauſſa; timens ne abſens & indemnatus peragetur reus, in difficultate poſitus maxima, barbaricæ ſe fidei committere cogitabat. Sed * Laniogaiſo vetante. tunc tribuno, quem, dum militaret candidatus, ſolum adfuiſſe morituro Conſtanti ſupra ſcripſimus, docenteque, Francos, vnde oriebatur, interfecturos eum, aut accepto præmio prodituros, nihil tutum ex præſentibus ratus, in conſilia cogebatur extrema: & ſenſim cum * principiorum verticibus * ſecretius colloquutus, iisdẽq; magnitudine promiſſæ mercedis * anniſis, cultu purpureo, draconum & vexillorum inſignibus ad tempus abſtracto, ad culmen imperiale ſurrexit. Dumque hæc aguntur in Galliis, ad occaſum inclinato iam die, perfertur Mediolanum inſperabilis nuntius, aperte Siluanum demonſtrans, dum ex * magiſtro peditum altius nititur, ſollicitato exercitu ad auguſtum culmen euectum. Hac mole caſus inopini Conſtantio icto, quaſi fulmine fari, primates * conſilio ſecunda vigilia conuocato properarunt omnes in regiam. Quumque nulli ad eligendum quid agi deberet, mens ſuppetere poſſet aut lingua, ſummiſſis verbis * fit Vrſicini mentio, vt conſiliis rei bellicæ præſtantiſſimi, fruſtraque graui iniuria laceſſiti: & per admiſſionum magiſtrum, qui mos eſt honoratior, accito eodem, ingreſſo

conſiſto-

conſiſtorium * offertur purpura: atque ita ante principis pedes ſupplicem ſtatuerunt, externorum regum ritu: quum ſemper antea ad ſimilitudinem iudicum ſalutatos principes legerimus. Ita is qui paulo antea cum * inſectatione maleuola, orientis vorago, inuadendæque ſummæ rei per filios affectator compellabatur, tunc dux prudẽtiſſimus, & Conſtantini Magni fuerat commilito, ſolusque ad exſtinguendum probis quidem, ſed inſidioſis rationib. petebatur. Diligens enim opera nauabatur Siluanum exſtingui, vt fortiſſimum perduellem: aut, ſi ſecus accidiſſet, Vrſicinum exulceratum iam penitus aboleri, ne ſupereſſet ſcrupulus impendio formidandus. Igitur quum de profectione celeranda diſponeretur, propulſationem obiectorum criminum eumdem ducem parantem prægreſſus oratione leni prohibet Imperator; non id eſſe memorãs tempus vt controuerſia defenſio cauſſæ ſuſciperetur; quum viciſſim reſtitui in priſtinam concordiam partes neceſſitas ſubigeret vrgentium rerum, antequam creſceret, mollienda. Habita igitur deliberatione multiplici, potiſſimum tractabatur quo commento Siluanus geſta etiam tum Imperatorem ignorare exiſtimaret: probabili argumento ad firmandam fidem reperto, monetur honorificis ſcriptis, vt accepto Vrſicino ſucceſſore, cum poteſtate rediret intacta. Poſt hæc ita digeſta protinus iubetur exire tribunus: * & protectores domeſticos decem, vt poſtularat, ad iuuandas neceſſitates publicas ſecum duxit: inter quos ego quoque eram cum * Veriniano collega; reſidui omnes propinqui & familiares. Iamque eum egreſſum ſolum, de ſe metu quiſque per longa ſpatia deducebat. Et quamquam vt beſtiarii obiiceremur intractabilibus feris: perpendentes tamen hoc bonum habere triſtia præcedentia, quod in locis ſuis ſecunda ſubſtituunt, mirabamur illam ſententiam Tullianam, ex * æternis veritatis ipſius adytis promulgatam, quæ eſt talis; *Et quamquam optatiſſimum eſt perpetuo fortunam quam florentiſſimam permanere: illa tamẽ * qualitas vitæ non tantum habet ſenſum, quantũ quum ex ſæuis & perditis rebus ad meliorem ſtatum fortuna reuocatur.* Feſtinamus itaq; itineribus magnis; vt ambitioſus magiſter armorum ante allapſum per Italicos de tyrannide vllum rumorem, in ſuſpectis finibus appareret. Verum curſim nos properantes erratica quædam anteuolans prodiderat fama: & Agrippinam ingreſſi, inuenimus cuncta noſtris conatibus altiora. Namque conuena vndique multitudine trepide cœpta fundante, coactiſque copiis multis, pro ſtatu rei præſentis id aptius videbatur, vt ad imperatoris nouelli, per ludibrioſa auſpicia virium acceſſus firmantis, ſenſum ac voluntatem dux flebilis verteretur; quo variis aſſentandi figmentis in mollius vrgente ſecuritate, nihil metuens hoſtile deciperetur. Cuius rei finis arduus videbatur. Erat enim cautius obſeruandum vt appetitus opportunitati obtemperarent, nec præcurrentes eam nec deſerentes: qui ſi eluxiſſent intempeſtiue, conſtabat nos omnes ſub elogio vno morte multandos. Suſceptus tamen idem dux leniter; adactuſque, inclinante negotio ipſo ceruices, adorare ſolenniter anhelantem celſius purpuram, * ſpecialius colebatur: & intimus facilitate aditus honoreque menſæ regalis adeo antepoſitus aliis, vt iam ſecretius de rerum ſumma conſultaretur. Ægre ferebat Siluanus, ad conſulatũ poteſtateſque ſublimes elatis indignis, ſe & Vrſicinum ſolos poſt exſudatos magnos pro rep. labores & crebros, ita fuiſſe deſpectos, vt ipſe quidem per quæſtiones familiariũ ſub * diſceptatione ignobili crudeliter agitatus, commiſiſſe in maieſtatem arceſſeretur: alter vero ab oriente raptus, odiis inimicorum * addiceretur: & hoc aſſidue clã querebatur & palã. Terrebant nos tamẽ, quum dicerentur hæc & ſimilia, circumfrementia vndiq; murmura cauſſantis inopiam militis, & rapida celeritate ardentis anguſtias Alpium perrumpere Cottiarum. In hoc æſtu mentis ancipiti, ad effectum tendens conſilium occulta ſcrutabamur indagine: ſederatq; tãdem, mutatis præ timore ſæpe ſententiis, vt quæſitis magna induſtria cautis miniſtris, obſtricto religionum cõſecratione colloquio, Braccati ſollicitarentur atque Cornuti, fluxioris fidei, & vbertate mercedis ad momentum omne verſabiles. Firmato itaque negotio, per ſequeſtres quoſdã gregarios, obſcuritate ipſa ad id patrandũ idoneos, præmiorũ exſpectatione accenſos, ſolis ortu iam rutilo, ſubitus armatorũ globus erumpit: atq; (vt ſolet in dubiis rebus) audẽtior cæſis cuſtodib. regia penetrata, Siluanum extractũ ædicula, quo exanimatus confugerat, ad conuenticulum ritus Chriſtiani tendentẽ,

denſis gladiorum ictibus trucidant. Ita dux * haud exſilium meritorum, hoc genere oppetit mortis, metu calumniarum, quibus factione iniquorũ irretitus eſt abſens; vt tueri poſſit ſalutem, ad præſidia progreſſus extrema. Licet enim ob tempeſtiuam illam cum armaturis proditionem ante * Murſenſe prœlium, obligatum gratia retineret Conſtantium; vt dubium tamen & mutabilem verebatur: licet patris quoque * Bonitii prætenderet fortia facta, Franci quidem, ſed pro Conſtantini partibus in bello ciuili acriter contra Licinianos ſæpe verſati. Euenerat autem, antequam huiuſmodi aliquid agitaretur in Galliis, vt Romæ in circo maximo populus, incertum ratione quadam percitus an præſagio, *Siluanus deuictus eſt*, magnis vocibus exclamaret. Igitur Siluano Agrippinæ (vt relatum eſt) interfecto, inæſtimabili gaudio re cognita, princeps inſolentia coalitus & tumore, hoc quoque felicitatis ſuæ proſperis curſibus adſignabat: eo more quo ſemper oderat fortiter facientes, vt quondam Domitianus; ſuperare tamen quacumque arte contraria cupiebat. Tantumque abfuit laudare induſtrie geſta, vt etiam quædam ſcriberet de Gallicanis intercepta theſauris, quos nemo attigerat. Idque ſcrutari iuſſerat arctius, interrogato Remigio etiam tum rationario apparitionis armorum magiſtri: cui multo poſtea Valentiniani temporibus laqueus vitam in cauſſa Tripolitanæ legationis rupit. Poſt quæ ita completa, Conſtantius, vt iam cælo contiguus, caſibusque imperaturus humanis, magniloquẽtia faſtuque ſufflabatur adulatorum: quos augebat ipſe, ſpernendo proiiciendoque id genus parum callentes: vt Crœſum. legimus ideo regno ſuo Solonem expuliſſe præcipitem, quia blandiri neſciebat; & Dionyſium intentaſſe poetæ Philoxeno mortem, quũ eum recitantem proprios verſus abſurdos & inconcinnos laudantibus cunctis, ſolus audiret immobilis: quæ res pernicioſa vitiorum eſt altrix. *Ea demum enim laus grata eſſe poteſtati debet excelſæ, quum interdum & vituperationi ſecus geſtorum patet locus.* Iamque poſt ſecuritatem quæſtiones agitabantur de more; ex vinculis catenisque plures vt noxii plectebantur. Exſurgebat enim efferuẽs lætitia Paulus, tartareus ille delator, ad venenatas artes ſuas licentius exercendas: & inquirentibus in negotium conſiſtorianis atque militaribus, vt præceptum eſt, Proculus admouetur eculeo, Siluani domeſticus, homo gracilis & morboſus; metuentibus cunctis ne vi nimia tormentorum leui corpore fatigato, reos atrocium criminum promiſcue citari faceret multos. verum contra quam ſperatum eſt contigit. Memor enim ſomnii quo vetitus erat per quietem (vt ipſe firmauit) pulſare * quemquam inſontem, vſque ad confinia mortis vexatus, nec nominauit nec prodidit aliquem: ſed adſerebat factũ Siluani conſtanter; id eum cogitaſſe quod iniit, non cupiditate ſed neceſſitate compulſum, argumento euidenti demonſtrans. Cauſſam enim probabilem ponebat in medio, multorum teſtimoniis claram, quod die quinto antequam infulas ſuſciperet principatus, donatum ſtipendio militem Conſtantii nomine adloquutus eſt, fortis eſſet & fidus. Vnde apparebat, quod ſi præſumere fortunæ ſuperioris inſignia conaretur, auri tam graue pondus * expenderet vt ſuum. Poſt hunc damnatorum ſorte Pœmenius raptus ad ſupplicium interiit: qui (vt ſupra retulimus) quum * Treuiri ciuitatem Cæſari clauſiſſent Decentio, ad defendendam plebem electus eſt. Tum Aſclepiodotus & Lutto & Maudio Comites interempti ſunt, aliique plures. Hæc & ſimilia perplexe temporis obſtinatione ſcrutante, dum has exitiorum communium clades ſuſcitat turbo feralis, vrbem æternam Leontius regens, multa ſpectati iudicis documenta præbebat; in audiendo celer, in diſceptando iuſtiſſimus, natura beneuolus; licet auctoritatis cauſſa ſeruandæ, acer quibusdam videbatur; & inclinatior ad amandum. Prima igitur ars ſeditionis in eum concitandæ viliſſima fuit & leuis. Philoromum enim aurigam rapi præceptum, ſequuta plebs omnis, velut defenſura proprium pignus, terribili impetu præfectum inceſſebat vt timidum; ſed ille ſtabilis & erectus, immiſſis apparitoribus correptos aliquot vexatosque tormentis, nec ſtrepente vllo nec obſiſtente, inſulari pœna multauit. Diebusque paucis ſequutis, quum itidem plebs excita calore quo conſueuit, vini cauſſando inopiam, ad * Septizonium conueniſſet, celebrem locum, vbi operis ambitioſi Nympheum Marcus condidit Imperator, illuc de induſtria pergens præfectus, ab omni toga apparitioneque rogabatur enixius, ne in multitudinem ſe arrogantem immitteret, &

minacem

minacem ex commotione priſtina ſæuientem: difficiliſque ad pauorem recti tetendit; adeo vt eum obſequentium pars deſereret, licet in periculum feſtinantem abruptum. Inſidens itaque vehiculo cum ſpecioſa fiducia contuebatur acribus oculis tumultuantum vndique cuneorum, veluti ſerpentium, vultus: perpeſſuſque multa dici probroſa, agnitum quemdam inter alios eminentem, vaſti corporis, rutilique capilli, interrogauit an ipſe eſſet Petrus Valuomeres (vt audierat) cognomento: eumque, quum eſſe ſono reſpondiſſet obiurgatorio, vt ſeditioſorum anteſignanum olim ſibi compertum, reclamantibus multis, poſt terga manibus vinctis ſuſpendi ptęcepit. Quo viſo ſublimi, tribuliumque adiumentum nequidquam implorante, vulgus omne paulo ante conſertum, per varia vrbis membra diffuſum ita euanuit, vt turbarum acerrimus concitor, tamquam in iudiciali ſecreto exaratis lateribus, ad Picenum eiiceretur: vbi poſtea auſus eripere virginis non obſcuræ pudorem, Patruini conſulari ſententia ſupplicio obid capitali addictus. Hoc adminiſtrante Leontio, *Liberius Chriſtianæ legis antiſtes a Conſtantio ad comitatum mitti præceptus eſt, tamquam Imperatoris iuſſis & plurimorum ſui conſortium decretis obſiſtens in re quam breui textu percurram. Athanaſium epiſcopum, eo tempore apud Alexandriam vltra profeſſionem altius ſe efferentem, ſciſcitarique conatum externa, vt prodidere rumores adſidui, cœtus in vnum * quæſitus eiuſdem loci multorum (ſynodus, vt appellant) remouit a ſacramento quod obtinebat. Dicebatur enim fatidicarum ſortium fidem, quæue augurales portenderent alites, ſcientiſſime callens, aliquoties prædixiſſe futura. Super his intendebantur ei alia quoque a propoſito legis abhorrentia cui præſidebat. Hunc per ſubſcriptionem abiicere ſede ſacerdotali, paria ſentiens ceteris, iubente principe Liberius monitus, perſeueranter renitebatur; *nec viſum hominem nec auditum damnare nefas vltimum* ſæpe exclamans; aperte ſcilicet recalcitrans Imperatoris arbitrio. Id enim ille, Athanaſio ſemper infeſtus, licet ſciret impletum; tamen auctoritate qua potiuntur æternæ vrbis epiſcopi, firmari deſiderio nitebatur ardenti. Quo non impetrato, Liberius ægre, populi metu qui eius amore flagrabat, cum magna difficultate noctis medio potuit aſportari. Et hæc quidem Romæ (vt oſtendit textus ſuperior) agebantur. Conſtantium vero exagitabant aſſidui nuntii, deploratas iam Gallias indicantes, nullo renitente ad internecionem barbaris vaſtantibus vniuerſa. 'Æſtuanſque diu qua vi propulſaret ærumnas, ipſe in Italia reſidens, vt cupiebat, (periculoſum enim exiſtimabat ſe in partem contrudere longe dimotam) reperit tandem conſilium rectum: & IVLIANVM patruelem fratrem, haud ita dudum ab Achaia contractum accitu, etiam tum palliatum, in ſocietatem imperii adſciſcere cogitabat. Id vbi vrgente malorum impendentium mole eſt confeſſus proximis, ſuccumbere tot neceſſitatibus tamque crebris vnum ſe (quod numquam fecerat) aperte demonſtrans: illi in adſentationem nimiam eruditi infatuabant hominē, nihil eſſe ita aſperum dictitantes quod præpotens eius virtus fortunaque tam vicina ſideribus, non ſuperaret ex more. addebantque, noxarum cōſcientia ſtimulante complures, deinceps caueri debere Cæſaris nomen, replicantes geſta ſub Gallo. Quîs adnitentibus obſtinate, opponebat ſe ſola regina, incertum migrationem ad longinqua pertimeſcens, an pro natiua prudentia conſulens in commune, omnibuſque memorans anteponi debere propinquum. Poſt multaque per deliberationes ambiguas actitata, ſtetit fixa ſententia: abiectiſque diſputationibus irritis, ad imperium placuit Iulianum adſumere. Quum veniſſet accitus prædicto die, aduocato omni quod aderat commilitio, tribunali ad altiorem ſuggeſtum erecto, quod aquilæ circumdederunt & ſigna, auguſtus* inſcendens, eumque manu retinens dextera, hæc ſermone placido perorauit: *Adſiſtimus apud vos, optimi reip. defenſores, cauſſæ communi vno pene omnium ſpiritu vindicandæ; quam acturus tamquam apud æquos iudices ſuccinctius edocebo. Poſt interitum rebellium tyrannorum, quos ad hæc tentanda quæ mouerunt, rabies egit & furor, velut impiis eorum manibus Romano ſanguine parentantes, * inſultant barbari Gallias rupta limitum pace; hac animati fiducia quod nos per disiunctiſſimas terras arduæ neceſſitates adſtringunt. Huic igitur malo vltra oppoſita iam proſerpenti, dum patitur tempus, ſi occurrerit noſtri veſtrique conſulti ſuffragium, & colla ſuperbarum gentium detumeſcent, & imperii fines erunt intacti. Reſtat vt rerum*

ſpem quam gero, ſecundo roboretis effectu. IVLIANVM *hunc, fratrem meum patruelem, vt noſtis, verecundia, qua nobis ita vt neceſſitudine carus eſt, rectè ſpectatum, iamque elucentis induſtriæ iuuenem, in Cæſaris adhibere poteſtatem exopto; cœptis, ſi videntur vtilia, etiam veſtra conceſſione firmandis.* Dicere ſuper his plura conantem interpellans concio lenius prohibebat; arbitrium ſummi *Iouis id eſſe, non mentis humanæ velut præſcia venturi prædicans. Stanſque Imperator immobilis, dum ſilerent, reſidua fidentius explicauit. *Quia igitur veſtrum quoque fauorem adeſſe fremitus indicat lætus, adoleſcens vigoris tranquilli, cuius temperati mores imitandi ſunt potius quam prædicandi, ad honorem properatum exſurgat: cuius præclaram indolem bonis artibus inſtitutam hoc ipſo plene videor expoſuiſſe quod elegi. Ego eum, præſente nutu Dei cœleſtis, amictu principali velabo.* Dixit, moxque indutum auita purpura Iulianum, & Cæſarem cum exercitus gaudio declaratum, his alloquitur contractiore vultu ſubmœſtum: *Recepiſti primæuus originis tuæ ſplendidum florem, amantiſſime mihi omnium frater: aucta gloria mea confiteor; qui iuſtus in deferenda ſuperiori poteſtate nobilitati mihi propinquæ, quam ipſa poteſtate videor eſſe ſublimis. Adeſto igitur laborum periculorumque particeps; & tutelam miniſterii ſuſcipe Galliarum, omni beneficentia partes leuaturus adflictas: & ſi hoſtibus congrediſ it neceſſe, fixo gradu conſiſte inter ſignferos ipſos, audendi in tempore conſideratus hortator, pugnantes accendens præeundo cautiſſime, turbatoſque ſubſidiis fulciens, modeſte increpans deſides, veriſſimus teſtis adfuturus induſtriis & ignauis. Proin vrgente rei magnitudine, perge vir fortis ducturus viros itidem fortes. Aderimus nobis viciſſim amoris robuſta conſtantia: militabimus ſimul, vna orbem pacatum (Deus modo velit quod oramus) pari moderatione pietateque recturi. Mecum vbique videberis præſens; & ego tibi quodcumque acturo non deero. Ad ſumma mihi propera ſociis omnium votis, velut aſſignatam tibi ab ipſa rep. ſtationem cura peruigili defenſurus.* Nemo poſt hæc finita reticuit: ſed militares omnes horrendo fragore ſcuta genibus illidentes (quod eſt proſperitatis indicium plenum: nam contra, quum haſtis clypei feriuntur, iræ documentum eſt & doloris) immane quo quantoque gaudio præter paucos Auguſti probauere iudicium: Cæſaremque admiratione digna ſuſcipiebant, imperatorii muricis fulgore flagrantem: cuius oculos cum venuſtate terribiles, vultumq; excitatius gratum, multum diuque contuentes, qui futurus ſit colligebant, velut ſcrutatis veteribus libris, quorum lectio *per corporum ſigna pandit animarum interna.* Eumque vt potiori reuerentia ſeruaretur, nec ſupra modum laudabant, nec infra quam decebat: atque ideo cenſorum voces ſunt æſtimatæ, non militum. ſuſceptus denique ad conſeſſum vehiculi, receptuſque in regiam, hunc verſum ex Homerico carmine ſuſurrabat; *Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. Hæc die octauo iduum Nouemb. geſta ſunt,
1107 quum Arbetionem conſulem annus haberet & Lollianum. Deinde diebus paucis Helena virgine Conſtantii ſorore, eidem Cæſari coniugali fœdere copulata, paratiſq; vniuerſis quæ maturitas proficiſcendi poſcebat, comitatu paruo ſuſcepto, calend. Decembrib. egreſſus eſt: deductuſq; ab Auguſto aduſque locum duabus columnis inſignem, qui Laumellũ interiacet & Ticinum, itineribus rectis Taurinos peruenit. Vbi nuntio percellitur graui, qui nuper in comitatum Auguſti perlatus, de induſtria ſilebatur, ne parata diffluerent. Indicabat autem, Coloniam Agrippinam ampli nominis vrbem in ſecunda Germania, pertinaci barbarorũ obſidione reſeratam, & magnis viribus deletam. Quo mœrore perculſus, velut primo aduentantium malorum auſpicio, murmurans querulis vocibus ſæpe audiebatur, nihil ſe plus aſſequutum quam vt occupatior interiret. Quumque Viennam veniſſet, ingredientem optatum quidem & *imperatorem honorifice ſuſceptura omnis ætas concurrebat & dignitas: proculque viſum plebs vniuerſa cum vicinitate finitima Imperatorem clementem appellans & fauſtum, præuia conſonis laudibus celebrabat, auidius pompam regiam in principe legitimo cernens: communiumque remedium ærumnarum in eius locabat aduentu, ſalutarem quemdam genium adfulſiſſe conclamans, nec ſecius arbitrata. Tunc anus quædã orbata luminibus, quum percontãdo quinam eſſet ingreſſus, Iulianum Cæſarẽ cõperiſſet, exclamauit hũc deorũ templa reparaturũ. Proinde quoniam (vt Mantuanus vates prædixit excelſus) maius opus moueo, maiorq; mihi rerũ naſcitur ordo, Galliarũ tractus & ſitũ oſtẽdere puto nunc tẽpeſtiuũ; ne inter pcinctus

vrgentes

vrgentes præliorumque varios caſus ignota quibusdam expediens, imitari videar deſides nauticos, adtrita lintea cum rudentibus, quæ licuit parari ſecurius, inter fluctus reſarcire coactos & tempeſtates. Ambigentes ſuper origine prima Gallorum ſcriptores veteres, notitiam reliquere negotii ſemiplenam: ſed poſtea Timagenes, & diligentia Græcus & lingua, quæ diu ſunt ignorata, collegit ex multiplicibus libris: cuius fidem ſequuti, obſcuritate dimota, eadem diſtincte docebimus & aperte. *Aborigines* primos in his regionibus quidam viſos eſſe firmarunt, *Celtas* nomine regis amabilis, & matris eius vocabulo *Galatas* dictos: ita enim Gallos ſermo Græcus appellat. Alii Dorienſes, antiquiorem ſequutos Herculem, Oceani locos inhabitaſſe confines. *Draſidæ memorant reuera fuiſſe populi partem indigenam: ſed alios quoque ab inſulis extimis confluxiſſe * & tractibus Transrhenanis, crebritate bellorum, & alluuione feruidi maris ſedibus ſuis expulſos. Aiunt quidam, paucos poſt excidium Troiæ, fugitantes Græcos vbique diſperſos, loca hæc occupaſſe tunc vacua. Regionum autem incolæ id magis omnibus adſeuerant, (quod etiam nos legimus in monumentis eorum inciſum) Amphitryonis filium Herculem ad Geryonis & Taurisci ſæuorum tyrannorum perniciem feſtinaſſe; quorum alter Hiſpanias, alter Gallias infeſtabat: ſuperatisque ambobus coiſſe cum generoſis fœminis, ſuſcepiſſeque liberos plures; & eos partes quibus imperitabant, ſuis nominibus appellaſſe. A Phocæa vero Aſiaticus populus, Harpali inclementiam vitans Cyri regis præfecti, Italiam nauigio petiit. cuius pars in Lucania Veliam, alia condidit in Viennenſi Maſſiliam. Dein ſequutis ætatibus opida aucta virium copia, inſtituere non pauca: ſed declinanda varietas ſæpe ſatietati cõiuncta. Per hæc loci hominibus paulatim excultis viguere ſtudia laudabilium doctrinarum, inchoata per Bardos & *Eubages & Druidas. Et Bardi quidem fortia virorum illuſtrium facta, heroicis compoſita verſibus, cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt: *Eubages vero, ſcrutantes ſumma & ſublimia naturæ, pandere conabantur. Inter hos Druidæ, ingeniis celſiores, vt auctoritas Pythagoræ decreuit, ſodalitiis adſtricti conſortiis, quæſtionibus occultarum rerum altarumque erecti ſunt; & deſpectantes humana, pronuntiarunt animas immortales. Hanc Galliarum plagam ob ſuggeſtus mõtium arduos, & horrore niuali ſemper obductos, orbis reſidui incolis antehac pene ignotam, niſi qua litoribus eſt vicina, munimina claudunt vndique natura velut arte circumdata. & a latere quidem auſtrali Tyrrheno alluitur & Gallico mari: qua cæleſte ſuſpicit plauſtrũ, a feris gentibus fluctis diſtinguitur Rheni: vbi occidentali ſubiecta eſt ſideri, Oceano & altitudine Pyrenæi: vnde ad ſolis ortus *attollitur, aggeribus cedit Alpium Cottiarũ: quas rex Cottius perdomitis Galliis, ſolus in anguſtiis latens, inuiaque locorum aſperitate confiſus, lenito tamdem *tumore in amicitiam Octauiani receptus principis, molibus magnis exſtruxit ad vicem memorabilis muneris compendiarias & viantibus opportunas, medias inter alias Alpes vetuſtas, ſuper quibus comperta paulo poſtea referemus. In his Alpibus Cottiis, quarum initium a *Seguſione opido eſt, præcelſum erigitur iugum, nulli fere ſine diſcrimine penetrabile. Eſt enim e Galliis venientibus prona humilitate deuexum, pendentium ſaxorum altrinſecus viſu terribile, præſertim verno tempore: quum liquente gelu niuibusque ſolutis flatu calidiore ventorum, per diruptas vtrimque anguſtias, & lacunas pruinarum congerie latebroſas, deſcendentes cunctantibus plantis homines & iumenta procidunt & carpenta: idque remedium ad arcendum exitium repertum ſolum, quod pleraque vehicula vaſtis funibus illigata, pone cohibente virorum vel boum niſu valido, vix greſſu reptante paulo tutius deuoluuntur. Et hæc (vt diximus) anni verno contingunt. Hieme vero humus cruſtata frigoribus & tamquam læuigata, ideoq; labilis, inceſſum præcipitantem impellit; & patulæ valles per ſpatia plana glacie perfidæ vorant nonnumquam transeuntes. ob quæ locorum callidi, eminentes ligneos ſtylos per cautiora loca defigunt, vt eorum ſeries viatorem ducat innoxium: qui ſi niuibus operti latuerint, montanis defluentibus riuis euerſi, agreſtibus præuiis difficile peruaduntur. A ſummitate autem huius Italici cliui, planicies aduſque ſtationem nomine Martis, per ſeptem extenditur millia: & hinc alia celſitudo erectior, ægreq; ſuperabilis ad Matronæ porrigitur verticem; cuius vocabulum caſus fœminæ nobilis dedit. Vnde decliue quidem iter, ſed

expeditius aduſque caſtellum Virgantiam patet. Huius ſepulcrum reguli, quem itinera ſtruxiſſe retulimus, Seguſione eſt mœnibus proximum: maneſque eius ratione gemina religione coluntur; quod iuſto moderamine rexerat ſuos; & adſcitus in ſocietatem rei Romanæ, quietem genti præſtitit ſempiternam. Et licet hęc quam diximus, via media ſit, & compendiaria magiſque celebris; tamen etiam aliæ multo antea temporibus ſunt cōſtructę diuerſis. Primam *Thebanus Hercules ad Geryonem exſtinguendum (vt relatum eſt) & Tauriſcum lenius gradiēs, prope maritimas compoſuit Alpes. hicque harum nomen indidit. Monœci ſimiliter arcem & portum ad perennem ſui memoriam conſecrauit. Deinde emenſis poſtea ſeculis multis, hac ex cauſſa ſunt Alpes excogitatę *Pœnīnę. Superioris Africani pater P. Cornelius Scipio, Saguntinis memorabilibus ærumnis & fide, pertinaci deſtinatione Afrorum obſeſſis, iturus auxilio in Hiſpaniam, traduxit onuſtam manu valida claſſem. ſed ciuitate potiore marte deleta, Annibalem aſſequi nequiens, triduo ante tranſito Rhodano ad Italiæ partes contendentem, nauigatione veloci intercurſo ſpatio maris haud longo, digreſſurum mōtibus apud Genuam obſeruabat Liguriæ opidum; vt cum eo (ſi copiam fors dediſſet) viarum aſperitate fatigato decerneret in planicie. cōſulens tamen rei communi, Cn. Scipionem fratrem ire monuit in Hiſpanias, vt Aſdrubalem exinde ſimiliter erupturum arceret. quæ Annibal doctus a perſugis, vt erat expeditę mentis & callidę, Taurinis ducentibus accolis, per Tricaſſinos & oram Vocontiorum extremā ad ſaltus Tricorios venit. Indeq; exorſus, aliud iter antehac inſuperabile fecit: exciſaque rupe in immenſum elata, quam cremando vi magna flammarum acetoq; infuſo *diſſoluit, per Druentiam flumen gurgitibus vagis intortum regiones occupauit Hetruſcas. Hactenus ſuper Alpibus; nunc ad reſtantia veniamus. Temporibus priſcis, quum laterent hæ partes vt barbaræ, tripartitæ fuiſſe creduntur, in Celtas (eoſdem Gallos) diuiſæ, & Aquitanos, & Belgas, lingua, inſtitutis legibuſq; diſcrepantes. Et *Gallos* quidem, qui ſunt Celtæ, ab *Aquitanis* Garumna diſterminat flumen, a Pyrenæis oriens collibus, poſtque opida multa tranſcurſa in oceano deliteſcens. A *Belgis* vero eamdem gentem Matrona diſcindit & Sequana, amnes magnitudinis geminæ: qui fluentes per Lugdunenſem, poſt circumclauſum ambitu inſulari Pariſiorum caſtellum, Lutetiam nomine, conſociatim meant: meanteſq; protinus prope caſtra Conſtantia funduntur in mare. Horum omnium apud veteres Belgę dicebantur eſſe fortiſſimi; ea propter quod ab humaniore cultu lōge diſcreti, nec aduentitiis effœminati deliciis, diu cum Transrhenanis certauere Germanis. Aquitani enim, ad quorū litora, vt proxima placidaq;, merces aduentitiæ conuehuntur, moribus ad mollitiem lapſis, facile in ditionem venere Romanam. Regebantur autem Galliæ omnes, iam inde vt crebritate bellorū vrgenti ceſſere Iulio dictatori, poteſtate in partes diuiſa quatuor. quarum Narbonenſis vna, Viennenſem intra ſe cōtinebat & Lugdunenſem: altera, Aquitanis præerat vniuerſis: ſuperiorem & inferiorem Germaniam Belgaſq; duæ iuriſdictiones iiſdem rexere temporibus. At nunc numerantur prouinciæ per omnem ambitū Galliarum: ſecunda Germania, prima ab occidentali exordiens cardine, Agrippina & Tungris munita, ciuitatibus amplis & copioſis. dein prima Germania; vbi præter alia municipia Magontiacus eſt, & Vangiones & Nemetes, & Argentoratus barbaricis cladibus nota. Poſt has Belgica prima Mediomatricos prętendit & *Treuiros domicilium principum clarum. Huic adnexa eſt ſecunda Belgica; qua Ambiani ſunt vrbs inter alias eminens, & *Cathelauni & Remi. apud Sequanos Biſontios vidimus & Rauracos, aliis potiores opidis multis. Lugdunenſem primam Lugdunus ornat, & Cabillones, & Senones, & Biturigæ, & mœnium Auguſtuduni magnitudo vetuſta. Secundam enim Lugdunenſem Rothomagi, & Turini *Mediolanum oſtendunt: & Tricaſſini, *Alpes Graiæ & Pœninæ, exceptis obſcurioribus habent & Auenticum, deſertam quidem ciuitatem, ſed non ignobilem quondam, vt ædificia ſemiruta nunc quoque demonſtrant. Hæ prouinciæ vrbeſque ſunt ſplendidæ Galliarū. In Aquitania, quæ Pyrenæos montes & eam partē ſpectat oceani quæ pertinet ad Hiſpanos, prima prouincia eſt Aquitanica, amplitudine ciuitatum admodū culta: omiſſis aliis multis, Burdegala & Aruerni excellunt, & Santones, & Pictaui. Nouem populos Auſci commendant & Vaſatæ. In Narbonenſi cluſa eſt Narbona &

Toloſa,

Toloſa, quæ principatum vrbium tenent. Vienneñſis ciuitatum exſultat decore multarum; quibus potiores ſunt Vienna ipſa, & Arelate & Valentia: quibus Maſſilia iungitur, cuius ſocietate & viribus in diſcriminibus arduis fultam aliquoties legimus Romam. His prope * Salluuii ſunt, & Nicæa & Antipolis, inſulæque Stœchades. Et quoniam ad has partes opere contexto peruenimus, ſilere ſuper Rhodano maximi nominis flumine incongruum eſt & abſurdum. * A Pœninis Alpibus effuſiore copia fontium Rhodanus fluens, & procliui impetu ad planiora digrediens, proprio agmine ripas occultat, & paludi ſeſe ingurgitat nomine Lemano; eamq; intermeans, nuſquam aquis miſcetur externis: ſed altrinſecus ſummitates vndæ præterlabens ſegniores, quæritans exitus, viam ſibi impetu veloci molitur. Vnde ſine iactura rerum per denſa paludium fertur, & Sequanos, longeque progreſſus Viennenſem latere ſiniſtro perſtringit, dextro Lugdunenſem: & emenſus ſpatia fluctuoſa, Ararim, quem Sauconnam appellant, inter Germaniam primam fluentem, ſuum in nomen adſciſcit. qui locus exordium eſt Galliarum. Exinde non millenis paſſibus, ſed * leucis itinera metiuntur: vbi auctus Rhodanus aquis aduenis locupletior, vehit grandiſſimas naues, ventorum flatu iactari ſæpius aſſuetas. finitusque intet valles, quas ei natura præſcripſit, ſpumeus Gallico mari concorporatur per patulum ſinum, quem vocant Ad gradus, ab Arelate octauodecimo ferme lapide diſparatum. Sit ſatis de ſitu locorum. nunc figuras & mores hominum deſignabo. Celſioris ſtaturæ & candidi pene Galli ſunt omnes & rutili, luminumque toruitate terribiles; auidi iurgiorum, & ſublatius inſoleſcentes. Nec enim eorum quemquam, adhibita vxore rixantem, multo fortiore & glauca, peregrinorum ferre poterit globus; tum maxime quum illa inflata ceruice ſuffrendens, ponderansque niueas vlnas & vaſtas, admixtis calcibus emittere cœperit pugnos, vt catapultas tortilibus neruis excuſſas. Metuendæ voces complurium & minaces, placatorum iuxta & iraſcentium. Terſi tamen pari diligentia cuncti & mundi; nec in tractibus illis, maximeque apud Aquitaniam, poterit videri vel fœmina, licet perquam pauper, vt alibi, fruſtis ſqualere pannorum. Ad militandum omnis ætas aptiſſima: & pari pectoris robore ſenex ad procinctum ducitur, & adultus, gelu duratis artubus & labore aſſiduo, multa contempturus & formidanda: nec eorum aliquando quiſquam, vt in Italia, munus martium pertimeſcens pollicem ſibi præcidit; quos localiter *murcos* appellant. Vini auidum genus, adſectans ad vini ſimilitudinem multiplices potus: & inter eos humiles quidam obtuſis ebrietate continua ſenſibus (quam furoris voluntariam ſpeciem eſſe Catoniana ſententia definiuit) raptantur diſcurſibus vagis: vt verum illud videatur quod ait defendens Fonteium Tullius, Gallos poſt hæc dilutius eſſe poturos; quod illi venenum eſſe arbitrabantur. Hæ regiones, præcipue quæ confines Italicis, paulatim leuius odere ſub imperium venire Romanum: primo tentatæ per Fuluium, deinde prœliis paruis quaſſatæ per Sextium; ad vltimum per Fabium Maximum domitæ; cui negotii plenus effectus, aſperiore Allobrogum gente deuicta, hoc indidit cognomentum. Nam omnes Gallias, niſi quæ paludibus inuiæ fuere, vt Salluſtio docetur auctore, poſt decennalis belli mutuas clades, Cæſar ſocietati noſtræ fœderibus iunxit æternis. Euectus ſum longius; ſed remeabo tamdem ad cœpta. Domitiano crudeli morte cõſumpto, * Muſonianus ſucceſſor orientem prætoriani regebat poteſtate præfecti, facundia ſermonis vtriuſque clarus: vnde ſublimius quam ſperabatur eluxit. Conſtantinus enim quum limatius ſuperſtitionum quæreret ſectas, Manichæorum & ſimilium, nec interpres inueniretur idoneus, hunc ſibi commendatum, vt ſufficientem, elegit: quem officio functum perite Muſonianum voluit appellari, ante Strategium dictitatum: & ex eo percurſis honorum gradibus multis, aſcendit ad præfecturam; prudens alias tolerabiliſque prouinciis, & mitis & blandus; ſed ex qualibet occaſione, maximeque ex controuerſis litibus, (quod nefandum eſt) & in totum lucrandi auiditate ſordeſcens, vt inter alia multa euidenter apparuit in quæſtionibus agitatis ſuper morte Theophili Syriæ conſularis, ob proditionem Cæſaris Galli impetu plebis promiſcuæ diſcerpti: vbi damnatis pauperibus, quos quum hæc agerentur peregre conſtabat fuiſſe, auctores diri facinoris exuti patrimoniis, abſoluti ſunt diuites. Hunc Proſper adæquabat, pro magiſtro equitum agente etiam tum in Galliis mili-

tem regens, abiecte ignauus, & (vt ait Comicus) arte deſpecta furtorum rapiens propalam. Quis concordantibus, mutuaque commercia viciſſim ſibi conciliando locupletatis, Perſici duces vicini fluminibus, rege in vltimis terrarum ſuarum terminis occupato, per prædatorios globos noſtra vexabant, nunc Armeniam, aliquoties Meſopotamiam confidentius incurſantes, Romanis ductoribus ad colligendas obeuntium exuuias occupatis.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER DECIMVSSEXTVS.

HÆc per orbem Romanum fatorum ordine contexto verſante,
1108 Cæſar apud Viennam in collegium faſtorum a conſule octies Augusto adſcitus, vrgente genuino vigore, pugnarum fragores cædesque barbaricas ſomniabat; colligere prouinciæ fragmenta iam parans, ſi adfuiſſet flatu tamdem ſecundo. Quia igitur res magnæ quas per Gallias virtute felicitateque correxit, multis veterum factis fortibus præſtant, ſingula ſerie progrediente monſtrabo; inſtrumēta omnia mediocris ingenii, ſi ſuffecerint, commoturus. Quidquid autem narrabitur, quod non falſitas arguta concinnat, ſed fides integra rerum abſoluit, documentis euidentibus fulta, ad laudatiuam pene materiem pertinebit. Videtur enim lex quædam vitæ melioris hunc iuuenem a mobilibus cunis, adusque ſpiritū comitata ſupremum. Namque incrementis velocibus ita domi foriſque colluxit, vt prudentia Veſpaſiani filius Titus alter æſtimaretur: bellorum glorioſis curſibus Traiani ſimillimus; clemens vt Antoninus; rectæ perfectæque rationis indagine congruens Marco, ad cuius æmulationem actus effingebat & mores. Et * quoniam (vt Tulliana docet auctoritas) *omnium magnarum artium ſicut arborum altitudo nos delectat, radices ſtirpesque non item*: ſic præclaræ huius indolis rudimenta tunc multis obnubilantibus tegebantur, quæ anteferri geſtis eius poſtea multis & miris hac ratione deberent, quod adoleſcens primæuus vt Erechtheus in ſeceſſu Mineruæ nutritus, ex academiæ quietis vmbraculis, non e militari tabernaculo in puluerem martium tractus, ſtrata Germania pacatisq; rigentis Rheni * motibus, cruenta ſpirantium regum hic ſanguinem fudit, alibi manibus catenas affixit. Agens itaque negotioſam hiemem apud opidum ante dictum inter rumores qui volitabant adſidui, comperit Auguſtuduni ciuitatis antiquæ muros, ſpacioſi quidem ambitus, ſed carie vetuſtatis inualidos, barbarorū impetu repentino inſeſſos, torpente præſentium militum manu veteranos concurſatione peruigili defendiſſe; vt *ſolet abrupta ſæpe diſcrimina ſalutis vltima deſperatio propulſare.* Nihil itaque remittentibus curis, ancillari adulatione poſthabita, qua eum proximi ad amœnitatem flectebant & luxum, ſatis omnibus comparatis VIII Cal. Iulias Auguſtudunum peruenit, velut dux diuturnus, viribus eminēs & cōſiliis, per diuerſa palātes barbaros: vbi dediſſet fors copiam, aggreſſurus. Habita itaque deliberatione, adſiſtentibus locorum peritis quodnam iter eligeretur vt tutum, multa vltro citroq; dicebantur, aliis per Arboroſam, quibusdam per * ſedes Leucorum iri debere firmantibus. ſed quum ſubſererent quidam, Siluanum paulo ante magiſtrum peditum, per compendioſas vias, verum ſuſpectas, (quia tenebris multis vmbrantur) cum VIII auxiliarium millibus ægre tranſiſſe, fidentius Cæſar audaciam viri fortis imitari magnopere nitebatur cunctis viribus. Et ne qua interueniret mora, adhibitis cataphractis ſolis & baliſtariis, parum ad tuendum rectorem idoneis, percurſo eodem itinere, * Autoſidorum peruenit: vbi breui (ſicut ſolebat) otio cum milite recreatus, ad Tricaſſinos tendebat: & barbaros in ſe cateruatim ruentes, partim quum timeret vt ampliores, confertis lateribus obſeruabat, alios occupatis habilibus locis decurſu facili proterens, nonnullos pauore traditos cepit; reſiduos in curam celeritatis omne quod poterant conferentes, quia ſequi nō valebat grauitate prępeditus armorū, innocuos abire perpeſſus eſt. Proinde certiori iam ſpe ad reſiſtendum ingruentibus confirmatus, per multa diſcri-

mina

mina venerat * Tricaſſas,adeo inſperatus vt eo portas pene pulſante,diffuſæ multitudinis barbaræ metu aditus vrbis non ſine anxia panderetur ambage:& paulisper moratus,dum fatigato conſulit militi,ciuitatem Remos, nihil prolatandum exiſtimans, petit: vbi in vnum congregatum exercitum * Veſuntiũ iuſſerat opperiri præſentiam ſuam: cui præſidebat Vrſicini ſucceſſor Marcellus,& ipſe Vrſicinus aduſque expeditionis finem agere præceptus iisdem in locis. Poſt variatas itaque ſententias plures, quum placuiſſet per decem pagos Alemannam adgredi plebem,denſatis agminibus tendebat illuc ſolito alacrior miles: & quia dies humectus & decolor vel contiguum eripiebat aſpectum,iuuante locorum gnaritate,hoſtes tramite obliquo diſcurſo poſt Cæſaris terga, legiones duas arma cogentes adorti pene deleſſent,ni ſubito concitus clamor ſociorum auxilia * coegiſſet. Hinc & deinde nec itinera nec flumina tranſire poſſe ſine inſidiis putans,erat prouidus & cunctator: quod præcipuum bonũ in magnis ductoribus,opem ferre ſolet exercitibus & ſalutem. Audiens itaque Argentoratum,Brotomagum,*Tabernas,*Saliſonem,Nemetas,& Vangionas,& Magontiacum ciuitates barbaros poſſidentes, territoria eorum habitare, (nam ipſa opida vt circumdata retibus luſtra declinant) primam omnium Brotomagum occupauit: eique iam aduentanti Germanorum manus pugnam intentans occurrit.Quumque in bicornem figuram acie diuiſa collato pede res agi cœpiſſet, exitioq; hoſtes vrgerentur ancipiti,captis nonnullis,aliis in ipſo prœliũ furore truncatis,reſidui diſceſſere celeritatis præſidio tecti. Nullo itaque poſthac repugnãte,ad recuperandam ire placuit Agrippinam, ante Cæſaris in Gallias aduentum excidam; per quos tractus nec ciuitas vlla viſitur,nec caſtellum: niſi quod apud Confluentes locũ ita cognominatum, vbi amnis Moſella cõfunditur Rheno,*Rigodulum opidum eſt, & vna prope ipſam Coloniam turris. Igitur Agrippinam ingreſſus, non ante motus eſt exinde quam Francorum regibus furore miteſcente perterritis, pacem reip. firmaret interim profuturam,& vrbem reciperet munitiſſimam. Quibus vincendi primitiis lætus,per Treueros hiematurus apud Senonas, opidum tunc oportunum,abſceſſit. vbi bellorum inundantium molem humeris ſuis (quod dicitur) vehens, ſcindebatur in multiplices curas: vt milites qui a ſolitis deſciuere præſidiis, * reducerentur ad loca ſuſpecta; & conſpiratas gentes in noxam Romani nominis diſiectaret, ac præuideret ne alimenta deeſſent exercitui per varia diſcurſuro. Hæc ſollicite perpenſantem, hoſtilis aggreditur multitudo opidi capiundi ſpe in maius accenſa: ideo confidentes quod nec ſcutarios adeſſe prodentibus perfugis didicerant,nec gentiles, per municipia diſtributos, vt commodius veſcerentur. Clauſa ergo vrbe, murorumque in tuta parte firmata, ipſe cum armatis diu noctuque inter propugnacula viſebatur & pinnas, ira exundante ſubſtridens, quum erumpere ſæpe conatus, paucitate præſentis manus impediretur. Poſt triceſimum denique diem abiere barbari triſtes, inaniter ſtulteque cogitaſſe ciuitatis obſidium muſſitantes. & (quod indignitati rerum eſt adſignandum) periclitanti Cæſari diſtulit ſuppetias ferre Marcellus magiſter equitum,agens in ſtationibus proximis: quum, etiamſi ciuitas abſque principe vexaretur, oppoſita multitudine malis obſidionalibus expediri deberet. Hoc metu ſolutus efficaciſſimus Cæſar, prouidebat conſtanti ſollicitudine vt militum diuturno labori quies ſuccederet aliqua, licet breuis, ad recreandas tamen ſufficiens vires: quamquam vltima ſqualentes inopia terræ ſæpe * vaſtatæ exigua quædam victui congrua ſuggerebant. Verum hoc quoque diligentia curato peruigili,affuſa lætiore ſpe proſperorum, ſublato animo ad exſequenda plurima conſurgebat. Primum igitur factuque difficile, temperantiam ipſe ſibi indixit atque retinuit,tamquam adſtrictus ſumptuariis legibus viueret: quas ex thetris Lycurgi,id eſt axonibus Romam translatas,diuque obſeruatas & ſeneſcentes,paulatim reparauit Sylla dictator: reputans ex prædictis Democriti, quod *ambitioſam menſam fortuna,parcam virtus adponit.* Id enim etiam Tuſculanus Cato prudenter definiens, cui Cenſorii cognomentum caſtior vita indidit, *Cultus magna*,inquit,*cura tibi,magna virtutis incuria.* Deniq; quum legeret libellũ adſidue, quẽ Conſtantius vt priuignũ ad ſtudiũ mittens,manu ſua cõſcripſerat,prȩlicenter diſponens quid in cõuiuio Cȩſaris impẽdi deberet, phaſianũ & vuluã & ſumẽ exigi vetuit & inferri,munificis militis vili & fortuito cibo cõtẽtus.Hinc

contingebat vt noctes ad officia diuideret tripartita, quietis, & publicæ rei, & muſarum; quod factitaſſe Alexandrum legimus Magnum; ſed multo hic fortius. Ille namque ænea concha ſuppoſita, brachio extra cubile protento pilam tenebat argenteam; vt cum neruorum rigorem ſopor laxaſſet infuſus, geſtaminis lapſi tinnitus abrumperet ſomnum. Iulianus vero abſque inſtrumento quoties voluit euigilauit: & nocte dimidiata ſemper exſurgens, non e plumis vel ſtragulis ſericis ambiguo fulgore nitentibus, ſed ex tapete & * ſiſyra, quam vulgaris ſimplicitas *ſuſurnam* appellat, occulte Mercurio ſupplicabat; quem mundi velociorem ſenſum eſſe, motum mentium ſuſcitantem, theologicæ prodidere doctrinæ: atque in tanto rerum defectu * explorate curabat. Poſt quæ vt ardua & ſeria terminata, ad procudendum ingenium vertebatur: & incredibile quo & quanto ardore rerum principalium notitiam celſam indagans, & quaſi pabula quædam animo ad ſublimiora ſcandenti conquirens, per omnia philoſophiæ membra prudenter diſputando currebat. Sed tamen quum hæc effecte pleneque colligeret, nec humiliora deſpexit, poeticam mediocriter & rhetoricam, (vt oſtendit orationum epiſtolarumque eius cum grauitate comitas incorrupta) & noſtrarum externarumque rerum hiſtoriam multiformem. ſuper his aderat Latine quoque diſſerendi ſufficiens ſermo. Si itaque verum èſt quod ſcriptores varii memorant, Cyrum regem, & * Simonidem lyricum, & Hippiam Elêum ſophiſtarum acerrimum, ideo valuiſſe memoria quod epotis quibuſdam remediis id impetrarunt, credendum eſt hunc etiam tum adultum totum memoriæ dolium, ſi vſquam reperiri potuit, exhauſiſſe. Et hæc quidem pudicitiæ virtutumque ſunt ſigna nocturna. De his vero quæ ornate dixit & facete, quæue in apparatu vel in ipſis egit congreſſibus prœliorum, aut in re ciuili, magnanimitate correxit & libertate, ſuo quæque loco ſingula demonſtrabuntur. Quum exercere præludia diſciplinæ caſtrenſis philoſophus cogeretur vt princeps, artemque modulatius incedendi per pyrricham concinentibus diſceret fiſtulis, vetus illud prouerbium, *Clitellæ boui impoſita ſunt, plane non eſt noſtrum onus*, Platonem crebro nominans exclamat. Inductis quadam ſolennitate agentibus in rebus in conſiſtorium vt aurum acciperent, inter alios quidam ex eorum conſortio, non (vt moris eſt) expanſa chlamyde, ſed vtraque manu * cauata ſuſcepit. & Imperator, *Rapere*, inquit, *non accipere ſciunt agentes in rebus.* Audito a parentibus virgines raptas, eum qui violarat, conuictum relegari decreuit. Hisque indigna pari queritantibus, quod non ſit morte mulctatus, reſponderat; *Hactenus incuſent iura clementiam; ſed Imperatorem mitiſſimi animi legibus præſtare ceteris decet.* Egreſſurum eum ad expeditionem plures interpellabant, vt læſi: quos audiendos prouinciarum rectoribus commendabat. Et reuerſus, quid egerint ſinguli quærens, delictorum vindictas genuina lenitudine mitigabat. Ad vltimum exceptis victoriis, per quas cadentes ſæpe incolumi contumacia barbaros fudit, quod profuerit anhelâtibus extrema penuria Galliis, hinc maxime claret, quod primitus partes eas ingreſſus, pro * capitibus ſingulis tributi nomine vicenos quinos aureos reperit flagitari: diſcedens vero, ſeptenos tantum munera vniuerſa complentes: ob quę tamquam ſolem ſibi ſerenum poſt ſqualentes tenebras adfulſiſſe cum alacritate & tripudiis lętabantur. Denique id eum aduſque imperii finem & vitæ ſcimus vtiliter obſeruaſſe, ne per indulgentias quas appellant, tributariæ rei concederet reliqua. Norat enim hoc facto ſe aliquid locupletibus additurum: quum conſtet vbique, pauperes inter ipſa * dictorum exordia ſoluere vniuerſa ſine laxamento compelli. Inter has tamen regendi moderandique vias, bonis principibus æmulandas, barbarica rabies exarſerat in maius. vtque beſtiæ cuſtodum negligentia raptu viuere ſolitæ, ne his quidem remotis & appoſitis fortioribus abſceſſerunt: ſed tumeſcentes inedia ſine reſpectu ſalutis armenta vel greges incurſant: ita etiam illi, cunctis quæ diripuere conſumptis, fame vrgente agebant aliquoties prædas: interdum antequam contingerent aliquid, oppetebant. Hæc per eum annum ſpe dubia, euentu tamen ſecundo, per Gallias agebantur. In comitatu vero Auguſti circumlatrabat Arbetionem inuidia: velut ſumma mox adepturum, decora cultus imperatorii præſtruxiſſe: inſtabatque ei ſtrepens immania Comes Veriſſimus nomine; arguens coram quod a gregario ad magnum militiæ culmen euectus, hoc quoque nõ contentus vt paruo,

locum

locum appeteret principalem. ſed ſpecialiter eum inſectabatur Dorus quidam ex medico ſcutariorum; quem niceteriorum centurionem ſub Magnentio Romę prouectum, retulimus accuſaſſe Adelphium vrbi pręfectum vt altiora cœptantē. Quumque res in inquiſitionem veniret, neceſſariisq; negotio tentis, obiectorum probatio ſperaretur, tamquam * per ſatyram ſubito cubiculariis ſuffragantibus (vt loquebatur pertinax rumor) & vinculis ſunt exutæ perſonæ quæ ſtringebantur vt conſcię, & Dorus euanuit, & Veriſſimus ilico tacuit, velut aulæo depoſito ſcenæ. Iisdem diebus adlapſorum ore Conſtantius doctus, obſeſſo apud Senonas Cæſari auxilium non tuliſſe Marcellum, eum ſacramento ſolutum abire iuſſit in larem: qui tamquam iniuria graui perculſus, quædam in Iulianū moliebatur, auribus Auguſti confiſus in omnē patentibus crimen. Ideoque quum diſcederet, Eutherius præpoſitus cubiculi mittitur ſtatim poſt eum, ſi quid finxerit conuicturus. Verum ille hoc neſciens, mox venit Mediolanum, ſtrepens & tumultuans (vt erat vauidicus, & amenti propior) admiſſus in conſiſtorium, Iulianum vt procacem inſimulat: iamque ad euagandum altius, validiores ſibi pinnas aptare. Ita enim eum motu quodam corporis loquebatur ingenti. Hæc eo fingente licentius, Eutherius vt poſtulauit inductus, iuſſusque loqui quod vellet, verecunde & modice docet velari veritatem mendaciis. Magiſtro enim armorum (vt credebatur) ceſſante conſulto, induſtria vigili Cæſarem diu obſeſſum apud Senonas, barbaros repuliſſe: apparitoremque fidum auctori ſuo, quoad vixerit, fore, obligata ceruice ſua ſpondebat. Res monuit ſuper hoc eodem Eutherio pauca ſubſerere, forſitan non credenda; ea re quod ſi Numa Pompilius, vel Socrates bona quædam dicerent de ſpadone, dictisque religionum adderent fidem, a veritate deſciuiſſe arguerentur. Sed *inter vepres roſa naſcuntur, & inter feras nonnullæ miteſcunt.* Itaque carptim præcipua quæ ſunt comperta monſtrabo. Natus in Armenia ſanguine libero, captusque a finitimis hoſtibus, etiam tum paruulus abſtractus, geminis Romanis mercatoribus venumdatus, ad palatium Conſtantini deducitur. vbi paulatim arte curaque rationem recte viuendi ſollertiamque oſtendebat, litteris quantum tali fortunæ ſatis eſſe poterat eruditus; cogitandi inueniendique dubia & ſcrupuloſa acumine nimio præſtans, immenſum quantum memoria vigens, beneficiendi auidus, plenusque iuſti conſilii: quem ſi Conſtans Imperator olim ex adulto ſpectaſſet, pluraque tamquam maturum audiret honeſta ſuadentem & recta, nulla, vel venia certe digna, peccaſſet. Is præpoſitus cubiculi, etiam Iulianum aliquoties corrigebat, Aſiaticis coalitum moribus, ideoque leuem. Denique digreſſus ad otium, aſcitusque poſtea in palatium, ſemper ſobrius & in primis conſiſtens, ita fidem continentiamque virtutes coluit amplas, vt nec prodidiſſe aliquando arcanum, niſi tuendæ cauſſa alienæ ſalutis, nec exarſiſſe cupidine plus habendi arceſſeretur, vt ceteri. Vnde factum eſt vt ſubinde Romam ſecedens, ibique fixo domicilio conſeneſcens; comitem circumferens conſcientiam bonam, colatur a cunctis ordinibus & ametur: quum ſoleant id genus homines poſt partas ex iniquitate diuitias, latebras captare ſecretas, vt lucifugę vitantes multitudinis læſæ conſpectus. Cui ſpadonum veterū hunc comparare debeam, antiquitatem replicando * compluries, inuenire non potui. Fuerunt enim apud veteres, licet oppido pauci fideles & frugi, ſed ob quædam vitia maculoſi: inter præcipua enim quæ eorum quisque ſtudio poſſederat vel ingenio, aut rapax, aut feritate contentior fuit, aut propenſior ad lædendum, vel diligentibus nimium blandus, aut potentiæ faſtu ſuperbior: ex omni latere autem ita peritum, neq; legiſſe me neq; audiſſe confiteor, ætatis noſtrę teſtimonio locupleti confiſus. Verum ſi forte ſcrupuloſus quidam lector antiquitatum, Menophilum Mithridatis Pontici regis eunuchum nobis opponat: hoc monitu recordetur, nihil ſuper eo relatū præter id ſolum quod in ſupremo diſcrimineglorioſe monſtrauit. Ingenti prœlio ſuperatus a Romanis & Pompeio rex prædictus, fugiensque ad regna Colchorum * auita, filiam nomine Direptin, vexatam aſperitate * morborū, in caſtello Sinhorio huic Menophilo commiſſam reliquit: qui virginem omni remediorū ſolatio plene curatam patri tutiſſime ſeruans, quum a Manlio Priſco imperatoris legato munimentum quo claudebatur obſideri cœpiſſet, defenſoresq; eius deditionē meditātes ſentiret, veritus ne parentis opprobrio puella nubilis captiua ſupereſſet & violata, interfecta illa, mox

gladium in viſcera ſua compegit. Nunc redeam vnde diuerti. Superato (vt dixi) Marcello, euerſaque Serdica, (vnde oriebatur) in caſtris Auguſti per ſimulationem tuendæ maieſtatis imperatoriæ, multa & nefanda perpetrabantur. Nam ſiquis ſuper occentu ſoricis vel occurſu muſtelæ, vel ſimilis ſigni gratia conſuluiſſet quemquam peritum, aut anile incantamentum ad leniendum adhibuiſſet dolorem; quod medicinæ quoque admittit auctoritas; reus vnde non poterat opinari delatus, raptusque in iudicium pœnaliter interibat. Per id tempus fertur, fuiſſe virum quemdam nomine Danum; quem terrore tenus vxor rerum leuium incuſarat: certum an incertum reum non libet affirmare: indefenſum inde Rufinus eluſerat. quo indicante quędam cognita per Gaudentium agentem in rebus conſularem Pannonię tunc Africanum, quum * retuliſſent præfectum apparitionis præfectura prætorianæ. dum etiam princeps ob deuotionem bis, vt loquebantur, iactantius verſabilem fœminam poſt nefandum concubitum periculoſam in fraudem illexit: ſuaſitque conſarcinatis mendaciis læſæ maieſtatis arceſſere maritum inſontem, & fingere quod velamen purpureum a Diocletiani ſepulcro furatus, quibusdam cōſciis occultabat. Hisque ad multorum exitium ita formatis, ipſe ſpe potiorum ad imperatoris peruolat caſtra, excitaturus calumnias conſuetas. reque comperta iubetur Mauortius tunc præfectus prætorio, vir ſublimis conſtantiæ, crimen acri inquiſitione ſpectare, iuncto ad audiendi ſocietatem Vrſulo largitionum comite, ſeueritatis itidem non improbandæ. Exaggerato itaque negotio ad arbitrium temporū, quum nihil poſt tormenta multorum inueniretur, iudicesque hærerent ambigui, tamdem veritas reſpirauit oppreſſa; & in abrupto neceſſitatis mulier Rufinum totius machinæ cōfitetur auctorem: nec adulterii fœditate ſuppreſſa: ſtatimque legibus contemptis, multa vltro citroque diſcuſſa. tamdem ordo & iuſtitia ambos ſententia damnauere letali. Quo cognito Conſtantius fremens, & tamquam vindicem ſalutis ſuæ lugens exſtinctum, miſſis equitibus citis, Vrſulum redire ad comitatum minaciter iuſſit. Et is ſpretis qui prohibebant, perrupit intrepidus: ingreſſusque conſiſtorium, ore & pectore libero docuit geſta: atque fiducia linguis adulatorum occluſis, & præfectum & ſe diſcrimine graui ſubtraxit. Tunc illud apud Aquitanos euenit quod latior fama vulgarat. Veterator quidam ad lautum conuiuium rogatus & mundum, (qualia ſunt in his regionibus plurima) quum vidiſſet linteorum toralium par, duos clauos ita latiſſimos vt ſibi viciſſim arte miniſtrantium cohærerent, menſamque operimentis paribus tectam, anteriorem chlamydis partem vtraque manu vehens, intrinſecus ſtructuram omnem vt amictus adornauerat; principalesque res, patrimonium diues, euertit. Malignitate ſimili quidam agens in rebus in Hiſpania, ad cœnam itidem inuitatus, quum inferentes veſpertina lumina pueros exclamaſſe audiſſet ex vſu, * *Vincamus*, interpretatus atrociter deleuit nobilem domum. Hæc taliaque ideo magis magisque creſcebant, quod Conſtantius impendio timidus ſemper ſe feriri ſperabat; vt Dionyſius tyrannus ille Siciliæ: qui ob hoc idem vitium, & tonſtrices docuit filias, ne cui alieno ora committeret læuiganda: ædemque breuem vbi cubitare ſueuerat, alta circumdedit foſſa, eamque ponte ſolubili ſuperſtrauit: cuius disiectos aſſeres & axiculos ſecum in ſomnum abiens transferebat, eosdemque compaginabat lucis initio proceſſurus. Inflabant itidem has malorum ciuilium buccinas potentes in regia, ea re, vt damnatorum petita bona ſuis accorporarent, eſſetque materia per vicinitates eorum late graſſandi. Namque, vt documenta liquida prodiderunt, proximorū fauces aperuit primus omnium Conſtantinus: ſed eos medullis prouinciarum ſaginauit Conſtantius. Sub hoc enim ordinum ſingulorum auctores infinita cupidine diuitiarum arſerunt ſine iuſtitiæ diſtinctione vel recti; inter ordinarios iudices, Rufinus primus præfectus prætorio; & inter militares, equitum magiſter Arbetio præpoſitusque cubiculi, & Vrſicinus equeſtris ordinis præfectus: quæſtor & in vrbe Anicius, qui in regiam æmulationem poſteritate tendens, ſatiari numquam potuit cum poſſeſſione multo maiore. At Perſæ in oriente per furta & latrocinia potius quam (vt ſolebant ante) per concurſatorias pugnas hominum prædas agitabant & pecorum: quis nonnumquam lucrabantur vt repentini; aliquoties ſuperati multitudine militum, amittebant: interdum nihil proſpicere prorſus quod poterat rapi, permittebantur. Muſonianus

ſonianus tamen præfectus prætorio, multis (vt ante diximus) bonis artibus eruditus, ſed venalis, & flecti a veritate pecunia facilis, per emiſſarios quosdam fallendi * perſtringendique gnaros Perſarum ſciſcitabatur conſilia, aſſumpto in deliberationes huiusmodi Caſſiano Meſopotamiæ duce, ſtipendiis & discriminibus indurato diuerſis. Qui quum fide concinente ſpeculatorum aperte cognoſcerent, Saporem in extremis regni limitibus ſuorum ſanguine fuſo multiplici, ægre propulſare gentes infeſtas, tamen Saporem ducem parti noſtræ contiguum, occultis per ignotos milites tentauere colloquiis, vt ſi copiam fors dediſſet, ſuaderet regi per litteras pacem tamdem aliquando cum principe Romano firmare: vt hoc facto latere ab omni ſecurus, perduelles adbellaret adſiduos. Paruit tamen Sapor: hisque fretus refert ad regem, quod bellis acerbiſſimis Conſtantius implicatus pacem poſtulat precariam. Dumq; ad Chionitas & * Alanos hæc ſcripta mittuntur, in quorum confiniis agebat hiemem Sapor, tempus interceſſit longum. Hæc dum per eoas partes & Gallias pro captu temporum disponuntur, Conſtantius cõcluſo Iani templo, ſtratisque hoſtibus cunctis, Romam geſtiebat viſere, poſt Magnentii exitium absque nomine ex ſanguine Romano triumphaturus. Nec enim gentem vllam bella cientem per ſe ſuperauit, aut victam fortitudine ſuorum comperit ducũ, vel addidit quædam imperio, aut vſquam in neceſſitatibus ſummis primus, vel inter primos eſt viſus: ſed vt pompam nimis extentam, rigentiaq; auro vexilla, & pulchritudinem ſtipatorũ oſtenderet agenti tranquillius populo, hęc vel ſimile quidquã videre nec ſperanti vmquam nec optãti: ignorans fortaſſe, quosdam veterum principum in pace quidem lictoribus fuiſſe contentos: vbi vero prœliorum ardor nihil perpeti poterat ſegne, alium anhelante rabido flatu ventorum lenunculo ſe cõmiſiſſe piſcantis; alium ad Deciorum exempla vouiſſe pro rep. ſpiritum, alium hoſtilia caſtra per ſemetipſum cum militibus infimis exploraſſe: diuerſis deniq; actibus inclaruiſſe magnificis, vt glorioſas ſuas res poſteritati celebri memoria commendarent. Vt igitur multa quæque conſumpta ſunt in apparatu regio, pro meritis cuilibet * munera reddita: ſecunda Orphiti præfectura transcurſo * Ocriculo elatus honoribus magnis, ſtipatusq; agminibus formidandis, tamquam acie ducebatur inſtructa, omnium oculis in eo contuitu pertinaci intentis. Quumq; vrbi propinquaret, ſenatus officia, reuerendasq; patriciæ ſtirpis effigies ore ſereno contemplans, non (vt Cineas ille Pyrrhi legatus) in vnum coactam multitudinem regũ, ſed aſylum mundi totius adeſſe æſtimabat. Vnde quum ſe vertiſſet ad plebem, ſtupebat qua celeritate omne quod vbiq; eſt hominum genus confluxerit Romam: & tamquam Euphratem armorum ſpecie territurus, aut Rhenum, altrinſecus præeuntibus ſignis, inſidebat aureo ſolus ipſe carpento, fulgenti claritudine lapidum variorum. Quo micante, lux quædam miſceri videbatur, alternumq; poteſtatis greſſus multiplices: alios purpureis ſubtegminibus texti circumdedere dracones, haſtarum aureis gemmatisq; ſummitatibus illigati, hiatu vaſto perflatiles, & ideo velut ira perciti ſibilantes, caudarumq; volumina relinquentes in ventum. Et incedebat hinc inde ordo geminus armatorum clypeatus atq; criſtatis, coruſco lumine radians, nitidis loricis indutus; ſparſique cataphracti equites, quos * clibanarios dictitant Perſæ, thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti: vt Praxitelis manu polita crederes ſimulacra, non viros. quos laminarum circuli tenues apti corporis flexibus ambiebant, per omnia membra deducti: vt quocumque artus neceſſitas commouiſſet, veſtitus congrueret iunctura cohærenter aptata. Auguſtus itaque fauſtis vocibus appellatus, vocum lituorumque intonante fragore cohorruit, talem ſe tamque immobilem, qualis in prouinciis ſuis viſebatur, oſtendens. Nam & corpus perhumile curuabat portas ingrediens celſas; & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextra vultum, nec læua flectebat, tamquam figmentum hominis: non quum rota concuteret, nutans, nec ſpuens, aut os aut naſum tergens vel fricans, manumue agitans eſt viſus vmquã. Quæ licet affectabat, erant tamen hęc & alia quædã in cetera vita patientiæ non mediocris indicia, vt exiſtimari dabatur, vni illi cõceſſa: Quod aũt per omne tempus imperii, nec in conſeſſum vehiculi quemquã ſuſcepit, nec in trabea ſocium priuatũ adſciuit, vt facere principes * conſueuere, & ſimilia multa, quę elatus in arduum ſupercilium, tamquã leges æquiſſimas obſeruauit, pręterea,

memorea me retuliſſe quum incidiſſent. Proinde Romam ingreſſus, imperii virtutumque omnium larem, quum veniſſet ad Roſtra, perſpectiſſimum priſcæ potentiæ forum obſtupuit: perque omne latus quo ſe oculi contuliſſent, miraculorum denſitate præſtrictus, alloquutus nobil[illegible]atem in curia, populumque pro tribunali, in palatium receptus fauore multiplici, lætitia fruebatur optata: & ſæpe quum equeſtres ederet ludos, dicacitate plebis oblectabatur, nec ſuperbæ nec a libertate coalita deſciſcentis; reuerenter modum ipſe quoque debitum ſeruans. Non enim, vt per ciuitates alias, ad arbitrium ſuum certamina finiri patiebatur; ſed, vt mos eſt, variis caſibus permittebat. Deinde intra ſeptem montium culmina, per accliuitates planiciemque poſita vrbis membra colluſtrans & ſuburbana, quidquid erat primum, id eminere inter alia cuncta ſperabat: Iouis Tarpei delubra, quantum terrenis diuina præcellunt, lauacra in modum prouinciarum exſtructa, amphitheatri molem ſolidatam lapidis Tiburtini compage, ad euius ſummitatem ægre viſio humana conſcendit: Pantheon velut regionem teretem ſpecioſa celſitudine fornicatam; elatosq; vertice ſcãſili ſuggeſtus conſulum & priorum principum imitamenta portantes; &* Vrbis templum, forumque Pacis, & Pompeii theatrum, & odêum, & ſtadium, aliaq; inter hæc decora vrbis æternæ. Verum quum ad Traiani forum veniſſet, ſingularem ſub omni cælo ſtructuram, vt opinamur, etiam numinum aſſenſione mirabilem, hærebat attonitus per giganteos contextus circumferens mentem, nec relatu effabiles, nec rurſus mortalibus appetendos. Omni itaque ſpe huiuſmodi quidquam conandi depulſa, Traiani equum ſolum locatum in atrii medio, qui ipſum principem vehit, imitari ſe velle dicebat, & poſſe. Cui prope adſtans regalis Hormiſda, cuius e Perſide diſceſſum ſupra monſtrauimus, reſpondit geſtu gentili, *Ante*, inquit, *Imperator ſtabulum tale condi iubeto, ſi vales: equus quem fabricare diſponis, ita late ſuccedat, vt iſte quem videmus.* Is ipſe interrogatus quid de Roma ſentiret, id tantum ſibi placuiſſe aiebat quod didiciſſet ibi quoq; homines mori. Multis igitur cum ſtupore viſis horrendo, Imperator de fama querebatur vt inualida vel maligna, quod augẽs omnia ſemper in maius, erga hæc explicanda quæ Romæ ſunt obſoleſcit: deliberansque diu quid ageret, vrbis addere ſtatuit ornamentis, vt in proximo circo erigeret obeliſcum; cuius originem formamq; loco condecenti monſtrabo. Inter hæc Helenæ ſorori Conſtantii, Iuliani coniugi Cæſaris, Romam affectionis ſpecie ductæ, regina tunc inſidiabatur Euſebia, ipſa quoad vixerat ſterilis: quæſitumque venenum bibere per fraudem illexit, vt quotieſcumque concepiſſet, immaturum abiiceret partum. Nam & pridem in Galliis quum marem genuiſſet infantem, hoc perdidit dolo; quod obſtetrix corrupta mercede, mox natum præfecto plusquam conuenerat vmbilico necauit: tanta tamque diligens opera nauabatur ne fortiſſimi viri ſoboles appareret. Cupiens itaque auguſtiſſima omnium ſede morari diutius Imperator, vt otio puriore frueretur & voluptate, aſſiduis nuntiis terrebatur & certis, indicantibus Sueuos Rhætias incurſare, Quadosq; Valeriam; & Sarmatas (latrocinandi periniſſimum genus) ſuperiorem Mœſiam & ſecundam populari Pannoniam. Quibus percitus, XXX poſtquam ingreſſus eſt die, III Cal. Iunias ab vrbe profectus, per Tridentum iter in Illyricum feſtinauit. Vnde miſſo in locum Marcelli Seuero, bellorũ vſu & maturitate firmato, Vrſicinum ad ſe venire præcepit. Et ille litteris gratanter acceptis, Sirmium venit, comitantibus ſociis: libratisq; diu ſuper pace conſiliis, quam fundari poſſe cum Perſis Muſonianus retulerat, in orientem eum magiſterii remittitur poteſtate: prouectis e conſortio noſtro ad regendos milites natu maioribus, adoleſcentes eum ſequi iubemur, quidquid pro rep. mandauerit impleturi. At Cęſar exacta apud Senonas hie-
1109 me turbulenta, Auguſto nouies, ſeque iterum COSS. Germanicis vndique circumfremẽtibus minis, ſecundis ominibus motus Remos properauit, alacrior magisq; lętus quod exercitum regebat Seuerus, nec diſcors nec arrogans, ſed longa militiæ frugalitate compertus, & eum recta præeuntem ſequuturus vt ductorem morigerũ miles. Parte alia Barbatio poſt Siluani interitum promotus ad peditum magiſterium, ex Italia iuſſu principis cum XXV millibus armatorum Rauracos venit. cogitatum eſt enim ſollicitequе præſtructum vt ſęuientes vltra ſolitum Alemanni, vagantesque fuſius, multitudine geminata noſtrorum, forcipis ſpecie, truſi in anguſtias cæderentur.

Dum

Dum hæc tamen rite diſpoſita celerantur, læti barbari, ad tempeſtiua furta ſollertes, inter vtriuſque exercitus caſtra occulte transgreſſi, inuaſere Lugdunum incautam: eamque populatam niſu auido concremaſſent, ni clauſis aditibus repercuſſi, quidquid extra opidum potuit inueniri, vaſtaſſent. Qua clade cognita, agili ſtudio Cæſar miſſis cuneis tribus equitum expeditorum & fortium, tria obſeruauit itinera, ſciẽs per ea erupturos proculdubio graſſatores: nec quod deſtinauerat, irritum fuit. Cunctis enim qui per eos tramites exiere truncatis receptaque præda omni intacta, hi ſolum innoxii abſoluti ſunt qui per vallum Barbationis transiere ſecuri: ideo labi permiſſi, quod Bainobaudes tribunus, & Valẽtinianus poſtea Imperator, cum equeſtribus turmis quas regebant ad exſequendum id ordinati, a Cella tribuno ſcutariorum, qui Barbationi ſociatus venerat ad procinctum, iter obſeruare ſunt vetiti, vnde redituros didicere Germanos. Quo non contentus magiſter peditum ignauus, & gloriarum Iuliani peruicax obtrectator, ſciens ſe id contra vtilitatem* Romanam iuſſiſſe, (hoc enim quum argueretur, Cella confeſſus eſt) relatione fefellit Conſtantium: finxitque hos eoſdem tribunos ad ſollicitandos milites quos duxerat, per ſpeciem veniſſe negotii publici: qua cauſſa abrogata poteſtate ad lares rediere priuati. Iiſdem diebus exercituum aduentu perterriti barbari, qui domicilia fixere cis Rhenum, partim difficiles vias & ſuapte natura cliuoſas & incommeabiles, clauſere ſollerter arboribus immenſi roboris cæſis. Alii occupatis inſulis ſparſis crebro per flumen Rhenum, vlulantes lugubre, conuitiis & Romanos inceſſebant & Cæſarem, qui grauiori motu animi percitus, ad corripiendos aliquos ſeptem a Barbatione petierat naues, ex his quas velut tranſiturus amnem, ad compaginandos parauerat pontes: qui, ne quid per eum * impetraretur, omnes incendit. Doctus denique exploratorum delatione recens captorum, æſtate iam torrida fluuium vado poſſe tranſiri, hortatus auxiliares velites cum Bainobaude Cornutorum tribuno miſit, facinus memorabile ſi iuuiſſet fors, patraturos. qui nunc incedendo per breuia, aliquoties ſcutis in modum alueorum ſuppoſitis, nando ad inſulam venere propinquam: egreſſique promiſcue virilis & muliebris ſexus ſine ætatis vllo diſcrimine trucidabant vt pecudes: nactique vacuas lintres, per eas, licet vacillantes, euecti, huiuſmodi loca plurima perruperunt: & vbi ſatietas cædendi cepit, opimitate prædarum onuſti, cuius partem vi fluminis amiſerunt, rediere omnes incolumes. Hocque comperto reſidui Germani, vt infido præſidio inſularum relicto, ad vlteriora neceſſitudines & fruges opesque barbaricas contulerunt. Conuerſus hinc Iulianus ad reparandas Tres tabernas, munimentum ita cognominatum, haud ita dudum obſtinatione ſubuerſum hoſtili: quo ædificato, conſtabat ad intima Galliarum (vt conſueuerant) adire Germanus arceri: & opus ſpe celerius conſummauit; & victum defenſoribus ibi locandis, ex barbaricis meſſibus non ſine diſcriminis metu collectum, militis manu condidit in vſus anni totius. Nec ſane hoc ſolo contentus, ſibi quoque viginti dierum alimenta parata collegit. Libentius enim bellatores quæſito dextris propriis vtebantur; admodum indignati quoniam ex commeatu qui eis recens aduectus eſt, ideo nihil ſumere potuerunt, quod partem eius Barbatio, quum tranſiret iuxta, ſuperbe præſumpſit; reſiduum quod ſuperfuit, congeſtum in aceruum exuſſit: quæ vtrum vt vanus gerebat & demens, an mandato principis confidenter nefanda multa tentabat, [vſque in] id temporis latuit. Illud tamen rumore tenus vbique iactabatur, quod Iulianus non leuaturus incõmoda Galliarum electus eſt, ſed vt poſſit per bella deleri ſæuiſſima, rudis etiam tum, vt æſtimabatur, ac ne ad ſonitum quidem duraturus armorum. Dum caſtrorum opera mature conſurgunt, militiſque pars ſtationes prætendit agrarias, alia frumenta inſidiarum metu colligit caute; multitudo barbarica rumorem nimia velocitate præuerſa, Barbationem cũ exercitu quem regebat (vt dictum eſt) Gallico vallo diſcretum, impetu repentino aggreſſa, ſequenſque fugientes aduſque Rauracos, & vltra quoad potuit, rapta ſarcinarum & iumentorum cum calonibus parte maxima, redit ad ſua. Et ille, tamquã expeditione euentu proſpero terminata, milite diſperſo per ſtationes hibernas, ad comitatũ Imperatoris reuertit, crimen cõpoſiturus in Cæſarem, vt ſolebat, grauiter ſemper inceſſens. Quo diſpalato fœdo terrore, Alemannorum reges Chonodomarius & Veſtralpus, Vrius

qulnetiam & Vrſicinus cum Serapione & Suomario & Hortario, in vnum robore virium ſuarum omni collecto, conſedere prope vrbem Argentoratum, extrema motuentem Cæſarem arbitrati retroceſſiſſe, quum ille etiam [dum] perficiendi munimenti ſtudio ſtringeretur. Erexit autem confidentiam caput altius * adtollentem ſcutarius perfuga: qui commiſſi criminis metuens pœnam, transgreſſus ad eos poſt ducis fugati diſceſſum, armatorum tredecim millia tantum remanſiſſe cum Iuliano docebat. * Is enim numerus ſequebatur, barbara feritate certaminum rabiem vndiq; concitante. Cuius adſeueratione eadem ſubinde replicantis, ad maiora ſtimulati fiducia, miſſis legatis ſatis pro imperio Cæſari mandauerunt, vt terris abſcederet virtute ſibi quæſiuis & ferro. Qui ignarus pauendi, nec ira nec dolore perculſus, ſed faſtus barbaricos ridens, * retentis legatis aduſq; perfectum opus caſtrorum, in eodem gradu conſtantiæ ſtetit immobilis. Agitabat autem miſcebatq; omnia, ſine modo vbiq; ſeſe diffunditans & princeps audendi periculoſa, rex Chonodomarius, ardua ſubrigens ſupercilia, vt ſæpe ſecundis rebus elatus. Nam & Decentium Cæſarem ſuperauit æquo marte congreſſus, & ciuitates erutas multas vaſtauit & opulentas; licentiusque diu nullo refragante Gallias perſultauit. Ad cuius roborandam fiduciam recens quoq; fuga ducis acceſſit, numero præſtantis & viribus. Alemanni enim ſcutorum inſignia contuentes, norant eos milites permiſiſſe paucis ſuorum latronibus terram: quorum metu aliquoties quum gradum conferrent, amiſſis pluribus abiere diſperſi. quæ anxie ferebat ſollicitus Cęſar; quod trudente ipſa neceſſitate digreſſus periculis, cum paucis, licet fortibus, populoſis gentibus occurrere cogebatur. Iamq; ſolis radiis rutilantibus, tubarumq; concinente clangore, pedeſtres copiæ lentis inceſſibus educuntur: earumq; lateri equeſtres cõiunctæ ſunt turmæ; inter quas cataphracti erant & ſagittarii, formidabile genus armatorum. Et quoniam a loco vnde Romana promota ſunt ſigna aduſque vallum barbaricum quarta * leuca ſignabatur & decima, id eſt vnum & x x millia paſſuum; vtilitati ſecuritatiq; recte conſulens Cæſar, reuocatis præcurſoribus iam ante egreſſis, indictaq; ſolitis vocibus quiete, cuneatim circumſiſtentes alloquitur genuina placiditate ſermonis; *Vrget ratio ſalutis tuendæ communis, (vt parciſſime dicam) non iacentis animi, Cæſarem vos hortari & orare, commilitones mei, vt adulta robuſtaq; virtute confiſi, cautiorem viam potius eligamus ad toleräda vel ad depellenda quæ ſperantur,* * *quam præproperam & ancipitem. Vt enim in periculis* * VIRTVTEM *impigram eſſe conuenit & audacem, ita quum res poſtulat, regibilem & conſultam. Quod igitur cenſeo, ſi arbitrium adfuerit veſtrum, iuſtaq; ſuſtinet indignatio, paucis abſoluam. Iam dies in meridiem vergit; laſſitudine nos itineris fatigatos ſcrupuloſi tramites excipient & obſcuri, nox ſeneſcente luna nullis ſideribus adiuuanda, terra protinus æſtu flagrantes, nullis aquarum ſubſidiis fultæ: quas ſi dederit quiſquam commode poſſe tranſiri, ruentibus hoſtium examinibus poſt otium cibiq; refectionem & potus, quid nos agimus, quo vigore, inedia, ſiti, laboreq; membris marcentibus occurramus? Ergo quoniam negotiis difficillimis ſæpe* DISPOTITIO TEMPESTIVA *proſpexit, & ſtatum nutantium rerum recto conſilio in bonam partem accepto aliquoties diuina remedia repararunt; hic quæſo vallo foſſaq; circumdati, diuiſis vigiliis quieſcamus; ſomnoq; & victu congruis potiti pro tempore, (pace Dei ſit dictũ) triumphaturas aquilas & vexilla victricia, primo lucis moueamus exordio.* Nec finiri perpeſſi quæ dicebãtur, ſtridore dentiũ infrendentes, ardoremq; pugnandi haſtis illidendo ſcuta monſtrantes, in hoſtem ſe duci iam conſpicuum exorabant, * cælitis Dei fauore fiduciaq; ſui, & fortunati rectoris expertis virtutibus freti: atq;, vt exitus docuit, ſalutaris quidã genius præſens ad dimicandũ eos, dum adeſſe potuit, incitabat. Acceſſit huic alacritati plenus celſarum poteſtatum aſſenſus, maximeq; Florentii præfecti prætorio; periculoſe quidẽ, ſed ratione ſecunda pugnandum eſſe * cõſentientibus, dum inſtarent barbari conglobati: qui ſi * deflexiſſent, motum militis, in ſeditiones natiuo calore propenſioris, ferri non poſſe aiebat, extortam ſibi victoriam, vt putauit, non ſine vltimorum conatu grauiter toleraturi. Addiderat autem fiduciam noſtris conſideratio gemina, recordantibus quod anno nuper emenſo Romanis per Transrhenana ſpatia fuſius volitantibus, nec viſus eſt quiſquam laris ſui defenſor, nec obuius ſtetit: ſed cõcæde arborum denſa vndique ſemitis clauſis, ſidere vrente brumali ægre vixere barbari longius amandati: quodque Imperatore terras eorum ingreſſo, nec reſiſtere auſi, nec

nec apparere, pacem impetrarunt ſuppliciter obſecrantes. Sed nullus mutatam rationem temporis aduertebat, quod tunc tripartito exitio premebantur; Imperatore vrgente per Rhætias, Cæſare proximo nuſquam elabi permittente, finitimis quos hoſtes fecere diſcordiæ, modo non occipitia conculcantibus hinc indeque cinctorum. Poſtea vero pace data, diſceſſerat Imperator: & ſedata iurgiorum materia, vicinæ gentes iam concordabant: & turpiſſimus ducis Romani digreſſus, ferociam natura conceptam auxit in maius. Alio itidem modo res eſt aggrauata Romana ex negotio tali. Regii duo fratres vinculo pacis adſtricti, quam anno præterito impetrauerant a Conſtantio, nec tumultuare nec commoueri ſunt auſi. Sed paulo poſtea vno ex his Gundomado, qui potior erat fideiq; firmioris, per inſidias interempto, omnis eius populus cum noſtris hoſtibus conſpirauit: & conſeſtim Vadomarii plebs, vt aſſerebant, agminibus bella cientium barbarorum ſeſe coniunxit. Cunctis igitur ſummis infimiſque approbantibus tunc opportune congrediendum, nec de rigore animorum quidquam remittentibus, exclamauit ſubito ſignifer: *Perge, feliciſsime omnium Cæſar, quo te fortuna proſperior ducit: tamdem per te virtutem & conſilia militaria ſentimus. I præuius, vt fauſtus anteſignanus & fortis. experieris quid miles ſub conſpectu bellicoſi ductoris, teſtiſque indiuidui gerendorum, modo adſit ſupernum numen, iis rebus efficiet excitatus.* His auditis, quum nullæ laxarentur induciæ, promotus exercitus prope collem aduenit, molliter editum, opertum ſegetibus iam maturis, a ſuperciliis Rheni haud longo interuallo diſtantem. E cuius ſummitate ſpeculatores hoſtium tres equites exciti, ſubito nuntiaturi Romanum exercitum aduentare, feſtinarunt ad ſua. Vnus vero pedes, qui ſequi non potuit, captus agilitate noſtrorum, indicauit per triduum & trinoctium flumen tranſiſſe Germanos. Quos quum iam prope denſantes ſemet in cuneos noſtrorum conſpexere ductores, ſteterunt veſtigiis fixis, antepilanis haſtatiſque & ordinum primis velut inſolubili muro fundatis: & pari cautela hoſtes ſtetere cunctati. Quumque, ita vt antedictus docuerat perfuga, equitatum omnem a dextero latere ſibi vidiſſent oppoſitũ, quidquid apud eos per equeſtres copias præpollebat, in læuo cornu locauere conſertum. Iiſdemque ſparſim pedites miſcuere diſcurſatores & leues, profecto ratione tuta poſcente. Norant enim, licet prudentem, ex quo bellatorem cum clibanario noſtro congreſſum, frena retinentem & ſcutum, haſta vna manu vibrata, tegminibus ferreis abſcondito bellatori nocere non poſſe: peditem vero inter ipſos diſcriminum vertices, quum nihil caueri ſolet præter id quod occurrit, humi occulte reptantem, latere forato iumenti, incautum rectorem præcipitem agere, leui negotio trucidandum. Hoc itaque diſpoſito, dextrum ſui latus ſtruxere clandeſtinis inſidiis & obſcuris. Ductabant autem populos omnes pugnaces & ſæuos Chonodomarius & Serapio, poteſtate excelſiores ante alios reges. Et Chooodomarius quidẽ, neſarius belli totius incentor, cuius vertici *flammeus torulus aptabatur, anteibat cornu ſiniſtrum audax & fidens ingenti robore lacertorum: vbi ardor prœlii ſperabatur immanis: equo ſpumante ſublimior erectus in iaculum formidandæ vaſtitatis, armorumque nitore conſpicuus, antea ſtrenuus & miles, & vtilis præter ceteros ductor. Latus vero dextrum Serapio agebat, *etiam tum adultæ lanuginis iuuenis, efficacia præcurrens ætatem, Mederici fratris Chonodomarii filius, hominis quoad vixerat perfidiſſimi; ideo ſic appellatus, quod pater eius diu obſidatus pignore tentus in Galliis, doctusq; Græca quædã arcana, hunc filium ſuum Agenarichum genitali vocabulo dictitatũ, ad Serapionis trãſtulit nomen. Hos ſequebantur poteſtate proximi reges numero quinque, regaleſque decem, & optimatum ſeries magna, armatorum millia triginta & quinque, ex variis nationibus partim mercede, partim pacto viciſſitudinis reddendæ quæſita. Iamque toruum increpantibus tubis, Seuerus dux Romanorum aciem dirigens læuam, quum prope foſſas armatorum refertas veniſſet, vnde diſpoſitum erat vt abditi repente exorti cuncta turbarent, ſtetit impauidus: ſuſpectiorque de obſcuris, nec referre gradum, nec vlterius ire tentauit. Quo viſo, animoſus contra labores maximos Cæſar, ducentis equitibus ſeptus, vt ardor negotii flagitabat, agmina peditum, impetu veloci diſcurrens, verbis hortabatur. Et quum alloqui pariter omnes, nec longitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebri-

tas: & alioquin vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id affectaſſe quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat: cautior ſui hoſtium tela prætetuolans, his & ſimilibus notos pariter & ignotos ad ſaciendum [fortiter] accendebat: *Aduenit ô ſocii iuſtum pugnandi iam tempus, olim exoptatum mihi vobiscum, quod antehac arceſſentes arma inquietis motibus poſcebatis.* Item quum ad alios poſtſignanos in acie locatos extrema veniſſet; *En*, inquit, *commilitones, diu ſperatus præſto eſt dies, compellens nos omnes* * *elotis priſtinis maculis Romanæ maieſtati reddere proprium decus. Hi ſunt barbari, quos rabies & immodicus furor ad perniciem rerum ſuarum coegit occurrere noſtris viribus opprimendos.* Alios item bellandi vſu diutino callentes aptius ordinans, his exhortationibus adiuuabat; *Exſurgamus viri fortes, propellamus fortitudine congrua, illiſa noſtris partibus probra, quæ contemplans Cæſaris nomen cunctando ſuſcepi.* Quoſcunque autem pugnæ ſignum inconſulte poſcentes, rupturosque imperium irrequietis motibus præuideret; *Quæſo*, inquit, *ne hoſtes vertendos in fugam ſequentes, auidius futuræ victoriæ gloriam violetis; nequis ante neceſſitatem vltimam cedat. Nam fugituros proculdubio deſeram; hoſtium terga cæſuris adero indiſcretus, ſi hoc penſatione moderata fiat & cauta.* Hæc aliaque in eumdem modnm ſæpius replicando, maiorem exercitus partem primæ barbarorum oppoſuit fronti: & ſubito Alemannorum peditũ fremitus indignationi mixtus auditus eſt, vnanimi conſpiratione vociſerantium, relictis equis ſecum oportere verſari regales: ne, ſiquid contigiſſet aduerſum, deſerta miſerabili plebe facilem diſcedendi copiam reperirent. Hoc comperto, Chonodomarius iumẽto actutum deſiluit, & ſequuti eum reſidui, idem facere nihil morati: nec enim eorum quiſquam ambigebat partem ſuam fore victricem. Dato igitur [ab] æneatorum oecentu ſolenniter ſigno ad pugnandum, vtrimque magnis concurſum eſt viribus. Præpilabantur miſſilia: & properantes cito quam cõſiderato curſu Germani, telaque dextris explicãtes, inuolauere noſtrorum equitum turmas frendentes immania: eorumque vltra ſolitum ſæuientium comæ fluentes horrebant, & elucebat quidam furor ex oculis: quos contra pertinax miles, ſcutorum obiicibus vertices regens, eiectansque gladios, vel tela concriſpans mortem minantia, perterrebat. Quumque in ipſo prœliorum articulo eques ſe fortiter conturmaret, & muniret latera ſua firmius pedes frontem arctiſſimis conſerens parmis, erigebantur craſſi pulueris nubes: variique fuere diſcurſus, nunc reſiſtentibus nunc cedentibus noſtris: & obnixi genibus quidam barbari peritiſſimi bellatores, hoſtem propellere laborabant: ſed deſtinatione nimia dextræ dextris miſcebantur, & vmbo trudebat vmbonem: cælumque exſultantium cadentiumque reſonabat vocibus magnis. Et quum cornu ſiniſtrum altius gradiens, vrgentium tot agmina Germanorum vi nimia propuliſſet, iretque in barbaros fremens, equites noſtri cornu tenentes dextrum, præter ſpem incondite diſceſſerunt. dumque primi fugientium poſtremos impediunt, gremio legionum protecti, fixerunt integrato prœlio gradum. Hoc autem exinde acciderat, quod dum ordinum reſtituitur ſeries, cataphracti equites viſo rectore ſuo leuiter vulnerato, & conſorte quodam per ceruicem equi labentis pondere armorum oppreſſo, dilapſi qua quisque poterat: peditesque calcando cuncta turbaſſent, ni conferti illi ſibique viciſſim innixi ſteriſſent immobiles. Igitur quum equites nihil præter fugæ circumſpectantes præſidia, vidiſſet longius Cæſar, concito equo eos velut repagulum quoddam cohibuit. Quo agnito per purpureum ſignum draconis ſummitati haſtæ longioris aptatum, velut ſenectutis pendentis exuuias, ſtetit vnius turmæ tribunus; & pallore * timoris perculſus, ad aciem integrandam recurrit. Vtque in rebus amat fieri dubiis, eosdem lenius increpans Cæſar, *Quo inquit*, inquit, *cedimus viri fortiſſimi? an ignoratis,* FVGAM *quæ ſalutem numquam reperit, irriti conatus ſtultitiam indicare? Redeamus ad noſtros; ſaltem gloriæ futuri participes, ſi eos pro rep. dimicãtes relinquimus inconſulte.* Hæc reuerenter dicendo, reduxit omnes ad mũnia ſubeunda bellandi; imitatus veterem Syllam: qui quum contra Archelaum Mithridatis ducem educta acie prœlio ſatigabatur ardenti, relictus a militibus cunctis, cucurrit in ordinem primum: raptoque & coniecto vexillo in partem hoſtilem: *Ite*, dixerat, *ſocii periculorum electi: & ſciſcitantibus vbi relictus ſum Imperator, reſpondete nihil fallentes. Solus in Bœotia pro omnibus nobis cum diſpendio ſanguinis ſui decernens.* Proinde Alemanni pulſis

diſiectis-

diſiectisque equitibus noſtris, primam aciem peditum inceſſerunt, eam abiecta reſiſtendi animoſitate pulſuri. Sed poſtquam comminus ventum eſt, pugnabatur paribus diu momentis. Cornuti enim & Braccati, vſu prœliorum diuturno firmati, excipiunt eos, iam geſturientes barritum ciere vel maximum: qui clamor ipſo feruore certaminum a tenui ſuſurro exoriens, paulatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum. Iaculorum deinde ſtridentium crebritate hinc inde conuolante, puluis æquali motu aſſurgens, & proſpectum eripiens, arma armis, corpora corporibus obtrudebat. ſed violentia itaque incompoſiti barbari in modum exarſere flammarum; nexamque ſcutorum compagem, quæ noſtros in modum teſtudinis tuebatur, ſcindebant ictibus gladiorum aſſiduis. Quo cognito, opitulatum conturmalibus ſuis celeri curſu Bataui venere cum regibus, formidabilis manus, extremæ neceſſitatis articulo circumuentos, ſi iuuiſſet fors, ereptura: toruumque canentibus claſſicis, adultis viribus certabatur. Verum Alemanni bellum acriter ineuntes, altius anhelabant, velut quodam furoris affectu oppoſita omnia deleturi. Spicula tamen verutaque miſſilia non ceſſabant, ferratæque arundines fundebantur: quamquam etiam comminus mucro feriebat contra mucronem, & loricæ gladiis findebantur, & vulnerati nondum effuſo cruore ad audendum conſurgebant. Pares enim quodammodo coiuere cum paribus; Alemanni robuſti & celſiores, * milites vſu nimio dociles: illi, feri & turbidi; hi, quieti & cauti: animis iſti fidentes, grandiſſimis illi corporibus freti. Reſurgebat tamen aliquoties armorum pōdere pulſus loco Romanus; laſſatisq; impreſſu genibus læuum reflectens poplitem barbarus ſubſidebat, hoſtem vltro laceſſens; quod indicium eſt obſtinationis extremæ. Exſiliuit itaque ſubito ardens optimatium globus; inter quos decernebant & reges: & ſequente vulgo, ante alios agmina noſtrorum * interrupit; & iter ſibi aperiendo, aduſque primanorum legionem peruenit locatam in medio: quæ confirmatio Caſtra prætoria dictitatur. vbi denſior & ordinibus frequens miles inſtar turrium fixa firmitate cōſiſtens, prœlium maiore ſpiritu repetiuit: & vulneribus declinandis intentus, ſeque in modum myrmillonis operiens, hoſtium latera quæ nudabat ira flagrantior, diſtrictis gladiis perforabat. At illi prodigere vitam pro victoria contendentes, tentabant agminis noſtri laxare compagem: ſed continuata ſerie peremptorum, quos Romanus iam fidentior ſtrauit, ſuccedebant barbari ſuperſtites interfectis: auditoque occumbentium gemitu crebro, pauore perfuſi torpebant. Feſſi denique tot ærumnis, & ad ſolam deinceps ſtrenui fugam, per diuerſos tramites * toto celeritatis gradu feſtinabant: vt e mediis ſæuientis pelagi fluctibus, quocumque auexerit ventus, eïci nautici properant. Victores (quod voti magis quam ſpei fuiſſe fatebitur quilibet tunc præſens) adorant propitiati numinis arbitrium. Inclemens & ſecans terga cedentium miles, quum interdum flexis enſibus feriendi non ſuppeterent inſtrumenta, ipſis barbaris tela eorum vitalibus immergebat; nec quiſquam vulnerantium ſanguine iram expleuit, nec ſatiauit cæde multiplici dexteram, vel miſeratus ſupplicantem abſceſſit. Iacebant itaque plurimi transfixi letaliter, remedia mortis compendio poſtulantes: alii ſemineces, labente iam ſpiritu, lucis vſuram oculis morientibus inquirebant: quorumdam capita diſciſſa trabalibus telis, & pendentia iugulis cohærebant: pars per lutoſum & lubricum ſolum in ſociorum cruore lapſi, intactis ferro corporibus, aceruis ſuperruentium obruti necabantur. Quæ vbi ſatis euenere proſperrime, validius inſtante victore, acumina denſis ictibus hebeſcebant; ſplendentesque galeæ ſub pedibus voluebantur & ſcuta. Vltimo denique trudente diſcrimine, barbari, quum elati cadauerum aggeres exitus impedirent, ſubſidia fluminis petiuere, quæ ſola reſtabant, eorum terga iam perſtringentis. & quia curſu ab armis concito fugientes miles indefeſſus vrgebat, quidam nandi peritia eximi ſe poſſe diſcriminibus arbitrati, animas fluctibus commiſerunt. Qua cauſſa celeri corde futura præuidens Cæſar, cum tribunis & ducibus, clamore obiurgatorio prohibebat ne hoſtem auidius ſequens noſtrorum quiſquam ſe gurgitibus committeret verticoſis. Vnde id obſeruatum eſt vt marginibus inſiſtentes confoderent telorum varietate Germanos: quorū ſiquem morti velocitas ſubtraxiſſet, iacti corporis pondere ad ima fluminis ſubſidebat. & velut in quodam theatrali ſpectaculo aulæis miranda mōſtrantibus, multa licebat iam

ſine metu videre: nandi ſtrenuis quosdam neſcios adhærere; fluitantes alios quum *expediri viribus linquerentur vt ſtipites; & velut luctãte amnis violẽtia, vorari quosdam fluctibus inuolutos; nonnullos clypeis vectos, præruptas vndarum occurſantium moles obliquaris meatibus declinantes, ad ripas vlteriores poſt multa diſcrimina peruenire. Spumans denique cruore barbarico decolor alueus, inſueta ſtupebat *augmenta. Dum hæc aguntur, rex Chonodomarius reperta copia diſcedendi, lapſus per funerum ſtrues, cum ſatellitibus paucis celeritate rapida properabat ad caſtra; quæ prope Tribuncos & Concordiam munimenta Romana, fixit intrepidus; vt adſcenſis nauigiis, dudum paratis ad caſus ancipites in ſecretis ſeceſſibus, euaderet. Et quia non niſi Rheno tranſito ad territoria ſua poterat peruenire, vultum ne agnoſceretur operiens, ſenſim retulit pedem. Quumq; propinquaret iam ripis, lacunam paluſtribus aquis interfuſam circumgrediens, vt tranſiret, calcata mollitie glutinoſa, equo eſt euolutus: & confeſtim, licet obeſo corpore grauior, ad ſubſidium vicini collis euaſit. quem agnitum (nec enim potuit celari qui fuerat, fortunæ prioris magnitudine proditus) ſtatim anhelo curſu cohors cum tribuno ſequuta, armis circumdatum aggerem nemoroſum cautius obſidebat; perrumpere verita, ne fraude latenti inter ramorum tenebras exciperetur occultas. Quibus viſis compulſus ad vltimos metus, vltro ſe dedit, ſolus egreſſus: comitesq; eius ducenti numero, & tres amici iunctiſſimi, flagitium arbitrati poſt regem viuere, vel pro rege non mori, ſi ita tulerit caſus, tradidere ſe vinciendos. Vtque natiuo more ſunt barbari humiles in aduerſis, diſpatesque in ſecundis, ſeruus alienæ voluntatis trahebatur pallore confuſus, claudente noxarum conſcientia linguam; immenſum quantum ab eo differens qui poſt feros lugubresque terrores cineribus Galliarum inſultans, multa minabatur & ſæua. Quibus ita fauore ſuperni numinis terminatis, poſt exactum iam diem occinente liticine, reuocatus inuictiſſimus miles, prope ſupercilia Rheni tendebat; ſcutorumque ordine multiplicato vallatus, victu fruebatur & ſomno. Ceciderunt autem in hac pugna Romani quidem CCXLIII; rectores vero quatuor, Bainobaudes Cornutorum tribunus; adęque Laipſo, & Innocentius cataphractarios ducens, & vacans quidam tribunus, cuius non ſuppetit nomen: ex Alemannis vero ſex millia corporum ſunt inuenta in campo conſtrata, & inæſtimabiles mortuorum aceruı per vndas fluminis ferebantur. Tunc Iulianus, vt erat fortuna ſui ſpectatior, meritisque magis quam imperio potens, Auguſtus acclamatione concordi totius exercitus appellatus, vt agentes petulantius milites increpabat; id ſe nec ſperare, nec adipiſci velle iurando confirmans. Et vt augeret euentus ſecundi lætitiam, concilio Chonodomarium iuſſit offerri: qui primo curuatus, deinde humi ſuppliciter fuſus, gentiliq; pace veniam poſcẽs, bono animo eſſe eſt iuſſus. Et diebus poſtea paucis ductus ad comitatum Imperatoris, miſſusq; exinde Romam, in Caſtris peregrinis, quæ in monte ſunt Cælio, morbo veterni conſumptus eſt. His tot ac talibus proſpero peractis euentu, in palatio Conſtantii quidam Iulianum culpantes, vt princeps ipſe delectaretur, Victoriam ſiue Victorinum ideo nominabant, quod verecunde referens, quoties imperaret, ſuperatos indicabat ſæpe Germanos. Interque exaggerationem inanium laudum, oſtentationemque aperte lucentium, inflabant ex vſu Imperatorem ſuopte ingenio nimium; quidquid per omnem terræ ambitum agebatur, felicibus auſpiciis eius aſſignantes. Quocirca magniloquentia elatus adulatorum, tunc & deinde edictis propoſitis arroganter ſatis multa mentiebatur; ſe ſolum, quum geſtis non adfuiſſet, & dimicaſſe & viciſſe, & ſupplices reges gentium erexiſſe aliquoties ſcribens: & ſi, verbi gratia, eo agente tunc in Italia, dux quidam egiſſet fortiter contra Perſas, nulla eius mentione per textum longiſſimum facta, laureatas litteras ad prouinciarum ſigna mittebat, ſe inter primores verſatum cum odioſa ſui iactatione ſignificans. Exſtant denique eius edicta in tabulariis principis publicis condigne ſcriptis, memoria delata narrandi extollendique ſemet in cælum. Argentorato, quum pugnaretur, manſione quadrageſima diſparatus, deſcribens prœlium, aciem ordinaſſe, & ſteriſſe inter ſigniferos, & barbaros fugaſſe præcipites, ſibiq; oblatũ falſo indicat Chonodomarium; proh rerum indignitas: ſuper Iuliani glorioſis actibus conticeſcens: quos ſepelierat penitus, ni fama res maximas, vel obumbrantibus plurimis, ſilere neſciret.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

HAc rerum quam iam digeſſimus varietate ita concluſa, Martius iuuenis, Rheno poſt Argentoratenſem pugnam otioſe fluente ſecurus, ſollicitusq; ne diræ volucres conſumerent corpora peremptorum, ſine diſcretione cunctos humari mandauit: abſolutisque legatis, quos ante certamen ſuperba quædam portaſſe prædiximus, ad Tres tabernas reuertit. Vnde cum captiuis omnibus prædam Mediomatricos, ſeruandam ad reditum vſque ſuum, duci præcepit: & petiturus ipſe Maguntiacum, vt ponte compacto transgreſſus, in ſuis requireret barbaros, quum nullum reliquiſſet, in noſtris; refragante vetabatur exercitu: verum facundia iucunditateque ſermonum allectum, in voluntatem traduxerat ſuam. Amor enim poſt documenta flagrantior, ſequi libenter hortatus eſt omnis operæ contubernalem, auctoritate magnificum ducem, plus laboris indicere ſibi quam militi (ſicut perſpicue contigit) adſuetum. Moxque vt ad locum prædictum eſt ventum, flumine pontibus conſtratis transmiſſo, occupauere terras hoſtiles. At barbari præſtricti negotii magnitudine, qui ſe in tranquillo poſitos otio, tunc parum inquietari poſſe ſperabant, aliorum exitio quid fortunis ſuis imminerer anxie cogitantes, ſimulata pacis petitione, vt primæ vertiginis impetum declinarent, miſerunt legatos cum verbis compoſitis, quæ denuntiarent concordem fœderum firmitatem: incertumque quo conſilio aut inſtituto mutata voluntate, per alios curſu celeri venire compulſos, acerrimum noſtris minati ſunt bellum, ni eorum regionibus exceſſiſſent. Quibus clara fide cõpertis, Cæſar prima noctis quiete nauigiis modicis & velocibus octingentos impoſuit milites: eorum viginti ſurſum verſus decurſo egreſſi, quidquid inuenire potuerint, ferro violarent & flammis. Quo ita diſpoſito, ſolis primo exortu viſis per montium vertices barbaris, ad celſiora ducebatur alacrior miles: nemineque inuento (hoc ſiquidem opinati diſceſſere) confeſtim eminus *ingentis fumi volumina viſebantur, indicantia noſtros perruptas populari terras hoſtiles. Quæ res Germanorum perculit animos: atque deſertis inſidiis, quas per arta loca & latebroſa ſtruxerant noſtris, trans * Mœnum nomine fluuium ad opitulandum ſuis neceſſitudinibus auolarunt. Vt enim rebus amat fieri dubiis & turbatis, hinc equitum noſtrorum accurſu, inde nauigiis vectorum militum impetu repentino perterrefacti, euadendi ſubſidium velox locorum inuenere prudentes. quorum digreſſu miles libere gradiens, opulentas pecore villas & frugibus rapiebat, nulli parcendo. extractisque captiuis, domicilia cuncta curatius ritu Romano conſtructa, flammis ſubditis exurebat. Emenſisque æſtimatione decimi lapidis, cum prope ſiluam veniſſet ſqualore tenebrarum horrendam, ſtetit diu cunctando; indicio perfugæ edoctus, per ſubterranea quædam occulta foſſasque multifidas latere plurimos, vbi habile viſum fuerit, erepturos. Auſi tamen omnes accedere fidentiſſime, ilicibus inciſis & fraxinis, roboreq; obiecto magno, ſemitas inuenere conſtratas. Ideoque gradientes cautius retro, non niſi per anfractus longos & aſperos vltra progredi poſſe, vix indignationem capientibus animis, aduertebant. Et quoniam aeris vrente ſæuitia, cum diſcriminibus vltimis laborabatur incaſſum, (æquinoctio quippe autumnali exacto, per eos tractus ſuperfuſæ niues oppleuere montes ſimul & campos) opus arreptum eſt memorabile. Et dum nullus obſiſteret, munimentum quod in Alemannorum ſolo conditum Traianus ſuo nomine voluit appellari, dudum violentius oppugnatum, tumultuario ſtudio reparatum eſt: locatisque ibi pro tempore defenſoribus, ex barbarorum viſceribus alimenta congeſta ſunt. quæ illi maturata ad ſuam perniciem contemplantes, metuque rei peractæ volucriter congregati, precibus & humilitate ſuprema petiere miſſis oratoribus pacem. quam Cæſar omni cõſiliorum via firmata, cauſſatus veriſimilia plurima, per decem menſium tribuit interuallum: id nimirũ ſollerti colligens mẽte, quod caſtra ſupra quã optari potuit occupata, ſine obſtaculo tormentis murali-

bus & apparatu deberent valido communiti. Hac fiducia tres immaniſſimi reges venerunt, tamdem aliquando iam trepidi, ex his qui miſere victis apud Argentoratum auxilia: iurantes conceptis ritu patrio verbis, nihil inquietum acturos, ſed fœdera ad præſtitutum vſque diem (quia id noſtris placuerat) cum munimento ſeruaturos intacto, frugesque portaturos humeris, ſi defuiſſe ſibi docuerint defenſores: quod vtrumque metu perfidiam frenante fecerunt. Hoc memorabili bello, comparando quidem Punicis & Teutonicis, ſed diſpendio rei Romanæ peracto leuiſſimo, vt fauſtus Cæſar exſultabat & felix. credique obtrectatoribus potuit, ideo fortiter eum vbique feciſſe fingentibus, quod oppetere dimicando glorioſe magis optabat, quam damnatorum ſorte (ſicut ſperabant) vt frater Gallus occidi; ni pari propoſito poſt exceſſum quoque Conſtantii actibus mirandis inclaruiſſet. Quibus (vt in tali re) compoſitis firmiter, ad ſedes reuertens hibernas, ſudorum reliquias reperit tales. Remos Seuerus magiſter equitum per Agrippinam petens & Iuliacum, Francorum validiſſimos cuneos in ſexcentis velitibus (vt poſtea claruit) vacua præſidiis loca vaſtantes offendit: hac oportunitate in ſcelus audaciam erigente, quod Cæſare in Alemannorum ſeceſſibus occupato, nulloque vetante, expleri ſe poſſe prædarum opimitate ſunt arbitrati: ſed metu iam reuerſi exercitus, munimentis duobus, quæ olim exinanita ſunt, occupatis, ſe, quoad fieri poterat, tuebantur. Hac Iulianus rei nouitate perculſus, & coniiciens quorſum erumperet, ſi iisdem transiſſet intactis, retento milite circumuallare diſpoſuit Caſtellum oppidum, quod Moſa fluuius præterlambit. & aduſque quartum & quinquaſimum diem, Decembri ſcilicet & Ianuario menſe, obſidionales tractæ ſunt moræ, deſtinatis barbarorum animis incredibili pertinacia reluctatis. Tunc pertimeſcens ſollertiſſimus Cæſar, ne obſeruata nocte illuni, barbari gelu * vinctum amnem peruaderent, quotidie a ſole in veſperam flexo aduſque lucis principium, luſoriis nauibus diſcurrentes flumen vltro citroque milites ordinauit, vt cruſtis pruinarum diffractis, nullus ad erumpendi copiam facile perueniret. Hocque commento, inedia & vigiliis, & deſperatione poſtrema laſſati, ſponte ſe propria dederunt: ſtatimque ad comitatum Auguſti ſunt miſſi. Ad quos eximendos periculo multitudo Francorum egreſſa, quum captos comperiſſet & aſportatos, nihil amplius auſa, repedauit ad ſua caſtra. hisque perfectis acturus hiemem reuertit Pariſios Cæſar. Quia igitur plurimæ gentes vi maiore collaturæ capita ſperabantur, dolum bellorum coniectans ſobrius rector, magnis curarum molibus ſtringebatur. Dumque per inducias, licet negotioſas & breues, ærumnoſis poſſeſſorum damnis mederi poſſe credebat, tributi ratiocinia diſpenſauit. Quumque Florentius præfectus prætorio cuncta permenſus, vt cōtendebat, quidquid in capitatione deeſſet, ex conquiſitis ſe ſupplere firmaret, talium gnarus, animam prius amittere quam hoc ſinere fieri memorabat. Norat enim huiusmodi prouiſionum, immo euerſionum, (vt verius dixerim) inſanabilia vulnera ſæpe ad vltimam egeſtatem prouincias contraxiſſe: quæ res (vt docebitur poſtea) penitus euertit Illyricum. Ob quæ præfecto prætorio ferre non poſſe clamante, ſe repente factum infidū, cui Auguſtus ſummam commiſerit rerum: Iulianus eum ſedatus leniens, ſcrupuloſe computando & vere, docuit non ſufficere ſolum, verum etiam exuberare capitationis calculum ad commeatuum neceſſarios apparatus. Nihilominus tamē diu poſtea indictionale augmētum oblatum ſibi nec recitare nec ſubnotare perpeſſus, humi proiecit. Litterisque Auguſti monitus ex relatione præfecti, non agere ita perplexe, vt videretur parum Florentio credi; reſcripſit, gratandum eſſe, ſi prouincialis hinc inde vaſtatus, ſaltem ſolennia præbeat, nedum incrementa quæ nulla ſupplicia egenis poſſent hominibus extorquere. Factumque eſt tunc & deinde vnius animi firmitate, vt præter *ſolita nemo Gallis quidquam exprimere conaretur *camelaſii nomine inique. Inuſitato exemplo id petendo Cæſar impetrauerat a præfecto, vt ſecundæ Belgicæ multiformibus malis oppreſſæ diſpoſitio ſibi committeretur; ea videlicet lege vt nec præfectianus, nec præſidialis apparitor ad ſoluendum quemquam vrgeret. Quo leuati ſolatio cuncti, quos in curam æs alienum ſeparat ſuam, nec interpellari, ante præſtitutum tempus debita contulerunt. Inter hæc recreandarū exordia Galliarum adminiſtrante ſecundam adhuc Orphito præfecturā, obeliſcus Romæ in circo erectus eſt maximo.

maximo. Super quo nunc, quia tempeſtiuum eſt, pauca diſcurram. Vrbem priſcis ſeculis conditam ambitioſa mœnium ſtrue, & portarum centum quondam aditibus celebrem, *Hecatompylos Thebas* inſtitutores ex facto cognominarunt: cuius vocabulo prouincia nunc vſque Thebais appellatur. Hanc inter exordia pandentis ſe late Carthaginis, improuiſo excurſu duces oppreſſere Pœnorum: poſteaque reparatam Perſarum rex ille Cambyſes, quoad vixerat alieni cupidus & immanis, Ægypto perrupta aggreſſus eſt; vt opes exinde raperet inuidendas; ne deorum quidem donariis parcens. Qui dum inter prædatores turbulenter concurſat, laxitate præpeditus indumentorum, concidit pronus: ac ſuomet pugione, quem aptatum femori dextro geſtabat, ſubita vi ruinæ nudato, vulneratus pene letaliter interiſſet. Longe autem poſtea Cornelius Gallus, Octauiano res tenente Romanas Ægypti procurator, exhauſit ciuitatem plurimis interceptis: reuerſusque quum furtorum arceſſeretur & depopulatæ prouinciæ, metu nobilitatis acriter indignatæ, cui negotium ſpectandum dederat Imperator, ſtricto incubuit ferro. Is eſt (ſi recte exiſtimo) Gallus poeta, quem flens quodammodo in poſtrema Bucolicorum parte Virgilius, carmine leni decantat. In hac vrbe inter labra ingentia, diuerſaſque moles figmenta Ægyptiorum numinum exprimentes, obeliſcos vidimus plures, alioſque iacentes & comminutos; quos antiqui reges bello domitis gentibus, aut proſperitatibus ſummarum rerum elati, montium venis vel apud extremos orbis incolas perſcrutatis, exciſos erectoſque, diis ſuperis in religione dicarunt. Eſt autem *obeliſcus*, aſperrimus lapis in figuram metæ cuiuſdam, ſenſim ad proceritatem conſurgens excelſam; vtque radium imitetur, gracileſcens paulisper, ſpecie quadrata in verticem productus anguſtum, manu læuigatus artificis. Formarum autem innumeras notas, hieroglyphicas appellatas, quas ei vndique videmus inciſas, initialis ſapientiæ vetus inſigniuit auctoritas. Volucrum enim ferarumque, etiam alieni mundi, genera multa ſculpentes, ad æui quoque ſequentis ætates Imperatorum vulgatius perueniente memoria, promiſſa vel ſoluta regum vota monſtrabant. Non enim, vt nunc litterarum numerus præſtitutus & facilis exprimit quidquid humana mens concipere poteſt, ita priſci quoque ſcriptitarunt Ægyptii: ſed ſingulæ litteræ ſingulis nominibus ſeruiebant, & verbis nonnumquam ſignificabant integros ſenſus. Cuius rei ſcientiæ in his interim ſit duobus exemplum. Per vulturem naturæ vocabulum pandunt: quia mares nullos poſſe inter has alites inueniri rationes memorant phyſicæ: perque ſpeciem apis mella conficientis indicant regem; moderatori cum iucunditate aculeos quoque innaſci debere, his ſignis oſtendentes, & ſimilia plurima. Et quia ſufflantes adulatores ex more Conſtantium, id ſine modo ſtrepebant; quod quum Octauianus Auguſtus obeliſcos duos ab Heliopolitana ciuitate tranſtuliſſet Ægyptia, quorum vnus in circo maximo, alter in campo locatus eſt Martio; hunc recens aduectum, difficultate magnitudinis territus, nec contrectare auſus eſt nec mouere: diſcant qui ignorant, veterem principem translatis aliquibus hunc intactum ideo præteriſſe, quod deo Soli ſpeciali munere dedicatus, fixuſque intra ambitioſi templi delubra quæ contingi non poterant, tamquam apex omnium eminebat. Verum Conſtantinus id parui ducens, auulſam hanc molem ſedibus ſuis, nihilq; committere in religionem recte exiſtimans, ſi ablatum vno templo miraculum Romæ ſacraret, id eſt in templo mundi totius iacere diu perpeſſus eſt, dum translationi pararētur vtilia. Quo conuecto per alueum Nili, proiectoque Alexandriæ, nauis amplitudinis antehac inuſitatæ ædificata eſt ſub trecentis remigibus agitanda. Quibus ita prouiſis, digreſſoque vita principe memorato, vrgens effectus intepuit: tandemque ſero impoſitus naui, per maria fluentaque * Thybridis, velut pauentis ne quod pene ignotus miſerat Nilus, ipſe parum ſub emeatus ſui diſcrimine mœnibus alumnis inferret, defertur in vicum Alexandri, tertio lapide ab vrbe ſeiunctum: vnde chamulcis impoſitus, tractuſque lenius per Oſtienſem portam piſcinamque publicam circo illatus eſt maximo. Sola poſt hæc reſtabat erectio, quæ vix aut ne vix quidem ſperabatur poſſe completi: erectiſque vſque periculum altis trabibus, vt machinarum cerneres nemus, innectuntur vaſti funes & longi, ad ſpeciem multiplicium liciorum cęlum denſitate nimia ſubtexētes: quibus colligatus mons ipſe effigiatus ſcriptulibus elementis,

paulatimque * id per arduum inane protentus, diuque penſilis, hominum millibus multis, tamquam molendarias rotantibus metas, cauea locatur in media: eique ſphæra ſuperponitur ahena, aureis laminis nitens; qua confeſtim vi ignis diuini contacta, ideoq; ſublata, facis imitamentũ in figura æreum, itidem auro imbracteatum, velut abundanti flamma * canentis. Sequutæque ætates alios tranſtulerunt: quorum vnus in Vaticano, alter in hortis Salluſtii, duo in Auguſti monumento erecti ſunt. Qui autem notarum textus obeliſco inciſus eſt veteri, quem videmus in circo, Hermapionis librum ſequuti, interpretatum litteris ſubiecimus Græcis: Ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ νοτίου * διερμηνευμένα ἔχει στίχος πρῶτος. Τάδε ἐστὶν ἃ βασιλεῖ Ῥαμέστῃ δεδωρήμεθα, ὃν πᾶσαν οἰκουμένην μετὰ χαρᾶς βασιλεύειν Ἥλιος φιλεῖ καὶ Ἀπόλλων κρατερὸς, φιλαλήθης υἱὸς Ἥρωνος, θεογέννητος, κτίστης τῆς οἰκουμένης, ὃν Ἥλιος προέκρινεν ἄλκιμος Ἄρεως βασιλεὺς Ῥαμέστης· ᾧ πᾶσα ὑποτέτακται ἡ γῆ μετὰ ἀλκῆς καὶ θάρσους. βασιλεὺς Ῥαμέστης Ἡλίου παῖς αἰωνόβιος. Στίχος δεύτερος. Ἀπόλλων κρατερὸς, ὁ ἑστὼς ἐπ' ἀληθείας δεσπότης διαδήματος τὴν Αἴγυπτον δοξάσας κεκτημένος, ὁ ἀγλαοποιήσας Ἡλίου πόλιν, καὶ κτίσας τὴν λοιπὴν οἰκουμένην, καὶ * πολυτιμήσας τοὺς ἐν Ἡλίου πόλει θεοὺς ἀνιδρυμένους, ὃν Ἥλιος φιλεῖ. Τρίτος στίχος. Ἀπόλλων κρατερὸς Ἡλίου παῖς παμφεγγὴς, ὃν Ἥλιος προέκρινεν καὶ Ἄρης ἄλκιμος ἐδωρήσατο. οὗ τὰ ἀγαθὰ ἐν παντὶ διαμένει καιρῷ· ὃν Ἄμμων ἀγαπᾷ, πληρώσας τὸν νεὼν τοῦ φοίνικος ἀγαθῶν· ᾧ οἱ θεοὶ ζωῆς χρόνον ἐδωρήσαντο. Ἀπόλλων κρατερὸς υἱὸς Ἥρωνος, βασιλεὺς οἰκουμένης Ῥαμέστης, ὃς ἐφύλαξεν Αἴγυπτον τοῦ ἄλλου ἔθνους νικήσας· ὃν Ἥλιος φιλεῖ· ᾧ πολὺν χρόνον ζωῆς ἐδωρήσαντο θεοί· δεσπότης οἰκουμένης Ῥαμέστης αἰωνόβιος. Ἄλλος στίχος δεύτερος. Ἥλιος θεὸς μέγας δεσπότης οὐρανοῦ· δεδώρημαί σοι βίον * ἀπρόσκορον. Ἀπόλλων κρατερὸς, κύριος διαδήματος ἀνείκαστος· ᾧ ἀνδριάντας ἀνέθηκεν ἐν τῇδε τῇ βασιλείᾳ δεσπότης Αἰγύπτου, καὶ ἐκόσμησεν Ἡλίου πόλιν ὁμοίως καὶ αὐτὸν Ἥλιον δεσπότην οὐρανοῦ. συνετελεύτησεν ἔργον ἀγαθὸν Ἡλίου παῖς βασιλεὺς αἰωνόβιος. Τρίτος στίχος. Ἥλιος θεὸς δεσπότης οὐρανοῦ, Ῥαμέστῃ βασιλεῖ δεδώρημαι τὸ κράτος καὶ τὴν κατὰ πάντων ἐξουσίαν· ὃν Ἀπόλλων φιλαλήθης δεσπότης χρόνων, καὶ Ἥφαιστος ὁ τῶν θεῶν πατὴρ προέκρινεν διὰ τὸν Ἄρεα· βασιλεὺς παγχαρὴς, Ἡλίου παῖς, καὶ ὑπὸ Ἡλίου φιλούμενος. Ἀφηλιώτης, πρῶτος στίχος. Ὁ ἀφ' Ἡλίου πόλεως μέγας θεὸς ἐνουράνιος Ἀπόλλων κρατερὸς Ἥρωνος υἱὸς, ὃν Ἥλιος * ἠγάγησεν, ὃν οἱ θεοὶ ἐτίμησαν, ὁ πάσης γῆς βασιλεύων, ὃν Ἥλιος προέκρινεν, ὁ ἄλκιμος διὰ τὸν Ἄρεα βασιλεὺς, ὃν Ἄμμων φιλεῖ,
1110 καὶ ὁ παμφεγγὴς συγκρίνας αἰώνιον βασιλέα. & reliqua. Titiano & Cereali coss. quum vniuerſa per Gallias ſtudio cautiore diſponerentur, formidoq; præteritorum barbaricos hebetaret excurſus, rex Perſarum in confiniis agens adhuc gentium extimarum, iamque cum Chioniris & * Halanis omnium acerrimis bellatoribus pignore icto ſocietatis, rediturus ad ſua, tum Saporis ſcripta ſuſcepit, pacem Romanum principem nuntiantis poſcere precatiuam. Ideoque non niſi infirmato imperii robore tentari talia ſuſpicatus, latius ſemet extentans, pacis amplectitur nomen, & conditiones propoſuit graues: miſſoque cum muneribus Narſeo quodam legato, litteras ad Conſtantium dedit, nuſquam a genuino faſtu declinans: quarum hunc fuiſſe accepimus ſenſum: *Rex regum Sapor particeps ſiderum, frater Solis & Lunæ, Conſtantio Cæſari fratri meo ſalutem plurimam dico. Gaudeo tandemque mihi placet, ad optimam te viam reuertiſſe, & incorruptum æquitatis agnouiſſe ſuffragium, rebus ipſis expertum pertinax* ALIENI CVPIDITAS *quas aliquoties ediderit ſtrages. Quia igitur* VERITATIS ORATIO *ſoluta eſſe debet & libera, & celſiores fortunas idem loqui decet atque ſentire, propoſitum meum in pauca conferam; reminiſcens hæc quæ dicturus ſum, me ſæpius replicaſſe. Aduſque Strymona flumen & Macedonicos fines tenuiſſe maiores meos, antiquitates quoque veſtræ teſtantur. Hæc me conuenit flagitare, (ne ſit arrogans quod affirmo) ſplendore virtutumque inſignium ſerie vetuſtis regibus antiſtantem. Sed vbique mihi cordi*

eſt re-

eſt recordatio; cui coalitus ab adoleſcentia prima, nihil vmquam pœnitendum admiſi. Ideoq; Armeniam recuperare cum Meſopotamia debeo, auo meo, compoſita fraude præreptam. Illud apud nos numquam acceptum fuit quod adſeritis vos exſultantes, nullo diſcrimine virtutis ac doli, proſperos omnes laudari debere bellorum euentus. Poſtremo ſi morem gerere ſuadenti volueris recte, contemne partem exiguam ſemper luctificam & cruentã, vt cætera regas ſecurus; ac prudenter reputans, medelarum quoq; artifices vrere nonnumquam & ſecare, & partes corporum amputare, vt reliquis vti liceat integris: hocq; beſtias factitare: quæ quum aduertant cur maximopere capiantur, illud propria ſponte amittunt, vt viuere deinde poſſint impauidæ. Id ſane pronuntio: Quod ſi hæc mea legatio redierit irrita, poſt tempus hiemalis quietis exemptum, viribus totis accinctus, fortuna conditionumq; æquitate ſpem ſucceſſus ſecundi fundante, venire quoad ratio ſiuerit, feſtinabo. His litteris diu libratis, recto pectore (quod dicitur) conſiderateq; reſponſum eſt hoc modo: *Victor terra mariq; Conſtantius ſemper auguſtus, fratri meo Sapori regi ſalutem plurimam dico. Soſpitati quidem tuæ gratulor, vt futurus (ſi velis) amicus: cupiditatem vero ſemper indeflexam fuſiusq; vagantem, vehementer inſimulo. Meſopotamiam poſcis vt tuam, perindeq; Armeniam: & ſuades integro corpore adimere membra quædam, vt eius ſalus deinde locetur in ſolido: quod refutandũ eſt potius quam vlla conſenſione firmandum. Accipe igitur veritatem non obtectã præſtigiis, ſed perſpicuam, nullisq; minis inanibus perterrendam. Præfectus prætorio meus, opinatus adgredi negotium publicæ vtilitati conducens, cum duce tuo per quosdam ignobiles me inconſulto, ſermones conſeruit ſuper pace. Non refutamus hanc nec repellimus; adſit modo cum decore & honeſtate, nihil pudori noſtro præreptura vel maieſtati. Eſt enim abſonum & indecens, quum geſtarum rerum ordine* explicatæ ſint aures, quas inuidiæ nobis multipliciter incluſerunt, quum deletis tyrannis totus orbis Romanus nobis obtemperat, ea prodere quæ contracti in orientales anguſtias diu ſeruauimus illibata. Ceſſent autem quæſo formidines quæ nobis intentantur ex more: quum ambigi nequeat, non inertia nos ſed modeſtia pugnas interdum excepiſſe potius quam intuliſſe: & noſtra, quoties laceſſimur, fortiſſimo beneuolentiæ ſpiritu defenſare: id experiendo legendoq; ſcientes, in prœliis quibusdam raro rem titubaſſe Romanam, in ſumma vero bellorum numquam ad deteriora prolapſam.* Hanc legationem nullo impetraro remiſſam (nec enim effrenatæ regis cupiditati reſponderi amplius quid quã potuit) poſt pauciſſimos dies ſequutus eſt Proſper Comes, & Spectatus tribunus & notarius; itẽque Euſtachius Muſoniano ſuggerente philoſopho, vt opifex ſuadendi; Imperatoris ſcripta perferentes & munera; eniſuri apparatũ interim Saporis arte quadam ſuſpendere, vt ſupra humanum modum prouinciæ munirentur arctoæ. Inter quæ ita ambigua Iuthungi, Alemannorum pars Italicis conterminans tractibus, obliti pacis & fœderũ quæ adepti ſunt obſecrando, Rhætias turbulente vaſtabant; adeo vt etiam opidorum tentarent obſidia præter ſolitum. Ad quos repellendos cum valida manu miſſus Barbatio, in locum Siluani peditum promotus magiſter, ignauus, ſed verbis effuſior, alacritate militum vehementer erecta, proſtrauit acerrime multos; ita vt exigua portio, quæ periculi metu ſe dedit in fugã, ægre dilapſa res ſuas non ſine lacrymis reuiſeret & lamentis. Huic pugnę Neuita poſtea conſul, equeſtris præpoſitus turmæ, & affuiſſe, & fortiter feciſſe firmatur. Iisdem diebus terræmotus horrendi per Macedoniam Aſiamque & Pontum aſſiduis pulſibus opida multa concuſſerunt & montes. Inter monumenta tamen multiformium ærumnarũ eminuere Nicomediæ clades, Bithyniæ vrbium matris; cuius ruinarum euẽtum vere breuiterq; abſoluam. Primo lucis exortu ad diem nonum cal. Septembr. concreti nubium globi nigrantiũ, lætam paullo ante cæli ſpeciem confuderunt: & amandato ſolis ſplendore, nec contigua vel appoſita cernebantur: ita oculorum obrutu præſtricto, humo inuolutus craſſæ caliginis ſqualor inſedit. Dein velut numine ſummo fatales cõtorquente manubias, ventosque ab ipſis excitante cardinibus, magnitudo furentium incubuit procellarum: cuius impetu pulſorum auditus eſt montium gemitus, & eliſi litoris fragor: hæcque ſequuti typhones atque preſteres cum horrifico tremore terrarum, ciuitatem & ſuburbana funditus euerterunt. Et quoniam accliuitate collium ędes pleræq; vehebantur, aliæ ſuper alias concidebant, reclangentibus cunctis ſonitu ruinarum immenſo. Interim clamoribus variis excelſa culmina reſultabant, queritantium coniugium liberosque, & ſi quid neceſſitudinis arcte conſtringit. Poſt horaṃ de-

nique ſecundam multo ante tertiam, aer iam ſudus & liquidus latentes retexit funereas ſtrâges. Nonnulli enim ſuperruentium ruderum vi nimia conſtipati, ſub ipſis interiere ponderibus. Quidam collo tenus aggeribus obruti, quum ſupereſſe poſſent ſiqui iuuiſſent, auxiliorum inopia necabantur. Alii lignorũ exſtantium acuminibus fixi pendebant. Vno ictu cæſi cõplures paulo ante homines; tunc promiſcuæ ſtrages cadauerum cernebantur. Quoſdam domorum inclinata faſtigia intrinſecus ferebant intactos, angore & inedia conſumendo. inter quos Ariſtænetus affectatam regens diœceſin, curans vicaria poteſtate, quam Conſtantius ad honorem vxoris Euſebiæ, Pietatis cognominarat; animam hoc caſu cruciatam diutius exhalauit. Alii ſubita magnitudine oppreſſi, iiſdem adhuc molibus conteguntur. Colliſis quidam capitibus, vel humeris præſectis aut cruribus, inter vitæ mortiſque confinia, aliorum adiumenta paria perferentium implorantes, cum obteſtatione magna deſerebantur. Et ſupereſſe potuit ædium ſacrarum & priuatarum hominumque pars maior, ni palantes abrupti flammarum ardores per quinquaginta dies & noctes, quidquid conſumi poterat, exuſſiſſent. Adeſſe tempus exiſtimo pauca dicere, quæ de terrę pulſibus coniectura veteres collegerunt. Ad ipſius enim veritatis arcana non modo hæc noſtra vulgaris inſcitia, ſed ne ſempiterna quidem lucubrationibus longis nondum exhauſta phyſicorum ingenia penetrarunt. Vnde & in ritualibus & pontificiis obtemperantibus ſacerdotiis, cautum ne alio deo pro alio nominato, quum qui eorum terram concutiat ſit in abſtruſo, piacula committantur. Accidunt autem (vt opiniones æſtimant; inter quas * Ariſtoteles æſtuat & laborat) aut in cauernis minutis terrarum, quas ſyringas appellamus, in pulſu crebriori aquis vndabundis: aut certe (vt Anaxagoras affirmat) ventorum vi ſubeuntium ima terrarum: qui quum ſoliditatibus concruſtatis inciderint, eruptiones nullas reperiẽtes, eas partes ſoli conuibrant, quas ſubrepſerint humidi. Vnde plerumque obſeruatur, terra tremente, ventorum apud nos ſpiramina nulla ſentiri; quod in vltimis receſſibus occupantur. Anaximander ait areſcentem nimia æſtuum ſiccitate, aut poſt madores imbrium terram rimas pandere grandiores. quas penetrat ſupernus aer violentus & nimius; ac per eas vehementi ſpiritu quaſſatam cieri propriis ſedibus. Qua de cauſſa terrores huiuſmodi vaporatis temporibus, aut nimia aquarum cæleſtium ſuperfuſione contingunt. Ideoque Neptunum, humentis ſubſtantiæ poteſtatem, *ennoſigæon* & *ſiſichthona* poetæ veteres & theologi nuncupauerunt. Fiunt autem terrarum motus modis quatuor. aut enim * braſmatiæ ſunt; qui humum intus ſuſcitantes, ſurſum propellunt immaniſſimas moles: vt in Aſia Delos emerſit & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, Ophiûſſa & * Pelagia prioribus ſeculis dictitata, aureo quondam imbri perfuſa; & Eleuſin in Bœotia, & apud Tyrrhenos * Vulcani, inſulæque plures. aut * climatiæ; qui * limes ruentes & obliqui, vrbes, ædificia, monteſq; complanant. aut chaſmatiæ; qui grandiori motu patefactis ſubito voratrinis, terrarũ partes abſorbent: vt in Atlantico mari, Europæo orbe potior inſula, & in Criſæo ſinu Helice & Bura, & in Ciminia Italiæ parte opidum * Succiniente profundo hiatu abſorpta æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum * Mycematiæ ſonitu audiuntur minatorio: quum diſſolutis elementa compagibus vltro adſiliunt, vel relabuntur conſidentibus terris. Tunc enim neceſſe eſt velut taurinis reboare mugitibus fragores fremituſque terrenos. Sed hinc ad exorſa. At Cæſar hiemem apud Pariſios agens, Alemannos præuenire ſtudio maturabat ingenti, nondum in vnum coactos, ſed ad inſaniam poſt Argentoratum audaces omnes & ſæuos: opperienſque Iulium menſem, vnde ſumunt Gallicani procinctus exordia, diutius angebatur. Nec enim egredi poterat, antequam ex Aquitania, æſtatis remiſſione ſolutis frigoribus & pruinis, veheretur annona. Sed, vt eſt difficultatum pene omnium diligens RATIO victrix, multa mente verſans & varia, id tantum reperit ſolum, vt anni maturitate non exſpectata, barbaris occurreret inſperatus. firmatoque conſilio, XX dierum frumentum ex eo quod erat in ſedibus conſumendum, ad vſus diuturnitatem excoctum, buccellatum, (vt vulgo appellant) humeris impoſuit libentium militum: hocque ſubſidio fretus, ſecundis (vt ante) auſpiciis profectus eſt; intrà menſem quintum vel ſextum duas expeditiones conſummari poſſe vrgentes & neceſſarias arbitratus.

arbitratus. Quibus paratis, petit primos omnium Francos; eos videlicet quos conſuetudo * Salios appellauit; auſos olim in Romano ſolo apud Toxiandriam locum habitacula ſibi figere prælicenter. Cui, quum Tungros veniſſet, occurrit legatio prædictorum, opinantium reperiri Imperatorem * etiam tum in hibernis: pacem ſub hac lege prætendens, vt quieſcentes eos, tamquam in ſuis, nec laceſſeret quisquam nec vexaret. Hos legatos, negotio plene digeſto, oppoſitaque cooditionum perplexitate, vt in iiſdem tractibus moraturus dum redeunt, muneratos abſoluit. Dictoq; citius ſequutus profectos, Seuero duce miſſo, per ripam ſubito cunctos adgreſſus, tamquam fulminis turbo perculſit. iamque precaotes potius quam reſiſtentes, in opportunam clementiæ partem effectu victoriæ flexo, dedentes ſe cum opibus liberisque ſuſcepit. * Chamauos itidem auſos ſimilia adortus, eadem celeritate partim cecidit, partim acriter repugnantes viuosque captos compegit in vincula: alios præcipiti fuga trepidantes, ad ſua, oe militem ſpatio longo defatigaret, abire interim permiſit innocuos: quorum legatis, paulo poſtea miſſis precatum conſuliumque rebus ſuis, humi proſtrauis ſub obtutibus eius, pacem hoc tribuit pacto vt ad ſua redirēt incolumes. Cunctis igitur ex voto currenubus, ſtudio peruigili properaos modis omnibus vtilitatem fundare prouinciarum, munimenta tria recta ſerie ſuperciliis impoſita fluminis Moſæ, ſubuerſa dudum obſtinatione barbarica, reparare pro tempore cogitabat: & ilico ſunt inſtaurata procinctu pauliſper omiſſo. atq; vt conſilium prudens celeritas faceret tutum, ex annona decem dierum & ſeptem, quam io expeditionem pergens vehebat ceruicibus miles, portionem ſubtractam in iiſdem condidit caſtris; ſperans ex Chamauorum ſegetibus id ſuppleri poſſe quod ablatum eſt. Longe autem aliter accidit. Frugibus enim noodum etiam maturis, miles expenſis quæ portauit, nuſquam reperiens victus, extrema minitans Iulianum compellationibus inceſſebat & probris, Aſiaoum appellans Græculum & fallacem, & ſpecie ſapientiæ ſtolidum. Vtque inueniri ſolent quidam inter armatos verborum volubilitate conſpicui, hæc & ſimilia multa ſtrepebant; *Quo trahimur ſpe meliorum abolita; olim quidem dura & perpeſſu aſperrima per niues tolerantes & acumina crudelium pruinarum: ſed nunc, proh nefas, quum vltimis hoſtium fatis inſtamus, fame, ignauiſſimo mortis genere, tabeſcentes? & nequis nos turbarum exiſtimet concitores, pro vita loqui ſola teſtamur, non aurum neque argentum petentes, quæ olim nec contrectare potuimus nec videre, ita nobis negata, velut contra remp. tot ſuſcepiſſe labores & pericula confutatis.* Et erat ratio iuſta querelarum. Inter tot enim rerum probabilium curſus articuloſque neceſſitatum ancipites, ſudoribus Gallicanis miles exhauſtus, oec donatiuum meruit nec ſtipendium, iam inde vt Iulianus illo eſt miſſus; ea re quod nec ipſi quod daret ſuppetere poterat vſquam, nec Conſtantius erogari more ſolito permittebat. Hocque exinde claruit, fraude potius quam tenacitate committi, quod quum idem Cęſar petenti ex vſu gregario cuidam vt barbas detonderet, dediſſet aliquid vile, contumelioſis calumniis appetitus eſt a Gaudentio tunc notario, ad explorandos eius actus diu morato per Gallias; quem poſtea ipſe interfici iuſſit, vt loco monſtrabitur competenti. Lenito tamdem tumultu non ſine blanditiarum genere vario, contextoque nauali ponte Rheno transito, & terris Alemannorum calcatis, Seuerus magiſter equitū, bellicoſus ante hæc & induſtrius, repente commarcuit. & qui ſæpe vniuerſos ad fortiter faciēdum hortabatur & ſingulos, tunc diſſuaſor pugnandi contemptus videbatur & timidus: mortem ſortaſſe metuens aduentantem: vt in * Tagetis Tuſci libris legitur, Veiouis ſulmine mox tangendos adeo hebetari, vt nec tonitrum nec maiores aliquos poſſint audire fragores. & iter ignauiter egerat præter ſolitum; vt ductores viarum præeuntes alacri gradu vltima minitando terreret, ni omnes conſpirantes in vnum ſe loca penitus ignorare firmarent. Qui interdicti metuentes auctoritatem, nuſquam deinde ſuot progreſſi. Inter bas tamen moras Alemannorum rex Suomarius vltro cum ſuis improuiſus occurrit; ferox ante ſæuiensque in damna Romana, & tum lucrum exiſtimans ioſperatum, ſi propria retinere permitteretur. Et quia vultus inceſſusque ſupplicem indicabat, ſuſceptus, bonoque animo eſſe iuſſus & placido, nihil arbitrio ſuo relinquens, pacem genibus curuatis orabat. Et eam cum conceſſione præteritorum ſub hac meruit lege, vt captiuos redderet noſtros, & quoties

ſit neceſſe, militibus alimenta præberet; ſuſceptorum vilium more ſecuritatem accipiens pro illatis: quam ſi non oſtendiſſet in tempore, ſciret ſe rurſus ea deſatigandum. Quod ita recte diſpoſitum, eſt impræpedite completum. Horratii nomine petendus erat regis alterius pagus: & quia nihil videbatur deeſſe præter ductores, Neſticæ tribuno ſcutariorum, & Charitoni viro fortitudinis miræ, imperauerat Cæſar vt magna quæſitum induſtria comprehenſumque offerrent ſibi captiuum: & correptus velociter adoleſcens ducitur Alemannus, pacto obtinendæ ſalutis pollicitus itinera ſe monſtraturum. Hoc prægreſſo ſequutus, exercitus celſarum arborum obſiſtente* concæde ire protinus vetabatur. Verum per circuitus longos & flexuoſos ventum eſt tamdem ad loca: & ita quiſq; percitus armatorum vrebat agros, pecora diripiebat & homines, reſiſtentesque ſine vlla parcimonia contruncabat. His malis perculſus rex, quum multiplices regiones, vicorumque reliquias cerneret exuſtorum, vltimas fortunarum iacturas adeſſe iam contemplatus, orauit ipſe quoque veniam; facturum ſe imperanda, iurandi exſecratione reſtituere vniuerſos promiſit: id enim cura agebatur impenſiore: detentisque plurimis, reddidit paucos. Quo cognito, ad indignationem iuſtam Iulianus erectus, quum muneratandus veniſſet ex more, quatuor comites eius, quorum ope & fide maxime nitebatur, non ante abſoluit dum omnes rediere captiui. Ad colloquium tamen accitus a Cæſare tremētibus oculis adorato, victorisque ſuperatus aſpectu, conditione difficili premebatur: hac ſcilicet, vt quoniã conſentaneum erat, poſt tot ſecundos euentus ciuitates quoque reparari vi barbarorum exciſas, carpenta & materias ex opibus ſuis ſuorumque præberet, & hoc pollicitus, imprecatusque, ſi perfidum quidquam egiſſet, luenda ſibi cruore ſupplicia, ad propria remeare permiſſus eſt. Annonam enim transſerre, ita vt Suomarius, ea re compelli non potuit, quod ad internecionem regione eius vaſtata, nihil inueniri poterat quod daretur. Ita reges illi tumentes quondam immaniter, rapiniſque diteſcere adſueti noſtrorum, Romanæ potentię iugo ſubdidere colla iam domita; & velut inte.. tributarios nati & educati, obſecundabant imperio ingrauate. Quibus hoc modo peractis, diſperſo per ſtationes milite, conſueta ad hiberna regreſſus eſt Cæſar. Hæc quum in comitatu Conſtantii ſubinde noſcerentur, (erat enim neceſſe tamquam [apparitorem] Cæſarem ſuper omnibus geſtis ad Auguſti referre ſcientiam) omnes qui plus poterant in palatio, adulandi profeſſores iam docti, recte conſulta proſpereque completa vertebant in deridiculum: talia ſine modo ſtrepentes inſulſe, *In odium venit cum victoriis ſuis capella, non homo*: vt hirſutũ Iulianum carpentes, appellantesque loquacem talpam, & purpuratam ſimiam, & literionem Græcum: & his congruentia plurima atque vernacula principi reſonantes, audire hæc taliaque geſtienti, virtutes eius obruere verbis impudentibus conabantur; vt ſegnem inceſſentes & timidum & vmbratilem, geſtaque ſecus verbis comptioribus exornantem: quod non tunc primitus accidit. Namque, vt *ſolet ampliſſima gloria obiecta eſſe ſemper inuidia*, legimus in veteres quoque magnificos duces vitia criminaque (etiamſi inueniri non poterant) finxiſſe malignitatem, ſpectatiſſimis actibus eorum offenſam: vt Cimonem Miltiadis filium inſimulatum inceſti, qui prope Eurymedonta Pamphylium flumen Perſarum populum deleuit innumerũ: coegitque gentem inſolentia* regis elatam, obſecrare ſuppliciter pacem: Æmilianum itidem Scipionem, vt ſomniculoſum, æmulorum incuſari maleuolentia; cuius* impetrabili vigilantia obſtinatæ in perniciem Romæ duæ ſunt potentiſſimæ vrbes exciſæ. nec non etiam in Pompeium obtrectatores iniqui multa ſcrutantes, quũ nihil vnde vituperari deberet, inueniretur, duo hæc obſeruauerunt ludibrioſa & irrita: quod genuino quodam more caput digito vno ſcalpebat; quodque aliquamdiu tegendi vlceris cauſſa deformis, faſciola candida crus colligabat: quorum alterum factitare vt diſſolutum; alterum, vt nouarum rerum cupidum, aſſerebant; nihil intereſſe oblatrantes argumento ſubfrigido, quam partem corporis redimiret regiæ maieſtatis inſigni; in eum virum quo nec fortior nec cautior quiſquam patriæ fuit, vt documenta præclara teſtantur. Dum hæc ita aguntur, Romæ Artemius curans vicariam præfecturam, pro Baſſo quoque agebat; qui recens promotus vrbi præfectus, fatali deceſſerat ſorte. Cuius adminiſtratio ſeditiones perpeſſa eſt turbulentas;

nec memorabile quidquam habuit quod narrari ſit dignum. Auguſto inter hæc quieſcenti per hiemem apud Sirmium, indicabant nuntii graues & crebri, permixtos Sarmatas & Quados, vicinitate & ſimilitudine morum armaturæque concordes, Pannonias Mœſiarumque alteram cuneis incurſare diſperſis. quibus ad latrocinia magis quam aperto habilibus Marti, haſtæ ſunt longiores, & loricæ ex cornibus raſis & læuigatis, plumarum ſpecie linteis indumentis innexæ: equorumque plurimi ex vſu caſtrati, ne aut fœminarum viſu exagitati raptentur: aut in ſubſidiis ferocientes, prodant hinnitu denſiore vectores. & per ſpatia diſcurrunt ampliſſima ſequentes alios, vel ipſi terga vertentes inſidendo velocibus equis & morigeris; trahentesque ſingulos, interdum & binos, vti permutatio vires foueat iumentorum, vigorque otio integretur alterno. Æquinoctio itaque temporis verni confecto, Imperator coacta militum valida manu, ductu *lenioris fortunæ profectus, quum ad locum aptiſſimum perueniſſet, flumen Iſtrum exundantem pruinarum iam reſoluta congerie, ſuper nauium foros ponte contexto transgreſſus, populandis barbarorum incubuit terris. Qui itinere feſtinato præuenti, cateruasque bellatoris exercitus iugulis ſuis imminere cernentes, quem nondum per anni tempus colligi poſſe rebantur; nec ſpirare auſi, nec ſtare, ſed vitantes exitium inſperatum, ſemet omnes effuderunt in fugam. Stratisq; plurimis, quorum greſſus vinxerat timor, ii quos exemit celeritas morti, inter latebroſas conualles montium occultati, videbant patriã ferro pereuntem: quam vindicaſſent profecto, ſi vigore quo diſceſſerant, reſtitiſſent. Gerebantur hæc in ea parte Sarmatiæ quæ ſecundam proſpectat Pannoniam: parique fortitudine contrã Valeriam, opes barbaricas ferendo rapiendoque, occurrentia militaris turbo vaſtabat. Cuius cladis immenſitate permoti, poſthabito conſilio latendi, armati petendæ ſpecie pacis agmine tripertito, agentes ſecurius noſtros aggredi cogitarunt: vt nec expedire tela, nec vim vulnerum declinare, nec (quod eſt in rebus arctiſſimis vltimum) verti poſſet in fugam. Aderant autem ilico Sarmatis periculorum Quadi participes, qui noxarum ſæpe ſocii fuerant indiſcreti: ſed ne eos quidem prompta iuuit audacia in diſcrimina ruentes aperta. Cæſis enim compluribus, pars quæ potuit ſupereſſe, per notos calles euaſit. Quo euentu vires & animos incitante, iunctis denſius cuneis ad Quadorum regna properabat exercitus. qui ex præterito caſu impendẽtia formidantes, rogaturi ſuppliciter pacem fidentes ad principis venere conſpectum. Ergo hæc & ſimilia lenituris, dictoq; die ſtatuendis conditionibus, Zizais quoque etiam tum regalis, haud parui corporis iuuenis, ordines Sarmatarum more certaminis inſtruxit ad preces: viſoque Imperatore, abiectis armis pectore toto procubuit exanimis ſtratus: & amiſſo vocis officio præ timore, tum quum orare deberet, maiorem miſericordiam mouit, conatus aliquoties, parumque, impediente ſingultu, permiſſus explicare quæ poſcebat. Recreatus denique tamdem, iuſſusque exſurgere, genibus nixus, vſu linguæ recuperato, conceſſionem delictorum ſibi tribui ſupplicauit & veniam. Eoque ad precandum admiſſa multitudo, cuius ora formido muta cludebat, periculo adhuc præſtantioris ambiguo: vbi ille ſolo iuſſus attolli, orandi ſignum exſpectantibus diu monſtrauit, omnes clypeis telisque proiectis manus precibus dederunt, plura excogitantes vt vincerent humilitate ſupplicandi regalem. Duxerat *potior cum ceteris armatis etiam Rumonem & Zinafrum & Fragiledum ſubregulos, plurimosq; optimates cum impetrandi ſpe ſimilia petituros. Qui licet elati gaudio ſalutis indultæ, conditionum ſarcina compenſare inimice facta pollicebantur, ſeque cum facultatibus & liberis & coniugibus, terrarumque ſuarum ambitu, Romanæ potentiæ libenter offerre: præualuit tamen æquitati iuncta benignitas: iuſſiq; obtinere ſedes impauidi, noſtros reddidere captiuos. Duxeruntque obſides poſtulatos, & obedire præceptis deinde promptiſſimo ſpoponderunt. Hortante hoc exemplo clementiæ, aduolarunt regales cum ſuis omnibus *Arabarius & Vſafer, inter optimates excellentes agminum gentilium duces: quorum alter transiugitanorum Quadorum parti, alter quibuſdam Sarmatis præerat, locorum confinius & feritate iunctiſſimis; quorum plebem arcuit Imperator, ne ferire fœdera ſimulans, in arma repente conſurgeret. Diſcreto conſortio, pro Sarmatis obſecrantes iuſſi pauliſper abſcedere, dum *Arabarii & Quadorum nego

tium ſpectaretur. Qui quum eorum ritu oblati, ſtantes curuatis corporibus, facinora grauia purgare non poſſent, vltimæ ſortis infortunia metuentes, dederunt obſides imperatos, numquam antea pignora fœderis exhibere compulſi. His ex æquo bonoque compoſitis, Vſafer in preces admiſſus eſt: Arabario pertinaciter obſtrepente, firmanteque, pacem quam ipſe meruit, ei quoque debere proficere, vt participi, (licet inferiori) & obtemperare ſuis imperiis conſueto. Verum quæſtione diſcuſſa, aliena poteſtate eripi Sarmatæ iuſſi, vt ſemper Romanorum clientes, offerre obſides quietis vincula conſeruandæ, gratãter amplexi ſunt. Ingerebat autem ſe poſt hæc maximus numerus cateruarum confluentium nationum & regum, ſuſpendi a iugulis ſuis gladios obſectantium, poſtquam Arabarium impune competerant abceſſiſſe. Et pari modo ipſi quoque adepti pacem quam poſcebant, accitos ex intimis regni procerum filios obſidatus ſorte opinione celerius obtulerunt: itidemque captiuos (vt placuerat) noſtros: quos haud minori gemitu perdidere quã ſuos. Quibus ordinatis, translata eſt in Sarmatas cura, miſeratione dignos potius quam ſimultate: quibus incredibile quantum proſperitatis hæc attulit cauſſa: vt verum illud æſtimaretur quod opinatur quidam, fatum vinci principis poteſtate, vel fieri. Potentes olim ignobiles erant huius indigenæ regni: ſed coniuratio clandeſtina ſeruos armauit in facinus: atque vt barbaris eſſe omne ius in viribus aſſueuit, vicerunt dominos ferocia pares, & numero præminentes. Qui confundente metu conſilia, ad Victobalos diſcretos longius confugerunt; obſequi defenſoribus, vt in malis optabile, quam ſeruire ſuis mancipiis arbitrati. quæ deplorantes, poſt impetratam veniam recepti in fidem, poſcebant præſidia libertati. eoque iniquitate rei permotus, inſpectante omni exercitu cõuocatos alloquutus verbis mollioribus Imperator, nulli niſi ſibi ducibusq; Romanis parere præcepit. Atque vt reſtitutio libertatis haberet dignitatis *augmentum, Zizaim regem iiſdem præfecit conſpicuæ fortunę, tum in ſignibus aptum profecto (vt res docuit) & fidelem. nec diſcedere quisquã poſt hæc glorioſa geſta permiſſus eſt, antequã (vt placuerat) remearent noſtri captiui. His in barbarico geſtis, Bregetionem caſtra commota ſunt: vt etiam ibi belli Quadorum reliquias, circa illos agitantiũ tractus lacrymæ vel ſanguis exſtingueret. quorum regalis *Vitrodorus Viduarii filius regis, & Agilimundus ſubregulus, aliiq; optimates & iudices variis populis præſidentes, viſo exercitu, in gremio regni ſoliq; genitalis, ſub greſſibus iacuere militum; & adepti veniam, iuſſa fecerunt: ſobolemque ſuam obſidatus pignore, vt obſequuturi conditionibus impoſitis, tradiderunt: eductisque mucronibus, quos pro numinibus colunt, iurauere ſe permanſuros in fide. His (vt narratum eſt) ſecundo finitis euentu, ad *Limigantes Sarmatas ſeruos ocius ſigna transferri vtilitas publica flagitabat; quos erat admodum nefas impune multa & nefaria perpetraſſe. Nam velut obliti priorum, tum erumpentibus liberis, ipſi quoq; tempus aptiſſimum nacti, limitem perrupere Romanum; ad hanc ſolam fraudem dominis ſuis hoſtibusque concordes. Deliberatum eſt tamen id quoque lenius vindicari, quam criminum magnitudo poſcebat: hactenus vltione porrecta, vt ad longinqua tranſlati, amitterent copiam noſtra vexandi: quos pericula formidare monebat ſcelerum conſcientia diutius commiſſorum. Ideoq; in ſe pugnæ molem ſuſpicati vertendam, dolos parabant, & ferrum, & preces. Verum aſpectu primo exercitus tamquam fulminis ictu percuſſi, vltimaq; cogitantes, vitam precari, tributum annuum delectumq; validæ iuuentutis, & ſeruinum ſpoponderunt: annuere parati, ſi iuberentur, alioſum migrare: (vt geſtibus indicabant & vultibus) locorũ confiſi præſidio, vbi lares, poſt exactos inde dominos, fixere ſecuri. Has enim terras Parthiſcus irruens obliquatis meatibus Iſtro miſcetur. Sed dum ſolus licentius fluit, ſpatia longa & lata ſenſim prętetlabens, & ea coarctans prope exitum in anguſtias, accolas ab impetu Romanorum alueo Danubii defendit, a barbaricis vero excurſibus ſuo tutos præſtat obſtaculo: vbi pleraq; humidioris ſoli natura & incrementis fluminum redundantia, ſtagnoſa [ſunt] & referta ſalicibus; ideoque inuia, niſi perquam gnaris: & ſuper his inſularem anfractum, aditu Parthiſci pene contiguum, amnis potior ambiens, terræ conſortio ſeparauit. Hortante igitur principe, cum genuino faſtu ad citeriorem venere fluminis ripam, vt exitus docuit, non iuſſa facturi, ſed ne viderentur mili-

tur mili-

tur militis præſentiam formidaſſe: ſtabantque contumaciter: ideoque propinquaſſe monſtrantes, vt iubenda repudiarent. Quæ Imperator accidere poſſe contemplans, in agmina plurima clam diſtributo exercitu, celeritate voluceri migrantes intra ſuorum acies clauſit. Stansque in aggere celſiore cum paucis, & ſtipatorum præſidio tectus, eos, ne ferocirent, lenius admonebat. Sed fluctuantes ambiguitate mentiũ, in diuerſa rapiebantur; & furori mixta verſutia tentabant cum precibus prœlium: vicinumque ſibi in noſtros parantes excurſum, proiecere conſulto longius ſcuta; vt ad ea recuperanda ſenſim progreſſi, ſine vllo fraudis indicio ſpatia furarentur. *Iamque vergente in veſperum die, quum moras rumpere lux moneret, incedẽs erectis vexillis, in eos igneo miles impetu ferebatur. Qui conferti, acieque denſiore contracta, aduerſus ipſum principem ſtantem (vt dictum eſt) altius, omnem impetum contulerant, cum oculis inceſſentibus & vocibus truculentis. Cuius furoris amentiã exercitus ira ferre non potuit: eosque Imperatori (vt dictum eſt) acriter imminentes, deſinente in anguſtum fronte, quem habitum *caput porci* ſimplicitas militaris appellat, impetu disiecit ardenti: & dextra pedites cateruas peditum obtruncabant, equites læua equitum ſe turmis agilibus infuderunt. Cohors prætoria ex aduerſo Auguſtum cautius ſtipans, reſiſtentium pectora, moxque terga fugientium, cædebat: & cadentes inſuperabili contumacia barbari, non tam mortem dolere, quam noſtrorum lætitiam, horrendo ſtridore monſtrabant: & iacentes abſque mortuis plurimi ſuccisis poplitibus, ideoque adempto fugiendi ſubſidio; alii dexteris amputatis; nonnulli ferro quidem intacti, ſed ſuperruentium colliſi ponderibus, cruciatus alto ſilentio perferebant: nec eorum quiſquam inter diuerſa ſupplicia veniam petiit, aut ferrum proiecit, aut exorauit celerem mortem; ſed arma iugiter retinentes, licet afflicti, minus criminis æſtimabant alienis viribus quam conſcientiæ ſuæ iudicio vinci. muſſanteſque audiebantur interdum, fortunæ non meriti, fuiſſe quod euenit. Ita in ſemihoræ curriculo diſcrimine prœliorum emenſo, tot procubuere ſubito barbari, vt pugnam fuiſſe ſola victoria declararet. Vix dum populis hoſtilibus ſtratis, gregatim peremptorum neceſſitudines ducebantur humilibus extractæ tuguriis, ætatis ſexuſque promiſcui: & faſtu vitæ prioris abolito, ad infimitatem obſequiorum venere ſeruilium: & exiguo temporis interuallo decurſo, cæſorum aggeres, & captiuorum agmina cernebantur. Incitante itaq; feruore certaminum, fructuq; vincendi, cõſurrectum eſt in perniciem eorum qui deſeruere prœlia, vel in tuguriis latitantes occultabantur. Hos, quum ad loca veniſſet auidus barbarici ſanguinis miles, disiectis culmis leuibus obtruncabat: nec quemquã caſa, vel trabibus compacta firmiſſimis, periculo mortis extraxit. Deniq; quum inflammarentur omnia, non vllusque latere iam poſſet, cunctis vitæ præſidiis circumciſis, aut obſtinate igni peribat abſumptus, aut incendium vitans, egreſſus vno ſupplicio declinato, ferro ſternebatur hoſtili. Fugientes tamen aliqui tela incendiorumque magnitudinem, amnis vicini ſe commiſere gurgitibus; peritia nandi ripas vlteriores occupare poſſe ſperantes: quorũ pleriq; ſubmerſi necatiq; ſunt, alii iaculis periere confixi: adeo vt abunde cruore diffuſo meatus fluminis ſpumaret tumens: ita per elementũ vtrumq; armata vincentiũ ira virtusq; deleuit. Placuerat igitur poſt hunc rerum ordinem cunctis adimi ſpem omnem vitæq; ſolatium: & poſt lares incenſos raptasque familias, nauigia iuſſa ſunt colligi, ad indagandos quos a noſtrorum acie vlterior diſcreuerat ripa: ſtatimque, ne alacritas intepeſceret pugnatorum, impoſiti lintribus per abdita ducti velites expediti, occuparunt latibula Sarmatarum: quos repentinus fefellit aſpectus, gentiles lembos & nota remigia conſpicantes. Vbi vero procul micantibus telis, quod verebantur, propinquare ſenſerunt, ad ſuffugia locorum paluſtrium ſe contulerunt: eosque ſequutus infeſtius miles, cæſis plurimis ibi victoriã repetit vbi nec caute poſſe conſiſtere, nec audere aliquid credebatur. Poſt abſumptos pene * diffuſos Amicenſes, petiti ſunt ſine mora Picenſes, ita ex regionibus appellati conterminis: quos tutiores fecere ſociorum ærumnæ, rumorum aſſiduitate compertæ. Ad quos opprimendos (erat enim arduum ſequi per diuerſa ſparſos, imprudentia viarum arcente) Taifalorum auxilium, & liberorum adæque Sarmatarum adſumptum eſt. Quumque auxiliorum agmina locorum ratio ſepara-

ret, tractus contiguos Mœſiæ ſibi miles elegit: Taifali, proxima ſuis ſedibus obtinebant; liberi, terras occupauerant e regione ſibi * oppoſitas. Limigantes, territi recentibus ſubactorum exemplis & proſtratorum, diu hæſitabant ambiguis mentibus, vtrum oppeterent an rogarent; quum vtriusque rei ſuppeterent documēta non leuia. Vicit tamen ad vltimum, cœtu ſeniorum vrgente, dedendi ſe conſilium: variæque palmæ victoriarum, acceſſit eorum quoque ſupplicatio, qui armis libertatem inuaſerant: & reliqui eorum cum precibus, vt ſuperatos & imbelles dominos aſpernati, fortioribus viſis inclinauere ceruices. Accepta itaque publica fide, & deſerto montium propugnaculo, ad caſtra Romana conuolauit eorum pars maior, diffuſa per ſpatia ampla camporum, cum parentibus & natis atque coniugibus, opumque vilitate quam eis celeritatis ratio furari permiſit. & qui animas amittere potius quam cogi ſolum vertere putabantur, dum licentem amentiam libertatem exiſtimarent, parere imperiis, & ſedes alias ſuscipere ſunt adſenſi, tranquillas & fidas; vt nec bellis vexari, nec mutari ſeditionibus poſſint. Iisdemque ex ſententia (vt credebatur) acceptis, quieuere paulisper; poſt feritate natiua in exitiabile ſcelus erecti, vt congruo docebitur textu. Hoc rerum proſpero currente ſucceſſu, tutela Illyrico competens gemina eſt ratione firmata: cuius negotii duplicem magnitudinem Imperator aggreſſus, vtramque perfecit. Exſules populos, licet mobilitare ſuſpectos, acturos tamen paulo verecundius, tamdem reductos in auitis ſedibus collocauit. Iisdemque ad gratiæ cumulum, non ignobilem quempiam regem, ſed quem ipſi antea ſibi præfecere, regalem impoſuit, bonis animi corporisque præſtantem. Tali textu recte factorum Conſtantius iam * metuente ſublimior; militarique conſenſu ſecundo *Sarmaticus* appellatus ex vocabulo ſubactorum; iamque diſceſſurus, conuocatis cohortibus & centuriis & manipulis omnibus, tribunal inſiſtens, ſignisque ambitus & aquilis, & agmine multiplicium poteſtatum, his exercitum alloquutus eſt, ore omnium fauorabilis, vt ſolebat; *Hortatur recordatio rerum glorioſe geſtarum, omni iucunditate viris fortibus gratior, admodum verecunde replicare quæ diuinitus delata ſorte vincendi & ante prælia, & in ipſo correximus feruore pugnarum, Romanæ rei fidiſſimi defenſores. Quid enim tam pulcrum tamque poſteritatis memoriæ iuſta ratione mandandum, quam vt* MILES *ſtrenue factis,* DVCTOR *prudenter conſultis exſultet? Perſultabat Illyricum furor hoſtilis, abſentiam noſtram inanitate tumentis deſpiciens, dum Italos tueremur & Gallos: variisque diſcurſibus vaſtabat extima limitū; nunc cauatis roboribus, aliquoties peragrans pedibus flumina; non congreſſibus nec armis fretus aut viribus, ſed latrociniis aſſuetus occultis, aſtu & ludificandi varietate, iam inde ab inſtituta gente, noſtris quoq; maioribus formidatus: quæ, longius diſparati, quæ ferri poterant tulimus, leuiores iacturas efficacia ducum vetari poſſe ſperantes. Vbi vero per licentiam ſcandens in maius, ad funeſtas prouinciarum clades erepſit & crebras, communitis aditibus Rhæticis, tutelaque peruigili Galliarum ſecuritate fundata, terrore nullo relicto poſt terga venimus in Pannoniam, vt placuit numini ſempiterno, labentia firmaturi: cunctisq; paratis (vt noſtis) vere adulto egreſſi, arripuimus negotiorum maximas moles: primum, ne ſtruendo textus compagibus ponti telorum officeret multitudo: quo opera leui perfecto, viſis terris hoſtilibus & calcatis, obſtinatis ad mortem animis conatos reſiſtere Sarmatas abſq; noſtrorum diſpendio ſtrauimus: pariq; petulantia ruentes in agmina nobilium legionum Quados Sarmatis adiumenta ferentes, attriuimus. Qui poſt ærumnoſa diſpendia inter diſcurſus & repugnandi minaces anhelitus, quid noſtra valeat virtus experti, manus ad dimicandum aptatas, armorum abiecto munimine pone terga vinxerunt: reſtareq; ſolam ſalutem contemplantes in precibus, affuſi ſunt veſtigiis Auguſti clementis; cuius prælia ſæpe compererant exitus habuiſſe felices. His ſequeſtratis, * Limigantes quoque fortitudine ſuperauimus pari: interfectisq; pluribus, alios periculi declinatio adegit ſuffugia petere latebrarum paluſtrium. Hisq; ſecundo finitis euentu, lenitatis tempus aderat tempeſtiuæ. Limigantes ad loca migrare compulimus longe diſcreta; ne in perniciem noſtrorum ſe commouere poſſent vlterius: & pepercimus plurimis: & Zizaim præfecimus liberis, dicatum nobis futurum & fidum; plus æſtimātes creare quam afferre barbaris regem: hoc decore augente ſolennitatem, quod iisdem quoque rector tributus, antehac electus eſt et acceptus. Quadruplex igitur præmium, quod vnus procinctus abſoluit, nos quæſiuimus & reſp. primo vltione parta de graſſatoribus noxiis; de-*

inde

inde quot vobis abunde ſufficient ex hoſtibus captiuis: (his enim virtutem oportet eſſe contentam, quæ ſudore quæſiuit & dexteris) nobis amplas facultates opum, quæ ſunt magni theſauri, integra omnium patrimonia, noſtri labores & fortitudo ſeruauerint. hoc enim boni principis menti, hoc ſucceſſibus congruit proſperis. Poſtremo ego quoque hoſtilis vocabuli ſpolium præ me fero,* SECVNDI SARMATICI *cognomentum, quod vos vnum idemq́ ſentientes mihi (ne ſit arrogans dicere) merito tribuiſtis.* Poſt hunc dicendi finem, concio omnis alacrior ſolito, aucta ſpe potiorum & lucri, vocibus* veſtis in laudes Imperatoris aſſurgens, demumque ex vſu teſtata, non poſſe Conſtantium vinci, tentoria repetit læta. Et reductus Imperator ad regiam, otioq; bidui recreatus, Sirmium cum pompa triumphali regreſſus eſt; & militares numeri deſtinatas remearunt ſedes. Hiſce iiſdem diebus Proſper & Spectatus atque Euſtachius, legati ad Perſas, vt ſupra docuimus, miſſi, Cteſiphonta reuerſum regem adiere, litteras proferentes Imperatoris & munera: poſcebantque rebus integris pacem; & mandatorum memores, nusquam ab vtilitate Romanæ rei maieſtateque diſcedebant; amicitiæ fœdus ſub hac lege firmari debere aſſeuerantes, ne ſuper turbando Armeniæ vel Meſopotamiæ ſtatu quidquam moueretur. Diu igitur ibi morati, quum obſtinatiſſimum regem, niſi harum regionum dominio ſibi adiudicato, obdureſcentem ad ſuſcipiendam cernerent pacem, negotio redierunt infecto. Poſt quod, id ipſum conditionum robore pari impetraturi, Lucillianus miſſus Comes, & Procopius tunc notarius; qui poſtea, nodo quodam violentæ neceſſitatis adſtrictus, ad res conſurrexit nouas.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER DECIMVS OCTAVVS.

HÆc per orbis varias partes vno eodemque anno ſunt geſta. At in Galliis, quum in meliore ſtatu res eſſet, & Euſebium atque Hypatium fratres ſublimarent vocabula conſulum, Iulianus contextis ſucceſſibus clarus, apud hiberna, ſequeſtratis interim ſollicitudinibus bellicis, haud minore cura prouinciarum fortunis multa conducentia disponebat; diligenter obſeruans nequem tributorum ſarcina prægrauaret; neue potentia premeret aliena, aut hi verſarentur in medio quorum patrimonio publicæ clades augebant, vel iudicum quiſquam ab æquitate deuiaret impune. Idque ea re leui labore correxit, quod ipſe iurgia dirimens, vbi cauſſarum cogebat magnitudo vel perſonarum, erat indeclinabilis iuſtorum, iniuſtorumque diſtinctor. Et licet multa ſint eius laudanda in huiusmodi controuerſiis, vnum tamen ſufficiet poni, ad cuius ſimilitudinem acta vel dicta ſunt. Numerium, Narbonenſis paulo ante rectorem, accuſatum vt furem, inuſitato cenſorio rigore pro tribunali palam admiſſis volentibus audiebat: qui quum infitiatione defenderet obiecta, nec poſſet in quoquam confutari, Delphidius orator acerrimus vehementer eum impugnans, documentorum inopia percitus exclamauit; *Ecquis, florentiſſime Cæſar, nocens eſſe poterit vsquam, ſi negare ſuffecerit?* Circa quem Iulianus prudenter motus ex tempore; *Ecquis,* ait, *innocens eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiet?* Et hæc quidem, & huiusmodi multa, ciuilia. Egreſſurus autem ad procinctum vrgentem, quum Alemannorum pagos aliquos eſſe reputaret hoſtiles, & auſuros immania, ni ipſi quoque ad ceterorum ſternerentur exempla, hærebat anxius qua vi, qua celeritate (quum primum ratio copiam tribuiſſet) rumore præcurſo terras eorum inuaderet repentinus. Sedit tamdem multa & varia cogitanti, id tentare, quod vtile probauit euentus. Hariobaudem vacantem tribunum fidei fortitudinisque notæ, nullo conſcio, legationis ſpecie ad Hortarium miſerat regem iam pacatum; vt exinde facile ad collimitia progreſſus eorum, in quos erant arma protinus commouenda, ſcitari poſſit quid molirentur, ſermonis barbarici perquam

gnarus. quo fidenter ad hæc patranda digreſſo, ipſe anni tempore opportuno, ad expeditionem vndique milite conuocato profectus, id inter potiſſima mature duxit implendum, vt ante prœliorum feruorem ciuitates multo ante exciſas introiret, receptasque communiret: horrea quineriam exſtrueret pro incēſis, vbi condi poſſet annona a Britannis ſueta transferri. Et vtrumque perfectum eſt ſpe omnium citius. nam & horrea veloci opere ſurrexerunt, alimentorumque in iisdem ſatias condita: & ciuitates occupatæ ſunt ſeptem: Caſtra Herculis, Quadriburgum, *Triceſimæ, Niueſio, Bonna, *Antennacum, & Bingio: vbi læto quodam euentu etiam Florentius præfectus apparuit ſubito, partem militum ducens, & commeatuum perferens copiam ſufficientem vſibus longis. Poſt hæc impetrata, reſtabat, adigente neceſſitatum articulo, receptarum vrbium mœnia reparari, nullo etiam tum interturbante: idque claris indiciis apparet, ea tempeſtate vtilitati publicę metu barbaros obediſſe, non rectoris amore. Romanis reges ex pacto ſuperioris anni, ædificiis habilia multa ſuis miſere carpentis: & auxiliarii milites ſemper munia ſpernentes huiusmodi, ad obſequendi ſedulitatem Iuliani blandiniis deflexi quinquagenarias longioresque materias vexere ceruicibus ingrauate; & fabricandi miniſteriis opem maximam contulerunt. Quæ dum diligenti maturantur effectu, Hariobaudes exploratis omnibus rediit, docuitque comperta. Poſt cuius aduentum incitatis viribus, omnes venere Mogontiacum. vbi Florentio & Lupicino Seueri ſucceſſore deſtinare certantibus, per pontem illic conſtitutum transiri debere, renitebatur firmiſſime Cæſar; aſſerens pacatorum terras non debere calcari, ne (vt ſæpe contingit) per inciuilitatem militis occurrentia vaſtantis, abrupte fœdera frangerentur. Alemanni tamen omnes, quos petebat exercitus, confine periculum cogitantes, Suomarium regem amicum nobis ex pactione præterita, monuerunt minaciter, vt a tranſitu Romanos arceret. Eius enim pagi, Rheni ripis vlterioribus adhærebant. Quo teſtante ſolum non poſſe, in vnum coacta barbarica multitudo venit prope Mogontiacum, prohibitura viribus magnis exercitum ne transmitterent flumen. Gemina itaq; ratione viſum eſt habile quod ſuaſerat Cæſar, ne pacatorum terræ corrumperentur; neue renitente pugnaciſſima gente, pons cum multorum discrimine iungeretur in locum ad compaginandum pontem aptiſſimum. Quod hoſtes ſollertiſſime contemplati, per contrarias ripas leniter incedentes, vbi noſtros figere tentoria procul cernebant, ipſi quoque noctes agebant exſomnes, cuſtodientes peruigili ſtudio ne transitus tentaretur. Verum quum noſtri locum aduentarent prouiſum, vallo foſſaque quieuere circumdati. & accito Lupicino in conſilium, Cæſar certis imperauit tribunis vt trecentenos pararent cum ſudibus milites expeditos, quid agi quōue iri deberet penitus ignorantes. Et collecti nocte prouecta, impoſitique omnes quos luſoriæ naues quadraginta, quæ tunc aderant ſolæ, ceperunt, decurrere iubentur per flumen adeo taciti vt etiam remi ſuſpenderentur; ne barbaros ſonitus excitaret vndarum: atque mentis agilitate & corporum, dum hoſtes noſtrorum ignes obſeruant, aduerſas perrumpere liminis ripas. Dum hæc celerantur, Hortarius rex, nobis ante fœderatus, non nouaturus quædam, ſed amicus finitimis quoq; ſuis, reges omnes & regales & regulos, ad conuiuium corrogatos, retinuit epulis, adusque vigiliam tertiam more gentili extentis: quos diſcedentes inde, caſu noſtri ex improuiſo adorti, nec interfecere, nec corripere vllo modo potuerunt, tenebrarum equorumque adiumento, quo dubius impetus truſit abreptos. Lixas vero vel ſeruos qui eos pedibus ſequebantur, niſi quos exemit discrimine temporis obſcuritas, occiderunt. Cognito denique Romanorum transitu, qui tunc perque expeditiones præteritas ibi leuamen ſumere laborum opinabantur, vbi hoſtem contingeret inueniri, perculſi reges eorumq; populi, qui pontē, ne ſtrueretur, ſtudio ſeruabāt intento, metu exhorreſcētes diffuſe vertūtur in pedes: & indomito furore ſedato, neceſſitudines opesq; ſuas transferre longi* feſtinabāt. Statimq; difficultate omni depulſa, ponte cōſtrato ſollicitarū gentiū opinione preuenta, viſus in barbarico miles, per Hortarii regna transibat intacta. Vbi vero terras infeſtorū etiā tum tetigit regū, vrens omnia rapiensq;, per mediū rebelliū ſolū graſſabatur intrepidus. Poſtq; ſepimēta fragiliū penatiū inflāmata, & obtrūcatā hominū multitudinē, viſosq; cadētes multos aliosq; ſupplicantes,

plicantes, quum ventum fuiſſet ad regionem cui Capellatii, vel Palas, nomen eſt, vbi terminales lapides* Alemannorum & Burgundorum confinia diſtinguebant, caſtra ſunt poſita: ea propter vt Macrianus & Hariobaudus germani fratres & reges, ſuſciperentur impauidi: qui propinquare ſibi perniciem ſentientes, venerant pacem anxiis animis precaturi. Poſt quos ſtatim rex quoque Vadomarius venit, cuius erat domicilium contra Rauracos: ſcriptisque Conſtantii principis, quibus commẽdatus eſt, arctius allegatis, leniter ſuſceptus eſt, olim ab Auguſto in clientelam rei Romanæ ſuſceptus. Et Macrianus quidem cum fratre inter aquilas admiſſus & ſigna, ſtupebat armorum viriumq; varium decus, viſa tunc primitus, proque ſuis orabat. Vadomarius vero noſtris coalitus, vtpote vicinus limiti, mirabatur quidẽ apparatum ambitioſi procinctus; ſed vidiſſe ſe talia ſæpe adoleſcentia meminerat prima. Libratis deniq; diu cõſiliis, concordi aſſenſione cunctorũ, Macriano quidem & Hariobaudo pax eſt attributa: Vadomario vero, qui ſuam locaturus ſecuritatem in tuto, & legationis nomine precator venerat pro Vrio & Vrſicino & Verſalpo regibus, pacem itidem obſecrans, interim reſponderi non poterat; ne (vt ſunt fluxioris fidei barbari) poſt abitum *recordati noſtrorum, parum adquieſcerent per alios impetratis. Sed quum ipſi quoq; miſſis legatis poſt meſſes incenſas & habitacula, captosq; plures & interfectos, ita ſupplicarẽt tamquam ipſi hæc deliquiſſent in noſtros, pacẽ conditionum ſimilitudine meruerunt. Inter quas id feſtinatum eſt maxime vt captiuos reſtituerent omnes, quos rapuerant excurſibus crebris. Hæc dum in Galliis cæleſtis corrigit cura, in comitatu Auguſti turbo nouarum exoritur rerum, à primodiis leuibus ad luctus & lamenta progreſſus. In domo Barbationis, pedeſtris militiæ tunc rectoris, examen apes fecere perſpicuum. Superque hoc [ei] prodigiorum gnaros ſollicite conſulenti, diſcrimen magnum portendi reſponſum eſt; coniectura videlicet tali, quod hæ volucres poſt compoſitas ſedes opesque congeſtas, fumo pelluntur, & turbulento ſonitu cymbalorum. Huic vxor erat Aſſyria nomine, nec taciturna nec prudens: quæ eo ad expeditionem profecto & multiplici metu ſuſpenſo, ob ea quæ meminerat ſibi prædicta, perculſa vanitate muliebri, ancilla adſcita notarum perita, quam e patrimonio Siluani poſſederat, ad maritum ſcripſit intempeſtiue, velut flens, obteſtansque ne poſt obitum Conſtantii propinquantem, in imperium ipſe (vt ſperabat) admiſſus, deſpecta ſe anteponeret Euſebiæ matrimonium, tunc reginæ, decore corporis inter multas fœminas excellentis. Quibus litteris occulte, quantum fieri potuit, miſſis, ancilla quæ domina dictante perſcripſerat, reuerſis omnibus e procinctu, exemplũ ferens ad Arbetionem noctis prima quiete confugit; auideque ſuſcepta, chartulam prodidit. Hocq; indicio ille confiſus, vt erat ad criminandum aptiſſimus, principi detulit: atq; ex vſu, nec mora vlla negotio tributa nec quiete, Barbatio epiſtolã ſuſcepiſſe confeſſus, & mulier ſcripſiſſe documento conuicta non leui, ceruicibus interiere præciſis. Hisq; punitis, quæſtiones longe ſerpebant, vexatique multi nocentes ſunt & innocentes. Inter quos etiam Valentinus ex *primicerio protectorum tribunus, vt conſcius inter complures alios tortus aliquoties, ſuperuixit, penitus quid erat geſtum ignorans: ideoque ad iniuriæ periculique compenſationem, ducis in Illyrico meruit poteſtatem. Erat autem idem Barbatio ſubagreſtis arrogantisque propoſiti; ea re multis exoſus, quod & dum domeſticos protectores ſub Gallo regeret Cæſare, proditor erat & perfidus: & poſt eius exceſſum nobilioris militiæ ſtatu elatus, in Iulianum itidem Cæſarem paria confingebat; crebroque, deteſtantibus bonis, ſub Auguſti patulis auribus multa garriebat & ſæua; ignorans profecto notum Ariſtotelis ſapiens dictum; qui Calliſthenem ſectatorem & propinquum ſuum ad regem Alexandrum mittens, ei ſæpe mandabat vt quam rariſſime & iucunde apud hominem loqueretur, vitæ poteſtatẽ & necis in acie linguæ portantem. Ne ſit hoc mirum, homines profutura diſcernere nonnumquam & decentia, quorum mentes cognatas cæleſtibus arbitramur: animalia ratione carentia, ſalutem ſuam interdum alto tueri ſilentio ſolent; vt exemplum eſt hoc perquam notum: linquentes orientem *grues ob calorem, plagamque petentes occiduam, quum montẽ penetrare cœperint Taurum aquilis abundantẽ, timentes fortiſſimas volucres, roſtra lapillis occludunt, ne eis eliciat vel neceſſitas

extrema clangorem: iiſdemque collibus agiliore volatu tranſcurſis, proiiciunt calculos: atque ita ſecurius pergunt. Dum apud Sirmium hæc diligentiáquæruntur impenſa, orientis fortuna periculorum terribiles tubas inflabat. Rex enim Perſidis, ferarum gentium quas placarat adiumentis accinctus, augendique regni cupiditate ſuper homines flagrans, arma viresque parabat & commeatus; conſilia tartareis manibus miſcens, & præſtigiatores omnes conſulens de futuris: hisque ſatis collectis, peruadere cuncta prima verni temperie cogitabat. Et quum hæc primo rumores, deinde nuntii certi perferrent, omnesque ſuſpenſos aduentantium calamitatum complicaret magna formido, Comitenſis fabrica, eamdem incudem (vt dicitur) diu noctuque tundendo ad ſpadonum arbitrium, Imperatori ſuſpicanti ac timido intendebat Vrſicinum, velut vultus Gorgonei toruitatem; hæc ſæpe taliaq; replicans, quod interempto Siluano, quaſi penuria meliorum ad tuendas partes eoas denuo miſſus, altius anhelabat. Hac autem aſſentandi nimia fœditate mercari complures nitebantur Euſebii fauorem, cubiculi tunc præpoſiti; (apud quem, ſi vera dici debent, multa Conſtantius potuit) antedicti magiſtri equitum ſalutem acriter impugnantis ratione bifaria: quod omnium ſolus nec opis eius egebat, vt ceteri, & domo ſua non cederet Antiochiæ, quam moleſtiſſime flagitabat: qui vt coluber copia virus exuberans, natorum multitudinem etiam tum ægre * ſerpentem excitans, ad nocendum emittebat cubicularios iam adultos: vt inter miniſteria vitæ ſecretioris, gracilitate vocis ſemper puerilis & blandæ, apud principis aures nimium patulas, exiſtimationem viri fortis inuidia graui pulſarent: & breui iuſſa fecerunt. Horum & ſimilium tædio iuuat veterem laudare Domitianum, qui licet patri fratrique diſſimilis, memoriam nominis ſui inexpiabili deteſtatione perfudit; tamen receptiſſima inclaruit lege, qua minaciter interdixerat ne intra terminos iurisdictionis Romanæ caſtraret quiſquam puerum: quod ni contigiſſet, quis eorum ferret examina quorum paucitas difficile toleratur? Actum eſt tamen cautius, ne (vt fingebat) rurſus accitus idem Vrſicinus metu cuncta turbaret, ſed, quum fors copiam detuliſſet, rapetetur ad mortem. Hæc opperientibus illis, & ancipiti cogitatione diſtrictis, nobis apud Samoſatam Comageni quondam regni clariſſimam ſedem parumper morantibus, repente noui motus rumoribus denſis audiuntur & concretis; quos docebit orationis progrediens textus. Antoninus quidam, ex mercatore opulento rationarius apparitor, Meſopotamiæ ducis tunc protector, exercitatus & prudens, perque omnes illas notiſſimus terras, auiditate quorumdam nexus ingentibus damnis, quum iurgando contra potentes ſe magis magisq; iniuſtitia frangi contemplaretur, ad deferendam potentioribus gratiam qui ſpectabant negotium, inclinatis, ne cõtra acumina calcitraret, flexit ſe in blanditias molliores: confeſſusque debitum per colludia in nomen fiſci tranſlatum. iamque auſurus immania, rimabatur tectius reip. membra totius: & vtriusque linguæ litteras ſciens, circa ratiocinia verſabatur, qui vel quarum virium milites vbi agant, vel procinctus tempore quos tuerentur, deſcribens: itidem armorum & commeatuum copiæ, aliaque vſui bello futura, an abunde ſuppetant, indefeſſa ſcitatione percontans. Et quum totius orientis didiciſſet interna, virorum ſtipendiique parte maxima per Illyricũ diſtributa, vbi diſtinebatur ex negotiis ſeriis Imperator: adlapſuro iam præſtituto die ſoluendæ pecuniæ, quam per ſyngrapham debere ſe confiteri vi metuque compulſus eſt; quum omnibus ſe proſpiceret vndique periculis opprimendum, largitionum comite ad alterius gratiam infeſtius perurgente, fugam ad Perſas cum coniuge liberisque & omni vinculo caritatum, ingenti molimine conabatur. Atque vt lateret ſtationarios milites, fundum in Hiaſpide, qui locus Tigridis fluentis alluitur, pretio non magno mercatur. Hocque commento, quum nullus cauſſam veniendi ad extremas Romani limitis partes, iam poſſeſſorem cum plurimis auderet exigere, per familiares fidos peritoſque nandi occultis ſæpe colloquiis cum Sapore habitis, qui tractus omnes aduerſos ducis poteſtate tunc tuebatur, & antea cognitus, miſſo a Perſicis caſtris auxilio virorum pernicium, lembis impoſitus, cum omni penatum dulcedine nocte concubia transfretat; re contraria, ſpecie Zopyri illius ſimilis Babylonii proditoris. Rebus per Meſopotamiã in hunc ſtatum deductis, palatina cohors palinodiam in exitium cõcinens noſtrum,

inuenit

inuenit tamdem anſam nocendi fortiſſimo viro, auctore & incitatore cœtu ſpadonum: qui feri & auidi ſemper, carentesque neceſſitudinibus ceteris, diuitias ſolas vt filiolas iucundiſſimas amplectuntur. Stetitque ſententia vt Sabinianus, victus quidē ſenex & bene nummatus, ſed imbellis & ignauus, & ab impetranda magiſterii dignitate per obſcuritatem adhuc longe diſcretus, præficiendus eois partibus mitteretur, Vrſicinus vero curaturus pedeſtrem militiam, & ſucceſſurus Barbationi ad comitatum reuertereiur, quo præſens rerum nouarum auidus concitor, (vt iactabant) a grauibus inimicis & metuendis inceſſeretur. Dum hæc in caſtris Conſtantii quaſi per luſtra aguntur & ſcenam, & diribitores venumdatæ ſubito poteſtatis pretium per potiores diffunditant domos, Antoninus ad regis hiberna perductus, auenter ſuſcipitur; apicis nobilitatus auctoritate: (quo honore participantur menſæ regales; & meritorum apud Perſas ad ſuadendum ferendasque ſententias in concionibus ora panduntur) non contis nec*remulco, (vt ainnt) id eſt, non flexiloquis ambagibus, vel obſcuris, ſed velificatione plena in remp. ferebatur: eumdemq; incitans regem, vt quondā Maharbal lenitudinis increpans Annibalem, poſſe eum vincere, ſed victoria vti neſcire, aſſidue prædicabat. eductus enim in medio, vt rerum omniū gnarus, auditorum nactus vigiles ſenſus & aurium delinimēta captantes, nec laudanniū, ſed ſecundum Homericos Phæacas cum ſilentio admirantium, iam inde quadrageſimi anni memoriam replicabat; poſt bellorum aſſiduos caſus, & maxime apud*Hileiam & Singaram, vbi acerrima illa nocturna concertatione pugnatum eſt, noſtrorum copiis ingenti ſtrage confoſſis, quaſi dirimente quodam medio fetiali, Perſas nondum Edeſſam, nec pontes Euphratis tetigiſſe victores: quos armipotentia fretos ſucceſſibusque magnificis, ita dilataſſe decuerat rem, eo maxime tempore quo diuturnis bellorum ciuilium motibus ſanguis vtrimque Romani roboris fundebatur. His ac talibus ſubinde inter epulas ſobrius perfuga, vbi de apparatu bellorum & ſeriis rebus apud eos * Graiorum more veterum conſultatur, regem incendebat ardentem; vt exacta hieme ſtatim arma fretus fortunæ ſuæ magnitudine concitaret; ipſe quoque in multis ac neceſſariis operam ſuam fidenter promittens. Sub iisdem fere diebus Sabinianus adepta repentina poteſtate ſufflatus, & Ciliciæ fines ingreſſus, deceſſori ſuo principis litteras dedit, hortantis vt ad comitatum dignitate afficiendus ſuperiore citius properaret: eo neceſſitatū articulo quo, etiamſi apud Tbulen moraretur Vrſicinus, acciri eum magnitudo rerum ratione probabili flagitabat: vtpote diſciplinæ veteris, & longo vſu bellandi artis Perſicæ ſcientiſſimum. Quo rumore prouinciis percitis, ordines ciuitatum & populi decretis & acclamationibus denſis, iniecta manu detinebant penes ſe publicum defenſorem: memores quod relictus ad ſui tutelam, cum inerti & vmbratili milite, nihil amiſerat per decennium: ſimul metuentes ſaluti, quod tempore dubio, remoto illo, aduenisse hominem compererant inertiſſimū. Credimus (neq; enim dubium eſt) per aerios tramites famam præpetem volitare: cuius indicio bæc geſta pandente, cōſiliorum apud Perſas ſumma præponebatur: & multis vltro citroque deliberatis, placuit, Antonino ſuadente, vt Vrſicino procul amoto, deſpectoque nonello duce, poſthabitis ciuitatum perniciosis obſidiis, perrumperetur Euphrates, ireturque prorſus, vt occupari poſſint prouinciæ, fama celeritate præuenta, omnibus ante bellis (niſi temporibus Gallieni) intactæ, paceque longiſſima locupletes: cuius rei, proſperante Deo, ductorem commodiſſimnm fore ſpondebat. Laudato firmatoque concordi omniū voluntate conſilio, conuerſisq; vniuerſis ad ea quæ erant citius congetenda, commeatus, milites, arma, ceteraq; inſtrumēta quæ poſcebat procinctus aduentans, perpetua bieme parabantur. Nos interea paulisper cis Taurum morati, ex imperio ad partes Italiæ venientes, feſtinantes prope flumen venimus Hebrum, ex Odryſarū montibus decurrentē: ibiq; principis ſcripta ſuſcepimus, iubētia omni cauſſatione poſthabita reuerti Meſopotamiam ſine apparitione; nullam expeditionem curaturi periculoſam ad aliū omni poteſtate translata. quod ideo per moleſtos formatores imperii ſtruebatur, vt ſi Perſę fruſtra habiri rediſſent ad ſua, ducis noui facinus aſſignaretur egregium: ſi fortuna ſequior ingruiſſet, Vrſicinus reus proditor reipubl. deferretur. Agitati ita ſine rationibus, diu*contati reuerſiq;, faſtidii plenum Sabinianum inuenimus, homi-

nem mediocris ſtaturæ, & parui anguſtique animi, vix ſine turpi metu ſufficientem ad leuem conuiuii, nedum prœlii ſtrepitum perferendum: tamen quoniam ſpeculatores apparatus omnes apud hoſtes feruere conſtanti adſeueratione perfugis concinentibus affirmabant, oſcitante homunculo Niſibin prope venimus, vtilia paraturi: ne diſſimulantes obſidium Perſæ, ciuitati ſuperuenirent incautæ. Dumq; intra muros maturanda perurgerentur, fumus micanteſque ignes aſſidui a Tigride per caſtra Maurorum, & Siſara & conlimitia reliqua, aduſque ciuitatem continui perlucebant ſolito crebriores, erupiſſe hoſtium vaſtatorias manus ſuperato flumine permonſtrantes. Qua cauſſa ne occuparentur itinera, celeri curſu prægreſſi, quum ad ſecundum lapidem veniſſemus, liberali forma puerum torquatum, vt coniectabamus, octennem in aggeris medio vidimus eiulantem, ingenui cuiusdam filium, vt aiebat; quem mater dum imminentium hoſtium terrore percita fugeret, impeditior trepidando reliquerat ſolum. Hunc dum imperatu ducis miſerati commotique, impoſitum equo præ me ferens ad ciuitatem reduco, circumuallato murorum ambitu, prædatores latius vagabantur. Et quia me obſidionales ærumnæ terrebant, intra ſemiclauſam poſticam expoſito puero, noſtrorum agmen agilitate volucri repetebam exanimis: nec multũ fuit quin caperer. Nam quum Abdigidum quemdã tribunum fugientem cum calone ala ſequeretur hoſtilis, lapſoque per fugam domino ſeruum deprehenſum, quum ego rapido ictu transirem, interrogaſſent, quisnam præfectus ſit *iudex, audiſſentque Vrſicinum paulo ante vrbem ingreſſum, montem *Izalam petere, occiſo indice minimum quæſiti, complures nos irrequietis curſibus ſectabantur. Quos quum iumenti agilitate prægreſſus, apud Amudum munimentum infirmum diſperſis per pabulum equis recubantes noſtros ſecurius inueniſſem, porrecto extenſius brachio, & ſummitatibus ſagi contortis elatius, adeſſe hoſtes ſigno ſolito demonſtrabam: iisdemque iunctus, impetu communi ferebar, equo iam fatiſcente. Terrebat autem nos plenilunium noctis, & planicies ſupina camporum, nulla, ſi occupaſſet arctior caſus, latibula præbere ſufficiens, vbi nec arbores, nec frutecta, nec quidquam præter herbas humiles viſebatur. Excogitatum eſt ergo, vt ardente ſuperpoſita lampade, & circumligata, ne rueret, iumentum ſolum quod eam vehebat, ſolutum ſine rectore læuorſus ire permitteretur, quum nos ad montanos exceſſus dextera poſitos tenderemus: vt prælucere ſebalem facem duci lenius gradienti Perſæ credentes, eum tenerent potiſſimum curſum: quod niſi fuiſſet præuiſum, circumuenti & capti ſub dicionem veniſſemus hoſtilem. Hoc extracti periculo, quum ad nemoroſum quemdam locum vineis arbuſtisq; pomiferis conſitum, *Meiacarire nomine, veniſſemus, cui fontes dedere vocabulum gelidi, lapſis accolis omnibus, ſolum in remoto ſeceſſu latentem inuenimus militem. Qui oblatus duci, & loquutus varia præ timore, ideoque ſuſpectus, adigente metu qui intentabatur, pandit rerum integram fidem: docetque quod apud Pariſios natus in Galliis, & equeſtri militans turma, vindictam quondam commiſſi facinoris timens, ad Perſas abierat profugus: exindeque morum probitate ſpectata, ſortita coniuge liberisque ſuſceptis, ſpeculatorem ſe miſſum ad noſtra, ſæpe veros nuntios reportaſſe. at nunc ſe a *Sapore & Nohodare optimatibus miſſum, qui cateruas ductauerant prædatorum, ad eos redire quæ didicerat perlaturum. Poſt hæc, adiectis quæ agi in parte diuerſa norat, occiditur. Proinde curarum creſcente ſollicitudine, inde paſſibus citis Amidam pro temporis copia venimus, ciuitatem poſtea ſequutis cladibus inclytam. Quo reuerſis exploratoribus noſtris, in vaginæ internis figuris notarũ membranam reperimus ſcriptam a Procopio ad nos perferri mandatam; quem legatum ad Perſas antea miſſum cum comite Lucilliano, prædixi: hæc conſulto obſcurius indicantem, ne captis baiulis, ſenſuque intellecto ſcriptorum, excitaretur materia funeſtiſſima: *Amandatis procul Græcorum legatis, forſitan & necandis, rex longæuus non contentus Helleſponto, iunctis Granici & Rhyndaci pontibus, Aſiam cum numeroſis populis peruaſurus adueniet, ſuopte ingenio irritabilis & aſperrimus, auctore & incenſore Hadriani quondam Romani principis ſucceſſore. actum & conclamatum eſt, ni cauerit Græcia.* Qui textus ſignificabat Perſarum regem, transitis fluminibus Anzaba & Tigride, Antonino hortante dominium orientis affectare totius. His ob perplexitatem nimiam

ægerrime

ægerrime lectis, conſilium ſuſcipitur prudens. Erat eo tempore ſatrapa Corduenæ, quæ obtemperabat poteſtati Perſarum, Iouinianus nomine appellatus in ſolo Romano adoleſcens, nobiſcum occulte ſentiens, ea gratia quod obſidatus ſorte in * Syria detentus, & dulcedine liberalium ſtudiorum illectus, remeare ad noſtra ardenti deſiderio geſtiebat. Ad hunc miſſus ego cum centurione quodam fidiſſimo, exploratius noſcendi gratia quæ gerebantur, per auios montes anguſtiasque præcipites veni. Viſusque & agnitus, comiterque ſuſceptus, cauſſam præſentiæ meæ vni illi confeſſus, adiuncto taciturno aliquo locorum perito, mittor ad præcelſas rupes exinde longe diſtantes: vnde niſi oculorum deficeret acies, ad quinquageſimum vſque lapidem, quoduis etiam minutiſſimum apparebat. Ibi morati integrum biduum, quũ ſol tertius affulſiſſet, cernebamus terrarum omnes ambitus ſubiectos, quos horizontas appellamus, agminibus oppletos innumeris, & antegreſſum regem veſtis claritudine rutilantem. Quem iuxta læuus incedebat Grumbates Chionitarum rex ætate quidem media, rugoſisque membris; ſed mente quadam grandifica, multisque victoriarum inſignibus nobilis: dextera rex Albanorum pari loco atque honore ſublimis: poſt, duces varii auctoritate & poteſtatibus eminentes: quos ordinũ omnium multitudo ſequebatur, ex vicinarum gentium roboribus lecta, ad tolerandam rerũ aſperitatem diuturnis caſibus erudita. Quouſque nobis Doriſcum Thraciæ oppidũ, & agminatim intra conſepta exercitus recenſitos Græcia fabuloſa narrabis? quum nos cauti, vel (vt verius dixerim) timidi, nihil exaggeremus, præter ea quæ fidei teſtimonia neque dubia neque incerta monſtrarunt. Poſtquam reges Nineue Adiabenæ ingenti ciuitate transmiſſa, in medio pontis Anzabæ hoſtiis cæſis extisque proſperantibus transiere lætiſſimi, coniectantes nos reſiduam plebem omnem ægre penetrare poſt triduum poſſe, citius exinde ad ſatrapen reuerſi quieuimus, hoſpitalibus officiis recreati. Vnde per loca itidem deſerta & ſola, magno neceſſitatis ducente ſolatio, celerius quam potuit ſperari reuerſi, confirmauimus animos hæſitantium, vnum e naualibus pontem transiſſe reges absq; vlla circuitione * perdoctos. Extemplo igitur equites citi mittuntur ad Caſſianum Meſopotamiæ ducem, rectoremque prouincię tunc Euphronium: compulſuri agreſtes cum familiis & pecoribus vniuerſis ad tutiora transire; & agiliter deſeri Carras oppidum inualidis circumdatũ muris; ſuper his campos omnes incendi, ne pabulorum ſuppeteret copia: & imperatis ſine mora completis, iniecto igne, furentis elementi vis maxima, frumenta omnia, quum iam ſtipula flauenti turgerent, herbasque pubentes ita contorruit, vt aduſque Euphratem ab ipſis marginibus Tigridis nihil viride cerneretur. Tunc exuſtæ ſunt feræ complures, maximeque leones per ea loca ſæuientes, immaniter conſumi vel cæcari ſueti paulatim hoc modo: Inter harundineta Meſopotamiæ fluminum & frutecta, leones vagantur innumeri, clementia hiemis ibi molliſſimæ ſemper innocui. At vbi ſolis radiis exarſerit tempus, in regionibus æſtu ambuſtis, vapore ſideris & * magnitudine culicum agitantur; quorum examinibus per eas terras referta ſunt omnia. Et quoniam oculos, quaſi humida & lucentia membra, eædem appetunt volucres, palpebrarum libramentis mordicus inſidentes, iidem leones cruciati diutius, aut fluminibus merſi ſorbentur, ad quæ remedii cauſſa cõfugiunt; aut amiſſis oculis, quos vnguibus crebro lacerantes effodiunt, immanius effereſcunt: quod ni fieret, vniuerſus oriens huiusmodi beſtiis abundaret. Dum campi cremantur, (vt dictum eſt) tribuni cum protectoribus miſſi, citeriores ripas Euphratis caſtellis & præacutis ſudibus, omnique præſidiorum genere communiebant; tormenta, qua non erat voraginoſum, locis opportunis aptantes. Dum hæc celerantur, Sabinianus inter rapienda momenta periculorum communium lectiſſimus moderator belli interneciui, per Edeſſena ſepulcra, quaſi fundata cum mortuis pace nihil formidans, more vitæ remiſſioris fluxius agens, militari pyrrichio ſonantibus modulis, pro hiſtrionicis geſtibus in ſilentio ſummo delectabatur; ominoſo ſane & incepto & loco. Quum hæc & huiusmodi factu dictuque triſtia futuros pronuntiant motus, vitare optimum quemque debere ſeculi progreſſione diſcamus. Interea reges Niſibi pro ſtatione vili transmiſſa, incendiis arida nutrimentorum varietate creſcentibus, fugitantes inopiam pabuli, ſub montium pedibus per valles gramineas incedebant.

Quumq; *Bebaſen villam veniſſent, vnde ad Conſtantiam vſque opidum, quod centeſimo lapide disparatur, areſcunt omnia ſiti perpetua, niſi quod in puteis aqua reperitur exilis, quid agerent diu contati, iamque ſuorum duritiæ fiducia tranſituri, exploratore fido docente, cognoſcunt Euphratem niuibus tabefactis inflatum, late ſuſis gurgitibus euagari; ideoq; vado nequaquam poſſe tranſiri. Conuertuntur ergo ad ea quæ amplectenda fortuita daret occaſio, ſpe concepta præter opinionem excluſi. Ac propoſito pro abrupto rerum præſentium ſtatu vrgenti conſilio, Antoninus dicere quid ſentiat iuſſus, orditur, flecti iter ſuadens in dexterũ latus, vt per longiorem circuitum, omnium rerum vſu regionum feracium, & conſideratione ea qua rectus pergeret hoſtis adhuc intactarum, caſtra duo præſidiaria Bartzala & Laudias peterentur ſeſe ductante: vbi tenuis fluuius prope originem & anguſtus, nulliſque adhuc aquis aduenis adoleſcens, facile penetrari poterit vt vadoſus. His auditis, laudatoque ſuaſore & iuſſo ducere qua norat, agmina cuncta ab inſtituto itinere conuerſa * per auium ſequebantur. Quo certis ſpeculationibus cognito, nos diſpoſuimus properare Samoſata; vt ſuperato exinde flumine, pontiumque apud Zeugma & Caperſana iuncturis abſciſis, hoſtiles impetus, ſi iuuiſſet fors vlla, repelleremus. Sed contigit atrox & ſilentio omni dedecus obruendum. Namq; duarum turmarum equites circiter ſeptingenti ad ſubſidium Meſopotamiæ recens ex Illyrico miſſi, enerues & timidi, pręſidium per eos traductus agentes, nocturnaſq; pauentes inſidias, ab aggeribus publicis veſperi, quando cuſtodiri magis omnes tramites conuenlret, longius diſcedebant. Hocque obſeruato, eos vino oppreſſos & ſomno, viginti millia fere Perſarum, * Sapore & Nohodare ductantibus, nullo proſpiciente tranſgreſſa, poſt tumulos celſos vicinos Amidæ occultabantur armata. Moxque (vt dictum eſt) quum abituri Samoſatam luce etiam tum dubia pergeremus, ab alta quadam ſpecula radiantium armorum ſplendore præſtricti, hoſteſque adeſſe excitatius clamitantes, ſigno dato quod ad prœlium ſolet hortari, reſtiimus conglobati; nec fugam capeſſere, quum eſſent iam in contuitu qui ſectarentur, nec congredi cum hoſte, equitatu & numero præualente, *metu indubitatæ mortis cautum exiſtimantes. Denique ex vltima neceſſitate manibus iam conſerendis, quum quid agi oporteat contaremur, occiduntur quidam noſtrorum temere procurſantes: & vrgente vtraque parte, Antoninus ambitioſe prægrediens agmina, ab Vrſicino agnitus, & obiurgatorio ſono vocis increpitus, proditorque & nefarius appellatus, ſublata tiara quam capiti ſummo ferebat honoris inſigne, *diſſiluit equo: curuatiſque membris humum vultu pene contingens, ſalutauit, patronum appellans & dominum, manus poſt tergum connectens; quod apud Aſſyrios ſupplicis indicat formam: &, *Ignoſce mihi*, inquit, *ampliſſime comes, neceſſitate non voluntate ad hæc quæ noui ſceleſta prolapſo. Egere me præcipitem flagitatores; (vt noſti) quorum auaritiæ ne tua quidem excelſa illa fortuna * propugnans, miſeriis meis potuit refragari.* Simul hæc dicens, e medio proſpectu abſceſſit non auerſus; ſed, dum euaneſceret, verecunde retrogradiens & pectus oſtentans. Quæ dum in curriculo ſemihoræ aguntur, poſtſignani noſtri qui tenebant editiora collis, exclamant, aliam cataphractorum multitudinem equitum pone viſam celeritate quammaxima propinquare. Atque vt in rebus ſolet afflictis, ambigentes cuinam deberet aut poſſet occurri, trudente pondere plebis immenſę, paſſim qua cuiq; proximum videbatur, diffundimur vniuerſi: Dumque ſe quiſque expedire diſcrimine magno conatur, ſparſim disiecti hoſti cõcurſatori miſcemur. Itaque ſpreta iam viuendi cupiditate fortiter decernentes, ad ripas pellimur Tigridis alte exciſas. Vnde quidam præcipites pulſi implicantibus armis hæſerunt, vbi vadoſus eſt amnis: alii lacunarum hauſti vertigine vorabantur: nonnulli cum hoſte congreſſi, vario euentu certabant: quidam cuneorum denſitate perterriti, petebant proximos Tauri montis exceſſus. Inter quos dux ipſe agnitus, pugnatorumque mole circumdatus, cum * Aiadaltha tribuno, caloneque vno, equi celeritate ereptus abſceſſit. Mihi, dum auius ab itinere comitum quid agerem circumſpicio, Verennianus domeſticus protector occurrit femur ſagitta confixus: quã dum auellere obteſtante collega conater, cinctus vndique antecedentibus Perſis, ciuitatem petebam anhelo curſu rependo, ex eo latere quo inceſſebamur in arduo

ſitam,

ſitam, vnoque adſcenſu perangusto meabilem, quem ſciſſis callibus molinæ ad calles artandas ædificatæ denſius conſtringebant. Hic mixti cum Perſis eodem ictu procurrentibus ad ſuperiora nobiscum, adusque ortum alterius ſolis immobiles ſtetimus, ita conferti vt cæſorum cadauera multitudine fulta, reperire ruendi ſpatium nuſquam poſſent: vtque miles ante me quidam discriminato capite, quod in æquas partes ictus gladii fiderat validiſſimus, in ſtipitis modum vndique coartatus hæreret. & licet multiplicia tela per tormentorum omnia genera volarent e propugnaculis, hoc tamen periculo murorum nos propinquitas eximebat: tamdemque per poſticam ingreſſus, refertam inueni confluente ex finitimis virili & muliebri ſexu. Nam & caſu illis ipſis diebus in ſuburbanis peregrina commercia circumacto anno ſolita celebrare multitudo conuenarum augebat * agreſtium. Interea ſonitu vario cuncta miſcentur, partim amiſſos gementibus, aliis cum exitio ſauciis, multis caritates diuerſas, quas præ anguſtiis videre non poterant, inuocantibus. Hanc ciuitatem olim perquam breuem, Cæſar etiam tum Conſtantius, vt accolæ ſuffugium poſſint habere tutiſſimum, eo tempore quo Antoninupolim opidum aliud ſtruxit, turribus circumdedit amplis & mœnibus: locatoque ibi conditorio muralium tormentorum, fecit hoſtibus formidatam, ſuoque nomine voluit appellari. Et latere quidem auſtrali, geniculato Tigridis meatu ſubluitur propius emergentis: qua euri opponitur flatibus, Meſopotamiæ plana deſpectat: vnde aquiloni obnoxia eſt, Nymphæo amni vicina, verticibus Taurinis vmbratur, gentes Transtigritanas dirimentibus & Armeniam: ſpiranti zephyro controuerſa, * Gumathenam contingit, regionem vberem & cultu iuxta fœcundam: in qua vicus eſt Abarne nomine, ſoſpitalium aquarum lauacris calentibus notus. In ipſo autem amidæ meditullio ſub arce fons diues exſudat, potabilis quidem, ſed vaporatis æſtibus nonnumquam fœtens. Cuius opidi præſidio erat ſemper quinta Parthica legio deſtinata, cum indigenarum turma non contemnenda. Sed tunc ingruentem Perſarum multitudinem ſex legiones partim percurſis itineribus antegreſſæ, muris aſtitere firmiſſimis: Magnentiaci & Decentiaci; (quos poſt conſummatos ciuiles procinctus, vt fallaces & turbidos, ad orientem venire compulit Imperator, vbi nihil præter bella timetur externa) & Triceſimani, Decimique Fortenſes, & ſuperuentores atque Præuentores cum Æliano iam comite: quos tyrones tum etiam nouellos hortante memorato adhuc protectore erupiſſe Singara, Perſasque fuſos in ſomnum retulimus trucidaſſe complures. Aderat comitum quoque ſagittariorum pars maior, equeſtres videlicet turmæ ita cognominatæ, vbi merent omnes ingenui barbari armorum viriumq; firmitudine inter alios eminentes. Hæc dum primi impetus turbo conatibus agitat inſperatis, rex cum populo ſuo gentibusque quas ductabat, a Bebaſe loco itinere flexo dextrorſus, vt monuerat Antoninus, per Horren & Meiacarire & Carcha vt tranſiturus Amidam, quum prope caſtella Romana veniſſet, quorum vnum Reman, alterum Buſan appellatur, perfugarum indicio didicit multorũ opes illuc translatas ſeruari, vt in munimentis præcellis & fidis: additumque eſt; ibi cum ſupellectili pretioſa inueniri fœminam pulchram cum filia paruula, Craugaſii Niſibeni cuiusdam vxorem, municipali ordine, genere, fama, potentiaque circumſpecti. Auiditate itaque rapiendi aliena feſtinans, petit impetu fidenti caſtella. vnde ſubita animi conſternatione defenſores, armorum varietate præſtricti, cunctos prodidere qui ad præſidia confugerant; & digredi iuſſis, confeſtim claues obtulere portarum: patefactisque aditibus, quidquid ibi congeſtum erat, eruitur: & productæ ſunt attonitæ ſonitu mulieres, & infantes matribus implicati, graues ærumnas inter initia tenerioris ætatis experti. Quumque rex percontando cuiusnam coniux eſſet, Craugaſii comperiſſet, vim in ſe metuentem prope venire permiſit intrepidam: & viſam opertamque, absque labra ipſa, atro velamine, certiore iam ſpe mariti recipiendi & pudoris inuiolati manſuri, benignius confirmauit. Audiens enim coniugem miro eius amore flagrare, hoc præmio Niſibenam ſe proditionem mercari poſſe arbitrabatur. Inuentas tamen alias quoq; virgines, Chriſtiano ritu cultui diuino ſacratas, cuſtodiri intactas, & religioni ſeruire ſolito more nullo vetante præcepit: lenitudinem profecto in tempore ſimulans, vt omnes quos ante

hac diritate [crudelitateque] terrebat, ſponte ſua metu remoto venirent; exemplis recentibus docti, humanitate eum & moribus iam placidis magnitudinem temperaſſe fortunæ.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER DECIMVSNONVS.

HOc miſeræ noſtrorum captiuitatis euentu rex lætus ſucceſſusque opperiens ſimiles, egreſſus exinde paulatimque incedens, Amidam die tertio venit. Quumque primum aurora ſurgeret, vniuerſa quæ videri poterant, armis ſtellantibus coruſcabant; ac ferreus equitatus campos oppleuit & colles. Inſidens autem equo, ante alios celſior ipſe præibat agminibus cunctis, aureum capitis arietini figmentum interſtinctum lapillis pro diademate geſtans, multiplici vertice dignitatum & gentium diuerſarum comitatu ſublimis. Satisque eum conſtabat colloquio tenus defenſores mœnium tentaturum, aliorſum Antonini conſilio feſtinantem. Verum cæleſte numen, vt Romanæ rei totius ærumnas intra vnius regionis concluderet ambitum, adegerat in immenſum ſe extollentem, credentemque quod viſo ſtatim obſeſſi omnes, metu exanimati, ſupplices venirent in preces. Portis obequitabat, comitante cohorte regali. qui dum ſe prope confidentius inſerit, vt etiam vultus eius poſſit aperte cognoſci, ſagittis miſſilibusque ceteris ob decora petitus inſignia corruiſſet, ni puluere iaculantium adimente conſpectum, parte indumenti tragulæ ictu diſciſſa, editurus poſtea ſtrages innumeras euaſiſſet. Hinc quaſi in ſacrilegos violati ſæuiens templi, temeratumque tot regum & gentium dominum prædicans, eruendæ vrbis apparatu niſibus magnis inſtabat: & orantibus potiſſimis ducibus ne profuſus in iram a glorioſis deſciſceret cœptis, leniſſima eorum petitione placatus, poſtridie quoque ſuper deditione moneri decreuerat defenſores. Ideoque quum prima lux adueniſſet, rex *Chionitarum Grumbates fidenter operam nauaturus tendebat ad mœnia cum manu promptiſſima ſtipatorum. quem vbi venientem iam telo forte contiguum contemplator peritiſſimus aduertiſſet, contorta baliſta filium eius primæ pubis adoleſcentem, lateri paterno hærentem, thorace cum pectore perforato perfodit, proceritate & decore corporis æqualibus anteſtantem. Cuius occaſu in fugam dilapſi populares eius omnes, moxque, ne raperetur, ratione iuſta regreſſi, numeroſas gentes ad arma clamoribus diſſonis concitarunt: quarum concurſu ritu grandinis hincinde conuolantibus telis, atrox committitur pugna: & poſt interneciua certamina aduſque finem diei protenta, quum iam noctis eſſet initium, per aceruos cæſorum & ſcaturigines ſanguinis ægre defenſum caligine tenebrarum extrahitur corpus: vt apud Troiam quondam ſuper comite Theſſali ducis exanimi, acies marte acerrimo conflixerunt. Quo funere regia mœſta, & optimatibus vniuerſis cum parente ſubita clade perculſis, indicto iuſtitio iuuenis nobilitate commendabilis & dilectus, ritu nationis propriæ lugebatur. Itaque vt armari ſolebat elatus, in amplo quodam ſuggeſtu locatur & celſo: circaque eum lectuli x ſternuntur, figmenta vehentes hominum mortuorum, ita curate pollincta vt & imagines eſſent corporibus ſimiles iam ſepultis. Ac per dierum ſpatium ſeptem viri quidem omnes per contubernia & manipulos epulis indulgebant, ſaltando & cantando triſtia quædam genera næniarum regium iuuenem lamentantes: fœminæ vero miſerabili planctu in primæuo flore ſucciſam ſpem gentis ſolitis fletibus conclamabant; vt lacrymare cultrices Venereæ ſæpe ſpectantur in ſolennibus Adonidis ſacris; quod ſimulacrum aliquod eſſe frugum *adultarum religiones myſticæ docent. Poſt incenſum corpus, oſſaque in argenteam vrnam contecta, quæ ad gentem humo mandanda portari ſtatuerat pater, agitata ſumma conſiliorum, placuerat buſto vrbis ſubuerſæ expiare perempti iuuenis manes: nec

nes: nec enim Crumbates inulta vnici pignoris vmbra ire vltra patiebatùr. biduoque ad otium dato, ac miſſis abunde qui pacis modo patentes agros pingues cultosque vaſtarent, quinquies ordine multiplicato ſcutorum cingitur ciuitas: ac tertiæ principio lucis coruſci globi turmarum impleuerunt cuncta quæ proſpectus humanus potuit vndique contueri: & ſorte loca diuiſa clementi gradu incedentes ordines occuparunt. Perſæ omnes murorum ambitus obſidebant. Pars quæ orientem ſpectabat, Chionitis euenit, qua funeſtius nobis ceciderat adoleſcens: Vertæ, meridiano lateri ſunt deſtinati: tractum ſeruabant ſeptemtrionis Albani: occidentali portæ oppoſiti ſunt Segeſtani, acerrimi omnium bellatores: cum quibus elata in arduum ſpecie elephantorum agmina, rugoſis horrenda corporibus, leniter incedebant armatis onuſta, vltra omnem diritatem tetri ſpectaculi formidanda, vt retulimus ſæpe. Cernentes populos tam indimenſos, ad orbis Romani incendium diu quæſitos, in noſtrum conuerſos exitium, ſaluis rata deſperatione, glorioſos vitæ exitus deinde curabamus, iamque omnibus nobis optatos. A ſole itaque orto vſque diei vltimum, acies immobiles ſtabant vt fixæ, nullo variato veſtigio, nec ſonitu vel equorum audito hinnitu: eademque figura digreſſi qua venerant, cibo recreati & ſomno, quumupereſſet exiguum noctis, æneatorum clangore ductante, vrbem vt mox caſuram terribili corona cinxerunt. Vixque ibi Grumbates haſtam infectam ſanguine, ritu patrio, noſtrique more coniecerat fetialis, armis exercitus concrepans inuolat in muros: confeſtimque lacrymabilis belli turba crudeſcit, rapido turmalium procurſu in procinctum alacritate omni tendentium; & contra acri intentaq; occurſatione noſtrorum. Proinde diffractis capitibus multos hoſtium ſcorpionum iactu moles ſaxeæ colliſerunt. alii traiecti ſagittis, pars confixi tragulis humum corporibus obſternebant vulnerati: alii ſocios fuga præcipiti repetebant. Nec minores in ciuitate luctus aut mortes, ſagittarum creberrima nube auras ſpiſſa multitudine obumbrante; tormentorumque machinis, quæ direpta in Singara poſſederant Perſæ, vulnera inferentibus plura. Namque viribus collectis propugnatores, omiſſa viciſſim certamina repetentes, in maximo defendendi ardore ſaucii perniciose cadebant; aut laniati voluendo ſtantes proxime ſubuertebant; aut certe ſpicula membris infixa viuentes adhuc vellendi peritos quæritabant. Ita ſtrages ſtragibus implicitas, & ad extremum vſque diei productas ne veſpertinæ quidem hebetauerant tenebræ; ea re quod obſtinatione vtrimq; magna decernebatur. Agitatis itaque ſub onere armorum vigiliis, reſultabãt altrinſecus exortis clamoribus colles: noſtris virtutes Conſtantii Cæſaris extollentibus, vt domini rerum & mundi; Perſis Saporem & Achæmenem appellantibus & Artaxerxem, quod *Regibus imperans & bellorum victor* interpretatur. Ac priusquam lux occiperet, ſigno per lituos dato, ad feruorem ſimilium prœliorum excitæ vndiq; inæſtimabiles copiæ in modum alitum ferebãtur: vnde longe & late proſpici poterat, campis & cõuallibus nihil præter arma micantia ferarum gentiũ demonſtrantibus. Moxq; clamore ſublato, cunctis temere prorumpentibus, telorum vis ingens volabat e muris: vtq; opinari dabatur, nulla fruſtra mittebantur inter hominum cadẽtia denſitatem. Tot enim nos circumſtantibus malis, non obtinendæ cauſſa ſalutis, vt dixi, ſed fortiter moriendi ſtudio flagrabamus. & a diei principio adusq; lucem obſcurã, neutrubi prœlio inclinato, ferocius quam conſultius pugnabatur. Exſurgebant enim terrentium clamores, vt præ alacritate conſiſtere ſine vulnere quisquam vix poſſet. Tamdemq; nox finem cędibus fecit; & ſatias ærumnarum inducias partibus dederat longiores. Vbi enim quieſcendi nobis tempus eſt datum, exiguas quæ ſupererant vires, continuus cum inſomnia labor abſumpſit, ſanguine & pallente exſpirantium facie perterrente; quibus ne ſuprema quidem humãdi ſolatia tribui ſinebant anguſtiæ ſpatiorum, intra ciuitatis ambitum non nimium amplæ, legionibus ſeptem & promiſcua aduenarum ciuiumq; ſexus vtriusq; plebe, & militibus aliis paucis adusq; numerum milium xx concitis incluſis. Medebatur ergo ſuis quisq; vulneribus pro poſſibilitate, vel curantium copia: quum quidam grauiter ſaucii cruore exhauſto ſpiritus reluctantes efflarent: alii confoſſi mucronibus proſtrati [in terram,] animis in ventum ſolutis proiiciebantur exſtincti: aliquorum foratis vndique membris mederi periti vetabant, ne offenſionibus caſſis

animæ vexatentur afflictæ: nonnulli vellendis ſagittis in ancipiti curatione grauiorẽ morte ſupplicia perferebant. Dum apud Amidam hac partium deſtinatione pugnatur, Vrſicinus mœrens quod ex alterius pendebat arbitrio auctoritatis, tunc in regendo milite potiorem Sabinianum etiam tum ſepulcris hærentem, etel ro monebat vt compoſitis velitaribus cunctis, per imõs pedes montiũ occultis itineribus properarent: quo leuium armorum auxilio, ſi qua fors iuuiſſet, ſtationibus interceptis, nocturnas hoſtium adgrederentur excubias, quæ ingenti circuitu vallauerant muros, aut laceſſitionibus crebris occuparent obſidioni fortiter adhærentes. Quibus Sabinianus renitebatur, vt noxiis, palam quidem litteras imperiales prætendens, intacto vbique milite, quidquid geri potuiſſet, impleri debere aperte iubentes: clam vero corde altiſſimo retinens, ſæpe in comitatu ſibi mandatum vt anſam omnem adipiſcendæ laudis deceſſori ſuo ardenti ſtudio gloriæ circumcideret, etiam ex republica proceſſuram. adeo vel cum exitio prouinciarum feſtinabatur, ne bellicoſus homo memorabilis alicuius facinoris auctor nuntiaretur aut ſocius. Ideoque his attonitus malis, exploratores ad nos ſæpe mittendo, (licet ob cuſtodias artas nullus facile opidum poterat introire) & vtilia agitando complura, nihil proficiens, viſebatur vt leo magnitudine corporis & toruitate terribilis, incluſos intra retia catulos periculo ereptum ire non audens, vnguibus ademptis & dentibus. Sed in ciuitate, vbi ſparſorum per vias cadauerum multitudo humãdi officia ſuperaret, peſtilentia tot malis acceſſit, verminantium corporum lue tabifica, vaporatis æſtibus, varioque plebis languore nutrita. quæ genera morborum vnde oriri ſolent, breuiter explicabo. Nimietatem frigoris aut caloris, vel humoris vel ſiccitatis, peſtilentias gignere, philoſophi & illuſtres medici tradiderunt. Vnde accolentes loca paluſtria vel humecta, tuſſes, *ioculares caſus & ſimilia perferunt: contra confines caloribus, tepore febrium areſcunt. ſed quanto ignis materies ceteris efficacior, tanto ad perimendum celerior ſiccitas. Hinc quum decennali bello Græcia deſudaret, ne peregrinus pœnas diſſociari regalis matrimonii lucraretur, huiuſmodi graſſata pernicie, telis Apollinis periere complures; qui Sol æſtimatur: atque, vt Thucydides exponit, clades illa quæ in Peloponneſiaci belli principiis Athenienſes acerbo genere morbi vexauit, abuſque feruenti Æthiopiæ plaga paulatim proſerpens, Atticam occupauit. Aliis placet, auras (vt ſolent aquæ) vitiatas fœtore cadauerum, vel ſimilibus, ſalubritatis violare maximam partem: vel certe aeris permutationem ſubitam, ægritudines parere leuiores. Affirmant etiam aliqui, terrarum halitu denſiore craſſatum aera, emittendis corporis ſpiraminibus reſiſtentem necare nonnullos: qua cauſſa animalia præter homines cetera iugiter prona, Homero auctore, & experimentis deinceps multis, quum talis inceſſerit labes, ante nouimus interire. & prima ſpecies luis *pandemos* appellatur, quæ efficit in aridioribus locis agentes caloribus crebris interpellari: ſecunda, *epidemos*; * quæ tempore ingruens aciem hebetat luminum, & concitat periculoſos humores: tertia, *lœmodes*; quæ itidem temporaria eſt, ſed voluceri velocitate letabilis. Hac exitiali peſte quaſſati, paucis intemperanti æſtu conſumptis, quos multitudo angebat; tamdem nocte quæ diem conſequuta eſt decimum, exiguis imbribus diſiecto concreto ſpiritu & craſſato, ſoſpitas retenta eſt corporum firma. Verum inter hæc inquies Perſa vimineis ciuitatem pluteis circumdabat; & erigi aggeres cœpti: turresque fabricabantur frontibus ferratis excelſæ: quarum faſtigiis baliſtæ locatæ ſunt ſingulis, vt a propugnaculis propellerent defenſores. leuia tamen per funditores & ſagittarios prœlia ne puncto quidem ceſſabant. Erant nobiscum duæ legiones Magnentiæ recens e Galliis ductæ (vt prædiximus) virorum fortium & pernicium, ad planarios conflictus aptorum; ad eas vero belli artes quibus ſtringebamur, non modo inhabiles, ſed contra nimii turbatores. qui quum neque machinis, neque in operum conſtructione iuuarent aliquem, ſtolidius erumpentes dimicanteſque fidentiſſime, minuto numero reuertebant; tantum proficientes quantum in publico (vt aiunt) incendio aqua vnius hominis manu adgeſta. Poſtremo obſeratis portis precantibusque tribunis egredi nequeuntes frendebant vt beſtiæ. Verum ſequutis diebus efficacia eorum eminuit, vt docebimus. In ſummoto loco partis meridianæ murorum,

quæ deſpectat fluuium Tigrim, turris fuit in ſublimitatem exſurgens; ſub qua hiabant rupes abſciſſæ, vt deſpici ſine vertigine horrenda non poſſent: vnde cauatis fornicibus ſubterraneis per radices montis, ſcalæ aduſque ciuitatis ducebant planiciem, quo ex amnis alueo haurirentur aquæ furtim, (vt in omnibus per eas regiones munimentis quæ contingunt flumina, vidimus) affabre politæ. per has tenebras ob dirupta neglectas, opidano transfuga quodam ductante, qui ad diuerſam partem deſciuerat, LXX ſagittarii Perſæ ex agmine regio, arte fiduciaque præſtantes, ſilentio ſummoti loci defenſi, ſubito ſinguli *nocte media ad contignationem turris tertiam aſcenderunt. ibique occultati, mane ſago Punici coloris elato, quod erat ſubeundæ indicium pugnæ, quum ex omni parte circumueniri vrbem ſuis copiis inundantibus aduertiſſent, exinanitis proiectisque ante pedes pharetris, clamoſis vlulatibus incendio tela ſumma peritia diſpergebant. moxque acies omnes denſæ petebant multo infeſtius quam antea ciuitatem. Inter incertos nos & ancipites quibus occurri deberet, inſtantibus ſupra, an multitudini tranſcenſu ſcalarum iam propugnacula ipſa prenſanti, diuiditur opera: & translatæ leuiores quinque baliſtæ contra turrim locantur. quæ ocius lignea tela fundentes, nonnunquam binos forabant: e quibus pars grauiter vulnerati ruebant; alii machinarum metu ſtridentium præcipites acti, laniatis corporibus interibant. Quibus hac celeritate confectis, relatisque ad loca ſueta tormentis, paulo ſecurius mœnia omnium concurſu defendebantur. Et quoniam augebat curas militum ſceleſtum facinus perfugæ, quaſi decurrentes in planũ, ita iaculantes diuerſa miſſilia lacertis fortibus incumbebant; vt Vertæ in meridiem degentes, vulnerum acri repulſa disiecti, lacrymantes complurium mortes, tentoria repeterent metu. Adſpirauit auram quamdam ſalutis fortuna, innoxio die cum hoſtili clade emenſo: cuius reliquo tempore ad quietem reficiendis corporibus dato, poſteræ lucis initio ex arce innumeram cernimus plebem, quæ Ziata capto caſtello ad hoſticum ducebatur. ad quem locum, vt capaciſſimum & munitum (ſpatio quippe x ſtadiorũ ambitur) promiſcua confugerat multitudo. Nam etiam alia munimenta iisdem diebus capta ſunt & incenſa, vnde hominum millia extracta complura *ſeruituti ſequebantur: inter quos multi ſenecta infirmi, & mulieres iam grandæuæ, quum ex variis deficerent cauſſis, itineris longinquitate offenſæ, abiecta viuendi cupiditate, ſuris vel ſuffraginibus relinquebantur exſectis. Has miſerabiles turmas Galli milites contuentes, rationabili quidem ſed *intempeſtiuo motu, conferendæ cum hoſtibus manus copiam ſibi dari poſcebant; mortem tribunis vetantibus primisque ordinibus minitantes, ſi deinceps prohiberent. vtque *dentatæ in caueis beſtiæ, tetro pedore acerbius efferatæ, euadendi ſpe repagulis verſabilibus illiduntur: ita gladiis portas cædebant, quas ſupra diximus obſeratas, admodum anxii ne vrbe exciſa ipſi quoque ſine vllo ſpecioſo facinore deleantur: aut exuta periculis, nihil egiſſe operæ pretium pro magnanimitate Gallica memorentur: licet antea ſæpe egreſſi, ſtructoresque aggerum confoſſis quibuſdam impedire conati, paria pertulerunt. Inopes nos conſilii, & quid opponi deberet ſæuientibus ambigentes, id potiſſimum ægre iisdem adſentientibus tamdem elegimus, vt quoniam vltra ferri non poterant, paulisper morati, cuſtodias aggredi permitterentur hoſtiles, quæ non procul erant a coniectu locatæ telorum, vt eis perruptis pergerent prorſus. apparebat enim eos, ſi impetraſſent, ſtrages maximas edituros. Quæ dum parantur, per varia certaminum genera defenſabantur acriter muri, laboribus, & vigiliis, & tormentis ad mittenda vndique ſaxa telaque diſpoſitis. duo tamen aggeres celſi Perſarum peditum manu erecti, & expugnatio ciuitatis ſtruebatur operibus lentis. contra quos noſtrorum quoque impenſiore cura moles excitabantur altiſſimæ, faſtigio aduerſæ celſitudinis æquatæ, propugnatorum vel nimia pondera duraturæ. Inter hæc Galli morarum impatientes, ſecuribus gladiisque ſuccincti, patefacta ſunt egreſſi poſtica, obſeruata nocte ſqualida *& interluni, orantes cæleſte præſidium vt propitium adeſſet & libens: atque ipſum ſpiritum reprimentes, quum prope veniſſent, conferti valido curſu quibusdam ſtationariis interfectis, exteriores caſtrorum vigiles, vt in nullo tali metu ſopitos obtruncantes, ſuperuenire ipſi regi, ſi proſperior illuxiſſet euentus, occulte meditabantur. Verum audito

*ruentium ſonitu, gemituque cœſorum diſcuſſo ſomno, excitatis multis, & ad arma pro ſe quoque clamitante, ſteterunt milites veſtigiis fixis, progredi vltra non auſi: nec enim cautum deinde, expergefactis quos petebant inſidiæ, in apertum properare diſcrimen. Quum iam vndique frendentium cateruæ Perſarum in prœlia venirent accenſæ, contra Galli corporum robore audaciaque quoad poterant inconcuſſis gladiis ſecantes aduerſos, parte ſuorum ſtrata vel ſagittarum vndique volantium crebritate confixa, quum vnum in locum totam periculi molem conuerſam, & currentium hoſtium agmina aduertiſſent, nullo terga vertente euadere feſtinabant: & velut repedantes ſub modulis ſenſim extra vallum protruſi, quum manipulos confertius inuadentes ſuſtinere non poſſent, tubarum perciti clangore caſtrẽſium diſcedebant: & reſultantibus e ciuitate lituis multis, portæ panduntur recepturæ noſtros, ſi peruenire illuc vsque valuiſſent: tormentorumque machinæ ſtridebant ſine iaculatione vlla telorum, vt ſtationibus præſidentes, poſt interemptos ſocios pone agerentur, ignari vrbis oppoſiti mœnibus nudatis vt viri fortes ſuſciperentur innoxii. Hacque arte Galli portam prope confinia lucis introiere minuto numero, quidam pernicioſe, pars leuiter vulnerati, quadringentis ea nocte deſideratis: qui non Rheſum nec cubitantes pro muris Iliacis Thracas, ſed Perſarum regem armatorum c milibus circumſeptum, ni obſtitiſſet violentior caſus, in ipſis tentoriis obtruncarant. Horum campiductoribus, vt fortium factorum anteſignanis, poſt ciuitatis excidium armatas ſtatuas apud Edeſſam in regione celebri locari iuſſerat Imperator; quæ ad præſens ſeruantur intactæ. Retectis ſequenti luce funeribus, quum inter cæſorum cadauera optimates inuenirentur & ſatrapæ, clamores diſſoni fortunam aliam alibi cum lacrymis indicabant, luctus vbique & indignatio regum audiebatur, arbitrantium per ſtationes muris obiectas irrupiſſe Romanos: induciiſque ob hoc tridui datis adſenſu communi, nos quoque ſpatium ad reſpirandum accepimus. Perculſæ deinde nouitate rei efferatæque gentes, omiſſa omni cunctatione, operibus, quoniam vis minime procedebat, decernere *iam cenſebant: & concito extremo belli ardore, omnes oppetere glorioſe iám properabant, aut ruina vrbis animis litare cæſorum: iamque apparatu cunctorum alacritate perfecto, exſiliente lucifero, operum variæ ſpecies cum turribus ferratis admouebantur: quorum in verticibus celſis aptatæ baliſtæ, propugnatores agitantes humilius disiectabant. Et albeſcente iam die, ferrea munimenta membrorum cælum omne ſubtexerunt: denſatæque acies non inordinatim, vt antea, ſed tubarum ſonitu leni ductante nullis procurſantibus incedebant, machinarum opertæ tegminibus, cratesque vimineas prætendentes. Quumque propinquantes ad coniectum venere telorum, oppoſitis ſcutis Perſæ pedites ſagittas tormentis excuſſas e muris ægrius euitantes, laxarunt aciem: nulloque pene iaculi genere in vanum cadente, etiam cataphracti hebetati & cedentes, animos auxere noſtrorum. Tamen quia hoſtiles baliſtæ ferratis impoſitæ turribus, in humiliora ex ſupernis valentes, vt loco diſpari, ita euentu diſſimili, noſtra multo eruore fœdabant: ingruente iam veſpera quum requieſcerent partes, noctis ſpatium maius conſumptum eſt vt excogitari poſſet quid exitio ita atroci obiectaretur. Et tandẽ multa verſantibus ſedit nobis conſilium, quod tutius celeritas fecit, quatuor iisdem baliſtis ſcorpiones opponi. Qui dum tranſlati e regione caute, quod artis eſt difficillimæ, collocantur, lux nobis aduenit mœſtiſſima, Perſarum manipulos formidatos oſtentans, adiectis elephantorum agminibus; quorum ſtridore immanitateque corporum, nihil humanæ mentes terribilius cernunt. Quumque omni ex latere armorum & operum belluarumque molibus vrgeremur, per ſcorpionum ferreas fundas e propugnaculis ſubinde rotundi lapides acti, diſſolutis turrium coagmentis, baliſtas earumque tortores ita fudere præcipites, vt quidam citra vulnerum noxas, alii obtriti magnitudine ponderum interirent: elephantis vi magna propulſis; quos flammis coniectis vndique circumnexos, iam corporibus tactis, gradientesque retrorſus, retinere magiſtri non poterant. poſtque exuſtis operibus, nulla quies certaminibus data. Rex enim ipſe Perſarum, *qui numquam adeſſe certaminibus cogitur, his turbinum infortuniis percitus, nouo & nuſquam antea cognito more, prœliatoris militis

ritu

ritu proſiluit in confertos: & quia conſpectior tegentium multitudine procul ſpeculantibus viſebatur, petitus crebritate telorum, multis ſtipatoribus ſtratis abſceſſit, alternans regibiles acies: & ad extremum diei, nec morientium truci viſu, nec vulnerum territus, tamdem tempus exiguum tribui quieti permiſit. Verum nocte prœlia dirimente, ſomno per breue otium capto, niteſcente iam luce ad potiunda ſperata ira & dolore exundans, nec fas vllum præ oculis habiturus, gentes in nos excitabat. Quumque crematis operibus, vt docueram, pugna per aggeres celſos muris proximos tentaretur, ex aggeſtis erectis intrinſecus, quantum facere nitique poterant, noſtri æquis viribus per ardua reſiſtebant. Et diu cruentum prœlium ſtetit; nec metu mortis quiſquam ex aliqua parte a ſtudio propugnandi remouebatur. Eoque producta contentione, quum ſors partium euentu regeretur indeclinabili, diu laborata moles illa noſtrorum velut terræ quodam tremore *quaſſata procubuit: & tamquam itinerario aggere vel ſuperpoſito ponte complanatum ſpatium, quod inter murum congeſtamque forinſecus ſtruem hiabat, patefecit hoſtibus tranſitum, nullis obiicibus impeditum: & pars pleraque militum deiectorum oppreſſa vel debilitata, ceſſabat. Concurſum eſt tamen vndique ad propulſationem periculi tam abrupti: & feſtinandi ſtudio aliis irretientibus alios, audacia hoſtium ipſo ſucceſſu creſcebat. Accitis igitur regis imperio prædatoribus vniuerſis, ſtrictoque comminus ferro, quum ſanguis vtrobiq; immenſis cædibus funderetur, repletæ ſunt corporibus foſſæ, latiorq; via inde pandebatur: & concurſu copiatum ardentium ciuitate oppleta, quum omnis defendendi vel fugiendi ſpes eſſet abſciſſa, pecorum ritu armati & imbelles ſine ſexus diſcrimine *truncabantur. Itaque veſpera tenebrante, quum adhuc, licet iniqua reluctante fortuna, multitudo noſtrorum manu conſerta diſtringeretur, in abſtruſa quadam parte opidi cum duobus aliis latens obſcuræ præſidio noctis, poſtica per quam nihil ſeruabatur euado: & ſqualentum peritia locorum comitumque adiutus celeritate ad decimum lapidem tamdem perueni: in qua ſtatione lenius recreati, quum ire protinus pergeremus, & incedendi nimietate iam ſuperarer vt inſuetus ingenuus, offendi dirum aſpectu, ſed fatigato mihi laſſitudine graui leuamen impendio tempeſtiuum. Fugaci equo nudo & infreni calonum quidam ſedens, ne labi poſſit, ex more habenam qua ducta-batur, ſiniſtra manu artius illigauit: moxque decuſſus, vinculi nodum abrumpere nequiens, per auia ſaltusque membratim diſcerptus, iumentum exhauſtum curſu, pondere cadaueris detinebat: cuius dorſualis comprehenſi ſeruitio vſus in tempore, cum iiſdem ſociis ad fontes ſulphureos aquarum ſuapte natura calentium ægre perueni. Et quia per æſtum arida ſiti reptantes aquam diu quæritando, profundum pene vidimus puteum, & neque deſcendendi *pro altitudine nec reſtium aderat copia, neceſſitate docente poſtrema, indumenta lintea quibus tegebamur in oblongos diſcidimus pannulos: vnde explicato fune ingenti, centonem quem ſub galea vnus ferebat e noſtris, vltimæ aptauimus ſummitati: qui per funem coniectus aquaſque hauriens ad peniculi modum, facile ſitim qua hauriebamur exſtinxit. Vnde citi ferebamur ad flumen Euphraten, vlteriorem ripam petituri per nauem quam transfretandi cauſſa iumenta & homines, in eo tractu diuturna conſuetudo locarat. Ecce autem Romanum agmen cum equeſtribus ſignis diſiectum eminus cernimus; quod perſequebatur multitudo Perſarum, incertum vnde impetu tam repentino terga viantum aggreſſa. Quo exemplo terrigenas illos, non finibus terræ emerſos, ſed exuberanti pernicitate credimus natos: qui quoniam inopini per varia viſebantur, *Sparti* vocitati, humo exſiluiſſe, vetuſtate vt cetera fabuloſius extoliente, ſunt æſtimati. Hoc malo conciti, quum omne iam eſſet in celeritate ſalutis præſidiũ, per dumeta & ſiluas montes petimus celſiores: exindeq; Melitinam minoris Armeniæ opidum venimus: nos, repertum ducem comitati iam profectum, Antiochiam rediimus. Interea *Sapor & Perſæ, quia tendere iam introrſus autumno præcipiti hœdorumq; ſidere exorto prohibebantur, captiuos agentes & prædas, temeare cogitabant ad ſua. Inter hæc tamen funera direptioneſque ciuitatis exciſæ, Æliano comite & tribunis, quorum efficacia diu defenſa ſunt mœnia ſtrageſque multiplicatæ Perſarum, patibulis ſceleſte ſuffixis, Iacobus & Ceſius nu-

merarii apparitionis magiſtri equitum, aliique protectores, poſt terga vinctis manibus ducebantur; Transtigritanis, qui ſollicita quærebantur induſtria, nullo infimi ſummique diſcrimine ad vnum omnibus contruncatis. Vxor vero Craugaſii, quæ retinens pudorem inuiolatum, vt matrona nobilis colebatur, mœrebat velut orbem alium ſine marito viſura; quamquam ſperabat documentis præſentibus altiora. In rem itaque conſulens ſuam, & accidentia longe ante proſpiciens, anxietate bifaria ſtringebatur, viduitatem deteſtans & nuptias. Ideo familiarem ſuum perquam fidum, regionumque Meſopotamiæ gnarum, per *Zagrum montem inter caſtella præſidiaria duo *Miride & Lorne, introiturum Niſibin occulte dimiſit; mandatis arcaniſque vitæ ſecretioris maritum exorans vt auditis quæ contigerint, veniret ſecum beate victurus. Quibus contentus expeditus viator, per ſaltuoſos tramites & frutecta Niſibin paſſibus citis ingreſſus, cauſſatusque ſe dominam nuſquam viſa, & forſitan interempta, data euadendi copia caſtris hoſtilibus abſceſſiſſe, & ideo vt vilis neglectus, docet Craugaſium geſta: moxque accepta fide quod, ſi tuto licuerit, ſequetur coniugem, libens euaſit, exoptatum mulieri nuntium ferens. Quæ hoc cognito, per *Saporem ducem ſupplicauerat regi, vt ſi daretur facultas, antequam Romanis excederet finibus, in poteſtatem ſuam iuberet propitius maritum adſciſci. Præter ſpem itaque omnium digreſſo aduena repentino, qui poſtliminio reuerſus ſtatim ſine vllius euanuit conſcientia; perculſus ſuſpicione dux Caſſianus, præſidentesque ibi proceres alii, minitantes vltima Craugaſium inceſſebant; non ſine eius voluntate vel veniſſe vel abiiſſe hominem clamitantes. Qui vero, proditoris metuens crimen, impendioque ſollicitus ne tranſitione perfugæ vxor eius ſupereſſe doceretur, & tractari piiſſime, per ſimulationem matrimonium alterius ſplendidæ virginis affectauit: & velut paraturus neceſſaria conuiuio nuptiali, egreſſus ad villam octauo lapide ab vrbe diſtantem, concito curſu ad Perſarum vaſtatorium globum quem didicerat aduentare, confugit: ſuſceptusque auenter, qui eſſet ex his cognitus quæ loquebatur, *Sapori poſt diem traditur quintum, perque eum *regi, ablatis opibus & neceſſitudine omni recuperata cum coniuge, quam paucos per menſes amiſerat; ſecundi loci poſt Antoninum, vt ait poeta præclarus, longo proximus interuallo. Ille enim, ingenio & vſu rerum diuturno firmatus, conſilus validis ſufficiebat in cuncta quæ conabatur: hic, natura ſimplicior, nominis tamen itidem petuulgati. Et hæc quidem haud diu poſtea contigerunt. Rex vero, licet ſecuritatem referens vultu exſultansque ſpecie tenus vrbis excidio videbatur, profundo tamen animo grauiter æſtuabat; reputans in obſidionalibus malis ſæpe luctuoſas ſe pertuliſſe iacturas, multoque ampliores ſcipſum populos perdidiſſe, quam e noſtris ceperat viuos, vel certe per diuerſas fuderat pugnas; vt apud Niſibin aliquoties euenit & Singara: parique modo quum LXX tresque dies Amidam multitudine circumſediſſet armatorum, XXX millia perdidit bellatorum; quæ paulo poſtea per Diſcenem tribunum & notariũ numerata ſunt hac diſcretione facilius, quod noſtrorum cadauera mox cæſorum fatiſcunt & defluunt, adeo vt nullius mortui facies poſt quatriduum agnoſcatur: interfectorum vero Perſarum inareſcunt in modum ſtipitum corpora, vt nec liquentibus membris, nec ſanie perfuſa madeſcant: quod vita parcior facit, & vbi naſcuntur exuſtæ caloribus terræ. Dum hæc per varios turbines in orientis extimo feſtinantur, difficultatem aduentantis inopiæ frumentorum vrbs verebatur æterna: vique minaciſſimæ plebis, famem vltimum malorum omnium exſpectantis, ſubinde Tertullus vexabatur ea tempeſtate præfectus, irrationabiliter plane: nec enim per eum ſteterat quominus tempore congruo alimenta nauibus veherentur; quas maris caſus aſperioris ſolito, ventorumque procellæ reflantium, delatas in proximos ſinus introire portum Auguſti diſcriminum magnitudine perterrebant. Quocirca idem ſæpe præfectus ſeditionibus agitatus, ac plebe iam ſæuiente immanius quam vrgebat impendens exitium, ab omni ſpe tuendæ ſalutis excluſus, vt exiſtimabat; tumultuanti acriter populo, ſed accidentia conſiderare ſueto prudenter, obiecit paruulos filios: & lacrymans, *En*, inquit, *ciues veſtri, (procul omen dii celeſtes auertant) eadem perlaturi vobiſcum, ni fortuna adfulſerit lætior. Si itaq. his abolitis, nihil tri-*

ſte accidere

ſic accidere poſſe exiſtimatis, praſto in poteſtate ſum veſtra. Qua miſeratione vulgus ad clementiam ſuapte natura procliue, lenitum conticuit, æquanimiter venturam opperiens ſortem. Moxq; diuini arbitrio numinis, quod auxit ab incunabulis Romam, perpetuamque fore reſpondit, dum Tertullus apud* Oſtiam in æde ſacrificat Caſtorum, tranquillitas mare molliuit: mutatoque in auſtrum placidum vento, velificatione plena portum naues ingreſſæ, frumentis horrea referſerunt. Inter hæc ita ambiguum Conſtantium, Sirmii etiam tum hiberna quiete curantem, permouebant nuntii metuendi & graues; indicantes id quod tunc magnopere formidabat, * Limigantes Sarmatas, quos expuliſſe paternis auitisq; ſedibus dominos ſuos ante monſtrauimus, paulatim poſthabitis locis, quæ eis anno præterito vtiliter ſunt deſtinata, ne (vt ſunt verſabiles) aliquid molirentur, regiones confines limitibus occupaſſe: vagariq; licentius, genuino more, ni pellerentur, omnia turbaturos. Quæ ſuperbius incitanda propediem Imperator dilato negotio credens, coacta vndique multitudine militis ad bella promptiſſimi, necdum adulto vere ad procinctum egreſſus eſt, gemina cõſideratione alacrior: quod expletus prædarum opimitate exercitus, æſtate nuper emenſa, ſimili in ſpe fidenter in effectus animabatur proſperos: quodque Anatolio regente tunc per Illyricum præfecturam, neceſſaria cuncta, vel ante tempus coacta, ſine vllius diſpendiis affluebant. nec enim diſpoſitionibus vmquam alterius præfecturæ (vt inter omnes conſtat) ad præſens arctoæ prouinciæ bonis omnibus floruerunt, correctione titubantium beneuola & ſollerti, vehiculariæ rei iacturis ingentibus, quæ clauſere domus innumeras: & cenſuali profeſſione ſpecioſa fiducia releuatæ: indemnesq; deinde & innoxii earum incolæ partium, querelarum ſopitis materiis viuerent, ni poſtea exquiſitorum deteſtanda nomina titulorum, per offerentes ſuſcipientesque criminoſe in maius exaggerata, his propagari ſibi nitentibus poteſtates, illis attenuatis omnium opibus ſe fore ſperantibus tutos, aduſque proſcriptiones miſerorumque ſuſpendia peruenerant. Rem igitur emendaturus vrgentem, profectus cum inſtrumentis ambitioſus Imperator, (vt dictum eſt) Valeriam venit, partem quondam Pannoniæ, ſed ad honorem Valeriæ Diocletiani filiæ, & inſtitutam & ita cognominatam: ſub pellibusque exercitu diffuſo, per Iſtri fluminis margines barbaros obſeruabat, ante aduentum ſuum amicitiæ velamento Pannoniam furtim vaſtandam inuadere hiemis duriſſimo cogitantes, quum necdum ſolutæ vernis caloribus niues amnem vndique peruium faciunt, noſtrique pruinis ſubdiuales moras difficile tolerabant. Confeſtim itaque miſſis ad Limigantes duobus tribunis cum interpretibus ſingulis, explorabat modeſtius percontando, quamobrem relictis laribus, poſt pacem & fœdera petentibus attributis, ita palarentur varii, limitesque contra interdicta pulſarent. Qui vana quædam cauſantes & irrita, pauore adigente mentiri, principem exorabant * veniam obſecrantes, vt ſimultate abolita, transmiſſo flomine ad eum venire permitterentur, docturi quæ ſuſtinerent incommoda; paratiq; intra ſpatia orbis Romani, ſi id placuerit, terras ſuſcipere longe diſcretas; vt diuturno otio inuoluti, & quietem colentes tamquam ſalutarem deam, tributariorum onera ſubirent & nomen. His poſt reditum tribunorum compertis, Imperator exſultans, vt negotio quod rebatur inexplicabile, ſine vllo puluere conſummando, cunctos admiſit, cupiditate plus habendi incenſus: quã adulatorum cohors augebat, id ſine modo ſtrepentium, quod externis ſopitis, & vbique pace compoſita, proletarios lucrabitur plures, & tirocinia cogere poterit valldiſſima; aurum quippe gratanter prouinciales corporibus dabunt: quæ ſpes rem Romanam aliquoties aggrauauit. Proinde vallo prope Acunincum locato, celſoque aggere in ſpeciem tribunalis erecto, naues vehentes quoſdam legionarios expeditos, alueum fluminis proximum ripis obſeruare ſunt iuſſæ, cum Innocentio quodam agrimenſore huius auctore conſilii; vt ſi barbaros tumultuare ſenſiſſent, aliorſum intentos poſt terga peruaderent. Improuiſique Limigantes, licet properari ſentirent, nihil tamen præceps fingentes, ſtabant incurui, longe alia quam quæ geſtu præferebant & verbis, altis mentibus perpenſantes. Viſoque Imperatore ex alto ſuggeſtu iam ſermonem parante leniſſimum, meditanteque adloqui velut morigeros iam futuros, quidam ex illis furore percitus truci, calceo ſuo in tribunal

contorto, *marha marha*, quod eſt ſignum apud eos bellicum, exclamauit. Eumque ſequuta incondita multitudo, vexillo elato repēte Barbarico, vlulans ferum, in ipſum principem ferebatur. Qui quum ex alto deſpiciens plena omnia diſcurrentis turbæ cum miſſilibus vidiſſet, retectisq; gladiis & verutis iam propinquam perniciem, externis mixtus & ſuis, ignotusque dux eſſet an miles, quia neq; cunctandi aderat tempus neque ceſſandi, equo veloci impoſitus curſu effuſo euaſit. Stipatores tamen pauci, dum ignis * more inundantes conabantur arcere, interierunt, ponderibus ſuperruentium ſolis adflicti: ſellaque regalis cum aureo puluinari, nullo vetante direpta eſt. Mox autem audito quod vltimum pene tractus in exitium, in abrupto ſtaret adhuc Imperator, antiquiſſimum omnium exercitus ratus eum iuuare, (nondum enim exemptum periculis exiſtimauit) ſalutis faſtu fidentior, licet ob procurſionem ſubitam ſemitectus, ſonorum & martium frendens, barbarorum * mori obſtinatorum cateruis ſemet immerſit. Et quia virtute dedecus purgatura ardens copia noſtrorũ erupit, iras in hoſtem perfidum parans, obuia quæque obtruncabat ſine parcimonia viuos conculcans & ſemineces ac peremptos: & antequam exſatiaret cædibus barbaricis manus, aceruí conſtipati ſunt mortuorum. Vrgebantur enim rebelles, aliis trucidatis, aliis terrore disiectis: quorum pars ſpem vitæ caſſis precibus vſurpando, multiplicatis ictibus cædebantur. Poſtque deletos omnes, receptum canentibus lituis, noſtri quoque, licet rari videbantur exanimes; quos impetus conculcauerat vehemens, aut furori reſiſtentes hoſtili, lateraque nudantes intecta, ordo fatalis abſumpſit. Mors tamen eminuit inter alios Cellæ ſcutariorum tribuni; qui inter confligendi exordia primum omnium in medios Sarmatarum globos ſe immiſit. Poſt quæ tam ſæua, digeſtis pro ſecuritate quæ limitum rationes monebant vrgentes, Conſtantius Sirmium redit, ferens de hoſte fallaci vindictam: & maturatis quæ neceſſitates temporis poſcebant inſtantes, egreſſus exinde Conſtantinopolim petit: vt orienti iam proximus, cladibus apud Amidam mederetur acceptis; & reintegrato ſupplementis exercitu, impetus regis Perſarum pari virium robore cohiberet: quem conſtabat (ni cæleſtis ratio impenſiorque repelleret cura multorum) Meſopotamia relicta poſt terga, per extenta ſpacia ſigna moturum. Inter has tamen ſollicitudines, velut ex recepto quodam antiquitus more, ad vicem bellorum ciuilium inflabant litui * quædam colorata læſæ crimina maieſtatis: quorum exſequutor & adminiſter ſæpe dicendus ille notarius, miſſus eſt Paulus: qui peritus artium cruentarum, vt laniſta ex commerciis libitinæ vel * ludii, ipſe quoque ex equuleo vel carnifice quæſtum fructumque captabat. Vt enim erat obſtinatum fixumque eius propoſitum ad lædendum, ita nec furtis abſtinuit, innocentibus exitiales cauſſas adfingens, dum in calamitoſis ſtipendiis verſaretur. Materiam autem in infinitum quæſtionibus extentis dedit occaſio vilis & parua. Oppidum eſt Abydum in Thebaidis parte ſitum extrema. Hic Beſæ dei localiter appellati oraculum quondam futura pandebat, priſcis circumiacentium regionum ceremoniis ſolitum coli. Et quoniam quidã præſentes, pars per alios deſideriorũ indice miſſa, ſcriptura, ſupplicationibus expreſſe conceptis conſulta numinum ſcitabantur, chartulæ ſeu membranæ, continentes quæ petebantur, poſt data quoque reſponſa, interdum remanebant in fano. Ex his aliqua ad imperatorem maligne ſunt miſſa: qui vt erat anguſti pectoris, obſurdeſcens in aliis etiam nimium ſeriis, in hoc titulo ima (quod aiunt) auricula mollior & ſuſpicax, & munitus acri felle concaluit. Statimque ad orientem ocius ire monuit Paulum, poteſtate delata, vt inſtar ducis rerum experientia clari, ad arbitrium ſuum audiri efficeret cauſſas. Datumque eſt negotium Modeſto etiam tum per orientem comiti, apto ad hæc & ſimilia. Hermogenes enim Ponticus, ea tempeſtate præfectus prætorio, vt lenioris ingenii ſpernebatur. Perrexit vt præceptum eſt Paulus, funeſti furoris & anhelitus plenus: dataque calumniæ indulgentia, plurimi ducebantur ab orbe prope terrarũ iuxta nobiles & obſcuri: quorũ aliquos vinculorum adflixerũt nexus, alios clauſtra pœnalia conſumpſerũt. Et electa eſt ſpectatrix ſuppliciorũ feralium ciuitas [in] Palæſtina Scythopolis; gemina ratione viſa magis omnibus opportuna, quod ſecretior, & inter Antiochiam Alexandriamque media, vnde multi plerumque ad crimina trahebantur. Ductus eſt itaque inter primos Simplicius

Philippi

Philippi filius ex præfecto & conſule, reus hac gratia poſtulatus, quod ſuper adipiſcē-
do interrogaſſe dicebatur imperio: perque elogiū principis torqueri præceptus, qui
in his caſibus nec peccatum aliquando pietati dederat nec erratum, fato quodam ar-
cente, corpore immaculato fuga damnatus eſt. Dein Parnaſius ex præfecto AEgy-
pti, homo ſimplicium morum, eo deductus periculi vt pronuntiaretur capitis reus,
itidem pulſus eſt in exſilium; ſæpe auditus multo antehac retuliſſe quod, quum Pa-
tras Achaicum oppidum, vbi genitus habuit larem, impetrandæ cauſſa cuiusdam
relinqueret poteſtatis, per quietem deducentia ſe habitus tragici figmenta viderat
multa. Andronicus poſt ſtudiis liberalibus & claritudine carminum notus, in iudi-
cium introductus, quum ſecura mente nullis ſuſpicionibus vrgeretur, purgādo ſem-
per & fidentius abſolutus eſt. Demetrius item * Cythras cognomento philoſophus,
grandæuus quidem, ſed corpore durus & animo, ſacrificaſſe aliquoties confutatus
infitiari non potuit, adſerens propitiandi cauſſa numinis hæc a prima adoleſcentia fa
ctitaſſe, non tentandi ſublimiora * ſcrutatus: nec enim quemquam id nouerat adfe-
ctare. Diu itaq; adhærens eculeo, quum fiducia graui fundatus, nequaquam variās,
eadem oraret intrepidus, Alexandriā, vnde oriebatur, innoxius abire permiſſus eſt.
Et hos quidem aliosque paucos æqua ſors, veritatis adiutrix, periculis exemit abru-
ptis: criminibus vero ſerpentibus latius per implicatos nexus ſine fine diſtentos, qui-
dam corporibus laniatis exſtinguebantur, alii pœnis vlterioribus damnati ſunt bo-
nis ereptis, Paulo ſuccentore fabularum crudelium, quas e promptuaria cella falla-
ciarum extulit nocendi ſpecie, egitque complures: cuius ex nutu (prope dixerim) pē
debat incedentium omnium ſalus. Nam ſiqui remedia quartanæ vel doloris alte-
rius collo geſtaret, ſiue per monumentum tranſiſſe veſpere maleuolorum arguere-
tur indiciis, vt veneficus, ſepulcrorumque horrores & errantium ibidem animarū
ludibria colligens vana, pronuntiatus reus capitis interibat. & prorſus ita res ageba-
tur, quaſi Clarum, Dodonæas arbores, & effata Delphorum olim ſolennia, in Impe-
ratoris exitium ſollicitauerint multi: vnde blanditiarum tetra commenta palatina
cohors exquiſite confingens, immunem eum fore malorum communium adſere-
bat: fatum eius ingens ſemper & præſens in abolendis aduerſa conantibus eluxiſſe,
vocibus magnis exclamans. Et inquiſitum in hęc negotia fortius, nemo, qui quidem
recte ſapiat, reprehendit. Nec enim abnuimus, *ſalutem legitimi principis*, propugna-
toris bonorum & defenſoris, vnde ſalus quæritur aliis, conſociato ſtudio muniri de-
bere cunctorum: cuius redimēdæ cauſſa validius, vbi maieſtas pulſata defenditur, a
quæſtionib. vel cruentis, nullā Corneliæ leges exemere fortunā. Sed *exſultare mæſtis*
caſib. effrenate, nō decet, ne videātur licētia regi ſubiecti, nō poteſtate. Imitandus ſit
Tullius, quum parcere vel lædere potuiſſet, (vt ipſe adfirmat) ignoſcendi quærens
cauſſas, non puniendi occaſiones: quod iudicis lenti & conſiderati eſt proprium.
Tunc apud Daphnen, amœnum illud & ambitioſum Antiochiæ ſuburbanum, vi-
ſu relatuque horrendum natum eſt monſtrum, infans ore gemino, cum dentibus
binis & barba, quatuorque oculis, & breuiſſimis duabus auriculis: qui partus ita dis-
tortus, præmonebat rempublicam in ſtatum verti deformē. Naſcuntur huiuscemo-
di ſæpe portenta, indicantia rerum variarum euentus: quæ quoniam non expiantur
(vt apud veteres) publice, inaudita prætereunt & incognita. His temporibus Iſau-
ri diu quieti, poſt geſta quæ ſuperior continet textus, tentatumque Seleuciæ ciuitatis
obſidium, paulatim reuiuiſcentes, (vt ſolent verno tempore foueis exſilire ſerpentes)
ſaltibus degreſſi ſcrupuloſis & inuiis, confertique in cuneos denſos, per furta & latro
cinia finitimos adflictabant, [& eo] prætenturas militum, vt montani, fallentes, per-
que rupes & dumeta ex vſu facile diſcurrentes. Ad quos vi vel ratione ſedandos
* Lauriuius adiecta comitis dignitate miſſus eſt rector, homo ciuilis prudentiæ, qui
minis potius quam acerbitate pleraque correxit: adeo vt eo diu prouin-
ciam obtinente, nihil accideret quod animaduerſione
dignum æſtimaretur.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVS.

1112 HÆC per Illyricum perque orientem rerum ſeries fuit. Conſulatu vero Conſtantii decies, terque Iuliani, in Britanniis quum Scotorum * Pictorumque gentium feratum excurſu, rupta quiete, cōdicta loca limitibus vicina vaſtarentur, & implicaret formido prouincias præteritarum cladium cōgerie feſſas, hiemem agens apud Pariſios Cæſar, distractusque in ſollicitudines varias, verebatur ire ſubſidio transmarinis, vt retulimus ante feciſſe Conſtanuium; ne rectore vacuas relinqueret Gallias, Alemannis ad ſæuitiam etiam tum incitatis & bella. Mittere igitur ad hæc loca * ad rationes componendas Lupicinum placuit, ea tempeſtate magiſtrum armorum, bellicoſum ſane & caſtrenſis rei peritum, ſed ſupercilia erigentem vt cornua, & de tragico (quod aiunt) cothurno ſtrepentem: ſuper quo diu ambigebatur, auarus eſſet potius an crudelis. Moto ergo velitari auxilio, Herulis ſcilicet & Batauis, numerisque * Mœſiacorum pluribus, adulta hieme dux antedictus * Bononiam venit: quæſitisque nauigiis, & omni impoſito milite, obſeruato flatu ſecundo ventorum, ad * Rutupias ſitas ex aduerſo defertur; petitque * Lundinium; vt exinde ſuſcepto pro rei qualitate conſilio, feſtinaret ocius ad procinctum. Quæ quum ita geruntur, poſt Amidæ oppugnationem Vrſicinum ad commilitium principis & peditum magiſterium reuerſum (ſucceſſiſſe enim eum Barbationi prædiximus) obtrectatores exciplunt; primo diſſeminantes mordaces ſuſurros, dein propalam ficta crimina ſubnectentes. Quibus Imperator adſenſus, ex opinione pleraque æſtimans & inſidiantibus patens, * Arbetionem & Florentium officiorum magiſtrum quæſitores dederat, ſpectaturos quas ob res oppidum ſit exciſum. Quibus apertas probabilesque refutantibus cauſſas, veritisque ne offenderetur Euſebius cubiculi tunc præpoſitus, ſi documenta ſuſcepiſſent perſpicue demonſtrantia, Sabiniani pertinaci ignauia hæc accidiſſe quæ cōtigerunt: a veritate detorti, inania quædam longeque a negotio diſtantia ſcrutabantur. Qua iniquitate percitus qui * audiebat, *Etſi me*, inquit, *deſpicit Imperator, negotii eſt tamen magnitudo, vt non niſi iudicio principis noſci poſſit & vindicari. ſciat tamen velut quodam præſagio, quod dum mæret ſuper his quæ apud Amidam geſta * emendata didicit fide, dumque ad ſpadonum arbitrium trahitur, defenſanda Meſopotamia proximo vere ne ipſe quidem cum exercitus robore omni opitulari poterit præſens.* Relatis adiectisque cum interpretatione maligna compluribus, iratus vltra modum Conſtantius, nec diſcuſſo negotio, nec patefieri quæ ſcientiam eius latebant permiſſis, adpetitum calumniis, depoſita militia digredi iuſſit ad otium, Agilone ad eius locum immodico ſaltu promoto ex gentilium ſcutariorum tribuno. Eodem tempore per Eoos tractus cælum ſubtextum caligine cernebatur obſcura, & a primo auroræ exortu vſque ad meridiem intermicabant iugiter ſtellæ. Hisque terroribus accedebat quod quum lux cæleſtis operiretur, e mundi conſpectu penitus luce abrepta, defeciſſe diutius ſolem pauidæ mentes hominum æſtimabant: primo attenuatum in lunæ corniculantis effigiem, deinde in ſpeciem auctum ſemeſtrem, poſteaque in integrum reſtitutum: quod alias non euenit ita perſpicue, niſi quum poſt inæquales curſus intermenſtruum lunæ ad * idem reuocatur initium certis temporum interuallis: id eſt, quum domicilio eiuſdem ſigni tota reperitur luna ſub ſole liniamentis obiecta rectiſſimis, atque in his pauliſper conſiſtit minutis, quas geometrica ratio [partiū] partes appellat. Ac licet vtriusque ſideris conuerſiones & motus, vt ſcrutatores cauſſarū intelligibiliū aduerterant, in vnum eumdemq; finē lunari curſu impleto, perenni distinctione * conueniūt: tamē ſol non ſemper his diebus obducitur: ſed quū luna e regione velut libramento quodam igneo orbi & aſpectui noſtro opponitur media ad ſummam, tū ſol occultatur ſplendore ſuppreſſo, quum ipſe & lunaris globus, aſtrorum omnium infimus, parili comitatu obtinentes circulos proprios, ſaluaque

ratione

ratione altitudinis interiectæ iunctim locati, vt ſcienter & decore Ptolemæus expoſnit, ad dimenſiones venerint, quos ἀναβιβάζοντας & καταβιβάζοντας ἐκλειπτικοὺς συνδέσμους coagmenta videlicet defectiua, Græco * dictitant ſermone. Et ſi contigua iiſdem iuncturis præſtrinxerint ſpatia, dilutior erit defectus: ſi vero articulis ipſis inhæſerint, qui coactins adſcenſus vinciunt & deſcenſus, offunditur denſioribus tenebris cælum, vt craſſato aere, ne proxima quidem & appoſita cernere queamus. Sol autem geminus ita videri exiſtimatur, ſi erecta celſius ſolito nubes, æternorumque ignium propinquitate collucens, orbis alterius claritudinem tamquam e ſpeculo puriore formauerit. Nunc veniamus ad lunam. Apertum & euidentem ita demum ſuſtinet luna defectum, quum pleno lumine rotunda, ſolique contraria, ab eius orbe centum octoginta partibus, id eſt ſigno ſeptimo, disparatur. Et quamquam hoc per omne plenilunium ſemper eueniat, non ſemper deficit tamen. ſed quoniam circa terrenā mobilitatem locata, & a cælo totius pulchritudinis extima, nonnumquam ferienti ſe ſubſerit luci, obiectu metæ noctis in conum deſinentis anguſtum, latet parumper, vmbrarumque nigrantibus inuoluitur globis, ſi ſol ſphæræ inferioris curuamine circumfuſus, mole obſiſtente terrena, radiis eam ſuis illuſtrare non poſſit: quā numquā habere proprium lumen, opiniones variæ collegerunt. Et quū ad idem ſignū æquis partibus ſoli concurrerit, obſcuratur (vt dictum eſt) penitus hebetato candore; μήνη Græce σύνοδος [dicitur.] Naſci autem putatur, quum parua declinatione velut a perpendiculo ſuper erectū gerit ſolem. Exortus vero eius adbuc gracileſcens primitus mortalitati videtur, quū ad ſecundum relicto ſole migrauerit ſignum. Progreſſa itaque porrectius, iamq; abunde nitens cornutæ habitu, μηνοειδὴς eſt appellata: quum autem ſole longo cœperit interſtitio ſummoueri, & ad quintum peruenerit ſignū, radiis eius ad ſe conuerſis, maius concipit lumen; & fit Græco ſermone * διχότομος: quę forma ſemiorbem oſtendit. Procedens deinde iam * disiunctiſſimoq; ſigno arrepto, figurā monſtrat ἀμφίκυρτον, vtrimq; prominentibus gibbis. E regione vero quū normaliter ſteterit, contra lumine pleno fulgebit, domiciliū ſeptimi retinens ſigni. & in eodem tum etiam agens paululumque progreſſa, minuitur: quem habitum vocamus * πανσέληνον: atq; easdem formas repetit ſeneſcendo: traditurq; doctrina multiplici cōgruente, nonniſi tempore intermenſtrui deficere viſam vſquam lunam. Quod autē ſolem nunc in æthere, nunc in mundo * interiore curſare prædiximus, ſciendum eſt ſiderea corpora, quantū ad vniuerſitatem pertinet, nec occidere nec oriri: ſed ita videri noſtris obtutibus conſtitutis in terra, ſpiritus cuiusdam interni motu ſuſpenſa, rerumque magnitudini inſtar exigui ſubdita puncti, nūc cælo infixas ſuſpicere ſtellas, quarū ordo eſt ſempiternus; aliquoties humana viſione languente, diſcedere ſuis ſedibus arbitrari. Verum ad inſtituta iam reuertamur. Properantem Cōſtantium orienti ferre ſuppetias turbando propediem excurſibus Perſicis, vt perfugæ concinentes exploratoribus indicabant, vrebant Iuliani virtutes, quas per ora gentium diuerſarum fama celebrior effundebat, magnorum eius laborum factorumq; vehens adoreas celſas, poſt Alemanniæ quædam regna proſtrata, receptaq; opida Gallicana ante direpta a barbaris & exciſa, quos tributarios ipſe fecit & vectigales. Ob hæc & ſimilia percitus, metuensque ne augerentur in maius, ſtimulante (vt ferebatur) præfecto Florentio, Decentium tribunum & notarium miſit, auxiliares exinde protinus abstracturum Herulos & Batauos, cumq; * Petulantibus Celtas, & lectos ex numeris aliis trecentenos, bac ſpecie iuſſos accelerare, vt adeſſe poſſint armis primo vere mouendis in Parthos. Et ſuper auxiliariis quidē & trecentenis cogendis ocius proficiſci Lupicinus conuentus eſt ſolus, tranſiſſe ad Britannias nondum compertus: de ſcutariis autem & gentilibus excerpere quemq; promptiſſimum, & ipſe perducere * Sintula iubetur, Cæſaris ſtabuli tunc tribunus. Conticuit, hisque adquieuerat Iulianus, potioris arbitrio cuncta concedens. Illud tamen nec diſſimulare potuit nec ſilere, vt illi nullas paterentur moleſtias, qui relictis laribus transrhenanis, ſub hoc venerant pacto, ne ducerentur ad partes vmquam transalpinas: verendum eſſe affirmans, ne voluntarii barbari militares, ſæpe ſub eiusmodi legibus adſueti tranſire ad noſtra, hoc cognito deinceps arcerentur. Sed loquebatur incaſſum. Tribunus enim, parui querelas Cæſaris ducēs, Auguſti iuſſis obtēperabat. & lecta expeditiore manu, vigore cor-

porumque leuitate præſtanti, cum iiſdem profectus eſt, ſpe potiorũ erectus. Et quia ſollicitus Cæſar quid de reſiduis mitti præceptis agi deberet, perque varias curas animum verſans, attente negotium tractari oportere cenſebat, quum hinc barbara feritas, inde iuſſorum vrgeret auctoritas, maximeque abſentia magiſtri equitum faciente dubietatem: redire ad ſe præfectum hortatus eſt, olim Viennâ ſpecie annonæ parandæ digreſſum, vt ſe militari eximeret turba. Perpendebat enim ad relationẽ ſuã, quam olim putabatur miſiſſe, abſtrahendos a Galliarum defenſione pugnaces numeros, barbariſq; iam formidatos. Qui quum ſuſcepiſſet Cæſaris litteras, monentis petentiſque vt venire acceleraret, rempublicam conſiliis iuuaturus, obſtinatiſſime detrectabat: ea ratione pauore mente confuſa, quod * aperte ſcripta ſignificabant, ab Imperatore nuſquam diiungi debere præfectum in ardore terribilium rerum: adiectumque eſt, quod ſi procurare diſſimulaſſet, ipſe propria ſponte proiiceret inſignia principatus; glorioſum eſſe exiſtimans iuſſa morte oppetere quam prouinciarum interitum ſibi aſſignari. Sed vicit præfecti propoſitum pertinax, his quæ rationabiliter poſcebantur, parere contentione maxima reluctantis. Inter has tamen moras abſentis Lupicini, motuſque militares tumentis præfecti, Iulianus conſiliorum adminiculo deſtitutus, ancipitique ſententia fluctuans, id optimum factu exiſtimans, via ſolenni cunctos ex ſtationibus egreſſos, in quibus hiemabant, maturare diſpoſuit. Hocque comperto, apud * Petulantium ſigna famoſum quidam libellum humi proiecit occulte, inter alia multa etiam id continentem: *Nos quidem ad orbis terrarum extrema vt noxii pellimur & damnati: caritates vero noſtræ Alemannis denuo ſeruient, quas captiuitate prima poſt internecinas liberanimus pugnas.* Quo textu ad comitatum perlato lectoque, Iulianus contemplans rationabiles querelas, cum familiis eos ad orientem proficiſci præcepit, * clauularis curſus facultate permiſſa: & quum ambigeretur diutius qua pergerent via, placuit notario ſuggerente Decentio, per Pariſios homines tranſire; vbi morabatur adhuc Cæſar nuſquam motus. Et ita factum eſt. Iiſdemque aduentantibus in ſuburbanis princeps occurrit, ex more laudans quos agnoſcebat: factorumque fortium ſingulos monens, animabat lenibus verbis vt ad Auguſtum alacri gradu pergerent, vbi poteſtas & ample patens & larga, præmia laborum adepturi digniſſima. Vtque honoratius procul abituros tractaret, ad conuiuium proceribus corrogatis, petere iure ſiquid in promptu eſſet edixit. Qui liberaliter ita ſuſcepti, dolore duplici ſuſpenſi diſceſſerunt & mœſti, quod eos fortuna quædam inclemens & moderato rectore & terris genitalibus diſpararet. Hocq; angore implicati, in ſtatiua ſolita receſſerunt. nocte vero cœptante, in apertum erupere diſſidium: incitatiſque animis, vt quemque inſperata res adflictabat, ad tela conuertuntur & manus: fremituque ingenti omnes petiuerunt palatium; & ſpatiis eius ambitis, ne ad euadendi copiam quiſquam perueniret, Auguſtum Iulianum horrendis clamoribus concrepabant, eum ad ſe prodire * feſtinatius adigentes: exſpectareque coacti dum lux promicaret, tamdem progredi compulerunt. Quo viſo iterata magnitudine ſoni Auguſtum appellauere conſenſione firmiſſima. & ille mente fundata vniuerſis reſiſtebat & ſingulis; nunc indignari ſemet oſtendens, nunc manus tendens, oransque & obſecrans ne poſt multas feliciſſimaſque victorias agatur aliquid indecorum, neue intempeſtiua temeritas & prolapſio, diſcordiarum materias excitaret. Hæcque adiiciebat tamdem ſedatos leniter adloquutus: *Ceſſet ira quæſo, paulisper: abſque diſſenſione vel rerum appetitu nouarum, impetrabitur facile quod poſtulatis: quoniam dulcedo vos patriæ retinet, & inſueta peregrinaque metuitis loca, redite iam nunc ad ſedes, nihil viſuri, quia diſplicet tranſalpinum. hocque apud Auguſtum capacem rationis & prudentiſſimum, ego competenti ſatisfactione purgabo.* Conclamabatur poſt hæc ex omni parte, nihilominus vno parique ardore nitentibus vniuerſis: maximoque contentionis fragore, probro & conuitiis mixto, Cæſar adſentire coactus eſt. Impoſituſque ſcuto pedeſtri, & ſublatius eminens, * populo ſilente Auguſtus renuntiatus, iubebatur diadema proferre: negansq; vmquam ſe habuiſſe, vxoris colli vel capitis poſcebatur. Eoq; adfirmante, primis auſpiciis non congruere aptari muliebri mundo, equi phalera quærebatur; vti coronatus ſpeciem ſaltem obſcurã ſuperioris prætenderet poteſtatis. Sed quum id quoque turpe eſſe adſcueraret, Mauri

mi

rus nomine quidam, poſtea comes, qui rem male geſſit apud Succorum anguſtias *ſpeculantium, tunc haſtatus, abſtractum ſibi torquem, quo vt draconarius vtebatur, capiti Iuliani impoſuit confidenter. qui truſus ad neceſſitatem extremam, iamque periculum præſens vitare non poſſe aduertens, ſi reniti perſeueraſſet, quinos omnibus aureos argentiq; ſingula pondo promiſit. Hisque geſtis haud minore quã antea cura conſtrictus, futuraque celeri prouidens corde, nec diadema geſtauit, nec procedere auſus eſt vſquam, nec agere ſeria quæ nimis vrgebant. Sed quum ad latebras ſeceſſiſſet occultas, accidentium varietate perterritus Iulianus, aliquis palatii decurio, qui ordo eſt dignitatis, pleniore gradu ſigna *Petulantium ingreſſus atque Celtarum, facinus indignum turbulente exclamat, pridie Auguſtum eorum arbitrio declaratum clam interemptũ. Hocq; comperito, milites quos ignota pari ſollicitudine mouebant & nota, pars criſpantes miſſilia, alii minitantes nudatis gladiis, diuerſo vagoque (vt in repentino ſolet) excurſu occupauere volucriter regiam: ſtrepituque immani excubitores perculſi & tribuni, & domeſticorum comes Excubitor nomine, veritique verſabilem perfidiam militis, euanuere metu mortis ſubitæ diſpalati. Viſo tamen otio ſummo, quieti ſtetere paulisper armati: & interrogati quæ cauſſa eſſet inconſulti motus & repentini, diu tacendo hæſitantes ſuper ſalute principis, non antea diſceſſerunt quam acciti in conſiſtorium, fulgentem cum auguſto habitu conſpexiſſent. His tamen auditis, etiam illi quos antegreſſos retulimus duce Sintula, cum eo iam ſecuri Pariſios reuerterunt: edictoque vt futura luce cuncti conuenirent in campo, progreſſus princeps ambitioſius ſolito tribunal adſcendit, ſignis aquilisque circumdatus & vexillis, ſeptusque totis armatarum cohortium globis. Quumque interquieuiſſet paululum, dum alte contemplatur præſentium vultus, alacres omnes viſos & lætos, quaſi lituis verbis (vt intelligi poſſit) ſimplicibus incendebat. *Res ardua poſcit & flagitat, propugnatores mei reique publicæ fortes & fidi, qui mecum pro ſtatu prouinciarum vitam ſæpius obiecistis; quoniã Cæſarem veſtrum firmo iudicio ad poteſtatum omnium* culmen ſuſtuliſtis, perſtringere pauca ſummatim; vt remedia permutatæ rei iuſta colligantur & cauta. Vixdum adoleſcens ſpecie tenus purpuratus, (vt noſtis) veſtræ tutelæ nutu cæleſti commiſſus, numquam a propoſito recte viuendi deiectus ſum: vobiscum in omni labore perſpicuus: quum diſperſa gentium confidentia, poſt ciuitatum excidia, peremptaq; innumera hominũ millia, pauca quæ ſemiintegra ſunt relicta, cladis immenſitas perſultaret. & retexere ſuperfluum puto quoties hieme cruda rigentique cælo, quo tempore terra ac maria opere martio vacant, indomitos antea cum iactura virium ſuarum repulimus Alemannos. Id ſane nec prætermitti eſt æquum nec taceri, quod quum prope Argentoratum illuxiſſet ille beatiſſimus dies, vehens quodammodo Gallis perpetuam libertatem, inter confertiſſima tela me diſcurrente, vos vigore vſusque diuturnitate fundati, velut incitatos torrentes hoſtes abruptius inundantes, ſuperaſtis ferro proſtratos, vel fluminis profundo ſubmerſos, paucis relictis noſtrorum, quorum exſequias honeſtauimus celebri potius laude quam luctu. Poſt quæ opinor, tanta & talia, nec poſteritatem tacituram de veſtris in rempublicam meritis in gentibus cunctis, ſi plene, quem altiore faſtigio maieſtatis ornaſtis, virtute grauitateque, ſi quid aduerſum ingruerit, defendatis. Vt autem rerum integer ordo ſeruetur, præmiaque virorum fortium maneant incorrupta, nec honores ambitio* præripiat clandeſtina; id ſub reuerenda conſilii veſtri facie ſtatuo, vt neque ciuilis quisquam iudex, nec militiæ rector, alio quodam præter merita ſuffragante, ad potiorem veniat gradum, non ſine detrimento pudoris eo qui pro quolibet petere tentauerit, diſceſſuro.* Hac fiducia ſpei maioris animatus inferior miles, dignitatum iamdiu expers & præmiorum, haſtis feriendo clypeos ſonitu adſurgens ingenti, vno propemodum ore dictis fauebat & cœptis. ſtatimque, ne turbandæ diſpoſitioni conſultæ tempus ſaltem breue concederetur, pro actuariis obſecrauere Petulantes & Celtæ, recturi quas placuiſſet prouincias mitterentur: quo non impetrato, abiere nec offenſi nec triſtes. Nocte tamen quæ declarationis auguſtæ præceſſerat diem, iunctioribus proximis retulerat Imperator, per quietem aliquem viſum vt formari* Genius publicus ſolet, hæc obiurgando dixiſſe; *Olim Iuliane veſtibulum ædium tuarum obſeruo latenter, augere tuam geſtiens dignitatem: & aliquoties tamquam repudiatus abceſſi. Sed ſi ne nunc quidem recipior, ſententia concordante multorum, ibo dimiſſus & mæſtus. Id tamen retineto imo*

corde tuo, quod tecum diutius non habitabo. Hæc dum per Gallias agerentur intentus truculentus rex ille Perſarum, incentiuo Antonini aduentu Craugaſii duplicato, ardore obtinendæ Meſopotamiæ flagrans, dum ageret cum exercitu procul Conſtantius, armis multiplicatis & viribus tranſmiſſo ſolenniter Tigride, oppugnandam adoritur Singaram, milite vſuique congruis omnibus, vt exiſtimauere qui regionibus præerant, abunde munitam. Cuius propugnatores viſo hoſte longiſſime, clauſis ocius portis, ingentibus animis per turres diſcurrebant; & minas, ſaxa, tormentaque bellica congerentes; cunctisque præſtructis ſtabant omnes armati, multitudinem parari propellere, ſi mœnia ſubire tentaſſet. Aduentans itaque rex, quum per optimates ſuos propius admiſſos, * pacatiore colloquio flectere defenſores ad ſuum non potuiſſet arbitrium, & diem integrum dedit; & matutinæ lucis exordio, ſigno per flammeum erecto vexillum, circumuaditur ciuitas a quibusdam vehentibus ſcalas, aliis componentibus machinas, pleriſque obiectu vinearum pluteorumque tectis, iter ad fundamenta parietum quærentibus ſubuertenda. Contra hæc opidani ſuperſtantes propugnaculis celſis, lapidibus eminus telorumque genere omni ad interiora ferocius ſe proripientes arcebant. & pugnabatur euentu ancipiti diebus aliquot, hinc inde multis amiſſis & vulneratis. Poſtremo ſeruente certaminum mole, & propinquante iam veſpera, inter machinas plures admotus aries robuſtiſſimus, orbicularam turrim feriebat ictibus denſis; vnde reſeratam vrbem obſidio ſuperiore docuimus. Ad quam conuerſa plebe, dimicabatur artiſſime: faceſque cum tædis ardentibus & malleolis ad exurendum imminens malum vndique conuolabant, nec ſagittarum crebritate, nec glande hinc inde ceſſante. Vicit tamen omne prohibendi commentum acumen arietis, coagmenta fodiens lapidum recens ſtructorum, madoreque etiam tum infirmium. Dumque adhuc ferro certatur & ignibus, turri collapſa quum patuiſſet iter in vrbem, nudato propugnatoribus loco, quos periculi diſiecerat magnitudo, Perſarum agmina vndique vlulabili clamore ſublato, nullo cohibente, cuncta opidi membra compleuerunt: cæſiſq; promiſcue pauciſſimis, reſidui omnes mandato Saporis viui comprehenſi, ad regiones Perſidis vltimas ſunt asportati. Tuebantur autem hanc ciuitatem legiones duæ; prima Flauia, primaque Parthica, & indigenæ plures, cum auxilio equitum ilico ob repentinum malum incluſorum: qui omnes (vt dixi) vinctis manibus ducebantur, nullo iuuante noſtrorum. Niſibin enim ſub pellibus agens pars maior exercitus cuſtodiebat, interuallo perquam longo diſcretam; alioquin numquam labenti Singaræ, vel temporibus priſcis quiſquam ferre auxilium potuit aquarum penuria cunctis circumarentibus locis. Et licet ad præſciſcendos aduerſos ſubitosq; motus, id munimentum opportune locauit antiquitas; diſpendio tamen fuit rei Romanæ, cum defenſorum iactura aliquoties interceptum. Exciſo itaque opido, rex Niſibin prudenti conſilio vitans, (memor nimirum quæ ſæpius ibi pertulerat) dextrum latus itineribus petit obliquis, * Bezabden, quam Phœnicham quoque inſtitutores veteres appellarunt, vi vel promiſſorum dulcedine illectis defenſoribus retenturus: munimentum impendio validum in colle mediocriter edito poſitum, vergensque in margines Tigridis; atque vbi loca ſuſpecta ſunt & humilia, duplici muro vallatũ: ad cuius tutelam tres legiones ſunt deputatæ, ſecunda Flauia, ſecundaque Armeniaca, & Parthica itidem ſecunda, cum ſagittariis pluribus Zabdicenis; in quorum ſolo tunc nobis obtemperantium hoc eſt municipium poſitum. Primo igitur impetu cum agmine cataphractorum fulgentium rex ipſe ſublimior ceteris, caſtrorũ ambitum circumcurſans, prope labra ipſa foſſarum venit audentius: petitusque baliſtarum ictibus certis & ſagittarum denſitate, opertura armorum in modum teſtudinis contextorum abſceſſit innoxius. Ira tamen tum ſequeſtrata, caduceatoribus miſſis ex more, clauſos blandius hortabatur, vt vitæ ſpeique conſulturi obſidium deditione ſoluerent opportuna, reſeratisque portis egreſſi ſupplices victori gentium ſemet offerrent. Quibus adire propius auſis defenſores mœnium ideo pepercerunt, quod cohærenter ſibi iunctos duxerant iiſdem notos ingenuos Singaræ captos. Eorum enim miſeratione telum nemo contorſit, nec ſuper pace reſpondit. Deinde datis induciis diei totius & noctis, ante alterius lucis initium Perſarum

populus

populus omnis adortus auide vallum, acriterque minans ac fremens, vbi ad ipſa mœnia confidenter acceſſit, inſtabat vi magna reſiſtentibus opidanis. Quare ſauciabantur plerique Parthorum, quod pars ſcalas vehentes, alii opponentes vimineas crates, veluti cæci pergebant introrſus: nec noſtris innocuis. ſagittarum enim nimbi crebrius volitantes, ſtantes confertius perforabant. Partibusque poſt ſolis occaſum æqua iactura digreſſis, appetente poſtridie luce, ardentius multo quam antea pugnabatur, hinc inde concinentibus tubis: nec minores ſtrages vtrobique viſæ ſunt, ambobus obſtinatiſſime colluctatis. Verum ſequuto die otio communi aſſenſu poſt ærumnas multiplices attributo, quum magnus terror circumſiſteret muros, Perſæque paria formidarent, Chriſtianæ legis antiſtes exire ſe velle geſtibus oſtendebat & nutu: acceptaque fide quod redire permitteretur incolumis, vſque ad tentoria regis acceſſit. vbi data copia dicendi quæ vellet, ſuadebat placido ſermone diſcedere Perſas ad ſua: poſt communes partis vtriusque luctus, formidari etiam maiores affirmans forſitan aduenturos. Sed perſtabat incaſſum hæc multaque ſimilia diſſerendo, efferata veſania regis obſtante, non ante caſtrorum excidium digredi pertinaciter adiurantis. Perſtrinxit tamen ſuſpicio quædam epiſcopum: vana, vt opinor, licet aſſeueratione vulgata multorum: quod clandeſtino colloquio Saporem docuerat, quæ mœnium appeteret membra, vt fragilia intrinſecus & inualida. Hocque exinde veriſimile viſum eſt, quod poſtea in tuta loca carieque nutantia cum exſultatione magna, velut regentibus penetralium* callidis, contemplabiliter machinæ feriebant hoſtiles. Et quamquam anguſti calles difficiliorem aditum dabant ad muros, aptatique arietes ægre promouebantur, manualium ſaxorum ſagittarumq; metu arcente: nec baliſtæ tamen ceſſauere, nec ſcorpiones: illæ, tela torquentes; hi, lapides crebros: qualique ſimul ardentes, pice & bitumine illiti: quorum aſſiduitate per procliue labentium machinæ hęrebant, velut altis radicibus fixæ; easque malleoli & faces iactæ deſtinatius exurebant. Sed quum hæc ita eſſent, caderentque altrinſecus multi, ardebant magis oppugnatores naturali ſitu & ingenti opere munitum opidum ante brumale ſidus exſcindere: rabiem regis non ante ſedari credentes. Quocirca nec multa cruoris effuſio, nec confixi mortiferis vulneribus plurimi, ceteros ab audacia parili reuocabant. Sed diu cum exitio decernentes,* poſtremo periculis obiectauere ſemet abruptis: & agitantes arietes denſo ſaxorum pondere molarium, fomentisque ignium variis ire protinus vetabantur. Verum vnus aries reſiduis celſior, humectis taurinis opertus exuuiis, ideoque minus caſus flāmeos pertimeſcens aut tela, ante greſſus omnes, repſit niſibus magnis ad murum: vaſtoq; acumine coagmenta lapidum fodiens, turrim laxatam euertit. Qua ſonitu lapſa ingenti, ſuperſtantes quoque repentina ruina deiecti, diffractiq; vel obruti, mortibus interiere diuerſis & inſperatis: inuentoque tutiore adſcenſu, armata irruit multitudo. Trepidis deinde ſuperatorum auribus vlulantium vndiq; Perſarum intonante fragore, artius prœlium intra muros exarſit hoſtium noſtrorum cateruis certantib. cominus, quum confertis inter ſe corporibus, hinc indeque ſtricto mucrone nulli occurrentiū parceretur: magna denique mole ancipiti diu exitio renitentes obſeſſi, poſtremo plebis immenſæ ponderibus effuſe disiecti ſunt: & poſt hæc iratorum hoſtium gladii, quidquid inueniri poterat concidebāt; abreptique ſinibus matrum paruuli, ipſę quoq; matres trucidabantur, nullo quid ageret reſpectante. Interea tamen funeſta gens rapiendi cupidior, onuſta ſpoliorum genere omni, captiuorumque examē maximum ducens, tentoria repetiuit exſultans. Rex tamen gaudio inſolenti elatus, diuque deſiderio capiendæ* Phœnichæ flagrans, munimenti perquam tempeſtiui, non ante diſceſſit quam labefactata murorum parte reparata firmiſſime, alimentisq; affatim conditis, armatos ibi locaret inſignes origine bellique artibus claros. Verebatur enim, quod accidit, ne amiſſionem caſtrorum ingentium ferentes ægre Romani, ad eadem obſidenda viribus magnis accingerentur. Latius ſe proinde iactans, additaque ſpe quidquid aggredi poſſet adipiſcendi, interceptis caſtellis aliis vilioribus,* Virtam adoriri diſpoſuit, munimentum valde vetuſtum, vt ædificatum credatur a Macedone Alexandro: in extremo quidem Meſopotamiæ ſitum, ſed muris velut ſinuoſis circumdatū & cornutis, inſtructioneq; varia inacceſſum. Quod quū omni tentaret

arte, nunc pollicitationibus defenſores alliciens, nunc pœnas cruciabiles minitans, aliquoties ſtruere aggeres parans, obſidionalesque* mouens machinas, multis acceptis vulneribus quam illatis, omiſſo vano incepto, tamdem abſceſſit. Hæc eo anno inter Tigrim geſta ſunt & Euphratē. Quæ quum frequentibus nuntiis didiciſſet Conſtantius, metuens expeditiones Parthicas, hiemē apud Conſtantinopolim agens, impenſiore cura limitem inſtruebat cum omni apparatu bellorum. Arma quoque & tirocinia cogens, legionesque augens iuuentutis validæ ſupplementis, quarū ſtatariæ pugnæ per orientales ſæpius emicuere procinctus, auxilia ſuper his Scytharū poſcebat mercede vel gratia; vt adulto vere profectus e Thraciis, loca ſuſpecta protinus occuparet. Inter quæ Iulianus apud Pariſios hibernis locatis, ſumma cœptorū quorſum euaderet pertimeſcens, erat anxius; nuſquam adſenſurum Conſtantium factis multa voluēdo conſiderans; apud quem ſordebat vt infimus & contemptus. Circumſpectis itaque trepidis rerum nouarum exordiis, legatos ad eum mittere ſtatuit geſta docturos; eisq; concinentes litteras dedit; quid factum ſit, quidue fieri oporteat deinceps, monens apertius & demonſtrans. quamquam eum hæc dudū cōperiſſe opinabatur, relatu Decentii olim reuerſi, & cubiculariorum recens de Galliis regreſſorum, qui ad Cæſarém aliqua portauere ſolennia. Et quamquam non repugnanter; tamen nec arrogantibus verbis quidquam ſcripſit, ne videretur ſubito* declinaſſe. Erat autem litterarum ſenſus huiusmodi: *Ego quidem propoſiti mei fidem, non minus moribus quam fœderum pactis, quoad fuit, vnum ſemper atque idem ſentiens conſeruaui, vt effectu multiplici claruit euidenter. Iamque inde vt me creatum Cæſarem pugnarum horrendis fragoribus obieciſti, poteſtate delata contentus, currentium ex voto proſperitatum nuntiis crebris, vt apparitor fidus, tuas aures impleui; nihil vſquam periculis meis adſignāns, quum documentis aſſiduis conſtet, diffuſis permixtisque paſſim Germanis, in laboribus me ſemper viſum omnium primum, in refectione poſtremum. ſed bona tua venia dixerim, ſi quid nouatum eſt. nunc, vt æſtimas, in multis bellis & aſperis ætatem ſine fructu conterens miles, olim* decretum impleuit fremens, ſecundique impatiens loci rectorem; quum nullas ſibi vices a Cæſare diuturni ſudoris & victoriarum frequentium rependi poſſe contemplaretur. Cuius iracundiæ, nec dignitatum augmenta nec annuum merenti ſtipendium, id quoque inopinum acceſſit, quod ad partes orbis Eoi poſtremas venire iuſſi, homines adſueti glacialibus terris, ſeparandique liberis & coniugibus, egentes trahebantur & nudi. Vnde ſolito ſæuius efferati, nocte in vnum collecti, palatium obſedere, Auguſtum Iulianum vocibus magnis appellantes & crebris. Cohorrui, fateor, & ſeceſſi: amandatusque dum potui, ſalutem muſſatione quæritabam & latebris. Quumque nullæ darentur induciæ, libero pectoris muro (vt ita dixerim) ſeptus, progreſſus ante conſpectum omnium ſteti; molliri poſſe tumultum auctoritate ratus vel ſermonibus blandis. Exarſere mirum in modum, eousque prouecti, vt quoniam precibus vincere pertinaciam conabar, inſtanter mortem contiguis adſultibus intentarent. Victus denique, mecumque ipſe conteſtans, quod alter conſeſſo me forſitan libens declarabitur princeps, aſſenſus ſum, vim lenire ſperans armatam. Geſtorum hic textus eſt: quem mente quæſo accipito placida. Nec actum quidquam ſecus exiſtimes, vel ſuſurrantes pernicioſa malignos admittas, ad compendia ſua excitare ſeceſſiones principum adſuetos: ſed adulatione vitiorum altrice depulſa excellentiſſimam virtutum omnium aduerte iuſtitiam: & conditionum æquitatem quam propono, bona fide ſuſcipito; cum animo diſputans, hæc Romano ſtatui prodeſſe, nobisque, qui caritate ſanguinis & fortunæ ſuperioris culmine ſociamur. Ignoſce enim. Quæ cum ratione poſcuntur, non tam fieri cupio, quam a te vtilia probari & recta; auide tua præcepta deinde quoque ſuſcepturus, quæ neceſſe ſit fieri. In compendium redigam breue: equos præbebo curules Hiſpanos, & miſcendos gentilibus atque ſcutariis adoleſcentes lectos; quosdam cis Rhenum editam barbarorum progeniem, vel certe ex deditiis qui ad noſtra deſciſcunt. Et hæc adusque exitum vitæ me ſpondeo non modo grato animo, verum cupido quoque facturum. Præfectos prætorio, æquitate & meritis notos, tua nobis dabit clementia: reſiduos ordinarios iudices, militiæque moderatores, promouendos arbitrio meo concedi eſt conſentaneum; iisdemque ſtipatores. Stultum enim, quum ante caueri poſſit ne fiat, ad latus Imperatoris adſciſci quorum mores ignorantur & voluntates. Hoc ſane ſine vlla dubitatione firmauerim: tirones ad peregrina & longinqua Galli mittere, diuturna perturbatione caſibusque*

busque

busque vexati grauiſsimis, nec ſponte ſua poterunt nec coacti; ne conſumpta penitus iuuentute adfligantur, præterita recordantes ita deſperatione * *pereunt, impendentium. Nec Parthicis gentibus opponenda auxilia hinc acciri conueniet; quum adhuc nec barbarici ſint impetus interclusi, & (ſi dici quod verum eſt pateris) hæ prouinciæ malis iactatæ continuis, externis indigeant adiumentis & fortibus. Hæc hortando (vt æſtimo) ſalutariter ſcripſi, poſcens & rogans. Scio enim, ſcio (ne quid ſublatius dicam cum imperio congruens) quas rerum acerbitates iam conclamatas & perditas* CONCORDIA *viciſsim ſibi cedentium principum, meliorem reuocauit in ſtatum: quum appareat maiorum exemplo noſtrorum, moderatores hæc & ſimilia cogitantes, fortunatè beateque viuendi reperire quodammodo viam, & vltimo tempori poſteritatique iucundam ſui memoriam commendare.*

His litteris iunctas ſecretiores alias Conſtantio offerendas clanculo miſit, obiurgatorias & mordaces: quarum ſeriem nec ſcrutari licuit, nec, ſi licuiſſet, proferre decebat in publicum. Ad id munus implendum electi ſunt viri graues; Pentadius officiorum magiſter, & Eutherius cubiculi tunc præpoſitus; poſt oblatas litteras relaturi nullo ſuppreſſo quæ viderunt, & ſuper ordine futurorum fidenter acturi. Auxerat inter hæc cœptorum inuidiam Florentii fuga præfecti; qui velut præſagiens concitandos motus ob militem, vt ſermone tenus iactabatur, accitum, conſulto diſceſſerat Viennam; alimentariæ rei gratia diuelli cauſatus a Cæſare; quē ſæpe tractatum aſperius formidabat. Dein quum comperiſſet eum ad auguſtum culmen euectum, exigua ac prope nulla viuendi ſpe verſus in metum, vt longe disiunctus, malis ſe, quæ ſuſpicabatur, exemit: & neceſſitudine omni relicta digreſſus, venit ad Conſtantium itineribus lentis: vtque ſe nulli obnoxium culpæ monſtraret, Iulianum vt perduellem multis criminibus appetebat. Cuius poſt abitum bene Iulianus cogitans & prudenter, ſcirique volens quod præſenti [quoque] pepercisſet, caritates eius cum re familiari intacta, publico curſus vſu permiſſo, ad orientem redire tutius imperauit. Nec minore ſtudio ſequuti legati, hæc ſecum ferentes quæ prædiximus, intentique ad viandum, quum venirent ad * iudices celſiores, oblique tenebantur: moraſque per Italiam & Illyricum perpeſſi diuturnas & graues, tandem transfretati Boſphorum, itineribusque lentis progreſſi, apud Cæſaream Cappadociæ etiam tum degentem inuenere Conſtantium; Mazacam antehac nominatam, opportunam vrbem & celebrem, ſub * Argei montis pedibus ſitam. Qui intromiſſi, data poteſtate offerunt ſcripta. Hisque recitatis, vltra modum ſolitæ indignationis excanduit Imperator. * limisque oculis eos aduſque metum contuens torris, egredi iuſſit, nihil poſt hæc percontatus vel audire perpeſſus. Perculſus tamen ardenter contatione ſtringebatur ambigua, vtrum in Perſas an contra Iulianum moueri iuberet acies quibus fidebat: hæſitansque diu perpenſis conſiliis, flexus eſt quorumdam ſententia vtilia ſuadentium; & iter orientem verſus edixit. Statim tamē & legatos abſoluit, & Leonam quæſtorem ſuum in Gallias, cum litteris datis ad Iulianum, pergere celeri ſtatuit gradu; nihil nouaturum ſe adſerens ſuſcepiſſe; ſed eum (ſi ſaluti ſuæ proximorumque conſulit) tumenti flatu depoſito, intra Cæſaris ſe poteſtatem continere præcipiens. Vtque id facile formido intentatorum efficeret, velut magnis viribus fretus, in locum Florentii præfectum prætorio Nebridium, tum quæſtorem eiusdem Cæſaris, promouerat, & Felicem notarium officiorum magiſtrum, & quosdam alios. * Gumoharium enim ſucceſſorem Lupicini, antequam ſciretur huiusmodi quidquam, magiſtrum prouexit armorum. Ingreſſus itaque Pariſios Leonas, ſuſceptus vt honoratus & prudens, poſtridie principi progreſſo in campū cum multitudine armata pariter & plebeia, quam de induſtria conuocarat, e tribunali vt emineret altius ſuperſtanti, ſcripta iubetur offerre. Replicatoque volumine edicti quod miſſum eſt, & legi ab exordio cœpto, quum ventum fuiſſet ad locum id continentem quod geſta omnia Conſtantius improbans, Cæſaris poteſtatem ſufficere Iuliano cenſebat, exclamabat vndique vocum terribilium ſonus *Auguſte Iuliane, vt prouincialis & miles, & reip. decreuit auctoritas, recreatæ quidem ſed adhuc metuentis rediuiuos barbarorum excurſus.* Quibus auditis Leonas cū Iuliani literis hæc eadem indicantibus reuertit incolumis; ſolusq; admiſſus eſt ad præfecturā Nebridius: id enim Cæſar quoque ſcribens, ex ſententia ſua fore aperte prædixit. Magiſtrū

enim officiorum iampridem ipſe Anatolium ordinauit, libellis antea reſpondentē, & quosdam alios, vt ſibi vtile videbatur & tutum. Et quoniam, quum hæc ita procederent, timebatur Lupicinus, licet abſens, agensque etiam tum apud Britannos, homo ſuperbæ mentis & turgidus; eratque ſuſpicio quod, ſi hæc trans mare didiciſſet, nouarum rerum materias excitaret: notarius Bononiam mittitur, obſeruaturus ſollicite ne quisquam fretum oceani transire permitteretur. Quo vetito, reuerſus Lupicinus antequam horum quicquam ſciret, nullas ciere potuit turbas. Iulianus tamen, iam celſiore fortuna militisque fiducia lætior, ne intepeſceret, neue vt remiſſus argueretur & deſes, legatis ad Conſtantium miſſis, in limitem Germaniæ ſecundæ eſt egreſſus: omnique apparatu quem flagitabat inſtans negotium, communitus,* Obtricenſi Moſæ oppido propinquabat. Rheno deinde transmiſſo, regionē ſubito peruaſit Francorum quos * Atthuarios vocant, inquietorum hominum, licentius etiam tum percurſantium extima Galliarum. quos adortus ſubito nihil metuentes hoſtile, nimiumque ſecuros, quod ſcruposa viarum difficultate arcente, nullum ad ſuos pagos introiſſe meminerant principem, ſuperauit negotio leui: captisq; plurimis & occiſis, orantibus aliis qui ſuperfuere, pacem ex arbitrio dedit; hoc prodeſſe poſſeſſoribus finitimis arbitratus. Vnde reuerſus pari celeritate per flumen, præſidiaque limitis explorans diligenter & corrigens, aduſq; Rauracos venit: locisque recuperatis quæ olim barbari intercepta retinebant vt propria, iisdemque pleniore cura firmatis, per Beſantionem Viennam hiematurus abſceſſit. Hic per Gallias erat ordo geſtorum.

Quæ dum ita proſpere ſuccedunt & caute, Conſtantius accitū Arſacem Armeniæ regem, ſummaque liberalitate ſuſceptum, præmonebat & hortabatur vt nobis amicus eſſe perſeueraret & fidus: audiebat enim ſæpius eum tentatum a rege Perſarum fallaciis, & minis, & dolis, vt Romanorum ſocietate poſthabita, ſuis rationibus * iungeretur. Qui crebro adiuratus, animam prius poſſe amittere quam ſententiam, muneratus cum comitibus quos duxerat, rediit ad regnum; nihil auſus temerare poſtea promiſſorum, obligatus gratiarum multiplici nexu Conſtantio: inter quas illud potius excellebat, quod Olympiada Ablabii filiam, præfecti quondam prætorio, ei copulauerat coniugem, ſpōſam fratris ſui Conſtantis. Quo dimiſſo a Cappadocia ipſe per Melitinam minoris Armeniæ opidum, &* Lacotena & Samoſata transmiſſo Euphrate Edeſſam venit. Ibique dum agmina vndique conuenientium militum, & rei cibariæ abundantes copias opperitur, diu moratus, poſt æquinoctium egreditur autumnale, Amidam petens. Cuius quum prope veniſſet mœnia, ſauillis opplera colluſtrans, flebat cum gemitu; reputans quales miſeranda ciuitas pertulerat clades. Ibi tunc forte Vrſulus præſens, qui ærarium tuebatur, dolore percitus exclamauit, *En quibus animis vrbes a milite defenduntur; cui vt abundare ſtipendium poſſit, imperii opes iam fatiscunt.* Quod dictum ita amarum militaris multitudo poſtea apud Chalcedona recordata, ad eius exitium conſurrexit. Exinde cuneis * conſertis incedens, quum * Bezabden aduentaret, fixis tentoriis, vallo foſſarumque altitudine circumſeptis, obequitans caſtrorum ambitum longius, docebatur relatione multorum inſtaurata eſſe firmius loca, quę antehac iniuria corruperat vetuſtatis. Et ne quid omitteret quod ante feruorem certaminum erat neceſſario præſtruendum, viris prudentibus miſſis conditione poſita dupla, cogebat mœnium defenſores redire ad ſuos, alienis ſine cruore conceſſis, aut in dicionem venire Romanam dignitatibus augendos & præmiis. Atque quum illi deſtinatione natiua reniterentur vt clare nati, periculisque & laboribus, [in] cuncta obſidioni congrua parabantur. Denſis itaque ordinibus cū tubarum incitamentis latera opidi cuncta adortus, alacris miles legionibus in teſtudines varias conglobatis, paulatim tuto progrediens, ſubruere mœnia conabatur: & quia telorum omne genus in ſubeuntes effundebatur, nexu clypeorum ſoluto diſceſſum eſt, in * receptum canentibus ſignis. Laxatis deinde ad diem vnum animis, tertia luce curioſius tecti, elatis paſſim clamoribus adſcenſus vndique * tentabant. Et licet defenſores obtentis ciliciis, ne conſpicerentur ab hoſtibus, latebant intrinſecus, tamen quoties flagitabat neceſſitas, lacertos fortiter exſertantes, lapidibus ſubiectos inceſſebant & telis. Et vimineæ crates quum procederent confidenter, eſſentque parietibus contiguæ, dolia deſuper cadebant, molæ, & columnarum

rum fragmenta: quorum ponderibus nimiis obruebantur * pugnatores, hiatuque violento diſiectis operimentis cum periculis vltimis euadebant. Decimo itaq; poſtquam oppugnari cœptum eſt die, quum ſpes noſtrorum inferior cuncta mœrore compleret, transferri placuerat molem arietis magnam, quam Perſæ quondam, Antiochia pulſibus eius exciſa, relatam reliquerant apud Carras: quæ ſubito viſa, aptataque ſaberrime, clauſorum hebetauerat mentes aduſque dedirionis remedia pene prolapſas, ni reſumptis viribus opponenda minaci machinæ præparaſſent. Nec temeritas poſt hæc ceſſauerat, nec conſilium. Namque dum inſtrueretur aries vetuſtus, & diſſolutus vt facile veheretur, omni arte omnique virium nixu, & * propugnatorum vi & firmitudine ſumma defenſabantur tormenta. Nihilominus & lapidum crebritas atque fundarum ex vtraque parte plurimos conſumebant, & aggerum moles incrementis celeribus conſurgebant: acriorque indies adoleſcebat obſidio, multis noſtrorum idcirco cadentibus, quod decernentes ſub Imperatoris conſpectu ſpe præmiorum, vt poſſint facile qui eſſent agnoſci, nudantes galeis capita, ſagittariorum hoſtilium peritia fundebantur. Proin dies & noctes intenti vigiliis, cautiores ſtantes vtrobique faciebant. Et Perſæ aggerum altitudine iam in ſublime porrecta, machinæque ingentis horrore perculſi, quam minores quoque ſequebãtur, omnes exurere vi maxima nitebantur: & aſſidue malleolos atque incendiaria tela torquentes, laborabant incaſſum; ea re quod humectis * ſcortis & centonibus erant opertæ materiæ plures, aliæ vnctæ * alumine diligenter, vt ignis per eas laberetur innoxius. Verum has admouentes fortitudine magna Romani, licet difficile, defenſabant tamen: & cupiditate potiundi opidi, ne promta quidem pericula contemnebant: & contra propugnatores, quum iam diſcuſſurus turrim oppoſitam aries maximus aduentaret, prominentem eius ferream frontem, quæ reuera formam effingit arietis, arte ſubtili illaqueatam altrinſecus laciniis retinuero * longis, ne retrogradiẽs reſumeret vires, neue ferire muros adſultibus denſis contemplabiliter poſſet: fundentes quoque feruentiſſimam picem. Et diu promotæ machinæ ſtabant, ſaxa muralia perferentes & tela. Iamque aggeribus cumularius excitatis, defenſores, ni vigilaſſent, exitium adfore iam ſperantes, in audaciam ruere præcipitem: & repentino decurſu portis effuſi, primosque adorti noſtrorum, faces ſitellasque ferreas onuſtas ignibus in arietem magnis viribus iaciebant. Verum poſt ambiguam prœlii virtutem plurimi * nihil impetrato intra mœnia repelluntur: moxque ex aggeribus quos erexerant Romani, iidem Perſæ propugnaculis inſiſtentes, ſagittis inceſſebantur & fundis, telisque igniferis: quæ per tegumenta turrium volitantia, paratis qui reſtinguerent, plerumque irrita labebantur. Quumque pauciores vtrobique fierent bellatores, & Perſæ truderentur ad vltima, ni potior ratio ſuccurriſſet, impenſiore opera procurſus tentabatur ex caſtris: & eruptione ſubita multitudinis facta, inter armatos qui portabant ignes, ampliores prioribus ordinari, iaciebant corbes in materias ferreos plenos flammarum, & ſarmenta, aliaque ad ignes concipiẽdos aptiſſima. Et quia conſpectum abſtulerant fumi nigerrimæ nubes, claſſico excitante in pugnã, legiones procinctæ celeri gradu venerunt: & ſubcreſcente paulatim ardore bellandi, quum ventum fuiſſet ad manus, repente machinæ omnes effuſis ignibus vrebantur præter maiorem: quam direptis reſtibus, quibus e muro iactis implicabatur, virorum fortium acrior niſus ægre ſemiuſtam extraxit. At vbi nocturnæ tenebræ finem prœliis attulerunt, non in longum miles quieuit. cibo enim exiguo refectus & ſomno, rectorum monitu excitus, munitiones longe a muro dimouit, dimicate ſuccinctius parans per ſublimes aggeſtus, qui iam conſummati muris altius imminebant, vtque facile * defenſores mœnibus pellerentur, in ipſis aggerũ ſummitatibus binæ ſunt locatæ baliſtæ, quarum metu ne proſpicere quidem poſſe hoſtium quisquam crederetur. His ſatis prouiſis, prope ipſum crepuſculum triplex acies noſtrorum inſtructa, conisque galearum minacius nutans, ſcalas vehennbus multis impetum conabatur in muros. Iamque reſultantibus armis & tubis, vno parique ardore hinc inde pugnabatur audaci conflictu: latiusque ſeſe pandente, Romani, quum Perſas occultari viderent pauore impoſitorum aggeribus tormentorũ, pulſabãt turrim ariete; & cũ ligonib. & dolabris & vectib. ſcalisq; appropinquabãt

vtrimq; conuolante miſſilium crebritate. Adflictabant tamen multo vehementius Perſas ictus varii baliſtarum, tamquam per tranſennam a cliuis ſtructilibus decurrētes. vnde fortunas ſuas ſitas in extremo iam cogitantes, deſtinatam ruebant in mortē. & partiti munera dimicandi inter neceſſitatis articulos, relictis qui mœnia tuerētur, reſerata latenter poſtica, ſtrictis gladiis valida manus erupit, pone ſequentibus aliis qui flammas occulte portabant. Dumque Romani nunc inſtant cedentibus, nunc vltro inceſſentes excipiunt, qui vehebant foculos, repentes incurul, prunas vnius aggeſti inſeruere iuncturis, ramis arborum diuerſarum, & iunco, & manipulis conſtructi cannarum. qui conceptis incendiorum aridis nutrimentis, iam cremabantur, militibus cum intactis tormentis exinde periculoſe digreſſis. Vt vero certaminibus finē veſpera dedit, partesque diſceſſerunt ad otium breue, Imperator in varia ſeſe conſilia diducens & verſans, quum excidio Phœnichæ diutius imminere neceſſariæ rationes vrgerent, quod munimentum velut inſolubile clauſtrum hoſtium excurſibus erat obiectum, & ſerum repelleret tempus, certaturus leuiter ibi ſtatuit immorari; alimentis deſtituendos forſitan cedere exiſtimans Perſas. quod ſecus atque rebatur euenit. Quum enim remiſſius pugnaretur, humente cœlo vndantes nubes cum tenebris aduenere minacibus: aſſiduisque imbribus ita Immaduerat ſolum, vt luti glutinoſa mollities per eas regiones pinguiſſimi cæſpitis omnia perturbaret: & ſuper his iugi fragore tonitrua fulguraque mentes hominum pauidas perterrebant. Accedebant arcus cæleſtis conſpectus aſſidui: quæ ſpecies vnde ita figurari ſoleat, expoſitio de rebus oſtendet. Halitus terræ calidiores, & humoris ſpiramina conglobata in nubes, exindeque diſiecta in aſpergines paruas, ac radiorum fuſione ſplendida facta, ſupinantur volubiliter contra ipſum igneum orbem, irimque conformant: ideoque ſpatioſo curuamine ſinuoſam: quod in noſtro panditur mundo, quem ſphæræ dimidiæ parti rationes phyſicæ ſuperponunt. Cuius ſpecies, quantum mortalis oculus cōtuetur, prima lutea viſitur, ſecunda flaueſcens vel fulua, punicea tertia, quarta purpurea, poſtrema cæruleo concreta & viridi. Hac autem mixta pulchritudine temperatur ideo, (vt terrenæ exiſtimant mentes) quod prima eius pars * dilutior cernitur, aeri concolor circumfuſo: ſequens, fulua, id eſt paulo excitatior quam lutea: punicea tertia, quod ſolis obnoxia claritudini, receptatione ſpiritus fulgores eius puriſſimos e regione deflorat. Quarta ideo purpurat, quod intermicante aſperginum denſitate per quas oritur, radiorum ſplendorem * conſpuens, oſtendit aſpectum flammeo propiorem: qui color quanto magis diffunditur, concedit in cærulum & virentem. Arbitrantur alii tunc iridis formam rebus apparere mundanis, quum altius dilatæ nubi craſſæ radii ſolis infuſi, lucem iniecerint liquidam: quæ non reperiens exitum, in ſe conglobata, nimio ſplendeſcit attritu: & proximos quidem albo colores a ſole ſublimiore decerpit: ſubuirides vero, a nubis ſimilitudine ſuperiecta; vt in mari ſolet vſu venire, vbi candidæ ſunt vndæ quæ litoribus illiduntur, interiores, ſine vlla concretione cæruleæ Et quoniam indicium eſt permutationis auræ, (vt diximus) a ſudo aere nubium concitans globos, aut contra ex concreto immutans in ſerenam lætitiam cælum: ideo apud poetas legimus ſæpe Irim de cælo mitti, quū præſentium rerum fit ſtatus mutatio. Suppetunt aliæ multæ opiniones & variæ: quas dinumerare nunc eſt ſuperuacuum, narratione redire vnde digreſſa eſt, feſtinante. His ac talibus Imperator inter ſpem metumq; iactabatur, ingraueſcente hiemis magnitudine, ſuſpectisque per auios tractus inſidiis: inter quæ etiam tumultum exaſperati militis verebatur. Super his vrebat eius anxiam mentem, quod velut patefacta ianua diuitis domus, irritus propoſiti reuerteretur. Quas ob res, omiſſo vano incepto, hiematurus Antiochiæ redit in Syriam: ærumnoſam perpeſſus æſtatem & atrocem, diuque deflendam. Euenerat enim hoc, quaſi fatali conſtellatione ita regente diuerſos euentus, vt ipſum Conſtantium dimicantem cum Perſis fortuna ſemper ſequeretur afflictior: vnde vincere ſaltem per duces optabat: quod aliquoties meminimus contigiſſe.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSPRIMVS.

INTERCLVSO hac bellorum difficili ſorte Conſtantio trans flumẽ Euphratem, Iulianus agens apud Viennam, formandis in futura conſiliis dies impendebat & noctes, quantum opes patiebantur anguſtæ, altius ſemet attollens; ſemperque ambigens vtrum Conſtantium modis omnibus alliceret in concordiam, an terroris incutiendi gratia laceſſeret prior. quæ ſollicite reputans, vtrũque formidabat, & amicum cruentum, & in ærumnis ciuilibus ſæpe victorem. maximeque Galli fratris exemplum mentem eius anxiam ſuſpendebat; quem inertia mixtæque periuriis fraudes prodidere quorumdam. Erigebat tamen aliquoties animum ad multa & vrgentia, tutiſſimum ratus inimicum ſe ex confeſſo monſtrare ei cuius ex præteritis motus coniectabat vt prudens, ni per amicitias fictas inſidiis falleretur occultis. * Parui igitur habitis quæ per Leonam Conſtantius ſcripſerat, nulloque arbitrio eius promotorum ſuſcepto præter Nebridium, quinquennalia Auguſtus iam edidit: & ambitioſo diademate vtebatur, lapidum fulgore diſtincto: quum inter exordia principatus adſumpta vili corona * circumdaretur xyſtarchæ ſimilis purpurato. Inter quæ Helenæ coniugis defunctæ ſuprema miſerat Romam, in ſuburbano viæ Nomentanæ condenda; vbi vxor quoque Galli quondam, ſoror eius ſepulta eſt Conſtantina. Accidebat autem, incendebatque eius cupiditatem, pacatis iam Gallis inceſſere vltro Conſtantium; coniiciens eum per vaticinandi præſagia multa quæ callebat, & ſomnia, e vita protinus exceſſurum. Et quoniam erudito & ſtudioſo cognitionum omnium principi, maleuoli præ noſcendi futura prauas artes adſignant, aduertendum eſt breuiter vnde ſapienti viro hoc quoque accidere poterit doctrinæ genus haud leue. Elementorum omnium ſpiritus, vtpote perennium corporum, præſentienti motu ſemper & vbique vigens, ex his quæ per diſciplinas varias adfectamus, participat nobiſcum munera diuinandi: & ſubſtantiales poteſtates, ritu diuerſo placatæ, velut ex perpetuis fontium venis, vaticina mortalitati ſuppeditant verba: quibus numen præeſſe dicitur Themidis: quam ex eo quod fixa fatali lege decreta præſcire fas ſit in poſterum, quæ ἀδράστειαν ſermo Græcus appellat, ita cognominatam, in cubili ſolioque Iouis, vigoris viuifici, theologi veteres collocarunt. Auguria & auſpicia non volucrum arbitrio futura neſcientium colliguntur, (nec enim hoc vel inſipiens quiſquam diceret) ſed volatus auium dirigit Deus: vt roſtrum ſonans, aut præteruolans pinna turbido meatu vel leni, futura præmonſtret. Amat enim Benignitas numinis, ſeu quod merentur homines, ſeu quod tangitur eorum affectione, his quoque artibus prodere quæ impendent. Extis item pecudum attenti fatidicis, in ſpecies conuerti ſuetis innumeras, accidentia ſciunt. Cuius diſciplinæ Tages nomine quidam monſtrator, (vt fabulantur) in Etruriæ partibus emerſiſſe ſubito viſus e terra. Aperiunt tunc quoque ventura, quum æſtuant hominum corda, ſed loquuntur diuina. Sol enim (vt aiunt phyſici) mens mundi, noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffunditans, quum eas incenderit vehementius, futuri conſcias reddit. vnde Sibyllæ crebro ſe dicunt ardere, torrente vi magna flammarum. Multa ſignificant ſuper his crepitus vocum, & occurrentia ſigna; tonitrua quinetiam, & fulgura, & fulmina; itidemque ſiderum ſulci. Somniorum autem * rata fides & indubitabilis foret, ni ratiocinantes coniectura fallerentur. interdumque (vt Ariſtoteles affirmat) infixa ſunt & ſtabilia: quum animantis altius quieſcentis ocularis * pupilla, neutrobi inclinata, rectiſſime cernit. Et quia vanities aliquoties plebeia ſtrepit, hæc imperite muſſando, *Si eſſet præſentiendi notitia quædam, cur ille ſe caſurum in bello, vel alius hoc ſe paſſurum ignorauit aut illud*: ſufficit dici, quod & grammaticus loquutus interdum eſt barbare, & abſurde cecinit muſicus, & ignorauit remedium medicus: & non ideo nec grammatica, nec muſica, nec medicina ſubſiſtit. Vnde præclare

hoc quoque, vt alia, *Tullius; *Signa oſtenduntur*, ait, *a diis rerum futurarum: in his ſi quis erraverit, non deorum natura, ſed hominum coniectura peccauit.* Ne igitur extra calcem (quod dicitur) ſermo decurrēs lecturo faſtidium ferat, ad explicanda proſpecta reuertamur. Quum apud Pariſios adhuc Cæſar Iulianus quatiens ſcutum variis motibus exerceretur in campo; *axiculis queis orbis erat compaginatus in vanum excuſſis, anſa remanſerat ſola. quam retinens valida manu ſtringebat. Territiſque vt omine diro præſentibus cunctis; *Nemo*, inquit, *vereatur: habeo firmiter quod tenebam.* Item quum apud Viennam poſtea quieſceret ſobrius, hora media noctis, imago quædam viſa ſplendidior, hos ei verſus heroos modo non vigilanti aperte dixit, eadem ſæpius replicando; quibus fretus, nihil aſperum ſibi ſupereſſe exiſtimabat. *Ζεὺς ὅταν εἰς πλατὺ τέρμα μόλῃ κλυτοῦ ὑδροχόοιο, Παρθενικῆς δὲ Κρόνος μοίρῃ βαίνῃ ἐπὶ πέμπτῃ Εἰκοστῇ, βασιλεὺς Κωνστάντιος Ἀσίδος αἴης Τέρμα φίλου βιότου στυγερὸν καὶ ἐπώδυνον ἕξει.* Agebat itaque nihil interim de ſtatu rerum præſentiū mutans, ſed animo tranquillo & quieto incidentia cuncta diſponens, paulatimque ſeſe corroborans, vt dignitatis augmento virium quoque congruerent incrementa. Vtque omnes nullo impediente ad ſui fauorē illiceret, adhærere cultui Chriſtiano fingebat; a quo iam pridem occulte deſciuerat, arcanorum participibus paucis aruſpicinæ auguriiſque intentus, & ceteris quæ deorum ſemper fecere cultores. Et vt hæc interim celarentur, feriarum die quem celebrantes menſe Ianuario Chriſtiani Epiphaniam dictitant, progreſſus in eorum eccleſiam, ſolenniter numine orato diſceſſit. Dum hæc ita aguntur, propinquante iam vere, nuntio percitus inopino, ad triſtitiam verſus eſt & mœrorem. Didicit enim Alemannos a pago Vadomarii exorſos, vnde nihil poſt ictum fœdus ſperabatur incommodum, vaſtare confines Rhętiis tractus: nihilque ſinere intentatum manus prædatorias fuſius diſcurrentes. Quod ne diſſimulatum rediuiuas bellorum materias excitaret, Libinonē quemdam comitem cum Celtis & Petulantibus miſit hiemantibus ſecum, negotium vt poſcebat ratio correcturum. Qui quum mature prope opidum Sanctionem veniſſet, longe viſus a barbaris, qui iam certamina meditantes ſeſe per valles abdiderant: hortatusque milites, licet numero impares, cupidine tamen pugnandi vehementius irritatos, aggreditur inconſulte Germanos: interque dimicandi exordia ipſe concidit omnium primus. Cuius interitu erecta barbarorum fiducia, Romaniſque ad ducis vindictam accenſis, certamen committitur obſtinatum: & vrgente magnitudinis mole diſiecti ſunt noſtri, occiſis paucis & vulneratis. Cum hoc Vadomario & Gundomado eius fratre itidem rege, Conſtantius (vt iam relatum eſt) firmauerat pacem. Poſt quæ mortuo Gundomado, hunc ſibi fore exiſtimans fidum, ſecretorumque taciturnum exſequutorem, fetialem mandauerat, ſi famæ ſolius admittenda eſt fides: ſcribebatque vt tamquam rupto concordiæ pacto, ſubinde collimitia ſibi vicina vexaret; quo Iulianus id metuens, nuſquam a tutela diſcederet Galliarum. Quibus (vt dignum eſt credere) obtemperans Vadomarius, hæc & ſimilia perpetrabat, ad* perſtringendum fallendumque miris modis ab ætatis primitiis callens; vt poſtea quoque ducatum per Phœnicen regens oſtendit. Sed re ipſa conuictus abſtinuit. Capto enim a ſtationariis militibus notario, quem miſerat ad Conſtantium, ſcrutatoque ſiquid portaret, epiſtola eius reperta eſt, in qua præter alia multa id quoque ſcripſerat; *Cæſar tuus diſciplinam non habet.* Iulianum autem adſidue per litteras Dominum & Auguſtum appellabat & Deum. Hæc, vt erant periculoſa & dubia, Iulianus in exitiale malum eruptura conſiderans, in vnum omni cogitatione intenta, vi incautum rapere feſtinabat, vt ſecuritatem ſuam prouinciarumque locaret in tuto: & iniit conſilium tale. Philagrium notarium, orientis poſtea comitem, ad eas miſerat partes; cuius prudentiæ fidebat, olim ſibi compertæ: eique inter multa quæ pro captu inſtantium rerum erat acturus, ſignatā quoque chartulam tradidit; mandauitque ne aperiret vel recitaret, niſi Vadomario viſo cis Rhenum. Perrexit Philagrius, vt præceptum eſt: eoque præſente, & negotiis adſtricto diuerſis, transgreſſus Vadomarius flumen, vt nihil in profunda metuens pace, nihilq; ſecus geſtorum ſimulans ſcire; viſo præpoſito militum ibi degentium pauca loquutus, ex more vltro ſemet, vt ſuſpicionis nihil relinqueret abiturus, ad conuiuiū

eius

eius venire promiſit; ad quod erat etiam Philagrius inuitatus. Qui ſtatim ingreſſus, rege conſpecto, Imperatoris recordatus eſt verba: cauſatusque rem ſeriam & vrgētem, ad diuerſorium rediit: ſcriptisque lectis doctus quid agi conueniret, confeſtim reuerſus discubuit inter ceteros. Finitisque epulis, Vadomarium fortiter apprehenſum, rectori militum arcte cuſtodiendum apud ſigna commiſit, textu lecto iuſſorū, comitibus eius ad ſua redire compulſis; ſuper quibus nihil fuerat imperatum. Exhibitus tamen idem rex ad principis caſtra, iamque ſpe veniæ omni præcluſa, quum interceptum notarium, & quæ ſcripſerat ad Conſtantium, comperiſſet iam publicata, ne conuitio quidem tenus compellatus, miſſus eſt ad Hiſpanias. Id enim ſtudio curabatur ingenti, ne Iuliano diſcedente a Galliis, immaniſſimus homo prouinciarum ſtatum ægre compoſitum licentius conturbaret. Hoc caſu elatior Iulianus regis opinione citius intercepti, quem profecturus ad longinqua formidabat, nihil remittentibus curis barbaros adoriri diſpoſuit; quos peremiſſe Libinonem comitē in congreſſu cum militibus docuimus paucis. Et ne rumor aduentus ſui eos ad remotiora traduceret, ſuperato Rheno noctis alto ſilentio, cum auxiliorum expeditiſſimis globis, nihil metuentes huiusmodi circumuenit: excitatosque hoſtilium fragore armorum, dum gladios circumſpectant & tela, celeriter inuolauit; & quosdam occidit; orantes alios, prædamque offerentes, dedititios cepit: reliquis qui remanſere, pacem precantibus dedit, quietem pollicitis firmam. Quæ dum mentibus aguntur erectis, coniectans quantas inteſtinæ cladis excitauerat moles, nihilque tam conuenire conatibus ſubitis quam celeritatem ſagaci præuidens mente; profeſſa palam defectione * ſe tutiorem fore exiſtimauit: incertusque de militum fide, placata ritu ſecretiore Bellona, claſſico ad concionem exercitu conuocato, ſaxeo ſuggeſtu inſiſtens, iamque (vt apparebat) fidentior, hæc clarius ſolito diſſerebat: *Iamdudum tacita deliberatione vos æſtimo, magni commilitones, rerum geſtarum excitos amplitudine, hoc opperiri conſilium, vt euētus qui ſperantur, perpendi poſſint & præcaueri. Plus enim audire quam loqui militem decet actibus coalitum glorioſis: nec alium ſpectatæ æquitatis ſentire rectorem, quam eum qui & laudari digne potuerit & probari. Vt igitur quæ propoſui abiectis abſoluam, aduertite oro beneuole, quæ ſermone breui percurram Arbitrio Dei cæleſtis vobis inter ipſa iuuentæ rudimenta permixtus, irruptiones Alemannorum aſſiduas & Francorum, populandique ingēm licentiam fregi, & vigore communi Romanis agminibus quoties libet Rhenum peruium feci; contra rumorum fremitus, gentiumq; validarū violentos excurſus ſtando immobilis; virtutis veſtræ nimirum firmamento confiſus. Et hæc laborum quos exhauſimus, Galliæ ſpectatrices, poſt funera multa iacturasque recreatæ diuturnas & graues, poſteritati per ætatum examina, commendabunt. At nunc, quum auctoritate veſtri iudicii, rerumque neceſſitate compulſus, ad auguſtum elatus ſum culmen, Deo vobisque fautoribus, ſi fortuna cœptis adfuerit, altius adſectabo maiora; id præ me ferens, quod exercitus, cuius æquitas armorumque inclaruit magnitudo, & domi moderatus viſus ſum & tranquillus, & in crebritate bellorum contra conſpiratas gentium copias conſideratus & cautus. Vt igitur aduerſa præueniamus mentium ſocietate iunctiſſima, ſequimini viam, conſiliumque ſalutare, (vt puto) quum integritas rerum intentioni noſtræ voluntatique reſpondeat: & dum maioribus vacant præſidiis regiones Illyricæ, impræpedito curſu tendentes, Daciarum interim fines extimos occupemus; exinde quid agi oporteat bonis ſucceſſibus inſtruendi: vtque eſt mos fidentium ducum, iuramento quæſo concordiam ſpondete manſuram & fidem, operam nauaturo ſedulam & ſolitam ne quid agatur inconſultum & ſegne, & producturo, ſiquis exegerit, incorruptam conſcientiam meam, quod nihil voluntate præter ea quæ in commune conducunt, aggrediar aut tentabo. Illud ſane obteſtor & rogo, obſeruate ne impetu gliſcentis ardoris in priuatorum damna quiſquam veſtrum exſiliat; id cogitans, quod ita nos illuſtrarunt hoſtium innumeræ ſtrages, vt indemnitas prouinciarum & ſalus, exemplis virtutum peruulgatæ.* Hoc ſermone Imperatoris vice alicuius oraculi comprobato, mota eſt incitatius concio; & rerum cupida nouandarum, vnanimi conſenſu voces horrendas immani ſcutorum fragore miſcebat; magnum elatumque ducem, &, vt experta eſt, fortunatum * domatorem gentium appellans & regum. Iuſſique vniuerſi in eius nomen iurare ſolenniter, gladiis ceruicibus ſuis admotis, ſub exſecrationibus diris verbis iurauere conceptis, omnes

pro eo caſus, quoad vitam profuderint, ſi id neceſſitas exegerit, perlaturos. quę ſequuti rectores, omneſque principis proximi, fidem ſimili religione firmarunt. Solus omnium, licet propoſito ſtabili, audacter tamen præfectus repugnauit Nebridius; iuriſiurandi nexu contra Conſtantium nequaquam ſe conſtringi poſſe cōmemorans; cuius beneficiis obligatus erat crebris & multis. Quibus auditis, quum ſtantes propius milites acriter inflammati, eum appeterent trucidandum, ad genua ſua prolapſum Imperator paludamento protexit. Inde reuerſus in regiam, quum antegreſſum eum vidiſſet, ſupplicemque iacentem orare, vt leuandi cauſſa timoris ei porrigeret dexteram: *Et quid*, ait, *præcipuum amicis ſeruabitur, ſi tu manum tetigeris meam? Sed hinc quo libet abi ſecurus.* Hocque audito, ille innoxius ad larem ſuum receſſit in Tuſciam. His Iulianus, vt poſcebat negotii magnitudo, præſtructis, expertus quid in rebus tumultuoſis anteuerſio valeat & prægreſſus, per teſſeram edicto itinere in Pannonias, caſtris promotis & ſignis, temere ſe fortunæ commiſit ambiguæ. Replicare nunc conuenit tempora, & narrare ſummatim quæ, dum aguntur in Galliis antedicta, Conſtantius hiemans Antiochiæ, domi militiæque perfecit. Inter complures alios honore conſpicuos, adoraturi Imperatorem peregre venientem ordinantur etiam ex tribunis inſignibus. Quum igitur a Meſopotamia reuerſus Conſtantius hoc exciperetur officio, Amphilochius quidam ex tribuno Paphlago, quem dudum ſub Conſtante militantem diſcordiarum ſeuiſſe cauſſas inter priores fratres ſuſpiciones contiguæ veritati pulſabant, auſus paulo petulantius ſtare, vt ipſe quoque ad parile obſequium admittendus, agnitus eſt & prohibitus: ſtrepentibuſque multis, & intueri lucem vlterius non debere clamantibus, vt perduellem & obſtinatum, Conſtantius circa hæc lenior ſolito, *Deſinite*, ait, *vrgere hominem, vt exiſtimo, ſontem, ſed nondum aperte conuictum: & mementote quod ſiquid admiſit huiuſmodi, ſub obtutibus meis conſcientia ipſius ſententia punietur, quam latere non poterit*: & ita diſceſſum eſt. Poſtridie ludis circenſibus idem ex aduerſo Imperatoris vbi conſueuerat ſpectans, repentino clamore ſublato, quum certamen opinatum emitteretur, diſtractis cancellis quibus vna cum pluribus incumbebat, cunctis cum eo in uanum excuſſis, læſiſque leuiter paucis, interna compage diſrupta efflaſſe ſpiritum repertus eſt ſolus. vnde Conſtantius futurorum quoque præſcius exſultabat. Eodem tempore Fauſtinam nomine ſortitus eſt coniugem, amiſſa iam pridem Euſebia, (cuius fratres erant Euſebius & Hypatius conſulares) corporis morumque pulchritudine pluribus anteſtante, & in culmine tam celſo humana; cuius fauore iuſtiſſimo exemptum periculis declaratumque Cæſarem retulimus Iulianum. Habita iiſdem diebus etiam Florentii ratio, e Gallia nouitatis metu digreſſi; & Anatolio recens mortuo præfecto prætorio per Illyricum, ad eius mittitur locum: cumque Tauro itidem præfecto prætorio per Italiam ampliſſimi ſuſcepit inſignia magiſtratus. Parabantur nihilominus externorum atque ciuilium inſtrumenta bellorum, & augebatur turmarum equeſtrium numerus: parique ſtudio ſupplementa legionibus ſcripta ſunt, indictis per prouincias tirociniis: omniſque ordo & profeſſio vexabatur, * veſtem armaque exhibens & tormenta, aurum quinetiam & argentum, multipliceſque rei cibariæ copias, & diuerſa genera iumentorum. Et quia Perſarum rege ob difficultatem hiberni temporis ægre retruſo, reſerata cæli temperie validior impetus timebatur, ad Transtigritanos reges & ſatrapas legati cum muneribus miſſi ſunt amplis; moniturí cunctos & hortaturi noſtra ſentirent, nihil fallax tentarent vel fraudulentum: ante omnia tamen Arſaces & Meribanes, Armeniæ & Hiberiæ reges, cultu ambitioſo indumentorum emercabantur & multiformibus donis, damna negotiis Romanis illaturi, ſi rebus etiam dubiis deſciuiſſent ad Perſas. Inter tot vrgentia Hermogene defuncto, ad præfecturam promouetur Elpidius, ortus in Paphlagonia, adſpectu vilis & lingua, ſed ſimplicioris ingenii, incruentus & mitis: adeo vt quum ei coram innocentem quemdam torquere Conſtantius pręcepiſſet, æquo animo abrogari ſibi poteſtatem oraret, hæcque potioribus aliis ex ſententia principis agenda permitti. Rigore itaque inſtantium negotiorum anceps Conſtantius, quid capeſſeret ambigebat; diu multumque anxius vtrum Iulianū peteret & longinqua, an Parthos repelleret iam tranſituros, vt minabantur, Euphratem:

tem: hærensque, tamdem cum ducibus communicato ſæpe conſilio, in id flexus eſt vt finito propiore bello, vel certe mollito, nullo poſt terga relicto quem formidaret, Illyriis perculſis & Italia, vt rebatur, Iulianum inter exordia ipſa cœptorum tamquã * venaticam prædam caperet. hoc enim ad leniendum ſuorum metum ſubinde prędicabat. Tamen ne intepeſcere, aut omiſiſſe belli videretur aliud latus, aduentus ſui terrorem vbique diſpergens, veritúsque ne Africa abſente eo perrumperetur, ad omnes caſus principibus opportuna, velut finibus orientis egreſſus, per mare notariũ miſit Gaudentium: quem exploratorem actuum Iuliani per Gallias aliquãdiu fuiſſe, præſtrinximus. Hunc enim obſequio celeri cuncta conſideratione gemina efficere poſſe ſperabat; quod aduerſam partem metuere offenſam, & properabat, nactus hanc opportunitatem, commendari Conſtantio, quem credebat proculdubio fore victorem: nemo enim omnium tunc ab hac conſtanti ſententia diſcrepabat. Qui quum eo veniſſet, mandatorum principis memor, per litteras Cretione comite quid ageretur edocto, reliquisque rectoribus, lecto vndique milite fortiore, translatisque ab vtraque Mauritania diſcurſatoribus expeditis, Aquitaniæ & Galliæ obiecta litora tuebatur artiſſime. Neque id conſilium fefellit Conſtantium. Eo enim ſuperſtite nullus aduerſorum illas tetigit terras, licet oram Sicilienſem a Lilybæo protentam & Pachyno, multitudo ſeruabat armata, ſi patuiſſet facultas, ocius tranſitura. His pro rerum ratione, vt ſibi prodeſſe exiſtimabat Conſtantius, aliiſque minutis & leuioribus ordinatis, ducum nuntiis docebatur & litteris, Perſarum copias in vnum coactas, rege turgido præeunte, iam prope margines tendere Tigridis, incertum quonam erumpere cogitantes. Quibus percitus, vt propius agens futuros poſſit anteuenire conatus, quamprimum hibernis egreſſus, accito vndique equitatu, pedirumque robore quo fidebat, per Capeſſanam Euphrate nauali ponte tranſcurſo, Edeſſam petit vberem commeatibus & munitam; ibi parumper opperiens dum exploratores aut perfugæ motum caſtrorum hoſtilium indicarent. Diſcedens inter hæc Iulianus a Rauracis, peractis quæ docuimus dudum, Salluſtium præfectum promotum remiſit in Gallias, Germaniano iuſſo vicem tueri Nebridii. Itidemque Neuitæ magiſterium commiſit armorum, * Gumoarium proditorem antiquũ timens; quem quum ſcutarios regeret, latenter prodidiſſe Veteranionem ſuum principem audiebat: & Iouio quæſturam, cuius in actibus Magnentü meminimus: & Mamertino largitiones curandas. Et Dagalaiphum præfecit domeſticis: aliosque ex arbitrio ſuo militibus regendis appoſuit, quorum merita notat & fidem. Profecturus itaque per Martianas ſiluas, viasque iunctas Iſtri fluminis ripis, inter ſubita vehementer incertus id verebatur, ne contemptus vt comitantibus paucis, multitudinem offenderet repugnantem. Quod ne fieret, conſilio ſollerti præuidit: & agminibus diſtributis, per itinera Italiæ nota quoſdam properaturos cum Iouino miſit & Iouio; alios per mediterranea Rhætiarum, magiſtro equitum Neuitæ commiſſos; quo diffuſi per varia, opinionem numeri præberent immenſi, formidineque cuncta complerent. Id enim & Alexander Magnus, & deinde alii plures, negotio ita poſcente, periti fecere ductores. Mandabat tamen egreſſis, vt tamquam hoſte protinus occurſuro tutius graderentur, ſtationesque nocturnas agerent & vigilias, ne improuiſo inuaderentur excurſu. Quibus ita vt videbatur apte diſpoſitis, more quo tractus perruperat ſæpe barbaricos, contexns ſucceſſibus fidens, porrectius ire pergebat. Quumque ad locum veniſſet vnde nauigari poſſe didicit flumen, lembis aſcenſis, quos opportune fors dederat plurimos, per alueum, quantum fieri potuit, ferebatur occulte; ideo latens, quod toleranter & fortiter nullius cibi indigens mundioris, ſed paucis contentus & vilibus, opida forinſecus tranſibat incaute; imitatus egregium illud Cyri veteris dictum; qui quum delatus ad hoſpitem, interrogaretur ab eo quid ad conuiuium parari deberet, Panem reſponderat ſolum: ſperare enim aiebat prope riuum cœnaturum. Fama vero, quæ mille (vt aiunt) linguis rerum * miſere exaggerat fidem, per Illyricos omnes celebrior fundebatur, Iulianum ſtrata per Gallias multitudine regum & gentium, numeroſo exercitu & ſucceſſibus tumidum variis aduentare. Quo rumore perculſus præfectus prætorio Taurus, vt hoſtem vitans externum mature diſceſſit; vectusque mutatione celeri curſus

publici, tranſitis Alpibus Iuliis, eodem ictu Florentium itidem præfectum ſecum abduxit. Leuibus tamen indiciis ſuper Iuliani motu Lucillianus percitus comes, qui per illas regiones rem curabat ea tempeſtate caſtrenſem, agens apud Sirmium, militesque congregans quos ex ſtationibus propriis acciri celeritatis ratio permittebat, venturo reſiſtere cogitabat. Sed ille, vt fax vel incenſus mallecolus uolucriter ad deſtinata feſtinans, quum veniſſet Bononiam, a Sirmio milliario nono diſparatam & decimo, ſeneſcente luna, ideoque obſcurante noctis maximam partem, e naui exſiluit improuiſus: ſtatimque Dagalaiphum miſit cum expeditis ad Lucillianum vocandum, trahendumque ſi reniteretur. Qui tum etiam quieſcens, quum ſtrepitu excitus turbulento vidiſſet ignotorum hominum ſe circulo circumſeptum, concepto negotio, & imperatorii nominis metu præſtrictus, præceptis paruit inuitiſſimus: ſequutusque alienum arbitrium magiſter equitum paulo ante ſuperbus & ferox, iumentoque impoſitus repentino, principi vt captiuus offertur ignobilis, oppreſſam terrore vix colligens mentem. Verum quum primitus viſus, adorandæ purpuræ datam ſibi copiam aduertiſſet, recreatus tãdem ſuique ſecurus, *Incaute*, inquit, *Imperator, & temere cum paucis alienis partibus te commiſiſti.* Cui amarum Iulianus ſubridens, *Hæc verba prudentia ſerua*, inquit, *Conſtantio: maieſtatis enim inſigne non vt conſiliario tibi, ſed vt deſinas pauere, porrexi.* Nihil deinde amoto Lucilliano differendum nec agendum ſegne ratus, vt erat in rebus trepidis audax & confidentior, ciuitatem vt præſumebat dediticiam petens, citis paſſibus incedebat: eumque ſuburbanis propinquantem amplis nimiumque protentis, militaris & omnis generis turba cum lumine multo, & floribus, votisque fauſtis, Auguſtum appellans & Dominum, duxit in regiam. Vbi euentu lætus & omine, firmata ſpe venturorum quod ad exemplũ vrbium matris & populoſæ & celebris, per alias quoque ciuitates vt ſidus ſalutare ſuſciperetur, edicto poſtridie curuli certamine cũ gaudio plebis, vbi lux excanduit tertia, morarum impatiens, percurſis aggeribus publicis, *Succos nemine auſo reſiſtere præſidiis occupauit. iiſdemque tuendis Neuitam præfecit vt fidum: cuius loci ſitum nunc conueniet oſtendi. Conſertæ celſorũ montium ſummitates Hæmi & Rhodopes, quorum alter ex ipſis Iſtri marginibus, alter ab Axii fluminis citeriori parte conſurgit, in anguſtias *tumuloſis collibus deſinentes, per Illyrios interſcindunt & Thracas: hinc vicinæ mediterraneis Dacis & Serdicæ, inde Thracias deſpectantes & Philippopolim, ciuitates amplas & nobiles. & tãquam natura in dicionem Romanam redigendas nationes circũſitas prænoſcente, ita figuratæ conſulto, inter artos colles quondam hiantes obſcurius, ad magnitudinem ſplendoremque poſtea *rebus elatis patefactæ ſunt & carpentis: aditibusque aliquoties clauſis magnorum ducum populorumq; repulere conatus. & pars quæ Illyricum ſpectat mollius edita, velut incauta ſubinde ſuperatur. Latus vero e regione oppoſitum Thraciis, prona humilitate diruptum, hincque & inde fragoſis tramitib. impeditum, difficile ſcanditur etiam nullo vetante. Sub hac altitudine aggerum, vtrobique ſpacioſa camporum planicies iacet: ſuperior, aduſque Iulias Alpes extenta; inferior, ita reſupina & panda, vt nullis habitetur obſtaculis aduſque fretum & Propontidem. His vt in re tali tamque vrgenti compoſitis, magiſtro equitum illic relicto, Imperator reuertitur Neſſum copioſum opidum, quo inde expedite cuncta diſponeret ſuis vtilitatibus profutura. Vbi Victorem apud Sirmium viſum ſcriptorẽ hiſtoricum, exinde venire præceptum, Pannoniæ ſecundæ conſularem præfecit, & honorauit ænea ſtatua; virum ſobrietatis gratia multilaudum, multo poſt vrbi præfectum. Iamq; altius ſe extollens, & numquã credens ad concordiam prouocari poſſe Conſtantium, orationem acrẽ & inuectiuam, probra quædam in eum explanantẽ & vitia, ſcripſerat ad ſenatum. Quæ quum Tertullo adminiſtrante adhuc præfecturam recitarentur in curia, eminuit nobilitatis cum ſpecioſa fiducia benignitas grata. Exclamatum eſt enim, in vnum cunctorum ſententia congruente, *Auctori tuo reuerentiam rogamus.* Tunc & memoriam Conſtantini, vt nouatoris turbatorisque priſcarum legum & moris antiquitus recepti, vexauit; eum aperte incuſans, quod barbaros omnium primus aduſque faſces auxerat & trabeas conſulares: inſulſe nimirum & leuiter: qui quum vitare deberet id quod infeſtius obiurgauit, breui poſtea

*Mamer-

Mamertinum ad conſulatum euexit, nec vita, nec ſplendore, nec vſu, nec gloria horum cuiuſquam ſimilem quibus magiſtratum detulerat ampliſſimum Conſtantinus: contra inconſummatum & ſubagreſtem; & (quod minus erat ferendum) celſa in poteſtate crudelē. Hæc & talia cogitanti ſollicitoque ſuper maximis rebus & ſeriis, nuncius metuendus intimatur & inſperatus, auſa indicans quorūdam immania, impeditura curſus eius ardentes, ni vigilanter hæc quoque antequam adoleſcerent habetaſſet: quæ breuiter exponentur. Duas legiones Conſtantiacas, addita vna ſagittariorum cohorte, quas inuenerat apud Sirmium, vt ſuſpectæ adhuc fidei, per ſpeciem neceſſitatum vrgentium miſit in Gallias. Quæ pigrius motæ, ſpatiaque itinerum longa & Germanos hoſtes truces & aſſiduos formidantes, nouare quædam moliebantur, auctore & incitatore Nigrino, equitum turmæ tribuno, in Meſopotamia genito: reque digeſta per ſecreta colloquia, & alto roborata ſilentio, quum Aquileiam perueniſſent, vrbem ſitu & opibus muriſque circumdatam validis, eam hoſtiliter repente clauſere, iuuante indigena plebe tumultus horrorem, cui Conſtantii nomen erat tum etiam amicum. & obſeratis aditibus, turribuſque armatis & propugnaculis, futuræ concertationi præparabant vtilia, interim ſoluti & liberi hocque facinore ita audaci ad fauendum Conſtantii partibus, vt ſuperſtitis, Italicos incolas excitabant. Quibus Iulianus acceptis, agens tunc apud Neſſum, nihil a tergo timens aduerſum, legenſque & audiens hanc ciuitatem circumſeſſam quidem aliquoties, numquam tamen exciſam aut deditam; impenſiore ſtudio ſibi ſociare, vel fraude vel diuerſis adulationum generibus, antequam maius oriretur aliquid, properabat. Ideoque Iouinum magiſtrum equitum venientem per Alpes, Noricoſque ingreſſum, ad id quod exarſerat qnoquo modo corrigendum redire citius imperauit. Et nequid deeſſet, milites omnes qui comitatum ſequebantur aut ſigna, retineri iuſſit per idem opidum tranſeuntes, pro viribus laturos auxilium. Hiſque diſpoſitis, ipſe haud diu poſtea cognita morte Conſtantii, diſcurſis Thraciis Conſtantinopolim introiit: ac ſæpe doctus certius fore id obſidium quam verendum, Immone cum comitibus aliis ad hoc deſtinato, remouit exinde Iouium, alia quæ potiores flagitabant neceſſitates, acturum. Ordine itaque ſcutorum gemino Aquileia circumſepta, concinentibus ſententiis ducum conueniens viſum eſt ad deditionem allicere defenſores, minacium blandorumque varietate ſermonum. & multis vltro citroque dictitatis, in immenſum obſtinatione gliſcente, ex colloquio re infecta diſceditur. Et quia nihil præter pugnam iam* exſpectabatur, curatis vtrobique cibis ſomnoque corporibus, aurora iam ſurgente, concrepante ſonitu buccinorum, partes accenſæ in clades mutuas, ferocius magis quam conſultius datis clamoribus ferebantur. Pluteos igitur præferentes oppugnatores, crateſque denſius textas, ſenſim incedentes & caute, murorum ima ſuffodere ferramentorum multitudine conabantur, factas plerique vehentes ad menſuram mœnium ſcalas. Iamque parietibus pene contigui, pars lapidibus volutis in pronum colliſi, pars confixi ſtridentibus iaculis retroque gradientes, auerterunt ſecum omnes alios, metu ſimilium a propoſito pugnandi detortos. Hoc primo congreſſu erecti in audaciam clauſi, adſumpta fiducia meliorum, parui ducebant reſtantia: mentibuſque fundatis & compoſitis, per opportuna torrentis indeſeſſo labore vigilias & cetera ſubſidia ſecuritatis implebant. Contra munitores, licet pauore diſcriminum anxii, pudore tamen ne ſocordes viderentur & ſegnes, vbi parum vis procedebat marte aperto tentata, ad inſtrumenta obſidionalium artium tranſtulerunt. Et quia nec arietibus admouendis, nec intentandis machinis, vel vt poſſint forari cuniculi, inueniebatur vſquam habilis, diſparatione breui ciuitatem *Natiſone amni præterlabente, commentum excogitatum eſt cum veteribus admirandum. Conſtructas veloci ſtudio ligneas turres, propugnaculis hoſtium celſiores, impoſuere trigeminis nauibus valide ſibi connexis: quibus inſiſtentes armati, vno parique ardore prohibitores diſpellere collatis ex propinquo viribus nitebantur: ſubterque expediti velites e* turrium cauernis egreſſi, iniectis ponticulis quos ante compaginarant, tranſgredi feſtinarunt indiuiſo negotio: vt dum viciſſim miſſilibus ſe petunt & ſaxis* vtrinque ſecus alte locati, hi qui tranſiere per pontes, nullo interpellante, ædificii parte conuulſa, aditus in pe-

netralia * reſerarent. Iterum ſumma cœpti prudentis aliorſum euaſit. Quum enim aduentarent iam turres, contortis malleolis madentibus pice, arundine quinetiam, ſarmentis, ac vario fomite flammarum inceſſebantur: quæ quoniam incendio ce- leri ponderibusque trepide ſuperſtantium inclinatæ prociderunt in flumen, armato rum aliqui per earum faſtigia interibant, eminus confixi tormentis. Inter quæ deſti- tuti pedites, poſt naualium ſociorum occaſum obtriti ſunt ſaxis immanibus, præter paucos, quos morti * licet per impedita ſuffugia velocitas exemerat pedum. Ad vlti- mum certamine producto in veſperã, datoq; ſigno receptui, ex more ambo digreſſi, diei reſiduum animis egere diſparibus. Munitorum enim mœrores funera lugentiũ propria, prohibitores ſpe iam ſuperandi inflammabant; licet ipſi quoque paucos ge mebant amiſſos. Properabatur tamen nihilominus: & quantum recreandis viribus quiete & cibo * ſatis fuit tributo per noctis integræ ſpatium, reparatur lucis exordio prœlium incitamento tubarum. & quidam elatis ſuper capita ſcutis, vt pugnaturi le- uius; alii vehentes humeris vt antea ſcalas, feruentique impetu procurrentes, pecto- ra multiformium telorum ictibus exponebant. Alii ferratos portarum obiices effrin gendos adorti, vltro ignibus petebantur, vel ſaxis muralib. oppetebant. quidã foſſas fidentius tranſire conati, repentinis eorũ adſultibus qui erũpebant clanculo per po- ſticas, ruentes incaute, ſaucii diſcedebant. Recurſus enim ad mœnia tutior, vallum- que antemuranum ceſpitibus fultum, inſidiantes ab omni diſcrimine defendebat. Et quamquam prohibitores peritia bellorumque artibus anteſtarent, quib. nihil præ ter mœnium ſupererat adiumentũ: collectus tamen ex potioribus numeris miles, diuturnas ferre nequiens moras, ſuburbana omnia circumibat; diligenter inquirens qua vi vel machinis poſſit patefactã irrumpere ciuitatem. Quod vbi patrare non po- terat magnitudine vetante difficultatũ, obſideri remiſſius cœpta eſt: & excubiis ſta- tionibusq; relictis, præſidiarii milites vaſtantes agros propinquos, omnibus congruẽ- tibus abundabant, raptorum pleraque contubernalibus ſuis impertientes: vnde largiori potu ſaginisque admodum diſtenti marcebant. His relatione commu- ni conſortiumque cognitis, Iulianus Conſtantinopoli etiam tum hibernans, ſollerti remedio turbatis conſuluit rebus: moxq; Agilonẽ magiſtrum peditum ea tẽpeſtate probe cognitum miſerat, vt viſo honoratiſſimo viro, compertaq; per eũ morte Con- ſtantii, ſolueretur obſidiũ. Inter quæ, ne ceſſaret Aquileiæ oppugnatio, quũ in reli- quis opera conſumerentur incaſſum, placuit reſiſtentes acriter ad deditionem ſiti cõ pelli. & vbi aquarum ductibus interſectis nihilominus celſiore fiducia repugnarent, flumen laborib. auertitur magnis: quod itidem fruſtra eſt factum. Attenuatis enim auidioribus bibendi ſubſidiis, hi quos temeritas clauſerat, contenti putealibus aquis, parce vixerunt. Quæ dum agitantur caſibus antedictis, ſuperuenit vt præceptum eſt Agilo: ſcutorumq; denſitate contectus, prope fidenter acceſſit: multaq; loquutus & vera, quibus Conſtantii obitum firmatumq; Iuliani docebat imperiũ, non ſine con- uiciis reputabatur vt fallax. Nec ei quiſquã credidit geſta narranti, antequã pacta ſa- lute ſuſceptus ad * pugnaculum ſolus, fide religioſius reddita, ea quæ docuerat repli- caret. His auditis, ex diuturno angore portis recluſis, omnes effuſi ſuſcepere læti paci ficum ducẽ: ſeq; purgantes, Nigrinum totius furoris auctorẽ, paucosq; alios obtule- runt, eorũ ſupplicio crimẽ læſæ maieſtatis & vrbis ærumnas expiari poſcẽtes. Paucis denique poſt diebus exploratius ſpectato negotio, Mamertino tum iudicante præfe- cto prætorio, Nigrinus, vt acerrimus belli inſtinctor, exuſtus eſt viuus. Romulus ve- ro poſt eum & Saboſtius curiales, conuicti ſine reſpectu periculi ſtudia ſeuiſſe discor diarum, pœnali conſumpti ſunt ferro. Reſidui oẽs abierunt innoxii, quos in certami num rabiẽ neceſſitas egerat, non voluntas. Id enim æquitate penſata ſtatuerat placa- bilis Imperator & clemens. Et hæc quidem poſtea geſta ſunt. Iulianus vero, agens etiam tum apud Neſſum, curis altioribus ſtringebatur, multa vtrimq; pertimeſcens: formidabat enim ne clauſorum militũ apud Aquileiam repentino adſultu obſeratis anguſtiis Alpium Iuliarum, prouincias & adminicula perderet quæ exinde ſperabat indies. Itidemq; opes orientis magnopere verebatur, audiens diſperſum per Thra- cias militem contra vim ſubitam, cito coactum aduentare * Succorum confinia, co- mite Martiano ducente: ſed tamen congrua inſtantium ſollicitudinum mole ipſe

quoque

quoque agitans efficaciter, Illyricum contrahebat exercitum, puluere coalitũ Martio, promptumque in certaminibus bellicoſo iungi rectori: nec priuatorum vtilitates in tempore afflagranti deſpiciens litesque audiens controuerſas, maxime municipalium ordinum; ad quorum fauorem propenſior, iniuſte plures muneribus publicis adnectebat. Ibi Symmachum repertum & Maximum, ſenatores conſpicuos, a nobilitate legatos ad Conſtantium miſſos, exinde reuerſos honorifice vidit; & potiore poſthabito, in locum Tertulli Maximum vrbi præfecit æternæ, ad Rufini Vulcatiĩ gratiam, cuius ſororis eum filium norat: hoc adminiſtrante, alimentaria res abundauit, & querelæ plebis excitari crebro ſolitæ ceſſauerunt. Tunc vt ſecuritatẽ trepidis rebus adferret, & obedientium nutriret fiduciam, Mamertinum præfectũ prætorio per Illyricum, deſignauit conſulem, & Neuitam: qui nuper, vt primum augendæ barbaricæ vilitatis auctorem, immoderate notauerat Conſtantinum. His ac talibus * inter ſpem metumque noua negotia commonente, Conſtantius apud Edeſſam exploratorum relationibus variis anxius, in rationes ducebatur ancipites, nunc ad concurſatorias pugnas militem ſtruens; nunc, ſi copia patuiſſet, obſidione gemina Bezabden aggreſſurus; conſultans prudenter ne mox partes petiturus arctoas, improtectum Meſopotamiæ relinqueret latus. Verum conſiliorum ambiguum retinebant multiplices moræ, tardante trans Tigridem rege dum moueri permitterent ſacra. nam ſi permeato flumine nullum qui reſiſteret inueniſſet, absque difficultate penetraret Euphratem. alioquin ad ciuilia bella cuſtodiens militem, timebat eum periculis obiectare circummuranis; firmitatem mœnium munimenti defenſorumque alacritatem expertus. ne quieſceret tamen, neue contemneretur inertiæ, Arbetionem & Agilonem, equeſtriſque militiæ miniſtros, cum agminibus maximis properare coegit; non vt laceſſerent Perſas in prœlia, ſed prætenturis iuncturos citeriores Tigridis ripas, & ſpeculaturos quonam rex eorum erumperet violentus. addebatque monendo ſæpius & ſcribendo, vt ſimulatque multitudo transire cœpiſſet hoſtilis, referrent citius pedem. Dumque conlimitia iuſſa cuſtodiunt duces, & occulta fallaciſſimæ gentis obſeruantur, agens ipſe cum parte validiori exercitus, curabat vrgentia, velut propugnaturus opida quæ tuebatur excurſu. Speculatores vero & transfugæ ſubinde venientes, repugnantia prodebant; ideo futurorum incerti, quod apud Perſas nemo conſiliorum eſt conſcius, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos Silentii quoque colitur numen. Accerſebatur autem a memoratis ducibus Imperator adſidue, orantibus ferri ſibi ſuppetias. Teſtabantur enim, ſe non niſi coactis in vnum viribus cunctis, poſſe impetum regis ardentiſſimi ſuſtinere. Quæ dum aguntur ita ſollicite, nuntii percrebuere certiſſimi: quorũ clara fide compertum eſt Iulianum Italiam & Illyricũ curſu celeri prætergreſſum, clauſtra interim occupaſſe * Succorum accita vndique præſtolantem auxilia, vt multitudine ſtipatus armorum peruaderet Thracias. Quo cognito, mœrore offuſus Conſtantius ſolatio vno ſuſtentabatur, quod inteſtinos ſemper ſuperauerat motus. re tamen magnam difficultatem ad capeſſendum cõſilium adferente delegit potiſſimũ, vt vehiculis publicis impoſitum, paulatim præmitteret militem imminenti caſus atrocitati velocius occurſurum. Omniumque conſenſu approbata ſententia, pergebant vt præceptum eſt expediti. Eique hæc disponenti luce poſtera nuntiatur regem cum omni manu quam duxerat ad propria reuertiſſe, auſpiciis dirimentibus: lenitoque metu, reuocatis omnibus præter eos quos conſuetudo præſidio Meſopotamiæ deſtinarat, reuerſus eſt Hierapolim. Summa itaque cœptorum quorſum euaderet ambigens, quum in vnum exercitus conueniſſet, omnes centurias & manipulos & cohortes in concionem vocauit concinentibus tubis: oppletoque multitudinis campo, vt eam ad firmanda promptius adigeret imperandã, tribunali celſo ſiſtens ſtipatoque ſolito denſius, hæc proſequutus eſt, ad ſerenitatis ſpeciem fiduciæ vultu formato: *Sollicitus ſemper, ne quid re leui vel verbo committam inculpata parum congruens honeſtati, vtque cautus nauigandi magiſter clauos pro fluctuum motu erigens vel inclinans; compellor nunc apud vos, amantiſſimi viri, confiteri meos errores, imo potius (ſi dici liceat verum) humanitatem, quam credidi negotiis communibus profuturam. Proinde vt facilius ſciri poſſit quæ ſit huius concilii conuocandi materia, accipite quæſo æquis auribus*

*& ſecundis. Gallum patruelem [meum] tempore quo confundendis rebus pertinaciter Magnentius inhærebat, quem obruere veſtra virtutes, poteſtate Cæſaris ſublimatum ad orientis præſidium miſi. qui quum a iuſtitia per multa viſu relatuque nefaria defeciſſet, arbitrio punitus eſt legum. Atque vtinam hoc contenta eſſet inuidia, turbarum acerrima concitatrix: & angebat nos vna, ſed ſecura doloris præteriti recordatio. At nunc aliud accidit, auſim dicere præteritis mæſtius; quod per fortitudinem * vobis ingenitam adiumenta cæleſtia coercebunt. Iulianus, quem dum circumfrementes Illyricum nationes exteras, oppugnatis tuendis præfecimus Gallis, leuium confidentia præliorum, quæ cum Germanis geſſit ſemermibus, vt vecors elatus, adſcitis in ſocietatem ſuperbam auxiliaribus paucis, feritate ſpeque poſtrema ad pernicioſam audaciam promptis, in noxam publicam conſpirauit, æquitate calcata parente nutriceque orbis Romani; quam tumentes ſpiritus tamquam fauillas effecturam deinde, vt * ſceleſtę letorum vltricem, & ipſe expertus, & docente antiquitate, facile credo. Quid igitur ſupereſt niſi vt turbinibus excitis occurramus, ſubcreſcentis rabiem belli, antequam pubeſcat validius, celeritatis remediis oppreſſuri. Nec enim dubium, fauore numinis ſummi præſente, cuius perenni ſuffragio damnantur ingrati, ferrum impie præparatum ad eorum interitum eſſe vertendum, qui non laceſſiti, ſed aucti beneficiis pluribus, ad inſontium pericula ſurrexerunt. Vt enim mea mens auguratur, iuſtitiaque rectis conſiliis affutura promittit, ſpondeo quod ſi ventum fuerit comminus, ita pauore torpeſcent, vt nec oculorum veſtrorum vibrata lucis ardorem, nec barritus ſonum perferant primum.* Omnes poſt hæc dicta traxerat in ſententiam ſuam: haſtasque vibrantes irati, poſt multa quę beneuole reſponderant, petebant ſe duci protinus in rebellem. Qua gratia in lætitiã Imperator verſus ex metu, concione mox abſoluta, Arbetionem ante alios fauſtũ ad inteſtina bella ſedanda ex anteactis iam ſciens, iter ſuum præire cum lanceariis & * mattiariis & cateruis expeditorum præcepit, & cum lætis itidem * Gomoarium venturis in Succorum anguſtias opponendum; ea te aliis antelatum, quod, vt contemptus in Galliis, erat Iuliano infeſtus. In hoc rerum aduerſarum tumultu hærens eius fortuna iam & ſubſiſtens, aduentare caſum vitæ difficilem, modo non loquentibus ſignis aperte monſtrabat. Namq; & nocturnis temporibus terrebatur; & nondum penitus merſus in ſomnum vmbram viderat patris obtuliſſe pulchrum infantẽ; eumque ſuſceptum & locatum in gremio ſuo, excuſſam ſibi proieciſſe longius ſphæram quam ipſe dextera manu geſtabat. Id autem permutationem temporum indicabat, licet interpretantes placentia reſponderent. Poſthæc confeſſus eſt * coniunctioribus proximis, quod tamquam deſolatus ſecretum aliquid videre deſierit, quod interdum adfuiſſe ſibi ſqualidius æſtimabat: & putabatur genius quidã tutelæ ſalutis appoſitus, eum reliquiſſe, mundo citius digreſſurum. Ferunt enim theologi, in lucẽ editis hominibus cunctis, ſalua firmitate fatali, huiusmodi quædam velut actus rectura numina ſociari; admodum tamen * pauciſſimis viſa, quos multiplices auxere virtutes. Idque & oracula & auctores docuerunt præclari. inter quos eſt etiam Menander comicus; apud quem hi ſenarii duo leguntur: *Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ * τῷ γενομένῳ, *Ἀπαντὶς ἐςι μυςαγωγὸς τοῦ βίου. Itidem ex ſempiternis Homeri carminibus intelligi datur, non deos cęleſtes cum viris fortibus colloquutos, nec adfuiſſe pugnantibus vel iuuiſſe; ſed familiares genios cum iisdem verſatos: quorum adminiculis præcipuis Pythagoras enituiſſe dicitur & Socrates; Numaque Pompilius, & ſuperior Scipio, & (vt quidam exiſtimant) Marius, & Octauianus, cui Auguſti vocabulum delatum eſt primo; Hermesque ter maximus, & Tyaneus Apollonius atque Plotinus, auſus quædã ſuper hac re diſſerere myſtica, alteque monſtrare quibus primordiis hi genii animis connexi mortalium, quas tamquam gremiis ſuis ſusceptas tuentur, quoad licitũ eſt, docentque maiora, ſi ſenſerint puras & a colluuione peccandi immaculata corporis ſocietate diſcretas. Ingreſſus itaque Antiochiam feſtinando Conſtantius, ad motum certaminum ciuilium, vt ſolebat, auide ſurrecturus, paratis omnibus exire properabat, immodice renitentibus plurimis murmure tenus: nec enim diſſuadere palam audebat quisquam vel vetare. Autumno iam ſeneſcente profectus, quum ad ſuburbanum veniſſet disiunctum exinde tertio lapide, Hippocephalum nomine, lucente iam die, cadauer hominis interfecti dextra iacens capite auulſo conſpexit contra occiduum latus extenſum: territusque omine, finem parantibus fatis deſtinatius

ipſe

ipſe tendebat, venitque Tarſum: vbi leuiore febri contactus, ratusque itinerario motu imminutæ valetudinis excuti poſſe diſcrimen, petiit per vias difficiles * Mopſueſtiam, Ciliciæ vltimam hac pergentibus ſtationem, ſub Tauri montis radicibus poſitam: egredique ſequuto die conatus, vi labente morbi grauitate detentus eſt: paulatimque vrente calore nimio venas, vt ne tangi quidem corpus eius poſſit in modum foculi feruens, quum vſus deficeret medelarum, vltimum ſpirans deflebat exitium: mentiſque ſenſu tum etiam integro, ſucceſſorem ſuæ poteſtatis ſtatuiſſe dicitur Iulianum. Deinde anhelitu iam pulſatus letali, conticuit: diuque cum anima colluctatus iam diſceſſura, abiit e vita * tertio Nonarum Octobrium, imperii vitæque anno quadrageſimo, & menſibus paucis. Poſt quæ ſupremis cum gemitu conclamatis, excitiſque lamentis & luctu, deliberabant locum obtinentes in aula regia primum, quid agerent, quidue moliri deberent. Paucisque occulte ſuper eligendo Imperatore tentatis, incitante (vt ferebatur) Euſebio, quem noxarum conſcientia ſtimulabat, quũ nouandis rebus imminens obſiſteret Iulianus, mittitur ad eum Theolaiphus & Aligildus, tunc comites, mortem indicantes propinqui, & oraturi vt mora omni depulſa ad obtinendum obtemperare ſibi paratum tenderet orientem. Fama tamen rumorque loquebatur, interim Conſtantium voluntatem ordinaſſe poſtremam, in qua Iulianum (vt prædiximus) ſcripſit heredem: & his quos diligebat, fidei commiſſa detulit & legata. Vxorem autem prægnantem reliquit: vnde edita poſthuma, eiusque nomine appellata, quũ adoleuiſſet, matrimonii iure copulata eſt Gratiano. Bonorum igitur vitiorumque eius differentia vere ſeruata, præcipua prima conueniet expediri. Imperatoriæ auctoritatis cothurnum vbique cuſtodiens, popularitatem elato animo contemnebat & magno: erga tribuendas celſiores dignitates impendio parcus: nihil circa adminiſtrationum augmenta præter pauca nouari perpeſſus: numquam erigens cornua * militaria. nec ſub eo dux quiſquã cum * clariſſimatu prouectus eſt: erant enim, vt nos quoque meminimus, perfectiſſimi. Nec occurrebat magiſtro equitum prouinciæ rector: nec contingi ab eo ciuile negotium permittebat. ſed cunctæ caſtrenſes & ordinariæ poteſtates, vt honorum omnium apicem priſcæ reuerentiæ more præfectos ſemper ſuſpexere prætorianos. In conſeruando milite nimium cautus, examinator meritorum nonnumquam ſcrupuloſus. Palatinas dignitates velut ex quodam tribuens perpendiculo: & ſub eo nemo celſum aliquid acturus in regia, repentinus adhibitus eſt vel incognitus: ſed qui poſt decennium officiorum magiſterium, vel largitiones, vel ſimile quidquam eſſet recturus, apertiſſime noſcebatur. Valdeque raro contigerat vt militarium aliquis ad ciuilia regenda transiret: contraq; non niſi puluere bellico indurati præficiebantur armatis. Doctrinarum diligens adfectator: ſed quum a rhetorica per ingenium deſereretur obtuſum, ad verſificandum transgreſſus, nihil operæpretium fecit. In vita parca & ſobria edendi potandique moderatione valetudinem ita retinuit firmam, vt raros colligeret morbos, ſed eos non procul a vitæ periculis: id enim euenire corporibus a laſciuia dimotis & luxu, diuturna experimenta & probationes medendi monſtrarunt. Somno contentus exiguo, quum id poſceret tempus & ratio: perque ſpatia ita longiſſima impendio caſtus, vt nec mare miniſtro ſaltem ſuſpicione tenus poſſet redargui: quod crimen etiamſi non inuenit malignitas, fingit in ſummarum licentia poteſtatum. Equitandi & iaculandi, maximeq; perite dirigendi ſagittas, artiumque armaturæ pedeſtris perquam ſcientiſſimus. Quod autem nec extersiſſe vmquam nares in publico, nec ſpuiſſe, nec tranſtuliſſe in partem alterutram vultum aliquando viſus eſt, nec pomorum quidquã quoad vixerat, guſtauerit, * vt dicta ſæpius prætermitto. Dinumeratis carptim bonis quæ ſcire potuimus, nunc ad explanãda eius vitia veniamus. Quum eſſet in negotiis aliis principibus mediis comparandus, ſi adfectatæ dominationis anſam quamdã falſam reperiſſet aut leuem, hãc ſine fine ſcrutando, fasq; eodẽ loco ducens & nefas, Caligulæ & Domitiani & Commodi immanitatẽ facile ſuperabat: quorum æmulatus ſæuitiã inter imperandi exordia, cunctos ſanguine & genere ſe contingentes ſtirpitus interemit. Addebatur miſerorum ærumnis, qui rei maieſtatis imminutæ vel læſæ deferebantur, acerbitas eius & iracundæ ſuſpiciones in huiusmodi cuncta diſtentæ. Et ſiquid tale increpuiſſet, in quæſtiones

acrius exſurgens quam ciuiliter, ſpectatores apponebat his litibus truces: mortemque longius in puniendis quibusdam, ſi natura permitteret, conabatur extendi; in huiusmodi controuerſiarum partibus etiam Gallieno ferocior. ille enim perduellionum crebris veriſque appetitus inſidiis, Aureoli, & Poſthumi, & Ingenui, & Valentis cognomento Theſſalonici, aliorumque plurium, mortem factura crimina aliquoties lenius vindicabat: hic, etiam facta vel dubia adigebat videri certiſſima, vi tormentorum. Tumque in eiusmodi titulis capitaliter oderat, quum maxime id ageret vt iuſtus æſtimaretur & clemens. Et tamquam ex arida ſilua volantes ſcintillæ, flatu leni ventorum aduſque diſcrimina vicorum agreſtiũ incohibili curſu perueniunt; ita ille quoque ex minimis cauſſis malorum congeries excitabat; Marci illius diſſimilis principis verecundi; qui quum ad Imperiale culmen in Syria Caſſius ſurrexiſſet, epiſtolarum faſcem ab eo ad conſcios miſſum perlatore capto ſibi oblatũ, illico ſignatum exuri præcepit, agens adhuc in Illyrico; ne inſidiatoribus cognitis, inuitus quosdam habere poſſet offenſos. Vtque recte ſentientes quidam arbitrabantur, virtutis erat potius indicium magnæ, imperio eumdem comitantium ſine cruore ceſſiſſe, quam vindicaſſe tam inclementer: vt Tullius quoque docet, crudelitatis increpans Cæſarem in quadam ad Nepotem epiſtola: *Neque enim quidquam aliud eſt felicitas,* (inquit) *niſi honeſtarum rerum proſperitas. vel, vt alio modo definiam; Felicitas eſt fortuna, adiutrix conſiliorum bonorum: quibus qui non vtitur, felix nullo pacto eſſe poteſt. Ergo in perditis impiisque conſiliis quibus Cæſar vſus erat, nulla potuit eſſe felicitas: feliciorque, meo iudicio, Camillus exſulans, quam temporibus iisdem Manlius, etiamſi, idquod cupierat, regnare potuiſſet.* Id Epheſius quoque Heraclitus adſerens monet, & ab inertibus & ignauis, euentus variante fortuna, ſuperatos aliquoties viros fuiſſe præſtantes: illud vero eminere inter præcipuas laudes, quum poteſtas in gradu, velut ſub iugum miſſa nocendi ſæuiendique cupiditate & iraſcendi, in arce victoris animi tropæum erexit glorioſum. Vt autẽ in externis bellis hic princeps fuit ſaucius & adflictus, ita proſpere ſuccedentibus pugnis ciuilibus tumidus, & inteſtinis vlcerib. reipubl. ſanie perfuſus horrenda. quo prauo propoſito magis quam recto vel vſitato, triumphales arcus ex clade prouinciarum ſumptibus magnis erexit in Galliis & Pannoniis, titulis geſtorum adfixis, quoad ſtare poterunt monumenta lecturis. Vxoribus ac ſpadonum gracilentis vocibus, & palatinis quibusdam, nimium quantum addictus; ad ſingula eius verba plaudentibus, & quid ille aiat vel neget, vt adſentiri poſſint, obſeruantibus. Augebat etiam amaritudinem temporum flagitatorum rapacitas inexpleta, plus odiorum ei quam pecuniæ conferentium. Hocque multis intolerantius videbatur, quod nec cauſſam aliquando audiuit, nec prouinciarum indemnitati proſpexit, quum multiplicatis tributis & vectigalibus vexarentur. Eratque ſuper his adimere facilis quæ donabat; Chriſtianam religionem abſolutam & ſimplicem anili ſuperſtitione confundens: in qua ſcrutanda perplexius quam componenda grauius, excitauit diſſidia plurima; quæ progreſſa fuſius aluit concertatione verborum: vt cateruis antiſtitum iumentis publicis vltro citroque diſcurrẽtibus per ſynodos quas appellant, dum ritum omnem ad ſuum trahere conantur arbitrium, rei vehiculariæ ſucciderit neruos. Figura tali ſituque membrorum: ſubniger, luce oculorum edita, cernensque acutum; molli capillo, raſis aſſidue genis lucentibus ad decorem, * vſq; ad pubem ab ipſis colli confiniis longior, breuiſſimis cruribus & incuruis; vnde ſaltu valebat & curſu. Pollinctum igitur corpus defuncti, conditumque in loculis, Iouinianus etiam tum protector domeſticus, cum regia proſequi pompa Conſtantinopolim vſque iuſſus eſt, prope neceſſitudines eius humandum: eique vehiculo inſidenti quod portabat reliquias, vt principibus ſolet, annonæ militaris offerebantur indicia, (vt ipſi nominant) * proba, & animalia publica monſtrabantur, & ex vſu crebreſcebant: occurſusque, & alia ſimilia, eidem Iouiano imperium quidem, ſed caſſum & vmbratile, vt miniſtro rerum funebrium, portendebant.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSSECVNDVS.

DVM hæc in diuerſa parte terrarum fortunæ ſtruunt volubiles caſus, Iulianus inter multa quę per Illyrieum agitabat, extra rimabatur adſidue; auesque ſuſpiciens præſcire feſtinabat accidentium finem: ſed reſponſis ambiguis & obſcuris hærebat futurorum incertus. Eique tamdem aruſpicinæ peritus Aprunculus Gallus orator, promotus rector poſtea Narbonenſis, nuntiauit euentus, inſpectu iecoris (vt aiebat ipſe) prædoctus, quod operimento duplici viderat tectum. Quumque ille timeret ne cupiditati ſuæ congruentia fingerentur, atque ideo mœſtus, omen multo præſentius ipſe conſpexit, quod exceſſum Conſtantii clare monſtrabat. Eodem enim puncto quo idem obierat in Cilicia, lapſo milite qui ſe inſeſſurum equo dextra manu erexit, humique proſtrato, exclamauit ilico audientibus multis, cecidiſſe qui eum ad culmen extulerat celſum. Et quamquam bæc lætifica ſciret, velut fixa tamen firmitate conſiſtens, intra terminos Daciæ ſe continebat; ſic quoque plurima pertimeſcens. Nec enim cautum ducebat coniecturis credere, forſitan in contrarium erupturis. Inter quæ tam ſuſpenſa aduenere ſubito miſſi ad eum legati, Theolaiphus atq; Aligildus, defunctum Conſtantium nuntiantes, addentesque quod eum voce ſuprema ſucceſſorem ſuæ fecerit poteſtatis. Qua re cognita, poſt exemptos periculorum æſtus, & bellicarum ſollicitudinum turbas, in immenſum elatus, iamque vaticiniis credens, & celeritatem negotiis ſuis aliquoties profuiſſe expertus, edixit iter in Thracias: motisque propere ſignis emenſa decliuitate * Succorum, Philippopolim petiit * Eumolpiada veterem, alacri gradu ſequentibus quos duxerat cunctis. Aduertebant enim imperiū quod ereptum ibant cum vltimorum metu diſcriminum, præter ſpem ordinario iure conceſſum. Vtque ſolet fama nouitates augere, properabat inde ſublimior, vt quodam Triptolemi curru, quem ob rapidos circumgreſſus aeris, ſerpentibus pinnigeris fabuloſa vetuſtas imponit: perque terras & maria formidatus, nullis obſtantibus muris, Heracleam ingreſſus eſt * Perinthum. Quo apud Conſtantinopolim mox comperto, effundebatur ætas omnis & ſexus, tamquam demiſſum aliquem viſura de cælo. Exceptus igitur * tertio iduum Decembrium verecundis ſenatus officiis, & popularium conſonis plauſibus, ſtipatusque armatorum & togatorum agminibus, velut acie ducebatur inſtructa, omnium oculis in eum non modo contuitu deſtinato, ſed cum admiratione magna defixis. Omini enim propius videbatur adultum adbuc iuuenem, exiguo corpore, factis præſtantem ingentibus, poſt cruentos exitus regū & gentium, ab vrbe in vrbem inopina velocitate transgreſſum, quaqua incederet, acceſſione * opum & virium flammæ inſtar cuncta facilius occupaſſe; principatum denique deferente nutu cæleſti, absque vlla publicæ rei ſuſcepiſſe iactura. Breui deinde Secundo * Saluſtio promoto præfecto prætorio, ſummam quæſtionum agitandarum, vt fido, commiſit; Mamertino & Arbetione, & Agilone atque Neuita adiunctis; itidem Iouino magiſtro equitum per Illyricum recens prouecto. Qui omnes tranſgreſſi Chalcedona. præſentibus Iouianorum Herculianorumque * principiis & tribunis, cauſſas vehementius æquo bonoque ſpectauerunt, præter paucas, in quibus veritas reos nocentiſſimos offerebat. Et Palladium primum ex magiſtro officiorum in Britannos exterminarūt, ſuſpicione tenus inſimulatum quædam in Gallum compoſuiſſe apud Conſtantium, dum ſub eodem Cęſare officiorum eſſet magiſter. Dein Taurum ex præfecto prætorio, in exſilium egere Vercellum: cuius factum apud iudices iuſtorum iniuſtorumq; diſtinctores videri potuit veniæ plenū. Quid enim deliquit, ſi ortum turbinem veritus, ad tutelam principis ſui confugit? Et acta ſuper eo geſta nō ſine magno legebantur horrore, quum id voluminis publici contineret exordium: *Conſulatu Tauri & Florentii, inducto ſub præconibus Tauro.* Ad exitium itidem 1113
tale Pentadius trahebatur: cui id obiectum eſt, quod a Conſtantio miſſus, notis ex-

cepit quæ propinquante pernicie ſuper multis interrogatus reſponderat Gallus. Sed quum ſe iuſte defenderet, tandem obiit innoxius. Iniquitate ſimili Florentius tunc magiſter officiorum, Nigriniani filius, contruſus eſt in inſulam Dalmatiæ Boas. Alter enim Florentius ex præfecto prætorio conſul etiam tum, rerum mutatione ſubita territus, cum coniuge periculis exemptus diu delituit; nec redire ante mortem potuit Iuliani. capitis crimine tamen damnatus eſt abſens. Pari ſorte Euagrius comes rei priuatæ, & Saturninus ex cura palatii, & Cyrinus ex notario, transportati ſunt in exſilium. Vrſuli vero necem largitionum comitis, ipſa mihi videtur fleſſe Iuſtitia, Imperatorem arguens vt ingratum. Quum enim Cæſar in partes mitteretur occiduas omni tenacitate ſtringendus, nullaque poteſtate militi quidquam donandi delata, vt pateret ad motus aſperior exercitus, hic idem Vrſulus datis litteris ad eum qui Gallicanos tuebatur theſauros, quidquid poſceret Cæſar, proculdubio iuſſerat dari. Quo exſtincto, quum maledictis exſecrationibusque multorum ſe Iulianus ſentiret expoſitum, impurgabile crimen excuſari poſſe exiſtimans, absque conſcientia ſua hominem adfirmabat occiſum, prætendens quod eum militaris ira deleuit; memor quæ dixerat, vt ante retulimus, quum Amidam vidiſſet exciſam. Ideoque timidus videbatur vel parum intelligens quid conueniret, quum Arbetionem ſemper ambiguum & prætumidum his quæſtionibus præfeciſſet, aliis ſpecie tenus eum principiis legionum præſentibus: quem primum omnium ſaluti ſuæ nouerat obiectum; vt decuit victoriarum ciuilium participem futurum. Et quamquam hæc quæ retulimus, eius diſplicuere fautoribus, ſequentia tamen ſeueritatis recto vigore ſunt geſta. Apodemium enim ex agente in rebus, quem in Siluani necem & Galli effrenatius arſiſſe docuimus, Paulumque notarium cognomento Catenam, cum multorum gemitu nominandum, viuos exuſtos, qui ſperari debuit, oppreſſit euentus. Euſebium ſuper his, cui erat Conſtantiani thalami cura commiſſa, alte ſpirantem & dirum, addixere pœnæ letali: quem ab ima ſorte aduſque iubendum *Imperatori pene elatum, ideoque intolerabilem, humanorum ſpectatrix Adraſtia, aurem (quod dicitur) vellens, monensque vt caſtigatius viueret, reluctantem, præcipitem tamquam e rupe quadam egit excelſa. Conuerſus poſt hæc princeps ad palatinos omnes omnino qui ſunt, quique eſſe *poſſunt; non vt philoſophus indagandæ veritatis profeſſor. Laudari enim poterat, ſi ſaltem moderatos quosdam, licet paucos, retinuiſſet, morumque probitate compertos. Namque fatendum eſt, pleramque eorum partem vitiorum omnium ſeminarium fuſius aluiſſe, ita vt remp. inficerent cupiditatibus prauis; plusque exemplis quam peccandi licentia læderent multos. Paſti enim ex his quidam templorū ſpoliis, & lucra ex omni odorantes occaſione, ab egeſtate infima ad ſaltum ſublati diuitiarū ingentium, nec largiendi nec rapiendi nec abſumendi tenuere aliquem modum, aliena inuadere ſemper adſuefacti. Vnde fluxioris vitæ initia pullularunt & periuria: & nullus exiſtimationis reſpectus, demensque ſuperbia fidem ſuam probroſis quæſtibus polluebat. Inter quæ *eluuies & gurgites creuere prærupti conuiuiorum, & pro victorialibus epulares triumphi vſusque abundantis ſerici, & textiles auctæ ſunt artes, & culinarum ſollicitior cura: & ambitioſa ornatarum domorum exquiſita ſunt ſpatia, quorum menſuram ſi in agris conſul Quintius poſſediſſet, amiſerat etiam poſt dictaturam gloriam paupertatis. Quibus tam maculoſis acceſſere flagitia diſciplinæ caſtrenſis, quum miles cantilenas meditaretur pro iubilo molliores: & non ſaxum erat, vt antehac, armato cubile, ſed pluma & flexiles lectuli, & grauiora gladiis pocula. teſta enim bibere iam pudebat. Et quærebantur ædes marmoreæ; quum ſcriptum ſit in antiquitatibus, Spartanum militem coercitum acriter, quod procinctus tempore auſus ſit videri ſub tecto. Adeo autem ferox erat in ſuos illis temporibus miles & rapax, ignauus vero in hoſtes & fractus, vt per ambitionem otiumque opibus partis, auri & lapillorum varietates diſcerneret ſcientiſſime, contra quam recens memoria tradidit. Notum eſt enim, ſub Maximiano Cæſare vallo regis Perſarum direpto, gregarium quemdam poſt ſacculum Parthicum, in quo erant margaritæ, repertum, proiectis imperitia gemmis, abiiſſe pellis nitore ſolo contentum. Euenerat iisdem diebus vt ad demendum Imperatoris capillum tonſor venire præceptus introiret quidam ambitioſe veſtitus. Quo viſo, Iulianus obſtupuit:

obſtupuit: *Ego*(inquit) *non rationalem iuſſi, ſed tonſorem acciri.* Interrogatus tamen Ille quid haberet ex arte compendii, vicenas diurnas reſpondit annonas, totidemque pabula iumentorum, (quæ vulgo dictitant capita) & annuum ſtipendium graue absque fructuoſis petitionibus multis. Vnde motus, omnes huiusmodi cum cocis ſimilibusque aliis, eadem accipere pene conſuetos, vt parum ſibi neceſſarios, data quo vellet euodi poteſtate, proiecit. Et quamquam a rudimentis pueritiæ primis inclinatior erat erga numinum cultum, paulatimque adoleſcens deſiderio rei flagrabat multa metuens, tamen agitabat quædam ad id pertinentia, quantum fieri poterat occultiſſime. Vbi vero abolitis quæ verebatur, adeſſe ſibi liberum tempus faciundi quæ vellet aduertit, ſui pectoris patefecit arcana, & * plane abſolutis decretis, aperiri templa, arisque hoſtias admoueri, & reparari deorum ſtatuit cultum. Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſſa in palatium intromiſſos monebat vt ciuilibus discordiis conſopitis, quisque nullo vetante religioni ſuæ ſeruiret intrepidus: quod agebat ideo obſtinate, vt diſſenſiones augente licentia, non timeret vnanimantem poſtea plebem; nullas infeſtas hominibus beſtias vt ſunt ſibi feralibus * plerisque Chriſtianorum expertus. Sæpeque dictitabat, *Audite me quem Alemanni audierunt & Franci*: imitari putans Marci principis veteris dictum. Sed parum aduertit hoc ab eo nimium discrepare. Ille enim quum Palæſtinam transiret Ægyptum petens, fœtentium Iudæorum & tumultuantium ſæpe tædio percitus, dolenter dicitur exclamaſſe; *ô Marcomanni, ô Quadi, ô Sarmatæ, tandem alios vobis inquietiores inueni.* Per hoc idem tempus rumoribus excin variis, Ægyptii venere complures, genus hominum controuerſum, & adſuetudine perplexius litigandi ſemper lætiſſimum, maximeque auidum multiplicatum repoſcere, ſi compulſori quidquam dederit, vt leuari debito poſſit, vel certe commodius per dilationem inſerre quæ flagitantur, aut criminis vitandi formidine, diuites pecuniarum repetundarum interrogare. Hi omnes denſati in vnum, principem [ipſum] & præfectos prætorio graculorum more ſtrepentes interpellabant incondite, modo non ante ſeptuageſimum annum extorquentes quæ dediſſe ſe iure vel ſecus plurimis adfirmabant. Quumque nihil aliud agi permitterent, edicto propoſito, vniuerſos iuſſit transire Chalcedona; pollicitus quod ipſe quoque protinus veniret, eorum negotia finiturus. Quibus transgreſſis, mandatum eſt nauigiorum magiſtris vltro citroque discurrentium, ne quis transfretare auderet * Ægyptium. hocque obſeruato cura propenſiore, euanuit pertinax calumniandi propoſitum, & omnes ſpe præſumpta fruſtrati redierunt in lares: vnde velut æquitate ipſa dictante, lex eſt promulgata, qua cauetur nullum interpellari ſuffragatorem ſuper his quæ eum recte conſtiterit accepiſſe.

1114

Allapſo itaque calendarum Ianuariûm die, quum Mamertini & Neuitæ nomina ſuscepiſſent paginæ conſulares, humilior princeps viſus eſt in officio pedibus gradiendo cum honoratis: quod laudabant alii, quidam vt adſectatum & vile carpebant. Dein Mamertino ludos edente circenſes, manumittendis ex more inductis per admiſſionum * proximum, ipſe lege agi dixerat, vt ſolebat: ſtatimque admonitus iurisdictionem eo die ad alterum pertinere, vt errato obnoxiam Decembris auroram & ipſe mutauit. Frequentabant inter hæc curiam aggere diuerſo, diuerſasque occaſiones multiplices ingerebant. Et quum die quodam cauſſa eius ſpectandi veniſſe nuntiatus eſſet ex Aſia philoſophus Maximus, exſiliuit indecore: & qui eſſet oblitus, effuſo curſu a veſtibulo longe progreſſus, exoſculatum ſusceptumque reuerenter ſecum induxit: per oſtentationem intempeſtiuam nimius captator inanis gloriæ viſus, præclarique illius dicti immemor Tulliani, quo tales notando ita relatum eſt: *Ipſi illi philoſophi, etiam in his libris quos de contemnenda gloria ſcribunt, nomen ſuum inſcribunt; vt in eo ipſo quo prædicationē nobilitatemq; deſpiciunt, prædicari de ſe ac ſe nominari velint.* Haud multo deinceps, duo agentes in rebus ex his qui proiecti ſunt, eum adiere fidentius; promittentes latebras monſtrare Florentii, ſi eis gradus militię redderetur. quos inceſſens delatoresque appellans, addebat non eſſe Imperatorium obliquis flecti indiciis ad retrahendum hominem mortis metu absconditum, qui forte non diu latitare citra ſpem veniæ permitteretur. Aderat his omnibus Prætextatus, præclaræ indolis grauitatisque priſcæ ſenator, ex negotio proprio forte repertus apud Conſtan-

tinopolim, quem arbitrio ſuo Achaiæ proconſulari præfecerat poteſtate. Nec tamen quum corrigendis ciuilibus ita diligenter inſtaret, omiſit caſtrenſia, rectores militibus diu exploratos adponens, vrbes quinetiam per Thracias omnes cum munimentis reparans extimis, curansque ſollicite ne arma vel indumenta vel ſtipendium vel alimenta deeſſent his quos per ſupercilia Iſtri diſperſos, excurſibusque barbarorum oppoſitos, agere vigilanter audiebat & fortiter. Quæ quum ita diuideret, nihil ſegnius agi permittens, ſuadentibus proximis vt aggrederetur propinquos Gotthos ſæpe fallaces & perfidos, hoſtes quærere ſe meliores aiebat. Illis enim ſufficere mercatores Galatas, per quos vbique ſine conditionis diſcrimine venundantur. Hæc eum curantem & talia, commēdabat externis nationibus fama, vt fortitudine, ſobrietate, rei militaris ſcientia, virtutumque omnium incrementis excelſum: paulatimque progrediens, ambitum oppleuerat mundi. Proinde timore eius aduentus per finitimos longeque diſtantes latius explicato, legationes vndique ſollicite ad eum concurrebant: hinc Transtigritanis pacem obſecrantibus & Armeniis: inde nationibus Indicis certatim cum donis optimates mittentibus ante tempus abuſque Indis & Serindis: ab Auſtrali plaga ad famulandū rei Romanæ ſemet offerentibus Mauris: ab aquilone & regionibus ſolis, per quas in mare Phaſis accipitur, Boſphoranis aliisque antehac ignotis legationes vehentibus ſupplices, vt annua complentes ſolennia intra terrarum genitalium terminos otioſe viuere ſinerentur. At potinam eſt (vt exiſtimo) tempus ad has partes nos occaſione magni principis deuolutos, ſuper Thraciarum extimis, ſituque Pontici ſinus viſa vel *lecta quædam perſpicua fide monſtrare. Athos in Macedonia mons ille præcelſus, nauibus quondam Medicis peruius; & Caphareus Euboicus ſcopulus, vbi Nauplius Palamedis pater claſſem cō cidit Argiuam, licet longo ſpatio controuerſi, a Theſſalonicaru diſtinguunt Ægeum: quod paulatim fuſius adoleſcēs, dextra qua late protenditur, per Sporadas eſt inſuloſum atque Cycladas, ideo ſic appellatas, quod omnes ambiunt Delon patriam deorum inſignem: læua Imbrum & Tenedum circumluens, & Lemnum & Thaſum, quando perflatur, Lesbo illiditur violentius. Vnde gurgitibus refluis, Apollinis Sminthi templum & Troada perſtringit, & Ilium heroicis caſibus clarum: efficitq; Melana ſinum oppoſitum zephyro: cuius apud principium Abdera viſitur Protagoræ domicilium & Democriti, cruentæque Diomedis Thracii ſedes, & conualles per quas Hebrus ſibi miſcetur, & Maronea ac Ænus: qua diris auſpiciis cœpta moxque relicta, ad Auſoniam veterem ductu numinum properauit Æneas. Hinc graceſcens paulatim, & velut naturali quodam commercio ruens in pontum, eiusque partem ad ſe iungens, in ſpeciem ◆ Græcæ litteræ formatur: & Helleſpontona Rhodopa ſcindens, Cynoſſema, vbi ſepulta creditur Hecuba, & *Cœla præterlabitur & Seſton & Callipolin: contra per Achillis Aiacisque ſepulcra Dardanum contingit & Abydon, vnde iunctis pontibus Xerxes maria pedibus peragrauit: deinde Lampſacum Themiſtocli dono datam a rege Perſarum, & Parion quam condidit Iaſonis filius *Parius. Vnde ſemiorbe turgeſcens altrinſecus, lataque aperiens terrarum diuortia, circumfluis ſpatiis Propontidos reſpergit ex eo latere Cyzicum & Dindyma religioſa Matris magnæ delubra: & Apamiam *Ciumque, & Aſtacum ſequuto tempore Nicomediam a rege cognominatam: qua in occaſum procedit, Cherroneſum pulſat & Ægospotamus, in quo loco lapides caſuros ex cælo prædixit Anaxagoras: & Lyſimachiam, & ciuitatem quam Hercules conditam Perinthum comitis ſui memoriæ dedicauit. Et vt effectæ plenæque ◆ litteræ figura ſeruetur, in meditullio ipſo rotunditatis Proconneſus inſula eſt oblonga, & Besbicus. Poſt cuius ſummitatem in anguſtias rurſus extenuatum, Europam & Bithyniam intercurrens, per Chalcedona, Chryſopolin & ſtationes tranſit obſcuras. Nam ſupercilia eius ſiniſtra *Athyras portus deſpectat & Selymbria, & Conſtantinopolis vetus Byzantium, Atticorum colonia; & promontorium Ceras, prælucentem nauibus vehens conſtructam celſius turrim: quapropter Pharos appellatur: & vetus inde fons *Euripis prægelidus. Hoc modo fractum & participatione maris vtriusque finitum, iamq; miteſcens, in æquoream panditur faciem, quantum poteſt cadere ſub aſpectum, late diffuſum & longe. Omnis autem eius velut inſularis circuitus litorea nauigatio, viginti tribus dimenſa

millibus

millibus ſtadiorum, vt Eratoſthenes affirmat & Hecatæus & Ptolemæus, aliique huiusmodi cognitionum * ſcientiſſimi ſcitatores, in ſpeciem Scythici arcus neruo coagmentati geographiæ totius adſenſione formatur. Et qua ſol oceano exſurgit eoo, paludibus clauditur Mæotidos: qua declinat in veſperum, Romanis prouinciis terminatur: vnde ſuſpicit ſidus arctoum, homines alit linguis & moribus dispares: latus eius auſtrinum molli deuexitate ſubductum. Per hæc ampliſſima ſpatia opida ſunt diſperſa Græcorum: quæ cuncta ætatibus variis præter pauca, Athenienſium coloni condidere Mileſii, inter Ionas alios in Aſia per Nileum multo ante locati, Codri illius filium, qui ſe pro patria bello fertur Dorico deuouiſſe. Extremitates autem arcus vtrimque tenues duo exprimunt Boſpori, e regione ſibi oppoſiti, Thracius & * Cimmericus: hac cauſſa Boſpori vocati, quod per eos quondam Inachi filia mutata (vt poetæ loquuntur) in bouem, ad mare Ionium permeauit. Dextrum igitur ad * inflexionem Boſpori Thracii excepit Bithynia latus, quam veteres dixere Mygdoniam: in qua Thynia & Mariandena ſunt regiones, & Amyci ſæuicia Bebryces exempti virtute Pollucis: remotaque ſtatio, in qua volitantes minaciter harpyias Phineus vates horrebat: per quæ litora in ſinus oblongos curuata Sangarius & * Pſylis, Bizes & Rhebas fluuii funduntur in maria: quibus controuerſæ extraneæ ſunt Symplegades, gemini ſcopuli in vertices vndique porrecti diruptos, adſueti priſcis ſeculis obuiam ſibi cum horrendo fragore colliſis molibus ferri, cedentesque retrorſus acri adſultu ad ea reuerti quæ pulſarant. Per has ſaxorum dehiſcentium concurſantiumq; crebritates, ſi etiam ales interuolaſſet, nulla celeritate pinnarum eripi poterat quin interiret oppreſſa. Hi ſcopuli, quum eos Argo prima omnium nauis Colchos ad direptionem aurei properans velleris, præteriſſet innoxia, immobiles rut bine circumfracto ſtetere concorporati; vt eos aliquando fuiſſe diremptos nulli nunc conſpicātium credant, niſi ſuper hoc congruerent omnes priſcorum carminum cantus. Poſt Bithyniæ partem, prouinciæ Pontus & Paphlagonia protenduntur; in quibus Heraclea & Sinope & Polemonion & Amiſos amplæ ſunt ciuitates, & * Tios & Amaſtris, omnes ab auſpicio, diligentia fundatæ Græcorum, & Ceraſûs, vnde aduexit huiusmodi poma Lucullus; inſulæque arduæ Trapezunta & Pityunta continentes, opida non obſcura. Vltra hæc loca Acheruſium ſpecus eſt, quod accolæ μυχοπόντιον appellant; & portus Acone; * fluuii diuerſi, Acheron itemque * Archadius, & Iris & * Tēbrius, & iuxta Parthenius, omnes in mare ictu rapido decurrentes. Thermodon his eſt proximus, ab * Armonio defluens monte, & Themiſcyræos interlabens lucos: ad quos Amazonas quondam migrare neceſſitas ſubegerat talis. Attritis damnorum adſiduitate finitimis, Amazones veteres quæ eos cruentis populabantur incurſibus, altiora ſpirabant: viresque ſuas circumſpectantes hisque propinqua, ſæpius appetebant validiores, raptæ præcipiti cupiditatis ardore. Et perruptis nationibus plurimis, manus Athenienſibus intulerunt; acrique concertatione fuſæ ac disiectæ, omnes nudatis equitatus ſui lateribus corruere. Harum interitu cognito, reſiduæ imbelles domi relictæ, extrema perpeſſæ, vicinitatis repenſantis ſimilia funeſtos impetus declinantes, ad pacatiorem ſedem transiere Thermodoontis: quarum progenies longe deinde propagata per numeroſam ſobolem, manu firmiſſima ad loca reuerterat genitalia, ſequuto tempore populis diuerſarum originum formidabilis. Haud procul inde attollitur Carambis placidi collis contra ſeptemtrionem Elicen exſurgens. cuius e regione eſt Criumetopon Tauricę promontorium, duobus millibus & quingentis ſtadiis disparatum. Hocque ex loco omnis ora maritima, cuius initium Halys eſt amnis, velut longitudine lineali directa, nerui efficit ſpeciem, duabus arcus ſummitatibus complicati. His regionibus Dahæ confines ſunt, acerrimi omnium bellatores; & Chalybes, per quos erutum & domitum eſt primitus ferrum. Poſt quos terras patentes Byzares obtinent, & * Sapires, & Tibareni, & Moſſynœci, & Macrones, & Philyres, populi nulla nobis adſuetudine cogniti; a quibus breui ſpatio diſtant virorum monimenta nobilium, [in] quibus Sthenelus eſt humatus & Idmon & Tiphys: primus, Herculis ſocius Amazonico bello letaliter vulneratus; alter, augur Argonautarum; tertius, eiusdem nauis cautiſſimus rector. Prætercurſis partibus memoratis, * Aulion antrum eſt, & fluenta Callichori ex facto cognominati; quod ſu-

peratis pôſt triennium Indicis nationibus,ad eos tractus Libèr reuerſus, circa huius ripas virides & opacas orgia priſtina reparauit & choros. Trieterica huiuſmodi ſacra quidam exiſtimant appellari. Poſt hæc confinia Camaritarum pagi ſunt celebres, & Phaſis fremibundis curſibus Colchos attingit, Ægyptiorum antiquam ſobolem: vbi inter ciuitates alias Phaſis eſt nomine fluuii dictitata, & * Dioſcurias nunc vſque nota: cuius auctores Amphitus & * Telchius Spartani traduntur, aurigæ Caſtoris & Pollucis; a quibus Heniochorum natio eſt inſtituta. Paulum ab his ſecernuntur Achæi; qui bello anteriore quodam apud Troiam conſummato, non quum ſuper Helena certaretur, vt auctores prodidere nonnulli, in Pontum reflantibus ventis errore delati, cunctisque hoſtilibus ſtabilem domiciliis ſedem nuſquam reperientes, verticibus montium inſedere ſemper niualium: & horrore cæli diſtricti, victum ſibi cum periculis rapto parare adſuefacti ſunt: atque eo vltra omnem deinde ferociam ſæuierunt. Super Cercetis, qui iisdem annexi ſunt, nihil memoratu traditur dignum. Quorum poſt terga Cimmerici agitant incolæ Boſpori; vbi Mileſiæ ſunt ciuitates, harumq; velut mater omnium Panticapæum: quã prætexit Hypanis fluuius, genuinis intumeſcens aquis & externis. Itineribus hinc extenſis, Amazones aduſq; Caſpiũ mare porrectæ circumcolunt Tanain: qui inter Caucaſias oriens rupes, per ſinuoſos labitur circum flexus; Aſiamq; diſterminans ab Europa, in ſtagnis Mçoticis deliteſcit. Huic Rha vicinus eſt amnis; in cuius ſuperciliis quçdam vegetabilis eiuſdem nominis gignitur radix, proficiens ad vſus multiplices medelarum. Vltra Tanain panduntur in latitudinem Sauromatæ; per quos amnes fluunt perpetui, * Maraccus & Rhombites & Theophanes & Totordanes. Licet alia quoque diſtans immanibus interuallis Sauromatarum prætenditur natio, litori iuncta quod Coracem ſuſcipiens fluuium, in çquor eiectat extremum. Prope palus eſt Mæotis ampliſſimi circumgreſſus: ex cuius vberrimis venis per * Patares anguſtias vndarum magnitudo prorumpit in Pontum: cuius in dextro latere inſulæ ſunt * Phanagorus & Hermonaſſa, ſtudio conſtructæ Grçcorum. Circa hçc ſtagna vltima extimaq; plures habitant gentes, ſermonum inſtitutorumq; varietate diſpariles: * Iaxamatæ & Mæotæ & Iazyges, Rhoxolaniq; & Alani & Melanchlænæ, & cum Gelonis Agathyrſi, apud quos adamantis eſt copia lapidis; aliiq; vltra latentes, quod ſunt omnium penitiſſimi. Sed Mæotidos lateri lçuo Cherroneſus eſt propinqua, coloniarum plena Grçcarum. Vnde quieti ſunt homines & ſedati, adhibentes vomeri curam, & prouentibus fructuariis victitantes. A quibus per varia regna diducti itineribus modicis Tauri diſſociantur. inter quos immani diritate terribiles Arinchi, & Sinchi & Napæi, intendente ſæuitiam licentia diuturna, indidere mari nomen inhoſpitali; & a contrario per cauillationem pontus Euxinus appellatur; vt euethem Græce dicimus ſtultum, & noctem euphronen, & furias eumenidas. Diis enim hoſtiis litantes humanis, & immolantes aduenas Dianæ, quæ apud eos dicitur Orſiloche, cæſorum capita fani parietibus prçfigebant; velut fortium perpetua monumenta facinorum. In hac Taurica, inſula Leuce ſine habitatoribus vllis Achilli eſt dedicata. In quam ſi fuerint quidam forte delati, viſis antiquitatis veſtigiis temploq; & donariis eidem heroi conſecratis, veſperi repetunt naues: aiunt enim non ſine diſcrimine vitæ illic quemquam pernoctare. Ibi & aquæ ſunt, & candidæ aues naſcuntur halcyonibus ſimiles: ſuper quarum origine & Helleſpontiacis prœliis ſuo tempore diſſeremus. Sunt autem quædam per Tauricam ciuitates: inter quas eminet Eupatoria & Dandace & Theodoſia, & minores aliæ nullis humanis hoſtiis impiatæ. Hactenus arcus apex protendi exiſtimatur. Eius nunc reſidua leniter ſinuata, ſubiectaque vrſæ cæleſti, aduſque læuum Boſpori Thracii latus (vt ordo poſtulat) exſequemur, id admonentes quod quum arcus omnium gentium flexis curuentur haſtilibus, Scythici ſoli vel Parthici circumductis vtrimque introrſus pandis & patulis cornibus effigiem lunæ decreſcentis oſtendunt medietatem recta & rotunda regula diuidente. Ergo in ipſo huius compagis exordio, vbi * Riphçi deficiunt mõtes, habitant Arimaſpi iuſti homines placiditateq; cogniti, quos amnes Chronius & Biſula præterfluunt: iuxtaque Maſſagetæ, Alani & * Sarmatæ, aliique complures obſcuri, quorum nec vocabula nobis ſunt nota nec mores. Interiectu deinde non mediocri, Carcinites panditur ſinus, eiuſdemque nominis fluuius, & reli-

gioſus

gioſus per eas terras Triuiæ lucus. Dein Boryſthenes a montibus oriens Neurorum, primigeniis fontibus copioſus, concurſuque multorum amnium adoleſcens, mari præruptis vndarum verticibus inrimatur: cuius in marginibus nemoroſis Boryſthenes eſt ciuitas & Cephaloneſus, & aræ Alexandro Magno Cæſarique Auguſto ſacratæ. Longo exinde interuallo pene eſt inſula, quam incolunt Sindi ignobiles, poſt heriles in Aſia caſus coniugiis potiti dominorum & rebus: quibus ſubiectum gracile litus, Achilléos vocant indigenæ dromon, exercitiis ducis quondam Theſſali memorabilem. Eiq; proxima eſt ciuitas Tyros colonia Phœnicũ; quam præſtringit fluuius Tyras. In medio autem ſpatio arcus, quod prolixæ rotunditatis eſſe prædiximus, quodq; expedito viatori diebus conficitur quindecim, Europæi, ſunt Alani & Coſtobocæ, gentesq; Scytharũ innumeræ, quæ porriguntur adusque terras ſine cognito fine diſtentas: quarum pars exigua frugibus alitur; reſiduæ omnes, palantes per ſolitudines vaſtas, nec ſtiuam aliqnando nec ſementem expertas, ſed ſqualentes & pruinoſas, ferarum tetro ritu veſcuntur: eisque caritates & habitacula vilesque ſupellectiles, plauſtris impoſitæ ſunt corticibus tectis: & quum placuerit, ſine obſtaculo migrant, eadem carpenta quo libuerit conuoluentes. Quum autem ad alium portuoſum ambitum fuerit ventum, qui arcus figuram determinat vltimam, Peuce prominet inſula: quam circumcolunt Troglodytæ & Peucini, minoresq; aliæ gentes, & Iſtros quondam potentiſſima ciuitas, & Tomi, & Apollonia, & Anchialos, & *Odiſſos: aliæ præterea multæ, quas litora continent Thraciarum. Amnis vero Danubius oriens prope Rauracos montes, cõfines limitibus Rhæticis, per latiorem orbem protentus, ac ſexaginta nauigabiles pene recipiens fluuios, ſeptem oſtiis per hoc Scythicum litus erumpit in mare. Quorum primum eſt Peuce inſula ſupra dicta, vt interpretata ſunt vocabula Græco ſermone, ſecundũ Naracuſtoma, tertium *Calonſtoma, quartum Pſeudoſtoma. Nam Boreonſtoma ac deinde Stenoſtoma lõge minora ſunt ceteris: ſeptimum ingens & paluſtri ſpecie nigrum. Omnis autem circumfluo ambitu Pontus, & nebuloſus eſt, & dulcior æquoribus ceteris, & vadoſus: quod concreſcit aer ex humorum ſpiramine ſæpe denſatus, & irruentium vndarum multitudine temperatur, & conſurgit in *breuia dorſuoſa, limum globosque aggerente multitudine circumuenientium fluentorum. Et cõſtat ab vltimis noſtri finibus maris agminatim ad hunc ſeceſſum patiendi gratia petere piſces, vt aquarum ſuauitate ſalubrius fœtum educant, in receptaculis cauis quæ ſunt ibi denſiſſima, ſecuri voracium beluarum: nihil enim in Ponto huiusmodi aliquando eſt viſum, præter innoxios delphinas & * paruos. Quidquid autem eiusdem Pontici ſinus Aquilone cæditur & pruinis, ita perſtringitur gelu, vt nec amnium curſus ſubteruolui credantur, nec per infidum & labile ſolum greſſus hominis poſſit vel iumenti firmari; quod vitium numquam mare ſincerum, ſed permixtum aquis amnicis tentat. Prolari *aliquanto longius quam ſperabamus, pergamus ad reliqua. Acceſſerat aliud ad gaudiorum præſentium cumulum, diu quidem ſperatum, ſed dilationum ambage multiplici tractum. Nuntiatum eſt enim per Agilonem & Ionium poſtea quæſtorem, Aquileiæ defenſores longiore obſidii tædio, cognitoque Conſtantii exceſſu, patefactis portis egreſſos, auctores prodidiſſe turbarum: iisdemque viuis exuſtis (vt ſupra relatum eſt) omnes conceſſionem impetraſſe delictorum & veniam. At proſperis Iulianus elatior, vltra homines iam ſpirabat, periculis expertus adſiduis quod ei vrbem Romanam placide iam regenti, velut mundanam cornucopiam fortuna geſtans propitia, cuncta glorioſa deferebat & proſpera, antegreſſis victoriarum titulis hæc quoque adiiciens, quod dum teneret imperium ſolus, nec motibus internis eſt concitus, nec barbarorum quisquam vltra ſuos exſiliuit fines: & populi omnes auiditate ſemper inſectandi præterita, vt damnoſa & noxia, in laudes eius ſtudiis miris accendebantur. Omnibus igitur, quæ res diuerſæ poſcebant & tempora, perpenſa deliberatione diſpoſitis, & militibus orationibus crebris ſtipendioq; cõpetenti ad ea expedienda incitanti promptius animatis, cunctorum fauore ſublimis Antiochiam ire cõtendens, reliquit Conſtantinopolim incrementis maximis fultam: natus enim illic, diligebat eam vt genitalem patriam & colebat. Transgreſſus itaque fretum, prætercurſa Chalcedona & Libyſſa, vbi ſepultus eſt Annibal Pœnus, inde Nicomediam

venit vrbem antehac inclytam, ita magnis retro principum amplificatam impenſis, vt ædium multitudine priuatarum & publicarum recte noſcentibus regio quædam vrbis æſtimaretur æternæ. Cuius mœnia quum vidiſſet in fauillas miſerabiles *conſediſſe, angorem animi tacitis fletibus indicans, pigriori gradu pergebat ad regiam: hoc maxime ærumnis [eius] illacrymans, quod ordo ſqualens occurrit * populi, nimium quantum antehac florentiſſimus: & agnoſcebat quoſdam ibidem ab Euſebio educatus epiſcopo, quem genere longius contingebat. Hic quoque pari modo ad reparanda quæ terræ ſubuerterat tremor, abunde præſtitis plurimis, per Nicæam venit ad Gallogræciæ fines: vnde dextrorſus itinere declinato, Peſſinunta conuertit, viſurus vetuſta Matris magnæ delubra. a quo opido bello Punico ſecundo, carmine Cumano monente, per Scipionem Naſicam ſimulacrum translatum eſt Romam. euius ſuper aduentu in Italiam, pauca cum aliis huic materiæ congruentibus in actibus Commodi principis digeſſimus per exceſſum. quamobrem autem hoc nomine opidum ſit appellatum, variant rerum ſcriptores. Quidam enim figmento deæ cælitus lapſo, ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, quod *cadere* nos dicimus, vrbem adſeruere cognominatam. Alii memorant Ilum Trois filium Dardaniæ regem, locum ſic appellaſſe. Theopompus non Ilum id egiſſe, ſed Midam affirmat, Phrygiæ quondam potentiſſimum regem. Venerato igitur numine, hoſtiiſque litato & votis, Ancyram redit: eumque exinde progredientem vlterius multitudo inquietabat, pars violenter erepta reddi ſibi* poſcens, alii querentes conſortiis ſe curiarum addictos iniuſte, nonnulii ſine reſpectu periculi agentes aduſque rabiem, vt aduerſarios ſuos læſæ maieſtatis criminibus illigarent. Verum ille *iudicibus Caſſiis triſtior & Lycurgis, cauſſarum momenta æquo iure perpendens, ſuum cuique tribuebat, nuſquam a vero abductus, actius in calumniatores exſurgens, quos oderat: multorum huiuſmodi petulantem ſæpe dementiam aduſque diſcrimen expertus, dum eſſet adhuc humilis & priuatus: exemplumque patientiæ eius in tali negotio, licet ſint alia plurima, id vnum ſufficiet poni. Inimicum quidam ſuum, cum quo diſcordabat, aſperrime *dixiſſe in maieſtatem turbulentius deferebat. Imperatoreque diſſimulante, eadem diebus continuis replicans, interrogatus ad vltimum qui eſſet quem argueret, reſpondit municipem locupletem. Quo audito, princeps renidens, *Quibus indiciis*, ait, *ad hoc peruenisti?* Et ille, *Purpureum*, inquit, *ſibi indumentum ex ſerico pallio parat.* Iuſſusque poſt hæc, vt vilis arduæ rei vilem incuſans, abire tacitus & innoxius, nihilominus inſtabat. Quo tædio Iulianus defatigatus, ad largitionum comitem viſum propius, *Iube*, inquit, *periculoſo garritori pedum tegmina dari purpurea ad aduerſarium perferenda; quem (vt datur intelligi) chlamydem huius coloris memorat ſibi conſarcinaſſe: vt ſciri poſſit, ſine viribus maximis quid panniuli proficiant leues.* Sed vt hæc laudanda & bonis moderatoribus æmulãda, ita illud amarum & notabile fuit, quod ægre ſub eo a curialibus quisquam appetitus, licet priuilegiis & ſtipendiorum numero & originis penitus alienæ * fortitudine communitus, obtinebat æquiſſimũ: adeo vt pleriq; territi emercarentur moleſtias pretiis clandeſtinis. Itineribus itaq; emenſis, quum ad Pylas veniſſet, (qui locus Cappadocas diſcernit & Cilicas) oſculo ſuſceptum rectorem prouinciæ nomine Celſum, iam inde a ſtudiis cognitũ Atticis, adſcitũq; in conſeſſum vehiculi, Tarſum ſecum induxit. At hinc videre properans Antiochiam, orientis apicem pulchrũ, vſus itineribus ſolitis venit: vrbiq; propinquans, in ſpeciem alicuius numinis votis *excipitur, publicas miratus voces multitudinis magnæ, ſalutare ſidus inluxiſſe eois partibus adclamantis. Euenerat autem iisdem diebus annuo curſu completo Adonia ritu veteri celebrari, amato Veneris, vt fabulæ fingunt, apri dente ferali deleto: q; in adulto flore ſectarum eſt indicium frugum. Et viſum eſt triſte, quod amplam vrbem principum[que] domicilium introeunte Imperatore nunc primum, vlulabiles vndiq; planctus & * lugubres ſonitus audiebantur. Hic patientiæ eius & lenitudinis documẽtum leue quidem apparuit, ſed mirandum. Thalaſſium quemdã ex proximo libellorum inſidiatorẽ fratris oderat Galli. Quo adorare adeſſeq; officio inter honoratos prohibito, aduerſarii eũ quibus litigabat in foro, poſtridie turba cõgregata ſuperflua, adito Imperatore, *Thalaſſius*, clamitabant, *inimicus pietatis tuæ, noſtra violenter eripuit.* Et ille hac occaſione hominẽ opprimi poſſe cõiiciens, *Agnoſco*, reſpondit, *quẽ dicitis offendiſſe*

me to-

me iuſta[de]cauſſa: & ſilere vos interim conſentaneum eſt, dum mihi inimico potiori faciat ſatis. Mandauitque adſidenti præfecto ne audiretur eorum negotium antequam ipſe cum Thalaſſio rediret in gratiam: quod breui euenit. Ibi hiemans ex ſententia, nullis interim voluptatum potiebatur illecebris, quibus abundant Syriæ omnes: verum per ſpeciem quietis iudicialibus cauſſis intentus, non minus* arduis quam bellicis, diſtrahebatur multiformibus curis, exquiſita docilitate librans quibus modis ſuum cuique tribueret, iuſtisque ſententiis & improbi modicis coercerentur ſuppliciis, & innocentes fortunis defenderentur intactis. Et quamquam in diſceptando aliquoties erat intempeſtiuus, quid quisq; iurgantium coleret tempore alieno interrogans, tamen nulla eius* definitio litis a vero diſſonans reperitur nec argui vmquam potuit ob religionem vel quodcumque aliud ab æquitatis recto tramite deuiaſſe. Iudicium enim hoc eſt optandum & rectum, vbi per varia negotiorum examina, iuſtum id eſt & iniuſtum: a quo ille ne aberraret, tamquam ſcopulos cauebat abruptos. Hoc autem ideo adſequi potuit, quod leuitatem agnoſcens commotioris ingenii ſui, præfectis proximisque permittebat vt fidenter impetus ſuos aliorſum tendentes, ad quæ decebat monitu oportuno frenarent: monſtrabatq; ſubinde, ſe dolere delictis & gaudere correctione. Quumque eum defenſores cauſſarum, vt conſcium rationis perfectæ, plauſibus maximis celebrarent, fertur id dixiſſe permotus: *Gaudebam planeque me efferebam, ſi ab his laudarer quos & vituperare poſſe aduerterem, ſiquid ſecus factum ſit aut dictum.* Sufficiet autem pro multis, quæ clementer egit in litibus cognoſcendis, hoc vnum ponere nec abhorrens a propoſito nec abſurdum. Inducta in iudicium fœmina quędã, quum palatinum aduerſarium ſuum e numero protectorum cinctum præter ſpem conſpexiſſet, hoc factum inſolens tumultuando querebatur. Et Imperator, *Proſequere,* ait, *mulier, ſiquid te læſam exiſtimas. hic enim ſic cinctus eſt, vt expeditius per lutum incedat: parum nocere tuis partibus poteſt.* Et æſtimabatur per hæc & ſimilia (vt ipſe dicebat adſidue) vetus illa Iuſtitia, quam offenſam vitiis hominum Aratus extollit in cælum, imperante eo reuerſa ad terras, ni quædam ſuo ageret, non legum arbitrio, *erratisq; aliquoties obnubilaret gloriarum multiplices curſus. Poſt multa enim, etiam iura quædam correxit in melius ambagibus circumciſis, indicantia liquide quid iuberent fieri vel vetarent. Illud autem inclemẽs obruendum perenni ſilentio, quod arcebat docere magiſtros rhetoricos & grammaticos, ritus Chriſtiani cultores. Iiſdem diebus Gaudentius ille notarius quem opponendum per Africam miſſum ſupra diximus a Conſtantio, Iulianus quinetiam ex vicario, earumdem partium nimius fautor, retracti ſub vinculis morte periere pœnali. Tũc & *Artemius ex duce Ægypti, Alexandrinis vrgentibus atrocium criminum mole, ſupplicio capitali mulctatus eſt. Poſt quem Marcelli ex magiſtro equitum & peditum filius, vt iniectans imperio manus publica deletus eſt morte. Romanus quinetiam & Vincentius, ſcutariorum ſcholæ primæ ſecundæque tribuni, agitaſſe conuicti quædam ſuis viribus altiora, acti ſunt in exſilium. Quumque tempus interſtetiſſet exiguum, Alexandrini Artemii cõperto interitu, quem verebantur ne cũ poteſtate reuerſus, (id enim minatus eſt) multos læderet vt offenſus, iram in Georgium verterunt epiſcopum, vipereis (vt ita dixerim) morſibus ab eo ſæpius appetiti. * In fullonio natus, vt ferebatur, apud Epiphaniam Ciliciæ opidum, auctusque in damna complurium, contra vtilitatem ſuam reique communis, epiſcopus Alexandriæ eſt ordinatus, in ciuitate quæ ſuopte motu & vbi cauſſæ non ſuppetunt, ſeditionibus crebris agitatur & turbulentis, vt oraculorũ quoque loquitur fides. His efferatis hominum mentibus, Georgius quoque ipſe graue acceſſerat incentiuum, apud patulas aures Cõſtantii multos exinde incuſans, vt eius recalcitrantes imperiis: profeſſionisq; ſuæ oblitus, quæ nihil niſi iuſtũ ſuadet & lene, ad delatorum auſa feralia deſciſcebat. & inter cetera dicebatur id quoque maligne docuiſſe Conſtantium, quod in vrbe prędicta ædificia cuncta ſolo cohærentia, a cõditore Alexandro magnitudine impenſarum publicarũ exſtructa, emolimẽtis ærarii proficere debẽt ex iure. ad hæc mala id quoq; addiderat, vnde paulo poſt truſus eſt in exitium præceps. Reuerſus ex comitatu principis, quum tranſiret per ſpecioſum Genii templum, multitudine ſtipatus ex more, flexis ad ędẽ ipſam luminibus, *Quamdiu,* inquit *ſepulcrum hoc ſtabit?* Quo audito velut fulmine multi perculſi, metuentesq; ne

illud qnoque tentaret euertere, quidquid poterant, in eius perniciem clandeſtinis inſidiis concitabant. Ecce autem repente perlato lætabili nuntio indicante exſtinctum Artemium, plebs omnis elata gaudio inſperato, vocibus horrendis infrendens, Georgium petit; raptumque diuerſis mulctanti generibus proterens, & conculcans diuaricatis pedibus. Cumque eo Dracontius monetæ præpoſitus, & Diodorus quidam veluti comes, iniectis per crura funibus ſimul exanimati ſunt: ille, quod aram in moneta quam regebat recens locatam euertit: alter, quod dum ædificandæ præeſſet eccleſiæ, cirros puerorum licentius detondebat; id quoque ad deòrum cultum exiſtimans pertinere. Quo non contenta multitudo immanis, dilaniata cadauera peremptorum camelis impoſita vexit ad lacus: iiſdemq; ſubito igne crematis, cineres proiecit in mare; id metuens, vt clamabat, ne collectis ſupremis, ædes illis exſtruerentur vt reliquis, qui deuiare a religione compulſi, pertulere cruciabiles pœnas, adusque glorioſam mortem intemerata fide progreſſi, & nunc martyres appellantur. Poterantque miſerandi homines ad crudele ſupplicium ducti, Chriſtianorum adiumento defendi, ni Georgii odio omnes indiſcrete flagraſſent. Hoc comperto, Imperator ad vindicandum facinus neſandum erectus, iamque expetiturus pœnas a noxiis vltimas, mitigatus eſt lenientibus proximis: miſſoque edicto, acri oratione ſcelus deteſtabatur admiſſum, minatus extrema ſi deinde tentatum fuerit aliquid quod iuſtitia vetet & leges. Inter hæc expeditionem parans in Perſas, quam dudum animi robore conceperat celſo, ad vltionem præteritorum vehementer elatus eſt; ſciens & audiens gentem aſperrimam per ſexaginta ferme annos inuſſiſſe orienti cędium & direptionum monumēta ſæuiſſima, ad internecionem exercitibus noſtris ſæpe deletis. Vrebatur autem bellandi gemino deſiderio: primo, quod impatiens otii lituos ſomniabat & prœlia: dein, quod in ætatis flore primæuo obiectus efferarum gentium armis,* recentibus etiam tum regū precibus & regalium, qui vinci magis poſſe quam ſupplices manus tendere credebantur, ornamentis illuſtriū gloriarū inſerere Parthici cognomentū ardebat. Quæ maximis molibus feſtinari cernentes obtrectatores deſides & maligni, vnius corporis permutatione tot cieri turbas intempeſtiuas indignū & pernicioſum eſſe ſtrepebant, ſtudium omne in differendo procinctu ponentes: & dictitabant his præſentibus, quos audita referre ad Imperatorem poſſe rebantur, eum, ni ſedatius ageret, immodica rerum ſecūdarum proſperitate, velut luxuriantes vbertate nimia fruges, bonis ſuis protinus occaſurum. Et hæc diu multumque agitantes, fruſtra virum circūlatrabāt immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi vel Thiodamas agreſtis homo* Lindius Herculē. Ille tamen, vt maioris præter ceteros ſpiritus, nihilo lentius magnitudinem expeditionis ſecum commentans, in præparandis congruis operam nauabat enixam. Hoſtiarum tamen ſanguine plurimo aras crebritate nimia perfundebat, tauros aliquoties immolando centenos, & innumeros varii pecoris greges,* ouesque cándidas terra quæſitas & mari: adeo vt in dies pene ſingulos milites carnis diſtentiore ſagina victitantes incultius, potuſque auiditate corrupti, humeris impoſiti tranſeuntium, per plateas ex publicis ædibus, vbi vindicandis potius quā cedendis cōuiuiis indulgebant, ad ſua diuerſoria portarentur, Petulantes ante omnes & Celtæ; quorum ea tempeſtate confidentia creuerat vltra modum. Augebantur autem ceremoniarum ritus immodice, cum impenſarum amplitudine, antehac inuſitata & graui: & quiſque, quum impræpedite liceret, ſcientiam vaticinandi profeſſus, iuxta imperitus & docilis, ſine fine vel præſtitutis ordinibus, oraculorum permittebatur ſcitari reſponſa & extiſpicia nonnumquam futura pandentia: oſcinumq; & auguriorum & omnium fides, ſi reperiri vſquam poſſet, adfectata varietate quærebatur. Hæcque dum ita procedunt more pacis, multorum curioſior Iulianus nouam conſilii viam ingreſſus eſt, venas fatidicas Caſtalii recludere cogitans fontis: quem obſtruxiſſe Cæſar dicitur Hadrianus mole ſaxorum ingenti; veritus ne, vt ipſe præcinentibus aquis capeſſendam remp. comperit, etiam alii ſimilia docerentur: ac ſtatim circumhumata corpora ſtatuit exinde transferri eo ritu quo Athenienſes inſulā purgauerant Delon. Eodem tempore die XI cal. Nouembrium ampliſſimum Daphnæi Apollinis fanū, q; Epiphanes Antiochus rex ille condidit iracundus & ſæuus, & ſimulacrū in eo Olympiaci Iouis, imitamenti, æquiparans magnitudinē, ſubita vi flāmarū

exuſtum

exuſtum eſt. Quo tam atroci caſu repente conſumpto * ad id vſque Imperatorem ira prouexit, vt quæſtiones agitari iuberet ſolito acriores, & maiorem eccleſiam Antiochiæ claudi. Suſpicabatur enim id Chriſtianos egiſſe, ſtimulatos inuidia, quod idem templum inuiti videbant ambitioſo circumdari periſtylio. Ferebatur autem, licet rumore leuiſſimo, hac ex cauſſa conflagraſſe delubrum: quod Aſclepiades philoſophus, cuius in actibus Magnentii meminimus, quum viſendi gratia Iuliani [peregre] ad id ſuburbanum veniſſet, deæ Cæleſtis argenteum breue figmentum quocumque ibat ſecum ſolitus afferre, ante pedes ſtatuit ſimulacri ſublioie; accenſiſque cereis ex vſu ceſſit: vnde medietate noctis emenſa, quum nec adeſſe quiſquam potuit nec iuuare, volitantes ſcintillæ adhæſere materiis vetuſtiſſimis: ignesque aridis nutrimentis erecti, omne quidquid contingi potuit, licet ardua diſcretum celſitudine, cõcremarunt. Eo anno, ſidere etiamtum inſtante brumali, aquarum inceſſit inopia metuenda, vt & riui ceſſarent quidam, & fontes antehac aquarum copioſis pulſibus abundantes: ſed in integrum poſtea reſtituti ſunt. Et * quarto nonas Decembres vergente ad veſperam die, reliqua Nicomedia collapſa eſt terræmotu; itidemque Nicææ portio non mediocris. Quæ tametſi mœſtitiam ſollicito incuterent principi, reſidua tamen non contemnebat vrgentia, dum pugnandi tempus ei veniret optatum. Inter pręcipua tamen & ſeria illud agere ſuperfluum videbatur, quod nulla probabili ratione ſuſceptæ popularitatis amore, vilitati ſtudebat venalium rerum, quæ nonnumquam ſecus quam conuenit ordinata, inopiam gignere ſolet & famem. & Antiochienſi ordine id tunc fieri quum ille iuberet, nõ poſſe aperte monſtrante, nuſquam a propoſito declinabat, Galli ſimilis fratris, licet incruentus. Quocirca in eos deinceps ſæuiens, vt obtrectatores & contumaces, volumen compoſuit inuectiuum, quod Antiochenſe vel Miſopogonem appellauit: probra ciuitatis infenſa mente dinumerans, addensque veritati complura: poſt quæ multa in ſe facete dicta comperiens, coactus diſſimulare pro tẽpore, ira ſufflabatur interna. Ridebatur enim vt cercops, homo breuis, humeros extentans anguſtos, & barbam præ ſe ferens hircinam, grandiaque incedens tamquam Oti frater & Ephialtis, quorum proceritatem Homerus in immenſum tollit. Idemq; victimarius pro ſacricola dicebatur, ad crebritatem hoſtiarum alludentibus multis: culpabatur hinc oportune, quum oſtentationis gratia vehens licenter pro ſacerdotibus ſacra, ſtipatusque mulierculis, lætabatur. Et quamquam his paribusq; de cauſſis indignaretur, tacens tamẽ motumq; in animi retinens poteſtate, ſolennia celebrabat. Deniq; præſtituto feriarũ die Caſium montem aſcendit nemoroſum, & tereti ambitu in ſublime porrectũ: vnde ſecundis galliciniis videtur primi ſolis exortus. Quumque Ioui faceret rem diuinam, repente conſpexit quemdam humi proſtratum, ſupplici voce vitam precantem & veniam. Interrogantiq; ei qui eſſet, reſpõſum eſt præſidalem eſſe Theodotum Hierapolitanum: qui profectum a ciuitate ſua Conſtantium inter honoratos deducens, adulando deformiter, tamquam futurum ſine dubietate victorem, orabat lacrymas fingens & gemitum, vt Iuliani ad eos mitteret caput perduellis ingrati, ſpecie illa qua Magnentii circumlatum meminerat membrum. Quibus auditis, *Accepi olim*, inquit, *hoc dictum relatione multorum: ſed abi ſecurus ad lares, exutus omni metu clementia principis, qui, vt prudens, definiuit inimicorum minuere numerum, augereq; amicorum ſponte ſua contendit ac libens.* Exin ſacrorum perfecto ritu digreſſo, offeruntur tectoris Ægyptii ſcripta: Apim bouem operoſa quæſitum induſtria, tamen poſt tempus inueniri potuiſſe firmantis, quod, vt earum regionum exiſtimant incolæ, fauſtum, & vbertatem frugum diuerſaque indicat bona. Super qua re pauca conueniet expediri. Inter animalia antiquis obſeruationibus conſecrata, Mneuis & Apis ſunt notiora: Mneuis, Soli ſacratur, ſuper quo nihil dicitur memorabile: ſequens, Lunæ. Eſt enim Apis bos diuerſis genitalium notarum figuris expreſſus, maximeq; omnium corniculantis lunæ ſpecie latere dextro inſignis: qui quum poſt viuendi ſpatium præſtitutum ſacro fonte immerſus e vita abierit, (nec enim vltra eum trahere licet ætatem quam ſecreta librorũ pręſcribit auctoritas myſticorũ: nec niſi ſemel ei in anno bos fœmina inuenta cum *notis certis offertur) alter cum publico quæritur luctu: & ſi omnibus ſignis cõſummatus reperiri potuerit, defertur Memphim vrbẽ præſtãtẽ, præſentiaq; numinis Æſculapii

claram. Quumque initiante antiſtitum numero centum, inductus in thalamum eſſe cœperit ſacer, coniecturis apertis ſigna rerum futurarum dicitur demonſtrare: & adeuntes quosdam indiciis auerti videtur obliquis: vt offerentem cibum aliquando Germaoicum Cæſarem, ſicut lectum eſt, auerſatus, portenderat paulo poſt euentura. Strictim itaque, quoniam tempus videtur hoc flagitare, res Ægyptiacæ tangantur: quarum notitiam in actibus Hadriani & Seueri principum digeſſimus late, viſa pleraque narrantes. Ægyptiam gentem omnium vetuſtiſſimam, niſi quod ſuper antiquitate certat cum Scythis, meridiali latere Syrtes maiores & Phycus promontorium, & Borium, & Garamantes, nationesque variæ claudunt: qua orientem e regione proſpicit, Elephantinam & Meroen vrbes Æthiopum, & Catadupos rubrumq; pelagus & Scenitas præteoditur Arabas, quos Saracenos nunc appellamus: ſeptemtrioni oppoſita, terrarum ſitu cohærent immenſo, vnde exordium Aſia Syriarumque prouinciæ ſumunt: a veſpera Iſſiaco disiungitur mari, quod quidam nominauere Parthenium. Pauca itaque ſuper [beniuolo omnium flumine] Nilo (quem Ægyptum Homerus appellat) præſtringi cooueniet, mox oſtendendis aliis quæ ſunt in his regionibus admiranda. Origines fontium Nili, vt mihi quidem videri ſolet, ſicut adhuc factum eſt, poſteræ quoque ignorabunt ætates. Verum quoniam fabulantes poetæ variantesque geographi in diuerſa latentem notitiam ſciodunt, opiniones eorum, veritati confines (vt arbitror) expediam paucis. Adfirmaot aliqui phyſicorum in ſubiectis ſeptemtrioni ſpatiis, quum hiemes frigidæ cuncta conſtringunt, magnitudines niuium congelaſcere: easque poſtea vi flagrantis ſideris reſolutas, fluxis humoribus nubes efficere grauidas; quæ in meridianam plagam eteſiis flantibus pulſæ expreſſæque, tepore nimio incrementa vberum ſuggerere Nilo creduntur. Ex Æthiopicis imbribus, qui abundantes in tractibus illis per æſtus torridos cadere memorãtur, exondationes eius erigi anni temporibus adſerunt alii præſtitutis. quod vtrumque diſſonare videtur a veritate. Imbres enim apud Æthiopas, aut * non vmquam, aut per interualla temporum longa cadere memorantur. Opinio eſt celebrior alia, quod ſpirantibus prodromis, perque dies quadragiota & quinque eteſiarum cõtinuis flatibus repellentibus eius meatum, velocitate cohibita, ſuperfuſis fluctibus intumeſcit: & reluctante ſpiritu controuerſo adoleſceos in maius, hinc vi reuerberante ventorum, inde vrgente curſu venarum perennium, progrediens in ſublime tegit omnia: & humo ſuppreſſa, per ſupioa camporum ſpeciem exhibet maris. Rex autem Iuba Punicorum confiſus textu librorum, a monte quodam otiri eum exponit, qui ſitus io Mauritania deſpectat oceanum: hisque Indiciis hoc proditum ait, quod piſces & herbæ & beluæ ſimiles per eas paludes gignuntur. Æthiopiæ autem partes prætermeans Nilus nomioum diuerſitate decurſa, quæ eum orbem peragranti oationes indidere complures, [æſtuans] exundatione diuiſſima ad cataractas (id eſt præruptos ſcopulos) veoit, e quibus præcipitans ruit potius quam fluit. vnde olim * accolas vſu aurium fragore aſſiduo dimiouto, neceſſitas vertere ſolum ad editiora coegit. Exinde lenius means, per oſtia ſeptem, quorum ſingula perpetuorũ amnium vſum & faciem præbent, nullis per Ægyptum aquis externis adiutus dilatatur. Et prater amnes plurimos ex alueo * deriuatos auctore, cadentesque in ſuppares eius, ſeptem nauigabiles ſunt & vndoſi; quibus ſubiecta vocabula veteres indiderunt, Heracleoticus, Sebenniocus, Bolbiticus, Phatniticus, Mendeſius, Taniticus, & Peluſiacus. Oriens autem * vnde dictum eſt, propellitur a paludibus aduſque cataractas, inſulasque efficit plures: quarum aliquæ ita porrectis aquis dicuntur extentæ vt ſingulas ægre tertio die relinquat. inter quas duæ ſunt claræ, Meroe, & Delta, a triquetræ
Δ litteræ forma hoc vocabulo ſignatius appellata. Quum autem ſol per cancri ſidus cœperit vehi, augeſcens aduſque tranſitum eius in libram, diebusque centum ſublatius fluens, minuitur poſtea; & mitigatis ponderibus aquarum, nauibus antea peruius equitabiles campos oſtendit. Abunde itaque luxurians, ita eſt noxius, vt infructuoſus, ſi venerit parcior: gurgitum enim nimietate humectãs diutius terras, culturas moratur agrorum; paruitate autem minatur ſteriles ſegetes. Eumque nemo aliquando extolli cubitis alõus ſexdecim poſſeſſor optauit. Et ſi iociderit moderatius, aliquoties iactæ ſementes in loco pioguis cæſpitis, cum augmento fere ſeptuageſimo

renaſcun-

renaſcuntur: ſolusque flnminum auras nullas inſpirat. Exuberat Ægyptns etiam pecudibus multis, inter quas terreſtres ſunt & aquatiles; aliæque [quæ &] humi & in humoribus viuunt: vnde *amphibia* nominantur. Et in aridis quidem capreoli veſcuntur, & * bucali, & biſturnitia omni deformitate ridicula, aliaque monſtra quæ numerare non refert. Inter aquatiles autem beſtias crocodilus vbiq; per eos tractus abundat: exitiale quadrupes, malum adſuetum elementis ambobus, lingua carens, maxillam ſuperiorem commouens ſolam, ordine dentium pectinato, pernicioſis morſibus quidquid tetigerit pertinaciter tenens, oua edens fœtus anſerini ſimilia: vtque armatus eſt vnguibus, ſi haberet etiam pollices, ad euertendas quoque naues ſufficeret viribus magnis: (ad cubitorum enim longitudinem decem interdum extentus) noctibus quieſcens per vndas, diebus humi * veſcitur, confidentia cutis, quam ita validam gerit, vt eius tergo cataphracta vix tormentorum ictibus perforentur. Et ſæuientes ſemper eædem feræ, quaſi pacto fœdere quodam caſtrenſi, per ſeptem ceremonioſos dies miteſcunt ab omni ſæuitia deſciſcentes, quibus ſacerdotes Memphi natales celebrant * Apis. Præter eos autem qui fortuita pereunt morte, alij diſrumpuntur ſuffoſſis aluis mollibus, certis ferarum dorſualibus cruſtis, quas delphinis ſimiles nutrit fluuius antedictus: alij exitio intereunt tali. Trochilos auicula breuis, dum eſcarum minutias captat, circa cubantem volitans blande, * gingiuasque eius irritatius titillando, peruenit aduſque ipſam viciniam gutturis. quod factum contuens * hydrus ichneumonis genus, oris aditum penetrat alite præuia patefactum, & populato ventre vitalibus dilancinatis erumpit. Audax tamen crocodilus monſtrum fugacibus, vbi audacem ſenſerit, timidiſſimum: & in terra acutius cernens, per quatuor menſes hibernos nullo veſci dicitur cibo. Hippopotami quoque generantur in illis partibus, vltra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimi; ad ſpeciem equorum bifidas habentes vngulas, caudasque breues: quorum ſollertiæ duo oſtendere documenta ſufficiet. Inter arundines celſas * & ſqualentes nimia denſitate hæc belua cubilibus poſitis, otium peruigili ſtudio circumſpectat; laxataque copia, ad ſegetes depaſcendas egreditur. Quumque iam cœperit redire diſtenta, auerſis veſtigiis diſtinguit tramites multos, ne vnius plani itineris lineas inſidiatores ſequuti, repertum ſine difficultate confodiant. Item quum auiditate nimia extuberato ventre pigreſcit, ſuper calamos recens exſectos femora conuoluit & crura; vt pedibus vulneratis cruor egeſtus, ſagina diſtentum faciat leuem: & carnes ſaucias cœno oblinit, quamdiu in cicatrices conueniant plagæ. Has monſtruoſas antehac raritates in beluis, in ædilitate Scauri vidit Romanus populus primitus; patris illius Scauri, quem defendens Tullius, imperat Sardis vt de familia nobili ipſi quoque cum orbis terrarum auctoritate ſentirent: & per ætates exinde plures ſæpe huc ducti, nunc inueniri nuſquam poſſunt: vt coniectantes regionum incolæ dicunt, inſectantis multitudinis tædio ad Blemmyas migraſſe compulſi. Inter Ægyptias alites, quarum varietas nullo comprehendi numero poteſt, ibis ſacra eſt, & amabilis, & innocua: ideo quod nidulis ſuis ad cibum ſuggerens oua ſerpentum, efficit vt tareſcant mortiferæ peſtes abſumptæ. Occurrunt eædem volucres pinnatis agminibus anguium, qui ex Arabicis emergunt paludibus venena malignantes: eosque, antequam finibus ſuis excedant, prœliis ſuperatos aeriis vorant: quas aues per roſtra edere fœtus accepimus. Serpentes quoque Ægyptus alit innumeras: vltra omnem perniciem ſæuientes baſiliſcos & amphisbænas, & ſcytalas, & aconrias, & dipſadas, & viperas, aliasque complures: quas omnes magnitudine & decore aſpis facile ſupereminens, numquam ſponte ſua fluenta egreditur Nili. Multa in illis tractibus pretium eſt operæ maximum legere: e quibus pauca conueniet explicari. Sunt therma luta quæ * *ſythrus* indigenæ vocant. Templa vbique molibus magnis exſtructa. Pyramides ad miracula ſeptem prouectæ; quarum diuturnas ſurgendi difficultates ſcriptor Herodotus docet. vltra omnem omnino altitudinem, quæ * humanis confici poteſt, erectæ ſunt turres, ab imo latiſſimæ, in ſummitates acutiſſimas deſinentes: quæ figura apud geometras ideo ſic appellatur, quod ad ignis ſpeciem, τοῦ πυρός, vt nos dicimus, extenuatur in conum: quarum magnitudo quoniam in celſitudinem nimiam ſcandens, gracileſcit paulatim, vmbras quoque mechanica ratione conſumit. Sunt & ſy-

ringes, ſubterranei quidam & flexuoſi ſeceſſus; quos (vt fertur) periti rituum vetuſtorum, aduentare diluuiũ præſcii, metuentesque ne ceremoniarum obliteraretur memoria, penitus operoſis digeſtos fodinis per loca diuerſa ſtruxerunt: & excisis parietibus volucrum ferarumque genera multa ſculpſerunt, & animalium ſpecies innumeras multas, quas *hieroglyphicas litteras* appellarunt Latinis ignorabiles. Dein Syene; in qua ſolſtitii tempore, quo ſol æſtiuum * auſtrinus curſum extendit, recta omnia ambientes radii * excedere ipſis corporibus vmbras non ſinunt. Inde ſi ſtipitem quisquam fixerit rectum, vel hominem aut arborem viderit ſtantem, circa lineamentorum ipſas extremitates contemplabitur vmbras abſumi: ſicut apud Meroen, Æthiopiæ partem æquinoctiali circulo proximam, dicitur euenire, vbi per nonaginta dies vmbræ noſtris in contrarium cadunt: vnde *Antiſcios* eius incolas vocant. Quæ quoniam miracula multa ſunt, opuſculi noſtri propoſitum excedentia, ad ingenia celſa reiiciamus, pauca ſuper prouinciis narraturi. Tres prouincias Ægyptus fertur habuiſſe temporibus priſcis, Ægyptum ipſam, & Thebaidem, & Libyam: quibus duas adiecit poſteritas, ab Ægypto Auguſtamnicam, & Pentapolim a Libya ſicciore disparatam. Igitur Thebais multas inter vrbes clariores aliis Hermopolim habet & Copton, & Antinoon quam Hadrianus in honorem Antinoi ephebi condidit ſui. Hecatompylos enim Thebas nemo non nouit. In Auguſtamnica Peluſium opidum eſt nobile; (quod Peleus Achillis pater dicitur condidiſſe, luſtrari deorum monitu iuſſus in lacu, qui eiusdem ciuitatis alluit mœnia, quum poſt interfectum fratrem nomine Phocum horrendis furiarũ imaginibus raptaretur) & Caſſium, vbi Pompeii ſepulcrum eſt Magni; & Oſtracine, & Rhinocorura. In Pentapoli Libya Cyrene poſita eſt, vrbs antiqua, ſed deſerta; quam Spartanus condidit Battus: & Ptolemais, & Arſinoe, * eadem quæ Tauchira: & Darnis, & Berenice, quas Heſperidas appellant: in ſicciore vero Libya, Paratonion, & Cherecla, & Neapolis, inter municipia pauca & breuia. Ægyptus ipſa, quæ iam inde vt Romano imperio iuncta * eſt, regitur a præfectis, exceptis minoribus multis, Athribi, & Oxyryncho, & Thmui, & Memphi maximis vrbibus nitet. Alexandria enim vertex omnium eſt ciuitatum; quam multa nobilitant, & magnificentia conditoris altiſſimi, & architecti ſollertia Dinocratis; qui quum ampla mœnia fundaret & pulchra, penuria calcis id momẽtum parum repertæ, omnes ambitus liniales farina reſperſit: quod ciuitatem poſt [hæc] alimentorum vberi copia circumfluere fortuito * monſtrauit indicio. ibi auræ ſalubriter ſpirantes, aer tranquillus & clemens: atque vt periculum docuit per varias collectum ætates, nullo pene die incolentes hanc ciuitatem ſolem ſerenum non vident. Hoc litus * ne fallacibus & inſidioſis acceſſibus affligeret vt antehac nauigantes discriminibus plurimis, excogitauit in portu Cleopatra turrim excelſam, quæ *Pharos* a loco ipſo cognominatur, prælucendi nauibus nocturna ſuggerens miniſteria: quum quondam ex * Parthenio pelago venientes aut Libyco, per * pandas oras & vacuas montium nullas ſpeculas vel collium ſigna cernentes, harenarum inliſæ glutinoſæ mollitiæ, frãgerentur. Hæc eadem regina heptaſtadium ſicut vix credenda celeritate, ita magnitudine mira conſtruxit, ob cauſſam notam & neceſſariam. Inſula Pharos, vbi Protea cum phocarum gregibus diuerſatum Homerus fabulatur inflatius, a ciuitatis litore mille paſſibus disparata, Rhodiorum erat obnoxia vectigali. quod quum inde quidam nimium quantum petituri veniſſent, fœmina callida ſemper in fraudes, ſolennium ſpecie feriarum iisdem publicanis ſecum ad ſuburbana perductis, opus iuſſerat irrequietis laboribus conſummari; & ſeptem diebus totidem ſtadia molibus iactis in mare ſolo propinquanti terræ ſunt vindicata. Quo cum vehiculo ingreſſa, errare ait Rhodios, inſularum non continentis portorium flagitantes. His accedunt altis * ſufflata faſtigiis templa. Inter quæ eminet Serapium; quod licet minuatur exilitate verborum, atriis tamen columnariis ampliſſimis, & ſpirantibus ſignorum figmentis, & reliqua operum multitudine ita eſt exornatum, vt poſt Capitolium, quo ſe venerabilis Roma in æternum attollit, nihil orbis terrarum ambitioſius cernat. in quo bibliothecæ fuerunt inæſtimabiles: & loquitur monimentorum veterum concinens fides, ſeptingenta voluminum millia, * Ptolemæis regibus vigiliis intẽtis compoſita, bello Alexandrino, dum diripitur ciuitas ſub

dictatore Cæſare, conflagraſſe. Canopus inde duodecimo diſiungitur lapide: quem, vt priſcæ memoriæ tradunt, Menelai gubernator ſepultus ibi cognominauit: hactenus impendio locus fanis & * diuerſoriis lætis exſtructus, auris & ſalutari temperamento perflabilis: ita vt extra mundum noſtrum morari ſe quiſquam arbitretur in illis tractibus agens, quum ſæpe aprico ſpiritu immurmurantes audierit ventos. Sed Alexandria ipſa non ſenſim, vt aliæ vrbes, ſed inter initia prima aucta per ſpatioſos ambitus, internisque ſeditionibus diu aſpere fatigata, ad vltimum multis, poſt annis Aureliano imperium agente, ciuilibus iurgiis ad certamina interneciua prolapſis, dirutisque mœnibus, amiſit regionum maximam partem, quæ * Bruchion appellabatur: diuturnum præſtantium hominum domicilium. Vnde Ariſtarchus grammaticæ rei doctrinis excellens, & Herodianus artium minutiſſimus ſciſcitator, & Saccas Ammonius Plotini magiſter, aliique plurimi ſcriptores multorum in litteris nobilium ſtudiorum: inter quos Chalcenterus emicuit Didymus, multiplicis ſcientiæ cœpti memorabilis: qui in illis ſex libris, vbi nonnumquam imperfecte Tullium reprehendit, ſillographos imitatus ſcriptores maledicos, iudicia doctarum aurium incuſat; vt immania frementem leonem putidulis vocibus vanus catulus longius circumlatrans. Et quamquam veteres cum his quorum memini, floruere complures, tamen ne nunc quidem in eadem vrbe doctrinæ variæ ſilent. nam & diſciplinarum magiſtri quodammodo ſpirant, & nudatur ibi geometrico radio quidquid reconditum latet: nondumque apud eos penitus exaruit muſica, nec harmonia conticuit: & recalet apud quoſdã adhuc, licet raros, conſideratio mundani motus & ſiderum: doctique ſunt haud numero pauci. ſuper his ſcientiam callent quæ fatorum vias oſtendit. Medicinæ autem, cuius in hac vita noſtra, nec parca nec ſobria, deſiderantur adminicula crebra, ita ſtudia augentur in dies, vt licet opus ipſum redoleat, pro omni tamen experimento ſufficiat medico ad commendandam artis auctoritatem, ſi Alexandriæ ſe dixerit eruditum. & hæc quidem hactenus. Sed ſi intelligendi diuini aditionem multiplicem, & præſenſionum originem, mente vegeta quiſquam voluerit replicare, per mundum omnem inueniet mathemata huiusmodi ab Ægypto circumlata. Hic primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula (vt dicitur) peruenerunt, & initia prima ſacrorum caute tuentur condita * ſacris arcanis. Hac inſtitutus prudentia Pythagoras colens ſecretius deos, quidquid dixit aut voluit, auctoritatem eſſe inſtituit ratam, & femur ſuum aureum apud Olympiam ſæpe monſtrabat, & cum aquila colloquens ſubinde viſebatur. Hinc Anaxagoras lapides e cælo lapſuros, & putealem limum contrectans, tremores futuros prædixerat terræ. Et Solon ſententiis adiutus Ægypti ſacerdotum, latis iuſto moderamine legibus, Romano quoque iuri maximum addidit firmamentum. ex his fontibus per ſublimia gradiens ſermonum amplitudine Iouis æmulus non viſa Ægypto militauit ſapientia glorioſa. Homines autem Ægyptii plerique ſubfuſculi ſunt & atrati, magisque mœſtiores, gracilenti & aridi, ad ſingulos motus excandeſcentes, controuerſi & repoſcones acerrimi. Erubeſcit apud eos ſi quis non infitiando tributa, plurimas in corpore vibices oſtendat: & nulla tormentorum vis inueniri adhuc potuit quæ obduratum vllius pectus latrociniis inuitum elicere potuit vt nomen proprium dicat. Id autem notum eſt, vt annales veteres monſtrant, quod Ægyptus omnis ſub amicis erat antea regibus: ſed ſuperatis apud Actium bello nauali Antonio & Cleopatra, prouinciæ nomen accepit, ab Octauiano Auguſto poſſeſſa. * Aridam Libyam ſupremo Apionis regis conſequuti ſumus arbitrio: Cyrenas cum reſiduis ciuitatibus Libyæ Pentapoleos, Ptolemæi liberalitate ſuſcepimus. Euectus longius ad ordinem remeabo cœptorum.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSTERTIVS.

HÆc eo anno, vt prætereamus negotiorum minutias, agebantur per prouincias. Iulianus vero iam ter conſule adſcito in collegio 1115 trabeæ Salluſtio præfecto per Gallias, quater ipſe ampliſſimum inierat magiſtratum: & videbatur nouum adiunctum eſſe Auguſto priuatum, quod poſt Diocletianum & Ariſtobulum nullus meminerat geſtū. Et licet accidentium varietatem ſollicita mente præcipiens, multiplicatos expeditionis apparatus flagranti ſtudio perurgeret: *diligentiæ tamen vbique diffidens, imperiique ſui memoriam magnitudine operum geſtiens propagare ambitioſum quōdam apud Hieroſolymam templum, quod poſt multa & interneciua certamina obſidente Veſpaſiano poſteaq; Tito ægre eſt expugnatum, inſtaurare ſumptibus cogitabat immodicis: negotiumque maturandum Alypio dederat Antiochenſi, qui olim Britannias curauerat pro præfectis. Quum itaque rei idem fortiter inſtaret Alypius, iuuaretque prouinciæ rector, metuendi globi flammarum prope fundamenta crebris adſultibus erumpentes, fecere locum exuſtis aliquoties operantibus inacceſſum: hocque modo elemento deſtinatius repellente ceſſauit inceptum. Iiſdem diebus legatos ad ſe miſſos ab vrbe æterna, clare natos, meritisque probabilis vitæ compertos, Imperator honoribus diuerſis adfecit: & Apronianum Romæ decreuit eſſe præfectum, Octauianum proconſulem Africę Venuſto vicariam commiſit Hiſpaniæ: Rufinum Arabium comitem orientis, in locum auunculi ſui Iuliani recens defuncti prouexit. Quibus vt conuenerat ordinatis, terrebatur omine quodam (vt docuit exitus) præſentiſſimo. Felice enim largitionum comite profluuio ſanguinis repente exſtincto, eumque comite Iuliano ſequuto, vulgus publicos contuens titulos, Felicem Iulianum Auguſtumque pronuntiabat. Præceſſerat aliud ſæuum. Namq; calendis ipſis Ianuariis adſcendente [eo] *gradile Geniū templum, e ſacerdotum conſortio quidam ceteris diuturnior nullo pulſante repente concidit, animamque inſperato caſu efflauit: quod adſtantes, incertum per imperitiam an adulandi cupiditate, memorabant conſulum ſeniori portendi, nimirum Salluſtio: ſed, vt apparuit, non ætati ſed poteſtati maiori interitum propinquare monſtrabatur. Super his alia quoque minora ſigna ſubinde quod acciderat oſtendebant. Inter ipſa enim exordia procinctus Parthici diſponendi nuntiatum eſt Cōſtantinopolim terræ pulſu vibratam: quod horum periti minus lætum eſſe pronuntiabant aliena peruadere molienti rectori. Ideoque intempeſtiuo conatu deſiſtere ſuadebant: ita demum hæc & ſimilia contemni oportere firmantes, quum irruentibus armis externis lex vna ſit & perpetua, ſalutem omni ratione defendere, nihil renitēte vi moris. Iiſdem diebus nuntiatum eſt ei per litteras, Romæ ſuper hoc bello libros Sibyllæ conſultos, vt iuſſerat, Imperatorem eo anno diſcedere a limitibus ſuis aperto prohibuiſſe reſponſo. Inter hæc tamē legationes gentium plurimarum, auxilia pollicentium, liberaliter ſuſceptæ remittebantur, ſpecioſa fiducia principe reſpondente, nequaquā decere aduentitiis adiumentis rē vindicari Romanā: cuius opibus fouere conueniret amicos & ſocios, ſi auxilium eos adegerit neceſſitas implorare. Solum Arſacem monuerat Armeniæ regem, vt collectis copiis validis iubenda opperiretur, quo tenderet, quid deberet vrgere, propere cogniturus. Proinde quum primam conſultæ rationes copiam præbuiſſent, rumore præcurſo hoſtiles occupare properans terras, nondum adulto vere miſſa per militares numeros expeditionali teſſera, cunctos tranſire iuſſit Euphratem. Quo comperto omnes euolant ex hibernis: tranſmiſſoque, vt textus docebat ſcriptorum, diſperſi per ſtationes varias, aduentum principis exſpectabant. Ipſe autem Antiochiam egreſſurus, Heliopoliten quemdam Alexandrum Syriacæ iuriſdictioni præfecit, turbulentum & ſæuum: dicebatque non illum meruiſſe, ſed Antiochenſibus auaris & contumelioſis huiuſmodi iudicem conuenire. Quumque eum profecturum deduceret multitudo promiſcua,

itum

ltum felicem reditumque glorioſum exoptans, oransque vt deinde placabilis eſſet & lenior, nondum ita quam ex compellationibus & probris conceperat emollita, loquebatur aſperius, ſe eos aſſerens poſtea non viſurum. Diſpoſuiſſe enim aiebat, hiemandi gratia per compendiariam viam conſummato procinctu, Tarſum Ciliciæ reuerſurum: ſcripſiſſeque ad Memorium præſidem, vt in eadem vrbe cuncta ſibi congrua pararentur: & hoc haud diu poſtea contigit. Corpus namque eius illuc relatum exſequiarum humili pompa in ſuburbano ſepultum eſt, vt ipſe mandarat. Iamque apricante cœlo,* tertio nonas Martias profectus, Hierapolim ſolitis itineribus venit: vbi quum introiret ciuitatis capaciſſimæ portas, ſiniſtra porticus ſubito lapſa, ſubtertendentes quinquaginta milites, exceptis plurimis vulneratis, tignorum tegularumque pondere magno colliſit. Vnde contractis copiis omnibus, Meſopotamiam tam propere ſigna commouit, vt fama de ſe nulla præuerſa (id enim accuratius obſeruarat) improuiſus Aſſyrios occuparet. Denique cum exercitu & Scytharum auxiliis Euphrate nauali ponte transmiſſo, venit * ad Batnas municipium Oſdroenæ: ibique illætabile portentum offendit. Quum enim calonum frequens multitudo ad ſuſcipiendum conſuete pabulum prope aceruum palearum ſtetiſſet impendio celſum, (hoc enim modo per regiones illas tales ſpecies conſtruuntur) rapientibus multis quaſſata cõgeries inclinata eſt, parique exitio quinquaginta obruit homines, mole maxima ruinarũ. Mœſtus exinde digreſſus, venit curſu propero Carras, antiquum opidum, Craſſorum & Romani exercitus ærumnis inſigne: vnde duæ ducentes Perſidem viæ regiæ diſtinguuntur: læua, per Adiabenam & Tigridem; dextera, per Aſſyrios & Euphratem. Ibi moratus aliquot dies, dum neceſſaria parat, & lunæ, quæ religioſe per eos colitur tractus, ritu locorum fert ſacra, dicitur ante aras nullo arbitrorum admiſſo, occulte paludamentũ purpureum propinquo ſuo tradidiſſe Procopio: mandaſſeque atripere fidentius principatum, ſi ſe interiſſe didicerit apud Parthos. Hic Iuliani quieſcentis animus agitatus inſomniis, euenturum triſte aliquid præſagiebat. Quocirca & ipſe & viſorũ interpretes, præſentia contemplantes, diem ſequuturum, qui erat quartumdecimum cal. Apriles, obſeruari debere pronuntiabant. Verum, vt compertum eſt poſtea, eadem nocte palatini Apollinis templum, præfecturam regente Aproniano, in vrbe conflagrauit æterna: vbi ni multiplex iuuiſſet auxilium, etiam Cumana carmina conſumpſerat magnitudo flammarum. Poſtque ita digeſta agmina, & commeatus omnis generis * diſponendi, procurſatorum aduentu anhelantium etiamtum indicatur, equeſtres hoſtium turmas vicino limite quodam perrupto auertiſſe ſubito prædas. Cuius atrocitate mali perculſus illico, vt ante cogitauerat, triginta millia lectorum militum eidem commiſit Procopio, iuncto ad parilem poteſtatem Sebaſtiano comite ex duce Ægypti: iiſdemque præcepit, vt intra Tigridem interim agerent, vigilanter omnia ſeruaturi, nequid inopinum ex incauto latere oriretur, qualia multa ſæpe * dixerat eueniſſe: mandabatq; eis vt, ſi fieri * potius poſſit, regi ſociarentur Arſaci: cumque eo per Corduenam & * Moxoenam Chiliocomo vberi Mediæ tractu, partibusque aliis præſtricto curſu vaſtatis, apud Aſſyrios adhuc agenti ſibi accurrerent, neceſſitatum articulis adſuturi. His ita ordinatis ipſe exitu ſimulato per Tigrim, quod iter etiam * rebus variis de induſtria iuſſerat inſtrui, flexit dextrorſus: & quieta nocte emenſa, mane iumentum quo veheretur ex vſu popoſcit: oblatusque ei equus Babylonius nomine, ictu torminis conſternatus, dum dolorum impatiens voluitur, auro lapillisque ornamenta diſtincta conſperſit. Quo oſtento * lætior clamauit, plaudentibus proximis, Babylona humi procidiſſe ornamentis omnibus ſpoliatam: & paulisper detentus, vt omen per hoſtias litando firmaret, Dauanam venit caſtra præſidiaria; vnde ortus Belias fluuius funditur in Euphratem. Hic corporibus cibo * accurate refectis, poſtridie ventum eſt ad * Callinisum, munimentum robuſtum, commercandi opimitate gratiſſimum: vbi ad diem ſextum Cal. quo Romæ Matri deorum pompæ celebrantur annales, & carpentum quo vehitur ſimulacrum, Almonis vndis ablui perhibetur. Sacrorum ſolennitate priſco more completa, ſomno per otium capto exſultans pernoctauit & lætus. Luce vero ſequuta profectus exinde per ſupercilia riparum fluuialium, aquis adoleſcentibus vndique conuenis, cum armigera gradiens manu, in ſtatione quadam ſub

pellibus manſit: vbi Saracenorum reguli genibus ſupplices nixi, oblata * auri corona, tamquam mundi nationumque ſuarum dominum adorarunt; ſuſcepti gratanter, vt ad furta bellorum adpoſiti. Dumque hos alloquitur, Xerxis illius potentiſſimi regis inſtar claſſis aduenit, tribuno Conſtantiano cum comite Lucilliano ductante; quæ latiſſimum flumen Euphratem artabat: in qua mille erant onerariæ naues ex diuerſa trabe contextæ, commeatus abunde ferentes & tela & obſidionales machinas: quinquaginta aliæ bellatrices, totidemque ad compaginandos neceſſariæ pontes. Re ipſa admoneor breuiter, quantum mediocre poteſt ingenium, hæc inſtrumentorum genera ignorantibus circumſcripta monſtrare: & *baliſtæ* figura docebitur prima. Ferrum inter axiculos duos firmum compaginatur & vaſtum, in modum regulæ maioris extentum: cuius ex volumine tereti, quod in medio ars polita componit, quadratus eminet ſtylus * extenſius recto canalis anguſti meatu cauatus, & hac multiplici chorda neruorum tortilium illigatus: eique cochleæ duæ ligneæ coniunguntur aptiſſime; quarum prope vnam adſiſtit artifex contemplabilis, & ſubtiliter adponit in temonis cauamine ſagittam ligneam ſpiculo maiore conglutinatam: hocque facto hinc inde validi iuuenes verſant agiliter rotabilem flexum. quum ad extremitatem neruorum acumen venerit ſummum, percita interno pulſu a baliſta ex oculis euolat, interdum nimio ardore ſcintillans: & euenit ſępius vt antequam telum cernatur, dolor letale vulnus agnoſcat. *Scorpionis* autem, quem appellant nunc *onagrum*, huiusmodi forma eſt. Dolantur axes duo quernei vel ilicei, curuanturque mediocriter, vt prominere videantur in gibbas: hique in modum ſerratoriæ machinæ connectuntur, ex vtroque latere patentius perforati: quos inter per cauernas funes colligantur robuſti, cõpagem, ne diſſiliat, continentes. Ab hac medietate reſtium ligneus ſtylus exſurgens obliquus, & in modum iugalis temonis erectus, ita neruorum modulis implicatur, vt altius tolli poſſit & inclinari: ſummitatique eius vnci ferrei copulantur, e quibus pendet ſtupea vel ferrea funda: cui ligno fulcimentum proſternitur ingens cilicium, paleis conſertum minutis, validis nexibus illigatum, & locatum ſuper congeſtos cæſpites vel lateritios aggerès. Nam muro ſaxeo huiusmodi moles impoſita, disiectat quidquid inuenerit ſubter, concuſſione violenta, non pondere. Quum igitur ad concertationem ventum fuerit, lapide rotundo fundæ impoſito, quaterni altrinſecus iuuenes repagula quibus incorporati ſunt funes, explicantes, retrorſus ſtylum penes vncinum inclinant: itaque demum ſublimis adſtans magiſter, clauſtrum quod totius operis continet vincula, reſerat malleo forti percuſſam. Vnde abſolutus ictu volucri ſtylus, & mollitudine offenſus cilicii, ſaxum contorquet quidquid incurrerit colliſurum. Et *Tormentum* quidem appellatur, quod ex eo omnis explicatio torquetur: *Scorpio* autem, quoniam aculeum deſuper habet erectus: cui etiam *onagri* vocabulum indidit ætas nouella, ea re quod aſini feri quum venatibus agitantur, ita eminus lapides poſt terga calcitrando emittunt, vt perforent pectora ſequentium, aut perfractis oſſibus capita ipſa displodant. Hinc ad *arietem* veniemus. Eligitur abies vel ornus excelſa: cuius ſummitas duro ferro concluditur & prolixo, arietis efficiens prominulam ſpeciem; quæ forma huic machinamento vocabulum indidit: & ſic ſuspenſa vtrimque tranſuerſis aſſeribus & ferratis quaſi ex lance vinculis trabis alterius continetur: eamque quantum menſuræ ratio patitur, multitudo retro repellens, rurſus ad obuia quæque rumpenda protrudit ictibus validiſſimis, inſtar adſurgentis & cædentis armati. Qua crebritate velut reciproci fulminis impetu ædificiis ſciſſis in rimas, concidunt ſtructuræ laxatæ murorum. Hoc genere operis, ſi fuerit exſerto vigore diſcuſſum, nudato vallo defenſoribus, ſolutisque obſidiis, ciuitates munitiſſimæ recluduntur. Pro his arietum machinamentis iam crebritate deſpectis conditur machina ſcriptoribus hiſtoricis nota; quam *helépolin* Græci * cognominamus: cuius opera diuturna Demetrius Antigoni filius Rhodo aliisque vrbibus oppugnatis, Poliorcetes eſt appellatus. Ædificatur autem hoc modo. Teſtudo compaginatur immanis, axibus roborata longiſſimis; ferreisque clauis aptata: & contegitur coriis bubulis virgarumque recenti textura: atque limo aſperguntur eius ſuprema, vt flammeos detractet & miſſiles caſus. Conſeruntur autem eius frontalibus triſulcæ cuſpides præacutæ, ponderibus ferreis gra-

ues, qualia nobis pictores oſtendunt fulmina vel fictores; vt quidquid petierit, aculeis exſertis abrumpat. Hanc ita validam molem, rotis & funibus regens numeroſis intrinſecus miles, languidiori murorum parti viribus admouet concitis: & niſi deſuper propugnantium valuerint vires, colliſis parietibus aditus patefacit ingentes. *Malleoli* autem teli genus, figurantur hac ſpecie. Sagitta eſt cannea inter ſpiculum & arundinem multifido ferro coagmẽtata, quæ in muliebris coli formam, quo nentur lintea ſtamina, concauatur * ventre ſubtiliter, & plurifariam patens, atq; in alueo ipſo ignem cum aliquo ſuſcipit alimento. Et ſic emiſſa lentius arcu inualido, (ictu enim rapidiore exſtinguitur) ſi hæſerit vſquam tenacirer, cremat: aquisq; conſperſa, acriores excitat æſtus incendiorum: nec remedio vllo quam ſuper iacto puluere cõſopitur. Hactenus de inſtrumentis muralibus: e quibus pauca ſunt dicta. Nunc ad rerum ordinem reuertamur. Adſcitis Saracenorum auxiliis, quæ animis obtulere promptiſſimis, tendens Imperator agili gradu * Cercuſium, principio menſis Aprilis ingreſſus eſt munimentũ tutiſſimum, & fabre politum: cuius mœnia * Abora & Euphrates ambiunt flumina, velut ſpatiũ inſulare fingẽtes. Quod Diocletianus exiguũ antehac & ſuſpectũ, muris turribusq; circumdedit celſis, quum in ipſis barbarorum confiniis interiores limites ordinaret, ne vagarentur per Syriam Perſæ, ita vt paucis ante annis cum magnis prouinciarũ contigerat damnis. Namq; quum Antiochiæ in alto ſilentio ſcenicis ludis mimus cum vxore immiſſus e medio ſumpta quędã imitaretur, populo venuſtate attonito, coniunx, *Niſi ſomnus eſt*, inquit, *en Perſæ*. Et retortis plebs vniuerſa ceruicibus, exaceruantia in ſe tela declinans, ſpargitur paſſim. Ita ciuitate incenſa, & obtruncatis pluribus, qui pacis more palabantur effuſius, incenſisque locis finitimis & vaſtatis, onuſti præda hoſtes ad ſua remearũt innoxii, Mareade viuo exuſto, qui eos ad ſuorum interitum ciuium duxerat incõſulte. Et hæc quidem Gallieni temporibus euenerunt. Iulianus vero dum moratur apud Cercuſium, vt per naualem Aboræ pontem exercitus & omnes ſequelæ tranſirent, litteras triſtes Salluſtii Galliarũ præfecti ſuſcepit, orantis ſuſpendi expeditionẽ in Parthos, obteſtantisq; ne ita intempeſtiue, nondũ pace numinũ exorata, irreuocabile ſubiret exitium. Poſthabito tamen ſuaſore cautiſſimo, fidentius vltra tendebat; quoniam *nulla vis humana vel virtus meruiſſe vmquam potuit vt quod præſcripſit fatalis ordo, nõ fiat*. Statimq; tranſgreſſus, pontem auelli præcepit, nequa militum ab agminibus propriis reuertendi fiducia remaneret. Pari ſorte hic quoque omen illætabile viſum eſt, apparitoris cuiuſdam cadauer extentum carnificis manu deleti; quem præfectus Salluſtius præſens ea re ſupplicio capitali damnauerat, quod intra præſtitutum diem alimentorum augmentum exhibere pollicitus, cauſſa impediente fruſtratus eſt. Sed miſerando homine trucidato, poſtridie aduenit (vt ille promiſerat) alia claſſis abunde vehens annonam. Profecti exinde Zaitam venimus, locum qui olea arbor interpretatur. Hic Gordiani Imperatoris longe conſpicuum vidimus tumulum; cuius actus a pueritia prima, exercituumque feliciſſimos ductus, & inſidioſum interitum, digeſſimus tempore competenti. Vbi quum pro ingenita pietate conſecrato principi parentaſſet, pergeretque ad Duram deſertum opidum, procul militarem cuneum conſpicatus ſtetit immobilis: eique dubitanti quid ferrent, offertur ab eis immaniſſimi corporis leo, quum aciem peteret, multiplici telorum iactu confoſſus. Quo omine velut certiore iam ſpectaculi proſperioris elatus, exſultantius incedebat. Sed incerto fato, fortunæ aliorſum prorupit euentus. Obitus enim regis portendebatur: ſed cuius, erat incertũ. Nam & oracula dubia legimus; quæ non niſi caſus diſcreuere poſtremi: vt fidem vaticinii Delphici, quę poſt Halyn flumen tranſmiſſum, maximum regnum diſiecturum prædixerat Crœſum: & aliam, quæ Athenienſibus ad certandum contra Medos oblique deſtinauerat mare: ſortemque his poſteriorem, veram quidem, ſed non minus ambiguam; *Aio te AEacida Romanos vincere poſſe*. Hetruſci tamen aruſpices qui comitabantur, gnari prodigialium rerum, quum illis procinctum hunc ſępe arcentibus non crederetur, prolatis libris ritualibus oſtendebant ſignum hoc eſſe prohibitorium, principiq; aliena, licet iuſte, inuadenti cõtrarium. Sed calcabantur philoſophis refragantibus, quorum reuerenda tunc erat auctoritas; errantiũ ſubinde, & in parum cognitis perſeuerantium diu. Etenim vt probabile argumentũ ad fidem

implendam ſcientiæ ſuæ id prætendebant, quod & Maximiano antehac Cæſari cum Narſe Perſarum rege iam congreſſuro, itidem leo & aper ingens trucidati ſimul oblati ſunt, & ſuperata gente diſceſſit incolumis: illo minime cõtemplato, quod aliena petenti portẽdebatur exitium, & Narſes primus Armeniam Romano iuri obnoxiam occuparat. Sequuto itidem die, qui erat VII idus April. ſole vergẽte iam in occaſum, ex parua nubecula ſubito aere craſſato vſus adimitur lucis: & poſt minacẽ tonitruum crebritatem & fulgurum, Iouianus nomine miles de cælo tactus, cum duobus equis concidit, quos potu ſatiatos a flumine reducebat. Quo viſo harum rerum interpretes accerſiti interrogatique, etiam id vetare procinctũ fidentius adfirmabant, fulmen conſiliarium eſſe monſtrantes: (ita enim appellantur quæ diſſuadent aliquid fieri vel ſuadent) Ideoque hoc nimis cauendum, quod militem celſi nominis cum bellatoriis iumentis exſtinxit: & hoc modo contacta loca, nec intueri nec calcari debere, fulgurales pronuntiant libri. Contra philoſophi candorem ignis ſacri repente conſpecti nihil ſignificare aiebant, ſed eſſe acrioris ſpiritus curſum ex æthere aliqua via ad inferiora detruſum: aut ſi exinde prænoſcitur aliquid, incrementa claritudinis Imperatori portendi glorioſa cœptanti; quum conſtet flammas ſuapte natura nullo obſtante ad ſublimia conuolare. Peracto igitur, vt ante dictum eſt, ponte, cunctiſque transgreſſis, Imperator antiquiſſimum omnium ratus eſt militem alloqui, ſui rectoriſque fiducia properantem intrepide. Signo itaque per lituos dato, quum centuriæ omnes & cohortes & manipuli conueniſſent, ipſe aggere glebali adſiſtens, coronaque celſarum circumdatus poteſtatum, talia ore ſereno diſſeruit, fauorabilis ſtudio concordi cunctorum. *Contemplans maximis viribus & alacritate vos vigere, fortiſſimi milites; concionari diſpoſui, docturus ratione multiplici non nunc primitus, vt maledici muſſitant, Romanos penetraſſe regna Perſidis. Namque, vt Lucullum tranſeam vel Pompeium, qui per Albanos, & Maſſagetas, quos* Alanos nunc appellamus, hac quoque natione perrupta vidit Caſpios lacus; Ventidium nouimus Antonii legatum ſtrages per hos tractus innumeras edidiſſe. Sed vt a vetuſtate diſcedam, hæc quæ tradidit recens memoria, replicabo. Traianus, & rurſus Seuerus, hinc ſunt digreſſi victores & tropæati: rediſſetque pari ſplendore iunior Gordianus, cuius monumentum nunc vidimus* honorate, apud Reſainam ſuperato fugatoque rege Perſarum; ni factione Philippi præfecti prætorio, ſceleſte iuuantibus paucis, in hoc vbi ſepultus eſt loco, vulnere impio cecidiſſet: nec errauere diu manes eius inulti; quod, velut clarente iuſtitia, omnes qui in eum conſpirauere, cruciabilibus interiere ſuppliciis. Et illos quidem voluntas ad altiora propenſior ſubire impulit facinora memoranda: nos vero miſeranda* recens captarum vrbium, & inulta cæſorum exercituum vmbra, & damnorum magnitudines, carorumq; amiſſiones, ad hæc quæ propoſuimus hortantur, vt ſolemur ſocios, vt medeamur præteritis, & honorata huius lateris ſecuritate republica, quæ de nobis magnifice loquatur poſteritas, relinquamus. adero vbiq; vobis adiumẽto numinis ſempiterni Imperator, & anteſignanus, & cõturmalis,* omnibus ſecundis, vt reor. At ſi fortuna verſabilis in pugna me vſquam fuderit, mihi vero pro Romano orbe memet vouiſſe ſufficiet; vt Curtii Muciique veteres, & clara proſapia Deciorum. Abolenda nobis natio moleſtiſſima, cuius in gladiis nondum noſtræ propinquitatis exaruit cruor. Plures abſumptæ ſunt maioribus noſtris ætates, vt interirent radicitus quæ vexabant. Deuicta eſt perplexo & diuturno marte Carthago: ſed eam dum inclytus timuit ſupereſſe victor, euertit funditus. Numantiam Scipio poſt multiplices caſus obſidionis emenſos; Fidenas, ne imperio ſubcreſcerent æmulæ, Roma ſubuertit: & Faliſcos ita oppreſſit & Veios, vt* ſuadere nobis laboret monumẽtorum veterũ fides, vt has ciuitates aliquando valuiſſe credamus. Hæc vt antiquitatum peritus expoſui: ſupereſt vt* AVIDITATE RAPIENDI *poſthabita, quæ inſidiatrix ſæpe Romani militis fuit, quiſq; agminis cohærens incedat; quum ad neceſſitatẽ congrediendi fuerit ventũ, ſigna propria ſequuturus; ſciens ꝗ ſi remãſerit vſquã, exſectis cruribus relinquetur. nihil enim præter dolos & inſidias hoſtium vereor nimium callidorũ. Ad ſummã polliceor vniuerſis, rebus poſthac proſpere mitigatis, abſq; omni prærogatiua principũ, qui quod dixerint vel cẽſuerint pro poteſtate auctoritatis iuſtum eſſe exiſtimant, ratione recte conſultorũ vel ſecus, ſiquis exegerit, redditurũ. Quocirca erigite iã nunc quæſo, erigite animos veſtros, multa præſumentes bona, & æquata ſorte nobiſcũ quidquid occurrerit difficile ſubituri, & cõtectantes* ÆQVITATI *ſemper ſolere iungi victoriã.* Cõcluſa oratione ad hunc grauiſſimũ finẽ, ductoris gloria prœliator miles exſultãs, ſpeq;

in pro-

in proſperum elatior, ſublatis altius ſcutis, nihil periculoſum fore vel arduum clamitabat ſub Imperatore plus ſibi laboris quam gregariis indicente. maxime omnium id numeri Gallicani fremitu lætiore monſtrabant; memores aliquoties eo ductante, perque ordines diſcurrente, cadentes vidiſſe gentes aliquas, alias ſupplicantes. Res adegit huc prolapſa, vt in exceſſu celeri, ſitum monſtrare Perſidis, deſcriptoribus gentium curioſe digeſtum, e quibus ægre vera dixere pauciſſimi. Quod autem erit paulo prolixior textus, ad ſcientiam proficiet plenam. Quiſquis enim adfectat nimiam breuitatem vbi narrantur incognita, non quid ſignatius explicet, ſed quid debeat præteriri, ſcrutatur. Hoc regnum quondam exiguum, multiſque antea nominibus appellatum, ob cauſſas quas ſępe retulimus, quum apud Babylona Magnum fata rapuiſſent Alexandrum, in vocabulum *Parthi* conceſſit Arſacis, obſcure geniti, latronum inter adoleſcentiæ rudimenta ductoris; verum paulatim in melius mutato propoſito, clarorum contextu factorum aucti ſublimius. Qui poſt multa glorioſe & fortiter geſta, ſuperato * Nicatore Seleuco eiuſdem Alexandri ſucceſſore, cui victoriarum crebritas hoc indiderat cognomentum, præſidiiſque Macedonum pulſis, ipſe tranquillius agens, temperator obedientium fuit & arbiter lenis. Denique poſt finitima cuncta, vi vel æquitatis conſideratione vel metu ſubacta, ciuitatum & caſtrorũ caſtellorumq; munimentis oppleta Perſide, adſuefactaq; timori eſſe accolis omnibus, quos antea formidabat, ipſe medium agens curſum ætatis, placida morte deceſſit. Certatimque ſummatum & vulgi ſententiis concinentibus, aſtris (vt ipſi exiſtimant) ritus ſui conſecratione permixtus eſt omnium primus. Vnde ad id tempus reges eiuſdem gentis prætumidi, appellari ſe patiuntur Solis fratres & Lunæ: vtque Imperatoribus noſtris Auguſta nuncupatio amabilis eſt & optata, ita regibus Parthicis abiectis & ignobilibus antea, incrementa dignitatum felicibus Arſacis auſpiciis acceſſere vel maxima. Quamobrem numinis eum vice venerantur & colunt: eouſque propagatis honoribus, vt ad noſtri memoriam non, niſi Arſacides ſit, quiſquam in ſuſcipiendo regno cunctis anteponatur: & in qualibet ciuili concertatione, quę quotidie apud eos eueniunt, velut ſacrilegium quiſque caueat, ne dextra ſua Arſacidem arma geſtantem feriat vel priuatum. Satiſque conſtat hanc gentem regna, populis vi ſuperatis compluribus, dilataſſe aduſque Propontidem & Thracias: ſed alte ſpirantium ducum ſuperbia, licenter graſſantium per longinqua, ærumnis maximis imminutam. Primo per Cyrum; quem Boſpori fretum cum multitudine fabuloſa transgreſſum, ad internecionem deleuit Tomyris regina Scytharum, vltrix acerrima filiorum. Deinde quum Darius, poſteaq; Xerxes Græciam elementorum vſu mutato aggreſſi, cunctis pene copiis terra marique conſumptis, vix ipſi tutum inuenere diſceſſum: vt bella prætereamus Alexandrina, & teſtamento nationem omnem in ſucceſſoris vnius iura translatam. Quibus peractis tranſcurſiſque temporibus longis ſub conſulibus, & deinceps in poteſtatem Cæſarum redacta republica, nobiſcum eæ nationes ſubinde dimicarunt; paribuſq; momentis interdũ, aliquoties ſuperatæ, nonnumquam abiere victrices. Nunc locorum ſitum, quantum ratio ſinit, carptim breuiterque abſoluam. Hæ regiones in amplitudines diffuſæ longas & latas, ex omni latere inſuloſum & celebre Perſicũ ambiunt mare: cuius oſtia adeo eſſe perhibentur anguſta, vt ex * Harmozonta Carmanię promontorio, cõtra oppoſitũ aliud promontorium, quod appellant incolæ Maces, ſine impedimento cernatur. Quibus anguſtiis permeatis, quum latitudo patuerit nimis extenſa, nauigatio aduſq; vrbem * Teredona porrigitur, vbi poſt iacturas multiplices pelago miſcetur Euphrates: omniſq; ſinus dimenſione litorea in numerũ viginti millium ſtadiorũ, velut ſpatio detornato finitur: cuius per oras omnes, opidorum eſt denſitas & vicorum, nauiumq; crebri diſcurſus. Ergo permeatis anguſtiis antedictis, venitur ad * Armeniæ ſinum, orienti obiectum: interuallo * Cantichus nomine panditur ſinus auſtralis: haud procul inde alius quem vocant * Chaliten, occiduo obnoxius ſideri. Hinc præſtrictis pluribus inſulis, e quibus paucæ ſunt notæ, Indorum mari iunguntur oceano; qui feruentem ſolis exortũ ſuſcipit omnium primus, ipſe quoq; nimium calens. Vtq; geographici ſtyli formarunt, hac ſpecie diſtinguitur omnis circuitus antedictus. Ab arctoo cardine aduſq; Caſpias portas, Caduſiis conterminat & Scytharũ gentibus multis, & Arimaſpis hominibus

luſcis & feris: ab occidua plaga contingit Armenios & Niphatem, & in Aſia ſitos Albanos, mare rubrum, & Scenitas Arabas quos Saracenos poſteritas appellauit: Meſopotamiam ſub axe meridionali deſpectat: orienti a fronte contrarius, ad Gangen extenditur flumen; quod Indorum interſecans terras, in pelagus eiectatur auſtrale. Sunt autem in omni Perſide hæ regiones maximæ, quas vitaxæ (id eſt magiſtri equitum) curant, & reges, & ſatrapæ: (nam minores plurimas recenſere difficile eſt & ſuperfluum) Aſſyria, Suſiana, Media, Perſis, Parthia, Carmania maior, Hyrcania, Margiana, Bactriani, Sogdiani, Sacæ, Scythia vltra Emodẽ montem, Serica, Aria, Paropamiſadæ, Drangiana, Arachoſia, & Gedroſia. Citra omnes propinqua eſt nobilis *Aſſyria* celebritate & magnitudine, & multiformi feracitate ditiſſima: quæ per populos pagoſque amplos diffuſa quondam & copioſa, ad vnum conceſſit vocabulum, & nunc omnis appellatur Aſſyria: vbi inter baccarum vulgariumque abundantiam frugum bitumen naſcitur, prope lacum nomine Soſingiten; cuius alueo Tigris voratus, fluensque ſubterraneus, percurſis ſpatiis longis emergit. Hic & naphtha gignitur picea, ſpecie glutinoſa, ſimilis ipſa quoque bitumini: cui etiam ſi auicula inſederit breuis, præpedito volatu ſubmerſa penitus euaneſcit. Et quum hoc liquoris ardere cœperit genus, nullum inueniet humana mens præter puluerem exſtinguendi commentum. In his * pagis hiatus quoque conſpicitur terræ, vnde halitus letalis exſurgens, quodcumque animal proxime ſteterit, odore graui conſumit. Quæ lues oriens a profundo quodã puteo, quum os eius exceſſerit latum, antequam ſublimius vagaretur, terras circũſitas inhabitabiles acerbitate feciſſet. Cuius ſimile foramẽ apud Hierapolim Phrygiæ antehac, vt adſerunt aliqui, videbatur: vnde emergens itidem noxius ſpiritus, perſeueranti odore, quidquid prope venerat, corrumpebat, absque ſpadonibus ſolis: quod qua cauſſa eueniat, rationibus phyſicis permittatur. Apud * Aſbamei quoq; Iouis templum in Cappadocia, vbi ampliſſimus ille philoſophus Apollonius traditur natus apud opidum Tyana, ſtagno effluens fons cernitur; qui magnitudine aquarum inflatus ſeſeq; reſorbens, numquam extra margines intumeſcit. Iuxta hunc circuitum *Adiabena* eſt, Aſſyria priſcis temporibus vocitata, longaq; adſuetudine ad hoc tranſlata vocabulũ, ea re quod inter OEnam & Tigridem ſita nauigeros fluuios, adiri vado numquã potuit: tranſire enim *διαβαίνειν* dicimus Græci. & veteres quidem hoc arbitrantur. Nos autem didicimus, quod in his terris amnes ſunt duo perpetui, quos & tranſiuimus, Diauas & Adiauas, iuncti naualibus põtibus: ideoq; intelligi *Adiauenam* cognominatam; vt a fluminibus maximis Ægyptus, Homero auctore; & India; & Euphratenſis, antehac Commagena: itidemq; Iberia ex Ibero, nunc Hiſpania; & a Bæti amne inſignis prouincia Bætica. In hac Adiabena Ninus eſt ciuitas, (quæ olim Perſidis regna poſſederat, nomen Nini potentiſſimi regis quondam Semiramidis mariti declarans) & Ecbatana, & Arbela, & Gaugamela, vbi Darium Alexander poſt diſcrimina varia prœliorum incitato marte proſtrauit. In omni autem *Aſſyria* multæ ſunt vrbes; inter quas Apamia eminet, Meſene cognominata; & Teredon, & Apollonia, & Vologeſſia, hiſq; ſimiles multæ. Splendidiſſimæ vero & peruulgatæ hæ ſolæ ſunt tres: Babylon, cuius mœnia bitumine Semiramis ſtruxit; (arcem enim antiquiſſimus rex condidit Belus) & Cteſiphon, quam Vardanes priſcis temporibus inſtituit, poſteaq; rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus Græco indito nomine, Perſidis effecit ſpecimen ſummum: poſt hanc Seleucia, ambitioſum opus Nicatoris Seleuci. Qua per duces Veri Cæſaris, vt ante retulimus, expulſata, auulſum ſedibus ſimulacrum * Chomei Apollinis, perlatumq; Romam, in æde Apollinis palatini deorum antiſtites collocarunt. Fertur autem, quod poſt direptum hoc idem figmentum, incenſa ciuitate, milites fanum ſcrutantes inuenere foramen anguſtũ: quo reſerato vt pretioſum aliquid inuenirent, ex adyto quodam concluſo a Chaldæorũ arcanis labes primordialis exſiliuit, quæ inſanabilium vi concepta morborũ, eiuſdem Veri & Marci Antonini temporibus, ab ipſis Perſarũ finibus aduſq; Rhenum & Gallias, cuncta contagiis polluebat & mortibus. Hîc prope *Chaldæorum* eſt regio, altrix philoſophiæ veteris, vt memorant ipſi; apud quos veridica vaticinãdi fides eluxit. Perfluunt aũt has eaſdẽ terras potiores ante alios amnes hi quos prædiximus, & * Marſias, & * flumen regiũ, & Euphrates cunctis excellens: qui

tripartitus,

tripartitus,nauigabilis per omnes eſt riuos; inſulasque circumfluens, & arua cultórum induſtria diligentius rigans, vomeri & gignendis arbuſtis habilia facit. His tractibus *Suſiani* iunguntur; apud quos non multa ſunt opida; inter alia tamen eminet Suſa,ſæpe domicilium regum; & Arſiana, & Sela, & * Arecha: cetera, breuia ſunt & obſcura.Fluuii vero multi per hæc loca diſcurrunt; quibus præſtantior Oates,& Harax & Meſeus,per arenoſas anguſtias,quæ a rubro prohibent Caſpium mare, æquóream multitudinem inundantes. At in læua, *Media* confinis Hyrcano panditur mari: quam ante regnum Cyri ſuperioris & incrementa Perſidos, legimus Aſiæ reginam totius,Aſſyriis domitis:quorum plurimos pagos in Atropatenæ vocabulum permutatos belli iure poſſedit: pugnatrix natio,& formidanda poſt Parthos,quibus vincitur ſolis,regiones inhabitans ad ſpeciem quadratæ figuræ formatas. Harum terrarum incolæ omnes ad latitudinem nimiam extenduntur; eisque maximæ celſitudines imminent montium,quos Zagrum & Orontem & Iaſonium vocant. Coróni quoque montis altiſſimi partem habitantes occiduam, frumentariis agris adfluunt & vinariis, pingui fœcunditate lætiſſimi, fluminibus fontiumque venis liquidis locupletes. Sunt apud eos prata virentia,fœtus equorum nobilium,quibus(vt ſcriptores antiqui docent,nosque vidimus) ineuntes prœlia viri, ſumma vi vehi exſultantes ſolent,quos Nyſæos appellant. * Abundant æque ciuitatibus quibus Media, & vicis in modum opidorum exſtructis, & multitudine incolarum. vtque abſolute dicatur, vberrimum eſt habitaculum regum. In his tractibus *Magorum agri* ſunt fertiles: ſuper quorum ſecta ſtudiisque, quoniam huc incidimus, pauca conueniet expediri. Magiam opinionum inſignium auctor ampliſſimus Plato Machagiſtiam eſſe verbo myſtico docet,diuinorum incorruptiſſimum cultum. cui ſcientię ſeculis priſcis multa ex Chaldæorum arcanis Bactrianus addidit Zoroaſtres: deinde Hyſtaſpes [rex] prudentiſſimus,Darii pater; qui quum ſuperioris Indiæ ſecreta fidentius penetraret, ad nemoroſam quamdam venerat ſolitudinem, cuius tranquillis ſilentiis præcelſa Bracmanorum ingenia potiuntur: eorumque monitu rationes mundani motus & ſiderum,purosque ſacrorum ritus,quantum colligere potuit,eruditus,ex his quæ didicit,aliqua ſenſibus magorum infudit: quæ illi cum diſciplinis præſentiendi futura, per ſuam quisq; progeniem poſteris ætatibus tradunt. Ex eo per ſecula multa ad præſens,vna eademq; proſapia multitudo creata,deorum cultibus dedicatur. Feruntque etiam,ſi iuſtum eſt credi,ignem cælitus lapſum apud ſe ſempiternis foculis cuſtodiri: cuius portionē exiguam,vt fauſtam,præiſſe quondam Aſiaticis regibus dicunt. Huius originis apud veteres numerus erat exilis; eiusque myſteriis Perſicæ poteſtates in rebus faciendis diuinis ſolenniter vtebantur. Eratque piaculum aras adire vel hoſtiam contrectare,antequam magus conceptis precationibus libamenta diffunderet præcurſoria. Verum aucti paulatim, in amplitudinem gentis ſolidæ conceſſerunt & nomen: villasq; inhabitantes nulla murorum firmitudine cōmunitas,& legibus ſuis vti permiſſi,religionis reſpectu ſunt honorati. Ex hoc magorum ſemine ſeptem poſt mortem Cambyſis regnum iniſſe Perſidos,antiquī memorant libri,docētes eos Darii factione oppreſſos,imperitandi initium equino hinnitu ſortiti. In hac regione oleum conficitur medicum; quo illitum telum * ſi emiſſum lentius laxiore arcu (nam ictu exſtinguitur rapido) hæſerit vſquam,tenaciter cremat: & ſi aqua voluerit abluere quisquam,æſtus excitat acriores incendiorum; nec remedio vllo quā iactu pulueris conſopitur. Paratur autem hoc modo: Oleum vſus communis herba quadam infectum condiunt harum rerum periti,ad diuturnitatem ſeruantes; & coaleſcens durant ex materia venæ naturalis, ſimilis oleo craſſiori: quæ ſpecies gignitur apud Perſas,quā(vt diximus)naphtham vocabulo appellauere gentili. Per hæc loca ciuitates diſperſæ ſunt plures; queis omnibus præſtant Zombis,& * Patigra, & Gazaca: inter quas opibus & magnitudine mœnium conſpicuæ ſunt Heraclia,& Arſacia,& Europos,& Cyropolis,& Ecbatana ſub Iaſonio mōte in terris ſitæ Syromedorū. Amnes has regiones prætereunt multi; quorū maximi ſunt Choaſpes,& Gyndes,& Amardus,& Charinda,& Cambyſes,& * Cyrus; cui magno & ſpatioſo Cyrus ille ſuperior rex amabi is,abolito vetere,id vocabulum dedit,quum ereptū ire regna Scythica deſtinaret; q; & fortis eſſet, vt ipſe ferebatur,& vias ſibi vt ille impetu ingenti molitus,in

Caſpium dilabitur mare. Per tractus meridianos expanſa, poſt hæc confinia, litoribus proxima *Perſis* habitatur *antiqua*, minutis frugibus diues & palmite, aquarumque copia iucundiſſima. Amnes quippe multi per eam in antedictum fluunt ſinum: quorum maximi ſunt Vatrachites, Rogomanis, & Briſoana, atque Bagrada. Opida vero mediterranea ſunt ampliora: (incertum enim qua ratione per oras maritimas nihil condiderunt inſigne) inter quæ Perſepolis eſt clara, & Ardea & Orobatis atque Tragonica. Inſulæ vero viſuntur ibi tres tantum, Tibiana, & Phara, & Alexandria. His propinquant *Parthi*, ſiti ſub aquilone, colentes niuales terras & pruinoſas: quorum regiones Choatres fluuius interſcindit ceteris abundantior. Et hæc potiora reſiduis ſunt opida: Genooia, Charax, Apamia, Artacana, & Hecatompylos: a cuius finibus per Caſpia litora aduſque portarum anguſtias, ſtadia quadraginta numerantur & mille. Feri ſunt illic habitatores pagorum omnium, atque pugnaces: eosq; ita certamina iuuant & bella, vt iudicetur inter alios omnes beatus qui in prœlio fuderit animam. Excedentes enim e vita morte fortuita, conuitiis inſectantur vt degeneres & ignauos. Quibus ab orientali auſtralique plaga *Arabes Beati* conterminant; ideo ſic appellati, quod frugibus iuxta & fœtibus & palmite, odorumque ſuauitate multiplici ſunt locupletes: magnæque eorum partes rubrum mare a latere dextro contingunt: læua Perſico mari collimitant: elementi vtriusque potiri bonis omnibus adſueti. Vbi & ſtationes & portus tranquilli ſunt complures, & emporia denſa, & diuerſoria regum ambitioſa nimium & decora, aquarumque ſuapte natura calentium ſaluberrimi fontes, & riuorum fluminumque multitudo perſpicua, ſoſpitaliſque cæli temperies: vt recte ſpectantibus, nihil eis videatur ad felicitatem deeſſe ſupremam. Ac licet abundet vrbibus mediterraneis atque maritimis, campisque copioſis & vallibus; has tamen ciuitates habet eximias, Geapolim, & Naſcum, & Baraba: itidemque & Nagara, & Mephram, & Taphron, & Dioſcuriada. Inſulas autem complures habet per vtrumq; proximas mare: quas dinumerare non refert. Inſignior tamen aliis Turgana eſt; in qua Serapidis maximum eſſe dicitur templum. Poſt huius terminos ingentes, *Carmania maior* verticibus celſis erigitur, aduſque Indicum pertinens mare, fructuariis arboreisque fœtibus culta, ſed obſcurior Arabum terris multo & minor; fluminibus tamen ipſa quoque non minus abundans, cæſpitisque vbere iuxta fœcunda. Amnes autem ſunt hic ceteris notiores Sagareus, & Saganis, & Hydriacus. Sunt etiam ciuitates, licet numero paucæ, victu tamen & cultu perquam copioſæ. inter quas nitet Carmanna omnium mater, & * Ortoſpana, & Alexandria, & Hermupolis. Interius vero pergenti occurrunt *Hircani*: quos eiusdem nominis alluit mare: apud quos glebæ maximæ auro micantes, turis colendi cura eſt leuior: ſed veſcuntur venatibus, quorum varietate immane quantum exuberant. vbi etiam tigridum millia multa cernuntur, feræque beſtiæ plures: quæ cuiusmodi ſolent capi commentis, dudum nos meminimus retuliſſe. Nec ideo tamen ſtiuam ignorant; ſed ſeminibus teguntur aliquæ partes, vbi ſolum eſt pinguius: nec arbuſta deſunt in locis habilibus ad plantandum: & marinis mercibus plerique ſuſtentantur. Hic amnes duo peruulgati ſunt nominis, Oxus & Maxera: quos vrgente inedia ſuperantes natatu aliquoties tigres, improuiſæ finitima populantur. Habent etiam ciuitates inter municipia minora validas: duas quidem maritimas, Socunda & Saramatna: mediterraneas alias, * Azmornam & Solen, & his nobiliorem Hyrcanam. Contra hanc gentem ſub aquilone dicuntur *Abii* verſari, genus piiſſimum, calcare cuncta mortalia conſuetum: quos (vt *Homerus fabuloſius canit) Iupiter ab Idæis montibus cōtuetur. Sedes vicinas poſt Hyrcanos ſortiti ſunt *Margiani*, omnes pene collibus altis vndique circumſepti; ideo a mari diſcreti. Et quamquam pleraque ſunt ibi deſerta aquarum penuria, quædam tamen habent opida: ſed Iaſonion, & Antiochia, & * Niſea, ſunt aliis notiora. Proximos his limites poſſident *Bactriani*; natio antehac bellatrix & potentiſſima, Perſisque ſemper infeſta, antequam circumſitos populos omnes ad dicionem gentilitatemque traherent nominis ſui: quam rexere veteribus ſeculis etiam Arſaci formidabiles reges. Eius pleræque partes, ita vt Margiana, procul a litoribus ſunt diſparatæ, ſed humi gignentium fertiles: & pecus quod illic per campeſtria loca veſcitur & montana, membris eſt magnis com-

pactum

paſtum & validis: vt indicio ſunt cameli a Mithridate exinde perducti, & primitus in obſidione Cyzicena Romanis viſi. Gentes iiſdem Bactrianis obediunt plures, quæ arua plana arant, & ad Italiæ ſpeciem crebris fluminibus inundantur: e quibus Artamis & Zariaſpes ante ſibi conſociati, itidemque Ochus & *Orgomanes iuncti cõuenis aquis, augent immania Oxi fluenta. Sunt & hic ciuitates quas amnes diuerſi perſtringunt, his cedentes vt melioribus: *Chatra & Charte, & Alicodra, & Aſtacia, & Menapila, & Bactra ipſa, (vnde regnum & vocabulum nationis eſt inſtitutũ) ſub imis montium pedibus quos appellant Sogdios. Inter quos amnes duo fluunt nauium capaciſſimi, Araxates & Dymas; qui per iuga valleſque præcipites in campeſtrem planitiem decurrentes, Oxiam nomine paludem efficiunt longe lateque diffuſam. Hic inter alia opida celebrantur, Alexandria, & Tribatra, & Drepſa metropolis. His contigui ſunt *Sacæ*, natio fera, ſqualentia incolens loca, ſolo pecore fructuoſa; ideo nec ciuitatibus culta: cui Aſcanimia mons imminet & Comedus. Præter quorum radices, & vicum quem Lithinon pyrgon appellant, iter longiſſimum patet mercatoribus peruium, ad Seras ſubinde cõmeantibus. Circa defectus & crepidines montium, quos Imauos & Tapurios vocant, *Scythæ* ſunt intra Perſicos fines, Aſianis contermini Sarmatis, Alanorumque latus tangentes extremum. Qui velut agentes quodam ſeceſſu coalitique ſolitudine, per interualla diſperſi ſunt longa, adſueti victu vili & paupertino. Et gentes quidem variæ hos incolunt tractus; quas nunc recenſere, alio properans, ſuperfluum puto. Illud tamen ſciendum, inter has nationes pene ob aſperitatem nimiam inacceſſas, homines eſſe quoſdam mites & pios, vt *Iaxartæ ſunt & Galactophagi; quorum meminit vates Homerus in hoc verſu, γλακτοφάγων ἀβίων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων. Inter flumina vero multa quæ per has terras vel potiorib. iungit natura, vel lapſu poſt trahit in mare, Roemnus celebris eſt, & Iaxartes, & Talicus. Ciuitates autem non niſi tres ſolas habere noſcuntur, Aſpabota, & Cauriana, & Saga. Vltra hæc vtriuſque Scythiæ loca, contra orientalem plagam, in orbis ſpeciem conſertæ celſorum aggerum ſummitates ambiunt *Seras*, vbertate regionum & amplitudine circumſpectos: ab occidentali latere Scythis adnexos; a Septemtrione & orientali niuoſæ ſolitudini cohærentes: qua meridiem ſpectant, aduſque Indiam porrectos & Gangem. Appellantur autem iidem montes, Aria & Nazauitium, & Aſmira, & Emodus; & Opurocarra. Hanc itaque planitiem, vndique prona decliuitate præruptam, terraſque lato ſitu diſtentas, duo famoſi nominis flumina Oechardes & Banthiſis lentiore meatu percurrunt. & diſpar eſt tractuum diuerſorum ingenium; hic patulum, alibi molli deuexitate ſubductum. ideoque ſatietate frugum, & pecoribus, & arbuſtis exuberant. Incolunt autem fœcundiſſimam glebam variæ gentes: e quibus Alitrophagi, & Carambuſi, & *Sizyges, & Chardi, aquilonibus obiecti ſunt & pruinis. exortum vero ſolis ſuſpiciunt Rabannæ, & Aſmiræ, & Eſſedones omnium ſplendidiſſimi: quibus Atharæ ab occidentali parte cohærent, & Aſparatæ: Betæ vero auſtrali celſitudini montium acclinati, vrbibus licet non multis, magnis tamen celebrantur & opulentis: inter quas maxime Aſmira, & Eſſedon, & Aſparata, & Pheræ, nitidæ ſunt & notiſſimæ. Agunt autem ipſi quietius Seres, armorum ſemper & prœliorum expertes; vtque hominibus ſedatis & placidis eſt otium voluptabile, nulli finitimorum moleſti: cæli apud eos iucunda ſalubriſque temperies, aeris facies munda, leniumq; ventorum commodiſſimus flatus, & abunde ſiluæ ſublucidæ: a quibus arborum fœtus aquarum aſperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam ſubtilitatem tenerrimam pectunt: nenteſque ſubtegmina, conficiunt ſericum, ad vſus antehac nobilium, nunc etiam infimorum ſine vlla diſcretione proficiens. Ipſi præter alios frugaliſſimi, pacatioris vitæ cultores, vitantes reliquorum mortalium cœtus. Quumque ad coemenda fila vel quædam alia fluuium tranſierint aduenæ, nulla ſermonum vice propoſitarum rerum pretia ſolis oculis æſtimantur. Et ita ſunt abſtinentes, vt apud ſe tradentes *gignentia, nihil ipſi comparent aduectitium. *Ariani* viuunt poſt Seras, Boreæ obnoxii flatibus: quorum terras amnis vehendis ſufficiens nauibus Arias perfluit nomine, faciens lacum ingentem eodem vocabulo dictitatum. Abundat autem hæc eadem Aria opidis; inter

quæ ſunt celebres Bitaxa, Orbitana, & Sótera, & Niſibis, & Alexandria; vnde nauiganti ad Caſpium mare quingenta ſtadia numerantur & mille. His locis *Paropamiſadæ* ſunt proximi, Indos ab oriente, Caucaſumque ab occidentali latere proſpectantes, ipſi quoque montium defectibus acclinati: quos reſiduis omnibus maior Ortogordomaris interluit fluuius, a Bactrianis exſurgens. Habent autem etiam ciuitates aliquas; quibus clariores ſunt Gazaca, & Nauibis, & * Ortoſpana; vnde litorea nauigatio aduſq; Mediæ fines portis proximos Caſpiis, ſtadiorum ſunt duo millia ducenta. Antedictis contigui ſunt *Drangiani*, collibus cohærentes, *Arabum* nomine ideo appellati, quod inde exorti; interque alia duobus municipiis exſultantes, Prophthaſia & Ariaſpe, opulentis & claris. Poſt quos ex aduerſo *Arachoſia* viſitur, dextrum vergens in latus Indis obiecta: quam ab Indo fluuiorum maximo, vnde regiones cognominatæ ſunt, amnis multo minor exſurgens aquarum alluit amplitudine, efficitque paludem Arachotoſcrenen appellatam. Hic quoque ciuitates ſunt inter alias viles, Alexandria, & Arbaca, & Choaſpa. In penitiſſima parte Perſidos, *Gedroſia* eſt, dextra terminos contingens Indorum, inter minores alios Artabio vberior flumine: vbi montes deficiunt Barbitani; quorum ex pedibus imis emergentes alii fluuii, Indo miſcentur, amittentes nomina magnitudine potioris. Ciuitates autem etiam hic ſunt. Inter ciuitates præter inſulas Sedratyra, & Γυναικῶν λιμὴν meliores reſiduis æſtimantur. Ne igitur oræ maritimæ ſpatia alluentia Perſidis extremitates per minutias demonſtrantes, a propoſito longius aberremus, id ſufficiet dici, quod mare prætentum a Caſpiis montibus per Boreum latus aduſque memoratas anguſtias, nouem millium ſtadiorum: auſtrale vero, ab oſtiis Nili fluminis aduſque principia Carmanorum, quatuordecim millium ſtadiorum numero definitur. Per has nationes diſſonas & multiplices, hominum quoque diuerſitates ſunt, vt locorũ. Sed vt generaliter corpora deſcribamus & mores, graciles pene ſunt omnes, ſubnigri vel liuido colore pallentes, caprinis oculis torui, & ſuperciliis in ſemiorbiũ ſpeciem curuatis iunctiſque: non indecoris barbis, capilliſque prolixis hirſuti. Omnes tamen promiſcue, vel inter epulas feſtoſque dies, gladiis cincti cernuntur. Quem Græcorum veterum morem abieciſſe primos Athenienſes, Thucydides eſt auctor ampliſſimus. Effuſius plerique ſoluti ſolui in venerem, ægreque contenti multitudine pellicum, puerilium ſtuprorum expertes, pro opibus quiſq; adſciſcens matrimonia, plura vel pauca: vnde apud eos per libidines varias caritas diſperſa torpeſcit. Munditias conuiuiorum & luxum, maximeque potandi auiditatem vitantes, vt luem. Nec apud eos extra regales menſas hora eſt præſtituta prandendi; ſed venter vnicuique velut ſolarium eſt, eoque monente quod inciderit, editur. Nec quiſquam poſt ſatietatem ſuperfluos ſibi ingerit cibos. Immane quantum reſtricti & cauti: vt, inter hoſtiles hortos gradientes nonnumquam & vinera, nec cupiant aliquid nec contingant, venenorum & ſecretarum artium metu. Super his, nec ſtando mingens, nec ad requiſita naturę ſecedens facile viſitur Perſa: ita obſeruantius hæc aliaque pudenda declinat. Adeo autem diſſoluti ſunt, & artuum laxitate vagoque inceſſu iactitantes ſe, vt effœminatos exiſtimes, quum ſint acerrimi bellatores; ſed magis artifices quam fortes, eminusq; terribiles: abundantes inanibus verbis, inſanumque loquentes & ferum, magnidici, graues & tetri, minaces iuxta in aduerſis rebus & proſperis, callidi, ſuperbi, crudeles, vitæ neciſque poteſtatem & in ſeruos & in plebeios vindicantes obſcuros. Cutes viuis hominibus detrahunt particulatim vel ſolidas. Nec miniſtranti apud eos famulo menſæque adſtanti hiſcere vel loqui licet, vel ſpuere: ita * roſtratis pellibus labra omnium vinciuntur. Leges apud eos impendio formidatæ. Inter quas diritate exſuperant latæ contra ingratos & deſertores; & abominãdæ aliæ, per quas ob noxam vnius omnis propinquitas perit. Ad iudicandum autem vſu rerum ſpectati deſtinantur & integri, parum alienis conſiliis indigentes: vnde noſtram conſuetudinem rident, quæ interdum facundos, iuriſque publici peritiſſimos poſt indoctorum collocat terga. Nam quod ſuperſedere corio damnati ob iniquitatem iudicis iudex alius cogebatur, aut finxit vetuſtas, aut olim recepta conſuetudo ceſſauit. Militari cultu ac diſciplina, præludiiſque continuis rei caſtrenſis & armaturæ, quam ſæpius formauimus, metuẽdi vel exercitibus maximis, equitatus vir-

tute con-

tute confiſi, vbi deſudat nobilitas omnis & ſplendor. Pedites enim in ſpeciem myrmillonum conteḛi, iuſſa faciunt vt calones. Sequiturq; ſemper hæc turba tamquam addicta perenni ſeruitio, nec ſtipēdiis aliquando fulta nec donis. Et gentes plurimas præter eas quas abunde perdomuit, ſub iugum hæc natio miſerat: ita audax & ad pulueres Martios erudita, vt bellis ciuilibus externisq; adſidue vexaretur. Indumentis pleriq; eorum ita operiuntur lumine colorum fulgentibus vario, vt licet ſinus lateraq; diſſuta relinquant flatibus agitari ventorum, inter calceos tamen & verticem nihil videatur intectum. Armillis vti monilibusq; aureis, & gemmis, præcipue margaritis, quibus abundant, adſuefacti poſt Indiam fictam & Crœſum. Res ſtatuit vt ſuper ortu lapidis huius pauca ſuccinctius explicentur. Apud Indos & Perſas *margaritæ* reperiuntur in teſtis marinis robuſtis & candidis, permixtione roris anni tempore præſtituto conceptæ. Cupientes enim velut coitum quemdam humoris, ex lunari aſpergine capiunt denſius oſcitando. Exindeq; *grauidæ, edunt minutas binas aut ternas, vel *uniones* [ideo] ſic appellatas quod eius *terræ conchulæ ſingulas aliquoties pariunt, ſed maiores. Idque indicium eſt ætheria potius deriuatione quam ſaginis pelagi hos oriri fœtus & veſci, quod guttæ matutini roris iisdem infuſæ, claros efficiunt lapillos & teretes: veſpertini vero, fluxuoſos contra & rutilos, & maculoſos interdum. Minima autem vel magna pro qualitate hauſtuum, figurantur caſibus variatis. Concuſſæ vero ſæpiſſime metu fulgurum inaneſcunt, aut debilia pariunt, aut certe vitiis defluunt abortiuis. Capturas autem difficiles & periculoſas, & amplitudines pretiorum, illa efficit ratio, quod frequentari ſueta litora propter piſcantium inſidias declinantes, vt quidam coniiciunt, circa deuios ſcopulos, & marinorum canum receptacula deliteſcunt. Quod genus gemmæ etiam in Britannici ſeceſſibus maris gigni legique, licet dignitate diſpari, non ignoramus.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSQVARTVS.

POST exploratam alacritatem exercitus, vno pariq; ardore impenetrabilem principem ſuperari non poſſe, vſitato clamore teſtantis, Iulianus ſummæ rei finem imponendum maturius credens, extracta quiete nocturna itinerarium ſonare lituos iubet: præſtructisq; omnibus quæ difficultates arduæ belli poſcebant, candente iam luce Aſſyrios fines ingreſſus, celſo præter alios ſpiritu obequitans ordinibus, æmulatione ſui cunctos ad officia fortitudinis incendebat. Vtq; ductor vſu & docilitate firmatus, metuens ne per locorum inſolentiam inſidiis caperetur occultis, agminibus incedere quadratis exorſus eſt. Excurſatores quidem quingentos & mille ſenſim præire diſpoſuit: qui cautius gradientes ex vtroq; latere, itidemque a fronte, nequis repentinus irrueret, proſpectabant. Ipſe vero medios pedites regens, quod erat totius roboris firmamentum, dextra legiones aliquas cum Neuita ſupercilia fluminis perſtringere iuſſit Euphratis. Cornu vero læuum cum equitum copiis Arintheo tradidit & *Ormiſdæ, ducendum confertius per plana camporum & mollia. Agmina vero poſtrema Dagalaiphus cogebat & Victor, vltimusque omnium Oſdruenæ dux Secundinus. Deinde vt hoſtibus, ſi erupiſſent vſquam, vel conſpicantibus procul timorem multitudinis maioris incuteret, laxatis cuneis iumenta dilatauit & homines, vt decimo pene lapide poſtremi diſpararentur a ſigniferis primis: quod arte mira ſæpe feciſſe Pyrrhus ille rex dicitur Epirotes, opportunis in locis caſtrametandi, armorumque ſpeciem diffundendi ex induſtria vel attenuandi perquam ſcientiſſimus; vt vbi veniſſet, plures æſtimarentur, aut pauci. Sarcinas vero & calones, & apparitionem imbellem, impedimentorumque genus omne, inter vtrumq; latus inſtituit procedentium *ordinum, nequa vi ſubita raperentur, vt ſæpe contingit, improtecta. Claſſis autem, licet per flumen ferebatur

adſiduis flexibus tortuoſum, nec reſidere nec præcurrere ſinebatur. Emenſo itaq; itinere bidui, prope ciuitatem venimus Doram, deſertã marginibus amnis impoſitam: in quo loco greges ceruorum plures inuenti ſunt: quorum alii confixi miſſilibus, alii ponderibus eliſi remorum, ad ſatietatem omnes pauerunt: pars maxima, natatu adſueta, veloci alueo penetrato, incohibili curſu euaſit ad ſolitudines notas. Exin itinere dierum quatuor leui peracto, veſpera incedẽte, cum expeditis mille impoſitis nauibus, Lucillianus comes imperitia principis mittitur Anathan munimentum expugnaturus: quod, vt pleraque alia, circumluitur fluentis Euphratis: & nauibus, vt præceptum eſt, per opportuna diſperſis, obſidebatur inſula, nebuloſa nocte obumbrante impetum clandeſtinum. Sed poſtquam venit lux certa, aquatum quidam egreſſus, viſis ſubito hoſtibus, vlulabili clamore ſublato excitos tumultuoſis vocibus propugnatores armauit. Et mox ſpecula quadam altiſſima explorato ſitu caſtrorum, quam ociſſime duarum præſidio nauium amnem ſupermeat Imperator, pone ſequentibus nauigiis multis, quæ obſidionales machinas aduehebant. Iamque muris propinquans, quum non abſque diſcriminibus multis conſideraret eſſe certandum, ſermone cum leni, tum aſpero & minaci hortabatur ad deditionem defenſores: qui ad colloquium petito Ormiſda, promiſſis eius & iuramentis illecti, multa ſibi de lenitudine Romana ſpondebant. Denique præ ſe bouem coronatum agentes, (quod eſt apud eos ſuſceptæ pacis indicium) deſcendere ſuppliciter: & ſtatim omni munimento incenſo, Puſæus eius præfectus, dux Ægypti poſtea, honore tribunatus adfectus eſt. Reliqui vero cum caritatibus ſuis & ſupellectile, humiliore cultu ad Syriacam ciuitatem Chalcida transmiſſi ſunt. Inter hos miles quidã, quum Maximianus perrupiſſet quondam Perſicos fines, in his locis æger relictus, prima tum etiam lanugine iuuenis, (vt aiebat) vxores ſortitus gentis ritu complures, cum numeroſa ſubole tunc ſenex incuruus, exultans proditionisque auctor, ducebatur ad noſtra, teſtibus adfirmans, & præſciſſe ſe olim, & prædixiſſe, quod centenario iam contiguus ſepelietur in ſolo Romano. Poſt quæ Saraceni procurſatores quosdam partis hoſtium obtulere lætiſſimo principi: & * iterum ad agenda ſimilia ſunt remiſſi. Acciderat aliud poſtridie dirum. Ventorum enim turbo exortus, plutesq; vertigines concitans, ita confuderat omnia tecta, vt tabernacula multa * conciderent, & ſupini plerique milites ſternerentur vel proni, ſpiritu ſtabilitatem veſtigiis ſubuertente. Nec minus eodem die aliud periculoſum euenit. Amne enim repente extra margines euagato, merſæ ſunt quædam frumentariæ naues, cataractis auulſis, ad diffundendas reprimendasque aquas rigare ſuetas opere ſaxeo ſtructis: quod vtrum per inſidias an magnitudine acciderit fluentorum, ſciri non potuit. Poſt præruptam incenſamque vrbem omnium primam, & captiuos transmiſſos, certiore iam ſpe prouectus exercitus ad fiduciam, elatis vocibus in fauores principis conſurgebat, adfore ſibi etiam deinde cæleſtem exiſtimans curam: & quia per regiones ignotas de obſcuris erat ſuſpectior cura, aſtus gentis & ludificandi varietas timebatur. Ideo Imperator nunc anteſignanus, nunc agminibus cogendis inſiſtens cum expeditis velitibus, ne quid lateret abstruſum, *frutecta ſqualida vallesque ſcrutabatur, licentiores militũ per longinqua diſcurſus adfabilitate natiua prohibendo vel minis: hoſtiles tamen agros omni frugum genere diuites, cum ſegetibus & tuguriis inflammari permiſit, ita demũ quum vſui neceſſaria abunde ſibi quisq; collegiſſet: & hoc modo ſauciabatur ſalus hoſtium neſciorum. Bellatores enim libenter quæſitis dextris propriis vtebantur, alia virtutis ſuæ horrea reperiſſe exiſtimantes, & læti quod vitæ quoque ſubſidiis adfluentes, alimenta ſeruabant quæ nauigiis vehebantur. Hic vino grauis quidam temerarius miles, & ad vlteriorem ripam nullo vrgente transgreſſus, in conſpectu noſtro ab hoſtibus captus, occiſus eſt. Quibus tali caſu patratis, ad caſtra peruenimus nomine Thilutha, in medio fluminis ſita, locum immenſo quodam vertice tumeſcentem, & poteſtare naturæ velut manu circumſeptum humana: cuius ad deditionem incolæ tentati mollius, (vt decebat) quoniam aſperitas edita vim ſuperabat armorum, intempeſtiuam tunc defectionem eſſe firmabant. ſed hactenus reſponderunt, quum interiora occupauerint protinus gradientes Romani, ſe quoque, vtpute regnorum ſequelas, victoribus acceſſuros. Et poſt hæc præterme-

antes

antes in ipſa mœnia, naues noſtras cum verecundia quiete ſpectabant immobiles. Quo tranſito, quum ad munimentum aliud Achaiachalam nomine veniſſemus, fluminis circumitione vallatum, arduumque tranſcenſu, confutati pari reſponſo diſceſſimus. Alia poſtridie caſtra ob muros inualidos derelicta prætereuntur incenſa. Poſtera vero & inſequenti die ſtadiis ducentis emenſis, ventum eſt ad locum *Baraxmalcha. Vnde amne tranſito milliario ſeptimo diſparata Diacira inuaditur, ciuitas habitatoribus vacua, frumento & ſalibus nitidis plena; in qua templum alti culminis arci vidimus ſuperpoſitum. qua incenſa cæſiſque mulieribus paucis quæ repertæ ſunt, traiecto fonte ſcatente bitumine, Ozogardanam occupauimus opidum, quod formidine aduenientis exercitus itidem deſeruere cultores; in quo principis Traiani tribunal oſtentabatur. Hac quoque exuſta, biduo ad refectionem corporum dato, prope extremum noctis quæ ſecundum diem ſequuta eſt, Surena poſt regem apud Perſas promeritæ dignitatis, &*Malechus Podoſaces nomine, phylarchus Saracenorum *Aſſanitarum, famoſi nominis latro, omni ſæuitia per noſtros limites diu graſſatus, ſtructis Ormiſdæ inſidiis, (quem ad ſpeculandum exiturum, incertum vnde præſenſerant) ideo ſunt tentamento fruſtrati, quod anguſta fluminis interluuies & præalta tranſiri vado non potuit. Et primo lucis exordio, quum eſſent hoſtes iam in contuitu, viſi tunc primitus, coruſci galeis & horrentes *induti-bus rigidis: milites in procinctum impetu veloci tendentes, eos inuolauere fortiſſime. Et quamuis arcus validis viribus flecterentur, & ſplendor ferri intermicans Romanorum metum augeret, ira tamen acuente virtutem, clypeorum denſitate contecti, ne poſſint emittere coegerunt. Animatus huiuſcemodi primitiis miles, ad vicum Macebracta peruenit, in quo ſemiruta *muri veſtigia videbantur: qui priſcis temporibus in ſpatia longa *protentus, munire ab externis incurſibus Aſſyriam dicebatur. Hinc pars fluminis ſcinditur largis aquarum agminibus, ducens ad tractus Babylonios interiores, vſui agris futura & ciuitatibus circumiectis: alia, Naarmalcha nomine, quod *\fluuius regum\ interpretatur, Cteſiphonta prætermeat: cuius in exordio turris in modum phari celſior ſurgit. Hanc pedites omnis pontibus caute digeſtis tranſiuit. Equites vero cum iumentis armati, clementiores gurgites fluminis obliquati transnarunt: *alii multitudine ſubita petiti telorum hoſtilium: quos egreſſi auxiliares ad curſuram leuiſſimi, fugientiumque ceruicibus inſiſtentes, laniatu auium proſtrauerunt. Quo negotio itidem glorioſe perfecto, ad ciuitatem *Pyriſaboram ventum eſt, amplam & populoſam, ambitu inſulari circumuallatam. Cuius obequitans mœnia Imperator *& ſitum, obſidium omni cautela cœptabat: quaſi ſola formidine opidanos a propugnandi ſtudio ſubmoturus. Quibus per colloquia ſæpe tentatis, quum nec promiſſis quiſquam flecteretur nec minis, ſuſcipitur oppugnandi exordium. Et armatorum triplici corona circumdatis muris, die primo aduſque noctis initium miſſilibus certabatur. Tum defenſores animo præſtantes & viribus per propugnacula ciliciis vndique laxius panſis, quæ telorum impetus cohiberent, obtecti ſcutis vimine firmiſſimo textis, & crudorum tergorum denſitate veſtitis, validiſſime reſiſtebant, ferrea nimirum facie omni: quia laminę ſingulis membrorum liniamentis cohærenter aptatæ, fido operimento totam hominis ſpeciem contegebant. Et aliquoties Ormiſdæ & indigenæ & regalis colloquia petentes obnixe, propinquantem probris atque conuitiis vt male fidum inceſſebant & deſertorem: ac lenta cauillatione diei maxima parte exempta, tenebrarum ſilentio primo multiformes admotæ ſunt machinæ, cœptaque altitudo complanari foſſarum. Quę vixdum ambigua luce defenſores *intente contemplati, eo accedente quod angularē turrim ictus forauit arietis violentior, relictis ciuitatis duplicibus muris continentem occupant arcem, aſperi montis interi upra planitie ſuperpoſitam: cuius medietas in ſublime conſurgens, tereti ambitu Argolici ſcuti ſpeciem oſtendebat; niſi quod a ſeptemtrione id quod rotunditati deerat, in Euphratis fluēta proiectæ cautes eminentius tuebantur: in qua excellebant *minæ murorū, bitumine & coctilibus laterculis fabricatæ: quo ædificii genere nihil tutius eſſe conſtat. Iamq; ferocior miles peruaſa vrbe quam viderat vacuam, aduerſus opidanos ab arce multimoda tela fundentes acri contentione pugnabat. Quum enim iidem prohibitores catapultis noſtrorum

vrgerentur atque baliſtis, ipſi quoq; ex edito arcus *erigebant, fortiter tenſos: quibus panda vtrimq; ſurgentia cornua ita lentius flectebantur, vt nerui digitorum acti pulſibus violentis, arũdines ferratas emitterent: quæ corporibus illiſæ contrariis, letaliter figebantur. Dimicabatur nihilominus vtrobiq; ſaxorũ manualiũ nimbis: & neutrobi inclinato momento, prœlium atrox a lucis ortu ad initium noctis deſtinatione magna prottactũ, pari ſorte diremptum eſt. Proinde die ſequuto, quum certaretur aſperrime, multiq; funderentur altrinſecus, & æquæ vires geſta librarent, Imperator omnes aleæ caſus inter mutuas clades experiri feſtinãs, cuneatim ſtipatus, denſatisq; clypeis ab ictu ſagittarum defenſus, veloci ſaltu comitantibus promptis, prope portã venit hoſtilem craſſo ferro cruſtatam. Et licet ſaxis & glande ceterisq; telis cum periculo ſalutis premeretur, fodicare tamen paratos valuarum latera, vt aditum patefacerent vocibus increpans crebris, non ante diſceſſit quam telorum congerie quæ ſuperiaciebantur, ſe iam cerneret obruendũ. Euaſit cum omnibus tamen, paucis leuius vulneratis, ipſe innoxius verecundo rubore *perfuſus. Legerat enim Æmilianũ Scipionem, cum hiſtoriarum conditore Polybio Megalopolitano Arcade, & triginta millibus, portam Carthaginis impetu ſimili ſubfodiſſe. Sed fides recepta ſcriptorũ veterum recens factũ defendit. Æmilianus enim teſtudine lapidea *tectam ſucceſſerat portam; ſub qua tutus & latens, dum moles ſaxeas detegunt hoſtes, vrbem nudatam irrupit. Iulianus vero locum patentem ingreſſus, obumbrata cæli facie fragmẽtis montiũ & miſſilibus, ægre inde repulſus abſceſſit. His raptim ac tumultuarie agitatis, quum operoſitas vinearum & aggerum impeditiſſima [a] ceteris vrgẽtibus cerneretur, machinam quæ cognominatur helepolis, iuſſit expeditius fabricari; qua, vt ſupra docuimus, rex vſus Demetrius, ſuperatis opidis pluribus Poliorcetes appellatus eſt. Ad hanc molem ingentem, ſuperaturam celſarum turrium minas, prohibitores oculorum acies intentius conferentes, itidemque inſtantiam obſidentium perpenſantes, ſubito vertuntur ad preces, circumfuſi per turres ac mœnium minas: & fidem Romanam panſis manibus proteſtantes, vitam cum venia poſtulabãt. Quumque ceſſaſſe opera & munitores nihil viderent tentare vlterius, (quod quietis erat indicium certum) copiam ſibi dari conferendi ſermonis cum Ormiſda poſcebant. Hocque impetrato M[o]merſides præſidiorum præfectus, demiſſus per funem, deductusque ad Imperatorem, vt obſecrauit, vita cum impunitate ſibi conſortibusque ſuis firmiter pacta, redire eſt permiſſus. Geſtisque nuntiatis, plebs omnis vtriusque ſexus, ad ſententiam ſuam cunctis acceptis pace fœderata, cum religionum conſecrationibus fidis, patefactis egreditur portis: ſalutarem genium adfulſiſſe ſibi clamitans Cæſarem magnum & lenem. Numerata ſunt autem dedititiorum duo millia & quingenti: nam cetera multitudo, obſidium ante ſuſpectans, nauigiis paruis permeato amne deceſſit. In hac arce armorum alimentorumque copia reperta eſt maxima: vnde neceſſariis ſumptis, reliqua cum loco ipſo exuſſere victores. Poſtera die quam hæc acta erant, perfertur ad Imperatorem cibos per otium capientem nuntius grauis, Surenam Perſicum ducem, procurſatorũ partis noſtræ tres turmas inopinum aggreſſum, pauciſſimos trucidaſſe: inter quos ſtrato tribuno vnum rapuiſſe vexillum. Statimque concitus ira immani, cum armigera manu feſtinatione ipſa tutiſſimus peruolauit: & graſſatoribus fœda conſternatione depulſis, reſiduos duos tribunos *ſacramento ſoluit, vt deſides & ignauos. Decem vero milites ex his qui fugerant, exauctoratos capitali addixit ſupplicio, ſequutus veteres leges. Incenſa denique vrbe, vt memoratum eſt, conſtructo tribunali inſiſtens, actis gratiis *conuocato exercitu cunctos ad paria facienda deinceps hortabatur: & argenteos nummos centenos viritim pollicitus, quum ea *parcitate promiſſi percitos tumultuare ſenſiſſet, ad indignationem plenam grauitatis erectus, *En*, inquit, *Perſa circumfluentes rerum omnium copiis. Ditare nos poterit opimitas gentis; ſi vnum ſpirantibus animis, fortiter fecerimus. Ex immenſis opibus egentiſſima eſt tandem, credite, Romana reſpublica, per eos qui, vt augerent diuitias, docuerunt principes auro quiete a barbaris redempta redire. * Impetitum ærarium eſt, vrbes exinanitæ, populatæ prouinciæ: mihi nec facultates, nec propinquitas generis ſuppetit, quamuis ortus ſim nobilis, præter pectus omni liberum metu: nec pudebit Imperatorem, cuncta bona in animi cultu ponentem, pro-*

fiteri

*fieri paupertatem honeſtam. Nam & Fabricii familiari re pauperes, rexere bella grauiſſima, gloria locupletes. Hæc nobis cuncta poterunt abundare, ſi imperterriti, Deo meque, quantum humana ratio patitur, caute ductante, mitius egeritis. Sin reſiſtitis, ad ſeditionum reuoluti dedecora priſtinarum, pergite. Vt Imperatorem decet, ego ſolus confecto tantorum munerum curſu moriar ſtando, contempturus animam quam mihi febricula eripiet vna: aut certe diſcedam. nec enim ita vixi, vt non poſſim aliquando eſſe priuatus: præque me fero & * lætor ductores ſpectatiſſimos eſſe nobiſcum, perfectos bellicarum omni genere doctrinarum.* Hac modeſta Imperatoris oratione, inter ſecunda & aſpera * meante, miles pro tempore delinitus, adſumpta cum meliorum exſpectatione fiducia, regibilem ſe fore pollicitus & morigerum, cunctorum adſpirante conſenſu, auctoritatem eius ſublimitatemque cordis extollebat in cælum: quod quum vere atque ex animo dicitur, ſolet amor ex crepitu *leui monſtrari. Repetitis poſt hæc tentoriis, pro copia rei præſentis, *victu ſe recreauit & quiete nocturna. Animabat autem Iulianus exercitum, quum non per caritates, ſed per inchoatam negotiorum magnitudinem deieraret adſidue, Sic ſub iugum mitteret Perſas, Ita quaſſatum recrearet orbem Romanum: vt Traianus fertur aliquoties iurando dicta conſueuiſſe firmare; *Sic in prouinciarum ſpeciem redactam videam Daciam, Sic pontibus Iſtrum * aut Euphratem ſuperem*, & ſimilia plurima. Poſt hæc decurſis millibus paſſuum quatuordecim, ad locum quemdam ventum eſt, arua aquis abundantibus fœcundantem. Quo itinere nos ituros Perſæ prædocti, ſublatis cataractis vndas euagari fuſius permiſerunt. Itaque humo late ſtagnante, altero die militi requie data, Imperator ipſe progreſſus, conſtratis ponticulis multis & vtribus, * ſublicisque nauibus, itidem confectis palmarũ trabibus, exercitum non ſine difficultate traduxit. In his regionibus agri ſunt plures conſiti vineis, varioque pomorum genere: vbi oriri arbores adſuetæ palmarum, per ſpatia ampla aduſque Meſenen & mare pertinent magnum, inſtar ingentium nemorum. & quaqua inceſſerit quiſquam, * termites & ſpadica cernit adſidua; quorum ex fructu mellis & vini conficitur abundantia: & maritari palmæ ipſæ dicuntur, facileque ſexus poſſe diſcerni: additur etiam, generare fœminas ſeminibus *illitas mariũ: feruntque eas amore mutuo delectari, hocque inde clarere, quod contra ſe viciſſim nutantes, ne turgidis quidem flatibus auertuntur. & ſi ex more fœmina maris non illita fuerit ſemine, abortus vitio fœtus amittit intempeſtiuos. & ſiqua fœmina cuius arboris amore perculſa ſit ignoretur, vnguento ipſius inficitur truncus, & arbor alia naturaliter odoris dulcedinem concipit; hiſque indiciis velut coeundi quædam proditur fides. Qua cibi copia ſatur exercitus, plures prætergreſſus eſt inſulas; & vbi formidabatur inopia, ibi timor ſaginæ grauis inceſſit. Sagittariorum denique hoſtilium impetu latenter tentatus, neque inultus, prope locum venit vbi pars maior Euphratis in riuos diffinditur multifidos. In hoc tractu ciuitas ob muros humiles ab incolis Iudæis deſerta, iratorum manu militum conflagrauit. Quibus actis pergebat vlterius Imperator, placida ope numinis (vt arbitrabatur) erectior. Quumque * Maiozamalcham veniſſet, vrbem magnam & validis circumdatam mœnibus, tentoriis fixis prouidit ſollicite ne caſtra repentino equitatus Perſici turbarentur accurſu: cuius fortitudo in locis patentibus immane quantum gentibus eſt formidata. Et hoc diſpoſito, ſtipatus velitibus paucis, ipſe quoque pedes, ciuitatis ſitum diligenti inquiſitione exploraturus, in pernicioſas præcipitatus inſidias, ex ipſo vitæ diſcrimine tamdem emerſit. Namque per latentem opidi portam Perſæ decem armati digreſſi, imaque cliuorum peruadentes poplitibus ſubſidendo, repentino impetu noſtros aggreſſi ſunt. E quibus duo conſpectiorem habitu principem gladiis petiere diſtrictis: ſed occurrit ictibus erectum latius ſcutum: quo contectus, magna elataque fiducia vnius lateri ferrum infixit: alterum ſtipatores multiplicatis ictibus occiderunt. reſiduis, e quibus vulnerati ſunt aliqui, disiectis in fugam, ſpoliatiſque ambobus, reducens incolumes ſocios cum exuuiis remeauit ad caſtra, omnium lætitia magna ſuſceptus. Suſtulit ab hoſte proſtrato aureum colli monile Torquatus: fudit confidentiſſimum Gallum alitis propugnatione Valerius poſtea cognomento Coruinus: hacque gloria poſteritati ſunt commendati: non inuidemus: accedat hoc quoque monumentis veteribus faci-

nus pulcrum. Conſtratis poſtridie pontibus exercituque * traiecto, & metatis alibi ſalubrius caſtris vallo duplici circumductis, quoniam (vt diximus) timebantur ſolitudines planæ, opidi ſuſcepit obſidium: periculoſum fore exiſtimans ſi gradiens prorſus a tergo relinqueret quos timeret. Hæc dum magno molimine comparantur, Surena hoſtium dux, iumenta adortus quæ in lucis palmaribus veſcebantur, a cohortibus noſtris repulſoriis cum paucorum exitio habitus fruſtra, diſceſſit: & duarum incolæ ciuitatum, quas amnes amplexi faciunt inſulas, * pars ſui fiducia trepidi ad Cteſiphontis mœnia ſe contulerunt: pars per ſiluarum denſa, alii per paludes vicinas alueis arborum cauatarum inuecti, ad vnicum auxilium & potiſſimum itineris longi, quod ſupererat, dilabuntur, vlteriora petituri terrarum. E quibus reſiſtentes aliquos noſtri milites trucidabant, ipſi quoque lintribus & cymbis per varia diſcurrentes: captiuos alios ſubinde perducebant. Id enim erat librata ratione diſpoſitum, vt dum copiæ pedeſtres muros oppugnant, equeſtres turmæ diuiſæ per globos abigendis inſiſterent prædis. Hocque prouiſo, nullo prouincialium damno miles viſceribus hoſtium paſcebatur. Iamque Imperator muris duplicibus opidum, ordine circumdatum trino ſcutorum, ſpe patrandi incepti maximis viribus oppugnabat. Sed, vt erat neceſſarius appetitus, ita effectu res difficillima. nam acceſſus vndique rupibus anfractu celſiore * diſceſſis, flexuoſiſque exceſſibus ob periculum anceps, adeundi copiam denegabat; maxime * quoniam turres crebritate & altitudine formidandæ, montem ſaxeum arcis naturaliter editum æquabant, & procliuis planities flumini imminens propugnaculorum firmitate muniebatur. Accidebat his haud leuius malum, quod lecta manus & copioſa quæ obſidebatur, nullis ad deditionem illecebris flectebatur; ſed tamquam ſuperatura, vel deuota cineribus patriæ, reſiſtebat aduerſis. Iam ægre retentabatur inferens ſe protetuius miles, & pugnam vel æquo campo iuſtoque prœlio poſcens: quumque receptui caneretur, adſidue animoſis hoſtem vrgendi conatibus vrebatur. Vicit tamen noſtrorum * concilium contentionem virium maximam: diuiſiſque operibus, officia quiſque diſtributa capeſſit ociſſime. Hinc etenim ardui ſuggeſtus erigebantur, inde foſſarum altitudines alii complanabant: terrarum latibula concaua oblongis tramitibus alibi ſtruebantur. Locabant etiam artifices tormenta muralia, in funeſtos ſonitus proruptura. Et cuniculos quidem cum vineis Neuita & Dagalaiphus curabant: ineundis autem conflictibus, & defendendis ab incendio vel eruptionibus machinis, præerat Imperator. Quumque apparatu omni exſcindendæ vrbis labore multiplici conſummato pugna flagitaretur, Victor [nomine] dux reuerſus eſt aduſque Cteſiphonta itineribus exploratis, nulla obſtacula nuntians offendiſſe. Quo efferati gaudio milites omnes, elatique firmioribus animis ad certandum, ſignum opperiebantur armati. Iamq; clangore martio ſonantibus tubis ſtrepebant vtrimque partes: & primi Romani hoſtem vndiq; laminis ferreis in modum tenuis plumæ * contectum, fidentemq; quod tela rigentis ferri lapſibus impacta reſiliebant, crebris procurſationibus & minaci murmure laceſſebãt; nonnumquã compage ſcutorum; qua velut teſtudine infigurabiliũ fornicum operiebantur aptiſſime, adſiduis motibus laxius dehiſcente. Contra Perſæ muris obſtinatius adhærentes, quantum facere nitiq; poterant, claudere & fruſtrari exitiales impetus conabantur. Verum vbi vimineas crates præ ſe ferentes oppugnatores iam mœnia perurgerent, cum ſagittariis funditores, alii quinetiam ſaxa voluentes ingentia, cum facibus & malleolis eos longius propulſabant: tum aptatæ ligneis ſagittis baliſtæ flexu, ſtridore torquebantur, crebertima ſpicula funditantes: & ſcorpiones, quocumque manus perite duxiſſent, rotundos lapides euibrabant. Iterum deinde ac ſæpe geminatis congreſſibus, æſtus in meridiem creſcens, efferueſcente vaporatius ſole, apparatu operum & ſtudio prœliandi intentos cunctos, reuocauerat fatigatos & ſudore perfuſos. Eodem mentis propoſito ſequuto quoque die per varia certaminum genera controuerſæ partes dimicantes inſtanter, æquis manibus & pari fortuna diſcedunt. Verum * in omni diſcrimine armatis proximus princeps, ciuitatis vrgebat excidium: ne circa muros diu excubans, omitteret maiora quæ tentabat. Sed in diſtrictis neceſſitatibus nihil tam leue eſt quod non interdum etiam contra ſperata,

rerum

ferum adferat momenta magnarum. Quum enim ita vt ſæpe diſceſſuræ partes leuius concertarent, abuſiuo incuſſo ariete, qui paulo ante erat admotus, ſternitur reſiduis omnibus altior turris latere coctili firmiſſime ſtructa; cuius ruina muri contiguum latus ſecum immani fragore protraxit. Ibi tum varietate caſuum, obſidentium labor, obſeſſorumque induſtria, viciſſim facinoribus ſpecioſis inclaruit. Nihil enim aſperum, ita & dolore ſuccenſo militi videbatur: nihil munitoribus erat pro ſalute currentibus metuendum aut dirum. Nam quum anceps pugna diutius feruens, ſanguine vtrimque multis cædibus fuſo, diei finiſſet occaſu, tamdem fatigationi conſulitur. Dumque hæc luce agerentur ac palam, nuntiatur Imperatori peruigili cura diſtento, legionarios milites, quibus cuniculorum erant fodinæ mandatæ, cauatis tramitibus ſubterraneis, ſublicisque ſuspenſis, ima penetraſſe fundamentorum, iam ſi ipſe diſpoſuerit, euaſuros. Quum itaque noctis plerumque proceſſiſſet, æneatorum occentu ſigno dato progrediendi, ad pugnam & ad arma concurſum eſt: & cõſulto murorum inuaduntur vtrimque frontes; vt dum propulſaturi pericula defenſores vltro citroque diſcurrunt, nec proxima fodientis audiretur ferri tinnitus, nec quoquam intrinſecus obſiſtente, cuniculariorum ſubita manus emergeret. Quibus ita vt conuenerat ordinatis, & occupatis prohibitoribus, patefactisque latebris, euolat *ex ſuperius deuictorum numero miles; poſt quem Magnus tribunus, & Iouianus notarius: quos audax multitudo ſequuta, his prius confoſſis quos in æde per quam in lucem prodierant inuenerunt, ſuspenſis gradibus procedentes, obtruncarunt vigiles omnes, ex vſu moris *gentici iuſtitiam felicitatemque regis ſui canoris vocibus extollentes. Exiſtimabatur Mars ipſe (ſi miſceri hominibus numina maieſtatis iura permittunt) adfuiſſe caſtra Lucanorum inuadenti Luſcino. Hocque ideo creditum eſt, quod in congreſſu flagranti ſcalas vehens viſus formidandæ vaſtitatis armatus, poſtridie quum recenſeretur exercitus, præcipuo ſtudio quæſitus, reperiri non potuit: quum ſe vltro offerret, ſi miles fuiſſet, memorabilis conſcius facti: ſed vt tunc qui eſſet pulchri facinoris auctor, penitus eſt ignoratum, ita nunc enituerunt hi qui fecere fortiſſime, obſidionalibus coronis donati, & pro concione laudati veterum more. Tamdem nudata reſeratis aditibus multis, lapſura inuaditur ciuitas: & ſine ſexus diſcrimine vel ætatis, quidquid impetus reperit, poteſtas iratorum abſumpſit. Alii exitii imminentis timore, quum hinc ignis, inde mucrones vrgerent, vltimum flentes, e muris acti ſua ſponte præcipites, membriſque omnibus infirmati, morte funeſtiorem vitam pauliſper dum cæderentur, egerunt. Extractus autem eſt viuus cum ſatellitibus LXXX Nabdates præſidiorum magiſter: quem oblatum ſibi cum aliis ſeruari iuſſit intactum ſerenus Imperator & clemens. Diuiſa itaque, perpenſis meritis & laboribus, præda, ipſe (vt erat paruo contentus) mutum puerum oblatum ſibi ſuſcepit geſticularium, multa quæ callebat nutibus venuſtiſſimis explicantem, & tribus aureis nummis partæ victoriæ præmium iucundum (vt exiſtimabat) & gratum. Ex virginibus autem quæ ſpecioſæ ſunt captæ, vt in Perſide, vbi fœminarum pulchritudo excellit, nec contrectare aliquam voluit, nec videre: Alexandrum imitatus & Africanum, qui hæc declinabant, ne frangerentur cupiditate qui ſe inuictos a laboribus vbique præſtiterunt. Inter hæc certamina noſtræ partis architectus, cuius nomen non ſuppetit, poſt machinam ſcorpionis forte adſiſtens, reuerberato lapide quem artifex titubanter aptauerat fundæ, obliſo pectore ſupinatus profudit animam, diſiecta compage membrorum, adeo vt ne ſigna quidem totius corporis noſcerentur. Exin profecto Imperatori index nuntiauerat certus, circa muros ſubuerſi opidi fallaces foueas & obſcuras (quales in tractibus illis ſunt plurimæ) ſubſediſſe manum inſidiatricem latenter, vt improuiſo inde adorta agminis noſtri terga feriret extrema: confeſtimque ad extrahendam eam miſſi ſunt compertæ fortitudinis pedites. Qui quum neque peruadere foraminum aditus, nec amandatos intus prolicere poſſent ad decernendum, collectam ſtipulam & ſarmenta ſpecuum faucibus aggeſſerunt. Vnde fumus anguſtius penetrans, ideoque ſpiſſior, quoſdam vitalibus obſtructis necauit: alios ignium afflatus * immixtus prodire in perniciem coegit abruptam. Et ita omnibus incendio ferroq; cõſumptis, ad ſigna repedauit ocius miles. Hoc modo

ciuitas ampla & populoſa, virtute roboris exciſa Romani, in puluerem concidit & ruinas. Poſt quæ tam glorioſa tranſitis pontibus multorum amnium concurſu continuatis, ad munimenta gemina venimus, ædificiis cauatis exſtructa. Vbi Victorem comitem exercitus præuium, a tranſitu fluminis regis filius progreſſus a Cteſiphonte cum optimatibus & multitudine armata prohibere conatus, cateruis ſequentium militum viſis abceſſit. Pergentes itaque protinus ad lucos venimus, agroſque pube variorum ſeminum lætos: vbi reperta regia Romano more ædificata, quoniam id placuerat, manſit intacta. Erat enim in hac eadem regione extentum ſpatium & rotundum, loricæ ambitu circumclauſum, deſtinatas regiis voluptatibus continens feras, ceruicibus iubatis leones, armiſque hiſpidos apros & vrſos (vt ſunt Perſici) vltra omnem rabiem ſæuientes, & alia lecta immania corpora beſtiarum: quas omnes diffractis portarum obiicibus, equites noſtri venatoriis lanceis & miſſilium multitudine confoderunt. *Quæ loca pingui ſitu & cultu: quibus Coche, quam Seleuciam uominant, haud longius disparatur. vbi vallatis opere tumultuário caſtris, & exercitu omni per aquarum & pabuli opportuna biduo recreato, antegreſſus cum procurſatoribus princeps, & ciuitatem deſertam colluſtrans, ſacro principe quondam exciſam, in qua perpetuus fons ſtagnum ingens eiectat, in Tigridem defluens, corpora vidit ſuffixa patibulis multa neceſſariorum eius quem prodidiſſe ciuitatem Pyriſaboram retulimus ſupra. Hic & Nabdates viuus exuſtus eſt, quem extractum cum LXXX, latebris expugnatæ docui ciuitatis; eo quod inter exordia obſidii cœpti clam pollicitus prodere, dimicauit acerrime; adeptuſque veniam inſperatam, ad id proruperat inſolentiæ, vt Ormiſdam laceraret omnibus probris. Ita aliquantum progreſſi, triſti percellimur facto. Dum enim tres procurſatorum cohortes expeditius cum cuneo Perſico decertarent, quem patefactis ſubito portis profuderat ciuitas, proruptores alii ex contraria fluminis ripa, iumenta nos ſequentia, cum pabulatoribus paucis licenter palantibus, intercipiunt & obtruncant. Vnde profectus imperator iratus & frendens, iamque regionibus Cteſiphontis propinquans, celſum caſtellum offendit & munitiſſimum: ad quod explorandum auſus accedere, obſcurior (vt ipſe rebatur) cum paucis obequitans muros, pauloq; auidius intra iactum telorum repertus, latere non potuit: ſtatimq; diuerſorum miſſilium nube exagitatus oppetiſſet tormento murali, ni vulnerato armigero qui lateri eius hærebat, ipſe ſcutorum denſitate cõtectus, euitato magno diſcrimine diſceſſiſſet. Qua cauſſa concitus, immane munimentum diſpoſuit obſidere, prohibitoribus acriter ad reſiſtendum intentis, quod loco fidebant propemodum inacceſſo, quodque rex cum ambitioſis copiis paſſibus citis incedens propediem adfore credebatur. Iamque vineis & reſiduis omnibus quæ poſcebat obſidium paratis, vigilia ſecunda præcipiti, quum nox caſu tunc lunari ſplendore nitens, his qui propugnaculis inſiſtebant aperte cuncta monſtraret, repẽte in vnum pondus coacta multitudo, patefactis ſubito portis erupit: cohortemque nec opinantem adorta noſtrorum, cecidit complures: inter quos etiam tribunus peremptus, periculum propulſare conatus. Quæ dum ita aguntur, pari modo, vt antea, Perſæ ex aduerſa fluminis ripa partem adorti noſtrorum, interfectis quibusdam, viuos cepere nonnullos. & timore, ſimul quia veniſſe in maiorem numerum copiæ putabantur hoſtiles, egere tunc noſtri ſegnius. ſed vbi animis in audaciam reſtitutis armisque raptis inter tumultum, exercitus cantu concitus buccinarũ, minaci murmure feſtinaret, eruptores perterriti, reuerterũt intacti: & Imperator ita graui permotus, reliquos ex ea cohorte qui abiecte ſuſtinuerant impetum graſſatorum, ad pedeſtrem compegit militiam; quæ oneroſior eſt, dignitatibus imminutis. Flagrans poſt hæc ad eruendum caſtellum, vbi periclitatus eſt, operam conuertit & curam: nuſquam ab anteſignanis ipſe digrediens; vt inter primos dimicans, militi ad fortiter faciendum eſſet exemplo, ſpectator probatorque geſtorum. Quo inter diſcriminum vertices diu multumque verſato, varietate munitionum atque telorum & conſpiratione pugnatorum, idem caſtellum incenditur captum. Poſtque conſideratis aſperitatibus antegeſtarum rerum & *impendentiũ, requieuit exercitus labore nimio quaſſatus, mulis victui congruis adſatim diſtributis. Vallum tamen

men ſudibus denſis & foſſarum altitudine cautius deinde ſtruebatur; quum a vicina iam Cteſiphonte repentini excurſus, & alia formidarentur occulta. Ventum eſt hinc ad foſſile flumen Naarmalcha nomine, quod *amnis regum* interpretatur, tunc aridum. Id ante hac Traianus, poſteaque Seuerus, egeſto ſolo fodiri in modum canalis ampliſſimi, ſtudio curauerat ſummo; vt aquis illuc ab Euphrate transfuſis, naues ad Tigridem commigrarent: tutiſſimumque ad omnia viſum eſt eadem loca purgari, quæ quondam ſimilia Perſæ timentes, mole ſaxorum obruere multorum: hacque valle purgata, auulſis cataractis, vndarum multitudine claſſis ſecura ſtadiis xxx *repulſa, in alueum eiecta eſt Tigridis: & contextis illico pontibus, transgreſſus exercitus iter Cochen verſus promouit. Vtque laſſitudini ſuccederet quies oportuna, in agro conſedimus opulento, arbuſtis & vitibus, & cupreſſorum viriditate lætiſſimo: cuius in medio diuerſorium opacum eſt & amœnum, gentiles pictutas per omnes ædium partes oſtendens, regis beſtias venatione multiplici trucidantis: nec enim apud eos pingitur vel fingitur aliud præter varias cædes & bella. Proinde cunctis ex ſententia terminatis, Auguſtus altius iam contra difficultates omnes incedens, tantumq; a fortuna ſperans nondum adflicta, vt propius temeritatem multa crebro auderet: validiores naues ex his quæ alimenta portabant & machinas, deoneratas octogenis impleuit armatis: retentoque ſecum claſſis robore firmiore, quam in tres diuiſerat partes, vnam cum Victore comite quiete prima noctis emitti dispoſuit, vt flumine raptim transmiſſo ripæ occuparentur hoſtiles. Quod quum acri metu territi duces concordi precatu fieri prohibere tentarent, neque deſtinationem flecterent principis, ſublato vexillo (vt iuſſum eſt) euolant e conſpectu quinque ſubito naues: & quum ripas iam aduentarent, facibus & omni materia qua alitur ignis, petitæ adſiduis iactibus, cum militibus iam conflagraſſent, ni veloci frigore pectoris excitus Imperator, ſignum ſibi datum noſtros, quod margines iam tenerent, vt mandatum eſt erexiſſe proclamans, claſſem omnem properare citis remigiis adegiſſet. Quo facto, & naues incolumes ſunt receptæ, & reſiduus miles, quamquam ſaxis & varietate telorũ ex edito vexaretur, poſt concertationem acerrimam, prçaltas ripas & arduas ſupergreſſus, ſtabat immobilis. Et miratur hiſtoria Rhodanũ arma & loricam retinẽte Sertorio transnatatũ; quum eo momẽto turbati quidam milites, veritique ne remanerent poſt ſignum erectum, ſcutis quæ patula ſunt & incurua proni firmius adhærentes, eaque licet imperite regendo, per voraginoſum amnem velocitatem comitati ſint nauium. Contra hæc Perſæ obiecerunt inſtructas cataphractorum equitûm turmas, ſic confertas vt laminis aptati corporum flexus ſplendore præſtringerent occurſantes obtutus, operimẽtis ſcorteis equorum multitudine omni defenſa: quorum in ſubſidiis locati manipuli peditum, contecti ſcutis oblongis & curuis, quæ texta vimine & coriis crudis geſtant, denſius ſe commouebant. Poſt hos elephanti gradientiũ collium ſpecie; motuque immanium corporum propinquantibus exitium intentabant, documentis præteritis formidati. Hinc Imperator cateruis peditum firmis medium inter acies ſpatium ſecundum Homericam diſpoſitionem præſtituit; ne locati priores, cedentesque, deformiter cunctos auerterent ſecum; aut poſtſignani pone omnes reiecti centurias, nullo retinente, licentius verterent terga; ipſe cum leuis armaturæ auxiliis per prima poſtremaque diſcurrens. Ergo vbi viciſſim contiguas eſſe cernerent partes, criſtatis galeis coruſci Romani, vibrantesque clypeos, velut pedis anapæſti præcinentibus modulis, lenius procedebant: & præpilatis miſſilibus per procurſatores principiis pugnæ tentatis, excita vndique humus rapido turbine portabatur. Et quum vndique ſolito more conclamaretur, virorumque alacritatem ſonantia claſſica iuuarent, haſtis & mucronibus ſtrictis, hinc inde comminus pugnabatur: ſagittarum periculo miles erat immunis, quantum interiora feſtinatius occupabat. Inter quæ Iulianus pulſos fulcire ſubſidiis, incitareque tardantes, quaſi conturmalis ſtrenuus properabat & rector. Laxata itaque acies prima Perſarum, leni & inconcito gradu calefactis armis retrorſus gradiens, propinquam vrbem petebat: quam ſequebatur miles itidem feſſus, in campis torridis adusque diei finem a lucis ortu decernens: eiusque occipitiis pertinacius hærens, omnem cum Tigrane & Su-

rena & * Narſe potiſſimis ducibus, aduſque Cteſiphontis muros egit præcipitem, auerſorum feriens ſuras & terga. Perrupiſſetq; ciuitatis aditus lapſorum agminibus mixtus, ni dux Victor nomine, manibus erectis prohibuiſſet & vocibus, ipſe[&]humerum ſagitta præſtrictus, & timens ne intra mœnium ambitus rapidus miles incōſulte repertus, nulloſqne inueniens exitus, multitudinis pondere circumueniretur. Sonent Hectoreas poetæ veteres pugnas, fortitudinem Theſſali ducis extollant: longæ loquantur ætates Sophanem & Aminiam & Callimachum, & Cynegirum, Medicorum in Græcia fulmina illa bellorum: non minus illo die quorumdam ex noſtris inclaruiſſe virtutem, omnium confeſſione monſtratur. Poſt timorem depoſitum, calcataſq; ruinas hoſtilium corporũ, iuſto ſanguine miles etiamtum cruentus ad Imperatoris tentoria congregatus, laudes ei perhibebat & gratias, quod vbique ignoratus dux eſſet an miles magis, tum rem ita proſpere geſſerat, vt cæſis Perſarum plus minusue duobus millibus & quingentis, LXX caderent ſoli noſtrorum: qui appellans pleroſq; nominatim, quos ſtabili mente aliquid clarũ feciſſe ipſe arbiter proſpexit, naualibus coronis donauit, ciuicis, & caſtrẽſibus. Abunde ratus poſt hæc proſperitates ſimiles aduentare, complures hoſtias Marti parabat vltori: & ex tauris pulcherrimis decem ad hoc perductis, nondum aris admoti voluntate ſua nouem procūbuere triſtiſſimi: decimus vero, qui diffractis vinculis lapſus, ægre reductus eſt, mactatus ominoſa ſigna monſtrauit. Quibus viſis exclamauit indignatus acriter Iulianus, Iouemque teſtatus eſt, nulla Marti iam ſacra facturum: nec * reſecrauit celeri morte præreptus. Digeſto itaque conſilio cum primatibus ſuper Cteſiphontis obſidio, itum eſt in voluntatem quorumdam, facinus audax & importunũ eſſe noſcentium id aggredi: quod & ciuitas ſitu ipſo inexpugnabili defendebatur, & cum metuenda multitudine protinus rex adſore credebatur. Vicit ſententia melior. cuius vtilitate princeps ſollertiſſimus adprobata, Arintheum cum manu peditũ expedita ad populandas regiones circumſitas miſit, armentis lætas & frugibus hoſtes pari perſequuturũ induſtria: quos diſpalatos nuper denſi tramites & latebrę texere notiſſimæ. . . . . . . *Sed ille, auidæ ſemper ad vlteriora cupiditatis, paruihabitis vetantium dictis, & increpitis optimatibus quod ob inertiam otiique deſiderium amitti ſuaderent prope iam parta regna Perſidis: flumine læua relicto, infauſtis ductoribus præuiis, mediterraneas vias arripere cito propoſuit gradu: & tamquam funeſta face Bellonæ ſubiectis ignibus, exuri cunctas iuſſerat naues, præter minores duodecim, quas profuturas pangendis pontibus diſpoſuit vehi carpentis: idque putabat vtiliter ordinaſſe, ne relicta claſſis vſui hoſtibus foret, aut certe, vt ab expeditionis primordio factum eſt, armatorum fere viginti millia in trahendis occuparentur iiſdem nauibus & regendis. Dein quum metuens ſibi quiſque muſſaret, monſtraretque perſpicua veritas, quod repulſus forſitan ariditate vel altitudine montium ad aquas redire non poterit miles, tortique perfugæ aperte faterentur ſe fefelliſſe, concurſu maximo exſtingui iuſſæ ſunt flammæ. Et quoniam ignis auctus immaniter pleraſque conſumpſit, duodecim tantummodo naues potuerunt intactæ ſeruari: quæ, vt poſſint cuſtodiri, diſcretæ ſunt. Hoc caſu claſſe, quum non oporteret, abolita, Iulianus conſociato fretus exercitu, quum armatorum nulli per diuerſa * diſtinerentur, numero potior ad interiora tendebat, alimenta adfatim opulentis ſuggerentibus locis. Quo cognito, hoſtes, vt inedia nos cruciarent, herbas cum adultis ſegetibũs incẽderunt: & conflagratione procedere vetiti, ſtatiuis caſtris, dum flammæ ſeneſcerent, nitebamur: inſultanteſque nobis longius Perſæ, nunc de induſtria ſe diffundebant, aliquoties conſertius reſiſtentes: vt procul conſpicantibus viderentur aduenisſe iam regis auxilia, ideoque eos æſtimaremus erupiſſe ad audaces excurſus & inſolita tentamenta. Mœrebat tamen ob hæc Imperator & miles, quod nec contabulandi pontis erat facultas amiſſis nauibus temere, nec occurri poterat hoſtis aduentini motibus: quem adeſſe * coruſcans nitor indicabat armorum, arte pro ſingulis membris inflexus. Hiſque accidebat aliud haud exiguum malum: quod adminicula quæ præſtolabamur cum Arſace & noſtris ducibus, apparebant ob cauſſas impedita prædictas. Has ob res vt ſolaretur anxios milites princeps, captiuos graciles ſuapte natura, vt omnes pene ſunt Perſæ, & macie iam confectos,

iuſſit

iuſſit in medium duci; noſtroſque reſpiciens, *En, inquit, quos martia iſta pectora viros exiſtimant, deformes illuuie capellas & tetras, vtque crebri docuerunt euentus, antequam manus conferant, abiectis armis vertentes ſemet in fugam.* Quibus dictis, remotiſque captiuis, ſuper rerum ſumma conſultabatur: & multis vltro citroque dictitatis, quum reuerti debere per loca quę venimus, plebs vociferaretur imprudẽs, reſiſtebat intentius princeps, multis cum eo nequaquam fieri poſſe monſtrantibus, per effuſam planitiem pabulo abſumpto & frugibus, vicorumque reliquiis exuſtorum inopia ſqualentibus vltima: quodque liquentibus iam brumæ pruinis omne immaduerat ſolum, & * ruptis riparum terminis aucti inhorruere torrentes. * Ergo etiam ad difficultatem accedente negotii, quod per eas terras vapore ſideris caleſcentes, muſcarum & culicum multitudine referta ſunt omnia, earumque volatu dies & aſtrorum noctu micantium facies obumbratur: quum nihil humani proficerent ſenſus, diu fluctuantes & dubii, exſtructis aris cæſiſque hoſtiis conſulta numinum ſcitabamur, vtrum nos per Aſſyriam reuerti cenſerent, an præter radices montium leuius gradientes, Chiliocomum prope Corduenam ſitam ex improuiſo vaſtare: quorum neutrum extis inſpectis conſonè dicebatur. Sedit tamen ſententia, vt omni ſpe meliorum ſucciſa, Corduenam arriperemus: & XVI calend. Iulias promotis iam ſignis, * progreſſo iam lucis exordio, fumus vel vis quædam turbinata pulueris apparebat; vt opinari daretur, aſinorum eſſe greges agreſtium, quorum multitudo in tractibus eſt illis innumera, ideo ſimul incedens, vt conſtipatione denſa feroces leonum fruſtraretur adſultus. quidam arbitrabantur Sacenæ duces aduentare, iam noſtris rumoribus percitos, quod Imperator Cteſiphonta magnis viribus oppugnaret: nonnulli, Perſas * nouis motibus incubuiſſe firmabant. Ideo inter hæc ita ambigua, nequid aduerſum accideret reuocantibus agmina claſſicis, in valle graminea prope riuum, multiplicato ſcutorum ordine, in orbiculatam figuram metatis tutius quieuimus caſtris. nec enim aduſque veſperam aere concreto diſcerni potuit quidnam eſſet quod his ſqualidius videbatur.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSQVINTVS.

ET hanc quidem noctem nullo ſiderum fulgore ſplendentem, vt ſolet in arctis rebus & dubiis, exegimus, nec ſedere quoquã auſo, nec flectere in quietem lumina præ timore. Vbi vero primum dies inclaruit, radiantes loricæ * niueis lymbis circumdatæ, ferrei & coruſci thoraces longe proſpecti, adeſſe regis copias indicabãt. Hocque viſo accenſum properantem congredi militem, dirimẽte fluuio breui, prohibuit Imperator: & non procul a vallo ipſo inter excurſatores noſtros & Perſicos prœlio acri conſerto, Machameus cecidit, ductor vnius agminis noſtri. cui propugnaturus Maurus frater, dux poſtea Phœnices, quum germani trucidaſſet interfectorem, obuium quemq; perterrens infirmatus & ipſe humerum telo, palleſcentẽ morte propinqua Machameum extrahere pugna viribus * valuit magnis: & quum fatiſcerent vix toleranda æſtuum magnitudine crebriſq; cõgreſſibus partes, ad vltimum hoſtiles turmæ graui ſunt repulſa diſcuſſæ. Hinc recedẽtibus nobis longius, Saraceni noſtrorum metu peditum repedare compulſi, paulo poſtea * nexi Perſarum multitudine, ocius irruebant, Romana impedimenta rapturi. verum viſo Imperatore, ad alas ſubſidiarias reuerterunt. Qua ex regione profecti, ad Hucumbram nomine villam peruenimus. vbi per biduum omnibus ad vſum congruis, & ſatietate quæſita frumenti, vltra ſpem recreati diſceſſimus: & confeſtim, abſq; his quæ tempus vehi permiſit, reliqua flammis exuſta ſunt. Poſtridie exercitu ſedatius procedente, extremos qui eo die forte cogendorum agminum officia ſuſtinebant, nec opinantes Perſæ adorti, negotio leui interfeciſſent, ni proximus equitatus noſter

patulas valles late diffuſus, tantam molem diſcriminis vulneratis qui ſuperuenerant repuliſſet. In hac cecidit pugna Adaces nobilis ſatrapa, legatus quondam ad Conſtantium principem miſſus, ac benigne ſusceptus: cuius exuuiis interfector Iuliano oblatis, remuneratus eſt, vt *decebat. Eodem die *Tertiacorum equeſtris numerus a legionibus incuſatus eſt, quod quum ipſe hoſtiũ aduerſas irrumperẽt acies, illi paulatim dilapſi, alacritatem pene totius minuiſſent exercitus. Vnde ad indignationem iuſtam Imperator erectus, ademptis ſignis haſtisque diffractis, omnes eos qui fugiſſe arguebantur, inter impedimenta & ſarcinas & captiuos agere iter impoſuit, ductore eorum qui ſolus fortiter decertarat, *aliæ turmæ appoſito cuius tribunus turpiter prœlium deſeruiſſe conuincebatur. Abiecti ſunt autem ſacramento etiam alii quatuor, ob flagitium ſimile vexillationum tribuni. Hoc enim correctionis moderamine leniori, Impendentium conſideratione difficultatum, contentus eſt Imperator. Progreſſi itaque ſtadia LXX, attenuata rerum omnium copia, herbis frumentisque crematis, ex flammis ipſis raptas fruges & pabula, vt quisq; vehere potuit, conſeruauit. Hoc etiam loco relicto, quum ad tractum *maranga appellatũ omnis veniſſet exercitus, prope lucis confinia immenſa Perſarum apparuit multitudo, cum Merene equeſtris magiſtro militiæ, filiisque regis duobus, & optimatibus plurimis. Erant autem omnes catervæ ferratæ, ita per ſingula membra denſis laminis tectæ, vt iuncturæ rigentes compagibus artuum cõuenirent: humanorumque vultuum ſimulacra ita capitibus diligenter aptata, vt imbracteatis corporibus ſolidis, ibi tantum incidentia tela poſſint hærere qua per cauernas minutas, & orbibus oculorum affixas, parcius viſitur, vel per ſupremitates narium anguſti ſpiritus emittuntur. quorum pars contis dimicatura ſtabat immobilis, vt retinaculis æreis fixam exiſtimares: iuxtaque ſagittarii (cuius artis fiducia ab incunabulis ipſis gens præualuit maxima) tendebant diuaricatis brachiis flexiles arcus, vt nerui mammas *perſtringerent dextera, ſpicula ſiniſtris manibus cohærerent: ſummaque peritia digitorum pulſibus argutum ſonantes arundines euolabant, vulnera pernicioſa portantes. Poſt hos elephantorum fulgentium formidandam ſpeciem & truculentos hiatus vix mentes pauidæ perferebant: ad quorum ſtridorem odoremque & inſuetum aſpectum magis equi terrebantur: quibus inſidentes magiſtri, manubriatos cultros dexteris manibus illigatos geſtabant, acceptæ apud Niſibin memores cladis: & ſi ferociens animal vires exſuperaſſet regentis, ne reuerſum per ſuos, vt tunc acciderat, colliſam ſterneret plebẽ, vertebram quæ caput a ceruice disterminat, ictu maximo terebrabant. Exploratum eſt enim aliquando ab Haſdrubale Annibalis fratre, ita citius vitam huiusmodi adimi beluarum. Quibus non ſine magno terrore perſpectis, ſtipatus armatarum cohortium globis cum primatibus fidentiſſimus Imperator, vt flagitabat maior vis & *trucior, lunari acie, ſinuatisque lateribus occurſuros hoſti manipulos inſtruebat. Et ne ſagittariorum procurſus noſtrorum cuneos disiectaret, illatis concitatius ſignis, ſpiculorum impetum fregit: datoque ad decernendum ſolenniter ſigno, denſati Romani pedites confertas hoſtium frontes niſu protruſerunt acerrimo. & feruente certaminum mole, clypeorum ſonitus & virorum armorumque lugubre ſibilantium fragor, nihil perpetiens iam remiſſum, campos cruore & corporum ſtrage contexit; effuſius cadentibus Perſis; quibus ſæpe languidis in conflictu artius pes pede collatus grauiter obſiſtebat; pugnare fortiter eminus conſuetis, & ſi inclinatas ſuorum copias ſenſerint, cedendo in modum imbrium pone verſus directis ſagittis hoſtes a perſequendi fiducia deterrere. Pulſis igitur pondere magnarum virium Parthis, miles ſolis curſu flammeo diu laſſatus, ſigno in receptum dato, tentoria *repetit, ad audenda deinceps maiora ſublatus. In hoc prœlio Perſarum maior (vt dictum eſt) apparuit ſtrages, noſtrorum admodum leuis. Eminuit tamen inter varios certaminum caſus Veteranionis mors, viri pugnacis, qui legionem *Ziannorum regebat. Poſtque triduo induciis deſtinato, dum ſuo quisque vulneri medetur vel proximi, commeatibus nos deſtitutos inedia cruciabat iam non ferenda: & quoniam frugibus exuſtis & pabulis homines in diſcrimen vltimum venerant & iumenta, ex eo cibo quem animalia tribunorum vehebant & comitum, imæ quoque militum plebi penitus indigenti

pars

pars diſtributa eſt magna. Et Imperatori cui non cupediæ ciborum ex regio more, ſed ſub columellis tabernaculi parcius cœnaturo, pultis portio parabatur exigua, etiam munifici faſtidienda gregario, quidquid ad miniſteria* parabatur, per contubernia paupertina ſui ſecurus egeſſit. Ipſe autem ad ſollicitam ſuſpenſamque quietem pauliſper protractus, quum ſomno (vt ſolebat) depulſo, ad æmulationem Cæſaris Iulii quædam ſub pellibus ſcribentis, obſcuræ noctis altitudine ſententiis cuiusdam Philoſophi teneretur: vidit ſqualidius (vt confeſſus eſt proximis) ſpeciem illam genii publici, quam quum ad auguſtum ſurgeret culmen, conſpexit in Galliis, velata cum [capite] cornu copia per aulæa triſtius diſcedentem. Et quamquam ad momentum hæſit ſtupore defixus, omni tamen ſuperior metu, ventura decretis cæleſtibus commendabat: relictoque humi ſtrato cubili, adulta iam excitus nocte, numinibus per ſacra depulſoria ſupplicans, flagrantiſſimam facem cadenti ſimilem viſam, aeris parte ſulcata euanuiſſe exiſtimauit: horroreque perfuſus eſt, ne ita aperte minax Martis apparuerit ſidus. Erat autem nitor igneus iſte quem διάϊσσοντα nos appellamus; nec cadens vmquam, nec terram contingens. Corpora enim qui credit cælitus poſſe labi, profanus merito iudicatur & demens. Fit autem hic habitus modis compluribus; e quibus ſufficiet pauca monſtrare. Scintillas quidam putant ab æthereo candentes vigore, parumq; porrectius tendere ſufficientes, exſtingui, vel certe radiorum flammas iniectas nubibus denſis acri ſcintillare contactu; aut quum lumen aliquod cohæſerit nubi. Id enim in ſtellæ ſpeciem figuratum, decurrit quidem dum viribus ignium ſuſtentatur: amplitudine vero ſpatiorum exinanitum, in æſtum ſoluitur corpus, ad ſubſtantiam migrans cuius attritu incaluit nimio. Confeſtim itaque ante lucis primitias Etruſci aruſpices accerſiri, conſulti quid aſtri ſpecies portenderet noua, vitandum eſſe cautiſſime reſponderunt, nequid tunc tentaretur: ex* Tarquitianis libris in titulo De rebus diuinis, id relatum eſſe demonſtrantes, quod face in cælo viſa, committi prœlium vel ſimile quidquam non* oporteat. Quo etiam id inter multa alia ſpernente, orabant aruſpices ſaltem aliquot horis profectionem differri. Et ne hoc quidem ſunt adepti, Imperatore omni vaticinandi ſcientiæ reluctante: ſed exorto iam die, promota ſunt caſtra. Hinc nos egreſſos, Perſæ, quum ſæpe afflicti peditum ſtabilem pugnam horrerent, ſtructis inſidiis, occulte comitabantur, altrinſecus viantes cateruas a celſis collibus explorando: vt id ſuſpicans miles adusq; perpetuum diem nec vallum erigeret, nec ſudibus ſe communiret. Dumque teguntur firmiter latera, & exercitus pro locorum ſitu quadratis quidem ſed laxis incedit agminibus, inuaſa ſubito terga pone verſus arma cogentium, principi indicatur, etiamtum inermi ad ſpeculanda anteriora progreſſo. Qua concitus clade, oblitus loricæ, ſcuto inter tumultum adrepto, properans vltimis ferre ſuppetias, reuocatur alio motu, qui etiam anteſignanos, vnde deceſſerat, paria perpeti nuntiabat. Quæ dum ſine reſpectu periculi ſui redintegrare feſtinat, ex alia parte cataphractorum Parthicus globus centurias adoritur medias: ac ſiniſtro cornu inclinato acriter ſuperfuſus, fœtorem elephantorum ſtridoremque impatienter tolerantibus noſtris, contis & multiplicatis miſſilibus decernebat. Verum principe volitãte inter prima diſcrimina prœliorum, exſiliuit noſtra ſuccinctior armatura; auerſorumque Perſarum & beluarum ſuffragines concidebat & dorſa. Quos quum Iulianus cauendi immemor, diffluxiſſe trepidos elatis vociferando manibus aperte demonſtrans, iraſque ſequentium excitans, *audenter effunderet ſemet in pugnam, clamabãt hinc inde candidati quos diſiecerat terror, vt fugientium molem, tamquam ruinam male compoſiti culminis, declinaret: & incertum ſubita equeſtris haſta, cute brachii eius præſtricta, coſtis perfoſſis hæſit in ima iecoris fibra. Quam dum auellere dextera manu conatur, acuto vtrimque ferro digitorum neruos ſenſit exciſos: & prouolutus iumento, præſentiumque veloci cõcurſu relatus in caſtra, medicinæ miniſteriis fouebatur. Moxque vbi lenito pauliſper dolore timere deſiit, magno ſpiritu contra *exitium certans, arma poſcebat & equum: vt reuiſo prœlio ſuorum fiduciã repararet, ac videretur, ſui ſecurus, alienæ ſalutis ſollicitudine vehementer adſtringi: eo vigore, licet in negotio diſpari, quo Epaminondas ille dux inclytus, letaliter apud Mantineam ſaucius & * reuerſus ex acie, conquirebat ſollicite ſcutum: quod

quum vidiſſet propius, lætior vi vulneris interiit; & qui animam intrepidus amittebat, iacturam clypei formidauit. Sed quum vires parum ſufficerent voluntati, ſanguinisque profluuio vexaretur, manſit immobilis: ideo ſpe deinceps viuendi abſumpta, quod percontando Phrygiam appellari locum vbi ceciderat comperit. Hic enim obiturum ſe, præſcripta audierat ſorte. Reducto ad tentoria principe, incredibile dictu eſt quanto ardore miles ad vindictam ira & dolore feruentior inuolabat, haſtas ad ſcuta concrepans; etiam mori, ſi tuliſſet fors, obſtinatus. Et quamuis offundebatur oculis altitudo pulueris, & æſtus caleſcens officeret alacritati membrorum, tamen velut exauctoratus, amiſſo ductore ſine parcimonia ruebat in ferrum. Contra animoſius Perſæ ſagittarum volantium crebritate conſpectum ſolis rapiebant, oppoſitis elephantis: qui tardius gradientes, magnitudine corporum criſtarumque horrore pauorem iumentis incutiebant & viris. Concurſus itaque armatorum & cadentium gemitus, equorum flatus, tinnitus ferri, procul audiebatur; quamdiu ſatietate vulnerum partibus feſſis, nox diremit certamina iam tenebroſa. Quinquaginta tum Perſarum optimates & ſatrapæ cum plebe maxima ceciderunt, inter has turbas Merene & Nohodare potiſſimis ducibus interfectis. Obſtupeſcat magniloquentia vetuſtatis diuerſis in locis prœlia x x Marcelli: Siccium Dentatum adiiciat ornatum militatium multitudine coronarum: miretur ſuper his Sergium, qui vicies & ter vulneratus eſt in variis pugnis, vt ferunt; cuius poſteritatis vltimus Catilina claras gloriarum adoreas ſempiternis maculis obumbrauit. Deformabat tamen triſtitia lætiores euentus. Dum enim hæc poſt diſceſſum ducis vbique aguntur, exercitus cornu dextro defatigato, & Anatolio interfecto, qui tunc erat officiorum magiſter, Salluſtius præfectus actus in exitium præceps, & opera ſui apparitoris ereptus, * Phoſphorio amiſſo conſiliario, qui ei aderat, caſu euaſit & fuga: quidamque milites, per multa diſcrimina occupato caſtelli vicini præſidio, poſt diem denique tertium iungi exercitui potuerunt. Quæ dum ita aguntur, Iulianus in tabernaculo iacens, circumſtantes alloquutus eſt demiſſos & triſtes: *Aduenit, o ſocii, nunc abeundi tempus e vita, impendio tempeſtiuum; quam repoſcenti naturæ, vt debitor bonæ fidei, redditurus exſulto; non (vt quidam opinantur) adflictus & mærens; philoſophorum ſententia generali perdoctus quantum corpore ſit beatior animus; & contemplans, quoties conditio melior a deteriore ſecernitur, lætandum eſſe potius quam dolendum: illud quoque aduertens, quod etiam dis cæleſtes quibusdam piiſſimis mortem tamquam ſummum præmium perſoluerunt. Munus autem id mihi delatum optime ſcio, ne difficultatibus ſuccumberem arduis. neue me proiiciam vmquam aut proſternam; expertus quod dolores omnes vt inſultant ignauis, ita perſiſtentibus cedunt. Nec me geſtorum pænitet, aut grauis flagitii recordatio ſtringit, vel quum in vmbra & angulis * emendarer, vel poſt principatum ſuſceptum: tamquam a cognatione cælitum defluentem, immaculatum (vt exiſtimo) conſeruaui, & ciuilia moderatius regens, & examinatis rationibus bella inferens & repellens: tametſi proſperitas ſimul vtilitasque conſultorum non vbique concordent; quoniam cœptorum euentus ſuperæ ſibi vindicant poteſtates. Reputans autem iuſti eſſe finem imperii, obedientium commodum & ſalutem, ad tranquilliora ſemper (vt noſtis) propenſior fui, licentiam omnem actibus meis exterminans, rerum corruptricem & morum; gaudensque, nedum ſciens, vbicumque velut imperioſa parens conſideratis periculis obiecit reſpubl. ſteti fundatus, turbines calcare fortuitorum adſuefactus. Nec fateri pudebit, interiturum me ferro dudum didici, fide fatidica præcinente. Ideoque ſempiternum veneror numen, quod non clandeſtinis inſidiis, nec longa morborum aſperitate, vel delicatorum fine decedo; ſed in medio curſu florentium gloriarum, hunc merui clarum e * medio digreſſum. Aequo enim iudicio iuxta timidus eſt & ignauus, qui quum non oportet, mori deſiderat; & qui refugiat quum ſit opportunum. Hactenus loqui, vigore virium labente ſufficiat. Super Imperatore vero creando, cautè reticeo; ne per imprudentiam dignum præteream; aut nominatum quem habilem reor, antepoſito forſitan alio, in diſcrimen vltimum trudam: vt alumnus autem reip. frugi, opto bonum poſt me reperiri rectorem.* Poſt hæc placide dicta, familiares opes iunctioribus velut ſupremo diſtribuens ſtudio, Anatolium quæſiuit officiorum magiſtrum: quem quum beatum fuiſſe Salluſtius reſpondiſſet præfectus, intellexit occiſum: acriterque amici caſum ingemuit, qui elate ante contem-

pleras

pſerat ſuum. Et flentes inter hæc omnes qui aderant, aúctoritate etiam tum integra increpabat; humile eſſe, cælo ſideribusque conciliatum lugeri principem, dicens. Quibus ideo iam ſilentibus, ipſe cum Maximo & Priſco philoſophis ſuper animorũ ſublimitate perplexius diſputans, hiante latius ſuffoſſi lateris vulnere, & ſpiritum tumore cohibente venarum, epota gelida aqua, quam petiit medio noctis horrore, vita facilius eſt abſolutus, anno ætatis altero & triceſimo: natus apud Conſtantinopolim, a pueritia vſque parentis obitu deſtitutus Conſtantii; quem poſt fratris Conſtantini exceſſum, inter complures alios turba conſumpſit imperii ſucceſſorem; & Baſilina matre, iam inde a maioribus nobili: vir profecto heroicis connumerandus ingeniis, claritudine rerum & coalita maieſtate conſpicuus. Quum enim ſint, vt ſapientes definiunt, virtutes quatuor præcipuæ, temperantia, prudentia, iuſtitia, fortitudo, eisq; *accedentes extrinſecus aliæ, ſcientia rei militaris, auctoritas, felicitas atq; liberalitas: intento ſtudio coluit omnes vt ſingulas. Et primum ita inuiolata caſtitate enituit, vt poſt amiſſam coniugem, nihil vnquam venereum attingeret: illud aduertens quod apud Platonem legitur, Sophoclem tragœdiarum ſcriptorem ætate grandæuum interrogatum, ecquid adhuc fœminis miſceretur, negantem id adiecisse, quod gauderet harum rerum amorem vt rabioſum quemdam effugiſſe dominum & crudelem. Item vt hoc propoſitum validius confirmaret, recolebat ſæpe dictum lyrici Bachylidis, quem legebat iucunde; id aſſerentis quod, vt egregius pictor vultum ſpecioſum effingit, ita pudicitia celſius conſurgentem vitam exornat. Quam labem in adulto robore iuuentutis ita caute vitauit, vt ne ſuſpicione quidem tenus libidinis vllius, vel * ſecretioris vitæ miniſtris incuſaretur, vt ſæpe contingit. Hoc autem temperantiæ genus immanis iuuit parcimonia ciborum & ſomni; quibus domi foriſque tenacius vtebatur. Namque in pace eius menſarum tenuitas erat recte noſcentibus admiranda, velut ad pallium mox reuerſuri. Per varios autem procinctus, ſtans interdum, more militiæ, cibum breuem vilemque ſumere viſebatur. Vbi vero exigua dormiendi quiete recreaſſet corpus laboribus induratum, expergefactus explorabat per ſemetipſum vigiliarum vices & ſtationum; poſt hæc ſeria ad *artes confugiens doctrinarum. Et ſi nocturna lumina inter quæ lucubrabat, potuiſſent * voce vlla teſtari, profecto *oſtenderant inter hunc & quoſdam principes multum intereſſe, quem norant voluptatibus ne ad neceſſitatem quidem indulſiſſe naturæ. Dein prudẽtiæ eius indicia fuere vel plurima; e quibus explicari ſufficiet pauca. Armatæ rei ſcientiſſimus, & togatæ ciuilitati admodum ſtudens; tantum ſibi arrogans quantum a contemptu & inſolentia diſtare exiſtimabat: virtute ſenior quam ætate, ſtudioſus cognitionũ omnium. & indeclinabilis aliquoties iudex *cenſor moribus regendis acerrimus; placidus opum contemptor, mortalia cuncta deſpiciens. Poſtremo id prædicabat, Turpe eſſe ſapienti, quum habeat animũ, captare laudes ex corpore. Quibus autem iuſtitiæ inclaruit bonis, multa ſignificant: primo, quod erat pro rerum omnium diſtinctione ſine crudelitate terribilis: deinde quod paucorum diſcrimine vitia cohibebat; tum autem, quod minabatur ferro potius quam vtebatur. Poſtremo, vt multa prætercam, conſtat eum in apertos aliquos inimicos inſidiatores ſuos, ita conſurrexiſſe mitiſſime, vt pœnarum aſperitatem genuina lenitudine caſtigaret. Fortitudinem certaminum crebritas vſusq; bellorum oſtendit, & patientia frigorum immanium & feruoris quoq;. Corporis munus, a milite; ab Imperatore vero, animi poſcitur. Ipſe trucem hoſtem ictu confecit, audacter congreſſus: ac noſtros cedẽtes, *obiecto pectore ſuo, aliquoties cohibuit ſolus: regnaq; furentiũ Germanorum exſcindens, & in puluere vaporato Perſidis, augebat fiduciam militis dimicans inter primos. Caſtrenſium negotiorum ſcientiam plura declarant & nota, ciuitatum oppugnationes & caſtellorum, inter ipſos diſcriminum vertices acies figura multiformi compoſitæ, ſalubriter & caute caſtra metata, *prætenturæ ſtationesque agrariæ totis rationibus ordinatæ. Auctoritas adeo valuit, vt dilectus artiſſime, dum timetur, ac ſi periculorum ſocius & laborum; & inter concertationes acerrimas animaduerti iuberet in deſides; & Cæſar adhuc ſine ſtipendio regeret militem feris oppoſitum gentibus, vt dudum eſt dictum; alloquutusq; tumentes armatos, diſceſſurũ ad vitam minaretur priuatam, ni tumultuari deſiſterent. Denique

id pro multis noſſe ſufficiet; exhortatum eum ſupplici concione militem Gallicanum pruinis adſuetum & Rheno, peragratis ſpatiis regionum extentis, per tepentem Aſſyriam aduſque confinia traxiſſe Medorum. Felicitas ita eminuit, vt ipſis quodammodo ceruicibus fortunæ aliquamdiu bonæ gubernatricis euectus, victorioſis curſibus difficultates ſuperaret immenſas. Et poſtquam ex occidua plaga digreſſus eſt, quoad fuit in terris, quieuere nationes omnes immobiles, ac ſi quodam caduceo leniente mundano. Liberalitatis eius teſtimonia plurima ſunt & veriſſima: inter quæ indicta ſunt tributorum admodum leuia, coronarium indultum, remiſſa debita multa diuturnitate congeſta, æquata fiſci iurgia cum priuatis, vectigalia ciuitatibus reſtituta cum fundis, absque his quos velut iure vendidere præteritæ poteſtates: quodque numquam augendæ pecuniæ cupidus fuit, quam cautius apud dominos ſeruari exiſtimabat; id aliquoties prædicans, Alexandrum Magnum, vbi haberet theſauros interrogatum, *apud amicos*, beneuole reſpondiſſe. Digeſtis bonis quæ ſcire potuimus, nunc ad explicanda eius vitia veniamus; licet dicta ſunt carptim. Lentioris ingenii: verum hoc inſtituto rectiſſimo temperabat, emendari ſe quum deuiaret a fruge bona, permittens. Linguæ fuſioris, & admodum raro ſilentus: præſagiorum ſciſcitationi nimiæ deditus: vt æquiparare videretur in hac parte principem Hadrianum: ſuperſtitioſus magis quam ſacrorum legitimus obſeruator: innumeras ſine parcimonia pecudes mactans: vt æſtimaretur, ſi reuertiſſet de Parthis, boues iam defuturos: Marci illius ſimilis Cæſaris, in quem id accepimus dictũ; Οἱ λευκοὶ βόες Μάρκῳ τῷ Καίσαρι· Ἂν σὺ νικήσῃς, ἡμεῖς ἀπωλόμεθα. Vulgi plauſibus lætus: laudum etiam ex minimis rebus intemperans appetitor; popularitatis cupiditate cum indignis loqui ſæpe adfectans. Verumtamen quum hæc eſſent, æſtimari poterat (vt ipſe aiebat) vetus illa iuſtitia, quam offenſam vitiis hominum Aratus extollit in cælum, eo imperante rediſſe rurſus ad terras; ni quædam ad arbitrium agens, interdum oſtenderet ſe diſſimilem ſui. Namque & iura condidit non moleſta, abſolutæ quædam iubentia fieri vel arcentia, præter pauca. inter quæ erat inclemens, quod docere vetuit magiſtros rhetoricos & grammaticos Chriſtianos,* ne tranſirent a numinum cultu. Illud quoque itidem parum ferendum, quod municipalium ordinum cœtibus patiebatur iniuſte quosdam adnecti, vel peregrinos, vel ab his conſortiis priuilegiis aut origine longe diſcretos. Figura talis vtique membrorum: Mediocris erat ſtaturæ; capillis, tamquam pexiſſet, mollibus; hirſuta barba in acutum deſinente veſtitus; venuſtate oculorum micantium flagrans, qui mentis eius anguſtias indicabant; ſuperciliis decoris, & naſo rectiſſimo; ore paulo maiore, labro inferiore* diuiſo; opima & incurua ceruice, humeris vaſtis & latis; ab ipſo capite vſque ad vnguium ſummitates, liniamentorum recta compage; vnde viribus valebat & curſu. Et quoniam eum obtrectatores nouos bellorũ tumultus ad perniciem rei communis inſimulant concitaſſe, ſciant docente veritate perſpicue, non Iulianum ſed Conſtantium ardores* Parthicos ſuccendiſſe, quum Metrodori mendaciis auidius acquieſcit, (vt dudum retulimus plene) vindictæ ſiti ad indignationem excitum: vbi noſtri capti militares aliquoties numeri, vrbes exciſæ, rapta munimenta vel diruta, prouinciæ grauibus impenſis exhauſtæ, & ad effectum tendentibus minis cuncta petebantur a Perſis aduſq; Bithynos & litora Propontidis. At in Galliis bellorum tenore gliſcente, diffuſis per noſtra Germanis, iamque Alpibus ad vaſtandam Italiam perrumpendis, multa & nefanda perpeſſis hominibus nihil præter lacrymas ſupererat & terrores: vbi & præteritorum recordatio erat acerba, & exſpectatio triſtior impendentium. Quæ omnia iuuenis iſte, ad occiduam plagam ſpecie Cæſaris miſſus, regesque pro mancipiis agitans ignobilibus, cuncta pene mira dictu celeritate correxit. Itaque vt orientem pari ſtudio recrearet, adortus eſt Perſas; triumphum exinde relaturus & cognomentum, ſi conſiliis eius & factis illuſtribus decreta cæleſtia congruiſſent. Et quum ſciamus experimento adeo quosdam ruere improuidos, vt bella interdum victi, & naufragi repetant maria, & ad difficultates redeant quibus ſuccubuere ſæpiſſime, ſunt qui reprehendant paria repetiſſe principem vbique victorem. Nec fuit poſt hæc lamentis aut fletibus locus. Corpore enim curato pro copia rerum & temporis, vt vbi olim ipſe ſtatuerat, conderetur; principio

lucis

lucis ſequutæ, quæ erat quintum calend. Iulias, hoſtibus ex omni latere circumfuſis, collecti duces exercitus, aduocatiſque legionum principiis & turmarum, ſuper creando principe conſultabant. Diſciſſiſque ſtudiis turbulentis, Arintheus & Victor, & e palatio Conſtantii reſidui, de parte ſua quemdam habilem ſcrutabantur: contra Neuita & Dagalaiphus proceresque Gallorum, virum talem ex commilitio ſuo quæritabant. Quæ dum ambiguntur, nulla variante ſententia, itum eſt voluntate omnium ad Salluſtium. Eoque cauſſante morbos & ſenectutem honoratam, aliquis miles aduertens deſtinatius reluctantem, *Et quid ageretis*, ait, *ſi id bellum vobis commiſiſſet abſens, vt ſæpe factum eſt, Imperator? Nonne poſthabitis ceteris, militem inſtantibus ærumnis eriperetis? Id nunc agite: & ſi Meſopotamiam videre licuerit, vtriuſque exercitus conſociata ſuffragia legitimum principem declarabunt.* Inter has exiguas ad tantam rem moras, nondum penſatis ſententiis, *ſtimulantibus paucis, vt in rebus extremis eſt factum ſæpe, IOVIANVS eligitur Imperator, *domeſticorũ ordinis primus, paternis meritis mediocriter commendabilis. Erat enim Varroniani notiſſimi comitis filius, haud dudum poſt depoſitum militiæ munus ad tranquilliora vitæ digreſſi. Et confeſtim indumentis circumdatus principalibus, ſubitoque productus e tabernaculo, per agmina iam diſcurrebat proficiſci parantia. Et quoniam acies adusque lapidem quartum porrigebatur, anteſignani, clamare quoſdam Iouianum audientes Auguſtum, eadem multo magis ſonabant: gentilitate enim prope perciti nominis, quod *vna littera diſcernebat, Iulianum recreatum arbitrati ſunt deduci magnis fauoribus, vt ſolebat. Verum quum incuruus ille viſus & longior aduentaret, ſuſpicati quod acciderat, in lacrymas effuſi ſunt omnes atque luctum. Quod ſi grauis quidam æquitatis *præuaricator in vltimo rerum ſpiritu factum criminatur improuide, nauticos idem iuſtius incuſabit, amiſſo perito nauigãdi magiſtro, ſæuientibus flabris & mari, quod clauos regendæ nauis cuilibet periculi ſocio commiſerunt. His ita cæco quodam iudicio fortunæ peractis, Iouianorum ſignifer, quos Varronianus rexerat, dudum cum nouo diſſidens principe, etiamtum priuato, vt patris eius obtrectator immoderatus, periculum ex inimico metuens iam communia ſupergreſſo, diſceſſit ad Perſas: ac data dicendi copia quæ ſciret, docet Saporem iam propinquantem, exſtincto quem verebatur, turbine concitato calonum ad vmbram imperii Iouianum adhuc protectorem adſcitum, inertem quemdam & mollem. Hoc ille audito, quod ſemper trepidis votis expetebat, & inopina proſperitate elatus, multitudine ex regio equitatu adiuncta his qui dimicauere nobiſcum, celeri diſpoſuit gradu agminis noſtri inuadi terga. Poſtremumque, dum vltro citroque ordinantur *hoſtiæ pro Iouiano, extis inſpectis pronuntiatum, eum omnia perditurum ſi intra vallum remanſiſſet, vt cogitabat; ſuperiorem vero fore, profectum. Proinde egredi iam cœptantes adoriuntur nos elephantis præuiis Perſæ. Ad quorum fremitum acceſſumque terribilem equis inter initia turbatis & viris, Iouiani & Herculani occiſis beluis paucis, cataphractis equitibus acriter reſtiterunt. Deinde legiones Iouiorum atque Victorum, laborantibus ſuis ferentes auxilium, elephantes duos ſtrauerunt cum hoſtium plebe non parua. Et in læuo prœlio viri periere fortiſſimi, Iulianus & Macrobius & Maximus legionum tribuni, quæ tunc primas exercitus obtinebant. Hiſque ſepultis, vt rerum anguſtiæ permiſerunt, prope confinia noctis, quum ad caſtellum *Sumere nomine citis paſſibus tenderemus, iacens Anatolii corpus eſt *agnitum; quod tumultuaria opera terræ mandatum eſt. Hic & milites ſexaginta cum palatinis recepimus; quos in munimentum *Vaccatum confugiſſe retulimus. Sequuto inde die pro captu locorum aperta in valle caſtra ponuntur, velut murali ambitu circumclauſa præter vnum exitum, eumdemque patentem, vndique in modum mucronum præacutis ſudibus fixis. Hocque viſo, e ſaltibus nos hoſtes diuerſitate telorum, ac verbis turpibus inceſſebant vt perfidos, & lectiſſimi principis peremptores: audierãt enim, ipſis quoq; referentibus transfugis, rumore iactato incerto, Iulianum telo cecidiſſe Romano. Auſi denique inter hæc equitum cunei, porta perrupta prætoria, prope ipſum tabernaculum principis aduenire, occiſis multis ſuorum & vulneratis, vi repulſi ſunt magna. Egreſſi exinde, proxima nocte *Charcham occu-

pauimus, locum ideo tutum quod riparum aggeribus humana manu deſtructis, ne Saraceni deinceps Aſſyriam perſultarent, noſtrorum agmina nullus vt ante vexabat. Quumq; his cal. Iuliis ſtadiis triginta confectis, ciuitatem nomine *Duram aduentaremus, fatigatis iumentis, vectores eorum nouiſſimi pedibus incedentes, a Saracena multitudine circumſepti protinus interiſſent, ni expeditiores turmæ noſtrorũ opem laborantibus attuliſſent. Hos autem Saracenos ideo patiebamur infeſtos, quod ſalaria muneraque plurima Iuliano ad ſimilitudinem præteriti temporis accipere vetiti, queſtique apud eum, ſolum audierant, Imperatorem bellicoſum & vigilantem ferrum habere, non aurum. In hoc loco Perſarum obſtinatione tritum eſt quatriduum. Nam progredientes nos ſequebantur, crebris laceſſitionibus retrahentes: quum ſtaremus vt pugnaturi, gradum ſenſim referentes, moris diuturnis excruciabant. Iamque (vt ſolent extrema metuentibus etiam ficta placere) fama circumlata, fines haud procul limitum eſſe noſtrorum, exercitus vociferans immodeſte, dari ſibi copiam transeundi Tigridis flagitabat. Quibus oppoſitus cum rectoribus Imperator, tumentemque iam canis exortu ſideris amnem oſtendens, ne ſe periculoſis committerent gurgitibus, exorabat: nandi imperitos eſſe complures adſerens; ſimulq; adiiciens, hoſtiles manus hinc inde margines ſuperfuſi fluminis occupaſſe. Sed quum hæc ſæpe congeminando refragaretur incaſſum, milesque conclamans magno contentionis fragore minaretur extrema, *edicit Imperator vt ſiſtatur agmen, & adſueti nare Galli amnem primi omnium penetrarent: vt iis magnitudine fluentorum abreptis, reſiduorũ pertinacia frangeretur; aut, ſi id perfeciſſent innocui, transitus fidentior tentaretur. Electique ſunt ad id negotium habiles, qui maxima præ ceteris flumina transmeare in regionibus genuinis a prima pueritia ſunt inſtituti: & quum latendi copiam nocturna quies daret, tamquã e tranſenna ſimul emiſſi, ſpe citius ripas occupauere contrarias: Perſarumque conculcatis pluribus & truncatis, quos loca ſeruare diſpoſitos, ſecuritas placido vinxerat ſomno, efficacis audaciæ ſignum elatis manibus contortisque ſpiculis oſtendebant. Hoc longe conſpecto, ardens ad transitum miles ea mora tantummodo tenebatur, quod vtribus e cæſorum animalium coriis coagmentare pontem architecti promittebant. Quæ dum vanis conatibus agitantur, rex Sapor & procul abſens, & quum prope veniſſet, exploratorum perfugarumq; veris vocibus docebatur fortia facta noſtrorum, fœdas ſuorum ſtrages, & elephantes quot numquam rex ante meminerat, interfectos: exercitumque Romanum, continuis laboribus induratum, poſt caſum glorioſi rectoris non ſaluti ſuæ, vt memorabat cõſulere, ſed vindictæ; difficultatemq; rerum inſtantium aut victoria ſumma aut morte memorabili finiturum. Ob quæ reputabat multa & formidanda: diffuſum abunde militem per prouinciales leui teſſera colligi poſſe expertus, & ſciens populum ſuum poſt amiſſam maximam plebem vltimis terroribus deformatum; ſimul comperiens, in Meſopotamia relictum haud multo minorem exercitum. Quæ ſuper omnia, hebetarunt eius anxiam mentem vno pariq; natatu quingenti viri transgreſſi tumidum flumen incolumes, cuſtodibusque confoſſis reliquos conſortes ſuos ad ſimilem fiduciam concitantes. Hæc inter, quum neque pontes compaginari paterentur vndæ torrentes, & abſumptis omnibus quæ *mandi poterant vtilibus, exacto miſerabiliter biduo, furebat inedia iraq; percitus miles, [potiusq.] ferro properans quam fame ignauiſſimo genere mortis abſumi. Erat tamen pro nobis æternum Dei cæleſtis numen: & Perſæ præter ſperata priores ſuper fundanda pace oratores Surenam & optimatem alium mittunt; animos ipſi quoq; deſpondentes, quos omnibus pene prœliis pars Romana ſuperior grauius quaſſabat indies. Conditiones autem ferebant difficiles & perplexas; fingentes, humanorum reſpectu, reliquias exercitus redire ſinere clementiſſimum regem, quæ iubet, ſi impleuerit cum primatibus Cæſar. Contra hos cum Salluſtio præfecto mittitur Arintheus: & dum deliberatur examinatius quid fieri deberet, dies quatuor ſunt euoluti inedia cruciabiles, & omni ſupplicio triſtiores. Quo temporis ſpatio, antequam hi mitterentur, ſi abuſus princeps paulatim terris hoſtilibus exceſſiſſet, profecto veniſſet ad præſidia Corduenæ; & vberis regionis & noſtræ, ex eo loco in quo hæc agebantur centeſimo lapide diſparatæ. Petebat autem

rex ob-

rex obſtinatius (vt ipſe aiebat) ſua, dudum a Maximiano erepta, vt docebat autem negotium, pro redemptione noſtra: quinque regiones Transtigritanas, *Arzanenam & Moxoenam & Zabdicenam, itidemque *Rheh n n m & Corduenam cum caſtellis quindecim, & Niſibin & Singaram, & caſtra Maurorum, munimentum perquam opportunum. Et quum pugnari decies expediret, ne horum quidquam dederetur, adulatorum globus inſtabat timido principi, Procopii metuendũ ſubſerens nomen; cumque adfirmans, niſi rediret, cognito Iuliani interitu, cum intacto milite quem regebat, nouas res nullo renitente facile moliturum. Hac perniciosa verborum ille adſiduitate nimia ſuccen ſus, ſine contatione tradidit omnia quæ petebantur; difficile hoc adeptus vt Niſibis & Singara ſine incolis transirent in iura Perſarum; a munimentis vero alienandis reuerti ad noſtra præſidia [&] Romana permitterentur. Quibus exitiale aliud acceſſit & impium; ne poſt hæc ita compoſita, Arſaci poſcenti contra Perſas ferretur auxilium, amico nobis ſemper & fido: quod ratione gemina cogitatum eſt, vt puniretur homo qui Chiliocomum mandato vaſtauerat principis, & vt remaneret occaſio per quam ſubinde licenter inuaderetur Armenia. Vnde poſtea contigit vt viuus caperetur idem Arſaces, & Armeniæ maximum latus Medis conterminans, & Artaxata, inter diſſenſiones & turbamenta raperent Parthi. Quo ignobili decreto firmato, nequid committeretur per inducias contrarium pactis, obſidatus ſpecie viri celebres altrinſecus dantur; *Neuita & Victor ex parte noſtrorum, & Mellobaudes, inſignium numerorum tribuni: ex parte vero diuerſa Bineſes, e numero nobilium optimatum, tresque alii ſatrapæ non obſcuri. Fœderata ita pace annorum triginta, eaque iurisiurandi religionibus conſecrata, reuerſi itineribus aliis, quoniã loca contigua flumini vt confragoſa vitabantur & aſpera, potus inopia premebamur & cibi. Et pax ſpecie humanitatis indulta, in perniciem eſt verſa multorum; qui fame aduſque ſpiritum lacerati poſtremum, ideoque latenter progreſſi, aut imperitia nandi gurgite fluminis abſorbebantur; aut ſi vndarum vi ſuperata venirent ad ripas, a Saracenis vel Perſis, quos (vt diximus) paulo ante exturbauere Germani, cædebantur vt pecora, vel longius amandati ſunt venumdandi. Vbi vero transeundi amnis aperte ſignum dedere buccinæ concrepantes, immane quo quantoque ardore temere rapiendo momenta periculorum, ſemet quisque reliquis omnibus anteponens, vitare multa & terribilia feſtinabat: & pars cratibus temere textis iumenta retinentes hincinde natantia, alii ſuperſidentes vtribus, quidam diuerſa in neceſſitatis abrupto verſantes, vndarum occurſantium fluctus obliquis meatibus penetrabant. Imperator ipſe breuibus lembis, quos poſt exuſtam claſſem docuimus remanſiſſe, cum paucis transuectus, eadem nauigia vltro citroque discurrere ſtatuit, dum omnes conueheremur. Tamdemque vniuerſi, præter merſos, ad vlteriores venimus margines, fauore ſuperi numinis, discrimine per difficiles caſus extracti. Dum nos pendentium ærumnarum opprimit timor, compertum eſt procurſatorum indicio; Perſas pontem iungere procul e noſtro conſpectu: vt poſt firmatam pacem & fœdera, ſopitis belli turbinibus, incurioſius gradientes ægros, & animalia peterent diu defatigata. Verum quum ſe proditos aduertiſſent, a conatu nefario deſtiterunt. Hac etiam ſuſpicione iam liberi, properantesque itineribus magnis, prope *Hatram venimus, vetus opidum in media ſolitudine poſitum, olimque deſertum: quod eruendum adorti temporibus variis Traianus & Seuerus principes bellicoſi, cum exercitibus pene deleti ſunt; vt in eorum actibus has quoque digeſſimus partes. Vnde cognito per porrectam planitiem aduſque lapidem ſeptuageſimum, in regionibus aridis nec aquam inueniri poſſe præter ſalſam & fœtidam, nec ad victum aliquid niſi abrotonum & abſinthium & dracontion, aliaque herbarum genera triſtiſſima, vaſa quæ portabãtur, aquis impleta ſunt dulcibus: & mactatis camelis iumẽtisque aliis, alimenta quæſita ſunt, licet noxia. Et via ſex dierũ emenſa, quum ne gramina quidem inuenirentur ſolatia neceſſitatis extremæ, dux Meſopotamiæ Caſſianus, & tribunus Mauricius pridem ob hoc miſſus, ad Vr nomine Perſicum venere caſtellum, cibos ferentes ex his quos relictus cum Procopio & Sebaſtiano exercitus parcius victitans conſeruarat. Hinc Procopius alter notarius, & *Memorius

militaris tribunus, ad tractus Illyricos mittuntur & Galliarum, nuntiaturi Iuliani mortem, & Iouianum poſt eius obitum ad culmen auguſtum euectum. Quibus mandauerat princeps, vt Lucillianum ſocerum ſuum, poſt depoſitum militiæ munus digreſſum ad otium, morantemque eo tempore apud Sirmium, oblatis magiſterii equitum & peditum codicillis, quos iiſdem tradiderat, properare Mediolanum vrgerent, res firmaturum ancipites; &, quod magis metuebatur, ſi caſus quidam noui exſurgerent, opponendum. Quibus ſecretiores addiderat litteras, Lucillianum itidem monens vt quoſdam lectos exploratæ induſtriæ fideique duceret ſecum, adminiculis eorum vſurus pro incidentium captu negotiorum. Prudentique conſilio Malariehum ex familiaribus negotiis agentem etiamtum in Italia, miſſis inſignibus *Iouino iuſſit ſuccedere armorum magiſtro per Gallias; gemina vtilitate præſpeculata; vt & dux meriti celſioris, ideoque ſuſpectus, abiret e medio; & homo inferioris ſpei ad ſublimiora prouectus, auctoris ſui nutantem adhuc ſtatum ſtudio fundaret ingenti. Iuſſum eſt autem ad implenda hæc perrecturis, extollere ſeriem geſtorum in melius, & rumores quaqua irent breues diffundere; concinentes, procinctum Parthicum exitu proſpero terminatum: additisque feſtinando itineri noctibus, prouinciarum militiæque rectoribus inſinuare noui principis ſcripta: omniumque ſententiis occultius ſciſcitatis, remeare velociter cum reſponſis; vt comperto quid in longinquis agatur, principatus roborandi matura conſilia quærantur & cauta. Hos tabellarios fama prægrediens, index triſtium caſuum velociſſime per prouincias volitabat: & gentes, maximeque omnium Niſibenos, acerbo dolore perculſit, quum vrbem Sapori deditam comperiſſent: cuius iram metuebant & ſimultates, recolentes quæ aſſidue pertulerit funera eam ſæpius oppugnare conatus. Conſtabat enim orbem eoum in dicionē potuiſſe tranſire Perſidis, niſi hæc ciuitas habili ſitu & mœnium magnitudine reſtitiſſet. Miſeri tamen licet maiore venturi pauore conſtringerentur, ſpe tamen ſuſtentari potuerunt exigua; hac ſcilicet, quod vel ſuopte motu, vel exoratus eorum precibus Imperator eodem ſtatu retinebit vrbem, orientis firmiſſimum clauſtrum. Dum geſtorum ſeriem vbique rumores diffunditant varii, in exercitu abſumptis commeatibus paucis, quos aduectos prædiximus, in corpora ſua neceſſitas erat humana vertenda, ni iumentorum caro cæſorum aliquatenus perduraſſet. vnde effectum eſt vt & armorum pleraque proiicerentur & ſarcinarum. Adeo enim atroci tabuimus fame, vt ſi vſquam modius vnus farinæ fuiſſet repertus, (quod raro contigerat) aureis decem mutaretur, vt minus. Profecti exinde *Thiſalphata venimus: vbi Sebaſtianus atque Procopius cum tribunis principiiſque militum ſibi ad tuendam Meſopotamiam commiſſorum, vt poſcebat ſolennitas, occurrerunt, & ſequebantur benigne ſuſcepti. Poſt quæ itinere feſtinato, Niſibi cupide viſa, extra vrbem ſtatiua caſtra poſuit princeps: rogatusq; enixe precante multiplici plebe, vt ingreſſus palatium more ſuccederet principum, pertinaciter reluctatus eſt; erubeſcens agente ſe intra muros, vrbem inexpugnabilem iratis hoſtibus tradi. Ibi tunc veſpera tenebrante, raptus a cœna * Iouianus, primus inter notarios omnes, quem obſidione ciuitatis Maiozamalchæ per cuniculum docuimus euaſiſſe cum aliis, ductusque deuium ad locum, & præceps actus in puteum ſiccum, obrutus eſt ſaxorum multitudine ſuperiecta: hanc profecto ob cauſſam quod Iuliano perempto, ipſe quoque nominatus a paucis vt imperio dignus; nec poſt creatum Iouianum egit modeſte, ſed ſuſurrans ſuper negotio *quædam audiebatur, inuitabatque ad conuiuia ſubinde militares. Poſtridie Bineſes vnus ex Perſis, quem inter alios excellere diximus, mandata regis complere feſtinans, promiſſa flagitabat inſtanter: & principe permittente Romano ciuitatem ingreſſus, gentis ſuæ ſignum ab arce extulit, commigrationem e patria ciuibus nuntians luctuoſam. Et vertere ſolum extemplo omnes præcepti, manus tendentes orabant, ne imponeretur ſibi neceſſitas abſcedendi; ad defendendos penates ſe ſolos ſufficere ſine alimentis publicis adfirmantes & milite: ſatis confiſi ad futuram iuſtitiam pro genitali ſede dimicaturis, vt experti ſunt ſæpe. Et * ſic quidem ſuppliciter ordo & populus precabatur: ſed ventis loquebatur incaſſum, Imperatore, vt fingebat alia metuens, periurii piacula

declinan-

declinante. Tum Sabinus fortuna & genere inter municipes clarus, ore volubili replicabat, Conſtantium immani crudeſcente bellorum materia ſuperatum a Perſis interdum; deductumque poſtremo per fugam cum paucis ad Hibitam ſtationem intutam, panis fruſto vixiſſe precario ab anu quadam agreſti porrecto: nihil tamen ad diem perdidiſſe ſupremum: & Iouianum inter exordia principatus prouinciarum muro ceſſiſſe, cuius obiice iam inde a vetuſtate innoxiæ permãſerunt. Quumq; nihil promoueretur, iuriſiurandi religionem principe deſtinatius prætendente, quum oblatam ei coronam aliquamdiu recuſans coactus denique ſuſcepiſſet, Siluanus quidam cauſarum defenſor confidentius exclamans, *Ita*, inquit, *Imperator a ciuitatibus reſiduis coroneris.* Quo verbo exaſperatus, intra triduum omnes iuſſit excedere mœnibus, deteſtantes rerum præſentium ſtatum. Appoſitis itaque compulſoribus, mortem, ſiqui diſtulerint egredi, minitantibus, mœnia permixta ſunt lamentis & luctu; & per omnia ciuitatis membra vna vox cunctorum erat gementium, quum laceraret crines matrona exſul fuganda laribus in quibus nata erat & educata, orbataque mater liberis & coniuge viduata, procul ab eorum manibus pelleretur: & turba flebilis poſtes penatum amplexa vel limina lacrymabat. Exin variæ complentur viæ, qua quiſque poterat dilabentium: properando enim multi furabantur opes proprias quas vehi poſſe credebant, contempta reliqua ſupellectili pretioſa & multa: hanc enim relinquebant penuria iumentorum. Tu hoc loco fortuna orbis Romani merito incuſaris, quæ difflantibus procellis remp. excuſſa regimenta perito rei gerendæ ductori, conſummando iuueni porrexiſti: quem nullis ante actæ vitæ inſignibus in huiuſmodi negotiis cognitum, nec vituperari eſt æquum nec laudari. Illud tamen ad medullas vſque bonorum peruenit; quod dum extimeſcit æmulum poteſtatis, dumque in animo Gallias & Illyricum verſat, quoſdam ſæpe ſublimiora cœptaſſe, famam aduentus ſui præuenire feſtinans, indignum imperio facinus amictu periurii fugiendi commiſit, Niſibi perdita: quæ iam inde a Mithridatici regni temporibus, ne oriens a Perſis occuparetur, viribus reſtitit maximis. Numquam enim ab vrbis ortu inueniri poteſt, annalibus replicatis, vt arbitror, terrarum partes vllas noſtrarum ab Imperatore vel COS. hoſti conceſſas: & ne ob recepta quidem quæ direpta ſunt, verum ob amplificata regna, triumphales glorias fuiſſe delatas. Vnde P. Scipioni ob recuperatas Hiſpanias, Fuluio Capua poſt diuturna certamina ſuperata, & Opimio poſt diuerſos exitus prœliorum, Fregellanis tunc interneciuis hoſtibus ad deditionem compulſis; *triumphi ſunt denegati. Id etiam memoriæ nos veteres docent: in extremis caſibus icta cum *ductore fœdera, poſtquam partes verbis iurauere conceptis, repetitione bellorum illico diſſoluta: vt temporibus priſcis apud furcas Caudinas ſub iugum legionibus miſſis in Samnio, & [per Albinum in Numidia ſceleſte pace cogitata, & auctore turpiter pactionis feſtinatæ] Mancino dedito Numantinis. Proinde extractis ciuibus, & vrbe tradita, miſſoque tribuno Conſtantio, qui munimenta præſidiaria cum regionibus Perſicis optimatibus adſignaret; cum Iuliani ſupremis Procopius mittitur, ea (vt ſuperſtes ille mandarat) humaturus in ſuburbio Tarſenſi. Qui ad exſequendum profectus, confeſtim corpore ſepulto diſceſſit: nec inueniri vſquam potuit ſtudio quæſitus ingenti: niſi quod multo poſtea apud Conſtantinopolim viſus eſt ſubito purpuratus. His hoc modo peractis diſcurſiſq; itineribus, Antiochiam venimus: vbi per continuos dies, velut offenſo numine, multa viſebantur & dira: quorum euentus fore luctificos, gnari rerum prodigialium præcinebant. Nam & Maximiani ſtatua Cæſaris, locata in veſtibulo regiæ, amiſit repente ſphæram æream formatam in ſpeciem poli, quam geſtabat: & cum horrendo ſtridore ſonnerunt in conſiſtorio trabes: & viſa ſunt interdiu ſidera cometarum: ſuper quorum natura ratiocinantes phyſici variant. Quidam enim eos hoc nomine ideo exiſtimant appellari, quod per tortos ignes ſparguntur crines, in vnum ſtellis multiplicibus congregatis. Alii eos arbitrantur ex halitu ſicciore terrarum igneſcere, paulatim in ſublimiora *ſurgente. Quidam currentes radios ſolis, denſiore nube obiecta digredi ad inferiora prohibitos, ſplendore infuſo corpori craſſo, lucem velut ſtellis diſtinctam mortali *conſpectu monſtrare. Sedit quorumdam opinioni, hanc

ſpeciem tunc apparere quum * tracta ſolito celſius nubes æternorum ignium vicinitate colluceat: vel certe ſtellas eſſe quaſdam ceteris ſimiles, quarum ortus obituſque quibus ſint temporibus præſtitui, humanis mentibus ignorari. Plura alia de cometis apud peritos mundanæ rationis ſunt lecta: quæ digerere nunc vetat aliorſum oratio properans. Moratum paulisper Antiochiæ principem, curarumque diuerſis ponderibus adflictum, exeundi mira cupiditas agitabat. proinde nec iumento parcens nec militi, flagranti hieme inde profectus, ſignis (vt dictum eſt) vetantibus plurimis, Tarſum vrbem Cilicum nobilem introiit: cuius originem docuimus ſupra. Exindeque egredi nimium properans, exornari ſepulcrum ſtatuit Iuliani, in pomœrio ſitum itineris quod ad Tauri montis anguſtias ducit: cuius ſuprema & cineres, ſiquid tunc iuſte conſideret, non Cydnus videre deberet, quamuis gratiſſimus amnis & liquidus: ſed ad perpetuandam gloriam recte factorum præterlabuetur Tiberis interſecans vrbem æternam, diuorumque veterum monumenta perſtringens. * Inde Tarſo profectus extentis itineribus, venit opidum Cappadociæ Tyana: vbi ei reuerſi Procopius notarius & Memorius tribunus occurrunt, geſtorumque aperiunt textum: hinc (vt ordo poſcebat) exorſi, quod Lucillianus Mediolanum ingreſſus cum Seniaucho & Valentiniano tribunis, quos duxerat ſecum, cognito quod Malarichus recuſauit ſuſcipere magiſterium, effuſo curſu petierat Remos: & tamquam in alto gentis ſilentio, extra calcem (vt dicitur) procurrebat: & intempeſtiue, parum etiam tum firmatis omnibus, ex Acturio ratiociniis ſcrutandis incubuit. Qui fraudum conſcius & noxarum, ad militaria ſigna confugit: finxitque, Iuliano ſuperſtite, in res nouas quemdam medium ſurrexiſſe. Cuius fallaciis turbo militaris acerrime concitus, Lucillianum & Seniauchum occidit. Valentinianum enim, paulo poſtea principem, trepidum & quo confugeret ambigentem, Primitiuus hoſpes tutius amandarat. His ita triſtibus lætum aliud addebatur, miſſos a Iouino milites aduentare, quos * capita ſcholarum ordo caſtrenſis appellat, nuntiantes æquo animo Iouiani imperium amplecti exercitum Gallicanum. Quibus compertis, Valentiniano qui cum his redierat, regenda ſcutariorum ſecunda committitur ſchola: & Vitalianus conſortio domeſticorum iungitur, Herulorum e numero miles: qui multo poſtea auctus comitis dignitate, male rem per Illyricum geſſit. Confeſtimque mittitur in Gallias Arintheus, ferens litteras ad Iouinum, vt conſtanter ageret ſuum obtinens locum: eique mandatum eſt vt animaduerteretur in concitorem tumultus, auctoreſque ſeditionis ad comitatum vincti transmitterentur. Poſt quæ vt videbatur expedire diſpoſita, apud * Aſpuna Galatiæ municipium breue, Gallicani milites viſi principi: ingreſſiq; conſiſtorium, poſt audita gratanter quæ pertulerant, munerati redire iubentur ad ſigna. Et quum introiſſet Ancyram Imperator, paratis ad pompam pro tempore neceſſariis, conſu-
1116 latum iniit, adhibito in ſocietatem trabeæ Varroniano filio ſuo admodum paruulo: cuius vagitus, pertinaciter reluctans ne in curuli ſella veheretur ex more, id quod mox accidit portendebat. Hinc quoque Iouianum celeri gradu præſcriptus vitæ finiendæ dies exegit. Quum enim veniſſet Dadaſtanam, qui locus Bithyniam diſtinguit & Galatas, exanimatus inuentus eſt nocte: ſuper cuius obitu dubitationes emerſere complures. Fertur enim recente calce cubiculi illiti ferre odorem noxium nequiuiſſe; vel extuberato capite periiſſe ſuccenſione prunarum immenſa: aut certe ex colluuione ciborum auida cruditate diſtentus. Deceſſit autem anno triceſimo ætatis & tertio. Quumq; huic & Æmiliano Scipioni vitę exitus ſimilis eueniſſet, ſuper neutrius morte quæſtionem comperimus agitatam. Incedebat autem motu corporis graui, vultu lætiſſimo, oculis cæſiis, vaſta proceritate & ardua: adeo vt diu nullum indumentũ regium ad menſuram eius aptum inueniretur: & æmulari malebat Conſtantium, agens ſeria quædam aliquoties poſt meridiem: iocariq; palam cum proximis adſuetus. Chriſtianæ legis idem ſtudioſus; & nonnumquã honorificus; mediocriter eruditus, magisq; beneuolus, & perpenſius, vt apparebat ex paucis quos promouerat, iudices electurus: edax tamen & vino venerique indulgens: quæ vitia imperiali verecundia forſitan correxiſſet. Dicebatur autem Varronianus pater eius monitu cuiusdam ſomnii dudum præſciſſe quod euenit: idq; duobus amicis

amicis commiſiſſe fidiſſimis, illo adiecto quod ipſi quoque deferretur trabea conſularis. Sed impetrato vno, adipiſci non potuit aliud. Audita enim filii celſiore fortuna, antequam eum videret, fatali præuentus eſt morte. Et quia huic nomini ampliſſimum magiſtratum protendi, per quietem prædictum eſt ſeni, Varronianus nepos eius, infans etiam tum, cum Iouiano patre declaratus eſt, vt ſupra retulimus, conſul.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSSEXTVS.

DICTIS impenſiore cura rerum ordinibus aduſque memoriæ cōfinia propioris, conuenerat iam referre a notioribus pedem, vt & pericula declinentur veritatis ſæpe contigua, & examinatores cōtexendi operis deinde non perferamus intempeſtiuos, ſtrepẽtes vt læſos, ſi præteritum ſit quod loquutus eſt Imperator in cœna, vel omiſſum quam ob cauſſam gregarli milites coerciti ſunt apud ſigna; & quod non decuerat in deſcriptione multiplici regionum ſuper exiguis ſilere caſtellis; quodque cunctorum nomina qui ad vrbani *præcoris officium conuenere, non ſunt expreſſa; & ſimilia plurima præceptis hiſtoriæ diſſonantia, diſcurrere per negotiorum celſitudines adſuetæ, non humilium minutias indagare cauſſarum: quas ſi ſcitari voluerit quiſpiam, indiuidua illa corpuſcula volitantia per inane, atomos, (vt nos appellamus) numerari poſſe ſperabit. Hæc quidam veterum formidantes, cognitiones actuum variorum ſtylis vberibus explicatas, non edidere ſuperſtites; vt in quadam ad Cornelium Nepotem epiſtola Tullius quoque teſtis reuerendus adfirmat. Proinde inſcitia vulgari contempta, ad reſidua narranda pergamus. Hac volubilium caſuum diritate exitu luctuoſo finita obituque, interuallato breui tempore, principis corpore curato defuncti, miſſoque Conſtantinopolim vt inter Auguſtorum reliquias conderetur, progreſſo Nicæam verſus exercitu, quæ in Bithynia mater eſt vrbium, poteſtatum ciuilium militiæque rectores magnitudine curarum adſtricti communium, interque eos quidam ſpe vana ſufflati, moderatorem quæritabant diu exploratum & grauem: & rumore tenus obſcuris paucorum ſuſurris nomen perſtringebatur Equitii, ſcholæ primæ ſcutariorum etiam tum tribuni. Qui quum potiorum auctoritate diſplicuiſſet, vt aſper & ſubagreſtis; tranſlata eſt ſuffragatio leuis in Ianuarium Iouiani adfinem, curantem *ſummitatem neceſſitatum caſtrenſium per Illyricum. Quo itidem ſpreto, quia procul iacebat, vt aptus ad id quod quærebatur atque conueniens. VALENTINIANVS, nulla diſcordante ſententia, numinis adſpiratione cæleſtis electus eſt, agens ſcholã ſcutariorum ſecundam, relictusque apud Ancyram, poſtea ſequuturus, vt ordinatũ eſt. Et quia nullo renitente hoc e rep. videbatur, miſſis qui eum venire ocius admonerent, diebus decem nullus imperii tenuit gubernacula: quod tunc eueniſſe, extis Romæ inſpectis aruſpex dixerat Marcus. Inter hæc tamen, nequid nauaretur contrarium placitis, neue armatorum mobilitas ſæpe verſabilis ad præſentium quemdã inclinaret arbitrium, attente prouidebat Equitius, & cum eo Leo, adhuc ſub Dagalaipho magiſtro equitum rationes numerorum militarium tractans, exitialis poſtea magiſter officiorum, exercitus vniuerſi iudicium, quantum facere nitique poterant, vt Pannonii fautoresque principis deſignati, formantes. Qui quum veniſſet accitus, implendique negotii *præſagus, vt ſubodorari dabatur, vel ſomniorum adſiduitate, nec videri die ſecundo nec prodire in medium voluit, biſſextũ vitans Februarii menſis tunc illuceſcens, quod aliquoties rei Romanæ fuiſſe cognorat infauſtum: cuius notitiam certam deſignabo. Spatium anni vertentis id eſſe periti mundani motus & ſiderum definiunt veteres, (inter quos *Meton & Eudæmon & Hipparchus & Archimedes excellunt) quum ſol perenni rerum ſublimium lege polo percurſo ſignifero, quem Zodiacum ſermo Græcus appellat, trecentis & ſexaginta quinque diebus

emenſis & noctibus,ad eumdem redierit cardinem : vt verbo tenus,ſi a ſecunda particula elatus arietis,ad eam dimenſione redierit terminata. Sed anni interuallum veriſſimum memoratis diebus & horis ſex aduſque meridiem concluditur plenam: annique ſequentis erit poſt horam ſextam initium, porrectum ad veſperam. tertius, a prima vigilia ſumens exordium,ad horam noctis extenditur ſextam. Quartus,a *media noctis vſque ad claram trahitur lucem. Ne igitur hæc computatio variantibus annorum principiis, & quodam poſt horam ſextam diei, alio poſt ſextam excurſo nocturnam, ſcientiam omnem ſqualida diuiſione confundat, & autumnalis menſis inueniatur quandoque vernalis, placuit ſenas illas horas, quæ quadriennio viginti colliguntur atque quatuor, in vnius diei noctiſq; adiectæ transire menſuram. Hocq; alte conſiderato, eruditis concinentibus multis, effectum eſt vt ad vnum diſtinctumque exitum conuerſio curſus anni reuoluta, nec vaga ſit nec incerta, nulloque errore deinceps obumbrata ratio cæleſtis appareat, & menſes tempora retineant præſtituta. Hæc, nondum extentis fuſius regnis, diu ignorauere Romani; perq; ſecula multa obſcuris difficultatibus implicati, tunc magis errorum profunda caligine fluctuabant quum in ſacerdotes poteſtatem transtuliſſent intercalandi; qui libenter gratificantes publicanorum vel litigantium commodis, ad arbitrium ſuum detrahebant tempora vel augebant. Hocq; excepto emerſerunt alia plurima quæ fallebant; quorum meminiſſe nũc ſuperuacuum puto. Quibus abolitis, Octauianus Auguſtus Græcos ſequutus, hanc inconſtantiam correcta turbatione compoſuit, ſpatiis duodecim menſium & ſex horarum magna deliberatione collectis: perque duodecim ſiderum domicilia ſol diſcurrens motibus ſempiternis, anni totius interualla cõcludit. Quam rationem biſſexti probatam, etiam victura cum ſeculis Roma adiumento numinis diuini fundauit. Proinde pergamus ad reliqua. Elapſo die parũ apto ad inchoandã rerum magnitudinem, vt quidam exiſtimant, propinquãte iam veſpera, monitu præfecti Salluſtii ſub exitii denuntiatione ſtatutum eſt prompta cõſenſione cunctorum, ne potioris quiſquam auctoritatis, vel ſuſpectus altiora conari, procederet poſtridie mane. Quumque multorum tædio, quos votorum inanitas cruciabat, tamdem finita nocte lux aduenisſet, in vnũ quæſito milite omni, progreſſus Valentinianus in campum, permiſſuſque tribunal adſcendere celſius ſtructum, comitiorum ſpecie & voluntate præſentium ſecundiſſima, vt vir ſerius, rector pronũtiatur imperii. Mox principali habitu circumdatus & corona, Auguſtuſque nũcupatus cum laudibus amplis, quas nouitatis potuit excogitare dulcedo, præmeditata dicere iam parabat. Eoque vt expeditius loqueretur brachium exſertante obmurmuratio grauis exoritur, concrepantibus centuriis & manipulis, cohortiumque omnium plebe, vrgentium deſtinatè confeſtim Imperatorem alterum declarari. Quod licet nonnulli exiſtimarunt paucis corruptis ad gratiam fieri deſpectorum; ex eo tamen id fruſtra creditum videbatur, quod non emercati, ſed conſoni totius multitudinis paria volentis, clamores audiebantur, documento recenti fragilitatẽ pertimeſcentis ſublimium fortunarũ. Deinde ex ſuſurris immaniter ſtrepentis exercitus cieri tumultus violentior apparebat; & confidentia militis erumpentis interdum ad pernicioſa facinora, timebatur. Quod Valentinianus magis præ cunctis ne fieret extimeſcẽs, elata proſpere dextera, vt princeps fiducia plenus, auſus increpare quoſdã vt ſeditioſos & pertinaces, cogitata nullis interpellantibus abſoluebat: *Exſulto, prouinciarum fortiſſimi defenſores, & præ me fero, ſemperque laturus ſum, nec ſperanti, nec adpetenti moderamina orbis Rom. mihi, vt potiſſimo omnium, veſtras detuliſſe virtutes. Quod erat igitur in manu poſitum veſtra, nondum electo imperii formatore, vtiliter & glorioſe compleſtis, adſcito in honorum verticem eo quem ab ineunte adoleſcentia ad hanc vſque ætatis maturitatem ſplendide integreque vixiſſe experiundo cognoſtis. Proinde pacatis auribus accipite quæſo ſimplicioribus verbis quod conducere arbitror in cõmune. Adhiberi oportere in omnes caſus ſocia poteſtate collegã, contemplatione poſcente multiplici, nec ambigo nec repugno, curarum aceruos & mutationes varias accidentium ipſe quoq; vt homo formidans. Sed ſtudendũ eſt* CONCORDIÆ *viribus totis; per quam res quoq; minima cõualeſcunt. Quod impetrabitur facile, ſi patientia veſtra cum æquitate cõſentiens, id mihi quod mearum eſt partium conceſſerit libens. Dabit enim (vt ſpero) fortuna conſiliorum adiutrix bonorum, quantum efficere & conſequi poſſum, diligẽter ſcrutanti tem-*

peramen-

*peramentum. Vt enim ſapientes definiunt, non modo in imperio, vbi pericula maxima ſunt & creberrima, verumetiam in priuatis quotidianiſque rationibus, alienum ad amicitiam, quum iudicaueris quiſquam prudens, adiungere ſibi debebit; non, quum adiunxerit, iudicare. Hæc cum lætiorum ſpe polliceor: vos firmitatem factorum retinentes & fidem, dum hiberna patitur quies, animorum reparate vigorem atque membrorum, ob nuncupationem auguſtam * debita protinus accepturi.* Finita oratione, quam auctoritas erexerat inopina, flexit Imperator in ſuam ſententiam vniuerſos; conſiliique eius viam ſequuti qui paulo ante flagrantiſſimis vocibus aliud poſtulabant, circumſeptum aquilis & vexillis, agminibusque diuerſorum ordinum ambitioſe ſtipatum, iamque terribilem, duxerunt in regiam. Dum hæc in oriente volubiles fatorum explicant ſortes, Apronianus regens vrbem æternam, iudex integer & ſeuerus, inter curarum præcipua quibus hæc præfectura ſæpe ſollicitatur, id primum opera curabat enixa, vt veneficos, qui tunc rareſcebant [capi] captos, poſtque agitatas quæſtiones nocuiſſe quibuſdam aperte confutatos, indicatis conſciis morte mulctaret; atque ita paucorũ diſcrimine reliquos, ſiqui laterent, formidine parium exturbaret. Hæc egiſſe ideo efficaciter fertur, quod Iuliani promotus arbitrio, agentis etiam tum per Syrias, in itinere vnũ amiſerat oculum; ſuſpicatuſque artibus ſe nefariis adpetitum, iuſto quidem ſed inuſitato dolore, hæc & alia magna quæritabat induſtria. Vnde quibuſdam atrox viſus eſt, in amphitheatrali curriculo vndarum coeunte aliquoties plebe, cauſſas diſpiciens criminum maximorum. Denique poſt huiuſmodi vindicata complura, Hilarium aurigam conuictum atq; confeſſum, vixdum pubeſcentem filium ſuum venefico tradidiſſe docendum ſecretiora quędã legibus interdicta, vt nullo conſcio adminiculis iuuaretur internis, capitali animaduerſione damnauit: qui, laxius retinente carnifice, ſubito lapſus confugit ad ritus Chriſtiani ſacrarium; extractuſq; exinde, ilico abſciſſa ceruice conſumptus eſt. Verum hæc ſimiliaque tum etiam vt coercenda mox cauebãtur; & nulli vel admodũ pauci, in his verſati flagitiis, vigori publico inſultarunt: ſed tempore ſequuto, longæua impunitas nutriuit immania, vſq; eo graſſante licentia, vt imitatus Hilarium quidã ſenator, ſeruumq; ſuum modo non per ſyngrapham arcanis piacularibus inducendum, commiſiſſe doctori malarum artium confutatus, ſupplicium redimeret opima mercede, vt crebrior fama vulgarat. iſque ipſe hoc genere quo iactatum eſt abſolutus, quum vitæ pudere deberet & culpæ, non abolendæ incubuit maculæ, ſed tamquam inter multos probroſos ſolus vacuus ab omni delicto, equo phalerato inſidens diſcurrenſque per ſilices, multa poſt ſe vnieus trahit agmina ſeruulorum, per nouum quoddam inſigne curioſius ſpectari affectans: vt Duillium accepimus veterem, poſt glorioſa illa naualis rei certamina, id ſibi ſumpſiſſe, vt tibicine lenius præcinente rediret ad ſua poſt cœnam. Sub hoc tamen Aproniano ita iugiter copia neceſſariorum exuberauit, vt nulla ſaltem leuia murmura ſuper inopia victui congruentium orirentur; quod aſſidue Romæ contingit. At in Bithynia Valentinianus princeps (vt prædiximus) declaratus, dato in perendinum diem ſigno proficiſcendi, conuocatis primoribus, quaſi tota conſilia * quam ſibi placentia ſequuturus, percontabatur quemnam ad imperii conſortium oporteret adſumi. Silentibusq; cunctis, Dagalaiphus tunc equeſtris militiæ rector, reſpondit fidentius; *Si tuos* (inquit) *amas Imperator optime, habes fratrem: ſi rempublicam, quære quem veſtigas.* Quo dicto aſperatus ille, ſed tacitus, & occultans quæ cogitabat, Nicomediam itineribus citis ingreſſus, cal. Martiis Valentem fratrẽ ſtabulo ſuo cum tribunatus dignitate præfecit. Indeque quum veniſſet Cõſtantinopolim, multa ſecum ipſe diuoluens, & magnitudini vrgentium negotiorum iam ſeſe parare conſiderans, nihil morandũ ratus, calendis Aprilis productum eumdem VALENTEM in ſuburbanum, vniuerſorum ſententiis concinentibus (nec enim audebat quiſquam refragari) Auguſtum pronuntiauit: decoreq; imperatorii cultus ornatũ, & tempora diademate redimitũ, in eodem vehiculo ſecum reduxit; participem quidem legitimum poteſtatis, ſed in modum apparitoris morigerum, vt progrediens aperiet textus. Quibus ita nullo interturbante perfectis, conſtricti rapidis febribus Imperatores ambo diu, ſpe viuendi firmata, vt erant inquirendis rebus grauiores quam componendis, ſuſpectas morborum cauſſas inueſtigãdas acerrime Vrſatio officiorum magiſtro Dalmatæ crudo,

& Iuuentio * Siſciano quæſtori tunc, commiſerunt: vt loquebatur pertinax rumor, inuidiam cientes Iuliani memoriæ principis, amicisque eius, tamquam clandeſtinis præſtigiis læſi. Sed hoc euanuit facile, ne verbo quidem tenus inſidiarũ indicio vllo reperto. Hoc tempore, velut per vniuerſum orbem Romanum bellicum canentibus buccinis, excitæ gentes ſæuiſſimæ limites ſibi proximos perſultabãt. Gallias Rhetiasq; ſimul Alemanni populabantur, Sarmatæ Pannonias & Quadi: Picti Saxones, & Scoti, & * Attacotti, Britannos ærumnis vexauere continuis: Auſtoriani Mauricęque aliæ gentes, Africam ſolito acrius incurſabant: Thracias diripiebant prædatorii globi Gotthorum: Perſarum rex manus Armeniis iniectabat: eos ad ſuam dicionem ex integro vocare vi nimia properans, ſed iniuſte: cauſſando quòd poſt Iouiani exceſſum, cum quo fœdus firmarat & pacem, nihil obſtare debebat quo minus ea recuperaret quæ ante ad maiores ſuos pertinuiſſe monſtrabat. Acta igitur tranquillius hieme, concordiſſimi principes, vnus nuncupatione prælatus, alter honore ſpecie tenus adiunctus, percurſis Thraciis Neſſum aduenerunt: vbi in ſuburbano, quod appellatum Mediana a ciuitate tertio lapide disparatur, quaſi mox ſeparandi, partiti ſunt comites. Et Valentiniano quidem, cuius arbitrio res gerebatur, * Iouinus euenit, dudum promotus a Iuliano per Gallias magiſter armorum; & Dagalaiphus, quem * militiæ rectorem prouexerat Iouianus: in orientem vero ſecuturus Valentem, ordinatus eſt Victor, ipſe quoque iudicio principis antedicti prouectus: cui iunctus eſt Arintheus. Lupicinus enim pridem a Iouiano pari modo promotus magiſter equitum, partes tuebatur Eoas. Tunc & Equitius Illyriciano præponitur exercitui, nondũ magiſter, ſed comes: & Serenianus olim ſacramẽto digreſſus, recinctus eſt vt Pannonius: ſociatusque Valenti, domeſticorum præfuit ſcholæ. Quibus ita digeſtis, & militares partiti numeri: & poſt hæc quũ ambo fratres Sirmium introiſſent, diuiſo palatio, vt potiori placuerat, Valentinianus Mediolanum, Conſtantinopolim Valens diſceſſit. Et orientem quidem regebat poteſtate præfecti Salluſtius: Italiam vero cum Africa & Illyrico Mamertinus, & Gallias prouincias Germanus. Agentes igitur in memoratis vrbibus principes, ſumpſerunt primitus trabeas conſulares: omnisque
1117 hic annus dispendiis grauibus rem Romanam adflixit. Alemanni enim perrupere Germaniæ limites: hac ex cauſſa ſolito infeſtius moti. Quum legatis eorum miſſis ad comitatum, certa & præſtitura ex more munera præberi deberent, minora & viliora ſunt attributa: quæ illi ſuſcepta, furenter agentes, vt indigniſſima proiecere: tractatique aſperius ab Vrſatio tunc magiſtro officiorum iracundo quodam & ſæuo, regreſſi, factumque exaggerantes, vt contumelioſe deſpectas, gentes immaniſſimas concitarunt. Et circa id tempus, aut non multo poſterius, in oriente Procopius in res ſurrexerat nouas. Quæ prope calend. Nouembris venturo Valentiniano Pariſios, eodemque nuntiata ſunt die. Et Alemannis quidem occurſurum Dagalaiphum pergere mature præcepit: qui vaſtatis propinquioribus locis, longius diſceſſerant incruenti. Super appetitu vero Procopii antequam adoleſceret reprimendo, curis diducebatur ambiguis, ea potiſſimum ratione ſollicitus, quod ignorabat verum Valente ſuperſtite an exſtincto memoratum imperium adfectarat. Equitius enim, relatione Antonii tribuni accepta, regentis in Dacia mediterranea militem, qui nihil præter negotium ipſum auditum obſcure ſignificabat: ipſe quoque, nondum liquida fide comperta, ſimplicibus verbis principem geſtorum conſcium fecit. His cognitis Valentinianus eodem Equitio aucto magiſterii dignitate, repedare ad Illyricum deſtinabat, ne perſultatis Thraciis perduellis iam formidatus inuaderet hoſtili excurſu Pannonias. Documento enim recenti impendio terrebatur: reputans paulo antea Iulianũ, * contempto Imperatore bellorum ciuilium vbique victore, nec ſperatum ante nec expectatum ab vrbe in vrbem incredibili velocitate tranſiſſe. Verum ardens ad redeundum eius impetus molliebatur conſiliis proximorum, ſuadentium & orantium, ne interneciua minantibus barbaris exponeret Gallias, neue hac cauſſatione prouincias deſereret egentes adminiculis eius: iisque legationes vrbium acceſſere nobilium, precantes ne in rebus duris & dubiis impropugnatas eas relinqueret, quas præſens eripere poterit diſcriminibus maximis, metu ambitioſi nominis ſui Germanis incuſſo. Tandem denique vtilitate rei perpenſius cogitata, in multorum ſenten-

tias flexus, replicabat aliquoties hoſtem ſuum fratrisque ſolius eſſe Procopium; Alemannos vero, totius orbis Romani: ſtatuitque nuſquam interim extra confinia moueri Gallorum, aduſque Remos progreſſus: ſollicitusque ſuper Africa, ne repente perrumperetur, Vulcerium poſtea c o s. tunc notarium, ad eamdem tuendam ire diſpoſuit; & * Maſaucionem domeſticum protectorem; ea conſideratione, quod ibi ſub patre Cretione comite quondam educatus, ſuſpecta nouerat loca: hisque ſcutarium adiunxit Gaudentium, olim ſibi cognitū & fidelem.

Quia igitur vno eodemque tempore vtrobiq; turbines exarſere mœſtiſſimi, competenti loco ſingula digeremus; nunc partem in oriente geſtorū, deinde bella barbarica narraturi; quoniam pleraq; & occidentali, & in Eoo orbe iisdem menſibus ſunt actitata; ne, dum ex loco ſubinde ſaltuatim redire feſtinamus in locum, omnia confundentes ſqualiditate maxima rerum ordinem implicemus.

Inſigni genere Procopius in Cilicia natus & educatus, ea conſideratione qua propinquitate Iulianum poſtea principē contingebat, a primo gradu eluxit: & vt vita moribusque caſtigatior, (licet occultus erat & taciturnus) notarius diu perſpicaciter militans & tribunus, iamque ſummatibus proximus, poſt Conſtantii obitum in rerum conuerſione velut Imperatoris cognatus altius anhelabat, admixtus conſortio comitum: & apparebat eum, ſi vmquam potuiſſet, fore quietis publicæ turbatorem. Hunc Iulianus Perſidem ingrediens, conſociato pari poteſtatis iure Sebaſtiano, in Meſopotamia cum manu militum reliquerat valida; mandaratque, vt ſuſurrauit obſcurior fama, (nemo enim dicti auctor exſtitit verus) pro cognitorum ageret textu; & ſi ſubſidia rei Romanæ languiſſe ſenſiſſet, Imperatorem ipſe ſe prouideret ocius nuncupari. Qui iniuncta ciuiliter agens & caute, Iuliani letaliter vulnerati funus, [&] ad regenda communia comperit Iouianum euectum; falſoque rumore diſperſo, inter obeuntis anhelitus animæ eumdem Iulianum mandaſſe, placere ſibi Procopio clauos ſummæ rei gerendæ committi, veritus ne hac ex cauſſa indemnatus occideretur, e medio ſe cōſpectu diſſeruit, maxime poſt Iouiani territus necem, notariorum omnium primi: quem Iuliano perempto veluti dignum imperio paucis militibus nominatum, nouaque exinde cœptare ſuſpectum, cruciabiliter didicerat interfectum. & quia ſe quæri induſtria didicerat magna, vitans grauioris inuidiæ pondus, ad abdita longiusque remota diſceſſit. Quumque a Iouiano exploratius indagari latibula ſua ſentiret, & formæ vitæ iam fuiſſet pertæſum; (quippe a celſiore ſtatu deiectus ad inferiora, etiam edendi penuria in locis ſqualentibus ſtringebatur, hominumque egebat colloquiis) poſtremæ neceſſitatis impulſu, deuiis itineribus ad Chalcedonium agrum peruenit. vbi, quoniam illud firmius viſum eſt receptaculum, apud fidiſſimum amicorum deliteſcebat, Strategium quemdam ex palatino milite ſenatorem; Conſtantinopolim, quantum fieri poterat, clanculo ſæpe intermeans; vt Indicio eiusdem Strategii patuit, poſtquam ſæpius in factionis conſcios eſt inquiſitū. Ritu itaq; ſollertiſſimi cuiusdam ſpeculatoris, ignotus vultu ob ſqualorem & maciem, rumuſculos colligebat tunc crebreſcentes (vt ſunt acerba ſemper inſtantia) incuſantium multorū Valentem, quaſi cupiditate aliena rapiendi ſuccenſum. cuius diritati adiectum erat incentiuum exitiale ſocer Petronius, ex præpoſito Martenſium militum promotus repentino ſaltu patricius, animo deformis & habitu. Qui ad nudandos ſine diſcretione cunctos immaniter flagrans, * innocentes pariter & ſontes poſt exquiſita tormenta * quadruplicibus nexibus vinciebat, debita iam inde a temporibus principis Aureliani perſcrutans, & impendio mœrens ſi quemquam abſoluiſſet indemnem. Cuius morum intolerantiæ hęc quoque pernicies accedebat, quod quum ditaretur luctibus alienis, erat inexorabilis & crudelis. & in rabido corde rudiſſimus, nec reddendæ nec accipiendæ rationis vmquam capax: inuiſior Cleandro, quem agentem ſub Imperatore Commodo præfecturam, ſublata vecordia diuerſas legimus vexaſſe fortunas: & oneroſior Plautiano, qui præfectus iidem ſub Seuero, vltra mortale tumens cuncta confuderat, ni gladio periſſet vltore. Hæc lacrymoſa quæ incitante Petronio ſub Valente clauſere multas paupertinas & nobiles domos, impendentiumque ſpes atrocior, prouincialium & militum paria gementium ſenſibus imis hærebant: & votis, licet obſcuris & tacitis, permutatio ſtatus præſenti ope numinis ſummi concordi gemitu poſcebatur. Quæ

Procopius latenter accipiens, arbitratusque vbi felicius acciderit fatum, negotio leui ad apicem ſummæ poteſtatis adſumi, ſubſidebat vt prædatrix beſtia, viſo quod capi poterat protinus eruptura. Cui hæc quæ maturabat ardenti, fors hanc materiam dedit impendio tempeſtiuam. Conſumpta hieme, feſtinans ad Syriam Valens, iam[que] fines Bithynorum ingreſſus, docetur relationibus ducum, gentem Gotthorum ea tempeſtate intactam, *eamdemque ſæuiſſime conſpirantem in vnum, ad peruadenda parari collimitia Thraciarum. Hocque cognito, vt impræpedito ipſe pergeret quo tendebat, ſufficiens equitum adiumentum & peditum mitti iuſſit ad loca, in quibus barbarici timebantur excurſus. Dimoto itaque longius principe, Procopius ærumnis diuturnis attritus, vel atrocem mortem clementiorem ratus malis quibus adflictabatur, aleam periculorum omnium iecit abrupte: extremaque iam perpeti nequaquam timens, præeunte perdita ratione, facinus adoritur audaciſſimum. Diuitenſes Tungritanosque iuniores, ad procinctum vrgentem per Thracias inter alios celerare diſpoſitos, & Conſtantinopoli moraturos ſolertiter bi-duum, per quoſdam ex iiſdem numeris notos ſollicitare properans, quia cum omnibus loqui periculoſum erat & arduum, fidem paucorum elegit: qui pellecti *per ſpem præmiorum ingentium, ſub conſecratione iurisiurandi promiſere ſe quæ vellet cuncta facturos; fauorem quoque polliciti conturmalium, inter quos ipſi potiorem locum obtinebant in ſuadendo, ſtipendiis excellentes & meritis. Vtque condictum, & vbi excanduit radiis dies, idem Procopius diductus in cogitationes varias, *Anaſtaſianas balneas petit, a ſorore Cõſtantini cognominatas, vbi locata nouerat ſigna: doctusque per arcanorum conſcios, omnes in eius ſtudium conſenſiſſe ſocietate coita nocturna, fide ſalutis data libenter admiſſus, conſtipatione vendibiliũ militum cum honore quidem, ſed in modũ tenebatur obſeſſi; qui, vt prætoriani quondam poſt Pertinacis necem, licitantem imperii *præmia Iulianum ſuſceperant, ipſi quoq; Procopium infauſti dominatus exordia molientem, attenti ad omne compendium defenderunt. Stetit itaq; ſubtabidus, (excitum putares ab inferis) nuſquam reperto paludamento, tunica auro diſtincta, vt regius miniſter, indutus, a calce ad pubem in * pædagogiani pueri ſpeciem purpureis opertus tegminibus pedum: haſtatusque purpureum itidem pannulum læua manu geſtabat: vt in theatrali ſcena ſimulacrum quoddam inſigne per aulæum vel mimicam cauillationem ſubito putares emerſum. Ad hoc igitur dehoneſtamentum honorum omnium ludibrioſe ſublatus, & ancillari adulatione beneficii alloquutus auctores, opesque pollicitus amplas & dignitates ob principatus primitias, proceſſit in publicum multitudine ſtipatus armorum, ſignisq; ſublatis erectius ire pergebat, circumclauſus horrendo fragore ſcutorum lugubre concrepantium: quæ, metuentes ne a celſioribus tectis ſaxis vel tegularum fragmentis conflictarentur, denſius ipſis galearum criſtis aptabant. * Huic timidius incedenti, nec reſiſtebat populus, nec fauebat: accendebatur tamen inſita pleriſque vulgarium nouitatis repentina iucunditate; ea re potius incitante quod Petronium (vt prædiximus) diuitias violenter augentem, omnes eadem mente deteſtabantur, qui ſepulta iam dudum negotia & rediuiuas * tabulas debitorum in diuerſos ordines excitabat. Quum itaque tribunal idem adſcendiſſet Procopius, & cunctis ſtupore defixis timeretur ſilentium triſte, procliuiorem viam ad mortem (vt ſperabat) exiſtimans adueniſſe, per artus tremore diffuſo implicatior ad loquendum, diu tacitus ſtetit: pauca tamen interrupta & moribũda voce dicere iam exorſus, quibus ſtirpis propinquitatem imperatoriæ prætendebat, leni paucorum ſuſurro pretio illectorum, deinde tumultuariis ſucclamationibus plebis Imperator appellatus, incondite petit curiam raptim: vbi nullo clariſſimorum, ſed ignobili paucitate inuenta, palatium peſſimo pede feſtinatis paſſibus introiit. Mirantur quidam profecto irriſione digna principia, incaute cœpta & temere, ad ingemiſcendas erupiſſe reip. clades; ignari forſitan exemplorum, id accidiſſe primitus arbitrantes. Sic Adramytenus Andriſcus degener quidam infimæ ſortis, aduſque Pſeudophilippi nomẽ* euectus, bellis Macedonicis tertium addidit graue. Sic Antiochiæ Macrino Imperatore agente, ab Emeſa Heliogabalus exiuit Antoninus. Ita inopino impetu Maximini Alexãder cum Mammæa matre confoſſus eſt. In Africa ſuperior Gordianus in imperium raptus, aduen-

aduentantium periculorum angoribus implicatus, vitam laqueo ſpiritu intercluſo profudit. Igitur cupediarum vilium mercatores, & qui intra regiam apparebant aut parere deſierant, quique cœtu militarium nexi ad pacatiora iam vitæ diſceſſerant, ad inſoliti caſus ambigua partim inuiti, alii volentes adſciſcebantur: nonnulli omnia tutiora præſentibus rati, a ciuitate occulte dilapſi, Imperatoris caſtra petiuere itineribus feſtinatis. Hos omnes Sophronius viuaciſſimo curſu prægreſſus, tunc notarius, præfectus poſtea Conſtantinopoleos, Valentem a Cæſarea Cappadocum iam profecturũ, vt vaporatis æſtibus Ciliciæ iam lenitis ad Antiochiæ percurreret ſedes, textu narrato geſtorum: ſpe dubia (vt in talibus) percitum & ſtupentem, auertit Galatiam, res adhuc trepidas arrepturum. Qui dum itineribus properat magnis, attentiſſima cura Procopius in dies agitabat noctes, ſubditiuos quosdam oſtentans, qui aſtutia confidenti, partim ab oriente, alii e Galliis ſe veniſſe, & Valentinianum obiſſe fingentes cuncta patere nouo & fauorabili principi memorabant. Et quia res nouæ petulanter arreptę, celeritate muniri ſolent interdum, nequid formidandum omitteretur, *confeſtim Nebridius in locum Salluſtii præfectus pętorio factione Petronii recens promotus, & Cæſarius Conſtantinopolitanæ vrbis præfectus, in vincula compinguntur: & iubentur ciuitatem curare ſolita poteſtate * Phronemius, eſſeque magiſter officiorum Euphraſius, ambo Galli inſtitutis bonarum artium ſpectatiſſimi: & adminiſtratio negotiorum caſtrenſium Gomoario & Agiloni reuocatis in ſacramentum committitur inconſulte, vt docuit rerum exitus proditor. Quia igitur Iulius comes per Thracias copiis militaribus præſidens, oppreſſurus rebelles, ſi comperiſſet conata, ex propinquis ſtationibus timebatur, commentum excogitatum eſt validum: & quaſi iuſſu Valentis, ſeria ſuper barbaricis motibus tractaturus, Nebridii litteris adhuc clauſi violenter expreſſis accitus Conſtantinopolim, ſtrictius tenebatur. Hacq; callida fraude bellatrices Thraciæ gentes ſine cruore acquiſitæ, adminicula auſis tumultuariis maxima compararunt. Poſt quæ ita euentu *lætiore completa, * Araxius ex ambita regia prætorio præfectus acceſſit, velut Agilone genero ſuffragante: aliique plures ad aulæ varios actus & adminiſtrandas prouincias ſunt admiſſi, quidam inuiti, alii vltro ſemet offerentes cum præmiis. Vtque in certaminibus inteſtinis vſu venire contingit, emergebant ex vulgari fæce nonnulli deſperatione conſiliisq; ductantibus cæcis: contraque quidam orti ſplendide, a culminibus ſummis aduſq; mortes & exſilia corruebant. Vbi per hæc & ſimilia factio firmiter videbatur eſſe cõpoſita, reſtabat vt abundans cogeretur militum manus: & impetratum eſt facile, id quod in publicis turbamentis aliquoties auſa ingentia vel iuſtis exorſa primordiis impediuit. Transeuntes ad expeditionem per Thracias concitatæ equitum peditumq; turmæ, blandeq; acceptæ & liberaliter quum eſſent, omnesque in vnum ſitæ, iamq; exercitus ſpecies appareret, promiſſis vberrimis inhiantes, ſub exſecrationibus diris in verba iurauere Procopii; hanc polliciti pertinaciam, quod eum ſuis armis defenſabunt. Inuenta eſt enim occaſio ad alliciendos eos perquam opportuna: quod Conſtantii filiam paruulã, cuius recordatio colebatur, ſinu ipſe circumferens, neceſſitudinẽ prætendebat, & Iuliani. Adeptusq; eſt aliud tempori congruum, quod Fauſtina matre puellę caſu pręſente quodam, acceperat habitus inſignia principalis. Adiungit his aliud veloci diligentia maturãdum: & electi quidã ſtoliditate præcipites ad capeſſendũ Illyricum miſſi ſunt, nullo præter petulantiam adiumento confiſi: aureos ſcilicet nummos effigiatos in vultũ noui principis, aliaq; ad illecebras aptantes: quos correptos Equitius per eas regiones militũ rector, exſtinxit genere diuerſo pœnarum. Pariaq; deinde metuens, obſtruxit tres aditus anguſtiſſimos, per quos prouinciæ tẽtantur arctoæ; vnum, per ripenſem Daciam: alterum, per Suceos notiſſimũ: tertium, per Macedonas, quem appellant ἀκόντισμα. Hacq; cautela vana perſuaſione rapiendi Illyrici deſtitutus, vſurpator indebitæ poteſtatis magna perdidit inſtrumenta bellorũ. Dum hæc ita aguntur, atrocitate nuntii Valens perculſus, iamque reuertens per Gallogræciam, auditis apud Conſtantinopolim geſtis, diffidenter incedebat & trepide: ac repentino pauore vias prouidendi turbante, eouſque deſponderat animum vt auguſtos amictus abiicere tamquam grauem ſarcinam cogitaret. Feciſſetq; profecto, ni vetantibus proximis detractus a deformi propoſito, firmatusq; meliorum ſententiis,

agmina duo præire iuſſiſſet, quibus nomina ſunt Iouii atq; Victores; caſtra perduellium* irruptura. His iam propinquantibus ipſe Procopius a Nicæa regreſſus, quo nuper aduenerat, cum Diuitenſibus deſertorumque plebe promiſcua quam dierum fere ſex ſpatio congregarat, Mygdum accelerauit: qui locus Sangario adluitur flumine. Vbi quum legiones iam pugnaturæ congrederentur, inter reciprocantes miſſilia, quaſi procurſatione hoſtem laceſſens, ſolus prorupit in medium. & ſecundioris ductu fortunæ, ex contraria acie velut agnitum quemdam Vitalianum, quem ſi norat ambigitur, Latine ſalute data blande produxit. Eumque porrecta dextra ſuauiatus, omnibus hinc inde attonitis: *En*, inquit, *cana Romanorum exercituum fides, & religionibus firmis iuramenta conſtricta. Placet, fortiſſimi viri, pro ignotis tot ſuorum conſurrexiſſe mucrones; vtque Pannonius degener, labefactans cuncta & proterens, imperio, quod ne votis quidem concipere auſus eſt vmquam, potiatur, ingemiſcere nos veſtris noſtriſque vulneribus. Quin potius ſequimini culminis ſummi proſapiam, non vt rapiat aliena, ſed in integrum maieſtatis auitæ reſtituatur, arma iuſtiſſima commouentem.* Hac ſermonis placiditate molliti omnes qui acriter venerant pugnaturi, ſignorum apicibus aquiliſque ſummiſſis, deſciuere libētes ad eum: & pro terrifico fremitu, quem barbari dicunt barritum, nuncupatum Imperatorem ſtipatumq;, de more conſentientes in vnum, reduxerunt ad caſtra, teſtati more militiæ Iouem, inuictum Procopium fore. Huic perduellium proſperitati lętior acceſſit. Rumitalca enim tribunus in ſocietatem Procopianorū adſcitus, & ſuſcepta cura palatii, digeſto mature conſilio permixtoque cum militibus, mari ad Drepanum antea nunc Helenopolim, venit; exindeq; Nicęam ſpe celerius occupauit. Ad quam obſidendam cum huiuſmodi pugnarum peritis Vadomario miſſo ex duce & rege Alemānorum, Valens Nicomediam pergit. Exinde [que] profectus, oppugnationi Chalcedonis magnis viribus inſiſtebat: cuius e muris probra in eum iaciebantur, & iniurioſe compellabatur vt ſabaiarius. eſt autem Sabaia, ex hordeo vel frumento in liquorem conuerſus paupertinus in Illyrico potus. Feſſus denique inopia commeatuum, & obſtinatione nimia defenſorum, diſcedere iam parabat: quum inter hæc clauſi apud Nicæam, patefactis ſubito portis egreſſi, munitorum magna parte proſtrata, ductore fidentiſſimo Rumitalca properabant ardentes, circumuenturi Valentem a tergo, nondum a Chalcedonos ſuburbano digreſſum. Et patraſſent conata, ni rumore quodam præuerſo, imminens exitium ille perdoctus, inſtantem veſtigiis hoſtem per Sunonenſem lacum & fluminis Galli ſinuoſos anfractus propere diſcedendo fruſtra ſequentem luſiſſet. & hoc caſu Bithynia quoque in Procopii dicionem redacta eſt. Vnde quum Ancyram Valens citis itineribus reuertiſſet, comperiſſetque Lupicinum ad orientem cum cateruis aduentare non contemnendis, ſpe proſperorum erectior, Arintheum lectiſſimum ducem occurſurum hoſtibus miſit. Qui vbi Dadaſtanam tetigit, in qua ſtatione periſſe diximus Iouianum, Hyperechium ſibi oppoſitum repente vidit cum copiis, antehac recte gaſtrenſis apparitorem, id eſt ventris miniſtrum & gutturis: cui vt amico Procopius auxilia ductanda commiſit. Et dedignatus hominem ſuperare certamine deſpicabilem, auctoritatis & celſi fiducia corporis, ipſis hoſtibus iuſſit ſuum vincire rectorem, atque ita turmarum anteſignanus vmbratilis, comprenſus ſuorum manibus. Quæ dum hoc modo procedunt, Venuſtus quidam largitionum apparitor ſub Valente, multo ante Nicomediam miſſus vt aurum ſuſceptum ſtipendii nomine militibus per orientem diffuſis viritim tribueret, hac triſtitia cognita, alienum peruidens tempus, Cyzicum cum his quæ ſuſceperat ſe citius cōtulit: vbi forte Serenianus repertus domeſticorum tunc comes, miſſus ad theſauros tuendos, vrbē inexſuperabili mœnium ambitu monumentis quoq; veteribus cognitam, fretus tumultuario præſidio cuſtodiebat: ad quam expugnādam Procopius, vt poſſeſſa Bithynia ſibi etiam Helleſpontum iungeret, validam deſtinauerat manum. Morabantur autem effectum ſagittis & glandibus ceteriſque iaculis obſidentium ſæpe globi* confuſi, & propugnatorum ſollertia clauſtrum per catenam ferream valde robuſtam ori portus inſertam; quæ, ne roſtratæ irruerent naues hoſtiles, erat altrinſecus colligata. Hanc poſt varios militum labores & ducum, fatigatorum acerrimis prœliis, Aliſo quidā tribunus abſcidit, exercitiis bellorum prudens, hoc modo: Coniunctis tribus nauigiis, teſtudinem hac

ſpecie

ſpecie ſuperſtruxit. Denſatis cohærentes ſupra capita ſcutis, primis tranſtris inſtabant armati; alii poſt hos ſemet curuantes humilius, tertiis gradatim inclinatis ſummiſſe; ita vt nouiſſimi ſuffraginibus inſidentes, formam ædificii fornicati monſtrarent. Quod machinæ genus contra murales pugnas ideo figuratur hac ſpecie, vt miſſilium ictus atque ſaxorum, per decurſus cadentes, labiles inſtar imbrium euaneſcant. Itaque coniectu telorum Aliſo paulisper defenſus, ingenti corporis robore, ſuppoſito ſtipite eamdem catenam fortius bipenni confindens ita confregit, vt disiecta patefaceret aditum latum: hocq; exitu ciuitas hoſtili impetu patuit improtecta. Qua cauſſa exſtincto poſtea proteruiæ totius auctore, quum in factionis participes ſæuiretur, hic idem tribunus contemplatione facinoris clari vitam cum militia retinens, diu poſt in Iſauria oppetiit vaſtatoria manu confoſſus. Hoc marte Cyzico reſerata, Procopius ad eam propere feſtinauit: veniaque vniuerſis qui repugnauere donatis, Serenianum ſolum iniectis vinculis iuſſit duci Nicæam, ſeruandum artiſſime. Statimque Hormiſdæ maturo iuueni, Hormiſdæ regalis illius filio, poteſtatem proconſulis detulit, & ciuilia more veterum & bella recturo. Qui agens pro moribus lenius, a militibus quos per deuia Phrygiæ miſerat Valens, ſubito corripiendus incurſu, tanto vigore euaſit, vt adſcenſa naui nuſquam ad caſus pateret ancipites: ſequentemque ac pene captam vxorem, ſagittarum nube diffuſa defenſam aueheret ſecum, matronam opulentam & nobilem: cuius verecundia & deſtinatio glorioſa, abruptis poſtea diſcriminibus maritum exemit. Ea victoria vltra homines Procopius ſeſe efferens, & ignorans quod quiuis beatus verſa rota fortunæ ante veſperum poteſt eſſe miſerrimus, Arbetionis domum, cui antea tanquam eadem ſibi ſentientis parcebat vt propriæ, iuſſit *exinaniri, ob illos caſus inæſtimabiles plenam: ideo indignatus quod venire ad eum accitus aliquoties diſtulit, cauſſatus incommoda ſeneſtutis & morbi. Et licet hac ex cauſſa præſumptor momentum pertimeſceret graue, tamen quum obſiſtente nullo ſe in orientales prouincias effundere liberi cunctorum adſenſione iam licentius poſſet, auidas nouitatem quamdam viſere, tædio aſperioris imperii quo tunc tenebantur: erga alliciendas quaſdam ciuitates Aſiæ, legendosq; eruendi peritos auri, vt ſibi profuturos prœliis quæ magna expectabat & crebra, ſegnius commoratus, in modum acuti mucronis obtuſus eſt: vt quondam Peſcennius Niger ad ſubueniendum ſpei rerum extremæ a populo Romano ſæpe accitus, dum diu *cunctatur in Syrias irruere, ſuperatus in ſinu *Iſſico (qui eſt in Cilicia, vbi Darium Alexander fudit) fugatusq; in ſuburbano quodam Antiochiæ gregarii manu militis interiit. Hæc adulta hieme Valentiniano & Valente COSS. agebantur.

Translato vero in Gratianum adhuc *priuatum & Dagalaiphum ampliſſimo magiſtratu, aperto iam vere ſuſcitatis viribus, Valens iuncto ſibi Lupicino cum robuſtis auxiliis Peſſinunta ſigna propere tulit, Phrygiæ quondam, nunc Galatiæ opidum. Quo præſidiis ocius communito, nequid inopinum per eos emergeret tractus, præter radices Olympi montis excelſi tramitesque fragoſos ire tendebat ad Lyciam, ceſſantem Gomoarium adgreſſurus. Cui pertinaci cõſpiratione multorum hac *maxima conſideratione reſiſtebatur, quod hoſtis eius, vt ante relatum eſt, Conſtantii filiam paruulam cum matre Fauſtina & in agminibus & quum *propinquæ acies ſtarent, lectica circumferens ſecum, vt pro imperiali germine, cui ſe quoque iunctum addebat, pugnarent audentius, iras militum accendebat: ſicut aliquando dimicaturi Macedones cum Illyriis, regem adhuc infantem in cunis locauere poſt aciem: cuius metu, ne traheretur captiuus, aduerſos fortius oppreſſerunt. Contra has calliditatis argutias ſagaci opitulatione nutanti negotio conſuluit Imperator: & Arbetionem ex conſule agentem iamdudum in otio, ad ſe venire hortatus eſt, vt Conſtantiani ducis verecundia truces animi lenirentur. Neque ſecus euenit. Nam quum omnibus prouectior natu & dignitate ſublimior, caniciem reuerendam oſtenderet, multis ad perfidiam inclinatis; publicum graſſatorem Procopium, milites vero ſequutos eius errorem, filios & laborum participes priſtinorum appellans, orabat vt ſe ac ſi parentem magis ſequerentur feliciſſimis ductibus cognitum, quam profligato morem gererent nebuloni, deſtituendo iam & casuro. Quibus cognitis Gomoarius quum eluſis hoſtib. vnde venerat, redire poſſet viii

innoxius, ad caſtra Imperatoris oportunitate interualli proximi captiui colore tranſiuit, velut accurſu multitudinis viſæ ſubito circumſeptus. Qua ſucceſſus alacritate Valens caſtra promouit ad Phrygiam: & prope * Nacoliam collatis manibus, partium dux in ancipiti * Agilo rem excurſu prodidit repentino: eumque ſequuti complures iam pila quatientes & gladios, ad Imperatorem transeunt cum vexillis ſcuta peruerſa geſtantes: quod defectionis ſignum eſt apertiſſimum. Hoc præter ſpem omnium viſó, Procopius ſalutis interclusó * ſuffugio, verſus in pedes, circumiectorum nemorum ſecreta & montium petebat, Florentio ſequente & Barchalba tribuno; quem per ſæuiſſima bella iam inde a Conſtantii temporibus notum, neceſſitas in crimen traxerat, non voluntas. Maiore itaque noctis parte conſumpta, quum a veſpertino ortu luna prælucens in diem metum augeret, vndique facultate euadendi exempta, conſiliorum inops Procopius, vt in arduis neceſſitatibus ſolet, cum fortuna expoſtulabat luctuoſa & graui: merſusque multiformibus curis, ſubito a comitibus ſuis arctius vinctus, relato iam die ductus ad caſtra, Imperatori offertur reticens atque defixus: ſtatimque abſciſſa ceruice, diſcordiarum ciuilium gliſcentes turbines ſepeliuit, ad veteris Perpennæ exemplum: qui poſt Sertorium inter epulas obtruncatum dominatione paulisper potitus, e * frutectis ſub quibus latebat extractus, oblatusque Pompeio, eius iuſſu eſt interfectus. Parique indignationis impetu Florentius & Barchalba qui eum duxerunt, confeſtim non penſata ratione, ſunt interfecti. Nam ſi principem legitimum prodidiſſent, vel ipſa iuſtitia iure cæſos pronuntiaret: ſi rebellem & oppugnatorem internæ quietis, vt ferebatur, amplas eis memorabilis facti oportuerat deferri mercedes. Exceſſit autem vita Procopius anno quadrageſimo, amplius menſibus decem: corpore non indecoro, nec mediocris ſtaturæ, ſubcuruus, humumque intuendo ſemper incedens; perque morum triſtium latebras illius ſimilis Craſſi, quem in vita ſemel riſiſſe Lucillius adfirmat & Tullius: &, quod eſt mirandum, quoad vixerat, incruentus. Iisdem fere diebus protector Marcellus eiusdem cognatus, agens apud Nicæam præſidium, proditione militũ & interitu Procopii cognito, Serenianum intra palatium clauſum medio noctis horrore incautum adortus occidit. Cuius mors ſaluó plurimis fuit: nam ſi victoriæ ſuperfuiſſet, incultis moribus homo & nocendi acerbitate conflagrans, Valentique ob ſimilitudinem morum & genitalis patriæ vicinitatem acceptus, occultas voluntates principis introſpiciens ad crudelitatem propenſioris, multas innocentium edidiſſet ſtrages. Quo interfecto idem Marcellus occupata celeri curſu Chalcedone, concrepantibus paucis quos vilitas & deſperatio trudebat in ſcelus, vmbram principatus funeſti capeſſit, gemina ratione fallente: quod & Gothorum tria millia regibus iam lenitis ad auxilium erant miſſa Procopio Conſtantianam prætendenti neceſſitudinem, quæ ad ſocietatem ſuam parua mercede traduci poſſe exiſtimabat: quodque geſta in Illyrico etiam tum latebant. Inter quæ tam trepida ſpeculationibus fidis Equitius doctus conuerſam molem belli totius in Aſiam, digreſſus per Succos Philippopolim clauſam præſidiis hoſtium, * Eumolpiadam veterem, reſerare magna vi conabatur, vrbem admodum oportunam, & impedituram eius * aduentus, ſi pone relicta adiumenta Valenti laturus (nondum enim apud Nacoliam geſta comperetat) feſtinare ad Æminontum cogeretur. Verum paulo poſtea cognita leui præſumptione Marcelli, milites miſſi ſunt audaces & prompti, qui eum raptum vt deditum noxæ mancipium in cuſtodiam compegerunt. vnde * poſtridie productus, lateribus ſulcatis acerrime, pariaque perpeſſis conſortibus, interiit; hoc fauorabilis ſolum, quod abſtulit Serenianum e medio, crudelem vt Phalarim, illi & illi fidum ad doctrinarum diritatem, [quam] cauſſis inanibus prætexebat. Exſtitpatis occaſu ducis funeribus belli, ſæuitum eſt in multos acrius quam errata flagitauerant vel delicta: maximeque in Philippopoleos defenſores, qui vrbem ſeque ipſos non niſi capite viſo Procopii, quod ad Gallias portabatur, ægerrime dediderunt. Ad gratiam tamen precantium coerciti ſunt aliqui lenius: inter quos eminebat Araxius, in ipſo rerum exuſtarum ardore adeptus ambitu præfecturam, & Agilone intercedente genero ſupplicio inſulari mulctatus, breue poſt tempus euaſit. Euphraſius vero itemque Phronemius miſſi ad occiduas partes, arbitrio obiecti ſunt Valentiniani: & abſoluto Euphraſio

Phrone-

Phronemius Cherrhoneſum deportatur, inclementius in eodem punitus negotio, ea re quod diuo Iuliano fuit acceptus: cuius memorandis virtutibus ambo fratres principes obtrectabant, nec ſimiles eius nec ſuppares. His accedebant alia grauiora, & multo magis quam in prœliis formidanda. Carnifex enim & vnci & cruentæ quæſtiones, ſine diſcrimine vllo ætatum & dignitatum, per fortunas omnes & ordines graſſabantur, & pacis obtentu vitium deteſtandum agitabatur, infauſtam victoriam exſecrantibus vniuerſis, interneciuo bello quouis grauiorem. Nam inter arma & lituos conditionis æquatio leuiora facit pericula: & Martiæ virtutis poteſtas aut id quod auſum occupat, aut inopinata mors ſi acciderit, nullum ignominiæ continet ſenſum, finemque ſecum viuendi ſimul & dolendi perducit: vbi vero conſiliis impiis iura quidem prætenduntur & leges, & Catonianæ vel *Caſſianæ ſententiæ fuco perliti reſident iudices, agitur autem quod agitur ad voluntatem prætumidæ poteſtatis, & ex eius libidine vitæ incidentium necisque momenta penſantur, ibi capitalis vertitur pernicies & abrupta. Nam vt quisq; ea tempeſtate ob quamlibet valuerat cauſſam, regiæ prope accedens & aliena rapiendi auiditate exuſtus, licet aperte inſontem arceſſens, vt familiaris ſuſcipiebatur & fidus, ditandus caſibus alienis. Imperator enim promptior ad nocendum, criminantibus patens, & funereas delationes adſciſcens, per ſuppliciorum diuerſitates effrenatius exſultauit; ſententiæ illius Tullianæ ignarus, docentis, infelices eſſe eos qui omnia ſibi licere exiſtimarunt. Hæc implacabilitas cauſſæ quidem piiſſimæ, ſed *victoriam fœdantis, innocentes tortoribus expoſuit multos, vel ſub eculeo * caput incuruos aut ictu carnificis torui ſubſtrauit: quibus, ſi pateretur natura, vel denas animas profundere præſtabat in pugna, quam lateribus fodicatis omni culpa immunes fortunis gementibus vniuerſis, quaſi læſæ maieſtatis luere pœnas, dilaniatis ante corporibus, quod omni eſt triſtius morte. Exin quum ſuperata luctibus ferocia deflagraſſet, proſcriptiones & exſilia, & quæ leuiora quibusdam videntur, quamquam ſint aſpera, viri pertulere ſummates: & vt ditaretur alius, genere nobilis & forte meritis locupletior, actus patrimonio præceps, truſusque in exſilium, conſumebatur angore, aut ſtipe precaria victitabat: nec modus vllus exitialibus malis impoſitus, quamdiu principem & proximos opum ſatietas cepit & cædis. Hoc nouatore adhuc ſuperſtite, cuius actus multiplices docuimus & interitum, diem duodecimum calend. Auguſtas, c o s. Valentiniano primum cum fratre, horrendi tremores per omnem orbis ambitũ graſſati ſunt ſubito; quales nec fabulę, nec veridicæ nobis antiquitates exponunt. Paulo enim poſt lucis exortũ, denſitate pręuia fulgurũ acrius vibratorũ, tremefacta concutitur omnis terreni ſtabilitas ponderis, mareque diſpulſum retro fluctibus euolutis abſceſſit: vt retecta voragine profundorum, ſpecies natantium multiformes limo cernerentur hærentes, valliumq; vaſtitates & montium tunc, vt opinari dabatur, ſuſpicerent radios ſolis, quos primigenia rerum ſub immenſis gurgitibus amandauit. Multis igitur nauibus velut arida humo connexis, & licenter per exiguas vndarum reliquias palantibus plurimis, vt piſces manibus colligerent & ſimilia, marini * fluctus, velut grauati repulſam, verſa vice conſurgunt, perq; vada feruentia inſulis & continentis terræ porrectis ſpatiis violẽter illiſi, innumera quædam in ciuitatibus, & vbi reperta ſunt ædificia, complanarunt. Proinde vt elementorum furente diſcordia, inuoluta facies mundi, miraculorum ſpecies oſtendebat. Relapſa enim æquorum magnitudo quum minime ſperaretur, millia multa necauit hominum & ſubmerſit: recurrentiumque æſtuum incitata vertigine, quædam naues poſtquam humentis ſubſtantiæ conſenuit tumor, peſſumdatæ viſæ ſunt, exanimataque naufragiis corpora ſupina iacebant aut prona. Ingentes aliæ naues extruſæ rapidis flatibus, culminibus * inſidere tectorum, vt Alexandriæ contigit: & ad ſecundum lapidem fere procul a litore contortæ ſunt aliquæ, vt Laconicam prope Methonen, opidum nos transeundo, proſpeximus diuturna carie fatiſcentem.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSSEPTIMVS.

DVM per Eoum orbem hæc quæ narrauimus, diuerſi rerum expediunt caſus, Alemanni poſt ærumnoſas iacturas & vulnera, quæ congreſſi ſæpe Iuliano * Cæſari pertulerant, viribus tamdem reſumptis, licet imparibus priſtinis, ob cauſſam expoſitam ſupra, Gallicanos limites formidati iam perſultabant. Statimque poſt cal. Ianuarii, quum per glaciales tractus hiemis rigidum inhorreſceret ſidus, cuneatim egreſſa multitudo licentius vagabatur. Horum portioni primæ, Carietto tunc per vtramq; Germaniam comes, occurſurus cum milite egreditur ad bella ineunda promptiſſimo, adſcito in ſocietatem laboris Seueriano, itidem comite, inualido & longæuo; qui apud Calidona Diuitenſibus præſidebat & Tungritanis. Proinde confertius agmine in vnum coacto, ponteque breuioris aquæ firma celeritate transmiſſo, viſos eminus barbaros Romani ſagittis aliisque leuibus iaculis inceſſebant; quæ illi reciprocis iactibus valide contorquebant. Vbi vero turmæ congreſſæ ſtrictis conflixere mucronibus, noſtrorum acies impetu hoſtium actiore concuſſa, nec reſiſtendi nec faciendi fortiter copiam reperit, cunctis metu compulſis in fugam, quum Seuerianum vidiſſent equo deturbatum, miſſilique telo * per os fixum. Ipſe denique Carietto, dum cedentes obiectu corporis & vocis iurgatorio ſono audentius * retinet, pudendumq; diluere dedecus fiducia diu ſtandi conatur, oppetiit telo letali confixus. Poſt cuius interitum, Erulorum Batauorumque vexillum direptum, quod inſultando tripudiantes barbari crebro ſublatum altius oſtendebãt; poſt certamina receptum eſt magna. Qua clade cum vltimo mœrore comperta, correcturus huiusmodi geſta Dagalaiphus a Pariſiis mittitur. Eoq; diu cunctante, cauſſanteque diffuſſos per varia barbaros ſemet adoriri non poſſe, accitoque paulo poſt vt cum Gratiano etiam tum priuato ſuſciperet inſignia conſulatus, Iouinus equitum magiſter accingitur: & inſtructus paratusque, cautiſſime obſeruans vtrumque ſui agminis latus, venit prope locum Scarpona: vbi inopinus maiorem barbarorum plebem, antequam armaretur, temporis breui puncto præuentam ad internecionem exſtinxit. Exſultantes innoxii prœlii gloria milites ad alterius globi perniciem ducẽs, ſenſimque incedens rector eximius, ſpeculatione didicit fida, direptis propius villis vaſtatoriam manum quieſcere prope flumen: iamque aduentans, abditusq; in valle denſitate arbuſtorum obſcura, videbat lauantes alios, quoſdam comas rutilantes ex more, potanteſque nonnullos. Et nactus horam impendio tempeſtiuam, ſigno repente per lituos dato, latrocinalia caſtra perrupit: contraque Germani nihil præter inefficaces minas iactanter ſonantes & fremitum, nec expedire arma diſperſa, nec componere aciem, nec reſurgere in vires permittebantur vrgente inſtanter victore. Quocirca forati pilis & gladiis cecidere complures, abſque his quos verſos in pedes texere flexuoſi tramites & anguſti. Hoc proſpero rerum effectu, quem virtus peregerat & fortuna, aucta fiducia Iouinus militem ducens, diligenti ſpeculatione præmiſſa in tertium cuneum qui reſtabat, propere caſtra commouit. Et maturato itinere omnem prope Catelaunos inuenit ad congrediendum promptiſſimum: & vallo oportune metato, ſuisque pro temporis copia cibo recreatis & ſomno, primo auroræ exortu in aperta planitie compoſuit aciem dilatatam arte ſollerti: vt ſpatiis amplioribus occupatis, æquiparare Romani hoſtium multitudinem apparerent, inferiores numero licet, viribus pares. Signo igitur per buccinas dato, quũ pede collato res agi cœpiſſet inſueta vexillorũ ſplendentium facie, territi ſtetere Germani. Quibus hebetatis parumper reparatisque confeſtim, aduſque diei extremum concertatione protenta, validius imminens miles fructum rei bene geſtæ ſine diſpendio quæſiſſet, ni Balcobaudes armaturarum tribunus, magniloquentia ſocordi coalitus, propinquãte iam veſpera ceſſiſſet incondite. Quem ſi ſequutæ reſiduæ cohortes abiiſſent, ad triſtes exitus eouſque negotium venerat, vt nec acta nuntiaturus quisquam poſſet

ſupereſſe

ſupereſſe noſtrorum. Sed reſiſtens animorũ acri robore miles, ita lacertis eminuit vt hoſtiũ quatuor millib. ſauciis, ſex altera interficeret millia; ipſe vero nõ amplius ducẽtis amitteret, ducẽtis tantũmodo vulneratis. Noctis itaq; aduentu prœlio iam dirẽpto, refectisque viribus feſſis, prope confinia lucis ductor egregius, in agminis quadrati figuram producto exercitu, quum comperiſſet occultantibus tenebris barbaros lapſos, ſecurus inſidiarum, per aperta camporum ſequebatur & mollia, calcando ſemineces conſtratos, quos vulneribus frigorum aſperitate contractis dolorum abſumpſerat magnitudo. Exin progreſſus vlterius, reuertens vbi nullum repererat, didicit regem hoſtilium agminum, cum paucis captum ab haſtariis, qnos ipſe per iter aliud miſerat ad diripienda tentoria Alemannica, ſuffixum patibulo. Ideoque iratus in tribunum animaduertere ſtatuit, auſum hoc inconſulta poteſtate ſuperiore feciſſe: eumque damnaſſet, ni militari impetu commiſſum facinus atrox documentis euidẽtibus conſtitiſſet. Et poſt hæc redeunti Pariſios poſt claritudinem recte geſtorum Imperator lætus occurrit: eumque poſtea conſulem deſignauit, illo videlicet ad gaudii cumulum accedente quod iiſdem diebus Procopii ſuſceperat caput a Valente transmiſſum. Præter hæc, alia multa narratu minus digna conſerta ſunt prœlia, per tractus varios Galliarum: quæ ſuperfluum eſt explicare, quoniam neque operæpretium aliquod eorum habuere prouentus, nec hiſtoriam producere per minutias ignobiles decet. Hoc tempore vel paulo ante, noua portenti ſpecies per annonariam apparuit Tuſciam: idque quorſum euaderet, prodigialium rerum periti penitus ignorarunt. In ôpido enim Piſtorienſi prope horam diei tertiam ſpectantibus multis, aſinus tribunali adſcenſo, audiebatur deſtinatius rugiẽs: & ſtupefactis omnibus qui aderant, quique didicerant referentibus aliis, nulloq; coniectante ventura, poſtea quod portendebatur euenit. Terentius enim humili genere in vrbe natus & piſtor, ad vicem præmii, quia peculatus reum detulerat officium ex præfecto, hanc eamdem prouinciam correctoris adminiſtrauerat poteſtate: eaque * confidentia deinceps inquietius agitans, multa in nauiculariorum negotio falſo admiſiſſe cõuictus, vt ferebatur, periit carnificis manu, regente Claudio Romam. Multo tamen ante quam hoc cõtingeret, Symmachus Aproniano ſucceſſit, inter præcipua nominandus exempla doctrinarum atque modeſtiæ: quo inſtante, vrbs ſacratiſſima otio copiisque abundantius ſolito fruebãtur: & ambitioſo ponte exſultabat atque firmiſſimo, quem condidit ipſe & magna ciuiũ lætitia dedicauit, ingratorum, vt res docuit apertiſſima: qui conſumptis aliquot annis, domum eius in Transtiberino tractu pulcherrimam incẽderunt, ea re perciti quod vilis quidam plebeius * finxerat illum dixiſſe, ſine indice vllo vel teſte, * libentius ſe vino proprio calcarias exſtincturũ, quam id venditurum pretiis quibus ſperabatur. Aduenit poſt hunc vrbis moderator Lampadius ex præfecto prætorio, homo indignanter admodum ſuſtinens ſi, etiam quũ ſpueret, non laudaretur, vt id quoque prudenter præter alios faciens; ſed nonnumquam ſeuerus & frugi. Hic quum magnificos prætor ederet ludos & vberrime largiretur, plebis nequiens tolerare tumultum, indignis multa donari ſæpe vrgentis, vt liberalem ſe & multitudinis oſtenderet contemptorem, accitos a Vaticano quoſdã egentes opibus ditauerat magnis. Vanitatis autem eius exemplum, ne latius euagemur, hoc vnum ſufficiet poni: leue quidem, ſed cauendum iudicibus. Per omnia enim ciuitatis membra quæ diuerſorum principum exornarunt impenſæ, nomen proprium inſcribebat, non vt veterum inſtaurator, ſed conditor. Quo vitio laboraſſe Traianus dicitur princeps: vnde eum herbam * parietinam iocando cognominarunt. Hic præfectus exagitatus eſt motibus crebris: vno omnium maximo, quũ collecta plebs infima, domum eius prope Conſtantinianum lauacrum iniectis facibus incenderat & malleolis, ni ſeruitiorum & familiarium veloci cõcurſu a ſummis tectorũ culminibus petita ſaxis & tegulis abſceſſiſſet. Eaque vi territus ipſe, fremituque crebreſcentis ſeditionis in maius, ſeceſſit ad * Miluium pontem; quem ſtruxiſſe ſuperior dicitur Scaurus; * ad lenimenta ibidem tumultus opperiens, quem cauſſa concitauerat grauis. AEdificia erigere exoriens noua, vel vetuſta quædam inſtaurans, non ex titulis ſolitis parari iubebat impenſas: & ſi ferrum quærebatur aut plumbum aut æs, aut quidquam ſimile, apparitores immittebantur; qui velut emen

tes, diuerſas raperent ſpecies, nulla pretia perſoluendo: vnde accenſorum iracundiam pauperum, crebra deflentium damna, ægre potuit celeri vitare digreſſu. Aduenit ſucceſſor eius ex * quæſitore palatii * Viuentius, integer & prudens, Pannonius: cuius adminiſtratio quieta fuit & placida, copia rerum omnium fluẽs. Et hunc quoque diſcordantis populi ſeditiones terruere cruentæ: quæ tale negotium excitauere. Damaſus & Vrſicinus, ſupra humanum modum ad rapiendam epiſcopalem ſedem ardentes, ſciſſis ſtudiis aſpertime conflictabantur, aduſque mortis vulnerumq; diſcrimina adiumentis vtriuſque progreſſis. quæ nec corrigere ſufficiens Viuentius nec mollire, vi magna coactus ſeceſſit in ſuburbanũ: & in cõcertatione ſuperauerat Damaſus, parte quæ ei fauebat inſtante. Conſtatque in baſilica Sicinini, vbi ritus Chriſtiani eſt conuenticulum, vno die centum triginta ſeptem reperta cadauera peremptorum: efferatamq; diu plebem ægre poſtea delinitam. Neq; ego abnuo, oſtẽtationem rerum conſiderans vrbanarum, huius rei cupidos, ob impetrandum quod appetunt, omni contentione laterum iurgari debere; quum id adepti, futuri ſunt ita ſecuri vt ditentur oblationibus matronarum, procedantq; vehiculis inſidentes circumſpecte veſtiti, epulas curantes profuſas; adeo vt eorum conuiuia regales ſuperẽt menſas. qui eſſe poterant beati reuera, ſi magnitudine vrbis deſpecta, quã vitiis opponunt, ad imitationem antiſtitum quorũdam prouincialium viuerent: quos tenuitas edendi potandique parciſſime, vilitas etiam indumentorum & ſupercilia humũ ſpectantia, perpetuo numini veriſque eius cultoribus vt puros commendant & verecundos. Hactenus deuiaſſe ſufficiet: nunc ad rerum ordines reuertamur. Dum aguntur antedicta per Gallias & Italiam, noui per Thracias exciti ſunt procinctus. Valens enim, vt conſulto placuerat fratri, cuius regebatur arbitrio, arma concuſſit in Gotthos ratione iuſta permotus; quod auxilia miſere Procopio ciuilia bella cœptanti. Ergo conuenit pauca ſuper horum origine & regionum ſitu tranſcurrere per breuem exceſſum. Erat Thraciarum deſcriptio facilis, ſi veteres concinerent ſtyli: quorum obſcura varietas quoniam opus veritatem profeſſum non iuuat, ſufficiet ea quæ vidiſſe meminimus expedire. Has terras immenſa quondam camporum placiditate aggerumque altitudine fuiſſe porrectas, Homeri perennis auctoritas docet, aquilonem & zephyrum ventos exinde flare fingentis. Quod aut fabuloſum eſt; aut tractus antehac diffuſi latiſſime deſtinatique nationibus feris, cuncti Thraciarum vocabulo cenſebantur. Et partem earum habitauère *Scordiſci*, longe nunc ab iiſdem prouinciis diſparati: ſæui quondam & truces, vt antiquitas docet; hoſtiis captiuorum Bellonæ litantes & Marti; humanumque ſanguinem in oſſibus capitum * humanis bibentes auidius. Quorum aſperitate poſt multiplices pugnarum ærumnas ſæpe res Romana vexata, poſtremo omnem amiſit exercitum cum rectore. Sed vt nunc cernimus, eadem loca formata in cornuti ſideris modum, effingunt theatri faciem ſpecioſam. Cuius in ſummitate occidentali, montibus præruptis denſatæ *Succorum* pateſcunt anguſtiæ, Thracias dirimentes & Daciam. Partem vero ſiniſtram arctois obnoxiam ſtellis, *Hæmimontanæ celſitudines* claudunt, & Hiſter, qua Romanum cæſpitem lambit vrbibus multis & caſtris contiguus & caſtellis. Per dextrum quod auſtrale eſt latus, ſcopuli tenduntur Rhodopes: vnde Eoum iubar exſurgit, finitur in fretum: cui vndoſius ab Euxino ponto labenti, pergentique fluctibus reciprocis ad AEgæum, diſcidium panditur terrarum anguſtum. Ex angulo tamen orientali Macedonicis iungitur collimitiis per arıas præcipiteſque vias, quæ cognominantur Aconriſma; cui proxima Arethuſa conuallis & ſtatio, in qua viſitur Euripidis ſepulcrum tragœdiarum ſublimitate conſpicui: & Stagira, vbi Ariſtotelem (vt Tullius ait) fundentem aureum flumen, natum accepimus. Hæc quoque priſcis temporibus loca barbari tenuere: morum ſermonumque varietate diſſimiles. E quibus præter alios vt immaniter efferati memorantur *Odryſæ*, ita humanum fundere ſanguinem adſueti, vt quum hoſtium copia non daretur, ipſi inter epulas poſt cibi ſatietatem & potus, ſuis velut alienis corporibus imprimerent ferrum. Verum aucta rep. dum conſulare vigeret imperium, has gentes antehac ſemper indomitas vagantesque ſine cultu vel legibus, Marcus Didius ingenti deſtinatione preſſit, Druſus intra fines continuit proprios, Minucius prope a-

amnem

mnem Hebrum, a celſis Odryſarum montibus fluentem, ſuperatos prœlio ſtrauit: poſt quos reſidui ab Appio Claudio proconſule ſunt infeſta concertatione deleti. Opida enim in Boſporo ſita & Propontide, claſſes obtinuere Romanæ. Aduenit poſt hos imperator Lucullus, qui cum audaciſſima gente *Beſſorum* conflixit omnium primus: eodemque impetu *Hamimontanos* acriter reſiſtentes oppreſſit. Quo imminente, Thraciæ oẽs in dicionem veterum tranſiuere noſtrorum. Hocq; modo poſt procinctus ancipites, reipubl. ſex prouinciæ ſunt quæſitæ. Inter quas prima, quæ ex fronte Illyriis eſt confinis, *Thracia* ſpeciali nomine appellatur; quã Philippopolis Eumolpias vetus & Berœa amplæ ciuitates exornant. Poſt hanc *Hamimontus* Hadrianopolim habet, quæ dicebatur Vſcudama; & Anchialon, ciuitates magnas. Dein ** Myſia*; vbi Marcianopolis eſt, a ſorore Traiani principis ita cognominata; & Doroſtorus & Nicopolis & Odyſſus. Iuxtaq; *Scythia*; in qua celebriora ſunt opida Dionyſopolis, & Tomi, & * Calatis. *Europa* omnium vltima, prętet municipia vrbibus nitet duabus, Apris & Perintho, quam Heracleam poſteritas dixit. *Rhodopa* huic annexa, Maximianopolim habet & Maroneam & AEnum; poſt quam conditam & relictã, AEneas Italiam auſpiciorũ proſperitate perpetua poſt diuturnos occupauit errores. Conſtat aũt, vt vulgauere rumores adſidui, oẽs pene agreſtes, qui per regiones prædictas montium circumcolunt altitudines, ſalubritate virium & prærogatiua quadã vitæ longius propagandæ nos anteire: idq; inde contingere arbitrantur, quod colluuione ciborum abſtinent calidis; & perenni viriditate roris aſperginibus gelidis corpora conſtringente, auræ purioris dulcedine potiuntur; radiosq; ſolis ſuapte natura vitales, primi omniũ ſentiunt, nullis adhuc maculis rerũ humanarum infectos. His ita digeſtis pedem referamus ad cœpta. Procopio ſuperato in Phrygia, internarumq; diſſenſionũ materia conſopita, Victor magiſter equitũ ad Gotthos eſt miſſus, cogniturus aperte quam ob cauſſam gens amica Romanis, fœderibusq; ingenuæ pacis obſtricta, armorũ dederat adminicula bellũ principib. legitimis inferenti. Qui vt factũ prima defenſione purgarent, litteras eiusdem obtulere Procopii; vt generis * Conſtantiani propinquo imperiũ ſibi debitum ſumpſiſſe cõmemorantis; veniaque dignum adſerentes errorem. Quibus eodem referente Victore compertis, Valens paruipẽdens excuſationem vaniſſimam, in eos ſigna commouit, motus aduentantis iã præſcios: & pubeſcente vere, quæſito in vnum exercitu, prope Daphnen nomine munimentum eſt caſtrametatus: ponteque contabulato, ſupra nauium foros flumen transgreſſus eſt Hiſtrum, reſiſtentibus nullis. Iamque ſublatus fiducia, quum vltro citroque diſcurrens nullum inueniret quem ſuperare poſſet vel terrere, (omnes enim formidine perciti militis cum apparatu ambitioſo propinquantis, montes petiuere Serrorum, arduos & inacceſſos niſi perquam gnaris) ne æſtate omni conſumpta ſine vllo remearet effectu, Arintheo magiſtro peditum miſſo cum prædatoriis globis, familiarum rapuit partem; quæ antequam ad dirupta venirent & flexuoſa, capi potuerunt, per plana camporum errantes. Hocque tantum quod * fors dederat impetrato, rediit cum ſuis innoxius, nec illato graui vulnere nec accepto. Anno ſequuto ingredi terras hoſtiles pari alacritate conatus, fuſius Danubii gurgitibus vagatis impeditus, manſit immobilis, prope Carporum vicum ſtatiuis caſtris vſq; ad autumnum locatis emenſum. Vnde, quia nihil agi potuit, dirimente magnitudine fluentorum, Marcianopolim ad hiberna diſceſſit. Simili pertinacia tertio quoque anno per Nouidunum nauibus ad transmittendum amnem connexis perrupto barbarico, continuatis itineribus longius agentes * Grutungos, bellicoſam gentem, adgreſſus eſt: poſtque leuiora certamina Athanaricum ea tempeſtate iudicem potentiſſimum, auſum reſiſtere cum manu quam ſibi crediderit abundare, extremorum metu coegit in fugam: ipſeque cum omnibus ſuis Marcianopolim rediuit ad hiemem agendam, vt in illis tractibus habilem. Aderant poſt diuerſos triennii caſus finiendi belli materiæ tempeſtiuæ. Prima, quod ex principis diuturna permanſione, metus augebatur hoſtilis. Dein, quod commerciis vetitis vltima neceſſariorum inopia barbari ſtringebantur: adeo vt legatos ſupplices ſæpe mittentes, venialem poſcerent pacem. Quibus Imperator rudis quidem, verum ſpectator adhuc æquiſſimus rerum, antequam adulationum pernicioſis illecebris captus tem-

publ. funeribus perpetuo deflendis adfligeret, in commune conſultans, pacem dare oportere decreuit: emiſitque viciſſim Victorem & Arintheum, qui tunc equeſtrem militiam agerent. Qui quum propoſitis conditionibus adſentiri Gotthos docuiſſent litteris veris, præſtituitur componendæ paci conueniens locus. Et quoniam aſſerebat Athanaricus ſub timenda exſecratione iuriſiurandi, ſe eſſe obſtrictũ mandatiſque prohibitum patris ne ſolum aliquando calcaret Romanorum, & adigi non poterat, indecorumque erat & vile ad eum Imperatorem tranſire: recte noſcentibus placuit, nauibus remigio directis in medium flumen, quæ vehebant cum armigeris principem, gentiſque iudicem, inde cum ſuis fœderari, vt ſtatutum eſt, pacem. Hocque compoſito & acceptis obſidibus, Valens Conſtantinopolim redlit; vbi poſtea Athanaricus proximorum factione genitalibus terris expulſus, fatali ſorte deceſſit, & ambitioſis exſequiis ritu ſepultus eſt noſtro. Inter hæc Valentiniano magnitudine quaſſato morborum, agitanteq; extrema, conuiuio occultiore Gallorum qui aderant in commilitio principis, ad imperium Ruſticus Iulianus tunc magiſter memoriæ poſcebatur, quaſi adflatu quodã furoris, beſtiarũ more humani ſanguinis auidus, vt oſtenderat quũ proconſulari poteſtate regeret Africam: in præfectura enim vrbana, quam adhuc adminiſtrans exſtinctus eſt, tempus anceps metuens tyrannidis, cuius arbitrio tamquã inter dignorum inopiã ad id adſcẽderat culmen, lenis videri cogebatur & mollior. Contra hos nitebantur aliqui ſtudiis altiorib. in fauorem Seueri magiſtri tunc peditum, vt apti ad hoc impetrandum: qui licet aſper eſſet & formidatus, tolerabilior tamen fuit, & modis omnibus præferendus antedicto. Sed quum hæc cogitantur incaſſum; Imperator remediis multiplicibus recreatus, vixque ſe mortis periculo contemplans extractum, Gratianum filium ſuũ adulto iam proximum inſignibus principatus ornare meditabatur: & paratis omnibus, militeque firmato vt animis id acciperet promptis, quum Gratianus veniſſet, progreſſus in campum, tribunal adſcendit: ſplendoreque nobilium circumdatus poteſtatum, dextera puerum adprehenſum productumq; in medium, oratione cõcionaria deſtinatũ Imperatorem exercitui * commendabat: *Auctum ergo me veſtri fauoris indiciũ hunc loci principalis circumferens habitũ, quo potior aliis iudicatus ſum multis & claris, conſiliorum ſociis votorumque auſpicibus vobis, pietatis officiis adgrediar tempeſtiuis, proſpera Deo ſpondente: cuius ſempiternis auxiliis ſtabit Romana res inconcuſſa. Accipite igitur quæſo placidis mentibus viri fortiſſimi deſideriũ noſtrum; id reputantes, quod hæc quæ fieri caritatis ſanciunt iura, non tantum tranſire volumus per conſcientiam veſtram, verum & probat a firmari, vt congrua nobis & profutura. Gratianum hunc meum adultum, quẽ diu verſatum inter liberos veſtros * commune diligitis pignus, vndique munienda tranquillitatis publicæ cauſſa, in auguſtum ſumere commilitium paro; ſi propitia cæleſtis numinis veſtraque maieſtatis voluntas parentis amorem iuuerit præeuntem; non rigido cultu ab incunabulis ipſis vt nos educatum, nec tolerantia rerum coalitum aſperarum, nec capacem adhuc Martii pulueris, vt videtis; ſed familiæ ſuæ laudibus maiorumque factis præſtantibus concinentem, paucioribus inuidiæ metu, vt dicitur, protinus * ſurrepturum. Vt enim mihi videri ſolet, mores eius & appetitus licet nondum maturos ſæpe penſanti ineunte adoleſcentia, quoniam humanitate & ſtudiis diſciplinarum ſollertium expolitus librabit ſuffragiis puris merita recte ſecusue factorum, faciet vt ſciant ſe bonis intelligi; in pulchra facinora procurſabit ſignis militaribus & aquilis adhæſurus; ſolem niuesque & pruinas & ſitim perferet & vigilias; caſtris, ſi neceſſitas adegerit, aliquotiens propugnabit; ſalutem pro periculorum ſociis obiectabit: &, quod pietatis ſummũ primumq; munus eſt, remp. vt domũ paternam diligere poterit & auitam.* Nondũ finita oratione, dictis cũ adſenſu læto auditis, pro ſuo quiſque loco animo læto milites alius aliũ anteire feſtinans, tãquã vtilitatis & gaudiorũ participes, GRATIANVM declararunt Auguſtum, claſſicorũ ampliſſimo ſono blandum fragorem miſcentes armorum. Quo viſo, maiore fiducia Valentinianus exſultans, corona indumentiſque ſupremæ fortunæ ornatum filium oſculatus, iamq; fulgore conſpicuum, alloquitur aduertentem quæ dicebat: *En* (inquit) *habes mi Gratiane amictus, vt ſperauimus omnes, auguſtos, meo commilitonumque noſtrorum arbitrio delatos omnibus fauſtis. Accingere igitur pro rerum vrgentium pondere vi patris & patrui collega; & adſueſce impauidus penetrare cum agminibus peditum gelu*

peruios Hiſtrum & Rhenum; armatis tuis proximus ſtare; ſanguinem ſpiritumque conſiderate pro his impendere quos regis; nihil alienum putare quod ad Romani imperii pertinet latus. Hæc pro tempore præcepiſſe ſufficiat; cetera monere non deſinam. Nunc reliqui vos eſtis rerum maxime defenſores: quos rogo & obteſtor, vt ad creſcentem Imperatorem fidei veſtræ commiſſum ſeruetis adfectione fundata. His dictis ſolẽnitate omni firmatis Eupraxius Cæſarienſis Maurus, magiſter ea tempeſtate memoriæ, primus omnium exclamauit, *Familia Gratiani hoc meretur*: ſtatimque promotus quæſtor, multa & prudentibus æmulanda bonæ fiduciæ reliquit exempla, nuſquam a ſtatu naturæ diſcedens intrepidæ, ſed conſtans ſemper legumque ſimilis; quas omnibus vna eadẽque voce loqui, in multiplicibus aduertimus cauſſis: qui tunc magis in ſuſcepta parte iuſtitiæ permanebat, quum eum recta monentem exagitaret minax Imperator & nimius. Conſurrectum eſt poſt hæc in laudes maioris principis & nouelli, maximeque pueri; quem oculorum flagrantior lux commendabat, vultusque & reliqui corporis iucundiſſimus nitor, & egregia pectoris indoles: quæ Imperatorem impleſſet, cum veterum lectiſſimis comparandum, ſi per fata proximosque licuiſſet, & qui virtutem eius etiam tum inſtabilem adnubilabant actibus prauis. In hoc tamen negotio Valentinianus morem inſtitutum antiquitus ſupergreſſus, non Cæſares ſed Auguſtos germanum nuncupauit & filium; beniuole ſatis. Nec enim quiſquam antehac adſciuit ſibi pari poteſtate collegam, præter principem Marcum, qui Verum adoptiuum fratrem abſq; diminutione aliqua maieſtatis imperatoriæ ſocium fecit. His ex ſententia rectorum & militum ordinatis, vix dies interceſſere pauci, quum Mamertinum præfectum prætorio ab vrbe regreſſum, quo quædam perrexerat correcturus, Auitianus ex vicario peculatus detulerat reum. Cui ideo Vulcatius ſucceſſit Rufinus, omni ex parte perfectus, & velut apicem ſenectutis honoratæ prætendens; ſed lucrandi opportunas occaſiones occultationis ſpe numquam prætermittens. Qui nactus copiam principis, Orfitum ex præfecto vrbis ſolutum exſilio, patrimonii redintegrata iactura remitti fecit in lares. Et quamquam Valentinianus homo propalam ferus, inter imperitandi exordia, vt aſperitatis opinionem molliret, impetus truces retinere nonnumquam in poteſtate animi nitebatur, ſerpens tamen vitium & dilatum aliquamdiu licentius erupit ad perniciem plurimorum; quod auxit ira acerbius efferueſcens. Hanc enim eſſe vlcus animi diuturnum, interdumq; perpetuum, prudentes definiunt, naſci ex mentis mollicie conſuetum; id adſerentes argumento probabili, quod iracundiores ſunt incolumibus languidi, & fœminæ maribus, & iuuenibus ſenes, & felicibus ærumnoſi. Eminuit tamen per id tempus inter alias humilium neces mors Dioclis ex comite largitionum Illyrici, quem ob delicta leuia flammis iuſſit exuri; & Diodori ex agente in rebus, triumque apparitorũ poteſtatis vicariæ per Italiam, ob id vexatorum atrociter, quod apud eum queſtus eſt comes, Diodorum quidem aduerſus ſe * ciuiliter imploraſſe iuris auxilium, officiales vero iuſſu iudicis auſos monere proficiſcentem vt reſponderet ex lege. Quorum memoriam apud Mediolanum colentes nunc vſque Chriſtiani, locum vbi ſepulti ſunt, *Ad innocentes* appellant. Dein quum in negotio Maxentii cuiusdam Pannonii ab exſequutione a iudice recte maturari præcepta, trium opidorum ordines mactari iuſſiſſet, interpellauit Eupraxius tunc quæſtor; & *Parcius*, inquit, *agito piiſſime principum: hos enim quos interfici tamquam noxios iubes, vt martyras, id eſt diuinitati acceptos, colit religio Chriſtiana.* Cuius ſalutarem fiduciã præfectus imitatus Florentius, quum in re quadam venia digna audiſſet, eum percitũ ira iuſſiſſe ternos per ordines vrbium interfici plurimarum, *Et quid agetur*, ait, *ſi opidum aliquod curiales non haberet tantos? Inter reliqua id quoque ſuſpendi debet, vt quum habuerint occidantur.* Ad hanc inclementiam illud quoque accedebat, dictu dirum & factu, quod ſi quis eum adiſſet iudiciũ potentis inimici declinans aliũque ſibi poſtulans dari, hoc non impetrato, ad eũdem quem metuebat, licet multa prætenderet iuſta, remittebatur. Itemque aliud audiebatur horrendum, quod vbi debitorum aliquem egeſtate obſtrictum nihil reddere poſſe dicebatur, interfici debere pronuntiabat. Hæc autem & ſimilia licenter ideo altiore faſtu quidam principes agunt, quod amicis emendandi ſecus cogitata vel geſta copiam negant, inimicos loqui terrent amplitudine poteſtatis.

Nulla vacat * quæſtio prauitatum apud eos qui quod volunt, maximas putant eſſe virtutes. Profectus itaque ab Ambianis Treueroſque feſtinans, nuntio percellitur graui, qui Britannias indicabat barbarica conſpiratione ad vltimam vexatas inopiam; Nectaridiumque comitem maritimi tractus occiſum, & Bulchobaudem ducem hoſtilibus inſidiis circumuentum. Quibus magno cum horrore compertis, Seuerum etiam tum domeſticorum comitem miſit, ſi * ſors caſum dediſſet optatum, correcturum * ſecius geſta: quo paulo poſtea reuocato, Iouinus eadem loca profectus, * Prouentu ſidem celeri gradu præmiſit, adminicula petiturus exercitus validi. id enim inſtantes neceſſitates flagitare firmabant. Poſtremo ob multa & metuenda quæ ſuper eadem inſula rumores adſidui perferebant, electus Theodoſius illuc properare diſponitur, officiis martiis feliciſſime cognitus: adſcitaque animoſa legionum & cohortium pube, tendebat præeunte fiducia ſpecioſa. Et quoniam quum Conſtantis principis actus componerem, motus adoleſcentis & ſeneſcentis oceani tractumque Britanniæ pro captu virium explanaui, ad ea quæ digeſta ſunt ſemel, reuolui ſuperfluum duxi; vt Vlyxes Homericus apud Phæacas ob difficultatem nimiam replicare formidat. Illud tamen ſufficiet dici, quod eo tempore Picti in duas gentes diuiſi, Dicalidonas & Vecturiones, itidemque Attacotti bellicoſa hominum natio, & Scotti, per diuerſa vagantes multa populabantur. Gallicanos vero tractus Franci & Saxones iiſdem confines, quo quiſque erumpere potuit terra vel mari, prædis acerbis incendiiſque & captiuorum funeribus hominum violabãt. Ad hæc prohibenda, ſi copiam dediſſet fortuna proſperior, orbis extrema dux efficaciſſimus petens, quum veniſſet ad Bononiæ litus, quod a ſpatio controuerſo terrarum anguſtiis reciproci diſtinguitur maris, attolli horrendis æſtibus adſueti, rurſuſque ſine vlla nauigantium noxa in ſpeciem complanari camporũ; exinde tranſmeato lentius freto, defertur * Rutupias ſtationem ex aduerſo tranquillam. Vnde quum conſequuti Bataui veniſſent & Heruli, Iouiique & Victores fidentes viribus numeri, egreſſus tendenſque ad * Lundonium vetus opidum, quod Auguſtam poſteritas appellauit: diuiſis plurifariam globis, adortus eſt vagantes hoſtium vaſtatorias manus, graues onere ſarcinarum. Et propere fuſis qui vinctos homines agebant & pecora, prædam excuſſit, quam tributarii perdidere miſerrimi. Denique reſtituta omni, præter partem exiguam impenſam militibus feſſis, merſam difficultatibus ſuis antehac ciuitatem, ſed ſubito qua ſalus ſperari potuit recreatam, in ouantis ſpeciem lætiſſimus introiit. Vbi ad audenda maiora proſpero ſucceſſu elatus, tutaque ſcrutando conſilia, futuri morabatur ambiguus: diffuſam variarum gentium plebem & ferocientem immaniter, non niſi per dolos occultiores & improuiſos excurſus ſuperari poſſe, captiuorum confeſſionibus & transfugarum indiciis doctus. Denique edictis propoſitis impunitateque promiſſa, deſertores ad procinctum vocabat, & multos [alios] per diuerſa libero commeatu diſperſos. Quo monitu vt rediere plerique, incentiuo percitus, retentuſque anxiis curis, Ciuilem nomine recturum Britannias pro præfectis, ad ſe popoſcerat mitti, virum acrioris ingenii, ſed iuſti tenacem & recti: itidemque Dulcitium, ducem ſcientia rei militaris inſignem. Hæc in Britanniis agebantur. Africam vero iam inde ab exordio Valentiniani imperii exurebat barbarica rabies, per procurſus audentiores & crebris cædibus & rapinis intenta. Quam rem militaris augebat ſocordia, & aliena inuadendi cupiditas, maximeque Romani nomine comitis. Qui venturi prouidus, transferendæque in alios inuidiæ artifex, ſæuitia morum multis erat exoſus; hac præcipue cauſſa, quod ſuperare hoſtes in vaſtandis prouinciis feſtinabat, affinitate Remigii tunc magiſtri officiorum confiſus: quo praua & contraria referente, princeps (vt præ ſe ferebat ipſe) cautiſſimus, lacrymoſa diſpendia diutius ignorauit Afrorum. Geſtorum autem per eas regiones ſeriem plenam, & Ruricii præſidis legatorumque mortem, & cetera luctuoſa, quum adegerit ratio, diligentius explicabo. Et quoniam adeſt liber locus dicendi, quæ ſentimus aperte loquamur. Hunc Imperatorem omnium primum in maius militares faſtus ad damna rerum auxiſſe communium, dignitates opeſque eorum ſublimius exigentem; & (quod erat publice priuatimque dolendum) indeflexa ſæuitia punientem gregariorum errata, parcentem potioribus, qui tam-

quam

quam peccatis indulta licentia, ad labes delictorum immanium conſurgebant: qui ex eo anhelantes, ex nutu ſuo indiſtanter putant omnium pendere ſortunas. Horum flatus & pondera inuentores iuris antiqui mollientes, etiam inſontes quosdam aliquotiens ſuppliciis aboleri cenſuere letalibus. Quod ſæpe contingit, quum ob multitudinis crimina nonnulli ſortis iniquitate plectuntur innoxii: id enim nonnumquam ad priuatorum pertinuit cauſſas. At in Iſauria globatim per vicina digreſſi prædones, opida villasque vberes libera populatione vexantes, magnitudine iacturarum Pamphyliam adflictabant & Cilicias. Quos quum nullis arcentibus internecíue cuncta disperdere Aſiæ vicarius ea tempeſtate * Muſonius aduertiſſet, Athenis Atticis antehac magiſter rhetoricus, deploratis nouiſſimis rebus luxuque adiumento militari marcente, adhibitis ſemiermibus paucis, quos * diocmitas appellant, vnum graſſatorum cuneum, ſi patuiſſet facultas, adoriri conatus, per anguſtum quemdam transiens deuexitatis anfractum, ad ineuitabiles venit inſidias: & ibi cum his conſoſſus eſt quos ducebat. Tali ſucceſſu latrones prætumidos, palantesque per varia confidentius, interfectis aliquibus ad latebroſa * montium ſaxa quæ incolunt, excitæ tamdem copiæ contruſerunt: vbi cum eis nec quieſcendi nec inueniendi ad victum vtilia, copia laxaretur, præter inducias pacem ſibi tribui popoſcerunt, Germanicopolitanis auctoribus, quorum apud eos vt ſigniferæ manus ſemper valuere ſententiæ: obſidibusque datis, vt imperatum eſt, immobiles diu manſere, nihil audentes hoſtile. Hæc inter Prætextatus præfecturam vrbis ſublimius curans, per integritatis multiplices actus & probitatis, quibus ab adoleſcentię rudimentis inclaruit, adeptus eſt id quod raro contingit, vt quum timeretur, amorem nõ perderet ciuium, * minus firmari ſolitum erga iudices ſormidatos. Cuius auctoritate iuſtisque veritatis ſuffragiis tumultu lenito, quem Chriſtianorum iurgia concitarant, pulſoq; Vrſicino, alta quies pari iam propoſito ciuium Romanorum aptiſſima adoleſcebat, gloria * clari rectoris plura & vtilia disponentis. Nam & * Mæniana ſuſtulit omnia, fabricari Romæ priſcis quoque vetita legibus; & diſcreuit priuatorum parietes ab ædibus ſacris, iisdem inuerecunde connexos: ponderaque per regiones inſtituit vniuerſas, quum auiditati multorum ex libidine trutinas componentium occurri nequiret. In examinandis vero litibus ante alios id impetrauit quod laudando Brutum Tullius refert, vt, quum nihil ad gratiam faceret, omnia tamen grata viderentur quæ faciebat. Sub idem fere tempus Valentiniano ad expeditionem caute (vt rebatur) profecto, Alemannus regalis Rando nomine, diu præſtruens quod cogitabat, Magontiacum præſidiis vacuam cum expeditis ad latrocinandum latenter irrepſit. Et quoniam caſu Chriſtiani ritus inuenit celebrari ſolennitatem, impræpedite cuiusquemodi fortunæ virilem & muliebrem ſexũ cum ſupellectile nõ parua indefenſum abduxit. Paruo inde poſt interuallo inopina rei Romanæ ſpes lætiorum adfulſit. Quum enim * Vithicabius rex Vadomarii filius, ſpecie quidem molliculus & morboſus, ſed audax & fortis, ardores in nos ſæpe ſuccenderet bellicos, opera nauatur impenſior vt qualibet concideret ſtrage: & quia attentatus aliquoties nullo genere potuit ſuperari vel prodi, fraude citerioris vitæ miniſtri, ſtudio ſollicitante noſtrorum, occubuit. Cuius poſt necem, aliquatenus hoſtiles torpuere diſcurſus: interfector tamen præ metu pœnarum quas verebatur, ſi patuiſſet negotium, ad Romanum ſolum ſe celeri tranſtulit gradu. Parabatur poſt hæc lentioribus curis & per copias multiformes in Alemannos expeditio, ſolitis grauior, deſtinatius id publica tutela poſcente: quia reparabilis gentis motus timebantur infidi, milite nihilominus accenſo: cui ob ſuſpectos eorum mores, nunc * infirmorum & ſupplicum, paulo poſt vltima minitantium, nullæ quieſcendi dabantur induciæ. Contracta igitur vndique mole maxima cateruarum armis & ſubſidiis rei cibariæ diligenter inſtructa, accitoque Sebaſtiano comite cum Illyricis & Italicis numeris quos regebat, anni tempore iam recente Valentinianus cum Gratiano Rhenum tranſgreſſus, indiuiſis agminibus quadratis ipſe medius incedebat, Iouino & Seuero magiſtris rei caſtrenſis altrinſecus ordinum latera ſeruantibus, ne repentino inuaderentur adſultu. Protinusque inde ductantibus itinerum callidis, exploratis acceſſibus per regiones longo itu porrectas, ſenſim gradiens miles irritatior ad pugnandum, velut

repertis barbaris minaciter infrendebat. Et quoniam aliquot diebus emenſis nullus potuit qui reſiſteret inueniri, cuncta ſatorum & tectorum quæ viſebantur, iniecta cohortium manu vorax flamma vaſtabat, præter alimenta quæ colligi dubius rerũ euentus adigebat & cuſtodiri. Poſt hæc leniore greſſu princeps vlterius tendens, quum prope locum veniſſet cui Solicinio nomen eſt, velut quodam obiice ſtetit; doctus procurſantium relatione veriſſima barbaros longe conſpectos. qui nullam ad ſalutem tuendam viam ſupereſſe cernentes, niſi ſe celeri defendiſſent occurſu, locorum gnaritate confiſi, vnum ſpirantibus animis montem occupauere præcelſum, per confragoſos colles vndique præruptum & inuium abſq; ſeptemtrionali latere, vnde facilem habet deuexitatem & mollem. Signis ilico fixis ex more quum vndiq; ad arma conclamaretur, imperio principis & ductorum ſtetit regibilis miles, vexillũ opperiens extollendum; quod erat opportune ſubeũdæ indicium pugnę. Ergo quia ſpatium deliberandi aut exiguum dabatur aut nullum, hinc impatientia militis perterrente, inde horrenda circumſonantibus Alemannis, id conſilium ratio celeritatis admiſit, vt arctoam montium partem, quam clementer diximus eſſe procliuem, Sebaſtianus cum ſuis occuparet, fugientes Germanos, ſi fors ita tuliſſet, leui negotio confoſſurus. quod haud placuit maturato. Gratianoque apud ſigna Iouianorum retro detento, cuius ætas erat etiam tum prœliorum impatiens & laborum, Valentinianus, vt dux cunctator & tutus, centurias & manipulos capite intecto conſalutans, (nullo potentium in conſcientiam arcani adhibito, remota multitudine ſtipatorum) ſpeculatum radices aggerum auolauit cum paucis, quorum induſtriam norat & fidem: prædicans (vt erat ſui arrogans æſtimator) inueniri poſſe aliã viam ducentem ad arduos cliuos, præter eam quã inſpexere procurſatores. Per ignota itaq; & paluſtres vligines deuius tendens, inſidiatricis manus locatæ per * abrupta ſubito oppetiiſſet adcurſu, ni neceſſitatis adiumento poſtremo per labilem limum incitato iumento digreſſus legionum ſe gremiis immerſiſſet, poſt abruptum periculum, cui adeo proximus fuit, vt galeam eius cubicularius ferens auro lapillisque diſtinctam, cum ipſo tegmine penitus interiret, nec poſtea viuus reperiretur aut interfectus. Proinde quiete reficiendis corporibus data, ſignoque erecto, quod ſolet ad pugnã hortari, tubarum minacium accendente clangore, fidentiſſimo impetu acies motas prompte ante alios præiere duo iuuenes lecti in principiis adeundi diſcriminis, Saluius & Lupicinus; ſcutarius vnus, alter e ſchola gentilium; fragore terribili concitantes: haſtasque criſpando quum ad rupium obiecta veniſſent: trudentibusque Alemannis euadere ad celſiora conarentur, aduenit huc omne pondus armorum. Iis deniq; anteſignanis per hirta dumis & aſpera magno virium niſu in editas ſublimitates erepſit. Acri igitur partiũ ſpiritu conflictus cuſpidibus tentatur infeſtis: & hinc arte belli doctior miles, inde licet feroces, ſed incauti barbari, dexteris coiere collaris: quos latius ſeſe pandens exercitus infuſis vtrimque cornibus adflictabat, per fremitus territos & equorum hinnitus & tubas. Nihilominus tamen ipſi adſumpta fiducia reſtiterunt: æquataque parumper prœliorum ſorte, haud parua mole certatum eſt, dum turmarum funeribus mutuis res gerebatur. Diſiecti denique Romanorum ardore metuque turbati, miſcentur vltimis primi: dumque in pedes verſi diſcedunt, * verutis hoſtilibus forabantur & pilis. Poſtremo dum anheli currunt & feſſi, pandebant ſequentibus poplites & ſuras & dorſa. Stratis deniq; multis, lapſorũ partem Sebaſtianus, cũ ſubſidiali manu locatus poſt montiũ terga, trucidauit, ex incauto latere circumuentam: diſperſi ceteri ſiluarum ſe latebris amandarunt. In hac dimicatione noſtri quoq; oppetiere non contemnendi. inter quos Valerianus fuit domeſticorum omnium primus; * & natus ſpado quidam ſcutarius, * exercitus ita bellator, vt Sicinio veteri comparetur & Sergio. Hisq; tali caſuum diuerſitate peractis, milites ad hiberna, Imperatores Treueros reuerterunt. Per hæc tempora Vulcatio Rufino abſoluto vita dum * adminiſtrat, ad regendam præfecturam prætorianam ab vrbe Probus accitus; claritudine generis & potentia & opum amplitudine cognitus orbi Romano, per quem vniuerſum pene patrimonia ſparſa poſſedit; iuſte an ſecus, non iudicioli eſt noſtri. Hunc quaſi gemina quædam (vt poetæ fingũt) fortuna præpetibus pennis vehens, nunc beneficum oſtendebat & amicos altius

tius erigentem, aliquotiens inſidiarorem dirum & per cruentas noxium ſimultates. Et licet potuit quoad vixit ingentia largiendo & interpellando poteſtates adſiduas; erat tamen interdum timidus ad audaces, contra timidos celſior: vt videretur, quũ ſibi fideret, de cothurno ſtrepere tragico; & vbi pauetet, omni humilior ſocco. atque vt natantiũ genus elemẽto ſuo expulſum, haud ita diu ſpirat in terris, ita ille marcebat absque præfecturis; quas ob iurgia* familiarum ingentium capeſſere cogebatur, numquam innocentium per cupiditates immenſas, vtque multa perpetrarent impune, dominum ſuum mergentium in rempubl. Namque fatendum eſt; numquam illa magnanimitate coalitus clienti vel ſeruo agere quidquam iuſſit illicitum. Sed ſi eorum quemquam erimen vllum compererat admiſiſſe, vel ipſa repugnante iuſtitia, non explorato negotio, ſine reſpectu boni honeſtique defendebat. Quod vitium reprehendens pronuntiat Cicero: *Quid enim intereſt inter ſuaſorem facti & probatorem? Aut quid refert vtrum voluerim fieri, an gaudeam factum?* Suſpicioſus tamẽ & minutus ſuopte ingenio fuit, & ſubamarum arridens, blandiensq; interdũ vt noceat: (id autem perſpicuum eſt in eiusmodi moribus malum, tum maxime quum celari poſſe exiſtimatur) ita implacabilis & * diruptus vt, ſi lædere quemquam inſtituiſſet, nec exorari poſſet, nec ad ignoſcendum erroribus inclinari: ideoque aures eius non erant, ſed pluribus videbantur obſtructæ: in ſummis diuitiarum & dignitatum culminibus anxius & ſollicitus; ideoque ſemper leuibus morbis adflictus. Hæc per occidentales plagas rerum ſeries fuere geſtarum. Rex vero Perſidis longæuus ille Sapor, & ab ipſis imperitandi exordiis dulcedini rapinarũ addictus, poſt imperatoris Iuliani exceſſum, & pudendæ pacis icta fœdera, cum ſuis paulisper nobis viſus amicus, calcata fide ſub Iouiano pactorum, iniectabat Armeniæ manũ, vt eam velut placitorum abolita firmitate, dicioni iungeret ſuæ. Et primo per artes fallendo diuerſas, nationem omnem renitentem dispendiis leuibus adflictabat, ſollicitans quoſdã optimatũ & ſatrapas, alios excurſibus occupans improuiſis. Dein per exquiſitas periuriisque mixtas illecebras captum regem ipſum Arſacem, adbibitumque in conuiuium, iuſſit ad latentem trahi poſticam: eumque effoſſis oculis vinctum catenis argenteis (quod apud eos honoratis vanum ſuppliciorum æſtimatur eſſe ſolatium) exterminauit ad caſtellum Agabana nomine: vbi diſcrutiatus cecidit ferro pœnali. Deinde, nequid intemeratum perfidia præteriret, * Sauromace pulſo quem auctoritas Romana præfecit Hiberiæ, Aſpacuræ cuidam poteſtatem * huiusmodi detulit, gentis diademate addito, vt arbitrio ſe monſtraret inſultare noſtrorum. Quibus ita ſtudio nefando perfectis, Cylaci ſpadoni & Artabani, quos olim ſuſceperat perfugas, commiſit Armeniam: (horum alter, ante gentis præfectus, magiſter fuiſſe dicebatur armorum) iisdemque mandarat vt Artogeraſſam intenſiore cura exſcinderent, opidum muris & viribus validum, quod theſauros & vxorem cum filio Arſacis tuebatur. Iniere, vt ſtatutum eſt, obſidium duces: & quoniam munimentum poſitum in aſperitate montana, rigente tunc cælo niuibus & pruinis, adiri non poterat, eunuchus Cylaces aptusque ad muliebria palpamenta, Artabane adſcito prope mœnia ipſa, fide non amittendæ ſalutis accepta, propere venit: & cum ſocio ad interiora ſuſceptus vt poſtulauit, ſuadebat * minacem defenſoribus & reginę motum Saporis inclementiſſimi omnium lenire deditione veloci. Multis poſt hæc vltro citroque dictitatis, eiulanteque muliere truces mariti fortunas, proditionis acerrimi compulſores in miſericordiam flexi mutauere conſilium: & ſpe potiorum erecti ſecretis colloquiis ordinarunt, hora præſtituta nocturna recluſis ſubito portis validam manum erumpere, vallumque hoſtile cædibus aggredi repentinis: vt lateant id tentantes, polliciti ſe prodituros. Quibus religione firmatis egreſſi, biduumque ad deliberandum quid capeſſere debeant ſibi concedi clauſos petiiſſe adſeuerantes, in deſidiam obſeſſores traduxerunt: & vigiliis quibus ob ſecuritatem altiore ſtertitur ſomno, ciuitatis aditu reſerato iuuentus exſiluit velox: paſſibusque inionis expeditis mucronibus repentes, quum caſtra nihil metuentium inuaſiſſent, iacentes multos nullis reſiſtentibus trucidarunt. Hæc inopina defectio necesque inſperatæ Perſarum, inter nos & Saporem diſcordiarum excitauere cauſſas immanes: illo etiam accedente quod Arſacis filium Param, ſuadente matre, cum paucis e muni-

mento digreſſum ſuſceptumq;, Imperator Valens apud Neocæſaream morari præcepit, vrbē Polemoniaci ponti notiſſimā, liberali victu curandū & cultu. Qua humanitate Cylaces & Artabanes illecti, miſſis oratoribus a Valente auxilium, eumdemq; Param regem ſibi tribui popoſcerunt. Sed pro tempore adiumentis negatis, per Terentium ducem Para reducitur in Armeniam, recturus interim ſine vllis inſignibus gentem: quod ratione iuſta eſt obſeruatum, ne fracti fœderis nos argueremur & pacis. Hoc comperto textu geſtorum, Sapor vltra hominem efferatus, * concitus maioribus curis Armenias aperta prędatione vaſtabat. Cuius aduentu territus Para, itidemque Cylaces & Artabanes, nulla circumſpectantes auxilia, celſorum montiū petiuere * ſeceſſus, limites noſtros disterminantes & Lazicam: vbi per ſiluarum profunda & flexuoſos colles menſibus quinque deliteſcentes, regis multiformes luſere conatus. Qui operam teri fruſtra contemplans ſidere flagrante brumali, pomiferis exuſtis arboribus, caſtellisque munitis & caſtris quæ ceperat ſuperata [vel prodita,] cum omni pondere multitudinis Artogeraſſam circumſeptam & poſt varios certaminum caſus laſſatis defenſoribus patefactam, incendit; Arſacis vxorem erutam inde cum theſauris abduxit. Quas ob cauſſas ad eas regiones Arintheus cum exercitu mittitur comes, ſuppetias laturus Armeniis, ſi eos exagitare procinctu gemino tentauerint Perſæ. Inter quæ Sapor, immenſum quantum aſtutus, & quum ſibi conduceret, humilis aut elatus, ſocietatis futuræ ſpecie Param vt incurioſum ſui, per latentes nuntios increpabat, quod maieſtatis regiæ velamento Cylaci ſeruiret & Artabani. quos ille præceps blandiciarum illecebris interfecit: capitaque cæſorum ad Saporem vt ei morigerus miſit. Hac clade late diffuſa Armenia omnis periſſet, ni propugnatoris Arinthei aduentu territi Perſæ eam incurſare denuo diſtuliſſent: hoc ſolo contenti quod ad Imperatorem miſere legatos, petentes nationem eamdem, vt ſibi & Iouiano placuerat, non defendi. Quibus repudiatis, Sauromaces pulſus, vt ante diximus, Hiberiæ regno, cum duodecim legionibus & Terentio remittitur: & eum amni Cyro iam proximum * Aſpacuras orauit vt ſocia poteſtate conſobrini regnarent: cauſatus ideo ſe nec cedere nec ad partes poſſe tranſire Romanas, quod * Vltus eius filius obſidis lege tenebatur adhuc apud Perſas. Quæ Imperator doctus, vt concitandas ex hoc quoque negotio turbas conſilio prudentiaq; molliret, diuiſioni adquieuit Hiberiæ: vt eam medius dirimeret Cyrus, & Sauromaces Armeniis finitima retineret & Lazis, Aſpacuras Albaniæ Perſisque contigua. His percitus Sapor, pactis exclamans indigna, quod contra fœderum textum iuuarentur Armeniæ, & euanuerit legatio quam ſuper hoc miſerat corrigendo, quodque ſe non adſentiente nec conſcio diuidi placuit Hiberiæ regnum, velut obſeratis amicitiæ foribus, vicinarum gentium auxilia conquirebat, ſuumque parabat exercitum; vt ſerenata cæli temperie, ſubuerteret omnia quæ ex re ſua ſtruxere Romani.

AMMIANI MARCELLINI RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSOCTAVVS.

DVM apud Perſas (vt ſupra narrauimus) perfidia regis motus agitat inſperatos, & in Eois tractibus bella rediuiua conſurgunt, anno ſextodecimo & eo diutius poſt Nepotiani exitium, ſæuiens per vrbem æternam vrebat cuncta Bellona, ex primordiis minimis ad clades excita luctuoſas: quas obliteraſſet vtinam iuge ſilentium, ne forte paria quandoque tententur, plus exemplis generalibus nocitura quam delictis. Ac licet ab hoc textu cruento geſtorum exquiſite narrando, iuſtus me retraheret metus multa reputantem & varia; tamen præſentis temporis modeſtia fretus, carptim, vt quæque memoria digna ſunt, explanabo. Nec pigebit quid ex his quæ apud veteres acciderint, timuerim, docere ſuccincte. Bello Medico primo quum diripuiſſent Aſiam Perſæ, ob-

ſidentes

ſidentes militum molibus magnis, minanteſque defenſoribus cruciabiles neces, iniecere clauſis neceſſitatem; vt omnes magnitudine malorum adflicti, peremptis caritatibus propriis, proiectoque in ignem mobili cenſu, arſuros ſe certatim congererent in communem pereuntis patriæ rogum. Hoc argumentum paulo poſtea digeſtum, tumore tragico Phrynichus in theatrum induxerat Athenarum: paulisperque iucunde auditus, quũ cothurnarius ſtylus procederet lacrymoſus, indignatione damnatus eſt populi; arbitrati, non conſolandi gratia, ſed probroſe monendi quæ pertulerat amabilis ciuitas nullis auctorum adminiculis fulta, hos quoq; dolores ſcenicis adnumeraſſe fabulis inſolenter: Miletumque relegatus eſt. erat enim Athenienſium colonia Miletus, deducta inter Ionas alios per Nileum filium Codri, qui fertur pro patria bello ſe Dorico deuouiſſe. Sed ad propoſita veniamus. Maximinus regens quondam Romæ vicariam præfecturam, apu[illegible]pianas Valeriæ opidum obſcuriſſime natus eſt; patre *tabulario præſidialis offici[illegible], orto a poſteritate Carporum; quos antiquis excitos ſedibus Diocletianus transtulit in Pannoniam. Is poſt mediocre ſtudium liberalium diſciplinarum, defenſionemq; cauſſarum ignobilem, & adminiſtratas Corſicam itidemque Sardiniam, rexit deinde Tuſciam. Vnde morato in itinere diutius ſucceſſore, progreſſus ad curandam vrbis annonam, etiam prouinciæ moder[illegible]mina retinebat. Egitque conſideratione triplici inter exordia cautius: primo, quod recalebant in auribus eius parentis effata, quid augurales alites vel cantus monerent oſcinum adprime callentis, *adusque ſublimia regimenta, ſed periturum ferro pœnali. dein, quod nactus hominem Sardum, quem ipſe poſtea per doloſas fallacias interemit, vt circumtulit rumor, eliciendi animulas noxias & præſagia ſollicitare laruarum perquam gnarum; dum ſupereſſet, ille timens ne proderetur, tractabilis erat & mollior. poſtremo, quod tamquam ſubterraneus ſerpens per humiliora reptando, nondum maiores funerum excitare poterat cauſſas. Principium autem vnde latius ſe funditabat, emerſit ex negotio tali. Chilo ex vicario, & coniux eius Maxima nomine, queſti apud Olybrium ea tempeſtate vrbi præfectum, vitamque ſuam venenis petitam adſeuerantes, impetrarunt vt hi quos ſuſpectati ſunt, ilico rapò cõpiogerentur in vincula; organarius Sericus, & Asbolius palæſtrita, & aru[illegible]pex Campenſis. Verum negotio tepeſcente propter diuturnam morborum aſpe[illegible]tatem qua tenebatur Olybrius, moræ impatientes hi qui rem detulerunt, libello petiuerunt oblato vt examinandum iurgium præfecto mandaretur annonæ: idque ſtudio celeritatis conceſſum eſt. Accepta igitur nocendi materia Maximinus effudit genuinam ferociam, pectori crudo adfixam: vt ſæpe faciunt amphitheatrales feræ, diffractis tamdem ſolutæ *poſticis. Quumque multiformiter quaſi in proludiis negotium ſpectaretur, & quidam ſulcatis lateribus nominaſſent nobiles aliquos, tamquam vſos artificibus lædendi per clientes, aliosque humiles, *notans reos & indices, ſupra plantam (vt dicitur) euagatus tartareus cognitor, relatione maligna docuit principem, non niſi ſuppliciis acrioribus pernicioſa facinora ſcrutari poſſe vel vindicari quæ Romæ perpetrauere complures. His ille cognitis efferatus, vt erat acer vitiorum inimicus magis quã ſeuerus, vno proloquio in huiusmodi cauſſas, quas arroganti propoſito maieſtatis imminutæ miſcebar, * omnes quos iuris priſci iuſtitia diuorumq; arbitria quæſtionibus exemere cruentis, ſi poſtulaſſet negotium, ſtatuit tormentis adfligi. Vtque coogeminata poteſtas erectaque ſublatius, altiores cõſarcinaret ærumnas, Maximino Romæ agere diſpoſito pro præfectis, ſociauit ad hæc cognoſcenda quæ in multorum pericula ſtruebãtur, Leonem Notarium, poſtea officiorũ magiſtrum, buſtuarium quẽdam latronem Pannonium, efflantem ferino rictu crudelitatem, etiam ipſum nihilo minus humani ſanguinis auidiſſimum. Auxit obſtioatum Maximini ingenium ad lædendum, aduentus collegæ ſimilis, & litterarum cum ampla dignitate dulcedo. Ideoque pedes huc & illuc exſultando cootorquens, ſaltare, non incedere videbatur, dum ſtudebat inter altaria celſius gradientes (vt quidam memorant) imitari Brachmanas. Iamque lituis cladium concrepantibus, internarum rerum atrocitate torpentibus cunctis, præter multa cruda & immitia, quorum nec diuerſitas comprehendi nec numerus poteſt, mors Marini cauſſarum defenſoris eminuit: quem vt auſum Hi-

ſpanillæ cuiusdam artibus prauis adfectaſſe coniugium, * transeunter indiciorum fide discuſſa, ſupplicio letali damnauit. Et quoniam exiſtimo forſitan aliquos hæc lecturos exquiſite ſcrutando notare, ſtrepentes id actum eſſe prius, non illud, aut ea quæ viderint prætermiſſa: hactenus faciendum eſt ſatis, quod non omnia narratu ſunt digna quæ per ſqualidas transiere perſonas: nec, ſi fieri fuiſſet neceſſe, inſtructiones vel ex ipſis tabulariis ſuppeterent, publicis tot calentibus malis, & nouo furore ſine retinaculis imis ſumma miſcente; quum iuſtitium eſſe, quod timebatur, non iudicium aperte conſtaret. Tũc Cethegus ſenator adulterii reus delatus, ceruice periit abſciſſa; & Alypius nobilis adoleſcens ob leuem relegatus errorem; aliique humiles publica morte oppetiuerunt: in quorum miſeriis velut ſui quisq; discriminis imaginem cernens, tortorem & vincula ſomniabat, & diuerſoria tenebrarum. Eodem tempore etiam Hymetii præclare indolis viri negotium eſt actitatum: cuius hunc nouimus eſſe textum. Quum Africam pro conſule regeret, Carthaginienſibus victus inopia iam laſſatis, ex horreis Romano populo deſtinatis frumentum dedit: pauloque poſtea quum proueniſſet ſegetum copia, integre ſine vlla reſtituit mora. Verum quoniam denis modiis ſingulis ſolidis indigentibus venumdatis, emerat ipſe tricenos, integrum compendium ad principis ærarium miſit. Ideoque Valentinianus per nundinationẽ ſuſpicatus * parum quam oportuerat miſſum, eum bonorum parte mulctauit. Ad cuius cladem exaggerandam, id quoque iisdem diebus acciderat non minus exitiale. Amantius aruſpex ea tempeſtate præ ceteris notus, occultiore indicio proditus, quod ob parua quædam implenda, ad ſacrificandum ab eodem eſſet adſcitus Hymetio, inductusque in iudicium, quamquam incuruus ſub eculeo ſtaret, pertinaci negabat inſtantia. Quo infitiante, ſecretioribus chartis ab eius domo prolatis, commonitorium repertum eſt mann * ſcriptum Hymetii, petentis vt obſecrata ritu ſacrorum ſolennium numina erga ſe Imperatoris deliniret; cuius extima parte quædam inuectiua legebatur in principem, vt auarum & truculentum. Hæc Valentinianus relatione indicum doctus, aſperius interpretantium facta, rigore nimio in negotium iuſſit inquiri. Et quia Frontinus conſiliarius antedicti, miniſter fuiſſe conceptæ precationis arguebatur, conciſus virgis atque confeſſus, ablegatus eſt in exſilium ad Britannos: Amantius vero damnatus, poſtea rerum capitalium, interiit. Poſt hanc geſtorum ſeriem Hymetius ad oppidum ductus Octriculum, audiendus ab Ampelio vrbi præfecto & Maximino vicario, confeſtimque perdendus vt apparebat, data ſibi copia rectius Imperatoris præſidium appellauit: nominisque eius perfugio tectus, ſeruabatur incolumis. Super hoc princeps cõſultus ſenatui negotium dedit. Qui quum rem liberata iuſtitia comperiſſet, eumque ad Boas Dalmatiæ locum exterminaſſet, ægre Imperatoris iracundiam tulit; perciti vehementer quod hominem addictum (vt ipſe propoſuerat) morti, clementiori ſententia didicerat plexum. Ob hæc & huiusmodi multa quæ cernebantur in paucis, omnibus timeri ſunt cœpta. Et ne tot malis diſſimulaтis paulatimque ſerpentibus aceruі creſcerent ærumnarum, nobilitatis decreto legati mittuntur: Prætextatus ex vrbi præfecto, & ex vicario Venuſtus, & ex conſulari Mineruius; oraturi ne delictis ſupplicia ſint grãdiora, * neue ſenator quisquam inuſitate & illicito more tormentis exponeretur. Qui quum intromiſſi in conſiſtorium hęc referrent, negantem Valentinianum ſe id ſtatuiſſe, & calumnias perpeti clamitantem, moderate redarguit quæſtor Eupraxius. Hac libertate emendatum eſt crudele cœptum, ſupergreſſum omnia diritatis exempla. Circa hos dies Lollianus primæ lanuginis adoleſcens Lãpadii filius ex præfecto, exploratius cauſſam Maximino ſpectante, conuictus codicem noxiarum artiũ nondũ per ætatem firmato conſilio deſcripſiſſe, exſulque mittendus, vt ſperabatur, patris impulſu prouocauit ad principem. Et iuſſus ad eius comitatum duci, de fumo (vt aiunt) in flammam, traditus Phalangio Bæticæ conſulari, cecidit * funeſta carnificis manu. Super his etiã Taratius Baſſus, poſtea vrbi præfectus; & frater eius Camenius, & Marcianus quidã & Euſaphius, oẽs clariſſimi, arceſſiti in crimen, quod eiusdem conſcii veneficii aurigam fouere dicebãtur Auchenium, documentis etiãtum ambiguis, ſuffragante abſoluti ſunt Victorino, vt diſperſus prodidit rumor: qui erat amicus Maximino iũctiſſimus. Nec minus fœminæ quoq; calamitatũ partici-

pes

pes fuere ſimilium. Nam ex hoc quoque ſexu peremptæ ſunt originis altæ complures, adulteriorũ flagitiis obnoxiæ vel ſtuprorũ. Inter quas notiores fuere Claritas & Flauiana: quarum altera quũ duceretur ad mortẽ, indumento quo veſtita erat abrepto, ne velamen quidem ſecreto membrorum ſufficiens retinere permiſſa eſt. ideoq; carnifex nefas admiſiſſe conuictus immane, viuus exuſtus eſt. Paſius quin etiã & Cornelius ſenatores ambo, venenorum * artibus ſe polluiſſe conuicti, eodẽ pronuntiante Maximino ſunt interfecti. Pari ſorte etiam procurator monetæ exſtinctus eſt. Sericum enim & Asbolium ſupradictos, quoniã quum hortaretur paſſim nominare quos vellent, adiecta religione firmarat, nullũ igni vel ferro ſe puniri iuſſurum, plumbi validis ictibus interemit. Et poſt hæc flammis Campẽſem aruſpicem dedit, in negotio eius nullo ſacramento conſtrictus. Oportunum eſt, vt arbitror, explanare nunc cauſſam quę ad exitium præcipitem Aginarium impulit, iam inde a priſcis maioribus nobilem, vt loquuta eſt pertinacior fama: nec enim ſuper hoc vlla documẽtorum rata eſt fides. Anhelans flatu ſuperbo Maximinus etiam tum præfectus annonæ, nactusque audaciæ incitamenta non leuia, tendebat adusq; Probi contemptũ, viri ſummatum omnium maximi, iureque præfecturæ prætorianæ regentis prouincias. Quod Aginarius indigniſſime ferens, dolensque in examinandis cauſſis Maximinum ab Olybrio ſibi prælatum, quum eſſet ipſe vicarius Romę, familiari ſermone docuit Probum occulte, facile vanum hominem recalcitrantem ſublimibus meritis poſſe opprimi, ſi ille id fieri cenſuiſſet. Has litteras, vt quidam adſeuerabant, Probus ad Maximinum, eruditiorem iam in ſceleribus, commendatumq; principi pertimeſcens, nullo conſcio præter baiulum miſit. Hisq; recitatis ita homo ferus exarſit, vt machinas omnes in Aginarium deinde commoueret, velut ſerpens vulnere noti cuiusdam adtritus. Acceſſit his alia potior inſidiarum materia, quæ eumdem Aginariũ obruit. Victorinum enim defunctum inſimulabat, vt Maximini actus, dum ſuperearat, venditantem: cuius ex teſtamento legata ipſe ſumpſerat non aſpernanda. Pariq; petulantia Anepſiæ quoque eius vxori lites minabatur & iurgia. Quæ hæc metuens, vt Maximini etiam muniretur auxilio, finxit maritum in voluntate quam condiderat nuper, argenti tria millia pondo eidem reliquiſſe. Qui auiditate nimia flagrans, (nec enim hoc quoque vitio caruit) petit hereditatis medietatem. Verum & hoc vt parum ſufficienti nequaquam contentus, aliud commentus eſt (vt arbitrabatur) honeſtũ & tutum: & ne amitteret anſam ſibi oblatam lucrandi vberis patrimonii, Victorini priuignam Anepſiæ filiam petit filio coniugem: idque adſentiente muliere prompte firmatum eſt. Per hæc & alia ſimili mœrore deflenda, quæ decolorabant ſpeciem vrbis æternę, graſſabatur per ſtrages multiplices fortunarum homo cum gemitu nominandus, vltra forenſes terminos ſemet extentans. Namque & reſticulam de feneſtra prætorii quadam remota dicitur ſemper habuiſſe ſuſpenſam, cuius ſummitas quamdam velut * tamuſam colligaret; nullis quidem indiciis fulta, ſed nocitura inſontibus multis: & Mucianum Barbarumque apparitores aliquotiens diſcretim trudi iubebat ad fallendum aptiſſimos. Hi tamquam eiulando caſus, quibus ſe ſimulabãt oppreſſos, iudicis exaggerando crudelitatem, remedium nullum aliud reis ad obtinendam vitam ſupereſſe eadem replicando ſępe adſeuerabant; ni criminibus magnis petiſſent nobiles viros; quibus ad ſui ſocietatem adnexis, facile eos abſolui poſſe firmabant. Ob quæ impia, vilitate vltra adpoſita iam pergente, manus vinculis ſunt artatæ complurium, ortuque nobiles inculti videbantur & anxii. Nec eorum culpari quisquam debuit, quum ſalutantes humum pene curuatis contingentibus membris, perſæpe clamantem audirent ſpiritus ferini latronem, nullum ſe inuito reperiri poſſe inſontem. Quæ verba effectui propere iuncta, terruiſſent profecto Numæ Pompilii ſimiles & Catonem. Prorſus enim ſic agebatur vt nec in alienis malis quorumdam exareſcerent lacrymæ: quod in variis & confragoſis actibus vitæ plerumque contingit. A iure tamen iuſtitiaque crebro diſcedens ferreus cognitor, erat vno quaſi præcipuo tolerabilis. Interdum enim exoratus parcebat aliquibus: quod prope vitium eſſe in hoc loco legitur apud Tullium. Nam ſi implacabiles iracundiæ ſunt, ſumma eſt acerbitas: ſin autem exorabiles, ſumma * leuitas: quæ tamen, vt in malis, acerbitati anteponenda eſt. Poſt hæc * progreſſo Leone, acceptoque iuc-

ceſſore, ad principis comitatum Maximinus accitus, auctusque præfectura prætoriana, nihilo lenior fuit, etiam longius nocens, vt baſiliſci ſerpentes. In id tempus, aut non multo prius, ſcopæ florere ſunt viſæ quibus nobilitatis curia mundabatur. idque portendebat extollendos quosdam deſpicatiſſimæ ſortis ad gradus poteſtatũ excelſos. Et quamlibet tempeſtiuum eſt ad ordinem redire cœptorum, tamen nihil impedituri temporum curſus immorabimur paucis, quæ per iniquitatem curantiũ vicariam præfecturam in vrbe contra quam oportuerat geſta ſunt: quæ ad nutum Maximini & voluntatem iisdem miniſtris velut apparitoribus gerebantur. Poſt hunc venit Vrſicinus ad mitiora propenſior: qui quoniam cautus eſſe voluit & ciuilis, retulerat Eſaiam cum aliis ob commiſſum adulterium in Rufinam detentis, Marcellum maritum eius ex agente in rebus reum imminutę maieſtatis deferre conatis: ideoque vt cunctator contemptus, & ad hæc fortiter exſequenda parum conueniẽs, e vicaria poteſtate diſceſſit. Huic ſucceſſit Hemonenſis Simplicius, Maximini cõſiliarius ex grammatico, poſt adminiſtratam, nec erectus nec tumidus, ſed obliquo adſpectu terribilis: qui compoſitis ad modeſtiam verbis, acerba meditabatur in multos. Et primo Rufinam cum vniuerſis auctoribus adulterii commiſſi vel conſciis interfecit, ſuper quibus Vrſicinum retuliſſe prædiximus: alias deinde complures, nullo noxiorum diſcrimine vel inſontium. In cruento enim certamine cum Maximino velut antepilano ſuo contendens, ſuperare eum in ſuccidendis familiarum nobilium neruis ſtudebat, Buſirim veterem & Antæum imitatus & Phalarim; vt taurus ſolus deeſſe videretur Agrigentinus. His in hunc modum ac talibus exactis, Heſychia quædam matrona, ob intentatũ crimen in domo apparitoris, cui cuſtodienda eſt tradita, multa pertimeſcens & ſæua, fulcro plumeo vultu contracto incubuit: & animam occluſo narium ſpiramento effudit. Adiunctum eſt his aliud haud mitius malũ. Eumenius enim & Abienus ambo ex cœtu ampliſſimo, infamati ſub Maximino in Fauſianam fœminã non obſcurã, poſt Victorini obitum, quo iuuante vixere ſecurius, Simplicii aduentu perterrefacti, non ſecus volentis magna cum minis, ad ſecreta receptacula ſe contulerunt. Sed Fauſiana damnata inter reos recepti vocatique edictis, ſemet abstruſius amandarũt. quorũ Abienus apud Anepſiã diu deliteſcebat. Sed (vt ſolent inſperati caſus adgrauare miſerabiles clades.) Apaudulus nomine ſeruus Anepſiæ, verberatæ coniugis dolore perculſus, negotium ad Simplicium detulit nocte progreſſus: miſſiq; apparitores indicatos e latebris abſtraxerunt. Et Abienus quidẽ exaggerato crimine ſtupri quod intuliſſe dicebatur Anepſię, morte mulctatus eſt: mulier vero, vt continẽdæ vitæ ſpẽ firmã dilato poſſet habere ſupplicio, adpetitam ſe nefariis artibus vim in domo Aginatii perpeſſam adſeuerauit. Hæc vt geſta ſunt, mugitus ad principẽ Simplicius reddidit: agensq; ibi Maximinus, infeſtus ob cauſſam quã ſupra docuimus Aginatio, ſimultate vna cũ poteſtate in maius accenſa, orauit impenſe vt reſcriberetur eũ occidi: & impetrauit facile male ſanus incitator & potens: metuensq; grauioris inuidiæ pondus, ne pronuntiante Simplicio & cõſiliario ſuo & amico periret homo patriciæ ſtirpis, retinuit apud ſe paulisper imperiale præceptum; hærens & ambigens quẽnam potiſſimũ exſequutorem atrocis rei fidũ inueniret & efficacẽ. Tandemq;, vt ſolent pares facile congregari cum paribus, Doryphorianus quidam repertus eſt Gallus, audax adusq; inſaniam: cui hanc operã implere breui pollicito, deferri prouidit vicariã, & cõmonitoriũ cũ Auguſti litteris tradidit: inſtruens hominem ſæuum quidẽ ſed rudẽ, qua celeritate Aginatium ſine vllo deleret obſtaculo, dilatione qualibet inuenta forſitan euaſurum. Feſtinauit vt mandatum eſt Doryphorianus magnis itineribus Romã, & inter ſalutandi initia magna quæritabat induſtria qua vi ſenatorẽ perſpicui generis interficeret, iuuantibus * nonnullis. Cognitoq; eum iampridẽ repertum in villa propria, vultu diro ipſe tamquam caput ſontiũ Anepſiam per horrorem tenebrarum audire diſpoſuit: quo tẽpore hebetari ſolent obſtrictæ terroribus mentes, vt inter innumera multa Aiax quoq; Homericus docet, optans perire potius luce quã pati formidinis augmenta nocturnæ. Et quoniã iudex, quinimmo prædo nefandus, ad id ſolũ quod promiſit intẽtus, cũcta extollebat in maius, iuſſo Aginatio ſtatui, agmina fecit introire carnificum: catenisque ſonantib. triſte, mãcipia ſqualore diuturno marcẽtia in domini caput adusq; vl-

timum

timum lacerabat exitium: quod in ſtupri quæſtione fieri vetuere clemẽtiſſimæ leges. Denique quum iam contigua morti tormenta ancillæ voces expreſſiſſent obliquas, indicii fide per eam plene diſcuſſa, Aginatium ad ſupplicium duci pronuntiatũ abrupte. nec auditus, quum magnis clamoribus appellaret nomina principũ, ſublimis raptus occiditur: pari ſententia Anepſia interfecta. Hæc agitante quũ adeſſet, perq; emiſſarios quũ procul ageret Maximino, funera deplorauit vrbs æterna. Sed accelerarunt vltrices diræ cæſorum. Namq;, vt poſtea tempeſtiue dicetur, & idẽ Maximinus ſub Gratiano intoleranter ſe efferens, damnatorio iugulatus eſt ferro; & Simplicius in Illytico trucidatus: & Doryphorianum pronuntiatum capitis reum truſumque in carcere Tulliano, matris conſilio princeps exinde rapuit: reuerſumque ad lares in Galliis per cruciatus oppreſſit immenſos. Sed iam vnde huc fleximus reuertamur. Is vrbanarum rerum ſtatus, vt ita dixerim, fuit. At Valentinianus magna animo concipiens & vtilia, Rhenum omnem a Rhętiarum exordio adusq; fretalem Oceanum, magnis molibus communiebat, caſtra extollens altius & caſtella turresq; adſiduas per habiles locos & opportunos, qua Galliarum extenditur longitudo, nõnumquã etiã vltra flumen ædificiis poſitis ſubradens barbaros fines. Deniq; quũ reputaret munimentũ celſum & tutũ, quod ipſe a primis fundarat auſpiciis, prætetlabente Nicro nomine fluuio, paulatim ſubuerti poſſe vndarum pulſu immani, meatũ ipſum aliorſum vertere cogitauit: & quæſitis artificibus peritis aquariæ rei, copioſaque militis manu, arduum eſt opus adgreſſus. Permultos enim dies cõpaginatæ formæ e roboribus coniectæque in alueum, fixis refixisq; aliquotiens prope ingentibus ſtylis, fluctibus erectis* confundebantur, auulſæque vi gurgitis interrumpebantur. Vicit tamen Imperatoris vehementior cura & morigeri militis labor, mento tenus, dũ* operaretur, ſæpe demerſi. Tãdemq; non ſine quorumdã diſcrimine, caſtra prędidiaria inquietudine errantis ingentis amnis exempta, nunc valida ſunt. Ac talib. lætus exſultansq;, pro anni & temporis ſtatu dilapſos cõducens, reipublicę curã habuit, vt officio principis congruebat. Ratusq; aptiſſimum ad id quod deliberabat implẽdum, trans Rhenum in monte Piri (qui barbaricus locus eſt) munimentum exſtruere diſpoſuit raptim. vtque celeritas effectum negotii faceret tutũ, per Syagriũ, tunc notarium, poſtea pręfectum & conſulem, Aratorem monuit ducem, vt dum vndiq; *actum eſſet ſilentiũ, id arripere conaretur. Tranſiit cum notario dux, vt iuſſum eſt, ſtatim: ponereq; per militem quem duxit, fundamenta exorſus, Hermogenẽ ſuſceperat ſucceſſorem. Eodemq; puncto quidã optimates Alemanni venere obſides Imperatoris; quos lege fœderis manſuræque diutius pacis haud aſpernanda pignora tenebamus. qui flexis poplitibus ſupplicabant ne Romani ſecuritatis improuidi, quorum fortunam ſempiterna fides cœlo contiguam fecit, prauo deciperentur errore, pactisq; calcatis rem adorirentur indignam. Verum hæc & ſimilia loquentes incaſſum, quũ nec audirentur nec aliquid mite referri ſentirent, filiorum flentes exitium diſceſſerunt. Iisdemq; digreſſis, ex abdito collis propinqui barbaricus proſiluit globus, optimatibus danda reſponſa (vt intelligi dabatur) opperiens: aggreſſique milites ſeminudos, humum etiam tum geſtantes, expediti agiliter gladiis obtruncabant. inter quos etiam duces ambo ſunt cæſi. nec indicaturus geſta ſuperfuit quisquam pręter Syagrium: qui deletis omnibus ad comitatum reuerſus, irati ſententia principis ſacramento exutus abiit ad lares; commeruiſſe ſæuo iudicatus arbitrio quod euaſerit ſolus. Hæc inter, per Gallias latrociniorum rabies ſæua ſcatebat in perniciem multorum, obſeruans celebres vias, fundensque indubitanter quidquid inciderat fructus. Denique præter complures alios quos abſumpſerunt inſidiæ tales, Conſtantianus tribunus ſtabuli, impetu eſt clamdeſtino exceptus, moxque interfectus, Valentiniani adfinis, Cerealis & Iuſtinæ germanus. At procul, tamquam horum ſimiles, agitantibus furiis per omne latus Maratocupreni graſſatores acerrimi vagabantur, vici huius nominis incolæ in Syria prope Apamiam poſiti, nimium quantum numero & exquiſitis fallaciis abundantes: ideoque formidati, quod mercatorum militumque* honoratorum ſpecie ſine vllo diſcrimine domos & villas & oppida peruadebant: nec quisquam aduentum eorum cauere poterat inopinum, non deſtinata ſed varia petentium & longinqua, & quoquo ventus duxerat irrumpentium.

Quam ob cauſſam præ ceteris hoſtibus Saxones timentur, vt repentini. Et quamlibet coniuratis multorum opes attribuerentur, tamen œſtro concepti furoris exagitati, cædes dedere luctificas, ſanguinis nihilo minus auidi quam prædarum. Sed ne per minutias geſta narrando, operis impediam curſum, id vnum ſufficiet eorum exitiale poni commercium. Quæſitus in vnum impiorum hominum globus, imitatus rationalis officium ipſumque iudicem, veſpertinis tenebris lugubre clamante præcone ciuitatem ingreſſi, ambitioſam domum cuiusdam primatis, vt proſcripti iuſſiq; interfici, cum gladiis obſederunt: raptaque ſupellectili pretioſa, quia ſubito perculſi familiares hebetatis ſenſibus non defenderant dominum, cæſis pluribus ante reuolutam lucem greſſu diſceſſere veloci. Verum quum exuuiis repleti multorum, parandi dulcedine nihil prætermitterent, intercepti imperiali motu oppreſſi interiere omnes ad vnum: eorumque ſoboles parua etiam tum, ne ad parentum exempla ſubcreſceret, pari ſorte deleta eſt, laresque euerſi, quos ambitioſe luctuoſis aliorum diſpendiis exſtruxerant. Et hæc quidem textu proceſſere narrato. Theodoſius vero dux nominis inclyti, *animo vigore collecto ab Auguſta profectus, quam veteres appellauere Lundinium, cum milite induſtria comparato ſollerti, verſis turbatisque Britannorum fortunis opem maximam tulit, opportuna vbique ad inſidiandum barbaris præueniens loca, nihilque gregariis imperans cuius non ipſe primitias alacri capeſſeret mente. Hocq; genere quum ſtrenui militis munia & præclari ducis curas expleret, fuſis variis gentibus & fugatis, quas inſolentia *nutriente ſecuritate adgredi Romanas res inflammabat, in integrum reſtituit ciuitates & caſtra, multiplicibus quidem damnis adfectas, quiete temporis longi fundata. Euenerat autem eodem hæc agente facinus dirum, erupturum in periculum graue, ni inter ipſa conatus principia fuiſſet exſtinctum. Valentinianus quidam in Valeria Pãnonia, ſuperbi ſpiritus homo, Maximini illius exitialis vicarii poſtea præfecti coniugis frater, ob graue crimen actus in Britannias exſul, quietis impatiens malefica beſtia, ad res pernicioſas conſurgebat & nouas in Theodoſium, tumore quodam; quem ſolũ reſiſtere poſſe nefandis cogitationibus aduertebat. Multa tamen clam palamq; circumſpiciens, creſcente flatu cupiditatis immenſæ, exſules ſollicitabat & milites, pro temporis captu auſorum illecebras pollicendo mercedes. Iamq; propinquante tentatorum effectu, doctus hæc vnde conuenerat dux alacrior ad audendũ, & corde celſo ad vindictam compertorum erectus, Valentinum quidem cum paucis arta ſocietate iunctiſſimis, letali pœna plectendos Dulcitio dediderat duci: militari vero ſcientia qua ſuperabat præſentes, futura coniiciens, de coniuratis quæſtiones agitari prohibuit; ne formidine ſparſa per multos, reuiuiſcerent prouinciarum turbines compoſiti. Hinc ad corrigenda plura conuerſus & neceſſaria, periculo penitus dempto, quum aperte conſtaret nulla eius cœpta propiriam deſeruiſſe fortunam, inſtaurabat vrbes & præſidiaria (vt diximus) caſtra, limitesque vigiliis tuebatur & prætenturis: recuperatamque prouinciam quæ in dicionem conceſſerat hoſtium, ita reddiderat ſtatui priſtino, vt eodem referente & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis.* Areanos, genus hominum a veteribus inſtitutũ, ſuper quibus aliqua in actibus Conſtantis retulimus, paulatim prolapſos in vitia, a ſtationibus ſuis remouit, aperte conuictos, acceptorum promiſſorumque magnitudine præmiorum allectos, quæ apud nos agebantur, aliquotiens barbaris prodidiſſe. Id enim illis erat officium, vt vltro citroque per longa ſpatia diſcurrentes, vicinarum gentium ſtrepitus noſtris ducibus intimarent. Ita ſpectatiſſime antedictis rebus aliisque adminiſtratis ſimilibus, ad comitatum accitus tripudiantesque relinquens prouincias, vt Furius Camillus vel Curſor Papirius, victoriis crebris & ſalutaribus erat inſignis. Et fauore omnium adusque fretum deductus, leni vento transgreſſus, venit ad commilitium principis. Cumq; gaudio ſusceptus & laudibus, in locum Valentis Iouini ſucceſſit, qui equorum copias tuebatur. Diu mulrumque a negotiis digreſſus vrbanis, adigente cumulo foris geſtorum, ad ea ſtrictim exſequenda regrediar, exorſus ab Olybrii præfectura tranquilla nimis & leni. qui numquam ab humanitatis ſtatu deiectus, ſollicitus erat & anxius ne quod vſquam factum eius aſperum inueniretur aut dictum: calumniarum acertimus inſectator, fiſci lucra

vnde

vn de poterat circumcidens, iuſtorumque diſtinctor & arbiter* plenus, in ſubiectis admodum temperatus. Sed obnubilabat hæc omnia vitium, parum quidem nocens [rei cõmuni,] ſed in alto iudice maculoſum, quod citeriorem vitã pene omnem vergentem in luxum, per argumenta ſcenica amoresque peregerat, nec veritos nec inceſtos. Poſt hunc vrbem rexit Ampelius, cupidus ipſe quoque voluptatum, Antiochiæ genitus, ex magiſtro officiorum ad proconſulatũ geminum, indeq; multo poſtea ad præfecturæ culmen euectus; lætus alias & ad populi fauorem adipiſcendũ aptiſſimus; nonnũquam tamen rigidus, atq; vtinã in propoſito perſeuerans. Correxiſſet enim ex parte, licet exigua, irritamenta gulæ & ganeas tetras, ni flexus in molliora, amiſiſſet gloriam diu victuram. Namque ſtatuerat ne taberna vinaria ante horam quartam aperiretur, neue aquam vulgarium calefaceret quiſquam, vel* vſque ad præſtitutum diei ſpatium lixæ coctam proponerent carnem, vel honeſtus quidam mandens videretur in publico. Quæ probra aliaque his maiora, diſſimulatione iugi neglecta, ita effrenatius exarſerunt, vt nec Epimenides ille Cretenſis, ſi fabularum ritu ab inferis excitatus rediſſet ad noſtra, ſolus purgare ſufficeret Romam. Tanta plerosque labes inſanabilium flagitiorum oppreſſit. Et primũ nobilitatis, vt aliquotiens pro locorum copia fecimus, dein plebis digeremus errata, incidentia veloci conſtringentes exceſſu. Prænominum claritudine conſpicui quidam, vt putant, in immenſum ſemet extollunt, quum Reburri & * Flabunii & Pagonii Gerionesque appellentur ac Dalii, cum Tarraciis & Pertaſiis, aliiſque ita decens ſonantibus originum inſignibus multis. Nonnullos fulgentes ſericis indumentis, vt ducendos ad mortem, vel (vt ſine diritate ominis loquamur) prægreſſo exercitu arma cogentes, manipulatim concitato fragore ſequitur multitudo ſeruorum. Tales, vbi comitantibus ſingulos quinquaginta miniſtris, tholos introierint balnearum, vbiubi ſunt minaciter clamantes, ſi apparuiſſe ſubito ignotam compererint meretricem, aut opidanæ quondam proſtibulum plebis, vel meritorii corporis veterem lupam, certatim concurrunt; palpantesque aduenam deformitate magna blanditiarum ita extollunt vt Semiramin Parthi, vel Cleopatrã AEgyptus, aut Artemiſiam Cares, vel Zenobiam Palmyreni. Et hæc admittunt hi quorum apud maiores cenſoria nota adflictus eſt ſenator, auſus, dum adhuc non deceret, præſente communi filia coniugem oſculari. Ex his quidam quum ſalutari pectoribus oppoſitis cœperunt, oſculanda capita in modum taurorum minacium obliquantes, adulatoribus offerunt genua ſuauianda vel manus; id illis ſufficere ad beate viuendum exiſtimantes; & abundare omni humanitatis cultu peregrinum, cuius forte etiam gratia ſunt obligati, interrogatum quibus thermis vtatur aut aquis, aut ad quam ſucceſſerit domum. Et quum ita graues ſint & cultores virtutum, vt putant, ſi venturos vndelibet equos aut aurigas quemdam didicerint nuntiaſſe, ita imminent & percunctantur, vt Tyndaridas fratres eorum ſuſpexere maiores, quum priſcis illis victoriis indicatis gaudio cuncta compleſſent. Horum domus otioſi quidam garruli frequentant, variis adſentandi figmentis, ad ſingula* altioris fortunæ verba laudantes, paraſitorum in comœdiis . . . etas adfectando. Vt enim illi ſufflant milites glorioſos, obſidiones vrbium & pugnas & milia hoſtium iisdem vt heroicis æmulis adſignantes; ita hi quoque columnarum conſtructiones alta fronte ſuſpenſas mirando, atque parietes lapidum circumſpectis coloribus nitidos, vltra mortalitatem nobiles viros extollunt. Poſcuntur etiam in conuiuiis aliquotiens trutinæ, vt adpoſiti piſces & volucres ponderentur & glires. Quorum magnitudo ſæpius delicata non ſine tædio præſentium, vt antehac inuſitata laudatur adſidue: maxime quum hæc eadem numerantes notarii prope triginta adſiſtant cum thecis & pugillaribus tabulis: vt deeſſe ſolus magiſter ludi litterarii * videretur. Quidam deteſtantes vt venena doctrinas, Iuuenalem & Marium Maximum curatiore ſtudio legunt, nulla volumina præter hæc in profundo otio contrectantes: quam ob cauſſam, non iudicioli eſt noſtri: quum multa & varia pro amplitudine gloriarum & generum lectitare deberent, audientes deſtinatum pœnæ Socratem coniectumque in carcerem, rogaſſe quemdam ſcite lyrici carmen Steſichori modulantem, vt doceretur id agere dum liceret: interrogantique muſico, quid ei poterit hoc prodeſſe

moriturо poſtridie; reſpondiſſe, vt aliquid ſciens amplius e vita diſcedat. Ita autem pauci ſunt inter eos ſeueri vindices delictorum, vt ſi aquam calidam tardius attulerit ſeruus, trecentis adfligi verberibus iubeatur: ſi hominem ſponte occiderit propria, inſtantibus plurimis vt damnetur, vnus dominus hactenus exclamat, *Quid faciat manioſus & nequam?* * Ciuilitatis aũt hoc apud eos eſt nunc, quod expedit peregrinos iure interficere, quibus libet, quamquam rogatis ad conuiuiũ, excuſare. Defectum enim patrimonii ſe perpeti ſenator exiſtimat, ſi is defuerit quem aliquotiens libratis ſententiis inuitauerit ſemel. Pars eorum ſi agros viſuri proceſſerunt longius, aut alienis laborib. venaturi, Alexandri magni itinera ſe putant æquiparaſſe vel Cæſaris; aut ſi a lacu Auerni lembis inuecti ſunt pictis Puteolos vel Caietam, maxime quum id vaporato audeant tempore: vbi ſi inter aurata flabella laciniis ſericis * inſiderint muſcæ, vel per foramen vmbraculi penſilis radiolus irruperit ſolis, queruntur quod non ſunt apud Cimmerios nati. Dein quum a Siluani lauacro vel Mammææ aquis ventitant ſoſpitalibus, vt quiſquam eorum egreſſus tenuiſſimis ſe terſerit linteis, ſolitis * preſſoriis veſtes luce nitentes arbitra diligẽter explorat, quæ vna portantur ſufficientes * ad induendos homines vndecim: tandemque electis aliquot inuolutus, receptis anulis, quos, ne violentur humoribus, famulo tradiderat, digitis vt metatis abit. * Quidam ex his, licet rari, aleatorum vocabulum declinantes, ideoq; ſe cupientes appellari teſſerarios: inter quos tantum differt quantũ inter fures & latrones. Hoc tamen fatendum eſt, quod quum omnes amicitiæ Romæ tepeſcant, aleariæ ſolæ quaſi glorioſis quæſitæ ſudoribus, ſociales ſunt, & adfectu nimio firmitate plena connexæ. Vnde quidam ex his gregibus inueniũtur ita concordes, vt quis illos eſſe exiſtimet fratres. Ideoque videre licet ignobilem, artis teſſerariæ callentem arcana, vt Catonem Porcium ob repulſam præturæ nec ſuſpectam antea nec ſperatam, incedere grauitate compoſita mœſtiorem, quod ei in maiore conuiuio vel conſeſſu proconſularis quidam eſt antelatus. Subſident aliqui curioſos homines, ſenes aut iuuenes, orbos vel cælibes, aut etiam vxores habentes & liberos; (nec enim in hoc titulo diſcrimen aliquod obſeruatur) ad voluntates condendas alliciẽtes eos technis miris: qui quum ſupremis iudiciis ordinatis, quæ habebant reliquerint his quibus morem gerendo teſtati ſunt, ilico pereunt. Alius, cum dignitate licet, ceruice tumida gradiens, notos antea obliquato contuetur adſpectu; vt poſt captas Syracuſas exiſtimes reuerti M. Marcellum. Multi apud eos negant eſſe ſuperas poteſtates in cælo: nec in publico prodeunt, nec prandent, nec lauari arbitrantur ſe cautius poſſe, antequam ephemeride ſcrupuloſe ſciſcitata didicerint, vbi ſit verbi gratia ſignum Mercurii, vel quotam cancri ſideris partem polum diſcurrens obtineat luna. Alius ſi creditorem ſuum flagitare moleſtius aduerterit debitum, ad aurigam confugit audentem omnia prælicenter; eumque vt veneficum curat vrgeri. vnde nonniſi reddita cautione, diſpendioque adflictus graui, diſcedit. Et additur huic; debitorẽ voluntariũ includit vt proprium, nec ante eius profeſſionẽ abſoluit. Parte alia vxor, (vt prouerbium loquitur vetus) eamdem incudem diu noctuque tundendo, maritum teſtari compellit: hocque idem vt faciat vxor, vrget maritus inſtanter; & periti iuris altrinſecus adſciſcuntur, vnus in cubiculo, alter eius æmulus in triclinio, repugnantia tractaturi: iiſdemque ſubſeruntur genitalium extorum interpretes controuerſi; hinc præfecturas profuſius largientes & ſepulturas diuitum matronarum: inde ad exſequias virorum fœminas inuitantes, neceſſaria parari oportere innuentes. * Nec in rebus humanis quidquam bonum norunt niſi quod fructuoſum. Sic amicos tamquam pecudes eos potiſſimum diligunt, ex quibus ſe ſperant maximum fructum eſſe capturos. Quumque mutuum illi quid petunt, * ſoccos & Miciones videbis & Lachetas: quum adiguntur vt reddant, ita cothurnatos & turgidos vt Heraclidas illos Creſphontem & Temenum putes. Hactenus de ſenatu: nunc ad otioſam plebem veniamus & deſidem: in qua nitent & nominibus cultis quidam calceorum expertes, Cimeſſores, Statarii, Semicupæ & Serapini, & Cicimbricus cum Gluturino & Trulla, & Lucanicus cum Pordaca & Salſula, ſimileſque innumeri. Hi omne quod viuunt, vino & teſſeris impendunt, & luſtris, & voluptatibus, & ſpectaculis: eiſque templum & habitaculum

& con-

& concio & ſpes omnis, circus eſt maximus. Et videre licet per fora & compita & plateas & conuenticula circulos multos collectos in ſe controuerſis iurgiis ferri, aliis aliud, vt fit, defendentibus. Inter quos hi qui ad ſatietatem vixerunt, potiores auctoritate longæua, per lanos & fora clamitant ſæpe, rempublicam ſtare non poſſe, ſi futura concertatione quem quisque vindicat, carceribus non exſiluerit princeps, & circumflexerit metam. Exoptato die equeſtrium ludorum inluceſcente, nondum ſolis puro iubare, ſuſius omnes feſtinant præcipites; vt velocitate currus ipſos anteeant certaturos. Super quorum euentu diſciſſis votorum ſtudiis, anxii plurimi agunt peruigiles noctes. Vnde ſi ad theatralem ventum fuerit vilitatem, artifices ſcenarii per ſibilos exploduntur, ſiqui ſibi ære humiliorem non conciliauerit plebē. Cui ſi defuerit ſtrepitus, ad imitationem Tauricæ gentis peregrinos vociferantur pelli debere; (quorum ſubſidiis ſemper niſi ſunt ac ſteterunt) & tetris vocibus & abſurdis; quæ longe abhorrent a ſtudiis & voluntate veteris illius plebis, cuius multa facete dicta memoria loquitur & venuſta. Id enim nunc repertum eſt pro ſonitu laudum impenſiore, per applicatos homines ad loquendum, vt in omni ſpectaculo, exodiario, venatori, aurigæ, & hiſtrionum generi omni, & iudicibus celſis itidemque minoribus: necnon etiam matronis clametur adſidue, *Per te ille diſcat*: quid autem debeat diſci, nemo ſufficit explanare. In his plerique diſtentioribus ſaginis addicti, præeunte nidoris indagine acutisque vocibus fœminarum, a gallicinius ipſis, in modum pauonum inanitate clangentium, humum ſummis pedum vnguibus contingentes aulis adſiſtunt, digitos prærodentes dum patinæ deferuefcunt: alii nauſeam horridæ carnis, dum excoquitur intentius, deſpectantes: vt diſciſſarum pecudum exta rimari cum anatomicis Democritum putes, docentem quibus modis poſteritas mederi doloribus poſſit internis. Sit ſatis interim hæc digeſſiſſe ſuper rebus vrbanis: nunc redeamus ad cetera quæ per prouincias agitauere multiplices caſus. Erupit Auguſtis ter coss. Saxonum multitudo: & oceani difficultati- 1122
bus permeatis, Romanum limitem gradu petebat intento, ſæpe noſtrorum funeribus paſta. Cuius eruptionis primæ procellam Nannenus ſuſtinuit comes regionibus iisdem adpoſitus, diuturno bellorum labore compertus. Sed tunc ad mortem deſtinatæ plebi congreſſus, quum milites quoſdam ruiſſe & ſe vulneratum imparem fore certaminibus aduerteret crebris, docto Imperatore quid agi deberet, id eſt adeptus vt peditum magiſter Seuerus opitulatum rebus dubiis adueniret. Qui ducens militem rei ſufficientem, quum veniſſet ad loca, diſcriminatis ordinibus barbaros ante colluctationem adeo terruit & turbauit, vt nec controuerſas opponerent manus, ſed ſignorum aquilarumque fulgore præſtricti, venialem poſcerent pacem. Diuque variatis conſiliis, quum id reipubl. conducere videretur, pactis induciis, & datis ex conditione propoſita iuuenibus multis habilibus ad militiam, diſcedere permiſſi ſunt Saxones ſine impedimento vnde venerant reuerſuri. Quibus omni iam formidine vacuis reditumque parantibus, occulte pedites miſſi inſidias in abdita quadam valle ſtruxerunt, vnde prætereuntes adgredi negotio poterant leui. Sed longe ſecus accidit quam ſperabatur. Sonitu enim aduentantium perciti exſiluere quidam intempeſtiue: viſique ſubito, dum ſe firmare feſtinant, vlulantibus lugubre barbaris vertuntur in pedes. Stetere tamen mox conglobati: extremaque forte vires, licet non integras, ſuggerente, confligere cogebantur: multaque cæde perculſi concidiſſent nullo relicto, ni cataphractorum equitum cuneus, ad inferendum periculum transeuntibus barbaris ex alio latere prope diuortium itineris pari modo locatus, clamore percitus triſti agiliter ſubueniſſet. Exin concurſum infeſtius: firmatisque pectoribus hinc inde incumbentes Romani, clauſos hoſtes eductis gladiis obtruncabant: nec quisquam eorum genitales reuiſere potuit lares, ne vno quidem cædibus concorporalium ſupereſſe permiſſo. Ac licet iuſtus quidam arbiter rerum incuſabit perfidum & deforme, penſato tamen negotio non feret indigne, manum latronum exitialem tamdem copia data captam. Poſt hæc ita proſpere conſummata, Valentinianus verſando ſententias multiformes, anxia ſollicitudine ſtringebatur: reputans multa & circumſpiciens quibus commentis Alemannorum & Macriani regis frangeret faſtus,

ſine fine vel modo rem Romanã inrequietis motibus confundentes. Immanis enim natio, iam inde ab incunabulis primis varietate caſuũ imminuta, ita ſæpius adoleſcit, vt fuiſſe longis ſeculis æſtimetur intacta. Seditque conſilia alia poſt alia Imperatori probanti, Burgundios in eorum excitari perniciem, bellicoſos & turbæ immenſæ viribus adfluentes, ideoque metuendos finitimis vniuerſis. Scribebatque frequenter ad eorum reges per taciturnos quoſdam & fidos, vt iiſdem tempore præſtituto ſuperuenirent: pollicitus ipſe quoque, tranſito cum agminibus Romanis Rheno, occurrere pauidis, pondus armorum vitantibus inſperatum. Gratanter ratione gemina principis acceptæ ſunt litteræ: prima, quod iam inde temporibus priſcis, ſobolem ſe eſſe Romanam Burgundii ſciunt: dein, quod ſalinarum finiumque cauſſa Alemannis ſæpe iurgabant, * cateruas miſere lectiſſimas: quæ antequam miles congregaretur in vnum, adusq; ripas Rheni progreſſæ, Imperatore ad exſtruenda munimenta diſtricto, terrori noſtris fuere vel maximo. Igitur pauliſper morati, quum neque Valentinianus, vt ſpoponderat, die prædicto veniſſet, nec promiſſorum aliquid aduerterent factum, ad comitatum miſere legatos, poſcentes adminicula ſibi dari redituris ad ſua, ne nuda hoſtibus exponerent terga. Quod vbi negari per ambages ſentirent, & moras necti, exinde diſceſſerunt indignati. Hocque comperto reges, vt ludibrio habiti ſæuientes, captiuis omnibus interfectis genitales repetunt terras. Apud hos generali nomine rex appellatur Hendinos: & ritu veteri poteſtate depoſita remouetur, ſi ſub eo fortuna titubauerit belli, vel ſegetum copiam negauerit terra: quemadmodum ſolent AEgyptii caſus eiuſmodi adſignare rectoribus. Nam ſacerdos apud Burgundios omnium maximus vocatur Siniſtus: & eſt perpetuus, obnoxius diſcriminibus nullis vt reges. Per hanc occaſionem impendio tempeſtiuam, Alemannos gentis antedictæ metu diſperſos aggreſſus per Rhętias Theodoſius ea tempeſtate magiſter equitum, pluribus cæſis quoſcumque cepit, ad Italiam iuſſu principis miſit: vbi fertilibus * agris acceptis iam tributarii circumcolunt Padum. Hinc tamquam in orbem migrantes alium, ad Tripoleos Africanæ prouinciæ veniamus ærumnas, quas (vt arbitror) Iuſtitia quoque ipſa defleuit: quæ vnde inſtar exarſere flammarum, textus aperiet abſolutus. Auſturiani his contermini partibus barbari, in diſcurſus ſemper expediti veloces, viuereque adſueti rapinis & cædibus, pauliſper pacari, in genuinos turbines reuoluti ſunt: hanc cauſſam prætendentes vt ſeriam. Stachao quidam nomine, popularis eorum, noſtra peragrando licentius, agebat quædam vetita legibus: inter quæ illud potius eminebat, quod prouinciam omni fallaciarum via prodere conabatur, vt indicia docuere veriſſima: quocirca ſupplicio flammarum abſumptus eſt. Huius necem vlciſci, vt propinqui damnatique iniuſte, cauſſantes, ferarum ſimiles rabie concitarum exſiluere ſedibus ſuis, Iouiano etiamtum imperante: veritique prope Leptim accedere, ciuitatem muris & populo validam, ſuburbano eius vberrimo inſidere per triduum. Mactatisque agreſtibus, quos inopinus hebetauerat pauor, vel confugere coegerat ad ſpelũcas, incenſa ſupellectili multa, quæ vehi non poterat, aucti rapinis reuerterunt ingentibus, trahentes captiuũ Siluam quoque caſu in agro inuentum, ordinis ſui primatem. Hac ſubita clade Leptitani perterriti, ante incrementa malorum quæ intentabat barbaricus tumor, præſidium implorauere Romani comitis per Africam recens prouecti. Qui quum veniſſet militares copias ducẽs, ferreque opem rebus rogaretur adflictis, nonniſi abundanti commeatu adgeſto, & camelorum quatuor milibus apparatis, caſtra firmabat eſſe moturũ. Hoc reſponſo miſerandis ciuibus ſtupefactis, atque negantibus ſufficere ſe poſſe poſt vaſtationes & incendia enormib. inſtrumentis remedia quærere damnorũ immanium, diſſimulanter diebus ibi quadraginta cõſumptis, nullo tentato idem diſceſſerat comes. Qua ſpe Tripolitani fruſtrati, formidantesque extrema, adlapſo legitimo die concilii, quod apud eos eſt annuum, Seuerum & Flaccianum creauere legatos, Victoriarum aurea ſimulacra Valẽtiniano ob imperii primitias oblaturos: * vtque lacrymoſas prouinciæ ruinas docerent intrepide. Quibus compertis Romanus, miſſo equite velociſſimo, magiſtrum officiorum petit Remigium, affinem ſuum vel rapinarum participem, vt prouideret Imperatoris arbitrio cognitionẽ huius negotii vicario ſibi deferri. Venerunt in comitatum legati: aditoq;

principe, verbisquæ perpeſſi ſunt oſtendetunt: obtulerunt decreta, textum continentia rei totius. Quibus lectis, quum neque relationi officiorum magiſtri fauentis Romani flagitiis, nec contraria referentibus crederetur, promiſſa diſceptatio plena, dilata eſt eo more quo ſolent inter potiorum occupationes ludi poteſtatis excelſæ. Quum remedia quædam a commilitio principis exſpectantur, ſuſpenſis Tripolitanis diuque anxiis, rurſus globi ſuperuenere barbarici, fiducia ſublati præteritorum: Lepritanoq; agro & * OEenſi interneciua populatione tranſcurſis, expleti prædarũ aceruis ingentibus abſceſſerunt, occiſis decurionibus multis: inter quos * Ruſticanus ſacerdotalis, & Nicaſius enitebat ædilis. Hæc autem eruptio ideo arceri non potuit, quod ad legatorum preces negotiorum quoque militarium cura præſidi delata Ruticio, mox translata eſt ad Romanum. Et iam recens inflictæ cladis nuntius, miſſus ad Gallias, excitauit acrius principem. Ideoq; tribunus & notarius Palladius mittitur: vt & militi diſperſo per Africam præberet ſtipendium debitũ, & geſta per Tripolim fide cõgrua ſcrutaretur. Inter tales tamẽ conſulendi moras exſpectandiq; reſponſa, Auſturiani ſucceſſu gemino inſolentes, vt rapaces alites aduolarunt, irritamento ſanguinis atrocius efferatæ: cunctisque, niſi quos fuga diſcriminibus eximeret, interemptis, prædas quas antehac reliquerant auexerũt, arboribus exſectis & vitibus. Tunc Mychon quidam nobilis oppidanus & potens, captus in ſuburbano, lapſusq; antequam vinciretur, quia pedibus æger euadere penitus vetabatur, in puteum aquis vacuum ſeſe coniecit. Vnde coſta diffracta leuatus a barbaris, ductusq; prope portas, cõiugis miſeratione redẽptus eſt: & ad pinnas muri fune ſublatus, poſt biduum interiit. Vnde elati in pertinaciam ſæuiſſimi graſſatores, ipſa pulſauere mœnia Leptitana, funeſtis plangoribus reſonantia fœminarum: quas numquam antea hoſtiliter clauſas pauor exanimabat inſolitus. Obſeſſaque vrbe per octo continuos dies, quum quidam oppugnatores ſine vllo vulnerarentur effectu, redierunt ad propria triſtiores. Ob quæ ſuper ſalute dubii ciues, vltimaque tentantes, profectis ante legatis nondum reuerſis, Iouinum mittunt atque Pancratium, quæ viderint, quæque ipſi perpeſſi ſint, Imperatorem fida relatione docturos. Qui Seuerum apud Carthaginem inuentum & Flaccianum, ſuperiores illos legatos, percontando quid egerint, cognouerunt eos audiri a vicario iuſſos & comite. E quibus Seuerus ilico periit vexatus acerbitate morborum. Nihilominus tamẽ properarunt ad comitatum magnis itineribus antedicti. Ingreſſo poſt hæc Palladio Africam, Romanus quas ob res venerat ante * præſtructus, vt ſecuritatem ſuam in tuto locaret, numerorum principiis per quoſdam ſecretorum mandauerat conſcios, vt ei tamquam potenti & palatii ſummatibus proximo, ſtipendii quod pertulerat præſtarent maximam partem. Et ita eſt factum. Confeſtimque ille ditatus perrexit ad Leptim: vtque ad veritatis perueniret indaginem, Erechthium & Ariſtomenem facundos municipes & inſignes, libere ſuas ciuiumque & finitimorum retexentes ærumnas, ad loca vaſtata ſecum eduxit. Quibus aperte cuncta monſtrantibus, luctuoſis prouinciæ cineribus viſis reuertit: Romanumque vt deſidem increpans, relaturum ſe cuncta veriſſime quæ viderat minabatur ad principem. Atque ille ira percitus & dolore, ſe quoque mox referre firmauit, quod miſſus vt notarius incorruptus donatiuum militis omne in quæſtus auerterit proprios: qua gratia, flagitiorum arbitra conſcientia, cum Romano deinde Palladius concordabat: reuerſusque ad comitatum, arte mendaciorum impia Valentinianum fefellerat, Tripolitanos fruſtra queri commemorans. Ideoque rurſus ad Africam cum Iouino poſtremo omnium legatorum remittitur, (Pancratius enim deceſſerat apud Treueros) vt eum vicario ipſe merita legationis quoque ſecundæ ſpectaret. Præter hæc linguas Erechthii & Ariſtomenis præcidi iuſſerat Imperator: quos inuidioſa quædam loquutos idem Palladius intimarat. Sequutus vt ſtatutum eſt vicarium notarius, venit ad Tripolim. Hocque comperto Romanus domeſticum ſuum illuc velociter miſit, & Cæcilium conſiliarium in ea prouincia genitum: per quos, incertum pretio an fallaciis circumuenti, municipes omnes grauabant Iouinum, deſtinatius adſerentes nihil eorum mandaſſe quæ docuerat principem: eo vſque iniquitate graſſante, vt ipſe quoque Iouinus ad ſalutis ſuæ diſcrimen confiteretur ſe Imperatori mentitum. Quibus per Palladium

regreſſum cognitis, Valentinianus ad acerbitatem procliuior, Iouinum quidem, vt auctorem; Cæleſtium vero Concordiumque & Lucium, vt falſi conſcios & participes, puniri ſupplicio capitali præcepit: Ruricium autem præſidem, vt mendacem, morte multari: hoc quoque accedente, quod in relatione eius verba quædam, vt viſum eſt, immodica legebantur. Ac Ruricius quidem apud Sitifim cæſus; reliqui apud Vticam ſententia vicarii Creſcentis addicti. Flaccianus tamen ante legatorum interitum, quum a vicario audiretur & comite, conſtanter ſaluti ſuæ propugnans, acclamationibus iratorum militum impetuque cum conuitiis pene confoſſus eſt, obiicientium ideo Tripolitanos non potuiſſe defendi, quod ipſi ad expeditionales vſus præbere neceſſaria detrectarunt: & ob hæc truſus in carcerem, dum conſultus ſuper eo quid conueniret agi decerneret Imperator, ſollicitatis (vt dabatur opinari) cuſtodibus, in vrbem Romam abierat profugus; ibique deliteſcens, fatali lege deceſſit. Hoc memorando fine externis domeſticisque cladibus vexata conticuit Tripolis non indefenſa: *quia vigilauit Iuſtitia oculus ſempiternus*, vltricesque legatorum & præſidis diræ. Diu enim poſtea huiusmodi caſus emerſit. Solutus ſacramento Palladius, deſtitutusque faſtu quo tumebat, diſceſſit ad otium: & quum Theodoſius ductor exercituum ille magnificus, oppreſſurus Firmum pernicioſa cœptantem veniſſet in Africam, & præſcripti Romani rem mobilem, vt iuſſum eſt, ſcrutaretur, inter chartas eius inuenta eſt & Meterii cuiusdam epiſtola, id continens: *Domino patrono Romano Meterius*: & in fine poſt multa nihil ad rem pertinentia; *Salutat te Palladius proiectitius: qui non aliam ob cauſſam dicit ſe eſſe proiectum, niſi quod in cauſſa Tripolitanorum apud aures ſacras mentitus eſt.* His litteris ad comitatum miſſis & lectis, Valentiniani iuſſu Meterius raptus, ſuam eſſe confitetur epiſtolam. Ideoque Palladius exhiberi præceptus, cogitans quas criminum coxerit moles, in * ſtatione primis tenebris obſeruata cuſtodum abſentia, qui feſto die Chriſtiani ritus in eccleſia pernoctabant, innodato gutture laquei nexibus interiit. Hoc fortunæ ſecundioris indicio plene comperto, deletoque triſtium concitore turbarum, exſiluerunt Erechthius & Ariſtomenes e latebris: qui quum ſibi iuſſas abſcidi linguas didiciſſent, vt prodigas, ad longe remota declinarunt & abdita. Doctoque ſuper nefanda fraude Gratiano Imperatore fidentius, (Valentinianus enim obierat) ad Heſperium proconſulem & Flauianum vicarium audiendi ſunt miſſi: quorum æquitas auctoritate * nixa iuſtiſſima, torto Cæcilio, aperta confeſſione cognouit ipſum ſuaſiſſe ciuibus grauarent mētiendo legatos. Hæc acta ſequuta eſt relatio geſtorum, pandens pleniſſimam fidem: ad quam nihil reſponſum eſt. Et nequid cothurni terribilis fabulæ relinquerēt intentatum, hoc quoque poſt depoſitum acceſſit aulæum. Romanus ad comitatum profectus, ſecum Cæcilium duxit, cognitores accuſaturum vt inclinatos in prouinciæ partem. Isque Merabaudis fauore ſuſceptus, neceſſario ſibi plures petierat exhiberi. Qui quum Mediolanum veniſſent, fruſtraque ſe tractos obſimulatis documentis probabilibus oſtendiſſent, abſoluti redierunt ad lares. Valentiniano tamen ſuperſtite, poſt ſuperiora quę narrauimus, Remigius quoq; digreſſus ad otium, laqueo vitam eliſit, vt congruo docebimus loco.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER VIGESIMVSNONVS.

EXACTA hieme rex Perſarum gentis Sapor, pugnarum fiducia priſtinarum immaniter adrogans, ſuppleto numero ſuorum abundeque firmato, erupturos in noſtra cataphractos & ſagittarios & conductam miſit plebem. Contra has copias * Traianus comes & Vadomarius ex rege Alemannorum, cum agminibus perrexere perualidis; hoc obſeruare principis iuſſu adpoſiti, vt arcerent potius quam laceſſerent Perſas. Qui quum veniſſent Vagabanta legionibus nobilem locum, rapidos turmarum procurſus hoſtilium in ſo

ruentium acriter exceperunt inuiti; operaque conſulta retro cedentes, ne ferro violarent aduerſorum quemquam primi, & iudicarentur diſciſſi fœderis rei, vltima trudente neceſſitate congreſſi ſunt: confoſſiſque multis, diſceſſere victores. Inter moras tamen vtrimque ſecus tentatis aliquotiens leuibus prœliis, varioque finitis euentu, pactis induciis ex conſenſu, æſtateque conſumpta, partium diſceſſere ductores etiam tum diſcordes. Et rex quidem Parthus, hiemem Cteſiphonte acturus rediit ad ſedes; & Antiochiam Imperator Romanus ingreſſus. Qui dum ibi moratur, ſecurus interim hoſtium externorum, inteſtinis pene perierat fraudibus; vt aperiet ſeries dilata geſtorum. Procopius quidem inquies homo, turbarum cupiditati ſemper addictus, Anatolium detulerat & Spudaſium palatinos, exigi quæ de ærario intercepe-rant iuſſos, inſidiari comiti Fortunatiano, moleſto illi flagitatori. Qui a nimia aſperitate confeſtim ad inſanum percitus modum, pro poteſtatis auctoritate quam regebat, Palladium quemdam obſcuriſſime natum, vt veneficum a memoratis conductum, & Heliodorum fatorum per genituras interpretem, adigendos prodere quæ ſcirent, prætorianæ iudicio tradidit præfecturæ. Quumque ad facti vel tentati quæſtionem acrius veniretur, exclamat Palladius confidenter, leuia hæc eſſe de quibus agitur, & prætereunda: alia ſe, ſi licuerit dicere, monſtraturum metuenda & potiora: quæ ingenti molimine iam præſtructa, niſi proſpectum fuerit, vniuerſa confundent. Iuſſuſque docere fidenter quæ norat, rudentem explicuit immenſum: adfirmans Fiduſtium præſidalem, & cum Irenæo Pergamium, nomen imperaturi poſt Valentem deteſtādis præſagiis didiciſſe ſecretim. Et correptus Fiduſtius ilico, (namque aderat forte) occulteque inductus, viſo indice, nulla infitiatione obumbrate iā publicata conatus, rei totius calamitoſum aperit textum: abſolute confeſſus, ſe cum Hilario patricio, vaticinandi peritos, quorum Hilarius militauerat in palatio, de imperio conſuluiſſe futuro: motaſque ſecretis artibus ſortes, & nuncupationem principis optimi, & ipſis conſultoribus luctuoſos exitus prædixiſſe. Atque cunctantibus quisnam ea tempeſtate omnibus vigore animi anteſtaret, viſus eſt aliis excellere Theodorus, ſecundum inter notarios adeptus iam gradum. Et erat reuera ita vt opinati ſunt. Namque antiquitus claro genere in Galliis natus, & liberaliter educatus a primis pueritiæ rudimentis, modeſtia, prudentia, humanitate, gratia, litteris ornatiſſimus, ſemper officio locoque quem retinebat, ſuperior videbatur, altis humilibuſque iuxta acceptus: ſoluſque pene omnium erat, cuius linguam non infrenem, ſed diſpicientem quæ loqueretur, nullius claudebat periculi metus. His addebat idē Fiduſtius, excarnificatus iam ad interitum, omnia quæ prædixit, ſe indicante Theodorum per * Euſerium didiciſſe, virum præſtabili ſcientia litterarum abundeque honoratum: Aſiam quippe paulo ante rexerat pro præfectis. Quo in cuſtodia condito, geſtorumque volumine Imperatori recitato de more, prodigioſa feritas in modum ardentiſſimæ facis fuſius vagabatur, elata turpi adulatione multorum, maximeque omnium præfecti prætorio tunc Modeſti. Qui dum formidine ſucceſſoris agitaretur, indies obumbratis blanditiarū concinnitatibus cauillando Valentem, ſubruſticum hominem ſibi varie commulcebat: horridula eius verba & rudia floſculos Tullianos appellans, & ad extollendam eius vanitatem, ſidera quoque, ſi iuſſiſſet, exhiberi poſſe promittens. Igitur & Theodorus a Conſtantinopoli, quam ex negotio familiari petierat, rapi celeri iubetur effectu. Et dum ille reducitur, ex præiudiciis variis quæ diebus exercebantur & noctibus, plures a disiunctiſſimis regionibus trahebantur, dignitatibus & nobilitate conſpicui. Quumque nec carceres publici iam diſtenti, incluſorum iam cateruas, nec priuata domicilia ſuſtinerent, conſtipatione vaporata confertas, quoniam vinculis maxima pars eorum attinebatur, & ſuam & proximi cuiusque vicem omnes horrebant. Aduenit aliquando tamen ipſe quoque Theodorus, præmortuus & atratus: quo in deuia parte territorii abſcondito, paratis omnibus quæ indagines futuræ poſcebant, internarum * cladum litui iam ſonabant. Et quia fallere non minus videtur qui geſta præterit ſciens, quam ille qui numquam facta fingit: nō abnuimus (neque enim ambigitur) ſalutem Valentis & antea ſæpius per occultas coitiones, & tūc in extrema demerſam, ferrumq; ad iugulum eius prope adactū a militaribus fato reluctante depulſum: quē lacrymoſis in Thracia diſcri-

minibus deſtinarat. Namque & in nemoroſo quodam inter Antiochiam & Seleuciam loco, leni quiete poſt meridiem conſopitus, a Salluſtio tunc ſcutario, & ſæpe alias appetitus inſidiantib. multis, vitæ terminis a primigenio ortu adſcriptis auſa immania frenantibus, euadebat: vt ſub principibus Commodo & Seuero nonnumquã accidebat: quorum ſumma vi ſalus crebro oppugnabatur; adeo vt poſt inteſtina pericula multa & varia, alter in amphitheatrali cauea, quum adfuturus ſpectaculis introiret, a Quintiano ſenatore inlicitæ cupidinis homine ad debilitatẽ pene pugione vulneraretur: alter inopinabili impetu tempore ætatis extremo a Saturnino centurione, conſilio Plautiani præfecti in cubiculo iacens confoderetur, ni tuliſſet ſuppetias filius adoleſcens. Quocirca etiam Valens erat venia dignus, vitam quam ereptum ire perfidi properabant, omni cautela defendens. Sed inexpiabile illud erat quod regaliter turgidus, pari eodemque iure, nihil inter ſe diſtantibus meritis, nocentes innocenteſque maligna inſectatione volucriter perurgebat: vt dum adhuc dubitaretur de crimine, Imperatore non dubitante de pœna, damnatos ſe quidam prius diſcerent quam ſuſpectos. Adoleſcebat autem obſtinatum eius propoſitum, admouente ſtimulos auaritia & ſua & eorum qui tunc in regia verſabantur, nouos hiatus aperientium. Et ſiqua humanitatis fuiſſet mentio, rara, hanc appellantium tarditatem: qui cruentis adulationibus inſtitutum hominis mortem in acie linguæ portantis, ad partem peſſimam deprauantes, omnia turbine intempeſtiuo perflabant, euerſum ire funditus domus opulentiſſimas feſtinantes. Erat enim expoſitus acceſſui inſidiantium & recluſus, vitio gemino pernicioſe implicitus; quod intoleranter iraſcebatur tũc magis quum eum puderet iraſci; & quæ facilitate priuati opertis ſuſurris audierat, an vera eſſent excutere tumore principis ſuperſidens, pro veris accipiebat & certis. Inde factum eſt vt clementiæ ſpecie penatibus multi protruderentur inſontes, præceps in exſilium acti: quorum in ætario bona coacta & ipſe ad quæſtus proprios redigebat: vt damnati cibo precario victitarent, anguſtiis formidandæ paupertatis adtriti: cuius metu vel in mare nos ire præcipites, ſuadet Theognis poeta vetus & prudens. Quæ etiamſi recta fuiſſe conceſſerit quisquam, erat tamen ipſa nimietas odioſa. Vnde animaduerſum eſt recte hoc definitum; *Nullam eſſe crudeliorem ſententiam ea quæ eſt, quum parcere videtur, aſperior.* Igitur cum præfecto prætorio ſummatibus quæſitis in vnum, quibus cognitiones commiſſæ ſunt, intenduntur eculei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus. Reſultabant omnia truculentæ vocis horroribus, inter catenarum ſonitus. *Tene, Claude,* * *Comprime, Abde*, miniſtris officiorum triſtiũ clamitantibus. Et quoniam addici poſt cruciabiles pœnas vidimus multos, vt in tenebroſis reb. confuſione cuncta miſcente, ſummatim, quia nos penitiſſima geſtorum memoria fugit, quæ recolere poſſumus, expeditius abſoluemus. Primo introuocatu poſt interrogatiunculas leues Pergamius, a Palladio (vt dictum eſt) proditus quædam imprecationibus præſciſſe nefariis, ſicut erat impendio eloquentior & in verba periculoſa proiectus, inter ambigẽtes iudices quid prius quæri debeat quidue poſterius, dicere audacter exorſus, multa hominum millia quaſi conſciorum ſine fine ſtrependo fundebat, modo non ab extremo Atlante magnorum criminum arguendos poſcens aliquos exhiberi. Quo, vt cõſarcinante nimis ardua, morte multato, aliiſque gregatim poſt illum occiſis, ad ipſius Theodori cauſſam, quaſi ad Olympici certaminis puluerem peruenitur. Eodem die inter complura alia hoc quoque euenerat triſte, quod Salia theſaurorum paulo ante per Thracias comes, quum de vinculis educitur audiendus, & calceo inſerit pedem, quaſi ruina incidentis immenſi terroris repente perculſus, animam inter retinentiũ manus efflauit. Conſtituto itaque iudicio, & cognitoribus præſcripta oſtentantibus legum, ſed ex voluntate dominantis moderantibus momẽta cauſſarum, horror peruaſerat vniuerſos. Totus enim deuius ab æquitate dilapſus, iamque eruditior ad lædendum, in modum harenariæ feræ, ſi admotus quisquam fabricæ diffugiſſet, ad vltimam rabiem ſæuiebat. Inducti itaque Patricius & Hilarius, ordinemque replicare iuſſi geſtorũ, quum inter exordia variarẽt, fodicatis lateribus illato tripode quo vtebantur, adacti ad ſummas anguſtias, aperiunt negotii fidẽ, ab ipſis exordiis replicatã. Et prior Hilarius, *Cõſtruximus*, inquit, *magnifici iudices, ad cortinæ ſimilitudinẽ Delphicæ*

diris

diris auſpiciis de laureis virgulis infauſtam hanc menſulam quam videtis: & imprecationibus carminum ſecretorum choragiisque multis ac diuturnis ritualiter conſecratam mouimus tamdem. Mouendi autem quoties ſuper rebus arcanis conſulebatur, erat inſtitutio talis. Conlocabatur in medio domus emaculatæ odoribus Arabicis, vndique lance rotunda pure ſuperpoſita, ex diuerſis metallicis materiis fabrefacta: cuius in ambitu rotunditatis extremo elementorum vigintiquatuor ſcriptiles formæ inciſæ perite, *disiungebantur ſpatiis examinate dimenſis. Has linteis quidam indumentis amictus, calceatusque itidem linteis ſoccis, torulo capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans, litato conceptis carminibus numine præſcitionum auctore, cærimoniali ſcientia ſuperſiſtit cortinulas, penſilem anulum librans aptum ex carpathio filo perquam leui, myſticis diſciplinis initiatum: qui per interualla diſtincta retinentibus ſingulis litteris incidens ſaltuatim, heroos efficit verſus interrogationibus conſonos, ad numeros & modos plene concluſos: quales leguntur Pythici, vel ex oraculis editi Branchidarum. Ibi tum quærentibus nobis, qui præſenti ſuccedet imperio, quoniam omni parte expolitus fore memorabatur, adſiliens anulus* duas perſtrinxerat ſyllabas: & cum adiectione litteræ poſtrema, exclamauit præſentium quidam, Theodorum præſcribente fatali neceſſitate portendi. nec vltra ſuper negotio eſt exploratum. Satis enim apud nos conſtabat hunc eſſe qui poſcebatur. Quumque totius rei notitiam ita ſignate ſub oculis iudicum ſubieciſſet, adiecit beniuole, id Theodorum penitus ignorare. Poſt hæc interrogati, an ex fide ſortium quas agitabant, ea præſcierint quæ ſuſtinerent, verſus illos notiſſimos ediderunt, clare pronuntiantes capitalem eis hanc operam ſcrutandi ſublimiora cito futuram: nihilominus tamen ipſi quoque cum cognitoribus principi cædes incendiaque flagitantes furias imminere: quorum tres ponere ſufficit vltimos: Οὐ μὴν ἀτίμητόν γε σὸν ἔσσεται αἷμα, καὶ αὐτοῖς Τισιφόνη βαρύμηνις *ἐφοπλίσσει κακὸν οἶτον, Αὐτίκα ἐν πεδίοισι Μίμαντος χαιομένοις ἄρ. Quibus lectis vnguibus male multati ſeparantur exanimes. Poſtea vt cogitati ſceleris officina pateret aperte, honoratorum inducitur globus, vertices ipſos continens rerum. Quumq; nihil præter ſe quisq; cernens, ruinam ſuam impelleret ſuper alium, permiſſo quæſitorum cœptans dicere Theodorus, primo in pacem venialem proſtratus: dein coactius reſpondere compulſus, oſtendit ſe cognita per Euſerium, ne ad Imperatorem referret, vt conatus eſt aliquoties, ab eo prohibitum, adſerente non appetitu regni occupandi inlicito, ſed ratione quadam indeclinabilis fati, id quod ſperabatur, vltro venturum. Deinde hęc eadem Euſerio ſub cruenta quæſtione confeſſo, confutabant Theodorum litteræ ſuæ, per ambages obliquas ad Hilarium ſcriptæ: quibus ſpe iam firma concepta ex vatibus, de re non cunctabatur, ſed tempus patrandæ cupidinis quæritabat. Quibus poſt hæc cognita ſequeſtratis, Eutropius Aſiam proconſulari tunc obtinens poteſtate, vt factionis conſcius arceſſitus in crimen, abſceſſit innocuus, Paſiphilo eximente philoſopho: qui vt eum mēdacio* inuſto peruerteret crudeliter tortus, de ſtatu robuſtæ mentis non potuit deturbari. His acceſſit philoſophus Simonides, adoleſcens ille quidem, verum noſtra memoria ſeueriſſimus. Qui quum audiſſe negotium per Fiduſtium deferretur, & cauſſam non ex veritate ſed ex vnius nutu penſari ſenſiſſet, didiciſſe ſe dixit prædicta, & commiſſa pro firmitate animi tacuiſſe. Quîs omnibus perſpicaciter inquiſitis, Imperator cognitorum conſultationi reſpondens, ſub vno proloquio cunctos iubet occidi: & vix ſine animorum horrore funeſtum ſpectaculum multitudine innumera cōtuente, & onerante queſtibus cœlum, (namque ſingulorum mala, omnium eſſe communia credebantur) ducti vniuerſi flebiliter iugulantur præter Simonidem; quem ſolum ſæuus ille ſententiæ lator, efferatus ob conſtantiam grauem, iuſſerat flammis exuri: qui vitam vt dominam fugitans rabidam, ridens ſubitas momentorum ruinas, immobilis conflagrauit; Peregrinum illum imitatus Protea cognomine, philoſophum clarum; qui quum mundo digredi ſtatuiſſet, Olympiæ quinquennali certamine ſub Græciæ conſpectu totius adſcenſo rogo quem ipſe conſtruxit, flammis abſumptus eſt. Et poſt hunc diebus ſequutis omnium fere ordinum multitudo, quam nominatim recenſere

eſt arduum, in plagas calumniarum coniecta percuſſorum dexteras fatigauit, tormentis & plumbo & verberibus ante debilitata: ſumptumque eſt de quibusdam ſine ſpiramento vel mora ſupplicium, dum quæritur an ſumi deberet: & vt pecudum vbique trucidatio cernebatur. Deinde congeſti innumeri codices, & acerui voluminum multi, ſub conſpectu iudicum concremati ſunt, ex domibus eruti variis vt inliciti; ad leniendam cæſorum inuidiam: quum eſſent plerique liberalium diſciplinarum indices variarum & iuris. Neque ita multo poſt Maximus ille philoſophus, vir ingenti nomine doctrinarum, cuius ex vberimis ſermonibus ad ſcientiam copioſus Iulianus extitit Imperator, oraculi ſupradicti verſus audiſſe inſimulatus; ſeque comperiſſe adſenſus, ſed reticenda profeſſionis conſideratione non effudiſſe, verum vltro prædixiſſe conſultores ipſos ſuppliciis pœnalibus perituros; Epheſum ad genuinam patriam ductus ibique truncatus, ſenſit docente periculo poſtremo, quæſitoris iniquitatem omnibus eſſe criminibus grauiorem. Conſtrictus etiam Diogenes laqueis impiæ falſitatis, vir nobili proſapia editus, ingenio, facundia forenſi, ſuauitateque præſtans, dudum Bithyniæ rector, vt opimum patrimonium eius diriperetur, capitali eſt pœna adfectus. Ecce autem Alypius quoque ex vicario Britanniarum, placiditatis homo iucundæ, poſt otioſam & repoſitam vitam, quoniam hucuſque iniuſtitia tetenderat manus, in ſqualore maximo volutatus, vt veneficii reus citatus eſt cum Hierocle filio adoleſcente indolis bonæ, vrgente Diogene quodam & vili & ſolo: omnique laniena excruciato, vt verba placentia principi vel potius arceſſitori loqueretur: quo, quum pœnis non ſufficerent membra, viuo exuſto, ipſe quoque Alypius poſt multationem bonorum exſulare præceptus, filium miſerabiliter ductum ad mortem caſu quodam proſpero reuocatum recepit. Per id omne tempus Palladius ille coagulum omnium ærumnarum, quem captum a Fortunariano docuimus primum, ipſa ſortis infimitate ad omnia præceps, clades alias ſuper alias cumulando, lacrymis vniuerſa perfuderat luctuoſis. Nactus enim copiam nominandi ſine fortunarum diſtantia quos voluiſſet, vt artibus interdictis imbutos, ita vt ferarum occulta veſtigia doctus obſeruare venator, multos intra caſſes lugubres includebat, quosdam veneficiorum notitia pollutos, alios vt appetitoribus imminuendæ conſcios maieſtatis. Et ne vel coniugibus maritorum vacaret miſerias flere, immittebantur confeſtim qui ſignatis domibus inter ſcrutinia ſupellectilis pœnis addicti, incantamenta quædam anilia vel ludibrioſa ſubderent amatoria, ad inſontium perniciem concinnata. quibus in iudicio recitatis, vbi non lex, non religio, non æquitas veritatem a mendaciis dirimebat, indefenſi, bonis ablatis, nullo contacti delicto, promiſcue iuuenes aliique membris omnibus capti ad ſupplicium ſellis geſtatoriis ducebantur. Inde factum eſt per orientales prouincias, vt omnes metu ſimilium exurerent libraria omnia: tantus vniuerſos inuaſerat terror. Namque, vt expreſſius loquar, omnes ea tempeſtate velut in Cimmeriis tenebris reptabamus, paria conuiuis Siculi Dionyſii pauitantes; qui quum epulis omni triſtioribus fame ſaginarentur, ex ſummis domorum laqueariis in quibus diſcumbebant, ſetis nexos equinis & occipitiis incumbentes gladios perhorrebant. Tunc & Baſſianus, procerum genere natus, notarius, militaus inter primos, quaſi prænoſcere altiora conatus, licet ipſe de qualitate partus vxoris conſuluiſſe firmaret, ambitioſo neceſſitudinum ſtudio quibus tegebatúr, morte ereptus, patrimonio opimo exutus eſt. Inter fragores tot ruinarum Heliodotus tartareus ille malorum omnium cum Palladio fabricator, mathematicus, vt memorat vulgus, colloquiis ex aula regia præpignoratus abſtruſis, iam funebres aculeos excitabat; omni humanitatis inuitamento ad prodenda quæ ſciret vel fingeret laceſſitus. Nam & ſollicitius cibo mundiſſimo fouebatur, & ad largiendum pellicibus merebat æs conlaticium graue: & incedebat paſſim elate os circumferens vultuoſum, omnibus formidatus; ea fiducia ſublatior, quod ad lupanar, quod ſicut ipſe voluit liberius ſeruabatur, cubiculariis officiis præpoſitus, adſidue propalam ventitabat, elogia parentis publici * perferens, futura pluribus luctuoſa. Perq; eum vt forenſium cauſſarum patronum, quid in primis orationis partibus collocaret, vt proficere poſſit facilius Valens, quibusue figurarum commentis ſplen-

tis ſplendida loca adtentare debeat, præmonebatur. Et quoniam longum eſt quæ cruciarius ille conflauit, hoc vnum ediſſeram, quamquam præcipiti confidentia, patriciatus columina ipſa pulſauit. Qui ex clamdeſtinis (vt dictum eſt) regiorum confabulationibus immaniter adrogans, & ipſa vilitate ad facinus omne venalis, egregium illud par conſulum Euſebium & Hypatium germanos fratres, Conſtantii principis quondam adfines, ad cupidinem altioris fortunæ erectos, & conſuluiſſe & agitaſſe quædam ſuper imperio detulit: addens itineri ad mendacium ficte conſtructo, quod Euſebio etiam principalia indumenta parata ſint. Quibus hauſtis quentet, fremebundus & minax cui nihil licere debuerat, quia omnia ſibi licere etiam iniuſta exiſtimabat, inremiſſe ab extremis regionum interuallis exhibitis omnibus, quos ſolutus legibus accuſator perduci debere profunda ſecuritate mandarat, ſuſcipi quæſtionem criminoſe præcepit. Quumque nodoſis coartationibus, æquitate diu iactata nixis, adſeueratione perditi nebulonis durante, nullam confeſſionem exprimere tormenta grauia potuiſſent, ablegatosque ab omni huiusmodi conſcientia veritas ipſa viros oſtenderet claros, calumniator quidem ita vt antea honorabiliter colebatur: illi vero exſilio & pecuniariis adflicti diſpendiis, paulo poſtea reddita ſibi mulcta ſunt reuocati, dignitatibus integris & ſplendore. Nec tamen poſt hæc tam pœnitenda repreſſus actum eſt vel pudenter, non reputante alta nimium poteſtate, quod recte inſtitutis ne eum inimicorum quidem incommodis in delicta conuenit ruere voluntaria: nihilque ſit tam iniquum quam ad ardua imperii ſupercilia, etiam acerbitatem naturæ adiungi. Sed Heliodoro incertum morbo an aliqua excogitata vi mortuo, (nolim dicere, vtinam nec ipſa res loqueretur) funus eius per veſpillones elatum pullati præcedere honorati complures, inter quos & fratres viſi ſunt conſulares. Ibi tunc rectoris imperii caries tota ſtoliditatis apertius eſt profanata: qui quum abſunere inconſolabili malo rogaretur, obnixe inflexibilis manſit: vt videretur aures occluſiſſe ceris, quaſi ſcopulos Sireneos transgreſſurus. Superatus tamen precibus deſtinatis, tamdẽ nudatis capitibus infauſtam buſtuarii libitinam aduſque ſepulcrum incedentes pedibus, quosdam etiam complicatis articulis, præire mandauit. Horret animus reminiſci * quo iuſtitio humiliati tot rerum apices viſebantur, & præcipue conſulates, poſt ſcipiones & trabeas & faſtorum monumenta mundana. Inter quos omnes adoleſcentia & virtutum pulchritudine commendabilis noſter Hypatius præminebat, vir quieti placidique conſilii, honeſtatem lenium morum velut ad perpendiculum librans: qui & maiorum claritudini gloriæ fuit; & ipſe poſteritatem mirandis actibus præfecturæ geminæ decorauit. Acceſſerat hoc quoque eodem tempore ad Valentis ceteras laudes, quod quum in aliis ita ſæuiret infeſte, vt pœnarum moras ægre ferret finiri cum morte, Pollentianum tribunum malitia quemdam exſuperantem, iisdem diebus conuictum confeſſumque quod exſecto viuæ mulieris ventre atque intempeſtiuo partu exſtracto, infernis manibus excitis de permutatione imperii conſulere auſus eſt, familiaritatis eius intuitu, ordine omni muſſante, abire iuſſit inlæſum, ſalutem & inuidendas opes & militiæ ſtatum integrum retenturum. O præclara informatio doctrinarum, munere cæleſti indulta felicibus; quæ vel vitioſas naturas ſæpe excoluiſti; quanta in illa caligine temporum correxiſſes, ſi Valenti ſcire per te licuiſſet, *nihil aliud eſſe imperium (vt ſapientes definiunt) niſi curam ſalutis alienæ: bonique eſſe moderatoris, reſtringere poteſtatem, reſiſtere cupiditati omnium rerum & implacabilibus iracundiis: noſſeque (vt Cæſar dictator aiebat) miſerum eſſe inſtrumentum ſenectuti recordationem crudelitatis: ideoque de vita & ſpiritu hominis, qui pars mundi eſt & animantium numerum complet, laturum ſententiam diu multumque cunctari oportere; nec præcipiti ſtudio, vbi irreuocabile factum eſt, agitari:* vt exemplum eſt illud antiquitati admodum notum. * Apud proconſulem Aſiæ Dolabellam Smyrnæa materfamilias filium proprium & maritum venenis necaſſe confeſſa, quod filium ex priore viro ab eis occiſum comperiſſet, & comperendinata, quum conſilium ad quod ex more dilata eſt, anceps quid inter vltionem & ſcelus ſtatui debeat hæſitaret, ad Areopagitas miſſa eſt, Athenienſes iudices triſtiores; quorũ æquitas deorum quoque iurgia dicitur diſtinxiſſe. Hi cauſſa cognita, centeſimo poſt anno cum accuſatore

mulierem adeſſe iuſſerunt: ne aut abſoluerent veneficam, aut vltrix neceſſitudinum puniretur. Ita numquam tardum exiſtimatur quod eſt omnium vltimum. Poſt commiſſa iniquitatibus variis antedicta, & impreſſas fœdæ corporibus liberis quæ ſuperuixerant, notas, *inconniuens Iuſtitiæ oculus, arbiter & vindex perpetuus rerum, vigilauit adtente.* Namque cæſorum vltrices diræ, perpetium numeratione querelarum iuſtiſſima commouente, Bellonæ accenderant faces: vt fides oraculi firmaretur, quod *nihil impune prædixerat perpetrari. Dum hæc quæ ſupra digeſta ſunt, Antiochię Parthico fragore ceſſante per inteſtinas dilatãtur ærumnas, cœtus furiarũ horrificus poſt inconuolutas multiplices caſus ab eadem vrbe digreſſus, ceruicibus Aſiæ totius inſedit hoc modo. Feſtinus quidam Tridentinus vltimi ſanguinis & innoti, in nexum germanitatis a Maximino dilectus vt ſodalis & contogatus, decernẽtibus fatis ad orientem transgreſſus eſt. ibique adminiſtrata Syria magiſterioq; memoriæ peracto, bona lenitudinis & reuerentiæ reliquit exempla. vnde regere Aſiam proconſulari poteſtate exorſus, velificatione tranquilla (vt aiunt) ferebatur ad gloriam. Audiens autem Maximinum optimo cuiq; exitialẽ, obtrectabat ſubinde actibus eius, vt pernicioſis & fœdis. Sed quum impie peremptorum exequiis ſuffragantibus ad præfecturam veniſſe hominem comperiſſet immeritum, exarſit ad agenda ſpetandaq; ſimilia: & hiſtrionis ritu mutata repente perſona, ſtudio nocendi concepto, incedebat oculis intentis ac rigidis, præfecturam autumans adfore propediem, ſi ipſe quoq; ſe contaminaſſet inſontiũ pœnis. Et quamquã ſint multa & varia quæ (vt leuius interpretemur) egit aſperrime, pauca tamen dici ſufficiet, quæ ſunt nota ac peruulgata, ad æmulationem eorum commiſſa quæ facta ſunt Romæ. Ratio enim eadem eſt ibi recte ſecusue geſtorum, etiamſi magnitudo deſit diſſimilis rerũ. Philoſophum quemdam Cœranium, haud exilis meriti virum, ea cauſſa tormentorũ immanitate inultũ occidit, quod ad coniugem ſuam familiariter ſcribens, id ſermone addiderat Græco, σὺ δ' ἴσθι, καὶ στέφε τὴν πύλην: quod dici prouerbialiter ſolet, vt audiens altius aliquid agendum agnoſcat. Anum quamdam ſimplicem, interuallatis febribus mederi leni carmine conſuetam, occidit vt noxiam, poſtquam filiam ſuam ipſo conſcio curauit accita. In chartis cuiusdam municipis clari, ſcrutari ex negotio iuſſis, genitura Valentis cuiusdã inuenta eſt: repellensq; calumnias is cuius intererat, quum obiectaretur ei quamobrem conſtellationẽ principis collegiſſet, fratrem ſuum fuiſſe Valentem, dudumq; obiiſſe documentorum plena fide monſtrare pollicitus, inexſpectata veritatis indicia laniatus, lacer trucidatus eſt. Viſus adoleſcens in balneis admouere marmori manus vtriusque digitos alternatim & pectori, ſeptemq; vocales litteras numeraſſe; ad ſtomachi remedium prodeſſe id arbitratus; in iudiciũ tractus, percuſſus eſt gladio poſt tormenta. His & mihi vertenti ſtylum in Gallias confunditur ordo ſeriesq; geſtorũ, inter multa & ſæua Maximinum reperiens iam præfectum: qui poteſtate late diffuſa, ſæuum Imperatori acceſſerat incentiuum, maieſtati fortunæ miſcenti licentiam grauem. Quisquis igitur dicta conſiderat, perpẽdat etiam cetera quæ tacentur, veniam daturus vt prudens, ſi non cuncta complectimur quæ conſiliorum prauitas crimina in maius exaggerando commiſit. Adoleſcente enim acerbitate rationum inimica rectarũ, trux ſuopte ingenio Valentinianus, poſt eiusdem Maximini aduentũ nec meliora monente vllo nec retentante, per aſperos actus velut æſtu quodam fluctuum ferebatur & procellarum: adeo vt iraſcentis ſæpe vox & vultus & inceſſus mutaretur & color. Quam rem indicia varia teſtantur & certa; e quibus pauca ſufficiet poni. Adultus quidam ex his quos *pædagogianos appellant, ad obſeruandam venaticiam prędam Spartanum canem retinere diſpoſitus, ante prædictum tempus abſoluit, adſultu eius euadere conantis appetitus & morſus: ideoq; necatus ad exitium fuſtibus, eadem humatus eſt die. Præpoſitum fabricę oblato thorace polito faberrime, præmiumq; ideo exſpectantem, ea re præcepit occidi quod pondus paulo minus habuit ſpecies ferrea quam ille formarat. Conſtantianus *ſtrator, paucos militares equos ex his auſus mutare, ad quos probandos miſſus erat in Sardiniam, eodem iubente lapidum ictibus oppetiit crebris. Athanaſius fauorabilis tunc auriga, ſuſpectus ei vulgari leuitate, vt viuus incendi iuberetur ſiquid tentaſſet huiusmodi, cuius non multo poſtea beneficiis vſum ferebatur, nulla delata vo-

luptatum

luptatum artifici venia, ignibus aboleri præceptus eſt. Africanus cauſſarũ in vrbe defenſor adſiduus, poſt adminiſtratam prouinciam ad regendã aliam adſpirauit. Cuios ſuffragatori magiſtro equitũ Theodoſio id petenti, ſubagreſti verbo reſponderat: *Abi* (inquit) *comes, & muta ei caput, qui ſibi mutari prouinciam cupit.* Et hoc elogio periit homo diſertus, ad potiora feſtinans vt multi. Claudium & Salluſtium ex Iouianorum numero aduſque tribunatus dignitates progreſſos, accuſabat quidam vilitate ipſa deſpectus, quod quum imperium Procopius adfectaſſet, aliqua pro eo loquuti ſunt bona. quumque nihil quæſtiones reperirent, adſidue mandate magiſtris equitum auditoribus princeps, vt agerent Claudium in exſilium, & Salluſtium pronunciarent capitis reum, pollicitus quod eum reuocabit ad ſuppliciũ raptum. Hocque ita vt ſtatutum eſt obſeruato, nec Salluſtius morte exemptus eſt, nec Claudius niſi poſt eiuſdem Valentiniani obitum deportationis mœſtitia liberatus. . . . . quum illi ſæpiſſime torquerentur. Replicatis igitur quæſtionibus denſe, & quibuſdam vi nimia tormentorum abſumptis, ne veſtigia quidem vlla delatorum reperta ſunt criminum. In hoc negotio protectores ad exhibendas miſſi perſonas, dicuntur fuſtibus præter ſolitum * vſi. Horreſcit animus omnia recenſere, ſimulque reformidat, ne profeſſo * quæſiſſe videatur in vitia principis alias commodiſſimi. Illud tamen nec præteriri eſt æquum nec ſileri, quod quum duas haberet vrſas ſæuas hominum ambeſtrices, Micam auream & Innocentiam, cura agebat enixa vt earum caueas prope cubiculum ſuum locaret, cuſtodesque adderet fidos, viſuros ſollicite ne * quo ea ſuperarum debetur luctificus calor. Innocentiam denique, poſt multas quas eius laniatu cadauerum viderat ſepulturas, vt benemeritam in ſiluas abire dimiſit innoxiam. † Et hæc quidem morum eius & propoſiti cruenti ſunt documenta veriſſima: ſollertis vero circa rempublicam, nuſquam digredientis . . . . e ſpeculis ſiquis hoſtium ſe commouiſſet deſuper viſus obruebatur. Agitabatur autem inter multiplices curas id omnium primum & potiſſimum, vt Macrianum regem auctum inter mutationes crebras ſucceſſionum, iamque in noſtros adultis viribus exſurgentem, vi ſuperſtitem raperet vel inſidiis, vt multo ante Vadomarium Iulianus. & præuiſum negotium poſcebat & tempus. Cognitoque transfugarum indiciis, vbi comprehendi nihil opperiens poterit antedictus, tacite quantum conceſſit facultas, ne qui conſerendo officeret ponti, iunxit nauibus Rhenum. Et antegreſſus contra Mattiacas aquas primus Seuerus, qui pedeſtrem curabat exercitum, perpenſa militum paucitate territus ſtetit, timens ne reſiſtere nequiens, inruenti opprimeretur hoſtilium agminum mole. & quia ſuſpicabatur venalia ducentes mancipia ſcurras, caſu illic repertos, id quod viderent excurſu celeri nuntiare, cunctos mercibus direptis occidit. Aduentu itaque plurium copiarum animati iudices, caſtriſque ad tempus breuiſſimum fixis, quia nec ſarcinale iumentum quiſquam nec tabernaculum habuit præter principem, cui tapetes ſuffecerant pro tentorio, parumper ob tenebras morati nocturnas, exſiliente luna procincti pergebant vlterius, itinerum gnari: . . . . . . tempore iaceat, exterrito ſtrepitu ſuorum eſt impeditus: quibus adſidue mandans vt incendiis & rapinis abſtinerent, impetrare non potuit. Ignium enim crepitu diſſoniſque clamoribus ſatellites exciti, idque quod acciderat ſuſpicati, carpento veloci impoſitum regem anguſto aditu circumfractis collibus abdiderunt. Hac Valentinianus gloria defraudatus, nec ſua culpa nec ducum, ſed intemperantia militis, quæ diſpendiis grauibus ſæpe rem Romanam adflixit, aduſque * quinquageſimum lapidem terris hoſtilibus inflammatis, rediit Treueros mœſtus. Vbi tamquam leo ob ceruum amiſſum vel capream morſus vacuos concrepans, dum hoſtium disiecta frangeret timor, in Macriani locum Bucinobantibus, quæ contra Mogontiacum gens eſt Alemanna, regem Fraomarium ordinauit: quem paulo poſtea, quoniam recens excurſus eumdẽ penitus vaſtauerat pagum, in Britanniam translatum poteſtate tribuni Alemannorum præfecerat numero, multitudine viribuſque ea tempeſtate florenti. Bitheridum vero & Hortarium nationis eiuſdẽ primates, item regere milites iuſſit. E quibus Hortarius proditus opera Florentii Mogontiaci ducis, contra remp. quædam ad Macrianum ſcripſiſſe barbaroſq; optima-

tes, veritate tormentis expreſſa conflagrauit flamma pœnali. Ab hinc inter . . . proxima hæc narratione diſſeri continua placuit, ne, dum negotiis longe diſcretis & locis alia ſubſeruntur, cognitio multiplex neceſſario confundatur. Nubel, velut regulus per nationes Mauricas potentiſſimus, vita digrediens, & legitimos & natos e concubinis reliquit filios: e quibus Zamma comiti nomine Romano acceptus, latenter a fratre Firmo peremptus, diſcordias excitauit & bella. Eius enim necem vleiſci impenſiore ſtudio properans comes, ad inſidiatoris perniciem multa ciebat & formidanda. Vtque rumores diſtulerunt adſidui, nauabatur opera diligens in palatio; Romani quidem relationes, multa & aſpera congerentes in Firmum, libenter ſuſcipi recitarique principi, in earum fauorem concinentibus multis: ea vero quæ contra Firmus ſalutis tuendæ gratia docebat crebro per ſuos, accepta diutius occultari, Remigio tunc officiorum magiſtro, adfine amicoque Romani, inter potiores Imperatoris neceſſitates hæc velut minima & ſuperflua nonniſi opportunæ legi poſſe adſeuerante. Quæ quum ad obruendam defenſionem ſuam agitari aduerteret Maurus, vltimorum metu iam trepidans, ne amandatis quæ prætendebat, vt pernicioſus & contumax condemnatus occideretur, ab imperii ditione deſciuit, & adiumenta . . . tium ad vaſtand . . . hoſtis implacabilis incrementis virium adoleſceret, ad abolendum cum comitatenſi auxilio militis pauci Theodoſius magiſter equitum mittitur: cuius virtutes vt * impetrabiles ea tempeſtate præ ceteris nitebant, Domitii Corbulonis & * Luſii veterum ſimillimi: quorum prior ſub Nerone, alter Traiano rem gerente Romanam, pluribus inclaruere fortibus factis. Proinde ab Arelate ſecundis egreſſus auſpiciis, emeatoque mari cum claſſe quam ductabat, nullo de ſe rumore prægreſſo defertur ad Sitifenſis Mauritaniæ litus, quod appellant accolæ * Igilgitanum. Ibique inuentum caſu Romanum leniter adloquutus, miſit ad vigilias ordinandas & prætenturas, parum ſuper his quæ verebatur increpitum. Quo ad Cæſarienſem digreſſo, Gildonem Firmi fratrem & Maximum miſit correcturos Vincentium, qui curans Romani vicem, inciuilitatis eius erat particeps & furtorum. Recepto itaque tardius milite, quem amplitudo morabatur maris, Sitifim properans, Romanum cum domeſticis cuſtodiendum * protectoribus committi mandauit: agensque in opido, ſollicitudine diducebatur ancipiti, multa cum animo verſans qua via quibusue commentis per exuſtas caloribus terras pruinis adſuetum duceret militem: vel hoſtem caperet diſcurſatorem & repentinum, inſidiisque potius clamdeſtinis quam prœliorum ſtabilitate confiſum. Quod vbi firmo leui rumore, dein apertis eſt indiciis cognitum, ſpectatiſſimi ducis aduentu præſtrictus, veniam confeſſionis præteritorum miſſis oratoribus poſcebat & ſcriptis, docentibus eum non ſponte ſua ad id erupiſſe quod norat ſceleſtum, ſed iniquitate graſſante licentius, vt monſtrate pollicebatur. Quibus lectis paceque obſidibus acceptis promiſſa, dux ad recenſendas legiones quæ Africam tuebantur, ire pergebat ad Panchariananam ſtationem, quo conuenire præceptæ ſunt. Ibi magnificis verbis atque prudentibus ſpe cunctorum erecta, reuerſus Sitifim, conciliato indigena milite cum eo quem ipſe perduxerat, ægre perpetiens moras, ad procinctus ire ocius feſtinabat. Inter reſidua autem multa & clara, id amorem eius auxerat in immenſum, quod a prouincialibus commeatum exercitui prohibuit dari, meſſes & condita hoſtium virtutis noſtrorum horrea eſſe fiducia memorans ſpecioſa. His ita cum lætitia poſſeſſorum diſpoſitis, ad Tubuſuptum progreſſus, opidum Ferrato contiguum monti, legationem ſecundam Firmi repudiauit: quæ obſides, vt ante ſtatutum eſt, non duxerat ſecum. Vnde omnibus pro loco & tempore cautius exploratis, concito gradu Tyndenſium gentem & Maſiniſſenſium petit, leuibus armis inſtructas, quas Maſcizel & Dius fratres Firmi, ductabant. Qnumque eſſent hoſtes iam in contuitu membris omnibus celeres, poſt miſſilia hinc inde crebrius iacta, committitur certamen aſperrimum: interq; gemitus, mortes, & vulnera, audiebatur barbarorum vlulabilis fletus captorum & cæſorum: pugnaq; dirempta plures agri populati ſunt & incenſi. Inter quos clades eminuere fundi Petrenſis, exciſi radicitus; quem Salmaces dominus Firmi frater, in modum vrbis exſtruxit. Hoc ſucceſſu victor elatus, mira velo-

citare

citate Lamforctenſe opidum occupauit, inter gentes poſitum antedictas. Vbi abunde rei cibariæ copiam condi effecit: vt ſi pergens interius alimentorum offendiſſet penuriam, iuberet e propinquo conuectari. Quæ dum ita procedunt, Maſcizel reparatis viribus nationum confinium adminicula ductans, conſerta manu cum noſtris, fuſis e parte ſuorum pluribus, ipſe equi pernicitate ægre diſcrimine mortis exemptus eſt. Feſſus ærumnis gemini prœlii Firmus, imoq; æſtuans corde, nequid vltimæ rationis omitteret, Chriſtiani ritus antiſtites oraturos pacẽ cum obſidibus miſit. Qui quoniam ſuſcepti lenius, pollicitique victui congrua militibus, vt præceptũ eſt, lætã retulere reſponſa, præmiſſis muneribus Maurus ipſe fidentius ad Romanum perrexerat ducem, equo inſidens apto ad ancipites caſus. Quumq; prope veniſſet, fulgore ſignorum & terribili vultu Theodoſii præſtrictus, iumento deſiliit: curuataque ceruice humi pene adfixus, temeritatem ſuam flebiliter incuſabat, pacem obſecrando cum venia: ſusceptusque cum oſculo, quoniam id reipublicæ conducebat, bonæ ſpei iam plenus, ſufficientia præbuit alimenta: & quibusdam propinquis ſuis ad obſidum vicem relictis, abſceſſit captiuos, vt ſpoponderat, redditurus, quos primis turbarum exordiis rapuit: biduoque poſt, Icoſium opidum, (cuius ſupra docuimus conditores) militaria ſigna, & coronam ſacerdotalem cum ceteris quæ interceperat, nihil cunctatus reſtituit, vt præceptum eſt. Exinde quum diſcurſis itineribus magnis Tipaſam noſter dux introiret, legatis Mazicum, qui ſe conſociauerant Firmo, ſuppliciter obſecrantibus veniam, animo elato reſpondit ſe in eos, vt perfidos, arma protinus commoturum. Quibus imminentis periculi metu defixis, reuertique iuſſis ad ſua, Cæſaream ire tendebat, vrbem opulentam quondam & nobilem: cuius itidem originem in Africæ ſitu digeſſimus plene. Eamque ingreſſus, quum omnem pene incendiis late diſperſis vidiſſet exuſtam, horridasq; canicie ſilices, primam & ſecundam legionem ad tempus ibi locari diſpoſuit: vt fauillarum egerentes aceruos, agitarent ibi præſidium, ne repetito barbarorum impetu vaſtaretur. Quæ quum rumores veri diſtuliſſent prouinciæ rectores tribunusq; Vincentius e latibulis quibus ſe commiſerant egreſſi, tamdem intrepidi ad ducem ocius peruenerunt. Quibus ille gratanter viſis atque ſuſceptis, agensque etiam apud Cæſaream, fide rerum diligentius explorata, comperit Firmum per ſpeciem fauentis & ſupplicis tectiore conſilio id moliri, vt nihil hoſtile metuentem exercitum in modum tempeſtatis ſubitæ conturbaret. Quamobrem conuerſus hinc venit ad municipium Sugabarritanum, Transcellenſi monti adcliue: vbi inuentos equites quartæ ſagittariorum cohortis, quæ ad rebellem defecerat, vt contentum ſe ſupplicio leniori monſtraret, omnes contruſit ad infimum militiæ gradum: eosque, & Conſtantianorum peditum partem, Tigauias venire iuſſerat cum tribunis: e quibus vnus torquem pro diademate capiti impoſuit Firmi. Dumque hæc aguntur, reuerterunt Gildo & Maximus, Bellen e principibus Mazicum & Fericium gentis præfectum ducentes, qui factionem iuuerant quietis publicæ turbatoris. . . . . producerent vinctos. Quo ita vt ſtatutum eſt facto, lucis primo exortu ipſe egreſſus, quum inueniſſet eos in exercitu circumſeptos, *Quid de iſtis nefariis*, inquit, *proditoribus fieri oportere contubernales deuoti cenſetis?* Sequutusque adclamationem rogantium, ſanguine vindicari eos qui inter Conſtantianos merebant, priſco more militibus dedit occidendos: ſagittariorum vero primoribus manus incidit: reſiduos ſupplicio capitali multauit; ad æmulationem Curionis acerrimi illius ducis, qui Dardanorum ferociam in modum Lernææ ſerpentis aliquotiens renaſcentem, hoc genere pœnarum exſtinxit. Sed obtrectatores maliuoli, vetus factum laudantes, hoc vt dirum vituperant & aſperrimum: Dardanos hoſtes memorantes interneciuos, & iuſte quæ ſuſtinuere perpeſſos; hos vero ſubſignanos milites debuiſſe lenius corrigi, ad vnum prolapſos errorem: quos ſcientes forſitan admonemus, hanc cohortem & facto & exemplo aduerſam. Antedictos Bellen & Fericium, quos duxerat Gildo, tribunumque ſagittariorum Curandium, ea re iuſſit occidi quod nec ipſe vmquam cum hoſtibus congredi voluit, nec ſuos vt pugnarent hortari. Agebat autem hæc Tullianum illud aduertens, quod *ſalutaris rigor vincit inanem ſpeciem clementiæ.* Exin profectus, fundũ nomine *Gaionatis, muro circumdatũ valido re-

ceptaculum Maurorum tutiſſimũ, arietibus admotis euertit: & cæſis omnibus incolis mœnibusq; complanatis, ad Tingitanum caſtellũ progreſſus, per Ancorariũ montem Mazicas in vnum collectos inuaſit, iam tela reciprocantes volitantia grandinis ritu. Et quum eſſet vtrimque diſcurſum, agmina viris armiſque incitata noſtrorum non perferentes Mazices, licet bellicoſum genus & durum, diuerſis ſtragibus implicati, fœdo diffluxere terrore: ruentesque in fugam cæſi ſunt, abſque his, qui reperta copia diſcedendi, ſupplici prece veniam quam dari tempus flagitauerat, impetrarunt, Suggena eorum ductore . . : Romano ſucceſſerat in Sitifenſem Mauritaniam ire diſpoſito ad agitanda præſidia, ne prouincia peruaderetur, ipſe præteritis elatior caſibus gentem petit Muſonum: quam conſcientia rapinarum & cædum, actibus congregauerat Firmi, vt ſperabatur maiora mox adepturi. Progreſſusque aliquantum, iuxta Addenſe municipium comperit, diſſonas cultu & ſermonum varietate nationes plurimas, vnum ſpirantibus animis, immanium exordia cõcitare bellorum, adigente hortanteque maxima ſpe præmiorum ſorore Firmi nomine Cyria: quæ abundans diuitiis, & deſtinatione fœminea, niſibus magnis inſtituit iuuare germanum. Quocirca Theodoſius veritus ne marti ſeſe committeret impari, congreſſusque multitudini immenſæ cum paucis (tria enim armatorum milia ductabat atque quingentos) amitteret vniuerſos, inter pudorem cedendi pugnãdiq; ardorem gradiens retro paulatim trudente pondere plebis abſceſſit. Hocque euentu barbari nimium quantum . . : & ad interniicionem perdiderat cunctos, ni gentium turbulenta concuſſio, procul Mazicum viſis auxiliis, quos anteibant quidam Romani, arbitrata in ſe impetum agminum ferri complurium, verſa in pedes ápetuiſſet noſtris exitus antehac interſeptos. Exinde quum milites ducens incolumes Theodoſius ad fundum veniſſet nomine Mazucanum, exuſtis deſertoribus paucis, aliiſque ad ſagittariorum exemplum, quibus manus ademptæ ſunt, contruncatis, Tipatam menſe Februario venit. Vbi diutius agens, vt antiquus ille Cunctator pro negotio conſultabat, commentis potius & prudentia quam periculoſis congreſſibus, hoſtem pugnacem & impenetrabilem iactu telorum, ſi fors copiam dederit, oppreſſurus. Mittebat tamen adſidue ſuadendi quoſdam peritos ad gentes circumſitas, Baiuras, *Cantaurianos, Auaſtomates, Caſaues, Dauareſque, & finitimos alios, nunc timore nunc *promiſſis eos ad ſocietatem alliciens, veniamque petulantiæ interdum promittendo: per ambages & moras hoſtem frangentem ſuos impetus oppreſſurus, vt quondam Pompeius Mithridatem. Qua cauſſa declinans perniciem proximam Firmus, licet præſidiorum magnitudine communitus, relicta plebe quam coegerat, magna mercede, quoniam latendi copiam nocturna quies dedit, Captariẽſes mõtes longe remotos penetrauit, & diruptis rupibus inacceſſos. Cuius abitu clamdeſtino multitudo diſperſa, ſine rectore particulatim diffluens, inuadendi eius caſtra noſtris copiam dedit. Hisq; direptis, & interfectis qui reſiſtebãt, vel in deditionem acceptis, regionum maxima parte vaſtata, gentibus per quas transibat dux conſultiſſimus adpoſuit fidei compertæ præfectos. Hac inopina ſequendi confidentia territus perduellis, ſeruis comitantibus paucis, digreſſu celeri conſulturus ſaluti, nequo præpediretur obſtaculo, abiecit pretioſarum ſarcinas ſpecierum, quas auexerat ſecum. Vxorem namque feſſam labore continuo & peraticipiti . . . . : Theodoſius nulliq; *parcens, mundiore victu ſtipendioque milite recreato, Captarienſibus Abbaniſque eorum vicinis prœlio leui ſublatis, ad municipium properauit * enſe: veriſque nuntiis doctus, barbaros occupaſſe iam tumulos per anfracta vndique ſpatia in ſublime porrectos, nullique peruios niſi indigenis locorum perquam gnaris, repedando dedit hoſtibus facultatem per inducias, licet breues, Æthiopum iuxta agentium adminiculis augeri vel maximis. Qui cateruatis copiis fremituque minaci ſine ſui reſpectu ruentes in pugnam, auerterunt eum inæſtimabilium turmarum ſpecie dira perterrefactum: ſtatimque redintegratis animis commeatus vehens abunde reuertit: & conglobatis ſuis ſcutaque in formidabilem mouentibus geſtum, controuerſas iiſdem oppoſuit manus. Quamquam igitur immite quiddam barbaricis concrepantibus armis manipuli furentium imminebant, ipſi quoque parmas genibus illidentes; tamen vt pugnator ille cau-

ille cautus & prudens miles, paucitate diffiſus, audacter agmine quadrato incedens, ad ciuitatem nomine Contenſem flexit iter intrepidum; [vbi timens] noſtros Firmus, vt in munimento abſtruſo locarat ſuos & celſo: cunctiſque receptis, in proditores ſatellitesque memorati animaduertit acriter, vt ſolebat. Hoc ei magni numinis adiumento gerenti proſpertime, verus indicat explorator, confugiſſe ad Iſaflenſium populum Firmum. Ad quem repoſcendum vna cum fratre Mazuca ceteriſque neceſſitudinibus illuc ingreſſus, quum adipiſci non poſſet, genti bellum indixit: & prœlio atroci commiſſo, ferocientibus barbaris vltra modum aciem in rotundo habitu figuratam opponit. Adeoque Iſaflenſes pondere cateruarum ingentium inclinati ſunt, vt plurimi caderent, & ipſe Firmus ferox & ſæpe in ſuam perniciem præceps, equo auferretur in fugam, per ſaxa & rupes discurrere citius adſueto: Mazuca vero frater eius caperetur letaliter ſaucius: qui Cæſaream mitti diſpoſitus, vbi ſæua inuſſerat monumenta facinorum peſſimorum, dilatato vulneris hiatu deceſſit. Caput tamen eius auulſum reſiduo corpore, cum magno viſentium gaudio vrbi inlatum eſt antedictæ. Poſt hæc Iſaflenſium gentem, quæ obſtitit, ſuperatam dux nobilis incommodis multis, vt æquitas poſcebat, adflixit. Ibi Euaſium potentem municipem, Florumque eius filium & quosdam alios, per ſecretiora conſilia temeratorem quietis iuuiſſe confutatos aperte, flammis abſumpſit. Exindeque pergens interius, nationem Iubalenam ſpiritu adgreſſus ingenti, vbi natum Nubelem patrem didicerat Firmi, repulſus altitudine montium & flexuoſis anguſtiis ſtetit. Et quamlibet facto in hoſtem impetu, pluribusque peremptis, aperuerit viam: formidans tamen ſublimia collium ad inſidiandum aptiſſima, ducens ſuos incolumes reuertit ad Audienſe caſtellum. Vbi Ieſalenſium gens fera ſemet dedit, voluntaria auxilia præſtare ſpondens & commeatus. His & eiusmodi glorioſis actibus exſultans ampliſſimus ductor, ipſum otii turbatorem petebat valido virium niſu: ideoque prope munimentum nomine Medianum diu conſiſtens, per multas prudentesque ſententiarum vias eumdem ſibi prodi poſſe ſperabat. Hæcque cogitationibus anxiis altioreque proſpiciens cura, rurſus ad Iſaflenſes hoſtem comperit reuertiſſe: quos nihil moratus, vt antea, agminibus adoritur concitatis. Cui rex Igmazen nomine, ſpectatus per eos tractus opibusque inſignis, progreſſus obuiam confidenter, *Cuius loci es tu*, inquit: *vel quid acturus huc veniſti, reſponde.* Quem Theodoſius fundata mente intuens toruum, *Comes*, ait, *Valentiniani ſum orbis terrarum domini, ad opprimendum latronem funereum miſſus: quem niſi ſtatim reddideris, vt inuictus ſtatuit Imperator, peribis funditus cum gente quam regis.* Quo audito Igmazen, poſt conuitia multa quæ congeſſit in ducem, ira doloreque perculſus abſceſſit. Et ſequutæ principio lucis, vtrimque occurſuræ ſibi ad confligendum proceſſerunt acies minaciſſime: & barbarorum viginti pene milia in ipſis locata ſunt frontibus, occultatis pone terga ſubſidialibus globis, vt adſurgentes paulatim noſtros multitudine clauderent inſperata. Hisque Ieſſaleni auxiliares acceſſere quam plures; quos adiumenta & commeatus noſtris docuimus promiſiſſe. Contra Romani, quamuis admodum pauci, tamen fortibus animis victoriis antegreſſis elati, denſatis lateribus, ſcutisque in teſtudinis formam cohærenter adaptatis, reſtiterunt gradibus fixis. Et a ſole orto vſque diei extimum pugna protenta, paulo ante veſperam viſus eſt Firmus equo celſiori inſidens, ſago puniceo porrectius panſo, milites clamoribus magnis hortari, vt dedant Theodoſium opportune, truculentum eum appellans & dirum & ſuppliciorum * ſæuum repertorem, ſi diſcriminibus eximi vellent quæ perferebant. Hæ inſperatæ voces ad dimicandum quosdam acrius incitarunt, alios deſerere prœlium inlexerunt. Proinde vbi noctis aduenit quies prima, partibus tenebrarum obuolutis errore, dux reuerſus ad * Duodienſe caſtellum, militesque recognoſcens, eos quos a pugnandi propoſito pauor & verba detorſerant Firmi, diuerſo genere pœnarum exſtinxit, alios ademptis dexteris, quosdam viuos combuſtos. Excubiasque agens cura peruigili, barbarorum aliquos, auſos, quum apparere non poſſent, poſt occaſum lunæ caſtra ſua tentare, fudit, vel irruentes audacius cepit. Digreſſus exinde paſſibus citis, * Ieſſalenſes vt ambiguæ fidei per tramites adortus obliquos, vnde parum ſperari potuit, ad penuriam vaſtauit extremam:

perque Cæſarienſis Mauritaniæ opida reuerſus Sitifim, Caſtorem & Martinianum, rapinarum flagitiorumque Romani participes, ad interitum tortos incendit. Redintegrator poſthæc cum Iſaflenſibus bellum: primoq; conflictu barbarorum pluribus pulſis & interfectis, rex eorum Igmazen vincere antehac adſuetus, terrore fluctuans mali præſentis, nihilq; commerciis vetitis ad vitam ſpei ſibi reſtare ſi obſtinatius egerit arbitratus, quantum caute fieri potuit & occulte prorupit ex acie ſolus: viſumque Theodoſium ſuppliciter petiit vt *Maſſillam Mazicum optimatem ad ſe venire iuberet. Per quem vt rogauerat miſſum, clamdeſtinis colloquiis monuit ducem ſuopte ingenio pertinacem, vt ad præbendā ſibi copiam agendi quæ vellet, popularibus ſuis acriter immineret, eosque adſiduitate pugnandi mutaret in metum, promptos quidem ad *perduellis fauorem, ſed iacturis multiplicibus feſſos. Paruit Theodoſius dictis: & crebritate certaminum Iſaflenſes ita protriuit, vt iiſdem labentibus more pecudum, Firmus latenter euaderet; & auiis & diuturnis latebris amandatus, inibi dum de fuga conſultat, tentus ab Igmazene cuſtodiretur. Et quoniam obſcurius geſta didicerat per Maſillam, in extremis rebus vnum remedium ſupereſſe contemplans, calcare viuendi cupiditatem voluntaria ſtatuit morte: vinoque conſulto diſtentus, & crapulentis ſilenti nocte oppreſſis altiore ſomno cuſtodibus, peruigil ipſe impendentis ærumnæ terrore, inſonis gradibus relicto cubili, manibus repens & pedibus, longius ſeſe diſcreuit: repertumque funiculum quem finiendæ vitæ parauere caſus, de clauo parieti adfixo ſuſpendit: vbi collo inſerto, animam abſque moris cruciabilibus exhalauit. Quod dolenter ferens Igmazen, interceptamque ſibi gloriam gemens, quia non contigerat ad caſtra Romana vinctum ducere perduellem, interpoſita fide publica per Maſillam, ipſe camelo necati cadauer impoſitum ferens, quom tentoria exercitus aduentaret ad *Subicatenſe caſtellum locata, in iumentum tranſtulit ſarcinale, & Theodoſio obtulit exſultanti. Qui conuocatis armatis ſimul atque plebeiis, interrogatiſque an cognoſcerent vultum, quum eiuſdem eſſe ſine vlla didiciſſet ambage, ibi pauliſper moratus, Sitifim triumphanti ſimilis rediit, ætatum ordinumque omnium celebrabili fauore ſuſceptus.

Dum hoc puluere per Mauritaniam dux antedictus anhelat & Africā, Quadorum natio mota eſt, inſultu repentino parum nunc formidanda, ſed immenſum quantū antehac bellatrix & potens, vt indicant properata: quoniam raptim obſeſſa ab iiſdem ac Marcomannis Aquileia [diu] Opitergiumque exciſum, & cruenta complura per celeres acta procinctus; vix reſiſtente perruptis Alpibus Iuliis primicerio, quem ante docuimus, Marico. Et erat, vt barbaris, ratio iuſta querelarum. Valentinianus enim ſtudio muniendorum limitum glorioſo quidem, ſed nimio ab ipſo principatus initio flagrans, trans flumen Hiſtrum in ipſis Quadorum terris, quaſi Romano iuri iam vindicatis, ædificari præſidiaria caſtra mandauit: quod accolæ ferentes indigne, ſuique cautiores, legatione tenus interim & ſuſurris arcebant. Sed Maximinus in omne auidus nefas, & genuinos mitigare nequiens flatus, quibus præfecturæ acceſſerat tumor, increpabat Equitium per Illyricum eo tempore *magiſtrum armorum, vt peruicacem & deſidem, necdum opere quod maturari diſpoſitum eſt conſummato: addebatq;, vt conſulens in commune, quod ſi paruo ſuo Marcelliano deferretur poteſtas per Valeriam ducis, munimentum abſque vlla cauſſatione conſurgeret. Vtrumque mox eſt impetratum. Qui promotus, profectuſque quum veniſſet ad loca, intempeſtiue turgens vt filius, nullis adfatibus delinitis his quos numquam tentatæ cupiditatis figmenta regionum ſuarum faciebant extorres, opus paulo ante inchoatum adgreditur, admiſſa copia rogandi ſuſpenſum. Denique Gabinium regem nequid nouaretur modeſte poſcentem, vt adſenſurus humanitate ſimulata cum aliis ad conuiuium conrogauit: quem digredientem poſt epulas hoſpitales, officii ſanctitate nefariæ violata, trucidari ſecurum effecit. Coius rei tam atrocis diſſeminatus rumor ilico per diuerſa; & Quados & gentes circumſitas efferauit: regiſq; flentes interitum, in vnum coactæ, miſere vaſtatorias manus. quæ Danubium tranſgreſſæ, quum nihil exſpectaretur hoſtile, occupatam circa meſſes agreſtem adortæ ſunt plebem: maioreq; parte truncata, quidquid ſuperfuit domum cum multitudine varii pecoris abduxerūt. Euenif-

ſer pro-

ſet profecto tunc inexpiabile ſcelus, numerandum inter probroſas rei Romanæ iacturas: (paulo enim abfuit quin filia caperetur Conſtantii cibum ſumens in publica villa quã appellant Piſtrenſem, quum duceretur Gratiano nuptura) ni fauore propitii numinis præſens Meſſala prouinciæ rector, eam iudiciali carpento impoſitam ad Sirmium viceſimo ſexto lapide diſparatum curſu reduxiſſet effuſo. Hoc caſu proſpero regia virgine periculo miſeræ ſeruitutis exempta, cuius niſi potuiſſet impetrari redemptio captæ, magnas inuſſiſſet reipublicæ clades, latius ſe cum Sarmatis Quadi pandentes, ad raptus & latrocinia gentes aptiſſimæ, prædas hominum virilis & muliebris ſexus agebant & pecorum, villarum cineribus exuſtarum cæſorumque incolentium exſultantes ærumnis; quos nec opinantes ſine vlla parcimonia deleuerunt. Per omnia itaque propinqua malorum ſimilium diſperſa formidine, præfectus prætorio agens tunc apud Sirmium Probus, nullis bellorum terroribus adſuetus, rerum nouarum lugubri viſu præſtrictus, oculosque vix attollens, hærebat diu quid capeſſeret ambigens: & quum paratis velocibus equis noctem proximam deſtinaſſet in fugam, monitus tutiore conſilio manſit immobilis. Didicerat enim omnes ſequuturos confeſtim qui mœnibus claudebantur, tegendos latebris opportunis: quod ſi contigiſſet, impropugnata ciuitas veniſſet in manus hoſtiles. Proinde parumper lenito pauore, ad arripienda quæ vrgebant acri animo adſurgens, reterſit obrutas ruderibus foſſas, murorumque maximam partem pacis diuturnitate contemptam & ſubuerſam, aduſque celſarum turrium minas expediit, ſtudio ædificandi coalitus: hac ratione opere velociter abſoluto, quod impenſas ædificandi theatri cauſſa dudum congeſtas, ſufficientes ad id quod efficere maturabat inuenit. Atque huic ſpectato conſilio ſalutare addidit aliud: & ſagittariorum cohortem ex ſtatione proxima, ad futuram obſidio, ſi veniſſet, acciuit. His velut obiicibus barbari ab oppugnanda vrbe depulſi, parum ad has calliditates dimicandi ſollertes, ſarcinisque impediti prædarum, ad Equitii vertuntur indaginem. Et quum ad Valeriæ ſpatia longe remota ſeceſſiſſe captorum didiciſſent indiciis, illuc properato * pergebant gradu frendentes, hacque ex cauſſa iugulo eius intenti, quod per ipſum circumuentum regem exiſtimabant inſontẽ. Quibus cõcito curſu ruentibus infeſtius, obuiam legiones motæ ſunt duæ, Pannonica & Mœſiaca, valida prœliis manus: quæ ſi conſpiraſſet, abierat procul dubio victrix. Sed dum diſcretim graſſatores adoriri feſtinant, ortis inter ſe diſcordiis impediti, de honore certabant & dignitate. Quo intellecto Sarmatę ſagaciſſimi, non exſpectato certandi ſigno ſolenni, Mœſiacam primam inceſſunt. Dumq; milites arma tardius per tumultum expediunt, interfectis plurimis aucti fiducia, aciem perrupere Pannonicam: diſiectamq; agminis mole geminatis ictibus omnem pene deleſſent, ni periculo mortis aliquos citum extraxiſſet effugium. Inter hæc fortunæ diſpẽdia triſtioris, dux Mœſiæ Theodoſius iunior, prima etiamtum lanugine iuuenis, princeps poſtea perſpectiſſimus, Sarmatas liberos, ad diſcretionem ſeruorum rebellium appellatos, conlimitia noſtra ex alio latere inuadentes, aliquotiens expulit & adflixit, congreſſibus denſis adtritos: adeoque obſiſtentes fortiſſime turbas confluentes oppreſſit, vt cæſorum plurimum alites iuſte ſanguineas ſatiaret & feras. Vnde reſidui tumore iam deflagrante metuentes ne idem dux virtutis (vt apparuit) expeditæ in primo finium aditu incurſantes cuneos ſterneret aut fugaret, vel inſidias per ſiluarum locaret occulta, poſt multos perrumpẽdi conatus ſubinde tentatos incaſſum, abiecta pugnandi fiducia conceſſionem petiuere præteritorum & veniam: victiq; ad tempus, indultæ fœderibus pacis nihil egere cõtrarium, eo maxime timore perculſi, quod ad tutelam Illyrici Gallicani militis validum acceſſerat robur. Dum hæc tot ac talia per turbines agitantur adſiduos, Claudio regente vrbem æternam, Tiberis, qui media interſecans mœnia, cloacis & fluuiis abundantibus multis, Tyrrheno mari miſcetur, effuſione imbrium exuberans nimia, & ſupra amnis ſpeciem panſus, omnia pene contexit. Et ſtagnantibus ciuitatis reſiduis membris quæ tenduntur in planitiẽ molliorem, montes ſoli & quidquid inſularum celſius eminebat, a pręſenti metu defendebatur. Et ne multi inedia contabeſcerent, vndarum magnitudine nuſquã progredi permittente, lembis & ſcaphis copia ſuggerebatur abunde ciborum. At ve-

ro vbi tempeſtas molliuit, & flumen retinaculis ruptis rediit ad ſolitum curſum, abſterſo metu nihil poſtea moleſtum exſpectabatur. Hic ipſe præfectus egit admodum quiete, nullam ſeditionem ſuper querela iuſta perpeſſus: & inſtaurauit vetera plurima. inter quæ porticum excitauit ingentem, lauacro Agrippæ contiguam, Euentus boni cognominatam, ea re quod huius nominis prope viſitur templum.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER TRIGESIMVS.

INTER has turbarum difficultates, quas Percha dux rege Quadorum excitauit occiſo per ſcelus, dirum in oriente committitur facinus, Para Armeniorum rege clamdeſtinis inſidiis obtruncato: cuius materiæ impio conceptæ conſilio hâc primordialem fuiſſe nouimus cauſſam. Conſarcinabât in hunc etiamtum adultum crimina quædam apud Valentem exaggerantes male ſollertes homines, diſpendiis ſæpe communibus paſti. Inter quos erat Terentius dux demiſſe ambulans, ſemperque ſubmœſtus; ſed, quoad vixerat, acer diſſenſionum inſtinctor. Qui adſcitis in ſocietatem gentibus paucis, ob flagitia ſua ſuſpenſis in metum, ſcribendo ad comitatum, adſidue Cylacis necem replicabat & Artabanis; addens, eumdem iuuenem ad ſuperbos actus elatum, nimis eſſe in ſubiectos immanem. Vnde quaſi futurus particeps ſuſcipiendi tunc pro inſtantium rerum ratione tractatus, idem Para regaliter vocatus, & apud Tarſum Ciliciæ obſequiorum ſpecie cuſtoditus, quum neque ad Imperatoris caſtra accipi, nec vrgentis acceſſus cauſſam ſcire cunctis reticentibus poſſet, tamdem ſecretiore indicio comperit, per litteras Romano rectori ſuadere Terentium, mittere propediem alterum Armeniæ regem, ne odio Paræ ſpeque quod reuertetur, natio nobis opportuna deficeret ad iura Perſarum, eam rapere vi vel metu vel adulatione flagrantium. Quod reputans ille, impendere ſibi præſagiebat exitium graue. Et doli iam prudens, nec aliam niſi cito diſceſſu ſalutis reperiens viam, ſuadentibus his quibus fidebat, conglobatis trecentis comitibus ſequutis eum e patria cum equis velociſſimis, vt in magnis ſolet dubiisque terroribus, audacter magis quam conſiderate, pleraque diei parte emenſa egreſſus cuneatim properabat intrepidus. Quumque eum prouinciæ moderatoris apparitor qui portam tuebatur, peritus feſtinato ſtudio reperiſſet in ſuburbanis, vt remaneret enixius obſecrabat: & parum hoc impetrato, mortis auerſus eſt metu. Nec minus paulo poſtea legionem ſequutam iamque aduentantem, ipſe eum promptiſſimis retrorſus excurrens, fundenſque in modum ſcintillarum ſagittas, ſed voluntate errans, in fugam compulit: vt eum tribuno milites vniuerſi perterrefacti, viuidius quam venerant remearent ad muros. Exin ſolutus omni formidine, biduo & binoctio exantlatis itinerum laboribus magnis, quum ad flumen veniſſet Euphratem, & inopia nauium voraginoſum amnem vado tranſire non poſſet, nandi imprudentia pauentibus multis, ipſe omnium maxime cunctabatur. Et remanſiſſet, ni cunctis verſantibus varia, id reperire potuiſſet effugium, in neceſſitatis abrupto tutiſſimum. Lectulos in villis repertos binis vtribus ſuffulſerunt, quorum erat abundans prope in agris vinariis copia: quibus ſingulis proceres inſidentes & regulus ipſe, iumenta trahentes, præruptos vndarum occurſantium fluctus obliquatis meatibus declinabant: hocque commento tamdem ad vlteriorem ripam poſt extrema diſcrimina peruenerunt. Reſidui omnes equis inuecti natantibus, & circumluente flumine ſæpe demerſi iactatique, infirmati periculoſo madore expelluntur ad contrarias margines: vbi paulisper refecti, expeditius quam diebus præteritis incedebant. Hoc nuntiato princeps, antedicti fuga perculſus, quem elaqueatum fidem rupturum exiſtimabat, cum ſagittariis mille ſuccinctis & leuibus Danielum mittit & Barzimerem, reuocaturos eum; comitem

vnum,

vnum, alterum ſcutariorum tribunum. Hi locorum gnaritate confiſi, quod ille properans vt peregrinus & inſuetus mæandros faciebat & gyros, compendioſis *vallibus eius itinera præuenerunt: & diuiſis inter ſe copiis, clauſere vias proximas duas, trium milium interuallo diſtinctas, vt tranſiturus per vtramuis, caperetur improuidus. Sed euanuit* cogitatus, hoc caſu: Viator quidam ad citeriora feſtinans, quum cliuum armato milite vidiſſet oppletum, per poſterulam tramitem medium ſqualentem frutectis & ſentibus vitabundus excedens, in Armenios incidit feſſos: & ductus ad regem, arcano ſermone ſolum quæ viderat docet, ac retinetur intactus. Moxque metu diſſimulato eques mittitur clamdeſtinus ad dextrum itineris latus, diuerſoria paraturus & cibum: quo paulum progreſſo, in læuum tractum item alius talia facturus ire iubetur ociſſime, alterum aliorſum neſciens miſſum. Quibus ita vtiliter ordinatis, rex ipſe cum ſuis dumeta per quæ viator venerat, relegens, eo ipſo monſtrante, per hiſpidam & iumento onuſto exiguam callem, poſt terga relictis militibus euolauit; qui captis eius miniſtris, miſſis ad mentes obſeruantium præſtringendas, quaſi venaticiam prædam modo non porrectis manibus exſpectabant. Dumque hi venturum opperiuntur, ille regno incolumis reſtitutus, & cum gaudio popularium ſummo ſuſceptus, in eadem fidei certitudine manſit immobilis, iniuriis quas pertulerat omnibus demuſſatis. Danielus poſt hæc & Bartzimeres, quum luſi iam reuertiſſent, probroſis lacerati conuitiis vt inertes & deſides, vt hebetatæ primo adpetitu venenatæ ſerpentes, ora exacuere letalia, quum primum potuiſſent, lapſo pro virium copia nocituri: & leniendi cauſſa flagitii ſui, vel fraudis quam meliore conſilio pertulerunt, apud Imperatoris aures rumorum omnium tenaciſſimas inceſſebant falſis criminibus Param, incentiones Circæas in vertendis debilitandisq; corporibus miris modis eum callere fingentes; addentesq; quod huiusmodi artibus offuſa ſibi caligine mutatus, vaſorumq; forma tranſgreſſus, triſtes ſollicitudines, ſi huic irriſioni ſuperfuerit, excitabit. Hinc in illum inexplicabile auctum principis odium: & doli ſtruebantur in dies, vt per vim ei vel clam vita adimeretur. Agentique tunc in Armenia Tralano, & rem militarem curanti, id ſecretis committitur ſcriptis. Qui inlecebroſis regem inſidiis ambiens, & modo ſerenæ mentis Valentis indices litteras tradens, modo ipſe ſeſe eius conuiuiis ingerens, ad vltimum compoſita fraude ad prandiū verecundius inuitauit. Qui nihil aduerſum metuens venit, conceſſoque honoratiore diſcubuit loco. Quumq; adponerentur exquiſitæ cupediæ, & ædes pulſu neruorum & articulato flauliq; ſonitu reſultarent, iam vino incaleſcente, ipſo conuiuii domino per ſimulationem naturalis cuiusdam vrgētis egreſſo, gladium diſtrictum intentans toruo lumine ferociens quidam immittitur barbarus, aſper, ex his quos ſupras appellāt, confoſſurus iuuenem, ne exilire poſſet etiam tum* præpeditū. Quo viſo regulus forte prominens vltra torum, expedito dolo adſurgens vt vitam omni ratione defenderet, perforato pectore deformis procubuit victima, ictibus multiplicatis fœde conciſa. Hocq; figmento nefarie decepta credulitate, inter epulas quæ reuerendæ ſunt vel in Euxino ponto, hoſpitali numine contuente, peregrinus cruor in ambitioſa toralia ſparſus, & ſpumans, ſatietati ſuperfuit conuiuarum horrore maximo diſperſorū. Ingemiſcat (ſi qnis vita digreſſis eſt dolor) huius adrogantiam facti Fabricius ille Luſcinus, ſciens qua animi magnitudine Democharem, vel (vt quidam ſcribunt) Niciam miniſtrum repulerit regium, colloquio occultiore pollicitū, quod Pyrrhum Italiam tunc bellis ſæuiſſimis exurentem veneno poculis necabit infectis: ſcripſeritq; ad regem vt ab interiore caueret obſequio. tantum reuerentiæ locum apud priſcam illam iuſtitiam, vel hoſtilis menſæ* genialitas obtinebat. Verum excuſabatur recens inuſitatum facinus & pudendum necis exemplo Sertorianæ; adulatoribus forſitan ignorantibus quod (vt Demoſthenes perpetuū Græciæ decus adfirmat) *numquam ſimilitudine aut impunitate alterius criminis diluitur id quod contra ac liceat arguitur factum.* Hæc per Armeniam notabiliter geſta ſunt. Sapor vero, poſt ſuorum priſtinam cladem comperto interitu Paræ, quem ſociare ſibi impendio conabatur, mœrore grauiter perculſus, augenteq; noſtri exercitus alacritate formidinem, maiora ſibi præſemitans, Arſace legato ad principem miſſo, perpetuā ærumnarum cauſſam deleri pe-

nitus ſuadebat Armeniam: ſi id diſplicuiſſet, aliud poſcens, vt Hiberiæ diuiſione ceſſante, remotisq; inde partis Romanæ præſidiis, Aſpacures ſolus regnare permitteretur, quem ipſe præfecerat genti. Ad quæ Valens in hanc reſpondit ſententiam: Nihil derogare ſe poſſe placitis ex cõſenſu firmatis, ſed ea ſtudio curatiore defendere. Glorioſo propoſito contrariæ regis litteræ hieme iam extrema perlatæ ſunt, vana cauſantis & tumida. Adſeuerabat enim, non poſſe ſemina radicitus amputari diſcordiarum, niſi interueniſſent conſcii pacis fœderatæ cum Iouiano; quorum aliquos vita didicetat abſceſſiſſe. Ingraueſcente poſt hæc altius cura, Imperator *eligere conſilia quam inuenire ſufficiens, id conducere rebus exiſtimans, Victorem magiſtrum equitum, & Vrbicium Meſopotamiæ ducem, ire propere iuſſit in Perſas, reſponſum abſolutum & vniusmodi perferentes, quod rex iuſtus & ſuo contentus, vt iactitabat, ſceleſte concupiſcat Armeniam, ad arbitrium ſuum viuere cultoribus eius ex pacto permiſſis: & ni Sauromaci præſidia militum imperiita principio ſequentis anni, vt diſpoſitum eſt, impræpedita reuerterint, inuitus ea complebit quæ ſponte ſua facere ſuperſedit. Quæ legatio, recta quidem & libera: ni deuiaſſet in eo quod abſq; mandatis oblatas ſibi regiones in eadem Armenia ſuſcepit exiguas. Qua regreſſa, aduenit Surena poteſtatis ſecundæ poſt regem, has eaſdem Imperatori offerens partes; quas audacter noſtri ſumpſere legati. Quo ſuſcepto liberaliter & magnifice, ſed parum impetrato quod poſcebat remiſſo, parabantur magna inſtrumenta bellorum, vt mollita hieme Imperatore trinis agminibus perrupturo Perſidem, ideoque Scytharum auxilia feſtina celeritate mercante. Proinde parum adeptus ea quæ ſpe vana conceperat Sapor, vltraque ſolitum aſperatus, quod ad expeditionem accingi rectorem concepetat noſtrum, iram eius conculcans, Surenæ dedit negotium vt ea quæ Victor comes ſuſceperat & Vrbicius, armis repeteret: &, ſi quiſquam repugnaret, & milites Sauromacis præſidio deſtinati, malis adfligerentur extremis. Hæcque vt ſtatuerat maturata confeſtim, nec emendari potuerunt nec vindicari; quia rem Romanam alius circumſteterat metus totius Gotthiæ Thracias licentius perrumpẽtis: quæ funera tunc explicari poterunt carptim, ſi ad ea quoque venerimus. Hæc per Eoos agitata ſunt tractus: quorum inter ſeriem Africanas clades, & legatorum Tripoleos manes inultos etiam tum & errantes, *ſempiterna vindicauit iuſtitiæ vigor, aliquotiens ſerus, ſed ſcrupuloſus quæſitor geſtorum recte vel ſecus*: hoc modo. Remigius quem populãti prouincias retulimus comiti fauiſſe Romano, poſtquam Leo in eius locum magiſter eſſe cœpit officiorum, a muneribus reipublicæ iam quieſcens, negotiis ſe ruralibus dedit prope Mogontiacum in genitalibus locis. Quem ibi morantem ſecurius præfectus prætorio Maximinus reuerſum ad otium ſpernens, vt ſolebat diræ luis ritu graſſari per omnia, lædere modis quibus poterat adfectabat: vtque rimaretur plura quæ latebant, Cæſarium antehac eius domeſticum, poſtea notarium principis, raptum, quæ Remigius egerit, vel quantum acceperit vt Romani iuuaret actus infandos, per quæſtionem cruentam interrogabat. Quibus ille cognitis, quum eſſet (vt dictum eſt) in receſſu, conſcientia malorum vrgente, vel rationem formidine ſuperante calumniarum, innodato gutture laquei nexibus inter-
1126 iit. Sequuto poſt hæc anno, Gratiano adſcito in trabeæ ſocietatem Equitio conſule, Valentiniano poſt vaſtatos aliquos Alemanniæ pagos munimentum ædificanti prope Baſiliam, quod appellant accolæ Robur, offertur præfecti relatio Probi, docentis Illyrici clades. Quibus ille, vt cunctatorem decuerat ducem, examinatius lectis, attonitus cogitationibus anxiis, Paterniano notario miſſo, negotium ſcrupuloſa quæſiuit indagine. moxque veris per eum nuntiis geſtorum acceptis, euolare protinus feſtinabat, auſos temerare limitem barbaros primo fragore, vt mente conceperat, oppreſſurus armorum. Quia igitur abeunte autumno multa impediebant & aſpera, adnitebantur omnes per regiam optimates, vt adusque principium veris eum pertinerent exoratum: primum durata pruinis itinera, vbi nec adultæ in paſtum herbæ reperirentur, nec cetera vſui congrua, penetrari non poſſe firmantes: dein vicinorum Galliis regum immanitatem, maximeque omnium Macriani vr formiditati tunc, prætendentes: quem conſtabat impacatum relictum etiam ipſa vrbium mœnia tentaturum. Hæc memorantes addenteſque vtilia, redu-

xere eum in meliorem ſententiam: ſtatimque, vt conducebat rei communi, prope Mogontiacum blandius rex antedictus accitur, procliuis ipſe quoque ad excipiendum fœdus vt apparebat. Et venit immane quo quantoque flatu diſtentus, vt futurus arbiter ſuperior pacis: dieque prædicto conloquii, ad ipſam marginem Rheni caput altius erigens ſtetit, hincinde ſonitu ſcutorum intonante gentilium. Contra Auguſtus adſcenſis amnicis lembis, ſeptus ipſe quoque multitudine caſtrenſium ordinum, tutius prope ripas acceſſit, ſignorum fulgentium nitore conſpicuus. & immodeſtis geſtibus murmureque barbarico tamdem ſedato, poſt dicta & audita vltro citroque verſus, amicitia media ſacramenti fide firmatur. Hiſque perfectis diſceſſit turbarum rex artifex delinitus, futurus nobis deinceps ſocius: & dedit poſtea aduſque vitæ tempus extremum, conſtantis in concordiam animi facinorum documentum pulchrorum. Periit autem in Francia poſtea: quam dum interneciue vaſtando perrumpit auidius, oppetiit Mellobaudis bellicoſi regis inſidiis circumuentus. Poſt fœdus tamen ſolenni ritu impletum Treueros Valentinianus ad hiberna diſceſſit. Hæc per Gallias & latus agebantur arctoum. At in Eois partibus alto externorum ſilentio inteſtina pernicies augebatur, per Valentis amicos & proximos; apud quos honeſtate vtilitas erat antiquior. Nauabatur enim opera diligens vt homo rigidus audire cupiens lites, a ſtudio iudicandi reuocaretur, metu ne ita vt Iuliani temporibus defenſione innocentia reſpirante, frangeretur potentium tumor, adſumpta licentia latius ſolitus euagari. Ob hæc & ſimilia concordi conſenſu dehortantibus multis, maximeq; Modeſto præfecto prętorio regiorum arbitrio ſpadonum expoſito, & ſubagreſte ingenium nullis vetuſtatis lectionibus expolitum coacto vultu fallente, & adſerente quod infra imperiale *culmen cauſſarum eſſent minutiæ priuatarum, ille, ad humiliandum celſitudinem poteſtatis negotiorũ examina ſpectanda inſtituta eſſe arbitratus, vt monebat, abſtinuit penitus, laxauitq; rapinarum fores: quæ roborabantur in dies iudicum aduocatorumq; prauitate ſentientium paria: qui tenuiorum negotia militaris rei rectoribus vel intra palatium validis venditantes, aut opes aut honores quæſiuere præclaros. Hanc profeſſionẽ oratorum forenſium, πολιτικῆς μορίου εἴδωλον, id eſt ciuilitatis particulæ vmbram, vel adulationis partem quartam, eſſe definit amplitudo Platonis: Epicurus autem, κακοτεχνίαν nominans, inter artes numerat malas: Cteſias ſuaſionis opificem eſſe memorat, adſentiente Leontino Gorgia. Quam a veteribus ita determinatam, orientalium quorumdam verſutia aduſque bonorum extulit odium: vnde etiam retinaculis temporis præſtituti frænatur. Ergo abſolutis ſuper eius indignitate paucis, quam in illis partibus agens expertus ſum, ad cœptorum curſum regrediar inſtitutum. Florebant elegantiæ priſcæ patrociniis tribunalia, quum oratores concitæ facundiæ attenti ſtudiis doctrinarum, ingenio, fide, copiis, ornamentisq; dicendi pluribus eminebãt: vt Demoſthenes, quo dicturo concurſus audiendi cauſſa ex tota Græcia fieri ſolitos, monumentis Atticis continetur: & Calliſtratus, quem nobilem illam ſuper Oropo cauſſam (qui locus in Eubœa eſt) perorantem idem Demoſthenes; academia cum Platone relicta, ſectatus eſt: vt Hyperides, & Æſchines, & Andocides, & Dinarchus, & Antiphon ille Rhamnuſius, quem ob defenſum negotium omnium primum antiquitas prodidit accepiſſe mercedem. Nec minus apud Romanos Rutilii & Galbæ & Scauri, vita, moribus, frugalitateq; ſpectati; & poſtea per varias æui ſequentis ætates cenſorii & conſulares multi & triumphales, Craſſi & Antonii, & cum Philippis Scæuolæ, aliique numeroſi, poſt exercitus proſperrime ductos, poſt victorias & tropæa, ciuilibus ſtipendiorum officiis floruerunt: laureasq; fori ſpecioſis certaminibus occupantes, ſummis gloriæ honoribus fruebantur. Poſt quos excellentiſſimus omnium Cicero, orationis imperioſæ fulminibus ſæpe depreſſos aliquos iudiciorum eripiens flammis, non defendi homines ſine vituperatione fortaſſe poſſe, negligenter defendi ſine ſcelere non poſſe, firmabat. At nunc videre eſt per eos omnes tractus violenta & rapaciſſima genera hominum, per fora omnia volitantium, & ſubſidentium diuites domos, vt Spartanos canes aut Cretas, veſtigia ſagacius colligendo, ad ipſa cubilia peruenire cauſſarum. In his primus eſt cœtus eorum, qui ſeminando diuerſa iurgia, per vadimonia mille iactantur, viduarum poſtes & orborum limina

deterentes, & auidi inter diſcordantes amicos aut propinquos vel adfines ſimultatū ob leuia ſcrinii receptacula odia ſtructes infeſta: in quibus ætatis progreſſu non vt aliorum vitia intepeſcunt, ſed magis magiſq; roborantur. inter rapinas inſatiabiles inopes, ad capiendam verſutis orationibus iudicū fidē, quorū nomen ex iuſtitia natum eſt, ſicam ingenii diſtringentes. Horum obſtinatione libertatē temeritas, conſtantiā audacia præceps, eloquentiā inanis quædā imitatur *fluentia loquēdi: quarū artium *ſæuitate, vt Tullius adſeuerat, nefas eſt religionē decipi iudicantis. Ait enim; *Quumque nihil tam incorruptū eſſe debeat in rep. quam ſuffragiū, quam ſententia, non intelligo cur qui pecunia corruperit, pœna dignus ſit, qui eloquentia, laudē etiam ferat. Mihi quidē hoc plus ea mali facere videtur qui oratione quam qui precio iudicē corrumpit, quod pecunia corrumpere prudentem nemo poteſt, dicendo poteſt.* Secundum eſt genus eorum qui iuris profeſſi ſcientiam, quam repugnantium ſibi legum aboleuere diſſidia, velut vinculis ori impoſitis reticente iugi ſilentio, vmbrarum ſunt ſimiles propriarum. Hi velut fata natalitia præmonſtrantes, aut Sibyllæ oraculorum interpretes, vultus grauitate ad habitum compoſita triſtiorem, ipſum quoque venditant quod oſcitantur. Hi, vt altius videantur iura callere, Trebatium loquuntur & *Caſcellium & Alfenum, & Auruncorum Sicanorumque *iamdiu leges ignotas, cum Euandri matre abhinc ſeculis obrutas multis: & ſi voluntate matrem tuam finxeris occidiſſe, multas tibi ſuffragantes abſolutionem lectiones reconditas pollicentur, ſi te nummatum ſenſerint. Tertius eorum eſt ordo, qui vt in profeſſione turbulenta clareſcant, ad expugnandam veritatem ora mercenaria procudentes, per proſtitutas frontes vileſque latratus, quo velint, aditus ſibi patefaciunt crebros: qui inter ſollicitudines iudicum per multa diſtentas, inreſolubili nexu vincientes negotia, laborant vt omnis quies litibus implicetur, & nodoſis quæſtionibus de induſtria iudicia circumſcribunt: quæ, quum recte procedunt, delubra ſunt æquitatis: quum deprauantur, foueæ fallaces & cæcæ: in quas ſi captus ceciderit quiſquam, non niſi per multa exſiliet luſtra, aduſque ipſas medullas exſuctus. Quartum atque poſtremum eſt genus, impudens, peruicax & indoctum, eorum qui quum immature a literariis eruperint ludis, per angulos ciuitatum diſcurrunt, mimiambos, non cauſſarum remediis congrua, commentantes, fores diuitum deterendo, cœnarum ciborumque aucupantes delicias exquiſitas: qui quum ſemel vmbraticis lucris & inhiandæ vndique pecuniæ ſeſe dediderint, litigare fruſtra quoslibet innocentes hortantur: & ad defendendam cauſſam admiſſi, (quod raro contingit) ſuſcepti nomen & vim negotii ſub ore diſceptatoris inter ipſos conflictuum articulos inſtruuntur, circumloquutionibus indigeſtis ita ſcatentes, vt conluuionis teterrimæ audire exiſtimes vlulabili clamore Therſiten. Quum autem ad inopiam muniendarum venerint allegationum, ad effrænatam deflectunt conuitiandi licentiam: quo nomine ob adſidua in perſonas honorabiles probra, diebus dictis aliquoties ſunt damnati. E quibus ita ſunt rudes nonnulli, vt numquam ſe codices habuiſſe meminerint. & ſi in circulo doctorum auctoris veteris inciderit nomen, piſcis aut edulii peregrinum eſſe vocabulum arbitrantur: ſi vero aduena quiſquam inuſitatum ſibi antea Marcianum verbotenus quæſierit oratorem, omnes confeſtim Marcianos appellari ſe fingunt. Nec iam fas vllum præ oculis habent; ſed tamquam auaritiæ venumdati & vſucapti, nihil præter inſeminatam petendi licentiam norunt. Et ſi quem ſemel intra retia ceperint, caſſibus mille impedicant, per morborum ſimulationem viciſſim conſulto ceſſantes: vtque peruulgari iuris proferatur lectio *vna, ſeptem vēdibiles introitus præparant, dilationum examina longiſſima contexentes. Et quum nudatis litigatoribus dies ceſſerint & menſes & anni, tandem obtrita vetuſtate controuerſia, intromiſſa ipſa capita ſplendoris, ingreſſa alia ſecum aduocatorum ſimulacra inducunt. Quumq; intra cancellorum venerint ſepta, & agi cœperint alicuius fortunæ vel ſalus, atque laborari debeat vt ab inſonte gladius, vel calamitoſo detrimenta pellantur, conrugatis hinc inde frontibus, brachiiſque hiſtrionico geſtu formatis, vt cōcionaria Gracchi fiſtula poſt occipitium deſit, conſiſtitur altrinſecus diu. Tandemque ex præmeditato conludio per eum qui eſt in verba fidentior, ſuaue quoddam principium dicēdi exſeritur, pro Cluentio vel pro Cteſiphonte

oratio-

orationum æmula ornamenta promittens: & in eam concluſionem cunctis finem cupientibus deſinit, vt nondum ſe patroni poſt ſpeciem litis triennium editam cauſſentur inſtructos: ſpatioque prorogati temporis impetrato, quaſi cum Antæo vetere colluctati, perſeueranter flagitant pulueris periculoſi mercedes. Verumtamen hæc quum ita ſint, non deſunt aduocatis incommoda plurima, parum ſuſtinenda recte victuro. Namque ſellulariis quæſtibus ineſcati, inter ſe hoſtiliter diſſident: & rupta maledicendi ferocia, vt dictum eſt, multos offendunt: quam tunc effutiunt, quum commiſſarum ſibi cauſſarum infirmitatem orationibus validis conuelare non poſſunt. & iudices patiuntur interdum, * doctos ex Philiſtionis aut Æſopi cauillationibus, quam ex Ariſtidis illius iuſti vel Catonis diſciplina productos; qui ære graui mercati publicas poteſtates, vt creditores moleſti, opes cuiusquemodi fortunæ rimantes, alienis gremiis excutiunt prædas. Ad vltimum id habet *cauſſidicina cum ceteris metuendum & graue, quod hoc ingenitum eſt pene litigantibus cunctis, vt quum iurgia mille caſibus cadant, accidētia ſecus in poteſtate eſſe exiſtiment patronorum, & omnem certaminum exitum iisdem ſoleant adſignare; & non vitiis rerum aut iniquitati aliquotiens diſceptantium, ſed ſolis defenſantibus iraſcantur. Verum vnde huc declinauimus reuertamur. Pubeſcente iam vere, Valentinianus a Treueris motus, per nota itinera gradu celeri contendebat: eique regiones aduentanti quas petebat, legatio Sarmatarum offertur: pedibusque eius proſtrata, orabat pacifica prece, vt propitius veniret & lenis, nullius diri facinoris participes populares ſuos inuenturus aut conſcios. Quibus ſæpe eadem iterantibus, hactenus perpenſa deliberatione reſpondit, hæc in locis vbi dicuntur admiſſa, quærenda veriſſimis documentis & vindicanda. Quumque exinde Carnuntum Illyriorum oppidum introiſſet, deſertum quidem nunc & ſqualens, ſed ductori exercitus perquam opportunum, vbi fors copiam dediſſet aut ratio, e ſtatione proxima reprimebat barbaricos adpetitus. Et quamquam terrori cunctis erat, dum ſperabatur vt acer & vehemens mox iudices damnari iuſſurus, quorū perfidia vel ſeceſſione Pannoniarum nudatum eſt latus, quum illuc veniſſet, ita intepuit, vt neque in Gabinii regis inquireret necem, neque inuſta reipublicæ vulnera, quo ſinente vel agente ſegnius euenissent, accuratius veſtigaret: eo videlicet more quo erat ſeuerus in gregariis corrigendis, remiſſior erga maiores fortunas vel verbis aſperioribus inceſſendas. Solum tamen incitato petebat odio Probum, numquam ex quo eum viderat, minari deſinens vel miteſcens: cuius rei cauſſæ nec obſcuræ fuerunt nec leues. Hic præfecturam prætorio tunc primitus nanctus, eamque multis atque vtinam probabilibus modis in longum proferre geſtiens, non vt proſapiæ ſuæ claritudo monebat, plus adulationi quam verecundiæ dedit. Contemplatus enim propoſitum principis, quærendæ vndique pecuniæ vias abſque iuſtorum iniuſtorumque diſcretione ſcrutantis, errantem non reducebat ad æquitatis tramitem, vt ſæpe moderatores fecere tranquilli, ſed ipſe quoque flexibilem ſequebatur atque transuerſum. Vnde graues obedientium caſus, exitialia prouiſorum nomina titulorum iuxta opulentas & tenues eneruatas ſuccidêre fortunas, argumētis poſt aliis validioribus aliis, vſu lædendi reperiente longæuo. Deniq; tributorum onera vectigaliumque augmenta multiplicata, optimatum quoſdam, vltimorum metu exagitatos, mutare compulerunt ſedes: & flagitantium miniſtrorum amaritudine quidam oppreſſi, quum non ſuppeteret quod daretur, erant perpetui carcerum inquilini: e quibus aliquos, quum vitæ iam tæderet & lucis, ſuſpendiorum exoptata remedia conſumpſerunt. Hæc ita inlecebroſius atque inhumanius agi loquebatur quidem pertinax rumor: Valentinianus vero, tamquam auribus cera inlitis, ignorabat; indifferenter quidem lucrandi vel ex rebus minimis auidus, idque tantum cogitans quod offerebatur; parſurus tamen fortaſſe Pannoniis, ſi hæc ante ingemiſcenda compendia comperiſſet, quæ nimium ſero tali didicit caſu. Ad prouincialium reſiduorum exemplum, etiam Epirotæ acturos ſibi gratias a præfecto mittere compulſi legatos, Iphiclem quemdam philoſophum, ſpectatum robore pectoris hominem, adegere non ſponte propria pergere ad id munus implendum. Qui quum Imperatorem vidiſſet, agnitus; aduentusque ſui cauſſam interrogatus, Græce reſpondit: atque vt

philoſophus veritatis profeſſor, quærente curatius principe ſi hi qui miſere, ex animo bene ſentiunt de præfecto, *Gementes*, inquit, *& inuiti.* Quo ille verbo tamquam telo perculſus, actus eius vt ſagax beſtia rimabatur, genuino percunctãdo ſermone quod non ſcitabat, vbinam ille eſſet (verbi gratia) honore inter ſuos antecellens & nomine, vel ille diues, aut alius ordinis primus. Quumque diſceret periſſe aliquem laqueo, abiſſe alium trans mare, conſciuiſſe ſibi alium mortem aut plumbo vita erepta extinctum, in immenſum excanduit, vrente irarum nutrimenta tunc officiorum magiſtro Leone, pro nefas, ipſo quoque præfecturam, ſi celſior e ſcopulo caderet, adfectante: quam ſi adeptus rexiſſet, præ his quæ erat auſurus, adminiſtratio Probi ferebatur in cælum. Agens itaq; apud Carnuntum Imperator per continuos tres menſes æſtiuos, arma parabat & alimenta; ſi qua fors ſecundaſſet, peruaſurus opportune Quados, tumultus atrocis auctores. In quo opido Fauſtinus filius ſororis Viuentii præfecti prætorio, notarius militans, Probo ſpectante negotium, carnificis manu peremptus eſt poſt tormenta, vocatus in crimen quod aſinum occidiſſe dicebatur ad vſum artium ſecretarum, vt adſerebant quidam vrgentes: vt autem aiebat ille, ad imbecillitatem firmandam fluentium capillorum: alio quoque in eum pernicioſe compoſito, quod petenti per iocum cuidam Nigrino vt eum notarium faceret, exclamauit ille hominem ridens, *Fac me Imperatorem ſi id volueris impetrare.* Hocq; ludibrio inique interpretato, & Fauſtinus ipſe & Nigrinus & alii ſunt interfecti. Præmiſſo igitur Merobaude cum militari peditum manu quam regebat, ad vaſtandos cremandosq; barbaricos pagos, comite adiuncto Sebaſtiano, Valentinianus Acincum prope caſtra commouit: nauigiisque ad repentinum caſum coniunctis, & contabulato celeri ſtudio ponte, per partem aliam tranſiit in Quados; ſpeculantes quidem ex diruptis montibus eius aduentum, quo plerique ancipites incertiq; accidentium, cum ſuis caritatibus ſeceſſerunt; ſed ſtupore defixos, quum in regionibus ſuis contra quam opinabantur auguſta cernerent ſigna. Progreſſus ergo coacto gradu in quantum res tulit, iugulataque ætate promiſcua, quam etiam tum palantem ſubitus occupauit excurſus, & tectis combuſtis, rediit cum incolumibus cunctis quos duxerat ſecum: itidemque apud Acincum moratus, autumno præcipiti per tractus conglaciari frigoribus adſuetos, commoda quærebat hiberna: nullaque ſede idonea potiri præter Sabariam poterat, quamuis eo inualidam tempore, adſiduisque malis adflictam. Vnde hoc, etiamſi magni intererat, paulisper ſequeſtrato, impigre motus, peragrata fluminis ripa, caſtrisque præſidio competenti munitis atque caſtellis, Bregitionem peruenit: ibique diu compoſitum ad quietem principis fatum, ſortem denuntiabat ei ſupremam, prodigiis ingerentibus multis. Namq; diebus ante pauciſſimis, ruinas fortunarum indicantia cellarum arſere crinita ſidera cometarũ, quorum originem ſupra docuimus: & apud Sirmium repentino fragore nubiũ fulmen excuſſum, palatii & curiæ partem incendit & fori: & apud Sabariam eodem adhuc conſtituto, bubo culminibus regii lauacri * conſidens, occentansq; funebria, nulla iacientium ſagittas & lapides contemplabili dextera cadere potuit, certatim licet ardenti ſtudio petebatur. Item quum ab vrbe prædicta tenderet ad procinctũ, per portam voluit vnde introiit exire, vt omen colligeret quod cito remeabit ad Gallias: quumq; locus adgeſtis ruderibus neglectus purgaretur, lapſam forem ferratã, quæ exitum obſerauit, multitudo remouere non potuit viribus magnis eniſa: & dum fruſtra tereret diem, coactus per aliam egreſſus eſt portam. Nocteq; quam lux ereptura eum vita ſequuta eſt, (vt per quietem ſolet) videbat coniugem ſuam abſentem ſedere paſſis capillis, amictu ſqualenti contectam: quam æſtimari dabatur fortunam eius eſſe cum tetro habitu iam diſceſſurã. Progreſſus deinde matutinus contractiore vultu ſubtriſtis, quum eum oblatus non ſuſciperet equus anteriores pedes præter morem erigens in ſublime, innata feritate concitus, vt erat immanis, dexteram ſtratoris militi iuſſit abſcidi, quæ eum inſilientem iumento pulſerat conſueto: periſſetq; cruciabiliter innocens iuuenis, ni tribunus ſtabuli Cerealis dirum nefas cum ſui periculo distuliſſet. Poſt hæc Quadorum venere legati, pacem cum præteritorum obliteratione ſupplicIter obſecrantes: quam vt adipiſci ſine obſtaculo poſſent, & tirocinium & quædam vtilia rei Romanæ pollicebantur. Quos quoniam ſuſcipi placuit, &

cuit, & redire induciis quæ poſcebantur indultis, (quippe eos vexari diutius, nec ciborum inopia nec alienum tempus anni patiebantur) in conſiſtorium Equitio introducente ſunt intromiſſi. Quumque membris curuatis ſtarent metu debiles & præſtricti, docere iuſſi quæ ferebant, vſitatas illas cauſſationum ſpecies iurandi fidem addendo firmabant: nihil ex communi mente procerum gentis delictum adſeuerantes in noſtros, ſed per extimos quoſdam latrones amnique confines eueniſſe quæ inciuiliter geſta ſunt: etiam id quoque addendo, vt ſufficiens ad facta purganda, firmantes quod munimentum exſtrui cœptum nec iuſte nec opportune, ad ferociam animos agreſtes accendit. Ad hæc Imperator ira vehementi perculſus, & inter exordia reſpondendi tumidior, increpabat verborum obiurgatorio ſono nationem omnem, vt beneficiorum immemorem & ingratam: paulatimque lenitus & ad molliora propenſior, tamquam ictus telo vitalia, voceque ſimul obſtricta, ſuffectus igneo lumine cernebatur: & repente cohibito ſanguine letali ſudore perfuſus, ne laberetur ſpectantibus exſulibus, concurſu miniſtrorum vitæ ſecretioris ad conclaue ductus eſt intimum. Vbi locatus in lecto, exiguas ſpiritus reliquias trahens, nondum intelligendi minuto vigore, cunctos agnoſcebat adſtantes; quos cubicularii, ne quis eum necatum ſuſpicaretur, celeritate maxima conrogarant. Et quoniam viſcerum flagrante compage laxanda erat neceſſario vena, nullus inueniri potuit medicus, hanc ob cauſſam quod eos per varia ſparſerat, curaturos militem peſtilentiæ morbo tentatum. Vnus tamen repertus venam eius iterum ſæpiusque pungendo, ne guttam quidem cruoris elicere potuit, internis nimietate calorum ambuſtis; vel (vt quidam exiſtimabant) arefactis ideo membris, quod meatus aliqui quos hæmorrhoidas nunc appellamus, obſerati ſunt gelidis frigoribus concruſtati. Senſit immenſa vi quadam vrgente morborum, vltimæ neceſſitatis adeſſe præſcripta: dicereque conatus aliqua vel mandare, (vt ſingultus ilia crebrius pulſans, ſtridorque dentium, & brachiorum motus velut cæſtibus dimicantium indicabat) iam ſuperatus liuentibusque maculis interfuſus, animum diu colluctatum efflauit, ætatis quinquageſimo anno & quinto, imperii minus centum dies ſecundo & decimo. Replicare nunc eſt opportunum, vt aliquoties fecimus, & ab ortu primigenio patris huiusce principis, adusque ipſius obitum, actus eius diſcurrere per epilogos breues, nec vitiorum prætermiſſo diſcrimine vel bonorum, quæ poteſtatis amplitudo monſtrauit, nudare ſolita ſemper animorum interna. Natus apud Cibalas Pannoniæ opidum Gratianus maior ignobili ſtirpe, cognominatus eſt a pueritia prima *Funarius*, ea re quod nondum adultus venalem circumferens funem, quinq; militibus eum rapere ſtudio magno conatis nequaquam ceſſit; æmulatus Crotoniaten Milonem, cui mala ſæpe cohærenter læua manu retinenti vel dextra, nulla vmquam virium fortitudo abſtraxit. Ob ergo validi corporis robur & peritiam militum more luctandi notior multis, poſt dignitatem protectoris atque tribuni comes præfuit rei caſtrenſi per Africam: vnde furtorum ſuſpicione contactus digreſſusque, multo poſtea pari poteſtate Britannum rexit exercitum: tandemq; honeſte ſacramento ſolutus, reuertit ad larem: & agens procul a ſtrepitu, mulctatione bonorũ adflictus eſt a Conſtantio, hoc nomine quod ciuili flagrante diſcordia, hoſpitio dicebatur ſuſcepiſſe Magnentium, per agrum ſuum ad propoſita feſtinantem. Cuius meritis Valentinianus ab ineunte adoleſcentia commendabilis, contextu ſuarum quoque ſuffragante virtutum, indutibus Imperatoriæ maieſtatis apud Nicæam ornatus, in auguſtum collegium fratrem Valentem adſciuit, germanitate concordi ſibi iunctiſſimum, inter probra medium & præcipua, quæ loco docebimus competenti. Igitur Valentinianus, poſt periculorum moleſtias plures dum eſſet priuatus emenſas, imperitare exorſus, arces prope flumina ſitas & turbines, & Gallias petiit Alemannicis patentes excurſibus, reuiuiſcentibus erectius cognito principis Iuliani interitu, quem poſt Conſtantem ſolum omnium formidabant. Ideo autem etiam Valentinianus merito timebatur, quod & exercitus auxit* valido ſupplemento, & vtrobique Rhenum celſioribus caſtris muniuit atque caſtellis, ne latere vſquam hoſtis ad noſtra ſe proripiens poſſit. Vtque multa prætereamus quæ egit moderatoris auctoritate fundati, quæque per ſe vel

duces correxit induſtrios, poſt Gratianum filium in ſocieratem ſuæ poteſtatis adſumptum, Virhigabium regem Alemannorum Vadoriario genitum, adulefcentem in flore primogenarum, nationes ad tumultus cientem & bella, clam, quia non potuit aperte, confodit: & Alemannis congreſſus prope Solicinium locum, vbi inſidiis pene perierat circumuentus, ad exitium vltimum delere potuit vniuerſos, ni paucos velox effugium tenebris amandaſſet. Inter hæc tamen caute geſta, iam conuerſos ad metuendam rabiem Saxonas, ſemper quolibet inexplorato ruentes, delatosque tunc ad maritimos tractus, quorum ſpoliis pene redierant onuſti, malefido quidem ſed vtili commento peremit, præda raptoribus vi fractis excuſſa. Itidemque Britannos, cateruas ſuperfuſorum hoſtium non ferentes, ſpe meliorum adſumpta in libertatem & quietem reſtituit placidam, nullo pene redite permiſſo graſſarorum ad ſua. Efficacia pari Valentinum quoque Pannonium exſulem, vt per has prouincias molientem orium rurbare commune, anre quam negotium efferueſceret, oppreſſit. Africam deinde malo repentino perturbatam, discriminibus magnis exemit, quum voraces militarium faſtus ferre nequiens Firmus, ad omnes diſſenſionum motus perflabiles gentes Mauricas conciraſſet. Similique fortitudine clades ingemiſcendas Illyrici vindicaſſet, ni morte præuentus reliquiſſet rem ſeriam imperfectam. Ac licet opera præſtabilium ducum hæc quæ retulimus conſummata ſunt, tamen ipſum quoque ſatis conſtat, vt erat expeditæ mentis vſuque caſtrenſis negorii diuturno firmatus, egiſſe complura: inter quæ illud elucere clarius potuit, ſi Macrianum regem ea tempeſtate terribilem, viuum capere potuiſſet, vt induſtria magna tentarat, poſtquam eum euaſiſſe Burgundios, quos ipſe admouerat Alemannis, mœrens didiciſſet & triſtis. Hæc ſuper actibus principis breui ſunt textu percurſa. Nunc, confiſi quod nec metu nec adulandi fœditate conſtricta poſteritas, incorrupta præteritorum ſolet eſſe ſpectatrix, ſummatim eius numerabimus vitia, poſt & bene merita narraturi. Adſimulauit nonnumquam clementiæ ſpeciem, quum eſſet in acerbitatem naturæ calore propenſior, oblitus profecto quod *regenti imperium omnia nimia, velut prærupti ſcopuli, ſunt deuitanda.* Nec enim vſquam reperitur miti coercitione contentus, ſed aliquotiens quæſtiones multiplicari iuſſiſſe cruentas, poſt interrogationes funeſtas nonnullis aduſque discrimina vitæ vexatis. Et ita erat effuſior ad nocendum, vt nullum aliquando damnatorum capitis eriperet morte ſubſcriptionis elogio leni; quum id etiam principes interdum fecerint ſæuiſſimi. Atqui potuit exempla multa contueri maiorum, & imitari peregrina atque interna humanitatis & pietatis, quas ſapientes conſanguineas * virtutes eſſe definiunt: e quibus hæc ſufficiet poni. Artaxerxes Perſarum ille rex potentiſſimus, quem Macrochira membri vnius longitudo commemorauit, ſuppliciorum varietates, quas natio ſemper exercuit cruda, lenitate genuina caſtigans, tiaras ad vicem capitum quibusdam noxiis amputabat: &, ne ſecaret aures more regio pro delictis, ex galeris fila pendentia præcidebat: quæ temperantia morum ita tolerabilem eum fecit & * verecundum, vt adnitentibus cunctis multos & mirabiles actus impleret Græcis ſcriptoribus celebratos. Præneſtino prætore, qui bello quodam Samnitico properare iuſſus ad præſidium venerat ſegnius, ad crimen diluendum exhibito, Papirius Curſor ea tempeſtate dictator, ſecurem per lictorem expediri, homineque abiecta purgandi ſe fiducia ſtupefacto, viſum prope fruticem iuſſit abscidi: hocque ioci genere caſtigatum eum abſoluit, * non ideo contemptus, vt ad reſiſtendum aptus Alexandro magno, ſi calcaſſet Italiam, æſtimatus. Hæc forſitan Valentinianus ignorans, minimeque reputans *adflicti ſolatia ſtatus ſemper eſſe lenitudinem principum*, pœnas per ignes augebat & gladios: quod vltimum in aduerſis rebus remedium pietas reperit maiorum, vt Iſocratis memorat pulchritudo: cuius vox eſt perpetua docentis, *ignoſci debere interdum armis ſuperato rectori, quam iuſtum quid ſit ignoranti.* Vnde motū exiſtimo Tullium, præclare pronuntiaſſe quum defenderet Oppium, *Etenim multum poſſe ad ſalutem alterius, honori multis: parum potuiſſe ad exitium, probro nemini fuit.* Auiditas plus habendi ſine honeſti prauique differentia, & indagandi quæſtus varios per alienæ vitæ naufragia, exundauit in hoc principe flagrantius

tius

tius adoleſcens: quam * quidem, prætendentes Imperatorem Aurelianum, purgare tentabant; id adfirmando, quod vt ille poſt Gallienum & lamentabiles reipublicæ caſus exinanito ærario, torrentis ritu ferebatur in diuites, ita hic quoque poſt procinctus Parthici clades magnitudine indigens impenſarum, vt militi ſupplementa ſuppeterent & impendium, crudelitati cupiditatem opes nimias congerendi miſcebat: diſſimulans ſcire quod *ſunt aliqua quæ fieri non oportet, etiamſi licet*: Themiſtoclis illius diſſimilis, qui cum poſt pugnam agminaque deleta Perſarum, licenter obambulans armillas aureas vidiſſet humi proiectas & torquem, *Tolle*, inquit, *hæc*, ad comitum quemdam propè adſtantem, *tu qui Themiſtocles non es*: non quodlibet probans in duce magnanimo lucrum. Huius exempla continentiæ ſimilia plurima in Romanis exuberant ducibus: quibus omiſſis, quoniam non ſunt perfectæ virtutis indicia, (nec enim aliena non rapere, laudis eſt) vnum ex multis conſtans innocentiæ vulgi veteris ſpecimen ponam. Quum proſcriptorum locupletes domus diripiendas Romanæ plebi Marius dediſſet & Cinna, vulgi rudes animi & humana ſoliti reſpectare, alienis laboribus pepercerunt: vt nullus egens reperiretur aut infimus, qui de ciuili luctu fructum contrectare pateretur ſibi conceſſum. Inuidia præter hæc antedictus medullitus vrebatur: & ſciens pleraque vitiorum imitari ſolere virtutes, memorabat adſidue, liuorem virtutum rectæ poteſtatis inuidiam eſſe ſociam. Vtque ſunt dignitatum apices maximi, licere ſibi cuncta exiſtimantes, & ad ſugillandum contrarios exturbandoſque meliores pronius inclinati, bene veſtitos oderat, & eruditos & opulentos, & nobiles: & fortibus detrahebat: vt ſolus videretur bonis artibus eminere: quo vitio exarſiſſe principem legimus Hadrianum. Arguebat hic idem princeps timidos ſæpius, maculoſos tales appellans & ſordidos, & infra ſortem humilem amandandos; ad pauores irritos aliquotiens abiectius pallens, &, quod nuſquam erat, inattente formidans. Quo intellecto magiſter officiorum Remigius, quum eum ex incidentibus ira ferueſcere ſentiret, fieri motus quoſdam barbaricos inter alia ſubſerebat: hocque ille audito, quia timore mox frangebatur, vt Antoninus Pius erat ſerenus & clemens. Iudices numquam conſulto malignos elegit: ſed ſi ſemel promotos agere didicit immaniter, Lycurgos inueniſſe ſe prædicabat & Caſſios, columina iuſtitiæ priſca: ſcribenſque hortabatur adſidue, vt noxas vel leues acerbius vindicarent: nec adflictis erat vllum in principis benignitate perfugium; quod ſemper, vt agitato mari iactatis portus patuit exoptatus. *Finis enim iuſti imperii* (vt ſapientes docent) *vtilitas obedientium æſtimatur & ſalus*. Conſentaneum eſt venire poſt hæc ad eius actus ſequendos recte ſentientibus & probandos: cum quibus ſi reliqua temperaſſet, vixerat vt Traianus & Marcus. In prouinciales admodum parcus, tributorum vbique molliens ſarcinas: opidorum & limitum conditor tempeſtiuus: militaris diſciplinæ cenſor eximius; in hoc tantum deerrans, quod quum gregariorum etiam læuia puniret errata, potiorum ducum flagitia progredi ſinebat in maius, ad querelas in eos motas aliquotiens obſurdeſcens: vnde Britannici ſtrepitus, & Africanæ clades, & vaſtitas emerſit Illyrici. Omni pudicitiæ cultu domi caſtus & foris, nullo contagio conſcientiæ violatus obſcenæ; nihil inceſtum: hancque ob cauſſam tamquam retinaculis petulantiam frænarat aulæ regalis; quod cuſtodire facile potuit. Neceſſitudinibus ſuis nihil indulgens; quas aut in otio reprimebat, aut mediocriter honorauit, abſque fratre: quem temporis compulſus anguſtiis, in amplitudinis ſuæ ſocietatem adſumpſit. Scrupuloſus in deferendis poteſtatibus celſis: nec imperante eo prouinciam nummularius rexit, aut adminiſtratio venumdata niſi inter initia, vt ſolent occupationis ſpe vel impunite quædam ſceleſta committi. Ad inferenda propulſandaque bella ſollertiſſimus, cautus, æſtu Martii pulueris induratus; boni prauique ſuaſor & deſuaſor admodum prudens, militaris rei ordinum ſcrutantiſſimus; ſcribens decore, venuſteque pingens & fingens; & nouorum inuentor armorum: memoria ſermoneq; incitato quidem ſed raro facundiæ proximo vigens: amator munditiarum, lætuſque non profuſis epulis ſed excultis. Poſtremo hoc moderamine principatus inclaruit, quod inter religionum diuerſitates medius ſtetit; nec quemquam inquietauit, neq; vt hoc coleretur imperauit aut illud, nec interdi-

ctis minacibus ſubiectorum ceruicem ad id quod ipſe coluir inclinabat; ſed intemeratas reliquit has partes vt reperit. Corpus eius lacertoſum & validum, capilli fulgor colorisque nitor, cum oculis cæſiis ſemper obliquum intuentis & toruum. Atque pulchritudo ſtaturæ, liniamentorumq; recta compago, maieſtatis regiæ decus implebat. Poſt conclamata Imperatoris ſuprema, corpusque conditum ad ſepulturam, vt miſſum Conſtantinopolim inter diuorum reliquias humaretur, ſuſpenſo inſtante procinctu, anceps rei timebatur euentus cohoribus Gallicanis, quæ non ſemper dicatæ legitimorum principum fidei, velut imperiorum arbitræ, auſuræ nouum quiddam in tempore ſperabantur: hoc tentatores nouitatis adiuuante, quod geſtorum ignarus etiamtum Gratianus agebat tum apud Treueros; vbi profecturus eum morari dispoſuerat pater. Quum negotium in his eſſet anguſtiis, &, tamquam in eadem naui futuri periculorum ſi * accidiſſet participes, omnes eadem formidarent, ſedit ſummatum conſilio, auulſo ponte quem compaginarat ante neceſſitas inuadens terras hoſtiles, vt ſuperſtitis Valentiniani mandato Merobaudes protinus acciretur. Hocque ille, vt erat ſollertis ingenii, quod euenerat ratus, aut forte doctus ab eo per quem vocabatur, rupturum concordiæ iura Gallicanum militem ſuſpicatus, miſſam ad ſe teſſeram finxit redeundi cum eo ad obſeruandas Rheni ripas, quaſi furore barbarico crudeſcente: vtque erat ſecrete mandatum, Sebaſtianum, principis adhuc ignorantem exceſſum, longius amandauit; quietum quidem virum & placidum, ſed militari fauore ſublatum, & eo maxime tunc cauendum. Reuerſo itaque Merobaude, altiore cura proſpectum, expedito conſilio Valentinianus puer defuncti filius tum quadrimus vocaretur, in imperium cooptandus, centeſimo lapide disparatus, degensque cum Iuſtina matre in villa quam Murocinctam appellant. Hocq; *continenti omnium ſententia confirmato, Cerealis auunculus eius ocius miſſus, eumdem puerum lectica impoſitum duxit in caſtra: ſextoque die poſt parentis obitum Imperator legitime declaratus, Auguſtus nuncupatur more ſolenni. Et licet, quum hæc agerentur, Gratianum indigne laturum exiſtimarent, abſque ſui permiſſu principem alium inſtitutum, poſtea * metu ſollicitudine discuſſa vixere ſecurius, quod ille, vt erat beneuolus & peritus, conſanguineum pietate nimia dilexit & educauit.

AMMIANI MARCELLINI
RERVM GESTARVM LIBER TRIGESIMVS PRIMVS.

INTEREA & fortunæ volucris rota, aduerſa proſperis ſemper alternans, Bellonam furiis in ætatem adſcitis armabat, mœſtosque tranſtulit ad orientē euentus; quos aduentare præſagiorum fides clara monebat & portentorū. Poſt multa enim quæ vates augureſque prædixere veridice, reſultabant canes vlulantibus lupis, & querulū quiddā nocturnæ volucres gemebant & flebile, & ſqualidi ſolis exortus hebetabant matutinos diei candores: & Antiochię per rixas tumultusq; vulgares id in conſuetudinem venerat vt * quisq; vim ſe pati exiſtimaret, *Viuus ardeat Valens*, licentius clamitaret. Vocesq; præconū audiebantur adſidue, mandantium congeri ligna ad Valentini lauacri ſucceſſionem, ſtudio ipſius principis conditi. Quæ, hunc illi impendere exitum vitæ, modo non aperte loquendo monſtrabant. Super his laruale ſimulacrū Armeniæ regis, & miſerabiles vmbræ paulo ante in negotio Theodori cæſorum, per quietem ſtridendo carmina quædam * nimirum horrenda, multos diris terroribus agitabāt. *Tragula Gurgulione confecto exanimis viſa eſt iacens. cuius mors publicorum funerum ærumnas indicabat amplas & peruulgatas. Deniq: quum Chalcedonos ſubuerterentur veteres muri vt apud Conſtantinopolim ædificaretur lauacrum, ordine reſoluto ſaxorum, in quadrato lapide, qui ſtructura latebat in media, hi Græci verſus inciſi reperti ſunt, futura plene pandentes;

Ἀλλ

*Ἀλλ' ὁπόταν νύμφαι δροσεραὶ κατ' ἄστυ χορείαις Τερπόμεναι, στροφόωνται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιάς, Καὶ τεῖχος λουτροῖο πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ· Δὴ τότε Οὔννια φῦλα πολυσπερ μυρί' ἀπορῦσι Ἴστρου καλλιρρόοιο πόρον περόωντα σὺν αἰχμῇ· Καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χώρην καὶ Μυσίδα γαῖαν, Παίονα δ' ἱπποβάτην σὺν Κέλταις μαινομένοισι Ταὐτὸν καὶ βιότοιο τέλος καὶ δῆρις ἐφέξει. Totius autem ſementem exitii, & cladium originem diuerſarum, quas Martius furor incendio ſolito miſcendo cuncta conciuit, hanc comperimus cauſſam. *Hunnorum gens*, monumentis veteribus leuiter nota, vltra paludes Mæoticas glacialem oceanum accolens, omnem modum feritatis excedit. Vbi quoniam ab ipſis naſcendi primitiis, infantum ferro ſulcantur altius genæ, vt pilorum vigor tempeſtiuus emergens corrugatis cicatricibus hebetetur, ſeneſcunt imberbes abſque vlla venuſtate, ſpadonibus ſimiles. compactis omnes firmiſque membris, & opimis ceruicibus* prodigioſe deformes & pandi: vt bipedes exiſtimes beſtias, vel quales in commarginandis pontibus effigiati ſtipites dolantur incompte in hominum figuras. ſic & in ſua vita viſi ſunt aſperi, vt neque igni, neque *ſaporatis indigeant cibis; ſed radicibus herbarum agreſtium & ſemicruda cuiuſuis pecoris carne veſcantur; quam inter femora ſua & equorum terga ſubſertam, fotu calefaciunt breui. Ædificiis nullis vmquam tecti; ſed hæc, velut ab vſu communi diſcreta ſepulcra, declinant. Nec enim apud eos vel arundine faſtigiatum reperiri tugurium poteſt: ſed vagi, montes peragrantes & ſiluas, pruinas, famem ſitimque perferre ab incunabulis adſueſcunt. Peregre tecta, niſi adigente maxima neceſſitate, non ſubeunt. nec enim apud eos ſecuros exiſtimant eſſe ſub tectis. Indumentis operiuntur linteis, vel ex pellibus ſilueſtrium *murum conſarcinatis. Nec alia illis domeſtica veſtis eſt, alia forenſis: ſed ſemel obſoleti coloris tunica collo inſerta non ante deponitur aut mutatur, quam diuturna carie in pannulos defluxit deſtruſtata. Galeris incuruis capita tegunt; hirſuta crura coriis munientes hœdinis. Eorumque calcei formulis nullis aptati, vetant incedere greſſibus liberis. Qua cauſſa ad pedeſtres parum accommodari ſunt pugnas: verum equis prope adfixi, duris quidem, ſed deformibus, & muliebriter iiſdem nonnumquam inſidentes, funguntur muneribus *conſuetis. In ipſis quiuis in hac natione pernox & perdius emit & vendit, cibumque ſumit & potum; & inclinatus ceruici anguſtæ iumenti, in altum ſoporem aduſque varietatem effunditur ſomniorum. Et deliberatione ſuper rebus propoſita ſeriis, hoc habitu omnes in commune conſultant. Aguntur autem nulla ſeueritate regali; ſed tumultuario primatum ductu contenti, perrumpunt quidquid inciderit. Et pugnant nonnumquam laceſſiti: ſed ineuntes prœlia cuneatim variis vocibus ſonantibus toruum. Vtque ad pernicitatem ſunt leues & repentini: ita ſubito de induſtria diſperſi *lugeſcunt; & impoſita acie, cum cæde vaſta diſcurrunt: nec inuadentes vallum, nec caſtra inimica pilantes præ nimia parte decernuntur. Eoque omnium acerrimos facile dixeris bellatores, quod procul miſſilibus telis, acutis oſſibus pro ſpiculorum acumine arte mira * coagmentatis, ſed diſtinctis comminus ferro ſine vi reſpectu con . . . hoſteſque dum mucronum noxias obſeruant, contortis laciniis illigant; vt laqueatis reſiſtentium membris equitandi vel gradiendi adimant facultatem. Nemo apud eos arat, nec ſtiuam aliquando contingit. Omnes enim ſine ſedibus fixis, abſq; lare vel lege aut ritu ſtabili diſpalantur; ſemper fugientium ſimiles cum carpentis in quibus habitant: vbi coniuges ex villis veſtimenta contexunt, & coeunt cum maritis, & pariunt, & aduſque pubertatem nutriunt pueros. Nullusque apud eos interrogatus, reſpondere vnde oritur poteſt: alibi conceptus, natusque procul, & longius educatus. Per inducias infidi, inconſtantes, ad omnem auram incidentes ſpei nouæ, perquam mobiles, totum furori incitatiſſimo tribuentes: inconſultorum animalium ritu, *quod honeſtum inhoneſtumue ſit, penitus ignorantes. Flexiloqui & obſcuri. Nullius religionis vel ſuperſtitionis reuerentia aliquando diſtricti: auri cupidine immenſa flagrantes. Adeo permutabiles & iraſci faciles, vt eodem aliquotiens die a ſociis nullo irritante ſæpe deſciſcant, itidemque propitientur nemine leniente. Hoc expeditum indomitumque hominum genus, externa prædandi auiditate flagrans immani, per

rapinas finitimorum graſſatum & cædes, aduſque* Achaiam peruenit. Reſtant *Maſſagetæ*: qui vnde ſint, vel quas incolant terras, (quoniam huc res prolapſa eſt) conſentaneum eſt demonſtrare, geographica perplexitate monſtrata; quæ diu multaluda . . & varia, tandem reperit veritatis interna . . ad Iſter aduenarum magnitudine fluenti Sauromatas prætermeat, aduſque amnem Tanaim pertinentes: qui Aſiam terminat ab Europa. Hoc tranſito, in immenſum extentas Scythiæ ſolitudines *Alani* inhabitant, ex montium appellatione cognominati: paulatimque nationes conterminas, crebritate victoriarum attritas, ad gentilitatem ſui vocabuli traxerunt vt Perſæ. Inter hos* *Neuri* mediterranea incolunt loca, vicini verticibus celſis; quos præruptos geluque torpentes aquilones adſtringunt. Poſt quos* *Vidini* ſunt & *Geloni*, perquam feri. Qui detractis peremptorum hoſtium cutibus indumenta ſibi equisque tegmina conficiunt; bellatrix gens. Gelonis* *Agathyrſi* collimitant, interſtincti colore cæruleo corpora ſimul & crines: & humiles quidem minutis atque raris, nobiles vero* latis fucatis & denſioribus notis. Poſt hos, *Melanchlænas* & *Anthropophagos* palari accepimus per diuerſa, humanis corporibus victitantes: quibus ob hæc alimenta nefanda deſertis, finitimi omnes longa petiere terrarum. ideoque plaga omnis orienti æſtiuo obiecta, vſquedum venitur ad Seras, inhabitabilis* tranſit. Parte alia prope Amazonum ſedes* *Alani* ſunt orienti accliues, diffuſi per populos ac gentes amplas, Aſiaticos vergentes in tractus: quas dilatari aduſque Gangen accepi, fluuium interſecantem terras Indorum, mareque inundantem auſtrale. Ibi partiti per vtramque mundi plagam Alani, (quorum gentes varias nunc recenſere non refert) licet dirempti ſpatiis longis, per pagos, vt Nomades, vagantur immenſos. Æui tamen progreſſu ad vnum conceſſere vocabulum, & ſummatim omnes Alani cognominantur. Mores & media & efferatam viuendi, ſed iam immaturam. Nec enim vlla ſunt* illis tuguria, aut verſandi vomeris curæ: ſed carne & copia victitant lactis, plauſtris ſuperſidentes, quæ operimentis curuatis corticum per ſolitudines conferunt ſine fine diſiectas. Quumque ad graminea venerint, in orbiculatam figuram locatis* ſarracis ferino ritu veſcuntur: abſumptisque pabulis, velut carpentis ciuitates impoſitas vehunt: maresque ſupra cum fœminis coeunt. & naſcuntur in his & educuntur infantes: & habitacula ſunt hæc illis perpetua: & quocumque ierint, illic genuinum exiſtimant larem. Armenta præ ſe agentes cum gregibus paſcunt: maximeque equini pecoris eſt eis ſollicitior cura. Ibi campi ſemper herbeſcunt, interſitis pomiferis locis. Atque ideo transeuntes quolibet, nec alimentis nec pabulis indigent: quod efficit humectum ſolum, & crebri fluminum prætermeantium curſus. Omnis igitur ætas & ſexus imbellis, circa vehicula ipſa verſatur, muniisque diſtringitur mollibus: iuuentus vero, equitandi vſu a prima pueritia coaleſcens, incedere pedibus exiſtimat vile: & omnes militari diſciplina prudentes ſunt bellatores. vnde etiam Perſæ, qui ſunt originitus Scythæ, pugnandi ſunt peritiſſimi. Proceri autem Alani pene ſunt omnes & pulchri, crinibus mediocriter flauis, oculorū temperata toruitate terribiles, & armorum leuitate veloces: Hunnisque per omnia ſuppares, verum victu mitiores & cultu. * La . . nando & venando, adusque Mæotica ſtagna & Cimmerium Boſphoron, itidemque Armenias diſcurrentes & Mediam. Vtque hominibus quietis & placidis otium eſt voluptabile, ita illos pericula iuuant & bella. Iudicatur ibi beatus qui in prœlio profuderit animam. Seneſcentes enim, & fortuitis mortibus mundo digreſſos, vt degeneres & ignauos, conuitiis atrocibus inſectātur. Nec quidquam eſt quod elatius iactent quam homine quolibet occiſo: proque exuuiis glorioſis, interfectorum auulſis capitibus detractas pelles, pro phaleris iumentis accommodant bellatoriis. Nec templum apud eos viſitur aut delubrum; ne tugurium quidem culmo tectum cerni vſquam poteſt: ſed gladius barbarico ritu humi figitur nudus: eumq. vt Martem, regionum quas circumeunt præſulem, verecundius colunt. *Futura miro præſagiunt modo. Nam rectiores virgas fœminæ colligentes, easque cum incantamentis quibusdam ſecretis præſtituto tempore decernentes, aperte quid* portetur, norunt. Seruitus quid ſit ignorabant, omnes generoſo ſemine procreati. Iudicesq; etiam nunc eligunt, diuturno bellandi vſu ſpectatos. Sed ad reliqua

textus

textus propoſiti reuertamur. Igitur Hunni, peruaſis Alanorum regionibus, quos Geuthungis confines *Tanaitas* conſuetudo nominauit, interfectisque multis & ſpoliatis, reliquos ſibi concordandi fide pacta iunxerunt: eisque adiunctis confidentius Ermenrichi late patentes & vberes pagos repent no impetu perruperunt, bellicoſiſſimi regis, & per multa variaque fortiter facta vicinis naiionibus formidati. Qui vi ſubitæ procellæ perculſus, quamuis manere fundatus & habilis diu cunctatus eſt, impendentium tamen diritatem augente vulgatius fama, magnorum discriminum metum voluntaria morte ſedauit. Cuius poſt obiium rex Viihimiris creatus, reſtitit aliquantisper Alanis, Hunnis aliis fretus, quos mercede ſociauerat partibus ſuis. verum poſt multas quas pertulit clades, animam effudit in prœlio, vi ſuperatus armorum. Cuius parui filii, Viderichi nomine, curam ſuscepiam Alatheus tuebatur & Saphrax, duces exerciti & firmitate pectorum noti. Qui quum tempore arcto præuenti, abiecisſent fidúciam repugnandi, cautius discedenies, ad amnem Danaſtum peruenerunt, inier Iſtrum & Boryſthenem per camporum ampla ſpatia diffluentem. Hæc ita præter ſpem accidiſſe doctus Athanaricus Theruingorum iudex, in quem (vt ante relatum eſt) ob auxilia miſſa Procopio dudum Valens commouerat ſigna; ſtare gradu fixo tentabat; ſurrecturus in vires, ſi ipſe quoque laceſſeretur, vt ceteri. Caſtris denique prope Danaſti margines aggere vt vngorii vallem longius opportune metatis, Munderichum ducem poſtea limitis per Arabiam, cum * Lagarimano & optimaiibus aliis, aduſque viceſimum lapidem miſit, hoſtium ſpeculaturos aduentum, ipſe aciem nullo turbante interim ſtruens. Verum longe aliter quam rebatur euenit. Hunni enim, (vt ſunt in coniectura ſagaces) multitudinem eſſe longius aliquam ſuſpicati, prætermiſſis quos viderant, in quietem tamquam nullo obſtante cõpoſitis, rumpente noctis tenebris luna vado fluminis penetrato, id quod erat potiſſimum elegerunt. Et veriti ne præcurſorius index procul agentes abſterreat, Athanaricum ipſum ictu petiuere veloci: eumque ſtupentem ad impetum primum, amiſſis quibusdam ſuorum coegerunt ad effugia properare montium præruptorum. Qua rei nouitate maioreque venturi pauore constrictus, a ſuperciliis Gerazi fluminis aduſque Danubium Taifalorum terras præſtringens, muros altius erigebat; hac lorica diligentia celeri conſummata, in tuto locandam ſecuritatem ſuam exiſtiman & ſalutem. Dumque efficax opera ſuſcitatur, Hunni paſſibus eum citis vrgebant: & iam oppreſſerant aduentantes, ni grauati prædarum onere deſtitiſſent. Fama tamen late ſerpente per Gotthorum reliquas gentes, quod inuſitatum antehac hominum genus, modo ruens vt turbo montibus celſis, ex abdito ſinu coortum oppoſita quæque conuellit, corrumpit: populi pars maior, quæ Athanaricum attenuata neceſſariorum penuria deſeruerat, quæritabat domicilium remotum ab omni notitia barbarorum. Diuque deliberans quas eligeret ſedes, cogitauit Thraciæ receptaculum, gemina ratione ſibi cõueniens, quod & cæſpitis eſt feraciſſimi, & amplitudine fluentorum Iſtri diſtinguitur ab aruis patentibus iam peregrini fulminibus Martis. Hoc quoque idem reſidui velut mente cogitauere communi. Itaque duce * Alauiuo ripas occupauere Danubii: miſſisque oratoribus ad Valentem, ſuscipi ſe humili prece poſcebant, & quiete victuros ſe pollicentes, & daturos, ſi flagitaſſet, auxilia. Dum aguntur hæc in externis, nouos maioresque ſolitis caſus verſare gentes arctoas, rumores terribiles diffuderunt, per omne quidquid ad Pontum a Marcomannis prætenditur & Quadis, multitudinem barbaram abditarum nationum vi ſubita ſedibus pulſam, circa flumen Iſtrum vagari cum caritatibus ſuis, diſſeminantes. Quæ res aſpernanter a noſtris inter initia ipſa accepta eſt; hanc ob cauſſam, quod illis tractibus non niſi peracta aut ſopita audiri procul a gentibus conſueuerunt bella. Verum pubeſcente iam fide geſtorum, cui rumor aduentus gentilium addiderat legatorum, precibus & obteſtatione petentium circa flumẽ ſuscipi plebem extorrem, negotium lætitię fuit potius quam timori, eruditis adulatoribus in maius fortunam principis extollentibus, quod ex vltimis terris tot tirocinia Thracenſes nec opinanti offerrent; vt collatis in vnum ſuis & alienigenis viribus, inuictum haberet exercitum; & pro militari ſupplemento, quod prouinciatim annuum pendebatur, theſauris accederet auri cumulus magnus. Hacque perſuaſione mittuntur diuerſi, qui cum vehiculis plebem

transferant truculentam. Et nauabatur opera diligens ne qui Romanam rem euerſurus derelinqueretur vel quaſſatus morbo letali. Proinde permiſſu Imperatoris transeundi Danubium copiam colendique adepti Thraciæ partes, transfretabantur in dies & noctes, nauibus ratibusque & cauatis arborum alueis agminatim impoſiti. Atq; per amnem longe omnium difficillimum imbriumq; crebritate tunc auctum, ob denſitatem nimiam contra ictus aquarum nitentes quidam, & natare conati, hauſti ſunt plures. Ita turbido inſtantium ſtudio orbis Romani pernicies ducebatur. Illud ſane neque obſcurum eſt neque incertum, infauſtos transuehendi barbaram plebem miniſtros, numerum eius comprehendere calculo ſæpe tentantes, conquieuiſſe fruſtratos: *Quem qui ſcire velit*, (vt eminentiſſimus memorat vates) *Libyci velit æquoris idem Diſcere quam multæ zephyro turbentur harenæ.* Reſipiſcant tamdem memoriæ veteres, Medicas acies ductantes ad Græciam: quæ dudum Hellespontum occupantes, & diſcidio quodam fabrili maris, vbi montonis pede quæſitum exponuntur, & turmatim apud Doriſcum exercitus recenſetur, concordante omni poſteritate, vt fabuloſæ ſunt lectæ. Nam poſtquam innumeræ gentium multitudines per prouincias circumfuſæ, pandentesq; ſe in ſpatia ampla camporum, regiones omnes & cuncta oppleuere montium iuga, fides quoq; vetuſtatis recenti documento firmata eſt. Et primus cum Alauiuo ſuscipitur Fritigernus: quibus & alimenta pro tempore & ſubingendos agros tribui ſtatuerat Imperator. Per id tempus noſtri liminis reſeratis obiicibus, atque vt Ætnæas fauillas armatorum agmina diffundente barbaria, quum difficilibus neceſſitatum articulis correctores rei militaris poſcerent aliquos claritudine geſtarum rerum notiſſimos, quaſi læuo quodam numine deligente, in vnum quæſiti poteſtatibus præfuere caſtrenſibus homines maculoſi: quibus Lupicinus anteſtabat & Maximus, alter per Thracias comes, dux alter exitioſus, ambo æmuli temeritatis. Quorum inſidiatrix auiditas, materia malorum omnium fuit. Nam (vt alia omittamus, quæ memorati, vel certe ſinentibus iiſdem alii, perditis rationibus in commeantes peregrinos adhuc innoxios deliquerunt) illud dicetur, quod nec apud ſui periculi iudices abſoluere vlla poterat venia, triſte & inauditum. Quum traducti barbari victus inopia vexarentur, turpe commercium duces inuiſiſſimi cogitarunt: & quantos vndique inſatiabilitas colligere potuit canes pro ſingulis dederunt mancipus; inter quæ ducti ſunt optimatum. Per hos dies interea etiam Vithericus Greuthungorum rex, cum Alatheo & * Saphrace, quorum arbitrio regebatur, itemque Farnabio, propinquans Iſtri marginibus, vt ſimili ſuſciperetur humanitate, obſecrauit Imperatorem, legatis propere miſſis. Quibus, vt communi rei conducere videbatur, repudiatis, & quid capeſſerent anxiis, Athanaticus parumper timeſcens abſceſſit; memor Valentem dudum, quum fœderaretur concordia, deſpexiſſe, affirmantem ſe religione deuinctum ne calcaret ſolum aliquando Romanum: hacque occaſione principem firmare pacem in medio flumine coegiſſe: quam ſimul tamen veritus vt adhuc durantem, ad Caucalandenſem locum altitudine ſiluarũ inacceſſum & montium, cũ ſuis omnibus declinauit, Sarmatis inde extruſis. At vero Theruingi iamdudum transire permiſſi, prope ripas etiamtum vagabantur; duplici impedimento adſtricti, quod ducum diſſimulatione pernicioſa neque victui congruis ſunt adiuti, & tenebantur conſulto nefandis nundinandi commerciis. Quo intellecto, ad perfidiam inſtantium malorum ſubſidium * vei tere diſſimulabant: & Lupicinus ne iam deficerent pertimeſcens, eos admotis militibus adigebat ocius proficiſci. Id tempus opportunum nacti Greuthungi, quum alibi militibus occupatis, nauigia vltro citroque discurrere ſolita, transgreſſum eorum prohibentia, quieſcere perſpexiſſent, ratibus transiere male contextis; caſtraque a Fritigerno locauere longiſſime. At ille genuina præuidendi ſollertia vẽturos muniens caſus, vt & imperiis obediret & regibus validis iungeretur, incedens ſegnius, Marcianopolim tarde peruenit itineribus lentis. Vbi aliud acceſſit atrocius; quod arſuras in cõmune exitium faces furiales accendit. Alauiuo & Fritigerno ad conuiuium corrogatis, Lupicinus latenti nuntio doctus, ab opidi mœnibus barbaram plebem oppoſito milite procul arcebat, introire ad cõparanda victui neceſſaria, vt dicioni noſtræ obnoxiam & concordem, per preces aſſidue poſtulantem. Ortisque maioribus iurgiis inter habitatores & vetitos, aduſque

neceſſi-

neceſſitatem pugnandi eſt ventum. Efferatique acrius barbari, quum neceſſitudines hoſtiliter rapi ſentirent, ſpoliarũt interfectam militum manum. Quæ accidiſſe idem Lupicinus latenti nuntio doctus, dum in nepotali menſa ludicris cõcrepantibus diu diſcumbens, vino marcebat & ſomno, futuri coniiciens exitum, ſatellites omnes qui pro prætorio honoris & tutelæ cauſſa duces præſtolabantur, occidit. Hocque populus qui muros obſidebat dolenter accepto, ad vindictam detentorum regum (vt opinabatur) paulatim augeſcens, multa minabatur & ſæua. Vtque erat Fritigernus expediti conſilũ, veritus ne teneretur obſidis vice cum ceteris, exclamauit grauiore pugnandum exitio, ni ipſe ad leniendum vulgus ſineretur exire cum ſociis: quod arbitratum bumanitatis ſpecie ductores ſuos occiſos, in tumultum exarſit. Hocque impetrato, egreſſi omnes, exceptiq; cum plauſu & gaudiis, adſcẽſis equis volarunt, moturi incitamenta diuerſa bellorum. Hæc vbi Fama rumorum nutrix maligna diſperſit, vrebatur dimicandi ſtudio Theruingorum natio omnis: & inter metuendà multa, periculorumque præuia maximorum, vexillis de more ſublatis, auditisq; triſte ſonantibus claſſicis, iam turmæ prędatoriæ concurſabant, pilando villas & incendendo, vaſtisque cladibus quidquid inueniri poterat permiſcentes. Aduerſus quos Lupicinus properatione tumultuaria coactis militibus, temere magis quam conſulte progreſſus, in nono ab vrbe miliario ſtetit paratus ad decernendum. Barbarique hoc contemplato, globos irrupere noſtrorum incautos: & parmas ſuppoſitis corporibus illidendo, obuios haſtis perforabant & gladiis. Furoreque vrgente cruento, & tribuni & pleraque pars armatorum periere ſignis ereptis: præter ducem infauſtum: qui ad id ſolum inuentus vt confligentibus aliis proriperet ipſe ſemet in fugam, vrbem curſu concito petiit. Poſt quæ boſtes armis induti Romanis, nullo vetante per varia graſſabantur. Et quoniam ad bas partes poſt multiplices ventum eſt actus, id lecturos (ſiqui erunt vmquam) obteſtamur, nequis a nobis ſcrupuloſe geſta vel numerum exigat peremptorum, qui comprehendi nullo genere potuit. Sufficiet enim; veritate nullo velata mendacio, ipſas rerum digerere ſummitates; quum explicandæ rerum memoriæ vbiq; debeatur integritas fida. Negant antiquitatum ignari, tantis malorum tenebris obfuſam aliquãdo fuiſſe remp. Sed falluntur malorum recentium ſtupore confixi. Namque ſi ſuperiores vel recens præteritæ reuoluantur ętates, tales tamque triſtes rerum motus ſæpe contigiſſe monſtrabunt. Inundarunt Italiam ex abditis oceani partibus Teutones repẽte cum Cimbris. Sed poſt inflictas rei Rom. clades immenſas, vltimis prœliis per duces ampliſſimos ſuperati, quid poteſtas Martia de habitu prudentiæ valeat, radicitus exſtirpati diſcriminibus didicere ſupremis. Marco itidem moderante imperium, in vnum ſpirando veſania gentium diſſonarum, poſt bellorum fragores immenſos, * poſt vrbium captarum & direptarum & peſſum concitas proratoris interitus partes eorum exiguas reliquiſſet intactas. verum mox poſt calamitoſa diſpendia res in integrũ ſunt reſtitutæ, hac gratia, quod nõdum ſolutiore mollicie ſobria vetuſtas infecta, nec ambitioſis mẽſis, nec flagitioſis quæſtibus inhiabat; ſed vnanimanti ardore ſummi & infimi inter ſe congruentes, ad ſpecioſam pro republ. mortem tamquam ad portum aliquem tranquillum properabant & placidum. Duobus nauium milibus, perrupto Boſporo & litoribus Propontidis, Scythicarum gentium cateruæ transgreſſæ, ediderunt quidem acerbas terra mariq; ſtrages: ſed amiſſa ſuorum parte maxima reuerterunt: ceciderunt dimicando cũ barbaris Imperatores Decii pater & filius. Obſeſſæ Pamphyliæ ciuitates inſulæ populatę complures, inflammata Macedonia: omnis diu multitudo Theſſalonicam circumſedit, itidemque Cyzicum. Anchialos capta, & tempore eodem Nicopolis; quam indicium victoriæ contra Dacos Traianus condidit Imperator. Poſt clades acceptas illatasque multas & ſæuas, exciſa eſt Philippopolis, centum hominum milibus (niſi fingunt annales) intra mœnia iugulatis. Vagatiq; per Epirũ Theſſaliamq; & omnem Græciam licentius hoſtes externi. Sed adſumpto in imperium Claudio glorioſo ductore, & eodem honeſta morte prærepto, per Aurelianum acrem virum & ſeueriſſimum noxarũ vltorem pulſi, per longa ſæcula ſiluerunt immobiles: niſi quod poſtea latrocinales globi vicina cum ſui exitio acrius incurſabant. Verum ea perſequar vnde diuerti. Hoc geſtorum textu circumlato nũtiis denſis, Sueridus & Colias, Got-

thorum optimates, cum populis ſuis longe ante ſuſcepti, & curare apud Hadrianopolim hiberna diſpoſiti, ſalutem ſuam ducẽtes antiquiſſimã omnium, otioſis animis accidentia cuncta cõtuebantur. Verum Imperatoris litteris repente perlatis, quibus tranſire iuſſi ſunt in Helleſpontum, viaticum, cibos, biduiq; dilationem tribui ſibi ſine tumore poſcebant. Quod ciuitatis magiſtratus ferens indigne, (ſuccenſebat enim iiſdem ob rem ſuam in ſuburbano vaſtatam) plebẽ omnem cum fabricenſibus, quorum illic ampla eſt multitudo, productam, in eorum armauit exitium: iuſſiſque bellicum canere buccinis, ni abirent ocius, vt ſtatutum eſt, pericula omnibus minabatur extrema. Quo malo præter ſpem Gotthi perculſi, & * concito quam conſiderato ciuium adſultu perterriti, ſteterunt immobiles. Laceratique ad vltimum deteſtatione atque conuitiis, & tentati miſſilium iactibus raris, ad defectionem erupere cõſeſſam. Et cæſis plurimis quos impetus deceperat petulantior, auerſiſque reſiduis & telorum varietate confixis, habitu iam Romano cadaueribus ſpoliatis armati, viſo propius Fritigerno iunxerunt ſemet, vt morigeri ſocii: vrbemque clauſam obſidionalibus ærumnis vrgebant. In qua difficultate diutius poſiti, paſſim & promiſcue ruebant: eminenſque aliquorum audacia peribat inulta; multique ſagittis & rotatis per fundas lapidibus interibant. Tunc Fritigernus fruſtra cum tot cladibus colluctari homines ignaros obſidendi contemplans, relicta ibi manu ſufficiente, abire negotio imperfecto ſuaſit; pacem ſibi eſſe cum parietibus memorans, ſuadenſque vt populandas opimas regiones & vberes abſque diſcrimine vllo, vacuas præſidiis etiam tum, adorirentur. Laudato regis conſilio, quem cogitatorum norant fore ſocium efficacem, per Thraciarum latus omne diſperſi caute gradiebantur, dedititiis vel captiuis vicos vberes oſtendẽtibus, eos præcipue vbi alimentorũ reperiri ſatias dicebatur: eo maxime adiumento præter genuinam erecti fiduciam, quod confluebat ad eos indies ex eadem gente multitudo, dudum a mercatoribus venumdati, adiectis plurimis quos primo tranſgreſſu necari inedia, vino exili vel panis fruſtis mutauere viliſſimis. Quibus acceſſere ſequendarum auri venarum periti non pauci, vectigalium perferre non ſufficientes ſarcinas graues. ſuſceptique libenti conſenſione cunctorũ, magno vſui iidem fuere ignota peragrantibus loca, conditoria frugum occulta & latebras hominum & receptacula ſecretiora monſtrando: nec quidquam, niſi inacceſſum & deuium, præeuntibus iiſdem manſit intactum. Sine diſtantia enim ætatis vel ſexus, cædibus incendiorumque magnitudine cuncta flagrabant: abſtractiſque ab ipſo vberum ſuctu paruulis & necatis, raptæ ſunt matres & viduatæ maritis coniuges ante oculos cæſis: & puberes adultique pueri per parentum cadauera tracti ſunt. Senes denique multi, ad ſatietatem vixiſſe clamãtes, poſt amiſſas opes cum ſpecioſis fœminis, manibus poſt terga contortis, defletiſque gentilium fauillis ædium, ducebantur extorres. Hæc ex Thraciis magno mœrore accepta Valentem principem in ſollicitudines varias diſtraxerunt. Et confeſtim Victore magiſto equitum miſſo ad Perſas, vt ſuper Armeniæ ſtatu pro captu rerum componeret impendentium, ipſe Antiochia protinus egreſſurus, vt Conſtantinopolim interim peteret, Profuturum præmiſit & Traianum; ambo rectores, anhelantes quidem altius, ſed imbelles. Qui quum ad loca veniſſent vbi particulatim perque furta magis & latrocinia multitudo minui deberet hoſtilis, ad id quod erat pernicioſum intempeſtiue conuerſi, legiones ab Armenia ductas oppoſuere veſanum adhuc ſpirantibus barbaris, opere quidem Martio ſæpe recte compertas, ſed impares plebi immenſæ, quæ celſorum iuga montium occuparat & campos. Hi numeri, nondum experti quid cum deſperatione rabies valeret indomita, truſo hoſte vltra Hæmi montis abſciſos ſcopulos, faucibus inſidere præruptis; vt barbaros * locis incluſos numquam reperiens exitum diuturna conſumeret fames, & opperirentur ipſi Frigeridum ducẽ cũ Pannonicis & Tranſalpinis auxiliis aduentantem; quem peritu Valentis Gratianus ire diſpoſuit in procinctum, laturum ſuppetias his qui ad vltimum vexabantur exitium. Poſt quem Richomeres domeſticorum tunc comes, imperatu eiuſdẽ Gratiani motus e Galliis properauit ad Thracias, ductans cohortes aliquas nomine tenus: quarum pars pleraq; deſeruerat (vt iactauere quidam) Merobaudis ſuaſu, veriti ne deſtitutę adminiculis Gallię vaſtarentur, licenter Rheno perrupto. Verũ articulorũ dolore Frigerido præpedito,

vel cer-

vel certe (vt obtrectatores finxere maleuoli) morbum cauſſante ne ferientibus prœliis intereſſet, vniuerſos regens ex communi ſententia Richomeres, Profuturo ſociatur & Traiano, tendentibus prope opidum Salices. Vnde haud longo ſpatio ſeparatum vulgus inæſtimabile barbarorum, ad orbis rotundi figuram multitudine digeſta plauſtrorum, tamquam intramuranis cohibita ſpatiis, otio fruebatur & vbertate prædatum. Præuia igitur ſpe meliorũ Romani duces (ſi ſors copiam attuliſſet) auſuri aliquid glorioſum, Gotthos quidquid molirentur ſagaciter obſeruabant: id ſcilicet præſtruentes, vt ſi alio caſtra mouiſſent, (quod fecere creberrime) terga vltimorum adorti plures * profoderent confiſi, magnamque ſpoliorum auerterent partem. Hoc intellecto hoſtes, vel transfugarum indiciis docti, per quos nihil latebat incognitum, in eodem loco diu manſerunt. Sed oppoſiti exercitus metu præſtricti, aliorumque militum quos adfluere iam ſperabant, teſſera data gentili, per diuerſa prope diffuſas acciuere vaſtatorias manus, cuique optimatum acceptas: ſtatimque incenſis malleolis ad * carraginem, quam ita ipſi appellant, aliti velocitate regreſſæ, incentiuum audendi maiora popularibus addiderunt. Nihil poſt hæc inter partes præter induciás laxatum eſt breues. Reuerſis enim his quos neceſſitas euocarat, plebs omnis intra ſeptorum ambitũ etiamtum contruſa immaniter fremens, animisque concita truculentis, experiri poſtrema diſcrimina, nec principibus genus qui aderant renuentibus, cruditate feſtinabat. Et quoniam hęc ſole agebantur extremo, noxque aduentans ad quietem inuitos retinebat & mœſtos, capto per otium cibo ſomni manſerunt expertes. Contra Romani his cognitis, ipſi quoque exſomnes verebantur hoſtes, & male ſanos eorum ductores, vt rabidas feras; euentum, licet ancipitem, vt numero ſatis inferiores, proſperum tamen, ob iuſtiorem ſui cauſſam, mentibus exſpectantes impauidis. Cadente itaq; protinus die, ſigno ad arma capienda ex vtraq; parte per lituos dato, barbari, poſtquam inter eos ex more iuratum eſt, tumuloſos locos appetere tentauerũt; quo exinde per procliue rotarũ modo obuios impetu conuoluerent acriore. Hocque viſo ad ſuos quisque manipulos properans miles, ſtabili gradu conſiſtens, nec vagabatur, nec relictis ordinibus procurſabat. Ergo vbi vtrimq; acies caurius incedentes greſſu ſteterunt immobili, toruitate mutua bellatores luminibus ſe contuebantur obliquis. Et Romani quidem voce vndiq; Martia concinentes, a minore ſolita ad maiorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebãt: barbari vero maiorum laudes clamoribus ſtridebant incõditis: interq; varios ſermones diſſoni ſtrepitus leuiora prooemia tentabantur. Iamque veruris & ſimilibus aliis vtrimq; ſemet eminus laceſſentes, ad conferendas coiere minaciter manus: & ſcutis in teſtudinũ formam coagmentatis, pes cum pede collatus eſt: barbarique, vt reparabiles ſemper & celeres, ingentes clauas in noſtros coniicientes ambuſtas, mucronesq; acrius reſiſtentium pectoribus illidentes, ſiniſtrum cornu perrumpunt. Quod inclinatum ſubſidialis robuſtiſſimus globus, propinquo latere fortiter excitus, hærente iam cohorte ceruicibus ſuſtentauit. Feruente igitur denſis cædibus prœlio, in confertos quisq; promptior ruens, ritu grandinis vndiq; volitantibus telis oppetebat, & gladiis. Et ſequebantur equites hinc inde, fugientium occipitia lacertis ingentibus præcidentes & terga: itidemque altrinſecus pedites lapſorum, timore impeditorũ, ſecantes ſuffragines. Et quum omnia cæſorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam ſemianimes, ſpem vitæ inaniter vſurpando: alii glande fundis excuſſa, vel harundinibus armatis ferro, confixi: quorumdam capita, per medium frontis & verticis mucrone diſtincta, in vtrumq; humerum magno cum horrore pendebant. Et pertinaci concertatione nondum laſſatæ æquo marte partes ſemet altrinſecus adflictabant; nec de rigore genuino quisquam remittebat, dum vires animorum alacritas excitaret. Diremit tamen interneciua certamina cedens veſpero dies: & cunctis qua quisque potuit incompoſite diſcedentibus, reſidui omnes repetunt tentoria triſtiores. Humatis denique pro locorum & temporis ratione honoratis quibusdam inter defunctos, reliqua peremptorum corpora dirę volucres conſumpſerunt, adſuetæ illo tempore cadaueribus paſci, vt indicant nunc vſque albentes oſſibus campi. Conſtat tamen in numero longe minore Romanos cum ea copioſa multitudine colluctatos, funerea multa perpeſſos, non tamen ſine deflendis ærumnis exagitaſſe bar-

baram plebem. His caſibus prœliorum ita luctuoſe finitis, noſtri proximos Marcianopoleos petiuere ſeceſſus: Gotthi intra vehiculorum anfractus ſponte ſua contruſi, numquam exinde per dies ſeptem egredi vel videri ſunt auſi: ideoque opportunitatem milites nacti, immenſas alias barbarorũ cateruas inter Hæmimontanas anguſtias clauſerunt, aggerum obiectu excelſorum: hac ſpe nimirum, vt inter Iſtrum & ſolitudines pernicioſa hoſtium multitudo compacta, nulloſque reperiens exitus, periret inedia, cunctis vtilibus ad viuendum in ciuitates validas comportatis: quarum nullam etiamtum circumſedere conati ſunt, hæc & ſimilia machinari penitus ignorantes. Poſt quæ repetiuit Gallias Richomeres, ob maiorem prœliorum fremi-
1129 tum, qui ſperabatur, inde adminicula perducturus. Hæc Gratiano quater & Merobaude conſulibus agebantur, anno in autumnum vergente. Inter quæ Valens audito lugubri bellorum direptionumq; euentu, Saturnino equeſtris exercitus ad tempus cura commiſſa, ſuppetias Traianum offerentem miſit & Profuturum. Forteque iiſdem diebus per Scythiæ regiones & Mœſiæ omnibus quæ poterant mandi conſumptis, feritate vrgente pariter & inopia, barbariq; molibus magnis ardebant: hocque ſæpe tentato, quum obruerentur vigore noſtrorum, per aſperitates ſcrupoſas valide reſiſtentium, adacti neceſſitate poſtrema, * Chunorum & Alanorum aliquos ad ſocietatem ſpe prædarũ ingentium adſciuerunt. Quo cognito Saturninus (iam enim aderat, & prætenturas ſtationeſque diſponebat agrarias) paulatim colligens ſuos, digredi parabat conſilio nõ abſurdo, ne ſubita multitudo, vt immanis pulſus vndarum obiicibus ruptis emiſſus, conuelleret leui negotio cunctos ſuſpecta loca accuratius obſeruantes. Deinde poſt reſeratas anguſtias, abitumque militis tempeſtiuum, incompoſite, qua quiſque clauſorum potuit, nullo vetante turbandis incubuit rebus: & vaſtabundi omnes per latitudines Thraciæ pandebantur impune, ab ipſis tractibus quos prætermeat Iſter exorſi, aduſque Rhodopen & * fretum quod immenſa diſterminat maria, rapinis & cædibus, ſanguineque & incendiis, & liberorum corporum corruptelis omnia fœdiſſime permiſcentes. Tunc erat ſpectare cum gemitu facta dictu viſuque prædira, attonitas metu fœminas flagris concrepantibus agitari, fœtibus grauidas adhuc immaturis, antequam prodirent in lucem impia tolerantibus multa: implicatos alios matribus paruulos, & puberum audire lamenta puellarumque nobilium, quarum ſtringebat fera captiuitas manus. Poſtque adulta virginitas, caſtitasque nuptarum ore adfecto flens vltima ducebatur, mox profanandũ pudorem optãs morte (licet cruciabili) præuenire. Inter quæ quum beluæ rito traheretur ingenuus paulo ante diues & liber, de te Fortuna, vt inclementi, querebatur & cæca, quæ eum puncto temporis breuioris extortum & dulcedine caritatum domoque extorrem, quam conceſſiſſe vidit in cinerem & ruinas, aut lacerandum membratim, aut ſeruiturum ſub verberibus & tormentis * crudo deuouiſti victori. Barbari tamẽ, velut diffractis caueis beſtiæ, per ſpatiorum amplitudines fuſius incitati, opidum petiuere nomine Dibaltum: vbi tribunum ſcutariorum Barzimerem inoctum cum ſuis cornutisq; & aliis peditum numeris caſtra ponentem adſiliunt, eruditum puluere militari rectorem. Qui cõfeſtim (vt adigebat neceſſitas inſtantis exitii) iuſſa canere bellicum tuba lateribus firmatis, * prærupit cum promptis accinctis ad prœlium: fortiterq; reſiſtendo pari pugnandi ſorte diſceſſiſſet, ni eum equitum accurſus * quamplurimum anhelum circumueniſſet & feſſum. & ita cecidit interfectis barbarorum non paucis: quorum clades copiarum magnitudo * celabat. Re in hunc modũ peracta, Gotthi quid poſtea molirẽtur incerti, quæritabant Frigeridom, tamquam obiicem validum vbi reperirent, exciſuri: & cultiore victu ſomnoq; parumper adſumpto, cum ſequebantur vt feræ; docti quod Gratiani monitu reuerſus in Thracias, & prope Berœam vallo metato, euentus rerum ſpeculabatur ancipites. Et hi quidem ad patrãdum propoſitum diſcurſione rapida maturabant: ille vero, regendi conſeruandique militis non ignarus, id quod cogitatum eſt ſuſpicatus, vel exploratorum relatione quos miſerat aperte inſtructus, per montium celſa ſiluarumque denſitates ad Illyricum redit, erectus proſperitate nimia, quam ei Fors obtulit inſperata. Repedando enim, congregatoſque in cuneos ſenſim progrediens, Gotthorum optimatem Farnobium cum vaſtatoriis globis vagantem licentius occupauit; ducentemq; Taifalos nuper in ſo-

cietatem

cietatem adhibitos: qui, ſi dignum eſt dici, noſtris ignotarum gentium terrore diſperſis, tranſiere flumen, direpturi vacũa defenſoribus loca. Eorum cateruis ſubito viſis, certare comminus dux cautiſſimus parans, adortusque nationes, oppreſſit graſſatores minantes etiamtum acerba: trucidaſſetque omnes ad vnum, vt ne nuntius quidem cladis poſt appareret, ni cum aliis multis perempto Farnobio, metuendo antehac incenſore turbarum, obteſtatus prece impenſa, ſuperſtitibus pepercisſet: viuosq; omnes circa Mutinam Rhegiumque & Parmam, Italica opida, rura culturos exterminauit. Hanc Taifalorum gentem turpem ac obſcenæ vitæ flagitiis ita accepimus merſam, vt apud eos nefandi concubitus fœdere copulentur maribus puberes, ætatis viriditatem in eorum pollutis vſibus conſumpturi: porro ſiqui iam adultus aprum exceperit ſolus, vel interemerit vrſum immanem, colluuione liberatur inceſti. Hęc autumno vergente in hiemem, funeſti per Thracias turbines conuerrebant: quę temporum rabies, velut cuncta cientibus furiis, ad regiones quoque longinquas progrediens late ſerpebat. Etiam Lentienſis Alemannicus populus, tractibus Rhætiarum confinis, per fallaces diſcurſus, violato fœdere dudũ concepto, collimitia noſtra tentabat. Quæ clades hinc exitiale primordium ſumpſit. Ex hac natione quidam inter principis armigeros militans, poſcente negotio reuerſus in larem, vt erat in loquẽdo effuſior, interrogantes multos quid ageretur in palatio, docet accerſitu Valentis patrui Gratianum orientem verſus mox ſigna moturũ; vt duplicatis viribus repellantur plagarum terminalium accolæ, ad Romanorum [verum]excidium coniurati. Quibus auide Lentienſes acceptis, ipſi quoque hæc quaſi vicini cernentes, vt ſunt veloces & rapidi, conferti in prædatorios globos, Rhenum gelu peruium pruinis Februario menſe tendentes, prope cum Petulantibus Celtæ, non ſine ſui iactura adflictos, grauiter adultis viribus auerterunt. Verum retrocedere coacti, Germanique noſcentes exercitus pleramque partem in Illyricum vt Imperatorem mox adfuturum prægreſſam, exarſere flagrantius. Maioraq; conceptantes, pagorum omnium incolis in vnum collectis, cum quadraginta armatorum milibus, vel ſeptuaginta, vt quidam laudes extollendo principis iactitarunt, ſublati in ſuperbiam, noſtra cõfidentius irruperunt. Quibus Gratianus cum formidine magna compertis, reuocatis cohortibus quas præmiſerat in Pannonias, conuocatisq; aliis quas in Galliis retinuerat diſpoſitio prudens, Nannieno negotium dedit, virtutis ſobriæ duci: eique Mallobaudem iunxit pari poteſtate collegam, domeſticorum comitem; * regemque Francorum, virum bellicoſum & fortem. Nannieno igitur penſante fortunarum verſabiles caſus, ideoque cunctandum eſſe cenſente: Mallobaudes autem pugnandi cupiditate raptatus, vt conſueuerat ire in hoſtem, differendi impatiens, angebatur. Proinde horrifico aduerſum fragore * torrente, primum apud Argentariam ſigno per cornicines dato, concurri eſt cœptum. Sagittarum verutorumque miſſilium pulſibus crebriores hinc indeque ſternebantur. Sed in ipſo præliorum ardore infinita hoſtium multitudine milites viſa, vitantesque aperta diſcrimina, per calles conſitas arboribus & anguſtas, vt quisque potuit diſperſi, paulo poſtea ſtetere fidentius: & ſplendore conſimili, proculq; nitore fulgentes armorum, imperatorii aduẽtus iniecere barbaris metum. Qui repente verſi in terga, reſiſtentesque interdum, nequid vltimæ rationis omitterent, ita ſunt cæſi vt ex prædicto numero non plus quam quinq; milia, vt ęſtimabatur, euaderent, denſitate nemorum tecti; inter complures alios audaces & fortes rege quoq; Priario interfecto, exitialium concitore pugnarũ. Hac læti ſucceſſus fiducia Gratianus erectus, iamque ad partes tendens Eoas, lęuorſus flexo itinere latenter Rheno tranſito, ſpe incitatior bona, vniuerſam (ſi id tentanti Fors adfuiſſet) delere ſtatuit malefidam & turbarum auidam gentem. Hocq; vrgentibus aliis ſuper alios nuntiis cognito, Lentienſes, ærumnis populi ſui ad internecionem pene deleti, & repentino principis aduentu defixi, quid capeſſerent ambigentes, quũ neq; repugnãdi neq; agẽdi aliquid aut moliendi laxamentũ poſſent inuenire vel breue, impetu celeri obſeſſos petiuerunt inuiis cautibus colles: abruptisq; per ambitum rupibus inſiſtentes, rebus caritatibusque ſuis quas ſecum duxerant, omni virium robore propugnabant. Qua difficultate perpenſa, velut murorũ obiicibus opponendi, per legiones ſingulas quingenti milites leguntur armati, vſu prudẽter bellãdi cõperti. Qui ea re animorum

aucta fiducia, quod verſari inter anteſignanos viſebatur acriter princeps, monteſ ſcandere nitebantur; tamquam venaticas prædas, ſi calcaſſent editiota, confeſtim ſine certamine vllo rapturi. Exorſumque prœlium vergente in meridiem die tenebræ quoque occupauere nocturnæ. Quippe magno vtriusque partis pugnabatur exitio: cædebant cadebantque noſtrorum non pauci: ſimul arma imperatorii comitatus; auro colorumque micantia claritudine, iaculatione ponderum denſa confringebantur. Et inde diu reputante Gratiano cum optimatibus, pernicioſum apparebat & irritum, contrà aſperitates aggerum prominentium intempeſtiua contendere pertinacia: multisque (vt in tali negotio) variatis ſententiis, otioſo milite circumuallari placuit barbaros inedia fatigatos, quia locorum iniquitate defendebantur. Verum quum obſtinatione ſimili renitentes Germani peritique regionum, petiſſent alios montes, his quos ante inſiderant altiores, conuerſus illuc cum exercitu Imperator, eadem qua antea fortitudine ſemitas ducentes ad ardua quæritabat. Quem Lentienſes intentum iugulis ſuis omni perſeuerandi ſtudio contemplantes, poſt deditionem quam impetrauere ſupplici prece, oblata (vt præceptum eſt) iuuentute valida noſtris tirociniis permiſcenda, ad genitales terras innoxii ire permiſſi ſunt. Hanc victoriam opportunam & fructuoſam, quæ gentes hebetauit occiduas, ſempiterni numinis nutu Gratianus, incredibile dictu eſt quanto cum vigore exſerta celeritate aliorſum properans expediuit: præclaræ indolis adoleſcens, facundus & moderatus, & bellicoſus & clemens, ad æmulationem lectorum progrediens principum, dum etiamtum lanugo genis inſerperet ſpecioſa; ni vergens in ludibrioſos actus natura, laxantibus proximis, ſemet ad vana ſtudia Cæſaris Commodi conuertiſſet; licet hic incruentus. Vt enim ille, quia perimere iaculis plurimas feras ſpectante conſueuerat populo, & centum leones in amphitheatrali circulo ſimul emiſſos telorum vario genere nullo geminato vulnere contruncauit, vltra hominem exultauit; ita hic quoque intra ſepta quæ appellant *viuaria*, ſagittarum pulſibus crebris dentatas conficiens beſtias, incidentia multa parui ducebat & ſeria; eo tempore quo etiam ſi imperium Marcus regeret Antoninus, ægre ſine collegis ſimilib⁹ & magna ſobrietate conſiliorum, lenire luctuoſos reip. poterat caſus. Diſpoſitis igitur quæ pro temporum captu per Gallias res *nationesque poſcebant, & punito ſcutario proditore, qui feſtinare principem ad Illyricum, barbaris indicarat, Gratianus exinde digreſſus per caſtra quibus *Felicis arboris* nomen eſt, per Inaureatum ad opitulandum oppreſſæ parti porrectis itineribus ire tendebat. Iisdemque diebus Frigerido, multa atque vtilia pro ſecuritate communi ſollertiſſime cogitanti, munireque properanti Succorum anguſtias, ne diſcurſatores hoſtes & leues, tamquam exæſtuantes vi torrentes, per ſeptemtrionales prouincias fuſius vagarentur, ſucceſſor Maurus nomine mittitur comes, venalis ferociæ ſpecie, & ad cuncta mobilis & incertus. Is eſt quem præteritorum textu retulimus, ambigenti ſuper corona capiti imponenda Iuliano Cæſari, dum inter eius armigeros militaret, ac regiam cuſtodiret, torquem obtuliſſe collo abſtractam: remotusque in ipſa vertigine pereuntium rerum dux cautus & diligens, quum etiam ſi dudum diſceſſiſſet in otium, ad procinctū reduci, negotiorum magnitudine poſcente deberet. His forte diebus Valens tamdem excitus Antiochia, longitudine viarum emenſa venit Conſtantinopolim. vbi moratus pauciſſimos dies, ſeditioneque popularium leui pulſatus, Sebaſtiano paulo antè ab Italia vt petierat miſſo, vigilantiæ notæ ductori, pedeſtris exercitus cura commiſſa, quem regebat antea Traianus, ipſe ad Melanthiada villam Cæſarianam profectus, militem ſtipendio fouebat & alimentis, & blanda crebritate ſermonum. Vnde quum itinere edicto per teſſeram Nicen veniſſet, quæ ſtatio ita cognominatur, relatione ſpeculatorū didicit, refertos opima barbaros præda a Rhrodopæis tractibus prope Hadrianopolim reuertiſſe. Qui motu Imperatoris cum abundanti milite cognito, popularibus iungere feſtinant, circa Beroiam & Nicopolim *genubus præſidiis fixis: atque ilico, vt oblatæ occaſionis maturitas poſtulabat, cum trecentenis miliubus per ſingulos numeros lectis, Sebaſtianus properare diſpoſitus eſt, conducens rebus publicis aliquid (vt promittebat) acturus. Qui itineribus celeratis conſpectus prope Hadrianopolim, obſeratis inde portis iuxta adire prohibebatur, veritis defenſoribus, ne captus ab hoſte ve-

ſte veniret & ſubornatus, atque contingeret aliquid in ciuitatis perniciem, quale per alium acciderat comitem: quo per fraudem Magnentiacis militibus capto, clauſtra patefacta ſunt Alpium Iuliarum. Agnitus tamdem (licet ſero) Sebaſtianus, & vrbem introire permiſſus, cibo & quiete curatis pro copia quos ductabat, ſequuta luce impetu clamdeſtino erupit: veſperaque intendente, Gotthorum vaſtatoriis cuneis prope flumen Hebrum ſubito viſis, paulisper opertus aggeribus & *frutectis, obſcura nocte ſuspenſis paſſibus incõpoſitos adgreſſus eſt; id quoq; *præſtans, vt pręter paucos quos morte velocitas exemerat pedum, interirent reliqui omnes: prædamque retraxit innumeram; quam nec ciuitas cepit, nec planicies lata camporum. Qua cauſſa percitus Fritigernus, extimeſcens ne dux (vt ſæpe audierat) impetrabilis diſperſos licenter ſuorum globos raptuique intentos conſumeret, improuiſos adoriens, reuocatis omnibus prope Cabylen opidum, cito diſceſſit; vt agentes in regionibus patulis, nec inedia, nec occultis vexarentur inſidiis. Dum hæc aguntur in Thraciis, Gratianus docto litteris patruo, qua induſtria ſuperauerit Alemannos, pedeſtri itinere præmiſſis impedimentis & ſarcinis, ipſe cum expeditiore militum manu permeato Danubio, delatus Bononiam, Sirmium introiit. Et * quatriduum ibi moratus, per idem flumen ad Martis caſtra deſcendit, febribus interuallatis adflictus: in quo tractu Alanorum impetu repentino tentatus, amiſit ſequentium paucos. Iiſdemque diebus, exagitatus ratione gemina Valens, quod Lentienſes compererat ſuperatos, quodque Sebaſtianus ſubinde ſcribens facta dictis exaggerabat, e Melanthiade ſigna commouit; æquiperare facinore quodam egregio adoleſcentem properans filium fratris, cuius virtutibus vrebatur. Ducebatque multiplices copias, nec contemnendas nec ſegnes. quippe etiam veteranos iiſdem iunxerat plurimos: inter quos & honoratiores alii, & Traianus procinctus eſt, paulo ante magiſter armorum. Et quoniam exploratione ſollicita cognitum eſt, cogitare hoſtes fortibus præſidiis itinera claudere, per quæ commeatus neceſſarii portabantur, occurſum eſt huic conatui competenter, ad retinendas opportunitates anguſtiarum, quæ prope erant, peditibus ſagittariis & equitum turma citius miſſa. Triduoque proximo, quum barbari gradu incederent leni, & metuentes eruptionem per deuia, quindecim milibus paſſuum a ciuitate diſcreti ſtationem peterent Nicen, incertum quo errore procurſatoribus omnem illam multitudinis partem quam viderant, in numero decem milium eſſe firmantibus, Imperator procaci quodam calore perculſus, iiſdem occurrere feſtinabat. Proinde agmine quàdrato incedens, prope ſuburbanum Hadrianopoleos venit. Vbi vallo ſudibus foſſaque firmato, Gratianum impatienter opperiens, Richomerem comitem domeſticorum ſuſcepit, ab eodem Imperatore præmiſſum cum litteris, ipſum quoq; venturum mox indicantibus. Quarum textu oratus vt præſtolaretur paulisper periculorũ participẽ, neue abruptis diſcriminibus temere ſemet committeret ſolum, adhibitis in conſilium poteſtatibus variis, quid facto opus eſſet, deliberabat. Et quum Sebaſtiano auctore, quidam protinus eumdem ad certamen vrgerent, Victor nomine magiſter equitum armatus, ſed cunctator & cautus, eadem ſentientibus multis, imperii ſociũ exſpectari cenſebat: vt incrementis exercitus Gallicani adſcitis, opprimeretur leuius tumor barbaricus flammans. Vicit tamen funeſta principis deſtinatio, & adulabilis quorumdam ſententia regiorum: qui ne pene iam partæ victoriæ (vt opinabantur) conſors fieret Gratianus, properari curſu celeri ſuadebant. Et dum neceſſaria parabantur ad decernendum, Chriſtiani ritus preſbyter (vt ipſi appellant) miſſus a Fritigerno legatus cum aliis humilibus, venit ad principis caſtra. Sulceptusque leniter, eius denique ductoris obtulit ſcripta, petentis propalam vt ſibi ſuisque, quos extorres patriis laribus rapidi ferarum gentium exegere diſcurſus, habitanda Thracia ſola cum pecore omni concederetur & frugibus: hoc impetrato, ſpondentis perpetuam pacem. Præter hæc idem Chriſtianus, vt conſcius arcanorum & fidus, ſecretas alias eiusdem regis obtulit litteras; qui aſtu & ludificandi varietate nimium ſollers docebat Valentem, quaſi mox amicus futurus & ſocius, aliter ſe popularium ſæuitiam mollire non poſſe, vel ad cõditiones rei Romanæ profuturas allicere, niſi ſubinde armatũ iiſdem iuxta monſtraret exercitũ, & timore imperatorii nominis intẽtato, eos a pernicioſo pugnandi reuocaret ardore. Et legati quidẽ

ambigui fruſtra habiti diſceſſerunt. Exoriente vero aurora diei, quem quintum Iduum Auguſtarum numerus oſtendit annalis, ſigna præpropere commouentur, impedimentis & ſarcinis prope Hadrianopoleos muros cum legionum tutela congrua collocatis. Theſauri enim & principalis fortunæ inſignia cetera, cum *Profecto & conſiſtorianis ambitu mœnium tenebantur. Decurſis itaque viarum ſpatiis confragoſis, quum in medium torridus procederet dies, octauo tamdem hoſtiũ carpenta cernuntur; quę ad ſpeciem rotũditatis detornata digeſtaq; exploratorũ relatione adfirmabantur. Atque (vt mos eſt) vlulante barbara plebe ferum & triſte, Romani duces aciẽ ſtruxere: & antepoſito dextero cornu equitũ, itinera primo peditatus pars maxima ſubſidebat: cornu autem equitum læuum, disiectis adhuc per itinera plurimis, ſumma difficultate conductum properabat paſſibus citis. Dumque idem cornu, nullo etiamnũ interturbante extenditur, horrendo fragore ſimulantibus armis, pulſuq; minaci ſcutorum territi barbari; quoniã pars eorũ cum Alatheo & *Safrago procul agens, & accita, nondũ fœderaturos pacem miſere legatos. Eorũ dum vilitatẽ deſpicit Imperator, vt firma fierent paciſcenda, optimates poſcens idoneos mitti, illi de induſtria cunctabantur: vt inter fallaces inducias equites ſui redirẽt, quos adfore iam ſperabant; & miles feruore calefactus æſtiuo, ſiccis faucibus cõmarceret, relucente amplitudine camporũ incendiis, quos lignis nutrimentisq; aridis ſubditis vt hoc fieret, iidem hoſtes vrebant. Cui malo aliud quoq; accedebat exitiale, quod homines & iumenta cruciabat inedia grauis. Inter quæ Fritigernus, callidus futuri coniector, marte mq; pertimeſcens ancipitẽ, velut caduceatorem vnum e plebe ſuo miſit arbitrio; petens nobiles quosdã & electos ad ſe propediem obſides mitti, impauidus ipſe vim militarẽ laturus & neceſſaria. Laudato probatoq; formidati ducis propoſito, tribunus Equitius, cui tunc erat cura palatii credita, Valentis propinquus, adſentiẽtibus cunctis ire pignoris loco mature disponitur. Quo renitente, quia ſemel captus ab hoſtibus, lapſusque a Dibalto, verebatur eorum irrationabiles motus, Richomeres ſe ſponte obtulit propria ire: qui promiſerat libens; pulchrum hoc quoque facinus & viro conuenire exiſtimans forti. Iamq; pergebat indicia dignitatis & natalium daturus. Eo ad vallum hoſtile tendente, ſagittarii & ſcutarii, quos Baturius Iberus quidam tunc regebat & Caſſio, auidius impetu calenti progreſſi, iamque aduerſis connexi, vt immature proruperant, ita inerti diſceſſu primordia belli fœdarunt. Hocq; impedimento conatus intempeſtiui & Richomeris alacritas fracta eſt nusquam ire permiſſi: & equitatus Gotthorum cum Alatheo reuerſus & Safrago, *Alanorum manu permixta, vt fulmen prope montes celſos excuſſus, quoscumq; accurſu veloci inuenire cõminus potuit, incitata cæde turbauit. Quumq; arma ex latere omni concuterentur & tela, lituosque Bellona luctuoſos inflaret, in clades Romanas ſolito immanius furens, cedentes noſtri multis interclamantibus reſtiterunt. Et prœlium, flammarum ritu acres absterrebat militũ animos, confixos quibusdã rotatis ictibus iaculorum & ſagittarum. Deinde colliſæ in modũ roſtratarũ nauium acies, trudentesq; ſe viciſſim, vndarum ſpecie motibus ſunt reciprocis agitatę. Et quia ſiniſtrum cornu adusq; plauſtra ipſa acceſſit, vltra (ſiqui tuliſſent ſuppetias) proceſſurum, a reliquo equitatu deſertũ, multitudine hoſtili vrgente, ſicut ruina aggeris magni, oppreſſum atq; deiectum eſt. Steterunt imptotecti pedites, ita concateruatis manipulis, vt fixi nec mucronem exſetere, aut manus reducere quisquã poſſet. Nec iam obiectu pulueris cælum patere potuit ad proſpectũ, clamoribus reſultans horrificis. Qua cauſſa tela vndiq; mortẽ vibrantia deſtinata cadebant & noxia; quod nec prouideri poterant, nec caueri. Verum vbi effuſi immenſis agminibus barbari iumenta conterebant & viros, & neq; ad receptũ confertis ordinibus laxari vſquam poterat locus, & euadendi copiam cõſtipatio denſior adimebat: noſtri quoq; vltimo cadendi contẽptu occurſantes receptis gladiis obtruncabant, & mutuis ſecurium ictibus galeæ perfringebantur atq; loricæ. Videreque licebat celſum ferocia barbarum, genis ſtridore cõſtrictis, ſucciſo poplite aut abſciſſa ferro dextera, vel cõfoſſo latere inter ipſa quoq; mortis cõfinia minaciter circũferentẽ oculos truces. Ruinaq; cõfligentiũ mutua ad humũ corporibus ſtratis, cãpi peremptis impleti ſunt: & morientiũ gemitus, ꝓfundisq; vulneribus trãsfixorũ, cum timore audiebãtur ingẽti. In hoc tanto tamq; cõfuſę rei tumultu exhauſti labore

& periculis pedites, quum deinceps neque vires illis, neque mentes ſuppeterent ad conſilium, diffractis haſtarum plerisq; colliſione adſidua, gladiis contenti diſtrictis, in cõſertas hoſtium turmas mergebantur, ſalutis immemores, circumſpectantes ademptum eſſe omne euadẽdi * ſuffugium. Et quia humus riuis operta ſanguineis greſſus labiles euertebat, conabantur modis omnibus vitam impendere nõ inultam; adeo magno animorum robore oppoſiti incumbẽtibus, vt etiam telis quidam propriis interirent. Atra denique cruoris facie omnia conturbante, & quocumque ſe inflexerant oculi, aceruis cæſorum aggeſtis, exanimata cadauera ſine parcimonia calcabantur. Solque ſublimior decurſo Leone ad domicilium cæleſtis Virginis tranſiens, Romanos magis attenuatos inedia ſitiq; confectos, etiam armorum grauantibus ſarcinis * exſuperabat. Ad vltimum incumbente barbarorum põdere, acies inclinatæ noſtrorum, (quod ſolum poſtremis malis habuere ſubſidium) incondite, qua quisque poterat, vertuntur in pedes. Dumque omnes diſperſi per ignotos tramites cedunt, Imperator diris pauoribus circumſeptus, paulatimq; inſiliens funetũ moles, ad Lancearios confugit & Mattiarios: qui, dum multitudo tolerabatur hoſtilis, fixis corporibus ſteterant inconcuſſi. Eoque viſo Traianus exclamat, ſpem omnem abſumptam, ni deſertus ab armigeris princeps ſaltem aduentitio tegeretur auxilio. Hocque audito Victor nomine comes, Batauos in ſubſidiis locatos haud procul, ad Imperatoris præſidium raptim cogere properans, quum inuenire neminem poſſet, gradiẽs retro diſceſſit. Pariq; modo Richomeres periculo ſemet exemit & Saturninus. Sequebantur itaque furore ex oculis lucente barbari noſtros, iam linquente venarum calore torpentes. quorum aliqui percuſſoribus cadebant incertis: non nulli ponderibus ſolis vrgentium obruti; ictuque ſuorum aliqui trucidati. Nec enim ſæpe * renitentibus cedebatur, aut parcebat cædentibus quisquam. Super his obſtruebant itinera iacentes multi ſemineces, cruciatus vulnerum nõ ferentes: cum quibus aggeres quoq; equorum conſtrati cadaueribus campos implerunt. Diremit hæc numquã penſabilia damna (quæ magno rebus ſtetere Romanis) nullo ſplendore lunari nox fulgẽs. Primaq; caligine tenebrarũ, inter gregarios Imperator (vt opinari dabatur: neq; enim ſe quisquam vidiſſe vel præſto fuiſſe adſeuerauit) ſagitta pernicioſe ſaucius ruit: ſpirituque mox conſumpto deceſſit; nec poſtea repertus eſt vſquã. Hoſtium enim paucis ſpoliandi gratia mortuos per ea loca diuerſatis, nullus fugatorũ vel accolarũ illuc adire eſt auſus. Simili clade Cæſarem accepimus Decium, dimicantẽ cum barbaris acriter equi lapſu proſtratum, quem fruentem retinere non valuit, abiectumq; in paludem, nec emergere potuiſſe, nec inueniri. Alii dicunt Valentem animã non exhalaſſe confeſtim; ſed cum candidatis & ſpadonibus paucis prope ad agreſtem caſam relatũ ſecunda contignatione ſabre munitam, dũ ſouetur manibus imperitis, circumſeſſum ab hoſtibus qui eſſet ignorantibus, dedecore captiuitatis exemptũ. Quum enim oppeſſulatas ianuas perrumpere conati qui ſequuti ſunt, aperte penſilis domus ſagittis inceſſerentur, ne per moras inexpedibiles populandi amitterent copiam, cõgeſtis ſtipulæ faſcibus & lignorũ, flammaq; ſuppoſita, ædificium cũ omnibus torruerunt. Vnde quidã de candidatis per feneſtrã lapſus, captusq; a barbaris, prodidit factum; & eos mœrore adflixit, magna gloria defraudatos quod Romanæ rei rectorẽ nõ cepere ſuperſtitẽ. Is ipſe iuuenis occulte poſtea reuerſus ad noſtros, hæc ita accidiſſe narrauit. Pari clade, recuperatis Hiſpaniis, Scipionum alterũ cremata turri, in quã confugerat, abſumptũ incendio hoſtili cõperimus. Illud tamen certum eſt, nec Scipioni nec Valenti ſepulturam (qui ſupremitatis honor eſt) contigiſſe. In hac multiplici virorum illuſtrium clade, Traiani mors eminuit & Sebaſtiani: cũ quibus trigintaquinq; oppetiuere tribuni vacãtes & numerorũ rectores; & Valerianus atq; Equitius: quorũ alter ſtabulũ, alter curabat palatiũ. Inter hos etiã Promotorũ tribunus Potentius cecidit in primæuo ætatis flore, bono cuiq; ſpectatis meritis Vrſicini patris magiſtri quondam armorum ſuisq; cõmendabilis. Conſtatq; vix tertiam euaſiſſe exercitus partem. Nec vlla annalibus, prçter Cãnenſem pugnã, ita ad internicionẽ res legitur geſta: quamquam Romani aliquoties reflectente Fortuna fallaciis luſi bellorum iniquitati ceſſerunt ad tẽpus: & certamina multa fabuloſę næniæ fleuere Grçcorum cõmendabiles, conſtatq: . . , . Periit aũt hoc exitu Valens, quinquageſimo

anno contiguus, quum per annos quatuor imperaſſet & decem, paruo minus. Cuius bona, multis cognita, dicemus & vitia. Amicus fidelis & firmus: Vltor acer ambitionum: Seuerus militaris & ciuilis diſciplinæ corrector. Peruigil ſemper & anxius, ne propinquitatem eius prætendens, altius ſemet ferret. Erga deferendas poteſtates vel adimendas, nimium tardus. Prouinciarum æquiſſimus tutor: quarũ ſingulas, vt domum propriam, cuſtodiebat indemnes. Tributorum onera ſtudio quodam molliens ſingulari: nulla vectigalium admittens augmenta: in requirendis reliquorum debitis non moleſtus. Furibus & in peculatu deprenſis iudicibus inimicus aſper & vehemens: nec ſub alio principe in huiusmodi negotiis melius ſecum actum eſſe meminit oriens. Super his omnibus liberali erat animi moderatione. Cuius rei licet adundent exempla, vnum tamen ſufficiet poni. Vt ſunt in palatiis nonnulli alienarum rerum auidi, ſiqui caducum vel aliud petiſſet ex vſu, cum magna iuſtorum diſtinctione contradictoris copia ſeruata, donabat ei qui petierat tres vel quatuor; alios abſentes aliquotiens impetratorum participes iungens, vt caſtigatius agerẽt inquieti, lucra quibus inhiabant hoc minus commento cernentes. Super ædificiis autem, quæ per diuerſas vrbes & opida vel inſtaurauit vel a primis inſtruxit auſpiciis, (ne ſim longior) taceo, potioribus ipſis id apertius monſtrare concedens. Hæc bonis omnibus æmulanda ſunt, vt exiſtimo. Nunc eius vitia percurramus. Magnarum opum intemperans appetitor: Laborum impatiens: duritiamq; magis adfectãs immanem. In crudelitatem procliuior. Subagreſtis ingenii: nec bellicis nec liberalibus ſtudiis eruditus. Alienis gemitibus libenter emolumenta fructusq; conquirens. tuncq; magis intolerabilis quum incidentia crimina ad contemptam vel læſam, principis amplitudinem trahens, in ſanguinem ſæuiebat & diſpendia locupletum. Illud quoque ferri non poterat, ꝙ quum legibus lites omnes quæſtiones cõmittere veteres vellet, deſtinatisq; velut lectis iudicibus negotia ſpectanda mandabat, nihil agi contra libidinem ſuam patiebatur. Iniurioſus alias & iracundus: & criminantibus ſine differentia veri vel falſi facillime patens: quæ vitiorum labes, etiam in his priuatis quotidianisque rationibus, impendio eſt formidanda. Ceſſator & piger. Nigri coloris, pupula oculi vnius obſtructa: ſed ita vt non eminus appareret. Figura bene compacta membrorum; ſtaturæ nec proceræ nec humilis: incuruis cruribus, exſtanteque mediocriter ventre. Hæc ſuper Valente dixiſſe ſufficiet: quę vera eſſe, æqualis nobis memoria plene teſtatur. Illud autem præteriri non conuenit, quod quum oraculo tripodis, quem mouiſſe Patricium docuimus & Hilarium, tres verſus illos fatidicos comperiſſet, quorum vltimus eſt, ἐν πεδίοισι Μίμαντος * ἀγερώχοις Ἄρης, hoc (vt erat incõſummatus & rudis) inter initia contemnebat; proceſſu vero luctuum maximorum, obſecta etiam timidus eiusdem ſortis recordatione, Aſiæ nomen horrebat: vbi Erythræo opido ſuperpoſitum montem Mimanta & Homerum ſcripſiſſe & Tullium, doctis referentibus audiebat. Deniq; poſt interitum eius diſceſſumq; hoſtilem, prope locum in quo cecidiſſe exiſtimatus eſt, inuentus dicitur ſaxeus monumenti ſuggeſtus; cui lapis adfixus, inciſis litteris Græcis, ſepultum ibi nobilem quemdam Mimanta veterem indicabat. Poſt exitialem pugnam, quum iam tenebris nox terras impleſſet, iis qui ſuperfuere dextrâ pars, alii læua, vel quo metus traxerat, ferebatur quisque, proximos quærens: quum præter ſe nihil ſinguli * licere poterant, occipitiis propriis ferrum arbitrantes hærere. Audiebantur tamen, licet lõgius, eiulatus miſerabiles relictorum, ſingultusque morientium, & vulneratorum cruciabiles fletus. Luce vero cœptante, victores, vt beſtiæ ſanguinis irritamento atrocius efferatæ, ſpei inanis illecebris agitati, Hadrianopolim agminibus petiuere denſatis, eam vel cum discriminibus exciſuri poſtremis; docti per proditores & transfugas, poteſtatũ culmina maximarum & fortunæ principalis inſignia theſaurosque Valentis illic vt arduo in munimento conditos. Et ne interuallatis ardor intepeſceret moris, hora diei quarta, ambitu cincto murorum, infeſtiſſime certabatur; oppugnatoribus genuina ferocia ad præceps exitium feſtinantibus, contraque defenſorum vigore validis viribus incitato. Et quia militum calonumque numerus magnus, ciuitatem cum iumentis introire prohibitus, adfixus parietibus mœnium ædibusque continuis, pro loci humilitate fortiter decernebat, ſuperaratq; rabies imminentium aduſq; horam diei

nonam

[illegible] qui prima [illegible] conferre in [illegible] auide rapt[illegible] [illegible]ud [illegible]. E[illegible] eps obſeruatum eſt [illegible] huiuſmodi [illegible] forma cog[illegible] Feroente [illegible] fragore cæleſti imbres nub[illegible] [illegible]ſi [illegible] [illegible] [illegible] euerſique ad vallum [illegible]tenta tereti figura plauſtrorum, imma[illegible] [illegible] [illegible] aces [illegible] accenſi. Verum [illegible] re[illegible] qui m[illegible]ſſ eſt per C[illegible] [illegible] poſt [illegible] ipſis & re[illegible] [illegible] dicerat contempla[illegible], parandis [illegible] & nox [illegible] a. N[illegible] firmat[illegible], & ad em[illegible]enda vnde [illegible] [illegible] loco [illegible] aggeri[illegible] que prope ſufficient aqua. Pri[illegible] [illegible]. Contra, [illegible] reputantes difficile [illegible] [illegible] & lauc[illegible] cerne [illegible] [illegible]es, & partic[illegible] [illegible] quod ipſa [illegible] [illegible] p[illegible]blicatum eſt. [illegible] canadiſ [illegible] [illegible] prætento ad [illegible] [illegible] ſimulata fuga, velut ad propria remeantes [illegible] curaret [illegible] ter quamd[illegible] [illegible] vt [illegible]quam [illegible] erecto occu[illegible] circa extinguendum incend[illegible] [illegible]gitur multitudo c[illegible]au[illegible]orum, ci[illegible]tas p[illegible] [illegible]retur impropugnata. Perrexere vt ſta[illegible]tutum eſt candida[illegible] [illegible] ſoſſa [illegible] tendente [illegible] ſeſ[illegible]que, vt Romano[illegible] ſemet ad[illegible] [illegible]tebant. E[illegible] recepti [illegible] quia nulla erat ſuſpic[illegible] o quæ vetaret interro[illegible] [illegible] variarunt. Vnde factum eſt [illegible]cruenta quæ[illegible] [illegible] abiectis, quæ a[illegible] venerat [illegible]. Omni [illegible]taque bellandi apparatu præſtructo, aduentante [illegible]a tertia, barbari a[illegible]dito præteritorum vulnerum metu, in vrbis obſeratos aditus [illegible]plicato [illegible] [illegible]undarunt, & o[illegible] [illegible] maiore. At cum ar[illegible] prouinciales & pala[illegible] ad obruendos eos excitatius [illegible]rgebant: & [illegible]emodi tela, in multitudinē [illegible] vel temere miſſa, cadere ſine noxa non poterant. Animaduerſum eſt a no[illegible] [illegible] telis barbaros vti quibus pet[illegible]antur. Ideoque mandatum eſt vt neruis [illegible] [illegible]que connectentibus ante iactum inciſis, emitterentur arcu ſagittæ: quæ v[illegible] [illegible], vires integras ſeruabant; infixæ vero corporibus, nihil vigoris pe[illegible] [illegible] certe ſi ceciſſent in vanum, ilico frangebantur. Dedit autem rebus ita flagrantibus graue [illegible]rum caſus admodum inopinus. Scorpio, genus tormenti, quem ona[illegible] [illegible] ſermo vulgaris appellat, e regione contra hoſtium aciem denſam locatus, lapidem contor[illegible] ingentem. Qui licet humo fruſtra illiſus eſt, viſus tamen ita eos metu exa[illegible]it, vt ſtupore ſpectaculi noui cedentes e medio, abire tentarent. Sed buccinis optimatum monitu occinentibus, inſtauratum eſt prœlium. & pari [illegible]odo [illegible]es Romana ſuperior ſtetit, nullo ferme alio telo vel * fu[illegible] [illegible] amen [illegible] [illegible] exc[illegible]. Agm[illegible] præeuntium ductorum, quos [illegible] Valentis malis lucubrationi[illegible]us quæ [illegible]piditas incendebat, ſequuti ceteri, præ ſe ferebant æquiperaſſe d[illegible] [illegible] potiorum. Namque ſemineces aliqui, aut ma[illegible] pon[illegible]bus, vel confixi iaculis po[illegible]ta, voluebantur. Nonnulli ſcalas vehendo, adſcenſuſque inoumeros ex [illegible] omni par[illegible], ſub oneribus ipſis obruebantur, contruſis per pronum [illegible] columnarum fragmentis & cylind[illegible]. Nec quemq[illegible] [illegible]entium efuoris horrenda ſpecies ad ſer[illegible] vſque diem ab alacritate faciendi [illegible]rtiter auertebat: hoc incitante quod [illegible]iam defenſorum plurimos cadere diuerſis ictibus vide[illegible] [illegible]abantur. Ita ſine requie vlla vel modo, pro mœnibus & co[illegible] [illegible] ingentibus animis pugn[illegible]. Et qu[illegible] [illegible] e iam [illegible] per procurſu[illegible] pugnabatur & globos, [illegible] deſperationis erat ſignum extremæ: flexo [illegible] ve[illegible] [illegible] omnes rediere a[illegible] [illegible] [illegible]uentes, quod non [illegible] [illegible] rum [illegible] C[illegible]uerſi poſt hæc per [illegible] tempu[illegible] no[illegible] [illegible] vulnerum curas arteſque m[illegible] [illegible] rum vias deducebantur, quorſum [illegible] nte. M[illegible] que dictaus & * con[illegible] occupare ſtatuunt

Pe[illegible] ex[illegible] quæque d[illegible] ta, d[illegible] a pe[illegible] m dom[illegible] dum [illegible] rbium, interna noſcentes. Han[illegible] quam [illegible] lem exiſtimarunt, itineribus len[illegible] miſcentes cuncta populationibus & [illegible], nu[illegible]. Obi[illegible] vero apud Ha[illegible] po[illegible] abitum quum vac[illegible] re hoſte loca proxima co[illegible] æ fide[illegible] ex[illegible] at[illegible] media nocte, vitam a[illegible] pul[illegible] is [illegible] nor[illegible] & de[illegible], ea[illegible] que Se[illegible] ca[illegible] Ma[illegible] a vr[illegible], [illegible] op[illegible] b[illegible] iſtud o[illegible] perandum exc[illegible] ocurr[illegible], el[illegible] re[illegible] periendo Vale[illegible] te [illegible] certam[illegible] co[illegible] el[illegible] p[illegible] A Gothi Hu[illegible] A[illegible] permixt[illegible] & [illegible] tarum d[illegible], qu[illegible] ea Fr[illegible] Petri[illegible] ca[illegible] vr[illegible] m mores p[illegible] ſtinar[illegible] dire nec[illegible] ent[illegible] re [illegible] er[illegible], [illegible] tos & [illegible] vaſ[illegible] uer[illegible] p[illegible], [illegible] C[illegible] rui[illegible] agmin[illegible] u [illegible] eſt[illegible] ab[illegible] m[illegible] in ex[illegible] inclytæ [illegible] que po[illegible] p[illegible] tes, hoc c[illegible] n[illegible] en. Sa[illegible] cuneus, (ſuper[illegible] e motibus[illegible] plora ad[illegible] m[illegible] ex[illegible] m[illegible] e rum, qua[illegible] a [illegible] pugnas re[illegible] illuc a[illegible] ſſio[illegible] s, ba[illegible] pene [illegible] p[illegible] fi[illegible] e[illegible] [illegible] mine pert[illegible] aci æq[illegible] partes [illegible] iſceſſere momentis. Sed orientalis turma n[illegible] uo ne[illegible] ante viſo ſuper[illegible] crinit[illegible] q[illegible] m[illegible] ſubraucum & l[illegible] re ſtrepens [illegible] icto pug[illegible] c[illegible] tuit. & interfecti hoſtis iugulo labra admouit [illegible] lux[illegible]. Q[illegible] monſtruoſo m[illegible] ac[illegible] barbari te[illegible] ni, poſtea non t[illegible] more [illegible] appeteret aliquid, ſed ambiguis [illegible] eſſibus [illegible]. Pr[illegible] æ[illegible] o, quum murorum ambitum [illegible] in[illegible] ularum ſpatiis immenſis oblon[illegible] um [illegible] & in[illegible] s pulchritudines vrbis, & inc[illegible] p[illegible] lebem conſiderarent immenſam [illegible] que fretum, quod Pont[illegible] di[illegible] at & Æg[illegible]: d[illegible] s bellor[illegible] m offic[illegible] a-rabant, poſt accepta ma[illegible] funera quam i[illegible] ata, exinde d[illegible] re[illegible] ſunt eff[illegible] pe[illegible] r-ctoas prouin[illegible]: qu[illegible] p[illegible] e[illegible] ce[illegible] ter, aduſque radic[illegible] s Alpium l[illegible] arum quas Vene[illegible] as appell[illegible] b[illegible] t [illegible] tas. His diebus efficacia Iuli magi[illegible] æ trans Taurum enituit ſalutaris & velox. * Comperta enim fatorum ſorte per Thracas Gotthos ante a ſ[illegible] scep[illegible], di[illegible] ſoſque per varias ciuitates & [illegible] aſtra, dat[illegible] te[illegible] oribus [illegible] teris ad eor[illegible] ect[illegible] r[illegible] Romano[illegible], omnes, quod [illegible] mporibus [illegible] to con[illegible] ngi[illegible]) vniuerſos tamquam [illegible] exi loerecto, vno eodemq; die mandauit occidi, exſpectatione promiſſi ſtipe[illegible] os ad ſuburbana productos. Quo conſilio prudenti ſine ſtrepitu vel mora [illegible], orientales prouinciæ diſcrim[illegible] ibus ereptę ſ[illegible] t [illegible] is. Hæc vt miles quondam & Græcus, a principatu Cæſaris Neruæ exorſus ad [illegible] ſque Valentis inter[illegible] um, p[illegible] v[illegible] m explicaui menſura; opus veritatem [illegible] pro[illegible] e[illegible] m numquam (vt arb[illegible] or) [illegible] ſcie[illegible] ſ[illegible] auſu corrumpere vel [illegible] endac[illegible]. Sc[illegible] bant reliqua potiores ætate, doctrinis flor[illegible] res. Q[illegible] os id ([illegible] ue[illegible] it) [illegible] os, procudere linguas ad maiores moneo ſt[illegible] us.

FRANCISCO

FRANCISCO BORGIAE EPISCOPO, ET PONTIFICALIS ÆRARII PRÆFECTO, POMPONIVS LÆTVS S.

SOLET quæri ab ſtudioſis viris, vtilis ne ſit hiſtoria. Nos vero non modo vtilem & frugiferam, ſed neceſſariam mortalibus eſſe contendimus. Et quemadmodum agricolatione corpora, ſic monimentis rerum animi fouentur. Vita cupido, pharmaca pellendis morbis inuenit: ſcries rerum, ne vna cum eo qui * gerit, interiret, hiſtoriam excogitauit: quantoq; nobilior corpore animus, tanto ceteras dotes præcellit hiſtoria, potiſſimamq; ſibi ſapientiæ partem vindicat. In ea enim eſt imitatio viuendi: vitia deteſtatur, virtutes ardore quodam imitationis efficit: &, quum rebus omnibus tempora vetuſtatem afferant, hiſtoria numero annorũ admirabilior eſt, & ſanctior habetur. Scripſerunt multi de eius vtilitate, deq; eius obſeruatione: quæ præterire negligentia non eſt. Ab hiſtoricis abeſſe debent, fœdum crimen aſſentationis, & amor ac beneuolentia, metusq; & ſimultas: quibus corrumpitur narratio; vti ſæpenumero contingit. Aiunt enim, *Scribe ſecurus quod lubet; & quod velis narres; habiturus mendaciorum comites. Principes hiſtoriarum cur diſſentiunt? Cur varia tradunt? quod indicium, quo ſolemus in rebus vti, ſæpius decipit. Itaq; ſcribentes quæ ipſi vidimus, (* vnde nomen eſſe memorant) errore liberi vera fateremur. Sed quoniam ad ea quæ a ſæculis noſtris remota ſunt, accõmodatur narrandi materia, iudicio opus eſt ſimul & memoria. Accuratius legere prodeſt. Laudatur etiã in hiſtoria breuitas, quæ ſit aperta ac lucida, vt illa Criſpi Salluſtii. Liuius modo breuis, modo copioſus, plus eloquentia addidit. Sunt & alii cãdidi, alii nimis phalerati & tumidi. Veterum ſimplicitas, vt fuit M. Catonis & Q. Fabii, interiit. Nos vero breues eſſe volumus; & ſæpius digreſſi ſumus ornatus gratia. Verũ ſi cãdor ille ſimplicitatis antiquæ aberit, veniam oramus: quam quum ſciamus minime mereri, præcipue nobis dandam ab iis qui legerint aut audierint, arbitramur. Præterea hiſtoria, quouis modo ſcripta, delectationem adfert. Natura ipſa ad rerum notitiam prouocamur: resq; auidius quam eloquentia, petitur; vt qui qualibet nuda rerum cognitione; etiam anilibus fabellis, capiamur. Nihil his commentariis falſi, quantum perſpeximus, auſi ſumus; exorſi ab interitu iunioris Gordiani vſq; ad exſilium Iuſtini Heracliorum: multa diſperſa in vnum corpus collegimus: ab Philippis vero vſq; ad cædem AEmiliani, quia * Trebonii Pollionis labor ſine capite eſt, & monimenta illorum temporum deſiderantur, nimis circumciſe narrauimus. vtcumque, certi ſumus, proculdubio libellos tibi Borgia placituros, qui memoria ſeculorum plurimum delectaris, & ob id a publicis negotiis ſeuocaris: alii vero, ſi cetera nobis deeſſent, quoniam titulus tuæ humanitatis index eſt, ſatis ſunt probaturi. Vale.

POMPONII LÆTI EPITAPHIVM, PER Domitium Palladium Soranum.

Hic iacet exigua Lætus Pomponius vrna:
Cuius honos merito pulſat vtrumque polum.
Lætus erat Romæ vates ſublimis, & idem
Rhetor: nunc campis lætior Elyſiis.

ROMANAE HISTORIAE COMPENDIVM, AB INTERITV GORDIANI IVNIORIS VSQVE AD IVSTINVM III, per Pomponium Lætum.

BALBINVS, PVPIENVS, GORDIANVS.

MAXIMINO profligando (qui primus poſthabita ſenatus auctoritate, ab exercitu Imperator Auguſtus appellatus eſt) ex concione Vectii Sabini, patres imperium duobus viris decreuere; & populus Romanus concordi aſſenſu ac lætitia ſciuit. Ii fuere * DECIVS CÆLIVS BALBINVS, & M. CLODIVS PVPIENVS. Hic, quamuis homo nouus, per gradus dignitatis ſatis illuſtris erat, & grauitate ac ſeueritate venerabilis: Balbini maiores, ex Gadibus Hiſpaniæ cum Pompeio Magno venerant, & ciuitate donati: horum primus Theophanes Balbus, Romę appellatus Cornelius; quem M. Tullius defendit. Igitur Balbinus nobilitate familiæ fortunisque & clementia, ſatis cognitus. Hic Cæſaris, ille Catonis moribus comparatus: ille contra Maximinos hoſtes iudicatos copias eduxit, hic vrbis gubernationem ſuscepit: illius auſpiciis cæſi Maximini, huius bonitate tumultus in vrbe inter ciues ac prætorianos exortus eſt. Tamdem neq; illi ſeueritas, neq; huic clementia * proſecerunt: ambos, milites occiderunt: GORDIANVM natum annos XIII, qui modo Cæſar erat, Imperatorem fecerunt, non abnuente ſenatu. Cuius ſucceſſibus quum poſſet Perſicum nomen deleri, inſidiæ Philippi vetuerunt: quibus circumuẽtus adoleſcens, occiſus eſt. Etenim occultæ proditiones ad exſcidium bonorũ excogitatæ, ſcelera audientium prodigiorum augent. Non fuit inulta iuuenis Gordiani cædes: quicumque in eum coniurauerunt, crudelibus ſuppliciis afflicti interierunt.

MARCVS, ET SEVERVS HOSTILIANVS.

SENATVS, de morte Gordiani factus certior, *Marcum* quemdam virum grauem ac ſapientem, Imperatorem legit. qui ſubita morte in palatio, vbi habitabat, deceſſit: nec ſucceſſor dilatus eſt: ſtatimq; lectus a patribus *Seuerus Hoſtilianus*. qui repente quum incidiſſet in morbum, medicis male venam ſoluentibus, occubuit. Interea litteræ *Philippi* ad Senatum afferuntur. in iis ſcriptũ erat Gordianum graui morbo affectum obiiſſe, & Philippum ab exercitu Imperatorem factum; rogareq; vti patres probarent. Senatus, qui rem nondum nouerat, Auguſtum Philippum confirmauit, Gordianum inter diuos retulit.

DE IMPERIO PHILIPPI.

MARCVS IVLIVS PHILIPPVS, Voſtris Arabiæ vrbe, obſcuris parentibus natus eſt: cuius fortunæ, humilitas generis non obſuit. A teneris annis relicto patrio ſolo, militare cœpit: nec difficile hoc puero fuit. Nam Arabes optimi ſunt equites, & militiam Romanã noſcere cœperunt, in oriente res gerente Pompeio. Philippus haud parum diligens, per gradus promotionis aſcendit, comes ordinis, deinde dux, poſt præfectus prætorio. Tamdem in Perſide poſt mortem Miſithei, exercitui a Gordiano præficitur: & loco parentis, iuuenis Imperator eum habuit. Miſitheus, qui & idem Timeſſocles, vir modeſtus ac frugi, reip. & militibus moderandis tanta dexteritate vſus, vt vtriſque cariſſimus fuerit: propter cuius bonitatem ſimul & ingenitam eloquẽtiam, eius filia adoleſcenti Gordiano nupſit; pręfectusq; vrbi factus.

ctus. Tanti viri conſilio imperium ex omni parte augebatur: bello Perſico ſenis prouidentia fugatus eſt Sapores rex, Artaxerxis filius: (erat autem Sapores ſtatura procerus, & corpore horribilis) recuperatæ vrbes, Antiochia quæ eſt Niſibis, & Carræ: exercitui commeatus numquam defuit. In eo exigendo prouincialibus minime moleſtus. Senatus hominem quadrigis & titulo honeſtauit; MISITHEO PARENTI PRINCIPVM POP. ROM. TVTORI REIP. S. P. Q. R. Sunt qui ſcribunt & hunc conſilio Philippi obiiſſe. Nam quum medici poculum decreuiſſent ventris profluuio cohibendo, aliud fraude porrectum quo magis ſolueret. Poſt huius obitum factio Philippi plurimum creuit; frumentariæ naues eius opera interceptæ ſunt: exercitusque eſurie quum laboraret, ad loca difficiliora traductus ad quæ per Euphratem cõmeatus aduehi nõ poſſet, amici Philippi negligentiæ principis id aſcribebant: ceteri, quum eſurirent, facile crediderunt. Iamq; palam princeps accuſabatur, adoleſcentia culpabatur quod non digna imperio eſſet: tamdem fames impulit pene omnes imperium commendare Philippo, qui vna cum iuuene imperaret: quod diu durare non potuit. nam & Philippus fraudulenter omnia agebat, per clandeſtinos amicos noua crimina fingebat; & iuuenis Scipionum proles & Auguſtorum heres, æquatum ſibi imperium cum indignitate Philippi ægre ferebat. Ea res cædem Gordiano feſtinauit. Acceſſit etiam ne amor S. P. Q. R. & militum, intellectis hominis Arabici fraudibus, imperium abrogaret. Hac via iam Aug. Philippus proficiſcendi ad vrbem concionem habuit: percuſſoque cum Perſis fœdere, Meſopotamiam & Aſſyriam hoſtibus reliquit; paſſus victricium armorum dedecus, vt ad vrbem e Syria aduolaret. In natali agro vrbem ſui nominis condi iuſſit Philippopolim. Et nequis ambigat, aut nominis ſimilitudine decipiatur, altera eſt in Thracia Philippopolis, quam Scythæ diripuerunt, regum Macedoniæ opus. In itinere conſortem imperii fecit Philippum filium. Reuerſus ad vrbem, iam voti compos, plura largitus eſt. Sed ipſius aduentu lætitia haud ingens, quod prouincias amiſerat: ſtudens ſedare animos omnium, inducto cum Perſis decreto, illis bellum indixit, ſperans ignominiam abolere. Res ſine ſanguine peracta eſt, Perſis prouincias reſtituere pollicentibus. Huius imperii anno II, ante XI cal. Maii, ingenti pompa magnoque ſumptu & apparatu ſeculares ludi anno A. V. C. M. celebrati ſunt. Beluæ triumpho Perſico & iis ludis a Gordiano aſſeruatæ (nam iuuenis natali vrbis triumphare decreuerat) hæ fuiſſe memorantur: Elephanti XXXII, alces X, tigrides X, leones manſueti LX, leopardi cicures XXX, hyænæ X, hippopotamus vnus, rhinoceros vnus, arcoleontes X, camelopardi X, onagri XX, equi feri XL, gladiatorum paria mille. Quæ omnia in circo maximo exhibita, & ſcenicos ludos in Pompeii theatro, tribus diebus totidemque noctibus (mirum dictu) peruigil populus ſpectauit, funalibus atque lychnis tenebras vincentibus: & quum multitudo ſolennibus ludis intenta eſſet, incendium aut ex luminaribus aut ex ignibus coalitum, in curia diuagatum eſt: Theatrum Pompeii arſit, & ei propinquum hecatonſtylon, centum columnarum in campo Martio opus: *centenariam porticum* appellabant. Circenſes dati; in quibus certamine currendi quadrageſimus equorum e carcere miſſus numeratus eſt. De *ludis ſecularibus* pauca referre haud ab re eſt. Eos inſtituiſſe fertur, exactis regibus, M. Valerius Publicola, & appellatos quod plerumque hominis ætas ſemel intueri poteſt: idque aliquamdiu ſeruatum eſt. poſtea ambitione Cæſarum cupientium id ſolenne ſuis temporibus exhiberi, ordo corruptus eſt, & pro libidine ſeculares ludi habiti. Interea Scythæ, qui Miſitheo fidem præſtiterant, & illius nutu quieti erant, facta irruptione limites transgreſſi, vrbes & agros imperii Romani vaſtare, prædas abducere, cædes vndique facere, incendia ſuſcitare, domos, villas, tuguria euertere: metum haud inanem inferebant. Expeditioni propere præficitur *Marinus* quidam, dux limitis Sarmatici: ab exercitu Illyricorum Imperator eſt appellatus. quod quum nunciatum eſſet Romæ, Philippus aduocato ſenatu, plurimum de Marini ingratitudine queſtus eſt. *Decius*, vir clarus, hortatus eſt principem ne timeret, quod Marinus pœnas daturus eſſet: qui poſt paulo cæſus ſeditione militari, pœnas luit. Confirmatus Imperator vaticinio Decii, contra Scythas cum ſupplemento copiarum ipſum Decium miſit. qui quum ad exercitum perueniſſet, con-

cordi aſſenſu milites Illyriciani Imperatorem fecerunt; renuentem ac repugnantem, ſtrictis enſibus coegerunt. Dux experientia rerum cautus, ne a principe accuſari poſſet, neue locum calumniis præberet, fidiſſimo nuncio litteras ad Philippum dedit, quibus ſe excuſabat, ſuppliciter exorans ne turbato animo ferret; promittens abdicaturum ſe dignitate, ad quam inuitus tractus eſſet. Philippus vero, homo Punica fraude deterior, qui, vt ſcelera tegeret, cultum Chriſtiani nominis ſimulabat, expeditionem ſcriptis etiam nouis legionibus contra Decium parauit: & quum poſſet per duces bellum gerere, ipſe eductis copiis profectus eſt; minis ingentibus palam aſſerens ſe Deciom cum toto ſcelerato exercitu perditurum. Hac mente turbatus, velut furore concitus ferebatur. Itaque a militibus ipſe Veronæ cæſus eſt, & Romæ filius a prætorianis. Is traditur fuiſſe agelaſtos, & ludis ſæcularibus ridentem patrem ſeuero vultu inſpexiſſe, velut illum corrigeret. Ambo Philippi vixerunt annis quinque, & immerito inter diuos relati.

DECIVS.

IMP. CÆS. *M. Q. TRAIANVS DECIVS AVG. *Bibali inferioris Pannoniæ vrbe natus, claris parentibus, ab ineunte ætate ſpem optimæ indolis præbuit: in quo virtutes cum ætate creuerunt. Ad ampliſſimas dignitates non ambitio, non empta ſuffragia, non corruptæ amicitiæ, ſed boni mores perduxere. Igitur qui a militibus Illyricianis ante Imperator factus fuerat, ab ſenatu Auguſtus eſt appellatus. Is quum magnitudinem imperii cõtemplaretur, P. Cornelium Licinium Valerianum, qui poſtea imperauit, exercitui præfecit; virum militarem & bonis moribus nutritum, tom ſexageſimum ſextum agentem annum. & quum de cenſore eligendo poteſtas ſenatui data eſſet ab Decio, Valerianus abſens Cenſor lectus, in æde Caſtoris & Pollucis, in parte fori Romani verſus palatium; cuius veſtigia effodi vidimus. Ea cenſura probata, Decio patre ac filio conſule, modeſtia Decii hoc paſſa eſt. Nam poſtquam reſp. vnius nutu gubernari cœpta eſt, ipſi Imperatores cenſores erant. Decius, cuius vita ſanctiſſimis inſtitutis numquam aduerſata, cupiens nihil agere niſi quantum ſenatus inberet, cenſuram ampliſſimo ordini permiſit. Huius Imperatoris vita, quæ & ciuilis & militaris fuit, multos habuiſſet laudatores, ſi ab Chriſtianorum cruciatibus ſe temperaſſet. Nam ius quintæ relationis, & proconſulare imperium, vnde Auguſti omnes pro conſulibus; necnon & ius tribunitiæ poteſtatis, quod Auguſtus primus ſibi perpetuo vindicauerat; arbitrio ſenatus populique Romani permiſit: Patris patriæ cognomen accepit. Sed priuſquam ad vrbem rediret, ciuiles in Gallia motus ſedauit. Parum in vrbe commoratus, cogente ſenatu, filium ſuum Decium Cæſarem fecit. Patribus rempublicam commendauit; & vna cum filio ad liberandas Thracias profectus eſt. Nam Scythæ & naualibus & terreſtribus copiis omnia infeſtabant. Victor in primis congreſſibus, hoſtes in anguſtias locorum, quæ in Dardaniis ſunt, compulit & obſedit: expugnaſſetque fame ni proditus ab ſuis fuiſſet. Hoſtium dux per legatos petiit vti relicta omni præda ſineret cum ſuis abire trans Iſtrum: Romanus Imperator negauit, auidus illos perdendi, qui toties fractis fœderibus irruperant, & qui prouincias Romani imperii quieſcere non ſinerent; & ſua ſtrage vix domiti, amiſſo rege Decibalo, Neruæ Traiano illuſerint. Iamque fere voti compos, *Trebonianum Gallum* ducem limitis Myſiæ, ad obſidendos aditus, ne fugerent, cum bona parte copiarum miſit. Gallus conſilium barbaris patefecit, & eos monuit vt ſe diuiderent; & alii conſiſterent in inſidiis prope paludem, alii in primo congreſſu fugam ſimularent paludem verſus. Barbari, nonnihil addentes conſilio Galli, rem peragunt. Quum in pugnam deſcenderent, admiratus eſt Decius quod qui modo perculſi metu erant, iam arma poſcerent: ignarusque proditionis, certus victoriæ, copias educit. Illi ſtatim terga dant, Imperator inſequitur: quum ventum eſt ad inſidias, atrociſſima fit pugna, vtrimque magnæ cædes. Deciani difficillime prœliabantur, luto paluſtri afferente cladem: tamen non moriuntur inulti, & loco & fato aduerſantibus pereunt. Decius pater cum filio occubuere. Senior forte equo ſedens, ne viuus aut contra in manus hoſtium perueniret, inſiliit in voraginem paludis. nam quæſitum eius cadauer, nuſquam repertum eſt. Regnauerunt biennio nõdum finito. Hic fuit Deciorum finis; qui (vt credibile eſt) ſe pro futura victoria deuouerunt.

uerunt. Ita enim Deciorum nomen facere conſueuit. Decii Mures duo, prioribus ſeculis, alter bello Hetruſco, alter bello Latino, conſtanti animo inter confertiſſimos hoſtes pro victoria patriæ ſe deuouentes occubuere. Hunc *deuouendi morem* primus creditur introduxiſſe * Linus Codri F. qui pro patria bello Dorico ſe deuouit. Hic Miletum coloniam Athenienſium deduxit in Ionia. Quidam ſcribit Decium, cupientem Philippopoli ferre opem, cito petiiſſe Berœam: & inde fugatum ab Echina rege Gothorũ, reparatisq; in Mœſia viribus, rediſſe ad hoſtes, qui Philippopolim ceperant, & Priſcum ducem ſibi conciliauerant. In ipſo congreſſu ictum ſagitta Decium filium deceſſiſſe: & patrem, vel, vt cædem filii vlciſceretur, vel, vi morte ſua finem dolori inueniret, in confertiſſimos ſe immiſiſſe hoſtes, & nuſquam paruiſſe, & diis ante congreſſum immolaſſe, ad Abrittum Mœſiæ vrbem. inde factum loco nomen: *Ara Decii* appellatur. Decius pater bonitate Traiano adæquatus, nomenq; Optimi principis iudicio ſenatus meruit; appellatusque eſt IMPER. CÆS. M. Q. TRAIANVS DECIVS AVG. Exercitum Illyricianum mire dilexit, quia ab eo primum Imperatoris nomẽ accepit. Senatus Decii nomine, *Decianas thermas* in Auentino ædificauit.

GALLVS.

IMP. CÆS. C. VIB. TREBONIANVS GALLVS AVG. patriciorum familia ortus: in quo plus fortunæ quam fidei fuit: quamuis quum Auguſtus eſſet, in numiſmatibus exprimi iuſſerit, VIRTVS AVGVSTORVM, de ſe ac filio; quaſi virtute, non dolo principatum aſſequutus. In tanta noſtrorum ſtrage, legio quæ integra Scytharũ fide remanſerat, Gallum Imperatorem fecit: qui ſuperfuerant, ad hunc confugerunt, velut ſeruatorem reliquiarũ Romani exercitus. quo rumore adductus ſenatus, Auguſtũ appellauit; licet & ipſe ſcripſerit. Cum Scythis fœdus percuſſit, non ſine Romani nominis ignominia. Tunc primũ diuturno & libero potentatu populus Romanus tributa pependit: tunc primũ reſp. iugum Scythicæ ſeruitutis accepit: tantaq. eſt imperandi auiditas, vt qui præeſſe cupit & ad id faſtigium legi, vrbes & prouincias ſine diſcrimine donet. Adrianus ab aliis occupatas reſtituit: (quod principis liberalitate videri actum poteſt) ſed qui tributo pendendo obnoxiam fecerit vrbem, præter Gallum fuit nemo. Tributũ fuit drachmarum aurearũ CC. Secus euenit quam ſperabat Imperator. Barbarus quum vincit, inſolentior eſt. Itaq; contemplatus diuitias Romani imperii, quod & ſua fide ille imperaret, ac per hoc tributum pro meritis non eſſet, incurſiones facere, prædas abigere, ingentique agmine terra mariq; ſæpius irrumpere. depopulatur Dardaniam, Thraciam, Theſſaliam Macedoniamq;, & Hellada: & pars infeſtabat Aſiam: vndique cum plurium vrbium vaſtatione & excidio, Scytharum exemplo alii hoſtes ſurgunt armaq; capiunt. Iam in viſcera Syriæ penetrant Parthi, & Armenias fugato rege Tiridate occupant, cuius liberi hoſtibus ſe dederunt. Scythæ magna onuſti præda, in Dardanios, velut regni ſedem, redeunt. Interea Gallus quum Romam veniſſet, *C. Vib. Voluſianum* filium, conſortem imperii fecit. Scythæ rurſus, non contenti pretio, iam Italiæ minabantur. ſic barbaricæ gentis animus noſtris opibus inhiabat. Itaque opera *Æmiliani* ducis limitis Myſiæ, rapaciſſimi hoſtes non ſine magna cæde in ſuas ſolitudines redire coacti ſunt. Ita imperium Galli infauſtum atq. infelix, rerum geſtarum monimentis obſcurum, verum clade generis humani memoriæ traditum eſt: ſiquidem eo imperante, pernicioſa peſtis vndiq; viguit. * Tabis initium fuit ab Æthiopia; forte ex nimio ſolis ardore. Peſtilitas primo conſumptis fere meridianis, per orientem diuagata eſt: inde ceteras orbis partes inuaſit, vbiq; maximam partem incolentium exhauſit, pleraq; loca inhabitata reliquit. ea labes vix intra decem annos finem inuenit. Proueniſſe ex infelicibus Galli auſpiciis viſa eſt, vt qui proditione imperium arripuit, Chriſtiani etiam dogmatis hoſtis: qui quum copias contra Æmilianum duceret, victus & ab ſuis militibus deſertus, vna cum filio cæſus eſt. Imperauit annis duobus.

IMP. CÆS. ÆMILIANVS AVG.

ÆMILIANVS LIBYCVS (namque in Mauritania ortus) a pueritia cœpit ſtipendia mereri: & quum pro ætate honores promotionis non deeſſent, dux limitu Sarmatico in Mœſia a Decio prępoſitus, & a Gallo minime ſubmotus: quũ Scy-

thæ, ſollertiſſimum latrocinandi genus, contenti pretio non eſſent, Æmilianus pro concione ſuis militibus id pollicitus eſt, ſi hoſtes viciſſent. Noſtri, præmio accenſi, ad conferendas cum barbaris manus incitatiores facti. quumque nimius ardor inſiſteret, apertis caſtrorum portis, auidum pugnandi militem educit: qui tanto impetu in hoſtes illatus eſt, vt non fugauerit modo, ſed bona ex parte ceciderit, illorumq; regiones abactis prędis pene exhauſerit. Reuerſus in Myſiam, pręmia aſſequutus eſt: Æmilianus perſoluit: qui hoc ſucceſſu adeo gratus victori exercitui fuit, vt ab eo ſit Imperator appellatus. Ad hos motus opprimendos Gallus vna cum filio proficiſcitur. nec profecit. Ambo in primis prœliis cæſi ſunt, & milites Æmiliano hæſerunt: qui ſtatim ad ſenatū ſcripſit, docens ſe Imperatorem lectum eſſe; promittens ſe liberaturum Thracias, & Meſopotamiam atque Armenias recuperaturum, & depulſurum vndique hoſtes nominis Romani. Sed priuſquam opus aggrederetur, milites qui in Alpibus erant, *Valerianum* Imperatorem faciunt. Quo nuntio accepto, qui ſub Æmiliano erant, ne ciuili bello & cognatorum ſanguine ſe inuicem inficerent, contemplantes præterea humilitatem generis Æmiliani, & nobilitatem Valeriani, ſimul & laudatiſſimos mores, eo interfecto, cenſorio viro ſe tradiderunt. Imperauit autem menſibus tribus; vixit annis quadraginta. Ita res ſolo ducis capite peracta eſt.

VALERIANVS.

PVBLIVS CORNELIVS LICINIVS VALERIANVS ſucceſſit, homo maioris ſpei ac opinionis quam fortunæ. Captus ab Sapore rege Perſarum, in captiuitate conſenuit. Interea eius filius *Licinius Gallienus*, ab initio Cæſar, mox Auguſtus, præclara geſſit: deinde ad delicias lapſus, dū popinæ ſtudet, imperium dilacerari non curat: & niſi in Galliis occidentem Aulus Poſthumius, & orientem in Syria Odenatus Palmyrenus defendiſſent, imperium Romanum ſudore ac vigiliis, fortuna & virtute fauentibus acquiſitum, Germani, Perſæ, Scythæque, & ſurgentes vbique hoſtes, perdidiſſent. verum & tyranni triginta ſibi bona ex parte occupauere. Porro Gallienum cum fratre Valeriano, milites *Aureoli*, qui dux erat Illyriciani exercitus, prope Mediolanum interfecerunt.

CLAVDIVS.

MARCVS AVRELIVS CLAVDIVS deinde ſuſcepit imperium; vir ad barbaros delendos natus, quos ſtatim multis in locis & vicit, fudit atque cecidit. Prœliis ac rerū penuria Sarmatas, Getas, Scythas, Quados conſumpſit; Daciam recuperauit: victor Sirmium Pannoniæ petiit: vbi in ægritudinē incidit; & priuſquam decederet, conuocatis ducibus, tribunis, & præfectis, concionatus eſt, præſertim de eligendo Imperatore: & longa orationis ſerie Aurelianum probauit. Senatus, nuntiata Claudii morte, eius fratrem *Aurelium Quintillum* Italici præſidii ducem, Cæſarem Auguſtum appellauit: Exercitus interea *Aurelianum* Imperatorem legit. Poſtquam nuntium ad vrbem peruenit, illius conatibus ſe imparem quum videret, maleque expertus concione militum voluntatem, qui omnes fauebant partibus Aureliani, venas ſoluit; & poſt paulo deceſſit, XVII imperii die. *Aurelianus* ſolus imperat, qui imperium multiplici tyrannide liberauit, & eius terminos auxit; rebus geſtis magnis principibus non modo æquandus, verumetiam anteferendus; interfectus medio itinere quod ducit ab Heraclea Byzantium, non longe ab Cænophrurio, miniſtri à libellis manu.

TACITVS.

PVBLIVS ANNIVS TACITVS poſt hunc imperat, vir egregius, & reipubl. commodo: ſine exercitu ab ſenatu Imperator & Auguſtus appellatus. Tunc primum reſp. velut longo poſtliminio reducta, ſuo iure ac iudicio vſa eſt. Vtinam nec militaris furor, aut nimia erga nutrices cura, bonos mores perdidiſſent. Nam quamdiu ſua grauitate ſenatus decernit, tamdiu reſp. viribus ſuis conſiſtit: quæ tunc renaſcens, Tacitum ſui corporis legit, & militibus principem dedit; non accepit ab legionibus aut a prætorianis iugum. Sed inuidit tanto facinori cælum. dum fama tanti principis ad ſuos limites producitur, fata ſucceſſorem dedere. Is fuit MARCVS AVRELIVS PROBVS, vir gloria rerum geſtarum illuſtris: nec potuit obeſſe M. Annius

nius Florianus Taciti frater, qui, quum ſuo iudicio ad tantum velut heredium properaret, imperium & inuaſit & arripuit. Itaq; quum vix duobus menſibus præfuiſſet, Tarſi a militib' occiſus eſt. Probus igitur vere probus, ita ſe & in toga & in militia geſſit, vt res ipſa nomen ſequeretur. Sarmatas contudit, tyrannos exſtinxit, orbem pacauit, iudicia bonorum de ſe admirabili virtute confirmauit. Pace terra marique parta, dicere ſolebat milites minime neceſſarios fore quum deſunt hoſtes: quæ vox plurimum obfuit. In Sirmienſi agro, natali ſolo, dum moram trahit, tumultu militari occiſus eſt. Imperauit annis VI, menſibus IIII.

CARVS.

Marcvs Avrelivs Carvs, Narbonæ genitus, molem ſubiit. Exercitus Imperatorem appellauit. Is cum Probi apparatu in Perſas profectus, Meſopotamia recepta Cteſiphontem peruenit: & niſi fulmine ictus concidiſſet, regnum Perſicum ſubuertiſſet. traditæque ſunt rerum habenæ eius filio Nvmeriano; cui Mars in armis familiare numen præbuit, Minerua peculiarius adſuit, & citharam præbuit Apollo. Miles, orator, ſimul & poeta: oculis æger (forte aer & vigiliæ in bello Perſico nocuerant) occluſa lectica ferebatur. Erat in caſtris Arrius Aper; cuius filia nupſerat Numeriano. Huius igitur cupientis inuadere imperium, factione, modeſtus & frugi iuuenis occiſus eſt. Nec eius mors inulta: concionantem Aprum Diocletianus confodit. Imperium Carino moranti in Galliis, vbi a patre relictus, obuenit. Hic primum florem pueritiæ, quem fruendũ dederat, quum adoleuiſſet, ab adoleſcentibus repetiit. Pater, ſi vixiſſet, abrogare ſæpius cogitauit filio Cæſaris nomen, & conferre *Conſtantio* viro claro: ſed hoc fata Herculio ſeruatum ſtatuerant. Carinus diu præeſſe non potuit, piorum ſanguine madefactus, totius vbique iuuentutis corruptor. Victor tamen exercitus in Perſide, *Diocletianum* Imperatorem legerat: qui Carinum multis prœliis vicit. Non defuit Carino vigor occupandi orbem: multumque progreſſus fuiſſet ſi non incidiſſet in Diocletianum cum exercitu recenti victoria ferocem. Occubuit Carinus vltimo prœlio ad Margum commiſſo, a militibus fortiſſimis quos habebat, deſertus. Percurri geſta XI Imperatorum, ne interrupta temporum ſeries admirationem legentibus faceret. Ad deſtinatum opus redeo; profeſſus initio, me ſcripturum de his Imperatoribus quorum geſta magna ex parte fere interierant.

C. AVRELIVS VALERIVS DIOCLETIANVS,

Salonis Dalmatiæ ortus, vtroque parente ignobili & obſcuro, (quidam ſeribunt libertino Anullini ſenatoris genitum, quidam ſcribæ filium) militare a pueritia cœpit. Quumque gregarius miles in Gallia eſſet, diuerſorio cuiusdam Dryadis vtebatur; ab qua cibaria emebat, debebatque plurimum vetulæ. quum illa pretium poſceret, dicere ſolebat, *Soluam quum Imperator fuero.* At illa ſubiunxit, *Eris Imperator quum Aprum interficies.* Hac voce augurium futuræ felicitatis accepit: etiam ſtudebat venatũ ire: ſæpius contra apros congrediens, plurimos interfecit. tandem quum Arrium Aprum ſua manu cõfodiſſet, & Imperator ob id factus eſſet, intellexit vocem Dryadis haud vanam fuiſſe. Profligato & cæſo Carino Auguſtus appellatus, & ab S. P. Q. R. magno honore exceptus eſt. In quibusdam imperii regionibus facti ſunt motus, & tyranni non deerant. Diocletianus, animaduertens conſorte imperii opus eſſe, (vt citius pacem vbique redderet) *Maximianum* legit: tantaq; fuit in gubernãda repub. inter principes concordia, vt alter alteri, quamuis ſemper honeſta cupiebant, numquam repugnauerit: verum Maximianus, vt filius patri, Diocletiano obtemperabat. Feliciſſima cognomina ſibi indidere. Diocletianus *Iouius*, Maximianus *Herculius* appellati ſunt; velut ille Iouis, hic Herculis heres. Iupiter gigãtes, vt cęli regiam defenderet, perdidit: Diocletianus, vt orbis terrarum regiam tueretur, tyrannos ſurgentes, vt Centimanos, diligenti cura perdidit ac deleuit: & vt Iupiter turbata pacauit elementa, ſic Diocletianus domitis ac cæſis ſeditioſis hominibus, imperium turbatum, tranquillum reddidit. Iupiter ab ſua arce vndique ſuum numen diffundit: Diocletianus, quamuis vno eſſet in loco, ſua prouidentia præſens vbique eſſe videbatur. Hercules ἀλεξίκακος, a noſtris *cuſtos generis humani* cognominatus, vrbes,

opida,agros,regiones,ſiluas,horrendis & pernicioſis monſtris,& aerem infeſtis alitibus libc rauit; ſimul & genus humanum tutatus eſt: Maximianus, poſt ſalubre temperamentum virtutis & imperii aſſertor, numquam niſi reddita toti orbi ſecuritate, quieuit:conatus contra rem publ.diſpulit.Hercules,qui magna geſſit,materiam præbuit camenis concinendi, harumque comes habitus eſt; vnde *Muſagetes* appellatus: Maximianus,laborũ Herculis æmulus,niuoſas Alpes maiore conatu tutior calcauit, latrones plurimos toto imperio exegit, ſuperiora ſæcula geſtis adæquauit, peſtilentem aerem in perpetuam ſalubritatem reſtituit; immiſſis in perpetuas foueas paludibus, materiam canendi poetis exhibuit. Hercules, Iouis filius; Maximianus,Diocletiani. Veram igitur cognominis adoptionem duo Cæſares Aug. meruere. Inter quos quidam clarior ac præcipuus amor vſque ad ſapientiæ finem perdurauit. Eam ſic appello quum imperium depoſuere. Ita cognomine patris ac filii vnanimes, nihil orbi pacando prætermiſere. Maximianus tumultus in Galliis, quos *Amandus* & *AElianus* excitauerant ſub ſpecie tyrannidis,cum tota factione* *Bagaudarum* (hoc nomine ſe appellauit turba ruſticorum) compreſſit mira celeritate, ſtatimque deleuit. Ita pax Galliis reſtituta eſt. Inde tranſlatus in Africam, *Gentianos* deuicit; qui vix pacem impetrarunt. Quinquagenarii & ſupra eum numerum annorum, hi milites fuere; qui Africam diripiebant, cupientes ſibi regnum vindicare. Pullulantibus per varia loca nouis bellis,concordes Auguſtos duos adoptauere: Diocletianus,*Galerium Maximianum*; Maximianus,*Conſtantium* cognomine *Chloron*; Cæſaresque fecerunt,& præter adoptionem affinitate iunxerũt. Nam coacti repudiare primas vxores,nouas duxerunt; ille, Valeriam Diocletiani filiam; hic, Theodoram priuignam Maximiani. Erat in Gallia Herculius; Iouius vero in Ægypto. Ille Gallias, vt diximus; hic,euerſis duabus vrbibus,ſuperato *Achilleo*, pacauerat Ægyptum. vrbes prope veteres Thebas poſitæ erant,dites ac populoſæ,Buſiris & Coptos: ſpem rebellionis augebat Achilleus.cuius conſilio fere tota diſſenſerat Ægyptus: tamdem cæſis vbique auctoribus defectionis,intra nouem mẽſes quieuit prouincia ſeminarium religionum, in qua archiſynagogi plurimũ auctoritatis habebant. Alexandria vero obſeſſa & VIII menſe capta eſt. Imperator contentus optimatum cæde, abſtinuit a multitudine. Achilleus vero meritas luit pœnas, feris oppoſitus & dilaniatus: terra vero vbique cædibus potentium maduit. Fruſtra contra* *Crauſium*, Britanniam inſulam occupantem,arma cepimus per duces Maximiani; qui anno VII,ab ſocio per inſidias petitus occiſusque eſt: & is tyrannidem ſumpſit: qui tertio poſt anno ab Aſclepiodoro pręf. præt. victus eſt. Britanniæ X poſt anno quam defecerant receptæ ſunt. *Britanniam* circumfluam oceano, Aborigines tenuere: nomen indiderunt Britanni continentis; qui ſunt intra Gallos & Hiſpanos, vocari poſt *Britones*,& hi accolæ ocęani inſula potiti. Eo deinde conceſſere Hiſpani,Galli,& Germani. Primus Romanorum Caius Cæſar inſulam oſtendit: Veſpaſianus, imperante Claudio, captis regibus domuit. Huc quũ frequentes irent Romani, paulatim noſtros imbibit mores. Conſtantius vero,multa pręclara gerens in Galliis,ſemel quum eſſet apud Lingonas populos,eodem die varietatem fortunæ expertus eſt. Alemanni magno impetu irrumpunt, Cõſtantium in fugam verterunt. Is ad propinquam vrbem feſſus ſe contulit.cuius portæ hoſtili metu occluſæ fuerant: & niſi demiſſo fune per muros ſublatus fuiſſet,eum hoſtes captiuum abduxiſſent. In vrbe hortatus eſt robur ſuorum, qui eo ante confugerant,ne talem ignominiam paterentur. Poſt concionatus eſt ciuibus vt arma caperent,& dedecori abolendo auxilium pręſtarent.ita apertis portis erumpunt,hoſtes fugant,& prope LX milia cædunt. Ea victoria liberatæ Gallię,attritæ Germaniæ ſuas vires amiſere; quas reparare niſi non ſunt Alemanni. At in Ægypto erat Diocletianus,vt res turbatas in oriente ſedaret. *Narſes* enim modo Armenias, modo Meſopotamiam acri bello quatiebat; & cum eo conuenerant propinqui reges ac duces præcipui, rex* Scionitarum & rex Albanorum. Priuſquam bellum contra Perſas explicemus,non alienum forte erit acerrimi progeniem hoſtis aperire. Regnaum in Perſide Artaxerxes quidam, ex genere illius qui per ſeditionem a militibus regnum accepit, Perſis præfecit. Huius filius fuit Sapores,Saporis Hormiſdas,Hormiſdæ Vararanes; huius vero, Vararaces; Vararacis, Vararanes ſecundus; qui Narſen filium

regni

[illegible] Contra hunc a Diocletiano miſſus eſt [illegible] ipſe expeditionem [illegible] in Æ[illegible] [illegible] Galerius iuuenili ardore auſus eſt contra [illegible] & æqu[illegible] te [illegible]. Inde actus [illegible], non longe a Carris [illegible] gr[illegible], [illegible] ſibi quam ante [illegible] ſperat vincere, ſupe[illegible], [illegible] to ex[illegible]. [illegible] pulſus rediit in Syriam, & inde ad Diocletianum [illegible] occu[illegible] [illegible] quem antea ad [illegible] fama [illegible] Gal[illegible], p[illegible] erat mille paſſus ante carpentum [illegible] ganus, & auditus non eſt. Tandem princeps poſt [illegible] [illegible] exercitum reficere & in Perſida rediret, [illegible] notum iamque [illegible] ex militibus Daciæ, Illyriæ ac Mœſiæ, pugnac[illegible] copias & [illegible] coegit. & contra Perſas meliore auſpicio [illegible] fectus, hoſtem inuenit in Armenia [illegible] qui ex recenti victoria ſumptis viribus, prouincias [illegible] mani [illegible] vexabat. Maximinus vero, iratum principem placare [illegible] æ ac ceſſus, [illegible] manus [illegible] [illegible] hal[illegible] ſiue expleuit. Interea Diocletianus cum [illegible] potamiam conceſſerat, vt noſtri animum & hoſti terrorem præberet [illegible] Ce[illegible] opidum [illegible] & turribus inexpugnabilibus [illegible]. Galer[illegible] [illegible] equorum ex [illegible] noſtra [illegible] [illegible] um Perſarum ſtrage, decus noſtrum non modo vltus eſt, ſed felici vſus victoria [illegible]nes imperij [illegible] produxit, veteris [illegible] fa[illegible] eſſe oſtendit. Antiquiſſimi vates cecinerant, Romana arma Cteſiphontem transire nefas eſſe, & duces qui auſi fuiſſent, pœnas daret. [illegible] M. Craſſum id cogitantem cum exercitu periiſſe. M. Vlpium Traianum tra[illegible] [illegible], non repe[illegible]ſſe, & quinque prouincias trans Tigrim ſtatim amiſiſſe. ſatiusque fuiſſet iter non tenuiſſe, legiones longo labore at[illegible], & fere c[illegible] & qu[illegible] victor longius produxe[illegible] terminos, tamen non m[illegible]m profe[illegible] ne[illegible], nſic [illegible] volen[illegible], an culpa ſucceſſoris Adriani. Cteſiphontem cupiens transire [illegible] Triade Valerianus, ab Sapore rege Perſarum captus eſt. [illegible] victor Romanæ maieſtatis, Cteſiphontem [illegible] per[illegible]. Carus Imperator ex[illegible] Probi Sarmatico bello late victorem [illegible] Perſ[illegible] regnum vaſtauit: Seleuciam cunctam Euphrate, [illegible] Ælius Verus A[illegible]ninus, expugnauit; deinde Cteſiphontem: & [illegible] progredi volentem, vel morbus vel ictus fulminis cælo turbido & coruſcante abſumpſit. [illegible]rius, de quo nunc ſermo eſt, totam Aſſyriam expugna[illegible] Cteſiphonte capto & [illegible]que prouincias Transtigritanas, quæ ſtatim redeunte [illegible] Traiano defecerant, ſubegit & imperio adiunxit, victor rediit ad Diocletianum, & poſt imperauit Auguſtus. Illud ſane conſtat, numinum *oracula* bona ex parte vana & [illegible]dem [illegible]plere & ſiquando euenerit, vix intelligi, & ſæpius eludere [illegible]entes a[illegible] [illegible] rebus & experimentis atque con[illegible] res aggre[illegible]. Etſi in rebus bellicis fortuna plurimum ſibi vindicat, tamen cre[illegible]le eſt etiam virtute augeri [illegible]que [illegible] gan[illegible] Rom[illegible] pe[illegible] ad iertero [illegible] certa ſtar[illegible] vat[illegible], v[illegible]. Non eo [illegible]as cæ[illegible] arte [illegible] ſapiens non vano [illegible] aduerſa ef[illegible] gere po[illegible] proſpe[illegible] ſucc[illegible] prætere[illegible]. [illegible] vero non audio [illegible] Maxe[illegible] qui ad [illegible] monitus ac diuinationes res omnes [illegible]. Præter hoc quod diuulgatum iam erat, aliud occurrit augurium. A[illegible] a Na[illegible] o, leo & aper [illegible] T[illegible] a [illegible] p[illegible] [illegible]tum leonem ex [illegible] pu[illegible]. Verum & [illegible] oracula [illegible] In Maximiani victoria fugatus & vul[illegible] [illegible] & r[illegible] pro[illegible] fe[illegible] [illegible] leta[illegible] no[illegible] bilitas abd[illegible] [illegible] ſeruata &, qu[illegible] per[illegible] os ab r[illegible] [illegible] a, Aſſyria, [illegible] in [illegible] prouinciis abſt[illegible]

repe[illegible] Scythæ, Sarmatæ, Alani &* Baſternæ iugum ſub[illegible]erant vna cum Carpis, Cattis & Quadis. Admonendi ſunt qui legerint, pro Maximino in quibuſdam codicibus Maxi[illegible] eſſe & hoc qui e[x m]armoribus epigrammata exſcripſe[runt, in]dicant, ſcilicet ſimul imperaſſe Maximianum & Conſtantium; & deinde Maximinum & Seuerum: errorque eſt, aut ab librariis, aut ab iis qui ex lapidibus accepere. Nos v[illegible] c[illegible] decernere non audemus. Æra lapid[e]ſque e in[dica]bunt. Sed in eo ſ[u]mm[o]pere hæremus, quod priori Maxi[mi]ano præponitur *Herculius*, poſteriori *Galerius* dumque [illegible] a aura[illegible] ſit [illegible] Conſtan[illegible] c[olleg]a Maximianus. Anno po[illegible] hæc ſcripſeramus, Seraphin[illegible] Pe[tri] a vinculis, & Vile[illegible]us Heda Alphinius, commercio litterarum mihi valde familiares, & antiquorum monimentorum diligen[tiſſimi] indagatores, [illegible] Romam repeterent, ſe [illegible] ere epigrammma in agro Foroſempr[illegible] ſaxo quadrato exſcriptum; ÆTERNI IMPERATORES DIOCLET[I]A[N]V[S] E[T] MAXIMIANVS AV[G]V[S]TI PERPETVI CÆ[S]ARES C[O]N[ST]ANTIV[S] ET MAX[I]MIANVS PONTEM METAVRO. Romæ in templo Veſtæ nuper reperto ad [illegible]rum Rom. in quadam marmorea baſi, DEDICATA XIII CAL. IAN. CONSTANTIO III ET MAXIMIANO III CÆS. COSS CVRANTE AVR. NICETA. alias plures. Quoniam hac via multum profecimus, ſtudioſis conſulendũ arbitramur, vt [p]erquirendo his veſtigi[illegible] ant. quo[d] ſi fecerint, ſciant velim & ſe noſtræ [illegible] coll[illegible]uros, & labor[illegible] iam con[illegible]us. Ex barba[ris] multi adducti captiui, qui nõ fuere ſecuri cæſi, ſed poſt triumphũ in Romani imperii finibus po[illegible], vt vna c[um c]eteribus incolis habitar[en]t. Regiones enim aſſiduis incurſionibus vaſtatæ, fere in ſoli[tu]dinẽ ierant. Rediere ex diuerſis partibus orbis ad vrbem principes ſeniores quorũ auſpiciis limites imperii Romani lõgius producti atq; [di]lati

Magnitudo Imperii Romani.

AB ortu vſque ad Indos propagati imperii fines: non Euphrates, non Tigris vetuere, non ſuperbæ regum P[er]ſar[u]m minæ. A meridie Æthiopes per legatos acceſſere: Ab Aquilone barbaræ feræque nationes Sa[illegible] domitæ: Ab occaſu Geſſoriacus oceanus admirabilis victoriæ teſtis eſt, ſim[ul] & Britannicus. Igitur toto terrarum orbe vndique Romana arma [illegible] aſſequuta, ſociis lætitiam præbuere, rebellibus metum terroremq; e[illegible]. Porro Perſæ armis Rom. cedere confeſſi, intra poſitos terminos ſe tenuerunt. Poſt tot victorias maximus triumphus ab ſenatu de[illegible], & [illegible] cog[illegible] ina principibus indita ab deuictis populis. Diocletianus vero Romanorũ principum v[illegible], [illegible]nos honores Imperatoribus Auguſtus habendos præcepit. Nam quum [pr]iores, vt conſules ſalutarentur, primus ipſe volu[it] adorari; velut in eo eſſet cæl[eſti]s maieſtas. Perſarum iſte mos; quorum princeps, rex regum appellatur & ad[o]ra[tur] fratrem ſolis ac lunæ ſe nuncupans. Imperatores antea manus exoſculandas nobilibus præbebant: poſt ſuis manibus ſuble[u]abant ad oris oſculum: vulgus g[illegible] a exoſculabatur. Diocletianus edicto ſanxit vt omnes ſine generis diſcrimine pr[o]ſtrati, pedes exoſcularentur: quibus etiam venerationem quamdam adhibuit, exornans calciamenta auro, gemmis & [illegible]: quod feciſſe antè C[a]ium Cali[gul]am memorant. Eumdem ornatum immiſcuit veſtibus, vt auguſtior eſſet & q[illegible]m conte[illegible]s eſſe debuiſſet quibus priores fuiſſent inſignibus, quæ Priſcus Tarquinius accepta ab Hetruſcis induxit, reperit ex ipſo ha[illegible], vti d[illegible]beret[ur], maiore[illegible] p[illegible]anam Arſacis gloriam ſuperaret. Itaque veſte gemmata, & aureo ge[m]mato[q]ue curru, cum imperii conſorte tri[um]ph[a]n[s], ha[illegible] ingo[illegible] fer[illegible]um pompa, ante præcinentibus & ſaltantibus lætitia m[illegible] bus; quibus [illegible] as erat [illegible] a [illegible] de [illegible] triumph[a]ntes. Ipſa quidem *fercula* primus oſtendit Romulus, qu[illegible]amu[illegible] num [illegible] cepit, id quo cæſi Ac[illegible] regi[s] Cæ[illegible] opima Ioui Fer[etrio i]n Capitolium [illegible]. Ferculis apud veteres fe[illegible] a[illegible] ta. Poſtquam arma Romana [illegible] ngiu[illegible] a vicere [fa]bricata fuere [illegible] & mo[illegible]is Victoriæ, quæ po[illegible] s [illegible] f[illegible]. I[illegible]ban[illegible] fere omnes [illegible] ria Appia, porta [illegible] e[illegible] via [illegible], & VIII [illegible] p[illegible] e fi[illegible] q[illegible] x[illegible] oq;
[illegible]

latere habitata: & inde in Capitolium rectum & amplum iter. In quo lignei primùm continuique arcus, poſt marmorei columnis ſuffulti. vnde multitudo ſatis commode triumphum ſpectare poſſet. Cuius ordo non ſemper idem: verum qui tum fuerit, talem accepimus qualem Diocletianus cum conſorte habuiſſe memoratur. Tẽpla deorum immortalium tota vrbe patebant, ornata ſertis ac floribus, ſpirantia Arabicos odores: itinera vbique repleta pinguibus menſis & lætis poculis, vt feſſi victores ſe recrearent. Præferebantur in vehiculis tabulæ, ſigna, coloſſi, hoſtium galeæ, thoraces, ocreæ, pelte, ſcuta, vexilla, pharetræ, tela, arcus, enſes, frena, & equorũ pictura ſtrata, opes, tapetes, & quæ pretioſa & digna ſpectaculis, deuictis hoſtibus, ablata erant: & modo ex oriẽte, vt puta Aſſyriis ac Perſis, tentoria, & ex Babylonico opere multa. Poſt ingens hominum grex, qui in vaſis ferebant aurum argentumque & purum & ſignatum. ſingula vaſa validi iuuenes humeris ferebant. Poſt argentei crateres, pelues, phialæ, calices, veſtes, & tota regia ſupellex, & vaſa ex ſolidis gemmis. Hinc ferculorum multitudo: & hos ſequebantur tubicines bellicum clangorem intonantes: deinde boues auratis cornibus, quorum medios vittæ cingebant: necnon & frontibus vittatos ad ſacrificium ſuccincti popæ, hoc eſt miniſtri, agebãt: ſequebantur & alii miniſtri cum argenteis patinis. Regia dehinc proles vxoresq; & nati & ſorores, cum pincernis ſeruiſque ac nutricibus, & pleraque Perſarum nobilitate, patrio more veſtiti omnes, ſed pullati. Spectantium oculos, etſi hic impleuit numerus, tamen la[illegible]res reddidere tabulæ duæ: altera, [illegible]am Perſida oſtendens ſupplicitèr tollentem manus, & exorantem a P. R. gentium victore, veniam: altera, Narſen regem fugientem conſpiciendum præbebat. Poſt ingens captiuorum turba ſatis mœſta: in qua fuerunt Scytharum & variarum gentium duces, qui lacrymas effundebant. Præferebantur aureæ coronæ & munera victori dono data. Propius currum præcedebant homines ſtipitibus ſudibusque accenſis, qui turbam ſubmouerent. Poſt, triumphantium currus ex auro & lapillis pretioſis, quem trahebant quatuor equi candore certantes cum niue: in quo ſellæ curules duæ ornatæ gemmis, in quibus ſedebant principes terrarum. Triumphantium capitibus imminebant victoriæ alatæ. Diocletianus (vt ceteri antea) vna fuit corona ex lauro contentus; ſimilis & collega. Reges vero Perſarum tiaram qua vtebantur, tribus coronis exornabant. Currum ſequebantur captiuitate liberati, raſo capite: & pileati deinde equites laureati. Illud etiam lectorem ne fugiat, arma victorum fuiſſe in triumpho laureata: & qui triumphabat, ex lauro coronam, quum perueniſſet in Capitolium, poſt ſacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triumphi fuere currus, clypei, arma horrida, & ſpolia perfuſa ſanguine. Bello Punico ſecundo M. Marcellus deuictis Syracuſis, oſtendit opes, & ſigna intulit & deorum ſimulacra: in quo reprehenſus eſt ab Q. Fabio Max. quod relinquere debuiſſet deos ſuis iratos, vt ipſe prius fecerat de Tarentinis. Verum inualuit conſuetudo Marcelli. Nam longe antea captis Veiis, M. Furius Camillus Veientanam Iunonem inuexit vrbi.

De Triumpho & Ouatione.

OPERÆ PRETIVM eſt cognoſcere hoc in loco quid ſit triumphus, quid ouatio, & vnde ſint factæ voces. Non ſolum chorographia, ſed etiam interpretatione verborum, hiſtoria ornatur. Licet primum ſimplex fuerit narratio & nuda, tamen non caruere laudibus qui exornauerunt. *Triumphum* primus mortaliũ poſt Indicam victoriam oſtendit Bacchus: nomenque ab re inditum eſt. Milites eius, foliis ficorũ, quæ [illegible] dicuntur, vultus cooperuerũt, iãbos & ſcommata canentes; quæ ſunt licentioſe dicta mixta ſalibus, in eum qui triumphat. Poſt vero milites, vt fuere rythmis. Scribunt alii triumphum dictum ὑπὸ τῶν τριῶν, hoc eſt tribus velut ordinibus, ſenatorio, populari, & militũ, ab quibus celebris eſt triumphus. Cognomentum Baccho triumphanti indituum M. Varro tradidit. Vnde clamabant omnes, *Iô triambe Bacche iô.* nos conuertimus in triumphum. & Rom. milites dicebant, *Iô triumphe, Iô triumphe.* Tradunt & ſcenicos, priuſquam ora fæcibus tegerent, foliis ficorum vſos fuiſſe. Triumphus vero non idem valet quod Ouatio. Domitis multa cæde hoſtibus, habebatur triumphus, & boues cornibus auratis mactabantur: & bos ipſe qui macta-

batur in triumpho, thriambos etiam dictus. Quum vero hoſtes ſine pugna & ſanguine cum ducibus noſtris conueniſſent, quoniam res peracta ſine cæde eſſet, *Ouatio* erat. Pedes ingrediebatur vrbem qui ſic viciſſet, ſine ferculorum pompa, myrto coronatus vna cum militibus; quia ea arbor dicata Veneri, quieſcere ab armis oſtendit. Tibicines ouantem præcedebant; quæ paciferæ choreæ inſtrumenta ſunt. In ſacris mactabantur oues: vnde ouationis nomen. Modo de triumpho centuriæ decernebant, (& comitia erant centuriata) modo ſenatus. Primus Romanorum qui quadrigis vrbem inuectus eſt, fuiſſe Priſcus Tarquinius memoratur: ſunt qui malint P. Valerium Publicolam. Prima ouatio data eſt P. Poſthumio Tuberto, qui fuit collega Menenii Agrippæ Lanati; & huic triumphus datus. Ille primum contra Sabinos re male geſta, liberatus eſt ab Agrippa; in altero prælio cauſſa victoriæ fuit. Ita quum ambobus honos haberetur, ſenatus huius laudis decus excogitauit, vt non ſella curuli, ſed pedes cum exercitu exciperetur. Verum ſanguis in ea victoria, & noſtrorum & hoſtium effuſus eſt. Poſt vero ouationem his dedere qui conuentione viciſſent. In triumpho clangor tubarum, in ouatione concentus tibiarum: ille Martis, hic Veneris eſt. Illud etiam huic loco addendum puto, quod Romani profecturi ad bellum, Nemeſi ſacrificabant, & munus gladiatorium edebant: quod non ſine ratione factum arbitramur.

De Nemeſi dea.

VIrgo & victrix Nemeſis numen fuit; quo, qui ex malefactis delinquebant, puniebantur. Vnde victores Nemeſin non fruſtra inuocabant. Romani enim ſemper iuſta mouere arma: ceteræ nationes, odio & maleuolentia liuoreque quod imperium tantæ vrbis iuſtitia augeretur, tela in populum Romanum capiebant. Nemeſis, quam plerique exiſtimauere eſſe vim fortunæ, alii filiam Iuſtitiæ, alii vim quamdam eſſe inter cæleſtes diſcurrentem prima rerum ſemina, quæ fatorum & ſortium vires temperat atque emendat, rebus humanis ſtrutinam adhibens; cæloque terrena deſpectans, nocentes punit, bonis præmia largitur: & quum ſit velociſſima, quia diu non permittit impios præeſſe atque graſſari, alata fingitur a veteribus: & eius pedibus ſupponitur rota, quum citiſſime diſcurrat. Sed tandem multitudine ſcelerum indignata, oculos iam diu ab rebus humanis auertit, & cum genetrice in remotiore parte cæli, vltra terrarum regiones, nõ rediturа, renaſcentem vrbem exſpectat. *Rhamnuſis* eſt appellata ab Rhamnunte opido Atticæ regionis, vbi templũ & ſimulacrum habuit: & ab Adraſto, *Adraſtia*. Roma templum huic deæ poſuit in Capitolio vt inde ſuam vrbem poſſet videre: ludos [illegible] gladiatorum, vt effuſione ſanguinis non expaueſcerent. Quidam tradunt hac ſpecie pugnarum velut deuotionem feciſſe pro futura victoria.

Triumphauerunt autem victorioſi & felices Auguſti anno imperii XVIII. Poſt tantam felicitatem, quum haberetur glorioſiſſimus principum Diocletianus, ſecum ſæpenumero contemplans fortunæ mobilitatem, decreuit imperio ſe abdicare, & in priuatam ſecedere vitam. Geſtorum Pompeii admonitus veteranus princeps, quum quisque de rebus futuris ambiguus ſit, non exſpectauit incertæ viciſſitudinis aleam. Raro enim permanent vſque ad exitum ſucceſſus. Etſi in primo Auguſto fuiſſe videantur, tamen & acceptæ in Germania clades, & domeſticæ [illegible], hominis felicitatem turbauere: & (quod minus fieri debuit) Liuia vxor veneno [illegible] por rexit ficos, vt cunctantem in ſene animam citius educeret. Scribunt quidam [illegible] poſt triumphum ſol[i]tos ſe otio dare: & laudibus efferunt, M. Catonem, poſtquã de Hiſpania triumphauit, non quieuiſſe, ſed foro & publicis negotiis incubuiſſe. Quod ſi in Diocletiano quis obiiceret, longe aberraret. Neque enim honor triumphi, [illegible] que ætas imbellis, ſed metus rerum [illegible]m, quæ aut rariſſime, aut numquam conſiſtunt, imperium deponere ſuaſit. Eius etiam [illegible] & aſpe[illegible] ingenium Maxi[illegible], qui ſole[illegible] collegæ non repugnare acquieuit. Igitur eodem die [illegible] conuenerant [illegible] Nicomediæ, Herculius Mediolani [illegible] moni[illegible] R[illegible] cognitam, & nepotibus [illegible] dignam [illegible] tu quam admirabilem, pere[illegible] In quo Iouianimus [illegible]

tatus;

tam, affirmans tunc illuxiſſe diem, & habuiſſe vitæ principium, quod magnis moleſtiis eſſet liberatus. Philoſophi aſſerunt, dominatum appetere non eſſe ſapientis hominis: & id cogitaſſe Auguſtum ſcribunt, ſed vetitum ab amiciſſimis. Et M. Aurelius imperium moleſtias vocabat. Tamen ambo ſe excuſant; & rem laudabilem ab amicis impeditam dicunt. Verum ille ſibi vixiſſe teſtari poteſt, qui priuatus ſine rerum publicarũ cura, & ſtudioſo otio, & rei ruſticæ feliciſſime indulſit. Stimulis collegæ, vt imperium vna repeterent, contradixit: diſſeruitque ſe peſte liberatum, nolle amplius venena imbibere, ſatis ſe pro republica elaboraſſe, & tempus adeſſe vt ſibi viuat: & vixiſſe non poſſe teſtari, niſi poſtquam in patria ſua, hoc eſt S. legit holera ſeuitque. Quum ille rei anguſtas pro ea dignitate quæ præceſſerat, obiiceret, reſpondit non eſſe turpe homini qui ſummum bonum in animo poſuerit, honeſtam profiteri paupertatem; exemploque veterum, & præſertim C. Fabricii, caſtam opinionem confirmabat. Vocatus ab Conſtantino atque Licinio, excuſauit per literas ſenectuti minime licere: quumque illi ægre tuliſſent, reſcripſerunt ſe non admittere excuſationem, quod fauiſſet Maxentio ac Maximiano. * Trebellius Pollio meminit Diocletianum dicere ſolitum, quum in priuata eſſet vita, *nihil eſſe difficilius quam bene imperare*. nam qui que pio vuto de principe loquitur. Ad hæc, principem cubiculo cluſum vera minime noſcere, a tres ſuis præbere, & horum verbis accendi ac ſedari, magiſtratus creare: denique ſit qui imperat bonus, ſit cautus, ſit optimus, omninu venditur ab aulicis ac decipitur. Et interrogatus quæ eſſet potiſſima in principe dos, reſpondit, Liberalitas & clementia. Hæc quum Aureliano defuiſſet, aſſerebat ducem eſſe debuiſſe, non principem: aſperitatemque collegæ Imperator ſæpius deteſtatus: in eoq; ſummopere ſtuduit vt liberalitatis & clementiæ cognomen aſſequeretur. Vnde (vt mihi videtur) *Iouius* appellatus. Nam qui iuuat, largitur & parcit. Ius vero ab quo clementia abeſt, crucem veteres appellauere. Vixit Diocletianus annis duodeoctuginta: imperauit annos xx: manſit priuatus Salonis annos x. Scribunt quidam ſtupore mentis, & longa ægritudine confectum, animam inter ſuſpiria efflaſſe: quidam hauſto veneno interiiſſe: quidam decreto ſenatus perfracta gula occubuiſſe. Id ego exiſtimo de Herculio accipiẽdum eſſe, non de Iouio: quoniam quum pœnituiſſet Herculium aſſenſiſſe collegæ, & inde animum hominis non flexiſſe, contulit ſe ad vrbem, ſimulans filio ad gubernacula auxilio fore. milites indignati ſunt quod ea tentaret; ſtatimque ſubiunxit, ſe hoc figmento voluiſſe experiri an milites Maxentium amarent. vnde tumultum ſuppreſſit. Inde profectus eſt ad Cõſtantinum generum ſuum ex Fauſta quæ in Galliis erat, & clanculum quærebat genero inſidias. Res aperta eſt viro per vxorem, quæ patri maritum prætulit. Itaque iuſſu generi captus Maſſiliæ, ſtrangulatusque eſt. Hunc finem meruit Maximianus, ſeuerus, aſper & immitis: qui vbi collegæ obtemperauit, priuatum viuendi ſtatum ſequi debuit. Diocletianus, qui ab tanto rerum culmine ſeceſſerat, nullius conſilio adduci potuit vt pœniteret. Igitur priuatus quum eſſet, poſt mortem inter diuos relatus eſt. Thermæ eius nomine Romæ ſunt conſecratæ, & Maximiani Herculii Carthagini. Thermæ nominis Diocletiani inchoatæ fuerunt a veteribus principibus, & conſecratæ ab nouis Auguſtis Conſtantio & Maximiano. Diocletianus igitur inchoatum opus abſoluerat omni cultu perfectum: ſequuti principes poſuere ibi ſtatuas, & ſeniorum & nuuorum Imperatorum: quorum capita integra, & fragmenta reliqua corporum, erui ex ſubterranea teſtudine, velut ibi poſt ruinas thermarum conſeruata, vidimus; & partim in Capitolium delata, partim Florentiam miſſa. CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS INVICTI AVGVSTI, SEVERVS ET MAXIMINVS CAESARES, THERMAS ORNAVERVNT ET ROMANIS SVIS DEDICAVERVNT. Sit ne in nominibus ambiguitas diximus. Hæc didicimus ex fractis marmoribus ibi effoſſis: in quibus & tituli victoriarum Maximiani Herculii in hæc verba; M. AVR. VAL. MAXIMIANO INVICTO AVG. PONT. MAX. SARMATIC. MAX. GOTIC. MAX. IMP. VIII. COS. III, P. P. PROCONSVLI. Et item Viennæ Allobrogum ſic; D. D. N. N. IMP. CAES. C. AVREL VALERIVS DIOCLETIANVS P. P. INVICT. AVG. MVRIS CVRALONENSIBVS ÆDIFICIIS PROVIDENTIA SVA INSTITVIT.

-TIS. ATQVE ERECTIS PORTAM VIENNENSIVM HERCVLIAM VOCARI IVSSERVNT. Et in fronte alterius portæ vrbis, idem epigrammatis in fine ſic; PORTAM ROMANAM IOVIAM VOCARI IVSSERVNT. Nam Diocletianus, *Iouius* eſt dictus; & Maximianus, *Herculius*. Iouius & Herculius ab Gallis adeo dilecti vt ab eis duo populi nomina ſumpſerint, Iouiorum & Herculiorum; & Viennenſes duas vrbis portas, Iouiam & Herculiam appellauere, vt epigrammata docent. Porro Diocletianus aurei ſeculi parens, & Maximianus ferrei exiſtimatus.

CONSTANTIVS CHLORVS, ET Galerius Maximianus.

SEniores Auguſti, priuſquam ſe imperio abdicarent, Auguſtos appellauere adnuente ſenatu, Conſtantium & Maximianum. Ille, natus eſt patre Eutropio, Romanæ gentis nobiliſſimo, qui genus ab AEnea deducebat: & matre Claudia, Claudii Auguſti filia; vt Galliis, Hiſpaniis, Italiæ & Africæ præeſſet: hic, vt Illyrico, Græciæ, & orienti imperatet. Conſtantius, natura mitiſſimus, & diuitiarum ſpretor, adminiſtrationem Africæ & Italiæ recuſauit, quod e[illegible] ab [illegible] ab vno tantum pondus minime ſuſtineri poſſe. Et quoties feriatis diebus epulum dediſſet, vaſa argentea accipiebat ab amicis vt abacum exornaret. nam & ipſe paucis contentus, ab fictilibus non abhorrebat. Tanta modeſtia vixit, vt facilem & amabilem ſe cunctis præberet vnde plurimum diligebatur. Eoque regnante in Hiſpaniis, Galliis, & Alpibus, nulli motus fuere, & hoſtes populi Romani ab armis ceſſauere. In hac placida quiete ex Theodora liberos ſuſcepit, Conſtantinum, * Anaballianum, & Conſtantium ac Conſtantiam. x[illegible] anno ex quo Cæſar eſt factus, occubuit, morbo abſumptus Eboraci, (ſic eſt opidi nomen in Britannia) & inter diuos relatus. *Galerius*, poſtquam Conſtantius Italiam & Africam reliquit, adoptauit duos, *Seuerum* & *Maximinum*: illum præfecit Italię & Africæ, hunc orienti. Romæ autem prætoriani imperatorem fecere *Maxentium*, non abnuente ſenatu: qui non vt Auguſtus, ſed vt tyrannus imperauit, prætorianis eum ad hanc ſæuitiam impellentibus. Aberat ab vrbe Seuerus quum prætoriani Maxentium creauerunt, ad vrbem cito rediit. Sed Maxentii vires (incredibile dictu) ſtatim creuerant: Seuerus impar aufugit: & quum Maximinum peteret, qui in Illyriis erat, Rauennæ captus cæſuſque eſt. Ab cuius cæde Maxentius gloria elatus, ciues Rom. libidinibus primum, inde cædibus vexare cœpit: hinc odio haberi cœptus eſt. Maximinus, quum accepiſſet de morte Seueri, conſortem imperii legit *Licinium* Dacia oriundum, qui genus ſuum ad Philippum Auguſtum referebat. qua de re in monimentis publicis illius nomen adoptauit, dictuſque eſt *Marcus Iulius Licinius Licinianus*; quoniam proauus [illegible] ipſe dicebat fuit Marcus Iulius Philippus. Licinii virtus in re militari, bello Perſico contra Narſen Maximiano cognita ante fuerat. Hic Licinius fuit qui ſubuertit in Perſide tumulum Gordiani, quod titulus videbatur progenitoribus ſuis iniuriam facere. Multa tamen præclara geſſit, & priuatus & Auguſtus. Maximinus, relicto in Illyriis Licinio, Romam proficiſcitur pugnaturus contra Maxentium. In itinere quum acciperet de futura militum defectione, qui ita conuenerant, ſi cum Maxentio conflixiſſet, Illyriam rediit: & iam pœnitebat legiſſe Licinium. Incidit poſtea in morbum. vlcus inguinibus innatum, virilia exedit. marceſcente tota illa corporis parte, vermes pullularunt: remedia deerant, medici deſperauere: &, ſi erant qui noua tentaſſent, admouere manus non audebant, metuentes ne a ſæuiſſimo principe occiderentur. In hoc cruciatu quum eſſet, ſuſpicatus eſt ob ſæuitiam in Chriſtianos id perpeti. Vnde reuocauit decreta, & ſuperinduxit illos, acceſſiri iubens, vt pro ſalute principis orarent. Sed pro truculento & ſanguinolento homine preces non valuere. ſi enim conualuiſſet, rediiſſet ad ſolitam crudelitatem. Itaque ex eo morbo periit, homo gloria rei militaris illuſtris, verum ſæuitia in Chriſtianos crudelis. Vnde fœdum exitium habuiſſe creditus eſt. Regnauit ſolus annis 11 cum Cæſaribus & imperii conſorte, annis [illegible] Aduerſus Licinium Maximianus in oriente res nouas moliens, oppreſſus eſt & ne viuus caperetur, ſe ſtrangulauit Tarſi. Imperauit annis VII. Eius contra Chriſtianos toto oriente, ſi non truculentior, tamen non inferior Maximino fuit. Licer-

ca

ea bona pars nob[illegible] Romanorum per clam de[illegible] n[illegible] Conſtantinum qui in Gal[illegible] imperabat, exorant v[illegible] vrbem Romam, in[illegible] caput [illegible] ret: qui ſæpius accerſitus, tamdem ceſſit precibus, & vix quarta parte exer[illegible] Italiā petiit. Maxentius, aſpe[illegible] Max[illegible] Do[illegible] & Commodo, pleroſq; claros viros occidit, bona accepit: n[illegible] vectigalia [illegible] in o[illegible] cidendo & omni via exigendo pecunias inexorabi[illegible] factus. Huic etiam mulieribus ſtupradis libido inexſtinguibilis. Captus amore [illegible] & caſtiſſimæ fœminæ, mi[illegible] ad eam mi[illegible] ſtros libidinum, quos ſolos aulicos habere conſueuerat, quibuſcum de republ. conſultabat. Vt puellæ, metu mortis, abduci non vetabat vxorem: illa quæ Chriſtiana erat, petiit ſe ornandi tempus, & impetrato [illegible] ingreſſa cubiculum, ſibi manus iniecit. Illi, quum torquerentur mora, irrumpunt, & rem vti euenerat ad principē referunt. Quo exemplo plures appetere no[illegible] deterritus, ſed magis accenſus. Accepto nuncio de c[illegible] pus Conſtan[illegible], qui Italiæ [illegible] es tenebat, exercitum educit. Qu[illegible] tus erat annus imperii Conſtantini, [illegible] multis [illegible] Maxentii co[illegible] us pleriſque in locis, præſertim in foro Iulii, fudit. Poſtremo coacto exercitu, intra mœnia vrbis ſe con[illegible] Maxen[illegible]: & qu[illegible] vnquam [illegible] reſponſis mulierc[illegible] larum, conſuluit magam de belli exitu. Illa omnia proſpera vaticinata[illegible], admonens vt cæſis infantibus pr[illegible] aduerſa [illegible] placaret: adhoc diem & horam dedit, quando [illegible] eſſet exercitu[illegible] & [illegible]. Qui ſacris peractis rem pro magæ con[illegible] egit. [illegible] tamen eſt ad pontem Moluium magna [illegible] age. Ipſe ſeu fugiens, ſeu nu[illegible] vana[illegible] ſactus, in Tiberim vna cum equo inſiluit, ſubmerſuſque eſt & [illegible] inuentus: cacodæmonem corpus animamq; ad perpetuos cruciatus retu[illegible] ere. Scribunt alii conantem euadere, gurgite fluminis hauſtum, & imis reten[illegible] arenis [illegible]. Sunt qui referunt Tiberinum patrem indignatu deuor[illegible], & ſtatim euom[illegible]: & caput re[illegible], adhuc ſæ[illegible] ac libidines præ ſe ferens, [illegible] ſpectaculo fuiſſe ante currum victoris. Hunc exitum Maxentius meruit, magicis ar[illegible] imperio apti[illegible]. Sæuus in ceteros, ſibi non pepercit. Quicumque ma[illegible] conſulunt, & vaticinia aut auſpicia rebus gere[illegible] quærunt, ſemper ſunt anxii, & numquam inter metum & ſpem, auidi futurorum quieſcūt. Si illi proſpera nunciant, in[illegible] & vana ſpe iam [illegible] læta [illegible] contra, tepere tri[illegible] titia affecti torpeſcunt. Heu, miſeros mortalis imbecillitas ingenii & me[illegible] ſtupida huc illuc diſtrahit atque ſuſpendit. Inſana ſane ſunt documenta quæ noſtra credulitas excogitauit vt acrius torqueremur. Vtinam faceſſeret a mentibus hominū tale figmentum; quod eſſe falſum & nullius momenti, etiam maiores noſtri tradiderunt. Maxentius filiusne Maximiani, an ſuppoſitus vxori, ſimulanti partum, vt carior eſſet marito prolem cupienti, ad nos, qui tam remoti ab illo ſæculo ſumus, diſſerere non pertinet. Verum & hæc ſunt prætorianorum militum facinina; rapere, ſtuprare, necare, incendere, ſatis edocti; quorum ſcelera indomita abhorrendam fecerāt conſuetudinem. Sup[illegible] res & [illegible] odes principum, ipſos principes ad omne genus ſæuitiæ armabant. Hi primum venale imperium propoſuerunt. Quid iis duobus auſa non eſt inſania Commodi Antonini? Quid turpe aut crudele non excogitabat p[illegible] prætorio, etiam d[illegible] principi decer[illegible]. Horum iudicio AElius [illegible] vir bonus & reipublicæ [illegible], cæſus eſt. Quid dicam de Albino & Pupieno, quorum armis fluctuans reſp. c[illegible] O Romule parens vrbis, quid te profecturum [illegible], quom auſpicato hos celeres primus [illegible]? Male auſpicatus es eos co[illegible] qui opus tuum perdituri eſſent. Sed querimoniæ in alia tempora d[illegible] antur.

M. IVLIVS LICINIVS LICINIANVS.

Licinius in Dacia natus parentibus agreſtibus, & ab iis puer nutritus, vtinam inter ruſticos [illegible] aratro & [illegible] promotuſque [illegible] bello contra N[illegible], qui prius Armeniam Romanis ablatam Perſarum iuri [illegible], optime ſe geſſit. [illegible] ſemper poſtea gratus [illegible] & A[illegible] [illegible] præf[illegible] Litterarum [illegible]

ſtis aſſerens venenum ac peſtem reip. eſſe philoſophos & oratores; quos odio præcipue habuit, & mirifice inſectabatur. Litterarum enim adeo expers, vt nomen decretis vix ſubſcribere poſſet. Sectæ etiam ſimplicium Chriſtianorum minime parcens. Iure igitur *Conſtantinus* contra Licinium vires Gallicanas & Italicas expertus eſt; nec affinitas prohibuit, & Licinii ingratitudo ferenda non erat. Nam Galerii liberos adfines iure ſodalitatis & conſortii, interfecit. Sunt qui ſcribant Licinii [illegible] puptiis, vt Conſtantino gratificarentur, milites appellaſſe Imperatorem, & ab Conſtantino miſſum contra Galerium. Sed veriſſimum eſt Imperatorem factum ab Galerio; vt ſimul & hoſtilitatis litterarum & ingratitudinis accuſari poſſet. Primi [illegible] greſſus fuere in Pannonia, vbi victus, conceſſit in Macedoniam: ibique reparantē vires, & magnas copias cogentem improuiſus Conſtantinus adortus fudit: copias diſſipauit in Thraciam, fugauit in Aſiam. Conuenere duces, fœdere tamen incerto: modo pax, modo bellum erat. Culpa datur ab hiſtoricis Licinio, qui ſæpius tentauit fortunam: ac propterea infidus, tamdem & naualibus & terreſtribus prœliis victus, deditionem Nicomediæ fecit, miſſusque eſt Theſſalonicen, vbi homini mal[illegible]o & muſarum hoſti, etiam contra ſacramenti reuerentiam minime fuit ſeruanda fides, vt deditus eſſet & priuatus viueret. Occiſus eſt a militibus, meritasque luit pœnas, homo ſeptuagenarius & vecors. Imperauit annos quatuordecim. Et [illegible] pitudine careret, Chriſtianis aduerſabatur: ſæpiusque rogatus ab Conſtantino, non deſtitit. Hinc ſemina diſcordiæ fuiſſe memorant. Scribunt quidā, ante deditionem Conſtantiam vxorem conceſſiſſe ad fratrem, & oraſſe pro imperio mariti, deinde pro titulo tantum, & non impetraſſe: quum pro ſalute precaretur, flexiſſe animum fratris. Ita Licinius, qui annis ſedecim præfuerat, iuſſus eſt ſine purpura & inſignibus ad Conſtantinum venire; miſſusque eſt Theſſalonicen, vt illic priuatus cum vxore degeret. Imperator ſcripſit ad ſenatum, vt de Licinio quod agendum eſſet, conſuleret. Senatores reſcripſerunt vt milites decernerent. Quod vbi nuntiatum eſt, proficiſcentem Serras Licinium interfecerunt. Opinio fuit immorantem Theſſalonicæ Licinium iniiſſe conſiliū de reſumendis armis, & ideo miſſos interfectores. Ab Chriſtianis hiſtoricis quod traditur, prætereundum non puto. Ad Hadrianopolim [illegible] pugnaret contra Licinium, fertur Conſtantinus vidiſſe duos equites cædentes legiones hoſtium; & in agro Byzantino vidiſſe lumen ſatis coruſcans ſupra caſtra. Et antea quum certamen fuiſſet ante oculos vrbis contra Maxentiū, conſpexiſſe [illegible] re crucem irradiantem ſuas legiones, quibus ſigni [illegible] vbique [illegible] victoria data eſt. Ea vera eſſe quis eſt qui ambigat? Vetuſtas enim perſuaſit Caſtorem & Pollucem [illegible] is hoſtes imperii Romani profligaſſe, bello Latino, & bello Macedonico. V[illegible] pugnant, certa ſtarent erga deum fide. Sed prœliando [illegible] contra hoſtes h[illegible]ei. Tunc ſigna certæ victoriæ noſtris turmis & cohortibus diu[illegible] micarent. Sed q[illegible]m ſemper bello ciuili occupantur Chriſtiani, & odio inteſtino pacem [illegible] poſſunt; & quamdiu hæc rabies erit, non ceſſabunt furta, rapinæ, raptus mulierum & puerorum, cædesque ſine diſcrimine ætatis & ſacerdotii reuerentia, vaſtationes agrorum, direptiones vrbium atque euerſiones; & templis minime parcitur, velut ſacrilegi quieſcentes mortuos turbant, auidi ſanguinis ciuilis ac prædæ: mali dæmones ſic implicuere noſtras mentes, vt relictis veris hoſtibus, quos longa pace frui permittimus, in nos noſtrorumq; membra armatas & ſanguinolentas c[illegible] manus. Baſſarides, Bacchi numine cōcitatæ in furorem ſe inuicem non [illegible] Agaue, quæ non fœminam bacchantem, ſed [illegible] filium trucidauit, vt ad ſe rediit, ſeceſſit in antrum, & locum pœnitentiæ dedit: at n[illegible] quam cæſos pœnitet: immo ex[illegible] mamus ad laudem & gloriam accedere quamplurimos interfice re, ac ſi hoſtes, non ciues eſſent. Cu[illegible] principes qui ad tam pern[illegible] facinus ſtipendia ſoluunt, iudicent alii. Illud vero auſim dicere, [illegible] ſub vno ligno cruci [illegible] are, [illegible] religionem vnicam eſſe tem[illegible] cam ipſius Dei vrbem, cuius nos ciues [illegible]; & be[illegible] nos eſſe [illegible] ciuile. Iuſta arma noſtro ſæculo inter tot reipu[illegible] nus Fer[illegible] du[illegible] Hiſpaniarum [illegible] ingenti a virtutis, d[illegible] victis, fugatis, par[illegible] cæſis, & par[illegible] ſub[illegible] hoſtibus, pal[illegible]

gloriæ inuenit. Vtinam Deus felices proroget annos; vt ſedatis motibus, v placare ſtudet, ad laudabile & ſanctiſſimum redeat opus, vnde plures quas meretur ſibi atque vxori latius vindicet. Iam ſatis commode diſ… imus. Licinius laude non caruit in eo quod appellare ſolebat eunuchos, & ſe… res aulicos, qui ſumos venderent, *tineas & mures palatii*.

MARCVS FLAVIVS VALERIVS CONSTANtinus Maximus Pius Felix ſemper Auguſtus, Conſtantii Pii filius.

CONſtantinus natus eſt in Britanniis, patre Conſtantio, matre Helena; quam vir coactus fuit repudiare, vt Theodoram priuignam Herculii duceret. Extremam pueritiam, quam parens litteris, moribus, & re militari fouendam præbuerat, egit ſub Galerio Maximiano in oriente; ab quo iam adoleſcens miſſus eſt cum exercitu contra Sarmatas, gentem ferociſſimam, cædibus hominum aſſuetam. In ea expeditione iuuenculus plus quam promitterent anni geſſit; & præter opinionem hoſtes profligauit atque cecidit. Ducem Sarmatarum catenatum ad Galerium duxit: qui ea victoria minime lætatus eſt, quoniam adoleſcentem perdere quærebat, vt olim Euryſtheus Herculem. Propter eam cauſſam hortatus vt cum leone in theatro pugnaret. Conſtantinus, auidus gloriæ, in certamen deſcendit, feram pertinaciſſime vicit. Spectatores miris laudibus efferebant: ſubridens Imperator, cogitabat maioribus periculis obiicere. Quum intellexiſſet Conſtantinus inſidiis ſe peti, cum fidiſſimis quibuſdam aufugit, & ad patrem rediit; qui iam antea de filii virtutibus certior factus erat, & ſpem haud vanam de illo conceperat. Mortuo patre, regnum Galliarum Hiſpaniarumque & Alpium Cottiarum, teſtamento relictum, accepit. Eum antea pater Cæſarem fecerat; cæleſti numine admonitus, quum ægrotaret, vt primũ Cõſtantinum ſucceſſorem faceret, qui eſſet ab tyrannis Romanum imperium liberaturus, & militibus Dei opem laturus. Illud conſtat, in initio ſanxiſſe vt agri, villæ, oppida, quæ ad victum emeritorum contributa erant, ad heredes tranſirent. vnde… res ſibi magis obnoxios ac deditos reddidit. Prius ex vetere conſuetudine, tribunis, præfectis, comitibus & ducibus, qui pro augendo imperio conſenuerant, dabantur agri villæque, vt neceſſaria ſuppeteret quoad viuerent: **parochias* vocabant. Quũ… ſſet in Galliis annis … ribus, in ſumma laude vbique erat: interdum, … pellente … a: ſta vxore, opinionibus veterum hæſit, & diis ſacrificauit. Acceritus per litteras occultis ferentibus nuntiis ab ſenatu, Italiam cum parte copiarum petiit, cum Maxentio conflixit; auſpicio fulgidæ crucis victor fuit, eademque felicitate ſæpius L… m ſuperauit. Victo Maxentio, ſenatus populuſque Romanus, quod tyrannide liberatus eſſet, marmoreum arcum triumphis inſignem, inter Palatium & Cælium poſuit, qui nunc mutilatus conſpicitur. appellatuſque eſt *Liberator vrbis*, & *fundator quietis*. exceptuſque eſt inſigni & triumphali pompa. Hæc lau… us Italiã dedit & Africam: fuiſſetque his orbis partibus contentus, niſi Licinius vltimi belli cauſſam … ſet. Verum iam antea Chriſtianis obeſſe deſierat, ſoluſque in toto imperio populi Rom. quum imperaret, cognomen induit *Maximi*: quod antea duo inter tot duces ab rebus geſtis * nomen accepere, & *Magni* dicti, Alexander Macedo, & Cn. Pompeius: Alexander vero Antonini Pii ſobrinus ac filius, allatum a militibus renuit: Alexandri vero ſobrinus & pater Magnus Antoninus, *Pius* in monumentis vt appellaretur mandauit. Inditæque ſunt & appellationes aliæ, vt puta *Conſtantinus reſtitutor humani generis, propagator imperii dicionisque Romanæ, & fundator æternæ ſecuritatis*. Ex Fauſta Herculii quinq: liberos ſuſcepit; Conſtantinum, Cõſtantẽ, & Conſtantiũ; Helenamq; & Conſtantiã: & ex priore quæ fuit ab eo dilecta, ſuſceperat Criſpũ. Ante Licinii cædẽ, quũ ille priuatus viueret, Cęſares tres fecit, *Criſpum, Conſtantinũ*, & *Licinĩu Iuniorẽ*, ſororis filium. Poſt bella ciuilia, militaris gloriæ … appetens, multis prœliis vicit Sarmatas & Gothos Thraciã diripiẽtes, & oẽm … gentem, quibus & pacem dedit. Barbaræ nationes ob id Auguſto … fu… Conſtantinus … hoſtes habuit, optimis principibus æquã-

dus: poſtquam ex omni bello laureā adeptus, inſolens factus eſt, amplo indito Maximo cognomine; & certe non meruit cæde ſuorum ac plurimorum nobilium. Ferunt Fauſtam Criſpum priuignum, cuius amore capta erat, ad libidinem ſæpius tentaſſe, & renuentem detuliſſe ad maritum, illum voluiſſe vim inferre, & virum præſtitiſſe fidem, iuſſiſſeque interfici; cæſusque eſt Polæ, opido Illyriæ: poſt aliquot annos comperta cauſſa, occidiſſe vxorem. Illud fit veriſimile, inſidiis Fauſtæ circūuentum Criſpū occubuiſſe, ne peritia in militando filiis obeſſet; & propterea poſt paulo ſublatus eſt Licinius iunior. Non caruit ex eo quod factum eſt, ſuſpicione Conſtantinus, quod aliquot quos mouerat cædis illorum miſereri, perdidit. Poſt quinquennalia, quæ Nicomediæ edidit, & deinde data ſunt Romæ, liber curis ſuſpicioſis atque moleſtiis, decreuit animo vrbem ſui nominis ædificare; & primum in Aſia in Sardico agro, poſt ad Sigeum Troadis, vbi fundamenta iecit: tertio tranſtulit opus Chalcedonem, vbi iam muri erecti erant. Sed aquilæ funiculos regulares ter quaterque architectis rapuere, & tranſmiſſo mari abiecerunt Byzantium. periti augurandi, illo transferri vrbem iubent. Imperator, veluti diis monentibus, mutauit mentem. Itaque tranſlati Byzantium architecti, ductis rite foſſis, vrbem in medio ſpatio condidere. Condi cœpta eſt ante quintum idum Maii: ſed poſtquam immortali Deo ſacra rite perſoluit, conditam vrbem Mariæ virgini, quæ ſola eſt deipara, conſecratam dedicauit. Valenti mathematico cura data vt inſpecto vrbis horoſcopo nunciaret dec[illegible] ætate, ille reſpondit, opus duraturum annos ſexcentos nonagintaſex, intelligens quod tamdiu futuri principes rebus imperii nihil eſſent detracturi, & tamdiu communi ſenatus reſp[illegible] eſſet gubernanda: poſt quod tempus tyranni eſſent imperaturi, qui rempublicam diſſiparent, & ad priuatos tyrannulorum vſus transferrent. *Qui totum lac ex vberibus ouium emulſerit, * agnos [illegible] sudans cibo, prædo eſt, non paſtor.* Viſumque eſt propter hoc Byzantium antiquum inſtaurari, quod ab Seuero Pertinace fere totum euerſum fuerat, triennali obſidione: cauſſa fuit quod Peſcennius Niger, ab Antiochenis appellatus Auguſtus, Byzantium contra opes Seueri bene muniuerat, & firmis præſidiis occupauerat. deinde in[illegible] deleuere milites Gallieni, vt nullus ex antiquis permaneret incola. Vrbs eſt Thraciæ, *Clauſtra Pontica* vocant, in anguſtiſſimo freto Propontidis poſita, velut arx incurſionibus barbarorum propulſandis. mœnia antiqua ex lapidibus quoquo verſum q[illegible]or pedum: ab continente præalta, verſus mare magis depreſſa: ſed par vndique latitudo. duos habuit portus vtrimque cluſos ferreis catenis, & in frontibus eorum eminentes turres. Conſtantinus longe firmius [illegible], & [illegible] monumentis exornauit. pleraque ornamenta, tota Aſia & Europa & Africa ad eius dedicationem aducta ſunt. Ex vrbe Roma genitrice cochlidem columnam porphyriam transferri iuſſit, & locari in foro lapidibus ſtrato, & variis ſignis circumuallato: & ex [illegible]ade æneam ſtatuā Apollinis mirandæ magnitudinis; * ſuppoſito eius titulo, numinisque ſublato capite, ſuum accommodauit, columnæque ſuperpoſuit: necnon & clauum tormenti Saluatoris. Statua poſt multos annos regnante Alexio, cognomento Comneno, cecidit violentia ventorum deiecta, quod tanta moles in illa altitudine conſiſtere non poterat. in ipſo caſu fracta, multos in foro ſpatiantes contriuit. Tranſtulit ex arce quæ fuerat Ilii, Palladium, vt credidit vana ſuperſtitio, olim cælo lapſum & Dardani manibus exceptum. Scutum id fuiſſe quidam ſcribunt, vt Romæ ancilia. Aliter ſentiūt Diodorus atque Dion: Palladium ſignum fuiſſe ligneum & [illegible] tale, cælo lapſum in Peſſinunte vrbe Phrygiæ, dextra tenens haſtam, læua colum & fuſum: & ad eum locum duce boue deueniſſe Dardanum, deos rogaſſe vt ſignum darent: ſtatimque decidiſſe e cælo Palladium. Alii ſcribunt Chryſen Pallantis filiam in Arcadia nupſiſſe Dardano, & ſignum Palladis, quod Palladium eſt, ſecum tuliſſe ad domum mariti, vna cum ſignis Magnorum deorum, qui ſunt Penates. & hæc tranſlata in Samothracen, & inde in P[illegible]. Nec mirum eſt in Arcadia contigiſſe: nam & ibi natus eſt Iupiter in opido cui nomen erat Creta; e cuius vertice nata fuit Pallas. Steſichorus & [illegible]phonon, tradunt ſublatum Palladiu ab Vlyſſe & Diomede opera Antenoris, cuius vxor [illegible]o Palladis ſacerdos adſeruabat. Veteres ſcribunt, vrbes omnes fuiſſe ſub tutela Palladis, & eam eſſe præ ceteris numinibus v[illegible]

& [illegible]s

& eius ſacerdotem Nautium, comitem Æneæ, quum in Latium nauigaret, eiusque deinde poſteros, quoad vixit, deæ ceremoniis præfuiſſe. Silius Italicus aſſerit ab Diomede datum Æneæ. Noſtræ hiſtoriæ narrant ſeruatum fuiſſe Lauinij; poſtea tranſlatum Romam, & aſſeruatum in templo Veſtæ. Quid autem id fuerit cum Penatibus, multis verbis diſſerunt; nemo tamen videre potuit. Itaque in ambiguo eſt an Dardanus an Ilus ſuſceperit, fuerit ne ligneum an æneum ſignum aut ſcutum: & remanſiſſe Ilii, an aduectum Romam, nemo eſt qui affirmet vbicumque fuerit, inde Conſtantinus ferri iuſſit Conſtantinopolim, & locari in foro. Credibile eſt fuiſſe ſimulacrum, vt vox indicat. Palladis enim ſtatua, vbicumque fuerit, *Palladium* dicitur. Hieronymus ait Conſtantinum nudaſſe vrbes vt Conſtantinopolim ornaret; vt foro Traiani ornando priores fecere principes. nec illic conſtitere ornamenta, ſæpius irruentibus barbaris, præſertim Getis. Vrbem ſuam titulis, honoribus, * *Neæromam* habendam cenſuit, & lege ſanxit, illuc deductis multis antiquorum Rom. familiis: & liberam fecit, quum antea lege Seueri ſub iure Perinthiorum eſſet. xxx imperii anno tricennalia dedit. in quibus, mutata mẽte, quum pœniteret eius quod feciſſet in affines, Dalmatium Anaballiani fratris F. Cæſarem fecit, & vna cum filiis heredem ſtatuit. Hic Dalmatius, quum imperaſſet annis iii, factione Conſtantii in oriente a militibus occiſus eſt; & eodem anno multi nobiles cæſi cum Alladio præf. prætorio. Quum libelli dati eſſent de erroribus quorumdam epiſcoporum, manu accepit Conſtantinus, & proiecit in ignem; aſſerens nolle de epiſcopis decernere: vt qui in ea auctoritate & veneratione ſint, peccare nõ poſſunt. Helena Auguſti mater, quæ totam ſe dederat noſtræ religioni, octogenaria diem obiit: filius in templo duodecim Apoſtolorum condidit: ibi enim commune ſepulcrum ſibi poſteriſque ſuis fecerat. Iam ſenex, Perſis Meſopotamiam diripientibus bellum indixit, paratas ad hoc opus copias eduxit claſſeque tranſuexit. Ipſe Sotiropolim vrbem petiit, quæ Pythia ante vocata eſt; vt aquis calidis ſenile corpus foueret, viribus pro ætate conſeruandis. Priusquam ſe ablueret, medici pharmacum dedere: miniſtri corrupti pretio (vt ſcribunt) ab affinibus, nocua immiſcuere. ille intrepidus poculum ebibit: poſt paulo incidit in morbum. quo ingraueſcente, ductus eſt in villam publicã prope Nicomediam. Interea Conſtantius, qui copias omnes Antiochiæ cogebat contra Parthos, quum accepiſſet de patris aduerſa valetudine, Nicomediam aduolauit, vt pater diligentius curaretur. Medicorum fomenta nihil profuere: intrinſecus abſumente veneno, mortuus eſt; & ab Nicomedia Conſtantinopolim regale perductum eſt funus, comitante filio Conſtantino: & cum genitrice ſepultus. Iulianus in oratione de Cæſaribus ſcribit, Mercurium interrogatum a patruo Conſtantino quis eſſet modus boni principis, reſpondiſſe, *Regem oportere multa poſſidere, & multa impendere.* Conſtantinus in initio bonis principibus ſimilis: poſt bella ciuilia, velut omni metu liber, contra ius æquitatis pleroſque occidit, minime ſuis parcens: & liberalitatis Auguſtorum immemor, cœpit eſſe parcus, & interdum nimis tenax: gloriæ tamen appetens militaris, rebus gerendis fortunatus & felix. quod proueniſſe fertur, quoniam fidei Chriſtianæ plurimum fauerat: mirumque eſt quod quũ deditiſſimus fuerit, lauacrum renaſcentis vitæ in extremum vitæ ſuæ tempus diſtulerit; vt exiſtimo, volens id in Iordane, iturus contra Perſas, efficere. baptizatuſque eſt ab epiſcopo Nicomedienſi. Illud in eo principe laudabile memoratur, quod ſiquos ex vulgo priuatus dilexit, opibus honeſtauit, non dignitate prætoria aut conſulari, vti priores principes nulla habita honoris ratione fecerunt. Quumq; fuerit armorum ſtudioſiſſimus, eloquentiæ expers non fuit ac philoſophiæ, & in diſſerendo ſatis accuratus. Dicere frequenter ſolebat, *pro vtilitate reipubl. Imperatorem non debere labores recuſare; & partem corporis recidendam, ſi remedium non admitteret: ſin contra, fouendam.* ea ſimilitudine notabat malos homines qui emendari nequeunt. Vixit annis ſexaginta ſex: imperauit xxxii, minus menſibus duobus. Quidam tradunt Conſtantinum orbem heredibus teſtamento diuiſiſſe, quidam filios ſorte feciſſe.

Diuiſio Imperii Romani.

COnſtantino obuenere Galliæ, Hiſpaniæ, & Alpes Cottiæ, Britanniæ, Orcades, Hibernia, Thyle: CONSTANTI, Italia & Africa cum inſulis, Illyricum, Macedonia, Achaia, Peloponneſus, Græcia: CONSTANTIO oriens & Thracia, cuius caput C[illegible]ſtantinopolis: & cum eo DALMATIVS imperauit, in omni actione patruo quam patri ſimilior: ſed virtus obfuit. Nam factione Conſtantii patruelis (vt diximus) [illegible] ditione militari interfectus eſt, quum imperaſſet annis III neque prohibente neque iubente Conſtantio: ſed credibilius eſt huius clandeſtino conſilio [illegible] factus per[illegible] fuiſſe. *Conſtantinus*, qui in Gallia imperabat, minime contentus, [illegible]atos miſit ad [illegible] fratres, petens vt fieret noua diuiſio: & quum non proficeret, poſt longas querimonias, fiſus opibus Gallicanis & equitibus Hiſpanis, & Alpino peditatu, bellum ciuile contra ius & fas mouit, & primum inuaſit propinquas regiones. Conſtans tunc erat in Dacia, pugnans contra Getas & Sarmatas. Conſtantinus ad Aquileiam peruenerat, cuius in agro obuiam fiunt milites a fratre miſſi, qui conatum repellerēt. & quum ille longe viribus præſtaret, quia per ſummum nefas arma ceperat, in[illegible]tius congreditur, lapſusq; eſt in inſidias; quibus exercitus circumuentus, [illegible] cæditur. Equus principis, vulnere ictus, ſeſſorem Conſtantinum deiecit. Qui [illegible] iaceret humi ſine purpura incognitus, multis ictibus confoſſus eſt. Imperauit [illegible] nondum finito: vixit annis XXV. *Conſtans*, poſt meritam cædem [illegible] natu ſuperatis Alpibus, Galliam intrat: varioque euentu pugnans, bien[illegible] fratris aſſequutus eſt. Præfuit aliquamdiu vt bonus rector. poſt, ſiue debilitate naturæ, ſiue amicis ſuadentibus, animum ad delicias flexit: ex quo in leues [illegible] incidit ægritudines, quæ hominem reddiderunt difficilem, morosum, a[illegible]. vnde factus eſt prouincialibus grauis, & militibus illiberalis: ea cauſſa ſeditionem peperit. Erat in exercitu *Magnentius*, comes ordinum Auguſtæ. (vrbs eſt Germaniæ) conuiuium militibus exhibuit a mane ad veſperas more gentis. inde cubiculū ingreſſus, ſtatimque egreſſus, eſt indutus purpura, multis ſatellitibus cinctus. [illegible]ōſcii non erant, coacti ſunt aſſentiri. abiitque cum omni turba in præ[illegible], & donatiuum dedit: poſitis cuſtodibus cauit ne quis rem aperiret aut referret. Conſtans, quærens mitigare tædia articularis morbi, vbicumque fuiſſet, venatibus [illegible] bat, & ad ſiluas diuertebat; vbique cum formoſis puſiunculis ludebat & bacchabatur, etiam fruens illorum tenera ætate. Ad eum miſſi percuſſores, [illegible]r, offenderunt Conſtantem ve[illegible] feſſum quieſcentem: ingreſſi ten[illegible] nihil tale cogitantem interficiunt. Quidam dicunt eum vi[illegible]lem cognouiſſe paricidas & abiiſſe in propinquum templum, & inſignia imperii depoſuiſſe, & ab al[illegible]ctum cæſum fuiſſe. Scribunt ei horoſcopum inſpectum a mathematico [illegible] dixit periturum gremio genitricis. Nam Helena auia, mortua Fauſta matre, Conſtantini filios nutriuit, vt parens. Conſtans occiſus eſt in opido haud [illegible] ab Hiſpanis, cui Helenæ nomen erat. Conſtans ſi exemplo Ciceronis d[illegible], non arm[illegible] ſuam cædem Magnentium. Popilius Lænas reus capitis, M. Tullio defenſori [illegible] abſcidit. Magnentius ſeruatori ſuo mortem intulit. Nam quum milites ex[illegible] multu in Illyriis occidere vellent, obiecto paludamento Imperator texit ac [illegible]. Diſcant igitur qui legerint illorum miſereri, & illos tueri, quorum virtutes [illegible]tas habeant: alios [illegible] quam illi propter flag[illegible] meruere. In defenſorum capita reſilit. Pauci præterea reperiuntur qui [illegible] grati [illegible]. Vixit Conſtans annis paulo plus XXX: imperauit XIII. Milit[illegible] & coniurati Magnentium Imperatorē ſalutant. Quum hæc nunciata eſſent, Romæ [illegible]*tianus* Imperator a popul[illegible] & myrmillonibus factus. Heraclides ſe[illegible] fautor Magnentianæ factionis [illegible] lum decepit; factaque proditione Nepotianum Augustorum [illegible] gladiatores cingebant, ſimulans ſe de c[illegible]o loqui obtruncat. Caput pilo [illegible], per vrbis itinera deportatum eſt. Imperauit dies duodetriginta.

MAGNENTIVS.

MAgnenti[illegible]es duorum ordinum dolo Imperator factus [illegible] Conſtantii nomine literas ſcripſit ſub illius ſigno ad eos qui præerant v[illegible] el vrbibus

vrbibus, qui ſtatim ad Imperatorem venirent: quos in itinere cædi iuſſit, vt non eſſet qui motum faceret. iam & Roma ceſſerat: eius enim factio plurimum valebat. Conſtantius tūc in oriente aduerſam fortunam contra Perſas experiebatur. Igitur ingēti agmine Italiam petit: & Mediolani diu immoratus, fratrem ſuum *Decentium* Cæſarem fecit; miſitque cum exercitu vti Gallias tueretur. iamque tota Italia & Africa Magnentii erant. Factio Illyricorum duce Britannione cum nouo Imperatore ſentiebat. ad Conſtantium legatos miſit cum litteris, vti oriente & Thraciis contentus eſſet: qui nihil reſpondit. Conſtantius *Gallum* patruelem Cæſarem fecit, & reliquit in oriente: ipſe Heſperios petiit vlturus fratris cædem. Sed, ne ſua Roma bello ciuili vexaretur, miſit ad Magnentium, concedens Galliam, ſi arma deponeret. Tyrannus, ſperans vincere, non paruit, ideo ambo ad pugnam ſe parant. Magnentio, priuſquam congrederetur, maga conſuluit virginem iugulare, & cruorem vino miſcere, potandumque militibus præbere: mos eſt immanium barbarorum quum aliquid ſecreti agunt: [illegible] ſa interea carmina peragebat. Poſt hæc profana ſacra, fit pugna vtrimque magnis copiarum viribus ad Murſam. Vicit Conſtantius magna hoſtium & ſuorum ſtrage. verum hoſtes ad multam partem noctis cæſi. Tyrannus, dimiſſo equo & inſignibus, in habitu equitis aufugit, equum ſuum reliquit; vt, qui viderent, exiſtimarent ſeſſorem eſſe mortuum. Victor Imperator die ſequenti conſcendit tumulum, ex quo tota planicies conſpici poterat: quam quum vidiſſet refertam cadaueribus, ingemuit. Cæſa fuere ſupra LIIII millia pugnatorum. omnes cæſi, iuſſu principis ſepulti ſunt: qui vero vulnerati non perierant, victoris beneficio curati & conſeruati. Exercitus tyranni fuit ex XXX millibus: Conſtantii vero, LXX millia pugnatorum habuit. Periere illinc XXIIII, hinc prope XXX. Ea pugna attritæ fuerunt imperii Romani vires. nam ii qui cæſi, & numero & robore ad quæuis externa bella ſatis fuiſſent. Magnentius, poſtquam in tutum locum ſe recepit, reliquias profligati exercitus collegit, & nouo milite ſuppleuit, cupidus rurſus aleā dimicationis tentare. & priuſquam experiretur, miſit vnum e ſenatoribus grandem natu ad Conſtantium, quod vellet omnibus præterquam * Galliæ. Conſtantius hominem reiecit, opinatus illum ſpeculatorem veniſſe. Poſt miſit epiſcopos, nihil prouinciarum quærens, ſed tantum vt liceret militare ducis titulo: quibus nihil reſponſum eſt. Quod quum accepiſſet exercitus tyranni, plerique milites adierunt ad victorem. Tyrannus, intelligens ſibi dimicandum fore, exercitum ex copiis [illegible] nis reparauit; miſitque, dum milites cogeret, aſſuetum paricidam multis pollicitationibus Antiochiam, qui Gallum confoderet; vt illo cæſo Conſtantius [illegible] Heſperiæ, cogeretur orientem petere propter Perſas. Quum trucidator Antiochiam perueniſſet, domum cuiuſdam vetulæ diuertit appoſitam flumini Oronti, qui labitur per eam vrbem. Orontes antea dictus Ophites; poſt ab filio [illegible] Perſarum ibi ſubmerſo, vocatus Orontes. Hic in cœna poſt vina [illegible] inicauit cum paucis quos inuitauerat. minime expaueſcens mulierem rem confectam. illa clam ſe proripuit, & quod audiuerat, ad Gallum retulit. qui ſtatim omnes comprehendi iuſſit atque necari, vbi quæſtionibus ordine ſuo negotium aperuerunt. Magnentius, quia tale conſilium irritum fuerat, rurſus prœliari ſtatuit: victuſque eſt, & aufugit Lugdunum. Comites, vt victori grati eſſent, conſilium ineunt tyrannum capere, & Auguſto tradere. ille, vbi ſe cuſtodiri cognouit, quum fugæ locus deeſſet, furorem ſimulauit; & primum fratri Deſiderio vulnera intulit, quæ non fuere letalia: poſt interfecit quoſdam amicos; tamdem ſe confodit. Hic exitus fuit ingrati hominis. Decentius Cæſar, qui Gallias tuebatur, audito fratris caſu, [illegible] metuens, laqueo apud Senonas vſus eſt. Deſiderius acceſſit ad Conſtantium; ab quo liberaliter exceptus eſt. Gerontium Magnentianæ factionis comitem, exſilio victor mulctauit dum in Gallia eſſet.

BRITANNION.

Britannion ante tyranni pericula, quocum conuenerat, Imperator ab Illyriciano exercitu appellatus Murſæ, quo tempore & Nepotianus Romæ, poſita purpura & Gallica veſte indutus, Conſtantium adiit & obuius venienti factus in Thracia, * obuolutus pedibus, veniam petiit, & impetrauit. Imperator ſenem ducem

amplexus, patrem eum vocauit, & cœnæ adhibuit; ab quo multa de Magnentio intellexit. Deinde iuſſit abire Pruſiada, Bithyniæ caput, & propinqua opida voluit vt ad victum ſenis contribuerent: qui plures miniſtros ſecum ducens, illic magna quiete vixit annis ſex; poſt deceſſit.

SILVANVS

Silluanus Bonitii F. in Gallia natus, qui bello Liciniano clarus ſub Conſtantino, tribunus ſub Magnentio fuit, poſt defecit ad Conſtantium; ab quo miſſus in Galliam eſt. Imperator vero, qui calumniis aures facile præbebat, ſucceſſus eius ſuſpectos habuit. quærebat igitur inſidiis circumuenire. Siluanus vbi accepit, pro concione queſtus eſt: ita a militibus Cæſar appellatus. Ad hunc motum opprimendũ mittitur Vrſicinus; qui pecunia tribunos Siluani corrupit vt occiderent. Agrippinæ igitur de induſtria facto tumultu cæſus eſt: cuius cæde tam magno gaudio exſultauit Conſtantius, vt fere inſanus haberetur. præfuit paulo plus duobus menſibus.

GALLVS.

Gallus natus eſt in Maſſa Veternenſi, patre Conſtantio, fratre Magni Conſtantini, matre Galla, Rufini & Cerealis, qui conſulares erant, ſorore: ac liberaliter educatus, feros mores vincere non potuit. Profectus ad orientem, conſedit Antiochiæ: vbi ſtimulante vxore, omne genus ſæuiendi expertus eſt. Illud vero nefandũ & abhorrendum: noctu cum ſatellitibus incognitus errabat per lupanaria & tabernas, explorans ſubmiſſa voce, Græco ſermone, quid de Cæſare ſentirent, & notabat ſingulos qui obloquuti fuiſſent: poſt aliquo reperto figmento trucidabat: quod antea in vrbe Roma feciſſe Gallienum memoriæ proditum eſt. vtrumque vxoris ſtimuli exagitabant. Miſſus eſt ad eum Domitianus præfectus præt. ab Imperatore, qui de ſceleribus Cæſaris iam ſenſerat, vti cum Gallo ſecretius ageret, & perſuaderet venire ad principem. quod quum parum proficeret, addidit mandata & minas. Indignatus Gallus, hominem comprehendi iuſſit, & cuſtodiæ tradidit. Montium etiã quæſtorem, qui tale facinus non probabat, coniecit in vincula: ſuadente vxore ambos per forum tractos & verberatos in fluuium proiici mandauit. Quod vbi accepit Imperator, miſit qui Gallum adducerent. Ille vxorem Conſtantiam ire ad fratrem iubet, placaturam eius indignationem: & hæc in itinere deceſſit. Cuius morte audita, Conſtantius edicto Gallum dignitate priuauit, exilio damnat: & ne longius rem protrahat, (omnem autem eius ſecuritatem in morte Galli poſuerat) percuſſoribus mandat iuuenem obtruncare. Hi fuere Seruianus reus maieſtatis, paulo ante abſolutus; & Pentadius notarius, & Apodemius. qui prenſo Gallo & vti noxio manus poſt terga reuincto, ceruicem abſciderunt. In foro truncus relictus eſt. Poſt paulo quam illi miſſi ſunt, pœnituit Imperatorem, & deſtinauit citiſſimos qui prohiberent: & ii retenti fuerunt ab Euſebio eunucho: is enim erat præpoſitus cubiculi; cuius conſilio princeps fere omnia agebat: quamuis Gallus meruerit pœnas dare. Imperauit annis IIII: vixit vndetriginta. Conſtantiæ corpus delatum ad vrbem, & in ſuburbano viæ Nomentanæ poſt primum lapidem ſepulcro maiorum illatum eſt. Conſtantius in oriente aduerſa fortuna res geſſit. hoſtis enim ſemper ſuperior fuit. Anno XI imperii Perſica palma prærepta ſemel eſt temeritate militum ad Singaram. nam octies cum hoſte congreſſus: & in hoc prœlio quum victoria pro eo ſtaret, ad hoſtes tranſiit non ſine graui vulnere. Amiſſa eſt Singara & Bizabda & Amida. Quum accepiſſet de fratris cæde, dubius agebatur, permaneretne contra acerrimos Perſas, an ad vindicandam Europam remearet. Sapores Armenias vexabat: iamque Niſibim obſedit: quam vrbem Luculli armis iuris Rom. fecerant, quo tempore Mithridates Põticus ad opem Tigranis ſoceri confugerat. Niſibis vrbs eſt Mygdoniæ, (ſic appellauere proxima Syriæ Macedones) a noſtris dicta Antiochia. Huic, quum capta fuit a Lucullo, præerat Guras Tigranis frater; quem Romanus dux apud ſe honorifice tenuit. Barbari Niſibim, Antiochus Antiochiam nominauit. Expugnandæ vrbi intentus Sapores, bellica tormenta admouit. Alueum fluuii qui mediam ſecat vrbem, alio ductis foſſis deduxit: ſed ex hoc non obfuit propter frequentes illic fontes puteosque, qui ſatis ſuppetebant. Quumque hoc non procederet, occluſit meatum fluminis, deinde emiſit: vnde impetus aquarum ſub-

tum ſubuertit partem mœnium. Niſibenſes noctu citiſſime obſtruxerunt tabulis, trabibus & terra. Quum illuxit dies, rex vetitus ab expugnatione, re infecta mœſtus abiit. Niſibenſes muros inſtaurauere. In hac expeditione rex amiſit XX millia hominum. Maſſagetæ abſentia regis ex ſuperiore parte Perſida inuaſerant abigentes prædam. Rex regno tuendo properauit: Conſtantius ſubſidiarios milites miſit, Niſibim & mœnia firmari iuſſit, inducias cum Sapore fecit: & priuſquam Europam peteret, Gallum patruelem Cæſarem pronuntiauit, iunxitque ei matrimonio vxorem Conſtantiam, ſororem ſuam, præfecitque copiis orientis. Ipſe contra tyrannos properauit, & pacem vbique fecit: & quum vndique in Europa late victor eſſet, ſedatis bellis ciuilibus, ludos Arelate dedit ante VI iduum Octobr. Quo die imperium ſumpſerat, Italiam venit: Mediolani conſtitit: & inde vt Galliis ſubueniret, *Iulianum* patruelem adoptauit, miſitque in Gallias cum paucis militibus, ipſe petiit vrbem comite Ormiſda regis Perſarum filio. Nobilitatem vrbis & maieſtatem admiratus eſt. Nobilitatem, ſtans audiuit; vulgus, ſella curuli ſedens in foro. & quoniam hoſtes præter Perſas deerant, ſuis manibus ſcripſit, CONSTANTIVS TOTIVS ORBIS DOMINVS: inſanior Domitiano, qui inſcripſit, DOMINVS ET DEVS VESTER DOMITIANVS. Huius æmulus, cœpit odio habere viros claros. Quum opera vrbis intueretur, ardor inceſſit ſtatuam equeſtrem erigere ſimilem illi quæ Traiani erat in eius atrio: & Ormiſdæ qui pone ſequebatur, mentem aperuit. At ille ſubridens reſpondit, prius oportere ſtabulum fieri molis equi capax. Imperator conticuit. Locus admonet de *Ormiſda* inſpicere. Narſes plures habuit more Perſico vxores: ex illuſtribus ſuſcepit Adarnaſſem, Ormiſdam, & Narſen: ex humilis generis vxore, verum ſupra ceteras formoſa, genuit Saporem. Adarnaſſes ſucceſſurus erat, quia maior natu: ſed coronam non aſſequutus eſt ob ingenitam ſæuitiam. Meſopotamü tentorium ex corio camelorum intexto auro arte Babylonica, dono miſerunt ad Narſen: filio dedit Narſes, & interrogauit an placeret. Reſpondit Adarnaſſes, magis ei placere ſi imperaret: quod ex hominum coriis longe pulchrius facturus eſſet. Huius vocis memoria, & alia crudeliſſima quæ in initio regni fecit, regnũ abſtulit. Itaque omnibus præpoſitus communi conſenſu Perſarum Sapores: qui cæſo illo Narſen fratrem luminibus priuauit, Ormiſdam in vincula compegit. Huius vero mater & ſoror & vxor, corruptis pecunia cuſtodibus, carcerẽ ingreſſæ, limam iuueni dederunt, quam ſecum tulerant: quo inſtrumento fibula compedum diſſoluta eſt. Vbi opus peregit, illæ pingue conuiuium cuſtodibus exhibuere: qui dum cibo & potu graues quieſcunt, Ormiſda aufugit, & in caſtra Romanorum venit vltimis Conſtantini Magni annis. Sapores, re intellecta, vxorem ſequi maritum iuſſit. Ormiſda bello ciuili a Conſtantio præpoſitus eſt turmis equitum. Fuit enim vir fortis ac certus iaculator, numquam iaculum fruſtra emittens, ante deſignans quo eſſet iaculaturus. Bellis Europæis eius claritudo omnibus nota fuit, & magnam ſibi laudem propagauit. Conſtantio redeunti ad orientem, legati Saporis occurrunt ad Sirmium, petentes reſtitui Meſopotamiam & Armenias: aliter pax non eſſet. Conſtantius Auguſtus ad hæc reſcripſit, Perſas ſeruiſſe Macedonibus, & Macedonas ſeruire Romanis: hac ratione iniuria petis. Meſopotamiam maiores noſtros cepiſſe, Perſas irrupiſſe latronum occupantium more: Armenias ceſſiſſe Romano imperio victo Tigrane: contra quem iuſtum bellum geſſit L. Lucullus, qui Mithridatem hoſtem populi Rom. hoſpitio & affinitate fouendum exceperat: & ipſum Mithridatem nulla contumelia laceſſitum, ſponte iniuriis ac cædibus affeciſſe Romanos: & Perſas irrupiſſe ſæpius in Armenias, & a patre tuo Narſe non bello occupatas, ſed inſidiis interceptas. Qua de re deſine hęc petere quæ noſtro iure tuemur: pacem quam petis, minime, ſed conditiones eius, recuſamus. Sapores lectis litteris bellum mouit, Niſibim fruſtra obſidione tentauit: nam inde repulſus eſt. Poſt in alias vrbes profectus, tantum Amida potitus eſt, quæ non ſatis firmo præſidio tenebatur: eam ſolo æquauit. Ea res coegit Conſtantium conſortem eligere, cenſuitque acceſſiri Iulianum patruelem, Galli fratrem: quem adoptauit pro concione ad milites, & Cæſarem fecit. Non me præterit, *qui ſub Conſtantio militarunt, ſcribere Iulianum adoptatum fuiſſe in Gallia Ciſalpina propter irruptionem Germanorum qui Gallias

vaſtabant; vt ab rapinis hoſtilibus Gallias, quas præcipue amabat, liberaret. alii ſcribunt Athenis adoptatum. vbicumque fuerit, aſſenſu militari purpuram induit ante diem VIII iduum Nouembris, Arbitione & Lolliano COSS & Galliam miſſus, priusquam proficiſceretur, Helena Conſtantii ſoror ei iuncta matrimonio eſt. & quia periculum imminebat, calend. Decembr. egreſſus cum exiguo ſupplemento, deductusque eſt per aliquot milia paſſuum ab Aug. maturauitque iter Taurinos verſus. Ferunt conſilio Euſebii, quærentis perdere totum genus Conſtantini, paucos milites fuiſſe datos Iuliano, vt ab hoſtibus occideretur: quod illud præcipue indicat, quoniam obſeſſo apud Senonas auxilium non miſit. Secus euenit. re enim bene geſta in Galliis, ſæpius hoſtes profligauit, vltra Rhenum coegit, multos captiuos abduxit: XI fere milia noſtrorum, qui belli iure ſeruiebant, ab Alamanis recepit; & prope Argentoratum vrbem Galliæ, totum fere Alamanorum exercitum perdidit. Iam inde barbaricæ cladis monimentum habuit: (quod niſi contigiſſet, vrbs minime nota, in obſcuro eſſet) & præter omnium opinionem, in ſolo hoſtili multa præclara geſſit. Quumque eius ſucceſſus felix haberetur, non catuit calumniis apud Auguſtum: & erant qui appellabant eum loquacem talpam, alii purpuratam ſimiam, alii Græcanicum literionem: & erant qui mollem Aſianum, Græculumque fallacem, & ſub ſpecie ſapientiæ ſtolidum. Conſtantii enim aures ad fidem præſtandam faciles pronæque erant. Quod quum ſciret Iulianus, ægre tulit, & metuit ne idem ſibi quod Gallo fratri, eueniret. ideo iam tunc cœpit cautior eſſe. & poſt victoriam ingentis pugnæ, quum hoſtium peremptorum magni aceruí eſſent, cadauera in fluuium proiecta: concordi aſſenſu victoris exercitus vocatus eſt Imperator, & inde Auguſtus. nomen Auguſti pertinaciſſime renuit. hinc tumultus militum fuit, nudatis enſibus cogentium meritum cognomen accipere: itaque, vt illi quieſcerent, adnuit. Non reperiebatur diadema, facere tentauerunt ex mundo muliebri. Iulianus vetuit, aſſerens non eſſe boni euentus augurium. Tribunus coronam attulit non longe differentem ab corona quæ ſolet in xyſto victoribus dari. Marcellinus ſcribit Maurum comitem ordinis detraxiſſe ſibi torquem, (draconarius enim erat) & capiti principis aptaſſe. Poſt vero vſus eſt diademate micantibus gemmis exornato. Fœdus cum Alamanis percuſſit, illis reſtituentibus ablata. Deinde miſit ad Conſtantium Pentadium quemdã magiſtrum copiarum cum litteris, in quibus erat tamtummodo Cæſaris titulus. Summa litterarum hæc fuit: Milites ſæpius victores, & qui diu pro republ. pugnauerunt, vt præmia laborum & diuturni ſudoris petere poſſent, me, licet repugnantem, Imperatorem appellauere. Non ignoras antiquæ conſuetudinis eſſe, qui ſub ducibus ac Cæſaribus militant, non licere præmia Romano iure poſcere. Quia ea cauſſa iuſta cenſeri debet, te exoro, qui communis es parens, vt æquo animo ad communionem imperii me patiaris, ne miſeri milites fruſtra effudiſſe ſanguinem videantur. Addebat in fine, ſe polliceri miſſurum certatores equos ex Hiſpaniis, & promptos milites ex Galliis: id quidem erat annuum tributum. Erat Conſtantius, quum accepit epiſtolam Iuliani, Cæſareæ in Cappadocia. vltra ſolitum excanduit. (Cæſarea ante dicta Mazaca, eſt poſita in radicibus Argei montis) & nihil reſcribens, edixit expeditionem contra Perſas, pro qua orientem petierat, ita ſuadentibus qui vtilitatem reipubl. quærebant. Eius animus, quum legit litteras, præceps fuit vertere copias contra Iulianum: poſt paulo legatos placide abire iuſſit: quibuscum miſit Leonam quæſtorem cum mandatis: cui & litteras dedit, in quibus admonebat iuuenem vt Cæſaris nomine contentus, Auguſti maieſtatem poneret. Leonas Pariſiis exceptus honorifice eſt. Et poſtquam in campum cum armata multitudine ſtans pro tribunali velut concionaturus, litteras Imperatoris legit, quum ventum eſt ad Cæſaris nomen, omnis turba clamitare cœpit; *Iuliane Auguſte ſalue: Iuliane Auguſte, dii te ſeruent: Iuliane Auguſte, dii te ſoſpitent.* Poſtea vnum ex iis quæ mandauerat Conſtantius, actum eſt; hoc eſt Nebridium præfectum prætorio factum, ſubmoto Florentio. & hoc minime proceſſiſſet ni Iulianus ex ſua ſententia prouenire diceret. Iulianus, ne ardor militum frigeſceret, legatos rurſus ad Conſtantium mittit, ipſe profectus eſt ad limites Germaniæ. Imperator interea accerſiuit Arſacem regem Armeniæ, vti fidus cum Romanis per-

nis perſeueraret, neu fallaciis Perſarum animaduerteret. poſt miſit ad reges Transtigritanos, vt in fide permanerent, ne deficerent ad Perſas. Iulianus ordinatis in Germania rebus, ſtatuit Viennæ hiemare. Non deſunt qui ſcribant mandatum fuiſſe Leonæ vt obiiceret beneficia Imperatoris Iuliano, vt homini ingrato: & illum queſtum etiam de Conſtantio, de cæde parentum ac fratris, & inuocaſſe vltores deos, deinde iuſſiſſe abire omnes ab exercitu qui dicta Conſtantii probarent.

At vxor Conſtantii Auguſti moritur; & ducta eſt Fauſtina: vtraque forma pulcherrima, ſed illa mœſtitia ac dolore interiit, impotentia genialis thori. Quum ad bellum ciuile Iulianus ſe pararet, exiſtimans Conſtantium numquam ad concordiam venturum, vxor eius Helena moritur. Iuſſit corpus Romam perferri, & ſepeliri in ſuburbano Nomentanæ viæ, vbi antea Conſtantia ſoror ſepulta erat. Falſum eſt quod iampridem vxorem expulerit, quæ caſtiſſima erat. Iulianus fertur dixiſſe militibus vt ſe pararent contra Conſtantium, priusquam ille aduerſus ſe moueret impetum. In ipſa expeditione, quia multi erant in exercitu Chriſtiani, iuſſit vti quisque coleret quos vellet Deos. Ipſe vero, ne ab fide abhorrens animos militum alienaret, ingreſſus templum in natali ſaluatoris; vt alii dicunt, in ſolenni Epiphaniæ; vna cum ceteris adorauit, & diuinis rebus interfuit. Poſt, vt ſe corrigeret, dicebat ſe properare vt coniungeret exercitus, & præſciret quo die eſſet Imperator moriturus, vt per nocturnam quietem præmonitus erat, quando vocem audierat, *"Quum Iupiter erit in fine aquarii, & Saturnus in* XXV *parte virginis, Conſtantius dominus Aſiæ morietur.*" Quum ex Antiochia perueniſſet Tarſum Imperator Auguſtus vt Iuliano obuiam iret, incidit in febriculam ſemper æqualem: ratusque eſt geſtatione aboleri. vectus lectica eſt per inuia itinera vſque ad radices Tauri montis. ibi in ſtatione quadam quæ appellatur Fons Mopſi, Græce Mopſucrene, intrinſecus exurente calore, febris aucta eſt adeo vt corpus tangi non poſſet. Hic quum deficeret, ſucceſſorem ſtatuit Iulianum. poſt paulo mortuus eſt ante tertium nonas Octobr. Vixit annos XL & paucos menſes: imperauit annis XXIIII. Iulianus vbi accepit de morte Conſtantii, citiſſime petiit Conſtantinopolim. Corpus principis conditum in loculo, Iuuianus qui poſt imperauit, domeſticorum protector, cum regia pompa Conſtantinopolim perduxit, & ſepulcro maiorum intulit: interque diuos relatus eſt. Prope finem vitæ ſe palam accuſare ſolebat quod occiſor ſuorum fuerit, quod Iulianum Cæſarem feciſſet, & quod in noua credulitate numinum eſſet. Natura debilis ad coitum fuiſſe traditur: in victu parciſſimus, lata lege vetuit phaſianum & ſumen conuiuiis inferri: numquam ſpuiſſe memoratur. In iudiciis iuſtus & moderatus, ſi ſecretiores conſultores non habuiſſet: ad iram tardus. Bellis ciuilibus fortunatus, Perſicis ſemper infelix, Sarmaticis varius: bis Sarmatici cognomen inſcripſit. Nam quum Sarmatis, Dacis & Quadis fœdera feriret, & in ſuggeſtu orationem haberet, barbaris male audientibus, quod ad hoc opus aſſueti non erant, vnus e Quadis ſeceſſit, & ſtercore alterum e calceis repleuit, ſub veſte tulit, & propius accedens, in vultum concionãtis proiecit. Id dedecus mereri puto, qui inter ruſticos aut philoſophari aut rhetorice loqui volunt. In fide ſemper fauit Arrianis; quorum cauſſa ſynodum habendam præcepit: ſtatuta eſt conuentus dies. Imperator indignatus erat quod mandauerat Alexandro epiſcopo nouæ Romæ vt in communionem exciperet Arrium cum tota factione, & Alexander negauerat, qui proſtratus orabat ne ſineret Deus a pernicioſo lupo ſuum ouile corrumpi. Tempus appetit: Arrius cum argumentoſis ſyllogiſmis ingreſſus eſt, fauente Euſebio Eunucho: & in initio priusquam pudendum os ſolueret, corruptus cœliaco dolore, ſeceſſit vt onus ventris deponeret: & quum niteretur vi expellere, vna cum ſtercore animam emiſit. Hunc finem meruit homo perfidus ac malignus, qui venenum in vrbe Dei latius ſæuit, aconito vehementius: vnde geniti in fide Saluatoris ignes inexſtinguibiles, quibus Aſia, Africa, & bona pars Europę fidelibus & iuxta credentibus ereptæ ſunt. Præfuit Alexander annis XXIII. Succeſſit Paulus homo iuſtus; quem Conſtantius conſilio Euſebii eunuchi ſubmouit, & in eius locum ſubrogauit Euſebium Epiſcopum Nicomedienſem, militem Arrii. Paulus ad vrbem Rom. ſe contulit, petiitque ab epi-

ſcopi Romani auctoritate reſtitui in ſuam dignitatem: & quoniam vitæ ſanctitas merebatur, ab Iulio pont. in ſedem reſtitutus eſt. Conſtantius indignatus, hominem exſilio prius mulctauit: deinde minime contentus, interfici iuſſit. Qua de re hæretico Arriano ſucceſſit Macedonius Arrius. Hoc in loco digredi non ineptum putemus, vt ſcilicet oſtendamus, epiſcopum Rom. caput catholicæ fidei ſemper fuiſſe. Roma ipſa terrarum dea & gentium regina, poſcere videtur Dei ſedes & imperii generis humani. Sed vbi noua Roma præſentibus Auguſtis lacertos extulit, abſentia principum noſtra Roma paululum imminuta, vtraque tamen vrbe principatum ſibi vindicante, neſcio quo fato præfectis obtemperauimus, & aliquando Auguſtulis, & ſæpenumero regibus Gotthorum. Itaque per ea tempora epiſcopalem maieſtatem, nutibus Imperatorum Conſtantinopolis ſibi vſurpauit. Nos vero non ceſſimus, ſed paſſi fuimus; ne ita principum obeſſet, qui vrbis ſacratiſſimæ dignitatem barbarorum prædæ reliquerant. Res non potuit diu differri: Phocas Imperator totius maieſtatis decus iniuria ablatum reſtituit, & publico decreto ſanxit. nam plerique epiſcopi Conſtantinopolitani, malè vſi auctoritate, prauis opinionibus fidei ſimplicitatem turbauerant: Romani vero pontifices ſemper habiti orthodoxi & iuſtiſſimi, vt ipſi Græci in hiſtoriis tradiderunt. Epiſcopus igitur Romanus & diuino iuſſu & humanæ rationis vinculo, generis humani parens & princeps eſt. Nam illud perpetuo manſurum quis dubitat; *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam?* Conſtantius eques optimus & certus iaculator, eloquens & carminibus componendis aptus. Quod fuit in ſuos ferus, non caruit exemplis, quod ſic feciſſet Caligula, Domitianus & Commodus, & F. Seueri Antoninus. in ceteros vt Gallienus, qui tormentis adigebat homines fateri quod vellet. In Galliis & Pannoniis triumphales arcus erexit, magno prouincialium diſpendio.

IVLIANVS.

FL. CL. IVL. IVLIANVS natus eſt Conſtantinopoli, patre Conſtantio, Conſtantini fratre, matre Baſilina nobiliſſima fœmina: forma liberali, ingenioque ad litteras & ad arma ſatis accommodato. Mater grauida ſomniauit ſe parituram Achillem: excitata, marito narrauit. peperit antequam pariendi tempus ſentiret. Hinc parentibus bona ſpes de filio fuit: datusque eſt & initiandus & erudiendus Euſebio epiſcopo Nicomediæ. Primo bonæ indolis puer apparuit, vtinam non habuiſſet rhetorem Libanium: ab quo ita inſtitutus eſt vt præmiſſa veritatis cognitione, puerilem animum ad antiquorum credulitatem flexerit. itaque ſub illo immutatus eſt, Mercurium præponens cunctis. Non caruit tamen in ceteris laude, ſimilis exiſtimatus Tito, vt frater Gallus Domitiano: bellorum ſucceſſibus comparatus Traiano: (res ei fuit cum ferocibus Germanorum populis, vt Traiano contigit, nondum principi) clementia Antonino, moderatione Marco Aurelio, litterarum ſtudio magnis philoſophis. Cumque his aſſuetus, ſoporiferæ quieti multum detrahens, inſomnes noctes aliquando, quum vtilitas reipublicæ poſceret, ducebat: & muſis vigilias impendebat, nulloque adhibito remedio, minimo ſtrepitu excitabatur. Philoſopho venienti ſtatim occurrebat, ne ab litteratis ruſticitatis reus citaretur. Memoria plurimum valuit. in rebus gerendis optimos imitabatur principes: in re veneria citra omnem ſuſpicionem vixit: modeſta liberalitate ſemper vſus: eunuchis & pantomimis & morionibus nihil vmquam largitus. Illud incredibile dictu, poſtquam ſolus imperauit, hoſtes populi Rom. intra ſuos terminos ſe continuerunt, & in laudes noui principis accendebantur. Reſtabant profligandi & domandi Perſæ. itaq; cum ingenti apparatu egreſſus Conſtantinopoli, tranſmiſſo Boſporo, a Chalcedone Nicomediam proceſſit, quæ olim régia & ampla vrbs ædificiorum ſumptibus, terræmotu corruerat. memor quod illic educatus erat, ingemuit: per Bithynos Gallogræciam venit: & inde Antiochiam Orontis petiit, orientis apicem. Et quum loci ſitus omnes ad voluptatem inuiter, princeps ibi ſuapte natura continentiſſimus fuit. ex eius imperandi ordine Iuſtitia e cælo ad mortales rediit. Iulianus quartum init conſulatum, aſcito Salluſtio collega, quem præfecerat Gallus præfectum. Quum ver appeteret, Hieropolim venit: hinc in Meſopotamiã ſigna commouit: poſt peruenit Cercuſium, (fere inſtar inſulæ inter Euphratem & Xaborectoram amnes po-

ſitum

ſitum eſt) quod Diocletianus mœnibus amplificatum, excelſis turribus circumdedit. Hic moranti allatæ ſunt ab Salluſtio litteræ, vt expeditionem in Perſas differret, & diis vetantibus cederet. Sed quis fato repugnat? transgreſſus flumen, pontem auelli iubet: Zaitamque ventum eſt, vbi Gordianum Imperatorem exercitus tumulo intulit, quem Licinius hoſtis bonorum euertit. Iulianus, vbi hoſtes propere adeſſe intellexit, concionem habuit, afferens maiorum noſtrorum exempla, initium faciens a Ventidio vſque ad Maximianum, quod fere omnes rediere laureati, præter Gordianum & Carum: ille, inſidiis mortalium, hic ira deorum ſublatus. Hoſtes a prœlio abſtinuerunt. Ipſe Aſſyriam depopulatus, vrbes, opida partim vi cepit, pleræque deditionem fecere: victorque cum ingenti gloria profligato exercitu hoſtili, vsque Cteſiphontem peruenit. Caſtra aliquamdiu illic habuit cum exercitu ſatis lecto: dum remeat, facem ſereno vidit cælo. Aruſpices Etruſci vetabant quidquam tentandum, quia ſignum erat infelix: Iulianus & hoc contempſit, vt ante Salluſtii monitus. Poſtquam illuxit, caſtra mouit. Perſæ ſæpius afflicti terga inuadunt, & priusquam laborantibus ſubueniretur, hoſtilis ex improuiſo globus in cataphractos irruit: (Sic mos Parthorum, vt confuſos cædant) dumque Imperator incautius ſeſe infert, vulnus excepit; emiſſa haſta incerti militis, transmiſſo brachio & coſtis, hæſit fibræ iecinoris: dum auellere conaretur, ſcidit digitorum neruulos. prolapſus in ceruicem equi, veloci curſu in caſtra relatus eſt. adhibita fomenta paululum dolorem leniuere. poſcit equum & arma vt prœlium reuiſat. quum ſpiritus deficeret, concionem habuit, diſſeruitque mortem eſſe ſummum præmium. Petiit inde quid ageret Anatolius. Salluſtius reſpondit, Beate degere. Ingemuit amici caſum, quod interfectus eſſet. Circumſtantes, qui dolore conciti deflebant, ſua auctoritate caſtigauit: turpe quidem principem ſideribus conciliatum lugere. Inde cum philoſophis ſermo ei fuit de immortalitate animæ. Epotaque frigida aqua, vita ſolutus eſt, annum agens alterum & x x x. ante ſextum Calend. Iulii, in ſuburbana villa agri Tarſenſis Iulianus ſepultus eſt, & in diuos relatus. Succeſſor ſi vixiſſet, decreuerat nobile ſepulcrum. Homo ſtatura exigua & gracili, maieſtate conſpicuus, inter veteres heroas connumerandus; ampliando imperio & reip. gubernandæ ſatis idoneus, ſi fata commiſiſſent: Ore & manu (vt inquit ille) conſultor patriæ. Imperauit ſolus annum vnum, menſes ſeptem; ab eo quod Cæſar fuit, annos ſeptem. Corpus Procopius Tarſum vſque perduxit, & tumulo dedit. inde abiit, & nuſquam niſi ex improuiſo Conſtantinopoli purpuratus apparuit. Mirum creditu, barbaræ nationes eum plurimum diligebant: a militibus adeo obſeruatus, vt in creando nouo principe Iuuianum legerint, ab vocis ſimilitudine, vna littera immutata. Memoria & liberalitate clarus. tributa parcius exigenda mandauit: (licet ſint qui nolint) gloriæ cupidius appetens: & quum Chriſtianos nimis inſectaretur, ſanguine tamen abſtinuit. Hoſtes, morte noſtri principis elati, & circumfuſi, caſtra, quæ ſpatium trium mil. paſſ. complebant, diſperdere quærebant. Romanis vero controuerſia fuit in eligendo. Conſtantiani Abilum præponebant, proceres Gallorum Salluſtium; qui, propterea quod ſenex & valitudinarius eſſet, recuſauit: dumque mora fieret ob certamen, clamantibus militibus maturandum eſſe, *Iuuianus* eligitur domeſticorum primus. Varronianus comes ordinum, agri * Singidonenſis incola in Pannonia liberos vtriusque ſexus quum plures ſubstuliſſet, mœrore anxius, vt qui ſine prole eſſet, admonitus eſt per nocturnam quietem vti filium qui naſceretur, Iuuianum vocaret: fore vt viueret, & ad purpuram venturus eſſet. Itaque editum filium Iuuianum appellauit; præceptoribusque, quum ætas poſceret, erudiendum dedit. non parum liberalibus artibus profecit, ingenio valde ad omnes diſciplinas prompto. Pater militia clarus, notiſſimus erat: & iam emeritus, ſeceſſerat in auitos agros vt quieſceret, & agricolationi incumberet.

IVVIANVS.

IVuianus electus eſt princeps; & ſtatim anteſignani Iuuianum clamauerunt. qui in medio, quique poſtremi erant, opinati Iulianum reuixiſſe, ingenti lætitia eſtuſi choreas ducebant. quum nouus Imperator purpuratus caſtra comitantibus pri-

motibus circumiret,& conſpectus eſſet ab ignaris homo incuruus, ſtatura procera, ſtatim lacrymæ obortæ ſunt: auſpicium haud felix præſentis imperii. Reductus in tentorium, de imminenti periculo ſermonem fecit, adhibitis tribunis & comitibus. Inſtabat totus exercitus deduci in Meſopotamiam. hoſtes a tergo territabant, quamuis ſemper victi. Fames in caſtris erat, & rerum penuria: & quamuis noſter exercitus victor eſſet, rerum difficultatibus, & recenti cæde ducis timebat; adeo vt ſi hoſtis irruiſſet, magnam intuliſſet cladem. Cœptum eſt conſilio iter. Inſtitere hoſtes cum elephantis; qui grauí nidore terruere equos. opem ferentibus Iouiis & Herculiis Gallis, reſtiterunt beluis. Vbi Carras ventum eſt, infelicitate Craſſi nobiles,tanta trepidatio non fuit. Hinc Duram opidum. hoc in loco quatriduum conſumptum eſt. hinc miles quum abiret, peruenit ad Tigridem iam auctum cæleſtibus aquis. Metus erat tranſire. Galli,aſſueti fluenta perfringere, ingenti animo ingreſſi, ad alteram ripam perueniunt; ibique hoſtes obſeruantes ripas, obtruncant. Illos ſequuta eſt cetera turba. Ad hæc venere oratores a Perſis Surenas (nomen eſt dignitatis poſt regiam) & alii proceres,offerentes conditiones pacis,ſi non æquas, attamẽ neceſſarias. Conſultarunt cum Imperatore primates; ictumque eſt fœdus non ſine calamitate Romani imperii. Prouinciæ quinque Tranſtigritanæ, quas Victor Galerius Maximianus acceperat, reſtitutæ ſunt, Aſarzamena, Mozena, Zabdicena, Rheumena, Carduena: tradita & Singarena, & Niſibis,& pars Meſopotamiæ: non tradita tamen eſt Cteſiphon. & ita fines veteres innouati, non ſine magno imperii diſpendio. Acceſſit maior ignominia: vetitus eſt P. R. Arſaci regi Armeniæ amico ac fido auxilium contra Perſas ferre: quod numquam antea ad hoc coactus eſt: viſaque eſt libertas victricium armorum corruiſſe. Ictum eſt ignobile fœdus ad annos xxx, & religioſo ritu vtriusque gentis confirmatum: exercitus inde in tutum perductus eſt. Iouianus, quum peruenit ad locum (Dadaſtana vocant) qui diuidit Bithynos a Galatis, aſſiduo labore longi itineris, aut recenti tectorio, poſitis ibi prunis, mortuus eſt. Sunt qui ſcribant incidiſſe in morbum ex varietate ferculorum; quibus repletum corpus,quod auidiſſime illic ſumebat, concoquere non potuit; & cruditate periiſſe. Vixit annis xxxiii: imperauit menſes ſeptem: a Valentiniano in diuos relatus eſt.

FL. VAL. VALENTINIANVS AVG.

POſt Iouiani mortem, exercitus Nicææ, quæ vrbs caput eſt Bithyniæ, VALENTINIANVM Gratiani filium,Imperatorem elegit. nam L.Equitius,qui Illyrico præerat, quoniam abſens,præteritus eſt. Auguſtus Cæſarem Valentem fratrem tribunum ſtabuli fecit. Poſt paulo, Conſtantinopolim quum veniſſet,& in ſuburbanũ conceſſiſſet, conſenſu omnium ipſum Valentem conſortem imperii & Auguſtum pronũtiauit. Præerat eo tempore Romæ Rufius Turcius Apronianus,litteris & reip. moderandis habenis vir clarus & illuſtris. Procopius, qui genus ſuum ad Conſtantinum referebat,& paucis ſuffragationibus purpuram induerat, pœnas cœpti motus dedit. Porro Valens Gotthos, qui Procopio auxilia miſerant, victos Thracia exegit, & Victor magiſter equitum Atalaricum regem Gruitugrorum (bellicoſa gens eſt) vertit in fugam,& pacem dedit. Interea Valentinianus Saxonas Oceani accolas inter inuias paludes domuit: Alamanos attriuit, & victor ad Oceanum peruenit. Deinde in febrem incidit: qua liberatus,pro concione,exercitu aſſentiente, alterũ ex filiis GRATIANVM,inſignibus ornatũ,appellauit Auguſtum:ſtatimq; expoſtulatũs publicarũ rerum admonuit, & vrbi Romæ præfecit Orphitum. Picti & Scoti Germaniæ gentes, Britanniam inuadunt: illi, Caledonios & Veturionas occupant; hi, depopulantur inſulam. Sarmatæ præſidem quem Romanus Imperator dederat,expulerunt. Parthi ſuo conſilio qui Armeniam irruperant, occurrente Arintheo legato. abierunt. ſic prouincia liberata eſt. Alia via Sapores rex Perſarum rupto fœdere nos tentauit, Cteſiphontem cepit; ibiq; hiemauit, & Valens Antiochiæ. Ad aquilonem inquieta rebellat Germania. Eo miſſus cum exercitu Theodoſius primus magiſter equitum; cuius proſperi ſucceſſus ſimiles ferebantur actis L. Domitii Corbulonis in Armenia ſub Nerone, & L. Veturini ſub Traiano. Valentinianus, exacta

Treueris

Treueris hieme, Gallias reuertitur. Poſt paulo, dum intentus audit legatos Quadorum, qui latrocinia excuſabant, ſubita ira accenſus, incidit in morbum: quo areſcentibus venis, quum nil ſanguinis emitti poſſet, mortem obiit. Imperauit annos vndecim, menſes octo, dies viginti. Interea Hunni ſeu Alani, qui ſunt Tartari & Nomades Scythæ, qui longe ante a regione trans Tanaim venerant, ſuperato Iſtro, qui limes erat, vagi Pannonias Epirumq. & Theſſaliam, direptis & incenſis aliquot vrbibus, grauiter vaſtauerunt. Maiores noſtri, viri boni, non ambitioſi, non contentioſi, ſine auaritia & luxu, Scythas irruentes ſæpius repulerunt. At vero quum opes in pretio fuere, & menſæ magnis ſumptibus paratæ, & maior cibi condiendi quam virtutis cura, Scythis bellatoribus ceſſimus, grauia vulnera perpeſſi ſumus. Imperatores duo, Decius pater ac filius, non ſine magna ſtrage cum Scythis congredientes victi cecidere: at poſt Valens propere ex Antiochia accitus, tantam peſtem auertere non potuit: ſed magna clade victus, terga dedit, & in fuga vulneratus decidit ex equo: acceptusque in vile tugurium, inter fomenta exſpirauit. Victor Alanus quum perſequeretur, locum armatis ſepſit: & quia capere primo impetu non potuit, inſcius quod illic Imperator eſſet, ignem iniecit & abſumpſit. Hic fuit Valentis finis: qui modo terror orientis erat, boreali incendio fomentum præbuit. Hunni Alanique & Gothi, victricibus ſignis Conſtantinopolim obſident: perſolutaque ingenti vi pecuniæ ab Dominica Auguſti vxore Valentis, cœpta reliquerunt. Dum hæc infeliciter ad Aquilonem geruntur, Theodoſius pater eius qui poſtea imperauit Theodoſii in Africa *Firmum* noua molientem prœlio vicit ac cepit. Et Gratianus Treueris agens fratrem ſuum *Valentinianum* Iuſtina matre editum, conſulente Merobaude tribuno, titulo Cæſaris Auguſti, conſortem imperii fecit. Ipſum vero Gratianum otioſum, dum ſuos negligit, & habitu ac moribus Alanis, quos ſibi poſt obitum patrui conciliauerat, placere ſtudet, *Maximus* ab exercitu noſtro dux electus, ex improuiſo adoritur, & in Italiam transire properantem dolo circumuenit & occidit: & ab eodem iunior Valentinianus Italia exactus, ad Theodoſium qui in oriente res gerebat, conceſſit: a quo liberaliter exceptus eſt.

THEODOSIVS.

THeodoſius, qui ſex ante annos a Gratiano, vt orienti præeſſet, Olymbrio & Auſonio COSS. Auguſtus pronuntiatus erat, bello ciuili commotus, victricibus ſignis Aquileiam per inuias Alpes raptim contendit: Maximum ibi ſecure degentem vi cepit & occidit. ſtatimque Andragaſius præfectus claſſis, & ſocius Maximi, certior de cæde factus, in mare ſe præcipitem dedit. VALENTINIANVS, in occidentis regnum reſtitutus, ab Italia in Gallias profectus eſt: & dum Viennæ negligẽtius moraretur, fraude *Arbogaſti* Alanorum præfecti, noctu in cubiculo ſtrangulatus; creditus ſubita aut voluntaria morte obiiſſe. ſic interiit Gratianorum proles: ſatisque fauenti cælo viſum eſt, vno velut curſu quatuor eam numeraſſe Auguſtos, inter quos tertius parum bellicoſus, non auo, non patri ſimilis, Romæ quum a palatio ad hortos Salluſtianos ſecederet, dicebat ſe confeciſſe Parthicam expeditionem. Exſtincto etiam in Galliis Victore, quem pater Maximus ibi copiis præfecerat, illa orbis pars minime quieuit. Arbogaſtus enim, occulta iuuenis morte, *Eugenium* Imperatorem cum exercitu facit: hac ſcilicet via, ſub titulo illius, occidentis regnum inuadere ſtudebat. multis milibus coadunatis, de ſumma rerum cum Theodoſio confligere ſtatuit. Dux noſter inuictus, Deo hominibusque acceptus, cum Honorio filio, ingenti animo opus aggreſſus, hoſtilia arma, pugnantibus etiam pro eo ventis, qui ſponte carceris Æolii cedente obice eruperant, profudit atque deleuit. Eugenius captus pœnas luit: Arbogaſtus, vt cruciatibus ſe eximeret, ſua manu vſus occubuit. Victor ingenti gloria potitus, ampliſſimo triumpho liberati orbis, ſubactis vndique domitisque tyrannis, adminiſtrationi reipubl. animum adiecit. Filios HONORIVM & ARCADIVM, quos ex Flaccilla ſuſceperat, conſortes fecit imperii. & quia nondum ætas matura imperio erat, ductores legit qui adeſſent, teſtamentoque ſanxit: Rufinum Arcadio adiungit, & Honorio Stiliconem. Ipſe interea Mediolani morbo abſumptus, Olymbrio iterũ & Prino COSS. Imperauit annis ſeptem-

decim. Genus a Traiano ducere ſe iactabat: nec ab re. nam moribus, & vultu, & ſucceſſu rerum ſimilis fuit. Ille labentem remp. in priſtinas vires reſtituit: ſub hoc imperium Romanum, quod otio & negligentia trium principum conſenuerat, diſſenſione partium dilaceratum, velut reiuueneſcens lacertos mouit. ille, pacata Europa ad Indos vſque arma intulit: hic, prius auſpiciis atque armis paternis aſſerta Libya, attrita bellicoſa Germanorum gente, dataque ſua virtute toto orienti pace, poſtremo ſubactis ardentiſſimis Gallis, non omiſſa Britannia, parenti gentium vrbi, Italiæque ſuæ, victrices aquilas reportauit: ſubque eo fortunæ ſimulacrum nuſquam prætorium mutauit. Arcadius igitur Conſtantinopoli, Honorius Romæ imperat. Sed quis animorum receſſus intueri poteſt? Veterem fidem & ſanctiſſimum ius legati, cupido regnandi violauit. Prior *Rufinus* clam miſſis muneribus, Alarico Gotthorũ regi capere arma contra Arcadium perſuadet: vt ſub eo metu diadema orientis capiti ſuo imponeret. Re intellecta, a militibus Italicis pernicioſus tutor occiſus eſt: caput cum dextra præciſum, ante ipſas Conſtantinopolis portas pepẽdit, ac ſpectantibus ludibrio fuit. *Caianus* Rufini imitator, auxilio Gotthorum fretus, bellum ciuile mouit. arriſit ei primo prœlio fortuna; poſt nauali inter Helleſpontũ & Cherroneſum victus, dum fugit captus eſt. Caput eius pilo ſuffixum, Conſtantinopoli ſpectaculo fuit. Arcadius, quum regnaſſet annis paulo minus tredecim, deceſſit, Baſſo & Philippo COSS. relicto filio THEODOSIO, quem antea Cæſarem fecerat. cui ex matre Eudoxia & Auguſto patre, tres ſorores erant, Flaccilla, Martina, & Pulcheria, quæ virginitatem perpetuo ſeruauit, ſumma bonitate integritateque & ſanctitate, religionis obſeruantiſſima cultrix: virgini deiparæ nobile templum ædificauit Blachernis; in quo incluſas argenteo tabernaculo pretioſas Mariæ veſtes, quas e Palæſtina ſuis manibus tulit, ſumma cum veneratione poſuit. Eudoxia ante viri obitum tribus annis, morbo ſoluta eſt. Honorio III & Eutychiano COSS. *Gildo* regnum Africæ adeptus, Maſcezelis fratris filios enecat. Is Italiam nauigauit, ab Honorio copias accepit; mirum dictu, cum quinque milibus pugnatorum fraternas copias deleuit ipſiusque Gildonis a fuga tracti velo gulam, quibus mandatum eſt, fregere. hoc modo Maſcezel cædem filiorum vltus eſt. Interea *Stilico* ſecretiore via filio regnum parat. Mariam Honorio nuptui dat: quæ quum ante nuptiarum diem obiiſſet, Thermantiam filiam alteram deſpondit: & hæc illius fatum virgo ſequuta eſt. Mœſtus parens, Eucherium filium Cæſarem viſere cupiens, Sueuos Wandalosque & Alamanos magna prædæ ſpe ſollicitauit. Illi properant cum rege Radagaſio. numerus fuit ducentorum milium. Stilico metum ſimulat: hoſtis vrbis potiundæ cauſſa in Italiam irrupit; occurſu noſtrorum ſubito repellitur: in Etruriam fugit, ibique victus eſt. Rex vero a fuga retractus, & in carcere ſtrangulatus eſt. Hoſtes deinde qui ſuperfuerunt, quum ad ſolita loca ſe recepiſſent, eligendo duci intenti, Alaricum regem ſalutauere: qui ſtatim legatos ad Honorium miſit, qui agros ad habitandum peterent. Gallia ab Imperatore conceſſa eſt: quo dum pergit cum omni ſupellectile, fraude a Stilicone de induſtria petitus, iter omiſit: vltores inuocans deos, quod ius gentium violatum ſit, indignatus toto (vt dicitur) impetu, cælo duce Romam contendit: obſtupeſcentibus cunctis, qua iter faciebat, voto potitus eſt: pauca ædificia incendit: non multa onuſtus præda, ſexto die egreſſus eſt, captiuam abducens Placidiam, Magni Theodoſii filiam; quam in foro Cornelii Ataulpho propinquo ſuo vxorem dedit. Ex lectione hiſtoriarum illud compertum habeo, victoriam ſemper fore in ea parte quæ iure pugnat. Victores olim Galli, poſt captam vrbem ſi a fœda innocentium nobilium cæde abſtinuiſſent, conſcendiſſe Capitolium Romanis minime profuiſſet, & anſeris clangor Manlium non excitaſſet. Capta eſt vrbs anno A. V. C. millesimo CLXIIII. ignominia potius quam clades illata eſt. Victor deinde Alaricus, in Siciliam tranare naufragio vetitus, dum Conſentiæ hiemat, morbo interiit. Milites, metuentes ludibria effoſſi cadaueris, alueum Buſſenti amnis mutauerunt: excauatoque hypogeo, regis tumulum congeſtis opibus poſuerunt, & fluuium priſtino alueo immiſerunt; & præpoſito copiis Ataulpho rege, ad vrbem diripiendam redeunt. Dux vero Ataulphus, moribus vxoris Placidiæ lenitus, fœdus cum Romanis percutit: illi indignati,

dignati, regem dolo ſuſtulerunt. Iamque Stiliconis fraudes in aperto erant. igitur cum filio Romæ in foro Pacis occiſus eſt: etiam eius factionis plerique cecidere. Interea in Britannia occiſo Gratiano tyranno, *Conſtantinus* præficitur; propter nomen dumtaxat ad hoc dignus exiſtimatus. Is cum exercitu in Gallias nauigauit, & *Conſtantem* filium Cæſarem ab eo factum, cum parte copiarum ad occupandas Hiſpanias fruſtra miſit. Quum hoc accepiſſet Honorius, *Conſtantium* ingentis animi virum, ad liberandas Gallias proficiſci iubet. qui Conſtantinum ad primos impetus compreſſit: & filius ſortem patris ſequutus, a Gerontio Viennæ occiditur. in cuius locum exercitus, homicida conſultore, *Maximum* legit: qui, dum in Hiſpania exſularet, vrgente rerum tenuitate periit. Exſtinctis vndique in Galliis Hiſpaniiſque & Libya ſurgentibus tyrannis, ſuaſione Conſtantii Placidia ad Honorium fratrem remittitur. Qua liberalitate, Gotthorum rex Vuallis pacem ab Romano principe impetrauit. Porro Placidia, iubente Honorio, nupſit claro viro Conſtantio: quem dux Cæſarem & conſortem imperii ſimul fecit. ex quibus nuptiis Rauennæ quinto nonas Quintilis natus puer eſt Valentinianus, Moma & Plinta coss. Magno poſt apparatu Honorius tricennalia celebrauit, quæ vouerat pro imperio liberando. Rurſus Scotorum & Pictorum copiæ e Britannia ab legionibus noſtris pelluntur: & in Hiſpania res pro voto ſucceſſerunt. Poſt obitum Conſtantii Placidia cum filiis Valentiniano & Honorio, iuſſu Auguſti pelluntur, & ab Theodoſio Arcadii filio, qui orienti præerat, hoſpitaliter excipiuntur. Poſt paulo Honorium febris inuaſit, qua deceſſit; rebus gerendis diſſimilis patri. Nam qui eius acta recenſent, in quibuſdam Magni Conſtantini F. Conſtantium imitatum fuiſſe reperiunt. Imperauit annis XXXI: cum patre II, cum fratre XIII, cum fratris filio XVI, Theodoſius iunior, audita patrui morte, VALENTINIANVM Cæſarem fecit, & cum matre Romam miſit. aduentus ſatis opportunus fuit. Nam *Ioannem* factione Caſtini Imperatorem factum, & Africam ſibi vindicantem, nouus princeps oppreſſit. Theodoſius Conſtantinopoli vicennalia edidit, ſe XVI, & Feſto coss. *Genſericus* rex Wandalorum, accerſitus a *Bonifacio*, qui de Africa tenenda deſperauerat, poſt multorum cædem Carthaginem occupauit. Ad aquilonem *Belba* & *Attila* fratres, Hunnorum reges, Illyricum & Thraciam populationibus infeſtando Thermopylas vſque occupauerunt. Omnia Theodoſius magna gloria tutatus eſt, & victor vota tricennalia edidit. Sic erat imminentibus periculis conſuetudo, vt ludi vouerentur: quod triumphalia monimenta ex marmore, ære, argento, auro, & indicant & teſtantur, ſub ea figura, VOTIS XX. VOTIS XXX. hoc eſt, vicenalibus & tricenalibus: quod etiam indicat annos imperii.

VALENTINIANVS.

VAlentinianus, in quo magna & non vana ſpes aſſerendi occidentis erat, acclamatione totius Italiæ Auguſtus ab Auguſto appellatus eſt. Aetius ductor Gotthos in Gallia vicit; Burgundionum regem afflixit: ſed in Africa fortuna nobis obfuit. Wandali ſub Genſerico Carthaginem cædibus fœdauerunt: nec contenti, Siciliam inuadunt. Theodoſius fruſtra mouit arma, quoniam pro barbaris victoria ſtabat. Qui in Britannia erant, quum Scotorum & Pictorum rapinas & impetus ferre non poſſent, Anglorum regem Vertigomarum ad opem ferendam popoſcerunt: ſecus euenit: Angli inſulã ſuę dicionis fecere. Sunt etiam ii Saxonum Germanorum populi feroces atque pugnaces; qui adhuc cum Scotis interiectis limitibus imperant. Valentinianus Conſtantinopolim conceſſit: filiam principis vxorem accepit: poſt nuptias Italiam repetiit. Mira res; aliquot annis quieuit oriens; exiſtimo vt vires reſumeret, & fortius inſurgeret. Theodoſius, velut longo imperii potentatu afflictus, (imperauit enim annos quadragintaocto) febre ſolutus eſt. Attila toto potitus ſeptemtrione, orbis imperio inhians, Gotthos qui in Gallia erant, ſocios accerſit. Aetius hæc longe ante præuidens, miſſis legatis, Theodericum regem certo fœdere Romanis coniunxit. Conueniunt ducum copiæ in Gallia: hinc noſtri cum auxiliaribus, illinc Hunni, Gepidæ, Sarmatæ, Scythæ, Suevi, Quadi, Heruli, Vgri, fauentibus etiam regulis quibuſdam. pugnatum eſt a mane ad veſperam.

vtrimque acerrime. nuſquam cum maiore hoſtium numero congreſſi ſumus: nuſquam maior cædes obſtinatione animorum. nam pugnæ contra Xerxem, & Perſarum contra Ægyptios, fide carent. prœlium nox diremit. Ceciderunt ſupra ducenta milia fortiſſimorum hominum. Nemo loco ceſſit, vulnera aduerſo pectore infixa. nemo iudicium ferre potuit, qui cadauera inſpexit, vtra pars ardentius pugnauerit: agebatur enim de toto imperio. Barbari tamdiu regnaſſe Romanos ægre ferebant: Romani, illos toties impulſos ac victos, inſultare non patiebantur. Riuulus qui prope erat, humano ſanguine auctus, rapidiſſimi torrentis inſtar effluxit. Sed quamuis ſuperiores fuimus, non parua iactura fuit Theoderici cædes: quam eius filius Thoriſmundus capite Attilæ rependiſſet, ni Aetius conſuluiſſet ei expedire paternum regnum defendere; veritus ne profligato Attila impetum in nos conuerteret. ſed pernicioſum fuit conſilium. Attila enim, reparatis in Pannonia viribus, ſæuiori animo inuaſit Italiam, pleraſque vrbes diripuit, Iſtriæ, Venetiæque, & togatæ Galliæ, ac Inſubrium. Ad eum Leo pontifex maximus legatus venit: ſalutem Italiæ perorans impetrauit. Reuerſus in Pannoniam Attila, dum in nouis nuptiis nimis vino indulget, & quieti ſe dediſſet, ferocius ſtertendo, mero repletum ſpiritum efflauit. Vitio laborauit Bonoſus Imperator, qui congium vini epotabat: quare quum pependit, non hominem pependiſſe, ſed amphoram, in prouerbio fuit. Veteres Græci heroes, vt plenius ingurgitarent, (quod hinc exiſtimabant lætitiam fore) magnis cornibus epotabant. vnde ſcripſit Athenæus curnutum pingi Bacchum. Sauusque eſt (quod ſapientes viri monent) vino abſtinendum; quod immoderate ſumptum, pro veneno eſt. Aetius vel Maximi figmentis, vel iuſſu principis qui illius ſucceſſus metuebat, occiſus eſt. qua de re non longe poſt Romæ in campo Martio Tranſtila & Octila, milites Aetii, ipſum Imperatorem confoderunt, conſilio (vt ferunt) Maximi: quoniam ſtatim arripuit imperium. qui tertio poſt menſe a populo Romano membratim cæſus. Eudoxia Valentiniani vxor, in vltionem cædis viri, Genſericum ex Africa acceſſiuit. Ille magno cum exercitu nauigauit: vrbem ingreſſus, a rapinis non temperauit: vt cuique libitum eſt, præda abacta: abducta & Eudoxia cum duabus filiis, quarum altera Traſimundo Genſerici filio nupſit. At milites auidi prædæ, in Campaniam irrumpunt, Capuam euertunt, vrbes alias diripiunt, onoſti præda Libyam repetunt.

FLAVIVS VALERIVS MARCIANVS.

Dvm hæc in occidente aguntur, orienti præficitur Marcianvs, fauente ad imperium Pulcheria Arcadii filia: cuius conſilio, nondum patefacta populo Theodoſii morte, id factũ eſt. Marcianus humili genere natus, prima ſtipendia meruit in Lycia. Quum ægrotaret, hoſpitalitate vſus cuiuſdam Tatiani & Iulii, (germani erant) poſtquam conualuit, animo recreando venatum exiere: faſtiditi ardore ſolis, ſub arbuſcula quieuerunt. Tatianus prior excitatus conſpexit aquilam ſupra caput Marciani in aere pendere, quæ panſis alis ſolis radios arcebat. ille fratrem vt videret, excitauit. Vbi ſomnus abiit, militi quæ viderant aperuerunt: regnum ex eo portendi nuntiantes. Igitur abeuntem viatico CC argenteorum proſequuti ſunt. Hoc idem prodigium ei contigit ſub Aſpare, dum contra Wandalos militaret: captus cum ceteris captiuis quieſcebat. Rex cupidus eos recenſendi, vidit aquilam ſupra caput illius. per eiuſmodi imaginem abire iuſſit, &, ſi quando eueniret, fœdus cum Wandalis iniret orauit. Seu aquila, ſeu vultur regnum portendit; talium prodigiorum plenæ ſunt hiſtoriæ. Pulcheria, in eligendo Cæſare princeps, ſenis Marciani capiti diadema impoſuit: & quamuis ſatis cognitus ordinibus erat, boni ac probati mores eum principatu dignum fecerunt. Ideo magis expedit eligere quam ex hereditate mereri principem. Nouus Imperator ſtatim pro Tatiano & fratre miſit: illum Conſtantinopoli, hunc Illyricis præfecit: cum Wandalis fœdus percuſſit. Arma numquam, niſi prouocatus, mouit. quietis amator, quietum orientem habuit. Dicere ſolebat, donec liceret in pace viuere, non decere principem ſumere arma. Romæ populus Rom. cum toto ſenatu *Auitum* patricium Imperatorem legit: ſed non diu vixit. Marcianus, quum præfuiſſet paulo amplius annis ſex,

naturæ

naturæ conceſſit, vt quidam tradunt, conſpiratione Aſparis. Qua de cauſſa poſt creationem noui principis, quum filius Aſparis *Ardaburius* Cæſar eſſet a Leonte pronunciatus, populus patrem interfecit cum filio.

FL. VAL. LEON. I.

FActione & ſuffragiis Aſparis LEON dicitur Imperator, & Auguſtus appellatus: qui poſt cædem Ardaburii Cæſaris, nepotem ex filia Zenonis filium *Leontem* Cæſarem fecit: quidam filium ſcribunt. Aſpar enim ita conuenerat cum Leonte, vt factus imperator, Ardaburium eius filium adoptaret: quod Leon obſeruauit. Populus vbi hæc nouit, Ardaburium cum patre interemit. *Anthemium* patricium Cæſarem pronuntiauit, Romamque miſit, eique imperium occidentis tradidit: quod *Maiorianus*, mortuo Auito, ſibi vindicauerat. Is V anno necatus, Dagalaipho & Seueriano COSS. Sed Rauennæ *Seuerus* imperium arripuit. Qui ſuperato Borgo rege Alanorum, lauream meruit: III anno occubuit. Quidam tradunt Anthemium factum imper. poſt mortem Seueri. vtcumque res conuenit, (nam ante Marcianum res cœpta eſt) Anthemius cum genero ſuo Ricimere a Gotthis oriundo diu certauit. Et quum vtriusque copiæ paratæ eſſent, & per factiones diuiſa vrbs & Italia eſſet, Leon e Conſtantinopoli *Olymbrium* miſit, purpura indutum, qui viuenti Anthemio regnum auferret. Res non ita ſucceſſit: quoniam Ricimer ad Ælium pontem, ſuperatis auxiliaribus Gallis, cum Bilimere Anthemium gladio transfodit. Ciuium Rom. bona data ſunt prædæ: exhauſiſſet etiam viſcera, ni cœliacus dolor hominem exſtinxiſſet. Olymbrius ſine controuerſia ſuccedens, VII poſt menſe deceſſit. Iam Baſiliſcus Genſericum redeuntem in Italiam prœlio vicerat. Rauennæ exercitus *Glycerium* Imp. ſalutat: & a *Nepote* (ſic erat illi nomen) ſororis filio regno pellitur. Interea Baſiliſcus Zenonis (qui poſtea imperauit) gener, ingenti gloria victor, magni nominis fuit. Nepos ab *Oreſte* pulſus, Salonis (nomen villæ in agro Rom.) cæſus eſt. Oreſtem *Odoacer* Gotthorum rex ſuperauit, & Placentiam miſit, iuſſitque interfici: & Oreſtæ filium *Auguſtulum* iam Romæ imperantem exſilio damnauit. exſulauit in Lucullano Campaniæ. Scribunt alii, hunc, ne caperetur a Gotthis, ſponte imperium reliquiſſe. In eo ſanctiſſimum Auguſtorum cognomen defeciſſe memoratur: etſi Iuſtinianus poſtea iura vindicauit; neminem purpura & diademate inſignitum ipſe, & alii qui ſequuti ſunt principes, occidenti præfecerunt: *Gotthi* ab Auguſtulo ad Iuſtinianum regnum tenuere. Mira res; nequid integrum maneret, defecit cognomen Auguſtorum in vno COS. Baſilio, quum conſulatus antea duo fuiſſent: quod ſcilicet fore portendit vrbis Rom. excidium. Hæc ſunt Tite Arunti, quæ ante aliquot ſecula prædixiſti ex Romuli vulturibus; vtrum confuſus fuiſſet numerus, nequis tutelam vinciendo, iacturam peroraret. Matheſeos peritus homo inuenit rem ſacerdotum vitio turbatam, nec claui in pariete Mineruæ tam liquido conſtitere, nec annales ſub titulo conſulum tenere numerum potuerũt. Odoacer igitur tyrannus Romæ, in tota Italia XIIII regnauit annos: cogitauit de vrbe transferenda, & noua colonia deducenda; vt ab ſuo nomine vrbem appellaret Odoacriam. Primus exterarum nationum quietus per X annos poſſeſſor, poſtea infelicem regno ac vitæ finem dedit. At Leon in oriente XVI præfuit annos: Leon ſecundus, præfuit annum: vterque morum, non belli ſtudioſus. Eodem anno quo Roma capta eſt, equeſtris Theodoſii Magni ſtatua poſita in foro Tauri ſupra cochlidem columnam, ſponte corruit.

FL. VAL. ZENON.

ZEnonem Leon ſecundus ſua manu coronauit. Fuit Zenon ex Iſauris Ciliciæ, humilibus parentibus natus, humili & incognita villa, non minus vultu quam moribus deformis. imperauit non vt auguſtus, ſed vt tyrannus. ſub eo *Illus* (quid non audet fortuna?) e ſuis gentibus mutilatis auribus vna cum Leontio in oriente ciuilem motum fecere. Theodericus rex Oſtrogotthorum mire a Zenone diligebatur: ab eo factus conſul, collega Venantii, impetrauit ab Auguſto Italiam, ſi Odoacrem ſuperaſſet. Cui Zenon aſſenſus eſt, commendauitque ei vrbem Romam populumque Romanum. Theodericus cum exercitu per Illyrios Italiam

petiit; occurrentem Odoacrem prœlio vicit & fugauit. Fugiens intra mœnia vrbis, non admiſſus, citiſſime Rauennam contendit: triennium ibi obſeſſus, tamdem captus in cœna iuſſu victoris crudeliter excarnificatus. Victor ingenti lætitia ac plauſu ab obuio ſenatu populoque Rom. exceptus, plurimumque dilectus, quod gratuita liberalitate caritatem annonæ fugauit: (hoc ſcilicet imperii conſeruandi ſalubre fomentū) multaq; ædificia vrbis inſtaurauit: &, ſi ab ſanguine quorumdam ſenatorum abſtinuiſſet, nemo fuiſſet Theoderico acceptior. An. II Zenonis imperii, *Baſiliſcus* a ſorore, quæ Auguſta erat, quia Imperator aberat, in regali ſolio poſitus, Marcum filium Cæſarem fecit. Rediens e Syria Zenon, ius ſuum repetens, in Cappadocia Baſiliſcum cum filio relegauit: qui Lemnis (nomen opidi eſt) fame conſumpti ſunt. Præfuit Zenon annis ſeptemdecim.

FL. VAL. ANASTASIVS.

ANASTASIVS*DICORVS magno conſenſu princeps electus, ſtatim donatiuum militibus dedit: legatos Indorum cum muneribus venientes, placidiſſime audiuit. A mari ad Selymbriam longum murum duxit, ne incurſiones Myſorum, Bulgarorum & Scytharum, quum fierent, obeſſe poſſent. Statuam æneam equeſtrem inauratam ſui nominis ac tituli ſupra columnam fori Tauri poſuit: laudabilius ſi illam Theodoſii Magni reſtituiſſet. *Athenodorus* tyrannus in Cilicia pœnas luit: cuius caput Iſauricus miles veruto affixum ante portas Tarſi tulit: ibique relictum aruit. Priſcus Antiochiæ, quæ eſt Ciliciæ, *Longinum Selymantheum* cepit, & vinctum catenis ad Anaſtaſium miſit. cuius iuſſu Nicææ Bithyniæ, tamquam fera dilaniatus eſt. Et *Hunni* non contenti Armenorum ſpoliis, Cappadociam vaſtauerunt, & vſque Lycaoniam vrbes diripuerunt. Ad aquilonem vero *Vitalianus* magiſter militiæ grauem fecit motum; & vt quieſceret, nongenta pondo auri ab Imperatore accepit. *Getæ* Macedoniam, Theſſaliam, Epirum diripuerunt, multos fecere captiuos: pro quibus redimendis quum aurum miſiſſet Anaſtaſius, & non ſufficeret hoſtium votis, barbari captiuos aut in domibus ſuffocarunt, aut pro mœnibus in conſpectu multitudinis trucidarunt. Anaſtaſius, vt credibile eſt, malo genio actus, in diuinis præcepit non trinitatem, ſed quaternitatem adorandam eſſe. Hinc ciuiles motus adeo creuere, vt niſi ſimulaſſet ſe mutaſſe mentem, imperio priuatus dediſſet pœnas. Sed *cæleſtem iram quis vitat?* ictus fulmine occidit. Marcellinus tamen tradit, eum natum ſupra annos LXXX, ſubita morte occubuiſſe. Imperauit annos XXIIII, menſes II, dies XXIX.

FL. VAL. IVSTINVS.

IVſtinus Thrax ſine imaginibus, ſine tribu, vtroque parente ignobilis, a teneris annis ſuum cuſtos, deinde boum, poſt lignarii cuiuſdam miniſter, natus annos XVI, militare cœpit. promptus manu & doctus hoſtem ferire, ſortem mutauit, princeps ordinis fuit: & hinc promotus, comes factus eſt. Mortuo Anaſtaſio ad eum Amantius ſpado, libertus ſuperioris Auguſti ditiſſimus, venit, magnam vim pecuniarum ſecum ferens; orauitque vt in toto exercitu ductoribus & militibus partiretur, & ipſe acciperet quantum vellet, promitteret donatiuum per ſingula capita, & longe maius quam priores fecerunt, ſi *Theocritianum* Imperatorem legiſſent. pecunia ſatis integre ſoluta eſt, nō ad votum Amantii, ſed Iuſtini, qui pro ſe ſuffragia caute emit. Itaque quum princeps eligeretur, nemine diſcrepante Iuſtinus pronuntiatus eſt: quem curuli acceptum ſella, diademate ornatū, adorauerunt omnes. Amantius & Theocritianus, & Andreas miniſter a cubiculo, inſidias principi parauerunt: ea de cauſſa e medio ſublati ſunt. In occidente Theodericus XXX mil. Gallorum prœlio cecidit. Ioannem pontificem max. Romæ carcere conſumpſit. Inde ſubita morte occubuit; regnumque Atalatico ex filia nepoti tradidit. In oriente Iuſtinus ſororis ſuæ filium Iuſtinianum conſulem fecit cum Valerio collega: qui conſulatus contra legem Marciani, adeo inſignis fuit ludis atque muneribus, vt facile priores ſuperauerit. Viginti leones iubatos, & triginta pardos exhibuit, aliaſque innumerabiles feras. Item gladiatores & ſcenas circenſeſque, & magna aurigarum præmia; in quibus vltima tantum mappa populo propter factiones denegata eſt. Anno imperii

[illegible] calend. Aprilis [illegible] a[illegible] [illegible] post [illegible] Imperauit annos nouem, menſ[illegible] duos, Mauortio [illegible]

FL. VAL. IVSTINIANVS.

IVſtinianus reparando imperio an[illegible] Perſ[illegible] q[illegible] trans[illegible] [illegible]ius Meſopotamiam, Cœleſyriam S[illegible] Beliſarius [illegible] ab Auguſto miſſus, prœlio fudit fugauitque [illegible] [illegible] firmauit limites [illegible] imperii toto orie[illegible] [illegible] v[illegible]ria redeunt[illegible] & aureo c[illegible] [illegible] magna læ[illegible] [illegible]. Ide[illegible]que du[illegible] triumphoinſignis, & rebus geſtis clarus, recuperata Africa, [illegible] Wa[illegible] regem [illegible] Conſtantinopol[illegible] Car[illegible]ginem firmius q[illegible] antea reſtituit. Triu[illegible]phus [illegible] ac pretioſior [illegible] Præ[illegible] [illegible]aria ornata auro ac gemmis, ligna mi[illegible]aria, tapetes, menſæ, pocula, veſtes pretioſæ, pepla, regiaque ſupellex [illegible] ſeptem [illegible]na vaſa plena au[illegible], & [illegible] quædam e gemmi[illegible]. Quid grauius præ[illegible] [illegible] [illegible]am captiuum intueri re[illegible] vxore & regia familia? Quum a[illegible] conſpectum Imperatoris ventum eſt, [illegible] adorare principem [illegible] eum [illegible] ſemper ri[illegible] [illegible] dolore perculſum, mente captum eſſe [illegible] dixiſſe, *ſe ridere fortunæ humanæ* [illegible] *vices*: vt qui modo rex fuiſſet, iam ſeruiret. Eadem ſententia [illegible] P[illegible] memoratur, quum poſt captum Perſeo Macedoniæ regem, de mutabilitate fortunæ non ſine lacrymis diſſeruiſſet. Conſul factus Beliſarius quæ d[illegible] poſt Imperatoris [illegible] Sicilia in Africam rediit, rebellantes c[illegible] Solomoni præfe[illegible] copiarum reliquit. At vero in Italia Atalarico defuncto, qui regnauit annos IIII ſucceſſit *Theudatus* qui quum [illegible] loco [illegible] u m[illegible]tari occiſus eſt. Opin[illegible] *[illegible]*, qui ſtatim regnum acc[illegible] m [illegible] Beliſarius eum victore exercitu, iuſſu principis in Italiam na[illegible]auit. Neapolim reſ[illegible] vi cep[illegible] [illegible]que eſt [illegible] [illegible] ſ, [illegible], & face [illegible] crimine. Romam quum [illegible] Gothi Rauennam profugerunt. Vi[illegible] [illegible] merabilibus copiis Romam contendit, obſidet: nihil quum proficeret, ſuburbana omnia [illegible] defendente vrbem [illegible] poſt a[illegible] m Vitigi[illegible] infecta, Rauennam reuerſus. Deinde, quod [illegible] Beliſarius cum parua manu cum tanta multitudine conflixit: profligatoque hoſte, Vitigitem [illegible]uit. Captus a Ioanne magiſtro militiæ, Romam ductus eſt, & inde a Beliſario Conſtantinopolim. Iuſtinianus, regii nominis memor, ne ſine dignitate viueret, Perſico [illegible] in ripa Euphratis hominem præpoſuit: vbi ſequentibus annis diem obiit. [illegible] hæc in Italia geruntur, Gothi in Africa duce *Gundarit o* rebellarunt. Beliſarius [illegible] ſedauit, cæſo auctore qui dux erat. Gotthi Circumpadani, *Hildebrandum* regem creant. cui poſt paulo interfecto ſubſtituitur *Vatrius*: qui [illegible] annum præfuit, & cæſus eſt. E[illegible] locum, aſſentie[illegible] bus [illegible] *Badula* [illegible] *Totila*. quo ductore Gothi populationibus & [illegible] tam Italiam [illegible]m reddiderū[illegible] [illegible] Auguſtum, leg[illegible] [illegible] vrbem & Ital[illegible] quemadmodum maiores eorum [illegible] [illegible]pondit Iuſtinianus, res Italicas commi[illegible] [illegible] agerent. Gothi intellexerunt [illegible] fore [illegible] & pacis, omnia rapinis, cædibus, incendiis, ruinis antequam Beliſarius [illegible] fœdarunt. Vrbem Romam proditione Iſauricorum [illegible] X [illegible] calend. Ian. porta Cælimontana ingreſſi, imperio po[illegible] nec [illegible] bona ex parte ſolo æquant, dom[illegible] aliquot [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible]dus atque ordinis, ex po[illegible] [illegible]mum Totila ab vrbe abire præcepit, du[illegible]urus a[illegible] in loco colonia. Multitudo [illegible] prop[illegible] [illegible] vrbs [illegible] eſt. manſitque in ea ſol[illegible]dine amplius X [illegible] Hæc [illegible] [illegible] parens [illegible] Romule: hæc eſt [illegible] æterna vrbs [illegible] [illegible] Roma, cui [illegible] q[illegible] [illegible] [illegible]mphos [illegible] imperium occidens oceano & [illegible] regnis terminatum.

Tunc illa Roma ad [illegible] quot ſunt ſub cælo gentes, conuenire ius erat [illegible] innumerabiles colonias em[illegible] ſed iam ciui[illegible] ioque o[illegible] co[illegible] fice[illegible] La[illegible]re[illegible] nomen [illegible]m tantummodo exſtaret quoniam d[illegible]one pa[illegible]o, & [illegible]id a vaſtatione Romani agri, ita a tuis præſertim dilaniata eſt, vt exactam vetere pomœ[illegible]o, mutilatamque in campo vix c[illegible], [illegible] a[illegible]s n[illegible]nelac[illegible] A[illegible] præterea dolorem, quod qui præt[illegible]nt [illegible]nt adi[illegible]men[illegible] tamen ferre non poſſ[illegible]t. Interea B[illegible]ſarius morb[illegible]us [illegible] tio & ruina [illegible] in vrbem, & [illegible] d[illegible]lore d[illegible] [illegible]ndii fœtid[illegible] eſt. Fe[illegible] [illegible] ſ[illegible]gentibus flammis XIII dies emicuiſſe. D[illegible] ca[illegible]us mœnia raptim rep[illegible]rauit lignis & ruinis, ciues red[illegible]miſſi quorum n[illegible] p[illegible] etiam non vocat[illegible]ta eſt, ſed non omnia ædi[illegible] [illegible]es ie[illegible] [illegible] redeuntibus ad[illegible]o fuere. Verum tamen regio[illegible]es, porta Capena, [illegible]a publica, & Auentinus adeo conſumptæ vt neque tunc neque poſtea [illegible]tuerint. Totila, acce[illegible] rei nuntio, cum [illegible] exercitu ad [illegible]uertend[illegible] vrbem re[illegible] ſed [illegible]pulſus, Æmiliam petit. Et, ſi Beliſarius perſequutus eſſ[illegible] ex victoriæ laudem Nar[illegible] ade[illegible]t. Beliſarium a rebus [illegible] fama [illegible] reuocauit. [illegible] patricius Auguſti patrueli, contra G[illegible]s [illegible]s, [illegible] morbo occubuit. [illegible] Italicæ expeditioni præficitur Narſes. In A[illegible]a Ar[illegible]s *Stozam* tyrannu[illegible] [illegible] vicit ac cepit du[illegible]que Ciſalpinæ Galliæ [illegible]s [illegible] præſtat a[illegible] [illegible]ceciſus eſt. Deinde Gothi, audito Narſ[illegible], ob[illegible]des Romanos quos ſecum habebant, ad vnum interfecere omnes. Narſes dein[illegible] cum [illegible]ois m[illegible]o prælio conflixit, & felici v[illegible] vi[illegible]oria, omnes p[illegible] E[illegible] ex ipſe ne ſuperſtes dedecori eſſet, gladio pugnando t[illegible] Ob victoriam ludi editi & in circenſibus ex factione praſinorum & venetorum tanta ſeditio ex certa[illegible]ne orta eſt, vt magnam fecerit cædem. [illegible]cu[illegible]m aurigæ præbent, & inanis ſpectantium fauor numquam quieſcit [illegible], veneti, & praſini, mappas in circo quærunt. ſed vltima fere ſemper [illegible] eſt. ſic pro vili panno, miſerorum [illegible] ani[illegible], huc illuc d[illegible] pende[illegible] [illegible]ceps tamdem affectus morbo, Iuſtinum ex filia nepotem conſ[illegible]tem [illegible] fa[illegible], caputque diademate exornauit, fortunæque fauentis ſignum in cu[illegible]m [illegible]s transferri iuſſit. ingraueſce[illegible] morbo non ſan[illegible]s mente [illegible]. I[illegible]pe[illegible] [illegible]s trigintanouem.

FL. VAL. IVSTINVS II

IVſtinus patre Illyrico, matre Augu[illegible] filia, a teneris annis non v[illegible]s [illegible] fi[illegible]us n[illegible]la principis ed[illegible], [illegible] h[illegible] altus eſt. nat[illegible] d[illegible]xteriore. Ab initio princ[illegible]pat[illegible], [illegible] So[illegible]phia eius [illegible], æs [illegible] [illegible]ta liberalitate vſus, an[illegible]os ciuium [illegible] & m[illegible]uum c[illegible]iunctiſſim[illegible]. Cu[illegible] Perſis ſolu[illegible] d[illegible] pace[illegible] N[illegible] p[illegible]ſt G[illegible]cam [illegible] annis XVI ac[illegible]u[illegible] a quibuſdam ſe[illegible]ioſis [illegible]us apud [illegible]um quo[illegible] ſterus a [illegible] iudic[illegible] per [illegible]teram ſe expurgauit. S[illegible]phia, vt [illegible]minem [illegible] derat ad c[illegible] vt a [illegible] en[illegible] pus, r[illegible] dire[illegible] e[illegible] Ille indignatus, [illegible] [illegible]*on obardos* qui in Pannonia erant [illegible] deleudi[illegible] Gotth[illegible] [illegible] fu[illegible]at, v[illegible]liam [illegible]ccup[illegible]rent. Nat[illegible] [illegible] ex Cimbr[illegible] a pe[illegible] [illegible] [illegible] & non [illegible] pi ar[illegible]nia. fere trienni[illegible] p[illegible] cum [illegible]x[illegible]us & [illegible] & [illegible] ſupelle[illegible] [illegible]uerant [illegible] *Albuin* [illegible]acta[illegible] ac [illegible]ni I[illegible] [illegible]am in pote[illegible] [illegible] [illegible] tempore [illegible] Ocean[illegible] ac[illegible] quærendo [illegible] ann[illegible] in[illegible] bi commbra [illegible] ad[illegible] pa[illegible] [illegible]us be[illegible]ta c[illegible] [illegible]ſſimarum gen[illegible] dant [illegible]ſti[illegible], q[illegible] pe[illegible]m [illegible]bor[illegible], [illegible]. Tiberi[illegible] ante ad[illegible]ptauerat ei ſucceſſit.

TI[illegible]RIVS.

T[illegible] Lon[illegible] fere ad [illegible] data, p[illegible] [illegible] cr[illegible] [illegible]

a ſuorum ſanguine etiam non abſtineret, in inſidias lapſus, cædi meruit. quo cæſo, Longobardi XXX duces legere, qui Italiam regerent: quæ a Samnitibus ad Alpes, præter vrbem Rom. & portum, dicionis eorum erat. Tiberius in oriente *Perſas* ſæpe profligatos intra ſuos fines compulit, recepta Meſopotamia. *Longobardi*, rupto cum Imperatore fœdere, vrbem Rom. graui obſidione premunt: ſed eos multitudo decidentium imbrium a mœnibus repulit. Qui, exiſtimantes ſacrũ quoddã violari, magno ſilentio eo animo conceſſerunt, amplius cum hoſtilibus armis non rediturі. Sequuta eſt imbres longa ſiccitas; & inde caritate annonæ laboratum eſt. Tiberius Mauricium generum ſuum adoptauit. Tiberii felicitas multi nominis fuiſſet, ſi res in occidente vt in oriente ei ſucceſſiſſent. Imperauit annis VII. Mauricium generum ſuum conſortem imperii fecit; qui ſucceſſit.

MAVRICIVS.

MAuricius gerendis rebus in initio felix, Armenos & Perſas per legatos fudit; Mœſia Scythas repulit. In Italia Longobardos repreſſit. Deinde auſpiciis Theodoſii filii ſui & Germani ſoceri, victos Hunnos Pannoniiſque exactos ad ſolitudines fugauit; & *Chaganum* afflixit illorum ducem. *Romanus* quidam patricius, non abnuente Auguſto, cum Longobardis ſæpius pugnauit; & victor, primus *Italiæ exarchus* factus eſt. Felix eſt qui victoriam aſſequutus, temperare ſe didicerit. Romanus Græcis munditiis nutritus, ad delicias animum flexit, ſimulque ad rapinas. Mauricius vero vetuit: cuius mens (quia pax erat) cumulandis theſauris accenſa, finem non inueniebat. ea de cauſſa tenax factus, ſtipendia aut rara aut nulla dabat: factaque contra eum conſpiratio eſt ab exercitu qui Sarmatico limiti præpoſitus erat: cuius dux *Phocas*. Rumor ad Auguſtum peruenit; qui *Philippicum* generum accerſiri iubet: cui aperuit quomodo per nocturnam quietem bis terue admonitus erat, vti cum tota familia a Phoca præcaueret. Philippicus admirans, dixit ſe noſcere hominem, qui tale facinus non auderet, quum nimis timidus eſſet, improbus tamen. *Propter id*, (inquit Mauricius) *mihi cauendum eſt: nam qui timidi ſunt, poſtquam ſcelera ineunt, parcere neſciunt, & ſæuius agunt. cogitemus igitur ne res eueniat.* Tum Philippicus; *Liberalitate opus eſt: ea ſola milites etiam irati ſedantur.* Mauricius ſurdis auribus audiebat; aut cogitabat inferos pecunia placate, ne acciperent admitterentque, aut ne priuatus vt antea inter notarios lateret: notarius enim fuerat, & ob diligentiam a Iuſtino præfectus vigilum factus, inde Tiberii gener, poſt Auguſtus. Longe auarius quam ante, omnia negotia principis agebantur, vt opinor, ob fatorum neceſſitatem. Quum milites id amplius ferre non poſſent; præſertim qui contra impetum Scytharum poſiti erant, loco ſterili ac difficili, & gelu horrido, coniurauere in caput Mauricii. ſed quum ad opus ventum eſt, Chalcedone tota domus fere cum principe cæſa eſt: quod ei non contigiſſet, ſi non fraudaſſet milites ſtipendio, ſi, vt decebat, vixiſſet. Ferunt enim, nihil eſſe in eo qui imperat, auaritia deteſtabilius: fœdum crimen eſt, & parens omnium malorum. Hinc rapinæ, hinc cædes, hinc dominandi cupido ortum habuere. Hæc in Pertinacem, cetera virum integrum ac ſanctum, milites armauit: contra, liberalitas Alexandro Magno imperium propagauit. Vtinam Maurici aut Iuſtinum aut ſocerum tuum imitari didiciſſes. ab illo Iuſtino æs alienum perſolutum eſt: hic Tiberius, cum vxore Anaſtaſia, placido certamine indigentibus largas opes dedit: ſed tu, veluti fato concederes, theſauris inhiando gladio iugulum præbuiſti. Imperauit Mauricius annis XX.

PHOCAS.

PHocas ab ſcelerato exercitu, cuius dux erat, Imperator lectus eſt. qui pene Mauricii oblitus, nec tanta cæde edoctus, auariſſime tributa exigenda mandauit: tenacius priore aurum ſeruans, ſecreto cum ſuis aulicis Perſico more omnia diſponens: & hi legatos audiebant, iudicia pendebant, magiſtratus dabant: quo in eo qui imperat, miſerius & deterius nihil eſt. Palatini enim fumi grauiter lædere ſolent. Gratiores apud eum erant qui inexplebili rapacitate populos vexabant. Stipendia numquam negauit: quæ tamen parciſſime dabat. Vnum porro ſanxit

quod laudem meruit; hoc eſt, vrbem Romam totius ſalutaris vitæ caput eſſe; quum antea propter ſedem principis, Conſtantinopolis haberetur. Deſidia & ignauia Imperatoris, Romanorum hoſtes potentiores facti, occidentis diœceſi Germanias cum inſulis, Gallias, Hiſpanias, & bonam partem Italiæ, Pannoniasque & Mœſiam abſtulerant, & magnam partem Africæ: orientis vero, Iberos, Armenias, Arabas; & hinc Dardanos, & mediterranea Macedoniæ & Thraciæ. Chaganus Thrax, Hunnorum rex, modo huc, modo illuc vndique diſcurrebat. Meſopotamiam, Aſſyriam, Perſæ occupauerant: Ægyptum Saraceni vaſtauerant. Pro dedecus, noſtræ vires adeo defecerant per luxum ac libidinem, vt imperium Romanum ſolo tantum nomine conſtaret. Res enim publ. vindices non habebat. Magnam ſpem in initio præbuit de ſe Phocas, quod homo militaris: ſed omnes feſellit opinio. Itaque ex omni parte reges ſoluti metu, irruebant. eoque ventum eſt vt aut nomen imperii deleretur, aut Phocas occumberet. Erat acceptus Imperatori Priſcus Patricius gener Heraclonæ: huius filius Heraclius pro prætore Africam adminiſtrabat. Ii tres de Imperatore occidendo coniurationem inierunt. Heraclonas, quia magiſter militiæ erat in Thracia, velut defenſurus regionem & propulſurus barbaros, exercitum coegit: Heraclius ex Africa Conſtantinopolim venerat, ne pater defectionis ſuſpicionem faceret. Conueniunt ſtatuto tempore: fit de induſtria tumultus: dum milites prætoriani accurrunt, coniurati principem obtruncant. Milites primum Heraclium Imperatorem Cæſ. Auguſtum pronunciant. populus deinde & ſenatus ingenti acclamatione probauit.

HERACLIVS.

HEraclii Sergius, Conſtantinopolitanus pontifex, caput diademate cinxit: eademque die Fabiam * Eudoxiam duxit vxorem: ſimulque & ſacratiſſimæ coronæ & nuptiarum pompa celebrata eſt. Totum orientem vaſtauerant Perſæ, & legiones ſæpius reparatas, ſæpius deleuerant. Hinc Scythæ & Auari Europam diripuerant, & Rom. milites interfecerant: pauciſſimi in tot cædibus ſupererant ex his qui militauerant ſub Mauricio & Phoca. vix crediderim quod quidam ſcribunt, duos tantum ſuperfuiſſe. Ambiguus erat Heraclius, Europamne an Africam vindicaret. Criſpum Cappadociæ præfecit. Fœdus cum Chagano ante Longum murum Anaſtaſii percuſſit: cum Longobardis indiciæ nondum exierant: Africam firma præſidia tuebantur. Itaque tota mole ad orientem liberandum conuerſus eſt. Priuſquam bellum gereret, legatos miſit ad Choſroen, vt a vaſtatione vrbium & Romanorum cæde ceſſaret; vtque iam ſatur humano ſanguine, rediret in Perſida. Deinde fruſtra orauit inducias. Ille, cui animus omnia perdendi erat, bis legatos contempſit: tamdem ſpretis conditionibus pacis, ſuperbę & contumelioſe reſpondit, ſe numquã cum Romanis quieturum, niſi poſtpoſita & abnegata Ieſu Nazareni crucifixi religione, Mithram, hoc eſt Solem, qui vnicus eſt Deus, adorarent. Imperator indignatus, deſperata pace, expeditionem quam cœperat, parauit: acrem delectum vndique haberi iuſſit: nouas legiones ſcripſit. nam veteres occiderant. & priuſquam ad bellum duceret, exercuit, vt ſolet de tironibus fieri: ad liberandum orientem pergit. Choſroes factus de bello certior, Palæſtinam Iudæamque diripuit: Hieroſolymas, poſt longam Chriſtianorum occidionem, exhauſtis omnibus & omni ſupellectile, conſumpſit: lignum ſalutiferæ crucis, vna cum ſanctiſſimo vrbis epiſcopo, in auita regna ferri iuſſit: Oſtanem ſatrapam cum valido exercitu, contra venientem Heraclium miſit. Res primum leuibus prœliis tentata eſt: deinde totis viribus pugnatum eſt. Perſæ victi terga dedere: cæſa ſunt hoſtium ſupra triginta milia. Oſtanes fugit: Saraces & Sarabaſſes duces cecidere. Nec tanta cæde vlti ſumus. iamque iterum ac tertio victores, deleto ac cæſo ſupplemento longe maiore, cum duce Saie & Razetene in viſcera Perſidis ſuperato Tigride penetrauimus, ſæuitumque eſt non modo in bomines, verum in vrbium direptiones: nec temperatum eſt a profanis hoſtium templis. qua ſtrage noſtra vulnera recompenſauimus. Secundo & tertio prœlio, cæleſti auxilio vſi, victoriam aſſequuti ſumus: ſed tertius ille congreſſus, cæſis multis milibus, finem bello Perſico fecit. Choſroes, deſperatis rebus, Cteſiphon-

tem

tem aufugit. vbi a Siroe filio interfectus eſt: quod pater Medarſæ filio alteri, ſed naru minori, regnum tradiderat. quare & hic cecidit vxoresque. Negotio perfecto, Siroes ablatas opes quas reperit, captiuosque Romanis, & lignum vitæ reſtituit Heraclio; & primus ipſe de morte patris ac fratris ſcripſit ad principem. Paxque ei data eſt iis conditionibus, vt limes Perſici ac Romani imperii Tigris eſſet, atq; Perſæ Meſopotamiam non attentarent. Tertiæ pugnæ dies faſtis Rom. adſcriptus, adhuc magnæ venerationis eſt. Exercitus victor & laureatus, onuſtus ferculis atque tropæis; magna lætitia & ingenti gloria Conſtantinopolim redit. Dux purpuratus, aureo inuectus curru, non lauream manu, ſed lignum crucis tenens, ſe lætantibus populis ſpectandum præbuit. Gratum & ſalutiferum ſpectaculum, occurrentibus ſacerdotibus regio ornatu inſignibus pompaque admirabili, præeunte pontifice in ſacratiſſimo templo poſitũ eſt. Maior hic certe triumphus quam qui de Gilemere victo & Africa recuperata habitus eſt. Imperauit Heraclius annis XXXI. ferunt hydropiſi occubuiſſe: alii ſcribunt nouo cladis genere, teſtium folliculo ſurſum verſo, ſimul cum virili membro, & ſemper tento; adeo vt quoties meieret, niſi tabula vmbilico admota prohibente, vultum lotio ſparſiſſet. Exiſtimant ob illicitas nuptias accidiſſe. Lapſus etiam fertur in hæreſim Monothelitarum.

MAGMED.

HVius tempore prodiſſe in lucem MAGMED memoriæ proditum eſt, obſcuris genitum in Arabia parentibus, captumque ab Scenitis, (Numidarum more viuunt) & mox venditum. Abdimoneples Iſmaelitici generis emit, locuples mercator: qui non vt ſeruum, ſed liberûm loco educauit. Forma puerum conciliabat. Quum adoleuiſſet, mercimoniis præpoſuit. Qui dexteritate ingenii quum valeret, commercio vſus Chriſtianorum Iudæorumque & aliorum, & lucro augendo diligens, primum domino gratus, inde in notitiam plurimorum venit. Erat tum in Arabia *Sergius* monachus. Eo enim e Byzantio fugerat, ſceleſtæ opinionis pœnas metuens: inque domum Abdimoneplis conſuetudine diuertebat, Magmedi plurimum fauens: nactusque iuuenis facilitatem atque promptitudinem, in diuerſa haud difficulter deduxit. Interea herus moritur ſine liberis. vxor vidua, dum virum quæreret, & eſſet quinquagenaria, domique haberet validum annis iuuenem, domeſticis nuptiis vſa traditur, Sergio (vti ego exiſtimo) perſuadente. Iuuenis, magicæ vanitatis non expers, potens pollensque carmine, intra paucos dies muliebri menti mirum de ſe ſtudium immiſcuit; adeo vt illa nimio ardore deperiret. Corripiebatur Magmed comitiali morbo. quod vbi vxor animaduertit, ægre ferens, rogauit quidnam rei eſſet. Tum ille, monitis Sergii, *Deſine mirari*, inquit: *morbus abeſt: ſed conſpectum cæleſtis nuntii ad me Dei iuſſu venientis, ferre quum nequeam, mens & membra obſtupeſcunt*. Idemque contingere omnibus prophetis narrabat; ſe quoque Prophetam eſſe dictitans. Vana ſpe eluſa fœmina, fidem præſtitit: & quem modo amabat, obſeruare ſimul & colere cœpit. In ea perſuaſione quum diem obiſſet, heredem virum toto (vt aiunt) aſſe ſcripſit. Iis opibus fretus, palam de ſe loquebatur. Multi aſſentiebantur, præſertim fœminæ; inter quas antea gloriabunda vxor, nomen laudesque mariti & cæleſtium congreſſus diſſeminauerat: ſiqui vero repugnarent, cogebantur armis: breuique ſermone & metu exercitum ſatis amplum coegit. Negligentia Cæſaris Auguſti animos præbuit; qui exiguis copiis primos illos conatus effringere potuit. Neglectus ignis paulatim augeſcens, quum fomes ſuppetit, abſumit omnia: deſidiaque noſtrorum, pernicioſa tabes creuit, cui fomentum medicæ manus adhibere nequeunt. Arabes primi defecere; proximæ deinde regiones; ipſaque inuaditur Syria: in qua ferax Damaſcus vi expugnata, viuentis Phylarchi & templum & diuinos honores princeps inſpexit. Pugnaſſe poſtea fertur cum Perſis, & partem copiarum amiſiſſe; rediiſſeq; ad ſuos Arabas, copiasq; ſuppleuiſſe Scenitis, manu tum bello validiſſima, & rebus geſtis clara: quæ indignata ob negata ſtipendia fraude quæſtorum & Romani ducis tenacitate, Magmedi hæſit: & tunc defeciſſe prouincias quidam ſcribunt. Scriptor haud ignobilis, qui paulo poſt illa tempora fuit, tradit Magmed cum pleriſque aſſeclarum cohortibus Syriam in-

traſſe, & per legatos petiiſſe ab Heraclio regiones ad incolendum, atque impetraſſe: & ingentem illum numerum, quum alimenta deeſſent, direptionibus agrorum villarumque & vrbium quæſiuiſſe. Adiiciunt poſt rapinas reuerſum eum ad antiquas ſedes, aperuiſſeque leges, & fuiſſe legislatorem: tamdem natum annos quadraginta veneno interiſſe; quod affines dominorum ad quos hereditas ſpectabat, parauiſſe ferunt, & clam cibis immiſcuiſſe. Eo ſublato, Iſmaelitica gens, quod abducere didicerat, ferre palam deterrita non eſt. Tota fere, quæ antea cœperat, ceſſit Aphrica; ſed oræ mediterranei maris longe ſerius. Demum deſidia Romanorum principum, eo ſuperſtitio creuit, vt magnitudine eius atque armis perterritus oriens, & bona pars Europæ, non ſine clade & noſtra ignominia deſciuerit.

DE PROGENIE HERACLII.

HEraclius ex Fabia Eudoxia vxore ſuſcepit Epiphaniam & Heraclium, qui *Conſtantinus Nouus* appellatus eſt: quem ab ineunte ætate ſacro diademate adornauit pater. Defunctæ Fabiæ funus quum efferretur, puella forte quadam ſpuit per feneſtram; contigitque tetigiſſe elatum cadauer: nulla facta mora, comprehenſa, & rogo Fabiæ poſita, viua exuſta. Duxit poſtea Martinam filiam fratris, lata lege vt idem omnibus liceret: ex qua genuit Heraclonam. Succeſſit primum patri Conſtantinus Nouus: qui regnum a patre accepit, non malum fidei dogma. Nondum annum imperans, a nouerca veneno ſublatus eſt. Arripuit imperium Martina cum Heraclona, qui natus erat annos decem: & ii conſpiratione ſenatus ante biennium capti, & in exſilium Cappadociam miſſi. Mulieri linguam præcidunt, ne oratione, qua plurimum valebat, populos commoueret: puero abſciderunt naſum, ne decor aut gratia in vultu miſerationem facerent. Senatus tunc ſine militibus principem fecit; quod raro contigit & ante & poſt Tacitum. Auguſtus electus eſt *Conſtans* Conſtantini filius, genitus ex Gregoria filia Nicetæ patricii: & is filius Gregoræ, qui multum dilectus ab Heraclio fuerat, magnisque honoribus functus. Conſtans vero, dum fruſtra in Longobardos impetum facit, in ſuos conuertit iram. Laminas argenteas, quibus Pantheon tegebatur, & alia quædam pretioſa, reliquias hoſtilium prædarum atque incendiorum, ſubſtulit, & ſecum in Siciliam tulit. Dumque ibi in balneis ſe lauat, a miniſtris auctore *Mazeſe* interfectus eſt. Qui dum pace Conſtantinopoli fruitur, mortem obiit; regnumque per manus filio *Iuſtino* tradidit. In hoc defecit Heraclii progenies: decimo imperii anno, deiectus ſolio a Leontio patricio, exſul in Ponto, afflictus calamitate occubuit, abſciſſis naribus. Soli Heraclio inter omnes principes Romanos, quantum rerum geſtarum monimenta docent, ſtirpis ſuæ apud inferos ſextum legere Auguſtum, Lacheſis ſuo inextricabili volumine concedit. Præfuerunt omnes annis LXXXVII.

IOAN-

IOANNES BAPTISTA EGNATIVS IACOBO MINVTIO S.

QVI principibus illuſtrioribusque viris ingenii ſui monimenta nuncupant, Minuti clariſſime, alii id agunt vt aut veteri ſummaque in eos obſeruantiæ id ſeſe tribuiſſe dicant: alii, vt eorum præſidio tuti, inuidiam minus grauem ac noxiam ſentiant: alii, vt fructum aliquem de ſe iudicii ea indicatura percipiant. Nec deſunt qui poſteritatis laude rapti, ac immortalitatis ſpe quadam inflammati, ea ſibi nomina deligant nuncupatione, quæ diutiſſime & viuere & florere poſſe ſibi perſuaſerint. Id quod a pictoribus artificibusque pleriſq; obſeruatum animaduertas; qui deorum principumq; effingendis imaginibus, eo libentius ſtudeant quo minus obnoxia illa exiſtiment aut hominum aut temporis iniuriæ fore. Sunt etiam qui hoc veluti ſacro litterarum munere promereri gratiam beneuolentiamque eorum cupiant: ſiquidem haud inter poſtremas laudes referri debet, ſi quis principibus perplaceat viris. Sed & multi facile ſeſe operamq; ſuam his oſtentant, quorũ & auctoritate ornari, & opibus augeri ſe ſperent. Ego, vti ex prioribus quaſdã fortaſſe ſequar, ſic certe duas, quarũ altera publica communisq; tibi cum gente Gallica, altera plane tua ac propria ſit, ſequutum in primis eſſe me non negem. Et communis quidẽ illa, quod, quum ſingulari ac diuina potius GROLIERI beneficentia Mediolani agens alterũ abhinc annum ornatus auctusq; ſim, non poſſum iam ex illo tibi tuisq; omnibus, etiam atq; etiam non perpetuo velle debere. Illius enim conſuetudine & opera, facile quanta gentis veſtræ morum ſimplicitas, quæ publica domeſticaq; diſciplina, quæ in omnes caritas, quanta in Deum pietas veſtra foret, eſt perſpectum mihi plane ac cognitum. Quid enim vobis ipſis magis rectum apertumq; eſſe poteſt? Quid minus inſidioſum ac fallax? Arctoæ (inquiunt) gentes hoc omnes habent. Ego vero, quum falliciſſimas ex his multas legam, non cælo ſed naturæ plane hoc veſtræ, optimæq; diſciplinæ id tribuam. Iam quid animorum voluntatumq; veſtrarum fraternam in omnibus conſenſionem prædicem? quam non conuiuiorũ frequentia tantum, ſed officiorum communicatione, ac ſumma caritatis mutuæ teſtificatione tuemini. Hæc vero vobis adeo natura inſita, vſu parta, conſuetudine aucta fuiſſe videntur, vt tot mihi germani fratres, non de facie ſolum, ſed de morum in primis ſimilitudine atque æqualitate videamini. Quare non immerito admirati Pœnorum legati etiam in hoſte, Romano ſcilicet populo, id plurimum eſſe dicuntur, quod conuiuio accepti a pluribus ciuitatis principibus, eodem vbique cœnaſſent argento, teſtati nullos hominum benignius Romano populo viuere. Nam quid de veſtra in regem obſeruantia, in Deum pietate dicam? Quæ enim vmquam gens aut externos principes non admiſit, aut admiſſos non interdum expulit? ſæpe etiam per ſummum ſcelus non occidit? Francis id proprium ac peculiare, nullos vmquam externos pati: ſuos autem vſque adeo amare ac colere, vt pro regis dignitate ac maieſtate tuenda non opes tantum ſed vitam ipſam profundere poſſint. Illa vero quæ Deo ac religioni debetur, tanta taliſq; eſt, vt ſileri melius putem: quum veſtigia haud ſane leuiter impreſſa, tot et tanta exſtent, vt nulla vmquam delere illam obliuio, nulla obſcurare temporum iniquitas valeat. Cæterum excellens quædam ac eximia in te virtus, ſecundusque ac conſtans hominum de te rumor, & in primis Ioannis Franciſci Aſulani, adoleſcentis cum ſummæ ſpei, tum vero laudum tuarum ſtudioſiſſimi, prædicatio effecit, vt & ego te pridem litteris conſulendũ duxerim, & nunc CÆSARES tibi meos reliquamq; ad hoſce non vulgarem (niſi fallor) induſtriam cupidiſſime nuncupem. Quo-

*rum lectio tanto tibi gratior ac iucundior eſſe debebit, quanto is qui ea tibi inſcripſit, te plus amat ac colit quam multos alios. Huc accedit quod ſingularem eruditionem tuam ac multiplicem litterarum cognitionem magni facit: quod M*VNTIÆ *familiæ nobilitatem (quippe quæ a Romanis illis deducta Minutiis pro conſtanti habeatur) obſeruat: quod denique ſe tibi quam coniunctiſſimum ac cariſſimum eſſe cupit. Sunt quidem in te corporis & animi (vti audio) egregiæ dotes; quibus Chriſtianiſſimo regi gratus admirabilisque ſis. Nulla certe aut maior aut honeſtior, quam vt litteras litteratosque homines (quod facis) foueas. Illæ ſcilicet iure repoſcunt abs te, quod tanta tua cum laude vberrime tribuere. Nam vnum te eſſe præcipuum, in quem Galliæ tuæ Transalpinæ olim intuerentur, quem Ciſalpina tota prædicet; cuius ſingularem prudentiam atque humanitatem etiam hoſtis commendet. totum hoc litterarum beneficium eſt. Quid quod Cæſarum hæc a nobis inſtituta, tribusque libris concinnata ſeries, multa interim habeat quæ delicatum etiam lectorem & capere & detinere valeant? Nam Byzantinæ vrbis originem, Turcas ad hæc vſque tempora principes, res ab his bellis geſtas, Mahometis ortum, Romanæ vrbis captiuitatem, & Aſiæ imperia, ſupra quingenteſimum ac milleſimum annum repetita continet. quæ omnia primus ego (quod ſine aliorum iniuria dictum velim) præſtiti: ac, vt vna veluti tabella depicta ſpectari commode poſſent, curaui. Tametſi quid libris commune cum pictura? Paſcit illa tantum oculos; hi animum mentemque inſtruunt. Illa mutam, inanem, ac plerumque falſam deſcriptionem continet; libri viuentem præceptionem atque exactam ſpondent. Tabulas etiam imperiti pingant; litterarum monimenta nonniſi doctiſſimi conficiant. Tanto deniq; litteræ pingendi artem præſtant, quanto docti indoctis, viui mortuis antecellunt. Tu igitur, quum ab ineunte ætate ornamenti plurimum & laudis ex hisce tibi vindicaris, illis ipſis tantumdem reddes: tanto etiam cumulatius, quod neque melius nec honeſtius beneficium vllum collocari poteſt quam quod in bonos & doctos viros confertur; quorum mihi veſtigia non ſolum ſequenda, ſed etiam atque etiam adoranda propoſui. Bene vale.*

EIVSDEM IN LIBRVM PRIMVM PRÆFATIO.

IMPERATORVM vitas a dictatore Cæſare, qui primus patriæ libertatem oppreſſit, ad Conſtantinum Palæologum, ſub quo Turcarum ſeruitio Conſtantinopolis ceſſit: hinc a Carolo Francorum rege ad Maximilianum Cæſarem breui alioqui ſtylo perſcripſimus: rem vt perdifficilem mihi atque arduam, ſic iucundam qui legent omnibus, & (vt opinor) haud inutilem. Nam præterquam quod multa hinc haurias, vnde tibi patriæque tuæ plurimum proſis, ipſa certe Romani Imperii maieſtas, admirabiles eorum qui imperarunt, euentus, tot regnorum repetiti caſus, tot principum mutationes relatæ, non faſtidiū ſolum operoſæ lectionis adimunt, ſed admirabundos ſenſim legentes partim ducunt, partim etiam trahunt. vti neminem arbitrer vel mediocriter imbutum litteris, qui non hæc & libenter agnoſcat, & ſumma cum voluptate non perlegat. Et alioqui ad rei nouitatem accedit quod conſulto non pauca ſunt a nobis addita, quæ rerum ſeriem non modo non interrumpant, verumetiam exornent; quod in fabula dextræ ſiniſtræq; tibiæ inter vnum alterumue actum adhibitæ etiam præſtent: nec in campis herbarū viror minus iucundus quem violæ hyacinthique purpurei diſtinguant. Omnium certe rerum varietas expetitur; & falſum illud eſt, ſaccaro ſemper conditiora fieri fercula. Quod ſi quis erit qui pleniorem vberioremque hiſtoriam a me exigat, ille ſaltem hoc mihi non neget, multa eſſe quæ breuitate commendatiora ſint ſua. Nec tamen deſunt interim principes quos copioſius attigi; quorum ſcilicet & imperii diuturnitas & rerum magnitudo id expoſcere videbatur. Illud vero teſtatum apud omnes eſſe velim, nihil a me gratiæ, nihil odio datum: ipſa veritas, nec interim nuda, (vt multi hactenus) tantum a me ſpectata. Anni præſertim imperii, ortus eorum & patria, illuſtriaque eorum geſta domi forisque, non omiſſa. Series vero principum, tanta fide a me deducta, vt nihil deſiderare amplius quis habeat. Nam

& *Flauius*

& *Flauius Blondus* hiſce libris quos ab inclinatione Romani imperii conſcripſit, multos vno velut agmine, vt ſibi incognitos, omiſit; & qui poſt illum hiſtoriam totius orbis amplexi ſunt, nihil omnino ad viri illius diligentiam addidere. Ego vero & præter *Zonaræ* Græcam hiſtoriam & *Nicetæ Choniatæ*, *Chriſtodulique* commentarios, *Gemiſtique* libros, etiam ſchedia quædam non indignum quæ excuterem duxi; vti rem ſemel cœptam, diis bene fauentibus, abſoluerem; quo certa omnia explorataq; poſteris traderem. Vtrum autem id aſſequuti ſimus, præſens ætas fortaſſe malignius, ſequens certe ſimplicius ac candidius æſtimabit.

IOANNIS BAPTISTAE EGNATII VENETI ROMANORVM PRINCIPVM LIBER PRIMVS.

C. IVLIVS CÆSAR DICTATOR.

PRimvs hic perpetuam dictaturam inuaſit. Debellata enim intra decennium Gallia, tentata tunc primum Britannia, & Germanis in ſiluas ac paludes ſuas compulſis, in Italiam deſcendit: eaque ſolita celeritate recepta, Hiſpaniiſque pacatis, Pompeium magnum Pharſalico prœlio fudit. quumque de omnibus hoſtibus triumphaſſet, tamdem amiciſſimorum cõiuratione oppreſſus, periit, ætatis anno VI ac quinquageſimo; dictaturæ vero initæ anno III. Vir pacis bellique artibus, & in primis clementia longe clariſſimus, ſi libertatis aſſertor quam inuaſor eſſe maluiſſet.

OCTAVIVS CÆSAR AVGVSTVS.

TRibus ac viginti vulneribus interfecto Cæſare, feliciſſimus omnium ad hanc diem ſucceſſit Octauius, ex Accia Cæſaris nepte. Vindicatis enim patris interfectoribus, victorque ciuilibus bellis omnibus, nouiſſime Antonio ad Actium nauali pugna ſuperato, quocum duodecim annos remp. tenuerat, triumphator orbis totius, pacisque reſtitutor æternæ, per quatuor ac XL annos imperium rexit; vrbemq. Romam optimis inſtitutis ac legibus magnificentiſſimisque operibus ſic excoluit, vt merito *Parens patriæ* primus, atque *Auguſtus* diceretur. Obiit Nolæ ſeptuageſimo ſexto ætatis anno, quum LVI imperaſſet. Ad cuius imperii felicitatem illud acceſſit, quod ſeruator noſter CHRISTVS lux gentium & orbis, ſub eo naſci voluit: vt quem ſummis animi corporisque dotibus principem clariſſimum terris dederat, eodem etiam generis humani parens optimus & maximus naſceretur. Huius felicitas ceteris optata principibus.

TIBERIVS NERO.

TRiſtiſſimus omnium mortalium optimo principi ſucceſſit Tiberius, Liuiæ vxoris magis impulſu quam Auguſti iudicio: quippe cuius neque mores neque ingenium vnquam probaſſet, pertinaciam & infinitam eius ſæuitiam pertæſus. Principatum ab initio diſſimulato ingenio, & matris reuerentia, non incommode geſſit: mox Capreenſi ſeceſſu, luxuriæ ac cædibus vacans, quum prouinciæ vndique vaſtarentur, Caligulæ nepotis aſtu & fraude periit, octauo ac ſeptuageſimo ætatis anno, tertio & vigeſimo imperii. Huius imperii anno duodeuigeſimo CHRISTVM ſeruatorem noſtrum Iudæi cruci affixerunt: ex quo ad ſupremam gentis internicionem numquam ſeditione, fame, ferro, peſte laborari ab his deſitum.

C. CÆSAR CALIGVLA.

PRæfuit hic reip. annos quatuor, magis in Germanici patris gratiam populo ac militibus commendatus quam ingenio ſuo. primus enim a Cæſarum ſtemmate penitus degenerauit: vt non immerito *fax humani generis* dictus ſit. certe vox eius nefaria excepta, vnam ceruicem populo Romano optantis, quo facilius vno ictu

abſcidi poſſet. Caſſii Chæreę & aliorum coniuratione ferro occubuit, annum agens XXVIII. de quo ſic dictum; * *nec meliorem ab initio principem, nec peiorem poſtea fuiſſe,*

CLAVDIVS CÆSAR.

NEſcias in hoc principe quid primum accuſes: adeo vecordia cum ſæuitia ac luxuria certabant: qui fato potius ac fortunæ ludibrio ad imperium, quum latitaret extrema pertimeſcens, interfecto Caligula venerit: quod non minore ſocordia quam crudelitate per annos XIIII vexarit. Quanta fuerit eius ſtultitia, hinc aduertas. Meſſalina vxor, portentoſæ libidinis fœmina, C. Silio nupſerat: qua vix interfecta, Agrippinam Germanici fratris filiam, nouo exemplo nouercam liberis duobus ſuperinduxit, & Britannico filio priuignum Neronem antepoſuit: cuius inſidiis & Agrippinæ veneno in boleto dato periit ſenex, ætatis anno LXIIII,

DOMITIVS NERO

FAx altera totius orbis iure a nobis dicatur: qui ex Domitio atque Agrippina natus, imperii Romani maieſtatem paterna maternaque cæde polluit; libidinis adeo effrenatæ, vt matris concubitum appetiiſſe credatur. Ipſe certe ſumpto flammeo nuptiali, ſponſalia celebrauit: ſæuitiæ tantæ, vt præter vrbis incendium & vxoris Octauiæ cædem, primus Chriſtianum ſanguinem, Petro & Paulo interſectis hauſerit. Et ne quid ſcelerum deeſſet, publice cãtauit, in ſcenaq; operam exhibuit. Tandem deficiente Galba hoſtis a ſenatu iudicatus, nec fortiter perire potuit, adiutus alterius adigendo ferro manu. periit ætatis anno XXXII, imperii XIIII, Quinquennio ſub initia omnium princeps optimus exiſtimatus, etiam Traiani teſtimonio, *procul diſtare ceteros principes a Neronis quinquennio* prædicantis.

SERVIVS GALBA.

NObiliſſima Sulpiciorum familia natus, ac per omnes dignitatis gradus ad proconſulatum Hiſpaniæ euectus, iam grandis natu, imperium ſeptimeſtre maiore hominum ab initio fauore quam læto ſucceſſu tenuit. Auaritia & ſæuitia in eo principe iuxta infames: ex quo inuiſus cunctis, quum Piſonem in conflatæ inuidiæ remedium adoptaſſet, annos LXX natus, in mediu foro a M. Othone iugulatur.

M. SALVIVS OTHO.

MAle partum principatum adeptus, & aduerſa per omnem ætatem fama, laudabili fine clauſit. Dum enim III I vix menſe exacto, Bebriacenſibus campis bellum ciuile contra Vitellii duces exſecraretur, papillam pugione ſibi transfixit; adeo militibus carus vt multi ad eius exemplum, ante mortui pedes ſemet interfecerint. Vixit annos XXXVII.

VITELLIVS.

PVdet tot dedecorum: ſed ad inſtitutam ſeriem pertinet & hunc ipſum referre. Qui patre L. Vitellio & matre longe optima natus, militari factione, dum legatus Germaniæ ſuperiori præeſt, imperium inuaſit: fœdo ingenio, ventrique ac gulæ natus; &, quod vſu in his venit, ſæuitia par. Ceterum Veſpaſiano principe declarato, cœno fimoque iactatus, ac furca ſub mentum poſita, diu per vrbem tractus, in ſcalis Gemoniis omnium ludibrio diu iacuit. Vita illi annorum LVII: imperium vix octimeſtre.

VESPASIANVS.

FEſſam atque labentem remp. trium principum tyrannide potius quam imperio, Flauiæ gentis auctor Veſpaſianus primus reſtituit. Nam per X annos quibus imperium rexit, ſingulari ſtudio ac prouidentia rem adminiſtrauit, & ne Cæſarianum deſideraretur nomen, effecit. Hieroſolymis expugnatis, cum filio triumphauit. Auaritiam ne culpes in eo, & temporum calamitas, & laudabilis eius vſus facit. Adeo inimicitiarum omnium princeps oblitus, vt Vitellii hoſtis filiam locupletiſſime dotatam, ſplendidiſſimo iungeret viro; & inſoleſcentem Mucianum imperiique participem agentem, adhibitis familiaribus ſatis habuerit admonere, ſe quoque hominem eſſe. Mors eius, quantam animi tranquillitatem ſecum afferret, oſtendit,

dum

[illegible] ſiden [illegible] *[illegible]rem*, ait, *Imperatorem m[illegible]* [illegible] [illegible]geſimo.

[illegible] TITVS VESPASIANVS

A[illegible] humani generis Titum [illegible] intra [illegible]. Huius præcipuam clemen[illegible] ac [illegible] [illegible] ei ſ principatum [illegible] is c[illegible] & [illegible] caſtæ li[illegible] luxuriæ & [illegible] ſuſpecto, vt N[illegible] [illegible] ſed mutatus, adepto imp[illegible] melius, [illegible] *[illegible] p[illegible]ma & [illegible]tima interdum [illegible]re.* H[illegible] ma expu[illegible] [illegible] & [illegible] penſe do[illegible]tus. Vox eius [illegible] memorabilis aud[illegible] [illegible] ſuper [illegible] quod nemini eo die [illegible] contuliſſet, *[illegible] [illegible]rdidi.* Huius imperio Veſuuius [illegible], inc[illegible]ndium Romæ [illegible] [illegible]um & lues fuit. Perijt ætatis anno XLI, in[illegible] omnium mœrore.

DOMITIANVS.

E Cepis Titi non d[illegible]eret interitum [illegible] tali præſe[illegible] qui p[illegible] a pa[illegible] tra[illegible] [illegible], ſæpe etiam [illegible] aut [illegible]max aut obtrectator, Ne[illegible] vixit, d[illegible] per [illegible] or[illegible] [illegible]udit. Q[illegible] pater frat[illegible] aut Cattorum Germanorum[illegible], ut bibliothecar[illegible] profi[illegible] qui cæde illuſtrium [illegible]rum in[illegible] [illegible] factus, [illegible] [illegible]dragelimum, imperij quintum ac decimum, conf[illegible]ſſus occubuerit, omniaque eius acta reſciſſa ſint.

COCCEIVS NERVA

M Eliore reipubl. fato, quod aurea [illegible]ba Domitiano poſt ceruicem in ſomnis [illegible]enata, por[illegible] Cocceius Nerua ſuſcepit imperium, Parthenio id deteren[illegible]te. [illegible] ortos haud [illegible] na[illegible]bu[illegible], vt Dion au[illegible]tor eſt, & [illegible] ſenex qui q[illegible]um alias leges, tum [illegible] ne mares caſtrarentur, edicto vetuit: ſummæ ciuilitatis & clementiæ, etiam [illegible] eos q[illegible] in illum coniurauer[illegible]. V[illegible] op[illegible] [illegible] [illegible]s meritus eſſe videatur, Traian[illegible] præſ[illegible]um adoptione factum eſt, quem abſentem dum ſenectam [illegible] contem[illegible] v[illegible]et, Cæſarem appellauit, Homerico etiam [illegible] imper[illegible], *[illegible]* [illegible]. Imperauit anno vno, menſibus IIII, [illegible] annos LXVIII.

VLPIVS TRAIANVS.

O[illegible] omnium princeps, [illegible] primus Traianus, adoptione Neruæ [illegible] meruit. Domi ſanctus, [illegible] adeo clarus, vt præter Daciam prouin[illegible] [illegible] etiam eorum reg[illegible] Decebalo, Parthos ſuperarit, ſuperans regem [illegible] [illegible]nas prouinci[illegible] perio adiecerit, Armeniam atque Arabiam [illegible] omnino habuerit [illegible] culpari me[illegible]ito poſſit. Amicitiarum [illegible] ingeni[illegible]um atque eru[illegible]iſſimorum ad[illegible]tor [illegible] humani [illegible], ipſe al[illegible] & M[illegible] [illegible]. Huius cineres & [illegible] elata [illegible] colum[illegible] ſuppoſita cum [illegible] ima[illegible]ne, quæ ſuper [illegible] [illegible] Quanta fu[illegible] bonitas, ac[illegible] exh[illegible] [illegible] *Au[illegible]tem, bonitatem Traiani* his adprecarentur. [illegible] XIIII, imperauit XX.

ÆLIVS ADRIANVS

[illegible], Ælio Adriano [illegible] conſobrino Adriæ orto [illegible], Flori[illegible] fauente Imp[illegible] factus: ingenio [illegible] vario. [illegible]rum [illegible], ſed [illegible] [illegible]ectus, muſicus, ſtatua[illegible] [illegible] artium [illegible] expers quam callens. Doctorum homi[illegible] [illegible] æmul[illegible] nunc [illegible] D[illegible] [illegible] [illegible] ea ſunt, ea maxime [illegible] ade[illegible] [illegible] prou[illegible] ſer[illegible] [illegible] Imperauit annis XX, vixit [illegible] XII. Inuitum [illegible] non [illegible] exiſtimaret [illegible]at.

ANTONINVS PIVS.

HVius [illegible] Gallia paternum genus Nemauſenſe: PII cognomenti [illegible] diuerſæ traduntur. Illud mihi maxime probabile, vt a morum probitate affectuque in Adrianum, & [illegible] A[illegible], id [illegible] exerit. Numæ Pompilio m[illegible] ſimilis. Nam per annos tres ac viginti nullum ſub eo bellum fuit. Amor ac timor gentium in e[illegible] certarunt, bellum mouere timentibus his aduerſus principem, quem [illegible] venera[illegible] nec [illegible] ita cupidus vt per a[illegible] damna cædesque eam appeteret. Nam & a c[illegible] vim omnem abstinuit, & in conſcios quæri vetuit, ne plures inuenti odium augerent. Apud Lorios duode[illegible]us [illegible] ab vrbe, ſeptuagenarius, [illegible] M. Antoninum Philoſophum adoptaſſet, obiit [illegible]re.

M. ANTONINVS PHILOSOPHVS.

QVam læta [illegible] ſucceſſio optimis, piis, philoſophis Imperatoribus referen[illegible] quæ ſequentur tale[illegible] poſſent. N[illegible] ea [illegible] boni[illegible] excell[illegible] vt exemplum deſit, & ea tempe[illegible] calamitas affuit, vt ſolus æri m[illegible] pu[illegible]. Ni enim hic præfuiſſet, maieſtas Romani non i[illegible] M[illegible], Quadis, ſept[illegible] ne [illegible] hinc æuiter[illegible] P[illegible] hic inter[illegible] m, inundatione [illegible] fluminum, locuſtarum vi, [illegible]. Sed [illegible] primum Veri principis auſpicio Perſæ. Marc[illegible], Ch[illegible] ex [illegible] principis præſentiam [illegible]. Ad quod gerendum principalis ſupellex haſtæ ſub [illegible], quum pecunia [illegible] dium deeſſet. Feliciſſimus certe princeps [illegible] Commodum [illegible] reliquiſſet, poſt annum imperii duodeuigeſimum, ætatis quinquageſimumnonum.

COMMODVS

ADoleſcens, mortuo in Germania patre, Imperator omnium votis eſt dictus. E[illegible] quis filium Antonini reieciſſet? Ille vero, eti[illegible] non ſatis probatus, ſta[illegible] Caligulæ ac Neronis ſimillimus euaſit libidine, auaritia, & crudelitate illis anteferendus. Nam in ſcena ſæpe aurigæ habitu prodiit: Ludis gladiatoriis & Dalmatica tus præſedit, & in amphitheatro gladiator dimicauit. Athletarum etiam more publice ſe exercuit. Quæ omnia actis inſerenda publicis curauit. Tandem Læto auctore & concubina Marcia, poſt [illegible] decim[illegible] imperii annum ſtrangulatur.

ÆLIVS PERTINAX.

SVcceſſerat haud dubie flag[illegible] principi princeps [illegible] primus, [illegible] mi[illegible] tatis auaritia, ſat[illegible], intra oct[illegible] imperii [illegible] med[illegible] tuliſſet. Al[illegible] a Pompeia in [illegible] p[illegible] a ſordidum. virt[illegible] ntia ſumma [illegible] & [illegible] ad ſummas dignitates e[illegible] & [illegible] dictus eſt *ludus*. Hi[illegible] ex[illegible] ſpectationem [illegible] us d[illegible] ret, Læti inſidiis, qui imperium [illegible] aſt[illegible], & [illegible] a[illegible]ctione Iuliano, qui ſu[illegible] ce[illegible] in[illegible], LXXI ætatis anno periit.

DIDIVS IVLIANVS MEDIOLANENSIS.

IMpe[illegible] per[illegible] necis imperatoriæ conſcius, p[illegible] e[illegible] a ſ[illegible] cum vita [illegible] nec uc en m m[illegible] ob non int[illegible], & [illegible] pe[illegible] d[illegible] principem [illegible] e int[illegible] trusque diade[illegible], Se[illegible] Se[illegible] Imperatorem ſe appellauerat, damnatorum more necatur vocesque [illegible] aues a populo ſæpe [illegible].

SEPTIMIVS SEVERVS.

A[illegible] R[illegible] a, hinc [illegible] rem, ma[illegible] is [illegible] q [illegible] de e [illegible] acta [illegible] *aut num[illegible]* d[illegible] *un[illegible] ner* N[illegible] c[illegible] m fortiter adm[illegible] auit & ſ[illegible] b at[illegible] en[illegible] n[illegible] C[illegible] A[illegible] q[illegible] & Cæ[illegible] m dixerat orientem om[illegible] A[illegible] Adi[illegible] d[illegible], Ro[illegible] maieſtati re[illegible].

Arcus

Arcus adhuc Romæ victoriæ monimentum titulis magnificentiſſimis viſitur. Britannos tumultuantes compeſcuit, vallo per XXXII paſſuum milia a mari ad mare ducto: vbi etiam duodeuigeſimo imperii anno, ſeptuagenario maior, ex articulari morbo deceſſit. Bellicis artibus clarus, pacis, niſi ſæuitia ac perfidia eas inquinaſſet, non contemnendus. Ceterum litterarum non ignarus; matheſeos peritus, a Latinis non abhorrens, niſi Punicum quid redderet. Cædibus illuſtrium virorum adeo infamis, vt Punieas clades in toga cæſorum ciuium Romanorum ſanguine rependerit.

ANTONINVS CARACALLA.

VEſtis huic, quam talarem e Galliis aduectam, Romano pop. donarat, cognomen addidit. Seuero patri adhuc viuenti contumax; nec minus in fratrem Getam impius, quem patre mortuo ſtatim occiderit: militi tamen gratus, cum ob ingens donatiuum his datum, tum quod in caſtris gregarii pene militis vices ageret. Alexandri Magni admirator; quem collo in læuum humerum detorto, reddere cuperet. Hic orbe peragrato, Alexandrinorum dicacitatem vltus ingenti eorum cæde, Perſas dolo magis quam virtute fudit. Sexto demum imperii anno, militum dolo, Carris, dum ventris oneri leuando intenderet, interficitur, XXX ætatis anno.

OPILIVS MACRINVS,

OBſcuriſſimis parentibus ortus, Mauruſii generis, malis artibus ac pudendis ad præfecturam euectus; a iuris tamen ſcientia non alienus, ſed venali fide, ac vita ſemper ſordida: poſt interfectum Antoninum, imperium cum Diadumeno filio formoſiſſimo Macrinus inuaſit. quod quum per annum & menſes duos obtinuiſſet, victus ab Heliogabalo, cum filio, quinquagenario maior, fugiens obtruncatur. Data eſt dictio conſulenti ſuper imperio talis; ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί· σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ἱκάνει.

VARIVS HELIOGABALVS.

ASſyrium (quis credat?) principem, neſcio maiorine fortunæ ludibrio an Romanæ maieſtatis ſuggillatione, orbis hunc per duos & amplius annos tulit, & eum inceſtum: ſiquidem verum erat Caracallæ filium ex * Scenide conſobrina natum. Qui ex oriente Romam profectus, interfecto (vt dixi) Macrino, tralato etiam inde Heliogabali numine ad vrbem, in ſumma omnium expectatione venit: ſed illi mox omnia in ludibrium aut odium conuerſa ſunt. Nullus enim principum ad hanc diem maiore libidinis flagrauit infamia, vti ſe in muliebrem ſexum exſecari curarit: nullus maiore luxu opes prodegit imperii: nullus denique contaminatius aut impurius vixit: omnium religionum contemptor, præter patrii numinis Heliogabali. Hunc tamen in cloacam proiectum, mox in Tiberim cum matre Scenide tractum per milites, populus Romanus ita vltus eſt, vti nomen eius ex publicis monimentis eraderet. Vixit annos XVI.

ALEXANDER SEVERVS.

MEliore orbis fato ex Mammæa conſobrinus Heliogabalo Alexander, iampridem ab impura illa bellua adoptatus, in imperium ſucceſſit; optimis principibus æquandus innocentia, in viros bonos beneuolentia, & (quæ præcipua dos principum) ſingulari in omnes clementia: vt ἀναίμακτον eius dicatur imperium. Hic expeditione Perſica ex animi ſententia cōfecta, dum ad ſeptemtrionem vertit arma Germanis tumultuantibus, factione militari, tertiodecimo imperii, vitæ anno vndetrigeſimo, Maximini perfidia cum matre in tentorio necatur. primus poſt Adrianū principem, qui veræ pietatis lumen acceperit. Nam Chriſtum in lariario ſuo ſemper habuit. Quin illa ex ſacris litteris ſententia, frequens ei in ore eſſe; QVOD TIBI NOLIS, ID IN ALTERVM FACERE CAVEAS. Locum etiam Chriſtianis adiudicauit, quibus popinarii litem intendebant; reſcribens, *Deum multo melius quoquo modo illic coli quam popinariis aſſignari.*

De Parthorum & Perſarum imperio.

NOn alienum ab inſtituta ſerie fuerit, quando poſthac Perſarum arma in oriente, poſt Parthica toties erunt referenda, ſi breui imperium vtriuſque populi, tum

ad noſtram ætatem in eo terrarum tractu regnorum ſeriem, perſtringam. Primus igitur Parthis *Arſaces* libertatem aſſeruit, ad eam diem cum ceteris orientis populis, regibus Macedonum obtemperantibus: a quo ad *Artabanum* regem perpetua Arſacidarum gloria per quadringentos & amplius annos floruit, diſſidentibus inter ſe Syriæ regibus. Parthis vero per hæc tempora varia admodum fortuna cum Romanis contendentibus, *Artaxerxes* Perſa, vir obſcuris admodum parentibus ortus, genti ſuæ veterem, imperii gloriam reſtituit: triplicique prœlio Artabano cum tota Arſacidarum familia cæſo, Perſas orienti iterum impoſuit. quorum imperium ad Choſroen vſq; regem & Heraclium. Imperatorem, per quadringentos annos manſit, grauibus prœliis, alternante fortuna, cum Romanis interim geſtis. Qua tempeſtate Saraceni ex Arabia profecti *Mahomete* duce, noui delirii auctore, Perſas primum, mox Romanos variis & ingentibus cladibus afflixere: floruitque Saracenicum nomen, Perſico ſublato; adeo vt non contenti Aſiæ imperio, maximam Europæ partem ſibi ſubiecerint, ipſam etiam terram Italiam (quod horreat meminiſſe animus) mari terraque fœde per ducentos & amplius annos populati. Mox præualentibus Turcarum rebus, diuiſum in oriente imperium eſt, Saracenis Ægyptum & Aſiam ad orientem ſibi vindicantibus, Turcis propiores Europæ prouincias per noſtrorum principum ſegnitiem occupantibus: repreſſaque interim gentis in Chriſtianum nomen infeſtiſſimæ rabies Gallorum armis, Europæ principum communi expeditione, auctoribus tamen Francis, in eos ſumpta, & Hieroſolyma nobis reſtituta. Ceterum noſtrorum diſcordia rebus in Aſia labentibus, & modo Tartaris, modo Saracenis de imperio contendentibus, Aſiæ pars, quæ a Tauro ad Euphratem protenditur. Saracenorum imperio; reliqua, ad Helleſpontum Turcis ceſſit. Interim centeſimum ab hinc & amplius annum, *Tamberlanes* inter Scythas humili loco natus, ex gregario milite ordinis primo, mox exercituum ductor, Parthis imperium aſtruens, victis omnibus finitimis gentibus, Syriam cum tota Ægypto populatus eſt. Inde in minori Aſia Paizeti Turcarum principi congreſſus, eum captum cum tota gente ad internicionem cæſa, in vinculis habuit: victorque domum reuerſus, vrbe etiam Marchanti populoſiſſima a ſe condita, & victarum gentium ſpoliis ornata, imperium moriens duobus filiis reliquit. Quorum diſſidio, res tanta indole parta retro facile abiit. Stetit tamen regnum trans Euphratem filiis incolume ad Vſuncaſſanum vſque, qui cum Mahomete etiam conflixit. Variatum demum in his terris, re Ægyptiaca interim florente; donec auditum eſt ætate noſtra *Pſophis* nomen, vnius ex Vſuncaſſani heredibus (vti credi volunt) fortuna ſeruati; qui magno hominũ fauore ad imperium aſcitus, veluti hereditarium odium cum Turcis exerceat.

IVLIVS MAXIMINVS.

REdit nunc ſtylus ad inſtitutam ſeriem. Nam Alexandro interfecto, ſucceſſit Maximinus cum filio eiusdem nominis; Thrax gente, & ſæuitia inſignis; aduerſus quem quum ſenatus Pupienum & Balbinum Imperatores declaraſſet, immanitatem hominis ac babariem pertæſus, ille ſtatim in Italiam cum Germanico ac Pannonico exercitu deſcendit: Aquileiaque incaſſum obſeſſa, a militibus fame laborantibus cum filio necatur. Memorabilis militum vox fuit quum vtrumq; interficerent; *Ex peſſimo genere ne catulum quidem habendum.* Imperarunt ambo annos tres: pater, ſexagenario maior; filius, vigeſimum annum agens obiit.

BALBINVS ET PVPIENVS.

IMperatores hi primum ex s. c. duo aduerſus Maximinum creari: Balbinus, nobilitate generis præſtans; Pupienus, qui & Maximus militari diſciplina clarus; a quo & Maximini victi. Ceterum quum parum inter ſe concordi animo remp. regerent, a militibus vterque interficitur, Gordiano puero ſummæ rerum impoſito.

GORDIANVS.

OPrimum ac nobiliſſimum principem terris dii dederant, ſi diu rebus illum præeſſe voluiſſent. Nobilitatem eius, auus paterq; Imperatores, & Scipionũ ſtemma genti inſertum; bonitatem, Romani populi ac militũ, & orbis totius in adoleſcentem

tem amor atteſtatur. Sed quum bellum ingens aduerſus inſoleſcentes Perſas conflaſſet, iamque Miſithei ſoceri diligentia feliciter confeciſſet, Philippi præfecti dolo ſocer primo, mox princeps, interficitur. Haud tamen inulta mors optimi principis fuit. omnes qui in illum coniurauerant, crudelibus ſuppliciis affecti; & Philippi non diu imperium tenuere. Vixit annos XXII: imperauit ſex.

PHILIPPI.

DVobus principibus, audita Gordiani morte, a ſenatu creatis, Marco primum; mox, eo breui abſumpto, Seuero Hoſtiliano, qui & ipſe non diu ſuperuixit, Philippus imperium occupat: nec ei gentis humilitas obſtare potuit quo minus imperaret. Nam per omnes militiæ gradus ob virtutem euectus, tamdem præfectus a Gordiano in Miſithei locum factus, optimo adoleſcenti inſidias comparauit: eoque per dolum cæſo, Imperator ab exercitu dictus, Romam quum veniſſet, filium Philippum imperii participem declarauit. Ipſe poſt quintum imperii annum, Veronæ, medio capite ſupra ordines dentium præciſo; filius, duodenarius Romæ necatur: quem adeo triſtis ingenii ferunt, vt numquam riſerit, & ſemel ridentem patrem auerſatus ſit. Sub his ſæculares ludi magnificentiſſimi milleſimo ab vrbe condita anno dati. Sunt qui a Chriſtiana pietate non abhorruiſſe Philippum tradant: quorum teſtimonio hominis perfidia fidem abroget.

DECIVS.

INuitum ac pene reluctantem Philippi ſocordia hunc imperio præfecit, haud dubie tamen nobiliſſimis parentibus Bubaliæ (inferioris Pannoniæ vrbe) natũ. Nam Philippus, nuntiata Marini ducis & Mœſici exercitus rebellione, quum Decium ad comprimendos eos motus mitteret, recuſauit primo Decius: mox etiam admonuit non eſſe ex Philippi re vt ipſe eo contenderet. Ceterum fatis rem ita trahentibus, vt primum prouinciam attigit, Imperator omnium conſenſu dicitur: & interfectis (vt dixi) Philippis, quum aduerſus Gotthos cum filio audacius quam conſultius pugnaret, cæſus cum toto exercitu ab his eſt; corpusque paludis voragine abſorptum, nuſquam inuentum. Hic cariſſimus ſenatui fuit: & qui a nobis etiam inter optimos principes adnumerari poſſet, ſi iniuriam a Chriſtiana pietate abſtinuiſſet: in quam plus nimio Philippi etiam odio ſæuiit, Fabiano ac Cornelio pontificibus Romanis martyrio affectis. Vixit tamen annos L: imperauerunt vterque biennium.

GALLVS PATER, ET VOLVSIANVS FILIVS.

HI poſt Decium imperium adepti, infeliciſſime illud per annos duos & menſes octo rexere. Nam cum Scythis tributo annuo drachmarum centum transegere; primi qui Romani maieſtatem imperii tam fœda pactione ſugillarint: & Armeniam amiſere, expulſo a Parthis Tiridate eorum rege. Tam ſæua deinde lues orbem inuaſit, quæ ex Æthiopia ortum habuit, vt per annos quindecim terras pene omnes exhauſerit. Tamdem, Æmiliano Imperatore facto, victi prœlio, a militibus occiduntur: pater ætatis anno XLVII.

ÆMILIANVS.

TRimeſtrem & hunc Imperatorem Mauritania nobis dedit, virum (quod fatendum eſt) militiæ peritum, ſed ignobilem: qui victis ad internicionem pene Gotthis, aſtu etiam adhibito, quum omnem prędam militi promiſiſſet, Imperator ab exercitu dicitur. Mox Valeriano ab Alpino exercitu Imperatore nobiliſſimo ac cenſorio viro, creato, qui Æmiliano fauerant, ne ciuili bello rempublicam conflictarent, Æmilianum necant, ſoloque ducis capite res peracta eſt, anno ætatis eius XL.

LICINIVS VALERIANVS.

NVllum principem maiore vmquam fauore orbis accepit: nullus eo calamitoſior ad hanc diem imperio pręfuit; vel quod a Sapore Perſarum rege victus acie, ſiue dolo ſuorum, ſiue eius imprudentia id acciderit, (nam vtrumque traditur) miſerabili captiuitate apud eos conſenuit; vel quod Gallienum filium poſt ſe reliquit, qui Caligulæ ac Vitelliis ſimillimus, orbem terrarum pene perdidit: externis hoſtibus adeo nobis inſultantibus, vt fœminæ imperium in Gallieni cõtemptum occuparint.

Triginta certe tyranni neſcio remp. magis afflixerint, an aduerſus hoſtes noſtros neceſſarii tutari ſint, qui per ea tempora in pronum rem imperiū labentem per Gallieni luxum ſuſtinerent. Vixit Valerianus ſeptuagenario maior: imperauit annos x v. Vir ante imperium ſummis honoribus functus, & in his cum ſumma laude ac virtutis opinione verſatus.

GALLIENVS.

AD Valeriani calamitatem acceſſit Gallieni filii imperium: qui nequiſſimus omnium mortalium, adeo per luxum ac ſocordiam imperium afflixit, vt per totum terrarum orbem grauiſſima externa bella ſenſerimus: neque vero minus a xxx tyrannis vexatæ fuere res. Is Gallienus, quum aduerſus Aureolum comparato exercitu Mediolanum vſque contendiſſet, Aureoli commento iam pene victi, certe intra Mediolanum obſeſſi, interficitur quinquagenarius. Imperauit annis x v i cum patre ſeptem, ſolus octo. Affuit huic principi (quod mireris) animi quandoque vigor, & ad ſe vleiſcendum audacia: nec minus in eo liberalitatis effulſit, quum nihil vmquam petenti denegaret.

CLAVDIVS.

OStenderunt & hunc terris numina verius quam conceſſerunt. quippe cuius principatu reſtitui ad integrum res potuerit, niſi intra biennium fato occubuiſſet. Is enim Gotthorum arma late vagantia primus compeſcuit: naualibusque ac terreſtribus bellis eorum opes attriuit; vt per omnes prouincias nulla niſi Gotthica mācipia eſſent. Alemannorum ad Benacum lacum infinita millia profligauit. Illud memorabile, quod Græcię vaſtitate quam Gotthorum arma intulerant, Athenis captis, quum librorum ingentem vim coaceruaſſent, de his comburendis barbari iam conſilium ceperant. tum vnus ex his, *Abſtineamus*, inquit, *hanc iniuriam ab his codicibus, quibus Graii homines dum ſtudioſius incumbunt, minus ad bella idonei fiunt*. Illud etiam in Claudio memorabile, quod accepto imperio, quum in ſenatu variarent ſententiæ, vtri prius bello occurreret, tyrannorum an Gotthorum, Gotthos cenſuit prius aggrediendos; quod ii reipubl. hoſtes; tyranni, principis eſſent. Præfuit biennio non integro.

QVINTILLVS.

HIc, quum dies ſeptem ac decem imperiū auctore ſenatu tenuiſſet, Aureliani Imperatoris nuntio exterritus, ſanguine e venis emiſſo obiit.

AVRELIANVS.

HVnc inter principes neceſſarios magis quam bonos multi reponunt. Nam quātum illi gloriæ triumphi hoſtiles & militaris peritia vindicat, tantum ſæuitia domi etiam in ſororis filium exercita, laudis detrahit. Princeps tamen dignus qui Claudii etiam prærogatiua, rempublicam ea temporum calamitate ſuſciperet. Barbaros enim in terra Italia vagantes, triplici prœlio afflixit. Monetariorum bellum non ſine ingenti cæde ſedauit. Zenobiam inſoleſcentem, duplici prœlio victam, & per obſidionis moras tamdem fractam, in triumphum duxit. Aureolum & tyrannorum non paucos aut interfecit, aut ſibi conciliauit, Tetrico vno ex his etiam Lucaniæ correctore inſtituto. Imperauit annis v: domeſticorum fraude inter Byzantium & Heracleam oppreſſus.

TACITVS.

INterregnum per ſeptem menſes Aureliano interfecto fuit, quum miles ad ſenatum, ſenatus ad militem prærogatiuam Imperatoris deferret eligendi: tamdem patres militari conſenſu victi, Tacitum Auguſtum dixere: ex quo tantum publice gaudium fuit, vt litteras ſenatus ad municipia Italiæ ſuper ea re dederit. Quam vero ampliſſimi ordinis iudiciū a militari tumultu diſtet, Taciti declaratio oſtendit, quum in curia teſtati ſunt, neminem aut iuſtius quam grauem virum, aut prudentius quam doctum imperare poſſe. Verum hic tantus vir ſexto quam imperare cœperat menſe, militari ſcelere periit.

FLORIANVS.

HIc Taciti frater, quaſi hereditarium imperium eſſet, intra LX imperii diem, tamquam ad fortunę ludibrium, ſolutis ſibi venis, ad Probi imperantis nuntiū obiit.

PRO-

PROBVS

NOn ſe [illegible] tamen nominis quum [illegible] nomen eſſe potuerit verum [illegible] fuiſſet Probi nomen, cognomento hoc appellari potuerit. Huic nec Taciti frater obſtitit quo minus orbis totius conſenſu Imperator diceretur, nec generis humilitas, quum patrem Dalmatię ſanguinis & eum agreſtem habuerit. Vir pacis belliq́ue artibus longe clariſſimus. Huic per ſex annos quibus imperauit, victi Sarmatæ debētur. Tyranni per hunc omnes [illegible] pax vniuerſo terrarum orbi reſtituta. Celebris vox eius excepta, inuidiam peperit apud mi[illegible]tes. neque enim neceſſarios amplius dicebat fore [illegible] es vbi hoſtes deeſſent: quos nuſquam virtute ſua futuros mox ſibi promittebat.

CARVS.

NArbo Marcio hunc genuit Imperatorem bonum, ſed ad poſteros etiam commendatiorem multo futurum, niſi CARINVM flagitioſiſſimum principem reliquiſſet. Hic bello Perſico capta Seleucia & Cteſiphonte, dum ad Tigrim fluuium caſtrametatur, fulmine ictus periit. NVMERIANO filio ob [illegible] oculorum mox interfecto, adoleſcente tum probitatis, tum eruditionis egregię, maxime autem ad poeticen nato: & Carino Romæ per Diocletianum principem cæſo. Hi tres vix triennium expleuerunt.

DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AVGG.

SVbeat fortaſſe admiratio multos hac noſtra principum relatione, quod pauciſſimos Quiritium ſanguinis, omnes fere externos, & pudendæ quoſdam etiam originis, non tamen pœnitendos [illegible] am. [illegible] Decium Pannoniæ, Aurelianum Daciæ, Claudium D[illegible], Probum [illegible], Carum etiam Galliæ ſibi vindicant. Quid quod eadem Dalmatia alterum etiam nobis imputet, omnibus æquandum principibus, ſi a primo ſanguine [illegible], DIOCLETIANVM. Is enim Salonis ortus, libertini etiam ſanguinis [illegible] imperii grauitatem animaduerteret quam vt vnus eſſe vniuerſæ par poſſet MAXIMIANVM Auguſtum creat: amboque duos alios Cæſares, GALERIVM ARMENTARIVM cognomine, & CONSTANTIVM Conſtantini Magni patrem [illegible] quando per partes rem tutius confici poſſe ratus eſt. Maximianum Gallis præfecit: eoque confecto bello, in Africam aduerſus *Quinquagenarios* [illegible] bique ſedatum [illegible]. Africanus certe aliquanto difficilius, quod Quinquegenatii, & ſupra eum annorum numerum veteranus miles, ad obſequium tam facile [illegible] non poterat. Interim Ægyptum Diocletianus inuadit. *Achilleum* [illegible] Alexandriæ per menſes aliquot obſeſſum & in poteſtatem redactum, feris lacerandum obiicit: potentiſſimus quiſque cædibus ac proſcriptione periit. Interim [illegible] ſus *Narſeum* Perſarum regem Galerius infeliciter primo, mox reparatis copiis, iram etiam animos [illegible] aciemque, quod ad Diocletiani carpentum pedes [illegible] ademi acceptam [illegible] mille paſſus pedes currere coactus eſt [illegible] egie [illegible] icit, Narſeo fugato, & cæſis magna ex parte Perſis, pellice busq; cū gaza omni [illegible] captis. Hæc victoria Galerii virtute & audacia parta: qui, exploratis prius [illegible] cum x [illegible] equitum Perſas aggreſſus, dedecus acceptum [illegible] Die [illegible] parte Conſtantius ab *Alemannis* improuiſo inſultu primum [illegible], & eodem die mox victor, LX eorum millia cecidit: ea clade Germaniæ attritæ, Galliæ liberatæ. Sicque pacato orbe, poſt annorum imperium XX, Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani imperium eodem die depoſuere. Rem miram & ad hanc ætatem incognitam: vt ſponte, nec præ grauante ſaltem ſenecta vel rerum mole, vterque [illegible] em ſe redegerit. Diocletianus certe conſtantius in propoſito manſit. Nam per decem annos, quot priuatus Salonis ſuperfuit, hortorum amœnitati vacans iterum ad imperium ſollicitatus, a priuata vita abduci non potuit: teſtatus [illegible] vnquam ſoles lætiores a[illegible]. Obiit autem duodeoctoginta [illegible] annos, vel alienatione mentis, vel [illegible] ſto veritus Licinium ac Conſtantinum [illegible] tamquam Maxentii [illegible] rem grauiter [illegible] repuerant. Sed & Max[illegible] Conſtantio genero inſi[illegible] parat [illegible] um affectans, Maſſiliæ captus, Conſtantini iuſſu necatur.

CONSTANTIVS CHLORVS, ET GALERIVS MAXIMINVS AVGG.

SVcceſſere Diocletiano Iouio & Maximiano Herculio cognominibus, duo ab his antea dicti Cæſares, Conſtantius videlicet Chlorus, (quaſi virentem a colore dicas) & Galerius Maximinus. Sunt qui ex veteribus monimentis, Maximianum magis probent: ſed quocumque cognomine hic fuerit, diuerſo, quod conſtat, ingenio vixere. Conſtantius, benignus ac facilis, atque ad promerendam Gallorum gratiam, quibus præerat, propenſior, nec a vera pietate abhorrens: Galerius, trux ac prope immanis; vt qui rus, vnde venerat, oleret: noſtriq; ſanguinis appetentiſſimus. Sed quum vndecim annis Conſtantius Gallias & Hiſpanias in ſummo otio tenuiſſet, nam Africam Italiamque ſub imperii initia ſponte dimiſerat, ratus id grauioris eſſe oneris quam vt ab vno ſuſtineri poſſet, Eboraci deceſſit, moderati principis fama, & Conſtantino filio ſucceſſore felix. Galerius imperium adeptus, molem & ipſe ſecum rei reputans, duos ſibi aſciſcit Cæſares, SEVERVM & MAXIMINIANVM iuniorem: illum Italiæ, hunc Africæ & orienti præfecit: ipſe Illyricum ſibi med[illegible] a[illegible]. Verum non multo poſt, genitalibus putreſcentibus, vitæ tædio vim ſibi gladio int[illegible].

SEVERVS ET *MAXIMINIANVS IMPP.

SEuerum haud multo poſt Maxentii factio Romæ * intra Tabernas opprimit, & MAXENTIVM Herculii, tyrannici virum ſpiritus, ſibi præficit. aduerſus quem dum Maxi[illegible] [illegible] [illegible] ſuorum defe[illegible] veri[illegible] [illegible] eum contendit: vbi vlcere inguinibus innato, quum deeſſent remedia, nec me[illegible] ob hominis immanitatem opem ferre auderent, vermibus vndique erumpentibus obiit: Chriſtiani ſanguinis vſque ad inſaniam pridem effuſi, in ca[illegible] p[illegible]. V[illegible] belli pacisque artibus inſ[illegible]; [illegible] crudelitate ni[illegible] in nos, [illegible] virt[illegible]. Solus annos duos, cum Cæſaribus & Licinio imperii conſorte XVI præ[illegible]t.

LICINIVS ET CONSTANTINVS.

LIcinio Dacia natale ſolum fuit. Militaris diſciplinæ ad veterem nor[illegible] [illegible]ſimus exactor. Ruſticis & agrariis hominibus, ex eo enim genere [illegible] quus: auaritiæ & veneris ſtudio infamis moribus plane barbaris. [illegible] teris a[illegible] feſtus, vt virus ac peſtem publicam eas appellaret. Sed cur eas non odiſſet, qua[illegible] adeo expers erat, vt ne decreta quidem ſubſcribere poſſet. Illud in eo non repre[illegible] das, quod ſpadonum aulicorumque inſolentiam mire compeſcuit, *tineas* [illegible] *ricesque palatinos* appellans. Hunc Con[illegible] no[illegible] res [illegible] prim[illegible] campis fudit: mox reparatem vires, [illegible] celeritate ex E[illegible] expulit, maleque reconciliata iterum gratia per Conſtantini ſororem Conſtantia[illegible] q[illegible] vxor erat, qui [illegible] rebelles a[illegible] homo vec[illegible] contra [illegible] cramenti fidem, Theſſalonicæ interfici iuſſus [illegible]. Imperauit annis XIIII [illegible] [illegible] maior, Chriſtianis infeſtiſſimus. vnde illi diſcordiarum ſemina aduerſ[illegible] Conſtantinum ac[illegible]ra.

M. FLAVIVS CONSTANTINVS CONSTANTII AVG. 40

FElicioribus auſpiciis, ac meliore partium noſtrarum euentu, rerum ta[illegible] Conſt[illegible] [illegible] ex Helena Co[illegible] vxo[illegible] [illegible] & [illegible] obe[illegible] regiam indolem, q[illegible] il[illegible] [illegible] ſe ferrent, patris etiam [illegible] præ[illegible] Hic ſub Galerio rudimenta militiæ [illegible] auſpicatu, parta ex[illegible] tis egre[illegible] [illegible] ſque [illegible] ad pa[illegible] git: eoque mortuo, Gallias Hiſpaniasque & Cottias Alpe[illegible] C[illegible] [illegible] [illegible] egregium Impe[illegible] [illegible] ore, qu[illegible] [illegible] Iam [illegible] veteranis [illegible] a[illegible] ad [illegible] ſuos transiren[illegible] primus [illegible] ertio impe[illegible] ab [illegible] MAXENTII [illegible] re non poterat, [illegible] totam [illegible] bemque R[illegible] [illegible] Ma[illegible] pto. [illegible] ult[illegible] Chriſtiana[illegible] vt præter egregia [illegible] orum temeri[illegible] abom[illegible]

colendum præceperit, templaque ibi & al[illegible] mi[illegible]bus erexerit: nec alia magis cauſſa acrius in Licinium exarſit quam quod ille ad[illegible]rſaretur n[illegible]bis. Bella con[illegible]a ba[illegible] barbaros multa feliciſſime confecit: vnde primus Romanorum principum *Magni* cognomentum tulit. A bellis ad pacis ſtudia conuerſus, optim[illegible]m principem pri[illegible]nis annis egit: leges ſanctiſſimas tulit litteris & ipſe impenſe ſempe[illegible] ſtu[illegible] & eas fouit. Re[illegible]igionis adeo obſeruans, vt Nicæam ſy[illegible]d[illegible] c c & x x x i i patrum, mi[illegible]lis diſſidentibus, indixerit. Byzantium i[illegible]ſta[illegible] *Imperat[illegible] r[illegible]m* [illegible] *[illegible]rbem & Nou[illegible]m Romam* appellari voluit. Moriens, & C[illegible] [illegible]p[illegible] ſepultu[illegible] res [illegible] eros & Dalmatium fratris filium, ſucceſſores reliqui[illegible] x x x & [illegible] annos imp[illegible]ans, tredecim vero ex his ſolus. De eo ſic memoriæ pr[illegible]dit[illegible] de[illegible]em pri[illegible]s an[illegible]os [illegible] præſtantiſſimus diceretur. x i i ſequen[illegible]ibus lat[illegible] decem nouiſſimi[illegible] [illegible]us, o[illegible] im[illegible]di[illegible]cas larg[illegible]iones. De ei[illegible]s baptiſ[illegible]ate v[illegible] varia[illegible] a[illegible]ctores, ſic [illegible] fide quæ de imperii donatione circumferuntur, vti minus ſimilia veri, non probant. Sed al[illegible] hoc viderint.

CONSTANTINVS, CONSTANS, ET CONSTANTIVS, CONSTANTINI F[illegible]LI[illegible] AVGVST[illegible].

HI tres imperium quod per manu[illegible] a patre [illegible]perunt, [illegible] pa[illegible], v[illegible] Conſtantinus maximus natu Gallias & Hiſpanias Britanniamque inſulam o[illegible]ineret, Conſtant[illegible] Italia cum Illyrico & Græcia cede[illegible]et Byzantium & Oriens Con[illegible]an[illegible]e[illegible]ſet, qui D[illegible]lmatium ſocium imperii habe[illegible] :que[illegible] haud mul[illegible]o p[illegible]ſt, dolo excep[illegible]m, militari factione oppreſſit, quum an[illegible]os tres imperaſſet. Nec durauit diu fratrum concordia: ſiq[illegible]dem in nefar[illegible] bellu[illegible] [illegible]apt[illegible] [illegible]es. Nam Co[illegible]ſtan[illegible]inus, Gallico exercitu fretus, Conſtanti f[illegible]atri be[illegible]lu[illegible] [illegible] quod d[illegible]m cupid[illegible]s quam cautius gerit, ad Aquileiam excep[illegible]us inſidi[illegible] [illegible]ndu[illegible] [illegible]ennio finito vulneribus confectus per[illegible]t. Inde Conſta[illegible]s victo[illegible] q[illegible] [illegible] la[illegible]ore prou[illegible]as Tra[illegible]alpinas in poteſtatem redegiſſet, [illegible] primu[illegible] [illegible] optim[illegible] princ[illegible]pem: mox aduerſa valetudine, ſiue rerum felicitate [illegible]atus, ingratus omnibus eſſe cœpit, donec & ipſe [illegible] A[illegible] N[illegible] N T I[illegible] dolo, dormiens intra tent[illegible], ad [illegible]enam op[illegible] [illegible] eſt [illegible]m imperaſſe annos x i i t, vixiſſet paulo plus x x x. C[illegible]nſtan[illegible] cædem f[illegible]atr[illegible] v[illegible]turus, ingenti exercitu aduerſus Magnent[illegible]im c[illegible]mparat[illegible], inge[illegible] p[illegible] & [illegible] mo[illegible]rabili, ad Mu[illegible]um fudit: quo Romani vire[illegible] [illegible]perii pe[illegible]e conc[illegible]re, l i i i mi[illegible]bus v[illegible]imque deſi[illegible]ratis. Mox quum Magnentius bel[illegible]im reparaſſet, & ad L[illegible]gdunum iterum vi[illegible]us eſſet gladio ſibi latus aper[illegible]it: ſed & D E C E N [illegible] i[illegible]s frater, q[illegible] Cæſar ab eo d[illegible]ctus f[illegible]e[illegible], laquei morte præpoſter[illegible] [illegible]itam fin[illegible]. Nam *Britannioni* antea Cōſtantius veniam petenti facile dederat. Is Britannion adeo expers l[illegible]tterarum eſt h[illegible]bi[illegible] vt ne prima qu[illegible]dem elementa call[illegible]ret. Ceter[illegible]m Conſtant[illegible]s, *Gallum* a ſe antea [illegible]m Cæſ[illegible]e[illegible] [illegible]ocientem & inſolen[illegible]entem ſupra Cæſaris nomen, interfecit; & [illegible] ra Perſa[illegible] infe[illegible]iciter c[illegible]nflixit militum ſuorum [illegible]ultitia. Q[illegible]ibus a[illegible]a abe[illegible]ntibus q[illegible]æ Maſſage[illegible] [illegible]tabant du[illegible] R[illegible] *[illegible]num* G[illegible]atre[illegible], tres & vig[illegible] an[illegible] ætati[illegible] ag[illegible]ntem [illegible]Cæſar[illegible] a [illegible]f[illegible] n[illegible] [illegible] Aleman[illegible]os eas [illegible]aſtan[illegible]e [illegible]mil[illegible] [illegible]ſe in P[illegible]a[illegible] [illegible]rum[illegible] c[illegible] in[illegible] [illegible]m a m[illegible]libus A[illegible] [illegible] apud Mo[illegible] [illegible] x[illegible] [illegible] n[illegible] radices, æſtuanti[illegible]a febre de[illegible]it. Vixit annos x l impe[illegible] x x i i i i.

IV[illegible]IANVS.

COnſtan[illegible] c[illegible] [illegible]no facil[illegible] cuncta c[illegible]ſſere. Puer hic in[illegible] [illegible]blim[illegible], calid[illegible] & li[illegible]terar[illegible]m arden[illegible]iſſimo. Gallias [illegible] p[illegible]mum acceſſum præter omnium ſpe[illegible], Alemann[illegible] [illegible], re[illegible]que eoru[illegible] cep[illegible] [illegible]de Auguſtus a m[illegible] [illegible]io [illegible]ſta[illegible]io, a[illegible] [illegible] qu[illegible]m bellum ciuile pa[illegible] P[illegible] ad[illegible] [illegible]per[illegible] [illegible] m[illegible] [illegible]x[illegible] [illegible]um incon[illegible] [illegible]it, Perſæ viri dol[illegible] [illegible] c[illegible] [illegible]e[illegible]s p[illegible]t. Su[illegible] qui ſagitta e cælo m[illegible] v[illegible] vn[illegible] [illegible] ne[illegible] [illegible]o [illegible] impe[illegible]s *[illegible] Galilee*, ſic e[illegible] [illegible] [illegible]bue[illegible]. C[illegible]os impio q[illegible]odam odio [illegible]eo inſe[illegible] [illegible] q; præ[illegible] & i[illegible]ecebris, quaſi mach[illegible], a[illegible] [illegible] Q[illegible] [illegible] a Deo viſ[illegible] aduerſus

nos [illegible] . Ille vero ingenium indolemque egregiam ad veram pietatem quam [illegible] , conuerti [illegible], [illegible] egregios principes adnumerari poſsit. Decessit annos agens alterum & trigeſimum: ſolus annum vnū, menſes tres imperauit.

IOVIANVS.

HVic Varronianus pater, Pannonia patria, ſtaturæ proceræ, ingenii an [illegible], nec a litteris abhorrens, is qui a militibus primus Imperator ſalutatus, dece [illegible] ſimilitudine nominis, quaſi Iulianus reuixiſſet, cum Perſis pace magis neceſſariam quam honeſtam, Tra[illegible] ani prouinciis [illegible] amiſſis, init. Accessit [illegible] dedecus grauius: venrus Imperator Romanus Arſaci ſocio opem ferre [illegible] octauo imperii menſe Dadaſtanis opido, dum cubiculum ingreditur nouiter [illegible], prunæ etiam ardentis [illegible], ſiue vt alii, ſtomachi cruditate, XXXIII ætatis anno.

VALENTINIANVS ET VALENS AVGVSTI.

DEdit & hos Pannonia principes Gratiano patre ortos. Primum Valentinianus ab exercitu Nicææ, inde Valens ab eo Auguſtus imperiique conſors dictus: qui *Procopium* temere imperium inuadentem, Conſtantinopoli oppreſſere. Inde *Gothi* & barbaræ nationes a Valentiniano Thracia exturbatæ, Septemtrioque omnis [illegible] Saxonibus ad officium eiuſdem opera redacti. *Parthi* e Syria per legatos eiecti. Inquieta *Germania* Theodoſii maioris auſpiciis pacata. Ipſe dum *Quadorum* legationē latrocinia excuſantem audit, ſub ioni [illegible] bo venis atefactis, vt ſanguis mitti numquam potuerit, obiit, Gratiano filio prius Auguſti appellatione donato, imperii accepti anno vndecimo, menſe octauo, die XX, vitæ [illegible]. Valens [illegible] Arrianæ factionis fautor, dum aduerſus Scythas & Gothos [illegible] m ferocius quam cautius ciet, victus ab his acie, vitam imperiumque amiſit, igne intra tugurium in quod confugerat, iniecto. Dignos [illegible] fratres & [illegible] referendi, [illegible] Valens Arriano delirio virtutes egregias inquinaſſet.

GRATIANVS ET VALENTINIANVS.

HAud ſane improbandum principem numina terris dederant, ſi quantum litteris & militari diſciplinæ vacabat ac venationibus, tantum curæ ad rempublicam [illegible] gnoſcendam impendiſſet. Nam pietate in ſuos egregius, VALENTINIANVM [illegible] puerum Auguſtum dixit patre patruoque exſtinctis. Mox THEODOSIVM [illegible] [illegible] anum conſortem imperii aſciuit. Verum dum ſpiritu tantum & arcus me[illegible] dum Alanum milites Romano præfert, *Maximi* ducis inſidiis circumuentus [illegible] quam imperaſſet [illegible] o, cum patruo tres, cum Theodoſio [illegible]. Valentinianus a Maximo [illegible], Theodoſiiq; ductu poſtea reſtitutus in [illegible], [illegible] no [illegible] ſecto, mox *Eugenii* & ipſe poſt Maximum tyranni dolis victus [illegible] ſe [illegible] necauit

THEODOSIVS.

HIc [illegible] patre & matre Thermantia, haud dubie inter optimos principes adnumeretur; quippe qui rempub. Gothicis artibus pene op[illegible] reſtituit [illegible] x Hiſpania, quæ illi patria, a Gratiano, reſtituerit, Maximum tyrannum & Andr[illegible] præfectum eius [illegible] occiderit. V[illegible] fuerit: mox Eugenium tyrannum in Valen[illegible] nis manibus [illegible] cio. cum multo minoribus enim copiis [illegible] congreſſus, militante illi [illegible], & [illegible] vt po[illegible] t [illegible] victoriam inſignem adeptus eſt. Fuit aūt hic princeps m[illegible] & [illegible] re Traiano [illegible] ſimilis. [illegible] clementia, [illegible] in ſuos pietas, [illegible] aris diſciplina ſagax, nec a li[illegible] ſeruator, vt [illegible] ab Ambroſio an[illegible] dvisque prohi[illegible] tum [illegible]. Ob[illegible] quinquageſimo, [illegible] LXI.

ARCADIVS ET HONORIVS.

HI certe [illegible] & moriens, quando [illegible] imperio [illegible] iniunxerat Arcadio [illegible] commendata [illegible]

voluit. Prior Rufinus, dum Gotthica ſollicitat arma, vt imperium metu ab Arcadio extorqueret, perfidiæ pœnas dedit: parique pœna Caianus, Rufini ſceleris popularis, afficitur: inde mox Arcadius, quũ Byzantii regnaſſet annos fere XIII, obiit Theodoſio filio relicto. Maior rerum moles Honorium Romæ agentem excepit: qui rebellantem Gildonem quum Maſcezelis fratris ductu ſuperaſſet; eumdem quoque Maſcezelem rebellem expertus, Boniſacii ductu vicit. At Stiliconis perfidia eo pernicioſior quo occultior fuit. Nã magno noſtro dedecore quum Gotthi Italiam vaſtaſſent vrbemque Romam cepiſſent, aſtu Stiliconis rem adiuuante, tamdem re ab Honorio cognita, Stilico cum filio ſublatus eſt; qui genere Vandalus, & militaris diſciplinæ ſcientiſſimus, Honorii etiam ſocer; ſi, quam operam in perdendo ad Feſulas Radagaſo cum ducentis Gotthorum millibus præſtiterat, in aſſerendo imperio præſtitiſſet, nec Romam Alaricus Gotthorum rex vnquam cepiſſet, nec orbem totum cladibus aſſiduis inuoluiſſet. Deceſſit autem Romæ, quum annos duos & XXX imperaſſet.

Romæ captiuitas.

NOn potui non vehementer mirari, tantam vel temporum iniuriam, vel ſcriptorum inertiam, tum veterum tum recentium fuiſſe, vt, quum Romam orbis reginam captam ab Alarico Gotthorum rege, anno poſt eam conditam MCLXIIII, certatim omnes memoriæ prodant; ſeriem tamen rei aut indagandam non cenſuerint, aut indagatam, tamquam rem plane ignobilem nec ſcitu dignam, obliuione inuoluerint. Prò deûm hominumque fidem! vrbs orbis totius regina, quæq; eo auſpicio condita credatur vt caput orbis ſemper eſſet, & quæ toties de barbaris gentibus orbeque triumpharat, capitur Gotthico aſtu; & interim rei ſeries ordoque neſcitur. Ego vero id minime patiar; & omnis antiquitatis illuſtrandæ ſtudioſus, hanc quoq; rem tam memorabilem non negligam. Aſtu autem barbarico capta traditur in hunc fermemodum, quem Procopius ſolus ex omnibus quos legi, tradat: vt miter ab interprete vel rem totam diſſimulatam, vel, quum in mutilum Græcum codicem incidiſſet, non animaduerſam. Ille igitur in hanc ſententiam: Obſederat Romam Alaricus iam biennium: nec Honorius, qui Rauennæ deſidebat, aut ferre ſuppetias poterat, aut audebat. Nam quum nihil minus quam de vrbis ſalute ſollicitus eſſet, Stilicone interfecto, ducem exercitui minime præfecerat, qui rem aduerſus Gotthos adminiſtraret. Vnde Gotthis obſidendæ vrbis cogitatio, Romano milite aut dilapſo aut ſegniter rem agente. Verum eam fruſtra obſeſſam quum expugnare vi non poſſent, ad dolum hoſtis barbarus vertitur. Profectionem in patriam ſimulat; trecentosque iuuenes, corporis & animi vi præſtantes deligit, quos Romanis principibus dono det; inſtructos prius vt omni obſequio dominos ſuos promereri ſtudeant; & ad certam diem circa meridiem, quum Romani principes ſomno vel otio vacarent, ad Aſinariam portam aduolent, interfectisque improuiſo inſultu cuſtodibus, portam ſibi præſto futuro aperiant. Interea Gotthi, quum reditum, alia atque alia deeſſe ſibi ſimulantes, differrent, trecenti illi iuuenes occaſione egregie vſi, portam ſtato die ſuis aperiunt: & intromiſſus Gotthus, maiore ignominia quam damno, vrbem omnem populatur. Sunt qui Probæ illuſtris fœminæ & opulentiſſimæ opera patefactam Gotthis portam exiſtiment, quum plebem Romanam paſſim fame & morbis pecudum more cadentem, miſeraretur. Duo ſunt cognitu non indigna: Vnum, edictum ab Alarico fuiſſe vt, quicumque in templa diuorum confugerent, præcipue Petri & Pauli, his nulla vis inferretur; quod & ſumma fide ſeruatum: Alterum, quod quum nuntiatum Honorio eſſet Rauennæ Romam perditam, credidit ille de pugnaci Gallo, cui nomen erat Romæ, ſignificatum eſſe; admiratumque vehementer, tam ſubito periiſſe eum quicum paulo ante feſtiuiſſime luſerat. Adeo ſocordis ingenii princeps, nec quidquam omnino paternæ auitæque virtutis referens: quod & Arcadio fratri vitio datum eſt. Nam Eudoxiæ vxori addictus, cum alia improbe fecit, tum Chryſoſtomum antiſtitem ſanctitatis & eruditionis egregiæ, vxori plus æquo inſeruiens, in exſilium egit.

IOANN. BAPTISTAE EGNATII ROMANORVM PRINCIPVM LIBER SECVNDVS.

SEQVITVR abhinc ætas in qua mihi orbis totius clades, regnorum triſtes exitus, imperia funditus exciſa, mutationes rerum frequentiſſimæ referendæ ſunt: vt intelligat mortalitas, nihil eſſe in conſtantius iis quæ tantopere vt æterna miramur. Adeo enim vitæ fortunęque iſta bona, in quibus opinione vulgi ſita ſumma felicitas eſt, fragilia caducaque ſunt, vt nihil his eſſe poſſit cladibus ruinisque magis obnoxium. quod cum vetera illa Aſiæ imperia, tum vero nominis Romani maieſtas facile declarat; quæ felicibus auſpiciis orta, lætiſſimis rerum ſucceſſibus aucta, viris clariſſimis inſtructa, quorum virtute ac conſiliis ad ampliſſimum faſtigium ſit euecta, legibus, inſtitutis; deûm pietate illuſtrata, conciderit tamen & funditus euerſa ſit; vt, quemadmodum illa de toto terrarum orbe triumphos retulerat, ſic nulla fere hodie in terris gens agat, aut antea fuerit, tam immanis tam barbara, quæ non aut auitas iniurias, aut ſuas illi rependerit. Huc acceſſit quod eorum deinde qui ſequentur principum partim ignauia, partim auaritia, res adeo noſtræ peſſum iere, vt ad rem Romanam ſiſtendam, alienæ atque externæ virtutis eguerimus. adeo maſcula illa Romuli proles & Italica virtus, ſimul cum imperii lapſu cō ſenuerat. Nec Romani poſtea pontifices ambitione plusquam immodica, pronam iam per ſe in caſum rem Italicam non funditus afflixere, dum ſtudiis ſuis nunc Francos, nunc Germanos, atque alios quoſuis potius quam Italicos principes patiuntur: illi vero quantum Romanæ atque Italicæ maieſtati ſemper detulerint, vel illud argumento eſſe potuit, quum ſe Cæſares aut Auguſtos pro Henricis & Federicis dici malint; quumque ſe nunc Reges nunc Imperatores Romanorum appellari gaudeant. Cæterum nec querelæ locus hic eſt, & ipſa noſtra hæc commentatio, etiam nuda, ſatis allatura doloris ac moleſtiæ legentibus eſt. Quare Theodoſium ipſum iuniorem aggrediamur.

THEODOSIVS IVNIOR.

QVinquaginta quot vixit annos, totidem imperio etiam præfuit. Nam puerum admodum moriens Arcadius eum reliquerat ſub tutela Iſdigerdis Perſarum regis: quod & bene ceſſit. Barbarus enim rex & tutelam ſumma fide geſſit, & pacem cum Romanis, quo ad vixit, habuit. Is vero, Honorio defuncto, *Valentinianum* ex Conſtantio & Placidia natum, data Eudocia filia in vxorem, Romam peropportune miſit; quum turbatæ res eſſent tyrannorum libidine, qui rem Romanam inuaſerant. Sub hoc tertia ſynodus contra Neſtorium celebrata, Pulcheriæ ſororis prudentia: nempe quoad illa eſt vſus Imperator, bene res geſta. Hic vxorem Eudociam Leonis Athenienſis philoſophi vxorem duxit; quæ præter egregiam formam ſingularemque pudicitiam, etiam litteris excelluit, abſoluto eo libro cui titulum Græci Ὁμηρόκεντρα faciunt. Hoc principe Venetiæ feliciſſimis auſpiciis mediis in aquis habitari cœpere, quum Honorius adhuc viueret.

VALENTINIANVS III.

ASſeri fortaſſe in priſtinum ſtatum ſub hoc principe res Romana potuit, ſi eius inceptis aut fortuna fauiſſet, aut imprudentia poſtea ſua rem non afflixiſſet. Nam recepta ſub aduentum ſuum Italia, cum *Genſerico* ſtatim Vandilorum rege pacem ſanxit, parte Africæ, vt videri voluit, contento: & aduerſus *Attilam* Aĉtii ductu rem feliciter geſſit. Inde Maximi arte, viri per ea tempora potentiſſimi, Aetium interimi iuſſit. vnde in vltionem ipſe poſtea Romæ ab eius commilitonibus confoſſus periit. Hoc principe occidentis imperium, Francis Gallias, Anglis & Scotis Britanniam occupantibus, Vandalis Africam & ipſam vrbem populantibus, Hunnis Europam vexantibus & Italiam, collapſum funditus eſt. Periit imperii & ætatis anno XXX. De Aetio pauca dicenda hîc ſunt. Hic e Doroſtana Mœſiæ, quum diſciplina militari excelleret, Conſtantio defuncto, ab Honorio principe illi ſufficitur: cuius ductu Attila

in eam-

in campis Catalaunicis victus eſt, & Burgundiones repreſſi. Hunc poſtea Valentinianus quum interfeciſſet, interrogaretq; ciuem quempiam Romanũ, an iure occiſum crederet, *Iure an iniuria occideris, Imperator, Aetium, neſcio: illud ſcio quod ſiniſtra tua dextram tibi abſcideris*: nec falſus omnino vates. Nam eius morte Hunni rerum potiti, & imperium euerſum eſt.

Breuis enumeratio eorum qui poſt Valentinianum Romæ rerum ſunt potiti.

POſt Valentinianum Romæ *Auitus*, ſenatorii vir ordinis, præfuit: Auitum inde *Maiorianus* quadriennio: hunc *Seuerianus*, Seuerianum *Anthemius*, Anthemium *Olybrius* ſubſequutus: cui *Glycerius*, & Glycerio *Nepos* ſtatim ſucceſſit: quo per vim pulſo, *Auguſtulus* male ominati nominis, rerum potitur: ſub quo Romani maieſtas imperii conuulſa per *Odoacrem* Herulum, ſero admodum ad Francos rediit.

FL. VALERIVS MARCIANVS.

NVnc Imperatores Conſtantinopolitanos (quando illi tantum per illa tempora viguere) ad Conſtantinum vſque Palæologum continua ſerie perſtringemus, initio a Marciano ſumpto. qui, licet humili loco natus, militiæ tamen clarus, Pulcheriæ Theodoſii ſororis ſtudio rebus præficitur: moderatus princeps, & rebus gerendis idoneus, ſi per ſenectam diutius viuere potuiſſet. nam pacem, quoad eius fieri potuit, coluit; illud ſæpe vſurpans, *Dum in pace eſſe poſſumus, arma non induamus.* Is Tatianum Iuliumque fratres, qui olim aquilæ ſuperuolantis eius caput auſpicium texexerant, viaticoque ducentorum aureorum inopẽ & ægrotantem adiuuerant, ſtatim vt princeps eſt dictus, alterum Illyrico, alterum Conſtantinopoli præfecit. Hoc principe Chalcedonenſis quarta ſynodus celebrata aduerſus Dioſcorum & Eutychem, Leonis Pontificis Romani iuſſu. Imperauit annos ſex.

LEO.

PRimus hic Græcanici vir ſanguinis imperium tenuit, Aſparis patricii factione adiutus. Cuius etiam filium Cæſarem quum inuitus creaſſet, poſtea cum Ardaburio fratre, vt inſidiarum in ſe auctores, interfecit: Leonemque ex Ariadna filia & Zenone filium ſucceſſorem ſibi eſſe voluit. Is aduerſus *Genſericum* Vandilorum regem *Baſiliſcum* ducem miſit. Qui, ſi Zonaram ſequare, victus nauali prœlio a Vandilis, aufugit; ſiue illud ignauia, ſiue proditio fuerit. Byzantium huius imperio magna ex parte conflagrauit, præterquam quod Italia in perpetuo motu fuit. Imperauit autem annos XVII.

LEO IVNIOR.

HIc puer ab auo relictus, quum annum præfuiſſet, Zenoni patri manibus ſuis diadema impoſuit, patremque pro ſe deinceps imperare iuſſit.

ZENO ISAVRICVS.

QVam variè rebus Romanis illuſerit fortunæ vis, hic Zeno facile cum pleriſque qui explicandi mihi principes erunt, probet. Vir obſcuriſſimi ſanguinis, & cum facie deformis, tum moribus plane tyrannicis; vt Iſaurum agnoſcas. Hic Theodericum Oſtrogotthorum regem quum vnice diligeret, in Italiam aduerſus Odoacrem miſit, conſulem prius a ſe factum. Pulſus vero a *Baſiliſco*, factione vxoris, quum in Iſauriam conceſſiſſet, non multo poſt reuerſus, & Baſiliſcum expulit, (quem & inedia mori coegit) & annos XIII tyrannum verius quam principem egit. Sunt qui viuum adhuc incluſum ab vxore ſepulcro tradant; fruſtraque reſipiſcentem, & opem quiritantem obiiſſe. Hoc principe incendium adeo graue fuit vt præter maximã vrbis partem conflagratam, centum & viginti librorũ millia combuſta ſint: inter quæ & Homeri poema inteſtino draconis CXX pedum, aureis litteris deſcriptum.

FL. VALERIVS ANASTASIVS DICOROS.

DIcorum hunc cognomento Græci appellarunt, a diſcoloribus videlicet oculorum pupillis: quarum dextra nigricans, ſiniſtra cærulea fuerit. Inter bonos principes vtique mihi referendus, tametſi ab humili loco ad imperium euectus Ariadnę

Zenonis vxoris opera; niſi poſtea mutatus, Eutychianæ hæreſi adhæſiſſet. vnde illi aduerſus orthodoxos graue diſſidium conflatum. *Bulgarorum* arma tum primum audita, & *Saraceni* Alamundaro duce Syriæ graues incumbebant. Hic tyrannorum aliquot ſeditione fatigatus, poſt octogeſimum & octauum vitæ annum, imperii vigeſimumſeptimum, fulmine afflatus periit, vlciſcente grauiter numine pietatem toties ab impuro principe violatam.

IVSTINVS.

QVis credat Thracem hominem, armentarium & ſues agentem, ſine tribu, ignotis obſcuriſque parentibus ortum, & rebus præfuiſſe, & rem tum feliciter tum optime adminiſtraſſe? Rexit tamen ille ſumma cum laude, & pietatis ſtudioſiſſimus veræ Ioannem Romanum pōtificem, ad ſe legatum venientem a Theoderico Gotthorum rege pro Arrianis quos expulerat Iuſtinus reſtituendis, venerabundus excepit: & principatum dolo partum (quippe qui acceptam ab Amantio eunucho pecuniam, vt militi pro Theocritiano præficiendo distribueret, in ſe ſuffragia verterit) magna virtute poſtea adminiſtrauit: nono imperii anno Iuſtinianum ex ſorore nepotem, quū adhuc viueret, ſibi ſucceſſorē inſtituens: quo facto, non multo poſt obiit.

IVSTINIANVS.

NEpos Iuſtino ex ſorore, quum annum quartum & quadrageſimum ageret, imperare cœpit: quod per annos vndequadraginta adminiſtrans, veterem Romani imperii gloriam mirum in modum ampliauit. Primum enim *Perſas* Belliſarii opera intra ſuos fines cōtinuit. inde eodem duce *Romam* a Gotthorum ſeruitute aſſeruit; *Africam* imperio pulſis Vandilis reſtituit: Narſete duce *Gotthicum* tamdem nomen deleuit. Bis triumphatum ex inſtituto veterum Romanorum de Perſis & Vandilis a Belliſario. Leges infinitis voluminibus antea diſperſas, in L. Digeſtorum libros contraxit: Inſtitutionum libros quatuor edidit: Codicem inuulgauit. Maximus certe princeps, niſi auaritiæ & delirii Euthychiani reus fuiſſet. Serici vſus e Perſis ad Græcos hoc tempore tranſiit iampridem deſitus.

IVSTINVS IVNIOR.

HIc æmulus Iuſtini, & vt filius a Iuſtiniano in regia ſemper habitus, facili admodum ingenio atque ad promerendam ex liberalitate hominum gratiam nato fuit. Cum *Perſis* pacem fecit, tributo quod Romani annuum his expenderent, ſublato. *Longobardi*, Germanica gens, a Narſete indignato contra Sophiam, in Italiam hoc principe irrupere; quam ab Alboino rege ad Deſiderium, per CC & IIII annos, in principatus diuiſam tenuere. Obiit graui pedum dolore, anno XI imperii.

TIBERIVS.

TIberius adoptatus a Iuſtino, rem per ſeptennium foris ſatis feliciter geſſit: domi ſumma cum pietatis & liberalitatis opinione. quod ſi, quemadmodum *Perſas* grauibus afflixit prœliis, ſic aduerſus *Longobardos* felix fuiſſet, nihil illo principe fortunatius. Obiit Mauricio genero ſucceſſore declarato.

MAVRICIVS.

CAppadocem hominem virtus & rei militaris ſcientia, partaque eius ductu de Perſis inſignis victoria, imperio facile impoſuit: quod ſub initia *Perſis* victis, *Scythis* afflictis, *Longobardis* repreſſis, & *Hunnis* e patrio ſolo in ſolitudines pulſis, feliciter adminiſtrauit. Mox auaritiæ ſtudens, quum fruſtra Phocæ inſidias, ſomnio etiam admonitus præcauiſſet, dum miles ſtipendio fraudatus ſeditioſius agit, ab eodem Phoca imperio & vita priuatur: quum imperaſſet annos XX, vixiſſet tres & ſexaginta: eius etiam omnis proſapia ſublata eſt. *Turcaicum* nomen tunc primum Aſiæ auditum.

PHOCAS.

ADeo præcipites in malum homines agimur, vt Phocas nec Mauricii auaritia admonitus, adepto imperio per Mauricii cędem, ab hoc vitio temperarit. Quin longe ſtudioſius colligendæ vndique pecuniæ incubuit, & omnia ex Perſicæ ſeruitutis inſtituto egit. Vnum in hoc homine laudes, quod Romanū pontificem principem omnium

omnium iure declararit. Cetera adeo ſocors & ignauus, & frequentibus adulteriis infamis, vt quum Romanum imperium vndique barbari vaſtarent, ſtaretque ſolum eius nominis vmbra, conſpiratum ſit in illum ab Heracleona & Heraclio & Priſco; qui captum inertiſſimum hominem prius interfecere quam ferre ſuppetias eius milites potuerint, omni ſtirpe principis impuriſſimi ſublata.

HERACLIVS.

LAbente iampridem imperio, & prægrauantibus Perſarum armis, Syriacum ipſis Hieroſolymis expugnata, Heraclius accepto diademate a Sergio pontifice, primum omnium *Perſicum* bellum parat: ad quos legatis antea miſſis pro induciis impetrandis, contemptim ab his habitus, adeo excanduit, vt differre amplius rem non potuerit. Reſponderunt enim impii hoſtes, non prius ſe Romanis pacem daturos quam Chriſtum abnegaſſet Imperator. Quare ingentibus copiis in Choſroen ductis, victis eius ſæpe ducibus, & cum omnibus copiis cæſis: mox profligato Choſroe, Perſideq; omni in vltionem noſtram igni ferroque vaſtata, lignum ſalutiferæ crucis recepit. Celebris adhuc eſt Chriſtianis dies feſtus, argumentum victoriæ inſignis, pacis videlicet partæ; & Tigridis fluuii inter vtrumque imperium termini. Triumphatumque egregie cruce prælata. Imperauit Heraclius annos XXXI. Nouo morbi genere periit, virili membro ſemper ita diſtento vt quoties meieret, lotio vultum aſpergeret, niſi obiecta tabula id prohibuiſſet. Creditum eſt hæreſeos Monothelitarum, in quam inciderat, & nequitiæ ſupplicium luiſſe. Hoc tempore *Saraceni* Mahomete duce caput extulere. Quare breuiter de eius ortu & ſucceſſu interim quædam perſtringamus.

Mahometis ortus.

EX Arabia, conſtanti veterum ſcriptorum fide, hoc malum orbi prodiit. Inde enim humili loco natus, dum locandis conducendisq; camelis victum quærit, adoleſcens ingenii vafri, viduæ dominæ nuptiis & opibus mox auctus, Sergium monachum noſtratem familiarem habuit: cuius adiutus opera, quum Chriſtianos & Iudæos accuſaret, hos vt impios, qui ſummum prophetam excruciaſſent; nos vt ſimpliciores, qui de Chriſto ridicula prodamus; paulatim latronum manum coegit & diuinitate quadam inde ſibi aſtructa, facileque leuiſſimo hominum generi perſuaſa, cõſilium armis addidit. Inde rerum ſucceſſu proſperiore elatus, Syriam vaſtat, & Damaſcum regionis caput expugnat. Tum vero in Perſas arma conuerſa. quibus congreſſus, & primo victus, reparandis copiis intentus, Scenitas ſibi Arabas adiungit, gentem per ea tempora Romanæ militiæ aſſuetam, & quæ ob negata ab Heraclio ſtipendia, rebelles animos induerat. Sicque paulatim firmato imperio, & diuinitatis cuiuſdam opinione perſuaſa, quam armis tuendam contra aduerſantes præceperit, quadrageſimo vitæ anno, veneno (vt aiunt) a domeſticis dato periit. In quo homine neſcio magisne ingenii calliditatem admirer, an gentis eius ſtultitiam, an potius Chriſtianorum principum ſocordiam, qui nec naſcentem comprimere flammam (factu tunc facile) voluere, nec magnis poſtea rerum ſucceſſibus auctam potuere. Vnde labes illa iam ad hoc æui non Aſiam ſolum & Africam, ſed magnam Europæ partem infecerit, vt iam de Chriſtiana pietate tuenda in diſcrimen ventum ſit.

CONSTANTINVS HERACLII.

HIc annum vnum quum imperaſſet, rectæ ac veræ pietatis cultor, Martinæ nouercæ inſidiis, quæ Heracleonæ imperium aſtrueret, veneno tollitur. Illa vero, quum imperium male partum cum filio vix biennio tenuiſſet, a ſenatu cum decenni filio expellitur, amputata prius matri lingua, filio naribus.

CONSTANS.

COnſtans ex Gregoria & Conſtantino proxime relato proles, rerum potitur adnitente ſenatu, qui Martinæ ſcelus exſecrabatur. Hic auitæ impietatis heres, Martinum Romanum pontificem ſibi aduerſantem, comprehendi iuſſum, in exſilio mori coegit. Cetera hominem non improbares, ſi impietatem & auaritiam demeres. *Saracenis* claſſe congreſſus, victus aufugit: quibus paulo poſt diſſidio labo-

rantibus, biennii induciis impetratis, Italiam petiit, vt eam a Longobardico iugo liberaret. Sed quum Romam veniſſet, victus a *Longobardis* acie, quidquid antiqui operis ſignorumue fuit, intra quintum diem inde ſuſtulit: vt plus ornamentorum pauciſſimis diebus vrbi detraxerit, quam barbari per tot annos. Inde in Siciliam traiiciens, quum ſextum ibi annum ageret, & auare & crudeliter tributum exigeret, dolo ſuorum interficitur, poſtquam annos VII ac XX imperaſſet.

CONSTANTINVS POGONATVS.

MEliore orbis fato Conſtantinus imperium excepit: qui maximus natu relictus a patre Byzantii, vt imperium adminiſtraret, audita eius morte, in Siciliam venit: vltusque Mizizium tyrannum, & cædis paternæ conſcios, bellum aduerſus *Saracenos* ſeptem annos, terra marique feliciter geſſit. Fatigati enim bello maritimo Arabes, quod ex Cyzico a ſe capto, Byzantio ſingulis æſtatibus inferebant, maxime ignis miraculo territi, qui ſub aqua arderet, (Callinici inuentum) tempeſtate etiam graui oppreſſi, fere omnes periere. Nec terra felicius res eorum adminiſtrata. Victi enim vna acie, XXX ſuorum millia amiſere. Quare pax honeſtiſſima ſequuta; pollicitusque Mauias eorum dux, Ioanni legato Imperatoris ad id miſſo tributũ annuum, auri pondo III millia, ſeruorum etiam honeſtorum & equorum totidem. Sexta hoc principe veræ pietatis celebrata ſynodus Conſtantinopoli. Pax vbique etiam floruit; præterquam quod *Bulgari* trans Danubium repentine bellum oſtentarunt: quod quum infeliciter gereretur, inhoneſta pace Myſia his ad inhabitandũ data eſt, tributo etiam annuo promiſſo. Imperauit annos ſeptemdecim, Iuſtiniano filio herede, quum fratribus minoribus nares amputaſſet. *Pogonatus* appellatus, quod imberbis in Siciliam profectus, barbatus rediſſet. πώγωνα enim Græci barbam appellant.

IVSTINIANVS.

VLtimus Heraclianæ ſtirpis Iuſtinianus imperio præfuit, praui vir ingenii & varii, atque a fide recta abhorrentis. Siquidem ſynodum aduerſus ſextam a patre celebratam, indixit, bonis omnibus aduerſantibus, & in primis Romano pontifice; quem comprehendi mandauit. Bellum aduerſus *Arabas* & *Bulgaros* contra fœdera motum, vtrumque calamitoſiſſimum geſſit. Quare & crudelitate etiam in ſuos inuiſior factus, Leontii patricii & Callinici patriarchæ dolo deturbatur imperio, atque Cherſonam relegatur, nare prius abſciſſa. Vnde mox fugiens, & ad Trebellium Bulgarorum regem fuga lapſus, eius opera reſtituitur, Tiberio, qui Leontio ſucceſſerat, fugato, & Callinico patriarcha luminibus priuato. Illud ſæuitiæ hominis argumentũ traditur, quod quoties truncas nares emungeret, toties vnũ ex iis qui Leontio fauerant, ad ſupplicium rapi iubebat. Sexto demum & decimo anno a Philippico pulſus, quem, reclamante Conſtantino pontifice, acrius inſectabatur, (venerat autem ad illum Romanus antiſtes accerſitus, & ab Imperatore honorificentiſſime exceptus) vitam & imperium pariter amiſit, ſexto anno poſt exſilium, quum X ante præfuiſſet.

LEONTIVS.

LXXXVII annos ab Heraclio ad Iuſtinianum in vna gente imperatum: (quod neſcio an vlli priorum contigerit) quum Leontius Iuſtiniano relegato, imperium ſibi vindicauit: qui claſſe aduerſus *Arabas* Africam occupantes ingenti parata, quum infecta re rediret, imperio expellitur, poſtquam tres tantum annos rerum potitus eſſet. Hunc ergo Tiberius captum (ſic enim quam Abſimarus dici voluit) adepto imperio, naribus truncatum cuſtodiri iuſſit.

ABSIMARVS, QVI ET TIBERIVS.

HVnc claſſis in Creta Imperatorem dixit. qui Heraclium fratrem ſtatim aduerſus Arabas omnia vaſtantes quum miſiſſet, eius forti opera hactenus repreſſit vt a noſtris abſtinerent. Inde Philippicum nobilitatis præcipuæ Cherſonam relegauit, quod aquila caput obumbraſſe videbatur dormienti. Ceterum ſeptimo poſt anno cum Leontio captus, a Iuſtiniano interficitur.

PHILIPPICVS BARDANES.

NVmquam maior principum impietas, maiorue (quod grauius doleas) ſocordia. Quippe hic adeptus imperium, ſextæ ſynodi decreta altera ſynodo infirmare contendit; gratificaturus monacho qui imperaturum illum prædixerat, hoc prædictionis præmium petenti. quare quum loquentiæ multum huic ineſſet, ſapientiæ parum, opesque imperii iampridem congeſtas diſſiparet, paſſus etiam *Bulgaros* Thraciam populari, priuatus oculis in ordinem redigitur, anno vno & menſibus ſex vix expletis.

ARTEMIVS, QVI ET ANASTASIVS.

HIc adeptus imperium, quum optime quæ ad pietatem rectam attinent, inſtituiſſet ex pontificum aſſenſu, claſſem ingentem aduerſus *Arabas* in Alexandriam emiſit. Verum claſſiariis quibusdam contumacius agentibus, qui illum oderant, domum reuerſi, Theodoſium, ignobilem alioqui virum, imperio præficiunt: captaque Conſtantinopoli, monaſterio Anaſtaſium includunt; quum annum vnum, menſes tres imperaſſet.

THEODOSIVS ATRAMYTENVS.

OBſcuro licet loco natus, non pœnitendum Imperatorem egiſſet, ſi diutius illi per Leonem & Cononem orientis præfectos imperare licuiſſet. Verum quum Leonem exercitus Imperatorem dixiſſet, pertæſus belli ciuilis Theodoſius, ceſſit imperio; monaſticamque vitam amplexus, ſatis diu ac felix in ea vixit, quum annos duos imperaſſet.

LEON ISAVRVS, SIVE CONON.

OBſcuritatem generis (quippe qui apud Iſauros natus exercuerat ſedentariam) cum aliis ſceleribus, tum vero impietate in Deum ac eius imagines, facile Leon æquauit: (vnde illi cognomen εἰκονομάχον & θεομάχον Græcis) quarum perdendi tantus hominem ardor inuaſerat, vt Iudæis duobus gratificaretur, qui illum tanto ante imperaturum prædixerant, vt & Conſtantinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduerſantem, ſede extruſerit, & Romanum antiſtitem obſiſtentem, comprehendi iuſſerit. *Saraceni* certe ducibus Maſgalda & Solymano Conſtantinopolim trienhali obſidione, terra marique fatigarunt. Verum peſte fameque confecti, a Bulgaris etiam ſæpe victi, claſſe magna ex parte igne ſub aquis ardenti conſumpta, pauciſſimis ex tanto naufragio ſeruatis, manifeſtam in ſe numinis iram ſenſere. Nec minori interim clade in vrbe ſæuiũ: trecenta & amplius ciuium millia peſte fameq; conſumpta. Ridicula plane quidam de cæleſti igne & nauium numero prodidere. Inde *Siciliam* Sergii præfecti opera rebellantem, ad officium retraxit. Circa finem imperii, quod quartum & vigeſimum durauit annum, graui *terræ motu* Bithynia Thraciaque concuſſa: murique Byzantii magna ex parte collapſi: quo Theodoſii maioris & Arcadii filii ſtatuæ ad terram deiectæ. Et quæ res flectere impii principis animum ab impietate debuerat, tamquam in manifeſta deûm ira, ille vero ad priuatum quæſtũ retulit, tributo ad reſtituendos muros impoſito, vt in ſingula numiſmata quatuor & viginti obolos ærario principis inferrent: quod poſtea in multas ætates abiit. Hoc principe Romani pontifices ad Francos primum reſpexere.

CONSTANTINVS COPRONYMOS.

IMpio patri ſceleſtiſſima ſucceſſit proles Conſtantinus cognomento Copronymi, quod infans baptiſmi lauacro admotus, mediis ſacris alimoniæ excremẽto aquam polluerat. Is non ſolum patris impietatem in abolendis diuorum imaginibus reddidit, verumetiam grauiore ſcelere reliquias eorum aut contempſit aut combuſſit: quam in numina impietatem, immanitas hominis inuiſiorem fecerit, dum nobiliſſimum quemque tollendum e medio curat. Antiſtites certe Conſtantinopolitanos vnum & alterum, ignominioſe prius habitos, & grauiter adhæc excruciatos, capite plectit. Hic *Bulgaricum* variante fortuna bellum terra marique geſſit. Artabaſdum primæ nobilitatis hominem, Imperatorem ab orthodoxis creatum, poſt biennium a ſe captum, oculorum vſu cum liberis priuat. Grauiſſimam hiemem, vti Pontus

Boſporusque ipſe Thracius perglaciauerit, expertus, poſt infinita flagitia exquiſitiſſimo cruciatu conſumptus, obiit, imperii anno XXIIII, duobus menſibus minus.

LEO.

NOn imperii ſolum ſed paterni ſceleris heres, aduerſante matre Bulgarici ſanguinis pientiſſima, ſucceſſit Leo; qui ad impietatem ſacrilegium etiam addiderit. Nam coronam a Mauricio principe Deo dicatam, nefario capiti imponens, captus gemmarum & auri ſplendore, breui pœnas luit. Caput enim impium carbunculi apoſtemate ſtatim intumuit: tamdem ardentiſſima febri ſubſequuta, impium ſpiritum nefarius exhalauit, imperii anno vno.

CONSTANTINVS LEONIS F. ET IRENE MATER.

REdditus tamdem his principibus veteri religioni ſuus nitor, reddita vetus pietas, Irenes matris opera; quæ Attici ſanguinis, forma inſignis, ſed probitatis opinione inſignior, Leoni nupſerat. Quare conuentu trecentorum & L patrum Nicææ indicto, quæ ſeptima ſynodus habetur, templis diuisque ſuæ reſtitutæ ſunt imagines. Nec multo poſt tamen Conſtantinus iam adultus, matrem haud amplius paſſus, imperio deiicit, eiectam in ordinem redigit. Nicephorum, imperatorii & ipſum ſtemmatis, in quem ſuffragia multorum tacite inclinabant, oculorum & linguæ vſu priuat. Et, ne quid ſceleris deeſſet, Maria vxore monaſterio obtruſa, Theodoram concubinam inducit, matris conſilio, vt filium inuiſum omnibus faceret. vnde mox rerum ſola potita, filium in poteſtatem redactum excæcat, eadẽ die qua ſexto ante anno Nicephorum ille eodem ſupplicio affecerat: ipſaque non multo poſt a Nicephoro pulſa, in Lesbum inſulam relegatur. Huius imperio, quod fuit cum filio annorum X, lamina inuenta eſt ſuper cadauer his verbis; *Chriſtus naſcetur ex virgine: in eum credo: Conſtantini & Irenes imperio ô ſol iterum me videbis.* Sed & Carolus a Leone Romano pontifice imperii corona donatur, virtutis & pietatis ergo.

NICEPHORVS.

PIget plane ac pariter me pudet, tot portentis verius quam principibus referendis immorari: niſi quod, præterquam quod rei ſeries ita exigit, nonnihil & huiuſmodi homines vitæ proſunt, dum eorum exitu & deterrentur peſſimi, & optimus quiſque ad virtutem honeſtumque accenditur. Nemo enim maiore hominum opinione ad imperium venit, dum ſingulos aut muliebris impotentiæ aut flagitioſiſſimi principis tædet: nemo auarius aut crudelius adminiſtrauit: quorum ſcelerum mox pœnas meritas luit. A *Bulgaris* enim paulo ante a ſe victis, improuiſo noctis aſſultu oppreſſus, ipſe cum toto exercitu ad internicionem cæditur. Stauracius filius, ſaucius humerum, vix Adrianopolim euaſit. Hic Venetam rem ſociali claſſe aduerſus Gallos iuuit. Populoniam dolo magis quam vi captam diripit.

STAVRACIVS,

ADrianopoli, in quam euaſerat, poſt patris interitum Imperator ab amicis ſalutatus, non multo poſt a Michaele Curoplate, Rangabe cognomento, qui Procopiam ſororem eius in vxorem duxerat, imperio deturbatur, & monaſterio includitur, poſtquam cum patre annos IX imperaſſet.

MICHAEL CVROPLATES, RANGABE COGNOMENTO.

MElior pacis artibus, & pietate maior duobus a me proxime relatis, ſucceſſerat Michael, ſi, quam in toga bonus, tam bellicis rebus adminiſtrandis viguiſſet: a quibus tantum abhorruit, vt ad vnam aduerſam cum *Bulgaris* pugnam, a quibus caſtris etiam exutus eſt, ita conciderit, vt accepto nuntio de Leonis imperio, monaſterio ſeſe abdiderit, habenas regni facile concedens, poſt annum alterum imperii. Hic cum Carolo Francorum rege fœdus ita iniit, vt Veneti ſuis legibus ac iure viuerent, immunitate his ſeruata, quam ad eam diem in terra Italia retinuerant.

LEO ARMENIVS.

PArdi Patricii filius, magno omnium gaudio, maiore ſpe, rei Romanæ præficitur: nec cõceptam de ſe hominum animis ſpem fruſtratus eſſet, niſi egregias virtutes crudeli-

crudelitate in ſuos & impietate in Deum mox fœdaſſet. Quippe qui parta de *Bulgaris* inſigni victoria, quum ab armis quies eſſet, ad cædem multorum conuerſus, diuorum imagines deleri penitus iubet. Nec præſagiis aut ſomniis maternis cladem imminentem euadere potuit. Nam a Michaele Traulo, quem in cuſtodia detinebat, noctu per inſidias, dum ſactis operatur, cæſus, obiit poſt annos imperii VII & menſes quinque.

MICHAEL BALBVS.

A Morium Phrygiæ ſuperioris opidulum, dedit hunc principem, non humili ſolum, ſed ſordido etiam loco natum: (ad quæ impietas quoque acceſſerat, ex hæreſi Iudæorum atque Thinganorum hauſta) linguæ præterea vitio balbutientem: vnde Græci τραυλὸν appellauere. Hic poſt interfectum Leonem, a quo ad tantam fortunam euectus erat, Thomam, qui tyrannidem inuaſerat, vario primum rerum euentu, tandem oppreſſit: defectionisque ſocios cum ipſo Thoma ſuſtulit. *Saraceni* hoc principe ex Africa profecti, Cretam inſulam occupant, totamque fere in dicionem redigunt; Græcosq; duplici prœlio vincunt. Ipſe princeps, quum annos VIII, menſes IX imperaſſet, Theophilo filio per manus imperiū tradidit. Vetus oraculum innotuit, *tum rem Romanam in lapſum præcipitem ruituram, quum balbus & auariſſimus princeps imperaret*; qualis hic vir fuit.

THEOPHILVS.

M Aior iuſtitię cultus in Theophilo filio: (quippe qui facillimum ſeſe ſtatis diebus adeuntibus exhiberet; & ad ſeueritatem interdum propenſior, acrius delicta puniret) ſed par impietas, vt qui diuorum imagines ex paterna æmulatione auerſatus, non paucos qui eas colerent, ad mortem vſque cædi iuſſerit. *Saracenis* Aſiæ prouincias vaſtantibus bis congreſſus, bis victus eſt caſtrisque exutus. Quinetiam Amorium, vnde illi genus, ab iis obſeſſum & proditione captum diripitur. Quumque annos duodecim rebus præfuiſſet, dyſenteriæ morbo periit.

MICHAEL THEOPHILI, ET THEODORA EIVS MATER.

F Ecit Irenes Conſtantini matris adminiſtratio, vt fœminei non pœniteret imperii. Quare Theophilo vita functo, Michaele filio adhuc infante, & ſub tutela matris ac principum virorum relicto, *Bulgari* Scythicum genus, pietatem noſtram populariter ſunt amplexi, quum Theodora genitrix rebus adhuc præeſſet. Verum impotentiam muliebrem quis æquo animo ferat, vbi præſertim impietatem afferat? Nam & illa diuorum imagines exſecrata eſt. Ceterum impietatis pœnas mox dedit, a filio monaſterio incluſa: qui auo ſimilior quam patri, per ſummam ignauiam ac prodigalitatem rem afflixit, a *Saracenis* etiam caſtris exutus: nec minore inſania circenſibus ludis oblectatus eſt: quibus dum plus nimio indulget, Baſilium Macedonem, Barda interfecto, conſortem imperii adſciuit: a quo mox occiſus eſt, imperii anno XIIII: quorum tres cum matre egerat.

BASILIVS MACEDO.

Q Vis crederet & hunc, captiuum inter venales Conſtantinopolim adductum, Romanæ rei præfuiſſe; qui nec patriam, nec parentes ſaltem ciere poſſet? Præfuit tamen, & eo rerum ſucceſſu, vt ad eius nepotes imperii maieſtas transierit. Primum igitur adepto imperio, profuſiſſimas Michaelis largitiones reuocauit, vt dimidium eorum quæ accepiſſent, ærario inferrent: & tres liberos imperii heredes inſtituit. Inde in *Saracenos*, qui Cretam occuparant, profectus, ab his nauali prœlio ſuperatur: quos tamen alieno ductu poſt vicit. Hoc imperante, *Saracens* ex Africa ſoluentes, quum Italiam magna ex parte vaſtaſſent, Dalmatiam quoque populati ſunt, Rhaguſio etiam capto: quos Nicephori Phocæ ductu, inde poſt eiecit, Bario in dicionem ſuam redacto, tametſi Veneti vna atque altera expeditione rem Chriſtianam iuuiſſent. Ceterum quum annos XX imperaſſet, a ceruo in venatione cornu ictus, mox periit. Vir frugi, & quem principem non contemnas.

LEO BASILII PHILOSOPHVS.

COnſtantino filio maximo natu (viuente adhuc patre) vita functo, Leo cognomento Philoſophus frater ſucceſſit: qui *Bulgaros* deſciſcentes, Turcarum auxilio primo vicit: verum ab his per inanes induceias deluſus, magna clade afficitur. Inde in *Saracenos* claſſe comparata, Nicetæ ductu egregiam victoriam peperit. Litterarum omnium, & aſtrologiæ in primis, peritus; & qui filium Conſtantinum imperaturum diuinaret. Tandem poſt annos v & xx, menſes tres, alui doloribus fatigatus, Alexandro fratri imperium per manus tradidit; cui filium commendauit.

ALEXANDER.

NEc Baſilio patri nec Leoni fratri ſimilis Alexander ſucceſſit, vir luxu & ignauia perditus, annum & menſem rerum potitus. Qui quum nec ipſe recte adminiſtraret imperium, & ignobiliſſimum quemque ac turpiſſimum rebus præficeret, erumpente naribus ſanguine exſtinctus eſt.

CONSTANTINVS.

SEptennem hunc pater Leo ſub tutela matris & nobilium quorumdam reliquit; quorum diligentia *Andronicus Ducas* tyrannidis inuaſor oppreſſus eſt. Inde *Bulgaris* Thraciam vaſtantibus bellum indictum; quod feliciter ſane Phocæ ductu ſucceſſerat, niſi caſu quodam conſternati milites iam victores, in fugam conuerſi fuiſſent. Eadem quoque fortuna alterius in Bulgaros expeditionis fuit, ducum diſcordia & ambitione; vt & Conſtantinopolis a Bulgaro hoſte ſit obſeſſa, & *Romanus Lecapenus*, Zoe Conſtantini matre prius eiecta, imperii ſocius adſcitus a Conſtantino neceſſario ſit; qui Helenam eius filiam in vxorem etiam duxit. Ceterum Romano in exſilium pulſo, Chriſtophoroque eius filio cum tota Lecapenorum gente exſtincto, ipſe rem imperii per annos vndequadraginta ſatis prudēter adminiſtrauit, Beneuento de *Longobardis* expugnato, & tyrannis quibusdā oppreſſis, *Turcarum*que principibus aliquot Chriſtiana pietate imbutis. Hic a litteris optimiſque diſciplinis non abhorrens, quas pene exſtinctas ab interitu vindicauit, librum Romano filio reliquit, in quo ſummam totius imperii, ſociorum omnium fœdera, hoſtium vires, rationes, conſilia explicuit: quem nos in bibliotheca noſtra tamquam theſaurum ſeruamus; in quo multa de Venetis etiam noſtris Imperator ipſe diſſerat.

ROMANVS LECAPENVS.

NOn iuſiurandum ſanctiſſimum, quod præſtiterat; non gener Conſtantinus, obſtitit quo minus imperium & ſibi & Chriſtophoro filio Romanus vindicaret, Conſtantinumque pene in ordinem redigeret. Is vero quum *Bulgaricum* bellum contra Simeonem eorum ducem infeliciter geſſiſſet, & ſextum ac vigeſimum annum præfuiſſet, tandem a Stephano filio captus, inſulæ includitur: mox & eius filii a Conſtantino comprehenſi, alter in Proconneſum, in Leſbum alter relegatur.

ROMANVS LEONIS IVNIOR.

VIr omnium ignauiſſimus luxuque ac otio perditus, poſt Conſtantinum patrem imperium ſuſcepit, Romanus nomine: quod tamen alieno arbitrio rexit: ingenio alioqui non malo, ſed interdum ſollerti, vbi animum adieciſſet. Foris aduerſus *Saracenos* qui Cretam occupabant, Nicephori ductu; & aduerſus *Turcas* Aſiam vaſtantes, eiuſdem Nicephori & Leonis fratris imperio felix: domi in matrem ac ſorores impius; vt regia eiectæ, quæſtum meretricium ſint amplexæ. Ipſe ludis ac crapulæ intentus, poſt tertiumdecimum imperii annum obiit, veneno etiam potionatus.

NICEPHORVS PHOCAS.

NObiliſſimus haud dubie Romano ſucceſſit Nicephorus, cognomento Phocas, Phocæ Nicephori nepos, qui in Sicilia contra Saracenos res egregias geſſerat. Simul ac igitur adeptus imperium eſt, claſſem in eoſdem *Saracenos* occupantes Siciliam inſtruit: ipſe in eoſdem Aſiam vaſtantes exercitum duxit. In *Sicilia* res infeliciter per duces acta: ipſe *Ciliciam* & magnam *Aſiæ* partem lætis auſpiciis recepit: mox *Antiochiam* noctu aggreſſus, pulſis Saracenis, imperio ſubdidit. Sed quam bellica re fortunatus, tam domi infelix; dum auaritiæ ſocordiæque ſeſe emancipat. Ex quo in odium ciuium incurrens, facile a Ioanne Zimiſce, adiuuante Theophania Nicephori

phori vxore, noctu intra cubile interficitur; quum rerum potitus eſſet annos ſex menſes totidem.

IOANNES ZIMISCES.

Clarus hic iam antea militari laude, imperium aſſequutus, Baſilium & Conſtantinum fratres, Romani iunioris filios, imperii conſortes adſciſcit: in *Rhoxolanos* Bulgariam ſibi vindicantes feliciſſime rem gerit: *Phocam Nicephorum* rebellantem capit: indeque *Bulgariam* omnem imperio adiecit, eiectis inde Rhoxolanis, Sphendoſlauoque eorum rege ad deditionem coacto, mox Conſtantinopolim reuerſus, quum triumphantis ſpecie inuectus vrbi eſſet, potionatus, poſt imperii annum ſextum & menſes ſex deceſſit.

BASILIVS ET CONSTANTINVS FRATRES.

Nulli diuturnius rerum potiti: quippe qui annos LIII præfuerint: & ne ſine ciuili bello rem transigerent, *Bardæ Sclero* ambitio fecit; quem inuaſorem imperii, tamdem acie victum, ad Perſas fugere compulere. Nec multo poſt *Phocas*, *Barda* cognomento, ab exſilio reuocatus, indignatusque poſt rem præclare aduerſus Sclerum ſe duce geſtam, ab Imperatoribus contemni, deſciuit: quem & ipſum cæſum in acie ſuperarunt. Inde in *Bulgaros* itum: quos prœliis aliquot victos, ad deditionem tamdem totius gentis Baſilius compulit; vſus ad compeſcendam eorum perfidiam grauiore in victos pœna. Nam X V millibus eorum captis oculos effodit, vno tantum incolumi qui eis ad Samuelem eorum ducem præiret. Quare dolore animi Samuel affectus, non multo poſt obiit. Bulgaria igitur omni ſubacta, & imperii terminis vndique ampliatis, poſt LXX & alterum vitæ annum decedens, Conſtantinum fratrem ſucceſſorem reliquit.

CONSTANTINVS.

Hic cum fratre particeps dignitatis potius quam potentiæ, poſt fratrem per ſummam ignauiam & luxuriam ita ſe geſſit, vti obſcuriſſimis & barbaris hominibus rem totam traderet. Illud eo principe dignum laude geſtum, quod Diogenes qui Sirmio & Bulgariæ præerat, *Patzinacas* Iſtrum ſuperantes vicit. Deceſſit tertio imperii anno ſeptuagenarius, Zoe filia Romano Argyropylo in vxorem collocata.

ROMANVS ARGYROPYLVS.

Hunc Zoæ filiæ Conſtantinus, vt omnium nobiliſſimum, qui imperii heres eſſet, delegerat; optima de eo omnium ſpe: quam ſub initia nequaquam fruſtratus eſt, quum multa in melius mutarit, ſumma etiam liberalitate in omnes vſus. Verum quum *Saracenica* Aſiæ expeditio parum ex ſententia illi ceſſiſſet, repente mutatus, totum ſe ignauiæ ac pecuniæ colligendæ tradidit: nec multo poſt Zoæ vxoris inſidiis & Michaelis Paphlagonis adulteri dolo, intra balneas aquis immerſus obiit, quum annos quinque & dimidium regnaſſet.

MICHAEL PAPHLAGO.

Quis non effrenem in quinquagenaria fœmina libidinem exſecretur? aut fortunæ ludum in hoc principe non admiretur? mancipium videlicet barbarū, nec vlla re niſi forma commendatum, mente etiam commotum, labensque ad ſingula momenta, ſpuma inſuper oris fœda, ſeptem tamen annos imperauit: nec malum omnino principem egit. Nam & tricennales Inducias cum *Aegyptio* rege percuſſit, & *Edeſſam* obſidione liberauit: & domi in ſuos facilis ac beneficus admodum fuit: vni Zoę propter expertam libidinem parum ęquus. qui quum intercutis etiam morbo laborare cœpiſſet, Michaelem Calaphatem heredem imperii eſſe voluit.

MICHAEL CALAPHATES.

Hic adoptatus a Zoe, præter ſordes parentum qui naues apud Paphlagonas pice oblinerent, (vnde Calaphates etiam dictus) auare ac crudeliter rem ſuſceptam adminiſtrauit. ingratiſſimus enim in omnes, patruum auctorem tantæ maieſtatis primum eiecit: reliquos deinde conſanguineos exſecuit: inde Zoen matrem in inſulam relegauit. Quod quum indigniſſime omnes ferrent, populi conſpiratione reſtituta Zoe, fugiens cum fratre Conſtantino a turba capitur: & vterque oculorum vſu, familiari Græcis pœna, priuatur: menſibus quatuor & totidem dies rerum potitus.

ZOE ET THEODORA.

Flagitia principum, vt muliebre imperium æquius videretur, effecere. Quare ſororibus duabus imperii faſces ac maieſtas aſſerta. Ceterum, vt varium ac mutabile ſemper eſt fœmina, facile Zoæ ardenti adhuc libidine perſuaſum vt maritum aſciſceret. Quumque aliquot faſtidiſſet, Conſtantinum Monomachum, ab exſilio reuocatum, imperatorii & ipſum ſtemmatis virum, ſibi adiungit, & Imperatorem pronuntiat, menſibus III vix exactis.

CONSTANTINVS MONOMACHVS.

Hinc prima imperii labes, hinc reliquæ quæ conſequutæ ſunt clades, ortum habuere; principe adeo ignauo & libidine perdito, vt concubinam egregia alioqui forma, vxoris legitimæ loco habuerit, quam efflictim deperiret. Duplex illum factio ſub initia, *Maniacis* videlicet *Georgii*, & *Leonis Tornicii*, eſt aggreſſa: ſed Maniacis motus, qui ex Italia in Epirum tranſierat, vna pugna ſecunda & ducis morte facile compreſſus: Torniciana defectio, eo grauior quo diuturnior. Sed eo poſt aliquot prœlia tamdem capto, & oculorum vſu priuato, facile conſedit. Hoc principe *Turcarum* arma tunc primum per Aſiam latius euagata: victi tamen interim *Rhoxolani* & *Patzinacæ*, Scythicum genus hominum. Zoeque vxore ſeptuagenaria fato mox functa, & ipſe tamdem morbo prægrauante deceſſit, poſt annos imperii biſſenos & menſes octonos.

THEODORA.

Non pudeat & Theodoram Zoes ſororem, quæ biennio vix imperarit, noſtris inſerere commentariis: quandoquidem non muliebriter fœmina rebus præfuerit. Quinimmo tanta domi foriſque quies & otium fuit, tanta rerum omnium vbertas, vt fœminei imperii neminem pœniteret. Verum ingraueſcente cum ætate morbo, illecebris eunuchorum Michaelem iam ſenem in curæ partem quum aduocaſſet, ipſa non multo poſt ſatis naturæque conceſſit.

MICHAEL SENIOR.

Vix annum vnum rerum potitus erat, quum Iſaacii Comneni motus in ordinem illum redegit; virum genere & opibus clarum; cetera minus ad imperandum idoneum, ætate etiam prægrauante: qui priuatus non multo poſt obierit.

ISAACIVS COMNENVS.

Tamdem virum fortem, & pace belloq; illuſtrem Conſtantinopolitana res ſortita fuerat, Iſaacium ſcilicet Comnena gente nobili, ſi vltra biennium ſceptri regnique potitus eſſet: verum ille lateris morbo inter venandū ſubito oppreſſus, quum de ſalute deſperaſſet, cucullam monaſticam indutus, regno ſe abdicat, Conſtantino Duca de ſenatus populique voluntate, ſucceſſore declarato. Sunt qui ſcribant tanta continentia eum fuiſſe, vti nec vxorem cognoſcere vellet poſt prolem ſemel ex ea ſuſceptam; quum tamen ad morbi remedium medici in primis conſulerent vt coitu frequentiore vteretur.

CONSTANTINVS DVCAS.

Et hunc ſuorum conſpiratio ſub initia grauis exceperat. quam quum non ſine diſcrimine compreſſiſſet, ad reip. adminiſtrationem conuerſus, non peſſimum principem egit. Veræ pietatis cultor, & æqui obſeruantiſſimus; ſed auaritiæ ſtudium prægrauabat. vnde inuiſus ſuis, hoſtibus etiam ludibrio fuit, imperii res vndique vexantibus. acceſſit ad externa mala, familiaris Conſtantinopoli clades, grauis terræ motus, quo templa ædeſq; multæ corruere. ſed morbo inualeſcente, Eudociæ vxori & filiis ſceptrum tradens, anno ſeptimo & menſe ſexto imperii, quum LX & amplius vixiſſet, exceſſit.

EVDOCIA ET FILII.

Poterant res domeſticę fortaſſe muliebri prudentia non incommode adminiſtrari, ſi a bellis externis quies affuiſſet: ſed imminentibus vndique barbaris, vicit eorum ſententia qui virum idoneum præficiendum rebus eſſe contendebant. Quare iuriſiurandi oblita, quo marito morienti ſeſe obſtrinxerat, non ſuperinducturam ſe

imperii rebus maritum alium, ſiue etiam coacta, Romanum cognomento Diogenem, filiis etiam non improbantibus, poſt menſes VII imperii, virum ſibi adiunxit, qui remp. prudentia ac fortitudine tueretur.

ROMANVS DIOGENES.

HVic Diogenes pater fuerat, haud dubie domi militiæque clarus; qui poſtea tyrannidis affectatæ reus, ſeipſum præcipitauit. Paternæ igitur laudis æmulator filius, quum victoriam egregiam retuliſſet ex hoſte barbaro, dignus eſt habitus quem Eudocia in tori curæque partem acciperet: quam tamen non multo poſt facile pœnituit, quum inſolentiæ hominis pertæderet, qui rem ad ſe totam traheret. Prior expeditio in barbaros Aſiam vaſtantes vario rerum ſucceſſu illi adminiſtrata: altera funeſtiſſima, Romano milite vel fugato vel cæſo, ipſo certe Imperatore (quod ad eam diem numquam contigerat) capto. Ferunt *Azan Turcarum* principem, ad primum nuntium capti Imperatoris Romani, vix credentem conſtitiſſe: mox ad ſe adductum & cognitum, in ſummo honore a barbaro habitum; & amplis donatũ muneribus, pace inita dimiſſum. Sed Byzantii omnia ad primum cladis acceptæ nuntium mutata erant; ipſa Eudocia relegata, Romano abdicatum imperium, & Michael maximus Conſtantini filius rebus præpoſitus. Ipſe Romanus, quum bellum fruſtra pararet, tamdem deditus, præter iuriſiurandi religionem oculis immanem in modum prius effoſſis, deportatur in inſulam: vbi non multo poſt decedens, ab Eudocia vxore ſepelitur poſt annos tres, menſes autem octo.

MICHAEL CONSTANTINI DVCÆ F. PARAPINACEVS.

IGnauiſſimum principem numina nobis (vt arbitror) iampridem infeſta, dederes quem a fame quæ ſub eo inualuit, Parapinaceum appellauere. Quum igitur imperii res pari ignauia ac ſæuitia vexarentur, principe ſub Pſello magiſtro verſibus tantum factitandis intento, Nicephorus Botaniates cognomento, haud dubie nobiliſſimus, imperium ſibi aſſeruit: quem in ſocordis principis inuidiam ciues facile admiſere, Michaele prius cum vxore & filio poſt ſextum imperii annum, & menſes ſex, cœnobio incluſo.

NICEPHORVS BOTANIATES.

A Phoca Imperatore ſtemma huic ductum. quare tamquam omnium nobiliſſimus, Michaele facile reiecto ſurrogatur. qui, Comnenorum fratrum forti primum fidelique opera vſus, qui *Bryennium* tyrannidis inuaſorem, & *Baſilacium* ſuſtulerant, mox ab illis defectionem meditantibus, imperio deturbatur anno III quam imperare cœperat, ipſe monaſticam vitam ſequutus. Alexius autem Comnenus, minor natu, militari turbæ acceptior, imperator ſalutatur: qui Byzantium ingreſſus, die dominicæ cœnæ ſacratiſſimo magnæ hebdomadis, hoſtilem in modũ vrbem totam diripuit, nullo non iniuriarum genere in ciues edito.

ALEXIVS COMNENVS.

SVcceſſit iam hinc familia, vnde hereditarium ac prope iuſtum in Græcam gentem odium ad nos transmiſſum ſit. Nam etſi iampridem ſub Photio ſchiſma cœperat, manebat tamen qualiſcumque Romani pontificis maieſtas, & male ſartam gratiam affinitates quædam cum principibus noſtris initæ focillabant. Alexius autem, veluti ex profeſſo hoſtis Latini nominis, præter bellum quod cum *Roberto Viſcardo* infeliciter geſſit, Venetis etiam armis adiutus, Gallorum memorabilem illam expeditionem, quam ſuſpectam ſemper ab initio duxerat, perturbare conatus eſt. Ceterum non ſuccedente conſilio, his conditionibus commeatu & aliis neceſſariis rebus adiuturum ſe Gallos recepit, ſi quæcumque cepiſſent ex hoſte, ſibi reſtituerent. Ex ducibus certe noſtris plurimum *Boamundo Normano* deferre viſus eſt. Conuerſus inde ad pacis artes, orphanotropheion erexit & muſeum: in altero pueros puellaſque parentibus orbos alendos, in altero erudiendos inſtituit: ſumptuſque his ex regio vectigali datus. Ipſe vero morbo fatigatus, poſt VII & XXX imperii annum, menſes quatuor cum dimidio, moriens, Ioanni filio, reluctante in primis matre, imperium reliquit.

IOANNES.

IOannes, quem noſtrorum quidam *Caloianem* appellant, vbi imperium adeptus eſt, ſuos omnes dignitatibus ornat, in Iſacium fratrem propenſiſſimus, quem incredibili caritate dilexit. Variis expeditionibus in Aſiam vſus, *Turcas Perſaſque* prœliis aliquot vicit, vrbesque illis non paucas ademit: Latinorum militum fortem fidelemque operam ſemper expertus. Legatos ad Innocentium pontificem & Lotharium Imperatorem, victoriam de Rogerio gratulaturos miſit. Tandem memorabili exitu in venatione ſagitta venenata digitum dextræ ſaucius, poſt quintum & vigeſimum imperii annum & menſes octo, natu minori Manueli ſceptrum reliquit, quum Iſacium vt minus ad imperandum idoneum reieciſſet: non contemnendus omnino princeps.

MANVEL.

NVllus infeſtior in nos fuit, nulli inuiſiores ſucceſſus noſtrorum fuere; vt *Corradum Germanum & Ludouicum Francorum regem*, variis inſidiis fatigarit. quare coacti intempeſtiue Boſporum traiicere, quum in locorum anguſtiis a Græcis noſtri cæderentur, fame quoque laborare cœperunt: ſed famem morbus etiam ſubſequutus, gypſo per ſummum ſcelus farinæ immiſto. Quare indignatus Siciliæ rex *Rogerius*, bellum illi indixit, indictum fortiter geſſit: vaſtata omni ora Græciæ, & Byzantio etiam per ſuos duces adeo inſultatus, vt ſagittas argenteas aureasque hortis regiis immiſerint. *Venetis* etiam non minus infeſtus, contra ius gentium Henricum Dandulum eorum legatum violat: negotiatores, quos ſimulata pace euocarat, vno die comprehendit. ex quo Venetis armis preſſus, tandem promiſſa bonorũ reſtitutione, æquis penſionibus pacem impetrat. Prœlium cum *Turcis* funeſtiſſimum geſſit; in quo pene captus eſt. *Federicum Aenobarbum* etiam Italicis auxiliis exercuit. Rectæ fidei dogmata perturbare per inſaniam adortus, non prius abſtinuit ab incepto quam omnes aduerſantes ſibi vidit. Demum quum aſtrologiæ peritiſſimus haberetur, ſponderetque ſibi multos adhuc vitæ & imperii annos, totiusque orientis imperium agitaret animo, poſt XXXVIII principatus annos monaſticam vitam ſequutus, morbo periit, Alexio filio paruulo relicto.

ALEXIVS.

PAtri puer Alexius adhuc ſucceſſit: qui fatigatus multorum inſidiis, *Andronicum* maxime infeſtum habuit, virum callidum & impium; qui ex Iſacio Comneno Ioannis fratre natus, nobiliſſimus haud dubie habebatur. Is Conſtantinopolim ingreſſus, primum tutorem egit, inde participem imperii. Demum præter iuriſiurandi fidẽ, dominici etiam corporis & ſanguinis hauſtu ſacratiorem, Alexium XV tantũ annos natum, quum tres annos a patris morte rerum potitus eſſet, miſerabiliter excruciatum necari iubet: capiteque abſciſſo reliquum cadauer in mare proiecit.

ANDRONICVS COMNENVS.

CAllidiſſimus mortalium ac ſæuus, cetera non improbandus, ſi regnandi libidinem demeres, biennium rebus præfuit; omnibus ob inſitam ſæuitiam inuiſus. Quare bello etiam a *Gulielmo Siculo* appetitus, quum vndique premeretur, tandem ab Iſacio Angelo præter ſuam omniumque opinionem, imperio deiicitur: captusque, ac per vrbem camelo ſedens circumuectus, manu abſciſſa, oculoque effoſſo, turbæ vulgique tumultu lacer periit.

ISACIVS ANGELVS.

COmnenorum ſublata ſtirpe, ad Iſacium cognomento Angelum ſumma rerum præter omnium ſpem defertur. qui quum prudenter ſe gerere ſub initia videretur, claſſem ad recipiendam *Cyprum* fruſtra comparauit. Bellum etiam cum *Myſis*; qui & *Valachi* dicuntur, Petro & Aſane fratribus defectionis auctoribus, infeliciter geſſit. Varias interim multorum tyrannides oppreſſit. *Federicum Aenobarbum* in Syriam properantem magnifice excepit. Ipſe vero, quum in noſtros beneuolo animo eſſe videretur, ab Alexio fratre, quem captum a Turcis redemerat Iſacius, per ſummum ſcelus imperio oculiſque priuatur.

ALEXIVS

ALEXIVS FRATRICIDA.

NOn Ingratus in fratrem ſolum, ſed plane impius Alexius videri poſſit; qui non ſolum maiori fratri imperium per ſcelus ademerit, verumetiam nepotem extorrem pateretur. Sed affuit non multo poſt grauis vltio. Reſtitutus enim nepos, patrem adhuc viuentem rebus præficit. Ipſo autem Alexio fuga dilapſo, nepos Alexius Iſacii filius, poſt ſubitam patris mortem Imperator eſt dictus, Gallorum Venetorumque armis præualentibus.

ALEXIVS IVNIOR, ISACII FILIVS,

PVer annorum XII, quum Pannonas Gallosque per matrem vxoremque attingeret, Venetorum Gallorumque ope in imperium reſtituitur. Id vero præter alia in fœdere ſanciendo diſerte cautum, vt patriarcha Conſtantinopolitanus Romano pontifici, tamquam maiori, ſubeſſet: & damna Francis Venetisque a Manuele illata compenſaret. Qui menſe poſt reſtitutionem ſuam vix exacto, quum ſatageret rerum quas promiſerat, a Murziphlo quodam ignobili, quem tamen ad ſummum dignitatis gradum extulerat, fraude puer necatur. Sed Murziphlus & ipſe, non multo poſt in Peloponneſo captus, & Conſtantinopolim retractus, per ſummam ignominiam & cruciatus obiit.

BALDVINVS FLANDRENSIS.

EXcellens Veneti ſanguinis virtus, adiuta Gallicis armis, imperium, quod tot annos factioſiſſima & turbulentiſſima Græcorũ natio poſſederat, Latino nomini facile aſſeruit. Capta enim vrbe poſt Murziphli fugam, Balduinus Flandriæ comes, XV virûm ſuffragio Imperator eligitur. Veneti priuo ſuffragio Thomam Maurocenum (quando ita conuenerat vt ipſi antiſtitem darent, ſi Gallus imperaret) patriarcham deſignant. qui ſtatim ad Romanum pontificem profectus, eum dignitatis ſuæ auctorem fecit: moxque reuerſus, celeberrimo gentium conuentu, Balduinum imperii corona donat. qui vix anno circumacto, quum præter Adrianopolim cuncta recepiſſet, moriens fratrem Henricum ſucceſſorem habuit. Sunt qui annos V imperatum prodant.

HENRICVS.

BAlduino fratri ſucceſſit Henricus. qui pace cum *Valachis* firmata, & filia ducis eorum in vxorem ducta, domi foriſque quum prudenter ſe gereret, in Theſſaliam profectus, *Gulielmum* filium Bonifacii, regem Theſſaliæ declarat: mox moriens, Iolantam filiam Petro Antiſiodorenſi nuptam, reliquit heredem, anno imperii XI.

PETRVS ANTISIODORENSIS.

HIc vxorio iure (quando maſcula nulla ſupererat proles) innixus, ab Honorio pontifice ad Laurentii fanum extra vrbem inſignia imperii accepit. inde Venetis nauibus ſoluens, quum Dyrrachium in Venetorum gratiam fruſtra tentaſſet, a *Theodoro Laſcare*, qui ſe Græcorum Imperatorem gerebat, per aſſimulationem pacis, præter iurisiurandi religionem & fidem, medio conuiuio obtruncatur. Sunt qui circa nemoroſa Theſſaliæ loca (Tempe ea vocant) inſidiis captum, & in vinculis aſſeruatum prodant.

ROBERTVS FILIVS.

NVlli dubium eſſe poteſt, tres a me principes relatos pietate ac fortitudine eximios fuiſſe; quibus tamen fortuna haud ſane arriſerit: tum quod rerum diu potiri nõ eſt datum, tum quod in tanta imperii nouitate obnoxiam ac plane precariam poteſtatem agerent. Eadem prope ſors Roberto affuit: qui ad paternæ captiuitatis nuntium Byzantium aduolans, quum ſeſe optime gereret, Veneti nominis obſeruãtiſſimus, inuidiam vnius ex purpuratis ſuis ſenſit; qui abductam ſibi ab illo ſponſam iniquiſſime ferens, impotens animi, cum domeſticis in regiam irrupit, dehoneſtatamque naribus puellam cecidit. Quam iniuriam vlturus Robertus, dum Romam contendit atque inde reuertitur, in Achaia morbo deceſſit, re interim Veneto prætori demandata.

BALDVINVS.

QVaſi fato eueniſſe dicas, vt quemadmodum a Balduino auſpicia regni cœperant, ſic in Balduino conciderent: patri Roberto ſufficitur Balduinus filius. Cui,

quod per ætatem tantæ rerum moli non videbatur idoneus, *Ioannes Brennius* ſocer adiutor datur. Qui, prævalentibus Græcorum armis, quum Venetorum auxilio ſæpe rem tutatus eſſet, tamdem oppignerato filio & crucis dominicæ parte, quin etiam templorum donariis omnium ablatis, quum ingentem exercitum ad Boſpori fauces obieciſſet, per eius abſentiam a Michaele Palæologo proditione recipitur Byzantium. ita, dum externam vim formidat, domeſtica opprimitur. Anno igitur LX fere quam imperari a nobis cœptum eſt, Byzantium amiſſum eſt.

Laſcarorum ſtemma.

DEtur & hoc ipſum cum ſtudioſis omnibus, tum Laſcareæ familiæ haud dubie clariſſimæ; vt qui interim ad Adrianopolim rei præfuerint, non ignorentur, quouſque Michaelis Palæologi virtute Græcis iterum vindicatum imperium eſt. Imperator Alexius cognomento Angelus, quem fratricidam ſuperius oſtendimus, Theodoro Laſcari filiam deſpondit; dotiſque nomine imperii titulos genero tribuit. Huic maſcula proles ex vxore nulla, fœmina tantum Irene filia fuit: quam *Ioanni Diplobatazio* in matrimonium iunxit, imperiumque illi per manus tradidit. Cui poſtea *Theodorus* filius ſucceſſit: ex quo *Ioannes*: quem *Michael Palæologus* puerum quum interfeciſſet, ipſe ſibi & poſteris per ſummum ſcelus imperium vindicauit.

MICHAEL PALÆOLOGVS.

VEhementis ſpiritus vir, quum illum fiduciariæ quodammodo tutelæ pertæderet, imperiumque ſibi ac ſuis deſtinaſſet, *Gulielmum* Achaiæ principatu primum ſpoliat: inde Byzantio capta, cum *Venetis* bellum diu geſſit: a quibus facile imperio deturbari potuit, niſi Genuenſes obſtitiſſent. Quare induciis initis, Lugdunum ad concilium venit, quod Gregorius pontifex indixerat: facileque illi cum Romano pontifice cõuenit. ex quo tantam inuidiam Græcanicæ gentis contraxit, vt nec morienti iuſta perſoluerint, & locum ſepulturæ negarint. Hunc annos quadraginta & amplius rebus præfuiſſe, niſi annales dubia prodant, certum eſt.

ANDRONICVS, ET MICHAEL FILIVS.

EX tribus maribus natu maximus Andronicus, imperium arripuit: qui Michaelem matre Vngarica natum, conſortem imperii ſibi aſciuit. quo mox vita functo, præ dolore amiſſæ filiæ & generi, pater Andronicus *Conſtantinum Deſpoten* iuniorem ad imperii ſucceſſionem inuitat. quod Michaelis filius Andronicus ægre ferens, in auum inſurgit; Genuenſiumque auxilio fretus, ius omne ad ſe trahit. ſed Veneti ſeniorem Andronicum quum reſtituiſſent, tamdem prægrauantibus Bulgaricis auxiliis & Genuenſium, auus coactus Venetos deſtituit, parteſque Liguſticas a nepote coactus amplectitur, & ſeptuagenario maior tamdem moritur.

ANDRONICVS IVNIOR.

SEx annos & amplius bellum varium & anceps hic cum auo geſſit: ſæpe tamen reconciliatis animis amicorum interuentu, & gratia male ſarta nequaquam coeunte. Tamdem quum Byzantium nepos clam ingreſſus eſſet, in auum nihil vltra molitus, illum ſecum imperare, quoad vixit, paſſus eſt. Eo mortuo quum aduerſus hoſtes Romani nominis res egregias geſſiſſet, multiſque victoriis clarus eſſet, vndequinquageſimo ætatis anno moritur, febre capitiſq; dolore intra quadriduum confectus.

IOANNES PALÆOLOGVS, ET IOANNES CANTACVZENVS.

MOrtuo Andronico iuniore, quum Cantacuzeni arbitrio, qui Magni domeſtici dignitatem ſupremam obtinebat, omnia prudenter gererentur, *Apocauci* fraude, viri obſcuriſſimi, ſed ſollertia & calliditate inter principis amicos præcipuæ dignationis, & patriarchæ ambitione, in exſilium truditur. ille vero, iniuriæ impatiens, bellum quinquennale aduerſus reginam & Ioannem geſſit, *Turcarum* arma Europæ primus inferens. Ceterum rebus in dies peſſum euntibus, proditur illi Byzantium. quod quum occupaſſet, nulli fere moleſtus, imperii tantum participem egit, filia in vxorem Ioanni tradita. Inde in *Genuenſes*, ſociis Venetis & Arragoniis, bellum varia

fortunæ

fortuna geſtum, cui Nicolaus Piſanus dux præfuit. Nec multo poſt, bellum a *Paleologo* exſule Cantacuzeno indictum, *Turcarum* in primis ope geritur: quibus etiam in Europa locum inhabitandum primus tradidit. Et quum ex Tenedo ſoluens, improuiſus Byzantium ingreſſus eſſet, tamdem Cantacuzenus imperio ſe abdicans, monaſticam vitam ſequitur. Hic Ioannes *Matthæum* Cantacuzeni filium, conſortem imperii agentem, tamdem imperium deponere coegit. Et quum multa fortiter adminiſtraſſet bella, moriens filio Manueli imperium reliquit.

MANVEL.

DE hoc nihil aliud memorabile proditum; niſi quod ſeptem filios mares reliquit: quorum Ioannes natu maximus morienti ſucceſſit.

IOANNES.

AVidus hic concordiæ pacisque, principibus cum ſacris tum profanis Græciæ totius eomitatus, Italiam petiit; Eugeniique auctoritatem ſequutus, Florentino concilio interfuit: paceque ac concordia perpetua (vt ſperabatur) inita, mox domum reuerſus, non diu ſuperuixit, Ioſippo etiam patriarcha Florentiæ defuncto.

CONSTANTINVS.

HOrret animus tantæ cladis recordatione: & luctu adhuc, tamquam in nouo malo, mens refugit. Vrbem totius orientis ampliſſimam, in qua Chriſtiana pietas milleſimum ac centeſimum ſupra nonageſimum primum annum floruerat, vbi tot principes Chriſtiani, tanta religio, tot diuorum templa, tot reliquiæ conditæ erant, paucis diebus quam oppugnari cœpta ſit, ab immaniſſimis ac nefariis *Turcis* captam fuiſſe; in qua nullæ ſcelerum facies defuerint; non dignitatis, non ſexus, non ætatis habita ratio: ſtupra cædibus, cædes ſtupris additæ; ipſa diuorum templa diruta; ipſa oſſa martyrum canibus ſuibusque obiecta. Conſtantinus Imperator, dum ad portam trepidus ſe recipit, fugientium trepidatione oppreſſus obiit: cuius caput hoſtis ad ludibrium pilo affixum totis caſtris geſtauerit. Redemptor ipſe Chriſtus (pro pudor & dedecus nobis æternum) iterum cruci affixus, luto limoque vexatus eſt: eaque omnia repræſentata quæ in illum Iudæorum gens olim impia patrarat. Elogium inde additum cruci, HIC EST CHRISTIANORVM DEVS. Triduum ciuitas vexata, atque ad arbitrium impotentiſſimi victoris direpta: inde quidquid regii ſanguinis mares fœminæque illuſtres ſuperfuere, aut inter epulas prægrauante vino, Othomani iuſſu fœde iugulantur, aut victoris libidini (quod grauius morte fuerit) reſeruantur. Inciditautem clades hæc in annum ſalutis milleſimum CCCCLIII, quarto Calend. Iunias: qui dies funeſtiſſimus ac religioſiſſimus eſſe nobis ſemper debeat. Qua in re ſubeat ea reputatio, a Conſtantino magno Helenæ filio conſtructam vrbem eſſe, Romæ ſemper æmulam; ſub Conſtantino, qui eiusdem nominis matrem haberet, captam, Turcarumque iugo ad hanc diem ſubditam; quum Nicolaus pontifex Romanæ præeſſet eccleſiæ, Fridericus Germanis imperaret. Noſtri interim Veneti, quum claſſem ductu Iacobi Lauretani emiſiſſent ad ſubitæ oppugnationis nuntium, hoſtis Turcæ celeritate præuenti, nullam opem lapſis iam rebus afferre potuerunt. Regnatum a Palæologis annos fere ducentos.

De Byzantio.

FVerit & hoc inſtitutæ rei conſequens, vt qui Byzantium primi condiderint, quæue vrbis tam celebris incrementa a prima eius origine ad ętatem noſtram fuerint, & quam varia fortuna, perſtringam. Nam ſi caſtelli vnius originem diligentius perſcrutari non ineptum ducitur, cui, quæſo, ingratum eſſe poſſit, vrbis tam vetuſtæ, tam amplę, in qua imperii Romani maieſtas qualiscumque tot annos viguerit, ortum caſumq; percepiſſe? *Byzantium* primo in anguſtiſſimo Europæ Aſiæque euripo poſuere Lacedæmonii Pauſania duce, *Lygos* ante dictum: quod variante deinde fortuna, dum incerti iuris poſſeſſio adhuc eſſet, Athenienſibus Spartanisque id ſibi certatim vindicantibus, tamdē libertatem ſibi aſſerere, & dum neuter populus, tamquam propriam vrbem auxiliis iuuat, liberæ conditionis eſſe cœpit. per quæ tempora res eorum admodum floruit, agro fœcundo feracique in primis, & mari admodum op-

portuno, vnde vectigalia, vectigalibusque eorum augendis piſcium vis ingens ad eorum litora deferebatur. Quam commode poſita eſſet, oraculi Pythii ambages arguit. nam conſulentibus Græcis vbi vrbem conderent, data ſors exciderat, ſedem opido cæcorum aduerſam quærerent; Chalcedonios haud dubie innuens. qui priores in ea loca profecti Megaris, peiora legerant. Piſces etenim, ex Euxino in Propontidem illati, vbi ad Chalcedonenſe litus incurrêre, territi candicante ſaxo, quod a vado ad ſumma pelluceat, aduerſum Byzantii promontorium, ex ea cauſſa *Chryſoceras* appellatum, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantiis, Chalcedonenſibus penuria. Primum cum Romanis fœdus aduerſum Pſeudophilippum a Byzantiis initum eſt: inde ſemper forti fidelique opera eorum multis variiſque bellis vſi ſumus; quouſque Seuerus Imperator occupatam a Peſcennio Nigro, eo occiſo, funditus euertit, & in vici formam redegit, agro etiam eorum Perinthiis adiudicato. Fuit autem vrbis murus *Mileſio quadrato lapide, adeo indiſcreta laterum ſtructura, vt vna prope muri compages ſpectantibus videri poſſet. In huius ruinis Conſtantinus Magnus, aquilæ præpeti volatu ex Chalcedone illuc regulares funiculos terque ac quater inferentis admonitus, vrbem ampliore mœnium circuitu conſtruxit, Romæ operibus & nomine etiam æmulam futuram. quam quum variis ſignis ac monimentis vndique conquiſitis ornaſſet, ante v iduum Maii, Deiparæ virgini dicauit. Quin & Valens mathematicæ prædictionis conſultiſſimus, annos DCXCVI potituram rerum prædixit; quæ tamen adhuc duret. Portus duos habet, quos ductis vtrimque catenis, & turribus erectis, munitiſſimos reddidit. Illud eſt quod Dion grauis in primis auctor memorabile prodiderit, ſeptem turres eo artificio fuiſſe conſtructas, vt ſi quis vni inclamaſſet lapidemue immiſiſſet, ſonitus ex omnibus redderetur æqualis; ita vt ex ſingulis proprius exaudiretur. Et quum multa ad ornatum nouæ vrbis conquiſiſſet, cochlidem inſuper porphyretici lapidis ex vrbe Roma aduehendam curauit: cui ſtatuam ſuam, & clauum vnum Chriſti redemptoris cruciatu inſignem, ſuperimpoſuit; quæ Alexio Comneno viuente corruerit. Palladium etiam ex Ilio comportatum. *Principes* a Conſtantino cum diuerſa fortuna, tum rerum vario ſucceſſu, multi præfuere: magna tamen eorum pars ambitioſi, crudeles, auari, & obſcuriſſimi; quodq; grauiſſimum ſit, ab orthodoxa fide aut abhorrentes, aut etiam infeſti; donec vrbs terræ motibus, incendiis, ſeditionibus inteſtinis obnoxia; quibus alimentum leuitas genti inſita præberet; adde etiam principum inſtabilitate, in nefariæ gentis Turcicæ libidinem deciderit: in qua, non ſine noſtro graui dedecore, ſeptuageſimum prope annum dominati fuerint, *Mahometes* primus, inde *Pazaites* eius filius, & qui nunc omnibus formidoloſus Syriæ Ægyptoque imminet, *Selimus*. Et quoniam Turcarum proxime meminimus, quinam illi fuerint, vndeue terrarum profecti; per quos duces eorum aucta res ſit, breuibus explicandum eſt mihi: tum quia res memorabilis admodum ſit, tum quod diuerſa quædam quam noſtri hactenus tradiderunt, & (ni fallor) ſimiliora veri, proditurus ſim: quum alii præter eorum nuda nomina, vix quidquam memoria dignum in multis retulerint.

De origine Turcarum.

TVrcæ, partim Caſpio mari proximi, qui Aſiam orientemq; vaſtarunt, Caucaſiq; veteres incolæ, qua parte ad Arctum vergit, partim inter Scythicas gentes relati, & Hunnici ſanguinis, qui poſtea Vngari dicti ſunt, exiſtimati: quod ex Græcis auctoribus & Latinis aliquot colligas. Veteres ſcriptores (quod ſciam) de his nihil, præter Melam & Plinium. ille præter nudum Turcarum nomen, in Scythiæ relatione nihil aliud addidit. Siue igitur veteres illi a Mela relati, ſiue recens aliquod genus hominum; eorum certe qui Caſpii maris accolæ fuere, tenuiſſima memorantur primordia, &, vt ceterarum gentium, plane obſcura. Nam ſeptingenteſimum ab hinc annum, natali ſolo relicto, in Perſidem atque Aſiam minorem primum impetum fecere. ſed nec vnus dux illis, nec certum imperium: vagi diſpalatique, quoque cuique ſors affuit, latrocinantes magis quam belligerantes, prouincias vaſtarunt. Prima ſtipendia, Baſilio Macedone imperante, ſub *Muchumetio* Saracenorum principe meruere: quorum præcipue opera Babylonios Indosq; ille vicerit. Sed peperit his virtus inuidiam:

inuidiam: prohibitique ad ſua redire, ind[illegible]nati pri[illegible] cel[illegible] de vno alter[illegible] que prœlio, *Tangrolipicis* Mucaletii ducis eorum auſpicus, f[illegible]er ad[illegible]s Saracenos geſto, tamde[illegible] egregie vincunt; Muchumetumque profligatum acie obtruncant ex quo res Turcic[illegible] ad Tangrolipicem d[illegible]lata. Is [illegible]is Tu[illegible] ad[illegible] acce[illegible]s, Cucumetium nepotem aduerſus Arabas cum paratiſſimis c[illegible]piis mi[illegible] qui prœ[illegible]o ab l[illegible]is victus, qu[illegible] a patruo per ſ[illegible]mmum co[illegible]temptum exceptus eſſ[illegible]r, eius iracundiam veritus, ab illo deficit, & Paſara Ch[illegible]raſ[illegible]orum vrbe m[illegible]ima ſe[illegible]nclud[illegible] [illegible]grolipix interea prœlio genti funeſtiſſimo in Mediæ finibus cum Rom[illegible]nis A[illegible] ter[illegible]s nepotis ductu con[illegible]lixit. Quo victo & cæſo, indignatus ille, Aleimum fratrem iterum in Roman[illegible]s miſit. qui egregiam victoriam, cap[illegible]o L[illegible]ar[illegible]e G[illegible]æcorum duce, & cæſis etiam I[illegible]eris Romanorum ſociis, retulit. Sed quum Lipari[illegible]em primum, mox & dona a pr[illegible]c[illegible]pe [illegible]iſſa facile Turca reddidiſſet, nec præſtarent Romani quod promiſerant, ingentibus copiis accinctus Tang[illegible]olipix, A[illegible]am o[illegible]em ad Euxi[illegible]um mare aut vaſtat aut ſubigit. Variatum deinde in gente factionibus exortis, ad Gallor[illegible] vſque memorabilem illam expeditionem, qua frau[illegible] ab his ſæpius, magna etiam imperii parte mulctati ſunt: donec *Othomanus* ab hoc Sel[illegible]o qui re[illegible] nunc potitur, nonus, veterem gentis gloriam aſſerere auſus eſt. Is obſcuro loco & parentibus agrariis natus, vir[illegible]te ac calliditate ſingulari, conflata per ſed[illegible]ionem manu, circumferre Turcica cœpit arma, in ſuæ gentis homines non minus infeſtus quam in noſtros. Paulatimque rerum ſucceſſu & imperandi libidine inflammatus, caſtellum quod Othoma[illegible]um de ſ[illegible] n[illegible]mine appell[illegible]ri voluit, cepit: diſtabat id a Pruſia Trapezuntem verſus itinere dierum ſex. Agebatur autem annus ſalutis noſtræ milleſimus trecenteſimus, præeratque in Ba[illegible] [illegible]ede [illegible]oniſacius octauus, circa exitum Michaelis Palæologi, & Andro[illegible] [illegible]n[illegible]po[illegible] [illegible] te[illegible]po[illegible]e Germanis Albertus imperabat. Othomanus igitur his auſpiciis intra [illegible]cto & viginti anno[illegible], quibus rerum potitus eſt, incredibile dictu quant[illegible]m rem ſuam aux[illegible]. magnam certe Bithyniæ partem bre[illegible]i ſub[illegible] oppidaq; ad E[illegible]xin[illegible] po[illegible] [illegible] p[illegible]uca cepit. q[illegible] moriens, *Orchani* fi[illegible]o regnum per manus tradidit. Sub quo, d[illegible]idio [illegible]ræcorum, Cantacuzeno & Palæo[illegible]ogis contendentibus, adeo res Othomanica creuit, vt Pruſiam Græcis ademerit: & dum Cao[illegible]zeno magis quam [illegible]alæologis f[illegible]et, primus in Europam ab eo accerſitus traiecit. Caramanum etiam, perfidia in illum vſus, cuius filiam in vxorem duxerat, interfecto eius filio adoleſcente, nō exigua principatus parte exuit. Qui poſt vig[illegible]imumſ[illegible]ndum imperii annum, *Ammuratem* filium heredem reliquit. Is auitam paternamque felicitatem æmulatus, in Caramanum auum maternum non minus infeſtus quam pater fuit. Mox ab Imperatore Palæologo ſollicitatus in Bulgaros, fratremque Peloponneſi principem, qui bellum mouerant, x[illegible] Turcarum millibus in Europam tranſportatis, egregie Bulgaros hoſteſque Imperatoris vltus eſt. Hinc Europæis opibus illectus, dum vlc[illegible]ſci imperii hoſtes ſimulat, vſus Genuen[illegible]m nau[illegible]bus, Helleſpontum ad Abydum ſ[illegible]perat, Callipolimque cum aliis opi[illegible]is occupat. Is fuit annus milleſimus trecenteſ[illegible]us ſexageſimus tertius. Nec multo poſt Seruiam Bu[illegible]ar[illegible]mque ingreſſus, qu[illegible] Adr[illegible]anopol[illegible]m prius occupaſſet, occ[illegible]rrentes ſi[illegible] cum paratiſſimis copiis hoſtes ingenti cæde profligat, Lazaro Seruiæ princ[illegible]pe in acie cæſo. Sed mox a ſeruo [illegible] dom[illegible] vind[illegible]am Ammuratos occidi[illegible]ur, [illegible]m annos vigi[illegible]tres [illegible]perium tenuiſſet, Pa[illegible]aite & Solimano liberis ſuperſtitibus. *Pazaites*, interfecto per inſidias fratre patris mortem vlturus, Marcum Craieuicium Bu[illegible]arorum principem prœlio ſuperat & interficit: inde magnam Bulgariæ partem ſibi ſubiecit. Nec tan[illegible]o rerum ſuc[illegible]u quietus, Boſſinam, Croatiam, vlterioreſque [illegible]yrici partes vaſtat. Conſtantinopolim annos octo obſidet: facileque obſeſſam iam tunc expugnaſſet, niſi Vngarorum Gallorumque aduentum formidans, iis ad Nicopolim occ[illegible]iſſe[illegible]: vbi memorabil[illegible] pr[illegible]lio noſtros ſ[illegible]peraiut, cæſis captiſque magna e[illegible] parte Gallorum ducibus, in primis Ioanne Burgundiæ duce, & Sigiſmundo Vngariæ tunc rege tumultuaria pugna fuſo: qui facile in hoſtis poteſtatem veniſſet, niſi Vene[illegible]æ claſſ[illegible]s occurſu ſeruatus e f[illegible]a eſſet. cui tum Thomas Moceoicus, qui poſtea Michaeli Steno ſucceſſit, præerat. Inde ad Conſtantinopolitanam obſidionem ſpei plenus regrediens, quum eam biennio obſeſſam renuiſſet, trepidiſſi-

mis Tamberlanis Scythæ numinis, qui infinita pene multitudine Turcarum terras inuaſerat, excitus, illi ad Stellam montem congreditur, in Galatiæ Bithyniæque confinio. Cæſa ſunt in ea acie Turcarum ducenta millia: viuus ipſe Pazaites in hoſtis poteſtatem venit: qui aureis catenis caueæ vinctus, ad mortem vſque a Tamberlane circumductus eſt. Incidit hæc clades Turcis in annum milleſimum trecenteſimum nonageſimum ſeptimum ſalutis noſtræ, Bonifacio nono pontifice Romano. Huic duo fuere liberi mares; Orchanes quem alii Calepinum, & Mahometes, quem noſtri Moyſem, magno (vti video) errore dicunt. Orchane intra biennium per inſidias a fratre interfecto, *Mahometes* rem Turcarum ſolus occupat: qui, Turcia auito regno Aſiæ recepto per Tamberlanis interitum, Bulgaros & Valachos prædis & cladibus afflixit: Adrianopolique recepta, regiam ibi ſedem ſtatuit. Ipſo poſt annos ſeptem & decem mortuo, *Ammurates* filius regnum init, Ioanne XXIII Barionæ ſedem tenente. Hic maiorum gloriam non ſolum æquauit, verum etiam longe ſuperauit. Prima illi expeditio in Myſorum principem, qui nunc Setuii dicuntur, fuit: de quibus Scopiani & Nouemontum poſt longam obſidionem cepit. Duos reguli filios captos oculis priuat: poſtea ſororem eorum vxorem ſibi adſciſcit: teſtituoque per has nuptias Nouemonto, in Valachos, Vngaros, & Germanos, incurſiones graues facit: inde Epirum deflectens, Croiam expugnat. Venetorum arma in ſe ſollicitat, Theſſalonica his per vim adempta. Interim vna ab Vngaris ingenti pugna victus, induciiſque ab his decennalibus impetratis, iterum ab iisdem Vngaris præter iuriſiurandi fidem, Eugenii pontificis hortatu, bello petitur: quos duplici prœlio, ducũ noſtrorũ diſcordia & ambitione, vicit. in altero ad Varnam Ladiſlaus rex Poloniæ, & Iulianus cardinalis obiere. in altero ad Baſila victus Hunniades, cæſique principes Vngari non pauci, præter gregarium militem, qui ad internecionem occubuit. Nec moratus, Peloponneſum, fratrum diſcordia iniurię obnoxiam, in dicionem redegit. Exinde reputans animo regni moleſtias, & fortunæ inconſtantiam animo agitans, in Aſiam abiit, ſolitariam vitam ſequutus, & Mahometæ filio cura rerum demandata ſub Calibaſſæ tutela. quam non multo poſt repetere ſuaſus, (ætas enim filii non ſatis idonea rei adminiſtrandæ adhuc videbatur) Epirum ingenti exercitu repetit (defecerat enim fere vniuerſa, Scanderbechio auctore) & Croia fruſtra per aliquot menſes oppugnata, mœrore animi obiit, quum annos quatuor & XXX regnaſſet. Longum eſſet, ſi *Mahometis* eius filii res geſtas explicem: quæ quantæ fuerint, nouum Othomanicæ familiæ Magni cognomentum ab eo quæſitũ, & in heredes iam tranſmiſſum arguat. Is enim duo Chriſtianorum imperia, Conſtantinopolitanũ & Trapezuntium ſubuertit: regna duodecim nobis ademit, ducentas vrbes Chriſtianam pietatem ſequutas cepit: & in his Chalcidem inſulam armis, & Scodram deditione Venetis extorſit: bellum maritimum per multos annos cum maioribus noſtris geſſit. Capham Ponticam vrbem expugnauit: Rhodum inſulam fruſtra tentauit, Italiæ, capto Hydrunte, arma intulit: & dum plusquam ciuile bellum in maiorem filium meditatur, quum annum vnum & XXX præfuiſſet, obiit anno ſalutis noſtræ MCCCC octogeſimoprimo, quinto Non. Maii. Quo mortuo, res Turcica ciuilibus armis aliquamdiu iactata eſt. Sed minore fratre victo & fugato, ſolus imperium *Pazattes* obtinuit. qui Valachiæ caſtella quædam quum expugnaſſet, inde in Sultanum Ægyptium copias eduxit: a quo ſæpe victi Turcæ, tamdem pacem fœdusque iniere. Ceterum quum otii appetentior a natura videretur, nec tamen per ſuorum hominum ferociam feriari a re bellica poſſet, paratis terra mariq; ingentibus copiis, anno MCCCC nonageſimo ſecundo, Cerauniorum montium accolas inuadit: tractumque illum liberarum ſemper ad eam diem gentium, Turcicæ ſeruituti ſubdit. inde ſeptimo poſt anno, terribili claſſis apparatu Venetis Methonen Naupactumq; mox inde & Dyrrachium adimit. Quin & in Foroiulienſi agro trepidatum, Turcis fœde terram eam magno noſtrorum damno vaſtantibus. Nec multo poſt pax ſequuta, Andreæ Gritti patricii clariſſimi opera. poſt quam non diu ſuperſtes Pazaites fuit regno a *Selimo* filio pulſus, qui rerum nunc potitur, ex quo annos ferme XXX imperitaſſet.

IOANNIS BAPTISTAE EGNATII VENETI ROMANORVM PRINCIPVM LIBER TERTIVS.

VENTVM iam eſt mihi ad tertium atque vltimum [illegible] commentationum librum, quæ mihi vt laboris & operæ [illegible], ita certe multo plus voluptatis allaturus eſt. Nam & a continuis impe[illegible] [illegible] [illegible] ſpe [illegible] animum [illegible] m lætiora perſequor, & hi mihi principes poſthac erunt referendi, quorum res geſtæ, & do[illegible]iſque felicitas in pleriſque tanta eſt, vt veterum Romanorum gloriam [illegible] pauci ex his æquent, certe re[illegible] memoriam, eorum videlicet qui ſupra [illegible] annum a me repetiti ſunt, adeo obſcurent, vt iniquiſſime propemodum faciat, ſi quis hoſce illis conferat. Nam vt in pleriſque ſordes & generis pudendam [illegible] ſileam, quotus eorum, qui [illegible] aut augendæ reipubl. ſtuduerit, aut auaritia non flagrarit, aut ſæuitia in ſuos, in externos perfidia infamis non vixerit? ad le veræ pietatis in hiſce contemptum, tot hæreſes ab illis, aut per ſummum ſcelus excogitatas, aut ad inſaniam vſque & pontificum Romanorum exitia & cædem, pertinaciter aſſertas. acceſſit odium pluſquam hoſtile in Latinum nomen. Quid dicam quoties in[illegible]atum ſit Romanis pontificibus? quoties eorum violata maieſtas? Nam ſc[illegible] [illegible] eo grauius exiſtimari debet, quo & concordiam noſtrorum pontificum ſæpius expetiere, & expetitam pari leuitate reiecere: donec paulatim vetere labente diſciplina, reque magis ac magis in lapſum prona, tum demum in præceps noſtro tem[illegible] [illegible]cta, imperium tanta indole partum & auctũ ad Turcas transierit. quo factum eſt [illegible] gens olim in terris ingeniorum acumine, tot artium ſollertia, tanto rerum vſu celeberrima; addo legibus, inſtitutis domeſticis, eloquentiæ ſtudio, & tot vrbibus ac coloniis per orbem deductis frequẽtia & amplitudine optime de humano genere merita, nunc aris focisque patriis expulſa, inops, egensque alienæ opis, aut erret profuga, aut [illegible]manium barbarorum iugo ſubiecta ſeruiat: [illegible] ipſa Græcia [illegible] æramus Græciam. Quod ſi verum eſt [illegible]ges & arbores pro ſoli terrarumque ingenio mutari, & de cælo mortales quod hauriant, naturam & mores induere: ſimile veri certe videri poſſit, Thracicam illam feritatem, & Bithynorum barbariem, quando hæc loca recentiores Græci tenuere, eſſe ab his hauſtam. & alioqui Thraces homines & Phryges, & (quod præcipue pudeat) Macedonum Cappadocumque mancipia, rerum potiti ſunt: ne aliquot Iſauricæ gentis ingeram, qui tametſi vſu conſuetudineque Græcam linguam imbiberant, patrios tamen mores, quibus innutriti fuerant, retinerent: vnde illis fortaſſe cuncta perdendi libido, tamquam non propria tuentibus, & Romani nominis Latinique cont[illegible] ac od[illegible]; quod a principibus ſuis acceptum ſemigræci homines, nec quicquam auitæ indolis ac prudentiæ redolentes (ſi linguam veſtr[illegible] quo demas, in poſteros transmiſere. Siquidem diuinitus a Platone dictum, *quales eſſent principes, tale fere [illegible] eorum quibus obediant, more[illegible].* Cete[illegible] quet[illegible]æ, ne tum quidem gratæ futuræ, quum neceſſariæ eſſent, certe ab his noſtris libris abſint: quibus id tantum agimus vti rem obſcuram ac prope obſoletam illuſtremus, & variis monimentis traditam, nec Græcis Latinisque hominibus ſatis exploratam, breui hoc volumine coplectamur. Sumemus igitur auſpicium, diis fauentibus, a Carolo Francorum rege, cui res egregie geſtæ Magni cognomentum iure peperere.

CAROLVS MAGNVS.

IRene Conſtant[illegible] matre B[illegible] re[illegible]m potiente, quum Imperii Romani maieſtas, o[illegible]ia [illegible] barbaris vindicantibus, obſoleſceret, nec in fœmina, quamuis altæ indolis, ineſſe præſi[illegible] multum videretur, Leo pontifex, ſcito Romani populi, cleriq; rogatu, Car[illegible]m [illegible]anco[illegible] [illegible], ob egregia in C[illegible]m nomen & Romanam ſedem merita, Romanorum Imperatorem primu[illegible] appellat, inunctumque cum Pipino filio Auguſtum conſecrat, anno ex quo in Italia imperari deſitum poſt Auguſtuli interitum trec[illegible]o ac trige[illegible]o, ſalutis noſtrę octingẽteſimo, regni vero eius

ex [illegible] Francis præ[illegible], [illegible] tantæ re[illegible] m d[illegible] ctus. Subſequu[illegible] q[illegible] e m[illegible] x [illegible] acclamatio. *Carolo* [illegible] *o* [illegible] *& victoria.* Huic P[illegible] fu[illegible] q[illegible] m[illegible] ob nauatam Romano pontifici aduerſ[illegible] s Longobard[illegible] e[illegible] Car[illegible] s autem pate[illegible] æ vi[illegible] tutus æ[illegible] ulu[illegible] ſub regi[illegible] a bello d[illegible], [illegible] iam, Adriano pon[illegible] s adi[illegible] n [illegible] *Longobardorum* re[illegible], capto eorum rege *Desiderio*, F[illegible] ancic[illegible] nomi[illegible] ſubijcit. *Saxones* ſæpi[illegible] re[illegible] x[illegible] nt[illegible] ce[illegible] na[illegible] i tandem b[illegible] &, qu[illegible] ab[illegible] o l[illegible] ger[illegible] erat [illegible] era p[illegible] *Saracenos*, Hiſpan[illegible] f[illegible] re[illegible] e[illegible] v[illegible] I[illegible] a[illegible] m [illegible] & præ[illegible] d[illegible] Pompe[illegible] ac Cæſ[illegible] raug[illegible] ex[illegible] p[illegible] s, dum [illegible] Franciam re[illegible] t, *Saxonum* [illegible] ias pa[illegible] s [illegible] on p[illegible] c[illegible] s ex[illegible] s, & [illegible] fer[illegible] m q[illegible] q; a[illegible] itt[illegible] *lan*[illegible], *Danos* & *Baioarios* [illegible] es [illegible] ditio[illegible] Ital[illegible] ngre[illegible], vt Romanæ ecc[illegible] æ patr[illegible] nium ſeme[illegible] receptum conſtanter tueretu[illegible], Beneuentanorum du[illegible] *Ara*[illegible] *um*, L[illegible] bar[illegible] reliqui[illegible] a[illegible] oue[illegible] c[illegible] *Pannoniam* b[illegible] p[illegible] ll a[illegible] ſel[illegible] fi[illegible] t: quum e[illegible] iam, quæ Roingus appellabatur, ex[illegible] naſſet, & theſauros opulentiſſimæ o[illegible] m gen[illegible] is aſportaſſet. Inde [illegible] pontifici Leo[illegible], ſimul & e[illegible] cauſ[illegible], omnia ex ſe[illegible] a c[illegible] pon[illegible]. Vnde [illegible] poſt[illegible] gen[illegible] ia merita Imperat[illegible] a n[illegible] eſtas & p[illegible] ſteris qua[illegible] a. Quare compoſitis Italæ rebus quum [illegible] au[illegible] n L[illegible] ardo[illegible] qu[illegible] vt æq[illegible] It[illegible] iure vi[illegible] & partim impe[illegible] e, [illegible] q[illegible] o di[illegible] v[illegible] Vene[illegible] ve[illegible] tur legibus, & bello p[illegible] ecue[illegible] ent[illegible] erenturi[illegible] n Gal[illegible] as redit [illegible] *Ludouico* [illegible] imperii [illegible] mo[illegible] ur Aq[illegible] grani quinto ca[illegible] Febr[illegible] rii, a[illegible] anno [illegible] poſt [illegible] debellatos quadrageſim[illegible] ex q[illegible] Augu[illegible] a Leone pontifice d[illegible] us [illegible] XIIII. Fuit [illegible] p[illegible] inc[illegible] pe[illegible] red[illegible] c mu[illegible] s v[illegible] deatur [illegible] pa[illegible] belloque p[illegible] tudin[illegible] g[illegible] e[illegible] as [illegible] q[illegible] pe[illegible] principum nullo: in rebu[illegible] b[illegible] or[illegible] e[illegible] rtus an felicitas ex[illegible] terit, neſci[illegible]. N[illegible] lus [illegible] ociores [illegible] d[illegible] ellaui[illegible] ne[illegible] o c[illegible] atis [illegible] s ſæpi[illegible] s [illegible] bonar[illegible] a[illegible] ſtudia [illegible] d[illegible] ge[illegible] te P[illegible] & [illegible] viris vndique doctiſſim[illegible] in [illegible] templa di[illegible] s erexi[illegible] veræ rel[illegible] etiam [illegible] ta[illegible] c[illegible] a[illegible] o[illegible] es a[illegible] a[illegible] et [illegible] ſæu[illegible]. [illegible] æ [illegible] & qu[illegible] e[illegible], vt[illegible] vi[illegible] cla[illegible] quoque paratas [illegible] buer[illegible] Mauri[illegible] p[illegible] ne[illegible] a[illegible]. H[illegible] d h[illegible] a[illegible] mul[illegible] c[illegible] col[illegible] ur. E[illegible] [illegible] ium h[illegible] f[illegible] CAROLI MA[illegible] C[illegible] N[illegible] I ROMANORVM IMPERATORI[illegible] ORPVS H[illegible] ONDI[illegible] M E[illegible] T [illegible] PV[illegible] CRO.

LVDOVICVS PIVS.

IAm vti Carolo patri res egregiæ domi foriſque [illegible] *Magni* cogn[illegible] men[illegible] m pe-perere, ſic Ludouico facilitas ac clementia, rel[illegible] e ſ[illegible] tertio ad [illegible] oc æui dedit. Qui ſub patris mortem Aq[illegible] anum ex A[illegible] contendens, di[illegible] ſa[illegible] p[illegible] o[illegible] l[illegible] gationes aud[illegible] e[illegible] *um* bel[illegible] n e[illegible] rentia conficit: ne[illegible] mu[illegible] poſt, *Bernardum* [illegible] x I[illegible] fi[illegible] nep[illegible] I[illegible] uas moli[illegible] em, [illegible] a affi[illegible] n[illegible] tes rerum nou[illegible] rum au[illegible] actum [illegible] incluſ[illegible] c[illegible] bus vita d[illegible] qu[illegible] *Br*[illegible] *one* reliq[illegible] ioſque[illegible] batores compreſ[illegible] er[illegible] a fil[illegible] is tribu[illegible] cap[illegible], ta[illegible] q[illegible] a[illegible] in Ca[illegible] propenſiore[illegible], [illegible] pe[illegible] n c[illegible] re[illegible] c[illegible] tur ſed [illegible] ua[illegible] te optimo[illegible] tus priſtinæ dignitati [illegible] poſt p[illegible] peri[illegible] t Maguntiæ [illegible] peraſſet annis viginti ſeptem [illegible] xi[illegible] X I I I I. H[illegible] R[illegible] tificem [illegible] g[illegible] a [illegible] m fr[illegible] a ex[illegible] eptum, & cruce [illegible] p[illegible] a ſe dimiſit. Quin & Paſc[illegible] præ[illegible] m r[illegible] t[illegible] ta[illegible] x[illegible] ordin[illegible] homines a gemin[illegible] e[illegible] e[illegible] ui[illegible] a[illegible] t. Q[illegible] [illegible] us Imperator, [illegible] o[illegible] is aduerteret,

L[illegible] A.

LOTHARIVS

[illegible] Ludouico fu[illegible]. Lotharius, [illegible] Italiam, [illegible] Narbonensem Galliam & imperii decus a [illegible] Galliae [illegible] data, Ludouicum Germaniae regem [illegible]. Sed [illegible] maniit [illegible] viribus, fredo ablato patre, [illegible] sceleris [illegible] bar[illegible] animi interdum paternam imperii diu[illegible] ani[illegible] ignis concurrerunt ad Fontanetum [illegible] occidere, [illegible] prope [illegible] victi [illegible] Lotharius & Ludouicus a Carolo: & quum bellum iterum repa[illegible], iterum [illegible] pacem petere. [illegible] prope [illegible] data [illegible] cum [illegible] & Narbonensi Gallia frueretur, Ludouicus Germa[illegible] possideret. Carolus Franciam a Mosa ad oceanum praefectus addita & ea Galliae pars quae [illegible] inter & Rhenum iacet, [illegible] est. [illegible] filium regni consortem adsciuisset & imperii [illegible] declarasset xv post anno monasticam vitam sequutus est; taedio rerum aduersarum, vt opinantur) [illegible].

LVDOVICVS.

Hic Lotharii filius, eo viuente vt diximus, regni imperiique consors efficitur, [illegible] maxque a [illegible] & coronatur [illegible] vtriusque ex [illegible] in [illegible], post patris mortem cum Carolo Caluo Francorum rege [illegible] discordibus [illegible] fere semper vixit propter Austrasiae regnum, quod Lotharii fratris fuerat, & Caluus id sibi [illegible] vindicaret. sed [illegible] rebus, quum annum vnum & xx rebus praefuisset, moritur, Ludouico filio superstite.

CAROLVS CALVVS.

Rediérat Ludouicus [illegible] Francorum regem, minimum natu Ludouici Pii: qui cum *Britonibus* & *Nortmannis* varia fortuna dimicauit: postea audita Ludouici morte, in Italiam [illegible]tus, a Ioanne pontifice corona donatur imperii. Qui [illegible] mox [illegible] *Saracenos* [illegible] facile conatus e[illegible] repressit: inde in Galliam reuersus, breui Italiam repetit. aduersus quē Ludouici Germani 3 filii dum bellum parant, [illegible] veneno a Sedechia [illegible] sanguinis dato obiit, Ludouico Balbo herede. Notata in hoc Imperatore ambitio immodica.

LVDOVICVS BALBVS.

Ludouico Calui filio Ioannes pontifex imperii titulum, praeter Italiae multorum principum voluntatem, solus asseruit: qui e custodia fugiens, cui Romani illum [illegible] ulerant, & in Galliam contendens, ratum Balbo imperium suo assensu fecit: quod [illegible] valetudinarius princeps biennio vix obtinuit. Obiit anno salutis octingentesimo octogesimo, Carolo Simplice herede.

CAROLVS CRASSVS.

Hunc Crassum a corporis, vt arbitror, habitudine dixere: qui Ludouici Germaniae regis filius, a Ioanne obtinuit, mortuo Balbo, imperii coronam. Hic *Nortmannos* Pannoniasque vari[illegible] praeliis a[illegible]t. Robertum autem Nortmannorum ducem de sacro fonte leuauit, data illi in vxorem filia. Sed mox quum [illegible] imperio, [illegible] in eo satis praesidii videretur ad Nortmannos Gallia extrudendos, [illegible] sub tam [illegible] morbi, abrogato illi imperio, post [illegible] decessit. Laudatur in hoc principe religionis studium, & in litteratos homines beneuolentia, quos ad scribendum adhortari solebat.

ARNVLPHVS.

Vt nihil certi affirmare de Arnulpho origine habeam, facit scriptorum inconstan5 tia. nihilominus tamen simi[illegible] vero videatur, ex Carolo Magno Ludouici Balbi pro[illegible] m. nec enim video [illegible] quod quidam asserunt imperio praefuerit, Gallis praeserentim suo regi tanta veneratione colentibus, [illegible] auersantibus. Hunc igitur [illegible] Carolus Simplex [illegible] haberetur [illegible] *Nortmannos* res egregias [illegible] rapinas, templorumque spoliationes conuersus, iusta numi-

num ira plectitur. Nam & prior illum felicitas deſeruit, & breui pediculari morbo confectus obiit. Illud acceſſit grauius, quod imperii maieſtas [illegible] eo defecerit, quæ per annos centum tanta indole a Carolo Magno quæſita, ne[illegible]ore Gallorum dedecore & infamia, an Italiæ damno, ad Germanos tralata ſit. Terra certe Italia [illegible]b Gallorum principatu adeo floruit, vt vetera Romanorum principum tempo[illegible]n ſane deſiderares. Sed & anni ſexaginta vſque ad Othonem primum Saxo[illegible]gem, quibus nullum nõ calamitatis genus ſenſit illa olim gentium alumna & p[illegible]is Italia, fecere vt Gallicum nomen deſiderabilius foret. Ceterum de his alias.

OTHO PRIMVS.

SExageſimus fere agebatur annus ab Arnulphi morte, *Berengarius* [illegible] Longobardici ſanguinis Italiam vexantibus, & *Vgone, Rodulpho*, & *Lothario* Gallis [illegible]cipibus rem ſibi interdum aſſerentibus. Ceterum quum Berengarius ter[illegible]m Adalberto filio tyrannũ verius quam principem ageret, accerſitur a Ro[illegible] O[illegible] cuius tunc nomen ac pietas celebris erat, Boleslao Boemo capto, & V[illegible]s aliquot afflictis. Ille igitur Saxonia egreſſus cum L millibus armatorum, Italiam per parentem Foriiulii portam ingreditur, facileque Berengarium & ei[illegible]m a[illegible]ſequium retrahit: quos, data venia, magna etiam Galliæ Cisalpinæ parte donat. Inde abiens, Ludouicum Franciæ regem, factione ſuorum carceri incluſum, eripit. Nec quieſcere diutius datum, Berengario & Adalberto res nouas molientibus: quos [illegible]cile victos & captos, alterum in Auſtriam, alterum Byzantium relegat. Inde Romam profectus, a Ioanne pontifice, primus Germanorum principum, corona donat[illegible] imperii: quem tertio Italiam repetens, quum grauiſſimorum criminum r[illegible] agere[illegible]tur, ſæpe tamen antea vt reſipiſceret admonitum, coacta ſynodo officio deiicit, Leone ſuffecto. Hunc quum Ioannis pontificis neceſſarii, illo ſub Othonis pro[illegible]nem redeunte, vrbe eiecisſent, ſtatim vlturus inſignem iniuriam ex Vmbria Otho aduolat; ac Romanis COSS. in Germaniam relegatis cum præfecto Leonem [illegible]ſtituit: *Saracenis*que ac *Græcis* qui illis adhæſerant, Calabria Apuliaq; fugatis, in Germaniam reuerſus Viennæ obiit. vir pacis bellique artibus inſignis, pietatis autem aſſertor præcipuus. rebus præfuit annos XXX & amplius.

OTHO SECVNDVS.

HVnc ex Adelaida Lotharii vxore ſuſceptum, pater ſucceſſorem ſibi inſtituit, & inungendum a Romano pontifice curauit: cuius etiam opera Saracenos Græcosque Calabria expulit. Hic mortuo patre, Henricum Bauariæ ducem nouis r[illegible]s ſtudentem armis domuit, & aduerſus Lotharium Francorum regem, qui [illegible] Lothoringiam aſſerebat, Galliam ingreſſus, fœdis populationibus vaſtat. [illegible]dum reuertitur, in Axonæ fluuii tranſitu graui incommodo a Francis affe[illegible]ſt, plerisque [illegible] fluminis impetu, aliis ferro enectis: & dum in Italiam [illegible]inat [illegible]d famam Græcorum principum, qui Saraceno etiam milite inſtructi, Italiam ſibi [illegible]dicabant, his congreſſus ad Baſantellum vincitur: ipſe ſcapha conſcenſa ad mare del[illegible]s, Romamque ex Sicilia profectus, Beneuentanos in primis vlus eſt quos vti deſertores oderat. Beneuento autem incenſa, Bartholomæi reliquias inde [illegible]tatas Romæ componit: vbi non multo poſt fato vita deceſſit, decimoſeptimo imperii anno.

OTHO TERTIVS.

NOn pœnitet adhuc Germanorum principum [illegible]. quippe quorum virtute C[illegible] [illegible] a pietas & res Italicæ reſpirarunt. C[illegible]eſti[illegible]en[illegible]æ, a[illegible]æ paternæ [illegible] [illegible]tis æmulus Otho tertius incubuit: qui a principibus Germanis Imperator R[illegible] dictus, Brunonem [illegible] pontificem creat, Gregorium quintum appel[illegible]. Inde Saxoniam inuiſens, [illegible], ingentibus mox c[illegible] [illegible]æque plenus, aduolat. ferebat videlicet iniquo animo Gre[illegible]ium ab [illegible] ex[illegible]. Capta igitur Roma, & Cr[illegible] a[illegible] diſcordiæ a[illegible]udine cæſo [illegible] adulterino pontifice [illegible] [illegible]em eam tulit, quæ per quingentos annos adhuc [illegible]rat. *Imperat[illegible]um nu[illegible] [illegible] dignitatem vindicato. Princ[illegible] [illegible] tres profe[illegible] [illegible]m eum de[illegible]* [illegible]

diſcordes fuerint, Boemiæ regem cooptando. Nec multo poſt Otho vndeuigeſimo imperii anno naturæ conceſſit. Fuit hic Venero principi Vrſeolo familiaris: in cuius gratiam quum Venetias inuiſiſſet, voti reus, pallium aureum, quod annuum Veneti pendebant, remiſit.

HENRICVS PRIMVS.

IN Othonis locum ex Gregorii formula Henricus Bauarici ſanguinis imperium adipiſcitur; vir pietate inſignis, nec armis vlli priorum principum minor: par ſanctimonia ac innocentia *Kynegundæ coniugis, quacum Henricus cælibem perpetuo vitam duxit: vnde etiam mortui diuorum numero adſcripti, miraculis illuſtres fuere. Henricus igitur poſt Germaniæ res compoſitas, Italiam ingreſſus, Capua *Saracenos* expulit *Græcorum* ducem * Troia a ſe munita ſpoliat. quibus geſtis octauo imperii anno in humanis eſſe deſiit.

CORRADVS SVEVVS.

POſt trium annorum interregnum legitimo tamdem ſuffragio Corradus Francus eligitur, virtute ac militari diſciplina ad tantum faſtigium euectus: qui comparato exercitu, Mediolanum diu obſedit, & quum ſupremum exitium vrbi minaretur, deterritus oraculo, omnem grauiorem iniuriam abſtinuit: Romamque profectus, coronam imperii a pontifice accepit. In *Sclauos* inde ac *Pannonas* feliciter pugnatum, qui rebellantem Italiam ſocialibus armis adiuuerant. neque non *Rodulphum* Burgundiæ regem ſuis conciliat. *Leopoldum* etiam pacis & otii turbatorem, bello petitum compeſcit. Mouendi belli cauſſa, quod ſub initia imperii, legem ſeueriſſimam tulerat, ſiquis pacem turbaſſet. Corrado autem poſt annum XV vita functo, Henricus ſucceſſit.

HENRICVS II.

GEner hic Corradi, imperium accipit: & ante omnia Odelricum Boemiæ bello fatigatum, tributum annuum ſibi pẽdere cogit. Inde Petrum regem ab Vngaris eiectum reſtituit. Ceterum pertæſus eorum quæ Romæ circa põtifices per ſummum ſcelus agerentur, Romam contendens, abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Bambergenſem præſulem pontificiæ ſedi præficit, quem Clementem ſecundum dixere: & vt caueret in poſterum ſummorum pontificum ſecuritati, iureiurando Romanos adigit, neminem creationi eorum interfuturum ſine eius permiſſu. Capuaq; aduerſus Saracenos nouo præſidio firmata, in Germaniam abiens, duodeuigeſimo imperii anno, Henrico filio ſuperſtite, ad ſuperos abiit, quum Leonem nonum primo, mox eo defuncto Victorem ſecundum põtifices ſuo priuilegio declaraſſet: vnde Victor, in beneficii gratiam, Henricum adhuc puerum Cæſarem creari paſſus eſt.

HENRICVS III.

IS ſi, quam bello magnus, tam pacis artibus ac pietate inſignis eſſe curaſſet, haud dubie Carolis & Othonibus æquari potuit. Nemo bellacior hoc vno fuit: nemo collatis ſignis ad hanc diem pluries cum hoſte conflixit: quippe qui Marcum Marcellum & Cæſarem dictatorem ſupergreſſus, bis & ſexagies pugnarit. In *Saxones* tamen & Rodulphum eorum regem arma ſæpius intentata: quibuscum congreſſus, ſemper fere victor abiit. Quin nouiſſimo prœlio fugatum etiam Rodulphum interfecit: Mathildem pontificis partes in terra Italia tuentem vicit Henrici filii opera. Sed quam bello clarus, tam inſectatione pontificum infamis: a quibus diris etiam pontificiis primus Imperatorum poſt Arcadium petitus eſt. Nec cauſſas in præſentia exquirere libet. Certe numquam laudes Gregorium pontificem ab eo obſeſſum: adulterinum pontificem vnum & alterum ſuperinductum: dolis & veneno etiam in illos graſſatum: matrem, fœminam optimam, a filio expulſam atque in exſilio mori coactam: Gallorum memorabilem illam expeditionem ſæpe impeditam. Sed luit mox pœnas. ab Henrico enim filio captus, & Leodii cuſtoditus, pedore carceris poſt annum XLVIII imperii miſeram animam efflauit.

HENRICVS IIII.

QVis non Henrici prolem agnoſcat, impietatem paternam redolentem ex continua pontificum inſectatione? Sed cui parceret homo nefarius, qui impias manus in qualemcumq; parentem intulerit? Acceſſit ad impietatem animus dolo magis

quam virtute, præter Germanorum morem, inſtructus. Quare Paſchalem [illegible]cem per ſummam perfidiam, in poteſtatem redactum, non prius dimiſit quam ille cuncta rata quæ voluit, faceret. a quo coronam quoque imperii per vim [illegible] Quæ mox, vti extorta ſibi, quum irrita pontifex denuntiaſſet, Henricum in Italiam ſtatim exciuit. Romæ ergo agens (quando pontifex in Apuliam vitabundus hominis furorem contenderat) ab Bracharenſi antiſtite iterum corona inſignitur. Tertio quoque Italiam inuadens, Gelaſium pontificem vrbe pellit. Cuius aduentum reformidans Henricus (quippe qui Nortmannicis armis inſtructus aduentare [illegible]batur, in Germaniam rediit: vbi poſt annum imperii x v obiens: maiorum ſepulchro infertur.

LOTHARIVS II.

NOn eſt cur Saxonum principum pietatem ac conſtantiam in aſſerenda pontificia dignitate, præter alias egregias eorum virtutes, nõ magnopere commendes. Nulli certe ex his principibus qui Germanici ſanguinis fuere, plus pontificum maieſtati detulere, nulli religionem conſtantius fouere: id quod Lotharius a maioribus acceptum, velut hereditarium in Innocentio præſtitit. Quem in Galliis pene exſulem, quum venerabundus excepiſſet, breui, vti pollicitus eſt, Bationæ ſedi reſtituit. & in Germaniam ad componendos tumultus, qui exorti erant, mox profectus, breui Italiam in pontificis gratiam repetiit: eumque, pulſo ex Italia Rogerio Nortmanno & pſeudopontifice, ita confirmauit, vti nihil inde mouere pontificis aduerſarii ſint auſi. Sed breue imperium annorum vndecim, effecit ne res felicibus auſpiciis [illegible] conualeſcere admodum potuerit. Satis conſtat hunc, quum principes Imperatorem dicerent, diu reluctatum eſſe, indignum ſe profeſſum qui tantæ rei præficeretur.

CORRADVS II.

LVdouico Francorum rege contra *Saracenos* arma parante, Corradus gente Sueuus, legitime Imperator creatur. qui eamdem militiam æmulatus, pia & ipſe arma induit: ſed Boſporum Thracium immature a Græco Imperatore [illegible] coactus, quum deeſſet commeatus, & qui a Græcis comportabatur ipſo [illegible] eſſet per ſummum ſcelus, ille Iconii obſidionem, in qua diu fuerat, [illegible]ere cogitur: decimoque vix milite ex tanta nuper multitudine ſuperſtite, ipſe in Germaniam retro abiit; & imperii anno x v inglorius obiit.

FRIDERICVS AENOBARBVS.

PEſſimo iampridem exemplo pontificiæ cum Imperatoribus contentiones inoleuerant, dum pontifices imperatoriam maieſtatem, quam illi ſuo ſuffragio ratam facerent, contemptui pene habent; & Romani principes ambitionem in ſacerdote præpoſteram æquo animo ferre non poſſunt. Vnde omnium malorum fons & origo, his inter ſe decertantibus, quorum ope ac concordia res Chriſtiana florere [illegible]me potuit. Id quum alias experti maiores noſtri ſunt, tum vero hoc tempore [illegible] non extrema cum noſtra pernicie ſentiamus. Certe Friderico ingentes animi corporiſq; virtutes affuere; ſtatura procera, robur & agilitas par; diſciplinæ militaris & gloriæ appetens, periculorum contemptor animus; non tamen vt ad ea ſubeunda prudentia deeſſet: multarum rerum peritia, liberalitas egregia, felicitas ſumma. Quibus virtutibus inſtructus, in Italiam ex more deſcendens, primum omnium Dertonam portas ſibi claudere auſam, obſeſſam capit: inde Romam ad Adrianum pontificem profectus, coronę inſignia accepit. dumque Cremonam iter redeundum obſideret, nuntiis Alexandri pontificis opem poſtulantis, ita reſpondit vt rem in [illegible] trahere velle videretur. Hinc primum Alexandro timor, inde apertæ inimicitiæ exortæ indignante Friderico [illegible] arbitrium [illegible], pontifice vero [illegible] certam in diſquiſitionem venire recuſante. Quapropter Imperator Octa[illegible] ad ſe venie[illegible] complexus, concilio habito, vt verum pontificem adorat: & Alexandrum Ale[illegible]drique fautores inſectatur [illegible] prius Dertona, [illegible] Alexandri ſtabat, Mediolanum inde ſolo æquat, Galliamque omnem C[illegible]tem vaſtat. mox in Germaniam abiens, tertio Italiam maximis copiis [illegible] Anconemq; expugnat, & Alexandrum Roma [illegible] compellit. Ex vrbe autem peſtilentia coactus abſcedere, poſtquam iterum ſuos [illegible]erat, I[illegible]

ti &

tit; & Aſta vrbe capta, Alexandriam fruſtra obſidet: & quum Papienſes ac Nouocomenſes obnoxios ſibi inprimis haberet, eorum auxiliis fretus, prœlioq; Mediolanenſibus congreſſus, multos ex ſuis amiſit: ipſe fuga elapſus, quinto poſt die Papiæ eſt viſus. Ceterum Alexandro pontifice Venetias ex diuino errore confugiente, victo etiam nauali prœlio a Venetis Othone filio Friderici, (quod varia monimenta nobis atteſtantur, etſi ſcriptorum variet fides) tandem pax Venetiis ſancita, Imperatorque ac pontifex ex diutina diſcordia amiciſſimi facti. Nec multo poſt Fridericus, dum rebus *Syriacis* opem maximo apparatu ferret, iamque Saladinum & Turcarum principes in maximum ſui nominis terrorem conieciſſet, minore etiam *Armenia* recepta, lauandi cauſſa amnem ingreſſus, periit, quum annos XXXVII imperaſſet: *Aenorbabus* a colore barbæ ruſæ appellatus.

HENRICVS FRIDERICI F.

ASperum, a moribus, appellatum hunc a quibuſdam video: qui rex Siciliæ, accepta Cõſtantia Rogerii Nortmanni filia in vxorem, mox etiam Imperator a pontifice dictus, vt maior illi auctoritas accederet acquirendi regni, ductis in Tancredum copiis, qui impari matre natus regnum ſibi vindicabat, reclamantibus etiam pontificibus, Neapolim fruſtra obſidet. Sed & peſtilentia quæ graſſabatur, auertit ab incepto hominem, retroque in Germaniam ad ſuos abire compulit. Tancredo autem breui mortuo potitus Henricus regni, Maguntinum antiſtitem Philippumque fratrem in *Syriam* cum non contemnendis copiis miſit. Dedit autem id magis pontificum gratię quam quod animum haberet Chriſtianę rei iuuandæ. Quare quum imperii anno octauo Meſſanæ mortuus eſſet, Germanus miles, qui Berytum iam in Syria munierat & Ioppen obſidione leuarat, tumultuoſe (vt mos eſt gentis) ex Syria in Italiam rediit, nec vllis pontificis adhortationibus in officio contineri potuit.

PHILIPPVS.

HOc primum tempore in Germania ſeditione laboratum eſt, aliis imperii nomen ad Othonem Saxoniæ ducem, aliis ad Philippum Henrici fratrem trahentibus. Stabant autem pro Philippo ii qui Germanum hominem Saxoni pręferebant; recens inſuper Henrici fratris & Friderici patris memoria Philippum adiuuabant: &, ne quid ad alendam diſcordiam deeſſet, Othoni Anglus rex, Philippo Francorũ Philippus, ex profeſſo fauebant: præualuit tamen Philippus, & fugato ſæpius Othone, rerum tandem potitur, indignante etiam Innocentio pontifice, qui Othonem imperii inſulis redimiuerat. Philippo autem occiſo a Palatino comite, poſtquam annos nouem imperaſſet, Otho ſucceſſit.

OTHO IIII.

PHilippo mortuo, facile a Germanis proceribus ad tollendam diſcordiam ſufficitur Otho, pro quo haud dubie pontificis fauor ſtabat: quem & confeſtim corona donauit, quum Romam petiiſſet. Ille vero, quum & pontificiæ dicionis quædam opida capetę, & Friderici iunioris regnum inuadere vellet, diris pontificiis petitus, imperii titulis priuatur: Fridericusque illi ex profeſſo hoſtis, adnitente etiam Innocentio, creatur Imperator. Quo nuntio in Saxoniam profectus, vt res eam poneret, bellum Philippo Francorum regi indicit: nec ſine manifeſta vi numinis & Gallorum virtute, memorabili clade affectus Otho, in patriam ſe inglorius recepit, quum annos tantum IIII rerum potitus eſſet.

FRIDERICVS II.

VIguere in hoc principe, quod negari non poſſit, egregiæ corporis animique virtutes. Namque auo ſimillimus, militaris laudis appetentiſſimus fuit. Corpus laborum non minus patiens quam ſtrenuum: plurimum audaciæ ad pericula ſubeunda, non minus tamen cõſilii inter ipſa diſcrimina: nullo vnquã labore fatigatus, nullis caſibus victus; linguarum peritus, munificentiæ ſingularis, regiı̃ ſplendoris & ornatus ambitioſiſſimus; vt in ea profectione qua euocatus ad conciliũ ab Innocentio fuerat, oſtendit. Namq; tot & tales ſecum eduxit, vt togatum agmen exercitui par eſſet. Sed & vrbi Victoriæ a ſe conditæ ea omnia affuere quæ nulli vnquam principes habuerint, nulla poſtea ciuitas ſimul viderit. Veſtis varia & pretioſa, animantes feræ

çicureſque diuerſi generis: hominum portentoſæ formæ,& in his Saracenicus miles illi in primis acceptus. Tanta præterea incolarum frequentia, cõmerciis etiam multarum gentium aucta, vt nihil ad ampliſſimæ vrbis formam deeſſet. Ceterum has ingentes in principe virtutes calliditas ingenii ac perfidia, & ſæuitia in *Guelphum* nomen, neque non in pontifices odium, obſcurarunt. Acceſſit ad hæc libido hominis immenſa, qui prætergentis morem concubinas multas & ſcorta aleret, ſcriptoribus etiam adnitentibus, ne is qui toties exſecratione pontificia petitus erat, quique Italiæ adeo infeſtus imminebat vt eam prope ad internicionem redegerit, nõ omni inſectatione dignus haberetur. Cum hac igitur vitiorum virtutumque indole Aquisgrani coronatus, quo ſe adoleſcens adhuc receperat, primum Othonem adhuc ſibi obſiſtentem facile profligat: deinde paratiſſimis copiis de *Syria* vindicanda ſollicitus, Gregorii etiam pontificis adhortatione Brunduſium appulit: indeque ſoluens quum Anconem perueniſſet, anathemati ſubiectum ſe a pontifice accipit: vnde irarum plenus abiens, ad Gregorium tamen ſupplex acceſſit: impetrataque ab eo venia, mox illum ludibrio habuit. Quare iterum diris pontificis obnoxius, in Italiam deſcendens, Mediolanenſes pro pontifice ſentientes prœlio vincit, & captum Petrum Teupolum Venetum eorum ducem, carceri incluſum crudeliter necat. In Venetos quoque fines incaſſum arma mota. Mox Piſas ſeſe recipiens, *Guelphos* ac *Gibellinos*, pernicioſiſſima Italiæ nomina, primus inuexit: quibus adeo Gregorium exercuit, vt ille non multo poſt obierit, prægrauantibus curis. Cæleſtino autem intra XII diem vita functo, ſucceſſit Innocentius: qui, pertæſus hominis calliditatem atque animum in ſe hoſtilem, primum imperio abdicat; deinde anathematis ſpiculum in illum diſtringens; HENRICVM Thuringiæ Landgrauium (ea eſt dignitas apud Germanos) Imperatorem dicit: mox magnam Italiæ partem in illum armat. Parmaque per eius abſentiam illi adempta; quum eam fruſtra Fridericus obſideret tamdem eruptione victus a Montelongo legato eſt: captaque vrbs Victoria, ac direpta. nec interim ea clade a pontificum iniuria temperauit. Ceterum Panormum profectus, Manfredi filii nothi dolo necatur, quum annos duos ac XXX rebus præfuiſſet. Hic Bononienſe gymnaſium, quia ciues imperata non ſtatim feciſſent, Patauium transtulit: ex Florentia etiam Guelphos populariter eiecit.

RODVLPHVS.

INterregnum a Friderici morte ad Rodulphum Habsburgenſem per duodeuiginti annos fuit: quo ſpatio Manfredus Friderici filius, & Corradinus, regno Neapolitano pariter & vita a Gallis ſpoliati ſunt. Interim Rodulphus ex Comite (vti nunc vocant) Imperator declaratus, Alphonſo Caſtellæ poſthabito, qui eam dignitatem ambierat, Othocarum Boemiæ regem acie victum occidit: Pſeudofridericum captum, qui ſe pro Friderico iuniore Sueuis oſtentabat, Noueſii combuſſit, Ciuitates Hetruriæ libertate, accepta pecunia, donauit. quam rem Honorius pontifex, vti infamem, ſibi tamen & Italiæ non inutilem, magis nõ probauit quam prohibuit. Obiit autem Rodulphus XVIII imperii anno, & Spiræ ſepelitur. in quo ſi auaritiam non accuſes, cetera non reprehendas. Italia certe tum primum aliquid ſibi polliceri potuit, Luchino Italici ſanguinis vicarii nomine tunc Mediolani præfecto. Floruit huius imperio Albertus cognomento Magnus.

ADOLPHVS NASSAVIÆ.

DOnatus imperii titulis hic, primum in Columbarienſes mouit: inde in Albertum Auſtriæ ducem dum bellum parat, quem proceres Germaniæ, pertæſi Adolphi ſordes & ambitionem, eo reiecto, Imperatorem declararant, ab eodem apud Vangionas prœlio ſuperatur, & occiditur, quum annos octo rerum potitus eſſet.

ALBERTVS.

ROdulphi ſuperioris filius, & Auſtriæ dux, a patre Othocaro occiſo, declaratus principum ſuffragio, & Bonifacii pontificis aſſenſu dicitur Imperator: & Bonifacius eo libentius aſſenſit, quum id obſtinatiſſime antea negaſſet, quod Philippum Francorum regem oderat. Quare ea conditione Alberto ratum imperium fecit, vt regnum quoq; Francorum ſibi vindicaret. Ille vero, poſt Adolphum in Spirenſi agro cæſum,

cæſum, quum copias tantæ rei idoneas parat, a Ioanne fratris filio interficitur, poſt decimum imperii annum.

HENRICVS LVCELBVRG.

HEnricus ex Lucelburgo Romanorum Imperator deſignatur. Cui Clemens pontifex ea conditione ratum imperium fecit, vt primo quoque tempore in Italiam tranſcenderet. Quam prouinciam eo libentius Henricus obeundam ſuſcepit, quod *Guelphici* nominis hoſtis, præualentes eius factionis opes infringere optabat. Per Taurinos igitur ſaltus Italiæ inſinuatus, Mediolani factionem Turrianam oppreſſit, vicecomiti ſumma rerum demandata: inde Romam profectus, accepta imperii corona, & ab Vrſinis breui expulſus, adiuuante etiam Roberto rege, Hetruriam repetit: Aretiique agens poſt Robertum regno priuatũ, dum Florentinis immineret, qui iam de ſalute deſperarant, veneno in euchariſtia dato periit anno imperii v.

LVDOVICVS BAVARVS.

HIC Rodulphi Imperatoris ex filia nepos, Fridericum Auſtriæ ducem aduerſarium habuit: quicum per octo annos bellum varia fortuna geſſit. Ceterum Friderico capto & occiſo, Bauarus rerum potitur; parique temeritate Imperatorem ſe citra pontificis aſſenſum appellat. Qua iniuria offenſus Ioannes XXII, illi ſacris interdixit: verum homines iuxta ac numina contemnens, Italiam mox petit: atque in vicecomites ingratiſſimus, quorum ope adiutus præcipue venerat, Caſtrutii filios pari improbitate, qui *Gibellinæ* factionis fautor acerrimus fuerat, paterno principatu exuit: Romæque coronatus a Stephano Columnio, Petrum Corbarienſem pſeudopontificem creat, minoritanæ familiæ vnum; quem & Nicolaum appellari voluit: & ne quid ad ſerendas diſcordias malorũ deeſſet, tyrannos in iis opidis quæ pontificii iuris erant, priua auctoritate inſtituit, pontificẽ æmulatus, qui & ipſe Galliæ Ciſalpinæ multos auctoritate ſua regulos præfecerat: imperii tamdem anno XXXII, quum varia tentaſſet ad reconciliandam pontificis gratiam, obiit.

CAROLVS IIII.

PRius quam hic imperium adiret, Germani principes Edoardum Anglum, & Miſnenſem principem, ac Guntherum Montis nigri regulum, Cæſares declararant. Ceterum altero poſt alterum vita functo, res ad Carolum Boemum deuenit: qui Ioanne Henrici Imperatoris filio natus, adoleſcens adhuc, egregiam in terra Italia patri operam nauarat: quo ab Anglis interfecto ea acie qua Philippus Valeſius Francorum rex ab hiſce profligatus eſt, imperiũ adipiſcitur: literis ac linguarum multarum cognitione inſtructus, ſed qui Boemiæ ſuæ quam Germanis aut Italis conſultum mallet. nam quum Pragam (Boemiæ id opidum, totius regni metropolis) variis operibus excoluiſſet, imperii maieſtatem adeo neglexit, vt coronam tantæ maieſtatis auctoramentum, turpiſſima pactione acceperit ab Innocentio, qua cautum erat expreſſe vt ab acceptis inſignibus confeſtim Italia abſcederet: additum & grauius facinus, quod Venceslaum filium adoleſcentem a principibus Germanis Cæſarem dici obtinuit, exemplo maxime improbando. Imperauit annos XXXII.

VENCESLAVS.

AVo patrique abſimilis, per ignauiam ac ſocordiam imperii res afflixit: afflixiſſetque diutius, niſi a fratre Sigiſmundo captus, mox etiam procerum conſenſu abrogato illi imperio, Robertus Bauarus ei ſurrogatus eſſet. Hic Galeatium ex comite Mediolanenſibus primus ducem dedit: quæ dignitas ad nepotes poſtea tranſiit, quoad res Inſubriæ ad Francorum regem rediit. Præfuit annnos XXXII.

ROBERTVS BAVARVS.

QVum Venceslao ſuffectus eſſet Robertus Bauariæ dux, nihil ille antiquius habuit quam vt Florentino populo gratificaturus, ad comprimendam Galeatii vicecomitis potentiam in Italiam tranſcenderet. Ceterum ad Benacum Galeatii copiis congreſſus, facile repellitur: vnde mox ad Venetos deflectens, magno ab his honore excipitur: inde ſoluẽs, incaſſum Florentinis adnitẽtibus ne Italia excederet, in Germaniam retro abiit, paci religioniq; vacaturus. vita functus eſt anno imperii x.

SIGISMVNDVS.

OPtimum haud dubie principem ac nobiliſſimum Germania nobis imputet: &

qui, ſi ad pacis artes, quibus excelluit, parem belli felicitatem addidiſſet, Carolis & Othonibus æquari potuit. nam puer adhuc, per Mariam vxorem ad Pannonici regni ſpem euocatus, mox adoleſcens Venceslao fratre, quod parum vtilis haberetur, a ſe capto, Boemiæ regnum hereditarium aſſequitur: ſed & * Alberto vita functo, omnium votis Imperator deſignatur. Hic igitur Pannonia potitus a Ludouici morte, cui Maria ſuperſtes filia fuit, duos ac XXX regulos ſecuri percuti iubet, quod tegiæ puellæ aduerſarii eſſent. vnde illi tanta mox gentis inuidia conflata, vt poſt vxoris mortem captus, necandusq; magis quam aſſeruandus, fœminæ, cuius maritum interfecerat, fit traditus: ille vero, maieſtate oris & blanda oratione dimiſſus, hinc Boemiam petit; quam non ſine labore vix tandem obtinuit, longo ab his bello ac difficili petitus, ſæpe etiam acie victus. Nec Italica expeditio vna alteraue in nos Tauriſino agro peruaſtato felicior. nam Pippus eius dux, & ipſe, mox tota Venetia ac Foroiulio Venetis armis expellitur. Hinc, quia grauius periculum a *Turcis* imminebat, qui iam magnæ Europæ parti ſeſe inſinuarant, Gallicis etiam Philippi Burgundi copiis accinctus, ab Amurate Turcarum principe graui prœlio victus, caſtris etiam exuitur. Cæſis magna ex parte ducibus & Philippo capto, ipſe Byzantium fugiens, mox Venetæ claſſis occurſu, cui Thomas Mocenicus præerat, incolumis de fuga vix euaſit. Quæ clades ignominioſiorne an funeſtior fuerit, haud ſatis explicem. Diſcordia certe noſtra victor hoſtis, Adrianopolim ſe recepit. & hæc foris. Quantum autem pace præſtiterit, præter generis nobilitatem (quæ haud dubie clariſſima fuit, tot ſummorum principum ſerie) & præter inſignem corporis proceritatem ac imperatoriam plane indolem, affuit illi liberalitas ac munificentia quanta in nullo antea principum: religionis ac pietatis augendæ ſtudiũ incredibile: multarum etiam linguarum ſcientia, & in his linguæ Latinæ ſtudium excelluit: quare doctos homines in primis fouit, & dignitatibus etiam amplis honeſtauit. Accuſauit ſæpe Germanos principes qui Latinas odiſſent litteras. A quibus reprehenſus quandoque, quod doctos homines foueret, ſed humiles genere: *Ego*, inquit, *eos amo quos natura alios anteſtare facile voluit*. Illud autem nulla vnquam ætas obſcurabit, quod triennium magnam Europæ partem ipſe peragrarit, dum principes Chriſtianos ac pontifices adit quo ſchiſma Chriſtiano nomini calamitoſiſſimum tolleretur. nec alterius principis opera magis enituit in vera pietate vindicanda. Quare ita effecit vt reiectis adulterinis tribus qui Baronæ ſedem inuaſerant, Oddo Columnius magno omnium conſenſu pontifex declararetur. Parem operam Eugenio in Baſilenſi ſynodo tollenda præſtitit: a quo tamen prius contemptim pene habitus, ac vix poſt ſextum menſem quam Senis fuerat, imperii corona donatus eſt. Hic vero princeps egregius, quum ſine virili prole deceſſiſſet, Albertum Auſtriæ ducem, filiæ maritum, & vtriusque regni heredem reliquit, anno imperii XXVII.

ALBERTVS.

NEmo vnquam maiore ſpe ad imperium venit. Et ſane conceptam animis hominum opinionẽ haud fruſtratus eſſet. ſiquidẽ toto biennio quo præfuit, *Moraſuos* ac *Sarmatas*, qui hodie *Poloni* ſunt, intra ſuos fines quieſcere compulit. Praſconem Boemum, factionis hæreticæ caput, ita attriuit vt tota *Boemia* ſibi cederet. In *Turcas* autem profectus, Synderouiam caſtellum ad Danubii ripam muniſſimum obſidentes, dum copias in itinere maiores exſpectat, opidani deditionem fecere; ipſe Auſtriam repetens, apud locum cui Longauilla eſt nomen, dyſenteriæ morbo confectus eſt, Ladislao filio ſuperſtite.

FRIDERICVS III.

PAcis atque otii ſtudioſiſſimus Fridericus exſtitit. quam tenore perpetuo annos quatuor ac L (tot enim rerum potitus eſt) coluit; ſeu fatũ id fuerit, quietiore Germania quam multis retro actis ætatibus, ſeu prudentia verius id principis effecit. Ille vero nihil ab initio antiquius habuit quam tuendæ pacis ſtudio, tumultus qui oriebantur, ſedare. quare & ſeditionẽ mouentes *Auſtriales* facile compeſcuit, & bellum a Matthia *Pannonum rege* illatũ compoſuit. Quinetiã in *Flandros* mouens, qui Maximilianum Cæſarem aſſeruarant, recepto filio, paucorũ pœna contentus, omnem diſcordiarũ fomitẽ ſuſtulit. Ducta igitur Heleonora Luſitanici ſanguinis, quum in Italiam

liam

liam tranſcendiſſet, ad Nicolaum pontificem profecturus, ab eo nullo non honoris genere excipitur, illi & vxori corona imperii impoſita. Hinc Neapolim diuertit in Alphonſi gratiã, cuius Heleonora pernecessaria erat. Nec minore apparatu a Venetis (eius enim vrbis inuiſendæ incredibili deſiderio flagrabat) obuiam illi itum: quos exinde ſumma ſemper amoris ac beneuolentiæ ſignificatione dilexit. Eius etiam opera Amadeus Allobrox, qui ſe pro pontifice gerebat, Baſileenſi concilio innixus, in ordinem ſe redegit. Iterum Paulo pontifice, priuati pene more voti reus Romam petiit: quo damnatus, retro ad ſuos abiens, quieſcente Germania, tamdem imperii anno quarto ac quinquageſimo naturæ conceſſit, Maximiliano filio Cæſare prius declarato.

MAXIMILIANVS.

SVpererat mihi Maximilianus Imperator, quem pater octauo antequã moreretur anno Cæſarem deſignandum curarat: magnus bello princeps, & pace præclarus: cuius eximia bonitas, liberalitas ſumma, & Chriſtianæ pietatis cultus præcipuæ commendantur. Accedunt ad haſce animi dotes, oris probitas, ſtatura quadrata, in qua tamen imperatoria maieſtas eluceat; corpus validum ac robuſtum, idemq; laboris atq; operis patientiſſimum; par victus frugalitas, & ex eo valetudo proſperrima. De hoc autẽ, quum adhuc viuat Tranquillũ Plutarchumq; ac veteres alios ſcriptores æmulatus, nihil eſt quod addam. Deus faxit vt quod illum agitare ſemper animo Vincentius Quirinus aſſerebat, qui legatum Venetum egit apud illum, ſumma cum laude ex ſententia conficiat. neq; enim iuſtius vllum eſt bellum quam quod pro religione ſumitur: & ea deniq; vera æternaque gloria principum noſtrorum exiſtimari debet, quam res præclare in hoſtes fidei geſtæ commendant.

D. MAGNI AVSONII BVRDIGALENSIS, VIRI CONSVLARIS, AVGVSTORVM PRÆCEPTORIS, CARMINA IN CÆSARES ROMANOS.

AVSONIVS HESPERIO FILIO S. P. D.

Cæſareos proceres, in quorum regna ſecundis
*Conſulibus dudum Romana potentia * ceſſit,*
Accipe biſſenos; (ſua quemq; monoſticha ſignãt)
Quorum per plenam ſeriem Suetonius olim
Nomina, res geſtas, vitamq; obitumq; peregit.

AVSONII MONOSTICHA de ordine XII Cæſarum.

Primus regalem patefecit Iulius *aulam*
Cæſar, & Auguſto *nomen tranſcripſit & arcẽ.*
Priuignus poſt hũc regnat Nero Claudius*: a quo*
** Cæſar cognomen Caligæ cui caſtra dederunt.*
Claudi⁹ *hinc potitur regno: poſt quẽ* Nero *ſæuus,*
Vltimus Aeneadũ. Poſt hũc tres, nec tribus annis:
Galba *ſenex, fruſtra ſocio confiſus inerti;*
Mollis Otho, *infami per luxum degener æuo;*
Nec regno dignus nec morte Vitellius *vt vir.*
His decimus, fatoque accitus Veſpaſianus;
Et Titus, *imperii felix breuitate: ſequutus*
Frater quem caluum dixit ſua Roma Neronem.

AVSONII MONOSTICHA de tempore imperii XII Cæſarum.

Iulius (vt perhibent) diuus trieteride regnat.
Auguſtus poſt luſtra decem ſex prorogat annos:
Et ter ſeptenis geminos Nero Claudius addit.
Tertia finis hiems graſſantia tempora Caii.
Claudius hebdomadem duplicem trahit: & Nero dirus
Tantumdem ſummæ; ſed conſul defuit vnus.
Galba ſenex, Otho laſciue, & famoſe Vitelli,
Tertia vos Latio regnantes neſcuit æſtas,
Interitus dignos vita properante probroſa.
Implet fatalem decadem ſibi Veſpaſianus:
Ter dominante Tito cingit noua laurea Ianum,
Quindecies ſæuis potitur dum frater habenis.

AVSONII MONOSTICHA de mortibus eorumdem.

Iulius interiit Cæſar graſſante ſenatu.
Addidit Auguſtum diuis matura ſenectus.
Sera ſenex Capreis exſul Nero fata peregit.
*Exegit pœnas de * Caio Chærea mollis.*
Claudius ambiguo concluſit fata veneno:
** Matricida Nero proprio ſe perculit enſe.*
Galba ſenex periit ſæuo proſtratus Othone:
Mox Otho famoſus, clara ſed morte potitus.
Prodiga ſuccedunt perimendi ſceptra Vitelli.
Laudatum imperium, mors lenis Veſpaſiano.
At Titus orbis amor rapitur florentibus annis:
Sera grauem perimunt, ſed iuſta, piacula fratrem.

EIVSDEM AVSONII TETRASTICHA DE CÆSARIBVS SEV IMPERATORIBVS, a Ivlio Cæsare vſque ad tempora ſua.

(Sed amiſſa ſunt quæ de poſterioribus Imperatoribus ſcripſerat tetraſticha)

NVnc & prædictos, & regni ſorte ſequentes
Expediam, ſeries quos tenet imperii.
Incipiam ab diuo, percurramque ordine cunctos,
Noui Romanæ quos memor hiſtoriæ.

Ivlivs Cæsar.

Imperium binis fuerat ſolenne quod olim
Conſulibus, Cæſar Iulius obtinuit.
Sed breue ius regni, ſola trieteride geſtum,
Perculit armatæ factio ſæua togæ.

Octavianvs Avgvstvs.

Vltor ſucceſſorque dehinc Octauius, idem
Cæſar, & Auguſti nomine nobilior.
Longæua & numquam dubiis violata poteſtas,
In terris poſitum credidit eſſe deum.

Tiberivs Nero.

Prænomen TiberI nactus Nero, prima iuuenta
Tempora laudato geſſit in imperio:
Fruſtra dehinc ſolo Caprearum clauſus in antro,
Quæ prodit vitiis, credit operta locis.

Caivs Caligvla.

Poſt hunc caſtrenſis caligæ cognomine Cæſar,
Succeſſit, ſæuo ſæuior ingenio:
Cædibus inceſtisque dehinc maculoſus, & omni
Crimine pollutum qui ſuperauit auum.

Clavdivs Cæsar.

Claudius irriſæ priuato in tempore vitæ,
In regno ſpecimen prodidit ingenii.
Libertina tamen nuptarum & crimina paſſus,
Non faciendo nocens, ſed patiendo fuit.

Nero Clavdivs.

Aeneadum generis qui ſextus & vltimus heros,
Polluit & clauſit Iulia ſacra Nero. (vitæ:
Nomina quot pietas, tot habet quoq; crimina
Diſce ex Tranquillo quæ meminiſſe piget.

Servivs Galba.

Spem fruſtrate ſenex, priuatus ſceptra mereri
Viſus es, imperio proditus inferior.
Fama tibi melior iuueni: ſed iuſtior ordo eſt,
Complacuiſſe dehinc, diſplicuiſſe prius.

M. Otho.

Aemula polluto geſturus ſceptra Neroni
Obruitur celeri raptus Otho exitio.
Fine tamen laudandus erit; qui morte decora
Hoc ſolum fecit nobile, quod periit.

A. Vitellivs.

Vitæ ſors, mors fœda tibi, nec digne Vitelli
Qui fieres Cæſar. ſic ſibi fata placent.
Vmbra tamen breuis imperii: quia præmia regni
Sæpe indignus adit, non niſi dignus habet.

D. Vespasianvs.

Quærendi attentus, moderato commodus vſu,
Auget, nec reprimit Veſpaſianus opes.
Olim qui dubiam priuato in tempore famam,
Par aliis princeps, tranſtulit in melius.

Titvs Vespasianvs.

Felix imperio, felix breuitate regendi,
Expers ciuilis ſanguinis, orbis amor.
Vnum dixiſti moriens te crimen habere:
Sed nulli de te, non tibi credidimus.

Fl. Domitianvs.

Hactenus edideras geminos gens Flauia iuſtos,
Cur duo quæ dederant, tertius eripuit?
Vix tanti eſt habuiſſe illos: quia dona bonorum
Sunt breuia; æternum, quæ nocuere, dolent.

Cocceivs Nerva.

Proximus exſtincto moderatur ſceptra tyranno
Nerua ſenex, Princeps nomine, mente parens.
Nulla viro ſoboles, imitatur adoptio prolem,
Quam legiſſe iuuet, quam genuiſſe velit.

Vlpivs Traianvs.

Aggreditur regimen viridi Traianus in æuo,
Belli laude prior, cetera patris habens.
Hic quoq; prole carens, ſociat ſibi ſorte legendi
Quem fateare bonum, diffiteare parem.

Ælivs Hadrianvs.

Aelius hinc ſubiit, mediis præſignis in actis:
Principia & finem fama notat grauior.
Orbus & hic, ſociatq; virum, documenta daturũ
Adſciti quantum præmineant genitis.

Antoninvs Pivs.

Antoninus abhinc regimen capit, ille vocatu
** Conſulique Pius, nomen habens meriti.*
Filius huic fato nullus; ſed lege ſuorum
A patria ſumpſit qui regeret patriam.

M. Antoninvs.

Poſt, Marco tutela datur; qui ſcita Platonis
Flexit ad imperium, patre Pio melior:
Succeſſore ſuo moriens ſed principe prauo:
Hoc ſolo patriæ, quod genuit, nocuit.

Commodvs.

Commodus inſequitur, pugnis maculoſus harena,
** Threicio princeps bella mouens gladio:*
Eliſo tamdem perſoluens gutture pœnas,
Criminibus faſſus matris adulterium.

*Ælivs

*ÆLIVS PERTINAX.

*Aeli iudicio & conſulto lectæ ſenatus,
Princeps decretis prodite, non ſtudiis:
Quod doluit maleſida cohors errore probato,
Curia quod caſtris ceſſerat imperio.

DIDIVS IVLIANVS.

Dii bene, quod ſpoliis Didius non gaudet opimis,
Et cito periuro præmia adempta ſeni:
Tuq; Seuere pater, titulum ne horreſce nouãtis:
Non rapit imperium vis tua, ſed recipit.

SEPTIMIVS SEVERVS.

Impiger egelido mouet arma Seuerus ab* Iſtro,
Vt parricidæ regna adimat Didio.
Punica origo illi; ſed qui virtute probaret,
Non obſtare locum quum valet ingenium.

BASSIANVS ANTONINVS Caracalla.

Diſſimilis virtute patri, & multo magis illi
Cuius adoptiuo nomine te perhibes:
Fratris morte nocens, punitus ſine cruento,
In riſu populi tu Caracalla* iaces.

OPILIVS MACRINVS.

Princeps hic cuſtos ſumptum pro Cæſare ferrum,
Vertit in auctorem cæde Macrinus iners.
Mox cum prole ruit. grauibus pulſare querelis
Ceſſet perfidiam: quæ patitur, meruit.

ANTONINVS HELIOGABALUS.

Tune etiam auguſtæ ſedis penetralia fædas,
Antoninorum nomina falſa gerens?

Cætera deſiderantur.

IMPERATORVM ET CAESARVM ROMANORVM SERIES, AD ANNOS MVNDI, ROMÆ, ET CHRISTI ACCOMMODATA:

Ex Nicolai Reuſneri deſcriptione.

Mundi	Romæ	Chriſti	Ordo	IMPERATORES.	Ætatis	Imperii Anno	Menſe
		ante					
3919	706	46	i	Iulius Cæſar	56	4	
3923	711	42	2	Octauianus Auguſtus	76	56	
		poſt					
3979	767	17	3	Tiberius Claudius Nero	76	23	
4001	789	39	4	C. Caligula	28	3	10
4005	793	43	5	Ti. Claudius	64	13	9
4019	8:7	57	6	Domitius Nero	32	13	8
4031	819	69	7	Ser. Galba	74	0	7
			8	Saluius Otho	58	0	3
4032	820	70	9	A. Vitellius	57	0	8
4033	822	71	10	Fl. Veſpaſianus	69	10	
4043	831	81	11	Titus Veſpaſianus	41	2	3
4045	833	83	12	Domitianus	45	15	
4062	849	98	13	Cocceius Nerua	68	1	4
4063	851	100	14	Vlpius Traianus	64	19	6
4080	868	119	15	Ælius Adrianus	63	21	
4101	889	139	16	Antoninus Pius	70	23	3
4125	913	163	17	M. Antoninus Philoſophus,	61	19	
			18	& L. Annius Verus Antoninus.	42		
4143	931	182	19	Commodus Antoninus		12	9
4156	944	194	20	Ælius Pertinax	61	0	3
			21	Didius Iulianus	56	0	2
4157	945	195	22	Septimius Seuerus	89	18	
4175	963	213	23	Antoninus Baſſianus	43	7	

Mundi	Romæ	Chriſti	Ordo	IMPERATORES.	Ætatis	Imperii Anno	Menſe	
4182	970	220	24	Opilius Macrinus		1	2	
4184	972	222	25	Varius Heliogabalus		2	7	
4187	975	225	26	Alexander Seuerus	29	13	3	
4200	988	238	27	Maximinus, cum		3		
			28	Maximino filio	21.			
			29	Gordianus pater &	80	1		
			30	filius	46			
4201	989	239	31	Pupienus, &		2		
			32	Balbinus				
4203	991	241	33	Gordianus III	22	6		
4209	997	247	34	Philippus pater &		5		
			35	filius				
4214	1004	252	36	Decius pater &	50	2		
			37	filius				
	1004	254	38	Gallus Hoſtilianus cum		2		
			39	Voluſiano F. } ſecundum Eutrop.				
			40	Æmilianus				
4218	1006	256	41	Licinius Valerianus		4		
4223	1011	261	42	Gallienus		11		
4233	1021	271	43	Fl. Claudius		1	9	die
4234	1022	272	44	Quintillus				17
4235	1023	273	45	Valerius Aurelianus		6		
4241	1029	279	46	Claudius Tacitus			6	
			47	Florianus			2	20
4242	1030	280	48	Aurelius Probus		6	3	
4248	1036	286	49	Carus cum filiis				
			50	Carino &		2		
			51	Numeriano				
4250	1038	288	52	Diocletianus Iouius		20		
			53	Maximianus Herculius				
4270	1058	308	54	Galerius Maximianus		2		
			55	Conſtantius Chlorus				
			56	Seuerus		2		
			57	Maximianus iunior		7		
			58	Maxentius		6		
			59	Licinius		14		
4272	1060	310	60	Conſtantinus Magnus	66	32		
4303	1091	341	61	Dalmatius	.			
			62	Conſtantinus II	25	3		
			63	Conſtans	30	13		
			64	Magnentius				
			65	Conſtantius	41	24		
			66	Gallus		4		
4327	1115	365	67	Iulianus	32	1	7	
4329	1117	367	68	Iouianus			7	
4330	1118	368	69	Fl. Valentinianus, &	55	11		
			70	Fl. Valens fratres		14		
4344	1132	382	71	Gratianus		16		
			72	Valentinianus II		9		
4345	1133	383	73	Theodoſius Magnus	65	17		
4362	1150	400	74	Arcadius	31	13		

Honorius

Mundi	Romæ	Chriſti	Ordo	Imperatores.	Ætatis	Imperii Anno	Imperii Menſe
			75	Honorius		31	
4374	1162	412	76	Theodoſius II	51	42	
4392	118	430	77	Valentinianus III		30	
44 6	12 4	454	78	Marcianus		6	6
4423	1211	461	79	Leo pater, &		17	
			80	Leo filius		1	
4441	1229	478	81	Zeno Iſauricus		17	
4456	1244	494	82	Anaſtaſius	88	27	
4483	1271	521	83	Iuſtinus		8	4
4490	1278	528	84	Iuſtinianus		38	
4528	1317	566	85	Iuſtinus II		12	
4539	1327	577	86	Tiberius Conſtantinus		7	
4546	1334	584	87	Mauricius		20	
4566	1355	604	88	Phocas		7	
4573	1363	611	89	Heraclius		30	
4603	1393	642	90	Conſtantinus III			6
			91	Heracleonas		2	
4605	1396	644	92	Conſtans II		27	
4632	1423	670	93.	Conſtantinus IIII		17	
4649	1440	687	94	Iuſtinianus II		16	
4659	1450	697	95	Leontius		3	
4662	1453	700	96	Tiberius Abſimarus		7	
4675	1466	713	97	Philippicus Bardanes		2	
4676	1467	715	98	Anaſtaſius II		1	3
4677	1468	717	99	Theodoſius III		1	
4680	1471	718	100	Leo III		25	
4704	1495	742	101	Conſtantinus Copronymus		35	
4739	1530	777	102	Leo IIII		5	
4744	1535	782	103	Conſtantinus VI, &		7	
			104	Irene mater.		14	
				IMPERATORES GERMANICI.			
4762	1553	800	105	Carolus Magnus	72	14	
4776	1567	814	106	Ludouicus Pius	64	27	
4803	1594	841	107	Lotharius		15	
4818	1609	856	108	Ludouicus II		19	
4837	1628	875	109	Carolus Caluus		2	
4840	1630	878	110	Ludouicus Balbus		2	
4842	1632	880	111	Carolus Craſſus		7	
4850	1639	888	112	Arnolphus		12	
4862	1651	900	113	Ludouicus IIII		12	
4873	1663	911	114	Conradus I		7	
4881	1670	919	115	Henricus Auceps	60	17	
4996	1687	937	116	Otho Magnus		37	
4933	1724	974	117	Otho II		10	
4944	1734	984	118	Otho III		19	
4863	1653	1001	119	Henricus II		24	
4887	1677	1024	120	Conradus II		15	
5061	1692	1039	121	Henricus III	40	17	

Mundi	Romæ	Chriſti	Ordo	IMPERATORES.	Ætatis	Imperii Anno	Imperii Menſe
5018	1809	1056	122	Henricus IIII	56	49	
5068	1858	1106	123	Henricus V		19	
5087	1877	1125	124	Lotharius Saxo		13	
5100	1880	1138	125	Conradus III		15	
5114	1895	1152	126	Fridericus I		37	
5151	1933	1189	127	Henricus VI		7	
5160	1941	1198	128	Philippus		10	
5170	.1952	1208	129	Otho IIII		4	
5175	1957	1213	130	Fridericus II	54	38	
5212	1994	1250	131	Conradus IIII		4	
5216	1997	1253	132	Vilhelmus Batauus		9	
				Interregnum annorum 22.			
5236	2 17	1273	133	Rodolphus	74	19	
5253	2036	1291	134	Adolphus Naſſouius		6	
5260	2042	1298	135	Albertus Auſtriacus		10	
5270	2052	1308	136	Henricus VII		6	
5275	2058	1313		*Interregnum*		1	2
5276	2059	1314	137	Ludouicus Bauarus, &		33	
			138	Fridericus Auſtriacus		8	
5309	2091	1347	139	Carolus IIII, &		28	
			140	Guntherus			6
5338	2121	1376	141	Wenceslaus		24	
5362	2145	1400	142	Rupertus		10	
5372	2155	1410	143	Sigiſmundus	70	27	
5399	2182	1437	144	Albertus II		2	
5401	2184	1439	145	Fridericus III	78	53	4
545	2237	1493	146	Maximilianus I	60	32	11
5481	2269	1520	147	Carolus V	58	38	
5519	2307	1558	148	Ferdinandus	61	6	
5525	2313	1564	149	Maximilianus II		12	

Εἰς Ῥώμην, Κριναγόρου ἐπίγρ.

Οὐδ᾽ ἢν ὠκεανὸς πᾶσαν πλημμῦραν ἐγείρῃ,
Οὐδ᾽ ἢν Γερμανίη Ῥῆνον ἅπαντα πίῃ·
Ῥώμης οὐδ᾽ ὅσσον βλάψει σθένος, ἄχρι κε μίμνῃ
Δεξιὰ σημαίνειν Καίσαρι θαρσαλέη.
Οὕτω καὶ ἱεραὶ Ζηνὸς δρύες ἔμπεδα ῥίζαις
Ἑστᾶσιν, φύλλων δ᾽ αὖα χέουσ᾽ ἄνεμοι.

* P. VICTORIS DE REGIONIBVS VRBIS ROMÆ LIBELLVS.

REGIO PRIMA, PORta Capena.

Vicus & ædis Camœnarum.
Vicus Druſianus.
Vicus Sulpicii vlterioris.
Vicus Sulpicii citerioris.
Vicus Fortunæ Obſequentis.
Vicus Puluerarius.
Vicus Honoris & Virtutis.
Vicus Trium ararum.
Vicus * Fabriti.
Ædis Martis.
Ædis Mineruæ.
Ædis Tempeſtatis.
Area Apollinis.
Area Spei.
Area Galli, ſiue Thalli, ſiue Gallia.
Area Pinaria.
Area Carſuræ.
Lacus Promethei.
Lacus * Viſpſani vel Veſpaſiani.
Balineum Torquati.
Balineum Vectii Bolani.
Balineum Mamertini.
Balineum Abaſcantiani.
Balineum Antiochiani.
Thermæ Seuerianæ.
Thermæ Commodianæ.
Arcus diui Veri Parthici.
Arcus diui Traiani.
Arcus Druſi.
Mutatorium Cæſaris.
Almo fluuius.
Vici I X.
Ædiculæ X.
Vicomagiſtri X X X V I.
Curarores I I.
Denuntiatores I I.
Inſulæ I I I I mil. C C L.
Domus C X X.
Horrea X I I I.
Balineæ priuatæ L X X X I I.
Lacus L X X X I I I.
Piſtrina X X.
Regio in ambitu continet pedes X I I mil. C C X X I I.

REGIO SECVNDA, Calimontium.

Templum Claudii.
Macellum magnum.
Campus Martialis.
Lupariæ.
Antrum Cyclopis.
Caſtra peregrina.
Caput Aphricæ.
Arbor ſancta.
Domus Philippi.
Domus Vectiliana.
Regia Tulli Hoſtilii templumque, quod is in Curiam redegit ordini a ſe aucto, id eſt, patribus minorum gentium.
* Manſiones Albanæ.
* Mica Aurea.
Armamentarium.
Spolium Samarium.
Ludus matutinus.
Ludus Gallicus.
Cohortes quinque vigilum.
Vici V I I.
Ædiculæ V I I I.
Vicomagiſtri X X V I I I.
Curatores I I.
Denuntiatores I I.
Inſulæ I I I mil.
Domus C X X X I I I.
Horrea X X I I I.
Balineæ priuatæ X X.
Piſtrina X I I.
Regio in ambitu continet pedes X I I mil. C C.

* REGIO TERTIA, Iſis & Serapis.

Moneta.
Amphitheatrum, quod capit loca L X X X V I I mil.
Ludus magnus.
Ludus Dacicus.
Domus Bryttiana.
Samium choragium.
Prætura præſentiſſima.
Thermæ Titi Cæſaris Auguſti.
Thermæ Traiani Cæſaris Auguſti.
Thermæ Philippi Cæſaris Auguſti.
Lacus Paſtoris.
Schola Quæſtorum.
Schola Capulatorum.
Porticus Liuia.
Caſtra Miſenatium.
Subura.
Vici V I I I.
Ædiculæ V I I I.
Vicomagiſtri X X I I I I.
Curatores I I.
Denuntiatores I I.
Inſulæ I I mil. D C C L V I I.
Domus C L X.
Horrea X V I I I.
Balineæ priuatæ L X X X.
Lacus L X V.
Piſtrina X I I.
Regio in ambitu continet pedes X I I mil. C C C C L.

REGIO QVARTA, Templum Pacis.

Templum Remi.
Templum Veneris.
Templum Fauſtinæ.
Templum Telluris.
Via Sacra.
Baſilica Conſtantini.
Baſilica Pauli Æmilii.
Sacriportus.
Forum Tranſitorium.
Balineum Daphnidis.
Porticus * Aſidata.
Area Vulcani cũ Vulcanali; vbi lotos a Romulo ſata; in qua area ſanguine per biduum pluit.
Buccina aurea, vel Buccinum aureum.
Apollo ſandalarius.
Horrea Chartaria vel Teſtaria.
Sororium tigillum.
Coloſſus altus C I I & ſemis, habens in capite radios V I I; ſinguli pedum X X I I & ſemis.
Meta ſudans.
Carinæ.
Domus Pompeii.
Auita Ciceronum Domus.
Vici V I I I.
Ædiculæ V I I I.
Vicomagiſtri X X X I I.
Curatores I I.
Denuntiatores I I.

Templum Carmentæ.
Capitolium, vbi omnium deorum ſimulacra celebrantur.
Curia Calabra, vbi pontifex minor dies pronunciabat.
Templum Iouis Optimi Maximi.
Ædis Iouis Tonantis, ab Auguſto d d. in cliuo Capitolino.
Signum Iouis Impetatotis a Præneſte deuectum.
Aſylum.
Templum vetus Mineruæ.
Horrea Germanica.
Horrea Agrippina.
Aqua cernens quattuor Scauros.
Forum Boarium.
Sacellum Pudicitiæ patriciæ.
Ædes Herculis Victoris duę; altera, ad portam Trigeminam; altera, in foro Boario, cognomine Rotunda & parua.
Forum Piſcarium.
Ædis Matutæ.
Vicus Iugarius, idem & Thurarius; vbi ſunt aræ Opis & Cereris cum ſigno Vortumni.
Carcer imminens foro, a Tullo Hoſtilio ædificatus media vrbe.
Porticus margaritaria.
Ludi litterarii.
Vicus vnguentarius.
Ædis Vortumni in vico Thuſco.
* Elephantus Herbarius.
Vici x i i.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri x l v i i i.
Curatores i i.
Denuntiatores i i.
Inſulæ i i i mil. d c c c l x x x.
Domus c l.
Balneæ priuatæ l x v i.
Horrea x v i i i.
Lacus c x x.
Piſtrina x x.
Regio in ambitu continet pedes x i i mil. d c c c l x v i i.

REGIO NONA, CIRcus Flaminius.

Stabula i i i i factionum.
Ædis antiqua Apollinis cum lauacro.
Ædis Herculi magno cuſtodi circi Flaminii.
Porticus Philippi.
Ædis Vulcani in circo Flaminio.
* Minutia vetus.
Minutia frumentaria.
Porticus Corinthia Cn. Octauii, quæ prima duplex fuit.
Crypta Balbi.
Theatrum Balbi, capit loca xxx mil. x c v. Cl. Caſar dedicauit, & appellatur a vicinitate.
Iupiter Pompeianus.
Theatrum Marcelli. capit loca x x x mil. vbi erat aliud templum Iani.
Delubrum Cn. Domitii.
Carcer c l x virûm.
Templum Bruti Callaici.
Villa publica; vbi primum populi cenſus eſt actus in campo Martio.
Campus Martis.
Ædis Iuturnæ ad aquam Virgineam.
Septa trigaria.
Equiria.
Horti Luculliani.
Fons Scipionum.
Sepulcrum Auguſtorum.
Ciconiæ nixæ.
Pantheon.
Theatrum Pompeii.
Baſilica Macidii.
Baſilica Marciani.
Templum diui * Antonii cum cochlide columna, quæ eſt alta pedes c l x x v. habet intus gradus c c v i, & feneſtellas l v i.
Thermæ Hadriani.
Thermę Neronianæ, quę poſtea Alexandrinæ.
Thermæ Agrippæ.
Templum boni euentus.
Ædis Bellonæ verſus portam Carmentalem. ante hanç ædem columna index belli inferendi.
Porticus Argonautarum.
Meleagricum.
Iſeum.
Serapeum.
Mineruium.
Minerua Chalcidica.
Inſula * Phelidii, ſiue Phelidis.
Vici x x x.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri c c x x.
Curatores i i.
Denuntiatores i i.
Inſulæ i i i mil. d c c l x x x v i i i.
Domus c x l.
Balneæ priuatæ l x i i i.
Horrea x x i i.
Piſtrina x x.
Regio in ambitu continet pedes x x x mil. d.

REGIO DECIMA, Palatium.

Vicus Padi.
Vicus Curtarum.
Vicus Fortunæ reſpicientis.
Vicus ſalutaris.
Vicus Apollinis.
Vicus cliuusque dici.
Roma quadrata.
Ædis Iouis Statoris.
Caſa Romuli.
Prata Bacchi; vbi fuerunt ædes Vitruuii Fundani.
Ara Febris.
Templum Fidei.
Ædis matris deûm. huic fuit côtetminium delubrum Soſpitæ Iunonis.
Domus Ceioniorum.
Suelia.
Iouis cœnatio.
Ædis Apollinis; vbi lychni pendebant inſtar arboris mala ferentis.
Ædis deæ Viriplacæ in Palatio.
Bibliothecæ.
Ædis Rhamnuſiæ.
Pentapylon Iouis Arbitratoris.
Domus Auguſtana.
Domus Tiberiana.
Sedes imperii Romani.
Auguratorium.
Ad Mammæam, hoc eſt, Diæ iæ Mammææ.
Ara Palatina.
Ædis Iouis Victoris.
Domus Dionyſii.
Domus Q. Catuli.
Domus Ciceronis.
Ædis Dij ouis.
Velia.
Curia Vetus.
Fortuna Reſpiciens.
Septizonium Seueri.
Victoria Germaniciana.
Lupercal.
Vici v i.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri x x i i i i.
Curatores i i.
Denuntiatores i i.
Inſulæ i i mil. d c x l i i i i.
Domus l x x x v i i i.
Lacus l x x x.
Horrea x l v i i i.
Piſtrina x x.
Balineæ priuatæ x v. x v i.
Regio in ambitu continet pedes x i i mil. d c.

REGIO VNDECIMA, Circus Maximus.

Circus Maximus, qui capit loca, c c c l x x x v mil. x i i portæ.
Templum Mercurii.
Ædis Ditis patris.
Ædis Cereris.
Ædis Veneris, opus Fabii Gurgitis.

Ædis Portumni ad pontem Æmilii, olim Sublici.
Porta Trigemina.
Salinæ.
Apollo Cælispex.
Ædis Portumni.
Hercules Oliuarius.
Ara Maxima.
Templum Castoris.
Ædis Ceteris.
Ædis Pompeii.
Obeliſci duo; iacet alter, alter erectus ſtat.
Ædis Murtiæ.
Ædis Conſi ſubterranea.
Forum Olitorium. in eo columna eſt Lactaria; ad quam infantes lacte alendos deferunt.
Ædis Pietatis in foro Olitorio.
Ædis Iunonis Matutæ.
Velabrum maius.
Vici VIII.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri XXXII.
Curatores II.
Denuntiatores II.
Inſulæ MDC.
Domus LXXXIX.
Balineæ priuatæ XV.
Horrea XVI.
Lacus LX.
Piſtrina XII.
Regio in ambitu continet pedes XI mil. p.

REGIO DVODECIMA, *Piſcina Publica.*

Vicus Veneris almæ.
Vicus piſcinæ publicæ.
Vicus Dianæ.
Vicus Ceios.
Vicus Triarii.
Vicus aquæ ſalientis.
Vicus Laci tecti.
Vicus Fortunæ Mammoſæ.
Vicus Colapeti paſtoris.
Vicus portæ Raduſculanæ.
Vicus portæ Næuiæ.
Vicus Victoris.
Horti Aſiniani.
Area radicaria.
Caput viæ nouæ.
Fortuna Mammoſa.
Iſis * Athenodoria.
Ædis Bonæ deæ ſubſaxanæ.
Signum delphini.
Thermæ Antoninianæ.
Septem domus Parthorum.
Campus lanatarius.
Domus Chilonis.
Cohortes III vigilum.
Domus Cornificii.
Priuata Hadriani.
Vici XII.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri XLVIII.
Curatores II.
Denuntiatores II.
Inſulæ II mil. CCCCLXXXVI.
Domus CXIIII.
Balineæ priuatæ XLIIII.
Lacus LXXX.
Horrea XXVI.
Piſtrina XX.
Regio in ambitu habet pedes XII mil.

REGIO DECIMATERTIA, *Auentinus.*

Vicus Fidii.
Vicus frumentarius.
Vicus trium viarum.
Vicus Ceſetii.
Vicus Valerii.
Vicus Laci miliarii.
Vicus Fortunati.
Vicus capitis canteri.
Vicus trium alitum.
Vicus nouus.
Vicus Loreti minoris.
Vicus armiluſtri.
Ædis Conſi.
Vicus columnæ ligneæ.
Mineruа in Auentino.
Vicus materiarius.
Vicus mundiciei.
Vicus Loreti maioris; vbi erat Vorturanus.
Vicus fortunæ dubiæ.
Armiluſtrum.
Templum Lunæ in Auentino.
Templum commune Dianæ.
Thermæ Varianæ.
Templum Libertatis.
Doliolum.
Ædis Bonæ deæ in Auentino.
Priuata Traiani.
Remuria.
Atrium Libertatis in Auentino.
Mappa aurea.
Platanón.
Horrea Aniceti.
Scalæ Gemoniæ.
Porticus Fabaria.
Schola Caſſii.
Templum Iunonis reginę a Camillo d d. Veiis captis.
Forum piſtorium.
Vici XVII.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri LXXIIII.
Curatores II.
Denuntiatores II.
Inſulæ II mil. CCCCLXXXVIII.
Domus CIII.
Balineæ priuatæ LXIIII.
Lacus LXXVIII.
Horrea XXVI.
Piſtrina XX.
Regio in ambitu habet pedes XVI mil. CC.

REGIO DECIMAQVARTA, *Trans Tiberim.*

Vicus Cenſorii.
Vicus Gemini.
Vicus Roſtrati.
Vicus Longi aquilæ.
Vicus ſtatuæ Siccianæ.
Vicus Quadrati.
Vicus Raciliani maioris.
Vicus Raciliani minoris.
Vicus * Ianiculenſis.
Vicus * Bruttanus.
Vicus Larum ruralium.
Vicus ſtatuæ Valerianæ.
Vicus Salutaris.
Vicus Pauli.
Vicus Sex. Luceii.
Vicus Simi publici.
Vicus Patratilli.
Vicus Laci reſtituti.
Vicus Saufeii.
Vicus Sergii.
Vicus Plotii.
Vicus Viberini.
Gaianum.
In Inſula Ædis Iouis & Æſculapii, & Ædis Fauni.
Naumachiæ.
Corniſcæ.
Vaticanus.
Hortus Domitii.
Ianiculum.
Mamæ ſacellum.
Balineum Ampelidis.
Balineum Priſcillianæ.
Statua Valeriana.
Statua Sicciana.
Sepulcrum Numæ.
Cohortes VII vigilum.
Caput Gorgonis.
Templum Fortis fortunæ.
Area Septimiana.
Ianus Septimianus.
Hercules cubans.
Campus Bruttanus.
Campus Codetanus.
Horti Getæ.
Caſtra Lecticariorum.
Vici XXII.
Ædiculæ totidem.
Vicomagiſtri LXXXVIII.
Curatores II.
Denuntiatores II.
Inſulæ IIII mil. CCCCV.
Domus CL.
Balneæ priuatæ LXXXVI.
Lacus CLXXX.
Horrea XXII.
Piſtrina XXII.
Regio in ambitu habet pedes XXXIII mil. CCCCLXXXVIII.

SENATVLA

SENATVLA TRIA: vnum, inter Capitolium & Forum; vbi magiſtratus cum ſenioribus deliberant: alterum, ad portam Capenam: tertium, citra ædem Bellonæ in circo Flaminio; vbi dabatur ſenatus legatis quos in vrbem admittere nolebant: quartum ſenatulum matronarum in Quirinale, *Antoninus Pius Baſſiani filius fecit.

BIBLIOTHECÆ vndetriginta publicæ. ex iis præcipuæ duæ, Palatina & Vlpia.

OBELISCI MAGNI SEX: duo, in circo maximo: maior, eſt pedum CXXXII: minor, pedum LXXXVIII & ſemis. vnus, in Vaticano, pedum LXXII. vnus, in campo Martio, pedum LXXII. duo in Mauſoleo Auguſti pares, ſinguli ped. XLII & ſemis.

OBELISCI PARVI, XLII: in plerisque ſunt notæ Ægyptiorum.

PONTES VIII, * Moluius, Ælius, Vaticanus, Ianiculenſis, Fabricius, Ceſtius, Palatinus, Æmilius, qui ante Sublicius.

CAMPI VIII, Viminalis, Exquilinus, Agrippæ, Martius, Codetanus, * Brutranus, Lanatarius, Pecuarius: vnus vltra Tiberim campus Vaticanus, extra numerum.

FORA XVII: Romanum, quod dicitur Magnum; Cæſaris, Auguſti, Boariũ, Transitorium, Holirorium, Piſtorium, Traiani, Aënobarbi, Suarium, Archemoriũ, Diocletiani, Gallorum, Ruſticorum, Cupedinis, Piſcarium, Salluſtii.

BASILICÆ XI; Vlpia, Pauli, Veſtini, *Neptumnii, Macidii, Marciana, * Vaſtellaria, Floſelli, Sicimini, Conſtantiniana, Baſilica Porcia a Porcio Catone facta.

THERMÆ XII; Traiani, Titi; Agrippæ, Syriacæ, Commodianæ, Seuerianæ, Antoninianæ; Alexandrinæ, quæ Neronianæ; Diocletianæ, Decianæ, Conſtantinianæ, Septimianæ.

IANI per omnes regiones incruſtati & adornati ſignis, duo præcipui ad arcum Fabianum; ſuperior inferiorque:

AQVÆ XX, Appia, Marcia; Virgo, Claudia, Herculanea, Tepula, Damnata, Traiana, Annia; Halſia ſiue Halſientena, quæ Auguſta; Cærulea, Iulia, Algentiana, Ciminia, Sabbatina, Aurelia, Septimiana, Seueriana, Antoniniana, Alexandrina.

VIÆ XXIX, Appia, Latina, Labicana, Campana, Pręneſtina, Tiburtina, Collatina, Nomentana, quę *Figulẽſis, Salaria, Flaminia, Æmilia, Claudia, Valeria, Oſtienſis, Laurentina, Ardeatina, Setina, Quintia; Gallicana, Triumphalis, Patinaria, Ciminia, Cornelia, Tiberina, Aurelia, Caſſia, Portuenſis, * Gallia, Laticulenſis.

CAPITOLIA II; vetus & nouum.

AMPHITHEATRA II.

COLOSSI II: Columnæ cochlides II.

MACELLA II: Theatra III, Ludi V, Naumachiæ V.

NYMPHÆA XI. Equi ænei inaurati, XXIIII: equi eburnei, XCIIII: tabulæ, ſigna, ſine numero: Arcus marmorei, XXXVI: Lupanaria, XLV: Latrinæ publicæ, CXLIIII: Cohortes prætoriæ, X: Cohortes vrbanæ, IIII: Cohortes vigilum, VI: Excubitoria, XIIII: vexilla II communia: caſtra peregrina, caſtra Miſenatium, caſtra tabellariorum, caſtra lecticariorũ, caſtra victimariorum, caſtra ſalgamariorum, caſtra ſalicariorum, caſtra equirum, ſingulorum II: Menſæ oleariç, XXIIII mil:

ROMAE DESCRIPTIO;

Ex Notitia vtriusq; Imperii.

REGIO PRIMA, Porta Capena, continet

AEdem Honoris & Virtutis,
Camenas, &
Lacum Promethei;
Balneum Torquati & Veſpaſiani,
Thermas Seuerianas & Commodianas,
Aream Apollinis, & Spei, & Galli,
Vicum * vitriarium,
Aream * panariam,
Mutatorium Cæſaris,
Balneum Bolani & Mamertini,
Aream Carſuræ,
Balneum Abaſcanti & Antiochiani,
Ædem Martis & Mineruæ & Tempeſtatis,
Flumen Almonis,
Arcum diui Veri Parthici, & diui Traiani, & Druſi.
Vici X.
Ædiculæ X.
Vicomagiſtri XLVIII.
Curatores II.
Inſulæ tria milia CCL.
Horrea XIII.
Balnea LXXXVI.
Lacus LXXXIIII.
Piſtrina XX.
Continet pedes duodecim milia, CCXIX

REGIO SECVNDA, Calimontium, continet

Templum Claudii,
Macellum magnum,
* Luparios,
Antrum Cyclopis,
Cohortes vigilum,
Caſtra peregrina,
Caput Africæ,
Arborem ſanctam,
Domum Philippi & Vectilianam,
Ludum Matutinum & Gallicum,
Spoliarium Samarium,
Armamentarium,
* Micam auream.
Vici VII.
Ædiculæ VII.
Vicomagiſtri XLVIII.
Curatores duo.
Inſulæ tria milia DC.

Domus cxxiiii.
Horrea xiiii.
Balnea lxxxii.
Lacus lxii.
Piſtrina xii.
Continet pedes duodecim milia cc.

REGIO TERTIA,
Iſis & Serapis, continet

Monetam,
Amphitheatrum, quod capit loca octoginta ſeptem milia;
Ludum Matutinum & Dacicū,
Domum Brytti,
* Præſentiſſimum choragium,
Lacum paſtoris,
Scholam Quæſtorum & Capulatorum,
Thermas Traianas & Titianas,
Porticum Liuii,
Caſtra Miſenatium.
Vici xii.
Ædiculæ xii.
Magiſtri xlix.
Curatores duo.
Inſulæ duo milia ſeptingentæ quinquagintaſeptem.
Domus ſexaginta.
Horrea xiiii.
Balnea octoginta.
Lacus lxv.
Piſtrina xvi.
Continet pedes duodecim milia trecentos quinquaginta.

REGIO QVARTA,
Templum Pacis, continet

Porticum apſidatam,
Aream Vulcani,
Aureum bucinum,
Apollinem ſandaliarium,
Telluris templum,
Horrea chartaria,
Tigillum ſororium,
Coloſſum altum pedes centum duos ſemis: habet in capite radia numero ſeptem, ſingula pedū vigintiduorū ſemis:
Metam ſudantem,
Templum Romæ & Veneris,
Ædem Iouis Statoris,
Viam ſacram,
Baſilicam Conſtantinianam,
Templum Fauſtinæ,
Baſilicam Pauli,
Forum tranſitorium,
Suburram,
Balneum Daphnidis.
Vici octo.
Ædiculæ octo.
Vicomagiſtri xlviii.
Curatores duo.
Inſulæ ii milia ſeptingētę quinquagintaſeptem.

Domus octogintaocto.
Horrea decem & octo.
Balnea lxxv.
Lacus lxxviii.
Piſtrina xii.
Cōtinet pedes tredecim milia.

REGIO QVINTA,
Eſquilia, continet

Lacum Orphei,
Macellum Liuiani,
Nymphæum diui Alexandri,
Cohortes duas vigilum,
Herculem Syllanum,
Ortos Pallantianos,
Amphitheatrum caſtrenſe,
Campum viminalē ſub aggere,
Mineruam medicam,
Iſidem patriciam.
Vici xv.
Ædiculæ xv.
Vicomagiſtri quadragintaocto.
Curatores duo.
Inſulæ tria milia octingentæ quinquaginta.
Domus clxxx.
Horrea xxiii.
Balnea lxxv.
Lacus lxxiiii.
Piſtrina xv.
Continet pedes quindecim milia dc.

REGIO SEXTA,
Alta ſemita, continet

Templum Salutis & Serapis,
Templum Floræ,
Capitolium antiquum,
Statuam Mamurii plumbeam,
Ædem Quirini,
Malum Punicum,
Ortos Saluſtianos,
* Gentem Flauiam,
Thermas Diocletianas & Conſtantianas,
x Tabernas,
Gallinas albas,
Aream Candidi,
Cohortes iii vigilum.
Vici xvii.
Ædiculæ xvii.
Vicomagiſtri xviii.
Curatores duo.
Inſulæ tria milia quadringentæ tres.
Domus centū quadragintaſex.
Horrea xvii.
Balnea lxxv.
Lacus lxxiii.
Piſtrina xvi.
Continet pedes quindecim milia dcc

REGIO SEPTIMA,
Via Lata, continet

Lacum Ganymedis,
Cohortes vii vigilum,
Arcum nouum,
Nymphæum Iouis,
Ædiculam caprariam,
Campum Agrippæ,
Templum Solis & * Caſtra,
Porticum Gypſiani & Cōſtantini,
Templa duo noua, Spei & Fortunæ,
Equum Tiridatis regis Armeniorum,
Forum ſuarium,
Ortos Largianos,
Manſuetas,
Lapidem pertuſum.
Vici xv.
Ædiculæ xv.
Vicomagiſtri xlviii.
Curatores duo.
Inſulæ tria milia octingentæ quinque.
Domus cxx.
Horrea xxv.
Balnea lxxv.
Laci lxxvi.
Piſtrina xv.
Continet pedes xv milia ſeptingentos.

REGIO OCTAVA,
Forum Romanum & magnum, continet

Roſtra,
Geniū populi Romani aureū, & Equum Conſtantini,
Senatulum,
Atrium Mineruæ,
Forum Cæſaris, Auguſti, Neruæ Traiani;
Templum diui Traiani, & columnam cochlidē altam pedes cxxviii ſemis: gradus intus habet clxxxv, feneſtras xlv:
Cohortes vi vigilum,
Baſilicam argentariam,
Templum Concordiæ,
Vmbilicum Romæ,
Templū Saturni & Veſpaſiani,
Capitolium,
Miliarium aureum Iuliæ,
Templum Caſtorum, Veſtæ;
Horrea Germaniciana & Agrippina,
Aquam cernentem quatuor Scauros ſub æde;
Atrium Caci,
Vicū iugarium vnguentarium,
Græcoſtaſim,
Porticum margaritariam,
Elephantum herbarium.
Vici trigintaquatuor.
Ædiculæ xxix.
Vicomagiſtri xlviii.

Cura-

Curatores duo.
Inſulæ tria milia octingentæ octoginta.
Domus c x x x.
Horrea x v i i i.
Balnea L x x x i i i.
Laci c x x.
Piſtrina x x.
Continet pedes tredecim milia L x v i i.

REGIO NONA,
Circus Flaminius, continet

Stabula numero i i i i factionum,
Ædem Herculis,
Porticum Philippi,
Minutias i i, veterẽ & frumentariam,
Cryptam Balbi,
Theatra quatuor, in primis Balbi, quod capit loca triginta milia L x x x v:
Campum Martium,
Trigarium,
Ciconias nixas,
Pantheum,
Baſilicam Maridii & Marciani,
Templum diui Antonini, & columnam cochlidẽ altam pedes c L x x v ſemis: gradus intus habet c c i i i, feneſtras L v i:
Hadrianium,
Thermas Alexandrinas & Agrippinas,
Porticum Argonautarũ & Meleagri,
Iſeum & Serapeum,
Inſulam Feliculæ.
Vici x x x v.
Ædiculæ x x x v.
Vicomagiſtri x L v i i i.
Curatores i i.
Inſulæ duo milia ſeptingentæ L x x i i i i.
Domus c x L.
Horrea x x i i.
Balnea L x i i i.
Lacus L x i i i.
Piſtrina x x.
Cõtinet pedes triginta duo milia D.

REGIO DECIMA,
Palatium, continet

Caſam Romuli,
Ædem Matris deûm & Apollinis Rhãmnuſii,
Pentapylum,
Domum Auguſtanam & Tiberianam,
Ædem Iouis Victoris,
Domum Dionis,
Curiam veterem,
Fortunam reſpicientem,
Septizonium diui Seueri,
Victoriam Germanicianam,
Lupercal.
Vici x x.
Ædiculæ x x.
Vicomagiſtri x L v i i i.
Curatores duo.
Inſulæ duo milia D c x L i i i.
Domus L x x x v i i i.
Horrea x L v i i i.
Balnea x i i i i.
Laci L x x x i x.
Piſtrina x x.
Continet pedes x i milia ſexcentos.

REGIO VNDECIMA,
Circus maximus, qui capit loca quadringenta octogintaquinque milia, continet

x i i portas,
Templum Mercurii,
Ædem Ditis patris,
Cererem,
Portam trigeminam,
Apollinem Cæliſpicem,
Herculem Oliuarium,
Velabrum,
Arcum diui Conſtantini.
Vici x v i i i.
Ædiculæ x i x.
Vicomagiſtri x i x.
Curatores duo.
Inſulæ duo milia ſexcentæ.
Domus L x x x i x.
Horrea x v i.
Balnea x v.
Laci x x.
Piſtrina x v.
Continet pedes vndecim milia quingentos.

REGIO DVODECIMA,
Piſcina publica, continet

Aream radicariam,
Viam nouam,
Fortunam mammoſam,
Iſidem Athenodoriam,
Ædem Bonæ deæ ſubſaxanæ,
Signum delphini,
Thermas Antoninianas,
Septem domos Parthorum,
Campum lanatarium,
Domum Chilonis,
Cohortes i i i i vigilum,
Domum Cornificii,
Priuatum Hadriani.
Vici x i i i i.
Ædiculæ x v i i.
Vicomagiſtri x L v i i i.
Curatores duo.
Inſulæ duo milia quadringentę octogintaſeptem.
Domus c x i i i i.
Horrea x v i i.
Balnea L x i i i.
Laci L x x x i.
Piſtrina x x.
Continet pedes duodecim milia.

REGIO DECIMATERTIA,
Auentinus, continet

Templum Dianæ & Mineruæ,
Nymphæa tria,
Thermas Varianas & Decianas,
Doliolum,
Mappam auream,
Platanones,
Horrea Galbæ,
Porticum fabariam,
Scholam Caſſii,
Forum piſtorium.
Vici x v i i.
Ædiculæ x v i i.
Vicomagiſtri x L v i i i.
Curatores duo.
Inſulæ duo milia quadringentæ octogintaſeptem.
Domus c x x x.
Horrea x x v.
Balnea L x i i i i.
Lacus L x x x v i i i.
Piſtrina x x.
Continet pedes ducenta nouem milia.

REGIO DECIMAQVARTA,
Transtiberina, continet

Gaianum,
Vaticanum,
Frygianum,
Naumachias v,
Ortos Domitios,
Balneum Ampelidis & Priſci, & Dianæ molinas,
Ianiculum,
Statuam Valerianam,
Cohortes ſeptem vigilum,
Caput Gorgonis,
Fortis fortunæ Templum,
Aream Septimianam,
Herculem cubantem,
Campum Brytianum & Codetanum,
Ortos Getæ,
Caſtra lecticariorum.
Vici L x x v i i i.
Ædiculæ L x x v i i i.
Vicomagiſtri x L v i i i.
Curatores i i i.
Inſulæ quatuor milia quadringentæ quinque.
Domus c L.
Horrea x x i i.

Balnea LXXXVI.
Lacus CLXXX.
Piſtrina XXIII.
Continet pedes trigintatria milia, quadringentos octoginta octo.

BIBLIOTHECÆ XXIX. Ex iis præcipuæ duæ, Palatina & Vlpia.

OBELISCI V: in Circo maximo vnus, altus pedes LXXXVIII ſemis: in Vaticano vnus, altus pedes LXXI: in Campo Martio vnus, altus pedes LXXXII ſemis: in Mauſoleo Auguſti duo, ſinguli pedum XLII ſemis.

PONTES VII; Ælius, Aurelius, Moluius, Sublicius, Fabricius, Ceſtius, & Probi.

MONTES VII; Cęlius, Auentinus, Tarpeius, Palatinus, Eſquilinus, Vaticanus, Ianiculenſis.

CAMPI VIII; Viminalis, Agrippæ, Martius, Codetanus, Octauius, Pecuarius, Lanatarius, Brytianus.

FORA XI; Romanum, Magnũ, Cæſaris, Auguſti, Neruæ Traiani, Aënobarbi: Forum boarium, Suarium, Piſtorum, Gallorum, & Ruſticorum.

BASILICÆ X; Iulia, Vlpia; Pauli, Neptuni, Matidii, Marciana; Baſcellaria, Floſcellaria, Sicinii, Conſtantiniana.

THERMÆ XI; Traianæ, Titianæ, Agrippinæ, Syræ, Cõmodianæ, Seuerianæ, Alexandrinæ, Antoninianę, Decianæ, Diocletianæ, * Conſtantinianæ.

AQVÆ XIX; Traiana, Annia, Alſia, Claudia, Marcia, Herculea, Iulia, Auguſtea, Appia, Alſetina, Setina, Ciminia, Aurelia, Damnata, Virgo, Tepula, Seueriana, Antoniniana, Alexandrina.

VIÆ XXIX; Traiana, Appia, Latina, Lauicana, Præneſtina, Tiburtina, Nomẽtana, Salaria, Flaminia, Æmilia, Clodia, Valeria, Aurelia, Campana, Oſtienſis, Portuenſis, Ianiculenſis, Laurẽtina, Ardeatina, Setina, Quintia, Caſſia, Gallica, Cornelia, Triumphalis, Patinaria; Aſinaria, Ciminia, Tiberina.

HORVM BREVIARIUM.

Capitolia II: Circi duo: Amphitheatra duo: Coloſſi duo: Columnæ cochlides duæ: Macella duo: Theatra III: Ludi IIII: Naumachiæ V: Nymphæa XV: Equi magni XXIIII; deaurati, LXXX; eburnei, LXXXIIII: Arcus marmorei XXXVI: Portæ XXXVII: Vici CCCCXXIIII: Ædes CCCCXXIIII: Vicomagiſtri DCLXXII: Curatores XXIIII: Inſulæ per totam vrbem numero quadraginta ſex milia ſexcentæ duæ: Domus mille ſeptingentæ octoginta: Balnea DCCCLVI: Lacus mille CCCLII: Piſtrina CCLIIII: Lupanaria XLV: Latrinæ publicæ XLIIII: Cohortes Prætoriæ, decem; Vrbanæ, quatuor; Vigilum, ſeptem: quarum Excubitoria XIIII: Vexilla communia duo: Caſtra equitum, ſalgamariorũ, peregrinorum.

THEODORI

THEODORI PVLMANNI CRANEBVRGII, IN C. SVETONII TRANQVILLI XII CÆSARES, ANNOTATIONES, ATQVE LECTIONIS VARIETATES, ex doctiſſimorum hominum ſcriptis, & ex vetuſtis vulgatiſque libris collectæ.

NOTAE LIBRORVM QVIBVS VSI SVMVS.

C. Corſendoncenſis collegii liber manu ſcriptus.

N. Aluari Nonnii, medici nō vulgari doctrina & prudentia, codex membraneus.

R. Iacobi Suſu, viri clariſſ. & doctiſſimi liber Romę impreſſus, anno CIↃ CCCCLXX.

A. Aldi Manutii exemplar; quod ab Egnatio emendatum, ex eius officina prodiit anno CIↃ IↃ XXI.

S. Roberti Stephani Suetonius, ex vetuſtiſſimo exemplari emēdatior multis in locis, anno CIↃ IↃ XLIII Pariſiis excuſus.

[Ora G. ſæpe citatur a Pulmanno. cuius libri cum neque hic neq; in ſequentibus expreſſa fiat mentio, coniiciat aliquis innui Ioannis Gymnici editionem a Gisberto Longolio adornatam; cuius teſtimonium citatur Annot. in vitam Claudii, cap. XXV.]

EX IVLIO CÆSARE, I.

I. ANNVM agens Cæſar XVI] Iulius Cæſar annum agens ſextumdecimum, C. Annum agens Iulius Cæſar ſextum decimum, N. Annum agens Cæſar ſextum decimum, R. *An Iulius Caſar Suetonii integer ſit, addubitatum video. ſed cum in antiquiſſimis exemplaribus*, Annum agens ſextum decimum, *ſine Cæſaris nomine reperiam, nihilque de eius natalibus & gente loquatur, ſine controuerſia puto mutilum, & abſq; capite principium eſſe. Adrianus Turnebus Aduerſariorum lib. XXIIII, cap. XIIII.*

IIII. Apollonio Moloni] Molonis, A. S. *locutione Græca; vt filio ſubintelligatur. ſed priorem lectionem huic præfero.*

Mithridate] Mithradates *in Faſtis Conſularibus Hub. Goltzii cum a in ſecunda ſyllaba ſcriptum inuenitur.*

V. auctores reſtituendæ] actores, N. *Lego actores, vt & ſcriptum habet antiquiſſimus & optimus liber: nec dubium quin, hac actio cum fuerit, actores vocandi ſint potius, quam auctores: quamquam, ſi quis* auctores *tueatur, nō magnopere diſſentiam. Turneb. lib. XXIIII, cap. XIIII.*

confecit] fecit, N.

VII. mandato Prætoris, *& S. & Carolus Sigonius de Iure antiquo prouinciarum recte legunt.* populi Romani, C. N. R. reip. A. *quorum librorum vtraq; lectio ex compendiaria ſcriptura* P. R. *a librariis parum bene intellecta, ni fallor, corrupta eſt.*

dicundo] dicendo, N. A. S.

occaſiones. In vrbe etiam] occaſiones in vrbe. Etiam, R.

quando mater] quoniam mater, C.

VIII. Ciliciam] Siciliam, R.

IX. P. Sulla, & P. Autronio, *lego e Faſtis Magiſtratuum Romanorum, non, vt in omnibus, quos viderim, libris*, P. Sylla, & L. Antronio.

Tanuſius Geminus] Tamiſius, C. N. R. *Tanuſium agnoſcunt codices Tranquilli; inquit Turneb. lib. XV, cap. XXII.*

ad Axium epiſtola] *Lego* ad Axium, *non* Atticū, *aſſertoribus bonis & fidelibus antiquitatis monumentis. Hic eſt Axius. cuius mētio eſt in Epiſtolis ad Atticum, & apud Varronem de Re ruſtica. ad eum, quod refert Tranquillus, in quadam epiſtola Cicero ſcripſerat. Turneb. lib. XXIIII, cap. XIIII.* Auxium, C. N. Atticum R. A. S. *quibus libris aſſentiendum non eſt.*

Lambranos] Ambranos, C. N. R. Ambrones, *Beroaldus.*

X. gladiatorium munus, *non* gladiatorum, R. *& Turneb. lib. XXIIII, cap. XIIII.*

XIII. multumq; ætate ac dignitate] multumque & ætate, & dignitate, C. N. R. A. S.

XIIII. D. Silanum, *non* Syllanum, *vbique legendum, vt in lapidibus ſcribitur.*

Sed etiam in reliquum] ſed in reliquum, C. ſed & in reliquum, N. R. A. S.

XVII. & apud Nouium Nigrum Quæſtorem. Quæſtor *heic non eſt qui pecuniam publicam tractat, ſed qui iudicium publicum exercet, &* Quæſitor *ſæpius dicitur: apud quem nominari maiorem poteſtatem, vt Prætorem, (id enim eſt compellare maiorem poteſtatem) non oportuit. Turneb. lib. II, cap. XXVIII.*

Vettio, *non* Vectio, *ſcribendum; vt in lapidibus legitur, vtque etiam in Iuuenale, Sat. VII,* Declamare doces ô ferrea pectora Vetti.

Vettium pignoribus captis] *In pignoribus capiendis, interdum ſupellex concidebatur; vt libro III de Oratore: interdum diripiebatur; vt apud Tran-*

quillum, Vettium pignoribus captis, & direpta ſupellectile. *Pignora autem capiebantur multa cauſſa. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XVIII. Prouinciæ ordinarentur. *Prouinciæ ordinari dicebantur, non cum Magiſtratibus decernebantur, ſed cum ſtatuebat Senatus quo militum numero, & quibus cum hoſtibus, bellum gereretur. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XIX. ſiluæ callesque decernerentur. *Scribit prouincias minimi negotii, ſiluas & calles, decretas Conſulibus: quo ſane exiſtimo ſignificari ſiluarum publicarum adminiſtrationem, & ſaltuum publicorum; in quibus profeſſi pecoris ſui capita pecuarii paſcebant, ſcripturamque ſoluebant. nam* callis *ex eo appellatur, quod pecudum callo calcetur, eſtque via a pecore durata: ſed & loca quæ pecudes calcant. Vide Turneb. lib. iii, cap. ix, & xxii.*

XX. cum per iocum teſtandi gratia ſignarent. *Teſtationes heic intelligit, quæ erant quadam præſcriptione, & tabulæ teſtificandi gratia factæ & obſignatæ. Vide Turneb. lib. ii, cap. xxvii.*

Campum Stellatem maioribus conſecratum. *Scribit Tranquillus, Campum Stellatem, maioribus conſecratum, a Cæſare diuiſum fuiſſe. in quo exiſtimo eum dicere, maiorum opinione ſacrum fuiſſe Stellatem agrum; cum tamen iam illa tempeſtate, qua diuiſus eſt a Cæſare, pro ſacro non haberetur. atque id ex commentariis quibusdam reconditis, aut annalibus, eruit Tranquillus. Cicero neſciit: alioqui contra Rullum, huius conſecrationis meminiſſet. Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

XXII. in Aſſyria] in Syria, N.

XXIIII. acceperat, alias publico, alias priuato] alias priuato N. *non habet.*

XXV. a ſaltu Pyrenæo. *Saltus Pyrenæus, in eo montes Pyrenæos ſignificat; vt apud Liuium*, ſaltus Graios *Alpes Graias. Vide Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

eique in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuit] eique in ſingulos annos ĪĪS XL ſtipendii nomine impoſuit; *Petrus Pithœus Aduerſariorum ſubſeciuorum lib. ii, cap. vii.*

Aruncuieio] Auruncuieio, R.

XXVI. ſuper ĪĪS millies conſtitit. *Vide Henrici Loriti Glareani Annotationes in Suetonium.*

Neptem] nepotem, N.

XXVIII. auxilia ſubmittens: ſuperque] auxilia ſubmittens: ſimiliterque, R. A. S.

Rep.] reip. *ad oram* G.

quando ne plebiſcito, Pompeius poſtea abrogaſſet. *Sic diſtinguo; hoc ſenſu: Abrogauerat Pompeius lege ſua & antiquauerat plebiſcitũ, quo Cæſari ius erat abſenti Conſulatum petendi. igitur ne plebiſcito ratio abſentis comitiis haberetur, Pompeius abrogauerat lege ſua imprudens. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XXX. Aſinius Pollio] *Aſinius Pollio, hiſtoricus & poeta. Vide Turneb. lib. x, cap. xxi.*

Hæc voluerunt] Hoc voluerunt, C. R. A. S.

Penſitatisque] penſarisque, N.

ſemper in ore habuiſſe, Εἴπερ, *&c. non*, ſemper in ore habuiſſe eos in Phœniſſis, [illegible], C. N. *Lego*, ſemper Cæſarem in ore habuiſſe iſtos. *quod enim ſequitur*, in Phœniſſis, *adiectitium eſt. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XXXI. Formam qua ludũ gladiatorium erat ædificaturus, conſiderauit, *cum dicit, ſimulacrum ſignificat, & adumbratam vel effictam ſpeciem (ichnographiam vocat Vitruuius, atque orthographiam) qua ludum erat ædificaturus gladiatorium. Vide Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

cum luminibus exſtinctis deceſſit via, *cum ſcribit, vtrum dicit Cæſarem faces habuiſſe ardentes in itinere, quæ exſtinctæ ſunt? Et ſunt qui non putent; cum eum dicat occultiſſimum iter ingreſſum eſſe: & cum pars noctis proxima crepuſculo*, luminibus accenſis *dicatur: quam* περὶ λύχνων ἁφὰς *Græci vocant, Latini* primam facem. *ceſſit enim luminibus exſtinctis appellari* concubium noctis, *cum exſtinctis lucernis omnes cubant, tenebræque intenſiores ſunt. Verius tamen videtur, viatores noctu gerere faces ſolitos eſſe. Vide Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

XXXII. æneatores] Æneatores *cornicines dicuntur, id eſt, cornu canentes: Feſtus.* Æneatores, *cornicines, lituicines, tubicines: Turneb. lib. xxviii, cap. v.*

Iacta eſt alea] *Suſpicor legendum*, Iacta eſto alea. *ſic enim citatur a Plutarcho*, [ὁ πᾶς] ἀνερρίφθω κύβος. *Eraſmus.*

XXXIII. qui pulſi ſuperuenerant] qui & ipſi ſuperuenerant, *ad oram* G.

XXXVII. axe defracto] axe diffracto, C. N. R. S.

lychnuchos, *non* lychnos, *legendum. Vide Ioannis Baptiſtæ Egnatii Annotationes in Suetonium.*

XXXVIII. Veteranis legionibus prædæ nomine. *Vide Glareani Annotationes.*

trecenos, C. N. *Lego*, trecenos nummos, *non* tricenos; *quod e Dione intelligi poteſt. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XXXIX. A. Calpenus] Q. Calpenus, C. N. R. S.

Decimus Laberius, *non* Decius Laberius, C. N. *& Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

ſcena per orcheſtram, *non*, ſcena per ſolium orcheſtram, N. R. A. S. *lego*, Seſſum in XIIII, e ſcena per orcheſtram, *nam* ſolium *irrepticium eſt, & inſitiuum.* e ſcena *autẽ dicit, quod in ea mimum egerat Laberius. Vide Turneb. lib. iii, cap. xxii: & lib. xxiiii, cap. xiiii.*

Euripo addito] Euripus, *maris pars eſt inter Aulidem Bœotiæ portum, & Eubœam inſulam: a cuius prodigioſa quadam reciprocandi celeritate, aquæ olim Romæ in profanas ædes, Circum, Theatra, per fiſtulas aut tubos*, Euripi *nomen lucrantes, mittebantur. Vide Ioann. Brodæi Miſcell. lib. v, cap. vi.*

Nauali prœlio in morem cochleæ defoſſo lacu] *Hic locus mihi ſemper dubiæ & ſubleſtæ fidei (vt verbo comici vtar) fuit: nec perinde congruit. Denique ſcripturæ vetuſtas aliud quiddam multo & verius & accommodatius reponit; de quo aliquid aliquando me audiſſe recordor de Ronconetto*; in minore codeta defoſſo lacu. Codeta, *inquit Feſtus*, ager, in quo frutices exſiſtunt in modum codarum equinarum. *Ex hoc autem Tranquilli loco coniicimus, & maiorem & minorem codetam fuiſſe. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XL. æſtate] æſtari, C. N. A. S.

XLI. circum tribus] cuique tribui, R. A. S.

XLII. VI-

XLII. vrbis] vrbi, *ad oram* G.

deducto ſummę ęris alieni] *Pro* deducta ſumma æris alieni, *nonne ad ſententiā longe aptius erit, quod antiqua memoria libri hodieque incolume & ſaluum retinent?* deducto ſummæ æris alieni, ſi quid vſuræ nomine. *Exige hanc ſcripturam ad ſenſum & grammaticorum normam; & eam probabiliorem emendatioremq; reperies. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

XLVIII. ſagati, palliatiq;] Sagati; *Galli ſunt: ſagum enim, Gallorum veſtis erat*: palliati, *Græci*: togati, *Romani. Vide Turneb. lib. ii, cap. xxvii.*

XLIX. eductum] inductum, C. S. deductum, *ad oram* G.

orti] ortæ, N. R. A. S.

Quondam etiam in Senatu defendenti Nyſæ cauſſam, C. defendenti ei Nyſæ cauſſam, R. defendenti enixe cauſſam, N. A. S. *Aduerbiū hoc in proprii nominis locum velut per oppreſſionem inuaſit; cum in antiquis libris* Nyſæ cauſſam *plane perſpicueque ſcriptum reperiamus.* Nyſa *enim, vt opinor, Nicomedis filia vocabatur, vel potius filius, ſi Salluſtio fidem habemus, ita ſcribenti in epiſtola Mithridatis*: poſtremo totam Bithyniam, Nicomede mortuo, diripuere; cum filius Nuſa, quem regem appellauerat, genitus haud dubie eſſet. *Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

quando] quoniam, C. A.

tu dederis] tute dederis, N. R. S.

L. minimo] nummo, C. R. *& ſic Beroaldus corrigendum eſſe exiſtimat.*

Quo melius, inquit, emtum ſciatis, Tertia deducta eſt] *In ioco Ciceronis,* Quo melius emtum ſciatis, Tertia deducta eſt, *ambiguitate quæſita eſt vrbanitas, tum quod ad Imperatorem deduxerit Seruilia filiam ſuam Tertiam; tum quod tertia pars deducta eſſe & detracta intelligatur. nam cum lege Cæſaris, creditoribus debitores ſatisfacere iuberentur per æſtimationem poſſeſſionū, quāti quaſque ante bellum ciuile comparaſſent, deducto ſummæ æris alieni, ſi quid vſuræ nomine numeraſſent, aut perſcripſiſſent, in tanta vilitate prædiorum Seruiliæ addictorum, talem quamdam deductionem factam eſſe, alludens Cicero dixit: quæ tamen illis haſtæ auctionibus locum habere nō potuit.* Melius *autem* emere, *eſt emere carius. Martialis,* Adeo bene emit, inquis; immo non ſoluit. *Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

LI. ſtuprum emiſti] effutuiſti, *pro* ſtupro emiſti, *in* C. *annotatur.* effutiuiſti, *Glareanus: cuius vide Annotationes.*

LII. Eunoen] Eunoen, *pro* Eunen *male ſcriptū eſſe exiſtimo. Turneb. lib. iii, ca. xxii.* Cinoen, C. Euricem, N.

Naſo, *non* Vaſa, *Beroaldus, Sabellicus,* A. S. *cuius ſupra meminit cap. ix.*

ſimilem quoque Cæſaris] Cæſari, C. N. R. A. S.

quæ ſcire C. Marium] *pro* Martium, N. S. *ſcribo,* C. Matium. *Is familiaris Cæſaris fuit; & quædam Ciceronis ad eum exſtant epiſtolæ. citatur & a Gellio lib. xv, cap. xxv, in mimiambis: & a Varrone proferuntur eius verſus. Vide Turneb. lib. iii, cap. xxii: & lib. xxiiii, cap. xiiii. Lege & Glareani Annotationes.*

Heluius Cinna, *pro* Helius, N. *& Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

LVI. libro] Bruto, C. N. R.

illa volunt] volent, C. N. R. S.

Macrum, *pro* Marcum, C. N. R. A. S. *& Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

LIX. Saluitoni, C. N. *male ſcriptum. lego* Salutioni, *pro* Saluitoni; *qui etiam apud Plinium inoleuit error, contra fidem librorum veterum & auctoritatem. Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

LXII. aquilifer, *non* aquilifero, *Egnatius in Annotationibus legendum eſſe docet.*

LXIII. vectoria nauicula, *non* victor nauicula, N. *Reperio* vectoria nauicula; *quod, qui aliquid in pectore aceti habet, aut aliquid naſi, haud paullo melius intelliget, quam quod peruulgatum eſt. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

LXVIII. hoſtilium ſagittarum] haſtilium ac ſagittarum, *ad oram* G.

vmbone] *De clypei orbe ſimpliciter accipiendum eſt. Vide Turneb. lib. xiii, cap. xv & xix.*

LXX. Quirites] *Cum milites exauctorat & dimittit, appellat Cæſar* Quirites. *eo verbo ciues vrbanos, nec iam milites, intelligimus. nam ſic Romæ in concionibus vocabantur ab oratoribus. Plutarchus* πολίτας *vertit. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.* [*Sic Iulius Capitolinus in Alexādro Seuero, 220, 36*]

LXXII. ſub diuo accubuerit, *non* dio, C. N. *E veteribus libris,* ſub diuo cubuerit, *legendum cenſeo; inquit Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

LXXIIII. nocere ſuſtinuit] Suſtinuit, *pro* voluit, *ſiue* animum induxit; *aut certe* potuit; *vt Græci* ἔτλη *ſiue* ἐτόλμησε *non numquam dicunt. Eraſmus.*

LXXV. Aulique Cæcinæ criminoſo libro. *Lege epiſt. vii, lib. vi, Ciceronis Epiſtolarum familiarium.*

Pitholai] *Hic dictus eſt,* M. Votacilius Pitholaus; *cuius mentio fit a Macrobio Saturnaliorum lib. ii, cap. ii.*

LXXVI. Lupercos] *Germani* Luperci *erant; velut agreſtem paſtoriciamque quamdam ſodalitatem colentes; qualis fuerat Lupercorum Romuli & Remi. his tertia de Cæſaris nomine addita ſodalitas eſt Iulia: atq; id eſt quod Tranquillus refert Cæſarē ſibi paſſum eſſe decerni maiora faſtigio humano, in quibus enumerat Lupercos: &* Luperci Iuliani *in Philippicis nominantur, quibus ablatum vectigal conqueritur Antonius. Vide Turneb. lib. vii, cap. iii.*

Peculiares] *id eſt, proprios, non publicos. Vide Turneb. lib. ii, cap. xxvii.*

Rufini] *non, vt inualuit,* Rufioni. *Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

LXXVII. T. Ampius] *Huius meminit Cicero i Familiarium Epiſt. iii.* T. Lampirius C. N. *habent:* T. Amprius R. A. S.

Sullam neſciſſe litteras] *Sullam dixit Cæſar neſciuiſſe litteras, qui Dictaturam depoſuit: in quo alluſit ad litteratores & grammaticos, qui dictant quo modo ſit ſcribendum, quo modo loquendum; & dictata dare dicuntur. Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

LXXVIII. inexpiabilem] exitiabilem, N.

cum pluribus] cum plurimis, N. R.

LXXX. Bonum factum, ne quis Senatori nouo Curiam monſtrare velit; *quo modo dictum accipimus? Veteres, boni ominis cauſſa,* bonum factum *præfari ſolebant in edictis. Tertullianus;* O edictũ, cui adſcribi non poterit Bonũ factum? *Plautus Pœnulo;* Bonum factum eſt, edicta vt ſeruetis mea. *Igitur libellus ille edicti forma ſcriptus, propoſitus eſt Turneb. lib. iii, cap. xxii.*

Gallos Cæſar in triumphum ducit: iidem in Curia Galli bracas depoſuerunt, latum clauum ſumſerunt] *Verſus duo trochaici ſunt: in quorum poſteriore* ſumſerunt *penultima breuis eſt; vt* ſteterunt *apud Maronem AEn. ii, & iii: &* emerunt *apud Terentium prologo Eunuchi. Turneb. lib. iii, cap. xxii.* idem in Curiam, C. N. iidem in Curiam, R.

D. Bruto] Decimo Bruto, R. A. S. Decimo Brutis, *quidam libri vulgati.*

LXXXI. diſiicerent] diſcinderent, C.

Quando oſſa] Quandoq; oſſa, R. *id eſt, quandocumque. Sic Horat. iiii Carm. I;* Et, quandoque potentior Largis muneribus riſerit æmuli. *Et iiii Carm. II;* Concines maiore poeta plectro Cæſarem, quandoq; traher feroces Per ſacrum cliuum, merita decorus Fronde, Sicambros. *Et Arte;* & idem Indignor, quandoq; bonus dormitat Homerus.

fore vt Iulo prognatus] fore vt illo prognatus: *quamquam* Iulo *etiam, quod excuſum eſt, damnare non poſſum. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

Rubicone flumine] Rubiconi flumini cõſecrarat. *ſic enim flumini dicatas fuiſſe intelligimus, ſi dandi caſu legamus. at hodie auferendi, vſitatum eſt: quod, qui volet per me ſequatur. E veterum religione dixit Tranquillus, equos conſecratos. vagos eſſe dimiſſos. quæ enim animalia ſacrabant Diis, ea e manu dimittebant, mancipioque ſuo abdicabant, ac ea ſuo iuri libertatique reddebant: quæ & ζῶα ἄφετα a Græcis ideo vocabantur. Vide Turneb. lib. ii, cap. xxvii & lib. xxiiii, cap. xiiii.*

Spurina] Spurinnam, R.

dextras] dexteram C. N. R. A. S.

Spurinamque] Spurinnamque, R.

Cimber Tillius, *non* Tullius, *legendum. Vide Petri Victorii Scholia in Epiſtolas Ciceronis, vocatas Familiaris, epiſt. xiii, lib. vi.*

alter Caſſius, C. N. R. alter Caſca, A. S. alter e Caſſiis, *ſcriptum in antiquis membranis eſt. Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.*

Cæſar Caſſii, C. N. R. *& Turneb. lib. xxiiii, cap. xiiii.* Cæſar Caſcæ, A. S.

abreptum] abrepto, C. arrepto, N.

LXXXIII. pluresque] pleroſque, C. N. R.

LXXXIIII. ex Electra Attilii, N. Acilii, C. Acilii, R. Accii, A. S. *Vide Egnatii Annotationes.*

LXXXV. Apud eam] Apud eandem, N. R. A. S.

LXXXVI. Alii e diuerſo opinantur, inſidias vndique imminentes ſubire ſemel confeſſum ſatius eſſe, quam cauere ſemper. Alii ferunt dicere ſolitum, nõ] Alii e diuerſo opinantur, inſidias vndique imminentes maluiſſe ſubire ſemel, quam cauere ſemper: dicereque ſolitum ferunt, non, C. Alii e diuerſo opinantur, inſidias vndique imminentes ſubire ſemel, quam cauere; ſolitum ferunt dicere, non, N. Alii e diuerſo opinatum, inſidias vndique imminentes ſubire ſemel, quam cauere, ſatius ferunt. Non, R. Alii e diuerſo opinantur, inſidias vndiq; imminentes ſubire ſemel ſatius eſſe, quam cauere ſemper. Alii ferunt dicere ſolitum, non, *libri quidam vulgati, omiſſo* confeſſum; *quod, quia in editione Gryphii & Gymnici aliis characteribus expreſſum eſt, ſuppoſiticium eſſe exiſtimo. De hac lectionis varietate iudicet æquus lector, & eam quam putabit optimam, retineat: mihi indicaſſe ſatis eſt.*

LXXXVII. prætulerat] retulerat, *ad oram* C.

EX OCTAVIO, II.

II. magna vi] magno interuallo, N.

inter minores gentes allecta, *ſcribendum eſt, non,* inter Romanas gentes; *quod mendoſum eſt. quis enim neſcit patres fuiſſe maiorũ & minorum gentium? Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. xv. & Pet. Pithœi lib. ii, cap. vii.*

Ser. Tullio, *non* Seruilio Tullo, *lego. Seruius enim Tullius ſextus Romanorum rex appellatur.*

ac rurſus magna vi per D. Iulium in patriciatum rediit] ac rurſus magno interuallo per D. Iulium in patriciam rediit, N. *Vide Pithœi lib. ii, cap. vii.*

III. inter diuiſores, operaſque campeſtres] *Vide Beroaldi librum Annotationum, & Budæi Annotationes in Pandect.*

Q. fratrem eodem tempore] *Videtur Tranquillus memoria lapſus, qui Q. Ciceronem Aſiam Prætorio imperio obtinentem, Proconſulem nominet. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

IIII. Ancharia, *non* Antonia, *quod* R. *habet,* C. N. A. S. *& Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

quos ex Atia tulerat. Atia M. Atio Balbo, C. *& Turnebus. mater enim Auguſti,* Atia *appellata eſt, quod Atii Balbi filia eſſet; inquit Turneb. lib. xxiiii, cap. xv. Virg. AEn. v, verſ.* IↃLXVIII: Alter Atis; genus vnde Atii duxere Latini. *Vide Caroli Sigonii lib. de Nominibus Romanorum.* Accia, Accio, N. R. A. S. *perperam.*

VI. obiiciatur] adiiciatur, *ad oram* C.

IX. ſigillatim, *non* ſingulatim, *quod in nonnullis vulgatis eſt, vbique* C. N. *habent; neque lapidee diſſentiunt.*

X. tranſlaticium ius vlla in re, N. tralaticium ius vlla in re, S. Ius, *deſideratur in* R. A. *Vide Glareani Annotationes.*

XI. Panſaque poſt] & Panſa paullo poſt, N.

XII. Pro patribus, *non,* pro partibus, N. R. *quæ vera lectio. ſunt enim* patres, *optimates. Vide Pithœi lib. ii, cap. vii.*

XIII. verborum] verberum, *ad oram* C.

iam iſtam in volucrum poteſtatem fore] iam iſtam volucrum poteſtatem fore: *vt dicat in alitum poteſtate id fore. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

collocandos] conuocandos, *ad oram* C.

neque poſſeſſorum] neque priorum poſſeſſorum, C.

XV. conſulto] conſpecto, *habent diſerte & plane ſcriptum antiqua exempla: quod ideo adſcribendum putaui, non ſupprimendum. quid ni enim, vt* conſulto *&* compoſito, *ſic &* conſpecto *dici poſſit?*

poſſit? Turneb. lib. xxiiii, cap. xv. e conſpectu, c. ex propoſito, N. R.

XVI. ad remum datis] Ad remum dare, *eſt damnare ad remos. Vide Ioannis Brodæi Miſcell. lib. ii, cap xxx.*

ſupinum cælum] ſupremum, N. R. A.

Circeiis] Cerceios, C. N. R. Circeos. A. Circeios, S.

focillatam] fulcitam, *ad oram* G.

gratiam fecit coniurandi Bononienſibus, *dixit, pro, eis permiſit ne cum tota Italia pro partibus ſuis coniurarent, quod in Antoniorum eſſent clientela. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

XVII. repetit Italiam, tempeſtate] repetit alia tempeſtate, C. N. repetiit tempeſtate, S. repetit. Alia tempeſtate, N. R. repetiit. Alia tempeſtate, A. *Hanc lectionum varietatem hic adſcribere volui, vt ex ea lector ingenii acutioris id quod verum eſſe putabit, eligat.*

XVIIII. Genucii, exin Plautii] *lego*, Genucii, exin Plantii. *Turneb. lib. xxiiii. cap. xv.* Genati, exin Plauti, C. Egnatii, exin Planci, N. Genati, exin Planci, R. Egnatii, exin Plautii, S. *ſed ea lectiones, quod aliquid mendi ſubeſt, mihi parum probantur.*

Audaſii, C. A. S. *& Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.* Andaſii, N. R.

item Aſinii Epicadi ex gente Parthina hybridæ, *Turneb. lib xxiiii, cap xv.* item Aſinii Epicadii ex gente patricia hybridę, N. Themaſini Epicadi ex gente Parthica hybridæ, R. S. Thenaſini Epicadi ex gente Parthica hybridę, A. *Hæc nomina propria quam immutata ſint & in antiquis, & in excuſis libris, facile cognitu eſt comparando.*

mulieris ſerui nomenclatoris] mulieris ſerui, cui nomen circulatoris, N.

XX. excepit] accepit, *ad oram* G.

XXI. gentes Inalpinas, *non* gentes Alpinas, N. gentes Inalpinas *lego, vt Plinius aliiq; loquuntur: Turneb. lib. xxiiii, cap. xv. Vide & Glareani Annotationes.*

Pignora] pignera, C.

XXII. pace parta tertio clauſit, A. ter, C. N. S. ter, *vel* tertio, *deeſt in* R. pace parta ter clauſit, *libri veteres magno cōſenſu habēt:* tertio *tamē mallē. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv. Vide Glareani Annotationes.*

XXIII. continerentur] commouerentur, C.

Adeo namque] Adeo denique, N.

XXIIII. dimiſit, *pro* diuiſit, C. N. R. A. S.

XXV. periculoſioribus] pecunioſioribus, C. N. R. A. S. *quod malim.*

Dona militaria] Donaria militaria, C.

Cilicia] Sicilia, N.

Nihil autem minus in perfecto duce, C. N. R; *non vt quidam*, Nil autem minus in imperfecto duce. *Sunt in hoc Auguſti apophthegmate tres ſententiæ: quarum prima,* Σπεῦδε βραδέως, *eſt Auguſti propria, auctore A. Gellio, Macrobio, & Polyæno Macedone: ſecunda,* ἀσφαλὴς γὰρ, *&c. verſus trochaicus ex Euripidis Phœniſſis: tertia,* Sat celeriter, *&c. Catoniana eſt. Vide Pauli Leopardi Emendationum & Miſcellaneorum lib. ix, cap. xx.*

præditos] præditus, R. A. S.

XXVI. Conſulatum] Conſulem, *ad oram* G.

XXVII. decorauit] honorauit, N.

Perterruit] conterruit, C. N. R. A. S.

XXVIII. quam voluntatem cum præſidens identidem prę ſe ferret, quodam] quam voluntatem quodam, C. quam voluntatem cum præ ſe identidem ferret, quodam, N. R. A. S.

XXIX. perſtrinxiſſet] præſtrinxiſſet. C.

XXXI. Iano ſuppoſuit] Iano ſuperpoſuit, C. S. Iano ſuperimpoſuit. *Vocabantur autem &* Iani *peruiæ tranſitiones: quia aditum ingreſſus & exitus Iano dicabantur. Suet. in Domitiano cap. xiii;* Ianos arcusq; cū quadrigis & inſignibus triumphorū, per regiones vrbis tātos ac tot exſtruxit. *Vide Lucii Ioannis Scoppæ Collectaneorum cap. ii. Vocantur* Iani *numero plurium, ædificia quadriformia & peruia, ſeu ſtata illa lapidea, ſeu ex materia pro tēpore excitata. Lilius Gregorius Gyraldus de Deis Gentium, Syntagm. iiii. Vide & Turneb. lib. vi, cap x. & lib. xxii, cap. xvi.*

XXXII. vel præcipuam] velut præcipuam, C.

exuſſit] excuſſit, C. N. R.

amplius] ampliatos, *ad oram* G.

Ad tres iudicum decurias. *Tres erant decuriæ equitum, quæ iudicabant: vna tribuni ærariorum: altera, ſelectorum iudicum: tertia, nongentorum, hi etiam ciſtas in comitiis ſeruabant. Ad has tres equitum decurias ex inferiore cenſu hominum, qui ducena in profeſſionem cenſualē deferebant ſeſtertia, nō vt equites quadragena, quartam fecit D. Auguſtus centuriam. Vide Turneb. lib. xxix. cap. xvi.*

XXXIII. Patrem] parentem, *ad oram* G.

ſignatores] Senatores, C. N. R. A. *quam lectionem non probat Beroaldus.*

delegauit] delegabat, C. N. R. A. S.

XXXV. quos abortiuos] Orciuos *hos Plutarchus in Antonio, Latinum nomē exprimens, appellauit* χαρωνίτας. *Vide Victorii Variarū lect. lib. xvi, cap. xvi: & Sigonii de Antiquo iure ciuium Romanorū lib. ii.* Orchinos, *Turneb. lib. xxv, cap. vii.*

neque ordine] atque ordine, C. N. R. S.

prærogabat] prorogabat. C. N. perrogabat, R. A. S.

cenſendum] Cenſere, *pro nō aſſentiri. Budæus.*

XXXVII. viarum, aquarum] viarum & aquarum, *quidam libri vulgati.*

XXXVIII. ſuper XXX] ſupra triginta, R.

& triginta] & quadraginta, A.

XXXIX. a Senatoribus decem adiutoribus] adiuratoribus, *ad oram* G. a Senatu decem adiutoribus, C. N. R.

traditio coram pugillarium, quos] traditio coram pugillari, quo, *ad oram* G.

XL. matrimonio] patrimonio, C. N. R. A. S.

quaternûm] quaternorum, C. N. R. A. S.

Fabianis] Sabatinis *Beroaldus: quod etiam in* N. *eodem atramento ad oram annotatum eſt.* Saborinis, R.

a ſe diuidebat] aſſe diuidebat, C.

ciuitatem Romanam] ciuitates Romanas, C. R. A. S.

difficultatibus a libertate iuſta] difficultatibus a ſeruitute, & multo pluribus a libertate iuſta, N. difficultatibus a libertate, & multo plutibus a libertate iuſta, S.

deſtinarat] deſtinaſſet, N. A. S.

aratorum] arantium, *ad oram* G.

deduceret] duceret, S.

XLIII. edidit] dedit, R.

Eſernini, A.S. Aſſerninii, C. Aſernini, N. R. *Tacitus Annalium lib. xi*; meminiſſent e. Aſinii, & Meſſallæ, ac recentiorũ Arruntii & Æſernini: ad ſumma prouectos, incorrupta vita & facundia.

Lucium] Licium, C. Lycium, N.

ſuperque] ſupraque, *ad oram* G.

XLIIII. ſpectandum] ſpectaculi, C.N.A.S.

muliebrem ſexum omnem] muliebre ſexus omne, *in neutre genere, antiquus, vt Plauto, quorum interdum ſectator eſt, vt antiquarius Tranquillus, vſitate. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

XLV. togatarium, cum] togatarum, cui, A.S.

LI. de ſe epiſtolam] de eo epiſtolam, C.R.

de eadem re ſedulo violentius] de eadem re ſedulo lentius. violentius, *excuſum eſt: ſed veterem teſtor ſcripturam. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

LIII. veſpere] veſpera, C. N.

adoperta] adaperta, *ad oram* G.

LVI. teſtamentorum licentia] ſcommatorum licentia, *Sigenius lib. i Diſputat. Patauinarum.*

LVII. ſandaliarium] ſandaliatum, C.S.

fauſtis omnibus] feſtis omnibus, *ad oram* G.

LVIII. ſicut Meſſalla, poſui] ſicut Meſſallæ, appoſui, C.N.A.S.

LXII. Vt ex neceſſitudine aliqua iungerẽtur] vt & neceſſitudine aliqua iungerentur, C. S. vt etiam neceſſitudine aliqua iungeretur, N. ei, *pro* ex, *ad oram* G.

ac probauit] & probauit, C.N.R.A.S.

LXIII. tantumque] tantum, N.

nuptui] nuptum, N.

multis, ac diu] multis diu, C. R.S.

LXIIII. Caium, Lucium] C. & L. C.N.R.A.S.

LXV. Phœbe, *ex Dionis epitome* LV *lego. quam lectionem, vt germanam, retinendam eſſe cenſeo.* Fede, C. R. Phede, N. Fœde, A. S. *ſed corrupte.*

LXVI. Saluidenium, C. A. *quam ſcripturam veram eſſe, Faſti Romanorum comprobant.* Saluidemum, N. R. Saluidienum, S. *Hic, ni fallor, ille fuit cuius cenam deſcribit Horatius ii Serm. viii.*

LXVII. Coſmum, *non* Coſinium, C. N. R. & *Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

Proculum] Polum, *Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

graſſantes] graſſatos, S.

Oneratos] oneratis, *ad oram* G.

LXIX. viti] viro, *Beroaldus.*

conditiones] conditione, *Sabellicus.*

Titiſceniam, *non*, Citiſceniam, C. N. & *Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

in quam] in qua, A.S.

LXX. annumerantis] enumerantis, C.S. enumerantes, N. numerantes, A. nominantis, R.

LXXI. eſt vt] eſt & vt, C.N.R.A.S.

LXXII. Lanuuium] Laniuium, S. Lauinium, C.N.A. Lauinum, R.

LXXIII. quorum] quarum, C.N.R.A.S.

LXXIIII. Proditam] perditam, N.

Speculator] ſpiculator, *Beroaldus. vtramque lectionem agnoſcit Sabellicus.*

LXXV. Forpices] forfices R. forcipes *Beroaldus.*

LXXVI. bucceas] buccas, C.

LXXVII. acidum] aridum, C.S.

LXXIX. remollitum] remolitum, A.

LXXX. contractis] concretis, C.N.A.S. remedio arenarum atque arundinum. *Auguſtus, cum coxendice, & femore, & crure ſiniſtro non ſatis valeret, ut me ſæpe ea parte claudicaret, deambulatione in arena, & maxime profunda, ad deficandas fluxiones confirmabatur; atque remedio arundinum ad continendum & claudicationem impediendum vtebatur. Vide Hieronymi Mercurialis de Arte gymnaſtica lib. v, cap. xii.*

LXXXI. iocinore, N. R. A. S. iecinore, C. *in quo etiam* iocinore *annotatur. Cariſius Inſtitutionum grammaticarum lib. i*: quidam dicunt hoc iocinor, huius iocinoris. *Infra cap. xcv.* victimarum iocinora replicata intrinſecus. *In Vitellio cap. xiii*, In hac ſcarorum iocinora.

LXXXII. Periſtylio] periſtylo, R.A.S.

dio] diuo, C. N. S.

calefacta] tepefacta, A.S.

LXXXIII. ſeſtertio, N. R. ſextertio, A. S. ſeſticula, *aut* xyſto, *Beroaldus.*

Oſcillatis, nucibusque] oſſiculis, *lege.* ὀστραχία *enim* oſſiculorum ludus *a Græcis nominatur. Vide Brodæi Miſcell. lib. iiii, cap. vii*, occellatis nucibusque, C. N. R. *ſed in* C. *etiam* ocellatis *annotatur.* ocellatis nucibus, A. ocellatis nucibusque S. caſtellatis nucibus, *in quodam vetuſtiſſimo codice legimus, id eſt, caſtellatim diſpoſitis. ſed* oſcillis, nucibusque, *legendum videtur; ſicut in ſinceriore codice ſcriptũ e latere obſeruaui. Beroaldus. Sunt autem* oſcilla, *parua ſigilla, in effigiem humanam arte ſimulata: de quibus lege Macrobii Saturnaliorum lib. i, cap. xi. Sunt* oſcilla *quoque imagunculæ, quæ infantibus ad luſum præbentur. Sed &* oſcillum; oſcillatio, αἰώρα, *penſilis motio, luſus genus, pueris ruſticisque familiare, priſca ætate, in Latinis feriis vſitatum; quo religatis altrinſecus de tigno arboreue reſtibus funibus, in aere librati ſubuectantur: quod* oſcillo iactari *vocat Arati interpres. Vide Seruii Comment. Georg. ii. Hadriani Iunii Nomenclatorem in vocabulo* Oſcillum, & *Turneb. lib. viii, cap. xx: & lib. xx, cap. xxiii.*

facie] facilitate, *ad oram* G.

pumilios] pumilos, C.N.C.

LXXXV. proſa. *Orationem quam nos* proſam *dicimus, Appuleius* prorſam *appellat. Vide Turneb. lib. x, cap. xii: & M. Antonii Mureti Annotationes in Terentii vitam.*

LXXXVI. Sed ne] Sed nec, C.N.R.A.S.

Verrius] Veranius, C.N. R.

C. Salluſtius, *ſcribe, non* Criſpus Salluſtius, *vt in libris impreſſis legitur.*

LXXXVII. Contenti ſimus, C. R.A.S. Contenti ſumus, N. Contenti ſumus, *vt veteres libri; vel, vt excuſi*, ſimus hoc Catone, *valet, hac feramus modice, & æquo animo, nec nobis mortem conſciſcamus; ſitque ſatis vnum fuiſſe Catonem, qui ſibi manus Vticæ attulerit. Turneb. lib. xxiiii, cap. xv.*

velocius quam aſparagi coquantur] celerius quam aſparagi coquuntur, C.N.

baceolum] *Lego Eraſmi Chil.* 1. *Cent.* vi, *Adag.* xi. pro ſtulto, baceolum: *vt ſit tamquam diminutiuum a bacolo, qui ſtultum & amentem ſignificat. Turneb. lib.* xxiiii, *cap.* xv.

baceolum; & pro pullo, pulleiaceum] baceolum apud pullum pulleiaceum, c. n. *Ne pullus equi intelligeretur. quandocumque pullum gallinæ ſignificare volebat*, pullum pulleiaceum *appellabat proinde in veteribus libris legitur*, apud pullum pulleiaceum, *quod eſt, in menſa ad pulliferculum & parapſidem. Turneb. lib.* xxiiii, *cap.* xv.

lxxxviii. loquendum] loquimur, c. loquamur, n. r.

lxxxix. Sperarchi] Sperarei, c. n. r. a. s. Sperarci *in* c. *annotatur.*

ſectabatur] ſpectabat, *ad oram* g.

excerpta] excepta, g.

exercituum] exercitum, a.

xci. medici] amici, c. n. r. a. s.

xcii. omina quidem] omina quædam, c. n. r. a. s.

ne aut poſtridie nundinas] *Poſtriduani dies ideirco male ominoſi erant, quod ſequebantur ferias Kal. Nonarum & Iduum, & quod poſtriduani dicerentur. In eo enim vocabulo malum omen ineſt, quod poſtridie omnia ſera & intempeſtiua ſunt. itaque cum dixiſſet Tranquillus; numquam Auguſtum poſtridie nundinas quoquam profectum, addit in eo vitaſſe eum δυσφημίαν nominis, vt & in Nonis. vnde quodam diximus loco, Idus & Kalendas ante Nonas nominari ſolitas ex Aſconio. Hæc Turneb. lib.* xxiiii, *cap.* xv. *Nonæ, Idus, Kalendæ, quæ feriæ numerandæ, vide Turneb. lib.* xv, *cap.* xiiii. poſtridie Nonas, a. s.

ominis] nominis, c. s.

xciii. præceptas] receptas, *ad oram* g.

xciiii. Marathus] Marothus, c. Marachus, r.

eximi] exigi, *ad oram* g.

Laureatum currum, bis ſenis equis candore eximio trahentibus] *Ad currum Iouis cenſebant equos niuali candore iunctos eſſe. Vide Turneb. lib.* xxiiii, *cap.* xxxi.

& diu] diuque, c. n. a. s.

volaſſet] euolaſſet, c. n. a. s.

xcv. iocinora, *pro* iecinora, c. n. r. a. s.

xcviii. fauſta omnia] fauſta omina, c. n. r. a. s.

xcix. labentes] labantes, n.

δόντι χρόνῳ] *Ante δόντι χρόνῳ, hæc verba exoleſcentia & fugientia e vetere libro eruimus, & tamquam fugitiuarii retraximus*, mimum vitæ commode tranſegiſſe. *& mox, εἰ δέ τι ἔχει καλῶς, τῷ παιγνίῳ δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς προπέμψατε, Turneb. lib.* xxiiii, *cap.* xv.

c. præcedente Victoria, quæ eſt in Curia. *ea eſt, cuius aram de ſenatu ſublatam dolenter tulere gentes Chriſtianiſmo conualeſcente: de qua Symmachus ſic queritur:* Quis eſt ita familiaris barbaris, vt aram Victoriæ non requirat? *de qua re elegantiſſima ei reſpondit epiſtola D. Ambroſius; in qua & hoc ſcribit:* Huius aram (*de Victoria loquitur*) ſtrui in vrbis Romæ Curia petunt, hoc eſt, quo plures conueniunt Chriſtiani. *Turneb. lib.* xxiiii, *cap.* xv.

transferendam] transferrent, *ad oram* g.

iuraſſet] iuraret, c. n. r. a. s.

ci. De tribus voluminibus] Tribus voluminibus, n.

vbique eſſent] vbique eſſet, s.

EX TIBERIO, III.

i. Atta Claudio] Tatio Claudio, c. n. r. Appio Claudio, a. s. *Lego* Atta Claudio gẽtis principe. Attæ *autem vocabantur, qui propter vitium crurum vel pedum, plantis inſiſtebant, & terram magis attingebant quam ambulabant. Turneb. lib.* xiiii, *cap.* xvii.

Sexto fere anno, a patribus in patricios cooptata. Agrum] ſexto fere anno, a patribus in patricios cooptata. Agrum. n. r. ſexto fere anno, atq; a patribus in patricios coaptata. Agrũ, a. ſexto fere anno, atque a patribus in patricios cooptata. Agrum, s.

locumque, c. r. a. s. lucumque, n. *vtrum rectius ſit, iudicet lector.*

ii. ſecus admiſſa. *Etſi nihil heic habeo quod hanc dictionem culpem, tamen* ſequius *quod reperi, non poſſum diſſimulare. Sic & Varro apud Nonium vocabulo* Ruminare *loquitur*: Nõ modo abſens quidquã ſequius de te cogitabit, ſed etiã ruminabitur humanitatem. *Vide Turneb. lib.* xiiii. *cap.* xvii.

Claudius Nero] Tiberius Nero, n. r. s.

demerſis, vt biberent] demerſis, quaſi vt biberent, c. n. r.

crimini publico, Iliciam] diſcrimini publico, Iliciam, c. n. r. a. s. diſcrimini publico, Glauciã, *Beroaldus & Sabellicus.*

adhærentem] obhærentem, c. n. r. a. s.

notiſſimum] notatiſſimum. n.

Etiam virgo Veſtalis fratrem] *Cicero pro Cælio non fratrem, ſed patrem appellat. Turneb. lib.* xiiii, *cap.* xvii.

interdicere] intercedere, c. n. r. a. s.

iii. vt fama] vt fama eſt, c. n. r. a. s.

iiii. Narbona] Narbo, c. n. r.

Tiberium enixam] filium enixam, c. n. r.

v. iterum, & Munatio Planco] iterum, L. Munatio Planco, n. iterũ, Munatio Planco, r. a. s. *Reperio*, Lucio Numatio Planco, *in vetere libro:* Munatium *tamen appellat Dio, quod & verius videtur. Turneb. lib.* xiiii, *cap.* xvii.

poſt bellum] per, *pro* poſt, *ad oram* g.

vi. funali equo] *Funalis equus dicitur, qui extra iugum eſt, & iugali opponitur: is σειραῖος & σειραφόρος a Græcis dicitur. Hæc Turneb. lib.* xiiii, *cap.* xvii. *Vide & lib.* xxii, *cap.* xxiiii.

Actiacis ludis] Atticis ludis, n. r. *Pro* Actiacis ludis, Atticis *reperio; ſed &* Aſticis. *Actiaci ludi fiebant in memoriam Actiacæ victoriæ: de quibus Maro Æn.* iii, Actiaque Iliacis celebramus litora ludis. Attici *tamen ludi eſſent, vt &* Aſtici: (*nam ſatis conſtat Athenas* Aſtu *appellatas fuiſſe. hinc in Iſocratis vita ſcribitur; διδάσκαλος ἀστικὰς χορηγίας*) *ſimiles illis, qui olim Panathenæis & Liberalibus Athenis fiebant. In* ludicro *aũt* Troiæ. *circus heic meminit, turmæ erãt duplices; vna minorũ puerorũ, altera maiorũ. Hæc Turneb. lib.* xiiii *cap.* xvii. *Vide & lib.* xviii, *cap.* v: *& lib* xxviii, *cap.* xx.

VII. centum millium] centenum millium, C.N.R.A.S.

Pomponii Attici] Cæcilii Attici, C.N.S.

tumentibus] contumacibus, C. contumentibus, N.R. *Forſaſſe* continentibus, *pro fixis. vide num ſit legendum* conniuentibus, *ad oram* G. tumentibus oculis proſecutus eſt. *hæc lectio aſſertione indiget, propterea quod in dubium vocatur a doctis. ego* tumentes oculos *accipio, velut erumpentes e capite & prominentes, quaſi in ea penitus defixi eſſent: quo modo* κυλοιδιόωντες *a Theocrito dicuntur. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

IX. Breucos] Brennos, C.N.R.S. Breunos, A. Brencos & Dalmatas ſubegit. *hanc lectionem potius, quam veterum librorum auctoritatem ſequor, in quibus* Brennos *lego. nam* Breucos *& Plinius aſſerit, lib. iii, cap. xxv. & Dio confirmat lib. lv.* Brennos *reperio in Strabone lib. xxvii. Horatius iii Carm. xiiii,* Breunos *nominat, ſed fortaſſe alios:* Breunoſque veloces, & arces. *Turneb. lib. xiiii, cap xvii.*

percucurrit] percurrit, N.R.A.S.

X. paucoſque admodum in digreſſu oſculatus] exoſculatus, N. R. paucos admodum in digreſſu exoſculatus, A. S.

XI. increbreſcente] increbeſcente, C. N.

quodam] quondam, A.S.

exceptum eſt] eſt, *non habetur in* C.N.R.A.S.

tamen ſingulos] tamdem ſingulos, C.N.

dimitteret] dimittere, C.N.R.A.S.

XII. & trepidum] ſe *pro* &, *ad oram* G.

XIII. Nemauſenſes] Remauſenſes, N.R. Neumaſenſes, A.

XIIII. ſubitis] ſubductis *agnoſcit Beroaldus: ſed alteram lectionem dicit eſſe veriorem.*

. aſſedit] adſidit, *ad oram* G.

XV. adoptione amiſerat] adoptione, C. N. R. *non habent.*

XVI. inter Italiam, N. *Lege* inter, *non* intra. *Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

dicionem] deditionem, C.

XVII. decretus eſt, multique & magni honores] decretus eſt, multi & magni honores, C.N. A. decretus eſt multi & magni honoris, R. decretus, & multi & magni honores, S.

eo contentū repromittens] eo contentū eum promittens, *in antiquo codice legitur, ad oram* G.

XVIII. vehiculorum] *Reperio* vehiculatorum onera. *itaq; quamuis illud non improbem, tamen quidni hoc etiam defendere poſſim? præſertim cum vt* nauiculator, *ſic etiam* vehiculator *dici probe poſſit. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

XIX. Rhuteno] Ructero, C. Rurero, N. Bructero, S.

XX. Batonem, C.N.S. *Pro* Batione Pannonio, *Batonem reſtituo, tum veterum librorum adſtipulatione, tum Dionis approbatione adductus. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

paſſus eſſet] paſſus eſt, C.N.R.A.

dein] dehinc, C.N.R.A.S.

trecenos, *non* tricenos, *Glareanus in Annotationibus ſuis ex vetuſto codice legendum eſſe docet.*

XXI. maxillis erit] maxillis edit, R. maxillis ederet, A.S.

diritatem] duritatem, N.R.

ἐμοὶ καὶ] *Græca ſic reperio;* ἐμοὶ καὶ ταῖς μούσαις κράτιστα στρατηγῶν. *reperio etiam* ἄριστα στρατηγῶν. *vt ſit* optime Imperatorum. *Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

vale, & ordinem æſtiuorum tuorum. Ego vero, mi Tiberi, & inter] Vale. Ordinem æſtiuorum tuorum ego vero, mi Tiberi, laudo; & inter, S. Vale. ordinem æſtiuorum tuorum. Ego vero, mi Tiberi, inter, C. N. *Vide Glareani Annotationes.*

ῥαθυμίαν] *Pro* ῥαθυμίαν *inuenio non ineleganter* ἀπαθυμίας. *Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

tu non] tu modo, C.

XXII. ea conſcio] eane conſcio, S.

XXIIII. occupare confeſtim] occupare aperte confeſtim, A. S.

verba ſunt hæc] hæc, *non habent* C.N.R.

XXV. Prætoriani Germanicianis. Quidam etiam] Prætorianis Germaniciani. Quidam, A. *quam lectionem Glareanus in Annotationibus ex antiquo codice comprobat.* Prætorianis. Germaniciani quidem, S.

XXVI. omnino] mox, A.S.

XXVIII. Si hanc feneſtram aperueritis] Sed hanc feneſtram auditus ſi aperueritis, C. Si hanc feneſtram auditus aperueritis, N.

Siquidem locutus aliter] Si quid locutus alter, C. Siquidem locutus alter, N. *atq; ita ex vetuſto codice Glareanus legendum exiſtimat.*

XXIX. Q. Haterio] *Tacitus Annalium lib. iiii:* Fine anni exceſſere inſignes viri, Aſinius Agrippa, claris maioribus quam vetuſtis, vitaque non degener; & Q. Haterius familia Senatoria, eloquentię quoad vixit celebratę. monumenta ingenii eius haud perinde retinētur. ſcilicet impetu magis, quā cura vigebat. vtq; aliorū meditatio & labor in poſterū valeſcit, ſic Haterii canorū illud & profluēs, cū ipſo ſimul exſtinctū eſt.

Et inde] Et deinde, C.N.R.A.S.

alloquens dixit, Et nunc] alloquens, Dixi & nunc, S.

XXX. legum] regum, A.S.

XXXI. cenſente] eo cenſente, A.S.

XXXII. Boni paſtoris] *Illam merito laudatam, & in omnium ore verſari ſolitā Tiberii ſententiam,* Boni paſtoris eſſe tondere pecus, nō deglubere, *paullo aliter extulit Dio;* κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι: *quod eſt,* tonderi pecus meum volo, non radi. *Turneb. lib. xiiii, cap. xvii. Vide Eraſmi Chil. iii. Cent. vii, Adag. xii.*

XXXIII. Paullatim principem exercuit] *aliquanto elegantius eſt* principem exeruit, *vt in omnibus bonis libris; quod eſt, exeruit vim principatus, & ſe principem fecit. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* ſe principem exercuit, N.

miſtim] iuxtim, C.N.A.S.

XXXIIII. mullos, S. *duplici* ll: *quomodo in antiquis meis Horatii & Iuuenalis exemplaribus ſcribitur.* mulos, *vnica* l, C.N.R.A. *de qua ſcriptura iudicet lector.*

XXXV. & Quæſtura] e Quæſtura, C.N.R.A.

vxorem pridie ſortitione ductam, *non ſatis intelligo, arbitrorque legendum,* pridie ſortitionem, *vt* pridie Kalendas *dicimus: ſignificat enim, eum vxorem, quam pridie duxerat, dimiſiſſe poſtridie quam ſortitus eſt prouinciam. nam e ſortitione*

tione cum ampliſſimas ſperaret diuitias, vxoris vt pauperis contubernium deſpicere cœpit. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.

XXXVI. veſtes, C. N. R. A. S. *& Brodæus Miſcell. lib. iiii, cap. viii. quos ſequor, non Sabellicum, qui* veſtas *ſine vllo veterum librorum teſtimonio legendum eſſe contendit.*

deſituros] deſerturos, C. deſtituturos, N.

XXXVII. & ius moremque] & vim moremque, R. A. S.

meruerant] meruerunt, C. N. R. A.

Maraboduum] Marabodum, C. R. Marobodum, N.

Thraſypolim] Traſcipolum, C. Traſipolim, N. Raſcupolim, A. S. Raſcupolis *ab Appiano de Bellis ciuilibus lib. iiii appellatur.* Raſcipolim *Cæſar de Bello ciuili lib. iii, & Lucanus lib. v, nominant.* Reſcuporis *a Tacito,* Raſcuporis *a Dione, quod & verius puto, vel* Thraſcuporis *vocatur. Vide Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

XXXVIII. nuſquam] numquam *ad oram* G.

Callippides] *Vide Eraſmi Chil. i, Cent. vi, Adag. xliii.*

XXXIX. incenante] inibi cenante, *ad oram* G.

XL. maris] mari, *ad oram* G.

XLII. correptione] correctione, N. R. A. S.

Sextio Claudio] Seſtio Claudio, R. Sexto Claudio, A. S.

equite R. & Cenſorio] equite Romano, & Cæſanio, C. equite Romano T. Cæſonio, N. R. A. S.

XLIII. ſellariam] ſellaria, A.

Spintrias] *Vide in Vitellio cap. iii.*

imparatæ ſcenæ] impetratæ ſcenæ, N. A. impetratæ cenæ, R. imperatæ laſciuiæ, S. *Pro* impetatæ ſcenæ, *lego* impetratæ ſchemæ. *nã* ſchema ſchemæ *a Latinis dicitur. heic forma concubitus ſignificatur. quin &* impetratæ *codices optimi habent. vt forma ea concubitus & complexus ſignificetur, quam a portentoſis illis & extrema libidinis hominibus impetrarat Imperator; quibus iantibus & auidiſſimis oculis talem impuritatem ſpectabat. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

XLV. Ecquid] Et quid, C. N. *Vide Diomedem lib. i, de coniunctione.*

arripuit] abripuit, S. abripuit *malim, quam* corripuit. *Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

nota in Atellanico exodio] mota in Atellanico exodio, C. N. *In optimæ fidei libro reperi,* mora in Atellanico exodio: *atque vtrumque defendi videtur poſſe: illud, quod notatus infamia ſit Tiberius obiecta oris obſcenitate: hoc, quod hiſtriones id de Tiberio intelligentes, & tractim pronuntiantes, aut etiam iterantes, attulerunt moram exodio: quam etiam hiſtrionum moram ſecuta eſt mirifica populi aſſenſio.* Exodia *autem quæ ſint, explicat Ariſtoteles in arte poetica. ſunt enim ea quæ præter argumentum inſeruntur fabulis. Ergo cum hiſtriones fabulas Romæ agebant, vt tragœdias, interponebantur ſcena quadam extra argumentum, quæ a iuuentute agebantur, exodiaque vocabantur: quemadmodum Satyra Græca actioni Græcarum fabularum olim interponi ſolebat, vt ex Horatio notum eſt. ea autem exodia poſtea conferta, Atellanas fabulas fecere. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

XLVI. vna modo liberalitate ex indulgentia vitrici proſecutus, S. *quam lectionem hominibus doctis probat Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* Vnam modo liberalitatem ex indulgentia vitrici proſecutus, C. N. R. A. Vnam modo liberalitatem ex indulgentia vitrici conſecutus, *quidam libri vulgati.*

gratorum] Græcorum, N. R. A. S. *Quanto melius* gratorum, *vt in veteribus exemplaribus? gratos enim ab amicis heic diſtingui accepimus; eosque intelligimus, quos etſi non in amicis numerabat, iucunde tamen & libenter videbat, cum eorum conſuetudo ipſi grata eſſet. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

XLVII. ſuſceperat, Auguſti] ſuſceperat, id eſt, Auguſti, C. A. S.

Actium] accitum, C. N. Accium, A. *quod etiam in* C. *annotatur.*

XLVIII. peracto] pacto, C. S.

millies ſeſtertiûm] millies ſeſtertio, N. R. *Vide Glareani Annotationes.*

XLIX. Sat] Satis, C. N. A. S.

L. Liuiam grauatus] grauatus, C. R. *non habent.*

& ægre vti] & egete, & vti, C. N. R. A. S. *& Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

Tulit etiam perindigne actum a Senatu] Tulit & perindigne actum in Senatu. *Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

admonuit, maioribus] admonuit, quod & non maioribus, N. admonuit, quod non maioribus, R. A. S.

LI. adfuit] abfuit, N. R. A. S.

die, ac pauciſſimis] die pauciſſimis, C. N. R. A. S.

ægre abeſſe] ægre adeſſe, C. N. R. A. S.

Teſtamentumque] Teſtamentum quoque C. N. R.

viro & in antliam condemnato] antliã *Tranquilli genuinam eſſe ſcripturam, non dubito. exiſtimo autem veteres, quemadmodum ad triremis publicæ remum, ita & ad rotas aquarias, & antlias publicas, reos aliquando damnare ſolitos. Vide Petri Pithœi Aduerſ. ſubſeciuorum lib. ii, cap. xvii.*

in latomiam condemnato] *Plurimum hinc denortu vetus ſcriptura.* & in andiam condemnato: *quam repræſentare malui, quam prætermittere: vt hæc, quæ huius loci incubatrix eſt, eiciatur poſſeſſione. quamquam de Andia nihil quidquam legi: ſed occurret ſagacioribus fortaſſe & doctioribus, ex his tamquam veſtigiis, quod commode reponant. nam Pandataria veniebat in mentem & Aenaria, ſed & inſula Dia: ſed his coniecturis errantibus & vagis parum confido. reperi tamen pro Andia tandem in alio nobiliſſimo & vetuſtiſſimo libro* antliam: *quam germanam ſcripturam reor: vt enim in ſentinam nauis damnatum vel hauſtum aquæ intelligamus, vel potius ad aquæ hauſtum, quæ antlia trahebatur. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* & in Antiliam, C. A. S. *corrupte.* & in Media, R. *mendoſe.* viro ad inediam, N. & in latomiam, *vel,* & in Anticyram, *Beroaldus: qui vtramq; hanc lectionem ſe in veteribus codicibus legiſſe dicit.*

LII. ſed tantum non ſtatim poſt a funere] ſed non ſtatim a funere, C. ſed tamen non ſtatim a funere, N.R.A.S.

cauſſa mortis] cauſſam mortis, A.

eleuaret] elueret, C. R. eluderet, N. eleuarit, A.S.

LIII. ſe veneni crimine accerſitum] veneni ſe crimine arceſſitum, C. ſe veneni crimine accerſiri, N. veneni ſe crimine accerſi, R. veneni ſe crimine arceſſi, A.S.

LIIII. congeſtis] coniectis, *ad oram* G.

reliquiis diſperſis] reliquias diſperſas, C.N.R.A.S.

LVI. Cynariam, R. *ea eſt quæ* Cynara *a Plinio vocatur, Sporadum vna. Audiuique* Cinyriam *vrbem Cypri emendandum. vel* Ænariam *putarent: qui audiendi non ſunt. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* Cinariam, N.

LVII. πεφυρμένον pro συμπεφυρμένον, S. *Reperio in bonis libris,* πηλὸν αἵματι πεφυρμένον: *quod haud paullo melius eſt quam quod receptum video. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.*

fauorem moderationis] fauorem hominum moderationis, N.

LVIII. Paullatim hoc] cōfeſtim, *ad oram* G. hoc, C.N.R.A.S. *non habent.*

cecidiſſe] ſediſſe, *ad oram* G.

honores in colonia ſua eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erāt] honorem in colonia ſua eodem die decerni ſibi paſſus eſt, quo decretus & Auguſto olim erat, N. honorē in colonia ſua eo die decerni ſibi paſſus eſt, quo decretus & Auguſto olim erat, R. honorem in colonia ſua eo die decerni ſibi paſſus eſt, quo decreti & Auguſto olim erant, A.S.

LIX. Nec ſemel] Non ſemel, C.N.R.A.S.

impatientibus Romæ dominii] impatientibus Romæ domini, C. impatientibus domini, R. impatientibus remedii, S.

LX. puniit] puniuit, C.N.R.A.S.

LXI. quam Seiano] quam Seianum, C.N.R.A.S.

eſt: generatim] eſſet: genera, C.N.R. eſt. genera, A.S.

receptum] receptum eſt, C.N.R.A.S.

aliquot ante annos, etiam] ante aliquot etiam annos, C.N.R.S. etiā aliquot ante annos, A.

quondam] quodam, C.N.R.

LXII. periiſſe] periſſe, C.A.S.

diuulgaret] vulgaret, C.N.R.S.

& niſi eum] niſi eum &, N.S. & C. *non habet.*

LXIII. Quam vero] vero, *in* C.N.R. *non exſtat.*

LXV. identidem: ſignaque] identidem ſigna, quæ, N.R.A.

quidque foret factum, mandauerat] quidque factum foret, mandauerat, N.R. quidque factum præſentiret, A.

LXVII. pœnis perdant, quem quotidie perire ſentio, ſi ſcio. Exiſtimant] peius perdant quā quotidie perire ſentio, ſi ſcio. Exiſtimant, S. *& Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* pœnis perdant, quem quotidie perire ſentio. Scio exiſtimant, C.N.R. *Vide Glareani Annotationes.*

LXVIII. ſubtiles] ſubiti, A.S.

LXIX. ceruice] capite, *ad oram* G.

LXX. Conqueſtio de L. Cæſaris morte, *lego: vt nepotis Auguſti Lucii Cæſaris deploratam ab eo mortem carmine putemus. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* Conquiſitio de L. Cęſaris, N.S. Cōquiſitio de I. Cæſaris, R. Conquiſitio de Iulii Cæſaris, A.

Rhianum *lego, non, vt vulgo,* Arrianum. *nam Rhianus poeta nominatur a Suida: eiusque hodie multi exſtant verſus in Stobæo. Turneb. lib. xiiii, cap. xvii.* Syanum, C. Hianum, N. *hanc veterum librorum ſcripturam, quod paullulum a vera eſſet diuerſa, non omittendam exiſtimaui.*

LXXI. alias] alioqui, C.N.A.S.

poſtularit] poſtularet, C.N.R.A.S.

vetuit] voluit, C. noluit, R.

LXXII. prope Campaniam] propere Campaniam, R. propere in Campaniam, S.

LXXIII. Lucullıana, A.S. *pro* Lucullana, *quod habent* C.N.R. *vel,* Lucilliana, *quod in quibuſdam libris impreſſis legitur.*

LXXIIII. Temenitem. *Vide Gyraldum de Deis Gentium, Syntagm. vii: & Turneb. lib. viii, cap. xii.*

LXXV. Senatusconſultum actum eſſet] Senatusconſulto actum eſſet, C.R. Senatusconſulto cautum eſſet, N.

EX CALIGVLA, IIII.

III. Vectatione. Poſt cibum hoſtem] vectatione poſt cibum. Hoſtem, N.R.A.S.

VI. moraretur] morarentur, N.A.S.

etiam atrocitas] & atrocitas, C.N.R.A.S.

VIII. Ambiatino] Ambitarino, C.N.R.A.S. *Pro* Ambiatino, *reperio in iurata fidei libris,* Ambitarino: *nec tamen quidquam immutare auſim, lectoremq. ſuo hac de re iudicio relinquo. Turneb. lib. xxviii, cap. xx.*

de Caio hoc] de Caio hæc, N.

parere, C.N.R.A.S. *In veteribus libris,* Abunde arbitror parere, *quod eſt* apparere, *lego: quod negligendum non puto. antiquarius enim eſt Tranquillus, & verbis vti antiquis non reformidat.* parere *etiam nunc in iuriſconſultorum & iudiciorum formulis remanet. Hoc igitur non indignum admonitu credidi: etſi vſitatam tritamque ſcripturam condemnare nō auſim. Turneb. lib. xxii, cap. xxxi.*

IX. loco] ioco, S.

ablegari] obligari, C.N.R.

X. & in Syriaca] & R.A.S. *omittunt.*

inde viceſimo, C.N.R.S. *& Turneb. lib. xxviii, cap. xx.* vndeuigeſimo, A.

tirocinio] Tirones *appellabantur qui ſumſerant togam virilem: idque* tirocinium *vocabatur. Turneb. lib. xi, cap. xxiiii.*

transmittens, *id eſt, præteriens, tacens.* transmutans, C.N.R.

XI. capillamento celatus, & veſte lōga] *Quiſpiam credat, eſſe capillamentum non quamcumq. appoſitam comam, ſed prolixiorem, ſimilemq. prope femineæ. nam capillus eſt coma paullo longior, vt cum etiam viris promittitur. Iuuenalis Sat. v.* Ille capillato diffuſum Conſule potat. *Veſtem igitur longam geſſiſſe Caligulam cenſeret, vt ſtolam mulier ſolet ad pedes demiſſam, ne agnoſceretur, & capilla-*

pillamentum ſumpſiſſe virilis coma longius, ſimileque muliebri, aut Maurorum & Hiſpanorum promiſſis crinibus. nam hi populi capillati erant. Turneb. lib. i, cap. xvii.

xii. augur in locum fratris Druſi deſtinatus] Deſtinatus augur dicitur, vt flamē Dialis deſtinatus, qui delectus & creatus & deſignatus eſt, etſi nōdum inauguratus. cumque nondum iuſtum ſacerdotium ſit ante inaugurationem, ſed tantum deſtinatum: icirco eo dicendi genere veteres vſos fuiſſe ſuſpicio eſt. Turneb. lib. xxvii, cap. xx.

Seiano vero] Seiano hoſte, C.N.A.S.

xiii. quod infantem] qui infantem, C.R.A.S.

lætiſſimo] lentiſſimo, C.N. ſed & in C. lætiſſimo annotatur.

xv. Ferculis] quidam codices habent forulis: Beroaldus.

vt omnibus ſacramentis adiiceretur; Neque me, liberosq; meos cariores habeo, quā Caium & ſorores eius, S. Id addi voluit militari iureiurādo, aliuq;. Turneb. lib. xxvii, cap. xx. afficerentur, C.N.R.A. addicerentur, & adiicerentur, vt in libris impreſſis legitur, mendoſa ſunt.

xvi. Spintrias monſtruoſarū] Spintrias monſtroſarum, C.R.S. Vide in Vitellio cap. iii.

Ducenteſimam auctionem] Quam autem ducenteſimam auctionem Italia dicit Tranquillus ſublatam, eam non ducenteſimā, ſed centeſimam Dio vocat: ac fortaſſe ſic verius in Tranquillo ſcriberetur. Turneb. lib. xxvii, cap. xx.

adiecit, S. & Beroaldus ex codice antiquo manu ſcripto. affecit, C.N.R.A. Lego adiecit & fructum, non, vt in omnibus, quos viderim, excuſis libris, affecit. nō enim tantum eis regna reſtituit, ſed & medii temporis fructus vectigalium, quos amiſerāt, nec perceperant; & reditum medii temporis. Turneb. lib. xxvii, cap. xx.

HS millies] Vide Glareani Annotationes.

octingenta] octoginta, C.N.R.A.S. Lege Glareani Annotationes.

xviii. quondam etiam &] quondam, &, C.S. quosdam &, N.R. quosdam etiam &, A.

Africanarum] Africanorum, C.N.R. ſed prior lectio Beroaldo & Sabellico magis placet.

quosdam autem pręcipuos] & quosdam pręcipuos, C.N.R.A.S.

cum e Gelotiana apparatum, lego: vt domus, aut neſcio quid tale ſubaudiatur. nā quod de lege Luciana, aut elegantia heic cōminiſcuntur, vt bellum ſit, certe verum nullo modo arbitror. Gelotiana domus erat, vt ex inſcriptione vetere liquido cōſtat, in qua ſcriptum eſt; Symphoro teſſerario Ser. Cæſaris de domo Gelotiana. Hæc Turneb. lib. xxii, cap. xxxi: & lib. xxvii, cap. xx. cum lege Lotiana apparatum, C.N.S. cum lege Luciana apparatum, R. cum elegantiam apparatus, ex codice manu ſcripto Egnatius.

xx. haſticos ludos] Haſtici ludi ſimulacro quodam belli haſtis celebrabantur; vt ſeſe Romana pubes exerceret. Vide Franc. Luiſini Parergon lib. iii, cap. xxviii. Atticos, C.N.R.A.S. Actiacos legit Sabellicus. Aſtici ludi in Caligula non ſunt grammaticorum conſeſſus voluptati & oblectationi, vt ſpectacula principum; ſed moleſtiæ & ſollicitudini. nam qui ſint quærunt: ac plerique Actiacos legunt, & ludos ab Auguſto intelligunt inſtitutos in honorem Actiacæ victoriæ; ſed ſine librorum adſtipulatione; in quibus peruetuſtis partim Attici, partim Aſtici exaratum reperio. Aſticos autem ludos interpretor vrbanos; quod ſint etiam ludi ruſtici; vel potius Athenienſium ludos, quorum vrbs Aſtu dicebatur. producitur ab Athenæo in Dipnoſophiſtis Charicles περὶ ἀστικοῦ ἀγῶνος. Quod ſi quis ludos Atticos malit, e conſuetudine Athenienſium explicabit; qui Liberalibus, Lenæis, Chytris, & Panathenæis, id eſt Quinquatribus, ludos ſcenicos dabant. Actiacos tamen ludos, ab omnibus interpretibus probatos, vix auſim improbare, malimque legere, cum præſertim in Italia etiam celebrarentur. Vide Turneb. lib. xiii, cap. xvii: lib. xviii, cap. v: & lib. xxviii, cap. xx.

xxi. Samii] Sami, C.R.A.S.

primipilarem, C.N.R. primipilarem Caium, A.S. Emendo, Miſeratque iam ad dimetiendum opus primipilarem. nam Caium de nomine huius Imperatoris huc inculcatum arbitror. Turneb. lib. xxvii, cap. xx.

xxii. apportarentur e Græcia, A.S. apportarentur egregia, N.R. Vide Egnatii Annotationes.

iconicum, non iconium, N.A.S. Imago iconica eſt, quæ magnitudinem, formam, omniaque ad vnguem alicuius lineamenta reddit. Athenæus, ἱδρύσθαι αὐτῆς τῆς τῶν βασιλέων συγγενείας ἀγάλματα εἰκονικὰ λίθου λυχνίτου. Turneb. lib. xxvii, cap. xx, & xxvi.

tetraones] erythrotaones, Sabellicus.

Εἰς γαῖαν Δαναῶν περάω σε] Græca ſunt corrupta, vt fere in Latinis libris. nam & veteres librarii formas litterarum male fingebant, & chalcographi deterius legerunt. lego igitur e Dione, & veteri libro; Nam vox comminantis audita eſt, ἤ μ' ἀνάειρ', ἢ ἐγὼ σε. eſt que Homericus verſus commatium; hoc ſenſu; aut me tolle, aut ego te. Vide Turneb. lib. xxii, cap. xxxi: & lib. xxvii, cap. xx. item Petri Victorii Explicationes in Epiſtolas ad Atticum lib. xvi.

xxiii. Actiacas, ſingulasque] Actiacas Siculasque Beroaldus, & Sabellicus. Vide Glareani Annotationes.

ſecutus] continuo ſecutus; ad oram G.

oboluiſſet] aboluiſſet, N.R.S.

xxv. Liuiam Oreſtillam, non Horeſtillam, R.S. Corneliam Oreſtillam nominat Dio lib. lix.

comatam] ornatam, C.N.A.S. armatam, R.

xxvi. Selena, N. Selene, S. non Helene habent. ex Helenæ filia nepos, non vſquequaque mendo vacat. nam cum e Plutarcho & Dione filiam Antonii Selenen, id eſt Lunam, vocatam fuiſſe intelligam, & ita reperiam in veteribus libris, quid ni Selenam reſtituam? Turneb. lib. xxvii, cap. xx.

decimas maturius dabat] Heic ego crediderim decimas eſſe miſſilia, & teſſeras quas ſpargebant ludis ſcenicis: atque ita velut quamdam decimam populo R. dabat, vt qui decimam bonorum ſuorum Herculi pollucebant & profanabant, aut qui decimam aliis conſecrabant Diis. Nam quin ab huiuſmodi quadā notione deuerterit ſignificatio in alium deflexa ſenſum, haudquidem ambigam. Decimæ quoque ab aliquibus vxoribus dabantur. hinc

illa Trachalli inuidioſa exclamatio; placet hoc ergo? & leges, diligentiſſimæ pudoris cuſtodes, decimas vxoribus dari, quartas meretricibus iubent? *Turneb. lib. xviii, cap. v.*

indixit] induxit, c.

xxvii. ingenui] ingenitam, *ad oram* c.

elogio] *Multis nomen hoc ſuſpecti ſermonis eſt; immo vere peregrinitatis damnatum, vrbe Quiritium expellitur. quorum ego iudicio non accedo. in cauſſa eſt, quod extrita vna littera* c, *pro eclogio elogium dici animaduerti.* Eclogium *autem ab ecloge deducitur; hodieque* ἐκλογεῖον *apud Suidam legitur. atque hæc ſententia haud paullo plus ponderis habet, ratione profertim nixa, quam illorum condemnatoria tabella, qui ob ignorationem originis, vocem exterminare malunt, quam Latinam agnoſcere. alii quaſi ellogium interpretantur, & vnam deperiiſſe litteram cenſent, & elogium deriuant ab* ἐλλογεῖν*, quod titulus & teſtatio ſit, oratione cuiuſque vel vitia vel virtutes, vel recte facta vel flagitia & ſcelera commemorans. Hæc cum probabilia ſint, temere me iudice faciat, qui tantum ſibi iuris ſumat, vt etiam multis libris vocem tam diu receptam, velut quodam Prætoris interdicto eiiciat; niſi meliorem reponat. Turneb. lib. xviii, cap. v. Legi & in antiquo Lexico* elogium *eſſe contextum malorum geſtorum; quod* notoriam *dicunt: atque ita in iure ciuili accipitur. Vide Turneb. lib. xv, cap. xx.* Elogia, & Eulogia, *carmina, verſiculi, prouerbia. veteris Lexici explicatio. Turneb. lib. xxviii, cap. vi.*

verbenatum, *qua germana lectio eſt, pro* verberatum, *in* c. *annotatur. Me reum culpa multo piaculo ſubeunda exiſtimarem, niſi ſtudioſis teſtatum relinquerem, quid in codice vetuſtatis vltima legerim*, verbenatum infulatumque. *nam verbena & infula, ſacris & votis conueniunt, non verbera: auſimque omni ſponſione contendere, & (quod ſtultiſſimum ſacramentum noſtri dicunt) in copiis periculum iuiurandum dare, hanc veram eſſe ſcripturam. Turneb. lib. xxii, cap. xxxi.*

per Genium ſuum deierasſent] *Maximum fuit apud veteres iuramentum, per principis Genium iurare. Gyraldus de Deis Gentium Syntagm. xv.*

abſciſſaque] abſciſaque, c. r.

xxviii. contrucidarent, n. trucidarent, c. r. a. s.

xxix. ἀδιατρεψίαν] *Latina interpretatio*, hoc eſt, inuerecundiam, *quam* n. r. s. *habent, ſuppoſititia eſt.* inuerecundiam, *pro* ἀδιαβοψίαν, a. *ſed hæc lectio retinenda eſt, illa repudianda. Vide Egnatii Græcorum verſuum ac dictionum in Latinum tralationem.*

cui tam diu non prodeſſet] cui ita diu non prodeſſet, c. *in quo etiam* profuiſſet *annotatur.* cum tam diu non prodeſſet, r.

rationem] Romam, *in* c. *annotatur.*

xxx. Ita feri, s. Ita fieri, n. r. a. *Aliquanto melius*, Ita feri, (*quod eſt, ita percute & cæde*) vt ſentiat ſe mori. *nec vero commentum hoc meum eſt, ſed librorum antiquorum teſtimonium. Turneb. lib. xxii, cap. xxxi.*

xxxii. abſciſſis] abſciſis, c. r.

a collo] e collo, c. n. r. a. s.

rudibus, c. n. r. a. s. ruderibus, *quod quidam habent, mendoſum eſt.*

poparum] pomparum, *corruptum eſt.* Popæ, *qui victimas immolabant, alio corpore nudo, ab vmbilico ad pedes inuoluti erant veſte, quæ* limus *dicebatur: qui proinde hoc* ſuccincti *dicuntur, & a Propertio;* Succinctique calent ad noua ſacra popæ. *Seruius*, limus, *inquit*, eſt veſtis qua ab vmbilico vſque ad pedes teguntur pudenda poparum. *Turneb. lib. xviii, cap. v.*

xxxiii. ſe vel fidiculis, c. n. a. s. ſemel fidiculis, r. *Vide Egnatii Annotationes.*

cur eam tantopere, *pro* cur tantopere, c. n. r. a. s.

xxxiiii. omnis æui homines] omne genus hominum, c. n. r. a. s.

valuerint] potuerint, c. n.

poſſit præter æquum] poſſint præter eum, c. n. r. a. s.

xxxv. coloſſeros] coloſſeos, a. s. κολόσσεος, *Turneb. lib. xxvii, cap. xx.*

Thraci] Threci, n.

Nemorenſi] *qui a nemore Aricino, non multum a Roma diſtante, nuncupatus. Vide Gyraldi de Deis Gentium Syntag. xii.*

xxxvi. Mneſterem, *non* M. Neſtorem, s. *Suetonius infra cap. lv;* Mneſterem pantomimum etiam intra ſpectacula oſculabatur. Mneſterem, *non* M. Neſtorem, *e Dione & libris veteribus legendum eſſe contendo. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi: & lib. xxvii, cap. xx. Vide & Pauli Leopardi Emendationum & Miſcellan. lib. ix, cap. xiiii.*

numerans] annumerans, c. enumerans, n.

xxxvii. Nepotinis] Nepotatus, *in vetuſto codice legit Beroaldus.*

δεκήρεις] de cedris, n. r. a. s. *Ego bonorum librorum teſtimonio adductus lego*, decéris Liburnicas, *vel (ſi Græce mauis)* δεκήρεις, *id eſt decemremes. Naues enim ingentis magnitudinis intelligit, quæ thermarum & tricliniorum capaces eſſent: quales a regibus Ægypti & Macedoniæ fabricatas refert Athenæus. laxitas autem & capacitas decemremis, triclinia & conclauia & thermas complecti poteſt. Emendatores, cum* deceris *legiſſent, nec animaduertiſſent vocabulum eſſe Græcum, d litteram interſeruere, pretium materiæ ſecuti, cum amplitudinem ſignificaret Tranquillus. Turneb. lib. xxii, cap. xxxi.*

xxxviii. cenſus, quibus, c. n. r. a. s. *Vulgo*, & quibus *eduni, coniunctione ſenſum perturbante; cum dicat, eos argutos fuiſſe, quod male fortunarum ſuarum cenſum in profeſſione dediſſent, quibus poſt luſtrum conditum & cenſum actum aliqua acceſſio poſtea bonorum accreuiſſet. Turneb. lib. xxii, cap. xxxi.*

Teſtamenta primipilarium] *Teſtamenta primipilarium, fere Imperatoribus, a quibus promoti fuerant & ditati; & amicis, & bene meritis, aliquid honoris cauſſa legabant: ſæpe etiam Imperatores heredes faciebant. Vide Turneb. lib. xxviii, cap. xxxv.*

mactεas] mactea & mattea, *vel* mactya & mattya, *eſt omne ſcitamentum, & omnis cupedia, iucundumque & pretioſum edulium. Vide Turneb. lib.*

neb.lib.xxii,cap.vi:& Hadriani Iunii Nomenclatorem, cap. de cibis.

XL. ſtatumque] ſtatutumque, N.R.A.

mereret] mereretur, C.N.

quæue lenocinium] quiue lenocinium, C. & quæ lenocinium, A.S.

XLI. Huiusmodi] Eiusmodi, N.R.A.S.

populo R. propoſuit] populo propoſuit, C. N.R.A.S.

diſtinctisque] deſtructisque, N.R.A.S. diſtructisque, *quidam libri impreſſi.*

XLII. ſæpe ſuper] ſæpe, C.N.R. *non habent.*

XLIII. impetum cepit] impetum fecit, C.N.R. *ſed cepit etiam in* C. *annotatur.*

vndique acerbiſſime] vbique acerbiſſime, C.N.R.

quantum numquam ante, iter ingreſſus eſt] quantos numquam ante alter, ingreſſus eſt, C. quanto numquam ante alter, ingreſſus eſt, N. quãtum numquam ante alter, ingreſſus eſt, R.

XLIIII. Adminio Cinobellini Britãnorum, C.N. *& ita Britannorum rex a Dione lib.lx vocatur, & cum y in prima ſyllaba ſcribitur. Vide Turneb.lib.xxvii, cap. xx.* Admimocino Bellini Britannorum, R. Minocynobellino Batauotum, A. *De Minocynobellino Britannorum regis filio, lege Oroſium lib. vi, cap. v.* Admimocino Bellini Batauorum, S.

monitis ſæpe latòribus] monitis ſpeculatoribus, C.R. *& Turneb. lib. xxvii, cap.xx.*

XLV. arboribus] nemoribus, *ad oram* C.

nimio] vno C. vino, N. nimio, R. minimo, A.S. *Lego* mimo, *cum receptum ſit* nimio. *Mimum enim appellat, quod ea res ſcenæ, cui & fabulæ ficta, perſimilis videretur. Turneb.lib.xxvii, cap. xx. Vide & Pithœi lib.i, cap. xvii.*

XLVIII. potuit modo] modo potuit, C.N.S.

gladiis diſpoſitis, equitatu armato circumſedit] gladiis depoſitis, equitatu armaro circumdedit, C.N.S. *& Turneb.lib.xxvii, cap xx.* gladiis diſpoſitis, equitatu armato circũſedit, R. gladiis diſpoſitis, equitatu armato circumdedit, A.

profugit concione] profugit concionem, C.N.R.A.

animaduertendos] ad vertendos, N. ad auertendos, S.

XLIX. omiſſo] obmiſſo, C.N.

L. Pallido] *In veteribus membranis reperio* expallido. ex *enim præpoſitio, vim & poteſtatem verbi amplificat; vt apud Plinium,* in exalbido. *Turneb.lib.xxii, cap.xxxi.*

deuexione ingredi] defectione gradi, C.N.R.A.S.

LI. fulgura conniuere, cuput obuoluere] fulgura communite caput, & obuoluere, C.N.

Ætnæi verticis] *Pro* Ætnæi verticis, *quod ſane non reprehendo, atque adeo vehementer laudo, lego in peruetuſto libro,* Ætnæi crateris. *neminem autem paullo doctiorem fallit, ſpiracula ignem euomentia,* crateras *dici. verum hoc adeo magis ne prætermitterem, quam quod inſerere vellem, annotaui. Turneb.lib.xxviii, cap.xx.*

ſibi ſuperfuturas] certe ſibi ſuperfuturas, C.N.S.

LII. ſpeculatoria] *Qua* ſpeculatoria *dicitur* caliga, *eam eſſe* ſpiculatoriam *exiſtimo. nam etſi inter ſpeculatorem & ſpiculatorem multum intereſt, tamen interdum ſic mutatis elementis pronuntiabant. ſic in euangelio Marci;* ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, *id eſt, miſſo ſpeculatore. & Suidas,* σπεκουλάτωρες, *inquit,* δορυφόροι, *id eſt, ſpiculatores. Speculatoriam autem caligam, ſpiculatoriam Tertullianus de Corona militis appellat, id eſt, caligam militarem. eius verba ſunt;* ſpiculatoriam moroſiſſimam pedibus abſoluit. *ſic* here *&* heri *ſine discrimine in auctoribus reperimus. Hæc Turneb. lib. xxviii, cap. xli. Vide & lib. xxvii, cap.xx.*

aurea barba] *Vide Turneb.lib.i, cap xvi.*

LIII. E diſciplinis] Ex diſciplinis, C.N.R.A.S.

vt Senecam] Senecam *cum dicit* commuſſationes meras componere, *intelligo Senecæ ſcripta vilia & leuia videri, ſimiliaque ſcriptis extemporalibus & ſubitariis eorum oratorum, qui ludis aliquando committebantur. nam certamina poetica & eloquentiæ edita legimus fuiſſe, & ſcriptores inter ſe compoſitos de præmio decertaſſe. Turneb. lib. xxvii, cap xx.*

LIIII. videretur, videtur, N.A.S.

LV. Thraces] Threces, C.

Cythico] Eutycho, *Sabellicus.*

Incitato] Incitatus *eſt omnino equi nomen; vt liquet ex Dione, lib. lix. Vide Leopardi lib. ix, cap. xviii.*

LVI. animus] conſilium, C.

Cumque placuiſſet Palatinis ludis] Cum placuiſſet Palatinis ludi, N. *quod Sabellico nullo modo placet.* Cum placuiſſet Palatini ludi, R. Cum placuiſſet Palatinis ludis, A.S. *Ludi Palatini, cum ſcribitur,* Cum placuiſſet Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi, *qui ſint quæritur; qui velut adductis habenis lectorem inhibent properantem: ſed ita ludi vocabantur, qui in Palatio fiebãt in honorem Cæſaris, qui primus Romæ imperauit; vt ab Ioſepho ſcribitur lib.xix. tum tamen, vt idem ſcribit, cum occiſus eſt Caligula, in honorem Auguſti celebrabantur. Turneb.lib i, cap.xvi.*

formatam commotamque] foriatam commiſtamque, *ad oram* C.

LVII. Caſſius quoque nomine, iuſſum] Caſſius nomine, viſiun, C. Caſſius nomine, viſum, N. Caſſius quoque nomine, viſum, R.A.

Palatini atrienſis, *non* Palatina atrienſis, N. *Lego,* cella Palatini atrienſis. *Cella atrienſis de cælo tacta. portendere periculum domino videbatur. quod emendationem noſtram cõfirmat: quamquam noſtra non eſt, ſed veterum librorum. neque idcum affirmo, antiquorum codicum auctoritatem ementior; in quibus perſpicue planeque ſic ſcriptum reperitur. Turneb.lib.xxii, cap.xxxi.*

ſortes Antiatinę] Fortunę Antiatinæ, C.N.R.A.S. *Scribit Macrobius Saturnaliorum lib.i, cap. xxiii, ſe apud Antium vidiſſe ſimulacra Fortunarum, ad dando reſponſa. Gyraldus de Deis Gentium, Syntagm.xvi.*

LIX. crematum] & crematum, A.S.

LX. poſſit] poſſet, C.N.A.S.

EX CLAVDIO, V.

I. ſcelerata ſunt appellata] appellata ſunt ſcelerata, C. N. R. A. S.

ſtato die quotannis miles decurreret] ſtatuto die, C. N. R. A. *In funeribus clarorum virorum, decurſiones militares fieri ſolebant: milites enim, ſuis inſtructi armis, & tamquam in procinctu, gradu militari & exercitatione quadam ludicra decurrebant. Tacitus*, Princeps ipſe cum legionibus decurrit. *Vide Turneb. lib. v, cap. viii.*

quandocumque] quandoque, R.

inſculpſiſſe] exſculpſiſſe, C. N. R. A.

proſa] *Vide in Octauio cap. lxxxv.*

II. Iulo, *non* Iulio, *lege. ita enim is Conſul appellatur.*

Auguſtis] Auguſti, C. N. R. A. S.

poſt tutelam receptam] *Cum dicit*, poſt tutelam receptam, *interpretor, cum exceſſiſſet e tutorum poteſtate, factusq; eſſet ſui iuris, & (vt Cicero loquitur) ſuæ tutelæ. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

III. ſocordiæ] ſecordiæ, C.

IIII. φροντιζομένων, S. *non, vt aſſolet*, φροντιζομένων: *quod, etſi non magnum eſt, magnum tamen pariet errorem. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

Silani *lege:* Siluani, C. N. R. A. S. *quod corruptum eſt.*

conſpici] deſpici, *ad oram* G.

ἀτυχεῖ πάνυ ἐν] *Græca quædam, rimatus veſtigia, vtcumque eſſata a librario Latino, huiuſmodi fere inueſtigaui;* ἀτυχεῖ καὶ μὴν ἐν τοῖς σπουδαίοις. *ab iis quæ increbuere, aliquantum diuerſa ſunt: etſi non admodum. vt heic palmarium quærere non debeam. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

e parte, R. ne parte, N. A. ex parte, S. & *pro* e, ne, *vel* ex, *ad oram* G.

V. Sigillaria] *Heic* Sigillaria, *Sigillariorum dies Saturnalibus adiectos explico; (quibus imagunculæ in vico Romano, cui Sigillaria nomen, venibant) non ſymbola, aut teſſeras. Vide Brodæi Miſcell. lib. iii, cap. xii.*

& ſuburbano, modo in] & ſuburbana modo domo, modo in, C. & in ſuburbana domo, modo in, N. & ſuburbana domo, modo in, R.

VI. Cum interim] Cui interim, *ad oram* G.

adiiceretur, R. S. adiceretur, C. addiceretur, N. A. *Sine controuerſia legendum* adiiceretur, *non* addiceretur. *hinc obrepſit menda, quod in vetuſtis exemplaribus* adiceretur, *pro* adiiceretur, *plerumque ſcribi conſueuit. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii: & lib. xxvii, cap. xix.*

VIII. prædictam] prædictæ, C.

obdormiſceret] addormiſceret, C. R.

a tropæis] a tropeis, C. N. A. S. *ſed &* copreis *in* C. *annotatur.* a tropeis, *omittitur in* R. *Locus iſte miſerum in modum & interpretes, &, ne quid diſſimulem, meipſum cruciauit. de quibus in equuleo per tormenta quæritur, non miſerius habentur. Sed cũ in exemplari fideliſſimo legerim* a copreis, *ſic exiſtimo legendum;* a copreis ſolebant & manibus ſtertentis ſocci induci: *id eſt, ſtercorarius. vt Græco verbo Tranquillum vſum opinemur, ob rei fœditatem; quod ſtercore oblitæ eius manibus ſocci inducerentur; vt etſi diritate odoris non expergiſceretur, tamẽ ab aliis experrectus, ſibi aliis proluuie faciem ſublineret, eam ſoccis defricans. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.* excitabatur a tropæis. *Heic* tropæos *intelligunt de venterum quorumdam nomine, qui tropæi vocantur, homines qui ad diſſimulandum quod fecerant, ſe ſtatim auertebant. vetus tamen lectio*, cropæis *habet; ſi cui ad ſagacem cõiecturam, viam patefacere forte poteſt. quod ſi ab ea paullum recedere liceret, libenter*, a crepis, *legerem. nam cum conſtet Lupercos* crepos *eſſe vocatos a crepitu plagarum, quas infligebant obuiis, quidni eos, qui per ludum idem facere ſolebant, ſic vocare potuit? id tamen, vt facere iudices ſolent in rebus obſcuris, nondum ſatis mihi liquere pronuntio. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

faciem ſibi] faciem ſibimet, N. A. S.

IX. cum obligatam ærario fidem] *Scribit Claudium, cum obligatam ærario fidem liberare non poſſet, in vacuum lege prædiatoria venalem pependiſſe ſub edicto præfectorum. quem locum ſic cenſeo explicandum: cum præfectis ærarii ſuam fidem obligaſſet, & oppigneraſſet omnia ſua prædia, ea lege, vt niſi ad certum diem ſolueret, vendi poſſent vt vacua: neque, cum dies ceſſiſſet, ſoluiſſet:* lege prædiatoria, *id eſt, lege ea & conditione, qua obligata & oppoſita prædia fiſco vel ærario fuiſſent: ſub titulo pependiſſe venalem Claudium ait.* pependiſſe: *id eſt, venalia eius prædia pendenti erant titulo & libello proſcripta. nam* vendi *videtur, cuius fortuna & bona veneunt. Sic* comedi *ſenem dicit Plautus, cuius bona comeduntur.* Proſcripta *autem* ſunt in vacuum, *id eſt, ſic proſcripta ſunt, quaſi in nullius mancipio & dominio eſſent, & tamquam vacua; vt qui emerent, velut in vacua irent. Turneb: lib. xxvii, cap. xix.*

venalis penderit] *debitorum enim, & alieno ære obſtrictorum nomina in tabula ſcribebantur, quæ columnæ affigebantur. Vide Franc. Luiſini Parergon lib. i, cap. iii.*

X. ſerui] ſui, C. N. R. A. S. *quod, vt ſcribit Sabellicus, ne Latine quidem diceretur.*

Poſtero vero] Verum poſtero, A. S.

XI. Auguſteo] Auguſtino, C. N. R. A. S.

decernendum] decernenda, C. N. R. A. S.

quod, *non* quo, C. R. S. & *Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

docuit, C. N. R. dedit, A. S. *Lego* docuit. *Certamen autẽ eſt, quod Græce dicitur* ἀγών. *Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

feſtos, C. N. faſtos, R. A. S. *Malo* feſtos, *quam* faſtos: *Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

XII. Ac in ſemet] At in ſemet, C. N. R. S. Et in ſemet, A.

conſiliariis] conſularibus, R.

XV. modo inconſultus] interdum inconſultus, C. N. R.

negantemque cognitionis rem] *Quid eſt*, negantemque cognitionis rem, ſed ordinarii iuris eſſe? Ordinarium ius *eſt, cum Prætor, aut qui iuridictioni præeſt, dat iudices, neque de re ipſe cognoſcit. Igitur ſibi dari iudices ille a Cæſare volebat, vt ordinarium ius poſtulat: neque enim rem eſſe, de qua deberet extra ordinem cognoſcere. nam de quibusdam rebus maioribus, aut ad remp. aut exemplum pertinentibus, iudicem non dabant; ſed ipſi cognoſce-*

cognoſcebant: quæ res cognitionis dicebatur. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.

Abſentibus ſecundum præſentes facillime dabat, nullo delectu culpæ, niſi quis in aliqua neceſſitate ceſſaſſet] culpę, ne quis in aliqua neceſſitudine ceſſaſſet, c. r. ſed in c. etiam niſi annotatur, & in r, dabat pœnas facillime, legitur. culpæ, ne quis in aliqua neceſſitate ceſſaret, n. in quo etiam ſcriptum reperi, facillime dabat pœnas: quæ phraſis inſolens eſt; & pœnas, ni fallor, ſuppoſititium. culpæ, ne quis in aliqua neceſſitate ceſſaſſet, a. ſed, ſi quis, verior lectio inquit Sabellicus. culpane quis, an aliqua neceſſitate ceſſaſſet, s. quæ ſcriptura, modo ex veteri codice afferatur, omnium optima eſſe videtur. Abſentibus ſecundũ præſentes facillime dabat, nullo delectu culpæ, ne quis in aliqua neceſſitate ceſſaſſet. in quo, abſentibus abſolute accipio, id eſt, cũ quis ad vadimoniũ nõ occurrebat, & abſens erat: ac ita ceſſatores & tranſgreſſores plectebantur. ac ſecundum præſentes ſe daturum Claudius, vt Dio ſcribit, edicto proſcripſerat. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.

Excuſans quidam] Excuſans quidem, n. r. a. Vide Glareani Annotationes.

Puteolis, n. a. quos ſequor. puteo licuit r. corrupte. puto licuit, s. Vide Glareani Annotationes.

retinerent] detinerent, c. n. r.

καὶ σὺ γέρων εἶ, καὶ μωρός. Equitem, c. r. a. s. Latinam horum verborum interpretationem, vt irrepticiam, e contextu omnino eiiciendam cenſeo.

impotentibus] imponẽtibus, Gibertus Longolius, in editione Ioannis Gymnici: atque id habet etiam Frellonii editio in margine.

perſtrinxerit] pertuderit, in c. annotatur. pertinxerit, ad oram c.

xvi. iuuenem probri plenum, c. n. s. iuuenem plenum probri, r. a.

Græciæq; prouinciæ] Quod de Græcia prouincia principe Tranquillus ſcribit, de quodam e Lycia prouincia Dio narrat. ſed & Lycii Græcis adnumerabantur. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.

xvii. tentatam vlli] deprædatam vlli, c. tentatam vel deprædatam vlli, n.

Geſſoriacum] oppidum eſt Belgicum in Morinorum finibus munitiſſimum & firmiſſimum; quod Audomari fanum dicitur, ſitum in humili & lata planitie. lateribus cliuo pæne fallente aſſurgentibus. ea planities reducto intimoq; receſſu vicum attollit Soiacum: incolæ hodieq; portum Soiaci vocant. quod ſi audias, mirabere profecto portũ dici locum tam longo a mari interuallo diſiunctum. ſed ita ſe res habet: loci facies in ſicco ſinus imaginem præ ſe fert; & tota illa vallis, olim æquore inundata, cedentibus aquis terra accreuit. Cuius rei hæc etiam ſunt argumenta. Fani municipes oppidum ſuum non modo nouum fatentur, verum etiam prædicãt & narrant locum mari merſum fuiſſe, & ab aratoribus terrã vertentibus exaratas aliquando ancoras eſſe. Geſſoriacum, quod vbi terrarũ fuerit quærimus, mihi reperiſſe videor: vnde olim traiectus in Britanniam eſſe ſolebat. auſim enim affirmare Soiacum eſſe. eius meminit Suetonius (ne multos teſtes adhibeam) in Claudio, his verbis: Quare a Maſſilia Geſſoriacum vſq; pedeſtri itinere confecto, inde transmiſit. Vide Turneb. lib. viii, cap. xxi.

inter pauciſſimos] intra pauciſſimos, c. n. r.

xviii. diribitorio] Diribitorium, locus contubernii. veteris Lexici explicatio. Turneb. lib. xxvii. cap. vi.

repræſentaturus] repræſentans, c. n. s.

inſtratus] infeſtatus, c. n. s.

xix. magna commoda. Conſtituit pro conditione cuiusque ciuis vacationem legis Papiæ Poppęæ, Latinis ius Quiritum, feminis ius quatuor liberorum: quæ conſtituta hodieque ſeruantur] Conſtituit pro conditione cuiusque, vacationem legis Papiæ, Pompeiæ, Latinæ, ius, &c. quæ conſtituta hodie quoque ſeruantur, n. Conſtituit pro conditione cuiusque ciuis, vacationẽ legis Papiæ, Pompeiæ, Latinæ, ius, &c. quæ conſtituta hodie ſeruantur, r. Conſtituit pro conditione cuiusq; ciuis, vacationẽ legis Papiæ, Poppæę, Latinę ius, &c. quę conſtituta hodieq; ſeruantur, a. magna commoda conſtituit pro conditione cuiusque: ciui, vacationem legis Papiæ Poppææ; Latino, ius Quiritum; feminis, ius quatuor liberorum: quæ conſtituta hodieq; ſeruantur, s. Vide Turneb. lib. xxvii, cap. xix. & Caroli Sigonii de Antiquo iure ciuium Romanorum lib. ii. Lege & Glareani Annotationes.

legis Papiæ Poppęę] Vide Egnatii Annotationes.

xx. noui, s. non nouo, vt n. r. a. Credo legendum noui: erat enim Auus nouus, & Auus vetus. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.

Alexãdrini Phari] Alexãdrinę Phari, Beroald.

xxi. ibidem extraordinarium, nõ, ibidem per extraordinarium, c. n. r. a. s. & Turneb. lib. xxvii, cap xix.

quia primum] quidam codices, inquit Beroaldus, habent præmium.

condictamque, non conditamque, a. s. & Turneb. lib. xxvii, cap. xix. dictamque, c.

accerſitis] arceſſitis, c.

eſſedario] Eſſedarii hic a Trãquillo in gladiatoribus numerãtur. Vide Turneb. lib. xxx, ca. xxxiii.

induſiſſet rudem, tabulam illico miſit, a. s. non, induſiſſet, rudem tabulam illico miſit. male enim poſita interpunctio ſenſum corrumpit. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.

xxii. vtque ob dira aut in vrbe, aut in Capitolio viſa, obſecratio haberetur, eamque ipſe iure Max. Pont. commonito pro Roſtris populo præiret. Submotaq; operariorum ſeruorumque turba, rerum actum diuiſum, a. vtq; dira aut in vrbe aut in Capitolio, &c. præiret; ſummotaq; operariorum ſeruorumq; turba, rerum ſpatium actum diuiſum, c. ſpatium actum diuiſum, n. vtq; cum dira aut in vrbe, aut in Capitolio, &c. præiret; ſummotaq; operariorum ſeruorumq; turba, rerum actum diuiſum, r. vtq; ob dira aut in vrbe, aut in Capitolio, &c. pręiret, ſummotaque operariorũ ſeruorumq; turba. Rerũ actum diuiſum, s. Lego, vtq; dira aut in Capitolio viſa, obſecratio haberetur, eamq; ipſe iure Pontificis Maximi pro Roſtris populo præiret, ſummotaque operariorum ſeruorumq; turba. Obſecrationem appellat precationẽ; quam Pontifex ipſe præibat populo ſubſequenti verba præeuntis. Atque hinc Valerio lux affertur, de cærimoniis antiquis diſſerenti. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.

XXIII. Capiti Papiæ Poppææ legis, ſcribe; *non*, Capiti Papiæ Pompeiæ legis, *vt* N. *habet*; *neque*, Capiti Papiæ legis, *vt* R.

edito, abrogauit] edicto abrogauit, N. R. A. *quibus non aſſentior.* addito, obrogauit, S. obrogauit, *etiam in* C. *ſcriptum reperi.*

XXIIII. Procuratoribus ducenariis] *Sed qui ſunt* procuratores ducenarii? *ego eos crediderim, qui ducenariæ, id eſt ducenteſima, colligendæ præerant, quam* διακοσιοστὴν *appellat Dio. fortaſſe quis a numero vocari cenſeat; cum* ducenarius *ſit* διακοσιικός. *alius a ſalario ducenario: quæ videtur eſſe ſententia Dionis lib. iii. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

proauctorem] producțorem, C.

aut vtique nunc Prætura, C. aut vtique Prætura, N. R. A. S. aut vti nunc Prætura, *Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.* aut vtique tunc Prætura, *quidam libri excuſi: quod non itaplacet.*

Plautio, N. R. S. Plancio, A. Planco, *ad oram* G. *In huius nominis ſcriptura neq; heic, neque in Nerone cap. xxxv, neque in Veſpaſiano cap. iiii. libri ſibi conſtant: quod ex eorum comparatione facile cognoſcitur. quare eam lectionem, quam optimam eſſe quis didicerit, per me licebit amplectatur. Vide Egnatii Annotationes.*

Caucis] Chaucis, C. N. S. Cauchis, R. Καῦκοι *Strabonis, Ptolemæo* Καῦχοι, *populi Germaniæ. hos Tacitus* Cauchos *nominat.*

XXV. Chreſto, C. S. *non* Chriſto. *Veteres gentiles, veri nominis ignoratione* Chreſtum *&* Chreſtianos, *non* Chriſtum *&* Chriſtianos. *Vide Pithœi lib. ii, cap. iii.*

XXVI. quatenus] quia, C. quod, *ad oram* G.

ius] eius, *ad oram* G.

Officium nuptiarum] *Sic officium ſolebant plerumque vſurpare, cum ad nuptias officii cauſſa veniebant. Iuuenalis Sat. ii,* —— officium cras
Primo Sole mihi peragendum in valle Quirini.
ſequitur enim, —— nubit amicus. *Sic in officio* Conſulis *dicitur, cum in officii cauſſa quis in comitatu Conſulis eſt, deductionis cauſſa. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

Pompeium atque Silanum] Sullam, *non* Silanum, *legendum putat Glareanus. Vide Annotationes.*

XXIX. ſigillatim minima quæque, R. A. ſigillatim minora quæque, C. N. ſingulatim minima quæque, S. *Ne illud quidem prætermittam, etſi pluma leuius;* ac ne ſingulatim minora quoque enumerem: *non quod mihi non probetur recepta lectio, ſed quod latere diutius in vmbra & ſitu veterem ſcripturam nolim. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

reſciſſa] reciſa, *in* C. *annotatur.*

liberalitates, R. *Lego* liberalitates, *non, vt circumfertur,* libertates: *quod auctoribus antiquis libris confirmo. Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

Iuliasque, *non* Liuiasq;, C. N. R. A. S. *Vide Glareani Annotationes.*

coactus. Die ipſo Claudi & Agrippinæ nuptiarum, in quinque] coactus, die ipſo Claudii & Agrippinæ nuptiarum. In quinque, S.

vt de nece] vt cum de nece, C. N. S.

XXX. præterea, *pro* plectra, C. N. S. *quod & probat Turneb. lib. xxii, cap. xxxii: & lib. xxvii, cap. xix.*

XXXI. perproſpera] proſpera, C. S.

XXXII. Conuiuatus & ſuper] Conuiuatus eſt & ſuper, C. N. S.

daret flatum, N. R. A. S. *& Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.* daret & flatum, C. daret efflatum, *libri nõnulli vulgati. quæ lectio mihi minus placet.*

XXXIII. ictusque] victusque, C. N. R. A. S.

proxima Martis, *non*, maxima Martis, C. N. *& Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

adſcendit ad] deſcendit ad. N. abſceſſit ad, R.

triclinio abſceſſit] triclinio abſcedit, R.

pinna] penna, N.

Alea] Aleam, S.

geſtatione, C. R. A. S. *& Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.* geſtatorio, N.

XXXIIII. meridianisque] *Heic quærunt, qui* meridiani *ſint. ego eos gladiatores interpretor, qui tempore prandii depugnabant inermi corpore: proinde multi cadebant. Seneca,* Caſu in meridianum ſpectaculum incidi. *Vide Turneb. lib. xxvii. cap. xix.*

vt etiam prima] vt a prima, C. N. R.

perſederet, *non* prę̨ſideret, C. R. A. S. *nam* prę̨ſideret, *quod ſuccidaneum eſt in eius locum, minus ad ſententiam accommodatum eſt, ſi quis propius inſpiciat. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

ſi αἰώρημαν, vel pegma, vel quid tale aliud, N. A. S. *& Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.* ſi aut ornatus, aut pegma, vel quid tale aliud, R. ſi aut αἰώρημαν, vel pegma, vel quid tale aliquid, *libri quidam vulgati. ſed hoc, vt & illud, corruptum eſt.*

XXXV. vt ſpiculatores] vbi, *pro* vt, *ad oram* G.

XXXVI. delatas, *non* delectas, C. N. R. A. S. *Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

XXXVII. accerſi] arceſſi, C. R. A. S. accerſiri, N.

XXXVIII. tantum non ſatisfacientibus veniam modo dedit. *quidam libri excuſi heic modo omittunt.* tamen nõ ſatisfacientibus veniam modo dedit, N. tantummodo ſatisfacientibus veniam dedit, R. A. S. *Vide Glareani Annotationes.*

Item, *pro* Idem, N. R. A.

cocta, *non, vt paſſim,* coacta, S. *& Turneb. lib. xxii, cap. xxxii: & lib. xxvii, cap. xix.*

coertionem] coercitionem, S.

XXXIX. admoneri, *non, vt hodie,* admoueri, N. *& Turneb. lib. xxii, cap. xxxii.*

XL. Theogonius videor, & λογιώτατος?] Telegonus videor? & ἄδικα τ' εἰλῆφη θεμά, S. *Legi in peruetuſto codice,* Quid, ego tibi telæ genius videor? *vbi alii libri partim* Telegonius, *partim* Theogonius *habent. Omnibus rebus Genium antiqui præficiebant. erit igitur* telæ Genius *dictum, pro infimo & abiecto: vt Iouis contra Genius diceretur de eximio & præſtantiſſimo. aut, ſi nomen proprium eſt, (quod & magis placet) Telegonius viri nomen erit humilis & deſpicandi: niſi quis a Telegono parricida, Tuſculi conditore, deducat. Lego mox,* λάλει, καὶ μὴ θίγγανε, *ex antiquis & archetypis libris; quod eſt,* loquere, ſed verberibus parce. *cuius in locum ſubdidere,* λογιώτατος. *parum autem pro dignitate & imperio loquebatur Claudius iſta vſurpans: quaſi plagas & verbera vereretur: vt*

tur: vt iure inconſiderati hominis verba a Tranquillo notentur. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii. Telegonius *eſt in libris ſcriptis: a Telegonó ne, qui ſcripſit domeſticum augurium, an a Telegono Vlyſſis filio, nondum ſatis compertum habeo. Quid ſi* Togonius *legatur, pro ignobili? qualis eſt apud Tacitum Togonius Gallus, qui & ea de cauſſa per ridiculum additur: quamquam fortaſſe* Telegonius Gallus *ſcribi in Tacito debet. certe videtur dicere Claudius; me putas ignobili & ridiculo Togonio ſimilem, vel Telegonio? Illud λογιώτατος, eſt corruptum: neque tamen veterem ſcripturam aſſecutum me confido, quamuis eam diligenter ſcrutatus ſim: Græcas enim litteras male effinxit librarius. fere tamen ſcriptum videbatur, ἀεὶ καὶ μῦν τινα: quaſi ſuum conſilium laudaret plus æquo Claudius. Hæc Turneb. lib. xxvii, cap. xix.*

XLII. peritus] paratus, *ad oram* G.

Homericis] heroicis, R. A. S.

Tyrrhenicon] Cyrenicon, *Beroaldus, & Sabellicus.* Cyrenaicon, *in Frellonii editione annotatur.*

XLIII. ὅρμος δὲ ἐποίησε. *Legi debere videtur,* ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται: *id eſt:* qui vulnerauit, & medebitur. *in antiquo ſane quodam libro, vt coniectura locus vtcumque relinquatur, ita ſcriptum inuenitur:* ὁ βρώσας τείσεται *Vide Victorii Variarum lectionum lib. xxiiii, cap. xiiii. Lego,* ὁ βρώσας τείσεται: *hoc ſenſu;* qui te læſit, pœnas dabit. *non male etiam,* ἰάσεται *quis legeret. Turneb. lib. xxii, cap. xxxii: & lib. xxvii, cap. xix.*

XLIIII. Non multoque] Non multo, C. N.

XLV. deſiderantem] deſidentem, *ad oram* G.

EX NERONE, VI.

II. Cui eſſet os ferreum, cor plumbeum] cui os ferreum, cor plumbeum eſſet, C. N. R. A. S.

de mediis N. R. A. S. *habent, non* de Medis.

III. Percucurrit] percurrit, C. R. promeruit, N.

IIII. ex Germanico] in, *pro* ex, *ad oram* G.

V. potare] pottare *etiam agnoſcit Beroaldus.*

VI. natus eſt Antii poſt IX menſes, *non,* natus eſt ante IX menſes, S. *Hoc ego in priſcis libris reperio,* ante poſt IX menſes. *vt mihi dubium non ſit, quin legendum ſit;* natus eſt Antii poſt IX menſes. *itaq;, quod Antium eius eſſet natale ſolū, ſic dilexit, vt eo imperii ſedem transferre cogitarit. Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

tantum quod, *non,* iam tum quidem, C. N. S. *germanū fuerit,* tantum quod. *nam* tantū quod pro commodúm *dici a Latinis, nemini fere ignotum eſt. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

fabulæ eſt, eoſdem] fabulæ, eoſdem, N. R. fabulæ, & eoſdem, A. S.

VII. indictaque, *non* indicta, N. R. A. S. *& Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

Præfecti vrbis, ſacro Latinarum] Præfectis vrbis, atq; Latinarum, C. N. Præfecti vrbis, atq; Latinarum, R. S. *Vide Glareani Annotationes.*

X. certiorem] interiorem, C. N. *ſed &* mitiorem *in* C. *annotatur.*

nec comitatis] neque comitatis, C. R. A. S.

Papiæ legis] Papia lege, *ad oram* G.

quadringenis] quadragenis, C. N. R. A. S.

XI. Iuuenalibus] Ludos Iuuenales, *quos Tranquillus vocat,* Iuuenalia *neutro genere Dio appellat, & interpretatur* νεανισκεύματα: *eos ludos Nero dedit tum, cum barbam primum poſuit. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

catadrumum] *Nos* catadromum, *funem protenſum, exponimus, per quem hiſtriones ingrederentur, ſaltarent, ac decurrerent. Si catadromum hic hippodromum denotat, nihil mirum fuiſſet, hominem elephanto inſidentem per eum decurrere. Vide Brodæi Miſcell. lib. iii, cap. vii.* De catadromo *diſputari video, quid ſit. ego eo vocabulo funem intelligo, qui ſummo Theatro alligatus, decliuis ad imum Theatri pertinebat ſolum, defigebaturque: per quem deſcendere, maximi periculi, & artis, atque adeo miraculi erat. hanc interpretationem ſi quis parum firmam putas, vt ex meo ſenſu depromtam, fallitur. eſt enim Dionis, qui eade de re agens, ſic ſcribit:* ἐπὶ δὴ καὶ ἐλέφας ἀνήχθη, εἰς τὴν ἀνωτάτω τοῦ θεάτρου ἀψῖδα, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ σχοινίων κατέδραμεν ἀναβάτην φέρων. *Sed & vocabulum ipſum notionem deſcendentis & decurrentis præ ſe fert: quo ſenſu & apud iuriſconſultos accipi debere cenſeo. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

teſſeræ] *Teſſeras in Tranquillo accipimus globulos inſcriptos quarūdam rerū notis & nominibus vt frumenti & aliarum rerum: quas qui ceperant, res illas ferebant. Vide Turneb. lib xxvii, cap. xviii: & Brodæi Miſcell. lib iii, cap. xii.*

XII. noxium] noxiorum, C. N. R. A. S.

obtulit] edidit, *ad oram* G.

Neronia] Neronia *Romæ Nero inſtituit, quinquennalia certamina pro ſalute ſua, & imperii ſui manſione & incolumitate. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

buthyſiæ] *id eſt, bouis immolationis, vel magni ſacrificii. Eſt & verbum* βουθυτεῖν, *id eſt, bouem immolare, vel maiori uti ſacrificio. Grammatici a* βου *particula intentiua deriuant. Vide Gyrald. de Diis Gentium Syntagm. xvii: & Eraſmi Chil. ii, Cent. iiii, Adag. i.*

XIII. Tiridatis, S. Mithridatis, C. N. R. Tyridatis, A. *vtrumque deprauatum eſt.* Tiridates *enim Neronis temporibus vixit; de quo Tacitus & Plinius. Infra cap. xxx;* In Tiridatem, quod vix credibile videatur, octingenta nūmūm millia diurna erogauit.

quo opportuniſſime] quam, *ad oram* G.

XV. In cognoſcendo] *Quædam cognitionis cauſſa ad Cæſarem pertinebant: qui plerumque vice ſui alios, qui de his cauſſis cognoſcerent, eligebat. Vide Turneb. lib. xi, cap. ix.*

ſecederet, C. N. R. ſederet, A. S. *Scribunt libri meliores aut* ſecederet, *non, vt editur,* ſederet. *Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

circa] *quidam codices habent* citra; *quod ſignificat ante diem Kalendarum. Beroaldus.*

COS. A, S. Conſulem, N. R. COSS. *libri nonnulli impreſſi.*

XVIII. Cottio, *non* Coctio, R. S. *& Turneb. lib. xxvii, cap. xviii. Suetonius in Tiberio cap. xxxvii,* & aliam a Cottii regno.

XIX. Alexādrina ipſo profectionis die deſtitit,

C. R. *& Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.* Alexandriam ipſo profectionis die deſtituit, N.

corbulæ, *non* corbulo, C. N. R. A. S. *& Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

XX. imbutus tempore, N. tempore imbutus, C. R. A. S.

Terpnum, A. S. *non* Thermum, *vt* N. *Suetonius in Veſpaſiano. cap. xix,* Terpno Diodoroq; citharœdis ducena.

ſuſtinere] ſuſtinuit, *ad oram* G.

Fuſcæ] Fuſca vox *eſt quam Græci μέλαιναν vocant; quæ nec candida nec clara eſt. Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. vi: & lib. xxvii, cap. xviii.*

νόμον] *hoc eſt, cantilenam ad aliquem muſicum modum intonatam. Vide Glareani Annotationes.*

ſufferri, N. R. ſuffertim, A. S. *In antiquo codice, quod diſſimulandum non arbitror,* aliquid ſufferti tinniturum dixit, *reperio. erit autem* ſuffertum, *ὑπόπαχυ, quod non delicatum & molle, ſed ſubagreſte & ſubruſticum, & prope ferũ, quod in cantu nos interdum magis delectat, quam blandus & eneruatior modulus. Scio ego hæc legi a multis* ſufferti: *quod & improbare non eſt meum: immo vero ante approbaui, & ὑπόποτον eſſe dixi, vt &* ſubbibere *eſt, quod Græci ὑποπίνειν dicunt. hanc tamen tamquam teſtificationem veteris lectionis prætermittere non debui. Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.* Aliquid ſufferti tinnire *eſt, quod Græce dici poteſt, ὑπόπαχύ τι ἠχεῖν.* ſuffertum *enim intelligo plenum, denſum, confertum, oppletum: quod auditoris aures impleat: quamquam ſuffertum minus aliquanto eſt, quam refertum & confertum. Sed &* ſubbibere, *quod Græce ὑποπίνειν dicitur: ita enim a Græcis vſurpatur, quorum verba expreſſit Suetonius. nam ita dixerat Nero, cum produſſet Neapoli: quæ vrbs & Græca erat, & Græce loquebatur. Hæc Turneb. lib. xxviii, cap. xviii.*

Adoleſcentes] *Adoleſcentes illos & iuuenes, qui Neroni plaudebant cantanti, αὐγουστείους, id eſt* auguſtales, *dicit vocatos Dio. Turneb. lib. xxviii, c. xviii.*

XXI. effictis] effectis, C. N.

excæcatum] obcæcatum, *ad oram* G.

ornari] onerari, *ad oram* G.

XXII. quondam tractum Praſinum] quendam tractum Praſini, *ad oram* G.

minimos] mimos, A.

XXIII. me celeriter reuerti] celeriter reuerti me, C. N. S.

clauſis] cluſis, *in* C. *annotatur.*

ſecreto non numquam, ex, A. ſecreto: non numquam ex, C. N. R. S.

hortantibus] orantibus, C. R. hortantibus *etiam in* C. *annotatur.*

XXV. Albanum. Albam, *ad oram* G.

ceterarum, A. S. *Pro* ceterorum, *lego antiqui aſſertione libri,* ceterarum: *vt ad coronas, de quibus perſpicue agit, referatur, non ad homines. & hanc ſcripturam facile ſenſus approbat. Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

clamantibus] clamitantibus, C. N. R. A. S.

Palanum & Apollinem] Palatinum Apollinem, *ad oram* G.

XXVI. aſſumeretur] *Lego in veteri libro* abſumeretur, *non, vt nunc circumfertur,* aſſumeretur. *Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

laticlauio] *Lego* laticlauio *potius, quam* laticlauo. *vapulaſſe Neronem a quodam laticlauio narrat; vt exiſtimo, non Tribuno militum laticlauio, ſed Senatore. nam a Dione is Iulius Montanus nominatur, & Senator appellatur. Lege Turneb. lib. i, cap. ii: lib. xxvi, cap. xi: & lib. xxvii, cap. xviii. Vide in Othone cap. x: & in Domitiano cap. x.*

XXVII. Ambubaiarumque] Ambubaias *nomen adeptas eſſe exiſtimo, quod circum Baias, quarum lauacra calida delicatis hominibus ſtudio & voluptati erant, verſarentur: fuiſſeque mulieres laſciuas & impudicas arbitror, quæ Romam vſque tandem permanarint, ibiq; cœtus habuerint.* Ambu *autem pro* am, *quod eſt* circum, *dixiſſe veteres exiſtimo. Non aſſentior iis qui e Syria vſque hanc vocem repetunt. Vide Turneb. lib. xi, cap xxiii.*

aut Baianum] aut ad Baianum, R.

matronarum inſtitotio copas imitantium, C. N. inſtitorio *malim, quam* inſtitorias: *vt* inſtitorium *neutro genere dicatur. Sunt autem* copæ *mulieres quæ coponam exercent; vt in illo verſu;* Copa Syriſca caput Graia redimita mitella. *Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. vi: & lib. xxviii, cap. xviii.* matronarum inſtar loco paſſim inuitantium, R. matronarum inſtitorum loco paſſim inuitantium, A. S. inſignes ganeæ & matronarum inſtitorias operas imitantium, *quidam libri excuſi: in quibus etiam,* & inſignes ganeæ matronatum, *ad oram legitur.*

mellita quadragies LLS. conſtiterunt] mitellita quadragies ſeſtertium conſtitit, C. mitelita quadragies ſeſtertium conſtitit, N. myrtelica quadragies ſeſtertium conſtitit, R. *Scribitur in bibliothecis antiquis,* mitellita quadragies LLS. conſtitit. *genus videtur eſſe placentarum tamquam mitellatarum. eſt & medicis* micleta, *tamquam fortaſſe miculata, antidotus. Edunt publici libri* mellita: *nec damno: ſed ea quam propoſui, myſtica, vt ita dicam, ſcriptura eſt. Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

aliquanto ab Sirtio roſaria] aliquanto abſirtio roſaria, R. aliquanto roſaria, C. N. A. S.

XXVIII. pædagogia, *non* proagogia, C. N. R. *Eo vocabulo turpius interdum etiam vtebantur, cum eo cœtum puerorum qui in deliciis habebãtur, ſignificarent. Tranquillus,* Super ingenuorum pædagogia. *quo in loco corrupte perperamque ſcribitur* proagogia. *Vide Turneb. lib. xxiii, cap. xviii: & lib. xxvii. cap. xviii. item Glareani Annotationes.*

Acten, *legendum ex Tacito, non* Accen, *quod* N. R. *habent. Infra cap.* L, Reliquias Ecloge & Alexandria nutrices, cum Acte cõcubina, gentili Domitiorum monumento condiderunt.

per ſollenne] perſollenni, C. N. R. A. S. *Cum ſcribitur* perſollenni, *iniurius in Tranquillum non fueris, qui* per ſollenne, *legerit: etſi ab omnibus libris recedes; quorum fidem non ſemper ſequi oportet. Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

XXIX. proſtituit] proſtrauit, *ad oram* G.

quatenus] quo, N. A. S.

calliditate] callide, N.

XXX. deparcos] deprauatos, C. R. *ſed in* C. *etiam* deparcos, *annotatur.*

In Ti-

In Tiridatem] *pro* in Tiridatem, *habent*, in vna datione, c. N. in Mithridatem, R. *quorum librorum vtraque lectio mendoſa eſt.*

octingenta] octingena, c. R.

Spicillum] Spectilum, c. Spectilium, N. Specillum, R. Spectillum, A. S. *Huius infrà commemit cap. xlvii: & in Galba Plutarchus. Veram ſane nominis huius ſcripturam, quod libri in his locis inter ſe variant, atque etiam ipſi ſecum diſſident, mihi indicare difficile eſt.*

Quadrigenis] Quadringenis, c. R. S.

aurato] aureo, *ad oram* G.

Phalerata cum Mazacum, N. A. S. Phaletata comaxacum, R. phalerata hamaxicorum, *in codice emaculatiore legit Beroaldus.* Phaletata cum amaxicorum, *quidam libri impreſſi. quo ſane in loco valde diſſentiunt ab excuſis libris manu ſcripti, in quibus* cymazacũ *legitur. ego* Mazacum *verum puto. Sunt autem* Mazaces *non populi Cappadociæ, vt multi cenſent; ſed populi Africæ. Lucanus lib. iiii,* Marmaridæ volucres, æquaturusque ſagittas Medorum, tremulum cum torſit miſſile, Mazax. *Mazaces equos laudat Aurelius Olympius, lib. Cynegeticῶn:* Quemque coloratus Mazax deſerta per arua Pauit, & aſſiduos docuit tolerare labores. *Sed ne qua ſyllaba veteris lectionis deperiret, aliquando* phaletata acu Mazacum turba, *legendum exiſtimaui. Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. vi: & lib. xxvii, cap. xviii: [& lib. xxx, cap. iii.]*

XXXI. ſtaret ipſius effigie. Tanta, c. S. *in* c. effigiei *annotatur.* ſtaret. Ipſius effigiei tanta, N. R. ſtaret. Ipſi effigiei tanta, A.

verſatilibus; vt flores ex fiſtulis, & vnguenta] verſatilibus, vt flores fiſtulatis, & vnguenta, c. verſatilibus, vt vnguẽta, N. verſatilibus, vt flores fiſtulis, & vnguenta, R. A. verſatilibus, vt flores: fiſtulatis, vt vnguenta, S. vt flores fiſtulatis & vnguenta deſuper ſpargerentur, *in duobus optimis codicibus legi, hoc ſenſu; fiſtulatas fuiſſe cenationum tabulas ad flores ſpargendos, & vnguenta fundenda.* ex fiſtulis *tamẽ, quod peruulgatum eſt, non moueo: ſed illud alterum etiam accommodatum ad ſententiam oſtendo, vtraterum prope dixerim codicum fide & teſtimonio probatum. Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

balineæ] balneæ, c. N. R. A.

calidarum eſſet] calidarum aquarum eſſet, c. N. R. A. S.

XXXII. dextans, *non* dodrans, *vt excuſum eſt,* c. N. S. *& Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

eſſent, quo fuiſſent illæ] eſſet, quo fuiſſent illæ, N. eſſet, quo fuiſſent vllæ, R. eſſent, quo fuiſſent vllæ, A. S.

ſtudioſis iuris] *Lege* iuris, *non, vt obtinuit,* viris. *Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

dictaque omnia, N. R. A. S. *non* omnibus, *vt* c. *in quo tamen &* omnia *annotatur. Lege* omnia, *non* omnibus, *vt receptum video. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

creditur] dicitur, c. N. S.

XXXIIII. luxata] laxata, c. N. R. A. S.

diuerſa] demerſa, N.

L. Agerinum] Lagerinum, c. N. R. Agerinũ, S.

obiecto] abiecto, c. N. R. A. S.

Nam nec dum] Nec dum, c. N. R. A. S.

XXXV. Similiter interemit ceteros] Similiter item ceteros, R.

Plautium, N. R. Plancium, c. Plancum, A. S. *Vide in Claudio. cap. xxiiii.*

conſtupraſſet] conſpurcaſſet, c. *&* conſtupraſſet *annotatur.*

Senecam præceptorem] præceptorem, N. R. *non habent.*

perſancte] perſæpe, c. N. perſancte, *in* c. *annotatur.*

XXXVI. promulgatis] prouulgatis, c. peruulgatis, R.

XXXVII. Orfito, c. N. R. S. Oſphito, *quod in aliis legitur, corruptum eſt.*

reſtituiſſet] retinuiſſet, R.

XXXVIII. ἐμῦ ζῶντος] *Pro* ἐμῦ ζῶντος *puto legendum,* ἐμῦ δὲ ζῶντος. *Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

cubicularesq; eius] cubiculario eius, c. R. A. S.

Mæcenatica] Mæcenatiana, R. S.

XXXIX. hæc fuit] hæc fuerit, N. S.

Νεόψηφον] *In optimis libris reperi* Νεόψηφον, *non, vt in [excuſis] omnibus,* Νεόνυμφον. *& illud multo ſalſius eſt, & acrioris aceti: vt vel lata nuper ſententia interfectam intelligamus; vel, quaſi* ναύψηφον *ſcriptum eſſet, nauis ſententia damnatam audiamus; cum præſertim in naui eam interficere tentaſſet ſolutili: de cuius machinatione & Tranquillus & Tacitus ſcribunt. Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. vi: & lib. xxvii, cap. xviii.*

XL. τὸ τεχνίον πᾶσα] *Vide Eraſmi Chil. i. Cent. vii, Adag. xxxiii. In optimis libris legi,* τὸ τέχνιον ἡμᾶς διαθρέψει: *quod haud paullo melius eſt, quam quod in peruagatis codicibus legimus. fere Græca a librariis Latinis male effingebantur litteris. Inde coniectura legentium ſecuta, qualiacumque eruerunt verba, veſtigia ductusque litterarum rimantes, & vicinitatem vocum & ſimilitudinem captantes. quod repono, litterate ſatis & plane ſcriptum erat. vt præſtare auſim ita ſcripſiſſe Tranquillum. Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. vi: & lib. xxvii, cap. xviii.*

deſtituo ei ordinationem] deſtituo ordinationem, c. N. R. S.

gaudentis] gaudendi, c. N. R. A. S.

ſuſpicionem] ſpeciem, *ad oram* G.

XLI. appellato] adorato, *ſeu* appellatos, *ad oram* G.

demum euocauit] domum euocauit, c. N. S.

iamque etiam] iamque ſe etiam, c. N.

XLII. etiam deinde] deinde etiam, c. N. R. S.

ſuum Imperium] ſummũ Imperium, c. N. R.

XLIIII. nummum aſperum] *Olim qui theſaurum parare ſtudebant, in eo* nummũ aſperum *libenter recondebant; quem interpretor, bene percuſſum & recentem, non veterem, neque tritum, atque ipſo vſu leuem, fugientibus notis, nec forma expreſſa. quo ſenſu illud Perſianum accipi cenſeo: Sat. iii,* quid aſper Vtile nummus habet. *qui enim pecuniæ amantes erant, in nummis faſtidioſi erant, delectumque habebant, & nummos perfectiſſima & expreſſiſſima forma ſeruabant: ac ne alios quidem recipere volebant: quod & in exactione tributorum plerumq;, vt reor, obſeruabatur. Vide Turneb. lib. xviii, cap. xxviii.*

argentum puſtulatum] argentum poſtulatum, N.R.A. *Recte legitur in iuris conſultis*, veluti cum argentum puſulatum fabro daretur, vt vaſa fierent. *quas enim* puſtulas *vocamus*, puſulas *etiam ab antiquis vocatas inuenio: quod Plinani codices vetuſtiſſimi locis infinitis oſtendunt, ſed faſtidio occurrens, vno contentus ero.* Eſt enim, *inquit*, tam feruentis naturæ, vt per ſe extrá corpori impoſitum puſulas ignium modo faciat, & pro cauſtico in vſu ſit. Puſula *Columellæ ignis eſt ſacer: vnde* puſuloſa *vel* puſiloſa ouis: *v autem & i ſæpe inter ſe ſummutantur, vt* optimus optumus. *Puſula igitur puſtula eſt; & Puſula dicitur ignis ſacer, qui puſtulas paſſim, qua depaſcitur, attollit: nomenq; ex eo habet puſula, quia pus cõtinet.* Puſtulatum *igitur* argentum, & puſulatum *vel* puſilatum, *nihil differre exiſtimo, recteque ſic appellari ſuſpicor: quin &* poſtulatum; *præſertim enim v in e non raro migret. Itaque in Tranquillo reperi ſcriptum*; Exegitque ingenti faſtidio & acerbitate nummum aſperum, argentum poſtulatum, aurum ad obruſam: *& in veteribus libris Martialis, lib. vii, epigr. lxxxv*, Argenti tibi libra poſtulati. *nec illis aſſentior, qui a poſtulando deducunt freti auctoritate Iuuenalis Sat. vii*, Accipe victori populus quod poſtulat aurum. *ſed* poſtulatum & puſulatum *interpretor, quod purum putum eſt, & puſula ac igne excoctum, quodque puſtulas & tumores habet. Nos quoque in vernaculo ſermone, perinde quaſi poſula pro puſula interdum diceretur, mutato p in b, tumorem* hoſulam *appellare ſolemus. Verum tamen puto* puſtulatum *argentum &* puſulatum *dici, quam* poſtulatum. *Turneb. lib. xxiiii, cap. ii.*

aurum ad obruſam, C.N.R. aurum obryzum, A.S. Aurum ad obruſam, *pro*, aurum obryzum, *in veteribus lego codicibus: quo modo non raro loquitur Seneca. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.* Obruſſa *autem cum ſit exploratio & probatio perfectionis, & nota auri atque argenti, eleganter a Cicerone in Bruto ſcriptum eſt*; & adhibenda, tamquam obruſſa, ratio: *hodie*, quam obtruſa, *edunt inemendate: placet etiam*, cum obruſſa. *nam cum in quam facile potuit degenerare breui diſcrimine: atq; hoc verius puto. Turneb. lib. xiiii, cap. xxix.*

cepiſſent. Ex annonæ quoque caritate luctantium accreuit inuidia, A.S. cepiſſent. Ex annonę quoq; caritate luctantium accreuit inuidia, C.N. cepiſſent. Ex annonæ quoq; caritate luctaticia accreuit inuidia, R. *Lego e veteribus monumentis*, Quæcumque cepiſſent ex annonæ caritate lucrantia. *nam delatorum præmia augebantur, etiam ipſa caritate annonæ. ita præmia eorum lucrabantur, quod eſt, augebantur. quod enim mox ſequitur, principium eſt alterius ſenſus*; accreuit inuidia: *etſi* luctantium, *non diſplicet, quod nõ nulli legunt. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

XLV. cirrus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, Nunc demũ agona eſſe, & raderet tandem] currus appoſitus eſt cũ inſcriptione Græca, Nunc demũ agona eſſe, & traderet tandem, C. *in quo* cirrus *annotatur.* currus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, Nunc demum agona eſſe, vt traheret tandem, N. cirrus appoſitus cum inſcriptione Græca, Nunc demum agona eſſe, & traderet tandem, R. Currus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, Nunc demũ agona eſſe, & traheret tandẽ, A.S. *In Tranquillo quod in exemplaribus prima nota legitur*; Statuæ eius a vertice cirrus appoſitus eſt cũ Gręca inſcriptione, Nunc demum agona eſſe, & traderet tandẽ: *vnius elementi abundantia ſenſum amarũ populi deridentis Neronẽ, corrũpit: cũ* raderet *legendum ſit. ita enim eo eſſe loco Neronẽ dicit, vt cirratus eſſe nõ debeat, ſed cincinnos ponere & radere. quod eſt in aliis* traheret, *diluti frigidiq; ſenſus eſt, & hebetis atq; abſurdi. Hæc Turneb. lib. xxv, cap. xi. In libris peruetuſtis*, cirr⁹ appoſit⁹ eſt, *lego: nec aſpernor: ſed &* raderet, *non* traheret. *Quid enim vetat Neronem cirratũ fuiſſe, nec cirros ponere ſolitũ? & raderet, cum ludorũ commiſſationibus decertaret & agonibus. vel dixit, non eſſe puerile certamen, & puerorũ cirratorum; ſed verum & legitimum, & virorum, qui cirros poſuerunt. nunc igitur dicit, Tandem radat, quod verum adſit certamen, in quo cirris non ſit locus. Turneb. lib. xxvii, cap. xviii.*

collo & aſcopera, A.S. Aſcopera *ſacculus eſt pelliceus. Lege Politiani Miſcell. cap. xx.* collo & ſcopa, C.N.R. *Cum reperiam*, alterius collo aſcopa deligata, *nõ dubitanter* aſcoma *legam; vt ſit veluti culeus: quod nomẽ eſt neutrũ Græcis, ſed Latinis etiam femininum. Dio emendationem adiuuat, qui μολγὸν id eſt* culeum, *dicit eius ſtatuæ appenſum fuiſſe. Hæc Turneb. lib. xxiiii, cap. vi. Vide & lib. xxv, cap. xi: & lib. xxvii, cap. xviii.*

XLVI. circuiri] circumiri, C.N.R.

XLVII. attatus acriter, C. attractus, N.R. *quam lectionem reiicit Sabellicus.*

Spicillum myrmillonem] Spiculum vel mirmillonem, C. Spiculum ac mirmillonem, N.R. Spectillũ mirmillonẽ, A.S. *Vide ſupra cap. xxx.*

XLVIII. concederet] ſe conderet, N. condetetur, *ad oram* C.

XLIX. modicella] modica, C.N.R.S.

Permiſit hoc Icelus] Permiſit hoc Huſens, C. *in quo* Seius *annotatur.* Permiſit huc Seius, N. Permiſitq; hoc Hircius, R. Promiſit hoc Seius, A.S. *Heic, vt & in Galba cap. xiii, & xxii, valde vitiati ſunt codices Suetoniani: quod in aliis quoq; locis ſæpius vſu venit, vbi aut dictio rara, aut nomen proprium non omnibus notũ ſeſe oſtendit, & occurrit. Pro*, promiſit hoc Seius Galbæ libertus, *lego*, permiſit hoc Icelus Galbę libertus. *ſic enim gratioſiſſimũ eius libertũ vocatũ fuiſſe, ex eius vita cõſtat. Turneb. lib. xxiiii, c. vi: & lib. xxvii, c. xviii.*

L. Ecloge *lego.* Egloge, N.R. Aegluge, A.S.

Acte *ſcribi debet:* Accia, C.R. Actia, N. *vtrumque corruptum eſt. Vide ſupra cap. xxviii.*

colle] collo, C.N.R. colli, S.

LI. fœdo] fœtido, N.R.

ſyntheſin] ſyntheſinã, C.N.R. *Lego in antiquis libris*, ac plerũq; ſyntheſinã indut⁹. *nã etſi* ſyntheſin, *pbo, tamẽ* ſyntheſinam *diſſimulare nõ poſſum, cum veſtẽ ſubaudire perfacile ſit. Hæc Turneb. lib. xxiiii, c. vi.* Syntheſin *Suet. pro veſte elegãtiſſima, & parũ viris decora ponit; qua iccirco Romanæ grauitati, niſi certis Saturnaliũ diebus, vti non licebat. qualis aũt ea veſtis fuerit, nobis explicabit e Tranquilli verbis expreſſa Dionis oratio, quæ ita habet:* χιτώνιόν τι ἀνθινὸν, καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων.

Vide

Vide Turneb. lib. xxvii, cap. xviii: & lege Brodai Miſcell. lib. vi, cap. vii.

LIII. Olympia] Olympiam, C. N.

LIIII. proditurum] prębiturum, *ad oram* G.

partæ victoriæ, *non*, parta victoria, *legitur in* C. N. S. proditurum ſe parta victoria ludis. *hic facile omnes agnoſcunt eſſe legendum*, partæ victoriæ ludis; *quod in optimo codice reperi. tam enim ſecurus certusque victoria ſibi videbatur, vt iam de victoria ludis ſibi cogitandum putaret ac loqueretur, diſponeretque quâ ludis illis facturus eſſet. Hoc autem aptius eſt, quam quod in litteras mittitur. Vide Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

· ſaltaturumque, *non* ſaltaturum, N. *& ex optimo codice Turneb. lib. xxiiii, cap. vi.*

LVI. acunculam, N. R. acungulam, C. icunculam, A. S. imaguncculam, *Beroaldus & Sabellicus: ſed nullo veterum librorum teſtimonio comprobant. Vide Egnatii Annotationes.*

LVII. Vologeſus] Vologeſes, A. S. *Huius meminit Tacitus lib. v.*

EX GALBA, VII.

I. Seruius, *non* Sergius, *vt in vulgatis codicibus eſt, hic Imperator dicitur.* Seruius *enim, prænomen eſt; &* Sergius, *familiæ; quod ex Faſtis Conſularibus patet. Vide Glareani Annotationes.*

ramum] ramulum, C. N. R. A. S.

inſtitutam] Arborem inſtituere, *pro arborem in terra ſtatuere & pangere dixit. Vide Turneb. lib. v, cap. ii.*

III. galbeo] *In origine nominis Galbæ*; galbeum *remedia lana inuoluta interpretatur Suetonius. Feſtus*, Galbeum, *ornamenti genus. Idem*, Calbeos, *armillas dicebant, quibus triumphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur. Vide Turneb. lib. v. cap. ii.*

Mummiam Achaicam] Mumiam Achaiã, A.

IIII. Lucium] Liuium, *ad oram* G.

Conſtat Auguſtum] *Tacitus, Dion, & Ioſephus, ad Tiberium referunt. Vide Leopardi lib. ix, cap. xii.*

παραγεύσῃ] παρέρριζω, *quod loquuntur Suetonii codices, corruptum eſt: ſed ex Dione & Tacito* παραγεύσῃ *emendandum. nam ita Tacitus lib. v ſcribit*; Et tu Galba quandoque deguſtabis Imperium. *mihi tamen veterum librorum notas a librariis male effictas ſcrutanti, videbatur ſcriptum fuiſſe*, τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ. *ſed quod fide Taciti & Dionis retulimus, veriſſimum eſſe confidimus. Turneb. lib. v, cap. ii. Vide Leopardi lib. ix, cap. xii.*

buccula, C. N. R. A. S. ſubucula, *ad oram* G. *alteram lectionem huic antepono.*

peruigilio] peruigili, C. N. R.

V. inter conuentum] in conuentu, N. S.

præcipuum] Legatum *quoddam* per præceptionem *a iuriſconſultis nominatur: illud etiam* præcipuum *vocatur. Suetonius*, Namque quingenties H S. cum præcipuum inter legatarios habuiſſet, quia notata, non perſcripta erat ſumma. *Turneb. lib. v, cap. ii.*

quia notata, N. R. quia vero notata, A. S. *Heic porro* notare *eſt, notis quibuſdam & compendiis litterarum aliquid breuiter perſtringere, nõ omnibus litteris, integrum perſcribere, vt apud Fabium*, quantum notando conſequi potuerant.

perſcripta, *non* præſcripta, C. N. A. S. *quæ germana eſt lectio.*

quingenta, *pro* quinquaginta, C. N. R. *Vide Glareani Annotationes.*

VI. Saluius Otho, *non* Siluius Otho, *legendum, ex veterum librorum auctoritate, & ex Faſtis Conſularibus.*

A Caio Cæſare Gætulico ſubſtitutus, S. A Caio Cæſare licet ſubſtitutus, C. A Caio Cęſare ludis ſubſtitutus, N. R. A. *Pro* A Caio certe ludis ſubſtitutus, *reperio in bonis libris*, liciis ſubſtitutus. *in aliis*, lici, *non* ludis *legitur. vt extra cõtrouerſiam ſit ex reliquiis vocis eliſa & contrita legendum* Gætulico: *quod docti viri verum eſſe ac ſincerum contendunt; atque id & trochaicus, qui ſubiungitur, comprobat, & e Dione in Caligula intelligi poteſt. Vide Turneb. lib. v, cap. ii: & lib. xxiiii, cap. xli.*

VII. Pro Conſule, N. R. Proconſule, A. S. Proconſul, *Beroaldus.*

IX. cruce affecit] cruci affixit, *ad oram* G.

Cluniæ, N. Diuinæ, C. Diuiæ, R. Cluuiæ, A. S. Clunia, *Ptolemæo Hiſpaniæ oppidum eſt.*

X. Igitur cum quaſi manunuiſſioni vacaturus conſcendiſſet Tribunal] *Hæc ego verba ex Romanorum conſuetudine explicanda cenſeo. nam cum Magiſtratus, vt ſcribit Theophilus, (eo enim appellando me liberauero) conuentus agebat, vltimis conuentuum diebus manumiſſionibus operam dare ſolebat. Turneb. lib. v, cap. ii.*

Dertoſa] Detorſa, N. decurſu, R. A. S. *Sine controuerſia emendate in libris veteribus legitur* Dertoſa, *quod oppidum Hiſpaniæ eſt. Vide Turneb. lib. v, cap. ii. & lib. xxiiii, cap. xli.*

XII. Parapſidem, C. N. R. A. paropſidem, S.

XIII. Venit io ſimus a villa, S. Venitione ſimus a villa, C. *& Sabellicus.* Venitiones imus a villa, N. R. Venit io ſimus a villa, A. *& Beroaldus.* Venitio ſimus a villa, *non intelligo: verum legendũ arbitrer*, Venit io ſimus à villa: *vel*, Venit io, venit ſimus a villa. Ió *autem interiectio exſultantis eſt omnibus notiſſima. Turneb. lib. v, cap. ii.*

XIIII. Hi erant T. Iunius, A. S. *cuius ſæpiſſime meminit Tacitus lib. xvii.* Hi erant Liuius, C. N. R. *in* C. Iunius *annotatur.*

ſocordiaque] ſecordiaque C.

Icelus, C. Icelius, N. Itellus, R. Icellus, A. S. *Vide in Nerone cap. xlix, & infra cap. xxii.*

XV. Xyſtici, N. R. A. S. Iſtrici, C. *Vide Beroaldi librum Annotationum.*

pretio addici, aut donari gratia paſſus eſt] pretio adipiſci, aut donari paſſus eſt gratia, C. N. R.

Tigillino] Tigellino, N. *ſed* Tigillini, *paullo ante.*

ſæuitiæ] ſæuiore, *ad oram* G.

XVI. offenſis vel præcipua, C. N. R. A. S. *non, vt circumferunt exemplaria*, offenſus. *Turneb. lib. v, cap. ii.*

flagrauit] flagrabat, C. N. R.

Ceterum] Centum, C.

vt ſuſpectos] inſuſpectos, A.

rumpere auſi, Kalend. Ianuarii adigi] rupere,

hhh iij

ac ſe Kalend. Ianuarii adigi, C. R. rumpere auſi, Kalend. Ianuarii addici, N.

XVII. Saluio, C. N. R. S. *non* Siluio, *vt vulgati quidam libri habent, non ſine manifeſto mendo. in Faſtis enim Conſularibus hic* M. Saluius Otho *nominatur.*

XVIII. ſpiculator] ſpeculator, N. *De huius vocabuli ſcriptura lege ea quæ in Caligula cap. lii annotauimus.*

terra tremore] terræ tremor, *ad oram* G.

excucurriſſet, N. excurriſſet, C. R. A. S.

XIX. diſſiparant] diſperſerant, C. N.

XX. opem Imperatori] Imperatori auxilium, C. N. R.

accerſerentur] accerſirentur, C. N. arceſſerentur, R.

Germaniciorum vexillatione] Germanicorum vexillatione, C. A. S. *in* C. *annotatur* Germanorum: *quomodo etiam legitur in* N. R. *Scribit Suetonius*, excepta Germaniciorum vexillatione. *quo in loco vexillationem intelligimus cohortem militum, qui confectis & emeritis ſtipendiis, ſub vexillis etiamnum habebantur, vſque dum commoda & agros acciperent. nam hæ* vexillationes *dicebantur. Tacitus*, ne dimiſſis quidem finem eſſe militiæ; ſed apud vexillum retentos alio vocabulo eoſdem labores perferre. *Alæ etiam equitum, Vegetio* vexillationes *dicuntur. Turneb. lib. v, cap. ii.*

aduolauere] aduolauerunt, C. N. R.

Galba Cupido fruaris ætate tua] Galba cupide fruaris ætate tua, N. R. A. S. *Melius blattarius Tranquillus*, Galba Cupido fruaris ætate tua. *Senex; qui pulcer etiamnum videri vellet, per irriſionem* Cupido, *id eſt bellus & formoſus, iocularíter appellatur. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli.*

XXI. caluo] præcaluo, *ad oram* G.

caro] gibbus, C. N. R. *in* C. caro *annotatur.*

propendebatque] præpendebatque, C. N. R. A. S.

XXII. vſque ad abundantem, A. vſque eo abundanti, C. R. vſque eo abundans, N. vſque eo abundantem, S.

Ferebant in Hiſpania Icelum] in Hiſpania Ethicelum, C. in Hiſpaniam Hicelum, N. in Hiſpania Ethiceum, R. in Hiſpania C. Icellium, A. S. *Vide in Nerone cap. xlix, & ſupra cap. xiiii.*

EX OTHONE, VIII.

I. Titianum, *non, vt quidam*, Terentianum, C. N. R. A. S. *Faſti Conſulares, & Tacitus lib. xvii.*

cognomine] cognomine Otho ſibi, R. cognominem ſibi, S.

III. Poppæam Sabinam, *non* Pompeiam Sabinam, *quod in* C. N. R. *corrupte legitur. Vide Tacitum lib. xvii.*

corripuiſſe] corrupiſſe, C. N. R.

arceſſendam] accerſendam, N.

enotuit] innotuit, C. N. A. S.

IIII. mathematici] magi, *ad oram* G.

aureos] *Æſtimatio* aurei Romani, *qui &* ſolidus *dicebatur, cognoſci poteſt ex comparatione locorum duorum, Suetonii & Taciti. Nam de Othone ſcribit Suetonius*; quoties cena principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritim diuidebat. *Tacitus lib. xvii*; cohorti excubias agenti, viritim centenos nummos diuideret. *aureus igitur Romanus centum nummis taxatur. Turneb. lib. v, cap. i. Vide Glareani Annotationes.*

V. ſpiculatoribus] ſpeculatoribus, C. N. *De huius dictionis ſcriptura varietate vide in Caligula cap. lii.*

VI. miliarium aureum] Miliarium, *vas eſt longum & anguſtum ad ſimilitudinem milii. Palladius*, Vas, *inquit*, æneum miliario ſimile; id eſt, altum & anguſtũ. *eo ad balnea vtebantur. Etiam* miliarium aureum, *Romæ in foro columna erat, in quam omnes viæ Italiæ competebant & deſinebant: quod ita vocabatur, quod ab eo miliariorum numerus, quibus itinera metiebantur, incipiebat. nam lapides in viis, quibus miliaria notabantur,* miliaria *etiam vocabantur. Plutarchus*, ὑπὸ χρυσοῦν εἱστήκει κίονα, εἰς ὃν αἱ τετμημέναι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσι. *De eadem re Suetonius*; vt ſe in foro ſub æde Saturni ad miliarium aureum opperirentur. *Turneb. lib. v, cap. i.*

VII. Deinde] Dein, C. N. R. S.

ratione] oratione, N. R. A. S.

τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; *id eſt*, quid mihi cum longis tibiis? *Vide Eraſmi Chil. i, Centur. v, Adag. xcviii.* τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, *prouerbium eſſe dicit Dio, de iis qui quod ſibi non vtile facerent: quod & paullo aliter effert*, τί γάρ μοι ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; *puto hoc dictum, vel ex eo quod ad rem diuinam & puluinaria adhiberent tibicines, qui tibiis canebant longis, vt præcentoriis & thurariis; cum tamen interdum ſacrificium ſibi non profuiſſe cenſerent: vel ex eo quod quis, tibias tractare commode paruas cum poſſet, vt puellatorias, quas Græci παρθενίους vocant; aut gingrinas, quæ breues erant, magnas longasque ſumeret, quas commode non poſſet inflare. Turneb. lib. v, cap. i.*

VIII. Germaniciani exercitus in Vitellii verba iurarant, A. S. Germanici exercitus in Vitellii verba iurant, C. R. Germanici exercitus in Vitellii verba iurarunt, N.

expertus eſt: & placuerat per claſſiarios] expertus eſt, quando placuerat ad claſſiarios, *Glareanus legere mauit: de qua lectione vide eius Annotationes.*

perruperunt] proruperunt, C. N. R. A. S.

motis nec dum conditis ancilibus, *quid eſt? Solebant qui bello gerendo præficiebantur, vt inquit Seruius, ingredi Martis ſacrarium, anciliaq; primum mouere; deinde ſimulacri haſtam, dicentes*, Mars vigila. *Tacitus*, Fuere qui proficiſcenti Othoni moras religionemq; nõ dum conditorum ancilium afferrent. *Promebantur autem indicto bello ancilia, vt mouerentur: ac profectionem ſuſcipere antequam condita eſſent, ominoſum & religioſum habebatur. Turneb. lib. v, cap. i.*

IX. Bryxelli] Brixelli, C. N. R. A. S.

Bebriacum] Betriacum, C. N. *Scribunt hiſtorici Othonem apud Bebriacum fraude ſuperatum a Vitellii ducibus fuiſſe. Nam ita in Tacito & Tranquillo ſcribitur: ſed & in Iuuenale Sat. ii. Ego tamẽ exiſtimo ſcripturam iſtam in auctoribus adulteratam eſſe. nam & Tranquilli libri ſcripti* Betriacum

ttiacum *aut* Bretiacum *habent*; *&* Betriacum *nominat Plutarchus in Othone. Ego igitur fideliorem Plutarchi & veterum librorum ſcripturam arbitror, quam peruulgatam; eamque in libros reuocandam arbitror, vel ſi exceptione vſucapionis hac ſe tueatur. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

conſalutatione] conſultatione, C.N.R.

X. Lenis] Lætus, C.S.

Tribunus anguſticlauius, C. nō Tribunus anguſticlauius; *quod eſſet tunica anguſticlaui, vt lati. Tribuni autem militum, quidam anguſticlaui erant, quidam laticlauii: hique maioris dignitatis, illi minoris. Vide Turneb. lib. i, cap. ii: lib. xii, cap. vi: lib. xxvii, cap. xi: & in Domitiano cap. x.*

cohortuerit] corruerit, C.R.

XI. cœptabant] captabant, *ad oram* C.

noctem. Iis ipſis totidemque verbis, vetuitque] noctem: his ipſis totidemque verbis: vetuitque, N.R.S.

adopertis, C.N.R.S. adapertis, A. *Pro* foribus adapertis, *reperio in libris lucifugis*, foribus adopertis, *quod eſt clauſis. quam lectionem confirmat quod mox ſequitur*, Irrumpentibus; *quod fores clauſæ eſſent. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli.*

papillam, *pro* pupillam, N.R.A.S.

& celeriter (nam ita præceperat) funeratus, N. & celeriter apud vlterinam ita, C. & celeriter apud culiternam ita, R. *vtrumque mendoſum eſt.* & celeriter apud Velternam (ita præceperat) A. & celeriter ac paruo cultu (nam ita præceperat) S. *Pro*, & celeriter apud Veliternam (ita præceperat) funeratus, *reperio*, & celeriter (nam ita præceperat) funeratus: *quod & elegantia & ſententia ſatisfacit: vt illud* Velternam, *quod in hanc viciniam immigrauit, exturbandum putem non iniuria. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli. Vide Glareani Annotationes.*

XXXVIII. ætatis anno, & XCV imperii die] LVIII ætatis anno, & LXXXXV imperii die, N. L. & octauo ætatis anno, & nonageſimo & quinto imperii die, R. trigeſimo & octauo ętatis anno, & nonageſimo & quinto imperii die, A. trigeſimo octauo ætatis anno, & nonageſimo quinto Imperii die, S. *De hac lectionis varietate vide Glareani Annotationes.*

XII. Fuiſſe enim traditur & modicæ ſtaturæ, & male pedatus, ſcambusque] Traditur enim fuiſſe & modicæ ſtaturæ, & male pedatus, cambusque, C. Fuiſſe enim & modicæ ſtaturæ, & male pedatus, caluusq; traditur, N. Fuiſſe enim traditur & modicę ſtaturæ, & male pedatus, caluusque, R.A.S. *Cum caluitium nec ad corporis habitū pertineat, nec officiat in rebus gerendis, quis merito hunc locum dubia ambiguaq; fidei eſſe non cenſeat? Conſului exemplaria ſcripta: in quibus reperi, modo* campus, *modo* cambus. *quo fit vt legendum cenſeam* ſcambus: *quo nomine vocatur, cuius crura ſunt deprauata & curua. is enim* σκαμβὸς *a Græcis appellatur. quam vocem quo minus vſurparet Suetonius, quid obeſſe potuit? cum eum tanta libertate ſcribendi videamus vti: & hanc appareat vocem Latinis vſitatam fuiſſe, cum in antiquioribus Nonii voluminibus repertam,* Strabones ſunt, quos ſcambos nunc dicimus: *videlicet a deprauata oculorum acie. Turneb. lib. v, cap. i.*

EX VITELLIO, IX.

I. aliquando] aliquanto prius, C.N.R.A.S.

Vitellia] *Quæ in Vitellio* Vitellia Dea *ab eo nominatur, a qua quosdam nomen & genus Vitelliorum deduxiſſe dicit, alia eſt quam Arnobii* Vibillia; *quæ, niſi me memoria fallit, dicitur fuiſſe Dea viarum, atque ab eo errore earum homines liberaſſe. Turneb. lib. xxiii, cap. xli.*

Æquiculos] Æquicolos, S.

Nuceriæ] Luceriæ: *de qua lectione vide Glareani Annotationes.*

II. cognituris, S. ſuturis, C. conſuturis, N.R.A. *Lutulentum, vt ita dicam, & cœnoſum arbitror illum in Suetonii Vitellio locum, in quo de eius maioribus differit.* Cuius, *inquit*, filius ſectionibus & cōſuturis vberius cōpendium nactus. *quæ enim, malum, ſunt iſta* conſuturæ? *niſi forte eum cenſet, vt patrem, fuiſſe ſutorem veteramentarium. ſed, vt arbitror, ſutor & ſector non fuiſſet. illud accommodatius, &, vt opinor, longe verius, cuius aſſertores ſunt libri veteres:* cuius filius ſectionibus & cognituris. cogniturās *enim dicit procurationes, cum hominum in foro eſſet cognitor & procurator.* cognitiones *non dixit, ſed* cogniturās; *ne de iudice loqui videretur. Turneb. lib. v, cap. i.*

ex muliere vulgari] Vulgaris mulier *eſt, quæ ſui copiam facit, ſeque vulgat: quomodo & a iuriſconſultis vſurpatur. Turneb. lib. v, cap. i.*

prælautus alioqui] prælatus eloquio, N.R.A.S.

ſocculum] *Vt cothurnus, ſic & soccus Romanum non videtur fuiſſe calceamentum, ſed Græcum: vtroque autem Romani vtebantur in palliatis comœdiis & tragœdiis. Socci etiam Romæ mulierum videntur fuiſſe. Suetonius in Vitellio;* a Meſſallina petiit vt ſibi pedes præberet excalceandos: detractumque ſocculum dextrum, inter togam tunicasque geſtauit aſſidue. *Vide Turneb. lib. ix, cap xxx.*

III. ſpintriæ] ſpinteriæ, C.R. *Quid illud eſt?* & ipſe perpetuo ſpintriæ cognomine notatus. *Ego* ſpintriam *eum accipio, qui muliebria patitur, ſeque aliis abutendum præbet. certe pro* ſpintria *Dionis compendium* πεπορνευκότα *dicit, id eſt, proſtitutū & ſtuprum paſſum. ſed &* ſpintrias *a patientia nominatos Tacitus oſtendit his verbis;* Tuncque primū ignota ante vocabula reperta ſunt, ſellariorum & ſpintriarum, ex fœditate loci & multiplici patientia. *nam* loci fœditatem, *ad ſellarios refero;* multiplicemque patientiam, *ad ſpintrias. quare cum effeminati eſſent, in eis ſpinter effeminatur, & ſpintriæ vocantur. vnde origo appellationis. Turneb. lib. v, cap. i. Vide & Hieronymi Magii Miſcell. lib. ii, cap. iiii.*

IIII. exorandum præbuerit] exorandumq; præbuerat, N.R. exorandumque præbuerit, S.

V. curam quoque operum] curamque operum, C.N.A.S

ſubſtiturus eſſet] ſubſtitiſſet, C.R.

VI. Petronium] Petronianum, C.N.S.

VII. factionis ſuæ] factionis Venetæ, C.S. *in* C. ſuæ *annotatur.*

ablocaret] oblocaret, *Sabellicus.*

III. COS.] ter Conſulis, C.N.R. ter COS. S. *Vide Glareani Annotationes.*

quoſque] quoque, C.N.R.S.

ientaſſent, *ſincerum eſt*: lactaſſent *vero, quod in* C, S. *legitur, deprauatum eſſe arbitror.*

VIII. conceptu] incenſu, *ad oram* G.

alluxit] illuxit, *ad oram Frellonii editio.*

prius] prior, *ad oram* G.

X. Bebriacenſi] Betriacenſi, C. *Vide cap. ix in Othone.*

militis] militiæ, *ad oram* G.

quo ſe is] quo is ſe, C. N. R.

XI. Vrbem denique] Vrbem quoque, C. N. R. A. S.

XII. poſcam] Poſcam, *quam plurimi grammatici loram eſſe ſuſpicantur, ego ſemper apud Plinium, oxycratum. qui zythum apud eum eſſe exiſtimant, nugantur. ipſe enim poſca & zythi, vt diuerſarum potionum, mentionem infert. nec vero, vt tradũt, e farina in aqua decocta, priſcorum zythus conficiebatur; nec de eo poſca nomine loquuntur hiſtorici. Brodæus Miſcell. lib. iiii, cap. xi.*

deprehendiſſet] reprehendiſſet, N.R.

XIII. quadringenis] quadrigenis, N. quadragenis, R.A.S.

Patinæ] *Ingentem patinam ſuam* clypeum poliuchi Mineruæ *appellabat Vitellius, quod patina illa magnitudinem ſcuti Mineruæ, quam Athenis fecerat Phidias, æquaret. Cum autem illa Minerua coloſſea eſſet, amplitudinemque xxvi cubitorum æquaret; eius etiã immanis clypeus erat, multis & operoſis cælatus argumentis: vnde & patinarum* paludes *Vitellii memoria Mucianus exprobrauit. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli.*

πολιοῦχ] Poliuchi *communi genere, vt Suidas ait, dicuntur qui ciuitatibus imperant, eiúque moderantur: nos* Deos tutelares *dicere poſſumus, ſeu* cuſtodes. *Gyrald. de Diis Gentium, Syntagm. xi.*

ſcarorum iocinora] ſacrorum, *in* C. *annotatur. In librorum antiquitatibus inuenio.* ſcarorum ſacrorum iocinora. *quibus piſcibus ſacri nomen attribueretur ſcribit Athenæus. ſcarum etiam Romani deperibant adeo, vt eum* Iouis cerebrum *dixerit Ennius. erant & quidam in lacubus & piſcinis fortaſſe Diis ſacri. etſi fieri poteſt, vt optimi libri ſcriba iterauerit vocem antecedentem elemento vno traiecto. ita enim e* ſcarorum *fit* ſacrorum; *omnino que* ſcarorum, *&* e Carpathio, *ſinceriora cenſeo. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli.*

a Carpathio vſque, fretoque Hiſpaniæ, A.S. a Parthia vſque, fretoque Hiſpaniæ, C. N. R. *ſed in* N. Hiſpanico, *pro* Hiſpaniæ, *legitur. Pro* lactes e Carpathio, *quod equidem damnare mihi nefas puto, vt & ſubiicere auctoritatem veterum librorum, eamque ſupprimere: igitur pro* e Carpathio, *in librorum antiquitatibus,* e Parthia vſque, *inuenio. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli.*

XIIII. vernaculis] *Scio omnium librorum cõſenſu hanc lectionem teſtatam eſſe. putem tamen* diuinaculis *commodius aliquanto, quam* vernaculis, *heic ſcribi poſſe. Turneb. lib. v, cap. i.* veraculis *vel* vericolis, *pro* vernaculis, *reponendum putat Ioſephus Scaliger Comment. in Cirin.*

factum] fatum, C. *alterum magis placet. Vide in Cæſare cap. lxxx.*

Bebriacenſes] Betriacenſes, C. *Vide in Othone cap. ix.*

Atque vbique] Atqui, *ad oram* G.

meruens] metuentes, C.N.R.S.

XVI. Senatui] Senatoribus, C.N.R.A.S.

XVII. & vbi] ecubi, *ad oram* G.

diſciſſa] deſciſſa, C. R. N.

reducto coma capite] reducta coma a capite, N.R.A.S. *Lego in optimis libris,* reducto coma capite, *quod eſt, apprehenſa coma capite retracto & reſupinato. Turneb lib. xxiiii, cap. xli.*

mento mucrone gladii ſubiecto] *In optimis duobus libris, pro* mento mucrone gladii ſubiecto, *exaratum eſt,* mento mucrone gladii ſubrecto: *quod ſcilicet ſub mento eſſet rectus gladii mucro, quo mentum erigere vultumque cogebatur Vitellius. Turneb. lib. xxiiii, cap. xli.*

confectus] conſectus, *ad oram* G.

Becco, C. N. Becca, R. Beco, A. S. *Vide Glareani Annotationes.*

EX VESPASIANO, X.

I. Petronius. *In codice vetuſto* Petro *in nominatino, ac* Petronis *in genitiuo legitur. lector iudicet, vtrum verius legi putet. Glareanus in Annot.*

publicum] publicanum, S. *Vide Beroaldi librum Annotationum.*

ducta] deducta, C. N. R.

II. Sabinis, S. Sannis, C. N. Samnis, R. Samniis A. *Cum apud Tranquillum Veſpaſianus eſſe natus in Sannis dicitur, vbi locorum dicatur, quis non quærit? & tamen nemo, quod ſciam, probe inuenit: nec inueniri poteſt, quod nuſquam eſt. ego conſulto antiquo libro, cum repererim* Samnis, *non dubito quin in* Sauinis *librarius ſcribere voluerit, vel potius* Sabinis. *Sabinus erat Veſpaſianus, vbi & æſtiuare ſolebat, vt & plerumq; Titus eius filius. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

C. Poppæo, A. S. *quod Faſti Romanorum confirmant.* C. Pompeio *in* C. N. R. *perperam legitur.*

poculo] pocillo S.

Tribunatum] Tribunus, *quidam habent codices. Glareanus in Annotationibus.*

etiam non ſine repulſa] *pro* etiam, *legit* ædilitatem *Glareanus in Annotationibus.*

III. Domitillam, C. R. S. Domitilla, *cum t, non cum c, ſcribendum, vt* Domitius, *&* Domitianus.

Sabratenſis] *Scribendum* Sabratenſis, *pro* Sabracenſis, *a Sabrata vrbe Africæ; veteri libro, & Plinio adſtipulatoribus. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

delicatam, delegatam, N. R. A. S. Delegata *quæ dicitur,* delicata *appellari debet; vt amica & cõcubina, quæ olim in deliciis fuerit. nam fere meretrices & concubinæ, libertinæ erant. Sic in veteri inſcriptione reperio;* Teiæ Euphroſynę Rufinæ v. v. delicatæ. *Sic in vita Hadriani Imperatoris, Traiani delicati pueri ſunt, quos in deliciis habebat. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

& a manu, S. *recte.* & amauit, N. adamauit, R. A. *ſed inepte, teſte Sabellico.*

IIII. Plautii, A. S. *quos ſequor.* Palatini, C. R.

Plauti,

Plauti, *in* c. *annotatur* Planci, N. *Vide in Claudio cap. xxiiii: & in Nerone cap. xxxv.*

cui latum, A. S. *non*, qui latum, *quod habent* C. N. R.

Percrebuerat, A. S. Percrebruerat, N. R. *hanc ſcripturam probat Lambinus Comment. in Hor. ii. Serm. v. alteram Aldus Pauli F. in Orthographiæ Ratione.*

proximas quoq; conuertit. C. N. R. S. *& ſubintelligitur prouincias.* proximas quoque ciuitates conuertit, A. quasque, *pro* quoque, *ad oram* G.

V. Marti ſacrata] ſacta; C. N. R. A. S.

extrarius triclinio] exterius e triuio, C. extrarius e triuio, N.

medicus dentem ei oſtenderet tantum quod exemtum] *Illud ſic ſcribendum eſt: fides autem penes optimos codices fuerit: pro quo ſubditicium eſt*, recenter quidem exemtum, *indignũ medius fidius elegantia & ſententia Tranquilli. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

Bebriacenſi] Betriacenſi. *Vide in Othone cap. ix.*

VI. creandique] curandique, A.

Germaniciano, R. A. S. *quam lectionem, vt germanam, retinendam eſſe cenſeo; vt & in Galba cap. xx, & Othone cap. viiii.* Germanico, C. Germano, N.

qui Vitellium feciſſent, C. N. R. A. S. *non*, Vitellium Imperatorem feciſſent. Imperatorem *enim irrepticium eſſe puto, quod aliis characteribus in non nullis libris impreſſis ſcribatur.*

officium numeris] Numeri *appellantur in re militari, centuria & cohortes legionesque militum. Suetonius in Veſpaſiano*; reuocatis ad officium numeris paruimper. *quamquam ſunt, qui muneris ſcribant. quod vocabulum frequentiſſimum eſt apud Marcellinum & iuriconſultos. ſed & ἀριθμοὺς, in eadem ſignificatione aliquando vſurpauit Syneſius. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

Mucianus *cum c, non cum t, ſcribi debet, vt & Mucius.*

Vologeſus] Vologeſes, A. S. *Sic in Nerone cap. lvii, & in Domitiano cap. ii.*

VII. panificia C. N. R. S. *non vt* A. pannificia. *Celſus lib. ii, cap. xviii*; Scire igitur oportet quæ ſint omnia legumina, quæque ex frumentis panificia ſunt, generis valentiſſimi eſſe.

ſcilicet] ſolet, C.

debili] debilis, N.

VIII. Thraciam, Ciliciam] *Tanto ante cum in populi Romani dicionem redacta fuiſſet Thracia, exiſtimo legendum* Trachiam Ciliciam. *pars enim Ciliciæ, propter aſperitatem montium, vt ex geographis conſtat,* Trachia *dicebatur. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

ærearumque] ænearumque, *in* c. *annotatur.*

ſuſcepit: vndique inueſtigatis exemplaribus, inſtrumentum Imperii, C. N. *quo modo etiam legit adſtipulantibus veteribus libris Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.* ſuſcepit; vndique inueſtigatis exemplaribus. Inſtrumentum Imperii, A. S.

XIII. dominationem] damnationem, C. N. R.

XIV. ex officio] Officium *pro officialibus poni, non eſt infrequens, nec inſolens, iuriconſultis præſertim. eodem in ſenſu poſuit & Tranquillus. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

abire Morboniam] Morbouiam, C. N. Morboniam *in* c. *annotatur.* abire in Orboniam, S. Morbonia, *vel, vt in quibuſdam libris ſcribitur,* Morbouia, *vt nomen opidi, quod tamen nusquam eſt, fingi videtur: aut adeo populi ore frequentabatur ceu opidi nomen, ſub ſenſu morbi & exitii. Hoc enim perinde eſt, ac ſi quis aliquem in malam crucem amandet, aut ad coruos abire iubeat. Certè Compendium Dionis pro Morbonia, ἐς κόρακας, habet. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

XV. deinde & interfici] deinde interfici, C. N. R. A. S.

nuntiatum eſſet] renuntiatum eſſet, C. N. R. A. S.

cuiusque] cuiusquam, C. N. R. A. S.

XVI. quam, C. N. R. S. qua, A.

XVIII. paſcere] paſcere pane, C. N. R. A. S.

XIX. Terpno] *Suetonius in Nerone cap. xx;* Terpnum citharœdum vigentem tunc præter alios, acceſſiit. Tarpeio, C. N. R. Pterino, A. S. *vtrumque corruptum eſt. Pro* Pterino *citharœdo,* Terpnum *emendamus: inquit Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

recte] tecta, *ad oram* G.

Cibiotatem] Cibiotandem, C. & Cybiotantem *annotatur.* Cibiotátem, N. R. Cibiotem, S. *Hac voce vtemur in principes ſumme auaros, & omnes vndique cauſſas exenterandis ſubditorum loculis venantes, nunc proponendo decimationes bonorum vel prouentuum; nunc mercimonia certa vi pecuniæ taxando; quin & quibuscumque annonæ partibus, vt frumento, vino, ceruiſia, aliisq; ad victum ſpectantibus, vectigal aſſignando quantum libet, & quoties libet. Vide Egnatiu & Glareani Annotationes, & Melchioris Neipes Adagium xvi.*

Fauor, *non* Fauo, N. Fauor *archimimus etiam vindicibus libris antiquis aſſeritur; quod expunctum, locum ceſſerat* Fauoni. *Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

viui] viri, C. N. R. A. S. viui, *in* c. *annotatur.*

ſeſtertia centies] ſeſtertium centies, N. R. LLS centies, A. S. *Vide Glareani Annotationes.*

XX. infacete. Siquidem petenti] infacetus petenti, C.

XXII. comiſſimus] cum amicis, R. A.

prætextatis] Prætextata verba, *in Veſpaſiano, obſcena & turpia interpretor, a fabulis prætextis, quales Afranii fuerunt, in quibus fœdiſſima & turpiſſima dicta & argumenta erant. Turneb. lib. xxiiii; cap. xxxvi.*

Meſtrium, N. S. Menſtrium, R. A. Menſtrium Florum *liber ſcriptus* Meſtrium *appellat, Plutarchus* Metrium *in Sympoſiacis; quod & verius quiſpiam fortaſſe putet. Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

productæ, C. N. R. A. *id eſt, proſtitutæ, non* perductæ, *vt* S. *Vide Pithœi Aduerſariorum ſubſeciuorum lib. ii, cap. xvii.*

XXIII. ferre, *non, vt* A, efferre, C. N. R. S. *& Turneb. lib. xxiiii, cap. xxxvi.*

Nuntiantibus legatis] Nuntiantes Legatos, C. N. R. A. S.

vt continuo] vel continuo, C. N. R. A. S.

ad Iuliam Caluinam e gente, *non* ad Iuniam Caluinam a gente. *Mauſoleum enim Iuliæ gentis ſepulcrum, quod in campo Martio fuit.*

XXIIII. Curylias] Cutilias, S. *Vide Plinii lib. ii, cap. xcv: & lib. iii, cap. xii.*

XXV. quondam] quandam, N. R.

EX TITO, XI.

I. fortunæ] naturæ, *ad oram* G.

II. afflictatus] afflictus, C. N. R.

hodieque, C. N. R. *non, vt* R. A. hodie quoque. *Suetonius in Claudio cap. xix,* quę conſtituta hodieque ſeruantur.

III. amanuenſibus] Amanuenſes, *ſerui ſunt a manu, qui excipiunt & ſcribunt*: *at* ſerui ad manum, *alii ſunt; vt apud Ciceronem lib. iii de Oratore;* quem ſeruum ſibi habuit ille ad manum. *& apud Liuium,* inde ad manum cantari hiſtrionibus ceptum. *nam* ad manum *ſignificat, quod praeſto eſt, quod in promtu, quod paratum eſt. Vide Turneb. lib. iii, cap. xiii: & lib. v, cap. xi.*

IIII. ex imaginum eius] ex ſtatuarum & imaginum eius, C. N. & ſtatuarum & imaginum eius, S.

Furnillam] Fuluiam, C. R. A. S. Furuillam, N.

Taricheam, *recte* A. Tracias, C. Thracias, N. R. Trachias, S. Tarichea *enim Iudaeae oppidum eſt.*

V. arceſſeretur] accerſiretur, N.

conſulit] conſuluit, C. N. R.

VII.] XII, C. N. R.

vt remaneret] aut remaneret, C. N. R. A. S.

deſciſceret] deſciſcere, N. R. A. S.

Apide] Api, C. N. R. A. S.

ſecus] ſecius, C. *Lego in vetere libro,* ſequius; *quod deterius valet & ſecius. itaque quamquam mihi altera ſcriptura probata eſt, tamen haec diſſimulanda non fuit. Turneb. lib. v, cap. xi.*

dehinc] dein, C. deinde, N. R.

VI. orationesque] *Lego,* orationesque in Senatu recitaret etiam Quæſtoris vice. *nam officium erat Quaeſtorum, orationes Imperatorum in Senatu recitare. de Quaeſtoribus enim illis, qui candidati principis erant, ſic refert Vlpianus;* Hi etenim ſoli libris principalibus in Senatu legendis vacabant. *Turneb. lib. v, cap. xi.*

aliquanro] aliquando, C. R. A. aliquanto, *in* C. *annotatur.*

inciuilius] *Quid eſt,* egit inciuilius? *nempe violentius, aſperius, acerbius, ſauius, & tyranni more.* ciuilis *enim dicitur, qui ſaeuus non eſt, ſed moderatus, parique cum ceteris iure viuit:* inciuilis, *qui ſe pro Principe & Imperatore non gerit, ſed ſuperbus & arrogans eſt, & tyrannus. Vide Turneb. lib. v, cap. xi.*

depoſcerentur] depoſcerent, C. N. A. S.

A. Cæcinam, *non* A. Cecinnam, *lego. Hic enim* A. Licinius Cæcina *fuit, quo bello ciuili duce vtebatur Vitellius.*

tam aduerſo rumore] tam aduerſa te, A. S.

VII. gratiſſimis, *pro* grauiſſimis, C. N. R. A. S. *quos ſequor.*

omnino cœtu, *non,* vt A. omni cœtu, C. N. R. S.

Amphitheatro] Amphitheatrum, *quod Titus ædificandum curauit, Breuiarium Dionis appellat* τὸ θέατρον τὸ κυνηγετικὸν, *id eſt,* Theatrum venatorium, *quod venationum cauſſa exſtructum eſſet: vt &* thermas, βαλανεῖον: *in quo pro quinque millibus ferarum a Tranquillo ſcriptarum, referuntur nouem millia. Turneb. lib. v, cap. xi.*

VIII. aliter rata non haberent] aliter non haberent, C. N. R.

laudatam] laudandam, C. N. A. S. laudabilem, R.

Thracum] Threcum *in archiuis bibliothecarum reperio, pro* Thracum: *vtrumque vſitatum, & vſurpandū. ſed hoc, quod vt inſolentius quiſpiam fortaſſe ſubmonendum putaret, teſtimonio adiuuandum fuit. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

vt fautor] *fortaſſis legendum,* non vt fautor: *de qua lectione vide Glareani Annotationes.*

vnicum] vnice, *ad oram* G.

publice periiſſe teſtatus eſt] periſſe teſtatus eſt publice, C. N. R.

delatores, mandatoresque] amandatoresque, *in* C. *annotatur. In Tranquilli Tito* delatores & mandatores *legimus. ſed qui* mandatores *ſunt? an qui accuſationem alienius cuipiam mandabant, & accuſatorem inſtruebant? & fortaſſe verum ſit; cum ita vſurpetur a iuriſconſultis. libri tamen optimæ notæ* amandatores *habent, vel* amēdatores. *hoc quiſpiam putaret* emendatores *eſſe: vt honeſto vocabulo delatores quidam vocarentur, quod ſcelera & crimina emendare vellent & corrigere. puto tamen veriſſimum eſſe* mandatores, *qui accuſatores ſubornabant, & inſtruebant. & in exſilium homines hac ratione calumniæ oppreſſos pellebant. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

in aſperrima inſularum, C. N. R. in aſperrimas inſularum, A. S. aſperrimas inſulas, *Beroaldus legiſſe videtur.*

IX. perditurum] punirurum, C. N. R. A. S. perditurum, *in* C. *annotatur.*

ornamenta, C. N. R. A. S. arma, *in Rouilii & Frellonii editione ad oram annotatur.* inſtrumenta, *legit Sabellicus. Vide Glareani Annotationes.*

quandoque &, N. quoque &, C. R. A. S.

X. plagulis] pallulis, C. R. paludamentis, N. dimotis pallulis *in vetuſtiſſimis antiquitatis libris reperi. quidni enim vela obducta lectica,* pallulæ *vocari queant? quod ita a me affirmatur, vt tamen* plagulis *de ſuo iure nullam controuerſiam faciam; ne momenti actionem mihi intendat, & a Praetore reſtitui petat, ſi a me deiiciatur: tantum doceo conſortē ei eſſe, qui de eo Tranquilli loco ambigere poſſit. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

XI. cucurrit] concurrit, N. A. S.

EX DOMITIANO, XII.

I. Malum Punicum, *inſigne domus eſt. Turneb. lib. ix, cap. xxi.*

tempus] tempora, C. N. R. A. S.

vanæ] *In Domitiano reperio,* inter ſacrificulos variæ ſuperſtitionis; *cum hodie* vanæ *legatur, quod a me probatur: ſed varia etiam eſſe potuit illa religio, varioque cultu & cærimonia, varique cultorum;*

cultores: vnde & facilior Domitiano latebra. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.

atque peregrina] haud peregrina, N.

II. tantum vt] tantumque, vt, N.

ob hæc correptus] Ob hoc correctus, N. Ob hæc correctus, R. A. S.

ætatis] & ætatis, N.

in ſex Conſulatibus, non niſi vnum ordinarium geſſit, *in Domitiano ſcribit Suetonius. in quo quæritur quis* ordinarius *ſit* Conſul. *eum ſic appellatum reor, ex cuius nomine anni ſupputatio ordinabatur; id eſt, cuius nomen in litteris & inſtrumentis, & in feſtis ſcribebatur, qui deniq; Kalend. Ianuariis honorem inibat. nam ætate Imperatorum, annus in multos diuidebatur Conſules: ſed ſoli, qui anni initio inibant honorem, ordinarii cenſebantur, honoratioresque erant. Seneca*, Conſulem me fecit, ſed non ordinarium. *Id a Dione lib. xliii etiam ſcribitur. Turneb. lib. v, cap x.*

· participem, C. N. R. principem, A. S. *Cum in Domitiano ſcribitur* principem, *videor non temere facturus, ſi & ſenſu, & veterum librorum fiducia*, participem *emendem Turneb. lib. v, cap. x.*

III. inæquabili] æquabili, C. N. R. S.

IIII. venariones] venatores, N.

portentoſo] portentuoſo, R.

ecquid ſciret cur ſibi] & quid ſciret quid ſibi, C. & quid ſciret, & quid ſibi, N. ecquid ſciret quid ſibi, R. S. ecquid ſciret, & quid ſibi, A. *Lego*, ecquid ſciret cur ſibi viſum eſſet, *non vt in codicibus publicatis. Turneb. lib. xxii, cap xvi.*

circumducto] circumſtructo, C. N. R. S.

inter maximos] in thermis, C.

ſed olim] ſed quo olim, C. N. R.

Circenſium die, quo facilius centum miſſus peragerentur] Centum miſſus, *Circenſes ſunt, inquit Seruius, vnius diei: centum enim currus mittebantur. quare Maro ſcribit*, Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus. *Vltimus autem* miſſus ærarius *vocabatur. quamquã &* centum *pro multis, poetarum conſuetudine, accipi poſſent. Turneb. lib. v, cap. iiii.*

ſingulos a ſeptenis ſpatiis ad quina corripuit, *id eſt a ſeptenis curſibus, a ſeptenis curriculis. Turneb. lib. xx, cap. xv.*

proſa] *Vide in Octauio cap. lxxxv.*

pſilocithariſtæ, N. R. pſallocithariſtæ, A. *Quinam ſunt apud Tranquillum* pſallocithariſtæ, *quæri video. ego vero locum eſſe corruptum, audacter affirmare auſim, legendumque* pſilocithariſtæ. *ſic autem vocantur, qui ſolo nudoque cithara cantu pſallunt, ſua ipſi voce non accinentes, nec in choro canentes. nam* citharœdi *etiam ad fides canunt:* chorocithariſtę *plures vna fidibus modulate concinunt. atque horum verborum hæc diſcrimina eſſe arbitror. Turneb. lib. xx, cap. xvi.*

virginum] virginis, N. R. S. A. *Scribendum* virginum: *quod e Breuiario Dionis intelligi poteſt. Turneb. lib. v, cap. x.*

toga Græcanica, R. S. toga Germanica, C. N. toga, Germanicam, A. toga Græcanica, *perſpicuo & ſine controuerſia verum eſt; cum more præfectorũ ſacris certaminibus in Græcia, iũ Domitianus amictus præſideret. Turneb. lib. v, cap. x.*

Septimontiali ſacrorum quidem die, Senatui equitique panariis, plebei ſportellis cum opſonio diſtributis, initium] epulum Septimontialis ſacrorum quidem Senatui equitiq; panariis, plebei ſportellis cũ opſonio diſtributis, C. epulum Septimontiali ſacrorum quidem Senatui equitique panariis, plebeis ſportellis cum opſonio diſtributis, N. R. epulum, Septimontiali ſacrorum quidem die, Senatui equitiq; panariis, plebeiis ſportellis cum opſonio diſtributis, A. Septimontiali die Senatui, *inquit Tranquillus*, & equiti panaria; plebi, (*ſic enim legendum cenſeo*) ſportellas cum opſonio diſtribuit. *ab hac conſuetudine dandi in ſportulis opſonii, aut cenæ in ſportulis ferendæ*, ſportulę *nomen ortũ videtur eſſe, quod opſonii & cibi loco pecunia donaretur in victũ; quæ cum cenam emẽtiretur, & cenæ loco daretur*, recta *cena opponebatur, quod* recta *ſit* cena *cum cliẽtem lautè accipimus & paſcimus. non recta cena, ſed in locũ cenæ, aſſes cenæ cauſſa numerati, id eſt, ſportula data:* ſportulas, *inquit*, publicas ſuſtulit, reuocata cenarũ rectarũ cõſuetudine. *Turneb. lib. v. c. x.*

V. odeum] *ᾠδεῖον Græce, locus erat choro & ſymphoniacis attributus*. exmethodium, C. N. R. methodium, A. S. *Lege Glareani Annotationes.*

VI. partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſario: ſponte in Cattos, neceſſario vnam in Sarmatas] partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſario: vnam in Sarmatas, C. partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſario: ſponte in Dacos, neceſſario vnam in Sarmatas, N. R.

VII. Sportulas publicas ſuſtulit] *Vide Glareani Annotationes.*

gregum, A. S. Græcûm, C. N. Græcorum, R. *vtramque hanc lectionem, vt mendoſam, reiicit Beroaldus.*

VIII. Recuperatores, ne ſe ſemper perſuaſoriis] ne ſe perſuaſoriis, C. R. ne perſuaſoriis, N. *Quæ ſunt apud Tranquillum perſuaſoria aſſertionis in eo loco?* Reciperatores, ne ſe perſuaſoriis, aſſertionibus accommodarẽt, identidem monuit. *Olim qui in libertatem vindicabantur, cum ſerui eſſent, nec pro ſe iudicio liberali experiri poſſent, aſſertorem quærebant. in cauſſis igitur liberalibus monuit recuperatores, ne, tametſi fauorabilis libertas eſt, ſequerentur in iudicio aſſertiones vel prece, vel pretio, vel perſuaſione eblanditas contra ius dominorum. Iurisconſultorum tamen princeps Cuiacius* perfuſoriis *legendum cenſet; &, vt legit, in antiquiſſimo libro reperit; pudetque diſſentire. Turneb. lib. v, cap. x.*

promiſcue in equite, A. S. *id eſt, ordine equeſtri, vt interpretatur Beroaldus, qui etiam* promiſcua iniquitate *agnoſcit.* promiſcue in æquitate, C. N. R. promiſcue, & inquiete, *id eſt tumultuoſe, legendum contendit Sabellicus.*

dimiſſæ, *non* demiſſe, C. N. R. A. S.

Scatinia, *non, vt* A. S. Scantinia, *ſcribẽdam eſt. Fuit enim* Scatinia *lex, quam* C. *Scatinius Aricinus Tribunus plebis tulit in eos, qui alienam pudicitiam ſollicitaſſent, aut ſuam ipſi proſtituiſſent: quibus pœnam irrogauit x millia nummum. Vide Paulli Manutii Antiquitatum Romanarum de legibus librum.*

etiamnum] etiam tum, C. N. R.

IX. apud ærarium pependiſſent. *Pendere*

reos dicimus, quorum nomen in tabella pendula ſit propoſitũ. Vide Franc. Luiſium Parergon lib. i, c. iii.

discrimine] crimine, *ad oram* G.

Subſeciua, *non* Subſiciua, *vel* Subciſiua, *ſcribendum.*

X. puberem] pauperem, *ad oram* G.

Patremfamilias, quod Thracem, myrmilloni parem, munerario imparem dixerat, detractum e ſpectaculis. *Heic ego pro muneraria aliquando libentiſſime retiarium legiſſem. nam perſæpe retiarius cum myrmillone componebatur: vt, cum tum eſſet comparatus myrmillo cum Thrace, comparari etiam optauerit cum retiario: ſed Thraci cum faueret Domitianus, ægerrime tulerit, eum dici imparem retiario, cum retiariorum factioni & armatura non faueret. Nunc numerarius mirum in modum placet: vt Imperator intelligatur, qui gladiatorium munus dabat, infeſtusq. ita erat armatura Thracum, vt pene cum expugnare videretur. quare ei imparem dixit paterfamilias ille Thracem; parem tamen aduerſario myrmilloni. Cum autem Imperatores pene pro Diis colerentur, & Domitianus tantos ſpiritus gereret, vt diuinæ faſtigio parem ſe putaret, impietatẽ interpretatus eſt arrogans Imperator in patrefamilias, quod a ſtudio & voluntate ſua diſſentire auſus eſſet; eumque arripi ad ſupplicium iuſſit.* Parmularius *autem heic eſt, qui Threcum vel Thracum armatura fauit. Thraces enim parmam gerebant. Vide Turneb. lib. v, cap. x: & lib. xxvi, cap xi.*

Thtacem] Threcem, C. N.

detractum e ſpectaculis] detractum ex ſpectaculis, C. detractum ſpectaculis, N. detractum a ſpectaculis, *Turnebus.*

Ciuicam Cerealem] Cinicum Cerealem, C. eum tam corealem, N. *non ſine mendo.*

Iunium Ruſticum] *Hic Ruſticus Arulenus in Dionis Epitome appellatur.*

Tribunum laticlauium] *Erant autem Tribuni laticlauii in legione maioris dignitatis, quam qui laticlauii non erant; & primi Tribuni militum legionis habebantur. De his in quibuſdã inſcriptionibus (vt a marmorariis fidem petamus) ita legitur;* Tribuno laticlauio leg. tertiæ Cyrenaicæ. *Iterum;* Tribuno laticlauio leg. I. adiutricis patriæ felicis. *Turneb. lib. xxvi, cap. xi. Vide in Othone cap. x.*

XII. ſecius eo] eo ſerius, C. eo ſecius, N. R. S.

omni modo bona viuorum & mortuorum vſquequaque: quolibet & accuſatore & crimine] omni modo bona viuorum ac mortuorum: vſquequaque quolibet. & accuſati & accuſatores crimine, C. omni modo bona viuorum ac mortuorum: vſquequaque & accuſati & accuſatores crimine, N. omni modo. Bona viuorum ac mortuorum vſquequaque, quolibet & accuſatore & crimine, R. A. S.

Iudaicus fiſcus] *Quem dicit fiſcum Iudaicum fuiſſe acerbiſſime actum? ſignificat tributum, quod Iudæi omnes, qui in imperio Romano erant, ſoluebant. nam viritim bina drachma exigebantur ab iis qui Iudaicam religionem colebant, Iouis Capitolini nomine; vt Dio refert. Turneb. lib. xxii, cap. xvi.*

actus eſt] exactus eſt, *ad oram* G.

XIII. vocatam eam in puluinar] *In puluinar ſuum duxit Domitianus vocatam vxorem; ſuperbe ſe Deum faciens: puluinaria enim Diis ſternebantur. Turneb. lib. v, cap. x.*

epulari] epuli, C. R. S.

audit] audiuit, C. audiit, N. R. S.

Formalem dictaret epiſtolam] *Formalem epiſtolam vocat Tranquillus, formatam epiſtolam, qua aliquid Imperator edicebat & publice imperabat, aut publice ad aliquos ſcribebat: vt ex eius ſtylo & forma & exemplari, ſimiles ſcriberentur. nam cum habent eam formam, quam inſtrumenta publica & edicta habent, formales epiſtolæ dicuntur. Suetonius;* epiſtolas orationesque & edicta alieno formabat ingenio. *Itaque epiſtola formalis, alia eſt quam familiaris. Turneb. lib. v, cap. x.*

ſic fieri] hoc fieri, C. N.

Ianos arcusque. *Ianos ἁψῖδας appellauit Dion in Nerua. Turneb. lib. xxii, cap. xvi. Vide in Octauio cap. xxxi.*

ac tot, *non* aut tot, N. R. S.

vt cuidam Græce inſcriptum arcui ſit, aream, & caluitium. Conſulatus] inſcriptum ſit arci. Conſulatus, C. inſcriptum ſit arcui. Conſulatus, N. R. *ſed in* N. *poſt* arcui, *lacuna eſt.* *inſcriptum* arcui ſit, aream & caluitium. Conſulatus, S. *cum aſteriſco poſt* aream. vt cuidam (*inquit Tranquillus*) Græce inſcriptum ſit, aream & caluitium: *in veteri libro reperi*, Græce inſcriptum ſit ἄρθην, *quod verbum* tollare *ſignificabit: & veriſimile eſt verba Græca eſſe poſita a Tranquillo: quãquam non me fallit, aream ſignificare defluuium capillorum. in antiquo alio reperi ἄρη, in alio ἀρκεῖ: idque maxime omnium placet. vt ſatis illi multos arcus extructos eſſe dicat. Turneb. lib. v, cap x. Vide & lib. xxii, cap. xvi.*

XIIII. formidine] fortitudine, C. R.

trabeati] *Trabeati equites a trabeis dicuntur; quæ tamquam quædam diſcolores habent pannarum trabes. inde enim nomen. Turneb. lib v, cap. x.*

XV. etiamnum] etiam tum, N. etiam tunc, R. etiam nunc, A.

mentione] emiſſione, *ad oram* G.

referretur] referebatur, C.

XVII. Clodianus cornicularius] *Vt in exercitu & acie dicitur* cornu, *ita in cohortibus Trib. militum* corniculum, *& fortaſſe in ordinibus centurionum: a quo* cornicularius, *qui corniculo Tribuni militũ præeſt. Valerius,* Libidinoſi centurionis ſupplicium, M. Lectorii Mergi Trib. militaris æque ſimilis fœdus exitus ſequitur: cui Cominius Trib. pleb. diem ad populum dixit, quod cornicularium ſuum ſtupri cauſſa appellaſſet. *Tranquillus de claris grammaticis;* primo apparituram fecit Magiſtratibus: deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit. *Turneb. lib. x. cap. x.*

omnia clauſa] clauſa omnia, N. R.

correpto] arrepto, C. N. R.

diu, modo] diu, dum modo, R. S.

conatum] conatur, S.

ſandapila] Sandapila popularis, *feretri genus, quo plebeii vileſque efferebantur. Vide Turneb. lib. xxx cap. xxx.*

veſpillones]

veſpillones] viſpillones, C. N. R. veſpilones, A. S. *Vide Feſtum de Verborum ſignificatione, Fulgentii de Priſco ſermone libellum, & Turneb. lib. xiiii, cap. iii.*

XVIII. gracilitate] grauitate, *ad oram* G.

hoc etiam illum ſimul, ſeque] etiam hoc ſimul illum, ſeque, C. etiam ſimul hoc illum, ſeque, N. etiam illum ſimul, ſeque, R. etiam hoc ſimul, ſeque, A.

ἱεράς οἶς] *ἱερᾶς οἷς, Egnatius. ἱερᾶς οἷς,* S. *Scribo in Tranquillo,* hoc etiam, illum ſimul ſeque conſolans, inſeruerit: *οὐχ ἱεράς οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε. Turneb. lib. v, c. x.*

Eadem me tamen manent capillorum fata, N. *Hanc lectionem quid attinet lectori commendare, quam deprauata ſatis comprobat, & concinitas intelligentii? Turneb. lib. xxii, cap. xvi.* Eadem remanent mecum capillorum fata, R. A. Eadem me tamen manent cum capillorum fata, S. *vtraque hæc lectio mendoſa eſt.*

XIX. effingeret] efficeret, C. N. R. A. S.

diſpanſam] expanſam, C. diſpaſſam, *Beroaldus & Sabellicus.*

XXI. Marianum, *lego.* Martianum, C. N. R. A. S. *quibus non aſſentior.* Matiana *enim* mala *dicuntur, quod originem a Matio habent. Plinius lib. xv, cap. xiiii.*

affligi] affigi, C. N. R. *quam lectionem non eſſe veram Euſebii auctoritate contendit Sabellicus.* effringi, *ad oram* G.

lætioremque] latioremque, A.

HÆC *ſumma fide collegi. qui vero ingenio feliciori, & iudicio acriori, melioribusque libris inſtructi ſunt, multo plura, niſi me fallit animus, eruent. ſed ex his tamen, vtcumque a me collectis ſi que vtilitas inde ad ſtudioſos peruenire poſſit, quod magis optandum mihi, quam ſperandum, mercedem laboris mei ampliſſimam iam dudum accepi, atque id, quod maxime volui, conſecutus ſum.*

EX LIBRO VATICANO VARIETATES LECTIONVM

Suetonii; qui dumtaxat priores tres libros habet, ſine diſtinctione capitum, cum notis, Lib. I. Lib. II. Lib. III. a Iuſto Lipſio collecta.

EX IVLIO.

CAP. I. *Annum agens Cæſar*] *Cæſar*, deeſt vet.

4. *circa Pharmacuſam*] vet. *Pharnacuſam.*

9. *ad Atticum epiſtola*] vet. *ad Axium.* recte.

Per Lambranos] vet. *Ambranos.*

14. *Decium Syllanum*] vet. *Decimum Silanum.*

20. *horaq. nona traduxit*] vet. *transduxit.*

22. *in Aſſyria quoque*] vet. *Suria.*

23. *qui ſibi pepigiſſent*] vet. *recepiſſent.* recte.

24. *Conſulatum alterum peterent* &c. Totus locus hoc ordine in antiquo: *Peterent, & vt in quinquennium ſibi imperium prorogaretur. Perfecitque vtrumque.* Monui de hoc loco Comment. v. Antiquar. lection.

alias publico, alias priuato] *alias publico*, deeſt vet.

25. *eique in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuit*] Vet. ſic; *eique* CCCC. *in ſingulos annos ſtipendii nomine impoſuit.*

Arunculeio legatis] vet. *Aurunculeio.*

26. *neptem amiſit*] vet. *nepotem.*

38. *in equites vicena quaterna*] *in equites*, deeſt vet. recte.

39. *A. Calpenus*] vet. *Q. Calpenus.*

per ſolum orcheſtram] *ſolum*, deeſt vet.

47. *Seruitia recentiora*] vet. *retiora.*

52. *C. Martium*] vet. *C. Matium.*

Ælius Cinna] vet. *Heluius Cinna.*

59. *Salutationi cognomen*] vet. *Saluitoni.*

77. *T. Amprius*] vet. *Ampius.*

80. *eidem in Curia*] vet. *idem in Curiam.*

81. *Quando oſſa*] vet. *Quandoque oſſa.* recte. id eſt, quandocumque.

Spurina] vet. *Spurinna.*

LIB. II. AVGVSTVS.

1. *Velitris*] vet. *Velitriis.*

2. *magna vi per D.*] vet. *magno interuallo per D.*

Æmilio Pappo] vet. *Pape.*

4. *Ex Accia*] vet. *Atia.*

5. *Cn. Lectorius*] vet. *Letorius.*

16. *Circeiis in perpetuum*] vet. *Cereios.*

19. *nomenclatoris*] vet. *nomenculatoris.*

21. *gentes Alpinas*] vet. *Inalpinas.*

22. *tertio clauſit*] vet. *ter cluſit.*

25. *feminusque periculoſioribus*] vet. *pecunioſioribus.*

27. *Quintum Gallum*] vet. *Gallinum.*

40. *multis difficultatibus a libertate iuſta*] vet. addit: *multis diff. a libertate, & multo pluribus a libertate iuſta remouiſſe.*

43. *Adoleſcentulum Lucium*] vet. *Lycium.*

LIB. III. TIBER.

1. *Appio Claudio*] vet. *Atta Claudio.* de hoc ſcripſi in Tacit.

a patribus in patricios] vet. ſic; *ſexto fere anno. Atque in patricias cooptata, agrum inſuper.*

2. *multa etiam ſecius*] vet. *ſecius.*

Claudius Appius Regillanus] vet. *Claudius Regilianus.*

demerſis vt biberent] vet. *quaſi vt biberent.*

notiſſimum eſt] vet. *notatiſſimum.*

Trib. pleb. pulſauerint] vet. *tribunum plebi.*

aut interdicere] vet. *intercedere.*

3. *A Tiberio Nerone*] vet. *A timore Nerone.*

Caci filii fuerunt] *filii* deeſt vet.

4. *Narbona & Arelate*] vet. *Narrabo.*

Tiberium enixam] vet. *filium enixam.*

5. *poſt bellum Philippenſe*] vet. *per bellum.*

6. *Actiacis ludis*] vet. *aſticis.*

7. *Centum milium*] vet. *Centenum milium.*

Pomponii Attici] vet. *Cacili Attici.*

11. *tamen ſingulos*] vet. *tamdem.*

13. *& ſtatuas Nemanſenſes*] vet. *remanſiſſes.*

15. *adoptione amiſerat*] *adoptione* deeſt vet.

19. *ab Rutheno quodam*] vet. *a Bruſtere.*

21. *ambitione tractatum*] vet. *tractum.*

paſθυμίας] vet. ἀπεθυμίαν: rectius ἀπεθυμίαν.

29. *Omnes alloquens dixit : Et nunc & ſape alias*] vet. *alloquens; Dixi & nunc & ſape.*

31. *vt Trebiani legatam*] vet. *vt tribianis.*

Trabi ſea Caſare] vet. *tranſea ceſare. forſan tradiſſe.*

37. *Thraſypolim*] vet. *Thraſcypolim.*

42. *publicerum merum correptione*] vet. *correctione.*

Sextio Claudio] vet. *Seſtigio Gallio.*

43. *etiam ſellariam*] vet. *ſellaria.*

imperata ſcena] vet. *imperata ſchema.*

51. *in Latomiam condemnato*] vet. *in antliam.*

52. *multifariam increpitum*] vet. *inſcriptum.*

56. *relegauit Cynaram*] vet. *Cinariam.*

INDEX IN PVLMANNI ANNOTATIONES.

A.

Actor Iul.cap.5
Adminio Calig.44
Aaremum dare Aug.16
Æneatores Iul.32
Amanuenſis Tit.3
Ambubaia Ner.27
Anguſticlauius Oth.10
Anitarma ſortes Calig.57
Antium Ner.6
Antlia Tib.51
Argentum puſtulatum Ner.44
Aſcoma Ner.45
Aſcopera Ner.45
Aſinius Pollio Iul.30
Aſſertio perſuaſoria Domit.8
Atta Aug.4
Atta Claudius Tib.1
Atta Tib.1
Augur deſtinatus Calig.12
Auguſtei Ner.20
A. Cacina Tit.6
Aureus Romanus Oth.4
Axius Iul.9

B.

Bacculus Aug.87
Bebriacum Oth 9
Bonum factum Iul.88
Breuci pop. Tib 9
Brenni pop. Tib 9
Breuci pop. Tib.9
Brenni pop. Tib.9
Buthyſia Ner.12

C.

C. Matius Iul.52
Caliga ſpeculateria Calig.52
Callis Iul.19
Capillamentum Calig.11
Catadromus Ner.11
Cauci pop. Claud.24
Cœna recta Domit.4
Conſere Aug.35
Certamen Claud.11
Chorocitbariſta Domit.4
Chreſtus Claud.24
Cibiotates Veſp.19
Ciceronis iocus Iul.50
Citharœdus Domit.4
Cirilis Tit.6
Clunia op. Galb.6
Codeta Iul.36
Cognitura Vitell.2
Conſpecto Aug.13
Conſul ordinarius Domit.2
Copa Ner.27
Coprei Claud.8
Corniculariius Domit.17
Cothurnus Vitell.2
Cratera Calig.51
Crepi Claud.8
Cynaria Tib.56

D.

Δειπνήσεις Calig.37
Decernere ſiluas calleſq. Iul.19
Decima Calig.26
D. Silanus Iul.14
Decuria iudicum Aug.32
Decurrere ſtate die Claud.1
Delicata Veſp.3
Dertoſa op. Galb.10
Diribitorium Claud.18
Domitilla Veſp.3

E.

Elogium Calig.27
Epiſtola familiaris Domit.13
Epiſtola formalis Domit.13
Epiſtola formata Domit.13
Equites trabeati Domit.14
Euripus Iul.39
Exodium. Tib.45
Expallidus Calig.48

F.

Fauor mimus Veſp.19
Fiſcus Iudaicus Domit.12
Fiſtulata tabula Ner.31
Fores adoperta Oth.11
Forma Iul [illegible]
Funalis equus Tib.6

G.

Galba Cupido Galb.20
Galbeum Galb.3
Gelotiana domus Calig.18
Geſſoriacum Claud.16
Gratus Tib.46

I.

Ianus Aug.31 : Domit.13
Icelus Ner.49 : Galb.14, & 22
Iconica imago Calig.22
Incitatus, eq. Calig.55
Inciulis Tit.6
Inſitorium Ner.27
Inſtituere arborem Galb.1
Iocinor Aug.81
Iulius Montanus Ner.26
Ius ordinarium Claud.15

L.

Laticlauius Oth.10 : Dom.10
Legatum per praceptionē Galb.5
Lex pradiatoria Claud 9
Lex Scatinia Domit.8
Limus Calig.32
L. Ceſar Tib.70
Ludi Actiaci Calig.20
Ludi Aſtici Calig.20
Ludi haſtici Calig.20
Ludi Iuuenales Ner.11
Ludi Palatini Calig.56
Luperci Iul.76 : Claud 8

M.

Mactea Calig.38
Mala Matiana Domit.21
Malum Punicum Domit.1
Mandatores Tit.8
M. Saluius Otho Galb.17
Morbonia Veſp.14
Morbonia Veſp.14
Mazaces pop. Ner.30
Melitta Ner.27
Meridiani glad. Claud.34
Micleta Ner.27

Miliarium

Miliarium Oth.6
Mimus Calig.45
Mitellita Ner.27
Mithradates Iul.4
Mithridates Iul.4
Mucianus Veſp.6
Mulier vulgaris Vitell.2
Mullus Tib.34
Munerarius Domit.10
Myrtelica Ner.27

N.

Nero cirratus Ner.45
Neronia Ner.12
Νεόψηφος Ner.39
Νόμος Ner.20
Notare Galb.5
Numeri mil. Veſp.6
Nummus aſper Ner.44
Nyſa Iul.49

O.

Obruſſa. Ner.44
Obſecratio Claud.22
Oculi tumentes Tib.7
Odeum Domit.5
Officium Claud.26 : Veſp.8
Orcini Aug.35
Ordinare prouincias Iul.18
Oſcillatio Aug.83
Oſcillum Aug.83
Ὀρτυγομαχία Aug.83

P.

Pædagogia Ner.28
Palliati Iul.26
Pallula Tit.9
Parere Calig.8
Parmularius Domit.10
Peculiaris Iul.76
Pendêre reos Domit.9
Pendêre venalem Claud.9
Percrebeo Veſp.4
Pignora capere Iul.17
Plagula Tit.9
Πολύχοος Vitell.13
Popa Calig.32
Poſca Vitell.12
Poſtriduani dies Aug.92
Procuratores ducenarii Claud. 14
Producta fœmina Veſp.22
Proſa Aug 85
Pſilocitharíſta Domit.4
Pulleiaceus Aug.87
Puluinar Domit.13
Puſtula Ner.44
Puſula Ner.44
Pyrenæi ſaltus Iul.25

Q.

Quandoque Iul.81
Quæſtor Iul.17
Quæſtoris officium Tit.6
Quid mihi cum longis tibiis Oth. 7
Quirites Iul.70

R.

Res cognitionis Claud.15
Rhianus Tib.70

S.

Sabrata op. Veſp.3
Sagati Iul.42
Saltus Grati Iul.25
Saluius Otho Galb.17
Sandapila Domit.17
Scambus Oth.12
Scarus Vitell.13
Schema Tib.43
Selêna Calig.26
Sequius Tit.5
Sergius Galba Galb.1
Sexus muliebre Aug.44
Sigillaria Claud.4
Sigillatim Aug.9
Simulacrum iconicum Calig.22
Soccus Vitell.2
Spiculator Calig.52
Spintriæ Vitell.3
Sportula Domit.4
Stellatis campus Iul.20
Subbibo Ner.20
Subſecinus Domit.9
Suffertus Ner.20
Suffernus Ner.20
Suſtineo Iul.74
Syntheſis Ner.51
Syntheſina Ner.51

T.

Tabulæ fiſtulata Ner.31
Tantum quod Ner.6
Tanuſius Geminus Iul.9
Tarichea op. Tit.4
Telegonius Claud.40
Teſſera Ner.21
Teſtamentum primipilarium Calig.38
Teſtationes Iul.20
Theatrum venatorium Tit.7
Thermæ Tit.7
Thraſypolis Tib.36
Threces & Thraces Tit.8
Tiridates Ner.13
Tiro Calig.10
Tirocinium Calig.10
Togati Iul.42
Trachia Cilicia Veſp.8
Tranſmitto Calig.10
Tropæi Claud.8
Tribunus anguſticlauius Oth.10
Tribunus laticlauius Oth.10 Domit.10
Tutela recepta Claud.1

V.

Vehiculator Tib.18
Verba prætextata Veſp.22
Veſpaſianus natus in Sabinis Veſp.2
Veſpillo Domit.17
Vettius Iul.17
Vexillatio Galb.20
Vibilia Vitell.1
Victoria Aug.100
Vitellia Vitell.1
Vitellii patina Vitell.13
Vox fuſca Ner.20

HENRICI LORITI GLAREANI, PATRICII CLARONENSIS, IN C. SVETONII TRANquilli Cæſares, Annotationes.

REVEREND. IN CHRISTO PATRI, AC ILLVST. PRINCIPI, D. GEORGIO A GRAVENECK ABBATI CAMPODVNI DIGNISSIMO, D. PLVRIMVM COLENDO, GLAREANVS S. P. D.

QVADRAGINTA *iam elapſi ſunt anni, quando primum* D. ERASMVS ROTERODAMVS, *præceptor noſter, ad Ioannis Frobenii typographi petitionem, in C. Suetonium Tranquillum, ac reliquos qui Cæſarum vitas memoriæ olim mandaſſent auctores, emaculatis multis locis, præfatus eſt; nactus exemplar peruetuſtum ab* WILHELMO MONTIOIO, *Anglorum regulo, e bibliotheca monaſterii diui Martini apud Neruios, hodie Tornacenſeis. Agebat enim Regium Prætorem Tornaci, quando ea ciuitas id temporis Anglorum parebat imperio. Eum codicem, paullo ante quam e viuis hinc migraret, nobis dederat Eraſmus: ex quo ipſe olim multa eruerat ac caſtigauerat in Suetonio loca. Verum, vt fieri ſolet, quædam tum omiſit: vt erat occupatiſſimus, & ſacris tum auctoribus emendandis magis intentus. Cum igitur ante aliquot annos heic Friburgi ipſum Suetonium publice enarrandum ſuſcepiſſem, coactus ſum propius eum inſpicere codicem. ibi certe inueni quædam annotatione digniſſima; quæ curſim, vt procedebat lectio, notaueram. Iam demum illa omnia recollegi, vt ſub tui nominis auſpicio emitterem fetum, vt opinor, maturum. Difficile herele erat poſt tantos litterarum ac omnis eruditionis principes, qui ad hunc auctorem illuſtrandum ſuam adhibuerunt operam, aliquid adiicere, vel cogitare, ne dum moliri. Neque ego auſus fuiſſem quidquam, niſi huius codicis fiducia fretus. ita nemo mihi arrogantiam iure obiicere queat. Quiſquis autem voluerit intelligere, quantum in annotationibus poſt eximios illos viros effecerim, legat vel primam de area fori Cæſaris annotationem: ac videbit, haudquaquam temere hunc a nobis ſuſceptum laborem. Ibi enim duo loci, alter Plinii, alter huius auctoris, defenſi: quos vel corruptos, vel falſos, certe ſuſpectos illi ſcriptis prodidere: qui meo quidem iudicio bene habent, ac item etiam ſunt in vetuſto illo, de quo dixi, codice. Idem dico de loco huius auctoris alio, quem ſecunda annotatione, eiuſdem exemplaris quamquam cæcis admodum veſtigiis, emendatum exhibemus, qui fœdatus omnino erat. Sed nolo pluribus. Neminem habeo digniorem diligentiæ teſtem, quam benignitatem tuam, cum duobus illis viris, D. Ioanne Huber, ac Georgio Gaſt; qui nunc tibi ad ſacra velut Timothei fideliſſimi adſunt, vtrique noſtrum iure cari, etiam ipſorum in me merito. Commendo tibi* D. IOANN. HVLDRICHVM *a Raitnau, mihi cariſſimum.* DEVS *opt. max. que clementiam tuam diutiſſime incolumem, adepſius nominis gloriam, conſeruare dignetur. Friburgi Briſgoiæ, anno a* IESV CHRISTI *Natali* CIↃIↃLIX, *Kalendis Sextilibus.*

EX DICT. CÆSARE.

TITVLO XXVI. Forum de manubiis inchoauit, cuius area ſuper ſeſtertiûm millies conſtitit] *Ita legitur & in vetuſto codice Neruio, & in pleriſque aliis codicibus.* Millies ſeſtertiûm, *hoc eſt, millies centena millia ſeſtertiûm, facerent ſummam vicies quinquies centenûm milliû coronatorû: nimis magnam viſam Budæo & Egnatio, qui negotium intelligebant. Commentatorum alter, cum nihil de his rebus certi afferre poſſet, Plinii locum ex xxxvi lib. cap. xv, adducit, amphibolo ſermone, ac lectione corrupta.* Pyramides regum miramur, *inquit*, cum ſolum tantum foro exſtruendo ſeſtertiis millibus ducentis Cæſar Dictator emerit. *Sabellicus vero exponit, millies ſeſtertiûm, id eſt, mille ſeſtertia: bis peccans, re & verbis. re quidem: centuplo enim maior ſumma eſt millies* LLS, *quam mille ſeſtertia: verbis autem, quia Latini decies* LLS *dicunt, pro mille ſeſtertiis, hoc eſt, pro mille millibus* LLS. *Budæus autem, cum idem fateatur, apud veteres aut raro, aut numquam inueniri mille ſeſtertia, mauit tamen hoc loco legere* mille ſeſtertia, *quam* millies ſeſtertiûm: *& apud Plinium loco iam dicto,* Seſtertiis mille & ducentis. *etſi inquit, omnino minor ſumma eſt, quam vt Plinius inter miranda poneret. Hæc Budæus. Egnatius autem: Si* millies ſeſtertiûm *leges, inquit, erit tanta pecuniæ vis, vt iniri ratio vix poſſit. Hæc ille. Ratio iniri facile poteſt. atqui in hoc vertitur negocium, num credibile ſit Cæſarem tãtam potuiſſe habere pecuniam. deinde, ſi habere potuit, num in hanc rem tantum expendere voluerit. Duo dixi; quorum vtrumque credibile puto. Budæum plane video hæſitaſſe hoc loco. Nam paullo ante, vbi de numeris domus Clodii, & æris alieni Milonis locutus: Omnino igitur, inquit, oportet magnas has eſſe ſummas, quas Plinius ob inſignẽ nequitiam, inſaniæ regum Ægypti comparandas duxerit, qui pyramidas mundi miracula conſtruxerunt. Quæ Budæus ver-*

das verba propemodum inuitant, bene legi apud Plinium, ſeſtertiûm millies ac ducenties; conformiter ſane cum Tranquillo; vt illud ducenties *apud Plinium, explicet nobis quod Tranquillus* ſuper millies *dixit. Ipſe ego etſi ingens ac vix credibilis ſumma videtur, Millies ſeſtertiûm pro ſolo tantum expendiſſe: tamen cum cogito, ad quam rem Plinius compararit Cæſaris magnificentiam, (ita enim vocat portentoſam illam profuſionem) immo quam proferre potius videatur, cum de Clodio dicat,* Regum inſaniam; *de Milone,* Prodigium animi humani: *omnino eius ſum opinionis, recte legi hoc loco,* ſuper millies L L S: *& apud Plinium,* millies ducenties L L S. *Quod ſi quiſpiam dicat, vnde Cæſar acceperit: aio, Cæſarem ex duorum opidorum ſectionibus eam, aut etiam maiorem ſummam habere potuiſſe. Quod vnde luculentius probare poterimus, quam ex ipſo adeo Cæſare? qui lib. ii Commentariorum de bello Gallico, ex Aduaticorum vno opido capita vendita ait numero millia quinquaginta tria. Quod ſi in ſingula capita vicenos quinos coronatos conſtituamus, (cum tamen longe pluris olim venderentur mancipia) erit ea ſectio decies ter centenorum vigintiquinque millium coronatorum. Cui ſi alteram adiicies opidi ſectionem, quales in Gallia multas habuit, ſumma erit vicies ſexies centenorum, ac proterea quinquaginta millium coronatorum: quæ ſumma ſuperat ſummam millies ſeſtertiûm. Quod autem Cæſar voluerit, non eſt mihi dubium. Nam illam ſummam ita pro illo ſolo expoſuit, vt præterea multorũ ciuium animos ineſcarit, occaſionem quærens de omnibus fauorem captare: quod precedentia ante hæc, Suetonii verba ſatis euidenter declarant. Et habuit hæc ſane multam redimendi fauoris opportunitatem: multæ domus diruendæ erant, quas ab inuitis immenſa pecunia redemerit neceſſe eſt. Sic autem inſinuauit ſe in plurimorum amicitiam, cum triplo quadruploque plus ſolueret quam debebat. vt plane exiſtimẽ, occulto largitionis fuiſſe prætextũ, huius areæ ſiue ſoli emtionẽ. Fuit enim animoſiſſimus corruptor; qui nihil penſi habuit quantũ profunderet, modo quod volebat aſſequeretur. Hæc mea eſt opinio de hoc quidẽ loco: lector porro ſequatur quod placuerit.*

XXXVIII. Veteranis legionibus prædæ nomine, &c.] *Et hic locus ſollicitum habuit, vt video, Sabellicum. Verum nihil certi definit, ſed cum conditione loquitur: vt cui res nummaria nõ dum, vt hac ætate, innotuerit. At Egnatius poſt Sabellicum rem aggreſſus, primum Appianum a Tranquillo maxime diſſentire ait. Deinde fatetur, locum mutilatũ: & Tranquillũ, equitũ ſtipendium aliud ab Appiano tradidiſſe, peditũ reticuiſſe. Ego locum Tranquilli vitiatum omiſſione vnius vocis exiſtimo, adiutus ex veſtigiis veteris codicis, quo & D. Eraſmus vſus eſt; ex quo ego locum ita legendũ exiſtimo:* Veteranis legionibus prædæ nomine in pedites ſingulos ſuper bina ſeſtertia, quæ initio ciuilis tumult⁹ numerauerat quaterna: in equites, vicena quaterna millia nummûm dedit. *Si locus ita legatur, omnes ſummæ veriſimiles videbuntur, & equiti quadruplo maius ſtipendium datum intelligitur: quod & Sabellicus fatetur. cetera omnia bene habebunt. In Appiano locus mihi ſuſpectus eſt: quippe in quo nulla ordinum ratio habetur. Ea deprauatio, ſiue ex Græco codice, (vt ſæpe fit) ſiue interpretis culpa acciderit, neſcio: variè certe citatur hodie a Triumuiris noſtris, Sabellico, Beroald⁹ ac Egnatio. Si quid diuinandũ eſt, ego Appianum ſummas ita ſcripſiſſe exiſtimo:* Statim poſt triumphũ quæcumq; exercitui pollicitus fuerat, ampliore adhuc pecunia exſoluit: militi drachmas Atticas mille quingentas, tria millia Decurioni, Tribunis militum equitibusq; duplo maius. *vt hoc vltimum referatur ad Decurionũ ſtipendium, atq; ita fiat equitum ſtipendium quadruplo maius quam fuerit peditum. Denique ea ſumma cum Suetonio conuenient. Certe ſi pediti quinq; millia Atticarum drachmarum data intelligamus, vt habent vulgati codices, nimis magna ſumma erũt reliquæ. Sed ſi (vt Trãquillus habet) intelligamus militi primum bina, deinde quaterna numerata, vt ſit quadruplo maior equitum ſumma, cõſtabit ratio ordinum etiam apud Appianũ. Gregarium hercle militem cepiſſe millenas quingenas drachmas Atticas, hoc eſt, coronatos centenos quinquagenos, mihi opido magnificum videtur donatiuum, etiam in profuſiſſimo Imperatore: maxime hoc tempore, quando bello Africano non parum attrita, etiamſi victor erat, opes eius credi poterant. Vt mihi non ſiat veriſimile; potuiſſe quina millia drachmarum ſingulis exſoluere militibus. [Appiani locus de quo ambigit Glareanus, in Græca editione ſic habet; Ciuilium bell. lib. 2. pag. 244:* εὐθὺς δὲ ἐπὶ τοῖς θριάμβοις διένειμε τὰ ὑπεσχημένα, καὶ ὑπερέβαλεν· στρατιώτῃ μὲν, ἀνὰ πεντακισχιλίας δραχμὰς Ἀττικάς· λοχαγῷ δὲ, αὐτοῦ τὸ διπλάσιον· καὶ χιλιάρχῳ καὶ ἱππάρχῳ, τὸ ἔτι διπλάσιον· καὶ τοῖς δημόταις, ἑκάστῳ μνᾶν Ἀττικήν. *id eſt, Statim poſt triumphum promiſſa diſtribuit, idque ampliore in omnib. ſolutione: militi quidẽ, in ſingula capita quinque millia drachmarum Atticarum; centurioni vero, eius ſummæ duplum; ac tribuno & equitum magiſtro, adhuc duplum: plebeiis autem, ſingulis minam Atticam.]*

LI. Auro in Gallia ſtuprũ emiſti, heic ſumſiſti mutuum] *in vetuſto codice ita legitur;* Aurũ in Gallia effutuiſti, hic ſumſiſti mutuum. *Carmina ſunt quadrata trochaica catalectica, nõ tam recta lege vt ſuperiora Titulo xlix; trochæo locis paribus dominante. ſed pro* effutuiſti, *lego* effutiuiſti, *coniugationis regula; & carmen etiam ſic melius habet. Senſus autem eſt: Quod aurum heic ex ærario ſumſiſti mutuũ, nempe vt fures ſolent, numquam redditurus: hoc inquam effutiuiſti in Gallia, id eſt, turpiter cum magnatum feminis inſumſiſti. Hic ſenſus longe ſimplicior eſt; atq; adeo etiam argutior, quam ſi dicamus, Heic ſumſiſti mutuum, id eſt, heic viciſſim tuam etiam vxorem ſtuprari a Clodio poſſiſti. Longe argutius eſt, de furto, ſumere mutuum quod numquam ſis redditurus, pro furari; quam pro ſtuprari; quod Beroaldus ſenſit. Qui loquendi modus etiamnum hodie de furto, non de ſtupro, manet vulgo frequentiſſimus.*

LII. quæ ſcire C. Martium & C. Oppium, reliquosq; Cæſaris amicos] *Titulus hic oſtendit Cæſaris libidinẽ in Reginas, & duas adducit: ſed de Cleopatra longiorem facit ſermonem, ex qua filium Cæſari natum, multis verbis inducit ꝓbationes Græcorum, M. Antonii, C. Martii, C. Oppii, ac reliquorum Cæſaris amicorum. In vetuſto codice pro*

quę ſcire, *ſcriptum eſt*, que ſcire, *abſq; diphthongo, vt; poſt q vulgato ſcribendi modo. Vnde ego conijcio legendum*, ſcireque C. Martium & C. Oppium, reliquoſque Cæſaris amicos. *atq; ita etiã quidam codex alius habet. Denique vt clarius fieret, ſciſſe C. Oppiũ, Cæſarem ex Cleopatra natũ agnouiſſe, ipſum Oppium librum edidiſſe, in quo oſtẽdat eſſe Cæſaris filiũ, quẽ Cleopatra dicat. Quæ ſi ita ſunt, vt attente totũ contextũ legenti patet, certe negatio* non, *ante verbum* eſſe, *tollenda eſt: alioqui cõtraria fuerint, ſi C. oppium cũ C. Martio ſcire dicamus, quod M. Antonius Senatui affirmauerat, nempe Cæſarem agnouiſſe filium: & nunc C. Oppium librum edidiſſe pro patrocinio, nõ eſſe Cæſaris filium. Omnino igitur negatio auferenda. Cæterum multum momenti eſt in* ſcireque: *quod commentatores non notaſſe admodum miror. Sed & D. Eraſmus tumultuarie hunc locum legiſſe videtur, cum in annotationibus ponit hæc verba;* Librũ edidit non eſſe, *pro eo quod eſt, libro teſtatus eſt. Alioqui, quo erat acri iudicio, probe vidiſſet hanc lectionem cordato lectori nunquã probari. Totus igitur locus ita legatur:* M. Antonius agnitũ etiam ab eo, Senatui affirmauit: ſcireque C. Martium & C. Oppium, reliquoſq; Cæſaris amicos: quorum C. Oppius, quaſi plane defenſione ac patrocinio res egeret, librum edidit, eſſe Cæſaris filium quem Cleopatra dicat. *Lector attente locum perpendat, & videbit nos non temere in hanc deſcendiſſe opinionem.*

EX AVGVSTO.

Tit. x. Sed aduerſante conatibus ſuis M. Antonio Conſule, quem vel præcipuum adiutorẽ ſperauerat, ac ne publicũ quidem & translaticium vlla in re ſibi ſine pactione grauiſſimæ mercedis impertiente] *Mirum eſt quã hoc loco fruſtra luctati ſint cõmentatores noſtri, ac omnem mouerint lapidem vt huic loco mederẽtur. ſed hercle abſq; codicis vetuſti auxilio impoſſibile erat veritatem ipſam eruere. In codice Neruico ita legitur:* ac ne publicũ quidẽ ac translaticium ius vlla in re ſibi ſine pactione grauiſſimæ mercedis impartiente. *Quæ lectio haud dubie vera eſt: eamq; ſequendam cenſeo: vt publicũ ius intelligamus omnibus patens, translaticium aũt ad tribuniciam poteſtatem referatur. Sabellicus exponit* publicum, *vt Conſulẽ: quam expoſitionẽ ablatiuus* impertiente *non admittit. Quis enim ita loquatur, Antonio non impertiente ſibi publicum, id eſt, Conſulem? Deinde quæ addit de translaticio, nihil ad hũc locũ attinent. Beroaldus aũt magis hæret, & magnificus eſt in allegandis auctoribus, nihil ad rem facientibus: mirãda item expoſitione, vt nihil ad Trãquilli verba. D. Eraſmus, vt paullo ante dixi, leuis operis hunc percurrerat, & ſubſeciuis dumtaxat horis: alioqui ex hoc codice nõ erat difficile videre, verbum* ius *omiſſum in vulgatis codicibus, quod ibi luculenter ſatis legitur, vt in codice ab homine non admodum docto ſcripto, vt ſunt fere qui hodie ſuperſunt.*

xxi. item Rhætiam, & Vindelicos, ac Salaſſos, genteis Inalpinas] *Quod de Eraſmo præceptore noſtro, iam admonuimus, leui illum operis hunc auctorem percurriſſe, vel hoc loco patẽre poteſt. Codex enim ille vetus, quẽ mihi reliquit, pro* Alpinas *legit* Inalpinas, *adeo manifeſtis litteris, vt nihil clarius. Vt autem ipſo locũ notarem, occaſionem ſumpſi ex D. Bruti epiſtola iiii, lib. x Epiſtolarũ familiarium Ciceronis, vt vocant; vbi ita inquit:* Progreſſus ſum ad Inalpinos cũ exerc. *vbi Petrus Victorius, noſtra ætate venerabilis vir, ſumma modeſtia, ſumma eruditione, admonuit quod ego, vt ingenue fatear, primum non attendi: verum poſtea ita amplexus ſum, vt omnino ita legendum exiſtimem.*

xxii. Ianum Quirinum ſemel atq; iterum a condita vrbe ante memoriam ſuam clauſum, in multo breuiore temporis ſpatio, terra marique pace parta ter clauſit] *Ita omnes, quotquot nos vidimus, habent codices; atq; adeo etiam ille vetuſtus. Quæ cauſſa fuit Beroaldo vt diceret, Auguſtũ ſuo tempore ter clauſiſſe Iani templum: cum hoc nemo alius auctorũ, (de maioribus loquor) quod equidem ſciam, ſcriptis prodiderit. Certe Plutarchus ac Dionyſius Græci, ac Liuius Latinus auctor, non* ter, *ſed* tertiúm *Auguſtum Iani clauſiſſe templum aiunt. Oroſium citat auctorẽ, qui me non admodũ mouet. Liuius hercle non tacuiſſet hoc, qui unde alia ad Auguſti laudem adeo diligẽter dicere ſolet. De ea re tamen cum nemine cõtenderim. Addã tamen meam de hac re ſententiam, aut magis cõiecturam. Suſpicor ſane, breuitatis gratia ſcriptũ fuiſſe* ter. clauſit, *puncto appoſito ſyllabæ* ter. *Quod quidem punctũ in vetuſto codice ſubſcriptũ eſt. Quemadmodũ* Cos. ter. *pro* Cos. tertio *vel* tertium *ſcribere ſe piuncule ſolemus. Ita omnino hic* ter. clauſit, *pro* tertiúm clauſit. *Ne vero hoc alicui friuolũ appareat, videat quæſo A. Gellium cap. i, lib. x, quid cõſilij Cicero de eodem aduerbio Pompeio dederit: & facile in noſtrã cõcedet ſentẽtiam. Porro quod inquit Tranquillus,* breuiore temporis ſpatio; *intelligo, vel quã Romulus, vel quam ipſi Romani poſt eum primo Punico bello. Romulus enim perpetuo bellauit: primum autem bellum Punicum durauit annis xxiiii: Auguſtus vero intra xii annos pace terra mariq; parta, Iani templum non ter, ſed tertiũm clauſit.*

EX TIBERIO.

Tit. v. M. Æmilio ii, & Munacio Planco Coſſ.] *Vetus codex habet* Numatio, *pro* Munatio. *Eſt autem & Numatii celebris viri mentio apud Horatiũ lib. epiſtolarũ i, epiſtola tertia, & alterius Numatii Galli apud Martialẽ lib. x. Lector cogitet.*

x. exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto] *Non recte hunc locum Beroaldus de C. Marcello C. Cæſaris hoſte, adducto ex Lucano teſtimonio, exponit. Erat enim illic iam pridem mortuus. Sed neq; de eo ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, intelligi poſſunt. Itaq; lectori conſiderãdum, num de eo Marcello loquatur, qui minoris Octauiæ fuit filius, a Virgilio vi Æneidos deſcriptus. cuius pater etiam Caius, non Marcus: ne quis de eo Suetonium loqui exiſtimet.*

xii. a commeatu caſtra repetentes] *Locus eſt oppido obſcurus. Neſcias enim vnde caſtra repetentes erãt, ex vrbe ne, an e Rhodo. Sabellicus ab vrbe rediſſe in caſtra, exponit. Atqui Tiberius Rhodi erat. Niſi intelligamus, Centuriones innuiſſe, Tiberium Romam ad amicos ſcripſiſſe ambigue, quæ etiam Auguſtus reſciuerit. Sed Sabellicus ait, Ad amicos in caſtris talia ſcripſiſſe Tiberium: manet ergo obſcuritas. Quidam, vt tollant ambiguitatem, ordinem putant:* Venit etiam in ſuſpicionem per quoſdam beneficii ſui Centuriones: *vt culpa ſit*

penes

penes Tiberium. At ſi ad amicos & Centuriones id ad Caiũ detulerint, videntur ipſi defeciſſe a Tiberio ad Caium: vt mutabiles ſunt ad quamlibet auram militũ animi. Nihilo minus locus in obſcuro manet.

XV. Caio & Lucio intra triennium defunctis] *Tit. lxv in Auguſto Suetonius ait,* Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos. *Tu vide, vter ex altero locus emendandus ſit: hic ne,* intra biennium, *pro* intra triennium: *an ille,* duodetriginta, *pro* duodeuiginti. *Nam codices conſtanter ita habent. Et mirum, commentatores ne vno quidem verbo hæc annotaſſe.*

XX. & congiarium tricenos nummos viritim dedit] trecenos *legendum, quemadmodum in Caligula tit. xviii;* Cõgiarium populo bis dedit trecenos ſeſtertios. *atq; ita etiã vetuſtus codex duobus his in locis. Facilis lapſus librariorum in tri, & tre: ſed in re magnum momentum. In ſyllabarum etiam ratione diſcrimẽ.* Triceni *enim primam deriuatione longat, a* triginta *enim deducitur: at* treceni, *primam breuem habet, quia ſyncopa facta a trecenteni. Horatius lib. ii Carm. ode xiiii:* Non ſi trecenis, quotquot eunt dies, Amice places illacrymabilem Plutona tauris. *Quo in loco Horatii codices plerique errant; vt in eum quondam editis annotationibus lectorem admonuimus.*

XXI. Vale, & ordinem æſtiuorum tuorum] *In vetuſto codice ita legitur:* Et dux νομιμώτατε vale: ordinem æſtiuorum tuorum. *Hæc verba abſque coniunctione, & initio huius clauſulæ leguntur, vt ammiratiue dicta intelligantur, hoc ſenſu: Quid dicam ordinem æſtiuorum tuorum! Atq; hoc modo omnia erũt plana, quæ cõmentatores miſere torſerũt.*

XXV. vt æquarentur ſtipendio Prætoriani Germanicianis] *Ex antiquo codice cõtrario modo legendum,* vt æquarentur Prętorianis Germaniciani: *idq; ex primo Taciti libro. Prætoriani maius ſtipendium habebant; ſed minus laborum, minuſq; periculorum. Ergo exercitus poſtulabant, Germanicianos ſtipendio æquari Prætorianis. Mirũ vero, neq; hunc locũ a commẽtatoribus animaduerſum.*

XXVIII. Siquidem locutus aliter fuerit] alcet *pro* aliter, *habet codex vetuſtus: atq; ita ego etiam legendum exiſtimo.*

XLVII. vtiq; poſtquam comœdum Accium coactus eſt manumittere] *Prioribus titulis, cum eſſent res turpiſſimæ exponendæ, ibi Beroaldus ſane quam copioſus fuit. At hic, vbi in re honeſta difficultates incidunt pulcre omnino tranſilit. vt, vbi de Accio comœdo dicere debebat, qua de cauſſa Tiberius coactus eſſet Accium manumittere, narrat nobis, quomodo comœdi olim ſerui fuerint. Neque ego ſane ſcio, cur coactus ſit Auguſtus ille Imperator; ſed in hoc mihi annotatur, vt aliis dem occaſionem inquirendi. Porro de Hortalo Herennii filio, multa Tacitus lib ii, anno Tiberii v, narrat.*

XLVIII. propoſito millies ſeſtertium gratuito in triennii tempus] *Et hunc locũ non minus pulcre tranſilit Beroaldus: non auſus dicere, Non intelligo. Sabellicus autẽ hæc verba exponens: Mille ſeſtertiis, inquit, ſine fenore ciuibus conceſſis. Hæc ille, libras intelligens opinor. Atqui mille ſeſtertii,* 1000 *ſunt mille nummi.* Mille ſeſtertia, *rarum eſt apud Romanos: ſed* decies ſeſtertium *vocant* 1000000; *quod vulgus hodie mille millia. Porro* millies ſeſtertiûm, *centuplo maior ſumma eſt,* 100000000, millies *centena millia ſeſtertiûm; vulgus vocat centies mille millia: qui faciunt coronatorum* 2500000. *Illud* propoſito *exponendum erat, quónam referendũ. Sed age, adducamus Taciti verba, quæ lib. v, anni xix Tiberii initio fere ponit, multũ lucis huic loco adferentia. eamdem enim rem ibi tractat. Ea ita habent: Donec tulit opem Cæſar, diſpoſito per menſas millies ſeſtertio, factaq; mutuandi copia ſine vſuris per triennium, ſi debitor populo in duplum prædiis caviſſet: ſic refecta fides. Hæc ille. Quidam codices* millies ſeſtertiûm, *alii* millies ſeſtertio, *legunt: vt ſi quó referatur illud* propoſito; *vt in Taciti verbis* diſpoſito ſeſtertio. *Quod vero mox ſequitur in hoc titulo de dominis inſularum,* pretio reſtituto, *quid ſibi certo velint, admodum hæſito. Commentatores more ſuo tacent. Ceterum & ſequenti mox titulo, de cenſu Cn. Lentuli verba Senecæ adducens Beroaldus, quatuor millies ſeſtertiûm allegat, pro quater millies* IIS. *luculento errore: niſi codices ſint corrupti: quod fieri poteſt. Vt vt ſit, certe Beroaldus de hiſce rebus nihil intellexit, quantumuis diſſimularit.*

LXVII. Di me Deæq; perdant, quem quotidie perire ſentio, ſi ſcio] *Senſus videtur: Di me Deæque perdant, ſi ſcio, quod me quotidie perire ſentio. Magna ignorantia, qui ſentit ſe perire, & tamen neſcit: & imprecatur male ſibi, ſi ſciat: quod tamen in ſe ſentit. miſerior Terentiano Phædria; qui ſcientem ſe ac prudentem perire conquerebatur. Nimis obſcurus, immo nimis argutulus Tiberius. Quidã* ñ ſi ſcio, *referunt ad tres primas periodos: non inepte, meo quidẽ iudicio. Codex vetuſtus longe aliam habet lectionem;* Dii me Deæque peius perdant, quã quotidie perire ſentio, ſcio. *Quæ lectio ſumme placeret, ſi modo coniunctio,* ſi, *non omiſſa eſſet: vt hoc ſenſu legeretur, Me Di Deæque, ſi ſcio quid ſcribam, peius perdant quam vtiq; me perire ſentio. Senex erat enculus, & ſe perire quotidie ſentiebat: ſed imprecabatur ſibi maiorem perditionem, ſiquidem ſciret quid ſcribere deberet.*

EX CALIGVLA.

TIT. VIII. Plinius Secundus in Treueris vico Ambiatino ſupra Confluenteis] *Pro Plinio videtur eſſe Cornelius Tacitus, lib. i, vbi Agrippina cum puero Caio Treueros mittitur. ait enim: Ipſa inſigni fecunditate, præclara pudicitia. Iam infans in caſtris genitus, in contubernio legionum eductus, quem militari vocabulo* Caligulam *appellabant: quia plerumq; ad cõciliãda vulgi ſtudia eo tegmine pedum induebatur. Quod autẽ Sabellicus hoc loco Treueros deſcribẽs, dicit Colonienſis Diœceſeos eſſe, fallitur: cum Treueri non ſolum proprium habeant epiſcopum, ſed archiepiſcopum, Imperii Romani electorem. Quod vero de lingua ſubiicit, Treueros non Gallica hodie uti lingua, ſed Germanica, e vulgi opinione hoc habet; qui putãt, eam qua hodie Francia regnum vtitur, eſſe Gallicam linguam, cum ſit Romana, vt Italica & Hiſpanica, quamquam magis corrupta. Veteri Gallica, quæ & Celtica, vere vtuntur Heluetii, & proximi ſecundũ Rhenum in Gallia vicini: vt Sequani, Rhenani, Rauraci, Elſatici ac Briſgoenſes, Argentinam vſque. Porro ſub Argentina inde cum Germanica miſcetur, vt etiã apud Treueros. Olim ante Roma-*

norum in Gallia Imperium, Germanica & Gallica lingua, erant vna lingua, & tamen dua; vt apud Græcos Ionica & Æolica: quod diſcrimen ignorabant Romani. Treuerorũ igitur lingua eſt veius qua ſemper vſi ſunt; quamquam multũ cum Germanica permiſta ob vicinitatẽ. Et Galatæ, ad quos ſcripſit diuus Paulus, eadem vſi ſunt lingua; diuo Hieronymo auctore.

XVI. vt Antiocho Comageno LLS millies confiſcatum] *Id hoc loco admodum duos commentatores miror, non ſane quod ſummam LLS millies non exponunt, quippe quam neuter intelligebat. ſed ne ſenſum quidem explicarunt: oppido obſcurũ.* Confiſcatum *enim participium, quod ſubſtãtiuum habet? fructumne, an regnum? an ipſum factum ſubſtantiuum? hoc ſenſu, quod cõfiſcatum erat, hoc eſt, fiſco principis illatum, (ita enim exponunt illi) erat LLS millies. Lector ipſe iudicet. Ceterum LLS* millies, 100000000, *hoc eſt, millies centena millia ſeſtertiorum, faciunt coronatorum vicies quinquies centena millia, 2500000, facta diuiſione per 40. In ſumma autem proxime ſequẽte, codex vetuſtius habebat* octingenta millia. *quamquam quidam ſpatio quod verſibus interiacet,* octoginta *deſuper poſuit.* 80000 *LLS, efficiunt coronatorum* 2000: 800000 *vero,* 20000. *Differentia duplo.*

XXIII. Actiacas Siculasque victorias, vt funeſtas populo R.] *Cauſſas huius inſectationis commentatores non referunt. At ego exiſtimo, ideo ſceleratum Caligulam haſce duas victorias celebrari noluiſſe, quia Agrippa in iis maximam nauauerit operam. non itaq. ob Auguſti odium, quippe a quo matrem totam pregnatam eſſe voluit, vt ipſius progenies maior videretur: ſed quia Agrippa, quẽ oderat, in eis gloria celebrabatur: exemplo Alexandri Magni, qui maluit Iouis Arenarii ſpurius videri, quam Philippi eximii Regis legitimus filius. Meminit & Virgilius lib. viii Æneid. in Actiaca victoria deſcriptione, Agrippa. Inde & forſitan Caligulæ odium in Virgilium. De Auguſti inceſtu non multum dubito. erat enim inſignis Sodomita, & in Ouidium plus quam tyrannus: niſi quod non occidiſſet; non auſus propter turpitudinem.*

XXVI. Scenicis ludis inter plebem & equitem cauſſam diſcordiarũ ferens, decimas maturius dabat] *Videtur autem innuere, inquit Beroaldus, datas eſſe ſolis equitibus decimas. Hæc ille. quibus mox dupliccm ſenſum explicat, ſed querũ neuter auctoris mentem oſtendit. Atqui ego puto, ſi ſolis equitibus data eſſent decimæ, & præterea citius, vt putat Beroaldus, potuiſſent vtique equites etiam citius occupaſſe loca. Vnde potius id credendum eſt, olim plebeiis ſeruis cõgiaria dari ſolitum, vt equites interea loca ſua occuparẽt. Caligulam autem nunc maturius dediſſe, vt plebs etiã equitũ loca occupare facile poſſent, qui olim nõ poterant. Quod vero Beroaldus de decima hora conĩectat, omnino diſplicet. Si enim decima primum hora hiſtriones dabantur, ſero hercle dabantur. Quomodo igitur* maturius *ſubnecteret Tranquillus? Hunc certe locum neuter commentatorum, meo quidem iudicio, intellexit.*

XXXVII. commẽtus nouum balnearũ vſum] *Beroaldus multis verbis oſtẽdere conatur illud nouum balnearũ genus: nihil tamen definiti adducit. Ex eo tamen Plinii, quem citat, loco, lib. xiii, cap. iii, certi aliquid de hoc portentoſo balnearum vſu adferri poſſe puto. Id ad lectorũ cum oblectamentum, tum vtilitatẽ ita adnotare placuit. Plinius ibidem in vnguẽti libras vt minimum quadragenos ſuppuitat denarios. Si quis igitur ſolio aut lauacro ingerat 576 ſextarios, quos dupondios recte exiſtimat Budæus, erunt 1152 vnguenti libræ. Tot ſuffecerint ad vnius ſolii expletionem, vt quis ſolus lauet. (nam minuere magis libuit omnia, quam adaugere) ea ſumma per 40 multiplicata, faciet ſummam denariorũ 46080. Rurſus ea per 10 diuiſa, producet ſummã coronatorum 4608. Tanti vna lotio, vt ita dicam, aut vnius ſolii repletio ad lauandũ conſtitit. Hæc cõmentatores explicare debebant, vt ad finẽ huius capitis intelligeretur immenſa ea ſumma vicies ac ſepties millies ſeſtertiũm; quam nõ toto vertente anno cõſumpſiſſe ſceleratus hic furcifer prædicatur. Vicies ac ſepties millies ſeſtertiũm numeris vulgaribus ita ſcribuntur, 2700000000 LLS. qua integro, non conciſe, etiam ita, ac non minus Latine efferuntur, vicies ac ſepties millies cẽtena millia ſeſtertiũm. Efficiunt aũt coronatorũ 67500000. qui numerus Latine ita effertur, ſexcenties ſeptuagies quinquies centena millia: ad Plinii regulam, qui lib. xxxiii, cap. x ait: Non erat apud antiquos numerus vltra centum millia. Hanc numerandi formam Latinis frequentiſſimam, Budæus primus, quod equidem ſciam, velut reſuſcitaſſe videtur: quã doctos aliquot nõ aduertiſſe, admodũ miror; vt doctiſſimũ virum Leonardũ a Portis; cui hæc de aſſe tractatio plurimum debet. Is tamen libro ſecundo, quem hac de re diligenter inſtituerat, vtcumque maiores ſummas, raro vero latine exprimit. Ipſe Egnatius, cum Venetos aureos in locum coronatorum Francicorum poneret, ita extulit ſummam, ſexagies ſexies millies mille aureos, omiſſis, quingenties mille: ſi codices non errãt: ſicut ꝓximo capite,* LLS nonagies 9000000, *hoc eſt, nonagies centena millia ſeſtertiũm: Veneto numiſmate eſt, inquit, ducenti viginti quinque mille aurei Veneti. Ego dixiſſem, ſummam pecuniæ noſtræ ducentorum viginti quinq. millium aureorum Venetorum. Quis enim vmquam dixit Latine, ducenti mille? Vulgo numerus ita eſt,* 225000.

LV. vicies ſeſtertiûm contulit. Incitato equo, &c.] *Vt in præcedentibus exemplis, magnis illis quidem, & non temere tranſiliendis, commentatores numeros ne attigere quidẽ: ita hoc loco Sabellicus prudẽter ſilet. at Beroaldus, vt etiam de his aliquid intellexiſſe videretur,* Vicies ſeſtertiûm, *inquit, nõ tam xx ſeſtertia, quam xx millia, ſignificat hæc locutio: magnifice ſatisfactum huic loco opinatus, cum* vicies ſeſtertiûm *ſignificet vicies centum millia LLS, coronatorũ* 50000. *Porro de* Incitato *valde ambigua dictio eſt. Et Sabellicus in genitiuo legi putat; quãuis omnes codices reclament. Et mihi placeret, ſi vltimus huius tituli verſus non remoraretur. Quomodo enim equum Coſ facturus erat? Ni ad reliquam ſtultitiam eius ac impudentiam, etiã hoc referamus. Beroaldus exponit; equo, id eſt, ob equum. Sed ſequẽtia nec omnia quadrant pro equo, nec omnia pro incitato. Lector iudicet.*

EX CLAVDIO.

TIT. IIII. legatoque non amplius quam octingentorum ſeſtertiorum proſecutus] *Si de minore ſeſtertio, hoc eſt nũmo, intelligamus, erit*

nimis

nimis parua ſumma, nempe xx coronatorum. Itaq; de maiore intelligendum: vt 20000 coron. accipiamus. Sequenti mox capite, xl aurei Romani, quando centenis ſeſtertiis nummis æſtimabantur, facient c coronatos Franciços. Sed id nos nunc non agimus, vt omneis ſummas explicare velimus. expoſitoris enim hoc, non annotatoris eſt officium.

xv. Excuſans quidem teſtem de prouincia ab eo vocatum] Excuſo, duo ſignificat: crimen purgo, vt excuſatio peccati apud Ciceronem: item, in excuſationem affero; vt qui propter latrones aut tempeſtates iudicio adeſſe nõ potuerit. In vtro ſignificatu intelligendum, commentatores nõ explicant. Ceterum hoc magis dubium eſt, num legendum ſit quidam pronomen, quod vetus habet codex; vt de alio loquatur excuſante: an quidem aduerbium; vt de Claudio excuſante loqui auctorem intelligamus. Et ſane multum momẽti fuerit, vtrum legas. Quod autem ad finem huius periodi Beroaldus legit: Mortuus eſt, inquit, puto licuit: in hoc poſtremo quod dixit, puto licuit fuiſſe, ſtulte dictum aſſerit. Sabellicus autem in hoc, quod negarit præſto eſſe poſſe, intempeſtiuum & leue pronunciatum ab eo. Deinde omnino nimis ſtultum, quod adiecerit, puto licuit. In veteri codice legitur ad margines pernotatum, Puteo licuit. Ex qua lectione quidam pro puto licuit, emendarunt Puteolis. Et hercle id placet. Vt in hoc intelligamus ſtultũ redargui Claudium, quod diu diſſimularit quod diſſimulandum, maxime in iudicio, non erat. Debebat enim primum dixiſſe, mortuum Puteolis: nempe ſic facile intellectu fuiſſe, adeſſe illum non potuiſſe.

xix. Conſtituit pro conditione cuiusq; ciuis vacationem legis Papiæ Pompeiæ] Tot extant in hunc locum expoſitiones, tam varia lectiones, tot annotata etiam doctiſſimorum virorum, vt ſingularis impudentia videri queat, quidquam his adiicere. Primum, quã multa Beroaldus ad hanc rem nihil attinẽtia poſt Sabellicum adduxit? quem tamen aliquando emendare videtur, ipſe ſe quoque reprehendens hac de lege in Annotationibus, quas poſt Suetonii Commentationes edidit in Tacitum. Beatus Rhenanus, & Æmilius Ferrettus, in eũdem Tacitum commentati, poſtremo Baptiſta Egnatius in hunc item auctorem, de eadem hac ipſa lege tam varia prodiderũt, vt cordatus lector vix ſciat quid potiſſimum ſequatur. Itaque ego omnino ſuperſedebo hic meas ſuperaddere nugas. Vnum hoc tamen lectorem admonuerim, in codice vetuſto duobus locis lectione variatum. Nam titulo hoc xix, Pompææ, ſcriptum erat: at paulo poſt, tit. xxiii, Poppeæ. Itaque m litteram priore loco reiiciendam putamus, & omnino Poppææ legendum, quemadmodum admonuit Egnatius. Porro titulo xxiii, vacationem legis Papia Poppaa ſexagenariis: hoc vero titulo xix, pro conditione cuiusque ciuis conceſſam intelligo, atque ita obrogatum legi.

xxvii. Pompeium atque Silanum non recuſauit modo, ſed & interemit] quia Tacitus lib. xii, non ita longe ab initio, ſcribit, Silanum ſibi conſciſſe mortem: Suetonius vero in hoc adeo titulo aſſerit, Octauiam primum Pompeio, deinde Sullæ locatam. Vnde hoc item loco legendum puto, Pompeium atq; Sullam non recuſauit modo, ſed & interemit: non autem, Pompeium ac Silanum.

xxviii. Nec minus Felicem, quem cohortibus & alis, prouinciæque Iudææ præpoſuit] Vide de hoc Felice Tacitum lib. xxi, poſt ſplendida illa de Iudæis mendacia, & Hieroſolymæ deſcriptionem, ac templi Dei a Pompeio profanati captiuitatem: vbi Antonius Felix dicitur, M. Antonii progener, cum Claudius nepos eſſet. Druſilla enim vxor eius, Cleopatra & Antonii neptis erat, ex Helene ac Iuba procreata. Diuus Lucas eam Iudæam appellat, cap. xxiiii in Actis. Illud autem, Trium reginarum, nemo explicat; fortaſſis quia ignoratur. Mihi porro eadem cauſſa fuit.

xxix. Ap. Silanum conſocerum ſuum, Liuiasq; alterã Druſi, alteram Germanici filiam] Codices quidam, ac nominatim vetuſtus ille, habet Iulias, non Liuias. Ceterum Beroaldus exponit de Liuia quæ fuit vxor Druſi, Tiberii Imperatoris filii, quæ poſtea Seiani meretrix facta: de qua Plin. lib. xxix, cap. i. At contra ego Iulias legendum, vt habet vetuſtus codex, contendo: ac Suetonium de Druſi, Tiberii filii, filia, non de vxore loqui exiſtimo. Nec obſtat varia alibi denominatio. Tacitus enim Druſi filiam vocat Iuliam, lib. iii, ad anni vi Tiberii finem. Idem Tacitus etiam Germanici filiam, Iuliam vocat, initio anni xix Tiberii, lib. vi, Vinicio iunctam. Commentatores decepti videntur, quod mulieres iſtæ ſæpe binomines fuerint.

xxxviii. repente tantum non ſatisfacientibus veniam dedit] Beroaldus putat vetuſtum illum dicendi modum per tantum non, pro fere, propemodum, etiam heic expreſſum. Verum ego nõ video, vt hoc loco quadret. Quare hæc verba ita legerim; repente tamquã ſatisfacientibus. In vetuſto codice duæ lectiones erant, neutra ſatis ſincera. Claudius hoc exemplo oſtendit, ſe quidem ira moueri, ſed breui. Plurimum enim Oſtienſibus fauebat.

xliiii. qua pridie quamdam adulterii ream condemnauerat] Quidam putant, Domitiam Neronis amitam heic innui a Claudio damnatam, ex verbis Taciti lib. xii, ad finẽ: vbi eamdem Claudii querelam proſequitur de ſuis nuptiis, metuente ſibi Agrippina, ac prius de Domitia perdenda cogitante. Atqui Domitiæ poſt apud eundem multa mentio, lib. xiii, & poſt Claudii interitum. Quidam putant eamdem eſſe Domitiam ac Lepidam; cum Cornelius ad libri xii finem, poſtquam Domitiam nominauit, mox Lepidam ſubiungat. vbi Lepidam minore Antonia natam aſſerit; quam ego maiore Antonia natam autumo. Niſi Tacitus copia aut licentia, eamdem nunc Domitiam, deinde proximo verſu Lepidam dixerit: & mori quidem iuſſam, ſed iuſſum non expletum. Lector ipſe tres aut iiii Suetonii locos de Neronis amita, & Cornelii item plureis de eadem, diligenter perpendat: videbit nos non temere heic hæſitaſſe.

EX NERONE.

Tit. i. L. Domitium, cui rure quondam reuertenti iuuenes gemini] Non eſt apud me dubium, quin hoc variatum ſit in Romana hiſtoria. Valerius Maximus lib. i. cap. viii, ter Romanis fuiſſe auxilio Caſtorem & Pollucem perhibet: bello Latino ad Regillum lacum, bello Perſei, & tertio neſcio quo. nec ipſum ſciſſe puto; quippe qui nihil ibi narret, quam ad Iuturna lacum eos equorum ſudo-

rum abluiſſe ſudorem. Ceterum Lactantius Firmianus lib. ii, cap. viii, conformiter cum Valerio, non L. Domitium, ſed P. Vatinium fuiſſe, cui gemini fratres apparuerint: idque bello Macedonico, non Latino. Beroaldus contendit, Aenobarborum nomen fuiſſe ante bellum Mocedonicum. Bello igitur Latino hoc factum non bello Perſei. xx enim annis ante cœptum Perſei bellum, Aenobarbũ Coſ. fuiſſe cũ T. Quinctio. At id nihil ad P. Vatinium. Multa Dionyſius, & nos in horum auctorum Annotationibus: vt tadeat plurium verborum. Porro ex gẽte Domitia duas clariſſ. familias, tempore adhuc ciuilis inter Pompeium ac Cæſarem belli apparuit; quando L. Domitius Aenobarbus pro Pompeio pugnans acie Pharſalica perierit. Cn. vero Domitius Caluinus, pro Cæſare, primum in Macedonia contra Scipionem Metellũ, deinde poſt victum Pompeium in Aſia contra Pharnacem pugnauit.

ii. atauus eius Cn. Domitius in Tribunatu, &c.] *Dubiũ eſt vter ex Cn. Domitiis fuerit atauus Neronis: ione qui Coſ. anno* IↃCXXXII, *vicit Allobrogas; an qui proximo ante Craſſum Oratorem anno Coſ. fuit, qui fuit ab V.C.* IↃCLVIII. *Tranquillus ſane videtur duorum Aenobarborum hiſtorias vni dare, qui duo fuere, diſtantibus Conſulatibus xxvi plus minus annis.*

vi. Nero natus eſt poſt nouẽ menſeis quam Tiberius exceſſ.] *Impudens mendum heic eſt in annis Neronis: duobus enim annis deficit. Ipſe Tacitus lib. xii. At Claudii anno nono, mox ab initio, fatetur Neronem duobus annis maiorẽ natu fuiſſe Britannico. Atqui Britannicus natus eſt anno primo Claudii, ipſo adeo vigeſimo Imperii die: vt Trãquillus tit. xxvii in Claudio ſcripſit. Cum autem inter Tiberii mortem ac Claudii initium, quatuor Caligulæ interceſſerint anni, (tot enim prope annis ſceleſtus ille in imperio fuit) ac iis addas ix menſeis, Nero plus quatuor annis ſenior fuerit Britannico, contra atq; ſcripſerit Tacitus. Hoc cum ita eſſe nemo inficias ire poterit, ſiquidem hic locus bene habet, diligentius exemplaria inſpicere coactus, in vetuſto codice Neruio, quamquam corrupta eſt lectio, ita ſcriptum inueni:* Nero natus eſt ante poſt nonum annum. *Vnde ego certo hunc locum ita legendum exiſtimo:* Nero natus eſt annum poſt, & ix menſeis, quam Tiberius exceſſit. *quæ lectio Taciti locũ concordem Tranquillo facit, ac omnem tollit ambiguitatem. Mirum vero, cõmentatores nihil tale ſuſpicatos, neq; annotatores alios. Sed ſunt quidam qui puſilla hæc putent, nec ſatis digna Ariſtarchi munere: quorum opinionem omnino refragandum exiſtimo, maxime in hiſtoria; vbi omnia cæca fuerint, ſi quidem ratio temporum defuerit. Sed pleroſq; labor terret: non nulli in aliis oſtentare malunt ingenium, quam hac in re vtiliſſima ſuccurrere ſtudioſis.*

vii. Auſpicatus eſt & iuriſdictionem præfecti vrbis ſacro: atque Lat.] *Varias huius loci lectiones Beroaldus oſtendit; quarum nulla mihi ſatis placet. Vetuſtus codex ita habet;* Auſpicatus eſt & iuriſdictionem Præfectus vrbis, ſacro Latinarum. *Vt ſit ſenſus: Nero Præfectus vrbis auſpicatus iuriſdictionem ſacro die Latinarum: atque ita plane Sabellicus intellexiſſe videtur.*

xiii. diſpoſitis circa fori templa armatis cohortibus] *Ad hæc Suetonii verba, quæ ſunt de apparatu Neronis, quo Tiridatem Romæ exceperit, Sabellicus allegat Taciti verba lib. xv, ſub finẽ anni noni Neronis: quæ non de Neronis apparatu, ſed Corbulonis, quomodo is eundem Tiridatem in Armenia ſuſceperit, ſcripta ſunt.*

xx. quam inchoatum abſolueret nomon] *Hocce loco Bapt. Egnatius commentator incuſat, quod nõ explicuerint quid ſit νόμος: cum ipſe multis verbis ex Plutarchi libello de Muſicis adductis, multo minus explicet quid ſit apud Muſicos νόμος. Significant autem, inquit, apud Græcos nomi, cum multa alia, tum vero in muſicis certam quamdam legem ac rationem canendi, vt tamen tibicinum & citharœdorum præcipue ſint. Hæc ille, ac quædam alia, nihil ad hunc locum attinentia, naſo lectorem ſuſpendens, ac interim alios carpens, diſſerit magnifice ex Plutarchi, vt dixi, libello. Ego ſane per* nomos *intelligo eos, quos Græci etiam* modos *ac* tropos *nominant; vt teſtatur Boethius lib. iiii, cap. xiiii, in Muſicis. Noſtra ætas nimis familiariter, ne dicam temere,* tonos *vocat: cum* tonus *ſit perfecta ſecunda, in ſeſquioctaua ratione conſiſtens. Iis ſane ſunt quibus poſtea diuerſa impoſita ſunt nomina, vt Plutarchus ait: Dorius, Phrygius, Lydius, &c. Sex principes ſiue authenta, (vt videre licet apud Platonem in tertio de Rep.) ſex item poſtea plagii. quos nos tribus voluminibus ante aliquot annos mundo oſtẽdimus, velut poſtliminio reductos. quare lectorem eo dimittemus. Nam Neronis heic ſtudium innuitur, non deſiiſſe eum donec abſoluerit νόμον, hoc eſt cantilenam quamdam, ad aliquem muſicum modum intonatam. In eodem titulo. ad hæc Tranquilli verba,* aliquid ſe ſufferri tinniturum, &c. *multa rurſus ſtomachatur idem Egnatius in interpretem. Ipſe vero pro* ſufferri, *legendum putat* ſuffertim, *quod pro plenius ac grandius exponit, hoc ſenſu: promittebat Nero, ſimul ac bibiſſet, fore vt plenius ac grandius tinniret. Hæc ille. In vetuſto codice verſus hic totus omiſſus erat. quidam tamen in margine, quæ omiſſa fuerant, ſuppleuerat, ſcripſeratque* ſufferre. *ibi mox alius deſuper litteram i poſuerat. paſſiuum infinitiuum* ſufferri. *Ita ex eo codice nihil adſtruere potuimus.*

xxviii. Super ingenuorum proagogia] *Vetus noſter codex habet* pædagogia, *quemadmodum & Beroaldus legit. quamuis Egnatius reprehendat, & hæc confinxiſſe interpretem dicat. Senſus ſane in idem redit, quantumuis clamet Egnatius.*

xxx. In Tiridatẽ, quod vix credibile videatur, I xxx nummûm mil.] *De hoc loco etiam Budæus lib. iiii de Aſſe dubitat, diurna hæc millia, an quamdiu Romæ fuerit intelligamus, an ex quo intra fineis R. Imperii eſſe cœpit. Beroald. ſper, Sabellicus* in ſingulos dies *exponunt. Quod aũt in ex ſequente adeo verſu Sabellicus* millies IIS *exponit, decies centena millia nummûm, centenario numero errat. Millies enim ſeſtertiûm, non decies centena, ſed centies decies centena, vt ita loquar, hoc eſt, millies centena millia nummûm intelliguntur,* 100000000 IIS: *quæ ſumma eſt coronatorũ Frãciscorum vicies quinquies cẽtena millia.* 2500000. *Mirũ vero cur hoc loco nõ etiam Sabellicũ in indicium adducat Egnatius, vt ſolet libenter Beroaldũ.*

xxxi. Quadragenis in punctum ſeſtertiis luſit aleam]

ſit aleam] *Vetuſtus codex* quadringenis *habet*, *non* quadragenis: *atq; ita etiam Budæus legit dicto iam loco. Ceterum quadringentis millibus* LLS *intelligit. Ego ſane lectionem propter codicis veteris fidem ſequar; vt cum Budæo* quingentis *legatur. Sed expoſitionem de millibus non accipio; ſed quingentos nummos intelligo, non quingenta millia. Nec obſtat diſtributiuum nomen, quod heic Latiniſſime locũ habet, propter multiplices tactus. Quadringenis igitur nummis in ſingulos tactus luſiſſe intelligimus: hoc eſt, denis coronatis; non quadringenis millibus, nimis magna ſumma, quantumuis prodigo lurconi. decem enim millia coronatorum efficerent quadringenta millia nummûm. Ad finem huius tituli rurſus in Beroaldum ſtomachatur Egnatius, de Mazacum nomine, quod ex Sabellici commentario Beroaldus animaduertere debuit. Sed & Egnatius Sabellico gloriam reliquiſſet, qui id ante eum & docte & copioſe explicuerat. Sed illa hominum doctorum glorioſa.*

XXXII. pro ſemiſſe dodrans cogeretur ei qui ſine probabili cauſſa] *Locus eſt obſcuriſſimus, & fere inexplicabilis. Commentatores ſtrenue luctantur. Sabellicus rem intellexiſſe videtur. Sed Commentarius eius corruptus ad nos venit. Tres lectiones heic ſunt. Codex vetuſtus ita habet:* pro ſemiſſe dextans ei cogeretur, qui ſine probabili cauſſa eo nomine eſſent. *Pariſienſis quidam codex, ante annos xl. excuſus, ita habebat:* pro ſemiſſe dodrans cogeretur ei qui ſine probabili cauſſa eo nomine eſſet. *Sabellicus ita legit:* pro ſemiſſe dodrãs cogeretur ei qui probabili cauſſa eo nomine eſſet: *omiſſa præpoſitione* ſine. *Omnis difficultas eſſe videtur in pronomine* ei, *quem referat; Neronem ne, an libertum, patronumue. & patronumne de familia aliqua contingente Neronem, vt videtur Sabellicus intellexiſſe; an alium quempiam, qui nomen familiæ alicuius cõtingentis Neronem vſurpaſſet ſine probabili cauſſa? Denique num libertum, qui nomen familiæ vſurpaſſet contingentis Neronem? Quid ſi dicamus? Nero voluit libertorum bona ſibi cogi ab iis gentilibus, qui Domitiorum, Iuliorum, Claudiorum nomina haberent non rationabili cauſſa. Erant enim libertorum bona gentilium. Lector iudicet.*

XXXIX. Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, μητροκτόνοι] *Verſus eſt trimeter iambicus. At quæ ſequuntur, nulla lege conſtant: vt plane mihi corrupta videantur. Egnatius vbi hæc vertit, ait, vel* Neonymphos *vel* Neonymphon *legi poſſe. Ego in his nihil argutí video: ſed omnino tres nominat matricidas, Neronem, Oreſten, Alcmæonem: ſed Neronem peſſimum, qui neonymphos matrem occiderit, aut neonymphon matrem. Niſi ſit quod Beroaldus de Sporo & Pythagora impuriſſimis cinædis innuit.*

XL. τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει] *Sabellicus* τέχνιον *legit, ſed reprehẽditur. Vide prouerbium,* Artẽ quæuis alit terra. *vbi aliter legit Eraſmus. Vide etiam locus ille expoſitus,* Qualis artifex pereo ti. XLIX. *vbi commentatores egregie hallucinati ſunt.*

EX SER. GALBA.

HVIVS *commentationis initio admonendos lectores duxi, maxime non attentos, non recte, in vulgatis codicibus hunc Imperatorem* [illegible] *dici, ſed* Seruium Galbam. *Eſt enim Se*[illegible]*us prænomen, & ſæpe in Sulpicia gente; vt in tota Romana hiſtoria videre licet.* Sergius *autẽ, familiæ nomen eſt, de qua L. Catilina fuit; non de gente Cornelia, vt falſo quidam ſcriptis prodiderunt, moti ſtolida illa oratione, quæ Catilinæ falſo adſcribitur, cum ſit ſemibarbara. de priore loquor, non de ſecunda.*

TIT. III. Nonnulli quod præpinguis fuerit viſus, quem Galbam Galli vocant] *Hæc Suetonii verba plurimos torſerunt, maxime qui norunt linguam Gallicam, atq; adeo etiamnum Gallice loquuntur, vt Heluetii ac vicini eorum: miratique ſunt huius vocabuli etymon. Sed hunc nodum egregie diſſoluit D. Ægydius Tſchudi in Rhætia deſcriptione, oſtendens, quod etiam hac adhuc ætate Heluetii pinguem & craſſum hominem vitulũ vocãt. Vitulus autem Celtica lingua,* Kalb *ſignificat: ſed Romanos* Galb, *pro* Kalb, *vt* Gaius *pro* Caius *protuliſſe. Atq; hæc eſt inter reliquas heic poſitas haud dubie vera huius nominis etymologia. Tantum intereſt noſcere etiam alias linguas.*

V. hærede Tiberio legatum ad quinquagenta reuocante] *Hic locus mire torſit, nec immerito, commẽtatores. eſt enim lubricus & difficilis. & ipſi veram imminutionis rationem non perceperunt, quamuis egregie luctati, maxime Beroaldus. Si enim recte legatur* quinquaginta, *vt vulgo habent codices, certe legatum millecuplo fuerit imminutũ: quod nemo credet, quantumuis perfidus & auarus Tiberius deſcribatur. Quare omnino* quingenta *legendum, pro* quinquaginta. *Suffragatur nobis vetuſtus noſter Codex. Sic ſane legatum centuplo imminutum intelligemus. Quingenties enim ſeſtertiũm, centuplo maior ſumma eſt quam quingenta ſeſtertia; at millecuplo maior quam quinquaginta ſeſtertia. Verum quia res oppido obſcura eſt, vulgatos numeros aduci placuit.*

5000000 LLS, *Latine quingenties ſeſtertiûm, id eſt, quingenties centena millia ſeſtertiûm, hac nota,* D̿. 1250000 *coronat.*

500000 LLS, *Latine quingenta ſeſtertia, id eſt, quingenta millia ſeſtertiûm, hac vt opinor nota,* D. 12500. *coron.*

50000 LLS, *Latine quinquaginta ſeſtertia, id eſt, quinquaginta millia ſeſtertiûm, hac vt puto nota,* L. 1250 *coronat.*

Georgius Agricola Germanus, qui hac de re xiii ſcripſit magna cura volumina, cõtendit Latine non dici, quinquaginta vel quingẽta ſeſtertia, ſed ſeſtertiûm, quoties millia intelligimus; ſed apud poetas duntaxat ac ſemper pro nummis, nõ libris binis ac ſemis. Ita enim ſcribit. Sex, decem, viginti, centum, pluráue ſeſtertia poetæ dicunt; nihil aliud intelligẽtes quam ſeſtertios. Hæc ille. At meo iudicio fallitur. nam Horatius epiſtola vii, lib. I Epiſtolarũ, aperte libras intelligens, non nummos, vbi de Philippo ac Vulteio: Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem Promittit, perſuadet vti mercetur agellum. *Quis autem ſeptem nummis agrum emerit? Porro quinque, quos ex Martiali adducit Georgius, loci, omnes contra eum pro Budæo pugnãt, ac oſtendunt Latine dici, ex, decem, viginti, centum ſeſtertia, pro binis libris ac dimidia, non pro nummis. Ceterum ex hoc Tranquilli loco colligitur, quingenties, quingenta, quinquaginta* LLS, *alios atque alios habuiſſe characteres, ſiue varias*

notas, hodie certe nobis haud ſatis cognitas. Similis erat aliquo pacto, quam Beroaldus adducit, D ad L ratio ad nomen quingenta, quinquaginta: ceterum re dumtaxat decupla, cum heic (ſiquidem quinquaginta, *vt vulgo perperam habent codices, legatur) ſit millecupla. At ſi* quingenta *legatur, quemadmodum vetus, vt iam diximus, habet codex, imminutionis ratio erit centupla ſicut ex numeris paullo ante appoſitis liquido apparet.*

VIII. vehiculo proximo decies I I S. in auro efferret] *Hoc loco rurſus auſus eſt rem pecuniariam attingere Beroaldus: & quaſi rem notam explicaret, Decies ſeſtertiûm inquit, id eſt, dena millia ſeſtertiorum. ſicut in Caligula tit. lv, (quod ſuperius admonuimus) vicies ſeſtertiûm exponit, xx millia ſeſtertiorum. ſed vtroque in loco centuplo maior ſumma eſt, quam ipſe prodit. Verum hæc omnia proſequi non eſt noſtri inſtituti.*

XVI. Sed maxime fremebat ſuperioris Germaniæ exercitus] *Romani, vt etiam aliquid dominii in Germania habere videri poſſent, poſtquam ea amiſere quæ inter Rhenum ac Albim fluuios paruulo admodum tempore habuere, in ipſa adeo Gallia, ad Rheni ripas, duas finxere Germanias, ſuperiorem ac inferiorem. cuius deſcriptio eſt apud Ptolemæum.*

EX OTHONE.

TIT. I. Maiores Othonis ſunt orti oppido Ferentino] *Ferentinum oppidum in Etruria; item in Latio ſiue Volſcorum, ſiue Hernicorum; item in Samnio. Hæc omnia in Liuio, libris I, II, ac X, quidam & in Campania, vbi & Plinius Ferentinates, locant. Sed hîc de Ferentino in Etruria loqui videtur, cum ſubiungat auctor,* ex principibus Etruriæ. *niſi inde migrarint in Latium, vt putat Philippus. Ceterum Plin. lib. III, cap. v, ponit Ferentinum etiam in Tuſcia poſt Fæſulas.*

IIII. aureos excubanti cohorti viritim diuidebat] *Vel ex hoc loco notare potuiſſet Beroaldus, aureum Romanum valuiſſe* C. *ſeſtertiis, hoc eſt, xxv denariis, ſiue drachmis: qui deinde quaterni valebant ſeſtertiis nummis. Quod enim Tranquillus ac Plutarchus vocant ſingulos aureos, id Tacitus* C. *nummos. Cum autem aureus Romanus fuerit, didrachmus, id eſt, duas pendens drachmas,* C. *autem nummi valeant xxv drachmis: conſequens eſt, vt proportio auri ad argentum fuerit aliquando etiam apud veteres duodecupla ſeſquipla; vt xxv ad duo. Porro quod proximo ſequente titulo de decies* I I S *ab auctore dicitur, ac per dena* I I S *a Sabellico perperam expoſitum, recte ac luculẽter diſcuſſit Egnatius: eam igitur ob cauſſam nos omittimus.*

VIII. & placuerat per claſſiarios arma transferri] *De hac ſeditione Tacitus meminit ſub finem lib. XVII: cuius hæc ſunt verba: Septimamdecimam cohortem colonia Oſtienſi in vrbem acciri Otho iuſſerat; armanda eius cura Vario Criſpino Tribuno e Prætorianis data. Hac ille. Ex quibus verbis intelligimus, ab Oſtia Romam acciri per Tribunum decimam ſeptimam cohortem, non eam ipſam ire cum Tribuno Oſtiam, vt quidam ex Plutarcho expoſuerunt.* Claſſiarios *autem Tranquillo eſſe decimamſeptimam cohortem: Ar*marium *denique ad vrbem fuiſſe, vnde arma depromebantur. Oſtiam ducenda; videlicet quibus armaretur XVII cohors, vt eo venuſtior Romam accederet: atque interea hunc accidiſſe tumultum, ex mala militum ſuſpicione de Senatu & Othonis inimicis. Vnde ego ita legere hunc locum malim;* Expertus eſt, quando placuerat ad claſſiarios arma transferri, remittique nauibus. *Alioqui quid ſenſus inde elici queat, non video. Sed iudicet lector.*

XI. apud Velitrenam (ita præceperat) funeratus eſt, XXXVIII ætatis] *Vetuſtus noſter codex non habet hæc duo verba,* apud Velitrenam. *Vnde recte abicienda ea eſſe Beroaldus admonuit. Quod autem ſæpius apud hunc auctorem, non hoc dumtaxat loco in numeris, coniunctione ET intercedente, minor ſequitur, maior præcedit: contra Vallæ præceptum, atque adeo contra receptiſſimam Latinorum conſuetudinem. Eum ego errorem hinc ſane obrepſiſſe exiſtimo, quod characteres numerorum, quibus breuitatis gratia ſumma non numquam notantur, illum habeant ordinem. Verum quod ordinis vocabula aptius ſuis exprimerentur litteris quam numerorum figuris; qui ea numeris reſoluere voluerunt, XXXVIII* trigeſimo & octauo *traduxerunt, pro,* octauo & trigeſimo: *ita mox, XCV,* nonageſimo & quincto, *pro,* quincto & nonageſimo; *conſuetudinis Romanæ ignari: cum etiam Germanorum ac Celtarum linguæ id pertinaciſſime obſeruent,* acht vnd triſſig, funf vnd nuntig. *Verum eum errorem vulgata librariorum ac correctorum temeritate introductum eſſe, mihi non eſt dubium. Atque hæc ego ea de cauſſa adduxi, vt ceſſent garrire Vallæ Zoili, aliquot ſic deprauatorum locorum munimento friuolo muniti. Stat enim inconcuſſa Vallæ præceptio.*

EX VITELLIO.

TIT. I. quoſdã ex Vitelliis ſubſediſſe Nuceriæ] *Puſillum fortaſſe videbitur, quod iam dicemus, ſed quod tamen ſollicitum facere poterit lectorem non omnino ſtupidum. Apulorum vrbem* Luceriam, *per L, non per N, in prima adeo ſyllaba: Vmbrorum autem, Picentinorum ac Campanorum vrbeis, per N,* Nucerias, *ſcribi in vſu apud Latinos auctores fuiſſe. In Græcis certe codicibus hæc corrupte leguntur; vt videre eſt in Ptolemæi codice. quippe λ & ν litterarum vicinitate, quemadmodum n & u apud Latinos, facile corruptionem admittunt. Verum lector heic etiam atque etiam ſecum perpendas, quando Samnitico bello, cuius heic eſt mentio, Luceria idem iidem nominatur apud Liuium: vtrum etiam heic* Luceria *potius, quod equidẽ puto, quam* Nuceria *ſit legẽdum.*

II. ad veneranda ſigna pellexit] *Leuius etiam hoc videri poteſt, non tamen ſilentio tranſeundum, quando Beroaldus ad hoc verba ita ſcribit: Idem prius factitauerat Corbulo. Hæc ille: quaſi Corbulo ante Vitellium res in Aſia geſſerit; cum L. Vitellius primum a Tiberio miſſus in Aſiam, poſt bis Coſ. factus ſub Claudio, Corbulonis tempus vix contigerit. Deceptio Philippo facta ob Vitelliorum multa nomina.*

III. Druſo Cæſare Norbano Flacco Coſ.] *Leuiſſimum vero hoc notatu videri poteſt, non tamen omittendum. Sabellicus hoc exponit de Druſo*

Germanici

Germanici filio, quem ſceleratus Tiberius fame occidit: cum Tacitus manifeſte hoc de Tiberij filio (lib. III, anno Tiberij VII) etiam Druſo dicto ſcribat.

VII. velut dono Deûm oblatum III Coſſ. filium] *Ita in vulgatis codicibus paſſim legitur. Ceterum ex hac ſcriptura* iii Coſſ. *vel* tertiúm Conſules *legendum, vel* tres Conſules. *Atqui neutrum heic procedit. Antiquus codex habet* ter Conſulis. *Id demum verum eſt. Intelligitur enim manifeſte L. Vitellius, qui ter Coſ. fuerat, Imperatoris Vitellii pater.*

XVIII. cui Toloſæ nato, cognomẽ in pueritia Becco fuerat: id valet gallinacei roſtrum] *Mirantur plurimi,* Beccum *roſtrum eſſe Gallorum lingua. Sed ii neſciunt quæ ſit vera Gallorum lingua. imaginantur enim, linguam Gallicam eſſe, quam hodie Franci in Galliam profecti ante mille annos, relicta vetere ipſorum nobiliſſima lingua, Romanam aſſumpſerunt. Ceterum id haud abſonum rationi eſt, veram Gallicam eſſe linguam, quã adhuc illi Galli tenent, qui Romanam non acceperunt linguam; vt eſt bona pars Rheni. Celtica enim vtuntur adhuc, Heluetij, Rauraci, Sequani ad Rhenum, (nam alij Romanam acceperunt) Tribochi: Belgica vero, Brabanti, Flandri, Geldri, Hollãdi, ac vicini illorum; nempe qui Romana nõ vtuntur lingua. Sane Gallica lingua ac Germanorum, dialecto differunt, non thematis; quemadmodum Italica, Hiſpanica, ac Francica, hodie e Romana ſunt lingua; ſed Francica magis quam illa corrupta. Hac latius proſecuti ſumus in Annotationib. quas in C. Cæſaris Commentarios olim ſcripſimus. Hoc vnum heic ad huius loci explanationem addere placuit: in Belgarum lingua etiamnum hodie manere* Beck *pro roſtro: apud Celtas nomen non admodum, ſed verbum* Becken *vel* Bicken *in frequenti adhuc eſſe vſu, pro roſtro tundere.*

EX VESPASIANO.

TIT. I. *Ubi in vulgatis codicibus legitur* T. Flauius Petronius, *in nominandi caſu: & mox in hoc adeo titulo,* Petronii, *in gignendi: in codice vetuſto,* Petro *in nominatiuo, ac* Petronis *in genitiuo legitur. Lector iudicet, vtrum verius legi putet.*

II. Tribunatum militum in Thracia meruit] *Beroaldus exponit,* meruit, *id eſt, militauit. Vnde ipſe,* Tribunus militum, *quod quidam habẽt codices, pro Tribunatu militum legiſſe videtur. Porro in verbis ſequentibus mira eſt obſcuritas, a Beroaldo acriter tentata ac tractata ſed haud ſcio an etiam pertractata. Ceterum cum IIII Magiſtratus ordine Romæ acquirerentur, Quæſtura, Ædilitas, Prætura, ac Conſulatus: hoc loco a Quæſtura incipit, deinde Ædilitatis ac Præturæ eſt mentio. Ordo verborũ confundit lectorem. Et, niſi fallor, vera lectio ita habebit:* Ædilitatis, ac mox Præturæ candidatus, Ædilitatem non ſine repulſa, ſextoque loco vix adeptus eſt: at prima ſtatim petitione & in primis Prætor. *Heic diſtinguendum puto;* vt infenſus Senatui, *ſit cauſa quare fauerit ſcelerato Caio. Huic lectioni partim vetus codex, partim Beroaldi expoſitio ſuffragatur. Et eſt veriſimilis. Lector, quod volet ſequatur.*

IIII. & inſulam Vectem Britanniæ proximam] Vectis *inſula Britannica, quæ apud Ptolemæum* Οὔηκτις *in Græco codice legitur, inter Galliam & Britanniam ſub magno portu Britanniæ. At Plinius lib. IIII, cap. XVI, eam cum Mona inter Britanniam ac Hiberniam numerat. Quid ergo dicemus? Cum Romani Galliam iam & Britanniam ea parte haberent, non videtur veriſimile, non & inſulam mediam, vt ponit Ptolemæus, habuiſſe. Unde exiſtimandum eſt, Veſpaſianum longius poſitam inſulam ſubegiſſe. & vel Monam, quæ antea etiam expugnata rurſus defecerat, vel aliam quampiam longius ad Septemtrionẽ poſitam inſulam expugnaſſe,* Vectem *nomine; maxime cum Vectem etiam Plinius ibi collocarit.*

V. Nepotem ei Cæſarem genitum] *Memorabilis lapſus eſt hoc loco in Sabellici commentario, qui per nepotem intelligit Veſpaſiani filium, cum de ipſo Veſpaſiano hoc intelligantur. Deceptio orta ex pronomine,* ei; *quod Tertullam auiam refert, non Sabinum. Alioqui* ſibi *dixiſſet* Sabinus, *non* ei. *Voluit enim Sabinus nuum lætitia aliqua afficere hoc nuntio. Paulo poſt, in hoc adeo titulo, vbi Ioſephi mentio, idem Sabellicus Ioſephum hunc alium exiſtimauit, quam hiſtoricum illum Iudaicæ antiquitatis. Verum ſatis refellitur a Beroaldo.*

XIX. Alexandrini Cibiotaten eum vocare perſeuerarunt] *Strabo lib.* XVII, *vbi de Ptolemæorum genealogia, hunc* Cybioſacten *nominat; quo marito per aliquot dies fuit filia Ptolemæi Auletæ. Quod vero ad finem huius tituli habetur,* vt audiuit ſeſtertiûm centies, exclamauit, centum ſibi ſeſtertia darent ac ſe vel in Tiberim proĭcerent: *vel hoc loco Sabellicus ſuæ opinionis, nempe idem eſſe centies* LLS, *& centum ſeſtertia, egregium patrocinium habere potuiſſet; ſi quidem heic recte legitur, aut Veſpaſiani verba recte reſpondent procuratorum verbis. Miror ſane hunc locum a nemine notatum, ne ab Egnatio quidem, qui poſtremus in hunc auctorem ſcripſit annotationes. Ego ſane credo, etiam in Veſpaſiani verbis legendum* centies LLS; *& ignorantia librariorum aut alioqui ſciolorum temeritate corruptũ, qui ex numerorum notis, integros numeros ſcribere voluerunt; quemadmodum ad finem Annotationum in Galbam ſuperius teſtati ſumus. Niſi quis credat Fauonem minus protuliſſe: idq; ſtudioſe: vt magis exaggeraret Veſpaſiani auaritiam. Codex vetuſtus habet;* exclamauit cum ſibi ſeſtertia darent. *Unde lector longe maiorem exaggerationem colligat.*

EX TITO.

TIT. VIII. vt fautor cauillatus eſt] Cauillatus eſt, *id eſt, cauillatione & deriſione proſecutus eſt: inquit Beroaldus. At Sabellicus;* Cauillatus eſt, *tempeſtiuo cauillo ſtudium diſſimulauit ſuum. Hæ expoſitiones minime concordant. Nam ſi fautor erat, quomodo deriſione proſecutus eſt? quod Philippus ait. ſin diſſimulabat, vt Sabellicus inquit, quomodo vt fautor cauillatus eſt? Unde fortaſſis ita legendum;* Sæpe cum populo & voce & geſtu, nõ vt fautor, cauillatus eſt. *Atque ita egregie procederet ſenſus, ac diſſimulatio, quam innuit Sabellicus. q. d. Tranquillus: Fautor erat Titus Thracum, ſed diſſimulabat. Ergo vna cum populo, & voce & geſtu eos cauillatus eſt, vt non fautor. maieſtate tamen ſalua, nec minus æquitate. Lector, ſi melius quid reperiat, id ſequatur.*

IX. Quamuis interdum vlciſcendi cauſſa non deeſſet, ſed periturum ſe potius quam puniturum adiurans] *Quomodo iſta concordent, lectori iudicandum eſt. Nam qui adeſt vlciſcendi cauſa, non is punit? Hic commentatores ſilent. Ceterum paulle poſt, quadruplex lectio eſt, cum inquit;* Oblata ſibi ornamenta pugnantium. *alii* arma, *Sabellicus* inſtrumenta *legiſſe videtur. vetus codex habet* ferramenta.

EX DOMITIANO.

TIT. IIII. atque in Amphitheatro naualem quoque] *Neque hoc explicant commentatores, quo pacto prælium nauale in Amphitheatro oſtendi potuerit. Pudet alios fateri ignorantiam. Sed id eſt parum ingenui hominis, & diffidentis ſibi in aliis. Lectorem vbi docere non potui, ſaltem admonere non piguit.*

purpureaque amictus toga Germanica] *Et diſtinctione & varia lectione hic locus legitur.* Germanica *legit Beroaldus, Sabellicus* Græcanica; *vterque diſtinctione lata ante ablatiuum* capite. *Alii poſt* toga *diſtinguunt, & Germanicam auream coronam intelligunt: quod neſcio quam probem. Vt vt diſtinguatur, erunt ab altera parte duo adiectiua ad vnum ſubſtantiuum; quod vitioſum eſſe in lingua Latina cenſuit Seruius. Vetuſto noſtro codici deerat Domitianus præter primum titulum, vt nihil inde auxilii adducere potuerimus.*

V. Item Flauiæ templum gentis, & ſtadium, & methodium] *Recte Beroaldus* odium *pro* methodium *legit: Græce eſt ᾠδεῖον. Publicum id erat ædificium, in quo muſici exercebantur. Muſicos puto, vt citharœdos ac tibicines. Quatuor Romæ fuiſſe ᾠδεῖα, a quibuſdam proditur: ſed de quarto Domitiani dubitant, ipſe ne a nouo ædificauerit, an vetuſtum refecerit. Meminit & Euſebius in Chronicis. Ceterum locus ille Euſebii egregie corruptus legitur, vt pleraq; alia in eo opere: quod dolendum eſt. Sabellicus falſo exemplari deceptus,* Heſitium *pro* Iliio *legit: Græce* ἴσειον. *Porro eſt ibidem inter publica Domitiani opera, Forum Traiani, & Therma Traiana; cum Traianus tertius fuerit poſt Domitianum Imperator. niſi quis prolepſin Euſebii dicat eſſe, vt eſt VI Æneidos, auctore Seruio,* portuſque require Velinos. *quod mihi non fit veriſimile.*

VII. Sportulas publicas ſuſtulit] *Neuter commentatorum, neque hic, nec in ſuperioribus, cum ſæpe occaſio ſe obtuliſſet, vere explicant quantum pecuniæ eſſet ſportula: quod nobis hic explicandum. As Romanus, in quaternos diuidebatur quadranteis. In ſeſtertio nummo bini & ſemis erant, aſſes, ergo deni quadrantes. Sportula autem erat C quadrantum. Hæc ex optimis auctoribus Budæus, qui in coronatum Franciscum XL. ſeſtertios nummos cõicit. Sportula igitur eſſet quarta corollati ſola is pars.*

XXI. Conditionem principum miſerrimam aiebat] *In Aurelio Baſſo, qui vixit tẽpore M. Philoſophi, Vulcatius Gallicanus hiſtoriographus inter hoſce poſteriores, eadem hæc refert: Hadrianũ poſt Domitianum ſic ſolitum dicere, Miſeram Imperatorum conditionem, quibus de affectu tyrannidis, niſi occiſis, non poſſit credi. non tam lucide id referens, vt eſt hoc loco apud Suetonium. Voluit enim (ſiue Domitianus primum, ac poſt eum Hadrianus hoc dixerit) homines non credere, quemquam in Principem conſpiraſſe auſurum, niſi videant caſum Principem: tunc enim coguntur credere: vt de Caligula, atq; adeo de ipſo Domitiano exitus oſtendit. Ita vulgo de mala muliere iocari ſolemus; eam ægrotare nos haud credituros, niſi mortuam videamus. tunc enim credimus eam ægrotaſſe.*

EX EIVSDEM GLAREANI ORATIONE IN Suetonium, habita Friburgi Briſgoiæ anno a IESV CHRISTI *natali* MDLIIII, *quarto Nonas Apriles.*

1 LIBRO *Sapientiæ cap. ſecundo, quod omnibus notum, ſcribitur, Mortem per diaboli inuidiam introiſſe in orbem terrarũ. Atqui ſi cauſſam eius inuidiæ quærimus, monſtrũ horrendum, informe, ingens,* Superbia, *maius quam Inuidia peccatum, ſeſe offert: Superbia inquam, arrogãs illa bellua; qua non truculentior vlla: Superbia, quæ Luciferũ, mundi initio creaturarum pulcerrimam, de cælo præcipitauit in Tartara vſque. Eadem hæc bellua, per eiuſdem diaboli inuidiam, hominem poſt dirum Angelorum lapſum, e paradiſo pepulit, ac in has lacrymas, in hoc omnium ærumnarum ergaſtulum concluſit. Eadem ſuperbia hominem in hac miſeria conſtitutum, ita ſæpe occæcauit olim, atq; etiamnum hodie multos occæcat, vt obliti ſuæ imbecillitatis, ad id dementiæ venerint, vt ſe Deos crederent, ac adorari paterẽtur: immo quidam etiam homines, vt ſe adorarent, coegerunt. O admirandam mentis cæcitatem; immo ingentem ſtultitiam ac temeritatem; hominis miſerrimo animalculo, quo non eſt aliud calamitoſius, ad hoc dementiæ deuentum eſſe, vt mortis omni momẽto ſubiectus, ſe Deum crederet, ac adorari permitteret, ab eo qui ſæpe melior, ſæpe honore dignior fuerit! Nonne hoc monſtro ſimile eſt? Atqui dicet aliquis; Nondum audimus quo tandem velis. Dicam, dicam inquam: ſed inconditè, attamen vt intelligar.*

Enarraturus ſum emunctiſſimæ naris auctorem C. Suetonium Tranquillum, qui vitam ſcripſit XII. 2 *quid nominis adiungam? Cæſarum? Si* Cæſar *a cædibus dictus eſt, vt quidam perhibẽt grammatici, vere Cæſarum adiunxero. Quid ſi dicam* XII *Latronum? mentiarne in Nerone, Tiberio, Caligula, ac reliquis? Quid ſi dicam, vitam* XII *monſtrorũ? Vt ipſe Tranquillus de Caligula dicere auſus eſt. Quid ſi pluſquam mõſtra eos appellitẽ? Quæ enim monſtra tantas clades mortalibus attulere, atq; vnus Iulius? nocens ſane ſidus vniuerſo mundo: vt ante eum Magnus ille Alexander, Pellæa Philippi propago. Calydonius aper ſcilicet in Ætolia, aut in Nemea ſilua Herculis tropæum leo, plura hominibus detrimẽta attulere? Non Hercule. Apage ſis, hic merito quis clamet. Tu Diuos Cæſarum monſtra facis? Quis ferat hæc? Non times ipſorum diuinitatis, & vltricium flagella? Vt nucis iniecta crepitum timeo. Egon illos monſtra facio? Ipſi ſe, nec quiſ-*

*quiſquam alius eos monſtra fecit. At Diui ſunt.
Quis eos Diuos fecit? Merita illorum. Quæ merita?
Atrocitas, auaritia, barbarica tyrannis, cædes,
crudelitas, dementia, faſtus, furta, rapina, gula,
ira, inuidia, immanitas, libido, ſtupra: iam ſpiritus*
3 *me deficit. Hæc ſunt præclara horum Cæſarum opera.
Rurſus dicet aliquis. In hiſce nonne aliquid boni
fuit? Fortaſſis. At tam paruum in pleriſq́;, ut id ad
uitia comparatum ſemper minimum fuerit. Ad
quod oſtendendum, ſtatuamus inquam ante oculos
noſtros primum illorum* IVLIVM CÆSAREM; *inſigne
(ſi Diis placet) magnorum virorum, ut quidã ſcriptor,
exemplum. Age age, vide totum quod de eo
ſcripſit Suetonius volumen. emoriar ſi non ad unũ
omnes eius tituli habent pernicioſam ambitionem,
hoc eſt, deſiderium ad id quod natus eſt, nempe Imperium
per ſummum nefas quæſitũ, per ciuium ſuorum
ſanguinem, ac reip. oppreſſionem, ut regnet ſolus.
Adde aliud in humanum genus meritum. Undecies
centena millia, non connumeratis ciuib. armis
cecidit. Quid vobis videtur de hoc immortale
genus merito? Adde iuuenile dedecus, quod a Bithynia
rege Nicomede ſtupratus. Adde furta, tria
millia auri pondo in Conſulatu ſuo ex ærario clam
ſurrepta, ac tantum inaurati æris repoſitum. Adde
omnia fana ac tẽpla in Gallia ſpoliata, oppida ſectionibus
vendita, ob nullam culpam, ſed ob prædam, ut
de eo hic noſter ſcripſit Suetonius. Denique adde immenſam
illam profuſionem in meretrices, ædificia,
areã pro foro exſtruẽdo, & mille alia, quæ de animoſiſſimo
hoc corruptore auctores cõmemorarũt. Ac-*
4 *cedat* AVGVSTVS *ille* AVGVSTVS, *omniũ Principum
maximus, omnium Principum infeliciſſimus.
Qui ſi nihil unquam mali feciſſet aliud, quã quod
in Triumuiratu ſuo, cum duobus inſignib. latronibus
inito, Ciceroni exitio fuit, inter malos numerari
meruit. Sed longe maius peccatum fuit, quando
priuignum Tiberium coëgit ut proſtitutam ipſius
filiam Iuliam, abdicata ac reiecta Agrippina uxore,
ex qua iam liberos habebat, duceret. Unde in domum
Iuliam omne dedecus, omnis deinceps calamitas
irrepſit, ac tragica illa exẽpla, plena omnis crudelitatis
ac mõſtroſæ libidinis, nata ſunt.* TIBERIVS
*enim in omne prolapſus flagitium, Caligula, Claudio,
ac Neroni, omnium nequitiarum fons rectiſſime
dicitur. Verum hæc omnia ex Iuliæ proſtitutæ
nuptiis, & Auguſti immodico in ſuum ſanguinem
affectu, ortum habent. Sed ita natura comparatũ
eſt, ut quanto ſumus ſordidiores, tanto cupiamus
uideri honoratiores. Iunonius ille puer, cuius auus
fuerat argentarius, adſtipulator pater, & reliqua
apud Ciceronem, antiquiſſimi ac nobiliſſimi ſtemmatis
videri voluit, & ab ipſo auctoritatem capere
priuignum. Sed mirifice adminiſtrauit Imperium,
ac ex lateritia urbe marmoream fecit: ita enim gloriari
ſolebat. Audio. Deus hoc fecit neq; Romanorum,
neq; ipſius Auguſti meritis: ſed quia in pace
naſci voluit humani generis redemtor* CHRISTVS,
Eſaiæ 11. Auguſtus ſc. ipſe, de cuius miſeria
VII *libro Plinius cumulatiſſime differit, tantam rerum
molem illo imbelli corpore rexiſſet? Verum de
illo, cum multa alia peſſima referre poſſimus, loqui
deſinam: qui, cum peſſimus fuerit, longe tamen peiores
poſt ſe, culpa tamen ipſius, reliquit, vera homi-*
5 *num monſtra. Quid enim de* TIBERIO *dicam?*

*ulceroſo in omnem inuidiam animo; quo nihil unquam
fucatius toto terrarum orbe, nihil nocentius;
nihil turpius vixit. Sed pudet plura de eo
Diuo: dixiſſem libentius Diabolo. Producatur*
Caligula Imperator, *merdoſus ille puſio, pudenda
Germanici Cæſaris progenies. ut verum ſit, quod
prouerbio dici ſolet,* Heroum filii noxæ. *Ex aquo
ridiculus hic atque Tiberius fuit, crudelis ac
prodigus in ſummo. Itaq; nihil ſatis contumelioſe in
eum dici poteſt. ſuperat enim omne conuitium eius
improbitas, nequitia, ac ſtultitia.* CLAVDIVM,
*porcum illum ſtolidum, & boleto, quo periit, lauiorem
ac inaniorem, cum ſua Meſſallina, omnis libidinis
portento, ac Agrippina, ſcelerata illa venefica,
duabus Charybdibus ac Scyllis, tranſeo. Arripite
mihi quæſo Neronem, illum bipedum omnium
nequiſſimum; cuius iniquitas ac ſcelera etiam
pueris & mulierculis nota ſunt: vix dignus qui abs
quoquam nominetur: ideoq; & hic tranſmittendus,
una cum* GALBA, OTHONE, *ac* VITELLIO, *trib.
Plutonis Cerberi capitib. Cui enim monſtro potius
comparabuntur helluones illi, bibones, comedones,
lurcones, abdomines, ventres?* VESPASIANVS *ac filius
eius* TITVS *eximii poterant, ſi pater nõ auaritiæ
infamia, filius non Berenices ac ſpadonum amore
laboraſſet. Denique ſi* DOMITIANVS *teterrima
bellua, utriuſque famam ac decora non deturpaſſet:
in quo uno Domitiano tantum ſcelerum
fuit, ut cum omnibus ante ſe flagitioſis Cæſaribus
certare potuerit. Hi inquam, quomodo digne no-* 6
*minabuntur? hi inquam humanarum rerum alaſtores,
id eſt nocentiſſimæ peſtes, quibus modis nacti
ſint* Diuorum *titulos, iure ſuper omnia miranda
mirum videri poteſt. Cogitet ſecum optimus quiſque
in animo, ac diligenti examine perpendat, quomodo
in hanc cæcitatem peruenire unquam mundus
potuerit, ut huiuſmodi portenta pro Diis coleret
ac adoraret, etiamnũ in ſcabioſa pelle obãbulantes,
ac in humanis degẽtes. Nã de Hercule, Theſea
ac Libero patre, & quibuſdam aliis, qui multa in
hominum genus bona contuliſſe dicuntur, minus
mirũ videri poterat: quando nemo in benemeritos
ingratus videri velit. Nimirum* magna & occulta
aliqua tenebrarum poteſtas fuit, *quæ ad
hoc cæcitatis homines compellere potuit. Eodem
ſapientiæ libro, cap.* XIIII, *narrantur aliquot
cauſſæ idololatriæ; ſed non eſt dubium conniuente
Deo ob hominum ſcelera, potuiſſe hac humani generis
hoſtem, diabolum: verum Chriſti aduentu eius
poteſtas concidit. Miratur non uno in loco
Cicero, qui ante Chriſtum aliquot annis vixit, quare
oraculum Delphicum ſua ætate obticuerit. Atqui
verum eſt quod Chriſtus dixerat,* Princeps
huius mundi eiicietur foras. *Deinde illuxit
mortalibus per Apoſtolos illud ſacroſanctum Euangelium,
quod hominibus cum corporis, tum
mentis oculos aperuit. Spero hercule nunc, audi-* 7.
*tores feſtiuiſſimi, luceſcere vobis, quare initio præfationis
noſtræ cum ſancta matre Eccleſia glorioſo illo
hypomixolydio orſus fuerim:* [Grates nunc omnes
reddamus Domino Deo; qui ſua natiuitate nos
liberauit a diabolica poteſtate. Huic oportet
ut canamus cum angelis ſemper GLORIA IN
EXCELSIS:] *Ut quod enim dignius ordirer poſt
quatuor illos literarum ac omnis eruditionis prin-*

ripes, Angelum Politianum, Philippum Beroaldũ, Antonium Sabellicum, ac D. Eraſmum Roterodamum? qui in hunc auctorem adeo copioſe ac docte præfati ſunt, vt aliis nihil reliqui fecerint. Ideoque mihi aliud inueniendum proœmium fuit pro veritate, atq; adeo religionis ergo: quod tres illi primi, in Italia nati, forſan ob inueteratam apud ſuos de Diuis Cæſaribus opinionem, prodere non auſi, omiſere: Eraſmus autem præceptor noſter, ac immortale Belgarum decus, non tacuit; ſed nobis plane pro veritatis amore magis in eos inuehendi occaſionem
8 *præbuit. Porro Deo opt. maximoq; omnino hoc quoque debemus, quod pro ſua in nos clementia, ſuſcitare dignatus eſt etiam ethnicum, in illorum Cæſarum mores debacchari auſum: nempe hunc* SVETONIVM TRANQVILLVM; *qui qualiſqualis ipſe fuerit, non tam refert admodum, quam quod diabolo non omnis res ex animi ſententia proceſſerit. Ecquare inquis? Quia malignus ille Satan ſuos pro vero Deo coli voluiſſet, vt diu ſunt culti. Vnde veriſſime Hipponenſis pontifex, diuus Aurelius Auguſtinus dixiſſe fertur;* Multorum corpora in terris adorari, quorum animæ apud inferos ſint ſepultæ. *Quod ſi quis dicat; Cur igitur tu eum auctorem profiteris, qui talia monſtra depingit ac deſcribit? Reſpondeo; Non magis* XII *hoſce Belial apoſtolos, vt docti Theologi eos appellare conſueuerũt, Suetonius deſcribit, quam occulta ratione proſcribit. Verum id non quiuis intelligit, ac non paucis verbis explicari poteſt: propterea nos conſulto o-*
9 *mittimus. At aliud inuidioſius hercle obiectũ, multorum animis, vt exiſtimamus, obrepens, magis viſum eſt neceſſarium. Qui fit, dicet aliquis, cum Glareanus ob turpitudinis ac immunditiæ odium, neq; Iuuenalem, neq; Martialem aut vllum huius farinæ auctorem, vel publice, vel priuatim vnquam intra tot annos, (nempe quinquaginta, quib. perpetuo nunquam intermiſit prælectiones) profeſſus fuerit: nunc Suetonium adſumat ſe enarraturũ, in quo plures ſunt ſpurcitiæ ac immunditiæ Cæſarum, quam in vllo alio auctore? Huic reſpondeat, ſi poterit, Glareanus. Faciet pol, idq; ſimiliter ac vere; denique abſque vllo fuco. De vitiis diſſertio ſiue diſputatio duplex eſt. Vna, qua ad vitia homines allicimus ſuaſionibus, exhortationib. ac lenociniis: vt qui amare docent, noſtra ætate, pro dolor; etiam potare, qui amatoria ludunt, vt iuuenum mentes velut inebrient; quales impudici poetæ. ea diſſertio vitioſa eſt, ac deteſtanda maxime homini Chriſtiano, plus etiam illis qui iuuentuti vt magiſtri præſunt. Altera eſt diſſertio de vitiis, vt ea deteſtemur ac exſecremur: immo quoties de eis fit mentio, vt ab iis dehortemur, ab iis abſtineamus, ea exſecremur. Hæc diſſertio neutiquam reprehendenda eſt. Multi enim ſancti viri ac doctores, quemadmodum de virtutibus ſcripſerunt, ita e regione de vitiis copioſe diſſeruerunt. Oppoſitorum enim eadem eſt diſciplina, vt inquit Ariſtoteles. Quæ igitur hic Cæſarum refert vitia Suetonius, in odium illorum monſtrorum id facit; vt ea ſcilicet fugiamus ac euitemus: immo cognoſcamus in quanta cæcitate fuerint perditi illi nebulones, & multo magis, in quanta ſtupiditate mundus, qui talia portenta dignatus eſt vllo honore, cum nihil illis teterius nec magis abominabile fuerit. Rurſus itaque dicam: Spero nunc vobis, iucundiſſimi auditores, ſatis liquere, quare ab cantu illo, quo ſummam Dei bonitatem agnoſcere iubemur, orſus ſim. Nunc paucula de prælectione noſtra* 10
dicemus. Septem ac triginta ſunt anni, quando primum D. Eraſmus ad Ioannis Frobenii petitionem in hunc, ac reliquos qui Cæſarum vitam memoriæ prodiderunt, auctores præfatus eſt; nactus exemplar ab Vuilhelmo Montioio, Anglorum Regulo, e bibliotheca monaſterii diui Martini apud Neruios, nunc Tornacenſes. Eum codicem paullo ante ſuam mortem nobis dederat Eraſmus. Ex eo ille multa eruerat: quædam tamen omiſit, vt in edendorum non nunquam operum feſtinatione fieri ſolet. Quæ Deo dante nos, & hoc adiuti codice, & adhibita noſtra diligentia, haudquaquam negligemus. Conabor autem multa alia loca me plana facturum, quæ profecto a commentatoribus non ſunt intellecta. id quod in illorum contumeliam haudquaquam dictum videri velim. Multa illi cum ſumma laude docuere. Sed, vt ſumus homines, non omnia, *vt eſt apud poetam,* poſſumus omnes *Eſt autem illud maximum, quod poſt illos auditoribus promittimus, nos omnes pecuniæ, auri, argentiq; ſummas, omnes menſuras, denique omnes quæ ex aſſis diuiſione proueniunt difficultates, explicaturos, ac ad noſtræ ætatis & regionis vſum deducturos. Audacius forſitan aliquibus dicere videar: ſed cum ad eos locos deuenerimus, per Chriſti gratiam ita negotium tractabimus, vt cordatus auditor ipſe iudicare poſſit, nos nullum fucum feciſſe, ſed rem ipſam, vt decuerit, diligenter explicuiſſe. Multa Vuilh. Budæo, multa Leonardo a Portu debemus: quorum ſedula opera effectum eſt, vt de iis rebus, quæ ſuperioris ſeculi, aut etiam paullo ante noſtram ætatem, homines etiam doctiſſimos latuere, certa ac indubitata ſit aſſertio. Sed de prælectione ſatis. Porro cum in hunc auctorem, poſt com-* 11
mentatores, doctiſſimi quique viri, Budæus, Eraſmus, ac Leonardus, tũ paulo ante nominati, denique Bapt. Egnatius ac alii, plurimos locos explicuere, magna impudentia videatur vel tentare adhuc in eo quidquam, immo ſatis ſuperq; eſſe annotationum. Verum enimuero cum ipſe ego aliquot locis adhuc hæream, ac proinde ibidem etiam alios hæſuros prorſus ſuſpicer, omnino mecum decreui, vt primum per otium licuerit, aliquot locis magis trutinatis, ac adiectis annotationibus iudicium meum libere oſtendere, ac palam omnibus facere. Sic enim fore exiſtimo, aliis me daturum amplius indagandi anſam, quemadmodum mihi data eſt. Lector, poſt fidelem noſtram examinationem, ipſe quoque perpendat, vtilene operæpretium fecerim. Faxit Deus omnipotens, vt mox, quod deſtinamus, cum ad omnium lectorum vtilitatem, tum ad ipſius Dei gloriam perficere feliciter queam. Bene valete. Dixi.

IN HENRICI GLAREANI ANNOTATIONES AD SVETONIVM INDEX.

A.

ADorari ſe hominem pati monſtro ſimile, Præf.num.1
ex Aduaticorum opido quot millia capitum a Cæſare vendita, Iul. tit.36
Ægidius Tſchudus, Galb.3
Aenobarbus quando Coſ. Ner.1
AEnobarbi duo, Ner.2
Agrippina Præf.n.5
Alaſtores, Præf n.6
Alexander M.peſtilens propago, Præf.n.2
Alexandri ſtulta arrogantia Cal.23
Antonius Felix, Claud.28
Appiani locus, Iul.38
Armarium Romæ, Oth.8
As Romanus. Dom.7
D.Auguſtini dictum, Præf.nu.8
Auguſtus Cæſ. Sodomita, & in Omdium tyrannus, Cal.23
Augu.Cæſ.infelicitas, & flagitia, Præf.n.4
Aureus Romanus quanti valuerit, Oth.4
Auri ad argentum proportio apud veteres quæ Oth.4

B.

Balneariorum luxus, Cal.37
Aurelius Baſſus, Dom.21
Beck, roſtrum, Vit.18
Beckenbicken, Vit.18
Belgica lingua, Vit.18
Beroaldi lapſus, Aug.22: Tib.10, 48: Cal. 55: Galb.5.8
Britannici natalis, Ner.6
Budæi lapſus, Iul. 26: Ner.30

C.

Cæſar animoſus corruptor, Iul.26
Cæſar multitudinis fauorem captans ſolitus, Iul 26
Cæſaris libido in reginas, Iul.52
Cæſaris magnificentia quod Plinio, Iul.26
Cæſares XII a Suetonio deſcripti, XII Beluæ apoſtoli, Præf.n 8
Cæſares, latrones ac monſtra appellandi, Præf.n.2. nõ Diui ſed Diaboli, Præf.n.5
Cæſarum appellatio, Præf n.2.
Cæſarum vitia, Præf.n.2
Caligulæ Caſ flagitia, Præf n.5
Caligulæ imperium quatuor fere annorum, Ner.6
Caligulæ nomen vnde, Cal 8
Caligula odium in Vergilium, Cal.23
Caſtorem & Pollucem ter auxilio fuiſſe Romanis, Ner. 1
Catilinæ genus, Galb.1
Catilinæ falſo attribui orationem quæ extat, Galb.1
Celtica lingua, Cal 8.Vit.18
Chriſtus in pace naſci voluit, Præf.n.4
Ciceronis locus, Aug.11
Claſſiarij qui, Oth.8
Claudius Cæſar, eiuſq; flagitia, Præf n 5
Confiſcatum, Cal.16
Corbulonis apparatus, Ner.13
Coronatus Franciſcus. Dom.7
Cybioſactes, Cybiotates, Veſp.19

D.

D.D. quid differant, Galb.5
Decies ſeſtertiũm, Tib.48.Galb 8
Delphicum oraculum cur conticuerit Ciceronis tempore, Præf.n 6
Diaboli inuidia, Præf n.1
Diui Cæſares Diaboli, Præf.n.5
Domitia & Lepida an eadem, Claud.43
Domitiæ gentis duæ familiæ, Ner.1
Domitiani ſcelera, Præf n.5
Cn.Domitius Caluinus, Ner 1.2
L.Domitius Aenobarbus, Ner.2
Druſilla, Claud.28

E.

Egnatii lapſus, Iul.26
Euſebii locus, Dom. 5
Excuſare. Claud.15

F.

Ferentinum op.pluribus locis, Oth.1
Ferentinates. Oth.1
Francica lingua, Vit.18

G.

Gaius pro Caius, Galb.1
Galatarum lingua, Cal.8
Galb pro Kalb, Galb.3
Galba Cæſar, Præf.n.5
Gallica lingua quæ, Cal 8.Vit 18
Georgius Agricola, Galb.5
Germania ſuperior & inferior, Galb 16
Germanica lingua, Cal.8: Vit.18
Glareanus cur a Martiali & Iuuenali hactenus abſtinuerit, & in Suetonio elaborare ſit dignatus, Præf.nu.9
Glareanus L. annis perpetuis in bonorum autorum prælectionibus verſatus Præf. nu.9

H.

Hadriani dictum, Dom.21
Heluetiorum lingua Celtica, Cal.8: Vit.18
Heluetiorum lingua Gallica, Galb.3
Heroum filii noxæ, Præf.n 5
Horatii locus, Tib.20.Galb.5
Hortalus Hortenſii F. Tib.47

I.

Iani templum ab Auguſto tertiò clauſum, Aug.22
Ignorantiam diſſimulare, hominis parum ingenui, Dom.4
Inuidia, Præf.n.1
Iulia Druſi F. Claud.29. & Germanici, Claud.29.
Iuliæ proſtitutio, Præf.n.4
Iulius Cæſ. peſtilens ſidus, Præf. nu 2. Eius ſcelera, Præf.n.3

K.

Kalb, Vitulus, pro pingui & craſſo homine, Galb.3

L.

L. nota, Galb.5
Lactantii locus, Ner.1
Leonardus a Portis, Cal.37
Lepida & Domitia an eadem, Claud. 43
Lingua Germanica & Gallica eadem olim, Cal. 8
Linguas peregrinas noſſe quanti referat Galb.3
Liuia Druſi, Claud.29
Luceria, Vit.1

M.

Mancipia quanti olim vendi ſolita, Iul.26
Marcellus. Tib.10
Matricidæ tres, Ner.39
Meſſalina, Præf.n.5
Mille ſeſtertia, raro inueniri apud veteres Iul.26. Mille ſeſtertii, Tib.48
Millies ſeſtertiũm Iul.26: Tib.48: Cal.16: Ner.30
Modi muſici, Ner 20
Mona inſula. Veſp.4
in Mulieres malas ſcomma, Dom.21
Mutuum ſumere, pro Furari. Iul.51

N.

Nero bipedum omniũ nequiſſimus, præf.n.5
Nero matricida, Ner.39
Nero ſenior Britannico, Ner 6
Neruii, Tornacenſes hodie, Præf n.10
Nomoi apud Græcos quid, Ner 20
Nuceriæ plures, Vit.1
Numarius, Tib 5
Numerandi forma a Budæo reſuſcitata, Cal.37
in Numeris, coniunctione ET intercedente, maiorne an minor præcedere debeat, Oth.11
Nũmaria res ſuperiori ætate parum cognita, Iul.38: & Præf.n 10

O.

Odeion: Odea Romæ quatuor, Domit.5
Oppoſitorum eadem diſciplina, Præf n.9
Otho Cæſar, Præf n.5

P.

Petrus Victorius, Aug.22
Plinii locus, Iul.26: Cal.37

Q.

Quadringenta millia nummũm, Ner 30
Quingenties ſeſtertiũm, & Quingenta ſeſtertia, non idem, Galb.5
Quinquagintaſeſtertia, Galb.5

S.

Sabellici lapſus, Iul.26: Aug. 10: Tib.48: Cal.8: Ner.30,40. Veſp.5: Tit.8
Sergii nomen, Galb.1
Seruii prænomen, Galb.1
Seſtertia mille, & millies ſeſtertiũm, vide Mille.
Seſtertius minor, & maior, Claud.4
Seſtertius nummus, Dom.7
Sportula, Dom.7
Suffertim, Ner.20
Superbia, Præf.n.1

T.

Cornelii Taciti locus, Ner.6: Oth.8
Temporum ratio quam ſit neceſſaria in hiſtoria, Ner.6
Ter, pro tertiò, vel tertiũm, Aug.22
Tiberii flagitiorum auctor Auguſtus Cæſar, Præf.n.4
Titus Cæſar, Præf.n.5
Toni authenta & plagii, Ner.20
Toni Muſici, Ner.20
Tonus quid proprie, Ner.20
Tornacenſes nunc, qui olim Neruii, Præf.n.10
Trecenti & Triceni quid differant, Tib 20
Treueri, Cal.8
Treuerorum lingua, Cal.8
Tropi muſici, Ner.20

V.

Valerii Max locus, Ner.1
Laur. Vallæ locus, Oth 11
Vectis inſula, Veſp.4
Veſpaſianus, Præf n.5
Vicies ſeſtertiũm, Galb.8
viuimoſe, Veſp.4
Vitellius Cæſar, Præf n.5
L.Vitellius ter Coſ. Vit.7
de Vitiis diſputatio duplex, Præf n 9
Vituli appellatio, pro pingui & craſſo homine, Galb.3
Vuilhelmus Montioius, Præf.nu.10

IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII VENETI, IN C. SVETONIVM TRANquillum, Annotationes.

EGNATIVS LECTORI S.

NON ab re futurum exiſtimaui, quando hoc totum induſtriæ dicatum eſt a me bonis ac litteratis viris, ſi quos locos aut in melius emendaui, aut dilucidius explicaui, ſubnecterem, eoſque nullo maiore verborum apparatu, aut copia publicarem, tum quod nec otii ſatis erat longe maioribus diſtricto, tum quod ab oſtentatione ſemper abfui; quæ cum in omni re odioſa ſit, tum in rebus paruis odioſiſſima eſſe iure ſolet. Accedit ad hæc, quod doceri tantum lectores hoc tempore volui; quos eo mihi æquiores futuros arbitrabar, quo maturius illos dimiſiſſem, properantes videlicet, & in hęc, vt ex iuſto itinere viatores, otii cauſſa diuertentes.

EX D. CÆSARE.

28. Forum de manubiis inchoauit; cuius area ſuper ɪɪs. millies conſtitit] *Tametſi Latini ſcriptores ad hanc diem corruptiſſimi magna ex parte ſint, quædam etiam adeo obſcura, vt nec ab eruditioribus intelligi queant, ea tamen parte qua ad numeros ſpectat, & corruptiſſima ad nos tranſiit, & nullis adhuc ſatis cognita aut percepta videri poterat. Attulit autem huic malo opem primus, quod ipſe ſciam, Leonardus Portius, Vicētinæ nobilitatis præcipuum decus, libello iam abhinc quinquennium huic vni rei deſtinato; in quo ſumma breuitate & dilucuditate priſcos numeros argenti & auri vſum apud veteres, numiſmata, & eorum pretium ac nomina attigit. Quæ palmā tāto illum illuſtriorem fecit, quāto res obſcuriſſima illuſtrata eius opera, plus negotii habuit. Quotus.n. quiſq; ex iis qui humaniores litteras profitentur, fuit, qui rem tam perplexam attingeret? Quis cū ad hanc partem veniſſet, aut codicum fidem nō requireret, aut rem omnem plane non diſſimularet? ſed nec ipſi auctores ſatis conſtantes erant, & nota, rerumq; vocabula ſic vel corrupta, vel perplexa, vt deſperata ſemel re, iam neglectus haberetur, patrocinante ſibi ad inuicem multorum inſcitia: qua tacito præiudicio ſummam cauſſæ difficultatem prætendens, Areopagitarum more in centum annos rem inquirendam pronuntiaret, vt huiuſmodi cunctatione, nec ipſa ſe proderet, & differendo inexplicabile negotium relinqueret. Nos igitur, vt ingenue fateamur, Portium ſecuti* mille ɪɪs, *non* millies, *legendum exiſtimamus, quoniam ea ſumma fidem omnem excedat. nam ſi* millies ɪɪs *legas, erit tanta pecuniæ vis profuſa, vt iniri ratio vix poſſit. Sed & a Plinio diſſentiet, qui de hac Cæſaris magnificentia loquens, ita ſcripſit:* Pyramides regum miramur opera, cum ſolum tantum foro exſtruendo ɪɪs mille ducentis Cæſar dictator emerit; *hoc eſt,* x x x ᴍ. *aureorum noſtratium. Qua de ratione alias inferius.*

30. Conuentibuſque peractis Rauennæ ſubſtitit] *Citantur a commentariis in oſtentationem veterum auctoritates; nec tamen ſatis eruditę adhuc, quod ſciam quid ſit* peragere conuentus *explicent. Nos ne nō omnia cōmuni demus vtilitati, peragere conuentus nihil aliud eſſe contendimus, quam iuriſdictionem legitimam abſoluere per opida ad id deſtinata, quæ quando in eaſtatis temporibus conueniretur a prouincialibus cauſſa iurium ſui perſequendi,* conuentus *dicerentur. Repræſentant autem hunc morem anno vertente religioſi fratres,* capitula *appellantes: repræſentant etiam maxime omniū Galli,* parlamentis *iam quatuor inſtitutis, quorum præcipuum vrbis amplitudine & auctoritate, Pariſienſe habeatur. Iam & veterum fuere vxoriæ ſtipulationes, quæ* conuenire in manum *per coemtionem diceretur; de quibus alias.*

37. *Idem Tranquillus ſic de triumpho Cæſaris ſcribit:* Aſcenditque Capitolium ad lumina, xɪ. elephātis dextra atq; ſiniſtra lychnos geſtātib.] *Nos pro* lychnis lychnuchos *ſubſtituimus, & veterum codicum fidem ſecuti, & vim verbi. Primū enim vſitatum hoc Græcis eſt verbum, Athenæi auctoritate, quæ lucernam ſignificet, vel Alexidis comici poetæ teſtimonio Midone:* Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν Τῆς νυκτὸς ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων. *hoc eſt;* Qui nocte lychnuchum ambulans geſſit manu, Profecto digitis plurimum iſ cauit ſuis. *Nec Lucretius aliud innuit pulcerrimis illis verſibus;* Si non aurea ſunt iuuenum ſimulacra per ædes Lampades igniferas manib. retinentia dextris, Lumina nocturnis epulis, vt ſuppeditentur; Nec domus argento fulgens auroque renidet; Nec citharis reboant laqueata aurataque templa. *Hæc vero nominum forma vſitata Græcis: vnde* cerûchon, ſceptûchon, ophiûchon. *Iam & C. Plinius* lychnuchos penſiles *dixit quod & Hermolaus noſter agnoſcit, vetere etiam lapide ſuffragante hoc titulo;* Panthei cum ſuis parergeis, & Cupidines duo cū ſuis lychnucheis. *Quod monumentum cum primus obſeruaſſet Politianus vir eruditione multa, Tranquilli locum primus, vt opinor, emendauit. quare Crinitus docti & probi viri officio functus, veteri poſſeſſori fundum vindicauit, non multorum more.*

38. Veteranis legionibus; *quæq; ſequuntur. Hic locus mutilatus videri poteſt vel Appiano legente. ille namque de Cæſare dictatore loquens; Statim inquit, poſt triumphum, quæcumq; exercitui pollicitus fuerat, ampliore adhuc pecunia exſoluit, militi drachmarum Atticarum quina millia, turmæ ductoribus totidem, Tribunis militum equitibuſque duplo maius: ad hæc ſingulis ex populo minam vnam Atticam. Hæc Appiani verba diſſentire a Tranquillo maxime videntur; nō quod in populi congiario non conueniant;* mina *enim* Attica

Attica, id eſt argentea libra Romana, quadringẽtos nũmos LLS valet, id eſt, denarios centũ. Reliqua adeo diſcrepant, vt quod Appianus quina millia drachmarũ militi data a Cæſare dicit, equiti duplo maius, Tranquillus de pedite reticeat, de equite non conueniat. nã ex Appiani ſententia, dena millia drachmarum data equiti neceſſe eſt, quæ Tranquillus ad ſena millia reducit. Nec mirum videri debeat quod de magnitudine militaris donatiui referimus, cũ, Plutarcho auctore, Antonius triumuir quina millia drachmarum ſingulis militibus poſt aciem Philippenſem dederit.

50. Quid illud quod poſtea ſequitur? Sed ante alias dilexit Marci Bruti matrẽ: cui & proximo ſuo conſulatu ſexagies LLS margaritam mercatus eſt] Quæ ſumma centum quinquaginta millia noſtrorũ aureorum facit, quando illa Cleopatræ vnio centies LLS æſtimatus ſit, id eſt, ducentis quinquaginta millibus aureorum noſtratium.

52. Sequitur non longe ab hinc locus vt maioris corruptionis, ſic etiã induſtriæ, cum hactenus ita ſit lectũ; Sed maxime dilexit Cleopatrã; cum qua & conuiuia in primã lucem protraxit, & eadẽ naue thalamoq; pæne Æthiopia tenus Ægyptum penetrauit. vbi pro thalamoq;, thalamego legendũ eſſe, nulli dubium eſſe poſſit. Eſt autem thalamegus nauis a Philopatore Ægyptio rege primum fabricata, qua Nilum & Ægypti foſſas nauigaret, eo vſu, vt intra thalamum in regia ſibi eſſe videretur, magnitudine ſemiſtadii, latitudine cubitorum XXX, & amplius; nec longis nauibus nec rotundis omnino ſimilis, prora puppique duplici, fundo lato planoq; qualis forma fluuiatiles ſunt fere omnes. Strabonis interpres thalamiferas naues haſce appellauit, quib. Ægyptii frequẽter veherentur ſolatii cauſa. Vtitur & Venetus in patria nauis hinc Ægyptiæ perſimilis, cui Bucentauro eſt nomẽ, qua Princeps & Senatus vehi ſolẽt occurſuri principib. viris, auguſtiſſima ſpecie. Plinius ſeptimo, vittatæ nauis meminit: quam Græci & Sophocles in primis, vti opinor, πομπικὴν dixere, quæ & ipſa maiore ornatu ſpectaretur, qua ferũt a Dionyſio Platonem exceptum honoris gratia.

54 Illud eſt quod cõmentarii aut nõ obſeruauerũt, aut minus intellexerunt, vbi de auro promercali Tranquillus agit, occupato altero ex his in vt verbi explicanda, nec ſenſum ſatis attendẽte. Quid igitur eſt, quod Tranquillus dicat, tanta auri copia abundaſſe Cæſarẽ, vt ternis millibus nummûm aurũ promercale per Italiã prouinciaſq; diuẽderet? an quaternis millib. legendum eſt: vt argenti proportio ad aurũ decupla fuerit? quaterna enim millia nummũ argenteorũ, centũ aureos noſtrates valent; nõ tamen ſolidos, id eſt, dempto lagio, vt verbũ hoc vſurpem vulgare. an ternis omnino millibus tueare? vt hac ratione tria nummûm millia ſeptem libras & ſelibram conficiant, id eſt, 75. Venetos aureos, vt tantam auri vim ex Gallicis ſpoliis Romæ inuectã putes, vt auri pretiũ imminueretur, argẽti creſceret. Noſtra autẽ ætate, auri mirũ in modũ creuit pretiũ, vt prope Plinianã analogiã æquet, qui eã proportionẽ argenti ad aurũ facit, quæ eſt quindecim ad vnũ, cũ iuſta videatur ea quæ eſt 12. ad vnum.

62. Nec illud omittendum eſt, in quod fœdiſſime lapſi ſunt interpretes vnius litteræ additione. vbi enim aquilifer legendum erat, aquilifero legerunt; ſenſu nullo pariter & inepto. Tu itaq; ita leges; vt aquilifer motanti Cæſari cuſpide ſit minatus; eo ſenſu; vt quũ Cæſar inclinatã aciẽ reſtituere omnino vellet, tanta conſtantia fugientib. obſtiterit, vt aquilifer detinenti eum Cæſari, cuſpide ſit minatus, & alter in manu detinentis ſignum reliquerit.

84. Inoleuit & ille iam pridem error Tranquilli codicib. nec ſatis a commentariis animaduerſus, vt vbi Attiliũ Electra citatur, Accii legeretur. Fuit autem vetus comœdiarũ ſcriptor hoc nomine ſatis celebris; quem tamen vt duriuſculũ Cicero in epiſtolis ad Atticum inceſſit. Sed & Licinius ſcriptorem ferreum appellare ſolitus eſt; quod dum tragœdias ex Sophocle in Latinum verteret, duriorem ſe præſtaret. Scripſit autem hic Electrã ex Sophocle, vnde carmina illa in interfectores cantata Tranquillus ſcribit. Volcatius Sedigitus Attilium poetam comicum maxime laudat; qui neſcio an hic fuerit.

EX AVGVSTO.

41. Senatorum cenſum ampliauit, ac pro octingentorum millium ſumma duodecies LLS taxauit] Ingenui, inquit ille, eſt hominis, fateri per quem didiceris: & mehercle hunc locum perobſcurum, nec vlli, quod legerim, cognitum, Budæus ex Gallia vir a ſecretis Regis primarius, feliciter attigit: cuius eo libẽtius mentionem facio, quod Annotationibus ſuis in Pandectas antea ſatis celebris, & tralationibus quibuſdam Plutarchi nobilis, nuper editis quinque de aſſe & partibus eius libris, adeo clarus euaſit, vt nõ poſſit non ſummopere ab omnibus commendari, qui duodecies LLS, & centies & millies, differre plurimum a duodecim, centum & mille, docuerit. cuius ſententiam eo libentius ſequor, quod non minus doctrinæ præſe fert, quã candoris. Erit hic igitur ſenſus: vt Auguſtus princeps ab octingentis LLS, quæ ſumma antea cenſus erat Senatorii, ad mille ducenta reduxerit.

45. Stephanionem togatarium] Vide ne multo melius togatarum legas, & intelligas actorem vſitata loquendi figura, & Latina.

55. Etiam ſparſos de ſe in Curia famoſos libellos nec expauit] Famoſi libelli qui qualeſue ſint, quaue afficiendi pœna qui eos factitant, iuriſconſulti libro digeſtorum XLVI. illud ex eorum lectione non prætermiſerim. Verba Vlpiani ſunt ex eodem libro; Hæc autem ſunt fere, quæ ad infamiam alicuius fiunt; vtputa ſi quis ad inuidiam alicuius veſte lugubri vtatur, aut ſqualida; aut ſi barbã demittat, vel capillũ ſubmittat; aut ſi carmen conſcribat, vel proponat, vel cantet aliquid; quod pudorem alicuius lędat. Sed & Pauli verba ad hanc rem ſpectantia, quia digna memoratu ſunt, ſubnectam: Eum qui nocẽtem infamauit, non eſt bonum & æquum infamari: peccata enim nocentium nota eſſe, & oportere, & expedire. Primus autem Auguſtus cognitionem hanc ſub ſpecie legis eius quæ de læſa maieſtate quærit, exercuit.

65. Tiberium in foro lege Curiata adoptauit] Parco libenter viuentium nominibus, libentius autem mortuorum. Citantur namq; a commentariis poſſim auctores, qui curiatæ legis meminerunt; nec tamen quid illa ſit, tandem explicãs

tur. Tu ex ſelectis noſtris in Ciceronis epiſtolis quæ primus ipſe, quod ſciam, ediderim, pete. nec enim iniucunda fuerint.

100. Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus eſt, pro æde D. Iulii a Tiberio, & pro roſtris veteribus.] *Sic hactenus omnes. tu ita caſtigabis*, & pro roſtris ſub veteribus; *qui locus erat in foro, quemadmodum & ſub* nouis. *Vtriuſq; autem loci meminerunt veteres auctores. Plinius lib.* x x x v; Hinc & ille locus Marci Craſſi agẽtis ſub veteribus. *& inferius*; Mæniana, *inquit*, operiebat Serapionis fabula ſub veteribus. *Plautus*; Sub veteribus ibi ſunt qui dant, quique accipiunt fenore. *De loco autem qui* ſub nouis *dicebatur*, *Marcus Varro*, Sub nouis, *inquit* dicta pars in foro ædificiorum: quod vocabulum eius peruetuſtum, vt Nouæ viæ, quæ via iamdudum vetus eſt. *Liuius quoque*; Filiam Virginius ſeducit ad nutricem prope Cloacinam, ad tabernas quibus nunc Nouis eſt nomen.

101. Legauit populo R. ccccm, Tribubus xxxv ııs, Prætorianis militibus ſingula millia nummorum] *Hic locus qui Auguſti principis legata continebat, admonere quemuis, vel oſcitantem poterat, maximam eſſe ſummam pecuniæ, quæ populo queue plebi Romanæ legaretur. nam populo, id eſt, patribus, equitibus, & honeſtioribus plebeiis, (hoc enim nomine haſce contineri, vel illa vſitata loquendi forma*, Senatum populumque R. *oſtendere poteſt) legatum eſt ab Auguſto* ccccm. ııs. *id eſt, decies centena millia aureorum noſtrorum; quod nos millionẽ dicimus: plebi aũt, id eſt, infimis plane hominib. & mendicioribus*, xxxv, *id eſt, octoginta ſeptem & amplius aureorum noſtratium: quod & Taciti verba in primo hiſtoriarum plane ſignificant, cum ſcribit*; Legata non vltra ciuilem modum; niſi quod populo & plebi ccccm. xxxv; prætorianarum cohortium militibus ſingula nummûm millia; legionariis autem cohortibus ciuium Romanorum trecenos nummos viritim dedit.

Quinetiam illud quod ſequitur; Profeſſus non plus peruenturum ad hæredes ſuos, quam millies & quingenties: *ſi ad ſummam noſtram deducas, facient tricies octies & quinquagies millia aureorum noſtrorum.* quamuis xx proximis annis ex amicorum teſtamentis percepiſſet trecenties millies; *id eſt, triginta & amplius milliones. Prius quam ab Auguſto principe ſalubri magis quam ambitioſo, diſcedat oratio, facturum me operæpretiũ exiſtimaui, ſi curſim legionum numerum, & prouinciarum præſidia, Reges, ſocios, Imperii amplitudinem, ex Taciti Hiſtoriarum lib. 4. heic adnecterem; vt diligentioribus etiam ſatis fiat. Ille igitur in hunc ſenſum: Italiam bina claſſis infero ſuperoq; mari vtraq; præſidebant. Miſenenſis & Rauennas: ſed & roſtratæ naues ad Actium captæ, eam partem Italiæ tuebãtur quæ in Galliam Narbonenſem vergens, Alpes maritimas, & Foroiulienſem coloniam ſpectat: legiones autem iuxta Rhenum, quæ Gallos Germanoſq; coercerent, octo, robur ferè Imperii; cum Hiſpaniæ treis tantum haberent: & Africa quoq;, niſi quas Iuba rex Mauros dono acceptos regebat, duas habuit; Ægyptus totidem: quidquid vero terrarum tractus mari noſtro, & Euphrate amne cingebatur, vaſtoque terrarum ſinu ambiebatur, quatuor legionibus parebat, regibus Hibero & Albano ſociis. Hinc rurſus Europa, qua Thracia & Illyricum magna ex parte protendebatur ad Danubii ripam, ſex legionib. attinebatur: hoc ordine, vt Pannonia duas, duas Mœſi, totidem Dalmatia haberent; cum in vrbe proprius miles, Latio Etruriaque fere delectus, duodecim cohortes, tres vrbanæ, nouem prætoriæ, ſuis caſtris attinerentur; vt interim per prouincias idoneas ſociæ alæ, & cohortium auxilia non deeſſent, variante earum numero ex rerum vſu. Erat igitur triplex claſſis parata, legiones autem numero ſeptem & viginti, præter auxilia fere ſociarum gentium, ac Regum totidem.*

EX TIBERIO.

25. Nam & ſeruus Agrippę Clemẽs nomine] *De hoc Clemente ſic fere Tacitus ſecundo; Audacia ſeruilis prope ciuilia arma reſumta, cum Agrippæ Poſtumi ſeruus Clemens nomine, in Planaſiam vectus, Agrippam inde abducere, atq; ad Germanicos exercitus comitari ſtatuiſſet: ſed onerariæ nauis mora præuenitur, interfecto ſtatim Agrippa cineres eius furatur, ſeſeq; intra Etruriæ ſecreta abdens, Agrippam eſſe ſimulat: cui nec forma, nec ætate abſimilis erat. Qui rumor per Italiam vulgatus cum ancipitem anxiumque Tiberium maxime haberet, tamdem per Saluſtii Criſpi clientes duos vinctus ad Tiberium ducitur: a quo interrogatus quomodo Agrippa factus eſſet, Et tu, inquit, quomodo Cæſar? quem Tiberius clam necari iuſſit. ac de auctoribus amplius quæſitum.*

Et duplex ſeditio, in Illyrico, & Germania] *Seditionem in Illyrico (auctore Tacito) Percennius quidam theatralium operarum dux, mouerat acerrimam, cum milites in ſingulos dies ſingulos denarios peterent, cum antea denos aſſes accipere conſueſſent: peterent etiam vt ſextus decimus annus ſtipendiorum finem faceret, nec vltra ſub vexillis haberentur, neue in alia caſtra tralato milite, præmium pecuniæ ſolueretur, quando prætoriani, qui binos denarios acciperent, poſt ſextum decimum annum militia defungantur, nec tamen tantum periculorum aut laboris adirent. Et paulo poſt: Tiberium latitantem, & ad ſingula pauitantem, nuncii frequentes perpulere, vt Druſum filium cum primoribus ciuitatis, & cohortibus prætoriis dimitteret. qui profectus, & varie iactatus, vix tandem militum animos, Percennio & Vibuleno auctoribus conſiſtentes, relictis enim caſtris in hiberna conceſſere. Et mox idem auctor addit: Eadem cauſſa Germanicos exercitus eodem fere tẽpore turbauit. petebant & ibi miſſionem & præmia. Nec prius ſedari animi eorũ potuere, quã vicena ſtipendia meritis miſſio ſit data, qui ſena dena, exauctorati. Quinetiam miles in ſeipſum ſæuiit, neq; non in ipſum Germanicum; donec ablegata Treuiros Agrippina vxor animos eorum mutauit. ſic inferioris exercitus Germaniæ placatus: ſuperioris miles maiore mole, quo grauiora in centuriones, in legatos populi Romani auſi fuerant. nã Munatium Plancũ aggreſſi qui legatus a Tiberio venerat, nõ prius dimiſere, quã ille aquilam complexus, religione ſe tueretur: ac nẽ*

Calpur-

Calpurnius centuria ſubſidio affuiſſet, raro etiam inter hoſtes exẽplo, legatus populi Romani in caſtris, Deorum aras ſuo ſanguine maculaſſet. Eos tandem Germanicus contracto exercitu, cũ pararet inuadere contumaces, litteris prius ad Cæcinã miſſis admonet, ſibi conſulãt, & reſipiſcant: quod niſi faciãt, & auctores ſeditionis tollant, venturum ſe cũ exercitu, & uſurum promiſcua cæde. quæ littera occulte ſigniferis & aquiliferis lecta, perpulere legatum vt ſtatueret tempus cædis: factumq; paſſim, quaſi cum in bello, in ſontes, & ignaros, nec ſatis noſcentes, quod cædis initium, aut quæ cauſſa, quiue finis foret: donec caſtra ingreſſus Germanicus, oratione habita, cum ſatis expiatũ diceret, eos in hoſtes duxit, vnde piaculum furoris ſumerent, & hoſtes R. populi cædendo, & vulnera impiis pectorib. accipiendo. Hæc pluribus ex eo auctore addenda curauimus, quo tota hæc pars clarior illuſtriorq; fieret.

25. Libonem, ne quid in nouitate acerbius fieret] *Is Libo e familia Scribonior ũ fuit, vnde &* Scribonius *cognomine dictus: qui per Firmiũ Catũ Senatorem amicitia ſimulata deceptus, cũ magos ſuper Imperio cõſuleret, & Chaldæorũ promiſſa, ſomniorumq; interpretes ſcrutaretur, dum proauum Pompeium, amitam Scriboniam Auguſti vxorem iactat, per eumdem Catũ poſt plures teſtes repertos, qui conſcii forent, ad principem defertur, maxime Iunii cuiuſdã indicio, qui tentatus fuerat vt vmbras infernas carminibus eliceret. Ipſe igitur Libo, cũ Tiberius eũ blande interim appellaret, non vultu, non verbis cõmotior, quin etiã conuiuio adhiberet, & prætura ornaret, tamdẽ Senatus iudicio cõdemnatus, ſeipſum, cum omnia prius tentaſſet apud Tiberium, necauit: factumq; S.C. vt Mathematici Italia pellerentur. Idem Tacitus ſecundo.*

29. Q. Haterio] *Is conſularis vir, in Senatu decreti faciũdi auctor fuit, ne vaſa auro ſolida miniſtrãdis cibis fierẽt, neve ſerica veſtis viros fœdaret: qui familia Senatoria ante exceſſum Tiberii deceſſit, eloquentia quoad vixit, celebrata, cũ tamẽ exigua ſcripſerit: quippe qui impetu magis quam cura valeret: nã vt in aliis ſtudiũ ac meditatio plurimũ valet, ſic Haterii profluẽs illud ac canorũ cũ ipſo obiit.*

36. Religioſas veſtes cũ inſtruméto omni cõburere] *Quas veſtas leg. admonẽt, nimis anxie, ne dicã ſuperſtitioſe, rẽ ſatis apertã in diſquiſitionẽ vocãt.*

37. Aboleuit & ius moreq; aſylorũ, quę vſquã erant] *Cõmentarii ex iis quæ videre legereq; potuerunt, non pauca: nos ex eodẽ Tacito omnia pleniora faciamus. Ille igitur tertio in hunc fere ſenſum: Cũ creſceret Græcas per vrbes licẽtia aſyla conſtituẽdi, quæ ſeditiones indies alerẽt, placitum eſt vt ſingulæ ciuitates iura ac legatos mitterẽt: & cum multi veniſſent qui ſummo ſtudio certarẽt, feſſo Senatu eorũ multitudine, res ad coss. relata; factumq; S.C. quo modus præſcriptus ſingulis eſt: iuſſiq; ipſis in tẽplis aras facere, neu religionis prætextu turbulentiſſima natio ſeditionibus fomenta præberet.*

Maraboduũ & Rhaſcupolim] *De Rhaſcupoli Thrace ex eodẽ Tacito copioſius haurias. Is autẽ* Maraboduus, *diu apud Sueuos rerũ potitus, magna apud ſuos gloria; mox Catualda iuuenis inter Gotthones nobilis expulſus, ad Cæſaris miſericordiam fugit; tranſmiſſoq; Danubio, magnifica de ſe in Senatu oratione habita, qua ſe Pyrrho & Antiocho regibus æquaret, Rauennæ inglorius conſenuit, nimia viuendi cupiditate imminuta vetere gloria.*

42. Aſellio Sabino HS ducenta] *Hæc ſummã quinq; millia aureorum noſtratium valet.*

44. Atalantæ tabulam, in qua Meleagro illa ore morigeratur, legatam; vt ſi offenderetur, pro ea decies HS acciperet] Decies HS, *nõ dena* HS, *ſignificant, ſed decies centena.*

48. Publice munificentiã bis omnino exhibuit, propoſito millies HS] *Hæc ſumma quinq; & viginti centena millia facit noſtratia, id eſt duo milliona, & dimidium.*

49. Satis conſtat Cn. Lentulum augurem] *Is eſt Lentulus qui conſularis vir, triumphalia ornamenta de Getis retulit: primo pauper, dein adeo opulentus opibus innocenter comparatis, & modeſte habitis, vt quater millies HS poſſederit.*

Condemnatam & generoſiſſimam feminã Lepidam, in gratiam Quirini conſularis prædiuitis & orbi] *Tacitus tertio: At Romæ Lepida Æmilia familia nobiliſſima, L. Sulla & Cn. Pompeii proneptis, defertur ad principem ſuppoſuiſſe partũ Quirino cõiugi: quin etiã obiecto adulteria & venena, conſultiq; Chaldæi de Cæſare. Tamẽ dãnata illa magna Quirini inuidia, præ grauã: o Tiberio, ſed diſſimulante, aquaq; & igni interdictũ; bona cũ publicari deberẽt, ne publicaretur, Scauri gratia factũ, qui filiã ex Lepida genuerat. Et paulo poſt; Celebratũ eſt Sulpicii Quirini funus exſequiis publicis: tametſi nihil ille ad Sulpiciam familiam pertineret: qui Lanuuii ortus modicis parentib. & opib. militia clarus, & vehemens ingenio, conſulatũ ſub Auguſto meruerat: mox Cilicũ caſtellis expugnatis, triumphi inſignia meritus, C. Cæſaris in Armenia comes, & Tiberii cultor, dum Rhodi ageret, hinc principi carus præpotente ſenecta, ſed apud populũ accuſatione Lepidæ & ſordibus inuidioſa.*

52. Etiam cauſa mortis fuiſſe ei per Cn. Piſonem legatum Syriæ creditur] *Is Piſo Germanico datus eſt a Tiberio comes & legatus; qui cũ Plancina vxore adeo aperte ſimultates cũ Germanico exercuit, vt reperta ſint reliquiæ ſolo ac parietibus eruta humanorum corporum, tabulæ etiam plumbeæ, quæ deuotiones ac carmina in Germanicũ continerẽt: donec accuſantib. Trione & Veranio, acerrimo autẽ omniũ Vitellio, iudicio Senatus damnatus eſt, magis aſſentiẽte Tiberio quã approbante. Piſo poſt damnationẽ domi inuẽtus perfoſſo iugulo, iacente humi gladio, cõceſſa Plancinæ vxori incolumitate ob preces Auguſtæ, & filio in 10 annos relegato. Diuerſus ab hoc fuit L. Piſo, qui curator vrbis ſub Tiberio principe fuit, biduo duabuſq; noctib. per potationẽ cõſumtis clarus: cuius, niſi fallor, cõſtantiam & abſtinentiam in Senatu maxime Tacitus cõmendat.*

58. Statuę quidã Auguſti caput depreſſerat] *Tu emẽdato* demſerat. *Idẽ Tranquillus in Caligula:* Diuinã maieſt. aſſerere ſibi cœpit; datoq; negotio, vt ſimulacra numinũ religione & arte prę clara, inter quæ Olympii Iouis, apportarentur e Gręcia, quib. capite demto ſuum imponeret.

65. Seianum res nouas molientem] *Is (eodem Tacito) genitus Vulſiniis eſt, patre Seio Strabone equite Romano, & a prima iuuenta C. Cæſaris Auguſti nepotis ſectator, non ſine rumore Apicio diuiti & prodigo ſtuprum veno dediſſe. Aduerſa fama, quaſi Apicio ſtuprum corporis vendidiſſet. mox defuncto C.*

Cæſare, Tiberio miris artibus inſinuatus, adeo principem ſibi obnoxium fecerat, vt calidiſſimum & abſcuriſſimum aliis, ſibi vni incautum reddiderit. laboris patiens, audaciæ nimiæ, ſimulator iuxta & diſſimulator pro pudore quem palam oſtentaret: immenſa opum libido: nec minus criminando, quã adulando principi, & largitione, ac induſtria interdum acceptus. His artibus ſene circumuento, primo Druſum Tiberii veneno tollit dato per Lygdum ſpadonem, vxore etiam Liuia auxiliante, quæ illi per ſtuprum cognita fuerat: inde in Agrippinam & eius liberos conuerſus, tacitus eam criminationibus inuoluit; vt tamdem relegatam Tiberius interfici iuſſerit cum Nerone filio; donec ille iiſdem petitus artibus, cum filiis enectus ſit, quorum corpora in Gemonias ſint abiecta.

72. Nam Charidem] *Tu* Chariclem *emendato: de quo ſic Tacitus: Erat medicus arte inſignis, nomine Charicles, magis ad conſilium, quam ad vſum medicinæ quam princeps omnino negligeret. familiaris ſe veluti negotium ſuum curaturus, dum cõmeatum petit, venas pertentat: nec feſellit Tiberiũ: qui offenſus, ac eo magis iram diſſimulans, inſtaurari epulas iubet, eáſq; protraxit, quaſi honori proficiſcentis amici id daret.*

75. Pars Terram matrem] *Perbelle faciunt verba Plinii, ex ſecũdo ad hunc Tranquilli locum, quæ & ſubnectenda cenſui: Sequitur* Terra. *cui tantum nomen præcipua venerationis ind dimus,* matrem *appellantes: cuius numen vltimum iam nominis imprecamur, vt ait graue nimis ac noxiũ; ac ſi neſciamus iraſci nunquam ſolere, quæ ſola natos hominum excipiat, exceptos alat, & editos ſuſtineat. Nouiſſime, cum cetera nos omnia deſeruerunt, vna adhuc complexa viſceribus ſuis, tamquam a reliqua natura neglectos, retinet, numquam efficacius pietatem maternam oſtentans, quam cum ſacros nos morte etiam faciat.*

EX C. CALIGVLA.

1. Legiones vniuerſas exceſſu Auguſti nuntiato] *Satis conſtat eodem Tacito, cum Imperiũ Germanico omnes aſſererent concionanti, illum, quaſi ſcelere ſuo contaminatum, præcipitem Tribunali deſiluiſſe, ferrumque in pectus adegiſſe, ni proximi ſublatam in vulnus dextram retinuiſſent: tametſi non defuerint qui hortarentur vt ferret: quin etiam Calusidius quidam miles ſtrictum gladium obtulit, addens, vteretur eo, qui acutius penetraret. Verum compoſita ſeditione, in Germaniam ducto exercitu, bis acie Germanos vincit; Varianos milites ſepulturæ mandat; Arminium præcipue apud Germanos famæ, propter caſum Quintilianum cum legionibus adeo fatigat, vt liberator ille Germaniæ pulſus profugusque, tamdem propinquorum inſidiis petitus occubuerit.*

3. Omnes Germanico corporis animiq; virtutes] *Nihil dici verius potuit. nam præter ſummam eruditionem, ingeniumque ad poeticen etiam factum, ſumma in eo comitas erga ſocios fuit; in hoſtes manſuetudo; quos viciſſe, & ad pœnitentiam verſos, ſatis habuit. His accedebat forma corporis egregia, viſu auditúq; iuxta venerabilis, dum fortuna imperatoria maieſtatem retineret, inuidiam tamen & arrogantiam euitaret. Quare non Romanorum ſolum ingenti luctu, ſed prouinciæ & circumiacentium populorum & hoſtium deceſſit. Tacitus.*

16. Cordi Cremutii] *Tacitus, Cornelio Coſſo, & Aſinio Agrippa* COSS. *Cremutius Cordus poſtulatur, nouo ac tũc primum audito crimine, quod annalibus, quos ediderat, dum Brutum Caſſiumque laudat, Romanorum vltimos eos appellaſſet. Accuſatores autem erãt Satrius Secundus, & Pinarius, ex intimis Seiani: quare exitiabilis reuerat. Cremutius igitur, cum ſe caram Senatu defendiſſet, inde egreſſus, vitam abſtinentia finiit. cenſuere patres, libros per Ædiles cremandos. Sic dum ingenium Cordi puniunt, maiorem illi gloriam adſtruxere.*

18. Cum lege Luciana apparatum Circi] *Emendauimus ex codice manu ſcripto,* cum elegantiam apparatus Circi proſpicere pauci ex proximis Mænianis poſſent; *magna commentatorum ſocordia, qui rem non aduerterint.*

22. Datoque negotio, vt ſimulacra Numinũ, religione & arte, inter quę Olympici Iouis apportarentur egregia] *Par error cum ſuperiore. Quis enim non videre potuit, nõ* egregia, *ſed è* Græcia *legendum?*

33. Quin & ſubinde iactabat exquiſiturum ſemel fidiculis de Cæſonia] *Et hoic videre debuerant,* ſe vel, *nõ* ſemel *legendum, vel* ſemet; *ſed quod codices manu ſcripti habeant.*

37. Vicies ac ſepties millies LLS Tiberii Cæſaris] *Hanc ſummam ingentem ac ſupra fidem eſſe, nemo dubitare poteſt, qui Tiberii principis tenacitatem, & opes imperii Romani per tot ann. ab eo cõgeſtas, & prodigum Caligulæ ingenium æſtimare non velit. Vicies igitur ſepties millies* LLS, *ſi ad numiſma noſtrum rediges, ſexagies ſepties millies mille aureos noſtrates facit. Græci ſex millia, ſeptingentas & quinquaginta myriadas aureorum dicerent.*

38. Nec dicendi finem factum, quoad tredecim gladiatores LLS nonagies ignorantia addicerentur] *Hunc locum, dum imprimendum curarẽ, non ſatis aduerterã: nũc* licendi finẽ factum *ſcribendum admoneo. Quid ſit autem* liceri, *& quo ſenſu heic accipi poſſit, nemo non, vt opinor, ſtatim aduerterit.* nonagies *aũt* LLS, *eſt ſumma pecuniæ noſtratis ducenti vigintiquinq; mille aurei Veneti.*

56. Caſſius Chærea] *Hic ille eſt qui centurio Germanici exercitus, ſeditione, quam mouerant exceſſu Auguſti nuntiata, cum eum peterent ad mortem milites, vt reliquos centuriones, audacia ſingulari per medios ferro ſibi viam patefecit: vnde & ſalutem adeptus eſt, magna centurionum aliorum parte cæſa.*

EX CLAVDIO.

4. Legatoq; non amplius quã octingentorũ LLS proſecutus] *Multi vel apud hũc vnum auctorẽ erant loci, vnde admoneri poterãt differentiæ in numeris, niſi plane cõniuerent. nã heic octingenta ſeſtertia, modicum legatũ Auguſti principis apparet, plus aũt vicies* LLS, *quod infra a Tiberio legatũ dicat: multo ante plus octogies ſeſtertiũ, quod initio noui ſacerdotii coactus eſt impendere, ex quo ad tantã rei familiaris anguſtiam decidit, vt in vacuum lege prædiatoria venalis diu pependerit.*

18. In

18. In delibatorio] *Adeo iam notum eſſe poterat quid* diribitorium *ſit, aut vnde dictum, vt qui* delibatorio *legant, parum certa vidiſſe dici iure poſſint. nam & Dion in hiſtoriis, Latinum nomen hac appellatione dixit. Iam vero &* diribitores *pro diuiſoribus pecuniarum, Ciceroni notius eſt quam vt explicari latius debeat. Eſt autem* diribitorium *publica ædis, in quibus exercitus recenſerentur, & ſtipendia militibus diriberentur, id eſt diſtribuerẽtur, in quibuſdam Italiæ locis etiam vſitata.*

19. Conſtituit pro conditione cuiuſque ciuis vacationem legis Papiæ Poppææ] *Quæ lex eſſet Papia Poppæa, vnde ve dicta, mox planius. Illud interim admonere lecturos hac volui, corruptam hactenus Tranquilli lectionem vno alterove loco fuiſſe; nec legem* Pompeiam *legendum, ſed* Papiam-Poppæam *iunctim. in quo non poſſum non mirari negligentiam multorum, qui ſine teſtibus in cauſſa dubia & incertam forum deſcendant. Fuit igitur* Poppæus Sabinus *conſularis ac triumphalis vir inſignis memoria, auus maternus Sabina Poppææ. vnde illa etiam dicta Poppæa. nam patrem Ollium honorib. non dum functũ, amicitia Seiani ſub Tiberio peruerterat. Hic igitur ſub Auguſto principe legem ſeueriſſimam de maritandis ordinibus tulerat, qua ſexagenarii tantum non tenerentur: cuius capiti poſtea a Claudio obrogatum infra Tranquillus aſſerit. Hæc autem iunctim* Papia Poppæa *dicta videtur, quod cum Papius legem contra adulteros tuliſſet, ac de matrimoniis etiam ſanxiſſet, cuius & Auſonius præter alios meminerit: Sabinus Poppæus eãdem retractarit, grauioribuſq; pœnis additis, ſanxerit frequentanda matrimonio. Vnde & lex poſtea a primo auctore* Papia *dicta, poſtea de Sabino Poppæo* Papia Poppæa *iunctim appellata eſt: quam ſenior Auguſtus poſt Iulias rogationes, incitandis cælibum pœnis, & augendo ærario ſanxerat. Hanc vero legem Tacitus frequẽter citat, maxime in tertio. Admoneri etiam poterant, ſaltem infra legem hanc nã de ciuitate, aut aliquo iure alio, quam de maritandis ordinibus agere, cum Tranquillus dicat capiti legis obrogatum a Tiberio. quaſi ſexagenarii generare non poſſent. Cæterum inſtituti noſtri non eſt acrius aliorum errata caſtigare, & eorum maxime qui in Tranquillum ſcripſere cõmentaria: quorum alter adeo breuis eſt, vt etiam intra commentarii leges conſtiterit; alter adeo redundans, vt fabulari ſæpe videri poſſit: ita fit, vt aliud agendo, male interdum agat. verum ipſi viderint.*

23 Capiti Papiæ Pompeiæ legis] *Idem error, atq; ideo ad ſuperiorem normam redigendus.*

24. Aulo Plantio etiam ouationem decreuit] *Hic eſt ille Aulus Plantius, qui conſularium primus Britanniæ præpoſitus eſt, bello egregius is. redacta paullatim in prouinciæ formam proxima inſulæ parte, Oſtorio Scapulæ imperium decedens reliquit: cuius & Tacitus meminit; ſed & Tranquillus in Veſpaſiano;* duas validiſſimas gentes, ſuperque viginti opida, & inſulam Vectem Britanniæ proximam, in dicionem redegit, partim Auli Plantii conſularis legati, partim Claudii ipſius ductu.

EX NERONE.

20. Nec ante cantare deſtitit, quam inchoatum abſolueret nomon] *Heic deſiderari interpretis diligẽtia poteſt. nam quid* nomos *eſſet tã neſciit, quam facile diſſimulauit. ſignificant autem apud Græcos* nomi *cum multa alia, tum vero in muſicis certam quãdam legem ac rationem canendi; vt tamen tibicinum & citharœdorum præcipue ſint: vnde & αὐλῳδικοὶ & κιθαρῳδικοὶ dicti. Primus autem Terpander (auctore Plutarcho) citharœdicos nomos inſtituit, ſuis atq; Homeri verſibus mele adiungens. Clonas autem poſt hunc aulodicos inuenit, id eſt tibiales, & ea quæ Græci προσῳδία appellant: quẽ poſtea Polymneſtus Colophonius imitatus ſit: nomiſq; poſtea diuerſa impoſita ſunt nomina, quæ ex Plutarchi libello, vbi Muſicen perſequitur, quæras. Illud etiam ſcitu dignum ex Græcorum commentariis inuenias, primos ab Apolline citharœdicos nomos inuentos, quibus ille & vitã hominibus produceret, & in multis canendi ſuauitate feritatem tolleret. vnde factum (vt Ariſtoteles eſt auctor) vt modi, ac canendi rationes quædam, quibus canẽtes vtimur, nomi iam vſitato Græcis verbo dicantur. Verum de his alias.*

Si paulũ ſubbibiſſet, aliquid ſe ſuffertim tinniturum] *Nec ſcire fas eſt omnia, & Lynceis etiam cæcutiunt. vbi tamen offucias facit, in eo reprehendi dignus. Quis enim non ſtomachetur, quod hoc in loco gannit interpres? Verum ipſe viderit. Ego* ſuffertim *lego, aduerbiumq; eadem forma ſtatuo, qua Latinis frequens* viritim, ſingillatim. *ſignificare autem hoc aduerbium puto, quod plenum & grandius ſit; huiuſmodi ſenſu promittebat Nero ſimul ac ſubbibiſſet fore vt plenius & grandius tinniret.* Suffertum *autem, ac* Differtum, *plenum ſignificare, Senecæ verba & Horatii probant, vt alios omittã. ille enim* Sole nubem ſuffertam *dicendo; hic* cauponibus & nautis differtum Appiũ forum, *oſtendunt plenitudinem hoc nomine intelligi. ſed & Tacitus frequens Differtum vſurpat pro maxime pleno.*

28. Super ingenuorũ proagogia] *Non* pædagogia, *aut* pæderaſtiam, *quod confinxit interpres, ſed* proagogia *legendum, quinis vel mediocriter Græcas literas edoctus agnoſcat. Sunt autẽ* proagogia *Græcis, quæ Latinis* perductiones: *& quod illi προαγωγεῖν, nos* perducere *diximus, id eſt lenocinari, & lenocinium facere. adeo autem & Latini & Græci ſcatent hoc verbo, vt conſulto exemplis abſtineã: & alioqui admonere tantũ lectorẽ volumus.*

30. In Tiridatẽ, quod vel vix credibile videatur, octingenta nũmũm milia diurna erogauit] *id eſt, vicena milia aureorum noſtrorum: quẽadmodũ, quod aleam luderet quadragenis in punctũ ſeſtertiis, id eſt, denis milib. in ſingula puncta ſignificat. Quod aũt addit, abeunti contuliſſe millies* H.S. *innuit* XXV *centena milia donata. vt nõ ſit mirandum quod Tacitus de eo prodiderit, quatuordecim annis, quib. in Imperio fuit, bis & vicies millies* H.S. *donationibus effudiſſe.*

Armillata & phalerata Mazacũ turba] *Si ex his nonnulli qui noſtra tẽpeſtate aliquid ſcripſere, modeſtiam atq; ingenuitatem retinere voluiſſent, profecto melius Latinæ rei conſuluiſſent, nec multa euertiſſent; qualis eſt hic loc⁹, in quo codices omnes* Mazacũ *habent. q cũ illi non intelligerẽt,* amazicorum, *& mille alia huiuſmodi inuiſtra ſubſtituerunt.*

Ego Mazacũ *lego, & ex Cappadocia ſeruos, vnde ingens Romæ copia, interpretor; qui &* Cappadoces *appellãtur ab Horatio eo verſu*; eget æris Cappadocum Rex. *Dicti autem* Mazacę, *vt arbitror, ab vrbe eorum regia* Mazaca: *quæ in medio totius Cappadociæ poſita, cum multis alijs indigeret, tamẽ propter ſitus commoditatem, & lignorum ac lapidũ & herbæ copiam, delecta ab his fuerat, in qua Reges habitarent: vnde & mater vrbium ab his dicta; quæ tamen poſtea ſub Argæum montem poſita,* Cęſarea *ſit appellata: cui magnus Baſilius poſtea præfuit antiſtes. Erit igitur Tranquilli ſenſus, quod Nero frequentis Cappadocum ſeruorum copia ſtipatus incederet, quos Mazacas ab vrbe eorum primaria etiam appellaret.*

56. Siquidem icunculam puellarem] *Perridiculum eſt quod de acu ſeu acuncula commentarij gannĩãt. Tu* icunculam *legas* ἀπὸ τῆς εἰκόνος, *forma diminutiua, pro paruæ imaguncula. Iam & Plinius* iconicos *agnoſcit* duces. *quid ſit autem* εἰκὼν *apud rhetores, nõ eſt præſentis loci, & res alioqui ſatis celebris.*

EX GALBA.

8. Vt ſecum vehiculo proximo decies ſeſtertium in auro efferret] *id eſt, viginti quinque millia aureorum.*

EX OTHONE.

5. Ante paucos dies ſeruo Cæſaris pro impètrata diſpenſatione decies LLS expreſſerat] *Nullus (vti opinor) locus expreſſius differentiam inter* dena LLS, *&* decies LLS, *aperit. nam ſi eadem ſignificarent, quo pacto quindecim ſpeculatorib. dena repræſentari poterant? decies igitur* LLS *cum quinq. & viginti millium aureorum reddant ſummam, dena ſingulis numerata ſunt, id eſt, ducenti quinquaginta aurei; ſicq́; expenſa ex ea ſumma quinq. fere millia ſunt.*

7. Nec quidquam prius pro poteſtate ſubſcripſit, quam quingẽties ſeſtertium ad peragendã auream domum] *Id ãutem facit duodecies centena & quinq. millia aureorum noſtrorum. quæ ſumma ſicuti incredibilis videatur, ad abſolutionẽ domus, æſtimet ille ſecum id magis mirum, quod de M. Scauro Plinius ſcriptum reliquit, bis millies* LLS, *villæ incendio Scauro periiſſe.*

EX VITELLIO.

13. A Carpathio vſque freto] *Quis non videat nequaquã probari id poſſe, quod pleriq; a* Parthia *arridẽt, cum* freto Carpathio *bene ſane legatur.*

EX VESPASIANO.

19. Et tamen ne ſic quidem priſtinæ cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cybiotatem eum vocare perſeuerarunt, cognomine vnius e regibus ſuis turpiſſimarum ſordium] *Erat certe officium boni interpretis, vt quinam hic tãdem fuiſſet, aut vnde illi cognomen tam ſordidum adſtructum eſſet, explicaret. Nos* cybium *Plinio & Martiali conciſam pelamydem appellari ſcimus: vnde frequens Plinio nominis vſurpatio inter præcipua ſalſamenta, corrupta etiam apud Varronem lectione. Credidit Feſtus dicta a cuborum ſimilitudine, qui cum æque in omnes partes pateant (quadrata enim ad luſum apta ſunt) ita etiam piſcantes hoc genus piſcis aleam veluti ludant. Hic autem quem* Cybiotaten *appellatum dicit Tranquillus propter eius illiberalitatem, non vnus fuit ex Ptolemæis regibus, ſed e Syria ducens originem: qui a filia maxima natu Ptolemæi Auletæ expulſi a ſuis, in virum accerſitus, non multo poſt ab ipſa expellitur, cum eius ignobilitatem atq; illiberalitatem pati nõ poſſet. Strabo. vnde illi ab ordinãdis cybiis, quæ forte ipſemet familiæ diſpenſaret, merito ſordidiſſimum cognomentum adhæſit; quo & Veſpaſianum principẽ, vt ſunt Alexandrini dicaces, propter eius auaritiam adſperſerunt; quemadmodum & Syriæ regi* Phyſcon *cognomentum fuit a craſſiore inteſtino, quod multa caperet. Illud etiam ex Athenæo addes, ſalſamenta Græcis duũm eſſe generum,* horæa, & thunnia, *id eſt, e thynno, ſalſa caro thunnina vulgo dicta.* Horæum *vero, quaſi tempeſtiuum eſſe dictum; cum macra pinguibus præferantur, cum in thunnis, macris pinguia præponantur, quæ* cybia *nuncupentur. Horæa autem, ex pelamyde, id eſt lutaria minore, fiunt; thunnia, ex maioribus. Sit autem idem* vræum, *de quo Plinius, cum* horæo, *mox aliàs.*

EX TITO.

8. Cum ex inſtituto Tiberii] *Aurelius Victor in hanc ſententiam: Dehinc, cum donata conceſſave a prioribus principibus, firmare inſequentes ſolerent, ſimul vt imperium cepit, talia poſſidentib. edicto ſponte cauit, vel conceſſit.*

EX DOMITIANO,

4. Nam venatores gladiatoreſque, & noctib. ad lychnos] *Par error cum eo qui in Cæſare dictatore inoleuerat. reſtituenda igitur lectio, &* lychnuchos *legendum, vt admonui.*

7. Edixit ne quis in Italia nouellaret, vtque in prouinciis vineta ſucciderentur] *Aliam Philoſtratus aſſerit edicti cauſſam, præcipue in Aſia, quod homines vino nimium indulgentes, ſeditiones excitarent. quare & Domitianus id etiam in tota Aſia vetuerat. Verum Scopeliano ſophiſta celeberrimo, legationem communi Aſiæ nomine ſuſcipiente, & reſtituta vites, & donatus eſt ille ampliſſimis a Domitiano muneribus, admirante in primis viri copiam & vbertatem dicendi. Illud etiam ſcitu dignum, prouinciis quibuſdam a Probo imperatore conceſſum vt vineas alerent.*

9. Subſiciua quæ diuiſis per veteranos agris carptim ſuperfuerant] *Quid* ſubſeciuũ *ſeu* ſubciſiuum *ſit, notiſſimũ grammaticis eſt.* ſubſeciuus *autem ager, de quo heic agitur, Boethio is eſt, qui ſecundum proprias determinationes adſcriptus in finibus ſuis, tabulario Cæſaris infertur, & qui beneficio conceſſus aut aſſignatus coloniæ fuerit, ſiue is proximus, ſiue longius poſitus; quem colonia in tabulario Cæſaris manu conditoris ſubſcriptum habere debet. Item ager ſimilis* ſubciſiuus *eſt, qui non aſſignatus reip. populoque, aut coloniæ, cuicui fine circũdatur, remanet in eius poteſtate qui aſſignare potuerit, hoc eſt, principis. vnde inter* XIII *controuerſiarum genera, illa vel præcipua eſt quæ de ſubciſiuis agris oritur.*

IN IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII ANNOTATIONES, INDEX.

Ager ſubſicium	*Domit.* 9	*Cybiotates Alexādria rex*	*Veſp.* 19	*Percennius*	*Tib.* 25
Arminius Germanus	*Calig.* 1	*Cybium*	*Veſp.* 19	*Phyſcon Syria rex*	*Veſp.* 19
Attilius poeta	*Cæſ.* 84	*Differtum*	*Ner.* 20	*Polymneſtus*	*Ner.* 20
Aulus Plancius	*Claud.* 24	*Diribitores, & Diribitorium*	*Claud.* 18	*Proagogia*	*Ner.* 28
Aurum promercale	*Cæſ.* 54	*Famoſi libelli*	*Aug.* 55	*Q. Haterius*	*Tib.* 29
Bucentaurus nauis Veneta	*Cæſ.* 52	*Germanici laus*	*Calig.* 3	*Rhaſcupolis Thrax*	*Tib.* 37
Budæi laus	*Aug.* 41	*Icuncula*	*Ner.* 56	*Sabinus Poppæus*	*Claud.* 19
Cæſarea opid.	*Ner.* 30	*Leonardus Portius*	*Cæſ.* 26	*Seianus*	*Tib.* 65
Caſſius Charea	*Calig.* 56	*Lex Papia Poppæa*	*Claud.* 19	*Sub nonis*	*Aug.* 100
Chariclis	*Tib.* 72	*Libo Scribonius*	*Tib.* 25	*Subſecinus*	*Domit.* 9
Clemens ſeruus Agrippa	*Tib.* 25	*L. Piſo*	*Tib.* 52	*Sub veteribus*	*Aug.* 100
Clonas muſicus	*Ner.* 20	*Lychnuchi*	*Cæſ.* 37	*Suffertus*	*Ner.* 20
Cn. Lentulus Augur	*Tib.* 49	*Marboduus Sueuus*	*Tib.* 37	*Suffertum*	*Ner.* 20
Cn. Piſo	*Tib.* 52	*Mazaca opid.*	*Ner.* 30	*Terpander*	*Ner.* 20
Conuentus peragere	*Cæſ.* 30	*Mazaca pop.*	*Ner.* 30	*Thalamegus*	*Cæſ.* 52
Cremutii Cordi mors	*Calig.* 16	*Mina*	*Cæſ.* 38	*Thalamiferanaues*	*Cæſ.* 52
		Nomos quid	*Ner.* 20	*Vittata nauis*	*Cæſ.* 52
				Viniones	*Cæſ.* 50

IOANNIS BAPTISTÆ EGNATII VENETI, IN ÆLIVM SPARTIANVM, LAMPRIDIVM ET CETEROS ANNOTATIONES.

EGNATIVS LECTORI S.

DABITVR & hoc ipſum publicæ a nobis vtilitati, vti mea opera & hi caſtigatiſſimi pariter exeant, & quæ apud hoſce auctores obſcuriora erant, percipi facilius per me queant. Erimus autem eo breuiores quo rario hæc mihi viſa commodior: & alioqui tantis & ſtudiorum difficultatibus & temporis anguſtiis premimur, vti copiæ ſimul & rerum inquiſitioni vacare mihi non liceret. Accipiant igitur noſtrates homines æquiore animo iſthæc omnia; quando & viatoribus ſiti laborantibus fontem oſtendiſſe non ingratum ſit. Nec acerbius exigi debent quæ ſponte offeruntur: alioqui gratiæ & officii nomen exuant. Quinetiam & illud vſus ex inſtituta breuitate fuerit, vt bona ingenia excitentur, habeantque & illa vnde non omnia nobis, verum induſtriæ quoque ſuæ aliquid debeant. [Notandum porro, lector, cum in ceteris editionibus, temporum ſerie obſeruata, Auguſtis Cæſares ac Tyranni ſuo quique loco ſubiungantur, Egnatium cum in textu hiſtorico, tum in his Anootationibus, ſecutum eſſe ordinem diuerſum, ac primum Auguſtos continua ſerie præmiſiſſe, deinde Cæſares ac Tyrannos ſeorſum ex ordine ſubiecisse. Quod cum certo conſilio feciſſe videretur, nos eius ordinem non mutandum, ſed tantum tibi hac commonitiuncula indicandum exiſtimauimus.]

EX ADRIANO.

126 POSTERIOR ab Hiſpanienſibus] *Par differentia huius nominis* Hiſpani *&* Hiſpanienſis, *qua* Romani *&* Romanienſis. *Dicuntur enim* Hiſpanienſes, *Romani qui in Hiſpaniam coloni tranſcripti, diutius in ea prouincia fuere.* [*Mox vero, vbi* apud Italiam *Adriani maiores reſediſſe vulgo ſcribitur, pro Italia reponendam eſſe* Italicam, *docet idem Egnatius in fine Annotationum, in Prætermiſſis. vbi etiam* Italici *qui dicti fuerint, declarat.*]

Patruo magno Ælio Adriano] Maiorem patruum *veteres appellarunt aui & auia patruum.*

Germaniam ſuperiorem] *Frequens multarum prouinciarum appellatio huiuſmodi; quod & hodie in ipſa Germania retineamus, & de Mœſia non multo poſt.*

Virgilianas ſortes] *id eſt quæ ex Virgilianis carminibus fierent: quarum vſus ex ſacris præcipue litteris hodie frequentiſſimus eſt multis: non improbata ab heroibus olim noſtris: niſi tu diuerſum quid in illis ſentias; quod & mihi veriſimilius multo.*

Nicephorii Iouis] Nicephorium *vrbs Meſopotamiæ, ex vico in vrbis formam ab Alexandro Macedone condita, ex argumento victoriæ inſignis ibi partæ, Plinio, Straboni: cuius tamen codices* Nicetonium *corrupte habeant. Hæc poſtea a Conſtante Conſtantini Cæſare,* Conſtantia *eſt appellata Stephano & Suida. vnde templum Nicephorii Iouis arbitror a Spartiano dictum.*

Denique ſtatim ſuffragante Sura] Licinius *hic* Sura, *eſt Traiani principis amicitia ac familiaritate inſignis: cui vſqueadeo fidem habuit, vt poſt delationem domum eius venerit, pranſuſque cum illo, eius medico oculos tentandos exhibuerit, tonſorique operam dederit: mox ad amicos conuerſus,* Ecquid accuſare amplius Suram poteſtis? *Huic mortuo ſepulcrum fieri & ſtatuam poni iuſ-*

ſit. Huic tanta opes fuere vti gymnaſium ſuis impenſis publicaret.

Ad perpetuam tribunitiam poteſtatē omen ſibi factum aſſerit, quod pænulam amiſerit] Pęnulam *veſtem ad arcendam pluuiam eſſe, qua numquam Imperatores vterentur, Tranquillus in Caligula auctor eſt; qui de illo veluti probroſum, id retulit, quod pictas gemmataſque pænulas indueret. Pluuia eas gratia geſtari ſolitas, iocus ille apud Quintilianum (ne alium citem) probat, quum Galba negaſſet amico roganti pænulam,* Nō pluit, *inquiens,* non opus eſt tibi: ſi pluet, ipſe vtar. *Senſus igitur talis; accepiſſe ſe omen futuri imperii, quādo tribunitiam penulam amiſiſſet; quaſi numquam vſurus ea veſte quam numquā Imperatores induerent. De pænula vero in Alexandro copioſius.*

127. Sub Surano] *Tu* Sura *leges.*

Quum L. L. s iterum x x ad ludos edendos accepit] *Obſeruatum id ex hiſtoriarum monumentis, eos qui ædilitatem ac præturam acciperent; ludos P. R magnificentiſſimos exhibere ſolites, in quibus pleriq; magnas opes profunderent. quare principum liberalitate ſæpe ſuſtentabantur; iis præſertim qui affines aut amici his eſſent.*

Procuratores latius vagantes coercuit] *Hoc genus hominum ſummam poteſtatem ſibi vindicat in prouinciis; quando principū nomine hi ita præeſſent, vti ſuprema quadam poteſtas eorum eſſet. Omnia enim quæ ad Cæſarē pertinerent, adminiſtrabant; prædia inſuper Cæſaris procurabant; vnde & nomen. Erant autem ferme eius liberti, qui hoc vel præcipuum ius haberent, vt hereditates opulentiorum ſæpe adirēt, qui Cæſarem heredem reliquiſſent. Qui igitur eorum licentia occurrere auderent, inuidiæ principum ſeſe obiiciebant, non ſine poſtea periculo. Vlpianus digeſtorum primo.*

Et defuncto Sura, Traiani ei familiaris creuit] *Tu* familiaritas *emendabis.*

Neratium Priſcum] *Hic iuriſconſultus ætatis ſuæ longe princeps cuius membranarum maxime libri ſeptem aduocantur; Traiano principi adeo carus, vt illum ſibi ſucceſſorem deſtinaſſe credatur, quum illi remp. commedaſſet ex amicorum ſententia, ſi quid ſibi fatale contingeret, illum autem Traianus in conſilio ſemper haberet.*

Pſamatoſyrim] *Dion* Partenaſpatem *appellat, quem Parthi, quando indignum regno iudicabant, eiecerant.*

Frugi Craſſum] *Cognomentum hoc Piſonum vel peculiare fuit. Qui vero* frugi *dicantur homines ex Cicerone id pete.*

Catilio Seuero] *Cæcilius in epiſtolis* Serenum *corrupte, vt opinor. Hic ſitne ille Catilius cuius forti opera Adrianus ad comprimendos Iudæos vſus ſit, ambiguum eſſe poteſt.*

128. Aurum coronarium] *Hoc autem erat quod ciuitates & oppida nouis Imperatoribus offerebant ſub coronarum ſpecie; ſæpe ab optimo quoque principum Italiæ ac prouinciis condonatum.*

Statim curſum fiſcalem inſtituit] *Quid ſi* inhibuit *legas, reclamante etiam codicum fide? ſenſus talis; prohibuiſſe Adrianum, ad conciliandam ſibi famā boni principis, ne fiſcus acerbius pecunias exigeret: quod a bonis Imperatoribus cautū ſæpe legas.*

In fiſcum priuatum] *erat enim & publicus.*

Dimenſum, *ſiue* Demenſum, *Donato dicitur id quod ſeruis in ſingulos menſes ad victum dabatur: σιτομέτριον a Græcis dictum; magno errore interpretis qui Lucæ Euangelium tranſtulit. Vnde hoc loco, quod ſenatoribus ad certum numerum & tempus dabatur,* dimenſum *appellarit.*

Senatui legitimo] *Erat enim & indictus. Nam Auguſtus princeps, ad leuanda ſenatorum onera, ſtatuerat ne plus quam bis in menſe ſenatus legitimus ageretur, calendis & idibus; néue Septembri Octobriue mēſe vlli alii adeſſent neceſſario, niſi ſorte ducti, per quorum numerū decreta cōfici poſſent.*

Ne eſſet ſecundæ ſententiæ] *Quinam rogandarum ſententiarum mos eſſet, quæue prima ſententia aut ſecunda dicerentur, id ex Gellianis noctibus pete.*

Simili alteri præfecto] *Dion de Simili ac Turbone in Adriano ad hanc ſententiam: Duo per ea tempora fuere illuſtres viri, Similis & Turbo: & Turbo a paruis initiis ad ſummam dignitatem euectus, militaris diſciplinæ ſcientiſſimus fuit, prætorianorum etiam præfectus, & Adriano principi adeo familiaris, vt ſæpe cum illo noctes continuaret. Hic nec quum morbo laboraurt, domi vmquā fuit; præpoſitos rerum ſtantes oportere mori dicens. Similis vero ætate & honore illum antecedebat: qui olim in conſilium centurio vocatus,* Turpe, *inquit,* eſt pręfectos excludi, & centurionem aduocari. *Tandem impetrata vacatione ſecedens in Campaniam, in ſummo otio vixit annos ſeptem; hoc elogio ſepulcro addito:* SIMILIS HIC IACET: CVIVS ÆTAS MVLTORVM QVIDEM ANNORVM FVIT, SEPTEM TAMEN VIXIT.

129. Poſt hæc profectus in Gallias, omnes cauſariis liberalitatibus ſubleuauit] *Quid ſi* cauſarios *legas, & melius? quaſi dicat, omnes qui iuſtas cauſas allegarent inopiæ, liberalitate Adriani ſuſtentatos. Qui vero in militia* cauſarii *dicantur, nota res eſt.*

Larido, caſeo, & poſca] Poſca, *acetum aqua admixta dicitur: quo potionis genere etiam nunc noſtri remiges vtantur.*

Triclinia de caſtris] Tridunt *æ priores codices habuere.* Nos triclinia *ex coniectura emendauimus, niſi quis* Thericlia *legas. Quæ ſint autem* Thericlia vaſa, *Cæſarem & alios Græcos auctores adeat.* Topia *autem, funiculi a noſtris dicta. vnde* topiarium opus *ex buxo in hortis frequentiam & ex lauro inuenitum, delicīarum eſt, arboribus etiam aliis compoſitis in hunc vſum.*

Capulo vix eburneo ſpatam clauderet] *Verbum hoc barbarum plane eſt, nec niſi ab his recentioribus vſurpatum.* Spatha *autem Græcis diuerſum quid eſt.*

Locum caſtris caperet, nulli vitam niſi robuſto] *Emendato* vitem, *magna librariorum errore. vitis enim inſigne erat centurianis; ſub qua milites errantes plecterentur. Illud pro inſtituta breuitate ex Tacito non omiſerim, Lucilio centurioni in caſtris Germanicis cognomentum* Cedo alteram *inditum eſſe; quod verberans militem, vite perfracta alteram popoſciſſet.*

Condicta militaria] *id eſt, Pacta & conuentiones ſingulorum.*

Cōdicta militaria] *Forte breuiaria ac pyctatia*

hic

hic intelligi voluit, quibus numerus militum ac nomina aſcripta continerentur.

Italicis vehementiſſime] *id eſt, Romanis & Italis, qui per Hiſpanias in colonias tranſcripti, ibi agerent: quibus delectum detrectantibus, iure vehementiſſime Adrianus conſuluiſſe dicitur, vtpote Romanis vel Latinis ciuibus.* [*Viſe & Prætermiſſa, in fine Annotationum.*]

Frumentarios] *qui ſcilicet domum familiarius ingredientes, omnia cognoſcere poſſent.*

Seditione Alexandrina turbatus] *Quæ mota eſt propter Herodotum.*

Nemauſium] *Galliæ oppidum*, Nimes *hodie nuncupatũ; in quo veſtigia etiam theatri viſuntur.*

130. Eleuſinia ſacra] *ab Eleuſi Atticæ oppido, μυστήρια a Græcis dicta, quæ* Initia *nos dicimus: quibus initiari etiam principes voluere, qui bonitatis opinionem affectarent.*

Agonotheta] *Id eſt, ludorum præſide; Græca dictione.*

A Cappadocibus ſeruitia ſuſcepit] *Hæc prouincia iampridem ſeruos multos habuit, & præcipue apud Comana: vnde etiam Romam Cappadoces mittebantur, qui iam pro mancipiis accipiuntur: vt ex hac prouincia ſeruorum initium effluxiſſe reat, qui in Ægyptum accerſiti a Sultano, imperium totius Syriæ ad ſe traxerint.*

Tetrarchas] *Hi ſunt qui quartam regni partem retinent.*

Antiochenſes] *Hæc ciuitas Syriæ totius olim metropolis habita, ad Orontem fluuium poſita, & Caſſio monti incubans: genus hominum leue ac ſeditioſum, voluptatibusq; præcipue diffluens; graues ſæpe ac moleſti principibus. Vnde quum in Iuliani principis odium incidiſſent, orationẽ in eos, quo extat, poſtea reliquit; quæ a barba argumẽto, πωγωνίτης eſt dicta. Hanc Chriſtiani principes quadringẽteſimũ abhinc annũ poſt magnas difficultates expugnatam diu poſſederunt; donec a Saracenis iterum capta, deſolata pene ad hanc diem relicta. Tredecim etiam vrbes hoc nomine celebres olim fuere.*

Titulo Ægyptiacæ præfecturæ] *Hæc etenim, quamuis equiti demum dabatur a Cæſare, tamen propter prouinciæ magnitudinẽ & gentis leuitatem, præcipuum ſibi locum vindicabat. Iuriſconſulti.*

Seruiano ſororis viro] *Hic ille eſt* Seruianus *quem poſtea, ne ſupereſſet ſibi, mori coegit.*

Iouis Olympii ædem] *Pauſanias auctor primo Iouis Olympii templum ab Adriano dicatum, operis maxime mirabilis: vbi ſtatuæ eius duæ Thaſii lapidis, totidem Ægyptii; præcipua vero claritatis columnæ centum Phrygii lapidis. Quinetiam Iunonis templum & Panhellenii Iouis, omnibus commune Græcis delubrum. Olympii autem templum Iouis, primum a Deucalione fabricatum, & tumulum eius prope poſitum in argumentum adducunt. Dion.*

Caſſio] *Hic Ægypti mons iuxta Peluſium, & oppidum fuit delubro Iouis Caſſii cognomente, Magni etiam Pompeii ſepulcro nobile: vel a Caſſo vna ex Cycladibus, vt putat Stephanus, vel a Caſſio Cleomachi dictus. Hic autem de eo qui Antiochiæ incubat, intelligit: cuius altitudo tanta eſt, vt quarta vigilia orientem quis per tenebras ſolem aſpiciat, breui circumactu ſiue diem noctemq; aſcendentibus oſtentant. Ambitus ad verticem ſummum vndeuiginti mil. paſſ. per directum quatuor.*

Pharaſmanii] *Hic Maſſagetarum ſiue Alanorum rex erat.*

Antinoum ſuum] *Hic elegantiſſime forme fuit ex Bithynio Claudiopoli: adamatus ad inſaniam ab Adriano fertur: vt illi mortuo & ciuitatem conſtruxerit, & ſtatuas vbique erexerit. Dion auctor.*

Seruianum ſororis virum] *Græci codices* Seuerianum *habent; qui quum Adriani iuſſu moreretur, ignem petiit, & accenſo thure, Vos, inquit, dii teſtes eſtote, nihila me morte dignum eſſe commiſſum: tantum hoc precor, ne quum velit, mori poſſit.*

Et quidẽ Phauorinus] *Is eſt Phauorinus Gellianis Noctibus cantatiſſimus, ex Arelate Galliæ oppido, & hermaphroditus: qui tria ſibi memorabilia contigiſſe dicebat; quod Gallus Græcas litteras didicerat; quod eunuchus adulterii cauſam dixerat; quod Adriano principi aduerſaretur, & viueret: æmulus maxime Plutarchi, cuius ſcriptorum copiam æquo animo ferre non poterat.*

Phlegontis libri] *Hic Trallianus cum alia tum Olympiadas ſcripſit; quibus libris quæ vmquam geſta eſſent, per tempora complectebatur.*

Catacrianos libros obſcuriſſimos, Antimachum imitatus] *Quod Antimachum poetam, ignotum pene per ea tempora vatem, Homero præponeret, notum eſt. Qui ſint autem* Catacriani libri, *quærendum adhuc mihi eſt.*

131. Ego nolo Cæſar eſſe] *Sunt hi trochaici numeri: in quibus per* culices rotundos *Adrianus Florum pathicum fuiſſe innuat.*

Epictetum & Heliodorum] *Ille, Hierapolitanus ex Phrygia & Epaphroditi Neronis liberti ſeruus, claudusque, Nicopoli Epiri cõſenuit, magnum in philoſophia nomen adeptus: Heliodorus, inter ſophiſtas non ignobilis a Philoſtrato recenſitus.*

Saturnalia & ſigillariria] *De* Saturnalibus *nihil eſt quod hic addam:* Sigillaritia *antẽ dies erant feſti Saturnalibus additi: quibus, vt in Saturnalibus cereos, ſic in his ſigilla, id eſt paruæ ſigna, amicis miſſitarent. Vnde autem origo hæc effluxerit, ex Macrobio copioſius. Ipſi autem dies &* Sigillaria *dicebãtur, vt Saturnalia, & locus vbi ſigilla hæc vẽderentur. Scæuola etiam libro de legatis tertio ſic meminit: Paterfamiliâs ita legauit lances duas lenas, quas de ſigillaribus emit.*

Hiberum] Hiberes *Ponti accolæ; de quibus certatim geographi & poetæ; hodie* Georgiani *dicti, vt non plane Chriſtiani, ſic a fide noſtra non abhorrentes, ingenti olim miraculo perſuaſi, vt fidem* CHRISTI *publice ſuſciperent. ſed & veteres auctores* Georgiam *de terra cultu hanc terrarum partem (niſi fallor) appellarunt.*

Iulium Celſum, Saluium Iulianum, Netatium Priſcum] *Iureconſulti omnes per ea tempora celebres.* Iulius *enim* Celſus *is eſt qui Adriano in conſilio fuit, & Digeſtorum libros vndequadraginta compoſuit. Nam* Saluius Iulianus, *auunculus Didii Iuliani principis fuit, ab Adriano & ipſe in conſilium adhibitus, auctoritatis plurimæ.* Neratio *vero* Priſco, *qui præter alia ſeptem membranarum libros reliquit, adeo tribuit, vt hunc ſibi de amicorum conſenſu ſucceſſorem deſtinaret: ſic vt ei quandoq; dixerit,* Commẽdamus tibi impe-

rium, ſiquid ſatale nobis contigerit. *Pomponius. & nos hoc ipſum ſuperius attigimus.*

Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſuæ auctoritatis eſſent, catamidiari in amphitheatro, & dimitti iuſſit] *Qui eſſent* ſuæ auctoritatis homines, *quasi* alienæ, *ex iureconſultis accipies. Illud eſt obſcurius quid ſignificet* catamidiari, *verbum (quod ſciam) non ab aliis vſurpatum. Significat autem derideri atq; exſibilari; de Græcis fontibus. Hac pœna Venetiis periuri & multinubi affici ſolent; vt publice futuri ludibrio, mitrati exponantur, ſæpe etiam collo in columbari pendente.*

Si dominus in domo interemptus] *Seruilem improbitatem & audaciam veteres grauiſſimis pœnis comprimendam cenſuere: vt ſcilicet omnes qui ſub eodem tecto agerent, interfecto domino, ſupplicium extremum luerent: Tacitus. Id quod Adrianus leniendum cenſuit, pœna his tantum ſtatuta qui per vicinitatem ſentire potuiſſent.*

Per Latina opida dictator] *Id ex Cicerone & Aſconio diſcas,* Dictatores *per opida Latii dici ſolitos.*

Apud Neapolim demarchus] *Id eſt, populi princeps.*

Athenis archon] *Principem, quem Athenienſes ſingulis annis deligebant, id verbum ſignificat: a quibus Attici ſcriptores rerum geſtarum ordinem ducunt. Verbi frequentiſſima mentio Græcis ſcriptoribus.*

132. Militares pyrrichas] *id eſt, armatas ſaltationes. Strabo & ceteri, certatim a Pyrrho inuentore dictas exiſtimantes.*

Romæ inſtaurauit pantheum & ſepta] Pantheum, *templum diis omnibus dicatum:* Septa *autem dicebantur loca in campo Martio incluſa tabulatis, in quibus populus Rom. ſuffragia ferret: Ouilia etiam a Lucano poeta dicta. De hoc loco noſtri multa.*

Apud Alexandriam in muſeo] *Muſeum, & Serapeum, & Iſeum publica Alexandriæ auditoria & ædes, a Muſis & Serapi & Iſide dicta.*

Adrianotheras] *Id eſt, Adriani venatica in Myſia condidit.*

Tetrapharmacum] *Id eſt, ex quatuor cibis compoſitum: de quo mox in ſequentibus.*

133. Sederi in equis] *Hoc enim plerique principes probroſorum & effœminatorũ eſſe hominum credidere. quare & ſæpe prohibitum legas. Hunc morem fœminæ noſtrates retinent.*

LLS IIII millies] *Tu ad eam normam hanc ſummam redige quam in Tranquilli annotationibus oſtendimus. Illud obiter in Tranquillo admoneo, in Cæſare Dictatore* Notatos *pro* Nudatos *legas; in Auguſto* Prælucente *pro* Præducente.

Votorum cauſa] *Calendæ enim Ianuariæ, votiuæ ſolennesque erant, omnis triſtitiæ ac luctus exſortes; nuncupabantque eo die vota* COSS. *in totum annum pro reip. ſalute.*

Speciatim Atilius Seuerus] *Tu vide ne* Caius.

134. Animula vagula blandula] *Iambici dimetri recti; non tamen vſquequaq; ad legem facti.*

Sambucas] *Inſtrumentum muſicum triquetrum, quo iambica canebant. vnde quidam* iambucam *appellant. Eſt & inſtrumentum vrbis oppugnandæ. Frequens huius nominis vſurpatio in ſacris litteris. Vnde &* ſambuciſtriæ, *quas Spartianus* ſambucas *appellaſſe videri poſſit.*

Lycium, Academiam, Prytanium, Canopũ, Pœcilen, Tempe] *Gymnaſia hæc Athenis fuere. Nam &* Canopum *agnoſcit Philoſtratus in Herodis Attici vita.* Pœcile *vero,* Porticus varia *a Latinis appellatur, nobilitata etiam, præter picturam Marathonicæ pugnæ, Zenonis ſtoici conuentu; vnde a porticu* Stoici *dicti. Verſus Ciceronis;* Inq; Academia vmbriſera, nitidoque Lycéo, Fuderunt claras fœcundi pectoris artes. Tempe *vero nota ſunt; quæ triplicia traduntur. vnde & nomen ab amœnitate.*

EX ANTONINO PIO.

137. Fœnus trientarium] Vſuræ ſemiſſes, *quæ &* Ciuiles *dicta ſunt, iureconſultorum libris frequentes: ſed* trientariæ *minores certe erant, quum quatuor tantum in centum reciperent: a triente dicta.*

Vtrum arrogari vellet] *Differre adoptionem ab arrogatione, etiam iuriſconſulti docent: nam qui ſui iuris ſunt,* arrogari: *qui alieni,* adoptari *dicuntur.*

138. Factusq; eſt patri, & imperio proconſulari & tribunitia poteſtate, collega] *Proconſularem dignitatem extra vrbem ſupremam fuiſſe & tribunitiam in vrbe, cum hic tum alibi facile conſtat.*

Poſtquam ad imperium tranſiuimus] *Ita enim omnia arrogatoriis erant facta legibus, id ſancientibus, vt arrogatus in patris poteſtatem tranſeat.*

Quadruplatores exſtincti ſunt] *Hi erãt vel qui quartam bonorũ partẽ reciperent ex accuſatione, vel eorum accuſatores qui condemnati quadrupli tenebantur. Vnde Plauto* Quadruplari *verbum.*

Species imperatorias ſuperfluas] *Etſi hoc generale ſit ad multa nomen, Marcianus tamen iureconſultus videtur (id quod iam vulgo etiam receptum eſt, Indicas & Arabicas intellexiſſe, vt cinnamomum, piper, & id genus alia. Hic vero pro elegantiore omni ſupellectile, neſcio quam probe, intellexiſſe videtur.*

139. Puellas alimentarias] *Bonorum principum hæc præcipua cura, vt pueros, puellasq; etiam, publice alerent; parentes etiam ad ſobolem tollendam præmiis & priuilegiis inuitarent.*

Græcoſtaſium, *ſiue* Græcoſtaſis: *Varroni locus ante curiam Hoſtiliam, in quo legati exterarum gentium ac regum ſederent: a parte dictus.*

Phari reſtitutio ad Oſtiæ portum] *Turris ad ſimilitudinem Alexandrinæ erecta nauigantium commodo & ſecuritati.*

Templa Lanuuiana] *Codices alii* Lautiniana; *quod non diſplicet.*

Primus conſtituit ne pœnæ cauſa legatum relictum maneret] *Mutilata lectio; ſenſus autem ex Dionis hiſtoriis huiuſmodi: Quum Cæſar dictator per ſenatum cenſuiſſet vt qui teſtamentum facerent, partem quamdam reip. ac fiſco legarẽt, irrito aliás teſtamento, primus Antoninus decretum illud antiquauit. [Viſe & prætermiſſa in fine Annotationum Egn.]*

Per æta-

Per ærarii ſui damna] *Ærarium pro fiſco principali hic vſurpat; & alioqui* fiſcum *etiam* publicum *pro ærario dictum legas.*

Et Narbonenſis ciuitas, & Antiochenſe opidum] *Vix adduci poſſum vt de Antiochia hic opulentiſſima Aſiæ ciuitate intelligat. Tu vide ne* Agathenſe opidum *legendum: alioqui in prouincia Narbonenſi* Agatha *opidum geographis collocatur.*

Pacorum regem Dadiis dedit] Lazis *melius omnino, Procopio & Marcellino ſtatuentibus Lazos in ea Aſiæ parte.*

Olbiopolitis contra Tauroſcythas] *Accolæ Ponti geographis celebres.* Olbiopolis *Græcis Beata ciuitas dicta.*

Crocutas] *Ex Plinio id accipies.*

140. Fortunamque auream] *Hanc Imperatores in cubiculo ſemper habebant, morituri que ad ſucceſſorem deferendam curabant.*

Tiliaceis tabulis] *id eſt, ex philyra: tenuiſſimæ enim confici ſolent: & calidi tate ſua plurimum ſenibus conferunt. Sed & libelli veteribus ex hac materia frequentes, & coronarum lemniſci.*

EX M. ANTONINO PHILOSOPHO.

Lupiæ] *Salentinorum opidum haud procul a Brunduſio geographis.*

141. Ædes Laterani] *Adeo inſignis Lateranorum familia Romæ fuit, vt magnæ vrbis parti nomen dederit. Certe Rom. Pontifex, Lateranenſis quandoque dictus epiſcopus.*

Apro & Pollione, & Eutychio Proculo Siccenſi] *Grammatici per ea tempora celebres. nam & Apri Seruius ſæpe meminit.* Eutychius *autem* Siccenſis *a patria, quæ in Numidia Romana colonia.*

Oratoribus Herode Attico, Latino Frontone Cornelio] *Inuerſa nomina, ſic tamen emendanda. Hic autem* Herodes, Atticus *cognominato, diuitiis & litteratura celebris; qui Athenas præcipue patriam præclaris operibus exornarit; Gellianis noctibus frequens. Is quum ingenio & eloquentia nulli ſecundus haberetur, filium habuit adeo hebetem vt ne elementa quidem litterarum perciperet. Philoſtratus.* Cornelius *autem* Fronto, *inſigni eloquentia fuit; cui ſiccum dicendi genus a Macrobio tribuitur: bimeſtri conſulatu ab Antonino inſignitus. cuius illud fortaſſe ſit opuſculum quod a viro bene docto Iano Parrhaſio primum in lucem venerit, De nominum verborumque differentiis. M. Aufidium Frontonem pronepotem & ipſe habuit, cuius adhuc exſtat ad Fortunæ fanum elogium;* M. AVFIDIO FRONTONI PRONEPOTI M. CORNELII FRONTONIS ORATORIS CONSVLIS MAGISTRI IMPERATORVM * L. ANTONINI, NEPOTI AVFIDII VICTORINI PRÆFECTI VRBIS II. COS. FRONTO CONSVL FILIO DVLCISSIMO.

Audiuit & Sextum Chæronenſem] *Hic Plutarcho ex ſorore nepos Pyrrhonicam ſectam amplexus eſt: de qua & decem libros ſcripſit. adeo principi acceptus, vt ſenex etiam Imperator ſcholam eius frequentaret. Notum illud eſt dictum Lucii ſapientis, qui ſemel occurrens Antonino, quum illum interrogaſſet quonam iret, & ille Ad Sextum reſpondiſſet, a quo diſceret quæ numquam audiſſet; neque enim pudori eſſe, ſi ſenex diſcat: Euge, inquit, ô Imperator, ſi ſenex tabulam manu geſtans ad præceptorem adeas: meus autem Alexander duos & xxx annos natus obiit.*

Imagines eorum aureas in larario] *De lario in Alexandro mox.*

L. Voluſium Metianum] *Clarus inter iureconſultos* Metianus: *qui fidei commiſſionum ſedecim, publicorum quatuordecim libros ſcripſerit. Corrupte ſæpe in Pandectis* Marcianus *pro Metiano legitur.*

∴ Aufidium Victorinum] *Hic forſan ille ſit qui præfectus vrbis & bis* COS. *ſub eo fuerit, vt monumento ſuperiore conſtat.*

Publicis exeniis] *Corrupta lectio, &* Xeniis *legendum: namque Græci ξένια, nos* lautia, *& ſimpliciter* hoſpitalia munera *accipimus: id quod apud Iureconſult. de officio proconſulis leges. Quid autem ſi* publicis encęniis *legas? hoc ſenſu; detuliſſe Adrianũ M. Antonino eum honorẽ qualis publicis encæniis habebatur diis. Sunt autem* encænia *feſti dies, quum ſcilicet nouum aliquod ſacrum diis immortalibus paratur.*

Inaugurauit & exaugurauit] *quod nos in ſacris noſtris* ſacrare & execrare *diceremus.*

Nemine præeunte] Præire *auguralis diſciplinæ verbum: eiuſdem nota & verbum quod ſequitur,* Carmen.

Præfectus feriarum Latinarum] *Dicimus & ſimpliciter* Latinas, *quum in monte Albano* COS. *vel præfectus carnem Latinis ſolennis ſacro diuideret. De præfecto autem Latinarum & Gellius.*

Diuiſionem] *Non ingratum erit (opinor) quid iureconſulti de rerum diuiſione ſentiant, hic inſerere. Rerum ſumma diuiſio, (inquit Paulus) aut diuini iuris eſt, aut humani. Quod diuini iuris eſt, id in nullius bonis eſt: quod humani, plerumque in alicuius bonis eſt.*

142. Gratia ætatis facta] *hoc eſt, lege annali ſolutus: quando non erat illi quæſtoria adhuc ætas.*

Auo buſta impleuit] *hoc eſt, omnia quæ ad buſta perſoluenda principis neceſſaria eſſent, comparauit. Quæ autem ſepeliendi principis Romani ratio foret, ex Herodiano accipies.*

Quaſi priuatus quæſtor] *id eſt, qui princeps non eſſet.*

Et ſeuirum turmis eq.] *viſe prætermiſſa in fine harum Annotationum.*

Tuncque primum Romanum imperium duos Auguſtos habere cœpit lictum] Lictum *hic caſſa & nihili vox. & propterea diligentius æſtimandum.*

Ob hanc coniunctionem pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni aſcribi præceperunt] Perceptioni *autem legendum, hoc ſenſu; Quum ciuibus antea Romanis & honeſtis frumentum daretur, placuit ob lætitiam ad teſſeras frumentarias recipiendas nouorum etiam hominum liberos aſcribi.*

Vicena milia nummûm] *id eſt, quingentos aureos noſtrates.*

Reliqui pro rata] *Veteres melius quidam* pro rata parte. *in his enim frequenter linguæ puritatem deſidero. Senſus autem huiuſmodi eſt; Reliquis legionibus quæ vſquam eſſent, datum & donatiuum: minus tamen datum iis, quando ſcilicet prætoriana cohortes aliis præſtarent.*

143. Catti] *Cattorum diſciplina tanta fuiſſe a Tacito dicitur, vt cæteri quidem barbari ad prælium, Catti ad bellum exire dicantur; quorum initium ad Hercyniæ ſaltum eſſe refert.*

Officiorum] *Hoc verbi ſignificatum & iuriſconſulti probant, nec Latini quidem auctores reſpuunt.*

Apud Antiochiam & Daphnen] *Amœniſſimum extra Antiochiam vrbem locum fuiſſe Daphnen, hiſtoricorum monumentis omnium notiſſimum eſt.*

Artaxatis captis] *Metropolis hæc Armeniæ totius, ob Annibale loco cætera egregio, ſed ſqualido & aquis indigo, condita: nomen ab rege Artaxa, ad quem deuicto Antiocho confugerat, ſortita.*

Liberales cauſas] Liberales cauſæ *iureconſultis hæ ſunt, vbi de libertate alicuius dubia quæſtio fit: vt ſi quis dolo malo, vel in ſeruitute, vel maior xx annis, paſſus ſe venumdari ſit, pretiumque acceperit. His enim proclamatio ad libertatem non dabatur; vt latius digeſtorum xl continetur.*

Apud præfectum ærarii Saturni] *Ærarium in æde Saturni fuiſſe, nemo neſcit. Vnde & qui præerant, inde dicti communi eorum nomine qui aliæ rei præficerentur.*

Tabulariorum publicorum vſum inſtituit] *Qui publicas tabulas & documenta conficiunt,* tabularii *eleganter appellati: vulgus* notarios *dicit. Hanc legem Veneti his annis proximis ad nobilitatis aſſertionem S.C. ſanxere: vt quicunque patricius liberos genuerit, ad publicos aduocatores, qui præſens eſt, intra octo dies; qui abſens, ad ſex menſes profiteatur: vnde poſtea & ætatis & natalium peti aſſertio queat, irrita eorum nobilitate quorum nomina improfeſſa aut edita in album non eſſent: ex quo annali legi fraus nulla amplius fiat.*

Comitiis vſque ad noctem frequenter interfuit] *Hinc & noſtri Veneti bene cauerunt ne comitia vltra quartam & vigeſimam horam prorogentur.*

Nihil vos moramur patres conſcripti] *Vox conſulis dimittentis ſenatum.*

Faſtis dies iudicarios addidit] *Quinam* faſti *dicantur* dies, *ex Macrobii Saturnalibus petito præter alios.*

Prætorem tutelarem primus fecit] Tutela *(vt inquit Seruius) vis ac poteſtas in capite libero conſtituta, ad tuendum eum qui propter ætatem ſua ſponte ſe defendere nequit, iure ciuili data ac permiſſa: vnde* tutores *quaſi tuitores atque defenſores dicti. His tutelis dandis prætor, qui primum a principe Antonino creatus eſt, merito* tutelaris *dictus, qui contra tutores ius diceret, ſi quid illi fraudis in tutela adminiſtranda commiſiſſent.*

De curatoribus vero] Curatores, *quamuis iureconſultis a tutoribus non multum differunt, in eo tamen diſtant, quod* tutores *vel teſtamento, vel a prætore aut præſide, perſonæ dantur, id eſt pupillis, ad annum xiiii, vt pauci excuſari tutelis poſſint:* curatores *vero, (de quibus hic agitur) bonis, faciliore excuſatione, ab ea ætate vſque ad xxv annum: vt tamen & furioſis & prodigis curatores a magiſtratibus præficiantur. Verba Hermogeniani de adminiſtratione tutelæ hæc ſunt: Inter bonorum & ventris curatorem, & inter curatorem furioſi, itemque prodigi pupillíue, magna eſt differentia: quippe quum illis plenaria rerum adminiſtratio; duobus autem ſuperioribus, ſola cuſtodia, & rerum quæ futura deteriora ſunt, venditio, committitur. Tutorum autem & curatorum imaginem. Veneta reſp. ſupremo a principe magiſtratu iampridem procuratoribus creatis præfert, quorum curæ pupilli, & defunctorum bona publice commiſſa ſunt. Curatores vero & eos operum dicimus, qui perficiundis abſoluendiſque præſunt.*

144. De alimentis publicis] *id eſt, quæ populo Rom. publice præſtantur. Illud annotatu dignum ex iureconſultorum lectione, alimentis legatis aquam intelligi, in ea præſertim regione vbi venumdari aqua ſoleat. Venetiis certe aqua & Romæ venalis.*

Datis iuridicis] *A dicundo iure præfectos Italiæ ab Adriano principe inſtitutos intelligit.*

Allectione Italica] *qua Italos allegerat contra Traiani inſtitutum. Quid ſit autem* allegere in ſenatum, *ex Tranquillo & Liuio in primis cõſtat.*

Viceſima hæreditatum] *Vnde* aurum *apud Liuium (vt opinor)* viceſimarium.

Scæuola præcipue] *Hic Scæuola Serbidius prænomine, & principem Seuerum Aphrum docuit, & Papinianum, qui Digeſtorum xl libros ſcripſit, & præter alia de quæſtione familiæ vnum.*

Poſt mortem Lucium] *Tu* Lucii *emenda.*

Lectiſternia per ſeptem dies] *Ritus ſupplicandi diis immortalibus Romæ frequentiſſimus; quum videlicet ſtratis in templo lectis, numina ſibi propitia rebus gerendis expoſcerent, vel auerruncandæ peſtilentiæ opem quærerent.*

Sarracis] *maximum plauſtri genus.*

145. Et Lucius quidem, quod admiſſus eſſet Furius Victorinus] *Lectio hæc cum proximo verſu non ſatis integra: & propterea æſtimandum. Interim* amiſſus *lege.*

Apoplexi] *Hæc, totum corpus; paralyſis, partem afficit; frequentiſſimo iam ac peruulgato ob immoderatum vini venerisque vſum morbo per hoſce annos quibus iſta commentabamur.*

Quo quidem tempore] *Luxata hæc lectio, & propterea ſic fortaſſe reſtituenda;* quo quidẽ tempore ſane Imperatoris filius ad triumphalem currum in circo pedes cucurrit.

146. Nullus arenarius] Arenarios *eos appellabant qui in arena, id eſt amphitheatro, contra beſtias pugnarent; qui infames habebantur ſatyris & iureconſultis.*

Conditiones nauticas & gladiatorias elegiſſe] *Tametſi* conditionem filiæ quærere *dicatur honeſte;* cõditiones *tamen* quærere, *bonis auctoribus ſignificat bene mentulatos ſectari.*

Sub Marco Antonino hæc geſta] *Subdubitamimus interdum ne in hac vita quædam inuerſa ſint;*

ſint; id quod & codex vnus ex publica bibliotheca præſeferre videbatur. Verum adeo confuſa erant omnia, vt nihil immutare ſim auſus, exemplaribus non ſatis exploratis.

147. Bucolici milites] *Prædones Ægyptii, ſic appellati a Bucolia regione, latronũ receptaculo; vt auctor eſt Heliodorus Æthiopicôn primo libro.*

Exſecto tubere] *tumor quicunq; corporis innaſcens parte dicitur: nos* buniones *appellamus. Hinc & in arboribus quibusdam callus ille ad nodi ſimilitudinem vocatur* tuber, *multis etiam commendatum & gula quæſitum. Nam de tuberibus Veronenſibus aliás.*

Volonum] *Qui milites Volones dicti ſint, ex Liuii xxii accipies.*

Forum Vlpium] *quod ſcilicet & Traiani forum, ſeu Tranſitorium eſt dictum.*

Et iuuenum nobilium ſacra Serapidis a vulgaritate Peluſiæ] *Ægyptiorum interdicta ſacra, quæ iuuenes quidam nobiles frequentarent, dubio procul innuit. Quid ſibi autem velint verba hæc* Peluſiæ vulgatitas, *quærendum cenſeo.*

148. Fulmen de cælo] *Quænam, quæſo, tanta hæc veterum ſcriptorũ inuidia in Chriſtianum nomen, vt ne a grauiſſimo quidem periculo nominis huius beneficio erepti, meminiſſe gratia velint? homines ingratos, ne impios dicam. Atqui conſtat vel Antonini epiſtolis, Chriſtiana legionis ope, quæ inde* κεραυνοβόλος *eſt dicta, id eſt* fulminatrix, *& fulmina in hoſtes elicita, & pluuiam exercitui ſiti confecto impetratam, victoriamque inde egregiam ſubſequutam.*

Et Eleuſiniæ Cereris templum adiit, vt ſe innocẽtem probaret] *Vetus hoc & iampridem perſuaſum erat, impios nocentesq; homines exturbari ex adytis: quod & Nero princeps veritus poſt interfectam matrem & vxorem, ingreſſu abſtinuit.*

Pyrrhi præſentis] *Sic codices omnes: at tu vide ne* Præfecti *commodius emendetur.*

EX ÆLIO VERO.

150. Scaurum grammaticum] *cuius de grammatica fragmenta quædam legi non mala.*

Harpocrationem] *Tres ex Suida collectaneis hoc fuere nomine: tertii adhuc exſtant de vocabulis rhetorum obſcurioribus.*

Cucullione vulgari viatorio] *quod vitium olim principibus & nobilium iuuentuti peculiare, iam in noſtra etiam exiit tempora.*

Triconibus] *vetus eſt verbum, contentioſos & litium peramantes ſignificans. Feſtus.*

Septem, conuiuium; nouẽ vero, conuitium] *De conuiuarum numero Gellius. Et hic* Duodecimus *lege; vel* Duodecim dicuntur, *emendato. Græcum etiam carmen in hunc ſenſum exſtat.*

151. Murrhinos & cryſtallinos] *Pretioſiſſima vero fuiſſe hæc inter vaſa potoria certum præter Plinium hiſtoricũ: Venetiis in ſanctario augustiore, & opere & materia pretioſiſſima hæc ſpectantur (vt opinor) murrhina.*

Lemniſcis] *Hos tiliaceos fieri ad coronarum vſum, & annotatũ a me ſuperius in Pio, & alibi leges.*

Alabaſtrorum] *Quid ſit Alabaſtrites, & quomodo vaſa ea laudatiſſima ad unguenta ſeruanda fierent, non ignotum puto.*

Sexagies centenis millibus 115] *Ridendus profecto auctor, nec (ſi ita legas) ſatis numerorum veterum peritus. Tu* ſexagies *tantum leges, quæ ſumma non modica fuerit.*

A venetianis] *Hi* veneti *a colore, a bonis auctoribus dicti.*

Paſſininorum] *Tu* Praſinorum *emenda.*

Quoad eum viſendum] *Tu diminutiuum*, quo ad eum *emenda.*

Ex arcula auita] *Nota peſtilentiæ ſoniſſimæ originem.*

Quadratus] *Hunc diuerſum ab eo quẽ D. Hieronymus Apoſtolorũ diſcipulũ appellarat, exiſtimo: cuius libri Parthicorũ titulo ſæpe citãtur a Græcis.*

152. Quem Apolauſtum] *ac ſi tu* gaudentem voluptuariumque *interpretere.*

Auri tormenta] *Id eſt guttas & ſtillas quaſdã: quod ludis ſolennibus, pueris in ſpeciem angelorum compoſitis, Venetiis repræſentari ſæpe videas.*

EX COMMODO.

157. Ore quoq; pollutus] *id eſt ſellator: quod* & illudere capiti *a bonis auctoribus dictum eſt.*

Centumcellas] *Adrianus princeps, auctore Cæcilio, centum iudicibus, qui ſe præſente cauſas audirent, quum ſecederet, centum cellas exſtruxit: quæ poſtea in vrbis iuſtæ formam quum creuiſſent, Saraceni, Bernardi regis tempore, (fuit autem hic Magni Caroli nepos, qui Italiam Langobardis pulſis obtinebat) diruêre. hic D. Auguſtinus diuinos De Trinitate libros compoſuiſſe dicitur.*

Quando a pædagogo veruecina pellis] *hoc ſenſu; vt experiretur an balneator abſumptus igne foret, pellem veruecis poſtea iniecit, quæ vim ignis ardore ſuo proderet.*

Principes iuuentutis] *Hoc enim auſpiciũ erat futuris Imperatoribus; quod hodieque retinent regum noſtratium primogeniti, vt* principes *appellentur ab Hiſpanis illi qui regnum adepturi mortuo parente ſunt.*

In Palatinis diebus] *viſe prætermiſſa in harum Annotationum fine.*

Lex annaria] *qua cauebatur nequis honores aſſequeretur, niſi ſuis annis. Vnde & ſolutos legibus eos dicimus qui ante tẽpus magiſtratus aſſequũtur.*

Propolas circumforaneos] *Propolas hominum genus eſſe nequiſſimum, lucri luxusque auidiſſimum, Cicero in Piſonem facile oſtendit: & ſunt ii qui res minimo redimunt vt maiore pretio diſtrahant,* vendirigoli *hodie a nobis appellati.*

Vt lenonum miniſter] Aquarioli & Ancillarioli *a veteribus appellati.*

Teruptiiii Paterni] *Fortaſſe melius* Tarrutiĩ Paterni: *qui neſcio an ille ſit qui inter iureconſultos etiatus quatuor Militarium libros reliquit.*

158. Claudio Põpeiano] *Herodianus* Quintianum *hunc appellat.*

Per lati claui honorem] *id eſt ſenatoriam dignitatem.*

Rudibus] *vnde* Rudiarii gladiatores: & donatum ſe rude *ab hac tralatione dixit Horatius.*

Atque ore pollutus] *Diximus iam ſuperius fellatorem fuiſſe.*

Hic tamen Perennius] *Herodianus aliam necis cauſam refert.*

159. Dalmaticatus] Dalmaticam *genus veſtis a Dalmatis vſitatum, facile adducor vt credam,*

vel frequenti adhuc gentis geſtatu. vnde & nos Dalmaticam in ſacris adhibemus. Vtebantur autem auriga hoc fere veſtitu.

Iſiacos] id eſt Iſidis ſacerdotes. Hic de fanaticis hominibus intelligit.

Sacra mithriaca homicidio vero polluit] Mithram Perſæ ſolem & Apollinem appellant: Strabo & Herodotus. Vnde & mithriaca ſacra dicta, quæ in antro ſacro, quo ſacerdotes conuenirent, fiebant: mox hominem poſt ſolennes mithro precationes immolabant. Suidas, & Procopius, & alii.

160. Suppuratum reddebat] id eſt ſanioſum & vlceroſum, a pure, quod Græce πύον. ὄνον, id eſt aſinum. vnde onobeli infra.

Orygis] Oryx Plinio Ægyptia fera, quæ in exortu ſolis contra ſtet vt veluti adorare videatur, cum ſternutamento. Hoc animal biſulcum & vnicorne, vt Indicus aſinus.

In ſinum vertiſſe] id eſt, in ſuum commodum.

161. Paulus primus ſequutorum] id eſt gladiatorum. Sequutores enim gladiatores dici, notiſſimum eſt, vt retiarii & myrmillones.

Bellum deſertorum] quod Maternus quidam facinoroſis omnibus aſcitis geſſit: quo bello Italia & Gallia & Hiſpania concuſſæ ſunt.

Incendiariæ aues] Inauſpicatas has eſſe conſtat; non tamen quæ eſſent, traditum: vt tamen his viſis, vrbs ſemper luſtraretur. Plinius.

Minutia] Locus in vrbe.

Libitinenſis porta] a Libitina; per quam portam cadauera efferrentur. Libitinam autem & pro dea ipſa, & libitinariorum opera accipimus.

Inſubido vultu] veteri verbo, pro inſulſo & plenior e.

EX PERTINACE.

163. Sulpicio Apollinari] Hic Gellianis Noctibus celebris; cuius etiam Periochæ in Terentianas fabulas laudantur.

Inde ad ducentûm L L S ſtipendium tranſlatus eſt in Daciam] id eſt, ad quinque millia aureorum noſtrorum.

Quaſi adiutor eius fururas] Futur° emẽdabis.

Præfectus prætorii] Hinc annotatu dignum, præfectum prætorio ſenatorem eſſe non poſſe: quod & alibi legas.

Tabernam coactiliariam] Iureconſultis Coactilia numero multitudinis dici videntur pelles ſeu lora, quibus inuoluuntur alligantur ue veſtimenta: quæ omnia inſtrumenti viatorii ſint. Horum autem Vlpianus de auro & argento legato in hæc verba meminit: Argumento etiam ſunt nationes quædam, veluti Sarmatarum, quæ pellibus teguntur: Ariſto etiam coactilia veſti cedere ait, & tegumenta ſubſelliorum huic legato cedere: quæ tegumenta Florentinus de legata ſupellectile, cathedraria videtur appellaſſe. Sed & ipſe Florentinus eadem parte coactiliorum videtur meminiſſe, quum hæc addat verba; Sed dicendum eſt potius, inſtrumẽti viatorii ea eſſe. ſicut pelles quibus inuoluuntur veſtimenta, loraque quibus hæ pelles conſtringi ſolent. A cogendo autem, id eſt aſtringendo coarctandoq́; coactilia dixere. vnde taberna coactiliaria. quod ſcitu non indignum exiſtimari debeat. Sunt etiam codices qui habeant coctiliariam.

In Britanniam] Lege Britannia.

164. Et quum ad eum Claudius Pompeianus Germanici veniſſet] Verba mutilata. Tu igitur ex manuſcriptis codicibus reſtitue, Germanici dux exercitus.

Necnon ius quartæ relationis: quod ominis loco fuit Pertinaci] Tribunitiã poteſtatẽ, Proconſulare imperium, Põtificatum maximũ, tribui Imperatoribus ſub initia principatus leges, & apud hoſce ius etiam quintæ relationis; quũ tamen Pertinaci dicat quartæ ius relationis adſtructũ. Hoc aũt nihil aliud fuiſſe crediderim, quam vti quinquies Imperatores de re iudicata & perfecta referre ad ſenatum poſſent, æque ac nihil iudicatum adhuc foret. Quid autem ſit quod dicat ominis loco fuiſſe Pertinaci ius quartæ relationis, haud ſane aliud coniectore poſſum, quam breuem illi & imperfectum fore principatum, cui non integrum ius conceſſum foret.

165. Præter X L L S hoc eſt, viciesquinquies centena millia noſtratium.

Perferentes] Melius præferentes.

Chiridotas Dalmatarum] id eſt, manicatas Dalmaticas: nam earum vſum ſine manicis fuiſſe monſtrauimus.

Et cirratas militares]citratas lege; & eas intellige quas Feſtus citroſas ideo appellari dixit, quod in modum citri formatæ eſſent, hoc eſt (vt opinor) virgata.

Cuculli bardiaci] Gallica genus veſtis, quæ aut cucullus bardiacus, vt in hoc loco. aut bardocucullus dicatur. Militarem autem fuiſſe veſtem, & Satyrus innuit, Bardiacum iudicem dandum aſſerens, id eſt bardocucullo indutum. Martialis, Gallia Santonico veſtit te bardocucullo. Sunt qui diſtinguant: vt bardiacũ intelligant ſine cucullo, id eſt capitis ligamento; bardocucullum, vero, cum operimẽto. Fraterculi certe noſtrates agnoſcunt hoc nomen religioni frequent, & cucullam appellantes; cui ex diſciplina præceptis indormiant, nec vmquam exuant. Vnde & cucullati & lignipedes a cuculla & gallicis appellati iure ſint.

Machæras Herculaneas] id eſt, vt opinor, magnas: vel Commodianos enſes, quando Hercules appellari gaudebat Commodus.

Eluto auro] id eſt puro & perpurgato.

Atque etiam phando vitroboli, & materia eadem] Melior lectio, atq; etiam Phallouitroboli ex materia eadem; id eſt Priapi, quos compoſito nomine Phallouitrobolos dixit; qui quum tantum ex vitro primis, excogitatũ poſtea eſt vt ex auro & ebore magis placerent. Phallos autem ſignificat pudenda Græcis. vnde phallica & Ithyphallica dicantur metra.

Et vaſa Samnitica] Quæ ſint Samnitica vaſa, non ſatis conſtat: ſed tu vide ne Samia legas, id eſt fictilia. vnde & Samium lutum ab Auſonio dictũ. quibus picem ac reſinam excoquerent, & inde pſilothra efficerent ad vellendos iuuenes, quo glabriores ac volſi magis redderentur: quare & læuigandis emendauimus. Reſinam autem picemque ac pumicem adhibitam in hos vſus, nemo non nouit.

Nec non vehicula] Hæc omnia Græci inter automata numerarent; qualia etiam multa hac tempeſtate videntur, maxime vero horologia.

Sumptus omnes Commodi reddidit] *Quis non videat,* recidit *eſſe legendum? id eſt, imminuit & amputauit.*

Vada ſabatia] *Plinius portum fecit: ab his Alpium imis Stabo reddidit. Paludes antè quam ea parte ſint, vnde vada dicta; a Sabatiis fortaſſe populis. Exiſtimant autem non male plerique Sabaudia duces hinc dici, & regionem* Sabaudiam *quaſi Sabatiam.*

Grauius Mergius] *quem Lucilius a rapacitate* Mergum *forſitan appellauit.*

166. Athenæum] *id eſt, Mineruium. Auditorii autem publici nomen.*

Omaſi] *Pinguius hoc ac craſſius bonis inteſtinum. vnde Horatius,* -pingui lentus omaſo. *Et Plinius; Bouem iuſſit occidi in gratiam concubini negantis ſe omaſum ediſſe; quare & damnatus fit.*

Chreſtologum] *Græcum verbum; ac ſi intelligas pollicentem liberaliter omnia, præſtantem nihil.*

Nam quum ei Didius Iulianus fratris filium obtuliſſe] *Tu lege* Obtuliſſet.

EX DIDIO IVLIANO.

167. Saluius Iulianus] *Iuriſconſultus, cuius exſtabant libri Digeſtorum nonaginta duo: ab Adriano principe inter conſiliarios aſcitus.*

168. Tricena dedit] *Hac ſumma noſtrates aureos ſeptingentos quinquagenos reddit.*

Quod creditum fuerat] *Tu aduerte ne hic verba aliquot deſint, ſenſu alioqui manifeſto.*

169. Incantamenta, quæ ad ſpeculum dicunt fieri] *Hi* ſpecularii *dicti ſunt a quibuſdam; frequenti etiam noſtris temporibus eorum vſu.*

EX SEVERO.

170. Togam præſidiariam] *id eſt, qua præſides vterentur.*

Omnibus ſortibus in actu militari] *Alii codices,* natus militari: *vt non ſatis conſtet quomodo reſtituenda ſit lectio alioqui corrupta.*

Subelogio] *id eſt, titulo.*

Poſitaque hora] *vnde horoſcopus.*

Non in candida, ſed in competitorum grege] *Senſu tali, non vt candidatum principis in campum prodiiſſe, vt vnum ex competitoribus; gratia tamen Marci cæteris eſſe prælatum. Fuiſſe vero qui* principis candidati *dicerentur, cum alii tum Tranquillus docet.*

171. Qui etiam LL S, quod nemo vmquam antea] *Hic ſeſtertiorum numerus deeſt.*

172. Cum ſubarmalibus] Subarmalia *hic intelligit ſaga ac chlamydes, quibus arma ſuperinduerent.*

Supinis non erectis] *Hunc morem hodie quoque obſeruari ſcimus: quinetiam defunctus Imperatoribus ſupina ferri ac inuerſa ſolitum.*

Et Nigrum etiam victu iuuerant] *Tu lego* victum.

Neapolitanis & Palęſtinenſibus] *Altera Syriæ ciuitas, altera regio: infiſos qui Samariam incolerent, quæ* Sebaſte *poſtea ſit dicta,* Palæſtinenſes *appellarit.*

Adiabenis] *Adiabene, quæ olim Aſſyria Marcellino, in qua præcipua ciuitas Ninus, dicta ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν, eo quod adiri propter Oſſam & Tigridem nauigeres fluuios, niſi pontibus non poſſit: quod tamen ille derideat, exiſtimans ab Adiaua flumine, vt multas alias, Adiabenen eſſe dictam.*

173. Timurtium] *Herodianus ad Lugdunum pugnatum eſſe auctor eſt.*

174. Vehicularium munus a priuatis] *Eſt autem hoc (vt iureconſulti docent) perſonale munus; quum videlicet vehicularis curſus ad tabellarios publicos tranſmittendos per ciuitates inſtitutus eſſet, non ſine incommodo & diſpendio priuatorum, quibus id obtigiſſet: quo in numero erant & camelaſia, a camelis etiam præbendis (vt arbitror) appellata. Hinc &* curſus publicus *in Adriano dicitur; quod & Ammianus doceat libro xxi.*

Ius beleutarum] *Tu* Buleutarum *emenda, quaſi dixeris ſenatorum; quum ad eum diem nullum publicum conſilium habuiſſent. nam a conſulendo dicti.*

175. Nam & menſam] *Hæc omnia memoranda erant in Ægypto. dicta autem menſa ἡλίου τράπεζα, & Memnonis ſtatua ſonans ad ſolis radios. Plinius, Strabo, Philoſtratus.* menſa *vero* ſolis *numquam deficiens, Æthiopia attribuitur.*

Perſarum regem Abagarum] *Nullus (quod ſciam) Perſarum rex hoc nomine fuit. nam Abagari Edeſſæ & Meſopotamiæ præfuere. quare vide ne* Artabanum *legas; aut imperite* Perſas *pro Meſopotamiis acceperit.*

Aut mori] *Quid ſi negationem addas? melius enim reſpondebit illi parti,* & nimis vtilis reipublicæ videretur.

Septizonium] *opus Seueri maxime memorabile; a ſepteno fortaſſe columnarum ordine. Sunt qui* ſeptodium *malint: quod non ſatis probem: a ſeptem videlicet viis.*

Leguminis patrii auidiſſimus] *Hoc ex Columella* cicer ſecundum Punicum *appellatum interpretor.*

176. Papinianum iuris aſylum] *Hic ille eſt inter iureconſultos longe celeberrimus, vnde & iuris auditores* Papinianiſtæ *quandoque dicti, Seruidii Scæuolæ diſcipulus, & Seuero Imperatori non propter affinitatem tantum, ſed ob virtutem in primis carus, cui etiam filios vni commendarit moriens. Huius vrna argentea Romæ cum hac inſcriptione inuenta eſt;* ÆMILIO PAVLO PAPINIANO PRÆFECTO PRÆTORIO IVRISCONSVLTO, QVI VIXIT ANNOS XXXVI, DIES X, MENSES III, PAPINIANVS HOSTILIVS, EVGENIA GRACILII, TVRBATO ORDINE IN SENIO HEV PARENTES FECERVNT FILIO OPTIMO.

Qui quidem] *Locus magna ex parte corruptus, atque ita fortaſſe reſtituendus;* qui quidem Salluſtii orationem, qua Micipſa filios ad pacem hortatur, diutino ingrauatus morbo miſiſſe filio dicatur maiori.

177. Quum ſeptizonium] *Lectio fortaſſe ſic reſtituenda;* Quum ſeptizonium faceret, nihil aliud cogitauit quam vt ex Africa venientibus ſuum opus occurreret. & niſi ſe abſente per pręfectum vrbis medium ſimulacrum eius fuiſſet locatum, additum palatinis ędibus, is regium arcum ab ea parte facere voluiſſe perhibetur. *Septizonium igitur & hic legas; quod (vt diximus)*

a ſepteno columnarum ordine dictum exiſtimem; quaſi ſeptem Zonis, id eſt columnarum faſcijs, opus abſolueretur. Lampridius tamen in Geta ſeptodium *legit; niſi ſit vitiatus codex, & ibi etiam* ſeptizonium *reponendum.*

EX ANTONINO CARACALLA.

185. Gratia ſigillatiorum] *Quæ* Sigillaria *aut* Sigillaritia *eſſent, dictum antea eſt, in Adriano.*

186. Et quum idem Chilo ſublata veſte ſenatoti] *Tu* Senatoria *reſtitue.*

187. Luni dei gratia] *De Luno deo, quem Heliogabalum Phœnicum lingua dicerent, ex Herodiani ſexto. Sed & mox hic auctor.*

Cellam ſolearem] *id eſt, in qua ſolia baluea-toria aſſeruarentur.*

Cupro] Cuprum *æris ſpecies, nomen recentioribus frequens: nam & Palladius cupreos clauos recenſet. Dictum fortaſſe per contractionem quaſi* Cyprium. *æs enim in ea inſula ad Temeſen olim laudatiſſimum fuit.*

188. Et vt Anubin portaret, & pauſa ſederet] *Quid ſibi velit hoc in loco, quod* ſederet pauſa, *non conſtat. in Commodo certe ſic legitur;* vt & Anubin portaret, & caput radetet. *Pauſa aũt Græcis idem eſt quod quies: quod verbum in Cælianis epiſtolis ad Ciceronem leges, corrupto tamen codice, ubi* Pauſania *legitur.*

Diaſyrticum] *id eſt, Mordax.*

EX MACRINO.

191. Mythiſtoriis] *id eſt, fabuloſis hiſtoriis.*

192. Quod ſi vnius numeri conſenſus accederet] Numeros militares *ſæpe legas; inde (vt opinor) dictos, quod ad numerum omnia præſtarent, vel quod eorum certus quidam numerus eſſet: quod hodie Turca Galliqne & Ægyptii reges obſeruant, certum quemdam militum numerum alentes pacis etiam temporibus.*

Recipi] *Tu ſubſtitue* recepi.

193. Decimare & centeſimare, *militaria verba. Milites enim, vbi quid grauius admiſiſſent, ſæpe decimus quiſque, interdum centeſimus, extremo ſupplicio afficiebantur.*

EX HELIOGABALO.

198. Vitam Heliogabali] *Non ignorandum & illud, vetera multa numiſmata exſtare quæ* Alegabalum *ſemper præ ſe ferant.*

Eadem ſerpentes & ciconias] *Propter pietatem ciconiarum hoc dictum eſt, quæ ſeneſcentes matres alant. Vnde Græcis* ἀντιπελαργεῖν *eſt dictum, &* pietatis cultrix *ciconia a Petronio appellata.*

Studens & Matris typum] Si typum *legas, quid id ſibi velit, ſcire facile eſt. erit autem ſimulacrum Peſſinuntiæ Matris. Sunt qui* ſcyphum *&* ſitulam *illam Iſidis ridicule agnoſcant & probent: ego igitur* Matris typum *haud improbem. Sunt etiam qui* Martis typum *malint, id eſt imaginem.*

199. Senaculum] *Ex Feſto.*

Quæue earum pellicia] *Lectio maxime deprauata. ſiue igitur* carpenta pellicia, *a pellium integumento dicas, ſiue* publicé *pro* pellicia *ſubſtituas, haud inepte ſentias.*

Bene naſatos] *Sic legendum. vt ridiculi ſint qui de vaſis* vaſatos *legendum admoneant. Emiſſarios autem intellige & exploratores verendorum magnitudine celebres.*

Vt eorum conditionibus frui poſſet] *Verbo conditionis Lampridius ſignanter vſus eſt. Nam* conditiones quærere *adulteræ infamesque fœminæ ſibi dicebantur, quæ homines bene mentulatos ſibi aſciſcerent, magnis etiam inuitatos præmiis.*

Seriam] *id eſt, amphoram, quæ in Capitolio aſſeruaretur.*

Matris etiam deûm ſacra] id eſt, *Cybeleia & magnos ludos.*

Salambonem etiam omni planctu] *Salambonem Babylonii Venerem appellabant. Deplorabant autem in his ſacris Adonidis interitum. quare & hoc in loco dicat Lampridius omen Heliogabalo factum imminentis exitii. De hac & Macrobius præter Græcos.*

Lapides, qui diui dicuntur, ex proprio templo Dianæ, Laodiceæ] *Laodiceam Syriæ intelligit vino abundantem, & a Seleuco Nicanore in matris Laodices gratiam conditam. De Oreſtis etiam furore & errore, diuerſa multum memoriæ prodita ſunt. Procopius, qui Iuſtiniani tempore floruit, & bella ab eo geſta cõtexuit, in Ponto* Comanam *vrbem cõdidiſſe tradit, a coma ibi depoſita, præcipiente oraculo. Sed eo non conualeſcente, alteram ab eo in Cappadocia ad Taurum ſimili nomine conſtructam, deque argumento exciſæ comæ* Comana *appellata. Alii, poſt interfectam matrem errabundum quæſiſſe fluuium, cui ſeptem flumina miſcerẽtur: qui fluuius auctore Varrone ad Rhegium labebatur; apud quem depoſito ſimulacro Faſcelitidis Dianæ & enſe, tandem furore liberatus ſit. Reliqui,* Oreſtam *vrbem ab eo in Macedonia conditam, vbi Oreſtes purgatus a furore ſit; (quod & auctor hic innuit) quam Adrianus princeps* Adrianopolim *appellarit.*

200. Pſeudophilippum] *alludens videlicet ad Andriſcum, qui ſe Philippum appellans, regnum Macedoniæ deuicto Perſe ſibi vendicabat.*

Omnia Heliogabali dicta] Omina *emendãdũ.*

Concide magire] *id eſt, coque.* μάγειρος *enim Latinis coquus.*

Digitis impudicitiam oſtentaret] *Ad eam enim formam componi ſolent, vt ſæpe obſcœna præferantur. nam & Caligula Caſſio Chæreæ (Tranquillo auctore) manum oſculandam porrigebat, quam in obſcœnum modum antea formaſſet. Æmulatur & hoc ipſum præſens ætas.*

Diceretur] *pro* dicerentur.

201. Aſſeretur] *pro* afferretur.

202. Sabinum] *Erant enim Vlpiani ad Sabinum libri vnus & L: qui vir conſularis & inſignis, Fabium Sabinũ alium reliquit, Alexandro principi percarum, quiq; & Cato ſui temporis eſt dictus.*

Catum] *pro* cautum.

Aureis toralibus] *velis quæ toris inducerentur.*

Centenaria] *quæ centum pondo eſſent.*

Et maſticatum & polentatum] *Alterum forte a maſtice, alterum a polenta.*

Leioſtreis] *Corrupte antea* lithoſtreis. *Hermolaus Barbarus id ante etiam viderat. Sunt autem* leioſtreæ, *læues oſtreæ, dictæ a læuore; quum aliæ* tracheæ, *id eſt aſperæ dicantur.*

203. Accubitis facile] *id eſt, toralib⁹ & culcitis.*

Barbas

Batbas ſane mulorum] *unde & hodie* barbones *fortaſſe dicti.*

Exarmatos] *id eſt cicures : &* manſuetarios *magiſtros appellas qui feritatem eos exuerent.*

Vuas Apamenas] *ab Apamea Syria (vt puto) dictas, quæ celebres Græcis auctoribus ſint. Atheoans.*

Lentem cum cerauniis] Ceraunia *Plinio inter albas commendatur quæ ſtellam concipiant.*

Fabam cum electris] *Electri triplex ratio. Primum, ex arboribus fluens, ſuccinum dictum: alterum, metallicum, in quo naturale in pretio habitum, & Homero cantatiſſimum in Menelai aula: tertium, factitium, tribus argenti, vna auri portione. Naturali ea vis, vt in conuiuiis præcipue eluceat, & venena prodat.*

Condito piſcinas & ſolia temperauit] *id eſt vnguento diu aſſeruato. Nec mirum id in Heliogabalo; quum Plinius prodat quemdam ex priuatis balnearum parietes vnguento illeuiſſe.*

Eunuchos primo aphroditis] *Melior lectio,* Prohermaphroditis.

Baſternas] *genus rheda barbarica, a populis Baſternis ſiue Baſtarnis dicta.*

Pallia deo Ænanthio] *Corrupta lectio & ſanioſa; quam ita reſtituas;* pallia vino œnanthio fudiſſe, *id eſt, Maroneo vino; ex Philoſtrato; ab Oenanthe Maronis patre.*

Euripis vino plenis] *id eſt canalibus.*

204. Conditura veneta] *Nos* gialum *hodie nuncupamus.*

Roſato] *Rhodinum vnguentum intellige.*

Caldaria] *id eſt, calidam admixta nardo.*

Idem numquam minus centum I I S cœnauit] *hoc eſt, argenti libras xxx : aut hic neſciui quid* I I S *eſſent; aut corruptus eſt locus, niſi pro argen*ti, auri *ſubſtituas : minor enim lapſus. Centum autem* I I S, *duo millia & quingentos aureos noſtrates reddunt.*

Sigma in terra ſternere] Sigma *veteres ſellam in formam S litteræ conſtantem dixere ſpiris inuolutam, ab elemento S : cuius Martialis & Sidonius meminere. Senſus autem talis eſt : fuiſſe & illam reſtatilem, vt ſerui a pedibus ad principis nutum folles ſubſtratos depellerent, vnde conuiuæ prona in terram ruerent.*

Holoſerica veſte] *id eſt, tota e ſerico : nam illa tantum in vſu fuerat quæ lanæ interſextam purpuram haberet. De ſerico pulchra quædam & non vulgata alias prodam.*

Et apud eas concionem habuit] *Nos orationem iſtam quæ hactenus latuerat, primi in lucem edidimus. Neque vero id mihi quiſquam vitio verterit, homini præſertim ſacris initiato. facilius enim perditiſſimi principis libido ac luxus dignoſcetur. Neque quempiam tam ſtultum fere puto, qui ſe ad imitatione ſceleſtiſſimi hominis componat. Illud autem non poſſum non interim addubitare, ſitne ea quæ ab Heliogabalo habita eſt, nam nec eorũ temporum ſtylum agnoſcas. alioqui nihil illic etiam de ſchematibus, & ornatior mihi viſa quam vt a Leonardo Aretino conſcriptam putem, viro alioquin & diſerto & bene docto.*

Papilla eiecta] *Tu* exerta *emenda : &* Exoletorum, *pro* Exoletos.

Per cellarios] Cellarii *dicti qui penui aſſeruando præeſſent: religioſi corrupto verbo hos* cellerarios *appellant.*

Dulciarios & lactarios] *vnde* lactarium *opus, quod imperiti* lacticinia *appellant.*

205. Canon fructuarius] *id eſt, alimenta ad ſeptem annos parata.*

Struthiones & camelos in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis vt ederent] *Hæc enim Moſes Iudæis haudquaquam interdixit, vt libris inſtrumenti veteris conſtat.*

Croco ſigma ſtrauerit] *Crocum ad theatralem vſum adhiberi & ſubſterni in deliciis ſolitum, & hic & alibi ſcriptum leges.*

Traiecit & dierum actus noctibus] *Non animaduertit hoc Paulus II pontifex maximus vitio dari flagitioſiſſimo principi, qui & ipſe noctu munia pontificia perageret, interdiu autem dormiret.*

Quum capi non poſſent vno ſigmate] *nam ſeptem conuiuarum capax tantum erat.*

Hydrogarum] *hoc eſt, garum ex aqua: nam & garum & elæogarum, & halec, & muria, veteribus ſalſamenta celebrata ſunt.*

Ita vt ad ſeticam veſtem] *Tu &* ſericam *emendabis.*

Orexin] *vehementiorem appetitum.*

Seplaſiarium & cupediarium] *Alterum a Campaniæ Seplaſia, alterum a cupediis dictum.*

Sybariticum miſſum] *Sybaritas deliciis ac luxu nobiles vel eorum internecio fecit. Vnde* ferculum Sybariticum *dicatur; cuius Athenæus, quale fuerit, meminit.*

Zetis] *Dicta vel ἀπὸ τοῦ ζέειν, id eſt a feruendo, vel ἀπὸ τοῦ ζῆν, quod in illis præcipue viueretur. quid ſi a Z littera vt Sigma dicatur?*

Pſilothro curaret] *id medicamentum ad pilos euellendos eſt.*

206. Auroſa arena] *qua paſſim vtimur ad obducendas cito litteras.*

Ante Philippum] *Imperatorem Romanum, Gordiani ſucceſſorem, intelligit; qui edicto id prohibuit.*

Pandurizauit] Pandura *inſtrumentum muſicum Ariſtophani Theſmophoriazuſis: inde* panduros *qui eam pulſet. vnde verbum deflexerit; neſcio quam bene.*

Spintrias] *Ex Tranquillo in Tiberio id diſces. credo ἀπὸ τοῦ σπινθῆρος, id eſt a ſcintilla, huiuſcemodi portenta nuncupata, quaſi libidinis incentores.*

Blatta] *id eſt purpura ex Indico conchylio facta. Vnde &* bladum *ruſticis forte color; &* bladum *pro frugibus. Eutropius certe* blatteis funibus *piſcatum Neronem tradidit, quos Oroſius & Tranquillus* purpureos *dixere.*

Biothanatum] *hoc eſt, violenta morte, nec ſua periturum: quorum animas in beatorum ſedes non recipi, etiam antiquis erat perſuaſum.*

Deinde illud quod clementia tua ſolet dicere, credidiſſe reficiendum] *Corrupta (niſi fallor) lectio. Quid igitur ſi ita legas?* Solet dicere creberrime, repetendum fortunæ, *&c.*

Illud ad cumulum portentuoſiſſimi principis addendum, conquiſitos ab eo medicos, & immenſa his propoſita præmia, qui ſe in muliebrem naturam exſecarent, vulua ex ſectione facta.

EX ALEXANDRO MAMMÆÆ.

207. Ius quintæ relationis] *hoc eſt, vt quinto poſſet de re etiam iudicata ſtatuere, ac ad ſenatum referre.*

208. Communis confeſſus] *Tu* confeſſus.

Admiſſionalibus] *id eſt miniſtris qui ad principem introducerent.*

210. Quam nemo niſi Accolius ferebat adiutã] *Sic enim & primus Hermolaus noſter emendandum admonuerat. Accolius enim illi a memoria fuerat.*

Per ſtellaturas] Stellionatus crimen *late in re militari patet. vbicumque enim criminis titulus deeſt, illic ſtellionatus accuſare poſſumus. nam quæ in priuatis iudiciis de dolo malo actio eſt, hoc in criminibus ſtellionatus perſequutio eſt. Habet igitur locum, quum tribuni vel milites callida diſſimulatione alienam rem diſtraxerint aut permutauerint, vel in ſolutum dederint. Quin & mortis ſuppoſita impoſtura facta, vel colluſio in necem alterius, hoc titulo continetur: a ſtellione inuidentiſſimo animali deducta nuncupatione. Horum autem criminum legitima nulla eſt pœna, ſed extraordinarie puniri ſolent. Iureconſulti.*

211. Choleram] *Vulgato verbo vſus pro bile.*

Sine indulgentiæ propoſito] *Et hic non ſatis Latino indulgentia verbo vſus.*

Sed ſecuriorem] *Hoc idem a Theopompo Spartanorũ rege reſponſum vxori, grauiter ephororum poteſtatem ferenti regibus additam: quod & Veneti noſtri agnouere iam inde pene ab vrbis incunabulis, quum duos principi addidere conſiliarios; qui poſtea a ſex regionibus ſex creati.*

212. Fœnus trientarium] *Minima ciuilis vſura, & infra ſemiſſes vſuras.*

Pyctatia] *id eſt breuiaria.*

Quum edulitatem] *Nouo verbo ab edendo* edulitatem *appellauit annonam: vt degeneraſſe Romanã eloquentiam iampridem poſſis agnoſcere.*

Curionem] *id eſt præconem.*

Damalionem] *id eſt vitulum tenellum, de Græco verbo: δάμαλις enim vitulam tenellam ſignat: vnde* damalio.

Braccharioꝛum, linteonum] *A bracchis conficiundis & linteis vẽdundis nomina deducta. Iam &* pelliones *a concinnandis pellibus dictos notum eſſe poteſt.*

213. Oceani ſolium] *A magnitudine & capacitate. vnde & in ſacris litteris capaciſſimũ illud in templo vas a Salomone rege dicatum,* mare *dictum eſt.*

Præfecit] *Tu lege* Perfecit.

Carmen] *Tu* Carnem.

Paulum & Vlpianum] *Vterque iureconſultorum clariſſimus; qui Græco verbo ὑπομνῆαι dicantur, id eſt principis aſſeſſores Papiniani in præfectura. Vlpianus vero Tyrius fuit; vt ipſe de coloniis agens prodidit.*

In lat.] *Sic ex veterum inſtituto imprimendum curauimus. Tu vero ſic interpretator; In latum pedes centum, in longitudinem paſſus mille.*

Iſim & Serapium] *Tu* Iſeum & Serapeum *lege, & pro locis publicis accipe, altero ab Iſide, altero ab Serapi dicto.*

Deliacis] *A Delo inſula, vbi laudatiſſima fiebant. Antiquiſſima enim æris gloria Deli fuit, auctore Plinio,* Myſtica *autem, quæ occultas ſignificationis haberent, peculiari Ægyptiorum vſu.*

Ita vt in palatio faceret dietas] Dietæ *cœnacula erant vbi hieme ad ſolem, æſtate ad vmbram cœnitarẽt, Varroni dicta quod interdiu in his edatur. Vnde* dietarii *iureconſultis: quod tamen diuerſum quid ſit.*

Ὀρνεοσκόπος] *Auſpicii peritus.*

Primo nundino] *Nam & trinundinum erat.*

Notarium *hic pro tabellario videtur accepiſſe, non ſatis Latino.*

214. Archiereum & archiſynagogum] *Sacerdotum & ſynagogæ principem.*

Larario] *Lararium a laribus. vbi igitur lares dii & reliqua numina ſanctius colerẽtur, lararium locus ille dictus, vt in Adriano annotauimus. Apollonium autem Tyaneum intelligit, magia clariorem ſtudio quam philoſophia; vt ipſe etiam Philoſtratus vel inuitus prodit.*

CHRISTVM] *Hinc datur intelligi, non niſi malis principibus pietatem noſtram improbatam, & ab optimo quoque cognitam, numquam interim damnatam.*

Tædiauit] *Male meritum de lingua Latina ſcriptorem, qui verbum hoc confinxerit.*

Sphæriſterio] *id eſt, pilæ luſui.*

Aurum coronarium & negotiatorium] *De coronario dictum. A negotiatoribus autem, quod illi principibus penderẽt,* negotiatorium *eſt dictũ.*

215. Corpora] *id eſt collegia, bono verbo dixit: iureconſulti.*

Milites oſtenſionales] *Hi fortaſſe dicti, qui ad oſtentationem tantũ inſtructi haberentur in vrbe.*

Tunicas aſemas] *id eſt vnicolores: &* macrocheras, *id eſt manicatas, ſeu longis manicis.*

Acroamata] *A veteribus hi dicti qui auditu vocis oblectarent.*

Athenæum] *Auditorium id Romæ publicum; ac ſi* Palladium *interpretere vel Mineruium.*

Sæpius cocco clauata] *id eſt coccineis clauis diſtincta.*

216. Non ſecundam menſam Alexandrũ habere, ſed ſecundũ] *Hoc ſenſu; tãtum pomis indulſiſſe, vt alterum prandium id videri potuerit. Verſus hendecaſyllabi qui ſequuntur, non ſatis ad normam ſunt facti.*

Semiſſes aureorum] *id eſt qui dimidium aurei valerent. Aureus autem argenteos denarios xxx ferme valebat: ad quam formam tremiſſis & quartarii illi redigendi ſunt.*

Formas binarias] *Hoc (niſi fallimur) intelligit, id eſt duplicatos aureos ſeu triplicatos: quod & nos hac tempeſtate a quibuſdam principibus obſeruatum videmus:* dupliones *inde dictos. Nos certe quum Mediolani ageremus, donati ſumus a quæſtore regio Ioanne Grolierio numiſmate aureo xxx aureorum; cui poſtea noſtras in Tranquillum lucubrationes dicauimus, mox alia quædam maiora & grauiora nuncupaturi, quando raram viri excellentis liberalitatem nõ ſatis æquo munere proſequuti videamur. Id autem numiſma chirothecis elegantioribus incluſerat: quod & in Aldo compatre Græcæ Latinæque linguæ inſtauratore, ſequutus eſt olim donando, dum viri de litteris optime meriti*

virtutem

virtutem admiraretur. accedit autē ad tantam liberalitatem, quod vir eſt moribus & doctrina non vulgari, ac de excellenti beneficentia perpetuo celebrandus. Vtinam principes noſtrates priuati hominis liberalitatem imitari diſcerent. Quod autē formas *appellarit, ipſe viderit quā Latine id vſurparit.*

Holoſericam] *id eſt totam ex ſerico: ſed de ſerico plane omnia copioſius diſſeremus.*

217. Aurelius Probus Baphus] *Emēdanda lectio, &* Baphiis *reponendū ſignificat autem hac dictio* baphiū, *tabernam tinctoriam, de Græco fonte.*

Baccas] Braccas *lege.*

Baccatum monile] *Vergiliana forma.*

Cyclade] *Genus veſtis ex auro fere: vnde & in ſacris literis, vbi de Cæcilia virgine agitur, aurea cyclade ornatam a Chriſto leges. Dicta quod rotunda eſſet. Nam & matronæ hodie veſtes quaſdam ſuas* rotundas *appellant, quæ in orbem abſolutum deſinant, matronis iam grandioribus frequentes.*

Pullicinis ac pipionibus] *Noua vtrumque forma, non tamen inepta.*

Dicens ingenuum currere] *Erat enim in quibuſdam ſacris curſus inſtitutus.*

Et argēto & neceſſariis inſtruebat] *Hæc omnia a Cicerone in Piſonē* vaſarii *nomine intellecta arbitror. Obſeruatum autem hoc Venetus diu ſcimus, vt* copiarii *legatis profecturis hæc omnia ſuppeditarent. Nunc annuum illis ſalarium ex ærario datur, quando publico omnia peribant.*

Nundina vetera] *quod* mercatus *hodie dicim⁹.*

218. CHRISTO remplum facere voluit] *Inuidentiſſimos homines, ac æternis ſtigmatib. impietatis inurendos, qui timerent id quod maxime fuerat optandum. Iam vero Tiberius princeps id quidem decretum tulerat, niſi patres, quod auctores facti non eſſent, id reteciſſent.*

Dicebatque graue eſſe] *Vmbram quidem huius rei nos hodie retinemus: vt interim tamē præſules noſtri optimis maiorū noſtrorum inſtitutis videantur illudere. Sed illi ſe primū, tum etiā reliquos decipiūt: nam Chriſtiana pietas etiam illis nolentibus inoffenſa ſtabit. Luent tamen illi, luent meritas negligentiæ vel impietatis veritus pœnas ſuæ.*

Legem ſacrare *quid ſit, ex Feſto accipe.*

Aſſeſſoribus ſolaribus] *Tu* ſalaria.

219. Traiani putare] *Tu* putaui.

Pontificatus codicillares] *id eſt aſcriptitios & extraordinarios quaſi dignitatis vmbra gauderent collegiis adſcripti, atque in codicillos relati.*

Ephippiis] *Verbum nouum; quando & vſus eorum apud veteres non erat.*

Argyraſpides & chryſaſpides] *A ſcutis argentatis & auratis Alexandrini quidam numeri ſic dicti.*

Papilionibus] *Militaribus tentoriis.*

220. Quod tibi non vis, alteri non feceris] *Vtinam omnes hoc memoriæ infigeremus, iampridem ſacris literis preceptum: ſiquidem ſatis hoc eſſe ad vitæ rationes poſſit.*

Ἀναίμακτοι] *Sic reſtituimus, &* incruentum *interpretator.*

Artaxerxem] *Hic humili loco apud Perſas natus, imperiū a Parthis ad Perſas tranſtulit, victoque Artabano triplici prælio, eoque cum tota familia cæſo, adeo victoria elatus eſt, vt Romani imperii terminos non ſolum attentaret, verum etiam cedere Romanos omni Aſia iuberet: quem victum ab Alexandro Lamprid⁹ dicit, quū tamen Herodianus diuerſa prodat. Eouſque autē imperium orientis apud Perſas fuit, quouſque ad Arabas, id eſt Saracenos, magno Chriſtianæ pietatis incōmodo tranſiit. quibus per Chriſtianos duces magna ex parte afflictis, & Hieroſolymis receptis, Turcæ ex vna parte Aſiæ, & ferme ex altera Ægypti imperiū inuaſere. Vidit tamen patrū noſtrorū ætas, aut certe recentē memoriā Tamberlanus accepit, qui gregari⁹ miles, ad Perſas iterū imperiū tranſtulit Paiazete Turcarū rege capto. Verum filiis eius diſſidentibus, res tanta indole quæſita non multo poſt peſſum abiit. Pſophis certe, ſiue ille propheta (vt videri volebant ii quorum intererat) ſiue dux Perſarum, hoc tempore id agit vt antiquum decus genti aſſerat.*

221. Perſarū accepim⁹] *Tu* cepimus *emendabis.*

Interamnanas] *id eſt, quæ Tigrim inter & Euphratem prouinciæ quinque numero erant, grauium ſæpe bellorum cauſa Romanis ac Perſis, nec vnquam ſatis feliciter aut a nobis retentæ, aut ab illis receptæ.*

Tabellæ laureatæ] *Victoriæ enim nuntia laurus erat.*

Limitaneos] *Qui limites imperii tuerentur.*

222. Retrogradæ Gallicanæ mentes] *Inepte nimis verbo etiam parum Latino vſus. ſignificare autem voluit duras & pertinaces.*

223. Huic accidit] *Pro* Huc accedit.

EX MAXIMINO PATRE.

225. Capitolinam amphoram] *Aſſeruabatur enim in Capitolio amphora miræ magnitudinis, vnde vt copiam vini epoti a Maximino oſtenderet, Capitolinam appellarit.*

Dextrocheria] *Dextrarum ornamenta dicimus noua ſatis forma.*

Hamaxas] *id eſt currus: verbo Græco: vnde illis ἀπὸ τῆς ἁμάξης λαλεῖν.*

Tophicios] *Ex topho lapide ſatis friabili.*

226. Athenio] *Fugitiuorum in Sicilia crudeliſſimus: qui vix longo ac difficili bello victus ſit.*

Oſroënis ſagittariis] *Pars Aſſyriæ trans Euphratem hoc nomine dicta eſt, ab Oſroe viro nobili, ſi Procopio credas. Ex ea vero ſagittarios multos in Germaniam adduxerat Alexander, vtiliſſimum militiæ genus aduerſus Germanorum corpora nuda & procera.*

227. Quaſi aulæ quoddam prœlium] *Ita ſi legas (quod omnes præferunt codices) hoc ſenſu interpreteris, id eſt facile: qualia videlicet in aula Imperatoris pugnæ ſimulacra cieri ſolent, ludicra ſcilicet & leuia. ſed æſtimandum.*

Animo habere & concupiens *lege.*

Deinde ſine delicto] *Quid ſi* Sine delectu *legas?*

228. Sabinus præfectus vrbis] *Hic forſitan ille Sabinus qui inter iureconſultos maxime celebris eſt, Catoque ſui temporis dictus: niſi hic forte eius filius: nam pater ab Heliogabalo iuſſus occidi, perierat.*

229. Deum Fellenum] *Hic Aquileienſium tutelaris ac præſes deus.*

Cuppæ] *ſunt maiora vaſa ex ligno ad vinum condiendum. Frequens veteribus agricolis verbū.*

230. Affectus in Albano] Affectus *pro pignoribus & rebus carioribus accepit; quum Albani*

monte in caſtris videlicet prætorianis, aſſeruarentur.

Hecatomben] *Sacrum omnium maximum hoc verbo intelligimus.*

Vt quarto die] *Nota quanto celerius hodie curſus conficiatur: ſatis enim conſtat, non paucos nuntios ab Vrbe Venetias veniſſe* XXXII *horarum ſpatio, ſæpe* XL, *aut aliquid amplius.*

EX MAXIMINO IVNIORE.

232. Vt ad ſtaturam paternam perueniret, *legendum.*

Tatiano oratore] *Duo fuere Tatiani, pater & filius, Galli (niſi fallor) genere. Tatiani autẽ, patris an filii incertum, Sidonius & Auſonius meminerunt, vt eloquentis hominis, & qui apud Veſontion municipalem ſcholã rexerit. An vero Tatianus ille cuius D. Hieronymus libro De viris illuſtribus meminit, pater fuerit, æſtimandum alias.*

Monolium de albis nouem] *Loquendi figura ſane noua, nec ſatis omnino Latina: ſignificant autem hæc verba monile nouem ceraunus & aliis gemmis candicantibus, & reticulum capitis ex viridantibus, dextri autem brachii ornatum ex hyacinthis contextum.*

In mundo] *ſcilicet muliebri ſuo.*

Campagum *formam pedis barbaro verbo appellauit. a grammaticis noſtris* calopodia *etiam dicta forma non inepta, vt de Græcis videlicet hauſta fontibus.*

EX GORDIANIS.

233. Feras Libycas] *Pantheras, quæ & Variæ ſeu Africanæ dicuntur.*

Oues feræ] Camelopardales, *quas* gyraphas *appellant hodie. vnam autem donatam Laurentio Medicæ a Sultano Ægyptio, Italia longo poſt vidit tempore.*

Alces] *Hercynia ſylua ac Germaniæ peculiare animal.*

Tauri Cybiratici] *a Cybiris.*

Struthiones Mauri minati trecenti] *Quid ſibi velit* minati *hoc loco, dubium. quid ſi* miniati *legas, id eſt rubentes?*

Iuuenalia] *quorum Tranquillus meminerit: quia a iuuenibus nobilioribus celebrarentur.*

236. Cenſualium] *Nouo nomine apparitores ſenatus ac miniſtros dixit, vt arbitror.*

EX GORDIANO IVNIORE.

238. Parentela] *Quam male Latina lingua vtatur aduerto.*

239. Mundanum malum] *Quod orbi immineret.*

Aperto Iano gemino] *Signum belli.*

Ab Antiochenſium crucibus] *Tu* ceruicibus *emenda.*

240. Foſſato] *Ineptum ſcriptorem.*

Quarum I. Chriſteæ] *Quid ſi* Caryſtiæ *legas? a Caryſto ſcilicet Eubœa oppido.*

241. Syenitides, *a Syene Ægyptiæ intelligũtur, quemadmodũ* Numidicę *ex marmore Numidico.*

Baſilicæ centenariæ] *A centum videlicet paſſibus dictæ: vel, quod melius, a centum columnis: dicta enim* hecatonſtylos *inde eſt.*

A tutelis] *Ne paruũ hoc munus exiſtimes, paucisſimis hoc dabatur. Iureconſulti de tutelis auctores.*

Nymphæa] *id eſt lauacra.*

Lithoſtrorum] *Pauimentũ ex teſſellatis lapillis.*

Archoleontes] *Tu iubatos intellige: ſed & acroleontes plerique probant.*

Apud Circeiam] *Tu* Circuſium *lege; quod oppidum receptum a Diocletiano mœnibus ac turribus ampliatum eſt.*

EX MAXIMO ET BALBINO AVGG.

241. *Præponenda eorum vita Gordianis fuit, vt ſeries inſtituta a nobis texatur.*

EX VALERIANO.

247. *Hic Philipporum & Deciorũ vita deſunt.*

EX GALLIENIS.

250. Aſtacum, quæ Nicomedia] *ſic repone: inde enim Aſtacenus ſinus Euſebius & alii.*

Aphronitris] *Spuma hæc nitri, Aſiæ ac Ægypti peculiare, in ſpeluncis colligi ſolita, quas colycas appellabant. picatis vero hæc vaſis ab Ægypto Romam deferebatur. Martial. Ruſticus es, neſcis quid Græco nomine dicar: Spuma vocor nitri, dicor & aphronitron.*

Principem] *Tu* principe *repone: nam a Claudio Conſtantinorum genus ducebatur.*

Facto fœdere] *Tu* fracto *repono.*

251. Cyclopea luſerunt oẽs apenarii] Apenarios *de Græco verbo ἀπήνη* vehicularios *appellatos opinor.* Cyclopeam *vero eam ſaltationem intelligo, quum in formã Cyclopis procerus ac deformis quiſpiã ſaltaret. Horatius, & Trebellius in Carino. Libet autem Lucilianos verſus ad rem videlicet facientes addere: Multa hominum portenta in Homero verſificata Monſtra parant, quorum in primis Polyphemu' ducentos Cyclops longu' pedes. Sed quod de Apenariis diximus, æſtimandum. Quid ſi* Arenarios *legas, & intelligas eos qui in arena operam præſtarent? id quod magis probo.*

Dracones] *id eſt vexilla longiora; vnde* draconarii.

Hecatombis] *Quod ſacrũ id eſſet, aut quomodo celebraretur, ex hoc auctore copioſe accipies.*

252. Heracleam peruenerunt] *Ponticam intelligit, olim claram.*

Facta carragine] *Nouo verbo & ſatis barbaro coactas in vnum eorum copias intelligit, & impedimenta cum lixis ac carris, quos innumeros ea gens trahere ſecum ſolet.*

253. Et quidem Cecropii Dalmatarum ducis manu] *Deerat enim hoc verbum; quod & reponet.*

Tetraſtiche, pentaſtiche] *id eſt, quaternum ordinum & quinum. vnde & diſticha & tetraſticha. niſi* tetraſtylen & pentaſtylen *malis.*

Διὰ τεσσάρων] *id eſt, ſinguli ordines quaternarii eſſent.*

EX SALONINO, SIVE GALLIENO IVNIORE.

254. Ad exemplum protreptici] *Exhortatorii & inſtrumentis: ἀπὸ τοῦ προτρέπειν.*

Conſtellatos] *Bullatos intelligo, & inſignitos veluti ſtellis.*

EX CLAVDIO.

267. Ancillarii, *ſeu* Ancillarioli, *miniſtri lenonum & impudicarum.*

Mune-

Munetarius] *Qui gladiatores edebat. nam* munera *nemo neſcit gladiatorios intelligi ludos.*

268. Tu qui nunc patrias gubernas oras] *Verſus meliori lima reddendi.*

269. Antialo] *Quid ſi* Anchialen *legas, Illyricum opidum Plin. & alius?*

270. Cumacum] *Quid ſi* cucumam *legas* Cypriam, *id eſt aream?*

Brachialem] *id eſt brachii ornatum.*

Chryſographata] *id eſt auro ſculpta.*

Aclidas] *Verg. -teretes ſunt aclides illis.*

Succubitana purpura] *A* Succubi *Africæ opido Auguſta colonia.*

Subarmale vnum cum purpura Maura] *De* ſubarmali *diximus, nouo & ipſo verbo, quod ſub armis gereretur.*

Accubitalium] *p. culcitarum & ſtragulæ veſtis.*

In Thermophas] *Emenda* Thermopylas.

271. Corymbiatum] *id eſt corymbis vndiq; circumdatum.*

Pateram argenteam ederariam] *A dedera formam ſculptam.*

Boliterabalieuticum] *id eſt saculũ piſcatoriũ.*

Calices Ægyptios] *id eſt vitreos.*

Chlamydes veri luminis limbatas] *id eſt ſplendidiſſimas limbis adhibitis.*

Singilliones] *Genus eſt veſtis, verbumq; cum ipſa veſte barbarum.*

Cucutia] *Nouum & hoc verbum ac militare, niſi tu* capitia: *quod minime probo.*

Oraria Sarabadena] *id eſt, vela ſubtiliſſima ex oriente: nam &* Sarabara *genus eſt Perſica veſtis. vnde & Aug. ac Hieronymo* Sarabaitæ *haretici.*

EX AVRELIANO.

Hilaribus] Hilaria *dies feſtus* VIII *calend. Apriles; in quibus lætitia exordium erat, quo primum tempore ſol longiorem diem faceret, Pani deo dicatus omnium auctori.*

In odem] *Tu* Eodem.

272. Et poſtea multa omnia] Omina *reſtitue.*

Baliſtea] *id eſt, quæ iacularentur in illum iocantes: λοιπὸν τῶ βαλλεῖν.*

273. Ferramenta ſamiata] *id eſt mucronata & exacuta. Nonius.*

Mulum centuriatum] *qui ſingulis centuriis ad onera ferenda aſſignatus erat.*

Porcina] *Tu.* Porcinæ: *&* carnis *intellige.*

Pabuli extra ordinem decernes] *Vide ne* Pabuli ius *ſcribendum ſit.*

274. Nicopolis] *Triplex hæc vrbs Stephano. Epiroticam vero hanc exiſtimo, ab Auguſto ob victoriam Actiacam conditam.*

Ityræos] *id eſt Arabas. Verg. -Ityræos taxi torquentur in arcus.*

Multitias] *quarum & Iuuenalis; quaſi* mollitias. *alioqui & pelles delicatiores tractatu nos* multitium redolere *dicimus.*

Deputet ſcipionem] *id eſt eburneum bacillum, principatus inſigne.*

275. Tunicæ lineæ paragaudæ] *dicetur mox.*

Hæmi montem] *Dimiſim legas.*

Nam belli illius virtutibus tuis credo] *Quis non videat,* ſummam *aut quid ſimile deeſſe?*

Equites ſane omnes an imperium] *Tu repone,* Equites ſane omnes ante imperium. *Paruus lapſus, ſed qui morari aliud agentes poſſit.*

276. Patrimis matrimiſque] *Quid* patrimi matrimique pueri, *ex Feſto.*

Ambarualia] *Sacra ab vrbe ambienda.*

Quaſi in Chriſtianorum eccleſia] *Nota ſummam hominum impudentiam, qui, velint nolint, etiam per iniuriam laudare nos coguntur.*

Pontus Polemoniacus & Alpes Cottiæ] *Vtraque prouincia a ſuis regibus dicta, altera a Polemone, altera a Cotto rege; quas Nero princeps in prouinciæ formam redegit. ſunt autem* Cottiæ Alpes, *in quibus Genua continetur:* Polemoniacus *autem, pars Ponti.*

Tranſactis igitur quæ ad ſectiones] *Quid* ſector ſectiove *ſit, mediocriter eruditis etiã cognitũ.*

Contra Palmyrenos] Palmyra *omnium orientalium vrbium in Syria olim maxime inſignis, vel bellis contra Traianum & Adrianum geſtis, vel Odenati principis nomine, olim a Salomone rege condita; dierum duorum itinere a ſuperiore Syria diſtans, ab Euphrate vnius, a maxima Babylone ſex: dicta quandoq;* Adrianopolis: *a Græcis autem* Palmyra, *a palmis, vt puto, eo in loco abundantib. puteis & fontibus frequentibus, quum circum ea loca nuſquam aqua alibi inueniatur;* Thadamus *Syrorum lingua nuncupata.*

277. Tyana] *Ciuitas hæc Tauro ad portas Amanicas appoſita, Cappadociæ ac Ciliciæ media, Apollonio philoſopho ciue inſignis.*

Quid enim illo viro diuinius] *Adeone Chriſtiano nomini infeſti fuiſtis, vt magum hominem, certe a cultu veræ religionis alienum, pro numine coleretis: Chriſtũ, ac ab eo Chriſtianos dictos, nullorũ facinorũ reos, quin potius virtutis ac veræ pietatis aſſertores, tam infeſto animo inſequeremini?*

278. Dromedas vocant] *Sacræ literæ* dromedarios *a curſu velociſſimos camelos appellant.*

Decollari] *Reſtitue* declarari.

Sandix Indica] *Ex ceruſa hæc fit, aqua portione rubricæ admixta. Color eſt purpureus: magno multorum errore, qui ſcandicem a ſandice non diſcernant. ſed alias.*

279. Cornicinibus atq; laticinibus] *Tu* Liticinibus, *a lituo. vnde & Statius; Lituoq; notus Hectoris armis.*

Tunica galbina] *vnde etiam nos hodie* Gabanos *craſſiorem veſtitum dicimus.*

280. Quę nunc ſaliginei] *Tu a ſiligine* ſiliginei *(ſubſtitue.*

Fuit & ſub Aureliano monetariorũ bellum] Monetarios *Imperatoris edicta videntur innuere, viles homines, texendis ſc. veſtib. idoneos, qui q; lanã ducãt, & textricium faciant. vt imperite pro iis qui monetã cudant, hic multi intelligant. nam gynaciarios & monetarios & baphearios ſimiliter appellat.*

281. Amneſtia] *i. obliuio: res ab Athenieſ primũ vſurpata Thraſyb. autore, vnde ſæpe ab aliis iteratæ.*

Maximumq;] *Tu* Maximinum *vel* Maximianum *lege*

282. Atq; ambolicas ſpecies] *Sunt qui* Antolicas, *id eſt orientales.*

Batteo] *Tu* Blatteo; *id eſt purpureo, repone.*

Filiorum] *Emenda* foliorum.

Paragaudas] *Genus eſt veſtis, vt plurimũ virilis, linea, quod ſub alia veſte gereretur: cuius apud Imperatorem mentio & iureconſultos.*

Rectis purpureis] *Quæ purpura recta texta eſſent.*

Monolores] *Id eſt vnicolores & bicolores. Quid ſi a lore vno & duobus & tribus dictas eſſe cenſeas, verbo Græco & Latino?*

283 Alpes maritimas] *Eas intelligit quæ Liguriæ Narbonenſiq; Galliæ incubant.*

Facta erat ratio doge cupparum] *Quid eſſent* cuppæ *oſtendimus. Corrupta autem hæc lectio quomodo reſtituatur admittendum.*

Oraria ad fauorem] *qui mos emunctoriis euentilandis hodieq; retinetur. Nam* oraria, *lintea tenuiora ſignificant.*

Miliatenſem porticum] Milliariam *melius, a mille paſſuum longitudine.*

Caleeos mulleos] *Regum Albanorum, mox patriciorum fuere geſtamen: a mulando, id eſt ſuendo (ſi Feſto credimus) dictos. vnde &* mullũ *piſcem dictum eſſe putant.* Hederacios *autem ac* cereos *vtroſq; a colore dixit.*

Pro ſenatoriis profeſſionibus] *id eſt cenſibus, vti videlicet quiſq; in cenſum profeſſus eſſet.*

Annulum ſigillaritium] *ad ſignandum.*

Phagone] *vnde & nomen illi. φαγεῖν enim Græcis, Latinis* Vorare *eſt.*

Infundibulo appoſito] *Inſtrumentum ad liquores infundendos, Catoni ab infundendo (vt arbitror) dictum.* Orca *autem, capaciſſimi vaſis genus Hiſpania, quo ſalſamenta, vinum & oleum, & ſalgama conderentur; ab orca marina ſimilitudine. Perſius,* angusta collo non fallier orca. *Varro, Probus, Feſtus.*

EX TACITO.

286. Natalib. ſuis & parilibus] Parilia *dies natalis vrbis Romæ: nam & calendæ Ianuariæ citra omnium ſupplicium ac pœnam exigebantur.*

In eiuicos atchis] *Corrupta lectio, ſed quæ forte ita reſtitui poſſit,* in publicis archiuis. *Appellauere autem* archiua *loca in quibus publicæ tabulæ aſſeruabantur.*

Sartis tectis Capitolii] *Ut ſartum tectum (id eſt integrum) Capitolium tuerentur.*

Auro clauatis veſtibus] *id eſt Quæ claues aureos (nos* flores *appellamus) haberent.*

Hecatombe *monſtratum eſt ſuperius quid eſſet.* Hecatombœum *certe Græcis dicitur quidquid duabus minis æſtimatur. Sunt & Homero* Glauci hecatombœa arma; *quorum & Iuſtinianus in præfatione Pandectarum meminerit.*

EX PROBO.

Omnia imperii] *Reſtitue* Omina.

290. Specillatam] *Specillis ornatam.*

Haſtis puris] *ſine ferro: vt* vexilla pura, *id eſt candida, infra dixit.*

291. Eandemq; a rebellionibus vni dicauit] *Reſtitue* vindicauit.

Inuitus & redactus] *Quid ſi* reluctatus?

Quod imperaret Probus milites] *Verbum* milites *ſuperfluit.*

292. Prædam deinde omnem illi præter diuinas] *Quid ſi* Druidas? *Ut tamen deeſſe verſiculus videatur.*

293. Limitaneis] *Qui limites tuerentur.*

Supplices ſtatimq; iacuerũt] *Tu* ſtrati *aſcribas.*

Cæteraſq; gentes ita confudit] *Quis non videt* contudit *eſſe legendum?*

Blemyas] *Hi populi inter Æthiopes capita dicuntur abeſſe, ore & oculis pectore affixis: vnde & pro miraculo ſpectabantur.*

249. Contis ficiis] *Dubia lectio, nec quo pacto reſtituenda ſatis conſtat: niſi a ficu* ficios *deduxeris. Quid ſi ita legas,* Contis & ſibynis? *Eſt autem* Sibyna *Feſto, Illyricis genus teli.*

Quid ille cõpererat animo] *Melius* cõceperat.

295. Huius familiæ poſteris] poſteros *aſcribe.*

EX CARO.

300. Sed auos] *Tu* auum *emenda.*

EX NVMERIANO.

302. Eumq; ante ſigna & principia protraxere] *Principia erat ſtatio vbi principes legionum conſiſterent.*

EX CARINO.

Carianus] *Lege* Carinus.

303. Neurobaten] *id eſt per neruos incedentẽ: vt* ſchœnobaten, *id eſt funerepũ.* Toichobaten *autem Græci appellant, quẽ iureconſulti* directarium *a dirigendo ſeu aliena cœnacula appellant.*

Salpinctas] *Sic enim leges, & tubicines intelliges, ἀπὸ τῆς σάλπιγγος.*

Camptaulas] *id eſt eos tum qui tibiarum ſonũ aliquantulum inflecterent: quod nos emẽdauimus, mendoſiſſima alioqui lectione.* Pithaulas *autem, quaſi tibiis perſuadentes tibicines dicas.*

Cyclopem adornatum] *Cyclopeam ſaltationem, de qua ſuperius, innuit.*

Pallio Ianthino] *vnde &* ianthina veſtis *Perſio.*

Plumandi] *id eſt texendi. Græci* polymita, *a liciorum varietate. vnde* plumarii & opus plumatile *Nonio clauatum interpretatur, aut ex pluma factum.*

Birri ab Attrebaticis petiti] Birri *veſtis Gallicæ genus. ſunt autem* Attrebatæ *hodie qui* Arres *Gallica lingua dicuntur, aulæis texendis percelebres. vnde aulæa hodie laudatiſſima.*

304. Ballionibus] *id eſt lenonibus, a Ballione Plautino lenone.*

EX ÆLIO VERO CÆSARE.

135. ZZZ ZZZ millies] *infinita hæc pecuniæ vis, vt ipſe auctor paulo poſt dicit; atq; ad normam mihi præſcriptam in Tranquilli annotationes dirigenda.*

Quia vota interueniebãt] *quorum interuentu luctus omnis tollebatur.*

136. Quatuor anacliteriis] *id eſt accubitoriis.*

EX AVIDIO CASSIO.

153. Fatuũ morionem] *id eſt mimum ineptũ.*

154. Et inciſo ipſo] *Tu* inſcio ipſo *repone.*

Campeſtri ſolo tectus] *Succinctorio, quo in gymnaſiis & palæſtris vterentur.* ſubligar *etiam a noſtris appellatum. vnde* campeſtrati.

Bucellatum] *a bucca ſiue bucella. Marcellinus,* Quod in ſedibus erat frumentum, ad vſus diuturnitatem excoctum; bucellatum vocabãt. *Unde nos fortaſſe bucellatum etiam panem appellamus in orbem factum geſtatu commodiorem, vt quem pertica intromiſſum ſine grauiore impedimento ſecum haberent.*

Aut impeditur] *Tu* impenditur.

Programma] *id eſt edictum; Græce verbo.*

Bucolici milites] *Latronũ Ægyptiorum gen*[illegible].

155. Cõſenſum] *male. Quare* conſenſu *redde.*

Æruſca-

Æruſcatores] diuinaculos: qui videlicet æra undique aruſcarent ac corraderent. Feſtus & Gellius.

Rebelliones] pro rebellibus. qua forma perduelliones dicebant antiqui.

156. Multis elogiis] Teſtificationib. tam in laudem quam in infamiam; tameſi Cicero pro ſimplici quadam ſententiæ ſignificatione acceperit.

Bonis partibus] Tu vide ne melius partibus.

EX PESCENNIO NIGRO.

177. Inter lapidationes] quibus Iulianus princeps a populo Rom. petitus eſt.

Ex interdicto] Formula iureconſultis vſitatâ, quoties quis iniuria in alienam poſſeſſionē irrumpit. Cic. etiam pro Cæcinna ſæpe huius ritus & verbi meminit.

178. Stellaturas accepiſſe] id eſt munera per calumniam aliquam iniectam militi, vel quid aliud tale; vt ſatis copioſe ſuperius monſtratum eſt.

179. Muſiuo] nos hodie muſaicum appellamus. Vtitur & hoc verbo D. Auguſtinus libris De ciuitate Dei, & Plinius: aliqua tamen differentiâ verbi. Vnde muſearii; qui male muſcarii etiam a doctis apud iureconſultos leguntur.

180. Cauum argentum] id eſt catinum; nouo verbo. nam Cauus foramen eſt intra parietes, quib. mures latitant.

In zonis] Magnam enim ſtipendii partem in his habebant milites. Unde illud Horatii; Ibit eo quo vis qui zonam perdidit.

Et inepta] Melius fortaſſe, Nec inepta atq; ridicula.

Trichoro] A triplici ordine ſtructura ſic fortaſſe dictus. niſi ſi citra aſpirationem legas, & a corio, qui curſus vulgo in parietibus conſtruendis dicatur, tricorium deducas.

EX ALBINO CÆSARE.

181. Quum eū ſucceſſorem] Tu expunges eū.

183. Ficus paſſarias, quas Græci calliſtrutias.

184. Mileſias] Fabellas laſciuas intellige: quales Ariſtides olim libros Mileſiacos conſcripſiſſe dicitur. ſed iam cantatiſſima omnia inter Mileſias Punicas Apuleii. vt hinc literatores deſināt quærere vnde ille apud Apuleium Mileſius ſit ſermo.

EX GETA.

189. Hoſtiam popa nomine Antoninus] Popam veteres victimarium dixere. vt in Caligula illud Poparum habitu ſit omnino legendum.

190. Farrata] Edulium a farre fortaſſe dictum. Quid ſi Ferta legas? Eſt autem Fertum libi genus in ſacris adhiberi ſolitum. Feſtus auctor.

Lorica ſub lato clauo] id eſt ſenatoria ac principali veſte. vnde laticlauii ſenatores.

EX VICTORINO.

256. A quodam actuario] Qui videlicet acta eius exſcriberet.

EX MARIO.

257. Digito ſalutari] Hic proximus pollici eſt. quo quū minus commode Auguſtus princeps vteretur, corneum circulū ſubſtituiſſe a Tranquillo dicitur.

EX AVREOLO.

258. Apud eum pontem qui Aureolus eſt dictus] Hunc in Mediolanenſi agro adhuc pleriq; oſtendunt, & Pontirólum corrupto verbo quaſi pontem Aureolum, appellari contendunt.

EX HERODE.

260. Sigillata tentoria] Variis ſignis diſtincta arte plumandi.

EX BALISTA.

261. Diſpoſitionem me Baliſtæ proſequere] Expunge illud me: & ſtatim lege, In forma.

EX VALENTE.

Auunculus magnus] Aui & auiæ auūculus.

EX PISONE.

Cui ſe Cicero nobilitandi gratia ſociauerat] data videlicet Tulliola in vxorem Piſoni cognomento Craſſipedi: quo mortuo, Dolabellæ iuncta eſt. Piſonum autem familiæ cognomen Frugi aſtructū, notum eſt, a parcimonia viuendi, & optimis eorum moribus in omni vita.

EX ÆMILIANO.

262. In huius vita annotabis illud quod de Ægypto traditur.

EX ZENOBIA.

264. Media etiam cochlide] Compoſitionem & ornatum capillorum hoc nomine videtur appellaſſe, ad cochlidis ſcalæ ſimilitudinem; quæ paulatim per gradus occultos in cochleæ formam conſtructa, nomen inde ſibi (vt opinor) peperit.

265. Epitomaſſe] breuiarium confeciſſe: verbo malo.

EX TITO.

In Maximino Tycū legas, quē hic Titum appellat.

266. Argolicam, ſed amatam] Tu lege armatā.

EX FIRMO.

296. Αὐτοκράτορα] id eſt, Imperatorem.

Donum iudicum] Tu Indicum repone.

Canon] Sic annua frumentatio appellabatur, quam Ægyptus & Africa & Sicilia ſtatam populo Rom. penderet. Vnde ille ſeptem annorum canon a Seuero populo relictus.

EX SATVRNINO.

297. Omnes certe lymphiones cuiuſcumque artis & videntur] Erade copulam ET.

Omnes certe lymphiones] Nouo verbo ſatagentes quoſdam ac curioſos (vt opinor) innuit. niſi ſi quis diuinaculos hoc verbo malit interpretari, quos Græci νυμφολήπτους autument.

298. Pergulas magiſtrales] Iam & Plinius pergulas pictorum agnoſcit, & L. Fuluium argentarium ſpectaſſe e pergula coronatum roſis. Et Iuuenalis, cui cedere debeat omnis Pergula. Erat autem locus apertus ac ſoli expoſitus, ſaltem ex magna parte, vbi docerent grammatici aut pingerent pictores. quæ amœnitatis etiam cauſa parata erant, Terraciis Venetis ferme aſſimilia.

EX PROCVLO.

Albingaunis] Liguriæ oppidum, Albenga vulgo dictum.

EX BONOSO.

Dux Rhętici militis] Sic codices omnes. Quid ſi limitis legas? nā & in Aureliano meminit Amulii Saturnini Scythici limitis. & Iulii Tryphonis orientalis limitis, & Criniti Illyriciani limitis & Thraciæ, & Fuluii Boii Rhætici limitis ducū. vt venire in dubium non poſſit, limitis nō militis eſſe legendum. Sed & Imperator Rhęticū limitem agnoſcit. vnde & Limitanei milites, qui limites tuerentur imperii. Cæterū & ripatienſes hac forma, ſeu ripatioli dicti videri poſſint, qui fluuiorum ripas obſeruarent. quo verbo recentiores ſcriptores ſcatent.

EGNATIVS LECTORI S.

POST abſolutas obſeruationes, quum quædam amici admonuiſſent minus diligenter animaduerſa, quædam mihi inter legendum occurriſſent, vti fit, accuratiore ſtudio cognita, ſubnectere illa viſum eſt operæpretium fore: vt, quam animi propenſionem literas iuuandi ab primis annis citra omnem ambitionem ſemper hauſi, eam perpetuo tenore ingraueſcente etiam ætate retineam. Nec ſane me nunc me pudeat, aut in poſterum vnquam pudebit, dum prodeſſe multis poſſim, etiam culpam prodere meam: quã nec aliis occupationibus, nec feſtinationi etiam librariorum imputem. Homo, inquit ille, ſum: nec humanitatis aleam reformido: & alioqui cur mea me delectent mala. fallantue potius quam ipſe per me ſapiam? aut cur alienam condemnationem expectem, quam ipſe exceptione reiicere habeam? ſtulti ſi quis iniquo etiam iudici cauſam approbaturum ſe ſuam ſperet. verum hoc via vnus Scipio inter tot ſecula ſperauit. Ipſe igitur ego & quædam ſimul amplio, nec quid ſequar, ſatis exploratum adhuc habeo. quum præſertim ſcriptores hi multa innouata retineant, quæ fortunæ magis quam diligentiæ ſit inueniſſe. Quare quum in bonum culpa hæc ceſſerit, ignoſcant quæſo mihi, qui ſciant in homine multo minus nimium eſſe neſciſſe quædam, quam vni conſtare omnia. Conſulant ſe ſinguli. & ſuo ſe (quod aiunt) modulo metiatur quiſque. haud ſane tam acerbe alienam negligentiam inceſſat, qui ſuæ ſibi conſcius eſſe velit. Vale.

EX ADRIANO.

126 *IN fronte, vbi* apud Italiam *Scipionum temporibus reſediſſe Adriani maiorum ſcriptum eſt*, *in* Italicam *repone: vnde paulo poſt* Italici *dicti, quibus delectam detrectantibus vehementiſſime iratum Adrianum dicit: quum de Italis interim intelligendum ſcripſerim qui Hiſpaniæ ciuitates incolerent. Abhac vrbe Silius etiam (ex ea enim oriundus erat)* Italici *cognomentum retulit.*

EX PIO

139. Legatum pœnæ cauſa] *Alciatus meus, iuriſconſultus celebris, alium huius ſanctionis ſenſum exiſtimat. Credit enim de legato intelligi, cui pœnam teſtator aſcripſerit, niſi hæres id præſtitiſſet.*

EX ANTONINO PHILOSOPHO.

142. Et Seuerum turmis equitum Romanorum iam COS. deſignatum creauit] *Tu* VI VIRVM, *id eſt* ſeuirum, *reſtitue. Vnde & ſeuirales ludi paulo poſt dicantur.* Vt virorum *autem in monumentis marmoribusq, veteribus mentio fit, ea præſertim tabula, quæ Mediolani in Ambroſii fano ſpectatur. Hoc nos Alciatus Mediolanenſis primo nobilitatis admonuit: quem propter morũ ſuauitatem & ſingularem eruditionem plurimũ colo.*

EX COMMODO.

157. Ganeas ſemper in palatinis diebus fecit] *Tu eodem auctore* ædibus *pro* diebus *lege. Quid ſi etiam* Pactumeium *pro* Pactuleio *legas, Horatio in Epodis & iureconſultis auctoribus?*

ERASMVS ROTERODAMVS CANDIDO LECTORI S. D.

QVUM hanc editionem iam adornaſſem, commodum allatus eſt Suetonius Aldinis typis excuſus, ſed emendatus opera Baptiſtæ Egnatii, viri cum primis tum integri tum eruditi. nam vtrumque iuxta requirendum arbitror in eo qui veterum lucubrationes emendandas aut explicandas ſuſcipit. Equidem Aldi mei mortem hoc fero moderatius, quod in hanc reſtituendi bonos autores prouinciam is ſucceſſerit, qui demortui per ſe clari gloriam nbſcuret: ſi tamen hoc eſt obſcurare, virtute virtutem vincere. Atque vtinam vt Suetonium, Aurelium Victorem & Eutropium dedit, itidem & Ælium Spartianum cæteroſque huic adiunctos nobis dediſſet: in quibus nos permulta reſtituimus. Nam omnia qui poteram, niſi codicum antiquorum auxilio adiutus? Tametſi & in Tranquillo nonnulla reſtituimus quæ Egnatium licet oculatiſſimum ſuffugerant. velut in Cæſare dictatore cap. a VIII; *Eodem modo Nonium quæſtorem, quod compellari apud ſe maiorem poteſtatem paſſus eſſet:* Modo expũximus, ex fide vetuſtiſſimi codicis. ſiquidem *Eodem* hic aduerbium eſt: vt ſubaudias *Coniecit*. Sunt hoc genus & alia nonnulla, ſed minutiora quam vt operæpretium ſit ſigillatim recenſere. Cæterum quod in Othone Egnatius legendum putat, *Τί γάρ μοι δεῖ καὶ τοῖς μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν* ab illo diſſentio. quod hæc fere verba Beroaldus, ab erudito quodam admonitus, ex Dione huc tranſtulerit. Neque variant hic quæ viderim exemplaria. Tantum in nonnullis pro *αὐλοῖς* vitiatum erat *αὐλῶν*. Legendum igitur haud dubie, *Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς*; id eſt, *Quod mihi cum longis tibiis?* qua de re copioſius nobis dictum eſt in Adagiorum chiliadibus. In Caligula pro *Nec dicendi finem factum*, reſtitueramus ex exemplari peruetuſto. *Nec bibendi finem factum*: etiamſi poſt comperi locum hunc a Budæo noſtro correctum in Aſſe. quod admonere viſum eſt, quo plus ponderis habeat Budæana caſtigatio; quamquã ea nullius vetuſti codicis præfetur autoritatem. Porro quod in Auguſto legitur, *Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς τι ποιεῖτε*, id eſt, *Date plauſum, & omnes vos cum gaudio quidpiã facite*, in quo & Egnatius hallucinatus eſt, ego, ni fallor, & vnus & primus reſtitui, idq; ex qualibuſcunq. veſtigiis antiquiſſimi codicis. Legendũ igitur ad hunc modũ. *Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς* (ſiue *ἡμῖν*) *μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε*: id eſt, *Date plauſum, & vos vos* (ſiue *omnes nobis*) *cum gaudio plaudite*. eſt enim verſus Trochaicus. In vetuſto codice ſcriptũ videbatur *κτυπήσατε*. vt ſit trochaicus brachycatalectus. certum eſt eſſe clauſulam Græcæ comœdiæ. Præceſſerat autem in exemplari noſtro & alter huic ſimilis Trochaicus, aut certe hemiſtichion: ſed figuris elementorum adeo deprauatis, vt quid ſcriptum eſſet, non quiuerimus conicere. Iam quod eſt in Veſpaſiano, *ὦ Λάχης Λάχης· ὅταν δ' ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς αὐτὸς ἔσῃ Κήρυλος*: ſiquid ſuffragarentur exemplaria, lubens legerim ad hunc modum. *ὦ Λάχης Λάχης· ὅταν δ' ἀποθάνῃς, αὖθις ἔσῃ Κήρυλος*. i. O Laches Laches, *At vbi mortuus fueris, rurſus eris Cerylus*. vt *ὦ Λάχης Λάχης* ſit clauſula prioris carminis, cui ſuccedit integer iambicus trimeter: tametſi hac de re nolim contendere. Cæterum de nummorum analogia, ſiquid a Budæo diſſentit Egnatius, Portium ſuũ ſequutus, quod nobis nec otium ſuppetebat, nec ad hunc laborem proprie pertinebat, non fuit ſtudium excutere. Addidimus autem Indicem, quo potiſſimum annotauimus, ſiquid noue præterq; ſuperiorum autorum conſuetudinem, aut ſiquid etiam Græcanice dictum eſt: ne nihil ſit lucri, quod lectorem ad emendum inuitet. Nec hoc tamen ſolum accedet: quin & quicquid adiecit Egnatius, hic habes, & præterea nonnulla quæ nos ſoli etiam reſtituimus. Bene vale, cariſſ. lector, & hiſce noſtris laboribus feliciter fruere.

IN C. SVETONIVM TRANQVILLVM ANNOTATA PER DES. ERASMVM ROTERODAMVM.

ABdicat ſe magiſtratu, Claud. Cæſ. cap. 29

Abhorret oſtentum, *pro exhorret* *Galb.* 4.

Ablocare *pro Alteri locare, ſiue locationem ſoluere* *Vitell.* 7

Abortiui, *Qui aborſu nati ſunt* *Aug.* 35

Abſimilis, *pro Diſſimilis* *Oth.* cap. 1

Abſtinuit præfari, *cum infinito* *Tib.* 23

Abunde potentiæ gloriæque *pro Satis* *Cæſ.* 86

Ab vno, *pro A quodam* *Cæſ.* 32

Abuten-

Abutendū ſe permiſit, *Galb.*14
Acceſſio morbi, *pro παρξυσμός* *Veſp.*23
Actuarii, *Ab actis* *Caſ.*55
Actui rerum, *pro agendis rebus* *Aug.*32
Actus rerum, *pro actione cauſarum.* *Claud.*22. *Idem Ner.*17
Ad Corfinium, *pro Apud, Ner.*2
Addormiſcere, *ἐπινυστάζειν*, *Cl. Caſ* 8
Adhibere modum *C. Cal.*2
Admēſus eſt, *pro Dedit, Aug.*41
Ad remum dare *Aug.*16
Adſimilis *Ner.*2
Ad terram dedit, *pro Abiecit* *Aug.*96
Aduenere literæ, *pro Allatæ ſunt* *Veſp.*7
Adulterare matronas, *pro Adulterio ſtuprare* *Aug.*67
Adulterata, *pro Adulterio ſtuprata* *Caſ.*48
Æquiparare, *pro Æquare, Aug.* 94. *Idem Ner.*53
Æſtiuare *Galb.* 4. *Idē Veſp.*24
Ætate parui, *pro Minores Aug.* 48
Æque quam, *pro Æquo atque* *Aug.*64
Affectus eſt illi, *pro Ergaſtulum* *Tib.*52
Afflixit, *pro Vexauit* *Tib.*51
Affinitas, *Propinquitas, Ner.*35
Agente, *pro Degente* *Veſp.*24
Agere ſecretum, *pro Solum eſſe* *Tib.*60
Album citharœdorum, *Ner.*21
Album Iudicum *Claud.*16 *Idem, Domit.*8
Aleę rumor, *pro rumore de alea: & Aleam, ipſum luſus genus dixit* *Aug.*71
Allectus, *ab Allego* *Vitell.*1
Allicefactos, *pro Allectos, Vitell.*14
Allium olere *Veſp.*8
Altero, *pro Poſtridie quam Vitell.*3
Amanuenſibus *Ner.*44
A manu *Veſp.*3
Ambubaiæ *Ner.*27
Amiſit, *pro Perdidit* *Tib.*7. *Idem, Ner.*35
Amplius quadragiota, *pro Plus quadraginta* *Aug.*72
Animaduerſa flagitia, *pro Punita* *Ner.*16
Anteambulones *Veſp.*2
Ante eum, *pro Coram eo, C. Cal.* 42
Ante ſe, *pro Coram ſe* *Galb.*10
Anticipare, *pro Ante tempus facere quidpiam* *Claud.*21
Antiquius, *pro Carius* *Vitell.*15
Apophoreta *Veſp.*19. *Idem C. Cal.*55
Apparatus *Vitell.*13
Approbat ſe illi talem, *pro Præſtat* *Galb.*6
Appropinquare *Ner.*49
Appropinquare, *pro Aduentare* *Claud* 12
Appropinquo *C. Cal.*57
Aquilus color *Aug.*79
Armigeri, *Satellites* *Aug.*49
Armillatus *C. Cal.*52
Aſinarius, *pro agaſone* *Aug* 96
Aſſimilare, *pro Simile exprimere* *Tib.*57
Aſſurrectum eſt, *imperſonaliter* *Aug.*56
Aſticos *fortaſſe pro Haſticos* *C. Cal.* 20
Aſturco *Ner.*46
Attendit huic rei *Ner.*56
Attēdit iuri, *pro Studuit, Galb.*5
Aurigare *C. Cal.*18
Aurigare, *ſicut Nauigare, Ner.* 22, & 24
Autor eſt, *non pro Suadet, ſed pro Narrat* *Aug.*94
Autores *ſunt qui narrant, non ſolum qui ſuadent* *C. Cal.*12

B.

Batuere cū illo *C. Cal.*32. & 54
Beccus *lingua Gallorū, Vitell.*18
Biduum continens *pro Perpetuum biduum* *C. Cal.*19
Biiuge curriculum *C. Cal.*19
Bis in menſe, *pro Bis ſingulis menſibus* *Aug.*35
Bonum factum, *pro Recte fiet* *Caſ.*80
Βεζιλιωή *Ner.*53
Breuiarium *Compendium, Aug.* 101
Breuiaria; *pro commentariis* *Veſp.*21
Buccea, *pro bolo* *Aug.*76

C.

Cachinnare *Veſp.*5
Caderet ab hoſte *Oth.*5
Cadere, *pro Euenire* *Tib.*14
Calceare mulas *Veſp.*23
Caliga ſpeculatoria *C. Cal.*52
Cameræ ruina *Ner.*34
Caminus, *pro fumario* *Vitell.*8
Canuſinatus *Ner.*30
Capillamentum *C. Cal.*11
Capſarii *Ner.*36
Captura, *pro quæſtu* *C. Cal.*40
Cenſente *pro Cenſens Græce poſuit, non Latine: vt ſubaudias Eo: nam in emendatioribus & peruetuſtis exemplaribus non additur pronomen Eo: Tib.*31
Certum ac ſtatum *C. Cal.*40
Cæterum truncum, *pro Reliquum* *Galb.*20
Chriſtus *Claud.* 25
Chriſtiani *Ner.*16 (*Tib.*72.
Ciboillum, *pro Cibum do illi*,
Circa *pro Circiter* *Claud* 6
Circumſedit, *pro Obſedit C. Cal.* 48
Ciuica; *fine addito ſubſtantiuo, vt ſubaudias, Corona: (quomodo alias ſæpe loquitur & hic autor, & Seneca)* *Caſ.*2. *Idem Claud.*17
Claſſiarii *Galb.*12
Coactio argentaria *Veſp.*4
Cœlibatus *& poſt ductam vxorem* *Galb.*5
Cœlibatus *etiam viduorum* *Claud.*26
Cœna comis *Oth.*3
Cognomines *Vitell.*2
Cohorreſcere, *pro Totus horreſcere* *Tib.*21
Cohortari inuicem, *pro Se inuicem* *Galb.*10
Collationes *Ner.*38. *Idem Tit. Veſp.*7
Collatio *Ner.*44
Colonici decuriones, *Qui coloniarum ſunt* *Aug.*46
Comeſſari *Domit.*31
Comeſſationes *Banket* *Tit. Veſp.*7: & *C. Cal.*55
Commeatus *Claud.*23
Commentarii rerum, & Commentarii Cæſaris *Caſ.*56
Communio ſermonis, *pro communi confabulatione, Aug.*74
Communicare lucrum, *pro cōmune facere* *Aug.*75
Communis, *pro Non ſingularis, aut non exquiſitus* *Claud.*21
Comparare *pro Emere* *Caſ.*47
Comparare, *plane pro Emere* *C. Cal.*22
Compararentur carius, *plane pro Emerentur* *C. Cal.*27
Compertam, *pro Deprehenſam in malum* *Tib.*35
Compluuium *Aug.*92
Conata *paſſiue vt* Auſa *Galb.* 17
Conſilium, *pro conſiliariis ipſis* *Tib.*18
Concubinatus *Ner.*28
Condemnauit, *pro Vicit, ſiue Condemnari fecit* *Tib.*8
Condixit cœnam, *pro Promiſit* *Tib.*42
Conficere vias, *pro Itinera Caſ. dict.*57
Confiſcata pecunia *C. Cal.*16
Confiſcatus, *ad hominem relatum, non ſolum ad rem: vt Cōfiſcata bona* *Tib.*49
Confiſcari *homines* *C. Cal.*41
Conflictatus morbis *Claud.*2

Exſecratus, *pro Male precatus, ſiue Deuouit* C.Cal.30
Exeo, *ἐκ τούτου* Claud.9
Exercitationes, *pro exercitus* Ner.10
Exercuit principem, *pro Principatum* Tib.33
Exhibuit, *pro Praſtitit* Tib.32
Exitiabilis clades, *pro Internecina* Aug.23
Exierat in vulgus Galb.20
Exigere creditum Veſp.11
Exiit opinio, *pro Emanauit in vulgus* Ner.53
Exoleta, *pro Deſueta*, Claud.22
Expertæ induſtriæ, *pro Explorata* Veſp.4
Expertiſſimus Tib.19
Expergefacta ſomno, C.Cal.38
Expilare tabernulas Ner.26
Ex pœnitentia Oth.1
Expreſſit, *pro Extorſit* Veſp.4
Exſplendeſcere, *pro Eminere* T. Veſp.3
Extendēs, *pro Intendens* C.Cal.38
Extranei Claud.4

F

Fabularis hiſtoria Tib.70
Fabulator, *pro colloquutore* Aug.78
Facere reum Tib.8
Factio Domit.7
Famoſa, *in malam partem*, Tib.28
Famoſæ, *Infames* Tib.35
Famoſi equites, *pro Notus ac celebribus* C.Cal.19
Fauorabile Ner.57
Fauorabilis, *pro Gratioſus* C.Cal.4
Fecit ſtipēdia, *pro Meruit*, Cæſ.2
Ferus aper *dictus*; *quaſi ſint apri cicures* Aug.67
Ficos biferas, *noue dixit pro fructu arboris bifera* Aug.76
Filii familiàs Veſp.11
Finis mortalitatis Claud.46
Finitimum bellum, *quod cum finitimis geritur* Aug.1
Fœderata, *pro Fœdere iuncta* C.Cal.3
Forenſe *veſtis genus* C.Cal.17
Formalis epiſtola Domit.13
Formare, *pro Miniſtrare thema & argumentum* Aug.89
Formata in admirationem, *pro Simulans admirationem*, Claud.37
Formatus ſermo Ner.47
Fortuitus Ner.34
Fremebat fraudari Galb.16
Frequentare dies Aug.53
Fulcra lectorum Claud.32
Funalis equus, *qui fune trahit* Tib.6
Fundare moleſtam Claud.20
Funerare, *pro Sepelire*, Dom.17
Fungi munera ſenatoria, *pro Fungi muneribus* Aug.35
Furnaria Vitell.2

G.

Galericulus Oth.12
Gaza Ner.31
Generatim, *Per genera*, C.Cal.22
Generoſiſſima, *pro Nobiliſſima* Tib.49
Genitiuæ notæ Aug.80
Genitura, *geneſis* C.Cal.57
Geſticulari carmina Ner.42
Gibba, *non Gibbus* Domit.23
Gibber Galb.3
Graſſatores, *Qui graſſantur ferro* Aug.32
Gratiam fecit coniurandi, *pro Permiſit coniurare* Aug.16
Gratiam fecit reddendi equi Aug.38
Gratificans illi, *pro In gratiam illius* Ner.7
Gratioſa, *pro Grata* Oth.2
Gratularentur oppreſſum Seianum Claud.6
Grauabatur operoſa prætoria, *pro Faſtidiebat ac moleſte ferebat* Aug.72
Grauedo capitis Aug.81

H.

Habeo precari, *pro Habeo quod precer* Aug.58
Hamaxici curſores Ner.30
Hieroſolyma, *genere fœminino* Aug.93 & T.Veſp.5
Hi tuberes, *non Hæc tubera*, Domit.16
Honorarius tumulus, Claud.1
Honorata, *pro Honeſta* Oth.1
Humare, *pro Humo condere* C.Cal.3
Hyemare, *pro Affligi incommodo hyemis: (quod perperam interpretatus eſt Beroaldus. Hanc vocem in Saluſtio notauit Seneca)* Aug.72
Hypocrita, *hiſtrio* Ner.24

I.

Iacere ſignificationes Ner.37
Ientare Vitell.7
Idipſum, *pro Idem* Ner.24
Ignotiſſimus, *pro Obſcuriſſimus* Tib.42
Illud horæ, *pro Eo tempore*, Ner.26
Illacrymare ſuppliciis Veſp.15
Illa quidē *more, Ciceronis*, Veſp.1
Illudere capitibus Tib.45
Imaginaria militia Claud.25
Impertit oſculo Ner.37
Impertitus honore, *paſſiue* Claud.4
Inauditos, *pro Indicta cauſſa* Galb.14: & Vitell.14
In bona & nomen Galb.17
Inceſtum *hoc*, C.Cal.36. *Idem* Ner.5. *Idem* Domit.8
Incolumis ſtatus Ner.54
Inconſiderantia, *ſicut Incogitantia* Claud.39
Increpita cupiditas; *vt ad rem quoq; pertineat* C.Cal.44
In crepidis, *pro Crepidatus*, C.Cal.52
Increpo te auaritiæ C.Cal.39
Incumbit illi ſpes, *pro eo quod imminet, aut manet illum* Tib.15
In diebus paucis, *pro Intra dies paucos* Ner.3
Indifferens, *pro eo qui non diſcernit aut curat* Cæſ.53
Indifferenter ferre, *pro Susq; deque* Domit.23
In diſciplinam traditus, *pro Docendus* Ner.7
Inducta & ſuperſcripta, Ner.52
Induliſſet *pro Annuiſſet*, Claud.(21
Induxit in animum ſuccenſere, *pro Voluit, cum verbo infinito* C.Cal.3
In fabulis eſſe, *pro Traduci ſermone hominum* Aug.70
Inferiæ anniuerſariæ, C.Cal.15
Infenſior Vitell.14
Inhonoratus Claud.11
Inire honorem, *pro Suſcipere, immo Gerere incipere*, Cæſ.20
Iniungere, *pro Mandare, Committere*, Tib.18. *Idem* C.Cal.18
Inopinanter, *pro Subito, & Præter exſpectatum* Tib.60
In punctum, *pro In ſingula puncta* Ner.30
Inquietare, *pro Moleſtus eſſe* Aug.53. *Idem* Ner.34. *Idem*, C.Cal.59
Inquietatus C.Cal.26. *idem* Claud.9
Inquilini Ner.44
In ſerum, *pro In veſperā*, Aug.16
In ſerum vſque Oth.11
Inſtante Ner.49
Inſtar, *pro ſigno, ſubſtantiue*, Cæſ.61
Inſtitoriæ operæ Ner.27
Inſtituiſſe, *pro Incipere*, Oth.12
Inſtratus *pro Tectus* Claud.18
Inſulæ, *domus magnatum ſemota* Ner.38
Inter conuentum, *pro In conuentu, ſicut* Inter cœnam Galb.5
Inter cœnam, *pro Inter cœnandum*, Tib.53
Intercapedo, *pro Interuallo*, Aug.(38

Interdictus coitus *C.Cal.* 25
Interdixit peti, *pro Vetuit Galb.* 6 (12
Internecio, *ſiue Internectio, Oth.*
Internuntii *Oth.* 8
Inter pœnam, *ſicut Intercœnam Tib.* 60
Interpretata *paſſiue* *Ner.* 13
Introitus noui ſacerdotii, *pro initu* *Claud.* 9
Inuitauit ſe largiter, *pro Multum bibit* *Aug.* 77
Ira, *Iracundia* *Claud.* 38
Iterare honorem *Claud.* 17
Itus, Reditus *Tib.* 38
Ius nundinarum *Claud.* 12

L.

Lacinia, *C.Cal.* 35 *idem Claud.* 15
Laticlauii, *Lato claui inſignes* *Aug.* 38
Latores litterarum *C.Cal.* 44
Latinitas, *ius Latii*, *vt* Ciuitas, *ius vrbis* *Aug.* 47
Laudes virtutum, *pro laudatione* *C.Cal.* 16
Laxatus calceus *Oth.* 6
Laxitas *pro Spatioſitas*, *Ner.* 31
Laxum *dixit Spatioſum & capax* *Tib.* 11
Lecticarii *Oth.* 6
Lecticula lucubratoria *Aug.* 78
Leuis ſine anulo, *abſolute*, *Ner.* 20
Libellus memorialis, *Scriptum memoriæ cauſa paratum*, *Caſ. dict.* 56
Liberare fidē obligatā, *Claud.* 9
Libidinari *Ner.* 28
Librum edidit non eſſe, *pro eo quod eſt*, *Libro edito teſtatus eſt* *Caſ.* 52
Libuiſſent, *vt*, *Non te hoc pudet? Caſ.* 20
Litare victimas *Oth.* 8
Lorica lintea *Galb.* 19
Ludit aleam, *non Alea*, *Aug.* 71
Luſit aleam *Ner.* 30
Luxata machina *Ner.* 34
Lychnuchi, *qui portāt lucernas: hi ab elephantis geſtabantur*, *Caſ.* 37

M.

Machinoſum *Ner.* 34
Mactex venenatæ *C.Cal.* 38
Magis ac magis *Vitell.* 11
Mala pugna *C.Cal.* 51
Male animatus erga principem *Vitell.* 7
Male pedatus *Oth.* 12
Malignitas, *pro Inuidentia* *C.Cal.* 34
Malignitas *pro Inuidia*, *Ner.* 23
Manceps operarum *Veſp.* 1
Manſio. *μονή* *Tit. Veſp.* 10
Manubialis pecunia *Aug.* 30
Manuleatus *C.Cal.* 52
Manducare, *propemodum pro Edere poſitum videtur: niſi forte comeſas exſpuit* *Aug.* 76
Manus remiſi, *pro taltib.* *Aug.* 71
Mappam mittere *Ner.* 22
Maritare *Veſp.* 14
Matrix, *arbor primum conſita, vnde ſylueſcunt cetera*, *Aug.* 94
Maxime placitam *C.Cal.* 36
Mechanicus, *Machinarum artifex* *Veſp.* 18
Medendæ valetudini *Tit. Veſp.* 8
Meditatus *pro Tentauit*, *Ner.* 35
Medio tempore, *pro μεταξὺ, ſiue Interea* *Caſ.* 76
Mellita *Ner.* 27
Menſis inſequens, *pro proximo* *Domit.* 1
Mente lapſi, *Mente capti*, *Aug.* 48
Meretricium, *pro quæſtu meretricio* *C.Cal.* 40
Meridiani *Claud.* 34
Meridiare *Ner.* 6
Meridiaret *C.Cal.* 38
Meritorium cœnaculum *Vitell.* 7
Meritoria vehicula *C.Cal.* 39
Metopoſcopus *Tit. Veſp.* 2
Miliariæ porticus *Ner.* 31
Miniſtrator *Vitell.* 17
Minus mille *Ner.* 30
Miſſam facere, *pro Repudiare* *C.Cal.* 25
Miſſilia variarum rerum, *pro Varias res miſſiles*, C.Cal. 18
Miſſilia rerum *Ner.* 11, & 22
M. Lollio offenſior, *pro Subiratus* *Tib.* 13
Moderatio *abſolute*, *pro lenitate ſiue modeſtia* *Tib.* 32
Modicella *Ner.* 48
Molitores *a molendo*, *Dom.* 10
Molitrix *Ner.* 35
Morem retulit, *pro Inſtaurauit* *Caſ.* 20
Mouere ventrem, *Ciere aluum* *Ner.* 33
Mox, *pro Deinde* *Aug.* 47
Mulctatus eſt pœna, *pro Punitus* *Aug.* 21
Multifariam, *Tib.* 52: & C.Cal. 18: & *Galb.* 19
Multiplicia *C.Cal.* 21
Multiplico *Ner.* 22

N.

Natare & litteræ *Aug.* 64
Nauigauit oceanum *Claud.* 1
Nec eo minus, *pro Nihilo ſecius* *Oth.* 4
Nec quidquam aliud, *pro Tantum* *Ner.* 43
Nec non & *Tit. Veſp.* 5
Nedum, *pro Tantum abeſt*, *Tib.* 44
Neglexit niſi *Ner.* 33
Nemine gnaro, *pro Conſcio* *C.Cal.* 46
Neque quidquam quam, *pro Tantum* *Claud.* 10
Neque ſecius eo, *pro Nihilominus* *Domit.* 12
Nicon *Græce*, *vincens*, *νικῶν*, *Aug.* 96
Nihil aliud quam, *pro Tantum* *Veſp.* 5
Nihil aliud quam, *pro Duntaxat*, *more Græco*, *μηδὲν ἄλλο* *Caſ.* 20
Nihil aliud quam vectabatur, *id eſt*, *Tantū vectabatur*, *Aug.* 83
Nihil aliud quam, *pro Tantummodo* *Domit.* 21
Nihil amplius quam, *pro Tantum* *Galb.* 19
Nihil amplius quam monuit, *pro Tantum monuit*, *Claud.* 18
Nihil antiquius *Claud.* 11
Nihil dū *pro Nihil adhuc*, *Caſ.* 7
Nihil quam, *pro Nihil aliud quam* *Claud.* 36
Niuatæ aquæ *Ner.* 27
Nocti illuxit dies, *qua ſequuta eſt proxime* *Caſ.* 81
Non temere, *pro Vix vmquam, ſiue Fere numquam*, *Aug.* 73
Non temere, *Non fere*, *C.Cal.* 36
Non vltra quam compedibus coercuit, *pro Tantum compedibus coerc* *Aug.* 67
Notabile, *in bonam partem*, *Domit.* 10
Notabiles vetuſtate ac raritate res, *in bonam partem*, *Aug.* 72
Notabilis fauor *pro inſignis*, *in bonam partem* *C.Cal.* 14
Notum fecit, *pro Significauit: ἐδήλωσε ſiue ἐγνώρισε* *Aug.* 65
Nouare, *pro Mutare* *Domit.* 7
Nouellare *Domit.* 7
Nouiſſima *Tit. Veſp.* 5
Nullius non facinoris, *pro Cuiuſuis facinoris* *Aug.* 32
Nummus aſper *Ner.* 44
Nundinari *Tit. Veſp.* 7

O.

Obſecratio, *pro Litania*, *Claud.* 22
Obeſitas corporis *Claud.* 41
Obeſitas ventris *Domit.* 18
Obfirmate, *pro Pertinaciter* *Tib.* 25

Obolere

Obolere allium C.Cal.23
Offendebatur componi, pro Grauiter ferebat, cum verbo infinito Aug.89
Offenſæ leues Claud.26
Offenſior pontificibus, pro Iratus Ner.2
Offenſus patribus, pro Iunſus Caſ.19
Officii duxit pro Putauit officioſum, Abſolute Tib.11
Omnino, ὅλως Ner.19
Opere cenſorio, pro Functione cenſura Caſ.41
Oſtentant, pro Paſſim oſtendant Aug.87

P.

Pallaca Veſp.21
Parapſis leguminis Galb.12
Parſurus Tib.62
Partes in conuiuio C.Cal.18
Parentiſſimo loco Claud.32
Patriciatus, pro ordine ſiue dignitate patriciorum Aug.2
Pancis quam, nō addito Poſt, pro, Pancos poſt diebus Tib.60
Paulominus, pro Propemodum Tib.39
Paulominus quam, pro Propemodum, nōne dixit Tib.26
Paulominus, pro Pene, Ner.40
Penſio, pro ſolutione Veſp.23
Pependi Domit.9
Pependit tributa Domit.12
Peragere, pro Perficere, C.Cal.21
Perannare, vt Pernoctare Veſp.5
Per aſſem & libram Aug.64
Per cauſam, pro Protextu, Oth.3
Perductam pro Traductam C.Cal.25
Peregit theatrum, pro Perfecit Claud.11
Perferre legem non potuit, pro Ad finem ſiue ad plenum ferre, quum cupiſſet Aug.34
Perfidioſe Aug.21
Per idem tempus, pro Sub idem Galb.10
Perinde quam Domit.15
Perinfamis Vitell.2
Pernoctare Tib.18
Per quietem, pro In ſomnis, Caſ. dict.81: & Claud.37
Perſuaſoriæ aſſertiones, Dom.8
Perſuaſiſſimum Ner.29
Pertæſus ſe, ſicut Peroſus, Tib.66
Per vices, id eſt Viciſſim, C.Cal.42
Peruigilium C.Cal.54
Philoſophia contraria imperaturo Ner.52
Phonaſcus, Magiſter vocis exercenda Ner.25
Pigneratus fidem, pro Stipulatus ſiue Pactus Claud.10
Pignerauit vnionem Vitell.7
Pingui toga Aug.82
Piſtrinenſia iumenta C.Cal.39
Plectrum linguæ titubans Claud.30
Plenus perſuaſionis, pro Valde perſuaſus Tib.69
Plurifariam, pro Multis modis Aug.46, & 80
Plurifariam Tib.43: & C.Cal.54: & Claud.21
Plurimum vixit, pro Plerumque [illegible] Galb.8
Podium Ner.12
Pœnitens facti Vitell.15
Pœnitenda Veſp.1
Penus multiplex, [illegible], Ner.11
Ponere barbam C.Cal.5
Pone verticem Ner.51
Pontiæ (meminit & Hieronymus) C.Cal.15
Popinæ Ner.16
Porcellus Ner.33
Portentuoſus vt Montuoſus Domit.4
Poſca Vitell.12
Poſtica pars Oth.6
Potaturus, pro Bibiturus, Ner.48
Poteſtates, pro magiſtratibus Claud.23
Potiri rerum Veſp.4
Potionatus, Veneno affectus C.Cal.50
Præceptas, pro Ante receptas Aug.93
Prædari bona Domit.12
Prædicta aruſpicis Oth.6
Prædictam cœnam, pro Præſtitutam Claud.8
Prægrauant, abſolute, pro Præpollent, ſiue Præponderant Caſ.dict.76
Prægredi pro Præcedere, Tib.7
Præire obſecrationem, pro Dictare Claud.22
Prælucere, dicitur qui præcedit cum lumine Aug.29
Præmiari Tit.Veſp.7
Præſtructum, arte præparatum, & compoſito factum, Tib.53
Præſtitit principem, ſine Se, Tib.33
Prætenta a Prætendo Claud.16
Prima lux, Summum diluculum Aug.78
Prima veſpera; ſicut Prima luce Tib.74
Primo diluculo Vitell.15
Primos pilos C.Cal.44
Primum, pro Prius, quum de duobus agat Tib.7
Principia in caſtris Oth.6
Priuauit honore Ner.43
Proculdubio Ner.3
Pro æde, ante ædem, Caſ.dict.61
Profunda gula Vitell.7
Progener, generi pater, Aug.19
Pro gradibus Vitell.15
Promulgare Ner.36
Pronior Dolabellæ Galb.12
Pronior huic rei, pro In hanc rem Ner.40
Pronus ad hæc Vitell.7
Propalam, C.Cal.24 & Claud.15
Propagare cōmeatum pro Producere, ſeu Proferre, C.Cal.29
Propitiare deum Veſp.7
Propitiare manes, pro Placare Oth.7
Propinare, Præbibere Tib.42.
Proponere, Promulgare, C.Cal.41
Propter quod, pro Ea de cauſa Galb.3
Proſcripta, pro Palam ſcripta Ner.39
Proſperitas rerum, non ſolum hominis C.Cal.31
Proximis, τοῖς [illegible] Oth.6
Publicare hominem, pro Populo communem facere, Claud.25
Publicare ſe, pro Oſtendere populo Ner.21
Publicauit, pro Publice edidit Claud.3
Puerulus, pro Puellus, Domit.4
Purificare Aug.94
Pyxis veneni Ner.47

Q.

Quadrifariam Vitell.13
Quadrageſima ſcilicet pars C.Cal.40
Quadrageſimæ Veſp.1
Quāmulta, pro Multa, Claud.20
Quam voluntatem, quum mox præceſſerit voluntate: quod in Rufino reprehendit Hieronymus Aug.28
Quam vt, pro Aliter quam vt Galb.8
Quanta poſſet maxima, Ner.47
Quanti calceaſſet Veſp.23
Quantum pro Sicut Veſp.4
Quas maximas, pro Quam maximas; ſiue Quoniam maximas Caſ.dict.44
Quatenus, pro Quandoquidem Claud.26
Qui iuxta erant, pro familiaribus, more Græco, τοῖς [illegible] C.Cal.10
Quingenos, pro Singulis quingentos Caſ.dict.38
Quondam, pro Quodam tempore Aug.21: & Tib.53
Quondam Aliquando, Claud.1

Quoquo modo *Ner.*49

R.

Radere barbam *Aug.*79
Radit caput, *pro Radendum curat* C. *Cal.*5
Recens condita, *pro Nuper Tib.*1
Recenſo *pro Recenſito, Veſp.*9
Recenſiti, *a Recenſeo* *Caſ.*41
Recepit ſe Samum inſulam, *abſque prepoſitione* *Aug.*17
Recognoſcere turmas, *pro Recenſere, C. Cal.*16: & *Aug.*37
Recognouit turmas, *vt ante Aug.*38
Rectæ cœnæ *Domit.*7
Recuperare ſomnum *Aug.*78
Refector *Veſp.*18
Reficere ædificium *Claud.*25
Refrigeratus, *recreat⁹*, *Claud.*41
Regaliolus auis *Caſ.*81
Reliquiæ *Domit.*8
Remaledici *Veſp.*9
Remolitus, *aut* Remollitus *ex vetuſto exemplari, pro Placatus* *Aug.*79
Renuntiare amicitiam. *pro Denuntiare amicitiam diſciſſam* C. *Cal.*3
Renuntiare vitæ *Galb.*11
Repletus eruditione, *vt Græcis ἀνάπλεως* *Aug.*89
Repræſentare, *exhibere*, *Claud.* 18: & *Aug.*101
Repræſentare, *pro Rurſus exhibere* C. *Cal.*58
Repræſentata, *pro Exhibita* C. *Cal.*16
Repromiſſio *Oth.*4
Repromittere, *pro Promittere Tib.* 17: & *Claud.*20
Repudiare, *pro Dimittere quam duxeris* *Caſ.dict.*1
Requirere autores. *pro Exigere ſiue Poſcere* *Aug.*55
Reſarcio *Claud.*6
Reſcripturum, *pro Denuo ſcripturum* *Caſ.dict.*56
Reſiduos lectos *dixit Relictos* *Aug.*73
Res miſſiles, *quæ ſparguntur in vulgus* *Aug.*98
Reſtitit *pro Subſtitit*, C *Cal.*58
Retardare *Galb.*20
Ratardatus *Oth.*8
Retaxare *Veſp.*13
Reuerentiſſime, *pro Religioſiſſime, Aug* 93: & *Ner.*23
Reuocare *pro Inſtaurare, Claud.* 22
Reuocauit, *pro Inſtaurauit, Ner.* 32
Rex regum C. *Cal.*5
Rumpere patientiam (*hic patientiam poſuit pro μακροθυμία*) *Tib.*24

S.

Sabbata *Tib.*32
Sabbata Iudæorum *Aug.*76
Sacrificuli *Domit.*1
Sagulati *Vitell.*11
Saltare fabulam C. *Cal.*57
Sanguinis miſſio C. *Cal.*29
Scalprum librarium *Vitell.*2
Scienter, *pro Scite* *Tit. Veſp.*3
Sciſcitatus eſt illum *Domit.*15
Secubare *Tib.*7
Secunda exiſtimatio, *pro Fama proſpera* *Claud.*7
Secundum quietem, *pro Per quietem* *Aug.*94
Seducto, *pro Seorſum abducto Claud.* 37
Semen, *pro genere* C. *Cal* 25
Semiuſtulandum *Tib.*75
Sermocinari, *διάλεγεσθαι* *Tib.*56
Seſtertius *nummus genere maſculino* *Caſ.dict.*83
Sexaginta amplius, *pro Plures ſexaginta* *Caſ.dict.*80
Sexto quam profectus erat menſe, *ſiue Poſt* *Claud.*17
Sibi *reciprocum* C. *Cal.* 1: & *Claud* 38
Simul ac primum *Ner.*43
Singulatim *Ner.*15
Soccus muliebris C. *Cal.*52
Solaria *Ner.*16
Solenne, *pro Solitum* *Aug.*44
Solennes dies *Aug.*53
Sororum nepotes, *pro Ex ſororibus nepotes* *Caſ.dict.*83
Sorticula *Ner.*21
Sortem trahere, *pro Ducere Tib.*14
Speculabundus *pro Subinde ſpeculans* *Tib.*65
Sponſaliorum dies, *vt Saturnaliorum* *Aug.*53
Stare, *pro Subſiſtere* *Oth.*5
Strena ineunte anno, C. *Cal.*42
Sub paterna auia educatus *Veſp.*2
Subdebile *Vitell.*17
Subducta ratione *Claud.*21
Sub æde *Oth.*6
Sub exitu *Ner.*54
Sub exitu *pro Sub exitũ, Claud.* 43
Sub crimine *Ner.*35
Sub idem tempus *pro Circa idẽ tempus* *Tib.*58: & *Oth.*8
Sub idem tempus, *pro Circa hoc temporis* *Aug.*65
Subinde, *pro Mox*, *Galba* 1, & 10: & *Tito Veſp.*5
Sub manum, *pro Prompto, Aug.* 49
Sub pœna mortis C. *Cal.*48
Sub pœna ſeruitutis *Tib* 36
Subſequi, *pro παρακολουθεῖν* *Caſ.*55
Subſortitio, *pro Suffectio*, *Caſ.*41
Subſtringere faſcia *Galb.*21
Succollare, *collo ſuppoſito fulcire Claud.*10
Succollatus, *Collo ſuppoſito ſublatus* *Oth.*6
Summiſſim fabulari *Aug.*74
Super cætera *pro Præter*, *Claud.* 26: *Ner.* 28 *Vitell.*13
Supereſſe *pro Adeſſe, hoc eſt Patrocinari* *Aug* 56
Super feſtinatas Liuiæ nuptias, *pro Præter feſtinatas*, *Aug.*69
Superinducit *Ner.*48
Super priſtinum, *pro Præter priſtinum* *Claud.*14
Super, *pro Præter*, C. *Cal.* 36: *Claud.* 5: *Tib.*55: *Oth.* 5: & *Domit.*3.
Super, *pro Vltra* *Ner.*31
Superq;, *pro Præter* (*nam ita legimus in vetuſtiſſimo codice*) *Caſ.dict.*28
Super ſe collocauit, *pro In loco ſuperiore & honoratiore*, *Aug.* 43
Superſedit viſere, *cum infinito Aug* 93
Super *ſiue* Supra, *pro Plus quam Aug.*35 & 38
Superſtans *Ner.*50
Superſtat columnæ *Galb.*23
Super victorias, *pro Præter Claud.*1
Suſcipere liberos *Claud.*11
Suſpendere, *pro Ducere, & Suſpenſos habere* *Tib.*24
Suſtinuerat, *pro Voluerat*, *Aug.* 31
Suſtinuerit capere *pro Voluerit Aug.*66
Suſtinuit nocere *pro Voluit, ſiue Animum induxit, aut certe Potuit: vt Græci ἐτόλμα nonnunquam dicũt*, *Caſ.dict.*74
Suſtinuit videre, *pro Potuit* C. *Cal.*30
Suſtulit cachinnum, *pro Clare riſit* *Aug.*98

T.

Talitrum, *pro ictu digiti: vulgo ein ſchnal oder knipken*, *Tib.* 68
Tantum non, *pro Propemodum Tib.* 11. *Idem pro Pene Tib.* 52, & 66: *Vitell.* 14: *Dom.*15
Tempeſtas *in bonam partem Tit. Veſp.*10
Tempore medio C. *Cal.*25
Tenaces morbi *claud.*2
Teneret, *pro Vinceret*, *Domit.*9
Terra mouiſſet, *pro Terra motus fuiſſet* *claud.*22
Teſtificari, *pro Teſtari*, C. *Cal.*14: & *Galb.*9

Teſtificatus

Teſtificatus *Veſp* 16
Titubantia oris *Vitell.*6
Togæ reſtrictæ & fuſæ, *Aug.*73
Togæ virilis dies *Claud.*2
Toudere barbam, *Radere barbam* *Aug.*79
Torques aureus, *genere maſculino* *Aug.*43
Traderent, *pro Prædicarent alijs* *Claud.*9
Tradita, *a maioribus accepta* *Ner.*1
Traducere *Tit.Veſp.*8
Traducere, *non pro Diuulgare, ſed In diuerſam partem ducere* *Cæſ.dict.*20
Trahere gen⁹, *pro Ducere, Tib.*3
Traiectus, *pro Tranſuerſim iactus* *Ner.*48
Transfigurare *Ner.*28, *&* 46
Transfigurata *C.Cal.*22
Tranſiit *Veſp.*7
Tranſmigrauit, *pro Demigrauit* *Tib.*15
Tranſmittere, *pro Traiicere mare* *Cæſ.dict.*58
Tranſmittere, *pro Laiſſer paſſer* *C.Cal.*10
Tranſnominauit *Domit.*13
Tranſportauit in inſulam, *pro Deportauit* *Aug.*65
Trecenos *pro Singulis trecenum* *Cæſ.dict.*38
Trecentos amplius *Claud.*29
Trepidanter *Ner.*49
Trifariam *Vitell.*13
Trinis, *pro Ternis* *Ner.*56
Tulerat animus, *pro Libuit* *Oth.*6
Tumultuari *Galb.*9
Tympanizo *Aug.*68

V.

Valentiſſimi, *Robuſtiſſimi, Aug.* 35
Valere dicentes, *pro Valere iubentes* *Tib.*72
Valer roſtrum *Vitell* 18
Vbicumque *ſine verbo, pro Vbiuis* *C.Cal.*40
Vbi plurimum *Domit.*7
Vectigaliorum, *pro Vectigalium* *Aug.*101: *&* *C.Cal.*16
Venatio, *pro ludo* *Ner.*4
Veneta factio *Vitell.*14
Venenarii *Ner.*33
Venereus iactus *Aug.*71
Veræ, ſiue falſæ, *pro Seu vera ſeu falſa* *Veſp.*6
Vergente die, *pro Inclinato* *Oth.*7
Veretrum *Tib* 62
Vertente anno, *pro Finito: ſicut Ineunte* *Cal.*37
Verſanti pecunias, *pro Tractanti* *Galb.*9
Veſpere, *pro Veſperi: Luce pro Luci* *Aug.*94
Veteramentarius *Vitell.*2
Vexillario *Galb.*20
Vice mundi, *pro Inſtar mundi* *Ner.*31
Vicibus, *Per vices* *C.Cal.*22
Viduata *Galb.*5
Viginti amplius, *pro Pluſquam viginti* *C.Cal.*26: *&* *Ner.*20
Vinarii, οἰνοπῶλαι *Claud.*40
Viro coram, *pro In conſpectu viri* *Aug.*69
Viſcus *hoc pro carne* *Vitell.*13
Vlli fœminæ, *pro Cuiuis fœminæ* *Cæſ.dict.*22
Vltimo, *pro Denique* *Ner.*32
Vltro citro, *ſine coniunctione* *C.Cal.*19
Vnus, *pro Quidam* *Claud.*37
Vocatores *C.Cal.*39
Vocatu ipſius *C.Cal.*39
Vſque adhuc, *pro Hucuſque* *Domit.*18
Ve non adiiceret, *pro Niſi adiiceret* *Aug.*56
Vtricularius *Ner.*54
Vt ſiquis vmquam, *pro Vt qui maxime* *Tit.Veſp.*7
Vxor imaginata eſt, *pro Vxori viſum eſt per ſomnium, Cæſ. dict.*81

ANNOTATA IN ÆLIVM SPARTIANVM, ÆLIVM LAMPRID. ET CETEROS, PER EVNDEM ERASMVM.

Abſocer 233,22
Actus, *pro Acta* 133,47
Adiutrix legio 126,27
Ad verum 146,50
Affectus, *pro affectatione*, 153,17
Affectus *pro cognatus* 155,2
Afficeret *pro Affligeret* 141,29
Agere conſulatum 171,16
Alimentarii, *qui publicitus aluntur* 139,5
Altinum 152,30
A memoria 214,36
Ἀμνηστία 281,3
Anſer in feſtis 216,6
Antinoe vnde dicta 130,26
Apollonius 277,25
Apuleii aſinus 184.29
Arioli peſtis quanta 302.37
Ars augendi edulitatem 212,25
Birri 303,55
Brauia 151,21
Breues 212.9
Bucellatum 180,7
Caliga Maximini 231,38
Cancellarii 302,48
Caracallus vnde 187,52
Cardui in cibis 166,22
Caro & piſcium eſt 168,23
Carrago 252,37
Catamidiari, *Riſus gratia publicitus exhibere* 131,46
Cellæ ſuppoſitoriæ 303,9
Celtæ 250,39
Celticæ equæ 268,46
Centeſimare 194,1
Χρυσάλογος 166,40
Chriſtiani 212, 20. 218,35. 219, 29. 276,22
Chriſtiana deuotio 198,52
Chriſtiana lex 220,4
Chriſtus 214,13. 218,1
Clypeus aureus 267,16
Collatus 200,7
Coloſſeæ ſtatuæ 136,41
Conciliator 302,51
Conſcientia 136,52
Cum eo, *pro Secum: atq; ita hic frequenter loquitur* 182,34
Dedit operam pingendo, *nouè dixit* 141,47
Deſtinare, *pro Mittere* 233,9
Deſtinato *pro Miſſo* 127,45
Deſtinaſſet, *pro Decreuiſſet* 128,9
Deuotus, *in bonã partem* 235,39
Deuotio 198,52
Dictum ſcurræ 282,5
Diſpoſuit, *pro Ordinauit* 151,54
Duo Auguſti primum 142,45
Eboracum 175,31
Edeſſa 187,5
Enormis 200,35
Enormior, *pro Maior* 134,50
Erat in ſermone, *pro Rumor erat* 174,21
Euica 286,24
Eum *pro Se* 168,6
Excaldatio 182,17
Exaugurare 141,39
Exceſſus, *pro morte* 126,32
Exercitium 150,19: 169,7
Fabula veneni, *pro infamia veneni* 133,22
Facere vrinam 186,43
Famoſus *in bonam partem* 152,1
Fibula 303,4
Franci 298,44 (135,22
Frequẽtare lætitiam, *pro Adeſſe*
Gallorum ingenium 297,17

Germanorum nomen antiquius, Alemanorum recentius 298,42
Gotthi, iidem Getæ 188,19
Grammaticorum quæſtiunculæ 190,4
Gratantet 228,3
Gratiarum actio 138,32
Gratia ætatis, *pro eo quod dicimus, Diſpenſatio* 142,9
Heroum filii noxæ 176,1
Hodieque, *pro Hodie quoque* 126,54
Illuminare 152.44
Immane quantum 231,29
Implere ritus 144,43
Implere robur, *pro Praſtare* 129,19
Impleſſet, *pro Feciſſet* 133,54
Impleuit *pro Praſtitit, aut Exſoluit* 142,14
Indulgentia, *pro remiſſione* 139,52
Indulgentiæ, *pro venia* 138,27
Inſinuare, *pro Significare* 144,40
Inſolentius quam verecundius 152,14
Inſulæ, *potentum domus* 139,23
Inſuſurratio 146,36
Inſuſurrare 142,29
Intimator 165,51
Intramurani 205,5
Inuicem *pro Loco* 151,19
Ita *pro Deinde* 174,2
Iurando, *pro Iureiurando* 135,31
Ius gladii 219,21
Ius quartæ relationis 164,27
Lætanter 158,24
Lapidatio, *pro inſectatione* 177,39
Lecti duplices 203,11
Lemniſci 151,5
Leuare veſtigia 137,51
Lex militum 273,8
Literator, *Qui docet prima elementa* 141,7
Libri lintei 271,41
Licentia 224,37
Lithoſtrotus 241,15
Lunus, *pro Luna* 187,15
Luxũ eſſe in piſcib. nota 168,23
Magiſtrans, *pro Moderans aut gubernans* 129,7
Maieſtas imperaroria 253,7
Maledictus 189,30
Manſio 176,37
Manus porrigere in ſententiis 276,16
Migrare domum priuatã 142,5
Mileſiæ fabellæ 184,28
Mithriaca ſacra 159,50
Moſes 267,2
Mouere riſum, *pro Moueri ad riſum: noue ac dure, & haud ſcio an Latinè* 130,51
Mox. *pro Deinde* 137,18
Mulierarius 184,3
Murus in tranſuerſa Britannia 175,13
Muſæũ, locus ſtudioſorum 132,14
Nemeſis 243,52
Niſi, *pro Præterquam* 155,5
Normia gladiatorum 160,24
Numerus in digitis 168,39
Obliuioni dare, *pro Obliterare* 193,38
Oſtiatim 303,17
Panduriſſare 206,23
Papiniani laus 176,16
Papiniani mors 176,16
Parentela 238,44
Parſimani 151,22
Participauit venationem, *pro Communicauit* 134,16
Participatum, *pro Communicatum* 142,50
Participatus 169,46
Participare 171,37
Paruuli, *pro Pueris,* 182,14
Patibulum 264,12
Patientia, *pro Lenitate* 149,24
Penula 213,46
Pictacium 212,13
Pipones 217,32
Phago 283,38
Phalangarii 219,43
Pharaſmanes 130,18
Phlegontis libri, Adriani eſſe dicuntur 130,54
Potior, *pro κρείσσων* 183,9
Potio 151,3
Præſumptio, *pro Spe prius concepta* 126,41
Praſiani 151,22
Prima relatio 242,45
Princeps puer 285,19
Principem bonum amici faciunt boni 224,7
Procer 224,30
Programma 154,34
Promotio 195,28
Punica fides 236,39
Purpura ad purpuram 278,37
Pyrrhichæ, *ſaltationis genus militare* 132,3
Quæſtio maieſtatis 164,41
Qui exempti a cenſura 247,38
Rara, *certa portione* 142,51
Regiſtra 289,23
Repoſtorium 145,51
Retro, *pro Ante* 165,29
Retentarunt, *pro Tenuerunt: inſimanus Re tennerunt; vt reſpondeat ad famam aut ſpem* 134,44
Sanctitudo 152,4
Sarta tecta 286,28
Sciſcitatus eſt Marcum, *pro E Marco* 142,15
Scrinii magiſter 213,20
Secundo conſul, *pro Iterum conſul* 127,14
Sederi equos 133,1
Senatuſconſultum tacitum 235,48
Septizonium 175,38
Sermo, *pro Rumore ſeu Fabula* 147,45
Septies & quinquies, *pro Septimum & quintum* 126,20
Sic, *pro Inde* 155,47
Sigillatiã 185,36
Sigillaricia 131,18
Sin autem, *pro Sin minus* 143,49
Sodales, *collegiatici* 143,53
Spatha 132,1
Specialiter 163,47
Stellatura 178,7
Subalares culcitræ 203,4
Suetonius quis 129,29
Suetonius laudatus 295,43
Sno gladio 257,17
Tædiare 214,20
Titulus diuerſis linguis 241,35
Trahere ſanguinem, *pro Ducere genus* 240,54
Transmiſit haſta 160,46
Tricones 150,46
Tridenta 129,14
Trientarium fœnus 137,31
Toxotius 231,16
Tyrannorum nota 201,26
Veſtium genera 165,12
Veſtram, *quũ uni ſcribat* 152,54
Vites *quando apud nos* 294,9
Vlpianus 214,41: 219,50
Vtrum, *pro An* 194,6
Volones 147,10
Zenobia virago 252,21
Zonam perdidit 180,14

GRÆCO-

GRÆCORVM INTERPRETATIO, EORVM VIDELICET QVÆ ABSQVE INTERPRETATIONE SVNT INSERTA.

26,43,καὶ οὐ τέλειον; & tu filii ſ. vnus ex imperfectoribus meis es? 23,3, Σπεῦδε βραδέως,feſtina lente. Ἀσφαλὴς γάρ ἐστ᾽ ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης: cautus enim eſt melior quam audax ductor exercitus.

32,48, Αἴθ᾽ ὄφελον ἄγαμός τ᾽ ἔμμεναι, ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι: vtinã debuiſſem & ſine cõiubio eſſe,& ſine prole interire.

33,48, δωδεκάθεος, duodecim deos habens,duodecim deûm.

34,17,γεροντικῶς,ſeniliter. 36,τεχνόφυτον, artis ſeminariũ,artis hortum. nam τέχνη ars eſt:& φύειν in ortum producere,gignere.

37,10,μυροβρεχῶς,vnguento delibutos,vnguentatos.μύρον namq; vnguentum ſonat:βρέχειν,imbuere,madefacere.

38,29,δυσφημιαν infamiam,obſcenitatem. 48,θεολογουμένων, diſſertationum diuinarum,diſputationum de deo ac rebus diuinis.

40,44,ἀπραγόπολιν,otioſorum ciuitatem. nam πόλις vrbs eſt ἀπράγμων, otioſus,non habens quod agat:ex α priuatiuo,& πρᾶγμα,actio,negotium. 46, πόθον: odiorem. 48,κώνου δὲ τύμβον εἰσορῶ πυρούμενον, conditoriſque tumulum conſpicor ignibus flammantem.

51, Ὁρᾷς Φαῖσον Μασάββαν τιμώμενον, vides luminib. Maſgabã honoratũque de re viſe Am.Marcell.361,49:364,49

41,7, ὅτε κρότον Καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε: date plauſum; Omneſq; vos cũ gaudio ſtrepitate. 11, εὐθανασίαν, facilitatem mortis, mortem facilem.

47,27,ἰωῶ ἐγὼ καὶ τοῖς μυθιαις στρατηγῶν, mihi & mulis ductãs copias. 28,γνησιώτατε,legitimiſſime,germaniſſime. 29, καὶ παρὰ τῶν ῥαθυμιαν τῆς στρατευομένων, tãtamq; ſecordiam(ſeu ignauiam)militantium. 31,Τοῦτον δ᾽ ὑποφέρομεν, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο, Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι. Hoc autem comitante,etiam ex igni ardente Ambo rediremus incolumes: quoniam admodum nouit mente perſpicere,

54,16,πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, lutum ſanguine ſubactum.

57,22, ἐμβλήματα, inſertamentum. nam ἐμβάλλειν eſt inmittere,inſerere.

63,14,εἷς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς: vnus dominus eſto,vnus rex. 30, Εἰς γαῖαν Δαναῶν περάσαντα,in terram Danaûm tranſportatum te vendam.

65,18,ἀδιαστροφίαν,immobilitatem, inflexibilitatem, rigidam cõſtantiam: qua ſcilicet peruerti quis neſcit. nam διαστρέφειν eſt peruertere,dimouere.

67,13,δεκήρεις decemremes,quæ decemplici remorũ ordine impellerẽtur.

89,28,ἀξιοθριάμβευτον,dignum qui triumpharetur.

72,32,Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία, fortunatis etiam trimeſtres liberi. i.fortunatis etiam tertio menſe naſcuntur liberi.

73,31,τέλειος,abſolutus,cõſummatus: ὁλόκληρος, heres ex eſſe, ſeu omnes perfectionis numeros ſortitus,integer, perfectus.nam ὅλος totus eſt, & κλῆρος ſors. 33,ἐλαττοῦσθαι,minutũ eſſe,deſtitutum ac mancum eſſe: καὶ βεβλάφθαι καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος, καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, mutilatumque ſeu obleſum eſſe cum quod ad corporis,tũ quod ad animi integritatem ac perfectionẽ attinet. 34,τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτηρίζειν εἰώθασιν, talia ludificari naſoque ſuſpenſo deridere conſueuerũt.

38,μὴ προυπαρχούσης ἡμῖν, niſi prius apud nos conſtitutum ſit. 46,μετεώρως,volaticẽ,inconſtanter. 47,ἀτυχὴς πάνυ ἐν τοῖς σπουδαίοις ἄγαν, infortunatus eſt admodum in ſeriis plus ſatis.i. in rebus ſeriis nimis parum fortuna ei fauet. 48,ὁ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγένεια, animi eius generoſitas. 50,ἀσαφῶς, obſcure.σαφῶς,perſpicue.

76,26,καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρὸς,& tu ſenex es ac fatuus.

81,26,αὐτοκίνητον,ſuopte motu concitatũ,quod per ſe mouetur ac fertur.

82,17,μηρῶν ἀνάστασιν,femorum reſurrectionem. 20,μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν, volaticam nihilq; videntem animi conſtitutionem, volaticum nihilq; videns ingenium. 40,λογιώτατος,literatiſſimus,doctiſſimus.

83,11, ἄνδρ᾽ ἀπωθεῖσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ, virum propulſare, ſi prior quis moleſtiã faceſſat. Καρχηδονιακῶν ſeq. v.ſignificat Carthaginenſium,Punicorum; ſeu, Rerum Carthaginenſium & Punicarũ. 22,ὁ ἔρως δ᾽ ἐπείγεται,amor tamẽ inſtigatur,ſeu,velut inſtigantibus quibuſdam ſtimulis properat. Turnebus aliter legit vt docent Pulmani adnotationes.

93,39,ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί,me mortuo terra miſceatur igni. ἐμοῦ ζῶντος,me viuente. 50,ἄλωσιν,captiuitatem ſeu excidium.

94,8, Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, μητροκτόνοι: Nero,Oreſtes,Alcmæon,matricidæ. Νεόγαμον Νέρων ἰδίαν μητέρ᾽ ἀπέκτανε, recenti ſuffragio copulatam ſibi matrem ſuam Nero interemit. Legitur etiam νεόνυμφον, nuperam ſponſam,recens nuptam:& νεόνυμφος,nuper admodũ ſponſus, modo ſponſus. 10, ἑκηβόλος,longe iaculãs. 15, ὑγίαινε πάτερ,ὑγίαινε μῆτερ:vale pater,vale mater. 23,τὴν τέχνην πᾶσα γαῖα τρέφει. artem illam omnis tellus alit: i. nulla tam vilis eſt ars,quin ea victum vbicumque terrarum parare queas.

96,5,Θανεῖν μ᾽ ἄνωγε σύζυγος, μήτηρ, πατήρ: mori me iubet coniux,mater,pater.

97,2,οὐ πρέπει Νέρωνι,οὐ πρέπει νήφειν δεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἄγε, ἔγειρε σεαυτόν· Non decet Neronem,non decet. ſobriũ eſſe (i.ſapere) oportet in talib. agedum, excita teipſum. 4,ἵππων μ᾽ ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει,equorum citipedum ſonitus circumquaq; mihi aures percellit.

99,9,καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ,& tu fili de imperio noſtro deguſtabis.

103,6,ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστι, etiamnum mihi robur firmum eſt, ſenanimus firmus, firmæ animi vires.

105,11,τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, quid enim mihi & longis tibiis,ſ.commercii eſt?

109,27,περὶ δὲ πολύαιγον, ægidem vrbium tutatricis Mineruæ.eſt autem αἰγὶς proprie munimentum corporis e caprinæ pelle, ſiue thorax ſiue clypeus: & πολιοῦχος, vrbitenens,vrbium ſuſtentatrix ac conſeruatrix.

111,17, καλῶς τελωνήσαντι, telonio probe defuncto, ſeu,ob telonium probe geſtum.

116,9,μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος,longis paſſibus gradiens,vibrans longam ex ſe vmbram iaculantem haſtam. 11,ὦ Λάχης Λάχης,ἵνα δὴ ἀποθανὼν, αὖθις ἐξ ὑπαρχῆς εἴρηται Κήρυλος Laches Laches,vbi mortuus fueris, ſurſum de nouo dicẽris Cerylus. Eraſmus aliam lectionem mauult, vt declarant eius Adnotationes.

122,29,μὴ καὶ σὺ γαμῶν θέλεις: num & tu nuptias affectas?.i.nũ & tu ducere vxorem cupis! fratris ſcilicet exemplo,qui vxorem a me abduxit.

123,25,οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη non bonum eſt multorum dominium. 49, Κἄν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω Ὅσσον ἐπισπεῖσαι Καίσαρι θυομένῳ:etiamſi me roſeris vſque ad radicem,tamen tantum adhuc fructus feram, quantum libaminis loco infundi ſufficiat Cæſari,cum mactabitur. Eſt autem hæc parodia ex epigrammate quodam Græco, quo vitis caprum arrodentem ſic alloquitur:Κἄν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω, Ὅσσον ἐπισπεῖσαι σοὶ τράγε θυομένῳ: mutato tantum vocatiuo, σοὶ τράγε,ſibi caper: & perſona verbi, cum mactaberis.

125,9, οὐχ ὁρᾷς οἷος κἀγώ, καλός τε μέγας τε.nonne vides qualis ego quoq; pulcher que magnuſque? i. an nõ vides quam ego quoq; & pulcher ſim & magnus? 50, ἔσται πάντα καλῶς,erunt omnia bene: i.bene cedent omnia.

211,32,ὁ πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἀποφεύξεται, qui multa furatus eſt, pauca ſi dederit,euadet.i.magni fures exigua erogatione pœnas effugiunt.

213,41,ὀρνεοσκόπος,auiſpex,ex auium inſpectione de futuris conijciens.

220,10,αἱμοπότην,capeꝛs ſanguinis, incruentum.

253,52, διὰ τεσσάρων Vilhelmus Philander apud Vitruuium interuallũ eſſe dicit proportionis ſeſquitertiæ. Vitruuius ipſe li.5.ſic explic.t:Cũ voa conſtituent in vnæ ſonorũ finitione, abeaque ſe flectens mutauerit,& peruenerit in quartam terminationem, appellatur diateſſaron: in quintam, diapente:in octauam, diapaſon. E quibus Vitruuii verbis de columnarum diſpoſitione facile coniectura fieri poteſt. Sonus autem διὰ τεσσάρων,per quatuor, ſeu per quaterna.

301,46,ἁλιευτική,piſcatoria:κυνηγετική,venatoria:(proprie de ea venatione quæ canibus ducẽdis atque immittendis ſolet fieri) ναυτική, nautica.

316,35, ἅρπαξε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή: corripuit letum purpureum,& fati ſors robuſta.

346, 8, ἀρχὴν ἀπὸ νότου, & quæ ſequuntur. Locus iſte & per ſe obſcurus eſt, & male a librariis quoque tractatus: ideoque interpretatu difficilior. Sententia verborum eſt talis: Initio ab auſtrali plaga facto, primi (hieroglyphicorũ) textus hæc eſt interpretatio: Hæc ſunt quę Rameſti regi donauimus, quem amat Sol qui vniuerſum orbem habitabilem cum gaudio regit, & Apollo potens, veri amans Heronis filius, dis genitus, conditor orbis habitabilis, quem Sol elegit. fortis Martis (filius) Rameſtes rex, cui tota ſubiecta eſt terra cum forti robore atque fidentia: Rameſtes rex filius Solis æternum viuens. Textus alter: Apollo potẽs, inſiſtens Veritati, dominus diadematis, qui Ægyptum peculium ſuum glorioſe illuſtrauit, qui ſplendidam fecit Heliupolim, (i. vrbem Solis) reliquumque habitabilem orbem condidit, deosque Heliupoli erectos multiplici honore ornauit, quem Sol amat. Tertius textus: Apollo potens, Solis filius totus luminoſus, quem Sol elegit, & Mars fortis donauit: cuius bona in omni permanebunt tempore: quẽ Ammon amat, repleta æde phœnicis (ſeu palmæ) bonis: cui di (longum) vitæ tempus donarunt. Apollo potens, filius Heronis, rex orbis habitabilis Rameſtes, qui victoriis ſuis Ægyptum a cætera (hominum) gente cuſtodiuit: quem Sol amat: cui multum vitæ tempus di donarunt: dominus orbis habitabilis Rameſtes æternum viuens. Alius textus, ſecundus: Sol deus magnus, dominus cæli: donaui tibi vitam ſatietatis tædiiq; expertem. Apollo potens, dominus diadematis inconiectabilis, cui ſtatuas poſuit in hoc regno dominus Ægypti, ornauitq; Heliupolim pariter & ipſum Solem dominum cæli, conſummauit opus bonum Solis filius, rex æternum viuens. Tertius textus: Deus Sol, dominus cæli, Rameſti regi donaui imperium, & in omnes poteſtatem; quem veri amans Apollo temporum dominus, & deorum pater Vulcanus elegit propter Martem: rex omnis lætitiæ plenus, Solis filius, & Soli dilectus. Subſolanus, (i. ab orientali parte) primus textus: Heliopolitanus deus magnus cæleſtis, Apollo potens Heronis filius, quem Sol amauit, quem di honorarunt, terræ vniuerſæ rex, quẽ Sol elegit, fortis propter Martem rex, quem Ammon diligit, totusq; luminoſus ille comparauit regem æternum. Hæc hieroglyphicæ iſtius inſcriptionis, quantum aſſequi potui, ſententia eſt: obſcuræ quidem & imperfectæ, vt apparet: memorabilis tamen, ad cognoſcendam gentis ſuperſtitionem: de qua erit prolixe Herodotus, Rameſti tamen huius nulla extat apud eum mentio: niſi forte ſit Rhampſinitus Herodoti, lib. 2, pag. 84.

375, 2, ὀκτωκαιδεκαμερὴς πανσέληνος, coagmẽta defectiua: (vt ipſe auctor interpretatur) ἀναβιβάζοντες, aſcendentia: καταβιβάζοντες, deſcendentia. 19, μήνη σεληνιάς, luna cotens, cum ſole ſcilicet. 22 μηνοειδής, lunæ ſpeciem gerens. 24. διχότομος, dimidiatum lunæ orbem oſtentans. 26, ἀμφίκυρτος, vtrimq. gibbia curua. 29, πανσέληνος, totum ſeu plenum lunę orbẽ exhibens.

386, 11, Ζεὺς ὁπόταν ἐς πλατὺ τέρμα μόλῃ κλυτοῦ ὑδροχόοιο, Παρθένου δὲ Κρόνος μοίρῃ βαίνῃ ἐπὶ εἰκοστῇ πέμπτῃ, Βασιλεὺς Κωνστάντιος Ἀσίδος αἴης, Τέρμα φίλου βιότου στυγερὸν καὶ ἐπώδυνον ἕξει: cum Iupiter ad latos inclyti aquarii fines peruenerit, Saturno vigeſimam quintam Virginis partem peragrante, Aſiæ rex Conſtantius caræ vitę triſtem & cum dolore coniunctum vitæ finem habebit. cuius oraculi meminit etiam Pomponius Lætus 543, 30.

394, 19, Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ, Ἀπαντος ἐστι μυσταγωγὸς τοῦ βίου: omni homini naſcenti genius totius vitę myſticus dux eſt. i. omni homini in hãc lucem prodeunti genius a deo additur, qui eum per totum vitæ curriculum myſtice deducat. Eſt etiam ſincerior huius loci ſcriptura: de qua in Notarum libello.

401, 30 μυχόπλοον, penetrale Ponti.

404, 15, ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, a cadendo.

421, 23, Γλακτοφάγων Ἀβίων τε δικαιοτάτων ἀνθρώπων, Galactophagorum Abiorumq; iuſtiſſimorum hominum. Sunt autem *Galactophagi*, populi lactis eſu victitantes: *Abii*, apud quos nulla vis regnat, vel nulla victus cura.

422, 18, Γυναικῶν λεχώων, mulierum potius.

438, 21, Οἱ λευκοὶ βόες Μάρκῳ τῷ Καίσαρι. ἂν σὺ νικήσῃς, ἡμεῖς ἀπωλόμεθα: Boues albi Marco Cæſari, (ſ. ſalutem dicũt.) Si tu viceris, nos perimus. quo epiſtolio ſignificatur, Marcum Imp. in immolandis poſt victorias bobus albis adeo liberalem fuiſſe, vt id boum genus pene inum exhauſerit.

451, 49, ἀκόντισμα, iaculum.

481, 24, Οὐ μὴν ἀτιμωτόν γε σὸν ἔσσεται αἷμα, καὶ αὐτοῖς Τισιφόνη βαρύμηνις ἐφοπλίσσει κακὸν οἶτον, Αἴθοντας ἐν πεδίοισι Μίμαντος κάρη φλογὶ κείσειν: Non tamen inultus tuus erit ſanguis. Tiſiphoneq; grauiter ſuccenſens, malum aduerſus eos armabit exitium, mox in campis Mimantis ardentibus caput. vbi minari videtur oraculum, capita eorum in campis Mimantis incendio peritura.

484, 26, σὺ δὲ νόει, καὶ στέφε τὴν τύλην: tu vero cogita, & corona culcitam.

495, 30, κακοτεχνίαν, malum artificium.

503, 8, Ἀλλ' ὁπόταν νύμφαι θρυπτόμεναι κατὰ ἄστυ χορείαις Τερπόμεναι, φοιτῶσι κατ' ἀγυιάς, Καὶ τεῖχος λουτροῖο πολύστονον ἔσσεται ἀλκαρ· Δὴ τότε Οὔννων φῦλα πολυσπερέα ἀναθύσει Γῆρον κερασφόρον πέρθοντα σὺν αἰχμῇ, Καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χθόνα καὶ Μυσίδα γαῖαν, Παίονα θ' ἱπποβάτην ὑπὸ Κελτοῖς μαινομένοισι Ταὐτὸν καὶ βιότου τέλος καὶ δῆριν ἐφέξει: At cum tenſidæ Nymphæ, quæ choreis per vrbem oblectantur, per pulchre cornatos vicos verſabuntur, murusque multo cum gemitu ad lauacrum muniendum adhibebitur: tunc Vniæ gentes (ſeu Hũnicæ nationes) late diſſeminatæ erumpent, Iſtri flexifluí alueum cum cuſpide traiecturæ: Scythicamq; ac Myſiam terram perdent, Pęonemque equis aptum cum furentibus Celtis idem & vitæ finis & certamen occupabit.

516, 34, ἐν πεδίοισι Μίμαντος καιομένοισι πυρί. in campis Mimantis ardentibus caput: quorum verborum ſenſus paulo ante eſt expoſitus.

563, 31, Τείσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσι: luant Danai meas lacrymas tuis iaculis.

565, 24, Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί· Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει: O ſenex, vtiq ne iuuenes te atterunt pugnatores: Tuæque vires ſolutæ ſunt, ac difficilis te ſenectus ſubit. 43, νεαίματον, ſanguinis capers, incruentũ: vt ſupra 280, 30.

579, 26, εἰκονομάχος, imaginum oppugnator: θεομάχος, Dei oppugnator, qui cum Deo pugnat.

INDEX RERVM AC VERBORVM QVÆ IN AVGVSTÆ HISTORIÆ SCRIPTORIBVS VISA SVNT NOTATV DIGNIORA.

IN hoc Indice obſeruata eſt eadem ferme ratio quæ in ſuperiore. Quia tamen cum imperii mutatione mutata eſt etiam nominum ratio, ad gentilicia nomina non perinde omnia reuocari patuerunt. Itaque cum auctorib. hac in parte variantibus, nobis quoque variandum fuit. Vnde fit vt unus & idem nunc ex gentilicio nomine, nunc ex cognomine hic indicetur. Sic Heliogabalus, Varius Heliogabalus, Antoninus Heliogabalus, M. Aurelius Antoninus Heliogabalus, *vnius eiuſdemque Imperatoris ſunt nomina. cuiuſmodi variatio in aliis quoque multis eſt admiſſa. Nec tantum in perſonarum vocabulis ita variatum eſt, ſed etiam in locorum aliarumque rerum appellationibus: vt* Beſantio, Veſontio, & Biſontii, *eiuſdem ciuitatis ſunt nomina. quarum diuerſitatum magna pars paſſim a nobis hic eſt indicata. Græca, non ſeorſum ſunt poſita, ſed ſuis quæque locis, ad Latinæ pronuntiationis normam, inſerta. Iiſdem plerumque ſua eſt adiecta interpretatio; iis nempe quæ in ſuperiore interpretatione non ſunt expoſita. Græciſmi quoque multi paſſim hic adnotati ſunt, & alia loquendi genera notabilia, partim in ſimplicibus, partim in coniunctis verbis poſita. Quorum tametſi etiam a magno illo Eraſmo Roterodamo in ſuis Indicib. eſt tractata, ſunt tamen a nobis non pauca nec pœnitenda inſuper adiecta; præſertim ex Ammiano Marcellino, quem ille non attigerat. Ex recentiorib. ſcriptoribus, Pomponio Læto, & Baptiſta Egnatio, nihil in hoc conſortium adſciuimus, præter Imperatores Romanos & Conſtantinopolitanos. Soli enim vetuſtati laborem hunc dicare viſum eſt. In quo id potiſſime ſpectauimus, vt adnotationes iſtæ non tantum huic Romanæ hiſtoriæ tomis, ſed etiam ceteris Græcæ pariter ac Latinæ hiſtoriæ ſcriptoribus lucem afferrent; imo non tantum hiſtoriæ, ſed etiam iuriſprudentiæ, atque adeo omnibus diuinæ ſimul & humanæ philoſophiæ partibus conducerent.*

A libellis, offic. 97,5: 124,4. ſic A libellis, A memoria 214,36. A manu 33,24. A pugione 159,8. A ſtudiis 80,21. A voluptatibus, nouum officium 52,29. Sic Ab epiſtolis 80,22: 214,36: &, Ab epiſtolis fuit Diocletiano 303,31. In quo loquẽdi genere ſubauditur miniſtri vocabulum: vt declarant hæc, A manu ſeruus 14,25: a manu liberta 111,52. Græci italib. vtuntur præpoſ. ἐπὶ, vt in Syntaxi docui. quo modo etiam præpoſitionem Ad nonnumquam vſurpari, infra ſuo loco declarabitur. Latinã vero Ad, & Græcam ἐπὶ, eandem in multis ſignificationem habere, ſatis notum eſt.

Ab re eſt 188,16: vt apud Græcos quoque, [illegible].

Ababa Al. 224,27

Abacus luſorius 88,42

Abgarus rex Perſ. 175,11: & 139,31. alibi Abgarus & Agbarus.

Abanni, pop. Maur. 488,45

Abarne vicus 363,22

Abaſcano balneum 609,64. Abaſcantiani balneum 609,27

Abbellare 335,10

Abderæ ſitus 400,32

Abdigidus tribunus 360,17

Abditæ nationes 505,45. abditæ Oceani partes 507,32

Abdomini natus 253,15

Abfuit laudare: Græc. 324,13

Abiecti ſacramento 434,10

Abienus patr. 467,25. morte mulctatur 467,32. alibi Auienus.

Abii pop. 420,45

Abire poteſtate 4,22

Ablabii filio 382,28

Ablabius Murena 270,33

Reperitur etiam Ablauius. ſed verior ſcriptura eſt Ablabius, per b. ex Græco Ἀβλάβιος, qui Latinis eſt Innocentius.

ἀβλεψία, nil videre 82,20

Abligurrio 194,46

Ablocare 108,5

Abolitionem facti decernere 43,26. abolitionem præteritorum ſpondet Maximinus 235,19. Eadem ſignif. alibi Oblitio, & Græco vocabulo Amneſtia ſeu ἀμνηστία: quo verbo ſignificatur quædam memoriæ abolitio.

Abolla purpurea 66,39

Abora fl. 307,24: 415,54

Aborigines pop. 327,6

Abortiui ſenatores 26,22. abortiua vita 423,20

Abrahæ imago 214,13

Abrotonum in cibis 441,49

Abrupta pericula 330,38. in abrupto neceſſitatis 334,22

Abrupte pronuntiatum 471,3. abrupte damnari 319,31

Abſciſa ruptum 506,4

Abſenob. ſecundum præſentes dat iudex 76,12

Abſimarus Imp. 578,10

Abſinthium in cibis 441,49

Abſinthiatum 203,28

Abſocer 233,22

Abſolutoria tab. 26,6

Abſolutionem mercari pretio 319,30. abſolutiones reis venditat Veſpaſianus 115,13

Abſonum & indecens 347,21

Abſque, præter, excepto 312,25: 353,19: 418,24: 438,10: 456,41: 464,9. ſic, Abſque his, præter eos 488,6. abſque labio ipſa, opertam velamine 363,50

Abſtinentiam præſtare 11,8. abſtinentia Perſarum 422,37. abſtinentiſſimus populus Seres 421,12

in Abſtruſo eſſe 348,20

Abſurde canere 385,54

Abuſiuus acies 429,2

Abuſque Æth 366,30. abuſque Indis 400,25

Abydum op. Theb. 372,37

Ac ſi, veluti 437,52: 438,6: 453,53

Accedente illo etiam quod. 465,55. accedente hoc quoq; quod. 478,4

Accelerare et venire 376,9

Accenſus ante conſ. it 4,18

Accerſitu Valentis 511,18

Accidere: de vitæ fine 41,55: 59,12: item plenius, Siquid mihi fatale cõtigerit 127,23

Accidentia conſiderare 370,53

Accire 502,15. acciri 559,32. accitus principis 287,5

Acclamatio ſenatus 31,28. acclamatio ſenatus ad Marci clementiam 156,31. ſuper Commodi cæde 161,55. in Alexandri inauguratione 208,37. poſt Imperatoris orationem de victoria 221,19. ad conſulis relationem ſuper Gordianis & Maximinis 228,26. ad litteras ſuper Maximini cæde 230,41. ad dictam de Imp. creandis ſententiam 242,28. ad prætoris edictum de cenſore 247,22. ad Claudium Imper. 267,32. ad nuntium de victoria Claudiana 271,12. in electione Imper. Taciti 284,42: 285,1. ad Probi electionem 292,7

Acclamatio militum 195,22. exercitus, ad electionem Imperatoris 291,39. ad Iuliani recitationem 381,52

Acclamatio populi 74,23. acclamatio populi ad creationem Auguſti 281,38. populi Africani ad concionem Gordiani 234,14. concionis ad orationem decurionis 234,46

Acclamationes publicæ 245,7. acclamationum contumelioſiſſimo atque acerbiſſimo genere lacerare mortuum 125,46

Acchue monti 487,33

Accorporare 334,44

Accubationes 136,9

Accubita 203,3: 204,19. accubitalia Cypria 270,24

Accumbere loricatos ſuos iubet Caligula 69,5

Accurare 106,6

A.u'are ſi ſufficiat, nemo innocens

eſſe poterit 555, 46. accuſare innocentem occiſum, alterum parricidium eſt 187, 54. accuſatorem flagitat reus 314, 2
Acer magis quam ſeuerus 467, 41
Cn. Acceronius Proculus conſul 57, 48
Aceto milites in expeditione contentos eſſe vult Niger 180, 6
Achaia ſenatui commendatur a Claudio 85, 7. a Nerone vrremunerata 89, 32
Achæorum Ponticorum ſitus, ortus, mores 402, 8
Achauachala mun. 425, 2
Achaica Mummia 98, 52, 55
Acheron fl. 401, 51
Acheruſiom ſpecus 401, 30
Achilléos dromos, id eſt Achillis curſus, ſeu Achillis curriculum 405, 7. Achillis inſula 402, 40. Achilles alter, Maximinus 225, 19
Achilleus Tyr. 279, 4
Acholius hiſtor. 219, 19: 223, 12: 224, 1: 274, 31. Alexandri Seueri præceptor 210, 35
Acies linguæ 480, 18. aciei ordinatio 309, 54: 514, 9. acies dilatata ſollerter 456, 47: & 421, 48. acies in rotundum habitum figurata 489, 8. acies Pharſalica 14, 38
C. Acilius mil. 13, 40
Acilius Auiola 83, 39
Acilius Glabrio 122, 25. Acilio Glabrioni delatus honos 309, 12
Acincum op. 498, 21
Aclides 270, 21
Acone portus 401, 31
Acontiæ ſerp. 409, 45
Acóntiſma, aditus Maced. 451, 49. anguſtiæ Maced. 458, 46
Acroamata 35, 5: 215, 12. acroamata vetera 115, 32
Acta diurna ſenatus & populi a Cæſ. inſtituuntur 4, 16. acta Senatus 19, 3: 221, 6. acta ſenatus & populi 289, 24. acta ſenatus curare 126, 48. acta ſenatus publicari vetat Auguſt. 26, 38. acta vrbis 208, 35. acta vrbis indi iubet Commodus omnia ſua facinora 161, 15: & 160, 26. acta Antii 59, 52. acta publica 43, 31: 234, 4. acta Tiberii Cæſaris 125, 23. actorum Valeriani lib. IX 274, 31. in acta ſua iurari Tiberius non vult 56, 30. acta ſuper Tauro 397, 52
Acte liberta 90, 20: 97, 15
Actiacum prœlium 21, 34
Actionem reſtituere damnatis 76, 2
Actius comœdus 52, 11
Actor cauſſarum 8, 18
M. Actorius Naſo 2, 57. de Cæſ. quæ ſcripſerit 10, 44.
Actuarii 11, 30: 236, 36: 377, 48. actuarii dolus 444, 20. actuarius iumentorum 321, 35
Acturius 444, 20
Actui rerum accommodati dies 25, 50. actus rerum in hibernos æſtiuosque menſes diuiſus, coniungitur 78, 33. actus reipub. non prætermittit Adr. etiam in grauiſſ. morbo 133, 47. actibus publicis operam dare 214, 15, 19. actibus publicis ſe reddere 147, 5. ad actus aulæ admiſſi 451, 28. actus præfecti venditare 469, 26. actus diurnos traicere nocturnis 265, 17
Actus, res geſtæ 307, 30: 589, 31: 408, 6. actus principum in litteras referre 242, 51. actibus inclaruiſſe magnificis 335, 25
Actutum, ſtatim 340, 20
Acumina ictibus hebeſcunt 341, 45. acuminibus lignorum fixi 348, 4. acumina pruinarum 349, 28
Acuncula (ſeu iacuncula) puellaris 97, 55
Aconincus fl. 371, 47
Acu picta 205, 8
Ad pro In 126, 24: 159, 2. ad eouſque 189, 44. ad arma clamitantes 368, 1. ad memoriam, offic. 501, 16. ad diem VI id. 507, 48. ad diem VI kal. 413, 51
Ad gradus, ſinus mar. 329, 18
Ad innocentes, loc. 461, 41
Adaces ſatrapa 434, 2
Adamas donatus 127, 2. adamantis lapidis copia vbi 402, 29
Addenſe municip. 488, 12
Adelphius præf. 553, 5
Adeptus, ſignif. paſſ. 50, 41: 519, 29
Adequitare circa- 52, 27
Adeſſe officio 404, 52
Adiabeni victi 172, 52: 175, 12. Adiabena regio vbi ſita, olim vt appellata, vnde dicta, ciuitates præcipuas quas habeat 418, 28
ἀδιαστροφία 65, 28
Adiauas flu. & Adiauena regio 418, 32
Adigere ferrum iugulo 97, 5. adegit eum ferro 189, 36. adigentes eum ad ſe venire, id eſt cog. 376, 58. ſic 396, 6. itemque Adactus, coactus 323, 57
Adito 411, 27. adito Cæſare 404, 53. adeundi ſui copiam facere omnibus 51, 7
Adiumenta aliorum implorantes 348, 12. adiumenta ferentes Sarmatis 354, 44. ſic 454, 41. adiumenta cæleſtia 394, 6. adiumenta vtriuſque, id eſt factio, alleclæ 458, 8
Adiumentum, auxilia ſeu auxiliares copiæ 450, 8. ſic Adiumentum militare 465, 10. Item, Adiumento ſuorum defendi 406, 14. adiumento numinis diuini 446, 25: 489, 5
Adminicula, auxiliares copiæ 487, 4. adminicula petere 462, 8. adminicula dederat armorum, armis iuuerat 459, 26
Adminiſtrauerant fratri 286, 21
Adminiſtrationem Romæ penes Romanos eſſe voluit Niger 179, 20. in adminiſtrationum augmentis perpauca nouari paſſus Conſtantius 591, 24
Adminius 68, 45
Admiſſionis officium 114, 50. admiſſionum magiſter 274, 31. per admiſſionum magiſtrum accitus 322, 55. admiſſionum proximus 399, 40
Admiſſionales 208, 14
Adnubilare pro Obn. 461, 36
Adoleſcere, creſc. 305, 11. adoleſcens in maius 408, 30. adoleſcendi poteſtatem demere rumoribus 191, 16
Adoniorum ritus, & ſignificatio 404, 46: & 564, 52
Adoperta ſella 30, 32. adoperto capite 96, 29
Adoptio per aſſem & libram 32, 18: adoptio ſub conditione 138, 14. adoptio noua 134, 54. adoptionis ſolennitas 135, 26: 135, 10: 136, 22. adoptionis per arrogationem formula 275, 5
in Adoptionem ſe dare alicui 42, 46. in adoptionem regiam inuitus tranſit M. Aurelius 142, 6
Adoptio nomen familiæ mutat 85, 58: 142, 8. adoptatus, ius patrisfamilias amittit 46, 12. adoptatus nomen & cognomen aſſumit, mutato prænomine 99, 6
Adoptiui quoq; filii parentum ſpem falluni ſæpe 176, 8
Adorari ſoliti reges Perſici 264, 43. adorare Caligulam vt Deum quis primus inſtituerit 107, 14. adorari ſe vetat Alexander Seuer. 211, 27. adorare ſolenniter purpuram 323, 38. adorandæ purpuræ copia datur duci capto 390, 15. adoratur Imp. Rom. vt dominus mundi 414, 2. adoratur Imperator peregre veniens 388, 16
Adoreæ gloriarum 436, 20. adoreæ gloriolorum facinosum 575, 39
Adradere 320, 48
Adraſtia dea 517, 56. humanorum ſpectatrix 398, 27. Adraſteo pallore perfuſus 317, 27
Adria op. Pic. 126, 14
Adrianium 627, 35. proeodem Adriani thermæ 616, 33
Adrianotheræ op. 132, 30
Adrianopolis moltæ 132, 17. Adrianopolis Oreſta olim dicta 199, 53. Adrianopolis vrbs Hæmimontana, Vicudama olim appellata 516, 42: 459, 9. vbi ſita 459, 9. decepta olim, cautius in præſens agit 512, 54. a Gotis obſidetur 508, 14. a Gotis impugnatur fruſtra 516, 47
Adriani Imp. origo, vita, mors 126, 13. idem conſul 127, 6, 25. imperium vt geſſerit 127, 29. Caſtalium fontem cur obſtruxerit 406, 50. in ſtudiis quibus & quomodo verſatus 130, 30. matheſeos quam peritus 135, 32. inuidus 501, 23. inſaniam vt emollierit 199, 55
Adriani Imp. liber de vita ſua 126, 15: 130, 55. Adriani conſecrati, honores 134, 29. ſepulcrum 152, 71 139, 7. templum 159, 6. ara & templa 130, 15: 218, 4
Adriani palatium 265, 15. Adriani priuata 618, 64. Adriani thermæ 616, 53. Adriani pons 132, 7.
Adrumetinus, ex Africa 181, 15. Adrumetina colonia 167, 35
Adſcriptitius mil. 261, 23. adſcriptos habere Alexander non vult 210, 44
Aduectiuus 305, 49. aduectitiæ copiæ 315, 1
Aduenas Dianæ immolant Tauricæ gentes 402, 57. aduenæ aquæ 362, 12.
Aduentans pagos barb. 515, 8. aduentare ripas 431, 23
Aduenticia cœna 109, 24. aduenticiæ copiæ 412, 44. merces 328, 34. deliciæ 528, 32
Aduertere, animaduertere 474, 36. aduertite beneuole 587, 29

Adulabili

Adulabili ſermone 316,25. adulabilis ſententia 513,43
Adulationes indecoras reprimit Aug. 30,28. adulationes repudiantur a Tiberio 48,41. adulatio vitiorum altera eſt 324,23: 380,42. adulationis pars quarta Platoni quæ 495,29
Adulator inſignis 107,14. adulatorib. dediti principes 324,19
Adulter vxoris 14,26
Adulterare matronas 33,24. adulterata vxor 10,7
Adulterii pœna grauis 194,16. adulteri capite plectũtur 470,16. adulterii reus ſenator capite plectitur 468,8. adulterum domeſticum capite punitur 283,25. adulterium cum hoſpita, ſeueriſſime punitum 273,5. adulterio concepta filia, ad matris repudiatæ ianuam exponitur 80,8
Adulteria principum vt excuſentur 33,36. adulteros vxoris promouit Marcus 149,19. adulterum matris conſulem deſignat Commodus 159,24
Adumbrare nihil poſſe 149,52
Aduocati in fiſci 187,26: 189,13. aduocatus fiſci 191,47. aduocati ſcholarum 311,42. aduocati incommoda quæ habeant 497,5. aduocatorum prauitas 495,24
Aduſque prætarium 311,53. aduſque rabiem 404,21. aduſq. ſpiritũ ſupremum 330,23. aduſque vitæ finem 380,49
Adytum arc. 418,49
Æbutianus præf. 159,6
Ædeſius ex mag. mem. 321,43
Ædicula Capraria 613,38: 626,4
Ædificatio effuſiſſima 91,1. ædificia cuncta ſolo cohærentia, ærarii emolumentis proficere vult epiſcopus 405,50. ædificiorum forma noua 87,24
Ædilis cenſorem via ſibi decedere cogit 84,51 ædilis ſordidus 121,35
Ædilitas magnifica & ſuperba 84,51. munificentiſſ. 233,34. Ædilitia munera 2,41
Ædis, domus 334,40. ædium conductio 50,15. ædis publica 100,12. ædes publicæ inſtaur. 176,47. ædes ſacr. refic. 25,10. ædib. ſacris connexi priuatorum parietes, per præf. diſcernuntur 463,28. ædes ſeu templa R. CCCCXXIIII 632,16
Æditus loci ſacri 19,6
Ægæi maris deſcriptio 400,24
Ægiſthus 10,33
Ægospotami 400,44
Ægrum corpus, etiam leuib. offenſis quaſſatur 307,52. ægrorum viſitatio 45,1: 129,1: 222,44
Ægyptus fl. 408,15
Ægyptus regio ab Ægypto flumine denominata 418,33. ſcientiarum inuentione & exercitatione nobiliſſima 421,29. Ægypti deſcriptio 408,7. in Ægypto memorabilia quæ 409,47. Ægyptus prouincia quando facta 411,44. vrbis annonæ habitios vt efficta 22,2. in prouinciã cur non redacta per Iuliũ Cæſ. 7,36. regitur a præfectis 410,26. Ægyptum liberam fore quando prædictum 262,33
Ægypti prouinciæ quot, & quæ 410,13. Ægypti dux 405,34. Ægypti præfectura ſalarium quantum habeat 270,38. AEgypti feracitas 408,55: 409,2. AEgypti animalia 409,2
AEgyptium linum 250,28. AEgyptia animalia inſolita 205,11. AEgyptiæ alites 409,38. AEgyptii calices 271,5. AEgyptiũ vectigal 282,33,52. AEgyptus litteris ſcript' 282,35. AEgyptii ritus compeſcuntur 50,17
AEgyptiæ gentis antiquitas 408,7. AEgyptiorum ingenium 262,10: 399,22. ingeniũ & mores 297,19,25. AEgyptii corpore & animo quales 411,38. dicaces 224,7. vrbane claſſi 399,29
AEgyptiacus exercitus 262,20. AEgyptiaca præfectura 128,13. AEgyptiacæ ſegetis fœcunditas 408,55
AElia Pætina 79,42
AEliæ kalendæ 160,31
AElianus 30,13
AElianus comes 363,32. a Perſis ſuſpenditur 369,54
L. AElii Cæſaris ortus, vita, mors 135,10
AElius libertus 89,6
AElius pons 621,29: 630,21
AElius Adrianus Afer 126,16,29
AElius Baſſianus 181,53
AElius Cæſetianus 285,35
AElius Celſus 173,45
AElius Corduenus 178,23
AElius Cordus hiſtor. 182,25,45: 183,47: 227,23
AElius Gordianus 223,50
Q. AElius Lætus 161,37
AElius Lamia 128,27
AElii Lampridii ſtilus 289,37
AElius Maurus hiſtor. 271,48
AElius Sabinus hiſtor. 232,29
AElius Scorpianus conſ. 292,6
AElius Seianus 54,2: & 55,2
AElius Serenianus 224,2
AElius Spartianus quorum principum vitas ſcripſerit 134,43: 136,48: 153,41
AElius Varro hiſtor. 296,36
AElius Verus Cæſar 133,25: 134,51. L. AElius Verus ab Adriano adoptatus, & primus Cæſar dictus 149,53. AElii Veri honores poſt obitum 136,40. filius 136,18,42
AElius Xiphidius 274,22
AEmilia Clara 167,32
AEmilia Lepida 79,37
AEmiliana ardent 77,14
AEmilianus Nigri dux 172,39: 178,43
AEmiliani Aug. ortus, vita, mors 523,53: 567,41
AEmilianus tyrannus 249,40. AEmiliani tyr. AEg. vita & mors 262,9
AEmilianus Caſp. 173,49
AEmilius ludus 614,25
AEmilii pons 618,1. idem AEmilius pons 202,19. AEmilius pons, ante Sublicius 621,31
AEmilius AElianus 30,11
AEmilius Iunctus 158,19
M. AEmilius Lepidus 11 conſul 43,30
AEmilii Lepidi cauſſa 64,10
AEmilius Parthenianus hiſtor. 154,18
AEmilius Paullus 21,22. conſul. 6,23. AEmilii Paulli baſilica 611,26: 624,53
AEmuli heroici, id eſt æmuli heroum 473,42
AEmulatione ſui accendens omnes 423,38. æmulatio cum Caio 45,15
AEmus: quære Hæmus.
AEnaria inſ. 38,27
AEnea barba 84,27
AEneatores 7,10. æneatores clangunt 365,17. æneatorum occentu ſigno dato 429,12. ſic 340,28
AEnobarbi. Domitiæ gentis familia 84,6. Aenobarbi forum 622,6: 631,2. idem Ahenob.
AEnus op. 400,32. AEni Thraciciæ ſitus, & conditor 459,15
AEquanimitas 140,22. æquanimitatis ſigno dato 142,3. AEquanimiter 371,2
AEquiculi pop. 106,46. iidem AEquicoli, AEqui, AEquani.
AEquinoctialis circulus 410,10
AEquiperare adoleſcentem egregio facinore 513,21. ſic 39,38
Aer fœtore viciatur 366,31
Aeria prœlia 409,43
AErarii cura 26,41. ærarii præfectus 234,3. ærarii quæſtores 217,55. apud ærarium pendere 122,10. ærarium priuatum & publicum 195,9. ærarium militare 29,51. ærarii maioris procurator 196,3
AErata vehicula 282,46
AErei Philippei 290,13
AEri aſſimilis capillus 84,11. æris deuatii 273,46. æs argento & auro miſcere, atque æri plumbum, capitali pœna prohibetur 286,8. æris alieni magnitudo, ad imperium arripiendum inſtigat 104,30
AErumnas hominum deflet ipſa quoque Iuſtitia 476,28
AEruſcatores 255,39
AEſar, vox Etr. 40,23
AEſculapii inſula 79,12. ædis 620,29. ſignum 31,36
AEſernini caſus 28,22
AEſopi cauillationes 497,9
AEſtimare, putare 374,44: 387,25. ſic Æſtimari, exiſtimari, haberi 366,28. æſtimari, exiſtimari, putari 369,48
AEſtiua caſtra 72,40. æſtiuorum diſpoſitio 274,13
AEſtiuare ruri 118,30
AEtas non ſpectanda vbi mores & virtus elucent 290,29: 292,27. ætatis grauitatem facere 142,9
AEtatulæ indulgere 76,56
AEternæ ſpecies 281,34. AEterna vrbs, Roma 308,37,46. viſe Roma.
AEternitatis perpetuæque famæ cupido inconſulta 97,47. pro æternitate imperii ſuſcepti ludi 88,23
AEthiopes ardentiſſ. in pugna 488,49. AEthiopes auiculæ 208,19 AEthiopis occurſus, ominoſus 176,38. AEthiopici imbres 408,24
Aetius Seu. gen. 172,22
AEtnæ fumus ac murmur 70,13. ex AEtna ſolis ortus qualis conſpiciatur 130,7. AEtnææ fauillæ 506,20
AEui progreſſu, i. temporis pr. 504,23. æuo grauiores 221,42
Affabiliter alloqui 186,3
Affatim dediderunt ſe omnes 249,28 affatim ſcripta vita 286,45
Affatim delinire 490,45
Affectabat lædere 494,36. affectans ſpectari 447,34

Affectus nō tollit philoſophia nec imperium 139,49. affectus, intimæ neceſſitudines ſeu caritates 183,44 1 230,8. affectus ſuos voce diligere 234,19. in affectus hoſtis ſæuire 148,8: 155,2.
Affirmare teſtibus, i. cōfirmare teſtimoniis 424,26
Afflagrans tempus 393,3
Afflictare 376,35. affligtari malis 450, 11. afflicti ſtatus ſolatium, lenitudo principum 500,48
Affligere ſolo 125,47. affligens ſe terræ 227,52
Affuſi veſtigiis Auguſti 354,47
L. Afranius legatus Pompeii 7,27. immitis 14,36,42
Afranii togata 86,26
Afri generis eſſe 18,52. Afra taperia 274,26. Afræ tunicæ 283,18. Afrum quiddam ſonans 275,46
Afri leues & perfidi 229,7. fidem Punicam præſtant 236,23
Africanarum (ſ. ferarū) venatio 62,34. Africanas exhibere 78,2
Africani cognomen Gordiano vnde additum 235,4: 237,3
Africanus I C. 223,52
Africanus, defenſor cauſſ. 485,1
Africanus Pannoniæ rector 320,11
Agabana caſt. 465,30
Agaclytus libert. 145,17: 149,30: 152,19
Agathocles ex figulo rex Siciliæ 318,7
Agathodæmones 205,12
Agathyrſi pop. 402,29. Agathyrſorum ſitus & mores 504,12
Agenaricus Al. 339,45
Agens in rebus 317,6,25. agentes in rebus quo dicterio taxati a Iuliano 332,30. delatione gradum amiſſum recuperare conantur 399,51.
Agere vnuſquiſque debet quod nouit 218,40. agere principatū 47,55. Agere equites, Agere legionē 182,28. agēs pro magiſtro officiorū 322,27. Agere ſe pro eq. Rom. 79,10. Agere ſe militem 180,28. agere ſe non principem, ſed miniſtrum 80,27. agere ſe ciuilem 48,29. agere ſe ciuiliter 142,54. agere ſe familiarius apud Aug. 129,32. agere ſe parcius 165,24,34. agēs ſe crudeliter 235,24 Agite P.C. & principē dicite 284,39 quid Agi de reliquis deberet 376,2 Actus patrimonio præceps, id eſt abactus 455,27
L. Agerinus lib. 92,28
Agger, loc. R. 205,42. in Aggere celſiore ſtans Imp. iuſſa dat 353,4. agger itinerarius 369,13. aggeres publici 518,6: 390,26. aggerum cuſtodia deſeritur 362,19
Aggeſta erecta intrinſecus 369,8. aggeſtum incenditur 384,7
Aggregari deſciſcentib. 95,15
Agilimundus reg. 352,30
Agilo tribunus 314,53. magiſter militum pro Vrſicino creatur 374,39. magiſter peditum 392,29. magiſter equeſtris militiæ 393,23. quæſtionib. agitādis adiunctus 397,43. reuocatur in ſacramentū a Procop. 451,19. a Procopio ad Valentem tranſit 454,4
Aginatius in exitium vt prolapſus 469, 12. occiditur 471,3
Agitaſſe quędam ſuper imperio 483,7. Agitare, verſari 352,29
Agitator eq. 72,6. agitator praſinus 88,42
Agmen dilatatur ad oſtentādam multitudinis ſpeciem 423,48. agminib. quadratis inceditur inſidiarum metu 423,40. agminis forma quadrata ſeruatur in metu inſidiarum 318,27. agminum cogendorum officia ſuſtinentes 433,54. (idem Agminum cogendorum officium) agminib. diuerſorum ordinum ſtipatus Imperator 447,9
Agminatim 403,31
Agnæ candentes 250,53
Agon Neroneus 88,21. Agonis præſes 215,31
Agonotheta 130,5
Agrarius mergus 165,33
Agreſtib. opimare menſam 286,39. i. ſilueſtribus, venaticis.
Agri frumentarii & vinarii 419,14. agros & vineta colere per familias captiuas 283,10
Agricola Calp. 143,9
Agrimenſor 371,50
M. Agrippa Marcello cedit 44,41. M. Agrippæ patientiam deſiderat Aug. 33,7. idem ignobilis Caligulæ nepoti videtur 63,34
M. Agrippæ vxor 32,9. Agrippæ templum 139,8. lauacrum 492,4. campus 623,39: 621,34: 626,5
Agrippa M. F. ab Aug. auo abdicatur & ſeponitur 32,33,45 interimitur 47,39
M. Agrippa Seueri Aug. patruus 170,22
Agrippiana ſepta 213,22
Agrippinæ horrea 615,15: 626,53. Agrippinæ thermæ 627,37
Agrippina, neptis Aug. 32,17: 59,49 a ſocero Tiberio vt tractata 53,28. Agrippinæ maiores, & maritus 43,55. maritus & liberi 59,39. Agrippinę puerperium 59,49
Agrippina Agrippinę filia 56,43. Claudium illecebris & blanditiis capit 79,51. Claudium præuenit 83,25 Agrippinæ ſimilis meretrix 90,30
Agrippinæ lauacrum 612,36. eſt & Agrippæ lauacrum 492,4
Agrippinenſis colonia 109,1. Agrippina recipitur 331,24
Agrippinus Caſp. 273,48
Agrippus hiſtrio 152,6
Ahenobarbum ſe pro Nerone appellatum, grauiter fert Nero 94,43: & 85,38. Scribitur & Aēnob.
Aiadalcha trib. 362,51
Aiax Homeri, luce perire mauult quam nocturnos pauores pati 470,51. Aiax alter, Maximinus 225,19
Alæ præfectus 49,24. Alares cohortes 183,35
Alabaſtri 151,7
Alamana gens 485,50. Alamana natio mire adoleſcit in Lernææ hydræ modum 476,1. Alamani, olim Germani dicebantur 298,41. populus Germaniæ ſuperioris 386,22. 30,51. deuicti 188,27. pacem petunt 315,17. ad Argentoratum inſigni clade mulctati 342,29. populantur Gallias & Rhætias 448,6. Germaniæ limites perrumpūt 448, 29. denuo rebellant 456,7. debellantur 463,45. partim cæſi per Rhætias, partim in Italiam tralati 476,24.
Alamanorum cum Rom. congreſſio 339,36: 340,17. Alamannorum reges Argentoratū obſident 337,55. Alamanorum numerus in exercitu Rom. 485,52
Alamanorum & Burgundorum cōfinia 357,2
Alamanici pagi 320,33. Alamanicis excurſib. patens Galliæ 499,50
Alamania & Germania omnis 257,23. Alamaniæ regna proſtrata 375,40
Alani pop. 225,10: 335,12. pop. Aſ. 351, 12: 346,41. pop. Ponticus 402,20, 53. Alani nunc qui olim Maſſagetæ & Albani 416,25. vbi ſiti, & vnde denominati 504,7. per vtramq; mūdi plagam patuli 504,21. Alani Europæi 403,10. Alani orientales 504, 18. Alanorum latus extremum tangunt Scythæ Perſici 421,17
Alani morib. & ſtudiis quib. imbuti 504,24. Parthos infeſtant 120,7. tumultuantur 128,4. reprimuntur 138,23. conſpirant 147,20. Gordianum vincunt 242,39. ab Hunnis partim occiduntur, partim ad belli ſocietatem adiguntur 505,1. a Gotis contra Rom. ſollicitantur 510,17
Alarii: viſe Ala.
Alatheus dux 505,11: 506,52
Alauda legio 5,16
Alauiuus Got. dux 505,40: 506,18.
Alba fl. Germ. 292,48
Alba ſubſerica 270,22: 271,6 Albæ 203,24: 231,29: ſ. gemmæ.
Albanæ columnæ 34,31
Albani Aſiatici, Perſis finitimi 418,2. Adriano amiciſſimi 132,47. Perſarū aduerſus Rom. ſocii 361,15: 365,8
Albati miniſtri 123,21. albati milites 250,30. albati ſedent in lætitia ſenatores 288,41
Albia Terentia 103,49
Albingauni pop. 298,19,46
Albiniana defectio 173,39. Albiniani duces 173,12
Albinorum familia 182,8
Albinus turpem pacem facit 443,37
Albinus Clodius vnde cognominatus 181,52: 184,34
Albinus Nummius 167,34
Albis fl. 22,30: 167,41. eſt & Albo.
Albulæ aquæ 36,19
Albudinus fons 77,32
Albo profitentiū citharœdorū adſcribi 88,25. Albo iudicum eraſus 76,40
Alces, feræ 233,40: 241,21
Aleam ludere 34,7. alea ſe oblectare 125,29. aleæ deditiſſimus Aug. 34,13. de aleæ arte liber Claudii Cæſ. 81,14 Alea iacta eſt 7,13. aleam periculorum omnem iacere 450,11
Aleatriæ amicitiæ 474,21 Aleatorium forum 34,20. pro Aleatorib. teſſerarii appellari malunt nonnulli 474,18
A'emanni: quære Alamani.
Alexander M. Infinitos ſomniauit mūdos 318,49. ad Achillis tumulum cur ingemuerit 289,8. matris petitionē quo elogio repulerit 317,19. de theſauris ſuis quid reſpōderit 438,12. Alexandri M. vigilantia 332,2. vitia 214,26. thorax 70,30. phalanx 87, 52. conditorium & corpus 22,54. templum 208,22. ara 403,4. effigies in auro & arg. 260,3,12. imago eiuſdem Cæſarem ad res capeſſ. excitat 2,16. Alexandro Magno, ſi calcaſſet Italiam, antagoniſta deſtinatus Papirius Curſor 500,47 Alexandri vicus 345,50
Ti. Alexander 113,17
Alexander gramm. 241,9
Alexandri coniuratio 159,28

Alexander

Alexander (Mammææ f.) Heliogabali conſobrinus, Cæſar a ſenatu dictus 199, 14. Heliogabalo exoſus 201,17. Alexandri nomen vnde acceperit 208, 31. Seueri nomen vnde acceperit 209,55: 213,1. Alexandrum Romanum e Macedone differre vult idem Alexander Seuerus 219,41. quib. de cauſſis occiſus fuerit 226,2: & 222,52

Alexandri Seueri ortus, vita, mors 207,24. ſtemma 218,9. vxor 211, 30: 219,25. vita eiuſdem conſcripta ab Aurel. Philippo 207, 53. Alexandro crimini quæ data 225, 5. idē M. Aurelius Alexander Seuerus.

Alexander II. Imp. 382,9

Alexander ſiue Alexādrinus, cognom. Æmiliani 262,23

Alexander Heliopol. 412,52

Alexandria (ſeu Alexandra) nutrix Ner. 97,14. Alexandria, Caſſii filia 148,38 153,30

Alexandria, vetus omnium Ægypti vrbium 410,28. quib. reb. nobilitata 410,29: 411,7. ſeditionib. crebris agitatur 405,44. Alexandriæ & Alexandrinorum deſcriptio 197,31. Alexandriam conſulares faſces ingredi non licere 262, 29

Alexandrini regem ſuum eiiciunt 2, 52. buleuterū iure donantur 174,53. a Caracallo vexantur 186,52. dicaces 214,7

Alexādria, vrbs Arachoſię 422,14 vrbs Ariæ reg. 422,1. vrbs Bactriana 421, 11. vrbs Carmaniæ maioris 420,34.

Alexandria Commodiana 161,48

Alexandria inſ. 420,7

Alexandrinæ merces 40,38. Alexandrina purpura 217,4. Alexandrinæ ficus 628,16. Alexandrinæ bibliothecæ 125,21

Alexandrinæ thermæ, & Alexandrina aqua 213,4. Alexādrinæ thermæ 616, 35: 627,36. Alexandrina baſilica 213, 22. Alexandrinum opus 213, 8. Alexandrini ſodales 222, 50

Alexius Comnenus 585,40. Alexius Manuelis f. Imp. 586,30. Alexius fratricida, Imp. 587,1. Alexius iunior Iſaaci filius 587,8

Alfenus iuriſconſ. 496,37: & 223,52

Algentiana aqua 622,34

Alicodra vrbs 421,6

Alieniorem ſibi ſenſit 45,26

Alienare, in alienā poteſtatem tradere 441,11. alienata mens 41,12. alienatus in febri 140,23

Alienigenæ vires 501,53

Aligildus Comes 395,15: 397,21

Alius ſuper alias vrgentibus litteris 316, 48. ſic 511, 48

Alimenta pueris ac puellis decreta 128, 22. alimenta ſubducere 13,52. alimentorum inopia 310,17. alimentorum cura 163,53: 167,44. alimentis diuidendis procurauit 163, 21

Alimentaria compendia 165,30. alimentariæ rei gratia digredi 381,18. alimentariæ rei copia 393,8. alimentariæ puellæ 159,5

ad Alimoniam noſtram, ad nos alēdos 393,19. ſic 68,23

Alipes 297,29

Aliquanti, aliquot 219,1

Aliquid conducens reip. 511,53

Aliſo tribunus 452,54

Alius velocitate regreſſi 309,14

Allitrophagi pop. 421,36

Allapſo die concilii 476,50. allapſuro ſolutionis die 358,43. allapſorum ore doctus 333,8

Allaſſontes calices 297,41. id eſt mutantes ſeu variantes.

Allectus inter patricios 106,44. allectiones innumeræ 164,45

Allegare ſcripta principis 357,7. allegationes mittendæ 496,37

Allenimenta 457,52

Alliceſacere 209,36

Alliensis dies 109,5

Allium quam vnguenta militem olere maluit Veſpaſianus 113,53

Allius Fuſcus 159,18

Allobrogicus Fabius vnde dictus 529,39

Alluuio maris 327,12

Alma Ceres conſecrata 283,3

Alma mons 294,10

Almo fl. 413,51: 609,35: 628,49

Alpes Cottię 327,34. Romano imperio adiciuntur 270,50. alpes Graiæ & Pœninæ opida quæ habeāt 328,49. alpes Herculeę 328,7. alpes Iulię 390, 1,40: 490,32. olim Venetæ dictæ 328,33. alpium Iuliarū anguſtiæ 392, 52. alpium Iuliarum clauſtra 523,3. alpes maritimę 283,8: 298,19: 328,7. alpes Pœninæ qua occaſione excogitatæ 328,10. opida quæ habeant 328,49. alpes vetuſtæ 327,38: 328,5. alpium viæ 327,40: 328,5. alpium regnum in prouinciæ formam redigitur 87,44

Alphei fl. ortus & curſus 320,54

Alphenus I.C. 223,52: 496,17

Alſietina aqua 631,20

Alſia aqua 620,32: 631,18

Alta ſemita 612,52

Alter, alius 446,36. ſic Altera ſex, ſex alia 457,2

Altercationib. iritis triduum abſumptum 5,3.

Alternatim 484,34

Altilia 168,23

Altinum op. 152,50

Altrinſecus 251,6: 335,34: 379,27. altrinſecus, ab vtraque parte 414,31

Aluix vitiorum 380,42

Alueis ciborū cenatariū inuecti 428,9

Alumē illitum, ignis iniurias arce. 383, 20. forſan alimma (ἄλειμμα) id eſt linimen.

Alumnus populi R. 61,11. alumna 82, 24. alumnæ mœnia 345,49

Alypius Antioch. 412,17. Alypius nob. adul. 468,9. Alypius ex vicario Brit. 482,16

Amantiſſimus: ſignif. paſſ. 182,46,50: 189,19. ſic Amantiſſime mihi omnium frater 326,13. amantiſſimo ſenatui ſuo 300,46 vbi ſiquis Amātiſſ. vel Amandiſſ. malit, per me licet.

Amantius aruſpex 468,20

Amanuenſes 95,32. notis excipiunt velociſſime 117,16

Amanus mons 312,43

Amardus fl. 419,52

Amaritudo animi 211,47. amaritudo temporum 396,33

Amaſtris op. 401,27

Amar, ſolet 320,46: 343,34: 385,38

Amata, amaſia 320,55. ſic Amatus Veneris 44,47

Amatoria carmina 130,33. amatorium medic. 70,2

Amazonum excurſiones, & ſedes 401, 34: 402,16: 504,18. Amazones Aſię magnam partem tenuere 4,55

Amazonicus habitus 95,28. Amazoniæ ligno ſignatæ litteræ 181,27.

Amazonius menſis 160,21

Ambage multiplici 405,39. ſine ambage 490,27. ambage nulla prægreſſa 311,35

Ambaualia aris indicere 276,35,19

Ambeſtrices hominum 485,18

Ambiani, ciu. Gall. 462,2: & 328,45

Ambiarinus vicus 59,48

Ambigebant prodire 321,24

Ambigua luce 425,47. ambigua martis 315,20. ambiguus futuri 462,34. Ambiguus cōſiliorū 393,17

Ambiguitate mētiū fluctuātes 353,5

Ambiunt mare 417,42. ambitus, cinctus, circumdatus 354,25

Ambitus lacus 78,32. ambitus verborum, periphraſis 17,24

Ambitioſo ſtudio aſſerere periclitantem 482,44

Ambitor 214,1

Ambubaiarum miniſteria 90,13

Amburbium celebretum 276,19

Amentum fundæ 517,39

Amethyſtini coloris vſus interdicitur 91,32

Amicenſes pop. 353,51

Amici e Caeſare retracti 14,8. apud Aug. quantum valuerint 31,4. poſthabendi reip. 223,48. amicorum ſecreta curioſius explorare 129,33. amicorū calumniatorib. aures præbet Adrianus 130,37. nec amicum nec inimicum inuenit Nero 96,24. Amicum familiæ meæ, i. familiare 274,54

Amicitiæ cautionem & cōſtantiam poſtulant 32,50. amicitiam renuntiare 59,11

Amictorius 313,52

Amidæ ſitus & obſidio 363,17: 365,6. excidium 369,20 Amidæ exciſæ facinus deflet Conſtantius 382,33. Amidena clades 370,38

Amiocæ albæ 188,7

Amiſos op. P. 401,27

Ammianus Marcell. eſſectis inquiſitori adiunctus 313,34. pene captus 360,17. explorandi cauſſa miſſus 361,5. euadit 369,25. Vrſicino domeſticus protector additus 323,18. Vrſicinum in orientem ſequi iubetur 336,46. natione Græcus, & miles, hiſtoriam vnde exorſus, quouſq; perduxerit 518,41. in hiſtoria ſua veritati ſtuduit 361,20: 458,27: 518, 42. vixit adhuc ſub Theodoſio iuniore 491,38

Ammonius Saccas 411,12

Amneſtię delictorum publicorum decernitur 281,3. Eadem Obliuio & Abolitio.

Amnicæ aquæ 403,57. amnici lembi 495,6. amnici nauiculatii 283,2. iidem Fluuiales.

Amor generis humani Titus Veſpaſ. 116,48. in amore omnium eſſe 190, 30. amor liberum permiſcuit 107, 12. amoribus iuuentutis infamatus 150,42. amoris remedium cruentum 146,22

Ampelidis balineum 620,37: 629,45

Ampelius præf. vrbi 468,32: 473,5

Amphibia quæ 409,3

ἀμφίκυρτ☉ luna 375,26

Amphilochius Paphlago 388,18

Amphitheatrum a quo extr. 25,3. amphitheatri altitudo 336, 13. amphitheatri loca 610,38: 624,12. amphitheatrum ligneum 86, 31. amphitheatrum caſtrenſe 612,24: 625, 15. amphitheatrum Tauri 62, 25: & 25,3. amphitheatrū Veſpaſiani 114, 24. amphitheatri Fidenatis ruina 51, 6: 65,55
Amphitheatrale ſpectaculū 305,36. amphitheatralis circul⁹ 512,24. amphitheatrales feræ 467,35. in amphitheatrali curriculo cauſſæ auditę 447,19
Amphitus auriga 402, 6
Amphora Capitol. 225, 2. amphora pendet 299,11
T. Ampius hiſtor. 15, 17
Amplexi ſunt afferre 352, 8
Ampliſſime comes 362, 36. ampliſſimus doctor 489,25. ampliſſ. philoſophus 418,25
Amplitudo Platonis, pro Ampliſſ. Plato 495 30
Amplius mentib. x 454, 23
Amudum mun. 360,22
Amycus rex 401,14
ἀναβιβάζοντες [illegible] 375,2
Anabolicæ ſpecies 282,33
Anaclitéria 136,6: recubitoria. Sunt & Accub.
[illegible] 220,10
Anapæſti præcinctib. modulis 431,46
Anaphe inſ. 348,34
Anaſtaſia, Conſtantini ſoror 450,21
Anaſtaſianæ balneæ 450,21
Anaſtaſii Aug. vita & mors 552,12: 575, 51. Anaſtaſius II 579, 9
Anathematiſm. 424,7
Anatolius præf. Illyr. 371, 16. Anatolii mors, & ſucceſſor 388, 35
Anatolius magiſter officiorum 382, 1. occumbit 436, 22. ſepelitur 439, 45
Anatolius palatinus 479, 10
Anatocici 475,23
Anaxagoræ ſententia de terræmotib. 348,23. vaticinium 400,44. Anaxagoras futurorum ſcientiam vnde hauſerit 411,34
Anaxarchus phil. 318, 49
Anaximandri ſententia de terræmotib. 348,17
Anazarbus op. 312,36
Ancharia 18, 46
Q. Ancharius 274,34
Anchialos (ſeu Anchiale) op. 269,37: 403,19: 459, 10. capitur 507,47
Ancilia 105, 24
Ancilla heræ litteras ſecretas prodit 357,33. Ancillarii 267, 47. Ancillaris adulatio 330,39: 450,33
Ancoralia 305,42
Ancorarius mons 488, 2
Ancyra vrbs Galat. 444,57
Andocides or. 495,41
Andriſcus ſeu Pſeudophilippus 318, 8: 450,58
Andro muſicus 141, 8
Andronicus poeta 375,9
Andronicus Comnenus Imp. 586, 39. Andronicus Mich. Palæologi f. 588, 29. Andronicus iunior 588,38
Anepſia Victorini vxor 469, 27. occiditur 471,3
Anfractus vndique 458,47
Anfractus montium 320,39
Angues iubatus 139, 26. anguis 2 cub. 28,30. anguium agmina pinnata 409,42. viſe & Serp.
Anguſticlauius 305,45
Anhelare altius 449,37
Anhelitus animæ 449,24
Aniceti horrea 619,49
Anicius Lupus 159, 16
Anicius quæſtor 334,50
Anienis noui riuus in vrbem inducitur 77,32
Anilia incantamenta 484,27
Animaduerti iubet lictor 15,54
Animaduerſione dignum, id eſt caſtigatione 373, 52. ſic Animaduerſione capitali damnata 447,23. animaduerſionibus pœnisq. damnatorum intereſſe 60,36
Animalia regia 276, 25. animalia publica 396,49. animalia conſecrata 407,47
Animarum per ſepulcra errantium vmbræ 373,24. animas noxias eliciendi gnarus 467,22
Animulam vt compellarit Adrianus moriens 134.9
Animus a caritū cognatione deſluens, immaculate conſeruandus 436,37. animo linqui repente 9,38
Anitius: viſe Anic.
Annæus Seneca 85,35
Annalis numerus 514, 2. annales pompæ 413,51
Annales, ſ. comment 191, 22. ex Annalib. auctoritate ſenatus eraſum Antonini nomen 207,23. annalium ſcriptores 275,27. annales viri conſularis 55,25
Annaria lex 157,32
Annia Cornificia 141, 1. Annia Fauſtina 137,14: 141, 2: 159,22
Annia aqua 622,32: 631,37
Annibal Alpes vbi ſuperarit 328,18. Annibalis Pœni ſepulcrum 403, 55
Annibal ſeruus 122,33
Annibalianus rex 304, 36. Annibalianus dux 295,1
Anniuerſariæ valetudines 36,17
Annius Cimber 37,15
Annius Corniculа 253,38
Annius Fuſcus 177,29
Annius Libo 140, 47
Annius Macer 141,51
Annius Seuerus 234,20
P. Annius Tacitus, Imp. Aug. 524, 47
Annius Verus 137,13: 140, 45, 49. Annius Verus, & Annius Veriſſimus 141,4.35
L. Annius Verus 135, 18
L. Annius Verus Antonino adoptandus datur 133, 36: 136,38: 138, 2. hinc idē Annius Verus Antoninus 138,37
Annona arctiſſima 99, 54. annona conualuit 28, 3. annona militaris 154,31. annonam gratuitam comedere miles non debet 294, 31. annonarum vrbicarum genus omne auctum vncia 283,1
Annonæ inſpectio 210,48 annonæ præfectus 201,6: 274,37: 467,33. annonæ vrbicæ præfectus 282, 54. annonam vrbis curans 467,17
Annonaria prouiſio 261, 9. annonaria regio 263,9. annonaria Tuſcia 457,19
Anni curſus vt diſtinctus 446, 22. annus ad Solis curſum accommodatur a Cæſ. 8, 35. ab Auguſto vt ordinatus 25, 18. annus x v menſium 8,39
Anno nouo ineunte 55,7. anni principio 494, 13. anni verno, ſ. tempore 327,47
Annolus ſigillaricius 283, 34. annulus fatidicus 481, 15. annulus peniſtis fatidicus 481, 10. annulum ſibi detrahere ad ſatisfaciendum omnibus 7,18. annulorum ius 7,20
Anolinus præf. 232, 37. eſt & Anulinus ſeu Anullinus.
Anſa ſcuti 386,6
Anſerum iecinora 203,18. anſer feſtis dieb. adhibebatur 216,6
Anſæus alter, Maximinus 225,49
Antecambulo fratris 111,38
Anteceſſores agminis 110,33
Antedictus dux 307,23: 319,2: 374,19. ſic 358,15: 460,21. alibi Prædictus & Supradictus.
Antegeſta 410,54
Antegreſſas omnes 379,34. ſic 377, 19
Antenire vehiculo 32, 27. antetre tribunis, ducibus, & legatis quot milites voluerit Alexander 220,19
Antemuranum vall. 392,19
Antennacum op. 356, 8. alibi Antonacum.
Antepilani 339,25. cum antepilano ſuo contendens 470,19
Anterior, prior 402, 8
Anterus (ſeu Anteros) 157, 48. occiditur 158,8
Anteſignanus turmarum 452, 42. anteſignanus ſeditioſorum 325,7. anteſignani fortium facinorū 368, 19
Anteſtare ceteris 346,55. anteſtare æqualib. 364, 36. anteſtans pluribus 388,33
Antecaenire conatus hoſtiles 389.23
Anteuerſio 388,12
Anthemuſia reg. 307, 18
Anthropophagi pop. 504,14
Anticatones 11,52
Anticipare mortem 55, 23. anticipari ab Auguſto ludi 77.48
Anticyra valetudinis cauſſa petitur 65,33
Antidotum obolere 63, 49. antidotis præmunitus 92, 12. antidotum aduerſus Cæſarem 165,38
Antimachus poeta 130, 55
Antinoi mors & conſecratio 130, 26.
Antinoos vrbs 410,17
Antiochia Margianæ ciuitas 420, 56.
Antiochiæ Syriacæ ſitus & opes 312, 55. Antiochia orientis apex pulcherr. 404, 43. mulctatum ciuitatum metropolis 130,22
Antiochenſis plebs 311, 5. Antiochenſis ordo 407, 22. Antiochenſes dicaces 214,7. Adriano exoſi 130, 20. a Marco vt mulctati 148, 18: 155,26. mulctantur a Seuero 172,48.
Antiochenſis oppidi incendium 139,24
Antiochenſis, ſeu Miſopogon, inuectiua in Antiochenſes oratio Iuliani 407,14
Antiochianus præf. 201, 42. Antiochiani baln. 609,28: 621,64
Antiochus Commagenus 62, 7. Antiochus Epiphanes 406, 54. Antiochus furnarius 106, 52
Antipater hiſtor. 267, 47
Antiphon Rhamnuſ. 495,41
Antipolis G. 329,4
Antiquarii, vitioſi 37, 8
Antiquata reſtituere 167,3
Antiquitatem ſibi redditam credere 288,41. antiquitatum peritus 416, 46. antiquitatum ignari 507,28
Antiquus proditor 389, 30. antiquiſſimum

mum omnium ratus. i. præcipuum 416,18. ſic 372,10
Anoſcii pop. 410,11
Antiſophiſtæ 45,7
Antiſtites deorũ 418,47. antiſtes Chriſtianæ legis 325,14: 379,10. idẽ Epiſcopus 379,16. antiſtitum diſcurſationes per ſynodos 396, 40. antiſtitũ prouincialium vita 458,18
L. Antiſtius trib. pl. 5,4
Antiſtius medicus 16,45. Antiſtius ſeruus 283,36
Antiſtius Burrus 163,49
Antiſtius Capella 357,47
Antiſtius Labeo 30,44
Antium colonia deducitur 86,4. Caio Cæſari vatoe dilectum 60,15
in Antiam damn. 53,13
Antoniæ mors 63,42. Antonia maior 85,1. Antonia iunior 58,33. Antonia minor 73,2. Antonia Claudii filia 92,50
Antonius conſul 19,1
C. Antonius capitur 7,46
L. Antonius conſul 20,42
M. Antonius cum Lepido & Cæſare Octauiano ſocietatem init 20,28 a Cæſare Octauiano victus, ad mortem adigitur 21,44. de Augusti genere quæ iactarit 18,33,51: & 19,21. M. Antonii teſtamentum 21,29. epiſtola 33,44. ſtylus 37,12. idem a Claudio Cæſ. nepote ſuo poſt obitũ honoratur 75,19
Antonius iunior 21,48
L. Antonius Germaniæ ſuperioris præſes, rebellat 121. 12,29. Imperator a militib. factus 207,36
Antonius orator 495,45
Antonius tribunus 448,48
Antonius Gallus 273,19
Antonius Iulus conſ. 73,5
Antonius Muſa medicus 36,16: & 31,55
Antonius Primus 110,50
Antonii cognomento dicti Gordiani, non Antonini 202,34
Antoninus conſul 137,32
M. Antoninus conſul 138,36
Antoninus menſis 139,39
Antoninus popa 189,39
Antoninus (rationarius apparitor) ad Perſas deficere vnde coactus 358,31. a Perſis quanto exceptus honore 359,10. Perſas hæſitantes per cõmodiorem viam ductat 362,7. Vrſicino ſe excuſat 362,36
Antoninus Balbus 173,46
Antoninus Baſſianus Caracallus 191, 31. Antonini nomẽ Baſſiano filio cur appoſuerit Seuerus 173,9
Antonini Caracalli ortus, vita, mors 185,22
Antoninos duos, (Baſſianum & Getam) Pii exemplo, imp. ſe relinquere gaudet Seuerus 175,49
Antoninus Commodus Aug. 188,5
Antoninus Diadumenus 195,7
Antoninus Gallus 273,19
Antoninus Gordianus 234,9: 237,9. Antonini nomen ſibi quoq; adſcripſit Gordianus 234,1. Antonini necne Antonii dicti Gordiani 206,51. Antonini cognominati ſunt Gordiani 235,7: 237,4
M. Antoninus Heliogabalus Caracalli filius 187,43
Antoninus Pius adoptatur ab Adriano 133,35: 136,37. Pii cognomentum vnde acceperit 133,38: 134,31: 137, 24: 200,1. Antonini Pii ortus, vita, mors 137,4. generi 137,14: & 136,38
M. Antoninus (cognomento Philoſophus) Antonino Pio adoptãdus datur 133,36: 136,38: 138,2: 141,55. M. Antonini Philoſophi ortus, vita, mors 140,42. mors 146,4: 149,4. bonitas 396,10. imagines p omnes fere domos 146,13. M. Antoninus velut numen cultus a Diocletiano 146,42. in philoſophia quantum enituerit 153,48. boum ſacrificator largiſſ. 438,20. M. Antonino crimini quæ data 145,22: 149,18,28. a Caſſio quæ crimini data 153,22,47. idẽ M. Aurelius Antoninus.
Antoninus Verus 136,18,28: 196,40
d. Antonini templum 616,28: 627,30
Antonini Augusti quot fuerint, & qui 191,29. Antonini Augusti nomen octies a vate editum, tandem Antoninos Augustos imperaturos ſignificauit 191,25 Antoninorum, Pii & Marci, aurea ſimulacra inter Conſtantiorum imagines 198,35. Antoninorum ſepulcrum 188,7. Antoninorum elogia 209,12,32. Antoninorum nomen clarius habitum quam deorum 197,5. Antonini nomen, vt Augusti, omnium pectora occupat 187,43. Antonini nomen omnibus principibus, quaſi Augusti, adſcribẽdum putat Seuerus 175,35. Antoninos, vt Augustos, omnes poſt ſe principes dici vult Seuerus Aug. 189,9. Antonini nomen a plurib. principib. affectatum 191,34: 196,35. Antonini prænomine partes & cognomine honorati multi principes 196, 35. Antonini alii proprio, alii ad. citio nomine dicti 196,58. Antoninorum nomen & militib. & ſenatui P. Q. R. gratum 192,34: 195,13,19: 196, 34: 198,20. Antonini nomen a Pio paulatim ad vltimas ſordes deuenit 192,53. Antonini nomẽ in Heliogab. tituli eraditur 202,22: 207,23. Antoninorum vltimus Heliogabalus 198,26: 202,33: 206,37,48. Antonini nomen recuſat Alexander Seuerus 208,15: 209,6
Antoniniados libri aaa 233,30
Antoninianæ caracallæ 187,54. Antoninianæ penulæ 195,43. Antoniniana ſigna & vexilla 195,50. Antoninianæ plateæ 204,12. Antoninianæ thermæ 213,7: 618,59: 628,53. Ant. ſodales 140,32: 145,21: 188,33. Antoniniani ſacerdotes 146,17. Antoniniani pueri, & Antoninianæ puellæ 195,48. Antoniniani aurei 273,45: 274,24. Antoniniani argentei 299, 25. Antoninianum cõgiarium 195, 46. Antoninianæ necis auctor 191,21
Antoninupolis 363,15
Anubis ſimulacrum 159,46: 161,27
Anulariæ ſcalæ 34,29
Anus cæca vaticinatur 326,52
Anzabati. 360,54: 361,22
Apamia op. 313,2: 418,39: 420,10. vrbs Aſſyriæ, Meſene cognominata 418,39
Apamenæ vuæ 203,21
Apaudulus ſeruus 470,30
Apelles tragœdus 66,17
Apenarii 251,3
Apenninæ ſortes 296,27: forſan Aponinæ ſeu Aponiæ, ab Aponi fonte 45,53
Aper ſeruus 33,21. aper dimidiatus 50,1. apri Perſici 430,10
Apergrammat. 141,10
Aper conſul 157,33: 160,32. Apri præf. ſcelus, & pœna 301,54
Aperto vere 453,36
Apes manſuetæ 204,50. apis mellifica Ægyptiis quid ſignificet 345,32. apũ examen in ædibus factum, ominoſum 357,23
Aphronitrum Aſ. 250,30
Apiaſtrum 203,16
Apicis auctoritate nobilitari apud Perſas qui ſoleant 359,11. apices dignitatum maximi 301,19. apicũ priſtinorum reliquias inueniens 322,28
Apicii imitator 202,43
Apicianæ deliciæ 203,18
Apiores Lib. 411,46
Apis Ægypt. bos 38,35: 117,39 bos qualis, qua religione, quid ſignif. 407, 44,49. poſt multos annos repertus, turbas inter Ægyptios mouet 129, 43. Apis natalis celebr. 409,15
Apodemius 317,6,25. turbarum incẽtor 318,34. dira machinatur 321,8. pœnas luit 398,21
Apolauſtus hiſtrio 152,8. occiditur 159,12
Apollinaris 187,8
Apollinaris poeta 301,47
Apollinaris tragœdus 115,33
Apollinaris Domitiani gener 312,11. Apollinares exſilio multati occiduntur 314,17
Apollinares ludi 216,7: 242,53
Apollo idem æſtimatur qui Sol 366, 28. Solis filius, conditor & rex totius orbis 346,18. Apollo alter, Cæſar Aug 34,1. Apollinem cantu æquiparant 97,40.
Apollinis beneficiis vtendum, i. Apollinis or. conſul. 276,7. Apollinis tel6 366,28. Apollinis area 609,18: 621,57. ædis 617,18. ædis antiqua cũ lauacro 615,56. templum in Palatio 24,39. Apollinis vicus 617,3. Apollo xxs cub. 614,56.
Apollinis Baiani templum 182,8. Apollo Cælispex 618,5: 628,28. Apollinis Chomei ſimulacrum 428,46. Apollo Palatinus 25,18. Apollinis Palatini templum ardet 413,30. Apollinis Rhamnuſii ædis 627,60. Apollo Sandalarius 611,37. idem Ap. Sandaliarius 624,42: & 51,19. Apollo Temenites 58,1. Apollo Tortor 34,1
Apollodorus archit. 132,11
Apollodorus Pergamenus 37,41
Apollonia vrbs Aſſyr. 418,40. Apollonia Pontica 403,19
Apollonius rhetor 150,10
Apollonius philoſ. 150,16
Apollonius Chalcid. 139,42
Apollonius Chalcedonius, ſtoicus phil. 141,18.
Apollonius Molo 1,42
Apollonius Syrus 126,43
Apollonius Tyaneus ſua interceſſione patriam ſeruat 277,24. Apollonii Tyanei laudes 277,24. genius 394, 45. effigies 214,12. natales 418,26
Apollophanes præf. 22,18
Aponi fons 45,53
Aponius Saturninus 87,41
Apophoreta 115,36. pro Apophoretis quæ dederit Heliogabalus 203,30.
Apoplexis morb. 145,24: 152,30
Apparatiſſimo funere elatus 85,55
Apparebat etiam, aſ erte videbatur cięs

445, 40. apparerent æquiparare 456, 48. apparent eſſe hominis ingenioli 237,48
Apparitor portam tuens 492,36. Apparitores poteſtatis vicariæ 461, 36. Apparitor præfecti 436,24. Apparitores turbæ ſeditioſæ immittuntur a præf. 324,50. Apparitor quidã Auguſti Cæſar 447, 52. apparitor largitionum 452,43. Apparitorem fidum eſſe auctori ſuo 333,19. apparitores nullos vult Alexander 220,27
Apparitio magiſtri equitum 370,1. apparitionis armorum magiſtri rationarius 324,16. Apparitionis præfecturæ prætorianæ præfectus 334, 31. Apparitionis præfecturæ prætorianæ princeps 320,27. ſine Apparitione in Meſopotamiam redire iubetur Vrſicinus 359,51. ab Apparitione omni,i. ab omnib. apparitorib. 324, 54. ſic 423,53
Appellare Imperatoris præſidium 468, 33. appellati de republ. patres 7, 26
Appellationes litiũ 26,8. appellatio principis in cauſſæ cognitione 61, 53. Appellationes a iudicib. omnes ad ſenatum fieri vult Nero 87,40. ex Appellationib. magnorum iudicũ cognoſcere iubetur ſenatus 292,34. Appellatio vniuerſa decernitur præfecturæ vrbanæ 288,24,32. Appellationum [honorificarum] cauſſa donatiuum militib. datur 174,44
Appetere trucidandum 388,6
Appetitor laudis 438,22. appetitus opũ 516,19. ſic 217,10. Appetitores minuendæ maieſtatis 482,30
Appetitus rerum nouarum 376,45
Appius Cæcus cenſor 78,48
Applicatus ad loq. 475,15
Applosus ad terram 189,29: 199,38
Appoſitus regionib. is comes 475,29: i. præpoſ. ſic 434,9
Apragópolis 49,44
Apri, vrbs Thr. 459,14
Aprianus conſ. 240,11
Apricante cælo 413,8
Apronianus præf. vrb. 412,23: 413,30: 447,10
Aprugna 190,10: 231,24: ſ. caro. Sic Aprugna perna 136, 3. aprugna ſumina 203,23
Apruncelus Gallus or. 397,10
Apſidate porticus 611,30: 624,39
Apud Conſtantinopolim, Conſtantinopoli 399,55. ſic Apud Hadrianopolim 518, 4. apud Hieroſolymam 412, 14
Sex. Apuleius conſul 41,18
Apuleius Rufinus 171,16
Apulei Mileſiæ Punicæ 184,28
Aquæ R. xx 622,29: 631,17. aquæductus lapidei operi 277,32. Aquarum ductus in ſinitus ſuo nomine nuncupauit Adrianus 152,59. Aquarũ ductib. interſectis obſeſſi, ad ded. compell. 392,33. Aquarum inopia tempore brumali 407,13. Aquam calefacere vulgares prohibentur 473,10. Aqua gelida pota, facilius vita abſoluitur moriens 437,5
Aqua muliebris 303,12. aquæ ſponte natura calentes 313,14. Aquarum calentium fontes ſaluberrimi 420, 20. Aqua ſalſa & fœtida 441, 48. Aquæ ſalientis vicus 418,45. Aquæ intercutis morbus 85,11
Aquaria rota 204,9. aquariis fiſtulis inciſis ad deditionem cogere 244, 21. Aquariæ rei periti artifices 471,19
Aquarius, ſ. miniſter 270,26
Aquila panem rapit & reddit 59, 17. Aquila lætum clangens 121,16. Aquilarum duarum certamine finito, tertia victricem abigit 113,1
Aquilam & ſigna flagitant milites refractarii 101,35. aquilæ ornari nequeunt; oſtento quodam diuino 75, 49. aquilæ & ſigna Romana adorantur 6024. aquilis & vexillis circumſeptus Imperator 447,8
Aquila Ponticus 15,29
Aquilæ vicus 620,10
Aquileia Maximino reſiſtit fortiſſime 229,39. 232,41: 244,31: 246,12. Iuliani copiis portas claudit 391,13. obſidetur 391, 29. cognita Conſtantii morte dedit ſe Iuliano Imp. 392,41: 403,41. obſidetur a Marcomannis & Quadis 490,32. Aquileienſis vrbs 230,33
Aquilifer 12,45. aquilifer legionis 279, 12. Aquilifero ſaucio dux ipſe aquilã humeris ſubit & portas 20,14
Aquilius Niger 20,18
Aquilius centurio 169,5: 177,47
Aquilii C domus 612,30
Aquilus color 35,54: 264,48
Aquitaniæ ſitus & vrbes præc. 328, 52. fines 328,25. ſubiugatio 22,27
Aquitanorum cultus 329, 26. Aquitani molliores Belgis 328,33. Aquitanica conuiua 334,30
Ara maxima 618,8. aræ cæſpititiæ 244, 34. Aræ euerſio, capitalis 406,6
Arabanius reg. 351,51: 352,4
Arabes deuicti 172, 52: 175, 11. Arabes Eudæmones 194,10
Arabiæ ſitus, & deſcriptio 383,17. Arabiæ beatæ ſitus, vrbes, nominis ratio 420,15
Arabianus Claudius 173,54
Arabianus inſid. 197,34
Arabianus præf. ann. 281,54
Arabianus hiſtor. 242,2
Arabicus ſer 211,16
Arabius Comes 412,24
Arachoſia, regio Perſ. 418,9. Arachoſiæ ſitus, palus, oppida 422,10
Arachotoscrene 422,13
Aradio mil. 291,21
Aranearum pondo x milia 204,47
Araris fl. 329,22
Arare Hunni negligunt 503, 43. ſic Alani 504,25
Arator bos 112,42
Arator dux 471,30
Aratus iuſtitiam hominum vitiis offenſam extollit in cælum 405, 26: 438, 24
Araxates fl. 421,9
Arazius præf. pr. 451, 26. euadit 454, 52
Arbaca vrbs 422,24
Arbela vrbs 418,37
Arbetio inſidiator acer 315,39: 319,8. Lētienſe bellũ vt geſſerit 320,36. 321, 8. conſul 326, 36. inuidiæ telis petitur 332,52. quæſitor in negotio Vrſicini 374,26. mag. equeſtris vtriuſq 393, 23. aduerſus Iulianũ præmittitur 394,22. timidus in quæſt. agitãdis 398,17. ad belli ſocietatem vocatur a Valente 453, 48. Arbetionis domus exinanitur 455,22
Arbitrator ſup. 617,24
Arbitriũ inchoare ad præf. 445,45
Arbor cum inſtitutore ſuo interit 98, 27. arbor proſtrata reſurgit 112, 44. arbores exſecãtur ab hoſtib. 477,17. Arbores pomiferæ exuruntur 466, 13. Arborib. inflexis alligatus adulter 273,6. Arbor ſancta 610, 8: 623, 53. arboris felicis verbenæ 481,8
Arbora 319,40
Arboroſa reg. 330,44
Arca Cæſarea, op. 210,15. eadem Arcena vrbs 207,25: 208,22
Arca publica 276,28
Arcadii Aug. vita & mors 547,51: 572, 51
Arcana piacularia 447, 29. arcanorũ officium 472, 45.
Arcenus: viſe Arca.
Arcebat docere 405, 31. ſic 438, 27
Arceſſeretur in maieſtatem cõmiſiſſe 323,43. Arceſſitus in crimẽ 468, 52: 481,38
Arceſſitor 482,28
Archadius fl. 401,38
Archelaus rex C. 50, 59
Archemorũ forum 613,49
Archia ciuica 286,24: & 258,16
Archiereus 214,8: i. princeps ſacerdotum.
Archimea op. 232,25: & 231,36
Archimedes aſtr. 445,53
Archimimus 115,39
Archipirata 263,28
Archiſynagogus 214, 8: 297,28
Archiua Imp. 258,16
Archoleontes 241,23
Archon, mag. Ath. 132,51. ſummus magiſtratus apud Athenienſes 251, 44
Archontius Seuerus 296,6
Arcta loca 343,32. arcto tempore præuentis 505,12. idem Artus.
Arctoæ prouinciæ 316,29. 347,33: 371, 19. arctos montis pars, i. ſeptentrionalis 464,15
Arcus Perſici 426,2. arcus Sarmatici 258,22. arcus Scythici & Parthici quid a ceteris differãt 402, 48. arcubus honoratus princeps 267,26
Arcus triumphales cum geſtorum titulis 396,29. ſic 123, 33. arcus marmoreus cum tropæis 72, 45: 77, 21. arcus marmorei R. xxxvi 623, 25: 632,24. Arcus Fabianus 254,50. Arcus nouus v. l. 613,36: 626,2
Arcus cæleſtis 39,50. quib. ex cauſſis oriatur, & quib. colorib. fulgeat 384,20. idem Iris.
Ardea op. Perſ. 420,6
Ardens, cupiens 323, 46. ardens ad tranſitum 440,28
Areas vacuas occupare concedit Veſpaſianus 124,6
Areani, num. mil. 472,41
Arecha op. 419,4
Arelate colonia 43,31: 329,2,28. Arelate hiberna 307,47
Arena arenoſa 206,30. arena ſine calce 70,37
Arenæ operam dare 50,12. arenæ miniſteria varia 86,35
Arenarius 146, 28. Arenariæ feræ 480,51
Areopagitici iudicii æquitas 483,54
Aretalogi 35,6
Arethuſa conuallis & flatio Thrac. 458,46
Aretinus Clemens 122,49
Argentaria op. G. 511,34. idem Argentoratus.
Argentarius 18,34. Argentaria baſilica 614,47: 626,46

Argen-

Argentata ſella 199,10. argentata vehicula 205,21: 282,46
Argêtea ſupellex 202,49: 203,10. argẽtei Antoniniani 299,24. ſic Aureliani 290,13. Philippei minutuli 273,45: 274,23
Argentoratus op. 328,42: 511,34. Argentoratenſis pugna 343,7: & 340,22
Argentum menſale 286,28. argentũ ab expeditionali viu ablegat Niger 180,2
Argeus mons 381,31
Argiani horti 613,50. Iidem Largiani h. 626,14
Argius diſpenſator 103,8
Argonauta 402,22. Argonautarũ porticus 616,41: 627,38
Argolica ſtatua 266,5
Argunthis, rex Scyth. 240,45
Argutus homo 136,24
Argyraſpides 229,42
Aria mons 421,31
Aria regio Perſ. 418,9. Ariæ ſitus, fluuius, opida 421,53
Ariani, populus Ariæ reg. 421,53
Arias fl. & lacus 421,54
Ariaſpe vrbs 422,10
Aries bellici figura, & nominis ratio 414,39: & 383,24. aries muralis aduerſus incendia vt muniri ſolitus 379,32. acumine ſuo turrim perfodit 378,23: 379,32. aſtu eluditur 383,25. Aries inſignis magnitudinis 383,4
Arietini capitis figmentum aureum pro diademate 364,17
Arimaſpi pop. 402,52. vbi ſiti, & quales hom. 417,55
Arinchi pop. 402,34
Arintheus trib. 321,16. dux 423,44. in Gallias mittitur 444,31. Valentem in oriẽtem ſequitur 448,20: 452,36. aduerſus Gotos mittitur 459,37: 460,2. comes, Armenus ſuppetias mittitur 466,16
Ariſtænetus 348,7.
Ariſtarchi grammatici patria 411,10
Ariſtobulus conſul 412,10
Ariſtomachus trib. 201,43
Ariſtomenes Tripol. 477,37. male mulctatur 477,48. e latebris exſilit 478,28
Ariſtotelis patria 458,47. ſententia de terræmotib. 348,21. ſententia de ſomniis 385,49. monita Calliſtheni data 357,47
Arma pro ſingulis membris inflexa 432,51. auro & argento polita 13,10. Armorum fragor blandus, claſſicorum ſono ampliſſimo miſtus 460,50. Armorum nouorum inuentor 502,51
Arma cogere, ſeu Agmina cogere 435,34: & 433,54. arma cogere prægreſſo exercitu 473,22
Armorum inſpectio 354,35. armorũ magiſter 323,27: 381,45. Armorum magiſter idem qui equitum 389,29,38
Armamenta 313,29. Armamentariũ 610,18: 623,59
Armaria biblioth. 285,45
Armaturæ rei ſcientiſſimus 437,33
Armaturæ ſcientia 315,47. armaturæ pedeſtris artes 395,45. Armaturarũ tribunus 317,15: 322,1: 456,53. Armaturarum rector 321,16
Armatis præficiuntur puluere bellico induruti 395,35
Armeni pro Armenii 194,10. Armenii ſagittarii 265,55. Armenici mil. 278,18
Armenia occupatur a Parth. 51,12. regẽ ſibi a Rom. impetrat 132,46. inuaditur a Sapore Perſa 465,23. diſſidiorum inter Rom. & Perſas cauſſa perpetua 494,1. Armenius ſinus 417,49
Armeniacus cognom. a deuictis Arm. 143,21: 278,55
Armigera manus 413,55: 426,42. Armigeri principis 29,45: 430,32. armigeri principem deſerunt 515,17
Armilla aurea 85,30
Armiluſtrum 619,37. armiluſtri vicus 619,27
Armipotentia 359,22
Armonius mons 401,31
Aromatica donata 131,55
Arræ regiæ 231,17
Arria Fadilla 137,11
Arrianus (ſeu Herodianus) hiſtor. 232,44: 233,17
Arricidia 117,22
Arrigere, ſignif. obſc. 33,47
Arrius Antoninus 133,35: 137,11,51: 159,9: 163,49
Arrii Apri ſcelus 301,54
Arrogari ab- 137,55. arrogationis formula 275,3
Arruntius Camillus 103,50
Arſacis Parthi ortus, res geſtę, honores, poſteritas 417,11. Arſacidarum honor 417,26
Arſaces Armeniæ rex, in fide confirmatur 382,21: 388,46. Perſici belli ſocius 412,46. a Iouiano abiuratur 441,13. capitur 441,16. a Sapore captus & excruciatus occiditur 465,27. Arſacis vxor cum theſauris abducitur 466,15. Arſacis filius 465,55
Arſaces Saporis ad Valentem legatus 493,55
Arſacia vrbs 419,50
Arſiana op. 419,4
Arſinoe ciuitas 410,24
Artabanes perfuga 465,34. occiditur 466,20
Artabanes Parth. rex 193,8. idem Artabanus 56,22: 61,22: 107,8
Artabaſſes Syrus 292,3
Artabius fl. 422,25
Artacana vrbs 420,10
Artamis fl. 421,3
Artare ſeu Arctare 363,2: 414,5. artatæ vinculis manus 469,45
Artauaſdes rex 248,16
Artaxata capta 143,21
Artaxerxes Perſ. rex vincitur 220,51: 221,15. alius Xerxes. Artaxerxis Macrochiris lenitas 500,36. Artaxerxes quid ſignificet ſermone Perſico 365,35
Artemius præf. vicar. 350,53
Artemius ex duce Ægypti 405,34
Artemius Imp. 579,9
Artes & ingenia fouet Veſpaſianus 115,26. artium liberalium doctores ciuitate donantur 9,6. artium profeſſorib. ſalaria & auditoria decreta 218,11. artium omnium corpora ab Imp. facta 215,3
Artes ſecretæ 498,15. artes funeſtæ 280,42. artes nefandæ 304,41. artib. nefarus appetitus, i. veneficio 447,17. artium noxiarum codicem deſcripſiſſe conuictus 468,47. artiũ malarum doctor 447,29. artem omnis tellus alit 94,23
Articuli firmiſſ. 56,42. articulorũ dolore præpeditus 508,55. Articularis morbus 103,12: 174,47
Articuli & gradus 73,32. articuli tẽporum 73,35. articulo neceſſitatum adigente 356,11. articulis neceſſitatum adfuturi 413,41. inter ipſos cõflictuum articulos 496,34
Articulatus ſonitus 493,33
Artifex armorum 257,28. artifices ludorum 303,41
ἄρτιος, ἀδελφὸς 73,30
Artogeraſſa op. Arm. 465,36. capta & direpta incenditur 466,14. eſt & Artaxata, & Artagera.
Artus e filo, i. contextus 482,10. Arta loca 343,32. artæ viæ 458,45. artæ cuſtodiæ 366,15. arta ſocietate iũctiſſimi 472,32. Artiſſime tueri 389,16. alibi Arct.
Aruerni ciu. 328,53
Arunculeius (ſeu Auranculeius) legatus Cæſ. 5,32
Arunculeius conſul 126,46
Arunculeius Cornelianus 173,46
Arundine canens 7,9. arundines ferro armatæ 509,45. arundines ferratæ 341,15: 426,3
Arundinetum 96,36: 361,36
Aruſpices caſtrenſes 273,16. aruſpices Etruſci peritiſſimi 411,51: 435,23. aruſpicum reſponſum vrbano mendacio conditum 287,38
Aruſpicina 386,17: & 385,40. aruſpicinæ peritus 397,20
aruſpicio confirmatus 111,34
Arx R. 614,53
Arzanena regio 441,2
Arzia op. 231,36: & 232,25
Aſbamei Iouis templum, & fons 418,25
Aſbolius palæſtrita 467,30. interficitur 469,8
Aſcalon op. 313,12
Aſcanimia mons 422,13
Aſcendit equum 12,42
Aſclepiadis Mendetis Theologumena 38,48. Aſclepiades philoſ. 407,5
Aſclepiodotus dux 295,1. comes 324,41
Aſclepiodotus hiſtor. 282,22,26
Aſcletario mathematicus 124,18
Aſcopera 95,48
Aſcræus vates 309,15
Aſellius 60,9
Aſellius Claudianus 173,44
Aſellius Sabinus 51,27
M. Aſellio 173,54
Aſemæ tunicæ 215,9: i. ſine clauo.
Aſianus Græculus & fallax 349,25. Aſiatici orat. 37,26
Aſiaticus, libertus 109,12
Aſinarius 40,12
Aſiniani horti 618,51
Aſinius Epicadus 22,12
Aſinius Gallus 75,44. Aſinii Galli libros in Ciceronem confutat Claudius Cæſar 82,54
Aſinius Marcellus 83,38
Aſinius Pollio hiſtor. 6,44. de Cæſaris oratione quæ ſcripſerit 11,36. de Cæſaris Commentariis quid ſenſerit 11,48. de nepotis ſui caſu queritur 28,20

Aſinus tribunali aſcenſo deſtinatus rudit 457,22. aſinus occiſus ad artium ſecretarum vſum 498,14. Aſini feri 414,37. aſinorum ſilueſtrium greges 433,19
Aſmira mons 421,31. vrbs 421,41. Aſmiræ pop. 421,58
Aſpabota vrbs 421,26
Aſpacuras rex Ib. 465,32: 466,27. Aſpacuræ ſoli regnum Iberiæ aſſerit Sapor 494,2
Aſparata vrbs 421,41. Aſparatæ pop. 421,38
Aſper nummus 95,33
Aſperatus reſponſo 447,44. aſperatus vltra ſolitum 494,22
Aſpergines paruæ 384,22,31. aſpergines roris 459,20. aſperginib. aquarum humectare 421,46
Aſpernanter accipere 505,47. aſpernabilis morib. 243,23
Aſpidis ſerp. natura 409,46
Aſprenas Nonius 28,19
Aſprianus hiſtor. 303,18
Aſpuna municip. 444,34
Aſſanitæ Saraceni 425,24
Aſſaruræ 283,32
Aſſerere ſibi dominationē 105,38. aſſertores flagitare 15,50
Aſſeſſores 101,33: 179,15,19. aſſeſſus principis 214,41. aſſeſſores Papiniani 213,21. aſſeſſoribus ſalaria inſtituuntur 218,37. aſſidentes principi ex vtraque parte in conſ. 274,53
Aſſiduiſſimus vſus 34,12
Aſſignare loca occupanda 443,40
Aſſiliunt caſtra ponentem 510,40
Aſſimulare clementiæ ſpeciem 500,27 aſſimulato vultu 316,26
Aſſueta natatu 424,5. aſſueti victu vili 421,19
Aſſultu ſubito inceſſere 519,20. aſſultu repentino iouadi 483,13. aſſultu & morſu canis appetitus 484,48
Aſſurgere honoratis 231,22
Aſſyria, Barbarionis vxor 357,26
Aſſyria regio quib. reb. nobilitata 418,10. Aſſyriæ fluuii 418,54
Aſtacia vrbs Bactr. 422,6
Aſtacus op. 250,2. poſt Nicomedia dicta 400,42
Aſtici ludi 62,53
Aſtris mixtus poſt obitū Arſaces 417,20. aſtri ſpecies noua 435,23
Aſtura op. 40,28: 57,32
Aſturco eq. 95,50
Aſtyanax Mæonius 259,7
Aſylum R. 614,54: 615,12. Aſylum iuris 176,16. Aſylorum ius aboletur 50,34
Atalanta Parrhaſii 51,45
Atella op. 58,17
Atellanæ poeta 65,17. atellanarum hiſtrio 94,15. atellanum canticum 101,25. atellanicum exodium 52,1
Aterianus hiſtor. 256,41
Athanaricus Goticæ gentis iudex potē tiſſ. 459,47: 460,5. Athanaricus Theruingorū iudex, aduerſus Hunnos ſe parat 505,15. profugit 505,25. Romanas terras petere non auſus, Sarmatas extrudit 506,35. Athanarici exſilium, mors, funus 480,11
Athanaſius epiſ. Alex. accuſatur 525,16. Athanaſius auriga 484,53
Atharæ pop. 421,38
Athenæ Atticæ 463,9. Athenas proficiſci quib. de cauſſis ſoleret iuuentus R. 171,3
Athenæum auditorium 166,3: 225,29: 253,33
Athenæus Byz. 292,31
Athenodorus 73,46
Athenodoria Iſis 618,56: 628,50
Athletarum cert. 8,27. priuilegia 29,7
Athos mons 400,22
Athribis vrbs 410,17
Athytas portus 400,49
Atia mat. Aug. 18,47. Atiæ conceptio 38,38
M. Atius Balbus 18,47
Atidius Cornelianus 143,7
Atlantei pop. 320,8. ab Atlante extremo citare 480,41
Atomos numerare 445,24
grauius Atque ipſe ſenſiſſes 3,20
Atratus prodit 96,13
Atrebatici birri 303,55
Atrium palatii 177,11
Atropatena reg. 419,9
Atta Claudius 42,17
Attacotti Britannos vexant 448,7: 462,17
Attalus Aſ. 159,10
Attaminare 239,34
Atteius Sanctus 157,17
Atterere ſe 131,24
Atteſtatione ſe defendere 264,16
Athuarii Franci 382,12
Atticianus conſul 269,13
Atticus Veſtinus 92,39
Atticus conſul 239,24
Attici domus 613,5
Attilii Electra 17,8
Attilius Seuerus 258,19. Attilius Titianus 138,44
Attineri vinculis 479,48
Attrectare vxorem alienam 90,3
Auaritia Galbæ 101,20
Auaſtomates, pop. Maur. 488,29
Auchenius auriga 468,53
Auctiones baſtæ 10,36. auctionum ducenteſima remittitur 62,5. auctionum pretia intendit Caligula 67,38. auctio rerum aulicarū 145,47: 147,14. auctio rerū Commodi 165,5,11
Auctores ciuitatis, i. conditores 467,8. auctoris ſui ſtatum nutantem firmare 442,13
Auctore preſcitionum numine 481,9. auctorib. Syriacis exercitib. 171,40. auctorib. centurionibus, neſcio imperatore 154,6. auctorem ſe factum Tiberius dici nō vult 48,47
auctores idonei 25,16: 130,50. auctoris vereſis nomen, piſcis aut eduli peregrinum vocabulum eſſe putant imperiti 496,40
auctoritatis ſuæ eſſe 131,45. auctoritate quæſita polluerit Iulianus Imp. 437,51
Audacia impunitate alitur 305,34
L. Audaſii conatio 82,11
Audere, bono animo eſſe 89,18
Audienſe caſtellum 489,23
Audire plus quam loqui decet militem 387,28. audiri ſe iubet Iulianus exemplo Marci Antonini & Scipionis 399,27. audiendi tædium 89,10 auditores in concione extrema pro dicto accipiunt quod viſu ſuſpicabantur 7,19
Auditorium 36,50. Auditoria profeſſorum 45,6: 218,32
Auenacer 78,22: 211,20
Auenter ſubſtip. 370,27. auenter hauſta 483,8
Auenticum op. 318,50
Auentini montis regio 619,15: 629,18
auerno lacus mare immittitur 21,8
auerſa Venus 184,3
Auertere prædas, abigere 413,34. ſic 305,45. Auerti, auerſari 408,3
Aues ſuſpicere, auſpicari 397,8
Aufidius Lingo 63,41
Aufidius Victorinus 141,32: 143,9
Augus conſul 140,53
Augures Vaſcones, Hiſpani, Pannonii 283,42. augur. de ſacerdotiū 73,52
Auguran futura 146,16
Auguratorium 617,28
Augurium capere 39,52. auguriorum & auſpiciorum ratio quæ ſit 385,55
Auguſta quæ dicantur, & vnde 19,27. auguſtiſſimus vir 285,37. Auguſti oris forma iuuenes 84,9
Auguſta ſigna 498,26. auguſta maieſtas 311,48. auguſtæ ſtationis procurationem ſibi parare 181,25. ad Auguſtum culmen euectus 322,50: 442,2. Auguſtum nomē tenere 247,43. Auguſtum nomen delatum a militib. 292,3. Auguſta nuncupatione gaudent Impp. Rom. 417,23. ob Auguſtam nuncupationem donatiuum militi datur 447,5. Auguſto habitu fulgens 377,18. in Auguſtum collegium adſciſcere 499,46. in Auguſtum commilitiū ſumere 460,36. Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptor 286,22
Auguſtum ſeculum 41,29. Auguſta aqua 822,33. Eadē Auguſtea 631,19
Auguſta Britanniarum, Lundonium olim dictum 462,27: 472,15
Auguſtæ cognomē matri defert Claudius 75,16. Auguſtam vxorem ſuā dici Pertinax non vult 164,44. Auguſta appellatur etiam filia Iuliani 168,16,57. Auguſta & Auguſtæ filia, nubit equiti R. 146,53. Auguſtarum ornamenta 90,25
Auguſtales ſodales 74,11: 100,7.
Auguſtamnica prou. 410,15. Auguſtamnicæ opida 410,18.
Auguſtana domus 617,25: 627,62
Auguſteus curſus 75,14. Auguſtea aqua 631,19
Auguſtiani 89,40
Auguſtoduni mœnia 528,47. Auguſtodunum obſidetur ab Alamanis 330,55
AVGVSTVS Octauianus vnde cognominatus 19,25. ex atorib. quib. ortus 18,14. Apollinis filius vnde exiſtimatus 38,53. bella quæ geſſerit 19,43. in republ. quæ geſſerit 23,40. anni rationem labantem corrigit 446,19. in interiore ac familiari vita qualis fuerit; quibusq; morib. ac fortuna interſtites egerit 31,48. quātopere amatus ab omn. ord. 31,14. imperii præſagia quæ habuerit 38,39
Auguſti ſpōſæ, vxores, liberi, nepotes 31,53. teſtamentum 42,38: 47,49. ſcripta 36,49. Auguſti forum 614,36: 626,36. Auguſti portus 370,50 Auguſti genio dedicatur ædis 31,43. Auguſti & Romæ templum cōmune 30,20. Auguſti templum Nolæ 51,1. ædis in Hiſpan. 129,47. ara Lugduni 73,8. ara in Ponto 403,4. Auguſti ſtatuæ caput ademptum 54,25. Auguſto & Liuiæ obtrectat Caligula

ligula 63,37. idem Cæſar Auguſtus 403,4. idem primum C. Octauius, & poſt adoptionem C. Iulius Cæſar Octauianus.
Avgvstvs primus Imperii auctor, nomen ſuum in ſucceſſores velut adoptioni aut hereditatis iure propagauit 209,29. Auguſti cognomẽ in epiſtolis tãtum viurpat Tiberius 48,37. Auguſti cognomen differt Vitellius 108,27
Auguſti duo pari poteſtate rẽp. regẽre quãdo cœperint 133,37:136,19:142,44. Auguſti pater & filius 197,22. Auguſtus Auguſto S. 289,55. Auguſti pro Cæſarib. creati ab Auguſto 461,17. Auguſtus pronuntiatus, decore imperatoriu cultus ornatur, & diademate redimitur 447,49. Auguſti purpurati 153,43. Auguſte venerabilis 233,7. Auguſti inuictiſſimi 246,26
Auguſtorum reliquiæ Conſtantinopoli 445,30. Auguſtorum ſepulcrũ 616,22. viſe & Imperator.
Auguſtus menſis 23,20. Auguſtus mons 52,24
Auia paterna 111,32
Auiaria 217,29
Auidius, auidus eſt imperii 153,29. eſt autem is Auidius Caſſius 147,1: 148,3. Auidii Caſſii ortus, vita, mors 155,5. Auidii Caſſii propinqui & affines a Marco vt tractati 148,37: 155,28: 156,23
Auidius Seuerus 153,7
Auiola conſul 83,39
Auitianus ex vic. 461,23
Auitus Gallonius 299,18
Auitus Lollianus 163,16
Auius ab itinere comitum 362,52. auia montium 307,9
Aulæ ludibria 85,20. aulæ regalis petulantia frenatur ab Imp. 501,43. aulam ſummam tenentes 318,39
Aulæum 313,48. aulæa in theatrali ſpectaculo miranda monſtrant 341,55. aulæo ſcenæ depoſito 335,7
Aulica libertina 103,54. Aulici luctatores 95,38. Aulicæ ædes 200,15. Aulicæ domus reuerentia 129,31. Aulico faſtigio ornare 142,21. Aulica arrogantia 149,30. Aulicũ miniſterium purgatur ab Alexandro Seu. 210,41. ab Alexandro vt contractum 217,19
Aulion antrum 401,35
Aurata ædes 17,3. auratæ veſtes 230,53. & 215,19
Aurei Antoniniani 273,45: 274,24. aurei Valeriani 272,9. & 270,16. aureorum ſemiſſes & tremiſſes 216,40
Aurelia, Cæſ. mat. 14,28. Aurelia Meſſalina 181,50
Aurelia via 103,9
Aureliani ſodales 142,34. Aureliani argentei 290,13
Aureliani duo, tribuni vterq; 272,48
Aureliani Aug. ortus, vita, mors 272,2: 524,41: 568,33. Aurelianus Imp. auaritiæ atque acerbitatis cauſſas quas habuerit 301,1. cognomina a deuictis gentib. quæ ſortitus 278,54. gentilicio nomine Valerius dictus 275,18. D. Aureliani elogium 271,37. pictura 263,19. Aurelianum pictum habere iubentur ciues 286,11. Aureliano ſtatuæ poſitę 186,3. Aureliani cędes vindicatur 287,2: 292,37
Aurelianus Feſtiuus hiſtor. 297,1
Aurelianus Peſcennius 173,52
Aurelianus Seuerus 179,9
Aurelianus Tacitus 281,31
Aurelius Alexander Aug. 207,14. Cæſar Aug. 208,35,54. cetera in Alex.
M. Aurelius Antoninus 142,7. cetera in M. Antonino Philoſ.
M. Aurelius Antoninus Baſſianus 188,53. idem Antonin. Caracallus.
M. Aurelius Antoninus Heliogabalus 197,40
Aurelius Apollinaris poeta 301,47
M. Aurelius Carus Imp. Aug. 525,11
L. Aurelius Ceionius Commodus Verus Antoninus 135,14: 136,31
M. Aurelius Claudius Imp. Aug. 524,31
L. Aurelius Commodus, Veri & Antonini cognomine ac filiæ cõnubio donatur a Marco 142,46: 130,36
Aurelius Commodus Seuerus 185,6
Aurelius Fuluius 137,8
T. Aurelius Fuluius Boionius Antoninus Pius 137,4
Aurelius Fuſcus 261,55: 281,23
Aurelius Gordianus 281,30
Aurelius Heliogabalus 209,33
Aurelius Philippus 207,53
Aurelius Probus 227,5: 290,36: 292,6. M. Aurelius Probus Imp. 524,54
Aurelius Quintillus Imp. 523,37
C. Aurelius Valerius Diocletianus Imp. 525,33: 531,54
M. Aurelius Val. Maximianus Auguſt. 531,51
L. Aurelius Verus 135,9,12
L. Aurelius Verus Commodus, a Marco Cæſar atque Auguſtus dicitur 142,43. moritur 145,14
Aurelius Verus, hiſtoricus 119,18
Aurelii Victoris cognomento Pinii verba de Macrino 191,42
Aureolus Imp. 249,19,53. Aureoli tyr. vita & mors 258,36. arrogantia & interitus 267,42. cædes 275,22. Aureoli pons 258,43
Aureolus gladiator 287,50
Aures clauiæ 483,26. aurem vellere ac monere 398,27
Auriculæ rubentes 33,40. Auricula ima ſuſpicax 372,44
Aurichalcũ pro auro ſuppoſitum 107,45. idem Orichalcum.
Aurigæ aduenientes, vnde exſpectantur 473,36. aurigæ veneficiorum ſuſpecti 474,36. Aurigarũ 85,7. Aurigare 62,36: 70,42. aurigandi ars 84,49. aurigando Solem æquiparare 97,40. Aurigatio varia 89,28
Auro micantes glebæ maximæ 426,33. auri venarum ſequendarum periti 508,27. auri collectio & aſſeruatio 218,8. de Auri vſu & abuſu conſtitutio Aureliani 282,41: 286,41. Aurum negotiatorium & coronarium 214,54. aurum accipi vt ſolitum 332,28. in auro efferret decies 12 a 200,80
Auri ſcobs 253,22. auri ramenta capiti aſperſa 152,43. Auro ſparſum pallium 217,27. Auro clauatæ veſtes 286,41. Aurum luteis intexi, dementia eſt 217,11. Aurum in cõnuio neſciit Alexander 215,10. Aurum in ſanctis quid facit? 218,19
Auroclauatus 299,23: & 286,48
Auroſa arena 206,10
Aurunculeius leges 496,18
Aurunculeius: q. Arunc.
Auſa immania 391,5. auſorum particeps 319,34
Aulici ciu. 328,53
Auſpicatus eſt cantare 89,2
Auſpicib. variarum vrbis 460,30
Auſtoriani: viſe Auſturiani.
Auſtralis plaga 420,15. auſtrale latus 327,31. Auſtrinum latus 401,6
Auſtrogoti 167,55. alibi Oſtrogoti.
Auſturianorũ ſitus, & excurſiones 476,29. Auſturiani terram incurſant Tripolim 477,15. vnde Auſtoriani 448,7
Αὐτοκράτωρ Græcis qui Latinis Imperator Auguſtus 296,7
Autographa epiſtola 34,13. autographæ litteræ 37,21
αὐτόματον 81,18
Autoſidorum. op. 330,49. eſt & Altiſſiodorum.
P. Autronium cum Craſſo & Sylla conſpiratio 2,27
Autronius Iuſtus 288,27
Autronius Tiberianus 288,27
Auulnius Saturninus 274,35
Auunculus maior 19,24: 73,24. auunculus magnus 261,41
Auxilia ſubmittere 6,7
Auxiliares milites 375,43. iidem Auxiliani 375,46. & 356,14: itemq; Auxiliaris manus 154,6. auxiliares barbaros ſentiri Probus vult, non videri 293,7
Auxiliatores 315,20
Axiculi 334,41: 414,10. axiculi lectorum 386,3
ἀξιοθεάματος 69,18
Axius Cic. am. 2,33
Axius fl. 390,30
Axomitæ pop. 279,40: 281,42
Axones Lycurgi 331,48
Azmorna vrbs 420,44
B
Babilus aſtrolog. 93,11
Babylonis mœnia, & arx 418,41. Babylonii fines 187,1. e Babylonii (equi ſui) conſternatione, Babylonis ruinam ſibi auguratur Iulianus Imp. 413,44
Baccatum monile 217,16
Bacchi lucus 39,6. Bacchi prata 217,8
Bacchylidis dictum de pudicitia 437,19
Baculus ſtult. 37,23
Bactra vrbs 421,7. Bactriani, pop. Perſ. 418,8. Bactrianorum reges amicitiam Adriani petunt 132,49. Bactriani Romanis fauent contra Saporem 248,22. Bactrianæ ſitus, vrbes, & cetera memorabilia 420,50
Bæbius Longus 141,32
Bæbius Macer 127,39: 174,34
Bæbius Macrinus rhetor 208,1
Bæbius Merianus 181,27
Bætica prouincia a Bætj amne dicta 418,35
Bagrada fl. 420,4
Baianus ſinus 62,53
Bainobaudes tribunus 336,41: 337,9,25. occumbit 342,27
Baiulus qui portarat litteras 322,39. ſic Baiuli, litterarum latores 360,49: 469,22
Baitæ, pop. Maur. 488,29
Balare 190,3
Balatrones 304,3
Balbatus Palmyr. 280,44
Balbi theatrum 616,1: 627,20. Balbi crypta 613,63: 627,29. idem Cor-

nelius Balbus Theophanes 243,33
Balbini Aug ortus, mores, actas, mors 243,28. 320,20. Balbini Aug. domus 246,4
Balcobaudes trib. 456,13. eſt & Mallobaudes.
Balerus rex 248,9
Baliſtæ factio 248,55. proditio 249,27. oratio de cr. Imp. 259,6,18. Baliſtæ tyr. vita & mors 263,1
Baliſtæ tormentalis deſcriptio 414,9. Baliſtarii 330,48
Balliſtea & ſalt. 272,49
Balneæ Neronis, marinis & Albulis aquis ducores 91,20. Balneæ priuatæ 609,44. Balnea Romæ DCCCLVI 632,22. Balnea per omnes vrbis regiones 216,36. Quot autem in quaque regione ſint, docetur 609, 621. Balneæ nouæ 67,9
Balneas nouas ſemper habere voluit Heliogabalus 205,46. balneis mulieres ſemper adhibuit idem Heliog 216,5. Balnea mixta vetantur 212,45. Balneum ſine mercede populo exhibetur 138, 49. in Balneo accubantes percutiuntur 190, 19: & 186, 22. Balneis raro vti 286,35. balneis frigidiſſ. vtitur Carinus 303,9 Balnearis veſtis 217,33,42. balnearis locus 131,22
Balneator punitur 157,23
Balſama ſparſa 131,55. balſamum in lucernis exhib. 204,4
Balteum in lucta contorquere aduerſario 269,53. Balteus ſine auro 129, 16. Balteus argenteus inauratus 270,18. Baltei aurati conſtellatiq; 254,15 Balteus gemmatus 253,25
Balteoli arg. 224,36
Banthiſis fl. 421,33
Baphia 217,6
Bappo trib. 321,17
Baraba vrbs 420,25
Baraxmalcha loc. 425,6
Barba rutila 84,13. ænea 84, 27. aurea 70,27. Barba plena 129,19. hirſuta, in acutum deſinens 438,32. hircina 407,27
Barba capilloq; ſummiſſus in mœrore 13,22: & 23,3. Barba capilluſq; promiſſus in luctu 64, 7. Barba prope barbarice demiſſa 152,41. Barbam poſuit & togā ſumpſit . Cæſar eodem die 60,29. Barba prima in pyxide conſecratur 86,49. Barba poſita ad amicæ arbitrium 151, 44. Barbis detondendis pecunias petit miles 349,38. Barbam facere, & Barbam accurare 206,6,8. Barbam & comam adurit Commodus timore tonſoris 161 42 Barbam inuadere 14, 4. Barbatus eſſe noluit Otho 106,18
Barbæ mullorum 203,16
Barbari, humiles in aduerſis, in ſecundis feroces 342,20. ius omne in viribus ponunt 352, 18. Barbarorum turmæ in equitatu Rom. 363,34
Barbaria, barbara tellus 506, 20. ſic Barbariæ vicina rura 222,49
Barbatus apparitor 469,39
Barbatio Comes 317,5. ignauus & malignus 337, 12, 21, 44. Iuthungos debellat 347,37. vxoris loquacitate perditur 357,22. pœnas luit 327,32. Barbationis mores 357,43
Barbetani montes 422,36
Barchalba trib. 454,8. occiditur 454,19
Bardi Galli 327, 24. Bardaici cuculli 165,14. Bardocucullus 271,9
Barrire 190,6. Barritus mil. 452,16. ad barritus primum ſonum conſternari 394,19. Barritus militum, qualis clamor 341,4: 509,31
Barzala caſt. 362,10
Barzimeres trib. 492,55: 493,19. Barzimeres trib ſcut. fortiter occumbit 510,39
Baſcellaria baſilica 631,8: & 621,12
Baſilia, op. 494,44
Baſilicæ caſtr. 2, 41. Baſilica oppidi 44, 20. Baſilica Neptuni 132,4. Baſilica Caii Cæſ 24,52. Baſilica Alexandrina 213,21. Baſilica Iulia 67,12. Baſilicæ centenariæ 242,6. Baſilicæ R. XI 622,11: 632,6
Baſilides libertus 113 31
Baſilina 437,9
Baſiliſci ſerp. 470,2
Baſilius Macedo, Imp. 581,42 Baſilius II, 583,11
Baſſianus 159,19
Baſſiani Aurelii Antonini nomen addit Seuerus pater 173,7. Baſſianus Antoninus, Cæſar a ſenatu appellatur 174,6. degenerat a patris virtutib. 176,13. Baſſiani Caracallæ filius 197,41
Baſſianus notarius 482,42
Baſſus præf. vrb. 172,31: 350,54. Baſſus conſul 257,30
Baſtarnæ pop. 147,19. Baſtarnarū c M in ſolo Rom. conſtituuntur 293,48
Baſternæ & rhedæ 205,30. baſternæ opertæ 309,52
Batauii ſtip. 68, 33. Batauorum auxilia in Rom. exerc. 374,18. 375,44. Batauorum vexillum 456,24: 462,26. Batauii, formidabilis manus 341,12. in ſubſidiis locati 515,18
Batillum 270,28
Batnæ municip. 423,14. idem Batne 307,18
Bato, dux Paon. 47,6
Battus Spartanus 410,24
Batuere armis 70,42. batuentem ſecū rudibus 66,12
Baturius libertus 514,29
Bauli op. 92,18
Beatæ vitæ fundamentum patria glorioſa 309,8. beatus quamuis, verſa fortunæ rota, ante veſperum poteſt eſſe miſerrimus 453, 21. Beatum fuiſſe, obiiſſe 436,54
Bebaſe villa 362,1: 363,36
Bebriacum op. 105,35. Bebriacenſes copiæ 110,8. Bebriacenſis acies 112, 55. Bebriacenſis victoria 108,38
Bebryces pop. 401,14
Beccus, roſtrum 110,52
Belbi, anim. 241,22
Belgæ Gallis ceteris cur olim fortiores 328,31. Belgicæ Galliæ fines 328,27. Belgicæ primæ ac ſecundæ fines & vrbes 328,43
Belias fl. 413,48
Bellariis Imp. prætereuntem ingerit 101 89,43
Bellatoria iumenta 416,11
Bellatrix natio 420,52. bellatrices naues 414,6
Bellenus deus 229,43
Belleſpi. Mar. 487,38. occiditur 487,52
Bellicus dux 186,51
Belligerare cum R. 38,42
Bellonæ ſeruientes 159,44. Bellona ritu ſecretiore placata 387,23. Bellonæ ędis 616,37. Bellonę vicus 612,53
Bellum ſine iuſtis ac neceſſariis cauſis nō inferendū 22,33. Belli inferēdi index columna 216,39. Bellorū euētus proſperi, non oēs probandi 347, 4. Bellorū ſimulacra in ſe agere 225, 33. Belli ciuilis auxilia 6, 4. Bella ciuilia deteſtatur Otho 105,46. Belli reſtinctor viuus exuritur 392, 45. Bellum Nigri 173,3. ſic Bellum Antiochi, & ſimilia.
Belſolus rex 248,1
Beneficia cū cautione cōferenda 218,45. Beneficia a ſuperiorib. principib. cōceſſa, Titus quoq; rata eſſe vult 118,21. Beneficiū ſui facere 78,43. Beneficiū taceri non debet 289,26 {25
Benignitas ad cæleſtē gloriā effert 34, 2
Beniuolus omnium 408,14
Berenice regina 118,5. dimittitur 118,12. Berenice vrbs 410, 24.
Berrhœa op. 512, 51. idem Berœa 510, 48. Berœæ ſinus 459,9
Berytus op. 313,5
Beſæ dei orac. 372 38
Beſantio op. 382,20. alibi Veſontio item Biſontii.
Beſbicus 400,47
Beſſi debellati 459,4
ad Beſtias damnare 65,10
Beſtiarii 81,23: 323 20
Betæ pop. 421,39
Betizare 37,26
Bezabdæ appellatio vetus, ſitus, expugnatio 378,39. Bezabde a Conſtantio armis repetitur. fruſtra 382, 39
Bibacitas Gallorum 329,32
Biberius Tiberius 51,18
Bibliothecæ publ. 9, 28. bibliothecæ publicæ XXIX, ſed duæ præcipuæ 621,13: 630,10. Bibliotheca Vlpia & Tiberiana 271,42: 289,22. Bibliothecæ Vlpiæ armaria 285, 45. Bibliothecæ Alexandrinæ volumina DCCM 410, 53. Bibliotheca Latina & Græca 24, 48. Bibliothecā ordinare 12,9. Bibliothecæ reparantur 125, 10. Bibliothecæ copia & ſplendore Gordianus in litteratorum famam peruenit 237 16
M. Bibulus Cæſaris collega in ædil. 2, 45. M. Bibuli edicta 2,31
Bibulus conſ. 267,16
Biceps puer 139,25
Bicolora vexilla 274,42
Bifaria anxietas 370,7. bifaria ratione 316,15
Bigemmeus annulus 270,18
Biiuge curric. 62,44
Bilibres formæ 216,47. bilibres coronæ 280,2
Bimulus 60,12
Binariæ formæ 216,45
Bineſes obſes P. 441,21. Niſibim a Ioutano accipit 442,47
Bingio, ciu. 356,8
Binoctio & biduo 492,42
Biothanatos 200,29: i. violenta morte periens.
Bipedum ſimul & quadrupedum omnium ſpurciſſimus 209,27
Biri Atrebatici & Canuſini 303,55
Biſontii ciu. 328,46. idem Beſontio.
Biſſextum Februarii, aliquoties infauſtum fuit 445,50. biſſextum quid, & vnde ſic 445,52
Biſturnicia anim. 409,4
Biſula fl. 403,13
Buana vrbs 422,8
Bubo-

Bitheridus Al. 485,53
Bithyniæ ſitus, appellatio vetus, vrbes præcipuæ 401,13. Bithynia vexatur a Scythis 250,1
Bitumen Aſſyr. 418,13. bitumine ſcatēs fons 425,9. bitumine & coctilib. laterculis fabricata, firmiſſima 425,58
Biturigæ ciu. 328,47
Bizes fl. 401,17
Blandimenta funeſta 190,37: & 186,3.
Blanditiæ cruentæ 308,5
Blatta intorti funes 206,30. Blatteæ tunicæ 286,47. blatteum pallium ſericum 282,40
Blemyes pop. 279,40: 281,42. Blemyæ ſubiguntur 293,37 triūphātur 294,12 Blemyæ captiui, ſtuporē viſu ſuo Romanis afferunt 293,37. cū gladiatorib. cōmittuntur 294,27. Blemyarum confinia 307,32
Boæ, inſ. Dalm. 398,3: 468,55
Boarium forum 615,18
Bogudis vxor 10,43
Boius dux 274,38
Bolbiticum oſt. 408,44
Boletare balneaticum 271,4
Boleti, deorum cibus 91,41. boletus medicatus 83,30
Bombi 88,18
Bonæ deæ templum 132,8. Bonæ deæ ſubſaxanæ ædis 618,57: 628,51. Bonæ deæ ædis in Auentino 619,43.
Boni euentus templum 616,36
Bonum factum ne--15,58. Bonum factum: initio edicti 109,50. Bonū, fauſtum, felix, ſalutareq; reip. 288,28.
Bona cuncta in animi cultu ponere
Bonitus ſtip. 258,19 (426,55
Bonitius Francus 324,6
Bonna op. 356,8
Bononia op. Gall. 374,29: 382,5. Bononiæ Gall. litus 462,22
Bononia Pannon. opp. 313,16. xix milharib. diſparata Sirmio 390,6. Bononiæ ſuburbana ampla 390,22
Bononienſes Etr. in Antoniorum clientela 21,32
Bonoſus tyrann. 294,3. Bonoſi ortus, vita, mors 298,51. vxor & filii 299,12
Boreonſtoma 403,25
Borium promont. 408,9
Boryſthenes ciuitas 403,3. Boryſthenis fl. ortus, curſus, oſtium 403,1
Boſpori duo, vnde dicti 402,10. Boſporanum regn. 139,34
Boſtra op. 313,20
Botar libertus 80,8
Bouem coronatum præ ſe agere, pacis ſuſceptæ indicium 424,18. Boues albi picti 250,52. Boum alborum epiſtolium ad Marcum Imp. 438 21. Boues immolari Domitianus noluit 122,3. Bob. viuis inſerti milites 194,7
Bouinia Procilla 137,9
Brabeutæ 97,38. alibi Agonothetæ: Latinis Munerarii.
Brabia 151,21: Munera, præmia.
Braccæ albæ & coccineæ 217,13. braccis Gallicis ornatus 279,47
Braccarii 226,51
Braccata Gallia 294,4. Braccata legio 323,50. Braccatorum virtus 341,3
Brachialia, ſeu Brachiale 270,19. brachialis torquis 273,14
Brachium excecare 159,45. brachium exſertare ad loquendum expeditius 446,34. Brachium maris 77,38
Brachmanes inter altaria celſius gradiūtur 467,52. Brachmanorū ſedes & ſtudia 419,27
Bracteolæ 218,19 (485,14
Branchidarum oraculis editi verſus
Braſmatiæ terræmotus 348,33
Brauia: vide Brabia.
Bregætio op. Pano. 352,28. idem Bregetio 498,34
Breuci pop. 44,28
Breue, catalogus 280,23,25: 299,21. Breuia fluuii 337,16. breuia dorſuoſa 403,28
Breuiarium totius Imperii ab Aug. cōſcriptum 42,2. breuiaria officiorū omniū exhibentur Imperatori 115,50. breuiarium rationum bero offert diſpenſator 101,21
Breuis, catalogus 212,9. ſic breuis falſus 213,49. Breuis, paruus 418,16. ſic breues ædes 171,19
Breuitatis affectatio 417,8. breuitas quando laudanda 318,32
Brigantiæ lacus 320,37,43
Briſoana fl. 420,4
Britanni ſuperantur a C. Cæſ. 5,29. Britannia muro diſparatur ab Adr. 129,27. cæſpititio muro diſparatur ab Antonino Pio 138,19. muro per tranſuerſum ducto munitur a Seuero 175,12. Britanniæ tranſmarinæ 374,7,14. infeſtātur a barbaris 448,3: 462,3. ab hoſtium incurſionib. vindicantur 500,10. Britannica clades 94,3.
Britannicus Claudii Aug. f. 80,5. militib. & plebi a patre cōmendatur 80,12. ad quæ patris hortatu excitatus 83,20. a Nerone traducitur 85,38. necatur 91,47. Britān. genitura 117,2
Britannicus Seuerus vnde cognominatus 175,14
Britannionis Imp. vita & mors 539,51
Britones pop. G. 526,36
Brocchus præf. 268,33
Brotomagus op. 332,14,16
Bruchion pars Al. 411,9
Brutius Præſens 148,51 (dem Bryt.
Bruttianus campus 620,48: 629,54 i-
D. Brutus in ſecundis heredib. a Cæſare nominatus 16,55. conſpir. in Cæſ. 16,4,27
L. Bruti ſtatua 16,2
M. Brutus de Cæſare quæ referat 10,16. vnus ex Cæſaris interfectoribus 16,4,42. Brutus & Caſſius vltimi Romanorum 55,12
Bruti Callaici templum 616,11
Brytti domus 624,25 Bryttiana domus 610,42. Bryttianus vicus 620,15. Bryttianus campus 629,54: & 620,48. idem Bruttianus.
Bryxellum op. 105,33
Bubalinum laridum 290,15
Bubo feralis 498,39
Bubulæ vilitas vt effecta 212,30
Bucali, nom. Æg. 409,4
Bucellatus 154,20. Bucellatum 180,7 bucellatum, frumentum ad vſus diuturnitatem excoctum 348,53
Bucculæ 232,2. Buccula pueri inter ſalutandum apprehenditur 99,8
Bucina excire 78,26. per Bucinas dato ſigno 416,49. bucinis concrepantib. ſignū datur 441,30. Bucinæ malorū ciuilium 334,43. itē neutro gen. Bucinum ſonitu concrepante 391,34. Bucinum aureum 611,35: 624,41
Bucinobantes, pop. 485,49
Bucolici Ægypt. 147,1: 154,44
Bulchobaudes dux 462,4
Buleutarum ius 174,53: i. ſenatorum.
Burburus potor 296,39
Burdegal ciu. 328,53
Burgundii, bellicoſa & populoſa gens 476,6. ſoboles Romana 476,10. ſalinarū cum Alamanis cauſſas quas hab. 476,10. Burgundiorū rex & ſacerdos quib. nominib. appellentur, & qua ſint conditione 476,19. Burgundorum & Alamanorum cōfinia
Buri pop. 147,19 (357,2
Burrus 163,49. Burrus præfectus 93,5
Buſan caſt. 363,39 (eſt & Byrrus.
Buſiris alter, Maximinus 226,13
Buſtum conſepitur 91,46. frequentatur 17,22. buſtis funerum impletis 319,45. buſto vrbis ſubuerſæ parentare occiſi reguli manib. 364,55. ad Buſtorū & monumentorū diuerſoria plebs compellitur ex incēdio 93,45 Buſtuarius latro 467,47. item Buſtuarius ſubſtant. 483,28
Buthyſia 86,49: i. boum mactatio.
Byrrus præf. 93,5. Byrri cædes 159,3. eſt & Burrus.
Byzantium, Atticorū colonia 400,50. clauſtrū Ponticū 250,33. Byzantiorū ciuitas fœde vaſtatur 250,33. Byzātium a quib. olim conditum, a quo item inſtauratum & ſecunda Imperii ſedes factum 536,12: 589,43. Byzantinæ thermæ 274,32
Byzares pop. 401,50

C

Cabillo op. 314,32,40. Cabillones ciu.
Cabyle op Thr. 313,12 (328,47
Cacabi argent. 202,49 Cacare auro
Cachinnaſſe 112,35 (206,34
Cacilius ſpado 156,8
κακοζηλία 495,30
Cacozeli 37,8: i. mali æmulatores, ſiniſtri imitatores.
Caci atrium 626,57
Cadaueris curatio 96,49. in cadauera hoſtium deſæuit Seuerus 173,25. cadauera occiſorum per plateam trahuntur 186,19. Cadauer Heliogabali trahitur; demum appenſo pondere in Tiberim præcipitatur 202,18.
Cadauera Perſica a Romanis vt internoſcantur 370,40
Cadere mille caſibus, i. diuerſiſſ. exitus habere 497,14
Caduceo lenire 438,6. Caduceatoribus miſſis deditio caſtelli petitur 378,48
Caduceum petere 516,12
Cadufii pop. 187,1: 248,9. Cadufiorū ſitus 419,55
Cæcilius Metell. trib. pl. 3,32.
Cæcilius hiſtor. 131,4
Cæcilius Trip. 477,51. torquetur 478,32
A Cæcina 14,50: 117,50
Cæci viſum recuperant 133,53. ſic 113,37
Cædes luſtrali loco expiata 410,19. Cædum, cædium 488,11
Cęleſtis dea 264,5. Cæleſtis deæ figmētū perpetuo ſecum fert Aſclepiades philoſ. 407,7. Cæleſtis templum & oraculum 163,55. Cæleſtis vates de Antoninis quæ prædixerit 195,22
Cæleſtius Tripol. 478,2
Cæleſtinus hiſtor. 248,33
Cælianus rhetor 197,38
Cælibatus crimen 76,47. Cælibatum temere vouet Claudius ob infelicia matrimonia 79,48
Cælimontii deſcriptio 609,49: 622,64
Cæliſpex Apollo 618,5: 628,28
Cęlites 436,37. cælitis dei fauore 338,44
Cælius Felix 159,19
Cælius Tatianus 126,22: 127,12
Cælum grauius 50,19. cælum obſcura caligine ſubtectum a mane vſq; ad meridiē intermicantib. ſtellis 374,41. cælum adorare 94,50. de cælo miſſus 397,33. Cælitas corpora non labuntur vlla 435,25

Cænis liberta 111,52. concubina Veſp. 113,20
Cænophruriam 280,13
Cænos Gallicanos, ſtatio 316,7
Cæpio Ruſticus 112,8
Cæruleus fons 77,38
Cæſa, vox Maur. 135,4
Cæſaris cognomen vnde primitus tractum 135,2
Cæſar Strabo 11,26
Cæſar Dictator, ſeu Diuus Iulius 138,48. Cæſaris forum 614,34: 626,36. Cæſaris columna 17,26. cætera in Iul. §
Cæſar Auguſtus 208,35
C. Cæſar Auguſti f. 23,48. adoptatus ab Auguſto 32,18. Tiberio alienior 45,25. Tiberium reuocari permittit 45,41. moritur 32,30. C. Cæſares duo 59,55. De Caio Cæſare Caligula dicetur mox in agnomine.
L. Cæſar iuuenis 14,41. Auguſti f. 23,48. adoptat' ab Aug. 32,18. moritur 32,30
Cæſares triumphaturi, laureas vnde peticrint 98,26. Cæſarũ nemus 28,14. Cæſarum ædis 98,29. Cæſarũ imagines adorantur 61,24. Cæſarũ memoriam & templa abolenda quidã cenſ. 72,17. Cæſarum progenies in quo, & quib. ſignis defecerit 98,19. Cæſares Caii prænomine dicti, ferro periere 72,19. Cæſarũ primus Claudius militis fidẽ pmio pigneraт' 75,5
Cæsaris appellationem ſuſcipit Galba 101,4. Cæſaris cognomen recuſat Vitellius 108,27. Cæſarum nomine conſecrati 136,50. Cæſares, liberi & heredes vrbis Romæ 309,8. Cæſar noſter, Auguſtus noſter, Imperator noſter 209,37
Cæſaris nomẽ duntaxat accepit primus Ælius Verus 134,48,54. Cæſaris appellatione Marcus Antoninus donatur a Pio 142,18. Cæſarem Seuerus dicit Baſſianum filium 173,7. Cæſar a ſenatu appellatur Baſſianus, decretis Imperatoris inſignib. 174,6. Cæſares nũcupat Carus filios ſuos 300,53
Cæſar ab Auguſto declaratus, purpura induitur 326,11. aduerſus Auguſtum defenditur a militibus 201,51. Auguſti apparitor quidã eſt 380,23: & 316,22. tamquã apparitor, ſuper omnib. geſtis ad Auguſti ſcientiam referre tenetur 350,30. Cæſares, deſignati quidã Auguſtæ maieſt. heredes 135,8
Cæſareum nomen ſibi aſſumere 181,23
Cæſareũ nomẽ recuſat Albin. 184,51
Cæſariano nomine donari 181,38: 182,32. Cæſarianũ nomen Cyriades vnde acceperit 255,24. Cæſarianum imperium Clodio Albino decretum 172,2. Cæſarianum imperium cum Auguſti poteſtate 302,48
Cæſareorum temporũ ſcriptor 272,46
Cæſariana familia ſpeciale quid habuerit 182,13. Cæſariana cædes 84,39
Cæſareæ vrbes 31,42. Cæſarea Paleſt. vrbs 313,11. Cæſarea Maur. inſtauratur 487,22. Cæſareæ Cappadociæ ſitus & appellatio priſca 381,30
Cæſario, Cleopatræ filius ex Cæſare 10,48. interficitur 22,50
Cæſarius præf. Conſtantinopol. 451,16. Cæſarius, notarius 494,37
Cæſellius iuriſc. 496,36
Cæſetianus præf. 285,35
Cæſetius Flauus 15,35
Cæſeti vicus 219,20
Cæſim percutere 71,51
Cæſonia Caligulæ vxor 64,24. occiditur 72,10
Cæſonius Vectilianus 154,24
Cæſpes nudus 46,45. cæſpes feraciſſ. 505,38. cæſpitem portare 23,18
Cæſpititiæ aræ 244,34. cæſpititiũ tribunal 291,40. cæſpititius mur' 138,20
Caſaues pop. Maur. 488,29
Caiana cædes 118,53. Caiana vita 150,44. Eſt autem Caivs peculiari nomine dictus C. Iulius Cæſar Caligula: de quo mox in Caligula.
Calabra curia 615,4
Calagurritanorum manus 29,43
Calamaria theca 81,35
Calamiſtris inurere 11,44
Calamitatib. publicis inſigniri ſua tempora cupit Caligula 65,54
Calaris vrbs 459,12
Calcanea camel. 203,12
Calcare laciniam togæ 66,49. calcare ſolũ Rom. i. tangere, intrare 460,6 calcare fidẽ pactorũ 465,23. ſic 420,46
Calcanæ vino extinctæ 457,35
Calceare mulas 115,16. calceare ſe 115,51
Calcearii nomine conſtituere curſorib. 113,55
Calceatus ſoccis linteis 481,8. Calceatus patrius, ſubſt. 72,23
Calcem dare 225,47. calce tenere in colluctatione 319,55. extra Calcem currere 386,3: 444,19
calce recens illita, noxiam exhalant odorem 444,43. calcis penuriam vt suppleuerit Dinocrates 410,38
Calceos quales viris ademptos mulieribus conceſſerit Aurelianus 283,28. calcei formulis nullis apeati 503,26. calcei Galli occiſi deferũtur ad Imp. 318,35. calceus in tribunal Imperatoris contorquetur a barbaro 371,55. calceis ſignatis agitati equi 309,50
Calceamẽtum Maximini 231,35. calceamenta altiuſcula 34,49. calceamẽta auro & gemmis exornata 199,10: 203,47. calceamenta ſerulia 262,12. calceamentum nunquã iteratum ab Heliogabalo 206,10
Calculo imbutus 163,14. calculo numerum comprehendere 506,9
Caldaria de nardo 204,4. caldariorum vſus 214,29
Caldius Mero 51,18
Calendarum die poſtero a lectione & ſcriptione vacat Tacitus 286,46. ad Calendas Græcas 37,22
Calenus 141,38
Calfactare 165,17
Calices Ægyptii 297,42. calix ingens 152,46
Calidii area 613,14. eadẽ Area Candidi 625,43
Calidon op. 458,15
Caliga ſpeculatoria 70,27. caligæ gemmatæ 253,26. caliga Maximini: prouerb. 231,38
Caligati milites 188,14
Caligarii 215,3
C. Caligula (ſeu C. Iulius Cæſar Caligula) quib. parentibus natus 58,33: 59,44. qũ natus 59,46. Caligulæ cognomẽ vnde traxerit 60,18. imperium vt adminiſtrarit 61,5. quæ vt monſtrũ egerit 63,10. corpore, animo & cultu qualis fuerit 69,47. in ſtudiis quib. verſatus, & quomodo 70,31. quo nomine laudatus a Nerone 90,45. vt Deus a quo primum adoratus 107,14. occiditur 71,12
Callaici Bruti templum 216,11
Callentes vſu diutino 340,9. callens ad fallendum 386,41
Calles notos 351,29. inc̃ fœm. gen. Calles anguſtæ 111,39. callẽ hiſpidã 495,14
Callichorus fl. 401,55
Callicrates Tyrius hiſtor. 272,24
Callidi itinerum 463,54. locorũ 327,50. penetralium 379,20. callidus in fraudes 410,45
Callinicum munimẽt. 413,50
Callipolis 420,37
Callippides curſor 50,46
Calliſthenes 357,47
Calliſtratus or. 495,39
Calliſtruthiæ ficus 183,49
Caloſtoma 403,24
A. Calpenus 8,18
Calpurnia vx. Cæſ. 4,41. Calpurniæ ſomn. 16,24. Calpurnia Titi tyr. vxor 266,5
Calpurnius Agricola 143,9
Caluilla 140,48
Caluini, Domitiæ gentis familia 84,6. Caluinus cognam. Domitii 7,47.
Caluiſius Tallus 140,48
Caluitio deformis 125,8
caluitiam obtrectatorum iocis abnoxium 9,40. caluitii obiectionem ne in alio quidem ferre Domitianus poteſt 125,7. caluitium arcui inſcriptum 123,34
a Caluo ad caluum 65,4
Calui oratoris domus 34,30
C. Caluii epigr. 14,16
Calumnias appetiti 165,59
calumniæ extrema ſæpe moliri cogunt 324,2. calumniarum inſectator acerrimus 472,55
Calumniatores acriter comprimũtur 404,24. calumniator in crucem agitur 171,15
Calycadnus fl. 306,43: 312,30
Camaritarum pagi 402,3
Cambyſes rex P. auarus & inhumanus 345,6. Cambyſes fl. 419,53
Camelaſiam 344,49
Camelorum quadrigæ 88,23. cameli quaterni ad currus iuncti 203,42. camelis decies mille iter facit Perſa 206,2. camelorum millia quatuor poſcit Romanus comes 476,45. Cameli graciles ſeu dromades 307,34. cameli Bactriani 422,1. Cameli in cibum mactati 441,50. cameli in cœnis exhibiti 205,13
Camelopardali 241,13: 279,38
Camenarum vicus & ædis 609,5: 621,51
Camenius v.c. 488,51
Cameræ ruina 92,14
Cameratio 187,50
Camilla 79,38
Camillus Scribonianus 75,46: 81,35
Cammari, cancr. ſp. 202,55
Campagnus regius 231,35: 253,26
Cãpana via 39,17. Cãpaniæ inſulæ 61,17
Campenſis aruſpex 467,30: 469,10
Campeſtres operæ 18,37. campeſtres exerc. 36,32
Campeſtri (ſ. ſublig) tectus 154,12
Campi oſſib. tecti 288,35. camporum incendia 524,18
Campi R. viii, 621,33: 630,28. Campus Iouis 180,43. Cãpus Martis 616,15: 627,23. Campus Martialis 610,3
Campiductores 220,33: 368,19. ſic Campiductor 320,25
Camptaulæ 303,37
Canace parturiens 88,35
Cancellarii 302,48. Cancelli ex ære 187,49. cancelli in ſpect. 388,28. cancellorum ſepia 498,50
in Candida 170,53. candidati quæſtores 217,51. candidatus conſulatus 5,10.
Candidati principis 535,35. ſic 435,46. Can-

46. candidati proditores 517,56. candidatus militans 322,42
Candidus conſul 126,51: 569,2. Candidi area: qu. Cand.
Canens arundine 7,9. canere proceſſus & receſſus 253.34
Caneſcens i oſicii caput 152,22
Canicies reuerenda 453,50. canicies repentina in puero 100,12
Canini campi 320,35
Caninia lex 286,30
Caninius Celer 241,12: 150,10
Caninius Rebulus 87,20
Canis philoſophus 114,46
Canis Spartanus 484,47. canes Spartani & Cretes, ſagaciores in veſtigiis colligendis 495,53. canes pro mancipiis dati 506,50. canes ad catenam uincti 205,7. canib. obiectus ſpectator 122,23. canib. ſepulcra confecta 232, 19. canem in Tyanæ expugnatione non reliquit Aurelianus 277,5. canum vlulatus ominoſus 232,22 (176,54
Cannabas ſeu Cannabaudes Got. dux
Cannea ſagitta 415,5
Canon ſeptem annorum a Seuero rebellis 172,27: 176,49. canon vinius anni, meretricib. & exol. tributus ab Heliog. 205, 5. canon Ægypti 296,50
Canopi ſitus, & memorabilia 411,1
Canora vox 278,53. canorus hinnitus (95,52
Canoſus 190,28
Cantabria domatur 22,27
Cantare, magni æſtimat Nero 88, 22. cătata a Nerone quæ fuerint 88,28
Cantauriani, pop. Maur. 488,29
Canteri capitis vicus 619,25
Cantheri 274,49
Canthichus ſinus 417,50
Cantilena de victore hoſtium 273, 2. cantilenæ publicæ 297,20
Canus choraula 101,22
Cana fides 452,9
Canuſini birri 303,55. Canuſinati mutiones 90,54
Capella nominatur Iulianus ob hirſutiem 350,53. Capella Antiſtius 150, 17. Capella Statilius 121,46
Capellati regio 357,1
Capellianus Claudius 288,33
Capellianus dux 229,5: 236,36
Capena porta 609,4: 621,48
Caperſana loc. P. 362,16
Capeſſana reg. 389,24
Capeſſere, cœptare 506, 35. quid capeſſerent ambigentes 511,50
Caphareus ſcop. 400,23
Capillo ceruicem obtegere, gentile Tiberio 56,44. capillus fucatus, & auri ramentis illuminatus 161, 40 & 152,43. e nigro rutilus factus 84, 11. Capillorum fluentium remedium 498,16. de Capillorum cura libellus Domitiani 125,8
Capillamĕto celatus 60,57 (152,45
Capillitiũ flauũ ambitioſe affectarĕ ad
Capita bubula 19,2, Capita, iumĕtorum pabula 399, 5. Capitib. ſingulis tributum impoſitum 532,49. capitib. fœminarum illudere 52,51
Capite obuoluto naufragium conſcĕdit Cæſar 12,22. capitis operto in cæde 166,14: & 16,40. capite detecto proficiſci 12,10, capite intecto centurias conſalutat Imp. 464, 19. capitibus ondatis præitur libitinæ 483,27. caput nunquã tecit Adrianus 131,30: 153,9. caput flectere in ſalutando 211,20. caput iactare inter fanaticos 199,43 caput foribus illidere 23,3. Capita cõterere, cõſpirare 344,32
Capitis crimine damnatus 398,6. caput mutari iubetur ei qui prouinciam ſibi mutari petierat 485,4. caput occiſi præfixum haſtæ circũfertur 17,25. Caput hoſtis pilo circumlatum 183, 20. ſic 197,39: 232,52. caput Galbæ haſta ſuffixum cum ludibrio circũfertur 103,2. caput Pertinacis conto fixum per vrbem in caſtra perfertur 167,4 caput Nigri pilo circumfertur 172,45: 178,46. caput Maximini per Italiam Romã fertur 230, 22. capita Maximinorum præfixa cõtis oſtenduntur 230,10. capita hoſtium ſingula ſingulis aureis repenſa 292, 32. caput hoſtis humari iubet Marcus 148,12. capitis ſui poteſtatĕ nulli fieri cupit Nero moriturus 97,10. caput pulchrum, etiam poſt mortĕ 232,31. caput tremulum 80,50. capita ſtatuis deciduni 98,30
Caput imperat, non pedes 175, 29: 285,6. Capita factionum 50,56
Caput Africæ 610,7: 623,52. Caput viæ nouæ 618, 54. Capitis canteri vicus 619,24
Caput porci, frons aciei in anguſtum detinens 3 13,14
Capitales cauſſæ 147,52. capitalia crimina 54,28. capitalium rerum damnatus 468,50. capitali animaduerſione punire 23,15. capitalib. addicti ſuppliciis 319,44. capitali ſupplicio mulctatus 405,35. Capitalis pernicies 455,13. capitalem eis futuram hanc operam, i. capitis periculũ eis allaturam 481,22
Capitaliter odiſſe 396,7
Capitatio 544,35,42
Capito Fonteius 102,7
Capito præf. pr. 291,44
Capitolia duo 623,19: 652,6. Capitoliũ vetus 612,62: 625,33 Capitolium vbi deorum omnium ſimulacra 615,2.
Capitolium Cspux 51,2
Capitolinus diuus 615,9. Capitolinum certamen 123,26. Capitolina palmata 291,2
Capitolinus hiſtor. 260,38
Capo canea emiſſus pro leone 252.15
Cappadocia in prouinciæ formam redigitur 50, 40: 58,41
Capram nominare, capitale 69,50
Capraria ædicula 613 38 626,4. Caprarienſes montes 488,16. Capreæ inſ. ſecreta 51,1. Capreenſis ſeceſſus 51,50
Caprineus Tiberius 51 38
Capſarii 95,19
Captiois oſtenſis macilentis & inualidis, animus additur militi 452, 55.
Captiui amicis donãtur 221,43. donantur regib. & prouinciis amicis 6, 6. gladiatorio ludo committuntur 294,57. captiui rebelles qua lege venditi 22,39. capti hoſtes æquius tractantur a Marco 147,55. captiuorũ ſtrangulatorũ pompa 251,8,18: & 69,17
Captiua edere 251,24
pro Captiui rerum 508,59. ſic 442,9
Capturæ proſtitutarum 68,9
Capuæ conditor 16,13
Capulatorum ſchola 610,52: 624,38
Capys, Capuæ conditoris, monumentum & oſſa 16,15
Caracallæ Antoninianæ 187,54
Caracallus Antoninus vnde dictus 176, 24: 187,52: 195,44
Carambis ſitus 401,44
Carambuſi pop. 421,36
Carbali 513,28
Carcer R. 615,30. carcer c.l.x virum 616, 10. Carceres marmorei 77,55
Carcha op. 363,58
Carchedoniacõn libri 83,12
Carcinites ſinus 402,55
Carcinomata 32,49
Cardui dimidiati 266,22
Carietto Comes 456,23
Carinæ, loc. R. 611,45
Carinus Cæſar nuncupatur 300,53. Carino Cæſareum imperium abrogare cogitat pater Carus 501,5. Carini vita & mors 302,41: 525,20
Cariouiſcus 274,11
Caritates tuta 460,55. caritate ſanguinis ſociati 380,44. caritate patria diligere filium 53,14 caritates ſuas inuocare 365,12. carorum amiſſiones 416,35
Carmaniæ promontoriũ 417,43. Carmania maior, regio Perſidis 418, 7. Carmaniæ maioris ſitus, vrbes, fluuii, & cetera memorabilia 420, 28.
Carmanorum principia 422,23
Carmanana vrbs 420,55
Carmeli oraculum 112,48
Carmentæ templum 615,1. Carmentalis porta 614.63
Carmina aureis litteris Ioui Capitolino dicata 86,18. carmina iocularia in triumphis 10,25,42. carminib. modulatis proſequi 31,24. carmine modulato virtutes principis decãtantur 62,12. Carminib. & conſecratione ad obedientiam adducere 200,20. carminũ ſecretorũ imprecationes 481,2
Carm. febrib. medetur nouis 484,58
Carminum vilitas vt effecta 212,30. carm populo addita 213,14. carmen cochũ proponentib. certum diei ſpatiũ præſtituitur 473,12. carne ſemicruda cuiuſuis pecoris victitãt Hunni 503,17
Carnifex laqueos & vncos oſtentat 53, 50. viuus exuitur 469,5. Carnifex ſenatus 162,22
Caroſicina Tiberii 55,56
Carnulus 55,23
Carnuntum op. 174,27. op. Ill. 497,23
Carolus Magnus 591,48
Carpathium ſilum 481,11
Carpenta, ciuitates ſunt Alanis 504, 29. ſic in Carpentis habitant Hunni 503,45. Carpentũ iudiciale 271, 278 491,4. carpentũ aureũ gĕtiliũ 335 35
Carpentarium vehiculum 264, 50. carpentarius artifex 220.8
Carpi Mœſos oppugnant 246, 7. deuincuntur 278,51. ex antiquis ſedib. in Pannoniam tranſlati 467,14.
Carporum vicus 459,42
Carpicus cognom. deformius 278, 52
Carpiſcub .ſalc.g. 278,53
Carra ,car.ros 257,12
Car ıæ op. 187,21. op. antiquũ 415,19. ioualidis muris ſeptum 361,30. Carræ receptæ 239,42. Carris in Perſidem duæ viæ regiæ 413,20. inde Carreni.
Carragine facta 252,37. carrago ingens 488,55. carrago Alanica 504,28. carrago Gotica 509, 4.14: 517, 7: 527,6
Carreni, ciu. 187,16. deduci ſe 251,29. eadĕ ciuitas Carræ. Carrucæ 90,55. carrucæ altiores 309,18. carrucæ argĕtatæ 217,47: 282,46. carrucis go-

gentis iter factum 206,3
Carrucarii muliones 232,16
Carſuræ alea 609,22: 621,63
Carus Manlius Aurelianus 300,29. Cari Imp. ortus, vita, mors 310,20: 525,12: 569,12. Cari imperium ſenatui & populo cur diſplicuerit 295,25
Caryſteæ columnæ 241,5
Caſæ, trabib. compactæ: tuguria, culmis 553,34
Caſeus Alpinus 140,29
Caſperius Æmilianus 173,49
Caſperius Agrippinus 173,48
Caſpiæ portæ 87,51: 417,54. Caſpiarum portarum anguſtiæ 420,11. Caſpium mare 422,21. Caſpia litora 420,11. Caſpii lacus 416,26
Caſſiana ſeueritas 154,25. ſic Caſſianæ ſententiæ, i. ſeueræ 455,11
Caſſiani, ſ. mil. 158,54. Caſſiana defectio 156,18. Caſſianus motus 163,55
Caſſianus dux Meſopotamiæ 335, 4: 561,28 370,20: 441,52
Caſſio dux 514,50
Caſſiope op. 89,1
Caſſii duo 71,55
C. Caſſius conſpir. in Cæſ. 16,4
L. Caſſius ſupplex recipitur a Cæſare 12, 49. Caſſius Cæſarem vulnerat 16,37
Caſſii ſeueritas 501,30. Caſſii ſchola 619,52: 629,20
Caſſius Auidius 156, 39. viſe & Auid.
Caſſius Chærea 72,20
L. Caſſius Longinus conſularis 64,1. Caſſius Longinus proconſul 71, 34. Caſſius Longinus iuriſconſ. 95, 24.
Caſſius Papirius 183,42
Caſſii Parmenſis epiſtola 18,53
Caſſius Patauinus 30,7
Caſſius Scæua 13,40
Caſſius Seuerus 51, 6: 61, 49. Caſſius Seuerus hiſtor. 106,49
Caſſius mons 130,23. idẽ Caſius mons 407,33. Caſſium opid. 410,21. Caſſii Iouis ara 89,2
Caſtum & vmbratile imperium 596,52. Caſti precibus 372,17
Caſtalius fons 406,49
Caſtella præſidiaria 370,9. caſtellis caſtriſque munitus 466,15
Caſtellum, op. 544,20
Caſtigatior morib. 449,14. Caſtigatius viuere 398,28
Caſtiſſimis delegata quædã ſacra 179, 2. caſtitas ſingularis 264,59: 395, 42. Caſtitas Iuliani 457,13
Caſtor pœnas luit 490,2
Caſtoris & Pollucis ædes 47,10. Caſtoris ædes 2, 46. Caſtoris templum 618,9. ad Caſtoris 105,54. Caſtorũ ædes 371,4. Caſtorum templũ 614, 20: 628,52. in Caſtorum æde ſenatus habetur 247,18. ſic 228,21. Caſtorum auigæ 402,6
Caſtra in orbiculatam figuram totius metata 453,25. caſtra legionum geminari prohibet Domitianus 121, 28. Caſtrorum inſpiciendorũ & ordinandorũ cura 173,33. Caſtrorũ mater 265,24. Caſtrorum filius 63,11 Caſtra æſtiua 72,40. caſtra præſidiaria 413,48. Caſtris caſtelliſq; variis oppleta regio 313,18
Caſtra Rom. quot 623,30. Caſtra prætoria 341,25. Caſtra peregrina 610, 6: 623,52. Caſtra peregrina in monte Cælio 342, 37. Caſtra Gemiana ſeu Gipſiana 613 41: 626,6. Caſtra Maurorum, munim. 360,6: 441,4.
Caſtra Herculis, ciu. 356,7.
Caſtra felicis arboris 512,52
Caſtrari mares vetat Domitianus 121, 22: 358,24. Caſtrare mares primus qui cœperit 310,8
Caſtrenſes, ſ. viri 285,50. Caſtrenſis rei peritus 374,15. Caſtrenſis rei magiſtri 463,52. Caſtrẽſis rei comes 499, 59. Caſtrenſis rei curator 590,3. Caſtrenſium negotiorum adminiſtrator 451,19. Caſtrenſium neceſſitatum ſummitatem curans 445, 37 Caſtrenſes ordines 495,7. Caſtrenſib. poteſtatib. pręeſſe 506,23. Caſtrẽſes miniſtri 217,22. Caſtrẽſis diſciplinæ flagitia 398, 44. Caſtrenſia peccata ſeueritate corriguntur 275,4 Caſtrenſes ſumtus 123,8. Caſtrenſes cibi 129,8. Caſtrenſes ludi 57,54. Caſtrenſia inſignia imperii 195,14
Caſtriani 280,52
Caſtricius 31, 11. Caſtricius comes 306,40
Caſus flammei, pericula quæ ex incendio poſſunt accidere 379,31.
[illegible] 375.2
Catacriani libri 130,55
per Catadromum decurrit eques elephanto inſidens 86, 25: 99,54
Catadupi 408,10
Catalauni: viſe Catelauni.
Catamidiari 131,46
Cataphracti equites 335,41. cataphracta terga 409,12
Cataphractarii 342, 28. Cataphractarii equites 221,12: 274, 10. Cataphractarii milites 270,47: 279,51
Cataractæ Nili 307,32: 408, 37. cataractæ Rheni & Nili 320, 40. cataractæ ſaxeo opere ſtructæ, ad diffundendas reprimendaſque aquas 424,55: 427,20
Catenæ triplices 95,16. catenis verberati 65, 16. catenis argẽteis vinciũtur apud Perſas honoratiores 465, 28. Catenæ clauſtri marini quo commento diſcuſſa 452,55. CATENA vnde cognominatus Paulus notarius 308, 24 319,53
Catenatos denos aquis mergit Caſſius 154,3
Catetuarii pugiles 29,4
Catelauni ciu. 328,45: 456,45. alibi Catalauni.
Catilinæ coniuratio 3,15. Catilina gentis ſuæ adoreas maculat 456,20. Catilina ſui temporis Albinus 184, 36. ſic Caſſius 153,46
Catilius Seuerus 127, 48: 140,50. conſul 137,33. præf. dignitate priuatus 153,42
Catilius Seuerus vir doctiſſ. 224,1
Catinus vitreus 102,28
Cato in Cyprum miſſus 513,33. M. Cato in carcerem a Cæſare mittitur 4, 33. Cæſari minatur 8,40. M. Catonis dictum de Cæſare 11,3
M. Catonis gnome 289,4. Catonis cenſorii dictum de cultus cura 531, 51. dictum de ſtatuæ honore non delato 309,15. dictum de ebrietate 329, 33. Catonianæ ſententiæ, i. ſeueræ 455, 11. Catonis Origines 37,16.
Cato temporis ſui Sabinus 223,50
Catti triumphati 121, 10. debellantur 167,42. Catta mulier 109,52
Catuli cum porcellis ludentes 217,26
Q. Catuli ſomnium 39,18. Q. Catuli domus 612,31: 617,34. Q. Catulus Capitolinus 98,54
Catulus ædilis quæ reſtituerit 310,40
Catullus Valerius 14,18. Catullinus Valerius 169,4 (18
Caua, cauitates 199,25. Caua manus 38,
Cauamen 414, 15. Cauatis arborum truncis 306,25
Caucalandenſis locus 506,39
Caucaſiæ rupes 402,17
Cauchi pop. Germ. 167, 40. idẽ Cauci 79,4
Caucius cognom. 79,4
Caudinæ furcæ 443,46
Cauea coercere 65,10
Cauei & ſcyphi 270,15. caucus argenteus 180,1
Cauillans Imperatorẽ obumbratis blãditiarũ concinnitatib. 479, 40. Cauillatio, illuſio 402,35. cauillationes ferre moderate 144,21
Cauriana vrbs 421,26
Cauſſoleus dux 263,31
Cauſa belli Vtriatini Sulpicius Galba 98,45. per Cauſſam exigendæ pecuniæ 1,53. ſic, per Cauſſam valetudinis ſolutus ſacramento 111,15
Cauſſæ ab Adriano vt audiuit 133,5. cognoſci ab Adriano Imperatore vt ſolitæ 128,38. cauſſarũ & negotiorũ cognitio ab Alexãdro Seuero vt ordinata 210,50. Cauſſæ cito audiẽdæ non ſunt, ſed iterũ atq; iterũ 147,55. cauſſæ iterantur & aliter diſtinguũtur 212,21. Cauſſas agere ſua voce reum vult Claudius 76,42. Cauſſarũ defenſor 485,2. Cauſſarũ legitima defenſio ſilet 312,23: 313,48. de Cauſſarum defenſionib. dictum Ciceronis 495,50. Cauſſarum priuatarum minutias infra imperiale culmen eſſe cenſet præf. pr. 495,23
Cauſſariæ liberalitates 129,4
abſq; Cauſſatione vlla 490,44
Cauſſidicorum figuræ 124,59. cauſſidicorũ genera quattuor 495,54. Cauſſidicorum quorundam ignorantia craſſiſſ. 496,39. Cauſſidici adiunari quo amuleto putentur 196,6
Cauſſidicinæ incommoda 497,12
Cautiulas agere 191,46
Cautela omni defendere 480,20
Cautionem exigere ab aliquo 40,57
Cautiores ſui, i. magis ſibi cauẽtes 490, 38. ſic 340,2. Cautiſſimas murorum firmitate 313,21
Cecropius dux 252,45: 295,2
Cedere, diſcedere 407,9. ceſſit ei pro bono 118, 8. Cedendus, conced. 406,41
Ceioniorum domus 617,25
L. Ceionius Ælius Commodus Verus Antoninus, quib. natalib. ortus, quomodo ad imperium venerit, & in imperio vt ſe geſſerit 149,47
Ceionius Albinus 175,48. Ceionius Albinus præf. v. 273,28. Ceionii Albini, famil. nobiliſſ. 181,47
Ceionius Baſſus 279,8
L. Ceionius Commodus Verus 155,11
Ceionius Cõmodus Verus ab Adr. adoptatur 153,25: 134,52. hinc idem L. Ceionius Commodus Verus Ælius Cæſar 136,31
Ceionius Iulianus 296,4
Ceionius Poſtumius 181,50. Ceionius Poſtumianus 182,27
Ceras vicus 418,43
Celaré 312,20
Celeberr. doctor 207,55. celebris via 328,5.

328,5. Celebres viæ 471,46. Celebris opinio 408,27
Celebrabilis fauor 490,28
Celebritas ſolennis 307,23
Celer Verianus 257,43
Celeri curſu 454,33. celeri gradu 463,44. Celeri digreſſu 488, 41. Celeri exceſſu 427,5. Celeri ſtudio 498, 23. Celeri diligentia 505,30. Celeri morte 432,20
Celerare gradum 316,50. Celeratis itineribus 512,53
Celeritas negotiis ſæpe prodeſt 397,24
Celerinus 230,50
Cella Iouis 25,11. cella curiæ 464,11. Cellæ ſuppoſitoriæ 303,9
Celſus tribunus ſcut. 337,10. occumbit 372,21
Celſa Nonia 197,8
Celſa montium 510,52. Celſæ poteſtates 305,26: 315,6. celſa ingenia 410,13. celſiores ingenia 327,26
Celſitudo ardua 327,54
Celſinus 282,26
Celſus contui 127,13. occiditur 128,0
Celſi defectio 155,47
Celſus I C 223,54
Celſus ſtip. 258,19
Celſi tyr. vita & mors 464,1
Celſus rect. prou. 404,42
Celſus Ælianus 246,27
Celſus Furius 222,38
Celſus Iulius intiſc. 132,17
Celtæ pop. Scyth. 267,55. Celtæ a Celta rege dicti olim Galli 327,7. Celtarum fines 328,25. Celtæ auxiliares 375,44. Celtica auxilia 250,39. Celtarum mil. luxus 406,44
Cenotaphium 422,49. cenotaphia 287,28
Cenſebantur ad LXII milia 237,15. Cenſeri aerum quoque vellet Niger 179,27. Cenſitione leuari 179,28
de Cenſore creando conſultatio ſenatus 247,19. cenſor officio quo fungatur, & qualis eſſe debeat 247,23, 33,42
Cenſorii, cenſura functi 495,45. Cenſorius rigor 355,42. Cẽſoria diſciplina 266,20. Cẽſoria præfectura 243,27. Cenſorium funus 167,10: 172,19
Cenſorii vicus 620,7
Cenſorius Priſcus 51,29
Cenſorini Piſones 266,3. Cenſorinorũ familia 266,23
Cenſorini tyr. vita & mors 266,22
Cenſuales 236,2. Cenſualis profeſſio 372,28
Cenſura reſtituitur ab Aug. 26,47. diu intermiſſa repetitur a Claudio 76,32. Cenſura ſeuera erga milites 179,23. Cenſura de propriis morib. 217,17. Cenſura exempti qui 247,38
Cenſus P. R. vbi primum actus 616,13. cenſum populi ter egit Auguſtus 24,23. Cenſus retractatus 64,48. Cenſib. modum ponere 247,35. Cenſum equeſtrem mihi pollicetur Cæſar 7,26. Cenſus partem conferre ordines omnes iubet Nero 95,31. Cenſu mobili inigmem protecto 467,3
Centenaria vaſa 202,49. Centenariæ formæ 216,47. Centenaria porticus 521,40
Centeſimare milites 193,55
Cento ſub galea 369,38
Centumcellæ 257,22
Centumuiralis haſta 26,42. centumuiralia iudicia 114,23. Centumuirorum ſententiæ ambitioſæ a Domitiano reſcinduntur 121,33
Centuriæ, cohortes, manipuli 416,19
Centuriatus tractare 225,6
Cephaloneſus 403,4
Ceræ ſignaturis vacuæ in teſtamentis 87,35. cera ima 16,54
Ceras. promont. 400,50
Ceraſus op. & poma inde aduecta 401,28
Ceraunia, ſiue Ceraunia vaſa 203,24: 206,32. Ceraunii montes 21,39
Cerceæ pop. 402,14
Cercopithecus feneratot 90,10
Cercops 407,26
Cercuſium caſtr. 415,33,25
Cerealis Ciuica 122,25. Cerealis cõſul 346,38. conſularis 317,53. Cerealis & Iuſtinæ germanus Conſtantianus 471,49
Cerealis tribunus ſtabuli 498,52. Valentiniani iun. auũculus 502,24.
Cerebella auium 209,28: 203,14.
Cerei calcei 283,18. cereæ faces ac lãpades ante pomp. ſol. 250,52. Cerei ante ſimulacrum accenſi 407,9
Cereius Metianus 288,33
Cerelli a Seuero interfecti 173,52
Cerimonia deorum 2,9. ceremoniæ peregrinæ 38,31. ceremoniarum ritus immodice aucti 406,43. ceremoniarum monumenta aduerſus diluuium vt conſeruarint Ægyptii 410,2: 411,30. cerimoniarum pollutarum reus 14,27
Cerimonialis ſcientia 481,9
Cerimnnioſi dies 409,14
Cereris Atticæ ſacerd. 38,33. Cereris ſacerdotib. Olympiæ ſpectare licitũ 86,52. Cereris ſacrarium ingreditur Marcus 248,43. Ceres conſecratur 283,3. Cereris ara R. 615,28. Cereris ædis 617,63: 618,10: 628,36
Ceritus 57,25
Cernere ſe, ſuam ſalutẽ ſpectare 481,29
Cetonius ſiue Cecropius dux Dalm. 252,45
Certare alicui 323,1
Certamen triplex 86,42. Certaminis magiſtri 86,44
Certator anxius 89,12
Certus damnationis 55,16
Cerui ad currum iuncti 205,9. cerui palmati 233,39
Ceruicem vnam populo R. optat Caligula 65,47
Ceruicalia 85,30
Cerylus libertus 116,9
Ceſius numerarius 369,55
Ceſtius pons 622,30: 630,23
Cetera pars 131,24: 178,55. cetera vita 335,52
Cethegus ſenator 468,8
Cetra inſignis 62,43
Chalcedonis muri veteres diruuntur ad ædificandum Conſtantinopoli lauacrum 502,53
Chalcis vrbs Syriæ 424,22
Chaldææ ſitus & præſtantia 418,53.
Chaldæi futura prædicunt 123,44. Chaldæorum & magorũ opera ſubacti hoſtes 200,19. Chaldæi Vitellíano edicto ſuum opponunt edictũ 109,49. Chaldæos conſulere, capitale 171,33: 174,26
Chalites ſinus 417,58
Chalybes pop. 401,49
Chamaui pop. 349,11,22
Chamulci 345,50
Charactere hiſtorico digeſta bella 271,39
Charaa op. 420,10
Charcha munim. 439,55
Chardi pop. 421,37
Charicles medicus 57,38
Charinda fl. 419,53
Charito, vir fort. 350,5
Charta conficitur Alexandriæ 297,32. charta & papyro negotiari 296,22. Chartæ perſcrutari iubentur 484,29. Chartis ſecretioribus domo prolatus 468,23. Charta plumbea 88,6
Chartula ſignata 386,52. chartulæ ſeu membranæ deſideriorum indices 372,42
Chartaria horrea 621,38
Charte vrbs 421,6
Chaſmatiæ terræmotus 348,38
Chatra vrbs 422,6
Chereela ciu. 410,25
Cherroneſus inſ. 402,31
Chilrocomes, tractus Mediæ 413,39. prope Corduenam ſita 433,15
Chilo II præf. & conſ. 186,25. Chilo Mallius 277,14. Chilo ex vicario 467,27
Chilonis domus 618,62: 628,56
Chionitæ pop. 335,12: 346,41. Chionitarum rex 361,13
Chiragrici 297,39
Chiridotæ Dalm. 165,13
Chirographum dare 3,45. Chirographo cauere alicui 60,50. Chirographum Auguſti 37,29. Chirographum Cæcinæ 117,52. Chirographum Domitiani protuliſſe 119,40. Chirographo ipſius ſcripti verſus 97,11. Chirographum ſuum nepotes ſuos imitari vult Aug 32,26. ſic Chirographa imitari 117,17
Chlamyde expanſa ſuſcipitur aurum 332,29. Chlamydes Græcanicæ atque caſtrenſes 165,14. Chlamydes hiteæ 175,43: 215,8. Chlamydes auratæ 131,34. Chlamys aurea 62,43. Chlamys ſtellis aureis diſtincta 89,37. Chlamys purpurea 253,23. Sagochlamydes 270,17
Chlamidatus 287,44
Choaſpa vrbs 422,14
Choaſpes fl. 419,52
Choatres fl. 420,9
Chonodomarius Alam. rex 337,55. ſucceſſib. elatus ferocit 338,13. victus, ſeſe dedit 342,18. Romæ moritur 342,34. Chonodomarii frater, & ex fratre nepos 339,43
Choragus conſecrare 481,11
Choraula 97,44: 101,22. ſic Choraulę 303,37. Choraulæ pallium 303,52
Chorocithariſtæ 120,43
Chororum magiſtri 310,19
Choſroes rex Parth. 130,15
Chreſtologus 166,40
Chreſtus ſeu Chriſtus 79,25. Chriſti effigies 214,13. Chriſti templum 218,1. Chriſti epiſcopi 297,28
Chriſtiani quale hominum genus, & cur ſupplicus affecti 87,30. chriſtianos fieri ſub graui pœna interdicit Seuerus 174,52. chriſtianam deuotionem ad Heliogabalum transfert Antoninus Heliogabalus 198,52. chriſtiani libertatem religionis nanciſcuntur 212,20. chriſtianis locus publicus conceditur

219,29. in Chriſtiana religione qualẽ ſe præbuerit Conſtantius 396,37. Chriſtiano cultui adhærere fingit Iulianus 386,16. Chriſtiani ritus cultores rhetoricos & grammaticos, docere arcet idem Iulianus 405,51: 438, 28. Chriſtianæ legis ſtudioſus Iouianus 444,52. Chriſtiani ritus ſolemnitas celebrata Magontiaci 463, 35. Chriſtiani ritus conuenticulum 323,55. 458,10. ad Chriſtiani ritus ſacrarium confugit Hilarius reus, 447,24
Chriſtianorũ preſbyteri 297,29. Chriſtianæ legis antiſtes 325, 14. Chriſtianę legis antiſtes pro ciuib. ſuis apud reg. Perſ. intercedit 379,10. Chriſtiani ritus antiſtites pacem oraturi mittuntur 487,7. Chriſtiani ritus preſbyter pro Gotis apud Valentẽ intercedit 513,45. Chriſtianus quidam Gotorum ſcripta Adrianopolim portat & recitat 517,8
Chriſtianorũ antiſtites diſſidentes vt tractaret Iulianus 399,12. Chriſtiani feralib. ſimultatib. diſſident 399, 16. Chriſtianorum iurgia tumultum concitant 463,24. Chriſtiana licentia offenſa plebs Alexandrina 406,6: & 405,53
Chriſtiana religio qualis, & qualem in ea ſe præbuerit Conſtantius 396, 37. Chriſtianorum eccleſia fatidicos libros non conſulit 276, 22. Chriſtiani a religione deuiare compulſi, quo nomine & honore affecti 406,12. Chriſtiani memoriã innocentiũ martyrũ colunt 461,40, 45. Chriſtiani ritus feſto die pernoctatur in eccleſia 478,25. Chriſtianorum & Iudæorum mos in ſacerdotũ ordinandorũ prędicatione 218,35
Chronius fl. 402,53
Chryſaſpides 219,42
Chryſographatus 270,20
Chyſopolis 400,49
Chuni pop. 510,17
Cibalæ op. Pann. 499,33
Cibare manu ſua 57,31
Cibaria XVII dierũ ſecum portat miles 218, 52. cibariorum reſiduum vendere 99, 54. cibariis ſuſtentare 52,4. Cibariæ rei ſubſidia 463, 49
Cibi plurimi Galba 103,14. cibi caſtrẽſes 129,8. cibus militaris 180,22: 219,54: 222,33
Cibyratæ Verrini 319,50
Cicatrices non producunt pilos 503,11
Q. Cicero 18,42
Cicero conſul 19,1. Cicero in Officiis de Cæſare quæ ſcripſerit 6,49. Cæſarem crudelitatis increpat in epiſt. 396,17. de Cæſaris Commentariis quæ ſcripſerit 11,41. Cæſarem inter præcipuos oratores numerat 11, 21. Brutũ quo nomine laudarit 463,31. de futurorum ſignis vt ſenſerit 386, 1. orator præſtantiſſ. 495,49. reprehenſus a Didymo Chalcentero 411,14
Ciceronis ſomniũ 39,18. moderatio 373,36. poemata 233,27. oratio pro Gabinio 262,19. Hortenſius 254, 22. epiſtola ad Axium 2,32. epiſtola ad Cornelium Nep. 445,26. iocus de Caninii cõſulatu 257,5. dictum de Gallis 329,35. dictum de philoſophis gloriam cõtemnentib. 399,47. de nimia licentia 455,18. de vitæ æquabilitate 323,24. de rigore 487,54. de ira vitioſa 469,53. de cauſſarum defenſionibus 495,49 de eloquentia iudiciorum corruptrice 496,7. de maleſacti approbatione 465,12. de artium radicib. & fructu 330,28. de feris ad ſolitos paſtus redeuntibus 305,37
Ciceronis domus 617,35. Ciceronum domus antiqua 611, 47. Ciceroniana villa 134,6
Cicimbricus 474,53
in Ciconiam verſus planum quidã 144, 53. Ciconiæ nixæ 616, 23: 627,26
Ciere turbas 382,7. ciere ad bella 500, 3. Cieri ſedibus 348,29
Ciliciæ ſitus 312,28. Ciliciæ vrbes nobiliores 312,34. Ciliciæ afflictantur 463,8.
Cilicium paleis minutis confectũ 414, 27. cilicia laxius per propugnacula panſa 425,38. cilicia donat Auguſtus 35,10
Cimber Annius 37,15. Cimber Tullius 16,34
Cimbri & Teutones inundant Italiam 507,52
Cimeſſores, famil. 474,52
Ciminia 348,40. Ciminia aqua 622, 34: 631, 20. Ciminia via 623,9: 632,2
Cimmerius Boſporus 401, 11: 401, 14
Cimon inuidiæ morſib. carptus 350, 41
Cinædus orbem digito temperat 33,35
Cincinnat orat. 37,10
Cincius Seuerus 174,2
Cincti iubentur diſcingi 154,34. cincti cum Imp. diſcumbere milites quando & qua ex cauſſa cœperint 254,30. Cinctus vt expeditius per lutũ incedat 405,24
Cinctura fluxior 9,46
Cineas or. 331,31
Cingius Seuerus 162,39
Cinis frigidus ſubito exardeſcit 58, 4. Cineres crematorum Chriſtianorũ in mare cur proiecerint Alexandrini 406,10.
L. Cinna cõſul 2,1
Cinna cognom. Heluii 10,52
Cinna Catullus 241,21
Cinobellinus rex 68,46
Circa eum omnes, i. omnes qui partes eius ſequebantur 5, 53. ſic 122, 5, omnes circa ſe: more Gr. πάντες τοὺς περὶ αὐτόν.
Circæ incentiones 493,24
Circeium caſtr. 242,34
Circenſe ſpectaculum 168,40. Circenſes inſignes 62,33. Circenſes plebeii 48,31. Circenſes nauales 203,40. Circenſes Perſici 221,25
Circius vehemens 77,3
Circuire foſſato 240,4. circuire ſingulos 45,4. Circuito triclinio 74, 25. Circuitis templis 87,47
Circulatim 27,21
Circuli controuerſis iurgiis inter ſe diſceptantes 473, 2. Circuli & dulcia 281,20
Circum amicos miſit 96,19. qui Circũ cum erant 252,14. vide Circa.
Circumagere ac flect. 13,54
Circumaiere 378,35
Circũcirſis omnib. vitæ præſidiis 373,36
Circumclauſus 328,29: 430,9. Circumcludi 308,50.
Circumcolentes Padum 476,26. ſic 402,17: 403,18: 459,18
Circumcurſare 378,47
Circumflectere metam 475,6
Circumforaneus lanista 109,16. circũforanei propolæ 157,40
Circumfracti colles 485,44. ſic 401, 23
Circumgredi 342,12. Circumgreſſus aeria 397,30. ſic 402,24
Circumhumatus 406,52
Circumiacentes reg. 372,39
Circumiectæ vrbes 425,26. Circumiecta nemora 454,7
Circumiens muros 231,27. Circumitus 5, 25. Circumitione fluminis vallatus 425,3
Circumlatrare 406,33: 411,16
Circumlocutiones 496,35
Circumluens flumen 492,52. ſic Circumluit 424,8
Circummurana bella 308,50. circummurana pericula 393,21
Circumnexus 368,52
Circumpoſiti a mari 6,43
Circumſectus Iudæus 123,18
Circumſedit, obſedit 317,8: 520,8
Circumſitæ regiones 432,26. circumſiti populi 420,51: 488,29
Circumſpectare fugæ præſidiu 340, 42. circumſpectare tela 387, 17
Circumſpectiſſ. & prudentiſſ. 47, 21. circumſpectum & verendum nomẽ 309,5: i. ſpectabile. ſic Circumſpectus genere ac fama 363, 42. circumſpectos amplitudine atq; vbertate populos 421, 28. Circumſpecte veſtiri 458,15
Circumtonſus 29,12
Circumuadere 378,12
Circumuentores 223,29
Circus maximus vbi ſitus, & quam capax 617,58: 628,20
Cirratæ fœminæ 310, 22. at pro cirratis veſtib. 165,13, fortaſſe rectius cirratas legerimus.
Cirrus ſtatuæ Neronis a vertice apponitur cum inſcriptione 95,40. cirros puerorum licentius detondens, male mulctatur 406,8
Citare pro tribunali 45,9
Citerior vita 473,3. citerioris vitæ miniſtri 463, 41. citeriores miniſtri 305,8. alibi Secret.
Cithara adoratur 86,47
Citharœdicus habitus 89,44. Citharœdica ars 94,24. Citharœdicæ præceptiones 88,2. Citharœdum malũ ſe increpitum, grauiſſime tulit Nero 94,42
Citi equites 361,28
Citrina vaſa 165,16
vltro Citroque verſus 495,9
Ciuẽ vnum ſeruare mauult Scipio quã mille hoſtes perdere 139,38. ciui abeſſe Italia quamdiu licuerit 9,2
Ciuica donari 1, 35. ciuica corona cur detur 290,23
Ciuica Cerealis 122,24. Ciuica patruus Veri 143,25
Ciuilis, Brit. rector 461,39
Ciuilitatem ferre 14,52. ciuilem ſe agere 48,29. Ciuiliſſ. & humaniſſ. princeps 152,13
Ciuilibus officiis florere 495,47. & ciuilia & bella regens 453,15. ad ciuilia regenda raro admiſſus aliquis militarium 395,35

Ciui-

Ciuilitatis particulæ vmbra 495, 29. ciuilitas nimia, vitio vertitur 212, 50
Ciuitas Romana parciſſime datur ab Auguſt. 27, 24. ciuitatis vſurpatio, capite plectitur 79, 18
Ciuitas deſeritur ab incolis 229, 39: 232, 25. per ciuitatum ordines ternos occidi iubet iratus Imp. 481, 42, 46. ciuitates in publica clade iuuandæ 218, 16. ciuitates pecunia iuuantur à Pio 139, 10. ciuitates florere quando Plato exiſtimauerit 148, 50
Cius op. 400, 42
Clades: de homine peſtifero 215, 17: 223, 41. cladum, cladium 479, 51
Clanculò 381, 11: 449, 37
Clandeſtinus introitus 96, 39
Clara Æmilia 167, 32
Clare nati 412, 21
Claret, manifeſtum eſt 332, 38. ſic 376, 2: 427, 29. claruit euidenter 380, 21
Clariſſimi viri, ordinis ſenatorii 212, 4
Clariſſimatus 395, 26
Claritas, matr. R. 469, 2
Claritudo luminum 305, 20. veſtis 361, 12. generis 464, 52: 469, 2
Clarum eſt paſſurum fuiſſe 355, 9
Clarus, conſ. 167, 16
Clarus Septicius 128, 52
Clarus, ſeu Clarii Apollinis oraculum 373, 26
Claſſiarii 55, 38: 101, 14: 113, 55. claſſiarii milites 161, 18
Claſſicum exorſus ſpiritu ingenti 7, 11. claſſicis totuum canentibus 341, 13.
Claſſis Africana & Alexandrina 161, 46. claſſis præfectus 186, 48. claſſem ſuam exurit Iulianus 432, 32. claſſes reparare 21, 4
Clatræ templum 612, 58
Clauæ ambuſtæ in hoſtem coniiciuntur 509, 36
Clauata cocco mantilia 215, 55. clauatā auro tunicam 299, 23. ſic 286, 41
Claudia 31, 55: 80, 3: 269, 45: 289, 49. Claudiæ duæ inſignes 42, 39. Claudia Auguſta 92, 48. Claudia Veſtalis 42, 51
Claudia gens duplex: tum patriciæ ortus & lumina præcipua 42, 13
Claudia aqua 77, 31. Claudia bibitur frigida 214, 31.
Claudianæ columnæ 241, 6. Claudianis auſpiciis parta victoria 268, 50: 269, 13. Claudianis temporibus 275, 19
Claudilla 60, 43
Claudiupolis 312, 31
Ap. Claudius proconſ. 459, 2
Claudius Arabianus 573, 54
Ap. Claudius Cæcus 42, 27. Ap. Claudii Cæci filii duo 42, 55
Claudius Cæſar quibus parentibus ortus 72, 28. Imperium vt adminiſtrarit 75, 7. in ſtudiis quibus verſatus, & quomodo 82, 43. Claudii Imper. ſponſæ, vxores, liberi 79, 37. vitia 80, 27. mors 83, 27. Claudii Cæſaris hiſtoriæ 77, 49: 82, 49: 83, 11. D. Claudii templum 114, 12: 609, 51: 622, 65. Claudio malam gratiam refert Nero 91, 40
Claudius Capellianus 288, 33
Claudius Caudex 42, 28
Claudius Druſus 42, 33. D. Claudius Druſus 72, 28. Ti. Claudius Druſus Germanicus 73, 7
Claudius Euſthenius hiſtor. 303, 30
Claudius Iulianus 246, 24
Claudius Lucanus 159, 21
M. Claudius Marcellus conſ. 6, 9
Claudius Maximus 141, 21
Claudius Nero 42, 29. Ti. Claudius Nero, Tiberii Cæſaris pater 43, 12
Claudius Pompeianus 146, 52. Claudii Pompeiani fatuitas & interitus 158, 1, 37
Claudius Pompeianus imperiū renuit 164, 12. Iuliano imperii participem eſſe renuit 169, 46
Claudius Pulcher 42, 35
Ap. Claudius Regillanus 42, 29
Claudius Rufus 573, 45
Claudius Seuerus 141, 22
Claudius Sulpicianus 173, 49
Claudius Venatus 223, 51
Claudius, Gallienι dux 250, 37. Imperator eligitur 252, 41: 253, 13. Claudii ortus 269, 28: 270, 6. vita & mors 266, 38. ortus, vita, mors 524, 31: 568, 16. genus, ſeu propinqui & poſteri 269, 43. Claudii poſteros clariſſimos in rep. futuros prædicunt oracula 269, 3: 282, 29
Claudius menſor 201, 6
Claudius, miles ex Iouianorum num. 485, 5
Claudius præf. vrb. 457, 28: 491, 49
Claudius ioco dictus Victorinus, & cur 266, 18
Claues portarum offerunt præſidiarii 363, 45
Clauſtra Ægypti 113, 28
Clauſtrarius artifex 201, 8
Clauularis curſus facultas 376, 24
Clauos pro fluctuum motu erigere vel inclinare 393, 52
Clauus latus ad manus fimbriatus 9, 46. clauus latus donatur ab Imp. 225, 25. claui qualitate equites a ſenatorib. diſtinguuntur 213, 35
Cleander Perennii ſuffic̃itur præf. 158, 46: 449, 49. ſcelerum pœnas luit 159, 9.
Clematius Alexandrinus 304, 43
Clemens, ſeruus 48, 12, 22. Clemens Aretinus 121, 50. Clemens Flauius 124, 5
Clementiæ exempl. 14, 31: & 30, 5. clementiæ ſingularis exemplum 15 6, 19. clementia quantopere commendet principes 156, 10. clementior quam rigidior eſſe mauult Iulianus 332, 33. clementiæ opinionem affectat crudelis 173, 43. clementiam in ſæuitia iactare 122, 54
Clementia tua 206, 46. Clementiæ ac pietati tuæ 223, 18: 224, 16, 20. Clementia veſtra, P.C. 209, 11: & 192, 25
Cleodamus Byz. 252, 30
Cleopatra Cæſari dilecta 7, 36: & 10, 44. Alexandriam quibus operibus illuſtrarit 410, 36. Cleopatræ calliditas 410, 45. mors 21, 45. Cleopatranæ vniones 266, 6. Cleopatrana ſtirps 266, 42
Clibanarii 339, 30. clibanarii equites qui 221, 12: 335, 41. clibanariorum periphraſis 425, 40: 428, 38: 434, 18
Climatiæ terræmotus 348, 37
Clinopale 125, 35
Clitellæ boui imponuntur 332, 26
Clitumnus fl. 68, 32
Cloacis demergere 89, 55
Clodia lex 122, 13. Clodia via 152, 2
Clodianus cornicularius 124, 43
P. Clodius a patrib. ad plebem tranſit ope Cæſaris 4, 35. a vetere Clodiorum inſtituto cur diſceſſerit 42, 45. muliebri veſte ad Pompeiam penetrat 2, 11. humaniter a Cæſare habitus 14, 26
Clodii & Gotorum bellum 250, 18, 37
Clodius Albinus debellatur a Seuero 173, 3. Clodii Albini ortus, vita, mors 181, 14
Clodius Balbinus Imper. 229, 16: 235, 16: 238, 14. alibi Cœlius.
Clodius Celſinus 573, 20
Clodius Macer 101, 7
Clodius Pollio 119, 38
M. Clodius Pupienus Maximus Imper. 520, 20
Clodius Rufus 173, 50
Cludere 331, 40. cluſus 328, 55
Clunia ſeu Cluuia 100, 31
Cluuius Rufus 88, 28
Clypei iacturam formidat Epaminondas letaliter ſaucius 436, 2. clypeis intonare 284, 51. clypeos haſtis ferire, irati dolentiſque militis indiciū 326, 26. clypeis vecti 342, 3. clypeus aureus 62, 10: 267, 16. clypeus gemmatus inauratus 331, 55. clypeus magnificentiſſ. Adriano poſitus 138, 16. clypei & imagines Domitiani, detrahuntur & ſolo illiduntur 125, 47. clypeꝰ Mineruę 109, 27. clypeum neutro genere dici volunt grammatici 267, 17. vide & Scutū.
Clyſtere purgare 81, 35: 88, 6
Coactiones argentarias facere 111, 13
Coagmentatuitium 368, 49
coagmēta lapidum 378, 23: 379, 35. coagmenta defectiua 375, 2. coagmentare pontem 440, 29
Coagulum ærumnarum omnium 482, 24
Coalitus noſtris 357, 10. coalitus quieti 308, 22. coalitus magnanimitate 465, 9. coalitus inſolentia & tumore 324, 11. coalitus puluere miles 393, 2. coaliti ſolitudine 421, 18. Item, Coalitus libertas, id eſt innata 336, 6. coalita prauitate famoſus 320, 18
Coarctās in anguſtias ſpatia longa 352, 49. coartationes nodoſæ 483, 12
Coaxant ranæ 39, 16: 190, 6
Coccea indumenta 195, 54
Cocceianus Saluius 122, 29
Cocceius Nerua Imp. 275, 1. Coccei Neruæ vita & mors 563, 23
Cocceius Verus 173, 52
Coccina chlamys 237, 6
Coccinatus 220, 33
Coccinea lacerna 217, 33. coccineæ braccæ 217, 13. coccineum pallium 181, 29. idem coccinū pallium 182, 33
Cocco clauatus 215, 55. cocco intorti funes 206, 30. cocco & purpura nexi funes 90, 52
Coche ſeu Seleucia, Perſiæ vrbs 430, 14: 431, 10
Cochlis columna 614, 38: 616, 29: 626, 37: 627, 31
Cocidianus 158, 17
Cocta vendere 82, 13
Coctilia 270, 28. coctilicia tabernæ 163, 42
Codes libertus 152, 21
Codetanus campus 620, 49: 629, 54
Codices innumeri exuſti 482, 4
Codicilli 53, 4. codicillis reſcribe-

re 74, 1. codicillos inanes in Africam ferre cogitur eques R. 70, 55
Codicillares magiſtratus 219, 25
Codri deuotio 401, 8
Cœla loc. 400, 36
Cœle Phœnices 311, 17
Cœlium montem Auguſtum transnominare vult Tiberius 52, 23. viſe & Cæl.
Cœna ſubita 78, 9. parca 125, 32. effuſior prandio 194, 28. famoſiſſima 109, 24. cœnæ vniusmodi dapibus, ſed variatis 206, 16. cœna fictitia 204, 29, 55. cœna militaris diſcincta 254, 33. cœnarum rectarum conſuetudo tollitur 121, 20
Cœnæ adulteria 33, 53. Cœnatoria veſtis 232, 14. Cœnationes laqueatæ 91, 8
Cœnitare 90, 11: 204, 51
Cœnos Gallicanos ſtatio 316, 7
Cœpians aliora 321, 47: 333, 3. cœptabant abire 106, 5
Cœranus philoſ. 484, 24
Coercitio mitis 500, 29. item Coertio popinarum 82, 14
Coguatus, cogitatio 493, 5
Cognita ſtupro 198, 28. cognito quod imperaret Probus 291, 48. ſic 444, 38
Cognitionum omnium ſtudioſus 385, 27. cognitione reiecta, ordinarium ius experiri 76, 8. cognitionib. cõtinuis operam dare 152, 5. cognitio dici cogit nomina etiam abolita 202, 37. cognoſcendi mos 87, 12
Cognitor ferreus 469, 51. cognitor tartareus 467, 38
Cognituræ 106, 51
Cognomine ornatus libertus 101, 34. cognomina cõplura aſſumpſit Caligula 63, 11. cognomen a veſte donata 187, 52: 195, 44: & 60, 18. cognomen ex vocabulo ſubactorum 354, 23
Cognomines filii, prænominib. tantum diſtincti 106, 55
Cognôſtis, id eſt cognouiſtis 446, 49
Coheres 85, 22
Cohors ſeu Cors 272, 28. cohortes alares 183, 35. cohortes prætoriæ, vrbanæ, & vigilum R. quot 623, 26: 632, 16. cohortes in vrbe tres tantum 29, 46. cohortes III vigilum 613, 15: 618, 63: 628, 57. cohortes V vigilum 610, 22. cohortes VI vigilum 614, 43: 626, 45. cohortes VII vigilum 612, 16: 620, 42: 629, 49. cohortes VII vigilum, ſeu primorum vigilum 613, 33: 626, VI. cohors amicorum 99, 49
Coitiones occultæ 479, 54
Colapeti paſtoris vicus 618, 48
Colaphum dare 132, 37
Colchorum ſitus, ortus, ciuitates primariæ 402, 4
Coltas Gotos 507, 55
Collationes conceſſas ac ſolitas T. Veſpatianus recipere abnuit 118, 16
Collaticia ſtipe victitare 304, 51
Collarium mittere in populũ 200, 7
Collectanea dicta 12, 7
Collega ſocia poteſtate adſciſcitur in omnes caſus 446, 50
Collegium trabeæ, conſulatus 412, 7
Collegium Mineruæ 120, 48. collegia detrahuntur cuncta, præter antiquitus conſtituta 9, 11. collegia, præter antiqua & legitima, diſſoluuntur 25, 44. collegia noua 25, 42. collegiorum ſigna 251, 6. collegiorum ſummorum ſacerdotes 41, 26
Collimitant mari 420, 18. collimitant Gelonis Agathyrſi 504, 12
Collimitia Thraciarum 450, 7. collimitia Macedonica 458, 45. collimitia Romana irrumpentes 320, 33. collimitia vexare 386, 38
Colluctationes 319, 55
per Colluctia 358, 36. colludia præmeditata 496, 54
Colluſores pueri 171, 28
Colluuio ciborum 444, 45: 459, 20. Colluuia inceſti 511, 11. colluuio peccandi 394, 48
Collo impoſitus & oſtenſus militibus princeps puer 244, 7: 245, 52. alibi Succollatus.
Collybo decoloratæ manus 18, 55
Coloniæ transmarinæ 8, 55. in coloniam verſus vicus 148, 34
Colonis nouis ciuitas admititur 6, 57
Colonici decuriones 29, 21
Colonia Agrippina ampli nominis vrbs in ſecunda Germ. 326, 42
Colorata crimina 372, 31. coloratum in pectus 320, 4
Coloreæ tunicæ 281, 48
Coloſſæ ſtatuæ 213, 10: 214, 2. rectius Coloſſea ſtatua 116, 22: & Coloſſeæ ſtatuæ 136, 41
Coloſſeros ſeu κολοσσερός 66, 41: id eſt coloſſum imitans.
Coloſſus reficitur 115, 28. transfertur 132, 8. coloſſo caput ſuum imponit Commodus, dempto Neronis capite 161, 50. coloſſus inſignis 612, 40: 624, 46. coloſſus CXX pedum 91, 4
Coluber 358, 17
Columbi: viſe Colymbi.
Colombus athl. & Columbinum venenum 71, 2
Columnarum fragmentis propulſatur hoſtis 517, 45. columnis pendens baſilica 213, 23. columnæ CC vno periſtylo 241, 4. columnæ Phrygiæ 614, 50. columna & ſtatua res geſtas loquentes 268, 24: & 227, 21. columna belli index 616, 39. columna ingens 204, 13. columna roſtrata 103, 21. columna cochlis 614, 38: 616, 29: 626, 38: 627, 31. columna aurea 262, 33. Columnæ ligneæ vicus 619, 29. columnis duabus inſignis locus 326, 39
Columnaria atria 410, 50
Coylmbi aquæ marinæ 203, 52
Coma prognſſ. 88, 19. coma in gradus formata 97, 23. coma in adoleſcentia ſeneſcens 125, 10. comas rutilans ex more Alamani 456, 36. comatos occipitio raſo deturpat Caligula 66, 39
Comagene: viſe Commag.
Combuſti viui deſertores 489, 51
Comedere in publico, interdicitur honeſtis 473, 12
Comedus mons 421, 13
Comes magiſtratus 9, 3. comes Cæſaris 85, 2. comes Imperatoris Ro. 489, 32. comites & liberti principis 101, 48. comites partiuntur Auguſti a ſe digreſſuri 448, 16. comites ſagittarii 363, 33. comitum equeſtrem turmam tuens 321, 17
Comitis dignitate auctus 444, 30. comitis dignitate miſſus rector 375, 47. Comes ex duce Ægypti 413, 36. nondum magiſter militum, ſed comes 448, 22
Comes orientis 304, 46: 307, 61: 412, 24. comes maritimi tractus 268, 4. comes per Thracias 506, 24. comes per vtramque Germaniam 456, 13. comes præfuit rei caſtrenſi per Africam 499, 39. comes domeſticorum 314, 52: 317, 5: 377, 24: 452, 46. comes rei priuatæ 321, 42: 398, 6. comes theſaurorum 480, 46. comes largitionum 311, 28: 334, 19. comes largitionum Illyrici 461, 35. comes ſolenninium 320, 1
Comeſſari: viſe Comiſſari.
Comeſſet, comederet 205, 32
Cometes, ſeu crinita ſtella 83, 42. cometæ vnde dicti, vnde oriantur, quid ſignif. 443, 50. celſarum fortunarum ruinas prænuntiant 498, 36. cometarum ſidera interdiu viſa 443, 49
Comis malionib. 108, 15. comiſſimus princeps 116, 1. comitas Auguſti 30, 24
Comiſſari poſt cœnam nõ ſolitus Domitianus 125, 33. Comiſſationes 109, 21. comiſſationes ad mediam noctem extendere 118, 4
ad Comitatum principis accitus 470, 2. ad comitatum principis aduolauit 320, 19. ex comitatu principis reuerſus 405, 53. comitatum ſuum purgat Alexander 210, 42
Comitatenſe auxilium 486, 18
Comitenſis fabrica 358, 9
Comitia magiſtratuum 30, 53: 284, 19. comitiorum ius priſtinum 27, 20. comitia cum populo partitur Cæſar 8, 43. comitiis ſæpe vſq; ad noctem intereſt Marcus 143, 47. comitiis iam editis 3, 57
Comitiale tribunal 285, 24
Comitium 614, 51
Commagene olim quæ nunc Euphratenſis 418, 34: & 311, 53. in prouinciæ formam redigitur 114, 2. Commagenæ regni ſedes Samoſata 358, 29
Commanipulatio 180, 12. Commanipulones 180, 9.
Commercere æſtu 514, 17
Commarginati pontes 503, 14
Commeare in vrbem 77, 8
Commeatus diſponuntur per municipia & colonias 50, 45. cõmeatuum conditorium 306, 34
Commeatum petere 44, 44: 93, 40. commeatus a ſenatu peti ſolitos, beneficii ſui fecit Claudius 78, 42. cõmeatus peti vetat Galba 99, 41. ſine commeatu excedere Italia 76, 43
Commendationi ſuorum conditionem Auguſtus addit, Si merebuntur 31, 2. ſic commendatum amicis filium ſuum Marcus vult, ſi dignus fuerit 149, 12
Commenta quantum & apud quos valeant 284, 23
Commentans ſecum rei magnitudinem 406, 35
Commentarii 11, 38. commentarii diurni 32, 22
Commentitia res 16, 16. commentitia ſpectacula 77, 44
Commercari 307, 22: 413, 50
Commercium ſine vlla ſermonis vice 422, 50. cõmercium turpe 506, 29, 48

Comme-

Commeruiſſe, ſcilicet pœnas 471,44
Commilitones Cæſar vocat milites ſuos 13, 20. ſic Commilitones magni 387,26. commilitonum appellatio ab Auguſto repudiatur 23,19
in Commilitio principis eſſe 461, 24. ad Commilitium principis reuerti 374,23: 472,50. commilitio omni aduocato 325,46
Comminationibus reprimere 50,37
Commiſceri ſibi generum flagrat ſocerus 304,44
Commiſſa prodere 236,6
Commiſſio ludorum 99,33
Committere, peccare 345,42
Commodiæ ſiue Commodianæ Idus 160,34. Commodianum ſeculum 161,2. Commodianus populus 161, 26. Commodianus ſenatus 159,38. Commodiana colonia 159,33. Cõmodiana claſſis 161,49. Commodiana domus 160,35. Commodianæ thermæ 609,30: 621,55. Commodiani horti 179,3. Commodiani miniſtri 166,32
Commodus M. Antonini magiſter 141,17
L. Commodus M. Antonino adoptandus datur 142,1
Commodus Antoninus, Marci F. 156, 34,38. an e Marco natus 146,18. honoribus quibus a patre ornatus 145,28: 147,35: 148,47. inſidias effugit 480,4. gladiator vnde fuerit 146,25. a Seuero Imp. quib. honorib. affect⁹ 161,52. inter diuos cur relatus a Seuero 173,21,41. Commodi Antonini vita & mors 157,5. natalis idem qui Caligulæ 159,55. Commodi Cæſaris ſtudia 518,22
Commodus Verus 196,40. Commodus Verus ab Adr. adoptatur 133,131 134,51
Commodus menſis 160,20
Commonitus ab vxore 188,55
Commonitorium, id eſt codicillus commonitorius 470,44: & 468, 24
Commorior 405,14
Commulcere ſibi 479,41
ad Communionem ſermonis prouocare 35,4
Communis, vulgaris 317,10. communia ſupergreſſus 439,29. Communi mente cogitare, id eſt vno animo 505,40. ſic, ex communi procerum mēte delictum commiſſum 499,5. Communis, publicus 393, 54: 405,44: 438,37: 445,32. ſic Communis cauſſa 321,18. communi rei conſulens 328,17. in commune conducentia 387,47: 446,50. commune otium turbare 500,13. Sic item Communia, reſp. 449,23
Comœdi ad oblectandum principem inducuntur 83,37
Compages artuum 434,19. compagem agminis laxare 341,30. compage interna dirupta 388,29. item, Compago recta 502,4
Compaginare pontes 440,42: & 356, 30. compaginandis pontibus aptæ naues 414,7
Compedibus coercere 33,20
in Compendium breue redigere rei ſummam 380,47. Compendia, commoda 273,29. ſic, Compendium vberius nanciſci 106,31
Compendioſi calles 493,2
Compenſationem ſibi facere 198,13
Comperendinatus 483,52
Comperto quid agatur 442,19. compertus diuturno bellorum labore dux 475,29
Competenti loco, id eſt ſuo 499,48
Compingere ad pedeſtrem militiam 430,48. compingerem cuſtodiam 454,45. compegit in vincula 349, 22. compegit gladium in ſua viſcera 334,2. Item, Compacta in anguſtias multitudo 310,6. compacta & firma membra 115,43. ex compacto 4,38
Compitales lares 25,30
Complanatis mœnib. 488,2. complanato lacu 9,25
Compleſtis, id eſt compleuiſtis 446, 47. complere mandata 442,48
Complicare calumniarum nexus 319, 54. complicare negotia 308,14
Complutes 333,41
Compoſitus ad modeſtiam verbis 470,15
Compulſores proditionis 465,45. ſic 399,24: 443,12
Comum oppidum Mediolano vicinum 319,25. idem Nouum Comum.
Conati fugam 358,47. Conatib ſubitis, celeritate opus eſt 387,21
Concæde arborum clauſis ſemitis 338, 54. concæde arborum obſiſtente 310,9
Concameratus locus 38,6
Concatenati manipuli 514,43
Conceptæ precationis miniſter 468, 29. conceptis carminib. litatu numine 481,9
Conceptare maiora 511,26
Conceptum abigere 125,40
Concerpere literas 96,7
Conceſſionem præteritorũ & veniam petentes 491,46. conceſſionem delictorum & veniam impetrare 403, 43. ſic 315,18: 349,54: 351,38
Conchas legit Calig. 69,12. concharum oleta 251,53. concha aurea 331,3
Conche, nomen loci 265,16
Conchulæ Ind. 423,14
Conchyliata veſtis 9,18
Concide magire 200,41
Conciliator 302,51
Concilium annuum 476,50. concilii die legitimo adlapſo 476,50
Concinere tragœdo pronuntianti 70, 44. concinentes ſalpiſtæ 303,37. concinentibus ſignis 50,32. concinentibus ſententiis 417,20. concinentibus ſuffragiis 292,30. concinentes exploratorib. perfugæ 375,37
in Concionem aduocatur exercitus 315 5. ad Concionem exercitus conuocatur claſſico 387,23. in Concionem vocatur exercitus concinentibus tubis 393,48
Conciones regum ac ducum ex Liuio 122,32. Concio Albini ad milites 181,36: 184,40. Alexandri ad milites 220,26. Alexandri ad populum de victoria 221,24. Conſtantii ad milites 315 125,48: 354, 26: 393,51. Diadu i ad milites 195,30. Iuliani ad milites 338,28: 377,25: 387,25. Iuliani ad milites tumultuantes 426,49. Macrini ad milites 195,17. Marii ad milites 257,18. Mauricii decurionis ad plebem ruſt. 234,40. Maximini ad milites 228,49: 236,20 Valentiniani ad exercitum pro Gratiano f. 460,28. viſe & Oratio.
Concionari ad pop. 36,48. Concionabundus 234,40
Concionaria oratio 460,27. concionaria fiſtula 496,53
Concitatrix 394,4
Concitor rerum nouarum 359,7. concitor turbarum 325,11: 349,30: 478, 27. concitores ſeditionum 314,41. concitor tumultus 444,33. concitor pugnæ 521,45
Concitus cantu bucinarum 430,45. concitus motibus internis 403,48. concito curſu 370,25. concito gradu 486,48. concitis viribus 425,3
Conclamare 364,51. poſt conclamata Imperatoris ſeptem a 502,3. conclamatis cum gemitu ſupremis 395, 11. conclamatum eſt 360,53. conclamata & perdita 381,7
Concolor aeri 384,29
Concordare 377,35. concordare cum 477,44
Concordia minimas quoq; res corroborat 446,12. Concordiæ ædis 47,9. concordiæ templum 110,22: 614,22. concordiæ ædicula 614, 44: 626,47. concordiæ ædis, Curia 208,34. Concordiæ cognomen accipit Vitellius 110,23
Concordia, mun. Rom. 342,8
Concordius Tripol. 478,2
Concorporales 475,10
Concorporatur mari 329,17. concorporatus 401,24
Concrepare, collidere 436,7. ſic Concrepare dentes 485,48. item, Concrepante ſonitu buccinorum 392, 34. concrepantibus lituis 312,19
Concriſpare 340,28
Concruſtatus 348,24: 499,24
Concubia nocte 358,53
Concubini 103,18
Concubina vtitur Marcus poſt vxoris obitum, ne liberis ſuperducat nouercam 149,35. concubinas quo habitu ſecum eduxerit Nero 95,27. concubinas ſuas vt tractarit Commodus 158,33. concubinæ regibus Parthicis cariores theſauris 248,27. concubinæ Commodo ccc 158,24. concubinæ Gordiano xxii 237,27. concubinæ pro vxoribus conceduntur præſidib. 217,44. concubinas ingenuas haberi vetat Aurelianus 283,30
Concubinatus 90,19
Concubitus mõſtroſi repertores 51,32
Concupiens 227,34
Concurſatio 330,37
Concurſator hoſtis 362,45. concurſatoriæ pugnæ 334,53: 393,15: 518,21
de Condemnationib. conſtitutio Alexandri 211,53
Condicta militaria 229,24. condicta loca 374,8. condixit ei cenam 51,24
Condiendis dapibus noua quæruntur iura 205,30
Cōdita hoſtium 486,44. condita totius anni 240,1,15
Conditionib. ſollicitare 99,26. conditiones ſibi nauticas & gladiatorias eligit Fauſtina 146,31. conditiones bene vaſa eorum colligere 300,15.

condicionibus bene vaſatorum frui 199,18
Conditor hiſtoriæ 426,15
Conditorium tormentorum 363,16. cond tonſa frugum 508,29
Condito piſcinæ ac ſolia temperata 203,27
Conditura veneta 204,2
Conducta auxilia 478,51
Confectores ferarum 28,16:86,35. confectores purpuræ 278,41
Conferté 517,1. confertius coacto in vnum agmine 456,16 confertius ſtantes 379,5. confertius inuadentes 368,10. confertiſſ. tela 377,37
Confeſſio turpis 383,53
ex Confeſſo, aperte 385,16
Confindere 453,7
Confines calorib. 366,24. confines limitib. 371,12. confinia mari 305,39. item ſubſtant. Confinia Blemyarum 307,32. confinia vitæ mortiſque 348,11. prope confinia lucis 368,14. in confiniis 335,12: 425,27. confinius colli 396,44
Confiſcari 52,36: 62,7. confiſcantur hereditates alieniſſimæ 123,23. confiſcata pecunia 42,49
Confixus ſagittis 23,38
Confictari ſaxis 450,38
Confluentes, op. 59,48: 331,22
Confore 433,16
Confragoſa & aſp. 441,23. confragoſi vitæ actus 469,50
Confricare ſibi faciem 74,29
Confunditur Rheno, influit in Rh. 331,23
Confutatus, conuictus 349,32. ſic Confutatos nocuiſſe 447,14
Congeminare 440,18. congeminata poteſtas 467,44
Congeries, aceruus 413,18
Congiaria populo data 27,43. congiaria ter data 283,17. congiarium a populo efflagitatur impudentius 27,51. congiarium duplex populo datur 128,14. congiario vberrimo proſequi 5,53. congiarium Antoninianum 195,48
Congregare, aggreg. 488,11
Congreſſi Iuliano 456,8. congreſſus hoſti 475,30. congreſſus multitudini immenſæ 488,17
Congrua vſui 378,5: 494,52. congrua victui pollicentes 487,8. ſic 331,45
Congruentia morum 104,8
Coniectores, ſomniorum interpretes 2,20
Coniectus telorum 368,35
Coniugali fœdere copulata 326,37. coniugia inceſta 79,54. coniugia nefanda Taifalorum 511,9. coniugium prauis artibus affectatum 468,1. connubium bona fide initum 98,55
Coniunctionum detractio affert orationi obſcuritatem 37,7
Coniuratorum pœna 3,15. Coniuratio ficta 259,26. de Coniuratis quæſtiones agitari prohibet Theodoſius 472,34
Conniuere ad fulg 70,10. Conniuentia 220 50
Conqueſtio 240,50
Conſanguineæ virtutes 500,35
Conſarcinare chlamydem 404,35. Conſarcinatæ pelles, id eſt conſutæ 503,23. item, Conſarcinare inſidias 313,42. conſarcinare crimina 308,17. conſarcinata falſitas 322,30. conſarcinatus mendacijs 334,13
Conſauciare 90,8. conſauciatus brachium 22,23
Conſcientiæ ſuæ ſatisfacere 136,52: 274,50. comitem circumferens bonam conſcientiam 333,38. conſcientiæ ipſius ſententia puniuntur delicta occulta 388,25. conſcientia malorum vrgens, adigit ad ſuſpédium 494,40. conſcientiam ſceleris Nero ferre nequit 92,26
Conſcientiam patrandæ cædis delatam ſibi, non fugit 164,4. in Conſcientiam arcani nemine adhibito 464,20. ſine conſcientia vllius, id eſt nemine conſcio 370,29. abſque conſcientia ſua occiſum 398,14. non ſine conſcientia libertorum 71,14. per cóſcientiam veſtram tranſire, id eſt vobis conſcijs fieri 480,33
Conſcios populatum ſuorum 95,25. conſcium fecit geſtorum, id eſt geſta ſignificauit 448,44
Conſecranei 256,22
Conſecrare, & Deum facere, pro eodem 156,12. cóſecrari Liuiam prohibet Tiberius 53,10. conſecratur Antinous 130,29. conſecrati principes 66,52 conſecrato principi parentat Iulianus 415,40. item Conſecratur barba 86,50. conſecratus campus 4,28. conſecratus ſoli 132,12
ſub Conſecratione iuriſiurandi promittere 450,17
Conſenſerant Caſſio 148,18: 154,55: 155,26
Conſenſio 446,26
Conſertæ gemmis veſtes 278,35
Conſeſſum offerre ſalutantibus 211,23. in cóſeſſum vehiculi adſciſcere 404,42. in conſeſſum vehiculi ſuſcipere 335,53. ad conſeſſum vehiculi ſuſceptus 326,33
Conſideratus & cautus dux 387,40
Conſignare tabellas 80,42: & 79,46
Conſilia extrema 322,45. conſilia amicorum ſuis anteponit Marcus 247,25. cōſiliorum regiorum apud Perſas conſcius nemo præter optimates, ſidiſſ. 393,41
Conſilium, conſeſſus iudicum conſult. 483,52. conſilium publicum 174,53. conſilia ſemeſtria 26,35. in conſilio principis eſſe, Conſiliarium eſſe principis 223,49 conſilio conuocato 322,51. de conſilij ſententia agere omnia 46,39
Conſiliarium ſe magiſtratib. offert Tiberius 49,43. conſiliarij principis 53,35. conſiliarius Alexandri 283,20. conſiliarijs adduntur ſalaria 179,20. Conſiliarium ſignum fulmen 416,10
Conſiſtorium principis 311,35. conſiſtorium intimam 322,50
Conſiſtoriani 322,26
Conſocer 80,32
Conſociare ſe agmini 321,9
Conſociatim 318,30
Conſonus interrogationi, id eſt reſpōdens 481,12
Conſors Romuli 42,16. conſortibus ſuis 426,31. ſic 305,36
Conſpiraſſe Magnentio 308,14
Conſpirati 95,13. conſpiratæ gentes 331,30. conſpiratæ gentium copiæ 387,40
Conſtans Imp. formidatus Alamanis 499,32. Conſtantis Aug. ſponſa 382,29
Conſtans II, Imp. 577,50
Conſtantia inſignis in ſupplicio 324,5. conſtantia inſignis in tortura 324,331 468,22: 481,40,50
Conſtantia, Conſtantij Aug. poſtuma, póſt Gratiani vxor 395,20
Conſtantia op. 362,1: 363,14
Conſtantia caſtra 328,38
Conſtantiacæ legiones 391,7
Conſtantianus dux, id eſt qui ſub Conſtantio ductauit copias 453,49. ſic Conſtantiani pedites 487,36. Conſtantiani generis propinquus 459,27. Conſtantianam prætendens neceſſitudinem 454,36. Conſtantiani thalami cura 398,23
Conſtantianæ thermæ: vide Conſtantin.
Conſtantianus trib. 414,4. trib. ſtab. 471,47. Conſtantianus ſtrator 484,51
Conſtantina 269,47. Conſtantinæ faſtus & crudelitas 304,35: 305,12. mors 316,8. ſepulcrū 38?,23. Conſtantinæ delictorum culpam adſcribit Gallus 317,38
Conſtantinianæ thermæ 613,10. ſunt & Conſtantianæ 625,40: & 331,48. Conſtantinianum lauacrum 457,48
Conſtantinus vnde ortus 198,35: 207,2: 250,38. ſuperſtitionum ſectas ſcrutatus quærit 329,44. a Iuliano carpitur 390,52: 393,12. Conſtantini Aug. ortus, vita, mors 535,41: 570,27,41. Conſtantini Magni quæſtio de Alexandro Seuero 223,13. Conſtantini baſilica 611,25. eadē Conſtantiniana bal. 624,52. Conſtantini porticus 813,4 et 626,7. arcus 628,31. equus 626,35
Conſtantinus Heraclij F. 577,45. Conſtantinus Pogonatus 578,8. Conſtantinus Copronymus 579,44. Conſtantinus Leonis F. 580,10: 582,14. Conſtantinus Baſilij frater 583,24. Cōſtantinus Monomachus 584,9. Conſtantinus Ducas 584,21. Conſtantinus Palæologus 589,27
Conſtantinopolis a Conſtantino conditur & exornatur 536,16: 590,14. Conſtantinopolitanum fretum 518,31
Conſtantius Cæſar 303,14,26. nobiliſſ. genere natus, & nobiliſſ. ſtirpis propagator 269,6. Conſtantij Cæſaris ortus 269,46. idem Conſtantius Chlorus 526,20: 528,14: 570,2. Conſtantij Chlori vita & mors 532,9
Conſtantius Conſtantini magni frater 317,52. Galli & Iuliani pater 437,7
Conſtantius Aug. delationib. nimium pa ret 307,47: 313,42: 315,51. in ciuilib. bellis felicior quam externis 315,30. conſul VII, in Alamannos mouet 314,23. poſt Galli cædem altius effertur 318,43. Iulianum in imperij ſocietatem aſciſcit Cæſarem 325,53. conſul VIII 330,14. timens inſidias, graues quæſtiones exercet 334,38. triumphaturus, Romam petit 335,14. IX conſul 336,48. adulatorum laudib. arrogans & mendax fit 342,42. Sarmatas & Quados debellat 351,1. Sarmatico bello

bello rurſus accingitur 371,7. 2 cõſul 374,7. Iuliano mundens, copiarũ eius robur ad ſe in oricotem vocat 375,42. Iuliani litteris & legatione grauiter commouetur 381,33. Perſico bello ſe accingit 381,35: 382, 22 e Meſopotamia reuerſus, Euſebia defuncta Fauſtinam vxorem ducit 388,31. Iuliano dilato, Perſicum bellum proſequitur 388,54: 393,13. aduerſus Iulianum regreditur 393, 43: 394,49. a Perſis ſuperatus interdum 443,2. moritur nuncupato ſucceſſore Iuliano 395,8
Conſtantii iun. vita & mors 540,31: 571,16. dotes ſeu virtutes 395,21. vitia 395,48. corporis qualitas 396, 42. funus 396,45. filia 451,40: 453, 41. Conſtantii Aug. filia, Gratiano nuptura, pene capitur 491,2
Conſtantius tribunus 443,39
Conſtellati baltei 254,25. Conſtellatio fatalis 384,49. conſtellationem principia colligens 484,31. conſtellatio non recte collecta 135,43
Conſtipatio militum 450,22. conſtipationem exercitus facere 276,30
Conſtituere de aliquo grauius 6,35
Conſtitutiones ſenatus quædam reſcinduntur ab Imp. 49,40. in conſtitutionibus ſacrandis Alexandri Aug. mos qui fuerit 210,53
Conſtitutum Adriani 290,7
Conſuetudo mutui ſtupri 104,2
Conſulem deſignare Imperator poteſt: ſed ſcipionem & faſces dat ſenatus 274,44. conſules ab interregib. olim creati 284,12. conſules in nouiſſimos anni menſes ſubſtituti 15,7. conſules in vnum annum vigintiquinque 159,2. conſulibus abdicatis ſolus conſulatum init Nero 95,19. conſulem perpetuum ſe facit Vitellius in decennium 109,6. conſul vnus tantum factus in conſtern. reip. 5,34. conſulum ſuffectorum nundina 286,14. conſulum ſumptus contrahuntur 217,50. conſulum relatio qua formula inchoari ſolita 61,40: & 31,29
Conſul domi conuentus, cum prætoribus, ædilibus & tribunis pl. venit in curiam 235,33. conſul e priuato additus Auguſto, more nouo 412,9. conſul creatur puer 444,38. CONSVL CONSVLE: verba principia ſenatus 262,1. cõſul primúm 455,31. ſic conſul ſepties 314,23: conſul decies 374,7
Conſulares paginæ 399,37. conſularia ornamenta 15,22: 73,55. ad conſulares faſces ac trabeas barbaros primus qui euexerit 390,54: 393,12. cõſulari vigente imperio, id eſt dum ſub conſ. erat reſp. 458,53
Conſularis Syriæ 311,9: 329,52. conſularis Pannoniæ 334,11. conſularis Bæticæ 468,50. ſic Minervius ex Conſulari 468,41
Conſulatus initium ex kal. Ian. 4,45. conſulatus, vigeſimo anno inuaſus ab Aug. 23,41. conſulatus peregre initus 23,53: 62,18. conſulatus continuus 14,55. conſulatus XVII a Domitiano capti 123,35. conſulatus tertii honore multos ornauit Adrianus 128,31
Conſulatus paucis horis ab Aug. geſtus 23,52. Conſulatum ſuffectitium ſex hóris pomeridianis regeſſit Caninius 257,4. Conſulatus titulo tenus geſtus 15,5. Conſulatus ſumptu publico defertur pauperioribus 274,17,23. Conſulatus maximo ambitu editus 275,12. ad conſulatum ſuum matronas rogat Gallienus 253,28. conſulatus per triduum vacat 64,43
Conſultatio inter pocula 359,25
Conſulté 507,17. conſulto conſilio 315,48
Conſulto Valeriani, id eſt conſilio 252, 3. ſic Conſulti veſtri ſuffragium 325,54. conſulta numinum ſcitari 372,41: 433,13
Conſultoribus luctuoſos exitus prædicunt ſortes 479,26
Conſummare opus 6,37
Conſurrectum eſt 353,32
Conſi ædis 619,28. Conſi ædis ſubterranea 618,15
Conſutatius 468,28
Contabulare fretum 62,48. contabulare pontem 432,50
Contactm delicto aliquo 482,35
Contaminator 208,42
Contari quid agerent 362,3,30. contatur irruere 453,32. contatione ambigua ſtringi 381,35. ſine contatione 441,9. eadem ſignif. Cunctari & cunctatio.
Contemni inertiæ 393,22
Contemplabilis adſiſtit artifex 414,14. contemplabiliter 379,20
Contemplans, conſiderans 353,2. Contemplati, perſpecti & conſiderati 517,9. contemplato, conſiderato 416,3. contemplato, viſo 507,19
Contenſis ciuitas 489,2
Conteno ſimos hinc Catone 37,23
Conterminans iiſdem 305,52. conterminans Italiæ 347,34. conterminans Saracenis 312,45. ſic 417,55: 441,17
Conterminus, confinis 617,13
Contificium 294,21
Contiguus cælo 324,18. contiguus veritati 388,20. contiguus centenario 424,27. contiguus anno 2 516,2
Continenti, pro in continenti, e veſtigio 502,24
Continentiæ exemplum memorabile 501,10
Contogatus 484,12
Contorrere 361,33
Contradictor 516,13
Contrarii, aduerſarii 501,20. contrariæ margines, oppoſitæ 492,52
Contrectare vxores alienas 119,50
Contributiones bellicæ 388,41
Controuerſi, contentioſi 399,22. controuerſa, oppoſita 363,21: 401,17: 462,22. cõtrouerſus, aduerſus 408, 30. controuerſas eis manus oppoſuit, contra eos conſixit 488,53. ſic 475,34
Controuerſiæ declamatæ 256,6
Contruncare 350,21: 370,3: 512,25. contruncati 488,25
Contubernalis magiſtratûs 9,3. in Contubernio aulæ manſit 60,26. in cõtubernium ſuum inuitare 63,30. contubernio remouere 54,12. contubernium lædit 10,9
Contuitu pertinaci 335,29. contuitu deſtinato defixis oculis 397,36. in contuito eſſe 362,27: 425,18
Conturmales 341,10: 343,16: 416,38
Conturmare 340,29
Conualuerat ex— 38,35
Conuectare 487,3. Conuectio annonæ 314,37
Conuelare verbis 497,8
Conuena multitudo 323,30. conuenis aquis ſancti fl. 421,5: & 413,55
Conuenire, accuſare 281,45. conuenire, compellare 285,27. conuenire patrem litteris 197,21. conuenit de mittendis auxiliis 375,47
Conuenticulum 323,55: 475,2
Conuentus matronalis 199,3. conuentus mercatusque Græciæ 90,26. conuentus peragere 6,33. conuentus circumire 2,15. in conuentum vocare 129,47
Conubrare 348,25
Conuictores 54,6
Conuitio tenus 387,9
Conuixit gladiatoribus 557,42
Conuiuæ donantur poculis & apparatu cetero 205,26. ſic conuiuis data dona varia 151,2. conuiuarum numerus prouerbio quantus 150,55
Conuiualis torus 150,50. conuiuales ſortes 205,32
Conuiuia ampla 80,53. conuiuium profuſiſſ. 151,9. conuiuium parciſſ. 166,22. conuiuia Auguſti 34,52. Alexandri 215,20,53. Heliogaball 202,203, & ſeq. conuiuium Carini 303,7. conuiuia per ſingulas litteras imperata 190,9. conuiuia coloribus exhibita 202,46. conuiuia veteratorum improbitate turbata 334, 30. conuiuium cæde hoſpitis pollutum 490,39: 493,40
Conuiuium magiſtratibus & ſenatus proceribus datur ab Imp. 164,32. conuiuium vnum ſeptem captiuis datur 299,39
Conuiuiis adhiberi vulgo qui ſoleant 309,40. conuiuio adhibentur litterati 194,28. conuiuio voluptates quæ ab Alexandro adhibitæ 217,25. conuiuia claris viris imperatorio cultu ſimilibusque miniſteriis exhibere conceditur 146,1. conuiuium Alamani extendunt vſque ad tertiam vigiliam 356,42
ad Conuiuium vltro venire 386,55.
Conuiuii dominus 493,34
Conus anguſtus 375,14. coni galearum 383,52
Coaleſcere 38,24
Copæ 90,16
Copiarum magnarum opinionem vt præbuerit Iulianus 389,36
Coptos vrbs 293,38,46: 410,17
Coquere criminum moles 478,25
Coquinæ miniſterium 310,3
Cor veneno tinctum, igne conſici nequit 58,45. corde carentia exta 15,22
Corax auriga 316,33. Corax fl. 402,23
ad Corbes ſedere 200,47. corbes ferrei pleni flammarum 383,39
Corbula efferre 87,50
Corbulo: viſe Domitius Corb.
Corduena regio 413,39. repetitur a Perſis 441,3. Corduenæ ſatrapa 361,2
Corduenus Ælius 178,23
Cordus hiſtor. 225,2,43: & 231,18,38: & 232,4. Cordus omnia de Maximinis & cet. ad fabellam ſcripſit 232,27. Cordus Ælius 182,25,45: 183,47. Cordus Cremutius 26,26: 61,49. Cordus Iunius quorum

Impp. vitas & quomodo conſcripſerit 191,4
Corfinium op. 7,23
Corſulenus 184,25
Corinthia porticus 615,63. Corinthiorum vaſorum pretia excreſcunt 49,50
Corinthiarius 34,5
Cornelia, Cinnæ filia, C. Cæſaris vxor 1,16. Cornelia Veſtalis 121,49
Cornelia lex 26,6. Corneliæ leges de ſicariis 3,4. Corneliæ leges de pulſata maieſtate 373,34
Cornelianus Arunculeius 173,46. Cornelianus Attidius 143,7
Cornelius centurio 23,43. Cornelius ſenator 469,6
Cornelius Balbus 15,25. Cornelius Balbus Theophanes 243,33. Cornelius Balbus hiſtoricus, & amicus Cæſari 16,16
Cornelius Balbus 178,16
Cornelius Capitolinus hiſtor. 260,38
Cornelius Cinna de Cæſare grauiter concionatus 17,24
Cornelius Dolabella conſul 137,16
Cornelius Fronto orator 141,11
Cornelius Fuſcus 121,9
Cornelius Gallus 32,53: & 33,1. Cornelii Galli rapinæ & mors 345,21
Cornelius Laco 101,32
P. Cornelius Licinius Valerianus Imp. Aug. 524,19
Cornelius Macer 260,8
Cornelius Nepos hiſtoricus 55,26
Cornelius Phagites 14,23
Cornelius Repentinus 168,18
Cornelius Sabinus 72,51
P. Cornelius Scipio Africani pater, Saguntinis fert ſuppetias 328,10
Cornelius Tacitus hiſtor. ab Tacito Aug. quo affectus honore 266,21. mentitur 271,53
Cornelius Victorinus 139,16
Cornicines 279,13. cornicines ſignum dant 511,36
Cornicula, adul. 253,32
Corniculans luna 407,50. corniculantis lunæ effigies 374,48
Cornicularius 124,44
Cornificia 141,1: 166,46
L. Cornificius 25,1
Cornificius Gordianus 284,33
Cornificii domus 618,64: 628,58
Corniſcæ 620,32
Cornix locuta 125,49
Cornua purpurea 182,7. Cornua erigere 395,25
Cornucopia 435,9. cornucopia mundana 403,45
Cornuti, num. mil. 510,39. Cornuta legio 323,50. Cornutorum virtus 341,3. Cornutorum tribunus 337,25: 342,27
Cornutum ſidus 458,37. cornuta luna 305,40
Corollaria 28,55
Corona vili circumdatus Cæſar 385,20. corona laurea candida faſcia præligata 15,34. coronæ aureæ citharœdis datę 115,35. coronæ aureæ deferuntur liberatori 293,15. corona auri offertur Imp. Rom. a Sarac. reg. 414,1. corona aurea cum deorum effigie 110,45. corona aurea librarum XV 101,12
Corona naualis 77,9. coronæ vallares ac murales 23,28. coronæ murales, vallares, nauales, ciuicę 274,41. coronæ ſcenicæ 97,36. coronæ ſacræ 89,43. corona Olympica & Pythia 89,37. coronæ nouæ 68,55. coronæ de panibus ſiligineis 280,4
Corona orationis & carminis 86,46. coronis donati naualibus, ciuicis, & caſtrenſibus 432,15. coronatus homo ineptiſſimus 232,12. pro corona torquis capiti Cæſaris imponitur 512,38
Coronarum pompa 89,38. coronę ciuitatum aureæ cum titulis ſuis in triumpho præferuntur 279,49
Corona ceſſarum poteſtatum circumdatus 416,20. corona armatorum triplici circumdatus 415,37. per Coronas iactati ſermones 200,29
Coronarium aurum 128,2: 138,9. coronarium indultum prouincialibus 438,8
Coronus mons 417,13
Corpora incantationibus verſa & debilitata 493,24. corporum ſigna, pandunt animorum interna 326,31
Correctione gaudet Iulianus Auguſt. 405,17
Corrector Italiæ 263,7. corrector Lucaniæ 280,54. correctores rei militaris 506,21. correctoris dignitatem nactus 322,36. correctoris poteſtate adminiſtrans præfecturam 457,26. Sic, Corrigere militiam, & Correctus militiæ 328,37. corrigere in melius 405,29
Corrogare cum aliis ad conuiuium 490,39: & 356,42. corrogatis ad conuiuium procerib. 376,31
Corrumpi pecunia prudens nemo poteſt, dicendo poteſt 496,10. Corruptelis liberorum corporum fœdare omnia 510,26
Cortinæ aureæ 30,22. cortina Delphica 480,55
Cortinulæ 481,10
Coruſcatio immanis 301,18
Corymbiatus 271,2
Coſana prædia 112,32
Coſdroes (ſeu Choſroes) rex Parth. 130,15
Coſmus ſeruus 33,29
Coſſutia Cæſ. ſponſa 1,15
Coſtobocæ pop. 403,11. iidem Coſtoboci 147,20. alibi Toliſtobogi.
Coſtula 231,20
de Cothurno tragico ſtrepere 465,4. cothurnum Imp. auctoritatis vbiq; cuſtodiens 395,22. Cothurnati & turgidi 474,50. Cothurnatius ſtylus 467,6
Couſo Get. rex 32,14
L. Cotta 15,44
Cottiæ Alpes vbi ſitæ, & vnde dictæ 327,34. Cottiarum Alpium introitum 327,39
Cottius rex 87,44: 327,34. Cottii regis ſepulcrum 328,1. Cottii regnum 50,38
Crapulenti, ebr. 495,17
Craſſatus aer 366,33,42: 375,6: 416,6
Craſſus orator 495,45
M. Craſſi cum P. Sylla & P. Autronio conſpiratio 2,27
M. Craſſi cum Pompeio & Cæſare conſpiratio 4,13. M. Craſſi dom⁹ 612,32
Craſſus Frugi 77,12: 127,40
Craſſorum clades 413,20
Craſſulus 234,18
Crateres, villa 324,18
Crates viminex 368,33: 379,3: 382,54. crates b. temere textis inanatus amnis 441,32
Craugaſii Niſibeni vxor 365,41. Craugaſius vxore ſollicitante transfugit ad Perſas 370,20
Creata, nata, progenita 419,31
Crebreſcere 396,50 crebreſcens rumor 449,39. crebreſcens in maius ſeditio 457,51
Crediti ſeruandi cauſſa ſecutus 76,45. Creditores calumniis & minis ſubmoti 108,6
Credulitas nefarie decepta 493,40
Crematio corp. defuncti 17,14
Cremutius Cordus 26,26: 61,49
Crepidæ mil. 262,16
Crepidines montium 421,16
Crepundia 272,23. crepundia, initia 310,9
Creſceus, vicarius 478,6
Cretio Comes 389,13: 449,6
Crimen ſimilitudine aut impunitate alius criminis non diluitur 493,51. Criminari alterū alteri 71,18. Criminoſus liber 14,51
Crinib. trahi 94,50
Crinita ſtella 83,42: 116,25. quid portendere ſoleat 93,9. viſe Cometes.
Criſpare tela 306,9. criſpare miſſilia 377,12. criſpare haſtas 464,33
Criſpinus Tullius 169,14
Criſpinus Aquileienſis 229,40: 244,41
Criſpus Paſſienus 85,25
Criſpus Claudii frater, pater Conſtantii Cæſ. 269,45
Criſpi Cæſ. cædes 387,13
Criſtæ gall. 203,12
Criumetopon 401,45
Crocodili natura 409,3,21. crocodilorum interitus 409,15. crocodilorum adipib. naſtaſſe 297,3
Crocum per theatri gradus ſparſum 132,55. crocum per vias ſparſum 89,42. crocoſtratum ſigma 205,15
Crocutæ 139,53
Crœſus Solonem cur expulerit 324,20
Cruci affigere 100,20. cruci ſuffigere 14,22. in crucem agere 60,54: 171,25. in crucem tollere 153,54. in crucem tollitur imago interfecti 264,11. crux altior & dealbata ſtatuitur malefico ciuem Romanum ſe clamitanti 100,22
Cruciabilis mora 490,21. cruciabiles pœnæ 380,1. cruciabiles neces 467,1. cruciabili morte abſumpti 327,30. cruciabiliter interfect⁹ 449,19
Crucianus 483,2
Crucifigere 122,21,48. crucifixi 122,21
Crudelis iracundiæ exempl. 85,2. crudelis, clemens videri vult 173,42. crudeliſſima ſententia ea quæ, cum parcere videtur, aſperior eſt 480,29
Crudelitas in proſcriptione 24,2. crudelitas a Maximino cur exercita 226,20. crudelitas Caracalli 186,10. Commodi 158,159,160. Conſtantii 395,51. Domitiani 122,22. Gallieni 257,38. Macrini 194,2. Maximini 226,13,49: & 227,37. Neronis 92,1: 93,9. Vitellii 109,34. crudelitas licētiam ſibi vſurpat 304,48. crudelitas innata, pietatis ſtudio corrigitur 132,16. crudelitatis recordatio, miſerum inſtrumētum ſenectuti 483,46

Crudeſcens

Crudeſcens bellum 443,2. Crudus homo 447,55. cruda & immitia 467,54. cruda hieme 377,32
Crura ſuburere 33,32. crura effringere 33,25. crura franguntur ſceleſtis 51, 50. cruribus fractis occidi 314,19. crurib. exſectis relinqui 416,49. per crura iniectis fun. exanimari 406,6
Cruſtatus frigoribus 327,47. cruſtata ferro porta 426,10
Cruſtulum 132,39. Cruſtulata 136,3
Crypta 71,47. cryptæ 129,15. crypta Balbi 615,65: 627,19
Cteſias forenſem profeſſionem vocat ſuaſionis opificem 495,31
Cteſiphontis ſitus, conditor, direptio 418,42. Cteſiphonté præterme ans fluuius 425,27. Cteſiphon obſeſſu difficilis 432,21. captura Seuero 174,35. Cteſiphontem vſque peruenit Odenatus 264,30: & Carus 301,8
Cubare humi ac ſub diuo 14,10
Cubicula de roſis facta 253,18
Cubiculares lecti 203,11. cubiculares imagines 19,20. cubiculare velum 201,39
Cubiculares Cæſaris 93,41. iidem Cubicularii 1,46: & 47,15. cubicularii Palatini 166,16. cubicularii occiduntur a Commodo 161,11. cubiculariorum factio 352,19. cubiculariorum prudens factum 499,17. cubiculariorū decurio 124,44. cubicularius officii præpoſitus 482,52. cubiculi præpoſitus 314,40: 315,40
Cubile, conclaue in quo cubatur 490, 18. cubile, lectus 332,3. cubile armato ſaxum 398,45. cubile inter arundines poſitum 4?9,27
Cubitale ſimulacrum 99,18
Cubitare 334,40: 368,17.
Cuculli Bardaici, ſeu Bardocuculli 165,14. Cucullio mulionicus 206, 25. cucullio viatorius 150,46
Cucutia, ſeu cucullia 271,9
Cuiuſquemodi 463,36
Culcitas mutare 203,4
Culeo inſui 26,3. culeū meruiſſe 95,42
Culices pati rotundos 131,3. cul cum examina 381,39. culicum agmina lucem obrumbrantia 433,22
Culinarum ſollicitior cura 398,41
Culmi tuguriorum 353,34
Culpa teneri 61,15
Culpas me quod — 273,19
Culta feracia 309,23
Cultores otii 422,49. cultores Armeniæ, incolæ 494,12
Cultrarius 66,14
Cultri in ſacris 130,6. cultri pars venenata 145,24
Cultrices Venereæ 364,51
Culturarum omnium ſecretū, Heliogabali ſacerdotio adſcribitur 198,53
Cultus luxurioſiſſ. 203,46. cultu excellentiſſimo pueri 88,19. cultus cura magna, virtutis magna incuria 331, 52. cul ob ſtudiorum celebrare domus 310,11
Cum numeroſis populis 380,51. cum notis ceteris 407,53. cum noſtris 487,4. Cum ergo 296,52
Cumacum cypr. 270,17
Cumana carmina, id eſt oracula Sibyllina 413,31. ſic 404,11
Cunabula 144,36
Cunctādo, cunctanter 340,11. Cunctātib. ſciſcitantib. 479,26. cunctantes quando & quomodo aggrederentur 124,37. cunctati verum deficerent 16,5,26. cunctatus an -- 59,14. cunctati ne, id eſt vereri 31,7
Cunctantior factus ad -- 12,33
Cunctator, Fabius 488,26
Cuneo facto irruere 165,54: 166,5. Cuneatim 338,27. cuneatim ſtipatus 426,8
Cuniculari 429,16. Cuniculos forare 391,47. cuniculorū fodinę 429,10
Cupediæ exquiſitæ 493,33. Cupediarius 205,35
Cupiditas fuſius vagans, magnarū calamitatum cauſa 346,50: 347,14
Cupido inconſulta 97,47
Cuppus factus pons 229,47
Cupreſſus arbor funeſta 176,40. cupreſſi virid. 431,11
Cuprum 187,49
Cur, διότι, propterea quod 174,19
Curæ habere 29,38. cura operum publicorum 107,41. cura prætorii 270,26. cura palam ſuſcepta 452,20
Coraloneſes muri 531,54
Curandius trib. 487,52
Curans rem militarem in Armenia 493,29. curaſſet reparare 125,20
Curaré, accurare 364,47
Curatio muneris 3,29. curatio Neronis erat, venas mortis gratia incidere 93,27
Curatiore ſtudio legere 473,50. curatiore ſtudio tueri 494,4. curatius ſtructa 343,38. curatius quærere 498,1
Curator munerum ac venationum 65, 15. curatores ciuitatum 144,3. curatores vrbis 214,55. Curator vrbis 312,3. Curator Aquini 177,29. Curator Alexandriæ 262,15. Curator Illyrici 270,40. Curatores regionum ac viarum 144,13. Curatores Romæ a x v i i i, per ſingulas regiones bini 632,28: & 609,221. Curatores ab Auguſto inſtituti qui 26,45 de Curatoribus & tutoribus conſtitutio Marci 143,53
Curia calabra 615,4. Curia vetus 617, 38: 628,1. Curia, Ædes Concordiæ 208,34. in curiam recipiuntur etiam ſemibarbari ciuitate donati 25, 13. curiæ Carthagin enſi & curiæ Treuerorū ſcriptæ litteræ 288,17,23 Curiarum cōſortiis addicti 404,20. hinc Curiales 392,46: 404,37. Curiales vrbium 461,47
Curiatia ſtopara 614,19
Curio pro Imper. ad populum loquitur 252,12,15
C. Curio trib. pl. 6,24. C. Curio perit 7,46. C. Curionis orationes 2,32. Curio in Cæſarem quæ ſcripſerit 10, 13: & 11,1
Curio Dardanorum ferociam vt compreſſerit 487,46
Curioſe inquirere 111,28. curioſus domus ſuæ 129,33. curioſior multorū 406,48. curioſiſſimus famę ſuę 146, 49. curioſitas nihil recuſat 273,47
Q. Curius 3,43
Curius Fortunatianus hiſtoricus 242, 54: 246,53
Curientia ex voto 380,22
Currus quatuor ceruis iunctus 279,34. ad currum iuncti cerui, canes, leones, tigres 205,7. ad currum iunctæ mulieres 205,21
Curſim properantes 323,28. curſim perſtringere 295,45
Curſores principis 119,3. curſores ſerui 217,35. curſorum duo genera ab Aug. inſtituta 29,53. curſorum habitus 283,29. curſores alati & ventorum nominibus inſigniti 136,13. curſor codicillos perferi 96,50
ad Curſuram leues 425,32
Curſus virginum 120,44. curſu equum exæquat Maximinus 224,46. curſus vehicularius 140,16. curſu publico vti 381,25. curſus publici celeri mutatione vectus 389,55. curſus vſurpatus ſine diplomatibus 163,19
Curſus fiſcalis 128,16
Curtarum vicus 616,65
Curtii lacus 31,17. Curtius lacus 614, 46. Curtius fons 77,31
Curuamen 384,24. Curuamen ſphæræ 371,15
Curuatis corporib. ſtantes 352,1. curuatis membris, vultu terram pene contingente 362,34
Curulis habitus 87,1. curule certamen 199,28. curules dimicationes 310, 45. curules equi 157,40: 380,47
Curuus inceſſus vt erigi poſſit 140,27
Cuſpidius Celerinus 230,50
Cuſtodes vitæ 157,35. cuſtodem dictis factiſque ſuis petit Tiberius ſuſpectus 45,31
Cuſtodiæ recognoſcūtur, i. qui ſunt in cuſt. 55,24. cuſtodiarum ſeriem recognoſcit princeps 65,3. cuſtodię omnes vndequaq; in Italiam deportantur 91,17. cuſtodias audire 124,1
Cutis validiſſ. 409,11. cutes viuis detrahunt Perſæ 422,45. ſic Cutes, pelles 504,11
Cotylæ 116,30
ad Cyathum & vinum Nicomedi ſteriſſe 10,18
Cybiotares, ſeu Cybioſactes 115,38
Cyclades inſ. vnde dictæ 400,26
Cyclas veſt. 217,17: 264,45. Cycladatus 70,26
Cyclops adornatus ludo exhibitus 303, 41. Cyclopea (ſeu Cyclopem) ludere 251,2
Cyclops alter, Maximinus 226,13: 244, 28. ſic Firmus 296,33. Cyclopis antrum 610,5: & 623,49
Cydnus fl. Tarſi 444,11: & 312,34
Cylaces ſpado 465,34. occiditur 466,20
Cylindris deuolutis propulſatur hoſtis 517,45
Cymbis diſcurrere 428,11
Cynaria inſ. 54,8
Cynegetica, poëma 305,46
Cynegeti exempl. 13,44
Cynoſſema 400,36
Cypri ſitus, deſcriptio, ſubactio 313,24. Cypriaci tauri 233,40
Cyrenes ſitus, conditor, memorabilia 410,23. Cyrenæ prouincia 111,39
Cyria Firmi ſoror 488,15
Cyriadis tyranni ortus, vita, mors 255,20
Cyrillus hiſtor. 224,20
Cyrinus ex notario 398,7. forſan Græco more pro Quirinus
Cyropolis vrbs 419,51
Cyri regis clades 417,32. dictum 389,49
Cyrus fl. 419,53: 466,27,31
Cythicus ſeu Tychicus 71,6
Cythri ſeu Chytri 409,48
Cyziceni libertate mulctantur 50,34. Cyzicum aſtu capitur 453,21. Cyzici firmitas 452,47

D.

D Decimus, prænomen: interdum etiam Diuus. at D. N. Dominus Noſter 531,53: & plur. num. DD. N N. Imp. Cæſ. 531,53
Daci effundunt ſe 9,31. coercentur 22, 29. triumphati 121,10. Dacos exercitus 270,36. Dacica expeditio Traiani 128,49,55
Dacia trans Danubiũ deſeritur 281, 9. Dacia Aureliana 281,22
Daciſci 280,53. Daciſiani mil. 270, 53
Dadaſtana op. 444,41: 452,37
Dagalaiſus domeſticis præficitur 389, 32. militiæ rector 448,17. equeſtris militiæ rector, fidentius loquitur 447,42. conſul 453.35
Dahæ pop. 401,48
δαίμων, genius 394,39
Dalii, nob famil. 473,20
Dalmatarum equitum virtus 269,27
Dalmatenſes ſingiliones 271,8
Dalmaticatus 159,35: 204,34
Dalmaticum bellum 22,22. Dalmatia domatur 22,28
Damalio 212,29
Damaicus vrbs 313,5
Damaſi & Vrſicini contentio de ſede epiſcopali 458,6
Damnare ad beſtias 65,10. damnari ad opus 91,18. damnare ſupplicio capitali 415,34. damnatus repetundis 104,3
Damnare hominem nec viſum nec auditum, nefas 325,24. damnati prius quam ſuſpecti non nulli 480, 14. damnatorum pœna in a ſemper diem dilata 58,12. damnati, ſæpe ab aſpect. principibus liberati ſubſcriptionis elogio 500,32
Damnabilis 260,50
Damnata aqua R. 622,31: 631,21
Damnatoriæ tabellę 26,6. damnatorio ferro iugulatus 471,7
Danaſtus fl. 505,13,18
Dandace ciuitas 402,45
Danielus comes 492,55: 493,19
Danubii origo, curſus, oſtia 403,20. Danubius amnis longe omnium difficillimus 506,5. vide Iſter
Danus accuſ. 334,8
Dapes per feneſtram in vulgus ſparſæ 205,4. dapibus fictis & pictis paſci 204,29,55: 205,2
Daphne munim. Thr. 459,32. Daphne, Antiochiæ ſuburbanum amœnũ & ambitioſum 373,38. Daphnæi Apollinis fanum 406,53. Daphnici mores 154,23
Daphnidis balneum 613,29: 624,59
Dapſile conuiuium 125,36
Dardanus op. 400,37. Dardana gens 269,46
Dardaniæ rex 404,16. Dardaniæ latrones 147,12. Dardanorum ferocia vt a Curione compreſſa 487, 46. Dardanica chlamys 271,8
Darius regnum Perſidis vt nactus 419, 40. Darius Parthus 62,45
Datnis vrbs 410,24
Daſummus Salentinus 140,54
Datur opinari 455,37: 478,12
Datus, hiſtrio 94,14
Dauana præſid. 415,48
Daunes, pop. Maur. 488,29
De die, interdiu 125,30. De proximo, e propinquo 229,48. De proprio dare 233,54
Deambulatorium 241,16
Debilis luminibus 169,48. Debilitas pro ſenectute eſt 236,25
Debita remittit princeps 438,8. debita vetera exiguntur 449,45. debitorum veterum tabulæ exuruntur 25,45. debitorum ſyngraphas exurit Adrianus 128,20
Debitor bonæ fidei 436,29. debitor voluntarius includitur vt proprius 474,39. Debitores nil reddere valentes, occidi iubentur 461,52
Decedere ſibi via 84,52. decedere viâ 7,3. decedit res proſpere 5,21
Decem tabernæ 613,12: 625,41
Decemiugis curr. 89,29
Decemuir legib. ſcribendis 42,31. Decemuir litib. iudicandis 126,28
Decennale bellum 329,41: 366,26. Decennalia celebrata 250,48: 254, 45
Decens & pulcher 125,2. decens ſonare 473,20
Decentiaci, nom. mil. 363,28
Decentius Cæſar 324,42. ab Alamanis ſuperatus 338,14
Decentius tribunus & notarius 375,45: 376,25
Deceſſor tuus 178,17. Deceſſori ſuo principis litteras dat ſucceſſor 359, 30. ſic 366,12
Decianæ thermæ 629,14
Deciduæ cataractæ 320,40
Decimæ maturius datæ 64,50. Decimatio legionis 69,27: 426,44. Decimata cohors hordeo paſcitur 23,14
Decimani, fortiſſima exercitus pars 290,42. iidem Decumani.
Decimi Fortenſes 363,30
Decimus, prænomen 72,28
Decimus Laberius 8,19
Decii Auguſti ortus, vita, mors 522,15: 567,20. oratio ad Valerianum 247,31. interitus 515,32
Decii conſſ. 247,17. Decii Augg. occumbunt 507,45. Deciorum laus 282,9
Decius Antoninus 202,33
Decius Cælius Balbinus Imp. 520,19
Declamare publice 86,16: 179,28: 302, 43. declamauit controuerſias 233,33. declamatę orationes 208,2. in declamationibus diſertus 256,5. declamatorum ſcholæ publicæ 141,30. declamator Romani generis acutiſſimus Quintilianus 256,7 Declamatorius ſtilus 301,44
Declarare Auguſtum 480,49. declaratus Princeps 447,39
Declinatio grammaticalis 258,8
Decocta Neronis 96,41
Decoctorum pœna 131,45
Decollandi artifex miles 66,5
Decolor dies 331,8. Decolorare 207,41
Decore nec gratius quidquam, nec breuius 125,12
Decoxiſſe 128,23
Decumani 23,51. iidem Decimani.
Decumauit milites 193,55 Decumatione dignit 94,2. idem Decimatio.
Decuriæ pellium a a x 270,12
Decuriones municipiorum & coloniarum 41,18. decuriones colonici 29,20. decurio palatii 377,9
Decurſo exigui temporis interuallo 353,30. Decurſio indicitur prætorianis 85,42. decurſionem campeſtrem ſeuio moderari 99,46
Dedicatos ſibi & ſorori calices 297,42. Dedicatio pontis 66,6
in Deditionem redigere 7,23
Deducto ad terram percuſſore 124,49
Defectio exercituum 96,6. defectionis duces 95,8. in defectionis conſcios grauius vindicari non vult Marcus 148,14
Defectiua coagmenta 375,3
Defectores 95,24. defectoribus digna refertur gratia 517,2
Defectu legionum occiſus 193,6. defectus montium, id eſt deſinentiæ, pedes 421,15: 422,4
Defendere, propulſare 228,18. Defenſare 367,45. Defenſores mœnium 364,19: 378,52. defenſor cauſſarum 467,55: 481,1. de defenſionib cauſſarũ dictũ Ciceronis 495,50
Definitio Iuris 405,10. Definiunt eſſe cogn. 500,35
Defixus ac ſilens 454,15
Deſinare 324,32
Defluere Tiberi Oſtiam 90,14
Deformia principi 82,41. deformitate ridiculus 409,4
Deſiccare 115,47: 131,28: 273,14
Deſiuſtare in pannulos 103,25
Defunctorum laudatio 2,4. de Defunctorum ſtatu intra quinquennium quæri iubetur 143,37
Degenerare a ſuorum virtutibus 84, 20. degeneris animi conſcientia quantum valeat 226,24
Deglubere pecus 49,39
Degreſſi ſalub. 373,46
Dehoneſtare 207,41. Dehoneſtamentum 267,47: 450,32
Delatio inſignis 321,45. delationes occultæ 334,6. Delatoribus aures ſe habere negat Caligula 61,48. delationib. nimium patet Conſtantius 307,50. Delatores irritat qui non caſtigat 122,16. delatores de ſenatu: delatorib. ſuſtem: delatores ad leonem 162,19. delatores puniuntur 128,46: 164,48: 165,42. delatorum ardor reprimitur 404,24'53. delatorum remuneratio 194,18. delatorib. falſis nota apponitur 144,8
in Delectationes ſuas conuertere 214,13
Delenimenta 159,34
Deliaca ſigna 213,25
ad Deliberationẽ ſecũdã differre 319,18
Delicata 111,47. Delicati 128,19. delicatos curare 127,16. delicata omnia ſummouere 129,20. delicatiorum ciborum catalogus 109,27.
Deliciæ fortitudinem eneruant 318, 34. deliciæ Apicianæ 203,11. delicias ſuas Gordianũ vocat populus R. 240,55. deliciæ generis humani Titus Veſpaſ. 116,48
Delictorum obſeruatio & caſtigatio 13, 15. delictis dolere, correctione gaudere 405,16
Deligare collo 95,41
Delingere 196,29
Delinitis animis 185,49: 190,16. Delinimenta 359,17. idem Deleo.
Delphicæ cortinæ. Delphicique tripodis attamen 480,55. Delphica vatis reſponſum 179,29
Delphidius or. 355,43
Delphines tanozii 403,34. Delphini ſignum 818,58: 628,52
Delia inſula 408,47
Deli purgatio 406,52
Demarchus, magiſtr. Neapol. 131,10
Demergere cloacis 89,55

Demetrius

Demetrius poeta 233,27
Demetrius Cynicus 214,44
Demetrius Cythras philoſophus 373,21
Demetrius Poliorcetes vnde dictus 414,50
Demochares præf. 21,18. Demochares proditor 493,44
Democriti dogma 318,48. dictum 331,50. Democritus extorum rimatione medicinam inuenit 475,23
Demoſthenes academia cum Platone relicta, Callistratum or. ſectatur 495,40. Demoſthenis præſtantia 495,38. dictum de criminum excuſatione 493,10
Demuſſare iniurias illatas, id eſt tacite ferre 493,18
Denariæ formæ 216,47
Denique tandem 351,37
Denſa, crebra, frequentia 420,20. denſi tumores 358,30. denſis ictib. ferire 378,19. Sic Denſitas, frequentia 417,48. denſitas hominum 365,42. denſitas aquarum 506,6
Dentiũ candor inſignis 264,47. dentium ordine pectinato 409,7. dentium ſtridore infrendentes 338,43. deus exemptus 112,47. dentes pugno excuſſi 269,51
Dentatæ beſtiæ 512,26
Denubere 90,37
Denudatas perſpicere 33,42
Denuntiatores per ſingulas vrbis regiones bini 609,41, & deinceps.
Deonerare, exon. 431,18
Deparci 90,44
Deportationis mœſtitia liberatus 485,12. deportatos reuocari iubet Marcus 148,16: 155,26
Deprecari ſenatum ne ſibi beneficium p. auferat 6,26. deprecari ſenatum pro aliquo 44,15. deprecantur pro patre filii 78,25
Depreenſus in peccul. 516,8
Depulſoria ſacra 435,12
Deridendi materia non eſt præbenda hominibus 73,34. in Deridiculum vertere 350,32
Detiuatio ætheria 423,15
Dertoſa op. 100,48
Deſcribere, exſcribere 122,21. ſic Deſcribere, & deſcripta emẽdare 125,21. Deſcriptores gentium 417,5
Defectionis ſignum, ſcuta peruerſa geſtare 454,6
Deſertus ab omnib. Nero 96,20. Deſertores reuocantur 462,37. deſertores vt puniti 489,50
Deſiderare vſq; ad ægritudinem 157,36
Deſinere artem 50,22
Deſiſtere conatu 412,37
Deſpectare 517,40
Deſperata conſilia 95,11
Deſpicabilis 452,40
Deſponſare 80,11
Deſtinare matrimonio 105,55. deſtinauit nobiliſſimis exitiũ 93,13. deſtinare expeditionem 19,35. deſtinat cremare 17,13. deſtinat inediâ mori 30.42. deſtinarat dare 27,53. deſtinaret ire 419,54. item Deſtinata ad matrem epiſtola 397,33. Deſtinató ſumere prœlia 12,31. Deſtinaté certantes 356,20. deſtinatius iactæ faces 379,26. deſtinatis precibus ſuperatus 483,27. deſtinatione pertinaci obſeſſis 328,12. ſic & 413,19, deſtinatio pro obſt.
Deſtringere 131,24
Deſuaſor praui 501,50
Deſultoriorum equorũ agitatores 8,22
Determinare, definire 495,32
Detexit quis eſſet 12,22
Detrahere de victis, obtrectare v. 107,10. detrahere fortibus 501,22
Detractare 414,54. detrectabant principem 48,17
Detrianus archit. 132,9. forſan Demetr.
Detrimentum, iactura, amiſſio 250,32
Detumeſcere 325,55
Deuellere 363,18
Deuexio corp. 69,54. Deuexitas mollis 401,6: 464,10: & 465,13
Deuia loca 54,47. deuia ciuitas 112,15. deuii ſcopuli 423,22
Deuiare a recto 405,12. deuiare a religione 406,12. ſic 355,37: 438,16
Deuotionibus impugnari 59,10. deuotio contra hoſtes facta 243,51. deuotio erga remp. 252,39. ſic Deuoto vobis animo 56,35. deuotus mihi 259,35. deuotiſſimos tibi 13,23. deuotiſſimus reip. 273,29. Deuouere ſe pro republ. 416,39
Deus Ægyptius vous 297,35. Deus ſollicitandus etiam cum magnus princeps rem gerit 276,9. Deus auertat -- 271,38. Deo fauente 274,15. Deo proſperante 359,44. Deo ſpondente proſpera 460,31. Deo vobiſque fautoribus 387,37. Dei cæleſtis arbitrio 387,29. Deo repleta vates futura canit 191,22
Deus fit Veſpaſianus moriens 116,28. deus proprius a ſenatu populoque Marcus dicitur ante funus cõditum 146,9. deorum in numerum relatus Claudius 83,40. inter deos relatus etiam Caracallus 188,32. deorum nominib. appellari vult Commodus: Caracallus non item 186,39. Deum ſe Dominumque appellat Domitianus 123,30
Deo alio pro alio nominato, piacula committuntur 348,19. deos omnes Heliogabali miniſtros facit Anton. Heliogabalus 199,46. deorum omnium ſimulacra in Capitolio 615,2. deorum cultum repetat Iulianus 399,11. deûm matris cultores 105,25. diis fauentibus 228,18. diis gratias 239,3,10: 292,15. dii cũ hominibus verſatiani fini 394,41
Dexippus dux & ſcriptor ſuorum temporum 252,95. idem citatur 229,25: 232,34, 44: 233,18: 235,9: 237,35: 238,31: 242,2: 245,48: 246,8,13: 265,49: 269,43
Dexter præf. 172,31
Dexteriore latere 103,12. dexteriore humero 74,21. ſic 43,47
Dextrã, in dextro latere 353,15. ſic Dextra iacens 394,54
Dextris ſuis geſtantes temp. 314,54. dextris ademptis puniti 489,50
Dextrum eſt cunctibus: pro, a dextris eſt 190,33
Dextrochetium 225,45: 231,19. ſic Dextrocheria 260,5
Dextrorſus 363,37
διαβαίνειν transire 418,30
Diacria ciuitas 425,6
Diaconi Chriſt. 314,13
Diadema repellit Cæſar 15,41. diadema ſumere cupit Caligula 63,14. Diadema in conſecrando Ap de geſtat T. Veſpaſianus 117,39. diadema gemmatũ affectatur ab Heliog. 203,49. diadema ſumit Zenobia 264,19. diademate redimitur pronuntiatus Auguſtus 447,51. diadema ex vxoris collo aut capite petitur Iuliano 376,52. in diadematis penuria, torquis pro eo imponitur nouo Imperatori 377,2. diadema lapidum fulgore diſtinctum 385,19. diadema Perſicum 364,17. diadema in pueri naſcentis capite 196,7
Diademata ſtatua 42,33. Diadematus & Diadumenus vnde nominatus Macrini filius 196,8
Diadumenus Macrini filius Antonini nomen cur aſſumpſerit 187,40: 192,20. Diadumeni Antonini ortus, vita, mors 195,7
in Diætam recedere 74,45. Diætæ Mammææ 617,29: & 213,26
διαίσσων ignis 435,14: i. aerẽ perſulcans.
Diale flaminium 25,26
Dialectus moleſta 54,8
Dialogiſta 153,47
Dianæ ædis 25,2. Dianæ templum in Auent. 619,39: 629,12. Dianæ vicus 618,42. Dianæ molinæ 629,46. Dianę Laodiceę ſimulacrum 199,48
Diaſyrticum dictum 188,16
Diauas fl. 418,32
Dibaltus op. 510,39
Dicaculus 132,22. Dicacitas plebis 336,6. dicacitas ſcurr. 116,2
Dicalidones pop. 462,17
Dicare & Conſecrare, aff. ſignif. 132,12. dicatus imperio 322,55 dicatũ uobis futurum & fidum, i. addictũ 354,52
Dicendi genus vetuſtum placet Adriano 131,3. Dicendo corrumpere iudicem, nefas eſt 496,10
in Dicionem domini redire 79,14. ſub dicionem hoſtilem venire 360,33. ad dicionem ſuam vocare 448,9
Dico, expl. pro Scilicet, Videlicet 285,17: 223,4
Dicta notabilia 125,24
Dictata dare 5,47
Dictatura perpetua 14,55. dictaturam deprecatur Auguſtus 30,22. dictaturam in Latinis oppidis geſſit Adrianus 131,49
Didia Clara 168,16
M. Didius Thracias ſubigit 458,54
Didius Iulianus 166,54: 167,30
Didius Proculus 167,33
Didius Seuerus 167,33
Dido fugiens 92,21
Didymeum Mil. 63,7
Didymi Chalcenteri patria & ſcripta 411,13
Dierum obſeruatio 38,27. dies pronuntiantur a põtifice minore 615,5. dieb. dictis damnati 496,38. diem perdidiſſe putauit Titus in quo nihil cuipiam præſtitiſſet 118,28. Diei vicus & cliuus 617,4
Differt agere 16,27. differens egredi 443,32
Difficilé, aduerb. 358,26: 383,21
Diffiſus paucitate 489,2
Difflantes remp. procellæ 443,20
Diffractis cancis 510,37
Diffunditare 338,13: 359,10
Digito demonſtr. 29,15. digito vno caput ſcalpere 350,48. digito terebrare pomum 56,43. digitos prærodere 475,21. digitus ſalutaris 36,9
Dignanter audire 285,51
Dignatio, dignitas 29,19
Dignitates polluuntur ignobilitate ho-

minum perditorum 200,45. dignitatis tuendæ ſtudio amittitur victoria 491,32
Dignus ſucceſſionis 104,27. dignum dici 511,1
Digredi mundo 481,53. digreſſi vita 493,43: & 486,4. digreſſu ad malitia lętandum potius quam dolendum 436,31
Dijouis ædis 617,36. Eadem Dionis d. 627,65
Dijungi 376,11
Dilaceratur ſenator 65,25
Dilancinatis vitalib. 409,21
Dilationum examina longiſſima contexere 496,47
Dilores veſtes 282, 51. diloris interula 299,24
Dilutius potare 329,35
Diluuio venturo Ægyptii vt ſeptemnierint 410,2
Dimidiatæ lactucæ 166, 22. dimidiatus aper omnia eadem habet quæ totus 50,1. dimidiata nocte 332,6
Dimiſſæ vxori, alterius coitu in perpetuum interdicit Caligula 64,23
Dimotus luxu 395,40
Dinarchus or. 495,41
Dindyma 400,41
Dinocrates archit. 410,30
ſub Dio ſpatiari 36,24
Diocles ex com.larg. 461,35
Diocletianæ thermæ 262,7: 613,9
Diocletianus appellatur Auguſtus 302, 6. aurei ſeculi parens 207,5. Marcum Antoninum quāti fecerit 146, 38. Diocletiani Auguſti ortus, vita, mors 525,33: 569,20. elogium 303,24. ſepulcrum 334,15. dicta 282,13. dictum de ludis 303,44
Diocmitæ mil. 147,12: 463,11. ſunt qui Diogmitas malint, inſequendis hoſtib. aptos, expeditos & leues.
Diodorus cith. 115,33. Diodorus Comes 406,6. Diodorus ex agente in rebus occiditur 461,37
Diœceſin regens 348,8
Diogenes grammaticus 49,35
Diogenes Bithyniæ rector 482,14
Diognetus pictor 141,48
Diomedes diſp. Aug. 33,20. Diomedis Thracii ſedes 400,31
Dionis domus 627,65
Dionyſius phil. 37,43
Dionyſii Siculi timor 334,38. Dionyſii tyranni coniux 482,40. Dionyſius ex rege litterator 318,7
Dionyſii domus 617,33
Dionyſopolis vrbs 459,12
Dioscorides ſculptor 30,2
Dioſcurias vrbs 402,5: 420,25
Diploma ciuitatis Romanæ datum ephebo 86,37. diplomata & epiſtolę principis 105,3. diplomatū ſignatio 30,1. diplomata aui & proaui ridet Caligula 67,27
Diræ vltrices 484,5. diras imprecari 168,33
Direpetis, Mithridatis filia 333,51
Direptus fuit prædonibus 175,42
Diribitores 359,9. Diribitorium 77,25
Diripienda datur venatio 294,14
Diritas ominis 473,22. diritas calamitatum 505,7. diritas diei 85,50. diritas morum 47,18. diritas immanis 402,34
Dirum dictu & factu 461,49. diri pauores 515,13. dirę huius ritu 494,36
Diruptis rupib. inacceſſus 488,36. diruptus animus 465,16
Diſcalceatus 97,25
Diſcenes trib. 370,39
Diſcēdi ſtudium etiam in limine mortis 473,54. diſcat per te 475,17
Diſceſſio in faciendo S C 49,22
Diſcidium terrarū 458,44. diſcidium matis 506,13
Diſciſſis ſtudiis votorum 475,8
Diſciplina prima 231,8. diſciplinam tironum ſuſcipere 5,47. in diſciplinam traditus ſenatori 85,35. diſciplinarum Gręcarum ſtudio teneri 37,40
Diſciplina remp. continet 220,27. diſciplina ciuilis ab Adriano vt recta 132,50. diſciplina militaris ſub Alexandro quæ fuerit 219,33,53: 220, 12. diſciplinæ caſtrēſis flagitia 398, 44. diſciplina labans corrigitur 129,11. diſciplina grauius exigenda quando 13,3. diſciplinæ crudelioris quam ſeuerioris exempla 153,52
Diſcolor 250,53
Diſcordare cum 404,27
Diſcordia, etiam tacita, principibus exitium affert 245,18. diſcordiarū cauſſas ſerens 388,19. diſcordiarum ſtudia ſerentes, gladio puniuntur 392,46
Diſcrepare maiorib. 300,33
Diſcretim 469,39: 491,32
Diſcriminato capite 363,5. diſcriminatis ordinibus 475,33
Diſcubuit aut pallio tectus, aut toga ſubmiſſa 132,54. diſcumbunt milites cum ſagis 262,46. diſcūbere cincti milites quando cœperint 254,30
Diſcurrens agmina 339,54. diſcurrentes flumen 344,25. diſcurſas Gallias 321,39. diſcurſis itinerib. magnis 487,18
Diſcurſator hoſtis 306,4: 486,33. diſcurſatores hoſtes 512,35. diſcurſatores pedites 339,29. diſcurſatores expediti 389,15
Diſcurſio rapida 510,50. diſcurſus, diſcurſationes 424,42. ſic Diſcurſib. vaſtare 354,32. item Diſcurſus ſuper obeliſco 345,1
Diſcus argenteus 271,2
Diſiectare 331,30
Diſiunctiſſ. terræ 325,53. diſiunctiſſ. loca 479,45
Diſpalari 503,44. diſpalantes 321,7
Diſpanſa palma 125,17
Diſparare ſolo patrio 376,33. ſic Diſparatus, diſſitus 390,6
Diſparilis 402,28
Diſpenſatores 95,30. diſpenſator Auguſti 33,21. diſpenſator publicus 214,53. diſpenſator rationes reddit hero 101,21. ſummam expoſitam rationib. infert 126,6
Diſpicere criminum cauſſas 447,19
Diſplodere 414,39
Diſpoliare 250,25
Diſpoſiti concionari 416,23. diſpoſuit irē 449,4. item Diſponitus ire 514, 25: & 462,11: id eſt iubetur. Sic Diſpoſitus, iuſſus 467,45
Diſpoſiti per municipia & caſtella milites 305,52
Diſpoſitio reip. R. 239,54: 240,15. diſpoſitio annonæ 283,4. diſpoſitiones præfecturatum 371,18. diſpoſitio Belgicæ 344,51. diſpoſitiones ſuas ab aulicis vendi Alexander non vult 218,18
Diſputationes nefariæ 200,14,42,48: 204,39
ad Diſquiſitionem populi vocare 3,28. ad diſquiſitionē ſenat⁹ vocare 84,29
Diſruptus 288,10
Diſſerere ſe e medio 449,26
Diſſimulatio callida 48,4. diſſimulatio egregia 192,8
Diſſociare 366,27
Diſſonare a vero 408,26. diſſonantia præceptis 445,22
Diſſoni cultu & ſermone 488,12
Diſtantia, diſcrimen 508,31
Diſtentiores ſaginæ 475,18. ſic 406,39
Diſtichon in Cæſ. 10,40
Diſtincta, diuiſa 509,46
Diſtinctor 397,50
Diſtringi circa exſting. incend. 517,19
Ditari luctib. alienis 449,47. ditandi qui 212,25
Ditis patris ædis 617,62: 628,25
Diu noctuque 331,35: 474,40
Diua Fauſtina 148,33
Diuale nomen 188,33
Diuaricatus 311,52. diuaricatis pedibus 406,5.
Diuerſoriæ tabernæ 90,15. Diuerſoria tenebrarum 468,11. diuerſorium parare 493,10
Diuerticulum 96,35
Diues pecore 298,21
Diuidere parcius 171,22
Diuinationis ſpecies quæ ſint, & vnde proficiſcantur 381,30. diuinatio Scythica ſeu Alanica 504,52
Diuinus fauor 269,13. diuini honores 146,11. diuini honores decernuntur Piſoni 262,2. diuinam maieſtatem ſibi aſſerit Caligula 23,16
Diuinitus lapſa ſpecies 131,26. diuinitus deſtinata nemo poteſt adimere 153,26
Diuiſores 18,36
Diuincoſes, num. mil. 450,13: 452,15
Diuoluens ſecum 447,46
Diuortiū irioeris 475,46. diuortium fecit cum vx. 2,11: & 32,3. diuortium fecit cum vtraq; 79,42. diuortenti non conceduntur nuptiæ 9,16. diuortiis modus imponitur 26,19. poſt diuortium reducta vxor 123,24
Diurni commentarii 32,22: & 35,33
Dius, Firmi fr. 486,50
Diutino vſu 340,9. diuturnus dux 336, 41. diuturnior, ſenior 412,30. ad diuturnitatem ſeruanda, condiuntur 419,46
Diuus a ſenatu lubentiſſ. animis appellatus Pius 140,29. diuus Iulianus 455,2. diuus Marcus 127,13. ſic Diuorum arbitria 467,43: diuorum honores 145,21. diuorum veterum monumenta 444,13. inter diuorū reliquias humatur Valentiniani Aug. corpus 502,6. diuorum templum inſtituitur 286,12
Diuum ſibi, non filium adoptauit Adrianus 135,41. diuus ſit, modo ne viuus 189,22
Diuus Fidius in Colle 612,62
Docha ſeu Doga 283,12
Docilis, doctus 406,45
Doctus quid agi conueniret, i. cum intellexiſſet 387,3. doctior omnib. qui habet xxx legiones 130,52
Doctor celeberr. 207,55. doctor artium ludicrarum 310,13. doctores malarum artium 447,29. doctores emeriti 131,14

Doctrina

Doctrina vitioſas naturas excolit 483, 42. doctrinarū laudabilium ſtudia per quos in Galliis exculta 327,23. doctrinas qui ſpernunt, Iuuenalē & Marium Maximum legunt 473,50. doctiores florentes 518, 44. doctrinis liberalib. inſtitutus 308,59. doctrinis grammaticæ rei excellēs 411, 11. doctrinis bellicis perfecti 427,7

Δωδεκάθεος cœna 33.48

Dolabella proconſul Aſiæ 483,50. Dolabella accuſatus a Cæſare 2,39

Cn. Dolabella 101,19

P. Dolabella legatus Cæſaris 7,47

Dolabra 383,55

Dolenter accipere 507,6. Dolere oculos 301,53

Dolia defoſſa 137,44. Doliolum, loc. R. 619,42 : 629,15

Dolone aggredi 75,42

Dolores ignauis inſultant, perſiſtentib. cedunt 436,35

Dolus iuſtitia indicante proditur 517,15

Domator gentium 387,53

Domeſticarum 5,43

Domeſtica diſciplina 10,4. domeſticus protector 562,53. domeſticus comitis 477,51. domeſticos regens 302,7. domeſticos protectores regens 357,44. domeſticorū comes 384,52 : 317,5 : 377,14 : 452,46. domeſticorū ſcholæ præpoſitus 448,23. domeſticorū cōſortio inngi 444,29. domeſticorū ordinis primus 439,13

Domina cur nō veniat, requirit Imperator 82,21. Domina, Auguſta 123,26

Dominationem rapere 6,48. dominationem licenter exercere 119,49

Domini agrorum 283,9. dominus cōuiuii 493,34. dominus terrarum orbi natus 39,4. dominus gentium populus 66,50

in Dominos iocularia dicere quis inſtituerit 200,54. de domini cæde conſtitut o Adriani 132,47. dominus deterior Caligula nullus fuit, nec ſeruus melior 60,34

Domini appellationē repudiat Auguſtus 30,25. Domini appellationē velut contumeliam repudiat Tiberius 48,45. Dominum ſe appellari vetat Alexander Aug. 208,8. Dominum & Deum ſe appellat Domitianus 123,30

Dominus regum & gentium rex Perſ. 364,27. Dominus rerum & mundi, Imp. Rom. 365,34. Dominus orbis terrarū, Imperator Rom. 489,32. vt Dominus mundi adoratur Imperator Rom. 414,2

Dominus noſter & Auguſtus 197,33. Domino filio & Auguſto 238,49. Domini (i. Imp.) marinus 200,33. Domine Imp. 154,29. Domine Valeriane, Imp. Aug. 274,48. Domini ſanctiſſ. & inuictiſſ. Auguſti 246,26

Dominos Tiberi⁹ appellat Senatores 49,7. dominos appellat Claudius Quirites 78,22. ſic Domini P. C. 281, 47. Dominus ac Patron⁹ appellatur Vrſicinus dux 362,34. Domino patrono Romano Meterius S. 478,19

Dominii impatiens 54,42

Domitiæ gentis familiæ dux 84.6

Domitia Caluilla 140,48

Domitia Longina, Domitiani vxor 119,20.51. repudiata a marito, breui poſt reducitur 120,19

Domitia Lucilla 167,36

Domitia Paulina 126,18

Domitiæ horti 138,12 : 283,28

Domitiani ortus, vita, mors 119,33. Domitianus peſſimus quidem, bonos tamen amicos habuit 223,23. pueros caſtrari vetat 358,22 : & 122,22. Domitiani equus æneus 614,23

Domitianus dux 249,20 : 259,29. Domitianus præf. 311,28

Domitianus menſis 123,39

Domitilla 121,46. Domitilla Domitillę ex Veſpaſiano filia 121,50. Domitillæ procurator 124,49

Cn. Domitius 84,22. Cn. Domitii delubrum 616,9

L. Domitius prætor 5,1. L. Domitius conſulatu detruditur a Cæſare 5,10. in deditionem redactus a Cæſare, dimittitur 7,22

L. Domitius 99,36

T. Domitius conſ. 21,31

Domitius Aenobarbus conſul 103,50

Cn. Domitius Caluinus legatus Cæſaris 7,47

Domitii Corbulonis virtutes 486,20. fatum 319,25

Domitius Dexter 172.31

Domitius Vlpianus 223,50

Domitii hortus 620,34 : 629,42

Domos aſpernatur Hunni 503,18. domus R. MDCCXXXX 632,21. Quot autem in quaque regione ſint, docetur 609,621. domus incendio amiſſa, publica impenſa reſtituitur 74,12. domus ſumptu publico ædificatur bene merito tribuno 300,49. domus laxiſſima 91,1. domus aurea 91, 2 : 93,43 : 105,7. domum ablocare 108,4. in domo aliena mutum & ſurdum eſſe decet 140,11

Domos pro Domus, genitiuo caſu ſingulari 37,27. Domus & Familia pro eodem 182,14

Donaria opulentiſſ. 25,11. donaria heroi conſecrata 402,42. donaria fanorum direptorum militibus diuiduntur 229,11

Donatiuum militi proponitur 85,41. donatiuum in ſingula quinquennia promittitur 195,28

Donum ſacratum profanatur 296,30. donorū militarium largitio 23,27. dona militaria ob fortiter nauatam operam 274,40 : 290,18

Dora vrbs 424,2

Doricnſium migratio 327,9

Doris dialectos 54,8 : id eſt Dorica.

Doriſcus op. Thr. 506,14 : & 361,18

Dormiens quoque, pro ſalute patroni excubat 82,4. dormit in tricliniis Gordianus 234,26

Doroſtorus vrbs 459,11

a Dorſo perſequi hoſtem 275,43

Dorſuales cruſtæ 409,16. Dorſualia, i. dorſi partes 250,53. Dorſuale, ſcilicet iumentum 369,33

Dorſuoſa breuia 403,28

Dorus medicus 335,1

Doryphorianus Gallus 470,43. ſcelerum pœnas luit 471,9

Doryphorus libertus 90.36

Dos ex ærario 309,29. dotes corporis animiq; in puero exſplēdeſcūt 117,9

Draco cum Atia coit 38,50. draco in oblectamentis Tiberii 57,30. dracones Perſici 278,34

Draconum caſtrenſium deſcriptio 335,37. draconum inſignia 322,47. draconis ſignū purpureū haſtæ longioris ſummitati aptatum 340,44. hinc Draconarius 279,33 : 377,2

Dracontion in cibis 441,49

Dracontius monetæ præpoſ. 406,5

Dracunculi Ægyptii, agathodęmones 205,11. dracunculum purpureum parere viſa 212,21

Drangiana, regio Perſ. 418,9. Draogiani Arabes 422,8

Draliđæ pop. 327,10. forſan Druidæ.

Drauſus barb. 43,7

Drepanū op. poſt Helenop. dictū 452,28

Drepſa vrbs 421,11

Dromades cameli 278,29

Druentia fl. 328,22

Druentianus ſeu Druncianus, Caſſii generi 155,31 : & 148,40

Druiadis mulieris vaticinium 222,17. Druidum Gallicanarum reſponſum 282,27. Druidis fatidicæ iocos cum Diocletiano 302,27. Druidarum religio aboletur 79,29. Druidarū Gallorū ſtudia & profeſſio 327,26

Druncianus : viſe Druentianus.

Drungi, globi 294,13

Druſianus vicus 609,7

Druſilla a Caligula fratre pro vxore habetur 63,54

Druſilla Liuia 32,4

Druſilla Iulia 64,29

Druſinæ (ſeu Druſianæ) foſſæ 72,55

Druſus cognomē vnde impoſitum Liuio 43,6

C. Druſus hiſtor. 39,13

Druſus Cæſar 107,27

Druſus Claudius 42,33

Druſus Liuius 43,6

Druſus Nero 43,26. Druſi mors 44,11

Druſus Pompeius 80,5

Druſus Tiberii f. moritur 50,49 : & 44, 12. veneno interemptus 55,30. Tiberio exoſus 52,41 : & 53,14

Druſus Tiberii nepos 53,41. in vinculis detinetur 56,12

Druſi arcus 609.33 : 622,51

Dubietatem facere 376,1. ſine dubietate 407,39

Ducales tunicæ 274,42

Ducatus & imperia ludere 93,1. ducatib. multis peruenit ad Syriæ præfecturam 177,32. in ducatib. omnib. 164,50

ad Ducatum ſummū peruenire 259, 48. ducatū accipere 225,37. ducatū regēs 386,41. ducatus oriētis 290, 54. ducatus limitis orientalis 297,15

Ducenarii procuratores 78,44. Ducenariorum decuria 25,11

Ducentorum L. ꞩ ſtipendium 163,24

Ducenteſima auctionum 62,5

Ducere, exſorbere 296,41

Ductor ampliſſ. 489,25. ductor, prudenter conſulens ; miles ſtrenue factis inclareſcit 354,30

Ductu tuo tribunos vti volo 275,30. Ductib. feliciſſimis cognitus 453,53

Dudum collegæ ſuo 192,3

Duilii triumphus quotidianus 447.35

de Dulciis exhibita 204,54 : 206,19

Dulciarii 204,53 : 270,27

Dulcitius dux 462,48 : 472,33

Dulius Silanus 159,16

Duob. Deciis conſſ. 247,17

Duodienſe caſtell. 489,49

Duplicare in peius 305,6

Dura op. 425,41 : 440,3

Duracina vua 35,20

Durare, ſuſtinere 367,50

Dureta, voc. Hiſp. 36,32

Duumuiratus in oppidis Latinis 131, 50
Dux perfectus 23, 33. ducis officium 326, 16. ducis & cauti & audentis exemplum 12, 15. ducis præclari exemplum 472, 19. ducum memoriæ, proximus poſt deos honos tributus 25, 31
ad Ducum potiorum vitia conniuet Imp 501, 39. duci antecunt milites ſex 220, 59. ducis ſalariũ annuum 270, 32. dux ac rector impoſitus Pannoniis 135, 19. dux Ægypti 405, 34. Armeniæ 197, 20. Illyrici 270, 35. Meſopotamiæ 494, 10. Mœſiæ 491, 38. dux limitis per Arabiam 505, 19. dux Mogontiacus 485, 55
Dymas fl. 421, 39
Dynamii dolus 321, 9: 322, 13. elapſio 322, 36
Dyrrachina munitio 13, 31

E.

Ea re, propterea 394. 26: 455, 2. Sic alibi Ea cauſſa, Ea gratia.
Eadem ſibi ſentiens 455. 22
Eatenus, eouſque 231, 22
Eboratus: viſe Ebur.
Ebrietas veſpertinis horis 194. 27. ebrii etiam in bello 183, 52. ebrii diſcurſantes 329, 32. ebrii claudũtur 204. 15. ebrii domum portantur 406, 39
Ebur ſellæ Iouis deſtinatum, a meretrice in lectum conuertitur 296, 28. hinc Eborata ſella 199, 10: 274, 44. eborata vehicula 205, 21: 282, 46.
Ebutianus præf. 159, 6. idem Æb.
Ecbatana vrbs 418, 37. vbi ſita 419, 51
in Eccleſia Chriſtiana numen ſolenniter adoratur 386, 20. eccleſiæ ædificandæ præfectus, licentius agens, occiditur 406, 8. eccleſiam maiorem Antiochiæ claudi iubet Iulianus 407, 2
Eclectus ſeu Electus libertus 152, 21
Eclipticæ coagmenta 375, 2
Ecloge ſeu Ægle lib. 97, 14
Eculeus: viſe Equuleus.
Edeſſa op. 187, 11. Edeſſena ſepulcra 361, 49
Edictum Auguſti 24, 31. edictum Aureliani 296, 46. edicta viginti vno die propoſita 76, 51
Editio circenſium 274, 23
Editor muneris 144, 7: 304, 2. editores dioſſ. 147, 41. editor conſulatus 275, 16
Edo inſignis 225, 2
Educator 139, 47
Educto pugione 518, 25. eductus gladiis obtr. 475, 49
Edulitatem petit pop. R. 212, 25
Edulium 166, 23. edulium peregrinum 496, 40. edulium genera 190, 11. edulibus diuerſis 204, 54, 56
Effabilis 336, 19
Effata Delph. 373, 26. effata parentis 467, 19
Effecte ac plene 332, 14. in Effectus proſperos animari 371, 16. effectui propere iuncta verba 469, 48
Efferæ animantes 241, 26. efferæ gentes 406. 24
Efferueſcere 361, 43
Efficacia doctum 354. 36. efficaciæ impetrabilis rex 312, 47. efficacia velox & ſalutaris 518, 34. efficacia præcurrens ætatem 339, 42
Efficax opera 505, 31. efficacis audaciæ ſignum 440, 26. efficaciſſimus imperator 331, 42: & 253, 9. efficaciſſ. dux 461, 21
Effigies patriciæ ſtirpis 335, 30. effigiatus in hominis figuram ſtipes 503, 14. effigiati in principis vultum nũmi 451, 45 effigiatus mons 345, 55
Effingere, imitando exprimere 197, 12
Effœcundare 294, 42
Effrons 3 2, 10
ad Effugia montium properare 505, 27
Effuſione egreſſi 318, 32
Egelida aqua 36, 28
Egere opis 358, 16
Egeſtatis crimen 76. 48
Egnatius Capito 158, 18
Egnatuleius Honoratus 173, 50
Egredi tabernaculum 38, 10
Eiectare 402, 24
Elaqueatus, e laqueis elapſus 492, 54
Electio principis, periculoſa 281, 49. de Electione ſuaſorationem habere Impp. 242, 40
Electrei nummi 213, 11. electrina patera 260, 9
Electus libertus 152, 21. Commodum cur occiderit 161, 12. Pertinacem confirmat 164, 5. occiditur 166, 15. idem Eclectus, Græcè.
Elementariæ litteræ 163. 14
Elementorum concurſio 250, 12, 29. elemento ſuo expulſum natantium genus 465, 5
Elephantidis libri 51, 35. Elephantinus liber 285, 45. Elephantina vrbs 408, 10
Elephantus 272. 37. elephanti funambuli 99, 35 & 86, 25. elephanti triſtis horrores 436, 12. elephanti turriti occ 221, 8. elephanti lychnuchos geſtantes 8, 3. elephanti gradientium collium ſpecie incadunt 431, 38
Elephanto per prouinciam inuehi 84. 25. elephantorum curſus 75, 14. elephantorum quadrigæ quatuor 203, 41 elephantorum fœtor ſtridorque fertur impatientius 435, 40. elephanto ſtipem porrigere 30, 35. elephanti occidi cito vt poſſint 434, 35. elephanti dominus a priuatis nemo 272, 38. elephanti occ in exerc. Perſ. 220, 54. elephanti Romæ x a 11 241, 20. elephantũ herbarum 615, 37: 626, 61. elephanti dentes x pedum 296. 24
Eleuſinia ſacra 79, 31: 92, 30: 130, 4: 211, 25
Eleutheropolis 313, 12
Elinguis 107, 52
Elogium conſecratis additur 64, 13. elogium dono additum 215, 15. elogia parentis publici præferens 482, 53. item Elogium pœnæ 308, 9. ſub elogio præconis cæſus 170, 46. elogia ſontium inſpicere dedignatur Caligula 65, 3. per elogium principis iniqueti præceptus 373, 2. elogio ſub vno interempti 310, 49 elogio ſub vno morte mulcandi 323. 36. elogio iſto perit 485, 4. elogio ſubſcriptionis liberare damnatum 500, 33. Alibi Prologuium eadem ſignificatione cum vſurpetur, ab eloquẽdo deductum videtur vocabulum, vt ſit ἀπόφασις, ſententiæ pronuntiatio, ſeu pronuntiata ſententia.
Eloquendi genus Auguſto quod placuerit 37, 3. eloquentiæ ſtudioſiſſimus Aug. 36, 30. eloquentiæ certamen 62, 54. eloquentia, ſtatim honoratur 301, 49. eloquentiam minus curat hiſtoria 258, 51: 266, 29. eloquentia corrumpere iudicem, ne fas 496, 9. eloquentia militaris 11, 29. eloquentia Caligulæ 70, 31
Eloquium pedeſtre 255, 6.
Elotis priſtinis maculis 340. 7
Elpidius præf. 388, 49
Eluto auro 165, 26
Emancipaurat miniſtros ſuos filius 166, 16: 170, 1. ſic 104, 26
Emblema 57, 22
Emenso mari 486, 22. ſic 345, 49
Emendare, caſtigare 220, 5. emẽdari ſe permittit Iulianus Imp. 438, 15. emẽdandi ſui copiam amicis negant nõ nulli principes 461, 54. Emendatus vita 247, 28. emendata fide docere 374, 34
Emanſis ſeculis multis 328, 9. ſic 302, 22
Emercari moleſtias pretiis clandeſtinis 404, 39. Emercari, ſignif. paſſ. 388, 47. ſic Emercatæ voces 446, 38
Emerſo terræ ſinibus 369, 46. ſic 450, 32
Emeſſa op. 277, 44. idem Emiſſa 313, 5. Emiſſena vrbs 193, 14. Emiſſenorum clades 249, 30
Emiſſarii principum 199, 17: 335, 2. emiſſariu Neronis 101, 50. emiſſarium lacus 77, 28
Emodes mons 418, 8. rectius Emodus 421, 31
Emolumenta 405, 51
Emptor familiæ 84, 48. Empta reddere volentibus pecunia reſtituitur 145, 53
Enceladus libertus 33, 19
Encolpius hiſtor. 211, 9: 219, 19
Enerues 362, 19
Eniſa magnis viribus 498, 44. enixa diligentia laborare 318, 48. enixa opera curare 447, 12. enixam operam nauare 406, 36. enixe precari 442, 38. enixius appetitus 98, 54
Ennia Næuia 60, 48 interficitur 64, 36
Ennii elogium de Scipione 268, 23
Ennoſigeos 348, 38
Enormis proceritas 110, 42. Enormitate ſtipendii placare 185, 50: 190, 26
Enſes flexi dimicando 341, 37
Eous orbis 442, 24. eoi tractus 374, 40: 466, 47. eoæ partes 335, 13
Epaminondæ mors 435, 54
Epaphroditus libertus 97, 5: 224, 3
Ephebi exercentes 40, 41
Ephemerides vitæ Gallieni 253, 53. ephemerides Aureliani Aug. 271, 39. ephemeris Turduli Gallicani 289, 25. ephemeridum ſciſcitatio ſcrupuloſa 474, 34
Epheſiæ Dianæ templum diſpoliatur 250, 24
Ephialtes gigas 407, 28
Ephippia 219, 38
Epicadus Aſinius 22, 12
Epictetus philoſ. 131, 12
Epicurus forenſem profeſſionem vocat ἀγοραιότητα 495, 30
Epidemos (ſeu Epidemios) lues 366, 38
Epidius Marullus 15, 35
Epigonus philoſ. 312, 8: 313, 52
Epigrammatum liber ab Auguſto ſcriptus 36, 55. epigramm. famoſu 14, 17. epigramma in Cæſaris & Bibuli conſulatum 4, 26. in Auguſti cœnam δωδεκάθεον 33, 52. iambicum in Aug.

in Aug 34,6. in Tiberii Cæſ.mores 54,34. in C.Caligulam 59,51. in Neronem 94,8. in Othonem 104,15. in Domitiani edictũ 123,48. de cornicis vaticinio 125,50. in Commodum Antoninum 197,8. in Nigrum 180,45. in Macrinũ 193,42. in Diadumenum Antoninum 194,34. de leporis eſitatione 216,21. in pueri pulchri imagines 231,9. in Aureolum 258,44. in imaginem Taciti quintuplicem 287,45. Epigramma Miſitheo poſitum 239,48
Epigrammatarius p.287,45. (ſic Epigrammatarii 297,21) idem Epigrammaticus poeta 136,12
Epilepſiæ remedium 203,13
Epilogis breuib.complecti 499,31
Epimenides Cretenſis 473,14
Epinicia cantare 95,24
Epiphania,feſt.386,19. Epiphania op. 405,42
Epirotæ legatos gratias acturos ad Imperat. mittere coguntur 497,52
Epiſcopus vrbis, noctu a Conſtantio Imp. aſportatur 325,27. Epiſcopus vrbis ad comitatum Conſtantii Aug. mitti iubetur, tamquam Imperatoriis decretis obſiſtens 325,14. Epiſcopus vltra profeſſionem ſe efferens, per ſynodum remouetur a ſacramento quod obtinebat 325,17. Epiſcopus proditionis ſuſpectus 379,16. Epiſcopus, profeſſionis ſuæ oblitus, delatorem agit apud Imp. 405,41,48. Epiſcopus multitudine ſtipatus ex vſu 405,54. Epiſcoporũ diſcurſationes per ſynodos 396,40. Epiſcoporum Rom. auctoritas 325,26. Epiſcoporũ Romanorũ & prouincialiũ inter ſe comparatio 458,13. viſe & Antiſt. Epiſcopalis ſedes vi rapitur 458,6
Epiſtolarum exarandarum mos 11,55. epiſtolarum relectio & ſubſcriptio 214,35. in epiſtolis plurimis Vale tantum ſcribit Commodus 160,52. epiſtolis horarum quoque momenta addit Aug. 30,3. epiſtolas quo titulo ſibi Alexander Aug. inſcribi voluerit 208,9 Epiſtolarũ magiſter 129,29 epiſtolas Imperatorias curans 158,15 ab epiſtolis & a libellis primus equites R. habuit Adrianus 133,2
Epiſtola familiaris & domeſtica: & epiſtola publice miſſa 181,22. epiſtolæ familiares 189,2. epiſtolæ publicę ſenatus 288,17. epiſtola notarũ figuris ænigmatice ſcripta 360,49. epiſtola corrupta 321,45. epiſtolas concremat Otho 106,1. Epiſtola ſenatus ad prouincias cõtra Maximinos 228,12. exercitus ad ſenatũ 281,24. conſulis ad Impp. gratulatoria 246,22. Adriani ad Seruianum de Ægyptiorũ ingenio 297,25. Alexandri de Gordiano 234,6. Alexandri ad matrem 231,40. M.Antonini de Caſſio 153,25: 154,22: 155,38: 156,6. M.Antonini de Nigro 178,16. M.Antonini de Clodio Albino 183,31. Artanaſdis ad Saporem 248,16. Auguſti ad Tiberium 47,26. Auguſti de C.Cæſ. 60,8. Auguſti de Claudio 73,29. Auguſti tres 34,16: & 35,18 Auidii Caſſii ad generum 156,42. Aureliani ad ſenatum de Zenobia 264,23: & 277,55. Aureliani ad Zenobiam 278,7. Aureliani de Heraclammone 277,14. Aureliani ad ſenatũ de inſpic. Sibyll. 276,20. Aureliani ad Ceionium Baſſum 279,8. Aureliani ad vicarium, militaris 273,8. Aureliani ad Vlpium patrem 280,48. Aureliani ad præf. annonæ 282,53. Aureliani ad Probum 290,43. Aureliani ad P.R. 296,46. Aureliani de nuptiis Bonoſi 299,17. Autronii Iuſti ad patrem 288,27. Baleri ad Saporem 248,9. Belſoli ad Saporem 248,1. Cari ad legatũ ſuum 300,29. Ceionii Poſtumii de filio recẽs nato 181,54. Claudii ad Regillianum 258,15. Claudii ad Brocchum 268,32. Claudii ad Valerium Aurelianum 275,27. Claudii ad ſenatum 268,11. Commodi de Nigro 178,22. Commodi ad Albinum 181,20. Commodi de Albino 185,6. Conſtantii ad Saporẽ 347,12. Decii Aug. de Claudio 270,42. Diadumeni ad patrem 197,22. Fauſtinæ de Caſſio 155,43. Gallieni ad Venianum Celerem 257,43. Gallieni de Claudio 270,49. Gallieni de Probo 290,34. Gordiani ad ſocerum 239,6. Iuliani ad Conſtantium 380,17. Macrini ad vxorem de filio 197,8. Maximini ad S.P.Q.R. 227,20. Maximini de filio 231,52. Maximini ad præf.vrb. 236,8. Meterii ad patruum ſuum 478,29. Miſithei ad Gordianum generum 238,48. Probi ad præf.pr. 291,43. Probi ad Narſen Parthiæ reg. 293,42. Probi de Caro 300,45 Saporis ad Conſtantium 346,47. Seueri de Nigro 178,8. Seueri ad Albinum 182,45. Seueri ad ſenatum de aduerſariis 184,13. Taciti ad Probum 290,50. Valeriani ad Gallos 255,48. Valeriani de Baliſta 261,9. Valeriani de Claudio 270,6,34. Valeriani de Aureliano 273,17,28: 274,22. Valeriani ad Aurelianum 274,4. Valeriani ad Probum 290,25. Valeriani de Probo 289,55: 290,6. Veri de Caſſio 153,19. Zenobiæ ad Aurelianum 278,15.
Epithalamium inſigne 251,58
Epitomare 265,3
Epulum populo datur 5,41. epulum abundantiſſ. ſenatui & equitib. datum 62,21. epulis familiaribus interponere 88,54. epulæ quadrifariam diſpertitæ 109,20. epulæ reuerendæ ſunt vel in Euxino Ponto 493,41
Epularis dies 223,26. epulares triumphi 308,40.
Equæ Celticæ 268,46
Equeſter cenſus 27,17: & 54,35. equeſtris ordo ſeminarium ſenatus 211,41. equeſtris ordinis præfectus 334,50 equeſtria militia 29,23. equeſtris militiæ ordinatio 79,6. equeſtris militiæ miniſtri 393,23. equeſtria officia 101,43. equeſtria certamen 86,43
Equitia 616,19
Equitabiles campi 408,51
Equites citi 361,28. equitum manus præſidii cauſſa circumſtans 3,23. equitum magiſter qua poteſtate fuerit apud Conſt. 395,27.
Equitum cenſura 27,8. equitum R. recognitio 61,53: 76,33. equitum turmæ recognoſcuntur ab Aug. 27,2. equitum decuriæ ſupplentur ab Imp. 51,10. equitib. ſecreta a ceteris loca tribuuntur in ſpect. 86,22.
Equitius imperii ſuffragiis ornatur a quibuſdã 445,34. magiſterii dignitate augetur 448,45. Illyriciano præponitur exercitui 448,21. armorum magiſter per Illyricum, increpatur a Maximino præfecto 490,40. conſul 494,42. Equitius, Valentis propinquus, & palatii curator, obſes ad Gotos ire abnuit 514,24. occumbit 515,48
Equulei intenduntur 308,33: 480,32. eculeo adhærens 373,15. ſub eculeo caput incurui ſubſternuntur rei 455,21. ſub eculeo ſtans incuruus 468,22
Equo ſedere 219,11: 272,31: 297,7. equo inſeſſurus princeps, dextra manu militis erigitur 397,16. equo ſedere in ciuitatibus non ſinit Adrianus 133,1. equis & vehiculis per ciuitates ſederi vetat Marcus 147,46. equis albis introire 89,35
Equorum agitatores 309,50. equos probare 484,53. equum admittere multis circuitionib⁹ 224,46. equorum permutatione veloci vehẽs 318,35. ex equo bellans, vna manu frena & ſcutum tenet, altera vibrat haſtam 339,30
Equus quibus a principe ademptus 61,54. equi reddendi gratia quibus facta 27,6
Equus ſeſſorem pertinaciter recuſans, ominoſum 498,49. equus odore cadaueris conſternatus 96,34. equus in tegulas aſcendens decidit 163,10
Equus inſignis 12,39. equus velocitatis miræ 291,8. equus per ſaxa & rupes diſcurrere ſuetus 489,11. equi militares 484,52. equi curules Hiſp. 380,47. equi Siculi & Cappad. 233,51. equi Tuſci & Sardi 297,7. equi Nyſæi excell. 419,18. equis caſtratis Sarmatæ vti cur ſoleant 351,6. equus Babylonius nomine 413,44. equi feri 233,39: 241,24. equorum greges cõſecrati 16,17. equi ænei & eburnei R. quot 623,20: 632,12. equi aurei præmii loco dati 151,21
Equorum ſtudio a primis annis flagrauit Nero 88,39. equus Caligulæ quam magnifice habitus 71,7. equũ ſuum quam ſplendide tractarit Verus 151,17. equis ſepulcra conſtituta 132,29. in equis negotiantur, comedunt, potant, conſultant, quin etiam dormiunt Hunni 503,30
Eratoſthenes Ægæo quantum tribuat ſpatium 401,1
Erechtheus in Mineruæ receſſu nutritus 330,31
Erechthius Tripol. 477,37. male mulctatur 477,48. e latebris proſilit 478,29
Erectus ad indignationem 434,7. erectius inſurgere 499,50
Erepere 343,41. erepere in ſubl. 464,36. erepſit ad 354,37
Ergaſtulis ſupprimi 25,41. ergaſtula recognoſcuntur 25,44. ergaſtulorũ repurgandorum cura 44,19
Ergaſtularius ſeruus 318,14
Erepturus eum vita 498,45
Ermenricus rex 505,4. eſt & Arminericus
Erraticus populus 307,36
Erubuit: ſalua res eſt 200,49
Erucius Clarus cooſ. 170,23. occiditur 173,50

Eruditus ad gerendã remp. 261,7. eruditior ad lædendum 480,50
Eruli: quære Heruli.
Eruptores 430,46
Erycinæ Veneris templum 79,32
Erythræum opidum 516,36
Eſaias reus adult. 470,30
Eſius Proculus 66,40
Eſſe pro -- i. iuuare 440,45 (421,38
Eſſedon vrbs 421,41. Eſſedones pop.
Eſſedum argenteũ 76,50. ad eſſedum ſibi accurrere ſenatores togatos cogit Caligula 64,38. hinc Eſſedarius 66,47: 78,15
Eſquiliarum mons 255,46. Eſquilinus campus 79,19. idem Exquil.
Et etiam 157,15. et quis, ecquis 284,26, 45. et quid, ecquid 439,8
Eteſiarum flatus 408,28
Etiam id quoq, addendo 499,7. & populo etiam 245,42. Etiamq. 112,16. etiamnunc 7,6. etiam nunc pro Etiam tunc 105,40 etiamnum 124,6: 304,35. Etiamtum 321,23: 353,25. etiamtum infans 445,5. Etiam tum, & Tum etiam 363,32: 390,9: 392,15: 395,7. Etiã tũc 322,22. Etiamdũ 338,3
Euadere hoſtem 500,22
Euagrius Comes 398,6
Euaneſcere, diſparere, non videri amplius, ἀφανίζεσθαι 362,39: 370,19: 418,16. euanuere diſpalati 377,15. euanuit cogitatio 493,5
Euaſius Maor. 489,16
Eubages Galli 327,25
Eubulus Antioch. 311,12
Eudæmon 130,39. Eudæmon aſtron. 445,13. Eudæmones Arabes 279,40
Eudocia Aug. & filii 584,51
Euenire, vt Accidere, de fatali vitæ termino 17,37. Euentus vendere 215, 41,50 euentus, in manu fortunæ 89, 17. euẽtus ceptorum, penes ſuperas poteſtates 456,40. Euentus boni porticus & templum 492,4
Eugamius rhetor 251,14
Euibrare 305,27
Euidentiſſ. ſigna 98,20
Euileſcere 76,19
Euinci precibus 50,29
Euiſcerari 314,4
Eumenides, furiæ 402,37
Eumeatus patr. 467,25
Eumolpias ciu. poſt Philippopolis dicta 397,26: 454,40. Eumolpias vetus vbi ſita 459,8
Eunoe Maura 60,43
Eunuchi apti ad muliebria palpamenta 465,40. principes perdunt 225,33. dignitates vendunt 238,54. curioſi cur ſint 228,29. ab Alexandro vt tractati 225,14. de Eunuchis conſtitutio Alexandri 212,36. Eunuchorum modus ſtatuitur 283,30. viſe & Spado.
Euans dux f. 318,14
Euocatus 31,20. euocati, equitum genus 100,42
Euolutus equo 342,13
Eupatoria ciuitas 402,45
Euphorio poeta 57,9. Euphorio literator 54,17
Euphraſius mag. off. 451,18. abſoluitur 454,55
Euphrates fl. latiſſ. 414,5. tripartitus 418,55. Euphratis origo 362,12. ſciſſio 425,25: 427,37. inſulę 419,1. oſtiũ 417,46. Euphrateoſis regio 312,13. Euphratenſis regio ab Euphrate dicta, quæ olim Commagene 418,34.
Euphronius 361,29
Eupraxius Cæſarienſis Maurus 461,6. interpellat Valentinianum 461,43. Eupraxii quæſtoris libertas 468,44
Euripidis trag. ſepulcrum 458,47. verſus ex Phœniſſis 6,50
Euripus in circo 8,22. euripi vino pleni 203,40. euripis prægelidus fons 400,12
Europa, Thracię regio 275,31: 459,13 Europenſes exercitus 292,41. Europenſib. reb. occupatus 279,2
Europos vrbs 419,50
Eutropianus 159,19
Eurymedon fl. 350,42
Euſaphius v.c. 468,52
Euſebia regina 319,24. decore corporis excellens 357,31. inſidiatur Helenæ 536,32. Euſebiæ mors, dotes, fratres 388,31
Euſebius præpoſitus cubiculi 314,40: 315,40: 317,14: 319,41. Vrſicini ſalutem impugnat 358,14. pœnas luit 398,24
Euſebius conſul 355,30. Euſebius conſularis, Conſtantii affinis, accuſatur 483,5. Euſebii ſoror 388,32
Euſebius epiſc. Nicomed. 404,6
Euſebius Mattiocopa, ex com. 321,42
Euſebius Pietas, orator 312,9: 313,55
Euſerius ſiue Eucherius 479,35: 481,32
Euſtachius ſuadendi opifex 347,31: 355, 21. alibi Euſtath.
Euſthenius hiſtor. 303,30
Eutherius præpoſitus cubiculi 333,11. legatus ad Conſtantium mittitur 381, 14. Eutherii ortus & laudes 333,20
Eutropius Dard. 269,45. Eutropius proconſulari poteſtate Aſiam obtinens 481,38
Eutychius Proculus Siccenſis, gramm. 141,10
Eutychus aſin. 40,32
Euxinus pontus vnde dictus 402,36
Ex tuto audere 57,46. ex deſtinato 68,31. ex occurſu, obuiam 89,14. Ex eo, ideo 446,37. Ex adulto, poſt adoleſcentiam 333,30. ſic, Ex prætura proficiſcens in Hiſpaniam 14,5. ex conſulatu ad proconſulatum Africę miſſus 233,24: 235,37. ex conſulatu præpoſitus Syriæ 107,8. ex præf. vrb. Imperator 219,15. ex Comite largitionum præfectus 321,28. ex primicerio protectorum tribunus 357,40. ex campiductore vacãs 320, 25. ex tribunis priuatus 264,7. ex magiſtro peditum altius oritur 322,49. item ſiue comitatu a tergo, pręmiſſo tantum nomine proprio vt, Gallicanus ex conſulibus, & Mæcenas ex ducibus 238,28. Sic, Philippi filius ex præfecto & conſule 373,4. id eſt, qui præfectus & conſul fuerat. Sic item, Marcelli ex magiſtro equitum & peditum filius 405,36. Vadomarius ex duce ac rege Alamanorum 452,23. Eius generis ſunt iſta: Artemius ex duce Ægypti 405,34. Diocles ex comite largitionum Illyrici 461,35. Auitianus ex vicario 461, 23. Apodemius ex agente in reb. 398, 22. Saturninus ex cura Palatii, & Cyrinus ex notario, exſules 398,7. Prætextatus ex vrbi præfecto, & ex vicario Venuſtus, & ex conſulari Minerinus 468,40
Exacerbantia tela 415,21
Exactiones coactæ 165,3
Examina ætatum 387,35. Examinatio cauſſarum 469,17. examinator ſcrup. 395,30. examinare, exacte 481,7. examinatus deliberatę 440,52. examinatius legere 494,45
Exaratis lateribus 325,11. idem Sulcatis 1.313,53
Exauctoratus militia 220,8. exauctorata cohors 108,40. exauctoratæ legiones integræ 220,23. exauctorata legio reſtituitur 220,46
Exaugurare 141,39
Excalceare 107,18. excalceati cuſtſtare iubentur claſſiarii 114,1
Excaldantes ſe 154,23. excaldationes 154,32. excaldationes pueriles 182, 17
Excanduit dies 450,20. excanduit lux tertia 390,26
Excarnificare 307,51: 314,4. Excarnificari 110,45
Excellere aliis 479,17
Exceſſus, digreſſio 458,26
Excitatius exſurgere 517,18
Excitus, excitatus 431,25. excitus ab inferis 450,27
Excubiæ deſertæ 194,11
Excubitor, Comes 377,14
Excubitoria R. 623,28. 632,19
Excucurrit 102,27
Excuſatores 423,40: 433,41
Excuſſus annus i. elapſus, exactus 446, 7 excurſus barbarici 450,9. excurſib. vaſtare 314,25
Exemplaria 12,31. exemplarib. vndiqs petitis bibliothecam reparare 125, 20. item Exemplaria ſæuitiæ 55,5
Exemplis lædere 398,34. exempli mali quæ ſunt, corriguntur a princ. 25, 38. exempli cauſſa puniendi ſcelerũ auctores 75,10. exemplum maius, viuentis miſerabiliter criminoſi, quã occiſi 154,5. item Exemplum ſenatuſconſulti 236,10. exemplum epiſtolæ, concionis 228,22,49.
Exercitii duces 505,12. exercitationes campeſtres 36,32. exercitatiſſime tribunatum agere 170,52
Exercitium militis 154,38. exercitia quotidiana 272,14. in Exercitio quotidie detinere militem 226, 47
Exercitus ſine duce 7,28 exercitus bellator 464,48. exercitus e e e a milium 268,6,14. exercitus felices ac fortes S P. Q. R. 282,24. exercitus victor dimitti debet 6,12. Exercituũ pares 63,11. exercitus hoſtis appellatus Perennis, & diſcerptus 158,45
Exhortatio ad milites in acie 340,3
Exigi mercetr cepta iuſſi 479,10
Eximere turba 376,6. exemit diſcrimine 356,46. exemerat morte 513, 8. exemptus morte 485,21
Eximautus 344,18
Exinde, propterea 340,38
Exitiabilis clades 22,53. exitiabiles diſcordiæ 79,20. ſic 354,15. item Exitiales ærumnæ 307,3: vſitatius.
Exitio dare 246,2. ad exitium vltimum delere 500,5
Exitum dignum facere 96,2
Exodium ſcenicum 122,38. exodium Atellanicũ 52,1. Exodiarius 475,16.
Exoleti & prædurti 103,17. exoleti Cõmodo ccc, & concubinæ totidẽ 158, 25. exoleti Heliog. familiarius 202,12
exolet

Exoleti relegantur 215,17. Exoletos vetare Alexander cur deſtiterit 212, 48. Exoletorum ſeſe proſtituentium habitus 204,42
Exordiens erigere 457,53. Exurſa, incepta 317,42
Exordio lucis 392,12. exordia obſidii 430, 21. exordiis turbarũ primis rapi 487,16
Exorti repente 339,52
Expedire diſcrimine 362,45. expediti virib. i. exſoluti 342,2
Expeditiſſimus contendit Romam 117,42. expeditæ mẽtis dux 500,20. expediti conſilii dua 507, 7
Expeditio qua diſciplina facienda 219, 33. in expeditionib. Alexandri conſuetudo quæ fuerit 218,20,52. expeditio Cantabrica 24,50
Expeditionalis vſus 180,2. expeditionales vſus 478,9. expeditionales res 518, 20. expeditionalis teſſera 412,49.
Expertæ induſtriæ homo 212,22
Explicaui 518,42
Exploratoriæ coronæ 69,1
Expolitus omni parte 481,15
Expoſtulare redituro 45,38. expoſtulare ad pœnam 125, 44. expoſtulare vr.. 31,54
Expulſare 418,46
Exquilinæ regionis deſcriptio 612, 12: 625,8. Exquilinus campus & lucus 612,25. idem Eſquil.
ſub Exſecrationib. diris iurare 387,55. exſecrationib. diris inceſſere 75,36.
Exſecutor mandatorum 386,36
Exſerta colli 309,19
Exſertare brachium 446, 34. ſic 306,9,47: 313,48
Exſpirantiũ faciem videre geſtit Claudius 81,21
Exſpleneſcere 117,9
Exſudati pro rep. labores 323,48
Exſularis pœna 307, 52: 319,43. Exſilium liberum, cum bonorum parte 148,37: 155,52. exſilio ſoluto redintegratur etiam patrimonii iactura 461,26
Exſulib. quoq; nõnullis ad ſpectacula veniie conceditur 77,9. exſules ſuos contrucidari iubet Caligula 65, 22. exſules reuocati, honis & honorib. reſtituuntur 483,17. exſules populi, ſedib. auitis reſtituuntur 354, 18
Exſuperatorius menſis 160,21
Exta proſecare 18, 18. exta pecudum rimari 475,23. ſic 397,7. exta de manib. rapta 99,21. exta ſine corde 15,21 extorum genitalium interpretes 474,43
Extemporalis facultas 36, 49. ad Extemporalitatem vſque promptus 117,14
Extentans humeros 407,27. extẽtans ſe vltra forenſes terminos 469, 35
Extentus ad x cub. 409,10
Exterminari 397,48
Extra calcem procurrere 444,29. extra vrbem ſe contulerunt 245,36
Extrahere pugna 433,45
Extramuranus 205,5
Extranei 32,22: 401,27
Extraordinarium imperium 2, 52
Extrarius canis 112,41
Extimæ gentes 346,40. extimæ inſulæ 327,11. extimæ partes 307,16. extimi fines 387,44. item Extima limitum 354,32. extima Galliarum 382, 12. in Extimo orientis 370,44.
Extimum dici 489,42
Extiſpiciũ 98, 2. extiſpicia ſcitari 406, 46. Extiſpicinæ ratio quæ 385, 40.
Extorres egit oppido 20, 25. extorres larib. acti 304, 50. extorres regionum ſuarum facti 490,47
Extuberatum caput 444,44. extuberatus ſaturitate venter 409,30
Exuſti viui turbarum auctores 403,42: & 312, 5. exuritur viuus belli inſtinctor 392, 45. exuruntur viui ſcutræ 251,23
Exutus metu 407,42

F

Fabaria porticus 619,52: 629,29
Fabataria 203,17
Faberrime: quære Fabre.
Fabia Marei connubium ambit 149, 34. Fabiæ Verique conſpiratio 152, 36. Fabiæ filius 165,43
Fabia Oreſtilla 237,7
Fabiani 27,21
Fabianus arcus 254,10: 614, 26: 622, 26
Fabianus Muſtius 173,48
Fabilius gramm. 231,8
Fabius Africanus conſ. 73,5
Fabius Cerilianus hiſtor. 300,23
Fabius Chilo 162,37
Fabius Gurges 204,35. Fabii Gurgitis opus 617,64
Fabius Marcellinus hiſtor. 219,17. Fabii Marcellini ſtilus 289,36
Fabius Paulinus 173,47
Fabius Pomponianus 264,4
Fabius Repentinus 139,16
Fabius Sabinus 223,49
Fabius Soſianus 296,4
Fabre munita caſa 515,36. fabre politus 415,24. faberrime politus thorax 484,50. faberrime aptata 383, 6. item compoſ. Fabrefactus ex-- 481,5
Fabricarum peritiſſimus 286,37. fabricarum tribuni 313,51. Fabricæ Cremonenſis tribunus 322,15. Fabricæ præpoſitus 484, 49. item Fabricæ admotus, i. torturæ 480, 50
Fabricenſes 508,6
Fabricius Luſcinus medicum proditorem Pyrrho remittit 493,43
Fabricius pons 621,30: 630,23
Fabrilis officina 257,16. fabrile diſcidiũ 506,13
Fabritii vicus 609,14
Fabulæ diurnæ 124,24 fabulæ priuatæ, i. familiaria colloquia 204. 14. fabulæ litteratæ, colloquia cum litteratis 215,21. fabulas litteratas habere cum præceptore 166,29. fabulas conferre, confabulari 166,40. fabulas principis vendere 239, 3. Fabulæ more antiquo datæ 132,1
Fabulari cum puero 120, 34. fabulari cum Ioue 63,28
Fabularis hiſtoria 57,13
Facelaria 203,17
Facere citati 324,32. faciebat muttari 249, 32. facient curſitare 136,15. fecit occidi fratrem 185, 43. item Facere manu plurimum 220,52: ſic 219,43. facere fortiter 259,48: 268, 48. facere fortiſſime, i. fortiſſ. pugnare 429, 28. ad faciendum fortiter accendebat 340, 3. Faciendum alteri non eſt quod tibi nolis fieri 220, 5. Facere rhetorẽ: pro Agere 263,55
Facetiæ Rom. 251,18. facetiſſima Veſpaſiani dicta 116, 3. facete in ſe dicta, diſſimulat princeps 407,25
Faciem viſendam præbere cogitur noxius 110,40. in faciem indicis libellos iacit reus 76,30. idem Vultus.
Facilis adimere 396, 37. faciles iraſci 503,53
Facinus illicitum ſimilitudine aut impunitate alterius criminis non diluitur 493,52
Facti ſuaſor & probator, nihil differunt 465,12. ex facto, i. ex re 345,4
Factio præparata Pertinaci 165,49. factio illi concinnata, proditur 163,27. factione detecta 219,27. factionem inire 194, 32. factionem cum militib. fecerat 241,2. factionem cõiurationis ſimulatam ingerere 281, 12. factionib. ſe præbere 243,25
Factionibus circenſibus duas addit Domitianus 121, 20. factionum domini 85,8: 88,46. factionum iiii ſtabula 615,55: 627,15
Facultatis immenſæ princeps 132, 20
Facundia ſermonis vtriuſque 329,44. facundiæ fuit Græcæ magis quam Latinæ 213,38. facundiæ Latinæ ſtudium 208,4. facundiæ certamen 62,54
Fadilla 137,21,23: 155,52: 232,15
Fæces bibere Firmus non vult 296, 42
Fagutalis iugus 612,19
Falcati currus 220,54
Falces fœnariæ 270,21
Falco conſul 164,20: 167,16. Falco imperium affectat 165,41
Falconius Nicomachus 285,9
Falconius Probus 281,23
Fallere per iocum 87,32
Falſarii 211,38: 213, 49. falſarius maximus 117, 18. aduerſus falſarios commentum Neronis 87, 34. falſario præcidendæ manus 76, 14
Falſi teſtamenti actio 26, 5. falſarum tabularum reus 22, 11. falſi conſcios & participes capite plectit Imp. R. 478,2
Fama rumorum nutrix 507,12. volat, 442,20. linguis mille res nouas diſſeminat 389,51. famæ præpes volatus 359,38. famæ erraticæ velocitas 323, 28. fama diſtulit promiſſum eſſe 7,20. de Fama queritur Conſtantius 336, 27. fama & rumores a duce vt interpr. 13,8
cũ Fama redire in gratiam 189, 24. Famæ perpetuæ cupiditas inconſulta 97,47
Fames malorum omnium vltimũ 370, 46. mortis genus ignauiſſ. 349, 29: 440,44. famis furor 311,12. fame necatur qui cibaria vendidit carius 100,1. fames publica 95,38. famem populo indicit Caligula 64, 55. fames atrociſſ. 442,33. famem tolerare 13,29
Familiæ pecuniæq. emptor 84 48. per familias captiuas agros colere 283, 10. familiis veterib. inſignia adimit Caligula 66,35
Familiares litteræ 273,29. familiares ſe nimium præbere non debent principes 200, 38. familiaritate principum abutuntur improbi 215. 34. familiaritatis veteris obliti, crudeliſſimi ſunt inimici 197,26
Famoſi equi 62,44. famoſæ fœminæ

50,9. famoſi iudicii nota 50,12 famoſa epigramm.14,17 .famoſa ſcripta cum auctorum ignominia abolentur 121, 40. de famoſis libellis & carminibus conſtitutio Aug. 30, 48
Famulari 400, 16. famulitium aulicum 166,8.
Fana templaq; 11,12
Fanatici 199, 43. fanatici prædicto 288,5
Fannii Cæpionis coniuratio 22, 10: 44,16
Farinæ modius decem aureis mutatus 442,33
Farnabius dux Got. 506,32. idem Farnobius 510,54
Farta e foco rapta mandere 109,32
Farta 190,12
Faſces laureati 228,2. faſcium lex 4,18. item Faſcis epiſtolarum 396,12. faſcis literarum 321,48
Faſciæ purpuræ ac conchylii 62, 25. faſcia, regiæ maieſtatis inſigne 350, 52. faſciola vinctus infans 272,24. faſciola cādida crus obligatū 350,49
Faſianus 190,11. feſtis diebus apponitur 216,8. eadem faſiana avis 286,39
Faſti 253,5. Faſti & Acta publica 43,31. faſti publici 253, 12. faſti conſulares 136,20. faſti corriguntur 8.33
Fata humanos ſenſim hebetant 316, 30. fatum, principis poteſtate vinci vel fieri, opinatus quidam 352,16. fato agi cuncta 57,2. fatorum vias oſtendens ſcientia, floret Alexandriæ 411, 22. fatorum per genituras interpres 479,14
Fatalis ordo quod præſcripſit, fieri neceſſe eſt 415,30. fatales libri 275, 54
Fatidica puella 100,32. fatidicus fons 406,49. fatidicæ ſortes 325 19. fatidici libri 25,15. fatidici verſus 516,33
Fauces nouacula ſecare 63,47. faucib. contortis 12, 44.
Faonus rex 106,41. Fauni ædis 620,30
M. Fauonius 20,36
Fauor mimus 115,39
Fauorabile nomen eius fuit 98,11. fauorabilis auriga 484,53. fauorabiles ſuccos 315,46. fauorabilis vulgo princeps 59,25. fauorabilis cunctorū ſtudio princeps 416,22. fauorabilis omnium ore 354, 26. Fauorabilis, fauore dignus 454.46
Fauorabiliter ludere 85.34
Fauorinus philoſ. 130,48:131.13
Fauſiana matr. 467,26
Fauſtina Annia 157,14: 159,22
Fauſtina Pii F. obiit M. Antonino 142, 25. Auguſta nominatur a ſenatu 138, 13. gladiatoris amore incenſa 146, 20. Caſſium ad contra Marcū concitarit 154,47: 155,40. Fauſtinæ ſomnium de Cōmodo 157,10. ſcelus 152,32. Fauſtinæ probris quo nomine indulſerit Marcus 146,30. 147, 45. Fauſtinæ mors, & honores poſt mortem 148,28. Fauſtina mortua conſecratur 138,33 Fauſtinæ templū 254,10: 611,22: 624,51. Fauſtinæ templū & diuale nomen eripitur 188,33
Fauſtina Fauſtinæ filia 139,40
Fauſtina, vxor Conſtantii Aug. 388,38 vidua 411,41: 453,42
Fauſtinianæ puellæ 139,5: 148,32: 221, 36. a Fauſtina Pii F.
Fauſtinianus 173.53
Fauſtinus menſis 139,39
Fauſtinus prætor 190,26. conſul 250,7. notarius 498,12
Fauſtus & felix Cæſar Iul. 344.8
Fauſtus Quintillus 169,18
Fauſtus Sylla 80,10. inimicis 14, 42. Fauſti Sullæ ſponſa 5, 52
Factum eſt ei a ſen. 177,39
Fax aeris regionem ſulcans 435,12,25
Febriens 134,1. febris fortuita 57, 50. febris ardentiſſ. 395,5. febrib. intervallaris afflictus 513, 17. febrib. carmine medetur anus 484, 28. Febris ara 617,10
Feliciſſimus rationalis, monetariorum dux 280,46
Felicitas quid 396,18. Felicitatis ſimulacrum 43,28
Feliciter: in acclamationibus 162, 10.13. Feliciter illi optabatur 177,40 Feliciter Imperatori 74,23. Feliciter domino & dominæ 123,26. feliciter agatis 228,32
Felix ad omnia, infeliciſſ. Imperator 266,22. Felicis nomen recipit Macrinus 192,49: 193,41. Felicis arboris caſtra 512,32
Felix Iudææ præſes 80,18
Felix præf pe. 239,8
Felix ex notario magiſter officiorum 381,43
Felix Comes largitionum moritur 412, (26
Femur aureum 411,31
Feneſtram aperire 48,52
Fera feri patris filia 64,32. fera natio 451,12. feræ gentes 374,8. feri populi 420,15. fera vrbs 421,41
Feræ pelle tectus Nero 90,34. feræ 10 hoſtem immittuntur 187,2. feras in populum immittere cogitat Nero 95,17. feræ vulneratæ magis exaſperantur 217,6. feræ muneri deſtinatæ 65,1. feræ manſuetæ cum auratis veſtib. matronarum 550,55. feræ mille natali exhibitæ 128,58.
feræ ſub Gordiano Romæ quæ fuerint 241,50. feris obiecti 305,37. feris rabidis ſubiicere 64,55 ferarum confectores 86,35. feras innumeras ſua manu occidit Cōmodus 160,40
Feralia auſa 405 49
Fercula pompæ 8,4. fercula cœnarum 55,3. fercula XXII ingentium epularū, interiecta lotione & luſu venerio 205, 38. fercula fictitia 204,29,55
Ferentinum oppidum 103,31: 111.49
Ferias iudicii prætor 78,30
Feriat quem volet 124,10
Ferinus præf. Maur. 487,38. occiditur 487,52
Ferini ſpiritus latro 469,47
Ferox animi 279, 23. ferocitas 109, 15
Ferendo rapiendoq; 351,22
Ferrata gens 257,23. ferratæ catervæ 434,18. ferrea facie omni 435, 40
Ferratus mons 486,46
ad Ferrum exhibere 86, 33. ferro minandum potius quā viendū 437,40
Feruet apparatus belli 360,3
Ferula flagrove excitare 74, 27. ferulis obiurgari 63,2
Feſtorum & ſolennium dierum celebratio 35,7. feſtiſſimi dies 286,40
Feſtina celeritate 494,21
Feſtinare iter 336,42: 442,17,37. feſtinato introire 351,15. feſtinatæ nuptiæ 33,38
Feſtina ō 3,39. feſtinatius prodire 376,38
Feſtinatio & temeritas perfecto duci minime conuenit 23,33
Feſtinus Tridentinus 484,10
Feſtiuo vindemiatum 2005,4. ad Feſtiuitatem vocare 249, 36. feſtiuitas Alexandri & Mammeæ nomine celebrata 522,52. feſtiuitate inſigni puer 59,41
Feſtiuus, hiſtor. 297,2
Feſtus libertus 194,47
Feſtus Peſcennius 173,58
Fibulæ veſtium 309,19. fibulæ arg.& aur. 270,17. fibulæ & argenteæ & aureæ conceduntur militibus 282, 48. fibulæ aureæ gemmatæ 253,23. fibulæ ſine gemmis 129,16
Fibulatoria ſaga 258,23
Fici arbores 252,15. fici virides biferæ 35,16. ficus Alexandrinæ 222,36
Fictilis calix 81,3
Ficulenſis via 623,4
Fidei bonæ debitor 27,52. fidem ærariis obligatam liberare 74,41
Fide non amittendæ ſalutis accepta 465,41. fides frangitur 230,44. fide labefactata 112,9. fides Punica 236, 23,49
Fidei commiſſa 78,35. fidei commiſſa & legata deferuntur amicorū fideliſſimis 395,28
Fidei templum 617,11
Fidenatis amphitheatri ruina 51,5: 65,55
Fidentes duces 387, 45. fidentior in verba 496, 54. fidentiſſimo impetu 464,30. fidentiſſime 366,51
Fidiculis diſtendere 55, 42. fidiculis exquirere 66,21
Fidii vicus 619, 16. f. Fidei.
Fiduſtius prætidalis 479,20
Fieri ſolet de tyrannis 201,26. fieri non oportet omnia quæ licet 501,6
Figmentum, effigies 364,27. 46: 407, 7 ſic figmenta ærea 309,10. figmentum hominis 335,49 figmenta numinum exprimentes moles 345,16
Figurata dicere 174,20
Filius naturalis, & filius adoptiuus 53, 14: & 54, 4. filius a matre non agnitus, maritus ei datur 76,11. in filiorum locum quale vel qui ſolerent, & quomodò 274,55. filius Heliogabalus non vult 505, 53. filios appellat veteranus dux, milites 453,52. filii, liberi 233 43
e Filo pendens ſalus 308, 7. fila auro penſanda non ſunt 282,40. filo corporis decente 317, 54
Fimbria longior 309,28
Finale librameorum 320,48
Finire, ceſſare 429.8
Firmare, confirm. 242, 22. ſic firmare fidem 323,15. firmare adiecta religione 469,9. Firmare, affirmare 313,54: 322,21
Firme inſiſtere 64,45
Firmitudo 363,34
Firmus rebellis 279,20. Firmi tyr. ortus, vita, mors 296,2. Firmi tres vno eodemq; tempore 296,17. Firmus Maur. fratris cæde Romanorum arma in ſe vertit 486,6. rebus deſperatis laqueo vitam finit 490,13
Fiſcales calumniæ 128,25. fiſcalis curſus 128,17. fiſcalia vina 283,16
ad Fiſcum deferri 123,15. fiſco detrahere 27,58 fiſci ius ſubterfugere 115,10 fiſcus priuatus principis 138,22. fiſcus Iudaicus acerbiſſime actus 123,15
Fiſci procurator 527,46. fiſci aduocatio 187,26: 189,13 fiſci aduocatus

tus ab Adriano primum inſtitutus 132,19
Fiſtulæ flores & vnguenta ſpargentes 91,9. fiſtula concionaria 496,53
Fixa firmitate coaliſtens 341,26:397,18
Flabella aurata 474,18
Flabris ſæuientib. 439,25
Flabunii, nob.famil. 473.19
Flaccianus Tripol. legatus 476, 50: 477,29 ꝓfugus, Romæ obit 478,6.
Flagitatores 362,37. flagitatorum ra-pacitas 396,33
Flagrans, ardenter cupiens 492,30. fla-granti hieme 444.7
Flamen Herculaneus Commodianus 161,54. Flaminicæ Auguſtales 138, 34. Flaminium Diale 25,27
Flaminius circus 615,54: 627,13. Fla-minia porticus 253,49. Flaminia via 25,9
Flammarum globi e terra erumpentes 412,19. flammis cauſtus ob delicta leuia 461,36
Flammei caliis 379,32. flammeus torulus vertici aptatus 339,38
Flammeum 90,23
Flatilis ſonitus 493.33
Flauia Domitilla 111,46
Flauia Titiana 164,24
Flauiæ gentis origo 111,7. Flauiæ gen-tes a quo propagatæ 267,22. Fla-uiæ gentis templum 119, 35: 121,4: 613,5: 625,38
Flauialium ſacerdotum collegium 120,46
Flauiana, matr.R. 469,3
Flauiani, Flauiorum factio 110,15
Flauianus vicarius 478,31
Flauius Arabianus 282,54
Flauius Claudius Aug. 268, 24: 275, 28
Flauius Clemens 124,5
Flauius Genialis 168,9
Flauius Iuuenalis 171,51
Flauius Liberalis 111,48
T. Flauius Petro 111,10
Flauius Sabinus 110,9:121,38
Flauius Sulpicianus 186,44
M.Flauius Valerius Cõſtantius Max. Aug.Imp.535,7
Flauius Vopiſcus qua ætate vixerit 282, 30. quæ ſcripſerit 289,17. Flauii Vo-piſci auus 297,50:299,13:302,15,23
Flauius Florus 116,5
Flauius Cæſetius 15,35
Fletu ſe defectores ad pœnitentiam re-uocaturum confidit Nero 95,23
Flexibilis 497,39
Flexiloquus 359,13
Flexuræ vicorum 93,48
Flexuoſæ ſemitæ 306,16
Floræ templum & circus 612,60: 625, 32
Floralia, lud. 99,34: 612,61. Flora-lia ſacra 199,31
Florea ſtrata 203,1
Flores alieni temporis 151,6. floribus votisque fauſtis excipere 390,22. flo-rib. oppreſſi 203,26. inter flores ſe-dere 205,33
Florentinus I.C. 223,53
Florentius Nigriani filius, mag.off. 322, 27
Florentius magiſt. offic. quæſitor in negotio Vrſicini 374,26. in inſulam contruditur 398,2. fugit 454,8. oc-ciditur 454,18
Florentius præf.pr. 338,47. Conſtan-tium in Iulianũ exſtimulat 375,43. fugit, & Iulianum apud Conſtantiũ traducit 381,16. Illyrici prætorio præficitur 388,31: 390,1. ex præf. præt. conſul, effugit 398,4
Florentius præf. 461,45
Florentius Mogontiacus dux 485,54
P. Florianus 188,1
Floriani Imp. vita & mors 287,12: 568, 53
Florus poeta 131,1. Florus Maurus 489, 17. Florus Meſtrius 116,4
Floſcellaria baſilica 631,8: & 621,13
Floſculi Tulliani 479,41
Fluctuare inter ſpem & metum 73, 43
Fluenta 403,30: 424,8,35: 459,44. fluentorum amplitudo 505,38
Fluentia loquendi 496,6
Flumen foſſile 431,3. fluminum ſolus Nilus auras nullas inſpirat 409,1. flu-minis congelatio, luſoriis nauib. diſ-currentib. impeditur 344,25. flumi-nis tranandi rationes variæ 441,32. flumina epota 288,9
Fluuiales ripæ 413.54
Fluuius lacum abſq; contagio perme-ans 310,47,54. 329,8. fluuius com-mento quo tranſmeatus a Para 492, 49. a fluuiis denominatæ regiones 418,33
Fluuioli lapilli 423,17
Focillatus 21,28
Foculi ſempiterni 419,32
Fodicat a laterib. confeſſio exprimitur 480,53. idem Sulcari.
Fodinæ operoſæ 410,3. fodinæ cunicu-lorum 429,10
Fodiri pro Fodi 431,4
Fœderis iciendi ritus 79,33. fœderis pignora ſeu vincula, obſides 352,2, 8. fœdus Romana maieſtate indi-gnum 441,18. fœdera turpia ſæpe re-petitione bellorum diſſoluta ſunt 443,35
Fœderare pacem 514,14. fœderata pa-ce 426,33. fœderatur concordia 506,36
Fœminæ quoq; regnarunt, & res ma-gnas geſſerunt 4,54. fœminarum quoq; pugnas exhibet Domitianus 120,30. fœminæ probroſæ a Domi-tiano vt caſtigatæ 122,43. fœmina-rum inopiæ ſubuenire 128,26
Fœnebris: quære in Fœnus.
Fœnum prodigiaitate exhibitum 205, 16. fœnum e campis Thraciæ 261,18
Fœnariæ falces 270,21
Fœnus exercere 111,17. fœnus publicũ 212,1. fœnus trientariũ 137,31: 212, 1: 213,24
Fœnebris pecunia 68,18
Folies pro accubitis ſubſtrati 204,19.
Folles æris 203,39
Folliculus & pila 36,33
Fons reſorbens ſe ipſe 418,27. fons bi-tumine ſcatens 425,9. fontes ſulfu-rei 369,34. fons fœtens 363,24. fons fatidicus 406,49. fonte ſacro im-mergitur Apis Æg. 407,51. fontes ceſſant 407,13
M. Fonteius 296,2
C. Fonteius Capito conſ. 59,46
Fonteius Capito legatus in Germ 101,7
Forcipis ſpecie 336,55
Forem ferratam 498,43
Forenſia 34,50. forenſia diſtribuere 62,22
Fori nauium 351,14
Forinſecus 369,15: 389,48
Forma diſceptatrice delectus habitus 158,27. forma ſtatuæ, nomini con-ueniens 180,48 forma vitæ 449,31. formæ binariæ, ternariæ, quaternariæ, denariæ 216,45. formas ea ami-corum ſententia cõponit Pius 138,39. formæ e roborib. in alueum flumi-nis coniectæ 471,20. forma quædã diuina (i ſpecies ſeu ſpectrũ) milites ad pugn. inhortatur 277,46
Formalis epiſtola 123,30
Formandus ad reg.remp. 242,14
Formator imperii 446,47. ſic for-matores imperii 359,52
Formido muta claudit ora 351,40. for-midinem intentare 347,24. formi-dine tenus 311,49
Formidoloſus Perſis 319.3
Formicæ pennatæ 95,48
Formula excidere 76,2. formulis apta-ti calcei 503.27
Fornix Bithynicus 10,22. fornices ſub-terr. 367,2
Fornicatum ædif. 473.3
Forpices ſeu Forcipes 35.10
Fors belli 257,47. fors aut ratio 497, 25. fortis fortunæ templum 620,44: 629,51
Forenſes, leg. 363,30
Fortiter facere 259,48: 268,48: 347, 48: 428,52. fortiter facientes 324,12 ſic alibi Fortiſſime facere.
Fortitudo virium 499.37. fortitudo deliciis eneruatur 328,34
Fortuita animalia 202,7
Fortuna ante fores ſtans & diſceſſum minitans 99,16. (ſic Genius 377, 52) fortuna varietatum amans. ini-mica iuſtitiæ 300,15. efferi interdũ etiã ſapientiores 269,19. verſabilib. motib. in humanis reb. ludit 318,4. afflatu multos decipit 248,13. fortu-næ volucris rota 502,38
Fortuna incuſatur 510,34. fortuna orbis Romani incuſatur 443,20. fortunam domus ſuæ, obiici Mar-cus vetat 155,31
Fortunæ maiores, pro, Celſioris cõ-ditionis homines 497,31
Fortuna gemina præpetib. pennis vehens 464,51. fortuna aurea in prin cipum cubiculo poni ſolita 140,21. fortunã auream Pius moriens e ſuo cubiculo ad Marci ſucceſſoris cubi-culum tranſmiſerit 142,39. fortunã regiam alternis dieb. apud filios po-ni vult Seuerus 177,1
Fortuna Prænestina 124,14. Fortu-na Tuſculana cum Galba expoſtulat 101,24. Fortuna Mammoſa 618,55: 618,49. Fortunę Mammoſæ vicus 618,47. Fortunæ obſequentis vicus 619,10. Fortuna reſpiciens 617,39: 628,2. Fortunæ reſpicientis vicus 617,1 Fortunæ dubiæ vicus 619,36. Fortuna publica 612,64. Fortunæ templum nouum 613,44: 626,9
Fortunati vicus 619,13
Fortunatianus hiſtor. 242,54: 246,53.
Fortunatianus comes 479,11
Foruli aurati 25,18
Forum Appii 42,34. Cæſaris 5,40. Au-guſti 24,38: & 25,33: & 31,1. Ner-uæ 121,4. Vlpium 147,30. Pacis 336,16. Romanum 34,29: 614, 1: 626,32. Fora R. xvii, 622, 2: 630,32. Forõ, operam dare 117, 21

Foſſa Neronis 91,14. foſſæ militari opere detergentur 22,3
Foſſato circuire caſtra 240,4
Foſſuris complanare 67,20
Fotu calefacere 503,17
Foueæ fallaces 429,47
Fragiledus 351,44
Fragmina panis 77,19. fragmina ſubſelliorum 90,7. fragor nubium 498,37. fragor cæleſtis, tonitru 517,5. fragore armorum opprimere 494,48
Fragoſæ nares 310,41. fragoſi tramites 390,38
Franci malefidi 322,43. ridendo fidẽ frangere ſolent 298,45. cæduntur 272,55. relicta Agrippina, pacem cum Rom. faciunt 331,25. debellantur 349,1. Gallicanos tractus ſibi cõfines incurſant 462,19. Franci multitudine florent in Palatio 322,23.
Francorum rex, Romanis aduerſus Alamanos ſocius 511,32
Franci Atthuarii 382,12
Francia, Francorum regio 495,12
Francica auxilia 250,39
Francicus, Gothicus, cognom. 292,12,21
Fraomarius rex 485,50
Frater patruelis 186,10. fratris frater 269,34. fratres ſe conſalutant reges ac principes 346,47: 347,13. fratris inſidias æquo animo fert Titus Veſp. 119,7. fratri malam gratiam refert Domitianus 120,12
Fraterno amori vicẽ reddere 186,8. fraternæ cædis pœnitet Caracallum 186,7: 190,38
Fregellani ad deditionem compulſi 443,31
Fremens immania 411,16
Fremibundi curſus 402,4
Fremitus indignationi mixtus 340,18. fremitus lætus 417,3
Frendentes immania 340,25
Frequentari, celebrari 136,9. frequentata nomina 255,14
Fretalis oceanus 471,13
Frigeridus dux 508,49.55. Gotorum furorem glorioſe euadit 510,46
Frigidæ potus 214,31. frigidorum percupidus 237,49. frigidis abſtinens 225,3
Frigidaria niualia 303,10
Friſii Transrhenani 182,31
Fritigernus Got. dux 506,18. ſollers 506,48. cum ſuis euadit 507,7. obſidione miſſa, rapinas agit 508,17. patulas regiones cum ſuis petit 513,22. legatos ad Valentem mittit 513,46. Alanos & Hunnos aduerſum Rom. ſibi aſſociat 518,13
Friuolus & amenti ſimilis 76,5
Frontalia 414,55
Fronto Cornelius 141,11
Fructuarii prouentus 402,32. fructuarii fœtus 420,29
Frugi, cognom. Piſonum 261,48
Frugi Craſſus 127,40
Frumenti & vini vſum ignorantes 307,45. frumentum accipientes e publico 8,52. frumentum prouincialib. indigentib. datur ex horreis populo R. deſtinatis 468,24. frumenti præbitio 5,48. frumenti admenſio 27,46. frumentum menſtruum 86,22. frumenta cremata 434,24
Frumentarii agri 419,14. frumentarium vectigal 291,25. frumentarius vicus 619,17
Frumentariæ rei ampliſſime proſpicit Seuerus 172,27: 176,49. frumentariæ perceptioni adſcribere 142,48
Frumentarii occulta explorant & ad Imp. deferunt 129,33. cum litteris per prouincias dimittuntur 244,17
Frumentationum lex 27,17. frumentationes publicæ ab Auguſto vt temperatæ 28,4
Fruſtra habiti, fruſtrati 359,53: 428,6
Frutecta & dumi 306,2: 361,37. Fruticeta & vepres 96,36
Frygianum 629,42. forſan Bryttianus vicus 620,15
Fucare purpuram 314,11
Fucinus lacus 9,30. Fucini lacus emiſſarium 77,28
Fuerat, i. quondam 323,5
Fuga irriti conatus ſtultitiam indicat, nec ſalutem vnquam reperit 340,48. fugæ auxilium & ſibi & ſuis adimit Cæſar 12,38. fugam militum vt repreſſerit Sylla 340,52. fuga punitur 434,8. decimatione plectitur 426,45. fuga damnari 373,4
Fugitare 327,13: 361,54
Fulgor pro Fulgur 24,50. fulgura ſolito crebriora 124,9. fulguralium librorum præceptum 426,13
Fullonia 318,8
Fulmen præſag. 40,21: 83,43. fulmen repentino fragore nubium excuſſum, ominoſum 498,37. de fulminis ſignificatione diſputatio 416,8. fulmine fiſſa lancea 232,8. fulmine tangendi, plane hebetantur 349,46. fulminum figura 415,1
Fuluia Pia 170,21
Fuluius leg. 178,34
Fuluius Aſprianus hiſtor. 303,18
Fuluius Boius 274,38
Fuluius Pius 170,23
Fuluius Sabinus 275,52
Fuluus color, paullo excitatior quam luteus 384,29
de Fumo in flammam 468,49. de fumo ad flammam ire 316,32. fumo ſignum datur 360,7. fumo necari 154,2. fumo necantur in ſpecu hoſtes 429,53
per Fumum vendere 140,2. fumos vendere de principe 223,45. fumis vendere dicta & facta principis 200,34: 201,47. fumi venditor fumo necatur 215,48. fumi venditor in crucem agitur 212,41
Funalis equus 43,47
Funambuli 99,35: & 86,25
Funarius vnde cognominatus Gratianus 499,34
Funda ſtuppea vel ferrea 414,26
Fundare vtilitatem prouinciarum 349,17. fundari cum Perſis pacem 336,44. fundatus manere nititur 505,6. fundatus moderator 499,55
Funditare 428,47. funditare & iacere 467,25
Fundi op. 43,27: 99,5
Fundus, vrbis in modum extructus 486,54. fundus muro valido circumdatus 487,55
Funebre munus 143,2. funebris laudatio 167,11. funebris habitus 161,32
Funes de mulierum capillis 232,41: 244,31: 246,12
Fungi munus ſenatorium 26,30. fungi vicem alterius 28,51
Fungis abſtinere 123,45
Funereus latro 489,33. funereæ ſtrages 348,1. funerea multa perpeſſi 509,55
Funus Perſicum 364,45. funus Cæſaris 17,2. funus imaginarium & cenſorium 167,10: 172,19. funeris imperatoris ritus 396,48. funere publico honoratus 107,25. funera vulgaria quoq. publico ſumptu efferri iubet Marcus 144,50
Funus præcedunt honorati complures palliati, nudatis capitib. 483,23
funus e foro non emittitur niſi numerata prius pecunia 50,29. funera in Libitinæ rationem inferuntur 94,2
Funeris ornamenta 135,39
Furcæ inſerta ceruice ad necem virgis cædi 96,53
Fures de paupertate queruntur 211,29. fures magni, ſuffragatoribus pauca dando, euadunt ſupplicium 211,31. fures Alexandro Seuero quam exoſi fuerint 210,47: 211,10,26,28,48: 212,24: 213,47. fures in crucem tolluntur 213,54. fures prouinciales grauiſſime puniũtur 282,5
Furari per iocum 87,32
Furtorũ arte deſpecta, rapiens propalam 330,1. furtum grauiter caſtigatum 180,8. furta militum vt caſtig. Alex. 219,55. furta bellorum 414,3
Furiarum tædis ac verberibus exagitatus Nero 92,29. Furiales vnci 316,54
Furioſus, medicis curandus datur ignoto cædis conata 129,51
Furius Camillus Scribonianus 75,45: 81,35
Furius Celſus 221,38
Furius Leptinus 8,17
Furius Placidus ſeu Pacilus 275,18
Furius Victorinus 145,7
Furnariam exercere 206,52
Furnilla Marcia 117,24
Furor ex oculis lucens 515,21. furor voluntarius ebrietas 329,32
Furuæ hoſtiæ 176,44
Fuſca vox 88,8
Fuſcianus it. conſul 160,37
Fuſcianus præf. 164,1
Fuſcina pugn. 65,50
Fuſcus, Niger 179,32
Fuſcus Adriano exoſus 833,12
Fuſcus conſul 257,30
Fuſcus Allius 259,18
Fuſcus Aurelius 261,55
Fuſcus Cornelius 221,9
Fuſtib. ad exitium necatus 484,49
Futurum eſt hoc de te 200,37. futura cæleſtibus decretis commendanda 435,10. futura vi præſagiant Alani 504,52. futurorum præſcientia vnde comparetur 385,27

G

Gabalus 293,48
Gabinius Secundus 79,4
Gabinius rex Q. 496,48. Gabinii regis cædes inulta relinquitur 497,28
Gaianum 620,28: 629,40. idem Caianum, a Caio.
Gaionatis fundus 487,55
Galactophagi pop. 421,28
Galatæ dicti olim Galli, a Galata Celtæ

Celtæ regis matre 327,8. Galatæ mercatores 400,9
Galbæ cognomen vnde tractum, ambigitur 98,38
Galba orator 495,43
Galbæ Imp. ortus & res geſtæ 98,32. interitus 102,44. Galbæ horti 103,9. Galbæ horrea 629,19
Galbina tunica 279,47
Galeæ gemmatæ 232,2. galeis criſtatis coruſci 431,45. Galea Imperatoris auro lapilliſque diſtincta 484,27
Galeria Fundana 107,51
Galeria Fauſtina Auguſta 140,47
Galericulus 106,16
Galerius Cæſ. 269,8:303,25. Galerius Maximianus Cæſar 526,20. Galerius purpuratus, Auguſti vehiculum pedes præcurrere coactus 316,23. Galerii Maximiani vita 532,12: 570,1
Galerus 89,53. Galeris incuruis capita tegunt Hunni 503,25. e galeris pendentia fila 500,39
Galla matre natus 298,51
Galla, Ruſini & Cerealis ſoror, Galli & Iuliani mater 317,53
Galli matris deum 199,44. Gallus matris deum tympanizans 33,35
Gallorum cantus Neronem excitat: ſignif. ambig. 95,42
Galli in tres populos olim diuiſi 318,24. Galli peculiari nomine dicti Celtæ 328,24. Gallorum fortiores qui, & cur 328,31. Gallorum figura & mores 329,19. Gallorum ingeniū 249,46: 297,13,17. Galli impatientes 367,32,10: & 366,47. nouarum rerum ſemper cupidi 255,46. pueri Imperium ferre non poſſunt 255,36. nare adſueti 440,20. ſagis vſi trabeatis 250,31. braccis depoſitis latum clauum ſumunt 15,52
Galliæ deſcriptio 327,19. Gallia omnis quibus contineatur finibus 5,23. Galliarum exordium 329,14. Galliarum prouinciæ quatuor 328,35. Galliarum prouinciæ Ammiani temporibus vt diuiſæ 328,39. Gallia Ciſalpina & Comata 4,49. Gallia Transalpina 6,29. Galliæ Romano imperio vt ſubmiſſæ 329,36. Germanico iugo liberantur 292,43: 293,15
Gallica monumenta 327,15. Gallicæ gentis origo, nomina, genera 327,3
Gallicani homines 95,14: 110,49. Gallicani exercitus 171,30. Gallicani numeri alacres 417,3. Gallicanæ cohortes pronæ ad motus excitandos 301,7,16. Gallicani procinctus, exordia ſumunt a Iulio mēſe 348,47. Gallicanarum mulierum acrimonia & vires 329,22. Gallicanæ mentes duræ ac retrogradæ 222,2. Gallicanum imperium requirit principem conſtantem 301,2
Gallicanus ex conſ. 238,28: & 229,23
Gallicanus præf. 285,48: 290,6
Gallicanus hiſtor. 289,25
a Gallicinio 475,29. gallicinii ſecundis 407,34
Galliena 264,9
Gallieni Imp. ortus, vita, mors 248,49: 524,22: 568,6. dotes 252,50: 253,18: 257,38. verſutia 305,17. crudelitas 396,3. Gallienus quam diu imperarit 254,12,42: 300,17
Gallienus Gallieni filius 254,6. Gallienus minor Saloninus 254,11
ad Gallinas albas villa 98,25: 613,13: 625,42
Gallinaceus Vitellio in capite adſiſtit 108,35: 110,49. gallinaceus decuplo repenſus 180,8
M. Gallius 43,44
Gallogrȩciam quo titulo ſubegiſſe gloriatus Caligula 65,37
Gallonius Auitus 299,17
Gallus fl. 452,32
Q. Gallus prætor 24,15
Galli area 609,20: 621,58
Galli Aug. ortus, vita, mors 523,18: 567,33
Galli Cæſaris ortus 304,32. ortus, natura, corporis animique qualitas 317,50. ortus, vita, mors 540,14. facinora 304,28. Gallus, Cæſar quando factus 394,1. exaſperatus ſæuit 312,44. apud Conſtantium accuſatur 314,30. fluctuat 316,9. capite plectitur 317,26
Gallus poeta 345,24
Gallus Antipater 267,47
Gallus Apruncülus 397,21
Gallus Terrinius 30,39
Gamala op. 117,25
Ganeæ inſignes 90,15. ganeæ & popinæ in Palatinis ædibus 157,37. ganeæ inhibentur 49,54
Ganges fl. 418,3: 504,10
Ganymedis lacus 613,32: 625,65
Garamantum ſitus 408,9
Gargilius Martialis hiſtor. 216,12. Gargilii Martialis ſtilus 289,37
Garritor vt caſtigatus 404,34
Garumnæ fl. ortus & curſus 328,26
Gaſtrenſis appar. 452,38
Gaudentius 320,16. Gaudentius agens in reb. 334,10
Gaudentius notarius 349,39. in Africam mittitur 389,8. pœnas dat 405,32
Gaudentius ſcutarius 449,7
Gaudianus 239,12
Gaudioſus dux 295,2
Gaugamela vrbs 418,37
Gauius Maximus 139,14
Gauiunni pop. 293,50. forſan iidem Grutungi.
Gaza regia 27,38. gazæ antiquiſſimæ theſauri 91,28
Gaza op. 373,12
Gazaca vrbs 419,49: 422,6
Geapolis op. 420,24
Gedroſia, regio Perſ. 418,9. Gedroſiæ ſitus, fluuii, montes, vrbes 422,15
Gellius hiſtor. 289,4. Gellius Fuſcus, hiſtor. 263,26
Geloni pop. 402,29. Gelonorum ſitus & mores 504,11
Gelociana, ſ. domus 62,36
Gelu duratiarum 329,29
Gemere amiſſos 392,10
Geminas libertus 145,17: 149,30: 152,19
Geminus, duplex 372,53: 389,9. ſic Gemina ratione 441,24
Geminus Tanuſius, hiſtor. 2,31. Geminus comœdus 141,8. Gemini vicus 610,8
Gemmæ pomis ac florib. miſtæ 105,8. gemmæ ſculptæ in calciamentis 203,48. gemmæ vitreæ pro veris venditæ 252,13. gemmarum vſus Perſis frequens 423,8. gemmas viris vſui non eſſe cenſet Alexander Aug. 217,14. gemmas poſſidere, muliebre videtur Alexandro 219,46. gemmis proiectis ſacculum ſibi retinet miles ſimplex 398,53
Gemmatæ fibulæ, baltei, calcei 303,4. gemmata vaſa 253,22. gemmata pocula 151,5. gemmata vehicula 205,20. gemmatus vultu 152,41
Gemoniæ ſcalæ 619,50. in Gemonias abiicere 53,38. ſic 110,45
Genæ ferro ſulcatæ altius 503,10
Generatim enumerare 55,8
Generatio, ortus 177,26
Geneſim habere Imperatoriam 114,54: 122,32. alibi Genitura.
Genialis lectus 210,11. Genialitas menſę 493,48
Genialis præf. 168,9: 169,51
Geniculatus meatus 363,18
Genitales terrȩ 400,19. genitalis ſedes 442,53. genitalia loca 401,42. genitale ſolum 352,31. genitale ſolum multorum ignoratur 272,8
Genitale vocabulum, nomen recens nato impoſitum 339,45
Genitalium notarum figuræ diuerſæ Api boui 407,49. genitalia in lucta contorquere aduerſario 269,53. genitalia ſibi demere 199,43. genitalia mutilare vetantur Iudæi 30,23
Genitalis ludi 167,15
Genitiuæ notæ 36,4. genitiuus caſus 37,27
de Genitura ſua conſulere 71,32. genituram ſuam edere 39,43. genituram ſuam ponere 170,50. genituras ſponſarum requirit Seuerus 271,7: 189,25. de Genitura ſua ſuorumque certus Veſpaſianus 116,38. genituram Veri ſciuit Adrianus 135,29. Genituræ periti Afri plerique 189,18. Genitura prædicitur a mathematicis 107,28. idem Geneſis: vulgo Natiuitas.
Genii familiares, præſertim præſtantiū virorum 394,42. genii viſi pauciſſimis 394,37. genius ſalutaris, milites ad pugnandum incitat 338,46. genius tutelæ ſalutis appoſitus Conſtantium mundo digreſſurum relinquit 394,34. per Genium ſuum delectari vult Caligula 65,12. genius populi R. aureus 626,34. genii publici ad Iulianum admonitio 377,52. (ſic Fortunæ ad Galbam 99,16) genius publicus a Iuliano diſcedit triſtior 415,7. genii templum 405,53: 412,29. genii Sangi ſacellum 613,46
Genonia vrbs 420,10
Gentes ſimulatæ in pompa triumphali 251,8,18. gentium ſimulacra ad Pompeii theatrum dedicata 95,49
Gentes patriciæ 18,23. gentes minores 18,22. gentium minorum patres 610,14
Gentianus 165,4
Genticus mos 429,21
Gentile nomē pro adoptiuo ſe reſumpturum ait Nero 94,43. gentile Domitiorum monumentum 97,15
Gentiles legati 505,49. gentiles ædes 508,36. gentiles lembi 353,47. gentiles medendi artes 317,54.

ttt

Gentiles picturæ 431, 12. gentili vocabulo 419, 48. gentili more 356,43. gentili geſtu 336, 23. gentili teſſera data 509, 12. Gentiles, num. mil. 312, 28 : 332,33 : 375, 48 : 380 , 48. gentilium ſchola 464,32. gentilium rector 322, 54. item, Gentilium ſcutariorum tribunus 374, 40. gentilium agminum duces 351,51
Gentilitas nominis 439,19. ad gentilitatem ſui nominis trahere hoſtimos debellator 504,8. ſic 420,52. Gentilitate, gentili vocabulo 509,32. Gentilicia nomina 79,28. gentiliciæ hereditates 2,19
Genua op. 328,25
ad Genua ſibi accidentem 74,49. ſic 4.33. ad genua ſibi procumbentem 48,3. ad genua patri ſe ſubmiſit 47, 5. per genua orare 48,42. Genua Imperatoris oſculari 133, 53. genua ſalutanda offerre 473,33. genib curuatis orare 349,54. genib ſupplices nixi 414,1. genib. obnixi barbari hoſtem propellere conantur 340, 31. 342,22
M. Geoucii coniuratio 22,20
Genuina patria 482,12. genuinis pariter & externis aquis intumeſcens fl. 402,25. genuino quodam more 350,48: 371,12. ſic Genuinus, togenitus 332,36 : 338,27 : 346,46. alibi Natiuus.
Genus maternum ac paternum 2, 6. generis imagines & elogia 98, 37. genus bellicoſum & durum, i. gens, natio 488,5
Geographico ſtilo formata deſcriptio 427,53
Geometricus radius 412,19
Georgica Clodii Albini 184,4
Georgius epiſc. 405,42
Gepidæ fidem frangunt 293,50
Geraſa op. 313,20
Geraxus fl. 505,28
Gergouia op. Gall. 5,31
Gerones, nob. famil. 473,19
Germanorum legatorum ſimplicitas & ingenuitas 79,26. Germani præcipitantiores in pugna 340, 24. expeditorum ſagittariorum manu cōmodiſſime deuincuntur 227, 9. vltra Albim ſummouētur 22,30. Gallias vaſtant 261,53 e Gallis magna clade profligati 292,43 : 293,13. triumphantur 294,12
Germani tranſrhenani a Cęſare primum oppugnati 5, 27. deuincuntur a Maximino 227,11. a Iuliano debellantur 343,18
Germanorū auxilia contra Germanos empta 147,12. Germanorum manus in cuſtodia vrbis & principis 29,44. Germanorum cohors a Cęſarib. ad cuſtodiam corporis inſtituta 102,27. Germanus exercitus 512,24. Germaniæ trans Rhenum præſidia Rom. imponuntur 292,51 Germania tota ſubigitur 293,10. Germania inferior 107,53. Germania ſecunda 326,43. Germaniæ primæ ac ſecundæ fines & vrbes 328,40. Germaniā ſuperiorem & inferiorem Belgasq; duæ rexerunt olim iuriſdictiones 328,38
Germanicæ gentes 255,44. Germanici populi 147,18. Germanica coma, & Germanicus ſermo, in triumpho Caligulæ 69,20. Germanicorum tironum XVI milia 293,5
Germanica horrea 615,14: 626,53
Germaniciani 48,16. Germanicianorum vexillatio 102,52. Germanicianus exercitus 113,32. Germaniciani exercitus 105,12. Germaniciana victoria 617,42: 628,4. Germaniciana horrea 626,53: & 615,24
Germanianus præf. 389,28
Germanicopolitani 463,27
Germanicus adoptatur a Tiberio 46, 22. imperium oblatum reiicit 48,17. Tiberio exoſus 53,24. moritur 50, 49. mortem eius præſagit Apis auerſans 408, 4. eiuſdem vita & mors 72, 45. mater & vxor 32,17. vxor & liberi 59,39. liberi 26,16
Germanicus Germanici filius 73, 3. eiuſdem vita & mors 58,33
Germanicus 1.1, 80, 4
Germanici cognomen accepturt Vitellius 108,27. Germanici cognomen aſſumit Domitianus 123,37. Germanicum ſe vocat Caracallus 186, 41
Germanicus menſis 61, 34: 123,38.
Germanitatis nexu iūcti 484,11. germanitate concordi iunctiſſimi 499,47. germanitate Auguſti rigidus 504, 36
Germanus præf. Gall. 448,27
Germen, ſoboles 453,43
Geronous exſilio multatur 307,51
Gerulorum quæſtus 68,8
Geryones tyr. 327,25. Geryonis oraculum 45,52
Geſſaces mons 252,37
Geſſoriacum op. 77.4
Geſta edoctus 322, 31. ſuper geſtis omnibus referre ad Aug 350,30. geſtorum tituli 396, 30. geſta Cari 301,48. geſta Iuliani 330,30. geſta Probi 289,25
Geſtamen 332,4. Geſtationi vacare 115, 52. Geſtatoria ſella 90, 51: 110, 27. ſic Geſtatoriæ ſellæ 482,36
Geſticulari 95, 9. geſticulandi ſaltandique ſtudium 121,42. geſticulatio digitorum 56,50
Geſticularius mutus 429,37
Geſt b. & vultu, animi ſenſa exprimunt barbari 352,46. geſtus ſimulatus 371,52
Geſturientes 341,4
Geta Leptitanus 370,20
Geta Seueri frater 172,34: 173,8
Geta Seueri filius, Antoninus & Cæſar appellatur 173,10: 174,42: 190,3. GETA vnde dictus Seueri filius minor 189,5. Antonini cognomine cur dictus a Seuero patre 188,48. Getæ Antonini vita, mors 188,46
Getæ horti 620,50: 629,56
Getæ, Goti 188,29: 225,9. Getarum regis filiam in matrimonium petiiſſe dicitur Aug 32,14
Getici populi 293, 27. GETICVS MAXIMVS: ſignif. ambig. 188,19: 190,27. Geticæ cædis rationem reddit Caracallus 190,24: & 185, 53
Geuthungi pop. 505,2. iidem Greuthungi 506,31
Gibba ceruix 125,52. Gibbæ ſubſt. 414, 21. Gibber 98,50. Gibbi lunares 375,26. Gibbi tecti 160,12
Gigantei contextus 336, 29. Gigantum effictio 259, 43. gigantum oſſa 34,44
Gignentia, naſcentia 421,52 : & 420, 54
Gildo Firmi frater 486,26
Gillo ſecutus 283,36
Glabrio Acilius 222,25
Glaciales terræ 380,30
Gladiatores fiſcales 241,22. gladiatores ad mihoam armantur 147,10. de Gladiatorum numero cautus edicto publ. 2,49. Gladiatorum nomina Commodus non minore gaudio recipit quam triumphalia 160, 24: 161,21
Gladiatorii ludi forma 6, 55. gladiatorius ludus commiſſione captiuorum 294,26. Gladiatorum munus 2,47. gladiatorum munus cur dare ſoliti Impp. proficiſcentes ad bellum 243,50. gladiatoriam operam promittere 65,5
Gladioli veſte tecti 282,55
Gladiis cincti per feſtos dies & epulas Perſæ, ac veteres Græci 422,29. gladiis vti vetantur barbari dedititi 293,2. ad Gladium ludi deputati 294,18
Gladio ceruicib. admoto iurat miles 387,54. gladii pro numinib. coluntur a Quadis: per eoſdem etiam ab iiſdem iuratur 352,34. gladius humi defixus, Alanis pro Marte colitur 504,50
Gladii conſulatus petitur 21, 44. gladio pereunt qui gladio cędem fecerunt 241,30. Gladio ſua manu facto iugulatur Marius tyr. 257, 27. gladio incumbit miles 105, 50
Gladii ius 219, 22. gladii poteſtate ſuccinctus 235,9
Gladii aurei 206,32. GLADIVS, liber 69,43
Glande inceſſere 378,28
Glebalis agger 416,20
Glicias dictator 42, 38. Scribitur & Glycias, Græca originatione.
Globatim palantes 463,6
Gloriæ affectatio in ipſa humilitate 399,46. gloriæ veræ aſcenſus, longi & ardui 309,14. gloriarum multiplices curſus 405, 28. gloriarum illuſtrium ornamenta 406,26. gloriarum Iuliani obtrectator 337, 41
Gloriari in probris 219,22. gloriari rem ineptam 298.32
Glorioſæ victoriæ 53,24. glorioſiorem ſe facere ſpoliis hoſtilibus 180,5
Glutarinus 474,53
Glyco medicus 20,17
Gnarus ſollicitare 407,23. Gnaritas locorum 331,9 : 464,8: 493, 2. alibi Peritia.
Gomoarius dux 394,24. in ſacramentum reuocatur a Procop. 452,19. a Procopio ad Valentem tranſit 453, 55. infra Gumoharius.
Gordiana 233,20
Gordianus conſul bis 233,42. ex Africæ proconſule Imperator 228, 45
Gordianorum Auguſtorum ortus, vita, mors 133, 16. Gordianorum, patris & filii, interitus 229, 6. Gordiani ſenioris ortus, vita, mors 233, 59. iunioris vita & mors 236, 54. Gordiani quib. veterū ſimiles fuerint 238,4. iii duos relati 242,45. duū appellantur, & ſæpius honorātur 230, 44,12.

44,51. Antoninis annumerandi an ſint 191,32. Antonini ne an Antonii dicti 206,50. Antonini cognomine vnde dicti 196,36. Gordiani Augusti non duo, ſed tres fuerunt 233, 16
Gordianus nepos, Cæſar appellatur 228,34: 229,1,18. in Maximini locū ex S C ſufficitur Imp. 230,49. qua occaſione Imp. factus 242,37: 245,33. Gordianus puer quam carus omnibus fuerit 244, 9. Gordiani tertii ortus 237,35. ortus, vita, mors 238, 19. Gordiani iunioris cædes, ſepulcrum, vltio 416, 29. ſepulcrum & epigramma 248, 34. ſepulcrum 415,38. opera 241, 10. Gordiani familiæ priuilegia quæ data 241,8
Gordianorum domus & villa 241,3
Gordianus conſul 284, 33: & 281,30
Gordianus Aurelius 281,30
Gordianus Metius 240,28
Gordianus Velius Cornificius 284,33
Gordius auriga 199,27: 201, 5,48
Gorgias Leontinus forenſem profeſſionem vocat ſuaſionis opificem 495,38
Gorgonis caput 620,43: 629,50
Gorgonius accuſ. 319,33
Goti, Getæ 188, 19: 225,9. obſidendi parum gnari 508,28: 510,8. Goti ſeu Scythæ, Macedoniam & Thraciam incurſant 252, 18. Byzantio profligati, late graſſantur 252, 33. omnes gentes ſuas in Romanos concitant 267,52. ingenti clade profligantur 268,34. negliguntur a Iuliano 400,7. Thracias vexant 448, 9. ob fœdus violatum oppugnantur 459,24. ab Hunnis pulſi, Thracias petunt 505, 33. ſedes a Valente petunt 505,41. innumera multitudine in Thracias recipiuntur 506, 15. a Lupicino exaſperati, ad arma contra Rom. vertuntur 506,51: 508,1. per Thracias late ſe diffundunt 510, 22. Romanos cum Imp. Valente inſigniter ſternunt 514,33. Adrianopolim impetunt 516,47. Conſtantinopoli depulſi, aduſque Iulias Alpes excurrunt 518,32. in Aſia prudenti calliditate occiduntur vniuerſi 518,38. Gotia tota Thracias perrumpit licentius 494,27
Gotica virgo tribuno Romano vxor datur 299,15
Goticus, cognom. Probi 292, 11,22
Gracchi fiſtula concionaria 496,53
Gracilenta vox 396,38
Graculi ſtrep. 399,27
Gradatim 453,2
Gradi tutius 389,42
Gradile templum 412,29
Gradu arctiſſimo contingere 18, 49. gradus ciuiles & militares 300, 39. Gradus: ſinus mar 319,28
Græci ludorum artifices 303,42. audire ſciunt ſoli 88,55. Græci ſcriptores diligentes 327,5. a Latinis diſſident 232,45
Græcia fabuloſa 361,19. Græca certamina 29,2. Græca ſtudia ſequi 83, 4. Græcarum quoque litterarum ſtudioſus fuit Aug 37, 40. Græcis vocabulis in Latino ſermone vti veritus Tiberius 57,19. Græcis nominib. appellatæ vrbes Perſidis 312,50. Græcæ linguæ præſtantia 83, 4
Græcanici milites 154,30
Græciæ prouinciæ princeps 76,39
Græcoſtadium 139,6. rectius Græcoſtaſis 614,13: 616,59
Græculus Adrianus vnde dictus 126, 24
Gramineæ valles 361,55: 433,24
Grammatici Græci & Latini 207, 54. ſic 163,15. grammaticis propoſitæ quæſtiones 190, 4. Grammaticos quib. quæſtionum generib. experiri ſolitus Tiberius 57,13. Grammaticos Chriſtianos, docere vetat Iulianus Imp. 405,31: 438,28
Grammaticæ rei doctrinis excellens 411,10. grammatices profeſſio parum quæſtuoſa 163,15
Grammaticaliter 258,8
Grandiſſ. corpora 341,19
Grandificus 381,14
Granianus 208,1
Graphio traiecit 16,38. graphiis confodere 65,25. Graphiaria theca 81,35.
Graſſati omni rapinarum genere 113,8. Graſſatores 306,7. graſſatores & ſicarii 14,11. graſſatores vt coerciti 25,40,43. graſſator publicus 453,51. graſſatorum cuneus 463,12. graſſatores mercatorum militumque honoratiorum ſpecie 471,50. graſſatorum ſoboles, etiam parua, vna cum larib. extinguitur 472,12
Graſſaturas & latrocinia excidit Tiberius 50,23
Gratandū eſſe ſi- -344,46. Gratanter audita 444,36. gratanter acceptus 255,40. Gratanter accipere, & Cum gratulatione accipere 235,12. ſic 192, 42
Gratiam ætatis facere 242, 9. gratiam facere criminis 61,44. gratia illi facta eſt quæſturæ 182,35. ad Gratiam facere 463,31. hac gratia, hac de cauſſa 373,1
Gratias & agens & habens, eniſurus vt- -209, 39. gratias ſibi agi vult Nero Cum meruerit 86,15. gratiarum actio per ſolennem or. form. 274,39,47. gratias tibi agit Antelliane reſp. 274,39. gratias exercitui Romano 288,35
Gratiani maioris ortus, actusque memorab. 499,34
Gratianus minor conſul 453,35. a Valentiniano patre creatur Imperator 460,23. iii conſul 494,42. Valenti ſuppetias mittit aduerſus Gotos 508,50. iiii conſul 520,10. Lentienſes Alamanos vt domuerit 511, 29. animi & corporis dotib. quib. præditus 461,13. dotib. quib. præditus; quib. item vitiis 512, 18. Valentinianum iuniorem, conſanguineum ſuum, pie dilexit & educauit 502,29. Gratiani Aug. ortus, vita, mors 546,46: 572,27
Gratorum claſſis 52,7
Gratuita opera 13,26. gratuitæ præbitiones 283,6,16
Gratus, n. pr. 270,53
Grauati matrem 52,47. grauati repulſam 455,40
Grauidæ partus intempeſtiuus exſecatur 483,38. Grauis vino 424,48
Gregariorum errata ſeuerius caſtigat Imp. Valentin. 497,30: 501,38
Greſſus timore vincti 351,28
Greuthungi, pop. Got. 505, 2: 506,31. in Thraciam tranſeunt 506, 46. iidem fortaſſe Grutungi. at Iuthungi & Theruingi diuerſi.
Grumbates rex Chionitarum 361,13. filium amittit 364, 34. filii cædem vlciſcitur 365,1,18
Grunnire 190,5
Grutungi pop. 459,46. ſunt & Greuthungi.
Gruum prudentia 357,53
Gubernaculum Nemeſi cur prætendatur 317,48
Gula profunda & intempeſtiua 108, 2: 109,30
Gumathena ſeu Commagena regio 363,21
Gumoharius magiſter armorum 381, 44. proditor 389,29. ſupra Gomoarius.
Gundomadus Alamanorū rex 314, 24: 339,9: 386,34
Gurgulio tragula confectus 502, 51
Gyges ſeu Gyes gig. 226,14
Gymnaſio dedicato oleum quoque præbetur 86,44
Gymnicum certamen 40,54: 86, 43
Gynæcōn limén 422,18: i. mulierum portus.
Gyndes fl. 419,52
Gypſiana caſtra 626, 6: & 613,41

H

Habena ſiniſtra manu artius illigatur 369,30
Habeo precari 31, 33. habuit eos conſolandos 13,35
Habile, opportunum 343, 41. habiles & opportuni loci 471,15. habiliores ad latrocinia quam aperto marti 351,5
Habitacula 312,49. Habitationis annua penſio 8,11
Habitus veſtitusq; priſtinus 27, 33. habitus barbaricus 160,7. habitum deorum vſurpat Caligula 70,27
Hactenus, eouſq; 352,40
Hæmi mons 269,14: 275,31. Hæmi montis initium 390,29. Hæmimontana regio Thr. vbi ſita, & quas vrbes habeat 459,9. Hæmimontana vrbs 316,43. Hæmimontanæ celſitudines 458,40. Hæmimontanæ anguſtiæ 510,4. Hæmimontani oppreſſi 459,5
Hæmorrhoides 499,23
Hærere occipitiis 516,44. hærere in oneris explicandis 123,10. hærebat quid moliretur 316,9
Halale vicus 148,29
Halani: viſe Alani.
Halcyones, poema 233,28. Halcyonibus ſimiles aues candidæ 402,43
Haldegaſtes 274,11
Halieutica, p. 301,46. halieuticum bol. 271,4
Halitum letalem ſpirantes cauernæ 418,18
Halotus Spado 83,28: 102,50
Halys fl. 401,46
Hamaxæ, currus 825,46
Hamo aureo piſcari 23,38
Harax fl. 419,5
Hariobaudes trib. 355,52: 356,27
Hariobaudus rex 357,3,12
Harmozonta prom. 427,43
Harpalus præf. Cyri 327,39
Harpocras libertus 80,20
Harpocratio gramm. 150,9
Harpyiæ volitantes 401,15
Hartomundus 274,11
Haſta pura 80, 18. haſta inaurata 231, 55. haſtæ auratę 254,5

Haſtę militares 123,52. Haſtæ ſubiicere 23 10
Haſtas criſpare 464,33. Haſtas vibrantes irati 394,20. Haſtis ferendo clypeos ſonitu ingenti, vno ore dicta fauebant 377,46. Haſtis ſemie ſcuta ; pugnaturientium indicium 306,49. Haſtas ad ſcuta concrepat miles iratus 436,7. Haſta ſanguine infecta in hoſtile ſolum coniecta, inuaſionis ſignum 365,18. Haſtarii 457,9. Haſtati 339,25
Haſtici ſeu Aſtici ludi 62,53
Q. Haterius 49,3
Hatra opidum 441,44
Haud ita dudum 310,16
Hauriendæ aquæ commentum 369, 40
Hebri ſt. ortus 319,49: 459,2
Hecatæus Ægæo ſpacium quantum tribuat 401,1
Hecatombe 150,28: 144,33. Hecatombæ celebratæ 151,16
Hecatompylæ Thebæ 410,18. Hecatompylos vrbs 341,3: 410,10
Hederacii calcei 283,28. Hederatus 278 3
Helena Conſtantii ſoror, Iuliano Cæſ. oubit 326,37. per dolum fruſtratur partu 336,30. Helenæ mors & ſepulcrum 385,22
Helenopolis 452,28
Helepolis machinæ inuentor, nominis ratio, figura 414,49
Helice ſeptemtrio 401,44
Heliodorus philoſophus 131,12: & 150, 41
Heliodorus Caſſii filius 148,36
Heliodorus ſacd 479,14. funebres aculeos iterum excitat 482,46. Heliodori mors & funus 483,21
Heliogabalus Phœnicum lingua Sol dicitur 193,18. Heliogabalus deus, eiuſque ſacerdotium & templũ 198, 20. 202,29. Heliogabalum deum ſolum coli cupit Heliogabalus Imp. 198,51: 19 v,34,46. Heliogabali ædis 148,35: 198,32,48: 277,48
Heliogabalus Antoninus 188,35. Heliogabalus Baſſianus Varius 193,12. HELIOGABALVS vnde dictus Varius Antoninus 198,23. Heliogabali Antonini ocrus forma, & ad imperium euectio 193 17: 194,44. ortus, vita, mors 198,8. Heliogabalus Antoninus ridiculo initio ad imperium euectus 450,13. quib. acclamationib. a ſenatu deteſtatus 208,39. Reperitur etiam Alagabalus.
Heliopolites quidam 412,52. Heliopolitana ciuitas 345,56
Helius libertus 89,6: rectius Ælius.
Heluiani ſodales 167.14: 172,50
Heluidius Priſcus 185,2: 122,35. Heluidii filius 122,37.
Heluius Cinna trib. pl. 20 52. Heluius Cinna occiditur 17,24
P. Heluius Pertinax 163,6. Heluius Pertinax, Pertinacis Auguſti filius 186,28: 188,28: 190,24
Heluius Succeſſus 163 6
Hemona opp. 229,30,38: & 232,25
Hemonenſis Simplicius 470,13
Hendinos, rex Burg. 476,19
Heniochorum nanos quibus inſtituta 402,7
Hephæſtio gramm. 510,9
Heptaſtadium Alexandr. 410.40
Heraclammon proditor 377,6
Heraclea Thraciæ, olim Perinthus dicta 459,24. eadem Heraclea Perinthus 397,32
Heracleoticum oſtium Nili 408, 43
Heraclia vrbs Perſ. 419.50
Heraclianus dux 252,26,48
Heraclii Imp. vita & mors 556,29: 577, 6. progenies 558,18: 177,45
Heraclitus Epheſii ſententia de vera victoria 396,22
Heraclitus leg Sen. 172,3: 178,33
Herbæ cum adultis ſegetib. incendun tur 432,44. herbis victitantes 307,44
Herbarium elephantum 615,37: 626,61.
Herbatica animalia 294,18
Herbeſcentes ſemper campi 504, 33
Herbidæ ripę 307,24
Herculaneus Commodianus flamen 161,54. Herculaneæ machæræ 165,25
Herculani, num. mil. 439,39. ſunt & Herculiani, ab Herculio Maximiano.
Herculanilla 79,42
Herculanus protector domeſt. 314, 28
Hercules Pygmæorum & Thiodamanos oblatrationibus nihil mouetur 406,34. Hercules Thebanus qua via in Galliam tranſierit 328,6. Herculis filii Galliæ imperio relicti 327, 25. Herculis comes 114,32. ædis 25, 1. templum apud Gad. 2,25
Hercules inſanus 88 36. Hercules cubans 620,47: 629,53. Hercules Sullanus 612,23: 621,29. Hercules Oliuarius 618,7: 628,29. Herculis Fundani templum 288,7. Herculis magni ædis 615,57: 627,16. Herculis Victoris ædes duæ 615,20. Herculis ruſtici ſacerdotium 160,21
Hercules Romanus 159,31. Hercules alter, Maximinus 225,18,48. ad Herculis virtutem ſe acceſſiſſe gloriatur Caracallus 186,50. Herculis habitu ſtatuæ Commodo poſitæ 159,41
Hercules menſis 160,20. Herculeæ Idus 160,27. Herculea claſſis 161,49. Herculeus agon 225,32. Herculea aqua 631,18. Eadem Herculanea 622,30
Herculis porta 532,1
Herculiani, num. mil. 397,45. ſunt & Herculani 439,39. Herculianæ lanceæ 270,10
Herculius Maximianus, Probi Imp. diſcipulus 295,2. cetera in Max.
Herés a matre inſtitutus ſub conditione 107,48. heredum inſtitutio a Iulio & Auguſto obſeruata 16, 53: & 41,42. heredem Imperatorē ſcribere noluiſſe, criminī datū 158, 41. heredem patrimonii ſui, non reip. quærere 135,44. heredem ſui ſimilem eſſe vult Heliogabalus 206, 15. heres ſibi & vxori eſſe vult idem Heliogabalus 225,52
Hereditates quas acceperit Adrianus 131,41. hereditates adire Pertinax quas voluerit, quas non 164,52. Hereditatum viceſima 144,11
Herennianus præf. pr. 282,22: & 270, 53 Herennianus dux 295,1. Herennianus Proculi f. 298,24. Herenniani tyr. ortus, vita, mors 264, 42. idem Herennius 252,22
Herennius Celſus 262,31. Herennius Nepos 173,53. Herennius Odenati filius 252,22. idem Herennianus 263,42
Herilib. caſib. euecti ſerui 403,6
Hermæ termaximi genius 394,45
Hermapionis liber 346,9
Hermaum, diæta 74.46
Hermogenes IC 223,53. Hermogenes mag. eq. 314,28. Hermogenes præt. mortuus 388,49. Hermogenes Aratoris ſucceſſor 471,32. Hermogenes Ponticus 372,48. Hermogenes Tarſenſis occiditur 122,20
Hermonaſſa inſ. 402,26
Hermunduri pop. 247,18
Heroiupolis vrbs Æg. 420,34. eſt & Hermopolis Catmanuæ 420.16
Hermoſos balneis ſuis excipit Heliogabalus 204,25
Herodes Atticus rhet. 142,21: 150, 10
Herodes rex Palæſt. 313,16
Herodes Odenati filius 252,20. Herodis tyr. ortus, vita, mors 260,18, 27,40
Herodes Heliogabali amaſius 199,30: 201,48,52
Herodianus hiſtor. 181,11: 184,32: 227, 36: 232,44: 233,27: 245,43: 246, 2,13: 265,49. Herodianus vitæ ſuæ temporum ſcriptor 245,47. Herodianus in libris temporum ſuorum 220,11. de Diadumeno quæ tradat 195,36. de Alexandri expeditione cum ceteris hiſtoricis pugnet 228, 29. Herodiani grammatici patria 411,21. viſe & Arrianus.
Herodotus de pyramidib. quæ tradat 409,50
Heroi verſus 386,9: 481,12. iidem Heroici verſus 327,24. Heroum arma 34,44. Heroum filii nouæ 176,1
Heroum ſiluæ 346,28
Heruli pop. 167,55. Heruli milites in exerc. Rom. 444,29. Heruli velites 374,18: 375,44. Herulorum vexillum 456,24: 462,26
Heſiodi ſententia de veræ gloriæ aſceſſu 309,15. idem Aſcræus vates.
Heſperides vrbes 410,25
Heſperius proconſul 478,30
Heſychia matrona 470,28
H aſpis 358,47
Hiatus terræ multis in locis 250,22. hiatus halitum letalem ſpirans 418,18
Hiberi: quære Iberi.
Hibita ſtatio 443,3
Hiemat e in vrbe 34,34. Hiemalium diſpoſitio 274,13. Hiems molliſſima in Meſopotamia 361,37. hiemis duriſſimo ſ. tempore 371,31
Hiempſal rex 14,3
Hiera inſ. 348,34
Hierapolis op. Commag. 312,54. Hierapolis Phrygiæ barathrum 418, 22. Hierapolis ampliſſ. vrbs 413,8.
Hierocles Alypii f. 482,19
Hieroglyphicæ formæ 345,23. hieroglyphicæ litteræ 410,5
Hieronicæ 89,26. hieronicarum mos 89,31. Sunt autem Hieronicæ, qui in ſacris ludis vincunt.
Hieroſolyma 38,17. Hieroſolymorum regnum 94,26. Hieroſolyma expugnata 117,32. Hieroſolymitanum templum Iulianus inſtaurare conatur

natur, fruſtra 412,24
Hilaria, feſt. 271,26. Hilariis matris deûm 216,6
Hilaritas ante obitum 40,44
Hilario libertus 41,40
Hilarius auriga 447,20. Hilarius patricius 479,24. tortura coactus fatetur culpam 480,55
Hildemundus 274,11
Hileia op. 359,19
Hirta dumis 464,35
Hirtius conſul 20,9. Hirtii mors 20,19
A. Hirtius Hiſp. proconſ. 33,31
Hirtius hiſtoricus 11,40,45
Hipparchus aſtr. 445,53
Hippias ſophiſta 332,18
Hippocephalum, ſuburb. 394,53
Hippopotamorum natura 409,23 hippopotami eduntur 297,3
Hiſce iiſdem dieb. 355,21
Hiſpanienſis aſturia 289,16. Hiſpanienſis victoria 8,13. Hiſpanienſis triumphus 7,55
Hiſpanilla matr. 468,2
Hiſpida callis 493,13
Hiſter: quære Iſter
Hiſtoriæ præcepta 445,21. In hiſtoria ponenda ab hiſtoriographis quæ debeāt 238,2. hiſtoriæ fides religioſiſſime ſeruanda 258,49. in hiſtoria multum a multis variatur 194,48. hiſtoria non eloquentiam pollicetur, ſed res geſtas 289,20. hiſtoria obtrectationib. variis obnoxia 445,16. hiſtoriæ ſcriptio non caret odio 254,20 hiſtoriam ſui temporis ſcribere, periculoſum 445,15. hiſtoriam ſui temporis poſt obitum quidam edidere 445,25. hiſtoriæ ſcribendæ poteſtas olim penes pontifices fuit 283,50 hiſtoriarum peritia principes in primis decet 265,3
Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptor 286,22.
Hiſtoria fabularis 37,13
Hiſtorico charactere digeſta bella 271,39. Hiſtorici pro ingenio ſuo excellentium virorum res geſtas exornant 289,7,28. hiſtoricorum inter ſe diſſenſio & imperitia 245,46: 246,16. hiſtoricorum diuerſitas, præſertim Græcorum 275,21. hiſtorici Græci erroris arguitur 296,56. hiſtoricorum Latinorum duo genera 289,34. hiſtoricorum nemo non aliquid mentitus 271,51,55. hiſtoricus pureus 55,12
Hiſtriones omnium linguarum induxit Cæſar 8,16. ſic Auguſtus 28,11. hiſtrionum coercitio 29,8,11. hiſtrionibus ſcena interdicitur 121,21. hiſtriones aulici publicantur 132,2
Hiſtrionicam facere 201,5. hiſtrionicus geſtus 310,15. hiſtrionici geſtus 361,51: 496,52. hiſtrionicum bellum 152,10
Hodieque 187,54: 217,5,24
Holoſericæ veſtes 216,51: 282,38. holoſerica veſtis viris interdicitur 286,25. holoſerica veſte primus qui vſus 204,32
Homerus, Achillis virtutis præco 289,11. Homeri carmina ſempiterna 394,40. Homeri carmina abolere cogitauit Caligula 66,28. Homericis verſibus multum vſus Claudius Cæſar 83,9. Homeri verſus a Conſtantio vſurpatus 326,34. Homerici libri purpurei aureis litteris ſcripti 232,12. Homerici ſcyphi Neronis 96,8. Homerici lotophagi 310,26
Homerus de Abiis canit fabuloſius 420,46. de Protei gregibus fabulatur inflatius 410,42. de Thraciis quæ narrat, examinantur 458,29
Homerica diſpoſitio agminis 431,41. Homeri ſententia de peſte 366,35. de geniis familiaribus 394,40
Homini naſcenti, numen actus recturum a Deo ſociari, ferunt theologi veteres 394,36. hominis ſalus beneficio nullo penſatur 317,22. Homines, miniſtri 166,38: 163,44 (22
Homuli reſpōſum de Domitiano 223,
Honeſtare exſequias laude ac luctu 377,38
Honorabiles perſonæ 496,38. Honorabiliter ſepelire 192,4. honorabiliter coli 483,15
Honoratus Egnatuleius 173,51. Honoratus comes or. 304,46: 310,51
Honoris vicus 609,12. Honoris ædis 621,49. honores nimios recipere 14,54. honores plures vno eodemque die in eundem collati 207,29 honorib. nouis remunerata d. Claudii merita 267,16,26. honores diuini decernuntur Imperatori occiſo 192,28,37. honores pro meritorum gradu conferri vult Iulianus 377,43 honores improbis & imparis hominibus dantur ab Heliog. 200,45: 201,4. venduntur 199,24. honores vendi Alexander non vult 219,21. honorem ineuntes, de maioribus ſuis pro concione memorabant 49,30. Honorum vertices, id eſt, honoratiſſimos quosque 319,48
Honorificentia augeri 150,27. honorificentiæ genera omnia recipere 207,43
Honorificus princeps 444,51. honorificentiſſimus erga ſenatum Pertinax 166,34
Honorii Aug. vita & mors 547,51: 572,51
Hoplomachus 66,42
Hora fatalis nondum adeſt 96,55. horas requirens fallitur 124,32. horarum omnium amici 51,22. horarum & momentorum omnium dicta 82,39
Horarium ſpatium 93,26. horarium ſecretum 120,16
Horatia pila 614,18
Horti ædes 198,24
Hordeum id arborum culminibus natum 139,28
Horizontes quid 361,11
Hormiſdæ cum Conſtantio colloquia 336,22. Hormiſda Iulianum in Perſica expeditione ſequitur 423,45: 424,17. Hormiſda Hormiſdæ regalis filius 453,24. ſcribitur & Orm.
Horre op. 363,37
Horrea chartaria ſeu teſtaria 611,38: 624,44. horrea per ſingulas vrbis regiones quot ſint, docetur 609,621. horrea publica 216,35. reſtituuntur 356,4. ex horreis populo R. deſtinatis, frumentum prouincialib. datur 468,14. horrea virtutis ſuæ inuenire 424,46. horrea virtutis Romanæ, meſſes & cōdita hoſtium 486,44
Horrificus clamor 514,45
Hortarius rex Alamanorum 338,1. pacem petit 350,5,12. medium ſe præbet 356,40. proditionis pœnas luit 485,55
Hortenſianæ ædes 34,30
Horti palatio præferuntur ab Aureliano 283,21. Horti Planciani ſeu Plantiani 612,19: 625,14. Hortorum collis 97,15
Hoſpitalia officia 361,24. hoſpitalis numinis leges temeratæ 493,41. & 490,49
Hoſpitia amicorum adire 96,20. in hoſpitiis caſte agendum 273,17. hoſpitium perduelli præbitum, mulcatur 499,43
Hoſpitiua viridaria 129,51
Hoſtias albas cædere 288,40. hoſtiæ ſolito plures maioresque 406,36. hoſtiæ maiores & minores 274,28. hoſtiis humanis ſacrificat Heliogabalus 200,3. hoſtiis humanis litant Tauri 402,37. hoſtiis captiuorum litant Scordiſci 458,34. hoſtias ſuas domum reuocat Tacitus 286,40
Hoſtica gloria 180,5
Tul. Hoſtilii regia, templum, curia 610,11
Hoſtilianus Imp. 520,38
Hoſtis contemnendus non eſt, etiam imbecillis 448,47. hoſtes publicos qui occiderit, præmium merebitur 235,48. hoſtis occiſus optime olet 508,53
Hucumbia villa 433,50
Humanis corporibus victitantes 504,15. humano faſtigio ampliores honores admittere 15,2
Humanitatis & lenitatis exempla inſignia 500,35. humanitate alliciuntur in bello multi 364,2. humanitate ac liberalibus ſtudiis expolitus 460,42
Humectus dies 331,8. humecto corio opertus 379,33
Humens ſubſtantia 455,46
Humeri eburnei 142,2
Humi proiecit 344,44: 376,19. ad humum ſtrata corpora 514,53. humum intuendo ſemper incedens 454,24
Hunila Gota 299,21
Hunni vbi ſint, quibus moribus & ſtudiis imbuti 503,8. ſagaces in coniectura 505,22. mercede militant etiam contra populares ſuos 505,9. adusque Achaiam excurſiones faciunt 504,2. Alanos partim trucidant, partim ad belli ſocietatem adigunt 505,1. a Gotis contra Rom. ſollicitantur 510,27
Hybrides 22,13
Hylas pantomimus 29,13
Hymetii negotium 468,12
Hydraula 97,44. Hydraulica organa 94,53
Hydriacus fl. 420,31
Hydrogarum 205,27
Hydrus ichneumon 409,20
Hypanis fl. 402,15
Hypatius conſul 355,30. Hypatius conſularis, Conſtantii affinis, accuſatur 483,5. Hypatii virtutes 483,32. ſoror 388,32
Hyperechius dux 452,38
Hyperides orator 495,41
Hypocrita, hiſtrio 89,24
Hyrcana vrbs 420,44. Hyrcania, regio Perſidis 418,7. Hyrcaniæ ſitus, fluuii, vrbes 420,34. Hyrcanum mare 419,7

Hyſtaſpes rex & magus 419,24
3
Iabolenus iuriſc. 140,14
Iacebat procul, i. longe aberat 445,38
Iacobus numer. appar. 369,55
Iactare ſe de principe 532,35
Iactibus petitæ aſſiduis 431,24
Iactura ſui 511,23
Iaculator periti ſſ. 512,25
Iam nunc oportere 95,25. iam tunc 64, 32: 268,51. iam tum 178,17. iam tum quum primùm nuntiatum eſt 276,2. iam inde vt miſſus eſt 349, 35. iam inde vt ſubiugata eſt 410, 26. iam inde a vetuſtate 443,6
Ianiculi ſitus 620,35: 620,47. Ianiculenſis pons 621,29. Ianiculenſis vicus 620,14
Ianthinus 303,52
Ianuarius Iouiani affinis 445,36
Ianus geminus apertus ſua ſponte 161, 27. Ianus geminus apertus, belli ſignum 259,24. Ianus geminus clauditur a Nerone 87,8. Ianus Quirinus tertio clauſus ab Aug. 22,46. Iani templum 614,35: 616,8. Iani templum clauditur 335,14
Iani arcusque 123,33. per ianos & fora clamitare 475,4. ianus marmoreus 25,36. Ianus Septimianus 620,46: & 175,39. iani per omnes regiones incruſtati & adornati ſignis. ſed duo præcipui 622,24. iani duo 614,28
Iaſonius mons 419,13,52. Iaſonion opid. 420,49
Iaxamatæ pop. 402,28
Iaxartæ pop. 421,22. Iaxartes fl. 421,25
Iazyges pop. 402,28
Iberi Adriano amiciſſimi 132,48. Iberi Ripatienſes 280,52
Iberiæ rex ampliſſ. munerib honoratur ab Adr. 131,32. Iberiæ alium regem imponit Sapor 465,32. Iberiæ regnum a Romanis & Perſis dividitur 466,31
Iberia ab Ibero fl. dicta Hiſpania 418,34
Ibi iam 481,24. ibi tunc 483,24
Ibices, feræ 233,41
Ibidis Æg. natura 409,39
Icarus volans 86,39
Icelus libertus 97,11. Icelus Marcianus 101,33: 103,27
Ichneumon hydrus 409,20
Iconicum ſimulacrum 63,23: 97,53
Iconium op. Piſid. 305,36
Icoſium op. Afr. 487,16
Ictus dextrum genu 22,23. ictus telo vitalia 499,12
Ictibus crebris & minutis confici 65,39. ictibus minutiſſimis excarnificari 110,45. item ictu rapido tranſire 360,19. ictu rapido decurrentes fluvii 401,32. ſic 390,1
Icuncula puellaris 97,53: & 63,23. latine Imaguncula 19,19
Id momentum, eo tempore 410,31. ſic 90,4
Idæa mater 42,40
Idem ſibi ſentiens 453,22
Ideo, eo nomine 484,50
Idmonis monument. 401,52
Iduum Auguſtarum dies quintus 524,2
Iduum Nouembr. die octauo 326, 36. Iduum decembrium tertio 397, 54
Ieiunium ſeruare 35,21
Ientacula 109,21
Ientare mane 108,15
Ieſſaleni, pop. Maur. 489,39. Ieſſalenſium gens 489,23. Ieſſalenſes ob perfidiam armis inuaduntur 489,54
Igilgitanum litus 486,24
Igmazen rex Iſ. 489,30. a Firmo ad Rom. inclinat 490,4
Ignauiter 349,47
Igneſcere 443,52
Ignifera tela 383,34
Ignis cælitus lapſus, apud Brachmanos ſempiternis foculis cuſtoditus 419, 32. ignis cæleſtis portio præiit quondam regibus Aſiaticis 419,33. ignes nocturni 77,41. ignibus micantibus ſignum de hoſtium eruptione datur 360,7. ignes iaculantia tormenta 278,5. ignis per obſcena immiſſus, nouo quæſtionis genere 122,43. igni non indigent Hunni 503,15
Ignobilitatem ſuam tegit Maximinus 226,25
Ignotabilis, ignotus 410,5
Ignoſci ignorantiæ par eſt 500,51. ignoturum eſſe 178,24
Ilerda op. 14,35
Iliadis auctores multi 233,30
Ilicei vel quernei axes 414,20
Ilii ἅλωσιν cantat Nero 93,51. Ilienſium legati 53,18. Ilienſibus tributa in perpetuum remittuntur 79,22
Illætabile portentum 413,25. illætabile omen 415,32
Illecebroſæ inſidiæ 493,29. illecebroſius acta 497,47
Illexerunt deſerere, pro ill. ad deſer. 489,48
Illigare crimini 404,22. illigatus bellis finitimis 307,10
Illud horæ, pro, eo diei tempore 90,4. ſic 410,31
Illuni nocte 344,23
Illyricæ regiones 387,42. Illyricus exercitus 22,17. Illyricum omne domatus 22,28. Illyrici fines 46,24. Illyrici dux 270,35
Illyriciana gens 270,6. Illyriciana pænula 270,8. Illyriciani exercitus 171,30 290,35. Illyriciani limitis dux 274,37
Ilus Trois f. 404,16
Imaginaria militia 79,7. imaginarium funus 167,20. imaginarius iudex 313,45
Imago ad res gerendas excitat 2,16. imago vultus, thorace tenus expreſſa 267,18. imago quintuplex in vna tabula 287,43. imago interfecti in crucem tollitur 264,11
Imagines ſenatoriæ in familia Octauia 18,48. imagines & ſtatuas ſibi poni recuſat Tiberius 48,33. imagines M. Antonini per omnes prope domos 146,13. imagines magnorum virorum in larario Alexandri 214,12,43. imagines cum titulo 111,16
Imagines aperiuntur in lætitia publica 288,40. imagines Cæſarum adorantur 61,25. imagines Auguſtorum adorantur 230,16. imaginibus principis coronam detraxiſſe, capitale 186,44. imagines Domitiani detrahuntur 125,47. imagines Maximini perfranguntur, ſtatuæ deiciuntur 235,2: 236,25
Imago, ſpectrum 386,8. imaginibus miris exagitata quies 70,6
Imaguncula puellis 19,19. Græce icuncula 97,53
Imaus montes 421,16
Imbracteari 309,12. Imbracteatus 434,20. imbracteatus auro 346,4
Imbrices Ner. 88,18
Imbrus inſ. 400,27
Imitamentum, ſimulacrum, imago 346,4: 406,55
Imitandum ſibi deligere aliquem 73,47 imitationi omnium propoſitus Probus 289,52: 290,4
Immadeſcere 384,27
Immane quantum exuberant 420,36. immane quantum obſecutus eſt 231, 29. Immane quo ſtatu diſſentiat 495,3.
Immenſum quantum memoria vigês 333,29. immenſum quantum differens ab 341,22. Immenſum quantum potens 490,30. ſic Nimium quantum, & ſimilia. more Græco.
Immo dux 391,27
Immunis malorum 373,18. immunis periculo 431,50. immunes culpa 455,23
Immunitatem quam ciuitatem dare mauult Aug. 27,28
Immusmurare 411,5
Impatiens laborum ætas 464,18
Impedicare caſſib. 492,45
Impendia 214,51. impendia quæ feciſſent, reddens 219,2. Impendiò mirum 320,51. ſic 305,19. & alibi.
Impenetrabilis iactu telorum hoſtis 488,28. at Impenetrabilis dux 423 32, alibi Impetrabilis.
Impentiori cura agere 350,15. impenſiſſ preces 45,58
Imperare non debet qui aduerſario armis reſiſtere nequit 169,19. imperare bene, res difficillima 282,14
Imperatores ab exercitibus diſcedere iubentur 6,27. Imperatorem Titum Veſpaſianum conſalutant milites ob capta Hieroſol. 117,34
Imperatoris prænomen primus accepit Cæſar 14,55. Imperatoris prænomen recuſat Tiberius 48,36 Imperatoris prænomine abſtinet Claudius 75,25. Imperator ſalutatur Claudius a milite gregario 74,49. Imperator a populo conſalutatur Nero 87,6. Imperator Vitellius ritu quo creatus 108,20. Imperatori a ſenatu confertur pontificatus maximus, proconſulare imperium, poteſtas tribunicia, immo & patriciatus 192,43. Imperatori nouo delatus a ſenatu vno eodemque die nomen Auguſtum, Patris patriæ nomẽ, ius proconſulare, tribunicia poteſtas, & ius quintæ relationis 207, 27: 208,55
Imperator cum patre creatur filius 195,31. Imperator e corpore militari primus Maximinus factus 226,7. Imperator creatur Gordianus abſens 234,46. Imperator purpura circumfuſus eleuatur 234, 48. Imperatoris creati & litteræ & vultus propoſitus in caſtris 235,31
de Imperatore deligendo exercitus refert ad ſenatũ 281,17. Imperatori creato qui honores a ſenatu delati 292,31. Imperator creatus adoratur

tur 297,50: 298,40. Imperator nouus ſcuto pedeſtri impoſitus, & altius ſublatus, Auguſtus renuntiatur, & diademate redimitur 376,51: & 234,48. Imperator eligitur abſens 445,39. pronunciatus, Auguſtusq; nuncupatus, principali habitu & corona circumdatus 446,31. Imperator legitime declaratus Valentinianus puer, Auguſtus nuncupatur 502,26

Imperatores tres contra Maximinum creati a ſenatu 129,19. Imperatores tumultuario ſua ſtudio facere, eoſdemque facile mutare inſueuerant milites 207,32. de Imperatore mutando cogitant milites 164,32. Imperator ludo & ioco factus 298,36: & 258,5. Imperatorem ſe appellat ipſe Caſſius 154,46: & 153,15. Imperatorem nominare Iulianus moriens ſuperſedet 436,50

Imperatorem eſſe, fortunæ eſt 206,46 Imperator eſt qui vincere nouit 265,6. Imperator bellicoſus, ferrum tantum habet, non aurum 440,8. Imperator miſer apud quem Vera reticentur 239,14. Imperator degener 157,20. Imperator diſſolutus contemnitur 250,6. Imperatorem ſua quoque manu ſemper vti debere putat Maximinus 227,17. Imperator clamitans, a quæſtore moderate redarguitur 468,44. Imperatorem clementia commendat omnium maxime 156,9. Imperatorum dos prima, clementia 282,21. in Imperatore auaritia malum eſt acerbiſſ. 115,20

Imperatores ad bellum proficiſcentes, cur gladiatorium munus & venatus dare ſoliti 243,50. Imperator & miles non eundem in rebus gerendis ſcopum habent 315,21

Imperatorum conditio quo nomine Adriano viſa miſera 153,31: & 125,28. Imperator, etiam cautus, venditur a ſuis 282,19. Imperatorem mori ſtantem vult Veſpaſianus 116,33. Imperatoris defuncti reliquiæ e prouincia in vrbē referū.ur 177,7. Imperatoris defuncti corpus Romam e prouincia remittitur 192,2. ſine Imperatore per ſex menſes fuit orbis Rom. 281,21. Imperatorum nomen quidam iuſte, quidam iniuſte habuerunt 153,41

Imperator ſemper Auguſtus, terra marique victor 347,12. Imperator Romanus, orbis terrarum dominus 489,32. Imperator ſacratiſſime 146,38. Imperator ſanctiſſime 247,41: & 246,26. Imperatoris genib. oſculatis viſum recipit mulier 133,53. ſic 113,36. viſe & Auguſtus, & Princeps.

Imperatorii cultus decore ornatus pronuntiatus Auguſtus 447,50. Imperatoriæ maieſtatis contubernium 128,29. Imperatorio iure præcipere 192,38. Imperatorium faſtigium ad ſummam ciuilitatem deducit Pius 138,28. Imperatorius ſumptus 165,25. Imperatorium conuiuium 165,21. Imperatoriæ ædes 198,48. Imperatoria mors 222,38. Imperatoru funeris ritus 396,48

Imperatu ducis 360,23. imperatu Gratiani 508,52

ex Imperio, vt imperatum erat 359,48. ſic Imperiis obedire, id eſt imperatis 506,49. Imperiis eius recalcitrans 405,47

Imperii gratia violari ius poteſt 6,52. Imperia merenda ſunt, non rapienda 284,21. Imperio dignos ſe præbere debent quib. fato id tributum eſt 206,47. Imperium in virtute eſt, non in decore 215,8

Imperium, cauſa ſalutis humanæ 483,44. bellua quanta ſit, pauci norunt 48,3. opes priuatas non auget, ſed imminuit 138,7. periculis & terroribus pleniſſimum 297,55. refugitur a Tacito 285,43. acceptatur a Probo inuito 291,42. ab Aug. quib de cauſſis retentū fuerit 24,29

Imperium propagatum Cæſari in quinquennium 5,13. defertur non familiæ, ſed virtutum ratione habita 243,17. a militib. delatū, comprobatur & cōfirmatur ſenat' ſuffragio 192,31. ioco delatum a mil. 258,5

Imperii ſocio opus eſt: iſq; eum iudicio eſt deligendus 447,1. imperii collegam pari poteſtate qui Imper. adſciuerint 461,19. imperii affectatorem quam clementer & benigne tractarit Alexander 219,3

Imperio aptiſſimi qui 284,46: 285,1,12. imperii iuſti finis eſt, ſubditorum ſalus & vtilitas 501,33. imperii rector omnia omnia deuitare debet 500,28. ad imperii ardua ſupercilia naturæ acerbitatem adiungi, iniquiſſ. eſt 483,20. in imperio interemptet multi qui merebantur imperium 258,28

Imperii heredes qui 285,29: 287,17. Imperium R. non eſt hereditarium 292,1: & 287,17

Imperium incruentum 220,10. Imperium tridui 257,37

Imperii Romani ſedes 617,27. diuiſio 538,1. Imperii Romani breuiarium ab Auguſto conſcriptum 42,8. Imperii rationes 61,51. Imperii inſtrumentorum pulcherrimum e vet. exempl. 114,9. pro Imperii æternitate ſuſcepti ludi 86,23

ad Imperiale culmen ſurgere 322,47: 396,11. imperialis maieſtatis inſigne 181,29. imperialia ornaméta 145,49. imperiali iudicio addictus pœnæ 311,14. imperiales literas prætendere 366,9

Imperitaia 419,41

Impetrare, perficere 307,17. Impetrari, effici 337,23. ſic Impetrabilis efficacia 312,47. impetrabilis vigilantia 350,45. impetrabiles virtutes 486,19. impetrabilis dux 513,10

Impetum cepit expeditionis 68,33. impetū cepit moriendi 105,37. ſic 28,4

Impiatus, pollutus 402,46

Impiorum ſedes apud Inferos 58,9

Implacabilis delictis 175,16. Implacabilitas 304,54

Implere Imperatorem, id eſt imperatorias partes 461,14

Impluuium 242,5

Impoſuit, iuſſit 434,8. Impoſitum lectica 502,25. Impoſturam patitur qui impoſturam fecerat 252,16

Impræpedito curſu 387,42. idem Impræpeditó 450,7: & Impræpedité 350,3: 463,35. impræpedite licet 406,44

Imprecationes, incantationes 481,1

Impreſſu laſſati 341,21

Impropugnatum relinquere 448,53

Improtectus 393,17: 423,55

Impudentia viarum 353,54

Impudentia inſignis 160,47

Impudici, nullius ponderis 122,4. Impudicitiā & verbis & geſtib. oſtentat Heliogabalus, etiā publice 200,44

Impulit ſubire 416,33

Impune patraſſe nefaria 352,36. Impunitas 305,33. auxit ſcelera 447,27. Impunité commiſſa 501,48

Impurgabile crimen 398,14

Impurus Heliog. 202,24

In numero longe minore colluctari 509,54. in numero 2 milium eſſe 513,32. In DC velitibus: i. conſtantes DC velitib. 344,14. Sic alibi, ſalarium in auro, in ære præbitum. ſic item 346,4, ſimulacrum in figura æreum.

Inæquabilis miſtura 120,23

Inalpinæ gentes 22,28

Inardeſcere 211,15

Inattente formidans 501,25

Inauratum æs 11,15. ſic 232,1: 270,17

Inaureatum 512,32. alibi Inaratium.

Inaures 217,16

Incallide 194,19

Incantamenta anilia 482,32. incantamento anili lenire dolores 334,5. Incantationes mag. 169,39

Incanus 125,26. incana menta 126,39

Incaſſum tentata 491,45. ſic 343,46

Incautus, incuſtoditus 464,45

Incedens grandia 407,28

Incendiariæ aues 151,25. incendiaria tela 383,18. Incendiarius ſubſtant. 110,41

Incēdiis nocturnis remedium quod adhibuerit Aug. 25,5. INCENDIVM, fabula 86,26. Incenſor 360,52. incenſor turbarum 511,6. item Incenſor turbarum igneus 318,35. incentor belli 339,37. ſic Incentiuum 304,35: 578,2. incentiuum graue 405,47. incentiuo percitus 462,39. Incentiuum, & Stimulos admouēs, pro eodem 304,35: 305,12

Incentiones Circæ 493,24. alibi Incantationes.

Incertum vnde præſenſerant 425,16. Incerti futurorum 393,30: 397,10

Inceſſus modulatus 332,25

Inceſta coniugia 79,54. item ſubſt. Inceſtū cum filia cōmiſſum 63,36. inceſta ſororū 66,55. inceſta Veſtalū 121,46. inceſti reus 81,9. inceſtum ad parricidiū iungit Caracalla 188,15 Inceſtare 152,33 inceſtare ſe inuicem 52,32. Inceſte libidinari 90,31

Incidere fatales laqueos 153,27. incidere ſpei nouæ 563,49. incidens principi 322,9

Incitamenta tubarum 382,47. incitamenta audaciæ 469,15. Incitator 470,38. Incitatus, equus Caligulæ 71,7

Incitatius & violentius agere 117,50

Inclinare ſe ad alium 202,5

Incænare 50,53

Incognitos ſententiam dicere iuriſp. Alexander non vult 218,3

Incogitabilis 320,18

Incohibili curſu 396,9: 424,5. incohibili ardore 306,39

Incommeabilis 337,18
Inconcito gradu 431,53
Inconniuens oculus 484,4
Inconſolabile malum 483,25
Inconſulta poteſtate ſuperiore factum 457,51
Inconſulté 415,24
Inconſummatus 391,3
Inconuoluti caſus 484,9
Incorporatus 414,31
Increpare crudelitatis 396,57. increpitus 51,24
Incruentus princeps 454,26
Incudem eandem diu noctuque tundere 474,40. ſic 358,9. incudem pectori ſuperpoſitam, aliis tundentibus, conſtanter fert Firmus 296,56.
Incunabulorum locus aſſidue a principe frequentatus 111,32. ab Incunabulis primis 308,49
Incuratus 278,26
Incuria virtutis, id eſt neglectus 331,52. Incurioſus in comendo cap. 35,44. incurioſus ſui 466,19. incurioſa hiſtoria 98,49
Incurſata agros 332,49
Incuſarat rerum leuium 334,8
Indago, inueſtigatio 477,37. indagine ſcrupuloſa quærere 494,47. indagine occulta ſcrutari 323,48
Indebitus 451,50
Indeclinabilis, firmus, conſtans 355,38. indeclinabilis iudex 437,35. indeclinabile fatum 481,34
Indeflexa ſæuitia 462,55
Indemnatus 322,40. Indemnis 371,22. Indemnitas 387,49: 396,35
Index ludorum 267,51. index publicus purpuratorum 282,1. index deſiderio tam ſcriptura 372,40
Indici decernuntur præmia 3,43
Indices de ſenatu: Delatores de ſenatu 162,32
Indi amicitiam Auguſti petunt 22,41. Indicæ nationes dona mittunt Iuliano 400,15
India ab Indo fl. denominata 418,34. Indica purpura & ſandix 278,39. Indicus oceanus 417,52
Indicio ſuorum proditus 307,24
Indicta tributorum leuia 438,8. Indictionis le augmentum 344,43
Indictus, non dictus, non celebratus 488,3
Indifferens circa victum 11,5. Indifferenter ferre 125,42
Indigena plebe 392,14
Indiguiſſet ſui reſp. 44,39
Indignanter ferre 318,46. indignanter ſuſtinere ſi — 457,37.
Indimenſus 365,12
Indiſereté 319,49
Indiſſolubilis 329,54
Indiſtanter 463,2
Indonatus 205,19
Indubitabilis fides 385,48
Inducta & deleta 97,33. ſic, inducto priore decreto 3,41
Indulgens & facilis princeps 125,54. indulgentiæ 332,43. indulgentias reis petit Antoninus Pius 138,27
Induſtria magna quæri 449,29. ex induſtria 125,15: 423,51
Indutibus rigidis 425,18. indutibus Imp. maieſtatis ornatus 499,45
Inedia vnius diei per ſingulos menſes 115,47. inedia ſe curat Aurelianus 283,33. inediæ metus 311,6. inedia mori 53,35
Inefficaces minæ 456,39
Inempta dirripientes 172,11
Inexcogitatus 123,50
Inexpedibiles moræ 515,39
Inexplicabile negotium 371,42. inexplicabile odium 493,27
Inexſpectato veritatis indicio, id eſt nō exſpectato, hoc eſt, antequam veritas indiciis comperta eſſet 484,32
Infamare 89,14. infamatum nomen 208,46. infamatus in matronam 467,25
Infamis aſperſus 84,46. Infamiam damnationis tegere 191,45. Infamiſſimus amor 166,46
Infandi actus 494,39
pro Infante regali dimicatio acerr. 453,45
Infatuare 325,38
Inferis dicare deuouereque 202,39. inferis diis deuouetur hoſtis publicus 235,45
Inferni manes exciri conſuluntur 483,39. Inferorum argumenta per Æthiopes explicantur in fab. ag. 71,43
Infertæ annuæ 61,32
Inferiora tempora 82,50
Infigurabilis 428,41
Infimitas ſortis 482,25. ſic 353,29
Infirmatus 346,43. infirmatus humerum telo 433,44
Infirmes lap. 378,24
Infitiationadefendere obiecta 355,42
Inflammare caſas 353,35. inflammabat aggredi res Romanas 472,21
Inflexibilis 483,26
Infra, aliquanto poſt 192,30,36. infra ſcriptus 299,22. ſic 173,43
Infrendere minaciter 464,1. ſic 338,43
Infrenis equus 369,30. infrenis lingua 479,32
Infulis prætentis rogare 169,17. infulæ imperialis dignitatis 251,26. infulas principatus ſuſcipere 324,36. infulis ornatus 128,5
Infulatus & verbenatus 65,7
Infulcire cibum 53,36. infulſit nomen Seueri 192,12
Infulio natus 405,42
Infundibulum 283,40
Ingemiſcendę clades 500,17. ſic 497,50
Ingeniculare 199,20
Ingenioſe dicta 252,9. Ingenium vetuſtatis lectionibus expolitur 495,22
Ingenita vitia 84,21
Ingens nomen 482,8
Ingenua & ciuis pronuntiata 115,47. in ingenuitatem aſſertus libertus 34,54
Ingenuus tyr. 396,4. Ingenui tyr. vita & mors 257,29
Ingrati liberti 79,10. ingratorum in principem teſtamenta 91,27. ingrati puniuntur ab ipſo Deo 394,15
Inguina amaſii oſculari 199,30
Ingurgitat ſe paludi 329,8
Inhiandæ vndique pecunię dediti 496,32. Inhiatione magna mirari 251,20
Iniectare manum 316,30. iniectare manus 405,36: 448,9
Inimicorum numerum minuere ſtuduit Iulianus 407,43
Initiatio ſacrorum 92,30
Iniungi ſibi onus 48,7
Iniuſtus ſeruis 183,54
Innare 306,22
Innocentia parum tuta 319,4. innocentibus improborum machinationes nihil obſunt 201,28. innocentum memoriam colunt Chriſtiani 461,41,44
Innocentia, vera 485,19
Innocentius dux 342,28. Innocentius agrimenſor 371,49
Innocuos abire permiſit 349,14: id eſt illæſos, incolumes. ſic 361,37: 379,4
Innodare laqueo 478,26. innodatus laqueo 494,41
Innoxié 272,24. Innoxius abiit 322,35: id eſt incolumis. ſic 311,23: 327,51: 368,15: 378,49. Innoxium prœlium, quo nihil damni acceptum 456,33
Inopia ſanctior quam iniuſtę opes 164,54. inopia nauium, id eſt nauium copia deſtitutus 492,43. ſic 222,48
Inopinantes 131,19. Inopinata 259,36. Inopinabilis impetus 480,8
Inopinus, ſignif. paſſ. 426,41. ſic Inopini excurſus 305,32. inopina velocitas 397,39
Inordinatim 368,33
Inquies miles 366,43. Inquietare 30,32: 307,15: 404,19. Inquietudo 471,25
Inquilini prædiorum 82,12. inquilini carcerum 497,45. Inquilinorum penſio annua 95,32
Inquiſitores 1,22. Inquiſitione acri crimen ſpectare 334,18. inquiſitiones per quos faciendæ 212,33
Inſatiabilitas 506,30
Inſcendere equum 96,30. inſcendens tribunal 325,47
Inſciens & ignarus 80,29
Inſcriptam hoc nomine 19,50. Inſcriptio quintuplici dialecto facta 242,35
Inſeminata, inſita 496,44
Inſerpera genis 512,21
Inſidére, inſederunt 476,38: 508,47, ſic Inſiderant 512,12: inſideriot 474,22. Priſcianus tamen ab eo quod eſt Sido, ſe præteritum inueniſſe negat, lib. 10.
Inſidiator fratris 404,52. Inſidiatrix manus 429,48
Inſiliunt defeſſos 78,5
Inſinuaſſet populo de bello 144,40. ſic 133,52. alibi Intimare.
Inſiſtens tribunal 354,24
Inſolubilis 327,44: 339,25
Inſomniá confecti 365,47
Inſoni paſſus 465,51. inſonis gradib. 490,18
Inſpectu iecoris prædoctus 397,18
Inſtans in triclinio 57,42. inſtare tranſitus 453,2. Inſtantia, præſentia 449,40
Inſtanter dimicantes 428,52. inſtanter vrgere 456,40. ſic Inſtantia obſidentium territi 426,25. iiſdemque 468,23
Inſtar ſenatus inſtituit e primoribus viris 100,41. ſic Inſtar equi 12,42
Inſtaurator veterum 457,45
Inſtinctor belli 392,45. inſtinctor diſſenſionum 492,20
Inſtitorium 30,25
Inſtituere arborem 98,28. Inſtitutores morum 157,19: 255,34. inſtitutores vrbium 312,52: i. conditores. ſic 345,3: 378,39
Inſtructiones e tabulariis deprompta 468,6. Inſtrumenti publici auctoritas 60,14. Inſtrumenta, id eſt apparatus

paratus 476,47. ſic inſtrumentum triumphi 8,1
Inſubidus vultus 161,40
Inſubres Mediolanenſis 167,35
Inſuetudo cibi 174,38: alibi ſæ.
Inſueuerant, adſueuerant 107,32
Inſulæ terræ motu exortæ 348,34. inſularum portorium flagitantes Rhodii eluduntur 410,48. Inſula Romana 287,33. inſula Tiberis, & in ea ædes Iouis, Æſculapii, Fauni 620,29. in inſulam contrudi 398,3
Inſulæ vrbis celſius eminentes 491,53. inſularum ſpatiis oblongus maius 518,29. inſularum domini 8,50. inſularum exuſtarum dominis pretium reſtituitur 52,18. inſulæ vrbis R. XLVIII. DCII 632,17. Quot autem in quaq; regione ſint, docetur 609,622
Inſulare ſpatium 425,15. inſularis anfractus 352,53. inſularis circuitus 400,51. inſulari ſolitudine damnati 308,3. inſulari pœna mulcati 324,51. inſulari ſupplicio mulctatus 454,54
Inſulorum mare 400,25: 417,42
Inſultare omnium capitibus 4,53. inſultant Galliis 325,58
Inſuperabilis via 328,20
Inſuſurrare 130,37. Inſuſurrationes delatorum mutuæ 146,36
Intecto capite 464,19
ex Integro fabricatæ naues 21,6. integrare vigorem 351,11. integrare aciem 340,46. integrato prœlio 340,38
Intelligibilis 374,51
Intemerata fide 406,13. ſic 465,51
Intendente veſpera 515,5. Intenti eius ingulo, i. petentes eius iug. 492,29
Intepeſcere, deferueſcere 496,3. ſic 308,10: 389,5
Interamne 171,47. Interamnanæ terræ, Meſopotamiæ 222,14
Intercalarius menſis 8,35. Intercalandi poteſtas a ſacerdotibus parum exacte adminiſtrata 446,16. intercalandi licentia vt correcta per Cæſarem 8,34
Intercapedo longa 27,3
Interclamare 514,37
Interdixit vſum coloris Tyrii 91,32. ex Interdicto agere 177,49. interdicti metuentes auctoritatem 349,49
Interemptor 257,17
Interfari 242,14
Interfectio 148,12. Interfector Cæſaris 107,4
Interiectus, interſtitium 402,54
Interius pergens 487,2. Interiores gentes 295,12. interiores Indi 278,39. Interius negotium 322,18. Interiores aulici 62,50. ab Interiore obſequio cauere 493,47
Interlunis nox 367,51
Interluuies fluminis 425,17
Intermeare 329,8
Intermenſtruum lunæ 374,47: 375,30
Intermicare 384,31
Intermortuus 95,11
Internæ copiæ 313,1
Internecini hoſtes 487,49. Internecinus rebellatria 312,33. internecina certamina 364,39: 411,8. internecinæ pugnæ 376,22. internecina populatio 477,7. item Internecina minari 448,51. interneciue diſperdere 463,8. interneciue vaſtare 495,13
Interpatere 312,55
Interpellare poteſtates 465,2. Interpellatio in quibus negata 399,35
Interpolatus textus 312,29
Interpres in honore habitus 329,46. Interpretari, ſignif. paſſ. 365,36. Interpretatio maligna 374,57
Interreges 284,2. interregum munus 284,12. Interregnum per ſex menſes totos 283,51. interregni veteris ratio quæ fuerit 284,1
Interrogare repetundarum 399,26
Interſcindere 390,31: 420,9
Interſectus 392,33
Interſepius 488,23
Interſitus 504,33
Interſtetit tempus exiguum 405,39
Interſtinctus 364,17. interſtincti cæruleo 504,23
Interſtitium 375,23
Internallatæ febres 484,27. interuallatis temporibus conuiuia 309,40. interuallato breui tempore 445,29. interuallatis motus 516,50
Interuentor ne coniuratio latius panderetur 158,12. Interuentu ſuo, pro interceſſione ſua 185,34
Interuigilare 222,26
Interulæ puræ 270,24
Interuolare 401,21
Inteſtina vitiare 126,32. inteſtina ferri adſidere 38,55
Intextus auro ſtragulis 97,13
Intimatur mari 403,3. intimatur gurgiti 320,51. item Intimare, indicare 472,46. intimatur ei aduentus inſperatus 391,5. ſic Intimare legentibus 149,43: 299,27. intimata literis 253,15. intimata per auctores plurimos 136,45. hinc Intimator 365,51
Intimi amicorum 88,27
Intoleranter iraſci 480,21. Intolerantia morum 53,4. Intolerantius, intolerabilius 396,34
Intractabilis 323,21
Intramuranoi 205,5. intramurana ſpatia 509,5. intramurana ſeditio 280,50
Intrinſecus 369,8
Introferri 49,15
Introire vrbem 404,49. Introitum præparare 496,47. pro introitu noui ſacerdotii impenſa 74,40
Introrſus 369,51
Introſpicere 454,32
Introuocatu primo 480,37
Intuitu veſtri, neceſſitatem ſuſtineo 228,24. ſic Intuitu familiaritatis dimiſſus reus 483,40
Intuta murorum pars, id eſt minus tuta 331,34. ſic Intuta mœnium firmantur 517,12. intuta ſtatio 443,4
Inuectiua oratio 390,48. inuectiua in principem 468,26
Inuerecundus 191,13
Inuictus, cognom. 46,32. Inuictiſſimi Auguſti 246,26. Inuictus menſis 160,20
Inuidendæ opes 483,41
Inuidia medullitus vri 501,17. inuidiæ obnoxia virtus & gloria 350,38
Inuiſior 45,34
Inuolare hoſtem 425,19
Inuſitatum hominum genus 505,33
Ioannes Zimiſces Imp. 583,3. Ioannes ſeu Caloianes 586,2. Ioannes Cantacuzenus 588,46. Ioannes Palæologus 588,46: 589,12
Ioca Adriani 132,21. ioca in publicis calamitatibus 150,27. ioca extrahi 160,1. item maſc. genere, Ioci frigidi & acceſſiti 78,13. ioci ſuſpicioſi 122,27. iocus ſatidicus 189,29. iocus capitalis 498,18. iocis laceſſiti 30,52. item, ad iocum circa cœnas conſtitui aquilæ pulli 182,20. id eſt luſus & oblectationis gratia. Iocaliter 329,31. Iocoſus princeps 116,2. Iocularia carmina 95,8. iocularia dicere in dominos, & coram dominis 200,55. ioculariter canere 10,26
Ioſephus Iud. 112,50
Iouia porta 531,2
Iouiani, num. mil. 397,45: 464,17. Iouianorum numerus 485,5. Iouianorum ſignifer 439,26
Iouianus protector domeſticus, in Conſtantii funere deducendo, Imperii omina accipit 396,46. e quibus natalibus & quo ex ordine ad imperium euectus 439,13. fœdam cum Perſis pacem facit 442,9. perſuaſu fugiendi prætextu facinus imperio indignum admittit 443,26. conſulatum init 444,37. moritur 444,40. funeratur 445,29. corpore & animo qualis fuerit 444,47
Iouian' miles fulmine exanimat' 416,7
Iouianus notarius 429,18. Iouianus notariorum primus occiditur 442,41: 449,27
Iouii, num. mil. 452,1: 462,26. Iouiorum legio 439,40. a Iouio Aug. denom.
Iouinianus ſatrapa 361,2
Iouinus dux 389,38. magiſter eq. 391,22: 397,44. ſucceſſorem accipit 442,11. magiſter armorum per Gallias 448,16. mag. eq. Alamannos opprimit 456,29. deſignatur conſul 457,14. magiſter rei caſtrenſis 483,52
Iouinus Lepiti legatus 477,27,46. mentiri contra ſe cogitur 477,54
Iouius vnde dictus Diocletianus Imp. 531,24
Iouius quæſtor 389,31,38
Iphicles philoſ. 497,53
Iræ natura quæ 461,31. iræ belluinæ geſtus 228,35: 236,12. ira timore iniecto ſedatur 501,26
Iracundiæ implacabiles 469,53: 483,46. iracundiæ crudelis exempl. 81,2. iracundiam ſuam excuſat Claudius Cæſ. 82,5. Iracundiores qui ſint 461,33
Iraſci magis quũ pudet iraſci 480,21
Ire raptum dignitates 107,32. ire raptum imperia 284,21
Irenæus accuſatur 479,20
Irene Aug. 580,11
Iris cælo mitti cur fingatur a poetis 384,41. vnde conformetur 384,23,34. colores quos habeat 384,25. idem Arcus cæl.
Iris fl. 401,31
Irrationabiles motus 514,26. Irrationabiliter vexari 370,47
Irremiſſe 483,10
Irrequieti motus 505,34. irrequieto curſu 360,21
Irreſolubilis nexus 496,23
Irreuerentem fuiſſe matri 185,45
Irreuocabile factum 483,49
Irritabilis 360,52. Irritamẽta gulę 473,9
Irritus propoſiti 384,47

Irrumpere globos incautos 507,19. ſic Irrupit vrbem 426, 19. irrupit triclinium 112, 42. irrumpens paludem 320,47. irrumpentes collimitia 320,34
Iſacius Comnenus 584,32. Iſacius Angelus Imper. 586,47
Iſaflenſes, pop. Maur. 489,5,15
Iſauriæ ſitus 312, 29. purgatio 293,30 Iſaurorum ſitus, ingenium, mores 263,33. mos 305,32. agilitas 305,54: 306,15. Iſauri excurſus graues faciūt 305,32. denuo excurſiones faciunt 373, 43: 463,7
Iſeum 616,43: 627,38. idem Iſium. Iſiaci 159,45. Iſiaci habitu celatus 119,44
Iſicia noua 202,54
Iſidis ſacra 106,19: 159,43: 179,5. Iſidis ſacra & templum 186,2. Iſis & Serapis regio 210,36: 624,10. Iſis Athenodoria 618,56: 628,50. Iſis patricia 612,35: 625,18
Iſium exornatur 213,24. Iſium Metellinum 263,19. idem Iſeum.
Iſidorus cynicus 94,13
Iſocratis dictum de lenitate 500,50
Iſſiacum mare 408,13. rectius Iſſicum, ſicut Iſſicus ſinus 453,32
Iſter Thraciam perlabitur 458,40. Iſtri oſtia 403,22. viſe & Danub.
Iſthmi perfoſſio 83,8: 87,49. Iſthmia, ludi Iſthmici 89,33
Iſtriæ ſiue Iſtricæ ciuitatis exſcidium 246,7. Iſtria reg. 317,12. Iſtros ciuitas 403,18: & 252,19
Ita latiſſimos vt... 334, 31. Ita ſim felix 47,27
Italię regiones primariæ 263,7. Italia ab Auguſto vicxculta 29,17. conſularib. quatuor regenda committitur 137,34: & 133,7: 144,8. Italia excedere ſine principis commeatu non licitum 76,43
Italicæ regiones 235,17. Italica allectio 144,10
Italica op. Hiſp. 126,15. Italici pop. Hiſp. 129,49
Item, iterum 43,37: 209,10,15
Iter, poëma 11,52
Iterare cauſſam 212,22. ſic Iterare honorem 77,13: mulierem 204,5: calciamentum 106,18
Itidem rex, id eſt & ipſe rex 386,34. ſic 390,1
Itinerarius agger 369,13. itinerarium veſtimentum 213,37. itinerarius ſumptus 159,39. itinerarius motus 395,1. item ſubſt. Itinerarium ſonans litui 423,35
Itu longo 463,55. itu & reditu 50,46. itum reditumque felicem & glorioſum optare proficiſcenti 413,1
Ityræi ſagittarii 274,8
Iubæ copiæ 13,10. Iuba rex de Nili origine quæ tradat 408,33
Iubalena gens 489,19
Iubare ſolis puro 475,7
pro Iubilo cantilenæ molliores 398,45
Iudæa profectos rerum potituros vaticinio prædictum 112,17 Iudæi ferientes & turbulenti 399,19. Cæſarem lugent 17,22. vrbe ſubmouentur: eorumq; iuuentus per prouincias grauioris cæli diſtribuitur 50,19. Roma expelluntur 79,25. rebellare quo inſtinctu auſi 122,19. rebellant denuo 130,22. Iudæos fieri ſub graui pœna interdicit Seuerus 174,52. Iudæis priuilegia reſeruantur 212,20
Iudaici ritus compeſcuntur 50,17. ob Iudaicam religionem verberatus poet 185,32. Iudaicus fiſcus. & Iudaica vita 123,15. Iudaicus exercitus 110,2
Iudices nomē traxerunt a iuſtitia 496,4. legum & religionis admonentur a Tiberio 49,45. iudicum decuriæ recognoſcuntur ab Aug. 24,49. iudicum decuriæ quatuor 21,51. iudicum decuriis additur quinta 62,1. Iudicibus ſexta decuria negatur 101,40. Iudex ſorte ductus 3,7
Iudex conſideratus ac lentus eſſe debet 373,37. nec dare debet, nec accipere 179,22. iudex integer & ſeuerus 447,11. iudicis ſpectati documēta 324,44. iudices Perſici 422,49 Iudex ciuilis 377,43. Iudices ordinarii 334,48: 380,52. Iudex imaginarius 313,45. Iudices minores 475,16. Iudices celſi 475,16. Iudices celſiores 381,27. Iudex altus 473,3. Iudicum magnorum appellationes 292,34. Iudicem alium petentes, reiiciuntur 461,50
Iudicum ſumptus 132,54. Iudices argento & neceſſariis inſtruuntur ab Alex. Imper. 217,39. Iudicis religionem ac fidem verſutis orationibus decipi nefas eſt 496,7
Iudici bono ſucceſſorem non dat Pius 139,23. Iudex fur quam exoſus Alexandro fuerit 221,10. Iudices fures palam damnantur 267,10. Iudices conuicti grauiter puniuntur 172,27
Iudices populis præſidentes 352,31. Iudex Syriæ, ſeu Iuriſdictioni Syriacæ præfectus 412,53. Iudex Gotorum potētiſſimus 459,47. Iudex Theruingorum 505,15. vbi vt Iudex pro magiſtratu accipitur, ita 380,20: & 281,22
Iudicare Sarmatas 287,34. ibidem v. 31, Iudices dare Parthis. Iudicatas res pecunia reſcindit Cleander 159,2
Iudicia ad duo iudicum genera rediguntur 8,48. Iudicia publica, & Iudicū ſortitiones 24,42. iudicia recta, delubra ſunt æquitatis: deprauata, foueæ cæcæ 496,25. Iudicium rectum quod 405,11. in iudiciis conſiliarios Adrianus adhibet iuriſconſultos 131,36
Iudicium cuiq; ſuum 30,47. at Iudiciis ſupremis ordinatis 474,29: id eſt vltimis voluntate.
Iudicialibus cauſſis iurentes 405,5. iudiciale carpentum 271,27: 492,4
Iudiciaria res 143,10. iudiciariæ leges 32,5. Iudiciarii dies 143,50
Iugarius vicus 614,24: 615,27: 626,58
Iugis licentia 387,31. Iugiter 353,23
Iugulum offerre 102,49
ſub Iugum miſſæ legiones Rom. 94,4
Iugus ſaguralis 612,29
Iulia Pompeio nubit 4,42. Iuliæ tumulus 17,2
Iulia, Auguſti filia ex Scribonia 32,9. nuptæ quibus fuerit 32,8. Tiberio datur inuito 44,3. relegatur 45,10. relegata, duriter a Tiberio tractatur 52,43
Iulia, neptis Aug. 32,17. Iulia vtraque relegatur 32,29. Iuliam ab exſilio reuocare Aug. non vult 32,42. Iuliam & Agrippam ex inſula rapere quidam conati 22,15. Iuliæ duæ a Claudio necatæ 80,32
Iulia Druſilla 64,29
Iulia Caluina 116,26
Iulia Titi Veſp. filia 124,54
Iulia Fadilla 137,13
Iulia Seueri Aug. vxor 172,9: 289,25. famoſa 175,22. nubit Antonino priuigno 188,9. Iuliæ Aug. ſoror 193,14
Iulia op. 313,13
Iulia lex de veneſ. 91,52. Iulia baſilica 67,13. Iulia curia 72,16. Iulia porticus 614,25. Iuliæ Alpes 390,1,40. Viſe Alp.
Iuliæ gentis origo 2,8
Iuliacum op. 344,13
Iuliani occiduntur a Pompeianis 14,37
Iulianus iuriſc. 131,37. Iulianus cum Paterno occiditur 158,14. Iulianus Cleandro ſuffectus 159,15. Iulianus conſul 162,30. Iulianus præf. 193,26
Iuliani Imp ortus, vita, mors 127,30. dictum de ſuo, Nigriq;, & Seueri imperio 177,54. Iuliani decreta 175,5. Iulianus imperium præmio licitatus 450,25
Iulianus II, vbi & a quo educatus 404,6. apud Conſtantium defertur 319,19. Cæſar creatur 325,33: 326,1. Helena vxore ducta, proficiſcitur in Gallias 326,37. conſul cum Conſtantio 330,14. in Gallia quæ geſſerit 330,34. II conſul 336,48. aduerſus Alamanos vt rem geſſerit 338,10. Auguſti nomen poſt deuictos Alamanos non admittit 342,31. Tranſrhenanos Germanos debellat 343,17. Alamanos arma reparantes præuenit 348,45. apud Conſtantium carpitur ab inuidis 350,30. prouinciarum fortunis conducentia diſponit 355,33. Alamanici belli reliquias perſequitur 355,48. III conſul 374,7. Auguſtus a militibus dicitur inuitus 376,50. de ſumpto Auguſti titulo per legatos & litteras Conſtantio ſe excuſat 380,10. arma in Conſtantium parat 385,24. ad fauorem omnium conciliandū Chriſtiano cultui adhęrere fingit 386,16. Alamannis dominis in Pannoniis mouet 388,13: 389,17. in Conſtantium & Cōſtantinū ſcriptis & verbis inuehitur infeſtius 390,48. ex Cōſtantii teſtamento ad imperiū capeſſendū acceſſitur 397,21. reip. & religionis negotia vt curarit 398,399. orientem petit 403,52. expeditionem in Perſas parat 406,19. ab Antiochenſib. ridetur 407,26. IIII conſul 412,7. ominibus terretur 412,22. in Perſas properat 412,48. Aſſyriæ fines ingreditur 423,37. oſtentis manifeſtis monetur 435,7. vulneratur 435,47 Iuliani ortus, mors, virtutes 437,6. dotes 330,14. ſtudia 332,10. corporis figura 438,31. vitia 438,14. ortus, vita, mors 544,25: 571,45. orationes & epiſtolæ 332,15. Iuliani ſupprema Tarſi funerantur 443,40. Iuliani ſepulcrum exornatur 444,9. Iuliano obtrectant Valentinianus & Valens 455,2: & 448,2. Iulianus Victoria ſeu Victorinus cardectus a quibuſdam 342,39

Iulianus

Iulianus ex vicario 405,33
Iulianus tribunus occumbit 439,42
Iulius hiſtoricus 247,55
Iulius Aterianus hiſtor. 256,41
C. Iulius Cæſar militare quando cœperit 1,30. magiſtratus capeſſere quãdo cœperit 1,54. conſulatum vt & nactus ſit & geſſerit 4,3. belli ciuilis cauſſas quas habuerit 6,35. bellis confectis quæ geſſerit 7,52. dominatione abuſus & iure cæſus ob quæ putetur 14,52. ſtudiis quibus excelluerit 11,19. in bellicis ſtudiis vt verſatus 12,10. forma, habitu, cultu & moribus quibus fuerit 9,34. felix in dicendus 396,20. Iulio & Cæſ. conſſ. 4,25
Iulii Cæſaris vigilantia 435,6. dictum de crudelitate 483,46. ſcripta 11,29. teſtamentum 16,49. vxor prima 1,25: ſecunda 2,9: tertia 4,41. D. Iulii ædis 41,31: 614,7. diui Iulii ara 20,43. d. Iulii ſimulacro ſtella in vertice cur addatur 17,49. d. Iulii gladius 108,21
Iulius menſis 15,4. Iulius portus 21,7
Iulius comes 451,20. mag. mil. 518,34
Iulii Capitolini ſtilus 289,37
Iulius Celſus 151,37
Iulius Frontinus rhetor 208,1
Iulius Granianus 208,1
Iulius Latus 169,43
M. Iulius Licinius Licinianus 533,49
Iulius Lupus 157,13
Iulius Marathus hiſtoricus 35,55: & 38,44
Iulius Paulus iuriſperitiſſ. 223,58
M. Iulius Philippus Imper. Auguſtus 520,46
Iulius Proculus 159,21
Iulius Rufus 173,46
Iulius Trypho 274,36
Iulius Vindex 94,21
Iulus Antonius conſ. 73,5
Iumenta piſtrinenſia 67,48. iumentis publicis diſcurrere 396,40. iumentorum mutatio in itinere 327,3. iumentorum permutatio in curſu citatiore 351,10. iumentum litem ambiguam dirimit 100,2. iumenta in fame mactata 442,50: 442,31
Iunctim geſti conſulatus 75,50. iunctim locari 375,1
Iunctura duplex que malum 311,21. Iunctiores, arctiori familiaritate iuncti 436,53: & 377,51. iunctiſſimi amici 468,55. iunctiſſima ſocietas 387,41
Iuncturæ argent. 151,7
Iungere popularibus, abſolute, pro Coniungere ſe pop. 512,50
Iunia Claudilla 60,43
Iunia Fadilla 231,15
T. Iunius 102,32: 107,54
Iunius legatus 300,29
Iunius Balbus 233,46
Iunius Brocchus 268,32
Iunius Calpurnius 301,15
Iunius Cordus hiſtor. 231,18: 234,13: 235,48: 236,32: 237,6 34: 238,16: 239,22: 240,54: 241,29: 242,46. Iunius Cordus quorum Impp. vitas conſcripſerit, & quomodo 191,3. de voluptatib. domeſticis principum, ceteriſq; rebus infimis, copioſe ſcripſit 237,53. prolixior eſt, etiam in minus honeſtis memoriæ mandandis 242,52
Iunii Meſſalæ veſania 303,49
Iunius Nouatus 30,7
Iunius Palmatus 122,39
T. Iunius Philopœmen 24,9
Iunius Poſtumus 256,42
Iunius Ruſticus 212,35: 241,22
Iunius Saturninus hiſtoricus 24,5
Iunius Seuerus 184,55
Iunius Silanus conſ. 228,22
Iunius Tiberianus 272,28
Iunonis reginæ templum 619,54. Iunonis Lucinæ templum 612,18. Iunonis Matutæ ædis 618,22. Iunonis Sospitæ ædis 627,14
Iupiter, vigor viuificus 385,34. cum Ioue fabulatur Caligula 63,28. Iouis epulum 216,7. Iouis cœnatio; locus Palatii R. 166,9: 617,27. Iouis villa 56,27
Iupiter Pompeianus 616,5. Iouis Caſſii ara 89,2. Iouis Olympici ædis Ath. 31,43. Iouis Syri templum 288,35
Iupiter Tragœdus 31,19. Iouis Arbitratoris pentapylon 627,24. Iouis Cuſtodis ædis 121,3. Iouis Præſtitis ſacellum 243,7. Iouis Conſulis ſella 296,27. Iouis Imperatoris ſignum 615,10. Iouis Statoris ædis 617,6: 624,52. Iouis Victoris ædis 617,32: 627,64. Iouis Tonantis ædis 24,39,49: & 38,14: & 615,8. Iouis opt. max. templum 614,9: 615,6. Ioui Salutari ſacrificium fit 250,13
Iurare per Auguſtum 75,12. iurare in nomen Imperatoris 75,4. iurare in Imperatoris nomen quotannis ſolitus exercitus 387,54. iurare in verba principis ſub exſecrationib. diris 451,38. iurare Traianus & Iulianus velolint 427,15
Iuramento ſpondere fidem 387,45. iuramento callido eluſi 469,9
Iurandum, pro Iuramentum 135,52. ſic Iurando firmare 427,16. iurando confirmans 342,33. iurandi fidem addendo firmabant 499,4. iurandi exſecratione promittens 350,14
Iurati prœlium ineunt Goti 509,25
Iurgari contra pot. 358,33. Iurgabant Alamanis, contendebant cum Al. 476,11.
Iurgatorio ſono 456,22
Iurgia cum ſeruis ſimulata 95,43. iurgio corripere 99,28. item Iurgium, lis, controuerſia 467,52
Iuris auxilium implorare 461,38. ius barbaris omne in viribus eſt 352,18. e iure inſtitiaque diſcedens cognitor ferreus 469,51
Ius ſublime 317,37. ius ciuile ad certum modum redigere conatus Cæſar 9,26. iura quædam in melius correcta ab Imper. Iuliano 405,29. Iuris ſcientia legum ſibi repugnantium diſſidiis abolita eſt 496,31. iuris ſcientiam altiorem oſtentantes, priſcas leges & veteres iuriſconſultos crepant 496,26
Iuriſconſultis minatur Caligula 66,53. Iuriſconſulti clari 131,36: 140,13. Iuriſconſulti integri exemplũ 187,30
Ius dicit Aug. 26,1. ius dicere laborioſiſſime 75,53
Iuriſdictioni Syriacæ præfect' 412,53. Iuriſdictionis Rom. termini 358,22
Iuridici 244,8
Iuriſiurandi gratiam facit Tiberius 50,8. idem Iuramentũ, & Iurandum. Iure præfecturæ prætorianæ regens prouinciam 469,16. Iura vetuſta ciuitati reſtituere 185,34
Iuſta impleuit anno 142,14
Iuſtina 471,49. Iuſtina Aug. 502,23
Iuſtinus Aug. ortus, vita, mors 552,36: 576,8. Iuſtiniani ortus, vita, mors 554,34: 576,29
Iuſtiniani Aug. vita & mors 553,4: 576,18. Iuſtinianus 11, 578,25
Iuſtitia viris hominum offenſa, in cælum abiit; ſub bonis tamen principib. aliqua ſuæ præſentiæ præbet documenta 405,26: 438,24. cælo imploratur 314,5. Iuſtitiæ oculus ſempiternus vigilat 478,54. attentiſſime vigilat 484,4. Iuſtitiæ vigor ſerus interdũ, ſed ſcrupuloſus tamẽ quæſitor geſtorũ 494,30. Iuſtitiæ filia 317,40
Iuſtitium in luctu 53,17: 364,44. iuſtitium rigidiſſ. 64,4. iuſtitii inſtar apud Parthos quod ſit 159,28
Iuthungi pop. 347,34
Iuturnæ lacus 614,21. ædis 616,16
Iuuatores 376,9
Iuuenalia 233,54. Iuuenalis dies 62,24. Iuuenales ludi 84,21
Iuuenalis præf. prat. 172,52: 189,20
Iuuenalis a quibus lectitetur 473,50
Iuuentæ ædicula 614,61
Iuuentius quæſtor 448,1
Iuuentutis flos anno ætatis XX 231,6. Iuuentutis princeps 61,28
Iuuianus ſeu Iouianus Imper. 439,20: 545,52. Iouiani Auguſti ortus, vita, mors 545,51: 572,4
quiIuxta auum erant (more Græco, vt in Circa & Circum adnotatum ſupra) 60,33. Iuxtà, æque 372,51
Ixi pro 3,56 37,37
Ixionii ao ici 204,11
Izala mons 360,18

K.

a Kal. Iuniarum die vndecimo 274,18.
Kal. Nouembrium die XI 406,53

L.

Labantia corrigere 49,47
Labeo Antiſtius 30,45
Laberius mimus 8,19
Laberius Maximus 127,39
Labicana via 623,2. Eadem Lauicana 631,25
T. Labienus 61,49
Labile ſolum 403,36. labilis humus 327,48. labilis limus 464,25
Laboremus: ſignum mil. 176,55. laborare tanto plus vult Maximinus quam omnes maior fuerit 225,37
Labra ingentia 345,16
Labyrinthus 275,3
Lacedæmonii in Claudiorum tutela erant 43,39. Lacedæmonium marmor 213,9. Lacedæmonia ſata 204,11
Lacerandus militibus deducitur Perennis 158,45
Lacerna coccinea 217,33. lacernæ ponderoſæ 309,29. lacernas deponere, & aſſurgere, reuerentiæ indic. 74,10
Laceſſere hoſtem cauet Rom. Imper. 478,54. Laceſſitiones 440,20. laceſſitiones crebræ 366,8
Lachanizare 57,26
Laches Cetylus 115,11
Lacheres & Mitiones 474,49
Lacinia togæ retinere 76,25. laciniis ſurgeno obhæret 87,47
Laco Cornelius 102,32
Lacotena op. 382,30
Lacrymare 443,16. lacrymaſſet 164,13

Lacrymoſus interitus 311,25
Lactarii 104,53. Lactaria 104,55. lactarium opus 106,19. lactaria columna 618,17
Lacte victitant Alani 504,26. Lactes murænarum & luporum 104, 1: & 109 28
Lactucis indulgere ad mercandum ſomnum 186,33
Lacus in vrbe plures 77,33. lacus R. MCCCLII 632,23. Quot autem in quaque regione ſint, docetur 609, 621
Lacus Curtii 31,17. lacus paſtoris 610,10: 624,17. laci miliarii vicus 619,22. laci tecti vicus 618,46. laci reſtituti vicus 620,23. lacus ſiccatus 77,35
Lad. pop. 139,30
Lætabilis nuntio 406,2. Lætifica omina 397,18. Lætitiæ publicæ exemplum inſigne 61,15. lætus ſtatu præſenti 11,49
Lætus præf. pr. 161,20. aduerſus Commodum conſpirat 162,37. Pertinacem ad cap. imper. conſi mat 164,5. aduerſus Pertinacem conſpirat 165, 49. occiditur 129,11
Lætus ad mortem cogitur 186,6
Læti, num. mil. 394,24
Læuà, in ſiniſtro latere 353,16. læuus incedebat, id eſt a læua 361,13. læuo numine 316,31
Læuorſum 307,15. Læuorſus 360, 30: 511,46
Lagarimanus dux 505,19
Lapſo dux 342,28
Lambesni 2,40
Lamentari ac plangere 96,55
Lamforctenſe opp. 487,1
Lamia Ælius 121,27
Lamia Silanus 137,14
Lamiarum horti 72,6
Laminæ ferreæ ſingulis membris cohærentes aptatæ 425,41: 428 38: 434,18. laminis aptat corporum flexus 431,34. laminarum circuli tenues 335,43
Lampadius præf. pr. 32,48 ex præf. prætorio præfectus vrbi 457 36. Lampadius ex præf. electo 428,46
Lampridia 177,29
Lampſacus op. 400,38
Lanatarius campus 618,611 628,55
Lanceæ Herculianæ 170,20. lanceæ venatoriæ 430,12. Lancearii, num. mil. 394,23: 515,24. Lanceola 132,8
Laneſtre pallium 278,37
Laningaſius 322,42
Laniona menſa 76,35
Laniſtæ 3,45. laniſtarum familiæ 28,2
Lanuuium op. 34,39. Lanuuiana templi 131,9. Lanuuina villa 137,16
Lanx inſignis 266,6. Lanx rotunda 481,4
Laodicea op. 313,1. Laodiceni 44,14
Lapis memoriæ O honit inſcriptus 108,55. Lapis pertuſus 613,54: 626, 16. Lapides dui 199,48. lapides cælo caſuros prædicit Anaxagoras 400,44. Lapidum ictibus oppetere 484,53
Lapidationes 177,39. lapidationem facere 168,32. lapidata templa 59,22
Lapſanibus plaṅis 306,2
Laqueatæ cœnationes 9,8
Laquearius ſummus 482,41
Laqueos pretioſos ſibi parat Heliogabalus 206,30
Lar imperii & virtutum Roma 336,2. lare modico natus 181,49. larem locare in Italia 285,21. larem habuit Patris 373,7. ad larem ſuum recedere 388,10
Lares cubiculi curant pueri 14,46. lares conciduni 95,53. larum iulianum vicus 620,26
Lararium 141,27: 214,10. lararium Alexandri ſecundum 214, 44
Laranda op. 306,28
Laridum bubalinum 290,15
Largitio n publ. ær. 4,8. largitiones curandas cõmittere 389,32. largitiones regere 395,33 largitionum comes 311,18: 334,19: 358,45: 398,2. largitionum apparitor 452,43
Largitionalis 303,45
Larius Eutupianus 159,19
Laruarũ circumſtridentium terror 316, 53. laruarum præſagia ſolli citare gnarus 467,13
Laruale ſimulacrum 502,49
Laſcarorum ſlemina 588 9
Laſciuiæ libertas nimia 67,1. laſciuiſſimæ picturæ & figuræ 51 34
Laſciuius, ſenator 164,37
Latebrã ſecreta 96,26 latebras mutare 1,22
Latebroſa ſaxa 463,15
Latera ſulcare ſeu exarare in tort. 323, 53: 325,11. latera ſulcantur in quæſtione per tormenta 467,36. lateribus fodicatis confeſſio exprimitur 480,53. lateribus ſolicatis pœnas dare 455,23. lateribus ſulcatis interiit 454,45
Lateranus conſul 150,23. Laterani ædes 141,1
Latericia vrbs 24,36. lateritii aggeres 414,28
Latialis Iupiter 63,22
Latibulã præbere 360,37
Laticlaui: quære Latus cl.
Latinæ coloniæ ciuitatem petunt 2,23. Latinæ conditionis fœmina 11,47. Latinitate donare 29,31. Latium multis ciuitatibus datum ab Adriano 132,42
Latinarum feriarum præfectus 142, 41. Latinarum ſacrificium 25,33. Latinarum dicbus 73,41. Latinarum ſacro 85,45
Latina via 114,53
Latino ſermoni Græcas voces admiſcere veritus Tiberius 57,19. Latinis operam dare 126,48
Latinus, comes 314,52
Lator ſententiæ 481,49. latores literarum 68,48. iidem Baiuli, & Perlatores.
Latrinæ publ. CXLIIII 613,25: 6,2, 15. in latrinas abiici 89,27
Latringes pop. 147,19
Latrocinales globi 507,54. latrocinalia caſtra 436,38. Latrocinantes 221,8
Latrones qui 196,11. latrones ad militiam vocantur 147,11. viſe & Graſſatores.
Latrunculus 296,9. ad Latrunculos ludere 298,38
Latus clauus quibus & quomodo tributus a Claudio 78,45. hinc Laticlauii 27,2: 90,3. ſic Laticlauia 112, 6. oppoſiti Anguſticlauii.
Latus tegere 79,4
Lauare ſe qui ægros inuiſerunt, antequam domum redeant 310,34. lauare ſeſe in die 160,17. lauandi cupidus 234,24. lauandi ratio 36,27. lauandi hora 153,1
Lauacris & voluptatibus deterere 129,37. lauacra pro ſexu ſeparata 131,47. lauacra mixta ſubmouentur a Marco 147,46. lauacra modum prouinciarum caſtr ... 316,12. lauacrum publicum in ædibus aulicis 200,14 lauacrum Agrippæ 132,6. lauacrum Agrippinæ 212,46. lauacrum Antonini Caracalli 202,30
Laudare viuentes, irriſio eſt 180,32. laudari ab iis in Iulianus vult qui & vituperare ſciunt 405,19
Laudatio funebris 2,4. Laudatiua materies 330,22
Laudis appetitor intemperans 438, 22. laus principibus grata eſſe quæ debeat 324,24. laudes ex animo capiendæ, non ex corpore 437,37
Laud. ex caſtr. præſid. 362,10
Lauicana via 170,3. Lauicanæ v... 183,41. Lauicanum Cæſaris 6,10
Laumellum op. 326,40
Laurea fulminis ictibus tuta ... credi tur 5... laureæ coronæ perpetuo geſt... Cæſaris ... 9,44. laureæ ſuſcen... 495,47. e laureis virgulis conſtr. clementia ad imitationem Delphicæ 481,1
Laureatæ tabellæ 221,39
Laurentina via 623,7: 631,30
Laureolus mimus 71,40
Lauretum Cæſarum radicitus exaruit 98 28. laurus perſicum vno anno vincens 220,19
Lauricius Comes 373,49
Laurum ſeu Lorium 137,17
Lautitiarum ſtudium 9,49
Laxare cupiam 463,17. Laxamentum inuenire 511,51. ſine laxamento 332,45
Lazi pop. 466,32. Lazica regio 466,30
Lect dum generum 103,11. lectus delicatiſſ. 136,6. lectus eburneus auro ac purpura ſtratus 17,4
Lectica per vrbem vehi 80,20. lecticæ in vſu 9,18
Lecticarii 72,2: 104 47. Lecticariorum caſtra 620,31: 619,17
Lectiſternium 26,23. lectiones recondiiæ 476,29. lectionibus vetuſtatis expolitum ingenium 495,22. lectores in conuiuiis 134,17. viſe & verb. Legere
Lectiſternia 144 44
Lectoria lex 143,53
C. Lectorius 19,4
Legalis doctrina 176,16
Legata legantium liberis reſtituere ſolitus Aug. 33,14. legatũ pœnæ cauſa relinqui Pius non vult 139,12. legato proſequi 74,16. legat. idoneis ſuos proſequitur Pius 140,25
Legatarii 99,38
Legatoris voluntatem ratã eſſe vult ſenatus 40,20
Legati cum virginib. Veſtalibus mittuntur 110,24. mandatorum memores, a Rom. rei maieſtate viliterque nuſquam diſcedunt 355,23. legati excutiuntur ne quid ferri habeant 171,48. legati inebriati cur ſoleant 199,3. legati hoſtium deti neantur

nentur 358,31: dimittuntur 343,10. legati Alemanorum munerib. affici ſoliti 448,30. legatis qui non admittebantur in vrbem, ſenatus vbi dari ſolitus 621,8. legatus duab. literarum generib. inſtructus, aperta ſcilicet & ſecretis 513,50. legationis perferendæ patronus 74,8

Legatus ſenatus & pop. R. 100,37. legatum populi R. amplecti non licet plebeio 170,46. legatis antecunt milites x 220,2. legatus legionis 46,50. legatus Syriæ 53,24. legatus prætorius 127,4: 266,15. legatus conſularis 37,36: 61,24: 112,2: 113,12. legatis conſularib. ſimul cum exercitu etiam triumphalia dari petunt legiones 79,1

Legati creati qui ſolerent olim 300,30. vehiculo inſidere vnde cœperint 170,47. hibernis demum menſib. vxores interuiſere permittebantur 23,7. legatus patri additus filius 234,30

Legationes militares 165,35. legationē procōſulis Africæ accepit 170,43

Legere Alexander Aug. quæ ſcripta ſolitus 214,23. in legendis vtriuſque linguæ auctoribus quæ potiſſimum ſectatus ſit Aug. 37,47. lectitanda nobilib. quæ 473,51. legens libellum princeps confoditur 124,42. vide & Lectio.

Leges habere tyrannorum voluntates, nefas 194,21. Legum regimen perpetuum ſuſcipit Auguſtus 24,22. Leges partim retractantur, partim ex integro ſanciuntur ab Auguſto 26,11. Leges Imperatoriæ ſenatuſconſultis conſectantur 292,36. Legum præſcripta in iure dicendo non ſemper ſecutus Imp. 75,55. Legum ſibi repugnātium diſſidia ſcientiam iuris aboleuerunt 476,12

Lex in æs inciſa, in ærarium conditur 6,15. lex minutiſſ. literis ſcripta, anguſto loco ponitur, ad fallendos ignor. 68,14. lex data eſt adoptionis hæc 138,1

Legiones prouinciæ recenſentur 486,39. legionib. ſtipendium duplicatur 5,48. legionum ſupplementa e tironib. 388,39. legiones tumultuantes exauctorat Alexander Seuerus 220,3. legio tota cum ignominia dimittitur 13,49: & 23,12

Legio ex tironibus 225,28. legio adiutrix ſecunda 126. legio Arabica 173,38. legio Armeniaca ſecunda 378,43. legio tertia Felix 274,10: 290,27. legio Flauia prima 378,30. legio Flauia ſecunda 378,43. legio Gallica, ciuitate donata 5,17. legio ſexta Gallicana 272,54. legiones Germanicæ 171,25. legio Martia quinta 270,7. legio Mineruia prima 126,55. Legio Parthica prima 378,30. legio Parthica ſecunda 187,9: 378,44. legio Parthica quinta 361,25. legio a 11 primigenia 167,39. legio III Scythica 171,2. legionum victricium aræ 45,51

Legionarii mil. 17,29

Legumina cocta 160,36

Leioſtrea 201,54

Lemanus lac. 329,8

Lembi & Lintres pro eodem 353,45,47. lembis & ſcaphis ſuggeritur alimentorū copia 491,55. lēbi amoci 405,6. lembis pictis inuehi 474,10

Lemniſci 89,43. lemniſci aurei 151,5

Lenæ 206,4

Lenis, cognomen Suet. 105,44. Leni gradu 451,52. lenius gradi 433,14. lenius procedere 431,46. lenius means 408,40

Lenitatis & moderationis exempl. 14,21. Lenitudo 332,36: 363,55: 404,50: 424,18

Lenocinium facere 68,11. lenocinium profiteri 50,10

Lenonice facta 161,35

Lenta natura 54,14. Lentius ingenium 438,15

Lentata, tardata 268,3

Lentienſis populi ſitus, rebellio, ſubiugatio 511,14. iidem debellati 320,33: 321,25

Cn. Lentulus conſul 99,4. Cn. Lentulus Augur 52,31. Cn. Lentulus Getulicus hiſtor. 59,48,52.

Lenunculi piſcatorii 306,22: 335,23

Leo feris infanti parcit 196,28. leo conſeſſus, regis interitum portendit 415,43. leonem elidere in arena cogitat Nero 97,41. leonem manu ſua occidit Adrianus 134,15

Leones iubati c vna miſſione exhibiti 294,21. ſic 139,54: 146,2. leones c in circo interfecti 132,2. leones exarmati 203,18: 204,36. leones manſueti 241,21. leones ad currum iuncti 205,9. leones conſumi vel exæcari in Meſopotamia vt ſoleant 361,45

Leo rationalis, póſt officiorum magiſter extitit 445,46. Leo notarius, poſtea officiorum mag. 467,46. ſuccedit Maximino in præf. ann. 469,55. mag. offic. 494,32. mag. off. præfecturam affectat 498,8

Leonis Imp. vita & mors 551,5: 575,27. Leo iunior 575,36. Leo Iſaurus, ſiue Conon 579,23. Leo IIII 580,3. Leo Armenius Imp. 580,53. Leo Baſilii f. Imp. 582,1

Leonas quæſtor 381,38,46,53

Leonides dux 295,8

Leontius quæſtor 316,40. Leontius præf. vrbis 324,44. Leontius Imp. 578,41

Leopardi exarmati 203,18: 204,36. leopardi manſueti 241,22. leopardi Libyci & Syriaci 294,24

Lepida inuidioſe damnata 52,33. Lepida inceſta 85,9. Lepida Æmilia 79,37

M. Lepidus res nouas molitur 1,36. M. Lepidus triumuiratus ſocietatē init cum Antonio & Cæſare Oct. 20,20. exercitu ſpoliatus relegatur 21,24. exſul, triumuir legitur 30,45. Lepidi iuuenis coniuratio 22,10.

Leponcii pop. 320,39

Lepus vexatur ab Auſturianis 477,23

Lepus pulpamentum quærit 302,20. lepus per triduum diuiſus 168,25. Leporis eſitatio quotidiana 216,18. Leporinus pilus 203,3. Lepuſculi 216,29

Letabilis, letalis 366,40 (vt Exitiabilis pro Exitialis) letalibus ſuppliciis abolere 463,4

Leuamen 369,29. Leuatus, ſublatus, euectus 477,20. ſic Leuatur omniū manib. Alexander 221,3

Leuce inſula 402,39

Leucis itinera metiri vnde incipiant Galli 32,14. leucæ x IIII, faciunt a 21 milia paſſ. 338,25

Leuci pop. 330,44

Leuigare 165,18

Libamenta præcurſoria 429,36

Libanus mons 313,3

Libellus inſidiarum index 16,29. libellis in Orcheſtra poſitis probra deteguntur principis 56,19. libellos ciccinatos ſimulat Caligula 65,44: & 61,42. e libello ad populum verba facit Vitellius 110,13. libellis reſpondere Traianus noluit 194,22. Libellis reſpondens, dign. offic. 382,1. ad Libellos parēte 179,18

Libentium militum humeris impoſitus 348,53

Liberales cauſſæ, de liberorum ſcilicet profeſſione 143,30. liberalem cauſſam dicere 143,34

Liberalis Flauius 111,48

Liberalitas Auguſti 27,37. liberalitas Iuliani 438,7

Liberi magnis viris plerumq. aut nulli ſunt, aut degeneres 176,2. liberos profiteri apud ærarium Saturni 143,31. liberorum nomina profitebantur ciues apud ærarii præfectū 234,3. liberos approbantib. municipalibus præmia dantur ab Aug. 29,24. liberis ternos pluresue habentibus agri portio datur 4,29. liberorum trium ius 101,39. liberorum quatuor ius 77,25. liberis malis non diu profunt relictæ opes 176,54

Liberius conſtes 325,14. noctu aſportatur 325,27

Libertatem gratuitam petit ſenex bubulcus 115,17. Libertatis atriū 25,2. Libertatis atrium in Auentino 619,46. Libertatis templum 619,41

Liberti ab Aug. vt tractati 33,18. in ordinem coguntur ab Adr. 132,33. ſub Marco & Vero multum potuerunt 145,16: 149,29: 152,18. apud Heliogabalum quantum potuerint 200,45. Libertis addictus princeps 80,27

Libertus anulis aureis & cognomine ornatus 101,34. libertus pro ingenuo ſe gerit 116,9. liberti hero ſuo ditiores 80,25. liberti ingrati reuocantur in ſeruitutem 79,10. de libertorū defunctorum bonis partem ſibi vindicat Nero 91,25

Libertini qui 78,50. libertini pro equitibus Rom. ſe agentes, publicantur 79,9. libertini in ſenatum & in patricios allecti 118,55. ad equeſtrem locum nō admittuntur ab Alex. 222,41. Libertinorum filii in ſenatū alleguntur 78,49. Libertinorum filii a curia reiiciuntur 87,16. Libertini militis vſus 23,22

Libidinari 90,32. ad libidinem per nomenclatorem inuitantur iuuenes ſeneſque 68,18. libido inſignis 199,11,15. libidines arcanæ 51,30. libidines Neronis 90,19. libidines Domitiani 125,35. libidines Commodi 157,38: 158,24,31. libidinum genera noua inuenit Heliogabalus 206,27. libidinem per cuncta corporis caua recipere 199,15. libidinum mares 103,16

Libino comes 386,25: 387,13

Libitinę pretiur capitib. nudatus 483,28. in Libitinæ rationem funera veniunt 94,2. Libitinenſis porta 161,33

Libo legatus 152,13. Libonis puteal 614,27

Libralis torquis 270,19. Librarum xvii adoleſcens 28,25
Libramentum 320,47. libramenta palpebrarum 361,41. Libratæ menſæ 480,42. ſic, librata ſententias 474,8. librata conſiliis 357,12. librata iuſtitia res comperitur 468,35. ſic 347,11: 405,6
Libraria omnia metu ſupplicii exuruntur 482,37. Librarius, ſcriba 81,34: 214,38. librarii ob hiſtoriam deſcriptam crucifiguntur 122,21
Libri etereniantur 25,15. libri myſtici 407,52. libri fatales, Sibyll. ſc. 27,54. libri lintei 271,41,46: 273,17. liber elephantinus 285,45
Librilis tunica 299,23
Liburnica pretioſiſſ. 67,13
Libya prouincia 410,14. prouincia quando facta 411,46. Libycæ feræ (233,36
Libyſſa op. 403,55
Licentiam laſciuiendi permittere 13,18. licentiæ magnitudinem ignoraſſe videntur Neroni principes ſuperiores 93,31. licentia, rerum & morum corruptrix, actibus generoſis exterminanda 436,42. pro virtute habetur a quibuſdam 462,1
Licere ſibi cuncta putant maximi dignitatum apices 501,19. licere ſibi omnia, & in omnes, putat Caius 65,30. licere ſibi omnia qui putant, infelices 455,19. licet, ſi libet 188,11. Licet multa, ſed non decet 501,6
Licet conuenit 374,50. ſic, licet dicta ſunt 438,14. licet petebatur 498,40
Licia multiplicia 345,54. licia variantia 260,7. liciorum varietas 309,21
Liciniana factio 324,7
Licinii Aug. ortus, vita, mors 533,50: 570,27. Licinius Imp. Gordianici ſepulcri titulum euertit 241,41
Licinii Calui verſus 40,11
Licinius Craſſus or. 84,26
Licinius Enceladus 33,19
Licinii Gallieni vita & mors 524,22
Licinius Mucianus 113,24: 114,40
Licinius Valerianus Imp. Aug. 524,20: 567,49
Liciati vectig. 4,31 licinans imperii praturia 450,25. Licinatio 35,15
Lictores pone ſeq. 4,18. ad ufficiorum ſucceſſores tranſeunt 319,6
Lignaria negotiatio 163,7. ligni quotidiani pondo M 270,27
Ligurum vicus R. 614,55
Ligurrire naturam 52,2
de Liliis velamen factum 136,8
Limbi 260,6. limbis aureis circumdatæ loricæ 433,38. limbis ferreis cincti equites 335,42
Limbatæ chlamydes 271,6
Limes & obliqui 348,37
Limitib. qualibus barbaros ſeparauerit Adrianus 129,54. limitum muniendorum ſtudium 490,35. limitis præſidia corrigere 382,18. limes omni bellorum apparatu inſtruitur 380,6. limites vigiliis & prætenturis tutati 472,38. limitem perrumpunt barbari 352,38. limitem temerare auſi barbari 494,48. limite perrupto prædas agitant barbari 413,33. limitum perrupta 325,12. Limes trans Rhenum 284,35. limitis Illyriciani & Thracii dux 274,37. limitis Scythici dux 264,35. limitis Lybici dux 264,4. limitis orientalis dux 274,36
Limitaneæ ciuitates 239,54. Limitanei milites 179,23: 293,6. limitanei duces & milites quib. præmiis excitati fuerint 221,45
Limigantes Sarmatæ ſerui, malignitatis & perfidiæ pœnas luunt 352,35: 354,48. pacem vt impetrarint 354, 2,48,50. denuo rebellant 371,8. perfidiæ pœnas luunt 372,1
Limina ampleɛtuntur lares ſuos relinquare coacti 443,16
Limis oculis 381,33
Linealis longitudo 401,47. linales ambitus 410,31
Lineæ ex Ægypto petitæ 303,53: ſ. veſt.
Linguæ pauonum & luſciniarum 203,12. linguæ menteſq. liberæ eſſe debent in ciuitate libera 48,50. lingua præciditur inuidioſa loquutis 477,48. linguæ vtriuſq; auctores 37,48
Linea, vela 327,2. linteis loris vti, o ẽ dicorum eſſe cenſet Heliogabalus 204,34. linteis aurum intexi, dementia eſt 217,11. item ad eɛt. Lintea veſtis 106,19. lintea ſtamina 425,7. lintea totalia 334,31. lintea indumenta 351,6: 369,37. 481,7. lintei pãni 217,11. lintei libri 271,41,46
Linteamen 181,1: 204,33. linteaminis boni & puri appetitor 217,10
Linteones 212,51
Lintres vacuæ 337,29
Liquamen 273,42. Liquationes 282,43. Liquente gelu 327,42. liquentib. membris 370,42
Litato carminib. numine 481,9: id eſt placato. ſic 404,18
Litem facere 273,17. lites examinandæ vt ſint 463,30. litib. cognoſcendis clemens Iulianus 405,20
Lithinos pyrgos, vicus 421,14: i. Lapidea turris.
Luboſtrotum 241,15: lap. ſtratum.
Liticinum cantus 306,46. ſic 279,13
Litigatorum vrbanorum & prouincialium appellationes 26,9. litigatoribus a Nerone quæ impoſita 87,37
Litorea nauigatio 400,55
Litteræ ſingulæ ſingulis nominibus ſeruiebant apud Ægypt. 345,29. litteræ hieroglyphicæ Ægyptiorum, Latinis ignorabiles 410,5. litteræ ferreæ & pene exoleſcentes 19,29. litteris grandibus inciſi ſepulcro honores defuncti 266,21. litteras minutulas legit ſenex 286,41. litteræ tres excogitatæ a Claudio Cæſare 81,55
Litteræ publicæ 49,33. litteræ in vaginæ interius exaratæ 360,46. litteræ fictæ 235,25: 322,14. litterarum ſeries periculo abſterſa 321,44. litteræ clauſo violenter expreſſæ 451,22. litterarum falcem interceptum, Marcus exorti iuber ſignarũ 396,12. litterarum ſignũ inſpiciẽs occiditur præf. præt. 235,20. vide Epiſtola.
Litteras neſciit 11,18. litteris elementariis imbutus 163,14. in litteras mittere 153,42. 177,12. litterarum ſtudium cum ciuilib. & militarib. reb. ſemper coniunxit Alexander Seu. 207,51
Litterarii ludi 496,28: 615,34. litterarii magiſtri 281,19 litterarius pædagogus 298,52
Litteratos & amauit & reformidauit Alexander Aug. 208,5. litteratorum ſocietate gaudet Adrianus 135,37
Litterator 141,7. litterator Græcus 231,8. litterator Græcus & Latinus 157,16. litteratores, primæ pueritiæ magiſtri 207,52
Literim Græcus 350,35
Lituis concrepantibus 312,19. lituorum fragore intonante 335,46
Liuia Druſilla nubit Auguſto 32,4. heres & honorum & nominis inſtituitur ab Aug mor. 41,43. Liuia Auguſta ante omnes matronas obſeruata Galbæ 99,29. Liuiam grauatur Tiberius 52,47. Liuiæ obtrectat Caligula 63,39. Liuiæ diuinos honores decernit Claudius 75,13
Liuia Medull na ſeu Camilla 79,38. Liuia Ocellina 98,53. Liuia Oreſtilla 64,15
Liuia porticus 610,53: eadem L uiæ port. 624,21. Liuia familia, plebeia quidem, ſed tamen florentiſſ. 43,1
Liuiani macellum 612,14: 625,10
Liuianus Turbo 127,12
Liuilla Tiberii vxor 55,32 Liuilla Druſi filia 71,3. Liuillæ de Claudio fratre elogium 71,24
Liuii Andronici dictum 302,20
Liuius Druſus 43,6
Liuius Liuienſis 162,36
Liuius Salinator 43,4
T. Liuius hiſtor. Claudium Cæſarem ad hiſtoriam ſcribendam hortatur 82,43. mentio eius 271,53. a Caligula cur
Liuius menſis 48,55 (damnatus 66,50
Liuor virtutum rectæ poteſtatis 501,8
Lixæ avi vno ſudore deu cti 224,40. Lixæ † coctam carnem ante præſtitutum diei ſpatium proponere vetantur 473,12
Locales ærumnæ 311,8. Localiter, loci more 372,38
Loculi peculiares 101,22. loculis tumẽs 309,31. loculi corp. defunct. 6,46
Loci habiles 317,12. loci poſt Antoninum ſecundi 370,29. locũ ſua conditione ampliorem vſurpans caſtigatur 1,37
Locuſta venef. 91,49 (gatur 1,37
Lodicula inuolutus 36,34
Lœmodes lues 366,30: id eſt peſtilens l.
Lollia vx. Gab. 20,30. Lollia Paulina Lolliana clades 12,52 (64,20. 79,10
Lolliani tyr. vita & mors 256,9
Lollianus conſul 316,36
Lollianus adoleſc. 408,46
Lollianus Auitus 163,16
Lollianus Gentianus 165,4
Lollianus Titianus 169,46
M Lollius 45,27
Lollius Profeſſus 173,45
Lollius Serenus 182,27
Lollius Vibicus 138,20. Lollius Vibicus hiſtor. 197,36
Longæuus rex Perſiæ 465,20 (300,14
Lõginquitas imperii, id eſt diuturnitas
Longinus Caſſius 71,34. Lõginus philoſ. occiditur 278,48
Longitudo corporis 224,54. longitudo Romana 234,26. Longitudine in librorum figi 233,14
Longum eſt quæ conflauit, i. prolixam narr. requirit 481,1. longiſſimus homo 244,7. longa terrarum petere, i. longinqua 504,1. longiſſimus a maris locis 203,5. longiſſime remotus.
Longi aquilæ vicus 610,10
Loquacitas inconſulta, exitium affert 35. loqui pudor prohibet linguæ narrans pectus 265, 2. loqui venus 442,55

Loreti

Loreti minutis vicus 619,26. Loreti maioris vicus 619,33
Lorica lintea 102,38. lorica aurea & argẽtea 231,54. loricę e cornib. 351,5. loricę limbus aureis circumdatę 433, 38. lorica ſub veſte munitus 26,24. lorica ſub veſte ſenatoria 185,52:190, 33. loricæ gladiis ſinduntur 341,16. prope loricas locati pedites 517,2. lorica clauſum ſeptum 430,9
Lorium villa 140,23
Lorne caſt. 370,9
Lotophagi 310,26. Lot⁹ Romuli 611,32
Luca vrbs 5,22
Lucanicus cognom. 186,43. nomen propt. 474,53
Luce, interdiu 305,22. luce ambigua 425,27. lucem inuocat Caius inſomnis 70,7
L. Lucceius 4,3. Sex Luccii vic⁹ 620,20 Luccius Torquatus 159,19
ante Lucernam, id eſt ante lucernarum accenſionem 286,22
Luci duo, Cęlium montem ab vtroque latere attingentes 263, 8
Lucifugæ 313,40
Lucii prænomen repudiatum a gente Claudia 42,22
Lucilla 142,22,47:150,7:151,38:186,14. Lucillę cõſpiratio 157,54 cędes 158,32 Lucilla Domitia 167,36
Lucillianus 316,42. Lucillianus comes 355,19:390,2:414,4. Iouiani ſocer, ex otio ad magiſterium eq & ped. acceſſitur 442,3. intempeſtiuitate ſua ſe perdit 444,16,23
Lucillius Gallieni propinquus 252,4
Lucratus equit. 371,45. Lucrum in d[illegible] magnanimo non probandum quodlibet 501,16
Lucrino lacui mare immittitur 61,7
Luctamen 269,52:270,2. luctari militum more peritus 499,38. luctator inſignis 224,50:241,38
Luctificæ cędes 472,3. ſic 347,1:443 46 Luctus inſignis 59,22. luctus veraſus die kalendarum, votorum cauſſa 133, 34:135,30
Lucubrare 437,29. Lucubratoria lecticula 35,32. Lucubratio quotidiana 286,45. lucubrationibus malis quæſi us 517,40
Luculliani horti 616,20 Lucculliana villa 57,47. Lucullea lanceæ 122,34
L. Lucullus Cęſari ſupplex ad genua accidit 4,34. Lucullus in Thracia quæ geſſerit 459,4
Lucullus Salluſtius 122,34
Ludi varii a Gallieno editi 249,34. ludorum ſpectacula varia poſt triumphum 279,15. ludi extraordinarii 281,42. ludi honorarii 25,50. ludi ſcenici & circenſes a nouis Imp. dantur 243,47. ludi haſtici ſeu aſtici 62, 53. ludi militares 124,34. ludi equeſtres quanto ſtudio ſpectari ſoleant 475,6. ludi Apollinares 216,7. ludi Martiales 73,30. ludi magni vouentur 23,1. ludi maximi 86,23. ludi Romani nouis ornati ſpectaculis 303,34. ludi ſæculares & compitalicii 25,27. ludi ſæculares Philippi 241,25. ludi ſæculares a quo inſtituti, & quo modo continuati ſint 42 Ludi poteſtatis excelſæ, inter potioris occupationes differri ſolent 477, 4. ludi indicuntur per præconẽ 77, 50. ludorũ exhibitione abſumptum patrimoniũ 303,50. ludorũ exhibitio minus curatur a bonis principib. 303,43. ludorũ artifices Gręci 303,41
Ludus Æmilius 614,25. Ludus Dacicus 610,41. 624,14. Ludus Gallicus 610,21:623,56. ludus magnus 610, 40:624,14. ludus matutinus 610, 20:623,56. ludo publico deputantur capti hoſtes 269,25. ad ludi gladium deputã us ſeruus reprenſi 194,18 Ludi litterarii 615,34
Ludibriis & belluationi vacare 249,45. ludibria rerum verborumq. 110,38. ludibriũ inique interpretatũ 498,19 Ludibrioſi actus 512,21. ludibrioſus obitus 317,34. ludibrioſe ſublatus 450,32
Ludicra venatio 249,35. ludicræ artes 310,13. ludicras partes ſaſcinatio 86,24. item ſubſt. Ludicris in conuiuio concrepantib. 507,3. ſic Ludicro Martiali 269,52. ludicra cruenta 310,52. ludicra litteraria 184,29
Ludius 372,32. M Ludii ſtatua 614,23
Lues a Perſiæ finib. adusq. Rhenum & Gallias peruagata 418,50. luem ſecum per prouincias Romam defert Verus 151,45
Lugeri non vult Iulianus 437,2
Lugeſcere † 503,37
Lugdunus vrbs 328,47. Lugdunus a barbaris inuaditur 337,2 Lugdunenſis primę ac ſecũdę oppida 2[illegible],46
Lumbi gallinacei 166,27
in Lumen edere 304,4. luminis veſtit chlamydes 171,6. lumina vel citerna inferentes pueri exclamãt Viuamus 334,36. luminib. extinctis 7,3. item Lumine toruo, id eſt vultu 493,36. ſic, Luminibus obliquis contueri 509,29
Luna lumen pro[illegible] non habet 375,27. lunę lumen quę incremẽta & decremẽta patiatur, & quib. ea nominib. appellẽtur 375,19. lunę defectus quãdo, cur, & quomodo fiat 375,9 luna ſeneſcente 3[illegible]8,35:190,7. poſt lunæ occaſum caſtra hoſtis ictata 489,53 Lunæ cultus & ſacra Carris 413,22. Lunę templum in Auentino 619,38. Luna mutatur a Caligula 83,27. Luna ſeu Lunus, maſc ſexus deus 187,25 Lunaris globus, aſtrorum omnium infimus 374,54. lunaris acies 434,37 Lunenſis ara 97,17
Lundinium vrbs Britan. 374,21. poſt Auguſta nomin. 472,16. Lundonium op. vetus, poſt Auguſta dictum 462,27
Lunus & Lunenſis. q. in Luna.
Lupa meritoria corporis 473,26. Lupanar in palatio 68,15. lupanaria domi exhibet Heliogabalus 204,5. Lupanaria R. a I. V 623,24:632,15
Luparia 610,4. pro eodem Luparii 623,48
Lupercal 614,52:617,42:628,1. Lupercal virginis 614,11. Lupercale ſacrum 25,27
Lupi D vrbem ingreſſi 232,24. luporum vlulatus ominoſus 502,42. lupum auribus tenere 48,12. luporum (piſc.) lactes 204,1
Lupiæ op. 140,55
Lupicinus Seueri ſucceſſor 556,19,34. Lupicinus mag. arm Britanniæ ſubſidio mittitur 374,14. nouas res moliri vt prohibitus 382,3. mag. eq. in oriente 448,20:452,35. Lupicini virtutes & vitia 374,14
Lupicinus e ſchola gentilium 464, 32. Lupicinus comes per Thraciam 506,23. profligatur 507,17
Lupinarii 2[illegible]5,3
Luſcinii 160,5. Luſcin⁹ Fabricius 429,23
Luſcio, poena 119 39
Luſcus cur. vrb. 312,3
Luſius dux 485,20. Luſius Quietus 127 43:128,8
Luſoriæ naues 344,25:356,37 Luſorium 204,27
per Luſtra & ſcenam acta 359,9. in luſtris vitam impendere 474,15
Luſtralis Sergius 173,47
Luſtrari in lacu 410,19. luſtratis ſignis iter capeſſitur 108,32 Luſtricus dies 85,17
Luſi, eluſi 493,19 Luſus Troiæ 78,2. luſus aleæ 82,22. luſus edere 131,52. ad luſum recipere 86,22. per luſum 80,6
Lutati: vide Lutum
Lutetia caſt. 328,30
Lupito Comes 324,42
Lutum ſanguine ſubactum 54,16. luto oppleti 112,38. hinc Lutati, luto tecti 201,30,25
Luxuria orientalis & Græca 260,42. luxuria Veri Cæſ. 150,41. luxuria Heliogabali 204,42. Gallieni 253, 19. Carini 303,3. de luxuria diſputationes nefariæ 200,13,42,48 204,39 Luxuriæ (f. cluſuræ) in Rheno incenſæ 299,8 Luxuriari 220,49. Luxuries 255,29 Luxus vt lues vitatur a Perſis 422,33
Lycaonia Iſauriæ adnexa 305,49. magna ea parte campeſtris 306,10
Lyceum 134,19
Lychni inſtar arboris pomiferę 617,18. Lychnuchi 8,3:120,29
Lycon libertate inuitatur 79,22
Lymphiones 297,13
Lyræ ingentes 310,25. Lyricum carmen 57,8

M.

Macebracta vicus 425,23
Macedones pro rege infante contra Illyrios dimicant acerrime 453,45. liberi cur pronũtiati a Catone 127,34
Macedonius proditor 217,3
Macellarii 5,43:115,36
Macellinus vnde dictus Macrin⁹ 194,25
Macelli annona ſenatus arbitratu temperanda 49,52. Macellum magnum 609,52. 623,47. Macellum Liuiani 612,24:625,10
Macer Clodius 101,7. Macer præf. pr. 274,34
Maces promont. 417,44
Machæra carnif. 76,15. machæra Herculaneæ 165,15
Machagiſtia, magia 419,22
Machameus dux 433,48
Machinarum nemus 345,53. Machinoſum nauigium 92,18
Macidii baſilica 616,26. Eadem Macidii baſ. 627,28
Macrianus cum filiis Imperator dicitur 249,4. Macriani vita & mors 258, 54. Macriani iunioris vita 259,40. Macrianorum familia ſpeciale quid habuerit 260,2
Macrianus rex Alam. 357,3,8. potens & prudens 500,21. formidatus Romanis prioc 494,13. Macriani regis faſtus 475,51. Macriani regis viuo qua-

ritur 485,27. idem fœdere cum R. facto, poſt in Gallus occũbit 495,10
Macrianana factio 595,9
Macrinus Bæbius 208,1. Macrinus Cœlſius 173,52. Macrinus Opilius 192,12. Macrinus Varius 221,38
Macro præfectus 60,52: 63,43. interficitur 64,36. Macronis vxor 60,48
Macrobius tribun. 439,42
Macrochir vnde dictus Artoxerx. 500,36. Mactochiræ tunicæ 215,9
Macrones pop. 401,50
Mactex venenatæ 67,34 (506,23
Maculoſi & ſordidi homines 501,231
Mæandrus & gyros facere 493,2
Mæcenatis taciturnitatem deſiderat Aug. 33,7. Mæcenatis eloq. 37,10. Mæcenatis horti 612,21. Mæcenatiani horti 46,8. Mæcenatica turris Mæcenas dux 229,23: 238,28 (93,50
Mæniana tollantur 463,26
Mæonii tyr. ortus, vita, mors 260,26,49
Mæotæ pop. 402,28. iidem Mæotidæ 275,28: 287,4. Mæotica ſtagna 402,18: 504,42. Mæotidos paludes 401,4. Mæotis palus 402,34
Magi, & Magica ſacra 200,4. magorum agri, ſecta, ſtudia 419,20. ex magorum ſemine reges ſeptem 419,39. magorum precationes 419,36. magorum opera rebus afflictis mederi conatur Iulianus 169,37
Magia Platoni quid 419,22. a quib. exculta 419,23 Magicũ ſacrũ 92,29
Magire (id eſt coque) concide 200,41
Magis, pleonaſt. 391,35. omiſſum 508,9
Magiſter diſcipulum adire non debet, ſed diſcipulus magiſtrum 139,44. magiſtri quanto honore a M. Antonino affecti 141,27. magiſter rhetoricus 463,10
Magiſter memoriæ 268,15: 322,43: 460,15. magiſter admiſſionum 274,31. magiſtri rei caſtrenſis 463,52. magiſter militiæ 292,9. magiſter præſidiorum 429,34. magiſter armatum 323,26: 333,17. magiſter armorum idem qui equitum 389,29,38. magiſtri officiorum 253,39. Magiſterium tuo milites vti volo 275,29. cum magiſterii poteſtate mittitur 336,45. magiſteriũ militiæ 274,8. magiſterium armorum 389,29. magiſterium equitum & peditũ per codicillos delatum 442,4. magiſterio equitum honoratus 433. ad magiſterium peditũ promotus 336,52. ex magiſterio peditũ aleius ait 317,33. magiſterio memoriæ peracto 484,12. magiſterium officiorum 395,33. magiſterium ſacerdotii 63,34. magiſteria municipalia 18,30
Magiſtrales pergulæ 198,7. magiſtraliũ manuũ ictib. ſubiacere 285,23
Magiſtrianã vitam miliarem 129,7
Magiſtratus in plures annos ordinati 15,11. magiſtratu ampliſſimo prǽditus 23,48. magiſtratus ampliſſimus, conſulatus 412,8: 453,35. magiſtratuum minorum numerus ampliatur 8,42. magiſtratum inferiorem in aliena republ. non dedignatur Adrianus 131,49. Magiſtratibus curulibus per quadriennium caruit reſp. 284,8. magiſtratus & proceres ſenatus, ad conſilium rogantur ab Imp. 164,32. de magiſtratuum iure lex 6,23
Magnentię legiones 368,47. Magnentiaci, num. mil. 363,28. iidem Magnentiaci milites 513,2. Magnentiana factio 307,51: 308,14
Magnentius reb. confundendis pertinaciter inhæret 394,1. Magnentii caput circumlatum 407,40. Magnentii Imp. vita & mors 538,53
Magni nomen recuſat Alexander Seuerus 208,30: 209,45. magni viri plerique aut nullos habuerunt liberos, aut degeneres 176,2
Magni factũ 226,39: 265,53. Magnus, tribunus 429,18
Magnidici 422,43
Magniloquẽtia 324,18: 342,44. 436,17
Magnitudo corporis egregia 225,44
Mago ſeruus 122,33
Magontiacus op. 328,42: 331,14. idem Maguntiacum 272,54. Magontiaci celebrata Chriſtiani ritus ſolemnitas 463,34. infra Mogont.
Mabarbal Annibalem loci epoi 359,85
Mahometis ortus, vita, mors 557,201 577,23
Maieſtas Imperialis 253,7. maieſtatis cauſſæ 153,30. maieſtatis iudicia 54,24. maieſtatis pulſatæ reus 311,18. maieſtatis imminutæ vel læſæ rei 395,54. maieſtatis iudicium mulier ſubit nouo more 42,42
Maiozamalcha vrbs 427,40. expugnatur 427,40: 442,42
Maſculus filius 181,42
Malarichus 321,54: 322,22. magiſter armorum deſignatur 442,10. magiſterium ſuſcipere recuſat 444,18
Malechus Podoſaces 425,12
Maledici ferri poſſunt, modo ne maleſaciant 30,17. Maledicta & conuitia patienter fert Nero 94,6
Maleficus 87,31. malefica beſtia 472,26. Maleficiorum cognitio 25,49
Malennius rea 140,54
Malignare venena 409,42
Malleoli pice madẽtes 392,2. Malleoli, teli genus, vt figurentur 411,5
Mallia 33,52. Mallia Scantilla 168,15
Mallius Chilo 277,14
Mallobaudes armaturarũ tribun' 322,2. domeſticorum comes 521,31. infra Mellob.
Malloniæ conſtantia 51,52
Malum Punicum, & templum gentis Flauiæ 213,4: 625,36. ſic ad Malum Punicum 119,34. mala extorquere Miloni e manib. nemo potuit 499,36
Malo publico naſci 85,16. in malis publicis princeps parentis affectũ præſtat 118,38 mali corui mali ouũ 85,36
Mamæ ſacellum 620,36. forſan Mamm Mamerſides præf. 426,30 (mææ.
Mamertinus Petronius 159,17
Mamertinus comes ſarg. 389,32. conſul deſignatus 393,11. conſulatũ init 399,36. præf. Illyr. & Afr. 448,27. præf. præt. accuſatur 461,22. Mamertini mores 391,1
Mamertini balneũ 609,27: 621,62
Mammæa 207,49. Mammææ ortus 193,17. Mammæa quib. honorib. ab Alexandro affecta 213,25. cum Alexandro filio interficitur 222,11
Mammææ aquæ ſoſpitales 474,13: & 213,27 ad Mammæam, i. Diætæ Mammææ 617,29. (idem corrupte Ad Mammam 213,28) Mammęanę diætæ ac ſtagnum 213,26: 474,13. Mammæanæ pocilæ 221,37
Mamurius 157,9. Mamurii vic' 612,54. Mamurii ſtatua plũbea 613,1: 625,34
Mamurra 14,18
Manceps operarum 112,25
Mancipia vino vili aut panis fruſto per inediam vendita 508,26. canibus permutata 506,30. ægra & affecta, exponuntur 79,12. Mancipia togata 103,5
Mandare, per internuntium ſignificare 216,22. mandatam ad nos perferri 360,47
Mandere in publico, vetantur honeſti ciues 475,12. ſic Mandi, edi 510,14
Manere, habitare 205,48
Manes inulti & errantes, Iuſtitię vigore vindicantur 494,29. manes Galbę, exagitant Othonem 105,9. manes orci ſi euocãtur & exantantur 92,29. manes tartarei conſuluntur 358,5. manes inferni ſacro exciti cõſuluntur 483,39. manib. clarorum virorũ inferias dat Germanicus 59,5
Mangonici quæſtus 312,9
Manicatæ tunicæ 283,18 · & 253,25. Manicis obterere, id eſt man. vincire.
Manichæorum ſecta 329,45 (lis 308,17
Maniolus 474,5
Manipularis miles 105,48. Manipularius habitus 60,18. Manipulatim 291,37: 473,23
Manlia Scantilla 170,2. Manlius Priſcus 333,53. Manlius Statianus 292,14
Manſio prima 119,15: 118,24. Manſio quadrageſima 342,52. Manſiones Albanæ 210,16. manſiones nocturnæ 206,20
Manſuetarii 803,19. ad Manſuetos 613,53. ad Manſuetas 628,1
Mantelia Cypria 274,26. mantilia pura, coccoclauata, aurata 215,54. mantilia picta edulib. 204,56. mantilib. aureis ſtrauit Gallienus 253,21
Mantuelis chlamys 271,8
Manualia ſaxa 379,22. manualium ſaxorum nimbis dimicatur 426,4
Manubię in Palatio collocantur 273,53. manubiarum genus omne expetiit 68,15. Manubialis pecunia 25,9
Manubriati cultri 434,30
Manuel Imp. 586,32
Manulcatus 70,25
Manumittendi modus terminatur 27,24. manumittendorũ inductio 399,39. manu emittere filium 107,49
Manus continere pænulis 99,39. manus dare 259,22. manus porrigitur in dicenda ſententia 276,17. manum porrigens iucũ.dam 271,55. Manũ oſculandam dare 71,23. manus ſuauiandas offerre 473,33. ad manum Imperatoris accedere 225,20. ad manus accedere Imp. 174,47. manum principis oſculandi cauſſa apprehendere 57,39. manum Imperatori oſculantur matronæ 253,28. manum principis tetigiſſe, ſecuritatis ſignum 188,9
Manu cauata ſuſcipere 332,30. manus formata in obſcenũ modum 71,23. manus tendentes orantesq; 517,21. manus poſt tergum connexæ, ſupplicis forma 362,35
Manu ad ferrũ, cognomẽ Aureliani tribuni 172,43. ſub Manum 29,52
Manus abſcinduntur furi 26,10. amputantur nummulario perfido 100,18. exciduntur deſertorib. 154,4. inciſæ proditorib. 487,44. Manus alicui remittere: phraſ. aleat. 34,23

Manus

Manus robuſtiſſimæ 257,12 : & 225,46. manus validiſſimæ ſpecimina 269,51 Manum beri bene imitari 303,3 : id eſt ſcripturam.
Mappa aurea 619,47 : 629,16. mappam mittere 88,49
Maraccus fl. 402,21
Maranga, tractus 434,15
Maras diaconus 314,12
Marathus Iulius 35,55
Maratocupreni graſſatores acerrimi 471,50
Marcellæ dux 32,10
Marcellianum theatrum 115,32 : 616,6
Marcellianus Maximini præf. filius, Valeriæ dux præficitur 490,43
Marcellina 243,12
Marcellior Fabii filius 289,36
C. Marcellus conſ. 6,22. C. Marcelli vxor 5,52
M Marcellus conſul 6,9
Marcellus Auguſti nepos & gener 32,8 : & 43,48
Marcelli prœlia xx 436,17
Marcelli theatrum 616,6 : & 115,32
Marcelli fundus 319,21
Marcellus mag. eq. 331,5. Iuliano ſuppetias ferre negligit 331,39. exauctoratus, Iulianum apud Conſt. calumniatur 333,9. Marcelli ex magiſtro equitũ & peditũ filius 405,36
Marcellus protector 454,26. principatũ arripit 454,33 interficitur 454,44
Marcellus ex agente in rebus, accuſatur 470,10
Marcia Furnilla 117,24
Marcia delenimentis ſuis Commodum dementat 159,34. in Commodi cædem conſpirat 161,37. occiditur 169,12. Marciæ pictura 160,22
Marcianopolis op. 268,41. vbi ſita, & vnde dicta 459,11. hibernis apta 459,49
Marciani ſodales 167,13 : 172,20
Marcianus Cæſar 219,26. Marcianus I.C 223,53. Marcianus dux 152,38.
Marcianus V.C. 468,52. Marcianus orator 496,42
Marciani Aug. vita & mors 550,31 : 575,15
Marciani baſilica 616,27 : 627,28
Marcius vates 305,10
Marcius Agrippa 187,10
Marcius Philippus 19,38
Marcius Quartus 158,53
Marcii Reges ab Anco Marcio duc. orig. 2,7
Marcius Turbo 127,44 : 128,4,51
Marcius Verus 152,31
Marcomanorum ſedes 505,44. Marcomanicum bellum 144,38 : 145,45 : 147,16 : 148,55. Marcomani cum Quadis Aquileiam obſident 490,32. a M. Antonino vi ſubacti 100,18. ſuperantur ab Aureliano 275,45 : 276,36. plurimi in Italiam traducti 147,23. Marcomannia prouincia cur non facta 148,3
Marcus aruſpex 445,43
Marco moderante imperium 507,35. Marcus aũt peculiari nomine appellari ſolet M. Aurelius Antoninus Philoſoph⁹: de quo ſupra in Aurelius & Antoninis, Marcus II, Imper. Aug. 520,36
Mare in terræmotu diſpulſum, moxq; cum impetu reuerſum, magnas edit ſtrages 455,35. Mare inhoſpitale 402,35. mare dulcius cæteris Ponticum 403,27
Marinarum vndarũ color qui, & cur 384,38. Marinæ merces 420,40. marina in remotiſſimis a mari locis exhibet Heliogabalus 203,55. maritimi tractus comes 462,4
Mareades proditor 415,23
Mares maribus coniugio copulantur apud Taifalos 511,9
Margaritarũ ortus, captura, diuerſitas 422,10. margaritarum vſus 9,18. margaritarum vſus Perſis frequens 423,8. margaritas ſorbere 67,10. margarita magni pretii 10,35. margaritæ Britann. 9,54
Margaritaria porticus 615,33 : 626,60
Margiana, regio Perſ. 418,8. Margianorum ſitus, & vrbes 420,47,54
Margines, ripæ 441,37. Margo, fœm. gen. 492,52 : 495,4
Marha, vox Sarm. 372,1
Mariandena regio 401,14
Maricus primicerius 490,34. forſan Mauricus.
Marillinus 126,19
Marinus campid. ſe occidit 320,25
Marinũ cauſatũ defenſuri mori 467,55
Maritare & dotare 114,48. maritandorum ordinum lex 26,12
Mario prioris vſum repetere 64,17. Maritos ſe habere iactãt impuri quidã Heliog. familiares 201,3 : & 100,33
C. Marii tropæa 2,55. Marios multos Cæſari ineſſe dixit Sylla 1,29. Marii nomen affectat Caſſius 153,51. Marius Punicus 178,51
Marius Maximus hiſtor. 126,45 : 129,48 : 132,15 : 134,2 : 135,33 : 136,4 : 140,6,54 : 148,21 : 154,43,45 : 155,35 : 160,44 : 162,2 : 163,31 : 167,21 : 174,31 : 181,39 : 183,12,19 : 184,31 : 189,6 : 201,1 : 208,27 : 212,6 : 219,17. Marii Maximi ſtilus 289,36 : 295,45,48. Marius Maximus a quibus lectitetur 473,50
Marii tyranni vita & mors 257,1
Marmaridæ pop. 291,19 : 292,20
Marmora inſigniora 241,5. marmorandi genus nouum 22,39
Maroboduus rex G. 50,39
Maronea op. 400,32 : 459,15
Mars Romanis in prœlio adeſt 429,22 Marti ſacrificare amplius non vult Iulianus 432,20. Martis ſacrũ 18,17. Martis templum 9,24. Martis Vltoris ędes 22,55 : & 24,38,43 : & 614,36. Martis caſtra 513,17. Martis ſtatio 327,53. Martis campus 616,15 : 627,23. Martis villa 163,10
Marſi ab Auguſto quid petierint 77,29. Marſicæ gentis ſacerdotes colligunt ſerpentes 203,43
Marſias fl. 418,55
Martenſes milites 449,48
Martiæ Idus damnantur 17,50
Martiales ludi 73,30. Martiali ludicro 269,52. Martialis campus 610,3
Martialis epigrammaticus poeta, Ælii Cæſaris Virgilius 136,12. Martialis coqui epigramma de lepore 216,20
Martialis, conſpirationis in Caracallum princeps 187,11
Martialis Gargilius 316,16
Martianæ ſiluæ 389,34
Martianus comes 392,55
Martinianus plectitur 490,1
Martinus præf. 308,19
Martius Agrippa 187,10
Martius vates 305,10
Martius iuuenis 343,5. ſic Martis officiis cognitus 462,11
Martyres Chriſtianis qui, & quo abeiſdem honore afficiãtur 406,13. martyras colit Chriſtiana religio 461,44
Marullus poeta 142,55. Marullus Epidius 15,35. Marullus Metius 233,20
Maſaucio protector dom. 449,5
Maſcezel Firmi fr. 486,49
Maſgabas 40,45
Maſilla ſeu Miſſilla, Maz. opt. 490,15
Maſiniſſenſium gens 486,49
Maſintha nob. 14,2
Maſſa Veternenſis 317,52
Maſſagetæ pop. 401,53. vbi ſiti 504,2
Maſſilia a quib. cond. 327,20. Viennenſis prouinciæ ciuitas 329,2 poetas claudit Cæſari 7,30. Maſſilienſes obſidentur 84,31
Maſilla Maz. 490,7
Maſticatum 202,50
Matri ſtuprum intuliſſe ſomniat Cęſar 2,20. matris vmbra interdiu filius ſe offerens 288,10. matris cõcubitum affectat Nero 90,28. matrem diu diuexatam, tandem occidit Nero 92,23. matris conſilus vtitur Alexander Seuerus 210,37 : 222,11
Matris magnę delubra & ſimulacrũ 404,10. Matris deûm ædis 617,12 : 627,59. Matris deûm pompę annales 413,51. Matris deûm ſacra rapiuntur ab Heliogabalo 199,41. Matris typus 198,49 : 199,42
Mater caſtrorum Fauſtina Aug 148,34. Mater caſtrorum Victorina 256,14,38 : 263,13. Mater vrbium, metropolis 402,15 : 420,33 : 445,31
Materiæ quinquagenariæ longioresq; (356,16
Materiarius vicus 619,31
Maternianus 173,52
Maternus Triarius 164,36
Mathemata fere omnia ab Ægypto tranſlata 411,28
Mathematicæ addict⁹ Tiberius 57,2.
Mathematici futura prædicunt 94,22. mathematicus e genituræ theſi futura prædicit 39,42. ex genituræ cõſtellatione vitæ caſus prędicit 257,49. mortis genus ſibi ipſi prædicit 124,18. mathematici veniam impetrant 50,21. publice profiteri permittuntur 213,40. capite puniuntur 109,47 Matheſeos peritiſſ. Adrianus 131,51 : 135,32. matheſeos perit⁹ Seuer⁹ 171,7
Marianum malum 125,31
C. Marius 20,50
Marticidæ tres 94,8
Matrimi pueri 200,4
in Matrimonium petere filiam al. 32,15. matrimoniũ ſplẽdidę virginis affectare 370,23. matrimonio iuſto libertam ſibi coniungere 90,20. matrimonii iure copulata Gratiano 395,20. matrimonium ſuum Næuię pollicetur Caius 60,49. matrimonia turpiter & contracta & dimiſſa 64,24. matrimonia corrũpere 256,55
Matronæ fl. curſus 328,28
Matronæ vertex 327,54. matronæ conſularis coniugii ornamentis donari quæ ſolitæ 199,3. matronarum regiarum ornamenta 217,15
Matronalis dignitas 50,10. matronalis conuentus 199,3. matronales pęnulę 260,6. matronales leg. 199,7
Matronianus 302,50
Mattiacæ aquæ 485,32
Mattiani, nom. mil. 394,24 : 515,15
Mattidia 127,46
Mattiocopa cognom. 321,42

Maturato itinere 456,44. Maturitas, matura conſilia 305,24. Maturitas, celeritas 326,39
Matutæ ædis 615,26. Iunonis Matutæ
Maudio Comes 324,42 (ædis 618,22
Mauortius præf.pr. 334,17
Maura 10,43. Maura purpura 270,23. Maura ſtragula 274,27
Maurentius 168,11
Mauri laceſſunt Romanos 127,31. Maurorum caſtra 360,6
Mauricæ gentes 448,7: 486,4. Mauricæ gentis ingenium 500,16
Mauricius decurio 234,38. Mauricius tribunus 441,53. Mauricii Aug. vita & mors 555,12: 576,41
Maurus nundinator 239,21. Maurus comes 376,55: 512,36. Maurus dux Phoen. 433,43
Mauſoleum Auguſti 41,44: 621,23: 630,18 Mauſoleum Cæſarum derepente pateſcit 116,25. Mauſoleo patefacto vox emiſſa 95,52
Maxentius Pannonius 461,43
Maxera fl. 420,41
Maxima (ſ. Veſtalium) virgo 122,49. Maxima Chilonis coniux 467,27
Maximianus Aug 303,25. Maximianus Aug. & Maximian⁹ Cæſar 528,13: 531,47. Maximianus Herculius ad imperii conſortium adſciſcitur a Diocletiano 525,45: 569,20. Maximiani aſperitas Diocletiano improbatur 282,25. Maximiani Cæſaris ſtatua ſphæram e manu amittit 443,48
Maximianopolis 459,15
Maximinus hiſtrio 151,55
Maximini Imp. ortus, vita 224,24 Maximini imperiũ cõfeſſim Alexãder Aug. 450,53. Maximini ſtatura 225,44 231,34. vxor 305,15. Maximini iunioris ortus, vita, mors 231,2. Maximiniana factio 236,41. Maximinianæ tyrannidis fax 236,17
Maximinus Cæſar 531,48
Maximinus sicariam Romæ præfecturã regẽs 467,21 præfectura prętoriana auctus, nihilo fit lenior 470,2. in præfectura vt ſe geſſerit 484,36. Quados irritat 490,39. dux exitioſus 506,24. ſcelerũ pœnas luit 472,7
Q. Maximus 15,53
Maximus conſul 160,28
Maximus Pupienus ex pręf. vrb. Imperator 229,15: 235,15. 242,2. Maximi Aug. ortus, mores, actus, mors 243,8
Maximus præf. vrb. 393,7
Maximus philoſophus 399,44: 437,3. Maximi philoſophi laus, & mors in- (digna 482,7
Maximus, tribunus 439,43
Mazacę ſit⁹ & appellatio recẽtior 381,30
Mazacum turba 90,54
Mazices, genus bellicoſum & durum, peritiſſ. q. iaculandi 488,5. Mazicum legati 487,19 Mazicũ princeps 487,38
Mazuca, Firmi fr. 489,6. capt⁹ moritur Mazucanus fundus 488,24 (489,11
Mzabilis 363,1
Meccus Brunduſinus 274,36
Mechanici 187,51 & 115,28
Medendi rationem Democritus docuit extis perſpectis 475,24
Medericus Al. 339,42
Mediæ ſitus, ciuitates, & cetera memorabilia 419,7. Medicæ acies, id eſt Perſicus exercitus 506,12. Medicum bellum primum 466,55
Mediana, ſuburb. 448,15. Medianum munim. 499,26
Medicamentũ Aureliani, media 283,33 Medicatus cibus 83,30
Medici Alexandrini 411,23. medici caſtrenſes gratis curant 273,16. medicus palatinus 217,37. medicus ſeruus 60,10. medicum oleum 419,42.45 Medicinæ profeſſores 9,5. medicina non excludit incantamenta 334,5
Medic⁹, cognom. a deuictis Medis 151,38
Medietas dimidium 402,50: 469,30. ſic Medietate noctis 407,9
Mediolanum, Turinorum ciuitas 328,48. Mediolanenſes roſæ 303,8
Mediomatrici ciu. 328,43: 343,12
Meditans de prof. 160,36. meditans alloqui 371,54. Meditata oratio 36,42
Meditullium vrbis 363,23
Mediũ, dimidiũ 138,10. medio die 230,8 Media relinquere ipſo, in medio 275,24. media ſacramenti fide firmantur amicitia. interpoſito interim ſido 495,10. itẽ Medius homo 300,18 medius princeps 313,42. medii principes 395,49: h.e. mediocriter boni. item, Medii & neutrius partis 14,33. medii, ac neutram partem ſequentes 84,36
Mediusfidius 47,37: hoc eſt, ita me dius Fidius amet ..
ad Medullas vſque penetrare 443,23. Medullitus gemere 305,23: 319,5
Megiſtanes 59,27: i. magnates, ſummates.
Meiucarire loc. 360,35. 363,37
Melanchlænæ pop. 402,29: 504,13
Melanthias villa 512,46
Melas fl. 306,17. Melas ſinus 400,29
Meleagricam 616,42. 627,37
Melitena op. 369,49: 382,30. Stephano Byzantio eſt Melitena.
Mellita 90,17
Mellobaudes armaturarũ tribun⁹ 317,15. obſes datur 441,20. idem ſupra Mallobaudes. (Merobaudes.
Mellobaudes rex Franc. 495,13 alibi
Melones Oſtienſes 181,50
Mẽbris curuatis ſtant ſupplices 499,5. Membrorum ſecreto velamen obt. 469,4. membra vrbis 336,10 Membratim diſcerptus 369,32. ſic
Memmia Aug 211,50 (287,29
C. Memmius præt. 5,1. C. Memmius Cæſari aduerſ. 14,15. C. Memmius conſularis 64,28
Memmius Fuſcus 274,33
Memmius Rufinus 173,49
Memnonis ſtatua 375,2
Memorati hiſtorici, i. quorum modo facta eſt mentio 246,29. ſic Memorati duces 393,32: 506,26
Memoriæ inſignis 132,23. memorię dolum totum exhauſiſſe videtur Iulianus 332,20. Memoria innocentum ſeruetur, hoſtis aboleatur 162,23. memoria occiſorum reſtituitur 164,42. memoriam innocentum martyrũ colunt Chriſtiani 461,40.44.48 memorię veteres, vet. monu. 443,34 Memorialis libellus 12,1
Memorius præſes 413,5. Memorius trib. 441,55. 444,15
Memphis, vrbs præſtans 407,55: & 117,39. Memphis hiſtrio 152,7
Mena libertus 34,54. ex Gręco Μηνᾶς.
Menandri verſus de geniis hominum
Menapila vrbs 421,7 (394,38
Mendaciorum comites habere 272,8
Mendeſium oſt. 408,44
Mendici gratuiti 215,14. Mendicitas publ. 204,9.
Menecrates citharœdus 90,48
Μηνὸς Dii lunu 375,22
Menophilus Aquil. 229,40: 244,41 Menophilus ſpado 333,47
Menſam parcam virtus, ambitioſam apponit fortuna 332,50. menſę ſtructoribus quib. viſus Pius 138,48. menſę reuerentia erat olim etiam apud hoſtes 493,48. Menſa ſecunda & tertia 263,19. menſa ſecunda ſecundum appoſita 216,15. menſa ſecũda ſcurrarum & mimorũ 253,37. Menſa militaris 205,28. menſa ſatidica 481,1. menſæ oleariæ 613,36 Menſale argentum 286,28. menſale vinum 275,40
Menſib. alienis exhibita poma 253,21 menſium nomina in Cõmodi gratiam transmutãt adulatores 160,19. menſes vſitatis nominib. appellandos cenſet pontifex 162,43
dum Menſuta omnia 137,23: more Græco πάντα μέτρῳ.
Mentes humanæ cęleſtib. cognatæ 357,51. mẽtis diminutio & alienatio 42,14. mentis valetudo, vitiorũ plerorumq; Caligulę cauſſa fuiſſe videtur 70,8. ad mentem bonam reuerſio omnib. 284,25 item Mẽte obliqua, (obliquẽ 316,18
Mentoreus 471,23
Mephita vrbs 420,25
Mercari per ſeruos ſuos 163,44. (ſic Mercaturam exercere per homines ſuos 166,38) Mercati auxilia 494,22. Mercari publicas poteſtates ę e graui 497,12. mercatores poteſtatum Alexander non patitur 219,23 Mercatus Græciæ 90,26 Mercimonia 147,43
Mercurius quale numen, & cur a Iuliano cultus 332,8. Mercurii templum 617,61: 628,24
Mercurii rationalis patria & improbitas 319,51: 320,8
Mereoes, Perſici equitatus magiſter 434,17. Merenes dux oẽtũbis 436,16
Meretrices, capturæ partem dare coguntur 68,9. cunctæ in concionem aduocantur ab Heliogab. 204,38. vni eri donantur ab eodem 206,25. redemptæ manumittuntur 204,25. Meretrix ab eodem redempta, & ceu virgo culta 205,10 Meretricium facere 68,10
Mergus agrarius 165,53
Meribanes Iberiæ rex 388,46
Meridiale latus 408,8. Meridiani tractus 420,2. meridiana plaga 408,22. meridianę horæ 214,35. meridiani athletæ 81,23 Meridiare 67,38 (418,3 Meridionalis (ſeu meridialis) axis
Meriro conferri honorem vult Pertinax 164,44. (ſic Cõmendatos ſuos eſſe vult Auguſtus, Si meruerint) Meritorũ pretium aliquod eſſe debet, præter dignitatem 273,31 Meritorium cœnaculum 108,4. meritoria vehicula 67,48. meritoria ſcorta 76,28. meritoriæ eſporta lupa 473,26. ite ſubſt. Meritoria habere pro cubiculis 178,11. meritoria intra vrbem ſtare vetantur 286,19
Mero Nero 51,18
Merobaudes 478,37. Merobaudes mag. peditum in Quados pręmittitur 498,10. accitus ad res poſt Valentiniani obitũ conſtituendas 502,24. Gallias admoſculis nudari cauet 508,54. Merobaudes conſ. 510,10.
Meroe inſula 408,47. Meroes ſitus 408,10. Meroes vmbræ 410,9
Meſene vrbs 419,30. Meſene regio
Meſeos fl. 419,6. (427,25
Meſius Gallicanus 295,48
Meſomedes lyricus 138,52

Meſa-

Meſopotamia, terræ interamn. 221,14
Meſopotamiæ dux 335,4: 358,32: 494, (10
Meſſalla Barbatus 79,44
Meſſalla Coruinus or. 57,6
Meſſalla Valerius 52,29
Meſſalla orator 231,46
Meſſalla præſes Achaiæ 270,43
Meſſallæ vxor 303,49
Meſſalla Valeriæ prouinciæ rector 494,4
Meſſallina vxor Claudii 77,11. ſupplicio afficitur 79,45: 81,42
Meſſallina Neronis 105,55
Meſſes incenſæ 357,17
Meſtrius Florus 116,3
Metæ ſoblatæ 8,26.
Metæ auratæ 77,55. meta ſudans 611,44: 624,47. metæ figura 345,21.
Metalla vectigalibus nimiis onerantur 508,27. Metallorum ius adimitur 52,38. ad Metalla damnare 65,9
Metallicæ materiæ 481,3
Metatis caſtris 428,1: 433,25. ſic metato vallo 456,46: 510,49. Metati annulis digiti 474,28
Metarius curator Illyr. 290,40
Metellus trib. pl. 3,32
Q. Metelli oratio 37,52
Metæpia 82,20. *Metæpes* 73,46
Meterii epiſtola 478,19
Methone op. Lac. 455,50
Mettianus, Caſſii filius 148,12: 154,54
Mettanus 1c 223,54
Mettianus Ceteius 188,33
Mettianus Proculi tyr. affinis 298,30
Metius formoſus 125,25
Metius Falconius Nicomachus 285,9
Metius Gordianus 140,28
Metius Marullus 233,20
Metius Pompoſianus 114,53: 122,31
Metius Rufus 120,36
Metonaſtion. 445,53
Metopoſcopus 317,1: frontiſpex.
Metrodori mendacia 438,39
Metropolis multarum ciuitatum 130, 12. alibi: Mater vrb.
Metus inſignis exempl. 70,9. metuendos principi non cenſet Galba qui de ſolo victu cogitant 107,55
Meuania op. 28,32
Mezentii ſupplicium 194,13
Mi parens cariſſime 273,38. mi mater 231,41
Mica aurea 610,17: 623,60. mica aurea, vrſa 485,19
Micare vel ſortiri 20,34
Mices ſeu Micca 224,26
Michael Curopalates Imp. 580,44
Michael Balbus 581,8. Michael Theophili F. 581,29. Michael Paphlago 583,39. Michael Calaphates 583,48. Michael ſenior 584,28. Michael Parapinaceus 585,22. Michael Palæologus 588,19.
Micipſæ ad filios oratio 576,32
Mileſiorum conditores, ſitus, coloniæ 401,8: 402,14. Mileſius colonia Athenienſium 467,10. Mileſiæ ciuitates in Ponto 402,14
Mileſiæ fabulæ 184,5. Mileſiæ Punicæ Appuleii 184,28
Milia, i. paſſuum 221,52: 227,21. Miliarium aureum 104,41: 614,16
Miliariũ aureum Iuliæ 626,51. Miliarium ab vrbe quartũ 96,18. Miliario ab vrbe nono 507,18
Miliariæ porticus 91,5. Miliarenſis porticus 283,21
Milites natura aſperi 314,36. odia ſemel concepta deponere nequeunt 345,2. in Imp. creandis & mutandis temerarii 207,31. ſenatus populique aculeatis verbis irritati, de Imp. mutando agitant 245,31. Imperatorem cogunt in ordinem 201,44. pecuniis placantur 253,10. milites fidem præmio pignerarunt Cæſarum primus Claudius 75,5. militibus pro Imperio & nomine Cæſaris donatiuum datur 195,27. milites ab Imp. ſalutantur Prouinciarum fortiſſimi defenſores 446,44. alibi Commilitones.
Miles timere qui ſolent 220,16. miles ſe ſolum defendit 325,9. concurrentia vaſtat incuriſſet, etiam in pacatorum terris 356,22
Milité vt & probarit & tractarit Cæſar 13,2. de militum ætate vt conſtituerit Adrianus 129,22. milites ad certam ſtipendiorum formulam adſtringit Aug. 29,47. militibus quã diligenter proſpexerit Alexander 218,50. militum catalogum habere ſolitus Alexander 212,8. militum cauſſas vt audierit Alexander 222,31. milites otioſos eſſe Probus non vult 291,24: 294,30. milites neceſſarios nõ futuros ſperauit Probus 294,35: 295,7.
Milites cũ familiis ad orientem ex occid. proficiſci iubentur 376,23. militum labore facta opera 291,26: 294,11,31. ſic 22,4. militis intemperantia Rom. iam ſæpe afflixit 485, 46. militibus rectores quales præpoſuerit Iulianus 400,2
Militũ oſtenſionaliũ ornatus 215,6
Militaris diſciplina ab Aug. vt ſecta 23,6. militaris diſciplina correcta 154,33. militaris diſciplinæ præcepta, ex Aureliani epiſt. 273,28. militari opere deterigere foſſas 22,4
Militare prandium 254,31. militares gradus 257,9. militaria dona 19,32. militarib. verbis gratias agens 274. 47. militare otium plerumque tumultuoſum 311,26. militares faſtus ad damna reip. primus auxit Valentinianus 462,53
Militares viri 80,18: 254,27. iidem Militares, abſolute 218,39. ſic, militares comica dicta ſæpe vſurpant 302,18. militariũ error a occaſus 284, 23. militarium faſtus 500,15
Militaris cæſus 262,15
Militemus: ſignum tribuno datum 164,29: 172,51
ad Militiam lecti validiſſimi quiq;, occidnotur 186,53. militiæ equeſtris ordinatio 79,6. militiæ ſtatum integrũ retinere 483,41. ad militiam infimã detruſi 319,43. ad militiæ gradũ infimum cõtruduntur rebelles 487,35
Miliũ cum pipere, & ſine pipere 216,12
Mille viuat qui mille occidit 272,52
Milonis Crotoniatæ firmitas in retinẽdis manu captis 499,36. Milo Crotoniates alter 225,48
Miluius pons a quo ſtructus 457,51. alibi Moluius.
Miluorum rapacitas 307,28
Mimantis campi 481,26. Mimantis montis ſitus 512,37. Mimantis ſepulcrum 516,40
Mimarii ſcurræ 152,9
Mimiambi 496,29
Mimica adulteria 104,22. mimica cauillatio 450,31. mimici verſus 226, 39 mimici ſcurræ dictum 282,5
Mimographus poeta 142,55
Mimus in lud. ſpect. 30,27. mimus ſcurra 226,33. mimorũ mos 15,40. mimus cũ vxore, imitatur quædã e medio ſumpta 415,19. mimus pronuntiationis ambiguitate probrum notat 149,21. mimus Latinus 124,23. mimi deportãtur a Cõmodo 157,46 ad Mimum agendum in ſcenã producũtur equites, & matronæ 84,52. mimum agere viſi 303,36. mimũ vitæ commode tranſegiſſe 41,6. mimum omnem diuulgare 104,14
Minæ in minaciem conuerſæ 180,22. minis potius quam acerbitate corrigere 373,50. item Minæ murorum 425,52. minæ mœnium 422,26. minæ tectium 426,24: 491,20
Miniſtorius 348,42
Mineruæ delubrum 614,60. Mineruæ templũ vetus 615,13. Mineruæ atriũ 614,24: 626,36. Minerua in Auentino 619,30. Minerua Chalcidica 616,46. Minerua medica 612,34: Mineruium 616,45. (625,17
Mineruius ca conſ. 468,41 (14
Mingere murrhinis & onychinis 206,
Miniſteria patris ſeniora ſummouet Commodus 157,41. miniſteriũ principis pro vaſis quib. miniſtratur principi 215,11: 217,23. miniſteriorum per ſingulas ciuitates quantum habeat Imp. 270,21,40. miniſteria conuiuiorum ſacrorum dicatæ ab Aug. argentum 186,29
Miniſtrator 110,44. miniſtrantium in cœna habitus 64,40
Miniſtri equeſtris militiæ 393,23. miniſtros peccantes coram ſe cædi vult Aurelianus 283,23
Minor apud omnes fuit 240,32
Minuttira 190,5
Minus centum dies 499,28. minus paucis diebus annos ſex 280,36. ſic, per annos a 1112, paruo minus 516,1
Minuſcula præmia 224,40. minuſculi imperatores 221,55. minuſculi tyranni 295,42
Minaci pueri 36,36. per Minutias demonſtrare 422,20
Minutia, loc R. 161,28. Minutiæ duæ, vetus & frumentaria 615,60: 627,18
Minutula ſigna 260,10
Mitide caſt. 370,9
Miſcelli ludi 62,54
Miſceri fœminis 437,16
Miſeni claſſis 29,42
Miſenatium caſtra 611,5: 624,22
Miſericordia correptus 21,3. miſericordiæ ac pietatis cauſſa donata 226, 26. miſericordiæ occaſionem ereptam ſibi dolet Marcus 155,11
Miſitheus Gordiani ſocer, præf. vrb. 238,43 Miſithei mors 239,51: 240, 9. laudes 239,54. honores 239,47
Miſopogon, liber Iul. 407,24
Miſtheus mil. pr. 96,35
Miſſilia in populum ſpargere 200,7. miſſilia variarum rerum ſpargere 62,30. miſſilia omne genus ſpargũtur 120,53
Miſſilia rerum omnium populo per aliquot dies ſparſa 85,27. Miſſilium rerum direptio 40,43
Miſſionem flagitare 21,8. miſſione impetrata 111,13
Miſſus ludorũ 77,54. miſſus centũ in ſæcul. ludis 120,39. item Miſſus epularum 205,1. iidem Fercula 204,31
Mithriaca ſacra 159,50 (205,38,41
Mithridatis filia 333,51
Mitiones 474,49
Mitis circum amicos 96,39
Mneſter Pantomim. 66,52: 70,52: 71,39

Moeſtheus notarius 280,19
Moenus, ſolis ſacrum animal 407, 48.
Mobilitas terr. 375,12
Moderamen leoe 434,12. moderamine iuſto rexit ſuos 328,3. moderamina prouinciæ tenebat 467, 58. ſic moderamina orbis 446,45
Moderatio inſignis 211,42
Moderator prouinciæ 492,35. moderatoris boni officium quod 483, 44. moderator cum iucunditate eculeos quoque habere debet 345,33
Moderatus, adulter 149,20
Modeſtinus IC 223,34: 235,12
Modeſtus comes 372,47. Modeſtus præf.pr. 479,39: 493,21
Modicella culcita 96,43
Modii doni ſingulis ſolidis venditi 468,16
Modó, ſi modo 326,22: 339,17. Modonóo 311,23: 339,4: 386,9: 394,27: 399,27: 447,28: 480,41: 493,15: 302,48. ſic alibi Tantumnóo: ad imitationem Græcorum, qui μονονοὺ & μονονουχὶ pro Feré ſeu Propé vſurpare ſolent.
Moduli neruorum 414,23. Modulatæ laudationes 88,14
Mœchus caluus 10,41. mœchus vxoris 104,16. mœchos centum paſſa 194,36
Mœnum fl. 343,33
Mœſia ſeu Mæſia 193,14
Mœſi a Carpis impugnantur 246,7. iidem Mœſi 268,41: Græce Myſi. Mœſia inferior 126,28. Mœſiæ dux 491,38. Mœſiarum exercitus 110, 1 Mœſiaca legio 491, 31. Mœſiaci exercitus 113,4. Mœſiaci velites 374, 18. Mœſiaci aſperrime a Gallieno tractantur, & milites & ciues 257,38
Mogontiacus op. 328,42: 331,14. Mogontiacus dux 485,34. ſupra Magõt.
Molaria ſaxa 379, 32. Molendariæ metæ 346,2
Moles in mare iactæ 410,47. Molibus, coonobus 406,27
Molimine ingeno præſtructa 479,18
Molinæ 363,2
Molitores nouarum rerum 122,26. Molitrix nouarum rerum 92,51
Molliculus 463,38. Mollities glutinoſa 542,12. item Mollitia glutinoſa 410,40
Molliuit tempeſtas, i. remiſit 492,1
Moluius pons 457,51: 621,28: 630,22. idem Miluius.
Momenta captare opportuna 115,55. momentis omnibus paratus 13,4. item Momentis parib. dimicabatur 345,3. momentum reb. graue addere 517,34
Momentariæ piſcinæ 204,3
Moneta Antonini nomine cuſa 209,4. moneta Antonini Diadumeni nomine percuſſa 195,39. moneta percuſſa Auguſtum ſe vocat Firmus tyr. 296,4. moneta Odenati Perſas captos traheotis 252,7
Monetam regens, ſeu Monetæ rector 406,7. Monetæ præpoſitus 406,5. monetæ procurator 469,7. Moneta, loc. R. 610,37: 624,11
Monetariorum bellum 280,45
Monile margaritis gemmisq; conſertum 102,22. monilia aurea Perſis vſitata 423,8
Monitus opportunior æquo animo admittis Iulianus Imp. 405,16. monitu Dei prohiberi 39,23
Monobeli 200,17
Monœci arx & portus 328,8
Monolium, monile 231,19
Monolores veſtes 282,51: vno loro inſignes.
Monopodĩ 160,5: vnipedes.
Monopolium 57,20
Mons partim effoſſus, partim exciſus 77,36. mons ſaxeus 428,20. montium geminus in terræmotu 347,50. montes Romæ VII 630,24
Monſtra extum Galbæ portendunt 102,16
Monſtrantes appropinquaſſe 353,2: Græciſio.
Monſtruoſæ beluæ 409,33. monſtruoſum miraculum 518,27. monſtruoſæ libidines 61,48
Montanus 239,32
Montius quæſtor 311,39: 313,49
Montonis pede * 506,13
Monumentis vel nouis vel refectis adornanda eſt reſp. 24,54. Monumẽtũ Domitiorum gentile 97,15. Monumenta publica 63,41. monumentis publicis indi iuſſit Commodus quoties ludum ingrederetur 160,23. eadem Acta.
Mopſueſtia op. a quo conditum 312,37. Mopſueſtię ſitus 395,2
Mora hoſtem frangere 488,31. Morari, retardare, impedire 486,29. Morari, ſignif. ambig. 91,44
Morbo animam abire 114,50
Morborum cauſſæ ſuſpectæ inueſtigãtur 447,34. morbus diuturnus e veneni potione 117,5. morbis grauioribus quis tenetur 395,39
Mores varii in vno eodemque 153, 43: 136,40. mores ſui cuique relinquendi 153,34. morib. antiquis res ſtat Romana virisq; 154, 27. Morum præfectura 4,53. morum legumq; regimen perpetuum ſuſcipit Auguſtus 24,22. morum correctio a Domitiano ſuſcepta 121,40. morum corrigendorum ſpecie multa ſæue facta 54,33
ex More 350,17
Mori miletum? 96,12. mori volentib. vis adhibita viuendi 33,22. moriens vale dicit amicis 149,52. moriens mortui amici caſum ingemiſcit 436 35. morientis Seueri gloriatio 176,32
Morigerus regi 466,22
Morio luxurioſus 153,22. moriones ab Alexandro reiiciuntur 215,12
μορῶν αὐάγνωσις 81,17
Moroſus circa curam corporis 9,39
Mors præmii loco piis quibuſdam data 436,32. mors vitæ conſentiens 202,16. mortem quoque ſuam pretioſam & luxurioſam eſſe vult Heliogabalus 206,34. mortem facilem ſibi optat Aug. 41,10. mortem ſubitã ac celerem lentæ præoptat Cæſar 17,41. mors repentina ex terrore 480,47. morte ſua defungi 17,53. morte publica oppetere 468, 10. morte publica deletus 403,37. mors in prœlio, beata videtur Patribus 420, 13: itemq; Alanis 504,45. mors imperatoria 222,38. mors principis celatur 83,36
Mortem, Imperatoris exemplo, cõſciſcunt ſibi milites 106,22. mortis arbitrii indulgetur damnatis 123,3. morte ſimplici punire 14,26. mortẽ ſenatori vult Caligula 65,40 mortib. interiere diuerſis 379,36. mortibus fortuitis mundo digreſſi, degeneres videntur Alanis 504,43. mors ſimulata 89,11. mortis præſagia 40,25
Mortẽ in acie linguæ portãs 480,18
Mortalitas 83,49. mortalitatis faſtus. i. mortalium 317,44. ſic 318,4: 383,32
Mortuis illigati viui 194,13
Moſa fl. 344, 20. ad Moſam munimenta tria reparantur 349,18
Moſella confunditur Rheno 338,23
Moſes annos quot vixerit 267,2
Moſynœci pop. 401,50
Motilenus præf. 159,40
Motiunculæ leues 116,29. Motu ſuo arripuit imperium 287,17. motu ſuopte, vel exoratus precibus 442, 27. motum in animi retinens poteſtate 407,32
Mouere lege communi 311,24
Moxoena regio 413,39: 441,3
Mucapores 277,55. Aurelianum interficit 280,24
Mucia vx. Pompeii 10,38
Mucianus appatitor 469,39
Mucro gladii 110,40
Mugitus terræ 250,8. mugitus taurini in terræmotib. 348,43: & 102,21
Mula parit 99,14. mulorum grande pretium 49,51. muli e piſtrino proximo ad vehiculum iunguntur 7,2
Mulare carpentum 199,9
Mulcta: vide Multa.
Mulier viri loco ſenatum ingreſſa 199, 2: 201,12. mulier & in caſtra & in curiam circumducitur ab Heliogab. 201,9. mulier ſenatum ingredi vetatur 202,39
Mulieres capillos ſuos præbent ad contexendos funes 232,41: 244,31: 246,22. mulieres virili habitu pugnãtes 279,44. mulierum numerus ingens captus 268,36. mulieres ad currum vinctæ 205,21
Mulieris barbaræ ſpecies humana amplior 72,37. mulier paſſis crinib. lugubri habitu; ominoſum ſignum 232,20
Mulier omnium virorum 0,1. mulieres infames publicari iubet Alexãder 215,16. mulierum cupidiſſimus 237,25: & 206,5. mulierem non iterauit Heliogabalus, præter vxorẽ 204,3. mulierum petitiones cordate repellendæ 317,18
in Muliebrem naturam puerũ exſectum transfigurare conatus Nero 90,22
Mulierarius 184,3. mulierariæ voluptatis cupiditas 256,46
Mulierculis ſtipatus 407,31
Mulio vnde cognominatus Veſpaſianus 112,10. muliones carrucarii 232,16. Mulionicus cucullio 206,25
Mullei calcei 283,28
Mullus piſc. 54,46. mullorum barbæ 203,16
Multas ex æquo & bono moderari 75, 35. Multatus eſt, puniuit 22,39. multatio bonorum 312,24
Multa quęque 355,26
Multifidæ foſſæ 343,48
Multiformis 344,50: 388,47. Multiformiter 467,35
Multiiaudus 390,46
Multiliciæ tunicæ 274,25
Multimoda tela 425,54
Multius Gallicanus 290,6

Mummia

Mammia Achaica 98,51
Mammius Quadratus 142,40
Mammius Secundinus 173,44
Munatius Plancus Auguſti cognomen Cæſari Octauiano tribuit 19,24. Munarius Plancus conſul 43,30
Mundanum malom 239,23. mundanus fulgor 308,45. item (de ſuperiore mundo, cæ'elti ſcilicet) Mundanæ rationis periti, phyſici 444,4 mundani motus periti 445,52. mundani motus rationes a Brachmanis exquiruntur 419,27. ſic 421,28
Mundenſe prœlium 11,34
Mundericus dux 505,29
Mundi finem affore prædicit vno quidam 144,52. mundi principes 292, 55. mundi caput Roma 310,30. mundorum infinitates qui ſomniarut 318,48
Mundior cibus 389,47. mundiore victu recreati 488,44. mundæ annonæ 217,39
Munditiei vacus 619,32. munditia muliebris 106,25. Munditiis Græcis erudita 231,43. munditiarum amator 501,53
Munerarius 122,22. munerarius libellus 267,50
Muneratus locupletiſſime 126,58. ſic 311,2
Municipalia magiſteria 18,30. municipalium ordinum cœtus 438,29
Municipatim diuidere 3,26
Municipia & oppida 228,14. municipiorum ſtationes 614,35
Munifex gregarius 435,3. munificentiam exhibere 52,17
Munimina regioni a natura circumdata 327,30. item Munimen, munitio 145,11
Munitores, oppugnatores 391,44: 392, 9: 426,28: 452,28. munitores, propugnatores ſeu defenſores mœnium 429,6
Munus & epulum populo in filiæ memoriam pronunciauit primus Cæſar 5,41. munerum & ludi impenſæ corripiuntur a Tiberio 49,49. munus funebre 143,1
Munerū ſparſio 217,54. muneribus quibus afficere officiales ſoleat Alexander 214,50. muneri acceperat cuniculam 97,54. munera viliora proueniunt vt indigna 448,38
Munus maritū pertimeſcens 329,30
Muralia inſtrumenta 415,11. muralia tormenta 343,55: 363,16: 428, 30. muralia ſaxa 383,27: 392,16. murales coronæ 23,28. muralis corona, ob murū conſcenſum 290, 19,32. muralis ſepes 129,55
Murena Nonius 181,24. Murci qui 329, 31
Murenæ coniuratio 33,9: & 22,10. Murena præf. 270,33
Marentius 274,36
Mures rebelles ſilent 294,2. murium, ſoricū, muſtelarumq. aliquot mi ia ſibi exhiberi iubet Heliogabalus 204,53. murum ſilueſtrium pellib. veſtiuntur Hunni 503,23
Muri ſinuoſi & coronis 379,54. muri para diſuciuntur in Hieronicarom introitu 89,35. murorum deſtructione punitæ ciuitates 101,10
Muricis imperatoru fulgor, i. purpuræ 126,28
Muriſſimus ſeu Myriſſimus 201,48: ſ. vnguentatiſſimus.
Murocincta villa 502,23
Murrhina vaſa 206,14. murrhina pocula 245,50. murrhini calices 152, 4: & 34,10. alibi Myrrh.
Murſeoſe prœlium 324,4
Murtiæ ædis 618,24 Murtium op. 303, 23
Muſarum ædis 25,8
Muſcas captat Domitianus 120,17. muſcarum agmina lucem obumbrantia 433,10
Muſeum Alexandriæ 83,12. Muſio ſeu Muſino pictus 263,21: & 179,4
Muſica floret Alexandriæ 411,10. muſicæ modulationis genera tria in cōmuno, voce articulata, ſonitu flatib. neruorum pulſu 493,33 muſici agones 88,52
Muſioo ſeu Muſeum 232,14
Muſiuum 179,4: 263,21
Muſonianus vnde dictus Strategius 329,47. Muſonianus præf. pr. in oriente 329,43: 335,2. Muſonianus Philoſophus 347,31
Muſonius rhetor, Aſiæ vicarius 463,9
Muſonum gens 488,10
Muſſare 385,51. Muſſantib. cunctis 483,40. muſſantibus quid iei eſſet 252, 11
Muſſatio 380,34. Muſſitare 309,17: 315,46: 332,38: 416,24
Muſtelæ occurſus infauſtus 354,4
Muſtius Fabianus 273,48
Mutatio rerum quaſi lege naturali 174,16
Mutatoriam Cæſaris 609,34: 621,61
Mutili homines, ſpadones 310,6
Mutinenſe bellum 20,5
Mutus geſticulatrus 429,36
Mycenarum terræmotus 348,48
Mychon Tripol. 477,18
Μηχανήματα 401,30. μυκτηρίζειν 73,35
Mygdonia regio 401,13. Mygdus op. 452, 4
Myrmillonis in modum ſe operiens 341, 27
Μυροβρεχεῖς cincinni 37,10
Myrrhines calix 34,10. ſupra Murrh.
Myſiæ Thraciæ vrbes 459,12. eadem Mœſia.
Μυσταγωγεῖν τῷ βίῳ 394,40
Myſtica 213,25. myſticæ religiones 364,53. Myſticis diſciplinis initiatus 481,11 Myſtici libri 407,53
Mythiſtorica volumina 291,49. mythiſtoricis repleti libri 192,8: i. fabuloſis narrationibus.
Mytilenarum expugnatio 1,34

N

Naarmalcha fl. 425,27: 431,3
Nabatæi pop. 313,27
Nabdates dux 429,34. viuus exuritur 430, 19
Nacolia op. 454,3,42
Nœniam canere 41,24. næniæ funebr. 364,49. Næniæ fabuloſæ 525,54. næniis aniilibus occupatus 184,28
Nænia 60,48. Næuiæ portæ vicus 618, 50
Nagara vrbs 420,25
Nais Seruilia 84,47
Nanctus, nactus 497,34
Nando euadere 12,53
Nani & nanæ 215,12
Nannenus comes 475,18. Nanienus dux 511,31
Napæi pop. 402,34
Naphtha quid, qualis, vbi naſcatur 418, 15
Naraconſtoma 403,24
Narbanæ mores 258,5
Narbona ciu. 328,55. Narbonenſis ciuitatis incendium 139,24. Narbonenſis prouincia quæ 328,37. Narbonenſis prouinciæ ciuitates 328, 55.
Narciſſus libertus 80,52. cum Meſſallina conſpirat 81,52. pœnas luit 174,3. Narciſſi imago 107,19
Naſici pop. 147,18
Narſes rex Perſiæ, Armeniam Romanis primus eripere aggreſſus 418,2 idem Narſeus 295,43
Narſeus legatus Saporis Perſ. regis 346,45
Natali ſeu Vaſati 199,17: 200,25,27: 206,5
Naſci non debuit Seuerus, aut non mori 175,20. naſcentium puerorum color 181,52
Naſeus vrbs 420,24
Natalis imperii 267,14. natalem adoptionis, & natalem imperii celebrat Adrianus 127,18. ſub natalem plerumq. languebat Auguſtus 36,17
Natalitii ludi 128,29. natalitia ſata 496,14
Natans armatus 432,30. natatu tranſgreſſi 440,40. natatu adiuecta 424,5
Natiſo fl. 391,48
Natiuus, innatus 325,42: 354,15. idem Genuinus.
Natria ſerp. 60,41
Naturæ ludibria 36,38. naturæ ſublimia ſcrutantes 327,25. ad naturæ requiſita ſecedere 187,6. naturæ propenſioris homo: pronior in Venerem 237,28. naturam ligurriſ re capreis 52,2
Naturalis filius 53,14: & 54,4. naturalis pater 249,53
Natus obſcuriſſime 467,33. nati clare 382,45: 412,22
Nauale prœlium a Cæſare vt exhibitum 8,28: & 28,13. nauale prœlium in amphitheatro 120,28. nauales pugnæ pene inſtarum claſſium 120,36. nauales pontes 362,27. ſic naualis pons 389,24: 413,14. naualis corona 77,9
Naues 11 m. 507,42: & 268,26. naues onerariæ, bellatrices, pontibus compaginandis aptæ 414,5. naues trigeminæ valide ſibi connexæ 395,50. nauis amplitudinis inuſitatæ, ſub ccc remigibus agitanda 345,45. nauis precioſiſſ. 67,33. nauis ſolutilis 92,14. naui vetere amandare 13,13
Nauis armis onuſta, diuinitus mittitur ſine nauta vllo 100,47. naues in ædium tecta protruſæ 455, 48. nauis demerſa in fundando portu 77,39. naues onuſtas in portu mergit Heliogabalus 206, 13
in Naui eadem nauigare, i. eiuſdem periculi eſſe participem 502,12
Nauicularii 283,2. nauiculariorum negotium 457,27
Nauigabiles fluuii 403,22: 459,8
Nauigerum flumen 313,13
Nauigatio nocturna ad pharorum faces 77,41. nauigia vltro citroque diſcurrentia 399,31
Nauigiorum magiſtri 399,31
Naulibis vrbs 422,6
Naulochus Sicil. 22,9
Naumachia 8,17. naumachiæ locus 57,

27. Naumachia in Fucino lacu 78, 20. naumachia Neronis 86,35. naumachia Domitiani 121,5. naumachia vetus 118,18. naumachiæ R. v. 623, 20: 632,10: & 620,31: 629,43
Naumachiarii 78,20
Naupli mala 94,14. Nauplius 400,23.
Nautica, poema 301,46. nautici, i. homines 100,17: 305, 41: 341,34: 439, 24. ſic Nautici deſides 327,2
Nazantium mons 428,31
Neapolis vrbs Lib. 410,25. vrbs Palæſt. 513,12. Neapolitani Palæſtinenſes ciuitate priuantur 172,49
Nebo gramm. 207,54
Nebridius comes 307,6. Nebridius præf. prær 381,42: 451,15. redit in Tuſciam 388,3
Nebulo profligatiſſ. 453,54
Nec eo ſecius 95,6. Necnon etiam 475,17
Necator ciuium 362,16
Neceſſarios tantum miniſtros retinet Alexander 210,43
in Neceſſitatis abrupto agitantur diuerſa 441,33. pro neceſſitate vltimum conſilium capere 271,1. neceſſitas inuenit machinamenta 369,37. neceſſitate, non voluntate prolapſus ad--- 362,36. neceſſitatem eſſe vt gladio periret 222,57
Neceſſitates publicæ 255,53: 241,9. ad neceſſitates publicas iuuandas 323,18. neceſſitatum caſtrenſium curator 445,37. neceſſitates Imperatoris, i. res quas per Imp. curari neceſſe eſt 486,13. neceſſitatum cauſſas iuſtas ſenatui probare iubentur Senatores inopes 52,13
Neceſſitudinib. ſuis obſidū loco relictis 322,1. neceſſitudines reuiſere 45,17. alibi Affectus.
Nectaridius comes 462,4
Negare non ſufficit 355,45
Negotiorum tractationi quos adhibuerit Alexander Seuerus 221,4
Negotiatio lignaria 163,7. negotiationes exercet etiam Veſpaſianus Imp 115,12. negotiatorib. lucra proponuntur 77,21. negotiatorib. immunitas datur 212,15
Negotiatoriæ naues 196,24. negotiatorium aurum 214,54
Nemauſum op. Gal 129,45. Nemauſenſes Tiberii ſtatuas ſubuertunt 45,34
Nemeſianus 287,8. Nemeſianus poeta 301,45
Nemeſis quid 317,37: & 243,52
Nemetes ciu. 328,42: 551,14
Nemorenſis ager 9,50. Nemorenſis rex 66,46
Neocæſarea 466,1
Neoptolemus tragœdus 71,39
Nepotalis menſa 507,3. Nepotini ſumptus 67,8
Nepotiani exitium 466,48
Neptis per ſororem 126,44
Neptunus qui deus, & quib. cognominib appellatus 348,32. Neptuni ſimulacrum circenſib. detrahitur ab Aug 21,16. Neptuni baſilica 631,7 & 621,12
Ne qui. ne quis 506,1. ne quid agatur inconſultum & ſegne 387,45
Neratianus Peſcennius 273,51
Neratius Priſcus 127,21: 191,57
Nero cognom. ex Sab. lingua 42,24. Nero prænomen 72,28
Nero Tiberii ocpos 53,41
Nero adoptatur a Claudio vitrico 80,15 maiorib. quib. ortus 84,20. Imperium vt adminiſtrarit 85,55. probra & ſcelera quæ patrarit 87,54. in ſtudiis quibus verſatus, & quomodo 97,26. deſperatus ipſe ſe interimit 97,5. Neronis vxores 92,37. ſtatuę & nummus 89,44. Neronis Laſcio 119,39. Neronis honori & affectu fauet Otho 105,4
Nero fictitius 98,10. Nero a plebe appellatur Otho 105,2. Nero alius futurus exiſtimatur Titus Veſpaſianus 118,8
Neroneus menſis 97,49. Neroneus agon 88,21. Neroneum certamen 107,37. Neronia, ludi 86,45
Neroniana cantica 109,10. Neronianæ thermæ 213,4: 626,34
Neropolis 97,49
Neruam miſeratur Arrius Antoninus 157,12. Neruæ Imp. vita & mors 563,23
Neruorum valetudo 113,32. neruorum pulſu reſonant ædes 493,33. neruis mulierum crinibus 244,31: 246,12
Nerulonenſis 18,55
Neſſus op. Thrac. 390,43: 591,18: 392,50: 448,14
Neſtica tribunus ſcutariorum 350,4
Neuita equeſtris præpoſitus turmæ 347,40. mag. armorum. 389,29,38. Succis præficitur 390,27. conſul deſignatur 393,11. conſulatum init 399,36. obſes datur 441,19
Neuri pop. 504,9. Neurorum montes 403,1
Neurobates 305,35
Neutrobi inclinata 385,50. ſic 365,43: 426,4
Nexus damnis 358,33
Nicæa Gall. ciu 329,4. Nicæa Bithyniæ metropolis 415,30. Nicææ portio magna terræ motu collabitur 407,16
Nicanor phil. 37,44
Nicaſius Tripol. 477,9
Nicator Seleucus 312,45. Nicatoris cognomen vnde acceperit Seleucus 417,14
Nice, ſtatio 512,48: 513,50
Nicephorii Iouis fanum 126,42
Nicephorus Imp. 580,28. Nicephorus Phocas 582,47. Nicephorus Botaniates 585,31
Nicer fl. 292,48. ad Nicrum fl. excitatum munimentum 471,18
Nicetenorum centurio 333,2: i.e. Victorum, ſeu Victricis cohortis.
Nicias proditor 495,44
Nicomachus hiſtor. 278,22
Nicomachus Falconius 281,9
Nicomedes educator L. Veri 150,17
Nicomedia olim Aſtacus dicta 250,2: 400,42. Nicomedia terræ motu vt quaſſata 347,43. Nicomediæ amplitudo & ſplendor terræmotu concuſſus, inſtauratur 404,1. Nicomedia reliqua, terræmotu collabitur 407,15
Nicon, aſinus 40,12
Nicopolis Actiaca 22,5. Nicopolis Thrac. 459,11: 522,51. Nicopolis a Traiano condita 507,47
Nidore ictus 81,7. nidoris indagine præeunte 475,19
Niger, cognom. Nouii 3,42. Niger Peſcennius vnde cognominatus 178,55
Niger præf. pr. 258,52
P. Nigidius 39,5
Nigrantes nubes 347,45. nigrantes vmbrarum globi 375,25
Nigriani filius Florentius 322,27. idem Nigriniani filius 598,3
Nigrinus inſidiator 133,23. Nigrini conatus, & mors 128,7
Nigrinus trib. 391,11. viuus exuritur 392,45
Nihil aliud quam obnuntiabat 4,22. nihil aliud quam vectabatur 36,32. nihil amplius quam admonuit vt rediret 49,37. nihil plus ſe aſſequuturum quam - 326,45
Nihil tuti eſſet 81,42. item, Nihil ſperabatur incommodum 386,23. nihil ſegne 335,22
Nihil dum pro Nondum quidquam 2,16
Nileus Codri f. 401,8: 467,10
Nili appellatio, origo, exundationes, oſtia, aquæ 408,14. Nili foſſæ 22,3. Nili inſulæ 408,45. Nilus dulcis pota 179,24. Nilus, poema 233,28 Niliaci nauiculari 283,1
Nimia cuncta, deuitanda Imperii rectorib. 500,28. Nimie facere 234,19. Nimietas 366,22. nimietas odioſa 480,19
Nimirum, videlicet 422,52
Nimium quantum, iuſto grandius 410,44. nimium quantum addictus 396,31. nimium quantum anté florentiſſimas 404,6. Sic Immane quantum, Immenſum quantum: more Græcorū, qui ἀμήχανον ὅσον & ſimilia ſic vſurpant.
Nineue ciuitas 362,21. Ninus vrbs 326,54. a Nino rege condita 418,35
Nioben cantare 88,28
Niphates mons 418,1
Niſea vrbs 420,50
Niſibes Ariæ vrbs 421,2. Niſibis. orientalis imperii præſidium firmiſſ. 442,24,52: 443,6,26. formidata Perſis 378,37. recipitur 239,30. aduerſus Perſas munitur 360,4 pro ſtatione vili tranſmittitur a Perſis 361,53. qua conditione reddita Perſis 441,10: 442,49: 445,10
Niſibenis ſe dedunt 252,29. acerbo nuntio percelluntur 442,22
Niſu valido 306,4. viribus magnis inſtare 364,28. ſic 488,15
Niuales montes 402,12. niualia frigidaria 303,10.
Niuatæ piſcinæ 90,18
Niuium mons in viridario Heliogabali 203,54. niuium magnitudines congelaſcentes 408,21. nix mulſo perfuſa 125,26
Niueſio, ciu. 356,8
Nixus, partus 310,22
Nobiles doctrinis liberalib. inſtitutos eſſe decet 508,39. nobilium comitatus 473,24. nobiles a contubernio ſuo remouet Maximinus 216,35. de Nobilitate generis concertatio 63,11. nobilitatem mentitus 184,24. Nobilitatem generis ſplendore virtutis allicere 242,14
Nobilitatis curia 470,5. nobilitatis decreto legati miſſi 468,40. nobilitatis Romanæ vbis 473,16. nobilitatis delicijs tardatus 236,43
Noctem alicui polliceri 119,40. noctes

ad

ad officia tripartita diuidit Iulianus 332,1. noctis quiete prima 431, 20. ſic 489, 48. noctis alto ſilentio 387,15
Nocturnarum volucrum gemitus ominoſus 502,43. nocturnos actus diurnis traucere 205,17. nocturni ludi 62, 29. nocturna ſpectacula 25,29
Nohodares Perſa 307, 12. Perſ. dux 350, 42: 362, 22. occumbit 436, 12
Nomen infanti quo die & qua ſolennitate imponi ſolitum 182,19 nomina liberis intra XXX diem imponi iubentur 143, 32. nomen infanti petitur a propinquis 85, 18. nomen imperatorium ſuo imponere, periculoſum videtur 196, 25. nomina ducum illuſtrium ſeruis imponi, Domitianus non ferens 22, 32. nominum Rom. vſurpatio negatur peregrinis 79, 18. nomen ſuum priuatos heredes ferre vult Cæſar & Aug 16, 54: & 41, 43. nomen & cognomen adoptantis aſſumit adoptatus, mutato etiam prænomine 99, 2. nomen ex adoptione multiplicatum 149.48 150, 36. ſic 135, 14: 136,31 nomina vera a ſcriptis tæpe mutata 196, 39. nomen alienæ familiæ aſſumere Alexander Seuerus abnuit, præſertim arduum & diff. 209, 25. nomen gentile pro adoptiuo reſumpturum ſe profitetur Nero 94, 43. ob Nominum grauitatem oppreſſi 312, 8: 313, 49
Nomine gratioſo inuidiã & odia hominum mitigare quærit Macrinus 191,13. 192,13. & Nomen & Imperium donat miles; idemque comprobat & confirmat ſenatus 192,33. nomine ſuſcepto ſatisfacere 195, 34. nomina inſignia oneroſa ſunt, quippe quibus ſatisfieri ægre poſſit 209,7
Nomen e facto inditum 401, 15. nomen a contrario per cauillationem inditum 402, 35. nominis ſui vir PROBVS 290, 2, 8. nominis ſui imperator AVREOLVS 267, 48. nominis celſi miles, Iouianus 416, 11. nomina cum re ipſa conuenientia 174, 20. nominibus celſis nitent quidam etiam calceorum expertes 474, 52. nomina obſcena gerentes 160, 8: 165, 9. nomen ei erat HAROOIS 260,18
Nomen ſuum paucis operib. inſcripſit Adrianus 132, 4. nomen Commodi ex omnib. monumentis eradendum cenſet pontifex 162,42. nomen Maximini erad tur 230, 44
Nomen alicuius deferre 6,42. nomine ciere 95,52. nomine priuato ſalutatus Imperator a prætore contumaciore 115,2
Nomine communi pecunias erogare 4,5
Nomenclatores conuiu. 309, 46. nomenclatores errantes ſæpe emendat Adrianus 132,25
Nomentana via 96,28: 623,4: 631. 36. Nomentanæ viæ ſuburbanum 385, 22
Nominatim ſalutare ſingulos 30,36
Nomon abſoluere 88,11
Non vlluſque, i. nec vllus 353,36
Nonarum octobrium tertio 395,9
Nondum etiam 349.23
Nonia Celſia 197,8
C. Nonius Aſprenas 28, 19. Nonius Aſprenas veneficii reus 31,6
Nonius Gracchus 173,48
Nonius Murcus 181,24
Nonnihilum 272,16
Norbanus Flaccus conſul 107,27
Norici pop. 391,22. Noricum regnum 42,25
Normaliter 375,26
Notabilis cultu 9, 44. Notabiliter geſta 493,52
Notam appoſitam demere alicui 76, 38. item per Notas ſcribere 12, 4: & 37 38. Notis excipere velociſſime 117,16: 397,55. Notarum figuris exarata membrana 320, 46. Notarum perita ancilla 357,29
Notata, non perſcripta ſumma 99.31
Notarii cum thecis & pugillaribus tabulis adſtantes 473. 48. notarii iudicibus hinc inde adſiſtentes 315, 46. notarius principis 494,38. notarius ſecretorum 280, 20. notarii dolus 280,20. notarii proditio 197, 37. notarius falſarius vt caſtigatus 213,49. notarius ad conſulatum euectus 302,51
Noteſcere 28,18
10 Nouiam Antonini venit 133.45
Nouona, Lepiſt. 270,51
Nouator & turbator 390,52
Nouatus Iunius 30,7
Nouellatio per Italiam interdicitur 121, 25
Nouellus dux 359, 41. nouellus princeps 461, 11. nouellus imperator 323,32. nouellum imperium 285.49
Nouem populi 318,55
Nouercam vxorem ducit Baſſianus Caracalla 170,16: 188,8. Nouercalis animus 260,46
Nouiodunum op. 459.45
Nouiſſime 83,47. ſic Nouiſſimo Neronis anno 98,28
Nouitas iocunda 450,39
Nouius Niger 3, 42. Nouius Rufus 173,54.
Nouum comum colonia 6,17
in Noxam Romani nominis conſpiratos 331,30 noxarum conſcientia ſtimulante 325, 40. noxarum conſcientia linguam vincit 342, 22. noxas leues quo iure acerbius vindicari volt Valentinianus 501,31. noxam vniusluit apud Perſas tota propinquitas 422,49.
Noxii ad ſupplicium trahi vt ſoleant 110,39
Nubel. reg. Maur. 486, 3. Nubelis patria 489,19
Nubilum 86,55
Nuceria op. 106,47
Nudati opere cenſorio 8, 42. Nudus omnia 58.24
Nullo impetrato, re infecta 347,29
Numæ regis genius 394.43. Numæ regia 214, 29. Numæ ſepulcrum 620,41
Numen ſummum 347, 48. numinis diuini arbitrio 371,3 numinis ſummi fauore præſente 394,15. numinis ſempiterni adiumento 416, 37. numinis cæleſtis aſpiratione creatus 445,38. numinum conſulta ſcitari per extiſpicium 433,13
Numina Imperatoris ſacrorum ſolennium ritu delinimtur 418,25. numini ſuo templum ſtatuit Caligula 63,22. numen læuum 500,22
Numentana via 96,28: rectius Nomentana.
Numerare voce pariter ac digitis 78,12. Numeratum 37 ,1
Numerianus Cæſar 300, 54. Numeriani Cæſ. vita & mors 301, 42: 525,13
Numerius Narbon. prouinciæ rector 355,40
Numeri 113,16. idem Numeri militares 192,10. 293,2: 312,12: 355,10: 412, 49: 438,41: 448, 14. Numeri pugnaces 372,7. Numeri Illyrici & Italici 463,50 Numeri Gallicani 417,3. Numerus Iouianorum 485, 6. Numero Alamannorum præfectus tribuni poteſtate 485,52. Numerorum rectores 515, 48. Numeros egit multos 243,12
Numeroſi, multi 495.46
Numidicæ aues 63 25. Numidicus lapis 17, 27. Numidicæ columnæ 246,6: 286,26
Numidius Quadratus 130,42
Nummius Albinus 167,34
Nummi omnis notæ 35,9. nummi in principis vultum effigiati 451,45. nummi Alexandri habitu figurati, aurei & electrei 213,0. nummos in plebẽ ſpargit Caligula 67,22. nũmis ſectatis calceos fragit Verus 150, 48
Nummaria res 27,38. nummaris iudices 122,34
Nummularius 28,54: 501, 47. nummularius non ex fide verſans pecunias 100,18
Nunc vſque 306,33: 402,5: 461, 40: 509,53: more Gr. ἕως τοῦ νῦν.
Nuncupate Cæſaris nomine 229, 1. nuncupandi Auguſti ius 288,19, 30. Nuncupatio, nomen 417, 23 ſic nuncupatione prætatus 448,13
Nundinæ annua ſolennitate celebres 307,21. item Nundinum 213, 47. Nundina ſuffectorum conſulũ 286, 24. Nundina vetera 217,50
Nundinatus, venditus 239,5
Nuncius prænuntius a populo 230,37
Nupſit & coiit Heliogabalus 200, 40. Nuptiarum officium celebrare 80,1. nuptiarum ſolenne celeberrimo officio deductum 90, 23. nuptiarum celebritate aurum cauatis dexteris offertur 31 36. nuptiæ tribuno bene merito celebrantur ſumptu publico 299,22
Nuptialis cœna 64,18
Nurſia op. 111,20. Nurſini mulct. 20,24
Nutantem remp. ſtabilire 113, 45. nutantes ac dubios in fide retinere 1,53. Nutatio inter dormiendum pro aſſenſu accipitur 67,42
Nutrimentorum locus 19, 9. Nutritor & Nutrix 285,22. nutritores pueri 201,26. ſic 210,13
Nutu cæleſti deferente, i. numine 397, 41. ſic 377,29
Nymphæ proſtantes 51,18
Nymphæa 241,10. Nymphæa K. 21,223,20. Nymphæa tria in Auentino 229,13. Nymphæum Iouis 613, 37: 626,3 Nymphæum Marci Imp. 324,53. Nymphæum d. Alexandri 612,15: 625,11
Nymphæus amnis 363,19
Nymphidius Sabinus 101,6: 102,3

Nyſa Nicomed. f. 10.53
Nyſæi equi 419,18

O

O pro au 116,4
Oates fl. 419.5
Obærati 6,2
Obdormiſcens poſt cibum vexatur 74,26
Obduratus 165,31
Obdureſcere ad--- 355,27
Obedire, ſubditum eſſe 421,2. ſic Obediẽtes, ſubditi 393,10: 417,16: 436, 41. 497,40 501,34: vt apud Græcos οἱ ὑπακούοντες.
Obedientia coacta 164,22
Obeliſcus quid 345,20. obeliſci multi & varii in Ægypto, & quib. de cauſſis erecti 345,17. obeliſci plures Romæ 346,5. obeliſci R. ſex 621,16: 630,13. obeliſci parui R. 421, plerique notis Ægyptiacis inſcr. 621,25. obeliſci duo, iacens, & erectus 618,12. obeliſcos duos Romam ex Ægypto tranſtulit Octauianus Aug. 345,36. obeliſcus magnus ex Ægypto aduectus 77,40. obeliſcus in circo maximo erigitur 344,55. 345,51
Obequitans muros 430,30
Obfirmate reſiſt. 48,18
Obiecta veli ſe tegere 202,38
Obices ferrati 392,15. obiicibus rupis emiſſæ aquæ 510,21. obices portarum 518,18
Obitus ſtellarum 444,2
Obiurgari ferulis 63,2. obiurgari flagris 103,52
Obiurgatorio ſono reſpondere 325, 7. obiurgatorio ſono increpitus 362,32
Oblimatæ foſſæ 22,3
Obliquato aſpectu cõtueri 474,31. obliquatis meatib. declinare 342,4
Obliſo pectore 429,44
Obliteratio prætei itorum 498,53 eadem Abolitio.
Obliuio inſignis 82,19. Obliuionem factorum dictorumque ſancire 75, 9. ſic Obliuio prẹteritorum decernitur a Maximo Auguſto 244,55
Oblocare 5,43
Oblitidus 310,5
Obnixe petere 425,42. obnixe manſit 481,26
Obnubilare 330,29: 405,28
Obnuntiare collegæ 4,19
Obruſſa, ſeu Obryzum aurum 95, 34
Obſcenum oſtentum 99,14. Obſcenitatis in fœminas reus 76,27. obſcenitatem profeſſis, cetera quoque delicta concedit Nero 90,40
Obſecrare pacem 350,43. obſecrantes veniam 487,20. obſecrauere pro actuariis 377,48
Obſecratio ob dira viſa inſtituitur 78,31. alibi Supplicatio.
Obſecundare imperio 350,27
Obſequentes, onm. mil. 147,11
Obſequium interius, miniſtri familiariores 493,47
Obſeſſi cauib. colles 521,51. Obſeſſio caſtrorum 12,18. Obſeſſores 465, 50
Obſides fœderis pignora 352,2,8. obſides fœmineι generis nouo more poſcuntur 2 2 36. Obſidatus pignore tentus 339,44. obſidatus pignore datur procerum ſoboles 352,33. obſidatus ſorte dantur procerum filii 352,12
Obſidens, obſeſſi anguſtias patitur 230,6
Obſidium, i. obſidio 331,38. ſic Obſidia tentare oppidorum 347,36. obſidium ſoluere 392,32. obſidiis ſolutis 414.48
Obſidionalia mala 331, 41 370, 34. obſidionales tractę ſunt moræ 344, 22. obſidionales machinæ 414,6, 9: 380,2. obſidionalia machinamenta 366,44. obſidionales coronæ cum elogio datæ 429,28
Obſignatio tabularum 87,35
Obſimulare, obnub. 478,38
Obſoleſieri 38,3
Obſternere 365,24
Obſtetricis dolus 336,35
Obſtinatius agere 6,25. Obſtinatus mori 372,12
Obſtipa ceruix 56,48
Obſtupratus 157,46: 158,36
Obſurdeſcere ad-- 501 40
Obſuta lectica 56,1
Obteſtatus, ſignif. paſſ. 511,6
Obtrectator eius 439,28
Obtricenſe oppidum 382,10
Obtutus, viſus, oculi 375,33 ſic, ſub obtutibus eius 349,15. ſub obtutibus meis 388,25
Obuiam proceditur Imperatori aduenienti 245,6
Occaſus, interitus, mors 364,36: 392,6
Occaſurus bonis ſuis 406,52
Occentans funebria 498,39. Occentus æneatorum 340,22. Occinente lituo 342,24
Occidua plaga 438,47
Occipit lua 365,36, i. incipit.
Occipitis hærens 431,55
Occiſio 302,39. alibi Occidio.
Occultæ ruticæ nullus eſt reſpectus 88,9. occulta ſiluarum 491,45 occultus homo 449,14
Oceani motus 462,14,23. Oceani ſolum 213,6. Ocean. ſpolia 69,12. Oceani domiti inſigne 77,10. Oceanũ ſeptentrionalẽ primus Rom. ducum qui nauigarit 72,33
Ocellare cognomen 99,6. Ocellaræ ſorores 121,48. Ocellina Liuia 98, 53
Ochus fl. 421,4
Ocriculum op. 335,28: 468,31
Octauia 5,51. Octauia maior & minor 18,46. Octauia Claudii Cæſ. filia 80,4. nubit Neroni 80,11. occiditur a Nerone 92,40
Octauiæ gentis ortus 18,14. Octauiorum familia duplex 18,26
Octauiani Auguſti genius 194,44. cetera viſe in C. Octauio & Auguſto.
Octauianus procoſ. 412,23
Octauii ara 18,16
C. Octauius a Cæſare & heres ſcribitur, & adoptatur 16,53. Cæſaris & Auguſti cognomen vnde acceperit 19,23 cetera in Auguſto.
Cn. Octauii porticus duplex 615, 63
Octauius vicus 18,25
Octauodecimo 329,18
Octo ad cœnam vocati, riſus mouendi gratia 205,24
Octominotalis 212,50
Octophoro vehi 68,38
Ocularis pupilla 185,50
Oculi magni & candidi 224,55. oculi fulgentes 35,49. oculorum ardor ſeu fulgor 2 ,34. oculi videntes in tenebris 56,46. oculi extantes rigenteſque in Nerone interfecto 9 ,8. oculi effoſſi 24,18. oculis captus 30,40. præ Oculis habere, obterrare 496,43
Odenatus Palmyrenus pro Rom. contra Parthos quæ geſſerit 2 ,25. Orientis imperio ponitur 24 ,38: 2 25. participato imperio Auguſtus a Gallieno dicitur 252,7 qu buſ ex cauſſis occiſus 260,5 Odenati vita & mors 260,16. mores, vxor, liberi 252,20
Oderint, dum probent 54,43. oderint, dum metuant 65,42
Odeſſus vrbs 459,12. eadem Odiſſos 403,19 & Odyſſus 459,12. Odyſſus per y legitur etiam apud Ptolemæum. ſed Odeſſum per e longũ agnoſcit hic Stephanus Byzantius; Odyſſenſes ponit in Iberia.
Odeum R. 21,4: 336,16. alibi Odion, Græce ᾠδεῖον.
Odibilis 2 2,35. Odium commune declinandum etiam principibus 202,26. odii pertinacias 245,2
Odores Arabici 481,4. Indici 265,54. Perſici 136,8. inter Odores pretioſos ſedere 205,33. Odor lucri e ſordidiſſ. rebus non offendit 11 , 21
Odryſarum ſitus & mores 458,50. Odryſarum montes 359,49: 459,1
Oechardes fl. 421,33
Oeneatis ager 4 7
Oena fl. 41 29
Oenanthinum 201,41
Offenſam incurrere 275,39. offenſam contraxit grauiſſimam 112,14. offenſas ob leues interficere 134,8. offenſarum memoriam deponit Veſpaſianus 114,47
Officium ex præfecto, peculatus reum defert Terentius 457,55
Officia mutuo exercere 30,37. Officiorum triſtium miniſtri, tortores 480,34. officia noua excog. Aug. 26,44. officiorum pene omnium curam in ſe recipit Titus Veſp. 117, 46. officiorum omnium breuiaria exhib. Imp. 115,50. officiorum datorum codicillos reſcindere 80, 31. officia quib. & quomodo committenda 218,32
Officia palatina 253,39. Officiorum principes 200,33. Officiorum omnium principes adduntur Cæſari ad bellum exeunti 143,13. Officiorũ magiſtri 180,50: 253,39. Officiorum magiſterium regere 95 . Officio adeſſe 404,52. Officio palatino præſente 274,33. Officio ſuo præſente præfectus in piſcinam detruditur 160,14
Officiales 187,10: 461,38
Offula 82,32. offulæ 166,27
Offuſus tenebris 50 29
Olbiopolitæ pop. 139,54
Olea, Zaita, loc. 415 7
Oleariæ menſæ 623,36
Oleum gratuitum prębetur 28 . oleum ad gymnaſia præbetur 86,44. olei donatio per Seuerum facta, in totum regium reſtituitur 212,16. oleum in quinque annos ſufficiens relinquit Seuerus 176,50
Oleum bonum, & oleum ſecundũ 2 10.

270,10. oleum ſecundum 273,42 oleum conditum pro viridi appoſitum 11,6. oleũ medicum 419,42,45
Olerum audiſſimus 237,48. oleribus abſtinens 225,3
Olidus ſenex 52,55
Olim, dudum 380,16
Olitorium forum 618,16
Oliuarius Hercules 618,7: 628,29
Olybrius præf. vrb. 467,27: 472,53
Olympia, ludi 97,37. Olympia op. 78, 25: 86,51: 89,4. Olympiæ quinquennali certamine 481,53. Olympiaci Iouis ſimulacrum 486,55
Olympias nutria 210,13. Olympias Ablabii filia 382,28. Olympiadis thermæ 612,37
Olympicus Iupiter 63,17. Olympii Iouis ædes 130,12
Olympius Nemeſianus poëta 301,45
Olympus mons 453,39
Omen ſibi facere 169,25: & 166,53 omen ſibi facere interitus 199,46 omine bono fauſtoque approbare 192,55. ominum obſeru. 38,20. omina contemni quando poſſint 412, 38. omen auertant dii 370,54
Omina imperii 196,2: 232,5 omina morbos 222,12: 232,19. ſic alibi.
Ominantes Galbæ proſpera, & Neroni aduerſa 96,32
Ominoſus 196,19
Omnes, omnes: acclamatio ad dictam in ſenatu ſententiam 285,33: 292, 33. omnia fuiſſe, & nihil 175,30. omne quidquid, i. omnes tractus qui 505,44
Omnifariam victor 278,21
Omulus ſeu Homulus 140,30: 142,29
Onager torm. bell. 517,34. onagri belli effigura, & nominis ratio 414,20,37
Oneraria nauis 117,41: 313,28
Oneroſus bonis 310,46
Oneſicritus 157,16
Oneſimus hiſtoricus 298,36: 299,5: 300,21: 301,4: 302,43: 303,15
Onos Commodi 160,10. i. Aſinus.
Onychina vaſa 206,14
Operæ ad culturam agrorũ quotannis commeantes 111,25. operæ ſcenicæ ac gladiatoriæ 18,22. operas in ſcena edere 71,48. operam dare inter ſcenicos 88,32. opera conſulia retrocedentes 479,8
Opera per milites ſtructa 291,24: 294, 31. operum publicorum cura 107, 41. opera publica principi curæ eſſe debent 24,38
Operariorum turba 78,33
Operatus vencoum ſegoius 162,39
Operimenta 334,32. operimentum 397,12
Opertuta armorum 378,48
Opilii Macrini ortus, vita, mors 191,11
Opimum patrimonium 482,15. opimitas prædarum 337,30: 371,15 opimare 286,39
Opis & Saturni ædis 614,14. Opis ara 615,28.
Opitergium op. 490,32
Opitulatione ſagaci 453,47
Opperiens exitum 92,20. opperiens vltima 316,14. opperiens, ſuſpicans, metuens 485,30
Oppeſſulata ianua 515,37
Oppidò, valde 308,38
Oppidi expugnatio direptioq; ludicra 78,18. oppidorum ordines mactari iubet iratus Imp. 461,42
Oppignerari, obſtricti 317,6
Oppius hiſtoricus 11,39. C. Oppius Cæſaris comes 14,8. C. Oppius de Cæſare quæ ſcripſerit 10,51: & 11,5
Oppius Sabinus 121,9
Oppleri luto 112,58. oppletus multitudinis 393,48
Oppugnatores 379,27: 454,21. oppugnatio præſidii munitiſſimi 425,54: 428,28
Optionatorum fraudes 131,20
Optatianus hiſtor. 286,44
Optimatem Mazicum 490,7. ſic, optimatem alium 440,46. item fœm. g. optimates Gotticæ 299,18
Opt. max. Cæſar 63,12
Opuiocarra mons 422,31
Oraculorum reſponſa ſcitari 406,45. oracula diſiicere conatus Tiberius 55,49. oracula dubia plerumque 415,46. oraculum fallax Neroni datum 94,28. oraculum Albino datum 182,9. oraculum Græcis verſibus datum 481,24. oraculum de Hunnorum irruptione, in veteris muri lapide Græcis verſib. inciſum 502,54. oracula Delphis reddita 179,29
Orare pro ſuis 357,9
Oraria 271,9. oraria populo ad fauorem primus qui dederit 283,19
Oratione ſoluta ſcriptus 233,55: 237, 46. orationes declamatæ 208,2
Oratio genii ad Iulianũ 377,54. conſulis ad ſenatum 235,37. principis ſenatus de cr. Imp. 241,5. prætoris ad ſenatum 275,53. ſignif eri ad Imp 339,13.
Oratio Alexãdri Aug. ad Maximinũ tribunum 215,29. M. Antonini ad ſenatum 156,15. Baliſtæ ad Macrianum 259,7,18. Decii ad Valerianum 247,31. Gordiani ad ſenatum 239,39. Iuliani morientis ad circumſtantes 436,27. Macriani ad Baliſtam 259,12,22. Macrini ad ſenatum 192,23. Maximini ad ſenatum 227,30. Probi ad ſenatum 291,53. Procopii ad milites contra ſe miſſos 452,9. Taciti ad ſenatũ 284, 49: 286,1. Taciti ad milites 285,52. Valentiniani ad exercitum 446,44. Valentiniani Aug. ad Gratianum f. Imperatorem declaratum 460,52. Valeriani ad Decium Imp. 247,41. Valeriani Aug. ad ſenatum 259,33. Valeriani ad Aurelianum 274,38. Vlpii Criniti ad Valerianum Aug. 274,53. Orationes inſignes, Ciceronis pro Cluentio, & Demoſthenis pro Cteſiphonte 496,55. viſe & Concio.
Oratorum ac poetarũ certamina 120, 42,49 oratorum Græcorum & Latinorum catalogus 495,38,42. oratorum corruptionis ſeculi genera quatuor 495,44. oratores forenſes 215,30: 228,13. oratorum forenſium profeſſio quid & qualis eſſe viſa veterib. philoſophis 495,28. orator ob defenſum negotium mercedem primus qui acceperit 495,42
Orbi liberis qua obſequiorum diuerſitate colantur Romæ 310,29. Orbitatis crimen 76,47
Orbiculata turris 378,19. orbiculata figura 433,25
Orbis terræ depictus in mẽbrana 122, 32. orbis totius dominum ſe vocat Conſtantius 318,45
Orbitaoa oppid. 422,1
Orca 283,40
Orcheſtra 8,18
Orcus vobis ducit pedes 94,17. Orci ædes 198,24
Ordinarius apparatus 64,52. ordinariæ dignitates 314,36. Ordinarii, num. mil. 298,55
Ordinatio orientis 94,25
Ordo & ſumma rerum geſtarum 7,21. ordo vitæ a Veſpaſiano vt inſtitutus 115,49
Ordo magnificus: ſenatus 285,10. ordo ampliſſimus: ſenatus 247,16, 19. ordines ampliſſimos purgat Veſpaſianus 114,15. ordines omnes ſalutantur ab Imp. 86,15. ordinum auctores 334,47
Ordines caſtrenſes 495,7. ex ordine primo in ſecundum, atque inde in nouiſſ. detrudi 6,20. ordinis primus 498,5. ordinis ducendi dignitas 163,17. ordine carere 107,3
Oreſta ciuitas, & Oreſtis purificatio 199,58
Oreſtilla Liuia 64,15. Oreſtilla Fabia 257,8
Orexis conuiuii 205,34 i. appetitus.
Orfitus 93,22. alibi Orphitus.
Organa hydraulica 310,14. organo modulari 206,23. organo cauere 213,44
Organarius 467,29
Orgia Bacchi 402,2
Orgomanes fl. 421,4: & 420,4: 422,5
Orichalcum 107,45
Oriens totus in Rom. poteſtatem redit 239,36. Orientalis limitis definitio 312,43. orientalis limitis dux 274,36. orientales prouinciæ 148,25 orientalium prouinciarum recenſio & deſcriptio 312,24. orientalia auxilia 227,9 orientale bellum 144,39
Origines fontium Nili 408,16. origo materna 18,52. originis altæ mulieres 469,8
Origines ſunt Scythæ, orti ſunt a Sc. 504,38
Oriundus Africa 170,29. oriundus Gallis 297,13. oriũdus Adrumetio 181,46
Ormiſda: viſe Hormiſda.
Ornamenta conſularia indulgentur etiam ducenariis procuratorib. 78, 44. ornamentorum Imperialium auctionem facit Marcus 145,49
Ornatiſſimus litteris & humanitate 479,30
Ornatrix heræ 82,35
ὀρνιθοσκόπος 213,41: auiſpex.
Orobatis op. 420,6
Orontis fl. curſus 313,6. Orontes mons 419,13
Orphei effigies 214,13. Orphei lacus 625,9
Orphitus Saluidienus 93,22: 122,25
Orphitus præf. vrbi 139,13: 149,19
Orphitus conſul 160,29,34: 269,13
Orphitus præf. vrb 308,36. ſecundam præfecturam adminiſtrat 335,271 344,55. ex præf. vrbis ſoluitur exſilio 461,26
Orſabellorum 321,2. alibi Corpta, Exoiſa.
Orſiloche Diana 402,38
Ortalus pauper 52,14
Orthographia 37,32
Ortogordomaris fl. 422,5: & 420,41 421,4

Ortoſpana vrbs 420,33: 422,6
Orti ſplendide 451,31. Ortum ſuum indicare Hunni non poſſunt 503,47. ortus ſui pudet Maximinum 224,28. & ſic 223,4: 218,9. ortus non tam commendat quam virtus 272,7
Orygis corium 160,45
Os ferreum, cor plumbeum 84,27. os mercenariũ 496,11 ore morigerari 51,45. ore quoque pollutus & conſtupratus 157,20: 158,36. ora fluminum 291,27
Oſcillis ludere 36,35
Oſcinum cantus 467,20. oſcinum fides 406,46
Oſcitari 496,16
Oſcula quotidiana prohibentur edicto 50,2 oſculum in digreſſu 44,48. oſculo amicos impertit proficiſcens & rediens 93,35. oſculum præceptori ante præfectos dat M. Antoninus 141,25. oſculo ſuſcipitur ab Imperatore prouinciæ rector 404,41. oſculis arctiſſimis excipi 103,18. ad oſculum venire 199,8. oſculum offerenti manus præbetur 123,20: & 71,23
Oſculanda capita obliquantur 473,31. oſculari ceruice reflexa 157,49: & 90,27. oſculanda offeruntur genua vel manus 473,33. oſculari ſibi genua & pedes patitur Maximinus iunior, at non ſenior 251,32. oſculatus coniugem præſente filia, notatur a cenſoribus 473,30
Oſdroeni 222,34. Oſdroeni ſagittarii deficiunt 226,52. Oſdroena, Meſopotamia 312,25,52. eadem Oſdruena 307,16. itemque Oſdruenæ dux 423,47. alibi Oſroena.
Oſſa gigantum 34,44. oſſib. albentes campi 509,53. oſſib. acutis pro ſpiculorum acumine tela ſua præfigũt Hunni 503,40. oſſibus olearum ac palmulorum inceſſi 74,27
Oſſea ſella 199,10
Oſtendere ſententiam de --- 149,2. ſic 137,49: vt Græce ἀποδεικνύναι & ἀποφαίνειν.
Oſtenſionales milites 215,6
Oſtentum & Omen pro eodem 415,46. oſtentum Cæſari factum 7,8. oſtenta deorum ſequenda 7,13. oſtentorum obſeru. 38,23. oſtentorum expiatio 93,11
Oſtentui eſſe 278,47
Oſtienſes 82,6,37. Oſtienſe lauacrum 239,9. Oſtienſis portus 77,29,38. in Oſtienſi, ſ. portu 282,36
Oſtracine op. 410,22
Oſtrogoti 267,55
Otho 103,35
Othonis epiſtola ad Veſpaſianum 213,20. viſe Salu. O.
Otii ſui rationem reddere nemo cogitur 100,25. Otioſum nihil nec emendum nec paſcendum 129,26. otioſus Alexandriæ viuit nemo 297,32. otioſis ſalaria ſubtrahenda 138,50
Otus proceras 407,28
Ouatio quid 530,2
Oues candidæ 406,38: & 250,53. oues feræ 233,39: 294,18
Ouidiani libri Amorum 136,11
Ouinius Camillus 219,3
Oxia palus 421,10. Oxus fl. 420,42: 421,5
Oxypæderotines 282,48
Oxyrynchi vrbs 410,17
Ozogardana op. 425,9

P

Pabula extra ordinem 273,44
Pacatorum terræ, calcari non debent 356,21,28
Pacifica prece 497,20. pacificus dux 392,41
Pacis templum 114,22: 611,20: 624,38. pax auro a barbaris empta 426,52 pax & turpis & exitialis 441,24
Paconius 55,27
Pacorus rex Perſ. ſeu Parth. 239,40. Cteſiphontem amplificat 418,43
Pactionem facere 6,33. pactionis turpis auctor hoſtibus deditur 443,38
ex Pacto ſuperioris anni 356,13
Pactuleius Magnus 159,20
Pacuuii verſus ex Armorũ iudicio 17,8
Padi vicus 616,64
Pædagogi puerorum 126,36. pædagogis duobus vſus Nero, ſaltatore ac tonſore 85,23. pædagogus literarius 298,52. pædagogus barbatus 73,12. pædagogorum cuneus in ſpect. 28,42
Pædagogus ſenatorum Aurelianus 280,35. pædagogi principis 101,31
Pædagogia 90,19 Pædagogiani pueri 410,29. vidẽ Pædagogiani 484,46
Pæderotinus 282,48
Pædicator Cæſaris 10,11
Pænulæ matronales 260,6. pænulæ pictæ 70,25. pænulas roſei coloris populo dare parat Macrinus 195,42. pænula obſol. coloris 96,29. pænularum vſus 213,36. pænulis tribuni plebis vtebantur tempore pluuiæ, Imperatores autem numquam 126,53
Pænularius ſeu Pænuleus, cognom. a datis pænulis 195,44
Pænulati ad munus conuenire iubentur ſpectatores 161,31
Pæon, Pannonius 503,4
Pætina Ælia 79,42.50
Pætus Thraſeas 93,25: 222,55
Paſius ſeu Paphius ſenator 469,5
Paganorum turba 24,11: 102,45
Pagi Alamanici 320,33. pagi Alamanorum 315,48: 356,25
Pagonii, nob. famil. 473,19
Palæſtes eximius 213,45: i. luctator.
Palæſtinæ ſitus & deſcriptio 313,9. Palæſtinenſes 172,50
Palam facere pro Vulgare 47,39. palam factum eſt obiiſſe 59,55
Palari, vagari 305,18,32: 307,42: 371,35. ſic, palari effuſius 415,22
Palas regio 357,2
Palatium Capitoliumque ponte coniungit Caligula 63,32. Palatii regio 616,63: 627,57
Palatium Auguſti diuidunt 448,24. Palatium Nicææ 454,28. Palatium curans 355,49. Palatii cura credita Equitio tribuno 514,24. Cura Palatii, pro Curator palatii 398,7
Palatinus pons 621,30. Palatina domus 24,44: 116,40. Palatinæ ædes 157,37. Palatina ara 617,32. Palatini atrienſis cella 71,29
Palatini ludi 71,19. Palatina officia 253,39. Palatinæ dignitates 345,31
Palatina cohors 358,55. Palatinus miles 449,36
Paleæ, locus 306,32. palearum aceruus celſus 413,16
Palfurius Sura orator 123,27. hiſtoricus 253,53. Palfurius latro 293,29
Palilia 62,13
Palinodia in exitium infantis concinitur 358,55
Pallacæ 115,53: pellices, concubinæ.
Palladium transfertur 199,40: i. Palladis ſeu Mineruæ ſimulacrum.
Palladius ex mag. off. exterminatur 397,47
Palladius notarius Tripolim mittitur 477,12. ærumnarum incendia denuo exſuſcitat 482,24. laqueo ſibi vitam abrumpit 478,23
Palladius Antiochenus veneficii accuſatur 479,13
Pallantiani horti 625,14. Pallas libertus 80,22. Pallantis imago 107,20
Pallia proconſularia 274,43. pallia Gallica fibulata 290,12. pallium purpureum honoris gratia expanſum 272,31. pallium Icenicum donantis nomine inſcriptum 305,52. ad Pallium reuerti, i. ad priuatum habitum 437,25
Palliolatus 73,15. palliolatæ tunicæ 299,22
Palma conſul 127,13. Palma occiditur 128,9
Palma nomen victoriæ 39,36. palmarũ nemora 427,24. palmarum coniugtæ partus 427,27. palmarum e fructu oleũ & vinum 427,27
Palmæ gladiatoriæ mille 160,39. palmarum numerum ampliare cogitat Nero 88,45. palmarum mercede fraudare 85,7
Palmares luci 428,5
Palmata veſtis 77,13. palmata tunica 233,49. Palmata Capitolina 291,2. Palmati cerui 233,39
Palmatus Iunius 221,59
Palmyra vrbs 277,52. euertitur 279,5. Palmyreni ſuperantur 269,9
Palpare meretricem 473,27. palpantes eum blandius 327,31
Palpamenta mulíebr. 465,40
Paludamento protegere 388,7. paludamento & equo nudatus 20,11. paludamentum commune 317,10
Paludatus 78,19: 144,54
in Palude pugna 227,18,22. paludes ſiccatæ & in agros verſæ 291,27: 294,43
ad Palum deligari 81,18: 197,35
Palumbus, ſignif. ambig. 78,13. palumbus regius, auis 196,12. Palumbinũ ouum 220,8
Pamphylium flumen Eurymedon 350,42
Pampinatus 271,3
Panaria diſtrib. 120,52. panaria cum opſonio diuiſa 62,30
Panaria area 621,60. eadem Pinaria ar. 609,21
Panchariana ſtatio 486,39
Pancratius Lept. legatus 477,27. moritur 477,47
Pandataria inſ. 53,34. eadem Pandateria 61,28: Straboni Pandaria.
Pandemos lues 366,37: i. popularis, ſeu per totum populum graſſans.
Pandere futura 406,46
Pandorizare 206,23
Pandus 390,41
Panegyrici 215,25. Panegyricum recitare 180,30
Panerus ſenerator 90,10

Pangere

Pangere ramulum 98,24. pangere pontes 432,33
Panes militares mundi, & panes militares caſtrenſes 273,39. panis mundus, & panis ſequens 216,2. panis ſecundarius 35,16. panis ſordidus 96,44. panem ſiccum mane ſumit Pius 140,28. panem ſiccum duntaxat comedit Tacitus eumq; ſale & aliis reb. conditum 286,36. panem ſolum conuiuio parari iubet Cyrus 389,50. pane madido linere faciem 106,17
Panis gradilis præbetur 283,6. panes vncia aucti 282,52. panes aurei 67,11. panis ex herba 13,31
Panificia 113,50
Paniſci proſtantes 51,37
Pannonia domatur 22,28. Pannonia ſecunda 320,11. Panonnica leg. 0 496, 30. Pannoniaci augures 173,13. Pannonicus cognom. 46,32
Pannorum fruſtis ſqualens 329,27. in Pannulos deſtructa veſtis 503,25. panni oblongi 369,38
Panſa conſul 20,10. Panſæ mors ſuſpecta 20,27
πανσέληνος luna 375,29
Pantagathiantes 196,13: i. omnibonæ.
Pantheon 616,24. Pantheum inſtauratur 132,4. Panthei forma 336, 13. viſe & 615,2
Panticapæum ciu. 402,15
Pantomimus 29,13: 66,53: 71,39 pantomimi cum factionibus ſuis relegantur 87,32. populo donantur 215,12
Paphius ſenator 469,5
Paphlagoniæ ſitus & oppida præcipua 401,26
Paphus vrbs 313,25
Papiæ legis delatores 86,10 Papiæ Poppææ legis vacatio 77,24. Papiæ Poppææ legis capiti obrogatur a Claudio 78,38
Papilio, teut. 180,22. papilionibus apertis prandet Alexander 219,53. 222, 23. papiliones aurati 260,43
Papiniani interitus, & laus 176,16. Papinianus cum filio interficitur 186, 16: 190,17. Papinianus cur occiſus 187,21. Papiniani diſcipuli 223,55. Papiniani conſiliarii 179,17
Papinianus ſeu Pompeianus conſ. 238. 41
Papirius Curſor dictator ſeueritatem ioco temperat 500,42
Papius Fauſtus 173,45
Papus conſul 240,11
Par impar ludere 34,27. par pugilum 28,47. paria gladiatorum pauciora 2,48
Pari nomine puer 60,8. Pari ſorte, pariter, eodem modo 312,29: 398,6: 415,32: 469,7. Pares cum paribus facile congregantur 470,42
Para, Arſacis Armenii filius 465,55. reducitur in Armeniam 466,5. Para rex Armeniæ inſidiis petitur 492,15. criminibus falſis apud Valentem oneratur 493,24. nefarie trucidatur 493,30
Parænefes Marci 153,50: i. adhortationes.
Parætonion op. 430,25
Paragaudæ tun. 275,14. paragaudas veſtes militibus primus qui dederit 282,50. item Paragaudes 272,7: & Paragaudæ interulæ 290,11
Paralis mors 658,5
Parapſis ſeu Paropſis 101,21
Paraſitos veteractarii Heliogabalus 203, 26: 204,9, 28,55. paraſitorum ſalaria 204,48
Parcimonia ſupellectilis 34,45. parcimonia ciborum & ſomni 457,23. parcimonia inſignis 166,23: 168,24. parcimonia Taciti 286,31. parcimonia ſine ſordibus 138,47. parcimoniam publicam exemplo iuuat Imp. 49,55. item Sine parcimonia occidere 350,11. ſine parcimonia vlla 491,10
Parcitas 426,48. Parcus vini 21,3. parcus rei ſuæ 142,12. parciſſimus cibi 434,24
Pardi 260,32
Parens meus 225,26. parens ſua 231, 12. PARENTI PATRIAE 17,27. parentibus malis mali liberi 85,26
Parens, propinquus 279,4: 286,22: 290,22. ſic, Parentela ſua dignari 238,44
Parere ad libellos, ad memoriam 179, 18
Parietes timentur 305,12. parietib. incluſi homines viui 194,16. in Parietem caducum ſe inclinare 133,29: 136,16
Parietum herba Traianus vnde dictus 457,46
Parilia, feſt. 286,12
Parilis. par 379,30: 388,21. ſic Parili poteſtate 413,35. parili comitatu 374,55
Parion op. 400,38
Paris hiſtrio 97,45: 120,20: 151,55. Paris pantomimus 122,18. Paridis fabula 399,19
Pariſiorum caſtellum Lutetia inſulari ambitu circumclauſum 328,29. Pariſiis reſidet Valentinianus 457,13
Parma gemib. illiſa ad pugnam ſe accendit miles 488,55. Parmularius 112,23
Parnatius exſul 373,4
Paropamiſadæ, pop. Perſ. 418,9. Paropamiſadarum ſitus & ciuitates 422,2
Parrhaſii tabula 51,45
Parricida ciuium 162,16. parricida tenatus 162,5. parricidarum pœna 9, 11: 239,18
Parricidium matris 92,32. parricidii pœna 26,3. parricidium non tam facile celatur quam patratur 187, 31
Parricidialis animus 202,33. parricidiale commentum 176,14. Parricidialiter perire 207,38
Partes de conuiuio miſſæ 216,4. partib. de cœna dignari 222,49. Partium partes Geometris quæ 374,48
Parthenianus hiſtor. 154,18. Parthenius poeta 57,20. Parthenius cubicul. 124,34
Parthenius fl. 401,32. Parthenium mare 313,7: 408,14: 410,38
Parthi dici quando cœperint qui olim Perſæ 417,21. Parthorum mores & ſtudia 420,12. Parthi Auguſto quantam detulerint 22,42. pacem a Probo petunt 293,40. Parthorum domus vii, 618,60: 628,54
Parthia regio Perſidis 418,7. Parthiæ ſitus, vrbes, & cetera memorabilia 420,8. Parthia infeſtatur a Seuero 174,35
Parthici reges, Solis Lunæq; fratres cur ſe vocent 417,22. Parthicum imperium a quo fundatum 566,2. Parthica bella hieme geruntur commodius 174,36. Parthici belli ſcriptor Quadratus 151,50
Parthicus cognom. a Parthis deuictis 143,24
Parthina gens 22,13
Parthiſcus fl. 351,47
Participare cum alio res ſuas 142,45. ſic 134,36: 385,30. ſic Participans imperium cum Seuero 171,37: & 250, 40. participato imperio 152,7
ad Participatum imperii Seuerum vocans 178,42. in participatum adſciſcere 192,1: 256,32. participans imperatoriæ poteſtatis indulto 150, 34
Particulæ ſignorum cæleſtium 446,1.
Particulatim diffluens multitudo 488, 37 particulatim conuulſæ vires 517,15
Partilia, particularia 317,39
Partus in ſpectaculis 89,9. portentoſiſſimi ſtris 72,32. partus monſtroſus 373, 39. partus ſerpentinus 157,12. partu mulieris vno quinque pueri editi 139,26
De partus qualitate conſuluntur ſortes 482,44. partus ſexum vt exploraret Liuia 45,45. partus intempeſtiuus ex ſecatur ad malas artes 483,39.
Parum impetrare, non impetrare 494, 18. ſic v. 21
Paſcua conſueta repetunt feræ 305,38
Paſiphaë inituri a tauro 86,38
Paſiphilus philoſ. 481,39
Paſſariæ ficus 683,49
Paſſib. citis ingreſſus 370,12
Paſſienus Criſpus 85,25. Paſſienus proconſ. 264,4
Paſtoris boni officium 49,39
Patares anguſtiæ 402,35
Pater factus ex -- i. prole ſuſcepta 171,10
pater filiis cenſor 70,35. patris mollities perdit filium 157,36. patris captiuitate gauiſus Gallienus 249,37. e patris poteſtate exire 107,49
Pater exercituũ 6,11. Patris patriæ cognomen admittit Cæſar primus 15,1. Patris patriæ cognomen delatum Aug. ab omnib. 31,26. Patris patriæ cognomen cur recuſarit Tiberius 56,37. Patris patriæ appellationem ſero recipit Veſpaſianus 114, 36. Patris patriæ appellationem differt Adrianus 128,1
Patres minorum gentium 610,14
Patera inſignis 260,9. patera ſacrificalis 290 20. patera qualis a rege Perſarum Imperatorib. R. dari ſolita 272,35
Patere, notum eſſe 463,43. item Patens criminantib. princeps 516,27: i. aures præbens. ſic 374,26
Paterna vltio, pro Vltio iniuriarum patri illatarum 24,43
Paternianus notarius 494,46
Paternus præf. pr. 157,55. occiditur 158,14
Patibulo affixus 264,12. Patibulis ſuffixi 369,55: 430,18: 457,10
Patientia hominum abuti 122,53. patientiam rumpere 48,4. Patientiæ non mediocris indicia 335,12. patientiæ imperatoriæ exempla 404, 26,50. patientia Claudii 76,24
Patigra vrbs 419,49
Patina dedicata 109,26. Patinarius

110,41. Patinaria via 623,9
Patræ, op. Ach. 373,6
Patrare inceptum 428,16. patrare conata 452,31. patrata victoria 246,20
Patratilli vicus 620,22
Patria glorioſa, beatæ vitæ fundamentum 309,8. patria Hannis certa non eſt 503,47. patriam qui prodit, nemini fidem ſeruat 277,16
Patriarcha 297,29
Patriciæ ſtirpis effigies ſeu imagines 335,30. in patricios allegitur homo nouus 192,43. patricius e præpoſito militum promotus 449,42
in Patriciatum a plebeiis redire 18,24. Patriciatus columina ipſa pulſantur 483,3
Patrimi pueri 200,3
Patrimonium paternum ſorori concedit M. Antoninus 141,43. patrimonium ſuum publicat Tacitus 286,17. patrimonia per vniuerſum pene orbem Rom. ſparſa poſſedit Probus præf. pr. 464,53
Patrobius Neronianus 103,6
pro Patrociniis certa iuſtaque merces conſtituitur 87,37
Patronus a cliente celatus 24,9. patroni facinus conſtantiſſime reticet libertina 62,9. patroni cædes bono exemplo audeti non poteſt 124,3
Patronus cauſſarum forenſium 482,54. patronus perferendæ pro eq. legationis 74,7. Patronum ac Dominum Antoninus fugitiuus appellat Vrſicinum 362,34
Patruelis frater 6,22: 325,34
Patruinus conſ. 325,12
Patruus magnus 120,29
Patulæ aures 357,46: 358,20
Pauitare exitium 482,39
Paullina 64,20: 126,18
L. Paulli coniuratio 22,11
Paulus cenſor 76,32. Paulus primus Secutorum 161,22. Paulus præf. 179,27. Paulus iuriſc 213,28
Paulus notarius 308,12.23. Pauli notarii patria & improbitas 319,51. Paulus Catena in tartareis delationib. pergit 324,26. inerterio artificio pergit 372,32,40. pœnas luit 398,23
Pauli balinea 613,11 Pauli baſilica 614,50. 624,53. Pauli vicus 620,19
Pauo ſurreptus 54,49. pauonum clangor 475,20
Pauor riſus gratia iniectus 203,21: 204,17. pauor recti 325,1
Pauperandi qui 212,24. Pauperes & innocentes, ditantur ab Adriano 133,3 de Paupertate queruntur fures 311,29. paupertatis metu vel in mare præcipites ire iubet Theognis 480,27. paupertas quorum iuuanda 274,19. paupertas vera ſubleuanda 216,52. paupertatem honeſtam profiteri, pudori non eſt 427,2. paupertas veterum Romanorum 309,28. paupertatis gloria 398,43
Paupertinæ fortis homines 318,38. paupertinæ domus 449,53. paupertinus victus 422,19. paupertinus potus 452,26
Panſa ſedere * 188,6
Pauus, pauo 190,10
Peccatum pietati dare, i. condonare p. 373,3. peccatis indulta licentia 463,1
Pectinatus 409,7
Pectore recto, cordate 347,11
Pectoralis tunicula 314,11
Pecuariam facientes 9,4. Pecuarius campus 621,36: 630,30
Peculiares ſerui 15,14
Pecuniæ cupiditas 115,9. ſic Pecuniæ contrectandæ cupiditas 68,18. pecuniæ publicæ vſus quib. & quomodo conceſſus ab Aug. 27,40. de Pecuniis mutuis conſtitutio Cæſaris 8,7. pecunia collaticia 31,22. pecunia prodeſt cui prodeſſe innocentia nõ poteſt 192,16
Pecuniarius diſpendiis afflicti 483,16
Pecus tondendum, non deglubendum 49,39
Pedatus male 106,15
Pede apprehenſo retinere 76,25. pedes Auguſtæ excalceandos petit Vitellius 107,18. pedes ſuos oſculari Maximinus non vult 231,33. ad Pedes Imperatoris equitantis adcurrere 224,45. ad Pedes ſtantes 103,16. Pedes, ſeu Pedum infirmitas, non multum officiunt imperii adminiſtrationi 175,29
Pedib. ambulare 125,12. pedib. gradi 399,38. pedib. incedere 440,4. pedib. commeare 113,54. pedib. ſequi 201,35. pedibus euadere 7,4. pedib. in ſententiã tranſitũ faciens 271,54.
Pedes iter faceret 219,10. pedes palatium conſcendit 221,32
Pedeſtre eloquium 255,5. pedeſtris militiæ rector 322,32: 357,22. pedeſtris militia onerolior, & minus honorata 430,48. pedites latentes ſubrepantes, trucidant equites 339,31
Pedia lex 84,39
Q. Pedius heres Cæſ. 16,53
Pegma 81,18: 303,39. Pegmares gladiatores 64,55
Pelagia inſ. 348,35
Pelei luſtratio 410,19
Pelles hoſti detractæ, Alanis ſunt pro phaleris 504,48. pellibus hoſtium Geloni ſibi & equis ſuis tegumenta conficiunt 504,11. pelles tentoriæ 270,12. ſub pellib. diffuſo exercitu 371,29. ſub pellib. hiemem agere 154,37. ſic 378,32
Pellicea ſella 199,9
Pellicum multitudine ægre contenti Perſæ 422,30
Peluis pateri 272,20
Peluſia 147,48. Peluſii op. ſitus, conditor, lacus 410,18. Peluſiacum Nili oſt. 408,44
Penates dii 38,24. Penatium templum 614,32. item Penates, domus 356,54. ſic Penatib. protrudi 480,24
Pendentia ſaxa 327,41. Pendere venalem 74,42. pendentes apud ærarii rei 122,10. pendente bello 236,16
Penduſa natio 297,26: μετέωρος.
Penetrabile nulli 327,40. penetrabilis animus 320,10. alibi Patens.
Penetrale ſacrum 199,36. penetralibus ſublatis profanata ſacra 199,32
Penetrare Perſidem 416,24. item Penetrare, tranſire 361,23: 362,12
Peniculus 369,40. penículo abſtergere 322,44.
Penis vltra modum prominens 160,9
Penitiſſimi populi 402,30
Penſabile damnum 525,26
Penſare caſus verſabiles 511,33. penſatis ſententiis 439,12. penſato negotio 315,3. ſic Penſatione cauta 340,15
Penſi nihil habuit quin prædaretur omni modo 123,10. Penſi nihil habuit in diuexanda matre 92,9
Penſilis domus 515,38
Penſionem annuam repræſentare fiſco 95,32. penſiones trientes 213,15
Penſicare vires ſuas 6,47
Pentadius notarius 317,25,25. ad pœnas trahitur 397,55
Pentadius offic. mag. legatus 581,14
Pentalores veſt. 282,51: i. quinque loris inſignes.
Pentapharmacum 136,2
Pentapolis prouincia 410,15. Pentapolis Libyæ in prouinciæ formã quando redacta 411,47. ciuitates præcipuas quas habeat 410,22
Pentapylon Iouis Arbitratoris 617,24: 627,62
Pentaſtiche porticus 253,50
Penus auium 86,28
Peplo imperatorio amictus 262,42. peplo deæ ornatus dux 264,5
Per te ille dicat 475,37
Peragere, perficere 75,22: 105,6. ſic Peracto ponte 416,17
Peragrans flumina pedibus 354,33
Peragrantes 30,13
Perancepa labor 488,43
Perannare, διετίζω 112,32
Percha dux 492,13
Percontari 310,33
Percurrit 84,43
Perculſit 349,9: 442,22
Percuſſare fines 382,22
Percuſſores ſubmittere 103,22
Perdicum inter ſe pugna 217,27
Perdius vendit, i. per totum diem 503,30
Perductus, productus 252,10
Perduelles ſpiritus 305,34. perduellis fortiſſ. 323,7. perduellis ingratus 407,40
Perduellionum inſidiis appetitus 396,3
Peream, niſi--- 73,49
Peregre veniens 388,16. Peregrinationis cupidus 131,28: & 130,10. peregrinatio caſtigat mores 151,12
Peregrini qua humanitate excipiantur Romæ 473,34: 474,5. peregrini pelluntur 28,2. pelluntur in alimentorum inopia 310,16. pelli iubentur e ludorum ſpectaculis 475,11
Peregrinitatis reus 76,15. in Peregrinitatem redigere 76,40
Peregrini philoſ. cognomen & mors 481,50
Perendinus dies 447,39
Perennis Commodum ſibi deuincit 158,21. ſcelerum pœnas luit 158,43
Perennitati vota conſtituta 283,3. ſic Æterni.
Perficere cum muliere tricies 225,16: & 205,39
Perfidia inſignis 85,5
Perflabilis populus 500,16. perflabilis locus 412,4. perflabilis ſonus 310,12. item Perflatilis 335,38
Perfugæ 389,16. Perfugium 255,29. perfugium afflictis in benignitate principis 501,32. perfugio Imperatoris nominis rectus 468,34
Pergamius accuſatur 479,20. necatur 480,37
Pergula magiſtralis 198,7

Peria.

Perinthus Thr. vrbs, poſt Heraclea di-
cta 459,14. eadem Heraclea Pe-
rinthus 397,32: ab Hercule condi-
ta 400,45. Perinthius ager va-
ſtatur a Gotis 518,13
Periſtylium 36,22. periſtylio ambi-
tioſo circumdatum templum 407,
4. item Periſtylum 242,4
Peritus in omnibus 120,46
Periurium ſceleri ſuo iungere, homo
perditus non veretur 192,20
Perlator litterarum 396,12. idem
Lator & Baiulus.
Permeato amne 426,37. ſic
306,26. alibi penetrato, tranſito.
Permiſcere ac turbare omnia 6,38
Permittebantur proſpicere 334,55. per-
miſſi ſunt ire 228,55: 242,38. per-
miſſi tranſire 502,41
Permiſſo iudicũ, i. permiſſu 481,30
Perna ces equi 307,34
Pernox potat 503,30
Perpennæ interitus 454,16
Perpenſare 371,53: 426,25. perpenſi-
us eligere 444,52
Perpeſſu aſpera 349,28
Perpetrare bellum 69,10
Perpeti nocte 150,43. perpetuum
querelarum numeratio 484,5
Perpetua hieme, per totam hiemem
359,47. perpetuantiedii 208,39.
perpetuata gloria 444,12
Perquam fidus 370,8. perquam ſci-
entiſſ. 423,52
Perquiſitor 308,22
Perraſii nob. famil. 473,80
Perſæ variis nominib. appellati 417,9.
origine eus Scythæ ſunt 504,38. ho-
ſtes callidiſſimi 416,49. ſuppliciis
vti crudeliſſ. 500,37. pugnare vt
ſoleant 434,45. ſeruire ſuos apud
exteros, ægre ferant 221,3. Perſæ
ſerui quando primum apud Roma-
nos fuerint 221,2
Perſarum mores 422,28. Perſa-
rum corpora qualia 422,25: 432,
55. Perſarum manus in exercitu
Rom. 292,3
Perſicum mare 417,42. Perſicus
ſinus 417,46. Perſicæ mulieres pul-
cherrimæ 419,39. Perſicorum regũ
faſtus 346,47. Perſicum regnũ quo-
uſq; olim propagatum, & quomo-
do imminutum 417,29: & 346,53.
Perſicum imperium a quo inſtaura-
tum 566,8
Perſica tunica de gemmis 203,46.
Perſica armatura 431,34: 432,18. Per-
ſici agminis diſpoſitio ſeu ordo 431,
34: 434,18. Perſicum bellum 220,51:
239,25. Perſicum bellũ ignobili fœ-
dere depoſitum 442,18. recrudeſcit
448,9
Perſei Macedonis filius 318,9
Perſepolis vrbs 420,6
Perſeuerare rei eſſe fidus 382,23. perſeue-
rauerunt vocare 115,38: vt Græce
διατελοῦσι.
Perſici arbor 210,19. Perſica Campa-
na 183,50
Perſicus Imperator 302,9. Perſicus
Max. 221,20
Perſidis ſitus 417,5. 40,54. Perſidis re-
giones maximæ quæ, & quib. magi-
ſtratib. regantur 418,5. Perſidis an-
tiquæ ſitus, ciuitates, & cetera me-
morabilia 420,2
Perſona mutata repente, hiſtrionis ri-
tu 484,18. Perſonæ, hoſtis 333,6. ſic
Perſonas exhibere 485,16. perſonæ
honorabiles 496,38
Perſonatus 88,33
Perſpectare certamen 40,55
Perſpeculari loca 12,16
Perſpicabilis vrbs 322,34: περίβλεπτος.
Perſtringere pro Præſtringere 386,40
Perſuaſionis opifex callidus 312,25. Per-
ſuaſoriæ aſſertiones 121,34. Perſua-
ſiſſimam habere 90,38
Perſultauit Gallias 338,26: 440,2. Per-
ſultare limites prox. 448,5
Pertæſus ſeipſum 56,24
Pertepidus 305,11
Pertinacis ortus, vita, mors 123,6. Per-
tinacis cædes quorum inſtinctu fa-
cta 181,7: 185,3,13. Pertinacis vxor
& liberi 162,43: 167,12. Pertinax
vnde dictus 163,7. quib. acclamatio-
nibus compellatus a ſenatu 162,8.
poſt obitum in deos refertur a Se-
uero 175,5. Pertinacis cognomen
Seuerus vnde acceperit 167,12: 172,
20: 175,6
Pertrepidus 242,52
Pertuſus lapis 613,54: 626,16
Perusiæ ciuitates 316,37
Peruigiles noctes agere 475,9. Peruigi-
lium indicere 70,46. peruigilium
agere 109,2 peruigilium anniuerſa-
rium 99,10
Peruſinum bellum 20,43
Peruulgatæ vrbes 418,41. peruulgati
nominis amnes 420,41
Peſcennia Marcellina 243,12
Peſcenniana domus 180,43. Peſcen-
nianæ reliquiæ deleniuntur 174,14
Peſcennius Niger, Syriæ præſes, a Iulia-
no deficit 168,50. ad vrbis præſidiũ
vocatur a populo 168,42. Impera-
tor appellatur a Syr. leg. 171,54. a
Seuero debellatur 172,37. cunctã-
do rem amittit 453,30. Peſcennii
Nigri ortus, vita, mors 177,27
Peſcennius Princus 182,49
Peſcenniorum a Seuero occiſorum no-
mina 173,51
Peſſinũs vnde dicta 404,15. olim Phry-
giæ, nunc Galatiæ oppidum 453,
37
Peſtilentia inſignis 94,2: 144,45: 250,
14. peſtilentia e Babylonia in cite-
riores regiones propagata 251,46.
Peſtilentia orta vnde ſoleat 366,21.
Peſtilentiæ ſpecies tres 366,37
Petaſatus 36,24
Petelinus lacus 612,27
Petiit Theodoſium vt — i. rogauit 490,
7. ſic 163,45
Petitu, rogatu 508,50
Petobio op. 317,4
M. Petreius legatus Pompeii 7,27
Petrenſis fundus 486,54
Petronia 107,47. Petronius 107,47
Petronii occiſi 159,17: 186,18
Petronius Didius Seuerus 167,33
Petronius Iunior 173,51
Petronius Reatinus 111,10,25
Petronius Valentis ſocer 449,41
Petrus Valuomeres 325,6
Petulantes, nom. mil. 375,44. Petu-
lantium luxus 406,41
Peuce inſula 403,17,13. Peucini pop.
147,20: 267,54: 403,18
Phaethon alter 60,41
Phagites Cornelius 14,23
Phago 283,37: Comedo, Vorator.
Phalacrine vicus 111,30
Phalangarii, phalanx xxxm, 219,43
Phalangius Bæticæ conſularis 468,50
Phalanx Alex. M. 87,52
Phalera equi 376,54. Phaleratus 90,54
Phallouitroboli 165,17
Phanagorus inſ. 402,26
Phaotatiæ 317,2
Phaon libertus 96,27,38
Phara inſ. 420,7
Pharaſmanes rex 130,18: 131,331 139,
29
Pharmacuſſa inſ. 1,45
Pharnaces vincitur 7,39
Pharſalica acies 6,44: & 14,58
Pharos Alexandr. 410,37. Pharos in
Ægæo 400,52. Pharus Capreenſis
58,4. Pharus Oſtienſis ad imitatio-
nem Alexandrini 77,41. Phari in
modum celſa turris 425,28. Phari
reſtitutio 139,8
Phaſis, fl. & ciuitas 402,4. Phaſis fl. o-
ſtium 400,17. Reperitur etiã La-
tino more Faſis: atq; inde Faſianus,
quæ & Faſiana auis.
Pharnaitcum oſt. 408,44
Phelidis ſeu Phelidis inſula 616,47. Ea-
dem inſula Feliculæ 227,39
Phengites lapis 123,54. denominatus
παρὰ τὸ φέγγος, quod eſt lux: quaſi
luminarẽ ſeu luminoſum dicas. Ta-
lis eſſe videtur lapis ſpecularis.
Phera vrbs 421,48
Philadelphia op. 313,21
Philagrius notarius, poſtea comes 386,
48
Philemon ſeruus 14,25. Philemon
grammaticus 231,12.
Philippenſe bellum 20,28
Philippei aurei 290,13. Philippei argen-
tei minutuli 273,45: 274,23. Phi-
lippeos ſui vultus cur Valerian' Clau-
dio præberi iubet 270,14: 271,9
Philippi campi 241,39
Philippicus Bardanes 579,8
Philippopolis ciu. 390,32. Eumolpias
olim dicta 397,26: 454,39. Philip-
popolis, Eumolpias vetus, vbi ſita
459,8. exciditur a Scythis 507,49
Philippus orator 495,43. Philippus
ruſt. 210,13
Philippi Aug. ortus, & ad imperium
aſcenſio 240,12. ortus, vita, mors
320,46: 567,7. Philippi factione
occiſus Gordianus 416,30. Philippi
in Miſitheum & Gordianũ machi-
nationes 239,12: 240,7. Philipporũ
victor Gordianus quomodo fuiſſe
negetur 241,38
Philippi domus 210,9: 623,54. Phi-
lippi porticus 615,58: 627,17. Philip-
pi Cæſaris thermæ 610,48
Philiſtionis cauill. 497,9
Philopœmen Iunias 24,9
Philoromus auriga 324,48
Philoſopha anicula 153,22. Philoſophi
veritatis profeſſores 498,1. philoſo-
phis imperantibus, aut imperatori-
bus philoſophantibus, florere ciui-
tates exiſtimat Plato 148,50. philo-
ſophi habitus & ſtudia 241,15
Philoſophi vrbe & Italia ſubmouen-
tur 122,32. philoſophi ab Adriano
vt tractati 130,48. philoſophus a Iu-
liano Imp. vt exceptus 399,44. phi-
loſophi ſalarus per prouincias hono-
rantur 140,4
Philoſophus in tortura conſtans
481,40,50. philoſophi aruſpicum
reſponſis refragantur, errore obſti-
nato 415,34: 416,13. philoſophi

gloriæ contemptu gloriã aucupan-tur 399, 47. ſub Philoſophorum ſpecie remp. & priuatos vexant nõnulli 547, 48. Philoſophi ſpecie, impura dictitantes 201,2. Philoſophus amictu tenus 313,52
ad Philoſophiam hortatio Auguſti 36, 52. Philoſophiæ a puero ſtuduit M. Aurelius Antoninus 141,14,19,50. philoſophię præcepta edit idem Marcus 153,50. philoſophiæ veteris altrix Chaldæa regio 418,53
Philoxeni p mors 324,21
Philyres pop. 401,51
Phineus vates 401,15
Phlegon hiſtor. 297,24. Phlegontis libri 130,54. Phlegontis Trallianı libertus 1? 5,48
Phocææ Aſiaticæ colonia Maſſilia & Velia 327,18
Phocæ Imp. vita & mors 555,48 : 576, 51
Phocarum greges 410,42
Phocus Pelei fr. 410,21
Phœbe liberta 32,37
Phœnicem conuiuis promittit Heliogabalus 203,51
Phœnices regionis deſcriptio 313,3
Phœnichæ ciu. appellatio, ſitus, expugnatio 378,39 : 379, 47. Phœnicha armis a Conſtantio repetitur, fruſtra 384,12
Phœnicopteri 63,25. phœnicopterũm linguæ 109,28. phœnicopterũm cerebella 203,14
Phonaſci 36,47 : 89,47
Phoſphorius conſ. 436,24
Phronimius præf. Conſtantinop. 451, 17. deportatus 455,1
Phrygia, locus 436,4
Phrynichus poeta cur relegatus 467, 5
Phycũs promont. 408,8
Phylarchus Sarac. 425,13
Phyllis nutrix 124,53
Piæ Nonæ 160,37
Piacularia arcana 447, 29. Piacula propitiare 105,9
Picare dolia 76,53
Picenſes pop. 353,51. Picenum, regio It. 7,21
Pictani ciu. 328,53
Picti Britanniam incurſant 374,8 : 448, 6. Picti in gentes duas diuiſi 461,17
Pictura res bello geſtæ publice proponuntur 227,27. Picturæ Perſicæ 431, 13. Picturæ aduerſæ ſeu auerſæ 55,12. Pictura textilis 205,1. Pictum habere Aurelianũ iubentur ciues 286,11
Picturatus 265,21
Pietas & Humanitas, virtutes conſanguineæ 500, 35. pietatis munus primum, temp. amare 46?,46. pietatis in parentes & propinquos exemplum 61,29. pietas erga principem 107,25. pieta·· dare, condonare, ignoſcere 373,3
Pietatis dimenſis 348, 9. Pietatis ædis 618,11. Pietas cognom. 312,9
Pignerare 108, 5. pignerari præmio 75,5. pignorib. captis multare 3, 48
Pilæ cum columnia 253, 51. pila Horatia 614,18. pila Tiburtina 613, 51
Pila quatiunt & gladios, deſectum a duce ſuo mil. 454,5
Pilare inimica caſtra 503, 38. pilando villas 107,15
Pileata diſcurrit plebs 98,4. cum Pileo incaotato ad templum fatidicum miſſus 311,20. pileo naturali inſigniti pueri 196,5
Pilos primos maturis iam centurionibus adimit Caligula 68,43. pilorum per genas emerſionem vt impediãt Hunni 503, 11. Pilus nuce ardente ſubuſtus, mollior ſurgit 33,33
Pinaria area 609,21
Pinarius eq. R. 24,11
L. Pinarius heres Cæſ. 16,53
Pinarius Valens. 242,51
Pincernæ 217,21
Pineis inodere 559,45
Pinguis toga 36,21. pinguiſſ. coma 88, 19
Pinna in os indita ſtomachum exonerare 81,10. pinnæ Nemeſi ſeu Adraſtiæ cur aptentur 317,47. pinnis elatus 320,19. pinnæ murorũ 3c6, 54
Pinnigeri ſerp. 397,30
Pipara ſeu Pipa Salonina 254,40
Pipiones 217,32
Piratæ a Cæſare vi puniti 14,21
Piri mons 471,28
Piſcarium forum 615,25. Piſcator male remuneratus 54,45
Piſces ſibi amiſſa relaturos pollicetur Nero 94,32. piſces vi coquẽdos curarit Heliogabalus 104,2. Piſciculi minuti 35,16 piſciculi Tiberii 51,41.
Piſcina ampliſſima contecta & clauſa 91,33. piſcinæ calidæ, & piſcinæ ninatæ 90,11. piſcinæ momentatus de roſam & roſis 204,3 piſcinis odoratis natare 103, 2,17. Piſcina ſemper vſus Alexander 214,30. Piſcina publica 34?,51 : 618,39 : 628,45. Piſcinæ publicæ vicus 618,45
Piſitheus med. 155,54
C. Piſonis ſponſa 64, 15
Co. Piſonis conſpiratio 2,38
Cn. Piſo 107,4. legatus Syriæ 53,23. Syriæ præpoſitus 58,47
L. Piſo potor 51,19
Piſo Frugi Licinianus 102,10
Piſo conſ. 160,30
Piſo Macriani dux 249,13. Piſonis tyr. vita & mors 261,44
Piſonum familia 261 48
Piſoniana coniuratio 93,14. Piſoniana factio 184,25
Piſonianus dux 295,1
Piſtor caſtigatur 10, 5. piſtores expeditionẽ ſequi prohibet Niger 180,7
Piſtoria opera proponi venalia prohibet Imp. 49,54. Piſtorium forum 619,55 : 629,21
Piſtorienſe oppid. 457,21
Piſtienſis villa 491,3
Piſtrina Romæ cct 111, 631,24. Quot autẽ per ſingulas regiones ſint, docetur 609,621. piſtrinum coercere 18,52. e piſtrino muli ad vehiculum iunguntur 7,2
Piſtrinenſia iumenta 67,48
Pithaulæ 303,38
Pitholai carmina 14,51
Pitacia 212,13
Piryũs oppidum 401,29
Pius Antoninus vnde cognominatus 137,24 : 156,11 : 200,1? Pii cognomen recipere Macrinus abnuit 193, 41. pius non eſt qui vxorem & liberos non cogitat 155,48
Piiſſimi 436, 32. Piiſſime tractari 370,25
Placidus ſeu Pacilus, cogn. Futii 275,22
Plagæ letales 317,31
Plagulis lecticæ dimotis 519,16
Planna camporum 459,59
Planarii conflictus 366, 48
Plaociani horti 612,29. iidem Pallantiani h. 615,14
L. Plancus conſ. 42,38. L. Plancus cenſor 76,32 : 84,51
Planetarum ſcrupuloſa obſeruatio 474,55
ſupra Plantam euagatus 467,38
Platanõn, loc. R. 619,48. Platanones 629,16
Plato diuina ſua dogmata vnde hauſerit 411,37. de magia quid tradat 419, 22. de forenſium oratorum profeſſione quid ſenſerit 495,30
Plauſores 89,40
Plauſtra corticib. tecta 403,15 : 504, 26. plauſtra ad orbis rotundi figuram digeſta 109,5. in Plauſtris degentes populi 403, 13. Plauſtrum cæleſte 327,32
Plauſtrarii 212,51
Plauſuum genera 88,17
Plautia Herculanilla 79,41
Plautianus leg. Seueri 172, 4. præf. ſub Seuero 449,50. Seuero inſidiatur 480,9. in gratiam recipitur a Seuero 174,12. Plautiani filia 174,15
Plautiani horti 612,19 : 625,24
Plautilli gener 183,55
A. Plautius 79,2 : 92,52 : 111,2
Plautii Rufi coniuratio 22,10
Plebecula paſcitur opere manuario 115, 31. plebis Romanę vina 474,51. plebis veteris continentia, Marianæ proſcriptionis tempore 501,14
Pleraque pars 369,15 : 507,21. pleraque diei parte 492,34. plerumq; noctis 429,12
Pletorius Nepos 127,11 : 133,13
Plinius Secundus hiſtor. 59,48. refellitur 60,1
Ploſtra pro Plauſtra 116,4
Plotia rogatio 2,3
Ploti vicus 620,26
Plotina fauet Adriano 126,45 : 127,9,27
Plotinæ Baſilica 129,45
Plotini philoſophi genius, & diſſertationes myſticæ 394,45. Plotini magiſter 411,12
Plumæ moll 203,4. Plumandi artif. 303,54. Plumeo fulcro incumbens matrona, ſpiritum ſibi præcludit 4?0,23
Plumbi validis ictib. interempti 460,9 plumbo vita erepta 498,6. plumbeæ ictu mortuus 173,18
Plores, ſæpius 249,3. Plurifariam 462,18
Plurimum cæſorum, maxima cæſorum multitudo 491,45
Plus minusve 432,13
Plutarchi nepos 541,20
Pluuei viminei 366,44
Pluuia precib. impetrata 148,2
Pocula Alexandri 215,10. pocula gramora gladii 398, 46. poculo auiæ delectatur Veſpaſianus 511,35
Podagroſus 285,25. podagroſi Alexandriæ habent quod agant 297,33
Podium 86,41 : 176,34
Podoſaces Perſa 425,13
Pœcile 124,20?1. varia.
Pœmenius 524,42
Pœnis perdere 56,27. pœnæ facinorũ augentur 9,12. pœnę per ignes & gladios auctæ 5?0,49. Pœna vltima 316. pœnæ cauſſa, titulo indicatur 66,12. item

Sub

Sub pœna ſeruitutis 50,20. ſub pœna mortis denuntiare 69,33
Pœnalia clauſtra 120, 30 : 372, 52. pœnales gladii 308,35. pœnali ferro conſumpti 392,47. pœnali morte perire 405,34
Pœnaliter interire 334,7
Pœni Thebas Æg. incurſant 345,5. Pœninæ Alpes vt excogitatæ 328,10. e Pœninis Alpib. oritur Rodan. 329,6
Pœnitendum factum 119,17. Pœnitentis facti 120,18. Pœnitentia ſcelerum 158, 48
Poeta punitus 55,22. poetarum Plato Virgilius 214,43. Poeticam ſummam attigit Auguſtus 36,53
Pola op. 317,12
Polemo rex 87. 43. Polemonion op. 401,27. Polemoniaci Ponti vrbs notiſſima Neocæſarea 466,2
Poliorcetes Demetrius vnde dictus 414, 51 : 426,23
Politus argento armis 15,20
Polla Veſpaſia 111,18
Pollentianus trib. 483,33
Pollentina plebs 50,29
Pollicebatur verum principem 269,40. item Pollicens reſtituturum 74, 15. pollicitus prodere 430, 21. pollicebantur compenſare 351,46
Pollicem ſacramenti detrectandi cauſſa amputati 23,9. pollicem ſibi præcidit martium munus pertimeſcens 329,30
Pollinctum corpus 396, 45. ſic 364, 47
Pollio Veſpaſius 111,20
Polliogramm. 141,10
Pollio conſul 157,33 : 160, 26. ii conſul 160,32
Pollucis & Caſtoris ædes 47,10
Polo ſignifero percurſo 445,54
Polyæni mors 130,40
Polybius libertus 41,40 : 80,21
Polybius hiſtoricus Scipionis comes 426,15
Polycratis regia 63,7
Polyphagus Æg. 93,28
Pomaria 204,54. Pomorum auidiſſimus 237,48. pomorum vorator maximus 183,48. Pomis indulgere 216,14. pomorum nihil vmquam guſtauit Conſtantius 395,47
Pomœrio addere quibus principibus licitum fuerit 276,47
Pompæ annales 413,52. pompa regalis 228,2. pompæ ſpecies noua 250, 49. pompa ſolenni funerari 83,40 Pompabilius nihil Zenobia per triumphum ducta 265, 9. Pompalis vultus 234,16. Pompaliter ornati 250,55
Pompeia, vxor Cæſaris 2,10. Pompeia Sexti filia 43,42
Pompeiæ familiæ Magni cognomen adimit Caligula 66,36
Pompeiana domus 46,7 : 233,23
Pompeiana curia 16,21. Pompeianũ theatrum 77,45. Pompeiani theatri reſtitutio 52,9
Pompeianus ex Pompeio 54,22
Pompeianus Marci gener 155, 49 : 156,13. Pompeiani mors 158,4. Pompeiani iunioris ortus & cædes 186,13
Cn. Pompeius Mithridatem vt fregerit 488,33. in oriente quæ ſubegerit 313,7,15. cum Craſſo & Cæſare conſpirat 4,11. conſulatum gerit ſolus 5,35. a Cæſaris amicitia diſcedit 6,12. profugus, in Ægypto interficitur 7,31. vincere neſcit 7, 49. ab inuidis quo nomine taxatus 350,46. Pompeio exprobratur Iuliæ connubium 10,31. Cn. Pompeii fatum 318,12. tumulus 130,25. ſepulcrum 410,22. ſtatua 25,35. domus 233,37 : 611,46. theatrum 616,25. ædis 618,18
Cn. Pompeius Magnus, Claudii Aug. gener 80,10. a ſocero interficitur 80,33
Sex. Pompeius conſ. 42,17
Pompeius Macer 12,9
Pompeius eques 54,28
Pompiliana curia 281,30 : 284,32. Pompilianum ſæculum 309,3
Pomponianus dux 264,4
Pomponius Atticus 43,55
Pomponius Flaccus 52,19
Pomponius I C. 223,52
Pompolianus Metius 114,53 : 122,38
Pondus adnectitur cadaueri ne fluitet 202,20. pondera per vniuerſas regiones vrbis inſtituuntur 463,28
Pondo argenti tria milia 469,29
Pone ſequi 424,14. pone relictus 454, 41. pone terga 354,46 : 489,38. pone omnes reiecti centurias 431, 42. pone verſus, retrorſus 434,46 : 435,34
Pons nouus dedicatur 457,37. pontem tranſeuntes Perſæ ſacrificans 361,22. pons auellitur poſt tranſitum exercitus 415,32. pons in mari 62,40. pons ſolubilis 334,41. pons cuppis factus 229,47. pons vtribus coagmentatus 440, 29. pons nauium compage ſuſpenſus 314,45. pons nauibus coniunctus contabulatus 498,22. pons ſupra nauium foros contabulatus 459,32. ponte conſerto ſuper nauium foros 351,14. pons naualis conſeritur 349, 41. pontibus naualib. iuncti fluuii 418,32
Pontes R. vrbis 623,28 : 630,28
Pons Aureoli 258,43
Pontia inſula 53,49. Pontiæ inſulæ 61, 28. Pontinæ paludes 9,30
Ponticulus 7,7 : 427,22
Pontifex dicit, totum pontificum collegium dicit 162,19. pontifex minor 615,4. pontifices minores qui 192,45. pontifices Sibyllinos libros inſpicere iubentur 276,12. pontifices hiſtoriæ ſcribendæ poteſtatem habuere 283,50
Pontificales ludi 28,46
Pontificatus maximus magnis largitionibus petitur 3,9. ab Aug. vt adminiſtratus 25,14. puris manibus gerendus 118,52
Pontificia ſacerdotia 348,59
Pontius Aquila 15,29
C. Pontius Niger conſul 57,49
Pontus Polemoniacus in prouinciæ formam redactus 276,49. Ponti regnum in prouinciæ formam redigitur 87,43. Ponti prouinciæ ſitus, & opida præcipua 401,16. Pontici ſinus ſitus 400,21. Ponti aer, aquæ, piſces 405,27
Popinæ viatorum 109,32. popina domi principis 150,42. popinas habere pro tricliniis 178,11. popinæ inhibentur 49,53. popinarum exercitio 82,14. in popinis nihil cocti vendere iubet Nero 87,29
Popinari 264,3. Popinarius 205, 35. popinarii cauſſa cadaues 219,30
Poplites minus firmi 80,47. poplitibus ſubſidendo perreptantes 427, 46. poplites incidere 154,4. poplites, ſuras, & dorſa fugientes inſequentib. cędenda pandunt 464,44
Poppæa Sabina 92,37,41. dilecta Othoni 104,8
C Poppæus conſul 111,30
Populares, populi multitudo 294,19. in Popularia deducti 79,27. Popularitatis amor 407,19. popularitatis affectatio 438,22. popularitas in Nerone maxima 97,35. popularitatis nihil omittit Titus 118,33
Populatæ, ſignif. paſſ. 507,45. ſic Populati & incolæ 486,53. populato ventre 409,21
Populus præſtigio percitus 324,8. ſic 230,36. populi voluptatibus indulgent Marcus 147,41. populi recenſus 27,17
Porcellus dimidius 273,40. porcellus per ordinem diuiſus 168,25
Porci caput quid 353,14
Porcia baſilica 622,15
Porcina populo diſtribuitur 280,57. gratuita præbetur 283,6. porcinæ vilitas vt effecta 212,29
Pordax ſeu Pordaca 474,53
Porrus ſeu Porus 66,47
Porphyriticum marmor 97,16 : 213,8. Porphyretica ſaxa 204,12. Porphyriticæ columnæ 140,10. Porphyritica porticus 289,24
Porphyrius Albinus vnde cognominatus 182,24
Porrectius ire 389,44. porrectius tendere 435,18; id eſt vlterius.
Porta prætoria 439,52. portæ Romæ xxxvii 632,14. portarum centum aditibus celebris vrbs 345,2
Portendi omen id ſenatori 412,32. Portenta ſomniorum 95,45. portenta quid indicent 373,42. portenta expiabantur olim publice 373,42. portentum hominis 73,21: id eſt homo portenioſus.
Porticus ante inſulas & domos 87,25. porticus inſignis 241,12. porticus duplex 615,64. porticus triplices milliariæ 91,4. porticus pentaſtiche 253,49. port. centenaria 521, 40. porticus miliarenſis 283,21. porticus publica 45,2. porticus Boni euentus 492,4. porticus Liuia 610,55. porticus Liuiæ 24,53. porticus Octauiæ 24,53. porticus Lucii Caeſ. 24,52
Portoria mercium 9,17
Portuenſis via 623,11 : 631,29
Portunni ædis 618,1,6
Portuoſa inſula 313,24. portuoſus ambitus 403,16
Portus fundatio 77,39. portus Auguſti 370,50
Poſides ſpado 80,17
Poſidippus medicus 145,25
Poſitum, ſitum 441,44. poſitus apud Antiochiam 193,25. ſic Poſitus in Campania Tacitus 285,40: id eſt agens.
pro Poſſibilitate 365,52
Poſtliminio reuerſus 370,19
Poſtſignanos in acie locatos extrema 340,5. poſtſignani pone omnes reiecti centurias 431,42
Poſtera vita 34,9. poſtera luce 393,43. poſterum tempus 5,6

Poſteritas, præteritorum ſpectatrix eſt incorrupta 500,25
Poſterula 493,6
Poſtes penatum amplectuntur ſedibus expulſi ciues 443,16
Poſtica 360,16 : 363,8. poſticæ 305,5. poſtica parte palatii 104,45. poſticocuadera 77,20
Poſtremæ neceſſitatis impulſu, id eſt extremæ 449,33
Poſtulans intioire 506,55. poſtulari in:ariatum 31,11. poſtulatus aut delatus 308,3
Poſtulatoribus vt reſponderit Nero 87,11
Poſtumia 10,30
Poſtumius Seuerus 173,47
Poſtumus Imper. 249,48. Aureliano lenior 273,19. Poſtumi vita & mors 255 32. Poſtumi iunioris vita & mors 256,8
Potatio poſt ſecundam mēſam 216,32. Potatorum prouocatio & certamen 296,40
Potens rerum 14,10. Potentiſſimus orator 131,46 : 301,51
Potentius tribunus 515,49
Poteſtate excelſiores ante alios reges 339,36. Poteſtates Perſicæ, id eſt principes & magiſtratus 419,34. poteſtares caſtrenſes & ordinariæ 395,28. poteſtates celſæ 305,26. poteſtarum celſarū corona circumdatus Imp. 416,21. ſic 315,6. ad poteſtatū excelſios gradus extolli 470,4 poteſtatū ciuilium rectores 445,31. poteſtatibus caſtrenſibus præfecti 306,23. poteſtate tribuni, alamanorum præfectus numero 485,32. poteſtatem maio em compellaria pari ſe quæſtor patitur 3,50. poteſtate ſuperiore inconſulta facere 457,11. poteſtatum metatores 219, 23. poteſtate abire 4,22
pro Potione ſumere Auguſtus quæ ſolitus fuerit 35 28
Potionatus ab vxore 70,1
Potior, dus. caput 351,43. item Potiorum & lucri ſpe 355 7
Potor inſignis 125,1 : 399,1. potoris præm. 51,26
Potulentus 103,53. Potus multiplices affectant Galli 329,32. potus paupertinus ex hordeo aut frumento 452,16. potus dilutus pro veneno habetur 329,35
Præ ſe agere 424,18. præ me fero exſultans 446,44
Præacutus 361,43
Præbitis annuis fraudare 52,46
Præcelſus 361,7
Præcentor baiulorum 312,4
Præceps conſilium 4,40 præcipiti nocte 430,37. præcipiti autumno 369, 52 : 498,29
Præceptores & medici non pelluntur vrbe 28,3. præceptoribus inſignib. tradendi principum liberi 141,6. præceptor rhetoricæ 54,15
Præcincti 113,24
Præcinentes aquæ 406,50
Præcipere, præceptorem eſſe 85,36. Præceptus eſt cōtinuare inceptum 320, 23 ſic præceptus mitti 376,2 præceptus torqueri 373. 2 : more Gr.
Præcipitans, præceps delabens 408,38. præcipitantibus eodem plurib 12,53
Præcipitium 35,49
Præcipuum legatum 99,31
Præciſi fanatici 199,43
Præco mutuat ad ludos 77,50. veſpertinis tenebris lugubre clamat 472, 6. præconis voce ad populum concionari 36,48. præconis errorem ſuis renuntiatus 122,40
Præconio contendit Nero 89,16,33
Præcurrens ætatem efficacia 339,42. præcurſo rumore 355,30 : 415,48
Præcurſores 169,42 : 338,27. præcurſorius index 318,36 : 505,25. præcurſoria libamenta 419,37
Prædas agitare hominum & pecorum 334,53. præda ditatur exercitus 222, 2. præda militi ve diuiſa 191,6. præda pro laborum meritis dimidiur 429,36. præda corrumpi poſſunt omnes 221,34
Prædari omni modo 123,10
Prædamnare 31,8
Prædatoriæ diſcurſiones 321,20. prædatoriæ manus 386,24. prædatorii globi 309,51 : 459,37 : 511,22
Prædatrices feræ 305,37
Prædatum, ſignif. paſſ. 291,7
Prædiatoria lex 74,42
Prædicabilis 248,34
Prædicare de ſe 399 49
Prædicta haruſpicis 104,43. Prædicto die venire 476,14. prædicto colloquii die 455,4. ante prædictum tempus 484,48. id eſt præſinitum. Prædictus res 413,50 : alibi Antedictus. ſic Prædixi, antè dixi 360,48 : 450,40
Prædita vis 510,28
Prædocti, præmoniti 506,41. ſit Prædoctus inſpectu rerum 397,12
Prædones Cæſari pœnas luunt 1,43
Præfecti pro Prætoribus conſtituti 15,9. præfectos ex ſenatus auctoritate ſibi conſtituit Alexander 212,32. præfecti, officii ſui admonentur a milite 201,48. præfectus regis 1,52
Præfecti poteſtate regens orientem 448,25. præfectus Ægypti 373,4. præfectus Armeniæ 465,35. præfecti poteſtate regens vrbem 308, 37. præfectus vrbi factus 164,2. præfectos vrbis ex præfecto prætorii 457,37. præfectus vrbanus pro Auguſto & Cæſare conſulatus auſpicia peragit 202,3. præfectus vrbicus, & præfecti prætorio, ad potandum coguntur ab Heliogabalo 203,6. præfectus vrbis ſeditiones qua confidentia oppreſſerit 324,54. præfectus vrb. plebem tumultuantem in fame vt pacarit 370,54. præfecti vrbi per ſingulas vrbis regiones 203,8. præfectis prætorii ſenatoria dignitas additur 212,3. præfectus, periculoſo rerum ſtatu, ab Imp. diiungi non debet 376,11
Præfectianus apparitor 344,51
Præfectura morum 14,55. præfecturæ alarum 27,1. præfecturæ prouinciarū 317,54. præfectura Ægypti 32,54 : 96,25. præfecturā per Illyricum regens 374,17 præfectura prætorii ad 22 annos a Misitheo geſta 139,4. præfectura vrbis 16,46. præfecturæ vrbanæ decernitur appellatio vniuerſa 288,24.32. præfecturam ſecundam adminiſtrante Orphito 344,55. ſic 335,27. præfecturam vrbanam Romæ regens 467,12. præfecturas & ſepulturas diuitum matronarum largientes 474,44. item Præfectura prætorio 497,34 : vt Præfecti prætorio 203,7. vrbi præfectus 468,40
Præferens ueulum Baſſiani 176,35
Præferox 7,42
Prægnans Commodo 157,11
Prægrediens agmina 362,31
Prægreſſus, præuentio 388,12
Prægustator 81,19
Præeuntem recta ſequi 336,51
Præiudicium 31,8. præiudiciis fultus 275,18
Prælauti 90,43
Prælicenter 331,55 : 347,8
Præludia rei caſtrenſis 422,54. præludia diſciplinæ caſtrenſis exercere 332,24
Præmiari 118,7. Præmiatrix bonorum 317,36
Præminere 352,19 : 483,32
Præmortuus 479,50
Præneſtinæ ſortes 35,50. Præneſtinæ Veſtæ ſeu Fortunæ ſortes 208,19
Prænominibus cognominibusque diſtinguuntur familiæ 42,22. prænominibus duobus tantum vſi Ahenobarbi 84,13. prænominum claritudine conſpicui, ſe altius efferunt 473,18. Prænominis loco vſurpatur Antonini vocabulum 191,22 : 296,36. prænomen Magnus 209, 42
Præſcire futura 385,27
Præpedi tobſtaculo 488,42
Præpe ibus pennu 464,55. ſic 359,39
Præpigneratus 481,47
Præpilare 340,23. præpilata miſſilia 435,
Præpoſitiones verbis addere 37,7 (46
Præpoſituræ 215,51. præpoſituræ militares 199,56. præpoſituræ locorum ciuilium 218,43 : id eſt præfecturæ.
Præpoſitus claſſi 43,13. præpoſitus caſtello 13,37. præpoſitus cubiculo 1.4.34. præpoſitus Iudææ 112,19. præpoſiti familiæ 310,2. item Præpoſiti militum 103,40. præpoſitus militum 386,54. (idem rector mil 387,5) præpoſitus cubiculi 314, 40 : 315 40 : 334,49. Præpoſitus textrini 314,14. in præpoſitis faciendis quæ obſeruanda 218,32
Prærodere digitos 473,12
Prærogat 162,26,34. Prærogatiua 416, 32. prærogatiua aliquis anteire alios 459,18. prærogatiua militarib. oui 210,45
Præſagus futuri 445,49. Præſagiis claris futura clades portenditur 502, 40. præſagiis deteſtandis ſciſcitari 479,22
Præſciriones 481,9
Præſcriptus, de quo ante ſcriptum eſt 478,18
Præſeminans ſibi maiora 491,54
Præſens II conſul 160,36. Præſentia filia 148,51
in Præſenti 242.9 : 245,34. ad præſens, hucuſque 312,50. præſentiſſ. omen 412,26. præſentiſſimum choragium 614,16 : & 610,43
Præſenſiones 411,27
Præſentaneum venenum 91,53
in Præſentia 47,45 : 73,36 : 210,8
Præſentiendi notitia an ſit 385,52. præſentiendi futura diſciplinam tradūt Brachmani 419,29
Præſes prouinciæ 7,38. præſes Achaiæ 270,43. præſes orientis 271,14. præſi-

præſidibus prouinciarum prorogatur imperium 22, 55. præſides boni diutius retinentur in prouinciis 138, 19. præſides diligenter a Domitiano coercentur 121, 37. præſidibus datur ius prætorium 292, 35
Præſidalis, offic. d. 407, 37 : 479, 20. præſidali iure Gallias regens 363, 4. idem Præſidatum in Gallia regens 262, 51. præſidatum Dalmatiæ administrans 303, 15
Præſidia agitare 488, 9. præſidia ciuitatibus deducit Perſa 239, 32. præſidiorum præfectus 426, 30. præſidiorum magiſter 429, 34. item Præſidium ab aliquo poſtulare 215, 38 : id eſt ſuppetias, auxilium.
Præſidialis apparitor 344, 52. præſidialis officii tabularius 467, 13. alibi Præſidalis.
Præſidiaria toga 170, 33. præſidiaria caſtra 362, 10 : 413, 48 : 471, 24 : 472, 38 : 490, 37. præſidiaria caſtella 370, 9. præſidiaria munimenta 443, 40
Præſpeculata vtilitate gemina 442, 12
Præſtare innocentiam ſingularem 107, 43. præſtare ſe propugnatorem legis 3, 33. item Præſtat tutos 352, 52. præſtitit eos incolumes 101, 51
Præſtigiis clandeſtinis lęſi 448, 3. Pręſtigiatores conſuluntur 358, 6
Præſtitis Iouis ſacellum 243, 7
Præſtitutis celebritati diebus 307, 23. præſtituto interrogationib. die 313, 45. Præſtituto feriarum die 407, 33
Præſtringere, curſim præfari 408, 15. Præſtrinxi, ſupra leuiter attigi 389, 9. item Pręſtringere obſeruantiū mentes 493, 15. pręſtringere oculos ſplendore 431, 35. præſtricto oculorum obtutu 347, 47. præſtricti fulgore 475, 35 : 487, 11. præſtricti ſplendore armorum 362, 25. præſtrictus miraculorum denſitate 336, 4. præſtricti rei magnitudine 343, 20. præſtrictus metu 390, 11. item Præſtrictis palatii ianuis 311, 30 : id eſt præcutſis : eidemque 417, 51
Præſtruere, ante machinari 336, 54. præſtructis cunctis 378, 8. item Præſtructus, ante edoctos 477, 33
Præſul 141, 38. præſul regionum 504, 52. præſules regendæ reip. 170, 11. præſules militum 290, 45. præſul virtutum Minerua 292, 28
Præſumimus bene 209, 22. præſumpta ſpe fruſtrati 399, 33
Præſumptio leuis 454, 43. præſumptionem imperii habuit ex — 126, 41
Præſumptor 453, 25
Prætendere ſtationes agrarias 337, 48. hinc Prætenturæ 305, 50. prætenturæ limitum 373, 47. prætenturæ ſtationesque agrariæ 307, 15 : 437, 50 : 510, 19. prætenturis ripas iungere 393, 24. prætenturis & vigiliis tutari limites 472, 38
Prætentare ſinum 26, 27. prætentatis ſtragulis 81, 32
Prætercurſa vrbe 403, 54
Prætergredi 427, 34
Præteritæ poteſtates, id eſt ſuperioris temporis principes 438, 10
Prætexit, præfluit 402, 15
Prætextæ geſtatio 217, 7
Prætextata verba 116, 2
Prætextatus conſul 239, 24 Prætextatus ſenator 399, 55. Prætextatus præf. vrb. 463, 20. Prætextatus ex vrbi præfecto 468, 40
Prætextum ei ciuilium armorum hoc fuit 6, 35. Prætextu verborum tegere 206, 44
Prætorum numerus augetur 26, 47. prætores de ſuperioris anni actis referunt ad ſen. 5, 2. prætor in ſenatu edicit de cenſore deligendo 147, 20. Prætor ludos edit, & vberrime largitur 457, 39. Prætor male agens, iuriſdictione priuatur 144, 24. prætoris tribunal 28, 45
Prætor vrbanus 26, 9. refert ad ſenatum de Sibyll. inſpic. 275, 53. ad prætoris vrbani officium conuenire 445, 22. prætor Prænestinus a Papirio Curſore vt tractatus 500, 42. prætor tutelaris 143, 52
Prætorium ius datur præſidib. 292, 35. prætoria ornamenta 80, 23. prætoria caſtra 341, 25. prætorii centuriones & tribuni 96, 11
Prætoria operoſa 34, 40. prætorium præfecti 311, 53. prætorium publicum 182, 36.
Prætorii præfectura, ab equite R. adminiſtrari ſolita, ſuſcipitur a Tito Veſp. 117, 48. prætorio præfecti duo 139, 16. Prætorii præfecti tres 159, 8. prætorii præf. tertius 169, 31 : 172, 51. prætorio præfectus per Italiam 388, 37. prætorii præfecti per dies & horas mutati 158, 52 : 161, 8
Prætorianam præfecturam regens 464, 52. Prætorianæ præfecturæ iure prouinciam regens 469, 16. prętoriani præfecti poteſtate regens orientem 329, 43. prætorianorum præfectorum dignitas 395, 29. prætoriani præfecti officium 240, 9. prætorianæ præfecturæ iudicio traduntur venefici 479, 15
Prætoriani tribuni 68, 5. Prætoriani equites 68, 52. prætorianorum cohortium caſtra 50, 25. prætorianorum cum populo bellum 244, 2, 19. Prætorianæ cohortes exauctorantur 108, 40. Prætoriani ſignis & armis a Seuero priuantur 172, 5 : 175, 4
Prætrepidus 94, 48
Prætura Etruriæ 131, 49. Præturæ allectione acceptæ, & Prætores allecti 164, 45. Prætura præſentiſſima 610, 44
Præuaricator æquitatis 439, 23
Præuentores, num. mil. 363, 30
Præuerſa fama 413, 12. præuerſo rumore 452, 31. præuerſa rumorem 337, 49
i prænius, id eſt præi 339, 16. præuius agminis 430, 4. præuia plebs 326, 49. præuia ſpe meliorum 509, 6
Prandendi hora Perſis nulla 422, 34. Prandium largius, cœna parcior 125, 30. prandiū mulctare 254, 32. prandium populo datum 8, 13. prandium populo mille menſis datum 47, 8. Prandium vnde dictum 254, 33
Pranſitans 204, 58
Praſinus agitator 88, 40. Praſina factio 71, 5. Praſiniana factio 151, 22
Precaria pax 335, 12. precaria ſtipe victitare 455, 28. precario cibo victitare 480, 26. precariò exigerē 75, 29
Precariua pax 346, 43
Precatu, precib. 431, 21
Prece pacifica 497, 20. prece ſupplici 488, 7 : 512, 15. prece ingenti repoſcere 201, 52. preces magni ponderis apud Deum 148, 1
Preſbyteri Chriſtianorum 297, 29
preſbyter Chriſtiani ritus 513, 45
Preſſoris explorantur veſtes 474, 15
Preſteres 347, 51
Pretii magnitudo, orexin conuiuio excitat 205, 34
Priamus felix 55, 45. Priamus ſui temporis, Gordianus iunior 237, 27
Priapus Gordianus 237, 28
Priarius rex 511, 45
Pridiana obſonia 50, 1
Prima, Maximi Aug. mater 242, 2
Primæuus 326, 13. primæuus adoleſcens 330, 30. primæuo ætatis flore 406, 24. ſic 364, 50
Primanorum legio 182, 29 : 341, 24
Primicerius 357, 40
Primigenius ortus 320, 42 : 480, 3 : 499, 30. primigenii fontes 310, 9 : 403, 2 primigenia nomina retinent 312, 51 primigenia legio 167, 40. primigenia rerum, i. natura 455, 38
Primipilares 86, 5. primipilaris & primipilarius pro eodem 177, 45 : & 168, 49
Primitiæ lucis 435, 23. ab ipſis naſcendi primitiis 503, 10
Primitiuus hoſpes 444, 25
Primitus viſus 390, 14. primitus tunc viſi 425, 18. primitus tunc accidit 350, 38.
Primordialis cauſſa 492, 16. primordialis labes 418, 50. a primordio expeditionis 432, 35
Primori parte 49, 44. primores viri 9, 40 : 94, 52. primores viri ac fœminæ 121, 41. primores municipiorum & coloniarum 72, 41
Princeps iuuentutis 61, 28. princeps ſenatus, primæ ſententiæ vir, Imperator creatur 284, 45. princeps principum, Imp. Rom. 248, 11.
Principes & Auguſti 134, 45 : 136, 49. principes duo creantur 242, 21. principes diſcordes, facile interfici poſſunt 245, 22. principes ſalutabantur olim vt iudices 323, 3. principum veſtis toga 253, 24.
Principes licentius cur agant interdum 461, 54. princeps in ſubditos poteſtatem habet, non licentiam 373, 35. princeps parentis affectum præſtat in calamitatib. publicis 118, 38. in principis benignitate perfugium afflictis, vt naufragis in portu 501, 32. principum lenitudo, afflicti ſtatus ſolatium 500, 48. princeps a ſermone ſuo neminem triſtem dimittere debet 118, 25. principes ab odio communi cauere debent 202, 27. laudes quas gratas habere debeant 324, 24. princeps famæ aſpergines euitare nullus poteſt 145, 22. principum conditio cur miſera Domitiano viſa 125, 28 : 153, 31
Princeps exoptatiſſimus 62, 6. principis ſubmiſſi exemplū 49, 2. principes boni pauci 281, 54. principes bonos in vno annulo perſcribi ac depingi poſſe mimus quidam dixit 282, 6. princeps bonus fit, ſi bonis amicis & conſiliariis vtatur 224, 7. princeps bonus a diis cōmodatus, ad deos redit 146, 7. principes malos quæ faciant 282, 10. princeps malus,

tolerabilior reip. quam amici principis mali 223,20. princeps alienigena quomodo magnus & fauorabilis Imp. euadere potuerit 23,13
Principis dicta pro legibus hab. 25, 20. principes quod dixerint vel cenſuerint, pro poteſtate auctoritatis iuſtum eſſe ducunt 416,51. principum ceſſæ poteſtates ſæpe molliuntur 305,26. principis comitatu, etiam parci, onerantur prouinciales 139,2. principi conſiliarius fidus quantum proſit 239,8. cum principibus loquendum parce ac caute 357,49
Principis ſalus omnium ſtudiis muniri debet 373,52. princeps mori ſanus debet, non debilis 136,40. princeps moriens, reip. magis proſpicere debet quam filiis 285,31: 287,18. principes occiſi, cauſſas habuerunt cur mererentur occidi 155,16. principum omnium contumelioſiſſime tractatus Heliogabalus 202,25: 206,36
Principum vitæ quo ſtilo ſcriptæ 289, 55. principum magnorum non ortus ſpectandus, ſed res geſtæ ac merita in remp. 272,7. Viſe & Imperator.
Principum filiis deferri quarum voluerit Aug 31,2. principum filios vt inſtituendos putarit Aug. 32,19
Principalis maieſtas 76,55. ad principale culmen prouectus 304,30. principale inſtrumentum 67,52. principalia indumenta 483,8. principali amictu velatus 326,10. principali habitu & corona circumdatus 446,31
Principatus defertur non familiæ ſed virtutum ratione habita 243,17. principatus fato datur 119,1. principatus ſpeciem in regni formam vertere conatus Calig. 63,15
Principia ridicula ſæpe ad magnas clades erumpant 450,50. principio peracto 88,28. principiis pugnæ tentatis 431,47. principio lucis 438,55
Principia caſtr. 103,41: 104,49. Principia principes 397,45: 398,18. ſi: Principia militum 441,35. principia numerorum 477,33. principiis legionum & turmarum aduocatis 439,2. principiorum vertices 322, 45
Priſciani mors 138,45
Priſcillianę balneum 620,38
Priſcus Cenſorius 51,29
Priſcus Heluidius 122,35
Priſcus Manlius 333,53
Priſcus philoſ. 437,3
Priſci balneum 619,45
a Priſcis maiorib. nobilis 469,12
Priuata Traiani 619,44. Priuata Hadriani 618,64. Idem Priuatum Hadr. 628,59
Priuatas curare, & Priuatarum curator 191,22: 192,44. Priuatarum comes 322,33. idem Comes rei priuatæ 321,42. Priuatarum rerum procuratio quando primum inſtituta 173, 37
Priuilegia vetera reddere & addere noua 297,37. Priuilegium eripere 6,16
Pro moris, ante muros 368,17. pro foribus 110,31. pro prætorio præſtolari 507,5. item Pro, propter 369,36
Pro prætore præeſſe 20,9. Pro præfecto prouinciam regens 308,20. Pro præfectis curauerat Britannias 412,17. Pro præfecto rexerat Britannias 462,40. Pro præfectis rexerat Aſiam 479,36. Pro præfectis agere diſpoſitus 467,45. Pro magiſtro officiorum agens 322,28. Pro magiſtro equitum militem regens 329,55. Pro Baſſo agebat 350,54
Proauctor generis 78,48
Proba, quid 396,49
Probabilis in vita ſtudiiſque princeps 135,52
Probare equos 484,52. probari penitus nemo vſquam poteſt 255,54
Probator facti, & ſuaſor, nihil differunt 465,13
Probatus, dux 269,11
Probiana purpura 217,4
Probus, Seueri gener 172,22
Probus Falconius 281,23
Probi quatuor in eodē exercitu 291,13
Probi Imp. ortus, vita, mors 289,42: 524,55: 569,1. ſepulcrum & titulus 294,48. elogium 287,21,49. poſteri 295,19. diſcipuli 294,53. Probi cædes vindicatur 300,44. Probus gentil. nom. dictus Aurelius Valerius 292,6 & 290,36
Probus præf. pr. 464,52. Aginatii ſecretas litteras prodit 469,20. præf. pr. apud Sirmium 491,12. Valentiniani odium incurrit 497.32
Procaces fœm. 231,3. Procacitas militum 261,55
Procellæ ventorum 370,49. procellæ vis 124,12
Procer paſtorum 224,30
Proceſſio 166,3. Proceſſus canere 253,33
Procilla 137,10
Procingi, accingi ad bellum 513,24. procinctæ legiones 383,41. Procinctus, expeditio 415,27,51. procinctus exordia 348,47. ad procinctum egredi 371,14. in procinctum tendere 365,21
Proconneſus inſula 400,47
Proconſul Africæ 234,4. proconſulis poteſtas 453,15. proconſules Tralliis a ſacerdote fœmina ſalutantur 137,40
Proconſulari extra vrbem imperio donari 142,26. Proconſulatus Aſiæ 18,43
Procopiani milites 452,19
Procopius notarius 355,19. accepto a Iuliano propinquo paludamento purpureo, principatum arripere iubetur, ſi quid ei accidiſſet 413,24. Iuliani ſuprema funerat 443,41. in res nouas inſurgit 448,35,39. quib. natalib. ortus, ad res nouas vi excitatus, remque quo modo geſſerit 449, 12. capite plectitur 454,15. Procopii caput in Gallias miſſum ad Valentinianum 457,15
Procopius alter notarius, in Galliam mittitur 441,55. redit 444,15
Procopii Antiocheni delationes 479,9
Procreatus ex inceſto 63,57
Procudere ingenium 332,10. procudere linguam ad ſtilum maiorem 518, 45
Proculus Didius 167,33
Proculus Etius 66,40
Proculus libertus 35,23
Proculus gramm. 141,10,13: 262,34
Proculus IC 223,54
Proculus tyrann. 294,3. Proculi tyr. ortus, vita, mors 298,19
Proculus Siluani domeſticus 319,28
Procurare fulgur 99,11. procurare oſtentum 166,1
Procuratio priuatarum rerū quando inſtituta 173,37. procurationem ampla ornare 101,51
Procurator Ægypti 345,11. procurator monetæ 469,7 procurator ærarii 196,3. Procurator rerum Auguſti 106,14. Procurator priuatæ rei 192,44: & 191,22. procurator patrimonii 162,36. Procuratores in tributis recipiendis modeſtos eſſe vult Pius 138,23. Procuratoribus ſuis in omnium bona ius eſſe ait Caligula 69,22. procuratores rapaces ad ampliora officia promouiſſe creditus Veſpaſianus 115,14. in procuratoribus ſeu rationalibus faciendis quæ obſeruanda 218,33
Procurſantes, explorata referunt 464, 6. Procurſatores 413,32: 424,27. Procurſio 372,11
Prodiga iuuentus 6,2. Prodigalitas inſignis 67,8. Prodigere vitam pro victoria 341,29
Prodigia 71,37. prodigia futuræ cædis 16,9. Prodigialium rerum gnari 4'5,51: 443,46. prodigialium rerum periti 437,20
Proditionem mercari 363,52. proditionis merces 217,5. proditio Iuſtitia ipſa indicante detecta 517,15 Proditor iuſta mercede remuneratur 277,9,15: 415,23. proditores vt puniti 487,42
Prodromi venti 408,28
Producta ſeu Perducta, ad concub. ſcil. 116,6. producti, perducti 518,19
Prœliatoris militis 102 368,55. ſic 416,15 Prœlium quando ſuſcipiendum 13 36. prœlium duplex in circo 120,27
Profanata ſt. lidiratis 485,24
Profectus eadem loca 462,8
Profectus, præfectus 514,4
Profeſſionis vltimæ homines 205,10. vlita profeſſionem ſe efferre altius 325,17. Profeſſores artium ab Adriano vt tractati 130,46: 131,9: 132,15. profeſſores emeriti 131,14
Profeſſō, abſolute pro Ex profeſſo 485,17
Profeſſus, cognom. 173,46
Profitentium citharœdorum album 88,25
Profugit conciona 69,30
Profunda vulnera 514,54. profundo animo æſtuare 370,34
Profuſio Neronis 90,43
Profuturus, dua 508,40: 510,13
Programma in parietibus fixum 154, 34
Prohibitores, defenſores 391,51: 392, 10: 415,55: 429,17
Prohibitorum ſignum 415,53
Prohibitus ab eo dicere 481,33. prohibitus introire 516,54
Proiectitius 478,21. Proiectus venter 97,10
Proinde, perinde 276,4,9
Prolapſio ædif. 25,7. ſic 376,43
Prolatare 331,3
Prolectare 308,25
Proletarii 371,45
Proloquio 311,4

Prolixo

Prolixo corpore erat 80,45. prolixiùs fouere 118,14
Proloquio vno, vna ſententiæ pronuntiatione 467,41. proloquio ſub vno cunctos occidi iubet Imp. 481,46. alibi elogium ſic vſurp.
Proludens ad imperium 229,12. Proludia quotidiana 315,47. proludia negotii 467,36
Promercale 11,14
Promethei lacus 609,23: 612,13: 621,52
Pennicaa lux 376,39
Prominulus venter 166,19. ſic 414,41
Promiſcuæ fortunæ multitudo 307,21 promiſcuus vſus 83,2
Promittens armorum 312,10
Promouere ad honores 149,19: 201,7. promouere in ampliorem gradum 203,42. promouendi qui 218,38. da promouēdū nooratio Alexādri 221,12 Promotus ad magiſterium militiæ 374,40. item Promotus magiſter peditum, i. promotus ad magiſterium pedeſtris armaturæ 347,37. ſic Promotus vrbi præfectus 350,54. & Promoto præfecto prætorio, i. promoto ad præfecturam prętor. 397,42. indetuque v. 44.
Promotiones geminatæ 195,18
Promotorum ductor 321,18. Promotorum tribunus 515,49
Prompti, parati ad decert. 510,42. promptus oratione & verſu 130,46
Promptuaria cella 373,20
Pronobus 200,41
Pronuntiare nummos per centurias 4,5. pronuntiare iudici donanuum 69,15 pronuntiauit populo monus & epulum 5,41. item Pronuntiatus rector Imperii 446,31: 447,50. pronuntiati, iuſſi 320,32
Pronuntiatio agreſtior 126,47
Pronus concidit 345,9. Prona, πρανῆ 306 5. item Pronus ad poeticam 97,28. pronus ad ludicra 173,24. pronior in nepotem 62,51. Pronior Dolabellæ 101,19.
Propagari ſibi poteſtates 372,24
Propalam 374,25
Propertius 285,14
Prophthaſia vrbs 421,20
Propinans edendam 145,14
Propinquans vrbi 404,44. Propinquāt, confines ſunt 420,8
Propitiare Deum 113,29. propitiare manes piaculis 105,9. ſic paſſ. Propitiari, placari 503,54. propitiandi numinis cauſa 373,13
Propitium adeſſet & libens 367,52
Propolæ 157,40
Propoſuit agera 34,35
de Proprio dare 233,54. de Proprietate inmeoō diſceptatio 100,2
Propudium 296,49
Propugnare caſtris 460,45. Propugnare caritatib. ſuis 521,53. propugnare ſaluó ſuæ 478,70 propugnaturus fratri 433,43
Propugnatores vrbis 127,33. propugnatores reip. fortes ac fidi 377,25 ꝓpugnator & defenſor bonorū 373,31
Prorectoris ioterirus † 507,37
Proripiens ſe ruina 72,41
Prorſus vt --- 152,10: 185,49: 219,32. item Prorſus ire, progredi 359,42. ſic prorſus gradi 428,4. prorſus pergere 367, 43. ſic Proſious.
Proruptores 430,25
Proſa oratio 36,49. proſæ orationis certamen 120,42
Proſapia 98,33: 419,31: 452,13. ſic Proſapia nobili editus 482,14. proſapiæ claritudo 497,35.
Proſcenium 86,31: 90,6
Proſcripta & vulgata 94,7
Proſcriptio acerbe exercita 24,1: & 20,30. proſcriptione hoſtium & ſuos & a tarium ditat Seuerus 173,32. proſcriptiones vrgētur a pręfectis 189,49
Proſcriptorum capita pecuniis iependuntur 3,2. proſcriptorum domus diripiendæ plebi dantur 501,23. proſcriptorum liberis & coniugib. ignoſci vult Marcus 156,27. proſcriptorum liberis duodecimæ bonorum conceduntur 131,39. proſcriptorum liberi admittuntur ad honores 8,47
Proſerpere vltra oppoſita 325,54
Proſocer 233,21
Proſper comes 316,2. legatus ad reg. Perſ 347,50: 355,12. Proſper pro mag. eq 329,55
Proſperante Deo 359,44. Proſperantib. aatis, i. proſpera & læta pollicentib. 361,22
Proſpicere ex ſuperiori parte, capitale 69,49
Proſtibula mancipia 157,39. proſtibulum plebis 473,26. ſic 191,43
Protector domeſticus 314,28: 320,24 protectorum ſcholæ 311,27. Protectores Imperatorem ſuum occidunt 187,12
Protegere complexu & toga obiecta 3,26
Proter grex & ſedes 410,42. Proteus, cognominatus Peregrinus philoſophus 481,52
Protinus ire, progredi 350,9: 369,27: 379,32. ſic protinus gradientes 424, 54. idem Prorſus ire.
Protogenes auriga 199,27
Protrepticus 254,22: adhortatorius
Prouehere rectorem militiæ, i. prouehere ad regimen militiæ 448,18. ſic prouexit magiſtrum 381,45. Prouecto magiſtro equitum 397,44. i. prouecto ad magiſterium equitum. ſic promoto, ibid. 42. prouecta nocte 356,36
Prouentus ſeu Prouentuſides 462,8
Prouidere annonæ 165,2. prouidit deferri et vicariam 470,44. prouideret ſibi deferri negotium 476,54
Prouidus futuri 261,44
Prouinciæ ordinantur 3,52. prouinciæ ademptæ redduntur ſenatui 79,19 prouincias ex proconſulatib. conſulares aut ex conſularib. proconſulares aut prętorias pro belli neceſſitate fecit Marcus 147,32. prouinciarum commutatio ab Alexandro facta 212,43. prouinciæ venduntur omnes a Comm. 159,2: 161,5
in Prouinciarum ſpeciem formare, rectori delata iuriſdictione 313,16, 21 prouinciarum adminiſtratio ab Aug. vt inſtituta 29,26. prouinciarum pręfecturæ 327,54. Prouinciarum præſides 49,38. prouinciarum præſides quib. reb. ab Alex. inſtructi fuerunt 217,41. de Prouinciarum ſucceſſorib. Nigri iudicium quod fuerit 179, 13. in prouinciarum rectorib ordinandis quæ obſeruanda 218,32
Prouinciarum ſeptemtrionalium aditus tres 451,47. prouinciarum libri a Tatiano ſcripti 231,13.
Prouinciæ minimi negotii 4,10
Prouinciales magiſtratus 228,13. prouinciales copię 108,1. prouinciales reditus 129,25. prouincialia matrimonia 10,40
Prouinciales quam minimum grauandi 262,12. prouincialib. tributa extra ordinem imperare Marcus non vult 45,48
Prouinciam diſtribuere 29,41. ſic 505,54
Prouiſiones 344,37. in ꝓuiſione annonaria ſingularis 261,8. Prouiſio Seueri 205,6. Prouiſio optima quæ 261,15
Prouocare ad principem 468,49. prouocatio, præfecti vrbis eſſe iubetur 288,20,24,32. idem Appell.
Proximi principis 315,34: 316,15,46: 325, 36: 388,2. proximi & amici Imperatoris 495,17
Proximi iunctiores 377,52. proximi coniunctiores 394,33. proximorum blanditiæ 308,5. proximorum fauces aperuit primus Conſtantinus: eoſdem medullis prouinciarum ſaginauit Conſtantius 334,45.
Proximus admiſſionū 399,40. proximus libellorum 404,61
Prudens doli 492,31. prudentes locorum 343,36
Prudentia & commentis quam periculoſis congreſſib. hoſtem debellare præſtat 488,27
Pruinarum ſuccentio immenſa, exitialis (444 44
Pſallere ac cantare 117,15. pſallendi & cantandi ſcientia 130,31.
Pſamatoſſiris rex 127,35
Pſeudantonin' 200,11: 206,38: 208,26
Pſeudophilippus 200,11: 318,9: 450,52
Pſeudoſtoma 403,25
Pſeudothyrum 304,45
Pſilocithariſtæ 120,43
Pſilothro curare 206,5
Pſylus fl. 401,16
Pſylli exſug. venena 21,46
Ptolemæus Euergetes 186,54. Ptolemæus Æg. rex 7,33. Ptolemæus rex Cypri 313,30
Ptolemæi bibliotheca 410,54. Ptolemæorum lorica 231,55
Ptolemæus Iubæ f. 64,35. perimitur a Caligula 66,36. rex Maur. 70,55
Ptolemæus aſtr. de ſolaris eclipſeos cauſis quæ trad 375,2. Ægæo quantum tribuat ſpatium 401,1
Ptolemais vrbs 410,24. ſubigitur 293,39
Puberes marib. copulantur apud Taifalos 511,9. Pubentes herbæ 361,33. Pubeſcēte iam fide geſtorum, id eſt augeſcente, creſcente 505,49
Publicani emptioni ſub haſta imminent 23,20. releuantur 4,30. publicano probe defuncto ſtatua ponitur 111,17
Publicare ſe 88,31. Publicari, publico addici 79,10. Publicatio bonorum 138,43
Publicitus decretum 261,21. ſic 235,8
Publicus pro Publicanus 111,15. publica deletus morte 405,37
Pudens conſul 160,28
Pudibilium membrorum enormitate commendari 201,7: i. pudendorū.
Pudica centum mœchos paſſa 194,36. pudicus nemo viſus Neroni 90,39. Pudicitiam ſuam proſtituit Nero 90, 33. pudicitię proſtratæ punitio 50,6. pudicitiæ patriciæ ſacellum 615,19. pudicitia vitam excelſam exornat maximopere 437,20

Pudorem ancillę deprauare 194,5. pudorem inuiolatum retinens 370,4
Puellæ alimentariæ Fauſtinianæ 139,5. puellæ Fauſtinianæ 148,32. puellæ Mammæanæ, & pueri Mammæani 221,37. puellæ nudæ miniſtrant in cœna 51,25. puellæ immaturę vitiantur a carnifice 55,20
Puer ſpecioſiſſ. 195,51. pueri Mauri & Syri 36,37. pueris ac puellis alimentaria decreta 128, 22. pueri & puellæ frumentariæ perceptioni adſcribuntur 142,48. pueris patrimis matrimisq. carmen indicunt pontifices 276,14
Puetæ, puellæ 60,5
Puerascens 59,40
Pueriliis inſtitutio 165,24. puerilium ſtuprorum expertes Pelæ 422,31
Pueritia Caracalli, reliqua ætate probatior 185,26
Puerperium, de vtriusque ſexus partu dicitur 60,5
Puerulus 195,29
Pugilantes 251,2. Pugiles Latini 29,3. pugiles Afri & Campani 62,26. pugilum certamen 310 53
Pugillares tabulæ 473,48. pugillares libellique 97,50
Pugio ante pectus a ceruice dependens 101,5. pugio dextro femori aptatus 345,9. pugionem a latere ſolutum, & a magiſtratibus recuſatum, in ædem Concordiæ ponere ſtatuit Vitellius 110,20. pugio puluino ſubditus 124,47. pugio quo ſe Otho confoderat, Marti dedicatur a Vitellio 109,1
a Pugione, offic. 159,8. Pvoio, liber 89,43
Pugna Germanorum & Rom. 340,22. pugnæ ſignorum inconſulte poſcentes increpantur 340,12. pugnaſſe Commodus dicitur DCCXXXV 180,26
Pugnaculum † 392,40
Pugnatoria arma 70,41
Pugnatrix natio 419,10
Pulchritudinis egregiæ adoleſcens 231, 2:232,30. pulchrior magis quam venuſto vultu 97,19. pulchras captiuas ne videre quidem voluere Alexander, Scipio, Iulianus 429,39. pulchros deturpat Caligula 66,39
Puleiatum 202,50
Pulla veſtimenta 161,33. Pullati 27,34
Pulleiaceus 37,25
Pulliceni 217,32. Pullina oua 203,34
Pullus appellatur princeps iuuenis 61, 18. pulli fœde fœcundantur ab Ægyptiis 297,40. pulli edere nolentes, coguntur bibere 42,35
Pulmones vomitans 317,32
Pulpamentum 302,20,34
Puls procupedus 435,2
Pulſare manu 99,28
Pulſerat* 498,51
Pulſibus aquarum copioſis abundantes fontes 407,13. pulſu terræ vibrata vrbs 412,36: id eſt terræ motu vi & 348,16. Pulſus, impetus 510,20
Pulueratius vicus 609,11
in Puluinar vocare 123,25. ex Puluinari ſpectare 73,39. puluinar ſellæ aureum 372,8
Puluino iniecto necare 57,50: 60,52
Puluis luctatoribus nauis aduehitur 95, 38. ſine puluere 371,42
Pumilii 36,37
intra Punctum temporis 237,25. puncto temporis eodem 397,15
Punici libri 408,33
Puniri more maiorum 123,2: & 96,51. punitorum bona 218,45. Punitor aceri. 13,16
Pupienus Maximus 229,15: 230,22: 232, 49: 235,15: 237,36: 238,13: 242,1: 244,26: 245,38,44: 246,5,17,49. Pupienus Aug. 246,23. Græci Maximum vocant, omiſſo Pupieni vocabulo 232,45
Pupillaris ætas 33,16. Pupillis tutores extra ordinem dantur 78,38
Puppus & pullus 61,11
Pupula oculi 516,29. pupulæ oculorum cum imaginibus ſuis 166,50
Purgatio inſulæ 406,52. purgatione largiora occidit amicam Nero 92,35
Purificare ſe 38,51. purificare nomen pollutum 208,46. Purificatio cædis perpetratæ 199,54
Purpuræ fucandæ miniſtri 314,11. purpura ſine auro 181,30. purpura Alexandriana ſeu Probiana 217,4. purpuræ ſpecies ceteras ſibi admotas decolorans 278,37. purpuræ vſus interdicitur 91,34. purpura, maieſtatis inſigne, porrigitur ſupplicibus 390,17
Purpurare, purpuram imitari 384,31. purpurantes maculæ 272,26
Purpuraſcens plurima purpura vitis alba 288,9
Purpureum ouum 189,28. purpureum vellus 189,33. purpureum indumentum ex ſerico pallio 404,31. purpureus pannulus pro regio inſigni 450,30
Pulæus præfectus, poſtea dux Ægypti 424,20
Poſtalium argentum 95,34
Puteal Libonis 614,17. Putealis limus 411,34. puteales aquæ 392,35
Puteolanæ moles 62,39
Puteus halitum letalem ſpirans 418, 20. puteus aquis vacuus 477,19
Putidulus 194,38
Pyctacia 212,13
Pylæ, locus 404,40
Pylades hiſtr. 29,14
Pyrallis amica Caligulæ 67,1
Pyramidum figura & etymologia 409,49
Pyrenæus ſaltus 5,24. Pyrenæus mons 327,33. Pyrenæi montes 328,52
Pyrgi op. 85,11
Pyriſabora vrbs 425,33
Pyrrhi Epir. ſtratagema 423,50.
Pyrrichæ militares 132,3: 332,26: & 86,36. Pyrrichæ ſaltano 8,18. Pyrrichius militaris 361,50
Pythagoræ magiſtri, dogmata, genius 411,31. genius 394,42. Pythagoream diſciplinam æmulati Druidæ Galli 327,27
Pythici verſus 481,13
Pyxis aurea 86,50

Q.

Qua tenditur late 293,10
Quadorum ſedes 490,36: 505,45. ſitus, ſtudia, arma 351,3. Quadi rapinibus & latrocinus apertiſſimi 491,8. bellatores olim fortiſſ. 490,29. ex Roman. Impp. arbitrio regem accipiunt 145,4. deuincentur 145,45. Valeriam incurſant 336,39. pacem petunt 351,30. Pannonias populantur 448,6. rebellãdi ſub Valentiniano cauſſas quas habuerint 490,34. Sarmatis aſſumptis late graſſantur 491,8. armis petuntur 498,11. pacem petunt 498,53. Quadi Transiugitani 351,52
Quadrageſima exigitur 68,7. quadrageſimæ publicanus 111,26
Quadratus hiſtor. 153,10. Belli Parthici ſcriptor 151,49
Quadratus II conſ. 126,51
Quadratus Mummius 142,41
Quadratus Numidius 130,42
Quadrati conſpiratio 157,54
Quadrati vicus 610,12
in Quadrati agminis figuram producto exercitu 457,4. quadrata agminis forma in inſidiarũ metu 518,16
Quadratura vitreis inducta domus 296,20
Quadriburgum 356,7
Quadriga 110,44. quadriga equorum 239,48. quadrigæ elephantorum Gordiano victori decernuntur 239, 46
Quadrigarũ certamina 78,1. quadrigis emittendis ſignum dare 159, 35. quadrigis eburneis in abaco ludere 88,42
Quadrigarius habitus 62,44. quadrigariorum luſus vetantur 87,31
Quadriiugi currus 262,5
Quadriremes 8,29
Quadrimus 157,13
Quadrupes ingreſſus 96,42. Quadrupedo gradu 305,42
Quadruplatores 138,42: 144,1. quadruplatores ac delatores ſeueriſſime coercentur 181,2
Quæritare victum 307,36. ſic 305,18
Quæſitores 313,38: 374,27. Quæſitor Palatii 458,3. quæſitor geſtorũ ſcrupuloſus 494,31. Quæſitoris tribunal 49,45. Quæſitoris iniquitas, crimine omni grauior 482,13
Quæſtiones ſuper cœnam 54,10. quæſtiones grãmaticis propoſitæ 190,4 quæſtiones profeſſorib. propoſitas Adrianus ipſe ſoluit 132,15. quæſtionibus occultarum altarumque rerum erecti Druidæ 327,27
Quæſtio ſuper morte Imperatoris agitata 444,47. quæſtionum agitandarum ſumma præfecto prætorio committitur 397,42. quæſtiones a Conſtantio agitantur ſeuerius 324,25: 357,38: 372,36. quæſtiones acriores agitari iubet Imp. Iulianus 407,2. quæſtiones cruentæ agitãtur a Valente 455,4: 467,27 & deinceps. Quæſtiones cruentę multiplicãtur vſq; ad vitę diſcrimina 500 30. per quæſtionẽ cruẽtam interrogare 494,39. ſub quæſtione cruenta confeſſus 481,35. quæſtionibus cruentis exempti 467,43: 468,42
Quæſtionum tormenta 480,32. quæſtionis nouum genus 122,42
Quæſtoris officium 87,23: 117,48. quæſtores vrbani 26,41. quæſtorum ſchola 610,51: 624,18
Quæſtoria munera 217,52. quæſtoria ornamenta 80,23. quæſtorius ſcriba 82,10
Quæſtus in magnanimo duce nõ probandus quilibet 501,10
Quaſi ardentes 379,24
Qualitas vitæ 323,25. qualitas rei 374, 21. quali-

22. qualitate corporis ſaniſſimus 243, 22
Quamdiu, tantiſper dum 455,29. ſic 436,24
Quamplures 489,39
Quanti, quot 263,25. quantum facere otiiq; poteſſant 445,47. quantum cautè fieri potuit 490,6
ad Quartas redigere 86,10
Quartanorum legio 182,29
Quartarii aur. 216,42
Quatenus potuit 262,22. Quatenus, quia 79,47
Quaternariæ formæ 216,46
Quatuor & decem 516,2. Quatuordecim ordines in lud.ſpect. 20,45: & 27,25
Querteica corona 62,43. alibi Quercius & Querna.
Quercus Marti ſacra 112,30
Queritari 347,54
Querelibus onerare cælum 481,47
Qui, quis 515,37. Qui, is 370,22
Quietus Macriani f. 249, 26. Quieti tyr. ortus, vita, mors 259,50
Quindecimviri 15,44: 100,7. Quindecimviratus 219,24
Quinquagenariæ materiæ 356,15
Quinquatria lud. 34,29: 92,15. Quinquatria Mineruæ 120,48
Quinquelibris patina 290,21
Quinquennales ludi 22,5: & 31, 40. quinquennale certamen triplex a Nerone primùm Romæ inſtitutum 86,42. Quinquennalia edere 385,29
Quinquennalis, magiſtr. 131,50
Quintana 89,55
Quintianus ſenator 480,7
Quintiliani Controuerſiæ ſeu Declamationes 256,6
Quintilius Marcellus 224,2
Quintilius Varus 46,28
Quintiliorum ædes 287, 43. in Quintiliorum, ſ. domo ſeu ædib 287, 43. Quintiliorum domus extinguitur 258,26
Quintillus Fauſtus 169,18
Quintillus Imp. 269,34: 524,37: 568,30. Quintilli mors 280,38. alibi Quintilius.
Quirini templum 613,2: 625,35. Quirini templum nouum 613,45
Quirini conſularis calumniæ 52,33
Quirites Romulei 296, 50. Quirites pro militibus Cæſar appellat decumanos 13,53. ſic Alexander Seuerus 220,36. Quiritium ius Latinis datur 77,25. Quirites qui 220,37
Quis, aliquis 201,28
Quiſque, quiſquis 502,45
Quoad vixit 465,2. Quoadúſque 3,22
Quod bonum, fauſtum, ſalutareque ſit 284,47. Quod bonum, fauſtum, felix ſalutareque ſit reip. 288,18
Quotidiana ſua in libris linteis ſcribi præcipit Aurelianus 271,42

R.

Rabaanæ pop. 42,38
C. Rabirius perduellionis accuſatur 3, 5. idem Rabirius Poſtumus 76,44
Raciliani vicus, maioris & minoris 620, 13
Radia, radii 624,48. Radiata corona 39,11. radiatus proceſſit Gallienus 253,23
Radicaria area 618, 53: 628, 46. Radicibus herbarum viuit miles 174,37
Radiolus ſolis 474,2
Raduſculanæ portæ vicus 618,49
Ragonius Clarus 261,10
Rameſtes rex 346,10,23,30
Ranæ tacitæ 39,16
Rando Alaman. reg. 463,33
Rapa in proconſulem iacta 112,7
Rapidum flumen 305,30. rapido curſu 250,47
Rapiendi auiditas militem ſæpe perdidit 416,47. Rapinæ poſt opes exhauſtas 67,23. rapinæ poſt effuſas opes 91,25. rapinis vicinorum diteſcere 350,26
Rapta viuere 332, 47. (idem Rapto parare victum 402, 12) raptui intentus 513,12. raptus ſeuere prohibetur 273,10
Rareſcere 409, 40. rareſcebant capi 447,13
Raritate faciem 106,37
Raſtello humum effodere 87,50
pro Rata 142,51
Rates temere contextæ 306,22
Ratio diligens, difficultatum omnium victrix 348,50. perditis rationibus, perditè 506,26
Rationem rerum geſtarum reddit Pius 140,17. rationem ſuſcepti Imperii reddit Seuerus 172, 12. rationem conſultorum reddere pollicetur Iulianus 416, 52
Rationes Imperii 61, 51. rationes publicæ ab Adriano vt inſtitutæ 132, 28
Rationes numerorum militarium tractans 445,46. rationum conferendarum ius 212,18
circa Ratiocinia verſari 358,38. ratiociniis ſcrutandis incumbere 444, 20. Ratiocinia tributi diſpenſare 344,34
Rationabilia 310,50. rationabiles querelæ 376,23. rationabili motu 367, 32. Rationabiliter poſcere 376,14
Rationalis miniſter triclinii 319,52. Rationales, offic. 181,27: 472,6. rationalis vltra procurationem omnia ſibi vindicans 234,32. Rationales cito mutandi 218,48
Rationarius 324,16. rationarius apparitor 358,31
Rationarium Imperii Senatui ac Magiſtratib. tradit Auguſtus 24,27
Rauennæ claſſis 29,42
Rauraci ciu. 328,46: 336,53: 337,52: 357,6: 382,18. idem Rauracum op. 314,44. Rauraci montes 403,22
Reatinum oppidum 121,27. Reatina rura 126,30
Rebellantes vt tractati ab Aug. 22,38. Rebellio principum 111,6. Rebelliones, rebelles 155,44
Reboatè 348,43
Reburri, nob. famil. 473,29
Recalcitrare imperio 405,48. ſic 311, 48: 315,25
Recalere 411,21: 467,19
Recaſura in ipſos 40,9
Recente iam anni tempore 463,51
Recenſio, Recenſiti 8,52. recenſio exercitus poſt pugnam 429,25. Recenſitus 361,19. Recenſus populi 8,49: 27,17
Receptatio 384, 30. Receptor, recuperator 278,9. in Receptum dato ſigno 434,42
Retingi 448,22
Reciprocantes tela 488,3
Recitare vel ſcripto pronuntiare 36, 44. recitare per lectorem 82,48. recitatur teſtamentum per libertum 47,50. recitare poema publice 120, 6. recitantes audire 5[illegible]55
Reclangere 347,53
Reclinus 296,37
Recognitio equitum 76,33. recognoſcens ſe Imperatorem & Imperatorum prolem 240,26
Reconciliata pace 43,23
Recordatus verba Imp. 387,2
Rectorem vnum poſcit multitudo 75, 4. rector imperii Rom. 446,32. rectores exercituum & prouinciarum 37,50. rector militiæ 377,44. rector militũ 387,53: 388,2: 451,46. (ſic, rectores militum 306, 41.) rector ſcutariorum 314,53. rectoris Ægypti ſcripta 407,44. rector vrbis 463, 26. rector Caii Cæſaris 45,27
Recuperatores 87,39: 121,33. recuperatorium iudicium 111,48
Recuruus 305,54
Reda meritoria 12,12. redæ argentatæ 217,47. redarius fabricator 243,2
Reddere ſe actibus publicis 147,5. reddere ſtatui priſtino 472,39. reddere in antiquum ſtatum 290, 34. ſic Reddidit remp. in integrum 275,36. reddere ſe in integrum 300,2
Redimere ſe ab - 1,22
Redimire faſcia 350,51
Reditus prouinciales 129,25
Rediuiui motus 386,25. rediuiua bella 466,47
Redoluerat ei neſcio quid 235,35
Reducta poſt diuortium vxor 123,24
Redux 312,38
Refectio Capitolii 3,28. Refector coloſſi 115,28
Referimus ad vos P.C. literas exercitus 281,30. ſic 275,53: & 284,33
Referta diuitiarum 518,1
Reflare folles 204,20. reflare ſpiritum 204,22
Reformare in veterem ſtatum 256,11, 20: 260,30
Refouere 7,44
Refundere loricam, cocum, mulionem 270,20. ſic v. 23
Refutare, recuſare 138,24: 284,40
Regale indumentũ Tyri texitur 312,16
Regalis, regio ſtemmate natus 336,23: 351,33,43,50: 352,30: 354,21. Regales & Reguli cum regibus ad conuiuium corrogantur 356, 42. regales ſecum verſari vult peditum manus 340,19. regalis Alamanus 463,33. regales a 339,46
Regaliolus auis 16,21
pro Rege adhuc in cunis vagiente pugnatum acerrime 453,45. pro rege mori comites & amici ſunt parati 342,19. rex certamini adeſſe non cogitur apud Perſas 368,54. reges deponi a Burgundiis quas ob cauſſas ſoleant 476,19. reges & regna vt tractati ab Aug. 29,35. reges Auguſtum quibus officiis coluerint 31,42. Rex regum, rex Perſ. ſeu Parth. 59, 26: 248,1: 346,47. Rex longæuus: rex Perſiæ 360,50
Regeſta ſcribarum 289,23: vulgo Regiſtra.
Regia Numæ 614,29. Regia Ser. Tullii 612,22
Regibilis miles 464,11. ſic 338,32: 369, 31: 427,9
Regilianus Imp. 251, 10. Regillia [illegible]

vnde dictus 258,6. Regilliani tyr. vita & mors 257,52
Regilli op. 42,14
Regillus 159,15
Regimen morum & legum 24, 22. regimen publicum capere 142,42. regimen tenere 192,31. item Ad regimenta ſublimia euehi 467, 20. regimenta ductori excuſſa 443, 21
Regina Bithynica 10,13
Regionarium 815
Regiones a fluminibus denominatæ 418,33. regionum vrbis curatores 25, 4. regiones vrbis Romæ quot ſint, quæq; ſingulis contineantur 609,3: 621,37
Regium nomen affectatur a Cæſare 25,38. Regia virgo, regis filia 491,6. Regium flumen 418,55. idem Fluuius regũ 425,27: & Amnis regum 431,3
Regula maior 424,11
Reguli Germanici nouem ad Probi pedes ſe aduoluunt 292,53:293,10
Reguli paupertas 309,29
Rehimena regio 441,3
Reintegrare 372,26
Relationis tertiæ ius 292,32. relationis quartæ ius 164, 26. relationis quintæ ius 142,26: 207,29. Relatu quorundam 163,25
Relegere ſcripta 214,37. relegens margines lacus 320,37
Religione firmare fidem 388,2. religione adiecta firmare 469,9. religionum fidem dictis addere 333,12. religionum conſecratione obſtricto colloquio, i. iureiurando ſeu ſacramento 323, 49. item Religione abſterreri 12,24
Religionũ obſeruatio Auguſto quæ fuerit 38,4. religionũ contemptor Nero 97,51. ob religionem Iudaicã verberatus puer 185,32. ad religiones ſuas conuolant omnes 230, 39. religioni ſolito more ſeruire ſinuntur Chriſtianæ virgines captæ 363, 54. religioni ſuæ quemq. intrepidũ ſeruire iubet Iulianus 399,14. ob religionem & cultum diuerſum ab æquitatis recto tramite nõ deuiat Iulianus 405,11. inter religionum diuerſitatem neminem inquietat, neque ad hoc vel illud credendum adigit Valentinianus Imp. 501,54
Religioſe, pie 156,6. religioſi principes 303,29. religioſus ac ſacer dies 55,6. religioſa loca 230,27. religioſæ veſtes 50,18
Relinquunt agitari 423,7
Reliquias, crematı corporis legere 41,33
Remaledicere 114,19
Reman caſt. 363,39
Remearunt ſedes deſtinatas 355,10
Remedia doloris collo geſtata 373,22. ſic 186, 45. remedia ſuperſtitioſa capitali ſupplicio vindicantur 484,28
Remi templum 611, 21. pro eodem Romæ templ. 624,50
Remi ciu. G. 328,45
Remigius rationarius 324,15. mag. off. 462,47:476,53:486,12. iras Valentiniani ſedare vt ſolitus 501,26. laqueo vitam finit 478,40:494,31,40
Remiſſionem vectigalium petere 4,30
Remulco nauig. 359,13
ad Remum dara 21,7
Remuria 619,45
Renidens toruum 314,5
Renodis capillus 184,33
Renunciare vitæ 101,2
Reparabilis gens 463,46
Repedare ad ſua 344,30. ſic 429,55: 448,45
Repens manibus & pedibus 490,18
Repenſare ſimilia 401,40
Repẽtinum ruuit 423,42. repentinus inuadit tectas 355,51
Repentinus Cornelius 168,18. Repentinus Fabius, præf. pr. 139,26
Repercuſſi ſtabant 321,14
Repeti toxico, id eſt iterum peti toxico 83,33. Repeti ærarios qua conditione Domitianus voluerit 122,11
Repetita & conuicta 121,50
Repetundarum crimen a Pio vt punitum 139,50
Replicato libello ac legi cœpto 381,48. replicando ſæpius eadem 386,10. ſic (311,10
Repoſcones 411,40
Repoſita vies & otioſa 482,27
Repoſitorium ſanctius 145,51
Repræſentare mercedem pro opera 77, 17. Repræſentatio præmiorũ 85,8
Reprehenſor Adrianus 130,49:131,8
Repreſſius agere 483,18
Repromittere 46,33
Repudiare iubenda 353,2. Repudiata seducitur 120,28
Repulſa conſulatus 98,46. Repulſoriæ cohortes 428,6
Rerum a ſe geſtarum indicem conſcripſit Aug. 42,1. Res communes, respublica 304, 27. Rei communis, reip. 405,43: 438,37. rei priuatæ comes 321,42
Reſaina loc. 416,29
Reſalutatione impertire 93,35
Reſarcire damnum 74,15
Reſcindere acta 75,23
Reſcribere ac corrigere 11,51. Reſcriptum Marci 153,24. reſcripta principũ tollere ſtatuit Macrinus 194,20
Reſecrare 432,20
Reſerabo tibi verum 223,18
Reſides 316,21
Reſidui, reliqui 319,44:320,28
Reſipiſcere, ex animi deliquio ſ. 57, 51 95,2
Reſonãtes principi, i. inſuſurrãtes 350,35
Reſpectare humana 501,25. Reſpectu religionis honorati 419,39. ſine reſpectu ſalutis in ferrũ ruere 306,46.
Reſp. ſ...o regitur 299,36. reipubl. adminiſtratio tantis danda, non ambitioſis 211,34. remp. ita gerere vt populi res geri, non priuata perſpiciatur 128,30. reſp. principi carior eſſe debet quam amici 223, 48 reip. ſtatus a Cæſare vt ordinatus 8,33. reip. Romanæ mutationes per ſuas ætates 299,49
Reſticulæ 311,52. reſticula de feneſtra ſuſpenſa 469,36
Reſtio 18,33
Reſtitutor Galliarum 273,36
Reſupina & panda 390,41
Retaxare 114,41
Retentare 182,50
Retergere foſſas 491,19
Retexere ſuas ærumnas 477,38
Reti aurato piſcatus Nero 90,52
Retianus præf. 187,8
Retiarii 160,39. retiarii tunicati 65,48
Reticulum minutum 136,6. reticulum de praſinis 231,19. reticulo capus componere 201,2
Retrectans 291,42
Retro debita 185,29. Retro principes 215,28:404,1
Retrogradiens non auerſus, ſed pectus oſtentans 362, 40. Retrogradæ mentes 222,3
Retunſus 234,34
Reuerberare 408,30
Reuerendus 239,12. reuerenda facies 377,43. Reuerentia præfata nominandus 271,28. in reuerentia eſſe apud omnes 252, 43. Reuerentiſſime colere 38,31
Reuerti, redire 433,5
Reum facere non poſſumus quem nullus accuſat 153,29. reum iudicibus eripere Auguſtus non vult 32,11. rei, vadimonio deſerto vocantur edicto 470,28. reorum diuturnitatum nomina abolentur 25,46
Reuocare impetum 96,26. reuocata liberalitates ſuas 80,20
Rha fl. & radix 402,39
Rhætia domatur 22,28. Rhæticum bellum 44,27. Rhætici limitis dux 274,38. Rhæticis limitibus confines montes Rauraci 403,22. Rhæticum vinum 35 28
Rhamnuſiæ ædis 619,23:627,60
Rhebas fl. 401,17
Rheni ortus & curſus 320, 39. Rheni cataractæ 320,40. Rheni inſulæ 337,19. Rheni pons a Cæſ. fabr. 5,27. Rheni tract⁹ omnis magnis molibus communitur a Valentiniano 471,13. Rhenus vtrobique caſtris & caſtellis munitur a Valentiniano 499,53
Rhetores Græci & Latini 207,54. rhetoribus Latinis & Græcis e fiſco cõſtituuntur annua centena 115,26. rhetores per prouincias ſalariis honorantur 140,4. rhetoras Chriſtianos, docere vetat Iulianus Imp. 405, 31:438,28
Rhetoricus magiſter 463,10
Rhetræ Lycurgi 331,48
Rhianus poeta 57,9
Rhinocorura op. 410,22
Rhipæi montes 402,51
Rhodani ortus & curſus 329,7
Rhodi amœnitas 44,52. Rhodii vectigali vt fruſtrati a Cleopatra 410,45. Rhodii loquuntur Dorice 54,9. Rhodienſis hoſpes 55,33
Rhodopes montis initiũ 390,29. Rhodopes ſcopuli 458,42. Rhodopæ prouinciæ ſitus & op. clariora 459, 24. Rhodopæi tractus 512,49
Rhombites fl. 402,22
Rhoxolani pop. 402,28. & 147,19:258,5: 279,41
Rhymetalces rex 139,33
Rhyndacus fl. 360,51
Richomeres domeſticorum comes 508, 51. redit in Gallias 510,9. a Gratiano ad Valentem præmittitur 513,35. obſes ad Gotos irreparatus, impeditur 514,26. periculo ſe eximit 515,20.
Rictare 190,6
Rigente cælo 377,32
Rigodulum op. 331,23
Rigore magno inquir. 468,27. rigor ſalutaris, vincit inanem ſpeciem clementiæ 487,54
Rimari ſingula 110,53
Riparienſes Iberi 280,52
Ripenſis Dacia 272,3
Riſui eſſe omnibus 151,55. riſus effuſiſſ. 206, 22. riſit ſemel Craſſus 454,25
Rituum veruſtorũ peritı 410,2. Ritualles

les libri 415,52. ritualia ſacerdotia 348,18. Ritualiter conſecrare 481,2
Riui ceſſant 407,13
Robur,munim.R. 494,44
Roborib.cauatis 354,33
Roborii egregia ſpecimina 225,46
Roemnus fl. 421,24
Rogare pro aliquo 27,27. rogare ad conuiuium 253,28. rogati ad conuiuium 254,27: & 334,30. rogati ad nuptias 310,36. rogati ad auxilium 294,8
Rogomaoes fl. 420,4: 421,4: 422,5
Rogonius Celſus 178,9
Rogum ipſe ſibi conſtruit Nigrinus philoſophus 481,54
Roma quibus adiumentis ad tantam ſublimitatem euecta 308,47. ab Auguſto vt exculta 24,34. in regiones vicosque diuiditur ab Aug. 25,4. incenditur a Nerone 93,41. a Gotis vt capta 573,16. Roma cum ſeculis victura 446,23. Romam perpetuam fore cæleſte numen reſpondit 371,4. Romæ famam deeſſe, queritur Conſtantius 336,27
Roma quadrata 617,5. Romæ ambitus 281,1. Romæ vmbilicus 614,48. Romæ regiones XIIII; earumque deſcriptio 609,& 621. Romæ templum 132,9: 624,50. Romæ & Auguſti templum commune 30,20. vide & Vrbs.
Romana iulula 287,33. Romanæ kalendæ 160,35
Romanæ nobilitatis vana ſtudia 309,9. Romanæ plebis corruptela 310,38
Romanæ reip. varietates per ætatum interualla 299,49. Romani imperii ætates 308,49. Romani imperii magnitudo ſub Diocletiano Aug. 528,25. Romani imperii diuiſio 538,1. Romana res in bellis titubauit quidem interdũ, nunquã tamen ad deteriora eſt prolapſa 347,27. Romanũ regem parturit Natura 38,45
Romanus,i. Roma oriundus 300,39. vt Romanos admitti ſe poſcant transfugæ proditores 517,22
Romanorum clades inſignis 515,52. Romanorũ vltimi Brutus & Caſſius 55,12. Romani faceti ſunt 252,20,18
Romanus,trib. 405,37
Romanus,comes Africæ, in Leptitana calamitate qualem ſe geſſerit 476,43. arma in Firmum concitat 486,5. Romani comitis ingenium, & facinora 462,45
Romanus Lecapenus Imper. 582,32. Romanus iunior 582,39. Romanus Argyropylus 583,32. Romanus Diogenes 585,4
Romuleus mons 254,9. Romulei Quirites 296,50
Romuli templum 614,32. Romuli caſa 617,7: 627,58
Romulus Aquileienſis 392,45
Roſæ inter vepres 333,23. roſæ miraculoſæ 272,28. roſæ folia dempto albo 136,7. de roſis facta cubicula 253,18. roſis Mediolanenſibus ſtrata cubicula 303,8. roſa conditum vinum 216,17
Roſaria 90,18. Roſatum 202,51: 203,28
Roſtra P.R. 614,3: 626,33. Roſtra vetera 41,31. Roſtrata domus 233,37. Roſtrati vicus 620,9
Rota Nemeſi cur ſubdita 317,49. Rotabilis flexus 414,16. Rotale carpentum 194,12. Rotare 346,2. rotatis per fundas lapidibus 508,16. rotatis iaculorum ictibus 514,38
Rotomagi ciu. 328,48
Rotunda cœnatio 91,10. rotunda ædis 615,23. rotundo habitu figurata acies 489,8
Rubico fl. 7,5.
Rubida facies 110,43. rubidum os 178,54
Rubria Veſtalis 90,20
Rubrum pelagus 408,10. Rubrum & Caſpium mare, arenoſis anguſtiis dirempta 419,6
Ructu oſtendere ſe ientaſſe 108,16
Rudenté explicare immeoſum 479,19
Rudere,aſin.vox 190,7
Ruderum egeſtio 93,52
Rudib. batuere 66,12. rudib. pugnare 158,28. rudem accipere 191,50
Rudiaris 43,53. Rudimentum ponere 88,48
Rufilla 33,46
Rufina adultera, cum adulteris interficitur 470,16
Rufinus libertus 15,15. Rufinus conſ. 171,16. Rufinus præf. præt. 314,34: 334,48: 461,24. Rufin' apparitionis princeps 320,27. Rufini ſcelus, & pœna 334,9
Rufius Arabius 412,24
Rufinus Vulcatius 393,7
Rufinus Criſpinus 92,55
Rufulæ tunicæ 290,11. alibi Ruffulæ.
Rufum vinum 283,32
C.Rufus 18,25. Rufus conſul 160,34
Rufus Celſus 296,4
Rufus Cluuius 88,28
Rugitus leonum 190,6
Ruinas cadauerum calcare 432,10. ruinã ſuam ſuper aliũ impellere 481,30
Rumigeratio 200,40. Rumigeruli 304,40
Ruminalis ficus 614,10,51
Rumitalca tribunus 452,19,29. eſt & Rhymitalces.
Ramo,Sarm.reg. 351,43
Rumore tenus 307,55: 337,44. rumore aduerſo 118,1. rumorum aucupes 319,48. rumoribus colligendis deſtinati delatores 305,2
Rumuſculos colligere 449,39
Rupes per ambitum abruptæ 511,52. rupes ab Annibale vt diſſoluta 328,21
Rupilia Fauſtina 240,51
Rupilius Bonus 140,51
Ruralia negotia 494,34. Ruralium larum vicus 620,16
Ruricius præſes 462,50: 477,11. morti addicitur 478,3
Rurſus rediſſe 438,25
Ruſcius Cæpio 122,8
Ruſſæ tunicæ 270,16: 274,43. Ruſſulæ faſciolæ 182,22.
Ruſticana plebs 227,47
Ruſticanus,ſacerdotalis 477,8
Ruſticus Iulianus 460,14
Rutabula 35,10
Ruteni,pop. 46,55
Rutilius orator 495,45. Rutilii oratio 37,52
Rutilus capillus 325,5
Rutupiæ op. 374,20. Rutupiæ ſtatio 462,25

S.

Sabaia,& Sabaiarius 452,25
Sabaria op. 498,31,38
Sabatia vada 165,32: 166,38. Sabatina aqua 622,35
Sabba dux 269,9
Sabbatis ieiunium ſeruant Iudæi 35,21. ſabbatis diſputarum Rhodi 49,35
Sabina lingua 42,24
Sabina,vxor Adriani 126,19. moroſa & aſpera 129,32. moritur 133,22
Sabiniani factio 238,38
Sabinian' Vrſicino deſtinatur ſucceſſor 359,3,29. & tumidus & timidus 359,55. ludis intempeſtiue ſe oblectat 361,47: 366,4
Sabinus Cornelius 71,52
Sabinus Flauius 110,9: & 111,14,18
Sabinus Vectius 242,14
Sabinus V.C. 202,8
Sabinus iuriſc. 223,49
Sabinus præfect. vrb. 228,5: 236,19: (242,50
Sabinus conſul 238,37
Sabinus Niſibenus 443,1
Saboſtius Aquileienſis 392,46
Sabratenſis 111,47
Sabura,loc.R. 9,48
Sacæ,pop.Perſ. 418,8. Sacarum ſitus, mores, opida 421,12. Sacena regio 433,21
Sacculi pugilantes 251,1
Sacerdos Tralliana 137,39. ſacerdotes publici 109,8. ſacerdotes vndequaq; Romam accerſuntur 144,42. ſacerdotes Ægyptiaci Gallieno Imp. refragantur 262,28. ſacerdotũ ſubrogandorum ius a collegiis transfertur ad populum 84,13. in ſacerdotib. ordinandis qui Chriſtianis & Iudæis mos ſit 218,36. ſacerdos maximus Burgũdiis perpetuus 476,22
Sacerdotes intercalandi poteſtate licentius vtuntur 446,16. Sacerdotum triclinium curare 73,37
Sacerdotalia collegia 160,29. ſacerdotalis corona 487,17. ſacerdotali ſede deiicere 325,23
Sacerdotalis, ſacerdotio functus 477,9
Sacerdotium triplex datum Galbæ 100,7. Sacerdotium augurale 73,12. ſacerdotii cura 25,22. ſacerdotii magiſterium pretio emitur 63,24
Sacra polluta 2,13. ſacra peregrina, contemnuntur ab Adriano 133,4. ſacrorum ſolẽnitate completa 413,52. ſacro quodam, id eſt ſacrificio 15,21. ſic ſacro Latinarum 85,44
Sacramenti fide firmatur amicitia 495,10. ad ſacramentum citare 95,28. in ſacramentum reuocari 452,19. ſacramenti metus, ad latebras compellit 44,20. ſacramenti admonetur miles ſeditioſus 201,41. ſacramento teneri 9,2. ſacramento ſolutus per cauſſam valetudinis 111,15. ſacramento nullo conſtrictus 469,11. ſacramento digreſſus 448,22. a ſacramento quod obtinebat, remotus epiſcopus 325,19
Sacrare inici diuos 172,19
Sacrarium 19,1: & 53,4. Sacrarium Matris 267,30. Sacrariũ,de curia 285,12
Sacrati commilitones 236,21. ſacrati hominis thermæ 262,8. ſacratorum honores 146,17. ſacratiſſime Imperator 146,38. ſacratiſſ. Cæſar 301,27. ſacratiſſime Conſtantine 198,35. ſacratiſſimi Quirites 285,35. ſic Sanctiſſ.
Sacricola 407,29
Sacrificalis patera 290,20. ſacrificaſſe

conſutatus philoſophus 373,12. ſacrificium Imperatorium 244,35. ſacrificium per vicarium non fecit Pius 140,7. ſacrificiis in die trinis
Sacriportus 611,27 (colere 97,55
Sacro principe, id eſt diuo 430,17. ſacri epitheton repudiat Tiberius 48,46. ſacrũ nomen ſacratus accipiat 208,52. Sacræ aures, id eſt aures S. maieſtatis Auguſtæ 478,22
Sæculum aureum 295,12. Sæculares ludi ab Auguſto celebrati 25,28. ſæculares a Claudio facti 77,48. a Domitiano facti 120,38. a Philippo celebrati 241,25
Sæpe facias 107,20
Sæue factitata 54,33. Sæuire, propr. viſ. 190,6. Sæuioræ exemplaria 55,6: 65,8
Safragus: vide Saphrax.
Saga vrbs 421,26
Sagaris fl. 420,31
Sigareus fl. 420,31
Sagati 10,3. Sagati milites 148,46
Sagax odoratu 308,13
Saginæ ferarum comparantur pecudes 25,1. ſagina diſtentus 409,32. ſaginis diſtenti 192,27. ſaginis addicti 475,18. at Saginarius equus 273,14, forſan rectius Sagmarius.
Sagittarum ferrum, ligno connexum neruis 517,30. ſagittæ hoſti ne ſint vſui ad retorquendum, quo modo excogitatum 517,30. Sagitta cannea 415,5. ſagittarum peritia inſignis 125,13
Sagittariæ artis peritiſſimi Perſæ 434,24. ſagittarii expediti Mauri, Oſdroeni, Parthi 227,9. ſagittarii Ituræi, Armenii, Arabes, Saraceni 274,8. ſagittarii Zabdiceni 378,44. ſagittariorum cohors quarta 487,34
Sagmarius equus 199,8: & 273,14
Sago diſtento impoſitum in ſublime iactare 103,53. ſagi ſummitate clauis contorta, ſignum datur 360,24. ſago puniceo porrectius panſo ſignum datur mil. 489,43. ſago Punici coloris elato, pugnæ ſubeundæ indicium e turri datur 367,9. ſagis fuco tinctis opertus equus 151,19. cum ſagis diſcumbunt milites, hieme grauibus, æſtate lucidis 262,46
Sagula colorata 307,13. ſagulo imperiali perfuſa 264,18
Sagulati comites 309,4
Sagochlamydes 270,17
Saguntini ærumnis & fide memorabiles 328,18
Salambo 299,45
Salamis vrbs Cypri 313,25
Salaria via 96,27. Salario ſuſtentare 52,4. ſalarium de principis ærario 270,8. ſalarium ſui ordinis cuique decretum 273,27. ſalarium viduæ datum 299,13. ſalarium captiuis præſtatur 299,19. ſalaria ſubtrahuntur otioſis 158,50
Salarium diuinum tribuni 290,13. ſalaria annua 86,12. ſalarium duplex 185,36: 290,30. ſalarium quintuplex 290,54
Salaſſi domantur 22,28
Salgamatiorum caſtra 623,34: 632,21
Salia, comes ibe: 480,45. alibi Sallia.
Saliare prandium 81,8: 83,18. Saliari carmini nomen filii defuncti inſeri iubet Marcus 147,7. Saliatus 141,36
Salicariorum caſtra 623,34
Salices oppidum 509,3
Salientis aqua 36,23
Salii pop. 349,2
Saliorum (ſacerd.) collegium 141,36. Saliorum præſul & magiſter 141,38. Salii Antoniniani 188,33. inde Salianus (12.
Salinæ R. 618,4
Saliloop. 331,14
Saliuis amaſiæ, melle commiſtis, pro remedio vtitur Vitellius 107,13
C. Salluſtii (cogn. Criſpi 289,4) ſtilus 37,16. oratio diuina 176,20. gnome 289,4. Salluſtius mentitus 271,53. de Gallis ſubactis quæ tradat
Salluſtius Lucullus 122,33 (329,40
Salluſtius præf. in Gallias mittitur 389,27. ſecundò præf. præt. 397,42. conſul ex præf. Gall. 418,8. euadit 436,23. imperium oblatum renuit 439,7. præfecti poteſtate regit orientem 448,26
Salluſtius ſenatus 480,2
Salluſtii forum 612,53. Salluſtii horti 283,22. Salluſtiani horti 613,7: 625,37
Salluuii, ſeu Salui, pop. 329,4
Salmaces Firmi fr. 486,54
Salonina 154,40
Saloninus Imperator 262,3. Saloninus Gallieni filius, dictus & ipſe Gallienus 248,42. Saloninus vnde dictus 254,6,39. vbi educatus, & quomodo occiſus 255,33. Salonini ortus, vita, mors 254,2. Saloniniani trientes 271,10
Salpiſtæ 303,37
Salſula, nom. pt. 474,14
Saltare Turnum 97,45. ſaltans nudus 160,15. Saltatunculæ 271,49. Saltatricum ſtrata 310,29. Saltitans inceſſus 467,51. ſaltitare militariter 272,50
Salmatum 449,11: 481,12
Saltuoſi tramites 370,12
Saltus opportuni 313,29. ſaltus immodicus in promotione 374,30. ad ſaltum diuitiarum ſublati 398,35
Saluber princeps 27,48. ſalubris ſocietas 42,28
Saluia Triſcenia 53,46
Saluidenus Rufus 32,53
M. Saluidienus 298,5
Saluidienus Orfitus 93,22: 122,25
Saluius ſeu Salonio 12,29
Salui conſpiratio 167,46
Saluius Coccianus 122,29
Saluius Iulianus iuriſc. 131,37: 167,31
Saluius Iulianus 157,43: 167,34. occiditur 158,14
Salui Iuliani decreta 175,5
Saluius Liberalis 114,43
Saluius Otho 99,36
M. Saluius Otho 102,14. quib. maioribus ortus 103,31. quando natus 103,50. ad imperium vt peruenerit 104,28. vt mortuus 106,4
Saluius Valens 140,13
Saluius ſenator 464,31
Salute Latine data 452,8. pro ſalute principis ſtipem iaciunt ordines 31,17. Salutis augurium 25,26. Salutis templum 612,55: 625,31
Salutaris vicus 617,2: 620,18
Salutant mane herum ſuum ſerui & liberti; veſperi valere iubent 99,23. ſalutare capite intecto 464,19. ſalutare membris pene in terram curuatis 469,46. ſalutari pectoribus oppoſitis 473,30. ſalutari Alexander Aug. vt ſolitus 208,13: 212,20. ſalutari principes olim ſolebant vt iudices 323,2. ſalutari Auguſtas a quib. noluerit Alexander 213,12. ſalutantes ſcrutari negligit Veſpaſianus 114,37
ad Salutationem quos admiſerit Alexander, quos non 211,25. in ſalutationib. ſuperbior Maximinus iunior 231,21,30. ſalutationes promiſcuæ 30,33
Salutatores 81,12 (ſcuę30,33
Salutio ex Scip. gen. 12,29
Samaritæ 297,21,28. Samaritanorum & Iudæorum religionem ad Heliogabalum transfert Antoninus Heliogabalus 198,52
Sambucæ 134,17
Samiarius 273,12. Samium choragium 610,45
Sammonicus Serenus 186,23. Sammonici Sereni poemata 214,25. libri 190,7. bibliotheca 237,14
Samnitica vaſa 165,17: forſan Samiaca, ſeu Samiata.
Samoſata vrbs 311,5: 358,28
Sampſoviago 298,23
Sanctimonia 165,50
Sanctio, opidum 380,27
Sanctitudo morum 152,4
Sanctus & vtilis reip. princeps 208,19. Sancte pater 288,28,33. Sanctiſſime Imperator 247,41. Sanctiſſimi Impp. 230,46. Sanctiſſimi dogmi 246,26. Sanctiſſimi commilitones 285,49,53. Sãctiſſimi milites 285,55. Sanctiſſimi Quirites 296,54. ſic Sanctiſſimi
Sandaliarius Apollo 31,19 (crati
Sandan Æth. 312,36
Sandapila 124,52
Sandario dux 379,2
Sandix Indica 278,43
Sané, firm. 99,10,13
Sanganus fl. 408,16: 452,4
Sangi ſacellum 613,46
Sanguinarius & ſæuus princeps 82,16. ſic 193,52: 280,16. ſic Sanguinea ſoboles 491,41
Sanguinis miſſione indiget cui nõ prodeſt elleborum 25,34. ſanguinis emiſſio intempeſtiua 145,25. ſanguinem ſcalpris feralib. emittit Commodus 160,19. ſanguinem vomens moritur 71,41. ſanguine humano gaudentes populi 458,50. ſanguinem humanum in hum. capitum oſſibus potantes 458,34. ſanguinem iugulo hoſtis ſugit Saracenus 518,26. ſanguinis tantum fudit Aurelianus quantum nemo habet vini 272,52. ſanguini ſuo non parcens 162,7,28
Sanguinis dies 267,50
Sannio 309,52
Santones ciu. 328,53
Saphrax dux Got. 505,32: 506,32. idem Safragus 514,13,33
Sapientiſſ dictus eſt 288,38
Sapires pop. 402,50
Sapor rex Perſ. profligatur 239,29: 210,21. Valerianum captum indignius tractat, cõtra ſociorum regum monita 247,52. oppugnationem vrbis ſtrenue adiuuat 368,14. ad ſua remeat 369,51. in Meſopotamiam cum exercitu redit 378,2. pacem cum Rom. facit 440,48. Armeniæ manum inicit 465,51. in Romanos denuo mouet 478,48. legatos ſuper Armenia & Iberia mittit ad Valentem 493,52. Sapor ille longæuus Perſarum rex 465,21. aſtutiſſimus 466,18

Sapor, Saporis regis dux 335,7:358,51
Saporatis cibis non indigent Hunni 503,15
Sarabadenus 271,9
Saracenorum gentium ſitus 312,44. ſitus & mores 307,29. Saraceni olim Arabes Scenitæ 408,11: 418,2. milites quales 518,19. fortes, etiamſi aquam bibant 179,25. inſidi 307,26. auxilium Romanis præſtant aduerſus Perſas 415,12. Gotos a Conſtantinopoli repellunt 518,23. Romanos in Perſica expeditione cur impugnarint 440,6. Saracenorum teguli 414,1
Saraceni ſagittarii 274,9. Saracenę alæ 278,27. Saracenæ cohortes in exercitu Rom. 290,2 (naa.
Saramána vrbs 420,44 eſt & Carmao-
Sarcinis prædarum impediti 491,26. ſarcina tributorũ prægrauare 315,33. Sarcina conditionum compenſare iomice facta 351,45.
ſarcinalia iumenta 321,35. ſic Sarcinale iumentum 485,38: 490,25.
Sardinienſis quæſtura 170,43
Sarmatarum ſitus, ſtudia, arma 351,3. ſitus 402,21,53: 504,5. Sarmatæ latrocinandi peritiſſimum genus 336,39. rapt. & latrocinijs aptiſſimi 491,7. pacem ab Antonino abſente petunt 154,15. inſigni clade domiti 301,33. profligantur 351,21. ſupplices pacem impetrant 351,34. pacem quib. conditionib. & legib. acceperint 352,7,14. legatione miſſa placare ſtudent Valentinianũ 497,19
Sarmatæ duplices, liberi & ſerui 491,39. Sarmatæ liberi, a ſeruis ſuis eiecti, pacem & regem a Conſtantio accipiunt 352,22: 354,18,52. Romanis auxilia præſtant 353,54 a Rom. finib. magna cum clade profligantur 491,39. Sarmatæ ſerui, pacem petunt 354,6. Sarmatarum ſeruorum perfida feritas & pœna 352,35: 353,5. Sarmatæ Aſiani 421,17. iidem Sauromatæ.
Sarmatia prouincia cur non facta ab Antonino philoſ. 148,3. Sarmaticus ſecundus cognominatus Conſtantius Imp. 354,23: 355,3. Sarmaticus ludus 303,41
Sartaca in orbiculatam figuram locata 504,28. idem Cartago.
Sartis tectis Capitolii deputata 286,28
Sata exurunſur 464,2
Satias, ſatietas 356,6: 363,45: 508,23
Satisfactione competenti purgare 376,48. ſatisfactionem ſuſcipere 316,11
Saturius decurio 114,44
Saturnalia 35,8. Saturnalibus dies additur 62,23. Saturnalitia amicis miſſa 131,18
Saturni ædis 25,2. templum 626,49: & 614,14 ærarium 78,52. ærarium, eiuſq. præfecti 143,31
L. Saturnini tribunatus ſeditioſus 3,6
Saturninus Iunius 24,5
Saturninus Aponius 67,41
Saturninus conſul 251,23
Saturninus dux 274,35. Saturninus tyrannidem affectat 293,55. Saturnini tyr. ortus, vita, mors 297,13: & 262,37. Saturnini tyranni duo 298,9
Saturninus ex cura Palatii, exſul 398,7
Saturninus centurio 480,8. Saturninus equeſtris exercitus curã accipit 510,12. periculo ſe eximit 515,20
per Satyram 333,5
Saucõnna fl. 329,13
Sauſeii vicus 620,24
Sauromaces rex 465,31: 466,25. Sauromaci deſtinata præſidia 494,13,25
Sauromatarũ ſitus & fl. 402,21. Sauromatæ ad Tanaim vsq; pertinent 504,5. iidem Sarmatæ.
Saxa rubra 172,33
Saxones Britannos vexant 448,6. Gallicanos tractus ſibi confines incurſant 462,19. Oceani difficultatibus permeatis, Rom. limitẽ petunt 475,26. pace accepta, nihilominus per inſidias opprimũtur a R. 475,38. ad maritimos tractus delati, funditus delentur 500,7. cur præ ceteris hoſtib. timeantur 472,1. ſemper quolibet inexplorato ruebant 500,7
Scabellorum crepitus 70,30
Scæua Caſſius 13,40
Scæuola orator 495,46. Scæuola iurisp. 144,27
Scalæ ad flumina ax munimentis ſurtim ducentes 367,3
Scalpro librario inciſæ venæ 107,6
Scalptura gemmæ 100,47
Scambus 106,15
Scandens in maius 354,36. Scanſilis vertex 336,14
Scantilla Mallia 168,15: 170,2
Scantiota lex 121,46
Scaptienſes 27,21
Scarpo loc. 456,31
Scaurinus gramm. 207,35
Scaurus gramm. 150,8. Scaurus orator 495,44. Scauri ædilitas 409,34. Scauros quatuor cernens aqua 615, (16: 626,56
Scelerata caſtra 72,40
Scena poſt incendium magnificentius caſtructa 303,39. ſcenæ arenæque operam dare ex SC 30,12. Scena, oſtentatio 61,30
Scenarii artifices 475,10. Scenici artifices 17,17. ſcenicę operæ 28,22. ſcenicæ ſaltandi canendique artes 60,58. ſcenicæ donationes temperantur 144,6. ſcenici ludi ſatii generis 62,28
Scenicorum præmia 215,4. Scenicorum mercedes reciduntur 49,49
Scenitæ Arabes, nunc Saraceni 408,11: 418,2 . (98,32
Sceptrum e manib. Auguſti excuſſum
Schema vultus 199,22. ſchematibus libidinoſis inquinata vaſa 202,50. de ſchematũ generib. apud meretrices diſputatio 204,39. vide & Thema.
Scholæ profeſſorum 41,6 ſcholæ Palatinæ 311,27,41. ſchola gentilium 464,32. ſchola capulatorum 611,52: 624,18. ſchola quæſtorum 610,51: 624,18. ſchola Caſſii 619,53: 629,20. ſcholæ primæ ſecundæq; ſcutariorũ tribuni 405,38. ſic ſcholæ primæ ſcutariorũ tribunus 445,34. ſcholæ ſcutariorum ſecundę rector 444,28. ſcholam ſcutariorum ſecundam agens 445,39. ſcholæ domeſticorum præfectus 448,23. ſcholarum palatinarum aduocati 311,41. ſcholarum capita 444,26
Scholaſticus 231,44: 258,7
Scienter pſallere 117,25. Scientiſſime callens 325,20
ad ſcientiam Auguſti referre, id eſt ſignificare Auguſto 350,31. ſcientiæ pene omnes ab Ægypto promanarunt 411,29
Scipio & faſces deputantur conſuli deſignato 274,45. ſcipiones, inſigne conſulare 483,30
Scipio Naſica, ſimulacrum Phrygię deę excipit 404,11
Scipio Æmilianus Carthaginẽ vt irrumperet 426,15. inuidię morſus expertus 350,44. Scipionis dictum 19,38. de Scipionis morte ſubita non quæſitum 444,46. Scipionis filia dotarur ex ærario 309,29
Scipionis ſuperioris genius 394,43
Scipiones in Hiſpania vt interierint 515,44. Scipiones in Africa putabantur inuicti 12,28. de Scipionibus iudicium Nigri 180,37
Scipio nouus 234,13
Scipionum fons 616,21
Sciro alter, Maximinus 226,13
Scironia ſaxa 305,47
Sciſcitatis omnium ſententiis 442,18. Sciſcitatio 438,17. Sciſcitator 411,18
Scitare, ſcite 498,4. Scitari oracula 406,46. ſcitari cauſſas 445,23: 340,54: 355,55: 372,41. ſcitatio 358,42. Scitatores 401,1
Scitioris formæ mulieres 157,38
Scobe auri aſperſi crines 253,22. Scobe auri & argenti ſtratę porticus 206,8
Scopæ in curia florent 470,3
Scopulus, ſcopus 125,17
Scotdiſcorum ſitus & mores 458,31
Scorpianus conſul 292,6
Scorpionis bellici forma 414,19. etymologia 414,36. ſcorpionũ fundæ ferreæ 368,48. ſcorpio lapidis ingẽtis emiſſione territat hoſtes 517,34
Scorta meritoria 76,18. item Scorta humecta 383,19 (quod idem taurinę exuuiæ 379,33) vnde Scorteæ operimenta 431,36
Scoti Britannias incurſant 374,7: 448,7. iidem Scotti 462,18
Scriba pontificum 192,44. ſcribę quęſtorii 122,19
Scribarum decuriæ 72,41
Scribenda quæ ſint 191,9. ſcribendi ratio ab Auguſto quęobſeruata 37,29. ſcribendum perinde ac loquendum 37,34. ſcribens decore 101,51
Scribonia 32,2,7. cur ab Aug. dimiſſa 33,40
Scribonianus Camillus 75,46: 81,33
Scribonius mathematicus 45,47
L. Scribonius Libo 48,13,23
Scrinia præfecturæ vrbanæ 273,26. ſcrinii magiſter 213,20. ſcriniorum magiſtri 135,48. ſcriniorum principes 210,50
Scripta delere ſpongia & lingua 63,1. ſcriptis & libellis recitare 36,45.
Scriptiles formæ 481,6. ſcriptilib. elementis effigiatus 345,53
Scriptitare 345,29
Scriptores temporum 261,27. ſcriptor temporũ Cæſariorum 272,46. ſcriptor hiſtoriæ Auguſtæ 286,22. ſcriptor verboſus & mythiſtoric' 295,48
Scripturæ genere quali vſi veteres Ægyptii 345,29. ſcripturam deſideriorum indicem mittere 372,40
Scrupoſæ viæ 382,24. ſcrupoſæ aſperitates 510,16
Scrupuloſi tramites 338,34. ſcrupuloſa & dubia 333,28. ſcrupuloſus lector antiquitatum 333,47. Scrupuloſe computando 344,41. Scrupulus formidandus 323,8
Scrutarius 31,10

Scrutari ſublimiora, periculoſum 481, 22. Scrutari, ſignif. paſſ. 467, 40. ſic Scrutatus 386,43
Scrutantiſſimus ordinum 501,50
Scrutatores cauſſarum 374.49
Scrutoria ſupellectilis 482,32
Scudilo ſcutariorum rector 314,53: 316, 24. Scudilonis mors 317, 31
Sculpturæ gemm. 203, 48. idem Sculpturæ.
Scupictu. 258,20 (pturæ.
Scurra iocoſus 176,39. ſcurræ mancipia venalia ducentes 484,35. ſcurrarum officium ſuſtinens 222,25. ſcurra dicacitatis pœnas dat 54,18
Scurrilitas male mulctata 251,23
Scuta genib. cum fragore illiſa, fauentis militis ſignum 326,25. ſcuta ferire haſtis, pugnaturientis ardoris indicium 306, 49. ſcuta haſtis illidendo, pugnandi ardorem oſtendit miles 338, 43. ſcutis altius ſublatis fauſtos ſucceſſus Imperatori augurarur miles 417,1. ſcuta peruerſa geſtare, defectionis ſignum 454,5. ſcutum quatere in exercitationib. campeſtribus 386, 4. ſcutorum fragore conſonas miſcere voces 387,52. ſcutorum gentilium ſonitu hinc inde intonante 495, 5. ſcutis in teſtudinis formam cohærenter adaptatis 489, 42. ſcutorum nexa compage in modum teſtudinis ſe tuetur miles R. 341,9. ſcutorum obicibus vertices tegit miles 340,27. ſcutis ſuper capita elatis muro ſubire 392, 13. ſcutis ſuppoſitis tranatur Rhenus 337,27. ſcutis innatat miles 431, 32. ſcutum anxie quærit Epaminondas letaliter ſauciatus 435.55
Scuti orbis compaginatus axiculis 386,5. ſcuti Argolici ſpecies 425,50. ſcutum pedeſtre 376,51. ſcuta vimine firmiſſimo texta 425, 39. ſcuta oblonga & curua, vimine & coriis crudis tecta 431,37.
Scutorum ordine gemino circumſepitur Aquileia 391, 29. ſcutorum ordine trino circumdatum opid. 428,16. ſcutorum ordine quadruplici cingitur Amida 365,3. ſcutorum ordine multiplicato vallatus exercitus 342,25. ſcutorum ordine multiplicato 433,25. ſcutorum denſitate contectus 392, 37: metonymice pro Scutariorum ord.
Scutarii 311, 27. ſcutariorum rector 314,53. ſcutariorum tribunus 316, 24, 41. ſcutariorum ſcholæ primæ ſecundæque tribuni 405,37. ſic 444,28: 445,34,40
Scyphi Homerici 96,7
Scytalæ ſerpentes 409, 45
Scytharum gentes innumeræ: earumque ſitus, ſtudia, mores 403, 11 & 267,54. Scythæ de antiquitate certant cum Ægyptiis 408, 8. amicitiam Auguſti petunt 22, 41. Rom. fines vexant 240,45. nauib. bis mille Boſporum perrumpunt 507, 43. Bithyniam inuadunt 250, 1. Cappadociam peruaſtant 251,39. Aſiam vaſtant 250, 23. per Pontum in ſedes ſuas remeant 252,18. ſuperantur 252,32. Scytharum auxilia contra Perſas acceſſit Cōſtantius 380,8. ſic Iulianus & Valens 413,15: 494,20 Scythæ, patri Gotorum 250,23. Scytharum Perſicorū ſit. & victus 421, 16. Scythæ Thraciæ opida obſi-liota 459,12. Scythia vltra Emodem, Perſis patet 418,8. Scythæ ſolitudines in immenſum extentæ 504,6
Scythica vehicula 227,42. Scythica legio 171,3. Scythici belli principium 246,7
Scythopolis ſitus 372,53 (pium 246,7
Sebalis ſaa 360,31
Sebaſtianus comes 413, 36: 463, 50: 498.21. poſt Valentiniani obitum amandatur longius 502, 18. pedeſtris exercitus curam accipit 512,44. Gotos cædit 512,53. occumbit 515,47
Sebennitricum oſt. 408, 44
Seceſſus & otium, vitiis feneſtras aperiunt 51, 15. ſeceſſus amœni 34, 37. ſeceſſus Baiani & Puteolani 288,36
Secius, minus: vt, Nec eo ſecius, i. & nihilominus 89,31: 95,6: 108, 52. ſic Neq; ſecius eo 123,9. item Secius geſta, minus recte geſta 462,7: 494.31. quod alibi Secus.
Secretum 479,21. Secretioris vitæ miniſtri 437,22: 499,14 (alibi citerioris vitæ min.) ſecretiora ſe noſſe fingentes 309,44. ſecretū vxori communicandum non eſt 33, 9. ſecreta bellorum tacenda 218, 22. item Secretum agere 54, 45. ſecretum captare 205,54
Sectæ prioris pœnitentiam approbare 20,14. ſectas ſuperſtitionum limatius quærit Conſtantinus 329,45
Sectilis pauimenta 9.52
Sectiones vrbis 276,52. ſectionib. diſcere 106,50
Secubare 44,10 (teſcere 106,50
Seculum: quære Sæculum.
Secundinus Mummius 173.44
Secundinus dux 425,47
Secundùm mare 7, 13. ſecundum eos ſe ſentire 76,18. ſecundum præſentes dare abſentibus 76, 12
Secundus & decimus, duodecimus 499, 29. ſecundi loci rector 380,27. ſecundus imperii 196,52. item Secunda ratione 338, 48. ſecundis aurib. accipere 394, 1. ſecundiſſima præſentium voluntate pronūtiatus Imper. 446,31. ſecundiſſimis auſpiciis confirmari 100, 29. ſecundam æſtimationem omnib. lenociniis colligere 74,19. ſecunda fama prouinciam adminiſtrare 18,42. ſecundiore fama eſſe 1,34.
Securem expedire iubetur lictor 500, 44. ſecurium ictib. galeæ ac loricæ perſtringuntur in pugna 514, 50
Securus ſui 390,15: 435,4. ſecurus inſidiarum 457,6. ſecuri voracium beluarum 403, 32
Securitati cauere 117,55. ſecuritate fallitur hoſtis 465,50
Secus geſta, compitus exornare 350,37
Secus cogitata vel geſta emendare 461,54. ſic 350, 37. item Recte ſecusve facta 460,43: 484, 23
Secuto tempore 447,27. ſecuto anno 459,42. ſic 428,51: 481,55
Secutores 161, 22. ſecutoribus ſuccumbunt retiarii 65, 49
Sedens equo 369,30. ſedet inter duos, conſeſſum Auguſto Tiberius 46,36. item Sedit, placuit, viſum eſt 355,52. ſedit opinioni 443,55. ſedit ſummatum conſilio 502,13. ſedit nobis cōſilium 368,42
Sedes aurea 15,2. (ſilium 368, 42
Sedila regiū 133,20. ſedilia lignea 28, 13
Seditioſorum mulsario 14,1. ſeditioſorum anteſignano ſuſpenſo, cetera turba diſſluit 325,7
Sedratyra vrbs 422,18
Sedulitas ac diligentia 101, 22
Sedulo conqueri 30,15
Segeſtani pop. Perſ. 365,9
Segnē agere 390,19. Segnitiæ nota 74, 4. ſegnitiē ſuā increpat Nero 97,2
Seguſio opp. 327,39: 328,2
Seiani imago 52,27. Seiani imagines 56,6. Saiani clades 54,2. Seianus a Tiberio vt ſubuerſus, & cur 56,4: & 55,1
Seius Fuſcianus 141,38
Sela op. 419,4. Selena Antonii f. 64,36
Seleucēni fidem frangunt 151,50. Seleucia, Pamphyliæ metropolis 306, 40. Iſauriæ metropolis 312, 31. a quo condita 312, 32
Seleucia Syriæ op. 313, 2. Aſſyriæ vrbs a Seleuco Nicatore condita 418, 44. Seleucia Parthiæ ſeu Perſidis eadem quæ Coche 430, 14. Seleucia Parth. expugnatur 151,48
Seleucus rex Aſ. 79,23. Seleucus Nicator 312, 46. Seleucus Nicator ab Arſace victus 417, 14
Seleucus grammaticus 54,11
Seleucus mathematicus 104,20
Sella adoperta 30,33. ſella geſtatoria 90,5: 110,27: 482,36. ſella curulis 102,31. ſella caſtrenſis 102,31. ſella muliebris 104,46. ſellarum matronalium genera 199.9. ſellaria ſedes 51,30. Sellularii quæſtus 497,6
Selymbria vrbs 400,50
Semelia anno 407,53
Semcotis exiſſi 503,6
Semermes 394,8: & Semiermes 463,11
Semeſa obſonia 50,1
Semeſtris lunæ ſpecies 374,45: pro ſemimeſtris ſeu ſemiorbem oſtēdens, Græcis διχόμηνος 375,24
Semiambuſtus 72,6
Semiamira ſeu Semiaſyra 193,17: 198, 26. occiditur 202,38. Semiamitica ſenatuſconſulta 199,6
Semianimis 19,15 Semibarbari 15,13
Semiclauſus 360,16
Semicupæ, famil. 474,52
Semiermes mil. 463,11: & Semarmes
Semihora 353,16: 362,40 (394,8
Semiintegra 377.38
Seminarium vitiorum 398,33
Seminecis caput 173,25
Seminudi, pube tenus amicti 307,33
Semiorbis 375,25. Semiorbes 422,26
Semiperfecta op. 63,3
Semiramis reg. 4,54. Semiramidis inuentum ſpadones 318,7
Semiruta 328, 51. ſemirutus murus
Semiſſes aureorum 216,40 (425,23
Semitectus 372,12. ſemiuiuus 183,16
Semiuſtulare 58,18
Senaculum in colle Quirinali, ſenatus ſcilicet mulierum 199,2. ſenaculum ſiue ſenatum matronis reddit Aurelianus 283,26. ſenatula R. iria 611,2. ſenatulum aureum 614, 17. ſenatulum mulierum 613, 8
Senatores qui & quomodo facti ab Alexandro 211,35. ſenatores ex equitib. creantur 27,13. ſenatori de rep. loqui licet 30, 44. ſenator curiam non vidit 163, 40
Senatorum priuilegia 26,28. ſenatorū loc' in ſpect. 78,2. ſenatorū cenſus 27,41. ſenatorū inopia ſuſtentatur a principe 52,12. ſenatorib. egenis ſalaria conſtituuntur annua 86, 11. ſenatorib. pauperibus patrimonium explet Adrianus 128, 23. ſenatorum liberos

libertos quibus honorum priuilegia exercitaris Aug. 26,53. ſenatores min' idoneos remouentur 107,3. ſenatorem ſenatus arbitrio puniēdum dat Adrianus 128,16. de Senatore ſenatores tantum iudicare vult Alexander 212,8. ſenatorem ſenatu inconſulto interficere Imperatori non licitum 172,45. ſenatores cruentis tormentorum quæſtionibus exempti 468,42: & 467, 43. ſenatores peregrini 144,12
Senatoria munera 26,29. ſenatoriam dignitatem recuſanobus equeſtrē quinque adimuntur 78,44. ſenatoria dignitas pretio venditur ab Heliog 199,25. ſenatorias domos ſalutandi cauſſa milites ingredi vetat Claudius 79,8. ſenatorio ſanguine imperium ſuum pollui noluit Marcus 148,15,41:149,25
Senatus ſuppletur a Cæſ. 8,42. legitur ab Aug. 26,20. in maieſtate priſtina conſeruatus a Tiberio 49,8. deprimitur a Nerone 93,32. in ſummum faſtigium effertur ab Adriano 128,54. itemque a M. Antonino 143,38. penes Senatum ſummam rerum eſſe vult Albinus 184,52: 185, 10. ſenatus Commodo ſe tradit ad probroſiſſima quæque decernenda 159,24. in Senatum rogari matrem ſuam iubet Heliogabalus, 198,54: 201,11. ſenatus vrbe decedere iubetur ab Heliogabalo 202,5. ſenatus Maximino & filio hoſtib. appellatis, omnes prouincias in eos concitat 228,6: 230,3: 244,16. ſenatus tres Impp. cōtra Maximinum creat 229, 13. XX viros contra Maximinum creat, & iterum hos tres Imperatores 235,15: 236,27: 244,12,44. Imperatoris creandi iure recuperato, maximopere lætatur 286,47: 288,16
Senatus legitimus bis in menſe 26, 32. Senatui legitimo ſemper interfuit Adrianus 128,33. Senatus die nō legitimo, ſed indicto 235,33. Senatum ingredi vetatur mulier 202,39
Senatus ſalutatio 30,35. Senatus dimitti qua formula ſolitus a conſule 143,48
Senatus ampliſſ. 281,29. idem Ordo ampliſſ. & Ordo magnificus 247,16, 19: 285,10. Senatus ſeminarium eſt ordo equeſtris 211,41. Senatus patronus vnde dictus Liuius 43,10
Senatuſconſultum defertur ad ærarium 38,47. ſenatuſconſulta ad principes pertinentia in libris elephantinis ſcribebantur 285,46. ſenatuſconſulta & plebiſcita Veſpaſianus in vnum corpus redigit 124,10. ſenatuſconſulti formula 235,31: 245, 5. ſenatuſconſulti exemplum 228, 20: 230,40. ſenatuſconſultu forma de Sibyll. libr. inſpectione 275,52. ſenatuſconſultum de cenſura Valeriani 247,17. ſenatuſconſultum de Piſone Theſſalico 261,47. ſenatuſconſultum de Imp. Probo 292,5. ſenatuſconſulti genus nouum 242,43. ſenatuſconſultum tacitum quid, & vnde dictum 235,48
Seneca Neroni præceptor datus 85,35. Neronem a veterum oratorum cognitione auertit 97,27. ad necem a Nerone compellitur 93,3. de Tiberii morte quę ſcripſerit 57,52. Senecę ſtylus contemnitur a Caligula 70,36
Senectus adoleſcentiæ non reſpondent 170,5
Senes militia liberari 240,3
Seniauchus trib. 321,17: 444,17. occiditur 444,23
Senio, talus 34,17
Senior virtute quam ætate 437,34
Senones ciu. 328,47: 331,27
Senſum animi apertiſſimu exprimere 37,5
Sententiarum rogandarum mos 4,44. ſententiarum rogatio ab Aug. vi inſt. 26,35. ſententias audire Alexander vt ſolitus 211,45. ſententiæ dicendæ modus triplex 276,16. ſententiam interpretatione leuire 3,19
Sententiæ in rep. debent eſſe incorruptæ 496,8. ſententiam de hominis vita laturus, diu multumq. cunctari debet 483,47 Sentent. ā oſtendens de omn. 137,49: i. dicens.
Sententiæ primæ cōſularis 262,8 ſententiæ primæ ſenator ad prætoris relationem reſpondet 276,2. ad cōſulis relationem reſpondet 281,51: 284,41. de Imp. faciendo ſententiā fert 292,14. ſic 242,5. ſententiæ ſecundæ eſſe 218,43. ſententiam omnium nouiſſimus rogatus Claudius 74,37
Sentiens eadem ſibi 453,22. ſentirent noſtra, i. nobiſcum facerent 388,45: Græciſm.
Separare caritas ub. ſuis 380,32
Sepimenta 356,54
Seplaſiarius 205,35
Sepoſitus per cauſſam legationis 104,13
Septa 28,12,28. inſtaurantur 132,4. Septa Agrippiana 213,22. Septa trigaria 616,18
Septem montium culmina 336,9
Septemtrionales partes 227,34
Septenaris diſtinctæ vitæ 189,7
Septicius Clarus 128,52: 129,29
Septimiana area 620,45: 629,52
Septimius Seuerus 168,51
Septimius Arabinus 212,16
Septimius hiſtor. 211,12: 219,19
Septimunstale ſacrum 120,18
Septimus dies cultui diuino dicatus 218, 2. ſeptimo quoq. die militum exercitium 154,38
Septizonium 126,54: 324,52. Septizonium Seueri 177,9: 617,40: 628,3
Sepulcra vetuſtiſſ. diſiciuntur 16,10. per Sepulcra tranſeuntes veſpere, errantiumque ibidem animarum ludibria colligentes, puniuntur vt venefici 373,23. ſepulcrum Auguſtorum 616,22. ſepulcrum ingens 291,22: 294,47. ſepulcrum cum quintuplici dialecti titulo 241,34. ſepulcro humiliore donantur tyranni 256,54: 258,43. ſepulcri titulus 294,48
Sepulcrales epulæ ac næniæ 364,49. ſepulcrales epulæ ac ludi 361,49
Sepulturæ locus Claudiæ genti publice datus 42,19. Sepultura hoſtium in volucrum poteſtate ponitur 20,32.
Sepeliendi leges ab Antonino latæ 144,46. ſepeliri mortuos intra vrbes vetat Pius 140,25. ſepultus iniuſte 162,39
Sequanæ fl. curſus 328,28
Sequanorum ciuitates 328,45. Sequanos præſtringit Rhodanus 329,11
Sequelæ principis 425,26 ſequelæ regnorum 424,55
Sequeſtrare 498,32. ſequeſtrata ira 378, 49. ſequeſtratis ſollicitudinibus bellicis 355,32. ſic 354,48
Sequeſtres 323,52
Sequior fortuna 359,54. inde aduerb. Secius.
Sequuto tempore, poſtea 401,43. ſic ſequuto anno 494,42. ſequuto die 428,51. ſequutis diebus 481,55
Serapammon 235,9
Serapeum templum 612,57. idem abſolute Serapeum 616,44: 627,38: & Serapium 213,24: 410,49: & Serapidis ædes 113,29: 625,32. Serapidis templum inſigne 420,27. Serapii Alexandrini magnificentia 410,49. Serapium R. exornatur 213,24. Serapidis ſacra 147,47. Serapis cultores Chriſtiani ſunt 297,27
Serapius, famil. 474,53
Serapio iber. 207,54
Serapio rex Alamanorum 338,1. Serapionis Al. ortus, appellatio, virtus 339,41
Serapium: quære in Serapeum.
Serdica op. 334,2. op. Dac. ſeu Maced. 390,31: 518,7
Serenianus Ælius 224,2
Serenianus dux 30,17. ad Gallum interimendum mittitur 317,24. recingitur ad militiam 448,22. Serenianus domeſticorum comes 452,46. capitur 453,13. occiditur 454,28. Sereniani vita 454,47
Serenus Sammonicus: quære Sammon. Ser.
Serenus & clemens Imp. 429,35. ſerena mens 493,30. Serenitati tuæ. Diocleriane Auguſte 194,49
Sergius bellator fortiſſ. 464,49. Sergii vulnera 436,18. Sergius alter, Caſſius 153,47
Sergius Luſtralis 173,47
Sargii vicus 620,25
Seria Veſtæ 199,37
Serica, regio Perſ. 418,8. Serum ſitus, flumi, vrbes, ſtudia 421,28
Sericæ, ſubſericæ, & holoſericæ veſtes 216,51. Serica veſtis donatur 205,30 Serici cōfectio, & vſus 421,48. Serici vſus abundantior 398,42. Sericum auro penſatur 282,41. Serico diſcolori 250,53
Sericatus 70,26
Sericus organarius 467,29. interficitur 469,8
Serindi, pop. 400,26
Serio iocoue 89,47. ſerius vir 446, 32
in Sermonem venire 145,23. in ſermone vulgari eſſe 174,21
Serpente latius fama 505,33. ſic 309, 52
Serpentes per ſpectacula effuſi 203,43. ſerpens inſidiator 319,9. ſerpens familiaris 272,21. ſerpens dormientis caput cingit ſine noxa 170,56. ſerpentis exuuiæ in lecto inuentæ 85, 30. ſerpentes pinnigeri 397,30. ſerpentes pinnati 409,41
Serra diſſecare 65,12. Serratoria machina 414,21
Serrorum montes 459,36
Sertorius Rodanum tranſnatat armatus 431,30. Sertorianæ necis exemplum 493,49
Seruianus Adriano iniquior 126,32.

Seruianus cõſul, Adriani familiaris 297,25. Seruianus II conſul 127,3. III conſul 128,41. ad mortem adigitur 130,43:133,19:134,6. Seruiani vxor 126,18
Seruile bellum in Sicilia 250,4
Seruilia dilecta Cæſari 10,34
Seruilia Nais 84,47
Seruiliani horti 96,9
Seruilius Cæpio repudiatur a Cæſare 4,42
Seruilius Iſaur. 1,36. P. Seruilius Iſauricus 31,53
Seruilius Silanus 219,16
Seruire ſeruis 162,29
Seruitio iumenti vſus 369,33. Seruitiu, ſeruorum turba 310,4
in Seruitutem aſſerere 42,32. ſeruituti perpetuæ addicuntur inobedientes 50,21
Seruius prænomen 99,7.
ad Serum vſque diem 517,46. ſerius ad cœnam venientium pœna 74,25
Serui publici 236,1. ſerui ad militiam parantur 147,2. ſeruorum xx milia manumiſſa, & ad remum data 21,6. ſeruorum certum numerum dominis indicit Nero ad bellum exiturus 95,29
de Seruis conſtitutio Aug. 27,29. de ſeruis conſtitutio Adriani 131,43. ſeruos proprios publicis iudiciis audiendos dat Aurelianus 283,25. ſeruos in dominorum capita interrogari vetat Tacitus 286,9. ſeruis ſenioribus tantum defertur quantum libertis 283,35. ſeruorum manumiſſione Caninam vt obſeruarit Tacitus 281,30
Seruulorum agmina poſt ſe trahens 447,34. ſeruorum duo milia P oculus habuit 298,21. ſeruo alieno quæ ſe iungit, ancilla habetur 114,27
Seru⁹ heri cędē vlciſci conatur 21,22. ſeruus, verberatæ cõiugis dolore, atcans heræ prodit 470,31. ſeruus locum ſua conditione amphorem vſurpans, caſtigatur 132,17. ſeruorum fugitiuorum pœna 194,17 ſerui dominos ſuos vinciunt & expellunt 35,18. ſerui heroum ſuorum coniugiis & teh. potiti 403,6
Seruorũ veſtitus 283,35. ſeruus Caligula melior non fuit, nec dominus deterior 60,34
Seſſoris patiens eq. 12,48
Seſtertia militib. dat Seuerus 171,27. Seſtert. c, argenti libræ aaa 204,6
Seſtertio in uol. 36,34: al. ſegeſtrio.
Seuerianæ thermæ 175,38. 609,29: 621,55. Seueriana aqua 622,36: 632,22
Seuerianus Comes 456,14
Seuerioris diſciplinæ exempla 133,51. ſeueritatis exempla inſignia 179,22:180,1. Seueritas Alexãdri 220,12,20. ſeueritas Aureliani 273,4. ſeueritas odium parit 193,38
Seuerus cognomen & Didiæ familiæ, & Septimiæ 169,28:168,51
Seuerus Alexander, Cæſar 207,8. Seuerus vnde dictus 209,55: 213,1
Seuerus Antoninus 157,26
Seuerus Archontius 396,6
Seuerus Aurelianus 179,9
Seuerus Hoſtilianus Imp. 520,38
Seueri Imp ortus, vita, mors 170,19. mors, & ſepulcrum 175,31:176,29. ſepulcrum 190,33. porticus 176,25: 187,51. Seuerus Imp. inſidias effugit 480,4. de Nigro vt ſenſerit 178,8,26. hiſtoriam vitæ priuatæ ſcripſit 170,52: 178,26:182,40
Seuerus Cæſar 532,25: 570,4. Seueri Cæſaris thermæ 331,48. eædem eſſe videntur Seuerianæ thermæ.
Seuerus, miles 167,43
Seuerus Marcello ſufficitur 336,42,50. cõmarceſcit 349,42. Seuerus comes domeſt. 462,6. mag. ped. 460,20: 475,32. magiſter rei caſtrenſis 463,52
Seuerus Tripol. legatus 476,50. moritur 477,30
Seuir turmis eq. R. 142,19. Seuirales ludi 142,20
Sexagenarii generare an poſſint 78,37
Sextilis 107,23. Sextilis menſis 25,20
Sextius C audius 51,22
Sextius Lateranus 150,23
Sextus philoſ. 130,11. Sextus Chæronenſis philoſ. 141,20
Sexti dun conſ. 41,17
Sexus vtriuſque obſequia præſtitit Heliogabalus 199,12:200,40
Si, cum, vbi 494,28. Si, 204,52,7: 498,1: more Gr.
Sibi, ei 230,30
Sibilare, cantare 157,21. Sibilis caplodi 475,10
Sibyllæ oraculorum interpretes 496,24. Sibyllæ ardere ſe cur dixerint 381,45
Sibyllini verſus 126,41. Sibyllini libri 25,17. Sibyllini libri noti beneficiis publicis 273,47. inſpiciuntur 239,22: 250,13: 271,47. inſpici quando ſoliti 278,1. ritu quo inſpici ſoliti 276,22,23. promittunt Imperatorem 287,55. Iulianum expeditione prohibent 412,41. pene incendio conſumpti 413,31
Sic agit qui amat temp. 272,14. Sic fecit: ſic parratur 162,23. Sic Seuerus, vt Antoninus 191,14. Sic, deinde 155,47:192,34
Sica ferrea 68,13. Sicarii qui 3,2
Sicambri traducuntur in Galliam 22,31
Sicanorum leges 496,28
Siccenſes, ciu. Afr. 284,10
Siccii Dentati prœlia 436,27. alibi Sicinius.
Sicciana ſtatua 620,40. Siccianæ ſtatuæ vicus 620,11
Sicila vicus 222,3
Sicilia, locus palatii 166,9. Sicilia, poema Auguſti 36,34. Sicilia ſeruili bello vexatur 230,3. Siciliense bellum 34,6. Sicilienſis ora 389,17
Sicinius bellator fortiſſ. 464,49. alibi Siccius.
Sicinii baſilica 631,9: & 622,14. eſt & Sicininæ baſilica 458,10: fortaſſe perperam.
Sicobotes pop. 147,19
Sicunde diſced. 59,26: i. ſi alicunde.
Sicut Auguſtus, ita & Antoninus 209,28
Sidenitta op. 306,23
Siderum ſulci 385,48. ſidere brumali flagrante 466,12. ſidus princeps bonus 61,11
Sidonii panni 303,34.
Siderea corpora an oriantur & occidant 375,32. ſidereus nitor 195,55
Sigilla picturarum laſciuiſſ. 51,34
Sigillaria, feſt. 74,2: 76,31: 90,27. Sigillariorum gratia collata donis 185,36. Sigillaria amicis miſſa 131,18. Sigillaricius annulus 283,34
Sigillata tentoria 260,43
Sigipedes pop. 267,55. ſunt & Gepidæ.
Sigma 204,21. ſigma vnum octo conuiuas non capit 205,25. ſigma de croco ſtratum 205,15
Signa modo non aperte loquentis 502,48. ſignis modo non loquentibus aperte monſtratus vitæ finis 394,28. ſignum petere 71,53. ſignis concinentibus 50,32
Signa templorum & legionum 251,7. ſignis & vexillis circũdatus Imp. 377,21. ſignorum fulgentium nitore conſpicuus 495,7. ſigna legionum veneratur rex Parthiæ 107,20
ad Signa edicere 154,33. ſigna conuelli mouerique nequeunt; prodigio quodam diuino 73,49. ſignis ſublatis ſignificatur quid geratur 56,15. ſigno erecto pugnæ indicium datur 464,29. ſignorum apicibus aquiliſque ſubmiſſis deleiſcit ad hoſtem agmen 452,15. ſigna prætorianis adempta, ſupina feruntur, nõ erecta 172,8. ſigna referuntur in caſtra 220,45. ſignum purpureum Cæſaris 340,44. ſigna prouinciarum, i. milites ſub ſignis militantes in pr. 342,48
Signorum figmenta ſpirantia 410,51
Signo ſeptimo, ſeu CLXXX partibus, ſeiuncta 375,21. ſignorum Zodiacorum domicilia 374,48
Signacul. pluribus vſus Aug. 30,1
Signare, clare 481,19 ſignatius explicate 487,8
Signatio actorum fiebat adiectis conſulum nominib. 4,24. Signatores teſt. 26,5. Signaturis vacuæ ceræ 87,36
Signifer 90,6. ſigniferi primi 423,50. ſigniferi ad Imp. oratiuncula 339,13. ſignifera manus 463,18
Ap. Silanus 80,31: 81,52. D. Silanus conſ. 3,18. L. Silanus 80,34. M. Silanus 60,43
Silanus Vlpius 276,2
Silani mors 63,46. Silani occiſi 159,16
Silanus conſul 228,22
Silentium agere 471,31. ſilentium ac tuba, pro conſenſu accipitur 200,49. ſilentio ſalutem ſuam tueri norunt etiam bruta quædam 357,52. ſilentii numen colitur apud Perſas 393,32. ſilentio tenebrarum primo 425,44
Silicibus magnis obſtructæ portæ 517,50
Siligineus panis 280,5
C. Silius 79,45: 81,44. C. Silius conſ. 41,38
Sillographi 421,15
Silua memorabilis 233,37. ſilua facticia 294,16
Silua, Lepitanus 476,41
Siluani templum 288,5
Siluanus pedeſtris militiæ rector 322,32. inſidiis appetitur 322,46. imperiũ arripit 322,49. occiditur 313,54. Siluani ortus 322,43. ortus, vita, mors

mors 540,5. defenſio 324,34. erga Conſtantium merita 324,4
Siluani Niſibeni libertas 443,9
Siluani inuactum 474,13
Siluestres t 4,9. ſilueſtris cibi auidus 231,23
Siluinus rhetor 202,11
Siluius pater 34,16
Simi publici vicus 620,21
Simia ſui temporis 231,13. Simia pur-purata 350,34
Similis, præfectus 128,52
Simonidis poetæ dictum 309,8. Simonidis philoſophi conſtantia 481,42. 50
Simplicius Philippi f. damnatur 372,55
Simplicius Romæ vicarius 470,13. pœnas luit 471,8
Simul quod -- ſimul quod --- 261,33. Simul, ſimolac 92,34. Simulac primùm attigiſſet 95,22. ſic 6,41
Simulacra gentium ad Pompeii theatrum dedicata 95,49. ſimulacrum Caligulæ quotidie eadê qua ipſe veſte amiciebatur 63,23. ſimulacrum cachinnum edit 71,26. ſimulacra in templis eſſe noluit Adrianus 218,3. ſimulacra ex auro & argento, conflat Nero 91,37
Simulam ferire fœdera 351,54: Græciſm.
Simulatores pernicioſi 469,40
Simus pro Sumus 37,27
Sinchi pop. 402,34. Sindi popul. 403,5
Sine teneri viuere 400,19
Singara diripitur 365,26. denuo a Perſis obſeſſa exciditur 378,5. defenſu perdifficilis 378,34. qua conditione tradita Perſis 441,10. Singarena pugna 359,20 Singarena clades 370, 37. Singarenorum eruptio in Perſas 363,32
Singiliones 271,7
Singulare certamen 291,21. Singulatim 242,10
Singulis & vniuerſis 49,2. ſingulos quoſque Imp. 233,7. ſingulis quibuſque 273,29
Singultus ilia pulſans 499,25
Sinhorium caſt. 333,58
Siniſteriore brachio 124,50: l. ſiniſtro.
Siniſtus, ſacerdos maximus Burgundiis dicitur 476,22
Sintula trib. 375,48: 377,19
Sinuatus lenites 402,47
Sinueſſani 108,6
in Sinum conferre 158,32. in ſinum vertere condemnationes 160,53. Si quis quid --- 218,34 ſi quid contigiſſet aduerſum 340,19
Sirenei ſcopuli 483,26
Sirmienſis ciuitas 289,42. Sirmium munitur aduerſus Quadorum incurſiones 492,19
Siſsta caſt. 360,7
Siſcianus ſeuentius 448,1. eſt autem Siſcia ſeu Syſcia op. Pann.
Siſichthon Neptunus 348,32
Siſyra 332,7
Sitellæ ſertæ 383,30
Sitifis op. Afr. 478,5. Inde Sitofenſis Mauritania 488,8. Sitifenſis Mauritaniæ litus 486,23
Sitis in pugnæ ardore aduſque ipſa vitę diſcrimina 517,13
Sizyges pop. 421,37
Sminthii Apollinis templum 400,28
Smyrnææ matronæ parricidiũ 483,10
Sobrietas conſiliorum 512,28
Soccis lineis calceatus 481,8. ſoccus muliebris 70,27. ſocci ſternentia manibus induuntur 74,28. ſocco humilior 465,4
Socculus 107,18
Socer pro patre colitur 234,20
Sociales amicitiæ 474,21. Sociare partibus ſuis 505,9. Societas hominum, & natura, in perniciem ſæpe ducunt 297,18
Socordia inſignis 251,13
Socrates diſcendi ſtudio flagrat etiam in limine mortis 473,53. Socratis genius 394,43
Socrus libidinoſæ ſcelus 304,44
Socunda vrbs 420,43
Sodales Auguſtales 74,11. ſodales Antoniniani 140,32. ſodales Aureliani 142,53. ſodales Alexandrini 222, 50
Sodalitiis adſtricti conſortiis Druidæ 327,27
Sogdiani, pop. Perſ. 418,8. Sogdii montes 421,8
Sol totius orbis rex 346,11,21. ſol, mens mundi, homines futuri preſcios efficit 385,43. ſolem auſigando æquiparans 97,40. ſolis curſus varius, & quæ illius ratio 375,31. ſolis exortus primus vbi 427,52. ſolis radios vitales primi omnium ſentiunt Thraces 459,11
Solis ortus arcus ſpecie varius 130,8. ſolis ortus ſqualidior, ominoſus 502, 44. ſol ſerenus vbi fere ſemper 410, 34. ſol fulgido ambitu coronatus 210,16. ſol geminus quando & quibus ex cauſſis videatur 375,6. ſolis eclipſis maxima 238,35. ſolis defectus longior & ſolito maior 374,44. ſolis defectus quando & quibus ex cauſſis accidat 374,40. ſol tertius affulget, i. tertia dies 361,11
Solis vrbs in Æg. 346,34. ſoli dedicatus obeliſcus 345,40. ſolis templũ 613,40: 626,6. ſolis templum qua ex cauſſa Aurelianus poſuerit 277,51. ſolis templum manubiis & donariis decoratur 278,33. ſolis templum Palmyræ inſtauratur 279,12
Solis & Lunæ frater, ſiderum particeps 346,47. Solis Lunæque fratres cur vocentur reges Parthici 417,22
Sola: viſe Solum.
Solarium 74,46. ſolaria porticuum 87, 25. ſolarium, ſ. horologium 422,35
Solarium moræ 87,18
Sole vrbs 420,44
Soleæ mularum argenteæ 90,53
Solennibus ac feſtis diebus 111,34. ſolenne olim erat 28,44. ſic Solennia præbere, i. ſolita tributa 344,47. ſolennia celebrare 407,33. ſolennibus impletis 271,27. ſolennia triumphi 84,28. ſolenniorum comes 320,1
Solennitas annua 307,20
Soliaris cella 187,48
Solicinũ, loc. Alamanniæ 464,5: 500,4
Solidare 336,12. Solidi minores 216, 49
Soliditates 348,24. in Solido locare 306,52: 347,16
Solium ligneum 36,30. ſolium marmoreum 97,16
Sollertia Gallieni 253,18
Sollicita filio 201,56. Sollicitior 123, 54. ſic Sollicitior cura 398,41
Solon leges ſuas vnde petierit 421,35. a Crœſo cur pulſus 324,20
Solubilis pons 334,41. idem Solutilis.
Soluere vniuerſa, ſ. tributa indicta 332, 45. ad ſoluendum vrgere prouinciales 344,52
Solum barbaricum 227,12. ſola Romana 227,32. ſola victis relinquuntur ſola 391,21: i. terræ fundi, vt etiã 221,45.21 Sola & deſerta loca 362,25, ſolitudines.
Solutilis nauis 92,13. idem Solubilis.
Soluta oratio 233,55: 237,46. ſolutiora mollicie 507,39
Somniorum portenta 95,45. ſomniorum ſignificatio 385,48. ſomniorũ obſeru. 38,9. ſomnii neglecti pœnita 133,52. ſomnium expiatur 102, 26
Somnio monitus de filii nomine 444,55. ſomnus alienis ad metum & cædes inducitur Claudius 81,49. ſomniorum narratio periculũ creat 320,3 ſomnia vbi non videãtur 320, 8. ſomniare numquam ſolitus Nero, ſub vitæ finem euidentib. ſomniorũ portentis inquietatur 95,45. ſomniorum cauſſa 316,5
Somni & quietis ratio Auguſto quæ fuerit 35,31. ſomnum Alexander M. vt abrumpere ſolitus 335,4. ſomni plurimi homo 234,25 ſomno arctiſſimo deuictus 81,10. ſomnum conciliat lactucæ vſus largior 286,34
Somnos, ſomnium 415,10
Sonitu articulato & flatili reſultant ædes 493,34
Sons, rea 388,54
Sophocles ſenex de Veneris vſu quid reſponderit 437,15
Sophronius notarius, poſt præfectus Conſtantinop. 451,6
Sopianæ op. 467,12
Soporifera potio 134,26
Sonus accentus 354,4
Sorores pro concubinis habet Caligula 63,13. ſorores conſtuprat Commodus 158,32
Sororium tigillum 611,39: 624,45
Sortis ſuæ ignarus 123,45. ſortis extremæ homo 26,45. ſortis vltimæ infortunia metuentes 352,2. ſors ſuprema, mors 498,35. ſorte fatali decedere 350,55. item Sorte æquata 416,53. pari ſorte 398,6. ſorte damnatorum, ita vt damnati ſolent 344,10
Sortes conuiuales in cochlearibus ſcriptæ 203,31. ſortis modus ab Heliogabalo inſtitutus 203,36. ſortes vendere 35,12
Sortes fatidicæ 325,20. ſortes ſecretis artibus moræ 479,25. ſortibus tentantur fata 203,34. item Sortem de fato ſuo tollere 182,9. ſors Claudio conſulenti data 268,55. ſortes Alexandro Seuero verſib. datæ 210,24. item Sors Prænestina 208, 19. ſortes Antiatinæ 71,33. ſortes Apenninæ (ſeu Aponinæ) 296,27. ſortes Virgilianæ Adriano quid reſpõderint 126,38. vbi Sors eſt vaticiniũ, oraculum; ſicut etiam 415,49
Sorticula in vrnam demiſſa 88,25
Sortiones 213,7. rectius Sortitiones: vt Sortitione ducti vani 30,18. Sortitionis exemplum inſigne 291,12
Sortitus, paſſ. ſignif. 360,40
Soſianus 296,4

Soſibes pop. 147,19
Soſingites lacus 418,13
Soſius Papus 527,11
Soſpitem ac ſaluam 24,31. Soſpitæ Iunonis ædes 617, 13. Soſpitalis, ſalutaris 310,31: 312, 40. ſic Soſpitalis cæli temperies 420,21. ſoſpitales aquæ 363,23
Soſpitas, ſalus 347, 13. ſic Soſpitas corporum firma 366,43
Sotera np. 422,1. Soteridas med. 155, 54
Spadica aſſidua 427,26
Spado natus, bellator fortiſſ. 464, 48. ſpadones a quo primum facti 310, 8. ſpadones ex halim terræ letali nihil ſenſerunt noxæ 418,24. in aula vendunt omnia 138,51: 139, 6. probi perpauci 333,40. ſpadonum habitus 310,51 mores 359,1. ſpadonum pretia moderatur Domitianus 121, 23. ſpadonum greges 118,5. potentia 315, 42. conſpiratio 319,35. iidem Eunuchi.
Spartanus miles punitus 598,47
Sparti vnde dicti 369,47
Spathæ capulum 129,17. ſpathæ arg. & aur. 232,1
Spatiari in porticu 123,54
Speciale id habuerunt 260,3. ſpeciale habere principem 181,13. Speciatim 154,42
Specie annonæ parandæ digreſſus 376, 5. per Speciem neceſſitatum vrgentium 391,9. (quod alibi Per cauſſam n.) Specietenus 304,53: 311,5
Specie interfecti exagitari 92, 28. ſpeciebus diuinis impliciti bachari 276,35. i. ſpectris, laruis. eadem ſignif. Imag.
Species ferrea 484, 51. ſpeciem a textore celerari vrget Maras 314,14. ſpecierum pretioſarum ſarcinas abiicit in fuga dux 488,42. ſpecies alimentariæ 261, 19. ſpecies diuerſas rapiunt apparitores ſub emptionis velamento 458, 1. ſpecies populo cara, caro porcina 212, 26. ſpecies Imperatoriæ 138, 54. ſpecies anabolicæ æternæ 282,33. ſpecies vna tantum præbenda ex vnaquaque prouincia 261,20. ſpecies tales: de paleis 413,17. ſpecies: de naphtha, oleo bituminoſo 419, 47
Specillata patina 290,12
Spectacula quæ & qualia ab Auguſto edita 28, 8. ſpectacula Domitiani 120,26. (ſic in cet. Impp.) ſpectacula varii generis 8,15: 86,20. ſpectacula commentitia 77,43. ſpectacula in prandio principis 204,28,50. ſpectaculorum præſides 62,27
Spectandi mos 28,35. ſpectandi leges 28,38. ſpectandi tædium 89, 9. ſpectare ex puluinari 73,39. ſpectatorum habitus 161,32
Spectare, cognoſcere 374, 27. ſic Spectare cauſſas vehementius æquo bonoque 397,46. Spectato explorato negotio 392,44. Spectatores litium truces 396,2
Spectatus, tribunus & notarius 347,30: 355,11
Spectrum dormienti viſum futura prędicit 386,8. ſpectra cæſorum vindictam quærunt 502,49
Speculator principia 34,55
ad Speculum fieri ſolita diuinatio 169, 40
Speluncæ ruina 50,53
Sperantes occupare poſſe 353,40. item Sperans, putans 169,31. Sperans, exſpectans, ſuſpicans 252,52: & 229, 55. Sperans, metuens 222, 28. ſic Sperari, metui 311,7: 497,26: more Græco.
Sperarcus phil. 37,43
Speratus, delator 162,13
Spes, metus 492,29. Spei area 609,19: 621,57. Spei templum nouum 613, 45: 626,9. Spei veteris horti 201,22.
Sphæra ahena 346,2. ſphæra ærea in poli ſpeciem formata, in Cæſareæ ſtatuæ manibus 443, 48. Sphæra dextera geſtari ſolita, Conſtantio excutitur 394,30
Sphæriſterium 215,48: 214,28
Sphinx in ſignaculo 30,1
Spicillus myrmillo 90,49: 96,22
Speculatores 81,29: 102,19
Spiculum maius 414,15
Spintriæ 51,32: 61,48: 206,27. Spintriæ cognomine notatus Vitellius 107, 32
Spiramen humorum 403, 28. ſpiramina ventorum 348, 26. ſine Spiramento vllo 311,52. ſine Spiramento vel mora 482,3
Spirare venum 488,13. ſpirare in venum 507,35. ſpirantibus vnum animis 426,50. ſpirare vltra homines 403, 44. ſpirantes veſanum 508,44. ſpirantes cruenta 330,33: Græc.
Spiritus immanes latius porrigere 517,7. ſpiritu ingenti aggredi 489, 19. ſpiritus diuini fœmina 264,46. item Spiritus, flatus venti 424,31. ſic Spiritum noxium halantia loca 418, 23
Spiſſa multitudo 365,25
Spoletum ſeu Spoletium 511,22
Spoliarium 162,4. Spolium Samarium 610,19. idem Spoliarium Samariū 623,58
Sponda interior 10,12
Spoponderunt obedire 351,49: Græc.
in Spongiam incumbit Aiax Auguſti 37,2. Spongiæ Veſpaſiani, procuratores rapaces 115,16
Sponſaliorum dies 30, 39. ſponſaliorum inſignia 231, 21. ſponſalia diſſoluere 141,16
Sponſarum habendarum tempus 26, 19. ſponſam ſponſo eripit Caligula 64,15
Sponſorum interuentu creditores remouere 3,51
Sporades inſulæ 400,25
Sportellæ plebi diſtribuuntur cum opſonio 120,52. ſportularum ſolennium diſtributio 309,41. Sportulę publicæ tolluntur 121, 19. ad ſportulas redactæ cœnæ publicæ 87, 28. ſportula ſenatui erogatur 253, 27. ſportula Claudii 78,8
Sporus exſectus 90,22
Spudaſius palæonus 479,10
Spuere non licet apud Perſas 422, 46. viſe Xenophont.
Spurciſſ. tempeſtates 12,32: i. fœdiſſ.
Spurciciæ crimen 231,28
Spurina aruſpex 16,19,31
Sputamen 314,10
Stabilis pugna 435,30
Stabulum prius quam equum condi vult Hormiſda 336,25. Stabula IIII factionum 615,55: 627,35. Stabulū Nicomedis (mord. ſcomm.) 10,12
Stabuli porticus picta 303,55. Stabuli tribunus 314, 53: 375,48: 471,48: 498, 52. Stabulum curans 515, 49. Stabulo ſuo cum tribunatus dignitate fratrem præficit Valentinianus Imp. 447,45
Stachao Auſtur. 476,32
Stadium 336,16
Stagira op. Thr. 458,47
Stagnum aquarum 320,51. ſtagna mari admiſſo facta 213, 29. ſtagnum maris inſtar 90,5
Stannum pro argento ſuppoſitum 107, 45
Stataria congreſſio 306, 11. ſtatariæ pugnæ 380,8
Statarii, famil. 474,52
Statera examine æquo 116, 39
Statianus 292,14
Statilia Meſſallina 92,38
Statilius Capella 111,46
Statilius Caſtulenus 184,25
Statilius Coruinus 75,44
Statilius Taurus 25,3
Statim vt nactus eſt 88,1. ſic 244,33
Stationes municipiorum 614,35. ſtationes agrariæ 437,50. ſtationes prætendere agrarias 337, 48. ſtationib. agrarius ſeruare 307,25. ſtationes nocturnas ac vigilias agere 389, 42. ſtatio militum recedit 96,28
Stationum hiberna 304, 26. in ſtationibus hiemare milites 376,28. a ſtationibus ſuis remouentur criminum conuicti 472, 43. ſtationis deſertæ pœna 23,25
Stationarii milites 358,47: 386, 42. iidem Stationarii 367,53
Statiua caſtra 432, 45: 442,38: 459, 42. eadem Statiua 376,34: & Statiuę 218,25
Statius Priſcus 143,21: 151,38
Statius Valens hiſtoricus 219,28
Statii poema 233,30
Statua cum inſcriptione 107, 25. ſtatua ob eloquētiam poſita in bibliotheca 301,49. ſtatua in palatio poſita, honoratiſſ. 103, 45. ſtatuæ ducum veterum triumphali effigie ab Aug. in fori ſui porticib. cur dedicatæ 25, 33. ſtatuæ ſummorum virorum in foro Traiani collocantur 213,18. ſtatuæ cum elephantis decernuntur principibus 230, 51
Statua militari habitu 192,39. ſtatua equeſtris aurata 244, 46. ſtatuæ equeſtres, pedeſtres, triumphales, ſedentes ciuili habitu 192,28. ſtatuæ armatę 368,20. ſtatua coloſſea 116, 22. ſtatuæ coloſſeæ cum titulis & elogiis 214, 2. ſtatua coloſſo maior, ſolis habitu 253,44. ſtatuę forma nomini conueniens 180,48
Statuæ marmoreæ xxx pedum 287, 27. ſtatua plumbea 613,1: 625,34. ſtatua argentea palmata libr. M D, 267,21. ſtatua aurea & eborea Britannico poſita 117,6. ſtatua aurea x pedum 267,20. ſtatuis auro imbracteatis quis primus honoratus 309; 11. ſtatuarum tituli 98,33
Statuarum affectatio inſanis 309, 9. ſtatuas ſibi poni recuſat Tiberius 48. 33. ſtatuas argenteas ſibi poſitas conflat Aug 50,21
Statuæ Auguſti caput demptum, vt aliud imponeretur 54,25. ſtatuæ illuſtriū virorum a Caligula diſiiciuntur 66,24. ſtatuæ hoſtis detrahantur: vnæ

tur: vox ſen. 162,24,43. ſtatuæ Commodi deiiciuntur 164,34. ſtatuarum tituli luto tecti 201,25
Statuæ corruunt 108,33. ſtatuæ fulmine membratim diſſipatæ 287,29. ſtatua Iulii Cæſaris ſponte ad orientem conuerſa 122,55
Statura militaris 208,17
Status præſentis conſeruationem a diis precatur Scipio 246,47. ſtatus noui pœnitet 24,34. ad ſtatum priſtinum redire 201,15. in ſtatum antiquum redire 288,22,34
Stauracius Imp. 580,39
Stellæ iuxta ſolem interdiu viſæ 166,52. ſtella primæ magnitudinis interdiu viſa 210,15. ſtella crinita 17,47
Stellantibus armis 364,14
Stellatus campi diuiſio 4,28
Stellatura 210,49. ſtellaturam accipere 178,7
Stemma gentile 93,25. ſtemma generis 135,16:128,9. ſtemma familiæ 98,34. ſtemma Ceioniorum 184,19
Stenonſtoma 403,25
Stephanio togatarius 29,11
Stephanus procur. 124,49
στέφος τινὰ τιθὲναι 484,26: prouerb.
Stercore ac cœno inceſſere 110,41. ſtercora cibis miſta 162,11
Sterilitas inuidet fœcundæ 336,32. Sterilitas magna 28,1
Stheoclaus 312,4
Stheneli ſepulcr. 401,52
Stigmata perpetua imponere 14,18. ſtigmatum notis deformati 65,9
Stilio ſeu Stylio, philoſ. 207,55
L. Stilo 173,50
Stipatores corporis 224,52. Stipatus mulierculis 407,31
Stipem perdidiſſe 163,10. ſtipem mẽdicare 38,17. Stipe precaria victitare 455,28. Stipe collatitia victitare 304,51
Stipendia facere 1,30. ſtipendia prima Maximino fuerũt equeſtria 224,32. ſtipendii dandi poteſtas Cæſari ab Auguſto conceditur 181,26: 182,33. ſtipendium duplicatur 5,48. ſtipendium quartum milio additur 121,32. ſtipendium quadruplum 183,37. ſtipendium in balteo, non in popina, habendum 273,13. ſtipendiorum formula 29,48
Stipitem ſubmittere 309,39. ſtipiti alligati ſontes, fumo enecantur 153,55: 215,46. ad ſtipitem ſurrectus, beſtiiſque obiectus 280,32. ſtipites in hominum figuras effigiati 503,14
Stirpitus interimere 395,53
Stœchades inſulæ 77,5: 329,4
Stomachi choleram euomere 211,14. ſtomachi remedium ridiculum 484,35
Stragula alba auro intexta 97,13
Strangulatus piro 80,5
Stratagema obſidionale 391,48. ſtratagema perfugarum 465,48. ſtratagema ad diuertendos noctu hoſtes 360,29. ſtratagema Aureliani 277,20. Fabii, Pompeii, Theodoſii 488,27. Iuliani & Alexan. 389,36,40. Iulii ducis Af. 518,34. Paræ 492,39,45: 493,9. Procopii 451,22,39: 452,52. Saporis 466,18.
Strategius 329,47. Strategius ſenator 449,35
e Strato proſilire 124,19
Strator principis 187,13: 191,53. ſtrator ob equorum mutationem male multatus 484,52. Stratori militi dextera amputari iubetur 498,50
Stratura viarum 78,51. ſtratura roſis, liliis, aliiſque floribus facta 202,55
Strena principis 31,18. ſtrenas induxit Calig. 68,26. ſtrenarum commercium extra Kalend. Ianuarii exerceri vetat Tiberius 50,3. ſtrenæ tribuno ab Imp. decernuntur annuæ 270,14
Strenuus armorum 184,36. ſtrenuus nandi 342,1
Strepens immania 332,54
Strictim ſcribere 57,44
Stringi cunctatione ambigua 581,35. Stringi inopia 459,53. Stringi penuria 449,33
Stromata 150,51
Structiles clini 364,2
Structores 151,1: 204,54: 270,24
Strue mœnium ambitioſa 345,2
Struthionibus vehi 297,4. ſtruthiones in cœnis exhibiti 205,13. ſtruthio ad diem comeſus 296,34. ſtruthionum de capitavna cœna exhibita 205,36. ſtruthiones Mauri minio 233,40
Studeodi ſolatium ademptum cuſtodiæ traditus 55,24. ad Studium mittere filios 331,53. ſtudiis liberalibus dediſſimus Aug. 36,39. ſtudiis diſciplinarum ſollertium expolitus Gratianus 460,42. ſtudia intentiora, corpus afficiunt 141,29
Stultitiã Claudio exprobrat eques 76,30. ſtultitia ex induſtria ſimulata 82,24. e Stulto ſtultiorem faciunt familiares improbi 201,48. Stultior Claudio 73,21
Stuporem ac miraculum creat 232,51
Stuppea funda 414,26
Stupri quæſtio 472,2. in ſtupro generi comperta ſocrus 50,8
Sturnus capillos pro vermiculis roſtro appetit 160,3
Styli lignei eminẽtes 327,50. ſic 414,24. item Stylo explicata 445,25. ſtylo date operam 125,22. Stylus affectatus & moroſus 57,7
Suarium forum 613,48: 626,13
Suaſionis opifex 495,31
Suauiari 452,8. alibi Oſculari.
Sub exitii denuntiatione 446,26. ſub pœna mortis denuntiare 69,33: & 50,20
Subactor 157,48: 199,21. ſic Subactores 106,4,7
Subagreſtis 445,36
Subalares plumæ 203,4
Subamarum ridens 465,14
Subaquilus color 264,46
Subaie 199,12
Subarmale 270,23. ſubarmalia 172,5. ſubarmalem profundum 274,44
Subbibere paullulum 88,13
Subcraſſulus 234,17. Subdebilis 110,43
Subditicius filius 85,39: 208,26. ſubditicii conuiuæ 309,47. item Subditiui nuntii 452,11
Subdiuales moræ 371,32
Subfrigidum argumentum 350,51
Subfuſculi 412,38
Subiacere iniuriæ 121,22
Subicarenſe caſtell. 490,24
Subiecti, ſubditi 473,1: 502,1
Subigere, ſignif. ambig. 10,27. ſubigere agros 506,19. item ſubigere, cogere (401,34
Subiicere ſub oculis 481,19
Subitaſci 244,47. Subite Tiberim 82,9
Subitus aduentus 49,45. ſubita cœna 78,9. ſubita virtus 250,41
Sublatius dicere 581,6
Sublicæ ſuſpenſæ 429,12. Sublici pons 618,2. rectius Sublicius pons 621,31. ſublicia naues 427,22
Sublimare 355,32. ſublimatus poteſtate Cæſaris 394,2
Sublime ſtatuit 407,18. Sublimes tolli 320,22. ſublimis rapitur 472,4. ſublimis adſtans 424,32. item ſubſt. Sublimia colluuio 489,22
Sublucidæ ſiluæ 421,45
Sublui 363,18. Sublumes 320,52
Submonere 30,36
Submotus honore 74,32. ſic 375,23
Subnotare 344,44
Subodorari 445,49
Subolеſcere imperio 321,45
Subradere fines 472,16
Subrauсum ſtrepens 518,25
Subreguli 352,44: 352,30
Subridens amarum 390,27
Sublaanus 618,57: 628,51
Subſcribens numerum puniendorum 65,36. ſubſcripſit ſua manu ſenatus conſulto 285,46. ſubſcribit libellis multis vna ſorma Commodus 160,52. ſubſcribere grauatur Nero 86,14. ad ſubſcribendum pro ſe ponit Carinus hominem impurum 303,2
Subſcriptio epiſtolarum 224,35. ſubſcriptio in litteris omiſſa 49,33
Subſecius 122,13
Subſelliorum ordines 28,39. ſubſellia laureata 276,13. ſubſellia obeſitate cuiuſdam franguntur 82,44
Subſerens, ſubiiciens 441,7. ſubſerere inter- 503,17. ſubſerit ſe luci venienti 375,14
Subſerica veſtis 226,51. ſubſericæ lineæ 275,14. item ſubſt. ſubſerica 204,33
Subſidere, inſidere 307,16: 429,48. ſic Subſidens foramen occultum ſerpens 319,10. ſubſidere diuites domos 495,52. ſubſidere orbos homines 474,26
Subſidio ire 374,22. Subſidia fugæ 70,28. Subſidia viuendi deſunt 324,33. ſubſidiis rei cibariæ inſtructi 403,49
Subſidialis manus poſt montium terga locata 464,45. ſubſidiales acies 309,55. ſubſidiales globi 489,38. item ſubſidiariæ alæ 433,50
Subſignani milites 487,49
Subſortino 8,53
Subſtantiales poteſtates 385,31. ſubſtantialis tutela 317,39
Subſtituere ſibi conſulem 15,7. ſubſtituta proles 275,2
Subſtridens 331,36
Subſulium decurrere 36,34
Subtegere 368,33
Subtegmina 309,29: 421,47. ſubtegmen ſericum 165,21
Subterraneus ſerpens 467,23. ſubterranei receſſus 410,1. ſubterraneæ ædis 618,23
Subteruolu 403,55
Subucula 36,21
Subura 611,41: 624,58
Suburbana 392,22
Suburetu 33,32
Succentor fabularũ credelium 375,20
Succeſſores officiorum 319,6. ſucceſſorem ante quinquennium mitti vetat Niger 179,13. Succeſſore non exſpectato decedere de prouin. 3,54.

Succedere portam 426,37. Succedere, diuertere, hoſp. ſc. cauſſa 473,35
Succeſſorem imperii nominat & confirmat Pius moriens 142,38. Succeſſorem certum deſignare principes quidam voluerũt 127,24. Succeſſorem ſuum nullus occidit 153,26
Succeſſorio iure tenere 312,47. de Succeſſionib. filiorũ conſtitutio 144,12
Succinctus linteo 64,40
Succinienſe opp. 348,40
Succlamationes pop. 89,25:450,47
Succollare 74,51:104,48
Succorum ſitus & firmitas 390,27. Succorum conſinia 392,54. Succorum anguſtiæ 377,1:394,25:458,48:458,39. Succorum clauſtra 393,37. Succorum decliuitas 397,26
Succubitanum municipium 140,49. Succubiesna purpura 270,23
Suctus vberum 508,33
Sudarium 89,48. ſudario ante faciem obtenſo 96,29
Sudibus inſtructi milites expediti 356,35. ſudibus muniuntur caſtella 361,46. ſudibus denſis vallum ſtruitur 438,1. ſudibus præacutis vndique fixis caſtra ponuntur 439,50. ſudibus ſe communire 435,32
Sudore vno deuicti plures 224,40,50. ſudorem frontis brachio detergere 89,21. Sudoris lextarii tres 225,4
Suelia i. R. 617,16. eſt & Velia
Sueridus Gotus 507,55
Suetonius Optatianus hiſtor. 286,44
Suetonius Tranquillus ab epiſtolarum magiſterio remouetur 129,29. adoleſcens quando fuerit 98,10. adoleſcentulus 123,17. Suetonii pater, Suetonius Lenis 105,44. Suetonii anus 62,49. Suetonii Tranquilli filius 242,53:289,36:295,43
Suetus crebro inquietari 307,15
Sueui traducuntur in Galliam 22,31. conſpirant 147,18. Rhætias incurſant 336,38
Suffectus igneo lumine 499,13. ſuffectorum conſulum nundina 286,14
Sufferti aliquid tinnire 88,14: al. Sufferi.
Sufficio perterre 508,28. ſufficiens corrigere 458,8: Græc.
Sufflare animam glorioſum 473,41. ſufflantes Imperatorem adulatores 345,34. ſufflari faſtu 324,19. ſufflatus noua poteſtate 359,29. ſufflati ſpe vana 445,33. item Sufflata celſis faſtigiis templa 410,49
Suffragantes abſolutionem leges 496,19. Suffragatio 445,36. Suffragator 115,15. ſuffragatoribus non cito credit Marcus 149,33
Suffragia in rep. debent eſſe incorrupta 496,8
Suffraginibus inſidentes 453,3. ſuffragines & dorſa cædere 435,43. ſuffraginibus exſectis relinqui 367,31. alibi Popl.
Suffrendens 329,23
Suffugium tutiſſ. 363,14. ſuffugium euadendi 515,4. ſuffugia latebrarum petere 354,49: & 353,48. ſuffugio intercluſo 454,7
Sugabarritanum municipium 487,33
Suggena, dux Maur. 488,8
Suggeſtio pontificum 275,53
Suggeſtus altior 325,46. ſuggeſtus mouſtum ardui 327,29. ſuggeſtus monumenti ſaxeus 316,39. ſuggeſtu ſaxeo inſiſtens 387,23. ſuggeſtus conſulum & principum R. 336,15
Suggillare contrarios 501,20
Sui pro Suis 339,25. ſic, cum ſui exitio 507,54. fortuna ſui ſpectatior 342,51
Sulcatis lateribus confeſſus 313,53. alibi exaratis.
Sulfurei fontes 369,34
Sulla litteras neſciit 15,18. idem Sylla.
Sulpicianus Claudius 173,49. Sulpicianus Imperator appellari cupit 167,54. Sulpiciani filia 166,44
Ser. Sulpicius conſul 6,21
Sulpicius Apollinaris 163,15
Q. Sulpicius Camerinus conſul 111,30
Sulpicius Carus 173,53
Sulpicius Craſſus 159,20
Sulpicius Flauus hiſtoricus 82,43
Sulpicii Galbæ plures 98,38
Ser. Sulpicius Galba 98,43
Sulpicii vicus 609,8. idem Sulpicius vicus 202,30
Sumere, caſtell. 439,44
Suminata ſus 222,28
de Summa rep. agere 6,10. Summę rei affectator 323,4: i. imperii, vt etiam 449,25
In ſumma 315,25. idem Ad ſummã 34,21:416,50. ſummarum auctor 122,48
Summates viri 455,26. ſummatem virum 309,33. item ſubſt. Summates 417,20. ſummates palatii 477,35
Summatim exponere 9,35. ſummatim enumerare 500,26. ſummatim perſtringere 377,27
Summiſſim fabulari 35,5. Summiſſis verbis 322,53
Summitates rerum ſolas digerere 507,27. al. ſumma capita, ſummas.
Summoueri ſole 375,23. ſic 74,32
Sumptib. adhibitus modus 87,27. ſumptib. publicis cauet Marcus 143,55
Sumptuaria lex 9,19. ſumptuariæ leges 331,48
Suuonenſis lacus 452,32
Suomarius rex Alamanorum 338,1. pacem petit 349,50:350,24. ſeſe excuſat Alamanis 356,23
Supellectile multa 463,36. item Supellectili rapta 472,8. ſupellectili incenſa 476,40. ſupellectili modus adhibendus 49,52
Super hoc, hac de re 181,26. Super his, præterea, ad hæc 305,1:310,55:384,46
Superadnectere 194,12
Superbia in adoleſcente inſignis 231,22,30
Supercilia erigens vt cornua 374,16. ſupercilia fluuii 306,17. ſic Supercilia Nili 312,44. Rheni 314,44. Iſtri 400,5
Superfuſio 348,30. Supergredi 439,29
Superi numinis fauore 441,38. ſuperæ poteſtates 436,40. alibi Superum numen.
Superiacere 416,13
Superiores legati, i. paulo prius miſſi 477,29
Superiumentarius 75,12
Supermeare 424,13
ex Supernis 368,39. ſupernus aer 348,28. ſuperni numinis æquitas 317,29. ſuperni numinis aſpiratione 319,24. Superni numinis fauore 342,24
Supernumerarii milites 79,8
Superpoſitus ſphæræ 384,25
Superque, pro Atque inſuper 6,7
Superrantes 341,44:353,21:372,7
Superſcandere 312,1. Superſcripta 97,33
Superſedens elephanto 86,25. ſuperſedere corio 422,52
Superſtans columnæ 103,21. ſuperſtãtes propugnaculis 378,15. Superſiſtit cortinulas 481,10
Superſtitionum ſectas limatius quærit Conſtantinus 329,45. Superſtitioſa planetarum obſeruatio 474,35. ſic 438,18. Superſtitioſe colere 124,16
Superuenire hoſti 367,54:476,7. ſuperuenire incautis 360,5
Superuentores, num. mil. 363,30
Supinis manibus excipere 108,11. Supina camporũ 408,32. Supinari 384,22
Suppar, prope par 455,3. ſuppares Hunnis Alani 504,41. ſic 408,42
Supplementa e tironibus 388,39. ſupplementum militare prouinciarum annuum pendebatur 505,54
Supplex ante principis pedes ſtatuitur 323,2. ſupplicis ritus 87,3. ſupplices manus tendere 406,26
Supplicare thure ac mero 26,30. Supplicatio poſt victoriam ad agendas diis gratias 221,18:239,45. Supplicationes poſt victoriam inſignem 293,12. ſupplicationes plurium dierum impetrat Cæſar 5,22. ſupplicatio dierum ſeptem pro Antonini nomine 195,51. ſupplicationes mẽſtruæ 99,20. ſupplicatio Sarmatica, pectore toto procumbentes 351,33
Supplicium redimere pretio 447,30. ſuppliciorum diuerſitates vendit 161,4. ſuppliciorum acerbitas qua lenitate temperata a quibuſdam princip. 500,37. ſupplicia leniora criminibus irrogat Marcus 147,50. ſuppliciis etiam iuſtis illacrymat & ingemit Veſpaſianus 115,8
Supplicia cruore luere 350,23. Supplicio filiorum parentes intereſſe cogit Caligula 65,12. Supplicii crudelis exempla 153,52
Suppoſitoriæ cellæ 303,10
Supra plantam euagari 467,38
Supra dictus 158,49:280,28:403,23. ſic Supra ſcriptus auctor 272,53
Supræ, barb. g. 493,36
Supremus dies 41,4. ſuprema iudicia 33,12. item ſubſt. Suprema defunctorum colligere 406,11. ſic 443,40: 444,10
Supremitas, extremitas 434,22. at Supremitatis honor 515,46. extremus honor, exſequiarum f. funebr.
Sura Palfurius 123,27. Sura Petronius 159,27. Sura ter conſul 127,3. Sura hiſtor. 253,53
Surditas centurionis, ſaluti eſt damnato 202,10
Surena, poſt regem apud Perſas promeritæ dignitatis 425,12. poteſtatis poſt regem ſecundæ 494,17. Perſicus dux 426,40:428,5
Surrectus 280,32 Surrẽtum op. 32,35
Surſum propellere 348,34. ſurſum verſus decurſo 343,27
Suſa opp. Perſ. 419,4. Suſiana, regio Perſ. 418,7. Suſianorum ſitus, ciuitates, fluuii 419,3
Suſcipere, accipere 376,8:415,27
Suſpectari, ſuſpectum habere 467,29
Suſpectior de obſcuris: ſignif. act. 339,51
Suſpenditur ſeditioſorum anteſignanus 325,8. ſuſpenſis gradibus ire 429,20. Suſpendi, inhiberi 352,9

Suſpendia proſcriptorum 371,26
Suſpicionibus etiam minimis commoueri 123,46. ſuſpicione quoque carere vxorem ſuam voluit Cęſar 14,30. ſuſpicione tenus 437,21
Sulurna 332,7
Suſurri arcani 315,44. ſuſurros mordaces diſſeminare 374,24. ſuſurro tenus 308,36
Suus, eius 231,22. ſuam propriam habuit 233,50
Syagrius notarius, poſt præfectus & conſul 471,29
Sybariticus miſſm 205,45
Syenæ memorabilia 410,6
Sylla fugientes milites vt repreſſerit 340,52. litteras neſciuit 1,18. Syllæ dictum de Cæſare 1,24: & 9,46. Syllæ imitator Caracallus 186,32,39. Sylla Punicus. Seuerus Imp. 178,51
Sylla mathemat. 71,38
Symmachus ſenator 393,5. Symmachus præf. vrb. 457,29
Symplegades rupes 401,27
Syngrapha pacti exigitur 5,9. ſyngraphas debitorum exurit Adrianus 128,20. ſyngrapha coacta 358,43
Synnades columnæ 241,6
συνόδου πάλιν 375,29. ſynodi Chriſtianorum 396,41. ſic 325,28
Synthetio indutus 97,24
Syracuſæ reparantur 63,6. Syracuſæ Auguſti 34,36
Syriæ thermæ 611,12. eædem Syriacæ.
Syri leues 284,37. fidem raro ſeruant 278,55. Syriæ ſitus & vrbes illuſtriores 312,55. Syriarum prouinciæ exordium vnde ſumant 408,12. Syria dea 97,51. Syriacę thermæ 622,18
Syringes ſeu σύριγγες 348,22. Syringes Ægypt. 409,55
Syrma 303,52. Syromedi pop. 419,51
Syrtes maiores 408,8. Syrtium 90,18

T.

Tabellæ duplices 24,15. Tabella damnatoria & abſolutoria 26,6
Tabellariorum caſtra 623,31
Tabellio 191,50
Tabernæ, munimentum 337,34: & 331,14
Tabernaculis inter vias poſitis manent aduenæ 8,32. tabernaculorum locatio 26,40. tabernaculum & haſta donis loco 307,40
Tabernarius 205,36
Tabifica lues 366,20. tabificum venenum 57,49
Tabula conſcripta litteris Græcis 16,12. tabularum ęrearum tria millia reſtituta 114,8
Tabulis pictis bellum exhibetur 229,16. tabularum picturæ aduerſę ſeu auerſæ 35,12
Tabulæ nouæ 9,7. tabulæ veterum debitorum exuruntur 25,45. tabulæ publicæ exuruntur 281,3
Tabularum obſignatio 87,34
Tabularius 467,13. tabularii publici 143,32
Tabularia principis 342,50. e tabulariis petuntur inſtructiones 468,6
Tacita purpura 288,6
Tacitus Imperator vt factus, imperium vt geſſerit vt perierit 284,31. Taciti Aug. vita & mors 524,47: 568,44.
Taciti cædes vindicatur 292,39.
Taciti imago 287,43. poſteritas 287,46
Tacitus hiſtoricus: viſe Cornelius Tac.
Tacitus menſis 287,11
Tactu ſummo tranſcurrere 318,6
Tædiare 224,20. Tædius Afer 24,13
Tages aruſpex inſignis 385,41. Tagetis Tuſci libri 349,45
Taifali Romanis auxilia præſtant 353,54. Gotorum aduerſus Rom. ſocii 510,55. obſcena flagitiis natio 511,8. Taifalorum terræ 505,29
Talarius 60,9
Tali ſub aqua in fonte Aponi 45,54. talis ludit Aug. 34,17
Talicus fl. 421,25
Taliтro vulnerare 56,43
Talpa loquax 350,34
Tamquam, ſicut 396,8. Tamquam, perinde ac ſi 331,47
Tamuſa ſeu Tamiſa 469,38
Tanais fl. ortus, curſus, oſtium 402,17. Tanais Aſiam ab Europa diſterminat 504,5. Tanaitæ pop. 505,2
Tangere & Contingere, pro Pungere dictis 245,3,7
Taniticum oſt. Nili 408,44
Tanti, tot 461,48
Tantum quòd — 85,13. id tantum reperit ſolum 348,50
Tantus entrum 275,19
Tanuſius Geminus hiſtoricus 2,31
Tapetes pro tentorio 485,39. Tapetia Afra 274,26
Taphros vrbs 420,25
Taprobana 287,33
Tapuri montes 421,16
Tarantius Baſſus 468,51
Tardatus 326,34
Tarichea op. 217,25
Tarpeius mons 9,26. Tarpeii Iouis delubra 336,11
Tarquitiani libri 435,24
Tarracina op. 50,53. (idem Terracina 99,5) Tarracinenſis ager 169,46. Tarracinenſis portus reſtituitur 139,8
Tarracii, nob. famil. 473,20
Tarrutius Parerous 157,55
Tarſus a quo condita 312,34. Tarſenſe ſuburbium 443,41
Tatianus ſeu Attianus 126,22: 127,12. ſenatoria dignitate ornatur 128,35. ab Adriano premitur 128,47
Tatianus orator 231,13
T. Tatius conſors Romuli 42,16
Tatius Cyrillus hiſtor. 224,20
Tatius Maximus 139,14
Tauchira vrbs 410,24
Tauri immolati 406,37. tauri Cypriaci 233,40. tauri feri 78,4. Taurus init Paſiphaen 86,38. taurus Phalaridis 470,20. taurus marmoreus 137,42
Tauri m. vertices 312,27. (iidē Taurini vertices 363,21) Tauri pop. 402,33. Taurica regio 401,45. Tauricæ ciuitates 402,44
Taurini, pop. Ital 326,40: 328,19. de Taurinis verticibus dictum paulo ante.
Tauriſcus tyr. 327,15: 328,7
Tauroſcythæ pop. 130,35: 248,23
Taurus quæſtor 316,37. Taurus præf. pr. 388,37: 389,54. Taurus ex præf. præt. relegatur 397,50
Tauſius Tunger 166,13
Taxi arb. fucus 70,33
Teahnis allicere 474,28
Tecta fugiunt Hunni 503,21. ſub tecto videri procinctus tempore crimini datum 398,48
Tedius Afer 24,13
Tegea Arcad. 113,41
Tegmen capitis 464,28. tegmina pedum 404,34. tegmina machinarum 368,35. tegminib. ferreis abſconditus 339,31
Tegumenta turrium 383,34
Tela oſſibus acutis præfixa 503,39. tela grandinis ritu volitantia 488,3. tela non fruſtra iacienda 274,15. tela immiſſa ne hoſti ad retorquendum ſint vſui, quo modo excogitatum 517,30. ad telorum coniectum venire 368,35. ſub teli ictu verſari 220,52. telorum ferramenta, ligno per neruos connexa 517,30
Telchius auriga 402,6
Telephi machinationes 22,13
Teleſ hos gramm. 150,9
Telluris templum 611,23: 624,43
Tembrius fl. 401,31. at Thymbris idem Græcis qui Tiberis.
Temenites Apollo 58,1
Temerauit quietis 489,17. Temeritas, a perfecto duce plane aliena 23,33. Temere, facile 125,12
Temo baliſtæ 414,15. temo iugalis 414,24
Temperantiam indicit ſibi Iulianus 331,47. temperantiæ exemplum inſigne 437,23. Temperantia morum 500,40
Temperator, rector 417,16
Temperatus index 473,2
Tempeſtas immanis 301,18. tempeſtates in Africa raræ 236,46. Tempeſtatis ædis 609,17: 622,48
Tempeſtiuum eſt redire ad ordinem cœptorum, i. tempus poſtulat 470,5
Templa & aras admittit Cæſar 5,3. templa proconſulibus quoque decerni ſolita 30,19. templa ſine ſimulacris 218,3. templum inſtauratum, dedicatur per pontificem 279,17. tēplum idolo dicatum, ſepulcrum vocatur ab epiſcopo Chriſt ano 425,54. templorum ſpolia 398,35. templis dona detrahit Nero 91,37
pro Tempore inſtaurare 349,18. pro tempore diſſimulare coactus 407,26
Temporaria peſtis 366,40
Tenaces mothi 73,9. tenax armorum 13,21. tenax iuſti 462,40. tenax iudicii 243,25. tenax veterum ſcriptorum 189,53
Tenacitate omni ſtringere 398,10
Tendebat ite 453,39. ſic 201,32
Tenebra repentina 161,24. tenebræ per multos dies 250,7. tenebræ mentibus terrorem augens 470,50. tenebræ primæ, i. prima noctis vigilia 478,24
Tenebrante veſpera 369,23: 442,41
Tenebrarius homo 196,11
Tenedus inſ. 400,27
Tenere cauſſam 122,18
Teneritudo 51,41
Tentauit extorquere 153,16. Tentamēto fruſtrati 425,16. Tentatores norunt is 502,9
Tentoriæ pelles 270,12
Tentus, detētus, retentus 339,44: 490,14

Tenois fluuius 362,11
Tepidæ hauſtus 96,45
Tapula aqua 622,31: 631,21
Teredon op. 417,45: 418,40
Terentia 33,9. Terentia Albia 103, 47
Terentilla 33,46
Terentius Gentianus 133,15
Terentius præf. 457,24. Terentius dux 466,4,26: 492,19
Teres volumen 414,11. tereti ambitu 407,34: 425,50
Tergis crudis tecti 425,39
Terminales lapides 357,2. terminales plagæ 511,20
Terminandi belli ſpes 275,34. ſic Terminatis ex ſententia cunctis, i. confectis 431,15
Ternariæ formæ 216,46
Terpnus citharœdus 88,2: 115,33
Terra, ſpiritus interni moto ſuſpenſa, remmque vniuerſitati inſtar exigui puncti ſubdita 375,33. terræ ambitus, ad vniuerſitatis magnitudinem, puncti inſtar obtinet 318,50. e terra ſubito emerſiſſe viſus Tages 385,41. terram ſubiit Nero viuus redit 96, 39
Terra eadem & bona fert, & mala 198,12. Terras multas in prouinciis habet Gordianus 233,23
Terræ tremor 102,20. terræ tremores horrendi 455,32. terræmotus grauis 239,19: 250,7. terræmotus in Aſia 52,29: 139,22. terræmotus horrendi per Maced. & Aſiam 347, 41. terræmotuum cauſſæ, & genera quatuor 348,20
Terracina: vide Tarracina.
Terrenus agges 62,41. terrenæ mentes 384,28
Terriculamenta nocturna 72,9
Terrificus 452,16. Terrigenæ 369, 45
Terringæ Gallus 30,39
Territoria ſua 342,10
Terrore tenus 334,8. terrores nocturni 316,53
Tertia, ſignif. ambig. 10,38
Tertiacorum numerus 434,4
Tertulla 10,31: & 33,46: & 111,32
Tertullus eq. R. 117,22. Tertullus Fauſtinę mœchus 149,19. Tertullus pręf. vrb. 370,46: 390,49
Teſſellata pauimenta 9,52
Teſſeram dare 99,39. teſſera data ſolẽni 306,42. teſſera data caſtrenſi 310, 2. teſſera expeditionalis 412,49. per teſſeram edicto itinere 388,12: 512, 48. teſſeram profectionis duci mittit Imperator 302,17. item Teſſeræ nummariæ 27,47. teſſeræ frumentariæ 27,19: 86,28. teſſeræ in ſingulos cuneos pronuntiatæ 120,54
Teſſeraria ara 309,44. teſſerariæ artis arcana callens 474,23. teſſerarii quam aleatores appellari malunt nonnulli 474,19
Teſta bibere 398,46. Teſtæ Neron. 88,18
Teſtamentum Iulii Cæſaris 16,49. teſtamentum Auguſti 41,38. teſtamenta ingrata reſcindit Caligula 67,29. teſtamenta priora non prius irrita eſſe vult Pertinax, quam alia eſſent perfecta 164,30. ex teſtamento ignoti nihil vnquam accipere ſtatuit Aug. 33,12. teſtamentorum licentia 30,52. teſtamentorum obſignatio qualis a Nerone inſtituta 87,35. teſtamentum Tiberii duplex 58,20. teſtari vxor maritum, & maritus vxorem adigit 474,41
Teſtari Iouem more militiæ 452, 18
Teſtationes ferre 143,34
Teſtaria horrea 611,38
pro Teſtimonio audita ſcorta 76,29. ad teſtimonium ſerui vetiti, occiſi multi 165,53. teſtium examen 30, 55
Teſtudo ingens 182,15. teſtudo ſcutis conexis facta 341,9. teſtudo ſuper nauigiis ſtructa 452,53. teſtudinis in modum conexta arma 378,48. in Teſtudines conglobantur milites vrbem oppugnaturi 382,47
Teſtudinei alueі 182,34
Tetrapharmacum Adriani 132,38: 136, 1: 214,34
Tetraſtiche porticus 253,50
Tetricus tyr. vita & mors 262,49. Tetricus Aureliano ſe dedit 279,24. triumphatus 279,47. Lucaniæ corrector fit 280,54. Tetrici iunioris vita & mors 263,12. Tetricorum domus 263,18
Tetrinius latro 65,47
Teutomeres 320,24
Teutones cum Cimbris inuodant Italiam 507,32. de Teutonis tropæa 3,1
Textilis pictura 205,2. textiles artes 398,41
Textrinū 310,3. textrini Tyrii præpoſitus 314,13
Textus geſtorum, i. ſeries, ordo 380,40: 444,16. textus aperiet ſecuturus 318,30. ad textum propoſitum reuerti 307,46. item Textus libelli famoſi 376,22. contra textum fœderis 466,33. textus e priore interpolato factus longe alius 322,29
Thalamegus nauis 10,45
Thalami Cæſariani curā commiſſam habens 319,33. thalami Imperatorii cura commiſſa eunucho 398,25
Thalaſſius præf.pr. 303,23: 311,24
Thallus libertus 33,24. Thalli area 609, 20
Thaſius lapis 97,37
Theatra tria in circo Flaminio 626, 20. theatrum Balbi 25,2: 616,1: 627, 20. theatrum Marcelli 24,53: 616,6. dedicatur 28,32. theatrum Traiani 128,44. theatrum Pompeianum reſtitutum 77,45. theatri facies in cornuti ſideris modum formata 458,37
Theatralis pœna 27,16
Thebæ hecatompylæ 345,3. Thebęę legiones 316,44. Thebaicū marmor 180,44: 204,15. Thebais regio Æg. 262,21. Thebais prouincia 345,41: 410,14. Thebaidis ciuitates 410,16.
Theca graphiaria 81,35. thecæ notariorum 473,48
Thema ſeu ſchema genituræ 39,46. themata propoſita de noua dapum conditura 205,29
Themis vnde dicta, & quodnam eius numen 385,32
Themiſcyræi luci 401,33
Themiſtoclis dictum factumque magnanimum 301,7
Thenſa 15,3: 112,53. thenſas deducere 28,31
Theoclis 231,41
Theoclius hiſtor. 272,46
Theodora Aug. 581,30: 584,20
Theodorus Gadareus 54,14
Theodorus notarius quib natalibus ortus, & quo impulſu ad imperium excitatus 479,28: 481,17. torturæ adhibetus 481,30
Theodoſia vrbs 402,45
Theodoſius in Britānias mittitur 462, 10. in Britannia quæ geſſerit 472, 14. Valenti Iouino ſuccedit in magiſterio eq. 472,50. mag eq. Alamanos per Rhætias cædit 476,24. Tripolitanorū ærumnis ſubuenit 478, 16. mittitur aduerſus Firmum 486, 19. Theodoſii mag. eq. virtutes 486, 19
Theodoſius iunior, Mœſiæ dux, poſtea Imp. Sarmatas fortiſſime profligat 491,38. Theodoſii Aug. vita & mors 547,31: 572,38. Theodoſii iunioris vita & mors 548,19: 574,30. Theodoſius Atramytenus 579,13
Theodotus dux 249,42,49: 262,24
Theodotus Hierapol. 407,37
Theogenes mathematicus 39,48
Theognidis dictum de paupertate 480,27
Theogonius 82,40
Theolaiſus comes 395,15: 397,21
Theologi veteres 317,39: 385,35. theologorum veterum ſententia de Themide 385,35: de hominum genus 394,35. θεολογούμενα libri 38,48
Theophanes 243,33. Theophanes fl. 402,22
Theophilus Syriæ conſularis 311,9: 329, 52. Theophilus Imp. 381,20
Thermā lutra 409,48: i. calida lauacra.
Thermæ Antoninianæ 187,47,55. thermæ Gordianæ 241,7. thermæ Titianæ 242,7. thermæ æſtiuæ & hiemales 241,17. thermæ hiemales 282, 34. thermas publicas priuato ſumptu in area domus ſuæ extruit Tacitus 286,26. thermis deputata 212, 53: 213,5. thermæ ante lucernam claudi iubentur 286,20. thermæ R. urb. 622,17: 631,18
Thermodontis fl. origo, curſus, oſtium 401,32
M. Thermus prætor 1,30
Therſitæ clamores 496,36
Theruingi pop. Ger. 505,15. traiecere in Thraciam 506,40. arma contra Rom. vertunt 507,13
Theſauri abditi 91,20. de theſauris repertis conſtitutio Imp. 131,41: 218, 40. theſauri principum, apud amicos ſuos 438,13. theſaurorum curator 398,12. theſaurorum comes 480, 45
Theſſalum mare 400,24. Theſſali equites 78,4. Theſſalicus Imperator 261,47
Thiluſba caſtra 424,50
Thiodamas Lindius 406,33
Thiſalphata caſt. 442,34
Thmuis vrbs 410,17
Tholi balnearum 473,24
Thoranius mango 33,43
Thorax lane 36,21. thorax ſabertime politus 484,50. thoracum tegminibus muniti 335,42
Thracenſes 505,52
Thraces pugiles 118,32. Thrax & auriga 70,41. Thrax myrmilloni par 122,22
Thraces per quos ſubiugati Rom. imp. 438,53. Thraces longæuiores vnde ſint 459,17. Thrax Græcum minimum

mum non intelligit 226,35
Thraciarũ deſcriptio 458,26. Thraciæ prouinciæ ſex, earumq; ordo & ciuitates nobiliores 459,7. Thracia ſpeciali nomine dicta 459, 8. Thracia & peditum & equitum hiberoationi apta 261,27. Thraciarũ extima 400, 21. Thraciæ fretum 458,43: 510,25: 518,31
Thracius Boſpo[illegible] 401,10
Thraſeas Pætus 93,25: 122,35
Thraſybulus mathematicus 222,36
Thraſyllus 40,49. Thraſyllus mathematicus 46,2: 62,50
Thraſypolis rex 50,39
Threcicus 224,48. Threciſca lingua 224,36
Thucydides de gladiorum geſtandorum more antiquo quæ tradiderit 422,29. de Attica peſte quæ ſcripſerit 366,28.
Thurarius vicus 615, 27. thure ac vino ſupplicare 57,17
Thurinus pagus 18,33. Thurinus ager 18,39. Thurinus Auguſtus vnde cognominatus 19,16
Thurinus fumi venditor 215,34
Thyatireni 44,14
Thybris fl. idem qui Tiberis 345,48
Thynia regio, pars Bithyniæ 401,14
Thyrſus lactuculæ 35,29
Tiara, honoris inſigne apud Perſ. 362,33 tiara deducta diadema imponitur Tiridati 87,4. tiaræ pro capitib. amputatæ noxiis 500,38
Tibareni pop. 401,50
Tiberiana ſcorta 107, 31. Tiberiana domus 110,17: 139,42: 617,26: 627, 62
Tiberianus præf. 271,28,50
Tiberianus Autronius 288,27
Tiberina via 623,10: 632,2. Tiberinũ vadum 42,40. Tiberinus Heliogabalus vnde d. 202,24
Tiberis interſecat Romam 444,23. inundat vrb. 143,3. Tiberis inundatio maxima, eiuſque cauſſa 491,49. Tiberis inundationes vt coercuerit Aug. 25,6
Tiberius Auguſti priuignus & gener 32,12. natalib. quib. ortus 42,54. ab Aug. moriente reuocatur ex itinere 41,2. imperium vt adminiſtrauerit 48,29. in ſeceſſu & otio quam fœde vitam tranſegerit 51, 9. in ſtudiis quib. & quomodo verſatus 57,5. corpore qualis fuerit 56,40. vt mortuus 57,49: 60,51. Tiberii Cæſ. eloq. 37, 11. Commentarii & Acta 125, 23. oratio 56,31. iudicium de C. Caligula 60,40. vitia 51,17
Tiberius menſis 48,35
Tiberius Tiberii Auguſti nepos 55,44. a Caligula fratre occiditur 63, 45, 51
Tiberius Alexander 113,17
Tiberii II vita & mors 554,52: 576,37. Tiberius III, 578,50
Tibiæ longæ 105, 21. ad tibias dicere 206,23
Tibianainſ. 420,7
Tibur Herculi ſacrum 59,54
Tiburti regio 63,4
in Tiburti 265,15
Tiburtina villa 134,18. Tiburtina pila 613,52. Tiburtinus lapis 336,13
Tigauiæ, loc. Maur. 487,36
Tigidius 158,12. Tigillinus 101, 50
Tigranes dux 431,55
Tigres ad currum iuncti 205,10. tigrides in ſpect. exhib. 139,53. tigridum excurſiones 420,42. tigridum multitudo maxima vbi 420,36
Tigris fl. lacu abſorptus, percurſis longis ſub terra ſpatiis, emergit 418, 14. Tigrim fl. 367,1: 380,4
Tiliaceæ tabulæ 140,27
Tillius Cimber 16,34
Timagenes de Gallis quæ ſcripſerit 327,4
Times pauper fieri 205,52: Græc. timere ſeipſum, optimum in vita 284, 19. Timeri meruit qui non timuit 154,14. timeri ſimul & amari, rarum 463,22
Timeſceos 506,35
Timiditatis & diffidentiæ nimiæ princeps 81,28. timiditatis artes 301, 26. timidus timiditatis arguit alios
Timogenes dux 269,9 (501,23
Timolaus Odenati filius 251, 22. Timolai tyr. ortus, vita, mors 263,51
Timor tyrannorum 334,38. timori habitus a populo 243, 26. timore exanimati 204,18
Tingitanum caſtellum 488,2
Tinnitus fidium 310,12
Tintinnabula 38,16
Tinurtium op. 173,17
Tios op. 401,27
Tipasa, op. Maur. 488,26. idem eſſe videtur Tipaſa 487,19
Tiphys gubernator Arg. 401,52
Tiridatis regis in vrbem introitus 86, 53. Tiridatis equi ænei 613, 47. 626, 11. in Tiridatem quantum profuderit Nero 90,47
Tiro in forum deducitur 85,41. tirones nouelli 363,31. tirones erudiri Cæſar vt voluerit 5, 45. tironum legio a Maximino vt exercita 225,33. tiro miles aſſiduo opere corroboratur 99,41. tirones ſenum pedum, noua legio 87,52. tironum Germanicorũ xvi milia 293,5
Tirocinii dies 53,43. tirociniis per prouincias indictis ſupplementa legionib. ſcribuntur 388,40. tirocinium pollicentur barbari deuicti, i. tirones 498,55. ſic 505,52
Tirunculus miles 88,36
Tiſdrum: viſe Tyſdrum.
Tiſiphone vltrix 481,25
Titianæ thermæ 242,7: 624,20. eædem Titi Cæſ. th. 610,45. eſt antéis T. Veſpaſianus.
L. Titianus 103,48
Titianus tyrannidis affectatæ reus 138, 44. proſcribitur 130,41
Titianus Lollianus 169,46
Titianus conſ. 346,38
Titii ſodales 100,7
Titiſcenia 93,46
Titubantia linguæ 80, 49. titubantia oris 107,52
Titulus pœnæ cauſſam indicans 66,11. ſic 122,23
titulo tenus ſuſceptus honos 119, 48. titulo tenus geſti conſulatus 123, 36, ſic 79,8. tituli coronarum 89, 38. titulos conditorum in reparatis operibus non abolet Seuerus 176,49. titulo ſuo tantum opera collapſa reſtituit Domitianus 121,2. titulos Domitiani eradi iubet ſenatus 125, 48. ex Titulis ſolitis paratæ impenſæ 457,54
Titurius legatus Cæſaris 5,32. Tituriana clades 13,22.
Titus tyrannus 226,54. Titi tyr. vita & mors 265,48
Titi Cæſaris thermæ 610, 45. Titi templũ 624,49. eſt antéis T. Veſpaſian⁹.
Togam ſumpſit & barbã poſuit C. Cæſar eodem die 60,29. togæ vſum nõ prius recuperat Galba quam oppreſſis aduerſariis 101,6. togam in Italia reſumit Imperator, & milites togatos eſſe iubet 148,45. togæ de homero deiectio 2,36
Toga ſubmiſſa 132, 54. toga præſidiaria 170,33. toga pinguis 36, 21. toga picta 217,7: 233,49. toga purpurea Græcanica 12[illegible],45. item Toga, togati 324,54. togata gens 27,35. togatos ſemper eſſe ſenatores & eq. vult Adrianus 132,53
Togatarius hiſtrio 29,12
Toichobatea 303,36
Tollere, ſignif. ambig. 94, 9. tollitur a militibus Gordianus Cæſar. & Imperator appellatur 245,53. idem Leuari.
Toloſa ciu. 328,55
Tomentum culcitæ 53,32
Tomi ciuitas 403,19: 459,12
Tomyris, reg. Scyth. 417,33
Tonitru tempeſtate ſerena 119, 14. tonitrua expauere 38,4: 57,2: 70, 10. Dicitur etiam Tonitruum 301,22: itemque 250,8, tonitruum terra mugiente auditum.
Tonſor ambitioſius veſtitus 398, 55. Tonſtrices 334,39
Toparchæ 130,14
Tophicii lapides 215, 47. Tophinameta 77,55
Topia 129,15
Toralia 493,41. toralia lintea 334,31. toralibus aureis tecti tori 202,45
C. Toranius 24,4
Toreumata 9,55
Torminis ictu conſternatus 413,44
Tormentum vnde dictum 414,35. tormentorum vi elici confeſſio ab Ægyptiis non poteſt 411,41. tormentorum vi nimia abſumpti 485,14
Torquatus poet 360,10. Torquati cognomen Nonio Aſprenati & poſteris vnde datum 28,20. Torquatæ familiæ inſigne torquis 66,35
Torquati balneum 609, 25: 621,53
Torque vtitur draconarius 377,2. torque aureo donatus luctator 224, 52. torquis collo abſtracta pro corona imponitur Cæſaris capiti 512,39. torquis pro diademate imponitur Iuliano 377,2: 487,37. torquis autem fœm. gen. vſurpatur cum ſupra 512, 39: tum 165,16
Torrere caſam 515,40
Tortiles nerui 414,13
Tortores baliſtarum 368,50. tortorum phraſes 480,33. torturæ inſtrumenta 480,32. tortus inueſte, ad altiores honores euehitur 357,41
Torulo capite circumflexo 481, 8. torulus flammeus 339,38
Torus Auguſti 34, 46. torus conuiualis 350,50. tori miniſtri 316,49
Toruũm intuens 489,32. toruum canentibus claſſicis 341,13
Tota conſilia ſequi, i. totius conſeſſus 447,40
Totordanes fl. 402,22
Toxiandria 349,2
Toxotius ſenator 231,16
Trabalia tela 341,42

Trabeæ conſulares 317,53. trabeas conſulares ſumere 448,28 in Trabeæ ſocietatem adſcitus, i. collega in cõſulatu 494,42. ſic Trabeæ collegium 412,7
Trabeati 123,52. trabeata ſaga 250,31
Trabes conſiſtorii horrendo ſtridore ſonantes, ominoſum 443,49
Trachea Cilicia 184,2
Tractator 189,42. Tractatus publicus 315,37
Tractitius, Heliogabalus 102,24
Traductus fluminum, i. traiectus 362,19
de Tragico cothurno ſtrepens 374,16
Tragœdiæ cantantur 88,33
Tragonica vrbs 420,7
Tragulis confixi 365,23. Tragula gurguſtione confecto exanimis viſa eſt iacens 502,51
Traiani Imp. vita & mors 563,33. res in oriente geſtæ 313,22. compotationes 216,30. ambitio 457,46. animus in relinquendo ſucceſſore 127,20. triumphus poſt mortem 127,53. honores diuini 127,48. D. Traiani arcus 609,32. Traiani forum, templum, columna, equus 614,37: 626,37. Traiani fori ſtructura 336,17. Traiani Cæſ. thermæ 610,46: 624,20. Traiani equus 336,21. tribunal in Perſide 425,12. monimentum in Germ. reparatum 343,49
Traianus Comes 478,58. item militatem in Armenia curat 493,28. aduerſus Gotos mittitur 508,41. 510,13. occumbit 515,47
Tramites anguſtiſſ. 7,4
Tranſalpini pop. 5,15
Tranſcellenſis mons 487,33
Tranſcurſa oppida 328,27
e Tranſenna emiſſi 440,24
Tranſeunter diſcutere 468,1
Transfixus femora 13,48
Transfigurare in -- 63,20: 90,22. transfiguratus 95,51
Transformandorum per incantationes corporum ars 493,24
Transfretare 399,32. transfretati nauibus, ratibus, cauatis arborum alueis 506,3. transfretati Boſporum 381,29
Transfugere 84,47
Tranſgreſſum, tranſitus 506,47
Tranſire, præterire ſeu prætermittere 416,24. tranſito caſtro 425,2. tranſito amne 425,6. tranſitis põtib. 430,2. Tranſitoria domus 91,2. Tranſitorium forum 214,3: 611,28: 624,54
Translatitium funus 92,3. translatitiũ ius 20,3. translatitiæ poſtulationes 85,45
Tranſmarinæ prouinciæ 70,19
Tranſmeato freto 462,25. ſic 440,23
Tranſmiſſio 143,15. Tranſnare 425,30
Tranſnominari menſes 123,39
Tranſiugiranti Quadi 351,52
Tranſthenani limitis dux 255,48
Tranſthebaitani milites 249,43
Tranſtiberina vrbis regio 620,61: 629,38: & 175,39. Tranſtiberinus vrbis tractus 457,53
Tranſtigritanæ gentes 363,20. Tranſtigritanæ regiones quinque 441,2
Tranſuectionis mos 27,3
C. Trebatius 15,26. Trebatius 10,496,16
Trebelliani tyr. vita & mors 263,23
Trebellius Pollio plures libros ſcripſit, & quidem pedeſtri eloquio 255,5. quo ſtilo hiſtoriam ſcripſerit 266,29. hiſtoriam vnde inceperit, quouſque perduxerit, & quomodo pertexuerit 271,48: 295,50. Trebellii Pollionis auus 263,16
Trebiani ciu. 49,19
Tremefactus 455,34
Tremiſſes aur. 216,42
Tremor ad Maximini nomen 230,28
Tremulum caput 80,50
Trepidatio ciuitatis 171,52
Tres tabernæ, munimentum 337,34
Treueri, ciu. 59,48: 265,26. Treueri, domicilium principum clarum 328,44. Treuerorum curiæ ſcripta epiſtola ab ſenatu R. 288,23
Triarius Maternus 164,36
Triarii vires 296,35. Triarii vicus 618,44
Tribarra vrbs 421,11
Tribunal in orcheſtrã 77,46. tribunal celſius ſtructum 446,30. Tribunal Imp. ad altiorem ſuggeſtum erectũ, aquilis & ſignis circumdatur 325,46.
Tribunal ceſpiritium 291,40. in Tribunalis ſpeciem erectus agger 371,48. Tribunal lambentes 319,50
Tribunatus militum 1,54. tribunatus legionum 26,55. tribunatus honore affectus 424,21. tribunatus prope imberbi datus 289,51: 290,7. tribunatum agere 178,6
Tribuſci, mun. Rom. 342,8
Tribunicia comitia 27,13. tribunicium ſubſellium 78,42. tribuniciæ dignitates 143,42. tribunicia poteſtas reſtituitur 1,55. tribunicia poteſtas, regalis imperii pars maxima 284,10. tribuniciam poteſtatem perpetuam recepit Auguſtus 24,20. tribuniciam poteſtatem accipit Tiberius 44,33. tribuniciam poteſtatem rurſus in quinquennium accipit Tiberius 46,17. tribuniciam poteſtatẽ ſero recipit Veſpaſianus 114,36. tribunicia poteſtate Marcus donatur a Pio 142,25
Tribuni pl. vrbe cedunt 6,53. poteſtate priuantur a Cæſare 15,37. tribuni plebis cum tribunicia poteſtate 284,9. tribunus pl. in curiã ad conſult. vocat 75,2. tribuni plebis in ædilem ſordidum concitantur a Domitiano 121,35. tribuni plebis pænulis vtebãtur tempore pluuiæ 126,53
Tribuni militares conſulari imperio præditi 284,5
Tribunus militaris 442,8. tribunus mil. ſignum ab Imp. petit 71,20: 164,29. tribuno anteeunt milites quatuor 220,19. tribuni ſalarium 270,7,32
Tribunus armaturarum 317,25: 322,2: 456,53. tribunus equitum turmæ 391,31. tribunus ſcutariorum 316,24,41. tribunus ſtabuli 314,53: 375,48: 471,48. tribunos ſtabuli Imperatorii 447,45. tribuni fabricarum 312,11. tribuni ærarii tolluntur 8,49 tribuni prætoriani 68,5. tribunus Aſſyriorum 269,47. tribuni & duces integri ſi ſint, milites quoque ſunt emendati 178,14. tribuni virtute commendantur, non fauore 129,13,18
Tribus ad ſuffragia vocantur 16,5
Tributa prouinciis quibuſdam duplicata 115,10. tributi nomine pro capitib. ſingulis exacti aurei 22 v, 392,39. tributo prouincias onerari non vult Tiberius 49,38. tributa & vectigalia remittuntur vbi cogit neceſſitas 147,40
Tributarius 27,27. tributarios & vectigales facere 375,42. tributaria facta eſt Cyprus 313,32. tributaria res 332,43
Tricaſſæ ſeu Tricaſſes op. 331,1. Tricaſſini, pop. G. 528,19,49: 330,50
Triceſimæ, ciu. 3[illegible]7 Triceſimani, num. mil. 363,30
Trichorus 180,43
Triclinia verſatilia 203,26. triclinii miniſter rationalis 319,52
Tricliniares lecti 203,21
Tricones 150,46. Tricorii ſaltus 328,20
Tridentum op. 336,48
Trientes Salouiniani 271,10. Trientes penſiones 213,15. Trientarium fœnus 137,31: 212,2: 213,14
Trieterica ſacra 402,2
Trigaria ſepta 614,18. pro eodem Trigarium 627,24
Trigeminæ naues 391,50. Trigemina porta 615,21: 618,3: 628,27
Trilibris patera 272,8
Trilores veſtes 281,51
Trimulus puer 85,20
Trino ordine 428,16. trinis agminibus perrumpere 494,20
Trinoctiũ & triduũ 339,23. ſic 306,35
Tripolis Afr. a Seuero quib. affecta beneficiis 175,14. partim ab Auſturianis male diuexatur, partim a Romano comite perfide eluditur 476,27. ſubleuatur a Theodoſio 478,14
Triptolemi currus 397,29
Tripus fatidicus moueri vt ſolitus 481,3. Tripodis oraculum 516,35
Triquetra littera 408,47
Triſtem a ſe diſcedere Adrianus vult neminem 131,11. Triſtis cognomen vnde acceperit Maximus Aug 243,21. item act. ſign. Triſtis & immanis 226,39. Triſtiſſima bellua 228,13
Triton argenteus 78,26
Triuiæ lucus 403,2. Triuiales ludi 35,6
Trium ararum vicus 609,13. Trium alitum vicus 619,25. Trium viarum vicus 619,18
de Triumpho & ouatione 529,40. triumphus Marci & Lucii Antoninorũ 144,34. triumphus Aureliani ſpecioſiſſimus 279,29. triumphus Conſtantii 335,28. triumphi Scipioni, Fuluio, & Opimio conſſ. cur negati 443,34. triumphare mulierem Aurelianus cur auſus 264,24. triumphi epulares 398,40
Triumphalis currus a quatuor elephantis trahitur 222,32. triumphalia ornamenta 26,53. triumphalibus ornamentis honoratus primus Tiberius 44,30. triumphales gloriæ delatæ ob amplificatum imperium 443,10
Triumphales, triumphis actis nobilitati 495,45
Triumuiratus reip. conſtituendæ 23,52 & 20,28. triumuiratus duo ab Auguſto inſtituti 26,46
Triuax 271,7
Trochilus auis 409,17
Troglodytæ pop. Pontici 403,18
Trogus mentitus 271,53
Troia ludere 85,33. Troiæ luſus 8,23: 78,2
Troiæ ludus 28,17. Troiæ decurſio 62,34. Troiani ludi circenſes 43,48

Tropæa

Tropæa decernuntur principibus 230,53. Tropæa de Iugurtha 2,55. Tropæa Cæſaria 614,18. Tropæatis victores 416,28
Tropei 74.28
Trolius Aper 141,10
Trulla nom.pr. 474.53
Tructus ex libidine compoſitis vt occurſum tis 463,29
Trutungi pop. 267,55. ſunt & Grutungi.
Trypho dux 274,36
Tryphonius 1 c 223,53
Tua clementia dabit,i. tu 380,51
Tuba ſignum datur 87,50. tubarum concinentes clangore 338,22
Tuberes 124,25
Q. Tubero de Cæſaris teſtamento quæ ſcripſerit 16,51
Tubuſuptum op. 486,46
L. Tucinius 32,23
Tuguria e culmis 353.29,34
Tulit,abſtulit 148,19: 153.54: 160,5: 172.50: 220,11: 258,34. Tulit,ſuſtulit 193,54
Tullianus carcer 471,10: extructus a Tullo Hoſtilio 615,30
Ser. Tulli regia 611,22
Tullius Cimber 16,34
Tullius Criſpinus 168,10: 169,14
Tum etiam 363,31
Tumens vita mortale 449.51
Tumuloſi colles 390,30. tumuloſi loci 509,25
Tumultus populares grauiſſime coercentur 50.26. Tumultuare 371,50: 426,49. tumultuantes milites vt ſedaret Iulianus 426,49
Tumultuatie 426,20. Tumultuaria manus 236,38. tumultuarii imperatores ac reguli 266,40
Tumulus publice extructus: eiuſque inſcriptio 20,28. tumulus ad cc pedes latus in honorem hoſtis foſſi. 295,22. tumulus honorarius 72,43. tumulus defuncti magna turba multiſque luminib. frequentatur 40,47. tumulus Neronis ornatur vernis æſtiuiſque florib. 98,5
Tungri ciuitas 302.24: 328,41. Tungritani,num.mil. 456,15. Tungritani iuniores 450,23
Tunicæ viriles 274,25. tunica ducalis 274,43. tunicæ iuſſæ militares 270,16. tunicæ albæ manicatæ 283,18. tunica purpurea manicata 253,24. tunicæ palliolatæ 299,22. tunicæ lineæ puræ 283,18. tunica auro diſtincta, regiorum miniſtrorum indumentum 450,18. tunica palmata 233,49: 274,43. tunicula pectoralis ſine manicis 314,11
Turbare,turbas ciere 245,24. Turbamenta 441,17. turbamenta publica 451,34. turbarum auctores viui exuruntur 403,42
Turbella popularis 314,29
Turbidi milites 363,29. turbidum ingenium 312,20
Turbo ventorum 424,29. turbines belli 441,41. turbines certaminum 518,9
Turbo Liuianus 127,13
Turbo Marcius 127,44: 128,4,51
Turbulenté 577,10
Turcorum origo 590,41
Turduli Gallicani Ephemeris 289,25
Turgana inſ. 420,27
Turini pop. 328,48. Iidem Taurini.
Turmales 365,20. ſunt & Côturmales.
Turpia dictu, hiſtorico vel reticenda, vel prætextu verborum tegenda 206,43
Turres frontib. ferratis 366,44. turres ferratæ 368,39. (ſic Turris ferrata 294,45) Turres ligneæ 391,49. turris orbiculata 378,19
Tuſcia annonaria 457,20
Tuſcus relegatur 93,2
Tuſcus Albinus 321,47
Tuſcus vicus 615,36
Tutela Danubii 163,35
Tutor veneficus 100,19
ad Tutelam vrbis expetitus 177,53
Tutelaris prætor 143,52
Tuotiſsime ſeruans 333,53
Tyana,op. Cappad. 444,15. vt capta & tractata ab Aureliano 277,4,19
Tycannius ſtip. 236,33
Tympanizare 31,35
Tyndaridæ 473,37
Tyndenſes,gens Afr. 486,48
Typho ſeu Typhoeus 226,14
Typhones 347,51
Tyrannæ,ſeu Tyrannides 265,45
Tyrannos triginta paſſus Gallienus 213,16. tyrannorum xxx vitæ vno volumine comprehenſæ 254,14: 255,7: 265,28. tyrannorum vitæ ſcriptu ſunt difficiles 177.21 tyranni minuſculi ab hiſtoricis pleriique aut prætériti ſunt, aut breuiſſima perſtricti 295,42. tyrannorum etiam bona dicta carent auctoritate 153,33
Tyrannici motus 293,55. Tyrannidis affectatæ reus 158,44. tyrannidis cauſſa vt a Marco decîſa 156,30. tyrannidis affectatores memoriæ qui perdiderit 154,18
Tyrannicidis præmia decernuntur 43,17
Tyras fl. 403,9
Tyrianthinus 303,52
Tyrii panni 303,54. Tyrii textores 312,16. Tyrii textrini præpoſitus 324,13. Tyrii coloris vſus interdicitur 91,32. Tyrus vrbs Phœn. celeberr. 313,4. Tyrus Pontica 403,8
Tyrrhenica libri 83,11
Tyſdrum op. 234,39. Tyſdritana iuuentus 235,39. Idem Tiſdrum 228,1. alibi Tuſdrum, & Thyſdrum ſeu Thyſdros.

V

Vacare hoſte 518,5. vacans opere Martio 377,33. vacans dies 272,13. vacantes tribuni 515,48. (ſic Vacans tribunus 342,28: 355,52) vacantes mil. 261,23. Vacantes ſeu adſcripti 220,44
Vacationes militares 165,35. vacatio annua 25,54. vacatio triennii 26,14
Vaccarum munim. 439,47
Vacerolus 37,25
Vacuus ab omni delicto 447,32
Vadomarius Alaman. rex 314,24. callidus 386,39. pacem ſibi & amicis regibus petit 357,5,13. Conſtantii hortatu ſecreto, bellum Iuliano facit 386,33. a Iuliano captus, in Hiſpanias amandatur 387,4. Vadomarius ex duce ac rege Alamannorum, Valentis aduerſus Perſas ſocius 452,22: 478,53. Vadomarii filius 463,38
Vadoſus locus 314,48
Vagabanta,mun. 478,55
Vagi ac ſine cuſtode dimiſſi 16,17
Vale dicunt hero ſuo liberti & ſerui tempore veſpertino, mane ſalutant 99,23. Valedicit Liuiæ moriens Auguſt. 41,9
Valens Pinarius 242,51
Valens ex proconſule Imperator Theſſalicus 249,14. Valens Theſſalonicus (ſeu Theſſalicus) tyrannidem affectas 396,5. Valentis tyr. vita & mors 261,29. Valens ſuperior 261,38
Valens a Valentiniano fratre ad Auguſtæ poteſtatis conſortium adſumitur 447,48. Conſtantinopolim profectus, conſulatum ibidem init 448,25. feſtinat in Syriam 450,4. ad Procopium debellandum regreditur 451,51. Procopio debellato Gotos perſequitur 459,23. Saporis legato reſponſa q̃ dederit 494,3. ex oriente aduerſus Gotos regreditur 508,37. Cõſtantinop. reuerſus, mox pergit in Got. 512,42. Gratiani æmulatione accenſus, præcipitanter in Gotos tendit 513,19. in fuga perit 515,28. poſt interitum hic illic iam ab hoſtibus quã a ſuis quæritatur 517,40: 518,9. ætate qua perierit 519,55 corpore qualis fuerit 516,28. virtutib. quib. præditus 516,2. vitiis quibus præditus 518,18: & 479,40: 480,11. criminantibus aures patefacere ſolitus 455,17. multis contionibus appetitus 479,53. viuus ardere iubetur ab Antioch. 502,46. Valentis Aug. dictio horrida & rudis 479,40
Valens Iouinus 472,50
Valentia ciu. 314,24: 329,2. Valentia prouincia 472,40
Valentinianus equeſtrium turmarum rector 337,9. tribunus 444,17. euadit 444,24. ſcutariorum ſecundæ ſcholæ rector proficitur 444,28. eligitur Imperator 445,38. pronuntiatur Imperator 446,29. Valentem fratré imperii locium adſciſcit 447,47. Mediolanũ profectus, conſulatum ibidem init 448,25. Pariſiis morbo liberatus, Gratianum filium Imperatorem deſignat 460,23. veterum Imp. morem quate tranſgreſſus 461,17. cum Gratiano in Alamannos proficiſcitur 463,45. in Illyricũ regreſſus, Quados debellare parat 498,10. Valẽtiniani Imp. ortus 499,30. actus & fort. 499,44. mors 499,28. ortus; vita; mors 546,31: 572,22. corporis qualitates 502,2. virtutes 502,35: vitia 500,26. & 461,18: 462,52: 461,22: 495,18: 497,30,37,48. iracundia crudelis 484,42. Valentinianus aſperitatis impetus innatos reprimere omni ex parte nequit 461,27. Valentiniani auaritia quibus rationibus excuſata 501,1
Valentinianus Valentiniani filius puer Aug. nuncupatur 502,21. Valentiniani iunioris ortus, vita, mors 547,22: 572,27. Valentiniani II vita & mors 549,37: 574,43
Valentinum lauacrum 502,47
Valentinus tribunus 357,40. Valentinus, Maximini affinis, exſul 472,24. Valentinus Pannonius res nouas per Britanniam molitus opprimitur 500,18
Valentiſſimi viri 16,25
Valeria Meſſallina 79,44
Valeria, Diocletiani filia 371,28
Valeria Pannoniæ regio, vnde dicta 371,27. incurſatur a barbaris 351,22

Valeriæ dux 490,45
Valerianæ ſtatua 620,39:629,47. Valerianæ ſtatuæ vicus 620,17
Valerianus, Pertinacis amicus 166,29
Valerianus, dux mil. præt. occiditur 128,2
Valerianus princeps ſenatus 235, 22.
Valerianus Imp. conſul 253,5. cum filius quamdiu imperarit 254,42. Valeriani Aug. ortus, vita, mors 247,8: 524,20:567,49. in ducibus deligendis iudicium 258,27
Valeriani iunioris ortus, vita, mors 248,35. cædes 255,2. ſepulcrum 248, 38
Valeriani horti 271,32
Valerianus trib. mil 258,6. Valerianus domeſticorum primus 464,47. Valerianus dux occumbit 515,48
Valerii vicus 619,21
Valerius Aurelianus 275,28
Valerius Baſſianus 159,59
Valerius Catullus 14,17:66,55
Valerius Catullinus 269,4. occiditur 273, 54
Valerius Cordus 207,52
Valerius Diocletianus Aug. 525,35
Valerius Flaccus 290,21
Valerius Marcellus hiſtoricus 242,55
Fl. Valerius Marcianus Imp. Aug. 550, 32:571,25
Valerius Meſſalla 31,29. Valerius Meſſalla de conuiuiis Augusti quæ tradat 34,53. M. Valerius Meſſalla cõſ. 99,4
Valerius Omulus 142,29
Valerii Poplicolæ ſepultura 309,27
Valetudine ſubita corripi 14,9. ſic 99, 50. valetudines periculoſas experiri 36,23. valetudinis opem ab Imp. petunt duo ægri 123,37 : i. inualetudinis
Validi intra palatium, i. potentes 495, 27
Valuit euadere 77,20
Vallares coronæ 23,28:274,41. Vallaris corona, ob direptum hoſtile vallum 290,19,32
Vallum ſudibus denſis ſtruitur 430, 55. vallo ſudibus foſſaque firmato 511,34. vallum tereti planſtrorum figura dimenſum 517,6
Valuomeres 325,6
Vandali pop. 145, 45. triumphantur 279,42. iidem Vandili 295,50
Vangiones op. 328,42:331,14
Vanidicus 515,23. Vanitatis exemplũ inſigne 457,42. Vanities, vanitas 385,52:479,42
in Vanum cadere 517,23. Vanus ſeu Planus 144,50
Vapide ſe habere 37,25
Vaporaie diætas 205,55. vaporari æſtus 565,24:451,8. vaporatis temporibus 348, 50. vaporatus efferueſcens 428,49
Vardanes, rex 418,42
Varia ſeu Maſa 193,14:200,32. Heliogabalum comitatur & in caſtra & in curiam 201,9
Variana clades 22,52: & 46,8. Varianæ thermæ 619,40:629,14
Variare cibos 191,7
Varius Heliogabalus Imp. 191,40:192, 52:198,9:207,21. Varius vnde dictus 198,30:200,32. Antoninus & Heliogabalus vnde dictus 198,23. Vario Heliogabalo Antonini nomen adimitur 202,22:207,23
Varius Macrinus 221,38
Varonilla 121,48
M. Varro legatus Pompeii 7,27
M. Varro biblioth. cur. 92,9
Varronis Murenæ coniuratio 22,30. & 44,16
Varronianus comes 439,14. Varroniani de filio ſomnium 444,54. Varronianus Iouiani Aug. filius, Varroniani nepos, conſ. 1444,38
Vaſa operis antiqui 16,11:123,46. vaſa aurea gemmata 264,54. vaſis ligneis pro aureis vti vult milites Niger 180,3
Vaſatæ ciu. 328,55
Vaſati: quære Naſati
Vaſtatorius globus 370,26. Vaſtatoria manus 456, 55. ſic plur. Vaſtatorii globi 510,55. Vaſtatoriæ manus 360,8:462,28
Vaticanus l. R. 620,33:629,41. Vaticanus pons 621,20. Vaticanus campus 622,1
Vaticina verba diuinitus ſuppeditantur 385,32. Vaticinandi ſcientiam ſub Iuliano licentius profeſſi etiam imperiti 406,44. vaticinandi veridica fides apud Chaldæos eluxit 418,54. Vaticinationes eludere 12,27
Vatinia lex 4, 49. Vatinia rogatio 6, 17
Vatrachites fl. 420,4
Vbere caſpitis fœcunda 420,32. vberi copia 410,52
Vberim ſuggerere 408,23
Vbi, cum, poſtquam 592,33. Vbiubi ſunt 473,24
V C. Celſus Ælianus 246,27
Vectatu equi 59,2. vectatu curru 205,8
Vectigal ex Ægypto 282,35. vectigal frumentarium 292,25. vectigal artium manuariarum 222,51. vectigal lenonum, meretricum, exoletorum 212,46. vectigal vrinæ 126,20. vectigalia inaudita 68,5. vltra vectigalia nihil exigi Marcus vult 144, 55
Vectigalia grauiora inlouiunt 86, 9. vectigalia omiſſa reuocantur & augentur 125,10. vectigalia ab Alexandro vt contracta 216,38. vectigalia ciuitatib. ad proprias fabricas indulgentur 222,1. vectigalia ciuitatibus reſtituta cum fundis 438,9
Vectigalium locatio 4,51. vectigaliorum fructus 62,6. vectigaliorum reſidua 42,4
Vectigalis ager 4,29. vectigales ſerui 217,32
Vectilianus Cæſonius 154,24
Vectiliana domus 610, 20 : 625, 54. Vectilianæ ædes 161,26. in Vectilianis 164,28.
Vectis inſula 112,1
Vectius Aper 168, 2. Vectius Sabinus 242, 15. Vectii Bolani balneum 609,26.621,62
Vectores nautæque 40,53
Vectoria nauis 11,48
Vecturiones pop. 462,17
Vecturius 257,10
Vegetabilis radix 402,19
Vehens, ferens 377,35. vehere ceruicibus 516,16
Vehicula donata cum inſtrum. 151, 7. vehiculis in ciuitate vti, interdictum eſt 172,33. vehiculis per ciuitates ſederi vetat Marcus 147, 46. vehicula n c ducit Heliogabalus 206,2
Vehiculorum genera 199,8 : 202,6. vehicula artificioſiſſ. 165,28. vehicula ærata, eborata, argentata 282,46. vehicula gemmata & aurata 205,20. vehicula meritoria 67,48. vehicula diſpoſita 29,54. vehiculis publicis viſus 516,48. vehiculis publicis imponitur miles properaturus 593, 42.
Vehicularius curſus 140,16. vehiculariæ rei copia data 316,2. vehiculariæ rei neruos ſuccidere 396,42. vehiculariæ rei iacturam ingentibus 371,20. vehicularium munus a priuatis ad fiſcum traducitur 174,5
Vehicularum fabricator 242,2
Veientanum Liuiæ 98,21. Veios ac Fidenas fuiſſe vt credamus, laborat veterum fides 416,45
Veiouis ædes 614,53. Veiouis fulmen 349,46
Vela foribus prætenta 74,47
Velabra 510,39. Velabrum 8,1: 89,41: 228,50. Velabrum maius 618,25
Velamine atro, abſque labra, operta capitis 363,50. Velamentum 316, 24. velamento amictus 571,30
Velia, l. R. 617,37. Velia op. Luc. 527,20
Velificatione plena ferri 559,14: 571,5. velificatione tranquilla ferri ad 484,14 (574,17
Velitares mil. 366,5. velitare auxilium
Veliuræ op. 18, 14. Velitrini ad bella cum Rom. quo inſtinctu concitati 38,42
Velius Rufus 258, 18. Velius Cornificius Gordianus conſul 284,35
Velitur concubinus 103,29
Velo patente 208,14
Velocius quam aſparagi coquantur prouerb. 57,24
Vena naturalis ſimilis oleo craſſiori 419,47. venæ laxatio in viſcerum inflammatione 499,18. vena ſæpius puncta, ne guttam quidem ſanguinis mittit in viſcerum ardore immodico 499,20. venis inciſis mori 67,40. venas mortis gratia incidere, curatio erat Neroni 93,28
Venalis pependit 74,42
Venalicia familia 18,2
Venatica præda 512,2 : 589,4. eadem Venatitia præda 484,47:493,15
Venationib. exercentur legiones 126, 12. venationes & in circo & in omnibus vrbis regionibus datæ 84, 53. venatio populo data in circo 294,14. venationes editæ 2,43. itẽ Venatio, caro venat. 216,9
Venatorius culter 75,42
Venatus viſitantes 420,36. venatus dare aut ſolus proficiſcentes ad bellum Imperatores 243,50
Venditantur pecuniis omnia 159,2:161, 4. venduntur honores & poteſtates 199,25
Veneficæ & præmia & diſcipulos dat Nero 92,4. venefico docendus traditur puer 447,21. venefici nocuiſſe conuicti, morte mulctantur 447,12. veneficae etiam ea quæ veneno necat 484,1
Veneficii quæſtio agitata 468,53. de veneficiis quæſtio agitata acerrime 482,29
Venenarii 91,49
Venenorũ plena arca 69,44. veneno infecta cultus pars 145,24:152,52.
Veneni dati argumenta 58,43. Veneniorum artibus ſe polluiſſe conuicti, necantur 469, 6. Venenum pœnitentia cromitur 84,54

Venera-

Venerátur ſingulos & vniuerſos Tiberius Imp. 49,1. venerari voce ac manu 75,32. item paſſ. ſign. venerato numine, i. adorato 404,18
Venetianus dux 252,32
Veneta factio 109,45. Venetianorum factio 151,16
Veni, vidi, vici 8,4
Veniam eius honoris peto 247,44. Venialé pacem poſcere 459,53: 475,35
Venter proiectior 117,12. ſic 97,20. venter cuique ſolarium eſt apud Perſas 422,34. ventris flatum crepitumque in conuiuio emittere per Claudii edictum licet 81,4. ventris onus auro excipere 206,14
Ventilare aliquo 36,23
Ventis loqui 442,55. ventorum nominibus dicti curſores 136,13
Venuleius 1 e 223,53
Venus, talus 34,19. Veneris ædes 617,64. templum 611,22. inaurat 219,49. Veneris perſonam agens 199,19
Veneris almæ vicus 618,40. Veneris calæ templum vnde dictũ 232,43. Veneris Capitolinæ ædis 59,41: & 108,24. Veneris Erycinæ templum 615,17. Veneris Paphiæ oraculum 117,30
Veneres loci 52,36. Veneriæ rei auidus 243,58. Veneris vſus, rabioſa quædam ſeruitus 437,17. Veneris rei ignarus 184,3
Venuſtus conſul 238,37. Venuſtus procur. 270,51. Venuſtus vicarius 411,24. Venuſtus ex vicario 468,41 Venuſtus largi apparitor 452,43
ſoler Vepres naſcuntur etiã roſæ 333,23
Verbenas felicis arboris geſtans 481,8
Verbenatus infulatusq; 65,7
Verbo mandare 156,2. verbo tenus quærere 496,42. ne verbo quidem tenus repertas 448,3. item,
Ad verbũ excerpere aliquid ex ſcriptore aliquo 37,49. ad verbum dicit hæc, pro, his ipſis verbis vſus eſt 6,43
Verbum prodictũ 11,3. Verbi gratia 342,47. idem Verbo tenus 446,8
Verba reddere 44,47. verborum concertatio, λογομαχία 396,39. Verba inania periculũ creant interdum 380,12. Verborum reconditorum fœtores 37,4. Verbis ſenatus miſſi legati 171,33
Verboſiſſ. ſcriptor 295,48
Vercellum op. 397,50
Verconius Herennianus 282,52
Verecundia oris 125,4. verecundus vultu 243,22
Verendus ore 234,17. Verendorum nominibus appellati homines 160,8. alibi Pudibilia membra d.
Verennianus 362,53
Veretra deligata 55,40
Verianus Celer 257,43
Veridicæ æquitates 455,33. Veridicè prædicere 502,42
Verinianus 383,19
Veriſſimus Comes 332,54. M. Veriſſimus 196,39
Veritas, periculis contigua 445,15. ſilentio vel mendacio corrumpitur 518,42. oppreſſa reſpirat 334,21.
Veritati addere 467,25. Veritatis oratio libera eſſe debet 346,50. Veritatis ſermo ſimplex eſt 315,15
Vermiculatis corpora 366,20
Vernaculi 194,24. Vernaculi ſeu Vernaculi 109,47. Vernacula his 350,35
Verni anni, i. tempore 317,47
Vernulæ 194,16
Verrens ſuppoſita 305,30
Verrius Flaccus 37,15
Verſabiles motus 318,3. verſabiles caſus 511,33. verſabilis fortuna 416,38. verſabiles mentes 307,11. verſabiles ad omne momentum homines 313,51:& 315,38. verſabilis gens 371,11. verſabilis princeps 312,40. verſabilis fœmina 334,12
Verſalpus: quære Veſtralpus.
Verſatiles tabulæ 91,8. verſatilia triclinia 203,26
Verſicolores calices 297,41. Verſicoloribus velis 67,14
Verſificare 395,37. Verſificatores 197,20
Verſus pentametri metri 197,2. verſus Græci ex Latinis Virgilii 231,9. verſus e Græco in Latinum trãſlati, minus diſerti 194,38. verſus fide maiore quam elegantia e Græco tranſlati 258,48. verſibus malis reſpondetur pectoribus 193,49
Vertæ populi 365,7: 367,22
Vertices principiorum 321,45. ſic Vertices honorum, i. honoratiſſimos quoq. 319,48. item Vertices vndarum prærupti 403,3: qui alibi Vortices. hinc Verticoſus fl. 306,27. verticoſi gurgites 342,52
Vertigo, conuerſio 165,20: 204,10. vertiginis impetus 343,22. vertigines ventorum 424,29. vertigine perennium rerum 512,40
Veruecina pellis 157,14
Verus Antoninus 138,3. Verus Cæſar 147,3. Verus verum ſcribit 155,38. d. Veri Parthici arcus 609,31: 622,50
Verua miſſilia 341,15: 511,37. verutis & pilis forare 464,43
Veſci quandocumque ſtomachus deſiderat 35,37. veſcentes ferarum more populi 403,24
Veſeui montis conflagratio 118,35
Veſicam leuare 187,12
Veſpaſiæ, locus 111,23. Veſpaſia Polla 111,18
Veſpaſianus Galbæ infenſus 103,22. Veſpaſiani ortus, vita, mors 111,29. vii conſulatus 126,10. lacus 609,24. balneum 821,53. templum 614,49: 626,49
T. Veſpaſiani ortus, vita, mors 116,48
Veſpaſius Pollio 111,20
Veſpaſiorum monumenta 111,23
a Veſpera, ab occidente 408,13
Veſpere, veſperi 373,23
Veſpronius Candidus 169,2
Veſtæ penus 199,34. Veſtæ templum 614,30: 626,52
Veſtale ſacerdotium 25,23. Veſtales cum ſacerdotibus ceteris, legationi deprecatoriæ adhibeantur 169,16. Veſtales ad ſpectacula inuitantur 86,52. Veſtalium locus in theatro 28,45. Veſtalis ſtupratur ab Heliogabalo 199,32. Veſtalis vi conſtuprata 90,19. Veſtalium ſtupratores vt puniti 121,40. Veſtalium virginũ inceſta vt punita 121,46. Veſtalium maxima 247,39. Veſtalis maxima 16,52
Veſtiarium 282,38
Veſtigia deorum exeuntia 161,22. veſtigiis auerſis regredi 409,28. veſtigia, pedes 354,47
Veſtiaus Atticus 92,39. Veſtini baſilica 622,12
Veſtis ingenuis ingenua, ſeruis ſeruilis 212,35. veſtes Imperatoriæ 165,12. veſtem priuatam retinet Tacitus Aug. 286,19. veſte alba vſus Alexander Aug. 208,12. veſtium cultus ambitioſior 309,28. veſtis aurata 215,19. veſtes e villis conte xtæ 503,46
Veſtis alia domeſtica, alia forenſis 503,24: & 217,42. veſte domeſtica plurumq; vſus Auguſtus 34,47. veſtem bis induere Nero noluit 90,52. veſtis mutatio Hunnis nulla 503,24. veſtẽ ſcindere in iræ furore 236,12. Veſtis a pectore diſciſſa in mœrore 7,15: 95,3
Veſtis donatio 216,55. veſtes triplices ob meritum datæ 290,30
Veſtitores 217,21
Veſtitu ordines diſtinguere cogitat Alexander 213,31. veſtitus aulicus 215,6. veſtitus nitidi ſtudium 189,51. veſtitus luxurioſiſſ. 203,46. veſtitus exiguus 175,43. veſtitus priſtinus 27,33
Veſtra clementia, Diocletiane Aug. 134,55: 152,54. veſtra clementia P.C. 191,54
Veſtralpus rex Alamanorum 337,55. eſt & Varialpus 357,14
Veſuntioꝰ op 331,4. idem Beſontio
Veteramentarius ſutor 106,50
Veterani a Cæſ. vt remunerati 8,6. a Probo donantur agris latronum 293,33. veteranorum miſſiones ratas facit Tiberius 52,27. item Veteranis manib. libros euoluere 276,23
Veteranio exauctoratus 318,42. a quo proditus 389,30. occumbit 434,50
Veterafinus 144,28
Veteratoris cuiuſdam improbitas 334,29,34
Veteres milites: oppoſ. tironibus 225,29. Veteres noſtri 459,6. i. maiores.
Veternenſis Maſſa 317,52
Vetita fabricari 483,27. vetita cupiuntur validius 320,22. magis appetuntur 212,50
Vetronius Thuxinus 215,34
L. Vettius 3,43
L. Veturius 207,52
Veturius Macrinus 169,32
Vetuſtates viſere 171,4. vetuſtatis lectionibus expolitum ingenium 495,22
Vetuſtiſſima nauis 15,13
Vexati tormentis 500,31. Vexationem ignominiamq; vitare 55,27
Vexilla collegiorum & caſtrorum 279,51. vexillum in puppe 61,30. vexillis ſublatis claſſica ſonant 507,14. vexilli ſublatio, pugnæ ineundæ ſignũ 464,12. vexillum ſuis ereptum in hoſtes conuicit Sylla 340,53
Vexillis honoratus princeps 267,26. vexillis puris donatus Probus 290,20. vexillo cæruleo donatur Agrippa 23,30. vexillum flammeum 378,12. vexilla bicolora 274,42. vexilla purpurata 234,45. vexilla auro rigentia 335,19. vexilla in commonia 623,29: 632,20. vexillorum inſignia 322,47. vexillis regendis adſcitus 163,16
Vexillarii 196,40. vexillariorum tribuno deputat Imperator 190,30
Vexillatio 102,52. vexillationum tribuni 434,12

Vexilliferi 279,12
Viæ exploratoi 54,51. viarum ductores 349,47. viarum munitio 25,9. viarum verrendarum cura 112,57. vias verri & conſpergi iubet Caligula 68,39
Viæ militares 29,54. Via lata 615,51: 625,64. Via ſacra 611,24. Via noua 628,48. Viæ nouæ caput 618,54. Viæ R. ccxx, 623,1: 631,34
Viare 581,27. Viatores, viatores 327,37,51. ſic 369,45: 435,31. Viatorum lex 79,15. Viator conſulis 42,58
Viberini vicus 620,27
Vibius Criſpus 120,18. Vibius Paſſienus 264,4. C. Vibius Trebonianus Gallus Imper. Aug. 523,28
Vicariæ, ſ. præfecturæ 273,48. ſic Vicaria Hiſpaniæ 412,24. Vicariam deferre 470,43. item plene, Vicariam præfecturam regens 467,12. vicariam præfecturam curans 310,54. vicariam præfecturam in vrbe curantes 470,7. Vicaria poteſtate curans 548,8. Vicariæ poteſtatis apparitores 461,37
Vicarius, qui vicem alterius implet 274,3,5. ſic 140,7: 468,32. vicarius tribuni 275,8. vicarius Romæ 469,18. vicarius Aſiæ 463,9. vicarius operis 169,8
Vicatim circumduci 66,44
Vicem alterius ſumere 273,51. vicem agēs armaturarū rectoris 321,16. vicē Romani curans 480,27. in vicem Caii, pro, Caii loco 74,22. ſic, ad vicē capitum, pro capitibus, ſeu capitum loco 500,38. vice oraculi, velut oraculum 387,50. item, Vice ſermonum nulla, id eſt nullis colloquiis 421,52. vice verſa cōſurgere 455,41
Viceaiquini aur. pro ſing. cap. 332,39
Viceſimæ hereditatum curator 202,8
Viceſimatio 194,2
Viciſſim, alternis vicib. 84,19
Viciſſitudinis reddendæ pacto adſcriti 339,48. viciſſitudo rerum humanarum 518,15
Vicomagiſtri R. CCLXXII, 632,17. Quot autem in quaque regione ſint, docetur in præced. 609,621
Victi iuga quæ imponantur 293,18
Victimæ Neroni cæſæ 89,42. Victimarius 150,24: 158,28. victimariorum caſtra 625,53. victimarius vnde dictus Iulianus 407,29
Victobali pop. 552,20
Victorem ſe pronūciat Nero ipſe 89,25
Victor Aurelius, cognomento Primus 191,42
Victor, ſcriptor hiſtoricus 590,44. Victor dux 423,46. 428,34. comes 430,31: 431,19. obſes datur 441,20. Valentem in orientē ſequitur 448,19. magiſter eq. mittitur ad Gotos 459,24: 460,2. in Perſidem mittitur legatus 494,9: 508,58. cunctator & cautus, Valentis præcipitantiam inhibere conatur 513,40. Victor comes periculo ſe eximit 515,18
Victoris vicus 618,51
Victores, num. mil. 452,1: 462,26. Victorum legio 439,40
Victoria æquitati iungi ſolet 416,54. victoria prędę cupiditate pene amiſſa 269,20. victoria tutior quæ 315,22. victoria vera quæ 396,23. victoria immoderatius exercita 20,50
Victoria Romana in ſenatu aligera 210,22. Victoriæ ſignum in curia 41,24. Victoriæ tres Seuero & duobus filiis cum titulis ſuis locatæ 176,32. Victoriatum aurea ſimulacra Imperatori ob imperii primitias offeruntur a prouincia 476,51
Victoriæ ædis, cum ædicula Victoriæ virginis 614,4. Victoriæ auteæ ſtatua 614,8. Victoria Germaniciana 617,41: 628,4
Victoriæ ſeu Victorinæ vita & mors 265,19. Victoriæ quantum tribuerit Zenobia 265,7
Victoria ſiue Victorinus vnde nominatus a quibusdam Iulianus 242,39
Victoriales dies 249,36. victoriales triumphi 398,40
Victorina ſeu Victoria 256,14,37: 262,50
Victorinus præf. 159,36
Victorinus tyr. 250,40. Victorini tyr. vita & mors 256,50. Victorini iunioris vita & mors 256,51
Victorinus Maximini vicarii amicus 468,54. defunct' inſimulatur 469,25
Victouali pop. 247,19
Victricia vexilla 358,42
Viculus 272,10
Vicus nouus 619,25. Vici Romæ CCCCXXIIII, 632,15. Quot autem in quaque regione ſint, docetur 609,621, & deinceps. Vicorum magiſtri 25,5: 58,25. idem compoſ. Vicomagiſtri.
Vici, pagi 228,14: 225,8. Vici in modū oppidorum exſtructi 419,18
Videricus rex 505,12. idem Vithericus 506,31
Vidini, ſeu Hedoni, pop. Schyt. 504,10
Viduarius rex 352,10
Viduata coniux 99,26
Vienna op. Gall. 326,46. Viennenſis prouinciæ ciuitates 329,2
Vietus 359,3
Vigilantia Iuliani 457,27. vigilantiæ exempla inſignia 552,1
Vigilias agere 389,42. vigiliis & præcincturis tutari limites 472,38. vigiliarum & ſtationum vices explorare 437,28
Vigilum præfectus 201,5. vigilum primorum cohortes 613,34
Vigintiuiri 18,52
Vilis negligitur 370,14. Vilitas ea omnium continētia naſcitur 165,25
Villa publica P. 491,3. villa publica R. 616,12. villa priuata Valeriani quantum per Aurelianum locupletata 274,1. villa Cæſariana 512,46
Viminalis collis & terræ 612,13. Viminalis campus ſub aggere 612,26: 625,16
Viminatium op. 173,6
Viminei plutei 566,44. Viminei lauſara 612,33
Vinariingri 419,21: 492,47. vinariæ tabernæ 310,39. vinaria taberna ante horam quartam patere vetatur 475,20. Vinarii 82,31: 215,3: Gr. οἰνοπώλαι.
Vincentius tribunus 405,37. e latebris prodit 487,28. Vincentius vicarius 486,27
Vincere qui vult, clementer ſe agat 277,30. vici L. milia: phr. aleat. 34,24
Vincula aurea 265,12
Vindelicum bellum 44,27. Vindelici domantur 22,28. liberantur 280,10: 281,39
Vindemias cum amicis agere 240,51 vindemiam Heliogabalus vt celebrarit 200,47
Vindex Iulius 94,21,40. Vindex Galbam aduerſus Neronem excitat 100,26. L. Vindex imperator a militibus factus 207,36. (Vindex poſcitur: ſignif. ambigua 95,44) Vindicis mors 101,1
ad Vindictam ducitur accenſus, id eſt ad vindicandam ducis cædem 386,32. vindicta ſui doloris in Imperatore, diſplicet Marco 156,12. vindictam facinoris timens 360,59: i. pœnam.
Vineta in prouinciis ſuccidi præcipit Domitianus 122,26. Vinearum exciſionem reuocat Domitianus 123,47. Vinearum plutcorumque obiectu tecti 378,13
Vinicius 34,16. Viniciana coniuratio 93,15. forſan Vindiciana, nempe Iulii Vindicis.
Vinidius Verus 140,13
Vino exſtinguere calcarias 457,35. vino maior & iræ furor obuiitur 228,44. vino in expeditione interdicit Niger 180,6. in vino prudentior Bonoſus 299,6. vini poculis aſſuetus 55,25. vini vſum ignorantes 307,46
Vini inopia ſeditiones Romæ excitat 508,40. vini inopiam turbulente cauſſatur populus 524,52. vinum poſtulantes, ablegantur ad aquas ſalubres 179,23. eodem remedio vini caritas ab Aug. leuata 27,49.
Vinum gratuitum populo præbere qua diſpoſitione cogitarit Aurelianus 283,5
Vina variantur in conuiuio Gallieni 253,36. vinum conditum roſa, maſtiche, abſinthio 237,23. vinū menſale 273,40. vina fiſcalia 283,16. vinum ruſum 283,32. vinum purpureum iubitio factum 288,7
Viperæ morſus 405,41. Viperæ morſum ſanat ſuccus taxi 76,53
Vipſanii lacus 609,24
Vir omnium mulierum 11,1
Viragines inſignes 473,28. viragines Dido, Semiramis, Cleopatra Zenobia 263,46. virago inſignis Zenobia 252,23: 264,27: 278,2
Vires arte ſuperantur 226,50. virium inſignium exempla 257,12: & 225,46
Virgæ dextris vpeiæ 510,2. virgis ad necem cædi 96,55. virgis cæſi ſecuri percutiuntur 154,19
Virgantia caſt. 328,1
Virgilius, Plato poetarum 214,43. a Caligula cur reiectus 66,29. Virgilii Gallus in Bucolicis qui 345,15. Virgiliani verſus ad poſteriorus ſæculi principes accommodati 155,55. Virgilii verſus de principe paſſi diuturno 135,35: 237,45. Virgilianę ſortes Adriano quid reſponderint 126,58. Virgilii ſortes Alexandro Seuero datæ 210,29
Virginea aqua 616,16
Virgo maxima 121,49: 199,57. virgo maxima Veſtalium 247,59. virgines Chriſtiano ritu cultui diuino ſacratæ 363,53. virginis raptor relegatur 332,51. virginis violator capite plectitur 325,12. virginum captarum ſtupro gloriatur Proculus 298,32. virgines ſtrangulari nefas 55,21. virginum curſus 220,44. Virginis cæleſtis domicilium 515,9

Virtarius

Vitiarini belli cauſſa 98,45
Viridaria lauro, myrto, & buxo frequentata 242,14
Virilia radantur 206,7
Virilis togæ dies 33,16. virilis toga datur cum ſtatura permittit 83,22. virilis toga ſumpta xv ætatis anno 141, 40. Viriplacæ ædis 617,21.
Virtæ ſitus, conditor, firmitas 379,52
Virtingi pop. 267,55
Virtutes magnorum virorum, tantæ ſunt quantas eſſe libet hiſtoricis 289 7. virtutes præcipuæ quatuor 437, 11. Virtus contenta labore partis 355,1. Virtutis ædis 621,49. Virtutis vicus 609,12
Vim ſibi inferre, crim. 76,49. Vi, viribus 395,4
Viſa nocturna 317,1. viſorum interpretes 413,27
Viſceratio 8,12. viſcus e foco raptum mandere 109,32. viſcerib. hoſtium paſci 428,15. e viſcerib. hoſtis alimenta comportantur 343,50
Viſio, acies oculorum 336,13. viſus recipiunt e ſomnii monitu 133,54
Vita hominis longiſſima quot annos attingit 267,1. vita longior & ſalubrior Thracib. vnde ſit 459,29. vitæ termini a primigenio ortu adſcripti 480,3. vitæ tædium 319, 38. vitæ tædium e morbo vehementi 133,43. vitæ renuntiare 101,2. vita contamnitur a philoſopho 481,50. Vita quotidiana & domeſtica Alexandro quæ fuerit 214,10. vitæ ordinem quem tenuerit Veſpaſianus 115,49. vitæ rationem reddere 76,41 in Vitis conſcribendis quæ notanda 191,3. vitę prodigioſorum tyrannorum cur memoriæ mandatæ 198, 9. vita principum viuorum, non ſine reprehenſione dicitur 303,32. vitæ principum bonorum, verſibus ſcriptæ ab Alexandro Aug. 213, 42. vitam ſuam conſcripſit Auguſtus 36,52. ſic Claudius Cæſar 82,53: & Adrianus 126,15: 130,53: & Seuerus Aug. 170,52: 178,26: 182,40
Vitalia dilancinare 409,21. vitalibus obſtructis necare 429,53. vitalibus exemptis necare 202,25. vitalibus extractis interiit 320,28.
Vitalianus præt. mil. dux 235,22. Vitalianus Herulus 444,29. e domeſtico comes 444,30. Vitalianus miles (452,7
Vitalius Victor 173,45
Vitaxatæ Perſis qui 418,5
Vitellia 106,42. Vitelliana 106,44. Vitellia colonia 106,45
Vitelliana vita 150,45. Vitellianum bellum 119,42
A. Vitellius 107,1. A. Vitellii Imperatoris origo, vita, mors 107,26. Vitellii filiam maritat & dotat Veſpaſianus 114,47
L. Vitellius 107,8. P. Vitellius 106,53. 107,4. Q. Vitellius 106,40: 107,3: Vitellius conſ. 189,24
Vitelliorum origo & claritas 106,36
Vitheticus: quære Videricus.
Vithicabius rex Alaman. 463,38. idem Vithigabius 500,2
Vithimiris rex 505,8
Vitia pleraque virtutes imitantur 501, 18: & 496,5. vitium corporis ſponſæ oſtendit ſponſus, ne fallat ignaſâ 98,55. vitium inter inguina prominens 160,42. vitium auriũ 202,10
Vitis ab Adriano quibus centurionib. data 129,18. vites habere, vinumque conficere, permittit Probus 294,9. Vites exſecantur ab hoſtib. 477,17
Vitralia Fauſtina 158,18
Vitreæ quadraturæ 296,20. vitreorum varietas & operoſitas delectat 286, 35. Vitrearii 212,51. Vitrarius vicus 621,59. pro eodem Trium ararum vicus 609,13
Vitrum conflatur Alexandriæ 297, 32. vitrũ ſpernitur a Gallieno 253,35
Vitrodorus reg. Quad. 352,30
Vitruuii Fundani ædes 617,9
Vitruuius Secundus 158,15
Vituli marini pellis 38,5
Vituperari ſecus dicta & facta vult Iulianus 405,19. Vituperatione publica carere 116,52
Viturgia 298,23
Viuam*, exclamatio in cõuiuio 334,36
Viuatia 204,8: 512,26
Viuentius præf. vrb. 458,3. præf. pr. 498,12
Viuificus vigor 385,35
Vix ægreque 232,16. vixdum reperacta 251,48. vixdum adoleſcens 377,28
Vlciſci ſe de ſenatu 173,22. in vlciſcendo lenitas 14,22
Vligines paluſtres 464,24
Vlpia Gordiana 233,20
Vlpianus præfectus 179,17. Vlpianus iuriſperitorum primus 210,51. iuriſperitiſſ. 223,50. remouetur ab Heliogabalo 202,11. quib. honorib. affectus ab Alexandro 213,19: 214, 41: 215,20: 219,50
Vlpia bibliotheca 271,42. Vlpium forum 147,30
Vlpius Crinitus V.C. 273,49. iti conſul 280,47. Vlpius Marcellus 140, 14. Vlpius Silanus 276,2. Vlpius Traianus 126,12. Vlpii Traiani Imper. vita & mors 563,33
Vlterioris. pœnis damnati 373,19
Vltima minitari 463,48. ad Vltimum, tandem 411,7: 515,21
Vltra homines multa & fecit & dixit 277,36
Vltrices diræ cæſorum 471,7. ſic 478,14
Vltro citro commeare 62,42
Vltus, Aſpacuræ f. 466,29
Vlulabilis clamor 378,26: 424,11
Vlyſſes replicare apud Phæacas formidat 462,15. Vlyſſes ſtolatus 63,39
Vmbilicus vrbis R. 614,48: 626,48
Vmbo vrbonem trudit 340,33
Vmbræ vbi colli 409,55: 410,7. vmbræ furiales 72,8
Vmbracula theatralia 310,39. vmbraculi penſilis foramen 474,12
Vmbratica loca, quæ in vmbra captantur 496,31. vmbratilis homo 350,37. vmbratilis miles 359,36. vmbratilis dux 452,42. vmbratile imperium 396,51
Vmbria, reg. It. 7,21
Vnanimanti ardore 507,40. vnanimantem plebem timens 399,25. mi vnanime frater 182,50
Vncinus 414,32. Vncos oſtentat carnifex 53,51. vnco tracti puniti 55,19. vnco trahatur hoſtis deorum ac reipubl. 162,6
Vnctus lauabatur 214,29
Vndabundus 348,22. Vndatim currere 447,19
Vndecumque gentium 299,3. Vndidegentium 296,46
Vnguentaria taberna 18,52. Vnguentarius vicus 615,55: 626,58. Vnguentarius 13,19. Vnguentis lauari 67,10
Vnguibus male mulctari in tortura 481,27
Ὀννα φῦλα, Hunni 503,2
Vnio ex aure ſuſpenſus 108,5. vniones magni ponderis 2·9,47. vnionum conchæ 91,8. vniones margaritæ vnde dicti 423,14
Vniuerſis & ſingulis 49,5: 376,41
Vniuiria ſacerdos 266,4
Vnum ſpirantibus animis 464,8: 488,13
Vocabulum dedit, nomen impoſuit 419,54
Vocalezes oleti 215,12. Vocatores 67,54
Voces animalium quibus vocabulis nominentur 190,5. vocis augendæ & conſeruandæ cauſſa quæ factitent cith. 88,5. vox timore abrumpitur 351,35, 40
Vocontii pop. 255,54. Vocontiorum ora 328,19
Volare ſupra nubes 16,23
Vologeſſia vrbs 418,40. Vologeſus rex Parth. 98,8: 113,24: 120,7. bello Rom. petit 143,6
Volones 147,10
Volubiles fatorum ſortes 447,10. volubili ore 443,1. volubilitas verborum 37,27. 349,27
Volucer, Veri Cæſaris equus, & calix 151,17: 152,46. Volucriter 343,52: 390,5
Volumina fumi 343,30. volumen geſtorũ Imperatoris recitatur 479,37. voluminum aceruis cõcremati 482,5.
Voluntarii mil. 147,10. voluntarii milites a barbaris ad Rom. tranſeuntes 575,53. voluntariis pollicitationibus excitantur 120,5
Voluntate, ideſt volens 387,46. Voluntatem condere, id eſt teſtamentum cond. 469,28: 474,28. idem Voluntatem poſtremam ordinare 395,27
Voluptabile hominibus ocium 421, 43. ſic 504,44
Voluptarii, voluptaris artifices 215,53. Voluptarii, voluptatib. deditis 155,5. ſic Voluptarius princeps 150,17
Voluptates diffluentes 135,55. voluptatib. ne ad neceſſitatem quidem naturæ, indulget Iulianus 437,31. A voluptatibus, nouum officium a Tiberio inſtitutum 51,29
Voluſianus conſ. 248,55. Voluſianus Cæſar 523,39: 567,33
L. Voluſius Metianus iuriſc. 141,28: & 140,14
Vomicæ, praui liberi 32,49
Vomitandi cõſuetudo 109,22: & 81,10
Vonones Parth. 52,39
Vorago profundorum 455,35. voragines menſarum 309,48. vorago orientis 323,3
Voraginoſum flumen 361,47: 431,33
Voratrinæ 348,38
Vortumni ædis 615,36. Vortumni ſignum 615,29. Vortumnus in Loreto maiore 619,34
Vos ipſe, ſacratiſſime Imperat. 146,38
Vota in proximum luſtrum ſuſcipiebantur 40,18. vota ſuſcipiuntur pro principis filiis 53,45. vota ſuſcepta pro ægro 83,37. votorum nuncupatio 95,55

Vota hominum credula 198, 46. votorum inanitata cruciari 446,28. ex voto currentis 380, 22
Votiuum illi fuiſſe: id eſt in votis illi fuiſſe 249,39
Vr, caſt. Perſ. 441,53
Vrbaniciani milites 190, 21: & 186,26
Vrbicæ res 89,6. vrbica annona 22, 3. (ſic vrbicæ annonæ 283,1) vrbici negotiatores 10,19. vrbici magiſtratus 29,20: 122,37. vrbicus præfectus 203,6. idem Præfectus vrbanus 202,3
Vrbicius. Meſopotamię dux, legatus ad reg. Perſ. mittitur 494,10
Vrbicus Lollius 138,20
Vrbs Romana 246, 45. eadem Vrbs ſacratiſſima 457,30: & Vrbs æterna 308. 37,46. Vrbis æternæ decora 355,17. Vrbis muri dilatantur 276, 46: 281, 1. Vrbis moderator & rector idē qui Præfectus 457,28, 36. idem Vrbi præfectus 350,54. Vrbis præfecti a IIII, ſinguli ſcilicet per ſingulas vrbis regiones 203,9. Vrbis curatores XIIII 214,55. Vrbis natalis 166,32. Vrbis annus milleſimus magna ſolennitate celebratur 241,28. Vrbis templum 132,9: 336,15. viſe & Roma.
Vrbes ab Aug. vt tractatæ 29,29. operibus exornantur a Cæſare 6, 8. vrbes recludi machinamento quo ſolitæ 414,43. vrbium mater, metropolis 306,39. ſic 347,44: 390, 24: 415 31
Vrceti argentei & aurei incluſi 272,4
Vrinam facere ante principis ſtatuas aut imagines, capitale 186,43
Vrius rex Alaman. 337,55: 357,24
Vrnula aurea 177,6
Vrſacius offic. mag. 447,55: 448,33
Vrſi Perſici 430,10. vrſi exarmati 204, 17. vrſi mimum agentes 303, 36. vrſæ hominum ambeſtrices 485,18. vrſi mille vna die exhibiti 233,36
Vrſicinus ex oriente auocatur 315,42,53. accuſatur 318,53. accitur contra Siluanum 322,53. cum magiſterii poteſtate mittitur in orientem 336,43. iterum traducitur apud Conſtantium 338,11. Barbationi ſucceſſor deſtinatur 359,6,32. in Meſopotamiam reuerti iubetur 359,51. Sabiniani inuidia deſtituitur 366,3. calumniis appetitur 374,22. militia depoſita ad otium digredi iubetur 374.39. Vrſicini magiſtri armorum filius 515,50
Vrſicinus cum Damaſo contendit de ſede epiſcopali 458,6. pellitur 463, 25
Vrſicinus Romæ vicarius 470,9
Vrſicinus rex Alamanorum 338,1: 357,14
Vrſinianus dux 295,2
Vrſulus comes 334, 19, 26. Vrſulus præf. ær. amarius de militibus queritur 382,35. occiditur 398,8
Vſafer reg. 351,51: 352,4
Vſcudama op. 316,43: 459,10
Vſque periculum 345,53. vſque adeo-donec 55,52
Vſui congrua 378,5. Ex vſu, pro more ſuo 342,42: 349,37
Vſucapta 122,15. Vſucapi 496,44
Vſura contrahitur 213,24. vſuris lenoribus mutuatas pecunias grauiori fœnore collocare 27,12
Vt multum, plerumque 282, 48. Vt minus, minimum 442, 34. item Vt, poſtquam 380,22. ſic Vt primum traiecit 89,1. item Vt, licet, quamuis 509,22
Vtilius 249,19
Vtres inflati, conuiuis ſubſtrati 204,22. vtribus inflatis innare 12,13. vtribus coagmentatus pons 440,28. vtribus ſuffulti lecti, nauium vicem præſtant 492,46
Vtricularius 97,44
Vtrimque ſecus, ex vtraque parte 391, 54: 479,4
Vtroſque illos, pro Vtrumque illorum cum ſuis 181,42. Vtrumque, &-- & - 385,11
Vux Apameſtæ 203,22
Vulcanus deorum pater 346, 31. Vulcani area cum Vulcanali 611,31: 624, 40. Vulcani ædis 615,59. Vulcani inſulæ 348,36
Vulcatius Rufinus 393,7: 461,23. Vulcatius Rufinus præf. vrbis moritur 464,51
Vulcatius Terentianus 238,3 (48
Vulgatis mulier 106,51 Vulgaritas 147
Vulgatiſſimæ meretrices 125,36
Vulgi leuitas 309,6
Vulpes pilum mutat, non mores 115,19
Vulterius notarius, poſtea conſul 449,4
Vultu minus familiari reſpicere 15,27. vultus idem ſemper M. Antonino 245,36. vultus grauitas ad habitum compoſita triſtiorem 496,15. item Vultus, facies 270,14. ſic Vultu nigro 296,32. vultum operiens 342,10. vultuum humanorū ſimulacra capitib. aptata 434,20. vultibus conſecrata Imperatorum dignitas 295, 18. vultus Imperatorum adorantur 246,32
Vultuoſum os 482,51
Vultur Ægyptiis quid ſignificet, & cur 345,31
Vuluam & ſumen inferri ſibi vetat Iulianus 331,55
Vxor, dignitatis nomē, non voluptatis 136,17. vxor ſortitione ducta 50,18. vxoris iuſtæ loco habetur liberta 111, 53. vxoris iuſtæ loco ſororem habet Caligula 64,2. vxorem repudiare Cæſar non vult 1,18. vxores ducendo ac reiiciendo nouem duxit Carinus 302,54. vxores plures liberorum quærendorum cauſſa concedi voluit Cæſar 10,54. vxores plures paucioresve pro opibus quiſque adſciſcit apud Perſas 422,31. vxores mercenariæ, ad tempus conductæ ex pacto 307,38. vxorem & liberos qui non cogitat, pius non eſt 155,48 Vxor incentiuum mariti 304,35. vxor lenire maritum debet, non exaſperare 305,13. vxor loquacitate ſua & ſe & maritum perdit 357,29. vxori nimis indulgens princeps 146, 32: 175,22. vxoribus addictus princeps 80,27. vxorem armatam ſibi adequitare iubet Caligula 64,26. vxoris imago lugubris in ſomnis, funeſtum omen 498,46
Vxoria ornamenta 92,42. vxoria veſtis 145,50. VXORIVS, poema 233,28

X.

Xerxeæ claſſis inſtar 414,3. Xerxeis copiis numeroſior exercitus 268,7, 26. Xerxis pons 62,47
Xiphidius præf. ærarii 274,23
Xyſtarcha 385,22. Xyſtis excolere 34, 42. Xyſtici 101,46. xyſticorum certationes 29,10

Z.

Zaba, Zenobiæ ſocia 277,3
Zabdicena regio 412,3. Zabdiceni ſagittarii 378,44
Zagrus mons 370,8: 419,23
Zaita, locus 415,37
Zamma, Maur. 486,5
Zanchæ 271,7
Zariaſpes fl. 421,4
Zeno relegatus 54,7. Zenonis philoſophi conſtantia 314,8. Zenonis Aug. ortus, vita, mors 551,48: 575,39
Zenobia marito ſuccedit in imperium 252,21. triumphatur 279,48. Zenobiæ ortus, vita, mors 264,17. Zenobiæ laudes 260,36. fortitudo 278,2. poſteri 263,49. Zenobia, Zenobiæ poſſeſſio 265,15
Zetæ, diætæ 205,48,55
Zeugma 362,16
Zianorum legio 434,52
Ziata caſt. 367,26
Zinafer Sarm. ſubregulus 351,44
Zizais regalis 351,33. Sarmatis liberis rex imponitur 352,25: 354,22,52
Zodiacus polus 445,55
Zoe Aug. 584,2
Zombis vrbs 419,49
Zona ſe aureorum plena circumdat Vitellius 110,30. in zonis aureos & arg. nummos portare vetat Niger 180,14
Zoroaſtres magus 419,24
Zoſimio procuratori Syriæ 270,6
Zoticus 200,32. Zuma 270,26

CORRIGENDA.

Pag. 1 & 2, in margine omiſſa ſunt capitum notæ numerales, 1, 2, 3, & cetera uſque ad 12. itidemque pag. 5, 6, 7, 8: ac rurſum 11 & 12. 9. 6, v. 23, *ſcr* Æmilium: & 50, *nihil*, *coniunctè*. 12, 9, bibliothecas delegauerat. 16, 10, ſepulcra: & 45, le. alé. 18, 21, Cæſus, & deinc. 19, 1, OCTAVIANVS AVGVSTVS, *abſque diſtinctione: itemque in ſeq.* 23, 30, 10 Sicilia. 24, 47, pronuntiarant. 28, 46, ſpectaculo. 32, 52, reperientur. 33, 12, ſuprema iudicia. 40, 27, omina. 34, 29, lupanari. 55, 20, ſubiecti [tractique:] int. 66, 12, proſtetum. 76, 1, moderatus: & 29, graphium. 77, 2, tentatam vili. 78, 38, obrogauit. 80, 17, præcipué. 82, 16, oratiunculis: & 50, cepiſque. 83, 14, Carchedoniacón. *Ibidem* 26, *poſt* delatores *diſtingue, non poſt* criminom. 92, 33, lanugioem. 97, 4, *iterum*: & 40, Apollinem. 99, 42, matuiéque. 100, 17, varié. 102, 24, quoerentis, *abſque diphthongo*. 111, 22, ad ſextum mil. 114, 2, Commagenen, *gemino m: itemque* 312, 53: 358, 29. 117, 33, ſagittarum. 123, 51, culmine. 134, 1, cæcus: & 18, miré. 136, 49, Principes, *p mainſculo: itidemque* 285, 19. 142, 8, tranſiſſet. 145, 39, Pio, *p mainſculo: itidemque* 152, 17, Volucri, *v grandiuſculo*. 154, 33, impenditur. 155, 13, ſi ille vicíſſet. *Ibid.* 32, *diſtingue poſt* ordinis. 156, 13, me tuentur, *diuiſe*. 157, 9, *rectius* gemino, *appellatiue*: & 17, Atteius. 159, 29, *diſtingue poſt* interemit. 166, 44, quem, *maſc. gen.* 167, 50, proconſulatu. 169, 18, Quintillus. 173, 42, diſplicuiſſe dixit. 179, 40, æquum. 182, 33, pallii. 184, 28, Mileſias. 185, 34, Byzantiis. 189, 44, adeouſque. 190, 1, IVLII CAPITOLINI. 193, 44, eſſe cupit. 194, 37, Pius, *p mainſculo*: & *contra* 196, 10, diadematus, *d minuſculo*. 205, 34, meoſæ, *diphthongo a*: & 36, lenonem. 206, 13, exhibuit. 208, 34, Cócordiæ, *c mainſculo*. 212, 52, vectigal. 214, 46, ne magiſtris quidem. 217, 27, vocis. 220, 1, ÆLII LAMPRIDII: & 14, exercitum. *Ibidem* 30, *diſtingue poſt* commilitones. 222, 54, itaius. 223, 22, Homulo, *h mainſculo*. 223, *diſtingue* 33 *poſt* decurrere: & 50, *poſt* præfecit. 228, 28, Maximinis. 231, 10, Vergilii: & *mox*, perfuſus: & 16, accepit Toxotius, *ſine diſtinctione*. 232, 47, vidiſſe. 233, 28, Vrorium, *v mainſculo*; & 34, Quæſturam magnificentiſſime geſſit: Ædilitatis ſuæ tempore, XII populo Ro. munera, id eſt per ſingulos menſes ſingula, de ſuo exhib. 241, 43, ſuæ cognitioni. 242, *a principio pone initialem parentheſeos notam*. 245, 44, non a Maximo: & 41, præiecerat. 247, 20, *confuſum eſt characterum diſcrimen. iſta enim*, atque eum quieras princeps, & *quæ ſequuntur, auctoris ſunt verba; ideoque conformi ceteris charactere fuerant exaranda*: & *contra, ſenatus verba hæc*, Valeriani vita cenſura eſt, *pendulo & minutiore typorum genere debuerant exprimi, ut ſequentia*. 250, 50, omni populo. 258, 36, Illyricianos exercitus regens, in contemptum Gall. 260, 26, magna ex parte. *Ibidem* 42, *diſtingue poſt* Herodes. 263, 44, *diſtingue poſt* imperio. 266, 3, *rectius diſtingues poſt* fuit: & 15, *diſtinctionem tolles poſt* prætorius. *Ibid.* 27, *q. l.* maleuolis: & *mox*, caſſaberis. 268, 47, opulentiæ. 273, 50, ſimillimi. 274, 13, iaciuntur. 275, 9, Ctiſiio. 279, 14, octingenta pondo de Palmyrenorum bonis. habes gemm. & 47, galbina. 282, 36, in Oſtienſi: & 55, vaciæ. 286, 26, centum Numidicas: 27, Oſtienſibus: 28, Mauritania. 288, 3, Probo, *P mainſculo: itidemque* 18, Dandi: & 28, Nunc. 295, 27, Probi, *p mainſculo*. 299, 22, *verba iſta*, Breuis numerus fuit, *auctoris ſunt: ideoque diuerſo typorum genere non erant exaranda*. 301, 29, annuum. 308, 1, fouiſſe: & 36, ſuſinito tenus. 311, 5, *expunge verbum* eſt. 314, 23, *in margine appone annum urbis* MCVI. 317, 53, Rufini. 319, 2, per orientem tractus: & 23, percolendi. 320, 2, palæſtritæ: 22, biennio: 41, primigenio: & *mox* irruentes. *Ibidem* 45 & 46, *pro parentheſeos ſignis rectius pones hypodiaſtolas commaticas: itidemque* 352, 6. 321, 2, LIB. XV. *Ibidem expungendum commation iſtud*, & Gallus. 322, 30 & 38, *diſtingue poſt* Siluanus. 324, 3, exilium. 326, 21, vobis: & 38, proficiſcendi. 327, 1, Conſtantius & Iulianus. 333, 46, locupleti. 334, 11, præfecturæ. 336, 35, præfecto. 337, 1, Conſtantius. 339, 30, ex equo. 340, 47, *expunge prius* inquit. 351, 22, Valeriam, *ſ. prouinciam*: & 26, poſſent. 355, 7, vocib. feſtis: & 36, patrimonia. 356, 44, interiſſe e. 357, 22, primordiis. 362, 10, Barzala, *ſine t*. 363, 23, Amidæ: & 30, Superuentores, *mainſcula initiali*. 365, 1, Grumbates: & 43, neutrobi. 377, 11, comperto. 382, 13, cuius, cum prope veniſſet, mœnia fauill. 389, 10, metueret: & 33, norat. 390, 3, malleolus: & 50, recitaretur. 391, 7, hebetaſſet. 392, 51, adſultu. 396, 46, Iouianus. 398, 2, abut. 403, 10, Europæi ſunt Alani. 406, 4, moleſtandi: & 47, ominum. 419, 27, Brachmanorum. 420, 34, Hyrcani. 421, 23, Γλαυκῶφαιον Ἀθῆναν τε. 423, 9, victam. 427, 31, & ſi quæ fœm. 433, 38, limbis. *Ibidem* 55, *poſt* noſter, *adde iſta*, hoc ocius intellecto, per par. vall. 434, 3, ipſæ, *ſ. legiones*: & 15, Maranga, *initiali grandiuſcula*. 435, 1, Iulianus. 437, 19, Bacchylidis. 438, 26, abſoluté: & 28, ni. 441, 38, extracti: *itidemque* 483, 39. 442, 53, adfuturam, *ſeu* affuturam. 445, 4, portendi: & 55, zodiacum. 452, 17, ſtipatumque de more, conſent. 454, 43, Hæmimontum. 457, 1, Valentinianus & Valens: (*itidemque* 465, 1) & 31, fruebatur: & 52, adlenimenta, *ſeu* allenimenta. 461, 4, maximi defenſores: & *mox* adcreſcentem, *coniunctè*. 468, 35, librata, *i. ponderata*. 469, 1, XXVIII. 470, 54, ſtatui. 472, 24, Valentinus. 477, 1, XXVIII: & 40, increpans. 478, 37, Merobaudis. 479, 9, quidam: & 46, diſtenti. 480, 17, aperientium, &, ſi qua humanitatis fuiſſet mentio rata, hanc appell. & 23, ſuperſedens. 484, 1, fœdé. 486, 13, opportuné: & 34, Firmo, *ſ mainſculo*. 488, 45, Abanniſque, *tertia ſcilicet conſonante geminata, non ſecunda*. 490, 50, nefarié. 491, 24, adfuturam, *coniunctè*. *Ibid.* 46, *tolle diſtinctionem poſt* tempus. 493, 19, Barzimeres, *ſine t*: & 36, Supras: 37, exſilire: 38, dolone. 494, 54, formidari. 496, 1, *diſtingue poſt* ſimulatum. 501, 18, rectæ poteſtatis: 20, ſuggillandum: 39, lenia. 502, 47, ſucceſſionem. 503, 5, ἰδίᾳ. 506, 19, ſubigendos. 512, 49 Rhodopæis. 513, 39, cunctum. 515, 33, feruentem. 516, 11, abundent. *Commiſſa ſunt & alia minoris momenti: ut* opportunus, ſolers, cominus, *in quibus geminanda erat conſonans: & contra* littus *pro* litus. *ſic* prælium *per a ſæpe ſcriptum, cum accuratiores ſcribant* prœlium: & *contra* cæcus, cælum, *per a malint quam per œ. Item* nuncius, precium, ſpacium, conuicium, *aliquoties per c ſcripta; cum eruditiores in his malint t. Rurſum* ſylua, tyro, *nonnunquam per y, cum doctiores has Latinæ originis eſſe malint, ideoque per i ſcribenda cenſeant. In diſtinctionibus quoque haud raro eſt erratum, vitioſa ſcilicet vel additione vel omiſſione, vel commutatione aut tranſpoſitione. Sed talia tamen eius generis pleraque ſunt errata, ut ab oculato lectore facile poſſint animaduerti. Quorum etſi non pauca exemplarium vitio hic ſunt retenta, plura tamen eorum culpa irrepſerunt, quibus ob feſtinationem operis mea vices in corrigendo erant delegata.*

In Indice ſuo loco inſerenda hæc: *Succentor fabularum crudelium* 373, 20. *Succeſſores officiorum* 319, 6. *ſucceſſorem ante quinquennium mitti vetat* Niger 179, 13. *ſucceſſore non exſpectato decedere de prouincia* 3, 54.

811.090

Digitized by Google

Digitized by Google